BARTOLVS
A SAXOFERRATO
IN [illegible]
DIGESTI VETERIS

[illegible]

BARTOLVS A SAXOFERRATO IN SECVNDAM DIGESTI VETERIS PARTEM.

Cum Alexand. Barb. Parif. Claud. à Seiffel. Poma. Ioan. Franc. Rueren. aliorúmque Adnotationibus integris.

Appofitis etiam contrarietatum conciliationibus, necnon infinitis fummarijs, vt vocant, ad decifiones inueniendas quàm accommodatiffimis.

Quantam autem fidem, ftudium, diligentiamque in caftigandis grauiffimis erroribus, quibus fingulæ fcatebant pagellæ, in hac poftrema editione adhibuerimus, omnia ad exemplaria VENETORVM & TAVRINORVM fuo priftino nitori reftituentes diligens Lector in conferendis his noftris cum vetuftiffimis Codicibus facilimè dignofcet.

LVGDVNI,

M. D. LXXXI.

Rubricæ secundæ partis Digesti veteris.

FINIS.

BARTOLI A SAXOFERRATO,
IN SECVNDAM DIGESTI VETERIS
Partem, Commentaria.

LIB. DVODECIMVS.

a De rebus [a] creditis, Si certum petatur, & De certi condictione. Rubrica.

a ADD.¶Pom.Adde ad mām huius rubri,& nigri,& vide aliqua per Ale.conſ.14. vol.3.& j.vol.j.& 13.vol.j.Ro.conſ.32.dub.2.Pan.conſ.16.vol.2. bar.conſ.4.vol.j. & 75.vol.2.Præp.in proœ.decr.Ro.conſ.104.Fel.in rub.ext.vt lit.non cont.& in rub.ext.de acc.barb.in c.prudentiam,§.ſexta,de of.del.& c.ſeq.& Ale.conſ.82. vol.3. vbi ponit,quando rub.habet orationem imperfectam, an aliquid operetur.& conſ.101.vol.3.& conſ.108.vol.3.vbi dicit,ꝙ quando rub.eſt generalior nigro,ꝙ nigrum debet ſecundum illam intelligi,& ſecundum illam ſuppleri.

1 *Continuatio rub.*
2 *Mutuum aſſiduè,& frequentius celebratur.*
3 *Mutuum propriè petitur,non autem repetitur.*
4 *Petitur illud,quod nunquàm datum fuit.*
5 *Certi condictio an ſit vna,vel plures,remiſſiuè.*
23 *Ariſt.& Hpipoc.& ſimilium,in ſtudiis publicis approbatorum,dictis ſtatur.*
24 *Teſtis deponens,& reddens rationem ab authoritate,quando concludat.n 28.*
25 *Scripturæ publicæ,& cōes approbatæ,non probant,niſi quatenus oſtenduntur.*
26 *Teſtis deponens Titium mutuaſſe centum Sempronio, ſi in reddendo rationem dicat ſcire,quia vidit inſtrumentum,non probat.*
27 *Tenor inſtrumenti deperditi,probatur per teſtes peritos.*
29 *Teſtis deponens de auditu,quibus caſibus probet.*
30 *Creditor an dicatur ille,cui debetur ex legato,vel delicto.*
31 *Alluſioni vocabuli quando ſtetur.*
32 *Creditor an dicatur ille,cui debetur in diem,vel ſub conditione.*
33 *Dictio,mox,accipitur pro confeſtim,& quando denotet interuallum temporis.*
34 *Fideiuſſor eſt debitor.*

1 Glo.continuat rubricam † Ad præcedentia multum breuiter.
Iac.de Are.dicit pinguius,& ſic actionum aliæ in rem,aliæ in perſonam.De actionib.in rem tam vniuerſalib.quam particularib.& tam pro corporalib.quam pro incorporalib. dictum eſt:ſequitur videre de perſonalib.actionib. & quia actiones perſonales, quæ deſcendunt ex contractib.ſunt digniores,ideo prĕmittit,&ponit
2 hic generalem rub.de reb.cre.Verum,†quia mutuum magis aſſiduè inter alios contractus,& frequentius celebratur,ideo ſubdit in rub ſi cer.pe. Verum,quia ex dictis contractib.oriuntur actiones, & inter cæteras certi condictio eſt generalior, ideo ponitur in rub.& de certi condictione:& ſicut videtis, iſta rub.habet tres partes. Circa iſtam rub.videndum eſt,quid ſit dictum,de reb.creditis?Reſp.vt videbitis ſtatim j̃.eo.l.j.Quæro 2.quid ſit dictum,ſi cer.petatur?Gl.exponit,ſi certum.i.mutuum:petatur.i.repetatur. Alij dicunt,ꝙ iſta verba,ſi cer.pe.ſunt nomen actionis.j̃.de trit.l.j. Veritas eſt,ꝙ non ſunt nomen actionis:nam ex mutuo oritur certi condictio,vt inſt.qui.mo.re contr.ob.in pr.Non obl.l.j.de triti. quia ibi factum,ſeu contractum denotat,non actionis nomen,vt
a ibi videbitis.Ad illud autem, quod gl.dicit, petatur.i.repetatur; [a]
3 intelligo†verum reſpectu generis. Nam illud,quod datur in eo. genere repetitur,vt j̃.e.l.j.in pr.Sed reſpectu ſpeciei non eſt repe-
4 tere,ſed prius petere.Petitur enim†illud,quod nunquam datum fuit.Item expoſitio gl.procedit in mutuo reali,& naturali.In mu
b tuo verò ciuili dictio,petatur,ſtat propriè,[b] vt videbitis j̃.e.l. 2.§.
5 fi.Quæro 3.† dicitur hic de certi condictione,vtrum ſit vna certi condictio,vel plures?Gl.tangit hic,examinabo in l.certi condictio.in princ.j̃.e.hic non expedit,quia non vidiſtis adhuc aliquid de materia certi condictionis.

a ADD.¶Adde,ꝙ ſimilis expoſitio fit per gl.in rub.j̃.ſo.ma.& facit ad ea,quæ ibi no.per bar.Ang.& Ale.

b Adde ꝙ bal. & etiam fulg. dicunt, ꝙ etiam in mutuo ciuili, inſpecta fictione, cenſetur repetitio,quia poſt biennium fingitur numerationem prĕceſſiſſe,iuxta l.cum vltra,& l.in contractib.C.de non nu.pe. Adde ad hoc facere quod voluit Pe.de anc.conſ.308.Quod cum bal.& ful.tranſeunt Ale.So.& Iaſ.hic,& ſic communiter tenetur expoſitio gl.quod procedat in mutuo ciuili,contra bar.

LEX I.

1 *Caſus in terminis poſitio.*
2 *Genus dicitur,quod verificatur in qualibet ſui ſpecie.*
3 *Rubrica debet eſſe generalis ad nigrum.*
4 *Arguere ex verbis rubricæ,licet.*
5 *Creditor dicitur à credendo.*
6 *Verbum,rei,eſt generale.& nu.35.*
7 *Dictio,è,eſt præpoſitio,& exponitur pro ex.*
8 *Teſtis interrogatus ſuper articulo,ſi antequàm reſpondeat dicit qualiter intelligat verba articuli,vel ſua,non dicitur deponere extra articulum.*
9 *Interrogatoria quæ debent fieri teſtib.ſi ſunt incongrua,refrenantur per iudicē.*
10 *Teſtis poteſt interrogari quid ſit mutuum.Et interrogatus debet reſpondere.*
11 *Teſtis non debet iterum interrogari de eo,quod ſemel declarauerit.*
12 *Poſitioni iuris non eſt reſpondendum.*
13 *Interrogari pars non poteſt ſuper iure,ſecus eſt in teſte.*
14 *Teſtis interrogatus quid eſt mutuum,ſufficit ꝙ ponat verba facti,ex quo ius reſultat.*
15 *Teſtis deponens quem diuitem,vel ſanum,& reddens rationem, quia vicinus, vel conſanguineus,concludit.*
16 *Teſtis dictum debet concludere neceſſariò, vel præſumptiuè, ex iuris præſumptione,quæ ad condemnationem ſufficiat.*
17 *Teſtis ratio debet concludere per aliquem ſenſum corporeum.*
18 *Credendi verbum,an comprehendat obligationem fideiuſſoris.*
19 *Argumentum ab authoritate valet.& nu.21.*
20 *Doctoris authoritas licet ſit probabilis,non tamen eſt neceſſaria.*
22 *Chronica,& libri hiſtoriales,& etiam libri antiqui,probant.*

Ene eſt. Ad cognitionem ſpecierum debet præcedere cognitio generis: ſ3 verbum, credendi,& verbū,rei,ſunt verba generalia,ideo à Præ
a tore[a] de rebus creditis prĕmittitur in rub. h.d. tota l. Et diuiditur ſic:primò commendat quĕſtionem:ſecundò reſpondet ad eam,& aſſignat rationem, tertiò rationem probat per autoritatem Celſi. quartò ſuam rationem probat per aliam rationem.quintò & vlt.ponit quid ſignificet verbum,rei.Secunda,ibi,quoniam igitur.Tertia ibi,nam
1 vt lib.j.Quarta ibi,nam cuicunque.Quinta ibi,rei quoque.†Venio ad caſum in terminis:ſed ad euidentiam ſcire debes,ꝙ Prĕtor fecit olim vnam rub. quæ dicebat, de reb.creditis, poſt rub.fecit edictum, ſi certum petatur, & edictum de conſtituta pecunia, & de commodato,& de ſimilib. Quæſiuit ergo iuuenis à Iuriſconſulto,quare Prætor præmiſit rub.de reb.creditis? Reſp.Iuriſc.laudando quæſtionem, & dicit, ꝙ bona q.eſt , & bene vtile eſt prius quam perueniamus ad expoſitionem verborum,quæ poſita ſunt in nigro,vt dicamus aliqua de ſignificationę huius tit.i.huius rubric.de reb.cre. & ex hoc apparebit,quare eam Prætor præmiſit. Sequitur in tex.quoniam igitur. Inſtat iuuenis. Quoniam igitur hoc eſt bonum,& vtile,dicatis ergo, quare Prætor hoc præmiſit? Reſp.Iuriſ.quia prætendit ſub hoc tit.tractare multa,& varia pertinentia ad contractus varios,& diuerſos,ideo præmiſit hanc rubri.de reb.cre.quę eſt generalis,& multa comprehendit.ſ.omnes cōtractus.h.d.Tu verò,qui vis vltra intelligere,forma iſtam reſp. ſic. Ad cognitionem ſpecierum debet præcedere cognitio generis: ſed verbum, credendi, eſt genus, ſeu generale : ideo merito à Prætore præmittitur,qui intendebat tractare de contractib.particulariter.Et ſic vides,ꝙ de iſto arg.non ponitur hic in tex.niſi minor probatio,& concluſio:maior autem omittitur,tanquam nota,quam probabo j̃. Sequitur in tex.nam vt lib.i.&c. Inſtat iuuenis quęrens,Domine Iuriſc.quę eſt probatio minoris,ꝙ verbum, credendi,ſit generale?Reſp.Iuriſc.probo per authoritatem Celſi, qui h.d.lib.j.q.Sequitur,nam cuicunque.Inſtat iuuenis quærens, Domine Iuriſc.probatio per authoritatem Celſi eſt bona,ſed mihi plus placeret probatio per rationem?reſp.Iuriſc.& ego probabo per rōem, & dicit ſic, hoc apparet ex ſignificatione vocabuli. Nam credere dr̃ à credendo & cōfitendo,ſeu fidem de alio hn̄do: ſed in omnib.contractib.vbi aliquid debetur nobis, fidem habemus de alio,ergo credere dicimur in quolibet ꝯctu.Et ſic apparet ꝙ eſt genus.h.d.pro te iuuene:ſed tu magis intelligens, forma ra-
2 tionē ſubtilius.& ſic,illud dr̃ eſſe genus†quod verificatur in qualibet ſui ſpecie,vt l.ſi quid earum.§.inter emptum.de le.3. j̃.vnde le.l.inter agnatos. Sed ſic eſt,ꝙ verbum, credendi, verificatur in quolibet ꝯctu,ex quo nobis aliquid debetur,quia alienam fidem ſequimur.ergo patet,ꝙ verbum,credendi,eſt generale.h.d.Sequitur in tex.rei quoque.Inſtat quærens, Domine bene probaſtis,ꝙ verbum,credendi,eſt generale,ſed rub.dicit de reb.cre.quid ſignificatur per hanc dictionem,reb.non dixiſtis,placeat igitur hoc dicere. reſp.Iuriſc.ꝙ rei appellatio eſt generalis,& omnia continet, & hoc eſt notum:merito igitur hoc verbum rei, vt gn̄ale prætor elegit,& poſuit in rub.h.d.Mō habetis expoſitum quid velit dice
3 re de reb.cre.Notetis vos iuuenes br̃.Primò,†ꝙ rub.debet eſſe ge neral

a ADD.¶Pom.Quib.de cauſis aliquid præmittatur,vide bal.in rub.C.de ſer.fug.

a neralis[a] ad nigrũ.No.2.ꝙ licitũ eſt† arguere ex verbis rub.[b] &or-
4 dine earũ.ꝑ hoc ꝭ.re.am.l.itaq;.al's inc.lõ Labeo.& C.ne fid.do.
b dẽ.gl.ma.ſuper ver.vir vxori fideiuſſorẽ.l.j.No.3.ꝙ† credere,cre
5 ditor,& ſil'ia,dñr à credẽdo,ſeu fidẽ hñdo.No.vlt.†ꝙ verbũ rei,[c]
6 eſt generale,vt ꝭ.de ver.ſi.l.rei.*No.tex.vna cũ gl.ꝙ interpretari,
c verbũ,ad doctorẽ pertinet,vt C.de ꝓfeſ.q in vrb.Conſt.li.12.l.v-
* nic.& no.ſ.de ll.l.ſi de interpretatiõe.Et intellige hoc ſic, vt doc-
tor poſſit mãm ꝑ euidẽtia recitare:nõ ãt legi nouũ ſenſum dare:
hoc.n.ad principẽ pertinet.l.j.C.de ll. Dico tamẽ,quod opi.doc.ẽ
ꝓbabilis,ſ;nõ neceſſaria in tm̃,qđ facit ceſſare cõdẽnationẽ expẽ
ſarũ,vt no.Hoſt.c.calũniã.de pœ. Et ſic eſt arg.ꝙ verba dubia cõ-
promiſſi poſſit interpretari arbiter.S; qd ſi verba ſint certa,& ipſe
arbiter velit interpretari,nunqd põt?dico,ꝙ nõ:qa primò ad ſigni
ficationẽ verborũ ẽ recurrẽdũ,vt hic. Itẽ qa à rõe recti ſermonis
nõ eſt recedẽdũ.l.Plauti9.ꝭ.de au.&ar.le.Itẽ,qa cũ in verbis nõ eſt
ambiguitas,nõ d; admitti volũtatis interpretatio. l.ille,aut ille.§.
* cũ in verbis.de le.3.& l.Labeo.ꝭ.de ſup.le.*Veniam9 ad declarõ-
nẽ legis,dicitur hic,bene eſt,alias eſt in tex.litera,E re, alias hære,
alias ex re q̃ iſtarũ literarũ ſit verior?reſp.q̃libet põt eſſe bona,ta-
mẽ litera Piſana,ſiue Florẽtina eſt hære.& tũc dicit gl.qđ d; expo
ni hęre eſt,i.hęrile eſt,& dñabile:qa ad dñm doctorẽ ſpectat decla
rare.vide gl.q̃ inc.aliàs ſm.iſta expõ l; ſit bõa,nõ tamẽ eſt neceſſa
7 ria.nã† dictio,è,eſt præpõ,& idẽ ſignat ꝙ dictio,ex.Vnde cum dr̃
e re,i.ex re ẽ.nec eſt neceſſe ꝙ exponam9 ex re.i.ex vtilitate:ſ; lite-
ra ſtat ꝓpriè ex re eſt,q.d.ex mã noſtra eſt,nõ extra mãm ẽ,vel nõ
8 extraneũ eſt tractare de ſignificato,&c.Et hoc facit ad† q.de teſte
q interrogat9 ſuper artic.anteq̃ reſpõdeat,dicit qualiter ipſe intel
ligit verba articuli:vel dicit qualiter ipſe intelligit verba ſua,vt i-
d ſta nõ intelligãtur dicta extra[d] articulũ:ex re.n.eſt,nõ extraneũ,vt
hic videtis.Pręterea dr̃ hic,priuſq̃ ad verborũ interpretationẽ ve
niam9,aliqua de ſignatiõe tituli dicamus,& ſic alius erat titul9,&
alia erãt verba exponẽda poſt titulũ.Quæro ergo,q̃ erãt illa?reſp.
duę ſunt opi. in gl.Vna,ꝙ verba tituli,ſiue rub.pri9 exponẽda erãt
q̃ illa verba de reb.cre ſ.verba nigri,q̃ poſt titulũ exponẽda venie
bãt,& erãt q̃dã verba Prætoris,q fecit edictũ de reb.cre. Vnde ſi-
cut rubr.erat de reb.cre.ita edictũ erat de reb.cre.& hoc põit in j.
gl.dũ põit caſũ,vide gl.alij dñt ꝙ eo.mõ verba rub.erãt,de re.cre.
verba ãt edicti,quæ veniebãt poſtea exponenda,erãt,ſi cer.pet.&
hoc in gl.2.& etiam in gl.4.& ſm hanc lect.poſui vobis caſum.

Veniamus ad 2.partem,& hic ꝑ declarõe tex.quæro,hic dicitur ꝙ Prætor multa ſub hoc ti.inſeruit.In
rub.noſtra habem9 triplicem ti.ſ.de re.cre.ſi cer.pe.&certi cõd.de
quo iſtorum ti.Iuriſc.tractat hic?Quidã dicunt,ꝙ loqtur hic de il
lo generali ti.de re.cre.& iſta pl; mihi,vt p; ex litera & rõnib.ſuis,
ſub quo ti.tãq̃ generali cõprehẽduntur omnia ſpãlia vſq; ad ti.de
pig.Alij dicunt,ꝙ hic tractatur de illo ti.ſi cer.pe.& ſm hoc d; ex-
põi ſub hoc ti.qa ti.j.poſt hunc ti.ſi cer.pet.nõ eſt generalis,vt ſub
eo alios ꝯct9 cõprehẽdat.Iſtas 2.lec.põit gl.ſuper ver.varios.& ſu
per ver.ſub hoc ti.quas vide. Quæro, in hac parte Iuriſc. omittit
maiorem propõnem tanq̃ de ſe notã:qa eſt talis,ad cognitionem
ſpẽrum d; pręcedere cognitio gñis.Qũo ꝓbatur iſta maior ꝓpõ?
reſp.Primò ꝓbatur per tex.ſ.de iuſt.& iu.l.j.in pr.vbi volens ſcire
iura particularia,ante omnia d; ſcire qd ſit ius in genere.Secundò
hoc ꝓbo ad ſenſum.Nã non poſſes ſcire,vtrum Titius ſit hõ,niſi
e prius ſcires qd eſt hõ in genere.Et hoc induco[e] ad q.Vos ſcitis ꝙ
de cõſuetudine,& ẽt hodie de iure eſt,ꝙ pars,ꝯ q̃ artic.ꝓducun-
9 tur,& teſtes,facit interrogatoria,† q̃ ſi ſunt incõgrua,refrenãtur,
ſeu reſecãtur per iudicẽ,vt c.pñtiũ.cũ gl.de teſt.in 6.Fa.qđ no.C.
10 de teſt.l.teſtiũ.Põe ergo,†ꝙ ille q facit interrogatoria,dicit ſic,[f] ſi
f teſtis dicit,ꝙ vidit mutuari,[g] interrogetur qd eſt mutuũ,an iſtud
g interrogatoriũ admittatur?hic vr̃ caſus ꝙ ſic,nõ.n.p̃t depõere te-
ſtis de iſto mutuo ſpãli, niſi intelligat qd ſit mutuũ in gñe, vt hic,
& d.l.j.in pr.de iuſt.& iu.Et hoc puto verũ,niſi ex aliis dictis depre
11 hẽderetur teſtẽ intelligere qd eſſet mutuũ.de† eo.n.qđ ſemel de
clarauit,nõ eſt interrogãdus iterum,vt no.in l.2.§.ꝙ obſeruari.C.
12 de iu.ca.S; dices tu.Iſtud eſt ꝯ l.q̃ dicit,ꝙ† põni iuris nõ eſt reſpõ-
dendum.l.ornamentorum.ꝭ.de au.& ar.le.& no.in l.2.ꝭ.de cõfeſ.
h gl.in ver.ignorauerit.in fi.reſp.[h] illa iura loquuntur in parte,q̃ ad
hoc interrogatur,vt releuet ab onere ꝓbãdi aduerſarium:ſ; cum
13 ius ſit certum,non eget ꝓbõe.l.2.ꝭ.de iu.& fa.ig.Meritò† de iure
nõ d; fieri interrogatio:ſec9 in teſte.Nã teſtis interrogatur,vt iudi
cẽ certum reddat,ſ; nõ p̃t facere certum iudicẽ,niſi verba q̃ ꝓfert
i intelligat,ergo,&c.vel aliter[i] & melius dico,ꝙ iſta interrogatio q̃
fit teſti,qd eſt mutuum,nõ eſt iuris. nõ.n.iudex intẽdit ab eo inq-
rere,qd i9 vult de mutuo:ſ; qualiter ipſe intelligat hoc verbũ mu-
tuum.& iſtud eſt facti,ergo cum ſit facti,& nõ iuris?poterit inter-
rogari:& iõ puto ꝙ nõ ſit neceſſe,ꝙ teſtis interrogat9 de his,põat
14 diffinitionẽ per verba iuris,ſ; ſufficit† ꝙ ponat verba facti,ex quo
ius illud reſultet:ſicut dicim9 in poſſeſſiõe,vt l.ſtipulat.iſta.§.hæc
quoq;.de ver.ob. Quæro 3.vos hẽtis hic,ꝙ Iuriſc.reddẽdo rõem
ſui dicti,ſolum ponit minorem ꝓpoſitionem,& maiorẽ omittit.
k Quæro, quid[k] in teſte, qui reddendo rationem ſui dicti omittit
maiorem

a ADD.¶Adde ꝙ quandoque videmus ꝯrium ſeruari,quia nigrum eſt gñalius ru
bro,vt p; in aut.vt ec.Ro.col.2.& in aut.nullum cre.agri.gl.in ver.in oẽs,col.4.
Intm̃ ſm Ale.ꝙ gl.no.in aut.de ince.nu.in pr.ver.illicitas, dicit,ꝙ nigrum gene
raliter loquens,non reſtringitur per rub.ſpecialiter loquentem.vnde illa auth.
de ince.nu.quæ loquitur in nigro de illicitis,non reſtringitur ad inceſtas nup.
de quib.tantum loquitur rub.ꝙ dicit notandum ad ſtatuta.Subdit etiam ſi ver
ba poſita in nigro eſſent dubia,debere declarari, & intelligi ſecundum rub.ſe-
cundum gl.no.in l.j.ver.tractare,C.ne li.ter.pro.quam ibi no.bal.Tu tamen vi-
de gl.in d.ver.illicitas,& ibi ang.& dum ipſe Ale.dicit,ꝙ cum rubrum eſt gene
ralius nigro , non reſtringitur per nigrum , ſed ſtatur rubro etiam ad deciſio-
nem cauſarum, quando rub.h; orationem perfectam,& deciſiuam, allegando
Io.de Im.in rub.ꝭ.de ver.ob.& P.de ca.ꝯſ.334.inc.præſens caſus modicam,&c.
Adde & tu bal.conſ.316.lib.j.inc.an ſtatutum,vbi conſuluit,ꝙ ſtante ſtat.rub.ꝙ
aſcendentes per lineam fœmininã non ſuccedant, extantib.agnatis,licet in ni-
gro nulla de deſcendentibus fieret mentio,deſcendentes excludi tamen debe-
re,cum rub.eſſet clara,quam dicit pro tex.habendam,& conſ.326.libr.4. dicit,
quòd procemia ſtatutorum habent vim ſtatuti,alle.in ar.ꝭ.de hæ.inſt.l.ſi.
b Adde gl.l.3.in fi.C.ſi ex fal.inſtr. & gl.l.j.C.de prof.qui in vrbe Conſtan.lib.12.&
gl.l.non idcirco,ſ.de iud.&gl.de pœ.diſt.j.c.hæc autem verba, & gl.ver.in om
nes,in auth.nullum cre.agr.&gl.opt.in rub.ꝭ.ſi quis teſt.li.eſſe iuſ.fu.& an rub.
poſſint allegari,vide late Io.de Im.in rub.ꝭ.de ver.ob. Ro.in l.ſtipula.non diui.
e.ti.Arch.& abb.in procœ.ad com. Decret.gl.in procœ.6.in ver.tit. Spe.& Io.An.
in ti.de diſp.§.fi.in fi.& poſui in prox.add.cui adde bal.etiam conſ.220.lib.3.
c Pom. Vide Barb.c.2.de conſt.vide quid per hoc dicat idem Barb.conſ.18.aliàs
26.inc.ſcripſit ſapientiſſimus,vol.2.adde aliqua not.dicta per Gul.de cu.Bal.&
Ang.ſ.de ſta.ho.l.j.vbi quærunt, an in diſpoſitione, vel conceſſione rerum,ve-
niant nomina debitorum,& homines,&de ſignificato huius dictionis rei,vide
Arch.40.di.c.ſi.Et an aliud ſit in diſpoſitione facta ſub nomine bonorum,quàm
ſub nomine rerum,vide l.ſi.cum gl.ꝭ.de vſuf.le.quam Bart.ibi reputat ſingula-
rem.Tu adde appel.rei,quid veniat,Bal.conſ.411.lib.3.Et appellatione omnium
bonorum,& iurium datorum in dotem per mulierem marito, veniat ius patro
natus,per eundem Bal.conſ.j.lib.5.Et ſi quis legat vſumfructum bonorum ſuo-
rum,intelligatur legare vſumfructum, & pecunias debentium ſecundum Bal.
conſ.102.lib.j.qui all.tex.no.in l.j.C.de vſuf.
d Adde bar.idem dicentem in l.ſi duo patroni,§.idem Iulia.ꝭ.de iurei.Spe.& Io.
An.ti.de teſte,§.j.ver.item ꝙ depoſuit,& facit ſm Pau.de caſt.hic in addi.ꝙ qñ
digreſſio non eſt omnino impertinens,admittitur,vt eſt tex.cũ gl.in l.iam du-
bitari,ꝭ.de hæ.inſt.incipit gl.non abs re.tu adde vltra ea,quæ habentur per ale.
in conſ.ſuis,ꝙ Bal.conſ.123.inc.factum ſic proponitur,li.2.dicit,ꝙ ſi articuli nõ
ſunt perfecte compoſiti,teſtis tamen plene dicit,de his q̃ ad cãm faciunt,v; te
ſtimonium,quia debent teſtes dicere pro vtraque parte,q̃ nouerint, aut.ſed iu
dex,C.de epi.& cle.all.Spe.ti.de teſte,§.j.adducit ẽt ꝙ non refert, an teſtis di-
cat veritatem à ſe,an vero interrogatus,l.ſi duob.§.j.de cod.& teſtes ſuper o-
mnib.q̃ ad cauſam faciunt,videntur inducti,C.de agr.&cen.l.cum ſcimus,nec
dando articulos,vr̃ quis renunciare ſi teſtes proferant ſuper generalitate cau
ſæ,al.no.per Inn.c.paſtoralis,de exce. nec interrogare teſtem extra capitulum
eſt prohibitum,cum non ſit ꝯ ius,vt ſ.quod me.cau.l.fi.& ꝭ.de cond.ind.l.ele-
ganter,§.pe.& de interd.& rel.l.relegatorum,§.ad tempus.Latius aliquantulũ
ibi vide,&inquantũ Ale.refert Pau.de ca.ad q.ꝙ verba ſtatutorũ debeant intel
ligi plane,&c.adde eundem Ale.conſ.136.lib.2.&quòd voluit Bal.conſ.12.lib.4.
e Pom.Vide Ale.conſ.45.vol.2.& Fel.c.cum cauſam,ver.fallit 1.de teſti.& c.perſo
nas,de teſti.cum ſeq. Et no.quòd in dubio,interrogatoria ſunt per iudicem ad
mittenda,alioquin iudices facerent litem ſuam,vt ſignanter voluit Hoſt.& Im.
in c.per tuas,de teſti.Potius enim debent mille inconuenientia admitti, quam
vnum conueniens reiici.Et no.quòd ſi teſtis interrogaretur à iudice,non dato
termino parti ad producendum interrogatoria,v; eius dictum,ſecundum Bal.
& cõiter Doc.in d.c.per tuas,quamuis ꝯrium in hoc tenuerit Arc.in c.præſen-
tium,§.præterea,de teſti.li.6.quem al.pract.Pap.in for.iur.teſtium. Et no.quòd
interrogatoria non ſunt de actis,niſi expreſſe per iudicem committatur.Bal.l.
generaliter,C.de re.cre.Et intellige,quòd dictum teſtis,de quo ſ.probet, dum
modo non ſint omiſſa neceſſaria,de quib.gl.in d.c.præſentium,&Io.de Im.ibi.
f Adde Spe.ti.de not.cri.§.ſi.ver.ſi teſtes producantur,& in ti.de teſte,§.iam de
interrogatoriis, ver.item ſup tertio genere,cum duo.ver.ſeq.& ibi Bal.in add.
Bar.in l.ſtipulatio iſta,§.hæc quoque,ꝭ.de verb.ob.& cõiter Doc.ibi tranſeunt
cum bar.excepto Sal.& Ro.vt refert Ale.cui adde,quòd Bal.conſ.295.lib.4.inc.
ſuper j.pũcto,dicit,quòd teſtis hñs ſciẽtiã iuris & facti,probat ea q̃ ſunt iuris,
& iõ ſi teſtis dicat,quòd vidit primo patrẽ,deinde filiũ poſſidere,probabit qđ
poſſederit tanquam rem hæreditariam,ſm ipſum. Et quòd teſtis deponens ſup
his q̃ ſunt iuris,nõ probet,niſi rõem reddat,ẽt nõ interrogatus,facti corporeo
ſenſui immediate ꝑceptibilis,voluit bal.conſ.154.li.j.Thema.Pau.de ca.ꝯſ.179.
g Pom.Adde quòd ſi teſtis dixerit,neſcio,an probet,vide Ale.conſ.116.vo.4.&71.
vo.3.& iſtud dictum Bar.ꝯfirmatur ex eo,quòd voluit Alb.l.fi.§.pe.vbi p Ale.in
apoſt.ꝭ.ad Vel.& voluit idem Alb.l.3.C.de hær.Ale.in l.ſciendum,de ver.ob.
h Pom.Vide Are.conſ.28.
i Pom.Fa.ꝙ voluit Ale.ꝯſ.147.vo.2.eũdẽ in ſimili ꝯſ.45.vo.2. vbi loq̃t in teſte de-
ponẽte ſup ꝯſuetudine,& neſciat rñdere,& ꝯſ.28.vo.5.vbi dt ponẽdũ pulchrũ
exẽplũ,quòd teſtis deponẽs ſup aliquo de cuius ſcõ nõ h; notitiã,nõ probat.
K Pom. Vide Ale.ꝯſ.71.vo.j.80.vo.2.83.aliàs 188.vo.2.& 7.vo.2.Are.19.aliàs 29.Ale.
l.Titius,ꝭ.de li.& poſt.& conſ.11.vol.3.& 215.vo.2.Et no.quòd dictum teſtis de-
ponentis, ſcio,quia vicinus nõ probaret, niſi probetur ipſum eſſe vicinum per
duos teſtes,vel niſi eſſent duo teſtes qui ſe adinuicem referrẽt per vicinos,ita
Bal.c.j.§.ſi inſtr̃m,de no.feu.Fel.c.propoſuiſti,de prob.in c.cum cãm, ver.3.de-
clara,de teſti.in ver.2.no.Cæp.conſ.32.in conſ.58.& Ale.conſ.51.vo.1 & 53.e.vol.
Et pro dicto illo Bal. bene facit quòd ponit Ale.conſ.ſuo 64.vol.j.& Bal.c.2.in
prin. de teſti.& in ſimi. Are.conſ.32. & ad hæc vide aliquid per Ale.in l.Titius,
§.Lucius,ꝭ.de lib.& poſth.& in l.is poteſt, ver.ſi.de acq.hær.

maiorē ꝓpositionē,& ponit minorē,an ꝯcludat,pono ī terminis.
15 Interrogatᷣ testis,†si Titiꝰ est diues,vl' si ē sanꝰ mēte,vel si est bonę
a ꝯdōnis.Rñ.ꝙ sic:interrogatꝰ de cā sciæ,rñ.qa sum suꝰ vicinus,ᵃvel
ꝯsanguineus suus.Dico ꝙ ista rō ꝯcludit.hic.n.ponit minorem,&
omittit maiorē tanq̃ ꝑ se notā,& à iure ꝓbatā. Casus est hic & in
multis ꝑib.iuris,vbi Iurisc.sil'r facit.Forma ĝ rōnē testis sic,Vicini
& ꝯsanguinei sciunt fcā vicinorū,& ꝯiunctorū, & hoc à iure p̄su.
mit.Vñ ista maior est ꝑ se nota.De ꝯsanguineis probatᷣ in l.octaui.
vñ cog.& C.de ī inte.rest.l.de tutela.De vicinis probatᷣ in l.si ita.in
fi.de fundo instr.& s̃.de his q̄ sunt sui vel alie.iur.l.filium.& ex̃,de
p̄sum.c.quosdā.& c.seq.de purg.can.c.cū dilectus.el piccolo.sed
ego testis sum vicinus,vel ꝯsanguineus,&c.Cōtra hāc decisionē
b opponitᷣ fortiter,dictū testis dēt ꝯcludere necessario,ᵇal's nō ꝓbat
l.nō hoc.C.vñ cog.& ext.de ꝓb.c.in p̄ntia.sed hic ñ ꝓbat đ necessitate,qa posset eē vicinꝰ,vl' ꝯsanguineꝰ,& tñ ignoraret:ĝ,&c. Rñ.
16 dictū testis†dēt ꝯcludere necessariò,vl' p̄sumptiuè,ex p̄sumptiōe
iuris talis,q̄ ad ꝯdēnationē sufficiat.hoc apparet in ꝓbando dolo,
vbi dolꝰ ñ p̄t ꝓbari necessariò,vt in l.dolū.C.de dol.sed ꝙ vicinus
& ꝯsanguineꝰ sciat,ē p̄sūptio iuris talis,q̄ ad ꝯdēnationē sufficit,vt
17 dictis legib.ĝ &c.¶†Itē op.rō testis dēt ꝯcludere ꝑ aliquē sensum
corporeū,vt ꝑ visum,vel tactū,& sil'ia.l.testiū.C.de test.& j̃.de test.
l.q̄ testō.in fi.ꝯiūcta l.j.in pri.j̃.de his q̄ in test. delen.ꝑ Inn.in c.cū
c cām.ex̃,de testib.Sed ista rō,qa sum vicinus ᶜ vel ꝯsanguineus,nō
ꝯcludit ꝑ aliquē sensū corporeū,ĝ nō est bona rō. Rñ.ꝙ dictū testis dēt ꝯcludere ꝑ aliquē sensū corporeū,ꝯcedo,sed cū dr̃ hic,nō
reddit̃ rō ꝑ aliquē sensū corporeū,ista nego.licet.n.in rōne ista ñ
exprimatᷣ sensus corporeꝰ,tñ exprimitᷣ id,ꝑ qđ ad sensū corporeū
d iuris p̄sumptioneᵈ deuenitᷣ:qa est p̄sumptioᵉ ꝙ vicinꝰ & ꝯsanguineꝰ
e sciāt ꝯdōnē vicinorū,& ꝯiūctorū,q̄ assiduā ꝯuersationē hñt,& vidēt actꝰ eorū,vñ deuenitᷣ ad sensū corporeū,hoc ꝓbāt iura & capitula.s̃.alle.Sđ si testis diceret se vidisse aliquē dñm talis fundi,istud
dñiū nō p̄t videri,qa ē qđ iuris,nec aliquo sensu corporeo ꝑcipitᷣ,
sed ꝑcipitᷣ iudicio intell's,nec ius ex istis verbis aliqđ p̄sumitᷣ ꝑ qđ
ad actū corporeū reducatᷣ:meritò ĝ nō ꝓbat.ita loquūtᷣ verba Inn.
in d.c.cū cām.¶Quæro,dr̃ hic,oēs.n.ꝯ̃ctus ꝯplectitᷣ,an sub hoc tit.
18 ꝯplectatᷣ fideiussor?vr̃ ꝙ nō,†qa titulus de fideiuss.nō est sub hoc
tit.sed est in alia ꝑte Diges.i ī vij.ꝑte.l.ij.§.septimus āt.C.de vete.iu.
enuc.In ꝯ̃riū vr̃ ista lr̃a,q̄ dicit oēs ꝯ̃ctus,&c.So.dico.ꝙ verbū,credēdi,ꝯplectitᷣ obl'onē fideiussoris,vt hic,dū dicit, oēs ꝯ̃ctꝰ sub hoc
ti.p̄tor nō posuit.nec.n.đt tex.ꝙ p̄tor posuerit oēs ꝯ̃ctꝰ sub hoc ti.
sed ꝙ posuit quosdā,licet oēs ꝯphēdat:sic ēt ñ posuit sub hoc tit.
mām de ver.obl.l.ꝫ sub hoc vocabulo,credēdi,ꝯphēdatᷣ,vt j̃.l.ꝓx.§.
fi.Quidā tñ dñt,vt Gul.de Cug.ꝙ de ꝯ̃ctu fideiussoris posuit j̃.tit.
mād.ꝙ nō placet.Nā titulus mādati.loqᷣ de obl'one,q̄ oritur inter
fideiussorē,& eū ꝓ quo fideiussit:qō nr̃a loqtur de obl'one q̄ oritᷣ
īter fideiussorē,& creditorē.an aūt fideiussor dicatᷣ debitor,j̃.dicā.
19 Veniamus ad tertiā partē.ibi,nā vt,&c.†hic habetis locū
ab authoritate,qa Iurisc. probat dicta sua per
20 authoritatem Celsi.Sed ꝯ̃ hoc facit,†quia authoritas Docto.licet
sit probabilis,non est necessaria.l.j.C.de profess.q̄ in vrb.Cōst.lib.
xij.no C.de leg.l.j.& s̃.de legi.l.si de interp̄tatione.Sol.illa iura loquūtur de Doctore simplici,sed Celsus,de quo hic loquitur, erat
Doctor,& Iurisc.qui habebat potestatem ꝯdendi legem, vnde &
eius interpretatio cum sit necessaria,sicut interpretatio principis,
f Inst.de iure nat.§.rñsa.ideo meritò potuit allegari. Pro cuius ᶠ de-
21 claratione†debes scire,ꝙ quædā sunt scripta,seu authoritates approbatæ ab imperatore vel summo Pōtifice,& istę ꝓbant,& ꝯcludunt necessariò, vt hic, & l.leges. la j. C.de legi.& ista scripta approbata ponuntᷣ xvj.dist.ꝑ totum.Quędam sunt scripta ꝑ summū
Pōtificem,vel Principē,nec approbata,nec reprobata,& ista sunt
22 duplicis gñis:quædā sunt scripturæ † enūciatiuæ,al's recitatiuę,vt
libri historiales,chronica,& similia. & istis si à nostris antiq̄s creditum videmus,& nos etiā debemus credere,sicut aliis antiq̄s scriptis,vt ex̃,de prob.c.cū causam.& ibi ꝑ gl.& facit j̃.de ꝓb.l.cēsus.
& ibi no.Quædā sunt scripturæ,q̄ ꝓcedunt,disponēdo,& determinando,nō enūciādo,& in his aduertendū qđ seruāt studia. Quædā.n.scripturæ,tanq̃ authenticę in studiis reputantᷣ,vt dicta Aristo
23 telis,& Hippo.& sil'iū,†q̄ tāq̃ scripturæ authēticæ ī studiis seruantur,& istis est stādū,vt l.septimo.s̃.de sta.ho.& j̃.de sol.l.si pr̃.Quę-
☞ dā sunt scripturæ,*q̄ à studiis non approbātᷣ,nisi probentᷣ ꝑ rōnē,
& istæ dñr magistrales ꝓbōnes,nō tñ necessariæ,vt d.l.j.C.de legi.
& l.si de interpretatione.s̃.de legi.Istis qdē nō est stādū,si ꝯ̃riū videretᷣ,& nisi quatenus necessariò ꝯcluderent. ¶Iuxta p̄dicta q̄ro,
24 vtrum†testis possit reddere rōnem dicti sui per locū ab authori-
g tate. ᵍ Rñ.br̃.Quædam est authoritas gñalis,& publica,& in istis
nunq̃ pōt reddere rōnem dicti sui,ita ꝙ probet per locū ab authoritate.Si.n.testis diceret Christū natū eē sub Octauiano Augusto:
interrogatus q̄uo scit,rñdet,qa hoc dr̃ in S.Euāgelio, dictū testis
nō probat bene:tñ est verū,ꝙ Euangeliū hoc probat,& ex Euange
25 lio probatur.non autē hoc ꝓbatᷣ qa testis dixit.Istis.n.†scripturis
publicis,cōibus,& approbatis,nō est abhibenda fides, nisi quatenus ipsa scriptura ostēdatᷣ l.j.C.de man.prin.& in Auth.de colla.§.
eos.el j.Et idē dico si esset authoritas publica,n ō cōis. puta publi
26 cū instr̃m.Si.n.testis dicit Titiū mutuasse.Scio cētū, interrogatus
q̄uo scit,rñdet,quia vidi publicū instr̃m,in quo hoc ꝯtinebatᷣ.Certè hoc nō probat,nisi ostēdatur publicū instrumentū, vt in auth.
si q̄s in aliquo documēto.C.de eden.vel nisi ostendatᷣ tñ,ꝙ perinde habeatur,ac si publicū instr̃m ostenderetᷣ,vt puta,qa probatur
27 instr̃m deperditū,†& eius tenor probatᷣ ꝑ viros bonos,idoneos,ʰ
h & peritos,vt ex̃.de priui.c.cū olim.el j.Facit ꝙ no.C.de fide instr.
l.sicut.& l.fi.& tunc testis ille nō probat factū,qđ ꝯtinetᷣ in instr̃o,
28 sed probat instr̃m & probat factū.†Quædā est authoritas priuata,
i & ista qñq; est priuata authoritas ipsius ⁱ testis testificantis,& tūc
probat dictū suū ꝑ locū ab authoritate.Exēplum,Testis interrogatus,si Sēpronius fecit tale instr̃m,tali mēse,tali anno,tali die:dicitᷣ,
ꝙ sic.Interrogatus q̄uo scit,rñdit,quia vidit scripturā manu eius
k factā,& ꝑp illā scriptutā de hoc recordatᷣ,tūc optimè probat,ᵏl.iubemus.C.de test.& l.si q̄s ex signatorib.j̃.quemad.testa.ape.Quędam est authoritas priuata,nō ipsius testis,sed alterius:vt puta, in-
29 terrogatus testis q̄uo scit,rñdet ꝙ audiuit à tali antiquo, qui erat
l hō magnæ authorita.& sil'ia. Certè hoc†ril'r nō ꝓbat,nisi in casu ˡ
l.si arbiter.j̃.de prob.l.ij.§.idē Labeo.el ij.j̃. de aqua plu.arc. & ex̃
de testib.c.licet.& c.quoties.eo.ti.Procedo vlterius.Hic dicitur ꝙ
credendi appellatio est generalis. Contrà, C.si aduer. cred.l.j.Sol.
licet credendi appellatio sit generalis,tamen ibi accipitur pro specie

ADDITIONES.

a ¶Vicinus Adde post multa,quod Alex.transit cum opi.ꝙ illa,quæ cōiter accidunt, seu à iure præsumūtur, ꝓbantur ꝑ vicinos,& cōsanguineos.dicentes scio,quia vicinus,aliàs secus.Et eandem opi.tenet eius cons.80.ij.lib.de quo vide etiā ꝑ eundem cons.51.j.lib.& ad prædicta vide Bal.cōs.129.iij.lib.incip.Præsupposito statuto Papię.vbi videtur tenere, ꝙ si q̄s inducat laboratores ad incidendū aliquod nemus,qđ non sit suū,& laboratores sint vicini,ꝙ possint accusari de turbata possessione.Allegat Bart.hic tanquā scientes facta vicini,qđ dictū est ponderandū.Et dū Ale.dicit testē non ꝓbare,si dicat se ita opinari,adde ꝙ si testis dicat,videre meo sic est.& subiūgat sciētiā visus,ꝓbat quatenus verba testis patiuntur,qa rō magis q̃ dictū attenditur,secundū Bal.cons.195.iiij.lib.inquantū tangit de d.Bal.in c.fi.de iur.cal.adde notabiliter eundē Bal cons.171.j.lib.incip. Item ꝙ Titius.vbi dicit,ꝙ si capitulatū est,quod iā à decē annis Titius decessit, & testes super hoc inducti dixerunt.vera esse contēta in capitulo.interrogati de sciētia,dicant qa fuerūt præsentes & morti,& sepulturæ,& alter eorū subdat,quod habet filiū natū eo anno, quo is decessit,licet de tp̄e nihil dicant,tamē illud ꝓbant,qa cū dixerunt,vera esse contenta in capitulo,necessariò includūt tēpus.& dū subditur,ꝙ natus est filius,illud videtur repetitū latius aliquantulū,ibi vide.Et inquantū Ale.tangit,an præsentia testis præsupponat scientiā,adde Bal.not.cons.411.incip.Quidā nomine A.iij.lib vbi limi.habebis ad Bar.in l.j.de auth.tut.& ibi ponit,an testis ꝓbet,q̄ apodissæ se subscripsit hoc modo ego A.suprascriptis interfui,& ad prædicta me subscripsi,deinde examinatus dicat, ꝙ dictā apodissam nō vidit scribi,sed tantū audiuit,ꝙ debitor cōfitebatur esse scripta manu sua,dicat etiā ꝙ nō vidit numerare denarios,cū apodissa contineret depositū,ibique declaret,qa dicit interfui an includat scientiā.& inquantū Ale.tangit de occiso à pluribus,& nescitur q̄s sit,an oēs teneātur.adde decisionē Spe.in tit.de homi. vers.sed pone ꝙ quatuor.quam decisionē seq̄tur Bal.cons.81.v.lib.& inquantū tangit,an authoritates ꝓbēt,adde Fel.in c.ij.vbi plene,extra.de rescriptis,ꝑ An.cons.165.Pau.de Cast.cons.136.& 326.& inquantum allegat Cal.cons 30.an legi Mosaicæ stari debeat quo ad Iudæos in successione ab intestato,quatenus discrepat à lege ciuili,adde Barb. cons.15.ij.lib.vbi ponit an Iudæa possit esse tutrix filiorū,& inquantū idē Ale.tangit an scripturæ in marmorib.sculptæ probent.Adde Bal.cons 355.incip.an patronatus ecclesiæ.iiij.lib.

b Pom.¶Necessariò. Quomodo intelligatur illud quod dicitur,ꝙ dictū testis debet concludere necessario,& per aliquē sensum corporeum.Adde Ro.cons.91. Fel.c.quia verisimile.vlt.char.de presump.& plene c.literis.per totum.eo,ti.& in c.causam.de præsump. Cæpol.cons.32.Barb.cons.11.aliàs 20.in j.vol,in cons.12.in ij.vol.& Aret.cons.73.

c Paris. ¶Sum vicinus. Vide Bal.in c.j.§.si tres.ne pac.tenen.vide late Fel.in c.literas.extra,de præsump.& habet locum ista ratio,etiam in his quæ directo non percipiuntur sensu corporeo,sed iudicio intellectus vide no.Are.in l.nullum.de acq.hær.

d Paris.¶Iuris præsumptione.Et sic satis est,quod dictum testis concludat præsumptionem.Vide Alex.cōs.53.in j.vol.incip.in causa,& lite.Et intellige de præsumptione approbata à iure.Vide Ale.in l.non hoc.C.vnde leg.notant & Mod.ibidem in materia.

e Pom.¶Est præsumptio.Adde,& intellige ꝙ ista ꝓbatio præsumptiua, ꝓbat qñ sumus in ꝓbādo ea quæ in gñe sciri p̄nt,vt s̃.de exēplis Bar.Sed qñ tractaretur de ꝓbādo aliquid,qđ in gñe sciri non pōt,talis ꝓbatio non sufficit,scđm Bald.in l.conuēticulā.C.de epi.& cle.& idē sentit,in l.j.C.de ser.fug.& in l.data opera.C.q accus.non pos.& in l.testium.C.de test.refert,& seq̄tur Ale.de Imo.in cōs.50.in v.vol.Vide Ale.cons.j.in v.vol. Pan.cons.19.j.col.ij.vol Fel.in c.in præsentia.vers.iij.limita.de ꝓb. Et Ale.pulchre cons.71.vol.j.& 141.eo.vol.Are.cons.73.in fi.& Fel.in c.causam.de præs. Ale.pulchrè cons.80.vol.ij.& 86.col.fi.eo.vol.& 82.vol.2.& cons.v.vol.v.vbi limitat,& vide omnino Ias.

f Pom.¶Pro cuius.Vide per Fel.in c.j.de const.& in c.ne innitaris.eo.ti.& in c.ij.ver.leges.de resc & in c.cum causam.de prob.Barb.cons.3.in 2.vol.& Præposi.in procem. Decre.& aliquid per Nico.de Lyra,Matthæi j.in gl.in vers.Iudas , & in replica. quæ incipit,& c.ij.De ista materia q̄ libri,& quæ authoritates sint allegabiles, & approbatę, ad decisionem causarum,Vide Fel.in c.ij.in vlt. char. extra de resc.vbi etiam ponit de lib. decre. Itē an,& q̄uo dicta sanctorū patrū,sint allegabilia ad decisionē causarū,Vide Fel.in c.ne innitaris.extra.de const.vbi etiā Deci:Itē ꝙ regula diui benedicti possit allegari ꝓ lege. Vide Io.de Ana.cōs.62.Itē q̄uo S.scripturæ sint allegabiles.Vide Barb,in c.1.de off.del.

† Claud.¶Scripturæ. De libro Decretorum,Vide per Panor.in c.ij.de rescri , & ibi ponit Feli.de plurimis scripturis,& ibi quam authoritatem habeant.

g ¶Ab authoritate.Adde Ang.consi.285.

h Poma.¶Idoneos.Vide late Ale.cons.196.in 11.vol.Fely.in c.sicut.de rei vend.

i ¶Ipsius.Vide Bal.& Pa.de Ca.Sal.& Ale.in l.iubemus.C.de test.Pa.de Ca.cōs.205.alias 7.

k Paris.¶Optimè probat Pro declaratione huius dicti.vide Pau.de Cast cons.207. Ias.& Mod.in l.iubemus.C.de test.in ij.not.Fel.in c.cum causam,ad fi.extra.de præscrip. Pom.¶Probat.Adde an testis,qui refert se ad scripturam priuatam probet , per Pau.de Cast consi.27.Alex.consi.56.in ij.vol.& cons.132 in v.vol

l ¶In casu.Adde gl.& Doct.in l.testium.in ver.præsto,C.de test.Arc.xxii.q.v.hoc videtur. Bal.in l.conuenticulam.de epi.& cle.Spe.in tit.de teste.§.j.ver.quid ergo si iuro.Ant.de But.in c.tam literis.de testi.Ale.tu adde Bal.cons.62.incip.videamus.ij.lib.& quando testis refert se ad suam,vel alienam scripturam:vide Pau.de Cast. cons.207.Adde ꝙ fallit in teste deponente super possessorio,secundum Rotam decis.459.inci.no.ꝙ in possessorio sufficit testimonium de auditu,non autem procederet in petitorio.tit.de test.

cie quadam crediti,s.pro mutuo:nec est absonum ꝙ genus pona-
tur pro specie.¶Vltimò oppo.& videtur,ꝙ sub hoc tit.non com-
prehendatur tit.de pig.quia illa est pars per se ab ista, vt probatur
ex diuisione,quam fecit Imperator in l.ij. C.de vet.iure enuc. Sol.
exponit glo.super ver.de pignore,id est,de pigno.actio.

a Veniamus ad quartā partē,ahic dr̃ ꝙ verbū,credēdi, dr̃ à credendo, seu confidendo in aliū,seu de alio.
30†Quæro, vtrū ille cui debet̃ ex delicto, vl' legato,dicat̃ creditor?c ñ
dicit tex.ꝙ nō.Nā ego,cui tu subtraxisti aliqd, ñ habeo fidē de te,
imò ꝯ uoluntatē meā fecisti. Idē si bona mea deduxisti, & idē si ex
legato mihi teneris ad aliqd, qa ñ possū dici creditor: qa nō credi-
di,nec ꝯfidi de te.In ꝯriū est tex.in l.si cui.& l. creditores.& ibi gl.j.
de ver.si.& in l.is cui.j.de act.& ob.Dicebat Iac.Bu.ꝙ inspecto cōi
vsu loqndi,ſm quē creditor dr̃ r̃spectiuè ad eū:q ē debitor,hic pōt
a dici creditor,vt l. ꝯria.sed inspecta allusione,bseu significatiōe vo-
31 cabuli,ñ dr̃ creditor,vt hic.Tu dicas,†qñ tractam⁹ de sigñatiōe vo
a cabuli,stam⁹ allusiōi,seu significationi vocabulic nisi difinitio,seu
authoritas sit in ꝯriū,vt videbitis j.l.px.§.appellata.Sed in ꝓposito
nos hēmus ꝙ verbū creder̃,seu res credita,dr̃ à credēdo seu ꝯfidē-
do:& de hoc ñ hēmus authoritatē in ꝯriū:& iō dico ꝙ licèt tene-
aris mihi ad rē subtractā, vel legatā,illa r̃s ñ p̃t dici credita,qa repu-
gnat allusio vocabuli,vt hic.Nec ob.l.si cui.& l.creditor̃s.quia fate-
or,ꝙ verbū creditor,sumit̃ largius, respectiuè ad debitorē ꝓ oī eo
cui aliqd debet̃:sed verbū credit⁹,credita,creditū,stat in sua signifi
catione,vt hic, & iō verba l.seu statuti,sunt diligenter inspicienda si
faciūt mētionē de creditor̃,vt in ti.q in frau.cre.tūc ꝯphendit oēs
qb.aliqd debet̃.Si verò faciūt mentionē de r̃ credita,ꝑ istud verbū
credita,est neceē ꝙ ꝓcedat ꝯct⁹, ꝑ q̃m fidē alterius sequamur, al's
d ñ diceret̃ r̃s credita,vt hic.Dr̃ hic d in tex,mox,† r̃cepturi.q̃ro,vtrū
32 ille cui ꝓmittit̃ pecunia ī diem,vel sub ꝯdōe,dicat̃ creditor?e Vr̃ ꝙ
e ñ,qa nō est mox r̃cepturus,vt lr̃a hic dt.in ꝯriū vr̃ d.l.creditores.de
ver.si.l.is cui.de act.& ob.Sol.Dico,ꝙ creditor est ille,cui debet̃ in
f diem,lʒ ñ ꝓpriè,fd l.creditor̃s.& ēt creditor dr̃ ille,cui debet̃ sub ꝯ-
dōe,licèt ñ proprijssimè.l.debitor.j.de ver.si.Nā debitor est ille,à q̃
inuito p̃t extorq̃ri,vt l.debitor.de ver.si.& quod ibi no.& l.fideius-
sor.§.fideiussor. de fideius. Sed pendēte die,vl' ꝯdōe,ñ p̃t ab eo,tāq̃
ab īuito extorq̃ri,ergo ñ est ꝓpriè creditor nec ille ꝓpriè debitor
creditor tñ est. Nō ob.hæc lr̃a,q̃ dixit mox:qa hæc dictio mox,si-
33 gnificat ēt lōgū tp̃s,vt in gl.& no.eā.Puto tñ,†ꝙ dictio mox,acci-
g piat̃ ꝓ ꝯfestī,nisi cā ꝯrietatis vitandæ.vt hic,& C.vñ vi l.momen-
tariæ.& hoc facit ad q.quā ponit Dy.in l.fruct⁹.j.so.ma.& Cy.hic,
vl' p̃t exponi hæc dictio,mox, vt determinet verbū creder̃,nō ver-
34 bū r̃cepturi,& hoc satis placet.† Quæro h vtrū fideiussor dicat̃ de-
h bitor?Vr̃ ꝙ nō.l.spadonē.§.si ciuitatis.de exc.tu.& ar.l.furti.§. si qs
alieno.s.de his q no.if. Facit,qa sub hoc ti.nō ꝯprehendit̃ de fidei.
Sed in ꝯriū determinat Gu.de Cu.C.de fideiu.l.blāditus.& l.si r̃s.ī fi
i j.ad Treb.Ego do ꝓ hoc tex.in l.& magis.j.de sol.Nō ob.l.spado
nem.§. si ciuitatis.qa fateor ꝙ fideiussor nō est tutor,debitor tamē
est.*An sit debitor,necne, qa poterit peter̃,dū voluerit ipsū col-
lectizare ꝓ solido,& libra, quod deducat̃ de bonis suis illud, qd
dēt.iuxta l.ea demū.C.ad Tre. *Seqtur vltima ꝑticula ibi,rei quo-
34 que verbū.dr̃ hic,ꝙ†rei verbū est gñale.Cōtra de l.si in rem. ī pr.
de rei vend.dicit gl.ibi quo ad actiōes in rem,hic quo ad actiōes ꝑ
sonales.qd nō placet,qa in actióib.ꝑsonalib.est idem,quod ibi dr̃ ī
actiōe r̃ali.l.in actiōe.j.de furt.Vñ gl.soluit al'r,ꝙ hoc verbū rei,ibi
accipitur strictè q̃tū ad formationem libelli,qa certa & limitata r̃s
seu species,dēt exprimi ī libello, & ista placet. q̃dā tñ gl.q̃ est j. de
ver.si.l.r̃i.la 2.vr̃ ꝑmitter̃,ꝙ r̃s ī libello īdefinitè ponatur. qd ā sit ve
rū,& qualiter ꝓcedat,diximus in l.j.in pr.s. de edē.vbi est hęc mā.

ADDITIONES.

a ¶Partem.Circa istam materiam,vide Bar.cons.169.incip.statutum ciuitatis Tuderti,& Rom.cons.224.& vtrum cessionarius dicatur creditor,vide Rom.cons.142. & cons.102. alias 202.in prin.& nunquid creditor qui potest repelli ope exceptionis,appelletur creditor,taliter ꝙ statutum loquens in creditore verificetur in eo, vide Rom.cons.204. Et an ille, à quo potest vendicari,dicatur debitor,vide Ale.cons.169.in fi.in ij.vol.

b ¶Allusione.Adde vltra ea,quæ hic habentur per Ale.Bar.cons.169.incip.statutum ciuitatis Tuderti,quo statuto cauetur,quòd si quis fuerit citatus ad se excusandum, ab accusatione, vel inquisitione,& compareat,quòd illa die,& sequenti,capi non possit pro aliquo debito.contigit quòd quidam exbannitus pro quibusdam debitis,& condemnatus in pecunia comparuit, & captus fuit pro dicta condemnatione,quærebatur,an potuerit capi,cum istud debitum esset ex delicto,Bart.respondet.

c ¶Vocabuli.Quando standum sit allusioni vocabuli,vel significationi,vide Alex.& alios in l.j.de acq.poss.

d Dicitur hic.Adde an ille,cui debetur in diem,vel sub conditione,dicatur creditor.vide ad declarationem Ale.cons.2.vol.iiij.Barb.cons.48.in j.vol.& Aret. cons.108.an autem ille,qui potest aliquam exceptionem opponere,maxime compensationem, dicatur debitor,vide Alex.cons.12.in ij.vol.& cōs.178. eo.vol.vbi ponit de illo qui potest opponere exceptionem non numeratæ pecuniæ,& consil.64.iij.volu.vbi ponit, an ille qui est obligatus actione reali dicatur debitor,vide pulchrè Alex cons.106. v.vol.vbi loquitur in statuto faciente mentionem de creditore,qui recipere debet.

e Paris.¶Dicatur creditor.Vide Fran.cons.180.vide Rom.cons.164.vbi ponit an in generali sermone debitorum,comprehendantur debitores in diem,vel sub conditione.Vide in materia,quam ponunt nouissimi in l.si stipulatus,§ cum stipulamur. de verb. oblig. vbi Armelinus Fortius refert illam opin.Raph. Cu.& Christoph. de Caste. quam ponit Franc.Cur de statuto ponente bona ad cridas, vt etiam habes ad ipsum statutum , vbi habes contra Alex.cons.106.v.vol.Raph.Cum.& Christopho.de Caste.licet eos non alleget in d.cons.ponit etiam quòd non comprehenditur creditor conditionalis in statutis,& idem Alex.cons.65.eo.volu.

f ¶Proprie.Adde quòd sic se habet communis opi.pro qua bene facit gl.in l.ij.in verbo, nuptias.in §.creditum j.eo.Ale.inquantum quærit post Iac.But.Bal.& Sal.an cessionarius dicatur creditor,& an statutum loquens de creditore,habeat locum in cessionario, adde Rom. consi.142. concludentem idem quòd præfati Doct.Et an tutus exceptione compensationis,dicatur debitor,vide Alex.consil.12. ij.lib.& ad Bart. hic. adde tu eundem Alex.cons.65.& cons. 106.in v.vol.

g ¶Contrarietatis.Adde gl.in auth.de ince.nup.in prin.in verbo,imminere. glo.in c. quia propter.in ver.mox.de electi.Bald.in l.Gallus.§.ille casus.j.de lib.& posth. Inn. in l.diuortio.in prin.j.sol.mat.alias remissiones vide per Alex.

h Poma.¶Quæro.Idem tenet Aret.per illum tex.in l.si fideiussor,in primo not.& ibi per Ias.in ij.not.j.de leg.j.vide Alber.in j.parte statutorum. q.193. incip. quæstio pulchra. Alex.in l.si creditores.C.de pac.Barb.cons.37.in j.vol.

i ¶Ego.Adde,ꝙ hæc est communis opin.pro qua Alex.alle.l.si fideiussor. in princ.in ver. debere.j.de leg.j.& tex.in l.si seruum.§.nunc videamus.j.de verb.oblig.

LEX II.

1 *Contrahentium mutuum animus qualis esse debet.*
2 *Contractus diuersæ species non resultant ex vno,& eodem facto.*
3 *Mutuum est,si eadem pecunia mutuata reddatur.*
4 *Mutuum vel contractus innoīatus,an dicatur,quādo aliud dēt reddi.& nu.6.*
5 *Dominium,q̄uo dicatur trāsferri,quādo aliud pro mutuo reddi debet,remissiue.*
6 *Venditor generis tenetur ad translationem dominij, non ex natura contractus, sed ex natura rei.*

Mutuum damus. Iurisconsultus in l.p̃cedenti exposuit verba rubricæ,verum qa edictum tractabat de mutuo,iō hic incipit tractare de mutuo, & h.d. Mutuum ꝯhit̃ cum spe recipiēdi,nō id,qd dat̃,sed idem genus,& ꝯsistit in his q̃ ꝯstant pōdere,numero vel mensura,& debet in accipientē trāsferri dñium.h.d.vsq; ad §.creditū. Et diuiditur in tres ꝑtes principales.Primò ponit,qs dēt esset animus ꝯhentium mutuū,vl' in ꝯctu ex mutuo,ex q̃ colligit̃ ad qd teneat̃ recipiens.Scđò ponit in qb.reb.ꝯsistat mutuū.Tertiò ponit, ad qd teneat̃ mutuās. Scđa ibi,mutui datio.Tertia ibi,appellata.Et q̃libet ꝑtem ꝓsequat̃ de ꝑ se.Prima pars diuidit̃ in duas.Primò ponit vnum dictum negatiuum,& illđ ꝓbat.Scđò ponit vnum dictum affirmatiuum, & etiā illud ꝓbat.Scđa ibi,sed idē genus. ¶No.ex prin.qs debet esse
1 animus†ꝯhentium mutuum,vt dixi in summario.¶†Scđò no.ꝙ
2 ex vno & eodem facto non resultant diuersæ a species ꝯtractus,ꝙ
a apparet ex hac litera,dum dicit, alioqn aut cōmodatum erit, aut
depositum,q.d.non est mutuum,cum vnus,& idem actus non pariat diuersos ꝯctus. Venio ad ꝯtraria.¶Op.hic dr̃ nō eandem speciem,& sic innuit,ꝙ mutuum ꝯsistit in specieb.ꝯtra.j.ꝓx.ver. Sol. ꝙ hic dr̃, nō eandē speciē intelligi.i.nō eādē rē siue nō idē corpus earū rerū q̃ ꝯsistunt in numero,pōdere,vel mensura.¶Scđò opp. dr̃ hic,alioquin aut cōmodatum erit, aut depositum. Cōtrarium vr̃,ꝙ sit ꝯtractus innominatus,vt l.nālis.§.j.& l.si tibi areę.j.de p̃sc. verb.Sol.dicit gl.ꝙ hoc est verū,ꝙ nō trāsfertur dominium, alias esset ꝯtractus innominatus,vt in ꝯtrariis,hoc statim latius declarabo.¶Venio ad ver.sed idem genus,& q̃ro,qd si illa eadem pecu
b nia b q̃ fuit numerata,reddat̃,†an erit mutuum?Gl.j.huius §.dicit ꝙ
3 sic.Sufficit,n.ꝙ animus ꝯhentium fuerit,ꝙ redderet̃ aliud,in eodē tñ gñe.Hoc ꝓbatur exp̃ssè Insti.qb.mod.re ꝯ.ob.in prin. & in tm̃ hoc est verum,ꝙ si ab initio mutuaui pecuniam, & postea ꝑ illa pecunia solueret̃ mihi species q̃dam de mea voluntate, nihilominus fuisset mutuum,ar.C.de rescin.ven.l.p̃tij causa. & C.e.l.si pro mutua.& de sen.& inter.om.iu.l.libera.¶Venio ad ver.nā si aliud.
4 dicit̃ hic,ꝙ†qñ aliud debet reddi,nō est mutuum,q̃ro qs ꝯtractus erit?Gl.dicit,ꝙ erit ꝯtractus innoīatus,ex q̃ oritur actio p̃scriptis verb.Tu vero ꝓ declarōne huius principij dic latius,qñq; hoc agitur vt eadē species q̃ dat̃,reddat̃,& tunc aut ꝑ dantem nō transfert̃ dñium aut transfert̃.Primò casu,aut datur causa custodiæ,& erit depositum,vt j.deposi.l.j.in prin.Aut dat̃ ad hoc,vt recipiens hic vtat̃,& tunc aut datur ad vsum determinatum,& erit ꝯmodatum. Aut dat̃ ad vsum indeterminatum,& erit p̃carium,vt no.in gl.sup verb.non offm̃.in l.in ꝯmodato.§.sicut.j.ꝯmo.& j.de p̃ca.l.j.circa prin.qd intellige,vt ibi dixi,& de do.l.Lucius.& ponunt Doct.C. ꝯmo.l.ij.Scđo casu,qñ trāsfertur dñium,tunc est ꝯctus innoīatus.
5 l.nālis.§.j.& l.si tibi areæ.j.de p̃scr.verb.¶†Quomodo autem trāsferatur dñium,qd sic datur,vt reddatur?dic vt l.q sic.j.de sol.dicā
6 in l.si tibi pecuniam.j.eo.Quandoq;†ab initio agitur,vt aliud reddatur,tunc si quidem agitur,vt reddatur aliud in specie,sed idem
c in genere,& tunc est mutuum.c Si verò,vt reddatur aliud in gñe.i. in diuerso genere.tunc aut agitur,vt reddatur species pro specie, & tunc est contractus permutationis.l.j.j. de rerum permutat. & ibi gl.

ADDITIONES.

a ¶Diuersæ.Adde quòd Rom.& Fulg.intelligunt hoc verum , quo ad plures contractus inuicem non compatibiles,vt est mutuum,& commodatum, secus si sint compatibiles, de quo hic per Alex.

b ¶Eadem pecunia. Adde an de necessitate cogatur mutuans illosmet denarios, quos dedit,in specie recipere.Ale.dicit Cy.hic in j.q.& alios Doct.tenere,quòd inuitus compellatur recipere,dum sint in eadem bonitate,iuribus hic per eum allegatis.

c ¶Mutuum.Adde quod posset esse depositum,si hoc actum esset.

a ibi gl. in ver. nomē suū hñt. in fi. Aut agit, vt reddat genus ꝑ gñe aut genus ꝑ spē, & tūc erit ꝯctus innominat⁹; do vt des. l. j. & 2. C. de re. pm. & qd ibi no. Aut agit, vt reddat q̄titas in pecunia ꝑ spe-
a cie; ᵇ vel species ꝑ q̄titate, & tūc, aut agit, ꝙ ex vtraq; pte det & erit ꝯctus nominat⁹. j. de ꝯd. cā da. l. fi. Aut agit, ꝙ ex pte eius q dēt q̄titatē det, & ex parte eius q dēt spēm, tradat, & erit ꝯctus ēptionis, & vēditiōis, vt est casus in l. ex ēpto. j. de ac. emp. & no. in gl. pcliuior. in d. l. fi. de ꝯd. cā da. Aut agit, vt rddat q̄titas ꝑ gñe, seu gen⁹ ꝑ q̄titate, & tūc indistinctè erit ēptio, & vēditio, licet ex vtraq; pte sit datio. Ita debēt intelligi oīa iura q loquūt de venditiōe gñis vt j. de ac. em. l. datio, aliàs rō. §. si p vēditorē. l. si sterilis. §. cū p venditorē. e. ti. & l. j. in prin. cū gl. de peri. & com. rei ven. Rō est, qa qñ
7 vendit † genus, venditor tenet ad trāslatiōem dñij, nō ex natura ꝯctus, sed ex natura rei debitæ: qa debet rs in gñe, vt no. p gl. ī simili ī l. si dom⁹, §. de euictiōe, de le. j. & l. q ꝯcubinā. §. si hæres. de le. 3. In eo em̄ p vendidit vinū, vel aliud in gñe, vt teneat ad trāslatiōem dñij; est ea. rō, q est in ēptor q tenet ad ptiū in gñe: meritò ex vtraque pte pōt interuenire datio. Prędicta collegi ex dictis multorū.

ADDITIONES.

a Pari. ¶ Aut agit. Vide p mod. in §. sic itaq; Inst. de act. in ea. l. §. mutui datio. ibi in ver. veniamus ad aliā gl. Ista regula fallit in tributo. s̄m Ale. in add. ad Bar. in l. j. C. de arg. ptio. qd thesau. inser. li. x. vide quosdā alios casus, p Ias. de le. j. in l. nō amplius. §. cū bonorū. Itē si soluat aliud ꝑ alio alteri q̄ vero creditori de voluntate creditoris, an ipso iure liberetur, vide Math. not. 113. ꝓ non. In contrarium vide Cur. in singularibus suis nu. 25.

b ¶ Pecunia, pro specie. Adde, ꝙ hoc dictū Bar. limitat Gu. de Cu. hic, nisi dicertur noīe ptij dari pecuniā, qa vbi fit mētio d ptio, itelligit ēptio. l. fi. C. de ꝯd. de. li. x. hoc seq̄t Pau. Ca. hic in l ec. & in add. q̄ al. Io. An. in add. ad Sp. in ti. de cess. act. §. j. in add. in c. nimis vigorosū. aliā limitationē vide hic per Alex.

1 *Pondere, numero, vel mēsura quæ consistūt, recipiūt functione in genere suo.*
2 *Solui aliud pro alio inuito creditore non potest, & nu. 21.*
3 *Genus & species quomō accipiātur apud Logicos, & quomō apud Legistas.*
4 *Pecuniam ad numerum mutuo accipiēs ex causa necessitatis poterit soluere frumentum, & nu. 21.*
5 *Mutuo qui accipit frumentum non potest restituere pecuniam, nisi in casu non existentiæ frmenti, quia tunc peruenitur ad æstimationem.*
6 *Accipiens argentum ad pondus mutuo, quando poterit reddere pecuniam.*
7 *Expensæ quæ fiunt in cudendo pecuniam, deberent fieri de publico: consuetudo aliter seruat.*
8 *Si datur frumentum, vt vinum reddatur, non est mutuum, sed contractus innominatus, & quando venditio.*
9 *Liber si datur ad pondus, vel oues ad numerum, vt tantundem reddatur, ꝙ nō sit mutuum, & ꝙ in libro non cadat mutuum. nu. 13.*
10 *Mutuum ad hoc vt sit, quatuor considerantur.*
11 *Pecunia non fuit principaliter inuenta vt numeretur.*
12 *Mutuum cadit in pipere ad numerum.*
14 *Locatio cōsistit ēt in reb. ñ cōsuetis locari, hēntib. tñ similitudinē cū eis.*
15 *Mutuum consistit in pane, & ita seruat consuetudo.*
16 *Mutuum cadit in stamno, plumbo, & similibus.*
17 *Mutuum in lateribus, & tegulis consistit.*
18 *Mutuum consistere potest in lignis, quando venduntur ad pondus.*
19 *Mutuum in palea consistere potest.*

§. Mutui datio. Hic ponit in qb. reb. mutuū ꝯsistat. Gl. diuidit istū §. & ponit casū: ego aūt diuido al'r. Primò ponit dictū. Scdò pōit rōnē, includētē duo, vnū negatiuè aliud affirmatiuè. Tertiò ꝓbat p rōnē in eo ꝙ affirmatiuè ꝯcludebat. Quartò probat per eandem rationem in eo quod concludebat negatiuè. Secūda ibi, qñ earū. Tertia ibi, qa in gñe. Quarta ibi nā in cæteris. Casū in terminis ponit gl. magna in pr. & iō ad-
1 uerte. No. ꝙ ea † q̄ ꝯsistūt in numero, pōdere, vel mēsura rcipiunt
2 fūctiōē ī gñe suo. Scdò no. † ꝙ aliud ꝑ alio īuito creditor, solui ñ pt. Venio ad gl. q̄ in prin. sui ponit casū, & illū expediui legēdo literā. ¶ No. Iurisc. accipit hic in gñe qñ dētur aliqua q̄titas, puta vini, frumēti, vel olei, & similia. speciē verò accipit, qñ debet aliq̄ species, & vna certa res. Cōtrā, gen⁹ est qd p̄dicat de plurib. differētib. speciē, & species est q̄ p̄dicat de plurib. differentib. numero, sed ꝑut accipit hic species, nō p̄dicat de plurib. differentib. numero, sed accipit ꝑ quodā īdiuiduo. Vñ vr obstare j. ea. l. §. creditū.
3 & j. de leg. j. l. legato gñaliter. & qd ibi no. Sol. fateor, † qd s̄m Logicos accipit genus, & species, ꝑut mō dixi, & ēt Iuristæ in aliqb. materiis sic accipiūt, vt ī legib. s. alleg. Regulariter tñ nos accipimus speciē ꝑ quodā indiuiduo, ita loqtur hic, & in plurib. locis ī corpore iuris. ita dicit gl. & bñ. ¶ Quæro circa istā ptē de pecuni-
4 qōnibus. pone † ꝙ accepi pecuniā ad numerū, nunqd potero reddere frumentū ab mēsurā? Gl. dicit ꝙ nō, vt ī tex. dū dicit, gñe suo. Nā hic solueret ī gñe alio, s. frumentū ꝑ pecunia, ꝙ fieri nō dēt. l. si ita fideiussorē. j. de fideiu. Hoc intellige verū, nisi ex cā necessi-
5 tatis qñ debitor pecuniā soluere nō posset, vt dicā j. Quæro † qd eꝯ, si recepi frumētū mutuo, an possim reddere pecuniā. Ia. de Are. vr dicere ꝙ sic, vt l. vinū, j. eo. & l. si sterilis. §. cū p venditorē. j. de act. emp. & l. quoties in diē. j. de ver. ob. Sed certè illæ leges loquūtur, qñ debitor fuit in mora, & tūc nō reperit frumentū, vel vinū eius bonitatis, cuius dēt reddi, meritò puenit ad æstimatiōnē, sed si nulla mora p̄cesserit, nō crederē pecuniā posse solui p regulam hic positā qa aliud ꝑ alio, & c. qa dēt solui in eodē gñe, nō ī alio.
6 ¶ Quæro qd si accepi argentū mutuo † ad pōdus, nunqd potero reddere pecuniā? Gl. ponit opi. vt in ea habes, nec determinat. Ad solōnē huius qōnis debes scire ꝙ de iure cōi pecunia dēt fieri sic, vt tantā vtilitatē afferat in forma, q̄tā in materia: & tantā in materia q̄tā in forma, vt j. de ꝯh. emp. l. j. cū. gl. j. ver. dēt. Et sic expensæ
7 † q̄ fiūt in cudēdo, debēt fieri de publico: sed hodie d ꝯsuetudine seruat, ꝙ minus est in forma, q̄ sit in materia, pp expēsas q̄ fiūt in cudendo. Hoc p̄misso venio ad solōnem qōnis, & dico: Si debeo tibi massam argēti, soluere possum argentū in forma, ære nō ꝯtaminatū, sed eiusdē ligæ. Itē dico hoc verū, qñ argētū tātā vtilitatē affert in forma, q̄tā in mā. Pro hoc l. j. in fi. in ver. si ea pecunia. j. de au. & arg. leg. sed si pp ꝯmistionē alterius æris, vel pp formā sibi datā, minus vtilitatis afferret in forma q̄ in mā, tūc nō posset
a solui. Et ita dñt ad ꝯcordiā reduci istæ duæ ᵃ opi. Fallit si ꝯsuetudo ciuitatis aliter se hñt, vt no. in l. si qs argētum. C. de don. all. in gl.
8 ¶ Quærit gl. qd † si frumētū mihi das, vt reddā vinū, vel argētū, & ꝯsentimus ambo, nūqd est mutuū? Dicit gl. ꝙ nō. & est tex. s. ī pri. huius l. sed ꝯctus innoīatus est. vel vēditio, hoc iō qa in eodē gñe nō reddit, qd reqrit in mutuo. illud qd dicit gl. vel vēditio. intelligas qñ argētū dēt dari ī fora, vt in pecunia numerata al's nō eēt
9 vēditio sine pecunia. l. j. in prī. j. de ꝯh. emp. ¶ † Quęrit gl. qd si de-
b dero tibi librū ad pōdus, vt librū ᵇ tanti pōderis reddas. Vel qd si oues ad numerū dedero, vt oues tanti numeri reddas, an erit mutuū? Et vr ꝙ sic: qa ꝯsistit in pōdere, numero, vel mēsura. Gl. deter-
10 minat ꝯriū, & dicit ꝯsideranda eē † quatuor ī mutuo, q̄ examinemus p ordinē. Primò dēmus ꝯsiderare ꝙ res q̄ data ē ad numerū, ad hoc sit inuēta, vt numeret sicut pecunia vt l. j. j. de ꝯh. em. Cer-
11 tè istud nō ē de necessitate. Nā † pecunia fuit inuēta principal'r pp aliud, q̄ ꝙ numeret. l. j. j. de ꝯh. emp. Præterea ponamus aliq̄s res q̄ nāl'r ꝑducant, & sint vniformes qualitate, & bonitate: exēplū ī piпере, nā oīa ei⁹ grana sunt quodāmō vniformis q̄litatis & bonita-
12 tis. Nōne † poterit mutuari piper ad numerū? Certè sic, qa in gñe suo recipit functionē, nec possum⁹ tñ dicere ꝙ ad hoc sit inuētū, vt numeret, qa nō fuit inuentū fcō hoīs, sed nāl'r. Sdò reqrit, ꝙ sit ꝯsuetudo, vt in gl. & in hoc qd dicit gl. de ꝯsuetudine, nō allegat l. & pt hoc intelligi duob. mod. vno mō, ꝙ sit ꝯsuetudo, qa ista res in suo gñe recipiat functionē, vt vinū, frumētū & oleum. & sim. q̄ ponunt Inst. qb. mod. re ꝯ. obl. in prin. Sed si ꝯsuetudo nō esset, licet reperiant aliq̄ res eiusdē gñis, & bonitatis non ꝯsisteret in his
13 mutuū exēplū, † pone ꝙ reperiunt pl'es codices scripti manu eiusdē scriptoris, & in ea. charta, & in ea. fora p oīa, licet inter eos sit oīmoda sil'itudo, tñ qa ꝯsuetudo nō est, vt in gñe suo recipiāt functionē inuicē, in istis ñ ꝯsisteret mutuū. Et si hoc mō gl. intelligeret, verū diceret. Alio mō pt intelli, qd sit ꝯsuetudo, hoc ē, ꝙ ꝯsueuerit mutuari, al's nō ꝯsistit mutuū, & hoc vr ꝓbari j. de psc. ver. l. nālis. §. at cū do. vbi nō ꝯsistit locatio, nisi in his q̄ ꝯsueuerunt lo-
14 cari. Sed certè † si bñ aduertatis, ibi dēt sic itelli, nō ꝯsistit locatio, nisi in his q̄ ꝯsueuerūt locari, s. habētib. sil'itudinē cū eis. In his verò q̄ dissimilia sunt, locatio nō ꝯsistit, vt ibi patet. Et iō puto ꝙ si sint aliq̄ res, q̄ mutuari nō ꝯsueuerūt, nec sunt in cōi vsu mutuādi si tñ in gñe suo recipiūt functionē, in eis ꝯsistat mutuū, vt j. dicā. Tertiò dicit gl. est attēdēda aptitudo, s. qd res ad pōdus, vel ad numerū, vel mēsurā suę nāæ adaptet. Aduerte, gl. dicit verū, & vt intelligas, q̄ro q̄re non aptet pondus ad librū, oues ad numerū, sicut granū ad mēsurā, oleū & vinū, & sil'ia? Rñdet Iurisc. & dicit ꝙ mutuū ꝯsistit in his q̄ numero, pōdere, vel mēsura ꝯsistūt, ñ dicit ī his q̄ pōderari, mēsurari, numerariue pñt, sed in his q̄ ꝯsistūt. q. d. ī his q̄ suū eē hñt, & suā essentiā, & vtilitatē retinēt ī pōdere numero, vel mēsura, licet indiuiduū ipm mutet, sed ī libro, ouib. & sil'ib. nō ꝯsistit substātia eius bonitatis, & vtilitatis in pondere, numero vel mēsura, licet pōderari, numerari, & mēsurari possint, & iō ci⁹ nāe p̄dicta nō adaptatur, qa sua essentia, & vtilitas in his ñ seruat. Aduertendū tñ est qa q̄dā res sunt, q̄ hñt aptitudinē ad oīa tria, vt pecunia pt alicui mutuari ad numerū, ad pōdus, vel ad mēsurā. Et q̄dā sunt res q̄ hñt aptitudinem ad duo istorū solū vt oleū, & sil'ia, s. ad mēsurā, & ad pōdus. Ad numerū āt istæ q̄ sunt nāæ liqdæ, ñ sunt aptæ, vt patet ad sensū, & licet in mutuādo qñq; adiiciat numerus, nō adiicit numerus illi⁹ māæ, sed numer⁹ pōderis, vel mēsuræ, vt decē cados olei, vel 50. libras olei. & sil'ia. Quædā sunt apta ad numerū tñ, q̄dā ad pōdus tñ, q̄dā ad mensuram tñ, vt j. dicam.
Quartò

ADDITIONES.

a ¶ Dux. Iaco. But. tenet hic secūdam opinio. p allega. in gl. ꝑ qua ēt vr facere tex. in l. Titiæ amicæ. j. de au. & arg. le. tñ prima est magis cōis, q̄ seq̄t Cy. Bal Ang. hic, Bar. in l. Pau. la j. j. de sol. & ī l. diuortio. §. ob donatiōes. j. sol. ma. ī l. q̄ extrinsec⁹. j. de ver. ob. Bal. in l. fi. C. de cōpē. Sal. in l. si quis argētū. C. de do. An. de Bu. ī c q̄to. de iurei. Pe. de An. ī cle. si bñficiorū. d dcimis. Hāc tñ cōem opi. limita, ñ hrē locū ī casu spāli. l. j. C. de arg. pre. li. x. Et ad talētia Bar. vide eūdē Bar. ī l. Imperator. j. de in diē addi qa tūc talis cōsuetudo eēt seruāda.
b ¶ Librum. Adde quod idem tenet gl. Insti. qb. mo. re cōtrah. ob. in prin. in verbo, metiendo. & eius opi. communiter tenet Alex.

a Quartò a ŕqriť,dicit gl.vt apteť act⁹ ꝯhētiū ad aptitudinē ŕi,lʒ.n.pe
cunia possit numerari,vľ pōderari &c.tñ si daŕť vt ead. pecunia vľ
spēs ŕddať,ñ eēt mutuū,qa actus nō adaptať ad aptitudinē l.planè.
15 §.j.ĵ.de le.j.l.sed & si certos.e. Quærit gl.†vtrú in pane ꝯsistat mu-
16 tuū?Gl.dicit ꝙ nō,sed erit ꝯctus inoīatus.Tu verò dicas,qñ†in ci-
uitate lītatus est panis,qa dēt eē tot vnciarū,& tunc mutuū p̄t cō-
sisteŕ in pane ad numerū,qa pp oīmodā siľitudinē ŕcipit functiōē
inter se,in gñe suo,sicut pecunia.Qñq; panis nō est lītat⁹ in ciuita-
te,& tunc nō ꝯsistit mutuū ad numerū,qa suū eē,& sua vtilitas nō
ŕtineť numero,sed ꝯsisteŕt mutuū in pōdeŕ,qa in gñe suo ŕcipit fū
ctionē:tantā.n.vtilitatē afferunt decē libræ vni⁹ panis,q̃tā alterius:
b posito ꝙ sint eiusdē bonitatis lʒ diuers⁹ sit numer⁹, & iō ī eo puto b
ꝯsisteŕ mutuū,& hoc admittit ꝯsuetudo.Quæro vtrū in alijs reb.q̄
non numeranť,Inst.qb.mo.ŕ ꝯ.ob ꝯsistat mutuū Ia.de Are.dicit ꝙ
sic,& credo ꝙ dicat verū, vt puta si ad pōdus,dicit,mutuaŕť stānū,
seu plūbū vľ aliud æs:& vt videtis,istæ res q̄ ꝯsistunt in mā nō sunt
aptæ nisi ad pond⁹.& eod.mō dici pñt q̄dā ŕs,q̄ nō sūt aptę nisi ad
17 numerū.Exēplū,fcā est lex vľ statutū,†ꝙ tegulæ qb.dom⁹ tegiť,vľ
lapides cocti,vľ lateres qb.domus ꝯstruiť fiant ad certā mensurā.
Certè arbitror,ꝙ in his ꝯsisteŕt mutuū ad numerū,qa in gñe suo ŕ
c cipiunt functiōē,nō tñ sunt apta pōderari,vľ mensurari. In aliqb.c
18 ēt ptib.vidi†ꝙ ligna ꝯburendi cā parata vēduntʼ ad pondus,& mu-
tuāť,& in his putarē ꝯsisteŕ mutuū:qa ī gñe suo ŕcipiunt functiōē.
19 Idē puto in paleis,& sim.Solū.n.hoc ꝯsidero ꝙ†ī gñe suo functio
nē ŕcipiāt,& ꝙ actus ꝯhentiū adapteńť aptitudini ŕi,ītelligendo ap
titudinē ŕi,vt s̃.dixi. Sumus expediti de ista gl. Veniamus ad aliā gl.
20 dŕ h̃, †ꝙ aliud ꝓ alio īuito creditoŕ solui non p̄t.Contrà de l.si do
mus.§.q ꝯfiteť.de le.j. dt gl.spālē ibi rōe figuinis,sic ēt assignat mul
tas alˢ spālitates.Io.verò soluit vno ṽbo.s aut debeť q̃titas,aut spēs
vide gl.Pro declarāda hac gl.& ista mā,vtrū aliud ꝓ alio īuito cre-
ditoŕ solui possit,dēs sciŕ.Qñq; debeť fcm̄,& tūc succedit obľo ad
īntereē,& tunc soluendo intereē,an ŕus libereť,dic vt l.j.C. de sen q̄
ꝓ eo.Dixi plenè in l. stipľones nō diuid.ĵ.de ver.ob.in 8.q.Qñq; ē
in obľone rē ŕstitui,vľ rē ŕddi,& tūc ēt sunt opi.l.in ŕ furtiua.ī pr.ĵ.
de cōd.fur.Dixi ī d. l.stipľones nō diuidūť.in 8.q.Qñq; est ī obľo-
ne rē tradi:& tūc ēt de hoc sunt opi.in l.j.ĵ.de ac.emp.Et hoc ēt di-
d xi plenè in d.l.stipľones non diuidunť.in 8.q.d Qñq; est in obľone
rē dari,& tūc est nr̃a mā.In q̄ dic,Aut debeť genus, aut spēs, aut q̃-
titas;si gen⁹, hoc p̄t eē tripliciter,vľ ꝙ debeť genus,hoc ē vna spēs
de gñe,vt hō vľ equus,vľ ꝙ dētur certū pōdus vľ certa mensura il
lius gñis,vt frumenti,vini,vel olei,& sim.& in istis duob. casib.aut
quis vult solueŕ genus ꝓ alio gñe,& non pōt īuito creditore.Aut
vult solueŕ spēm ꝓ gñe,& idem ꝙ nō p̄t solueŕ;vt h̃. Aut vult sol-
uere q̃titatem ꝓ genere,vt puta pecuniam,& fm Ia.de Are.potest,
21 vt s̃.dixi.†Tu verò dic,Aut illud genus p̄t repiri eiusdē bonitatis,
cuius debeť,& nō p̄t solui q̃titas ꝓ gñe,qa aliud ꝓ alio &c. vt h̃.Si
verò nō p̄t repiri,& tūc p̄t solui q̃titas ꝓ gñe,l.vinū,ĵ.e.cū si.Ter
tio mō p̄t accipi gen⁹ ꝓ q̊ta.vt si ego tibi lēo 3.vľ 4.ptē bonorū,vľ
alicui⁹ rei,ī his p̄t solui æstimatio qñq; ꝓ illo gñe debito,l.nō āpli⁹.
§.fi.cū l.seq.de le.j.Qđ dic,vt ibi.facit l.j.§.pe.cū gl.in ver.ꝯpēsatio.
s̃.si ps hæ.pe.l.j.& ĵ.ad Tre.l.deducta.§.nūmis.in fi.gl.ma. Scđo ca-
su,qñ debeť spēs,tūc aut illa spēs debita ñ p̄t repiri,& p̄t solui ꝓ ea
æstimatio nō alia spēs,vľ gen⁹l.nō dubiū.§.fi.de le.j. Sic dēt intellˢi
l.si fuū.§.fi.de ver.ob.& l.si ex legati cā.e.ti.Si verò illa spēs p̄t repi-
ri,& debitor p̄t eā solueŕ,tūc de necessitate cogiť eā solueŕ,nec ad-
mittiť ad soluēdū aliud,vt h̃.fallit in casu l.si dom⁹.§.q ꝯfiteť.de le.j.
e Tertio casu,e qñ debeť q̃titas,tūc aut debitor nō p̄t solueŕ q̃titatē,
f & cogiť creditor f accipe rē,ī aut.de fideiu.§.ꝙ aūt.posita C.de sol.
auth..hoc nisi.Aut debitor p̄t solueŕ pecuniā,& tūc aut teneť ad il-
lā q̃titatē respū certæ spēi,& liberať soluēdo illā spēm,l.miles.§.j.ĵ.
de ŕ iu.& l.si verò.§.fi.ĵ.so.ma.& l.si fundū p fideicōmissū.in prin.
de le.j.& de doli exc.l.fideiussor.rectè intelligēdo.Si verò tenetur
ad q̃titatē simpľr,tunc nō p̄t solueŕ spēm ꝓ q̃titate,creditore inui-
g to.l.eū à quo.C.de sol.fallit g in auth.de ali.& emp.§.hæc verò fm
prædictum.q̄ est posita C. de sacros.eccl.auth.hoc ius porrectum.

ADDITIONES.

a ¶Quartò. Adde ꝙ Pe.& Cyn dicunt opi.gl.ꝓcedere,si trado pecuniam in sacculo,vt reddam aliū sacculum,sed si petiisti à me xx.solidos mutuo,& ego dixi,ecce in isto sacculo sunt xx.solidi,accipe, contrahetur mutuū.quia pecunia est apta ad numerandū, & ego numero verbo,non ob.l.plane,quia loquitur quando pecuniā tanquā speciē,seu corpus trado,sed in prædicto exēplo non,& idem tenet Sal.vt refert Ale. cum quib.ipse transit.

b ¶In eo puto. Adde ꝙ Ia.Bu.Ray.Cy.& Bal.transeūt cū gl.qa panes sꝑ sunt dissimiles, Mar.de Fano sentit idem ꝙ Bart.& etiā Ale.qa data op.præcedēti ꝓ vera seqreť ꝙ in vino ñ posset eē mutuū,qa est op⁹ aliquāli industria,& arte hoīs,nec oīno pōt esse similis.

c Pom.¶In aliqb.Dŕ tñ voluisse Bar.s̃ in ver.ij reqritur de libris omnimode si.ꝙ nō solū reqratur,ꝙ recipiāt fūctionē in gñe suo,sed ēt ꝙ sit consuetudo, vt recipiāt functionē.

d ¶In viij.q.Adde ꝙ debuit dicere idē esse in obligationib.dādi,quia plurib.casib.etiam succedit obligatio ad interesse,qui casus traduntur in d.l.stipulationes nō diuiduntur. in xj.& xij.opp.& per Bar.in l.j.C.de sen.quæ pro eo qđ interest ꝓferuntur.& in l.naturalis.ĵ.de præsc.ver.Adde quādo aliud ꝓ alio inuito creditore solui possit. Ro.cons.163.

e Pom.¶Tertio casu.Vide Rom.cons.164.& Are.cons.28. ad fi.& Pract. Papin.in forma libelli,quo agitur hypoth.in gl in ver satisfacere.

f Paris.¶Cogitur creditor Circa istud remedium auc.hoc nisi debitor C.de sol.dā.in sol. &c.Vide ꝓ limitatione Pract.Pap.in forma tñsionis libelli, in actione hypo.in verbo, satisfacere.circa prin.Item an ipsius depositioni possit renūciari,vide Alex.cons.37.in ij. vol.& q̄ habes in repertorio,in verbo,debitor.& ad Bar,in rub.C.q bon.ced.pos.Aut iure tollat istā facultatē,& remediū,qñ qs ꝓmisit puta centū,& iurauit attendere,& obsignare,vide Mod.in l.si pecuniā.in prin.ĵ.de cōd.ob cau.p gl.ibi, quæ dicit,ꝙ iurām obligat præcise ad obseruantiā ꝓmissionis,vide omnino Alex. in terminis cōs.37.in ij. vol.vide Abb.cōs.41.in ij.parte.vbi etiā dicit ꝙ valet cōuentio, qđ possit qs psonaliter capi præcipuè stāte iuro,& ꝙ remanet bñficiū cessionis,& circa reqsita refert Lud.Ro. cōs.163.vide Crem.sing.suis nu.26.vbi reprobat duo vltima.Itē ad hoc,vt habeat locū dispō illius auth.hoc nisi debitor.quatuor copulatiuè reqruntur,quæ vide apud Ro.in d.cons.163.incip.cōstitutio curiæ.& circa limitationē Practici Pap.de quo s̃.vñ qñ quis sua spōte vult offerre rē.vide etiā quod dicit Io.Fa.in §.fi.Inst.de act.& ibi Ias.in viij.fallen. ꝙ non pōt cedi bonis,nisi vrgentib.creditorib.quia illud conceditur in subsidium, sicut etiā facultas dandi in solutum,vt patet in auth.hoc nisi,in corpore vnde sumitur.

g Fallit.Adde quod ibi non est aliud in ecclesia debente,quam in priuato debitore, præterquam in hoc.s.quod priuatus quando non potest soluere in pecunia,tenetur dare de meliorib.reb.Ecclesia vero potest dare mediocrem,vt d.§.hæc vero.nec intelligas,quòd priuatus tenetur dare meliorem rem magni valoris,pro debito paruæ quantitatis,quia non tenetur dare in solutum,nisi pro cōcurrenti quantitate,per not.per gl.in l.quandiu. C.de dist.pig.vt inquit Imo.in l.à diuo Pio.§.in venditione.ĵ.de re iud.

1 *Argumentum ab etymologia vocabuli valet.& nu.3.*
2 *Mutuum non est,si dominium non transfertur in accipientem.*
4 *Mutuū ciuile reconciliatur stipulatione,nec in eo requiritur translatio dominij.*
5 *Mutuum ciuile quot modis reconcilietur.*
6 *Mutuum mere naturale quot modis reconcilietur.*
7 *Mutui causa conuentus:an opponat exceptionem dominij mutuanti.*

1 §.Appellata. No.tu iuuenis†argm̄ ab etymologia a vo-
a cabuli.¶†Scđo no.ꝙ si non transfertur in
2 accipientem dñium,non est mutuum. ¶Opp.ꝙ ista argumētatio
non sit bona.Nā fm hoc oīs alienatio erit mutuum,qa fit de meo
3 tuum,qđ est falsum,vt s̃.dixi in prin.huius l.Sol.†arg.ab etymolo
gia vocabuli,seu allusione ꝯcludit,nisi ei repugnet diffinitio,vľ au
thoritas,Nā tutor dŕ à tuendo,& tñ nō oīs,q tuetur,est tutor,nisi
in eū cadat diffinitio.l.j.ĵ.de tut.Et eodē mō testm̄ est testatio men
tis,& tñ oīs testatio mentis nō est testm̄,nisi in ea cadat diffinitio,
q̄ est in l.j.ĵ.de test.& idem in possessione. l.j.in prin. ĵ.de acq.pos.
Ita hic licet allusio vocabuli ꝯueniat omni alienationi, tñ nō erit
mutuum,nisi ꝯcurrant alia, q̄ reqruntur in mutuo,ex qb.poterit
colligi diffinitio mutui,vt statim dicam.¶Op.ꝙ pōt esse mutuum,
licet non fiat de meo tuum,vt si non fiat numeratio post bienniū,
vt in l.ꝯctib.C.de non nu.pe.Sol.dicit gl.ibi loqtur in mutuo ciui-
4 li,hic in mutuo nāli.Scđò opp.de l.quāuis.C.eo.dicit gl.ibi† mu-
tuum reconciliatur stipulatione.Videte,ibi non loqtur in mutuo
purè nāli,sed in ciuili,cui cooperatur nā, vt no.ĵ.ea.l.in fi.in quo
mutuo siue p̄cedat stipľo,siue sequatur,nō reqritur trāslatio dñij.
d.l.quamuis. ¶Tertiò opp.ĵ.eo.l.nam & si fur.& de fideiu.l.si qs
pro eo.§.si nummos.Sol.dicit gl.ibi,ꝙ mutuū reconciliatur ꝯsum
ptione.Ponit etiam alios modos reconciliandi mutuum.Tu verò
5 dic latius fm Ia.de Are.†Quoddam est mutuum b mere ciuile, &
b istud reconciliatur cursu biennij,l.in ꝯctib.C.de non nu.pe.Et in-
telligas recōciliatur,non ꝙ ex ipso mutuo nascatur obligatio,sed
vt ex ꝯctu literarum pp illud ciuile mutum,obligatio nascatur, vt
Inst.de lite.obl.§.j.Quoddam est mutuum ciuile,non mere,sed cui
nā cooperatur,& illud reconciliatur stipulatione,siue p̄cedat,siue
sequatur.C.eo.l.quamuis.Et intelligo ꝙ recōciliatur nō vt ex ipso
mutuo nascatur obligatio,sed vt nascatur ex stipulatione,pp illud
6 p̄sumptum mutuum.¶†Quoddam est mutuum mere nāle, & in
isto reqritur ꝙ transferatur dñium in accipientem,vt hic,alias nō
est mutuū statim,sed ex post facto poterit recōciliari multis mod.
quorum quosdā ponit gl.alij ponūtur p Doct.Primò recōciliatur
ꝯsumptione,vt gl.dicit,vt ĵ.eo.l.nā & si fur.& l.si qs ꝓ eo.§.si num-
mos.ĵ.de fidei.hoc qđ dicit de ꝯsumptione,p̄t intelligi trib.mod.
Vno mō ꝯsumptione fcā in vtilitatē accipientis, vt qa minutatim
expendit pecuniā q recepit,& hoc modo loquuntur iura alle.p gl.
Scđo modo p̄t intelligi ꝯsumptione,hoc est,ꝑditione, vt no.in l.
indebiti.§.sed & si nummi.ĵ.de ꝯd.ind. Tertio modo pōt intelligi
ꝯsumptione,hoc est,ꝯmistione,vt l.si alieni.ĵ.de solut. Hoc tñ qđ
de ꝯmistione dico,non habet locum,nisi in pecunia, secus in aliis
c generib.vt l.idem Pomponius scribit,si frumentum.s̃.de rei ven.c
7 ¶†Scđo modo recōciliatur vsucapione,vt in gl.probatur,& in l.
indebiti.§.sed & si nummi.ĵ.de ꝯd.ind. Tertio modo recōciliatur
ꝯditionis euentu,vt ĵ.eo.l.proinde.Sunt etiam alij duo casus ex gl.
s.pp superuenientiam dñij in mutuante ex causa de præterito , vt
d.l.proinde.Item reconciliatur ratihabitione secuta,vt l.si procu-
rator.ĵ.de ꝯd.ind.¶Vltimò posset quæri,an ille,qui ꝯuenitur pro
mutuo,possit obiicere mutuanti exceptionem dominij.dicam in
l.nam & si fur.ĵ.eo.Diffinitionem autem mutui dicam ĵ.ea.l.in fi.

ADDITIONES.

a Paris.¶Ab etymologia. Adde Bar.in l.j ĵ.de testa.& in l.j.ĵ.de acq.poss.& in l.omnes populi.in vj.q.prin.de iust.& iu.Bal.in l.non sine.C.de bon.quæ lib. An.de Bu.in procem; Decre.adde Abb.cons.82.ij.lib. Ang.cons.307.Vide late per Fel.post alios in proœmio. Decre.Et quid sit etymologia,diffinit Bal.in c.j.§.si quis de manso.de controuer inuest. in vlt.col.Et de materia etiam vide Ang.Inst.de test.in princ.cum concor. de quib. per Fel.vbi Pan.in c.cum secundum de præb.in cons.62.in j.vol.ponentem de eo ꝙ ponūt Mod.hic,quando etymologia ꝓcedit ab aliqno euētu,de quo etiā per Fel.in d.proœm; Decre.Item de materia,multa ponit Ias.in l.j.in prin.in ij.no.de acq.poss.

b Poma.¶Mutuum, Vide Cardi.cons.56.in j.dub.

c Chu.¶Vendic.Nō tamen dicuntur cōsumpti,licet recipiens aliquos nummos dederit antequam ille immisceat,secundum Bal.& alios in l.non omnis.§.j.ĵ.eo.per illum tex.

1 *Creditum d'ffe tà mu'uo.vt genus à specie.& nu.2.*
3 *Verbum,credendi,tripliciter accipitur.*
4 *Pecunia tripliciter accipitur.*
5 *Creditor conditionalis quòd impropriè dicatur creditor.*
6 *Testes si aliquid deponunt factum fuisse ante nuptias,& aliquid post nuptias.ꝑ concordentur ante nuptias.s.finitas,& post nuptias.s.contractas.*
7 *Dictio,ante,& dictio,post,quomodo intell'gantur.*
8 *Testis dictum concordari non potest cum dicto partis.*
9 *Testium concordia non fit quando testes sunt impares.*
10 *Cautela,vt iudex mittat ꝑ testib vt declarēt dictū,qūo inter eos vr̄ cōtrarietas.*

1 §.Creditū. Creditū† differt à mutuo,vt genus à specie, qđ quatuor ꝑbaī exēplis.h.d. ñ §.ex hī sūmariq ap paret diuisio §.nā priò ponit dcm̄.Scdò ꝑbat illud ꝑ quatuor exē pla.Scda ibi,nā creditū.Itē scda subdiuidit in quatuor ptes, sicut quauor sunt exēpla.Scda ibi,ita mutuū.Tertia ibi, ī mutui aūt da tione.Quarta ibi,verbis quoq;.In tex.ibi,dū dt dñm eē dātē , sup ple,sed ñ in credito,vt p3 in vēdōne,deposito, ꝯmodato, & simi.
2 Et ī pria pte hēs,† ꝙ creditū differt à mutuo,vt gen⁹ à spē.Hoc ꝑ baī sic,vbicūq; est mutuū,ē creditū,sed ñ ꝯuertiī. Sicut qcunq; ē hō ē aīal,sed ñ ꝯuertiī.Sic ēt differt ppl's à plebe,vt Insti.de iur.na. §.plebs aūt.¶Cōtra hoc op.qa creditū est species,sicut mutuū,vt
3 s̄.ea.l.§.j.&C.si aduer.cre.l.j.& in auct.nullū cred.agri.ꝑ totū.†So. verbū,credēdi,pt sumi tripl'r fm gl.Qñq; largè,& tūc sumiī ꝑ gñe suo,vt hic,& s̄.l.ꝑx.Qñq; strictè,& tūc sumiī pro sua specie.s.mu tuo tm̄,vt s̄.ea.l.§.j.& in legib.alle.in ꝯriū.Qñq; sumiī strictissimè qñ.s.pecunia numerata tm̄ mutuaī,vt l.sed Iulianus.§.mutui.j̄.ad Mace.cū si.Vlterius procedo ad scdā pticulā.¶Dr̄ hic,ꝙ creditū ꝯsistit ex eas res,q̄ ꝯsistūt in pōdere,numero,vel mēsura , ista ps ē clara,nec ꝯria fuit declata s̄.ꝑxi.¶Venio ad ver.itē mutuū. hic dr̄ ꝙ mutuū nō pt eē,nisi proficiscaī pecunia?Cōtra.s̄.ea.l.§.j. vbi dt ꝙ ꝯsistit in reb.q̄ ꝯsistunt pōdere.numero,vel mēsura. Sol.verbū,
4 †pecunia,accipiī tripl'r:qñq; largissimè,qñq; largè, qñq; strictè, vt dicit gl.doctrina aūt horū.s.qñ dēt accipi largè,& qñ strictè,di xi plene in l.talis scriptura,j̄.de leg.j. ¶Venio ad ver.veluti si post nuptias dos promittaī.Quæro,de intell'u huius vers.ꝑ declarōne dēs scire,ꝙ ī isto ver.ꝯtinet duo,vnū exp'sse:aliud à ꝯrio sensu. Ex p'sse,cū dicit,si post nuptias dos promittaī,est creditū, q. d. si ante nuptias dos promittatur,non est creditū,& sic vnū dt exp'sse,aliđ à ꝯrio sensu.Qūo aūt hoc procedat,gl.intell't duob.mo.Vno mō post nuptias ꝯctas , & tūc dt ꝙ si dos ꝑmittiī à muliere viro post ꝯctas nuptias,ei obligatur mulier: sed si dos à muliere viro pro mittatur aň nuptias ñ obligaretur purè , qa hēt ī se illa promissio tacitā ꝯdōnē,si nuptiæ sequātur,vt l.promittēdo , & l.stipl'ōnē.j̄. de iur.do.& l.itē qa.s̄.de pac.¶Cōtra istā lec.opp.de l.is, cui. j̄.de
5 ac.& obl..vbi pēdēte ꝯdōne qs dr̄ creditor.Sol.†ibi dr̄ creditor ī-
a propriè,vt dixi s̄.in l.prox.Secundo mō pōt intelligi ꝙ hic dr̄ cre ditor post nuptias.s.solutas: & tūc ē dicēdū ꝙ vir promittit vxori dotē.Nā si hoc promittit post nuptias solutas,valet.Sed si promit teret aň nuptias solutas,ñ valeret,qa eēt donō, nisi morte ꝯfirma retur.l.qđ de suo.C.de do.cau.non nu.& C.de dona.aň nup.l.j.& l.si diuortio.j̄.de ver.ob.qđ dic vt ibi.*¶Circa istā mām,q̄ro d ta li qōne.Titius vir Seiæ,ꝯstāte m̄rimonio,fecit instrm̄ recognitio nis dotis vxoris suæ,ī quo instrō ꝯfitebaī & recognoscebat se ab vxore sua noīe dotis mille habuisse,ꝯtingit qđ tractu tpis veniūt creditores posteriores,& faciūt vēdi bona Titij.venit vxor, & op ponit,& petit in illis bonis mille noīe dotis,& ꝑduxit,ꝑ iustificō ne dotis suæ instrm̄ recognitiōis, q̄ fecit sibi maritus,& dt se ꝑo rē cæteris creditorib.Quæriī an hmōi instrō recognitionis sit stā dū,ita qđ dotis ꝯstitutio ꝑ tale instrm̄,ꝑbeī. Vr̄ qđ sic.ꝑ istū §.ibi,ve luti si post nuptias dos ꝑmittaī.Ex quo p3,ꝙ nedū aň m̄rimoniū, imo post dos pt cōstitui,& post nuptias ꝯctas,vt hic in gl. in ver. post nuptias.Itē qa ī dubio ꝑsumendū est ꝑ dote.j̄.de reg.iur.l.in ambiguis.& l.in ambiguis.j̄.đ iure do.Ray.dicit,ꝙ ꝑ hmōi instrm̄ recognitionis,nec ꝑiudicaī creditorib.neq; ad istā dotē,q̄ petiī vi gore hmōi recognitionis factæ,est stādū tali instrō: nisi vxor alio mō ꝑbet re vera dotē marito tradidisse.hoc rectè ꝑbaī ex l.j.& ij. C.de dote cau.ñ nu.qm̄ faciēdo vxori ꝯstāte m̄rimo,talē recogni tionē,vr̄ sibi donōnē facere,& sic ñ valet j̄.de do.īter vir.& vxo.l. j.& ij.qđ ergo?Certe nō poterit vxor hoc casu īpedire creditores petētes ī bōis mariti eorū credita,nisi ꝑbet lˀtimis documētis real'r dotē tradidisse,dt tex.ad l'rā.C.đ bo.ꝑscrip.l. si qs p⁹ hac.ver. dos ēt.Ex q̄ literadñt Doc.ꝙ ad ꝑbādū dotē ñ sufficit,ꝙ ī istrō m̄rimo niali dos sit ꝯfessata ꝑ maritū nisi ꝯstet p instrm̄,ꝙ real'r ī pñtia no tarij,& testiūm ibi scriptorū,fuerit viro tradita.rō est,qa scriptura nō facit dotis cōstōnē,sed ipsa numerō pecuniæ.l.j.& ij.C.de dot. caut.nō nu.Et ista vera sunt, cum sint creditores in bonis mariti: qm̄ tunc talis cōfessio,seu recognitio creditorib. mariti , ēt si sint creditores post illā recognitionē,nō nocet.tex.est cum gl.in ver. suspicio.ī auth.sed iā necesse.C.de do.aň nup.Si vero nō sunt cre ditores,nocebit marito,vel eius h'rdi talis ꝯfessio,vel recognō v- xori fcā,qa valebit in sui ꝑiudiciū,ad ipm obl'andū.d. auth. sed iā necesse.& l.si ꝯstāte.cū auth sed iā necesse.ver.& si qdē.C.đ do.aň nup.Quid ergo fiet,si instrm̄ totale sit ꝑditum, vel ñ fuerit de do te fcm̄ instrm̄, & nunc maritus vult vxori cū instrō dotē,q̄ habuit recognoscere?dic ꝙ ē cautū ꝯsiliū,& tutius,si testes viuant, ꝙ fiat publicatio eorū depōnis corā iudice,& erit tuti⁹,q̄ si dos ꝯstituaī, vel recognoscaī,cōstāte m̄rimonio.in auth. de testib.§.& hic ve ro,qa.Quid,si in testō fcā fuit hmōi recognitio ꝑ maritū,vt quo tidie fit?Dic ꝑ iā dicta,ꝙ ñ nocet creditorib.mariti,qm̄ ꝑ paī lega tū,& nō aliud,l.si ñ designata.C.de falsa cā adi. leg.iuncta l.j. & ij. C.de dot.cau.non nume.Et rō est,qa creditorib.prius est soluēdū q̄ legatariis,vt C.de iure delib.l.scimus iā.§.licētia danda.¶Anteq̄ igitur aliquid vxori soluaī,satisfiet oīb.creditorib.mariti,nisi vxor al's probet dotē marito fuisse traditam.Quid aūt talis recognitio dotis facta in testō ꝑ maritum operetī legatū.& non debitū,ē tex. nota.ī l.Lucius Titius.la grāde.§.q̄s.lo ij.in fi.j̄.de lega.ij.Et ista sunt notabilia ad decisionē qōnis sequentis.Pone,Titius habuit duas vxores:primæ vxoris recognouit ī suo testamēto,vel extra, centum florenos,ab ea habuisse:ñ tñ pt dos probari p instrm̄:ista est mortua,relicto sibi h'rde.scdo ꝯxit cum alia. Mortuus est tan dē vir:venit scda vxor,& ex bonis sui mariti vult dotē repetere: & docet de dote p instrm̄ m̄rimonij,quo constat ꝙ à scda vxore vir habuit realiter centum florenos, venit ex alia parte hæres vxoris primæ,& dicit se esse priorē tpe in dote matris suæ,& sic vult eam prius deducere,q̄ scda vxor aliqđ habeat,p l.assiduis. C.q potio.ī pig.habe.q̄riī qs erit prior in bonis istius viri: qa forte bona vtri q; ñ sufficiunt?Dic,ꝙ secunda vxor,qa qđ petit,est debitū merum & æs alienū:qđ aūt h'rs primæ vxoris petit , est legatum siue facta sit recognitio,seu ꝯfessio in testō,siue extra testm̄,nō ꝑiudicat cre ditorib.mariti,vt s̄.dcm̄ est.Cōstat ergo,ꝙ vxor scda erit prior,qa ante oīa æs alienū dēt exolui:& vltimo est soluendū legatū.l.sci mus.§.licētia.C.de iur̄ delib.Ex hoc vr̄ dicēdū,qđ recognitio , seu ꝯfessio,q̄ maritus fecit vxori,ꝯstāte m̄rim.qđ pro dote,& ex causa dotis,ab ea habuit mille, & iō illa mille sibi recognoscit sup oīb. bonis suis,nō valeat ꝯstāte m̄rimonio,sed eo soluto p mortē ma riti,& tūc valeat vt donatio,& ñ vt dos,de quo vide j̄.sol.mat.l.si ꝯstāte.ibi,itē aduerte,qa ī oīb.ꝑdictis casib.&c.vt ibi dixi, mō hēs §.*Hēs ergo ex hoc §.ꝙ ista verba post nuptias.pñt ītelligi duob. mo.post nuptias.s.ꝯctas,vel post nup.s.solutas.& hoc probaī op time ꝑ gl.hic in verbo.post nuptias.q̄ incipit.s.ꝯctas.q̄ ēt refert o pi.Ioan.antiq glossa. ibi.vel dic fm Io. Sed prior explicatio qbus dam magis placet:verior.n. est argm̄ ad qō. de testib. discordan
b tib.ᵇ†quorum qdā dixerunt fuisse aň nuptias,alij dixerūt post nu
6 ptias,vt reducantur ad ꝯcordiāᶜ hoc mō aň nuptias.s.finitas,post
c nuptias.s.ꝯctas.& sic nō erunt discordes,arg.huius ver. & qđ hic no.Et idē si qdā testes dñt aň guerrā,& qdam post guerram, vt sit idem modus ꝯcordiæ.Ita tenet Iac.de Are.in l.insulā.§.j.j̄.sol.ma.
d & est tex.extra,de testi.ca.cum tu.Aduerte,ᵈpro huius declarōne ponamus testes non discordare , sed oēs dñt aliqđ esse factū post nuptias,vel post guerrā,vel omnes ante nuptias,vel aň guerram, qual'r hæc oro intelligaī,vtrū aň nuptias.s.finitas, vel aň nuptias
7 s.ꝯctas,& idē q̄ro de verbo,post. Rñ.† Qñq; istæ dictiones aň,& post,respiciunt terminū instātaneū,qa finiī ī instāti,vt si dicaī aň mortē,vel post mortē,qa mors ī vno instāti ē,vel ñ est,& tunc in tell's ē clarus,qa aň significat tps qđ ꝑcedit , & post significat tps qđ seqī,& iō si p'les sil' decederēt,ibi nullo modo caderent,aň,vel post.l.qđ d pariter.cū l.seq.j̄.de reb.dub.Facit l.inter socerū.ī pri. j̄.de pac.dotalib.Qñq; istæ dictiones respiciunt terminū , q hēt ꝯ- ctū & durationē aliq̄,& tūc qñq; iste tractus est ab īceptione,vsq; ad perfe-

ADDITIONES.

a Poma.¶Secundo,modo.Vide Are cons.86.

b Paris.Testib.discordantib.Et illud qđ dr̄ in duob.testib. discordantib. multo magis lo cum habet in vno teste,secundum Com.consi. 91.in ver. rursum cum testes etiam di uersi.Et ibi ēt hēs de modo saluandi testē,q videtur deposuisse de maiori tpe, q̄ verisi mile sit ipsum recordari.Itē latissime,an vnus testis discordans in seipso,debeat trahi ad concordiā,& saltē vide latissime Alc.in l.j.in pri.j̄.de op.no.nun.& consi.512. Itē ꝙ si essent duo testes,& discordarent,vide Alc.consi.286.Mod.hic. Itē qñ plures testes ꝑ v- na parte,quam pro alia,non sunt reducendi ad concordiam,neque vt probetur, neque vt euitetur falsum,vide omnino Rom consi.157.Item an testes cōcordentur solum, vt euitetur falsitas,an vero ēt vt ꝑbetur,vide Mod.hic.Alc.cōs.116.& 133.& ꝙ fauore rei concordētur,ēt vt ꝑbetur,vide Alc.consi.24.in 2 vol.vide in materia Are.consi.13.Item vbi contrarietas non est euidēs,pōt concordia fieri,vide Alc.cōsi.247.Item de materia cōcordādi testes.vide late Fel.post al.os,in ca.cum tu.extra,de testi.& aliqua ꝑ eū,in c.cū contingat.de offi.deleg.vbi ēt ponit an concordēt cū dicto partium. in eo.§.in fi. vide ad istum limita. Bar.in l.si quis intentione ambigua.s̄.de iudiciis.

c ¶Ad concordiā.Adde Bar.in l.qui ante calendas.de ver.ob.tu adde Ang.consi.274 cir ca fi.vbi consuluit testes concordandos,quorū aliqui dixerunt testes rogatos ante pu blicationem testamenti,aliqui post publicationem.

d Poma.¶Aduerte.Si testes oēs adducti ad aliquid ꝑbandum, dicant id factū ante nuptias vel post qūo dēat intelligi talis eorū rō?Vide Are.consi.13.Alex.in l.j.j̄.de no.ope.nūc. & consi.24.vol.2.Bar in l.cos.in fi.j̄.de fal.Raph.Cu.consi.77.Oldr.consi.105.alias 101.Fe. in proœ.Decre.in c.translato.de consti.& in c.ex parte.de testib.& in c.cum tu.& Barb. consi.12.in 2.volu & aliquid per Nic.de Lyra Matthæi xxvj.in gl.in versi. ait illi Iesus. Bald.in c.causam,quæ.de rescrip.& in d.c.cum tu.& in titu.de pace Const. in ver.opi nion's ad fi.

ad pfectionē illi⁹ actus,siue termini,vt ī hoc exēplo,anࠤ calēdas,vel
post calēdas:nā dies calēdarū īcipit in mane, & pficit ī sero.Idē si
dico anࠤ annū,vł post annū:nā ann⁹ īcipit ī prīa die ei⁹,&terminať
ī vltīa,&isto casu istę dictiōes dn̄t ītelł̄i anࠤ calēdas.s.finitas.&post
calēdas.s.finitas.l.stip̄lones n̄ diui.§.j.ȷ̄.ď ver.ob.ˡvbi ē exp̄ssū ī tex.
& gl.ī l.q anࠤ calēdas.eo.ti.& in l.eum q ita.§.q ita.el.2.eo.tit.&ibi
no.s̄m opi.Ioā.& ī l.libertas.§.fi.ȷ̄.de manumis.testa.& l.si ita fue
rit.la ij.ī prī.& l.iter illā.ī prī.& ibi notať,ȷ̄.de ver.sig.& sic cū dico
anࠤ calēdas,significo totum tp̄s,qd̄ est anࠤ eas finitas,de eo qd̄ seqť
nihil pono,cū dico post calēdas,significo totū tp̄s,qd seqť post eas
finitas.Et de eo qd̄ p̄cedit,nihil pone.Qn̄q;istæ dictiōes adiiciunť
termino,q hēt tractū &durationē post suā pfectionē,vt ī hoc exē
plo post nuptias,& anࠤ nuptias,nā postq̄ sūt nuptiæ,durāt, donec
alter moriať,vł diuertat,& tunc ītelł̄r anࠤ nuptias, seu post nuptias
ɔ̄ctas,vt l.sācimus.C.de nup.hoc ē verū,nisi cā ɔ̄rietatis euitādæ,
tūc.n.anࠤ,& post resoluunť,vt idē tp̄s significēt.vt hic vides,& s̄.di
a xi.Sed tūc īsisto,ᵃs̄m hoc sp̄ ē in ptāte alicui⁹ ex ptib.qd istæ dictio-
nes significēt,nā si oēs testes dixerīt hoc fuisse anࠤ nuptias, ego di
co q̄ imo fuit post nuptias,postea ī ɔclusione dicā.Dn̄e iudex,re-
ducatis ad ɔcordiā dicta testiū cū dicto meo,nā ipsi dixerūt anࠤ nu
ptias,ego post nuptias,ītelligatis dcm̄ eorū anࠤ nuptias.s.finitas.&
dcm̄ meū ītelligatis post nuptias.s.ɔ̄ctas.& significeť idē tp̄s cā ɔ̄-
rietatis vitādæ.So.dt Inn.ī c.cū ɔtingat.circa prin.de offic.dele.q̄
7 l; testes reducāť ad ɔcordiā.ne īcidāt ī ɔ̄rietatē, vt dcm̄ ē,tn̄†hoc
n̄ dēt fieri qn̄ ē ɔ̄rietas īter dcm̄ testis,& dcm̄ ptis,qa dcm̄ ptis nul
lā fidē facit ꝓ se,vt C.de ꝓba.l.exēplo.cū si.qd est no.Puto ēt,put
8 ipse dt ibi:sed n̄ bn̄ explicat,q̄†ista ɔcordia tunc est fiēda, qn̄ pro.
b bōnes vndiq; sunt pares:ᵇsed si alter hr̄et plures.& idoneiores te-
9 stes,illis eēt stādum.Cautius tn̄ faceret iudex,† si iterū pro testib.
mitteret,vt qualr̄ dcm̄ eorum intelligunt,declarēt,vt no.in auth.
de testib.§.qa vero.in gl.mag.& extra,de testib.ca.cum clamor.

ADDITIONES.

a Poma.¶Sed tunc insisto.Limita tamen hic,vt per eundem Barto.in l.si quis intentione ambigua.s̄.de iudi.vide Alex.de concordia testium,consil.143.ver.accedit.in 2.vo.Fel. in c.cū tu,ver.tertia conclusio.de testib.& in 9.concl.& in c.p̄ntium,eo ti.Barb.cons.3. vol.j.& cons.25.vol.2.Præpo.ca.omnes leges.distin.j.Rom.cons.156.& seq.Imo.cōs.101. & seq.& Ale.cons.77.vol.j.& cons.106.& cons.33.e.volu.Fel.in c.cum contingat. de offi. deleg.Ale.consi.14.vol.2.vbi dicit,quod reducunť ad concordiam , etiam vt probent.& Ang.de Are.& ibi in addi.

b ¶Pares.Adde gl.in d.c.cum contingat.Bar.in l.Gallus.§.ille casus.de li.& posth. Bal. in l.in insulam.sol.mat.Bald.in c.cum tu.& ibi Car.extra,de testi.& Bal.in §.quib. in j.con sti.C.contrarium est de mente gl.in c.nostra.de test.& in 4.q 3.c testes. Et hoc tenent Ant.& Abb.in c.cum tu.Io.de Imo.in l.inter stipulantem.§.j.de verb. ob.per tex.in d.c. cum tu. Et cum hac opi. transit Ale.tu adde,q̄ primā opi. sequitur Pet.de Anch.cons. 387.& 389.& Pau.de Ca.in addi.hic ad suam lectu.Et inquantum Ale.tangit,an testes reducantur ad concordiā,vt probent,vel vt falsum euiteat.dic q̄ Bal.3. lib. consi.411.inci. quidam A.tenet,q̄ non probent.idemque tenet cons.10. eo 3.lib.inci.in quodam instrumento,vbi allegat d.c.cum tu.

1 *Mutuo in perficiendo,sufficit q̄ pecunia proficiscatur vere,vel ficte,& q̄ tradēs sit dominus.*
2 *Mutuum triplex est.*
3 *Mutuum naturale mere,& mutuum naturale,cui ciuile cooperatur.*
4 *Mutuū ciu.quotup.& an ex mutuo vere ciu.oriatur actio vel ex chyrographo.*
5 *Procurator constitutus ad accipiendum pecuniam mutuo si confiteatur se recepisse,an obliget dominum.& nu.6.*
7 *Procurator constitutus ad recipiendū pecuniā mutuo,& ad confitendū recepisse & ad promittendum non obligat dominū,si nō constat de numeratione.*
8 *Mutuum quid sit.*

§.In mutui aūt datione Vt vobis dixi, hic ponit
tertiū exēplū,p qd̄ ꝓbať
creditū differꝛ à mutuo,vt gen⁹ à sp̄ē.Nā ī mutui datiōe op; dn̄m
eē dātē,q̄ n̄ ē ī alio credito,vt puta ī vēdōne ďposito,ɔmodato,&
si.Et ad hoc iurisc.op.de filio,& de seruo mutuāte:& soluit p exē-
plū de eo,q mutuat pecuniā suā mea volūtate. Quæro ğ q̄le exē-
plū istud sit,& q̄ similitudo?Dicit Ia.de Are.q̄ p̄mū dcm̄ ď filio,&ser
uo,p̄t ītelł̄i duob.mo.Vno mō,q̄ fili⁹ & seru⁹ dātes peculiares nū-
mos,obligāt accipiētes nā lr̄ ipsi filio,& seruo,& tūc p̄cedit exēplū
q̄ seqť clarè.s.q̄ illud iō ē,qa fili⁹ vł seru⁹ hn̄t dn̄i volūtatē,sicut si
volūtate mea tuos nūmos credas noīe meo.Nā mihi actio q̄rit pp
volūtatē tui dn̄i,licet ego n̄ fuerī dn̄s.Scd̄o mō p̄t intelł̄i,q̄ filius
vł seru⁹ mutuātes,obligāt accipiētē p̄ri,vel dn̄o:& hoc iō, qa ipse
p̄r,vł dn̄s fingiť mutuare:& s̄m h̄ p̄cedit exēplū,q̄ h̄ tale ē,quale
si volūtate mea tuos nūmos credas noīe meo. Nā mihi acq̄rit o-
bł̄o,& actio,qa ego fingor mutuare,cū noīe meo mutuať. Tn̄ in
hoc ē dr̄ia:qa ī hoc casu vltīo ibi,q̄le si volūtate mea, &c.sūt duæ
fictiōes.vna circa actū mutuādi,qa ego fingor mutuare cui⁹ noīe
mutuať.Alia circa dn̄ium,qa fingor mutuare pecuniā meā pp dn̄i
volūtatē,cū verè n̄ sit mea,sed ī p̄ced.casu posito ī verb.nec obst.
&c.s.ī filio,vł seruo,solū ē vna fictio.s.circa actū mutuādi,cū verè
1 illa pecunia fuerit p̄ris,vł dn̄i.Ex q̄ hēs,†q̄ ad pficiēdū mutuū,suf
ficit,q̄ pecunia pficiscať,verè,vł fictè,& q̄ tradēs sit dn̄s,verè vel
fictè.¶Venio ad ver.verbis dixi vobis,q̄ hic poniť quartū exēplū
ex q̄ ostēdiť,q̄ creditū differt à mutuo,vt gen⁹ à sp̄ē.nā possumus
credeꝛ p stip̄lōnē nulla īteruenīēte pecunia, vł ēt p̄t intelł̄i alr̄, vt
ɔueniat cū pte p̄xīa p̄cedēte,vbi dn̄t;q̄ sufficit, q̄ pecunia pficis-
cať verè vł fictè,h̄ ponit exēplū ī mutuo ciuili,ī q̄ nulla pecunia ī-
a teruenit tua,vł verè vł fictè.ᵃPro cui⁹ rei euidētia dēs scire, put gl.
2 no.dt,q̄ triplex†ē mutuū,qddā ē mutuū nāle,& mere,quoddā est
mutuū ciuile,cui nā cooperať,quoddā ē mutuū mere ciuile.Mu-
3 tuū,n.†nāle ē,qn̄ res mea ad te p̄uenit.Ita dt gl.& bn̄.Tu tn̄ ī hoc
mutuo nāli dicas,quoddā ē mutuū nāle mer̄. vt qn̄ pecunia mea
ī te directo trāsferť.Quoddā ē mutuū nāle, cui i⁹ ciuile coopať p
aliq̄ fictionē,vt qn̄ pecunia verè ītercessit,id i⁹ fingit cū nūerasse
q̄ n̄ numerauit,vel eē dn̄m,q̄ n̄ erat,vt s̄. p̄x.rn̄.declaraui:vł qn̄ pe
cunia debita ex vna cā ɔuertiť ī cām mutui.l.certi ɔd̄ō.ī fi.ȷ̄.e. Vel
qn̄ mutuū rēciliať aliquo ex modis quos vidistis ī ver.appellata
4 ad qd facit ȷ̄.e.l.singularia. Aliud†ē mutuū ciuile cui nā coopať.
Dicit gl.vt qn̄ anࠤ stip̄lōnē,vel post īptinēti, numerať pecunia.gl.ī
h̄ dt verū,n̄ tn̄ nascit in hoc casu actio ex mutuo, sed ex stip̄lōne
īpleta pp mutuū.l.si ita stipl's.§.Chrysog.ȷ̄.ď verb.ob.& l.si ita fue
ro stipl's.&l.cū.n.ȷ̄.de noua.Videbitis ȷ̄.e.l.certi ɔd̄ō §.qn̄.Quod-
5 dā†ē mutuū mere ciuile,vt in chirographo, ex q̄ qs obligať post
biēniū.l.ī ɔ̄ctib.C.de n̄ nu.pec.Dicit gl.& bn̄, q̄ tn̄ isto casu n̄ oriť
obł̄o ex tali mutuo,sed ex ɔ̄ctu lr̄arum pp mutuū.Et illud,qd̄ gl.dt
post biēniū,hēt locū qn̄ promissio vel scriptura fcā fuit sp̄e future
numerōnis,sed si forte donādi aīo,n̄ sp̄e futuræ numerōnis,pmit
terē cētū p stip̄lōnē,q̄ ɔfiteor me hūisse & recepisse mutuo,& statī
ēt n̄ expectato biēnio,ɔhereť illud mutuū ciuile, & hic ē casus in
isto rn̄so,vt gl.hic intelł̄it in mutuo ciui.Vide istā gl.q̄ incip.i.alic-
6 nā fidē.& no.eā.†Et ista sunt vtilia,ᵇad qō.de fcō,aliqs fecit p̄cura
b torē ad accipiēdum pecuniā mutuo,tn̄ in instrō n̄ fuit scriptū q̄
c recepit,sed q̄ fuit ɔfessusᶜse recepisse. Certè ex tali instrō nisi nu-
d merō ꝓbeť,n̄ p̄t agiᵈō dn̄m.Nā qn̄ facio te p̄curatorē ad accipiē-
dū pecuniā mutuo,ītelł̄r de mutuo nāli,q̄ sigñat ista dictio,ad ac-
cipiēdū,sed istud instr̄m,ī quo p̄curator ē ɔfessus se hūisse,& rece
pisse,ꝓbat mutuū ciuile,cui nā n̄ cooperať,ⁱnisi ꝓbeť numerō,er
go talis p̄cur.n̄ obligat dn̄m, qa ad hoc n̄ habuit mādatum. & ꝓ
hoc vł casus exp̄ssus in l.si mutuā.ȷ̄.si qd in frau.pat.facit ȷ̄. de no
† ua.l.si debitorē meum.& qd̄ ibi no.p Ia.de Are.†¶Dico ēt q̄†si
7 in instrō procuratiōis diceret, facio te procuratorē ad accipiēdū
pecuniā mutuo,& ad ɔfitēdū te recepisse pecuniā,& ad promittē
dū,&c.q̄ eo.mō dn̄s n̄ p̄t ɔueniri ex illo instrō, qa illa verba ad ɔ-
fitēdum te recepisse,intelliguntur s̄m pecuniā receptā.Si alr̄ intel
e ligeres,eēt donō.ᵉ d.l j.§.si mutuā.q̄ donō procuratori nō vł pmis
8 sa,nisi exprimať,vt l.ɔ iuris.§.j.& fi.s.de pac.¶†Vltimo ex p̄dictis
posset tibi liquere,qd ē mutuum. Nā mutuum ē ɔ̄ctus celebratus
datione vera,vel ficta rei ɔsistentis in pōdere,numero,vel mensu-
ra,cum sp̄e recipiendi tantundē in genere suo,vt ex p̄dictis patet.

ADDITIONES.

a Poma.¶Vel ficte.Quotuplex sit mutuum,vide Pau.de Ca.consi.497.

b Poma.¶Vtilia,Vide Roma.consi.352.Pau.de Ca.consi.497.Ale.cons.13.vol.3. Are.consi. 5.Bal.cons.88.inci.quidam nomine.& cons.89.inci.ad audientiam. cons.4. & cons.20.Alex.cons.179 vol.2.& cons.132.4.vol.Pan cons.18.vol.2.Barba.8. cons.2. volu. Aret.cōs. 64.& cons.86.& Archi.cons.vlt.& Soc.cons.3.

c Paris.¶Fuit confessus.Sequitur Com.consi.148.incip.venerabilis vir.vide omnino do. Frā,Are.cons.4.vide Pau.de Ca.cons.5.vbi ponit,an saltem procurator obliget n & qd si dederit fideiussores.Et singulariter concludit tex.i Ad qd̄ vide omnino Ang.in l.ad hæc venditio.C.de præd.cur.lib.x.Idem vide circa istud dictum Fel.l.te.in c. si cautio, extra.de fide instru.Et pro defensione Bar.hic vide Fel. in c.cum olim, de offic.dele. & circa istam opi.Bar.vide late Barb.cons.19.vol.3.in 2.du.& in cons.8.in fi. vol.2. vbi omnino vide.

d ¶Potest agi.Adde Io.And.in addi.ad Spe.in ti.de teste.§.j.super ver.sed pone egi.bar.in l.à diuo Pio.ȷ̄.de re iud.& in l.non abstulit.C.de nouati.Ant de Bu. & Abb. in c.si cautio.extra,de fide instr.Pa.de Ca.cons.vlti.alias remissiones etiam vide per Ale.cui adde inquantum alle.Fed.cons.53.sentire contra Bar.quod non est verum,quia immo idem sentit,quia eius vltima verba sunt hæc,Do.procur. non potuit liberare , nisi per realem solutionem,non fictam & ita etiam allegat Ro.idem secutus cons.352.inci.sancti spiritus gratia.& idem videtur voluisse Bal cons.332.j.lib.

† Clau ¶De Are.Istud etiam sequitur Ale.in l.iusiurandum qd̄ ex conuentione. §.fi.ȷ̄.ti. j.per hoc reprobās vnum q̄ ibi dicunt Bal.& Ang,qd̄ multum facit contra istud argu.à simili.Pro hoc in simili etiam facit gl.quam ibi no.Doc.ȷ̄.ti.j.& in pulchro casu consuluit Are.consi.4.

e Donatio.Bal,& Fulg.in hoc tenent contra Bar.Pau.de Ca.Ang.Ro idem faciūt. & cum opi.ipsorum transire videtur Ale.Adde tu,q̄ pro opi.Bar.facit,quia in mandato est dictio,&,quæ est copulatiua,& videtur importare quòd sola confessio sine receptione, non sit satis.l.hæredi plures.ȷ̄.de conditio.instit.l.is qui ducenta.§.vtrum.ȷ̄.de reb.dub. & maxime,quia sub vna,& eadem ratione,& sub vno & eodem verbo reguntur , iuxta ea,quæ dixit Bar.in l.re coniuncti.ȷ̄.de leg.3. Nam vbi qualitas verborum præcedentium,potest sequentibus verbis conuenire, intelligitur semper repetita,vt dicit Bart.in l.Seiæ.§.Caio.ȷ̄.de fundo instruct. ergo qualitas naturalis accipi debet. Et bene facit quòd dicit Bar.in hoc.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ȷ̄.de verb.ob. Secundò facit, quia verba sunt sequentia,vt secundum ea intelligantur.l. fi. §.cui dulcia.ȷ̄. de vi.tri.& ole.leg.& in Cle.non potest.de procu cum si.& bene per ea quæ dicit Bart.in l.qui haber.§ fi.ȷ̄.de tute.& maxime hoc est dicendum,quia in hoc conueniunt regulæ iuris,videlicet quia verba mandati intelliguntur stricte.l.diligenter.ȷ̄. manda. Et sic vt minus noceat constituenti,quam prosit.iuxta l.cum de indebito.ȷ̄.de probat. nam si dominus id non fecisset verisimiliter,ergo si non interpretetur mandatum.Bonus est text. in l.si hominē.ȷ̄.mād.Et ꝓprie h.d.Bal.in l.falsi.C.de Falsis,quod est not.ꝓ opi.Bar. licet magis cōis opi.sit contra Bar.vt hic per Mod.Et ad rōnes ipsorum sustinendo Bar. potes rn̄dere.vt ȷ̄.Et ad primū pōt rn̄deri,q̄ ibi erat sic in mandato.q̄ non est hic.¶Ad secundū rn̄deri pōt,q̄ verbū ad cōfitēdū,nō est qd diuersum à verbo , ad accipiendū,prout in simili dicitur mādatū ad vendēdū,& instr̄m ad faciendum,quo casu importat vt primo vendatur,postea fiat instr̄m,sic ergo accipiat primo,postea cōfiteatur. & sic omnia

ista

ista duo referãtur ad verã numerõnem. Iuuatur ista rñsio, quia verbum ad confitendũ,
dupliciter capi põt. s. ad pecuniã numeratã, & nõ numeratã, sed præcedens verbũ veri
ficat̃ actualiter, ergo & verbum ad confitendũ, quia verbũ ambiguũ, dẽt interpretari à
præcedẽti verbo claro, & certo. l. j. & ibi Bar. ĩ. de reb. dub. Itẽ nõ est superfluũ, quia cõ
fessio hẽt plura priuilegia, vt habetur in l. admonẽdi. ĩ. de iurei. auth. sed iã necesse. C. de
dona. añ nup. ¶ Ad tertiũ rñde, ꝙ bñ operãtur in fauore debitoris, si fiat confessio de re
cepto. Nec est verũ, ꝙ in præiudiciũ cõstituẽtis sint apposita, qa imò ad confitẽdũ pe-
cuniã numeratã. ¶ Ad quartũ rñ. confitẽdo id. s. negãdo, ꝙ hẽt mãdatum ad cõfitẽdum
recepisse pecuniã nõ numeratam, vt s̃. dcm̃ est. Et inquantũ ipsi Mod. impugnant funda
mentũ. Bar. dico, & concedo, ꝙ intra bienñiũ non est donõ, sed ex quo elapso biẽnio nõ
põt opponi exceptio. l. in contractib. C. de non nu. pec. si non est opposita exceptio, est
donõ. Probatur hoc in simili, nã ille, q non põt alienare, nõ põt ẽt facere actũ. per quẽ
in futurum sequatur alienatio. l. si ita quis. §. ea lege. ĩ. de ver. ob. & iõ est, ꝙ q nõ. põt a-
lienare, nõ põt cõpromittere, vt dicit Inn. in c. cũ tpe. extra, de arbit. Ergo ꝓcurator iste
q non põt donare, non potest facere actum, ꝑ quẽ in futurũ sequatur donõ, sed ista cõ
fessio est hmõi, ergo &c. Nec obstat si dicatur, ꝙ imo erit donatio, qa tenetur ꝓcura-
tor dño, vel qui proprio. §. procurator vt in cæteris. s̃. de ꝓc, quia posset dici, ꝙ si non
esset soluendo, dñs esset in damno. Vide Bal. in d. l. in contractib. & Imo. in l. prædia. ĩ. de
acq. pos. ita dicebat dominus meus hic. s. Fran. Pepi. & tu cogita.

LEX III.

1 *Vinum vetus est melius nouo, & nu. 4.*
2 *Tacitum habetur pro expresso, & nu. 9.*
3 *Contractus natura quod venit, præsumitur tacitè inter partes conuentum.*
4 *Vinum vetus quod dicatur.*
5 *Vinum si mutuatũ debeat restitui tpe vindemiarũ, præsumitur actũ vt reddatur (de nouo.*
6 *Vinum vetus an possit reddi pro nouo.*
7 *In hominibus antiquior est melior iuuene.*
8 *Testis senior, & doctor senior, præfertur iuniori.*
10 *Omissum à partib. quomodo probatur aliquid fuisse tacitè.*
11 *Mutuũ, vel donatio, an & qñ p̃sumãt, si dictũ sit. accipe istud vinũ, vel tolle istã [pecuniam.*
12 *Mutuum quando probetur, si testis dicat nescire, an fuerit mutuum, & quid a-
ctum fuerit, sed bene vidit pecuniam numerare, & ipse eam recepit.*
13 *Libellus continens aliquem dixisse, tolle istam pecuniam, quam Titius recepit,
& denegat restituere, ideo petit ipsum condemnari, non procedit.*
14 *Libellum non sufficit præsumptiue concludere.*
15 *Factum ex quo quis vult, quòd aliquid præsumatur, debet allegari.*
16 *Bonitas duplex, intrinseca, & extrinseca, & quando extrinseca præsumatur.*
17 *Pecunia si mutuatur quando dẽat reddi secundũ antiquam, vel secundũ nouam.*
18 *Scholaris, cui fuerat datus fundus per Abbatẽ, ipso reuerso ad domũ, vt ipsum
vsufructuaretur, et causam monasterij diceret, an si nesciuit causam defendere,
debeat sibi auferri fundus.*

a Cũ quid. a Ista ẽ notabilis lex, & h. d. Qđ agit̃ tacitè, ꝓ exp̃sso
hr̃, & tacitè agit̃, vt æquè bonũ reddat̃ h. d. & diui
dit̃ ĩ tres ptes. Prĩo ponit dcm̃. Scđò ponit rõnẽ. Tertiò docet pra-
1 cticã. Scđa ibi, nã in ꝯhẽdo. Tertia ibi, id ãt. ¶ † No. ꝙ vinũ vet⁹ me
lius ẽ vino nouo, vt hic, & l. iubemus. C. de eroga milita. ann. li. xij.
2 Scđò no. † ꝙ tacitũ hr̃ pro exp̃sso. Tertiò no. p̃cticã, † ꝙ illud, qđ
3 venit ex nã ꝯct⁹, p̃sumit̃ à iure tacitè agi inter ptes, nec ẽ op⁹ pro
4 bõne, vt li đt tex. ¶ † Opponit̃, qđ vinũ nouũ sit meli⁹ vino veteri.
Nã vinũ vet⁹ incipit acuere, vt l. qs vinũ. §. pen. ĩ. de vi. tri. & oleo
leg. Sol. Pro hui⁹ declarõne dẽs scire, qđ dicat̃ vinũ nouũ, & ꝙ ve
tus. Nã qdã dñt vinũ vet⁹ eẽ, qđ hẽt annũ, vt d. l. si qs vinũ. §. fi. cũ l.
seq. Alij dñt in lr̃ inspiciẽdã eẽ ꝯsuetudinẽ regiõis. l. legatis. §. fi. de
leg. 3. So. qcqd doctores dicãt, dic ꝙ q̃dã sunt vina p̃cellẽtia, q pñt
multis annis ꝯseruari, & in his fateor ꝙ vinũ vet⁹ dr̃, ꝙ trãsit annũ
& eo casu meli⁹ ẽ vinũ vet⁹ q̃ nouum & p̃tiosi⁹. Quędã sunt vina
cõia q̃ vltra annũ nõ durãt, sed statim elapso anno ĩcipiũt acuere
vel muscere, & tũc vetus intellr̃ postq̃ incipit esse clarũ, ita ꝙ depo
suit illã grossitiẽ, q̃ ex vuis assumpsit. Sicut dicimus de agno, q in-
cipit hr̃i ĩ numero ouiũ, cũ detõsus fuerit. d. l. legatis. ĩ fi. de leg. iij.
Et ita se hẽt vsus cõis, quẽ in hoc debem⁹ tenere. l. ex vsu. de vi. tri.
& oleo leg. Hoc mõ intelligẽdo apparet, ꝙ vinũ vet⁹ est meli⁹ vino
nouo. Si qs vellet ergo dare ꝓ vino polito mustũ, ñ posset, vt hic.
Prædicta vera, nisi ex qualitate tpis, ĩ quo de reddẽdo actũ fuerit,
5 aliud p̃sumat̃. Quid. n. † si fuerit actũ, vt vĩdemiarũ tpe redderetur
cũ illo tpe vinũ vet⁹ nõ reperiat̃ ĩ qbusdã ptib. Certè p̃sumit̃ actũ,
vt reddat̃ de nouo, arg. ad hoc ĩ l. Firmio. §. fi. qñ dies leg. ce. & l. nec
6 semel. §. si in habitatione. e. tit. Ex hoc apparet sol. q. † q̃ gl. hic for-
mat in prin. vtrũ liceat reddere vinũ vet⁹ ꝓ nouo, Br̃ ista ẽ veritas,
b si acceperis vinũ vet⁹ eo mõ, quo dixi, ita ꝙ sit melius nouo, b tũc
p̃t reddi. Nã reddit̃ ĩ eodẽ gñe, & in eadẽ bonitate. Nã lꝫ sit melius
vl' optimũ, ip̃m quoq; bonũ est, vt l. vbi ãt. ĩ prin. ĩ. de ver. obl. Sed
si acciperes vinũ vet⁹ talr̃, qđ eẽt deteri⁹ nouo, tũc nõ posset solui
qa nõ redderet in eadẽ bonitate, vt hic, & qa ꝯdõ creditoris effice
c ret̃ deterior, vt l. Paulus. ĩ. de sol. ¶ Scđò c op. ĩ Auth. de mona. §. fi.
vbi nouũ p̃fert̃ veteri, siue antiquo. So. ĩ vino ꝓcedit id, qđ dixi vo
7 bis, ꝙ vinũ vet⁹ ẽ meli⁹ nouo. In hoĩb. † verò ẽ p̃sũptio, ꝙ antiqor
sit melior iuuene, vt l. fi. de fi. inst. & de iure imniu. l. sp. Põt tñ ꝯriũ
apparere, & tunc iunior p̃fert̃ antiqori, vt d. §. fi. in Auth. de mona.
d cũ si. Et sic est arg. ꝙ in dubio testes d seniores, & Doct. † seniores
8 p̃ferunt̃. Sed ĩ ꝯriũ facit, qđ no. ĩ. de li. & posth. l. Gallus. ĩ j. gl. Vlte-
e ri⁹ dr̃ hic, ꝙ tacitũ e hr̃ ꝓ exp̃sso. ꝯ, de ver. ob. l. qcqd adstringende.
9 vbi hr̃ ꝓ omisso. Sol. † đt gl. ibi agebat̃ ab vno, hic ab vtroq;. Veri⁹
đt gl. ibi ĩ ꝯctu q celebrat̃ verbis, hic ĩ ꝯctu q celebrat̃ re. Hæc sol.
ẽ ꝯ casũ l. triticũ. ĩ. de ver. ob. & iõ ꝓ eius solr̃one dicas q̃dã sunt, q̃
depẽdẽt ex volũtate vni⁹ tm̃, vt vltimæ volũtates, & in istis tacitũ
hr̃ ꝓ exp̃sso. vt l. iter vestẽ. ĩ. de au. & ar. leg. & l. ĩ ꝯdõnib. primũ lo-
cũ. de ꝯd. & dem. Quædã sũt, q̃ depẽdẽt ex volũtate duorũ, vt ꝯct⁹
& ĩ istis, aut ꝯctus celebrat̃ verbis, aut re, aut ꝯsensu. Prĩo casu, aut
omittit̃ id, qđ ẽ formale ꝯctus, vt verba, & tũc vitiat̃, & ꝓ omisso hr̃.
l. j. de ver. ob. & d. l. qcqd adstrĩgẽdæ. p̃mo rñso, s̃m p̃mã lect. posi-
tã ĩ p̃n. j. gl. Aut forma seruat̃, sed aliqd substãtiale omittit̃, vt puta
res, vl' loc⁹, & tũc aut illud agebat̃ tacite, & p̃t ꝓbari, & hr̃ ꝓ exp̃sso,
vt d. l. triticũ, aut ñ p̃t ꝓbari, & hr̃ ꝓ omisso, vt l. 3. §. si qs insulã. ĩ. de
eo qđ cert. loc. & l. ita stipl's. in prin. de ver. ob. & l. q ĩsulã. e. tit. Qñ-
q; ñ omittit aliqd de substãtialib. sed đ accidẽtalib. vel nãlib. ꝯct⁹
& tunc idẽ est in ꝯctu, q celebrat̃ verbis, ꝙ ẽ in ꝯctu, q celebrat̃ re,
vel ꝯsensu. In quo dic, aut aliqd agebat̃ tacitè tm̃ ab vno, & nõ hr̃
pro expresso. l. si repetẽdi. C. de ꝯdict. ob cau. & l. si maiores. C. de
trãsa. Si vero agebatur ab vtroq; tacite: tũc hr̃ pro expresso. casus
10 ẽ hic. Qualiter † aũt hoc probabit̃, ꝙ ab vtroq; agebat̃? Rñ. primò
si illud qđ fuit omissum, veniebat ex nã ꝯctus, vt in fi. & de dã. inf.
l. damni infecti qdam. in prin. Scđò, si de hoc erat ꝯsuetudo, vt l. ꝙ
si nolit. §. qa assidua. ĩ. de ædi. edi. & l. si prius. §. j. ĩ. de aqua plu. arc.
f Tertiò f põt probari ex p̃fationib. hoc ẽ, ex his, q̃ dicta fuerunt tpe
ꝯctus, anteq̃ ꝑueniret ad ꝯctũ. l. Titia. §. idẽ rñdit. de ver. obl. Idẽ si
probaret̃ aliis legitimis ꝯiecturis, vt l. sp in stipl'onib. & ibi ꝑ gl. po
nit̃ bonũ exẽplũ. de reg. iur. Pro huius aũt declarõne est videndũ,
hic dicit Iurisconsultus, ꝙ tacitè videt̃ agi, vt æquè bonum redda
tur * ¶ Rõ, quia in obligatione, q̃ ꝯhit̃ re, æquitas suadet, vt æq̃ bo
nũ, sicut trado, reddat̃. & ab ipsa re ꝯctus sumit substãtiã. Iõ ex nã
ipsius actus istud tacitũ inducit̃, & iõ hr̃ pro exp̃sso. Sed in obl'one
verborũ, sufficit quẽ obligari s̃m verborũ formã, & nõ aliter. Et iõ
qa ver. ob. ex ipsis verbis sumit substãtiam, si verba nõ exprimũt̃,
hñr pro omissis. Sed hæc solutio ẽ ꝯ casum in l. triticũ. ĩ. de verb.
obl. & in l. promittendo. ĩ. de iur. do. vbi in obl'one verborũ, ꝙ ta-
citè ĩtellr̃, pro exp̃sso hr̃. * Istud qũo dẽt intelligi. Certè si hoc fuit
actũ vt reddatur statĩ, ĩtellr̃ vt reddatur æq̃ bonũ, vt hic. Sđ si ñ fuit
11 actũ aliqd de reddẽdo, sed simplr̃ fuit dcm̃; † vt puta, dixi, tolle istã
pecuniã, vel istud vinũ, vtrũ tũc vr̃ agi vt reddat̃, & æq̃ bonũ red-
g datur, p̃t eẽ dubiũ. g Gl. hic đt multũ mirabiliter, Prĩò dẽnt inspici
h verba, q̃ p̃cesserũt: & si ex illis p̃fationib. h p̃t aliqd apparere, tũc illis
ẽ stãdũ. d. l. Titia. §. idẽ rñdit. de ver. ob. Itẽ dẽnt inspici verba, q̃ tũc
fuerunt dicta. Quid. n. si dixi, accipe centũ mutuo, vel mutuo tibi
centũ? Certè ñ ẽ dubiũ, ꝙ vr̃ actũ, vt æq̃ bonũ reddatur, vt hic. Sđ
si simpliciter dixi, tolle istã pecuniã, nec ex verbis præcedentibus
nec ex instantibus, vel sequentibus aliqd potest apparere: tunc est
recurrendum ad alias coniecturas, primò ad conditionem perso-
i næ dãtis, & accipiẽtis. Circa hoc vide gl. in l. sed si ego. ĩ. ad Vell.

Quid

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Cum quid. Circa materiam huius legis, an sit par virtus taciti, & expressi, adde
Bar. consi. 4. vol. 2. Et ad istam legem vide Alex. cons. 54. vol. 4. Bar. in l. naturaliter. ĩ de
ver. ob. Ale. cons. 52. vo. 4. & in l. si ita scriptum. de leg. j. & vide Ale. cons. 88. vol. 2. & 3. fa-
cit bonus tex. quem ibi ponderauit Ange. in l. ex his prædiis, cũ seq. C. de euict. & Fel in
c. si quis contra. de foro compe.
Paris. ¶ Istã regulã, ꝙ par sit vis taciti & expressi, limita non ꝓcedere, q̃tũ ad inualidã-
dũ aliquẽ actũ. vide Ale. cons. 59. inci. allegatis verbis testamẽti. in 2. par. Itẽ vide aliqd
per Ias. in l. si emancipati C. de iur. & fac. ign. qa aliqñ plus operatur tacitũ, q̃ expressũ,
aliqñ econtra. Vide eundẽ late hic, & vide vnũ casum, in quo plus operatur expressa ꝓ-
fessio, q̃ tacita. in c. nullus. de elec. in 6. cum gl. in verb. expresse. Et similiter expressus cõ
sensus extenditur ad similes casus, secus in tacito. vide Fel. in c. si qs contra. ver. & inci
denter not. de foro compe. vbi quædã allegat pro, & contra, & ꝙ consensus expressus
sit fortior tacito, & aliquando econtra vide Decre. in c. clerici. de iudi.
b ¶ Nouo. Adde quod multis modis dicitur nouum, vt per gl. in c. generali de elect. in vi.
per Bar. in rub. de ope. no. nun. in fi. & ibi per Ang. & per Albe. de Ros. in 2. parte statu q.
xv. per Ang. in l. j. s̃. quod quisque iur.
c Po. ¶ Secundo. Adde latis. Bar. cons. 25. in j. vol. & vide remis. Fel. in ru. de maio. & ob.
d ¶ Testes. Adde ꝙ Guil. de Cug. limitat nisi iuniores essent digniores, ꝑ §. ordinationẽ.
in auth. de mona. cui adde Arch. l. dist. c. dño. vbi ponit plura, in quib. antiquitati defer-
tur, & an doctores iuuenes præferantur antiquiorib. vide hic per Alex.
e ¶ Tacitum. Adde quod tacitum non potest valere plus q̃ expressum, vt est gl, no. in l. itẽ
quia. s̃ de pac. quæ inci. vt perpetuo.
f ¶ Tertio Adde Barb cons. x. in j. vol. cons. 12. & cons. 16. & cons. 29. in prin. & cons. 2. vol. j.
g Paris. ¶ Potest esse dubiũ. Quod aũt in dubio præsumatur depositum, vide Perusi. cõs.
214. Ale. hic. Quod aũt in dubio præsumatur mutuũ, ẽt si præcessisset alius contractus,
in cuius executione posset verisimiliter præsumi fuisse datã, puta locationi, vide Ant. de
But. cons. 67. incip. in nomine Iesu Christi, primo aspectu per totũ. De eo ꝙ dicit gl. s̃.
tolle hanc pecuniã qs contractus inducatur, vide Fel. in c. si cautio. de fide instr. Itẽ q si
res mea relinquatur in domo Titij, eo sciente eius custodiam & curam. vide Ale in l.
inuitus. C. do. ꝓ. Barb. in rub. extra, de depo. col. j. & Ale. in l. quæ dotis. ĩ. sol. ma.
h ¶ Prælationibus. Adde bonam gl. pro istis coniecturis, in l. si ego. ĩ. ad Vell. & in l. si fi-
lij. C. de don. inter vir & vxo. & in l. vxor. §. fi. de leg. 3. & quæ no. per Bar. in l. quæ dotis.
sol. mat & per hoc no. hic per Bar. alleg. Ale. c. si qõnes. extra, de simo. Tu alle. ẽt Bal. cõ
si. 346. 4. lib. & cons. 100. 3. lib. Ang. cons 207. circa prin. Bal. ẽt cons. 417. 3. lib. vbi dicit, ꝙ
si duo socij calculata rõne se vicissim liberant, deinde alter incontinenti faciat instrũm
debiti socio pro resto, nulla cã expressa, ꝙ dẽt intelligi pro resto debiti societatis. &
inquantum Alex. tangit, an dicendo, tolle istam pecuniam, sit mutuum. Bal. d. cons. 346.
vult ꝙ sic alle gl. hic, cum dicit nota.
i Pom. ¶ Dantis. Vide tex. & Can. in c. si qõnes, extra, de simo. Ro. cons. 138. 290. & cons. 2.

Quid.n.si dās erat hō diues,& recipiēs paup, exul ꝺ domo sua,&
q̃titas ñ erat magna?Certè p̄sumit̃ donatio,seu datio amore Dei.
Idē si erat fortè ꝯiūcta psona,vel si p̄cesserūt merita videret̃ remu
neratio.Hoc ꝓbat̃ ar.l.sꝺ &si susceperit.§.j.j̃.ꝺ iud.& j̃.ꝺ don.iter
vir.&vxo.l.vtrū.&l.si seru⁹ cōis.eo.ti.&ꝺ ꝓb.l.Procula.j̃.māda.l.si
a vero ñ remunerādi.§.idē Papinian⁹.ᵃSi vero ista talia ñ p̄cesserūt ī
dubio cēset̃ datū aīo r̄petēdi,& sic ñ ē donū,ar.ad h⁰ j̃.ꝺ ꝓb.l.cū ꝺ
12 īꝺbito:facit j̃.de don.l.donōnes.§.j.& ibi no.¶†Ex hoc puto,ꝙ si
b testis īducat̃ ad ꝓbādū mutuū,ᵇ& ipse dicit,nescio si fuit mutuū
vl' qd,tñ scio ꝙ ipse numerauit sibi ī mea p̄sentia tātā q̃titatē,& i-
pse recepit,ꝙ ex hoc facto ī dubio ꝓbat̃ ꝙ ē mutuū.Nā testis ꝺt fa
ctū,ex l' aūt facto resultat iuris p̄sumptio,vt vidistis, licet aūt hoc
13 sit ī teste,tñ puto ꝙ hoc ñ sufficeret ī pte. Si.n ī libello meo†ego
ponerē,dico ꝙ ego dixi tali,tolle istā pecuniā , & ipse recepit , q̃
c negat mihi restituere,iō ipsū peto mihi ꝯdēnari.ᶜPuto ꝙ iste libel
d lus ñ ꝓcederet.ᵈNā licet hoc ex facto ptis p̄sumat̃ tñ dēt ab ea al-
14 legari,vt l.si adulteriū cū incestu.§.iidē Pollioni.j̃.de adul.†& sic
ñ sufficeret libellū p̄sūptiue ꝯcluder̃.Dices tu,hoc ē ꝯ l.oēs.§.Lu-
cius.& qꝺ ibi no.j̃.q̃ ī frau.cred.So.illud verū,qñ fcm, ex q̃ aliqꝺ
e p̄sumit̃,ñ ē fcmᵉ actoris ꝓponētis libellū,vel rei excipiētis , sed ē
15 fcm alterius. Nā qñ ex fcō†tuoᶠ tu vis ꝙ aliqd p̄sumat̃,illud dēs
f dicereg& allegare,d.§.iidē Pollioni.Ita dēs ītell'ere hic,& ad p̄di-
g cta,ꝙ dcā verba,tolle istā pecuniā,sint dubia,facit C.de ac.& ob.l.
si qdē.*Hoc ē q̄rere(vt ꝺt gl.)si dicat̃ in vulgari, *Prēdi q̃lla pecunia.*
qd hoc erit mutuū,vl' donū,vl' qd?* Op.de l.actus.j̃.ꝺ re.iu.vbi ē
dr̃ aliter tacitū,& exp̄ssū.Solue vt ibi.& p Dy.ī c.act⁹ ltīmi.ꝺ re.iu.
ī vj.¶Op.&vr̃,ꝙ ñ dēt reddi ī ead.bonitate,vt l.vinū.j̃.e.So.ꝺt gl.
16 multū no.dēs scire,ꝙ†q̃dā est bonitas ītrinseca rei,vt qꝺ vinū sit
talis saporis,& coloris,& sil'ia.Quædā ē bonitas extrīseca, vt qꝺ
vinum tm̃ valeat. Istꝺ de valore venit ab ex̃,qa idē vinū ē,& eius-
dē bonitatis,qñ valet pl⁹,sicut qñ valet minus:sed hoc qꝺ valeat
plus,vel minus ꝓuenit f̄m accn̄a.Ista bonitas extrīseca ñ ꝯsiderat̃
17 nisi à tpe moræ,vt in d.l.vinū.& ibi videbitis.Et hæc faciunt†ad
h q.ꝺ pecunia mutuata,vtrū dēat r̄ddi f̄m antiq̃ʰformā,an vero f̄m
nouā?Br̃ qñq; mutat̃ bonitas ītrīseca pecuniæ,qa in for̄a,vl' mā,
& tūc dr̃ oīno alia moneta:& iō dēt reddi ꝺ antiqua si p̄t, vl' eius
æstimō,vt hic:hoc.n.vr̃ agi,vt in ea.bonitate reddat̃,&in eo.gñe.
Qñq; ñ mutat̃ pecuniæ bonitas ītrīseca,sꝺ variat̃ valor,vt qa flo
renus valet pl⁹,vel minus q̃ valebat.& istud ñ īspicit̃ nisi à tpe mo
ræ.d.l.vinū.qꝺ dic vt pleniss.dixi in l.Paulus.j̃.de so.*Sed q̄ro, mu
tuaui tibi cētū florenos,& florenus tūc valebat 32.solidos:& po
stea cū ipsos mihi restituis,ñ valēt nisi 30.solid.an possis mihi red
dere ī illo valore 30.solid.& sis liberatus?& liberatū te eē liq̃t,nisi
fueris ī mora,vt alle.l.vinū.Vel nisi minus valeāt,qa forma fuerit
mutata,vel qa fiāt de nouo floreni ī pōder̃ minori. &c. si ꝓ tāto
expēdāt̃ tpe mutui fcī,ar.ī Auth.vt cū.de app.co.ī prin. & l.boni-
tatis,j̃.de euic.&l.Rutilia Polla.j̃.de ꝯh. em. & idē posses dicer̃ ꝺ
mēsura mutata,de quo Doc.ī l.ī minorū.C.ī q.ca.ī int.re.ñ ē nec.
Vel potes al'r formar̃ hāc q.Et sic iuxta hoc. Pone ꝙ recepi pecu-
niā in vno valore,q̃ dēo soluer̃.& vr̃,ꝙ sufficiat,ꝙ soluā monetā,
q̃ currit tpe ꝯctus:qa ea.ē ī valore ītrinseco,&eiusdē qualitatis:&
qa ēt tp̄s ꝯct⁹ dēt attēdi.j̃.mā.l.si ꝓcuratorē.ver. vniuscuiusq;. &
depo.l.j.§.si seru⁹ deposuit.Et iō si mulier ꝯhat mr̄imoniū, attēdi
dēt tp̄s ei⁹ gñis ꝯct⁹:& sic initiū,p iura p̄dcā &facit C.de bo.q̃ lib.
l.cū op3.§.fi.ī fi.ad qꝺ j̃.de don. l. q id qꝺ.i prī.vbi initiū ꝯct⁹ attē
dit̃.& ad hoc alle.Dy.casū.j̃.de le.3.l.vxorē.§.testō,lo j.ad qꝺ vi-
de ꝺ au.&ar.le.l.si ita legatū eēt.& ꝓ hoc j̃.de le.3.l.vxori §.j.&l.
nomē.§.filio.ꝓ hoc ē casus j̃.de ac.& ob.l.cū qs ī diē.& de hoc ll.
sp̄āles.j̃.ꝺ ꝯh.em.l.Rutilia Polla.&l.ī l.e.tit.Quidā dñt ꝯ.s.ꝙ dēat
solui moneta,q̃ currit tpe sol'onis.& illa dēt attēdi.ꝺ hoc vr̃ casus
ī l.quoties.j̃.de ver.ob.dic,ꝙ ñ ob.d.l.quoties.qa si erat dilata so
l'o ī fauorē creditoris.& iō tota obl'o suspēdit̃ ī tp̄s sol'onis.Itē fa
ctū Prīcipis ē casus fortuitus,vt j̃.de pig.ac.l.fi.§.fi.& facit ad illꝺ
qꝺ diximus ex̃ de cēsi.c.pe.cū gl.& facit ad p̄dcā j̃.de iu. do.l. res
& ex̃.ꝺ cēs.c.cū oli.cū gl.& ex̃,ꝺ iurei.c.q̃to.cū ibi no.& p Host.ī
Sum.ti.de cēs.§.ex qb.circa prin.ver.qd si moneta.Et hoc verū,ni
si eēt aliud ꝯuētū.s.ꝙ attēderet̃ tps sol'onis, & reditionis dotis:qa
tūc de illa moneta redderet̃,q̃ tūc eēt tpe sol'onis,ar. C.de rei vx.
i ac.l.vnic.§.illud.ī prī.*¶Vlt.ⁱ Gu.formatʰic qō.† scholaris r̄uer
sus ē de studio,Abbas S.Petri ꝺdit sibi fundū,vt fruct⁹ h̄ret ad fruē
18 dū:cū vero ille iuit ad palatiū,nesciuit qd diceret , & detecta ē i-
gnorātia sua.Abbas vult auferre ab eo illū fundū,seu redditū ei⁹,
q̄rit̃ an possit?Dicit Gul. aut p̄t apparere aliqua cā,pp q̃ sibi dedit
illū fundū,vt qa ꝯsanguineus,vel multū amicus: vel merita p̄ces-
serunt,& ñ posset ab eo auferre,alias videret̃ in dubio tacite actū
ꝙ sibi daret,vt eū iuuaret in qōnib.suis:& iō si nescit adiuuare,qa
k est ignorans auferret̃ ab eo,ᵏvt l.q tutelā.j̃.de testa.tute . & l.ēt si
partis.j̃.de leg.j.& l.nesennius.§.fi.cum l.seq.j̃.de excu.tut.

ADDITIONES.

a Po.¶Papinianus.Et dicit Bal.in l.j.C.de non nu.pec.ꝙ nunquam debet præsumi dona.
tio,quoties pōt capi alia coniectura,& ꝙ potius dēmus præsumere dementiā, q̃ dona- l
tionē & vide Ant.de But.cōs.96.Ale.cōs.137.vo,3.Fel.in c.qa verosimile.de præsump.
b Ad ꝓbādū mutuū.Adde tu ad hæc dicta bar.& vide quæ ponit Pau.de Cast.in consi
214.incip.in cā quæ vertitur.& Lud.Rom.in consi.77.incip.pater reuerende.
c Poma.¶Condemnari.Declara hoc vt per Imo. in c.super hoc.de renun.& vide Alex.
cons.j.vol.5.Are.cons.110.& Alex.cons.35.v.vol.vbi dicit, ꝙ licet aliquis ex aliqua præ
sumatur in dolo,ꝙ tñ dēt aperte allegari.Fel.c.afferte.de præsum.Aret.omnino in c. ij.
de lib.obla.Vlterius declarat Cæpo.in trac,de serui.in ti.quæ sint necessaria ad inducē
dum præscriptionem.Et Ant.de But.in repe.c.vestra.de coha.cle.& mul.
d ¶Non procederet.Adde ꝙ cū hac decisione concordat Ant.de But.in c.si cautio, de fi-
de instr.& in c.2.de lib.obla.Io.de Imo.in c.super hoc.de renun. Abba. in c.afferte.de
præsum.latius per Alex.
e Poma.¶Non est factum.Vide Fel.in c.cum ordinem.de rescrip.
f Claud.¶Facto tuo.In cōtrariū facit quod dicit Ang.in l.j.C. de præscrip.xxx.anno. vbi
dicit,ꝙ mala fides possessoris debet allegari,nisi dicas, ꝙ illa non præsumitur. Ad idē
vide Fel.in c.ad hæc.lo j.de appel,vbi alia multa bona dicit.
g ¶Debes dicere.Adde tu,& vide de hoc per Are, in c.2 de libel. obla. & ibidem Maria.
Soc.in 4.q.x.q.principalis.& in q.xij.circa secundum.
h Antiquam.Adde Bar in l.Paulus j̃.de sol.& in l.cū certū.j̃.de aur.& ar.le.& in l. nūmis,
j̃.de in lit.iuran.& in l.quod te.j̃.eo.Gul.de Cug.in l.vinū.j̃.e.per Cy.in l.in minorū.C.
in quib.caū.in integ.resti.non est neces.per Iac.But.in q.incip.qō talis est. And. de Iser.
in c.j.in ti.quæ sint Regalia.per Alb.de Rosa.hic,& in prima parte statutorū.q.140.Bal.
in l.excepta.in xvij.q.C.de vsu.&in l.si quis argentū.C.de dona.& in l.illud.C. de sacros.
ecc.& in l.ii.C.cōia de leg.per Can.in Cle.si beneficiorum.de deci.& in c.olim. & in c.
cum canonicis.de censib.Pet.de Anch.in reg.peccatum.in v.op.in vj.& Io.And.in Addi.
ad Spec.in ti.de sol.§.nunc aliqua.in fi.Old.consi.88.& 168.Tu adde de qua moneta de
beat solui dos,cū restituitur sol.mat.in qua mora nō potuit euenire,Bal.cōs.389. ij.vol.
de qua moneta debeat fieri solutio officialib.an de illa quæ currebat tpe introitus, an
de illa quę tempore solōnis per eūdē cons.137.j.lib.De qua moneta sit fienda solutio vi
gore alicuius cōstitutionis,an de illa quæ tunc currebat,an de illa, quæ currit tpe solu
tionis,vide Ol.consi.250.Ab.cōs.97.ij.lib.latius Ro. cōs. 213. vbi improbat dicta,Old.in
aliquib.suis cons.& ibi vide quid in solutione legatorum,& quid in rescriptis.
i Po.¶Vltimò.Adde cōtra dicta Abb.& Mona.erga illum,qui fundauit monasterium,&
dotauit,an debeat per hæc reuocari?vide Ale.cons.91 incip.4.vol.Fel.c.ex literis.de cō
stitu.& aliquid per eundem in c.ij de exceptio.Præpositum in c.veritate.8.dist.Ro.cōs.
417.& vide gl.in ver.literam in c.cum in cunctis.de elect.Fel.in c.j.de magi.
k ¶Auferetur ab eo.Adde ꝙ Io.vi.And.in add.ad Spec.in rub.de præb. format q.de epi-
scopo,qui dedit præbendā imperito,quē putabat peritum, & de Barone, q dedit feudum
hōi quē credebat probū virum.& imperitia detecta est,vilitasque & improbitas vasal-
li,An Episcopus,vel Baro possit reuocare præbēdā,vel feudū?Sol secundū Ro. ꝙ nō,ex
quo cā,q̃ mouit,vel fuit mēte cōcepta,nō fuit expressa in collatione præbendæ, vel feu
di.alleg.C.de cōdi.ob cau.l.si repetendi.&C.de transa.l.si maiores.inducit etiā quòd nō
licet alicui venire contra factum suum,dato ꝙ non teneat.s̃.de adopt.l.post mortem.
extra,de cler.cōiug.c.diuersis Item à prin.examinare debuit,vt extra,de elec.c.nihil est
subdit tamē ꝙ ecclesia possit iuuari beneficio resti.in integ quæ vtitur iure reip.vt l.fi.
C.de sac.san.eccl.& Resp.vtitur iure minoris,vt C.ex quib cau.ma.l. Respublica.& c.j.
extra,de restit.in integ.Et hanc opi.sequitur Ro.vt refert hic Ale.licet motiua.Io.And.
non referat.

LEX IIII

1 *Depositi periculum spectat ad recipientem,quando eius causa factum fuit.*
2 *Periculum casus fortuiti in deposito,quando spectet ad recipientem.*
3 *Depositum quando reguletur secundum naturam mutui-& nu.4.*
5 *Depositum quando est factum gratia vtriusque,cuius sit periculum.*
6 *Principaliter quod agitur,quando inspiciatur.*

a Si quisᵃ nec cām. Si depositū† fiat gr̄a recipiētis ad eū
1 spectat piculum.h.d. Primò ponit v-
num dcm,vbi ꝯdō fuit exp̄ssa.Scꝺò vbi ñ fuit exp̄ssa.ij.ibi.nā & q.
2 No.ꝙ dixi ī sum.¶†Op.C.de pig.ac.l.q̃ fortuitis.Hui⁹ timore sunt
opi.Quidā dñt,vt Io.ꝙ hic ad recipiētē spectat piculum casus for
3 tuiti.Hoc ꝓbat̃ p l.rogasti.j̃.e.& ꝓbat̃ ēt p rōnē,qa†istud depo si
tū fit gr̄a mutui,ergo dēt.rl'ari f̄m nām mutui.l.si eū §.q iniuriarū
s̃.si qs cau.& l.j.§.si qs sub ꝯd.j̃.vt le.no.ca.sꝺ in mutuo ē piculum
debitoris,vt l.incēdium.C.e.ergo &c.Alij,vt Azo.tenēt ꝯriū p d.
l.q̃ fortuitis.Ad hāc l.rñdēt,cū ꝺt,piculo ē eius,s.p̄cedēte eius cul
pa,saltē leuissima.hoc mō ītelligunt l.rogasti.& ita ꝺt Azo.& istā
4 opi.tenēt Gul.& Ia.Bu.q̃ puto verā.Nō ob.ꝙ dr̃ hic, †ꝺpositū dēt
rl'ari scꝺm nām mutui,qa illud eēt verum,qñ pecunia ñ eēt ꝺposi
ta signata ī sacculo,sꝺ ad numerū,vt l.Luci⁹.la j.j̃.ꝺpos. sed donec
pecunia dēt in sp̄ē,de necessitate piculū ē dñi.l.q̃ fortuitis. & l.pi-
b gnus.C.de pig.act.Quæro,ᵇqd si iste,†q hēbat pecuniā, dedit eā
5 sub vsuris,an erit idē iuris?Vr̃ ꝙ ñ,cū tunc depositū esset factū gr̄a
vtriusque,ergo periculum nō spectat ad recipientē.l.si vt certo.§.
6 nūc videndū.j̃.cōmod.In ꝯriū ē casus j̃.e.l.rogasti.ibi,& maxīe si
c sine,&c.& sic t3 gl.hic. ¶Adᶜ ꝯriū rñ.†ꝙ dēm⁹ īspicere prīcipale
proposi-

ADDITIONES.

a Paris.¶Si quis.Ex regula huius.l.attēdimus illud,quod principaliter agitur,vide multas
decisas q.per Ale.cons.1.in 3.vol.
b Poma.¶Quæro.Facit l.2.§.tua & mea.j̃.mand.Pau.de Ca.consi.481.inci.primum exē-
plum.Alex.consi.j.iij.vol.& consi.14.vol.2.Barba.consi.2.vol.j.Ale.consi.7.vol.3 & cōs.
seq.& cons.113.volum.2.in quib,locis vide hic multa,quòd attenditur initium,& quod
principaliter.
c ¶Principale.Adde notandum esse hoc dictum Bar.pro limitatione omnium iurium di-
centium ꝙ quando contractus celebratus gratia vtriusque,venit leuis,non leuissima.Et
ita no.Bar.in l.rogasti.in prin.& Ang.& Imo.in l.qui,Romæ.in prin.j̃.de ver.ob.& vide
in simili tex.no.& ibi Gul.de Cu.& bal.in l.j.§.vnde quærit.j̃.de exer. per quem tex de
cidunt no.q.& aliam decidit Iac.But dicens per hoc,ꝙ si datum est arbitriū duob. sup
concernentib. vtilitatē publicā,ꝙ poterunt virtute illius arbitrij. rebannire bannitū,si
hoc fecerunt principaliter pp vtilitatem publicam, quamuis prouisum esset p dictos
habentes arbitrium,nihil disponi posse in fauorem bannitorum.ꝙ dicit Alex. no.& ita
tenet Albe.de Rosa.Ang Sal.Bal.Ful.Ro.hic.Tu adde Sal cons.99. 3.lib.inci.qō est,non
tamen mentionem facit de Iac.But.sed idem sentit.Et ad Bar.hic,adde tu,& vide Pau.
de Ca.in consi.383 incip.ad primum quæsitum circa medium.

propositum:nã ab initio nõ habuit aĩum nec ꝓpositũ fœnerãdi, vñ tñ gr̃a recipiẽtis faciebat:& lʒ postea vsuras acceperit,hoc nõ attendim⁹. Sic̃ dicimus in Macedoniano,ꝙ princip̃r fuit fcm̃ in odiũ fœneratorũ. & lʒ redũdet in fauorẽ filiorũfamilias, tñ totũ illud dr̃ odiosũ: ita hic tot⁹ ꝯtus dr̃ ꝯtus celebratus fauore,seu gr̃a recipiẽtis,inspecto principali ꝓposito,ꝙ ẽ no. Nã ex hoc limitant̃ oẽs ll.q̃ dñt,ꝙ ꝯtus vsurari⁹ celebrat̃ gr̃a vtriusq;. Dẽt.n.intelligi inspecto principali ꝓposito. Vide gl.j.q̃ inci.vt qa nõ ꝑcesserat.& no.eam ibi,illud nõ curo,&c. Quæro q̃ dr̃ia est inter 1.casum,& 2.Resp.in primo fuit expressa conditio,in 2.verò non.

a §.Res^a pignori. A fure, & malæ fi. possessore res cõdici pt̃,qđ trib. ꝓbat̃ exẽplis.h.d.tot⁹ iste §.q ẽ valde subtilis.op.nemo ꝯdicit rẽ suã ꝑterq̃ à fure,vt l.vlt.s̃.vsuf. queãd.ca.Sʒ hic iste,cui dat̃ ꝯdõ,ẽ dñs,ergo malè. H⁹ timore gl. intelligit oĩa exẽpla h⁹ §.ꝙ reus,ꝯ quẽ dat̃ hæc ꝯdõ furti, istas res mobiles ꝯtrectauerit,ita ꝙ fecerit furtũ.merito ꝯ eũ dat̃ ꝯdõ furtiua,& ꝯdõ sine cã,oĩs.n.ꝯdõ deg̃nat̃ ꝯ furẽ.inst.de act.§.sic itaq;. al̃s nõ ꝓcedit iste §.ita intelligit istã gl.q̃ vide. ꝯ istã lec.op.qa hic sīp̃r dr̃,ꝙ res fuit pignorata,ergo pt̃ eẽ,ꝙ fuit pignorata res imobilis. Resp.gl.tũc intell̃e istũ possessorẽ esse pdonẽ,tũc.n.dat̃ ꝯdõ ꝯ eũ,sicut ꝯ furẽ.d.§.sic itaq;.& ibi gl.qđ tene mẽti.ꝯ hoc op.qa fm̃ hãc lec.l.nõ facit ad ti. Resp.imò facit ad ti.de cer.ꝯd.qa sicut ꝯpetit ꝯdõ furtiua,& ꝯdõ sine cã,ita certi ꝯdõ g̃nalis,vt j̃.e.l.certi cõdõ.in pr. Itẽ op.si iste q agit,est dñs,ad qd ergo aget,cũ dñiũ hẽat? Quidã dñt,ꝙ ꝯdicit posśoẽm.l.indebiti.§.sʒ & si nũmi.j̃.de cõd.ind.& l.2.j̃.de triti.Gl.istud reprobat per tex.q.dr̃,ꝙ res ꝯdr̃, & aliud est res,aliud possessio,vt l.si duo.in fi.j̃.vti pos.Ad ꝯriũ tñ gl.nõ resp.Dicebat Ia.But.ꝙ in ꝯdõe duo sunt ꝯsiderãda, vnũ ex parte agẽtis,& hoc mõ iste ꝯdicit rõe dñij,& iõ dr̃ ꝯdicere rẽ.Ita dʒ intell̃i hic.Sʒ si ꝯdiceret rõe posśõis,tũc diceret̃ ꝯdicere poss. d.§.sed & si nũmi.& d.l.2.de trit.Scd̃o mõ pt̃ ꝯsiderari respũ rei,& tũc dr̃ ꝯdici respũ pos.sola.n.pos.restitui postulat̃.& ita dẽtis itelligere hic.Op.^b tu dicis,ꝙ hic fuit factũ furtũ:ꝯ,furtũ nõ fit sine

b ꝯtrectatione.l.inficiando.de fur.& l.si qs vxori.§.neq; verbo.e.ti. Sʒ hic nõ ꝑsupponit̃ aliqd de ꝯtrectatione, ergo nõ fuit furtum. Dñt qdã,ꝙ aĩus q hr̃,nõ operatur vt ꝑcedẽs ꝯtrectatio,& possessio operet̃ furtũ,ꝙ ẽ falsũ.l.3.§.si rẽ.j̃.de ac.pos.Intell̃e ergo hic,ꝙ pecuniã receptã ꝯtrectauerit. Itẽ op.dr̃ hic,si nõ ex volũtate dñi, innuit ꝙ dẽat ꝓbari ꝯdõ dñi:ꝯ l.q vas.§.vetare.j̃.de fur. Sol.illud verũ in eo,q nunq̃ habuit dñi voluntatẽ,hic in eo,q ab initio habuit dñi voluntatẽ,ꝯducẽdo ab eo. Vñ postea remanẽdo in ꝯductione,dñs vr̃ velle,nisi ꝓbetur in ꝯrium. l.item quæritur.§.q impleto.j̃.loc.& l.legem.C.loc.ita dt gl.qđ intellige,si apparet dñm sciuisse colonũ remanere in cõductione:nã tunc scia inducit tacitum ꝯsensum.Secus si ignorauerit,vt probat̃ in l.q ad certũ.j̃.loc.

a ADD.¶Pom.Vide Bar.& Alex.in l.scire debemus,§.j.j̃.de ver.obl.

b Pom.Pro opi.istorũ viđ i l.si qs vxori,§.sʒ & si rẽ,j̃.de fur.lʒ gl.violet illũ tex.

LEX V.

1 *Interitus speciei periculum post moram spectat ad debitorem.*
2 *Soluendi rem debitam qui habet facultatem,poterit in mora constitui.*
3 *Scire,vel scire debere,idem est.*
4 *Quantitatis debitor quando liberetur per interitum rei,et ad quem spectet periculum.*
5 *Quantitas in genere,perire non potest.*
6 *Debitor librarum 10 grossorum Perusinorum,quando liberetur,si moneta illa reprobetur per statutum.*
7 *Materia inspicitur in metallis,magis quàm forma.*
8 *Generis debitor q̃do liberetur per interitum,& ad quem pertinet periculum.*
9 *Spẽi alternatiuę debitor,q̃do liberatur ꝑ interitũ,& ad ipsum spectet piculũ.*
10 *Periculum interitus rei,ad hoc,vt pertineat ad debitorem,an consideretur,an res sit eodem mõ peritura penes creditorem.*
11 *Morosus,& fur æquiparantur.*
12 *Interpellatio an requiratur ad constituendum quem in mora,& quando euentus diei,vel conditionis interpellet pro homine,remissiue.*
13 *Difficultas non impedit contrahi obligationem.*
14 *Difficultas quando non impediat moram.*
15 *Interpellandi,& constituendi quem in mora practica.*
16 *Hæc lex quomodo practicatur.*
17 *Perempta si res debita non apparet,& ignoratur quid sit de ea,cuius erit periculum.*
18 *Debens par vnum caponum,debet ipsos viuos.*

a Quod te mihi Ista est bona l.no.magistralis,& solen
1 nis,& br̃.h.d. Ad†debitorem spẽi post morã,spectat piculũ interit⁹.h.d. Et diuidit̃. Primo põit theoricã. Scd̃ò practicã. Scd̃a ibi,sʒ cũ q̃rit̃. No.primò,qđ dixi in sũmario.
2 Scd̃ò no.ꝙ†ad cõstituendũ quẽ in mora,req̃rit̃ ꝙ hẽat facultatẽ soluendi rẽ debitã. Et aduerte,qm̃ q dʒ soluere certa die certã q̃titatẽ pecuniæ sub certa pœna,si partẽ soluit,ad pœnã integrã nõ tenet̃:sʒ solũ ꝓ rata pecuniæ nõ solutæ:casus est in c.fi.ã ext.de pœ. in antiq.Sʒ ꝯ hoc op.de c.dilecti.ext.de arb. vbi si in totũ nõ paretur dicto arbitri,sʒ ꝓ parte,cõmittitur pœna in totum.aduerte, qm̃ d.c.suã.Io.an.intelligit iuxta illud no.vcʒ,ꝙ iõ in c.suã,ñ fuit in totũ pœna cõmissa,sʒ ꝓ parte,qa in tertio statuto soluere totũ nõ potuit debitor pp paupertatem:& iõ,qa nõ hẽbat facultatem soluendi totũ,nõ fuit ꝯmissa tota pœna.ꝓ quo facit l.datio.§.si ꝓ

* venditorẽ.ver.mora ãt.j̃.de act.emp.* Itẽ no.ꝙ req̃ritur ꝙ sciat,
3 vel scire dẽat se dr̃e.Item no.†ꝙ paria sunt scire,vel scire dr̃e. Venio ad j.partem,& op.ꝙ indistinctè periculũ spectet ad debitorẽ, vt l.incẽdium.C.e. H⁹ timore gl.distinguit hic tria g̃na debitorũ, q̃ explicabo per tria ꝯria. Resp.ad l.incendium.ibi loq̃tur in debitore q̃titatis,hic in debitore certæ speĩ.Dʒ.n.certã spẽm,pura Sti
4 chum,vt dicit j.gl.vnde in† debitore q̃titatis distingue:aut q̃titas debetur respectu certæ speciei,aut simpliciter.Primo casu interitu illius speciei liberatur,vt s̃.de noxa.l.electio.§.si is.& j̃.de pecu.
b l.quæsitum.& l.quidam.§.si tibi.de legat.j.& l.Titiæ textores.^b §. si.e.ti.& j̃.loc.l.in naue. Secundo casu,aut fuit facta oblatio illius q̃titatis,& ea perempta sine culpa debitoris,liberatur debitor ope exceptionis.l.qui decem.in pr.j̃.de sol.Aut nõ fuit facta oblatio,
5 & tunc periculum pertinet ad debitorem,quia †q̃titas in genere perire non pt̃,vt d.l.incendium. Fallit si aliter esset conuentũ,vt l. periculi.j̃.de nau.fœn.& C.de nau.fœ.l.j.Vel ibi,anteq̃ ad locum debitum perueniretur,pecunia erat debita in specie non in q̃titate.Iuxta^c hoc moueo dubium.†Ego dixi ꝙ q̃titas in genere non
c
6 pt̃ perire.Ponamus casum,ꝙ pereat.v.g.debeo tibi libras x.gros-
d sorum ^d Perusinorum.contingit,ꝙ per statm̃ huius ciuitatis ista moneta est reprobata,ita ꝙ non pt̃ expendi,an debitor liberetur? vr̃ ꝙ sic,quia eadem est rõ,q̃ est in debitore speciei.l.in rõe.§.incertæ.j̃.ad l.Fal.Nec potes dicere, saltem remanet argentũ vt materia,quæ poterit solui:nã in obl̃onib. personalib.qđ superest ex

a ADD. ¶Pom.Quanquam summarium Bar.dicatur à multis deficere,tñ posset sustineri,qa cum illud verbum, post morã,referatur ad qualificata in tex.satis pʒ,qđ est perfectum,cum varia sint qđ esse certum de per se,vel per relationẽ ad aliud.Gl.in l.certum,j̃.e.& q.a paria sunt,aliquid exprimi in specie,vel g̃ne, ꝙ non possit verificari,nisi in vna spẽ, vt hic, tñ mora non posset verificari,nisi fm̃ qualificata in 2.parte tex.facit l.1.& 2.j̃.de lib.& posth.& facit ꝙ quoties pt̃ reddi vnica solum rõ, illa hr̃ ꝓ expressa,ẽt si sit tacita,l.milites agrum, in fi. pr.j̃.de re mil.& no.Bal.& Sal.in l.fi.C.de lib.pt̃.& circa t̃ram h⁹ l.ꝙ ad constituendum quem in mora,req̃ritur interpellatio,limita nõ procedere,vbi adeẽt iur̃m,fm̃ Spe.ti.de aduo.§.j.ver.sed nunquid is,q iurauit, vide Are.in l.si seruus cõis,ad fi.j̃.de vul & pup.Alex.hic,qui tenet ꝯrium,vide Ale.in l.fi.circa fi.sol. ma.lʒ dubitet in puncto iuris,vide Ias.hic,& Barb.in rep.ru.de iurei.& ꝑ Mod. ibi,& Corse.inter alios effectus iur̃i,vide qđ dicit Ale.cons.95.vol.j.de iurante soluere canonem, Ias.l.si quis maior, C.de transac.vbi discedit ab eo ꝙ tenuit in l.2.de iure emphyt.vide in Bert.in vers.iur̃i effectus, aliquid per Ias.in l.nam postea,§.si is qui,in vlt.no.j̃.de iureiur. Item inquantum Bal.in c.j.§.ad hoc,in ti.hic finit l.Corra.quem refert Ale.hic,dicit ꝙ si quis ꝓmisit se acturum,& curaturum ꝙ tale quid faciat, constituitur in mora sine interpellatione,qa tenet̃ q̃ primũ pt̃.In ꝯrium vide oĩno Are.cons.72.q loq̃tur ẽt vbi adesset iur̃m. Seq̃t Bolog.in tract.moræ,in 2.parte,& loq̃tur i eo q ꝓmisisse actũ, & curaturũ ꝙ talis ratificabit,& cõcludit ꝯrium,& ꝙ imo req̃ritur interp̃lo,lʒ idẽ Are.in l.si ex legati cã,ante fi.de verb.ob.teneat idem q Bal.& Ale.hic, & idem Fel.c. ex re,& c.j.de iureiu.& seq̃tur Lanfr.in tract.de arbi.q.7.partis princ.vide Ias. hic,& pondera opi.Bar.l.ita stipulatus, q.6.de ver.ob.super qua se fundat Are. d.cons.72.qa illa est cõiter approbata, vbi dicit Are.in d.l.ita stip̃s,super gl.j. distinguendo obl̃onẽ facti successiui,& momentanei,vt distinguit idem Ale.l. si ita stip̃s essem abs te,de ver.ob.in pr. Aduerte tñ oĩno ad dcm̃ Bal.in d.§.ad hoc,q.a ipse vr̃ loq expsse,q̃n interuenit iur̃m, qa fundat se sup no.in c.breui, de iure.& ꝑ Spe.rub.de aduo.§.j.ver.sed nũq̃d is q iurauit,vbi loq̃tur q̃n adest iur̃m.Itẽ qa illud colligit ex d.§.ad hoc,q loq̃tur i vasallo,q iurauit.Itẽ aduerte,qa falsè loq̃t Bal.i ꝓmissione fact: successiui,dũ allegat d.l.si ita stip̃s essem abs te, q ita loq̃tur vt ibi declarat Ale.i pr.alia iura,q̃ ibi all.Bal.pa͂ũ aut nihil faciunt.Iõ si Bal.intelligatur fm̃ iura q̃ all.vt dẽmus,l.nõ solũ,§.si liberationis verba,de lib.leg.illa decisio erit rõabilis,fm̃ t̃as iuris,sed intelligendo ita absolute ei ꝓmissione agere,& curare,vr̃ insipida illa sua decisio,& nõ ꝓbari iure aliquo,nisi dicas ꝙ curare,dicatur hr̃e actũ successiuũ,nec aliqua rõ diuersitatis reddi potest,ꝙ maior in ea nõ req̃ratur interp̃lo,q̃ in aliis ꝓmissiouib. dandi vel faciẽdi,& maxime in obl̃onib.dãdi,in qua facilius ꝓmissor pt̃ adimplere,cum facilius sit dare ꝙ hẽmus,q̃ facere ꝙ alius faciat aliq̃d,iõ vr̃ maior negligẽtia in eo,ꝑ ea q̃ no.in l.4.§.Cato,de ver.ob.Et de ꝓmissione dãdi,vel faciendi,iõ mirũ est ꝙ Ale.hic,& alij s̃.alle.ita simp̃r referunt Bal. & cũ eo transeunt,& ꝯrium tñt expsse Are.d.cons.72.& Dec.cons.20.q̃r rñdet ad dcm̃ bal. lʒ Arer. nõ faciat mentionẽ de Bal.iõ sunt bñ pdicta notanda. Cũ Bal.tñ tenet Are.in d.l.si ita stip̃s,§.positũ,circa pr.& in vlt.ver.circa primum dcm̃ de promissione illa,se actũ & curatũ.& idẽ Are.in cõs.142.inci.ex facto ꝓposito, & Are.in d.§.possum,tãgit ẽt ꝙ si fecit q.cq.d potuit ille,q ꝓmisit se curaturũ, &c. & ille tertius nolit facere qđ promissum est,an excusetur. Super quo vide ẽt Abb.in c.significantibus,ad fi.de of.dele.Are.cons.92.in 8.dubio,cõs.142.alias 143.Ale.in apostil.in l.q ãt,§.j.j̃.de const.pec.Vide ẽt Dec.in l.stip̃lo ista,in pr.de ver.obl.q tenet,ꝙ nõ excusetur.Sed in ꝯrium vide ẽt Mod.ibi,C.Fran.in 5.no.vi de omnino Ias.ibi,vide Bal.d.c.significãtib.Et ꝓcedunt pdicta,ẽt si q̃s iurasset curare,& operam cum effectu dare,vt cõiter dr̃ in instrũs.Ita Are.in d.cõs.142. vide ad ista etiam omnino Soc.cons.288.in vlt.char. in 5.dub. vide Pan.in c.gemma,ꝙ excusatur etiam à poena,si fecit quicquid potuit,vt impleretur promissio.

b Paris.Vide ibi Are.& Mod.in l.si certos,de verb.obl.

c Pom.Vide Bal.in l.si circa med.C.de non nu.pec.Can.& præcipue Pet.de anc. in cle.si beneficiorum,de deci.Pan.in cons.64.Ro.cons.223.

d Adde ꝙ tandẽ Ale.tʒ opi.Cy.& Pe.l.cũ q.d,s̃.e.& l.in minorũ,in 9.q.C.in quib. cau.in integ.rest.non est nec.& Host.& Io.And.in c.quanto, extra,de iureiu.& Bar.hic,de quo claritatem hr̃e potes,per ea q̃ posui in d.l.cum quid.Et de hoc vide tu per Old.in cons.168.& vide pulchre per Bal.in l.fi.C.de non nu pec.

re perem

re pempta,ad creditorē nō ptinet,vt l.mortuo boue.in pr.j̃.de le,
* 2.*s3 ɔ̃,j̃.de cōd.fur.l.si seru⁹.§ boue subrepto.& tñ ɔdō ē psona-
lis.§.appellam⁹ ãt.insti.de act.ibi,actiōes in personã.S3 forte ibi ē
rō,qa fur sp est in mora.l.in re furtiua.§.si ex cã.in fi.j̃.de cōd.fur.
* *ɔ̃rium puto,vc3 ꝙ liberet debitor à pstādo pecuniã illã ĩ forma,
7 s3 saltē d3 eam pstare in mã Nã in pecunia &†in oĩ gñe metalli,
mã inspicitur simpľr,& trahit magis ad se formã,q̃ forma mãm.l.
q̃situm.§.illud fortassis.j̃.de le.3.Vide circa istã q.c.cũ canonicis.
in fi.ext.de cēs.& vr̃ gl.s̃.e.l.cum qd.in ver.bonitate.in fi.Op.2.ꝙ
periculũ indistinctè ptinet ad debitorē.l.ĩ rōe.§.incertæ.j̃.ad l.fal.
8 Sol.hic debitor erat spēi,ibi d̄bitor† erat gñis gñalissimi,vt hoĩs
in gñe:in quo debitore gñis distingue,aut erat debitor gñis gña-
lissimi,vt hoĩs in gñe:& tũc indistinctè periculũ ptinet ad debito
rē,qa gen⁹ perire nō p̃t,vt d.§.incertę.nisi p̃cessisset oblatio,vt l.q
decē.j̃.de sol.aut ē debitor ĩ gñe subalterno,puta dũ qs d3 vnũ de
seruis suis,& tũc aut periit vnũ indiuiduũ de illo gñe,& tunc idē
qđ s̃.pxi.dixi:aut periit totũ illud gen⁹ subalternũ,& tũc idē qđ
in debitore spēi,vt distinguat̃,an añ morã,vel post,vt d.§.incertę.
9 & statim dicã Op.de l.Stichũ aut Pãphilũ.in pr.j̃.de sol.Sol.†hic
loqt̃ ĩ d̄bitore spēi alternatiuè,in quo debitore alternatiuè distin
gue,aut erat debitor spēi alternatiuè,& dic,vt d.l.Stichũ aut pam
philũ.Aut est debitor spēi simpľr,& tũc aut illa spēs pit fcō debito
ris,aut fcō creditoris,aut fcō neutrius,s3 casu fortuito.Primo ca
su,aut fcō debitoris iusto,& liberat̃,vt l.q fuũ.j̃.de ver.ob.& l.qd
ergo.§.si hr̃s hoĩem.de le.j.aut fcō debitoris iniusto,& tũc ĩdistin
ctè tēt̃ur,vt l.si seruũ.in pr.j̃.de ver.ob.& l.si ex legati cã.in fi.e.ti.
a Si verò fcō creditoris,[a]vel tertij,dic,vt l.arbitrio.§.fi.s̃.de dol.& p
doct.ĩ l.nō moriturũ.C.de ɔ̃.& cō.stip.si verò perit casu fortuito,
tũc hēt locũ l.ista,vt distinguam⁹,an añ morã, & debitor liberat̃,
an post,& nō liberat̃,vt hic.& sic hēs expeditũ prin.j.gl.Iuxta hoc
10 vltimũ dubitat̃,an†dēat distingui,vtrũ res eēnt eo.mō perituræ
penes creditorē,vel nō.hic in gl. ponit̃ opi. & in l.mora.j̃.de vsu.
Pe.hic,& Cy.refert in l.in minorũ.C.in qb.cã.in int.rest.nō ē nec.
Gul.de Cu.ponit ēt hic suam opi.quorũ opi.ego reprobo in l.ne-
mo.§.j.j̃.de ver.ob.Ego dico vobis solũ hic purã veritatē,& distĩ-
guo sic,aut loqmur in actiōe reali,& tũc tene gl.q̃ ē ĩ l.itē si verbe
ratũ.§.fi.cũ l.seq.s̃.de rei ven.Aut loqmur in actiōe psonali,& tũc
aut in actiōe q̃ descēdit ex delicto,& tũc sine dubio nō ē adhibē-
da distō,an esset eo.mō peritura,&c.vt l.j.§.rectissime.& l.merito.
j̃.de vi & vi ar.& C.ꝙ me.ca.l.j.& C.de fur.l.subtracto.Fallit in l.si
cũ exceptiōe.§.ꝙ si hō.s̃.ꝙ me.ca.Rō,qa ibi tēbat̃ ad triplũ.Si ve-
rò obľo psonalis descendit ex ɔ̃ctu,vel quasi,in hoc sunt opi.Ego
11 tēo opi.gl.ꝙ nō dēat adhiberi illa distō. Rō,qa† morosus & fur
æqparãtur,vt l.inter stipulantē.§.pe.& ibi no.j̃.de ver.obl.& vide
tex.in l.merito.in fi.j̃.de vi & vi ar.S3 in fure nullũ est dubiũ,vt s̃.
¶ dixi,ergo,&c.Fa.l.cũ res.§.fi.de le.j.ad l.si pľes.¶ *j̃.depos.resp.vt
* in gl.Ad rōes Vltram.dic,vt dixi in d.l.nemo.§.j.j̃.de ver.ob.*vbi
* dr̃, ꝙ obľatus alternatiuè in alternatiua hoĩs,l3 alternatiua spēs
pereat añ morã:alternatiua tñ remanet in obľone.l.Stichum,aut
Pãphilũ.j̃.de sol.Iō, qa vterq; ē in obľone,vt l.si duo rei.j̃.de ver.
obl.& l.q decē.§.Stichũ.j̃.de sol. Secus in alternatiua legis,qa ibi
* tũc alterũ tm̃ dētur,vt q̃titas respũ spēi,vt l.qdã.§.si tibi.de le. 1.*
Venio ad 2.partem,& vr̃,ꝙ hæc duo,q̃ hic ponunt̃,nō suffi
12 ciant ad pbãdũ morã,s3 reqratur† interpellatio.l.si
ex legati cã.j̃.de ver.ob.& j̃.de vsu.l.mora.Gl.j.ĩ fi.h⁹ l.fatet̃ ɔ̃riũ,
& dicit ꝙ hæc lex d3 suppleri per illas gl.bñ d̄t,tñ in veritate arbi
tror Iuriscōsultũ sic intellexisse. Ponit ēt p ɔstanti,ꝙ debitor in-
terpellatus noluit soluere,tñ hoc nō sufficit,nisi ɔcurrãt alia duo,
q̃ hic ponũt̃ in tex.s.ꝙ potuerit soluere,& intellexit se dēre.Et pp
hoc ꝙ ibi dr̃ de interpľone,qdam intrãt hic mãm interpeľonis,&
vtrũ euētus ɔdōis interpellet p hoĩe,sicut euētus diei,qđ hic re-
citat Gul.&Cy.ponit in l.in minorũ.C.in q.cã.in int.rest.nō ē ne.
* Ego ista oĩa exaĩaui in l.quoties in diem.j̃.de ver.ob.*Et iō dico
ꝙ ad ɔstituendũ quē in mora, reqritur ꝙ hēat facultatē soluendi
rē debitã. Itē reqritur ꝙ sciat, vel scire dēat se dēre,vt hæc pbant̃
hic.Requirit̃ ēt vt interpelletur,vt d.l.si ex legati cã.j̃.de ver.ob.
nisi esset obľo in diē,vbi dies interpellat p hoĩe,vt l.magnã.C.de
* ɔ̃h.sti.*Procedo vlterius hic dr̃,ꝙ debitor hēat facultatē dãdi.ɔ̃,
13 †difficultates nō impediũt obľonē.l.ɔtinuus.§.illud.j̃.de ver.ob.
H⁹ timore dñt qdam, ꝙ res dr̃ hr̃e facultatem , si res debita est in
rerũ natura, vt sic nō inspiciatur facultas,seu difficultas psonæ,s3
b nãæ.[b]Alij dñt,ꝙ hic ponit Iurisc.id,qđ posuit ad oñdendũ maio
rem ɔtumaciam,ñ ꝙ hoc sit necesse.S3 ista soľo displicet,qa imo
rectè Iurisc.hic posuit,oñdens ꝙ sit necesse.Vñ alij dñt,ꝙ difficul
tates nō impediunt ɔ̃hi obľonem.l.ɔ̃ria.s3 moram ɔmitti.Casus
est hic.Hæc est vera sol.& multum no.hãc tenebat Iac.alle.l.si ve
henda.§.pe.j̃.ad l.Rho. de iac.s3 ibi loqtur in eo,q tenetur ad fa-
ctũ,nō in eo,q tenet̃ ad dandũ.Roger.verò, Pe.& Cy.hic aľr dñt.
aut difficultas suberat tpe ɔ̃ctæ obľonis,& nō nocet,vt in l.ɔ̃ria.
Aut superuenit ex post fcō, & tunc impedit morã. ita loqtur hic.

Hæc dist.nō placet,per l.cum seruus.& qđ ibi no. j̃.de leg.j. Et iō
14 circa mãm de difficultate,solum hoc examinabo nũc,†an diffi-
cultas impediat moram?& dico sic:Aut in obľone est fcm̃, & indi
stinctè difficultas impedit morã. l.si vehenda. §.pe.j̃.ad l.Rho.de
iac.& l.j.§.iubet.in ver.si frater. j̃.de colla.bo.ēt si fuerit iuratum,
vt extra,de iureiu.c.breui.Aut est in obľone dari,seu datio:& tũc
c aut dētur spēs,[c]& difficultas impedit morã ɔmitti. Casus est hic,
& in l.cum seruus,j̃.de le.j.& l.cum res.in pr.e.ti.Aut est obľo q̃ti-
d tatis & difficultas nō impedit morã. [d] L3.n.in perpetuũ debitor
nō possit ɔgregare pecuniam,q̃ d3,tñ in mora ɔstituitur,vt d.§.il
lud. Si.n.debitorem nō excusat casus, vt d.l.incendium,& s̃.dixi,
e multominus difficultas.Nec ob.ad prædicta [e] l.Thais.§.j.j̃.de fid.
lib.qa ibi respũ serui nō erat datio q̃titatis in obľone s3 eius respũ
f dēbatur fcm̃,s.soľo,seu liberatio. [f] Tene ergo 3.sol.hic positam,
15 &c.Circa mãm difficultatis dic vt d.§.illud.† Difficultas soľonis
nō impedit,quominus possit ɔueniri,& ɔdemnari,vt in l.ɔ̃ria:S3
difficultas soľonis bñ impedit morã cōmitti.Est casus hic,& hæc
est vera sol.vide eam.Quero,Titius promisit Caio centũ soluere
in festo natiuitatis Dñi,& sub iuro:in terĩo nō soluit,qa ñ potuit,
nec hēbat vñ,an difficultas soľonis excuset Titiũ,ꝙ nō incidat in
periurium.In gl.hic in ver.in ptãte.q̃ inci.imò & si nō.in fi.hęc gl.
ē bñ no.ad hoc,ꝙ difficultas pręstōis,q̃ nō p̃t à pmissore fieri,hoc
opat̃ vt p̃textu h⁹ difficultatis,vel paupertatis, nō possit in mora
ɔstitui.Cuius est rō,qa mora nō ē nisi q̃dã ɔtumacia,vt l.in actio
nib.§.plane.& l.si tutor.j̃.de in lit.iur.& q̃dam frustratio malitio-
sa,vt l.is cui.§.cessatũ.j̃.vt in pos.le. In eã ergo nō vr̃ incidere,nisi
q p̃t dare,ar.h⁹ l.& s̃.de nox.l.si seruus depositus. & l.q̃situm,j̃.de
pec.& vr̃ exp̃ssum in l.Thais.j̃.de fideic.lib.& hic.Vel si dolose,vt
hic.ergo à ɔ̃rio sensu,sine dolo nō p̃t ɔstitui ĩ mora, qđ pdest ad
multa.Et per ista supradicta dñt doct.ꝙ l3 emphyteuta per trien-
nium cessauerit soluere pp difficultatē paupertatis, & hoc pbare
possit,ꝙ nō ɔstituitur in mora,vt res cadat in ɔmissum,l3 ɔueniri
possit rōe nō soľonis,ar.istius gl. Reuoco ergo in dubiũ : nunqd
emphyteuta soluens partē pēsionis per trienniũ:& sic in alia par-
te cessando soluere euitet pœnã ɔmissi?& vr̃ qđ nō. ar.j̃.de act.&
ob.l.obľonum fere.§.fi.vbi vr̃ exp̃ssum.& l.hr̃des eius.§.idē iuris.
s̃.fa.erci.Eɔ̃ vr̃,ꝙ ex quo dñs partē pēsionis receperit,suo iuri re-
nũciare vr̃,ar.C.de pa.int.emp.&ven.l.ɔmissoriæ.& j̃.de le.ɔmis.
l.post diem. & hoc vbi dñs sciens partē pēsionis recepit:aľs si de-
cept⁹ p emphyteutã,qa dixit ꝙ ĩcōtinēti ptē aliã soluet,vel aľs p
ignorãtiam receperit,sibi nō p̃iudicaretur,iuxta no.j̃.de ver.ob.l.
in executione.§.pe.gl.in ver.pdest,q̃ inci.qn pena,&c.illud tñ ibi
reuocabatur in dubiũ per Dy.&Pe.Quidã tñ distinguunt an em-
phyteuta pro parte cesset soluere pp inopiam , aut pp ɔtumaciã.
Primo casu excusetur. Scđo nō,ar.pro hoc j̃.de coll.bo.l.2.§.per
inopiã.& l.j.§.si cũ duob.& hãc partē sentit hic gl.s3 ɔ̃ hãc dis.fa-
cit qđ dicit lex j̃.alle. Nã difficultas p̃stationis in extraiudicialib.
aliquem nō excusat à pœna,vt j̃.de nau.fœno.l.fi.de ver.obl.l.ad
diem.& in e.tit.l.ɔtinuus.§.illud.Hãc partem.s.qđ difficultas ali-
quem

a ADD. ¶Pom.Illa l.arbitrio,nullam facit mentionem,quando perit facto credi
toris,sed de hoc bonus est tex.in l.legis Aquiliæ,s̃.ad l.Aquil.
¶ Clau.Et vide no,tex.in l.si alius,§.est & alia,vers.Seruius autem,j̃.ad l.Aquil.ex
cuius ratione arguitur,ꝙ debet attendi istud,an esset eod.modo peritura res.
b Pom. An ãt difficultas excuset à periurio,vide doct.in c.breui,de iureiu.Fallit
hoc,ꝙ imo difficultas bñ ĩpediat morã,qñ qs pmisit fcm̃,veluti si qs pmisisset
se hoĩem pñtaturũ,dũmō nō esset mortuus, vt est tex.in l.sancim⁹,in pr.in ver
bo,ñ poterit,C.de fideiu.fallit ēt hęc rľa,qñ difficultas impedit morã,quoties
debitor negaret debitũ,ita dicit Bal.ĩ siľı,ĩ aut.ɔ̃ q pprĩa,C.de ñ nu.pec.Adde
ēt,ꝙ difficultas excusat ab excōicatiōe,c.Odoard⁹,ex.d̄ sol.Viđ Crem.no.121.
c Adde fm Io.de Imo.ꝙ hoc fallit ĩ eo,q se obligauit ad aliquē pñtãdũ, vt pbat̃
ĩ l.sancimus, ver.nō poterit,C.de fideius. & ibi Bal.nisi ĩpediret̃ casu fortuito,
puta mortis,vt j̃.e.l.circa fi.Et an difficultas excuset à piurio,vide gl.reputatã
sing.22.q.2.beatus,per gl.& Bal.in c.1.de alie.feu.& ĩ c.j.§.porro, in ti.quæ fuit
prima causa be.amit.& in c.j.§.licet,si de feu.fue.controuer.inter dom.& agn.
d Adde Bal,idē tenentē hic in lec.antiq.& Ang. & Io.de Im.in l.ɔtinuus,§.illud,
Ant.de But.Abb.& Imo.in c.breui,de iureiu.quosdã tñ ɔ̃riũ tenentes,maxime
in 3.mēbro,vide hic per Ale. Adde tu,ꝙ licet opi.Bar.hic cōiter teneatur,vt p
Alex.hic,tñ ɔ̃ eã vr̃ facere tex.in c.Odoardus,de sol.& melius tex.in c.signifi-
cante,de pig.& in c.j.§.licet vasallus,si de feu.fue.ɔtro.inter do.& agn.&facit
ēt tex.in l.siduo,§.ait p̃tor,s̃.de ɔst.pec.q̃ iura oĩno vide,& sol.Bar.ad l.Thais,
§.j.nō vr̃ bona,qa tollitur p tex.in l.si volũtate,C.de fideic.lib.& ēt aľs p opi.
Bar.fuit inductus text.in l.euictis,§.j.de vsur.q̃ vide,quia facilis est responsio.
e Pom.Pro ista soľone ꝙ qñ qs tenet̃ ad q̃titatē soluendã,an dicat̃ obligatus ad
fcm̃,facit l.liber hō,la 2.§.fi.j̃.de ver.ob.& vr̃ tex.p opi.Bar.in l.mora,§.in bo-
næ fidei,j̃.de vsur.dum vult filiumfa.morã facientem teneri insolidum,& vltra
peculium,& l.cum filiusfa.in pr.j̃.de ver.ob.dũ vult patrē teneri ex mora filij,
aut de peculio, quatenus ipse erat obligatus ex stipľone,q̃ tñ l.credo nihil ad
propositum facere,si bene aduertatur ad eam.Vide Ale.in l.si pater,C.de coll.
d Pom.Dicit tñ Frã.de curte,audiuisse se ab Orlãdo curto,& Ia.Put.p̃ceptorib.
suis,ꝙ hoc ñ pcederet ĩ pcuratore spãli,qa tũc ñ posset p̃tēdi ignorãtia,p no.
ĩ l.si res obligata,d̄ le.j.q̃ q̃ ipse dicat se nũq̃ posse colligere hoc ex ibi notatis,
tñ ego credo,ꝙ ibi hoc satis bñ possit colligi gl.in ver.nesciat.vbi nō dixerat.

quē nō excusat à pœna in extraiudicialib. tenet gl. s. de arbit. l. Celsus. §. pe. & extra đ iureiu. c. breui. & iō circa hī posset dici, ꝙ đ iuris rigore res ēphyteuticaria ceciderit ī ɔmissū, sed nō đ æqtate. & ita no. in fi. C. de iur. emphyt. l. ij. in gl. fi. ī vlt. q. Si aūt cessatū fuerit in sol. ptis ꝑ ɔtumaciā, tūc cōmittaẗ. ar. l. ꝑ hac pte alle. Nec obst. §. si cū duob. qa dico, ꝙ ibi ɔferēs tenebaẗ ad factū ī cuius p̄statione difficultas ꝓmissoris excusabat, arg. j. de doli except. l. apud Celsū. §. si in arbitrū. & ad leg. Rhod. đ iactu. l. fi. §. pe. ¶ Venio ad vlt. dr̄ hic ꝙ ad morā sufficit se dēre ītelligere,

a licet nō ītelligat. Cōtrā, j. đ reg iur. l. q sine dolo. Resp. subaudi ibi sine dolo, vl̄ lata culpa. Reqriẗ ergo ꝙ ītelligat, vel ītelligere

15 dēat se dēre. Et p̄ hī docui† vos plures qualr̄ dēat fieri īterpellatio, & ɔtestatio. Nā si qdē tu es debitor ex facto tuo, sufficit ꝙ ego denūciē tibi ꝙ soluas. Nā cū ex fcō tuo đpēdeat, tu ītelligis vl̄ ītelligr̄ dēs te dēre, vt l. q̄q̄. j. ad Velleia. Sed si tu esses debiror ex fcō alieno, vt qa hr̄s, vel ꝓcurator tu⁹ ꝓmisit, tūc ad ɔstituē dū te in mora, nō sufficit simpl̄r denūciatio, qa nō ītelligis, nec intelligere dēs te dēre, qa in fcō alieno ē tolerabilis ignorātia. j.

b ꝑ suo. l. fi. [b] & iō ē necesse ꝙ oñdā tibi īstr̄m debiti, & legas, vl̄ dē

c tibi copiā. Hoc ꝓbaẗ j. đ eposi. l. si qs inficiatus. & de reg. iu. l. q ī alteri⁹, & ibi gl. & extra. đ elec. c. cām, ī Cle. & sic feci fieri plures ī ciuitate ista. ¶ Op. đ l. videam⁹, la grāde, §. si actionē, j. đ vsu. Solu. hic poniẗ vnus effectus moræ. s. quò ad interitū, ibi ponūtur alii, s. quo ad fruct⁹, & quo ad vsuras. De qb. dic vt l. mora, j. de

16 vsu. ¶ †Pro declarāda l. qro, qūo practicabiẗ hęc lex? Rñ. actor petit Stichū, si reus ñ opponat de morte, vl̄ difficultate, tūc ꝓcess⁹ ē plan⁹, qa re⁹ ɔdēnabiẗ, & hēbit tps, qđ daẗ iudicatis ad soluē dū, ꝭm qđ hr̄ Insti. đ inut. stip. ī fi. Videbitis j. đ ɔsti. pec. l. ꝓmissor Stichi. Si re⁹ diceret Stichū cē mortuū, & ꝓbaret, tūc adhuc prima petitio stat, qa hoīe mortuo adhuc ipse hō peti dēt, vt l. si seruū. j. de ver. obl. sed tūc actor hēbit necesse ꝓbare ipsū cē mortuū, postq̄ re⁹ fuit ī mora, ꝙ ꝓbabit eo mō, quo poniẗ hic ꝓbādo, ꝙ re⁹ habuerit facultatē dādi, & ꝙ intellexerit se dēre, vl̄ ītelligere đbuerit, & fuit īterpellat⁹ legitimè, vt videbitis hic. ¶ Quęro

d đ qđ si dubiteẗ, qa reus ꝓbauit mortē, & actor īterpellationē, & alia q̄ ponūtur hic, tñ nō apparet vtrū seruus fuerit mortu⁹ añ interpellationē, vel post? Certè reus absolueẗ. Nā actor hēt ꝓbare, ꝙ re⁹ hēbat facultatē eo tpe, quo dēbat soluere, hoc ē, tūc cū interpellabaẗ. Ita dēt intelligi hic: al's in dubio sęqreẗ absol'o. l. eū actū. in fi & ibi no. s. đ neg. gest. & in l. nō solū. §. sed vt ꝓbari, & ibi ēt no. j. đ ope. no. nūc. facit qđ no. C. đ ꝓba. l. matrē tuā.

e Forte tñ si acto, [e] ꝓbaret đbitorē tpe ɔctę obl'onis possedisse rē,

f p̄sumiẗ sꝑ ɔtinuata possessio apud eū, donec ꝓbeẗ ɔ̄riū, qđ dic vt l. nō ignorabit. C. ad exhib. ¶ Quæro, dr̄ hic, aut dolo malo fecit quomin⁹ hēret, qūo hoc ītelligiẗ? Certè nō ītelligas ꝙ occiđrit, vl̄ manumiserit, vl̄ rē debitā extīxerit, qa tūc īdistīctè ei⁹ ē piculū. Nec curo vtrū sciuerit, vl̄ ignorauerit se dēre, l. si seruū, §. đ illo. de ver. obl. sed intellige, ꝙ eū facit absentare, vel fugere. l. cū

g res. ī prin. j. de le. j. ¶ Quæro, [g] qđ si res debita ñ†apparet p̄epta,

17 †sed qđ đ ea sit, ignoraẗ? Certè si debitoris culpa, vel mora ꝓcesserit, idē qđ in morte. al's dēret debitor p̄stare cautionē de ea p̄stāda cū eā īuenerit, vt l. seruo legato. §. fi. j. de leg. j. & l. cū res. §.

18 pe. c. ti. & qđ no. in l. cum seruus, c. ti. ¶ Quęrit hic†Gul. đ Cug.

h si ego dēo tibi vnū par caponū, [h] an possū tibi dare mortuos? [i]

i Et determinat ꝙ nō, qa debeo dare in tali statu, ꝙ possis eos dimittere in sua libertate, vt j. de solu. l. qui decem. §. fi.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Venio. Limita, nisi esset factum de antiquo, & multū implicatū, ꝑ ut voluit Bar. in l. si res obligata. j. de leg. j.

b Pom. ¶ L. fi. Eādē practi. ponit Bar. ī l. nō solū, §. morte, iii. q. j. đ no. op. nū. Idē Bar. in l. qdā decedēs, j. đ admi. tut. Spe. ī ti. đ app. §. qualr̄. Adđ Pet. de Anc. cōs. 37. Bar. & alios, ī l. si seruū. §. nūc vidđam⁹, j. đ ver. obl. No. tñ ꝙ si allega rē tibi īstr̄m debiti, & tu đ eo peteres copiā, cū t̄mino ad opponēdū, teneor illā tibi dare, qa nullū īstr̄m publicū, ēt ī iudicio ꝓductū, ꝓbat, si đ eo pti ēt nō petēti nō daẗ copia cū t̄mino ad opponēdū. Ita Ba. ī extrauag. ad reprimēdū, ī verb. đ plano, ꝑ tex ī l. fi. C. đ fi. īstr. Ro. cōs. 136. vbi exclamat illud dictū Bar. & cōs. 22. & cōs. 519. & Bal. ī d. l. fi. Anc. cōs. 366. ic. ꝓ đclaratione triū q̄sitorū. Sal. ī d. l. fi. ꝙ no. & ītellige hoc, qñ īstr̄m īduceret ad ꝓbā. ꝙ tūc sꝑ sit necesse dare copiā ei⁹, ēt si nō petaẗ. Si tñ ad īt̄pel. ꝓduceret, tūc sufficit vt oñdaẗ. aut dare copiā, nisi ꝑs vbi legisset, peteret ēt copiā, vt vult hic Bar. & clare ꝓbaẗ ī d. Cle. cām. Et ꝓ cōfirmatione dictorū Bar. hic vide ꝙ no. Bar. ī l. qdā decedēs, §. fi. j. đ admi. tu. ꝙ no. Spe. ī ti. de app. §. qualiter. ver. cautus.

c ¶ Oñdā tibi. Adde ex verbis Bar. hic, hēs ꝙ ille q habuit copiā īstr̄i, nō p̄t p̄tēdere ignorātiā cōtentorū ī īstr̄o. ille. n. dr̄ aliqd scire, qūocunq; illud ad eius notitiam peruenerit. Ita Io. And. in c. licet. in fi. de sup. negli. prælato.

d Pom. ¶ Quæro. Adde qđ no. Bal. ī c. cū tu. extra, de testi. & ꝙ dicit gl. ī cle. fi ī gl. pe. extra. đ rescrip. đ qua facit mētionē Bar. ī l. peū hic alle. & ī l. si is q. đ iur̄ fis. q̄ reputat singularē ī l. si minorē. Bal. C. đ ī ite. re. min. Adđ gl. ī l. ii. qui not. Bar. & Sal. C. de pe. hær. & no. Bar. in l. matrem tuam. hic alle.

e Pom. ¶ Si actor. Vide Aret. cōs. 50. & cōs. 120. inci. hic vr̄, ꝓcedendo. in qb⁹ nō possum⁹ hic verificare dictū Bar. cū loqẗ in re mobili, & in eo q nō hēt cām ab actore. & c. hāc eādē opi. tenuit gl. Cy. & Bal. ī l. siue possidetis C. de ꝓb. & ē optim⁹ tex. ī c. cū ꝓposuit. iūcta gl. de cle. excō. ꝓ opi Bar. q̄ tñ credo ñ posse stare, qa ad hoc vt ex p̄tio dom⁹ ī p̄ñtiarū dñiū p̄sumaẗ, reqriẗ ꝙ possidēs hēat eā ab actor̄, vt voluit Bar. d. l. ñ ignorabit, aut qđ possideat rē īmobilē, vt voluit Spec. post Vber. de Bob. ī ti. de pac. §. i. vers. quid si ago.

f ¶ Cōtinuata possessio. Aduerte tu, & adde q; id, ꝙ dr̄ per Bar. hic, ꝙ p̄sumaẗ cōtinuata possessio habet locū. qñ allegaẗ ad fauorē suū. sed si qs negaret se possidere, non p̄sumereẗ, vt hr̄ ī l. siue possideis, C. de ꝓb. Et ad tex. l. nō ignorabit. Rñde ꝙ dēt ītelligi, qñ à debitore, nō sit ꝓbat⁹ casus, ad quē ptinet ꝓbare. Sed hoc ponimus probatum, ergo &c. Cogita quia non sine mysterio Bart. loquut⁹ est hic, ꝑ verbū, forte. & vide in d. l. siue possidetis.

g Pom ¶ Quæro. Inquantū Bar. loquitur in manumissione, nō bene loquutus est, quia imo, vt ipse sibi cōtrarius cōtestetur in l. si seruū. §. de illo. j. de ver. obl. nō spectaret periculū ad eum, quando ignorans manumisisset.

h ¶ Caponū. Adde Bar. in l. j. §. si plures, s. si qua. pau. feci. di. & in l. q decē. §. fi. hic allegata. Et vide eūdē Bart. in l. cū de lanionis, in prin. j. de fun. inst. vbi statutum de soluenda gabella pro bestijs, nō intelligitur pro mortuis.

i Paris. ¶ Dare mortuos. Idē Bar. ī l. si qs arietes, §. fi. s. si quad. pau. fecis. dica.

LEX VI.

1 *Nomina propria & appellatiua quomodo differant.*

2 *Promittit si aliqs dare decē salmas boni vini, ꝙ ista ꝓmissio nō dr̄ certa.*

3 *Certi cōdictio non cōpetit, quādo ex stipulatione debetur incertū, sed actio ex stipulatu.*

4 *Cōdictio cōpetit si decē salmæ boni vini debenẗ ex mutuo, & qđ dr̄ certū.*

a Certū. Istud est certū, qđ apparet qd, quale, q̄tūve sit. h. d. Prīo ponit dictū. Scđò ꝓbat ꝑ autorit Pedij. Scđa

1 ibi, nā & Pedi⁹. ¶ Op. †ꝙ īter noīa ꝓpria, & appellatiua sit dr̄ia, l. quoties, j. ad Tre. & l. si seru⁹ cōis, l. ij. j. đ sti. ser. Sol. q̄tū ad ostēdedū re certā, ñ ē dr̄ia īter noīa ꝓpria, & appellatiua, vt hic, sed q̄tū ad alia, bñ est dr̄ia, vt in ɔ̄rijs. ¶ Quæro, ad qd ponit hic hæc lex? Quidā dñt ad exponēdū illud verbū, si cer. pe. positū ī rub. vl̄ alr̄ ad exponēdū illud, qđ dr̄ de certi ɔdictione. Nā hic poniẗ certū simpl̄r, ꝓut refereẗ ad mutuū, dū dr̄ de q̄titate, & ꝓut refereẗ

2 ad alios ɔct⁹, dū dr̄ de spē, & đ oīb. ī qb. dr̄ aliqd eē certū. †¶ Quæro, si ꝓmitto tibi dare decē salmas boni vini, an ista stipl'o dr̄ ɔtinere certū? qdā ꝙ sic. Veritas est in ɔ̄riū, nā hæc adiectio qualitatis boni vini, nō signat certū qd, qa melius, & optimū bonū est. & iō, vt cēt certa qualitas, deberet dici optimi vini, l. vbi aūt nō apparet, in prin. j. de ver. obl. Quæro, ad qd ē necessaria ista ī

3 uestigatio, vtrū tales stipl'ones ɔtineāt certū, vl̄ īcertū? Rñ. †qñ ɔtinēt certū, daẗ certi ɔdictio, vt j. e. l. certi ɔd. ī prī. sed qñ īcertū ɔtinēt, daẗ actio ex stipulatu, vt Inst. de ver. obl. in prin. Et iō qñ ꝓmitto decē salmas boni vini, ñ daẗ certi ɔdictio, qa est incertū

4 qđ petiẗ. Et hoc ē verū qñ debeẗ ex stipl'one simpl̄r, sed † si vinū deberet, qa mutuatū, tunc sꝑ ɔtinet certū, qa sꝑ debetur eiusdē bonitatis. s. e. l. cum quid. Ideo pro mutuo semper competit certi condictio, vt Inst. quib. mod. re contra. ob. in princip.

ADDITIO a Pom. ¶ Certū Vide ad istam l. Are. cons. 28. & cons. 85. & cons. 339. Alex. in l. vbi āt non apparet, j. de ver. obl. & in cons. 80. vol. j. & cons. 147. vol. 2. & Pan. cons. 28. vol. 1.

LEX VII.

1 *Legatæ pecuniæ dominium non transit in legatarium recta via.*

2 *Dominium superueniens authori meo, qñ prosit mihi vt res mea efficiaẗ.*

3 *Hæres pecuniam legatam sub conditione, quando poterit mutuare.*

Omnia. Mutui datio pōt suspendi in euentū ɔdōnis expresse vel tacitæ, h. d. cū l. ꝓinde. Et diuidiẗ, qa primò ponit dictū in gñe. Scđò illud exēplificat in ɔditione expressa. Tertiò in ɔdōne tacita. Scđa ibi, in l. ꝓinde. Tertia ibi, itē si le-

1 gata. ¶ Oppo. †qñ legatur pecunia, nō transit dñium recta via in legatariū, vt no. in l. ij. C. cōm. de leg. in versi. in rē actiones. & in l. ij. C. de cōd. ex leg. ergo exēplū hic scđo loco positū nō ꝓcedit. Sol. dicit Iac. de Are. ꝙ hic fuit legata pecunia ī spē, vt hic in gl. parua. & l. sed & si certos. j. de leg. j. aliàs non diceret hr̄s mutuare pecuniam legatā. Nā qñ legatur in genere, non est magis

2 debita ista pecunia, q̄ illa. ¶ Op. †scđò, qñ dñium superuenit authori meo, illud nō ꝓdest mihi, vt res mea efficiatur, l. apud Celsum. §. si à Titio, de doli excep. & s. de rei vend. l. si à Titio. & j. đ excep. rei tradi. vel vend. l. si à Titio. Licet ergo dñium superueniat hr̄di, tñ nō acquiriẗ dñium recipienti. ergo non est mutuū. l. ij. §. appellata. s. eo. Sol. hic loquiẗ, qñ supuenit dñiū ex cā, q̄ retrotrahiẗ ꝑ fictionem, vt hic dicit text. qa ex die aditæ hr̄ditatis vīr̄ numi fuisse hr̄dis. Secus qñ dñiū supuenit ex cā, q̄ retro nō trahiẗ, vt in ɔ̄rijs. & no. gl. in l. si qs alienā. j. de ac. emp. ¶ Quæro,

a hic dr̄ in fi. cū legatū repudiatū sit, aut appositum. qd est hoc dictū? Dicit gl. appositū intelligo. j. ī ɔdōnis defectū. Ista expositio nō ꝓcedit, qa si nos ponimus legatū sub ɔdōne, dñium nō trā-

b sit in legatariū, ɔdōne pēdente, sed est hr̄dis, [b] ergo hr̄s interim

3 poterit †mutuare, licet qdā hodie dicāt ɔ̄riū per auth. res q̄. C. cōm. de leg. & est falsum, vt ibi dixi. & ibi etiā ꝑ doc. expōe ergo, aut appositum. i. acceptatū, tunc. n. retrotrahitur, seu retractabitur numeratio facta per hæredem.

ADDITIONES. a ¶ Repudiatū. Adde secūdū intell'm Sal. ꝙ legatari⁹ repudiādo onus legato adiectū, cēsetur repudiare legatū, ꝙ dicit cordi al's memoriæ tenēdū, ꝑ hoc ēt dicit facere l. si ea. C. de cōd. inser. & l. fi. in fi. C. de fideic. & l. minor. xxv. annis seruum, s. de mino. Ale. dicit melius facere l. Nesennius, in fi. cum l seq. j. de excu. tut.

b ¶ Hæredis. Adde ꝙ Doc. communiter sequūtur Bar. excepto Sal. & Rom.

LEX IX.

1 *Certi cōdictio duplex est, scilicet vna generalis, & alia specialis. & n. 3.*

2 *Actio, diuersitas, & qualitas, cognoscitur ex medio concludendi.*

4 *Libellus in certi condictione.*

5 *Certi cōdictio à cōdictione triticaria, & cōdictiōe sine cā in quo differat.*

6 *Condictio incerti non est generalis ad omnia.*

7 Certi

7 Certi condictio in quo differat ab actione in factum subsidiaria.
8 Caussa quod differat ab obligatiõe & actione: & qd sit causa, obligatio, & actio.
9 Certi condictio est natiua.
10 Certi condictio fuit introducta vtilitatis causa.
11 Certi condictio quando sit temporalis, & quando perpetua.
12 Certi cõdictio an crescat per inficiationẽ, sicut actio principalis. & n. 14.
13 Accessorium regulatur secundum primordialem naturã principalis.
15 Cõtractus certus dicitur, quãdo ex ipsius conceptione apparet iure manifesto, ꝙ certũ debeť, nec est variabilis ex ptãte debitoris, vel rei natura.
16 Contractus incertus est quando ex ipsius conceptione iure manifesto certum nõ apparet, vel est variabile ex potestate debitoris vel ex natura rei.
17 Certi condictio an competat ex omni contractu, ex quo certum petitur.
18 Certi condictio competit contra furem.
19 Certi condictio an detur contra illum qui tenetur ex empto.
20 Qui tenetur actione ex empto, an teneatur ad factum purum.
21 Venditor tenetur præcise ad tradendum, si potest, & nu. 24.
22 Vẽditor si est dominus, tenetur ad transferendum dominium, & nu. 23.
25 Stipulationẽ tradi, & quælibet stipulatio facti, dicitur continere incertũ.
26 Certi condictio non competit, quando in obligatione est rem restitui.
27 Quando quis est obligatus ad dandum, cõtra eum cõpetit certi cõdictio.
28 Certum ex incerto contractu quomodo petatur.
29 In obligatione facti quando poßit agi ad factum præcise, remißiue.
30 Certi condictio datur, quando agitur ad interesse, nu. 40.
31 Interesse quãdo petitur, nõ est necesse in libello exprimere certã q̃titatẽ.
32 Cõdictio certi generalis vel spãlis, an sit itẽtata in libello, quõ cognosceť.
33 Causa remota in actione personali, in libello poni debet.
34 In obligationibus in diem an sit nata actio, remißiue.
35 Certi condictio ex obligatione in diẽ, vel conditionali, nõ oritur ante diẽ vel conditionem. & nu. 37.
36 Interusurium medij temporis incertum est.
38 Certi condictio competit pro legato.
39 Certi condictio competit habenti vtile dominium.

Certi condictio. Famosa est lex ista. nec difficilis in tex. sed bene in gloss. & bř h. d. Certi ꝯdictio cõpetit ex omni causa, ex qua certũ petiť, siue ex ꝯ̃ctu, vel quasi, siue ex maleficio, vel quasi, vel q̃ñocunque. h. d. vsq; ad §. qm̃. Et diuidiť in quinq; partes. Primò dicit, ꝙ certi ꝯdictio cõpetit. Scđo ex qua cã competit. Tertiò ad qd. Quartò qñ. Quintò ponit de hoc plura exẽpla. Secunda ibi, ex omni cã. Tertia ibi, licet. n. Quarta ibi, dummodo, Quinta ibi, competit. QVAERO Dř hic, certi ꝯdictio cõpetit, q̃ro vtrũ sit tm̃ vna cer
1 ti ꝯdictio, vľ plures. Gl. hic dicit ꝙ plures. ¶ † Nã q̃dã ẽ certi ꝯdictio gñalis, q̃ hẽt locũ vbicũq; certũ petiť, vt hic. q̃dã est certi ꝯdictio spãlis, q̃ cõpetit ꝓ mutuo. s̃. l. ij. in prin. & §. j. vide istam gl. Aduerte, qa subtilis & pulcher passus est. Idem tenet gl. Inst. qb. mod. re ꝯ̃. obl. in prin. & idẽ s̃. e. sup rub. ex qua istud ꝓbať. Dicit n. rub. đ re. cre. qđ ẽ gñale, & subdit, si cer. pe. hoc est mutuũ. qđ est spãle. Postea dicit de certi ꝯdictiõe. & debet intelligi, s. gñali, qa de speciali locut⁹ erat. Ita intelligiť gl. super rubric. Mar. hoc fatebať, & addebat, ꝙ erat alia certi ꝯdictio spãlis, s. ex stipulatu, j̃. e. l. si qs certũ. Inst. de ver. ob. in prin. quæ opinio recitať in secunda gl. huius legis. Alij fuerunt in ꝯ̃ria opi. ꝙ non sit nisi vna tm̃ certi ꝯdictio gñalis. & ista opi. tangiť in gl. rubricæ. & firmať ꝑ glo. in l. quoties. j̃. de præsc. ver. Vltramontani. s. Ia. de Ra. Pet. & Gul. de Cug. hic. Cy. C. eodẽ sup rubric. & ẽt Iac. Bu. tenebãt istã opi. ꝙ esset tm̃ vna certi ꝯdictio, qa nõ reperiť iure cautũ, ꝙ sint plures, ergo &c. Præterea hoc vř expressum j̃. ea. l. §. qm̃. vbi dicit, ꝙ pro mutuo competit hęc certi condictio gñalis. Præterea leges semper vtũtur isto vocabulo in singulari, scilicet certi ꝯdictio, & nõ dicunt certi condictiones. Præterea, si essent diuersæ, quare idẽ nomen haberent, vt l. si idem, C. de cod. Præterea dicunt ipsi, & ista fortior ratio q̃ ipsi faciãt: Diuersitas † actionũ
2 cognoscitur[a] respũ medij, per quod in actione cõcluditur, vt
a in actione ex empto, concludo ꝯ̃ te quia emi, & in actiõe ex locato, quia locaui, & sic de sil'ibus. Qñ ergo idem est mediũ cõcludendi erit vna actio in genere. Sed vbicunque proponitur certi condictio, mediũ, per quod cõcluditur in ea, est, quia certum petitur, vt hic, ergo est vna tm̃ generalis. Et si diceretur ꝙ sunt plures, sequereť ꝙ quot sunt causę, tot essent certi ꝯdictiones speciales, quod est absurdũ. Tenẽt ergo isti doctores, ꝙ est vna tm̃ certi ꝯdictio gñalis, q̃ nõ hẽt sub se spẽs, sed tm̃ indiui-
3 dua. ¶ † Mihi vř ꝙ opinio gl. nr̃æ sit vera,[b] & ꝙ sit vna certi ꝯdi-
b ctio spãlis ꝓ mutuo. Primò ꝓbo, qa hoc dicit tex. exp̃sse Inst. qb mod. re ꝯ̃hi. obliga. in prin. si bene aduertatur. Secundò, qa tex. vř velle ꝙ hæc certi cõdictio oriatur ex illa parte edicti, si certũ petať. l. j. in prin. j̃. de triti. cuius edicti verba exponunť in hoc titulo, & ibi assumitur certum, hoc est mutuũ, vt no. s̃. e. sup rubr. Qñ ergo dř certi ꝯdictio specialis, idẽ ẽ dicere ꝙ mutui ꝯdictio: sed qñ dř certi ꝯdictio gñalis, dictio certi, tũc stat ꝓpriè ꝓ oĩ certo. & sic apparet, ꝙ veritate inspecta nõ ẽ idẽ nomẽ. Præterea ꝓbo, lex dicit ꝙ eodẽ mõ, quo petiť mutuũ, petiť idebitũ, & eodẽ mõ ꝯ̃hitur, vt Inst. quib. mo. re ꝯ̃hi. oblig. §. j. sed ꝓ indebito cõpetit specialis cõdictio indebiti, ergo pro mutuo condictio mutui, quæ est idẽ quod certi cõdictio specialis, absurdũ. n. esset dicere, quòd ex ꝯ̃tu mutui tam frequentato nõ orireť specialis actio. Per hoc apparet responsum ad istud quod dicebã, qđ nõ reperiť lege cautũ: & qa si essent diuersa, nõ vocarenť eodẽ nomine: qa, vt dixi, recte intelligẽdo nõ est idẽ nomẽ. ¶ Nõ obst. §. qm̃. qa cõcedo ꝙ ꝓ mutuo cõpetit certi cõdictio spãlis, & certi cõdictio gñalis sicut in alijs ꝯ̃tibus vt in cõdictione indebiti.
c & sic nõ obstat quod dicunt, ꝙ idẽ est mediũ cõcludẽdi[c] in omni certi ꝯdictiõe: qa nego istã: nã in certi ꝯdictiõe spãli, quę est idem quod cõdictio mutui, sufficit concludere, quia mutuaui: ideo peto, & c. nec ẽ necesse ꝙ exprimať: & qa hoc est certũ, &c. Sed in certi condictiõe gñali necesse est quòd exprimať, ꝙ hoc est certũ. Debeo. n. dicere, dico ꝙ tibi mutuaui cẽtũ, vel teneris ad centũ ꝓ pretio talis rei vẽditæ, vel ex cã legati: & qa hoc est certũ, ideo peto te condẽnari. Ex hoc aparet quod intentatur certi ꝯdictio gñalis. Cõcludiť. n. ꝑ hoc mediũ ꝙ hoc certum est: sed ĩ certi cõdictiõe spãli ex mutuo, concludiť ꝑ hoc mediũ: qa mutuatũ est: vnde diuersa sunt media cõcludendi. An aũt certi ꝯdictio ex stipulatu, sit ꝯdictio specialis, dicã in seq. gl. Et ista
4 pñt esse vtilia ad q̃st. Aduocati † hui⁹ ciuitatis, sentiẽtes se peritos ꝯstituerũt ꝙ ĩ libello ꝓponereť actio, nec ꝓponereť gñalis, qñ cõpetit spãlis. Certè ĩ mutuo qd debeat ꝓponi, patet ex p̃dictis. Itẽ ad aliud pone, dedi ꝯ̃ te libellũ, repetens mutuũ, liberaui te ab actiõe intẽtata remanẽte cã. & omni alia actione q̃ mihi ex illa cã ꝯpeteret. Certè si est vna tm̃ certi ꝯdictio gñalis ꝓ mutuo, nulla alia actio remaneret: sed si plures essent, potest rema-
5 nere vna: & sic vides ꝙ ista subtilitas ĩ practica reduciť. ¶ † Quæ
d ro, in quo differt certi ꝯdictio à ꝯdictiõe triticaria,[d] & ꝯdictiõe sine cã? Rñ. Cõdictio sine cã est generalissima: cõpetit. n. ad certa, & incerta, vt j̃. de ꝯd. sine cau. l. j. Cõdictio tritica. est gñalior: cõpetit. n. ad certa, & ĩcerta, ꝑterq̃ ad pecuniã numeratã. l. j. j̃. de tritica. Certi ꝯdictio est gñalis. ꝯpetit. n. ex oĩ cã, ex qua certũ petiť.
6 Et eodem modo est † generalis ꝯdictio ĩcerti, fm quosdã, qđ ad oĩa ĩcerta cõpetat: quod tm̃ nõ est simpľr verũ. De cuius incerti ꝯdictiõis mã, videbitis j̃. de ꝯd. ind. l. sed & si me putẽ. §. j. & ibi de
7 hoc dicã. ¶ † Quero, in quo differt hæc actio ab actiõe ĩ factũ subsidiaria? Rñ. nil habẽt cõe: illa. n. cõpetit vbi aliæ deficiunt. l. quoties, j̃. de præsc. ver. ista tm̃ cõpetit cũ oĩb⁹ aliis, q̃ ꝯpetũt ad certũ. Mõ habes expeditã p̃mã gl. q̃ vide. * Et ita dř certi ꝯdictio specialis ex mutuo, sicut ex quolibet ꝯ̃tu dať actio spãlis, ꝓ l̃i j̃. de iureiu. l. duobus. §. exceptio. Itẽ differunt in mõ ꝯcludendi: qa actio nihil aliud est, q̃ narratio facti ad ꝯclonem applicata, C. de ĩterd. l. fi. de pecul. l. ĩ bonæ fidei, §. fi. vnde in certi ꝯdictiõe gñali ita cõcludiť: Mutuaui tibi decẽ, & cũ sis mihi obligat⁹ ad certũ: peto, &c. Sed in certi ꝯdictiõe spãli ex mutuo, ꝯcluditur ita. Mutuaui tibi decẽ, vñ cũ sis mihi obľat⁹ ex mutuo: peto, &c. Si habeo in actione doli, narrať dolus, & cõcludiť ex dolo, & iõ nõ dať ꝯ̃ patrẽ, s̃. de dolo. l. nõ dẽt. in fi. Sed in actione in factũ, q̃ ꝯ̃ patrẽ dať, narrať dolus, & tm̃ ñ ꝯcludiť, cũ bona fides ñ patiať, vt hic, & d. l. nõ dẽt. Et no. ista Inst. de ob. ti. gñali, §. fi. in gl. fi. q̃ incipit, vt j̃. de oblig. q̃ ex ꝯsen. vide gl. hic ĩ verbo, ex oĩ cã. ibi, vel verius, &c. ibi, & Inst. de ver. ob. ĩ prĩ. &c. Caue tm̃ ꝙ ista iura bñ dñt, ꝙ obľo est mř actionis: sed ñ dñt, ꝙ obľo ex ꝯ̃tu oriať, lex tm̃ dicit hoc j̃. de cura. fur. l. cõsilio. §. fi. j̃. mand. l. ij. circa prin. *
8 Venio. ad secundã gl. Dř, ꝙ hæc actio ꝯpetit ex oĩ cã, & ex oĩ obľõe, ex qua certũ petiť. ¶ † Quæro, qd differt cã ab obľõe. Quidã dñt ꝙ ẽ inculcatio verborũ, alij aľr. & hæc est vera. s. ꝙ tria sunt. Primũ, ꝯ̃tus, vel quasi, delictũ, vľ quasi, & ista sũt cã obľõis. Secũdũ, ẽ obľo. Tertiũ, ẽ actio, q̃ ex ipsa obľone descẽdit. l. licet. §. ea obľo, s̃. de ꝓc. Qđ ergo dř ex oĩ cã, ĩtelligo ꝯ̃tu, vel quasi, maleficio, vel quasi. & qđ subdit, ex oĩ obľo-
9 ne, stat ꝓpriè. Iuxta hoc q̃ro † vtrũ certi ꝯdictio sit datiua, vľ natiua? Quidã dicũt eã esse datiuã. & ꝓ hi l. si & me, & Titiũ, j̃. eo.
e Veritas est ꝙ est natiua, hẽt. n. sufficiẽter ꝑexistẽtẽ mãm, ex qua oriť. vel hic dicit tex. ex oĩ cã, & ex oĩ obľone, &c. exp̃ssi⁹ Insti. quib. mo. re ꝯ̃hi. obl. in prin. Ergo apparet ꝙ est natiua. l. iurisgẽtiũ. §. j. s̃. de pac. Non obst. l. si & me & Titium. qa rñde, vt ibi di-
10 cã. ¶ † Quæro, quare fuit introducta hæc actio? Dicit gl. cã necessitatis,

ADDITIONES.

a Pom. ℂ Cognosciť. Facit ꝓ hoc tex. l. non debet ĩ fi. s̃. de dolo, & ĩ c. literę, & ibi Cã. de dil. & vide ad hoc Ale. cõsi. 117. ij. vol. Barb. cõs. 38. ij. vol. Cal. cõsi. 5. ĩ tit. de accu. inc. qs denũciat. Pan. ĩ c. exminata. de iud. Barb. cõs. 1. ij. vol. & cõsi. 9. eo. vol. & Fe. cõsi. 23. & Pan. c. ex parte, in ij. no de fo. cõpe.
b ℂ Verba. Adde ꝙ cũ opi. gl. cõcordãt Dy. Saly. Bal. ĩ ru. s̃. eo. Bar. ĩ rub. C. de reb. cre. Rof. ĩ libellis suis, in libello de certi cõd. Spe. in ti. de obl. & fo. §. seqť, ĩ prin. Bal. & Bar. ĩ rub. C. e. cõfirmat Ale. ꝓ tex. Inst. de verb. obli. in prin. vide vt per eum. Io. Fran. Rue.
c ℂ Cõcludẽdi. Adde, qđ diuersitas actionũ, cognoscať medio cõcludẽdi. tex. in l. nõ debet, ĩ fi. s̃. de dolo. & ibi doc. & ĩ c. literæ. extra, de dila. & An. Bu. in notabilibus ĩ c. ex parte. de fo. cõp. & in c. fi. de iud. Bar. in. l. interdũ. j̃. de cõd. indeb. Ang. ĩ l. naturaliter. §. nihil cõmune, ĩ v. lec. de acq. pos. Adde Ale. hic, q ad hoc alle. tex. ĩ d l. nõ debet, in fi. s̃. de dolo, & plures alias cõcord. & ille tex. in l. non debet, est melior de iure, secundum Ias. hic.
d ℂ Tritic. Add̃ đ hac, vt ꝑ Io. An. ĩ ad. Spe. ĩ ti. đ ob. & sol. §. seqť alia quoq;.
e ℂ Veritas est. Adde tu, quæ sit vtilitas huius ĩuestigationis. Et vide gloss. quam pauci sciunt, in l. cum precario. j̃. de precario.

cessitatis,& vtilitatis.Necessitatis,quia quãuis nõ reperit actio spãlis vt
in stipulatione ꝯtinẽte certũ,vt j.e.l.si qs certũ.Mart.dicebat hoc fal
sũ:imò ex stipulatione ꝯpetit certi ꝯdõ spãlis,vt Inst.de ver.ob.ĩ prin.
Et istud puto verũ,& dico,ꝙ nũquam certi ꝯdictio ꝯpetit.s.gñalis ĩ ca
su,in quo alia nõ ꝯpetebat.h.d.tex.iste ex oĩ cã,& ex oĩ obligatione,ex
qua certũ petit.q.d.necesse ẽ,vt aliqd certũ peti possit, vt ꝯpetat,
hęc actio.Licet.n.eẽt certũ,& peti nõ posset,nõ hẽret locũ ista actio
Itẽ nõ obstat qñ stipulor fcm̃,quia pt peti ĩteresse certi ꝯdõne,licet nõ
sim stipulatus,vt gl.dt,quia imo sũ stipulatus tacitè.l.stipulationes nõ
a diuidũt.ver.Cels.de ver.obl.Vñ & tũc ꝯpetit certi ꝯdõ ex stipulatio-
ne tacita,nullo ergo casu reperio ꝙ sit necessaria.Nõ ob.l.si & me
& Titium,vt ibi dicã.Subest tñ cã vtilitatis.a Nã vos scitis,ꝙ actio
furti ĩfamat,certi ꝯdõ nõ.l.cessat.j.de act.& ob.Vñ si vellẽ ꝯ te ager
ad quadruplum.& qd nõ ĩfamareris,ĩtẽtarẽ certi ꝯdõnẽ gñalẽ ad
11 quadruplũ,vel duplum,ita dt gl.tua notab.q̃ vide.¶†Quęro,vtrũ
si actio prima q̃ cõpetit ad certũ,sit tpalis,an hæc ẽt erit tpalis,vel
ppetua?Gl.dt tpalis arg.l.si eũ.§.q ĩiuriarũ s.si qs cau.& j.de iure-
iur.l.duob.§.exceptio.Hoc vr ꝯ regulã gñalẽ,q̃ ẽ,ꝙ actiones ci-
uiles sunt ppetuę.l.2.C.de ꝯst.pec.Dicit P.fateor ꝙ actiones ciui
les sunt ppetuæ,hoc ẽ,aptę ad viuẽdum ppetuo,si mã,ex qua o-
riunt,duret ppetuo.Exẽplũ in rei vẽdicatione,q̃ ꝯpetit,iõ,quia dñs.
Sed si dñium pscribit triẽnio,peribit rei vẽdicatio.Ita hic hæc ꝯpe
tit,vbi certum petit,si desinit posse peti,desinit hæc actio ꝯpeter.
12 ¶†Quærit gl. vtrum hæc actio d crescat p inficiationẽ sicut a-
b ctio principalis.Exẽplum in l.Aq.dt gl.ꝙ nõ.l.itẽ veniunt.§.cum p
diximus.s.de peti.hr.Nõ obst.s.si qs cau.l.si eum.§.q iniuriarum
q̃ dt ꝙ actio subrogata sapit nãm eius,in cuius locum subrogat
13 †quia ẽ verum ĩ his,q̃ insunt actioni ex sua primordiali cnã,nõ in
c his q̃ supueniunt ex casu.Vide istã gl.& ẽ multum no.solẽnis, &
fortè nõ hẽtis alibi ita bñ p gl. qualr actio subrogata in locũ alte-
rius sapiat nãm eius in cuius locum subrogat.qd dic,vt scripsi in
l.j.§.hæc actio.j.si qs testa.li.eẽ ius.fuer.& ibi ẽt p Ia.de Are.& ibi
plenius dixi.*Vñ dic,ꝙ nõ loqr hic de actione subrogata,quia qñ
hæc certi ꝯdõ ꝯpetit ĩ locum actionis famosæ,nõ infamat,vt s.in
gl.Et tñ illa infamaret ex primordiali eius nã:ergo nõ sapit primor
dialẽ nãm eius actionis,in cuius locũ ponit,& iõ potes dicer,ꝙ nõ
subrogat loco alterius,sed pprie accumulat,& sic suã tm̃modo
nãm retinet,nõ nãm actionis,cui accumulat.Nec obst.si dicat,ꝙ
certi ꝯdõ ẽ actio psonalis.Inst.de act.§.appellamus & sic de sui nã
ẽ duratura ppetuo,vt l.2.C.de ꝯst.pec.& tñ vbi ꝯpetit redhibito-
ria,vel q̃ti minoris,tollit anno,vel sex mẽsib.vt s.ĩ gl.Patet ergo,ꝙ
nãm primordialẽ eius cui accumulat,sapit:dic,ꝙ nõ iõ ẽ, ꝙ eius
nãm sapiat:sed quia perimit mã ex transcursu tpis,pp qd ꝯpetebat
illa actio,& iõ cum desinat posse peti certum:p ꝯñs extĩguit actio
psonalis,vt s.eo.l.qd te.licet sui nã eẽt ppetuo duratura. Sed huic
vr obstare.l.j.§.bellissimè.j.vt lega.no.caue.vbi ẽ legata pecunia
sub ꝯdõne,vel ĩ diẽ,& cauit hrs de soluẽdo adueniẽte die,vel ꝯdõ-
ne,dat actio ex stipulatu,ĩ qua veniunt vsuræ,& fructus, sicut in
actione bonæ fidei.Nec obst.finis illius legis,quia nõ statim,ꝙ ibi ꝯ-
petit mihi actio ex empto,ꝯpetebat actio ex stipulatu:sed tunc de
mum qñ stipulatio fuit interposita,& ibi fructus veniunt ex stipulatu
quocunq; mõ sint pcepti post stipulationẽ,& sic certi ꝯdõ ꝯpeteret
cum actiõe ex empto,vel alia bonæ fidei daret ad vsuras,& fruct⁹
ex mora,& tñ de sui nã ꝯdõ ẽ stricti iuris.*Et ex pdictis apparet
solo.qó.si q̃rat,an p officiũ iu.veniãt ĩ hãc actionẽ oĩa q̃ venerũt ĩ a
ctiõẽ ex vẽdito,vel ex locato,ĩ cui⁹ locũ dat.Pro cui⁹ euidẽtia scir
d dẽs,ꝙ licet illę dactiões sint bonæ fidi,ista tñ ẽ stricti iuris,quia nõ nu
merat ĩ §. actionũ.In.de ac.Vñ ista tm̃ ꝯpetit ad ea,ad q̃ illa actio
primordialiter ꝯpetebat.In his ergo q̃ ex post facto acciderẽt ex
e mora,q̃ veniret in illa actione tãq̃ bonæ fidei sm formã l.ædiles.e
f §.item sciendum.j.de ædil.edi.nõ tñ veniret in hanc actionẽ,f quia
non assumit illam naturam de his,quæ ex post facto obueniunt
vt dictum est.Sumus expediti de secunda gl.

Veniamus ad tertiã gl.dr hic,siue ex certo,siue ex incer
to ꝯctu.Quæro qs dicat ꝯctus certus?in hoc
sunt opiniones.Nã qdã dñt,ꝙ ꝯctus certi sunt oẽs ꝯctus nomina
ti:sed ꝯctus incerti sunt oẽs ꝯctus innominati.Et hæc opinio tãgit
in 4.gl.huius legis in fine,q̃ tꝫ Pe.& ẽ satis pbabilis.Ia.de Are.dt
14 & melius,†ꝙ ꝯctus certus ẽ,qñ ex ipsius ꝯceptione apparet iure
manifesto,qd certum dẽt.Addo,nec est variabile ex ptãte debito
ris,vel rei nã.Qd dico, ꝙ ex ipsius cõceptione apparet,probatur
s.eod.l.certum.Quod dico iure manifestè apparet,dico pro tan-
15 to,quia possibile eẽt †ꝙ variaret pp stultitiã,vel ĩperitiã iudicis exe
quẽdo,vel pp aliquẽ casũ pter nãm rei,vt quia res debita periret,&
sic ad ęstimationẽ ꝯueniret.Illud qd addidi,nec ẽ variabile ex ptã
te debitoris,dixi pp obligationẽ alternatiuã,in qua licet certum appa
ret ex ipsa ꝯceptione,tñ quia variabile ẽ ex ptãte rei,dr ꝯtinere ĩcer
tum.l.vbi aũt.§.q illud.j.de verb.obl.Qd dixi ex nã rei,iõ dixi, quia
qñ est in obligatione vsusfructus,vel aliud simile,ꝙ ex nã sua recipit
variationẽ,dr ꝯtinere incertum,vt d.l.vbi aũt.§.fundi.& §.illud.d
16 verb.obl.†Cõtractus aũt incertus ẽ,qñ ex ipsius ꝯceptione iure
manifesto certum nõ apparet,vel ẽ variabile ex ptãte debitoris,vel
ex nã rei.hoc apparet,qñ qs stipulat ptũ ancillæ nasciturũ,vel fru-
ct⁹ nascituros,vel fcm̃,qd ẽ incertũ.l.vbi ãt.§.illud.& §.q id qd.s.al
le.*Et iõ fcm̃ dr incertũ p tãto,quia in rerũ nã fcã nõ sunt de psen
ti,sed futura sunt & futura sunt incerta.l.ope.in rerũ nã.j.de ope.
li.ergo &c.* Alio tñ mõ accipit ꝯctus cert⁹,vel incertus,l.j.C.de
17 sen.q̃ p eo qd ĩterest pfe.qd dic vt ibi.¶Hoc exposito q̃ro,†vtrũ
ex oĩ ꝯctu,ex quo certũ petit,ꝯpetat hæc certi ꝯdõ?Dicit glo.hic
Qñq; agit ad id,qd meũ ẽ:qñq; ad tradẽdum mihi aliqd,qd nõ ẽ
18 meũ,qñq; ad restituẽdũ.Aduerte,quia hoc ẽ multũ subtile.† Pri-
g mo casu nõ ꝯpetit hæc certi ꝯdictio,nisi ꝯ furẽ:g quia nemo ꝯdicit rẽ
suã,pterq̃ à fure,vt s.vsufr.queãd.cau.l.vlt.& Inst.de actio.§.sic i-
19 taq;.Scdo casu † qñ agit ad tradẽdũ aliqd mihi,qd nõ ẽ meũ.Exẽ
plum in actione ex empto,dt gl.ꝙ tunc ꝯpetit certi ꝯdõ.Nec ob.
ꝙ tũc agit ad fcm̃:quia istud nõ est fcm̃ merũ,sed mistum.Sic dt gl.ꝙ
20 notãdum ẽ,& bñ ĩtelligẽdum.No.ergo istã gl.q̃ tꝫ,ꝙ † ille, q te-
net ad tradẽdũ actione ex empto,nõ tenet ad fcm̃ purum qualr
intelligat,statim dicã.Do.nri oẽs cõiter reprobant istã gl.Primò
p l.stipulationes nõ diuidunt.in prin.j.de ver.ob.Scdò p rõnẽ:quia so
lutio huius ẽ variabilis ex ptãte debitoris.Liberat.n.soluẽdo ĩteres-
se,vt l.j.j.de act.emp.& sic nõ ꝯtinet certum,sicut stipulatio alternati
ua.Ia.Bu.nitebat sustinere hãc gl.& dicebat ꝙ actio ex empto ꝯ-
tinet certum,cum saltẽ ex ipsa ꝯceptione ꝯtineat certum:quia ven
dis Stichum,vel librum.Sed licet ꝯceptio,seu pnũciatio cõtineat
certum,tñ quia ex ptãte debitoris ẽ variabile,nõ dr ꝯtinere certum
vt dcm̃ ẽ.Sed volẽdo sustinere gl.put est possibile,dẽs scire , ꝙ in
eo ꝙ gl.dt,ꝙ ille q tenet ex empto,nõ tenet ad fcm̃ purum, sed mi
21 stum.dt verum:nã ille † q vẽdidit,tenet ad rẽ tradẽdã: & si ẽ dñs,
22 †tenet trãsferre dñium in accipiẽtẽ:si nõ ẽ dñs,nõ,vt l.ex empto
in prin.de act.emp.Vñ nõ dr merum fcm̃, quia ista obligatio sapit nãm
23 dãdi.Tenet.n.dare,hoc est †dñium trãsferre,si dominus ẽ.Hoc
pbat ĩ l.ĩ cõuẽtionalib.in fi.de ver.ob.ibi,nõ nudum fcm̃,sed cãm
24 bonorum,&c.& ibi dixi.¶Itẽ debes scire,† ꝙ in actione ex em-
pto venditor pcise tenetur ad tradendum,si pt.l.j.& ibi nota.j.de
ac.emp.& plenè dixi in d.l.stipulationes nõ diuiduntur.in 8.q.de ver.
obl.Hoc pmisso dico,ꝙ actio ex empto posset taliter cõcipi,quòd
certum cõtineret:puta si dicerem,Dico quòd vendidisti mihi fun
dum,& ꝙ illum tenes,& possides,& ꝙ illius fundi es dñs, quare
peto te condẽnari.Certè ista actio continet certum.Tenetur.n.
ad tradendum pcise:quia possidet.Itẽ ad trãsferendum dominium
h quia est dñs,& sic ad certũ.h Sed qñ nuda traditio in petitionẽ ve-
niret,sine dubio nõ ꝯpeteret certi ꝯdõ,quia merum fcm̃ ẽ:ergo,&c.

ADDITIONES.

¶†Quare

a Vtilitatis.Adde Io.And.in d.§.sequitur.circa prin.in addi.prima magna.
b Paris.¶Hæc actio.Vide Ias.in §.fuerat.in prin.de ac.vbi Bal.in quibusdam lo
cis exclamantem,hanc gl.
c ¶Ex sua primordiali.Adde tu ad Bar.hic,quod accessorium reguletur secũ-
dum primordialem naturam principalis,& vide Are.in c j.de iu.
d ¶Quod licet illę actiones.Adde tu quod cótra Bar.hic,qui vr velle,qd certi
condictio,quæ oritur ex contractu bonæ fidei,sit stricti iuris,& habeat eius
naturam facit,nam stipulatio est stricti iuris.l.quicquid astringẽ.j de verb.
obli.& tñ si vniatur contractui bonæ fidei,propter solam vnionem sapit na-
turam bonæ fidei.Casus est in l.si stipulatus.in fi.prin.j.de vsu. vbi si emeram
a te fundũ,& postea sũ à te stipulatus dotem dari,& vacuã possessioné tra-
di,in tm̃ tenetur venditor ex stipulatione,quantum ex empto,& ideo fruct⁹
veniunt.Et hoc idẽ dicit gl.in l.si quis cum aliter.j.de verb.obli.Si ergo hoc
est in stipulatione,quanto magis debet esse in certi condictione generali,q̃
oritur ex ipsa materia pexistẽte,q̃ est bonæ fidei,ergo erit bonæ fidei. Et ad
tex.in §.actionũ.respõdetur,quod licet ibi non numeretur inter actiones bo
næ fidei,nam & hoc euenit in alia actione vt est actio ex testõ, q̃ hẽt instar
bonæ fidei,vt dicit tex.apertus in l.in minorum.C.in quib.cau.in inte.rest.&
tamen nó cõnumeratur in § actionum Sed saluádo Barto.potest dici,primò
ad tex.in d.l.si stipulatus.quod ibi idẽ,quia stipulatio est apposita,vt tradatur pos
sessio vacua fundi empti,& sic propter istud verbũ,vacuã possessioné tradi,
veniũt fructus,quia petitur id qd ex empto peti poterat.Vbi dicit tex.quod p
pter illud est,quod paratus venit nó aũt pp stipulationé. Et si illa verba ibi non
essent;tex.ille pbaret oppositũ,vt patet ibi,quia dicit.sed tm̃ pp illa verba. &
ad id quod dcm̃ est s.tollẽdo §.actionum.dicas,ꝙ tex.in l. in minorum. non
dicit ꝙ sit bonæ fidei,sed ęquiparat actionem ex testamento,& actionem bo
næ fidei,quia est stricti iuris,sed hẽt naturam bonæ fidei quo ad fructus.
e ¶L.ædiles.Adde tu,& pro intellectu d.l.vide eundem Bar.in l.2.C.de iu.
f ¶Hãc actioné.Adde ꝙ cũ opi.Bar.trãsit simplr Sal.Ful.hic,Bal.in l.2.C.de pa
inter emp.& ven & in rep.l.petés.de pac.Scias ẽt qd in quantũ gl.dicit,ꝙ cer
ti cõdõ gñalis assumit sibi naturã primordialis actionis in cuius locum dat,
quod illud est verũ,sm Cy.& Albe.de Ro.hic quãtũ tñ ad rem, seu qualitaté
pro qua cõpetit illa actio spãlis nõ quo ad alia,quia sequeretur qd infama
ret,quod nó est verum est,quod eẽt stricti iuris,cuius contrarium vult Ioan.
And.in d.§.sequitur.& gl.in §.actionum.Inst.de act.& Bal.hic,& Ale.
g ¶Furé.Adde gl.in l.scire debemus j.de verb.obl.in §.fi.in verb.códici. Et di
cit Io.de Imo.ibi,ꝙ iste est casus singularis,in quo certi condictio datur ad
incertũ.Et pro hac opi.cõi allega.Alc.in l.si cócubina.§.nó solũ.j.re.amo.Ad
de tu,ꝙ ét cótigit,& datur hæc certi cõdictio donatario cã mortis, licet in
ipsum transferatur dominium ipso iure.l.2.s.de publicia. & nota.in l. cum
pr.§.Mæuio.j.de leg.2.Item datur,& habet locum habenti dominium vtile,
volenti condicere a domino directo,vt hic per Modernos.
h ¶Ad certum.Adde ꝙ cum bar.transeunt Bal.Ang.Sal.& Ro.hic,sed Fulg.&
Pau.de Cast.hic contrarium tenent quibus adhærere videtur Alex.

25 ¶† Quarñ ãt rẽ tradi,& q̃libet stipl'o fci,dicãt ptinerẽ icertũ. Dic vt dixi ĩ d.l. stipl'ones nõ diuidũt.ĩ 8.q.& in l. vbi aũt.§.q id qđ.đ ver. ob.* ¶Ex oĩb. istis potes ꝯcluderẽ,ꝙ sufficit,si peto in libello reũ ꝯdẽnari ĩ id, qđ mea interest: qa vꝫ,& ꝯcludit qđ licet talis ꝯclusio sit icerta,pt certificari,vt ĩ pcessu p iã dcã,& no. C. de rer permu. l. reb. Sufficit.n.qđ ex subtilitate iudicis veniat declarandũ. Et ista rõne dicimus icertũ posse p iudicẽ admitti.alle.§.qđ ãt. Nec ẽ ne cesse ꝙ ĩ sñia exprimatẽ certa q̃titas,dũmõ ĩ executione declaret, vt l. hæc sñia.2.C. de sen.q̃ sine cer.q̃ti. Et melius ẽ qđ ñ exprimatẽ in libello, ſm hãc gl. qa si pbaret de minori,tunc eo ꝙ cẽt minus pbatum,ꝯdẽnaret in expẽsis,vt plene p me ĩ l. stipl'ones ñ diuidũ tur. de ver.ob.* Qñq; in obl'one ẽ rẽ restitui,† vt in re deposita,

26 pignorata,ꝯmodata,& similib. Isto casu đt gl. nõ hẽt locum certi ꝯdõ. Rõ, qa res ẽ mea,ğ nõ pt ꝯdici,qđ itell'e nisi fuerit ꝯtrectata, vt s.e.l.si qs nec cãm.§.j. Itẽ,qa agiẽ ad fcm,đt gl. ergo ad incertũ

27 Ista rõ ẽ melior,& gñalior,& verior,q̃ pcedẽs:† qa aliena res pt dponi,& ꝯmodari,* vt l. ita vt si.ĵ.ꝯm.vbi qdã Doctores dñt,ꝙ ẽt in casib. gl. possum agerẽ certi ꝯdõne,nõ obstãte ꝙ sim dñs rei ꝯ modatę,vl' depositæ vt l. rei ꝯmodatę.ĵ.ꝯm.& l. licet.§.j.ĵ. depo. Et sic nõ possum agerẽ certi ꝯdõne: qa nemo ꝯdicit rẽ suã,&c. qa dico,ꝙ imò possum agerẽ ꝯdõne,cũ agã ad id,qđ mihi deficit ĩ re. s.ad detẽtionẽ,nõ aũt ad ipsum dñium. Et mihi licitũ ẽ,quacunq; actione agerẽ ad ꝯsequendum qđ mihi deficit arg.l.si aliq̃.ĵ.de ac. pos.& l. si ĩ emptione.§. suæ rei de ꝯh.emp.* Qñ ergo cõpetit hec certi ꝯdõ? Rñ. qñ qs est obligatus ad dãdum certum, vt dr ĩ prima gl.& bene. Dr enim hanc obligationem ꝯtinere certum omnino vt d.l. vbi aũt.§.j.s. alle. Sumus expediti de tertia gl.

28 Veniamus ad quartã gl. Dr hic,ex icerto ꝯctu. ¶† Quæro exẽplum,quõ ex incerto ꝯctu petatẽ certũ. Rñdeo: Si ego sum stipl'atus,vl' emi ptum ancillæ, vel fructus nascituros,ꝯctus ẽ icertus:tñ post ptum editum, vl' fructus natos,ẽ certũ qđ dẽtẽ,& sic pt agi certi ꝯdõne. Et hoc ẽ, qđ vult dicerẽ hic tex. dum đt,ex incerto ꝯctu,ſm la.đ Are. licet Dy. aliter dixerit,& malè,& ꝯ hunc tex. in d.l. vbi aũt.§. illud,& hoc exẽplum non posuit gl. imo aliud posuit gl. exẽplum in obl'one fci,ĩ qua dr ꝯtine ri incertum. Sđ si agitẽ ad interesse,poterit agi certi ꝯdõne: Licet. n. interesse prĩa facie sit incertum,tñ qa ẽ certum in rerum nã,ꝙ ptꝫ,ꝙ de sui nã interesse sit certum: qa interesse est dãnum emer gẽs,& lucrum cessans,vt l. vnica. C. de sen.q̃ p eo qđ interest pfe. & l.j.ĵ. de act. emp.& ibi nota. Sđ cum hic dãnum ꝯtigit, vl' lucrũ cessauit,hoc est de pterito: qa iã ꝯstat,q̃tum dãnum habeã,& q̃tũ mihi abest: ğ certum est,cum oĩa pñtia & pterita sint certa: licet qñq; penes nos sint incerta.l. cum ad pñs.ĵ.e.*& venit certifi cãdum p iudicẽ,ꝯpetit certi ꝯdõ. Ita đt gl.q̃ vide.* Et sic appꝫ,qđ hæc q̃litas certum est adiecta verbo pteriti tpis. Et iõ ſm eius tps limitatẽ,vt l. ĩ dlictis.§. si detracta.s. de noxa.& l.& seruorũ.§. ingenui.s.đ stat.ho. Et sic sufficit,si tpe q̃ petitẽ,sit certum: lꝫ à principio ꝯctus,sit incertum,vt in exẽplis,s. positis.* ¶ Multa inculcãtẽ ista

29 ista gl.q̃ veniunt examinãda. Primo đt,† ꝙ in obl'one fci pt agi ad fcm pcise. Hoc ñ ẽ verum simpl'r: sđ q̃l'r dẽat intell'i. dic vt dixi in

30 d.l. stipl'ones nõ diuidunẽ.in 8.q. de ver.ob. Scđõ đt gl.† ꝙ qñ agi tur ad interesse,agitẽ certi ꝯdictione.& h.d.gl. verum indubitãter. Casus ẽ hic in eo,qđ đt tex. ex leg. Aq.&c. Nã cum illa actio legis Aq. dẽtẽ ad interesse,ğ certi ꝯdõ ad interesse dabitẽ.& hoc dicunt

31 Do.& bñ. Tertiò innuit gl.† ꝙ lꝫ certi ꝯdõ dẽtẽ ad interesse,nõ ẽ

a tñ necesse,ꝙ q̃titas ei⁹ qđ interẽ,exprimatẽ a in libello. Hoc an sit verum,sunt opi. Nã qdã Doctores dixerunt agi ꝯdõne incerti,vt l. pe.s.si qs ĩ ius vo.nõ ier.& l. liber hõ.§.fi.ĵ.đ ver.ob. Sicut.n. certi ꝯdõ ꝯpetit,vbi certum petitẽ,ita ꝯdõ incerti ꝯpetit,vbi icertum pe titẽ,ſm eos,vt gl. hic tãgit,q̃rum opi.tꝫ la.đ Are.nõ.n.đt ipẽ e recedẽdum à verbis,vt exponamus p it gl.đt,ꝯdõ incerti.i. certi ꝯdõ ad interesse,qđ ẽ incertum. hoc.n.ẽ violarẽ literã. Certè,dñi, đ nã ꝯdõnis incerti,dicemus in l. sed & si me puẽ.§.j.ĵ.de ꝯd.id. Sđ q̃tum ad ppositum videam⁹,vtrũ ad certi ꝯdõnẽ sit necessarium qđ illud qđ petitẽ appeat certum ex ipã pnunciatione,an sufficiat ꝙ sit certum in rerum nã nec sit variabile ex ptãte debitoris? Rñdeo ꝙ nõ est necesse,qđ ex ipsa pronunciatione appareat certum illud qđ petitẽ. Tex. est ĩ d.l. vbi ãt.§.q illud ĵ. de ver.ob. vt qñ pmit to pecuniã,q̃ est in arca,vl' illud qđ Titius dẽt. Nã licet ex ipsa pnũciatione nõ sit certum,tñ qa in rerum nã est certum,sufficit. Ita in pposito q̃tum intersit,in rerum nã certum est, ğ certum pe titẽ. Merito illæ leges dẽnt exponi put gl. đt agitẽ ğ certi ꝯdõne ad iteresse. Et ꝙ nõ sit in libello necesse certã quãtitatẽ exprimi, est tex in l.3.C. de inuti.stip.& pbatẽ p rõnẽ. Qñ aliqđ nõ est in ptãte actoris nõ cogitẽ actor illud exprimerẽ certum in libello.l. vbi aũt. §.q illud.de ver.ob.& l.j.§. qa aũt.ĵ. quo.leg. Sđ declarõ interesse est in iudicis ptãte,vt l.j.C. de sen.q̃ p eo ꝙ interest pfe.ğ nõ cogi tur actor illud exprimerẽ,& limitatẽ ponerẽ in libello,reprobata opi. Vltra q̃ dicebãt ꝯrium,qđ latius reprobaui & examinaui in d. l. stipl'ones nõ diuiduntur.ĩ fi. de ver.ob.* Quæro,qñ interesse sit in obl'one,& qñ ñ,dic circa hoc ita. Aut ẽ ĩ obl'one aliqđ fieri,aut rẽ tradi,vl' pstari,aut restitui,aut dari. Prĩo casu,qñ ẽ in obl'one aliqđ fieri,& ẽ merum,& purum fcm: aut volo agerẽ ante morã. aut post. Si ante tũnc nõ possum,nec ad fcm,nec ad æstõnẽ nec ad interesse,qa añ petitionẽ nulla ẽ mora.l. lecta. in fi.ĵ.e.& de ver.ob. l. stipl'ones nõ diuidũt.§. si qs ita stipl's. Si post morãꝫ tũc aut volo agerẽ ad fcm,& si nõ fiat,ad iteresse. Aut volo agerẽ principal'r ad iteresse. Si volo agerẽ pcisè,ad fcm,nõ possum,qa nemo ꝯpellitur pcisè ad fcm.ĵ.đ re iu.l. si qs ab alio.§. fi.& đ ver.ob.l. in stipl'onib. §. oparum,& hoc est verum r'r. fallit tñ in casib. Priõ.C. de fidei.li ber.l. fi. Sđ certè ibi nõ est merum fcm,sđ fui restõ,vt ĩ d.l. ptꝫ. Itẽ s. de pc.l. sed & hæ psonæ.§ ptcrea. Itẽ s.ꝙ me.cau.l. si cum exceptione.§. si qs. Itẽ de no.ope.nun.l. stipl'o.§. siue aũt. Itẽ ĵ.đ aq̃ plu. arc.l. si tertius vicin⁹.§. offiñ. Si aũt volo agerẽ ad fcm, & si nõ fiat ad interesse principal'r qñ interesse fuit in obl'one, vt qa fcm pmissum nõ est fcm,& tunc possum,vt ĵ.đ ver.ob.l. stipl'ones non diuidunẽ.§. Cels⁹ tñ.& l. si pęnã.§. fi. Si aũt rẽ tradi,vl' pstari est ĩ obl'one: dic dẽrẽ tradi,vl' solui interesse,vt ĵ. de ver.ob.l. si rẽ tradi. & l. si fundum. Sđ an pcisè ꝯpellatẽ rẽ traderẽ? & hic variãt gl.& Do. in hoc casu. Nã gl. in verbo tradatẽ,ver. sđ forte. Inst. de emp.& vend. §. ptium. đt ꝯpelli ptium traderẽ,si hẽt facultatẽ rei restituẽdę.al's ñ ĵ. de act.emp.l.j. indistinctè dic,ꝙ soluendo interesse liberatẽ, & lꝫ verum est.p l. si traditio. C. de act.emp. ibi cum đt,pcacia vẽditoris,&c. Nec ob.ꝙ dr aliud palio inuito creditorẽ.&c. vt ĩ l. mutuũ. §.j.s.e. qa verum est,cum nõ est in obl'one rem pstari,sđ aliud. Si aũt est in obl'one rem restitui,si hẽt rẽ,ꝯpellitẽ pcisè rẽ ipã rstitue re: si nõ hẽt,nec hẽrẽ pt,vt qa res piit,vel est apud alium,& nõ põt hẽri,tenetẽ ad interesse.ĵ. de ꝯd.ind.l. in summa.§. si seruũ.& de ꝯd. furtiua.l. rẽ furtiua. Si ãt rẽ dari est in obl'one,aut est ex ꝯctu innoĩato,aut noĩato. Si ex ꝯctu noĩato,si qdẽ res extat,& pstari põt preũ pcisè ꝯpellitẽ darẽ,& accipiẽtis facerẽ.ĵ. de ver.ob.l. vbi aũt nõ appet.§. hanc stipl'onẽ.& l.q ꝯcubinã.§. fi. ff. de leg.3. cum infinitis simi. Cæterum in hoc est dñia,qa vbi res extat,si ñ pt hẽri,interesse petitẽ,vt d.l.s.đ si pt post morã,vel culpã debitoris,ipsa res petitẽ,& æstimõ venit ĩ ꝯdemnationẽ.ĵ. de ver.ob.l. si seruum.§. fi.& de ꝯst.pec.l. pmissor. Si aũt petitẽ rem dari ex ꝯctu noĩato, tunc agitẽ ad rem,& si ñ pstatẽ,ad interesse pscriptis verbis actione vel ad repetẽdum rẽ datã ꝯdõne ob cãm.ĵ. de re.pm.l.j. in fi. & C. de re. pm.l. reb. ſm Do.& spãl'r Ia.Bu.& istud seqtur Gul. de Cu. Et pdcã nota,vt scias quid debeas petere in libello,& ad quid debeas cõcludere,* Sumus expediti de 4.gl.&c.

32

b Venio ad tertiã ptẽ.dr hic,ꝙ lꝫ nobis in oĩ ꝯctu certum ꝯdicerẽ.† Quæro,quõ cognoscetẽ in libello an intentetẽ certi ꝯdõ gñalis,vl' spãlis? Rñ. appet ex his q̃ s. dixi ĩ j.q. Nã icerti ꝯdõne gñali ꝯcludiẽ p illud medium,qa certum: in aliis actionib. ꝯcluditur p alia media,vt s. dixi.* Et iõ sis cautus tu aduocate, in mõ ꝯcludẽdi,qa est dñia: nã si agis certi ꝯdõne,dẽs ꝯcluderẽ nar rato fcõ,qa teneris mihi ad certum &c. Sđ si agas ex empto dẽs ꝯcluderẽ,qa emi,vt s. de ac.em.l. Iu.§. offerri.* Addeq; đ Gu. de Cu. đt ꝙ in certi ꝯdõne nõ hẽt qs necesse infererẽ aliã cãm nisi hanc, qa certum. Vide si dico,ꝙ teneris mihi ad centum, & hoc est cer

33 tum,iõ peto te ꝯdemnari ad dcã centum,pcedit libellus. Nã † in actionib. psonalib. sufficit qđ in libello qs exprimat cãm ppriam actionis.l.& an eadem.§. actiones.de excep.rei iu. sđ cã pxima hu ius actionis est,qa certum,ğ &c. Gl. nřa đt ꝯrium,in scđa gl. huius legis in prin. vꝫ ꝙ debeo exprimerẽ cãm remotã,quia ex tali libello reus nõ redditur certus,an velit cederẽ,vel cõtendere,ergo &c. vt l.j. in prin. de eden. Ex pdictis ptꝫ,qđ in l. vlt. C. de an. excep. poterit pcederẽ libellus,velit nolit reus,ſm opi. Gul. sđ ſm opi. gl. veriorẽ secus.* De ista mã.s. ex cã remota,& pxima dic, vt certi⁹ notatẽ p Do. in l. edita. C. de edẽ.& in l.j. ver. vt pinde.s. de edẽ. qa ex tali libello incerto reus nõ redditur certus an velit ꝯtendere vel cedere: ergo &c. vt s. de edẽ.l.j. in prin. iuncta gl.3. magna. veritas est in effectu ista,ꝙ sufficit allegare in actione psonali in libello cãm gñalem,siue remotã. vt peto à te centum,quia es mihi obligatus arg.l. fi. de ꝯd.ob.turp.cãm.& l. cum q̃ritur,& l.& an eadem.§. actiones.ĵ. de excep rei iu. Quod est verum, q̃tum ad sufficientiã libelli. Sed si reus velit declarari,tenetur actor cãm proximam reprimere. Et licet p hoc Gul. de Cu. reprobet gl.l. fi. C. de ann.excep. vbi dicit,ꝙ talis libellus non vꝫ: sed reus de suo iure ꝯfisus eum admisit. Quia imo illa gl. est vera. cum in illo libello nõ erat quantitas,siue res quę peti debuit,& sic libellus non valebat vt not. in d.l. edita. veruntamen licet illa gloss. videatur vera in se tamen non est vera in se, nec habet verum intellectum illius legis,quia ibi loquitur de libello citationis,qui datur executori: in quo non est necesse exprimi quãtitatem,quia nihilominus sit interruptio.

ADDITIONES.

a ¶ Exprimatur. Adde,vt per Io. And. in addi. ad Spe. in ti. de fru.& intere. §. fin. in addit. inc. Cy.

b Pom. ¶ Quomodo cognosceretur. Circa materiam concludendi vide Ale. consi. 117. 2. vo. l. fin. §. omnium. Inst. de act. Ale. cons. 112. j. vo. [illegible] vt ex istis colligitur, quæ [illegible] circa modum concludendi. Et vide Ale. cons. [illegible] declaratio ad hæc.& cclx.& Soc. 263. vbi etiam ipse limitat,& Soc. ẽt cons. 10.

terruptio,qđ patet. Nā si ibi de libello principali intelligeret̄,qūo admisisset iudex illū libellū cū nō posset sñiam ↄformare libello, cum nihil esset petitū,ꝗ. §.curare.Inst.de act.& l.vt fundus.s̄.communi diui.imo illum debuisset lacerare,vt no.in l.j.s̄.de asseſſo.

a Venio ad quartā particulā,dr̄ hic,ꝙ si in diem,a vel sub ↄdōne sit obl'o:añ diē,vel ↄdōnē non potero agere.Certum.n.est ꝙ ante ↄdōnis euētū nō nascitur actio.l.cedere diē,j̄.de
34 ver.sig.†sed in obl'one in diē qđ iutis sit,gl.tenet ꝙ actio sit nata, licet obstet exceptio.Et s̄m hoc,ꝙ hic dr̄,nō potero agere,diuersimodè accipit̄.s.vel ipso iure,vel ope exceptionis,ipso iure,respū obl'onis ↄdōnalis,vel ope exceptionis,s.respū obl'onis in diem, vide istā gl.Aduerte,vtrū ante diē sit nata actio,est multum ꝓfunda qō,ꝗ disputauit Pet.& tenuit,ꝙ nō,ↄtra gl.nr̄as.Postea disputauit eam Bartolutius de Pratis,& tenuit,ꝙ sit nata,s̄m gl.nr̄as,quas disputatiões refert Cy.in l.j.C.vt act.ab hæred.& ↄ hær.And.de Pisis fecit de hoc vnā magnā filateriā in repetōne,ꝗ fecit de l.si insulā.j̄.de ver.ob.Gul.de Cug.hic distinguit duo verba,& intrauit melius veritatē ꝗ alij,ego postea latius distinxi in l.ita stipul.de verb.obl.dic,vt ibi.Quicqđ tñ sit in casu ꝓposito, dico tex.stare ꝓpriè,
35 & gl nr̄am nō ꝓcedere:nā licet†aliæ actiones, & obl'ones orian-
b tur ante diē,in casib.tñ certi ↄdō ante diē nō orit̄, b sicut nec ante ↄdōnē ꝓbo primò p istum tex. Scdō p rōnem,qa ante diem non petitur certū.Cū n.ꝓmitto tibi cētū hinc ad annū,ego nō debeo tibi dare centū,sed minus est in obl'one pp interusuriū medij tpis.
36 l.si ↄstante.§.quoties sol.mat.&de eden.l.j.§.diē.Istud†aūt interusuriū medij tpis ē incertū,tū qa pēdet de futuro,tū qa leges hoc dicūt in si'i,qa fruct⁹,& similia sūt incerta.d.l.vbi āt.§.illud videam⁹.
37 Cōcludit̄ ergo,†ꝙ centū ad diē nō sunt certa,ergo añ diē,vl' ante ↄdōnem agere non potero certi ↄdictione,cum nō sit nata actio.
38 Venio ad quintā partē,dr̄ hic†ꝙ certi ↄdictio ↄpetit ex legati causa.Cōtra dñium rei legatæ transit recta via in legatarium,vt vidistis s̄.l.prox.ꝗ nō pōt ↄdici ab eo,qa nemo ↄdicit rē suā,&c. vt dictū est.Sol dicit gl.intellige,ꝙ hic testōr legauit ꝗtitatem vel rē alienā.Vel dic,vt no.gl.in §.nr̄a aūt.Inst.de leg. Vel dic, vt not.p Doct.C.com.de le.l.j.Dic,ꝙ primò pōt agi certi ↄdictione,qa verum est,*qa nō ↄcurrit certi ↄdictio cum rei vend.vbi de iure cōi ↄpetit mihi dñium,vt p gl.hic in verb.certi petit̄.in prin. Sed hoc casu dñium nō ↄpetit mihi de iure cōi,sed de iure speciali,vt patet in l.à Titio.j̄.de fur.& ius speciale nō tollit ius cōe:nec est ita potens,vt l.in bello.§.si quis seruum.j̄.de capti. & l. antiq̄. C.ad Velle.ergo &c.Pro hoc etiam,quia etiam minori ↄpetit ius speciale & cōe.Nam pro eadē re habet rei vendicationem,& hypothecariā.l.ij.qñ ex facto tuto.iuncta l.idémq; est. j̄. qui pot.in pign habe.&l.si curator.C.arbi.tutel.s̄m Doc.Et hęc lex est magis clara.Quod intellige,si in genere est quantitas legata:secus, si in specie,quia tunc idem qđ in alia specie.vt l.planè.§.ij.& l.sed si certos.j̄.de leg.j.Ex quo intellige l.à Titio.solum loq vbi species restatoris ralinqtur:secus si quātitas:cum tunc nō transferatur dñium in legatariū,cùm non possit apparere,cuius pecuniæ dñium esset translatum,non plus ad hanc ꝗ ad illā teneatur hæres,vt s̄.l.prox. dixit.*Ad vnum tñ aduerte,†quod omisi tibi,ꝙ vbicunq; dixi,ꝙ
39 nemo ↄdicit rem suam,intellige de re sua iure pleni dominij:secus si haberet vtile dominium tantum.l.j.C.de do.ꝗ sub modo.& l.j.j̄. de do.ti.generali. Procedo ad illud exemplum dr̄ hic ex l.Aquil.
40 Not.ex hoc,†ꝙ hęc actio ↄpetit ad interesse,vt dixi s̄.Item an crescat p inficiationē:dic vt s̄.dixi.Seqtur in tex.ex causa furtiua &c. omnis.n.ↄdictio degenerat ↄ furem,vt Inst. de act. §.sic itaque.& dixi.s̄.eo.l.si quis nec causam.§.j. Sequitur ex senatusconsulto a geretur,&c.Contrà,ex S.C.petitur restitutio hæreditatis,sed rem restitui est factum,& ad illud nō ↄpetit certi ↄdictio,vt s̄.dixi,ergo malè.Resp.hic debet intelligi,qñ hr̄ditas est iam restituta,& fideicommissarius agit ↄ debitores hr̄ditarios,qui tenētur ad certum.

ADDITIONES.

a Pom.¶Si in diem.Facit l.nam & si fur.in prin.j̄.eo.ti.Et an sit natiua, vel datiua,pōt esse vtilitas,quia si est natiua,transit ad hæredes,secus si datiua. Gl.est tenenda memoriæ.l.cum pręcario aliquid datur.j̄.de præca.quā no.Bar.qui nihil ignorat in l.si hominem,§.datur.in iiij & vlt.fallen.j̄.depo.Cui tamen vtilitati & differentiæ videtur obstare tex.l.quoties,C.de don.quæ sub.vbi dicitur,pone ꝙ Titius donauit Sæio fundum cum hoc, vt intra annum Caio redderet.& ibi Imperator dat actionem,& tamen transmittitur.
¶Huic differentiæ obstat,quia cum ista actio datiua cōpeteret defuncto,& ei hæres successerit,& sibi debet competere cum nihil aliud sit hæreditas,ꝗ successio in vniuersum ius.l.nihil.de reg.iur.Secundò obstat, quia habemus regulam ꝙ actiones transeant in hæredem actiuè & passiuè,vt toto tit.vt acti.ab hære.& cōtra hæred.& illi adhærere debemus,quia qui ponit fallētiā,illam probare debet.l.suus quoque.j̄.de hære.instit.Modo ista est fallen.& nō probatur;& erubescimus,cum sine lege loquimur.l.illá. C.de colla. responde ꝙ non obstat lex,quoties.qa inquantū dicitur ibi,ꝙ actio quæ cōpetebat defuncto,cōpetit hæredi.intelligo non ꝙ transmittatur,sed ꝙ de nouo detur. Vel melius dico,ꝙ ille tex.loquitur in actione natiua,quæ oritur ex pacto apposito, iuxta rei traditionem , vt ibi declarat Bar.in summario & facit tex.l.Caius in fi.& ibi Bar.no.j̄.sol.ma. Non ob.ꝙ hæc est successio in vniuersum ius,quia est verum in iure,in quo potest succedi,& quod de natura est transmissibile.Non obst.ꝙ iure non probatur,quia imo probatur d.l.cum præcario.& magna est authoritas gl.& Bart.quam etiam vide l.j.in prin j̄.de priua.deli.Est tamē gl.cōsocia l.vlt.in prin.s̄.de seruo corrupto.Et potest esse ratio, quia id,quod est accidens,est tantum in potentia,non in actu.& illud qđ est in potentia solum,non potest cōuerti,cum non extet adhuc.Ita dicit Ang.d.§ cum prædiximus,& facit quod no.Bar.in l.inulta.j̄ de cond. & demon. De [illegible] aliquid f[illegible] ciendum sub tanta pœna,est tex.in l.j & quod ibi no.Bar.& D[illegible] j̄ de [illegible]

verisamus expēditi;Imo videtur ꝙ Bart.tenuerit contrarium ibi, ꝙ non requiratur, ꝙ appareat certum ex ipsius conceptione,sed sufficit,ꝙ sit in rerum natura , nisi vellemus dicere,ꝙ ibi loquitur in diuersa quæstione ab hac,cū ibi loquatur,an sit necesse ad hoc vt competat certi condictio,ꝙ id quod petitur , sit certum ex conceptione necne,hic vero in quęstione,quis dicatur certus contractus , & quis non,tamen videtur , subtiliter quærendo,ꝙ sibi multum inuicem repugnet Bart.cum ibi se fundet super text. in l.vbi autem.§.qui illud.j̄.de verb.oblig.in quo nulla fit pęnitus mentio de certi condictio. Istud autem contrarium tenuit Bart.in l.ita stipulatus,la grande, ij.q.prin. j̄.de verbo. oblig & in l.j.C.vt ac.ab hęr.ꝙ imo interusurium medij temporis,dicatur certum,quoties est appositus dies certus,vt hic cum dicat,hinc ad annum.

b ¶Non oritur.Adde ꝙ opi.Bar.sequitur Ang.in l.interdum.j̄.de ver.obl.& Bal.hic in lec. antiqua.Sed ipse Bald.in rub.C.eo.& in l.j.C.vt act. ab hær.& in l. & si post tres.in lect. ordinaria s̄ si quis cau.& hic in lect.noua truffatur vt opp.Bart. quia natiuitas actionis specialis,& generalis,non potest separari,cum vtraque nascatur ex potentia præexistentis materiæ,illa non plus influit in vnam,quàm in aliam.Allegat l.mandatum.j̄.mand, & contra Bart.tenent Sal.& Fulg.quibus adhæret Alex.vt hic per eum.

1 *Stipulari alteri nemo potest,nu.6.*
2 *Prodigus,cui bonis est interdictum,æquiparatur pupillo.& nu.10.*
3 *Vtile per inutile non vitiatur.& nu.5.*
4 *Statuto stante quòd non possit probari debitum vltra viginti libras per testes,si in instrumento promisisti reficere damna & interesse, quæ ascendant ad summam centum.,potero probare tale debitum per testes.*
7 *Stipulatione quando mouetur actio prima.*
8 *Pupillus promittendo si efficitur locupletior,obligatur ciuiliter,& naturaliter.*
9 *Conditio impossibilis quando vitiet stipulationem,remissiuè.*

a † §.Quoniam. a Inutilis stip'o nō impedit†actionē oriri ex vtili numeratione.h.d.Et diuidit̄,qa primò ↄtinuat se ad ꝓcedentia.Scdō ponit exemplum, qñ stip'o est inutilis rōne eius,cui qs stipulatur.Tertiò,qñ est inutilis rōne psonæ ꝓmittentis.Quartò,qñ stip'o est inutilis rōne ↄdōnis adiectæ. Quintò simil'r,qñ est inutilis rōne psonæ ꝓmittentis.Scda ibi,numeraui.Tertia ibi,idē erit.Quarta ibi,item qri. Quinta ibi,sed & si
1 ei.¶Nota ꝙ†alteri stipulari nemo pōt.Inst.de inutil.stipul. §.si qs
2 alij.& de verb.obl.l.stip'o ista.§.alteri.Scdō nota,ꝙ prodigus,†cui est interdictum bonis,æqparatur pupillo,vt hic in fi.Tertiò non ex
3 toto §.illud†gnāle,vtile per inutile non vitiari.His p̄missis venio ad mām §.nr̄i.Op.dr̄ hic quod est qdam ↄtus,q celebrat̄ re,& verbis.Cōtra,iste sunt species separate.l.j.j̄.de act.& obl.l.obligamur eo.tit.Ergo ꝙ vnus ↄtus sit diuersarum specierū,vr̄ qdam repugnantia,ꝗ esse nō pōt.l.vbi repugnantia.de reg.iur.& C.de fide instru.l.scripturæ.gl.fatetur ↄrium,& dicit ꝙ hic ↄtractus celebratur
b verbis solū interueniēte re.Vide gl.sup ver.ↄiunctim.Hoc facit b
4 ad †quæstionē,dicit statutum,ꝙ nō possit probari debitum vltra viginti libras p testes,pone ꝙ ꝓmisisti mihi resarcire oē dānnum, quod

ADDITIONES.

a ¶Quoniam.¶Adde circa intellectum huius §.Et aduerte,quia tex.dicit vnū, ꝙ videtur sibi aduersari.Nā primò dicit,ꝙ stipulatio est nulla.Secūdò dicit ꝙ est inutilis. & ideo videtur dicendū,ꝙ p istū tex.declaretur tex.in l.stipulatio ista,in §.alteri.j̄.de ver.oblig. quasi potius sit stipulatio de qua ibi inutilis,ꝗ nulla,qa nō pōt negari quin habeat formā stipulationis,sed habet eā ordinatā ad incongruā acquisitionē,vnde potius tale pactum dicatur inutile,ꝗ nullū,quia habet formā pacti,vel stipulationis,sed nō vtilis pacti,vel vtilis stipulationis,& hoc ꝓprie videtur voluisse Iurisc.hic.Et satis corroboratur hoc,quia in §.alteri.licet sit inutile principale,quia lex ei non assistit,s.stipulationi factæ alteri,& hoc pp inordinatam formā acquisitionis,nō tamen est inutile accessorium,in quo accessorio illa ordinata forma acquisitionis.s.ꝙ intersit,non curatur à lege.Et hoc videtur voluisse ad §.alteri.Iac.But.in l.pacta quæ contra.C.de pact.& ibi nouis.Senenses referunt inducendo ad intellectum tex.& ita etiam dom.meus Nic.

† Clau.¶Impedit Hoc intelligitur,quando est inutilis in totū,secus si aliquo casu, potest esse vtilis,vt colligitur ex gl.in verb.mulieri.in ver.item opp.in l.si,cum dotem. in prin. j̄.sol.mat.& ibi Alex.& magis ibidem in specie declarauit Claudius de Aquis in verbo. præterea ponamus.& facit gl.in ver.scriptura,& ibi hoc no.Ang.inst.de lit.obl.

b Poma.¶Hoc facit.An istud statutum,de quo hic valeat, vide Alc. cons.68. in iij.volum. Barb,cons.19.in j.vol.& Alex.cons.58.in fi.in iiij.vol.& cons.294.in ij.vol.opin.Bar.refert & sequitur Alb.in auth,offeratur.C.de lit.conte.Pe.de Anch.cons.342.Ale,cons.82.alias 433.incip.viso processu.& cons.543.inci.in præsenti causa.ad fi.Adde etiā Ale.cons.66.in iij. vol & in cons.9.iij.vol.& vide Fel.c.ij.de prob,& vnum verbū in c.series,in fi.de test. Itē adde ꝙ ꝓ doctr.Bar.hic decidit Bald.in c.pastoralis.§.quia vero.extra de offi.deleg. & ꝙ p istam doctr consuluit Ang.cons 200.incip.in ciuitate Lucana.Et ꝙ decidit Pau. faciens ibi magnum festum in rub.C.de prob.& ꝙ decidit Bal.l.si ex cautione.C.de nō nu.pec.& melius Sal.ibi.& ꝙ ista doctrina,quod aliud sit debitum aliud quātitas debiti. facit id qđ decidit idem Bar.l.admouēdi.ver.quid si testis deficiat in dicto.de iureiu.qđ dictum sequitur Ant.de Bu.c.fi.de iureiur Alex.cons.69.incip.visa facti narratione.Item facit qđ tenet Bar.in l.in cōmodato §.duab. j̄. comm.& l.scire debemus.in prin.de ver. obl.& scribentes in l.quidam æstimauerunt.j̄.eo.Limita tamen hoc,vt procedat,quādo instrumentum esset factum cum eo,contra quem producentur testes,sicut si cum alio. Ita limitat Ale.cons.68.ij.vol.Pro qua limitatione facit,ꝙ tenet Bal.l.j.C.commu.de leg. Et ꝙ tenet idem Bal.l.si pro te,per illum tex.C.de do.promi.& facit bonus text.c.super eo.extra.de offic,deleg.& quod determinat Imo.l.fi.j̄.qui &,à quo appel.ver.aduerte tamen inquantum dixi in cle.j.pōderat ibi gl.de re iu.& tenet Ang.l.si vnus.§.ante omnia. s̄.de pact.Secundò limitatur per Sal.l.si quis argentū.j §.fi.per illum text.ver.monumentorum.C.de dona.quàm refert Ale.hic,sed non firmat,& dicit,ꝙ non ponit pro constanti.Quod dictum ego puto falsum,quia cum non possit reddi nisi vna ratio statuti. [illegible] timoris subornationis testium,habetur illa pro expressa l.quamuis,& ibi gl.dicit.C.de fideicom.& ideo debet extendi ad omnes basus,vbi potest militare,& per consequens ad casum Sal.Secundò,quia per hoc non fieret fraus statuto , cum possit semper peti fieri instrumentum post inductionē testium.ad hoc vt dicamus nos non probasse per testes. Tertiò,quia hoc statutum esset impositum verbis.contra l.ij. C.communia de leg quia etiam non probatur opin.Sal.d.l.si quis argentum.Reliqua vide plene per Alex.quē etiā vide cons.68.iij.vol.& in Rub.C.de iudi.& Anch.cons.350.inci.in q.prędicta.& vide Fel. c.ij.de prob.& vnum verbum in c.series.in fi.de testi.& vide quæ posui. l.testium. C.de testi.& vide Anc.c.canonum statuta.de consti.& Ale.cons.36.vbi declarat. vol.v. Et vide omnino Bald.cons.279.in iiij.parte. an stante statuto.ꝙ requirit fieri probationem per instrumentum si illud instrumentum non probat,sed iunctum cum testib.an sufficiat.

qđ ego paterer ex tali cã,& de hoc apparet instrm̃.Vñ cum passus
fueri dãnũ vsq; ad cẽtũ,peto illa cẽtũ,& ꝓbo ꝓmissionẽ ꝑ instrm̃
dãnum ãt,seu interesse vsq; ad cẽtum ꝓbo ꝑ testes,q̃rit̃ an possim
obtinere,& an talis probõ valeat?Istã qõnẽ disputauit Ia. Bu.& đ-
a terminauit ꝙ sufficeret.Statutum a.ñ.dicit, ꝙ nõ possit probari đ-
bitum vltra viginti libras ꝑ testes.No.q̃a dicit debitum,& nõ dicit
de summa debiti.Debitum ãt & creditum dr̃, qñ alienam fidẽ se-
quor,vt s̃.e.l.j.nõ ãt dr̃ ꝑꝑ summã.Istud ãt qđ alienam fidẽ sum se-
quutus,probatur ꝑ instrm̃,ergo debitum est probatum ꝑ instrm̃.
b Præterea ponamus,[b]dicebat ip̃e,ꝙ ista duo ꝯficient vnum totum.
s.instrm̃ & testes facient vnã plenã probõnẽ,q̃a testes non suffice-
rent sine instr̃o,nec instrm̃ sine testib.sine dubio verum est dicere
ꝙ hæc ꝓbõ nõ est fcã ꝑ testes,sed est fcã ꝑ testes & instr̃a.& statu-
tum solum respicit probõnẽ,q̃ fit ꝑ testes. Et pro hac determina-
c tione [c]facit gl.q̃ hic ponitur.Nã lꝫ tex.dicat ꝙ ꝯ̃hitur re & verbis,
gl.exponit id ẽ ꝙ ꝯtrahitur verbis tm̃ interueniẽte re.Ita in q. nr̃a
debitum probat̃ ꝑ instrm̃ interuenientib.testib.ad declarõnẽ debi
ti.Nõ.n.testes probant debitum,sđ dãnũ seu interesse ex quo de-
claratur debitum probatum ꝑ instrm̃.¶Venio ad secundã partem
5 & primò op.ꝙ vtile † ꝑ inutile vitietur.l.Pedius.§.j.s̃.de arb.Istud
brocardicum soluit Dy.in c.vtile ꝑ inutile.de re.iu.in 6.& Cy.in l.
sancimus.C.de dona. Gul.de Cug.hic & ego dixi vobis in l.Græ-
cè.§.illud.de fideiussor. dic vt ibi. ¶Scđò opponitur ex̃ gl.& vr̃ ꝙ
6 ꝑ † stipl'onẽ appositã sup̃ re mea alteri q̃ratur actio,vt C.ad exhi.l.
pen.j̃.depo.l.publia.Sol.dico,ꝙ actio p̃t q̃ri.s.vtilis,nõ directa, vt
☞ in contrariis.*& in l.pcm̃.C.de pac.ꝯuen.Fallit fauore libertatis
Item fallit ꝑꝑ singularia p̃cepta mutui,vt j̃.§.proximo. Et qñ per
alterum actio quæratur,vide quæ dixi in l.stipl'o.§.si quis.j̃.de ver.
☞ ob.*Item hoc ad vtilitatem domini, vt j̃.de don.l. donationes.
§.pe.Sed hic si diceremus actionem q̃ri absenti,& impediri actio-
nem orituram ex numeratione esset hoc ĩpedimentum domini,
iõ stipl'o ista non valet vt sic dicatur impleri per numerationem.
Vel possumus dicere,ꝙ illud qđ hic dr̃,ꝙ stipl'o inutilis stet ꝓprie
d Ad contrarium rñdeo,[d] ibi interponitur sup̃ re mea,q̃ durat mea,
hic interponitur super re mea,q̃ desinit esse mea.iõ alteri nõ p̃t q̃-
7 ri vtilis nec directa & ista ẽ vera.¶Venio ad tertiã partẽ & vr̃,ꝙ † ꝑ
stipl'onem sequentẽ nouetur actio prima,lꝫ pupillus ꝓmittat.l.j.
e in fi.j̃.de noua.& Inst.q.mod.tol obl.§.p̃terea.[e]Sol.dicit glo.illud,
f qñ pupillus promittit illud,qđ alius dẽt:sed hic qñ ꝓmittit illud
qđ ipsemet debet.ratio põt esse quia qñ pupillus promittit illud
qđ alius dẽt p̃sumitur ꝙ creditor fecerit animo nouãdi,& animo il
lum liberandi,q̃ p̃sumptio cessat,qñ ipsemet pupillus promittit ꝙ
ipsemet dẽt.Vel aliter ſm Ia.de Are.dic ꝙ hic erat pupillus infans
vel infantiæ ꝓximus,ita ꝙ nãl'r non obligaretur Vel aliter,hic nõ
☞ fiebat ista stipl'o animo nouãdi,vt statim dicam.*Dic, ꝙ verum
est contrarium de iure veteri:hodie tñ nõ fit nouatio,nisi hoc ex-
☞ presse agatur.l.fi.C.de nou.*¶Op.ꝙ † qñ pupillus ꝓmittit,ꝙ ipse
8 met dr̃ obligari ciuiliter,& nãl'r,vt ꝓbatur j̃.cõm.l.3.Facit s̃.de pa.
g l.in ꝑsonã.§.q pecuniã.[g]So.illud iõ,q̃a pupillus efficit̃ locupletior
hic aũt sic ꝓmittẽdo nullo mõ efficit̃ locupletior:iõ ñ obligatur.
h ¶Venio [h]ad quartam particulam,& vr̃ † ꝙ ꝑꝑ impossibilẽ ꝯdõnẽ
9 vitietur stipl'o.l.obtinuit.j̃.de ꝯd.& de.& l.j.de ꝯd.inst.Sol.aliud,in
vltimis voluntatibus,& aliud in contractibus ꝙ dic vt l.impossibi
10 lis.de ver.obl.¶Venio ad vltimã partem.†Opp.dr̃ hic,ꝙ ꝓdigus,
cui bonis est interdictum æquiparatur pupillo.Contra .mò æqui-
paratur adulto,vt l.is cui bonis.j̃.de verb.obl.Sol.vt ibi dixi.Quæ
dam alia tanguntur hic per gl.in verb.& puto posse.quæ examina
bo vobis in §.seq.

ADDITIONES.

a Paris.¶Statutum.Et aliqua de materia, vide per Ale.conf 435.in prin.Item ꝙ ista decisio
Bar.procedat etiam in coadunatione scripturæ priuatæ, manu debitoris factæ,vide A-
le.cons.447.ad fi.vide late de materia Fel.in c.2.de prob. vbi late tangit materiam sta-
tuti dicentis aliquãdo nõ posse probari per testes,sed solũ per instrm̃,& quod ex cõuen
tione testium,& instrumentorum efficiatur,& dicatur aliquid liquidum & clarum, sicut
si ex solo appareret,vide Bal.no.in c.pastoralis.§ qui vero.de offi.deleg.

d ¶Præterea ponamus.Adde ad istam rõnẽ,& vide Bal.in l.admonendi.ver. quid si testis
deficiat.j̃.de iureiu.vbi vult,ꝙ ab extra sumatur coadunatio probationis, vt in l.in com
modato.§.j.j̃.commo.& in l.scire debemus.j̃.de verb.ob.

e ¶Determinatione. Adde ꝙ cõiter cũ hac determinatione transeunt Doc pro qua alle-
gatur tex.in c.series.de testi.secundũ intellectũ Ant.de But.& Imo.ibi, Et cũ prædicta
opi.trãsire vr̃ Io.An.in addi.ad Spe.in ti.de fruc.& int.§.fi.in addi.inc.Ia.Bu.Bal.in auth.
sed nouo iure.C cõ.& in rep.l.pen.in fi.de le.2.Sal.in auth.cassa.C.de sacrosan.eccl. Pet.
de Anch.in c.canonum.in rep.in ver.circa istam extensionem. & per eum in regula,ac-
cessorium.de re.iur.in 6.Tu adde aliquantulum in fortioribus terminis cons.277. lib.
4.inci.visa petitione.vbi alleg.Bar.& Iac.But.hic.& faciunt ibi dicta ad id,quod hic di-
cit Ale.quòd valet probatio facta,non opponente parte,contra statutum. Et inquantũ
Ale.tangit,an non obstante dicto statuto,possit creditor petere debitorem compelli ad
faciendum sibi instrumẽtum de debito excedente summam,& debitum probare per te
stes.Et dicit Sal.sing.tenere ꝙ sic.Tu vide consulta in contrarium per Pet. de Ancha.
cons.351.inci.in q.proposita, in vers.fi.

d ¶Ad cõtrariũ rñdeo.Adde tu,& aduerte, q̃a ista solõ nõ põt stare,d.l.pe.nã ibi videtur.
casus de directo contrarius,ad sol.Bart.hic,quam cõiter doc.sequuntur,quem tex vide

e ¶Præterea.Adde tu ꝙ ad §.præterea,potes respondere considerãdo,quod ibi agitur de
iure nouationis,sed hic agitur de impediendo natiuitatem actionis oriendæ ex nume-
ratione.Vnde casus sunt satis separati,Et videtur vera ista solõ.secundum do.meum hic
quæ videtur ex mente Fulg.licet eam non approbet,quæ sol.comprobatur,quia tex.no
ster hic agit in casu dubio,quo ad nouationem prout dicit gl.hic in ver. Et puto posse.

in quo lex disponit , ꝙ aut sequitur stipulatio valida, & præsumatur numeratio fa
gratia implẽdi stipulationẽ,& sic vnica obligatio.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.j̃. de
verb.obl.& in l.si ita.§.fi.cum l.seq.eo.tit.Aut sequitur inualida,& tunc oritur ex nume
ratione sicut si nulla stipulatio sequuta fuisset.& text.in d.§.præterea, procedit in casu
certo,videlicet qñ animus,& intentio erat liberandi debitorem, & recedere à prima o-
bligatione,& acceptare loco eius naturalem obligationem tantum , ideo est quòd ibi
nascatur obligatio efficaciter,per naturalem tantum obligationem,quia sibi scienti im
putatur.l.promittendo.§.j.j̃. de iur.do.& in l.inter causas.§.abesse.j̃.man.Cogita tñ.

f ¶Pupillus.Adde inquantum,Ale.refert Pa.de Ca intelligere , quòd pupillus obligatur
ex mutuo etiam sine authoritate tutoris,sed non ex stipulatione quia ex illa non effici
tur locupletior,& hoc est notandum ad statutum,quòd mulier non obligetur sine con
sensu propinquorum,vt non valeat obligatio.etiam si promittat id , ad quod aliàs erat
obliga.quod contrarium consuluit Ro. cons.194.s.quòd stante prædicto statuto,mulier
possit quietare maritum de fructib.rerum paraphernalium, ad quem faciendam tene-
batur latius ibi vide.

g ¶Qui pecuniam.Adde Ia. Bu.& Fulg.contra tenent,quia §.qui pecuniam.loquitur in
casu diuerso,vt hic per alle.

h Poma. ¶Venio.Et hoc , ꝙ impossibilis conditio vitiet contractum,non solum proce-
dat in contractibus stricti iuris.sed etiam in contractibus.bonæ fidei. tex. in l.non so-
lum.j̃.de ver.ob.Adde tamen:ꝙ non vitiaret conditio impossibilis donationem causa
mortis.vt est text.sing.in l.quæ sub conditione.§.hoc edictum, ver. & in mortis. j̃. de
cond.inst.de quo vide Ale.l.impossibilis.j̃.de verb.obl.

1 *Ex numerõne alteri ꝑ alterũ acquiritur,& nu.3.& hoc est spãle in mutuo,n.4.*
2 *Argumentum a solitis quòd procedat.*
3 *Ratio quare in numeratione alteri per alterum acquiritur.*
5 *Numeratio si facta est nomine meo,& stipulor nomine meo ; an actio oriatur*
ex stipulatione,vel ex numeratione.
6 *Agens ex mutuo naturali,si producit instrumentum continens confessionem, cũ*
promissione restituendi,non probat.
7 *Libelli verba debent intelligi secundum naturam proferentis.*
8 *Libellus Peto centum,quia numeraui;quæ reddere promisisti, an procedat.*
9 *Instr̃o si quis confitetur se habuisse mutuo centum,intelligitur de præsenti.*
10 *Mutui confessio facta in contractu inutili,probat mutuum.*
11 *Nouatio non fit hodie,nisi expresse agatur.*
12 *Numero si nomine meo,& stipulor nomine alieno,an ex numeratione,vel sti-*
pulatione oriatur actio.
13 *Numero si noĩe alieno,& stipulor nomine alieno ex qua causa oriatur actio.*
14 *Actio vtilis ex stipulatione acquiritur absenti ita demum,si ratum habeat.*
15 *Numero si nomine alieno,& stipulor nomine meo,cui acquiritur actio.*

§.Si nũmos. Numerando pecuniã nr̃am noĩe absentis,&
ignorantis,ei q̃rimus actionem h.d.Diuidit̃
q̃a Primò ponit dcm̃.Scđò illud probat per authoritatem Iuliani.
Tertiò probat per arg.à cõiter accidentib.Scđa ibi,Iulianus. Ter-
1 tia ibi,cum quotidie.¶No.† ꝙ numerando alteri per alterum q̃ri
a tur actio.Scđò no.[a]arg.à † solitis. facit l.2.§.merito.ne qd in loc.
2 pu.Antequam intrem mãm,quæro de ratione.Respon. † duplex
3 est ratio.Prima,frequentia huius cõtractus,& hoc innuit iste tex.
ibi,cum quotidie.&c.Secunda est rõ propter singularia præcepta
pecuniæ,vt l.singularia.j̃.eo.Ex hoc apparet,ꝙ non iõ absenti sta
tim q̃ritur actio,q̃a q̃s fuerit pactus absenti reddi, licet quidã hoc
dicant,& malè,vt s̃.ꝓx.§.2.rñso.sed iõ q̃ritur,quia absentis nomi
4 ne numeratur.¶Op.† ꝙ non sit hoc speciale in mutuo l.pe. C.ad
exhiben.& l.Publia Meuia.in prin.j̃.depo Guil.de Cu. vr̃ fateri ꝯ-
trarium.Ego dixi vobis s̃.proxi.§.ꝙ hoc non est verum, q̃a casus
est hic.Non ob.iura in ꝯtrarium alleg.q̃a ibi pctm̃ fuit appositũ ĩ
tradõne rei q̃ durat mea:hic in tradõne rei,q̃ non durat mea,imo
dñium meum extinguitur.merito speciale est, vt ex numeratio-
b ne q̃rat̃ actio absenti.Nec prædictis [b] obstat C.de do.q̃ sub modo
l.quoties,q̃a vel spãle in donõne,vel licet res desinat esse mea, tñ
ipsa

ADDITIONES.

a Pom,¶Secundo no.Vide Cæpo.cons.30.Imo.cons.42.Barb.c.prudentiam.2. no. de offi.
deleg.& cons.19.j.vo.

b ¶Nec prædictis.Habes itaque inferre ex ista solutione Bar.ꝙ iste tex.non hẽt locum,
nisi in contractu mutui,vt voluit expressius Bar.in l.stipulatio ista.§ si stipuler.in 9.fal.
j̃.de ver.ob.& in l.singularia.ver.quarto q̃ro.j̃.e.& in l.si cũ vẽderet j̃.de pig.act. Hanc
tñ ꝓbõnẽ credo falsam,q̃a imo ẽt in aliis cõtractib.q re celebrãt̃, alteri ꝑ alterũ actio
q̃ritur.l.j.§.si te rogauero.j̃.depos.& alibi in plurib.loc.& cõiter ita seruant Do. vt hic
ꝑ Ale. ꝓ opi.tñ Bar.videtur facere tex.in l.2.C.per quas perso.vbi dicit,ꝙ hodie indu-
ctũ est,vt in pignore,& hypotheca,alteri ꝑ alterum actio quæratur,ergo ante non, & tñ
sunt contractus q re celebrantur.§.fi.Inst.q.mo.re con.ob.ergo non verũ est,ꝙ dñt hic
Do.contra Bar.cui põt rñderi tenẽdo contra Bar. ꝓ cõi opi.ꝙ iõ ibi non quærit̃ actio,
q̃a non interuenit numeratio noĩe alterius,sub noĩe ipsius numerãtis,quo casu nõ quæ
ritur,vt s̃.ꝓx.§.& ita intellexit tex.gl.&tex.relatũ in l.solutũ.§.ꝑ liberã.j̃.de pi.act.Et iõ
põt dicere ꝙ iõ in tex.nostro sit,q̃a nõ loq̃tur in actib. ciuilib. in q̃b.alteri ꝑ alterũ a-
ctio nõ quæritur,sed in actu naturali corporeo nomine alterius celebrato,in quo bñ q̃
ritur alteri ꝑ alterũ,vt est tex.in l.i.C.de acq.pos.& in l.traditio.§.fi.de acq.rer.do. Et istã
rationem assignauit Bar.in d.§.ꝑ liberam istamque difficultatem ponit expresse tex. in
l.ea quæ ciuiliter.eod.tit.ff.Et potest esse ratio, quia actus ciuiles regulantur secundum
naturã regulæ iuris,quæ est,ꝙ per liberã personã nobis quæri non possit,d.l.j.C.ꝑ quas
perso.sed actus naturales regulantur secundum iusgentium,quod disponit,vt per quan
cunque personam nobis acquiri possit,& in illis non attenduntur regulæ iuris ciuilis.&
not.bene , quia non inuenies,ꝙ sit declaratum alibi.Et habes ex istis no.quòd is §.non
habet locum in mutuo ciuili,cum fiat per actum ciuilem,puta scripturam.ita tenet Ia.
Ray.& bald.hic,& Mod.hic, quos vide ẽt.Et ex istis dictis habes colligere hunc § hẽre
locum in omni contractu,vbi interuenit actus naturalis corporeus,nomine alterius ce
lebratus,vt alteri per alterum quæri possit.Secundo,quia in præced. §. non potuit per
alterum alteri quæri,quia non fuit facta numeratio nomine alterius quo casu non quæ-
ritur,Et intellige istum tex.ꝙ actio alteri per alterum quæritur , si in veritate fuit ex-
pressum,ꝙ nomine alterius.& tali numerabatur, & etiam ita agebat recipiens pecuniã,
Ita ponderauit Bar.post Iac.de Are.l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ver.superest 3.po-
sitio.de ver.obl.

ipa durat,hic verò extinguit̃.Vñ ꝯcludit̃ hoc eẽ singular ĩ mutuo. De hoc q̃r/alteri ꝑ alterũ q̃rat̃ actio tãgit̃ hic ꝑ Gul.& Cy.in l.mul tũ.C.si qs alteri vł sibi.& ego plenè in l.stip̃lo ista.§.si qs insulã. de
a ver.ob. Op.de a l.3.§.subtili⁹.ĵ.de ꝑd.cã da.Sol. itellĩ ꝙ hic sciebã pecuniã eẽ meã,q̃ alieno noĩe numeraui.Vł dic ꝙ ł3 erraueri,erat
b ꝓsumpta fm Ia.d Bu.Marti.op.ᵇ& nũc ĩtro vt examinem⁹ gl. §.ꝓcedẽtis sup verbo,puto posse,cũ ista sup ver.velut tuos,& vr̃ ꝙ ex numerõne actio ñ nascat̃,vt l.si ita fuero stip̃ĺs.§.j.& l.cũ.n.ĵ.đ no. Huius timor̃ opt3 nos examinar̃ mãm istorum §§.ꝑ q̃tuor ꝯbinõnes.Q̃nq;.n.numero noĩe meo & stip̃lor noĩe meo.Q̃nq; numero noĩe meo & stip̃lor noĩe alieno.Q̃nq; numero alieno noĩe, & ẽt stip̃lor noĩe alieno. Q̃nq; numero noĩe alieno & stip̃lor noĩe
5 meo.Redoad primã,†q̃n numero noĩe meo,& stip̃lor noĩe meo & tũc distingue tres casus,aũt stip̃lo ẽ vtilis total̃r,aut total̃r ĩutilis,aut ñ vtilis ex toto,nec ex toto ĩutilis,qa pit nãlẽ obl'onẽ.Prĩo casu aut ꝯstat,ꝙ numerõ fuit fcã cã ĩplẽdẽ stip̃lonis,& tunc ñ orit̃ actio ex numerõne,sđ ex stip̃lone,vt l.si ita fuero stip̃ĺs.§.j. & l.cũ.n.ĵ.de nou.& qa ñ agit̃,vt ex numerõne nascat̃.l.ñ oĩs.ĵ.e.& iõ a
c gẽdũ ẽ ex stip̃lone.Et ꝑ hoc ciã vidi re ꝓbari libellũ,† Quidã pete
6 bat cẽtũ,qa mutuauerat,d&,ꝓduxit instr̃m,in quo qs fuit ꝯfess⁹ se
d r̃cepisse.& ꝓmittebat r̃dder̃ ꝑ stip̃lonẽ. Certè ille actor succubuit
e & iustè.eNõ.n.đbuit ager̃,qa mutuauit,s̃đ qa ille ꝓmisit r̃stituer̃ ꝑ
f stip̃lonẽ.Si qs tñ vellet sustiner̃ talẽ libellũ,forte posset,si hoc mõ ĩtell'ar̃,ago qa mutuaui.s.ciuil̃r.ẽ.n.illđ mutuũ ciuile,cui nã coo-
7 ꝑat;vt s̃.e.l.2.& ibi no.†& verba libelli dẽnt ĩtell'i fm ĩtẽtionẽ ꝓferẽtis,vt l.solem⁹.& l.si qs intẽtione ambigua.đ iu.facit ĵ.ti.j.l.sđ & si possessori.§.itẽ si iurauero.Sđ si ĩ libello dixisset,Peto cẽtũ q̃ tibi numeraui,tũc libell⁹ iste excusari ñ posset.Q̃nq; ẽ certũ,ꝙ numerõ ñ fuit fcã cã ĩplẽdẽ stip̃lonis,sđ qa ptes voluerũt ꝙ ex vtraq; nascat̃ actio,& tũc stam⁹ certo,& ñ ẽ dubiũ.Aut dubitat̃,& tũc si q̃đẽ numerõ ẽ fcã ĩcõtinẽti añ stip̃lonẽ,vł post ꝓsumit̃ fcã cã ĩplẽdẽ stip̃lonis,ita qđ ex stip̃lone tm̃ agat̃,vt d.l.si fuero stip̃ĺs.§.j.& l.cũ.n.alle.Nec ẽ verũ,ꝙ gl.đt ĩ §.ꝓcedẽti.& ĩ d.l.cũ.n.ꝙ ab initio nascat̃
. ex numerõne,sđ fingat̃ ñ nata,qa tex.in l.cũ.n.đt exp̃sse ꝯriũ, s.ꝙ
† vn⁹ ꝯct⁹ ẽ vere.Sđ iuxta hoc dubitat̃,†qđ si hoc casu qs ꝓponit li
8 bellũ,& đt.†Peto cẽtũ,qa numeraui,q̃ redder̃ ꝓmisisti,an ꝓcedat. Dñt qdã qđ ñ,qa vr̃ intẽtar̃ duas actiões.Cõtrarium puto.s.ꝙ ista verba dẽat intell'i ltĩmè,hoc ẽ,ꝙ numeraui cã ĩplẽdẽ stip̃lonis, & ꝓmisisti.Facit qđ no.s̃.ꝓx.§.ĩ pr.in ver.ꝯiunctim.Si vero stip̃lo.& numerõ fuerũt facte ex interuallo,si q̃đẽ stip̃lo ꝓcessit,& secuta ẽ numerõ,sp vr̃ seq cã implẽdæ stip̃lonis,& cũ stip̃lo ꝓcessit spe futuræ numerõnis,& iõ si numerõ ñ seq̃ret̃,obstar̃t exceptio, vt l.si ex cautiõe.& l.cũ vltra.C.de nõ nu.pe.Si verò numerõ ꝓcessit,tũc ꝑ sequẽtẽ stip̃lonẽ de iur̃ antiq̃ fuisset fcã nouõ:hodie verò secus, nisi ageret exp̃sse.l.fi.C.đ nou.& iõ h̃ret duplicẽ actionẽ & posset
9 ĩtẽtar̃ q̃ vellet.Hic moueo vnũ dubiũ.Dicit instr̃m.† Qui talis fuit ꝯfess⁹ habuisse cẽtũ mutuo,q̃ restituer̃ ꝓmisit,an ꝓsumat̃ habuisse r̃tro ex ĩteruallo,an vero tũc cũ ꝓmisit.Vr̃ retro ex ĩteruallo,qa illđ verbũ,habuisse,ẽ tpis ꝓteriti plusq̃ꝑfecti.Cõtrariũ ẽ veritas, qa
g tũc habuisse ꝓsumit̃.g l.si ita stip̃ĺs.§.Chrysogon⁹.de ver.ob.& de acq.pos.l.ꝓdia.& ibi dixi.& pleni⁹ ĩ l.post dotẽ.solut.ma.vbi vide. Scđo casu,q̃n stip̃lo ẽ penit⁹ inutilis,& tũc orit̃ actio ex numerõne tm̃,vt ꝓce.§.& d.§.Chrysogon⁹.Sđ đ vno dubito ego fui ꝯfes-
10 s⁹ me r̃cepisse cẽtũ mutuo,q̃ ꝓmissi ꝑ stip̃lonẽ ĩutilẽ redder̃,† an ista stip̃lo,⁁& ista ꝯfessio fcã in isto ꝯctu ĩutili ꝓbet mutuũ:Rñ.sic
h tex.ẽ nota.in d.§.Chrysogon⁹.si bñ aduertat̃,ꝙ tene mẽti.ʰTertio casu,q̃n stip̃lo ñ ẽ total̃r ĩutilis,qa ꝓducit nãlẽ obl'onẽ: tũc aut ego stip̃lor ab eodẽ cui numeraui,& ñ ĩpedit̃ actio ex numerõne,
i vt s̃.ꝓx.§.ver.idẽ erit si à pupillo.Aut stip̃lor iab alio,& tũc l3 olĩ
11 fieret † nouó,hodie ñ fit,nisi exp̃ssè agat̃,vt C.đ no.l.fi.ĩ fi.& Inst. q mo.tol.ob.§.ꝓterea.& no.ĩ ꝓcedẽti §.ĩ d.ver.idẽ erit. Scđa ꝯbina-
k tiokẽ,q̃n numero noĩe meo,& stip̃lor †noĩe alieno,& tunc aut sti
12 p̃lor ei,cui ñ possum,& stip̃lo ẽ ĩutilis,& orit̃ actio tm̃ ex numerõne.s̃.ꝓx.§.& d.§.Chrysogon⁹.Aut stip̃lor ei, cui possũ stip̃lari vł filio, vł suo,p̃ri vł dño,& tũc idẽ qđ s̃.dixi,q̃n stip̃latur sibiipsi vt d.l.dñs suo.de ver.ob.& qđ dixi s̃.q̃n stip̃lo ẽ ĩ totũ inutilis. Idẽ ẽ q̃n ẽ ĩutilis ꝑ pte:ꝑ ea pte,inq̃ ꝙ inutilis ẽ,ar. toti⁹ ad ptẽ. facit
13 ĵ.e.l.nã & si fur.§.fi.¶† Tertia ꝯbinatio ẽ,q̃n numero noĩe alieno & stip̃lor noĩe alieno.Hic aduerte,aut ẽ vnus & idẽ ille,cui⁹ noĩe qs numerat,& stipulat̃,& orit̃ actio ex numerõne,nõ ex stip̃lone, nisi eẽt ꝑsona,cui qs stip̃lari posset.d.§.Chrysogon⁹,& hoc ẽ verũ đ iur̃ antiq̃.Hodie verò puto,vt sicut numerõne alteri ꝑ alterũ q̃-
l rit,vt hic,ita stip̃lone sup illa numerõne ĩterposita.ˡl.2.C.ꝑ qs ꝑ. nob.acq̃ri.In hoc tñ ẽ dña,qa numerõne q̃rit absẽti ignorãti,& q̃
14 rit directa,vt hic.†Stip̃lone vero q̃rit̃ vtilis,ita demũ si ratũ hẽat, vt d.l.2.& ar.l.si ego.de neg.ge.cũ rõ singularitatis,q̃ ẽ hic,& ĵ.e.l. singularia,cessẽt ĩ stip̃lone.Si verò sũt diuersæ ꝑsonę qa vni⁹ noĩe numerat̃,& alteri⁹ noĩe stip̃lat̃,tũc ꝑualet numerõ,vt l.j.§.j.ĵ.đ stip.
15 ser. ¶†Quarta ꝯbinatio,q̃n numero noĩe alieno, & stip̃lor noĩe meo:isto casu aut ille,cui⁹ noĩe numeraui,erat ꝑsona ꝑ q̃ mihi q̃rebat̃ obl'o,vt fili⁹ vł su⁹,& tunc idẽ ac si meo noĩe numerasśẽ,vt d.l.dñs suo.ĵ.đ ver.ob.Si verò erat ꝑsona extnea,tũc ꝑualet numeratõ.Nõ potui ꝑ meã ip̃lonẽ auferr̃ sibi i⁹ ex numerõne q̃sitũ,mvt

d.l.j.§.2.đ sti.suo.Nõ h̃etis expeditas oẽs gl.De mã tãgit̃ ꝑ Cyn.C. e.l.si absentis,qui nihil dicit respectu eorum,quæ ego dixi vobis.

ADDITIONES.

a Pom.¶Opp.de.Vide aliquid per Ale.conf.19.vol.4.
b Paris.¶Vlterius op.Vide Fel.in c.si cautio.extra,de fide instru.Ale.in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.& in l.j.§.si quis ita.de ver.obl.& vide Mod.hic.
c Põ.¶Et ꝑ hoc.Limita istã do.vt nõ ꝓcedat,q̃n cã cõmitteret̃,qđ in ea ꝓcedat̃ inspecta sola facti veritate,vł de æq̃tate,qa tũc dato,qđ peteret̃ ex vna cã,& de alia diuersa.sed habili ad cõdẽnãdũ ꝓbaret̃,nihilominus dẽret cõdẽnari reus.Ita t3 Ant.de Bu.cõ.1.inc.viso dcõ pũcto.ꝑ authoritatẽ Io.An.quẽ seq̃tur Ale.cõſ.35.vo.j.& cõ.179.vo.2.Limi.tñ istud, vt nõ ꝓcedat,q̃n in ea ꝓcederetur sola facti veritate inspecta,vł de æq̃tate fm Ale.in l.si ita stip̃latus.§.Chrysogonus.de ver.ob.Itẽ Bal.in l.solã.C.de testib.quẽ seq̃tur Are.cõſ.74.inc.diligẽter cõsideratis.& in tali cõmissione intell̃r,qđ possit ꝓceder̃ manu regia, solo iur̃ gẽtiũ inspecto,vt per Bar.in extraua.ad repri.in ver.videbitur.pe. qõne.Bal.in l.nec q̃cq̃.§.de plano.& in l.nemo.C.de sen.& in c.2.de no.for. fide Scđo limita,vt nõ ꝓcedat q̃n ꝓbaretur de mutuo ciuili mediãte cõfessione, & ẽt trãsacto tpe opponẽdi exceptionẽ nõ numeratę pecuniæ.bal.l.vnica. C. de rei vxo.act.in prin.& in l.pecuniæ.de sol.C.Imo.& Ale.in l.j.§.si qs ita.ĵ. de ver.ob.& in d.§.Chrysogonus.Ale.cõſ.163.vol.2.Nam istis duob.casib.libellus procederet,licet in eo diceretur quod numerauit,per s̃.dicta.Et vide circa istam quæstionem Ale.conſ.177.vol.2.& conſ.61.eo.vol.
d Põ.¶Mutuauerat.Et qđ ista dña sit inter verbũ,numerauit,& mutuauerat,facit,qđ voluit ipe Bar.l.singularia,ver. & prĩo vđđm.ĵ.e.& l3 Bar.hic ĩ pẽdẽat Mod.dũđt.ꝙ ñ ꝓcederet libell'us si in eo diceretur,ꝙ numerauit,& cõtra eum facit qđ đr in l.ꝓdia.ĵ.de ac.poſ.& qđ dñt Ang.& Sal.in l.si ex cautione.C.de nõ nu.pe.tñ ei⁹ opi.ẽ verior,vt dicit Ale.d.l.si ita stipula.§.Chrysogonus.ĵ. de ver.ob.Et ꝑ ea facit,qa numerõ ẽ act⁹ naturalis,& per eã fit mutuũ naturale, vñ ñ pt opponi ꝓ mutuo ciuili,qa ẽ ciuilis,& ꝑ eũ cõtrahitur mutuũ ciuile, vt colligitur.s̃.e.ex verbis.Bar.l.2.§.in mutui datione.dũ q̃rit,quotuplex ẽ mutuũ.Et ꝑ ista dña,an stip̃lo fiat incõtinẽti,vł ex interuallo,facit qđ no.Ange.l. petẽs.in 6.lec.C.e.vbi voluit,qđ si facta fuit ꝓmissio siccã,nõ v3.l.2.§.circa. ĵ.de excep.doli.qđ tñ valebit,si ex incõtinẽti sequat̃ qa stip̃lo,hẽbit vim cãę, ita qđ nõ poterit opponi exceptio nõ numeratæ pecuniæ & doli,q̃ primo obstitisset,secus vero si ex interuallo secuta fuisset, quia tunc non h̃et vim cãæ.
e ¶Et iuste.Adde vt per Ale.in d.§ Chrysogonus.q trãsit cum opi.Bar.l3 Pau.de Ca.in l.2.§ fi.§.e.dicat,vt ipse refert,ꝙ op Bar.ẽ nimis rigorosa. Vñ fm eũ pt dici ꝙ dẽat seq cõdẽnatio,si ꝓducat instr̃m cõtinẽs et stip̃lonẽ qa ex ꝓductione instr̃i appareat quał̃r voluerit in suo libello numerationẽ deducer̃.Sed Ale.dicit,ꝙ hæc opi.posset ꝓcedere,si cã cõmitteretur cognoscẽda sola facti veritate inspecta,pt tũc l3 vna cã eẽt ꝓducta ĩ petitione & alia ꝓbata in ꝓsecutione cãæ,esset legitima,tñ đet obtiner̃,fm Ant.de But in cõſ.inc.viso puncto.& per no.Io.An.in addi.ad Spe.in ti.de ac.& pet.§.seq̃tur.ver.hoc quoq;. Tu adde Pau.de Ca.cõſ.207.inc super j.dub.vbi t3 simp̃r ꝙ si cã in libello deducta nõ ꝓbetur,l3 alia sit ꝓbata,vt puta actũ est ad depositũ ꝓbatũ ẽ de cõmodato,ꝙ dẽt absolui reus.alle.Inn.in c.j.de li.cõte.& Io.And.vbi s̃ Et qđ importat clausula,sola fci veritate ĩspecta.vide Ro.cõ.20. Et an ꝓducẽs ꝓceptũ continẽs cõfessionẽ mutui dẽat de mutuo soluer̃ gabellã stãte statuto ꝙ đ ẽĩ mutuo,de quo apparet instr̃m,dẽat solui gabella,Ang.ꝙ sic,cõſ.49.inc,experit.Et ꝙ agẽs ex numerõne,cũ stip̃lo intercessit,dẽat succũbere,t3 bal.cõſ.54. inc.Sẽproni⁹.li.j.Et inq̃tũ Ale.se remittit ad § Chrysogonus.de illa q.si egi,ex numerõne,& ꝓbaui de cõfessione,an debeã obtiner̃,vbi t3 ꝙ sic,q̃n ẽ elasum tps opponẽdæ exceptionis,& r̃nđ.ad dcm Spe.in §.sed pone egi.Adde tu qđ opi.Spe.simp̃r seq̃t Bal.cõſ. alle.vbi fortius vr̃ velle recte intuẽri, ꝙ stante statuto,ꝙ nõ posśit opponi exceptio nõ numeratæ pec.tũ ꝙ dcm Spe.procedat. & illud clarissimè sequitur cõſ.222.inc.pũctus qõ.& cõſ.123.li.2. & cõſ.226.inci.actũ fuit depositũ,& ibi dicit esse in deposito,qa agẽs ad numerõnẽ dẽt obtiner̃,si ꝓbat de cõfessione.Rõnẽ diuersitatis ib vide.Idẽ t3 cõſ.270.incip.ex themate.li.4.vide in d.conſ.qa nõ alle.ꝑ Ale.sed so'ũ alle.Ang.conſ.99. & 155. inc.quidam tenet,ꝙ Spe.Pro opi.tñ Ale.facit quod voluit Fet.de Anch.conſ. 308.vbi voluit ꝙ elapso decẽnio cõfessio de dote facta constan.matri habeat eandem vim,quam habet vera numeratio incipit nullum dubium.
f ¶Mutuauit.Bar.hic vr̃ tener̃ in ista q̃õne,ꝙ sustineat̃ libell⁹,qa illa verba.mutuauit,dẽnt intell'i.s.ciuil̃r,mediante cautione, seu stip̃lone.al'eg.tñ contrariũ in l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.ĵ.de verb.ob.Sed Doctores soluũt:qa aliđ ẽ dicer̃ mutuaui,& aliud numeraui,vt ĩ cõtrario alio mõ soluit ipe bar. in d.§.Chrysogon⁹.si bñ videat̃,dũ dicit,nisi stip̃lo aliquo mõ eẽt inutilis.Pro quo vide Oria.in rep.c.q̃n cõtra de ꝓb.sup gl.in ver.cõfessionis.cũ seq. Panor.An.& Imo.in c.si cautio.de fide inst.Ale.in d.§.Chrysogonus. & ibi cõco
† Clau.¶Dubitabat̃. Sed qđ si dubitetur,an fuit fcã incõtinẽti,vł ex interuallo qa instra sunt cõfecta eodẽ die,vide Fel.c.pastoralis.de rescr.qui allegat Bar.
g ¶Præsumit.Adde quod Ale.in d.§.Chrysogonus.dicit,ꝙ cõis opi.est cũ Bar.remissiones.vide per ipsum in l.ꝓdia.ĵ.de acq.poſ.Cuius dictis adde Bal.cõ.28. lib,3.incip.in quodam instrumento.
h Tene menti.Adde eundem Bar.in d.§.Chrysogonus.& Ale.ibi,cui,inquãtũ examinat,an confessio facta in instrumento inualido,sit efficax;Adde Rom.qõnem ipsam per trla membra examinantem succincte,& cum bar. tenentẽ ei⁹ conſ.283.incip.omnipotentis,ista confessio.
i Pom. ¶Aut stipulor.Vide Ale.conſ.13.aliàs.17.vol.2.
k ¶Scđa conbinatio.Adde quid si filius in p̃tate ꝑ interpositã personã mutuat p̃ri,& instr̃m cõficit̃ in forma,Titius cõfessus est habuisse,& ꝑcepisse à Sẽ.ꝑ nio mille de ꝓpria pecunia ipsius Sẽpronij ad vtilitatẽ & cõmõdũ ei⁹ quẽ ipse Sempronius noiabit quẽ posśit noĩare q̃nq;, pacto opposito ꝙ dcõ Sẽpronio solui nõ posśit,nec ab eo absolui sed demũ ei & ab eo qui fuerit declaratus cõtingit ꝙ iste Titius p̃r moriat̃. Sẽproni⁹ declarat numerõnẽ fuisse fcãm ad cõmodũ filij,q̃rit an stip̃lator,vel ille ad cuius cõmodũ facta fuit stip̃lo ager̃ posśit & an potuerit declarare post mortẽ illius.bal.cõſ.135.j.li.t3 ꝙ non.
l Interposita.Adde quod alle.dicit communis opi.est in contrarium de qua per ipsum in d.§.Chrysogonus.
m ¶Quęsitũ.Vide Ale.cõ.27.3.vo.vbi ꝑ Do.Bar.dicit ꝙ si executores testãrij vẽdiderũt rẽ pupilli cũ pcõ de retrouẽdẽdo ꝙ si postea scđo vẽdiderunt libere ꝙ non poterunt per ea auferre ius q̃situ cũ pacto de retrouendendo pupillis.

1 *Debitū ex cā depositi, pōt in cām mutui conuerti sola contrahentium voluntate*
2 *Domini voluntas quando habeatur pro traditione.*
3 *Verbum, voles, extensiuum est.*
4 *Vti, facti est.*
5 *Responsio debet adaptari ad interrogata.*

a 1 §. Deposui. a† Debitū ex vna cā pt ɔuerti ī cām mutui sola ɔhētiū volūtate ēt sine vsu pecuniæ, nisi de vtēdo fuerit actū. h. d. cū l. seq. Op. solo aīo nō qrit̄ possessio. l. l3. C. d̄ acq. pos. & l. 3. in prin. & l. queadmodū. j. de acq. pos. Sol. hoc iō ē, d̄t gl. qa prius hēbat nālē detētionē, vt Inst. de rer. diui. §. iterdum. & j. de acq. rer. do. l. q rōne. §. iterdum. Sd adhuc obstat ɔriū: qa ibi nemo aīo incipit possider̄. Vñ gl. d̄t, φ hæc res erat in ɔspe-
2 ctu. Videte, † qñ qs ñ hēt dñi voluntatē, ad incipiēdū sibi possider̄ ñ sufficit nuda voluntas sine traditione. l. 3. §. si rē. de acq. pos. Dixi vobis s̄. e. l. si qs nec cām. §. res. Sd qñ hēt dñi voluntatē, tunc sufficit φ ipse detineat, l3 res nō sit in cōspectu, & ita loqt̄ hic. Et ita t3 Dy. in c. ꝓpossessore. de reg. iu. in 6. l 4. q. & ita intellit l. ei⁹. & l. hoc si. de rei vē. Qñq; qs nullo mō tenebat vl̄ possidebat, & tūc reqrit̄ traditio vera, vl̄ ficta, vt C. de ꝓb. l. cū res. & C. de acq. pos. l. 3. Hoc ēt tāgit̄ p gl. in d. l. q rōne. §. interdum. Alij dñt, φ hoc ē spāle pp singularia pcepta pecuniæ, vt j̄. e. l. singularia. vt ibi dicā. ¶ Itē op. &
3 vr̄ φ sequēs lex ɔdicat huic §. Gl. d̄t, φ ibi iō, qa fuit appositū † verbum voles, qd̄ ē extēsiuum. Gul. d̄t φ ista ñ ē rō: sd̄ debemus stare ꝓprio tex. aut talis pmissio fit ab initio, aut ex post fcō. Nam qñ ex post fcō fit, statim appet φ voluit recedēr̄ à prio ɔctu, qñ ab initio ñ: sd̄ voluit prius eē ɔctum depositi, & ab illo ñ recedēr̄, nisi īcipe rēt vti. Tu verò dicas φ verbum voles, qñq; hēt determinationē ab actu, q ipso iur̄ pficit, qñq; hēt determinationē ab actu q reqrit fcm̄ hoīs. ¶ Primo casu statim nuda voluntate pficit̄ mutuum, ēt si nō moueat̄ pecunia. Ita loqt̄ hic §. Nā tu rogasti me, vt pecuniam depositā hēr̄ē mutuo, istud φ cā depositi ɔuertat̄ in mutuum fit à lege & iō statim ɔuertit̄, cum tu vis. Et si esset dcm̄, si voles sit mutuum, statim te volēte efficeret̄ mutuum. Sd̄ in l. φ si ab initio, pxime sequēti, verbum voles, recepit determinationē ab actu, q iure nō pficit̄, sd̄ reqrit̄ fcm̄. Rogasti. n. me, & ego pmisi tibi vti si voles
4 L3. n. velis vti, nō tñ vteris, † qa vti, ē fcī, iō reqrit̄ vsus de fcō. Sed si tu vis esse mutuum, statim ē mutuum. Et id ꝓbat ar. eorum q̄ no. in l. in vēdētis. C. de ɔh. emp. & dixi in rep. l. cunctos populos circa prin. C. de sum. tri. & fide cath. Sd ɔ hoc facit prin. §. φ d̄t pmisit ti
5 bi vti. Rñ. Rñsio † dēt adaptari ad interrogata. Cum igit̄ interroga
b tio pcesserit, rogo φ ista pecunia sit mihi mutuata, b vt d̄r in fi. §. cū sequitur responsio, permitto tibi vti videor dicere φ sit tibi mutuum. l. si fine. §. j. s̄. de inter. act.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Deposui. Quid aūt si debitū ex vna causa conuertatur ī cām depositi an sit perinde ac si vera numeratio interuenisset vide Paul. de Cast. cons. 9.
b ¶ Pom. ¶ Mutuata. Facit l. si defensor. §. j. j. eo ti.

LEX XI.

1 *Pretium ex re data ad vendendum, quando conuerti possit in causam mutui.*
2 *Contractus quando est factus gratia recipientis, non tenetur de periculo, nisi ex culpa leuissima.*
3 *Periculum rei traditæ ad vendendum, quando spectet ad accipientem.*
4 *Principale ꝓpositū inspicit̄ ad cognoscendum cuius gr̄a cōtractus sit celebrat⁹.*

Rogasti. Pecunia redacta ex vēdōne rei meæ de ptium volūtate, statim in cām mutui ɔuertit̄, & piculum rei traditē ad vēdēdum, vt ptio qs vtat̄, ptinet ad tradētē, si eā venalē hēbat, al's ad accipiētē. h. d. Diuidit̄ in duas ptes, qa primò d̄t, ql'r pretium rei ī cām mutui ɔuertat̄. Scdō ad quē spectat piculum rei anteq̄ vēdat̄. Scda ibi, φ si lācē. Op. de l. rogasti. j̄. de psc. verb. Sol. ibi res nō fuit vēdita, vl̄ ptium nō fuit receptum, hic erat receptum. ¶ Op. de l. q negotia. §. his argumētum. j̄. mā. Sol. ibi dedi tibi rē vēdēdā, vt mihi restitueres ptium, & ego mutuarē tibi qd̄ velle. Vñ ñ licuit tua authoritate in cām mutui ɔuerter̄, hic verò ab initio p-
1 misi tibi vt ɔuerteres. Iō † vt clare hēas hoc, dic tria verba, aut dedi tibi rē vendendā, & φ mihi ptium redderes, & nō ɔuertit̄ in cām mutui. l. q negotia. alle. p pte ɔria. Aut dedi vt vtaris, & tunc aut ē vendita, & ptium receptum, & tunc ɔuertit̄ in cām mutui, vt hic, Aut non est ptium receptum & tunc secus. d. l. rogasti. in prin. j̄. de
2 psc. ver. ¶ Op. ad fm̄ dcm̄, & vr̄, † φ piculū nō spectat ad recipiētē l3 eius gr̄a ɔctus sit celebratus. l. si vt certo. §. nunc vdām. j̄. ɔm. So. intell'e hic de piculo interueniēte, saltē culpa leuissima, nō de casu fortuito, vt dixi s̄. eo. l. si qs nec cām. ¶ Op. de l. si gratuitā. §. j. d̄ psc. verb. Sol. ibi ɔcedēs rogauit accipiētē, hic eɔ. & sic hēs tria mēbra.
3 † Aut tradēs rē rogauit accipiētē, & eius est piculum īdistinctè, vt l. si gratuitā. §. j. s̄. alle. aut accipiēs rogauit tradētē, & tūc aut hēbat rē venalē, aut ñ, vt hic, & hoc verū. nisi res der̄ ēstimata. De q̄ qd iuris sit, dic vt j̄. de æsti. act. l. j. ¶ Vltiò no. fi. huius l. ibi, & maximè si
4 sine vsuris credidi, &c. † φ ad hoc, vt cognoscamus, cui⁹ gr̄a ɔct⁹
a sit celebratus, debemus īspicer̄ principale a ꝓpositum. Si. n. gr̄a tui moueor ad ɔhendum tecum, nō gr̄a mei vl̄ alterius, l3 postea ex illo ɔctu ɔmodum seu vtilitatem sentiam, totus ɔctus tui gr̄a d̄r factus, vt hic, & no. s̄. eo. l. si quis nec causam. in prin. & in §. j.

ADDITIO.

a Principale. Adde φ hoc facit fm̄ Bal. ad q. statuti dictātis, φ nihil possit dispo ni in fauorē bānitorū, mō fiat q̄dā reformatio; φ q̄cūq; ceperit bānitū hēat decē si vnus ex bānitis capiat aliū, an dēat hr̄e decē. dicit φ sic, qa istud statutū est fcm̄ principal'r in fauorē reip. & tale statutū dēt referri ad quoscūq; ñ habito respū an sit habilis vel inhabilis & hoc pp publi. vtilit. vt est tex. not. in l. si qs ingrauescēte. j̄. ad Syl. fm̄ Bal. idē dicētem in l. j. C. de pci. ipe. offe. & in l. libertas. s̄. de stat. ho. Ray. & Bal. in l. j. §. Offilius, s̄. ne qs eū. Adde tu ex his dictis bart. hic infert φ si testis examinatus in cā testi, in quo sibi sit fcm̄ legatū & inducatur ad probādum testm̄, & interrogatus ansentiat commodum aliquod ex ipso testō, rñderit, φ non per hoc non est periurus ex eo, qa hr̄s ipse est ille, qui principal'r commodum ex ipso testō sentit. ar. eorū quæ hic no. Ita dixit sing. Ang. in l. j. s̄. de iust. & iur. quē refert & sequitur Io. Bap. Cac. de S. Seu. hic & refert etiam dominus meus hic. Et quod dicit hic Bar. limita vt per Imo. & Ale. in l. paterfa. j̄. de vulga.

1 *Mutuum non cōtrahitur in plus quam datū sit, & an in eo plus valeat donatio.*
2 *Vsuræ non debentur ex pacto nudo appositoiuxta contractum.*
3 *Mutui contractui si opponitur promissio facti, vt puta, ire Romā: qñ sit vsura.*

1 §. Si tibi. Obl'o † mutui re ɔhitur, iō nō pt in plus ɔhi, q̄ datum sit, sed in minus sic. h. d. ¶ Quærit gl. de rōne, & eā assignat p diuisionē, vt habetis in ea. An ḡ hodie iur̄ donōnis dēatur illd̄ plus, cū pcō nudo donō hodie pficiatur? Rñ nō. Nō. n. pt dici donō cum ex mera liberalitate nō fiat. l. j. j̄. de don. sd̄ iō pl⁹ pmittit, qa sibi mutuabat, & iō magis esset vsura. ¶ Sed tunc op. pctm̄ nudum iuxta ɔctum appositum. vestitur eius cohærentia, vt pducat actionem, l. legē. C. de pa. & l. iuris gentium. § qnimo. j̄. de
2 pa. So. † Spāle odio vsurarum, vt nō dēant̄ ex pctō nudo incōtinē-
a ti apposito. C. de vsur. l. quis la. j. Op. a de l. q semisses. §. fin. j̄. de vsu. Sol. illa distinctio, ɔsueuit fēnerari vl̄ nō, hēt locum in aliis ɔctib. vt ibi nō in ɔtractu mutui, vt hic, ita d̄t gl. ¶ Quæro, & hæc est bo
3 na qō. † Mutuaui tibi cētum pctō apposito, vt vadas ꝓ me Romā, vl̄ scribas mihi librum, an ad tale pctm̄ poterit agi? Gl. determinat, φ nō, qa vsura ē. Nam qcq̄d accidit sorti vsura est, vt d̄r in Euāgelio, & in Decr. 14. q. 3. c. j. 2. 3. & 4. & c. ɔsuluit. d̄ vsur. ita d̄t gl. tua. Cōtra istam gl. vr̄ alia gl. s̄. si quis cau. l. sd̄ & si quis. §. fi. in gl. quæ incipit, qa ex certa scīa. Sol. Qñq; iuxta contractum mutui apponitur pmissio facti, p qd̄ aliqd adest creditori, & tunc est vsura, ita loqt̄ hic. Quandoq; apponitur aliqd̄ fcm̄, p qd̄ sibi nihil adest, sd̄ ē sibi magis cautum. Exēplum. Pro quantitate mutuata ꝓmisisti venir̄ ad iudicium, & suscipere in te pceptum sub certa pena. certe talis promissio valet, vt in gl. contraria. Ita debet intelligi qd̄ not. Doc. C. de vsur. l. cum allegas.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Op. de l. Vide Ale. cons. 63. in 2. vol. vide ꝓ declaratione huius q̄st. Alex. cons. 61. vol. 2. & cons. 87. 3. vol. & cons. 233. 2. vol. Et in materia vsurarum, vide Ale. l. item qui. in fi. j̄. de pac. & cōs. 190. in 4. vol. & cōs. 49. eo. vol. & cons. seq. & cons. 53. 4. vol. & cons. 92. eo. vol. 2. vide Barb. cōs. 15. j. vol. & cons. 20. in 2. volu. Rom. cons. 143. & cōs. 238. Ale. cōs. 3. vol. 2. & cōs. 32. eo. vol. plene cons. 18. vbi ponit, an pena adiecta quantitati, videtur in fraudem vsurarum, & qd in adiecta facto, in cons. 157. vbi tangit de oīb. & cons. 116. eo. vol. & cons. 150. vo. 3.

§. Si fugitiuus. Si mutuat seruus, q hēt dñi voluntatem, ɔhitur mutuum, al's secus, nisi reconcilietur ɔsumptione sequuta. h. d. Primò loquitur in seruo, qui habet dñi voluntatem. Secundò in eo, qui non habet. Scda ibi, fugitiuus autem. De ista mā qualiter reconcilietur mutuum vidistis s̄. co. l. 2. §. appellata. & videbitis statim j̄. l. pxi. cum seq.

LEX XII.

1 *Dominium licet ab initio non transferatur, tamen consumptione sequuta reconciliatur mutuum, creditore furente.*
2 *Mutuum reconciliatur pro ea parte, pro qua res mutuata consumitur.*
3 *Consumptione rei mutuatæ sequuta: an ex numeratione: an ex consumptione nascatur certi condictio.*

1 Si à furioso. † L3 ab initio non transferatur dñium tñ ɔsumptione secuta recōciliatur mutuum creditore furente, vl̄ ēt ignorāte. h. d. cum prin. l. seq. No φ dixi in summario. Scdò not. † φ pro eā pte, pro qua res mutuata ɔsumitur, p
2 ea parte mutuum reconciliatur. ¶ Circa hāc l. si à furioso. qritur, se
3 cuta † ɔsumptione vnde nascatur certi ɔdō, an ex numeratione, an ex ɔsumptione? Resp. br̄, φ qñ numeratio habuit ɔsensum vtriusq; ptis, nō est dubium q̄n ex numeratione agitur. l. si quis p eo. §. si nummos. j̄. de fideius. Sed qñ ab initio numeratio non habuit cōsensum: puta, qa numerauit furiosus, vt fuit in primo casu huius l. tunc sunt opi. Io. dicit ex numeratione nasci certi ɔdōnem spālem ex mutuo. & hoc erit vnum ex singularib. q̄ in mutuo sunt vt videbitis j̄. e. in l. singularia. Alij dñt contrarium, φ isto casu nūquam reconciliatur mutuum, quia ex consumptione nō nascitur certi ɔdō pro mutuo: ex numeratione simil'r non pt nasci, qa non habet ɔsensum, sed recōciliatur creditum in gñe ex æquitate, vt l. si me, & Titium. j̄. eo. vnde agetur certi cōdictione generali, vl̄ ɔdictione sine causa, & hoc est verum de rigore. prædicta vera in primo exemplo huius l. In omnib. autem aliis reconciliatur mutuum, quia ab initio numerator habuit voluntatem numerandi.

LEX

LEX XIII.

1 *Si mutuaui pecuniam alienam,& stipulatus sum mihi restitui,& ego ago ex stipulatione,& antequam sit consumpta,dominus vendicat, quòd ille cui mutuaui,non tenetur restituere,sed doli exceptione repellitur.*
2 *Si mutuam pecuniam alienaui,quam debitor non vult consumere,qualiter possum contra ipsum agere,& nu.4.*
3 *Certi condictione ex mutuo agenti,quando possit opponi exceptio dominij.*

Nam & si fur. Ad hanc l.opp.de l.quis.C.eo.R ñ.ibi mutuũ fuit recõciliatũ stip'one,vñ nascit̃ cer
1 ti cõdictio añq̃ ɔsumat̃.Iuxta hoc q̃ro,†pone ꝙ ego,q numeraui
pecuniã alienã fui stip'ls,& ago ex stip'one,dñs vẽdicat añq̃ sit ɔ-
sumpta,an ille,cui mutuaui,mihi restituere teneat̃? Vr̃ ꝙ sic,qa ille
cui mutuaui,tenet̃ mihi in gñe.ab eo aũt vẽdicat̃ pecunia ĩ spẽ,er
a go illđ,ad qđ tenet̃ mihi,nõ vẽdicat̃.Veritas[a] ẽ,ꝙ ipe est tut⁹ exce-
ptione doli,nã certũ ẽ,qđ illã eãdẽ pecuniã soluẽdo debitor libe-
rat̃,vt no.s̃.e.l.ij.ĩ prĩ.ſ3 qñ fcõ creditoris petit illđ,cui⁹ sol'one de
bitor liberaret̃,obstat doli excep.l.si opa.de doli exce.Preterea,l3
debitor teneat̃ ĩ gñe,tenet̃ tñ respũ illi⁹ q̃titatis mutuatæ, ergo il-
li⁹ q̃titatis ĩteritu liberat̃.l.in naue.j̃.loc.& dixi s̃.e.l.qđ te.& ꝓ hoc
2 optimè facit j̃.de stipu.ser.l.j.§.j.& ij.¶†Quæro,qđ si mutuaui pe
cuniã alienã,nec đbitor vult eã ɔsumere,qual'r ɔueniet̃ à me? ad-
uerte,ista est subtilis qõ.& vr̃ ꝙ non possit ɔueniri à me certi ɔdi-
ctiõe,qa ñ ẽ nata,vt hic,nec ɔdictiõe sine cã, qa ex cã pecunia est
apđ eũ,q̃ finita nõ ẽ.gl.determinat ꝙ aut hoc facit malitiosè ne à
mutuãte ɔueniat̃,& tũc pinde tenet̃,ac si ɔsumpsisset qa stat p eũ
quomin⁹ ɔsumat̃,ğ &c.l.iure ciuili.de ɔd.&dem.Si ãt facit h̃ bona
fide,qa forte hoc sibi denũciatũ ẽ,tũc ñ p̃t ɔueniri,ar.hui⁹ l. ĩ vlti
b mo rñso hui⁹ prĩ.¶Ad declarationẽ[b] hui⁹ q. oportet nos primò
3 videre,vtrũ†ei q agit certi ɔdictiõe ex mutuo, possit opponi hæc
c exceptio,tu ñ fuisti dñs?[c] vr̃ ꝙ sic:nã qlibet dẽt ꝓbare id, qđ est cã
suæ ĩtẽtionis,vt j̃ de ꝓba.l.ei q.sed ad ꝓbãdũ ꝙ fuerit mutuũ, req
rit̃ ꝙ mutuãs fuerit dñs,vt s̃.e.l.ij.§.appellata.& §.mutui, ergo &c.
Et hoc vr̃ tenet̃ Cy.C.e.l.ij.Gul.de Cug.tenet ɔriũ p l.ñ bñ.C.e.,ꝓ
hoc ẽt facit,qa ille,q hẽt cãm à me, ñ p̃t mihi referre qõnẽ dñij.
C.loc.l.si qs cõductionis. & j̃.cõm.l.ita vt si fur.Sed ad istas rñd.
Doc.C.e.in d.l.2.ꝙ illæ leges loquũt̃ in casib. ĩ qb. ñ ẽ de suba ɔ-
ctus.ꝙ tradẽs sit dñs.ego puto ꝙ exceptio dñij nõ possit opponi,
nisi p ipm opponẽtẽ,vl' p aliũ ꝓbet̃,ꝙ tradẽs nõ sit dñs,l3 de suba
ɔtract⁹ sit,ꝙ tradẽs sit dñs.hoc no.ĩ l.si.C.de re.pm.l.j.Nã si ille,qop
ponit,ñ ꝓbat se,vl' aliũ dñm,nec ali⁹ ꝓbat,ꝓsumit̃ ꝙ fuerit dñs il
le,q tradit,nec hẽt necesse al'r ꝓbare se dñm,nã qđ ĩ nulli⁹ bonis ẽ.
d de iure gẽ.est ei⁹,q occupat,[d] vt l. iij. j̃.de acq.re.do.Hoc p̃misso ve
4 nio ad qõne propositã.qñ pecunia nõ est ɔsumpta.dic†aut ille,à
quo petitur,vel alius non probat pecuniã alienam.& tunc indi-
stinctè poterit ɔueniri,qa mutuum vr̃ in numeratione ɔ̃ctum:aut
ꝓbat eã alienã,& tunc si quidẽ malitiosè,non vult eã ɔsumere,&
e teneret̃ ac si ɔsumpsisset,vt hac gl.Si verò[e] bona fide facit, qa est
sibi denunciatum,tũc nõ p̃t ɔueniri,vt dicit gl. ꝙ intellige nisi sibi
caueretur de defendendo ipso aduersus illum denunciantem. l.is
à quo.cum l.seq.s̃.de rei ven.& hæc no.qa vtilia & subtilia sunt.

ADDITIONES.

a ¶Pom.¶Veritas.Ex istis verbis habes notare limitationẽ ad tex.in l.incendiũ. C.eo.vt nõ procedat quãdo facto creditoris,aut culpa,periret pecunia,quia liberatur tũc creditor ab eius præstatione,Et ita intelligẽdus est hic Bar.nec ob.responsio Mod.hic dicentium,ꝙ lex,si opera.hic alleg.per Bart,quia erat destinata solutioni pecunia, nil facit in proposito,cum hoc non fuerit in casu nostro,quia respondetur,ꝙ imo illa lex habet locum,quando nõ est destinata solutioni pecunia,dummodo culpa hoc facto creditoris pereat per tex.no.l.siue hæreditaria.quem no.ibi Bal.ad hoc,in ij no.j̃.de neg gest.

b ¶Ad declarationem,Vide que ponit Ale.l.si alienam vers.inquantum Bar.j̃ sol.mat.

c ¶Fuisti dominus.Adde quòd in hoc communiter cæteri transeunt cum Bar.& vide per Bal.in l.ij.§.appellata.s̃ eo.& in l.ij.C,eo.in l.si absentis.eo.tit.Illud autem certum est,ꝙ si stipulatio interuenit,non poterit reus referre quæstionem dominij,vt l.ij. C. eo. vbi verus dominus prius pecuniam vendicasset.

d ¶Occupat.Adde ꝙ idem tenuit in l.si duo.j̃ vti pos,tñ ipse contrariũ tenere videtur in l.rem quæ nobis.j̃.de acq.pos.& in l.rẽ alienã j̃ de pig.ac.Bal.in rub extra,de præscrip.& in l.j.in prin s̃.de re.diui.& in c.cum causam.extra de prob.de quo hic per Ale.

e ¶Si vero. Vide ad hoc Fel.in c.cum M.de const.melius tamen in proposito facit l.pen.cum auth.ibi posita,C.de depo.Et adde Ale.in l.hæres.j̃.ad Treb.

§ Si seruus communis decem. Ex mutuo facto p seruum q̃ritur actio dñis pro dominicis portionib.& si cõis pecunia debitori mutuetur ꝓ parte mutuãtis mutuũ ɔ̃hitur.h.d.Et diuidit̃ in duas partes,vt patet in summario.Scđa ibi,nã & si.Vel summa al'r.Propter cõem vtilitatẽ cõis pecunia diuidit̃ numero,licet cor
a pora dicant̃ remanere cõia.h.d.¶Circa hãc[a] l.q̃ro,qñ tibi ipsi mu tuaui pecuniã tuã totã:vel mihi & tibi cõem, an ɔsumptione mutuum reconcilietur ꝓ parte tua? Et vr̃ ꝙ sic,vt in l.p̃ced.ɔ̃rium est veritas:sicut.n.dñs vsucapiẽdo nõ p̃t fieri dñs de cætero.l.seqtur.§.lana.de vsucap.& l.mea res.j̃.de ɔd.& dem.ita ɔsumptione non potest videri sibi quæsitum dominium quod ab initio habuerat.

ADDITIO.

a ¶Circa hanc l.Aduerte tu & adde ꝙ intellectus Bar.hic, ad istum tex.non videtur bonus,licet sit communis,& verior videtur intellectus gl hic, quem secutus est dominus meus hic.Nam secundum Bar.hic fuit pecunia communis mihi,& tibi numerata Titio puta centum.Tex.dicit ꝙ condico quinquaginta.Modo sic,aut intelligis istum text. in ver.nam & si,ꝙ loquatur iuxta terminos præcedentis casus,qui non, si non simile est malum,ergo &c.si vero loquitur iuxta terminos præcedẽtis casus,& tunc loquitur tex ꝙ ista centum fuerunt consumpta,prout loquitur in casu præcedenti.quia sic debet intelligi iste tex Sed si fuerunt consumpta ista centum cõia,numerata alteri,condicã oĩa vt in prin.istius l.& in §.si seruus.l.præcedẽ.quia alienos nummos,&c.vt ibi,& sic patet istum tex.non posse intelligi,vt dicit Bar.quia dẽt intelligi, ꝙ omnia fuerunt consumpta.vñ si intelligatur prout hic facit gl.s.ꝙ cõem pecuniam mihi,& tibi mutuaui,& intelligatur,ꝙ fuerit consumpta,vt dẽt intelligi,iuxta prin.tñ condicã quinquaginta.Cogita,licet forte posset saluari intellectus Bar.dicendo.ꝙ hic in si non ponatur,nec consideretur consumptio,sed tñ numeratio,& stat rõ diuersitatis inter primum casum,& secundum huius §.quia in primo seruus numerauerat,qui non volebat mutuare,ẽt ꝓ partẽ,si non hẽbeat liberam administrationem,vnde consumptio requirebatur,vt fieret mutuum,sed in secundo casu non est sic,ex quo numerans ponitur libera persona. Vel secundo dic,ꝙ ẽt posita consumptione hic intelligatur text. hic, ꝙ numeraui tibi nummos cões mihi,& Caio vt communes.quo casu pro parte condicam,ex quo pro alia parte est quæsita tibi actio pro me,& sic posset stare intellectus Bar.Cogita tamẽ quia vt dixi,dominus hic tenuit intellectum glo.

LEX XIIII.

Si filiusfamilias. Ista lex ɔsueuit videri iuuenib.difficilis,sed in veritate nõ est.& h.d.Ex qb. causis ab initio,translato dñio,nascitur ɔdictio, ex eisdẽ orit̃ ab initio nõ trãslato dñio ɔsumptione secuta:& cõ.h.d.Diuiditur in duas.Primò ponit vnum dictũ.Scdò rñdet tacitæ obiectioni.scda ibi,qñ toties.In hoc ver.qñ toties.sic forma casum: Præcedens decisio vr̃ ɔ oẽs leges p̃cedẽtes.Nã s̃.dictũ ẽ,ꝙ actio ñ nata p ɔsumptionẽ nascit̃,seu recõciliat̃: hic verò dr̃,ꝙ actio nata p consumptionem destruit̃,ergo malè.Ad hoc sic rñdet Iurisconsultus,qñ toties,&c.¶In tex.ibi ɔdictio datur.s.ɔsumptione secuta. Op.j̃.ad Maced.l.ij.Sol.ibi filius soluit pecuniã patris.¶Itẽ opp.de l.q exceptionẽ.j̃.de ɔd.ind.Sol.ibi loqr in filio repetẽte,hic in p̃re vẽdicante,filius nõ p̃t repetere ex p̃sona sua,qa erat tutus exceptione odiosa.d.l.q exceptionẽ.nec ẽt tanq̃ hr̃s p̃ris,ẽt si ageret rei vend. qa veniret ɔ factũ suũ.l.si nõ fortẽ.§.si filius de ɔd.ind. ¶Op.j̃.ad Maced.l.sed & si.§ si ab alio.Sol.tene opi.Io.q distinguit,aut pecunia extat,& vendicatur p patrẽ,&c.Et dic vt in gl ¶Item dr̃ hic in fine,ꝙ filius soluens p errorẽ non repetit.Contra.j̃.ad Maced.l.fi. Sol.intellige hic de errore iuris,secus de errore facti,vt ibi.& no. in l.cum quis.C.de iur.& fac.ign.& videbitis in l.j.j̃.de ɔd.indeb.

LEX XV.

1 *Mutuum contrahitur,licet non fiat de meo tuum certis casibus.*
2 *Actus vnus occultatur causa coniungendarum actionum.*
3 *Fictiones duæ circa idem concurrunt.*
4 *Legis verba debent intelligi secundum materiam tituli.*
5 *Pecuniam in capsa vel marsupio habens, dicitur eam habere paratam solutioni,& quomodo hoc probabitur.nu.27.*
6 *Specialia in mutuo respectu aliorum contractuum.*
7 *Tutor,vel quilibet administrator ex sola scriptura in causa mutui fit debitor,& ex hac causa sibi soluere possit,& ibi an in omnibus causis.*
8 *Actio,quæ oritur ex numeratione,de facili nouatur,& tollitur per stipulationem sequentem,vel præcedentem.*
9 *Stipulatio interposita super contractu emptionis societatis,& similium, an impediat actionem oriri ex eo contractu. Et sic ex tali contractu dantur duæ actiones,quarum vna est bonæ fidei,alia stricti iuris.*
10 *Nouatio contractus p̃cedẽtis,quãdo dicatur fcã per stipulationem sequentem.*
11 *Stipulatio si præcedat,& sequatur pactum,vel contractus de eodem, quando videatur facta nouatio.*
12 *Instrumẽta duo habẽs,facta diuersis tẽporib. de eodẽ ex vtroque dr̃ possidere.*
13 *Stipulatio,& contractus si fiant simul,& semel ,nec alter præcedat alterum, quando inducatur nouatio.*
14 *Dominium rei existentis apud Titium,quod in ipsum transferatur absque traditione domini,voluntate accedente.*
15 *Pecuniæ numeratæ spãlia tantũ respectu aliorũ mutuabilium.& vide nu. 16.*
17 *In mutuo specialia contra regulas ipsius mutui.*
18 *Debitũ mihi ab vno,quãdo cõuerti possit in aliud debitũ mihi ab alio debendum.*
19 *Campsori si dico,vel mercatori,quod soluat Titio illud quod sibi debeo,sum liberatus si campsor promisit.*
20 *Debitum mihi ex vna causa,quando possit conuerti in debitum ex alia causa sola conuentione.& nu.21.*
22 *Mutui instrumentum in quo notarius dicit,dedit,& mutuauit, non probatur falsum,licet testes deponant quod tẽpore contractus nõ interuenit pecunia,secus si diceret,dedit,& numerauit.*
23 *Notarius si in instrumento dicat,quod Titius confessus fuit habuisse, & recepisse centum,quæ habuit,& recepit in præsentia notarij,& testium, si testes deponant pecuniam ibi fuisse,sed quod non viderunt quod debitor illam recepit,per hoc,instrumentum non reprobatur falsum.*
24 *Testes reprobantes instrumentum,in quo dicitur quòd debitor habuit, & recepit,si dicunt quod habuit,sed statim restituit,per hoc instrumentum non dicitur falsum,sed inualidum.*
25 *Instrumentum modus reprobãdi,quando pecunia fuit data,sed postea restituta.*
26 *In contractib.in quib.requiritur quod pecunia soluatur præsentialiter & quantitas sit magna.*
28 *Cautela est vt pecunia appareat,quando ita de facili non reperiretur.*

Singularia. Meo iudicio hæc lex difficilis est , & apparatum habet satis intricatum , & lecturæ quæ

ex apparatu colligunt͂,nō sunt per Doctores nr̄os benè recitatæ:
& mā huius legis malè explicata est:& ideo eā repetēdā assumpsi,
& bř h.d. In mutuo sunt quædā singularia ꝯ rr̄as mutui.s.ꝙ iubēdo
debitorem tibi soluere,vel debitū à te ex vna causa,in cām mutui
ꝯuertēdo,mutuū ꝯhitur,licet verè nō fiat de meo tuum.h.d.Diui
dit͂ in tres ptes.Primò ponit vnū dictū gn̄ale.Scdò exēplificat illud
in duab. psonis.Tertiò illud exemplificat in vna,& cadē persona.
Scda ibi,nā si tibi.Tertia ibi,qđ igitur.Casum in terminis pone,vt
patet ex summario fm lect.vltimā,q̄ tāgitur in fi.pl̄imæ gl.ī addi-
1 tione noua.¶†Not.casus singulares,in quib.ꝯhit͂ mutuum,licet
2 verè nō fiat de meo tuū.¶†Scdò no.ꝙ vulgariter solet dici,ꝙ cau
sa ꝯiungendarum actionum vnus actus occultatur.Ex co.n.ꝙ pa
tior pecuniā esse apud te,vr̄ mihi data,& ea à me ad te profecta:&
sic primus actus qđ mihi det͂,occultat͂,tn̄ à iure fingit͂. Sił etiā in
3 l.ij.in fi.& in l.iij.ī.de do.inter vir.& vx. ¶†Tertiò no.ꝙ circa idē
ꝯcurrunt duæ fictiones: vr̄.n.pecunia mihi data,& à me ad te ꝓ-
fecta.De hoc nihil dico hic,hāc mām plenissimè scripsi in l.si is q
a ꝓ emptore.ī.de vsuc.in fi.a¶Venio ad b apparatum,& oppono,&
b vr̄ qđ non sit speciale in pecunia,imò idem in qualibet re,vt ī.de
soł onib.l.si pecuniā.& ī.de acq.poss.l.j.§.si iusserim.Huius timore
Guarneri⁹ intellexit hāc legē vno modo.s.qđ hic loquat͂ in pecu-
nia stricto mō sumpta,& intelligit sic:In aliis reb. nō transfertur
dn̄ium in aliū,nisi res sit pn̄s,& in ꝯspectu,& in ꝯriis:sed ī pecunia
est hoc singulare,qđ trāsfert͂ dn̄ium,licet nō sit in pn̄tia,dūmodo
sit soł oni parata.Et ista lectura Guarne.colligit͂ ex vltima gl.in so-
lutione ꝯrij,de l.si pecuniā.vbi gl.recitat verba Guarnerij ad literā
quam vide,& est gl.mag.Intelligit ꝰ Guarnerius, qđ hic sint pce-
pta singularia in pecunia numerata respectu aliarū rerū. ¶Cōtra
hoc opponitur de l.q negotia.ī.mād.vbi vr̄ casus ad literā in ꝯriū
c Huius timore c quidā antiq recesserūt à lectura Guarnerij , vel ab
intellectu suæ lecturæ eo modo q̄ dixi.Et dicūt,ꝙ hic pecunia erat
pn̄s,& ī ꝯspectu,ał s nō ꝯheret͂ mutuū,vt d.l.q negotia,& sic ꝯcor
dat cū l.si pecuniā.& cū §.si iusserim. Et hoc modo dicebant ipsi
Guarneriū intellexisse:& ista lectura tangitur in prin.vltimæ gl.&
etiā in ꝯrio de l.si ex ptio.C.eo.in ead.gl.quā vide.Et fm istos acci
d pitur hic pecunia largissimè d ꝓ qualibet re æstimabili ꝑ pecuniā.
Et si dicis,in q̄ ergo est hic speciale seu singulare? Rn̄deo, & dico
ꝙ sunt singularia ꝯ quandā rr̄am l.traditionib. C.de pac.& Inst.de
rer.diuis.§.ꝑ traditionē.qa hic trāsfert dn̄ium sine traditione,hæc
e est lectura e eorum,q̄ nō est vera. Primò in eo ꝙ dūt hoc esse fm
f Guarne.est falsum,vt vidistis legēdo verba Guarne.ad literā. f Scdò
qa in hoc nulla esset spālitas.Nā si pecunia,vel alia res,est in pn̄tia,
verè tradit͂,& ꝑ aspectū eius possessio verè acqritur,vt d.§.si iusse-
rim.& l.qđ meo.§.si vēditorē.ī.de acq.pos.Sed tex.vr̄ velle hic no
tare q̄dam singularia:ergo,&c.Præterea nos sumus in mā mutui,
4 vn̄ verba legis†debemus referre, & intelligere fm nām mutui.l.
Imperator,de in di.addi.& not.in l.fi.ī.de ꝯd.ind.sed fm hoc non
poneret͂ singulare in mā mutui.vnde hæc lectura nō est bona:iō
de ea de cætero mentionē non faciā.Tertiò mō legit͂ hæc lex fm
Io.& Azo.vt hic ponātur q̄dā spālia in ꝯtu mutui respectu aliorū
ꝯtuū.& ista lectura tangit͂ in prin.primæ gl.dū dicit,specialia q̄dā
seruant͂ in cā pecuniæ creditæ,q̄ nō seruant͂ in aliis ꝯtib.De istorū
verborū intellectu videamus qđ vult dicere,in cā pecuniæ credi-
tæ.Dicūt q̄dā ꝙ intellexit Io.& Azo.de omni credito,nō de mu-
tuo tm̄.& isto mō intellexit dn̄s Ceruotus de Accursio,& de hoc
fecit vnā additionē ad gl.primā in fi.dū dicit,creditum largè pro
omni,&c.Et hoc etiā posuit in ij. gl.huius l.q̄ sił r est eius additio.
vide eā ibi.Posset et strictè intelligi.&c.Parcat mihi Ceruotus,nō
benè intellexit pōnem casus Io.& Azo.cū.n.dicit,spālia q̄dā serua
tur in cā pecuniæ creditæ,q̄ nō seruant͂ in aliis ꝯtib.de necessitate
intellexit pecuiæ crediæ i.mutuatæ,ꝑp id qđ subdit,q̄ nō seruan-
tur ī aliis ꝯtib.Nā si accepisset creditū in gn̄e,tūc oēs ꝯtus ꝯpre-
hēderent͂.l.j.s̄.eo.iō nō possent alij ꝯtus reperiri. Ideo Ia.de Are.
Odofr.& Pet.recitant lec.Io.& Azo.ał r,videlicet ꝙ ipse intellexit
spāle hic esse in mutuo respectu aliorū ꝯtuum.Et sic verbū, cre-
ditæ,accipit͂ strictè ꝓ mutuo.verbum, pecunia, accipitur largè ꝓ
omni re mutuabili.Est ergo spāle in mutuo & in oī re mutuabili,
ꝙ licèt res nō sit pn̄s,si tn̄ est soł oni parata,vr̄ transferri dn̄ium,&
ꝯhitur mutuū.In aliis verò ꝯtib.reqritur pn̄tia rei,fm eos. ¶Ad
istā lec.opp.de l.iij.§.fi.ī.de do.inter vir.& vxo.& ī.de fur.l.falsus.
§.sed & si is.vbi ēt in aliis causis & ꝯtractib.vr̄ idē.Sol.dūt ipsi, qđ
ibi res erat pn̄s,hic nō.Et istud dr̄ in ij.gl.huius l.sup ver.ñ accepe
ris.Cōtra hoc opp.ī.man.l.q negotia.Sol.hic licèt pecunia nō eēt
5 pn̄s,erat tn̄†soł oni parata:qa debitor habebat eā in marsupio,vł
in capsa.In l.verò ꝯria,pecunia non erat soł oni parata. Hoc dr̄ in
vlt.gl.circa prin.& eo mō intelligunt.l.si ꝓ mutua.C.eo.& l.si ex
ptio.eo.tit.Ista lec.fuit reprobata ꝑ Iac.Baldui.& Odof.qa dicunt
ipsi,ꝙ ēt in mutuo reqritur pn̄tia rei.l.si pecuniam. de sol.& d.§.si
iusserim.iō legunt hāc l.alio mō,vt statim videbitis. mihi nō pla-
cet nec lect.nec rephēsio.Lec.n.psupponit ꝙ alij ꝯtus nō possint
fieri,vel ꝯhi,nisi de re debita existente in pn̄tia:fallit in mutuo.Re
prehēsio verò psupponit,ꝙ ēt in mutuo reqratur rei pn̄tia.& hoc

est expresse ꝯ l.si sponsalib.§.j.ī.de iu.dot.ꝯ l si mandato meo.§.
fi.ī.mād.ꝯ.l.licet.§ j.& l.nuptura.de iu.dot.& ꝯ leges multas,quas
videbitis ī.in prosecutione mæ.Remanet ergo ꝙ ista lect. Io.&
Azo.ꝙ speciale sit in mutuo vltra alios ꝯtus,nō est vera:vnde Iac.
Bal.& Odof.sequēdo eū,legunt alio mō ,put vobis posui in sum-
mario, & in terminis,& dūt,ꝙ hæc lex ponit quædā spālia in q b.
mutuū ꝯtrahitur,licet verè nō fiat de meo tuum,quæ spālia sunt
ꝯtra rr̄as mutui,vt l.ij.§.appellata.& §.mutui.s̄.eo.Et istam lec.ex
dictis prædictorum addit dn̄s Ceruotus ad primam gl.in fi.ibi,pos
set etiam strictè intelligi,&c.& istam lect.reputo veram.

His ergo Pro intellu lr̄æ sic discussis & declaratis,venio ad
mām,& sicut hæc lex hēt tres ptes,ita habet tres
gl.q̄ ponunt tres mās,&c. Assumo primā. Dr̄ hic,ꝙ q̄dam singula
ria pcepta sunt q̄ ī hac l.ponūtur.Cōtrà imò sunt plura alia spālia,
vt de sol.l.si alieni.& l.deducta.§.nummis.ī.ad Treb.& s̄.eo.l.certi
ꝯdictio.§.si nūmos.So.dicit gl.fateor ꝯrium ꝙ sint plura. Sunt.n.
octo specialia,q̄ numerātur in gl.vt in sgl.hēs.tn̄ ista gl.vadit tm̄ in-
uolutè,q̄tum plus pōt.Sicut.n.s̄.fuit diuersitas lecturarū, ita hic ē
diuersitas istorū specialiū.Sunt.n.q̄dā spālia in mutuo respū alio-
rum ꝯtuum:q̄dam sunt spālia in pecunia,respectu aliarū rerum,
q̄dam specialia sunt in pecunia mutuata,respectu aliorum mutua
bilium,& omnia ista gl.inculcat,vt ergo ista omnia intelligantur,
separemus ea,& assumo lecturam,seu ordinem Ia.de Are.

6 Primo videamus † q̄ sunt specialia in mutuo respectu alio-
rum ꝯtuum,& primò sunt duo spālia in mutuo re-
spectu aliorum ꝯtractuū,q̄ ponuntur in hac l.fm eum.Certè hoc
ꝓcederet fm lect.Io.& Azo.quā s̄.reprobaui.nā in casib.istis esset
idem,sicut in aliis ꝯtib.vt ī.dicam.Tertiò est spāle in l.si à furio-
so.in prin.s̄ eo.fm opi. Io.istud cōcedo:tn̄ opi.Io.ibi reprobatur.
Quartò est spāle in l.certi ꝯdictio.§.si nummos.s̄.eo.vbi alteri per
alterū quæritur actio ꝯ rr̄am cōem.istud fateor, & aduerte ꝙ tex.
in §.si nūmos.in l.ij.C.per quas perso.nob. acq.non loquitur nisi
de nummis,& de pecunia.Gl.j.hic dum assignat illū casum ꝓ spāli
non declarat vtrū debeat intelligi de pecunia tm̄ strictè,an largè
ꝓ omni re mutuabili.Iac.verò de Are.vt vides,intellexit largè ꝓ
re omni mutuabili,ꝙ satis placet.Dispō.n.illius §. non est odiosa,
sed magis fauorabilis,ergo largè debet intelligi. l.talis scriptura,
7 & ibi dixi,ī.de leg.j.Quintò est speciale in mutuo,†qa tutor, & q-
libet administrator ex sola scriptura ex hac causa fit debitor,& ex
hac causa potest sibi soluere,vt ī.de adm.tut.l.quoties.§.non tm̄,
& §.sicut.qđ non est alias.l.si in emptione.§.fi.ī.de ꝯtrah.emp.& l.
v.ī.de auth.tut.Ita dicit gl.& vide gl.& Iac.de Are.not.eam quod
solū in causa mutui tutor pōt sibi soluere, & scribēdo se debitorē
facere.Dicit Cy.fortè idē esset in aliis ꝯtib.si faceret palā,& bona
fide,vt no.in d.l.si in emptione.in fi.& hoc tenet gl.in d.l.quoties.
§.non tm̄.Ego dico,ꝙ cōtra hanc gl.& Iac.de Are.est tex.expres-
sus,

ADDITIONES.

a ¶In fi.Adde Bal.in l.ij.C.de fru.& lit.expen.& in l.j.C.quādo li.ab empt.disce.& in l.con
uenticulā.C.de epis.& cle.& in l.j.C.de dot.ꝓmis.Intellige tamen ꝙ ista fictio, de qua
hic in fi.operatur liberationē à priori oblatione,non ipso iure,sed ope exceptionis. l. si
res æstimata.§.fi.de iur.do.iuncta l.si mulier debitori.e.ti.secundum Fulg.hic nisi pecu
nia fuisset in conspectu,arg.l.si pecuniam.ī.de sol.

b Pom.¶Venio ad.Et potuit esse ratio dubitandi ad tex.nostrū vtrum cōtraheretur mu
tuū necne,qa hēmus ꝙ quoties in aliquo cōtrāctu deficiunt substantialia,ꝙ nō pōt su-
stineri.§.prætium.& §.itē prætiū.Inst.de emp.mō in mutuo substantiale est, vt fiat de
meo tuum.l.j.§.appellata.& §.mutui.s̄.eo.quod hic non fiebat, ergo videbatur dicēdū
ꝙ nō possit cōtrahi mutuum.Rō aūt decidendi pōt esse triplex.Et prima, quia licet re
vera nūmos meos non acceperis,tamen ficte accepisti,quia,vt dicit tex.in fi. præsumi-
tur quod primo mihi data fuerit, & dehinc à me ad te profecta pecunia. Secunda po-
tuit esse ratio,quia regula,qua habetur,ꝙ nō cōtrahatur mutuū,nisi fiat de meo tuum
ꝓcedit in mutuo merè naturali,sed nō in naturali,cui i⁹ ciuile cooperatur.de quo in l.
nostra,quia in eo est spāle,vt dicit Bart.hic, ꝙ contrahatur mutuum , licet non fiat de
meo tuum verè sed fictè tantum.Tertia ratio potuit esse,quia paria sunt,ꝙ hēas à me
vel ab alio voluntate mea.l.si fundus.ff.de pig.l.filiusfa ī.de don. Mō hic habetur de
volun,mea,ergo sufficit,cum non sit dubium,ꝙ si à me habueris pecuniam meam, vel
ab altero de voluntate mea,quod contrahatur mutuum.

c Pom.¶Huius timore.Aduerte hic, quia Bar.expressè vult,si benè aduertatur , ꝙ data
rei præsentia,videtur tradita verè,& possessio verè acq̄sita.hoc idē voluit in ver.opp.in
ij.q.qđ quidē putat erroneū Are.in d.l.j.§.si iusserim.per tex.ibi , qui vtitur dictione,
videtur,quæ est denotatiua fictionis,in l.ossa.in fi.s̄.tit.ij.cuius opi licet posset respon-
deri ad tex.d.§.si iusserim,ꝙ dictio,videtur,non semper importet fictionē.l.si modo.&
ibi gl.& Doc.maximè Mod ī.de leg.j.& qđ hēat locum in reb.quæ propter magnitudi
nem ponderis non possunt moueri, vt dicit ibi tex.tamen ei adhæreo , vtpote veriori,
quia tex.quē alle. Bar.in d.ver.ei videtur cōtrariari l.pecuniam.ī. de sol.vbi vtitur di-
ctione,quodāmodo quæ importat fictionē.l.si me in vacuam.ī.de acq. pos.& tex.in §.
Cato.l.iiij.& ibi Are.ī.de ver.obl.Et non eundo per ambages,est text. ad literam in l.
quod statuliber.ver.fi.ī.de don cau.mortis.

d ¶Largissimè.No.ex verbis Bar.ꝙ non solum pecuniæ app.veniunt aliæ res mutuabiles
sed etiā nūmorū app.qđ no.quia à nemine hoc ponderatur,q̄q̄ contrariū teneat Sal.&
Ro.nulla de Bar.facta mentione.Pro quorū opi.cōtra Bar.est tex.apertus l.litigatores
§.qđ ait.s̄.de arb.tamē videtur quod Bar.tenuit idē qđ hic in l.nūmis.in prin.ver.ij.op
ī.de in lit.iur.Cogita tamen,quia obscurè loquitur,sed pro Sal.& Ro. videtur text. §.si
cui.l.cum hi.s̄.de transa.Et ad hæc,vide Cur.l.j.C.de prohi.sequest.in j.not. Fel. in c.
consulere,de simo.

e ¶Hæc ē lec.Quādo āt cōtract⁹ dicātur fieri palā & bona fide à tutore cū pupillo , vide
Bar.in l.frater à fratre.in ver.iij.quæro.ī.de cōd.ind.de quo meminit Imo.l.j.§. fuit q̄-
situ.ī.ad Tre.Ale in l.transactionē.in fi. C.de trāsa.Est tamē casus,vbi tutor potest cō-
trahere,in l.tutor rerum.& ibi Bart.exclamat,ff.de adminis.tut.

f ¶Ad literam.Contrariū tenet Are.in l j.§.si iusserim.ī.de acq.pos.Ale.consi 40.volu.x.

8 ſus,qđ ēt ex alia cā p̄t ſibi ſoluere,& in alia re,q̄ in pecunia in l. fi-
ſtulas §.j.ꝟ.de ꝯhē.emp.Sextò ē ſpāle,ꝙ dicit Iac.de Are.ꝙ†actio
q̄ orit̄ ex numeratione ī mutuo,de facili nouat̄,& tollit̄ ꝑ ſtipl'o-
nē ſecutā,vel ēt p̄cedentē.l.ſi ita ſtipulatus.§. Chryſogonus ꝟ. de
ver.ob.& l.cū.n.de noua.& s̄.e.l.certi ꝯdictio.§.qm̄.ꝙ ſecus eēt ī
aliis cōtractib.l ſi ſtipulatus.ꝟ.de vſur.Ita dicit Iac.de Are.& tene
9 mēti iſta notabilia verba.Tenet ergo Ia.de Are.ꝙ† licet ſtipula-
tio impediat oriri actionē ex numeratiōe,tn̄ ſtipulatio interpo-
ſita ſuꝑ alio ꝯctu vt emptiōis,& venditionis,ſocietatis,& ſimil.n̄
impedit oriri actionē ex ꝯctu,& ſic hodie cū in quolibet ꝯctu em
ptionis,& vēditionis ſubdat̄ ſtipulatio,hēm⁹ duas actiones, vnā
ex ꝯctu,aliā ex ſtipulatiōe.qđ ē multū vtile:qm̄ vna ē bonæ fidei
a alia ſtricti iuris. Eſt ne hoc verū?gl.in l.petēs.in prī.gl.C.de pac.
vr̄ velle ꝙ nō,qa ſi p̄cedat pactū,& ſequat̄ ſtipl'o de eo.nō oritur
actio ex pacto q̄tūcūque veſtiat̄.Itē ꝯ Iac.vr̄ caſus legū dicētium
ꝙ qn̄ qs dat dotē ꝓ muliere,& ſtipulat̄ eā ſibi reddi,vel paciſcit̄,ſi
eſt extrane⁹,īpedit̄ oriri actio ex numeratiōe q̄ q̄rit̄ mulieri.l.j. §.
accedit.C.de rei vxo.ac.& C.de iur.do.l.auia.ꝟ.ſolu.mat.l.quoties
† †Ergo vr̄ idē ī aliis ꝯctib.ꝙ in mutuo.qđ dicemus?aduertatis, i-
10 ſte paſſus eſt ſubtilis,& vtilis.Aſſumamus†primò, qn̄ ꝯctus p̄ce-
dit,& ſtipulatio ſeq̄t ex īteruallo,olī p̄ſumebat̄ nouatio, hodie ve
rò n̄,ſi agat̄,vt l.fi.C.de nouat.& iſta n̄ ē nr̄a mā.Si vero ſtipulatio
ſequatur inꝯtinēti,hic aduerte:qn̄q; p̄cedit ꝯct⁹ verè,& certitudi-
nariè,vt ſi vēdidi,& illud qđ deductū ē ī vēdōne,đducit̄ in ſtipl'o-
ne ſtatī,& idē ī ſimili,vt in locatione,ſocietate, & in aliis,tūc nūq̄
nouat̄ ꝯctus ꝑ ſtipl'onē,niſi exp̄ſſe agat̄.Hic ē tex.exp̄ſſus in l.duo
b ſocietatē.b in prī.ꝟ.ꝓ ſoc.gl.tn̄ đt,ꝙ ī dubio vr̄ agi,ꝙ fiat aīo nouā
di,ꝙ n̄ ē verū.Nā iura antiq̄ p̄ſumebāt ī dubio fieri aīo nouādi,
loquūt̄ in ſtipl'one,q̄ īterponit̄ ex interuallo:ſecus ī ea q̄ interpo-
nitur inꝯtinēti.l.n̄ ad ea.de ꝯd.& dem.Vn̄ in hoc teneo opi.Iac.đ
Are.Qn̄q; p̄cedit aliq̄d ꝙ p̄t eē ꝯctus ꝑ ſe,& p̄t n̄ eē ꝯctus ſm intē
tionē agētis,vt numerō,vel alteri⁹ rei tradō:tūc ſi ſtatī ſeq̄t ſtipl'o
p̄ſumit̄ numerō,vel traditio fcā cā īplēdæ ſtipl'ouis,n̄ cā celebrā-
di aliū ꝯctū.d.l.ſi ita ſtipulatus.§.Chryſogon⁹.& d.l.cū.n.de nou.
& s̄.eo.l.certi ꝯdictio.§.qm̄.nec eſt ſpāle in mutuo.vt dicebat Iac.
de Are.qa idē ī dote,vt vidiſtis,& idē puto in oīb.ꝯctib.q re ꝯhūt̄.
c Si.n.deponerē c apud te rē,vel eā tibi ꝯmodarē, & ſtatī ꝑ ſtipl'onē
ꝓmitteres eā reddere ex cā depoſiti,vel ꝯmodati,tūc oriret̄ actio
ex ſtipl'one,& p̄cedēs traditio videretur fcā cā īplendæ ſtipl'onis,
11 ea.rōne qua s̄.dixi.In aliis ꝯctib.qn̄q; p̄cedit ſtipl'o,†& ſeq̄t pactū
ſeu ꝯctus de eo:& tunc aduerte, qn̄q; ſtipl'o p̄cedēs ꝯtinet obl'o-
d nē de ꝯhēdo,qn̄q; ipm̄ ꝯctū,primo caſu d ꝯctus ſequēs iure cuiuſ
dā ſol'onis,tollit ꝯctū p̄cedentē,ſeu obl'onē.l. in numerōnib.ꝟ.de
ſol.facit ꝟ.de ac.emp.l.ſi hr̄s teſtō.Secūdo caſu,ſi q dē ꝯctus,q po-
ſtea ſeq̄tur,vel pactum oīo,& certitudinariè ē ꝯctus; nūq̄ ꝑ illum
tollitur p̄cedens ſtipl'o , niſi hoc exp̄ſſe agat̄,vt ꝟ.de conſti. pec.l.
item illa.in fi.& ꝟ.mandati.l. ſi mandato meo. §. fi.& ibi ē tex.ma-
gis expreſſus. Si verò illud, quod poſtea ſequitur , p̄t ſe hr̄e ad ꝯ-
ctū,vel n̄ ꝯctū,vt numerō,& traditio,vt s̄.dixi.tūc vr̄ fieri cā īplē-
dæ ſtipl'onis p̄ambulæ in quolibet ꝯtractu,vt d.l.ſi ſtipulat⁹.§.j.&l.
cū.n.de noua.& ꝟ.ſol.mat.l.quoties.cū ſi.Et iſtis caſib. in qb. dixi
nō tolli ꝯtractū,poterit agi ex qua cā volet.&ex vtraq; cā dicetur
12 rē hr̄e,vt in l.ſi qs an̄.ꝟ.de acq.poſ.qđ eſt multū no.vt†qn̄ qs hēt
e duo inſtr̄a fcā diuerſis tꝑib.đ eo,ꝙ ex vtroq; dicat̄ rē poſſidere,e
f vt d.l.ſi qs an̄. f Tertiò accedit ꝙ†qn̄q; ꝯtractus & ſtipl'o fit ſil',&
13 ſemel:nec alter p̄cedit alterū,vt ſi dico Titius dedit,& vēdidit mi
hi p̄ñti,& ſtipulāti,&c.tūc puto idē qđ s̄.dixi,qn̄ ſtipl'o inꝯtinenti
p̄cedit,vel ſeq̄t,vt actio ex ꝯtractu n̄ tollat̄ ꝑ ſtipul.Idē.n.ē fieri ſta
tī an̄,vel ſtatī poſt,vel ī ipſo ꝯctu,vt ꝟ.e.l.lecta. & iſtæ ſunt ſtipl'o-
nes ꝯuētionales,de qb.ī l.5.§.ꝯuētionales.đ ver.ob.p̄dicta aliqual'r
tāgūt̄ per gl. l.ſi qs cū al'r.de ver.ob.Septimò đt Ia.de Are.ꝙ ſpāle
14 eſt in mutuo,†ꝙ facili⁹ acq̄rit̄ dn̄iū rei,licèt non ꝯtrectet̄, vt l.cer-
ti ꝯdō.§.fi.cū l.ſeq.s̄.e.qđ nō placet,qa idē eēt ī quolibet ꝯtractu.
Si.n.tu hēres rē apud te,& ſeq̄t dn̄i volūtas,volētis in te trāſferre
dn̄iū,licèt nō ꝯtrectes,tn̄ efficieris dn̄s ex quacūq; cā.l.qua rōne.
§.interdū.& ibi no.de acq.rer.do.& Inſti.de rer.di.§.interdū.&ibi
ē tex.exp̄ſſus,ꝓut ibi đt ſtatī.& hoc tenet gl.s̄.de rei vend.l.hæc ſi
res.& Dy.in c.pro poſſeſſore de reg.iur.in 6.Secus eſſet in eo qui
non haberet dn̄i voluntatem.vt l.3.§.ſi rem.ꝟ.de acquir.poſ.
15 Secūdò principl'r eſt videndū†q̄ ſint ſpālia ī pecunia nume
rata tm̄,reſpū aliorū mutabiliū.Dicit Ia.de Are.Pri
mò ē ſpāle,qa p̄t dari q̄libet res æſtimata ꝓ pecunia numerata,vt
l.ſi ꝓ mutua.C.e. qđ n̄ eēt ī reb.mutuabilib.qm̄ pecunia eſt inuē-
ta ad æſtimādas res:n̄ aūt aliæ res ad eſtimādā pecuniā,vt ꝟ.de fide
iuſ.l.ſi ita fideiuſſorē.hoc n̄ placet.nā intelligo ꝙ in l. ſi ꝓ mutua.
pecunia n̄ erat parara ſol'oni,vt ꝟ.dicā in 3.mēb.prin.Scđò ē ſpāle
đt ipſe,ꝙ pecunia redacta ex p̄tio rei meæ,ꝯuertit̄ ī cām mutui,vt
l.rogaſti.in prin.s̄.e.Dic ꝙ hoc n̄ eſt ſpāle in pecunia,reſpū aliarū
rerū mutuabiliū,qa idē eſt in qualibet re, cū rō diuerſitatis reddi
n̄ poſſet:eſt tn̄ ibi ſpāle in mutuo,reſpū rl'arū ipſius mutui,vt ꝟ.di-
cam.Tertiò eſt ſpāle in mutuo pecuniæ numeratæ ꝙ n̄ p̄t dēri vſu
ra ſine ſtipula.ꝙ ſec⁹ eſt ī aliis reb.mutuabilib.C.de vſur.l. q̄uis.&
l.frumenti.& iſtud eſt verū.& hoc gl.etiam hic ponit.
16 Tertiò eſt videndū,†q̄ ſint ſpālia in pecunia numerata,ēt n̄
mutuata reſpū aliarū rerū,ſđ n̄ mutuabiliū.Rn̄.prīò
qa facili⁹ pecunia ꝯſumit̄ ſ.ꝯmixtione,vt l.ſi alieni.ꝟ.de ſo.qđ n̄ ē
in aliis reb.vt s̄.de rei vend.l.Pōponins ſcribit ſi frumentū.& Inſt.
đ re.di.§.ſed ſi duorū.Scđo eſt ſpāle,qa ī cōione, ſeu ꝯmixtiōe pe-
cuniæ n̄ īſpicit̄ qđlibet corp⁹,ſed q̄titas.l.nā & ſi fur.§.fi. s̄.e.& ꝟ.l.
ꝓx.Tertiò eſt ſpāle,qa nūmi p̄n̄t videri deduci đ ꝑte hr̄ditatis tm̄
vt l.deducta.§.nūmis.ꝟ.ad Treb.& l.cū pr̄.ī p̄n.đ le.2.Et iſtđ eſt qđ
voluit dicere gl.hic,dū đt,ꝙ pecunia ex bonis debita ꝑtem q̄libet
reſpicit facultatū,qđ n̄ eſt in aliis reb.debitis.q.d.pecunia pōt de-
duci ex qualibet parte facultatū,aliæ res viderentur ſolui de toto
p̄rimonio.& ſic gl.reſpicit ſolutionē,non ipſius debiti obligatio-
nem.Nam q̄libet obligatio perſonalis, ſiue ad pecuniam ſiue ad
aliam rem,reſpicit totum patrimonium,& non tm̄ rem debitam.
l.ſi

ADDITIONES.

a ¶Alia ſtricti iuris.Adde tu,ꝙ inquantum Bar.hic vult,ꝙ actio quæ oriretur ex ſtipulatione interpoſita ſuper contractu, ex quo oriretur actio bonæ fidei,ſit ſtricti iuris, pro quo facit gl.in l.in bonæ fid.in gl.fi.in prin.ꝟ.de eo,qđ cer.lo. & ibi eā ad hoc ponderat Pau.de Ca.& Doc.ſequuntur in hoc.Aduerte tu,quia dn̄s meus h.d.ꝙ.Doc.vn̄r errare, quia imo aſſumeret ſibi naturā actionis bonæfidei,vt dicit gl.in l.Titius.ꝟ.de præſ.ver. & voluit Bar.in l.ſi quis cum aliter.ꝟ.de ver.ob & in l.videamus.§.ſi actionē.in fi. ꝟ.de vſuc.& eſt tex.de hoc.in l.2.poſt prin.in ver parui.ꝟ.de pri. cred.vbi ſtipulatio hēt priuilegia contractus,ſuper quo eſt adiecta,quia aſſumit naturam illius contractus.l.ſi ſtipulatus.ꝟ.de vſur.Et bene hoc idem probatur in l.j §.belliſſime.ꝟ.vt le.no.ca & dum vr̄ Barto.reprobare Iac.de Are.ꝟ.per gl.in l.petēs.& in §.accedit.Aduerte,quia gl.in d.l.petens.& quod ibi dicitur,ꝓcedunt qn̄ ſtipulatio continet idem,ꝙ pactum,vt eſt text. in l.ſi pacto quo pœnam.eo ti.& dicit Bar.in l.lecta.ꝟ.eo.& ſtat rō,per l.qui bis idem.ꝟ.de ver.ob.nec §.accedit.facit in propoſito,ex quo loquitur qn̄ contractus eſt pro vna ꝑſona.& ſtipulatio pro altera.vt patet ibi.Vnde nimirum qđ fiat nouatio,iuxta Bar.in l.j.ꝟ.de nou.Sed termini Iac.de Are.ſunt diuerſi,vt patet,ideo cogita ſecūdum do.meū hic,& vide Pau.de Ca.in l.certi condictio.§.quoniam.s̄.eo.

† Clau. ¶L.quoties. Vnū no.ꝙ qn̄ ſtipulatio interponitur ſuper contractu,ſ.ꝑ agitur ex ſtipulatione,vt eſt tex in l.cū precib.C.de rer.permu.quē ad hoc ponderat Ro.in l.ſciēdū.ꝟ.de ver.ob.Ale.in l.ſi procuratori.ꝟ.de cond.cau.da.Bar.in l 2.de cōd.indeb.ꝟ. Vide in oppoſitum Are.in l.j.§.ſi iuſſerim.ꝟ.de acq poſ. Vide caſum quem ponit Pau.de Ca. in conſi.9 vbi ēt ſi non interuenit pecunia: vult tn̄ contrahi depoſitum ex confeſſione emptoris,qui tenebatur ad pretium.

b ¶L.duo ſocietatem.Adde tu,& aduerte hic,quia licet Bar.hic & magis cōiter Doc.concludant:ꝙ non præſumatur nouatio ꝑ illum tex.ꝙ tn̄ ille tex.non videtur probare ſecundum do.meum hic ꝙ ibi ſtipulatio fuerit interpoſita ſuper conuentione, ſed imo ſuper pœna,& tunc ſic intelligendo,patet ꝙ Bar.male allegat illum tex.& vide gl.ibi,ſuper ver.ita dari.& poſſet ēt dici,ꝙ d.l.non ad ea.poſſet loqui ēt in contractib. arg.l. ſeruum filij §.eum qui chirographum.ꝟ de leg.j & ſic videretur primam obligationē tolli per ſcđam.Et hoc videtur voluiſſe Bar.in l.2.ꝟ.de noua.vbi ſi Titius promiſerit mihi in inſtrumento centum,computato eo,ꝙ in alio inſtrumento mihi dēbat, ꝙ videt̄ fcā nouatio obligationis,de qua in alio inſtrumento.Neque aliquis dubitat Bar. ibi bene dicere,& de iure Dig.id procedere.Et ſatis hoc videtur perſuaderi per l. qui bis idem. ꝟ.de ver.ob.Et tamen vt dixi,omnes dicunt,ꝙ valet,per d.l.duo ſocietatē.& ſi diceres ꝙ imo in d.l.duo ſocietatē.eſt caſus intelligendo ꝙ fuerit adiecta ſtipulatio ſuper conuētione.Rn̄ ꝙ etiam intelligendo ſic,tamen ibi eſt caſus contra Bar. Nam tex.ibi dicit,ꝙ ſi duo contraxerunt ſocietatem,& demum ſubdit ponendo deciſionem,ſed qm̄ non ita eſſent ſtipulari,& ita dari fieri ſpondes,ſi ita facta non eſſent,vigiuti dari. Dicit ibi tex.ꝙ agitur actione pro ſocio,non ex ſtipulatione,ergo à contrario ſenſu,patet ibi,ꝙ ſi illa verba continerentur in ſtipulatione, & ſic fieret commemoratio præcedentium, ageretur ex ſtipulatione,non pro ſocio,& ſic ibi videtur caſus contra Bar.hic, ſecundū Fran.Pepi.qui tamen dixit non recedendum à Bar. ¶Quod non eſt verum. Contrariū videtur tenere expreſſe in l.ſi pupillus.§.fi.ꝟ.de nou.in l.qui bis idē.in l.ſcire.in l.qui vſumfructum.de verb.obl.Sed ſolue ex ſuis diſtin. poſitis in dd.ll.& vide concordantias eiuſdem.

c ¶Si.n deponerem.Adde tu,& aduerte hic,quia dn̄s meus perpendit Bar.hinc videri cōtrarium,in dictis ſuis,in exemplo hic poſito,& in præcedenti, vbi ſi præcedat contractus certus,& ſequatur incontinenti ſtipulatio,ꝙ non fiat nouatio,& tamen in hoc exemplo eſt contractus certus,& fit ſtipulatio incontinenti,& fit nouatio. Tn̄ poſſet ꝓ ſaluatione dici,ꝙ s̄ in j.conclu.loquatur in contractib.qui perficiuntur conſenſu.vt vēditionis,& ſimilium,& in hoc exemplo de depoſito.qđ loquitur in contractib qui perficiuntur re.Et hanc diſt.videtur ēt ſenſiſſe Fulg.hic,& Pau. de Ca. in §.Chryſogonus. Et pōt eē rō,quia vbi agitur de contractu,qui perficitur re , traditione rei pōt ſe hēre ad contractum,& nō cōtractū,vt qa ſimpliciter tradatur cā implendi ſtipulationē d.l. nō omnis.in prin.ꝟ.eo.ſed in contractib.q cōſenſu celebrantur,non eſt ſic de cōſenſu, igitur &c.& tn̄ iſta ſaluatio,non placuit dn̄o meo hic, quia nos non poſſumus intelligere Bar.in hoc caſu,qđ loquat̄ certitudinariè de cōtractib.q re cōtrahunt̄,ſed de actu q poſſet ſe habere ad cōtractū,q perficeret̄ re,ergo oportet qđ dū Bar.ponit iſtud exēplum ꝙ ita dēat intelligi,vt conueniat caſui,de quo ipſe loquitur. Vnde ſcđo mō pōt intelligi ꝙ loquatur,quando traditio præceſſit ſimpliciter,& incontinēti ſtipulor mihi reddi ex cā depoſiti,vel commodati. Nā hoc caſu impediretur actio ex traditione,& in hoc verificentur verba Bar.in iſto exēplo,qa traditio cenſebatur fcā ex cauſa depoſiti,vel cōmodati.& ꝑꝑ ſtipulationem,iō orīretur ex ſtipulatione. Vel tertio,qđ fuerit fcā traditio expreſſe ex cā depoſiti,vel cōmodati,& incontinenti adiecta fuerit ſtipulatio,qa hoc caſu impediretur actio ex traditione.quaſi videretur facta ad implendā ſtipulationē,& ita verificetur qđ đt Bar.in hoc exēplo. Nā hoc caſu pōt quodammodo conſiderari vnus contractus,ergo non mirū ſi in contractu depoſiti eſſet adiecta ſtipulatio,non orietur actio ex depoſito,ſed ex ſtipulatione.l.ſi ita ſtipulatus fuero. cum l.ſeq.ꝟ.de nouat tamen hoc contra hanc ſaluationem videtur, ꝙ ſi exprimatur cā traditionis,ergo perfectus eſt cōtractus in ſe,ergo non cā implendi ſtipulationem. Ad hoc tamen reſponderi poteſt,ꝙ imo ēt ad idē probatur per tex.in l.ſi ita fuero §.fi. ibi,mutuam pecuniam.& tn̄ cā implendi,ibi dicitur numeratio Secunda tamen ſaluatio magis placuit domino meo.Et licet Bar.loquatur per verbū,ſi deponerē. ō eſt,qa illa traditio pōt ſe habere ad cōtractum non ꝙ velit dicere,ꝙ proprie deponerem, ſeu quòd ſimpliciter tradam.Cogita,& adde,quæ hic notaui ad Ale.

d Pari.¶Primo caſu.Vide Are.conſi.40 & conſi.6.vbi pulchra ponit,& conſ.28.

e ¶Poſſidere.Adde ꝙ iſtud non videtur procedere qn̄ ſcđa venditio fcā fuit ſub eo p̄rio & ſub ea forma,ꝓut prima,qa ſecunda venditio non valeret,ita dicit Pa. de Ca.in l.qui bis idem.ꝟ de ver.ob.quod eſt no.ſecundum Ale.ad ea,quæ dicit Bar.hic.

f ¶Si quis ante.Vide Ale.conſi.22.ad fi.vol.3.

l. si fideicommis. §. tractatum. s. de iudi. & l. j. §. si hæres. ad Treb.

17 Quartò ē vidēdū, † q̄ sint spālia ī mutuo. ꝯ rōnes ipsius mutui. Rn̄. in mutuo ciuili merè, vel ī mutuo ciuili, cuinā coopaṫ, dic vt l. 2. in fi. s. e. & in l. 2. C. e. In mutuo verò merè nāli, n̄ ē qtēdū aliqd spāle, qa illud ꝯhiṫ ſm rōnes mutui. Est tn̄ qddā mutuū nāle, cui iꝰ ciuile coopaṫ, & in hoc reperiṫ spāle: qa ꝯhitur mutuū, licet verè non fiat de meo tuū, vt in duob. casib. hic positis, & in l. rogasti. in prin. s. eo. & in oīb. casib. in qb. mutuū recōciliaṫ qđ dic, vt dixi in d. l. ij. §. appellata. Sumus expediti de primo.

Veniamus ad scdam ptē. Dr̄ hic, Si iussero debitorē meū tibi soluere, obligaris, & ē spāle ī mutuo. Cōtrà, j. de don. īter vir. & vxo. l. 3. §. fi. & l. falsꝰ. §. sed & si is. đ fur. Dicit gl. ibi erat res pn̄s, hī vero siue sit pn̄s, siue n̄. Videte dn̄i. ī l. 3. đ don. īter vir. & vxo. n̄ dr̄ q ibi res fuisset pn̄s. l. 3 ibi subaudiaṫ p gl. Itē in l. 3. §. j. & ī l. nuptura. j. đ iure do. expsse dr̄, q ibi r̄s n̄ erat pn̄s, & erat alius ꝯtꝰ, q̄ mutui, & tn̄ ꝯhiṫ mutuū. n̄ ergo vr̄ dicēdū, q ī mutuo

18 sit spāle. Huiꝰ ergo gr̄a ē † vidēdū, qn̄ debitū mihi ab vno pt̄ ꝯuerti ī aliud đbitū đbēdū mihi ab alio. Et hic ē aduertēdū, aut illud đbitū đ nouo ꝯhēdū pter ꝯhētiū volūtatē ꝯhiṫ: tūc si reqrit ꝯtrectationē, đ necessitate reqriṫ q res sit ī pn̄tia, vt l. falsus. §. sđ & si is. j. đ fur. Si vero ꝯhiṫ ſm ꝯhētiū volū. tūc p viā delegationis, & stipul. n̄ ē dubiū q pt̄ fieri, vt ī toto ti. de noua. Si vero p aliū ꝯtū fiat, tūc si qdē post iussum fcm̄ đbitori meo q soluat, secuta ē solo, ēt ex īteruallo, tūc vigore ipsius solonis nouus ꝯtus ē celebratus, & noua oblo. hoc pbaṫ j. de vsur. l. si stipulatus. ī prin. & de ver. ob. l. Iulianus. §. j. nec reqriṫ q tpe facti iussus res sit in pn̄ia. vt d. ll. Et sic ēt ītellr̄ l. 3. §. fi. j. de don. īter vir. & vxo. Idē ēt eēt ī mutuo, vt hic. Nā ex hoc q debitor meus tibi noīe meo numerauit, q̄riṫ mihi actio. l. certi ꝯdictio. §. si nūmos. s. e. l.; n̄ pcessisset iussus, multo magis si pcessisset. vt videtis, ī hoc tn̄ ē spāle in mutuo, q illa solone fcā q̄ritur dn̄o directa tāq̄ p ipsū directo numeratū eēt, vt hic. In aliis vero ꝯtib. n̄ sic, sed tanq̄ fcm̄ eēt p pcuratorē suū. Si vero q̄ris anq̄ sit solo secuta. si qdē pcessit solus iussꝰ de soluendo, ille tn̄ cui dēt fieri solo, nullā de hoc pmissionē recepit, tūc ille nullo mō oblaṫ qa hoc ē mandatū simplex, q pt̄ p mādātē reuocari qn̄cūq;, vt l. si iure. §. si qs dederit pecuniā. j. đ do. & l. si cū Corneliꝰ. j. đ sol. Si vero ille, cui dēt fieri solo, đ hoc pmissionē habuit, tūc si qdē cā quare illi dēt solui, ē talis, q̄ pt̄ īpleri ī qualibet re exēplū ī dote: dos. n. pt̄ ꝯstitui ī pecunia, in reb. mobilib. īmobilib. & ī iurib. tūc statī pfectꝰ ē ꝯtus, qa illa oblo, q̄ illi q̄sita ē ex pmissione, cedit ī cām dotis, vt j. de iur. do. l. cū pr̄. & l. 3. §. quoties. & l. si pr̄. §. j. & l. nuptura. & l. si spōsalib. §. j. e. ti. vbi ē bonus tex. declarās hāc rōnē. Idē ī aliis ꝯtib. ea rōne. Quidā sunt ꝯtus, q n̄ pn̄t ꝯhi, nisi ī certis reb. vt mutuū, qđ reqrit res q̄ ꝯsistūt in pōdere, numero, & mēsura, tūc qa illa oblo, q̄ ē illi q̄sita, n̄ ꝯsistit ī pōdere, numero, vel mēsura. nō pt̄ dici mutuū eē ꝯtū, ar. l. q negotia. j. mād. nisi pecunia eēt soloni parata. Ita loqṫ hæc lex, tūc. n. illa pecunia fingiṫ mutuata. Mō hēs intellm̄ huius passus. Ex hoc apparet ītellr̄ eorū, q̄ tota die fiūt. Ego

19 † dico cāpsori, a vel mercatori, q soluat tibi illud, b qđ debeo tibi, p ptio pānorū, vel ptio libri, sum ego à te liberatꝰ? Rn̄. si qdē ille cāpsor pmisit tibi, ista pmissio q̄ hēs, cedit loco solutionis pecuniæ, & ego sum liberatus. l. si pupilli. §. j. j. de so. Facit j. mād. l. iter cās. §. abesse. mutuū tn̄ n̄ ꝯheret, nisi pecunia eēt soloni parata, vt s. dixi. Si vero mercator n̄ pmisit tibi aliqd, sed solum dixit tibi q tibi solueret, nō sum liberatus, vt p3 ex supradictis: iō si mercator cederet foro, q in Tuscia appellaṫ fallire, posses iterum recurrere ꝯ me primum debitorē. Sumus expediti de isto secundo passu.

20 Veniamus ad tertiū † passum. Dr̄ hic q debitū ex vna cā, pt̄ ꝯuerti ī debitū ex alia sola ꝯuentione. Cōtra, j. mā. l. q negotia. vera sol. est, q ibi pecunia nō erat parata solutiōi, hic sic. Rō ē, c qa ad hoc vt sit mutuū, reqritur q sit res q̄ ꝯsistat ī pōdere, numero, vel mēsura, vt l. 2. s. e. Itē scitis qđ legis fictio se non porrigit ad impoīe, vt l. q ad certū. in fi. j. loc. & l. si pr̄. s. de ado. nec fingiṫ super re, q̄ nō est, vt l. quoties. j. de noua. & l. eum qui ita. §. si de ver. ob. Si igitur pecunia nō extaret, nō posset fingi pecunia mihi data, & à me ad te profecta, qđ reqrit hæc l. Contra hoc op. qđ ēt si pecunia non eēt solutioni parata, ꝯhiṫ mutuū, vt l. si ex ptio. C. e. Sol. hæc ē veritas, q in mutuo nāli, pcedit qđ dixi s. mutuū vero ciuile ꝯhiṫ p stiplonē, nec reqrit rē, merito ibi mutuū p stiplonē ꝯhitur, licet res non sit soloni parata. Et idē in dote. Licèt n. res non sit solutioni parata, tn̄ ꝯhitur dos, & oblo dotis, qa liberatio, q̄ tibi obuenit ex cā pambula, est sufficiens ad ꝯstituendam dotē, vt j. de iur. dot. l. si sponsalib. §. j. sed qn̄ res eēt solutioni parata, fingereṫ data in dotē. Qn̄ vero res nō eēt solutioni parata, tūc liberō cedit in dotē. Ista aūt liberō non cedit in cām mutui, qa reqriṫ res ꝯsistens in pōdere, numero, vel mēsura. Et idem in aliis ꝯtractib. q re pficiuntur, & in qb. nō pn̄t cadere noīa debitorū, sed corpora. ¶ Op. & vr̄ q reqratur psentia rei, vt l. si pecuniā. j. de sol. Sol. verū ē quo ad hoc, vt dicaṫ fcā vera traditio: sed ad fictā solutionē, vel traditionem sufficit rē paratā soloni, licet nō sit psens, & ex hoc vr̄ hic ficte acqsitū dominium. ¶ Cōtra hoc op. de tex. huius l. ī primo casu, vbi dt̄, quis meos nūmos nō acceperis. Rn̄. ibi nō accepit verè, sed fictè sic. ¶ Vlt. op. de l. si p mutua. C. eo. gl. dt̄, q illa potest intelligi ſm pdicta: aut res erat solutioni parata, aut non. & q dicit res intellige. i. pecuniā. Nā alia res, licet sit parata solutioni, in ea non potest ꝯhi mutuum, ideo nō potest fingi à me ad te profecta. quod non requirit

ADDITIONES.

a ¶ Campsori. Adde Ang. in l. qui vsumfructum. j de ver. ob. Bal. in l. fi. in aliquibus lect. C. de no. Sal. in l. si filius. j. ad mace. Ange. in l. sciendū. j. de ædi. edi. Pau de Ca. cons. 48. inci. in cā, quæ vertitur Lucæ. Et tu pro intellectu Bar. hic, vide Ale. in cons. 10. in vers. non ob. alleg. in contrarium. in 2. vol.

Pom. ¶ Vide Ale. consi. 10. in 2. vol. & cons. 159. eo. vol. & cons. 94. 3. vol. Ale. cons. 4. vol. 4. cons. 105. eo. vol. Pro clara intelligentia huius q. est præmittendum, quòd nouatio est genus continens sub se nouationem in specie, & delegationem, vt est de hoc glo. ord. in rub. j. de noua. & tenet Cy. in rubr. C. de noua. & quòd delegatio proprie, & vere est quando tria concurrunt. Primò quòd ille, qui pro me promittit, sit debitor meus. Secundò, quòd tanquam debitor meus promittat. Tertiò, quòd clarum sit, quòd interueniat stipulatio, & tria copulatiue requirit. arg. l. quamuis. §. si mulier. el 2. j. ad Velle. quem Pau. & Doc. ibi sequuntur. & quòd ad hoc vt dicatur delegatio, requiratur quòd ille, qui pro me promittit, sit debitor meus, tenet expresse glo. in l. si Stichus. j. de noua. vno autem ex his deficiente, non erit proprie delegatio, sed improprie, vel potius nouatio. vnde apparet, quòd Bar. non loquitur in propria, & vera delegatione, cum non appareat, vtrum iste mercator, vel campsor esset debitor meus. Item præmittēdum est l. fi. C. de nou. secundum magis communem sententiam Doc. & Bal. l. pecuniam quam j. eo. ti. & Imo. in l. pe. j. de præt. sti. non habere locum in delegatione, licet tenuerit cōtrarium Sal. hic. His ergo præmissis, quòd tria, de quibus s. requirantur in verā delegatione, & quòd in ea non habeat locum d. l. fin. sed etiam quòd per illam tollatur hodie omnis obligatio, licet expresse hoc nō agatur, satis clare patet, quòd q. Bar. non loquitur in delegatione, cum nō appareat vtrum iste mercator, vel campsor, vt s. dictum est esset debitor meus, quia licet pro me promiserit, quòd tn̄ non potuerim liberari, nec etiam ex capite nouationis. licet millies potuerit valere nouatio, cum hodie per eam, propter d. l. fi. non tollatur obligatio prima, nisi expresse hoc agatur. q non fuit pn̄ti q. & ita tenent cōiter doēs hic, contra Bar. licet contrarium tenuerit defendendo Bar. hic Are cons. suo 5. inci. in cā, & puncto ad me transmissis. Spe. in ti de ob. & sol. §. sequitur. cir. prin. & Bar. in l. 2. C. de exec. rei iu. Vide quia materia est frequens, nec pro hac remanet penitus discussa. Pro veritate tamen habenda, facias quinque princip. q. j. sit q si fui debitor meus, & iussero Titio promittere quæ debeo, & expresse sit actum inter nos. q fiat nouatio, q ego liberor, tex. est iuncta gl. l. vbi quis. j. de consti. pec. & in l. si Stichum §. fi. & in l. si is cui. l. § à te. j. de no. & in l. si debitor tuus j. de sol. & in l. fi. C. de nou. quòd ēt ratione probatur, licet enim per pactum nudum non fiat nouatio. l. itē illa. in fi. j. de const. pec. tamen si expresse hic ageretur, fieret, vt voluit Bar s. ver. 2. casu, & in l. j. ver. sed quæro. j. de nou. sequitur Bal. in l. rescriptum. § si pacto. s. de pac. Secunda sit, q iussero Titium tibi promittere, quæ debeo, qui tamen non erat debitor meus, & sic per superius dicta non potuit habere locum delegatio, nec ēt expresse actum est, vt tolleretur prima obligatio, & sic non potuerit habere locum nouatio, q ego nō liberor, quia cēsetur accedere obligationi meæ, tanq̄ fideiussor, vt est gl. in Auc. de fideiu. §. j. & q nō liberor, est gl. §. argentariorum. in d. Auc. de fideius. Et in his terminis pro hac opi. consuluit Bar. in cons. inci. Titius promisit mihi. & per illam glo. Dicit Bal. in l. frustra. C. de non nu. pec. q si cāpsor promittit debitum meum creditori meo, q ego non sum liberatus. Item voluit Ang. in l. sciendū. j. de ædil. edi. per gl. l. Titia. §. idē rn̄dit. in glo. 2 j de ver. ob. Tertia sit q si iussero Titio, q soluat tibi, quæ ego dēo, ipse aūt promiserit, ego n̄ liberor. Contra Bar. hic tex. est l. si debitorē. j de nou. & tenuit Pau. de Ca. hic & in d. l. delegare. & cons. 45. & in l. qui vsumfruct. vbi etiam Alex j de verb. oblig. Quarta sit q sit verius in veris terminis delegatiōis, quæ sit, vt s. q ego liberor, qa est delegatio. Sal. in d. l. quamuis, §. interdum j. ad Velle. cum persona in delegatione interueniens sit, nō solū tanq̄ psona promittens, sed ēt tanq̄ res data in solutum. l. si sponsalib. j. de iur. do. & licet sit alia res quæ dētur, cum ex ea sit volente creditore, qa illud ex ea, alio volente creditore solui pōt, l. 2. s. e. & solutione eius qđ dētur tollitur omnis obligatio. isti. qui mo. tol. obligatio. Et in istis terminis procedit opi. Bar. q̄ ēt ita declarat Bal in l. 2. C. de exc. rei iudi. Alex. l. qui vsumfr. & Ang. & Imo. in l. pe. j. de præt. stip. hoc tenet late Ale cons. x. vo. 2. inci. visis dispositionib. limitat procedere conclusionē, vt non procedat toties, qn̄ tibi promittere iubebam breui fugiturum, aut breui discessurum, quia tunc ego non liberabor, & in veris terminis delegationis, vel saltem tenebor de dolo, tex. in l. si cum dotem. §. si mulier. & quæ ibi no. Bal. An. & Imo. j sol. mat. & ibi idem dicit Imo. qđ si in breui post factā promissionem aufugit, qđ psumitur quod ego sciuerim. Quinta sit qđ qn̄ non sumus in his terminis delegationis, qa non concurrunt s. dicta, ego nō liberor, puta q non esset debitor meus, quem tibi promittere iusseram. nec ēt fit nouatio cum expresse non sit dictum per d. l. fi. C. de nou. Et in istis terminis Bal. male loquitur. Istud tamen non procederet, quando aliud esset de consuet. quia tunc q̄uis non essemus in veris terminis, nec expresse dictum esset, vt fieret nouatio, tūc liberabor. Tex. l. 2. C. de consti. pecu. & in §. pen. iuncta gl. in Auc. de fideius. & ita tenet hic Fel. & Cum in d. l. delegare. tamen necesse esset probare consuetudinem, & factis non creditur, nisi probetur. Scdo nō procederet qn̄ is, quem iussi tibi pmittere, promisisset tibi acceptanti loco, & nomine creditoris, qa per ista verba censeremur egisse, vt fieret nouatio. Ita ad literam dicit Bal. l. 2. C. de exe. rei iudi. per tex. in d. l. delegare. in verbo, vice sua. Et ita tenet Cu. in d. l. delegare. & in d. l. q vsumfr. Ale, cōs 10. & Lud Ro. hic, qđ cōfirmatur ex eo, qđ tenet Bal. in l. si. in pe. qō. C. ad l. Fal & in l. Mæuia. in prin. j. sol. mat. contra quod tn̄ facit, q isto casu non dicar liberatus, qa licet p ista verba, loco & vice debitoris, inducatur nouatio, per d. l. delegare, tamen non induceretur p nouationē hodie, per d. l. fi. C. de nou. liberatio, nisi expresse hoc agatur, & ita tenuit melius considerans Pau. de Ca. cōtra istam limit. d. l. q̄uis. § interdum. j. ad Vell. Tertiò non procederet, qn̄ fcā tibi pmissione cōtra eū, quē tibi promittere iusserā, restituisti instrm̄ debiti, qa tūc absque eo q essemus in veris terminis & absque eo q expresse actū esset, vt recederetur à prima obligōne, tn̄ liberarer, ar. l. Labeo. ff. de pac. & ita tenet in terminis. Bal. in d. l. 2. C. de execu. rei iudi. Quarto non procederet, qn̄ is quē pmittere iussi, non promittit tibi ex eadē cā, ex qua ego erā obligatus, sed ex variata, tūc ēt sine stipulatione pmi tendo, per stipulationē liberor. Ita tenet Fran de. Albe. l. si sponsalib. §. j. j. de iur. do. quem simpliciter sequitur Are. hic. Quinto non procederet, quoties is quem iussi tibi promittere, facta promissione, scripsisset in libro rationum, & facto te certiore ratum habuisses, tunc enim ēt liberares. Et ita tenet Io. And. in addi. Spec in ti. de depo. super rubri. quem sequtur Ang. hic, & Pau de Ca. & Alex. in l. qui vsumfructū. & Paul. in l. si cum fundum. s. de pa quod tamen non est sine dubio. Per istam. n. ratificationem non fit vera delegatio, ergo non liberor, per supradicta, qđ tene menti.

b Paris. ¶ Tibi illud. Vide Bar. in rub. extra. de depo. late Moder. hic Soci. in l. qui vsumfructum. de ver. ob. Deci. consi 107.

c Pom. ¶ Rō est. Adde Ale. cons. 33. 3. vol. & Are. cons. 41. Bal. consi. 28 in j. par.

21 requirit hæc lex.licet Iac.de Are.dixerit ꝯrium,& malè, vt s. dixi,
Expeditis. † ergo ꝑdictis ē vidēdū, qualr debitum ex vno
ꝯctu possit ꝯuerti in debitū ex alio. Et aduerte,
qñq; q̄rit̄ vtrū deuoluat̄ in aliud debitū:ita,ꝙ ꝑ primū nō tollatur:
& tūc si qdē est ꝯctus,vel quasi ꝯctus vl'is,vt mandatum oīum bo-
norum administrationis,vel tutelæ,vel neg.ge.vel societatis,& sic
tunc deuoluit̄ in aliud debitū,vt l.diuortio.s.de neg.ge.& j.man.
l.si remunerādi.§.apud Iul.rñ.2.cum si.Si verò ē ꝯctus quasi spālis,
tūc reg.ē,ꝙ in aliud debitū ex alia cā nō ꝯuertit̄,si primū nō tolla-
tur,qa nihil ad me dr̄ ꝑuenire durāte obl'one prima.d.§. apud Iul.
a fallit si interponeret̄ stipl'o aīo nō nouādi.l.si stipulatus.in prin.j.
de vsur.& l. duo.j.ꝓ soc.Fallit ēt in ꝯstituta[a] pecunia,vt l.itē illa.in
fi.de ꝯsti.pec.Si verò q̄ris,an primū trāsfundat̄ in fm:ita, ꝙ primū
tollat̄ tunc ꝑ stipl'onē sine dubio p̄t fieri.l.j.j.de nou.Per alium ve
ro ꝯctū dic.Aut est ꝯctus,q p̄t ꝑfici interuētu cuiuslibet rei,& tūc
p̄t fieri,vt d.l.si sponsalib.§.j.qa liberatio,q̄ ex prima cā obuenit,ce
dit in cām scdi ꝯctus:idē si esset ꝯctus nouus,q celebraret̄ solo ꝯsē
su,dū tñ hoc agat̄,vt prius tollat̄,vt l.si mādato meo.in fi.j.man.Si
verò ꝯtractus,q de nouo ꝯstituitur,reqrit certas res,vt puta res ꝯ-
sistētes in pōdere,numero.vl' mēsura:& tūc aut illę res extāt sol'o
ni paratę,& p̄t ꝯuerti in aliud debitū,vt hic:aut nō extant, & tunc
secus.d.l.q negotia.j.man.Sumus expediti de text. & gl.suis iuxta
theoricā,restat vt reducamus ad practicā.Et primò ē vidēdum, qñ
22 isti ꝯct⁹ celebrant̄,& de hoc ꝯficit̄ instrm.Ponamus ḡ, † ꝙ notari⁹
b ꝯfecit instrm mutui,in quo dixit ꝙ Titius dedit,& mutuauit[b] Sem
pronio centum:ego debitor volens reprobare instrm adduco te
stes,q ꝓbāt ꝙ tpe ꝯctus nulla pecunia interuenit, vtrū ex hoc in-
strm reddit̄ falsum?Rñ.ꝙ nō:qa ista verba,dedit,& mutuauit, pñt
verificari nō solū in numeratiōe , sed ēt in delegatione debitorū,
vel in ꝯuersiōe vnius debiti,in cām mutui.Casus ē hic , vt ī l.certi
ꝯdictio.in fi.s.e.Debeo ergo ego debitor formare articulos, ꝙ nō
interuenit numeratio:nec aliqd ex istis actib.qb. ꝯhitur mutuum.
Sed si notarius diceret,dedit,& numerauit,tunc diceret falsum,qa
verè non interenit numeratio, sed alius actus ꝯstituēs mutuū.Sed
c q̄ro,[c] notarius † dixit in instr̄o ꝙ talis fuit ꝯfessus se habuisse cētū,
23 q̄ habuit & recepit in pñtia mei notarij,& testium , debitor ad re-
probādū instrm ꝓducit testes,q dñt ꝙ pecunia bñ fuit ibi,sed non
viderūt ꝙ debitor receperit eā,dico ꝙ ex hoc instrm nō redargui
tur de falso.Nā si pecunia erat pñs, verè p̄t dici habita,& recepta:
d.l.si pecuniam.de sol. & d.§.si iusserim.& s.dixi. non tamen dicat
† †notarius numerauit,nisi intercesserit numeratio.Dico ēt,ꝙ si fue
rit alteri numera.pecunia,rectè p̄t dicere notarius, ꝙ habuit & re
cepit,ex quo fuit numerata in sui pñtia.l. falsus. §. sed & si is.j. de
24 fur.& l.si ꝓcuratori pñtis.de ver.ob.†Iuxta ꝑdicta q̄ro, cū ī istr̄o
ꝯtineat̄,ꝙ debitor habuit & recepit,& debitor ad reprobādum in-
strm,& ad sui defensionē ꝓducit testes,q dñt , verè ipse habuit &
recepit,sed statim reddidit ipsi creditori.Certè ex hoc īstrm ñ red-
dit̄ falsū,qa verè haūit,& recepit. Sed an ex hoc reddat̄ ꝯct⁹ inuali
dus?Et vr̄ ꝙ sic,qa qñ tu mihi das statim receptur⁹ , ñ videris dare
cū ad me nullū ꝯmodū ꝑueniat.l.q sic.de sol.videbitis in l. si tibi.j.
e.Aduerte,reus ad sui defensionē p̄t ꝓducere testes ꝑdictos ad tri-
plicē fi.Primò ad dđm īstrm falsū,& hoc ñ p̄t, vt dictū est. Scđò vt
dicat instrm verū,tñ ꝯtēta ī eo esse inualida , ꝑ d.l. q sic.tunc dēret
reus facere articulos ꝯcludētes duo. Prīò ꝙ pecuniā sibi datā statī
reddidit,& ꝙ hoc agebat̄ inter eos anq̄ daret,vel tpe don. ꝙ redde
ret,& tūc datio ē nulla,vt d.l.q sic.Ex eo.n.solo ꝙ illud,qđ accepit,
reddidit statī,ñ reddit̄ instrm īualidū,qa forte ex mera liberalitate
25 reddidit.l.si qs duo.đ sol.†Tertiò p̄t dicer̄ re⁹ tradōnē sibi factā, sꝫ
se liberatū solutiōe,qa īꝯtinēti reddidit.Sed reiciderem' ī dubōnē
illā,q̄ gl.ponit ī l.cū qd.s.c. vtrū illa sīplex redditio videat̄ aīo fcā
soluēdi,vl' donādi,vel q̄l'r,ē tñ ꝯ eū ꝑsumptio,qa nō ē verosil'e, ꝙ
statī ex ꝯctu voluerit obl'ari,& liberari.l.ñ ad ea.de ꝯdi.& de.vñ ad
ꝑsūptiōes,& īdicia eēt reccurrēdū,vt dixi ī d.l. cū qd. Vltimò vos
d scitis,[d]† ꝙ qdā sunt ꝯctus,ī qb.reqrit̄,ꝙ res soluat̄,vl' pecunia, vt ꝯ
26 ctus cessionis,vt l.ꝑ diuersas.& l.ab Anastasio.C.man. Pone ḡ ꝙ q̄
titas,q̄ dēret numerari,eēt multū magna,forte florenorū x.milliū,
& nō reperit̄ ita bñ pecunia de facili,q̄ ibi ponat̄ ī pñtia, ꝙ ē reme
di ū,vt appeat numerō?Rñ.qdā sunt ꝯctus, q reqrūt pecuniam nu
meratā, vl' al's res ꝯsistētes in pōdere,numero,vel mēsura,tūc nō ē
nisi vnū remediū.s.ꝙ ego numerē tibi cētū,& tu illa numerata do
nes mihi,& ego iterū numerē,& tu mihi iterū dones,& sic de sin-
gulis vsq; ad q̄titatē ꝑfectā.d.l.si qs duos.j.de sol.In ꝯct.vero,ī qb.
nō reqrunt̄ dictæ res,sđ implēt̄ iteruētu cuiuslibet rei, īter quos ēt
puto eē ꝯctū emptiōis,& vē.lꝫ.n.in p̄tio reqrat̄ pecu.numerata,vt
l.j.j.de ꝯh.em.tñ ꝓ illo p̄tio p̄t solui q̄libet res æstimata.l p̄tij cā. C.
de rescin.vē.iō tūc erit tale remediū:primò ꝙ tu cedēs, seu vēdēs,
ꝯstituas te meū debitorē in tota illa q̄titate,postea vendas mihi ꝓ
toto p̄tio qđ p̄tiū tibi soluo,cū te ab illa obl'one libero.Vel possem
tibi delegar̄,aliquē,quē meū facerē debitorē in tota illa q̄titate, &
illū sic delegatū liberares , qñ tibi postea actu soluā, vt apparet ex
27 hac lege,& ex s.dictis.Vltimò hic dr̄,†ꝙ requiritur, ꝙ pecunia sit
sol'oni parata:qūo ꝓbabitur?Rñ.ex qualitate ꝑsonarū,vt l.si vero
§.q ꝑ rei qualitate.s.q sat cog.Quid.n. si erat magnus cāpsor , vel
e magnus mercator?Certè ꝑsumit̄,ꝙ hēat illā pecuniā in promptu,[e]
vt j.de in diem addi.l.cum qui.§.melior.in gloss in verbo,facilior.

ADDITIONES.

a ¶In constituta.Adde secundum Fulg.quod etiam fallit,si creditor iurauit super actione rius competente ad delationem aduersarij in iudicio.l.si duo patroni.§.si quis iurauerit.& ibi Bar.iuncta l.sed si possessor.in verb.vtilis.j.tit.proxi.

b ¶Mutuauit.Adde vltra hic dicta per Ale.Bal.consi.28.incip.in quodā instrumento.lib.3. vbi vide de his quæ hic Bar.dicit,& in d.l.prædia.& Alex.consi.35.lib.j.

c Pom.¶Sed quæro.Circa primā qō.Bar.Adde,qđ similē differētiā inter verbū,mutuauit, & numerauit,facit ipse Bar.in l.certi condictio,§.si nummos.circa finē. & ibi no.s.eo.Et pro ista decisione facit quod voluit in fortiorib.terminis Bal.l.3 C.de fid.instr.dicens qđ dato ꝙ pecuniæ essent ibi in pñtia in bursa,& tamen nō interuenerit numeratio, & notarius conficiens instrumentum dixerit,mutuauit,& numerauit,qđ non excusabitur.ꝙ no,ex hac aūt doctrina habes colligere.Primò,ꝙ verbū,mutuauit,appositū in instrumēto notarij,potest verificari in mutuo vero,& naturali, & in mutuo ciuili interueniēte aliquo actu ex his,quib.pōt contrahi mutuum,vt puta debitorū delegatione.Secundò, ꝙ si appositum fuerit verbum,numerauit,qđ nō poterit verificari,nisi in mutuo mere ciuili.Et circa primā cōclusionem,cū qua trāsit Pau.& Alex.licet tenuerit contrariū Bal.l.si ex pretio.C.eo.& male,cū trāseat cū Bar.in d.rub. C.de fi.instr.adde bene facere regulā. qua cauetur,ꝙ quoties profertur à notario verbum,qđ pōt duob modis intelligi,& vno modo efficitur falsarius,alio modo excusatur , ꝙ debet intelligi eo mō quo excusat̄. Ita Bal.in l.j.C.de sacros.eccl.In dubio.n.potius debet præsumi error & ignorantia,q̄ dolus in notario.Bar.in l.quoties.3.no.j.de hær insti.& est bonus tex.in l.qđ adhibitus.in fi.C. de his qui sibi ascri.Secundū regulam,qua dicitur,qđ probatio falsi debet de necessitate cōludere,vt est gl.l.iuris gentium.§.qđ fere.ver.approbetur.s.de pac. & ibi no.Bald. Ang.& Mod.Bal.in l.Imperator.s.de sta.ho.Salic.l.de tutela.C.de in integ.rest.mi. Alex. cons.7.inci.viso processu inquisitionis.& consi.78.inci.viso testamento.

† Clau.¶Tamen dicat.Hoc dictum commendat Bal.in c.dudum.de ele.

d Pom.¶Vos scitis.Circa scđam.Adde ꝙ Bar.tenuit cōtrariū l.prædia.j.de acq.pos.& male,cum sit de hoc gl.in l.si ex cautione.& ibi Bar & doc.in l.aduerso.C.de non nu.pec.& cōiter tenetur hic per doc.in d.l.filius,& l.si ita stipulatus §.Chrysogonus.j.de ver.obl. per Cano.c.si cautio.de fi.inst.q̄ limita,nisi stylus & consuetudo esset apponere verbum numerauit,ēt non interueniente numeratione, quia tūc excusaretur notarius à falsitate. Ita tenet Bal in d.rub.ver.quid ergo.& idem in c j.in titu.de feu.cog.& idem in l.j.C.de confes.Cano.c.2.de fi.instr.refert & sequitur Ale.cons.233.inci.visa facti narratione.Bar. in l j.in fi.prin.s.ꝙ quis.iur.consuetudo.n.ē iniqua,excusat à culpa.glo.c.cū venerabilis. de consue.c.denique 4.di.Ro.cons.166.incip.videtur prima facie. Bart.l.si pignore.§.fi. per illum tex.j.de pig.ac.Et ꝙ consuetudo,qualiscūque sit,excuset à culpa, tenet Anch. consi.172.inci.iure scripto,de quo no.Ale.cons.319.inci.& pro inuestigatione prædictorum.2.vol.per Bal.l.ex his verbis.C.de testa.milit per eundem in l.j.& d.l.si ex pretio.C. eo & l.si ex cautione.C.de non nu pec.& in c qm̄ contra falsam.per Inn.de proba.& in l.2.§.fi.s.e.vbi voluit notarium excusari,quando dicit,talis confessus est habuisse centū mutuo,dāte,& numerāte tali,secus vero si vsus fuisset gerundio,dicēdo,Titius cōfessus est habuisse cētū mutuo à Sempronio,dādo,& numerādo ea , qa tunc non excusaretur, sed teneretur de falso qđ no.& vide Bal.cons.224.in j.par.vide Ale. consi 94.in 3.vol.& in 10.cons.vol.2 Barb.cons.9.volu.j.& cons.37.eo.volu.Card.cons.7. vbi inducit ad pulchrum casum.Ale.cons.158.vol.2.Soc.cons.267.& cons.21.Ista solu.licet teneatur cōiter per omnes Mod.ꝙ in d.l.qui negotia.non extabat pecunia,tamen nō mihi placet, quia si bene aduertatur,in tex.ibi,& in periculo eius,forte extabat.Nec ob.sol.Alex.dicentis, ꝙ bene extabat,sed apud alium,quia ē multiplicare diuinationes ad illam l.& quia text. nō fundat se vtrum extarent. nec ne , sed quia debitū ex vna cā conuerti non potest in cām mutui,nudo pacto,& quia id,qđ habet locum in duab.personis, non habet locum in vna,ergo non est bona ista sol.cum sibi repugnet text.in multis.Nec ēt est bona solu. Ia.de Bel.d.l.qui negotia,q̄ tꝫ late hic sequēdo Christo.ꝙ ibi erāt abñtes, & iō non pōt conuerti,cū nō possit haberi fictio breuis,inanis,quæ requirit̄,vt hic,qa scđo rñdet̄,vt s.& qa lꝫ ñ possit hr̄e locū fictio statim inter abñtes.l.q decē.§.idē rñdit.j.de sol.pōt tñ hr̄e locū ex interuallo,nec ēt ista ē bona sol.Ful.dicit,ꝙ aliud statutū sit ab Vlp hic, q̄ ibi ab Africano,qa tm̄ ē dicere,ista corrigit illā,qđ ē fugiēdū.Nec ēt ē bona sol.ꝙ ibi ñ cōuertit̄ in cām mutui,qa si primo erat obl'at⁹ actiōe bonæfidei & cōuersiōe,fuisset obligatus actiōe stricti iuris,& ꝑ hoc fuisset ei ꝑiudicatū,cū plura priuilegia hēant actiōes bonæfidei,q̄ stricti iuris,vt s.l 2.§.fi.& in l.certi cōdō.s.e.Nec ē bona sol ꝙ dñs ñ cōsenserat,qa imo cōsensit qa ibi tex.loqt̄ de pacto qđ ē duorū, vel pluriū in idē cōsensus.l.j.s.de pac & qa nisi cōsensisset,vanū fuisset dubitare,cū nullū sit dubiū, ꝙ non potuisset esse mutuū, nisi eo cōsentiēte.Vnde tu solue aliter , ꝙ iō ibi nō potuit cōtrahi mutuum, quia loqtur in mutuo cōfessionato.Qđ patet,qa dicit,ꝙ miserā epistolā,ꝙ quidē bene nō pōt cōuerti in cām mutui.qa verba harū,nō inducūt obligationē,sed ꝓbōnē.gl.in d.l.si ex pretio.Vñ si vellemus dicere,ꝙ ꝑ solutionē confessio conuerteretur,esset necesse confiteri,ꝙ ex verbis harū,induceret̄ obligatio, & per cōsequēs nullæ fictiōes.Vel dic, ꝙ iō ibi nō conuertitur,quia vbi fundat se lex,fiebat nuda pactio,hic aūt stipulatio.nec obst.si dicatur,ꝙ hic ēt fit nuda pactio,cū vtatur verbo,conuenit,quod importat nudū pactum,quia dicit,ꝙ imo importat stipulatioem,per l.seruus ea.j.de ser.export. & in l. pacta nouis.C.de pac.Pro ista sol.facit tex.in d.l.si ex pretio. quæ ita in proposito distinguit,C.eo.tit.qđ no.quia non inuenies ita ample discussum.

e ¶In promptu.Adde ꝙ cū Bar.cōiter trāseunt alij,quib.Pau.de Cas.addit,ꝙ in deposito præsumetur pecunia solutioni parata,vt est de mente Iurisc.in l.qui negotia.in ver. nec simile.& in l.certi condictio.§.fi.s.e.quia aliàs delinqueret depositarius,nisi cōseruaret. hoc Ale.intelligit procedere,n si translatum esset dñium in depositarium, quia tūc cessat ratio sua.l.Lucius la j. & l.die sponsalitiorum.j.deposi.

LEX XVI.

Si socius. Pecuniam meā alteri debitā possum mutuare , sed alienā nō,sine dñi voluntate.h.d.Duo ponit,vt patet ex summario.secunda ibi,quòd si.Et not.qđ dixi summario.

LEX XVII.

a Cum filius. Filio existente in studio de æq̄tate subenit̄, vt agere possit, licet patri actio ꝯpetat.[a] † h. d.
1 Quæro,quid est dictū,ex ordinario iudicio?dicit gl.ꝙ dēt intelligi, id est,officio iudicis,vt l.si cui,j.de ꝯd.& dem. Quod not. quia vbi lex dicit,extraordinario iudicio, dēt intelligi officio iudicis. Alij dñt,ꝙ hic competit vtilis certi condictio,quod pōt satis sustineri, cum vtrunque remedium sit extraordinarium ex æquitate.

ADDITIO.

a Clau.¶Competat.Not.ꝙ debitum ex causa studij,& debitum ex causa dotis æquiparantur,vt dicit notabiliter Bar.in l.j sol.mat.

LEX

LEX XVIII.

1 *Error in causa contractus, quando impediat translationem dominij. nu. 4.*
2 *Actum ab vna parte quando inspici debeat.*
3 *Error in specie contractus, impedit contractum.*
4 *Consumptio, rei licet reconciliet dñij translationem, non tñ reconciliat ꝯtractū*
5 *Dissensus partium à contractu, quomodo probetur.* (inualidum

Si ego. Error in specie ꝯtus, ĩpedit ꝯtū, & dñij trãslationẽ, q̃ recõciliat ꝯsumptione secuta, & q̃ ad dãdã petitionẽ, seu actionẽ, inspicit̃ recipiẽtis intẽtio: q̃ ad dandã exceptionẽ, ĩspicit̃ aĩus dãtis. h. d. ista l. q̃ ẽ multũ pulchra, & notabilis. ¶Op. ꝙ error cãæ ñ impediat trãslationẽ dñij, vt l. cũ in corp⁹. de acq. re. do. Sol. đt gl. hic erat certũ, ꝙ volebat trãsferre dñiũ ex alia cã, q̃ ex do
a natiõe. Certè ista ꝯtinet diuinationẽ. a Vñ alij dñt, ꝙ ibi cã añ solõ nẽ pcesserat, hic verò sĩl⁹ & semel, cũ tradõne oriebat̃ cã. Hec solõ
1 bñ ĩtellecta pt eẽ vera. Q̃d. n. hic dr̃, ꝙ † error in cã impedit trãslationẽ dñij, ĩtellige vbi tradõ ñ tẽdebat ad liberõnẽ: sec⁹ si tẽderet ad liberõnẽ. Tũc. n. fauore liberõnis error in cã nõ ĩpedit dñij trãslationẽ, vt in l. ꝯria: sed hic solõ ñ tẽdebat ad liberõnẽ. Et hoc ẽ q̃d voluit dicer̃ gl. ꝙ ibi ꝓmissio, vl̃ debitũ, pcessit. q. d. ibi solõ fiebat ad liberõnẽ. Et hoc tꝫ Ia. de Are. Old. verò ĩ l. ꝯria dicebat, ꝙ ibi loquit̃ qñ ambæ cãæ tendebant ad eundem effectum: hic verò tendebant ad diuersos effectus. quæ sol. posset esse bona quo ad prin. l. non quo ad finẽ, iõ tene pcedentẽ sol. Qñ autem error impedit trãslationẽ dñij, vl̃ ñ, tãgã ĵ. e. l. ei⁹ q in ꝓuincia. & plenius tãgit̃ ĩ l. j. s̃. de off. pc. Cesa. ¶Scdõ op. de l. si repetẽdi. C. de ꝯd. ob cãm. vbi
2 † dr̃ ꝙ illd̃, ꝙ ab vna pte agit̃, ñ dꝫ ĩspici. So. verũ ẽ ad sui cõmodũ, sđ ad sui incõmodũ bñ ĩspicit̃, vt hic: nã q̃tũ ad dãdã actionẽ, ĩspicit̃ aĩus accipiẽtis, q ẽ ꝯ eũ: q̃tũ ad dãdã exceptionẽ ĩspicit̃ aĩus dãtis, q ẽ sĩl̃r ꝯ eũ. ꝓ eo ãt ñ ĩspiceret̃, l. ꝯria. Aduerte ğ, ꝙ in hac l. dẽs
3 ꝯsiderat̃ q̃nq;. Primõ spẽm ꝯct⁹, & ista ĩpedit pp errorẽ cãæ. Scdõ
4 dñij trãslationẽ. & ista † ẽt impedit̃ pp errorẽ cãæ. Tertiõ † ꝯsum-
5 ptionẽ, & ista recõciliat dñij trãslationẽ nõ aũt recõciliat ꝯtũ inualidũ pp dissensũ, vt hic, sicut ẽt ñ recõciliat ꝯtũ ĩualidũ pp nõ ꝯsensum de rigore, vt vidistis in l. si à furioso. s̃. e. Quartõ est ꝯsiderãda actio: & in hoc inspicit̃ aĩus accipiẽtis, inq̃tũ facit ꝯ eũ. Quintõ est ꝯsiderãda exceptio, & in hoc inspicit̃ aĩus dantis inq̃tũ facit ꝯ eũ, & iõ in duob. vltimis casib. huius legis, ñ orit̃ exceptio, quia neutrius aĩus tendit ad hæc. ¶Quærit gl. sup prima pte legis, si pecunia nõ ẽ ꝯsumpta, an ꝯ vẽdicantẽ possit opponi exceptio? gl. đt
b ꝙ sic, & bñ. & ẽ casus in l. si tibi dederim. b ĵ. de don. ¶Quæro qũo poterit apparere de isto dissensu? R̃n. si q̃dem ptes sunt ꝯcordes, in hoc ꝙ dissenserũt, ñ ẽ dubiũ, & tũc stam⁹ certo. Si verò sũt discordes, qa reus đt, ꝙ ab initio fuit datũ aĩo donãdi vtroq; ꝯsentiente, actor verò dicit, ꝙ dedit aĩo mutuãdi, certè tunc erit necesse ꝙ ꝓbet̃ dissensus, aliàs statur ei q̃d verosimile ẽ, vt l. quoties in stipulationibus. & ibi no. de ver. ob. & l. inter stipulantem. §. j. eo. tit.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Diuinationem. Hanc tamen solutionẽ, quã reprobat Bar. hic vt diuinatiuam, tenet ipsemet. l. j. ver. opponitur ad hanc solutionem. s̃. de of. pc. Cæsa.
b ¶Dederim. Adde Ang. & Bar. in lectura antiqua, tenẽtes cũ gl. & etiam Pau. de Ca. & Raph. Cu. in d. l. si tibi dederim. & Ale. hic, licet aliqui contra.

LEX XIX.

1 *Actus agentium, non debet operari vltra eorum intentionem.*
2 *Donationis causa datum, causa mortis potest reuocari.*
3 *Factum promissum quando certum est intra tempus fieri non posse, licet sit actio nata, tamen exactio impeditur.*

a Non omnis. a Actus † numerationis, nõ operat̃ vt qs ob
1 ligẽt̃ vltra intẽtionẽ agẽtiũ. h. d. Priõ ponit dictũ. Scdõ illud ꝓbat p duo exẽpla. Scda ibi, nã & is. Tertia ibi, &
b cũ pecunia. No. ꝙ dixi ĩ sũmario. Scdõ no. b ꝙ datũ cã † donõnis,
2 cã mor. pt reuocari, c &c. ¶Quærit̃, † q̃d si intra tp̃s icẽpit eẽ certũ,
c te facere non posse, an añ tp̃s potero agere? Dicas sic br̃. Q̃nq;, pp
3 non factũ intra tp̃s volo agere ad certã pecuniã. Q̃nq; volo agere ad interesse, qa nõ factũ. Primõ casu licet ante diẽ sit purificatum debitum, qa certũ ẽ ante diẽ fieri non posse, & sic est nata actio, tñ superest dies qui exactionẽ impedit, vt l. in illa stipulatione si calẽdis. de ver. obl. & in l. cum stipulatus sim mihi. eo. tit. & sic pt intelligi hic. Sed si volo agere ad interesse, tunc aut volo petere interesse, quia non inchoatũ, aut quia non factum. l. si stipulatus essem abs te. & l. stipulationes non diuiduntur. §. plane. & l. continuus. §. item qui insulam. de ver. ob. dic vt in prædictis habes.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Non omnis. Facit l. obligationũ substantia. ĵ. de act. & obl. & l. verum. & l. qui iniuriæ. ĵ. de fur. Ad istam tamen regulam vide Bar. l. si absentis. C. e. ti. & eundem l. si procurator. in fi. appar. ĵ. de condic. indeb.
b Pom. ¶Secundõ no. Vide Ang. & Alc. in l. 2. ĵ. de leg. j. vide gl. c. vbi periculum. ver. decem diebus. de elec.
c ¶Reuocari. Adde dũ in gl. ponitur casus, qñ donantẽ pœnitet, quod reuocat̃ donatio, ꝙ illud venit limitandũ, nisi donans sine hærede decedat, quia tunc pœnitentia donantis donationem non infringeret ſm Alex. qui allegat An. in disp. sua, incip. Astensis miles. per l. j. ĵ. qui sine manu. ad li. perue. & idem not. Ang in l. circa. §. sicuti, ĵ. ad l. Fal. & in l. q. Romæ. §. Flauius. vbi dicit hũc casũ esse inauditũ, & sub hoc casu reuocationis ex pœnitẽtia dicit ẽt Ale. cõprehẽdi posse casum singularem, quẽ ponit Dy. in l. Stichũ qui. de leg. j. vbi dicit, sicut testõr volũtariè alienando rẽ legatam, vr̃ reuocare legatũ. l. fideic. §. si rẽ. de le. 3. ita & eodẽ mõ alienando volũtariè rẽ cã mortis donatã, qa donõ cã mortis, post celebrationẽ, r̃r accedit naturæ legatorũ, l. Marcellus. §. j. de d|o. cã mor. Et hoc dictũ dicit ſm Bul. Ale. fore aureũ. Cui adde inq̃tũ tangit, an p superueniẽtẽ inimicitiã reuocet̃ donõ cã mortis, no. p Spe. in ti. de do. §. j. ver. q̃d si aliq̃s Bar. Quid aũt si ille, ad quẽ feudũ deuolui dẽbat, tanq̃ ad ꝓximiorẽ cõsenserit, ꝙ detinẽs feudũ illud donaret remotiori in gradu, q fuit ingratus cõsentiẽti, & copulauit inimicitias secũ, an ille q cõsensit, possit reuocare donationem tanquam ipse fecisset mortuo donatore? Bal. consuluit quòd sic, eius consi. 449. lib. 4. inci. nobilis vir.

1 *Consumptione facta per recipientẽ, vel per aliũ, mutuũ & solutio recõciliantur.*
2 *Mutuum & solutio reconciliantur consumptione, & quare.*
3 *Pupillus soluens debitum naturaliter & ciuiliter, non repetit.*
4 *Pecunia soluta per pupillum si est perdita, vel non conuersa in vtilitatem debitoris pupillus liberatur.*

1 §. Si pupillus. Consumptione facta p † recipientem, vel per alium, mutuum & solutio reconciliant̃ h. d. Diuiditur in tres partes. Primõ loquit̃, qñ pecunia est consumpta p recipientẽ. Scdõ, qñ p aliũ. Tertiõ ponit, vnã regulã ĝnalem. Scda ibi, qua pp. Tertia ibi, nã oĩno. Not. q̃d dixi in summario. Se-
2 cundõ no. rõnem quare † reconciliet̃ mutuum consumptione, & solõne. Certè qa facto tradentis vr̃ ad ꝯsumẽtem puenisse, vt hic
3 in tex. ibi, ad eum qui accepit, &c. Opp. & vr̃ ꝙ pupillus † possit repetere, vt l. interdum. ĵ. de cond. inde. Solu. ibi soluit debitum naturaliter tm̃, hic debitum vtroq; iure. ¶Quæro, dr̃ hic facto eius peruenisse. q̃ro vtrum intelligat̃ facto tradentis, vel recipiẽtis? Gl. variat. Veritas est, ꝙ intelligat̃ facto dantis, sicut dicimus cum mutuum recõciliatur vsucapione. l. qui alienam. ĵ. de don. cau. mort.
4 Secundõ q̃ro, † quid si pecunia est perdita, & non conuersa in vtilitatem recipientis, an pupillus liberetur, vel obliget debitorẽ? Gl. ponit opi. vr̃ q non, quia pecunia erat pupilli, ergo ei perit, vt l. pignus. C. de pig. act. In ꝯrium est veritas. s. ꝙ pupillus liberetur, & habeat debitorem obligatum. Nam secuta consumptio operatur id, q̃d dñij translatio à prin. s̃. e. l. si filius. sed si ab initio dominium esset translatum, sequerentur prædicta, ergo &c. & hoc videtur sentire gl. 2. ĵ. de condic. indeb. l. indebiti. §. sed & si nummi.

LEX XX.

1 *Verba in contractibus impropriantur*
2 *Pactum si in donatione apponitur, seu modus, non est proprie donatio.*
3 *Pecunia credita ex necessitate, dicitur improprie credita.*
4 *Datum vt reddatur danti, an & qñ operet̃ dominij translationem in recipiẽtẽ.*

Si tibi. Donatio, in qua aliquod pactum apponit̃, & pecunia q̃ spontanea voluntate non creditur, nõ dr̃ propriè donatio, vel creditum de rigore: secus de æq̃tate. h. d. in summa. Not.
1 ꝙ verba, † q̃ nõ possunt accipi in ꝯctib. ſm propriam significatio
2 nẽ, accipiunt̃ ſm impropriam. ¶Scdõ nota, ꝙ qñ † in donatione apponitur pactum, seu modus, nõ ẽ ꝓpriè donatio. Tertiõ not. ꝙ
3 † qñ credit̃ de necessitate pecunia, & sic sponte q̃s alienã fidẽ nõ sequitur, non dr̃ ꝓpriè credita pecunia, sed abusiuè vt hic, ita dẽt ĩtelligi q̃d dixi ĵ. e. l. 2. in fi. & l. si is cui. §. fi. de so. Op. de l. q id q̃d. §. j. ĵ. đ do. So. ĩtellige illã ſm istã; vt ñ fiat donõ ꝓpriè, sed impropriè.
4 Op. ꝙ nõ transit dñium in accipiẽtẽ, vt l. q sic. ĵ. de sol. † Sol. aliq̃d dat̃ hoc acto, vt danti reddatur, aut apud eum, cui primõ datur, ẽ remansurum aliq̃d cõmodũ, & tunc in eũ transfert̃ dñium, lꝫ reddere teneat̃, vt l. seruus. ĵ. sol. mat. & hic. Licet. n. reddat, tñ ille cui reddit, obligatur ex mutuo ad reddendũ. Si verò apud eũ nullum est cõmodũ remansurũ, tunc ĩpedit̃ dñij trãslatio. d. l. q sic. & ibi p Ia. de Are. & ibi plenius dixi. Sed si translatio in dantem fieret spõte, non coactè, valeret indistinctè. l. si quis duos. de solu.

LEX XXI.

1 *Creditor tenetur partem debiti confessatam recipere, & de dubia litigare.*
2 *Iudicis boni est lites dirimere.*
3 *Particularẽ solutionem factam à debitore, quando teneatur creditor recipere.*
4 *Creditor, qui debet habere centum, cogitur totam summam petere, ne causa continentiæ diuidatur.*
5 *Creditor inuitus dicitur recipere debitũ, quando deponitur propter debitorem*

1 Quidam existimauerunt. Creditor † tenetur
a partem debiti cõfessatam recipere, de parte verò dubia litigare. h. d. in summa. Not.
2 ꝙ dixi in summario. ¶Secundõ not. † ꝙ boni iudicis est lites diri-
b mere. b Op. ꝙ quis non compellatur recipere particularẽ solõnẽ. l. tutor.

ADDITIONES.

a ¶Partẽ. Adde quod hic probatur, quod si quis in libello petat decẽ, & probat de quinq;, debet reus in illis condemnari, & ab alijs absolui ſm Pau. de Castr. hic, allegando no. per. Cy. in l. vnica. C. de lit. conte. nõ. Bal. in l. qui vas. in prin. ĵ. de furtis. Cano. in c. j. de litis contest. Tu adde Bar. cons. 270. libr. 4.
b ¶Dirimere. Adde post Ale. inq̃tũ concludit post Pau. de Cast. ꝙ causa suadẽte iudex põt cogere partes ad cõpromittendũ, ar. l. æquissimum. ꝙ idẽ voluit Bal. consi. 127. in c. dominãtib. lib. 3. vbi ẽt dicit, ꝙ ille, in quẽ compromissũ est, si timet scandalũ oriri, potest ex abrupto pronunciare & eadẽ die, potest toletrantur propter publicam vtilitatẽ, & ille qui fallit ne fallatur, vtitur prudentia, non calumnia, vt l. fi. C. de pond. & auri. & l. cum pater. §. Titio. de legat.

l.tutor.§.Lucius,de vsur.Sol.vera est,ꝙ ibi totũ debitũ erat liqdũ, hic pars liquida,& pars dubia erat.¶Cõtra hoc op.de l.fi.qb.mo.
a pi.vel hyp.sol.Sol.ibi erant plura debita. a vñ põt debitor soluere vnum integrũ,hic verò erat vnũ tñ debitũ.Vñ nõ admittit̃ parti-
3 cularis sol'o,nisi pp dubiũ litis euentũ,vt hic.Dicas†ergo aut sunt plura debita,& tunc cogit̃ creditor vnũ accipere absq; alijs,qđ intellige qñ integrũ offerret̃.d.l.fi.qui.mo.pi.vel hy.sol.Per hoc apparet ad qđ ẽ vtilis inuestigatio.l.scire dẽmus.ĵ.de ver.ob.q̃ dicit, ꝙ tot sunt stipl'ones,quot sunt res noĩatæ.tunc.n.q̃libet põt solui de per se.Et idẽ diximus in l.2.3.4.& 5.de lega. 2. Si verò est vnum tñ debitũ,& tunc aut pars debiti ẽ liqda,& pars nõ:& tunc cogit̃ creditor recipe particularẽ sol'onẽ, dummõ pars illa tota offerat̃,
b vt hic.& hoc cã minuẽdarũ litium.Aut totũ b debitũ ẽ liqdum,& nõ admittitur pticularis sol'o,vt hic,& ĵ.de vsur.l.tutor.§. Lucius. Fallit in l.cum hr̃s.§.itẽ si decẽ.ĵ.de statul. & hoc fauore libertatis. Itẽ fallit C.de col.fun.pñ.l.placuit.lib.11. fauore eorum q ad tribu
c ta c soluẽda tenent̃.Quæro,†qđ eẽ,si creditor,q tenet̃ recipe r̃ cen
4 tũ,vult petere tñ d decẽ;debitor vult,ꝙ agat ad integra centum,an
d creditor debeat cõpelli ad hoc:& an cogat̃ e tota centum recipe-
e re?vr̃ ꝙ sic,ne cãẽ ɔtinẽtia diuidat̃,C.de iud.l.nulli.& l.j.s̃.de qui.re. ad eund.iud.ea.facit l.si idẽ cum eo.s̃.de iur.om.iu.& l.cum q̃dam
5 puella.eo.ti.& ibi fortè dicã.¶†Quæro quõ cogat̃ creditor accipe re debitum,cum in inuitũ beneficiũ,nõ cõferatur, vt ĵ.de reg.iur. l.inuito.Rñ.ꝙ illa pecunia poterit offerri,& postea peribit periculo creditoris.l.qui decem.in prin.ĵ.de sol.Ita dicit gl.& bene.

ADDITIONES.

a ¶Plura debita.Sed quid,si vnum est principale,aliud accessorium,vt sortis, & vsuræ,an vnum potest solui sine alio,Alb.de Ros.hic tenet,ꝙ non,per d.l.tutor.§.Lucius,idem tenet Sal.in l.j.C.de sol.sequitur Ale.qui alleg.ꝙ no.gl.in l.vsuras.in fi. C.de vsur.Bald.in l. sed & si alia.ĵ.de cõst.pec.& l.acceptã,in 18.q.C.de vsur.& in l.si tradõ.in 6. q.de ac.emp.
b Pom.¶Aut totum.Vide Ale.l.si mihi,& tibi.de leg.j.
c ¶Tributa.Adde secundum Bal.hic non idem esse in collectis.
d Petere tantum.Adde tũ,& vide de hoc per eundem Bar.in l.commodato.§.duab.ĵ.com mo.Ale.de Imo.in l.cum quædam puella.s̃.de iur.om.iud.§.fi.& in l.scire debemus.ĵ.de ver.obl.late per Maria.in c.dilecti,arg.29.q.3.ver.circa tertium.extra,de libel.obla.
e Paris.¶An cogatur.Limita,vt per Cepo.caut.146.ad fi.& caut.257.& vide aliqua pulchre in ista materia per Aret.in l.2.§.& literarum.ĵ.de ver.obl.l.j.de acq.hære.& in l.si mihi,& tibi,in prin.

LEX XXII.

1 *Aestimatio vini debiti,a quo tpe incipiat crescere,an à tpe moræ,vel tẽpore li. cõte.vel cõtractus,nu.4.de tpe contesta.litis,nu.5.de tempore sententiæ,nu.6.*
2 *Argumentum de tempore ad locum,& econuerso,bonum est.*
3 *Quod,est relatiuum substantiæ.*
7 *Aestimatio vini,vel frumenti debiti ex cõtractu guarentigiato,an possit cresce re post instrumentum confectum propter moram,remissiue.*
8 *Aestimatio rei,quando debetur iure actionis inspicitur tempus contractus nec vltra crescit.& nu.13.*
9 *Aestimatio rei,si debetur officio iudicis,& mora sit cõtracta tempore celebrati contractus promissionis,seu obligationis,attenditur tempus contractus.*
10 *Mora si nõ fuit cõtracta tempore cõtractus,& præcessit litis contestatio, inspicitur tempus moræ,si non præcessit,inspicitur litis contestatio.nu.11.*
12 *Sententiæ tempus in æstimatione,quæ fit per iuramentũ in litem,inspicitur.*
14 *Iudex non condẽnat in alio,quàm sit petitũ,nisi ex causa necessitatis.nu.16.*
15 *Ad æstimationem deuenitur per officium iudicis in obligatione dandi.num.18.*
17 *Libellus in materia huius legis quomodo formetur.*
19 *Arbitrariis in actionibus feruntur duæ sententiæ.*

a Vinum. a Ista est famosa lex & bona, & Repetentes recitant hic mãm,q̃ ponit̃ p gl.in l.ĩ hac. de triti. Ego aũt ero ɔtentus solũ examinare,q̃ hic ponũt̃ p gl. mãm aũt plenius dicã d.
1 l.in hac.vbi gl.ponit,& h d. Aestimatio†vini debiti incipit crescere à tpe moræ .ſm vnã lect.vel à tpe lit.ɔtest.ſm aliã,& hr̃ ɔsiderõ
b loci b vbi dẽt solui,vel vbi petit̃.h.d.¶Diuidit̃ priò dicit hñdã rõnẽ æstimationis pp tp̃s.Scđõ,pp locũ.Scđa ibi interrogatus.Gl.ponit
2 casũ ĩ teris,iõ dic,vt in ea.No.ꝙ† de loco ad tp̃s,vel de tpe ad locũ,licita ẽ argumentatio. sic in l.fi. ĵ.de tritic. Hæc lex hẽt duas lec.Pria ꝙ ɔsideret̃ æstimatio à tpe, quo petitũ ẽ ĩ iudicio litẽ ɔtestãdo, & hoc dñt quidã,& tenẽt, vt rñsio aptet̃ interrogationi,q̃ d tpe lit.ɔtesta.q̃siuit.de tpe vero petitionis ex iudiciũ nihil dt.Alij ĩtelligũt,ꝙ ɔsideret̃ tp̃s,qđ petitũ ẽ ẽt ex iudiciũ,& l3 tex.hoc ñ exprimat,tñ ipsi subaudiũt. Et ita gl. ponit casũ,tñ de hoc ñ curo.qa q̃cũq; lect.teneas ad idẽ tp̃s reducit̃ pp sol'ones ɔriorũ.s.vt inspiciamus tp̃s moræ : & iõ vt ɔria bñ aptemus ad tex. ꝓsequamur istam lecturam,ꝙ inspiciat̃ tp̃s moræ.¶Op.qñ mutuũ dat̃ dẽt reddi aliud,ñ idẽ,vt s̃.eo l.2.ĩ pñ.sed hic dr̃,ꝙ illud idẽ vinũ
3 petebat̃,dũ hic dt, vnũ qđ mutuo,&c.cũ†qđ sit relatiuũ substãtiæ vt no.C.de sent.q̃ ꝓ eo qđ iter. ꝑfe.l.j.in gl.in ver. ꝑferũt̃.& Instit. de inut.stip.§ alteri.Sol. Quidã exponũt, qđ.i. quale. Vel dic verius ſm Iac.de Are.& alios,ꝙ idẽ vr̃ peti,l3 petat̃ ĩ gñe suo,pp oĩmodã similitudinẽ,vt dixi vobis s̃.e.l.2.ĩ pñ. ¶Scđõ op.hic dr̃,ꝙ p iudicẽ & sic ĩnuit,ꝙ iudicis officiũ intẽret̃. Cõtra,imò ɔpetit certi ɔdictio vt s̃.eo.l.certi ɔdictio.in prin.Sol.expone p iudicẽ.i. mediãte iudi-

ce Et ista sunt dicta Ia.de Are.¶Venio ad apparatũ,qa dixi ꝙ dẽt ĩspici tp̃s moræ.Obstãt huic lect.q̃dã iura,q̃ dñt ĩspiciẽdũ eẽ tp̃s ɔtus.Itẽ q̃dã alia iura,q̃ dñt inspiciẽdũ eẽ tp̃s litis ɔte.Itẽ q̃dã alia iura,q̃ dñt inspiciendũ eẽ tp̃s soĩæ, vñ de quolibet p ordinẽ opponamus.¶Op.ꝙ ĩspiciat̃ tp̃s ɔtus.l.cũ qs.de ac.& ob.Sol.ibi dr̃,ꝙ ĩspicit̃ tp̃s satisdõnis,hoc ẽ tp̃s appositũ ĩ satisdõne,quo ille debuit soluere,cuius diei lapsus ɔstituit dbitorẽ ĩ mora,& sic ɔcordat cũ ista qa ĩspicit̃ tp̃s moræ,& hæc bona.vel dic,ꝙ hic loqt̃ in reo,ibi in fideiussore,q̃ obligauit se eo tpe,quo mora rei pcesserat: vñ merito ĩspicit̃ tp̃s ɔtus,qa tpe ɔtus iã erat mora ɔta.& hoc tãgit gl.ver. q̃ti tũc.¶Venio ad gl.magnã,q̃ diuido ꝓ clariori ĩtellc̃u ĩ quatuor ptes.Priõ,assignat vnã oppositionẽ,q̃ inspiciat̃ tp̃s li.ɔtest.& si nõ sufficiat tp̃s petitionis ex iudicialis.Scđõ assignat aliã oppositionẽ, ꝙ inspiciat̃ tp̃s ɔtus.Tertiò redit ad primũ,& iterũ opponit.ꝙ inspiciatur tp̃s ɔtest.iõ istã ptẽ cũ prima simul iungã in recitãdo eã. Quartò,ponit practicã huius legis,quõ dẽat formari libellus. Secunda ibi,sed certe tp̃s dati mutui. Tertia ibi, sed ſm hoc fortiter.
4 Quarta ibi,sed q̃ro.¶Op.†& incipio à secunda parte,& vr̃ ꝙ dẽat inspici tp̃s ɔtus.s̃.eo.l.cũ quid.Sol.Quantum ad bonitatẽ vini intrinsecam, vel alterius rei mutuatæ, tp̃s ɔtus inspicitur, vt ibi.sed quantum ad bonitatẽ extrinsecã inspicitur quanti plurimi valuit à tpe moræ,vt hic.¶Secundò ad idẽ op.ꝙ inspiciatur tp̃s ɔtus,vt ĵ.de noua.l.fundum Cornelianum.Sol.ibi æstimatio fuit principaliter promissa,vñ petebatur iure actionis,hic vero vinum dẽbatur, & æstimatio veniebat iudicis officio. ¶Tertiò op. ꝙ inspiciat̃ tp̃s ɔtus,vt l.datio,alias incipit,rõ.§.si p vẽditorẽ,ĵ.de ac.emp. Solu. dicebat Marti.ꝙ ibi loqt̃ in ɔtib.bonæfidei,hic in stricti iuris:Hęc sol.nõ placet.nã in ɔtu emptionis periculum deteriorationis ptinet ad emptorẽ,si venditor non est in mora.l.j.ĵ.de pericu.& ɔmo. rei vend. sed ſm hoc periculum pertinet ad venditorem,etiam añ morã.Vnde alij,vt Dy.& Pet.dicunt,& hoc ẽt sequebat̃ Cy. & Iac. But.& exponunt ibi tp̃s quo venit.s. tradẽdum,vt sic non dicat de tpe ɔtę venditionis,sed de tpe quo dẽt fieri sol'o,vnde ɔcordat cũ ista.Ista sol. est q̃dã diuinatio.Tñ Gul.de Cug.dt,q̃nq; ille,qui tenet̃ ad vinum,seu ad aliã q̃titatẽ,ñ vult illud tradere,tũc hr̃ æstimõ illius pluris,qđ fuit à tpe ɔtus;vt l.ɔria. Q̃nq; vult tradere vinũ,sđ creditor non vult recipere,qa mõ vinũ , non valet tñ, tunc hr̃ rõ æstimatiõis à tpe moræ ita loqtur hic,& ideo dt ipse, ꝙ gl.no.hic ponendo casum,dt,ꝙ debitor erat paratus soluere vinum.Ista sol. non placet.primò,qa tex.in §.si per venditorem,dixit mora fuerit. ¶No.qa dt mora fuerit.& sic innuit morã pcessisse,& fuisse,nõ aũt mõ extare.Sed ſm Gul.si ponimus debitorẽ modo soluere nolle, mõ est in mora:secus si velit soluere.Præterea lex dicit, si res vendita non tradatur,ad id quod interest,agit̃ l.j.de ac.emp.sed in interesse hr̃ rõ vtilitatis,non solum creditoris, sed ẽt debitoris,vt ĵ. de eo ꝙ cer.loc.l.2.ĩ prin. Sicut.n. ibi fit pp locũ, ita ẽt hic fieri dẽt pp tp̃s ead.rõne,vt hic in tex. Sed ſm Gul. non haberetur rõ vtilitatis dbitoris;si vinum añ sui morã decreuisset.ergo &c.Qualiter ergo soluemus?Certè difficile ɔriũ ẽ,tñ recte intelligendo ɔcordat.Dẽs
c enim scire,c ꝙ in ɔtu emptionis,& venditionis, venditor recepto p̃tio re ipsa ẽ in mora adeo ꝙ tenetur ad vsuras,vt ĵ. de act.emp.l. Iulianus.§.ex vendito.C.de ac.emp.l.curabit. Dicendũ est ergo,ꝙ ibi ab initio,& in ipso ɔtu venditor recepit p̃tium, vñ si ñ tradidit statim fuit in mora, Tp̃s. n. ɔtus, & moræ fuit idẽ. Qđ ergo ibi dr̃ inspiciendum tp̃s quo venit,bene dt, illo.n.tpe incipit eẽ in mora. Vnde tp̃s ɔt9 & moræ fuit idẽ,sicut dicimus in furto & rapina.C.
5 qđ me.cau.l.j.C.de fur.l.subtracto.cũ si. †Venio ad tp̃s cõtestationis,

ADDITIONES.

a Paris.¶Vinum.Adde circa istam materiam.quod quemadmodum si debitor sit in mora, tenetur ad æstimationem quanti plurimi,ita econtra,si creditor sit in mora, attenditur æstimatio,quanti minimi post moram.est singulare dictum Bald.per illum tex.in l.si hominem,ĵ.mand.exclamat Crem.sing xcvj.
b ¶Loci Adde quod per hoc dicunt Cy.& Albe.hic in repet.fuisse determinatum in q̃õne de vino vendito in Marchia,quod dari debebat Ferrariæ, & agebatur ad rescissionẽ contractus tanquam venditio facta esset pro minus dimidia iusti pretij,iuxta l.ii.de rescind.vendi.quod deberet attendi quanti vinum valeret Ferrariæ.Bene facit l.contraxisse.ĵ.de actionibus & oblig.
c ¶Debes.n.scire.Adde tu,quòd licet hæc solutio Bar.cõmuniter reprobetur, vt hic per Mod.tamen pro ista solutione adducebat dominus meus hic tex.in §.cum autem. Insti. de emp.& vend.& l.fi.ĵ.de pericu.& commo.rei vendi.vbi dicitur, ꝙ periculum est emptoris pretio non soluto.sed in §.si per venditorẽ,est venditoris, ergo pretium erat solutum.Secundò.quia plus non operantur verba quàm factum.l.de quib.s̃.de legi sed ex sola interpellatione oblato pretio venditor constituitur in mora.l.Iulianus. §.offerri.ĵ de act.emp. ergo pariter,& fortius per solutionem,& sic ex facto. Tertiò.Nam mora irregularis,est potens vt vsuræ debeant̃ iure actionis.l.ait Prætor.§.sed hodie.s̃.de minoribus. vbi gl.in verbo,vsuras.Si ergo hoc est in vsuris odiosis,fortius erit in æstimatione quanti plurimi,quæ pariter debetur iure actionis in contractu bonæ fidei.l.j.in prin.ĵ.de ac. emp.& hoc modo posset saluari ista solutio Bar.& ad tex. in l.in minorum. C. in quibus causis in integ.restit.qui videtur multum obstare,vbi fauore minoris ætatis re ipsa sine interpellatione mora committitur,ergo non est verum in omni persona, & sic in minore.Resp.potest,quod in emptione & venditione non sit speciale in minore l.Iul.§.ex vendito s̃.de act.emp.& l.curabit.C.eo.tit.per Bart.hic alleg.sed bene in aliis contractibus. Vel secundò potest dici,quòd speciale sit in minore,quod in mora cõstituat emptorem, re non tradita,sed tradendo rem cum fruct b.vt in d.l.in minorum,sed maior id faciet in re tradita tantum.Ita dicit Bar.ibi.in secunda opp.quam vide,& ad rationes Mod hic,& maxime Ale.vide quæ notaui ad ale.hic,in versi.præterea opin.Gui.

nis,& aſſumo p̃ncipiū gl.& vr̃ ꝙ dēat inſpici tp̄s litis ꝯteſt. vt ĩ. de
triti.l.fi.So.ſi mora p̄ceſſit,iſpicit tp̄s moræ,vt hic.Si vero ñ p̄ceſſit
ĩſpicit tp̄s litis ꝯteſtatæ, qa ex tūc ĩcipit eē in mora,vt ibi, & ſic ſp
a ꝯcordāt,ꝙ iſpicit tp̄s moræ.¶Itē op.ꝯ& nūc intro tertiā ꝑtē gl. &
vr̃,ꝙ inſpicit tp̄s litis ꝯteſt.in ꝯ̃ctib.ſtricti iuris,vt ĩ.ꝯmo.l.3.§.ĩ hac
in fi.§.ſo.dic,ille §.hēt multas lec.ſed ſol'o vera ē,l'm Io.& ſm nr̃os
Mod.ꝙ ibi,ꝓut loqt̃ de ꝯ̃ctib.ſtricti iuris, in qb.dt inſpiciendū tp̄s
litis ꝯteſt.ē verū,quo ad fructus,vt ĩ.e.l.cū fundus.in prin.ſed q̃tū
ad æſtimationē rei ĩſpicit tp̄s moræ.Ita loqt̃ hic. Prout vero ibi lo
qt̃ in ꝯ̃ctib.bonæ fidei,ē idē qđ hic,ēt ĩ fructib. ſm Ioā.in qb.inſpi-
cit tp̄s moræ.Idē in his,q̃ hn̄t inſtar bonæ fidei.C.in qb.cau.ĩ inte.
reſt.ñ ē nec.l. in bonorū.Iſta ſol.ñ placuit Azo. priō ꝑ tex,q ibi dt
q̃ti ea res eſt,& ſic loqt̃ de æſtimōne rei,ñ de fructib. Iō ipſe ſoluit
al'r,ꝙ hic ĩſpiciat̃ tp̄s moræ,vt tp̄s à quo:ibi vero ĩſpiciat̃ tp̄s litis ꝯ-
teſtatæ,vt tp̄s ad qđ: incipit. n.creſcere æſtimō à tp̄e moræ,vſq; ad
tp̄s litis ꝯteſtatæ,& ñ vltra.Iſta ſol.ñ vr̃ vera, qa ſm hoc efficeret̃ re9
melioris ꝯdōnis ꝑ ꝯteſtationē,ꝯ̃ l.ñ ſolet.ĩ.de reg.iuris. Vñ alij vo
lētes ſuſtinere iſta opi. Azo.dn̄t,ꝙ tp̄e ꝯteſtōnis res erat ꝑēpta, vt
b d.§.in hac.hic vero dēbat̃ q̃titas, q̃ perire ñ p̄t. Certè iſta ſol.bñ eſt
vera.nā ſi res ē ꝑempta,nō creſcit æſtimō vltra,qa creſcere ñ p̄t:nō
aūt eſt hoc ꝑꝑ nām ꝯ̃ctus,ſed tex.ĩ l.ꝯ̃ria,dt ꝙ hoc ē ꝑꝑ nām ꝯ̃ctus,
g̊ &c. Vñ intellige finē illius §. prout ĩtellexit Ioānes. l.in fructib.
principiū vero vbi dr̃,q̃ti ea res ē,intellexit Gul.de Cug.ꝙ loqt̃ de
ęſtimatione rei.quod ſatis pōt ſuſtineri,vt ĩ.dicā.Cōtra hoc tñ qđ
dcm̃ eſt de fructib.vr̃ s̃.de rei vendi.l.fructus. la j.Sol. ibi petebā qđ
erat meū,ſed qđ s̃.dixi,loqtur qñ petebā mihi debitū.Sumus expe
diti de ſecūdo,ſ.de tp̄e litis conteſtatæ.& iſtæ oppoſitiones non i-
6 ta directo tanguntur in gl. ¶Venio nūc ad tēpus ſententiæ.† Dr̃
hic quod inſpicitur tēpus,quo petitur &c.opp.imò vr̃ ꝙ dēt inſpi
ci tēpus ſnīæ,vt ĩ.com.l.3.§.in hac.in prī.So.qdā exponūt ibi inſpi-
citur tempus rei iudicatæ,id eſt tēpus moræ, quo potuit & debuit
iudicari.Et hoc tenet Pet.Alij,vt Gul.intelligunt ibi proprie,& rñ-
dent ꝙ ibi loqtur de æſtimatione rei,q̃ fit ſecundū affectionē,ꝑ iu-
ramentū in litē,& tūc inſpicitur tp̄s ſnīæ,hic de æſtimatione rei,q̃
fit ſm veritatē, quo caſu inſpicitur q̃ti plurimi fuit à tp̄e moræ, &
hoc ſatis placet.¶Op.de l.in hac.ĩ.de tritica.& l.Iulia.ſcribit, ſi ho
minem.de rei vendi.vbi dt ꝙ dēt inſpici tp̄s ſnīæ.Sol.duplex eſt tē
pus,eſt.n.tp̄s à quo,& iſtud eſt ſp tp̄s moræ,vt hic.Aliud eſt tp̄s ad
qđ,& iſtud eſt tp̄s ſnīæ,vt in ꝯ̃riis.Inſpicitur.n.q̃ti plurimi fuit à tp̄e
moræ vſq; ad ſnīam, nō poſt.ſm quoſdā. Alij Vltramontani ꝯ̃,qđ
examinabo in d l in hac.qa gl.hic non tangit,& iſtud eſt multū v-
7 tile ſcire,cum ſm† ſtatuta Italiæ,inſtr̃a guarentigiata,& alia inſtr̃a
hēāt vim ſnīæ diffinitiuæ,& mādentur executioni,ſicut ſnīa diffini
tiua.Nā ſm iſtā opi.vr̃ ꝙ æſtimatio vini, vel frumēti debiti,ex quo
tale inſtr̃m apparet,non poſſit creſcere ꝑꝑ morā poſt inſtr̃m ꝯfe-
ctū ex tali ꝯ̃ctu:cū à die celebrati ꝯ̃ctus vr̃ ꝯdemnatus.qđ an ſit ve-
c rū,ibi dicā.Reaſſumo ergo breuiter,cū q̃ritur qđ tp̄s inſpiciat̃,cir-
ca æſtimationē rei:Aut q̃ris de tp̄e à quo , aut de tp̄e vſq; ad quod
8 creſcat.Primò caſu† aut æſtimatio debetur iure actionis,& inſpici
tur tempus ꝯ̃ctus, nec vltra creſcit.vt l. fundū Cornelianū. de no-
9 ua.& l.ſi hominē.ĩ.mand.† aut æſtimatio venit iudicis officio, &
tunc aut mora fuit ꝯ̃cta tp̄e celebrati ꝯ̃ctus, vel promiſſionis, ſeu
obl'onis,& inſpicitur tp̄s ꝯ̃ctus,vt d.§.ſi ꝑ vēditorem,in l.rō. al's in-
10 cipit datio.ĩ.de actio.emp.& l.ſubtracto.C.de fur.cū ſi.† Aut non
fuit tūc ꝯ̃cta mora,& tūc aut mora p̄ceſſit li. ꝯteſt. & inſpicitur tp̄s
11 moræ,vt hac l.& l.ſi ſterilis.§.cū ꝑ vēditorē.de actio.empti. † Aut
mora ñ p̄ceſſit,& inſpicit̃ tp̄s li.ꝯt.l.fi.ĩ.de tritica.& hoc eſt verū in
12 ęſtimatione,q̃ fit ſm veritatem.in æſtimatione† vero,q̃ fit ſm affe
ctionē,ꝑ iur̃m in litē inſpicit̃ tp̄s ſnīæ.l.3.§.in hac.ĩ fi.com. Si verò
13 q̃ris de tp̄e vſq; ad qđ,& tunc aut æſtimatio venit iure actionis,&
tūc ĩſpicit̃ tp̄s ꝯ̃ctę obl'onis,nec vltra progredit̃,vt dcm̃ eſt. Aut ve
nit officio iudicis,& tunc aut res periit ante ſnīam, & tunc inſpici
tur quanti plurimi fuit vſq; ad diē quo res periit,vltra non, qa vl-
tra æſtimatio nō p̄t creſcere,vt hic no. in gl.ſm vnā ſolutio. Si ve-
ro res durauit,vel erat quantitas,quæ perire non p̄t : tūc creſcit æ-
ſtimatio vſq; ad ſnīam,vt ĩ.de trit.l.in hac.An autē poſt,ibi dicam.
In vſuris vero,& fructibus q̃ tempora inſpiciantur,dicam in d.l.in
☞ hac.*Dic br̃ ꝙ tempore moræ ꝯſiderabatur,q̃ti plurimi fuit in oī-
bus rebus,& in omnibus ꝯ̃ctibus bonæ fidei,vel ſtricti iuris.Et in-
telligo moram commiſſam,vel ꝑ litis ꝯteſtationē,vel ꝑ interpella-
tionem factā congruo loco,& tp̄e,vel q̃ ipſo iure contrahitur, vt
ĩ.de ꝯd.fur.l.ſi pro fure.& ĩ.de vſu.l.in fideiꝯmiſſi ꝑſecutiōe.Sed ſi
dicas,qñ dicatur in mora ꝯſtitui? Dic aut ē appoſitus dies in ꝯ̃ctu,
& tunc à die appoſito in ipſo ꝯ̃ctu,vt hac l.ver. Sabinus rñdit.aut
tacitè ineſt dies,& tunc à lapſu diei tacite,vt d.l.quoties.& d.l.idem
erit.de verb.ob.aut neq; tacite, neq; expreſſe dies fuit appoſitus,
& tūc aut tractamus de æſtimatione vera, & tunc aut petij ex iudi
cium legitimè,& illud tp̄s inſpicitur,vt hic ſm lecturā Io.aut ñ pe-
tij extra iudicium,ſed litē fui ꝯteſtatus,& tūc inſpicimus tp̄s lit.ꝯte.
vt hic ſm opin.antiquorū.l.fi.ĩ.de tritica.& l fundū Cornelianum
☞ ĩ.de nouatio.& l.3.§.in hac.in 2.rñ.ĩ.cōm. *Veniamus ad vltimā

partem.ſ.ad practicā.¶Opp.ꝙ ſnīa dēt eē ꝯformis libello. l.vt fun
14 dus.s̃.commu.diuidundo.Nec.n.† dēt ferri ſnīa de alio,quæ fuerit
petitum.l.fi.C.de fideic.lib.ſed hic dicit̃ qđ fuit petitū vinū, & dēt
fieri ꝯdemnatio in æſtimatione,ergo malè.Sol.tu debes ſcire ꝙ ſi-
ne actiōe nemo experit̃. l.ſi puplili.§.videamus.s.de ne.ge.Itē ſcire
dēs ꝙ actio datur ad illud,qđ eſt ĩ obl'one ex qua deſcendit actio,
l.licet.§.ea obl'o.s̃.de procu.ſed in obl'one hic eſt vinum tm̃, ergo
vinum eſt in actione,ergo vinū dēt peti,qa ſi peteres æſtimationē
ageres ſine actione.verum qa hodie vinū dari non pōt ſub illa æſti
† matione q̃ti plurimi† fuit à tp̄e moræ,ſi hodie valet minus, de ne-
15 ceſſitate† deuenit̃ ad æſtimationē ꝑ officiū iudicis.l. ſi ſeruum. §.
fi.de verborū obl'o.& l.fi.q̃ ſen.ſine appel.reſcin.& ibi no.& vide-
d bitis in l.promiſſor.ĩ.de ꝯſtitu.pec.Non obſtat,[d] † qđ dr̃ ꝙ iudex nō
16 debet ꝯdemnare in alio,q̃ petitū ſit,qa verū eſt,niſi ex cā neceſſita
tis.Vel dicamus,& ita puto qđ ſit melior practica, hic fuiſſe petitū
vinum,& ꝯdemnationem fieri in æſtimatione ꝑ officium iudicis,
cū vinum illius æſtimationis reperiri nō poſſit. Et aduerte,qa Pet.
& Cy.vñr formare libellū hic,& ꝯcludere qđ ꝯdemnatio debeat fie
ri ad totā æſtimationē,ꝙ nō eſt verum,imo dēt ꝯdemnari ad vinū
& ad id qđ vltra intereſt,ſi vinum reddidiſſet debito tp̄e.l.ꝙ ſi Ephe
ſi.ĩ.de eo qđ certo loco.Cum.n.reus liberetur ſoluendo vinum,&
id qđ vltra intereſt,ſi vinum habuiſſet debito tp̄e.l.Celſus.ĩ fi.cum
l.ſeq.& ibi no.s̃.de arbi.aliàs eſt in l.ſi cū dies.§. fi. cum l.ſeq.& ibi
☞ not.e.ti.non dēt agi præciſè,vt ꝯdēnetur ad æſtimationē. *Vnde
dt Oldr.de Laud.ꝙ hic fuit ſnīa lata in vino : ſed ꝑ officium iudicis
fuit ꝯdemnatus in reſiduum,ꝙ à tp̄e citra,vinum minus valuit : &
ꝙ hoc poſſit fieri officio iudicis,licet nō fuerit petitū, hr̃ ĩ. de leg.
j.l ſi dñs.§.q ꝯfitetur.in fi.& l.ſeruo legato.§.fi.& ñ ſolū in bonę fi-
dei iudiciis pōt ſuppleri ꝑ officium iudicis : ſed ēt ſtricti iuris iudi-
ciis,vt s̃.de rei vendi.l.nō ſolū.& non intelligas ꝙ hic fuit facta ꝯ-
dēnatio in æſtimationē,qa falſum eſt per l.cum fundus. in prin.ĩ.
eo.& innuit hic gl.j.in verb.ꝯteſtatus,in fi.vnde dic,ꝙ hic fuit ꝯdē
natio in vino.& ꝑ officium iudicis in æſtimationē quanti plurimi
fuit à tp̄e moræ.& hoc fuit rōne moræ , qa ſi non fuiſſet in mora,
ſufficeret ꝯdemnatio in vino tm̃, dum tñ eſſet eiuſdem qualitatis,
licèt eſſet minoris pretij,ſeu valoris,vt s̃.eo.l.cum quid. Condem-
natio aūt hoc modo fiet ꝑ iudicem in ſua ſnīa , qa aut poteſt vinū
inueniri,& tunc ad vinum tantūmodo ꝯdemnabit,& in æſtimatio
nem quanti plurimi fuit vinum à tēpore moræ vſque ad ſnīam.ſ.
q̃tū tp̄e ſnīæ valeat,aut inueniri ñ pōt,& tūc p̄t fieri ꝑꝑ neceſſitatē
ꝯdemnatio ad æſtimationē,l.ſi ſeruum.§.fi.ĩ.đ ver.ob.& l.fi.ĩ.quæ
ſent.ſine app.reſcin.& ibi no.Tutius tñ erit,ꝙ fiat ꝯdemnatio in vi
no,& executio poſtea fiat in æſtimationem.l.fi.C.de fideicō.lib.&
☞ l.ſi cum dies.§.fi.& l.vtique.s̃.de arbit.*Erit† ergo practica iſta,ꝙ ſi
17 quidem mora p̄ceſſit antequā detur libellus,dicatur ſic.Dico ꝙ e-
go mutuaui tibi tm̃ vini,vel tm̃ frumēti, & ꝙ hic mihi reddere de-
buiſti tali tempore,& ſic à tali tempore citra,fuiſti in mora reddē
di.Itē ꝙ à tali tp̄e citra,corbes frumenti,vel vini,valuit tm̃.Item ꝙ
hodie valet minus,& ſic intereſt mea habuiſſe vinum,& frumentū
tp̄e debito:quare peto te cōdēnari ad dictum frumentū,vel ad vi-
num,& ad id,quod mea intereſt dcm̃ frumentum, vel vinū dcō tē
pore habuiſſe,habita rōne æſtimationis quantiplurimi fuit à tem
pore moræ,& quanti intereſt vſq; ad ſnīam.Si vero mora nō p̄ceſ
ſit libellū,tūc potes formare libellū ſimpliciter , & dicere,peto eū
ꝯdemnari ad dcm̃ frumentum, vel ad vinum, & tunc ſi æſtimatio
incipiet creſcere pendente iudicio,& tp̄e ſnīæ valeret minus,poſ
ſes implorare officiū iudicis,vt eum ꝯdemnet, q̃ti tua intereſt tibi
ſolutū fuiſſe à tp̄e moræ habita rōne æſtimōnis,q̃ti plurimi fuit pē
dente iudicio.l.ædiles.§.itē ſciēdū.de ædi.edi.Tñ cautius ē, ꝙ in ip
ſo libello ab initio ꝓponatur ſic,Peto eū ꝯdēnari ad dictū frumē-
tū,vl' vinū.Verū qa æſtimō dicti frumēti,vel vini,poſſet creſcer̃,&
decreſcere

ADDITIONES.

a ¶Item op.Adde tu circa iſtam opi,Bar.quia gl.non aſſumit hoc contrarium contra tex
ſicut facit Bar.ſed gl.per illum §.in hac.aduerſatur ſolutioni datæ ad § per venditorem
vt ex verbis gl percipi poteſt,& perpendi ihic dominus meus.

b ¶Certe iſta ſol.Adde tu pro ſolutione d.§.in hac.& vide quæ dicit Bar.in d.§.in hac.in
vij.lec.licèt malè referatur ad Alex.hic,& vide quæ poſui hic ad Alex.in fi.

c Pom.¶Reaſſumo.Vide Cremen,notabili ſuo,nume.4.

† Claud.¶Quantiplurimi,Vtrum autem hoc caſu debeat attendi æſtimatio ex quo fuit tē
pōre magnæ,& inſolitæ cariſtiæ,vide Imol.ſingulariter dicentem, ꝙ non in l.pretia re-
rum.per illum tex ĩ.ad leg.fal.Sed Alex.ibi in fi.tenet contrarium.

d Pom.¶Non ob,Hanc eandem limitationem poſuit Bar.ad iſtam regulam,quòd non de
bet fieri condemnatio in aliud,quam quod eſt petitum,niſi ex cauſa neceſſitatis.l.ſtipu-
lationes non diuiduntur.l.ſeruum.§.fi.hic alle.per eum.ĩ de verb.oblig.Pro qua facit qđ
voluit ipſemet Bar.l.ſi ꝙ ex Pamphila,in vlt.not.per illum tex.ĩ.de leg ij.Pro cuius con-
firmatione adde bene facere ꝙ not.Bar.in l.fideicōmiſſa.per illum tex.§.ſi ſeruo.in fi.de
leg iij.vbi dicit ꝙ iudex non poteſt in alio condemnare,quam quod eſt petitum,quando
id poteſt præſtari iure,vel conſuetudine permittente,ſecus vero vbi ius , vel conſuetudo
id præſtari non permitteret,quia tunc iudex poterit condemnare in alio, quam quòd eſt
petitum.Adde etiam bene facere,quia licet in iudicio diuiſorio,petatur diuiſio bonorum
communium,tamen poterit iudex vni rem aliquam vbi commode non poſſet diuidi,ad-
iudicare,alteri vero æſtimationē,iuxta §.pe.Inſt.de off.iud.Et vni vſumfructū, alteri ve-
ro proprietatem,l.2.& ibi Flor.not.pro limitatione iſtius regulæ.s̃.de vſufru,

decrescer̃ pẽdẽte iudicio.iõ petõ cũ ꝯdẽnari habita rõe q̃ti plĩmi
fuerit pẽdẽte iudicio, & ista ẽ vera practica,q̃ gl.tua vr̃ poner̃.vid
a cã,& no.ibi,sed q̃ro,&c.Procedo in gl.a & ꝯ practicã vr̃ j̃.de cõd.
fur.l.ĩ re furtiua.vbi vr̃ qđ æstimõ possit peti iure actiõis.So.đr gl.
18 qđ ibi ẽ spãle odio furũ.Istđ nihil ẽ dicere.Tu dic,† qđ hic loqr̃
in obl'one dãdi ĩ qua nũq̃ pᵒ morã succedit obl'o ad æstõnẽ imo
ip̃a res dẽt peti,l.si seruũ.ĩ fi.j̃.de ver.ob.In ꝯrio vero loqr̃ đ obl'o
ne rẽ restitui,seu rẽ tradi.Et quar̃r intereẽ succedat in obl'one,& ĩ
petitiõe qñ sumᵒ in obl'one facti,& ĩ obl'one rẽ restitui,seu rẽ tra
di,dic vt plenè examino ĩ repetitiõe l.stipl'ones ñ diuidũr.de ver.
ob.Alij verò dñt,ꝙ in casu nr̃o p̃t æstimõ peti iur̃ actiõis.Nec ob.
l.fi.C.de fideic.li.& l.si seruũ.§.fi.de ver.ob.qa ibi loqr̃ qñ erat de
bita spẽs,hic verò qñ erat debita q̃titas.istud nõ plꝫ, qa fateor ꝙ ĩ
q̃titatib.p̃t solui vna q̃titas ꝓ alia eiusdẽ gñis:qa vr̃ idẽ,vt s̃.e.l.2.in
prin.sđ ꝙ possit peti,vl' solui æstimõ in pecunia,ꝓ q̃titate vni,hoc
ñ reperit̃ iur̃ cautũ.Esset g̃ agere sine actiõe,vt dixi.Alij dñt,ꝙ p̃-
mo fit ꝯdẽnõ ad vinũ:& si vinũ nõ soluit̃,ad æstimõnẽ deuenit̃,in
illa nouũ iudiciũ inchoãdo.Sed truffa est:qa duæ s̃nĩæ nõ ferunt̃,
19 nisi † ĩ actionib.arbitrarijs ĩ l.j.ĩ p̃n.& ibi gl.2.j̃.de ac.emp.Sđ certi
ꝯdõ ex mutuo nõ est arbitraria,g̃ &c. Tene ergo practicã quã gl.
ponit vt veriorẽ.¶Op.de l.rõ alias,datio.§.fi.j̃.de ac.ẽp.so. qđ hic
dr̃,inspici locũ,vbi ẽ petitũ,intell'e,si legitimè ibi poterat ꝯueniri.

ADDITIO.

a ¶In gl.Dicit Ro.colligi ex gl.ꝙ in cãis,in quib,nõ requiritur libellus, si contingat pro-
duci libellũ ẽt ineptũ,nõ vitiabit.& dicit Ale.ꝙ Bal.in l.& sine scriptura. C.ad Treb.ad
hoc ponderat istã gl.& idẽ tenere Bar.in extraua.ad repri.in ver.figura.& Bald.in l j.C.
de exce.rei iud.Ant.de But.in c.j.de libel.obla.& facit secũdũ ipsum, ꝙ in simili voluit
gl.no.in Insti.de liber §.serui vero.in ver.in transitu,& qđ voluit gl. in l.qui testõ.§ per
cõtrariũ.s̃.de testa.Dic ẽt ex hoc inferri, qđ licet dicamus sentẽtiã nullã qñ ẽ lata sup
inepto libello,vt ẽ gl.Inst de obl.in prin.tñ fallit,vbi nõ req̃ritur libellus. Tu adde qđ
Ro.idẽ firmauit cõs.492.vbi all.Bar.vbi s̃.& hãc gl.tex.in l.si stipuler.de ver.ob.& tex.
in l cũ secũdis tabulis.j̃.de his,q.vt ind.& ibi tꝫ,qđ cũ per statutũ ẽ data forma in citã
do,tñ si illa omittit̃ in cãis.in qb põt ꝓcedi summariè,& de plano,nõ hẽt vitiare actũ.

LEX XXIII.

1 *Restituere quis tenetur id,quòd sibi ex re aliena peruenit.*
2 *Negotiorũ gesto.ĩ actione cõcludit̃, ꝙ negotiũ p̃tinet aliquo ex quatuor modis.*
3 *Remedium huius l.quod non habeat locum re extante.*
4 *Commodatã rem,vel depositã si vendidisti,ago ad rei restitutionem, & si non possis restituere,ago ad veram æstimationem,non ad pretium venditionis.*

Si eum seruũ. Ille,ad quẽ peruenit p̃tium rei meæ, ad id restituẽdũ re perempta certi ꝯdõne tenet̃.
a h.d.¶No.a † ꝙ teneris mihi ad restituendũ qđ ex re mea ad te p-
1 uenit.facit j̃.e.l.si & me,& Titiũ.¶†Quæro q̃ ẽ ista ꝯdõ? Rñ.certi
ꝯdõ gñalis,vt faciat ad titulũ.¶Quæro tunc,cũ certi ꝯdictio gñã
lis ꝯpetat,vbi alias p̃t peti certũ,vt s̃.e.l.certi ꝯdõ.in princ.q̃ est illa
actio q̃ ꝯpeteret,cũ qua isto casu ꝯcurrit hæc certi ꝯdõ gñalis?Gl.
đt,ꝙ ẽ actio neg.gest.hñdo vendõnẽ ratã in subsidiũ re perẽpta.l.
mr̃.C.de rei vẽ.& s̃.de neg ge.l.fi.hoc ẽ verũ in se,sed nõ plꝫ q̃tũ
2 ad hãc l.Nã † mediũ,p ꝙ ꝯcludit̃ in actiõe neg.ge.ẽ:qa negotiũ ad
me p̃tinet aliquo ex quatuor modis, de qb.p gl.in l.si pupilli.§.itẽ
q̃rit̃.ver.itẽ ait.ĩ verbo,ip̃o gestu.s̃.de neg.ge.Sđ ĩ l nr̃a ponit̃ aliđ
mediũ.s.qa ex re mea factus est locupletior.g̃ nõ loqr̃ de neg.ge.
Dico g̃ ꝙ vẽdõnẽ possũ hr̃e ratã in subsidiũ, & habebo actionẽ
neg.ge.cũ q̃ ꝯcurrit certi ꝯdõ gñalis.nõ p hãc l.sđ p regulã gñalẽ
positã ĩ l.certi ꝯdõ.s̃.e.Itẽ potero nõ hr̃e ratã vẽdõnẽ, ꝓ modico
fortè factã:imo dico ꝙ noluissẽ te vẽdidisse rẽ meã,tñ qa vendidi
sti,& res ẽ perẽpta,& ex re mea ꝑuenit p̃tiũ ad te,æquũ est ꝙ resti-
tuas,cũ apud te sit sine iusta cã.Vñ dico ꝙ ꝯ eũ ꝯpetit ꝯdictio sine
cã ex æq̃tate.l.si & me & Titiũ.j̃.e.cũ q̃ ꝯcurrit certi ꝯdõ. Et hoc ẽ
ꝙ dicer̃ vult iste tex.ibi,quasi ex re tua.&c.Procedo ĩ gl q̃ro vtrũ
re extãte hẽat locũ hæc lex?qdã dñt ꝙ sic.gl.dt ꝙ ñ,nisi hr̃es cãm
à me,vt qa solui indebitũ.vel esses meᵒ ꝓcurator tu;qa vẽdidisti,
vt j̃.de ꝯd.ind.l.si ñ fortè.§.libertus,& l.in summa.§ in frumento.
3 e.ti.¶†Hic aduerte in eo ꝙ gl.dicit,ꝙ re extãte non hẽt locũ ꝯdõ
ex ista lege,verũ dicit,qa cessat æq̃tas:nã donec res extat,tu potes
eã vẽdicare ab emptore,sicut,à me.nõ est ergo æquum ꝙ petas p̃
tium,cũ possis hr̃e rẽ.Qđ ĩtellige verũ, nisi dñs habuerit vẽdõnẽ
ratã.tunc.n.hẽndo ratã perdidit dñium.l.mr̃. C.de rei ven. & trãs-
fert in ip̃m possidẽtẽ,& hoc faciẽdo gerit vẽditoris negotiũ ip̃so
gestu,q teneret̃ re euicta,& sic hr̃et dñs ꝯ eũ actionẽ neg.ge.vt d.l.
mr̃.& ibi dixi.Et aduerte,qa dico ꝙ dñs habet actionẽ neg.ges.nõ
qa ratam habuit venditionẽ,qa illud non ꝓdest,nisi re perẽpta vl'
p̃scripta,sed qa ratam habendo dñium trãstulit.Istud.n. trãsferre,
est negotiũ ꝙ parit actionẽ neg.ge.vt plenè dixi in d.l.mr̃.& dicã
in d l.fi.de neg.gest.In eo verò ꝙ gl.dicit,nisi hẽas cãm à me, vt ĩ
§.libertus,aduerte,vt intelligas qa hoc nõ est gñale.Nã in ꝯdõne
indebiti non tenet̃ quis ad rem, q̃ sibi data est,sed ad id, in quo fa-
ctus est locupletior.j̃.de ꝯd.inde.l.nã hoc nã.Re ergo vẽdita factᵒ
est locupletior in p̃tio,merito tenet̃ ad p̃tium,vt d. l. si nõ fortem.
§.libertus.& l.in summa.§.in frumẽto.e.tit.Facit qđ no.in l.in hac.
4 in fi.magnę gl.j̃.de trit.Sed si poneres in alijs ꝯctib.puta,† ꝯmoda
ui tibi librũ,vel deposui apđ te,tu illũ vẽdidisti,certè ñ hẽbo actio
nẽ ad æstimationem,seu ad p̃tium,sed agã ad rem:tñ si rẽ nõ pote
ris restituere deuenit̃ ad æstimationẽ, p ffñ iud.Ad æstimationẽ
dico verã,non ad p̃tium vẽdõnis,vt j̃.cõm.l.3.§.si reddita.& j̃.de
po.l.j.§.si res.& in §.si rẽ depositã.¶Quero,hic loquit̃ qñ ille qui
vendidit,habuit cãm lucratiuã,quid si habuit cãm onerosã?Gl.di
cit aliter,& bene.C.de rei ven.l.mr̃. An autem p̃tium succedat lo-
co rei generaliter,dicam in l.si & rem,& pretium.s̃.de pet.hæred.

ADDITIO.

a Pom.¶Nota.Fact & bene l.ei qui seruo.in fi.C.quod cum eo.

LEX XXIIII.

Si quis certũ. Ex stipl'one ꝯtinẽte certum, orit̃ certi ꝯdi ctio.h.d.* In fi.text.dic,ꝙ certi condictio
spãlis est ex stipl'one.ꝓ quo tex.Inst.de ver.ob.in prin.& ostẽdi, ꝙ
ĩ ista interuenit certũ,& agit̃ ꝯdõne certi ex stipl'one, si stipl'o legi
timè fcã sit.vt no.s̃.e.l.certi ꝯdõ.in princ.in gl.in verbo,certi ꝯdõ.
¶Et iõ ꝯclude,ꝙ triplex ẽ certi ꝯdõ:vna gñalis,de qua in d.l.certi
ꝯdõ.alia spãlis ex mutuo,de qua in rub.s̃.e.alia certi ꝯdõ spãlis ex
stipl'one.vt ĩ l.ista,& Inst.de ver.ob.in prin.¶Op.de l.si pacto quo
penã.C.de pac.gl.soluit.dic vt in ea.¶Op.de l.j.§ j.C.de rei vxo.ac.
So.vt in gl.¶Op.de l.certi ꝯdictio.ĩ prin.s̃.e.ibi,ex certo ꝯctu,&c.
So.vt in gl.¶Quæro,vtrũ ex stipl'one ꝯpetat ꝯdictio spãlis?dic vt
dixi in l.certi ꝯdõ.s̃.e. ¶Quæro, qñ in stipl'onẽ deductũ ẽ incertũ,
qua actione petet̃?Rñ.actione ex stipl'atu,vt hic innuit̃, & Inst.de
ver.ob.in prin.Vltimo hanc legẽ declara,vt dixi in l.certi ꝯdõ.s̃.e.

LEX XXV.

Creditor. Mutuans in refectionem habet priuilegium.h.d. Materiam huius legis dic vt in gl.& bene.

LEX XXVI.

Si pecunia.a Per ꝓcuratorẽ q̃rit̃ actio militi dño, sicut per tutorẽ & curatorẽ minori.h.d.¶Op.ꝙ in milite nõ sit spãle nã cuilibet ꝓuato ex numeratione q̃rit̃ actio, vt s̃.e.
l.certi ꝯdictio.§.si nũmos.Huius timore hæc lex legit̃ duob.mod.
Primo,ꝙ hic ꝓcurator mutuauit noĩe militis, & tũc nil ẽ spãle in
actiõe,q̃ orit̃ ex numerõne,vt d.§.si nũmos.sed in ea q̃ orit̃ ex sti-
pl'one,sic:vt qa fideiussor ꝓmisit. Et ista p̃t esse vera fm̃ ista tp̃a.sđ
a hodie idẽ in obl'one accessoria,ꝙ in obl'one p̃ncipali,vt l.2.a C.p
quas pso.nob.acq.Vide gl.ex qua no.ꝙ licet mutuando tuã pecu
niã tuo noĩe,tibi q̃rit̃ actio,d.§.si nũmos.tñ si acceperis fideiusso-
rẽ tuo noĩe,nõ q̃rit̃ actio ex stipulatu ꝯ fideiussorẽ, nisi ĩ milite ĩ q̃
ẽ spãle:vt hic,& istud ẽ verũ de iure fforũ:tñ hodie Iustinianus ĩ l.
2.C.p quas pers.no.acq hoc immutauit,& statuit, ꝙ in pignorib.
& hypothecis p liberã psonã nobis interpositis actio q̃rat̃ ex illo
ꝯctu ĩ quo noĩe meo alteri mutuauit.Sed q̃ ẽ rõ in pignore,& hy
potheca,q̃ interponit̃:certè illa,vt sit creditori magis cautũ.Eadẽ
ẽ rõ ĩ fideiussorib.q ĩterponunt̃ ĩ tali ꝯctu.s. vt magis sit cautũ cre
ditori:ergo idẽ sit in hypotheca,& pignorib.arg.l.illud s̃. ad leg.
Aq.Nec ob.ꝙ ibi dicit Gul.de Cug.ꝙ ñ acq̃rit̃ obl'o accessoria per
liberã psonã:qa illud verũ ẽ in obl'one accessoria, q̃ ñ auget obl'o
nẽ,sed solũ interponit̃,vt sit magis cautũ creditori,ergo &c.vt pa
tet ĩ d.l.2.vide gl.ibi,vel dic,suo noĩe, &c.Et sic not.ꝙ vbi stipulat̃
tutor noĩe pupilli,q̃rit̃ actio ip̃si pupillo:ꝓ hoc facit l.eum qui.§.si
actori.j̃.de ꝯst.pec.Si vero stipl'at̃ sibi tutori,hoc ẽ clarũ, ꝙ acq̃rit̃
pupillo,vt hic in 2.op.de quo p Doc.ĩ l.multũ.C.si qs al.vl' si. Alio
mõ legit̃ ꝙ hic ꝓcurator mutuauit pecuniã militi noĩe suo.s.pro
curatoris,& tũc ẽ spãle in milite,tã in numeratione,q̃ in stipl'one.

ADDITIO.

a ¶Vt l.2.Adde,quod communiter idem tenent Do.hic,Cy.Bald.Ang.& Sal.in d.l.2.Ro
in l.stipulatio ista.§ si stipuler.j̃.de ver.obl & cum istis transit Alex.

LEX XXVII.

1 *Ciuitas pro mutuo facto administratori quando teneatur, & nu.7.& 8.*
2 *Concilium ciuitatis repræsentat totam ciuitatem.*
3 *Contractus omnis factus ab eo,q hẽt p̃tatẽ legis cõdẽdæ,hẽt vim legis, & nu.6.*
4 *Pacta facta in contractibus ciuitatis habentis potestatem legis condendæ, possunt allegari in iudicio contra quoscunque,quos statuta ciuitatis ligant.*
5 *Syndicus si fuit cõstitutus p conciliũ ad obligãdũ cõe, & populũ, & singulares psonas ꝓ aliquo cõtractu,singulares psonæ ꝓ tali cõtractu poterũt conueniri.*
6 *Administrator ciuitatis recipientis pecuniam mutuo qua actione teneatur, si pecunia non est versa in vtilitatem ciuitatis.*
10 *Administrator in casu l.ciuitas,qualiter conueniatur.*
11 *L.ciuitas,dispositio, habet locum in omnibus collegijs, quæ per alios reguntur.*
12 *Creditor,qui mutuauit administratori ciuitatis, probat pecuniam versam in vtilitatem ciuitatis ecclesiæ vel minoris. & nu.*
13 *Pecunia versam in vtilitatem ciuitatis,ecclesiæ, vel minoris qualiter probetur.*

a Ciuitas a Ex mutuo facto administratori ciuitatis conuenitur ciuitas, si est in eius vtilitatem conuersum: alias

ADDITIO.

a Paris.¶Ciuitas.Item legem repetit Ang.Item ꝙ pro mutuo facto administratori ciuitatis,non possit conueniri administrator,nisi prius probetur,mutuum non esse conuersum in vtilitatem ciuitatis,vide Barb consi.92.vide Bar.consi.109.vol.5.in 4.dub.
Pom.¶Ciuitas Vide Pan.consi.7.in j.dub.in 2.vol,Soc.consi.15.

a aliàs ipse administrator h.d.& est bona lex. ¶Opp. quòd ciuitas a
ipsa obligetur, sicut obligatur delinquendo, vt s.quod met. cā.l.
1 metū.§.animaduertendū.Pro huius† declaratione debetis aduer-
2 tere, qa ista materia est quotidiana & vtilis, dic† qn̄q; accepit pe-
cuniam mutuo ipsa ciuitas, seu concilium, quod totam ciuitatē
repræsentat, vt no.C.quæ sit long.ↄsuet. super rub. isto casu puto
indistinctè, qđ ciuitas obligetur, ar.d.§.aīaduertendū. & qa pōt ci
uitas circa alienationē rerū suarū facere legem quam vult l.prohi
3 bere.§.planè. j.ꝙ vi aut clam.& iste contractus, † & omnis alius,
qui fit ab eo, qui habet potestatem legis condendæ, habet vim
legis.l.Cæsar.de publ..& l.pen.C.de don.inter vir.& vxo.ꝙ est no
b tandum b.Et per hoc dico, ꝙ † pacta, quæ apponuntur in ↄctib.
4 quæ fiunt cū hac ciuitate, possunt allegari in iudicio tanq̄ statuta
ↄ ciues huius ciuitatis, & ↄ oēs quos ligarent statuta. Per hoc ēt
c dico c † ꝙ si concilium † facit syndicum ad obligandum commu
5 ne & populum, & etiam singulares personas, & res, pro aliquo ↄ-
† ctu cōis, ꝙ singulares personæ ita poterūt ↄueniri, sicut si de hoc
esset factum statutum.non enim hoc ex solo ↄctu iure obligatio-
nis procedit, quia cum alia persona sit populus, & aliæ personæ
singulares ipsius populi, non potest vnus alterū obligare. Sed hoc
6 procedit ex vi legis, quia talis † ↄctus hēt vim legis, d vt dixi. Qn̄
d que e non accipit † concilium pecuniā mutuo, sed administrator
e ciuitatis, vel syndicus, tunc si quidem est ei hoc specialiter cōces
7 sum, vt pecuniam mutuo accipiat, & tunc obligabitur ciuitas, li-
cet non appareat conuersum in eius vtilitatem l.habebat. in prin.
j.de insti.¶Sed si erat ei concessum, vt acciperet pecuniam mu-
tuo in certam causam, tunc puto ꝙ sufficiat, ꝙ tempore quo mu-
tuo accipit pecuniam, asserat se in dictam causam recipere, licet
non appareat in illam causam esse conuersam, vt j.de exerc. l. j. §.
non autem.versic. sed & si in pretijs. Et ita videtur sentire Azo in
summa, de exercitoria.§.quid si seruum.& Inno.in c.fi.de fideiuss.
qđ apparet manifestè, qm̄ mandatum implet: fuit.n.sibi concessū,
vt pecuniam mutuo acciperet in talem causam, & hoc fecit, & vl-
8 tra nō hēbat q̄rere creditor. † Qn̄q; non hēt spāle mandatum ad
accipiendum pecuniam mutuo, sed est ei concessa simpliciter ad
ministratio ciuitatis, tunc loquit̄ ista lex, ꝙ accipiendo pecuniam
mutuo, obliget̄ ciuitas, si in eius vtilitatē ꝓbetur pecuniā esse ver
sam, al's secus. Facit d.l.j.§.non aūt.s.alle.& C.de sacros.eccl.auth.
f hoc ius porrectū, & C.qn̄ ex facto tu.l.si in rē. Facit ēt qđ no.fin l.
☞ si pupilli §.j.in fi.magnæ gl.s.de ne.ge.*Sic ergo nota ex ista gl.ꝙ
p adiministratores collegij collegiū nō obl'at̄, nisi in vtilitatē col
legij sit factū. Gl.tn̄ tenent ↄriū in l.itē magistri.s.de pac. vbi dr̄, ꝙ
ēt vniuersitas ex non verso obl'at̄ p administratores. dic aut loqui
mur de vniuersitatib. seu collegijs, in quib. id, qđ agit̄, verisimil'r n̄
pt sciri p oēs de collegio, & in qb. ↄsentiunt vt vniuersi: & tūc hēt
locum gl.nostra, vbi nō potest verisimiliter sciri illud, qđ agitur p
omnes de collegio, & singuli ↄsentiunt vt singuli, & tūc loquitur
lex ↄria: aliàs non, vt in gl. nostra: nisi spāliter essent creati admini
stratores ad hoc mutuū recipiendū, vt no. in d.l.itē magistri. Item
hoc hēt locū, nisi ipsa vniuersitas fuerit p̄sens ad mutuū recipiē-
dū, qa tunc cessat rō huius legis, arg.l.metū, §. animaduertendū.s.
qđ met.cau.& l.j.C.de libe.vniuer.de quo p Inn.ext.depo.c.j.& sē
tit gl.in verbo.ad finē, in l.fi.in fi.j.de insti.& no.Azo in summa, in
☞ tit.C.de exerc.& instito.§.dat̄ hæc actio.* Quæro, dr̄ hic, si pecu-
nia non est versa in vtilitatē ciuitatis.tenent̄ administratores, qua
g actione g tenent̄. Br̄, † vt puto, si quidē ipsi receperūt pecuniā mu
9 tuo, simpl'r, vel ēt tanq̄ administratores ciuitatis, per hoc non ex-
cluditur quin ēt ipsi proprio suo nomine teneantur ex eodem
ↄctu. Potuit.n. mutuans contemplatione vtriusq; mutuare, quod
præsumitur in dubio, vt d.l.si pupilli.§.j.& C.qn̄ ex facto tuto.d.l.si
rem.& hic. Sed si expressè fuit dictū, ꝙ recipientes tanquā perso-
næ priuatæ non teneantur, tunc non est dubiū ꝙ nō tenebuntur.
Nam obligatio non obligat vltra animum, & intentionem ↄhen
tium, vt s.eo.l.non omnis.in prin. Et hoc vr̄ tenere Inno.in c. per
tuas.extra, de arbitr. Quid ergo tunc fiet? Rn̄d. Sicut creditor, qui
vt creditor vendidit, ad duo tenetur.s.vt se creditorem doceat, &
se doceat cęteris potiorem, vt C.credi.euic.pig.non debe.l.j.& ij.
Ita ille, qui contrahit vt administrator ciuitatis, & ad ciuitatis vti
litatem, debet facere duo, scilicet se administratorem probare ci-
10 uitatis, & se ad vtilitatē ciuitatis hoc fecisse. Aut ergo non docet h
se administratorem, vel docet se minus legitimum mandatum ha
buisse, & tunc tenetur de dolo, vt s.de dolo. l. quidam debitor. &
l.si legatarius. eodem titul. Dolo enim facit asserendo se admini-
stratorem, cum non esset. Si verò docet se administratorem, non
autem docet pecuniam versam in vtilitatem ciuitatis: puto quòd
poterit conueniri condictione ob causam. Fuit.n.ei mutuata pe-
cunia ob hanc causam, vt in vtilitatem ciuitatis verteret: q̄ causa
secuta non est, vt j.de condi.ob cau.in l.si procuratori falso.& p
11 to. tit. Si verò i neutrum doceret, nec se administratorem, nec pe-
cuniam versam in vtilitatē ciuitatis, tunc puto ꝙ cessaret actio de
dolo, & haberet locū ↄdictio ob cām, qa actio de dolo cum alia n̄
concurrit, vt s.de dolo.l.j.& ij. C.de dolo.l. 2.& facit ad prædicta
k j.quod falso tuto.auth.l.j.& per totum illum titul. ¶Sed quæro k
practicam

ADDITIONES.

a Quòd ciuitas. Istud autem arg. Bar. compleas sic, bonum est arg de delictis ad contractus, & econtra.l.omnem in prin.s.de iud. Sed ciuitas obligatur delinquendo.l.metum.§.animaduertendum.hic alleg.ergo & contrahendo. Vltra responsionem Bart. ad hoc argu.quod est ꝙ contrariū loquitur, quando ciuitas ipsa delinquit, & quod idem esset in l.nostra, quando ipsa peteret mutuum, non autem administrator. Respond. ꝙ ista lex loquitur solum in contractu mutui, Secundò, ꝙ illud arg. de delictis ad contractus hēt locum in priuatis personis, non aūt in priuilegiatis, de quib. nostra l. loquitur. Tertio, ꝙ non est simpliciter verum, quod ciuitas delinquendo obligetur, quia intelligere dēs hoc dictum Bar.hic secundum quod intelligit, & declarat ipse: l.aut facta.in fi.j. de pę. in ver.vlterius quæro, ꝙ teneatur ciuitas delinquendo prius cōicato consilio, quæ deliberauerat committere delictum.& videas quæ ibi scripsi ad Bart. Istud idem priuilegium qđ hēt in cōtractu mutui, vt sit necesse ad hoc, vt obligetur, quod probatur versum in eius vtilitatem, datur etiam minori.l.j.C.si aduer.credit.& ecclesiæ, vt patet in auth.hoc ius porrectum.hic alleg.per Bart & est text.c.quod quibusdam.de fideiussor. & no.c j.de depo.alijs autem priuatis non datur. Intellige tamen, ꝙ illud priuilegium datur ciuitati in contractu mutui passiuè, hoc est, quando sibi pecunia mutuo datur, nō autem actiuè, hoc est quando ipsa dat mutuo pecuniam, quia tunc non est magis priuilegiata, q̄ alia persona priuata.l.nihil.j.ad Maced.& in hoc est magis priuilegiatus minor, qui & actiuè, & passiuè est priuilegiatus, l.verū.§ fi.s.de min.& ita dicit gl.d.l.nihil.

b ¶Notandum. Inquātum autem Bar.concludit, ꝙ ciuitas nō solum potest syndicū creare ad obligandum cōe & populum, sed etiā ad obligandas personas singulas, & eorum bona. Adde quod idem tenet ipse Bar.l.sicut.s.ꝙ cuius.vniuer.& l.pen.& ibi Bald.C.de don.inter vir.& vxo.& l.4.in prin.& ibi Mod, maximè Ale.de re iud.Bart.l.j.s.ꝙ cuius.vni.& Ang.hic, & Raph.Cu.l.continuus.§.cum quis.de ver.obli. Contrarium tamen tenet Bal.sibi cōtrarius.l.2.C.ne fil pro pa.quē refert, & sequitur Pau.hic d.l.2.& Sal.hic, & contra Bar.arguit Ale.consi.44.inci.viso themate.& præcipuum eorum fundamentum est, ꝙ ciuitas non potest obligare singulas personas, nec eorum bona, nisi expresse consentiant, nec etiam contra eas condere leges, nisi cā subsistente.l.si priuatus.j.qui & a quib.l.toties.j.de pollicita.& est bonus tex.l.Antiochensium j.de priuile.cred.& l.venditor.§ si constat.s.comm.præd.quod tamen limita, vt per Pau, de Cast.hic. In isto aūt passu ego sic dicerem, ꝙ aut ciuitas cōstituit syndicum, vt obliget solum personas particulares in specie, vt puta duas, & tunc dico Bar.non bene dicere, quia illis non cōsentientib.non possunt obligari, cum obstet exceptio doli.& sic etiam non valet particulare statutum, vt est tex.in l.j.in fi.j.de excep.doli.per quem ita determinat Bart.l.oēs populi.in 5.q.prin.ad fi.j.de iust & iur.& in l.fi.in ver.sequitur tex.j.de ap.reci.& ita tenet Ang.l.2.s.qđ quisque iur.& ibi Ale.Cano.c.cum omnes.de consti.& ibi Abb.in rub.eiusdem ti.& in istis terminis loquitur gl.no.l.2.C.ne fil.pro pat.& ibi Bar.declarat hoc modo.& pro ista conclusione, quòd non valet in effectu, habes tex.& ibi Bar.d.l.toties.& in d.l.Antiochensium.& fortius tenuit ipse Bar. quod etiam tale statutum particulare non valeret contra Iudæos, vt l.nemo exterius.C.de Iud. Etiam plus dicit Bal.quod imo ēt si tale statutum loqueretur verbis generalibus, sed tamen in effectu comprehenderet solū particulares personas, ꝙ non valeat, in l q̄squis.C.quo.ap.non reci.& in c.cū ordinē.de rescr.& tenuit hoc ēt clare Bart.d.l.oēs populi.in d.5.q.& d.l.fi.in d.ver.seq̄.

c ¶Dico. Adde Ale.consi 145.j.vol.vbi tenet contra Bar.hic, vide Anch consi.13.alias 134. inci.super dubio & consi.145.inci, optimis rationib. & in repe.c.canonum statuta.in 11.q.quē sequitur Ale.consi.37.incip.visa facti narratione. Si autem crearetur syndicus, vt possit obligare in genere subditos, non restringendo se ad istū vel illum, tunc est distinguendum, quia aut nō subest cā, & tunc nō poterit obligare personas particulares, aut subest, & poterit, quoniam ciuitas & principes possunt auferre bona, & iura priuati cū cā, vt voluit Bar.l.fi.C.si contra ius vel vti.pub.& ibi gl.& in proę.huius libri, vers.dicit hic.& istud vltimum tenet Fulg.& Ro.hic in vlt.q.

† Clau. ¶Concilium. Vide Barb, consi.j.vol.j.

d Pom. ¶Vim legis. Adde inquantum Alex.dicit, ꝙ opi.Bar.& sequacium procedit in ciuitate non recognoscente superiorem, consulta per Bar.consi.241.inci.casus talis, libr.3.& per Ro.consi.310.vbi ponit ꝙ ciuitas potest donare res subditorum, sic ciuitas obtinet locum principis, per Ang.consi.270.

e ¶Quandoque. Pro ista conclusione, ꝙ quando administrator habet simplex mandatū ad accipiendum pecuniam mutuo in certam cām, ꝙ sufficiat si administrator tempore, quo pecuniam recipit, fateatur se in dictam cām recipere, licet non probetur in illam cām conuersum. Bene facit illud quod tenet ipse Bar.l.doli.mali.ver.per hoc induco.j.de noua.& in auth.hoc ius porrectum.C.de sacros.eccle.& cum Bar.transeunt communiter hic alij scribentes, licet Ful.& Ro.aliqualiter impugnent.

f ¶Quod not. Et circa conclusionem istam vide Bar, l.principalib. ad fin.j.e.in quib.declarat, in quibus officialibus habet locum lex nostra.

g ¶Qua actione. Adde eundem Bar.reassumentem hic dicta eius, cons.112.inci.viso puncto.& Pau.de Cast.consi.vlt.

h ¶Docet. Vide Car.consi.92.&c.

i ¶Si vero. An autem lex ista procedat tantum in pecunia numerata, an etiam in alijs rebus mutuabilibus, & an in cōtractu mutui tantū, & an in alijs cōtractib. circa primum dic, ꝙ Bal.l.singularia.in 13.spālitate.s.eo.tenet, ꝙ habeat locum tātū in pecunia numerata strictè, & non in alijs reb.mutuabilib.quem tn̄ nō credo bene dicere, quia tex.noster dicit, ꝙ mutui datione obligari potest, non restringēdo se ad pecuniā numeratā, sed mutuū cōsistit ēt in alijs reb.l.2.§.mutui.s.e. Non ob.verbum, pecuniæ, positū in tex.qa qn̄ sumus in materia non odiosa, terminus pecuniæ large accipitur pro reb.mutuabilib. Bar.l.singularia.ver.& aduerte.s.e.& in l.talis scriptura, & ibi Doct.j.de le.j. Ex quo vr̄ Bal.in fi.illius spālitatis mutare sn̄īam. Circa scđm dic, ꝙ gl.l.j.C.de vēdē.reb.ciuit.li.11. tenet ꝙ sic, sed reprobat̄ p Bar.& Doct.ibi, & per Inn.& Can.c.j.de postu.& per Bald.in auth.hoc ius porrectū.C.de sacros.eccl.Pau.& Ro.hic in fi.& qđ imo hæc lex nō habeat locum in alijs contractib.probo, nā ciuitas & minor æquiparantur.l.resp.& ibi gl.& Bar.C.ex quib.cau.ma.modo minor nō hēt priuilegium, nisi in contractu mutui l.j.C.si aduer.cred.ergo idem in ciuitate, cum parificentur, vt s.

K ¶Sed quæro. Vide quæ scripsi ad Bar.l.qui semel.j.de decre.ab ordi.fac. Hanc opin.ꝙ omnis contractus celebratus à principe, vel habente ptātem legis cōdēdæ habeat vim legis, & possit allegari in iudicijs, tenet Bar.in l Cæsar.hic al.e.& l.si vnus.§.pactus ne peteret.s.de pact, Bal & Pau.l.j.in prin.s.de consti.prin. Vnde dicit Alb.l.j.s de hær.vel act.ven.qđ similes contractus habeāt vim legis publicæ. Et huic regulæ adde, qđ primo cōcludit Ale.consi.326.inci.in hac cā, & lit.pen.& idē Bal.c.ad audiētiā.de præsc.& in c.j.quid sit inuest.Ang.l.officium.circa fi.de rei vend.quia similes contractus habent vim legis, vt s.sed per legē trāsfertur dominiū sine traditione. Bal.in l j.in j.no.C.com.dele, idem Bal.in l.fi.C.de sacros.eccl.& idem c.3.de noua for.fide.Cano.in c cum dilectus, de consue. An tamen per contractum principis transferatur dominium sine traditione? Vide Bal post And.de Iser.in c.2.de noua for.fide, vbi videtur sibi contrarius.

10 practicã huius legis,† quõ agã ꝯ administratorẽ,vt se administratorẽ doceat?Rñ.Potero ageř primò ꝯ ciuitatẽ,& interpellař illum vt cãæ assistat,& eã instruat ꝓbãdo pdicta.C.de euict.l.separates. cũ duab.leg.seq.qd si nõ facit tũc ageř ꝯ cũ istis actionib.de qb.s. dcm est.Posset ẽt ante iudicis offm implorari ꝯ talẽ administratorẽ,vt pdicta faciat,vt ar.ĵ.de euict.l.in creditore.facit ĵ.de fideiussorib.l.si ꝯtẽdat.& qd ibi no.¶Quæro,& nũc ĩtro gl.hec lex loqť in ciuitate qd in aliis collegiis.Gl.dt idẽ,ꝙ no.Iac.de Are.ꝯ: qa ista lex ẽ ꝯ ius cõe,ǵ &c.vt l.ius singulare,& l.qd vero ꝯ.s.de legib.&
a l.sed & reprobari.in fi.de excusa.tu.Gul.de Cu.& Iac.Bu.a videtur teneř & diceř,ꝙ qdã sunt collegia,q̃ inuicẽ in cõi oĩa tractãt,sicut negotia particularia,vt collegiũ eorũ,q emũt salinas,vł alios reditus ex publico,de qb.hẽť s.ꝙ cuiusq; vniuer.nomi.l.j. Et in istis nõ hẽret locũ hæc lex,qa ẽ eadẽ rõ.Certè si pdicta bñ aduertatis,
11 gl.nřa vř velle,† ꝙ nõ sit spãle in ciuitate,imò idẽ in oĩb q̃ de necessitate ꝑ alios regũť,vt gl.no.in d.l.si pupilli.§.j.in fine magne gl. Cũ oẽ collegiũ de necessitate regať ꝑ alios, vř ꝙ in quolibet col-
12 legio sit idẽ.¶Quæro,qs hẽt necesse ꝓbare † pecuniã versam in vtilitatẽ ciuitatis,vł collegij,vel alterius?Gl.dt,ꝙ creditor.Sđ ql'r
13 hoc ꝓbať Dñt qdã,† si mutuatũ est administratori ꝑsente b colle-
b gio,ex hoc ꝓbať ꝙ fuerit versum in vtilitatẽ collegij.qd satis placet,ꝑ ea q̃ s.dixi:sed si mutuatũ ẽ solũ administratori ñ ꝑsente col
c legio,tũc vř ꝙ sufficiat ꝓbař,ꝙ tpe ꝯtus mutui ciuitas ĩdigebat,c vt l.fi.ĵ.de exercito.Et hoc tʒ Iac.de Are.& Cy.hoc refert in auth. hoc ius porrectũ.circa fi.C.de sacrosc.eccl.Guil.de Cu.dt ꝙ l.fin.de
14 exercito.loqť in ꝑsonis nõ priuilegiatis:sđ ꝑsonæ † priuilegiatæ, vt minores,ciuitas,& ecclesia,hñt hoc plus.s.qđ creditor probet
d hoc verè in vtilitatẽ ꝑsonarũ priuilegiatarũ esse versum. d Circa hoc vide Inno.ex̃.de deposi.c.j.& Ia.de Bel.in Auth.vt nul. iud.§.j.in
e prin.e& ex̃.de sol.c.j.ꝑ glo.& Inn.*Dic clarius fm Gul.de Cug.in ☞d.l.fi.ꝙ creditor dẽt verè ꝓbare, ꝙ sit versum in rẽ ecclesiæ,vel ciuitatis,vel vniuersitatis,qa hæc est cã intẽtionis suæ,vt hic,& aut. hoc ius porrectũ.C.de sac.eccl. Nõ ob.l.fi.de exercito. qa illi q ꝯstituerunt,sunt administratores,q ꝑ seipsos possunt ꝓuideř,& hñt verã ꝑsonã.Hic verò loqmur in his,q hñt ꝑsonã fictã,& nõ verã, sđ repsentatã q sic sibi ꝓuidere nõ pñt, imò de facili decipiũť,ar. l.mortuo.ĵ.de fideius.In pupillo verò,lʒ hẽat ꝑsonã verã,tñ in ꝯ,ctu mutui optʒ creditorẽ ꝓbare versum in eius vtilitatẽ, qa eadẽ ẽ rõ,q in ciuitate & in aliis q sibi ꝓuidere nõ pñt. Qđ tñ nõ ẽ in aliis ꝯtib.cũ facilius in ꝯtu mutui possit decipi, q̃ in aliis, vt notat tex.& glo.in l.j.& 2. C.si aduersus credito.Nec sufficeret,si eps,vel administratores ecclesiæ,ciuitatis,vel vniuersitatis,hoc s.ꝙ est versum in vtilitatẽ ipsarũ,ꝯfitereť,nisi ẽt iureiurãdo manifestẽt mutuum realiter acceptum,vt no in Authẽ.de alienat.& emp.§.hoc ẽt sup ipsis.Cõclud ergo fm An.de Pisis circa istã mãm,si q̃ris,qñ credit alicui pecunia,an dẽat creditor in cãm necessariã versum ꝓbare,dicas,aut hẽt mãdatũ expssum ad pecuniã recipiendã,& tũc aut est ꝑpositus ab illo,q pt sibi ꝓspicere in administratione,vt ecclesia,pupillus,vel ciuitas,& tunc aut tractamus de obl'one ꝯheda & tũc nõ sufficit ꝓbare in cãm necessariã fuisse mutuatum,nisi ꝓbeť realiter in illam fuisse expensum,vt patet in ecclesia, in auth. hoc ius porrectũ. C.de sac.eccl.in pupillo patet in l.2.C.si aduers. credito.in ciuitate patet hic.Si aũt loqmur in obl'one à tali ꝑsona dissoluẽda,tũc sufficit si in cãm necessariã mutuať, ẽt si in eã non fuit ꝯsumptum,arg.ĵ.de sol.l.in pupillo,vel al'r,vt ibi notať,qa dẽt intelligi,ꝙ in illam non durauit versum.Et sic non habet ꝓbař bonũ exitum,sđ tñ bonum principium.Si aũt nõ hẽt mãdatũ ad hoc tũc ñ sufficit mutuare in cãm necessariam. nisi probaretur in illã ☞causam esse consumptum,vt l.3.§.si sic.ĵ.de in rem verso.*

ADDITIONES.

a Ia.But.Adde quod Ale.transit cum hac opi.maxime per no.per Io.And.in addi.ad Spe.in ti.de in integ.rest.vbi habetur ꝙ castris & collegiis repletis multitudine hominũ datur restitutio,nõ aũt paruis.Tu etiam adde Rom.idem tenentem quod Io.And.cons.423.vbi consuluit pro castro Ciuitelæ.

b Præsente collegio.Vltra Ale.qui dicit ꝙ magis cõis opin.est, ꝙ sufficiat plato mutuũ datũ cõsensu capituli.Adde plene vt p Ang.cõs.249.incip.omne bonũ.

c ¶Indigebat.Adde vt per Zilio.de Cre.con,vlt.Pet.de Anch.cui cõs.se subscripserunt Zab.Fulg.Sal.Signo.de Homod.

d Pom.¶Versum.Sed qualiter hoc probabitur in vtilitatem personarum cõis. Quædam opi.est,ꝙ non sufficiat probare quod tempore contractus mutui ciuitas egeret pecunia,sed quod imo requiratur actualis probatio versionis in vtilitatem.Vide Ale.cons.4.vol.3.& aliquid per Fed.de Senis cons.119. Et pro ista opi.Bar.consuluit Ang.cons.233.inci.omne datum.Hanc tamen communẽ conclusionem limita,vt non procedat,quando ciuitas egeret pecunia in aliquam cãm,quam probaretur ob datam pecuniam fuisse secutam & adimpletam,quia istis duobus concurrẽtibus probaretur pecunia versa in vtilitatem Ita Cy.in auth.hoc ius porrectum.hic alle.per Bar.& Ang.in l.fi.pdium.C.de præd.mino.Cano.c.j.de posi.& limita vt hic per Pau.de Cast.& Mod.quod confirma ex eo quod volunt Bar.& Bal.in l.fi.ĵ.de ali.pupil.pstã.Bar.l.cum seruus ĵ de ver.obl.dum loquitur de pictura perfecta.Secundo ex eo ꝙ voluit Bar.l. & si pfatam.in fi.C.de iure delib.dum loquitur qñ reperitur creditorib.satisfactum.Tertiò ex eo qđ voluit Bar.l.fi.§.finaũt.C.ad Maced.& l.si ventri §.j.ĵ. de priuil.cred.dum loquitur de frumento mutuato pauperi posset tñ dici, ꝙ ista non loquuntur in personis priuilegiatis;in quibus loquitur tex.nř.Et limita,vt non procedat in ciuitate exercente artem quæstuariam, qa tunc nõ est necesse probare versum in eius vtilitatẽ,& per Bald in rub.de exerc. Aduerte ẽt quod Bar.hic,& Doct.vřr sibi contrariari,dum volunt l.fi. de exercitoria. nõ hře locum in ciuitate,& dum volunt s.l.j.eo.tit.§.non aũt. vers.sed & si in ptiis hře locum in ciuitate,& sic dicunt ll.illius tit.loqui,& non loqui in ciuitate,quod magnam continet in se repugnantiam,nisi dixerimus quod s.qñ al le.l.j.lex loquitur quando administrator hẽbat spãle mandatum a ciuitate,& ideo non est mirum,cum tunc ciuitas vtatur iure priuati,vt hic per Bar. ver. sed si serat ei concessum.& si bene d.l.primam allegarent cum l.seq.in priuato eo casu posset hře locum & in ciuitate,sed hic dum alle.l.fi.loquitur qñ administrator nullum hẽbat mandatum & ideo non est mirandum, si dicunt eam non hře locum in ciuitate,cum tunc administrator non possit ciuitati præiudicare.Vide Anch.cons.suo vlt.

e Pom.¶In pr n.Vide Ale.cons.4.vol 3.& aliquid per Feder.cons.119.vbi dicit, quales probationes admittantur ad hoc probandum.

LEX XXVIII.

☞Creditor.*Bř hoc intẽdit. Qui accepit pignus a ñ idoneũ
a nõ renũciat actioni ꝑsonali,h.d In fi.tex.ibi,in q̃ pignus hoc verũ in pignore ꝯuetionali:secus in ꝑtorio,vt ĵ.de re iud.l.à diuo Pio.§.si pignora.& q̃ sit rõ,dic vt ibi.Et no.Ex ista l.qđ ꝓuisio legis nõ tolliť ꝑ ꝓuisionẽ hoĩs.Cõtrariũ habes in l.fi. allegata hic in gl.ꝙ ꝓuisio hoĩs tollit ꝓuisionẽ legis,de quo plenè ꝑ Cy.in l.2.de iure emph.Op.& vř,ꝙ recipiẽdo pignus,videať renũciare ꝑsonali actioni,vt l.fi.C.de pac.ꝯuen.Solu.ibi loqť in his,q̃ ꝯpetebant de iure spãli:hic de iis,q̃ ꝯpetebant de iure cõi.Rñde ǵ ad l.fi qđ iõ illud verũ est,qa prouisio legis ibi est de iure spãli: qa ibi ꝯtinet priuilegiũ.Nã si ibi mulier hypothecã accepit ex pacto in reb.paraphernalib.à marito,non datur sibi ꝓuisio illius legis, q̃ sibi ꝯpetit de iure spãli:secus vbi prouisio ꝯtinet ius cõe, vt hic,& no.in l.2.C.de iure emph.& per Dynum in l.4.§.si ex conuentione ĵ.de re iud.& per Iac.in d.l.fi.Et rõ Dyni est, quia facilius tollitur ius speciale,quam ius commune,vt l.eius militis.§.militia missus ĵ.de milit.testam.Et nota ꝙ hæc lex non seruatur Venetiis,vt dicit ☞hic gl.in fine.*

ADDITIO.

a ¶Pignus.Dicit Bal.ꝙ habens pignus,nõ põt iurare debitorem suspectum de fuga,& eum capi facere,ꝙ intelligit Ale.cum pignus,est sufficiens,al's secus Pro quo adde ꝙ voluit Rom.cons.222.quod si habeo instrumentum guarentigiatum,& faciam debitori statui terminum ad soluendum, ꝙ per hoc non impedior quin possim facere detinere.

LEX XXIX.

Si institorem. Ex tractu institoris ꝯuenitur dñs,sicut ex cõtractu ꝓcuratoris.h.d. ¶Gl.intelligit si pecuniam accepit in eã cãm,in q̃ ꝑpositus erat,& bene qa aliàs esset secus.Quæro,q̃ similitudo est ista,quasi iussu eius, &c.gl.dicit
a ꝙ non est nota similitudinis, sed est expressiua veritatis. Tu dic a fm Doct.ꝙ est nota similitudinis:nam institor est ille, q ꝑponitur certę administrationi q̃stuariæ,& vniuersali.l.fi cũ villico.ĵ.de instito.Ille verò q ad vnum actum ꝑponitur,non dř institor, sed ꝓcurator,vt ĵ.de instito.l.in eum in prin.& no.per Inn.extra, de fideius.c.fi.Ista ergo similitudo est hic,ꝙ tenetur dominus ex ꝯtu institoris,quem vniuersaliter ꝑposuit sicut ex contractu procuratoris,cui certum mandauit negotium.

ADDITIO.

a Pom.¶Tu dic.Vide Alex.cons.44.2.vol.

LEX XXX.

1 *Actio in obligatione in diem,ante diem est nata.*
2 *Stipulatione promittens vsuras sub spe mutui recipiendi, si eum pœniteat,quãdo cogatur vsuras soluere.*
3 *Mutuum quando sit quidam contractus.*

☞Qui pecuniam. Qui spe futuræ numerationis promisit,ñ hẽt necesse recipe.h.d.*Text. in fi.rõ est,qa ꝯtus celebrať gřa vnius tñ.ĵ.de ꝯd.cau. data.l.si pecuniã.in prin. qa al's secus esset,si gratia vtriusq;.C.de actio.& oblig.l.sicut.non ob.huic legi,ꝙ iste ꝯtus non vř valere, quasi sit in mera ptãte ꝯhentis.l.in vendentis,vel emẽtis.C.de ꝯh.emp.& l. sub hac conditione.de act.& obl.quia ibi in ꝯtib.qui ꝯhuntur ꝯsensu,ne illusoria sit obligatio,vt in potestate mea sit, an obliger vel non,hic verò loqmur in ꝯtib.qui re cõtrahuntur,q non dñr perfecti esse nisi res interueniat:iõ non mirum,si antequam interueniat possum non recipiendo non obligari. aduerte, qui licet re contrahatur mutuum,tñ oportet interuenire ꝯsensum. Inst.de ☞obl.q̃ ex ꝯsen.ꝑ totum.*¶Opp.hic dř,creditori futuro & sic ĩnuit ꝙ ante numerationẽ nõ sit creditor.Itẽ ĵ.dicit,ne accipiẽdo se ad stringat,& sic innuit ꝙ interim nõ est obl'atus.Cõtrã imò statim tenetur,lʒ exceptione sit tutus.l.si ex cautione, & l.in ꝯtib. C.de
a non nu.pec.Sol.dicit a gl. qđ tenetur,sed ñ cũ effectu. Vltramon. dñt ꝙ ante diem non est nata actio,nec obl'o.Et teneo opin.gl. ꝙ sit nata,in l.cum quis. C. de iuris & fac.igno.& tangam de hoc in l.j.

ADDITIO.

a Pom.¶Dicit Vide Ale.cons.2

a in l.j.a ʒ̃.de cond.inde.*ſ.φ intra bieniũ ẽ obligatus ciuilr:& ita ẽ ibi oblo ciuilis, qđ pbãt Doctores φ casum l. si quasi accepturi. C.de nõ nu.pec.vbi dr̃,φ intra bieniũ oblõnẽ ꝯdico.& ſic patet,φ erã oblatus;l; Ia.q t3 ꝯriũ,videat ibi habuiſſe in textu,cautio ꝯdica tur,& tũc rñdet ipſe ad illã legẽ,qđ l3 ꝯdicat cautio,nõ tñ ſeqt, ğ ſum obl'atus:qa ſi debitor ſoluit,pt poſtea ꝯdicer cautionẽ: & tñ í diſtinctè liberatus ẽ,vt l.diſſolutæ.C.de ꝯd.ex leg.& l.ſi.C.illo ti.ſđ hoc verũ eẽt,ſi in textu diceret cautionẽ:ſđ dt oblõnẽ. Itẽ pbant hoc Do.p l.ſi nõ debitorẽ.ʒ̃.de fideiuſſorib.q̃ tñ dr̃ ciuilis oblo,nõ nãlis:iõ,qa lex fingit meũ ꝯſenſum nõ eẽ interim'ante bieniũ poſt bieniũ verò orit ipſa nãlis,vt Inſt.de lit.obli.in prin.vbi dr̃, hodie naſcit,ergo antea nata nõ erat.L3 Pet.teneat ꝯtrariũ í d.l.cũ qs.de quo ibi.Seqt í gl.vl nõ numeratæ pecuniæ,&c.q̃ exceptio dr̃ ano mala,qa ñ ſeqt nãm aliarum exceptionũ,q̃ ſũt ppetuæ,& poſſunt qñcũq; opponi.Iſta verò bienio finit, de qua plenè in l.ſi ex cautione.C.de nõ nume.pec.Et dic qđ exceptio doli,& nõ numeratę pecuniæ í ſimili poſſũt ꝯpeter:l3 Ia.hic,& í d.l.ſi ex cautione.dicat exceptionẽ nõ numeratæ pecuniæ nõ ꝯpeter,vbi me obligaui ſpe futuræ numerõnis.ſđ exceptio doli,vbi me obligaui ex cã đ pteri to,qđ ẽ ꝯ notata í l.ſi ex cautione.& í tex.í l.2.§.circa primã. verſi. pinde ʒ̃.de doli mali,& met⁹ except.Vbi exceptio doli ꝯpetit, ibi ẽt exceptio nõ numeratæ pecuniæ ꝯpeter pt:qm ſpe futuræ nume rõnis.í d.verſ.pinde pmiſerat.& hoc pbat prõnẽ:qa exceptio do li ẽ gñalis.& ꝯpetit vbicũq; dol⁹ ꝯpetit agẽdo,niſi in pſonis pp q. rũ reuerẽtiã opponi nõ poſſit l.nõ dẽt.§.đ dol. Sđ vbi agis ꝯ me, nec numeraſti,ꝯſtat qđ dolũ ꝯmittis,ergo &c.Itẽ dt hic Ia.qđ ex ceptio nõ numeratæ pecuniæ ꝯpetit,vbi feci iſtrm de hac pmiſſio ne,q̃ tũc durat bienio:ſđ vbi ñ feci tibi inſtrm,tũc ꝯpetit exceptio doli,q̃ ẽ eo caſu ppetua.Et rõ ẽ(dt ipſe) qa magis dẽt íputari debi tori,qñ cũ ſcriptura ſe obl'auit.cũ ſibi magis dẽt imputari : qa tũc deliberatè obligat.l.j.C.ſi mi.ſe ma.dixe.& l.cũ ſcim⁹.ver.ſinaũt ſcriptura.C.đ agri.& cẽſi.& l.optimã.de ꝯh.& ꝯmi.ſti.& iõ tũc tpa lẽ tñ hẽt exceptionẽ,nõ aũt numeratæ pecuniæ, & nõ exceptio nẽ doli.Sđ doc.ꝯdicũt í ambob⁹ p d.l.ſi ex cautione.vbi dñt.Si ex cautione,& ſic ſcriptura,& tñ ibi dt vtrãq; ꝯpeter đ ſcđo gl.í verb. pbar.examinat í d.l.ſi ex cautione,& vltimo t3 doli exceptionẽ vl tra bieniũ ñ ꝯpeter.& illđ ẽ verũ,qa cũ det í locũ alteri⁹,ei⁹ nãm ſa per dẽt,vt no.§.e.l.certi ꝯdictio.hoc vr pbari argumẽto à ꝯtrario ſẽſu.Præterea cũ doli exceptio opponit,tũc inſurgit preſumptio fraudis:vel doli.qa dico,qđ dolo facis,qa petis id,qđ mihi nõ nu meraſti:ſđ poſt bieniũ,nõ facis dolo:qa lex fraudẽ excludit,& fin git numeratã fuiſſe pecuniã,d.l.ſi ex cautione.& l.in ꝯtractib.e.tit. &c.Fallit í qbuſdã caſib.Prim⁹ caſ⁹ ẽ í l.ſi.de ꝯd.ex leg. Alios caſus vide p no.í l.cũ qs.C.de iur.& facti igno.& ibi expediui vobis,& tã gã í l.j.ʒ̃.đ ꝯd.íde.*¶Quæro,†ſi pmiſſit vſuras,vtrũ ſit íei⁹ ptãte

2 ne accipiẽdo ſe adſtringat?Gl.dt qđ ſic,ſoluẽdo vſuras,al'ſ ſec⁹, vt l.q Romæ.in prin.ʒ̃ de verb.obl.Alij dñt φ nõ hẽt neceſſe ſoluere vſuras,ſi creditor pt aliis ſub vſuris eã bñ mutuar,arg.eorũ q̃ no.í l.diẽ functo.§.de of.aſſeſſo.& ſic liberat pſtãdo intereſſe.qđ fortè ẽ multũ minus,q̃ ſint vſuræ vl fortè nihil,arg.ʒ̃.de ꝯd.cau.da.l.ſi pe cuniã.Ia.Bu.dicebat , φ pdicta pcedunt í ꝯtractib. innominatis, ſđ qa ꝯtractus mutui ẽ cõtractus noĩatus, í quo nõ ẽ locus penitẽ

b tiæ,iõ ſtem⁹ gl.qđ puto verũ,ᵇſi vſuræ eſſent pmiſſæ p ſtiplonem, qđ ẽ neceſſe í pecunia mutuata.C.e.l.quis.ſđ ſi eſſent vſuræ pmiſ ſæ pctõ,í aliis reb.iuxta l.frumẽti.C.de vſuris.puto pdictorũ opin.

3 verã.Nã l3 † mutuũ ſit ꝯtractus noĩatus,tñ habita relatione mutui ad pctm de ſoluẽdis vſuris.reſultat ꝯtractus qdã innominatus.do vt des.p Do.plenè no.í l.í bonæ fidei.C.de pac.& iõ loc⁹ eẽt peni tentiæ ſoluto intereſſe.ʒ̃.de ꝯd.cau.da.l.ſi pecunia. ¶Vltimò tene menti hanc l.in eo qđ dicit quòd debitor ex poſt facto pecuniam de neceſſitate non recepit , per quam determinatur per iuriſcon ſultum vna quæſtio in l.pe.ʒ̃.qua res pig.obl.poſſ.

ADDITIONES.

a ¶In l.i.No.ex iſto tex.φ in cõtractu noĩato eſt locus pñiæ,ſaltẽ in effectu.Cõ tra tñ facit tex.in l.ſicut.de act.& obl.& l.in cõmodato §.ſicut.ʒ̃.cõmo.Rñde primo,vt per Bal.φ in cõtractu mutui celebrato nõ eſt locus pñiæ,ſed in cele brãdo ſic,de quo loqtur tex.nr̃.Aut ille,q pmiſit recipere, pmiſit fcm̃,ad qđ pſtãdum qs pciſe nõ cogit.l.ſtiplones nõ diuidũtur.§.Celſus.ʒ̃.de ver.ob. ſed ſoluẽdo intereſſe,iõ nõ eſt mirũ ſi nõ tenet,& locus ſit pñiæ,qm in tex.nr̃o dr̃ φ eſt in ptãte eius,q rñdit ſe accepturũ pecuniã mutuo,ne obliget,& gl. ſup plet in effectu,qa bñ ẽt ante receptionẽ tenet,ſed obſt.exceptio nõ nume. pe cu aut doli,& nõ declarauit quar cõpetat,iõ ſciẽdũ,φ in contractu mutui, qñ qs cõfitet ſe recepiſſe pecuniam,q̃ tñ re vera nõ accepit , φ datur ſibi tri plex exceptio nõ numeratæ pecuniæ.aut doli,vt hic in gl.aut in fcm̃ Nõ nu meratæ pecuniæ ſibi cõpetit,quoties facta per eũ ſcriptura,vel per tabellionẽ ſimplr,cõfeſſus eſt ſe recepiſſe,vt toto ti.Inſt.de lit.obli.& C.de nõ nu.pec.In fcm̃ aũt cõpetit,quoties vltra cõfeſſionẽ promiſit per ſolennem ſtiplõne de reddendo,vt eſt tex.l.cũ vltra.C.de nõ nu.pec.vbi Bar.Doli vero dat,qñ ſupe riorib.ceſſantib.facta eſt cõfeſſio ſolum de receptione corã teſtib.vt eſt text. l.2.§.circa.ʒ̃.de excep. doli.alleg.hic.& no.φ Abb.c.ſi.de ſol.dicit,φ etiam i ſta exceptio doli cõpetit ei, qui confeſſ⁹ eſt ſe recepiſſe,qui tamen re verañ receperit vt ſibi alia exceptio non detur.& vide Ale.conſ.2.

b ¶Puto verum.Adde φ cum opinione Bar.hic tranſeũt communiter Doct.ma xime Io.de Imo.& Ray.in l.q Romæ.ʒ̃.de ver.ob.

LEX XXXI.

a Cum fundus. ᵃIn actionib.ſtricti iuris veniũt fructus , & acceſſione sà tpe litis conteſ. h.d.De hoc dicam.ʒ̃.de tritic.l.in hac.ad quam gl.ſe remittit.

ADDITIO

a Pom.¶Cũ fundus.Hanc aũt materiam intelle vt per Bart.& alios in l. ſi filius. §.j.ʒ̃ de ver.ob.Lita tñ quatuor modis,vt in illis ẽt in cõtractib.ſtricti iur s:ve niant fructus à tpe moræ.nõ aũt expectet tps litis.Et primus eſt, qñ agere ad rẽ meam.l.Iulian.§.ſed & fructus.§.de rei ven.vel q̃ aliqñ mea fuiſſet vt ẽ text. in l.videamus.§.ſi actionẽ.ʒ̃.de vſur.Et rõ,qa vtroq; caſu agitur ad reſtituen dũ & verbũ.reſtitui importat plenam ſignificationẽ,vt dicit Pau.de Ca.& eſt tex.in l.videamus,§.in Fauiana.licet aliã rõnẽ aſsignet Sal.in l.vinum.3.oppo. §.eo.Scđs caſus eſt in l.filius.in fi.ʒ̃.de col.do.& ibi Bar.no.& illũ modũ dicit eſſe mirabilem Bal.in l.ſi ſoror.C.de colla.Tertius eſt in cõtractib.celebratis cum Principe quia ipſe ſemper tenetur à tpe moræ quia contractus per eum celebrati habent vim bonæ fidei.Ita dicit Bal.in §.q̃ vero.in ti.de pace Cõſt. Quartus eſt de æqtate canonica q̃ reputat oẽs cõtractus bonæ fidei.Ita dicit Bal.in c.j.circa fi.de plus pet.aſſerẽs ſe nullum ſcire tex.iuris cano. qui vtatur iſta drĩa vtrum ſit contractus bonæ fidei vel ſtricti iuris quod tñ puto falſum Primò φ imo eſt tex. faciens iſtam drĩam in c.cum venerabilis. de exce.Scđo quia quoties aliquid eſt inductum à iure ciuili,& non reperitur contra ſtatu tum de iure canonico,nec ſumus in materia peccati, vñ merito ſtamus iuri ciuili,vt per bar.in l.priuilegia.C.de ſac.eccl.

1 *Errans quando transferat dominium.*
2 *Condictio quando competat domino contra poſſeſſorem.*
3 *Poſſeſſori abeſſe ab initio quando poteſt.*
4 *Alimentorum expenſæ paruæ quòd compenſantur cum operis.*
5 *Intellectus huius §.verus ſenundum Bar.*
6 *Locupletior ex re mea,ſi es effectus,licet poſſim hr̃e regreſſum contra alium,ſi ille liberaretur cedendo mihi actionem contra te,tamen de æquitate datur mihi directa actio contra te*
7 *Soluens habenti mandatum,licet modo ſit reuocatum,liberatus eſt.*
8 *Cõpẽſatio nõ fit,ẽt qñ pecunia petitur:vt ſpecies,& ſic de ſpeciẽ ad quantitatẽ.*
9 *Venditor quando tradit alteri,& ſic non emptori,cui iuſte arbitrabatur trade re poſſe,liberatur ab emptore,& ei tenetur cedere actionem.*
10 *Argumentum de ſeruo ad monachum,an valeat.*

a §.Seruum tuum. Ex æqtate cã euitandi circuitus,ᵃ da tur ꝯdictio ei,cum quo negotiũ non eſt geſtum,& ſi dñs approbat ꝯtractũ ſerui eius noĩe tenet in ſoli dũ:ſi vero reprobat tenet tñ de peculio.h.d.Diuidit. Primò ponit thema,& qõnẽ tacitè reſultãtẽ ex themate.Scđò ponitur rñſio Sa bini de æqtate.Tertiò ponit rñſio Iuliani de rigore. Quartò ſup pletur per authorẽ legis,qđ dcõ Iuliani deficiebat.Scđa ibi, Sabi nus.Tertia ibi,n ã & Iulianus.Quarta ibi,ſed adiicere. In text. ibi, traditus ẽ,ſubaudi,q̃rit qualiter dño ſuccurratur,& qđ iuris ſit?Gl. ponit caſum, & benè iõ nõ ſcribas caſum in terminis,qa gl.clariſ ſimè ponit.Notabilia hui⁹ videbitis í ꝯtrariis.Prima pars fuit the ma & q.& ſic nõ hẽt ꝯtraria.*Iſte §.ẽ ſubtilis,& multũ fortis,& hẽt mãm quotidianã.In tex.ibi,ptinebat,&c. & ex rẽ bonæ fidei poſ ſeſſoris,extra operas ſerui tui:& ſic mihi bonæ fidei poſſeſſori nõ q̃rit,ſđ tibi dño,cũ ex re bonæ fidei poſſeſſoris,nõ opa ſerui tãtũ modo q̃ratur bonæ fidei poſſeſſori.Sed extra rẽ eius, & ex operã ſerui q̃rit dño.§.nõ ſolũ.Inſt.p quas pſ.no.acq.In text.ibi traditus eſt,&c.Ex hoc themate q̃ritur,qualiter ſubueniatur tibi domino pro Pamphilo iſto,vel eius pretio,& de hoc tractatur in tex. & de ipſo Sticho vendicando in tex.non fit mentio,ſed in gl.ſuper ver. condicere.in prin.l3 gl.j.vbi ponitur caſus ponat hoc eſſe de caſu, quod non eſt verum,vt patet de ſe.In tex.ibi,condicere aiunt. Et hoc de æquitate,q̃ inſurgit ex eo qa ex pecunia ſpectante ad te do minũ,ſum locupletior factus:& tibi dño datur actio ꝯtra vendito rẽ ad probandum ꝯtractum ſerui tui,qui venditor habet actionẽ contra me bonæ fidei poſſeſſorẽ,q̃ tibi dño ꝯtra me cedẽdo libe ratur:ergo vt tollat iſte circuitus abſque alia ceſſione habes ꝯdi ctionẽ indebiti cõtra me bonæ fidei poſſeſſorem:approbãdo cõ tractum ſerui tui,nõ tñ tu dñs ꝯpelli potes ad hoc petendum: ſed potes ager ꝯtra vẽditorẽ,& nummos tuos vendicare ſi extãt, nec poteris repelli cũ pecuniã tuã te inuito tenere nõ debeat.l.qui re ſtituere.§.de rei ven.meritò hic Iuriſcon.concedit tibi quo ad pe culiares emptori.Et licet Iulianus hic nõ rñdeat,tñ hic glo.rñdet: & in effectu vult,φ actio ex empto det tibi dño ꝯtra venditorem, ꝯtra me bonæ fidei poſſeſſorẽ datur ꝯdõ indebiti.Et facias hic vnũ A,& capias verſiculũ,ſed adiicere,vſq; ad finẽ:& fac ibi vnũ B,qa ibi ſuppletur dcm̃ Iuliani,& dic bonæ fidei emptori.i. bonæ fidei poſſeſſori,cui res tradita eſt,& ſic in effectu vocatur emptor.Glo. ponit caſum in ver.mihi traditus eſt,&c.veniamus ad apparatum noſtrum,prima pars fuit qõ& thema,& ſic non habet cõtraria.* ¶Venio ad ſecundam partẽ,dr̃ hic, φ dñs poteſt ꝯdicere ſeruum traditum poſſeſſori ab ipſo poſſeſſore.Contrà,nemo cõdicit rem ſuam

ADDIT IO.

a ¶Circuitus.Adde Io.And.in addi.ad Spe.in rub.de obl.& ſol.circa prin.dicit φ ille,qui obligauit,ſe obligaturum ad ſoluendum x.poteſt ſtatim conueniri ad illa ſoluenda,abſque alia obl gatione,cauſa euitandi circuitus.Ita dicit te nere Alb.Gal.per l.ab ea.ʒ̃.de præſcri.verb.& clẽ.audi.or.de reſ.

suam præterq̃ à fure.vt s.vsufr.quemad.ca.l.fi.sed iste dñs habebat dñium illius serui empti,qa qcqd acqrit seruus,acqrit dño l.i.ii ser uus.j.de acq.re.do.ergo,&c.Sol.dic,homo empt⁹ nõ fuit tradit⁹ seruo.ideo dño nõ fuit q̃situ dñium,sed fuit traditus possessori,iõ possessori est q̃situ dñium,& hoc dicit gl.sup ver.traditus est q̃ gl.
1 licet sit signata sup prima parte,tñ debet hic recitari. ¶†Opp.errans non trãsfert dñium,vt j.de ↄd.ob cau.l.iij.§.subtilius.& l.si ego.s.eo.& de fur.l.si qs vxori.§.cum Titio.Sol.circa hoc sunt vidēdæ multę species erroris,de qb.dixi in l.j.s.de offi.pcura.Cæsa. tñ quantũ ad propositũ dico,ꝙ hic nõ fuit error in dñio rei,neq; in substantia psonæ,quo casu loquuntur ↄ̃ria,sed fuit error circa qualitatẽ psonæ.putabat.n.istum dñium esse serui,cum non esset. ¶Contra hoc opp.error in qualitate psonæ impedit trãslationẽ dñij,vt l.falsus.in pri.j.de fur.Sol.ibi recipiẽs erat in dolo,& mala fide,hic erat bonę fidei possessor,& iõ tex.notãter dicit imprudẽs à fure bona fide emi.qa si dolo & mala fide,nõ acqreretur dñium sibi.Mõ habetis istã gl.q̃ facit tria ↄ̃ria rectè inspiciẽdo. ¶Opp.dr̃
2 hic,ꝙ dñs†verè eget ↄdictione indebiti.Contrà,ↄdictio indebiti, licèt dicatur oriri ex se,sicut in ↄ̃tu mutui,tñ reqritur negotium esse gestum inter dantẽ,& recipientẽ,vt j.de ↄd.ind.l.si in area.sed hic inter dñm,& possessorẽ,nullum negotiũ est gestũ, ergo vr̃ ꝙ à possessore nõ possit ↄdici.*Item ↄdictio,est actio psonalis,Inst. de ac.§.appellamus.sed q̃libet psonalis actio est ex ↄ̃tu.vel quasi, ex delicto,vel quasi,Insti.de act.§.j.quorum nullus hic intercessit cum bonæ fidei possessore,ergo,&c.No.ex hoc §.qd̃ est dare filiã l.actionẽ sine mr̃e,hoc est sine oblĩone,& ita habes in isto §.qd̃ est dare actionẽ psonalẽ sine oblĩone,vt hic.*Sol.ↄcedo oppositionẽ de rigore.deberet.n.agi p dñm ↄ̃ venditorẽ,& vẽditor teneret̃ dño cedere ↄdictionẽ indebiti ↄ̃ emptorẽ,seu ↄ̃ bonæ fidei possessorẽ,vt dr̃ in tex.Sed de æqtate causa vitãdi circuitus dat̃ ↄdictio directò dño ↄtra possessorem.Facit j.de ↄd.ind.l.dñs testõ.Nec est nouum,qd̃ vnus soluat,& alter repetat,& vide gl.sup verbo,ↄdicere.q̃ ista ponit.Tenet ergo gl.qd̃ de æqtate hic dat̃ actio dño ↄ̃ possessorem.hoc ẽt dicit clarius ponẽdo casum in j.gl.Pet.dicit,ꝙ nõ vr̃ sibi æquũ,imò iniquũ,qd̃ ei ↄcedat̃ actio, q eam nõ,habet, ideo intelligit primũ dictũ.l.ꝙ pt̃ ↄdicere.l.cessa actione,non al'r: hoc nõ placet,nã vos scitis,ꝙ ex æqtate dat̃ mihi actio ↄtra eũ q ex re mea factus est locupletior.j.l.px.& s.eo.l.si eũ seruũ. ita hic cum possessor serui,cui traditus est Pãphilus,sit effectus locupletior ex re mea,æquum est qd̃ mihi detur ↄdictio ↄtra eum, & erit ista ↄdictio indebiti,vt gl.dicit.Non.n.est directa ↄdictio,qa inter hos nõ est negotiũ gestũ,vt s.dixi.¶Op.dr̃ hic,si qd mihi abesset ex negotio qd̃ is gessisset.Cõtra mihi possessori nihil abest. cum text.dicat ꝙ emit ex peculio ptinente ab dñm,quare malè.Huius
3 timore hic gl.ponit†exẽplum,in quo pt̃ ab initio possessori abesse,vt qa expendi in alimẽtando seruum.Quidã rephendunt istud exẽplum.Primò qa expẽsæ alimẽtorum ↄpensant̃ cum operis.l.in reb.§.pñt.j.com.Alij volẽtes sustinere dñt ꝙ ille Pãphilus emptus erat ita paruulus,ꝙ nullæ erant operæ eius.l.fin.s.de oper. seruo.
4 Alij dñt,ꝙ lex in reb.§.pñt.loqt̃†de expẽsis paruis, q̃ ↄpensant̃ cũ opis:secus in expẽsis magnis.Et ita intelligat̃ gl.& ẽt mihi placet, vt l.j.in fi.cũ l.seq.j.de imp.ĩ re.dot.fa.Alij ponunt hic exẽplum,ꝙ iste Pãphilus empt⁹,gessit aliqua negotia mei possessoris,& malè, ꝑ qb.possũ agere ↄ̃ verũ dñm.ar.j.ↄmo.l.si is q.§.si libero.Quidã rephẽdunt,qa iste Pamphilus interim est possessoris,ergo interim sibi ñ obligat̃,vt C.qñ ser.ex suo fa.p tot.& l.apud antiquos.C.de fur.Itẽ reprobãt primũ.qa tex.dicit ex negotio,ꝙ is gessisset.l.seruus.Sed ponẽdo,ꝙ ego alimẽtauerim eũ,negotiũ esset gestum à me,nõ à seruo.Puto ꝙ qlibet intell's posset sustineri rectè intelligendo.Nã si ego alimẽtaui Pãphilũ emptũ à seruo, mihi abest ex negotio,qd̃ is gessit,hoc est,ex emptione facta p ipsum seruũ. iõ. n.eũ alimẽtaui,qa ipse seruus emit.Ego alio modo intelligo hic,
5 †ꝙ iste seruus possessus bona fide, emit ipsum Pãphilũ de pecunia dñi:tñ qa in hoc negotio multa de meo expẽdit soluẽdo ga-
a bellã,a & notariis,& similia,ista ego possessor debeo ↄseq à dño; & ſm hoc hic loqt̃ de negotio gesto ab ipso seruo bona fide possesso, q nunq̃ fuit possessoris,ñ de negotio gesto ab ipso Pãphilo empto,q fuit possessoris,& ista est vera.¶Op.ille q expendit in re aliena,nõ hẽt actionẽ,sed retẽtionẽ tm̃.j.de ↄd.ind.l.si in area. & melius in l.in hoc iudiciũ.ver.diuersum s̃ ↄmu,diui.ergo ꝑ expẽsis factis in illo Pãphilo,ego possessor nõ debeo hr̃e actionẽ,hic dr̃ ↄtrariũ,quare malè.Huius timore qdã dñt in tex.ibi me recum acturũ.l.p retẽtionẽ.Certè hoc est violare tex.iõ alij dñt,ꝙ ↄpetit actio,sed q̃ sit illa,dubitatur,Quidã dñt,ꝙ ↄdictio indebiti,Quidã, ꝙ actio negotiorũ gestorũ.Prima est vera,nõ ob.l.si in area.Nam hic Pãphilus.circa quẽ fuit expẽsum,nõ erat alterius,sed erat ipsi⁹ possessoris.Sicut ergo anteq̃ eũ restituat,hẽt retentionem ꝓ istis expẽsis.postq̃ verò restituit,hẽt ↄdictionẽ indebiti,qa inter se restituentẽ,& eũ cui restituit̃.gerit̃ negotiũ,l.translatio dñij, ex qua orit̃ ista ↄdictio indebiti,vt l.q exceptionẽ.§.si pars.j.de ↄdict.ind. sed qd̃ dẽt actio negotiorũ gestorũ,nõ vr̃ verũ,qa nõ gessit negotium dñi,sed tanq̃ propriũ,& in re propria,vt dixi. ¶Vlterius op. dr̃ hic in tex.& hoc verũ est.Cõtrà.j l.prox.ver.ibi nã & Iulianus &c.Rñ.s.dictũ est verũ.l.de æqtate.qd̃ seqtur,est verũ de rigore. Sumus expediti de ista prima respõsione de æqtate,ex qua habes
6 †tenere illud ꝙ qñ tu es effectus locupletior ex re mea.licet ego possim hẽre regressum ↄ̃ aliũ,si ille liberaret̃ cedẽdo mihi actionem ↄ̃ te,de æqtate dat̃ mihi directò actio ↄ̃ tẽ,& immediatè.Istd̃ qd̃ dixi,si ex re mea factus est locupletior,probat̃ j.prox. & s.eo. l.si seruũ.illud qd̃ dixi,si ille,ↄ̃ quẽ possum hr̃e regressum liberaretur,mihi cedẽdo actionẽ ↄtra illũ,iõ dixi,qa si ipse teneret̃ ad rẽ illã,cessaret æqtas,& mihi nõ daret̃ directò actio ↄ̃ te,vt not.d.l.si eum seruũ.s.eo.qa si seruus viuebat,ita ꝙ ab alio posset recupari, nõ hẽret locũ illa æqtas.Itẽ qd̃ dixi,si ex re mea factus est locupletior,iõ dixi,qa secus esset si haberes rẽ aliũde,q̃ ex re mea,licèt ali⁹ teneat̃ mihi cedere actionẽ.Nã nõ agerẽ ↄtra te,nisi illa actio esset mihi cessa,vt l.cũ in plures.§.messem.j.loc.& de act.emp.l.Iulianus.§.j & j.de leg.j.l.si sic.in fin.& j.ad leg.Rhod.de iac.l.ij.§.pen. ¶Venio ad secũdã respõsionem de rigore. Dicit hic, ꝙ dñs põt agere ex empto ↄ̃ venditorẽ:& vẽditor pt̃ agere ↄdictione indebiti ↄ̃ possessorẽ.Cõtrà,ad primũ dictũ opp ꝙ venditor tradõne,seu
7 soĩone sit liberatus,vt j.de solut.l.cũ qs.§.j.Sol.†ibi fuit solutũ ei, q aliàs habebat mãdatũ,licèt modo sit reuocatũ:hic solutũ fuit ei, q nunq̃ habuit mandatũ.Ita soluitur hic in gl in verbo vendicare. & bene:& ꝓbat̃ ẽt j.de sol.l.qui hoĩem.§.si nullo.¶Ad scdam op. ꝙ vẽditor nõ possit agere ↄdictione indebiti ↄ̃ possessorẽ:nemo. n.ↄdicit rem suam pterq̃ à fure,vt s.vsuf.quemadmo.caue.l.fi.sed iste vẽditor adhuc est dñs Pãphili,vt ꝓbabo,ergo,&c. Qd̃ sit dñs patet:qa rei venditæ non transfertur dñium,nisi soluto pr̃io,ita ꝙ vẽditor sit dñs ptij,vt Instit.de rer.diuis.§.venditæ.& l.ex empto.in prin.j.de act.em.Sed hic ptium nõ fuit effectum venditoris:quòd patet.qa dñs põt vẽdicare,ergo nõ est trãslatũ dñium rei veditæ. Rñ.Intelligas ꝙ ptium fuit ↄsumptum,& sic recõciliata fuit solĩo. l.non omnis.in pri.s.eo.vel fuit habita fides de eo tp̃e vẽditionis & traditionis,& sic fuit trãslatum dñium.ita intelligit gl.sup ver-
b bo emptori,& bene.¶Venio ad vers.ꝙ ad peculiares. b dicit hic, ꝙ dñs pt̃ vendicare nummos,licet ipse teneat̃ de peculio.Contrà,
c debiti & crediti c inuicẽ fit ↄpensatio.l.j.j.de ↄpensa.Si ergo inuicem possunt agere,ergo ↄpensatione tollunt̃. frustra ergo dicit, dño,vendicationẽ ↄpetere,q inanis est.Solut.Dic,ꝙ hic nõ est locus ↄpensationi.Ratio est,qa hic pecunia petit̃ vt species, & speciei ad q̃titatẽ nõ fit ↄpensatio,hic est casus hic,ſm gl.& in l.si cre
8 ditor.§.j.j.de peculio,& de leg.j.sed & si certos.Tene†ergo menti tu iuuenis,qd̃ qñ pecunia petit̃ vt species,nõ pt̃ opponi ↄpensa
d tio,d ſm gl.Vltramõtani reprehendunt istã gl.qa siue pecunia debeat̃ in gñe,siue in specie,eadẽ est rõ ↄpensandi.Non.n.cadit affectio magis in vna pecunia,q̃ in alia,vt j.de in lit.iur.l.nũmis.facit
e s.eo.l.nã & si fur.§.fi.Ratio e aũt quare hic nõ admittit̃ ↄpẽsatio, hæc est ſm eos:nã ↄpẽsatio fit de debito liqdo ad liquidũ.l.fi.C.de ↄpensat.sed hic ex parte dñi,q vendicat pecuniã, est debitum liqdum,sed ex parte vẽditoris,q agit de peculio,nõ est debitũ liqdũ, qa poterit esse ꝙ de peculio fient tot deductiones,ꝙ nihil remanebit in peculio.l.sed si dãnum.§.j.de peculio,& istud vr̃ mihi verum.Pro hoc adduco in simili C.cõ.l.fi.Probo etiam p l.fi.in fine. C.de ↄpen.q̃ dicit ꝙ speciale est in actione depositi ꝙ nõ fiat ↄpẽsatio:de cuius nã est ꝙ fiat in specie.l.licet.§.rei.& l.Lucius.la j.j. depos.ergo in ↄ̃rium est ius cõe,vt licet pecunia debeatur in specie,qd̃ possit opponi ↄpensatio:qa si in aliis actionib.nõ possit opponi ↄpensatio,nulla esset specialitas in deposito,qa idem esset in qualibet alia actione,vt hic.Teneamus ergo opinio.Vltramontanorum,q̃ est vera.¶Op.& assumo oppositionẽ,q̃ est in fi.magnę gl.super verbo,euanescit.& vr̃ ꝙ tex.non procedat.Aut.n.seruus habebat liberã administrationem,& tradendo trãstulit dñium,& sic dñs nõ poterit vendicare.Aut non habebat liberã administrationem,& tunc dñm nõ obligat de peculio.Sol.dicit gl.ꝙ habeat liberam,& tñ dñum non obligat de peculio,vt j.de pecu.l.libera. & l.quæsitũ.in prin.cũ simi.eo.tit. ¶Veniamus ad vltimã partẽ, dicit hic ĩ quod vẽditor liberat̃ cedẽdo ↄdictionem domino.Cõtrà,qa domin⁹ hẽt cã sine cessione.s.ead.l.in pri.Sol.domin⁹ hẽt vtilem

ADDITIONES.

a Gabellam.Ita ante Bar.exemplificat Pet.quem sequitur Cy.in repe.hic in d.oppo.

b Pom.¶Peculiares.Vide Ale.consi.103.in j.vol.& Aret.consi.35.

c ¶Crediti,Ad cognoscendũ qs sit error qualitatis,vel substãtię & quę sit differentia,vide Ant.But.consi.64.incip.multa dubia tangit quærens.Et de ista materia erroris, habent Cano.text.expressum 29.q.j.per totum,& ibi gl.summæ,& Archid.prosequuntur.

d ¶Compensatio,Adde quod cum opin.Vltramont.tanquam magis communi,& tutiori, transit Ale.cui inquantum tangit,an agenti ad depositum possit obiici compensatio, videndum adde Bal.cons.312.incip.duo videnda.lib.iij.vbi dicit,quòd illud quod dicitur agenti ad depositum,non potest obiici compensatio , habet locum in vero deposito,non confessato per gl.in l.assiduis,C.qui pot.in pig.hab.

e ¶Ratio,Limita tamen hoc,ꝙ pro debito non liquido ad liquidũ,non fiat cõpensatio,vt non procedat.quoties debitum alias non liquidũ fuisset liquidatum per confessionem meam in iudicio,quia tunc bene potest fieri compensatio etiam de debito nõ liquido, ad liquidatum per confessionem meam,vt est gl.fin.l fi.in gl.ij.in vers.coniuncta. C.de compensatio.& ibi Cynus in prima q.& Bald.& Albericus in l.fi.depos.& est glo.similis in l.nemo ex his.de qua meminit superior gl.j de reg.iur.

vtilē de eq̄tate, hic verò cedit directā. ¶Opp. ꝟ. de solu. l. fugitiuus.
a Sol. Illa dēt intelligi fm istā. ¶Tertiò a opp. quòd vēditor nō liberat cedēdo actionē: nō. n. ideo tenet, qa actionē hēt, sed ideo qa vēdidit, ergo &c. C. eo. l. ṅ aduersus. & ꝟ. de pig. actio. l. petēti. Sol. fateor quod vēditor iō tenet, qa ꝯxit, tū natura ꝯc⁹ vēditiōis talis ē, vt qs ṅ teneat nisi de dolo, lata culpa, & leui, vt l. si vt certo. §. nūc videndū. ꝟ. ꝯmo. qa ḡ hic tradidit rē ei, quē putabat dn̄m serui, & sic ṅ fuit ī culpa, deberet eē liberatus: tn̄ qa actionē hēt, iō tenetur eā cedere, & sic licèt primordialr teneatur ex ꝯtu, tn̄ modo tenetur ideo, qa actionē hēt, & si nihil haberet, ī totū eēt liberat⁹ & iō eā cedēdo liberatur. l. quod debetur. ꝟ. de peculio. quod not.
9 Tene ergo mēti, quòd licet† vēditor non tradat emptori, si tamē tradit alteri, cui iuste pt credere se posse tradere, liberatur ab em-
b ptore, b & non tenetur nisi actionē illā cedere. Sumus expediti de ꝯriis. ¶Restāt qdā qstiones ī gl. magna circa prin. dicitur hic, ꝙ pecunia ꝯsumpta, actio de peculio euanescit. ¶Quæro, qualiter euanescit? Quidā dicunt, iure ꝯpēsationis. Gl. dicit melius, qa ꝯsūptio reconciliat soluōnē, & facit haberi pinde, ac si dominiū ab initio fuisset trāslatū. vt l. si filius. & l. non omnis. §. si. s̄. e. & dic vt ī gl. super verbo, euanescit. ¶Quæro, pone ꝙ vēditor actionē d̄ peculio tm̄ decē ꝯseq̄ posset, & nummi peculiares, q fuerāt ꝯsūpti & soluti, erant xx. vtrū dominus possit repetere illa x. Quidā dn̄t ꝙ sic. Gl. ꝙ si extāt, pt repetere, si sunt ꝯsūpti nō pt. Pro huius declaratione videamus primò, quomodo pcedit qstio. si. n. nummi peculiares fuerunt xx. qūo pt esse quod in peculio non sint x? Respōdeo: pp deductionē fiedā à domino de eo, qd̄ sibi debetur. l. sed si dānū. §. j. & seq. ꝟ. de peculio. Nunc videamus q̄ istarū opi. sit vera, & siquidē nos teneremus in pcedēti q. illā opi. qd̄ actio de peculio tollatur iure ꝯpēsationis. eēt vera prima opi. Cū. n. decē tm̄ deberēt vēditori, de decē tm̄ fieret ꝯpēsatio, reliqua decē repeteret dominus: sed cū alia opinio sit verior. s. quod non iure ꝯpensationis tollatur, tene opi. gl. ꝙ extātē vendicat, ꝯsumptā nō. Tertiò quærit glo. pone ꝙ ptium serui fuit viginti, in peculio fuerunt decē, seruus emptus q nunc dn̄o tradit, valet triginta, an illa decē quib. seruus plus valet, possint peti à dn̄o per actionem de in rem verso? Glo. arguit pro, & contra. finaliter dic vt colligitur in l. &
c ideo. §. illud planè. & quod ibi no ꝟ. de in rem verso. c Vltimò pos
10 ses habere istā legē de facto in ppriis terminis, †si poneres monachum vnius monasterij detineri ab alio monasterio in monachū bona fide, & ipsum emisse aliqnā rē ex pecuniā primi monasterij, q̄ res empta tradita esset Abbati secūdi monasterij: omnia. n. q̄ hic
d dicunt in seruo, pn̄t dici in monacho, d vt no. Inn. extra, de priui. c. cū olim. Sed qd si nō appareat ex cui⁹ pecunia soluit monachus vel seruus, vel nō apparet ad quē illa pecunia ptinet. Cogitabitis.

ADDITIONES.

a ¶Tertiò. Limita tamen, quòd venditor liberetur cedendo actionem emptori, quando non tradit sibi rem, sed alteri, cui iuste credit se tradere posse, vt procedat quoties esset vendita species, prout loquitur tex. noster, secus verò quando esset venditum aliquid in genere, vt puta decem sacci frumenti, quia tunc licet tam iuste tradere alteri, quàm emptori, tamen cedendo actionem ipsi emptori, aduersus eum cui tradit, non liberaretur. Intellige secundum glo. fi. l. si quis vxori. §. apud Labeonem. & gl. in verb. actionem, ꝟ. de fur. quam ad hoc no. Bal. in l. falsus. C. de fur. Pau. de Cast & Mod. hic.

b ¶Ab emptore. Adde secundum Ro. & Pau. de Cast. dictum Bar procedere quando venditor erat obligatus ad speciem, vt hic: secus si ad genus, allegat gl. sing in l. si quis vxori. §. apud Labeonem. ꝟ. de fur. & no. per Bal. in l. falsus. C. de fur. & ita est de mente Iac. But. qui ita respondit ad l. fugitiuus. pro contraria signatam in gl. latius hic per Alex.

c ¶Rem verso. Adde vt hic per Alex.

d ¶Monacho. Io. And. in addi. ad Spe. in rub. de statu mon. paulo ante med. refert Pileum q. 59. distingue, quòd aut fuit minister, vel administrator in secundo, vel non, & si non, distingue vnde acquisiuerit, an ex re secundi monasterij, an ex operis, an ex vtroque Primo casu, totum erit secundi monasterij Alleg. §. interdicimus, in Auth. de eccl. tit ꝟ. de an. leg. l. ij. & idem dicit putare si ex re, & operis acquisiuit, per l. j. & l. si vt proponis. C. de rei ven. & C. arb. tu. iij. Secus dicit esse si ex operis tantum per l. seruum s̄. de vsu & ha. Cui autē acquirat monachus cum alteratur status monasterij, & ad aliud trāsit, vide Pe. de Anc. cons. 353. & 425. de monacho, qui monachū se dissimulabat, & qui acquisiuit nomen debitoris, & obtinuit bona ipsius vendi in contumaciam, an veniente debitore, & opponente de monachatu, debeat processus annullari. Vide Fed. cons. 287.

LEX XXXII.

1 *A te rem meam, si ad te peruenit sine iusta causa eā cōdicere possum. & nu. 2.*
3 *Pecunia mea quomodo dicatur.*
4 *In remedio huius legis actio, & obligatio est natiua.*
5 *Mutuum vt contrahatur, requiritur vltra rem & pretium consensus.*

1 Si & me & Titium. †Si res mea ad te pueniret, nec est causa quare apud te debeat remanere, eā certi ꝯdictione, vel sine causa ꝯdicā. h. d. No. qd̄ dixi in summario. Gl. & doct. hic nihil dicunt. ¶Opp. s̄. eo. l. si filius. vbi pecunia patris peruenit ad creditorē, & tn̄ ea ꝯsumpta non pt repetere. Sol. ibi peruenit pecunia ad creditorē titulo oneroso, hic verò peruenit ad alium titulo lucratiuo. Probat hæc sol. in l. si eum seruū. s̄. eo. & C. de rei vend. l. mater. istud ꝯrium facit gl. & non soluit. ꝟ. de act. emp. l. seruus quē. vers. fm q̄ ibi habes similē text. Ad istum
a tex. aliæ concordantiæ ponunt hic in gl a Pro declaratione ergo
2 huius legis dicas, qn̄ res mea peruenit † ad te sine iusta causa, aut p ea pt mihi esse ꝯsultum agēdo ꝯ alium, aut nō. Primò casu, aut ille alius ꝯ quē agerē, liberaretur cedēdo actionē ꝯ te. s. mihi, & tunc habet locū æqtas huius legis, vt mihi actio ꝯ te det ex æqtate, vt s̄. l. px. §. seruū tuū imprudēs. iuncto prin. cū fi. & ibi dixi. Qn̄q; non liberaret isto modo & tunc æqtas huius legis cessat, vt habuisti in d. l. si eum seruū. vbi est tex. huic similis. Si verò ꝯ aliū nō pt mihi esse ꝯsultū, & tunc aut illa res mea peruenit ad te titulo lucratiuo, & habet locū æqtas huius legis, vt hic, & s̄. eo. l. si eum seruum. & s̄. l. px. in d. §. seruū tuum imprudēs. Aut titulo oneroso, & tūc cessat æqtas huius legis. l. si filius. s̄. e. in fi. & not. in l. si eum seruū. & per ꝯsequēs cessabit actio q̄ ex æqtate insurgit, & ꝯpetit, non tn̄ p hoc
b excludo alias actiones, si q̄ ꝯpeterēt, vt rei vēdicatio, b vl' alia actio,
3 vt d. l. si filius. ¶†Quæro, dr̄ hic pecunia mea, qūo intelligat mea? Rn̄deo mea, vel mihi debita, vt in tex. vel etiā q̄ peruenit occasione rei meæ, vt d. l. si eum seruū. s̄. eo. ¶Quæro, qd si fuerim tm̄ stipulatus, & pecuniā nō receperim? Gl. rn̄det idē esse, qa saltē ex re ad te peruenit illud ius, quo debitorē meū habes obligatū. Itē dicit gl. vr̄ pecunia ad te breui manu peruenisse, vt s̄. e. l. singularia. qd̄ intelli-
c ge si pecunia esset soluōni parata, c vt ibi vidistis. ¶Quæro q̄ actione pecunia ista petet? Rn̄deo ꝯdictiōe sine causa, & certi ꝯdictione generali, q̄ cum ea ꝯcurrit, vt dictū est. Sed tunc q̄ro vtrū istæ actiones sint natiuæ, vel datiuæ? Quidā dicunt ꝙ sint datiuæ, quia nullum est negotium gestū inter partes, vt hic vides. Petrus dicit, ꝙ imò sunt natiuæ, nascuntur. n. ex oblōne: oblo benè est datiua, qa non pcessit ꝯtus, ex quo oriri possit oblo illa, nec etiam quasi ꝯtus, maleficium, vel quasi maleficiū, sed à lege dat ista oblo, vt
4 pbat iste text. vide eū. Ego puto ꝙ† oblo, & actio sit natiua. d Li-
d cet. n. hic nō pcessit ꝯtus, vel quasi, tn̄ pcessit factum istud quod hic narrat, ex quo oritur oblo, & ex oblōne actio, & sic ista oblo oritur ex variis figuris causarum, vt l. j. in prin. de act. & oblig. Qn̄ verò nulla esset mā ex qua oriretur oblo, tunc posset dici datiua, sed cum hic sit sufficiens mā: ergo pōt dici natiua, vt s̄. de pac. l. iu-
5 risgentium. §. j. ¶† Vlt. not. tu iuuenis, ꝙ licet mutuū re ꝯtrahatur, tn̄ requiritur etiam ꝯsensus contrahentium, vt hic, & s̄. eo. l. non omnis. in prin. ¶Omisi s̄. vnum contrarium insolutum. Dicit glo. arg. contra fam. ercisc. l. cum putarem. §. penult. Solu. ibi peruenit ad alium iusta de causa. s. ex causa sententiæ diffinitiuæ.

ADDITIONES.

a ¶Poma. ¶Hic in gl. Vide Ale. cons. 92. j. vol. & cons. 133. vol ij.

b ¶Rei vendicatio. Similem distin. facit glo. inter causam lucratiuam & onerosam in l. si eum, s̄. eo. & distinctioni Bar. adde, quòd remedium huius legis habebit locum etiam si mihi potuit à principio esse consultum contra alium, sed ex post facto desiit esse consultum. l. fi. §. fi. & ibi no. Bar. C. de condit. indeb. & inquantum tangit de campsore, adde inter cons. Alex. ij. vol. 95. cons. And. Sicu. cum duob. seq.

c ¶Parata. Adde quod consuluit Paul. de Cast. cons. 48. & Bal. cons. 238. lib. iij.

d ¶Natiua. Concordat Bal. in l. certi condictio. s̄. eod. & Alex hic, qui dicit, hanc l. facere, an bonæ fidei pōssessor consumptis fructibus industrialibus possit conueniri à domino, saltem in eo quod effectus est locupletior, & nihil decidit, sed remittit inter cætera ad Ang. cons. 130. & 103. incip. super quo puncto.

Parif. ¶Sit natiua. An sit aliqua actio natiua, vel datiua, vide per glo. in l. cum præcario. §. j. ꝟ de preca. quòd datiuæ non competunt contra hæredes, de quo vide etiam Bar. in l. si hominem. §. dator. ꝟ. de postu gl. in l. fi. ad fi. gl. magnæ. ꝟ. de eden.

LEX XXXIII.

1 *Officiales quando possint contrahere cum subditis in loco officij.*
2 *Ciuitatis priores, etiam durante officio, contrahere possunt.*
3 *Officiales qui, & quando possint accipere pecuniam mutuo.*

Principalibus. Officiales non possunt contrahere cum subditis, nisi sint perpetui, vel ad eorum necessitatem. h. d. cum l. seq. *Lex ista non imponit pœnam, si contrarium fiat, pœna est in l. non licet in officio. ꝟ. de contrahen. emp. quod intellige vt ibi scripsi, cui autē applicetur, ibi notatur. Aliam pœnam imposuit l. fi. C. de rescin. ven. Ratio Dy. inter istas leges & sequentes est, quia in perpetuis censetur esse approbata fides, ex quo perpetuo sunt electi, sed in temporalib. non ita censetur fides approbata. sic est dubium, ꝙ inferret talis officialis subiectis ꝯpulsionem, siue terrorem. arg. C. si qua prædi. pote. l. j. Item est alia ratio. quia iniquum esset, ꝙ perpetui officiales abstinerent perpetuò à ꝯmodo faciēdo, arg. l. si quis ex signatorib. ꝟ. quemad. testa. aper. in temporalibus verò non est illa iniquitas: quia in mora modici temporis, &c. s̄. de iudi. l. si debitori. * ¶Opponitur ad hanc legem. C. eo. l. quisquis. Dicit gl. ꝙ hic in fine permittitur accipere, intellige à non subditis, à subditis verò secus, vt l. cōtraria.
a Alij dicūt ꝙ hic permittitur accipere ad eorum vtilitatem, a alias
1 secus & istam sequebat Gul. Vnde† dic br̄, vtrum officialis possit ꝯhere: Aut est officialis in loco suæ originis, & potest quis ꝯhere indistinctè, vt l. p̄sidis. in prin. ꝟ. pxi. fm vnā lecturam, & sic priores
2 †huius ciuitatis, etiā durante suo officio, possunt indistinctè ꝯhere. *Sed ꝙ non possit pcedere pbatur, qa nullū officiū pt qs tenere in loco originis, vel domicilij, vt C. de diuer. offic. l. nullus apparitor lib. xij. & ꝟ. de ꝯh. em. l. q officij *Si verò alibi hēt offm̄, & tunc aut erat offm̄ ppetuum, & idem qd̄ s̄. vt l. præsidis. fm aliā lecturam. Aut est officialis ad tēpus, & tunc aut vult ꝯhere cū non subditis, & pōt, vt d. l. p̄sidis. in fi. aut cum subditis, & tunc aut dando pe-

ADDITIO.

a ¶Vtilitatem. Et per hoc dicit Ang. post Gul. de Cu. quòd prohibitus portare grana alias gratis, non incidit in pœnam, si portat causa sui vsus.

do pecuniã mutuã,& nõ pt,vt hac l.pricipalib.& C.e.l.eos.Aut re cipiẽdo,vl' al'r ɔhẽdo,& tũc aut ad ei⁹ necessitatẽ,& pt vt hic. & d. l.psidis.ĩ fi.ẽm intellectũ.Gul.de Cu.quẽ sequũt Doc.Aut cã lucri, & nõ pt vt hac l.pricipalib.& l.eos.& l.qsqs.C.e.& ibi p Cy.ĩ l.j. C. de ɔ.iud.vbi et p Ia.Bu.*Et rõ ẽ:qa sp pſumit violẽtia.C.de salgamo hospi.nõpſtã.l.vnica,cũ sua gl.li.12.Si qrat an iudex,vl' officialis possit ɔher cũ subdito dic, aut loqmur in mrimonio, & nõ pt aut ĩ spõsalib.& tũc sic:vt ff.de rit.nup.l.si qs offm.Rõ Dy.pt cẽ:qa in primo casu remanet vxor ppetuò obl'ata:spõsa aũt nõ.ff. de iu. do.l.j.Inst.de pat.pot.§.j. Inst.de nup.§.j.iuncta l.j.ĩ.de spõsa.& l.fi. Aut loqmur in ɔtib.rerũ,& tũc aut loqmur in alio ɔtu, q̃ mutui & tũc aut iste iudex hẽt pprietates in illo castro vl' loco,seu res im mobi'es,& tunc pt.Rõ ẽ,qa pſumit subiectos diliger, & eos nolle opprimer,vt in Auth.vt iud.sine q̃q̃ suffrag.§.cogitauim⁹.& §. necessitatẽ.Aut loqmur ĩ alio iudice,& tũc aũt qrit,an possit emere res prnas,& dico ꝙ sic,pp affectionẽ spãlẽ.ĩ.de ɔh.emp.l.q officij. Aut qrit ĩ aliis,q̃ prnis,& tũc aut in victualib.& tunc pt: aut ĩ aliis & nõ pt.C.de ɔc.iud.l.j.Fallit,si ĩpetret à principe.ĩ.de ɔh.emp.l.ñ 13.in fi.Aut loqmur ĩ aliis ɔtib.& tũc dic vt hic notat,& ĩ l.qsquis C.eo.Rõ ẽ in mutuo, qa sub ɔtu mutui multa illicita pñt ɔmitti: & vt illa euitet,istud phibet ne ptextu liciti,cõmittat illicitũ.C.de colleg.& char.l.vnica.li.11.Pro quo C.de sacros.ecc.l. q sub ptextu.Vl' dic,ꝙ ẽ rõ:qa tales officiales eẽnt terribiles aduersariis suis iõ mutuũ inter ipsos phibet.C.de ɔc.iu.l.j.C.si rector puin.l.j.*

3 ¶†Quæro an tales officiales possint accipere pecuniã mutuo pro ciuitate,vl' dar? nã qd ś.dixi,loqt qñ noĩe pprio ɔhũt. Quidã dñt ĩdistĩctè ꝙ sic.l.ciuitas.ś.e.& ĩ.de vsur.l.Cai⁹ ꝙ ĩtell'e in his qb. ɔmittit administrõ Reipublicę,vt ĩ priorib.antianis & simil.Alij verò offãles qb.sola executio iurisdõnis ɔmittit, hoc nõ possunt vt Ptãs,Capitaneus,& similes:ar.l.phiber.§.planè.ĩ.ꝙ vi aut clã. Fa

a cit ꝙ no.in l.itẽ magratib.ś.de pac.& qd no.p Cy.aC.de transa.l.p ses.*Officiales verò nostri tpis cũ sint hodie ɔstituti , quãdiu nr̃æ placuerit voluntati,reputantur perpetui:ar. ĩ.de cõd.& de l. sufficit.& de excus.tut.l.iurisperitos.*

ADDITIO

a ¶Cy.Adde & limita vt per Ale.cui etiam adde Bal.cons.50.incip.creditor. & Pe.de Anc.cons.342

LEX XXXV.

Periculũ. Si debitorum noĩa efficiãtur deteriora , piculum pertinet ad administratorem culpabiliter differentem exigere,h.d.*In tex.ibi.culpa.s.leui.qa de lata expſsum ẽ,ꝙ ɔtinet sub dolo.ad hoc vt l.ista aliqd addat.ĩ.deposi.l.qd Nerua.* Quid si erãt plures administratores? Rñ.ĩ plurib.tutorib. dic vt l.j. C.de transa.& ibi dixi in l.j.§.nunc tractemus.de tut.& ra.dis.in plurib.administratorib.Reipublicæ.dic vt in l.Impator.ĩ.ad mu.

LEX XXXVI.

1 *Legatum conditionale an impediat exactionem ex stipulatione pura, & an stipulatio conditionalis impediat exactionem ex stipulatione pura.*

2 *Stipulatio ab initio cõdõnalis vel pura a prin. & postea cõdõnalis fcã differũt.*

3 *Pœna petentis ante tempus quæ sit.*

4 *Dispositio huius l.an hodie habeat locum.*

a Pecuniam. aStipl'o ɔdõnalis obl'õnẽ pcedẽtẽ purã suspẽdit,& eã nouat ĩ ɔdõnis euẽtũ.h.d. ¶Op.de l.

1 purè.ĩ prin.de doli exce.Gl.dt,†ꝙ ibi in legato ɔdõnali, ꝙ nõ impedit exactionẽ ex stipl'one pura:hic ĩ stipl'one ɔdõnali.Rõ,qa pp cautionẽ q̃ pſtat in legatis,ẽ cautũ legatario.Ita dt gl.Gu.de Cu.dt ɔrũ nã legata sũt fauorabilia magis q̃ stipl'ones.l.in testis.de re.iu. Si ḡ stipl'o ɔdõnalis suspẽdit,multo magis legatũ ɔdõnale. Dic ḡ ẽm eũ,ꝙ hic loqt in stipl'one,q̃ si eẽt pura; tolleret primã actionẽ ipso iur,secus si eẽt in alia ɔuẽtione,q̃ ipso iur ñ tolleret & iõ legatũ nõ ĩpedit interim exigi,qa si eẽt purũ,nõ extĩgueret ipso iur prima sublata,sd ope exceptionis,vt hẽs in toto ti.de li.leg.Ista sol.vr ɔ l.sufficit.ĩ.de ɔd.inde.Vñ Pet.dt qd ibi loqt in duab.psonis , hic in trib.Rõ,qa qñ ilud,qd tibi debeo purè,tibiipsi pmitter sub ɔdõne,in oẽm euẽtũ ẽ tibi debẽdũ,& iõ interim pt agi,vt l.ɔria.sd in trib.psonis,vt qñ illud qd debeo tibi, pmitto alteri ɔdõne, ñ ẽ in oẽm casum debẽdũ tibi,iõ interim nõ põt agi.Ita loqt hic.Sed certè nec in casu legis, purè, debẽdũ ẽ creditori in oẽm euẽtũ,vt ibi patet,iõ hæc sol ñ ẽ bona.Vñ Ia.Bu.t3 sol.gl.primo p rõnẽ assignatã p eã.s.qa puidet p stipl'one legatorũ. Scdò,qa stipl'o ɔdõnalis,ẽ actus factus inter viuos,iõ ẽ maioris potẽtiæ & maioris effectus,q̃ sit legatũ ɔdõnale:trãsit.n.ad hrdẽ.sd legatũ nõ,vt §.ex ɔdõnali.Inst.de ver.obl.& l.si vxor.C.de ɔd.isertis,& qd ibi no.Tertiò,qa stipl'o ɔdõnalis apponit aĩo nouãdi, nõ aũt pt nouar nisi reperiat qd nouet.Sd si diceres interi posse agi & dbitorẽ cogi ad soluẽdũ,tolleret sol'one,& sic nõ posset nouari p stipl'onẽ : vr ergo actũ à ptib.ne interim exigatur.Quæ rõ cessat ĩ legatis.* Vl' dic ꝙ in legato ɔdõnali pẽdẽte ɔditione,nõ est q̃situm ius legatario re,al's spe:in stipl'one sic.Inst.de ver.obl.§.ex ɔdõnali. Et pt cẽ rõ, qa testator vr voluisse ptiner emolumẽtũ modici tpis ad hrdẽ.ĩ.d leg.2.l.si ita scriptũ,§.Pegasus.de ɔd.& demõ.l.si fund⁹.*¶†Que-

2 ro,vtrũ sit aliqua dria,vtrũ stipl'o sit ab initio ɔdõnalis,an verò sit pura,& postea pmittat sub ɔdõne?Gl.dt qd sic,vt in ea. ¶Scdò q

3 ro hic dr ĩ fine,añ tps peter videor.¶†Quæro: q̃ est pena b huius

b sic petẽtis añ tps?Dnt qdã,qa actionẽ amittit.l.ñ solum,la j.§.fi.de lib.leg.Istud ẽ falsum,vt ĩ.de ædil.edic.l.bouẽ.§.si sub ɔdõne.& de pig.l.grege.§.si sub ɔdõne.Vnde alij,vt Hug.Ald.& Bulg. dñt qd duplicantur induciæ,vt insti.de exce.§.antep.& in hoc residet glo. hic.Et idẽ vr notari in d.l.nõ solũ.§.fi.de lib.leg.Gul.de Cug. ɔtra qd sic pbat:nã pœna de publicãdis induciis succedit in locũ penę antiquę.q̃ erat,vt actio pderet.d.§.antep.Inst.de exce.Sd de iur antiquo q agebat añ ɔdõnem,ñ iõ pdebat actionẽ, vt ś. pbaui.ergo & c.Præterea q añ ɔdõnẽ agit,nullo mõ agit,cum sibi nõ ɔpetat actio,ergo &c.Præterea in ɔdõ.p q̃tum añ tps petatur,istud tps qd includit,in ɔdõne ẽ incertum,ergo qd ẽ icertũ nõ pt duplicari, l.j.C.de sen.q̃ p eo qd int.pf.punietur ergo in expensis tãq̃ temer vocãs in ius,l.eum quẽ temere,ś.de iud.& in hoc residet Gul.Cõtra eum;habemus tex.expſsum,eẽ de plus peti.c.j.in fi.Ad id,quod ipse dicit,qd incertum nõ pt duplicari:ẽ verum incertũ simpl'r: sd

4 hæc incertitudo tpis venit certificãda ex futuro euẽtu.¶†Vltimò scias qd hæc lex nõ hẽt locũ hodie ẽm quosdã,n isi esset expresse actum,qd stipl'o sequẽs interponeret aĩo nouãdi.qd puto verum quo ad ea,q̃ hic de nouatione dñr,sed quo ad alios effect⁹,s.quo ad ea q̃ dñr qd pẽdẽte ɔdõne nõ pt exigi,puto idẽ olim , & hodie:

c nã in oĩb.casib.c in qb.olim pſumebat nouatio ipso iur, hodie pſumit vt fiat ope exceptiõis,l.2.& ibi no.p gl.de noua.& sic ope seu virtute excep.ɔseqret,ne interi possit ɔueniri , sicut si pactũ nudũ eẽt factũ sub ɔdõne,vt l.sufficit,ĩ.de ɔd.ind.* Not.qd oẽs illi modi,qb.antiqtus inducebat nouatio,q̃uis hodie nõ ĩducat:nisi expsse inter ptes agat,vt Inst.qb.mod.tol.obl'o.§.ptereа nouatione.& l.fi.C.de noua.inducũt tñ exceptionẽ nõ ãt actionẽ. Quia ad hoc ꝙ ĩducat actionẽ nouã,& ꝙ tollat priorẽ ipso iure,d.§.pterea.Inst. q.mo.tol.ob.op3 ꝙ fiat epsse,vt ĩ d.l.Si expsse ñ fiat,ñ tollit obl'o pria p scdam obl'onẽ:sed remanet q̃libet,vt Inst.q.mo.tol.ob.§.pterea.ver.qd ãt.sed inducet exceptionẽ ista obl'o vltia , vt dixi. Et iõ,si ɔpromisi stare dicto arbitrorũ sub obl'one cameræ ap'licæ: & pnũciato nolo stare:sed recurro ad arbitriũ boni viri:postea, hoc pẽdẽte iterũ ɔpromisim⁹ de nouo:& ñ sub eisdẽ obl'onib.sed alijs simplicib.& sup scdo ɔpromisẽ pnunciatũ, cui pnũciatiõi volo star:& tu vigor obl'õis ɔtẽtæ ĩ prio ɔpmis.citas me ĩ camera sedis apl'ic:ego dico,ñ potes,qa fcã fuit nouõ.Tu dicis, ꝙ ñ ẽ,qa ñ fuit epsse dictũ.Certè dico,ꝙ fuit fcã saltẽ q̃ ad exceptionẽ ĩducẽdã.*

ADDITIONES.

a Pom.¶Pecuniam.Vide Ale.ad hanc l.in l.non hoc,C.vnde leg.

b Io.Fr.Ru.¶Pœna.Et cum gl.tenẽt cõiter Doc.hic,ꝙ pęna petentis ante diem vl' cõdõnẽ sit,vt duplicẽt induciæ,& tps,de quo vide Ias.hic,q. ponit regulã cũ quatuor lita.Adde ẽt Ang.de Are.ist.de actio.§.si qs agẽs.vbi examinat ea q̃ tãgit Bar.hic,& adde plures opportunas qõnes,de quib.vide ibi eum.

c Pom.¶Casib In oĩb.casib.in qb.olim pſumebat nouatio ipso iure,hodie ẽt si non hoc p partes exprimatur,ꝙ animo nouandi faciũt valebit ope exceptio. Et vide Barb.cons.19.in j.vol.& cons.37.eo.vol.& cons.121.Ale.in l.si se non obtulit.§.si ex conuentione.ĩ.de re iud.& vide Are cons.108.& omnino Soc.cõs. 21.Ang.Are.in §.præterea.Inst.quib.mod.tol.oblig.

LEX XXXVII.

a Cum ad præsens. Conditio de pſenti, vel pterito non suspẽdit,secus in ɔdõne de futuro. a h.d.De mã ɔdõnis, qd sit,& qualiter ĩducat,plenè dixi in l.j.de ɔd.

b & demõ.b ¶No.vnum tu iuuenis , quod stipulatio conditionalis

c ñ reqrit causam,sed ipsa ɔditio est eius causa,facit l.à Titio,c & qd ibi dixi,ĩ.de verb.ob.

ADDITIONES.

a ¶Futuro.Vide Are.cons.82.Ale.cons.97.3.vol.vbi dicit ꝙ de materia conditionis est,se habere ad esse & non esse.

b Demons.Vide Ale.cons.40.4.vol.

c Pars.¶Facit l.a Titio.Vide Bertac.in d.l.à Titio.& quæ ibi habes.

LEX XL.

1 *Pacta incontinenti apposita videntur inesse stipulationi.& quomodo.& nu.20.*

2 *Vsuræ non currunt absque mora,& quando currant.13.*

3 *Quando solutioni certæ quantitatis adiiciuntur plures termini, in fine cuiuslibet termini debet fieri solutio & incipit mora.& nu.14.remissiue.*

4 *Exceptione legitima qui potest se tueri,quod non est in mora.*

5 *Solutio fienda in moneta,semper intelligitur de proba.ideo illa verba in instrumentis,boni & iusti ponderis,nihil operantur.*

6 *Põdera florenorũ,qñ in loco sunt diuersa,intelligit,promissio de minori põdere.*

7 *Dictio,tunc,extremitatem temporis significat.*

8 *Stipulatio accessoria quando vestiat pactum super principali.*

9 *Dictio amplius,repetitiua est.*

10 *Pactum nudum vestitur cohærentia contractus , quando pro eodem apponitur pactum pro quo contractus.*

11 *Stipl'o apposita sup contractu,an impediat actionẽ oriri in contractu remissiue.*

12 *Verbũ cõuenit,appositũ in instrũ,nõ iportat stipl'onem.sed verbũ promisit, sic.*

15 *Pactum vltimo loco appositum,quando impediat cursum vsurarum.*

16 *Verbum recte, denotat iustitiam: & rite: solennitatem.*
17 *Consultor effectus, vt consulat, an quis fuerit recte captus die feriata, debet cõ sulere an ex iusta causa.*
18 *Pacta dicuntur incontinenti apposita, quando fiunt incontinenti antequam contractus habeatur pro perfecto.*
19 *Pactum vltimo loco appositum nõ tollit primã stipl'onẽ ipso iure, sed ope exce-(ptionis.*
21 *Pactum afferens dilationẽ quãdo inest actioni, non est necesse ꝙ pars apponat.*
22 *Pactum de non petendo conditionale appositum incontinenti, vel ex interuallo iuxta stipulationem puram, quando præiudicet stipulanti.*
23 *Dies est pars stipulationis sicut summa.*
24 *Stipulatio conditionalis si præcedit, & sequatur pactum nudum continens pure illud, quod est in stipulatione, debetur pure, & quomodo.*
25 *Pactum nudum purum appositum super alio non contento in stipulatione conditionali, quando informet primam actionem, & dicatur vestitum.*
26 *Cõditio retrotrahitur.*
27 *Si præcedit contractus conditionalis, & incontinenti sequatur pactum purum, tale pactum potest vestiri rei interuentu.*
28 *Pactum nudũ si apponitur ex interuallo post cõtractum conditionalem, ex eo nõ (oritur actio.*
29 *Stipulationi si inest certum, & in pacto incontinenti appositum incertum, quæ actio oriatur. & nu.31.*
30 *Pacta incõtinenti apposita perinde habentur ac si in ipsam stipulationem fuis-(sent deducta.*
32 *Pactum incontinenti appositum, informat veterẽ actionẽ, si est apta informari,*
33 *Assidere, & docere quis an possit in vno loco.*
34 *Locus quod debet inseri in instrumentis.*
35 *Dilatio si est data alicui quod veniat tali die, quanto tẽpore debeat expectari.*

☞ Lecta. *Ponit̃ primò exordiũ. In tex. ibi, Lucius, hoc ẽ primũ pctm̃ in stipl'one vallatũ sup sorte tm̃. In tex. ibi, si die
hoc ẽ fm pctm̃ sup vsuris stipl'one vallatum. In tex. ibi, ꝯuenitque
hoc ẽ tertiũ pctm̃ sup restõne sortis ĩcõtinẽti appositũ. In tex. ibi,
sꝺ si q̃titatẽ, s. dixi de vsuris, q̃ debẽt̃ ex stipl'one, q̃ ꝯmittit̃ à tpe ꝯ-
☞ ctus. Et br̃ hoc ĩtẽdit ista lex. *Etiã ĩ ꝯctib. stricti iuris pctã ĩcõtinẽti
a apposita a ĩsunt, vt nouã pariãt, & veterẽ ĩformẽt actionẽ, & vi ex-
ceptiõis ĩpediũt morã, & stipl'onẽ vsurarũ pp stipl'onẽ Diuiditur.
Primò ponit̃ thema, & qõ. Scꝺò ponit̃ rñsio Pauli Iuri. Tertiò ĩpu
gnatio q̃rũdã. Quartò rñsio Pauli ad illas ĩpugnatiões. Quĩtò ꝺter
minat̃ q̃dã qõ circa p̃dicta. Scꝺa ibi dicebã. Tertia ibi, pctm̃. Quar
ta ibi, sꝺ cũ sortis. Quĩta ibi, sꝺ & si q̃titatẽ. Casus in terĩs ĩ pria, & scꝺa
pte ẽ clarus. In 3. s. ibi pctm̃ ãt, sic forma casũ. Cõtra Iuris. Paulũ qdã
arguit sic. Pctm̃ appositũ circa vnã rẽ, nõ opat̃ suũ effectũ, circa a-
b liã rẽ, l. si vnus. §. añ oĩa. s. de pac. sꝺ in themate b ꝓposito, pcm̃ nudũ
fuit appositũ tm̃ circa sortẽ, g̊ ñ porrigit effm̃ suũ circa vsuras, g̊ v
suræ dẽnt̃ fm formã primæ stipl'onis simpl'r interpositæ. Præterea
ꝯ Paulũ arguit̃ sic, ĩ eo qꝺ ꝺt, pctã ĩcõtinẽti apposita ĩeẽ stipl'oni.
nã solũ ad exceptionẽ ꝓficiũt, vt illi dicebãt. In vers. sꝺ cũ sortis po
nit̃ rñsio Pauli, in q̃ sic forma casũ, dicit Paulus. Ad rõnẽ, ꝯ me fcãm
rñdeo. Pctm̃ appositũ circa vnã rẽ, nõ opat̃ circa aliã, verũ ẽ circa
aliã ęquè prĩcipalẽ, secus ẽ ĩ alia re, q̃ veniat ad primã, p q̃dã ꝯñã. sꝺ ĩ
proposito nr̃o cũ stipl'o vsurarũ veniat ad primã, p q̃dã ꝯñã, s. si in
sorte fuerit mora, g̊ pcm̃ qꝺ opat̃ circa sortẽ ĩpediẽdo morã, ĩpe-
dit̃ ẽt stipl'onẽ vsurarũ. Ad q̃ rõnẽ tex. rñdet clarè. ¶No. tu iuue-
1 nis, † ꝙ pacta c incõtinẽti apposita vñr ĩesse stipl'oni. ¶† Scꝺò no.
c ꝙ vsuræ nõ currũt absq; mora. ¶† Tertiò no. ꝙ qñ sol'oni certæ
2 q̃titatis adiiciunt̃ plures termini, in fine cuiuslibet termini dẽt fie
3 ri sol'o, & ĩcipit mora. ¶† Vltimò no. ꝙ nõ ẽ in mora, q p̃t exceptio
4 ne legitima se tueri. † Opponit̃, dr̃ hic quindecim ꝓba rectè dari. Cõtra
† illud ꝓba, nõ fuit necesse exprimi, cũ tacitè intelligeret̃, l. cũ qd. s.
eo. g̊ ẽ supfluũ, nec debuit inseri, vt in prima ꝯst. Cod. §. qb. Gl. ꝺt,
fateor, sꝺ hic recitãt̃ verba ꝯhẽtiũ, in qb. verborũ inutiliũ ꝯculca-
tio p̃t ꝓceder̃, vt j. ea. l. ibi, data soluta. &c. Vel verius dico, qꝺ p̃t di
ci, ꝙ fuit hoc necesse exprimi, nã hic qualis pecunia fuerit mutua
ta, ñ appebat, iõ ꝓmisit eã reddere ꝓbã: qa al's liberaret̃ soluẽdo vi
5 liorẽ, l. si fideiussorẽ. j. mãd. Verius tñ puto, ꝙ ꝺt gl. vt † in nũmis sp
ĩtelligat̃ fcã ꝓmissio de ꝓbis: nã re ꝓborũ sol'o nõ admittit̃, l. ele-
gãter, §. q reprobos. j. de pig. ac. & iõ illud qꝺ adiicit̃ in stipl'onib.
quotidie dũ dr̃, tot florenos boni auri, & iusti põderis, ñ ẽ de ne-
cessitate, vt hic in gl. ¶Et ex p̃dictis apparet, nõ obstat̃. d. l. si fideius
sorẽ. qa ibi loqt̃ in aliis spẽb. quarum nulla ẽ reproba, lz vna sit me-
6 lior altera. fateor tñ † ꝙ si in ciuitate essent plura põdera floreno
rũ, quorũ vnũ põdus eẽt grauius altero intelligeret̃, nisi exprime
ret̃, l. nũmis. j. de le. 3. vide gl. hic sup ver. ꝓba. & tene mẽti. ¶Scꝺò
op. dr̃ hic ꝙ stipl'o ꝯmittit̃ si die assignata solutũ non fuerit. Cõtrà
imò ꝯmittit̃ prius, si añ certũ ẽ dari nõ posse. l. hoc iur̃. j. de ver. obl,
7 Sol. ꝺt gl. hoc opat̃ hæc dictio, tũc, † q̃ extremitatẽ tpis significat
Certè verũ ꝺt gl. ꝙ hæc ẽ nã istius dictionis, tunc: sed hic eẽt idẽ ꝺ
d hac dictione, tunc d nõ apposita: qa quoties illud, qꝺ in certũ tp̃s
ꝯfert̃, ẽ in ptãte rei, nõ ꝯmittitur stipl'o, nisi finito tpe. l. in illa. j. de
ver. ob. sed hic est hmõi: ergo, &c. non ob. l. hoc iure. qa ibi nõ erat
in ptãte rei. ¶Op. dr̃ hic, qꝺ pctm̃ istud vestit̃ cohærentia ꝯctus, vt
8 nouã pariat, & veterẽ informet actionẽ. Cõtra, stipl'o † accessoria
nõ vestit pctm̃ sup principali. C. de ꝯh. & ꝯmit. stip. l. nuda. C. de pa.
l. si pacto quo pęnã. sed istud pctm̃ fuit appositum iuxta stipl'onẽ
vsurarum, ergo ab eo non vestitur. Vltramontani negant maiorẽ
& dicunt pactum vestiri à stipl'one accessoria & pęnali, & referunt
Doc. in l. petens. C. de pac. quorum opi. nos reprobamus, vt vidi-
stis in l. iurisgen. §. quinimo. s. de pact. vbi gl. tãgit. Sol. ergo fm gl. &
dico, ꝙ in hac stipl'one vsurarũ fuit repetita stipl'o sup principali:
9 quod apparet ex eo quod dicit, † eo amplius, q̃ est dictio repetiti-
ua, l. si tibi purè, j. de leg. 3. & hoc tangit gl. sup verb. tunc, circa fi.
quod satis placet. Vel aliter dico ꝙ tale pactum vestitur cohæren
tia primæ stipl'onis principalis licet. n. sequens stipl'o pęnalis, & v-
suraria fuerit media inter principalem stipl'onem, & pactum, hoc
non impedit quin videatur factũ incontinenti: nõ. n. est res extra-
nea. l. duos reos. §. fi. de duob. reis. Et hoc ẽt apparebit ex eo, qꝺ j.
10 dicam in qõnib. ¶† Op. pactum nudum vestit̃ cohærentia ꝯctus,
qñ ꝓ eodem apponitur pactum pro quo ꝯctus, vt no. in l. iurisgẽ-
tium, §. quinimo. s. de pact. in gl. sup ver. iudiciis. & C. loca. l. si tibi. &
de pac. l. petẽs. Sed hic stipl'o fuit interposita ꝓ creditore, pactum
nudum de soluẽdo singulis mensib. fuit ꝓ debitore, qa in eius fa-
uorem fuit facta talis dilatio, ergo tale pactum nõ vestitur cohæ
rentia ꝯctus. Sol. dico, ꝙ hoc pactum ꝯtinet duo, s. pecuniã dari, &
quolibet mense dari, arg. l. Celsus, §. j. de arb. sed in quantum dari
ꝯtinet, est fauore stipulatoris, & iõ cohærentia ꝯctus vestitur. ¶Sꝺ
contra hoc oppo. stipl'o nõ vestit pactum nudum ꝯtinens idẽ. Si-
cut. n. enumeratio q̃ fit cã implendæ stipl'onis, non ꝓducit actio-
nem. l. certi cõdictio. §. qm̃. & ibi plenè dixi, s. eo. & l. si ita. §. fi. cum
l. seq. j. de noua. ita nec pactum, quod fit causa implendę stipl'onis
l. asse toto. j. de hær. inst. & no. per gl. in l. petens, in prin. C. de pact.
e ¶Quantum e ad propositum rñdeo ꝙ contraria loquuntur in pa
ctis, q̃ idem p omnia continent, sed hic diuersificantur saltem in
11 tpe. † An autẽ hoc sit verum, ꝙ stipl'o apposita sup ꝯctu impediat
actionẽ oriri ex ꝯctu, est multum vtile scir̃: qa hodie oẽs cõtractus
emptionis, & venditionis, locationis, societatis, & similes fiunt sti
pl'one adiecta: vnde nõ oriretur actio ex empto, vel vendito, pp sti
pl'onẽ fm p̃dicta, qꝺ an sit verum, dixi in l. singularia. s. e. ¶Mõ ad-
uerte, op. de l. q̃uis. C. de vsu. & s. de relig. l. qꝺ si locus. Sol. fallit ibi,
vbi pacta incõtinẽti apposita nõ vestiuntur. Procedo opponẽdo
istæ cõuẽtiones, de qb. hic loqtur, fuerunt redactæ in scriptis. qꝺ
patet, qa dicit, lecta est, &c. ergo erat scriptura, l. j. in prin. j. de his,
q̃ in test. del. Item qa dixit, scripsi me, &c. sed in scriptura siue sit pu-
f blica siue priuata verbum, ꝓmitto, f intell'r per stipl'onẽ, l. sciendũ,
j. de ver. obl. Illa ergo verba ꝯuenitq;, &c. debent intelligi per sti-
12 pl'onem, &c. & sic frustra fuit ista disputatio. Sol. Dico † aliud esse
g in verbo, conuenit, g vt hic: aliud in verbo promisit, vt in contra-
rio nam verbum conuenit, ẽ generale, & generalissimum ad om-
nem cõuentionem factam tacitè, vel expressè. l. cõuentionum, &
qꝺ ibi gl. & l. Labeo. s. de pactis. iõ stipl'o nõ p̃sumitur, verbum ve-
ro promisit, non est ita latum, j. de ædil. edic. l. sciendum. §. dictum
quod tene mẽti. Aliud est ergo dicere si reperitur scriptum quod
partes promiserunt inuicem, quia præsumitur per stipulationem
Aliud si dicatur, quod partes conuenerunt, vel pactæ fuerunt, &
☞ similib. verbis, quæ de sui nã stipl'onem non requirunt. *Ego nul-
lam video differentiã inter verbum, ꝓmittere, & ꝯuenire vt patet
in leg.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Incontinenti apposita. Vide circa istam regulam aliqua, quæ habes ad bar. in l. iurisgentium. §. quinimo. s. de pact.

b Po. ¶Themate. Et de hoc est tex. in l. si pacto quo pœnam, tenendo ꝙ ibi essent tria pacta. C. de pactis. & ibi ponderat Io. vt refert Decius.

c ¶Pacta. Vide Ias. in l. nõ solum. §. morte. in 2. q. ibi, extra gl. j. de ope. no. nun. p Fel. in c. exceptionem. de excep.

† Clau. ¶Tueri. Vide in oppositum, qꝺ dicit Bal. in rub. de postula. prælato.

d Pom. ¶Tunc. Adde qñ in instr̃o dr̃, ex nũc ꝓut ex tunc, & ex tunc ꝓut ex nũc quid importat, Bal. post gl. in cle. j. in ver. ex nũc. de cõcess. pb. Archid & Io. An. in c. dudum. de præb. in 6 & aliquid per gl. & Doct. in l j. C. de codic. & ibi aliquid per Ale. cui adde quod idem scripsit, cons. 95. li. 3.

e ¶Quantum. De isto verbo; cõuenit, vide Ale. cõs. 13. vol. 2. & Cremen. no. 139. Et de verbo stipulor, vide Ale. cõs. 12. in fi. j. vol. Et de verbo, promittit, vide Alex. cons. 13. j. vol. Adde tamen ꝙ si verbum, ꝓmitto, adiiciatur verbo, per pactum intelligitur ꝙ sit nudum, non aũt per stipl'onem scꝺm tex. in l. si pacto quo pœnam & ibi Lancel. C. de pactis. & vide Barb. cons. 37. aliàs 27. j. vol. & Anch. cons. 331. & Are. cons. 113 vbi ponit, quid si esset appositum verbum ꝓmitto, in contractu nominato. & de verbo, & ꝓmitto vide ẽt Ale. cõs. 10. vol 2. vbi dicit quid iuris quando esset appositum in priuata scriptura. & cons 13. volu. 2. vbi ponit de verbo contentus, & aliqua per Ale. cõs. 16. vol. 2 & cons. 222. eo. vol. vbi ponit quid iuris, quando profertur à teste.

f ¶Promitto. Adde ꝙ cum Bar. transit Ale. per hunc tex. cui adde Bal. idem tenẽtem cons. 82. 3. vol. Ale. cons. 44. lib. j. & cons. 46. li. 2. Pau. de Cast. cons. 81. vbi ponit, quare secus in teste, & per Pet. de Anch. cons. 322. vbi consuluit super quondam statuto Veronæ quo cauetur ꝙ ille qui promisit vendere compellatur ad faciendam venditionem, modo testes dicebant, ꝙ Titius promisit vendere quærebatur an possit cogi? Rñ. ꝙ non, quia verbũ promisit, prolatum à teste, quantumcunque perito non debet intelligi per stipulationem. Vide & declara vt per Are. in l. Titia. §. 2. de verb. obl. Vide quod dicit ipse in l. his verbis. j. de duob. reis, de notario qui scripsit talem promisisse an excusetur a falso si ꝓbetur promissionem esse factam per epistolam absenti.

g Paris. ¶Conuenit. Hoc verbum conuenit reperitur singulariter prolatum apud acta quia calore iudicij præsumeretur stipulatio. Vide Cre. sing. 141.

ī leg.q̄s allegaui:& iō dico,qđ q̄n verbū,ꝓmisit,vl' ꝯuenit, positū ī isto ñ p̄cedēt obl'one,nisi ꝯtineat stipl'onē:tūc p̄sumit̄ p stipulatiōe ꝯuenisse,vel ꝓmisisse,vt ī dubio magis valeat.ꝗ pereat.ar.l. quoties,ī.de reb.dub.& ī.de ver.ob,l.quoties.S3 q̄n verbū,ꝓmisit,vel ꝯuenit,positū ī isto,p̄t h̄re effectū sine stipl'one,tūc ñ p̄sumit̄ stipl'o,vt hac lege.Nā hic loq̄t̄ ī ꝯuētiōe apposita iuxta ꝯctū, quē īformat,& nouā parit actionē,vt hic ī ver.dicebā,l.iurisgētiū s.de pac.cū ibi no.*¶Op.dr̄ hic†qđ vsuræ currūt ex t̄pe moræ,
13 Cōtrà,ī ꝯctib.bonæfidei hoc ē.sed ī ꝯctib.stricti iuris ñ currunt absq; stipulatiōe,l.quis.C de vsur.R̄n.q̄dā sūt vsuræ q̄ currūt ex mora tm̄:& hoc solū ī ꝯctib.bonæfidei,vt ī.de vsuris.l.mora.§.in bonæfidei.Quædā sunt vsuræ q̄ currunt ex stipulatione pp morā, & hoc casu loq̄t̄ in pri.Quædā sunt vsuræ q̄ currunt ex stipulatione pp stipulationē,& sic loq̄t̄ finis hui' l.hoc tāgit̄ in gl.super ver.
14 quo post soluā.& ī gl.super ver.potuerit.¶Vlteri' op.dr̄ hic,†qđ ista ꝓtestatio dēt fieri cuiuslibet mēsis.Contrà l.j.C.q̄n dies leg. ced.Sol.Huius timore,q̄dā intrāt hic totā illā mām,vtrū ꝓtestatio dēat fieri in principio termini, vel in fine, qđ hic examinant Gui.& Iac.But.& Cy.in l.j.C.q̄n dies leg.ced.& Cy.in l.q hoc anno.ī.de ver.ob.ego ibi plenissimè vltra oēs,iō ñ insisto hic.¶Op. dr̄ hic qđ per pcm̄ vltimo loco appositū,ipso iure īpedit̄ cursus
15 vsurarum.†Cōtrà,pc̄tm̄ ñ perimit ipso iure stipulationē vsurarū l.si vnus.§.pactus.s.de pac.C.de iure dotiū.l.auia.Sol.dn̄t q̄dā, qđ hic dēt exponi ipso iure.s.q̄tū ad effectum,ope tñ exceptiōis.Vel veri' pc̄tm̄ ipso iure ñ permit stipulationē iā ꝯmissam,vt ī ꝯriis,s3 stipulationē ꝯmittēdam,q̄ ꝓpter morā īpedit ꝯmitti ipso iure,ꝗa īpedit morā.ita loq̄t̄ hic.Ista tangūt in gl.super verbo, ipso iure & bn̄.¶Op.ad finē de l.cum q̄dam,ī.de vsuris.Solue vt in gl. ꝗa ibi eodem tempore debent posse currere maiores,& minores vsuræ.Sumus expediti de contrariis.

Veniamus ad q̄ō.ꝓmò q̄ro,hic dr̄,q̄ndecim ꝓba r̄ctè dari,qđ sit dcm̄ rectè dari:Gl.exponit rectè.i.ꝯgruo loco,& t̄pe,l.si solutur',ī.de sol.s̄m hoc verbū rectè, deno-
16 tat solēnitatē,qđ solēniter fiat solūo.Alibi gl.dicit† ꝙ hęc dictio,r̄ctè,significat cām,s̄m ꝓpriā sig̃nationē:vt no.ī l.ij.s.de inof. test. & de pet.hær.l.sed & si lege.§.scire.& l.seq.& s̄m hoc īꝓpriè po-
17 nit̄,& ista sunt vtilia ad q̄onē.Aliq̄s fuit† capt' die feriata, fuit ꝯmissum sapiēti,vt ꝯsuleret vtrū eēt rectè capt'. Dicebat qđ sapiēs ñ habuit vider̄ ex vigore hui' p̄ūcti,nisi hoc,an ex iusta cā fuerit
a capt',ñ āt habuit ꝯsuler̄ vtrū ritè,ᵃhoc ē,solēniter fuerit capt' vl' ñ. Nec ob.ista gl.ꝗa hic hoc verbū,r̄ctè,ponit̄ īꝓpriè ꝓpriè aūt significat cām,vt ī gl.alle.ī ꝯriū.Debetis ḡ aduertere,& eē cauti in formatione p̄ūcti,vt dicatis vtrū & rectè & ritè fuit captus,& sic q̄ra
b tur tā de cā q̄ đ mō.ᵇ¶Scdò q̄ro ᶜdr̄ hic,pacta inꝯtinēti apposita,
c q̄ dicāt̄ apposita inꝯtinēti?Gl.dt q̄n fit statī añq̄ diuertāt ad alios actus exneos.ī.de adul.l.qđ ait.ī pri.& l.duos.ī fi.de duob.reis,cū simi.Meli' ꝓbat ī l.3.C.de ædil.act.& no.p gl.C.de pactis. l. in bo-
18 næfidei.& s.de pact.l.iurisgētiū,§.q̄nimo.Vltramontani† dn̄t clarius qđ illa dn̄r fieri inꝯtinēti,q̄ fiūt anteq̄ ꝑtes h̄eant ꝯctū ꝓ ꝑfecto,& absoluto,vt l.ꝯctus,C.de fi.instru.& iō ēt si mille pacta apponerēt̄,vnū post aliud,anteq̄ ꝯctus habeat̄ pro pfecto & absolu
19 to.oīa inꝯtinēti dicerēt̄ fieri.qđ verū puto.¶†Quæro vtrū p pactū vltimo loco appositū,tollat̄ prima stipl'o ipso iure?Vna gl. q̄ est hic sup verbo,numerus,dt qđ sic,vide eā.Alia gl.super verbo, ipso iure,vr̄ tenere ꝯriū.& istud vltimū plus placet.Si.n.prima stipl'o tolleret̄ ipso iure,q̄uo diceret̄ veterē informare?Præterea, pactū nudū ī dubio nō tollit stipl'onē p̄cedētē.ī.de ꝯsti.pecu.l.itē illa.§.fi.Dixi tibi clarius in l.singularia.s.e.Illud verò quod dicit gl. super verbo,numerus,quod à primo pc̄tō,s.stipl'one p tertiū pa-
d ctū appositū vr̄ recessum,subaudi ope exceptiōis.¶Sed tūc q̄ro,ᵈ
20 †qđ hoc est dictum,pacta incōtinenti apposita vn̄r inesse,ꝙ nouā pariunt,& veterē īformant actionē?Vltramōtani ī hoc variāt quod hic nō examino,diximus in d.§.q̄nimò.Tamē gl. respōdet solum qđ īportēt illa verba,ex parte actoris:ex parte vero rei nulla vr̄ dr̄ia.Nā siue pactum apponat̄ incōtinēti,siue ex interuallo, nō tollit ipso iure,sed ope exceptiōis,vt dixi s.ꝓxi.q. Quid ergo est hoc dictum,pacta incōtinēti apposita inesse stipl'oni ex parte rei?& qđ releuat istud inesse;Pōt dici,quod dr̄ia est ista,ꝗa in pc̄tō apposito īcōtinenti ex parte rei,non est necesse opponere exceptionē:secus in pacto apposito ex interuallo.Exempli grā, pona-
21 mus†quod pactum afferens dilationē,inest ex parte rei,sed producat exceptionē:tamen nō est necesse quod reus eā proponat, ꝗa ipsi actioni ꝓpositæ inest,& iō si ipsa pecunia,q̄ debet̄ ad diem peteret̄ statim,& reus exceptionē non opponeret,iudex ꝯdēnaret reū ad dandū pecuniā ad diē,ꝗa istud dari in diē inest ipsi obl'oni hoc ē it' ī obl'one ē:iō ñ est necesse qđ extrinsecus adducat̄. Pro hoc adduco dcm̄ In.q hoc vr̄ velle,ex đ exce.c.pastoralis, & de pl' pe.c.j.S3 q̄n pc̄tm̄ ñ īest stipl'oni,ꝗa fc̄tm̄ ex īteruallo, tunc iudex ꝯdēnaret īꝯtinēti reū nisi opponeret,vt Inst.de exce.§. t̄pales
e Modo habes ᵉ ex istis quid sit dictum,pacta incontinenti apposita inesse stipulationi. Procedo vlterius, & nunc intro glossam
22 magnam.†Pone quod ego sum stipulatus decem purè, postea incōtinenti feci tibi pactum de nō petendo,adueniente ꝯditione, vtrum p hoc pactum mihi præiudicetur?Dicit gl.ꝙ sic,si incontinenti fiat,sed si ex interuallo,r̄nde idē qđ paratur exceptio ꝯ me. Vide gl.sup verbo,tractū.Vr̄ ḡ velle gl.qđ idē sit,si pactum de nō petēdo adueniēte ꝯdōne apponat̄ statim vl' postea.Qđ puto verū ex parte rei.Dixi q̄tū ad hoc vt prima nō tollat̄ ipso iure,nec efficitur prima obl'o ꝯdōnalis,sed remanet pura resoluēda in ꝯdōnis euentū:licet secus esset in vltimis voluntatib.vt not.in l.ij.circa fi. magnæ gl.ī. de in diem addi.est tñ ea dr̄ia,quā s.dixi,ꝗa si pactum fuit incōtinenti appositū,iudex ꝯdēnaret reū ad dādū adueniēte ꝯdōne,licet exceptionē nō opponat,sed si pactū eēt appositū ex interuallo,ꝯdēnaret eū ad dādū simpl'r si nō opponeret exceptionem.Dices tu,si hoc ē verū,qđ ista exceptio insit, iudex nō dēbit ꝯdēnare in aliquo,imo dēbit absoluere, ꝗa añ diē malè agit̄,l.j.s. q̄n di.vsust leg.ced.& de verb.sig.l.cedere diē,cum si.Aduerte,ꝗa istud est subtile.ex dilatione q̄ apponit̄ in ꝯctu orit̄ vna exceptio
23 differēs sol'onē,& ista inest obl'oni.†Dies.n.sicut summa pars est stipl'onis,s.de eden.l.j.§.diē.iō iudex in sn̄ia istud reseruat.Alia exceptio orit̄ ad īpediēdū ꝓcessum,& ista nō inest,ꝗa ista nō ōst nata.Nō.n.p̄t oriri anteq̄ ꝓcessus inchoet̄,iō si p parte nō opponat̄ ad ꝓcessum,ꝓcedit iudiciū,sed quo ad sol'onē reseruat̄ ēt parte ñ opponente,vt dictū ē.Quæro pone ꝙ ego sum stipulat' aliqđ sub ꝯdōne,deinde est appositū pactū qđ purè debeat̄,an istud pactum aliqđ valet?Gl.dicit,ꝙ sic,si fiat incōtinēti, vt ꝓducat actionē:secus si ex interuallo?Vide glo.sup verbo,tractū.Ista est difficilis q̄ō.
24 Dic q̄n p̄cedit†stipl'o,vel ꝯctus alius ꝯdōnalis vestitus,siq̄dē seq̄t̄ incōtinenti pactū nudū ꝯtinēs illud purè,dico qđ debet̄ purè, nō tanq̄ primū ꝯdōnale informetur ab isto:ꝗa eū nō sit actio neque obl'o,nō p̄t īformari,vt dicā,nec añq̄ pactū s̄m vestiat̄ a primo,cū sit nullū,pēdēte ꝯdōne,vt dicā ī.sed tāq̄ à diuersitate illa illico sit recessū,l.j.§.si q̄s simpl'r,ī.de ver.obl.Et ita loq̄t̄ hæc glo.ꝓut loq̄t̄
25 de pacto incōtinēti apposito.†Si verò apponat̄ pactū nudū purū sup alio,tūc veterē actionē nō p̄t informare,ꝗa nullā repit informādā.Ita notat gl.l.pacta ꝗuēta,ī.de ꝯh.emp.Itē cohærētia primi nō p̄t vestiri cū ip̄m de se pēdēte ꝯdōne sit inefficax,sed si ꝯdō ex-
26 taret,tūc ꝗa†ꝯdō retrotrahit̄,l.potior,& l.q balneū.ī.q pot.ī pig. hab.posset dici retro videri esse informatā primā,& pactū esse vestitū.Et ita intelligo gl.in l.petēs.C.de pact.In eo qđ dicit obl'onē ciuilē inesse ꝯdōnal'r:hoc.n.importat obl'onē ciuilē ineē,vt adue
27 niente ꝯdōne retrotrahat̄:fateor tñ ꝙ q̄n p̄cedit ꝯctus†ꝯdōnalis, pactū purū seu nudū incōtinēti appositū p̄t vestiri rei interuētu. Ita loq̄t̄ l.si in vendōne,in prin.ī.de peri.& cō.rei ven.ibi.n.vēdidi tibi rē sub ꝯdōne,pacto apposito,vt si ꝓ me iueris Romā, ex isto pacto habita relatione ad ꝯctū,orit̄ q̄dā ꝯctus innominatus,facio vt facias,hoc est iō tibi vēdo sub ꝯdōne,& tibi hāc spē ꝯstituo,vt vadas ꝓ me Romā,quē ꝯctū ego iā impleui ex parte mea,vēdēdo sub ꝯdōne,merito possum agere ꝯ te p̄scriptis verbis,vt īpleas qđ
28 ꝓmisisti.Sed si pactū†nudū post ꝯctū ꝯdōnalē apponit̄ ex īteruallo,tūc nullo mō oriret̄ actio,vt ī hac l.& l.iurisgētiū,§.quinimò,s.
29 de pac.ī ver.vt puta post diuortiū.Quæro,†pone qđ stipl'o pricipalis ꝯtinet certū.& sic ex ea orit̄ ꝯdō,pactū vero incōtinēti appositū ꝯtinet incertū.Si igit̄ diceres p pactū veterē actionē īformari, ḡ certi ꝯdō dat̄ ad incertū,qđ vr̄ verum.vt Insti.de act.§.fuerat.In ꝯriū facit de pet.hær.l.itē veniūt.§.idē rectè.alle.§ cum p̄diximus. ista sunt verba gl.in hac q.Omissis multis truffis q̄ dn̄r p Doc.veri
30 tas ē ista:tex.hic dicit pacta īcōtinēti apposita ineē stipl'oni.† No. ꝙ dicit stipl'oni,nō dicit actioni,vel obl'oni,sed ipsi stipl'oni, seu ꝯctui.Per hoc ergo habes,ꝙ pacta incontinenti apposita perinde h̄nr ac si in ipsam stipl'onem fuissent deducta.Pone ḡ qđ ab initio fuerim stipulatus certum,& incertum,nō est dubium q̄ tot dn̄r stipl'ones,quot sunt summæ ꝓmissæ.l.scire debemus.ī.de ver.ob.
31 ex hoc ḡ †ꝯcluditur,ꝙ p eo qđ ꝯtinet certum,datur certi ꝯdō, p eo qđ ꝯtinet incertum datur actio ex stipulatu.Itē p hoc h̄es ꝙ iu
32 ra†ꝙ dn̄t ꝙ pactum īcōtinēti appositum veterē actionē īformat, d.l.iurisgentium,§.q̄nimo.est verum,q̄n illud qđ deducitur ī pc̄tō est tale,ꝙ si ab initio fuisset deductum in ꝯctu veniret ī illa actiōe, sed si in illa actione nō veniret,tunc nouā actionē parit,vt hic,ꝗa informat ꝯctum,& p ꝯns ꝓducit actionē,sicut ꝯctus ipse ꝓduceret,& p hoc apparet ꝙ pactum incōtinenti appositum,q̄nq; veterem actionē nō informat,si nō est apta informari,sed duas nouas actiones parit,vnā ex ꝯctu p̄ambulo īformato,& erit actio ex stipulatu

ADDITIONES.

a ¶Rite.Adde tu,& vide Are.in c.licet,de foro comp.vbi quòd verbum, rite, aliquando significat iustitiam.

b ¶De modo.Adde quòd cum Bart.transeunt Bal.& Ang.quia consultor non debet egredi commiss.alleg.Alex.pro hac opi.l.non est dubium.in ver.recte,C.de repud.& Aug. in l.j.§ j.de ædil.edic.Ambo tamen & Sal dixerunt: consultorem debuisse consulere,an captus fuerit congruo loco,& tempore,de quo hic per Ale.

c Poma.¶Quæro De hoc vide Alex.in l,iuste possidet. ī.de acq.poss.l.iij.super glo.in ver.recte.ī.de libe.& posthu.

d ¶Sed tunc quæro.Vide Fel.in rub.de excep.ver.dicas tamen.

e ¶Habes.Adde quòd cum opi.Bart.transit Bal.& Ang hic,& Ant.de But.Imo.Abb.in c. exceptionem.extra de exceptio.& Alex.hic.

pulatu, vt in exẽplo ꝑposito, aliã parit ex ipſo pacto, & erit p̃ſcriptis verbis. l. in bonæ fidei. C. de pac. Iſta sũt ſubtilia & multũ no-
a tãda. Sumus[a] expediti de oĩb. gl. Vltimò, qa hic dr̃, lecta ẽ in auditorio, & exponitur hoc verbũ, in auditorio, i. iudicio, vel ſcholis,
33 Quærit Gul. vtrũ† poſſit qs ſiĩ & ſemel docere, & aſſidere, puto ꝙ nõ. l. qſqs. C. de poſtu. & l. nemo, de aſſeſ. & dome. tñ iſta mã nõ
34 eſt nr̃a. Scd̃ò, qa hic dicit, lecta eſt in auditorio, † qrit̃ vtrũ in ꝯcti
b b⁹ dẽat inſeri locus?[b] De hoc dic. C. de ꝯh. & ꝯmit. ſtip. l. optimã. Inſt. de ver. ob. §. itẽ verborũ. in Auth. quib. modis na. effi. le. §. q̃tũ vero. C. de tab. l. gñali. & per Io. And. in fi. li. vj. ſup data. Itẽ, qa hic
35 dr̃ qđ in fine menſis debet̃. inducit̃ ad q. † qñ eſt data alicui dilatio ꝙ veniat tali die, quanto tpe dẽat expectari. De quo ſcitis, ꝙ habetis gl. Inſt. de ver. ob. §. oẽs. & dixi plenè in l. q añ calẽdas. de ver. ob. * Iſta lex vr̃ deſtruere verſus qui dñt, Annua ſi debes, &c. nã hic dicit, qđ nõ debet̃ vſura mẽſtrua, niſi in fine cujuslibet mẽſis: qa ſors nõ poterat peti añ, & tñ gl. dicit, ꝙ vbi debet̃ annuũ, dẽt ſolui in principio cuiuslibet anni. ſic no. C. quã. dies leg. l. j. & Inſt. de ver. ob. §. at ſi ita, in gl. in ver. annuos, ad quod ĩ. de ann. leg. l. ſi in ſingulos. & l. cũ in annos. Quidam dñt, ꝙ iſtud ẽ in ꝯtib. inter viuos, ĩ qb. annuũ debet̃ ĩ fine cui⁹libet anni. Aliud in vltimis volũtatib. ĩ qb. annuũ debet̃ ĩ prĩcipio cuiuslibet anni. Et rõ eſt fauor, q debet̃ teſtamẽtis. arg. ĩ. de reg. iur. l. ĩ teſtamẽtis. Sed iſta ſolutio eſt falſa. Nã in ꝯtib. inter viuos, in qb. annuũ, vel mẽſtruũ debet̃, in pricip. cuiuslibet anni debet̃, ſicut in vltimis volũtatib. vt ĩ. de ver. ob. l. eũ. §. q ita ſtipulat̃. cũ ibi not. Quare dic qđ s̃. dicti verſus ſunt veri. Et reſpõde ad legẽ iſtã, quod vbi ꝑmittitur, vel legatur annuũ ſimpliciter, petitur in principio anni, d. §. qui ita ſtipulatur, & in gl. ſed vbi promittitur, vel legatur nõ annuũ, ſed certa res diuidenda per ſolutiones, debetur in fine cuiuslibet anni, vt ſi mutuo tibi xv. milia, & conuenit vt ſoluas trecẽta menſtrua, debes ſoluere in fine cuiuslibet anni, vt hic. Rõ eſt, quia quando promittit̃ vel legat̃ annuũ, attẽdit̃ fauor creditoris: quare ſtatim ei dẽnt̃: ſed vbi debetur ei vna ſumma, q̃ debet̃ ꝑ ſolões annuas, hoc fit in fauorẽ debitoris: & iõ nõ cõpellitur ſoluere niſi in fine anni. ad qđ ĩ. de le. j. l. ſi cui. & ĩ. quando dies le. ced. l. cũ ſine præfinitione. *

ADDITIONES.

a ¶Sumus. Vide Alex. in conſ. 19. vol. j.

b ¶Locus. Adde vt per Ang. conſ. 277. & Bal. conſ. 221. lib. ij. & an locus intelligatur appoſitus per coniunctionem cauſæ, per eundem conſ. 278. lib. iij.

LEX XLI.

1 *Dictio, quondam, intelligitur in inſtrumento in quo dicitur, talis filius Titij, ſi Titius eſt mortuus, & inſtrumentum ſuſtinetur, & etiam libellus, nu. 2.*
2 *Pecunia debita defuncto, poteſt dici ipſius defuncti.*
4 *Hærede neceſſario inſtituto non requiritur apertura teſtamenti.*
5 *Fictio quando plus poſſit, quàm veritas.*
6 *Inſtitoris mandatum morte finitur, & quando nu. 9. & 16.*
7 *Mandatum reuocatum ignorans, & ſoluens, quod liberatur, & quãdo nu. 11.*
8 *Illud quod quis non facit vt hæres, non venit in familiæ erciſcun. iudicium, & quando nu. 12.*
10 *Sententia iudicis delegati lata, poſt mortem delegantis valet.*
13 *Negotiorũ geſtorũ in actione oportet quod negotiũ altero ex quatuor modis pertineat.*
14 *Geſtum nomine defuncti eius hæres ratificare poteſt.*
15 *Debiti exactionem quod poſſum habere ratam in ſubſidium.*
17 *Mandatum ſpeciale denunciando, finitur morte, & quando nu. 22.*
18 *Liberationis cauſa fauorabilior eſt, quàm obligationis. & num. 24.*
19 *Mutuum non contrahitur, nec etiam obligatio, vbi dominium non transfertur in accipientem.*
20 *Error quando impediat translationem dominij. & vide nu. 22.*
21 *Error regulariter tunc impedit translationem dominij quando impedit voluntatem transferentis.*
23 *Mandatum quando finiatur morte mandantis, remiſſiue.*
25 *Stipulatio facta nominatim defuncto, non valet.*
26 *Seruus hæreditatis ſtipulatione acquirit hæreditatem.*
27 *Hæreditas poſſidet ſeruũ ignorantẽ ſe liberũ, vt ſibi ex re hæreditaria quærat̃.*
28 *Liberum ſciens quem, non videtur eum poſſidere bona fide.*
29 *Ignorantia præſumitur in hæredibus ſuis, & neceſſariis contentorũ in inſtrumento, ſecus in extraneis, & ibi de ratione.*
30 *Hæres extraneus præſumitur ignorare contenta in codicillis.*
31 *Plures ſocij vnius negotiationis in diuerſis locis, videntur inuicem inſtitores.*
32 *Aditione vnius hæredis confirmatur teſtamentũ, nec deſinit vocari hæreditas.*
33 *Hæreditas non poſſidet vere, ſed fingitur poſſidere.*
34 *Cohæredes habent ratam ſtipulationem factam alteri cohæredi, vt ipſi acquiratur actio.*

Eius qui. Difficilis, & ſubtilis ẽ hæc lex, & br̃ h. d. Ignorãtia circa id qđ extĩguit mãdatũ, excuſat đbitores ſoluẽtes, & id qđ qs ñ facit, vt hr̃s, nõ venit ĩ familię erciſc. iudiciũ. Itẽ mutuũ nõ ꝯhit̃ ſi dominiũ ĩ accipiẽtẽ nõ trãsfert̃, nec ꝯhit̃ ẽt obl̃o acceſſoria. Itẽ ſtipl̃o ſi noĩati ꝯfert̃ ĩ pſonã mortui dñi ẽ nulla, ſi nõ noĩatim, acqrit̃ hr̃ditati iacẽti, vel cohæredib. ignorantib. ſecus vero ſciẽtib. h. d. tota lex. Diuidit̃. Primò ponit thema, & qõnes. Scd̃ò rñdet ad primã qõ. Tertiò rñdet ad ſcd̃ã. Quartò ad tertiã. Scd̃a ibi, qđ ſi ſtipulat⁹, & intẽdo vobis hãc legẽ legere ꝑ particulas, & ĩ qualibet pte recitare gl. ſuas. ad caſũ ĩ teris aduerte, qa
a prĩcipiũ ẽ leue. ¶Op. aqđ malè dicat tex. pecuniã defũcti, qa defũctus nihil hẽt, qa mors oĩa ſoluit, in Aut. de nup. §. deinceps. Rñdeo, hic ponit̃ im ꝓpriè đfũcti, vel ſubaudi, đfũcti, ſ. quõdã. Titij
1 ita gl. qđ † tene mẽti ad ſuſtinẽdũ inſtr̃m in quo dicit̃, ꝙ talis filius
b Titij, cũ Titius ſit đfunctus, vt ſubaudiat̃ quõdã.[b] Facit ẽt ad ſuſtẽ
2 tationẽ petitiõis in qua dr̃ peto † bona Titij, cũ Titius ſit mortu⁹ vt ſubaudiat̃. ſ. quõdã. Simile in l. diuortio, in pri. in gl. ij. de neg. ge. & tex. ẽ q facit iſtã reſponſionẽ in l. inſula. ĩ fi. ĩ. đ acq. re. do. ¶Op. hic dr̃ pecunia defũcti. Contrà, nã ẽt ſi viueret non eẽt ſua, ſ3 debitoris ſoluẽtis. Sol. q̃tũ ad pecuniã q̃ à đbitorib. exigit̃, expone pe-
3 cuniã † defũcti. i. defũcto đbitã. Simile s̃. e. l. ſi & me, & Titiũ. in fi. qđ ẽ notãdũ, & poſſet eẽ vtile ad multa, ſ. ad ſuſtinẽdũ dicta teſtiũ & ſimilia, qa quãdoq; iſta verba ponũt̃ im ꝓpriè. ¶Quero circa i-
4 ſtã ptẽ, dr̃ hic qđ teſtm̃ Romæ recitatũ ẽ, q̃ro vtrũ † hr̃de neceſſario inſtituto reqratur aptura tabularũ ad hoc vt ipſe ſit hr̃s? Quidã dñt qđ ſic: qa ſpãle erat in filiis, vt non reqreretur aptura tabularũ, ergo ſecus in ſuis. C. de cad. tol. l. j. §. j. & ĩ. đ iuris & facti igno. l. j. in fi. Pro hoc facit, qa non plus pt̃ opari fictio q̃ veritas. l. ſi paterfamilias. in fi. cũ l. ſeq. & l. fi. s̃. de adop. & l. ſi filius. s̃. e. S3 hr̃ditas verè adiri non poterat, niſi aptis tabulis, ergo nec fictè. Alij dicũt ꝯriũ, & in hoc vr̃ reſidere gl. C. de iure del. l. 3. & inſt. de hær. qual. & diff. §. j. vbi ẽ tex. Hoc ꝓbatur in l. ſeruus. §. apturæ. de hær. inſt. & ibi no. in fi. gl. Ad idẽ de ꝯd. & de. l. Iulia noſter. & ibi no. Pro hoc ẽt ĩ. de le. 1. l. ſi poſt mortẽ. in prin. & ibi vr̃ expſſũ. Non obſtat qđ
5 videtur, † ꝙ fictio non pt̃ plus q̃ veritas: qa dẽs ſcire, ꝙ quandoq; ſm̃ veritatẽ aliqd non pt̃ induci pp defectũ materiæ, ex qua vel in qua aliquid agitur: tunc ꝓcedit ar. vt l. ſi paterfamilias. in fi. de ado & l. eũ, qui ita. §. fi. ĩ. đ ver. ob. & l. q̃ties. de noua. Quandoq; nõ pt̃ induci ſm̃ veritatẽ pp đfectũ ſciẽtiæ ex ꝑte agentis, & tunc pt̃ induci ſm̃ fictionem. Rõ, quia lex ſemper eſt certa, & nũq̃ ignorat. l. cum ad p̃ſens. cũ l. ſeq. s̃. e. & l. cũ quidam. §. qđ dr̃, circa fi. đ ac. hæ. qui tex optimè probat. Nam l3 ex neus non poſſit adire, qa igno-
c rat quot ſunt ĩ vẽtre: vel an mulier ſit ꝑgnãs, tñ ſuus hæresq effici hr̃s, ſtatim à lege eſt hr̃s ſm̃ veritatem, & pt̃ adire, qm̃ lex certa eſt. Ita in ꝑpoſito, iõ aptura tabularũ reqrebatur, ſeu deſiderabat̃ vt qs poſſet ſcire an, & q̃liter eſſet hr̃s, qđ non eſſet neceſſe ab eo q de iure efficitur hæres. Sumus expediti de prima parte.

Veniamus ad ſecũdam partẽ ibi, placebat. hic primò rñdet primæ q. ſcd̃ò determinat vnã aliã q. iuxta ꝑmiſſa. Scd̃a ibi, earũ aũt. Caſus
6 in terminis eſt clarus, aduerte. ¶† Nota primò ꝙ mãdatũ iſtius inſtitoris, q ſm̃ ꝯſuetudinẽ Tuſciæ appellat̃ factor, morte extinguit̃.
7 ¶† Scd̃ò no. qđ q ignorat mãdatũ reuocatũ ſoluẽdo ei, liberatur.
8 ¶Tertiò no. † qd illđ qđ qs ñ facit vt hr̃s, nõ venit in iudiciũ familiæ erciſ. ¶Quartò no. qđ venit in actionẽ negotiorũ geſt. ¶Ad iſta q̃tuor oppono ꝑ ordinẽ. Primò qđ mãdatũ ĩſtitoris nõ reuocatur morte. l. ſi quis mãcipiis. §. ſi impubes. ĩ. de inſtito. Sol. Dicunt
9 † quidã, ibi ꝯhẽtes credebãt hr̃des velle vti illo inſtitore. Iſta ẽ falſa: nã ibi hr̃des erãt talis ꝯditiõis, de quib. hoc credi ñ poterat. Alij dñt, qđ hic ñ erat ĩſtitor, qđ ẽ falſũ. Nã negotiatiõi vniuerſali erat hic ꝑpoſitus, ğ erat ĩſtitor, vt dixi s̃. e. l. ſi ĩſtitorẽ. Dic ergo ſm̃ Doc qđ mãdatũ ĩſtitoris ñ finit̃ morte tm̃, vt ĩ ꝯrio, l3 ſit ſec⁹ ĩ mãdato alteri⁹ ꝓcuratoris. C. mã. l. mãdatũ. ſ3 hic ĩteruenerũt duo. ſ. mors dñi, & mutatio ꝯditiõis pſonæ ĩſtitoris, quia de ſuo fact⁹ ẽ liber, ar. l. cũ quis. ĩ prĩ. de ſol. iſtã t3 Pet. Iac. But. & oẽs Moder. qđ tene mẽ
d ti.[d] Et ꝑdicta gl. ĩducit ad q. † vtrũ ſñia lata ꝑ iudicẽ delegatũ poſt
10 mortẽ iudicis delegãtis valeat.[e] De quo nõ dico hic, videbitis, &
e plenè ĩ l. & quia. s̃. đ iuriſ. om. iu. vl̃ fortè ĩ l. Barbari⁹. đ of. p̃t. ¶Ad ſm̃ op. ꝙ debitores ſoluẽtes ñ ſint liberati. l. cũ quis. § j. de ſol. Sol
11 uit gl. † ꝙ hæc ĩtelligit̃ ſm̃ diſtĩctiõẽ illi⁹ legis, videlicet, aut recipiẽs recipit bona fide, & ſic pecunia eſt hr̃ditati q̃ſita, & debitores ſũt liberati ipõ iure, aliàs ope exceptiõis, vt ĩ ꝯrio. Ex his ergo an debitores ſoluẽtes ſint liberati qdã ſunt ꝯſiderãda ex pte ipſorum ſoluẽtiũ: qdã ſunt ex ꝑte ipſorũ recipiẽtiũ. Primo caſu hẽs videre, aut ſciuerũt dñm mortuũ: aut ignorauerũt: & ſi ſciuerũt, aut ſciuerũt libertatẽ ei ŕlictã, & ſoluẽdo ñ liberãt̃, aut ſi ignorauerũt & ſoluendo

ADDITIONES.

a Poma. ¶Oppo. Vide aliquid per Ale. l. viro. in gl. 1. ſuper ver. viro. ſoluto mat. vide Raph. Co, conſ. 43. & Fel. c. venerabilis. de teſt. cog Cæp conſ. 17. Et de iſta dictione, quondam vide Imo. conſ. 11. in fi. & Bernat. c. cum ſuper. de off. deleg. & de hoc quod non vitietur inſtrumentum in quo dicitur Titij filius, &c. vide Alex. conſ. 2. vol. ij. Panor. c. quoniam contra. de prob. Ale. in l. quoties. de hæred. inſtit.

b ¶Quondam. Adde Spec. in tit. de inſtrumen. edi. §. reſtat. ver. pen. & in §. inſtrumentum. ver. ſed quid ſi ita. Bar. in l. inſula. de acq. rer. domi. Ant. de But. in c. ex parte. de foro cõp. Vide per Alb. de Ro, in ſuo dictionario, latius hic vide per Alex.

c Pariſ. ¶Suus hæres An autem ſuus hæres præſumatur habere notitiam contentorum in teſtamento, vltra ea quæ hic habentur, Vide ad declarationem huius Paul. de Caſt. conſ. 10. circa prin. Vide Rom. conſ. 43. Paul. de Caſt. conſ. 17.

d ¶Tene menti. Adde quod cum iſta ſolu. communi tranſit Alex.

e Valeat. Adde vt per Spe. in tit. de of iud. del. §. reſtat. ver. quid ſi legatus. per Bar. in l. more. s̃. de iuriſd. om. iud. per Inn. in c. licet. de officio delegati. & in cap. gratum. per Doct. extra eod. tit. Ang. in l. j. C. de iuriſd. omn. iud. Mod. in cap. ſi à ſubdelegato. de offi. deleg. in vj. & latius per Alex.

vẽdo ei liberatur,qa adhuc putabãt mãdatũ durare, lʒ sciret dñm
mortuũ,vt pʒ ex pdictis,s.p d.l.si qs mãcipiis.§.si ĩpubes.& ar. ĩ.de
sol.l.si qs seruo.& l.qđ seruus.eo. ti.Scdò casu.s.ex pte recipiẽtis ẽ
ɔsiderare,an bona,vel mala fide recipit, vt pʒ ex pdictis.¶Ad ter-
tiũ op.& vr ꝙ ɔpetat actio fa.ercisc.l.Mæui⁹.§.seruus.s.fa.ercisc.Sol.
12 Dicit gl.†qđ ibi loqr̃ de q̃sitis añ mortẽ,ñ vero de q̃sitis post mor
tẽ testatoris.Ista ñ vr̃ sufficiẽs so.Nã ẽt post mortẽ testatoris rece-
pta bona fide acq̃rũt hr̃ditati,vt s.dcm̃ est p gl.& ego recitaui, si
sunt hr̃ditatis.ergo veniunt in fa.ercisc.iudiciũ.Sol.aduerte,qa sub-
tile ẽ.Dñt qdã ꝙ s.dcm̃ ẽ,s.acqri hr̃ditati,ñ ẽ verũ.hoc ñ placet.Si
n.hr̃ditati acqrit̃ psonalis obl'o,vt ĩ.ĩ verb.ꝙ si stipulat⁹,ergo mul-
to magis possessio, & proprietas.l.possessio.§. & si possessio,ĩ.de
acq.pos.& l.j.C.p quas ps.no.ac.Vñ dñt alij,ꝙ familiæ ercisc p̃t agi
tãq̃ ɔ̃ obligatũ actione psonali, & hoc ñ p̃t fieri. Ita loqt̃ hic,sed si
qs vellet agere familiæ erciscũdæ,tãq̃ ista pecunia sit cõis , bñ pos
set,p ea q dicta sunt, sed forte hic non poterat, qa pecunia erat ɔ-
sũpta.,ptãto negat hic venire in familiæ erciscũdæ iudicio,& hoc
eẽt tollerabile. Alij tñ dñt ꝙ ñ sufficit rẽ cõem nisi hoc ,pcesserit
ex cã hr̃ditaria,vt puta si ex obl'one defũcti traderet̃ hr̃di,s.fa.erci.
l.itẽ veniũt.hic aũt cã q̃re fuit tradita huic suo hr̃di,ñ fuit p̃ncipa-
lis obl'o defundi,sed fuit mãdatũ qđ in veritate reuocatũ ẽ,iõ ñ p̃t
venire in hoc iudicio.Dico ꝙ prior sol'o plus placet.¶Ad quartũ
13 op.ꝙ ñ hẽat locũ actio negotiorũ gestorũ,qa †negotiũ ñ ptinet
ad cohr̃des,altero de quatuor modis, q noĩant̃ in l.si pupilli. §.itẽ
q̃rit̃,s.de ne.gest.Sol.dt gl.imo ptinet ad cohr̃des ratihabitiõe.Cũ
14 n.† fuerit gestũ noĩe defuncti,p̃t hr̃i ratũ p hr̃dẽ,qa vr̃ eadẽ psona
cũ defũcto,vt in auth.de iureiu.à mo.psti.§.j.vel dt gl.hic hr̃ ratũ ĩ
subsidiũ,sicut dicimus al's re pempta,vel pscripta,vt l.mr̃.C.de rei
vẽd.& fuit no.s.eo. l.si eũ seruũ,& multũ tene mẽti, ꝙ ita possum
15 hr̃e ratã exactionẽ†debiti in subsidiũ;sicut rei vẽdicationẽ, lʒ nõ
16 sit meo noĩe gestũ.¶Tñ ɔ̃ istã gl.& tex.op.lʒ mãdatũ finiat̃†mor-
te tñ effect⁹ mãdati durat, vt ẽt de eo qđ fit post mortẽ,hẽat mãda
tarius actionẽ mãdati,vt l.inter cãs.in prin. ĩ.mãd.&l.si pcedẽte,ĩ
prin.eo.ti.ergo ɔ istũ seruũ dat̃ actio mãdati.Sol.dicebat Ia. Bu.&
bñ,illud eẽ verũ,qñ pcessisset mãdatũ efficax añ mortẽ.ad produ-
cẽdũ actionẽ mãdati,sed hic mãdatũ erat factũ seruo,ɔ̃ quẽ nõ po
terat dari dño viuẽte,actio mãdati:& iõ ñ incipit ɔpeter̃ actio mã
dati post mortẽ.Et ,p hoc dico,ꝙ si liber hõ ĩstitor post mortẽ dñi
a pecunias exegisset,hoc veniret ĩ actiõe mãdati,·nec eẽt necessaria
actio ne.gest.¶Quærit gl.q̃ ẽ rõ,ꝙ ñ venit ĩ iudiciũ fam ercisc.Rñ.
qa ñ gessit vt hr̃s,& negotiũ poterat expediri ,p pte, qđ dic vt ĩ gl.

Veniamus ad tertiã pticulam.s.ad ver.quas vero,&c.Hæc
tertia diuidit̃ in pticulas q̃tuor.Priò rñdet secũdæ
q̃oni. Scdò rñsionẽ ,pbat p simile. Tertio rñdet cuidã obiectioni
tacitæ in ɔ̃rium.Quartò ɔcludit circa pdicta.Scda ibi,nã & si tibi.
Tertia ibi,neqʒ.n.Quarta ibi,quare.¶Not.ꝙ ,p pte sua trãsit dñiũ.
17 ¶†Scdò ꝙ mãdatũ spãle de mutuãdo.morte finit̃.¶†Tertiò no.
18 ꝙ fauorabilior ẽ cã liberõnis,q̃ obl'onis.¶†Vltimò no.ꝙ vbi nõ
19 trãsfertur dñiũ in accipiẽtẽ ñ ɔ̃hit̃ mutuũ , nec obl'o pignoris tʒ.
Ad primũ op.& vr̃ ꝙ ,p pte sua nõ trãstulit dñiũ,qa errabat̃ ĩ dñio
credebat.n.dñiũ esse alterius cum ptineret ad eũ, ergo, &c.l. 3.§.
subtilius.ĩ.de ɔd.cã dat.& l.si ,pcurator.la 3.ĩ.de acq.re.do.So.dñt
qdã hoc spãle pp singularia p̃cepta pecuniæ.l.singularia.s.eo. Ista
ẽ truffa. Alij dñt ꝙ hic errabat.credebat.n.pecuniã eẽ dñi,& ipe re-
psentabat psonã illius dñi, cuius putabat istã pecuniã eẽ. Ista p̃t eẽ
20 bona,vt statĩ dicã.Gl.tamẽ latius distinguit tres casus.† quãdoqʒ
qs errat ĩ dñio putãs rẽ suã eẽ ei⁹ cui tradit,& tũc nõ trãsfert̃ dñiũ,
qa cessat animus trãsferẽdi dominiũ,qñ putabat eã eẽ tuã,nõ de
nouo fieri tuã,l.3.§.subtilius.de ɔd.cã da. Quãdoqʒ putat eã eẽ ter-
tij.lʒ sit ipsius accipiẽtis,& tũc aut putabat eẽ cuiusdã tertij,à quo
ipse cãm hẽbat,& tũc nõ ĩpedit̃ trãslatio dominij. Casus ẽ hic.Et
ẽ rõ,qa tũc ĩpedit̃ p talẽ errorẽ trãsferẽtis volũtas. Nã cũ ipe hẽat
cãm ab illo,& sic hẽbat illud idẽ dominium,qđ volebat transferr̃
ĩ accipiẽtẽ,illud transfert.Si vero putabat esse eius à q̃ cãm nõ hẽ
bat,tunc nõ trãsfert dominium.l.si ,pcurator.ĩ.de acq.re.do.& ɔh.
emp.l.& si ɔsensum.ĩ fi.Rõ p̃t eẽ,nam talis error ĩpedit voluntatẽ
transferendi dominiũ.Volebat.n.transferre dominium,qđ erat a-
pud tale tertium,nõ aũt dominiũ,qđ erat apđ eum,qđ ipse igno
21 rabat.Ex pdictis ergo hẽs r'am infallibilẽ†qđ tunc impedit error
trãslationẽ dominij,quãdo ĩpedit voluntatẽ transferẽtis.Hoc col
ligit̃ ex hac gl.q̃ vide & signa. Hunc passum examinabo plenissimè
22 s.de of.,pc.Cæs.l.j.¶†Ad s̃m op.& vr̃ qđ tale mandatum nõ sit re
uocatum morte,vt ĩ.de dona.l.hoc iure.§.si qs dederit.sol. Quan
doqʒ est mandatum simplex de mutuando pecuniã,ita qđ in eum
mandatarium pecuniæ dominium nõ transfert̃ tunc mandatum
reuocat̃ morte,vt hic,& l.si cum filius.§.si pecuniã. in fi.cum seq.
de don.Aut nõ fuit simplex mãdatum::sed fuit translatum domi-
nium pecuniæ in ipm mandatarium,tunc post mortẽ poterit trãs
ferre dominium,dicto §.si qs dederit. Aut dubitat̃ tunc si qdẽ ipsa
pecunia fuit data mãdatario,sigillata in specie,& nõ vr̃ trãslatum
dominium. Aut fuit tradita numerata,& tunc secus,qa vr̃ trãslatũ
dominium.Sic intelligit gl.tua no.q̃ vide & signa. ¶Itẽ ad idẽ op.
de l.fundi.§.itẽ si amicus,de acq.po.sol'o.Gl.notãter dt,quãdoqʒ ĩ
mãdato deducit̃ illud qđ mãdãs hẽt necesse facere,& tunc mãda-
tum morte nõ extinguit̃ vt l.ɔ̃ria. Aut nõ hẽbat necesse facere, &
morte extinguit̃,& sic dt gl.tua q̃ signa. Ex pdictis hẽmus hic distĩ-
23 ctionẽ†qualr mãdatum finiat̃ morte mãdantis.Et hẽmus dicere,
aut mãdatũ ẽ vl'e,aut particulare,qđ plenè dixi ĩ l.:.§.sed siquis do
24 natus ĩ.de dona.dic vt ibi,nõ insisto hic.†Circa tertium q̃ro,q̃
sit rõ dñiæ inter soluentes,& mutuum recipientes?Respondeo,fa-
uor liberõnis.vt dt hic gl. Circa quartum & vltimum q̃rit̃ de vna
q̃one,si pecunia peti nõ p̃t,vt credita,nec pignora tenẽtur, qualr̃
cohr̃dib.succurrat̃?Respon.aut pecunia extat, & p̃t vẽdicari.aut ẽ
ɔsumpta,& tunc dt gl. ꝙ mutuum reɔciliat̃ ɔsumptione,& pigno
ra tenent̃.l.si qs ,p eo.§.si nummos.ĩ.de fideiuss. sed cui reɔcilietur
istud mutuum?gl.hic nõ dt,q̃ est sup verbo nõ eq̃ idẽ.Istud qđ hic
dt de ɔsumptione,non vr̃ verum:nã oẽs leges loquentes de hoc,
loquuntur quando quis suo noĩe numerauit , sed hic numerauit
noĩe alieno.s.defuncti. Bñ dic pecunia ɔsumpta cohr̃des possunt
hr̃e duplex remedium,vel qđ ratum hẽant, & acqritur eis certi ɔ-
dict.Possunt.n.ipsi hr̃e ratum illud qđ est gestum noĩe defuncti,vt
plenè no.p Dy.in c.ratum,circa fi.de reg.iur.li.vj.&.hoc siue pecu
nia extet,siue ɔsumpta sit:possunt ẽt nõ hr̃e ratum, & tunc ɔsump
tione acqreret̃ integra actio mutuãti,vt l.si absentis. C.eo.tamẽ te
nebit̃ restituere cohr̃dib.ɔdictione sine cã:quia ex re eorum fcũs
est locupletior,nec eis ɔ̃ alium succurritur,vt l.si & me,& Tit. s.e.

Veniamus ad vltimã pticulã.s.ad ver.ꝙ si stipulat⁹.Et pri-
mò loqt̃ q̃n stipulat⁹ ẽ defuncto noĩatim.Scdò
q̃n stipulat⁹ est sibi,& hr̃ditas ñ ẽ adita.Tertiò q̃n hr̃ditas est adita
& cohr̃des sciuerunt.Quartò q̃n cohr̃des ignorauerunt. Quintò
ex pdictis coll'r̃unũ no.Scda ibi,qđ si sibi.Tertia ibi p⁹ aditã.Quar
25 ibi qđ si ,pponat̃.Quinta ibi,quo qdẽ casu.¶†No.ꝙ si qs noĩatim
26 stipulat̃ defuncto,ñ valet stipl'o.Scdò no.†ꝙ si seruus sibi stipulat̃
27 acqrit hr̃ditati.Tertiò no.†ꝙ seruũ ignorantẽ cui est data libertas
vr̃ hr̃ditas possidere,vt sibi ex re hr̃ditaria q̃rat̃,qđ ñ repit̃ alibi,vt
28 dicit gl.Quartò no.ꝙ †sciẽs ñ p̃t videri liberũ hoĩem bona fiđ po
29 sider̃.Quintò no.& nunq̃ obliuiscaris,†ꝙ q̃n sunt hr̃des sui & ne-
cessarij,psumit̃ ignorãtia eorũ q̃ ɔtinẽt̃ in testõ,nisi ,pbet̃ scĩa secus
in exneis.Hoc colligit̃ ex ver.qđ si ,pponat̃.Prædictorum rõ ẽ, qa
exnei ñ p̃nt adire hr̃ditatẽ nisi sint certi de virib. testĩ, l.sed & si de
sua.de acq.hær.Iõ psumunt̃ scir̃,q̃ ɔtinet̃ testõ,eo ipso qđ psuppo-
nim⁹ eos hr̃des,vt no.ĩ.de lib.le.l.cũ hr̃s.Facit qđ no.in l.qdã ita.§.
b si qs filiũ.in gl.magna. ĩ ad Treb. sed in hr̃dib.suis & necessarijs, b
hoc ñ est neceẽ ponere,qa sunt hr̃des, statĩ,ẽt testõ ñ inspecto,nec
cognito,iõ nõ psumit̃ scĩa,vt h̃.Facit ĩ.de acq.rer.do. l.q̃situ.& de
stip.ser.l.si seru⁹ testõ,& ibi tãgit̃ p Ia.de Are.& iõ in filijs q sũt sui
& necessarij hr̃des non psumit̃ ꝙ sciant q̃ ɔtinent̃ in testõ.Et ista e-
go allego multũ in mã §.duo frẽs.l.q Romæ.ĩ.de ver.ob.Nã de fi-
deicõmisso nõ posset transigi,nec pacisci,nisi inspectis & cognitis
verbis testamẽti.l.de his.s.de trans.& l.j.quẽad. test.ape.Ergo inter
frẽs nõ p̃ot videri remissum illud fideicõmissũ si illud ignorabant:
ignorare aũt psumit̃, &c. quod plenissimè,psequere, vt dixi in d.§.
30 duo frẽs pdicta vera in testamentis, Codicillos† aũt nõ psumitur
c scire, etiam hr̃s exneus.vt s.de transact.l.non est ferẽdus. Vltimo.
31 ꝙ plures videntur inuicem seruire , ꝙ si plures † sunt socij vnius
negotiationis,& vnus exercet in ciuitate Florentiæ, vt isti videant̃
d inuicem institores d& inuicem ppositi alter ab altero.Ad quod fa-
cit l.4. de exercito.& ibi p Ia. de Are. de quo plenè dixi in materia
de duob.reis.in.l.eandem.in 7. q.de duob.reis.

Venio ad ɔ̃ria, & op.ad primũ,& s̃m dictum, Inst. de stip.ser.
§.fuæ.Sol.ibi fuit stipulatus simpl'r,quo casu est idẽ,ac
si stipulet̃ sibi.¶ Scdò op.dr̃ hic,ꝙ acqrit̃ hr̃ditati. Contrã nõ p̃t di-
ci hr̃ditas postq̃ est adita:vt l.sed & si.§.filio.de vul.& pup.facit l.si.
in fi.C.de inoffi.testa. sed hic saltem ,p parte ipsius serui,q erãt ne-
necessarius,erat hr̃ditas adita: ergo,&c. Sol. ,p ptib.aliorũ dr̃ hr̃di-
32 tas,nõ ,p parte ipsius.Ex qua no.†ꝙ licẽt aditione vnius hr̃dis ɔfir
met̃ totum testm̃,l.testõ.de manu.test.& l.apud Iulianum.§.idẽ Iu-
lianus. ĩ.ad Tre. tñ aditione vnius non desinit vocari hr̃ditas, nisi
pro ptea deuntis,vt hic videtis.¶Op.& ista oppositio est in vltima
glo.

ADDITIONES

a Actione mandati.Adde,vt per Alex.hic.
b Io.Fr.Ru.¶Necessariis.Adde post Alc.in d.§.duo fratres.de hoc artic. vide Pau. de Ca. consi.10.& consi.92.Ang.consi.286.Ro.consi.404.Io.And.in addi. ad Spe.in ti. de test. §. inprimis.versi.item quid si duobus.Bal.consi.101.& 117 lib.5. Adde ꝙ cõis opinio est cũ Bar.vt no. Ias.ĩ hic qui adducit rationẽ,ꝙ non debeat esse differentia inter suos hæredes, & extraneos,refert tenentes opin.contrariam,& ab opinio.Bar.dicit non esse recedendum in iudicando,& consulendo.
c Pom.¶Vlti.Ad hoc quod plures socij negationem in diuersis locis exercentes , videant̃ se ad inuicem seruire, facit bene tex.quem ibi ad hoc no.Ang.& Paul.sed si hac.§.liberos.in verbo,libertate.de in ius vocando.vbi mater & filius diuersis respectibus tenentur se honorare.
d ¶Institores.Adde Bal.in rub.C.de exer.in fi.& l si prædium.de ædi.ac.in l. iure societatis.in lec.antiq.ĩ.pro soc. Ang & Pa.de Ca.in l.si vnus.s.de pa. Ful. in l si plures.eo.tit, & Pa.de Ca.in l.si plures ĩ.de exerc.Pet.de Anch.consi.333.

gl.& vr̃ ꝙ hr̃ditas ñ possideat. l.j.§.Scæuola.j̃.si qs test.lib.esse ius.
33 fue.Sol.Fateor.†ꝙ ñ possidet verè,sđ fingit̃ possidere hic,ꝙ ē notãdũ.¶Op.ꝙ alij cohr̃des ẽt ignorãtes ñ pñt videri possidere: qa
possessionẽ ñ apphẽderũt ex solo aĩo:imo reqrit̃ apphẽsio corpalis.l.cũ hr̃des.de acq.poss.Huius timore Iac.Bal.&Odo.recesserũt
à lect.gl.& dñt ꝙ iste versi.ꝙ si ꝓponat̃ hoc mõ legit̃,s. dũ dt,põt
adhuc idẽ rñderi.subaudiũt,vt ñ videãtur à cohr̃dib.possideri. Et
qđ j̃.seqt̃,quo qdẽ casu illud euẽturũ,vt ĩuicẽ bõa fide seruire videãt̃,ĩterrogatiuè legito,ſm Odof.q.d.Hoc euenire absurdũ ē,iõ
ñ dđm.Vel referat̃ ad casum de hr̃ditate ñ adita,ſm Iac.Bal.Doct.
moderni tñt opi.gl. verã & notabilẽ.Ad ꝯriũ rñdẽt,ꝙ cohr̃des ñ
possidẽt aĩo verè,sed sicut hr̃ditas fingit̃ possidere,vt dcm̃ ē s̃. ita
ẽt cohr̃des ignorãtes.qđ ē notãdũ.¶Vltiò op.dr̃ hic,ꝙ vñr se ĩuicẽ possider̃.Cõtrà,q possidet̃ ab alio,ñ p̃t aliũ possidere.l.liber hõ.
ĩ fi.j̃.de acq.rer.do.Sol.fateor verè,sed fictè vñr inuicẽ seruire vt
hic.¶Quæro,qa Aphricanus nihil de pignore dixit,qd iuris?Rñdeo,si in p̄cedẽti pte aliqd dixit.s.pignora ñ teneri, iõ hic ĩ toto ĩtellige:vt illis qb.q̄rit̃ ꝑsonalis actio,q̄rat̃ pignorũ obl'o.¶Quęro
34 de ꝑsonali obl'one†ex hac stipl'one cui q̄rat̃, & intelligẽda ē hæc
qõ,qñ stipulat⁹ ē sibi,vel simpl'r,& ē adita hr̃ditas,&cohr̃des sciebãt,quo casu dt gl.qđ cohr̃dib.q̄ri ñ p̃t actio, sđ ꝯsũptione sequuta q̄ret̃ actio ipsi stipulãti.Nec ob.si dicas qđ stipulat⁹ ē noĩe alieno,s.defuncti,hoc.n.ñ ĩpedit actionẽ q̄ri ipsi stipulãti,sđ ad eũ,cuius noĩe stipulat⁹ ē,stipl'o ptinere ñ p̃t,vt l.si absentis. C.e. Istud dt
gl.sup verbo,haberẽt.Vl' dic scđò,dt gl.vt in p̄cedẽti gl.dictũ ē,ibi
ponit̃ alia opi.qđ ꝯsũptione sequuta q̄rat̃ actio cohr̃dib.& iõ istę
gl.sunt de directo ꝯriæ,& vna istarũ gl.ē sup verbo,hẽrẽt:& alia ē
q̄ istã p̄cedit,q̄ ē sup verbo,ñ æquè idẽ.& ĩcipit,s.gñal'r. &c. Quid
a dicemus?a br̃ ꝯsumptione sequuta pñt cohr̃des stipl'onẽ hr̃e ratã
in subsidiũ,& eis dat̃ actio,vt vidistis no.s̃.e.l.in gl.sup verbo,gestorũ.Vel melius ꝯsumptione fcã,vel ñ,pñt cohr̃des hr̃e ratũ illud,qđ
fcm̃ est noĩe defuncti,& eis q̄ret̃ actio vt no.p Dy.ĩ c.ratũ.de re.iu.
li.6.& l.si sine.§.si ꝓcurator.j̃.rẽ rat.hab.Nec ob.si dicis, qđ hic defunctus tpe facti mutui erat iã mortu⁹, vñ ñ p̃t videri eius noĩe gẽstũ:hoc.n.tollit̃ p tex.ĩ d. §.si ꝓcuratori.vbi fcm̃ post mortẽ alteri⁹,
eius noĩe p̃t hr̃i ratũ p hr̃des.Itẽ posses dicere,qũo ē stipulat⁹ noĩe
defuncti,cũ in qõne ponat̃ qđ stiplatus ē sibi,vel simpl'r.¶Rñdeo,
licet stipulat⁹ sit sibi,vl' simpl'r,tñ noĩe defuncti , & ad ei⁹ vtilitatẽ
hoc faciebat:adeo qđ si fuisset liber hõ,teneret̃ cedere,vt l.si ita stipulatus.§.Chrysogonus.de ver.ob.Et isto casu qñ hr̃des ratũ haberẽt loqt̃ opi.Azo.Si verò cohr̃des ratũ ñ hẽant, loqtur alia opi.qđ
actio q̄rat̃ ipsi stipulãti p l.si absentis.C.e.tenebit̃ tñ iste cęteris cohr̃dib.ꝯdictione sine cã,qa locupletat̃ ex eorũ pecunia,vt l. si & me
& Titiũ,& l.si eũ seruũ.& l.cũ fundus.s̃.e.Sed dubitat̃ de vno qñ ĩtercessit stipl'o,ad qd reqritur ꝯsumptio,vt dr̃ in hac gl. Vr̃.n.qđ ñ
reqrat̃,l.q̄uis.C.e.Rñ.ſm eos, qui dñt hr̃des posse hr̃e ratũ in subsidium,vt p gl.in verbo,negotiorũ gestorũ. hoc est necesse ponere,
qa re extante,illa ratihabitio in subsidiũ nõ hẽt locũ,vt s̃.eo.l. si eũ
seruum.Sed tenendo id qđ dixi,qđ p̃t hr̃i ratum de iure cõi,tanq̃ factum noĩe defuncti,iõ reqrit̃ consumptio , qa cohæredes pecuniã
extantẽ pñt vendicare,& sic ꝯ illum agẽtẽ ex stipl'one opponeret̃
exceptio doli,vt s̃.dixi in l.nã & si fur.sed si cohæredes non vẽdicarẽt rẽ illã,tunc ista exceptio opponi nõ posset,licet pecunia nõ sit
effecta excipiẽtis.Ita loqt̃ l.q̄uis.C.eo.Sed si ē ꝯsumpta,tũc ē indubitabile ꝙ ipsi stipulãti q̄rit̃ actio cohr̃dib. ratũ ñ hñtib. ¶Quæro
qd in aliis duob.casib.s.qñ hr̃ditas ñ fuit adita, vl' cohr̃des ignorabãt.gl.dt idẽ.s.qđ actio q̄rit̃ stipulanti,vide eã,& ē gl.sup verbo,haberẽt ibi,itẽ qd,&c.ista gl.nescio quare hic posita fuerit, qa est de
directo ꝯ tex.qa qñ hr̃ditas ñ est adita , acqrit̃ ipsi hr̃ditati, non distincto an cohæredes sciãt,vel ignorẽt, nã ante aditã hr̃ditatẽ.eorũm scientia ñ inspicit̃.Si verò ē adita hr̃ditas,sed cohr̃des nesciũt
tũc acqrit̃ cohr̃dib.vt dr̃ in tex.in versi.ꝙ si ꝓponat̃. Posset tñ ista
gl.ꝓcedere tenendo opin.Odo.& Iac.Bal.q̃ s̃.vidistis legendo istũ
text.q̃ non tenui.Si verò hẽtis in gl. vtroque casu cohr̃des sciunt,
non est bona litera,quia prout se refert ad casum non aditæ hr̃ditatis non curat̃ de sciẽtia,vel ignorãtia cohr̃dũ vt dixi,prout se refert ad casum aditæ hr̃ditatis ponit cohr̃dem sciuisse. Ista qõ ē expedita in præcedenti parte gl.vnde debet dicere litera gl. nesciũt.

ADDITIO.

a Quid dicemus.Adde quod cum Bar.tenent Bal.& Albe.sed contra tenent Pau. de Cast,
& Alex.quorum motiuis respondet Ias.hic.

LEX XLII.

1 *Excussio non fit quando certum.& notorium est principale non esse soluendo, vel ipsum non facilem ad conueniendum.*

a Si ego. Qui promisit in defectũ alterius,a petitione fcã à primo,ñ liberatur,sed exactione demũ,idẽ eꝯ.h.d.ista lex
diuiditur in duas partes.Primò loqtur qñ prius egit ꝯ eũ,qui principaliter tenebatur.Scđò eꝯ,qñ prius egit ꝯ eũ qui tenebat̃ in defectũ.Scđa ibi.sed & si cũ Sæio Itẽ prima subdiuidit̃ in tres partes.
Primò ponit,scu dt petitione facta à primo aliũ nõ liberari. Scđò
ponit rõnẽ.Tertiò dt exactiõe liberari.Scđa ibi,alioqn.Tertia ibi,
at si.In prima particula casus in terminis est clarus. In scđa parte
ibi,alioquin.sic pone casum.Quæ est rõ p̄cedẽtiũ,rñdit Iurisconsultus,qa si aliud diceres,tũc dicta stipl'o nihil operaret̃,ꝙ sic oñditur:Anteq̃ ꝯ Titiũ agatur,non põt agi ꝯ Sæiũ,quia dẽt p̄cedere discussio in bonis Titij,si ergo diceres ꝙ postq̃ incœpi agere ꝯ Titiũ
non possum redire ad Sæium, sequeretur ꝙ nunquam ꝯ Sæiũ venirẽ,cum ꝯ Titium habeam necesse agere pro facienda discussione& sic stricta stipl'o esset inutilis.qđ esset absurdum, mõ hẽs rõnem.Vide tex.In tertia particula casus est clarus.Sequitur ver. sed
& si cum Sæio,& est secunda pars principalis,& est difficilis,& legitur ĩ gl.duobus modis.Primò sic.Pone,ꝙ añ oĩa egi cũ Sęio,qui
promiserat in defectum Titij,istud agere, habet istum effectum.s.
ꝙ ipse Sęius non tenebitur,nisi in eo,in quo Titius principalis debitor non erat soluendo tempore accepti iudicij. Itẽ ꝯ ipsum Titium non potero redire ad id,in quo Sæiũ potui conuenire, & sic
videor fecisse duo pacta de non petẽdo,vnũ Sæio, & aliud Titio.
¶Op.de l.si ex toto.§.j.j̃.de leg.j.Sol.dt gl.aliud in legatis, aliud in
ꝯctib.qđ nõ est verũ simpl'r.qđ dic vt dixi in d.§.j.& l.si creditores.
C.de pac,& ibi per gl.Certè ista lec.nõ placet Doctoribus,nec mihi.Rõ,quia ꝙ petitor videatur hic fecisse duo pacta , est impossibile:non.n.iure electionis:quia hic nõ cadit electio,tunc.n.est locus
electioni,& vr̃ electio.& diuisio facta. qñ quis põt cõuenire duos
reos,& vnũ ꝯuenit ꝓ parte.l.cũ illud.in prin.j̃.qñ dies leg.ced.& ĩ
l.j.& 2.de opti.leg.sed hic cũ vnus teneat̃ prĩo,& alius post ĩ subsidium,nõ cadit hic electio.Itẽ nec diuisio cum hoc facit creditor
ex necessitate.ergo non vr̃ creditor facere pactũ de nõ petendo,
cũ nemo ĩ necessitãtib.liberalis existat,vt l.rẽ legatã. j̃. de adi. leg.
Legit̃ g̊ glo.scđo mõ ſm Io.& illã lect.tenui vobis ponendo summariũ.Primò ego egi ꝯ Titium,q̃ ñ erat soluendo,nisi in Tribus,
scđò ĩ residuo egi ꝯ Sæiũ,qui sil'r ñ erat soluendo, nisi ĩ alijs trib.
b in residuo potero redire ꝯ Titiũ si effectus erit soluẽdo.b Rõ,quia
conuẽtione scđi non liberat̃ primus,sed exactione,sicut ĩ præcedenti casu dr̃.& ista est vera.Op. & vr̃ ꝙ nõ possit agi ꝯ ſm nisi p̄cedat discussio ꝯ primũ,vt j̃.de verb.ob.l.decem.Sol.Io.ĩ positione casus,vr̃ hic ponere ꝙ ꝯ primum præcessit discussio.sed hoc ñ
dr̃ ĩ tex.& iõ possumus dicere ꝙ primò fuit actũ ꝯ ſm.Ad l.cõtra-
c riã rñ.ꝙc illud est verum,qñ est dubiũ, an primus sit locuples vel
non,sed qñ esset certũ & notoriũ,esset necessaria discussio,vt hic
qđ ē notabile multũ,vt no.ĩ d.l.decẽ,circa mãm excussiõis. Et iõ
1 †dicebam semel ĩ Marchia cum conueniretur quidã fideiussor,
d qui ĩtercesserat pro quodã tyranno,& sic erat certũ & notoriũ.d
illum

ADDITIONES.

a Paris.¶In defectum alterius.Vide vnam quæstio.per Soc.in l.iure ciuili.ad fi.j̃.de cõd.
& demon.de eo qui promisit cuidã creditori soluere,quod sibi debebat Titius,si hæc
quantitas non exigeretur à Titio intra certum tempus & ante , si intra illud tempus
creditor non agat contra Titium,an possit postea agere contra promissorem.

b ¶Soluendo.Dicit Alex.hunc tex facere,qđ si tpe moti iudicij, debitor principalis non
est soluendo , sed postea efficiatur lit.conte.qđ fideiussor non poterit opponere exceptionem excussionis secundum Bal.hic.Pau.de Ca.Pet.& Cy.in auth. præsente. Bal.in
l.peremptorias.C.sen.rescin.non pos.tamen cũ contraria opi.transit Ale. quia exceptio
dilatoria superueniens post litẽ cont.põt opponi postea.c.insinuante.de offi.dele.latius
hic per eũ,qui inquantum in vltimis verbis quærit, qñ debeat opponi exceptio excussionis.Adde vltra Pet.de Anch.cons.284.Bal.consi.14.lib.j.

c Pom.¶Respon.ꝙ.Vide Pan.consi.62.vol.ij Are.cõs.29.Alex & Are.in l.exitus.j̃.de acq.
pos.Ias.in l.2.in fi.s̃.qui satis.cog.Fel.in c.cum olim.de re iu.Bal.c.3. de offic. dele. Are.
in c.dilecti.de iu.Ale.cons.17.vol.j.Bal.in c.ex rescripto.de iureiu.Ro.sing.63.Are.cõs.
127.& q.j.Ale.cons.49.vo.2.& cons.137.vol.2.vbi ponit quid iuris,quãdo debitor in instrumento apposuisset precarium,& Ale.consi.84.vol.3.vbi ponit quid iuris,qñ principalis debitor non habebat in loco promissionis,sed propinquo,vel alibi.Vide Ro. cõs.
416.& 530.vbi loquitur quãdo cã tractatur.i.vbi de æquitate proceditur,an dẽat iudex
admittere talem exceptionem.Anch.consi.5.vbi dicit cõtra cessionariũ põt opponi exceptio excussionis,ꝙ primo agat contra cedentem,& si ex nomine appareat, ꝙ cedens
tempore cessionis erat pauper,non præsumitur minus pauper.Ale.cons.c.vol.vj.vbi ponit,quid iuris,quando principalis foret absens,& ibi etiam ponit quando dicatur absens,& quid iuris ẽt si quando agitur hypoth.contra tertios possessores,eo quod facta
excussione,non reperitur soluendo principalis debitor , vel ex alia cã à iure permissa,
& interim superuenerũt bona ipsi principali,ẽt lite iã cõtestata.& Soc.cõs.24.vbi ponit
quid iuris,quando proceditur summarie,vel est iuratum,vel promissum in instrumento
ꝙ hẽt executionem paratam,&c.& Corset.in repe.rubricæ,de iureiuran.in xij.priuil.&
Bal.cons.25.in prima parte.

d ¶Notorium.Inquantum Alex.hic sustinendo cõem opinionem.ꝙ nõ sit necessaria excussio qñ est notorium principalẽ non esse soluendo,dicit posse dici, ꝙ requiratur pronunciatio declaratoria,qualiter principalis non est soluendo,non autem ꝙ requiratur
ꝙ mutantur exploratores,vel ꝙ alio modo probetur inhabilitas principalis,quia notorium releuat ab onere probãdi.Adde ꝙ hoc voluit Ro.cons.94.inci.visis quæ superius,
vbi per quatuor fundamenta illud comprobat.Et idem voluit cons.211.inc.allegatiões
vbi hic ruminat.Videbitis etiam,an necessaria sit excussio:cum fideiussor libere promittit soluere,nulla exceptione obstante,quod facit ad dicta in hac l.per Ale.& cõmunem opi.simpliciter sequitur Bal.cons.25.& 168.lib.3.inquantum etiam Alex. post Bar.
tangit,si bona sunt publicata,an sit excutiendus fiscus?Et videtur tenere ꝙ sic. Adde ꝙ
idẽ tenet Bal.consi.55.inci.proponitur.vbi de Bar.hic facit mentionem,& allegat Host.
& Io.An.in c.ex literis.extra de pig.dicit tamen,quòd si fiscus esset difficilis ad conueniendum,vel bona forte non sufficiunt ad debita, fiscum non esse conueniendum. Et
prædictam opin.clare firmauit Ro.prædicto cons.14.Opi.tamen Bar.sequutus est simpliciter Abb.cons.72.& clarius consi.23.lib.2.vbi respondet ad illud, quod fiscus hẽtur
loco hæredis,ibi vide.Quid autem,si amicus debitoris mei.cuius bona iussa erant capi,vel iam erant capta,rogauit vt bona sibi relaxarem , promittens mihi soluere certa die,an illa elapsa possit opponere vt conueniam principalem,Vide Io.And.in addi.ad
Spe.tit.de renun §.j.ver.viso.

illum tyrannũ nõ posse cõueniri de facili.l.2.in prin.& qđ ibi no.§.q satis.cog.qđ poterat ꝯueniri ille fideiussor, ñ facta excussiõe prin cipalis.idem dico si ipse fideiussor confitetur principalem non esse soluendo, vel si esset condemnatus, & bona publicatã, ita quod esset notoriũ ipsum egere.Sed hoc continet diuinationẽ, quod in
a casu esset certum,iõ dic ꝙ ante factam excussionẽ põt agi,[a] si non opponatur exceptio,& ⁓lebit iudiciũ.l.j.C.de appel.& qđ ibi no.

ADDITIO.

a ¶Potest agi.Vide Ale.cons.32.vol.4.& in simili cõs.63.vol.e.& cõsi.96.e.vol.Pan.cons.29.vol.2.vbi etiam tangit de superiorib.verbis Bar.hic,Barb.cons.43.

1 *Impersonalitas quando vitiet stipulationem,& nu.2.*

a §.Labeo.[a] Impersonalitas circa verbũ executiuũ,oblonem
b non vitiat,[b] & tunc dando fideiussorẽ idoneũ libe
c rat.h.d.¶Op.[c] & vr ꝙ hæc stiplo sit nulla, qa non apparet persona obligati.C.de cõst.pec.auth.si qñ.Soluit gl.ꝙ hic subaudiatur dari.
1 s.curari.Dico ꝙ hoc nõ ẽ necesse.Nã impersonalitas † qñq; ẽ circa personã stipulãtis,& nõ vitiat,vt l.stiplo ista.§.si quis ita,de ver.ob. Qñq; ẽ circa psonã ꝓmittentis:& hic aduerte, qñq; impsonalitas respicit verbũ inductiuũ oblonis.& tunc nõ valet, vt C.de ꝯst.pec. auth.si qñ.Qñq; respicit verbũ executiuũ oblonis,& tũc nõ vitiat: nec tñ pcisè cogit dare,sed liberat dãdo ꝓmissorẽ, hic ẽ casus hic, & in l.illa stiplo.2.rñ.ĵ.de ver.obl.¶Opp.de l.si hæres. de leg.j.Sol. spãle ibi fauore vltimæ volũtatis,vt dicit gl.Vel aliter:Ibi fuit iussus facere vt legatarius hẽat centũ,& sic cogit pcisè ad dãdũ cẽtũ, hic fuit iussus curare,vel ꝓmisit curare, vel ẽt ꝓmisit dari impersonali ter,& sic determinat dari à me vel ab alio, merito liberat dãdo ꝓmissorẽ:ibi fuit iussus facere ipse,qđ nõ pt facere directò, nisi dando.¶Op.de l.ꝓmissor.in fi.de ꝯst.pec.Sol.ibi ꝓmisit decẽ simplr.qđ
2 intellr.s.se dare,hic ꝓmisit dari impersonaliter,& ideo assume tres casus.Aut qs ꝓmittit pecuniã dare, & sic psonaliter de seipso loqt. Aut ꝓmisit dari.s.impersonaliter.quo casu nõ vr valer,auth. si qñ, circa fi.legis de ꝯst.pec.aut ꝓmisit simplr,& isto tertio casu subau dit dare,& sic de seipso psonaliter vr ꝓmitter:sed in prĩo casu subdistingue,aut ꝓmisit curar,aut ꝓmisit facere,vt ex pdictis apparet.

ADDITIONES.

a Pom.¶Labeo.Vide Alex.cons.49.vol.4. Ad quẽ aũt referant verba impsonalia prolata à statuto,Vide Frãc.in cons.45.circa fi.Itẽ circa istã decisionẽ, vide q scripsi Inst.de stip.ser.in prin.quomodo impersonalitas vitiet promissionem.

b ¶Nõ vitiat.Adde Bar.& alios in l.stipulatio ista.§.si qs ita.ĵ.de ver. ob.& in l. j.in prin.ĵ.de hær.inst.p Cy.in auth.si qñ.C.de cõst.pec.per Gul.de Cug.Ang.& Mod.in l.si eum pro quo.§.de in ius voc.Bal.in l.si absentis.C.si cer.pet.& quid si in libello talis impersonalitas esset in actu iudicis, vide Bart.in l. competit. §.in summa,ĵ.qđ vi aut clã p Bal.in rep.Paduana,& Perusina,l.edita.C.de edẽ.

c ¶Oppo.Vide Ale.cons.80.vol.4.& Are.cons.144.& Bal.cons.476.in j.parte vbi loquitur in persona stipulatoris.

a ¶De iureiurando, a siue voluntario,siue necessario, siue iudiciali. Rubrica.

¶Dictum est §.de reb.cre.vbi Iurisconsultus ostendit se de ꝯctib.dicturum:verũ quia in ꝯctib.emergunt litigia,& iudicia,q̃ decidũtur per iusiurandum:ideo hic ponitur de iureiurando. ita dicit gl.C.e. sup rub.Vel aliter: Dicturus ẽ de ꝯctib.sed quia iureiurãdo quis dr ꝯhere,vt ĵ.eo.l.qui iurasse,in fi.& ĵ.de pecu.l.depositi.§.j.ideo ponitur de iureiurando.Sed quia iusiurandum est triplex,ideo annectit in rub.siue voluntario &c. ¶Quæro vtrum sint plures aliæ species iuramenti? Dicit gl.ꝙ sic, & enumerat multas.& Guliel.etiam ponit alias species in Spe.in tit.de iureiur.in 4.par.

ADDITIO.

a ¶De iureiurando.Inq̃tũ Ale.dicit,ꝙ testi non creditur iuranti,& deponẽti de credulitate,ẽt si diceret ꝓ certo credere;nisi adijciat rõnẽ dicti sui p sensum corporis.adde quod idẽ voluit eius cõs.70.& 72.& Bal.cõs.203.lib.j.295.& 314. lib 4.cons.inci.Vanutius.Si testis aũt dicat se nescire, vel qđ non recordatur; & postea affirmet;an valeat? vide pulchre Ro.cons.505.

Poma ¶De iureiurando.An licitum sit iurare,vide Math. not. in apostil. super vers.interim audistis

LEX PRIMA.

1 *Iusiurandum est inductum ad lites fiendas.*
2 *Iusiurandum conuentionale est quod ex conuentione litigantium præstatur.*
3 *Iuramentũ est iudiciale,quod defertur à parte parti in iudicio iudice approbãte.*
4 *Iuramentum necessarium quod pertinet ad litis decisionem,triplex.*

1 MAximũ.Iusiurãdũ † ẽ inductũ ad lites finiẽdas. h.d.¶Quæ ro,hic dr maximũ,cui⁹ respectu dr.Rñ.respũ trãsactionis,& rei iudicatæ, qa et illa sunt remedia decidẽdarũ litiũ,tñ ñ ita magna.Sed in q̃ ꝯsistat ista maioritas iuri, vidbitis ĵ.l.px.q ad hui⁹ dclarõnẽ ẽ facta. ¶Scdò q̃ro quotuplex ẽ iurm de q̃ tractat in hoc
2 ti.Certè rub.ponit tria,q̃ ex hac rubrica colligunt.Primũ † est iurm ꝯuentionale,qđ ex ꝯuentione litigantiũ pstatur,vt hic dixit text.&
3 l.iusiuran.ꝙ ex ꝯuentione.ĵ.eo. † Aliud ẽ iudiciale qđ defert à pte pti in iudicio iudice apꝓbãte,vt hic in fi.* Et cũ istud iurm sit litis decisoriũ,& vĩ rei iudicatæ obtineat ĵ.e.l. px.ñ admittit ꝓbõ ĩ ꝯriũ: nisi de lr cẽt ꝯuẽtũ.l.j.C.lr ti.ꝯ vero iurm delatũ à iudice ipsi pti,bñ admittit ꝓbatio in ꝯriũ.l.admonẽdi.ĵ.co.* Est tertiũ iurm necessariũ,qđ ptinet ad litis decisionẽ.Et est triplex.Primò,qñ defert ĩ defectũ probõnis,de quo videbitis in l. admonẽdi.ĵ.eo.Scdò,qñ defert iurm purgatiõis l.pñti.C.de his q ad eccle.ꝯf.& in auth.no uo iure.C.de r œ.iu.q ma.iu.Tertiò ẽ iurm qđ defert pro lite examinanda,seu pro re æſtimanda,de hoc loqtur ti.de in lit.iur.

LEX II.

1 *Transactio est contractus innominatus.*
2 *Iuramentum,& transactio,in quo conueniant,& disconueniaut.remissiuè.*
3 *Sententia in quo conueniat cum iuramento,& in quo disconueniat,remissiuè.*
4 *Iuramentum quando tollat naturalem obligationem.*
5 *Sententiæ fingitur à lege consentire.non appellans ab ea.*
6 *Iuramentum cum defertur,inest conditio,vt incontinenti iuretur.*
7 *Iuramentum quando remittitur,habetur perinde,ac si iuratum esset.*
8 *Iuramentum habet executionem paratam.*

§.Iusiurãdũ specie. Dr hic,qđ iurm ẽ spẽs trãsactiõis. & sic trãsactio ẽ gen⁹.Cõtra,imò ẽ spẽs separata à iuro,vt vidistis §.l.proxi. iõ hẽmus spãles titulos de trãs.& de iureiu.sol dt gl.fateor qđ trãsactio põt accipi ꝓ gñe quasi litis decisio,& sic loqt hic.Itẽ ꝓ specie separata à iuro,& sic
1 loqt ꝯriũ.Qđ no.qa ex hoc ꝓbatur, qđ trãsactio ẽ ꝯctus innominatus.Nã ille ꝯctus,q hẽt nomẽ gñis, nec hẽt aliqđ nomẽ speciale,ẽ ꝯctus innominatus,vt no.C.de re.pmu.sup rub.Dicemus in l. iurisgẽtiũ.§.j.ĩ.de pac.sed trãsactio ẽ nomẽ gñis,vt hic:ergo casus
a est hic,ꝙ trãsactio est ꝯctus innominatus.aut no.gl no in l.siue apud acta.C.de trãsac.& ibi dixi,licet non allegauerim ibi istã l.vbi est casus.¶Quero,ĩ quo est ista maior authoritas iurisiurãdi?Rñ. q̃dã ẽ maior authoritas respectu effectus: & istud prosequitur gl. q̃dã est maior authoritas respũ modi inducẽdi.Dicimus.n.qđ ꝯctus bonæ fidei,qñ nudo ꝯsensu ꝯhũt sunt maioris authoritatis, vt l iurisgentiũ.in fi.§.de pac.ita iurm facilius inducitur q̃ transactio,qa non est necesse qđ aliqd detur,vel retineat, secus in trãsactione.C.de transa.l.trãsactio.Itẽ facilius q̃ snĩa, qa nõ est necessa-
2 rius iuris ordo ẽm Guliel.Circa effectũ q̃rit † primò in quo ꝯueniãt,& in q̃ discõueniãt iurm & trãsactio,dic vt ĩ gl.& bñ. ¶Scdò
3 q̃ro † in quo ꝯueniãt & discõueniant iurm,& snĩa,& in quo vnũ aliud excedat,dic vt in gl.q̃ vide.Qualr aũt hoc ꝓcedat,qđ vnum excedat aliud,dicemus ĩ singulis legib.hic alle.in gl.Ad vnum ẽ tñ aduertẽdũ,dr hic qđ iurm tollit nãlẽ oblonẽ:vtrũ hoc sit verũ in quolibet iuro.Gul.de Cun.dt qđ loqt hic de iuro volũtario,& iu
4 diciali,qđ hẽt ꝯsensum ptium,† merito tollit nãlẽ,secus ĩ necessario delato à iudice,in defectũ ꝓbationis,qđ nõ hẽt ꝯsensum ptiũ, qa nõ tollit nãlẽ oblonẽ,sicut nec snĩa.l.Iulianus.ĵ.de ꝯd.ind. qđ mihi placet.*qa hic ẽ dare cõsensum,licet coactum,vt §.qđ me. cau.l.si mulier.§.sed metu.cõsensisse.n.vr:sed nõ appellauit.l.j C.đ postu.l.2.C.de app.l 2.C.qđ me.cau.qđ verum intelligunt qdã, si iurauit reus,secus si actor:qa cum iurat actor nihil sibi deberi,reũ liberare vr l.tale pctm.§.de pac.qđ pctñ tollit nãlẽ oblonẽ. l.Stichum.§.nãlis.ĵ.de sol.Nec ob.si iuratum sit iudici,qa p hoc nõ est iuratum parti.*Qudã tñ dicunt,qđ ille,q nõ appellat à snĩa, vr ꝯsentire.l.ab eo.C. quõ & quãdo iud.& l.hi qui ad ciuilia. C.de ap. & tñ operatur tacitus consensus,quantũ expssus.§.tit.j l. cũ quid.
5 ergo,&c.Rñdeo,qđ ille,† qui non appellat,nõ cõsentit tacitẽ,sed lex fingit eum consentire, fictus aũt consensus nõ tollit nãlem ob
6 ligationem.d.l.Iul.ergo,&c.¶† No.qđ cũ iurm defertur inest con
7 ditio,vt incontinenti iuret.¶Itẽ no.qđ † qñ iurm remittit, hr per-
b inde ac si iuratum esset.ĵ.e.l.nõ erit.§.si neq;.¶Quæro,vtrũ iurm[b]
8 habeat † executionẽ paratã,sicut sententia? Dico qđ sic,vt ĵ.e.l.sed & si possessori.§.pe.& expressius.ĵ.de re iu.l.post rem.aliq̃tulũ tñ facit ꝯ.ĵ.e.l.iusiurandum,& ad pecunias.§.si.sed ibi videbitis. Et ideo puto qđ si in fine ꝯctus apponeretur ista clausula,& post prædicta, quia de prædictis posset dubitari,dictus promissor detulit dicto stipulatori iusiurãdum, vt si iurauerit se debere recipere ꝙ teneatur, qui stipulator statim sibi delato iuro se debere recipere iurauit,
c tunc tale instrumentum de iure cõi mandaretur executioni.[c] Et
d miror quod consuetudo hunc modum non adinuenerit.[d]

ADDITIONES.

a ¶Innominatus.Adde tex.in l.j.§.j.cũ gl.in ver.trãsigẽdi.§ de pac.Bal.in rub. C.de re.pm.

b Paris.¶Vtrum iuramentum.Vide late Ias.§.item si quis postulãte.in vlt.char.Inst.de act. ver.extra gl.& ꝙ iuramentum appositum sub ista forma,impediat exceptionem non numeratæ pecuniæ posse opponi,vide Cre.sin.133.Et ꝙ hoc intelligitur in iuramento decisiuo,vide Soc.cons 231.l.f.hic.

Pom.¶Adde Ias.latè in § itẽ si quis.Inst.de act.licet contra dictum Bar. ꝙ nouum appel lat,tenuerit Ro.in rep.ru.§.de arb.ex eo inferens,ꝙ iuramẽtum habet vim guarentigiæ. & qđ Bal.fin.dicit in l.j.C.eo.contra tenet Ange.hic in l.iusiurãdũ.§.fi.ĵ.eo.tit.& Ro.hic. & in l.sed & si possessori.§.fi.ĵ.e.& Bal.in l.si duo patroni.§.item si quis iurauerit.ĵ.eo.& Math.no.& l.tñ tu teneas opi.Bar.q̃ dixit me audiẽte cõem Ias. & pẽa sæpius consuluisse,& obtinuisse,& cum qua transit Ful.hic & Ale.& q̃ eo vnẽdũt hic Bal.in repet.præterea tenuit cum opi ista ipse Bar.l.sed & si possessori.§.fi.ĵ.eo.in j.no per illum tex & ibi Ang.sibi contrarius Ful.& Sal.P.u.& Ale.in l.nam postea.§.fi ĵ.eo.& in l.post rem.hic ad leg.& Ang.Are.in §.itẽ si quis postulãte.Inst.de act licet dubitauerit in casu in quo esset præstitum extra iudicium.Et pro ista opi quam tenuit ipse Bart.in l.si duo patroni.§.si. in hoc dicens,qđ si in instro emptionis & venditionis apponatur iurm,qđ nõ poterit opponi exceptio pretij non soluti,vbi petitur executio ad rem venditam,facit tex.l.pen.C. de

deposi. hoc mõ inducẽdo, dicit tex ꝙ instr̃m depositi, hẽt executionẽ paratã pp bonã fidẽ, quæ spãliter in illo contractu reqritur, tunc arguit sic, si instr̃m depositi, hẽt executionẽ, fortius dẽt habere instrumẽtũ, in quo imponit iuramẽtũ, hinc requirit lõge maior fides, cũ in eo tractet de periculo animæ, l. si. C. ad leg. Iul. repe. scd̃o facit l. si qs maior, in verbo mox, vel illico, hẽt executionẽ paratã vt no. Bar. in d l. j C. depositi. Tertio facit, qa qlibet cõtract⁹ fact⁹ in iudicio, hẽt executionẽ paratã, pbat tex, in l. tale pactũ. §. q puocauit. in ver. iustã cõuentionẽ. s̃ de pac. Modo oẽ iuramẽtũ, ẽt extraiudiciale, hẽt vim iudicij. l. qui iurasse §. fi. j. e. & de lit. cõte. l. nã & postea. §. si is qui tpali. & ibi Bar. no. j. eo. Istã autem opi. limita primo, vt pcedat, qñ iuramẽtum præstitum est scd̃m formã Bar. hic. hoc est, quia tendit ad decisionem, & sic qñ est iuramentũ de pñti, vel ptõ, tunc æquiparatur sententiæ, Secus vero esset, vt põt hic ex verbis Bar. colligi, qñ esset pmissoriũ in futurũ, vel simpliciter à debitore præstitũ, vñ ex eo casu qd̃ iuramẽtũ sit litis decisiuũ, subdit. & ad hoc bene facit qd̃ no. Bal. c. j. § itẽ sacramenta. de pace iur. fir. Vide Ias. l. nulli. C. de iud. Soc. consi. 23. in 4. dub. & omnino vide Mathe. notab xx. vbi tenet cũ Bar. licet in superiori notula dicatur contrarium. Scd̃o limita, vt pcedat si pro obseruantia iuramenti intentatur officium, secus si actio in factum, tñ simile est in sententia vt Bar. in l. si mora. j. de re iu. & in l. j. C. de exe. rei iu. & ꝙ ex iuramẽto oriat officiũ iudicis, licet dicat Ang. hic se nubilli legisse, est gl. in l. nã postea. §. fi. j. e. & pbat ꝙ iuramẽtũ, & cõfessio æquiparantur. l. post rẽ. hic alle. sed ex cõfessione orit offm̃ iudicis, vt no. in l. j. C. de cõfes. ergo &c. Tertio limita, vt per Bal. in l. j. C. eo. De qua tamen vide Alex. hic. Quarto limita vt per Alex.

c ¶Executioni. Adde Ful. idem tenentem hic, & in l. sed si possessori. §. pen. j. eo. Pau. de Ca. in l. nam postea. j. eo & Ale, hic. Bal. in l. j. C. eo.

d Pom. ¶Adinuenerit. Adde quod ista practica non est multum tuta, secundum Math. not. xx. Vide Corset. rub. de iureiu. x. priui.

LEX III.

1 *Iuramentum in criminalibus an deferatur.*
2 *Matrimoniali in causa quando possit iuramentum deferri.*
3 *Iuramentum in causa monachationis non defertur ei, qui dicit se non monachum.*
4 *Iuramentum calumniæ, quando excuset ab expensis.*

a b c 1 Ait prætor si is. a Iuro præstito aduersario deferente stãdũ est b in oĩb. quo ad ipsos litigantes, secus quo ad exñeos. h. d. vsq; ad §. iurari. Quæro, vtrũ ĩ criminalib. c possit deferri iur̃m? Gl. dicit † ꝙ volũtariũ, vel iudiciale pt in criminalib. deferri, sed ir̃m necessariũ in defectũ probõnis nõ. ¶Ita notat ẽt in l. in bonæfidei. C. e. sed j. de qõ. l. maritus. gl. sup ver. absente. vr̃ dicere, ꝙ in criminalib. nõ est locus delationi iuri indistinctè. Istud qd̃ gl. hic dicit de iuro necessario, in defectum probõnis, ẽ verũ, reo ꝙ dicit de iuro voluntario, vel iudiciali, si quidẽ deferẽ reo ad absolutionẽ, hoc nõ potest: qa in causis criminalib. qs vr̃ agere cãm fisci, & ad fisci vtilitatẽ, vnde nõ pt deferri iur̃m, sicut nec per procuratorẽ. l. iusiurandũ qd̃ ex cõuentione. §. fi. j. e. Si verò deferẽ actori ad ꝯdemnationem rei, Gul. dicit ꝙ non põt deferri, qa in criminalib. requirunẽ pbões luce meridiana clariores. Iac. But. dicit ꝯ, quia si reus defert actori, ipse vr̃ ꝯfiteri in casu quo actor iurauerit. j. e. l. qui iurasse. in fi. sed cõfessio est pbõ luce clarior. ergo &c Hoc pfectius dixi ĩ l. maritus. j. de qõnib. *Dic latius, aut loqmur in iuro extiudiciali, aut iudiciali. primo casu, si nõ sit mota qõ sup crimine, non põt deferri iur̃m: ille tñ, q detulit amõ nõ põt agere, sed alius sic. j. de adul. l. si maritus. §. si negauerit, sicut in actiõe populari, vt j. e. l. eũ qui iurauit. § in popularib. ibi gl. magna in fi. Aut deferẽ iur̃m in iudicio, & tunc si per actorẽ reo, bñ valet. C. de fid. instr. l. fi. & C. de ijs, qui ad ecclesĩ ꝯfu. l. fi. §. sicubi. Eꝯ, si defertur per reum actori, tunc non valet p ꝯdẽnationẽ rei: nec iudex dẽt recipere illud iur̃m: qa non est plenè pbatũ, & iõ reus non est condẽnãdus. l. fi. C. de pb. Scd̃o, qa pſumiẽ, qd̃ actor, non q plenè pbauit, de facili deieraret pp similitudinem supplicij, q̃ de iure pati dẽt. C. de accu. l. fi. & C. de calumn. l. fi. Accusatori. n. vel alicui de domo eius, non est credendũ. de test. l. idonei. & ff. de iniu. l. lex Cornelta. circa istam mãm de hoc est dubium, si iur̃m volũtariũ deferaẽ, vtrum debeat admitti in iudicio per iudicem, vel ex̃ iudiciũ, vñ crederẽ non fore admittendum p iura s̃. allegata, q̃ dñt, qd̃ probões debẽt esse luce clariores. Ita nec spõtanea confessio, hoc casu nõ est admittenda: quia per hanc viã posset innocens perire, qd̃ non est admittendũ, vt j. de qõ. l. j. §. si qs vltro. & ff. de app. l. nõ tm̃. Nec ob. rõ. Ia. Bu. q̃ dicit, ꝙ sicut reus posset confiteri, ita & iur̃m deferre, vt C. de custo. reo l. 2. & j. de custo. reo. l. si confessus. quia magis credendũ est spontaneæ ꝯfessioni accusati, q̃ delationi iuri: qa cõfessio pcedit de pprio facto confitentis, sed accusator de facto alterius iurat post iuri delationẽ. Veruntamen ꝯ hoc vr̃ iste tex. qui dicit gñaliter hr̃e locum iuri delationẽ in omni cã. Quia dico, ꝙ loquitur in omni causa ciui. quod patet, quia hẽt actionẽ, & nõ accusationẽ. vnde credo ita dicendum, q aut de crimine agitur ciuiliter, & tunc dico ꝙ põt hr̃e locũ delatio iuri, p istum tex. Aut agitur criminaliter, & tunc nõ hẽt locũ p iura pal. p quo facit d. l. lex Cornelia. j. de iniur. Quæro, vtrũ in cã matrimoniali possit deferri iur̃m? dic, ꝙ de facto bene põt deferri: sed si iuratum fuerit, non valet: qa non adstringit iurantẽ, quin possit probari ꝯriũ: & ideo iudex non debet admittere tale iur̃m: qa illud non debet admitti, quod admissum non prodest, vulgarib. iurib. *¶† Quærod vtrum in causa mr̃imoniali possit deferri iur̃m? Glo. hic super verbo, agaẽ. vr̃ dicere ꝙ sic. qa tale iuramentum, sicut sñia diffinitiua põt retractari postea, si reperiatur veritas ꝙ sit maritus, vt extra de re iud. c. lator. & ibi vide per Canonistas Dicebat tñ Iacob. Butr. & bene, e iudicio meo, aut iur̃m defert actori, vt volo esse tua vxor si iuraueris, & tunc valet, quasi de nouo tunc ꝯhatur mr̃imoniũ: nunc. n. cõsentimus inuicẽ, licet sub ꝯditione, q̃ ꝯdõ non impedit mr̃imoniũ ꝯhi, vt in toto tit. ex̃ de ꝯd. app. aut deferẽ reo ad dissoluendũ mr̃imonium, & tunc non possit, 3 quia non est in partiũ pt̃ate. ¶† Quæro, qd in cã monachationis? gl. dicit ꝙ non põt deferri iur̃m, qd̃ est verũ, si defertur ei q dicit se nõ monachũ, sed si deferẽ ei, q aliũ ad se trahit in monachũ, posset valere, vt ibi videaẽ de nouo profiteri, vt mõ dixi in cã mr̃imoniali. ad pdicta facit qd̃ no. C. de transf. l. fi. * Quæro nunqd in cã status possit deferri iur̃m? dñt qdã, ꝙ sic iurando se liberũ, sed non e quer so iurando se, q litigabat, eũ seruũ, ar. C. de li. cau. l. nec si volẽs. Tu dic ꝯ p hãc l. ver. quacũq;. & p l. fi. C. de trans. * ¶Venio ad ver. sed & si de ꝯdõne gl. opp. de l. seruus. cũ se. j. e. Sol. vt in gl. Opp. de l. j. §. fi. j. de Car. edic. Sol. dic vt in gl. Tex. illum in ver. proderit, &c. indu 4 cit Gul. † ad qõnem, vtrum iur̃m calumniæ f excuset ab expensis. f de quo per Doc. in auth. generaliter. C. de epi. & cle. & in l. properã dum. §. sinautem reus. C. de iud. Dixi plenissimè in l. j §. j. j. ad Turp.

ADDITIONES.

a Poma ¶Ait prætor. Nunquid testis examinatus in vna causa, valet in alia inter easdẽ personas. Vide Ale. consi. 37 j. vol. Fel. in c. veniens. de testib. & in c. cum venissent. eo tit. plene Alex. consi. 33. vol. 2.

b Paris. ¶Standum est. Idem ex forma statuti Papi. hẽs in 4. statuto. Vbi vide in ea Pau. ibi ver. quæro vtrum in criminalib. An aũt in istis possit deferri iuramentum in supplementum, qñ venit imponenda pœna pecuniaria. Vide Ale. cons. 66.

e ¶Criminalib. Adde vltra ea quæ hic scripsit Ale. eundem cons. 66. & 74. li. 1. & consi. 121. 2. vol. & cons. 278. lib. 1.

d Pom. ¶Quæro. Inquantum Bar. hic concludit, & est magis cõis opi. vt hic inquit Ale. ꝙ in cã matrimoniali, iuramentũ affirmatiuè valet, & tenet, Adde ꝙ valeret, ẽt si criminaliter ageret, gl. est fin. l. pe. ver. cõfessus. C. de fideiu. de qua meminit Bal. in l. vnica. C. de cõfes. & in l. quicunque. C. de ser. fug. & l. eam, q̃. C. de fideic. & in c. j. §. iniuria. ti. de pace iur. fir. & ampliat alibi Bal. in c. si. appellans eam auream, ẽt si sola mulier iurat. extra de confess. quod tamen limita, nisi esset disparis conditionis, puta quia ignobilis, alter nobilis, vt voluit Bald. l j. C. de col. deteg.

e ¶Et bene. Adde Bal. in lec. antiqua. Ang. & Sal. hic. Ant. de But. in c. fin. extra eo. & Ioan. de Imo. in c. mulieri. eo. tit. de iuramento vero necessario deferendo in supplementum probationis dicit Ale. illud non deferri in cã matrimonij, vt voluit gl. in d. c. mulieri. vt hic p eum. Cui adde Bal. consi. 288. & melius. seq. inci. cã matrimon. vbi post Hosti. Io. Andr. in addi. ad Host. tenet, ꝙ est in arbitrio iud.

f ¶Calumniæ. Adde gl. in auth. de iu. §. oportet, col. 6. gl. in c. finẽ litib. de dolo & contu. glo. in c. in primis. 2. q. 1. vbi habetur, ꝙ excusat succumbentem ab expensis per Spe. in tit. de expen. §. nunc de expensis, & per Ale. hic, cui adde Bal. in cõs. 85. inci. verba libelli, & ibi an iuramentum excuset ab expensis factis in causa appellationis.

1 *Iudæis non est deferendum iuramentum per Euangelia, nec per Christum.*
2 *Iurànti per Machometum, non est credendum.*
3 *Iuranti per capillos, & per viscera Dei, non est credendum.*

a §. Iurari. Iurari dẽt eo modo a quo deferẽ, dum tñ sit modus licitus, & postq̃ est iuratum hr̃ pro vero. h. d. cũ l. seq. vsq; ad §. fi. Qñ deferẽ iur̃m simplr̃, nec dr̃ ꝙ iures p Deum, vel per aliud vel alr̃, qũo dẽat intelligi delatũ? Dic s̃m morẽ iudiciorũ, ar. j. de test. l. 3. in fi. & j. de ędil. edi. l. ꝙ si nolit. §. quia assidua. ¶Op. de ver. Diuus. ad ver. sed si quis. Sol. prout in ver. Diuus. est litera, non tunc concordat, prout deest, tunc est ꝯrium. Sol. ꝙ in ver. Diuus, lo b quitur de superstitione pp̃ria publicè nõ impbata, vt de Iudæis, b 1 qui iurant per Deum eorũ, nec esset eis deferẽdũ † iur̃m ad sancta Dei Euangelia, cũ Euangelio ipsi non credant: nec per Iesum Christum, cum in eũ ipsi non credant. Subdit gl. de Saraceno: certè ista 2 est religio apud nos publicè improbata. Vnde si quis † iurauerit p Machometum, illi iuro nõ est stãdũ. Idẽ puto si quis iurauerit alio 3 mõ prohibito, vt † per capillos Dei, vel per viscera Dei, & similia, qa ista sunt publicè improbata, in auth. vt non luxurien. ꝯ nãm. §. j.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Eo mõ. Et iõ dicunt Gul. de Cu. Albe. de Ro. & Bal. in lec. antiqua, ꝙ si detuli vt iurares per caput tuum, & iurasti per Deũ, non valet iuramẽtum, quia respõsio nõ fuit cõsona interrogationi, iuxta l. j. §. si quis simpliciter. j. de ver ob. si tñ detuli, vt iurares per patrem, tu iurasti per filiũ, valet iuramẽtũ, iuxta no. in epistola, inter claras. C. de summa tri. & fide cath. inq̃tũ dicit, ꝙ iuramẽta quæ præstãtur ex forma iuris, vel statutorũ, debent præstari super sacrosan. Euangelijs, nõ super alia scriptura, vt per gl. in cle. j. in verbo, tacta. de hæret. adde videndum Bal. cõs. 8. 3. vol. alias 2. ¶Limita hunc text. inq̃tum vult, ꝙ si defertur alicui iuramẽtũ per corpus, vel caput suum, qd̃ illi standũ est, ꝙ hodie nõ procedat, quia iurandum est p creatorẽ, nõ aũt, per creaturã, tenet Hosti. in §. qualiter. in prin. in summa, extra eo. ti. Scd̃o limita vt p Bal. in auth. sacramẽta puber. C. si aduer. ven. quoties ageretur de aliquo cõtractu confirmãte, quia tũc nõ sufficeret pstare tale quale, licet exlibito volũtatis delatũ. Ad qd̃ benè facit, qd̃ no. s. in auth. sacramẽta pub. Vide Ale. hic Barb. cons. 12. vol. 2. Limita ẽt vt non procedat, quo ad extraneos, licet quo ad deferentẽ, & iurantẽ nihil quæri soleat, tñ pñr extranei quærere. facit l. sed & si possessori. in fi. j. eo. Vide Fel. late in c. proposuisti. de pb. Limita vt per Ro. p illũ tex. in l. nã & postea. §. sed si eo. ti. Itẽ limita, vt nõ pcedat, quo ad ea quæ veniũt extra naturã contractus, qa de his ẽt post iuramẽtũ præstitũ quæritur. l. eũ q. §. fi. j. e. & l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. & §. Marcellus. j. eo. Itẽ limita nõ pcedere, si iuramẽtũ nõ fuisset litis decisorium, qa tunc ẽt eo præstito, de eo quæri solet. gl. in l. fi. & in l. si cum patrono. C. comm. vtriusque iud.

b ¶Iudæis. Inquantum Ale. alle. Pau. de Cast. cons. 88. incip. visa quadam scriptura vbi ipse Pau. videtur tenere, quod Iudæi non ligentur constitutionibus disponentib. de iuramentis, Vide tu Ang. cons. 94. vbi videtur tenere contrarium.

LEX V.

a Non erit a ratum.

ADDITIO.

a Paris. ¶Nõ erit. Circa intellr̃m. §. dato. positi in hac l. no. qd̃ eius dispõ procederet, qñ staret statutũ: quod credaẽ iuro alicuius, & ille iuraret aduersario pñte & tacente, vide Fel. in c. pposuisti. extra de pba. Itẽ an pcedat hæc regula, qñ quis diceret iur̃m eẽ positũ dolo aduersarij, vide Soc. in l. aduersus, j. de exce

§. Datio.

☞ §. Dato. *No. ex isto §. q̄ iurm̄ h̄r pro veritate: quia post iuramentum non inquiritur, an debeatur, an non: vt ☞ ̄j. e. l. nam & postea. §. j. respon. ij.*

1 *Iuramento cum defertur, inest conditio, vt incontinenti iuretur.*
2 *Iuramentum quando remittitur, habetur proinde, ac si esset iuratum.*
3 *Reus debet petere dilationē ad deliberādū quid iurare velit non ad iurandum.*
4 *Iuramentum antequam sit acceptum, potest deferens pœnitere.*
5 *Dilatio iuramenti, debet intelligi secundum morem iudiciorum.*

§. Si neque. Iuri delatio intell'r, vt in ꝯtinēti iureť, vel remittať, sed si omittať, ꝓ ñ delato h̄r. & remittere, ē
1 volēti iurare, iuri gratiā facere. h. d. cū l. seq. †No. q̄d cū iurm̄ de-
2 ferť inest ꝯdó, vt i ꝯtinēti iureť. †No. ꝙ q̄ñ iurm̄ remittiť, perinde ē ac si iuratū eēt. Ad primū op. ̄j. e. l. iusiurādū & ad pecunias. §. j. R̄ñ. q̄d dixi dēre iurari in ꝯtinēti, subaudi. vel iurm̄ recipe. Sufficit. n. q̄d statim ipse reus dicat se velle iurare, & ex cā p̄t petere dilationē ad
3 deliberādū quid iuret. l. ꝯria. Sit †ergo cautus, q̄d ñ dicat reus, ego volo deliberare vtrū velim iurare vel ñ, tūc. n. actor p̄t pœnitere: imo ñ valeret iurm̄ ex interuallo, nisi de nouo deferať, sed si reus statī recipit iurm̄: & d̄t se paratū iurare, sed vult deliberař q̄d iuret
4 istud p̄t fieri, vt l. ꝯria. tene mēti. ¶†Ad s̄m opp. q̄d dilationē p̄t actor reuocare, nec h̄r ꝓ remissa. l. si qs iusiurādū. C. e. Sol. d̄nt q̄dā inspiciēda eē verba vtrum sint verba remittētis, an verba pœnitētis. Vel verius añq̄ iurm̄ sit receptū, p̄t deferēs indistinctè pœniteř vt ꝓbať hac l. & in l. si qs iusiurandū. C. eo. postq̄ verò iurm̄ ē receptū, ñ est locus pœnitētiæ, sed hēreť ꝓ remisso, vt hic. Ita no. ̄j. e. l. manifestæ, & vř tex. in l. si ñ fuerit. ̄j. eo. possumus tñ dicere q̄d ex cā añq̄ iureť pōt pœnitere, puta si t̄pe quo deferebať, ñ hēbat pro bōnes, q̄ supuenerūt añq̄ iureť. certè locus erit pœnitētię. d. l. si qs iusiurādū. Sicuti. n. ex cā ñ cogiť qs iurare, vel referre, vt videbitis
a ī d. l. manifestæ ita ex cā p̄t qs pęnitere. ¶Quæro, q̄ñ deferť a iurm̄
5 simpl'r, nec d̄r, ꝙ iures ꝑ Deū vel ꝑ caput tuū, vel qual'r, q̄uō †dēt
b intelligi delatio? R̄ñ. s̄m more b iudiciorū. l. 3. in fi. ̄j. de testib. & l. 2. §. pe. d̄ iur. cal. facit d̄ ędil. edic. l. q̄d si nolit. §. q̄a assidua, cū similib.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Quando defertur. Vide Ale. in l. superiori § iurari.
b ¶Morem. Adde Bal. in lec. antiqua. Fulg. Pau. de Cast. & Ale. ̄s. proxi.

LEX VII.

1 *Rei appellatione continetur pars.*
2 *Ius excipiendi quòd transeat ad singularem successorem, remissiuè tamen.*

Ait p̄tor eius rei. Ex iurō oriť exceptio reo, & eius successori ēt in rē, q̄ exceptio īpedit ꝯte-
1 stōnē, nisi reqrat altiorē indaginē. h. d. cū prin. l. nā postea. ¶†No.
2 q̄d appl'one rei ꝯtineť pars. ¶†No. ꝙ ius excipiendi transit ad singularē successorē, q̄d q̄dā hic tractāt, de quo ꝑ Dy. in l. fluminū. §. adiicit. ̄j. de dā. infe. plenissimè dixi in l. si tertius. §. si quis prius. de aqua plu. arc. & plenius per Dy. in c. is qui in ius. de reg. iur. lib. 6.

LEX IX

1 *Iurisiurandi exceptio impedit litis ingressum, & nu. 5. quando non requirit altiorem indaginem. nu. 9.*
2 *Exceptio q̄ solet impedire lit. cōtesta. nō impedit q̄ñ reqrit altiorem indaginē, &*
3 *Iusiurandum parit exceptionem. (nu. 8.*
4 *Ista verba actionem non dabo, vel actio non detur, nec tollunt actionem ipso iure in ciuilibus, secus in criminalibus.*
5 *Exceptio rei iudicatæ & transactionis, quando impediant litis ingressum.*
6 *Exceptio omnis per quam factum redditur impunibile, potest opponi ante lit. contest. in criminalibus.*
7 *Exceptio concludens actionem nō cōpetere ipso iure, vt exceptio solutionis, acceptilationis, & similiū, quando impediant litis contest. & quādo non. nu. 8.*

a Nā postea. a No. ꝙ exceptio † iurisiurandi impedit ꝯtestō-
1 nē litis, siue ꝓcessum. q̄d apparet, q̄a d̄t dene-
† gatur actio. †Agere. n. est litem ꝯtestari. l. amplius non peti. b ̄j. rē
b ra. hab. Cū ergo denegatur actio, denegatur lit. ꝯte. ¶Scdō no. †ꝙ
2 si exceptio quæ solet impedire lit. ꝯte. hēt altiorē indaginē, ñ im-
c pedit d ꝓcessum, siue ꝯtestōnē, sed ꝓcediť ad ꝯtestōnē, reseruata ex-
d ceptione in ꝓcessu cāæ, vt hic s̄m primū intellectū gl. & bonū. Facit ̄j. ad Tre. l. ille à q̄. §. si de testō. & ad exhib. l. 3. §. ibidē. ¶Tertiò
3 no. †q̄d ex iureiurādo oriť exceptio, vt hic, & ̄j. proxi. §. ¶Op. ad istud vltimū, & vř q̄d iusiurandū actionem tollat ipso iure, q̄a ver
e ba edicti dicūt, actionē nō dabo, e vt ̄s. l. ꝓxi. So. dico †ꝙ hęc verba
4 actionē non dabo, vel actio nō deť, & similia non inducunt vt actio ipso iure tollatur, sed ope exceptionis, vt hic, & ̄j. ad Treb. l. j. §. j. & ̄j. ad Vell. l. 2. §. j. q̄d est notādum multū ꝑp statuta. & hoc verum in ciuilib. in criminalib. verò ista verba important, vt ipso iure actio ñ ꝑpetat. l. itē apud. §. q̄d ait p̄tor. ̄j. de iniur. arg. in l. si tibi. §. q̄dā. & l. si vnus. §. pactus. vers. sed si pactū. ̄s. de pac. & hoc tenuit Iac. de Are. in quadā sua disputatione, q̄d est no. ¶Op. ad primū,
f & vř ꝙ hæc exceptio f nō impediat ꝯtestationē sicut cæteræ pēp-
5 toriæ. l. pemptorias. C. sen. rescin. non posse. Sol. † speciale est in istis trib. excep. rei iudicatæ, trāsactionis, & iurisiurādi, vt l. elegan ter. §. si qs post. ̄j. de ꝯd. ind. & ex̄. de lit. ꝯte. c. j. lib. vj. Rō, q̄a istę exceptiones sunt inductæ cā finiēdarū litium, vt ̄s. e. ti. l. j. & C. de tran

g sa. l. fratris & ̄j. de re. iu. l. j. & istud est satis benè dcm̄. Possumus g ēt in hac exceptiōe iurisiurādi assignare aliā rōnē, q̄a verba edicti dicunt, actionē nō dabo, & sic directò teñt ad īpediēdū principiū iudicij: secus si verba legis respicerēt finē seu effectū cāæ, vt videmus ī edicto d̄ pactis dixit. n. p̄tor, pacta seruabo, & ñ d̄r, actionē nō dabo, & sic effectū cāæ respexit, ñ modū, vel cām seu principiū agēdi, vñ ñ īpedit lit. ꝯt. Et sic possum⁹ dicer ꝙ vbicūq; lex loqť sic,
☞ ꝙ ñ deť actio, vel ñ deť petitio, hoc casu ꝯtestōnē īpediat. *Ex iā dictis p3, ꝙ exceptio Senat. Velleiani īpedit lit. ꝯt. puta, ago ꝯ mulierē. q̄ ꝓ aliis fideiussit. & se ꝯstituit pagatricē: dať libellus ꝯ eā, vt soluat illud, ꝑ quo fideiussit: & petiť, vt r̄ndeat libello: excipit mulier, q̄d r̄ndere ñ teneť, q̄a ꝯstituēdo se soluturā ꝓ altero, intercessit: & ꝯ actionē ꝓpositam opponit exceptionē Senatus. Velleiani: qua impediente, d̄t ꝙ nō teneť r̄ndere, q̄riť, an exceptio S. C. Velleia. impediat lit. ꝯte. & patet ex assertionib. libelli. ꝙ fideiussit, & iō dēt opponi exceptio Velleiani. Et si opponatur, q̄d ista exceptio ñ est de istis, seu de illis, q̄ impediunt lit. ꝯte. vt patet ꝑ c. j. extra, de lit. ꝯte. lib. vj. ergo ñ dēt īpedire lit. ꝯte. Dic, ꝙ nō obst. dcm̄ c. j. allegatū, de lit. ꝯt. li. vj. q̄a loqť in aliis casib. Et hoc est verū, q̄d exceptio Velleiani impedit lit. ꝯte. nisi opponendo q̄d indigeat altiori indagine. Puta ꝙ replicať ꝯ exceptionem, q̄a non pōt opponi exceptio velleiani ex eo, q̄d renunciauit mulier Velleiano. Item q̄d certiorata renunciauit. Item iurauit exceptionem Velleiani non opponere. Triplicat, ꝙ non valet renunciatio & similia, si hoc casu fiat lit. conte. reseruata exceptione in processu causæ, vt dixi in
☞ prin. *Ita intelligať ̄j. ad Vellei. l. 2. ad Maced. l. j. faciat optimè l. si seruus. C. de his q̄ ad ecc. confu. & hoc vř esse de mente Gul. de Cug. & Ia. But. d̄t tñ Iac. de Are. in disputa. illa, de qua ̄s. feci mētio-
6 nē, †ꝙ in criminalib. oīs exceptio, ꝑ q̄ factum ipsum reddit impunibile. pōt opponi añ li. ꝯte. vt d. l. si seruus. C. de his q̄ ad eccl. confu. l. itē apud. §. q̄d ait. de iniur. & l. si maritus. § p̄scriptiōes de adul. Quod puto verū tenendo illud q̄d ̄s. dixi, q̄d tolliť actio, vel accusatio

ADDITIONES.

a Poma. ¶Nam postea Et no. ꝙ nō solū exceptio iurisiurādi, impedit litem contestari, sed ēt periurium. Ant. de But. in c. dilecta. de exce. Fel. in c. excep. ver. idem dicit. e. ti.
† Clau. ¶Actio. Et istud procedit etiam in iuramēto extraiudiciali præstito superiori nō in forma iudicij secundum gl. in c. super hoc. de renun. quam tibi pōderat Ant. de But. Rationem ponit Ro. consi. 249.
b Pom. ¶Nō peti. Nō loquitur in verbo agere, sed in verb. petere. Ex quo hēs inferre Bar. voluisse, quod idē sit in verbo agere, quod petere. de quo est gl. in l. si postea. ̄j. de pec. q̄ reputat notabilem Bal. in c. quoniam contra falsam. de proba. licèt eam reprehendat in l. cum quis. C. de iur. & fac. ig. Et de hoc est tex. & ibi Are. & secundum intellectum gl. & doc. in l. ex duob. ̄j. de duo. reis. f cit Inst. de act. in prin. & l. j. cum gl. ibi posita. C. de iud. Vide tex. contra in l. ege cum Gemini. C. de trans. pro Bar. tamen fac. t tex. in l. j. iuncta gl. ̄j. de ope. liber. & Iaf. in l. posthumo. C. de col. Cæp. cautela sua 34.
c Poma. ¶Impedire. Vide Fel. in c. exceptionē. de excep. Are. consi. 73. Fel. c. cum contingat de offi. dele. Pau. consi. 13. alias 4. vol. j. vbi limitat Are consi. 69. & consi. 179. & Fel. in c. inter monasterium. de re iud. Are. consi. 85.
d Paris. ¶Non impedit. An aūt si iudex referret aliā exceptionē oppositam ante lit. cont. processus sit nullus, & ante opus sit appellatione, vide late Fran. consi. 107. item an processus sit nullus, si iudex non procedat solenniter super testib. & instrumentis. vide Are. consi. 77. item ꝙ exceptio præscriptionis impediat litis ingressum, dixit Bal. in c. si qs per triginta. si de feu. fue. contro. de quo vide Fel. in rubr. de præscr. de exceptione aūt, non es procurator, q̄ñ impediat litis ingressum, vide ad Bar. in l. licet. C. de proc. ex forma autem statuti omnes exceptiones d̄nt reseruari in fi. litis, nec impediūt procedi ad vlteriora, nisi sit exceptio super qua sit cognitum, & iudicatum, vide in j. statuto ciuitū in verbo, stetuentes quoque. itē ꝙ illa exceptio quod petitio hæreditatis. non detur cōtra titu. possidētē, impediat litis ingressum, vide Pau. consi. 144. Adde ēt aliam, q̄ñ accusatus dicit delictum non esse punibile, vide Ale. in l. 2. C. vt nemo priuat. Item adde aliam. q̄ñ dispositio statutaria obstat intentioni agentis, secundum Bal. in l. Arethusa. §. j. de sta. ho. in l. de quib. ̄s. de leg. Ang. in l. j. C. de bonis vac. & adde aliam, de qua Bar. in l. senatus. ̄j. de accu. item adde aliam. si litis pendentiam, de qua vide in rep in ver. exceptio. vide finitas remissiones, in materia per Ale. in l. fratris, C. de transa. Item adde aliā q̄ñ op. delictum non esse punibile. vt per Bar. in l si seruis C. de his qui ad eccl. conf. vbi ad. l. di. Qua autem forma sit iudicandum, quando opp. exceptio talis, de qua hic hētur ad impediendum litis ingressum, ponit gl. ordinaria in prin. gl. mag. ad si de lit. côte. in vj. & ibi per alios, per Spe. in ti. de exce. §. dicta, ad fi. Quid autem de exceptione, sua non intereft, an sit dilatoria, vel peremptoria. vide Fel. in c. ex parte. extra, de test. Item latè. quæ sunt exceptiones impedientes litis ingressum vide Fel. in c. exceptionib. extra de exce. ēt ꝙ exceptio reficiendarum expensarum, sit de istis, voluit Bal. in l. edita. in rep. Perusina. C. de eden. Sequitur ibi Sal. & Ale. in vlt. col. & ibidem Iaf. istæ tamen si opponantur ad processum, debent opponi ante li. conte. vt hic no. vide Cō. consi. 39. inci. si conuentus. Item de exceptione pacti de non petendo, vsque ad certum tempus, an possit opponi ad impediendum litis ingressum? Vide Soc. in l. 2. §. j. ̄j. de exce. in j. no. & de excep. rei iu. si fuit opposita ad processum, & non admissa, & post lit. contest. Item si opponeretur ad processum, an possit opponi? vide Fel. in c. inter monasterium. in 14. lim. de re iud.
e Paris. ¶Actionem non dabo. An per ista verba tollatur iudici facultas cognoscendi, vide d. Fran. consi. 85. vide vlti. Ale. hic Pau. de Ca. consi. 144.
f Poma. ¶Hæc exceptio. Vide Fel. in c. exceptionem. ver. circa peremptorias. de excep. tio. Pan. in c. super inerat. de releip. vers. gl. si.
g Poma. ¶Possumus. Etiam no. exceptionem pacti de non petēdo, non impedire litis ingressum. Bar. alibi in l. si vnus. § pactus non peteret. de pac. refert Inn. facere dictam, inter pactū de nō petendo, & pactū de nō agendo, vt ibi ꝑ eū, quem sequitur Bal. in l. nō fortè. §. adeo. ̄j. de cond. ind. & in c. de test. extra de test. tamen ipse hic videtur sentire oppositum. De quo tamen vide ibi ꝑ Cyn. scribē. non tamen Bar. hic se firmat, sed ad dictū sua te tenet, cū in con. hoc non vř fortiter obstare creditori, in verbo petitionē repellit. C. de pac. Pro cuius solutione, vide ibi Are. & Iul. 3 solutio Ale. violet literā, & Ful. dimittat, & litera multum repugnet in d. verb. petitionem repelli. quia quoties lex vtitur verbo, petitur, vel similis, impedit litis initium, vt per Bar. hic.

a satio ꝑ maleficio ipso iure. Dico ēt a vltra, ꝙ †oīs exceptio ꝑ q̃ ꝯ-
7 cludiť actionē ñ ꝯpetere ipso iure, vt exceptio sol'onis, acceptila-
tionis, & similiũ, impedit litē ꝯtestari. *Vt est exceptio ĩ. tps certũ
ꝯficiēdi inuētariũ. Ista ēt ĩpedit litē ꝯtestari. C. de iu. delib. l. fi. §. do-
nec tñ. & ibi dixi. *cũ. n. dicat lex sine actione nemo experiř. l. si pu
pilli. §. videam⁹. s̃. de neg. ge. apparet ꝙ ista exceptio, tu ñ hēs actio
nē, hēt ĩpedire, ne experiaris, & ne agas, vt hac l & ex p̄cedētib. ap
b paret. Itē qa ista best exceptio litis finitæ, vt l. cũ q̄rebať. ver. ꝓinde.
8 el ij. ĩ. iud. sol. hoc ēt mō posset ĩtelligi l. si qdē. C. de exce. †Et hoc
c verũ, nisi altiorē cindaginē reqreret, tũc. n. reseruať post lit. ꝯte. vt
hic. 2. rñ. & vř ꝓbari in d. l. si qdē. Huic dicto vř ēt assentire Iac. de
9 Are. ĩ d. disput. ¶Ad ꝭm op. exceptio iurisiurãdi ĩpedit lit. ꝯte. l. ele-
gãter. §. si qs post. ĩ. de ꝯd. inde. sed hic dř ꝯriũ, quare malè. So. hoc
iō, qa reqrit altiorē indaginē. Ista ē vera sol'o, q̃ gl. ponit, & Iac. de
Are. tenet, vt s̃. vidistis. Alij exponunt aliter, ꝙ hic dt exceptioni. i.
replicationi, qđ nihil ē dcm̃, Nã qñ de iureiurando dubitatur, ille
ꝯ quē exceptio iurisiurandi opponitur, replicat, sed solum excep
tionem negat. Tene ergo primam notabilem & veram.

ADDITIONES.

a ¶Dico ēt. Adde, ꝙ hoc dictũ Bar. seqtur expresè Pau. de Ca. cōs. 191. inci, antequam. in fi. cōs. & hic in addi. & seqtur Io. And. in addi. hic alleg. per Alex.
b Pom. ¶Item quia ista. Vide Ale. l. fratris, de trans. Fed, cons, 166. & cons. 183. Barb. consi. 26. in ij. vol. Ro. consi. 214. Are. consi. 9. Bal. in c. ex parte. de rescri.
c ¶Altiorem. Sed quid si nō habet altiorem indaginem, an iudex possit reseruare post li. contest. Bal. dicit, quod non, in l. j. C. qui accu. non pos quia non potest mutare ordinē datum à iure, vt in c. exhibita, extra de iud. licet Iac. But. videatur contra sentire, in l. ii. s̃. qui satisd. cog. secundum eum, Item adde, quod sicut quandoque impedit processũ super actione; ita replicat id super exceptione, vt no. in l. fi. §. sed & si stipulator. s̃. de eo, per quèm fac. erit. Pau. de Ca. hic in addi.

1 *Iuramentum parit actionem, & exceptionem, & habetur pro veritate.*
2 *Actio ex iureiurando ponitur inter prætorias.*
3 *Iureiurando quando agitur, quid debeat probari.*

1 §. Iureiurãdo. †Ex iureiurãdo oriť actio, & exceptio, &
a hř pro veritate. h. d. ¶Prīò q̄ro, a vñ oria-
tur actio hæc ex iureiurãdo, cũ in edicto nil dicať de actione, sed
exceptione? Rñdeo credēdũ ē, ꝙ plura erãt verba ĩ edicto, ex qb.
2 apparebat p̄torē dare actionē ex iureiurãdo, iō nři authores †po-
suerũt hãc actionē iurisiurãdi inter p̄torias. ita fecit Ioan. in arbo
3 re, & Rofred' ĩ libellis. ¶Quæro q̄ ē ista actio? dic vt ĩ gl. ¶†Quæ-
b ro, qñ agiť b ex iureiurãdo, an sufficiat hoc solũ ꝓbari, s. iuratũ eē,
c vel remissũ? Tex. vř li velle, ꝙ sic supple ꝙ dēt ꝓbari c iurm̃ delatũ,
vt s̃. eo. l. 3. ĩ p̄n. & inꝯtinēti postea iuratũ, vt l. non erit, in fin. s̃. eo.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Primo quæro. Quod quidem ꝓbatur s̃. eo. l. i:j. in ver. quacunque. in verbo. tuebitur. Quoties. n. lex loquitur verbo, tuebitur intelligitur quo ad actionem, & quo ad exceptionē, in l. statuas. ĩ. de acq. rer. do. quãquã possit dici, ꝙ illa verba prætoris nō sũt, sed Iurisconsulti eius edictum interpretantis. & bene facit §. item si quis postulante. in verbo, actionem dat. Inst. de act.
b Paris. Quãdo agitur. Si tñ reperiatur in actis, ꝙ talis iurauit deferente aduersario, præsumitur iurasse solēniter, secũdũ formã qua fuit relatũ, ita Ang. Are. in §. itē si qs postulante. in ver. & aduerte, ꝙ ibi iurm̃. Inst. de actio. Vide ēt Ale. hic. & ibi in ij. not.
c ¶Probari. Adde Bal. idem tenētē in l. iij. s̃. eo. & cũ Bal. transit Ro. in l. nō erit. s̃. eo. in §. si neque. Pro hoc Ale. alle. gl. in l. si vnus. §. pacta. s̃. de pac. quæ dicit, ꝙ ille, qui se fundat ex stipulatione, debet ꝓbare, ꝙ præcesserit interrogatio, & secuta fuerit responsio limitando, nisi in scriptura contineretur de interrogatione, & responsione, quia tunc est præsumendum, ꝙ incontinēti fuerit responsum per §. si scriptum. Inst. de inuti. stip. Et eodem modo deberet dici in iuramento. Et pro hoc alle. etiam Io, And in ad. li. Spe. in ti. de teste. §. sequitur. super ver. & no. vbi voluit, ꝙ si in actis apparet scriptum, quod præsente iudice, & partibus testis fuit iuratus, quod præsumantur omnia solenniter acta, vt latius hic per eum. Cui etiã adde quo ad illud, quod dicit alleganti stipulationē &c. Bal. cons. 53. lib. j. & ad no. per Io. An. Adde etiam, ꝙ si notarius diceret, iuratum esse secundum mortem. per hoc non præsumetur iudicis præsentia, licet alia præsumãtur vt voluit Oldr. consi. 323 incip. circa primum.

1 *Sententia post iuramentum etiam iuramento contraria valet.*
2 *Sententia contra sententiam quando valet.*

a §. Sed si dãnetur. a Snīa †valet post iurm̃, ēt si sit ꝯria. h.
1 d. ¶Opp. ꝙ nō valet snīa ꝯ snīam. C.
qñ prouo. non est ne. l. j. ergo nec ꝯ iurm̃: cũ sit maioris authorita
tis. s̃. eo. l. 2. Sol. in hac snīa superat iurm̃, vt no. ĩ l. 2. s̃. e. Pro intell'u
2 huius §. dēmus videre, †qualiter snīa ñ valet ꝯ snīam. Quidã dñt b
b ꝙ si prima fuit absolutoria, secunda ꝯdemnatoria, tunc non valet
scđa, vt d. l. j. C. qñ ꝓuo. non est ne. Sed eꝯ bene valeret scđa abso
lutoria fauore liberōnis, ar. l. eius q. §. qua vero, s̃. tit. j. & l. Arrian⁹.
de act. & obl. & qa imputet sibi actor, q hēbat sententiam ꝯdemna
toriã, si postea de nouo egit & succubuit. Quæ ratio cessat in reo,
c in cuius potestate non erat agere. Ego dixi, & dico c ꝙ si iã est lata
d sententia, & iterũ feratur alia ex nouo d ꝓcessu, indistinctè valeat
scđa, siue scđa noceat reo, siue actori: imputet. n. sibi reus si ex pri-
ma snīa non opposuit exceptionē rei iudic. Vel ēt actor sibi impu
tet, si de nouo egit. Istud ꝓbatur expresse in l. duob. & qđ ibi not,
ĩ. de exce. rei iu. & quod not. in l. j. C. si plu. vna sen. exp̄ssius extra
de re iu. c. inter monasterium, si bene aduertatur, & illa lřa non ca
e lumnietur. e Sed si post primam sententiã daretur alia snīa ex eisdē
actis, tũc esset nulla indistinctè, siue ꝯcordet cũ prima, siue discor
det, siue pro reo, siue pro actore faciat. Ratio, qa lata sententia est
perempta instantia, & peremptum est illud litigiũ, adeo ꝙ iudicis
officium non hēt facere aliqd plus in illo litigio. l. terminato. C.
de fruc, & lit. exp. & l. j. & l. Iudex, ĩ. de re iu. Vñ cũ postea dať sentē
tia secunda, dať sine instantia, & sine ꝯtestatione, & sic merito erit
nulla. Ita loqtur l. j. C. qñ ꝓuo. non est neces. & hoc in snīa. Sed in
iureiur. est secus, qa postq̃ ē iuratũ, tũc ex eadē instãtia post iurm̃,
potest perueniri ad diffinitiuam sententiam, siue diffinitiua senté-
tia concordet cum iuramento l. iusiurandum & ad pecunias. ĩ. eo
siue discordet, vt hic, Ratio quia iuramentum non tendit ad hoc
vt finiatur probatio, & secundum iuramētum detur sententia. d.
f l. iusiurandum & ad pecunias. ĩ. eo. f

ADDITIONES.

a Paris. ¶Sed si dãnetur. Quod si iã lata est sentētia, an ista distinctio siť vera, vide pulchre, per Fran. cons. 73. vbi etiam ponit singularem intellectum ad hunc tex.
b ¶Quidam dicunt. Adde tu circa hoc, & vidé per Are. in c. cũ cōtra falsam. de proba.
c Pom. ¶Ego dixi, & dico. Licèt ista opi. Bar. ab omnibus Mod. hic reprobetur, & p Cau. in c. inter monasterium. & Ant. de But. cons. 22. inci. visis præsentibus quæsitis, salua tamen eam in vno casu, de quo pèr Bal. in rub. de præscrip.
d Nouo. Ale. dicit, ꝙ magis cōis opi. est cōtra Bar. in d. c. inter monasteriũ, quia ēt si sit lata sentētia secũda in noua instãtia, nō valebit vt hic ꝑ eũ. Cui adde ꝙ Bal. cons. 199. inci. ꝓponitur. dicit, ꝙ ex nouo dubio orto, valebit secũda sententia contra primam.
e Claud. ¶Calũnietur. Contra istã tñ opi. inclinat, licèt non decidat Are. consi. 72. ibi tamē ponit vnum casum, in quo procedit opi. Bar. sine dubio quando, s. opponens talem exceptionem in alia instantia litem contestaretur.
f Clau. ¶Infra eo. Nunquid autem iuramentum post sententiam valeat, ponit Ale. post Fulg. in l. eleganter. §. si quis post. de cond. indeb.

1 *Iuramentum perpetuat omnes actiones, quæ perpetuantur lit. conte. & nu. 3.*
2 *Actio de dolo non perpetuatur iuramento.*
4 *Iuramentum habet vim sententiæ.*
5 *§. Si is qui. dispositio, an habeat locum in omni iuramento.*
6 *Iuramentum appositum in fine instrumenti perpetuat actionem.*

1 §. Si is qui. †Iurm̃ hēt vim lit. cōte. & actionē ꝑpetuat. h. d.
2 ¶†Quærit gl. qd si fuerit iuratũ sup actione de
dolo? Rñ. ñ ꝑpetuať iuro, qa nec ꝯtestōne. l. fi. C. de dolo. Et bř hec
3 ē rl'a, †ꝙ oēs actiones, q̃ ꝑpetuãť lit ꝯte. ꝑpetuãť ēt iuro, aliæ ñ. Fa
4 teor tñ, ꝙ †iurm̃ hēt vim snīæ, vt ĩ. l. sed & si possessori. in fi. ĩ. eo.
iō ex eo iuro oriť actio q̃ ē ꝑpetua, sicut ex snīa, ñ tñ ꝑpetuat pri-
5 mã. q̃ ñ ꝑpetuať lit. ꝯtest. ¶†Quæro, a vtrũ hoc hēat locũ in omni
a iuro? Gul. dt, ꝙ solũ hēat locũ in iuro iudiciali. alle. ĩ Auth. de testi.
§. pe. & fi. q nihil faciunt. Iac. But. dt indistinctè hře locũ in quoli
bet iuro. Nō. n. dř hic, ꝙ iurm̃ sit lit. ꝯtest. sed ꝙ hēt vim ꝯtestatio-
b nis, ergo &c. Prætereab hic loqť gñal ter: ergo &c, qđ est multum
6 vtile †scire, vt si quis in fi. instři faceret sibi deferri iuramentum,
c vt dixi s̃. eo. l. 2. perpetuaret c sibi hanc actionē, per hanc l.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Quæro. Pro opi. tamen Gul. facit, quia vbi non habet locum veritas, ibi non potest habere locum fictio, nisi in iudicio, & non extra legem.
b Pom. ¶Præterea. Hanc vtilitatem posuit Cæp. caut. 35. vide Fel. c. fi. de præscri.
c ¶Perpetuaret. Ale. transit cũ opi. Bar. cum quo dicit, ꝙ transeunt Ang. & Sal. hic, Imo. in l. naturaliter. ĩ. de vsuc. Tu dic, ꝙ Bal. cons. 2c, inci quædam scriptura. li. iij. dicit, ꝙ nullo iure cauetur, ꝙ iuramentum perpetuet obligationem vltra suam naturã datã à lege, aliàs frustra interruptiones præscriptionum essent introductæ.

1 *Priuilegiatus quãdo excipiat, restitutione in integ. non habita, propter læsionē.*
2 *Doli excep. & exceptio qđ metus cã cōpetunt ēt actione de dolo non intentata,*
3 *Querela non est actio, nec accusatio, sed quoddam officium iudicis.*
4 *Sententiæ latæ prætextu falsorum instrumentorum quãdo possit opponi absque restitutione.*
5 *Annalia ad agendum, sunt perpetua ad excipiendum.*
6 *Minor, qui non appellauit non est læsus ex hoc, nisi doceat se habere aliquid propter quod in causa appellationis deberet vincere.*
7 *Minor si intra terminum non probauit, non statim restituendus est ad terminum nisi ostendat se habere probationem.*
Et ita ad allegationem omissam.
8 *Minor restituitur aduersus iuramentum alteri delatum non sibi.*
9 *Iuramentum omne habet vim lit. contesta.*

§. Si minor. Iste §. est no. multũ, & magistralis. h. d. Quãdo
alicui ꝑ iudicis officiũ subuenitur ad aliqd re-
stituēdũ, p̄t illo vti excipiendo, & replicando, eodem tñ mō intra
eadã tpa, intra q̃ poterat agendo. h d. & est difficilis. * Vide glo. in
verb. statutũ tp̄s, q̃ incipit. i. vtilē annũ, ibi, nō ergo sola restō perpe
tuauit ius actoris. &c. hæc sol'o non est vera, qa sic cōcluderet, ꝙ
vbi esset vera exceptio, vt quia minor sustinet partes rei, ꝙ esset ꝑ-
petua, quod est falsum, Et iō dic ꝭm quosdã, ꝙ hic ꝯpetit ꝯ ius cōc
& iō &c. Sed nec hoc valet, & iō dic, ꝙ q̃dam est exceptio simplex
q̃ nō est ꝑ modũ petitionis in iudicium deducta: nec est in ptāte e-
ius, cui competit, quãdo in iudicium deducitur, seu proponitur:
qa nō ē in ptāte sua, qñ ꝯueniatur, talis exceptio est ꝑpetua: & in
tali exceptione hēt locũ rl'a, Quæ annalia sunt ad agendum, ꝑpe-
tua sunt ad excipiendum. vt in ꝯriis. Quædã est exceptio duplex,
s. q̃ nedum pōt proponi in modum exceptionis: imò & modum
actionis, & iure actionis, vt in nostro casu, & tunc tanto tempore
durat talis exceptio, quanto durat tp̄s, in quo potuit per modum
actionis, seu petitionis proponi. Quia cum in potestate sua sit cau
sam in iudiciũ deducere, qñ vult, imputetur sibi, si non fecerit: &
in tantum se arctauerit, secundũ And. de Pisis. Vide text. si minor,

ſubaudi pubes:nã in impubere hẽt locũ.ĩ.e.l.iuſiurãdũ, qđ ex con
uẽtione.§.j.& ibi gl.Itẽ dic puberẽ non habentẽ curatorẽ: alias ſi
hẽt curatorẽ,nõ valet ipſo iure delatio ſacramẽti:vt C de in integ.
reſt.mino.l.ſi curatorẽ hñs.No.ex §.qđ nõ valet iſta ꝯſequentia,eſt
minor,ergo eſt lęſus.Scđò no.ꝙ dico,dẽt probare minor, qñ vult
petere in inte.reſti.ſ.ꝙ eſt minor.& qđ eſt lęſus,vt hic. Aduerte,qa
debet probare ſe ſſe minorẽ tpe ꝯctus:& ita no.glo.in verbo locu.
pletionem.C.ſi ad.cre.l.j.* Diuiditur.Primò ponit vnum dictum.
Scđò illud limitat,& declarat circa modum, ex quo apparet practi
ca.Tertiò illud limitat circa tpa.Scđa ibi,ego autem.Tertia ibi,ꝑte
a rea.¶Op.ꝙ minori a ꝑꝑ lęſionẽ non datur exceptio,niſi prius reſti
tuat̃.l.nec nõ.§.exẽplo.s̃.ex qb.cau.ma.& ĩ.de exce.l.exceptiones.
la.2.in fi.Hic dr̃ ſimpliciter replicari,ergo malè.Gl.fatetur ꝯriũ di-
cẽs,replicari non poſſe,niſi reſtitutione p̃habita.Et hoc vr̃ ſentire
Iuriſc.in ver.ego aũt.in fi.ibi,in integrũ reſtituere.Ego dico gl. bñ
1 dicere, tñ iſta mã ꝑt practicari duob.mod.¶†Primò mõ,ꝙ in inte
grũ reſtitutio petatur ꝑ modũ cuiuſdã recõuẽtiõnis, vel vt verius
loquar,per modũ cuiuſdã petitionis principl'r intẽtatæ.Non eſt.n.
ꝓpriè recõuentio,qa iſtud iudiciũ eſt p̃iudiciale ad primũ, iõ non
poſſunt ſimul tractari,ſm qđ exigit nã recõuentionis.l.j.ĩ.q̃ ſen. ſi
ne appe.reſcin.& no.in l.qui prior.s̃.de iud.& auth.& ꝯſequenter.
C.de ſen.licet gl.hanc appellet recõuẽtionẽ in ſimili, in l.Papinia.
§.ſi filius.in fi.gl.s̃.de inoffi.teſt.Et iſto caſu ſupſedet̃ in primo iudi
cio oppoſita replicatione,qa pendet cã præiudicialis ad exceptio-
nẽ:& in iſto iudicio ordinariè ꝓcedet̃,& corã cõpetenti iudice:ſe-
b cundò modo b põt practicari,vt in eodẽ iudicio ꝑ modũ ꝯdictiõis
petat̃ iſta reſtitutio,& ꝯditionaliter, vt habita reſtõne imponat̃ ſi-
lentium ſuꝑ exceptione.Iſti duo modi colligunt̃ in d.l.Papinianus
§.ſi filius.& hoc vult dicere tex.hic in fi.ibi,ꝑterea exceptio iſta, ſi-
ue cognitio.Exceptio qñ ꝑ modũ ꝯdictionis opponitur in eodem
iudicio.Cognitio,qñ iudicis officiũ principaliter implorat̃.Hoc ẽt
mõ põt intelligi l.ſi ꝑteritus.ĩ.de bon. poſſ.ꝯta.Et in hoc ſcđo mõ
qñ ꝑ modũ ꝯdictionis ꝓponit̃,vt puto nõ erit lis ꝯteſtanda ſuper
hãc ꝯdictionẽ,ſed ſufficit ꝯteſtõ facta ſuꝑ principali cã, cũ in totũ
ſit vnũ iudiciũ: nec requiritur iurm caluniæ,& ſimilia, ſed modus
ꝓbãdi dẽt eſſe idẽ,& intra eadẽ tẽpora,vt hic vides in text. Puto ẽt
ꝙ idẽ dẽat eſſe iudex ſuꝑ iſta ꝯdictione,qui eſſet ſi dicta reſt.princi-
c paliter peteretur.Vñ ſi cã principalis c ageret̃ corã iudice quodã pe
daneo,q non poſſit ꝯ delationẽ iuramenti,ẽt principaliter reſtitue
re minorem,fortè qa iurm erat delatũ corã maiori iudice: & corã
maiori iudice dẽret illa ꝯdictio cognoſci, & terminari. Et hoc qđ
dixit tex.ipſum Prætorẽ dẽre cognoſcere,&c.q.d. coram ſuo iudi
ce cum non poſſet hoc quilibet iudex.Modo habes vnũ bonũ no.
2 ¶Op.ſcđò,† video ꝙ exceptio doli ꝯpetit ẽt non intentata actiõe
d de dolo.Item exceptio metus,d ĩ.de doli exc.l.j.& ij.s̃.qđ me.cau.
l.metũ.§.ſed qđ prætor.tñ illæ actiones dant̃ ad reſtituẽdum, ſicut
hic reſtõ.Quare ergo aliud requiritur hic q̃ ibi? Rñ.qñq; ꝑtor dat
actionẽ ex aliquo facto, tũc ex eodẽ facto dat exceptionẽ,ẽt nulla
actione intentata,vt in ꝯrijs,& ĩ.ꝓxi.§.qñq; non dat actionem,ſed
ſubuenit ꝑ officiũ iudicis,tunc exceptio non competit,niſi officio
iudicis intentato principaliter,vel ꝑ modũ ꝯdictionis, vt hic.& in
3 d.l.Papinianus.§.ſi filius.de inof.teſt.† Quærela.n.non eſt actio,nec
accuſatio,ſed magis dr̃ qđdam officium iudicis,vt no.in l. poſthu-
mus.§.ſi quis ex his.e.tit.Idem in bon.poſſ.ꝯtab. q̃ ſimiliter per offi
ciũ iudicis petit̃,vt d.l.ſi ꝑteritus.ĩ.de bo.poſ.ꝯta.Contra hoc opp.
4 †qñ ſnĩa eſt lata ꝑtextu falſorum inſtrumentorũ, dat̃ officiũ iudi-
cis,ꝑ qđ petit̃ reſtitutio,vt d.l.diuus.ĩ.de re iud.& l.2.C.ſi ex fal.in-
ſtr.Tñ reperio,ꝙ ſi agatur ex tali ſnĩa ꝑt excipi ꝑpetuò, ẽt non peti.
ta reſtõne,vt ex̃ de excep.c.cum venerabilis. ¶Rñdeo hic,& aduer
te,& dico ꝙ qñq; ex ſnĩa lata ex falſis inſtrumẽtis datur in integrũ
reſtõ,vt qs in ſtatũ priſtinũ reponat̃,vt ſententiet̃,prout ſnĩari debe
ret,ſi ſnĩa lata nõ eſſet,vt d.l.diuus.& ad hunc finẽ nõ poſſet oppo
ni exceptio,niſi exceptione præhabita, ſed eo ipſo q ſnĩa lata eſt
ex falſis inſtrumentis,ꝯpetit mihi actio de dolo,vel in factũ ꝯ te ad
intereſſe.s̃.de dol.l.& eleganter.§.pe.& eodẽ mõ mihi ꝯpetit exce-
5 ptio ꝯtra te,q̃ eſt ꝑpetua,vt d.c.cũ venerabilis.¶Op.& vr̃ † qđ ea q̃
ſunt annalia ad agendũ,ſunt ꝑpetua ad excipiendũ.l.purè.in fi.ĩ.de
doli exce.& C.de excep.l.licet.Sol.dicit gl.hæc eſt replicatio, q̃ eſt
temporalis,ſicut actio,vt ĩ.de pec.l.q̃ſitũ.§.in dolo.Iſta non eſt bo-
na quia idẽ eſſet in exceptione,vt l.exceptiões.la 2.in fi.ĩ.de exce.
Sol.ergo,qđ id qđ dr̃,ꝙ exceptio eſt ꝑpetua, verũ eſt,ſed hic non
tollit̃ excep.tpe,poſtq̃ eſt nata.ſed eius natiuitas impedit̃ ſi negligit
petere reſtõnẽ.¶Op.dr̃ hic qđ dẽt ſe ꝓbare minorẽ,& læſum.Cõ-
trà C.ſi aduer.cred.l.j.& de p̃d.mi.l.ſi p̃dium.Sol.vt in gl. ¶Quæro
e quõ ꝓbabit e ſe læſum ĩ delationẽ iur̃i?Rñ.ſi ꝓbat ſe habere teſtes,
vel alias probõnes,vt l.tutor.ĩ.eo.& ex hoc mirabili tex.ſic intelle-
6 cto ꝑ gl.habes exp̃ſsũ,† ꝙ minor,q non appellauit,nõ eſt læſus eo
ipſo ꝙ nõ appellauit,niſi doceat ſe hr̃e aliquid, ꝑꝑ qđ in cã appl'o
f nis deberet vincere f.* Iõ cautus aduocatus minoris,petẽs reſtõnẽ
in inte.ꝓ minore dẽt facere duos art.ponit;&c.ꝙ ꝯ talẽ ſnĩam Ti
tius minor.25.ann.non appellauit.Itẽ ponit, & probare intẽdit qđ
ipſe hẽt inſtr̃a,vel teſtes,ꝑ q̃ in cã appl'onis obtinuiſſet, ſi appellaſ-
ſet.& in p̃nti cã victoriã habuiſſet.*Cõtra hæc tñ facit s̃. de min.
g l.ſi minor 25.ann.filiof.§.j.& qđ ibi no.Sol.ante latã ſnĩam,g ſi mi
nor renunciaret appl'oni,eo ipſo qđ renũciat,decipit̃:quia poſſibi
le eſt,ſnĩam iniuſtã ſeq,& ſic ꝯſtat eũ ſtatim decipi, ſed poſtq̃ ẽ lata
ſnĩa,non ꝯſtat ipſum ſtatim decipi,niſi appareat ipſum fouere iuſtã
† cãm,tex.eſt hic.¶Itẽ ꝑ hoc hẽs, † ꝙ ſi minor intra terminum non
ꝓbauit, ſtatim tanq̃ læſus dẽt reſtitui ad terminũ,niſi oñdat ſe hr̃e
ꝓbõnẽ,vt hic.* No.iſta,ſe hr̃e ꝓbõnẽ,qa ſemel vidi quẽdã aduo
catũ minoris ſuccũbere: quia cũ minor habuiſſet oẽs ſuas dilatio-
nes ad ꝓbandũ,& videns,ꝙ pars petebat ſnĩam, dixit iudici ille ad
uocatus,Dñe iudex,iſte eſt minor,& eſt læſus,ꝙ nõ probauit ĩ.dila
tiones ſibi datas,petit ſe reſtitui.Certè quia iſte aduocatus nõ pete
bat vt dẽbat,dixit illi iudex,Cũ non veniatis, nec petatis in forma
debita de iure,nõ admitto petitionem,nec requiſitionẽ vr̃am.De-
bebas.n.ita petere,& per ꝯñs articulare:Iſte eſt minor, & eſt læſus,
eo ꝙ nõ probauit de iure ſuo, ĩ. dilationes à iudice ſibi aſſignatas,
Itẽ quia paratus eſt docere ꝙ ipſe habet teſtes,ꝑ quos (ſi eos ĩ.di-
lationes ſibi aſſignatas produxiſſet)in p̃nti cã obtinuiſſet.* Et eodẽ
mõ ſi minor petit ſe reſtitui ad allegationẽ omiſſã non reſtituetur,
niſi doceat ſe illam allegationem hr̃e.Ita intell'r l.min.25.ann.omiſ
ſam.s̃.de min.& qđ no.Inn,in c auditis.& c.coram fęlicis,extra,de
h in integ.reſti.fiet tñ in iſto iudicio, h quo q̃ritur an minor ſit lęſus,
facilior probatio,an habeat probationem vel nõ.Sufficit. n. quòd
i oſtendatur iudici præſumptiuè, i ꝙ minor potuiſſet probare,arg.
l.in l.Aquilia,ſi deletum.s̃.ad l.Aqui.& iſtæ ꝓbationes q̃ fiunt hic,
non facerent plenã fidẽ in cã principali,vt c.veniẽs.el.ij ex̃.de teſt.
7 ¶Vltimò iſte §.vr̃ ꝯ gl.in l.2.in fi.s̃.eo.vbi dicitur,† ꝙ minor nõ re
ſtituitur

ADDITIONES.

a Pariſ.¶Opp.ꝙ minori. Vide Socy.in l.exceptiones col.vlt.ĩ.de exce ver.,ibi, niſi prius reſtituat̃.quid hẽat probare minor ad petendũ reſtõnẽ in integrũ, vide F.ã.conſi 66.Itẽ ꝙ in mutuo reſtituatur ſine ꝓbõne læſionis,vide Mat.no.59 Itẽ ꝙ opus ſit ſummatim probare de læſione,vide Mat.no.167.vide Ro.ſing.165.inci.nũquid iudex dicẽtẽ ꝙ ꝑt iudex motu proprio concedere reſtitutionẽ in integrũ.Item vide omnino in materia Ioan. de Ana.cõſ.48.cũ addi.Boio.vbi hẽs.ꝙ ſit opus ꝓbare,& an iudex corã quo petit̃ reſtõ, ſit ẽt iudex cauſæ principalis.Et quid ſi quis petat rẽ ſibi reſtitui,ſed nõ petat reſtõnẽ in integrum,an ſufficiat.vide in Reper.in verbo,reſtitutio.& in verbo,minor.Et qñ minor nõ eſt læſus ſui facilitate,ſed fortuito,vel ẽt ex diſpoſitione ſtatuti nõ datur reſtitutio, vide Ale.in l.fi.C.de in integ reſt.vbi etiã ponit,an ſit neceſſe dicere in libello, ꝙ ſui facilitate fuerit læſus de quo etiam vide Barb.conſ.79.vo.4.Circa iſtam doctrinam Bar.vide Bar. in auth.ſi omnes.C.ſi vt ſe ab hær.abſti.

b Pom.Secũdo mõ.Qñ reſtitutio in integrũ petit̃ incidenter,in eo iudicio non requiritur lit.cõte.nec aliud ſimile,ſed ſufficit cõteſtatio facta in principali iudicio.ad hoc bene facit quod no.Bar.in l.ſi autem.§.fi.ver.no.ex iſto §.quem legit cũ l.ſi pupilli.ĩ.de neg.geſ.

c ¶Principalis.Quando reſtitutio petitur rei per viam principalis petitionis,ita debet eſſe quando petitur per viam contradictionis incidenter.Ad hoc bene facit qđ no. Bald.l.ordinarij.per illum tex.C.de rei ven.

d ¶Exceptio metus.Pro hoc habes,licet in̄tum Bar.hic concludat, ꝙ ſi minor nõ probauit intra terminũ,& ẽt admiſerit allegationẽ ꝙ ꝑ hoc nõ ſtatim erit læſus:& ideo ꝙ nõ debet reſtitui,niſi ꝓbauerit. Et licet cũ eo oẽs Legiſtæ trãſeant tñ contra Bart.hic text. in c.auditis.in fi.in ver.neceſſariã,vt aſſerit ꝓbõnẽ extra.de in int.reſ.& ibi Pan.in 8.no. Et ad hoc cõtra Bar.hic,no.Ant.ꝑ illũ tex.Dicit enim tex.ꝙ ſi eccleſia litigat, & non probat in termino,& ideo petit ſe reſtitui,ꝙ attẽto ꝙ eccleſia fungitur iure minoris,qđ debet reſtitui:nec requirit tex.ꝙ probet ſe hr̃e ꝓbõnẽ,vt hic vult Bart.& ſic tollitur argm̃, ſi diceretur ꝙ ille tex.loquitur in eccleſia,cui facilius cõceditur reſtitutio, q̃ minori,qa vt s̃ æquiparat eccleſiam minori,ẽt loquitur in minore.Præterea cõtra Bar.eſt text. in c. ſciſcitata.e.ti.vbi ex ſola ꝓcuratoris allegatione,ẽt poſt latã ſententiã datur reſtõ aduerſus probõnẽ omiſſam.& ibi hoc no.Pan.notabili ſcđo.eſt tex.contra Bar.hic, ꝙ non requirit̃ qđ probet,vt hic vult Bar.Vnde teneatis contra Bart. ꝙ imo minor ex eo ſolo qđ non ꝓbauit in terminis,dicitur læſus,& ideo ꝑ in integ reſt.debet reſtitui,abſque eo qđ probet.ẽt non obſtat iſte tex.quia loquitur quando minor vult reſtitui aduerſus factum ſuum legitimè.quo caſu quædã eſt maior præſumptio contra eũ,& ideo non eſt mirum ſi eſt neceſſe ꝙ probet,&c.ſed in caſu Bar.non vult reſtitui aduerſus factum legitimè.ſed aduerſus commiſſum,quo caſu reſtitueretur ẽt abſque eo ꝙ probet, & iſtam differentiã facit gl.in l.fi.C.in quib.cau reſti.in inte.Et contra Bar.tenet Spe.tit.de in integ. reſtit.§.1. ver. illud quoque.Ant.de But.in c.cum veniſſent.& in c.ex literis.Inno.eo.tit.Are.conſ. 66.inci.viſo puncto.Ale.cõſ.21.vol j.

e Poma.¶Quomodo ꝓbabit.Lata ſententia contra minorem,ſi intra x.dies non appellat, hoc ipſo non dicitur læſus,niſi probet aliquid, propter quod potuiſſet ſuperior eſſe appellatus.Et licet contrarium teneat Bar.l.fi.per gl.ibi.C.in qui.cau.in inte.reſt. & ſequitur ibi Pau.tu tamen tene opi.Bar.hic,quę communiter approbatur,quam tenent Bal. & Sal. in d.l.fi.& Abb.conſ.78 incip.in q.vol.2.Ale.conſ.115.vol.5.

f ¶Vincere.Ale.hic videtur tranſire cum opi.Ful hic,& in d.l.fi.,quam ẽt ibi ſequitur Pau. de Ca.& ibi poſui,qđ aut minor erat,& ſuccubuit per ſententiam abſolutoriam, & ꝓcedat opi.Bar.hic.aut erat reus,& fuit condemnatus,& procedat opi.Bart.in d.l.fi.vbi videtur tenere contrarium eius,qđ hic tenet,De quo vide vltra alleg.ꝑ Ale.Spe.in ti.de teſte.§.j.ver.quid ergo.in quantũ ẽt Ale. tãgit an minor dicatur læſus compromittendo in arbitratorem,adde Abb.conſ.31.li.2.Et an minor dicatur læſus per additionem hæreditatis,dato qđ de ſuo damnũ non patiatur.Io.And.tenet ꝙ ſic in additione alle. hic per Alex.

g Pom ¶Latam ſententiam.Licet oẽs tranſeant cum Bar.ꝙ ſi minor renunciauit appellationi ante ſententiã latã dicat̃ læſus ratione,de qua hic per eũ,tñ vr̃ obſtare tex.hic. nã minor deferendo iurm aduerſario,vt hic dr̃,cum authoritate tutoris, videtur omnino ei velle ſtare.l non erit.in ver.dato.s̃.eo.imo qđ fortius eſt,cõſtituit eum iudicẽ ,& teſtem in propria cã.l.fin. C.de fideic. & tñ poſſet eſſe,ꝙ iuraret inique,ſicut poteſt eſſe ꝙ iudex proferat ſententiam iniquam vbi renunciauit minor appellationi,tamen non dicitur læſus,niſi probet,vt hic no.Et ſi dicas,qđ non eſt præſumendum, ꝙ aduerſarius procuret. l.ſi C.ad legem Iul.repe.Rñ.ꝙ etiam non eſt præſumendum,ꝙ iudex proferat ſententiã iniquam.l Hæredius §.Caia.ĩ de euic.& maxime,quia non habet proferro ſententiam ad ſui vtilitatem,ſicut aduerſarius iurare.

h Pom.¶Iudicio.Vide Cæpo.conſ.174.Ad hoc bene facit quod no.Bar,in l.præſcriptione. C.ſi contra ius vel vtil.pub.

i Clau.¶Præſumptiuè.Quomodo intelligatur iſtud præſumptiue,vide Are.conſ.65.

stituitur aduersus iurm̄. Sol. ꝙ iurm̄ ꝑstitū à se, nemo restituit, vt in auth. sacramenta puberum. C. si aduer. vendi. Ita loquitur gl. in l. 2. in fi. s̄. eo. Sed contra iuramentum delatum alteri bene restituitur minor, vt hic. Et ita tenet Inno. extra, eo. c. j. aliàs ij.

§. Sed & si quis. Cui ꝯ iurm̄ subuenit p actionem, subuenitur ēt per exceptionem & replicationem. h. d. ¶Op. ꝙ imò prius habet agere actione in factum, ex illo edicto, quæ in frau. cred. & sic restitui, vt s̄. proxi. §. Solu. vt ibi dixi.

1 *Iuramentum omne habet vim lit. conte.*

§. Iusiurandū. Iurm̄ procuratoris, vel defensoris, prodest dn̄o ad exceptionem & etiam ad actionē. h. d. No. qđ dixi in summario, &c. Op. de l. nō solū. §. q alieno. s̄. de ꝑc. Sol. dn̄t qdā, ꝙ hic acqrit̄ dn̄o. i. ad eius vtilitatē, nō ꝙ dn̄s possit agere. Vel verius dicit gl. in iudicio, dn̄o q̄rit̄ vtilis, ēt ũne cessione. ita loqt̄ hic, directa verò nō q̄rit̄ dn̄o. Et ita loqt̄ lex ꝯria. Et f̄m hoc ista lex nō h̄ret locū nisi in iur̄o iudiciali. Sđ possum⁹ ēt dicer̄,

1 qđ † loqt̄ ĩ oĩ iur̄o, qa oē iurm̄ h̄ȝ vĩ lit. ꝯte. vt s̄. ea. l. §. si is q. Ad l. ꝯriā r̄n. ꝙ iō dn̄s n̄ poterat ager̄, qa ibi erat dubiū de mādato, sec⁹ si erat certū de ipso mādato. Ita loquit̄ hic, ꝑcedēs tn̄ for̄o est tutior.

1 *Iuramentum voluntarium, vel iudiciale parit actionem, non autem necessarium.*

2 *Actio, quæ oritur ex iuramento, quando sit datiua, & quando natiua.*

3 *Sententia parit actionem in factum.*

4 *Actio in factum in actione in rem, an habeat locum.*

§. Si petitor. In reali actione iurm̄ actori parat actionem, reo exceptionem: & si iurauerit rē suam esse, ēt actionē. Idē in ꝑsonali, vel mista. h. d. vsq; ad l. si duo patroni. legā tn̄ p ptes. Primò, ꝑ declarōne lr̄æ, q̄ro, q̄ actio det̄ actori? Gl. dr̄ ĩ factū. & ꝓbat̄ j. l. ꝑx. ver. ꝑinde. Cōtra hoc op. & vr̄, ꝙ ꝯpetit publiciana: vt s̄. de pub. l. eū q. §. si petenti. Sol. Aut ego nitor ex iur̄o tm̄, & loqt̄ hic §. aut ex iur̄o, & tradōne, & ita loquit̄ lex ꝯria. Ita dt̄ gl. Sđ ꝯ glossā opponi, qa ille q sic tradit rē, tradit ea, vt accipiētis, & & sic si accipiēs est dn̄s, nō trasfert̄ dn̄iū. l. 3. §. subtilius. j. de ꝯd. cau. da. ḡ si nō est dn̄s, n̄ trāsfert vsucapiendi ꝯdōnē, nec publicianā, vt j. de ꝯh. emp. l. clauib. & l. eū q. in prin s̄. de publi. So. f̄m opi. q̄ tenemus, ē spāle ibi fauore rei iudicatæ, vt no. Inst. de offi. iud. in fi. & de pub. l. sunt & aliæ. & l. j. & l. Pōponius. §. si iussu. de acq. pos. & ibi plenè dixi: licèt qdā Vltramōtani ꝯ. Et ex hoc §. gl. fundat duas opi. Prima ē, ꝙ ex quolibet iur̄o orit̄ actio, & postea ex sn̄ia orit̄ alia actio, & sic erūt duæ actiones. Pla. tn̄ dicebat ꝙ ex necessario vel iudiciali n̄ orit̄ actio, sed solū ex volūtario. Ita dr̄ gl. hic, & C. e. l. j. & ibi Pe.

1 vt Cy. refert, tenebat opi. Plac. Ia. Bu. videbat̄ idē dicer̄. Mihi vr̄ † qđ ex iur̄o volūtario, vel ēt iudiciali q̄rat̄ actio, ex necessario verò nō & sic ꝑ parte teneo gl. ꝑ pte Pla. Probo, qn̄ qs defert iurm̄ vr̄ ꝯhere & ꝯfiteri se debitorē illo iurāte. vt j. e. l. q iurasse. in fi. & l. depositi. §. j. de pec. sed ex cōfessione orit̄ actio: vt l. certū in fi. j. de ꝯfessis. ḡ &c. præterea hoc ꝓbo p §. j. s̄. ea. l. vbi dr̄, qđ solū oritur actio, qn̄ iurm̄ est delatū, vel remissum à pte referēdo illū §. ad verba edicti, q̄ intelligūtur ēt de iudiciali & ꝓbatur hic, loqtur. n. possessore deferente, nō dicit de iudice, & sic nō h̄et locū in necessarario. Itē nō

a distinguit, a vtrū possessor deferat in iudicio vel ex̄, imo magis vr̄ innuere ĩ iudicio delatū, ex eo qđ dicit petitor, & sic innuit l. ꝯtest. esse: vt j. rem ra. ha. l. amplius non peti. vn̄ ex iudiciali orit̄ actio, ex necessario n̄: qa hoc l. n̄ reperit̄. Præterea act⁹ n̄ dēt opari vltra intentionem agentis: vt s̄. tit. j. l. non omnis. sed iudex defert iurm̄ necessarium in defectum ꝓbōnis, ergo illud iurm̄ valet ad ꝑficiendā ꝓbōnem, nō ad obligādum partē l. admonēdi. j. e. Iurm̄ verò voluntarium vel extraiudiciale, defertur ad obligādū partē: vt s̄. dixi.

2 † Quæro vtrum ista actio sit datiua vel natiua. Et vr̄ ꝙ datiua, quia tex. dicit hic, dabit̄ actio, & j. e. l. proxi. dicit actionem dandam. In ꝯriū vr̄ ꝙ sit natiua, ex quasi ꝯctu ꝑce j. e. l. qui iurasse. §. fi. Sol. Pōt ꝓbabiliter dici, qđ qn̄ iurm̄ defert̄ in reali, qđ tunc sit datiua, quia nō ꝑsupponitur obl'o. Ita loquitur hic: sed qn̄ defertur in ꝑsonali

b tunc sit natiua, b vt j. e. l. q iurasse. † Vltimò gl. ꝓbat ex hac l. quod

3 ex sn̄ia oritur actio in factum in actione in rem, cum iudicatur rē esse meā, sicut dicit in fi. Ista gl. duo ꝑsupponit. Primò, ꝙ ex sententia datur actio in factum. Vltramontani contrà, quia imo vocatur actio iudicati. De quo per Cy. C. e. l. actori. Itē præsupponit aliud,

4 scilicet † ꝙ in actione in rem, habet locum actio in factum. ¶Contrarium no. C. de iud. l. j. in fi. magnæ gl. vbi dicit ꝙ competit vtilis in rem, & ibi per Cyn. De quolibet istorum dixi plenè in l. miles. §. iudicati. de re iud. vbi hoc tangit gl. & Dy. ¶Oppon. ad hanc l. quia quandoque alteri nocet, qđ inter alios actum est vt l. Papinianus. §. fi. de inoff. testa. Sol. vt in glo.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Distinguit. Et qđ imo ex iudiciali iur̄o oriat̄ actio, facit l. actori. C. e.

b ¶Natiua. Adde quod idem tenet Bal. in lec. antiqua, & Ang. hic, & in l. miles. §. fi. de re iud. licet ibi Imo. contra. de quo per Alex.

LEX XI.

1 *Actionem, facta ad exceptionem quando pariant.*

2 *Condemnatio si ad rem, quam restituit, res ipsa reuersa sit, an contra ipsum per illum, cui res fuit restituta, poterit agi ex prima sententia.*

3 *Iudicis officium habet executionem paratam.*

Sed & si possessori. Istam l. summaui cū præce. Opp. de l. cum qui. §. petenti, s̄. de publ. Solu, qn̄ iurm̄ defertur actori, si iuratur, & si ex test̄o solo nitatur, habet actionem in factum. Si ex iur̄o, & traditione, habet publiciana nam. Sed qn̄ defertur possessori, tunc publiciana cōpetere non potest, quia sibi traditio non est facta. Ita loquitur hic, & ita dicit glo. Vel aliter possumus dicere, ꝙ hic loquatur de actione in factū. q̄ est idē ꝙ publiciana, quod non placet gl. pp duo. Primò, quia non fuit facta traditio, vt dictū est. Item publiciana est specialis, ideo nō recurrimus ad actionē in factū ḡnalem, vt Institu. de act. §. aliæ. Quidam tn̄ vn̄r dicere velle, ꝙ illud dimittere rem apud possessorem, h̄et vim traditionis, vt Insti. de rer. diui. §. interdū. qđ non placet, ar. eius, quod dicimus de transactione. l. si pro fundo. C. de transf. & qđ no. in l. pe. de vsuc. ꝑ emp. & arg. eius quod diximus in sn̄ia, vt not. in l. exceptio. j. de exce. rei iud. Op. actus non operatur vltra intentionē agētis. l. non omnis. s̄. si cer. pe. Sed qn̄ iurm̄ defertur possessori, defertur ad exceptionē, nō ad actionem, qa possidenti non dat̄ actio. l. j. §. hoc interdictum. j. vti poss. Ergo ex tali iuramento non debet dari actio. Gl. tangit istud ꝯrium, & nō soluit. Sed dic, ꝙ hoc

1 † idem alibi ꝯtingit, ꝙ facta ad exceptionem pariunt actionē. l. qđ mihi. j. de lib. leg. de do. ante nuptias. l. si cū ante nuptias. Tu r̄nde, ꝙ hic iurm̄ defertur ad id, qđ est cā actionis, & qđ producit actionem aptitudine, licet nō actu; nam ille qui est dn̄s aptitudine, semper h̄et rei vendicationē, non aūt h̄et eā actu si possidet, vt l. in rē. in prin. s̄. de rei vend. C. de alie. iud. mu. cau. fac. l. j. sed hic detulit ꝙ iuret rem suam esse, & sic qđ h̄eret actionē suam aptitudine, merito cum cadit à possessione, aptitudo illa in actū deducitur, & actio

a competit, ita loquitur hic. Vltimò a hanc legem inducit, † Mar. ad

2 q. si fui tibi condemnatus ad rem vnde habes ꝯ me actionē in factum ex sn̄ia, & officium iudicis, † ꝙ h̄et executionē paratā: pone

3 ꝙ illam rē tibi restitui, postea à possessione cecidisti, q ad me reuersa est, vtrum poteris agere ex prima sn̄ia, vt ibi restituat? vr̄ ꝙ non, quia sol'one prima vr̄ sublata obligatio ex sn̄ia, vt Institu. qb. mod. tol. obl. in princ. Ad idem facit qđ not. in auth. sacra puber. C. si adver. vend. in gl. fi. Pro hoc vr̄ casus in l. à diuo Pio. §. si post addictū,

b de re iu. In ꝯrium vr̄ casus hic: ille q possidet, si postea cadat b à possessione, habet actionem ex illo iur̄o. Et hoc tenet Gul. & Iac. But. qđ est no. Assignant rationem, nam ex illa sententia oritur alicui ius duplex, vt sibi restituatur res, & vt in possessione ꝯsueruetur, l. si quis missus. §. cum prætor. j. ne vis fiat ei, & l. 3. §. missum. j. de Carb. edi. C. ad Carb. l. j. f̄m vnam lectu. Facit l. qui vniuersas. §. item cum prætor. j. de acq. pos. Licèt ergo quantum ad primā partem, de restitutione rei sit satisfactum sn̄iæ, tn̄ adhuc durat remedium aliud, qđ iudex debet eum tueri in possessione, quæ tuitio fieri non pōt, nisi sibi restituatur, & sic habebit officium iudicis ad restitutionem sibi fiendā. Per hoc apparet responsum ad contraria: quia per hoc non fuit sublata obligatio in totum, argu. eius quod not. C. de vsufru. l. corruptionem. & l. pluribus. §. & si placeat. de verb. obli. Non obst §. si post addictum. quia verum est, ꝙ non durat iudicis officiū scilicet contra extraneos, sed contra ipsum, contra quem iudicatum est, sicut patet ex prædictis.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Vltimò. Hanc legem inducit Lanfran. in simili, in tract. de arb. char. 42. q. 41. Ale. in l. debitori. ver. in gl. fi. C. de pact. Bal. in c. ex conquestione. de restit. spol. vbi plene, & Socy. consi. 133.

b ¶Cadat. Contrarium videtur tenere in l. permisceri. in fin. j. de acq. poss. & in Claudius. j. qui pot. in pign. hab. Sed vide pro solutione & concordantia Bart de Saxofer. concor. 73. incipien. inuoluere conantur. vbi ad plenum.

1 *Iuramentum habetur pro veritate.*

2 *Verba impropriantur, vt sustineatur libellus, iuramentum, & dictum testis.*

3 *Donatio inter virum & vxorem, an confirmetur iuramento.*

§. Itē si iurauero. * Summaui cum præceden. Vel potes sic summare, Verba iur̄i si nō possunt stare f̄m propriam significationem, intelliguntur f̄m impro-

a priam. a h. d. No. iurm̄ † haberi pro veritate. Contrà. j. co. l. eū qui.

1 in prin. gl. nō soluit. Dic ꝙ ibi nō dr̄, ꝙ ꝑ veritate nō habeat̄, sed ꝙ

b deferēs exonerat̄ à pœna, qn̄ cessat rō pœnæ. Vltimò b nō. ver. sed & si rerum.

ADDITIONES.

a ¶Impropriā. Adde qđ no. Bar. in l. si mater. §. eādē. de excep. rei iudi. & in l. j. ad fi. C. de vsufr. & in l. j. j. de act. & ob. & in l. scire debemus. & in l. inter stipulantem. j. de ver. ob. & in l. si insulam. de præscri. ver. & in l. si olei. C. loca. alias et à remissiones vide hic per Ale. cui adde Pet. de Anch. consi. 297. & Ro. consi. 301. Bald. consi. 404. lib. 3. vbi dicit, ꝙ verba sententiæ impropriantur, vt sustineatur.

b Pom. ¶Vlt. no. ꝙ verba impropriantur in libello, & idem dic in sn̄ia. & in teste. Bal. Nouel. in repe. l. j. §. si quis ita. j. de ver. obl. Fel. in c. additis. de præscr. Et in materia impropriationis libelli, & sn̄iæ, Vide Barb. in tract. de Gabel. in 2. part. quæ incip. de locatione gabellarum. Ale. in l. si cum nulla, j. de re iudic. Et circa dictum Bar. hic, Vide ēt Ange. Are. in cons. 5. Ale. consi. 38. vol. 2. Ale. cōs. 96. alias 46. vol. 4. Pau. de Ca. l. j. C. de vsuf. Ale. l. debitor. ver. ꝯt Bal. j. ad Treb. & multas remissiones per Fel. c. series. de testi. & c. auditis. de præscrip. Ant. de But. cōs. 64. Ale. l. j. j. de leg. j Panor. c. examinata. de iudi. Fel. in c. cum contingat. de rescri. Ale. consi. 127. Ale. l. fi. & ibi Ias. C. qui admit.

ſi rerũ.ex quo no.ꝙ verba ſunt in eo ĩtelligẽda,ĩ quo maiorẽ pñt
hẽre effectũ,& nõ in alio.Sic ĩ.de re.dub.l.q̃ties.& iõ ſi ſunt ver
ba q̃ ĩ ſignatione propria poſſunt hẽre effectũ,ĩ illa erunt ĩtelligẽ
da,ar.l.cum q̃reret.§.lana.ĩ.de leg.3.& l. librorum.§ ꝙ tñ Caſſius
ĩ.illo e.ti.Itẽ no.ꝙ hoc verbum,vſusfructus,ſumit̃ ĩpropriè, pro
2 quaſi vſufru.Et iõ † ſi aliqs diceret in libello , ſe eẽ in poſſeſſione
a alicuius iuris ĩcorporalis,quòd eſt impoſſibile.dẽt intelligi a, i.in
† quaſi poſſeſſione.Idẽ ſi emphyteuta dt ſe eẽ dñm, dẽt intelligi.ſ.
vtilẽ:per iſtum tex.& ar.l.ſi qs intẽtione ambigua.† s̃.de iudic. Et
per hoc decidit̃ talis qõ.pone,ꝙ emphyteuta agit rei vẽdicatiõe
ſimpl'r dicẽdo ſe dñm,in proceſſu verò probat ſe emphyteutam:
q̃ro:nunqd re⁹ ſit ei ꝯdẽnãdus?vr̃ ꝙ nõ.Nã dicendo ſimpl'r de do
mino:intell'r de directo.s̃.ſi ager veſtiga.peta.l.j.ğ nõ obtinebit in
vtili.ar.ĩ.de aq.quot.& æſti.l j.§ quæſitum.cũ ſnĩa debeat eſſe cõ
formis libello.s̃.cõ.diuidun.l.vt fundus.Tu dic ꝯ. Nam nõ eſt cu-
randum de verbis,ſed de ſenſu,& de effectu:ar.l.ſcire.s̃.de legib.&
l.ſi filius.ĩ.qđ cũ eo.& de adimen.le.l.3.§.ꝯdõ.in fi. Nam ambuſi-
uè vtile dñiũ,appellat̃ dñiũ ſimpl'r,atq; ĩ iudiciis dẽt accipi, qđ eſt
vtili⁹.s̃.de iud.l.ſi qs ĩtẽtiõe. ꝑ quo.ĩ.de reb.dub.l.q̃ties.& ĩ dubio
loquẽdo de dñio,vr̃ qs loq de eo,qđ ad ſe ptinet.ĩ.loc.l.ſi vno an
no.qa,vt ibi dr̃,verba dñt accipi ſm nãm ꝯctus.& ſunt leges,q̃ ap-
pellãt emphyteutã dñm ſimpl'r,vt C.de fun.patrimonialib.l.poſ-
ſeſſores.in fi.li.xj.de fun.re.priua.l.ij.e.li.Facit ẽt ꝓ ſaluãdis dictis,
teſtiũ,q qñq; verbis ꝓpriis nõ vtũt̃,qa pp hoc ñ dẽt eorũ dctm̃ vi
tari,ſeu r̃probari Rõ,qa magis ſenſũ,q̃ verba dẽmus attẽdere, ar.
s̃.de legi.l.ſcire.& ĩ.ꝙ cũ eo.l.ſi filius.ĩ.de adimen.leg.l 3.§.ꝯdõ.in
fi.Vñ ſi nõ valẽt,vt ſũt accepta,dẽnt ſaltẽ valer̃ vt pñt,vt hic , & s̃.
de pac.l.ſi vn⁹.§.ſi acceptilatio.ad qđ Inſt.de adoptionib.§.fi.& C.
de libe.p̃teri.l.3. Vltimò Gul. de Cuneo tractat hic quæſtionem,
3 †an donatio inter virum & vxorem confirmetur iuramento,qđ
non facit ad materiam noſtram.De hoc dixi in l. ſi quis pro eo.
☞ in fin.verſi.idem in donatione,ĩ.de fideiuſſo.*.

ADDITIONES.

a Pariſ.¶Debet intelligi. Ad iſtam regulam quod verba libelli debeant impropriari,Vide ad Bar.in l.ſi diuiſa.C.loca.

† Ale.¶Ambigua.Ad hoc vide Alex.in l.ij.in prin.s̃.ti.j.Vide qđ notat Bart.in l.certi condictio.§.ſi nummos.& ibi Doct.s̃.tit.j.Vide Bar.in l.ſi pecuniam,ĩ.de cond.cau.da.& qđ notat Panor,in ca.bonæ..lo.ij.de poſtula.præla.per illum tex.quem dicit ſingularem in vij.nota Et multa in materia impropriationis,Vide Bertach.in tractatu gabellarum,in prima quæſt.

---

1 *Iuramentum habet vim ſententiæ,& executionem paratam.*
2 *Actio quando oriatur ex ſolis probationibus.*
3 *In executione non ſufficit ſola relatio nuncij,ſed requiritur pronunciatio.*
4 *Actio vtilis & actio in factum,oritur ex iuramento.*

§.Si cum de hæreditate. Sũmaui cũ p̃cedẽti.Dictũ eſt s̃.de actiõe reali,
& pſonali.hic loqt̃ de miſta.Vel al'r,Dictũ eſt s̃.de actiõib.in rẽ pti
1 cularib.hic loqt̃ de actionib.in rẽ vniuerſalib.¶†No.ꝙ iur̃m ha-
beat vĩ ſnĩæ,ex quo apparet qđ hẽt executionẽ paratã, vt dixi in
l.ij.s̃.e.¶Scđò nota,ꝙ iur̃m hẽt vĩ ſnĩæ,p̃cedẽtib.ꝓbõnib.latæ, vt
a hic dũ dicit,atq; ſi ꝓbatũ eſſet,& ſubdit gl.ſubaudi, & ꝓnũciatũ.[a]
☞ *¶No.ex iſto tex.cũ iſta gl.illud,ꝙ dñt aduocati ĩ iudicio: Do-
mine iudex,cũ ſemiplenè ꝓbauerim⁹,poti⁹ nobis dẽt d̃ferri iur̃m
ĩ ſupplemẽtũ plenioris ꝓbatiõis:quo delato & p̃ſtito, petimus in
☞ cã ordinari,& pronũciari.*Nã ex ſolis † probõnib.nõ oriet̃ actio
2 vt gl.dicit,ꝙ no.Quod ĩtellige,niſi probatio fieret per ꝯfeſſionẽ,
vel iur̃o,vt vidiſtis ĩ l.nã poſtea.§.fi.s̃.e.¶Et ſic vides ſm gl.ꝙ pro
3 nũciatio req̃rit̃.Et ſic facit † ꝙ nõ ſufficiat relatio nũcij,ſup diſcuſ
ſione bonorũ,niſi ſequat̃ pronũciatio,de quo dixi ĩ l.ſtipl'o.§.hẽt
ãt.ĩ.de ope.no.nun.¶†Vltimò no.ꝙ ex iur̃o cõpetit vtilis actio.
4 † †Cõtrà,imo actio ĩ factũ,vt s̃.ca.l.ĩ pri.Sol.dico ꝙ ꝯpetit hæc , &
illa.¶Et iõ eſt aduertẽdũ,ꝙ p̃ſtito iur̃o p actorẽ ĩ reali actiõe , ſiq-
dẽ verè erat dñs,hẽret rei vẽdicatiõẽ.Itẽ actionẽ in fctm̃ vtilẽq;
in rẽ,vt p3,ſi ñ erat dñs,hẽt actiõẽ ĩ fctm̃,& vtilẽ ĩ rẽ,vt hic,& pu
blicianã,ſi nitat̃ ex tradõne,vt habuiſti no.s̃.ca.l.ĩ pri. Sed ſi iur̃m
deferat̃ poſſeſſori,ſi iurauit,rẽ ſuã eẽ,hẽt tm̃ actionẽ ĩ factũ, & vti
lẽ ĩ rẽ,& rei vẽdicationẽ directã.Si verò erat dñs,publicianã non
hẽt,vt notatũ fuit s̃.ca.l.in pri.Vltimò gl.ĩ ver.iuſiurãdum. ſignat
duo argumẽta ꝯ̃ria,& nõ ſoluit,& ſup verbo,iuſiurãdũ. ibi in tit.
de lib.cau.l.iubemus.dic,ſed ibi inter eaſdẽ pſonas.hic ĩter diuer
ſas.In ea gl.ibi,l.à ſnĩa.Dic,ſed nõ facit plenũ p̃iudiciũ,ſed aliqua-
☞ le,vt no.s̃.e.l.qa.*In eadẽ gl.ibi,argm̃ ĩ e.ti.de li.cau.l.iubemus.
Sed ibi inter eaſdẽ pſonas.Seqt̃ in ea.gl.ibi,de appel.l.à ſnĩa,ſed i-
bi ñ facit plenũ p̃iudiciũ,ſed aliquale.Itẽ ĩ.e.ti.l.iuſiurãdũ, ꝙ ex ꝯ-
uẽtione.§ pu, ill⁹.ĩ gl.ĩ verbo,pupillus.q̃ ĩcipit,capax doli. eſt aũt
doli capax qñ eſt ꝓxim⁹ pubertati:vt ĩ.de except.doli.l.apud Cel
ſum.§.de authoris.& eſt maſculus proxim⁹ pubertati.qñ hẽt decẽ
annos cũ dimidio,vt eſt gl notabilis in verbo promiſerit.ĩ l.j.inci.
hoc ꝯſtat.ĩ.de nouat.& s̃.de dol.l.hr̃dib.§.itẽ ĩ cãę.ĩ gl.ĩ verbo,pu
bertati.& Inſt.de inut.ſtip.§.pupill⁹.ĩ gl.ĩ verbo,infantię proxim⁹.
& d.§.de authoris.S3 tu dic,ꝙ nullus p̃t dici proximus pubertati,
niſi ſit in illo anno,in quo pficit̃ pubertas:& nõ reſtãt niſi ſex mẽ
ſes,vel minus ad cõplendum pubertatem,& de hoc ſunt leges ex-
preſſæ.l.nõ tantum in prin.ĩ.de excu.tut.& l.fi.§.fi.ĩ.de lib. cau.
iuncta gloſ.Et ſunt gl.extra,de deſponſ.impu.c.atteſtationes.&c.
☞ ꝯtinebat̃.Glo.hẽt locum quo ad nomen,non quo ad rem.*

ADDITIONES

a Poma.¶Pronũciatũ.De iſta gl.vltra adiecta per Alex.meminit Bal.c.j.de lit.cõt.& c.cũ dilectus.de ord.cog.in c.cauſam quæ.de teſti.& in c tua nos.de coh cler.& mu. & l.j.ĩ.eo.Fely.c.ij de excep.Et vide iſtum §.ad hoc alie.per Fel.in rub.extra de proba.

† Claud.¶Actio.Sed videtur ꝙ directa rei vendicatio nõ poſſit cũ vtili in rẽ cõcurrere p no.per Bar.in l j.ver.quęro,vtrũ directa,& vtilis ĩ.de actio.& obl. Sed reſponſio põt dari ex his,quæ no Pau.Caſt.in l.ſi hæres,ĩ ad Senatuſconſ.Treb.vbi limitat illam legẽ non habere locum quando actio vtilis,& directa oriuntur ex diuerſis cauſis.

LEX XIII.

1 *Accreſcendi ius non habet locum in portione quæ non deficit ipſo iure,ſed ope exceptionis.*
2 *Diſpoſitio l.primæ. C.ſi imp.li.ſoc.non habet locum altero ſocio excluſo per ſententiam.*
3 *Probationes vtriuſque partis quando ſunt pares,ille obtinet qui habet aliquã præſumptionem pro ſe.*

Si duo patroni. Lex iſta ꝯſueuit reputari difficilis,& in
veritate ĩtricata eſt,ſed ego extricabo
eã vobis multum clarè.Et legit̃ in gl.duob mod. Scđm primũ br̃
h.d.Si vnus ex patronis excludat̃ iureiurãdo,ñ prodeſt alteri ñ de
ferẽti,ſed facit p̃ſumptionẽ pro eo,q ſe inſolidũ dicit eſſe patro-
nũ.h.d.Et diuidit̃.Primò loqt̃,qñ qlibet dicebat ſe patronum pro
pte.Scđò,qñ alter dicebat ſe patronũ inſolidũ.Scđa ibi,multũ tñ.
Et aduerte,qa hic eſt vna variatio ĩ litera,qa dictio alteri.& dictio
ſibi.& dictio ei,poſſunt r̃ferri ad patronũ deferẽtẽ & ñ deferẽtẽ
De qua variatiõe ñ curo,qa idẽ eſt ſẽſus,& iõ de ea ñ faciã ĩ.mẽ
tionẽ,ſed ſolũ videas exponẽdo literã.¶ Op.de pri.hui⁹ l.ad ver.
multũ.Hui⁹ timore variata eſt lectura hui⁹ l.nã qdã ĩtelligunt vt di
xi ĩ ſummario.Nã in principio qlibet dicebat ſe patronũ pro pte
vñ p̃t alteri prodeſſe,ſi vn⁹ eẽt excluſus.In ver.multum,dicebat v-
n⁹ ſe patronũ ĩſolidũ.Et iſta lectura tãgit̃ ĩ gl.ſup verbo,alteri , in
fi.& in gl.ſup verbo,ꝓdeſſe,& in pen.aliàs,vltima gl.magna. Alij
legũt iſtã l.aliter.& ſm eos iſta lex tota loqt̃,qñ qlibet dicebat ſe
patronũ ĩſolidũ.Et ſm iſtã lec.hoc dicit.Qñ vnus ex patronis iu-
reiurãdo excludit̃,alteri dicẽti ſe patronũ ĩſolidũ ñ prodeſt,quo,
ad plenã probõnẽ,ſed quo ad qualequale p̃iudiciũ.h.d.ñ repeto
literã.Op.de pri.ad ver.multũ.Sol.in pri.dicit,ꝙ ñ prodeſt,ſ. quo
ad plenã probatiõem,ſeu plenũ p̃iudiciũ.In ver.multũ,dicit pro-
deſſe quo ad qualequale p̃iudiciũ.Et iſta lectura ponit̃ ĩ gl.ſup ver
bo.iuraſſet.& ĩ gl.vlt.in pri.q̃libet p̃t eẽ vera.¶Op.& vr̃ ꝙ iur̃m v-
ni⁹ alteri ꝓſit,vel noceat,vt l.duob.in prĩ.ĩ.e.Sol.ibi erãt duo rei,
a hic nõ.¶Op.[a]de l.cõi liberto.ĩ.de bon.libe.in fi.vbi ſi vn⁹ exclu-
dit̃,alteri accreſcit.Sol.dt hic gl.patron⁹,q excludit̃ iureiurãdo, ñ
excludit̃ ĩ totũ.ſed ope exceptiõis,vñ ñ accreſcit,ibi verò ipſo iu
re excludit̃.Sed Ia.Bu.timore hui⁹ ꝯ̃rij recedebat à lec.gl. & lege-
bat iſtud principiũ alio mõ.vt exponeret ibi,nec ei ꝓdeſt,&c.ei,ſ.
liberto.q.d.portio excluſi accreſcit alteri p̃rono.Iſta lec. ñ ẽ vera
nec eã ſeqt̃ Odof.nec alij.Rõ,qa qñcũq; qs pfectè ñ excludit̃, ei⁹
portio alteri ñ accreſcit.l planè.§.ſi ꝯiũctim.ĩ.de le.j.& qđ ibi no.
& l.hmõi.§.ſi Titio.e.ti.ſed p iuſiurãdũ qs pfectè ñ excludit̃, qa i-
b pſo iure actio r̃manet p̃rono:ğ &c.No.[b]ex hac l.† ꝙ ĩ portiõe , q̃
nõ d̃ficit ipſo iure,[c]ſ3 ope exceptiõis,nõ ẽ loc⁹ iuri accreſcẽdi,qđ
d ẽ mirabile,[d]vide gl.ſup verbo.iuraſſet q̃ h.d.¶Et per hoc facit ꝙ
2 †l.j.C.ſi ĩperialis libera.ſocius.li.x.ñ hẽt locũ altero ex ſociis ex-
cluſo p ſnĩã,vel iureiurãdo,vel alia exceptiõe.¶Quæro circa iſtã
legẽ,q̃ ẽ rõ huius p̃ſũptionis?Rñ.dt gl. vlt. ꝙ hic libertus ꝯfitebat̃
aliũ eẽ patronũ ꝓ pte.S3 ĩpoſſibile ẽ,quẽ eẽ libertũ ꝓ pte,& pro
pte nõ,& iõ cũ iurauerit ſe nõ eẽ libertũ alterius, vr̃ r̃da[illegible]gui eius
mẽdaciũ.Aduerte,iſta gl.nõ bñ adaptat̃ ad literã:qa litera loqt̃ in
liberto mortuo,cũ q̃rit̃ d bo.poſ.ipſi⁹ gl.loqt̃ d liberto viuo. Tñ
ꝙ dicit

ADDITIONES.

a Poma.¶Oppo.Vide Bald.c.quanto.de iud.

b Pom.¶No.Contra hoc facit l.hac cõſultiſſima.c.ex impefecto.verſ.accreſcere,C.de teſta.vbi Imo.quod in portione,quæ in totũ non deficit,hẽt locũ ius accreſcendi, vt ibi colligitur,cum debitũ in teſtamento ſolẽni naturaliter debeatur.Not.Doc.l.cum quis C.de iu.& fac.igno.Aduerte quod fortaſſis põt aſſignari ratio, quia hic non accreſcit, ex eo quod remanet actio patrono Not.Bar.in ſuperioribus verbis,cum propter interitũ ſit ſolum ſublata actio naturalis & remanſit ciuilis.ex qua oritur actio , cum ſemel fuerit adiuncta naturali,licet prima ſeparetur,ſed ibi nunquam competit aliqua actio,cum tantum eſſet naturaliter debitum, & naturalis obligatio non ſit potens ad actionem producendam.Inſti.de obli.in prin & ideo non eſt mirum ſi accreſcit. Et ad hoc facit aliqualiter quod no.ibi Bal.quod tamen mihi non placet,quia per hoc non remouetur,quod portio ibi in totũ deficeret,cum poſſit habere locum cõpenſatio,& retẽtio,ſi ad maius perueniatur Ideo tenendo quod § ex imperfecto,loquatur tantum inter hæredes.Vide pro ſolu.quæ ſcripſi d.l cũ quis.Cogita,tamen quia non [illegible] perficꝭ poteſt,quod §.ex imperfecto,loquatur ſolum in hæredibus.Vide etiam pro ſolutione alterius contrarij ad hoc Pau.Caſt l.pen.ĩ.de acq.hæred.

c Pariſ.¶Ipſo iure.Vide Com.conſ.114.in 4.du[illegible].Item ſingulariter limita iſtud procedere in proprietate,ſecus in vſufructu,ſecundũ Ang.conſ.116 inci.ruſticus quidam.

d Mirabile.Adde ꝙ per hoc aliã q.no.decidit Bald.in l.vnica,§.vbi autem.C.de cad. tollẽ.

ꝙ dicit gl. de liberto, intellige qđ dicat̃ ꝑ alios, q dicebant se successores liberti. Itē vr̃ ꝙ ista gl. nō dicat verũ, qa si ego dico me ñ esse tuũ libertũ nō sequit̃. ğ sum alteri⁹: qa p̃t esse ꝙ sim ĩgenuus. Ideò vt tollat̃ hæc obiectio, dicit gl. j. huius l. ꝙ libertus nō dicebat se ingenuũ. sed fatebat̃ se esse libertũ alteri⁹. ¶ Itē in gl. vlti. dr̃, ꝙ libert⁹ fatebat̃ se ꝑ pte alterius libertũ, ergo nō erat ĩgenu⁹, & nō dicebat se ĩgenuũ, qa tũc nulla erat p̄sũptio ¶ Quæro, ad qđ ꝓdest ista p̄sũptio? Dicit gl. ꝙ ꝓdest, qa si vtriusq; ꝓbationes essent pares, credit magis ꝓbationi patroni. h. d. gl. sup verbo, authoritatis, quã vide & no. ¶ † No. ergo ꝙ qñ sunt ꝓbões vtriusq; pares, vinceret ille q haberet p̄sũptionē aliquã ꝓ se vltra aduersariũ, vt vides hic tex. cũ gl. Doctores ponunt in mã vti possidetis, tene mẽti. An aũt hęc p̄sũptio sit tantę authoritatis, ꝙ ꝑ eã possit deferri iurm̃, dicã j̃. eo. l. admonendi. in ver. q̃ro qđ si dicta testiũ. ¶ Quæro, hic loquit̃ qñ libertus iurauit se nō esse libertũ: qđ eẽ, si p̄ronus iurauit se nō esse p̄ronũ, qđ ĩportet? Dic vt dr̃ in gl. sup verbo nō esse. Guil. de Cu. inducit hanc legē ad q̃onem, quã dicam j̃. in ꝓcessu. Vltimò gl. fi. in fi. opponit, & non soluit, & ideò dicas in fine eius, ibi non facit plenum præiudicium, hic qualequale.

ADDITIO.

a ¶ Pro se. Adde secundũ Ang. ꝙ hoc cõiter sequuntur Doct. hic, & etiã no. Ang. per istã gl. in l. j. j̃. de excep. rei iud. & in repe. l. sciendum. j̃ de ver. obli. vbi dicit gl. istam singularem. Tu adde quod consuluit Bal. consi. 352. lib. 2

a **§. Idem ait.** Hic §. legitur duob. modis in glo. & alio modo ex̃ glo. Secundũ primã lect. h. d. Etiam ei, q ante præscripserat ex iur̃o ꝯpetit actio vtilis. h. d. secũdũ secũdã lec. h. d. Post iuramẽtum, p̄scriptio non impedit actionẽ vtilẽ. Vel tertiò extra gl. Etiam ille qui iurauit, potest præscribere, & ex præscriptione sibi actionem acquirere. h. d. in summa.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Idem ait. Et pro intellectu no. limitationem ad regulam, quæ habet ꝙ qui est dominus, non potest amplius fieri dominus l. sequitur. §. lana. de vsuca. quia procedit quãdo hñt directũ dñiũ & propriũ. Secus si vtile, vt hic colligitur. Et potest esse ratio huius tex. quia plenius succurritur agenti ex iuramento, vbi non requiritur titulus, neque bona fides, q̃ ex præscriptione. Et ad hoc no. Bar. in l. in bello. §. si quis seruum. j̃. de capti. tamen contra videtur facere, quia per præscriptionem est acquisitum dominium irreuocabiliter ergo &c. no. Barto. in § si quis seruum.

---

1 Iudex non debet admittere articulum impertinentem.
Nec ꝙ quis interrogetur super eo, quod iam est decisum.
2 Iudex non debet pati ꝙ testes examinentur super articulis contrarijs.
3 Probatio includit omnem modum probandi.
4 Iuratur quando super facto, tollitur omnis actio, quæ potest ex illo oriri, & idem quando pronunciatur
5 Absolutoria lata in ciuili qñ faciat præiudiciũ in criminali: vel cõtra remissiuè.
6 Minor, qui iurauit nō venire cõtra cõtractũ, quãdo possit petere resti. in integ.
7 Testes non sunt interrogandi, nisi super articulo super quo sunt producti.
8 Testis deponens extra articulum, an valeat eius dictum.
9 Testis debet iurare super tota causa.
10 Testis examinatus super articulo impertinenti, quãdo non valet eius dictum.
11 Iudex si præcepit respõderi positiõib. saluo iure ĩpertinẽtiũ, & nō admittendorum ꝙ post respõsionem poterit disputari, an debuerit responderi vel non.
12 Testis interrogatus, an sit criminosus, & respõderit sic, ꝙ eius dictũ nō valet.

§. Item Iulianus. Quãdo iurat̃ sup facto, tollit̃ oĩs actio q̃ p̃t oriri ex illo facto. Itē Iudex nō de-
1 bet admittere ĩptinentes articulos h. d. ¶ † No. ꝙ dixi in summario, ꝙ iudex non debet admittere ĩptinentē articulũ, nec debet admittere, vt aliqs interroget̃ sup eo quod est iã decisum vel rñsum
a ¶ Itē no. a ꝙ † iudex nō debet pati, vt examinẽtur testes sup articulis
2 ĩptinẽtib. Hæc oĩa ꝓbãtur si, dum dicit, iudex nō debet pati, si cæperit tẽtare furē hoc ꝓbare. * No. pro arrẽgatorib. quib. ex forma statuti est ꝓhibitũ ne aliqd ex̃ ꝓpositũ dicant, ꝙ excusant̃, si dicãt aliqd ꝯferens ad declarationẽ, nō tñ extra articulum, vt l. j. in prin. s̃. si cer. pe. & ibi dixi. * † Probatio enim includit oẽm modũ pro-
3 bãdi. s. ꝑ testes, instr̃a, & ꝯfessionẽ, & sic tene mẽti. Istud tangitur in gl. l. 2. §. quod obseruari. C. de iur. cal. ¶ Op. de l. si pro fure. in prin. j̃. de ꝯdi. fur. Sol. ĩ tollit̃ ope exceptionis nō ipso iure, vt in ꝯrio. Certè illud est imponere legē verbis. Vel dic, ꝙ ibi fuit actũ actiõe furti, non ꝯdi. furtiua, ar. ꝓ hoc C. de transf. l. si de certa. Videte, ego nō
4 curo qua actiõe sit actũ, sed sup quo sit iuratũ, seu ꝓnunciatũ. † Si enim iurat̃, vel ꝓnunciat̃ sup facto, tollet̃ oĩs actio q̃ põt oriri ex illo facto. Ita loquit̃ ĩ, sed si iurat̃ sup vna actione, vel ꝓnunciat̃, vt qa iudex ꝓnunciat te nō teneri furti, vel iuras te nō teneri furti, ñ sequit̃, ergo nō teneris ꝯdictione furtiua, vnde poterit agi ꝯdictiõe furtiua. Ita loquit̃ l. ꝯria. Contra prædicta facit tex. in l. ꝯria, vbi dicit si pro fure damnũ decisum sit. Et sic vr̃ ꝙ sit facta decisio sup facto. Sustinendo prædicta intelligas pro fure. i. super actione furti. l. inter oẽs. §. hæc actio. j̃. de fur. Alij dicunt, vt Io. ꝙ ibi fuit transactũ, per quod vr̃ quis ꝯfiteri delictum l. quoniam. s̃. de his qui no. infa. hic vero fuit iuratũ ꝑ quod delictũ negat̃, & ista etiã põt esse bona, quã iunge cũ p̄cedenti, & sic distingues, aut fuit transactũ, aut iuratum. siue iuratũ, & hoc secundo casu, Aut sup facto, aut sup actiõne certa, vt patet ex p̄dictis. ¶ Secundò op. de l. si quis vxori. §. si qs iurauerit. j̃. de fur, gl. ponit duplicē solutionē, quælibet p̃t esse vera. tu tene vltimã, ꝙ post iurm̃ nō agit̃ ꝯdictione furtiua, sed rei vẽdica-
5 tione, in qua nihil venit contra id, quod est iuratum. † Ex ista pri-
b ma parte possumus dicere in quæstione illa, an absolutoria l'lata in ciuili faciat p̄iudicium in criminali, vel econtrà, quia aut sẽtentiatum est super facto, aut super iure. Ita tenet Dy. in c. nullus plùribus. extra de reg. iur. in vj. Cyn. in l. j. C. quando ciui. act. cri. præiud. ego plenè dixi in l. ij. §. j. j̃. vi bon. rap. pro hoc facit j̃. eo. l. duo-
6 bus. §. j. &c. ¶ Item ꝑ hanc l. ego dico ꝯ Dy. in q. de minore, † qui iurauit se non venire ꝯ contractum. Nã dicit Dy. ꝙ potest petere restitutionem in integrum, nisi de ea fuit certioratus. Cuius dictũ
c Cyn. refert in l. j. C. de rescin. vend. Ego dico, ꝙ satis est minorem certiorari super facto, vel sup ꝯtractu: tunc. n. tollitur omne ius, quod posset sibi ꝯpetere ad veniendum ꝯ ipsum factum. Casus est hic, & l. duob. §. j. j̃. e. & est tex. in auth. sacramenta. C. si aduer. ven. dicit. n. sacramenta sup ꝯtractib. rerũ suarum nō retractandis, &c. nō dicit, sup restitutione nō petẽda. sufficit ğ ꝙ iuret nō venire ꝯ.
d & sic sup facto. De hoc dixi in l. sciendum. j̃. de ver. obl. ¶ Venio d
7 ad ver. nec pati. Gl. inducit in arg. † ꝙ testes nō sunt interrogandi nisi sup articulo, sup quo sunt producti. Idē not. s̃. de pet. hære. l. si qs libertatem. in fi. C. q legi. ꝑso. l. momẽtaneæ. & ibi ꝑ Cy. sicut. n. nō debet iudex pati partem aliquid probare extra causam, ita non debet pati testem dicẽtem aliqd extra articulũ, & hoc modo hæc
e lex facit in argumentũ. Pro cuius declaratione e q̃ro, † qđ si testis
8 diceret aliqd ex̃ articulum, an valeat dictũ eius? Rñ. Aut iurauit dicere veritatē sup articulis, & nō valet in eo, ꝙ dicit vltra: qa in eo deponit nō iuratus, ğ &c. l. iurisiurãdi. C. de tes. Aut iurauit dicere veritatē sup tota causa. & tunc si illud qđ dicit ex̃ articulũ faceret ad causam, valeret dictũ eius, qa deposuit sup eo, sup quo iurauit. Ita dicũt Doc. C. q legi. ꝑso. l. momentaneæ, & in Spe. de teste. §. j. ver. itē qđ deposuit super alio. & in ver. seq. Et intelligo eũ dicere ex̃ articulũ, qñ ea q̃ dicit, nō ꝯferunt ad declarationē eorũ, q̃ in articulo ꝯtinentur: aliàs si ꝯferunt dicuntur esse in articulo, non ex̃
f articulum, vt l. j. in prin. s̃. si cer. pet. & ibi dixi. f ¶ † Quæro qualiter
9 debet testis iurare, an dicere veritatē sup articulis, an sup tota cã? Rñ. sup tota causa, vt ex̃ de testi. c. ꝑ tuas & ibi ꝑ Inno. & C. de epi.
g & cler. auth. sed iudex. ¶ Quæro g iuxta literã, h qđ si fuit admissus
h † articulus, q nō debebat admitti: & qđ si testes sup eo deposuẽrũt,
10 cũ nō deberẽt examinari? Rñ Si qdē articulus ille est omnino impertinens, & nihil ꝯferens ad causam, non est dubiũ ꝙ nil releuat: vt puta,

ADDITIONES.

a ¶ Item not, Aduerte tamen, ꝙ Bar. innuere videtur, dũ dicit, ꝙ probatio includit oẽm modum probandi, s. per testes, instrumenta, & confessiones, quod vbi causa est iuramento decisa, ꝙ non admittatur probatio per confessionem eius, qui iurauit contra ipsum iuramentum, quod puto falsum, quia post iuramentũ etiam admittitur probatio in contrarium ꝑ confessionē. gl. l. q iurasse. § si pater gl. ij. j̃. eo. Item postquã renunciatum est omnib. probationib. & sic conclusum in causa admittitur probatio ꝑ confessionē. c. cũ Ioannes eremita. de fide instr. & Bal. in rub. C. de prob. Item cõntra præsumptionē iuris, & de iure non admittitur probatio in contrarium, nisi per confessionem. Gl. est in §. aliud quoque, in Auth. de æqua. do. no. Bal. in auth. sed iam. C. de do. ante nup. Ex quib. rationib. apparet Bart. male loqui, nisi vellemus dicere saluando eum, ꝙ intellexerit de confessione de facto ante iuramentum præstitum. à qua videtur receptum iuramentũ, deferendo eum tanquã posteriori loco præstitum, standũ est huic arg. l. duob. §. fi. j̃ eo.
b ¶ Absolutoria. Adde vt per gl. & Doct. maxime Bal. in l. ex more. C. ad leg. Aqui. & in l. j. C. ad l. Fla. de pla. Bar. in l. ij. j̃. vi bon. rap. per omnes in l. j. C. quando ciui. act. præiu. cri. Ant. de But. in c. de his. extra, de accu. per omnes in c. dilectus. extra de purg. cano.
c ¶ Ego dico. Alex. hic, & in l. sciendum. tenet opin. Bar ꝙ si minor iurauit, non requiratur certioratio. Tu dic, ꝙ cum opi. Dy. & Io. And. trãsit Bal. cons. 4. lib. 3. & cons. 47. & clarius eundem Io. And. vide in addi. ad Spec. in tit. de renun § j. ver. cui iuris. vbi idem tenet. & Bal. cons. 40. lib. 5. incip. cons. Dy. vbi dicit, ꝙ de iureiuran. dictum Dyn. est verum, tamen ꝙ si in aliqua parte instrumenti esset facta mentio ætatis, procedat dictum Bart. maxime quando iurauit ex certa scientia, & hoc idem tenet, cons. 234. lib. iij.
d Pom. ¶ Venio. Adde & pondera ad hoc gl. in c. inquisitionis. § tertie dubitationis. in gl. ver. solummodo, extra, de accu. & gl. in l. admonendi, glo. ij in fi. quæ illum text. ad hoc ponderat. & ibi Bar. no. gl. etiam in c. de testib. extra de test. in glo. j. circa med. & tenent hoc Bart. & Fulg. licet contrarium teneat Iac. de But. Alb. & Pau. de Cast. hic, & vide Fel. in d. c. i. de test. Alex. in cons. 25. vol. ij.
e Pom. ¶ Pro cuius declaratione. Testis qui iurauit dicere veritatem super articulis, non probat in eo, quòd vltro deponit, quia in eis deponit, non iuratus. secus si iurasset dicere veritatem super tota causa. Et ad hoc, vltra tradita per Alex. hic in iiij not. bene facit tex. c. cum dilectus, de accu. Vide tamen pro horum declaratione Bald. in l. peremptorias. C. sen resc. non pos. Et quando testis dicatur deponere in articulo, vel extra, vltra adducta hic per Alex. in iiij. col. Vide Bald. in l. ij. C. de iur. cal. tex. in c. iij. & ibi Bald. de test. idem Bald. c. licet causam. de prob. Item in quantum Bart. quærit qualiter debeat iurare testis, vltra Ale. hic, vide Inn. & Bal. in c. ij. de confes. & Alex. l. ij. de iur. omn. iud. s̃. pro quibus facit text in l. sed & si possessori. §. j. s̃ eo. Vide Fely. in c. causam quæ, de test. Alex. cons. 90. vol. iij & in l. j s̃ tit. prox.
f ¶ Dixi. Adde vltra dicta Ale. Ang. cons. 169. Bal. cons. 123. lib. ij. Et an testis iuratus super vno capitulo, possit super appendiciis deponere. Vide Bald. cons 160. lib. 3. Et an testis dicens falsum, quod tamen non nocet parti, possit puniri. Vide Bald cons. 85. eo. lib. 3. Et quid si extra capitulum deposuit falsum. Vide per eundem cons. 90. eo. lib.
g Pom. ¶ Quæro. Inquantum Bar. hic dicit, ꝙ pars cui datur copia articulorum, sibi præiudicat, si illis non opponat, etiam si erunt impertinentes. Adde text. in l. j. & ꝙ ibi no. C. de rela. quē sequitur Bal. in l. ne arbitris. C. de arb. tex. c. ij. de accu. in vj. In quãtum verò concludit, ꝙ si iudex admisit articulos saluo iure impertinentiũ, & non admittendorũ, ꝙ tunc pars sibi non præiudicat, etiã si nihil opponat. Vltra hoc per Alex. vide Ang. in l. in speciali. s̃. de rei vend. Imo. l. iiij. §. prætor ait. j̃ de dam. inf. Et quid oporteat talis protestatio reseruatoria, vide Bald. in l. a quo, § si de testamento. j̃ ad Treb. Fel. in c. per tuas. & in c. inter monasterium, de re iud.
h Pom. ¶ Literam. Vide quæ not. Fel. in cap. pastoralis, vlt. col. de excep. & in cap. fraternitatis, de test.

vt puta, ꝙ Rex est in Fracia. Sed si aliqd ꝯferret ad cām, licet non
dēret admitti, sic. Exēplū. In cā possessionis recuperādæ fuit admis
sa probō de dn̄o, tūc si qd ꝯ parti non fuit data copia articulorū,
& sic nō pt ei ipūtari qd ꝯsenserit, poterit opponere postea, & di-
a ^a cta testiū non valebūt. Sed si ei pt aligd ipūtari, ^a secus: extra de
b ord.cog.c j.& p Inn.in d.c.ptuas.de test. Et ex hoc apparet ^b quod
11 †qn̄ iudex pcepit respōderi positionibus saluo iure ipertinētiū,
& nō admittēdarū, tūc ēt post rn̄sionē pt disputari, an debuerit rn̄
deri vl nō: qa apparet ptē nō ꝯsensisse. Prædicta vera in his positio
nibus, q̄ fieri nō debēt ob fauoré partis. Sunt ēt aliæ interrogatio
nes, q̄ non debent fieri à teste. pp fauorem ipsius testis, vt puta,
12 †si testis interroget an sit criminosus, & similia: tunc nō curo de
ꝯsensu partium aliquid, an consenserint, necne. si testis interroge
tur an sit criminosus, & responderit se criminosum, licet interro-
gari non debuerit, vitiatur tamen dictum eius, vt extra, de exce-
ptio.c.j & ibi per Doc.canonistas.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Aliquid imputari. Vide etiam Fel.in c.ij.de probat.dum ponit de statuto, ꝙ contra instrumentū non possit aliquid probari per testes, ꝙ si fuerint admissi, probarēt nisi esset facta protestatio, vel dictum, saluo iure impertinentium, de quo per Bart.in l.certi condictio.§.quoniā.circa fi s.si cert.pet.& per Fel.in c.cum contingat. de offic. deleg. Item multa alia similia, ꝙ vbi aliquid admitti non debet, si fuerit admissum, præiudicet. Vide per Ias.in l.j.in prin. j.de ope.no.nunc. Vide etiam Dec.cons.48.ꝙ si fuerint admissæ probationes concernentes dominium in possessorio. poterit iudex non admittere eas, & reuocare talem admissionem tanquam interlocutoriam, & ibi etiam ꝙ si pars contradicat, sibi non præiudicat.

b Pom. ¶ Apparet. Vide glo.in c.cum causam.in verbo personis.extra, de testi. Et an debeat testis respondere si interrogetur an sit criminosus, Vide Fely.in c. cum causam. in versi.in eadem glo.de testibus.

1 *Actio quænam oritur ex iuramento super certo contractu præstito.*
2 *Actio quænam oriatur ex statuto, vel consuetudine.*
3 *Sn̄iæ si peto executionē ad rē vēditā, nō possum opponere in executione de pretio.*
4 *Exceptio peremptoria nō potest opponi post sententiam, vel post iusiurandum.*

§. Si quis iurauerit.

Ex iur̃o formaliter p̃stito, dat̃ a-
ctio vtilis ex eo cōtractu, cui⁹ for-
ma ꝯtinet iur̃m.h.d.*Nota verbū, & cętera, qd̄ facit ꝓ illo, qd̄
quotidie reperit̃ ī ꝓtocollis notariorū, promisit, &c. vt sub hoc
verbo, & cętera, ꝯprehēdāt̃ omnia, q̄ sunt de nā actus. j.de libe. &
posthu.l.Gallus, & ibi latè dixi.* ¶ Op.^a & vr̃ ꝙ ex iur̃o oriat̃ actio
a in factū, vt l.sed & si possessori.in prin.s.e.Sol.dico † ꝙ hæc actio
1 vtilis ex eo ꝯctu non excludit actionē in factum. Simile vidistis in
d.l.sed & si possessori.l.fi.& s.ea.l.§.j. Vnde qn̄ iurat̃ super actione
reali vel mixta, q̄ actiones ꝯpetāt, vidistis in l.sed & si possessori. in
fi.s.e. Quando verò iurat̃ super actione psonali, & tunc aut iurat̃
informiter, nulla cā expressa quare teneat̃, & tunc habet locū a-
ctio in factum ex iureiurādo, vt s.e.l.nā postea.§.j.& l.sed & si pos-
sessori.§.j.& j.§.proxi. Aut iurat̃ formiter expressa causa, & ꝯctu,
quare tenet̃, & tūc hēt locum actio in factum, & actio vtilis ex eo
ꝯctu pp iur̃m, vt hic. Item actio directa ex eo ꝯctu si ante verè ꝯ-
2 petebat. Et ex hoc dicimus, quādo q̄rit̃ † q̄ actio oriat̃ ex statuto,
vl ꝯsuetudine, qa si statutū vel ꝯsuetudo disponit formiter, hēt lo
cū actio ex eo ꝯctu, vel ex causa, super qua formiter disponit. Exē
b plū, ^b dicit statutū ꝙ valeat testm̄ cū trib.testib. Certè aget̃ actione
ex eo testō, qa vniformiter disponit. Vel pone, dicit statutū ꝙ mi-
nor xxv.annis, &c. possit vendere & alienare cū præsentia ꝯsangui
neorū suorū. Certè oriet̃ actio ex eo ꝯctu, arg.huius §.sed si dispo
neret informiter nō expressa aliqua causa, quæ caderet in formā
c ꝯctus, vel quasi, tunc daret̃ ꝯdictio ex lege, vel ex isto statuto, ^c vt
l.j.in fi. j.de ꝯdi.ex lege.& ar.eorum q̄ supradicta sunt. Ad fīn op.
& vr̃ ꝙ iur̃m nō dēat nocere ei, qui p̃stitit, vt l.euidēter. j.d except.
d rei iud. Sol.dicit gl.istud est pp^d ꝯnexitatē.in omnib.n.ꝯctib.in q-
bus vltro citroque orit̃ obligatio, si iurat̃ ex vna parte, ex alia iura
e ri vr̃, vt hic.facit l.fi.j.de accept. Iuxta hoc^e q̄ro: ego dixi in l.ij.s.
3 eo ꝙ iuramētum habet executionē paratam, † vtrum quādo tu
petis executionē ad rem tibi venditam, ego possim in executio-
† ne excipere de pretio? vr̃ ꝙ sic, vt j.proxi.§.† Contrarium deter-
minatur in Spec.de exec.sent.§.fi.ver.illud autem q̄ritur, & be-
f ne.^f Nam ꝙ pretium soluatur antequam res tradat̃, venit iure ex-
4 ceptionis.l.Iulianus.§.offerri.j.de act.empt. Sed exceptio † perem
ptoria nō potest opponi post sententiam, vel post iusiurandum,
l.peremptorias, C.sen.rescin.non pos.& s.eo.l.j.§ j.secundum pri
g mam lecturā.debebit ergo pretium ^g peti iure actionis. Nō obst.
j.proxi.§.quia ibi non erat nata actio ante debiti solutionem. l.si
rem.§.omnis.j.de pigno.actio.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Oppo, Vide ad hoc Fel.in d.c cum causam.de testib.

b ¶ Exēplū. Vltra tradita hic, nota ex isto tex.Bar.cōs.suo inci. In nomine domini. Proponitur, quod [illegible] quoties in aliquo actu oritur aliqua p̃sumptio, ꝙ dēt assumi cum omnib.qualita.[illegible] & modis illi actui cohærentib, & istud non solum procedit in præsūptione, sed etiam in fictione. Vnde in confessione ficta, quæ oritur propter cōtumaciā inducitur cōfessio cū omnib.qualitatib. Ita est tex.l ij §.q si actor.in ver. quemadmodum rei qualitas.quę no.ibi ad hoc Bal, C.de iura.cal. Cōtrarium tn̄ tenuit Pet.de Anc ꝙ imò ex cōfessione ficta nō oriātur qualitates.cons.suo 412.inci prob ita tāti viri sciētia, ad finem.vbi consuluit, quod statutū disponens quod cōtumax hēatur ꝓ confesso dēt intelligi quo ad principalē cām, non āt quo ad qualitates. Et idem videtur tenere Bar.in cons.inci.statuto ciuitatis Assisij.& cōfirmatur p id quod tenet Ang.consi. suo 146.incip.super primò dicto sententiā vbi tenet, ꝙ etiā vere cōfitēs delictū, nō videtur cōfiteri qualitates delicti. Cōfirmatur præterea p id qd̄ no.Bar.l.quidam æstimauerūt. s.si cert.pet.vbi dicit aliud esse haberi quem pro confesso quo ad factum, & aliud, quo ad qualitates facti. Et cōfirmatur vltra supradicta per id qd̄ decidit Bart.l.si cui serui.§.si à filio.j.de leg.j.vbi vide quæ scripsi, & tūc de ista opi.quam per superiora puto verā respō le ad istū text, ꝙ loqt̃r in his quæ veniūt de natura cōtractus, quæ bene fateor oriri cū præsumptione, & fictione q̄ præsumitur ex actu, de quo argū alias p superiora.

c Pom. ¶ Statuto. Vide Ale.cons.7. j.vol.Ias.l.j.in prin.s.de off.ei.cui man.est iurisd.

d Pom. ¶ Propter. Vide per Fel.in c.causam quæ, de re iud.

e Pom ¶ Iuxta hoc. Nota Bar.velle, ꝙ oriatur ex empto antequam emptor tradat, aut offerat pretium. Contrarium tamē tenet Fulg in l.filiæ licet, C.de colla. Sed pro opi.Bar. est text.l.iurisgentium.in prin.de pactis.si bene ponderetur. Et vide Doct.in d.l.filiæ licet.& Ale.ibi Ro.cons.76.in iiij.dub Raph.cons.19.Alex.cons.18.in j.vol.Pau.de Cast.l.fi.C.de sacros.eccl.& in l.j.C.de iuris, & facti ignorantia. Cum petitur executio ad rem venditam, non opponitur exceptio de pretio. In contrarium tenuit Bal l.peremptorias. C.sententiam rescindi non posse, & sequuti sūt Fulgosius & Paul.de Cast.in d.l.filiæ licet. de collatio.vbi videas Alex.& communis opin. est contra Bart.vt inquit Alex.vide Rom.cons.76. Videtur tamen facere pro opin.Bart.quia liquidum est, emptionem esse factam, sed tamen liquidum non est pretium non esse solutum, sic non debet fieri compensatio de non liquido ad liquidum.

f Claud. ¶ Proxi.§. Vide Flori.in l ex parte, j.fam.ercisc.

¶ Et bene. Adde ꝙ Alex.dicit hic, magis communem conclusionem esse contra Bar.vt hic per eum. Cui adde Pau.de Cast.cons 163.vbi cōtra Bal.& Spec.aperte tenet. Pro quo facit ꝙ voluit Pet.de Anch.cons.6.ꝙ exceptio inuentarij possit opponi post sententiam, quia non impugnat sententiam, vt voluit Pau.vbi s.

g Paris. ¶ Ergo pretium. Et sic vult Bar. ꝙ condemnatus ad rei traditionem, possit postea petere pretium, quia non fit sibi præiudicium, licet prima facie videatur econtra ex quo non fuit condemnatus ad rem, & nihil fuit dictum de pretio, tacite videtur innuere, ꝙ fuit solutum. vide etiam ad hoc Com.cons.9 incip quidam nobilis vir. Item de opinione Bart.hic, vide aliqua per Fel.in c cum Ioan.de fide instr.

1 *Iurans dedisse librum pignori pro x. non fatetur recepisse.*
2 *Iurat si aliquis se conuenisse mecum de permutando librum cum meo, ex isto iuramento non poterit agere*
3 *Iurans me emisse à te rem pro certo pretio, non expressa quantitate, ex iurato agere possum.*

§. Marcellus.

Quādo iuratur sup ꝯctu, ꝯpetit vtilis ex eo
ꝯctu tunc qn̄ ꝯpeteret, si verè ꝯctus inter-
† cessisset † h.d. ¶ Opp.si aliquis dedisset verè librum pignori ꝓ de-
cē, posset repetere pignus, nisi creditor ꝓbaret se decē numerasse.
l.j.C.de nō nu.pec.C.si pign ꝯuen.neme.pecu.secu.nō fu.l.j. Sol.
1 Intelligo ꝙ hic † iurauit se dedisse librū pignori ꝓ decē, q̄ repetit:
a secus si simpliciter dixisset ꝓ decē. Ita ītelligit gl.nr̃a.^a Quæro qua
actione ꝯueniatur iste ad decē? Gl respōdet ꝙ actione in factū. qa
2 quo ad ista decē informiter eū iuratū. ¶ Iuxta hāc legē q̄ro, † po-
ne ꝙ ego iuraui ꝙ inter te, & me ꝯuenit de permutādo librū tuum
cum meo, an ex hoc iuramēto agere potero? Resp. ꝙ nō: qa ꝯctus,
q iuramento exprimitur, de se actionē nō ꝓduceret, nisi veniatur
b rei interuentu, ergo &c. vt in hoc §. ¶ Scdò ^b q̄ro, † qd si iuraui rē
3 à te emisse ꝓ certo pretio, nō tn̄ exp̄ssa quātitatē, an ex hoc iur̃o
agere potero? vr̃ ꝙ non, qa p̃tium nō est certum, vt in §.pretium.
Inst.de empt & vend. Sol.puto qd ille ꝯ quem iurat̃ posset petere
qd ille ꝯpellatur exprimere certum pretium, vt l.certum.in prin.
j.de ꝯfes.sed si nō exprimeret, puto ꝙ ex parte sua ipse posset age
re ad rem. Sicut.n.hic ex vna parte pt iurare formiter, & ex alia in-
formiter, ita in q̄one proposita ex vna parte iuramentum potest
c ꝯtinere certum, ex alia incertum, quia non est quid repugnet.^c

ADDITIONES.

† Clau. ¶ Intercessisset. Et dicit Bal.in c.quærelam.de elec.ꝙ iuramēto quasi contrahitur.

a ¶ Glo.nostra. Adde secundum Ale.quòd cum glo.transeunt communiter doct. excepto Fulg.vt hic per eum.

b Poma ¶ Secundò. De ista q.vide Ale.cons.suo 18.incip.processu causæ vertētis, in j.vol. & Ias.l.admonendi.j.eo.iu repe.

c ¶ Repugnet. Adde ꝙ Paris.[illegible] i.stipulandum.j.de ver.oblig.videtur [illegible] ꝙ dicit Bar hic, si tempore [illegible] non de pretio [illegible]. Vnde postquam non erat quæstio de quantitate pretij, nō curamus an quantitas sit expressa, ar.l ij.C de sent, quæ sine certa quan. [illegible] hæc opi. [illegible] Alex.vt hic per eum.

§. Si quis iurauerit.

*Breuiter hoc intēdit. Qui iuran-
do per principem deierat, fusti-
bus castigatur.h.d. Dic.ꝙ istud iuramentū non est licitum hodie,
qa non licet iurare per creaturam, sed per creatorem, vt in c.& si
Christus.ex.de iureiur. Opp.& videtur, ꝙ periurus nō puniatur.vt
C.eo l.ij.Sol.ibi iurauit p Deum, hic p principē. Tu dic fm̄ Gul.de
Cu.& And.de Pisis, ꝙ aliqn̄ iurat̃ sup litis decisione, & tunc si de-
ierat, nō punitur de piurio, vt l.ij. C.de re.cre.nisi in casibus, puta,
si p Imperatorē, vt hic. Et est alius casus. C.e.l.fi. aliquādo iuratur
super fraudis, vel doli cuitatione, & tunc punit̃ de periurio, si deie-
rat.vt l.fi.ibi ad tps exulat. j.de cri.stel. Aliqn̄ iurat super pacto, vl
pacti obseruatione, & tunc etiam punitur de periurio.in vsib. feu.
de pa.tenen.& eius viol.c.j.§.si clericus de pace.& l.si.qs maior.C.
de transac. Aliquando sup testimonij prolatione, & tunc etiā pu
nitur.l.q falso, vel variè j.de testib. Aliqn̄ iuratur ex sola iurantis
affectione, & tunc nō punitur, si deierat, vt l.alienā. C.ad l.Iuliam
maiest.& no.l.ij.C.eo.tit. Aliqn̄ iuratur sup criminis purgatione,
& tunc punitur, vt in § si qs autem.in auth. vt litigā. iurent. Aliqn̄
iuratur sup illicita ꝯmissione, & tunc nō punitur deierans: qa au-
thoritate principis deierat, vt in auth. qd eis. C.de nup.& arg.l.fi.s.
qui satisd.cogantur, secundum Gulie.de Cug. & And.de Pisis. Et
adde qualiter periurus puniatur per Cy.in d.l.j.C.de rebus cred.
Tangit gl.in verbo debeant.in l.Lucius.s.de iis, qui no.infa.*

LEX XIIII.

Quoties. Iurm̄ veritatis pareti, vel patrono non remittitur. h.d. ¶Opp. ȷ̄. eo. l. iusiurandum & ad pecunias. §. q iusiuradum. Sol. ibi loquitur in iuramento calumniæ, quod remittitur, hic in iuramento veritatis, quod non remittitur.

LEX XV.

Iudex ad egregias personas mittit officiales pro iuramento.
Iuret si egregia persona, pars põt esse præsens, & debet moneri per iudicem.
Mulier propter honestatem iurat parte absente.

a Ad personas. a Hæc lex seipsã sũmat, vide gl. j. ibi, de eorũ fami. & c. intellige si sup hoc euocarent à seruitio dñi ał's ñ, vt p̄t ꝓbari ex ꝯcordãtia. l. scriniarios. C. de test. mil. & ȷ̄. de test. mi. l. fi. Gu. de Cu. vide gl. j. hic, q̃ no. cui adiunge in fi. itẽ debilitat⁹, & pauper nobilis, q sine verecũdia venirẽ ñ p̄t ad iudiciũ, vt est tex. & gl. in c. si q testiũ. de testi. in antiq. Auth. de hæ. & fal. §. fiat igit. in gl. sup ver. necessitas. & ibi no. ad hãc l. op. de l. iubemus. §. fi. C. de epis. & cle. Sol. hic nõ d̄r, ꝙ iudex vadat ad eũ, sed
1 ꝙ iudex d̄et omittere officialẽ. Vel dic ꝙ ibi loquit̄ in ijs q̃ requirunt cãæ cognitionẽ, q sunt in foro iudiciali pagẽda, vbi ius reddit̄. s̄. de iust. & iu. l. pe. hic in iur̄o cui⁹ p̄statio est faciẽda in domo ꝙ tũc nullã req̄rit cãæ cognitionẽ, sed merũ factũ p̄stantis, qa añ in iudicio
2 fuerat cognitũ de p̄statione. ¶Quæro† cũ tpe, quo iurat̄, vł rñdet d̄et pars ec pñs, vtrũ d̄eat moneri vel citari, & cui⁹ sũptib⁹ ibit notarius ad domũ isti⁹ p̄sonæ egregie, & hoc vt videat eũ iurare: dñt q̄dã, q sũptib. egregię p̄sonę cũ gr̃a plius fiat, ar. C. e. l. generał'r. §. his de pñtib. C. fini. regũ, l. 3. §. j. & vł casus C. de statuis & ima. l. & virtutũ. Tu dic. ꝯ̄ pl. quod fauore. C. de legib. Nec ob. ꝯ̄riũ. Nã ibi ꝯcedebat honor, tũc priuilegiũ ad instantiã ptis, vł ad ei⁹ vtilitatẽ, sed ñ ex mera liberalitate ꝯcedẽtis. Et idẽ de infirmo ꝙ ñ teneat̄ soluer: qa afflicto ñ d̄et dari afflictio s̄. de off. p̄sl. l. diuus. Sũp tib. g̃ ꝓducẽtis ibit notari⁹. vt no. i c. statutũ. §. notariũ verò. de rescr. li. 6. in gl. i ver. officiũ. Et ps ꝙ ꝯpareat ad domũ illi⁹ q̃ videat eũ iurare, vt C. eo. l. gñał'r. §. his de pñtib. facit C. de fi. instr. auth. apud eloquẽtissimũ. ad
b qd s̄. de ꝓcu. l. Pau. & s̄. de inof. test. l. si suspecta. fallit si eẽt mulier. b
3 Illa. n. † d̄et iurare pte abñte, vt in auth. vt litig iur. §. si verò mulier. & d̄et iurm̄ p̄stari pñte iudice, vel ei⁹ delegato, vt ex̄. de testi. c. 2. & vide ex̄ de iud. c. mulieres. lib. 6. & vide oĩnõ illud c. & quod ibi no. in c. forus. ex̄. de ver. sig. & de test. c. qm̃. Et aduerte ad vnũ, quod d̄r in d. c. mulieres. ꝙ iudex q facit ꝯ̄ illd̄ c. ẽ excõicat⁹. Quero, si iudex cogitauit facere ꝯ̄ illud c. & aliqd egit, sed nõ pfecit, sed p ipm̄ nõ stetit, quomin⁹ pficeret, an sit excõicat⁹: dic ꝙ ñ. Rõ est qa vbi pena infligit̄ delinquẽti, illa nõ icurrit̄ p illũ q illud cogitat. & aliqd egit, sd ñ pfecit: ẽt si p ipm̄ nõ steterit. hæc ꝯclusio ꝓbat̄ p Io. An. i c. ꝑpetuæ. ex̄. de ele. li. 6. de qua mã plenè posuit idẽ Io. An. i c. in pęnis. ex̄. de re. iu. li. 6. vbi vide. Itẽ qd̄ dixi, ꝙ d̄et moneri. i. citari ps, vt ꝯpareat ad domum eius, qui debet iurare: itellige nisi sit mulier. Ille. n.
c potest iurare absente parte ꝓp honestatem, in auth. vt litigã. iurent. §. si verò mulier secundũ Gul. de Cu. Et intelligo l. istam cum gl. q̃ loquitur in causa ciuili: secus in causa criminali, vt not. glo. in l. sed si. s̄. de in ius vocando.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Ad personas. An ista l. procedat, quando egregiæ personæ producuntur in testem, vide Ro. in suis sin. in vl. char. in sing. inci. communiter dicitur. vide Fel in c. si quis testiũ. ext. de testi. vbi quædã alia ponit in materia, & præcipuè quæ dicantur egregiæ personæ. Vide in materia per Fel. in c. cum inter. de re iu. alex l. ab ałcã. §. elegãter. sol. ma. Ro sing. 170. & in simili Bar. l. quoties. C. de digni. lib. 12. Et no. ꝙ huic l. non posset per pactum renunciari. Ita ho. dicit Cy l. nec honore. C. de epis. & cle. De quo Alc. in d. l. alia causa. § eleganter. j no. & vide Ro. sin. 36. & Bar. l. j. C. de aduo. diuerso. iudi. vide aliquid per Fel. in c. cum inter. de re iud. Rom. sing. 17. & Alex. l. petens. col. fi. ad med C. de p. ct. & Ro. singu. suo 414. & Alex. pro confirmatione. l. si conuenerit. de re iu. d. vide etiam Panor. c. significauit. de offi. ord. & Roma. in dec. nouis. decis. 7. in tit. de testi. & Alc. l. hac consultissima. §. si quis autem. C. de testa. Fel. c. si diligenti. de foro comp.
b ¶Mulier. Pau. in c. si qui testium. ext. de test. dicit, ꝙ licet ista opi Doct. sit æqua tamen de iuris rigore ipse nõ admitteret, quia sicut vadit notarius ad mulierẽ, ita debet posse pars accedere. Cuius autem expensis mittitur officialis ad domũ egregiæ personæ, vel infirmæ. Spe. in ti. de iur. cal. §. restat. vers. antep. dicit ꝙ expensis communibus.
c ¶Poma. Absente parte. Contrarium tenet Ro. sin. 36. aliàs 366. Vide Fel. in c. 2. de testi. in c. si qui testium. eo. tit. vbi ponit aliqua in proposito, & alc. consi. 44. j. volu. Fely. c. cum non deceat. de præscri. vbi ponit aliqua de iure reuerentiali.

LEX XVI.

Si Patronus. Non cogitur qs iurare sup actione, q̃ nõ p̄t ꝯ̄ eũ ꝓponi. Item pr̄ono remittit̄ iurm̄ calũniæ. h. d. ¶Op. de l. Marcellus. §. j. r̄. re. amo. Sol. ibi in aliũ ꝯ̄ quẽ hæc actio ꝓponi p̄t, hic in patrono contra quem non potest proponi, quia actio est turpis. l. honori. ȷ̄. de obseq. pat. præstan.

LEX XVII.

1 *Iuramentum conuentionale non refertur*
2 *Iuramentum quando sit modus inducendæ obligationis.*
3 *Quis potest in instrumento promittere stare iuramento aduersarij de interesse, & expensis, remissiuè.*

Iusiurandum quod ex conuentione.

1 Iurm̄ ꝯuẽtionale † nõ p̄t referri. h. d. ¶Opp. ȷ̄. e. l. manifestæ. Sol. ibi
2 loq̄t̄ in iur̄o iudiciali, hic i ꝯuẽtionali. ¶Quæro vtrũ † iurm̄ sit modus inducẽdæ obłonis: B̄r dic tres casus. Aut est iurm̄ litis decisoriũ, & tũc ex eo orit̄ obł'o, & actio, vt p totũ titũ tit. Aut est iurm̄ ꝯfirmatoriũ, & tũc ꝯfirmat ꝯ̄ctũ ẽt inualidũ, vt ex eo oriat̄ actio, vt in auth. sacr̄a puberũ. C. si aduer. vẽ. Quoddã ẽ iurm̄ itroductoriũ obłonis. verbi gr̃a, iuro, ꝙ ego dabo tibi cẽtũ, nulla p̄cedẽte cãtũc iurm̄ ñ ẽ mod⁹ iducẽdæ obłonis nisi i liberto. l. vt iurisiurãdi. i pri. de oper. li. & l. fi. C. de liber. cau. qd̄ plenè dixi in l. si qs ꝓ eo. in pri. ȷ̄. de fideiu. & Gul. tãgit hic no. nõ dico pl⁹, qa nõ sunt hic alia.
3 a ¶Vltimò iducit̄ p Gul. in arg. ꝙ si qs in instr̄o † ꝓmittat se stare iur̄o aduersarij de iteresse, & expẽsis, ꝙ valeat. Alij ꝯ̄, de quo i Spe. a de ꝓbatio. §. videdũ. ver qd si ibi dic t. & per Cy. C. de epis. & cle. l. pen. & per Dyn. in l. vlt. ȷ̄. de præto. stipu. ibi plenè dixi.

ADDITIO.

a ¶Spec. Vide ibi Ioan. And. in addi. & Alex. consi. 37. lib. ij.
1 *Iuramentum deferre non potest qui non potest alienare.*
2 *Pupillus q fari põt, ẽe põt i iudicio cũ tutore, & quãdo possit iuramẽtũ deferre*
3 *Iuramentum non habet vim solutionis quo ad omnia.*
4 *Adultus quando possit iuramentum deferre, etiam sine curatore.*
5 *Iuramentum, an habeat vim confessionis.*
6 *Actus facti per non iure electos, cassantur.*
7 *Gesta per rite institutũ ab initio, licet postea cassata sint, an teneant remissiue.*

§. Pupillus. Pupillus sine tutore nõ p̄t iusiurãdum deferre, sed tutor sine pupillo sic. h. d. Vel breuius sic
a summari p̄t. Qui nõ p̄t alienare, † nõ p̄t iurm̄ deferre. h. d. *Cõtra
1 istũ tex. op. aut iste pupillus h̄et tutorẽ, aut ñ: si h̄et, & tunc si teneas opi. gl. q̃ dñt ipsum nãliter obłari sine tutore non posse, vt ȷ̄. ad Treb. l. si eius pupilli. in prin. & no. ȷ̄. de noxa. l. j. circa fi. non videtur posse stare hæc litera in eo, ꝙ replicationẽ dat, sed obstat exceptio irreuocabiliter. ar. s̄. de pac. l. si vnus, §. pactus ne peteret. circa fi. Et qd̄ no. de iur. do. l. si pr̄ § quæ debitorẽ. Inst. de exce. §. j. Si teneas opi. Ia. de Are. ꝙ nõ obligatur naturaliter, nec ciuiliter, nõ vł posse stare hæc lr̄a. quæ d̄t exceptionẽ dari, & p pñs replicationẽ: imò ipso iure pupillus tutus eẽt. Inst. de replicatio. in prin. Sed si dicat tutorẽ non h̄re, si teneas opi. gl. quæ d̄t nõ obligari nec nãliter, nec ciuiliter, vt C. de inuti. stipu. l. j. in verb. non es obligatus, tunc nõ d̄r locum h̄re replicatio, nec exceptio, vt p̄dixi. Si teneas opi. gl. quæ dicit ꝙ naturał'r tñ obligat̄, q̃ sequunt̄ Dy. & Iac. qui hoc notauerũt ȷ̄. de reg. iu. l. pupillus nec velle, nõ vł h̄re locum replicatio, sed ꝙ in totũ obstet exceptio, vt dixi s̄. Sed dic, ꝙ accepto p̄rordio obłonis naturalis, s. ꝯsensus, vel pactũ, vel iurm̄ obstat pupillo, si tutorẽ h̄et, vt hic patet in pri. & ȷ̄. de solo. l. in iis vero. §. Imperator Ant. & l. Stichum, §. naturalis. Sed cõsiderata seq̃la iuris ciuilis, ꝙ sine tutore nõ p̄t administrare, sibi dat̄ replicatio. sic loq̄t̄ hic ar. in simili. ȷ̄. de ꝯdi. inde. l. id, qd̄. *¶Op. ꝙ nõ omnis pupillus p̄t esse in iudicio cum tutore, vt l. j. §. sufficit. de admi. tut. Huius timore gl. j. huius §. dicit, intellige de pupillo doli capace.
2 Sed certè nõ req̄rit̄ ꝙ sit doli capax: † sufficit. n. ꝙ fari possit. d. §. sufficit. ¶Op. ꝙ etiã quando cũ tutore detulit non noceat pupillo, vt l. ij. C. si tutor vel curator interuenerit. Sol. q̃n sine tutore detulit, ꝯpetit replicatio ipso iure, vt hic, q̃n cum tutore posset restitui, & aliàs replicatio non ꝯpeteret. l. ꝯ̄ria. s̄. e. l. nã postea, §. si minor. ¶Op. ȷ̄. e. l. q iurasse. Sol. ibi loq̄tur in pupillo iurãte, hic in pupillo deferente. ¶Op. ꝙ iurm̄ h̄et vim sołonis. vt ȷ̄. e. l. iusiurãdum etiã. Sed si soluit̄ cum iudicis authoritate, p̄iudicatur minori, vt C. de admin. tut. l. sancimus. & l. ait prætor, §. permittitur. de min. ergo
3 & c. Sol. non habet † vim solutionis quo ad omnia, vt in glo. & bene. ¶Item oppo. & videtur quod ipso iure non obstet exceptio vt ȷ̄. qua-rerum act. non da. l. j. §. j. Solu. Illa intelligit secundum istam, scilicet, quod actio non datur ope replicationis, & c. ¶Que
b rit gl. b quid i adulto curatorẽ hñte: Gl. † hic variat. Nam gl. mag.
4 hic in fi. dicit idẽ p oĩa in adulto curatorẽ habẽte. Gl. seq. dicit ꝯ̄riũ ibi, licet sec⁹ sit in adulto curatorẽ hñte, secũdũ Io. & Pla. Quid dicemus

ADDITIONES.

a Pom ¶. Qui nõ põt. Ex hoc sequitur æquparando iuramẽtũ trãsactioni. l. j. § e. ꝙ nec &c poterit trãsigere. Ad qd̄ bñ facit l. nõ solũ. C. de p̄d. min. gl. l. j. C. si aduer. transf. quam ibi no. Bar. Scd̃o ex hoc seqtur, ꝙ cũ trãsactio, & cõpromissum æquparentur, gl. in §. illud in Auth. vt dif. ind. Bar. & Doc. in auth. si vero contigerit C. de iud. quod sicut qui non põt alienare, nõ põt transigere, vt s̄. non poterit etiam compromittere, vt est bonus tex. c. cum tempore. & ibi no. Cano. extra. de arbit. Item infert ex hoc vt quemadmodum bona subiecta fideicommisso, nõ possunt effectualiter alienari. l. ij. §. pen. & auth. res quæ. C. cõmunia de leg. ita etiã sup illis non poterit iuramẽtũ deferri. Et ita voluit Bar. l. eum qui. §. si libertus. & in l. manifestæ. circa med. ȷ̄. eo. Item infer. ut, ꝙ quemadmodũ vasallus, vel emphyteuta nõ possunt alienare irrequisito domino, quod ita etiam non poterunt iuramẽtũ deferre super re feudali, vel emphyteutica, vt hic inquit Pau. de Ca. quamquam contrarium tenuerit Ro. hic, de quo arti. vide per Iac. hic.
b Pom. ¶ Quærit gl. Aduerte tñ ꝙ istæ gl. nõ sunt cõtrariæ, sed diuersæ, vt inquit Christ. de Castel. Nã prima posita est in ver. d̄et, & loquitur quando pupillus, & adultus deferunt iuramẽtũ authore tutore, & curatore, & tunc æquiparãtur, qa est necesse ꝙ in integ restituãtur ad hoc, vt cõpetat ratificatio ipso iure. Secus in adulto, quia ipse defert iuramẽtũ sine curatore, non cõpetit replicatio ipso iure, sed debebit in integrum restitui potius, & d̄et vti replicatione in alio casu. Sed tamẽ gl. errat, quia isto casu h̄ebit replicationẽ ipso iure, ẽt adultus, absque in integ. resti. l. iij. C. de in integ. resti. min. & hoc est fortasse, per qd dicit Bar. gl. bene dixisse, sed tamẽ videtur contra text. nostrum, qui loquitur quãdo pupillus habebat tutorẽ, vt æquiparatio procedat, & maxime cum § si minor, etiam loquatur in adulto curatorem habente, vt Pau. de Cast. hic.

cem⁹, ꝙ sit aliud ī minore curatorem hn̄te, ꝓbaẗ: nā deferre iurm
5 ✝hēt vī cuiusdā ꝯfessionis, vt l. q iurasse. in fi. ꝟ. e. Sꝺ ꝯfessio ī iudicio p̄iudicat minori hn̄ti curatorē, nisi restituaẗ, l. certū, §. minorē. d ꝯfes. ꝭ & iurm. Cōtrariū puto. nā in ꝯfessionib. q̄ fiūt ad solēnizādū iudiciū ꝯfessio minoris nō v₃. Vn̄ eius ꝯfessio nō posset inducere lit. ꝯt. vt no. in l. 2. §. ꝙ obseruari. & ibi p gl. & Doc. C. de iur. cal. & scripsi in d. §. minorē. Sꝺ iurm hēt vī ꝯtest. & sn̄iæ, & sic hēt vī eorū actuū q solēnizāẗ, meritò nō ꝑt istos actus exerceẗ sine autho
a ritate curatoris. Vn̄ teneo ꝙ no. gl. in d. gl. mag. a in fi. *Istū ver. seu intellˀe, ī opia ꝓbonū ītervenīētē, an̄ nō, cū tutor loco dn̄i heāt, qn̄ bn̄ administrat, vt l. q fundū, §. si tutor. ꝟ. ꝓ emp. & intellˀe istum §. in tutore pupilli agētis, nō defendētis. ꝟ. e. l. tutor.* ¶Vltiō īdu
6 cit gl. ī ar. hāc l. in oīb. ✝ꝯtib. quos ineūt oēs hi, q nō sunt iuř ele
b cti, vt oīa cassenẗb vt hic, & C. de sac. eccl. l. decernimus. & de re. eo. l. q neq₃. & C. de eo q ꝓ tu. l. 2. & qꝺ ibi no. & in qb. cau. in inte. rest. nō ē necess. l. pe. *No. ꝯ Papā Bartholomeū, facit ad hoc ex̄ de hř. c. fr̄nitatis. ex̄ de ele. c. venerabileᷓ. ī fi. 15 q. 6. c. aliud. vide p Inn. ex̄ de elec. c. 2. Notaui de hoc ff. de acq. hær. l. quoties. C. de sacr. eccl. l. decernim⁹. vide qꝺ no. p Ia. de Are. Adde & C. de eo q ꝓ tut. l. 2. & ibi no. & ī q. cau. rest. in inte. nō ē necess. l. pe. ꝓ quo C. de excep. & exac. l. exactores, C. de nū. & actua. l. actuarios. de cohor. l. nullū Sꝺ ꝯ p̄dicta arg. facit. s. de of. ꝑt. l. Barbarius Philipp⁹. Rn̄. ꝙ ibi fuit error cōisqꝺ facit ius, vt ibi vř dic ꝙ si ꝓbabilˀr dubitaẗ, qa oēs credunt eū eē p̄latum: tunc t₃ fcm̄ cum eo: alˀs si nec p̄lat⁹ ē, nec ꝓbabilˀr credit, nō v₃ gestum ab eo, l₃ se ꝓ p̄lato gerat: & sic ꝯcorda p̄dicta iura. vide ēt qꝺ hř ꝟ. de ꝯd. inde. l. si nō sortē. §. q filiofamilias. ubi p gl. & Doc.* Sꝺ ꝯtra dcm̄ arg. facit s. de of. ꝑt. l. Barbarius. Rn̄.
7 ꝙ ibi fuit error cōis. ¶✝Quærit gl. qꝺ si ab initio tenuit institutio, sed postea aliquo casu est cassata? Dicit gl. tunc tenēt gesta per eū. Dicam plenè in l. Barbarius. de offi. præto.

ADDITIONES.

a ¶Gl. magna. Ale. transit cum hac opi. tanquam magis communi, pro qua facit ꝙ voluit Bald. cons. 260. incip. vt mulier, lib. 3.

b Cassentur. Adde vt per Fel. in ca. Rodulphus. extra de rescri. Abbas in c. nihil extra de electionibus.

1 *Procurator in quibus casibus possit iuramentum deferre.*
2 *Mandatum non habere, vel habere, & non apparere, paria sunt.*
3 *Turpitudinem suam quando quis allegare possit. nu. 3.*
4 *Iurare quis non cogitur quando timet probabiliter, ne iurando suum periurium redarguatur per quandam consequentiam.*
6 *Fundum qui vendidit in fraudem fisci, vt pœnam euadat, quando possit postea eum repetere.*
7 *Si procurator detulit iuramentum, & postea dominus veniens vincat vel succumbat, qualiter committatur stipulatio rati.*
8 *Excep nō dēs audiri, quia allegas turpitudinē tuā, qn̄ debeat opponi, remissiuè.*

§. Procurator. Procurator ꝑt iurm deferre, si hēt gn̄ale cū libera, vř spāle mādatum, vř ē in rē suā: alˀs secus. ēt si caueret de rato pp dubiū de mādato. h. d. cū duab. legib. seq. Diuidiẗ in q̄tuor ptes. Priò ponit vnū dcm̄ de ꝓcuratoř hn̄te mādatū. Scd̄ò ponit aliud qn̄ ꝺ mādato dubitaẗ. Tertiò ponit rōnē scdi dicti. Quartò pōit rōnē primi. Scd̄a ibi, ī l. ꝓx. seq. ibi, nec multū. Tertia. ibi, siue. n. Quarta in l. si itaq₃. Et qa ī 4. ponit rō p̄mi dcī, iō adiūges eā cū prima positione cas⁹, & pr̄ia ps ē facilis. scd̄a multū difficilis. In terīs pone casū p te in pr̄ia pte, & in 4. q ē rō primi dicti. In scd̄a vero pte in ver. nec multū. sic pone casū. Quid si ē dubiū de mādato, & ꝓcurator vult caueř de rato, an tūc cogeẗ reus iuraẗ? Rn̄det Iuriscōsultus, & dt ꝙ n̄. Si. n. reo fuerit cautū de rato ista cautio nō multū sib i ꝓficeret. h. d. Primò vide tex. ibi, de rato, & iō nō cogiẗ re⁹ iurare tali ꝓcuratore deferēte, q pp dubiū ꝺ mādato cauet de rato. Seqẗ §. siue. n. ī q̄ sic forma casū. Quæ ē rō, dn̄e Iuriscōsulte, ꝙ cautio de rato nō ꝓdest reo, cui deferẗ iurm: si. n. iuraret, & dn̄s postea nō hēret ratū, ꝯmittereẗ cautio de rato, & sic sibi multū ꝓdesset. Ad hoc rn̄det Iuriss. si dn̄s venit postea & ratū nō hēt aut re⁹ cogeẗ se defendere ab actore opposita exceptione, si q̄ sibi prius ꝯpetebat, & hoc casu nō ē dubiū ꝙ iurm sibi nihil ꝓdest qa ita se defendit postea sicut prius. aut nō vult se defendeř, sed patiẗ se vinci, & postea vult ageř ꝯ ꝓcuratorē, ex cautione, ꝺ rato, & tūc doceret de piurio suo, ōnderet. n. sn̄iā latā ꝯ illud qꝺ ipse iurauit. h. d. Notabilia colligā vobis recitādo apparatum. No. ꝙ dixi in
1 sūmario. Ad primā op. ✝ ꝓcurator oīum bonorū nō ꝑt alienaẗ, vt l. ꝓcurator totorū. & l. mādato gn̄ali, de ꝓcuratorib. ꝭ nō ꝑt iurm deferre, vt s. ꝓx. §. Sol. Intellˀe hic vniuersorū bonorum cū libera, vt l. ꝓcurator, cui libera, s. de ꝓcur. Et sic hēs tres cas⁹, in qb. ꝓcurator ꝑt deferre iurm, vt re⁹ cogaẗ iuraẗ vř referre, alˀs secus. ¶Circa istā ptē q̄ro qꝺ in ꝓcuratore dato ad vnā cām tm̄, & in illa ē sibi ꝯcessa libera administrō, an poterit iusiurādum deferre. De hoc vř casus in c. q ad agēdū. in fi. ex̄, de ꝓcur. li. 6. & l. q Romæ, §. Callimachus. in fi. ꝟ. de verb. obl. & ibi notaẗ. ¶Venio ad scd̄ā ptē. Dř hic ꝙ si dn̄s postea venit cogeẗ re⁹ postea docere se liqdè iurasse opposita exceptione. ¶Quæro de qua exceptione loquaẗ. Quidā dn̄t de exceptione iurisiurādi, ꝙ nō vř verū, qa hæc exceptio non obstat dn̄o, nisi in trib. casib. quos s. vidistis. nisi intellˀas eo mō quo statī dicā in 3. oppositione. Vn̄ alij dicunt ꝙ hic loqẗ de exceptione pacti, vř rei iudicatæ, vř solōnis, seu de alia simili, & ista ē clara. Tertij dicunt & fuit opi. Io. ꝙ hic ponaẗ exceptio ꝓ replicatione. Si. n. re⁹ à sacro excipiat, replicabit dn̄s ꝙ iurm sibi nō obstat. Ista gl. vř hēre hunc intellectum, sed tn̄ aduerte vt clarè intellˀas. Aut. n. ista verba opposita exceptione determināt verbum, docere, & tunc ꝓcedit expositio p̄cedēs. Aut determinat verbum, cogeẗ & tunc hēt locū hęc expositio Io. q. d. pp hāc replicationē. q̄ dn̄s opponit, cogiẗ reus ꝓbare se liqdò iurasse. & intellˀe, cogitur, causatiuè, si non vult se pati ꝯdēnari. ¶Scd̄ò q̄ro, dř hic ꝙ si reus vult agere ex sti-
pˀlone de rato, cogitur docere de suo piurio. * Sed ꝯ hoc qꝺ dř hic, aut si id ipsium nominatim, facit l. 3. in fi. ꝟ. rē ratā ha. Itē qa ex quo reus iurauit, vř soluisse. vt l. iusiurādū ēt. ꝟ. e. & sic p ꝯn̄s ꝓcuratorē accepisse. dic ergo ꝙ multum interest pp infamiā, q̄ incurreret pp piurium: & fama dēt p̄ferri oī lucro pecuniario, vt l. r̄prehēdēda. C. de inst. & substi. arg. l. si in duab. ꝟ. de reg. iu. l. Iul. ꝟ. si qs omis. cau. test. Ex quo patet ꝙ hic §. ꝑt intellˀi in ꝓcuratore vero, vř falso: cum sit p̄dicta rō in vtroq₃. * ¶Quæro, quō pueniaẗ ad hanc doctrinā de piurio: Gl. mag. in prin. rn̄det arguēdo à sufficiēti diuisione, & ponit quatuor casus, p quos ad hanc doctrinā de piurio puenitur, & sic apparet qꝺ cautio de rato, modicum ꝓdest reo: vide gl. ad literam. Quia ergo gl. arguit à sufficienti diuisione, & ponit quatuor casus, si ego ostendam vobis aliquē ex istis casib. esse falsum apparebit ꝙ argumentatio gl. non est bona, nec bn̄ docuit
✝ puenire ad istam doct. ✝Vn̄ assumo primum casum, quando dn̄s postea venit, & egit & succubuit: & vř ꝙ stipˀlo de rato ꝯmittatur ad totum interesse, non solum ad expēsas tm̄, & sic multum ꝓdest reo. l. ꝓcurator ad exhibendum. §. j. ꝟ. rē ratā hab. Sol. dicit gl. ibi loquitur de procuratore, q nunq̄ habuit mādatum, & sic erat falsus, hic loqtur in vero procuratore, ꝺ cuius mādato dubitaẗ. Vide gl. ibi, sed certè, &c. Intellˀit ergo gl. istum ver. nec multum. in procuratore habente mandatum sufficiens, sed de eo dubitabatur. Et sic vř fateri, ꝙ si nullum hēret mādatum cautio de rato multum operaretur. Ista lec. non vř bona: qa principium huius l. loqẗ in ꝓcuratore hn̄te mādatum sufficiēs, ita in ver. nec multum nisi diceres,
2 ꝙ hic mutat casum. Præterea non hēre mādatum, ✝& habere & n̄ apparere sunt paria. l. duo sunt Titij de test. tu. s. de trāsl. & post rē. Et sic vř qꝺ ēt in casu, in quo dubitaẗ de mādato, cautio de rato multum operetur. Nisi sustinendo gl. dicas, qꝺ l₃ tpe cautionis nō ꝯstaret de mādato, postea tamē incipit ꝯstare, & sic loqtur lec. gl. & ꝑt esse vera in se, ī q̄tū hic intellˀr de vero procuratore, de cuius mandato dubitabatur. Sed in quantum dicit, secus esse in eo q nunq̄ habuit mādatum, nō bn̄ dicit, imò ēt in eo ꝑt hic intellˀi. Nō ob. l. ꝓcurator ad exhibēdū. §. j. qa ibi loquitur in falso ꝓcuratore q egit & exegit. Vnde si dn̄s postea non hēt ratū, interest rei in toto debito ꝙ soluit, siue reus vincat, siue succūbat. hic loqẗ in falso ꝓcuratore, q quodāmō succubuit, qa deferēdo iurm absolutus ē reus. Vnde si actor postea veniens succubuit, nō interest eius rei, nisi in expensis. Et sic hēs defensatum primum casum gl. p q̄ puenitur ad istā doct. Scd̄us casus ē, qn̄ dn̄s postea veniēs obtinuit, & iniustè, & tunc dicit gl. idē, qa iniuria fcā reo non dēt nocere ꝓcuratori. & sic non tenebitur ꝓcurator, nisi in expensis. l. si sine. §. cū aūt. ꝟ. rē ra. ha. Ad hunc casum gl. nō opponit, sed ego opp. & vř. ꝙ non sit ꝯsiderādū vtrū iustè vř iniustè, sꝺ indistinctè, ille q cauit de rato, teneaẗ, vt l. 3. §. fi. ꝟ. rē ra. hab. Sol. fm lect. gl. hic loqẗ in ꝓcuratore vero, de cuius mandato dubitabaẗ, ibi de procu. falso. Vř si vis tenere aliā opi. q̄ vř verior dic ꝙ hic loquatur in procuratore funditus falso. Quantum ad ꝑtē deferendi iurm dicas ꝙ sn̄ia prima facie p̄sumitur iusta & pro ea p̄sumitur, vt l. Herennius. § Caia. ꝟ. de eui. & ibi no. & Ideo prima facie videbitur iste reus piurus merito nō prodest sibi multum hæc cautio de rato, quia antequā declareẗ sn̄iam esse iniustam, ipse erit diffamatus, ꝙ falsum iurauit & sic prima facie periurium suum allegaret. Est. n. durum iniustitiam sn̄iæ docere, & pp hoc est statutum biēnium in causa appellationis. Ne ergo habeat necesse suam infamiam purgaẗ, dř ei cautionem de rato non multum prodesse, qa maior est pœna īfamiæ saltem de facto, & maior est labor purgationis ipsius, quam qcqꝺ posset consequi ex illa stipˀlone: & sic pōt defendi scd̄s casus glos. Terti⁹ ē qn̄ fuit ꝯdēnatus, & iustè, quo casu agēdo ex stipˀlone de rato doceret de suo periurio. ¶Ad istud opp. gl. Aut tu dicis ꝙ ex hac stipˀlone non potest agere, & tunc dicis contra istū tex. q vult ꝙ agere possit, licet de suo periurio doceat. Aut dicis, ꝙ potest agere, & tunc dicis ꝯ iura, q̄ dicunt ꝙ qs nō ꝑt suam turpitudinem allegare. l. trāsactione C. de transa. Ad istud contrarium respondet Azo. primo, fateor ꝙ non pōt agere. qa allegaret turpitudinē suā, Et hoc est verū quo ad sortem, in qua iustè ꝯdēnatus est, & sup q̄ iurauit, sed quo ad expensas, & quo ad vsuras, quæ cucurrerunt post

ADDITIO.

✝ Claud. ¶Doc. Cōtra istud vř dicere bar. ꝟ. in pen. op. dū dicit opinionē gl. non possumus sustinere, qa imo pōt sustineri per id, quod idē dicit, & ita ibi tenēt multi, quos seq. Ale. l₃ de bar. nō faciat mētionē. ver. & sic ex hoc no. ibi, non cogiẗ iurare, limita qn̄ verisimiliter posset iurare, ne posset detegi iure communi secus si aliquo iure speciali. ita limitat Pau. de Cast. in l. tutor. ꝟ. eo.

post rē iudicatā, bñ p̄ agere, vt hic in tex. Et pp hoc d̄r hic in text. q̄ ei nō multum ꝓdest ista cautio, q. d. nō ē multū istud, ad qđ p̄t ageř, qa solū ad expēsas. & ad vsuras. Postea idē Azo mutauit sniā suā & dixit q̄ p̄t agi ad totā sortē, & ad expēsas, & ad vsuras, vt hic in tex. lʒ de suo piurio doceat d̄ recto. & ꝓ tāto d̄r ei nō multū ꝓdesse, qa maior ē pœna illius diffamationis, q̄ reputet piurus, q̄ sit totum illud q̄ ꝯseq̄t ex stipl'one. ¶ Ad ꝯrium, q̄ qs non p̄t allegare suā turpitudinē, r̄ndeť q̄ fallit hic: nō. n. p̄t ꝓcurator, ꝯ quē agit, ei suam turpitudinē obiicere, qa ipse detulit iusiurādū. l. q iurasse. §. si p̄r. j. e. Ita dicit Azo. Pet. de Bellapertica r̄ndet al'r ad istud ꝯrium, &

3 ē multum no. † ñ p̄t qs allegare suā turpitudinē, verū ē ab alio non detectā, sed si ab alio fuit detecta, put hic fuit, qa fuit ꝯdēnatus, & fuit ꝓnunciatum se illud dēre, qđ iurauerat se nō dēre, tunc bñ p̄t hāc turpitudinē suā allegař. Casus ē hic, qđ satis placet. Probo p l. antep. j. de suspe. tut. vbi ille q ē remotus vt suspectus p̄t hoc allegare ad defendēdum se ab actione tutelæ. Idē in quolibet infami p sniā, q̄ p̄t allegare infamiā, vt excuseť ab onerib. l. relegatorū. in fi. de interd. & releg. Facit q̄ no. s. de of. assessor. l. i. in gl. sup verbo, postulationib. Et sic ex hoc vers. nec multum hēs notare duo. Pri-

4 mò, † q̄ñ qs ꝓbabil'r pōt timere, ne suū piuriū redarguať, p quandā ꝯnam nō cogiť iurare, & iō si vnus ex hr̄dib. deferatur iurm, fortè nō cogeť reus iurare, ne fortè altero agēte suum piurium detegať. Iusta. n. cā recusandi ē, q̄ñ aliqd petiť, qđ ꝯ debitā honestatē p̄sonę veniret. l. Quintus. j. mādati. & iō in l. si duo p̄roni. in princ. s. eo. dico, q̄ ille libertus altero deferēte nō cogebať iurare, sđ spōte iurauit, s̄m qđ habes notare, q̄ qs pōt allegare suā turpitudinē ab alio

a detectā, vt hic, cū similib. s. alle. Et ꝓ huius declaratione, qa hanc

5 mām nō declaraui tibi in aliquo loco adhuc: iō dicas. † Aut qs al-

b legat suā turpitudinē [b] ꝯ se, & ad sui p̄iudiciū, & tūc audiť, l. inde Neratius. §. fi. cū l. seq. s. ad l. Aqliā. de cust. re. l. si ꝯfessus. cum simi. & ex. de ꝯcessione p̄bēdæ. c. ex tenore. Aut qs allegat turpitudinē suā ꝯ aliū, & tūc aut agēdo principal'r, & fundādo intētionē suam ex turpitudine sua, & nō p̄t, vt j. de ꝯd. ob turpē cām p totū. de furtis. l. itaq, fullo. & C. de trāsactionib. l. trāsactione. & de seruo pig. dat. manu. l. si creditorib. Aut nō agit ex sua turpitudine, sđ eā allegat excipiēdo, vel replicādo, vl' alio mō adiuuādo intētionem, seu exceptionē suā, & tunc aut hoc allegat ꝯ eum q fuit p̄ticeps turpitudinis, & audiť. l. đ tutela. C. đ ī integ. rest. mino. & ibi no. Hoc in-

c tell'o, c q̄ñ ille ꝯ quē allegať, q fuit p̄ticeps turpitudinis, certat đ lucro, & allegās certat đ dāno: al's sec⁹, vt l. viro atq; vxor. ff. so. ma. &

d l. apud Celsum. § Marcellus. de doli excep. Aut suā d turpitudinē al

e legat ꝯ alium & tūc aut eius turpitudo erat al's ab alio detecta, e & audiť eā allegādo, vt hic. Nō. n. agit hic ex sua turpitudine: sđ agit ex stipl'one de rato ad intereē, ad qđ ꝓbādū adducit sniam, p q̄ docet de suo piurio. Ad idē de suspe. tutor. l. antep. & de interd. & relega. l. relegatorum. in fi. Aut nō ē ab alio detecta, & ñ auditur suā turpitudinē allegās. d. l. transactione. C. de transact. cum simi. & ibi notať. Fallit in casu ex. de p̄sump. c. tertio loco. & ibi notať. Fallit in auth. nouo iure. C. de pen. iud. q malè iudicauit. Fallit in l. qsqs. in fi. C. ad l. Iul. maie. & in quolibet apparet rō sp̄ālitatis: & iō p p̄dicta

6 dicebam semel. r̄ndendo ad qōnē † Quidam vendidit possessio-

f nem in fraudē fisci, vt euaderet pœnam, postea volebat eam repetere. Dicebatur q̄ nō poterat qa allegabat suam turpitudinem, vt d. l. si creditorib. C. de seruo pig. dat. manu. & l. filios C. de reuo. his

g q̄ in fraudem creditorum. Ego dicebam, g si qdē ab initio fuit venditio vera, tamen in fraudem fisci facta, quia volebā habere pecuniam, quę melius posset celari &c. & nō possum petere rescindi allegādo fraudē, & turpitudinē meā: q̄q̄ ali⁹ mecū fraudē p̄ticipasset qa fundo intentionem meā ex mea turpitudine. Ita loquuntur iura alleg. pro hac parte. Si vero ago rei vēdicatione dicens rē esse meam, tu opponis q̄ fuit tibi vēdita, ego replico, q̄ illa vēditio fuit simulata & imaginaria & facta in fraudē fisc, & tūc audior, lʒ allegem turpitudinem meam, nam eam allegio ad coadiuuandam actionē. Item eam allegabo ꝯ te, q eam participasti. Itē ego certo de damno euitando, & tu de lucro captando, vt l. de tutela, de in inte. rest. mi. & l. viro, atq; vxore. sol. mat. & qđ no in d. l. apud Cel-

7 sum. § Marcellus de do. exce. † Quartus casus est, q̄ñ pendet iudicium, tunc dicit gl. mag circa prin. q̄ interim nō ꝯmititur stipl'o. ¶ Contra hoc opp. j. rem ratam hab. l. quo. n. §. 2. & fi. & l. procurator. la 2. §. fi. & sic statim commissa ē stipl'o ad intereē totale. nec est necesse q̄ spectetur snia, per quam doceatur de periurio. & sic cautio ista multum prodest reo. R̄n gl. contrarium est verum in ꝓcuratore falso, sed in procuratore vero non committitur nisi expectata snia, hic tenendo lec. gl. Sed tenendo aliam q̄ hic loquať in procuratore falso. R. ñ. s̄m Hug licet gl. de eo nō facit mentionē tñ referebat Ia. Bu. q̄ hic reus noluit ab initio statim agere. s. p̄rio ad sortē, postea ad expēsas, vel vsuras, sed volebat expectare sniam & sic agere vno iudicio, quo casu nō multū ꝓdest reo stipl'o, vt in trib. p̄cedēn. casib. apparet. ¶ Sed contra hoc fortiter op. qa si fateris stipulationem ab initio esse commissam ad totam sortem, ergo si ex postfacto sequitur absolutoria vt in primo casu posito in gl. adhuc remanet actio ad totum interesse, quia non extinguitur actio, lʒ desinat interesse. l. qui aūt, §. j. s. si quis cau. Ergo saltē in illo casu primo multū ꝓdest reo cautio đ rato, & sic ē falsa doctrina gl. Certē gl. tenet hoc in l. si sine. §. cū aūt. rē ratā ha. Et tenēdo illā opi. nō possumus sustineř. istā lec. sđ eā ibi ꝓbaui, & dico q̄ secuta absolutoria, extinguit actio ab initio ꝯmissa ad totū intereē, qa desinit mō interesse, & cessat dānum de p̄terito. l. si eū, §. q iniuriarum, s. si qs cau. & d. l. si ꝓcuratorē, §. mādati. j. mād. Et sic, ista gl. remanet sustētata ī oīb. suis casib. siue in falso siue ī vero ꝓcuratore loq̄ť q̄ñ ꝯ ꝓcurator egit, & đtulit iurm, si dn̄s postea veniēs vīcat, siue succūbat, siue ī vero ꝓcurator, siue ī falso q̄l'r ꝯmittať cautio de rato hēs hic. Q̄ñ verò ꝓcurator venit, & litigauit vsq; ad sniā, postea venit dn̄s, & simil'r litigauit vsq; ad sniā, an ꝯmittať stipl'o de rato. Dixi vobis p decē ꝯbinatiōes. qs p ordinē posui in d. l. si sine. & ad §. Marcellus, & §. cū aut. &c. Vltimò op. & vr̄, qđ ista stipl'o ꝯmittať li. ꝯt. vt l. amplius nō peti. j. rē ra. hab. Sol. hic loq̄ť in stipl'one đ rato ibi ī stipl'one, ampli⁹ ñ peti. Q̄ñ aūt istę stipl'ones & sil'es ꝯmittāť, dic vt p Doc. in l. si qs maior. C. de trāsf. Ego plenius in d. l.

8 amplius nō peti. rē rat. hab. † Vltimò q̄ri posset, illa exceptio, tu nō dēs audiri, qa tu allegas turpitudinē tuā. q̄ñ dēat ꝓponi, ante li. ꝯt. vel post. De quo per Inn. extra de concessione p̄b. c. cum super.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Et ꝓ huius. De hac materia vide Cæp. cōs. 58. inc. Franchus. Bal. c. tertio loco. & ibi Fel. de ꝓba. Barb. cōs. 64. in fi. j. vol. Fel. c. lator. de re iu. Barb. cō. 53. 2. vol. Ale. cōs. 59. j. vol. Pan. in c. cum M. de con. Fel. in c. gratum. de offi. dele. Ale. Conf. 132. vol. 2. & conf. 84. vol. 3. Bar. conf. 37. vol. 2.

b Paris. ¶ Suā turpitudinē. Vide Barb. in c. inter dilectos. extra. de dona. Adde an allegans suā turpitudinē dēat audiri vltra no. hic p Mod. & Ias. q dicit, q̄ alij transeūt cū hac doc. Adde Abb. in c. cū super de concef. p̄b. vbi reassumit istā doct. Bar & illā p oi. seq̄t, hoc vno addito, q̄ q̄ñ vertiť periculū aiæ, eius fauore p̄t allegari turpitudo, vbi al's nō posit, vt in exēplo de quo ibi p eū, vide ēt Fel. in c. lator. extra de re iu. in c. sciscitatus. de rescr. & in c. tertio loco. de præsum. vbi ponit regulam cum sex fallentiis, & Alex. in conf. 38. in fin. in 4. vol. & q̄ quis posit suam turpitudinem allegare, quando tractat de damno vitando, ponit Socy. in conf. 61. & in conf. 66. & in conf. 264.

c Pom. ¶ Hoc in telligo. Vide Ale. conf. 39. in fi. in 4. vol.

d Pom. ¶ Aut suam Vide q̄ no. Fel. in proposito. c. sciscitatus. ver. non se excusat. de resc. in c. lator. de re iu.

e Paris. ¶ Alio detecta. Istud declara vt per Are. conf. 95. in 3. dubio.

f Pom. ¶ Quidam. Vide Ale. conf. 111. 3. vol.

g ¶ Ego dicebam. Adde vltra ea, quæ hic habes per Ale. Spe. qui hoc late prosequitur, in tit. de dona. §. j. ver. Item pone. & ibi Io. And. in addi.

LEX XX.

Seruus. Seruus & filius in cā peculiari p̄t p̄ri, & dn̄o ꝓdesse, & obesse: in cā nō peculiari p̄t ꝓdesse, sed obesse neq̄t. h. d. vsq; ad l. q iurasse. Opp. de l. si seruus, j. e ad istā l. seruus. So. hic loqtur in cā peculiari, ibi in nō peculiari cā, ī qua nō p̄t dn̄o obesse, nisi in casib. q no. C. de pac. l. seruus. & l. filius.

LEX XXVI.

1 *Conditio iurantis inspicitur in pupillo.*

2 *Pupillus ex iuramento non obligatur, nisi sit doli capax.*

3 *Pupillus qui fari potest, iurare potest.*

4 *Pupillus, quando dicatur proximus pubertati.*

1 Qui iurasse. Nō † inspicit ꝯdō p̄sonæ iurātis, nisi in pupillo h. d. ¶ Op. ad legē istā, & vr̄ q̄ ī dubio null⁹ videať peierare. l. merito, j. ꝓ soc. & l. vlt. C. ad l. Iul. repet. Sol. dico q̄ in adulto p̄sumereť ip̄m peierasse, si apparet ꝯrium eius, qđ iurauit. l. al's. s. eo. sed ī pupillo nō p̄sumiť q̄ peierauerit, ēt si apparet ꝯrium, ēt in fcō ꝓprio: p̄sumiť. n. q̄ fuerit oblitus, & qđ tpe iuři non

2 recordeť. Et hoc vult dicere lr̄a hic. dum dicit, q̄uis. ¶ † Quęro, vos vidistis qđ iurm pupilli seruať ad suā vtilitatē: qđ si aliqs ꝯ se iurauit sup aliquo ꝯtu, an sibi p̄iudicet? Gl. tʒ q̄ nō, in auth. sacra puberū. C. si aduer. vē. sup verbo puberū. & idē in corpore vñ sumiť, & hoc arg. huius l. qa pupill⁹ peierař nō vr̄, & sic iurādo nō obligať. Fallit in casu l. vltimæ, j. deli. cā. vt đt gl. Cano. tñ dicunt, q̄ pupill⁹ doli capax p̄t peierare, vñ ex iuřo suo obligať, vt ex. de deli. pue. c

a j. a ¶ Quæro de quo pupillo b loqtur hic. Dicit Gul. intelligi † de pu

b pillo qui fari possit, sit doli capax, vel non. Nam iurm requiritur,

3 vt in Aut. de mād. prin. §. sed neq;. Ergo si nō posset fari non posset

4 iurare. ¶ Quærit hic Gul. q̄ñ dicať † pupillus proximus pubertati, de quo p gl. in l. j. j. de noua & ibi dixi plenè.

ADDITIONES.

a ¶ Capi. j. adde vltra dicta per Alex. Pan. consi. 39. lib. 2.

b Pom. ¶ De quo pupillo. No. q̄ in iuramento requiruntur verba. facit iudicio meo glo. l. & per iusiurandum. in gl. j. j. de accept. tenet Ro. & ibidem Pau. l. j. j. de verb. obl. Corse. in rub. de iureiu. 6. q. vbi plene.

1 *Iuramentum patris super obligatione, quando prosit filio.*

2 *Interrogationi, per quam periurium detegitur, quis respondere non cogitur.*

3 *Interrogari quis non debet super eo, quod iam decisum est, nec iudex hoc pati debet.*

4 *L. merito præsumptio non habet locum ad condemnationem.*

5 *Positioni criminosæ quod non sit respondendum, & quando.*

6 *Iuramentum tollit naturalem obligationem.*

7 *Iuramentum habet vim nouationis.*

8 *Iuramentum habet vim fictæ solutionis.*

§. Si

1 §. Si pater. Iurm prius† sup obl'one, ꝓdest filio secus si iurauerit nihil eẽ in peculio.h.d.Op.ad pri.de l.& hrdi.§.nos aũt.& l.si tibi.§.pen.ſ.de pact.Sol.hæc intell'r ſm illas.&iõ distingue,aut iurauit ꝓ filio,vt ꝓ hrde,aut ꝓ filio, vt filio,aut pro filio,vt ex neo ,vt in gl.& plene dicemus ĩ d.l.si tibi.vbi gl.plenius tangit.¶Scdõ opp.ꝙ hic hẽatur rõ peculij ante q̃siti.s.tpe iuri.Nã si pater mõ reperitur hr̃e in peculio,interrogabit,an est postea q̃situm,& si r̃nderit ꝙ sic,habeo ꝓpositum.Aut dicit ꝙ non,& esset periurus.Si nihil dicit,p̃sumitur quod ñ sit piurus,& sic peculium
2 postea quæsitum.Gl.r̃n.multum not.Dico ꝙ istis † interrogationibus non cogitur quis r̃ndere,quia per hoc detegeretur periuriũ
3 suum.Itẽ†examinaretur ꝙ iam decisum est, ꝙ iudex pati nõ dẽt, l.si duo.§.idẽ Iul.ſ.eo.Idem tenet gl.ĩ. de excep. rei. iud.l.si à te.in prin.Facit qđ no.ĩ.eo.l.eũ qui.§.in popularibus.in vers. p collusionem.& ibi de hoc tangã.Ad istud ꝙ dicit,ergo p̃sumitur non peierasse,& sic postea q̃situm.†R̃n huic a p̃sumptioni nõ esse stãdum,
4
a dicit gl.ꝙ non.licẽt.n.in dubio q̃tum ad absolutionẽ b stemus huic
b p̃sumptioni,ꝙ qs delinquere ñ videat,l.merito.c ĩ.pro soc.cũ si.tñ
c quo ad ɔdẽnationẽ d ista p̃sumptio nõ sufficit, vt hic vides in gl. &
d est tex.ſ.e.l.si duo p̃roni.in prin.in ver.multum.tñ tene bene men
e ti determinationẽ huius gl.¶Itẽ no.e ex hac gl.ꝙ† positioni per q̃
5 qs detegeret delictum suum,quis non cogit f r̃ndere. Et hoc est ꝙ
f dicit in practica,ista positio est criminosa, & ideo ei non respondendum.De quo per Canon. extra de elec. cap. dudũ.Spec. ponit etiam in tractatu suo de positionibus.De hoc etiam dixi in l Marcellus,ĩ.re.amor.& l.si.de his quibus vt indig.

6 §. Iurisiurandi. No.ꝙ iusiurandũ proficiscit ex ɔuentione,& sic apparet ꝙ tollit † nãlem obl'onem,quia hẽt ɔsensum,vt dixi ſ.eo.l.2. Videor.n.ɔfiteri,& velle sic
7 verum esse,si iuraueris.facit ĩ.de pec.l.depositi.§.j.¶†Scdõ no.ꝙ iuramentum habet vim nouationis.In quo aũt differant,dic vt in
8 gl.¶†Item not.ꝙ iuramentum habet vim solutionis,intellige scilicet fictæ,non veræ,vt no.ĩ.eo.l.proxi.§.j.

ADDITIONES.

a ¶R̃n.huic.Allegatur Bar.contrarius consi.117.inci.Accusati.Sed pro solutione, vide eiusdem concordantias,cõcordã 305.inci.incũbit ei,qui dicit pluralitatem probare &c.
b Paris.¶Quantum ad absolutionem.Sequitur Rom.consi.304.habes ad Bar.in l.merito, ĩ.pro soc.Fel.in c.si.in 2.fallen.extra de præsumpt.
c Poma.¶L.merito.Vide Ias.in l.pe.C.de pa.Pa.de Ca.l.si à te.in fi.de exce.rei iud.
d ¶Ad condemnationem.Adde & vide Fulg.& Mod.in l.non hoc, C.vnde cogn.& ꝓ not, alleg.Socy.in consi.141.quod non habetur impressum.
e Paris.¶Item no.Vide omnino Bar.consi.187. vbi quædam in contrarium tangit , & vide Bart.in l.Marcellus,§.j.ĩ.re.amot.in l.fi.ĩ.de his qui.vt ind.vbi contrarium tenet cum distin.vide tamen etiam Bart.& Bal.& ibi Cur. in l.2.§.quod obseruari. de iur.calum.vbi late tangitur de materia positionum,quia ibi ponit Curt.Bart.fuisse sibi contrarium in ista materia.
Pom.Itẽ no.Limita octo modis,vt per Geor.Nat.in rep.c.le.sæpe.§.& q̃.de ver sig.Spe. tit.deposit.§.7.vers.sed qd si ꝓbo.Ro.consi.349.inci.quæritur nunqd. vbi dicit , ꝙ hoc ñ procederet,qñ talis positio fieret super aliqua exceptione iuratoria.
f ¶Cogitur.Adde Bar.in l.2.§.ꝙ obseruari.C.de iura.calum. & in l.Marcellus, ĩ.re.amot. & in l.non intelligitur,§.tacita.de iur.fisci.Bald.in l.j.C.de pe.iud.vt hic per ale.cui adde Bar.consi.193

LEX XXVIII.

1 *Reorum credendi vnus alteri præiudicat litem contestando.*
2 *Iuramentum delatum ab vno ex reis credendi, quando noceat alteri.*
3 *Iuramentum vnius ex reis debendi quando alteri præiudicet.*

Duobus. Op.de l.si duo. ſ.si qs cau.Sol intellige quod isti duo rei erant socij,dicit gl.nõ puto eam verũ di-
1 cere.Nam per† lit.ɔtest.vnus ex reis credendi p̃iudicat alteri siue sint socij,siue non,l.fidei commissa,§.p.erumq; ĩ.de le.iij.sed iurm hẽt vim lit.ɔtest.vt hac ea gl. dr̃,ergo &c.Nõ obst.l.si duo quia ibi loquitur in alio actu,qui non hẽt vim ɔtesta.Oppo.de l.si vnus in prin.ſ.de pact.Sol.ibi loquitur in pacto,hic loquitur in iureiurando,ꝙ hẽt vim solonis,vt ſ.l.proxi.& vim ɔte.vt l.nã postea. §.si is
2 ſ.eo.Ideo alteri nocet,qa est maioris efficaciæ. † & iõ indistinctẽ iurm delatum ab vno ex reis credẽdi alteri nocet. Idem puto, ẽt si ei fuerit delatum,& ipse iura y erit sibi dẽri,qa alter correus cre-
3 dẽdi excludit sicut p litis contes.l.ex duobus,ĩ.de duo.re.† Quid in pluribus reis debendi?Dic vt in §.si ex duobus,ĩ.eadem l.

1 *Iuramentum fideiussoris quando prosit principali.*
2 *Fideiussor qui iurauit,quando possit repetere à reo principali.*
3 *Fideiussor vt habeat actionem mãdati contra reum,debet dicere se vere soluisse.*
4 *Iuramentum præsumitur præstitum super re.*
5 *Sententia non tollit obligationem naturalem.*
6 *Iuramentum tollit obligationem naturalem.*
7 *Absolutoria lata pro fideiussore super re, quando prodest principali.*
8 *Testis vocatur vt declaret suum dictum obscurum.*

1 §. A fideiussore. Iurm fideiussoris,†ꝓdest reo principali,si iuratũ ẽ sup re:secus si sup p̃sona.h.d.¶Op.de l.fideiussoris.ſ.de pac.So.Aliud in pacto,q̃ in iuro
a qa iurm hẽt vim solonis,vt hic.¶Quæro, vtrum a fideiussor qui
2 iurauit,possit repetere à reo principali?Vr†ꝙ sic,qa vr̃ soluisse,vt hic.Contrariũ tenet gl.qa ista est ficta solo,& ad hoc vt possit repeti,reqrit solo vera.Et per hoc forte possumus dicere ꝙ non suf
3 ficeret fideiussori,†ꝙ hẽt instrm,b in quo creditor ɔfessus est se re
b cepisse:sed opz ꝙ doceat esse verẽ solutũ,ad hoc vt hẽat actionẽ
c mãdati.Tene menti.c*Vide gl.& nota eã,ꝓ qua facit qa mãdati actio datur ad id.qđ interest alicuius,ĩ.mãd.l.si ꝓcuratorẽ.§.mãdaui tibi.nil ãt sua interest de piurio,in quo non audit.ſ.eo.l.nã postea.in fi.ꝓ qua l.stipulatus es opus.ĩ.de fideius.Non ob.§.si is qui alleg.hic in gl in verbo nocebit:qa aliqd absuit creditori,q æquipollebat debito,& sic ab eo,qui tenebatur soluere,& sic non erat actus solutioni æquipollens.Sed melior rõ est,qa aut iurauit verũ & tunc ex improbitate sua non ɔsegtur actionẽ.ĩ.de furtis.l.itaq; fullo.Præterea si agere posset,de necessitate docere hr̃et de piurio qđ ñ est dicendũ.*¶Quæro hic distinguit,aut est iuratũ super re,
4 aut super p̃sona.Quid in dubio?†R̃n.p̃sumit iuratũ sup re,qa loco solonis cedit.ita dicit gl.hic.Facit ĩ.eo.l.vlt.& not.ĩ.qua.re.ac.nõ dat.l.j.§.si fideiussor.qđ no. Et hoc vr̃ verũ in inreiurando. Secus puto in sñia.Nam in dubio vr̃ sñiatũ,qa nõ ꝓbatũ,ñ qa ɔctũ.l.Iulianus verũ debitorẽ.ĩ.de ɔd.inde.& ĩ.de except.rei iudi.l.si inter,
5 & de liber.cau.l.Diui fratres.iõ sñia† nõ tollit nãlẽ obligationem
6 iurm verò sic:qa proficiscitur ex conuentione,& hẽt vim solonis
7 q̃ tene menti.Quæro vtrum absolutoria lata super re† quasi non fuerit contractum ꝓ fideiussore,prosit reo? Dy.qđ sic. Distinguamus eodem modo in sententia,d quo hic in iuramento,vt no.per
d Dy.in c.ratihabitionem.circa finem regulæ. de reg.iur. lib.6. Ric. Mal.disputauit contrarium,ꝙ aliud est in sententia. l. aduersus. in fi.ſ.de arbit.& l.denunciasse.§.fi.& §.si eo tempore.ĩ.de adul.& ibi plene dixi.Non obstat hæc lex,quia aliud in iuramento,quod habet vim solutionis,vt dixi ſ.

ADDITIONES.

a Pom.¶Quæro vtrũ.Vide Bar.consi.155.alias 165.Ale.cons.25.vol.2.&cõs.90.vbi late reprobat Bar.vol.3.Bar.consi.160.incip.Titius promisit Sempronio.
b Paris.¶Instrumentũ.Contrariũ hic concludit Ale.& Mod.vide ẽt Ale.consi.25.inci.viso instrumento contractus,vol.2.Pau.no.cons.pe.& contrariũ consuluit ad Bar. consi.155. incip.Titius ꝓmisit,alias remissiones ꝓ,& cõtra,vide p Mod.hic.& Ale.in d. cons.Fel. in c.si cautio.ad fi,extra de fi.instru.Barb.in c.fi.prope fi. extra de solu.Contrarius alleg. Bar.secundum Ale ibi,consi.160.incip.Titius promisit Sempronio.Sed Solue, quia hic Bar.non firmat pedem,quia vtitur isto ver. forte. Adde Ange. & Mod.in l.à diuo Pio.§. sed si emptor.ĩ.de re iud.& in l.2.§.creditum. ſ.si cer.pet. concor.vt in concordan,222. incip.creditor principalis.
c ¶Tene menti.adde vt per Bar.consi.160.Pau.de Cast.consi.396.Ale.consi.25.lib.2.
d ¶In sententia.Bar.videtur tenere cõtrariũ,ꝙ aliud sit in sententia,q̃ in iuramento in l fi.& in l.adulter.§.si eo tpe.ĩ.de adu'.& in l.aduersus.ff.de arbi.Sed contrarium voluit in l.ex duobus.ĩ.de duo.re.Sol.plures dantur,tam p Bal.q̃ p alios in d.§.à fideiussore.& Bar. in pluribus locis soluit,in l.amissi.§.fi.ff.de fideius. tamen vide concordantias eiusdem, vbi latius,concord.35.inci.Item casum notabilem.

§. Si ei qui. Iurm fideiussoris de iudicio sisti,ꝓdest principali,si agendo ɔ principalẽ veniret ɔ iurm fideiussoris,al's secus h.d.Et hoc ꝙ hic dr̃ replicatione emendandũ,põt intelligi,ꝙ est emendandum,i.declarandum per ipsum Iuriscon-
a sultum distinguentẽ.Põt ẽt intelligi,ꝙ ẽ emendãdũ p iudicẽ,corã quo lis agitat,qa fideiussor iurat obscur,postea auocabit,vt dicat cãm sui iuri,ex qua cã apparebit,vtrũ reo ꝓficiat,vel ñ.Simile di-
b cimus† in teste,vt in auth.de test.§.pe.& ibi no.in gl. magna.ad qđ
8 iste tex.est notandus.Facit quod dicam ĩ.ea.l.§.igitur si quis.

ADDITIONES.

a Pom.¶Potest etiam.Facit ꝙ not.Rom.consi.65.inci.viso thema,& cons.482.incip.in ea supræmisso.
b Pom.¶Sic dicimus.Si vult Bal.ꝙ testis possit declarare dictũ suũ ambiguum,intellige qñ iudex hoc faceret ex officio suo,& non ad instantiã partis, qa tunc subornatio præsumeretur secundum gl.§.pe.& ibi Ang.in auth.de testi.Scdõ intellige, qñ talis declaratio in totum non annullat actũ præcedentẽ.Ita Bal.in auth. at qui semel. C. de prob, tertio intellige,nisi aliquid posset imputari parti, puta ꝙ fecisset capitula obscura , qa tunc testis non posset declarare,vt est tex.in l.veluti.ſ.de eden.

§. Si ex duob. Iurm vnius ex reis debẽdi prodest alteri.h.d.*Intellige istũ §.in reo ɔuento, vt reo, ñ vt debitore simpl'r,& iudiciũ solĩ datũ,vt ɔ eũ in libello fiebat mẽtio,ꝙ ipse erat reus pœnæ,& ꝙ actũ erat in ɔctu,ꝙ in illa summa, q̃ accipiebãt,essent correi.Si aũt simpl'r fuisset conuentus dicẽdo, dico,dñe iudex,ꝙ Titius dẽt mihi x.ex mutuo,q̃ promisit mihi soluere in Pascha:vnde cũ dies ꝓterierit,peto ipsum mihi ɔdẽnari in dictis x.dandis.& sup hoc ad meã delationẽ iurasse.dico,ꝙ alij reo non prodesset hmõi sacrm. qa non iurauit , vt correus, nec ɔueniebat vt correus,sed simpl'r, vt debitor: qa tex.iste loqt in illo , q iurauit,vt correus.Quare dico super hoc esse bene cauẽdũ, ne qs decipiat.*¶Op.de l.si vnus.in prin.ſ.de pact.& l.si duo.ſ. de arbit. Solu.Dicit gl.intellige ꝙ hic erant socij,quod põt esse verũ,qñ iuratum est sup p̃sona,seu sup cã,q̃ eximit personam tm̃.Nam si sup re,vel simpl'r,indistinctẽ prodesset.ſ.ead.l.§ à fideiussore. Quæro, quid si vnus ex reis debendi detulit iusiurandũ? R̃ndeo alteri nõ nocet, nec contra alterum ex hoc iureiurando posset agi, vel executio fieri,sicut nec ex sententia. C.de fideiuss.l.fi.in fi. noceret tñ alteri quo ad interrumpẽdã præscriptionẽ.l.fi.C.de duob. reis. de his quæstionibus plenissime dixi in materia de duob.reis,& specialiter in l.ex duobus.ĩ.de duobus reis.

§. Exceptio. Ex iuramento oritur exceptio contra omnem actionem , quæ oritur ex eadem causa, super qua iuratum est.ho.d.*Vide gl.si.in fi.hæc est falsa, quia

ꝑ illũ tex. q̄a ibi poterat agere, qđ iussu. & iō si egit de peculio sciẽter, ñ erroneè, ãplius ñ eget, qđ iussu: q̄a posito, ꝙ actiõis effect⁹ sit diuersus, ꝯpetit tñ ex eadẽ cã. Ex quo nota, ꝙ l; ĩ vna actiõe veniat plus, q̃ in alia, tñ si ex eodẽ fcõ descẽdũt, & ex eadẽ cã exceptio rei iudicatę, q̃ ĩ vna obstat, ĩ alia ẽt obstabit, ꝑ illũ tex. quẽ tene mẽti.*

1 *Rapina est furtum, sed non econtra.*

2 *Speciei ad positionem, sequitur positio generis.*

3 *Specie remota, non censetur remotum genus.*

1 §. Si quis iurauerit. Ad remotiõnẽ spẽi, nõ sequit̃ remotio gñis. h. d. ¶Op. † ꝙ rapina est furtũ, vt Inst. vi bo. rap. in prin. Sed hic dr̃, ꝙ est aliud, ergo &c.
a Gl. soluit, est aliud. i. esse pt̃, & verũ dr̃. Tñ clarius dic † ꝙ ad positionem rapinæ, quæ est species furti, sequit̃ positio generis. Bene. n.
a dico rapina[a] est, ergo furtum est, sicut homo est, ergo animal est.
3 Ita loquitur lex contraria. Sed † ad remotionem speciei nõ sequitur remotio generis. Ita loquitur hic.

ADDITIO.

a ¶Rapina. Adde quod consuluit Rom consi. 150.

§. Colonus. Idẽ dicit ꝙ §. exceptio. ĩ summa, tñ ponit aliud exẽplũ. Vide gl. q̃ est hic super verb. poterit. in fi. no. istã gl. ad hoc, quod vbi sunt plures actiones ꝓ aliquo delicto ꝯpetentes: vna ad simplũ. & alia ad duplũ, vel triplũ, si iuret̃ sup fcõ, ex quo illæ descẽdunt, oẽs tollunt̃: secus si super vna. idẽ iuris ẽ in sñĩa. Et allegat̃ iste tex. ꝓ opi. Ia. in l. edita. C. de eden. ꝙ licet tenea t̃ qs edere nomen actionis. veritas tñ est, ꝙ si ex fcõ in libello concludenter potest reus certificari, qua actione agat̃ ñ tenet̃ tũc actor actionem edere: secus si certus non esset: q̄a tunc edere teneret̃. l. in gl. allegata. & qđ ibi notatur in prin. nisi obscuritas immineret ex facto ipsius rei, vt l. j. §. quod ait Prætor. ĵ. quo. legat.

§. Quæ iurauit. Exceptio iurisiurandi obstat, si agat̃ alia actione in qua venit examinãdum quod in prima fuit decisum: aliàs secus. h. d.

1 *Iuramentum vnius quando prosit alteri vel noceat.*

2 *Iurantis declarationi quando standum sit, aut non in obscuris.*

3 *Sñia lata contra principalem, mandatur executioni contra fideiussorẽ iudi solui.*

§. Igitur si quis. Istũ § sũmaui cũ pc. ¶Op. ĩ dubio vr̃ iuratũ sup re ipsa, vt no. s̃. ea l. §. j. ergo qñ iuratum est dari ñ oportere, in dubio vr̃ ñ posse ꝯueniri ex stipl'one, quasi sup re ipsa sit iuratum: sed in tex. hic dr̃ ꝯriũ, quare malè. Rñ. illud ꝙ dr̃, in dubio vr̃ iuratũ sup re, intell'r. i. sup ꝯtractu. q. d. ñ ẽẽ celebratũ ꝯtractũ de quo agit̃. Ita dt̃ gl. in d. §. à fideiussore, ñ intelligas sup re, quasi sit solutũ. Nũc in ꝓposito, posito ꝙ iuratũ intelligat̃ se dare, ñ oportere, quasi stipl'o iudicatũ solui ñ sit interposita, hoc ñ facit ꝑiudiciũ agenti ex re iudicata, q̄a ñ deuoluit̃ in secundo iudicio, qđ est in primo decisum. ¶Aduerte, & scđo op. & vr̃ ꝙ ñ sit simpl'r rñdendũ exceptionẽ iurisiurandi ñ obstare, sed debeat iterum vocari ille, q̃ iurauit, & interrogari, qua ex cã iurauerit. s̃. ea l. §. si ei qui. Sol. intellige istã fm illã. Vel dic, & forte me-
1 lius, qñ dubitat̃ vtrũ † vnius iurm̃ ꝓsit alteri, vel ñ pp obscuritatẽ causæ, tũc recurritur ad iurantẽ. l. ꝯria. simile dicimus in teste, vt i-
2 bi dixi. Sed † dubitat̃ vtrũ prosit eidẽ iurãti in alia cã, tunc non est standum declarõni eius: imo in dubio sibi ñ ꝓderit, nisi expressẽ ꝓbet se iurasse ex cã, q̃ sibi ꝓficiat, vt hic ĩ tex. Rõ, ne sit in eius ꝑtãte eludere iudicium l inter stipulantem. §. si stichũ. ĵ. de ver. ob. Nec obst. s̃. de iud. l. si quis intentione: q̄a hic non sunt verba ambigua,
a sed clara. De cã aũt dubitatur.[a] ¶Vltimò dicebat Iacob. But. ꝙ hic
3 est casus, ꝙ sñĩa † lata ꝯ̃ principalem, non mandatur executioni ꝯ̃ fideiussorẽ iudicatũ solui: nam dicit tex. põt. n. fieri, vt ñ sit ꝯmissa stipl'o iudicatum sol. licet res iudicata sit. Et in veritate multum facit pro ista opi. Ego tamen determinaui contrarium, in l. j. ĵ. iu. sol. & ibi latè dixi. & respondi ad hanc l.

ADDITIO.

a Claud. ¶Dubitatur. Vide ad banc solutionem, quæ dicit Aret. in l. naturaliter, §. nihil cõmune. ff. de acquir. poss.

§. Item Pomponius. Rationem huius §. dic vt in gloss.

1 *Iuramento posterio i etiam statur.*

2 *Legis, duobus. §. item cum dispositio, an habeat locum in omni iuramento.*

1 a †
§. Item cum. Iuro † posteriori a ẽt ꝯtrario primo standũ est. h. d. cũ l seq. † Intellige §. istũ cũ à diuersis ꝑsonis ista ꝯria iura ꝑstantur, q̄a secus eẽt in duobus iuris contrariis ab vno ꝑstitis: nã tunc ꝑualet primũ. & illud est seruandũ: dũmõ, sit licitũ, & possit seruari sine interitu salutis æternæ. ex eo. c. intellecto. & no. eo tit. c. licet, lib 6. Dic ergo, ꝙ iste tex. intell'r, vbi vtrunq; iurm̃ procedit ex ꝯsensu partium. Sed si primũ procedit ex ꝯsensu partium, fm verò sit necessariũ, valet primum. ĵ. eo. l. admonẽdi. in fi. Si aũt vtrũq; sit necessarium, neutrũ valet. C. de fide instr. l. scripturæ. ĵ. de fal. l. eos. in fi. Secus in duob. iuris ab vno ꝑstitis, q̄a valet primũ dũmodo sit licitũ. ex eo. c. ĩtellecto. & facit qđ no. eo. ti. c. licet. lib. 6.* ¶ † Quæro vtrũ hæc lex hẽat locũ ĩ oĩ iuro
2 Gul. de Cug. dt̃, ꝙ ñ hẽt locũ in oĩ iuro necessario, qđ deferr̃ in defectũ probõnis. l. admonẽdi. ĵ. eo. Illud. n. tm̃ ad probõnẽ inducit̃, & iō si primò esset delatũ iurm̃ reo, postea actori, vel ꝯtra, vna ꝓbatio tolleret aliam. l. scripturæ. C. de fide instr. & l. eos. §. j. ĵ. de falsis. & dicã in d. l. admonẽdi. ĵ. eo. & sic distinguit ipse, ꝙ in iuro voluntario, & iudiciali præualet vltimum, in necessario non ꝑualet vltimum. Sed si vnum est necessarium, aliud voluntarium, tunc si volũtarium est vltimum præualet vt hic, secus si necessarium est vltimum, quia non potest iudex sua voluntate tollere q. de voluntate partium decisam. d. l. admonendi. in fi.

ADDITIO.

a ¶Posteriori. Inq̃tum Ale. hic tangit q. de muliere quæ primò iurauit non alienare, ꝙ si alienet. & iuret, ꝙ stari dẽat rimo, per gl. in c. mulieres. extra de do. int. vi. & vx. Adde Bal consi. 118. inc, quædã mulier. li 3. vbi limitat illã gl. procedere, qñ contrahens hẽt notitiã primi iuramenti, alias secus, quia esset in potestate mulieris decipere cõtrahentes.

LEX XXX.

1 *Grauatur qui in vno, in alio releuatur.*

2 *Grauamen quando est causa commodi, sublato grauamine, cessat commodum.*

3 *Iurare nolle, est iusta causa,*

4 *Reus, qui primo negauit delictum, postea confessus est, non hẽt beneficium statuti, & iudex recusare potest.*

5 *Iuramentum habet vim nouationis.*

6 *Reus si post probõnẽ actoris confiteatur, iudex põt illam confessionem reiicere.*

7 *Iudex si post primam negationem rei admisit eius confessionem. põt adhuc maleficium probare per testes, & reus amittet beneficium confessionis.*

8 *Inficiatio quænam facit crescere condemnationem.*

9 *Qualitas negata quando faciat crescere condemnationem.*

10 *Reus, qui confitetur per torturam, licèt primo negauerit, vel contra ipsum sit deuentum ad iuramentum in defectum probationis, non punitur vt negãs.*

a Eum qui. [a] Qui in vno † grauatur, in alio releuat̃, & eꝯ̃. Vel
1 melius. Qñ † vnũ grauamẽ est cã alterius ꝯmodi,
2 sublato grauamine cessat ꝯmodũ. h. d. Priò ponit dictũ. Scđò illud probat p tres rõnes. Hæc diuisio tangitur in gl. sup verbo, aliunde. Prima pars põt intelligi duob. mod Primò, egi contra te l. Aqui. negasti, demũ detulisti mihi iurm̃, & iuraui. quæritur an in hoc iudicio legis Aquil. fiet ꝯdẽnatio in duplum, vel in simplũ? Et rñdeo, ꝙ in simplũ. Scđo mõ pt̃ intelligi, ꝙ ñ q̃rit̃ de actione legis Aquil. sed de actione q̃ orit̃ ex iureiurando, vtrũ detur ad duplũ, vel ad simplũ. Et rñd. ꝙ ad simplũ. Et ad istud vadit oppositio gl. de l. si eũ, §. q iniuriarũ. s̃. si qs cau. Rñ. ꝙ ibi vna actio accedit alteri accessoriè, hic hæc actio accedit alteri prĩcipal'r, & ex diuersis prĩcipiis. Nã actio legis Aql. dat̃, q̄a dãnũ datũ est. actio iurisiurandĩ dat̃, q̄a iuratũ est. Scđa ꝑticula ibi, abundè. n ñ hẽt varietates. Dicit n. ꝙ iō ñ fit ꝯdẽnatio ad duplũ: q̄a iō illud fit, q̄a pp negationem actor grauatur onere ꝓbandi, sed ꝑ iurm̃ releuat̃ ab illo onere, ergo cessat ꝯdẽnatio dupli. Et hæc rõ est cõis ad vtrãq; lec. positã in ꝑceden. vers. qđ facit ad multa, vt ĵ. dicã. In ver. cum omissa. est duplex lec. Põt. n. intelligi anteq̃ sit iuratũ, & tunc ista rõ talis est. Nõ pt̃ ꝯqueri actor de prædicto tali statuto, ꝑ qđ ꝑdit condemnationẽ dupli. nã est in eius ꝑtãte ñ iurare, & sic hanc partẽ edicti omittere, & probare per testes, & sic remanebit sibi integra actio legis
3 Aql. Ex qua lect. no. ꝙ † iusta cã ẽ nolle iurare, q̄a ꝑ hoc effectus ꝯ-
4 dẽnationis minuit̃, qđ facit ad ea q̃ no. in l. manifestæ. ĵ. e. ¶ † Secundò no. ad illud, ꝙ tota die occurrit, si reus in prima ꝯparitiõe negauit, in alia postea venit, & vult confiteri, vt habeat beneficiũ confessionis ex forma statuti, põt dicere iudex, vel accusator, no-
b lo ꝯfessionẽ[b] tuã: q̄a ꝑ hoc condẽnatio tua minuit̃. Casus est hic e
c Nã ille q defert iurm̃, vr̃ ꝯfiteri, si aduersarius iurauerit. l. q iurasse. in fi. s̃. eo. tñ sicut ñ cogitur hic qs recipere talẽ delationẽ iurĩ, ita non cogitur recipere talẽ ꝯfessionẽ. Hic est casus ibi, cũ omissa. & in gl. ibi posita sup illo verbo, &c ¶Secũdo modo pt̃ legi iste vers. vt loquatur post iurm̃ ꝑstitum, & tunc rõ est talis. Non põt con-
d queri actor, ꝙ p tale iurm̃ sibi sit paratũ ꝑiudiciũ: q̄a si vult omittere ius sibi q̃situ ex hoc iuro, & probare per testes, adhuc remanet integra actio ad duplum. Ista lect. ponit̃ in hac eadem gl. Vide eam ibi, quid aũt, si postea, &c. ¶Contra hanc lect. facit, q̄a † iurm̃
5 habet vim nouationis, vt l. qui iurasse. in fi. ĵ. eo. Sol. nouatio hæc
6 n on tollit primam, vt ibi no. ¶Ex qua lect. no. † ꝙ si post probationem actoris reus vult confiteri, pt̃ dicere actor, seu accusator, vel iudex inquirẽs. Nolo vti tua ꝯfessione, sed volo vti ꝓbationi-
7 bus factis per testes. No. ẽt ꝙ † si iudex post primam negationem admisit ꝯfessionẽ rei, adhuc pt̃ maleficiũ probare per testes, & re⁹ amittet

ADDITIONES.

a Pom. ¶Eũ qui. Adde similia per Barb. conf. 51. j col. vol. 2. Ale. conf. 29 vol. 3. & conf. 100. eo. vol. vbi ponit aliqua similia Fel. in c. de hoc. de sim. Circa istam materiam an stante statuto, ꝙ negans punitur durius, confitens mitius si aliquis confiteatur factum, & neget qualitatẽ, an puniatur, vt negans, an vt confitens. vide Bar. in 7. q. inci. per Italiã cõiter sunt statuta. vbi late tangit, ꝙ ille, qui ex aliquo actu recipit cõmodũ, non põt recusare onus. Vide Floria. in l. nam satis. in fi s̃. quemad. ser. amit.

b Pom. ¶Confessionem. Adde Rom. conf. 59. & conf. 225. in fi. Alex. conf. 83. vol. j.

c ¶Est hic. Adde ꝙ in hoc Ale. transit cum opi. ꝙ post lit. conte. non possit confiteri, non solum in terminis statuti, quando vellet conse qui præmium, sed etiam in terminis huius l. per §. item mista. Insti. de act. & l. electio. §. neque. s̃. de nox. Et hanc opi. dicit tenere g. in l. de ætate. §. si de inter. act. hic per eum.

d Pom. ¶Conqueri actor. Intellige vel a parte eius, qui iuramentum detulit, non aũt eius, qui suscepit, quia ipse bene põt conqueri, omittendo ius acquisitum ex iuramento.

amittet bñficiũ ꝯfessiõis. Sic vides hic, ꝙ ēt post iurm̃ pstitũ actor p̃t facere ꝓbonē p testes. Et ꝓ aduerte. qa dico post primã negationē. Nã si in prima r̃nsione, seu ꝯparitione ꝯfiteret̃, nõ est dubiũ ꝙ sibi tale bñficiũ ꝓdeēt, nec sibi tale bñficiũ tolli posset. ¶ In ver. & p̃t dici. Iste ver. p̃t legi duob. mod. primò, vt dicat sic: rō quare ꝯdenatio dēt fieri ad simplũ, ē, qđ maleficiũ nõ ꝓbat̃ verè, sed iusiurãdũ actoris h̃r ꝓ veritate. & hoc mõ refert̃ ad primã casus positionē, quã feci in pri. l. ¶ Scđò mõ p̃t intelligi, vt referat̃ ad secūdã casus positionē factã in pri. & tūc erit rō talis, in actiõe l. Aql. est ꝙ crescit ꝑ inficiationē, sed ista nõ ē actio l. Aql. sed actio in factũ ex iurõ, qđ pt; ex medio ꝯcludēdi, nã ĩ ista nõ ꝯcludit̃, qa dãnũ ē datũ, sed qa ē iuratũ. ¶ Expedito tex. & apparatu circa hãc l. q̃ro in
a his, q̃ crescũt p̃ ĩficiatiõnē, q̃ ĩficiatio a † ē illa, q̃ crescere facit? R̃n.
8 si negat̃ ipsum factũ, & hoc sine dubio. l. ij. §. ad l. Aq. & l. ꝯ negãtē
b C. ad l. Aq. Inst. de act. §. itē mista. Itē si neget̃ aliqua qualitas ꝑ q̃ facti sub̃a alterat̃, vtputa, si accusas me de vno mēse, ego ꝯfiteor me illud fecisse, sed nõ in illo mēse, vel nõ ĩ illo loco. nego. n. illđ
c totũ factũ qđ ponit̃, vt plenè dixi ĩ. de adul. l. denũciasse. §. qđ tñ. c
9 Idē si nego aliq̃ qualitatē, p † q̃ ꝯdenatio pimit̃, seu minuit̃. Sicut n. ille, q dēt rē, si eã soluisset, cũ diminutione alicuius qualitatis, nihil soluisse vr̃. l. Iulia. §. j. de ver. ob. & l. ēt. de sol. ita q ꝯfitet̃ cum diminutiõe alicuius qualitatis. Ita ĩtelligo qđ no. p gl. Inst. de act. §. itē mista. Hoc tñ ꝙ dico de qualitate negata ĩtelligo, si erat talis qualitas, q̃ scire dēbat ꝓbabiliter. Secus si potuisset ꝓbabiliter ignorare. Nã cũ id, qđ ꝯdenatio crescat, sit ĩ pœnã mētiētis, si non pcederet delictũ ĩ negãdo, nõ dr̃et seq pœna q̃ sine delicto nõ ē. l. aliud ē fraus. ĩ. de ver. sig. & p hoc vides in l. Aq. si aliqs ꝯfitet̃ se dedisse dãnũ, negat tñ estimationē, q̃ ab actore, vel accusatore dr̃ ex hoc nõ ꝯdēnat̃ in duplũ, vt probat̃ in l. inde Neratius §. fi. cum l. seq & l. ꝓinde. §. fi. cũ l. seq. §. ad l. Aq. Sic intelligo qđ not. in d. §. itē mista, fm aliã opi. Scđò ex eo, ꝙ hic dr̃, ꝙ iõ crescit ꝯdēnatio, qa grauat actorē ĩ onere probãdi, dico ꝙ si negaret aliq̃ qualitatē ꝑ cuius negationē actor nõ grauaret̃ onere ꝓbãdi, qđ tunc non puniret̃ vt negãs, qa cessat rō vt hic vides. Exēplũ, ꝯfiteor me pcussisse Titiũ, tñ dico fecisse ad mei defensionē, vl' dico me pcussisse. ñ tñ aĩo iniuriãdi, & simi. cuius ꝓbõ ĩcumbit reo, & nõ actori. l. si nõ ꝯuicij. C. de iniur. & ĩ. ad l. Cor. de sica. l. j. Itē ex eo, ꝙ hic dr̃, ꝙ
10 ita demũ fit ꝯdēnatio ĩ duplum, si ꝓbauerit actor p testes † dico ꝙ si actor nõ probauit plenè, sed semiplenè, ita ꝙ deuentum est ad iurm̃ in defectũ probõnis, vel deuentum est ad torturã rei, q po-
d stea est p tormēta ꝯfessus, ꝙ tunc reus nõ punietur, vt negãs: d qa ñ est verum, actorē probasse p testes, sed recurrisse ad remediũ huius edicti, prout loqtur de iurõ necessario. Et hoc mõ p̃t etiã intelligi hæc lex fm primã lec. quam posui. Et sic prima lec. subdiuiditur in duas partes, primò ꝙ hic loquatur de iurõ iudiciali, & hæc erit vna lec. vel necessario, & hæc erit alia. In nulla. n parte huius l dr̃ ꝙ iurm̃ fuerit à reo delatum sed simpliciter loquitur. Aliquã tulum tñ ꝯdicit huic lect. text. ibi, abundè. n. sufficere exonerari petitorē, &c. prout intelligis de iurõ iudiciali: sed prout intelligis de iurõ necessario, dic abunde sufficere petitorem exonerari. Prædicta latius dixi in illa q. quã disputaui hoc anno quæ incipit, per Italiam cõiter sunt statuta. quæ est viij ¶ Quærit Gul. hic, vtrum hoc sit verum, siue iuramentum sit delatum, siue relatum. Et certè idem est, vt l. illud, aut illud. §. j. ĩ. de constit. pec.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Quæ inficiatio. Vide quæ sit inficiatio, quæ præstet argumentum actionibus, pul chre Bald. c. j. §. potro. quæ fuit prima causa benefi amit.
b Paul. ¶ Aliqua qualitas. Vide circa hoc Bart. in dispu de qua scripsi. §. in princip. huius l gis ad Bart.
c Pom ¶ Quid tamen. Vide Aret. l. j. ĩ. de vulg. & pupil.
d Pom. ¶ Vt negãs. Adde in materia huius regu. gl. in c. fraternitatis. xij. q. ij. per Ale. in l. stipulatio ista. §. si stipuler, de verb. obli. Rom. consi. 59. incipit ad discutiendum. in fi.

---

3 Iuramento res quæ non est, quando deberi possit.
2 Iuramentum tollit omnem exceptionem reo competentem.
3 Iuramentũ si reus deferat actori, respectu alicuius rei, quã actor dicit sibi deberi, si illa res pereat penes reum, quando pereat periculo actoris, vel rei.

1 **§. Si iurauero.** † Per iurm̃ nõ p̃t deberi res, q̃ nõ est, nisi ante interitũ mora pcesserit. h. d. Op. per iurm̃ actoris pimit̃ oĩs exceptio ꝯpetēs reo. §. e. l. duob. §. fi. & l. si duo. §. j. §. e. fm primã lec. ğ post iurm̃ nõ p̃t reus dicere, ꝙ res erat perempta. Cuius timore dixit Ioã. ꝙ hic tpe iurĩ res nõ erat in rerũ nã ĩ veritate: sed esse putabat̃ seu credebat̃. Ita dicit prima glos-
2 sella hic posita, q̃ vide. Et hoc dicit pro tãto, qa † iurm̃ tollit oēm exceptionē reo ꝯpetentem, q̃ sciebat, vel scire debebat sibi ꝯpetere. l. ꝯ̃ria, illi. n. q̃ sibi competere ignorabat, renunciare nõ videtur
3 l. mr̃. §. de inoff. test. Pro isto §. ergo declarando dic, Aut † res non extabat tempore iuramenti, aut postea desiit extare. Primo casu, aut reus sciebat non extare, & tunc tenet̃, vt §. e. l. duob. §. fi. & §. dixi. Aut ignorabat, & tunc aut mora pcessit interitum, ꝙ tunc tenet̃, vt hic ĩ ij. respõs. Facit l. iter stipulãtem. §. pe. de ver. ob. & ĩ. de ꝯst. pec. l. promissor. la. ij. Aut nõ pcessit mora, & tunc nõ tenet̃, vt hic in prin. Si vero res postea perit, tunc dñt quidam indistinctè reum teneri, qa iurm̃ habet vim contestationis. l. nam postea. §. si is q. §. e. sed re pempta post ꝯtestationē. piculũ ptinet ad reũ sine dubio, ergo & c. & hoc tenebat Gul. de Cug. Sed Iac. But. dicebat melius iudicio meo, Aut debitũ pcessit iurm̃, & fateor verũ eē dictũ Gul. Aut ñ pcessit, sed p ipm iurm̃ ē ꝯ̃ctũ. & tũc iurm̃ ñ ĩducit morã. Inuenies. n. ē qđ vno, & codē tpe qs obliget̃ & ꝯstituat̃ in mora. l. ꝙ dicimus. ĩ. de sol. Et ista sũt multũ notãda ĩ Tuscia, & in partib. nostris, vbi ista guarētigiata, seu ꝯfessionata hēnt vĩ sñiæ diffinitiuæ. Nã si eēt vera opi. Gul. ab ipo initio eēt đbitor ĩ mora, nec eēt necessaria noua ĩterpellatio. S; fm opi. Ia. But. noua interpellatione opus est, & hoc obseruat hodie consuetudo, & multum placet, quod tene menti.

§. Si mulier. Si iurat̃ sup iure obl'onis, tollit̃ oĩs exceptio, q̃ obl'onē pimit. Et si iurat̃ sup facto, tollitur exceptio omnis, per quã factum nõ verum redderetur. Secus in his, quæ competunt facti veritate manente hoc dicit.

---

1 Iuramentum vnius in actione populari, quando noceat omnibus.
2 Criminalib. in actionib. quæ dãt̃ ad interesse fisci, actor nõ põt iuramẽtũ deferre.
3 Popularib. ĩ actionib. & criãlib. nõ põt pacisci, vel trãsigi ĩ præiudiciũ aliorũ.
4 Statutũ, ꝙ de maleficiis cõmissis à sex mẽsib. retro, ptãs nõ possit cognoscere, an poterit cognoscere de maleficio commisso habente causam permanentem.
5 Facere aliquid de nouo, & factum continuare, sunt diuersa.
6 Renouare aliud est, & aliud in contractu antiquo perseuerare.
7 Actus, qui habent causam cõtinuã, quando videntur quotidie, & semper fieri.

a
1 **§. In popularibus.** a † In actionib. popularib. iurm̃ vni⁹ pĩudicat oĩb. nisi collusum sit, sicut in sñĩa. h. d. ¶ Quærit gl. de vna q. tu agebas ꝯ me ex edicto de his, q deic. vel effu. dicēs, ꝙ ego tenebã aliqđ sup via appēsum ꝯ illud edictũ, detulisti mihi iurm̃ bona fide, & iuraui me nõ hēre appēsum, an aliis pĩudicē, cũ adhuc appēsum teneã. Et arguit ꝓ, & ꝯ: finaliter determinat ꝙ pĩudicat aliis, qa vna & eadē appēsio est illa, q̃ mõ est cũ illa, sup qua fuit iuratũ, ergo & c. l. q iurasse. §. si pr̃. §. e. Sec⁹ eēt in pacto, vel trãsactione. Ita dt gl. Mihi vr̃ qđ debeamus sic dicere. Et aduerte qa istã q. habeo ꝓ difficili, qa q̃dã sunt actiones populares. q̃ dãt̃ ꝓ aliquo facto iã pterito, & finito. Et hic ē aduertēdũ. ꝙ q̃nq; ista actio post ꝯtestationē ĩcipit eē ꝓpria actoris & ad ꝓpriũ suũ ꝯmodũ dr̃ agere. l. si cui. de ver. sig. & isto casu dico ꝙ si qdē paciscit̃ añ litē ꝯtest. nõ valet. l. iurisgẽtiũ. §. si paciscar. el ij. §. de pac. sed post lit. ꝯtest. p̃t pacisci & trãsigere sicut qlibet đ re sua, qa sua ē, vt dixi ĩ d. l. si cui. iurm̃ verò si q̃dē defert̃ bona fide p̃t deferre añ lit. ꝯt. & post, vt hic. qa hēt vim ꝯtest. & sic p iurm̃ suã facit actionē. §. e. l. nã postea. §. si is q tẽporali. Sec⁹ si colluderet, vt hic in tex. Si verò talis actio popularis nõ daret̃ ad ꝯmodũ agētis sed alteri⁹, tũc p iurm̃, vel pactũ alteri pĩudicari nõ p̃t. Ita ꝓbat̃ ĩ. d
2 liber. ho. exhi. l. iij. §. si tñ reus. Et iõ dico ꝙ in actionib. † criminalib. q̃ dãt̃ ad vtilitatē fisci, actor nõ p̃t deferre iurm̃, vt dixi in l. iij
3 §. j. §. e. sicut nec pcurator simplex. l. iusiurãdũ. ĩ fi. §. e. & dicto † casu ñ posset ēt pacisci, vel trãsigi ĩ piudiciũ aliorũ. d. l. iurisgẽ. §. si paciscar & l. si vn⁹. §. pacta. ver. & ĩ sũma. §. de pa. & ĩ. ad l. Iul de vi pu. l. q cœtu. §. j. & C de trãsa. l. trãsigere. Quædã sunt facta, ex quib. actio popularis orit̃, q̃ hēnt cãm manētē, & pseuerãtē ĩ futurũ, tũc qcqđ gl. hic dicat, sicut nõ p̃t pacisci actor ĩ piudiciũ aliorũ d. l. iurisgētiũ. §. si paciscar. ita nõ p̃t iusiurãdũ deferre in piudiciũ alteri⁹ l. 3. §. pe. & l. nã postea. §. fi. cum l. seq. ĩ. e. Et sic puto qđ in q. ꝓposita pro eo qđ mõ h̃r appēsum, p̃t agi à q̃libet. Nõ ob. §. e. l. q iurasse. §. si pr̃. & ꝙ ibi no. & l. si à te. ĩ. de exce. rei iu. cum si. qa ibi detulit qs iurm̃ in cã, q̃ propriè ad eũ ptinebat, vñ sibi piudicat, hic ãt l; sit vna appēsio, tñ aliis piudicare nõ p̃t. Cõtra prædicta facit ĩ. de fur. l. ei q & ꝙ ibi no. vbi dr̃ ꝙ ĩ actiõe furti, q̃ est propriè agētis, põt agi post iurm̃ ex noua ꝯtrectatiõe, vt ibi no R̃n. in l. q iurasse, §. si pr̃. erat vna retentio in peculio, & in q. nr̃a erat vna appensio ꝯtinuata, meritò ille, q detulit iurm̃ nõ põt iterũ agere, qa ageret ex cadē cã. Sed in l. ei q. fuit noua ꝯtrectatio, & sic noua actio, ex qua põt agere. secus si rē retinuisset, & de nouo non ꝯtrectasset. l. si qs vxori. §. si qs iurauerit. ĩ. de furtis. Et predicta quæ dñr in gl. & q̃ di-
4 xi §. ꝙ est vna appensio, no. ad † q. statuti, dt statutũ quod nõ possit cognosci de maleficiis commissis a sex mensibus retro: pone quod aliquis commisit vnum maleficium, quod habet causam ꝑmanentem, iã sunt sex menses & vltra, & adhuc durat. v. g. Ædificium fecit in publico, quod adhuc stat. Vel pone, vt fuit de facto in ciuitate ista, facta fuit q̃dã societas, vel liga per ciues hui⁹ ciuitatis, ꝯ aliquos, ꝯ formã statutorũ, q̃ liga adhuc durat an hodie possit inq̃ri? Hæc gl. vr̃ velle qđ non, qa idem factũ est, licèt ꝯtinuatũ, & sicut à principio fuisset absolut⁹ pp præscriptionē: eadē rõne, ex eo, ꝙ modo est. Vide gl. dt gl. eꝯ vr̃ ꝙ nõ, & c. ibi; sed hæc ē vna
5 & eadem appensio, & c. q not. Præterea † ꝙ ñ debeat puniri facit, qa aliud est facere aliqđ de nouo, aliud iã factum ꝯtinuare, vt l. iij.
6 circa prin. & ibi not. ĩ. de acqui. poss. Ad idem facit, † quia aliud est

ADDITIO.

a Pom. ¶ In popularibus, Vide ad istum tex. c. lator, de re iud. & in rub. de spon. in fi. Vide de materia Roma. consil. 213. vbi generaliter ponit quæcunquæ res sit finita inter aliquos, an aliis præiudicet.

est renouare, aliud in ꝯtractu antiquo ꝑsistere, seu ꝑseuerare. l. itē q̄ritur. §. q impleto. ȷ̄. loca. & l. certè. ȷ̄. de ꝑcar. & l. sed & si manente. eo. ti. Actio. n. nō oritur ex ꝯtinuatione, sed ex veteri ꝯtractu, vt d. ll. & idē in delictis. l. ei cui. ȷ̄. de fur. Sed si ad primum actum respicimus, ille actus ē impunibilis, ꝭm formā statuti, ergo &c. Pro hoc vr̄ casus ȷ̄. ꝙ vi aut clam. l. semper. §. hoc interdictum, vers. annus. vbi de ope facto ꝙ durabat, datur actio intra annum tm̄. In ꝯtra-
7 rium vr̄ tex. qa in his † q̄ habent causam ꝯtinuam, quotidie fit, & semp fieri vr̄, vt vidistis in l. j. in fi. s̄. de vsufr. accresc. Sol. dic ꝙ qdā sunt actus, qui habent causam ꝯtinuam, & ista ꝯtinuatio ꝯsistit in animo, & in perseueratione voluntatis, tunc fateor qđ quotidie
a fit, a vt videmus in vsufructu legato, q̄ ꝯstituitur patiendo. l. j. in fi. s̄. de vsufr. ac. & ideo si respectu initij non p̄t agi aliquo casu, agetˀ ex eo ꝙ postea renouari vr̄, vt ibi vidistis. ita ī ꝓposito dico in q. de societate, seu liga. Insti. de societate. §. manet. Ad idem ȷ̄. de fur. l. ei q. & ibi no. Idem dicerem in q. formata in gl. de eo, qui habet appensum. si enim ex prima appensione agi non p̄t agetur ex eo qđ hodie appensum habet. Et pro hoc vr̄ text. cum gl. in l. si vero. §. fi. cum gl. fi. s̄. de his q deie. vel effu. vbi licet ex veteri appensione non posset agi, qa defunctus est habens causam, tn̄ p̄t agi ꝯ hæredem ex eo ꝙ ipse habet, & illud hr̄e ꝯtinuat. Qn̄q; lex punit ali-
b qđ factum & habet respectum magis ad factum, q̄ ad animum: [b] vtputa, si lex diceret, si qs fecerit ædificium in publico non dicit, si qs habuit. Nam habere ꝯtinuatur animo, non autem facere, tunc tp̄s limitatum à statuto curreret a die opis ꝑfecti, si tempus in no-
c titiam [c] ꝑuenerit. Si. n. opus est factū clam, tunc tp̄s [d] non curreret,
d d. vers. annus. & ideo tunc non posset agi elapso termino statuti, vt puniatur de eo qđ fecit, sed vt puniatur de eo qđ factum habet posset bene agi, si lex communis, vel statutum hoc disponeret.

ADDITIONES.

a Io. Fran. Rue. ¶ Quotidie fit, Videtur ergo inferri ex hoc dicto Bar. ꝙ actus reiteratio & pluralitas præsumitur. Contrariū vult Bart. in cons. 187. incip. accusatio. in fi. & est cōis opi. vt habetur ꝑ Doct. in l. omnium. C. de test. & ꝑ Cano. in c. cum Ioan. eremita. de fid. instr. & in c. in præsentia, de prob. & Ias. hic, & in l. nō hoc. C. vnde legi. & in l. ij. C. de bo. poss. contratab. & Are. in cons. 36. Hæc Bart. contradicit. hic loquitur in actu successiuo habente continuationem permanentem in se, ꝙ est vnum & idem, & non plura.

b Quā ad animū. Adde quod stantib. duob. statutis, quorū vno caueatur, quod elapsis v. ann. Potestas non possit inquirere de maleficio, altero quod ducens duas vxores eod. tpe capite puniatur, quod si quis duxerit duas vxores, & cum secunda ꝑ quinquennium & elapso etiam quinquennio semper cohabitauerit, quod tamen Potestas elapso quinquennio, nō poterit inquirere, vt consuluit Pet. de Anch. per no. hic eius cons. 4. inci. statuto cauetur. Et de materia huius §. vide pulchrè per Bal. cons. 66. inci. cauetur statuto. li. j.

c ¶ In notitiam. Adde secundum Ale. quod in hoc communis opi. est Bar. vt per Bal. Ang. & alios in l. fi. C. de dona. & Bal. hic.

d Paris. ¶ Tunc tempus. Adde Are. cons. 122. cir. fi. Bar. cons. 8. in j. vol. vbi enumerat multos casus, in quib. ignoranti. vel impedito agere non currit præscriptio, & in cons. 3. eo. vol.

1 *Iuramentum pro veritate habetur.*
2 *Iuramentum deferre est alienare.*
3 *Fideicō. grauatus deferēdo iuramētū sup bonis subiectis restōni nō ꝑiudicat alteri.*

§. Si libertus.

Statˀ iurō, quo qs se nō esse libertum iuraue-
1 rit. h. d. ¶ † No. ꝙ iurm̄ hr̄ pro veritate. ¶ Op. qa si libertus defert iurm̄ patrono, & iurauerit se patronum esse, tale iurm̄ nil ꝑiudicat in bo. pos. ꝯtab. vt l. si iurauero. ȷ̄. de iur. pat. Sol. hic qn̄ iurat libertus in sui fauorem, ideo fauore ingenuitatis porrigitur ad omnia. Ita dicit gl. hic & in l. ꝯria. Tu assigna aliam rationē qa patronus p̄t remittere bon. pos. ꝯtab. & totum ius patronatus l. iij. C. de bon. lib. Meritò p̄t sup hoc iusiurandum defer-
2 re † qđ est alienare, & remittere, vt s̄. eo. l. iusiurandum. §. j. in l. verò ꝯria, iurat patronatus liberto deferente, q non p̄t sibi auferre liberam testamēti factionē. l. cū donationis. C. de trāsac. & de ver. obl. l. stipl̄o hoc mō ꝯcepta. cum sim. merito, qa hoc ius alienare non p̄t, iurm̄ ad hoc non porrigitˀ. Gl. q̄rit de vna q. de qua dic vt in eadem, & vide eam, & dic in fine eius, sed illud ne delictū remaneat impunitum. & ibi no. Et facit decisio huius gl. ꝙ ille, qui habet res,
3 † quæ subiacent restitutioni: deferendo iusiurandum non potest alteri præiudicare. Facit C. com. de leg. auth. res quæ coniuncta l. iusiurandum quod. §. j. s̄. eo. & sic esset iusta causa recusandi iuramentum, quia alio postea agente posset quæri de suo periurio.

§. Si iurauero.

Istum §. vide per te ipsum. ¶ Opp. quod per iuramentum tollitur omnis exceptio. l. duob. in fi. s̄. eo. ergo non potest opponi mihi iuranti de cautione non præstita. Sol. fateor, ꝙ tollitur per iuramentum omnis exceptio, per quam detegeretur verum nō esse iuratum, alias secus, s̄. ea. l. §. si mulier. Sed iste qui petit cautionem, nō negat iuramen-
a tum esse verum, imo fatetur, ergo &c. [a]

ADDITIO.

a Clau. ¶ Ergo &c. Bene facit, quod dicit Bal. in c. dudum, ij. de elec. vbi dicit, ꝙ per talem confessionem non perpetuatur actio ad xl. annos: quia non habet vim litis cōtestatio.

1 *Sn̄ia lata prætextu iuramēti necessarij, retractatur ꝑ instrumēta de nouo repta.*
2 *Instrumenta de nouo reperta possunt produci post conclusum in causa, etiam peremptorio emanato.*
3 *Instrumenta de nouo non reperta, producuntur vsque ad cōclusionem causæ.*
4 *Instrumenta fuisse de nouo reperta probatur per iuramentum.*
5 *Quādo sn̄ia est lata sub cōdōne, an ps admittatˀ ad ꝓbādū vsq; ad euētū cōdōnis.*
6 *Probationes respicicētes vires sētētiæ, quādo post sn̄iam admittūtˀ, sicut vna pars admittitˀ ad probandam validitatē sentētiæ: ita altera pars ad inualidandam.*
7 *Lex facta à prioribus, ꝙ qlibet soluat collectā ītra x. dies sub pœna quāti pluris secundum formam statuti, si non reperiatur statutum, tamen lex valet.*
8 *Actor, qui in prima dilatione fecit qcqd potuit in faciendo citari duos testes, qui non venerunt, habebit secundā dilationē solum ad producendum illos.*
9 *Sn̄ia lata ī casu l. si quādo. C. vnde vi. nō retractatˀ ꝑ instrumēta de nouo repta.*
10 *Sn̄ia lata ex iuramēto ī litē delato, non retractatˀ ꝑ instrumēta de nouo repta.*
11 *Sententia lata in casu l. properandum. §. sin autem. C. de iudi. non retractatur per instrumenta de nouo reperta.*
12 *Iuramentum iudiciale, & voluntarium, tollit obligationem naturalem.*
13 *Actor quando dicatur nil probasse.*
14 *Terminus appositus iurisdōi, vel īstātiæ, hēt vī termini ꝑēptorij, ad ꝓbādum.*
15 *Actor dicitˀ plenè ꝓbasse, q̄do iudex ex ostēsis sibi est adductus ad fraudē, et credulitatem.*
16 *Iudex ad credulitatem quando adducatur, nu. 16. & nu. 23.*
17 *Scire per rationes, & demonstrationes est verè scire.*
18 *Scientiam quis habere dicitur, quando ad id scire per sensum mouetur.*
20 *Dubitare qs dicitˀ, q̄do non applicat eius animū magis ad vnā rē, quā ad aliā.*
21 *Suspicio q̄ dicatˀ, et q̄do iudex dicatˀ suspicari, et est primus gradus ꝓbationum.*
22 *Opinio quando dicatur in iudice. & est secundus gradus probationum.*
24 *Priuata scriptura, q̄do faciat semiplenā ꝓbationē, & quādo plenam. et nu. 26.*
25 *Priuata scriptura triplex.*
26 *Rationum liber quando faciat plenam fidem, & quando semiplenam.*
27 *Rōnū liber alicuius defuncti bonæ cōdōnis, & famæ, īducit ꝑsūptionē ꝓ hærede.*
28 *Rationum liber exercentis publicè artem, quando non continet aliquid pro eo, nec contra eum, semiplenè probat.*
29 *Consuetudo in probationibus fiendis est attendenda.*
30 *Epistola quam probationem faciat.*
31 *Exemplum quam probationem faciat.*
32 *Instrumētū factū inter duos, an faciat semiplenā ꝓbationē ꝓ tertio ibi notato.*
33 *Instrumēti intitulatio facta in margine in inbreuiaturis notarij. quā fidē faciat.*
34 *Instrumentum carens indictione, vel nomine principis, quam fidem faciat.*
35 *Fuga quam probationem faciat.*
36 *Testis vnicus quando faciat semiplenam probationem.*
37 *Testis cōsanguineˀ, vel multū amicus, nō facit semiplenā ꝓbōnē, sed suspicionē.*
38 *Testi. q iurauerūt, et nō deposuerūt vel deposuerūt et nō iurauerūt, nō faciūt fidē.*
39 *Duo testes deponētes, ꝙ Titius legauit cētū Seio in ꝑsentia vij. testiū, ꝓbāt legatū*
40 *Testes deficientes in dicto, quando faciant probationem.*
41 *Testis non examinatus à iudice, quam fidem faciat.*
42 *Instrumento creditur propter loci distantiam, cui alias non crederetur.*
43 *Testis si dictum appareat, & iuramentum non, quando probet.*
44 *Sententia lata de antiquo, valet, licet acta non appareant.*
45 *Testiū dicta inter alios examinata, faciūt semiplenā ꝓbōnē, si mō examinari nō possunt.*
46 *Fama quando faciat semiplenam probationem.*
47 *Indicium quando faciat semiplenam probationem.*
48 *Semiplenæ probationes duæ, quando faciant vnam plenam.*
49 *Perfecta duo tendentia ad diuersa non faciunt vnum perfectum.*
50 *Actore plenè probante, & reo semiplenè, quando probatio actoris elidatur.*
51 *Probatio vna imperfecta quando tollat aliam.*
52 *Iuramentum necessarium in quibus causis locum habeat.*
53 *Causa magna æquiparatur criminali, & dicitur secundū qualitatē ꝑsonarū. 54.*
55 *Possessionis causa nō dicitur magna, & in ea defertur iuramentum necessarium*
56 *Causa quādo est magni pōderis, & vertitur dubium super eo per quod veritatē non fit preiudicium, iuramentum necessarium defertur.*
57 *Iuramentum necessarium cui deferatur.*
58 *Personæ vili vel infami, noc defertur istud iuramentum necessarium.*
59 *Iudex tenetur deferre iuramentum necessariū, quando est semiplenè ꝓbatum*
60 *Iuramentum pars petit deferri.*
61 *Iuramentum necessarium peti potest deferri, vsque ad conclusionem causæ.*
62 *L. admonendi dispositio habet locum in actore.*
63 *Sententia quando retractari possit per testes de nouo repertos.*

a
1 **Admonendi.** [a] Sn̄ia † lata prætextu falsi iurī necessarij retractatur per instr̄a de nouo reperta, secus:

ADDITIO.

a Pom. ¶ Admonendi. Circa istā matariā ꝙ ꝑ instrumēta de nouo reperta non retractetˀ sententia q̄ trāsiuit in rē iudicatā, vide quatuor limita. & vij. ampliationes, per Fel. c. suborta. de re iu. istam l. repetit Frā. et Io. Bap. Caccia. Adde circa istam materiā quod vbi lex reqrit ꝓbationem cū aliqua qualitate, nō sufficiat iuramētū in supplementū. vide Fel. in rub. de prob. item ad hoc vt deferatur iuramētū in supplemētū, reqritˀ quod illa semiplena probatio sit verisimilis. glo. fin. in l. j. C. qui & aduer. quos. & ibi etiā Bal. dicens quod non defertur iuramētū vbi arguitˀ dolus aduersarij, vide ēt ad ista Ale. consi. 438. Item ꝙ ad probādum facta extranea. vel qd, contra qđ sit præsumptio iuris, nō defertur iuramentū in supplemētū, dicit Bal. sing. in c. j. ad fi. ꝙ sic, Vide Ang. ꝑ illū tex. in l. fi. in prin. ȷ̄. quod met. cau. Ad hoc quæ scripsi ad Bar. in l. si librarius. de reg. iur. ꝙ ad ꝓbandū errorē notarij cōmissum in iuramento. nō defertur iurm̄ in supplemētū, qa verisimile est, & ꝑsumptio est, ꝙ istud fuit actum inter præsentes, sicut fuit scriptum, & non aliter. Itē ꝙ qn̄ requiritur aliqd ꝓbari ꝑ euidētissimas ꝓbationes, nō defertur iurm̄ in supplementū, voluit gl. & Ang. in d. l. fi. qđ met. cau. Io. de Ana. cons. 1. dum loquitur ad probandū impedimentū in causa adoptionis, quia tex. in fi. §. requirit qđ ꝓbetur ꝑ euidentissimas ꝓbationes. de quo vide etiā Lu. Ro. sing. 110. incip. tu scis, qđ datur munus. de quo habes ad Bar. in auth. ei qui. C. de tēp. app. vide, & amplia, vt ꝑ Ias. in l. iij. in prin. s̄. eo. tit. Item ꝙ non deferatur iuramentū ꝑ ꝓbationē ꝑsumptionis concludentem, qn̄ probatio semiplena aliqua adiungitur præsumptioni, vide Rom. cons. 91. Item vide Bal. in c. j. §. item si vasallus, de contro. inuest. dicentē, qđ vbi pro forma substantiali requirūtur aliqui testes, non defertur iuramentū in supplementum requisitū, vide Dec. cōs. 105.

secus in iuro voluntario,& iudiciali.h.d.Vide l.nram, & diuide eā
sic,Primò ponit vnū dictū.Secundò illud limitat.Secunda ibi, sed
hæ ↄstitutiones.Itē prima subdiuiditur: qa primò ponit dictum in
gñe.Secundò exēplificat illud.Secunda ibi, si qs noua. Itē secunda
pars principalis diuidit,qa primò ponit limitationē,qđ dictū intel
ligatur,qñ snīa est lata ptextu iuri necessarij. Scđò ponit, qñ dese-
ratur istud iurm necessariū.Tertiò qd in voluntario,& iudiciali.Se
cunda ibi,solent.Tertia ibi, ꝙ si alias.¶Not.qđ dixi in summario.
Alia notabilia habebitis in prosecutione materiæ.Ad primā partē
opponitur,& vr̃ qđ snīa non possit retractari pp noua instra & sic
opponitur de l.si diuersa.C.de trans.& qñ prouo. non est neces.l.j.
Huius timore,vt arbitror,dicit gl.intellige noua instra.i.nouiter re
perta,non nouiter fabricata.Vide gl.q.d.ēt si ↄsensu partiū fierent
noua instra,non posset recedi à sentētia prima.Præterea ex instris,
q̃ de nouo fierent,non detegeret periurium iurātis iam pstitū: vñ
de his instris nō loquitur. ¶Cōtra hoc opponit de l.sub prætextu.
C.de transa.Aliud in transactione, q̃ non retractat ptextu nouorū
instrorū.Et est rō,qa trāsactio fit ↄsensu ptiū:sicut dicimus in iuro
volūtario,& iudiciali,vt hic in fi.sed hic loquit in iuro necessario,
qđ defertur inuita pte.¶Op.de l.Imperatores.de re iu.& l.sub spe-
cie.C.de re iud.vbi ptextu nouorū instrorū non rescindit snīa nisi
in certis casib.Horū ↄtriorum timore hæc lex legitur quatuor mo-
dis,quorū tres sunt in gl.Primò mō ꝙ leges ↄtriæ loquunt, qñ snīa
sola est lata,& tunc loqtur ↄtriū,hic qñ fuit lata snīa, & iurm inter-
uenit,vnde in odiū periurantis pmittit, qđ retractet p instra noui-
ter repta Ista lec.est vera vt patet in hoc tex.& cōiter oēs eā tenēt.
Sed ad istā lec opp.sic.Difficilius retractat,ꝙ duplici vinculo fulcit,
quam illud,qđ vno solo.C.de pact.l.j.& ibi no. sed si snīa sola non
pōt retractari p noua instra,multo minus vbi est snīa, & iurm.Rñ.
ad illud,quod duplici vinculo, &c. istud concedo, sed hic non est
duplex vinculū,hoc est,duplex remediū finiendarū litiū, nam iura
mētū necessariū nō defert ad finiēdum litē,sed ad supplendū defe
ctū probationis.Vnde vbi est sola snīa,illa est lata p veras probatio
nes,sed in casu nostro est lata snīa per pbōnes non plenas, sed sup
pletas p iurm, ideo si detegit periuriū,retractaret snīa. & hic est ve
rus intellectus huius legis singularis,& no.Alij timore pdictorum
ↄtriorū intelligūt l.istā,qđ hic nō fuit lata snīa.Et ꝙ tex.dicit,abso
lutus,intelligunt destinatione, & sic erat absoluendus. ista lect.est
a Dy.Et ex hac notabili a lectura habes: quia licet in causa [b] sit ↄclu-
b sum,† & ꝙ licet iudex manifestauerit partib.quam snīam debet fer
2 re,& licet fecerit partes citari ad audiendā snīam, possunt produci
3 instra de nouo repta Casus est hic ſm istā lec.sed si nō essent † re-
c perta de nouo,non pñt produci nisi vsq; ad ↄclusionem in cā, [c] vt
ex de fide instr.c.cum dilectus,vel vsq; ad terminū statutū ad hoc,
vt ibi patet,& qđ no.per Dyn.in c.indultum.ex de reg.iu.li.6.& per
Doc.in l.iudices,& ī auth.iubemus.C.de iud.& p Io. An.in c.sæpe.
4 ex.de verb.sign.in cle.Qđ aūt ista instra sunt † de nouo reperta, vr̃
posse probari per iurm,extra,de exce.c.pastoralis.& de testi.c.psen
tiū.modo habes duas lec.no.ī hac lege sed secūda lect. quo ad hāc
d non congruit ſm se vera est in se vt dixi.Tertij legunt [d] legē istā,ꝙ
vere reus erat absolutus sub ↄdōne,si iurauerit se nō teneri, & ad-
huc non iurauerit.Vide hāc gl.ibi,vel tertio. Ex hac lec.no. habes,
5 † q. qñ snīa fertur sub ↄdōne,pars admittitur ad probandū,vsq; ad
euētum ↄdōnis,& hoc verum credo, qñ ↄdō adiecta snīæ respicit
aliquē actū probōnis,vt hic patet.Nā sicut vni parti permittit pbō
post snīam latā à iudice,ita & alteri permittit à lege. l. pētē læ C.de
6 tēp.in inte.resti.& est casus hic ſm istam lec. ¶† Ad vnū tñ aduer-
te,qa qñ post snīam admittitur aliqua probō,q̃ respicit vires snīæ,
tūc sicut vna pars pōt facere illū actū probatoriū ad snīam validā
dā,ita altera pars poterit facere alterā probōnē ad snīam infirman
dā,vt hic.Sic ēt intelligo l.j.C.de iur.& fac.ig.Sed qñq; post sentē-
tiā admittunt pbōnes,q̃ non respiciūt vires snīæ, sed executionē.
Verbi gratia.In iudicijs vniuersalib.pronunciatū est me esse hære-
dē Titij,in executione sunt faciendæ pbōnes, quid sit in hæredita
te.Certè isto casu sicut actor hēt probare, ꝙ talis res sit in hæredita
te,ita reus poterit probare qđ nō sit talis res in hæreditate,vt l.j.in
prin.gl.mag.s̃ de eden.Simile in l.2 C.de sen.quę sine cert.quanti.
profe.nō aūt posset reus pducere pbōnes, ad infirmādam snīam,
quia nec actor ad illud producit.Sed quia istæ lec.in se,licet sint ve
ræ,faciunt tñ aliquā violentiā literæ,vt videtis,ideo teneamus pri-
mā verā,& clarā.Fuerunt ēt quidā,vt Odof.qui legerunt istum tex.
quarto mō,& dicunt ꝙ hęc lex loquitur solum in casu l. vlt.C.e.s.
qñ iuratū est super testō,vel ptextu instri, qđ est mō de nouo reper
tum,& ſm hoc ꝙ hic dr̃, permitti sacris ↄstōnib principum, dicit
ipse.s.per l.fi.C.e.Ista lec.nō ē vera quia illa lex hēt locum in omni
iuramento siue iudiciario, siue voluntario, siue necessario, vt ibi
patet, ergo de illa hic non facit mentionem. Fit ergo mentio de
quibusdam constitutionibus, quas hodie non habemus, vt dicit
e prima glo.Et hoc facit [e] ad quæstionem,priores † fecerunt legem
7 ꝙ quilibet soluat collectam intra decem dies ad pœnam quanti
pluris, ſm formam statuti,sed de hoc nullum reperitur statutum,
f an hæc lex habeat effectum?hic videtur casus ꝙ sic. [f] Pro hoc j̃.de
consti.pecu.l.eum qui.§.Iulianus. & ibi dixi.& facit l.pe. C.de insti.
& substi.sub condi.fa.Item pro hoc,& contra hoc facit c. Abbate.
g de verb.sign.Vltimò [g] ista prima particula inducitur per gl.in arg.
ad q.no.in l.si quis libertatem.in fi.s̃.de petit.hæred.melius facit l.si
duo.§ Iulianus.s̃.eo.& ibi dixi. Sed hæc lex est magis not. ad aliam
8 quæstionem,quæ est quotidiana q. Actor in prima dilatione fecit
citari duos testes,& quia non veniebant,fecit eos aggrauari,& fe-
cit quidquid potuit in ista prima dilatione. Scitis, ꝙ debet sibi dari
secunda dilatio.l.fi.s̃.de ferijs. tñ ista secunda non dabitur simpli
ter ad probandū, sed solum ad producendum illos duos testes
quib.fuit diligens,& solicitus in prima dilatione,arg.huius l.ibi
bus nūc solū(aliàs solis) vsurus sit Nā quod videtis, ꝙ hic admi
probatio illa sola,in qua cessauit negligentia.Ita in proposita q
h hoc dicebat Ia.Bu.qđ placet. [h] Veniamus ad secūdam partē,ite
cunda pars in suo primo dicto non habet ↄtria, qa examinata est
Venio ad ver.solent.¶Opp.qđ causa nō possit esse dubia,& sic q
ad istud iurm non possit perueniri.Nam aut actor nil probauit
certum est ꝙ reus debet absolui.C.de edē.l.qui accusare.Aut actor
probauit,& reus debet condemnari.Respondet gl. tu arguis à par-
tib.insufficienter enumeratis. Nam est quoddam medium, videli-
cet qñ actor probauit,& nō plenè,sed semiplenè, tunc peruenitur
ad iurm necessarium,& ita loquitur hic.Quando autem hoc fit,di
i cam statim.¶Secundo opp. [i] C.vnde vi.l.si qñ.Sol. hic loquitur, qñ
iurm defertur propter inopiam probationum tantummodo nisi q;
alio delicto rei.In l.ↄtria, defertur pp inopiam probationum, & pp
9 delictum connexum.Ita dicit gl.& sic puto, † ꝙ in casu d.l. si qñ.
non retractetur snīa pp instra de nouo reperta.Item qñ est senten
10 tiatū † delato iuro in litem illud enim non defertur,nisi pter do-
lum aduersarij.l.in actionib.j̃.tit.j.¶Opp.C.de iudi.l.properādum.
§.sin aūt.Sol.eo.modo ibi defert iurm pp ↄtumaciam partis hic so
11 lum pp pbationis defectū.Et sic † in casu illo nō retractat snīa pp
instra de nouo reperta.¶Ad ver.vlt.opp.de prin.l.nostræ.Sol.prin
cipium loquit in iuramento necessario,hic in iuro voluntario,vel
iudiciali.Assignat gl.fi.rōnem, qa in iuro necessario contemnitur
religio.& iudex.In iuro aūt voluntario solū religio.Certè ista non
est bona rō,qa ēt in iuro volūtario ↄtemnitur religio,& iudex. Est
12 ergo rō,quam s̃.dixi,quia iurm voluntarium,& † iudiciale habet
ↄsensum partis,& per consequens tollit naturalem oblōnem, sed
iuramentum necessarium non habet consensum partis, ergo &c.

Sumus expediti de contrarijs, veniamus ad materiam, &
vt videtis,glos.ponit tres casus. Aut actor nil probat,& reus absol-
uitur. Aut probat plenè,& reus cōdemnatur. Aut semiplenè,& de-
uenitur ad iurm necessariū in defectum pbationis,vt hic.C.eo.l.in
k bonę fidei.& ex.eo.c.fi.¶Quæro j.qñ actor dicat nil pbasse? [k] Rñ-
13 de. † Qñq; iurisdictio iudicis,aut instātia cāæ hēt terminum præfi-
xum à

ADDITIONES.

a Pōp.¶Et ex hac no.Vide Fel.in c.intimauit.đ test.& in c.pastoralis.de exc.in d.c.suborta.
b Paris.Licet in causa.Vid. Mat.n.57 vb. sing.tenet,ꝙ requiritur in inte rest.Item pro li-
mitatione huius c.cum dilectus Vide Ro.sin.200.inc.tu scis,ꝙ in l.admonendi,Item de
veritate per Bar hic vide Fel in d.c.cum dilectus.in 3 fall.extra.de fid.instr.
c ¶In cā Adde ꝙ Ale.hic eandē dicit,putare Bar.bene loqui in casu,in quo qs nullā negli-
gentiā,aut culpā cōmisit circa pductionē instrorū nouiter reptorū post cōclusionē in cā,
vt hic p eū.Cui adde omnino videndū Bal.cons.186.l.j.inci.quærit, vtrū.Et hanc 2.lect.
sequit Bal.cons.14.lib.1 quod vide,quia tractatus de materia huius ... [illegible] ... fuit,&c.& quando per instrumenta nouiter reperta retractetur sententia. & de intellectu
huius l.vide Pau.de Ca.cons.325.inci.in cā,quæ vertitur.
d Pomp.¶Tertij legunt Vide Mat.no 57.
e ¶Et hoc facit adde Fel in c.2.de rescr.Ale.cōs.52.& cons.56.vol.2.& in auth.si quis in ali
quo.in fi.de eden.Ro.cons.21.Fel.c j de prob & c.2.de rescr.Barb.c.cū super,de offi.dele.
Alex.l.vt liberis.C.de col.vide Fel.c.2.extra,de rescr.vide ad Bar.in l.eum qui,§.Iulia.hic
per Bar.alleg.
f ¶Quod sic.Adde ꝙ cum hac deci.Bar.transeunt cōiter alij Doc.& Bal.in l.j.C.de epis.&
cle.& in l.si donatio C de do.& in l. inciuile,s̃.de le.Bar.in extrauag.ad repri.in verbo ... [illegible] gi.19.dist.c.si Romanorum, quæ dixit ꝙ si Papa concedit priuilegia alicui ecclesiæ se-
cundum priuilegia exemptionis alterius ecclesiæ,ꝙ tamen si illa non reperiantur, valent
tamen priuilegia concessa,vt hic per Alex.Cui adde de hac actione secundum eum, ali-
quid per Bal.cons.360.lib.3.
g ¶Vltimo.Adde Roma.cons.496.& consi 226.
h ¶Quod placet.Adde Bal.in l.fi.s̃.de fer. Ant.de But.in c.vltra tertiam,extra de test. Paul.
de Ca.in l.si stipulatus sim abs te,j̃ de ver.obl.& limita,vt hic per Alex.
i ¶Opp Vide Fel.c.proposuisti,de proba.eundem c.suborta.de re iud.Ias.l.videamus,§.de-
ferre,j̃.eit.proxi.
k ¶Nil probasse.Adde Ant.de Bu.& Pan.in c.si.extra e.& in c.pput,extra de dol.& cōt.Spe.
i tit.de sē.pla.§.nūc vidēdū,ver.il đ,Et cū Bar.dr Ale ꝙ cōiter trāseūt Doc.hic,Vid Mat.
no.18.inc.i.o.ꝙ qñcūq;,ante ver.2 Et no.ꝙ ista cōclō gl ē adeo vera,vt reus dēat condē
nari actore plene pbāte,neq; dēt ei iurm deferri,vt ēt ñ valeat statutū vl' cōsuetudo cō
trariū d spōnē,vt ē tex.c.2 đ pb.& ibi Bal.dicēs ēt p illū text.ꝙ imo qs ēt nō cogit iu-
rare de calūnia,vbi plene pbauit,qđ tñ puto fassū.q illa tex.loqt de iuro veritatis, quo
casu ego bñ fateor, ꝙ ex quo ē inuēta veritas p plenā pbōnē,ꝙ ñ dēt iurari de veritate
qa eēt frustratoriū & cōtra l.q bis idē.de ver.ob.cū ad idē tēdat, secus in iuro calūniæ,
qa illud nō tēdit ad veritatē eruēdā sed a calūniæ suspicionē tñ tollēdā,& sic non ... [illegible]
plene pbatū ... [illegible] ... vr̃ ... gl.in d.c.2.gl,2 ... [illegible]
magna est auctoritas Bal.& qa vr̃,ꝙ qua rōne qs vbi plene pbauit, ... [illegible] de
veritate ꝙ ēt nō teneatur iurare de calumnia,cum ex quo plene pbauit,videatur sublata
omnis suspicio,ꝙ calūniose egerit.Fateor bene tñ,ꝙ si anteq̃ plene pbatū est, exigat
vt iuretur de calumnia,ꝙ debeat iurari,per tex.l.iurisiurandi.j̃.eod.vnde cogita, vt dixi.

xum à lege:& tunc ad hoc,vt dicat̃ actorē nil ꝓbasse, vt possit seq
absolutio diffinitiuè,est necesse,ꝙ ei sit statutus terminus ad ꝓban
dū,qui si statutus nō esset,non diceret̃ actorē nil probasse.sed dice-
ret̃ nil sufficiēs actitatū esse,& sequeret̃ absol'o ab obseruatione iu
dicij,nō à cā,vt C.de iudi.l.properandum.§.& si quidē.Qñq; iuris-
dōni,seu instantiæ statutus est terminus à partibus, vt tota die eue-
nit in ꝯpromissis,quia ꝯpromittimus in arbitros,vt dēant iudicare
vsq; ad mēsem,vt si iudex delegaretur de volūtate partiū, isto casu
14 † iste terminus appositus iurisdōni,vel instantiæ, hēt vim termini
peremptorij dati ad probandū, ita q̃d si actor intra terminum nil
probauerit,reus absoluetur,hic est tex.cū gl.in l.idem Pomponius
scribit,si de meis.§.fi.s̃.de arbi.in gl.super verb.nondum liquere,&
per Inno.extra,de app.c.super eo.el.2. ¶Secundò quæro hic dicit̃
per gl.qñ actor plenè probauit, debet reus condemnari : qñ semi-
plenè,deuenitur ad iurm:Qñ dicatur plenè, & qñ semiplenè pro-
basse?Hic est aduertendū qa gl.& Doct.hoc non intellexerunt per
fectè.Pro cuius declaratione primò oportet me dicere , qñ dicat̃
15 plenè probatum.Rñdeo breuiter,† qñ est facta iudici plena fides,
hoc est,qñ iudex per ea,q̃ sunt sibi ostensa, est adductus ad fidem,
& credulitatem eius q̃d intenditur. C.de eden.l.procurator.de te-
stib.l.ad fidem,de prob.l.quinquaginta.in fi.& ibi sunt multæ con-
16 cordātiæ.¶Hoc ꝑmisso videndum est qualiter iudex†ad istā fidem
seu credulitatem adducatur.Pro cuius euidentia, primò præmitto
quædam extrema,quæ oīno sunt extra fidē,& credulitatem.Et pri-
mò est nescientia:illud.n.ꝙ homo nescit, de eo non est fides , nec
credulitas.Et de hoc habes per gl.j̃.de iur.& fact.ign.in rub.& j̃.de
† testa.l.de statu.†& ibi no.Item secundò est sciētia vera,& ista sciē-
17 tia hr̃ duob.mod.Vno mō in reb.quæ sunt artis,seu scientiæ † ali-
cuius per rōnes & demōstrōnes;& istud ēt scire,est rem p cām co
gnoscere,vt dicit Philoso.De hoc habes de legib.l.scire.& j̃.de ex-
cu.tu.l.scire oportet.& j̃.de iur.& fac.igno.l.2.cum si Scđo mō ista
18 scientia hr̃ in his quæ sunt facti,& tunc illud scire† dicimur,ad q̃d
mouemur per sensum:hæc est scientia,quæ requiritur in teste.l.te
stiū.C.de testi.& l.qui testa.in fi.j̃.de testa.& de hac scientia loquit̃
s̃.de nox.l.in delictis in prin.& j̃.de trib.l.j.§.scientiam.Ad hanc aūt
scientiam iudex non posset perduci in his quæ habent actum tran-
seuntem sed bene posset perduci in his,quæ sunt actus permanen
tis in fin reg.l.si irruptione.Et inter ista duo extrema s.nescientiam,
& scientiam,est quoddam medium,videlicet credulitas,siue fides.
19 †Ad istam aūt credulitatem, siue fidem ꝑuenitur p quatuor gra-
dus.Primo cū iudici res proponitur p actorē,& per reum negatur,
tunc iudex adducitur in dubietatem.Est enim dubitare, qñ † quis
20 non applicat magis animum suū ad vnam partē,quàm ad aliā , vt
no.j̃.de iur.& fact.igno.super rub.de testa.l.de statu.de hac dubita
tione loquitur C.qui.ad lib.procla.non licet.l.3.& s̃.de transf.l.post
rem.de peti.hære.l.si debitor.& glo.in l.j.C.de procu.Ista dubitatio
non est gradus probationis,hoc est,ꝙ sit aliqua eius pars.quia vt di
xi,per hoc iudex non applicat aīum suū ad aliquam partiū,sed ē il
lud,per q̃d peruenitur ad inuestigationem.per q̃ perducitur ad cre
dulitatē.De causis isto mō dubijs non loquitur hic: qa vt dixi , qñ
21 nihil est probatum,non habet locū ista lex.Post dubitationē†aūt
pōt incipere iudex inclinare animū suum ad aliq̃ partium,& tunc
si hoc facit ex aliquo leui indicio , vel ex aliquo leui argumento,
ista appellatur susp.cio,q̃ aliqualiter mouet animum iudicis, non
tñ in totū remouet dubietatē.De hoc loquit̃ s̃.ad l.Aquil.l.in lege
Aquil.si deletum.ibi.ad suspicionē iudicis,&c.& j̃.de pœnis l.ab-
sentem.ibi,sed nec debere de suspicionib.aliquem damnari.& hic
est primus gradus ꝓbationis,seu credulitatis, qa iā incipit animus
iudicis adhærere vni parti,licet remaneat dubium. ¶Post istam au
22 tē suspicionē†si iudici apparēt argumēta fortiora,tunc iudex inci
pit opinari.cū adhuc dubitat ne sit ꝯrium,modicum tñ dubium re
manet.& ista vocatur opi.quod statim ꝓbabo. Et hic est secundus
gradus ꝓbōnis,quia modicū restat ad credendū,tñ adhuc aliquid
a dubij est.Et de istis duab.causis dubijs a.s.qñ iudex adductus est ad
suspicionem,vel opinionem,loquitur hic. Post istam opi. si iudici
23 appareat†tm̃.ꝙ firmiter adhæreat vni parti.absq; alio dubio.alicu
ius ꝯrij,tunc dr̃ perfecta credulitas seu perfecta probatio, nec est
tunc cā dubia.Ista duo de credulitate,& de opi.probātur j̃.de test.l.
3.§.eiusdē quoq; Principis.in fi.ibi,quid aut credas, aut parū pro-
batum tibi opineris.Nam prout dicit,credas, loquitur de plena fi-
de,& plena probatione, qua ad perfectam credulitatem adducitur
iudex.Prout dicit,opineris,loquitur de imperfecta.Et hoc ē ēt tex.
qui probat oēs istos gradus tres.j̃.de qōnib.l.j.post prin.ibi , dū di-
cit,ad qōnē tunc peruenitur,cū reus suspectus est & alijs argumē-
tis probationis admouetur iudex ita ꝙ sola ꝯfessio deesse videatur,
&c.Ex eo ꝙ dicit,cū reus suspectus est,habes primū gradū ꝓbatio-
nis,qui est suspicio. Ex eo ꝙ dicit , ꝙ alijs argumentis probationis
admouetur.s.iudex,loquitur de secūdo gradu ꝓbōnis q est opi. q̃
est multum propinqua credulitati,& plenę ꝓbōni. Ex eo ꝙ subin-
fertur,ita ꝙ sola ꝯfessio deesse videatur, ponit tertius gradus ꝓbō-
nis,q facit plenā fidē:nā habita ꝯfessione,seu plena ꝓbōne , iudex
adijcit̃ ad plenā credulitatē.Et iste tertius gradus probōnis hoc est,
credulitatis,hēt hoc cōe cū scientia.qa sicut firmiter vni pti qs ad
hæret p scientiā,ita firmiter vni pti,p hanc credulitatē.Tñ est dr̃ia
in mō ꝑueniendi ad istā adhæsionē, nā sciēs ꝑducit̃ ad hanc scien-
tiā seu adhæsionem p sensum,credens p alia argu.vt dictū est. Hæc
quidē sunt vera,& quasi per se nota & iure ꝓbata, vt s̃.vidistis,&c.
¶Videnda sunt ergo exempla ꝑdictorū,& q̃ sunt ista q̃ faciunt istā
opi.vel istam suspicionē,quā gl.nostræ appellant semiplenā ꝓbō-
nē.Gl.ponit hic quatuor.s.priuatā scripturā, & comparationem li
terarum,fugam rei,vnum testem.Alij addunt.s. famam , vt in l.3.§.
eiusdem quoq; Principis.j̃.de testi.Examinemus ista.
† Primò quæro, vtrum†priuata†scriptura faciat semiple
24 nam probationem?Gl.hic,ꝙ sic,& idem
C.e.l.in bonæfid.& j̃.de fid.instr.l.2. ¶Idem ēt in summa per Azo.
& idem de verbo ad verbum Host.in summa,de iureiur.vbi tractat
de hoc iurō.Et vide Spe.in tit.de instru.edi.§. nunc dicendum post
mc.in ver.restat.vbi Spe.tractās de priuata scriptura dicit , ꝙ liber
rationum mercatorum,etiam pro ipso mercatore facit semiplenā
probationem,& sufficit cum vno teste ad plenam, q̃d tñ durum ē,
dicit ipse Pet de Bellaper.vt Cy.refert,& sequitur C.eo.l.in bonæ-
fidei.dicit dictum gl. non esse verum. Nam priuatæ scripturæ non
debet plus credi,q̃ viuæ voci ipsius qui scripsit, sed sibi ipsi nō cre
deretur pro se,ergo &c.¶Præterea si hoc esset verum,de facili pa-
raret quis sibi semiplenam probationem,faciēdo de hoc sibi scri-
pturam.Io.An.extra,eo.c.fin.circa fin.dicit idem ꝙ gl.hic.Et addit,
quā quidam reprehendunt: licèt indebitè , & nō dicit vltra ordinē
gl.Gl.nostra formauit sibi istā obiectiōnē,& rñdet ad eam in auth.
de instr.cau.& fide.§.si tñ qsquam.in glo.super verbo,inuenerit.&
ibi rñ.ꝙ hic debet intelligi,de priuata scriptura,q̃ dr̃ alterius,q̃ pro
b ducentis,ꝙ j̃.statim declarabo.Pro declaratione[b] igit̃ huius passus
25 est aduertendum,ꝙ priuata†scriptura est triplex.Quædam est pri-
uata scriptura,quæ dr̃ apocha,quæ datur à parte parti , & vocat̃ in
vulgari nostro apodissa,de qua loquit̃ C.de fide instr.l.plures apo-
chis.

ADDITIONES.

† Cla.¶L.de statu.Et ibi Bald declarat,quomodo & quo tempore cadat ista dubitatio in iudicio.& definit absolutionem.

a Pom.¶Dubijs.Aduerte ꝙ Bar.in isto ver.& seq.ibi,& de istis duob.casib.dubijs.&c.videtur velle ꝙ iurm in supplementum probationis,nō tm̃ debet actori deferri qñ est semiplene ꝓbatū,sed ēt qñ ē aliqua præsumptio ꝓ se,vel habet aliquas cōiecturas, pp quas animus iudicis inducitur ad aliquam suspicionem, vel opi.Et hoc sequitur Alex. ponderando hic Bar consi.53 inci.in cā.Et de hoc est gl c.tam literis.de test in glo. in ver.probata. & tenet Bald. l.si fundum.ad fi.C.de rei ven.& hoc ēt probatur.c j. & ibi Bald. not.de contem.inter me & domi.in vsib.feu.De quo vide plene per Ro. ego teneo contra Bart. quoties præsumptiones,vel coniecturæ inducunt minus,quam semiplenam ꝓbōnem, p gl in l 3.s̃.de minori.& tunc dico deferendum iuramētum reo,ad se purgandū,iuxta c.fi.§.sane.extra.eo.vt vult clare Bar.versi.his præmissis,per d.c fi. & tenet ibi expresse Abb.§.sane.3.q.& Ang.§.si vero vsufr.in auth.de nup.ad finem.& ꝙ hoc sit verū,est aduertendum ꝙ Bar.hic in ver.videnda sunt ergo,intellexit ꝙ hic dicit de suspicione, & opi.de semiplena probatione.dum dicit,quæ sunt ista,quæ faciunt istam suspicionem , vel istam opi.quā gl nostræ appellant semiplenam probōnē,vide remissiue Ale.l.j.C.de testa.mili.

† Clau.¶Vtrum Vide Alex consi.113.vol.4.

b Poma.Pro declaratione.An autem liber rationum sit proprie scriptura priuata,vide Are.consi 51.no.tres casus,in quib.scriptura priuata facit plenam fidē.Aduerte tñ,ꝙ in quantum Bar.hic requirit in tertio casu,ēt literarum comparationem,quia hoc est falsum.Sufficit.n.isto casu,ꝙ testes deponant ad plenam ꝓbationem faciēdam,se fuisse præsentes,& vidisse talem scribentē de mādato debitoris,& ita se cognoscere eius scripturā,absq; eo ꝙ interueniat literarum comparatio,vt late hic Ale.Cuius dictis adde Fra.Are.consil.84.inci.diligenter.Ale.cons.80.4 vol.& cōs.8.eo.vol.Fel.c.cū olim,de re iu.Ro. consi.86.Imo,consi.86 Card.cons.15.& Ana.consi 3.De libro rōnum vide Ale.consi.183.inci.visis subtilissimis vol.2.& l.j.in fi.de eden.De priuata,vide Ro.consi.473.inci.in casu proposito,Ale cons.9.volu.3.Et ad hoc,vt pauca faciant fidē in fauorem alicuius,non requiritur eius præsentia.Ale.consi 191.inci.visis scripturis.volu.j.Item in materia priuatæ scrip.an requiratur dies,& de effectu subscriptiōis.& de hac materia vide omnino quæ habes ad Bar.in l.cum tabernam.§.idem quæsijt.j̃.de pig.vide ēt in materia quæ habes ad Bart.in l scriptura.C.qui pot.in pig.ha.Item ꝙ valeat statutum,vel consuetudo, q̃d credatur alicui priuatæ scripturæ,vide Ale.cons 57.circa prin.vide latius Ias.in l.quædam sunt.§.nūmularios.in 2.no.s̃.de eden.Itē,an & quando priuata scriptura facta per testes probet,vide Ro.cōs.204.in prin.Bar.cons.46.vol.4.in 2.dub.quod aūt non possit induci vt credat̃ conuentioni partium,vel scripturæ priuatæ,vide omnino Rom. consi.25.in prin.sed vide Soci.in l.j.§.fin.de verbo.obl.& Ias.hic.Item quod non requiratur præsentia partis,vide Ale.consi.334.in prin.quid autem si testātor disponeret,q̃d stante scriptura,vel dicto alicuius,an sit standū,vide Bar.cons 163.Pau.omnino consi.51.vide q̃ addit Bar.in l. Theopōpus.j̃.de dote præle.Item de materia priuatæ scripturæ.videlicet de literis missiuis,libris rationum,& alia priuata scriptura an,& qūo probet,vide Fel.in c.2.ext.de fid.instr.quam omnino vide.Item qūo ex consuetudine possit iudici ex aliqua scriptura fidem facere,q̃ de iure non faceret,vel alia probatio inualida,efficiatur valida,vide Fel.in c.cū dilectus.extra.de fid.instr.Bar.cons.46 vol.4.in 2.dub.Item an credatur libro rōnum , vel priuatæ scripturæ,vide Io.de Ana.consi.53.ꝙ sic,in prin.Item limita procedere in libro rōnum, secus in memoriali,vide Soc.in l.j.in ij.no.C.de eden.Itē qūo ꝓbet ꝓ scribente,cōcurrentib.alijs cōiecturis,vide Bar.cōs 27.vol.3.in j.dub.dixit notāter Com.cōs.136.inci.visis instrumēris.in ver.cum libris rōnū.& ver.succedit tunc illa qō ꝙ liber rōnū nō ꝓbat contra scribētē,nisi computatis his,quæ versa vice cōtinent̃ ꝓ eo.ꝓut fit in libris dati & recepti.ꝙ nō videt̃ cōtra Bar.intelligi qñ non cōtineret,nisi ꝓ scribēte,secus si ꝓ se & cōtra se.s.datū & receptū,qa si aduersarius vult ꝙ talis liber faciat fidē ꝓ se , facit ēt contra se,vide ibi no p eūdē,& per Mat,no.78.vbi hēs alia in materia,maxime de istis procuratorib.& negotiorū gestorib.q negotia dñi gerunt,qa creditur libris suis,& ēt ꝓ se,& de expensis & alijs gestis p ipsos ꝓcuratores cōtra dñm, & ibi ēt si aliqs scribat ꝓ se in libro existēte penes alium, probat pro se,quasi illo patiente scribi approbauit.Itē ad istud ꝙ solet cōiter dici,quod priuata scriptura facit fidē cōtra scribentē,vide ēt Ro.cons.346.in prin.Item de libris,& scripturis repertis in archiuo publico,quomodo probent,vide late Fel,quem habes,remissiue in ver.liber censualis.

chis.& in auth.si quis vult cautè deponere.C. qui pot.ĩ pig.habe.
Scđa priuata scriptura ẽ liber rõnũ,quẽ qlibet sibi ꝯficit sua spõte.
Tertia priuata scriptura ẽ epła,q̃ ab altero alteri destinat̃. Circa pri
a mã.s.circa apochã dic,aut ps ꝯ͞t̃q̃ ꝓducit̃,ꝯfitet̃ eã sua manu scri-
26 ptã,& facit plenã fidẽ.l.Publia.ĩ fi.j̃.depo. aut negat eã scriptã ma
nu sua,&tũc aut hẽt subscriptionẽ ꝑtiũ,& triũ testiũ,& faceret ple
b nã fidẽ.ᵇcũ esset à ꝑtib.approbata.l.scripturas.C.q̃ po.in pig.hab.
aut hẽt subscriptionẽ testiũ tm̃,vel ñ hẽt,sed testes interfuerũt,q
eã viderũt scribi,& tũc si qdẽ approbatur ꝑ testes, & ꝑ ꝯparationẽ
literarũ,facit plenã fidẽ, vt in auth.at si ꝯ͞ctus. C. de fi.inst. Si verò
approbat̃ ꝑ testes tm̃,vel ꝑ ꝯparationẽ literarũ tm̃, tunc ñ facit ple
nã,sed semiplenã fidem.vt in auth.de inst.cau.& fi.§.si qs igit̃. & d.
auth.at si ꝯ͞ctus.& qđ ibi no.Vñ vides ꝙ priuata scriptura ꝓbata ꝑ
c testes tm̃, vel ꝑ ꝯparõnẽ literarũ tm̃,facit semiplenã ꝓbõnem.ᶜ Et
iõ gl.de istis posuit duos casus.s.priuatã scripturã,& ꝯparõnẽ lite-
rarũ.Dico tñ qđ posset esse tãta fides testiũ,vel posset eẽ tanta vis
ꝯparõnis literarũ ꝙ ei daretur plena fides.Quod apparet,qa si cõ-
parõ ꝯ͞diceret,q̃ al's ꝯcordare diceret̃ dicto testiũ,iudex posset ad-
hibere fidẽ vel testib.vel ꝯparõni literarũ,ẜm quod sibi videret̃,vt
in Auth.de instr.cau.& fid.§.si vero aliquid tale.licet de iure anti-
quo ꝯparatio sp̃ faceret plenã fidẽ.l.ꝯparationes.C.de fide instr.Si
d vero apodissaᵈ nullo mõ approbatur,nec testib.nec ꝯparõne, tũc
ẽt p̃t loqui hic,ꝙ faciat aliqualem p̃sumptionẽ, nõ dico semiple-
e nã probationem.ᵉEt hoc est qđ voluit gl.in d.§.si tñ quis q̃. Nã nõ
de facili qs faceret vnã falsam apodissam,ꝑꝑ timorem magnæ pę-
næ.Itẽ qa scit qđ p̃t de facili probari ꝯ͞trium ꝑ ꝯparationem lr̃arũ,
& iõ ex eo ꝙ producis priuatã scripturam,quam dicis factã manu
f tui debitoris,colligitur q̃dam p̃sumptio pro te,&c.Circa ẜm,ᶠs.cir
g ca librumᵍ rõnum aduerte, Dico aut in libro rõnum continetur
aliquid ꝯtra scribentem,& non est dubiũ ꝙ facit plenam fidẽ,vt l.
q̃dã.§.nũmularios,s̃.de edendo.& ibi glo.Aut ꝯtinet̃ aliqd ꝓ scri-
bente:& tunc si qdẽ loqmur in his q̃ dependent à mera eius volũ-
tate,& facit plenã fidẽ,vt l.Nesennius.s̃.de neg.gest. Si vero ab ei⁹
mera volũtate non dependent,tunc liber rõnũ ꝓ scribente nil ꝓ-
27 bat.l.exemplo.C.de proba.In casu tñ † putarẽ ꝙ ꝓ scribente, vel
eius hr̃de induceret aliquã p̃sumptionem,vt puta,si sunt rõnes a-
h licuius defuncti,ʰ qui fuerat bonus hõ. arg.l.q cũ maior. §.fi.j̃.de
bo.lib.& hoc voluit dicere tex.C.de ꝓbat.l. rõnes. vbi đt ꝙ rõnes
defuncti solæ ad ꝓbationẽ non sufficiunt,tñ adminiculant̃, vt cũ
aliis inducant plenã probõnẽ,nõ ergo denegat, quin faciant aliq̃
28 p̃sumptionẽ.Si verò † in libro rõnũ ꝯtinet̃ aliquid qđ nõ est pro
scribente,nec ꝯ͞ scribentẽ,vt tota die fit in libro cãpsorum scriben
tium qualiter tu soluisti hospiti tuo pecuniã, vel ipse de mãdato:
tunc si iste liber rõnũ est illorũ,q publicè exercẽt artẽ,puto,qđ fa-
i ceretⁱ semiplenam probõnẽ,arg. eorum q̃ no. in l.q̃dã.§. nũmula-
rios.s̃.de edendo.Tunc non facit ꝯ͞ opi.Pet.imò pro ea, qa priua-
tæ scripturæ creditur tm̃, quantũ crederetur voci illi⁹ scribentis.
Sed illi in eo quod nõ tangit eũ,crederet̃ semiplenè, & non pl⁹,er
29 go &c.Et istud vr̃ obseruare ꝯsuetudo,† q̃ in hoc est potissimè at-
tendenda,ẜm Inn.c.j.extr.de fi.instr.& hoc qñ liber rõnũ apparet
qđ est scriptus manu illius,cuius dr̃,& partes cõfitentur. Sed si de
hoc est dubiũ,recurrit ad ꝯparationem,q̃ facit plenã fidem.l.com
parationes.C.de fi.instr.Illa.n.lex non est correcta,nisi solum in a-
30 pochis.†De tertio gñe priuatæ scripturæ s.de epistola,ᵏ vr̃ dicen-
k dum idẽ qđ est dcm̃ in apocha,eo saluo qđ dixi de cõparatione,
qa epłæ ꝑ ꝯparõnẽ dabitur plena fides,cum in eis non reperiatur
correctum.De his dixi in l.nuda.s̃.de don. & hæc circa priuatã scri
pturamˡ & ꝯparationẽ.Sed circa publicã dubitatur de aliqb. Si.n.
l est scriptura publica & authentica.ista facit plenã fidẽ.sed q̃ro lqd
m de exẽplo?ᵐ Rñdeo,eo ipso † quod tu dicis,exemplum, p̃suppo-
31 nis originale,& authenticum p̃cessisse,vt j̃. de fi.instr.l.2. & iõ aut
tu producis exemplum,& nihil aliud dicis,& nullã fidem facit, vt
n C.deⁿ eden.auth.si quis in aliquo. Nam eo ipso quod tu cessas ꝓ-
ducere originale & authenticum est p̃sumptio contra te, & ꝯ͞ exẽ-
plũ tuũ.Sed si tu produceres exẽplũ,& diceres te perdidisse origi
nale,& probares tunc exẽplũ faceret semiplenã ꝓbõnẽ. De hoc ẽ
gl.no.C.de fi.instr.l.sicut iniquũ.& tangitur in glo.l.2.j̃.de fi.inst.
o ¶ᵒItẽ quæro, quid si instr̃m † publicũ nõ est fcm̃ inter easdẽ ꝑso-
p nas.ᵖv.g.duo fratres insimul diuiserunt vnã hr̃ditatẽ, & in instr̃o
32 diuisionis continetur,ꝙ vnus restituit alteri cẽtum, q̃ ille mutuo
acceperat à Sẽpronio.& posuerat in domo,vtrum illud instr̃m fa
ciat fidem pro illo Sempronio:Rñdeo nõ plenã,qa ꝯfessio facta
absente parte ,nõ probat l.si de interro.actio.& j̃.de ꝯfes.l.certũ,
q §.si qs absente facit semiplenamᑫ probõnẽ,vt l.capite quinto. j̃.
r de adulter.ʳ¶ˢQuæro,pone ꝙ in libro notarij defuncti in margi-
s ne reperitur † intitulatio seu rubrica,q̃ dicit instr̃m venditionis in-
33 ter tales,& dimissum est spatium:vtrum ex illa rubrica colligatur
aliqua fides Rñdeo, qñq; illa rubrica est rubrica alicuius ꝯ͞ctus v-
niformis,qñq; est contractus alicuius difformis. Primo casu po-
ne exẽplũ,p̃cedit in libro instr̃m, in quo continetur, ꝙ Titius &
Seius receperunt cẽtum mutuo à Sẽpronio, q̃ restituere insolidũ
ꝓmiserunt,& statim j̃.sequitur rubrica instr̃i ꝯseruationis indem
nitatis,q̃ Titius fecit Seio.Certè cũ ꝯseruatio indẽnitatis sit vni-
formis,& instr̃m non recipit varietatẽ in se.satis puto quod indu-
cat̃ aliqualis p̃sumptio,vel forte semiplena ꝓbatio,quõ de p̃cedẽ
ti ꝯ͞ctu alter alterum ꝯseruauerit indẽnẽ.Istæ.n.rubricæ seu quasi
ꝓbationes,inducunt p̃sumptionẽ eorũ,q̃ ibi dñt seq, vt C.de im-
po.lucra.descrip.l.j.in fi.& C.vt nemo priuat.l.j.Si vero esset ꝯ͞ctus
difformis,vt puta.dicit rubrica notarij, instrumentum venditiõis
talis fundi factæ à Titio Sẽpronio.Certè vẽditio põt esse facta ma
gno & paruo p̃tio,& sic difformiter,tunc talis rubrica non ꝓbaret
quia ẽt ꝯfessio patris incerta nil ꝓbaret.j̃.de ꝯfes.l.certum.in prin.
t s̃.de interrog. act.l.de ætate. §. quod autem. ¶Quæro quid si in
34 instrumento ᵗ reperitur † defectus in indictione, vel in noĩe prin-
cipis

ADDITIONES.

a ¶Apochã.Adde vltra plene dicta per Ale.de fide apochæ,Bal.cons.134.& 168.& 411. 3.li. Ro.pulchre cons.204.& 503.Pau.de Ca.cons.333.vbi multa no.dicit. Vnum dixit Bal.cõs. 14 inci.commissus fuit articulus,&c.li.1.ꝙ si scriptura priuata facit semiplenã probõnẽ, oportet ꝙ sit scriptura à persona notabili,& fide digna.

b Pom.¶Plenã fidẽ.Idem tenet Ant.de Bu.c.2.de fide instr.Are.consi.63. Alex.188.vol.2.& ibi ponit, quid si duo ex trib.testib.tm̃ recognoscerent subscriptionẽ suam.

c Parif.¶Semiplenam probõnem.Vide Com.cons.6.si autem fieret ab alio ,nihil probarent contra tertium,vide Alex.cons.277.

d Poma.¶Apodissa.Vide Ro.cons.240.& seq.quanquam Bar.tenuerit contrarium. d.l.scripturas.& ꝙ imo etiam isto casu apodissa faciat semiplenam probationem , tamen eius opi.hic est verior,vt hic per Alex.Quam tamen limita,nisi esset apodissa antiqua , quia tunc faceret plenã probationem.Ita Io.And.in addi.ad Spe.tit.de instr.edi.§.nunc dicendũ.ver.sed quid si producentes.&Ant.c.2.de fide instr.ver.tertius casus.Et ex præmissis & dictis Bar.hic habes colligere casus,in quib.apocha facit plenam fidem. Quib.adde idem esse in apocha mariti,est tex.l.si ego,§.si dotis j̃.de iu.do. de quo Bal.l.2. C.ne vx. pro mar.Adde etiam idem esse in apocha sacerdotis,tex.§.quãtum.in auth.qui.mo.n.t. effi leg.coll.6.de quo Bal.§.quib.in j const.Cod.& l.filium eum , de his qui sunt sui. vel ali.iu. Adde idem esse,quoties esset,vt staretur priuatæ apochæ,vt est Venetiis,& Genuę c.cum dilectus.de fi.inst.Ita tenet Ion.in c.cum P.tabellio.de fi.instr. & no.ꝙ apocha facta in loco.in quo est talis consuetudo,non solum faceret plenam fidem in eo, sed alibi etiam & vbicunque locorum,dicit Ant.c.2.de fi.inst.& c.cum dilectus,alle.l.j.C.de emã. lib.idem tenet Io.And.licet ipse non dicat tit de inst. edi. §.nũc. in add. [illegible] Et hoc confirmatur per regulam Sal.& Bal.l.si non speciali.per illum tex.C de test ,ꝙ scriptura facta in loco,probat vbicunque locorum,secundum priuilegia loci, in quo facta est,alle.l.2.C.qui test.fac.pos Secundò confirmatur per hoc quod dicit Bal. l. exemplo, C.de proba.quòd consuetudo,quæ dat robur probatorium scripturæ priuatæ, facit qđ illud robur non solum locum habeat in loco territorij. vbi est cosuetudo, sed etiam alibi vbicunque locorum , limitando tamen, vt ibi per eum. Tertio confirmatur per id, quod tenet ipse Bal.in l.2.C. de const. pe. quod stante statuto , quòd priuata scriptura mercatoris faceret fidem,illud debebit seruari tam in foro ecclesiæ, quam ciuili,iuxta gl.l.ex ea.s̃.de posthu.Quod tamen limita vt ibi per eum , nisi statutum se ad proprios iudices mercatorum referret,puta consules.Et iuxta hoc vide etiam Ro.cõsi.204.&seq. & Ale.cons.118.

e ¶Probationẽ.Contrarius allegatur hic per Ias.in sua repeti.in l.si.C.qui pot.in pig.hab. vbi allegat ꝙ plures Doct.tenent pro vtraque parte. Sed pro solutione , illud quod hic Bar.dicit,procedit regulariter,sed fallit multis modis, hoc est decem casib vt hic ꝑ Ias. Et ita procedat,quod dicit in d.l.scripturas.Vide concor. Bar.de Saxoferrato , concor. 298.inci.apocha est scriptura priuata.

f ¶Secundum.Vide Pau.consi j.in prin.in j.vol. Ale.cõs.185 vo.2.vbi ponit de libro officialis.& consi 190.eo.vol.2.

g ¶Librum.Adde quod Ale.dr,ꝙ cũ dictis Bar.cõiter transeunt Doct.excepto Ro.de quo hic per eum.Cui adde vidẽdum per Pau.de Ca.consi.proxime alleg. vbi transit cum dicti Bar.in l.nuda rõ j̃.de don.Ro consi.346.Pau cons.81 Bal.cons.197.1.lib.& consi.264. 2.lib.Et ibi quãdo in libro ẽ scriptura tertij. Quid aũt de libris massarij alicuius terræ, vide eundem Bal cons.26.2.lib.Quid de libris archiui publici,per Ale. cons 338 j.lib.Et an valeat consuetudo,quod libris mercatorum detur fides.vide Bal.cons.369.lib.4.Adde tu vltra ea,quæ ponuntur hic per repeten. & ad Bar.hic adde Alex. de Imo.in cons. 51.& cõs.81.in j vol.Et La.fra. in repẽ c.quoniam contra falsam, in ver.instrumentorum productiones.in prin.de proba.& Fran de Are.ibi.vbi dicit ꝙ libro gestoris cum eius iuramento creditur de expensis minutis.

h ¶Defuncti.Vide Raph.Cu.cons.31.

i ¶Faceret.Vide Barb.in rub.de fi instr.Pau.cons.81.vol.j.Imo cons.117.

k ¶Epistola.Adde ꝙ cum Bar.transit Ale.post aliquos Doct.de quib.hic per eũ.Cui adde Bal.de literis responsiuis,cons.253. 4.lib.& cons.50.in j lib,Et an credatur literis, & sigillis Principum,consi.4[illegible]0.& 396.3.lib.

l Poma.¶Quæro.Vide Ale.in auth.l.si quis in aliquo.ver.6.fallit.de eden.& in materia exempli,vide Ro.sing.246.inci.an Papa.Ale.cons.110.inci.visis acutissimis,j. vol.& consi. 6.inci.consideratis.vol.4.

m ¶Exemplo.Adde vt per Bal cons.56.j.lib.& consi.199.lib.3.

n Poma.C.de.Ad hæc vide Ale.in Auth.si quis in aliquo.vers.5. fallit.& cõs.24.vol.2.Ro. cons.157.Ale.cons.318.vol.2.vbi sentit hoc procedere in cã dotis. Flor.in l.in l.Aquilia si deletum.s̃ ad l.Aquil.Ale.cons.37.vol.3

o Poma.¶Item.Vide Ro.cons.157.inci.Bar.cons.193.inc.factum sic se habet. Ale.consi.4. inci.videretur.2.vol.consi.37.vol.3.

p Parif.¶Item quæro.Vide omnino Pau.cons.84.vbi dicit istud non procedere in dote.vide Fel.in c.si cautio.ver.fallit tertiò.de fi.instr.Item ad illud quod dixi in fauore dotis, vide Ias.in l.ex verbis.C.de testa.mili. Contrarium vide omnino per Bal.in tract.dotis, in 6.parte,in 78 speciali.

q ¶Semiplenam.Adde ꝙ fallit fauore dotis,quia tunc plenam probationem facit, vt consuluit Bar.cons.incipiente,factum sic se habet,Titius.& Pau.de Ca.cons.88.inci. de viris de Benaliis.

r Poma.¶Adulteriis.Vide Ale.cons.37.vol.3.Ale.consi.153. inci.prima consideratione.Ro. consi.305.ad fi.

s ¶Notarij.Adde quod Ro.cons.16.dicit,ꝙ liber notarij repertus in archiuo publico,absque die.& consule plene probat de instrumentis ibi scriptis. Quid autem si ex forma statuti requirantur duo notarij ad conficienda instrumenta,& non interuenit nisi vnus an faciat semiplenam fidẽ vide Bal.cons.300 ꝙ nõ.Et an instrumentum confectũ in loco ꝓhibito,faciat fidẽ in loco concesso,vide Bal.cons.369 inci.instrumentum factũ.i.li.Et dictis.Bar.hic adde eundẽ Bar.& Ang.in l.Lucius.j̃.de test.& Bar.in l.fideicommissa,§.j.j̃. de leg.3. Cano.in c.cum P.tabellio.extra.de fi.instr.Io.An.in add.Spe.in tit.de fide.§.refert.ver.& no ꝙ tabellio.& Bal.post Cy.in l.contractus.C.de fi.inst.

t Poma.¶Instrumento.Vide Ale.cons.59.vol.2.in fi.

a cipis, vel Papæ, vel ĩ aliqb. aliis necessariis, an faciat aliq̃ fidẽ? Rñ. ſi qdẽ notarius ſupereſt, nullã fidẽ facit, ſed imputet̃ parti, cur ñ agit ꝯ notariũ, vt ſibi inſtrm̃ pfectũ reſtituat, arg. l. veluti. §. de eden. Sꝫ ſi notarius eſſet mortuus, tunc puto ꝙ faceret ſemiplenã ꝓbõnẽ. l. ſi qs ꝯſortiũ. C. de fabri. lib. xj. facit de bo. poſſ. ſm tab. l. j. §. ſi linũ. & §. ſi roſæ. Et iſta ſufficiant circa ſcripturam & comparationẽ, &c.

35 Venio ad ſecundũ, ſ. ad fugã rei. Dicit gl. ꝙ † hoc facit ſemiplenã ꝓbõnẽ. Idẽ no. C. eo. l. in bonæ fidei. Bř dic, ꝙ fuga qñq; opponit̃ alicui, vt delictũ, &

b tũc ñ ẽ dubiũ, ꝙ fuga ñ facit ſemiplenã ꝓbõnẽ, l. qs ſit fugitiuus. ꝟ. de ædi. edi. & l. deſertorẽ, de re mili. & C. de ſer. fug. ꝑ totũ. Qñq; fuga adducit̃ ad ꝓbõnẽ alterius criis, q̃ de quo agit̃, & tũc ſi qdẽ ad ꝓbõnẽ illius ſufficit ſola ſuſpicio, tunc fuga probat ſuſpicionẽ, & ꝑ ꝯñs plenè l. impuberib. in fi. ꝟ. de ſuſpe. tut. Si vero reqrat̃ plena ꝓbõ, & tunc vř ꝑ fugam non probat̃ plenè nec ſemiplenè, ſed aliqualis pſumptio inducitur, vt ꝟ. ad Sylla. l. lege Cornelia, & C. de rapt. virg. l. j. & ibi tangit Cy. in quadam additione, quam fecit ad

† lec. dixi plene in d. l. lege Cornelia. ideo non inſiſto. †

c

36 Venio ad tertiũ. c † Quæro, vtrum per vnum teſtẽ fiat ſemiplena probatio? Gl. dt ꝙ ſic, qa ſi duo faciant plenam: ergo vnus ſemiplenam. Allegat gl. aliquas leges. Idẽ tenet ẽt gl. in d. l. in bonæ fidei. C. e. licet multi ꝯ, ſed de hoc non diſputo, qa habemus caſum de hoc, extra de procu. c. ex inſinuatione. & de ſucceſſio. ab inteſ. c. ſi. Hoc tñ ſito, ꝙ vnus teſtis faciat ſemiplenã probõnẽ, qñ eſt teſtis oĩ exceptione maior. Si verò teſtis eſſet talis ꝯdõnis, ꝑp quam fides eius vacillaret in aliquo, vt

37 puta † ꝯſanguineus, d vel multũ amicus ꝑ. i. & ſimi. tunc non faceret ſemiplenã ꝓbationẽ, nec induceret iudicẽ ad opi. ſed ad ſuſ-

d

e picionem. h. d. vna gl. no. ꝟ. de ꝓb. l. ẽt matris. Itẽ hoc itelligo † verũ

† niſi circa idẽ poſſent veriſiřr hři plures teſtes. Exẽplum vidi in iſto anno de facto ĩ ciuitate iſta: in qbuſdã caſib. ſufficit ꝓbõ maleficij ꝑ famã, & vnus teſtis ꝓbat famã, ꝓbabit ne ſemiplenè? Certè puto qđ nõ. Sicut n. exẽplo nõ credit̃ qñ potes ꝓducere originale,

f & nõ ꝓducis: & ideo eſt ſuſpicio ꝯ te. vt s. dixi, & ꝓbatur C. de fide inſtr. l. ſi. ita cũ de fama dẽant veriſiřr eſſe multi teſtes, ſi vnum ſolũ producis ꝯ illum, & ꝯ te ꝓducentẽ cẽt ſuſpicio. Itẽ iſtud qđ dř ꝙ vnus teſtis facit ſemiplenã ꝓbationẽ intelligo in caſib. in qb ſufficiunt duo teſtes, aľs ſecus, & aſſumo rõnẽ gl. ꝑ ꝯrium, ſi duo nõ faciunt plenã probõnẽ, ergo nec vnus ſemiplenã. Et pro declarõne

38 huius propoſitionis, formo tibi vnum dubiũ. Pone, † reperiũtur teſtes q iurauerũt, nõ tñ depoſuerunt, vel depoſuerunt, ſed nõ iurauerunt, vtrũ ſit probatũ ſaltẽ ſemiplenè? & vř ꝙ ſic, ꝑ iſtã rõnem qa iſta duo. ſ. dcm̃ & iurm̃ faciunt plenã ꝓbõnẽ. ergo vnum iſtorũ facit ſemiplenam, & ſic ſequeretur ꝙ iurm̃ ſolũ ſine dicto faceret ſemiplenã ꝓbõnẽ, qđ eſſet abſurdũ: cũ nihil explicitè ſit dcm̃ per teſtẽ. & ideo iſta duo faciunt ꝓbõnẽ plenã, ergo vnus facit ſemiplenã. Intelligas in duob. æqualis potentiæ: ſecus ſi vnus ſit potentior altero. Exẽplũ, duo floreni faciunt plenã ſolõnẽ, ergo vnus ſemiplenã, bñ ſeqt̃ iſtud. Sed ſi diceremus, vnus floren⁹, & vnus Anconitanus faciũt plenã ſolõnẽ, ergo alter iſtorũ facit ſemiplenã hoc non eſſet verũ, ſi aſſumeres illum, qui eſſet minoris potentię. Iſtud patet ad ſenſum. Mõ in duob. teſtib. qui ſunt paris potentiæ, procedit dcm̃ gl. in dicto iuřo, & iſtud ñ ſeqt̃; & iõ vt declarẽ iſtud dicas. qa qñq; in teſtib. ꝯtingit eſſe multos defectus. Primò ꝯtingit eẽ defectum numeri. v. g. In teſtõ reqrũt̃ vij. teſtes, qro vtrum duo faciant ſemiplenã ꝓbõnẽ. Vř qđ nõ, nã quatuor nõ faciũt plenã

g ergo duo nõ faciunt ſemiplenam. Hic aduerteganteq̃ determinẽ,

39 primò oportet me ꝯcludere † qđ nõ ſit defectus in dicto, ſed ſolũ in numero teſtium, hoc volo dicere, ſi duo teſtes dicerent ꝙ Titi⁹ legauit mihi centũ, iſti nihil probarent, quia ẽt ſi hřs ꝯfiteretur nihil probaret, quia eſt relictum in minus ſolenni voluntate, cum ſit defectus in numero teſtiũ, vñ nõ probaretur, nõ ꝑp defectũ dicti, ſed ꝑp defectũ numeri teſtiũ. Sed ſi duo teſtes dicerẽt, dico qđ Titius reliquit tibi cẽtũ corã vij. teſtib. ad hoc rogatis, ſi vij. teſtes hoc dicerẽt, ſufficeret ad plenã probõnẽ. Sed qa duo nõ ſufficiunt ꝑp defectũ numeri hoc caſu puto ꝙ faciant ſemiplenam probõnẽ. C. de bon. poſſ. ſm tab. l. 2. & quod ibi no. & C. fa. erc. l. ſi. & de teſta. l. hac ꝯſultiſſima. §. ex imperfecto, & qđ ibi not. Itẽ ad rõnẽ factam in ꝯriũ dũ dř quatuor non faciant plenã probõnẽ, ergo duo non faciunt ſemiplenam. Aduerte iſta probõ, q̃ fit in teſtis, ꝯponitur ex duob. videlicet ex probõne q̃ eſt de iure nãli. vel gentiũ, & ſolennitate ciuili, quod apparet, qa ſi iuris ciuilis ſolennitas ſubduceretur, ſicut fit ĩ teſtõ militis: remanet valida probõ ꝑ duos teſtes, vt ꝟ. de teſt. mil. l. j. & l. diuus. ſicut etiam fit in teſtõ facto inter liberos, vt d. §. ex imperfecto. & d. l. ſi. fam. erci. Mõ iſtæ duæ partes, ſolennitas iuris ciuilis, & ſolẽnitas iuris gentiũ, faciũt plenã probõnem, ergo ſolẽnitas iuris gẽtiũ ſola, q̃ eſt pars potẽtior, facit ſemiplenã, vt dictis legib. Vñ in teſtõ non aſſumo ꝓbõnẽ, q̃ prouenit ꝑ numerũ vij. teſtiũ, ſed ꝑ illas duas ſolẽnitates. ſ. iuris gẽtiũ, & iuris ciuilis. Præterea ſolennitas iuris gentium, & ſolẽnitas iuris ciuilis affuit: licet mõ oẽs nõ poſſunt hři, & ſic ſufficit ſaltẽ ad indiciũ, vel

h ad ſemiplenã probõnẽ, vt l. teſtium. ĩ fi. C. de teſ. Quæro, hqd ſi te-

i ſtis deficiat ĩ dictio. v. g. dñt duo teſtes, † vidimus, ꝙ mutuauit ſibi

40 pecuniam, ſed non recordamur quanta fuerit, an iſti faciant aliq̃ fidẽ? Rñ. ſi ex aliqb aliis ꝯiecturis ꝑt ꝯiecturari de quantitate, vt puta ꝑ duos teſtes probo ꝙ pctiiſti decẽ mutuo à me, per alios duos teſtes probo ꝙ mutuaui, ſed illi ñ recordãt̃ de q̃titate. Certè ex his

41 duob. iudex poterit deferre iurm̃, vt ex̃ eo. c. ex literis. Quid † ſi kdi

k ctũ teſtis deficit ex parte examinantis, l qa non fuit examinatus à

l iudice, ſed à quodam notario extra iudiciũ? Vř ꝙ nullã fidẽ faciat vt l. hac ꝯſultiſſima. C. đ teſt. circa fi. & l. ſolã. C. de teſtib. ꝑut ĩtellř ſolã à pñtia iudicis, vt in gl. Et hoc puto verũ, ſi parti ꝑt imputari, cur eũ ſolẽniter examinari non fecit, & ex hoc inducit̃ ſuſpicio ꝯ eũ vt s. dixi in q. de exemplo & fama, ſed ſi parti nihil poſſet imputari, vt puta, qa teſtis erat ĩ partib. valdè longinquis, vel erat in articulo mortis, vñ ſi iuiſſet ad iudicẽ ſtatim deceſſiſſet. iſto caſu puto ꝙ faciat aliqualẽ pſumptionẽ, q̃ induceret iudicẽ ad opi. ſeu pſumptionẽ, ſm qualitatẽ pſonæ. Pro hoc induco C. de teſt. l. fi. vbi creditr atteſtationib qb. aľs nõ crederetur ꝑp mortẽ teſtis. Pro hoc fa

42 cit qđ no. in ſumma Azo. in auth. de inſtr. cautel. & fide. † vbi creditr inſtrõ, cui aľs nõ crederetur ꝑp diſtantiã loci. ¶ Quæro, quid ſi

m reperiunt̃ dicta teſtiũ, m & nõ reperit̃ iuratũ, † an faciat aliq̃ fidem?

43 Tex. in l. ſolam. C. de teſtib. vř dicere ꝙ non prout ibi dř ſolã. ſ. ã iuři pſtõne: dico eodẽ modo, ſi pti poteſt aliquid imputari cur ꝑſtationem

ADDITIONES.

a ¶ Papæ. Adde Ang conſi. 274. vbi plene.

b ¶ Fuga. Adde limitãd: dicta Bar. vt per eundẽ in l. j. ꝟ. de bo. eo. & de materia late per Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de præſump. & Aliquid per Alex. hic. Cui adde Bald. conſi. 122. & 230 lib. j.

† Clau. inſiſto. Adde ꝙ aliud operatur ſ. ꝙ vbi erit quis đ delicto accuſatus, remittetur, mediante cautione, nec amplius admittitur cauendo, ſed detinebitur. glo. eſt not. quam ibi ponderant Bal. & Ro. in l. lege Cornelia, ꝟ. ad Syl. facit mentionem Ale. in l. ſi pecuniam ꝟ. de cond. cau. da.

c Po. ¶ Tertiũ. Vide Ale. conſ. xv. xviij. & clxxxviij vol. j Et vnũ verbũ Fel. in c. licet cãm. de prob. Barb conſ. 13. vol. ij Imo. conſ. 134. Car. conſ. 107. Cum. ſequitur conſ. 55. Ale. conſ. 66 vol. j & conſ. 78. in primo. vol. & conſ. j. vol. 5. vbi. ponit de teſte conſanguineo Fel. in c. præterea. de teſt. cogen. Vide Fel. vbi dicit ꝙ ad dictum teſtis ſe corrigentis non poteſt tale iuramentum deferri.

d ¶ Cõſanguine⁹. Adde Ant. de Bu. in c. fi. extra eo. Bar. in l. q. teſt. ꝟ. de teſt. & in l. parẽtes, per Doct. C. de teſt Pet. de Anc. cõſ 27. ad contra. Et plures caſus in quib. vnus teſtis facit plenam probationem, vide per Spe. in tit. de teſte, §. iterat. verſi. hoc tamen fallit, & per vnum teſtem de viſu, & plures de famã, probatur violentia, vt voluit Bald. conſi. 49. lib. 4.

e ¶ Amicus. Adde tu qñ amicus poſſit eſſe teſtis pro amico. & vide gl. no. in auth. de mona. in §. cogitãdũ, in ver. teſtes, in fi. no. Cy. & Fe. in l eos. C. de teſt. & Bal. in l data opera, C. q. ac. Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de teſt. §. j. cir. prin. & no. Can in c. quoties, de teſt. Nõ tamen intelligas hoc de teſte inſtrumentario, ꝑ id quod habetur in l. ſciendum. ꝟ. de vſu. & ꝑ Bal in l. ſcripturas, C. qui po. in pig hab. & vide per Ale in cõſ 154 in 5. vol. Et aduerte quia amicitia nõ reddit omnino teſtem inhabilem, & hoc relinquitur iudicis arbitrio. Ita Bal. in l. eos. C. de app. per tex. in d. l. ſciendum, ꝟ. de vſu. & tenet Abb. in d. c. quoties. de teſt. facit quod dicit Iac. But. in l. 3. in prin. ꝟ. de teſt. vbi quod licet duo teſtes magna amicitia coniuncti non probarent plene, tamen tres probarent, quia numerus ſupplet defectum, vt l. 3. § eiuſdem, & in l. ob carmen, §. fi. ꝟ. de teſt. Nec eſt veriſimile, ꝙ teſtis pro amico falſum dicat, cum pretioſior ſit anima, quam corpus, c. cum infirmitas, de pę. & remiſ. l. ſancimus, C. de ſacroſ. eccl. Et vide Abb. & Mo in d c. quoties. Alex. conſ. 88. in v. li. Et de materia plene etiam per Bar. in conſ. 3. in j. vol. vbi quod amicus poteſt teſtificari, ſed diminuitur de fide. & vide eundem, in conſi. 19. & in conſi. 29. in 2. vol. Et vide ẽt Ale. in conſi. 50. in 5. vol. An autem amicus ſit idoneus teſtis pro amico, vide Ale. conſ. 78. vo. j. Et quid de affine & conſanguineo, vide ẽt eũ. conſ. 133. eo. vol. & conſ. 136. e. vol. & Arc. 61. Vide Anc. conſi. 2 46 Et de affine vide Alex. conſ. 45. vol. 2. & 122. eo volu. Et ibi ponit quid ſi cum tali eſſet alius teſtis, an tunc deferretur tale iuramentum. Et quid ſi foret à partib. remiſſa talis excep. Et vide Ale. conſ. 34. vol. 3. vbi ponit quando eſt probatũ per plures teſtes, ſed inter ſe contrarios & 89. vol. 3. vbi ponit quæ requirantur ad hoc, vt vnus teſtis in ciuilib. faciat ſemiplenam probationem, Et pulchre etiam per l. maritis, in apoſt. ꝟ. de quæſtio Ex cuius dictis colligi licet, quòd ex minimo debilitat̃ hæc ſemiplena fides, quam facit vnus teſtis. & vide Bal. conſ. 269. in j. par. vbi tenet hoc, & multipliciter declarat hanc l.

† Cl. u. ¶ Intelligo. Et ideo poteſt inferri ſecũda limitatio, vt procedat quando eſſet vnicus teſtis, ſed ſi eſſent plures, & variarent in ſubſtantialib. vnus detrahit alteri, & tunc nullus dicitur ſemiplene probaſſe, de hoc non poſſit iuramentum deferri. ita ſing. Bald. in l. de quib. ꝟ. de legi. & in rub. de contr. inueſt & in c. bonæ. ꝟ. de elec. Car. Zab. conſi. 156. Alex. conſi. 28. vol. 2. & conſ. 11. vol. 4.

f Poma. ¶ Quod non. Vide Arc. conſ. 13. in 3. dub. & 82. & 122.

g Pom. ¶ Aduerte. Aduerte tñ ꝙ in defectũ huius ſemiplenæ ꝓbõnis, non defertur iurm̃, Adde tamen ꝙ hoc caſu defertur iuramentũ in ſupplementũ ſecundum Bal. in d. l. 2. & Ale. ſequitur ibi, C. de bo. poſ. ſecun. tab. ad hoc vt excludatur veniens ab inteſ.

h Pom. ¶ Quæro. Vide Alex. conſ. 69. vol. 2. & Cæp. caut. ſua. 267. inci. aliquis mutuauit, & quid iuris eſſet, ſi nõ redderet cãm, vide addita ad Pan. in c. cum cãm. in add. inci. fruſtra de teſti. P.. de Ca. conſi. 303. Pan. c. cum Ioan. ver. item no. de fi. inſtr.

i ¶ Teſtis deficiat. Adde quod hoc ſequitur Ant. de Bu. in c. fi. extra eo. vt hic per Ale. Cui adde Bal. conſi. 74. lib. 4. & quod voluit Ang. conſi. 3. vbi dixit, quod ſi vnus teſtis plene probat maleficium, alter vero non deponat de maleficio, ſed de tpe, & deponat de credulitate, qđ tunc nõ probat, qa perinde eſt, ac ſi diceret non recordor.

k Poma ¶ Quid ſi. Vide Ale. conſi. 45. j. vol & conſi. 69. 2. vo. Fel. c. cum cãm. ver. ſecunda cõcluſio. de teſti. Et Ale. d. l. hac conſultiſſima. §. ſi quis aũt. Facit quod no. Lãce. l. ſi. C. de eden. Imo. c. cum clamor. de teſtib.

l ¶ Examinantis. Adde quod Bal. conſ. 42. 5. lib. conſuluit, quod ſtante ſtatuto quod dictũ teſtis examinati abſque præſentia iudicis, non valeat, quod ſi de conſenſu partiũ iudex committat examinationem, dictum teſtis facit fidem.

m Poma. Teſtium. Aduerte tñ, quod licet regulariter teſtis ſine iuramento non probet, ꝙ quando probationes eſſent hinc inde pares, ꝙ iudex debet pro eo ſententiam ferre, q vltra aduerſarium haberet pro ſe vnum teſtem non iuratum. Ita dicit Alex. conſ. 111. inci. in cã & lite, ad finem, in 4. vol. Feli. c. de teſtib. extra de teſtib & ponit de l. ſolam. C. de teſt. Alex. l. milites. de teſt. mil.

ſtationē iurī nō ꝓduxit,nulla fides dabiť ei,alˀs crediť ei ſemiplenè
vt puta ſi dicta teſtiū erāt ſcripta manu vniˀ notarij antiq defun-
a cti,cuius acta nō ɼperiūť.Sicut dicimus[a] de ſententia†antiqtus la
44 ta ꝙ valet,licet ñ reperiāť acta,vt no.per Inn.in c.cum in iure. ex̃,
b de off.deleg.¶Quęro,[b]qd ſi dicta teſtium ſunt recepta†& exami
45 nata inter alˀs pſonas,vtrū ꝯ alium faciāt aliquā fidē?Rñ.ꝙ[c] ſic ſe
c miplenā,ſicut dicemus de ſnīa,in l.à ſnīa.ĵ.de appe.qd̄ tñ ſemp in-
telligo ſi mō examinari nō poſsēt,alˀs ſibi īputareť cur de nouo
46 nō faciat examinari.l.fi.C.de teſt.Quintò eſſet vidēdū†de fama,
d de qua & de oīb.dixi[d]plenè in l.de minoř.§.tormēta.de qōni.Sex
47 tò eēt†vidēdū de aliis indiciis,qualiter faciāt ſemiplenā ꝓbōnē
de qb.plenè dixi in l.fi.ĵ.de qōnib.Vnū tñ aduerte,qd̄ indiciū , de
quo loqť l.ſi duo patroni.ī ver.multum tñ.ſ.e.vř ſufficiēs ad defe
rēdū iuřm.Et hoc vř ſentire hic gl.dū allegat l.illā ad q.de vno te.
ſte.Hoc ꝓbať ex illo tex.dum dicit,multū tamē fidei,&c.ſi multū
fidei facit,apparet ꝙ exceſſit primū gradū fidei,& fuit vltra ſuſpi
cionē,& ſic īducit ad opi.q̄ ſufficit ad iuřm,vt dixi ſ. His præmiſ-
e ſis[e] quęro,†vtrū duæ ſemiplenè ꝓbōnes faciāt vnā plenā ꝓbōnē
48 & ſiqdē ſunt duæ ſemiplenæ eiuſdē generis,vt duo teſtes , nó eſt
dubiū ꝙ faciāt plenā , ſed ſi ſunt duæ ſemiplenæ diuerſi generis,
tūc vř ꝙ ñ faciāt plenam.l.ij.§.fi.de excu.tu.& ibi vř gl.dicere.& l.
ſpadonē.§.q iura.e.ti.& C.qui nu.tu.l.j.Aduerte,veritas eſt,ꝙ duæ
f ſemiplenæ[f] faciant vnā plenam:vt puta,vnˀ teſtis, & ꝯfeſſio[g] facta
g abſente parte.Caſus eſt[h] ex̃,de ſucceſ.ab inteſt.c.fi.Itē vnus teſtis
h & fama publica eo caſu,quo faceret ſemiplenam,vt in c.j. extra,
de appel.& no.in l.3.§.eiuſdem quoque principis.ĵ.de teſti.& idē
ī aliis ſimilib.caſib.de quib.dixi,īducit ſemiplenam ꝓbōnē.Et ad
49 ꝯriū rñdeo,duo†impfecta nō faciunt vnū pfectum , qñ tendunt
ad diuerſa,vt in ꝯrio:ibi.n.illæ imperfectæ cauſabant diuerſas ex-
cuſationes,ſecus ſi tendunt ad vnum finē,vt hic.Ad hoc. n. ten
dunt,vt fidē faciant iudici,quam fidem non ſolum debet collige
re iudex ex vno genere probandi,ſed ex pluribus.l.iij.§. eiuſdem
50 quoque.ĵ.de teſtib.¶†Quæro quid[i] ſi actor probauit intētionē
i ſuā plenè,reus probauit ītētionē ſuā ſemiplenè,vtrum remaneat
ex pte actoris ſemiplenè ꝓbatū?Doc.nři & Can.ꝯcordant in vnā
k ſnīam,& dñt ſic.Quandoque ꝓbōnes actoris pfectæ,& ꝓbōnes[k]
rei īpfectæ ſunt directò ꝯriæ. v.g. Actor hēt duos teſtes, qui dñt
ꝙ talis mutuauit reo centū,in tali loco,& tali tpe.Reus hēt alium
teſtē qui dicit,ꝙ alio tpe ipſe fuit in illo loco,& nullum mutuum
l factum fuit,tunc ꝓbō actoris remanet valida,[l]& pfecta,& in nul-
lo eliſa p ꝓbōnē rei.Nā illa ꝓbō plena actoris extīguit totalř illā
ſemiplenā ꝓbōnē rei,& īpfectā ſibi ꝯriā.l.ob carmē.in fi.ĵ.de teſt.
m qñque[m] ꝓbōnes nō ſunt ꝯriæ,ſed diuerſæ.v.g.Actor ꝓbauit mu-
tuum p duos teſtes,reus ꝓbauit ſolˀonē p vnum teſtē:iſto caſu re
manet cā dubia,& recurrēdum ē ad iuřm vt reo deferať, ſm for-
mā iſtiˀ legis,& in l.in bonę fidei C.e.& l.vulgo.de admi.tut.Doc.
hoc tenēt.C.de ꝓcu.l.j.& d.l.in bonæ fidei.& Io.And.extra eo. c.
51 fi.¶†Quæro,vtrū vna probō imperfecta tollat aliā īperfectā,ita
ꝙ nō ſit locˀ delationi iuři?Caſum hēs no.de hoc,ꝙ ſic.C.q & ad-
uer.quos.l.j.Viſo ergo qñ eſt ſemiplenè,vel īperfecte probatū, vi
dēdum eſt qualiter & quādo ex hoc veniať ad delationē iuři.Pro
52 cuius declarōne primò vidēdū†eſt,ī qb.cauſis deueniať ad hoc
n iuřm.Rñ.nō hēt locum[n] in cauſis criminalib.ſm verā opi.qd̄ dic,
vt dixi in l.maritus.ĵ.de qō.tetigi in l.iij.in prin.ſ.e.vbi gl.tāgit,li-
o cet aliter videať dicere in l.in bonæ fidei.C.e.Itē an[o] hēat locum
in cauſis ſpiritualib,vt puta monachationis,vel matrimonij,teti-
gi in l.3.ſ.e.de quo p Can.ex̃.e.c.fi.Itē dicunt qdā ꝙ ī cauſis famo
ſis non ɼcurriť ad delationē huius iuři,qa ī eis ɼqruntť probatiōes
luce meridiana clariores,pp famæ periculum,vt l.ſciant.C.de pro
bat.ſ.de dolo.l.itē exigit.& ĵ.de iniur.l.prætor edixit.ī prī. hoc ē
ꝯ caſum multarum legum.ſ.e.l.nā poſtea §.ſi damneť.& ſ.de his
q no.infa.l.furti.ver.ſed & ſi iureiurā.& ĵ.de iniur.l.lex Cornelia
§.hac lege.Itē dicit gl.non ɼcurriť ad delationē iuři in cauſis ma-
p gnis.[p]iſtud verbum magnis,eſt verbum,magřaliter dictum, non
53 qd tex.dicat,ſed hoc dř ad ſilˀitudinē cārū criminaliū,†q cāæ ma
q gnæ[q] ꝯparāť cauſis criminalib.l.propter litē.de excuſation.tu.&
† Inſt.de excu.tut.§.itē propter.†¶Sed eſt aduertēdū,q̄ dicanť cāæ
54 magnę?Rñ.†ſcd̄m qualitatē pſonarū,nam īter aliquos cauſa x.li
brarū eēt magna,īter aliquos cauſa cētū florenorū eēt parua.l.ſꝫ
55 & ſi ſuſcepit.§.j.ſ.de iud.& hoc dñt ēt doc.Aduerte hic, ꝙ†licet
eſſet ꝯtētio de magna re,tñ ſi ꝯtēdereť de poſſeſſione,non de pro
prietate,dico ꝙ hæc nō ē magna cauſa.C.ſi de mom.poſ.fue. ap.
l.j.& l.momentaneæ C.q leg.pſo.Et vř mihi, ꝙ hoc tangit ,Io.
56 And.in c.ex īſinuatione,extra,de ꝓcu.Itē eſt aduertēdū,†ꝙ licet
cauſa ſit magni pōderis:ſi tñ illud,ſup quo vertiť cāæ dubietas , ñ
facit magnum p̄iudiciū veritati,dicō ꝙ iuřm poſſet ꝺferri,v.g.La
ta fuit ſnīa īter te & quendā,q dicebat ſe meū ꝓcuratorem ꝓ te,
cum tu venis ꝯ me p illā ſnīā,ego dico illū procuratorē fuiſſe ɼuo
catū,& probo per vnum teſtē.Licet hæc ſit magna cauſa , tamen
ſi ſententia eſt nulla,adhuc tñ remanet ius ſuum ſaluum,& potes
probare.ſi habes iuſtitiam,merito deferť mihi iuřm,vtrum reuo-
† cauerim,vel non,d.c.ex inſinuatione extra,de proc.†

57 Hoc præmiſſo. videndum eſt†cui ſit deferendū iuřm
Pro cuius euidentia ſcias,ꝙ iſtud iura-
mentū defertur in ꝺfectū probōnis ad cauſam ſupplendā,vbi de-
ficit.C.e.l.ī bonæfidei.& ſic vbi p iuřm nō ſuppleť probō,iuřm ñ
ꝺferť,vt ĵ.videbitis.Itē aduęrte ꝙ Azo.C.e.l.in bonæfidei.ɼputat
valde pro abſurdo,ꝙ actori deferať iuřm pro ſe,qa ſic eēt teſtis ꝓ
ſeipſo.qd̄ vř ꝯ l.oīb.C.de teſt.tñ ſi bñ aduertať:hoc nō eſt incon-
gruū:nā Decretalis extra:de iud.c.nouit.refert verba Dñi in euā-
gelio dicentis:Si peccauerit in te frater tuus:corripe eū inter te&
ipſum

ADDITIONES.

a Pom.¶Dicimus.Vide Fel.c.quoniam contra falſam,ver.quarta concluſio.de proba. & Alex.conſi.79.vol.j.

b Pom.¶Quæro.Contra iſtam deciſ.licet magis cōiter ab omnibus teneatur, tenuit Are.in c.cām quæ.& ſeq.& conſ.164.inci.ſicut.Io.in apocha.& eodem modo tex.in l.ſed & ſi.ſ.eo.vide Fel.c.quamuis.de re.iu.& Are.conſi.15.vbi tenet cum Bar.vide Ale.conſ.155.vol.ij.& conſi.128.vol eo.& Bal.conſi.484.in v.parte.

c ¶Quòd.Adde Ang.in l.ij.C.eo.Ant.de But.& Pan.in c.fin.extra,eo. & Ant. de But.in c.quamuis.de re iud.

d ¶Dixi plene.Adde quod idē tenet Bal.conſ.278.inc.principalis cura.primo lib.

e Poma.¶Præmiſſis.Vide in iſta materia,an duæ ſemiplenæ probōnes faciant vnam plenā,Ale.conſ.11.inci,cenſeo reuocari in dubium,in 4.vol. & conſi. 21. incip. repetito in cauſa militiæ.in 4.vol.& conſi.19.vol.eo.conſ.128.vol.2.& conſ.82.eo.vol.Pan.conſ.16.in j.vol.Rom.conſ.8.Fel.in c.cum cām.de prob.& c.veniens.vlti.col.de teſti.& in c.tertio loco.Cæp.conſ.32.Bar conſi.6.vol.j.Rom.conſ.91.in vlti col.in conſi.127.Imo.cōſi.92.& conſi.138.& adde ad Ana.conſi.55.Ale.conſi.53.in fi.j.vol.Are.conſi. 52. & in conſi.65.Anch.conſil.246.Alex.conſ.24.col.fin. ij vol. vbi dicit.quid in criminalibus. & 128.col.fin.eo.vbi dicit ꝙ duo teſtes ſingulares,& imperfecti non iunguntur ad faciendam plenam vel ſemiplenam probationem.

f ¶Semiplenæ.Adde Spe.in tit.de no.cri.§.fama.ver.fama.Gl.in l.ij.in prin.in verbo,legi.ĵ.de excuſ.tut. Bal.in l.j.§.idem Corn.ĵ.de cō.in l.ij.C.quor.ap.non reci.& in authen.rogati.C.de teſt.& in l.vnica.C.de confeſ.& in l.ex cautione.C.de non nu.pecu. & in l.ſi quis ex argentariis.§.j ſ.de edend.per Bald.conſi.292.j.lib.Ale.conſi.9.& 65.ij.lib.& conſi.21.lib.4.

g ¶Et confeſſio.Adde tu,quod confeſſio non pōt probari per teſtes ſingulares.ſ. qñ vnˀ deponet de vna,alius de alia,quia tunc non iungūtur iſti teſtes,vt plene probent. Iſtā cōcluſionem ita decidit Ant.de But.in c.ex quadam.de teſti.Et idem videtur velle , licet ita non clare,Abb in c.cum cauſam,de prob.dum dicit, quòd teſtes ſingulares non debent coniungi ad probationem integrandam,& eſt de mente Cy.in l.ij.C.quæ ſit lon.conſuet.dum dicit,an conſuetudo probetur per teſtes ſingulares.& ponit Alex.in conſ.37.v.vol.Et adde quòd ad hoc vt confeſſio facta abſente patre,faciat ſemiplenam probationem,oportet quòd probetur per duos teſtes,vt eſt de mente Bart. hic, & not.in dicto cap.fin.de ſucceſ.ab inteſt.Et dixit Alex.in d.conſ.36.& in conſ.39.in v.volu. Pro quo adde glo.& Car.in l.fi.C.famil.erciſc.& quod no.Ang.in l.debitoris.ſ.de iud,quinimo talis confeſſio facta parte abſente,probata per vnum teſtem non facit indicium, per id quod habetur in l.fin.ſ de interro,act.iunctis no.per Bart.poſt glo.in d.l.fin. C.famil.erciſc.& Ang.in l fi.in prin.ſ.quod met.cauſa.& Inn. in c.ſicut,el j.extra,de ſimo. Et ponit Alex.in conſ.124. v.volu.& aduerte, quia concluſio Bar.hic. ſ. quod confeſſio abſente parte facta per duos teſtes faciat ſemiplenam probationē,non videtur probari in d.c fi.de ſucceſ.ab inteſt.quia ibi confeſſio facta fuit à parte præſente,quæ tamen ibi non faciebat plenam probationem,quia verba fuerunt incidenter renunciatiue prolata,vt ibi declarat Abbas,& plenius Sal.hic,& in l.in bonæ fidei.C.de reb.cred.vbi tenet contra Bar.hic.ſ.quod nō faciat ſemiplena probationem,ſed aliquale iudicium. & Ro.hic.& refert Alex.in conſ.151.in v.vol.tamen idē Alex.in conſ.150.eo.vol.tenet opin.Bar.per no.in c.ſi cautio.de fide inſtr.& in c.ex parte,de confeſ.

h Poma.¶Caſus eſt.Vide Ale conſ.115.iiij.vol & conſ 117.eo vol & Imo. conſ.35.& 92. & Card.9.col.fi.& Alex.68.vol.3.vbi loquitur in duabus confeſſionibus probatis per teſtes ſingulares.in conſ.39. eo.vol.vbi ponit, quid requiratur ad hoc , vt confeſſio facta parte abſente,faciat ſemiplenam probationem.& conſ.2 . vol 4.& 82.eo,& conſ.13.col.fin.vol.j.& conſ.24.vol.2.

i Pom.¶Quæro quid.Vide ad hæc Ale.cōſ.18.in fi.vol.j.vbi ponit,qd iuris,qñ duo teſtes ab eadem parte producti forent contrarij,videlicet an iure poſſit iuramentum deferri.

k Poma.¶Probationes.Vide Alex.conſ.115.in iiij.vol.& conſ.117. eo.vol. Imo. conſ.35. & conſ.92.Card.conſ.9.in vlt.col. Vide Alex.conſ.134.in ij.vol. Vide quæ poſui ad Bart.in l.j.in princ.in verbo vlterius.ĵ.de vent.inſpi.Pan.in c.in noſtra.ver.quandoque vnus,&c.extra de teſtib.& Iaſ.in l.non hoc.C.vnde legi.

l ¶Remanet valida.Adde tu Ant.de But.in c.vt noſtrum.in ij.not.de offic.Arch. Bart.in l.j.ĵ.de ven.inſpi.& Alex.de Imo.conſ.134.in ij.vol.& Mod.ſ.Philip. Dec.c.in præſentia de prob.quos vide.

m ¶Quandoque.Vide Alex.conſ.134.in ij.vol.verſ.viſo conſi.aliquid per Ro.conſ.91.

n ¶Locum.Adde quòd in probanda conſuetudine nō defertur hoc iuramentum.Ita Bal.in l.de quib.ſ.de legib.& refert,& ſequitur Alex.conſ.136.verſ.nec eſt locus,in j.vol.

o Poma.¶Item an.Vide Alex.conſ.143.vol.j.Bal.conſ.123. in ij.parte,& præcedenti. Et vide ad hæc Alex.conſi.69. col.fin. ij.volu.vbi videtur ſentire contrarium,quod ſi adeſſet ſtatutum,quod poſſet,&c.

p Pom.¶Magnis.Facit bene gl.in l.aduocati,in verb.vitam,C.de aduo. diuer.iudi. & tex.in c.j.§.illum.de reſti.ſpol.in 6.& quod no.Bart.in l.iij.in prin.ĵ.de teſtib.& illud vulgatum,quod facultates dicuntur ſecundus hominū ſanguis.Et ad hæc vide Ale. conſ.122.vol.ij.& conſi.42.ad fin.in iij.vol.& conſi.109.in vlti.col.in iiij.vol.Barb.conſi.1.in j.vol.& in ſimili conſi.43.& 19.j.vol.& conſi.54.aliàs 14 j.vol.& conſi.5.in 2. vol. & conſi. 18.ij.vol.in conſi.16.vol.2.& Roma.conſi.76.in quarto dubio.Imo.conſi.148.Ale. in materia conſi.91.inci.in cauſa & lite,in v.vol.& Ale.conſi.76.vol.j.& 74.col.j.in fi.j. vol. & pulchre Alex.136.eod.vol.vbi tenet , quod in probanda conſuetudine non defertur iuramentum,&c.& Aret.conſi.71.Fel.in c.iij.de offi.dele.& ibi Barba.& in c. prudentiam.§.adiicimus.eod.tit.& Ale.conſi.68.in fin.vol.4.vbi ſequitur Bart.& ſentit valere ſtatutum,quod à tanta ſumma ſ.non deferatur iuramentum,vide ad hoc ſcribentes in l.iij.ſ.eo.vbi ponunt quid iuris in his cauſis, in quibus regulariter non defertur iuramentum in ſupplementum probationis,quando aliquid adeſſet,quod faceret vltra ſemiplenam probationem,& omninò Soci.conſi.ſuo 155.& Ful.conſi.172.& ibi ponit aliquid, cui magis ſit deferendum iuramentum reo,vel actori , & an cauſa trecentorum ducatorum dicatur magna.Et vide vnum verbum per Barba.conſi.37.vol.3.& Card. conſi.141.col.fi.& Ale.conſi.29.vol.5.vbi ponit , quæ dicantur cauſæ magnæ,& dicit tandem relinqui arbitrio iudicis.

q ¶Magnæ.Adde tu Ale.in cōſi.39.in v.vol.& Spec.in tit.de iura.dela.§.j. circa med.

† Clau.¶Item propter.Vide circa Canoniſt.in c.fi.de ſucceſ.ab inteſt.

† Clau.¶De proc.Aliam limitationem vide per Alex cōſ.120.vol.2 , & ibi ponit de eo, quod Bart.hic dicit,ꝙ teſtis debet eſſe omni exceptiōe maior vide eūdem Ale.cōſ.318.vol.j.in fi.vbi ponit qñ eſt pluſquam ſemiplene probatum.

ipm solū, & si qdē audierit te, lucratus es animā suā: si te nō audierit, adhibe tecū testē vnū vel duos, vt in ore duorū vel triū stet oē verbū, &c. Et vides φ quāq; sufficit vnus testis cū dicēte, in eo qd dicit, adhibe tecū vnū testē, cui correspōdet. vt ī ore duorū. s. dicētis & testis adhibiti. quāq; requirunt duo, vt cū dicit, adhibe tecū duos testes cui correspōdent illa verba, vel triū. s. dicētis, & duorū testiū adhibitorū, & illud qd ē de iure diuino, scitis qd ē de iure gētiū vel nāli. j. dist. c. j. Hoc āt ius diuinū qd si alternatiuè loquit, interptatur à iure nro ciuili sic, φ in causis grauib. & magnis requirunt duo testes, cū dicēte. In causis nō magnis, vbi nō pnt hri aliæ pbōnes, si est pbōnis inopia suffici. t vnus testis, cū dicēte. l. in bonæ fidei. C. e. cā tn cognita ēt circa alia, vt ̃. dicā. nō ḡ est ita absurdum, put
a Azo dicebat, φ actori credat p seipso. a His pmissis cui deferēdum sit iurm aduerte: aut actor habet p se tm qd facit suspicionē, non āt facit psumptionē, vel semiplenā pbōnē, & tunc sibi nūq deferē iurm. Rō, qa iurm ipsius nō pficeret pbōnē, sed isto casu defertur reo ad purgationē, seu defensionē sui, vt hic. ext. e. c. fi. & h pdest actori q admitteret ēt post snīam ex nouis instris, vt hic patet. Et idē dicerē ī reo, si actor plenè pbasset intētionē suā, & reus pbasset solōnē aliqd indicium leue, nō deferē ipsi reo iurm, qa eius iurm nō suppleret, nec pficeret pbōnē suā, sed deferē actori eadē rōne, de qua s. Si verò actor hēt p se semiplenā pbōnē, hoc est, tm qd iudicē adducat ad opinionē, & tūc si qdē actor nescit veritatem p verā sciētiā, q hr p sensum, posito φ eā p firmā credulitatē sciret, nō defertur ei iurm. Hoc vr tenere gl. & bn. C. e. l. in bonæ fidei. Rō patet, qa si esset extraneus qdā, & vt testis deponeret de credulitate, nō pbaret, qa testis nō pbat, nisi p sensum corporeum pceperit. l. testiū. C. de test. & isto ēt casu deferē reo. Si verò actor hēt pfectā scientiā de hoc p sensum: qa agebatur de mutuo facto p eū, si qdē
b est ipse vilis b psona, † vel aliàs infamis, nō deferrē sibi iurm istud
58 eadem rōne: qa si esset extraneus testis huius cōdōnis, pbōnē nō pfi-
c ceret, & sic deferretur iurm reo. Idem c dico eḡ, si reus pbasset defensionem suam semiplenè, & actor plenè pbasset intentionem suā, non deferrē reo iurm eo casu, quo dixi ibi actori nō deferri:
† sed si oīa ista † cessant: qa cā nō est magna, & actor scit plenè veritatē, & est psona honesta, si habet p se vnum bonū testē deferē sibi iurm, qa pficiet pbōnē, fm rōnem illā, In ore duorum. s. dicētis & testis adhibiti. Et idē eḡ dicerē in reo, si defensionē suā semiplenè
59 pbasset. ¶ Quærō, vtrum iudex habet necesse † deferre istud iurm eo casu q ccurrunt ad hoc necessaria? Rñ. licèt can. dicāt ̃. est tex. φ sic. C. e. l. in bonæ fidei. vbi text. dicit, oportet. & Doct. ibi hoc
d tenēt. & Cy. ibi refert, φ pp hoc posset appellari. ¶ Quæro vtrum d
60 pars possit, † seu debeat hoc petere. s. qd tale iurm deferatur? Et dico φ sic, vt arg. l. iij. §. hoc āt iudicium. de dam. infe. ¶ Quæro vsq;
e ad qd e † tps admittatur hęc petitio? Rñ. vsq; ad cclusionē in cā, &
61 ita admittit cōsuetudo f &c ¶ Quæro ista lex loqtur in reo absolu
f to, qd † in actore? Rñ idē. Nā tex. in ver. solent, loqtur gnāliter, φ
62 iudex solet iudicare fm eum q iurauit, nec restringit se magis ad
63 actorē. q̃ ad reum, q̃si eadē sit rō. Vltimò hic dr φ snīa † pt retractari p instra de nouo repta. sed an p nouos testes? Gl. tāgit istā qōnē, & pceden. hic. Dic, q̃dam sunt causę, in qb. nō admittit reprobatio p testes. l. gnāliter. C. de nō nu. pec. & in istis nō est dubiū. Quædā sunt causæ, in qb. admittitur reprobatio p testes, & tunc, si qdē in prima cā fuerunt examinati, & publicati testes & nō poterunt iteratò pduci impediēte publōne, vt in Auth. de test. §. qa verò. Si āt testes nō fuerunt examinati, poterunt de nouo pduci eadē rōne, qua instra, qa applōne instrorū ptinent testes. l. j. ̃. de fi. instr. cū si.

ADDITIONES.

a Pro seipso. ¶ Vide Rom. cons. 290. ver. nec refragatur. Imo. cons. 47. & Alex. cons. 69. in fi. vol. ij. & cons. 134. eo. & 71. vol. 3. vbi ponit, an possit deferri hæredi defuncti, vel ei qui habet notitiam rei per formam, vel confessionem partis. vel quando iuramentum petetur super eo quòd est verisimile, & 39. vol. 5. vbi loquitur in hærede, & filia defuncti. Et Fel. in c. ad reprimendum. col. j. ad fin. de offic. ordi.

b ¶ Vilis. Adde quòd per hoc verificatur illud, quod dicit Cy. in l. bonæ fidei. in vij. q. C. eo. vbi voluit quòd fœneratori non deferatur iuramentum, quia constat fœneratores reddi infames. l. improbum. C. ex quib. cau. inf. irro. & cum decis. Cyn. concordat Bal. in l. qui accusare. C. de eden. vbi dicit, quòd Iudæo non defertur iuramentum in defectum semiplenæ probationis. Et quod dictū est de fœneratore, dicit Alex. quòd illud sequuntur Doct. in c. fi. extra eo. & quando sit deferendum iuramentum, in defectum probationis, tam actori quàm reo, vide Ang. cons. 261. & 236.

c Pom. ¶ Idē. Vide Pau. de Cast. in l. ij. in fi. C. de bo. pos. secundū tab. & hic vide Fel. in c. in nostra. de test. & in c. cū in tua. eo. tit. & in c. veniēs. & in c. præterea, e. ti. Bal. cōs. 32. vo. j. Cla. ¶ Sed si omnia ista. Nunqd aūt hæredi deferatur tale iuramentū, vide eundē Alex. in l. fi. §. fi. ̃. ne quis eum. vers. vsque ad qd tempus, quem sequitur Lu. Ro. cōs. 255. ad fi.

d Pom. ¶ Vtrū. Adde vnum singulare, quod sufficiat hæc petitio ab initio facta per clausulam, peto ius, & iustitiam ministrari, Alex. cons. 92. in j col. 5. vol. Not. φ necesse est vt iudex deferat istud iuramentum φ petatur à parte. Idem tenet Ant. de But. in c. fi. in vlt. col. ext. eo. tit. Doct. & præsertim Sal. in l. in bonæ fidei. C. eo. vlt. col. quamquā contrariū teneat Abb. in d. c. fi. §. sane. & sequitur Alex. nihil mentionem faciens de prædictis in cons. 53. incip. in causa vertente inter Michaelem. in vlt. col. teneas cum Bar. & Doct. vt. s. quamquā iudex necessitetur iuramentum deferre, intelligatur tamen si à parte petatur, aliàs non valeret iuramentū, neque iurāti prodesset. & hoc multis modis pbo, & primo quia stante statuto φ capitaneus teneatur ferre sententiā cum consilium sapientis intelligitur. s. si à parte petatur, per regulā d. l. iiij. §. hoc autē iudiciū. hic alle. & l. iam tamen. §. j. ̃. iu. sol. alias, si à parte non peteretur, & ferret sententiā capitaneus, valet ipsa sententia non obstante statuto. Gl. est in c. fi. de rescr. & ibi no. Doct. & tenet Ant. de But in c. pe. de ud. Ale. cons. 264. in c. viso processu vtriusque causæ, in vlt. col. Secundò facit, quia stante statuto, φ Potestas teneatur compellere agnatos ad cōpromissum, intelligitur. s. si ab aliqua parte petatur, per notata in d. c. fi. de rescr. Et ita tenet expresse Ant. de But. in c. venerab. de iud. & sequitur Ale. in cons. 72. incip. in causa vertente inter Pe. Tertiò facit text. notabi. in l. peto. §. fi. ̃. de leg. 2. in ver. φ si cautio non fuerit desiderata. & quod dicit Pau. de Cast. illum text. inducendo ad fi. ad statutum Paduæ, de quo dic vt ibi per eum, & decisionem eius, ibi sequitur simpliciter Ale. cons. 576. incip. visis narratis in themathe. circa prin. Quarto facit text. not. in l. debitorib. in prin. in verbo petentib. ̃. de re iud. & quod per illū text. no. Ang. Et Ale. de termino quatuor mēsiū duo cōdēnato, &c. Quinto facit quod decidit Ang. in cons. 140. incip. quidam Mattheus. Sextò facit quod notant Ant & Abb. in c. pen. de iu. Pau. de Cast. in l. properandum & ibidem Alex. C. de iu. φ stante statuto φ iudex debeat terminare causam, &c. Septimò facit text. in l. Iul. §. offerri pretium. ̃. de act. empt. cum declaratione Bald. ad illum text. in l. ij. C. de his qui sub modo. & in l. j ne liceat tertiò prou. Octauò facit text. in l j. §. fi. ̃. de iure delib. vbi quamuis tempus ad deliberandum sit arbitrarium, tamen debet peti. Vltimò facit glo. c. cupientes. in §. quod si per viginti. in verbo, contempserint. de elec. in 6. & text. in l. si quis, in verbo, interpellatus. ̃. de col. bo. & in l. ij. §. quòd ait prætor. ̃. quo. leg. & in l. j. in verbo non exigit ̃. vt leg. no. ca. & vide Are. in c. j. de iudic.

e Poma. ¶ Ad quod. Vide Rom. cons. 255. in fi. Aret. in c. j. de iud. & Alex consil. 122. col. fi. ij. vol. vbi dicit talem dilationem iuramenti esse fiendam, parte citata, & ibi etiam ponit, an condemnatus propter talem delationem sit in expensis condemnandus. Et φ requiratur partis citatio in delatione talis iuramenti, vide etiam Bal. cons. 135. in j. par. & Soc. cons. 155. vbi dicit quòd requiritur causæ cognitio, & qualis.

f ¶ Consuetudo. Adde Bald. idem tenentem eius cons. 212. in fi. j. lib.

LEX XXXII.

1 *Tutor non potest promittere in instrumento stare simplici verbo aduersarij de expensis, & de damno.*

Iurisiurandi. Quærit gl. an hoc possit facere cum tutore. Et rñdet φ non: qa habet in se speciē dona-
1 tionis. quod no. † Et sic est casus, φ si tutor in instro pmitteret de quātitate dāni, & expēsarum stare simplici verbo aduersarij, non
a valeret. a De aliis ita pmittentib. tetigi in l. iusiurandū. in prin. ̃. eo.

ADDITIO.

a Valeret. Adde quòd voluit Ang in l. Imperatores. ̃. de pac. vbi dixit quòd tutor non potest compromittere causam pupilli in arbitratorem cum potestate iudicandi de iure & de facto. De quo vltra Ale. vide Bal cons. 390. & 227. j. lib. Inquantum etiam tangit, an pupillus possit facere pacem cum authoritate tut. adde quòd Abb cons. 76. lib. 2. consuluit, quod absque tutore pupillus iuramento obligatur ad obseruandam pacem.

LEX XXXIII.

1 *Iuramentum quando defertur simpliciter, intelligitur φ iuretur per Deum.*
2 *Iurari hodie debet per sancta Dei euangelia.*
3 *Si electio prima fuit inualida, an possit de nouo eligi, remissiue.* (fuerint.
4 *Testis, q primo inual. deposuit, pōt iterato examinari, licet testificata didicita*

a Qui per a salutem. Si non est legitimè iuratū, iterum est iurandum. h. d. Ex hac l. collr φ
1 † qn iurm defertur simplr, intelligitur φ iuretur p Deū. Per aliquā verò creaturā, vel salutē creaturā nō pt iurari, nisi sic specialiter
2 deferatur, vt hic. Hodie † verò debemus iurare p sancta Dei euangelia. ¶ Scdò no. quòd dixi in summario. Opp. φ iurm postea pręstitum non valet, vt s. e l. non erit. in fi. Gl. dicit ibi, iurauit ex interuallo, cum iā delatio esset reuocata. Certè vt ibi dixi, delatio habet in se cditionē tacitā φ statim iurē, seu acceptē. Vnde solue φ hic iurm fuit acceptatum statim, iō pt ex interuallo iurari, ibi nō fuit acceptatū, & ita tenebat Ia. But. ¶ Scdò op. & vr φ delatio referatur ad primum iurm. l. mrimonij. ̃. q & à q. & l. boues. §. hoc fmone. ̃. de ver. sig. Gl. nō soluit. Dic φ ibi mrimonium fm, p primum redditē vilius. Quæ rō hic cessat. Vel melius, hic iurauit ex iure suo sibi iam q̃sito p acceptationē, sed in l. cria tractaē de iure de nouo q̃rendo p mrimonium. Facit ad pdicta l. hæc cdō. de cd. & demō.
3 Guil. inducit hanc l. in argm ad † qōnem de illis, quib. est cmissa
b electio potestatis, q primò fecerunt electionē inualidam, b vt postea possint eligere. De quo per Dyn. & ibi dixi, in l. serui electione. ̃. de leg. j. & l. ij. de optione leg. & per Cy. in l. fi. C. de cb. empt.
c Vltimò c induco tibi hanc l. ad q. de teste, qui deposuit, ita † φ eius
4 dictum non valet, vt possit iterum examinari, licet partes testificata didicerint, sicut dicimus in snīa, quæ nō valet, vt possit iterum snīari, vt C. de sent. l. j. & de sent. ex breuic. reci. l. j. & de sent. q̃ sine certa quantitate profe. l. hæc snīa. habes glo. not. de hoc in c. cum causam. in gl. fi. super verbo, voluerint. per illum tex. in fi. de test.

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Qui per. De hoc vide Ale. in l iij. §. iurari. ̃ eo. & aliquid in epistola Iac. c. 5. ad fin. in verbo. ante omnia fratres mei nolite iurare.

b ¶ Inualidam. Adde vt pulchre per Rom cons. 492. inquantum Alex. post Bal. quærit de compromisso, quòd primò non habuit effectum, an de nouo debeat fieri? Dic quòd sic, & consuluit Rom. cons. 404. & Bal 488. lib. 4.

c Poma. ¶ Vltimò. Vide Alex. cons. 105. in ij. vol.

LEX XXXIIII.

1 *Iuramentum potest deferri super omni re.*
2 *Iuramentum quando defertur, potest peti tempus ad deliberandum.*
3 *Iuramentum, de quo in hoc titulo, est iuramentum veritatis, non credulitatis.*
4 *Calumniæ in iuramento potest peti tempus ad deliberandum.*

1 Iusiurandum & ad pecunias. De † omni re potest iusiurandum deferri, & ille † cui defertur, ex causa potest petere tempus
2 ad deliberandum, hoc dicit. ¶ No. φ iuramētum, de † quo tracta-
3 tur in hoc titulo est iuramentum veritatis, non credulitatis, vt hic patet licèt enim quis putet quem decessisse, & sic habet credulitatem suam, tamen non cogitur ad iurandum, donec certificetur de veritate. * Ex hoc patet, quod si minori detur curator ad litem, & curator petat sibi iuramentum deferri in supplementum probationis

probōnis,& curator velit iurare,qđ credit illud,ꝙ petit ꝓ adulto
suo fore debitum,nō sufficit,nisi iuret de veritate,& nō de credu
litate:ita qđ iuret vera ita eē, nō autē iuret credere ita esse.*Cō-
trà.C.de iur.calū.l.2.§.qđ obseruari.vbi cogit̃ qs iurař de eo qđ pu
tat & credit.Dicit gl.ibi loquitur de iuro calūniæ,hic de iuro veri
4 tatis,& verum dicit:tñ † ēt in iuro calumniæ pt quis petere tps ad
deliberādum,vt no.in d.§.qđ obseruari.Rō,qa pōt esse ꝙ non hēt
credulitatē firmā,sed titubat:nec inclinat aīum suum magis ad cre
dēdū sic.q̃ nō:vt no.ꝟ.de iuris & fa.ign.sup rub.& in l.de statu.ꝟ.đ
testa.& probatur s̃.de inter.act.l.q interrogatur.iunctis no.p gl.in
l.j.in prin.in verbo,damni.eo.ti. ¶Op.de l.non erit.in fi.s̃.eo.Sol.
hic statim acceptauit,vnde ex causa pt iurare ex interuallo, ibi nō
acceptauit statim,vt dixi s̃.l.proxi.*No.hic ꝙ dubitanti danda est
dilatio,vt certioretur,si factum sit antiquum,seu de remoto: quia
memoria hominis est labilis, tex.l.si arbiter.ff.de ꝓb.l.pegre.ff.de
acq. pos.l.2.§.si quid autem.C.de vet.iure enu.secus, si fcm̃ sit re-
cens,vel de proximo,nisi actus esset implicitus:quia tunc non est
sibi dandum spatium,argu.ꝟ. de Carb.edict.l.3.§.duæ autē.& s̃.de
interro.act.l.qui interrogatur,vel nisi succedat in ius alterius. ar.
ꝟ.de reg.iu.l.q in alterius,secundum Ia.But.

1 *Ciuitatis defensor potest iuramentum deferre.*
2 *Defensor municipij quando æquiparetur tutori,vel procuratori.*

1 a §.Defensor. Defensor † ciuitatis pōt deferre iurm̃ si ei
est mandatum.h.d.¶Quæro a vtrum † de-
2 fensor municipij æqparetur tutori,an procuratori?In gl.sunt opi.
Doc.dicunt,aut talis defensor habet mandatum ab vniuersitate,
& tunc erit legitimus administrator & æqparabitur tutori, qa ad-
ministrōnē,gerit legitimā.l.j.circa princ.& §.defensores.ꝟ.de mu.
& hon.Facit C.de transa.l.pses.Aut habet mandatum ab his , qui
regunt Rempublicam,& tunc æquiparabitur procuratori.l.itē eo
rum.§.actor.s̃.quod cuius.vni.no.qđ satis placet.*Caue in hoc pp
d.l.pses.& intelligit Ia.Bu.verum in principali administratore,vt l.
consule:qa isti similes sunt tutori,vt ibi.Quidā istud improbant,s.
ꝙ isti non æquiparentur tutori.rō,quia maiorem potestatem hēt
tutor,q̃ hic defensor.ꝟ.quod vi aut clā.l.3. Aut habet mandatum
ab aliis,qui regunt rempublicā,puta à consulib.& tunc æquiparat̃
procuratori,vt s̃.quod cuiusque vniuer.no.l.item eorū.§. si actor.
cum §.sequen.& ideo iis casib.quib.potest deferre iurm̃ procura
tor,& iste defensor,vt s̃.no.l.iusiurandum.§.fi.*

ADDITIO.

a Pom.Quæro.Vide Bald.& Mod.& per Ias.in l.præses.C.de transa.& Ale.cons.22.in vlt.
col.in j.vol.

1 *Procurator vel defensor iuramentum decisiuum subire non cogitur.*
2 *Procurator cogit̃ subire iurm̃ in respondendo positionib. & interrogationibus.*

§.Procurator. Procurator,vel defensor iurare non co-
gitur.h.d.¶Op.s̃.de proc.l.nō solum. in
1 prin.Sol.quoddam † est iurm̃ decisiuum totius litis , vel etiam ꝑ-
tis,& hoc subire nō cogitur procurator,vel defensor, vt hic. Sed
2 si nō esset decisiuum iurm̃,† per quod rñdetur positionib. vel in-
terrogationib.in quib.licet procurator,vel defensor neget,adhuc
pōt probari ꝯrium,& illud cogeretur subi & rñdere.l.ꝯria.¶Opp.
quia fm̃ hoc fit deterior conditio actoris per aduentum procura
toris.Contrà,l.2.§.defendi.ꝟ.ex quib.cau.in pos.ea.sol.nō fit dete
rior,quia si reus est absens,vel cogetur venire,vel ad eum mittit̃
iurm̃.C.e.l.generaliter.§.his de psentib.

1 *Iuramentum calumniæ hodie potest omitti,non remitti.*
2 *Iuratur hodie semel de calumnia in his,quæ emergunt post lit.conte.*

§.Qui iusiurandū. Istum §.legit gl.clarè.Ex eo ēt col
ligit tria notabilia.Primo ꝙ iurm̃
calumniæ pt tacitè remitti,de quo in l.2.§.sed qa.C.de iuramen.ca
1 lum.Dic,ꝙ hodie pt omitti,†non remitti,vt extra,de iuram.calū.
c.j.lib.6.Secundò no.ꝙ olim pluries iurabat̃,hodie verò semel tm̃
2 † Quod intelligo in his,quæ emergunt post lit.conte. Nam tunc
præstatur vniuersale iurm̃ de calumnia.In his verò quæ præcesse
runt ante litis cont.iura antiqua remanent incorrecta.Tertio no.
gl.super versi.seq.

1 *Iuramentum calumniæ remittitur parenti & patrono.*

§.Hoc iusiurādum. Iste vers.allegatur pro §. dicit gl.
Iste ver.allegatur ad tria ĩ gl. Sed
1 no.ꝙ iuramentum †calumniæ remittitur parenti a &patrono, qđ
a secundum quosdam hodie corrigitur.Tu dic ꝙ nō corrigitur, sed
lex noua Codicis determinatur.Quęro,quid econuerso,si filius vl̃
libertus defert patrono,an ei remittitur hoc iusiurandum? Certè
sic, secūdum Gul propter æqualitatem seruandam,vt l.fin. C.de
fruc.& lit.expen.& est tex.x.coll.de consue.rec.feu.c. j.§. sacramē
tum.& §.in quibus.

ADDITIO.

a Pom.¶Parenti F.gn.Cur.in l.j.C.de iura.cal.

1 *Iudex format punctum,quando inter partes est discordia.*

1 §.Si de qualitate. No.bonum casum, qñ est ꝯtentio ĩ-
ter partes †de formatione pūcti mit
a tendi consultori.Nam potest a iudex dirimere contentionem , &
b ad suum sensum & libitum formare,vt hic,& ꝟ.ea.l.§.non semp.
& ꝟ.de bo.auth.iu.pos.in l.in venditione.§.fin.& ꝟ.de ven.inspi.l.j.
§.& notandum.facit l.2.C.de rela.

ADDITIONES.

a Pom.¶Pōt.Adde xij.alios casus,in quibus discordia inter partes discernitur arbitrio iu
dicis,vt per Ias.in l.j.in 3.no.de iu.vide Mate.notabili 83.& Fel.in c.cum te.de re iud.
b ¶Formare.Adde Spe.in ti.de requi.cons.§.j.vers.scias igitur.& Bar.in l.duo.ꝟ. de re iu.
& in l.j.ꝟ.de vent.inspi.Bal.in l.de die.s̃ qui satisd.cog.

1 *Turpibus in actionibus quando ille,cui defertur iuramentum,scit veritatem,tūc non potest illud referri.*
3 *Iuramentum quod ratione diuersitatis personarum potest in aliam formam deferri,quando sit delatum.*

a §.Ait prætor. Si is,cui defert̃ iurm̃,nō iurat,nec refert,co
gitur soluere,nisi ex cā arecuset.h.d.vsq; ad
fi.¶Opp.de l.Marcellus.ꝟ.re.amo.Sol.dicit gl.spāle in illa actione
& omnib.turpib.vt si conuenti sciant factum non possint referre.
1 Pe.dicit,ꝙ † in actionib.turpib.siue inhonestis,si ille,cui defertur
sciat veritatem,& deferens potest ꝓbabil'r ignorare,qđ tunc ñ pt
referri iurm̃:vt si dico te subtraxisse vl̃ amouisse clā,certe tu scis.
veritatem,quia defacto tuo agitur, ego deferens ignoro,merito
mihi ñ potest referri, vt d.l.Marcell9.Sed si vterq; scit æquè verita
tem,vtputa agis iniuriarum de eo ꝙ dicis,ꝙpercussi te.& mihi de-
fers iurm̃,certè ita scis tu veritatē,sicut ego,tunc merito pt referri
pp ḡnalitatem huius edicti.C.e.l.delata.ita intelligatur.ꝟ.de iniu.l.
lex Cornelia.§.pe.in ver.ñ sp.qro exēplū,quādo diuersitas rerum
inducit diuersitatē iuri?Dic vt in gl.¶Quæro exēplū,quādo diuer
2 sitas † iuri inducit̃ ex diuersitate ꝑsonarum.Gl.ponit in liberto &
ꝑrono.Tu potes ponere exēplum in Chriano & Iudæo.Nā Chri-
stianus debet deferre Iudeo iurm̃ per Deū, vel ꝑlegē Moysi. Iu-
b deus b posset deferre Christiano iurm̃ per sancta Dei euangelia.

ADDITIONES.

a Ex causa.Adde quod per hoc sumit arg.Bald.ꝙ stante statuto , ꝙ positioni simpliciter
respōdeatur,ꝙ tamen ex cā pōt respōsio modificari:& idē no.Bal.in l j.C.de ædil.actio.
b Iudæus.Plures formas deferendi iuramentum Iudæis, vide per Spe.in ti.de iura.calū.
§.j.vers.sed pone Iudæus.

1 *Absolui quando possit reus ab obseruatione iudicij,& nu.3.*
2 *Cautela vt condemnandus ex aliqua causa infamiā irrogante, vt soluat ante condemnationem.*

§.Cum res. In hoc §.docet Iurisc.practicā ꝓcedētē. Hoc ꝙ
dicit reum nolentem iurare debere ꝯdemnari
declarabo in l.manifestæ.ꝟ.e.Hoc verò ꝙ dicit,reum iurantem,vl̃
soluētē absolui,&c.gl.exponit ab obseruatione iudicij,qual'r dēat
1 intelli,dubitat̃.†Pro cuius declarōne dic,quandoque superuenit
reo exceptio pēdēte iudicio,ꝑ q̃ tollit̃ ius actori ipso iure;vt si sol-
uit:tunc debet absolui ab obseruatione iudicij.à cā.n.iam est abso
a lutus ꝑp a solōnē.Et hoc est,ꝙ dr̃,oīa iudicia sunt absolutoria Inst.
2 de pœ.& tē.act.in fi.Et hoc iā ꝑsuasi † cuidā Ptāti huius ciuitatis,
q tpe syndicatus dēbat ꝯdemnari in quantitate,cum hic erat vnū
statutum,ꝙ qcunq; ꝯdemnatus fuerit in offō qđ is gesserit,nō pos
sit hic iterum esse rector ipse,nec aliqs de eius domo:vt effugeret
b istam pęnam ꝑsuasi b ꝙ solueret ante sniam,& ita fcm̃ est. Itē ꝯsu-
lui in oīb.actionib.famosis,vt qs soluat,& iō absoluat̃,qa soluit:&
si paratus esset qs soluere nō cogeret̃ qs rñdere accusationi vel in
quisitioni,vt s̃.de ꝑcu.l.reus.q tex.est no.ad hoc, & l.si debitor.ꝟ.
de solut.Quandoque superuenit reo aliqua exceptio perempto-
ria pendente iudicio,q̃ tamē actionē ipso iure non perimit,& tunc
siquidem est de exceptionib.impedientib.processum,vt iurisiurā-
di,transactionis,& rei iudicatæ,si opponat̃ ad processum,absoluet̃
ab obseruatione iudicij,vt hic in fi.facit l.eleganter.§.si qs post.ꝟ.đ
ꝯd.ind.Si vero non opponatur ad processum,sed ad iniuriam cāę
esset idem qđ in aliis peremptoriis.Sed si essent de peremptoriis,q̃
nō impediunt processum,tunc reus debet absolui à tota cā , & ab
obseruatione iudicij.C.sen.rescin.non pos.l.peremptorias.ita loq
tur totus titu.de re iu.prout loquitur de absolutione.Ita intellige-
bat Iac.But.quod placet.

ADDITIONES.

a Pom.¶Propter.Vide Fel.l.cum te.in j.col.ꝟ.de re iu.
b Persuasi.Adde Bal.& Ang.in l.si reus paratus.s̃.de proc.Bal.in l.eā quæ,in fi.de cond.in
de.aliam cautelam,quam ponit Bar.& Bal.in l.furti.§.qui alieno.s̃ de his q no. infamia.

LEX XXXV.

a Tutor a Quando deficiunt probationes, potest tutor b iurm̃
b deferre.h.d.in summa.

ADDITIONES.

a Pom.¶Tutor:Vide Abb.Pet.& Are.in c.2.col.j.de proba.
b ¶Tutor.Adde quòd Pau.de Ca.hic dicit,quòd aduersarius non potest recusare iurm̃ de
latum a tutore,ex eo quod pupillus possit aduersus illud restitui,quia non debet inspici
illud:ꝙ euenire pōt de iure speciali,alle.casum in hac l.in verbo,audiendus.Ale.dicit be
ne facere l.ergo.§.si is qui.ꝟ.de fideic.liber.

§.Prodigus. Prodigus & furiosus , non possunt iusiuran-
dum deferre.hoc dicit.No.quòd sacramentū
succedit loco pacti,loco solutionis,& loco iudicij.cedit etiam lo-
co aliorum,vt hic in gloss.& plenius C.eo.& l.generaliter.in prin-
cipio Bar.

§. Qui non.

Non cogitur quis iurare, vbi non potest conueniri. h. d.

LEX XXXVI.

1 *Iuramentũ restringitur ad cãm, super qua iuratur, & vltra eam non extenditur.*
2 *Iurm habet vim solutionis quantum ad cãm, super qua iuratur, nõ quãtũ ad aliã.*

a Si actor. Iurm restringit̃ ad eã † cãm sup qua iuratũ ẽ, nec
1 ad aliã porrigit̃. h. d. ¶Op. de l. duob. §. exceptio. s̃. e.
2 Sol. ꝯcorda. ꝙ hic ex alia cã agit̃. ¶Scdò op. ꝙ iurm hẽt † vĩ sol'onis. l. duob. §. j. s̃. e. Vñ tollit oĩs obl'o. l. itẽ illa. § fi. de ꝯst. pe. Sol. verũ ẽ q̃tũ ad eã cãm, sup qua iurat̃, ñ quãtum ad aliã qđ no. l3 illa alia tolleret̃ vera sol'one facta ex vna causa, tñ hęc ficta sol'o restringit̃ ad eam cãm tm̃, sup qua iuratũ est. Ista ergo ficta sol'o non egreditur cãm, neque personam, vt no. in d. l. duob. §. j. s̃. eod.

ADDITIO.

a ¶Si actor. Iuramentum stricte intelligitur, non tamen ꝙ posito vno ex correlatiuis, ponatur & aliud. l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. s̃. eo. tit.

LEX XXXVII.

1 *Iuramentum deferens non potest penitere postquàm alius dicit se velle iurare.*

Si non fuerit. Deferẽs, q ñ vult iurar̃ de calũnia, remittẽti sibi s ẽ h. d. Dicit gl. ꝙ illud qđ hic dr̃ đ iuro calũniæ: hodie corrigit̃: qa semel tm̃ defert̃, nec in oĩ articulo iurat̃. Hoc intell'o verũ qñ iurm defert̃ post litis ꝯte. & sic post ꝯstitũ iurm calũniæ secus si añ, vt dixi s̃. e. l. iusiurãdũ. §. q iusiurãdum.
1 ¶† No. ex ista lege ꝙ ille, q defert iurm, nõ p̃t peniter̃ postq̃ ali⁹ d̃t se velle iurar̃. Hoc. n. dicebat aduersari⁹, volo iurar̃, si tu iuras đ calũnia: certè ille, q detulit ñ p̃t dicer̃, nolo: dixi in l. ñ erit. §. si neq;. s̃. e.

LEX XXXVIII.

1 *Negationes duæ quãdo referuntur ad diuersa, quod non faciant affirmationem.*
2 *Iuramenti delatio, postquàm est acceptata, quod recusari non potest.*
3 *Iuramenti delatio a parte facta, & à iudice approbata absque cã nõ recusatur.*
4 *Iuramentum ex quibus causis licite recusari potest.*
5 *Iuramentum delatum super re subiacente restitutioni, quod licite recusatur.*
6 *Iuramentum delatum reo, qui ideo defendit vt paret actionem de euictione, quod reus possit recusare.*
7 *Reus q recusauit iuramẽtũ, si moriat̃ anteq̃ ꝓnuncietur eum hẽri, ꝓ cõfesso, vel condemnato quod eius hæres non poterit condemnari ex ista ficta cõfessione.*

a Manifestæ. a*No. ꝙ q nõ vult iurar̃, nec iurm deferre hr̃ ꝓ ꝯfesso, qđ intell'e vt j̃. dicã. Ista lex ẽ bona. Quæro circa istã l. de tali q̃one: Titius ꝯuenit Caium ĩ iudicio, petẽs ab eo decẽ: Cai⁹ negauit illa decẽ sibi dẽre, Titius detulit sacrm Caio vl' ꝙ sibi referret, iuxta id, qđ d̃t ista l. Cai⁹ d̃t, ꝙ ñ tenet̃ reciper̃, vl' actori referre, sđ à petitione petit se absolui ex eo, qa actor̃ ñ ꝓbãte re⁹ dẽt absolui vulg. l. q accusare. C. de eden. q̃rit̃ qđ iuris. Circa hoc qđã dñt sic: aut actor assumpsit ĩ se onus ꝓbãdi, puta qa petit dilationẽ, & postea de ꝓbõne desperãs vult sacrm dar̃ reo, qđ iuret, vl' sibi referat: & isto casu ñ tenet̃ iurare, nec referre sđ actor̃ ñ ꝓbãte absolui dẽt: de hoc hr̃ casus. C. de reb. cred. l. si qs iusiurãdũ, si bñ inspiciat̃, aut actor anteq̃ in se susciperet onus ꝓbãdi, detulit sacrm, vl' petiit ꝙ sibi referret̃: & hoc casu tenet̃ vl' iurar̃, vl' referr̃, vt ista lege patet. Nec obst. ista l. ad primũ casum, vt dcm̃ ẽ, ꝙ ñ tenet̃ iurare, nec referr̃: qa verũ ẽ, vbi ille, cui defert̃ iurm, hẽt iustã cãm nõ iurãdi, nec referẽdi, vt ẽ qñ actor in se assumpsit onus ꝓbãdi: qa tunc iudex audire ñ dẽt talẽ ad talẽ variationẽ veniẽtẽ, vt d̃t tex. ĩ d. l. si qs & ĩ hoc oẽs Doctor̃s ꝯcordãt. Quia vbi subẽ iusta cã ꝙ ille, cui delatum ẽ, nõ iuret, vt qa hr̃s, & sic ꝓbabiliter p̃t fcm̃ ignorar̃, vt j̃. de re. iu. l. q ĩ alteri⁹. & j̃. ꝓ suo. l. fi. in fi. meli⁹ ꝓbat̃ ĩ l. Marcell⁹. §. fi. ver. & idcirco. j̃. re. amo. & hẽt iustã cãm, vt aduersario nõ referat: vt qa ꝯsueuit peierare, & tũc sicut nec iurare tenet̃ ita nec cõpellit̃ referre. Sic dẽt intell'i hæc lex, & d. l. gñal'r. §. j. C. de iureiu. Al's aũt vbi ñ hẽt iustã cãm, ꝯpellit̃ ẽt hodie iurare vl' referre, vt hac lege, ꝓ q l. iusiurãdũ & ad pecunias. circa prin. ver. qd tñ s̃. e. l. & p l. istã vr̃ decidi id, qđ quotidie ẽ ĩ iudiciis, actor citat reũ, à quo petit cẽtum: nõ p̃t hoc ꝓbar̃, sed dicit ĩ prima dieta, dñe iudex, ego non possum intẽtionẽ meã ꝓbare, nisi ꝑ rei ꝯfessionem, & iõ req̃ro, qđ det mihi sacrm, aut ego refero sibi, certè actor bñ d̃t, qđ dẽt reus iurare, vel referre iurm. Et si dicas, ꝙ imò re⁹ dẽt absolui, vt C. de edẽ. l. q accusare. dic, ꝙ aut actor petit ĩ principio litis, hoc ẽ, ante lit. ꝯtest. qđ re⁹ iuret, vel ꝙ sibi referat, & tũc loq̃t ista lex, manifestæ. aut actor hoc petit post lit. ꝯt. & ita postq̃ assumpsit ĩ se on⁹ ꝓbãdi vt dcm̃ ẽ, & vr̃ ꝙ nõ p̃t ꝓbare, nec iurm reo deferre, vl' ꝙ sibi referat, petere. & tũc nõ ꝯpellit̃ iurare, nec referre, sed absolui dẽt ꝑ dictã l. q accusare. q sic ĩtell'i dẽt & ꝯcordat̃ cũ ista: qa al's cẽnt ꝯriæ: & ꝙ illa lex sic dẽat intell'i, patet ꝑ gl. in d. l. q accusare, in verb. nõ ꝓbãte & incipit plenè, vl' semiplenè, qm̃ ante lit. ꝯte. ꝓbões nõ admittunt̃, c. qm̃ frequẽter, & tot. ti. vt lit. ñ ꝯte. ꝯ̃x. Patet g̃ ꝙ in d. l. q accusare, erat lis ꝯt. q̃ casu hẽt locũ lex illa. Et iõ dẽs limitare l. gñal'r. §. sed iur̃o. ver. si nautẽ illatum. ibi recusatũ: C. e. si hẽt iustã cãm recusandi. Nõ tñ ĩtell'as, ꝙ bñ quo ad iurm necessariũ: qa illud qđ à pte defert̃ ẽt in iudicio recusari p̃tẽt sine cã, vt ex eo. ti. c. fi. nisi susceptum fuerit vt ibi no. p Bernardum. Vl' vętius, nisi sit ꝯuẽtum à partib. ex iudicium, vt cum iur̃o decidat̃. Nã tunc delatum oportet suscipi, vel referri, vel iusta cã recusari, vt d. ☞ l. gñal'r. § j. ver. si nautẽ illatum.* Primò ꝓ declaratione huius l. q̃ro, vtrum loquatur hęc lex ex parte actoris, vel ex parte rei. R̃nd. ex pte vtriusq;. & iõ illud qđ dicit manifestæ turpitudinis, referas ad actorẽ: & qđ d̃t ꝯfessionis, referas ad reum: vel vtrunq;. referas ad vtrũq;. q. d. Actor q ñ vult iurare vel referre, manifestè turpiter petit, & manifestè vr̃ fateri se non iustè petere. Et reus, q ñ vult iurare vel referre, manifestè turpiter se defendit, & vr̃ cõfiteri se debitorẽ. ¶† Op. ꝙ hic sunt negationes duæ, & sic faciunt vnã affir-
†
1 matiuã, vt l. duob. j̃. de ver. sig. Sol. dicit gl. hic † abundat vna negatio vel dic, ꝓut refert̃ ad reũ, subaudias in tex. sic manifestæ turpitudinis ẽ nolle, intellige. s. soluere. Sequitur nec iurare, nec iusiurandum referre, & sic q̃libet negatio refert̃ ad diuersa, & nulla abũdat
2 ¶Op. C. e. l. gñal'r. §. j. ibi põt qs iurm recusar̃. Sol. † hic susceptum, ibi non, fm̃ gl. Ante. n. q̃ susceptum sit, põt delatio reuocari. l. si qs iusiu. C. eo. Certè de hoc an delatio possit reuocari, dixi in l. non erit. §. fi. s̃. e. An autem possit recusari antequam acceptetur, puto quod nec de iure antiquo, vt hic, & l. iusiurãdum, & ad pecunias §. ait prætor. s̃. eo. nec de iure nouo, nisi ex cã, vt d. l. gñal'r. §. j. C. eo.
3 In hoc tñ est magis declaratum hodie, q̃ per ista iura Digest. † Nã delationem factam à parte p̃t aduersarius licitè recusare. Sed si iudex delationẽ approbauerit, & p̃ceperit parti cui est delatum, ꝙ iuret, si recusauit sine cã, poterit eum tanq̃ ꝯfessum condẽnare, vt d. l. gñaliter. §. j. in l. enim illa, nihil de iure antiquo corrigit̃, sed declarat̃, vt ibi dr̃ in fi. quicquid gl. hic dicat. Conclude ergo, quòd quidã dicunt quod lic et lex corrigatur p d. l. gñaliter, quòd cõis opin. est, quòd d. l. gñaliter. non corrigat legẽ istã, nec §. ait p̃tor. l. iusiurãdum & ad pecunias. s̃. e. Et hoc gl. tenet s̃. e. l. j ĩ fi. imò ꝯpellat̃ qs iurare, vel iurm referre, vt dicit hæc lex, nisi iustam cãm alleget, cur iurare nõ teneat̃, aut illud referre, quo casu p̃t iurm recusare, vt d. l. gñal'r. & ita patet, quod hæc regula fallit, vbi est iusta cã recusandi, qa tunc non tenetur iurare, nec referre iurm, etiam de iure isto. s̃. eo. l. iusiurandum. §. pupillo. & l. tutor. §. j. & ẽt iure nouo, vt l. gñal'r. §. si nautẽ. C. eo tit. Sed si nõ hẽt iustã cãm, & olim, & hodie tenetur iurare, vel iurm referre, vt hac l. & l. delata. C. eo. tit. Sed ex l. gñaliter, additur vnum plusq̃ sit ĩ lege ista, qa si allegetur iusta cã & iudex non admittat: põt appellari, vt ibi dixi. Et caue hic à glo. q̃ dicit. quòd hæc lex loquitur, qñ iurm fuit susceptum: qa tunc ista lex habet locum alias non. Certe non dicit verum, quia hoc est diuinare quod dicit, quia hic nihil apparet, ꝙ fuerit suceptum, vel ñ susceptum sed loquitur indistinctè. Præterea s̃. eo. l. iusiurandum & ad pecunias. §. ait p̃tor. dicit cogi iurare, vel referre, etiam si non fuerat actum, ꝙ per iusiurandum decidatur. Et sic gl. diuinat istos ☞ intell's hic p ipsam positos. Pro declaratione huius l. quæro, † q̃
4 sunt causæ, ex quibus p̃t iurm lıcite recusari, rñ. plures qñq;. ex p
b sona deferentis. s̃. eo. l. tutor. §. j. & l. iusiu. la j. §. fin. Qñq;. b ex psona eius, cui defertur, vt s̃. eo. l. iusiu. & ad pecunias. §. pupillo. & §. procurator. Quãdoque ex natura loci, vbi defertur, vt l. tutor. in fi. s̃. e. Quandoque ex natura actionis, super qua defertur. non. n. cogitur quis iurare super ea actione, super qua nõ põt ꝯueniri. s̃. e. l. si p̃onus. Quandoque ex nã exceptionis propositæ, nã si opponãt aliqua exceptio q̃ opponi nõ potest, super ea quis iurare non cogitur vt l. in contractib. §. illo. C. de non nu. pec. & ibi est casus no. Quandoque pp ignorantiam, vel dubitationem, cui defertur, vt s̃. l. iusiur. & ad pecunias. §. j. & §. ait p̃tor, & ibi dixi. Qñq;. p̃t recusari, si ille, cui defertur, dubitat ne alio postea agente detegatur p
5 iurium suũ. s̃. e. l. al's. & ibi dixi. Et ideo † puto, quod si qs iurm deferret sup re, quæ subiacet restõni, ꝙ quis nõ cogitur iurare, ne postea cum casus restõnis aduenerit, de suo periurio doceat̃, arg. dictæ l. al's. & tetigi in l. eum qui. §. si libertus. s̃. eo. Qñq;. põt recusari si per hoc ius eius, cui defertur, minuitur, vt l. eum qui. in princi. s̃.
6 eo. & ibi est exemplum in actore, † & ideo puto qđ si iurm deferatur reo, qui ideo defendit. vt paret actionem de euictione posset reus

ADDITIONES.

a ¶Manifestę. Adde tu ꝓ intell'u huius l. & vide Spe. in ti. de iura. delatio. §. j. ver. si aũt actor. & Abb. ꝓst eũ in c. 2. & Inn. de ꝓba. vbi volũt quod iurm possit à reo recusari, si actor nihil ꝓbauit; per l. q accusare. C. de eden. & l. negãda. C. q accu. & 6. q. vlt. c. actor. & de iure. c. fi. §. sãne. vel quod ꝓ ipso actore fit aliqua p̃sumptio cõtra q̃ op. facit tex. in l. fi. 2. respõ. C. de fideius. vbi nullus testis nulla ꝓbatio est ex parte actoris, & tñ defertur iurm iudiciale, reus tenet̃ illđ subire. Secũdo facit tex. in l. tutor. in prin. s̃. e. vbi deficientib. oib. alis ꝓbationib. tutor defert iusiurãdũ, tertio facit tex. ĩ l. generaliter, in prin. C. de re. cre. vbi iurm iudiciale defert̃ ĩ initio litis qđ nõ cõtingeret, si deferri deberet qñ actor semiplene ꝓbauit & cõtra Spe. & Abb. vbi s̃ resid̃t Are. in c. 2. col. j. de ꝓb. Alc. hic per alias rationes, & vide etiam Fran. Cur. in l. admonendi. s̃. eo, Pom. ¶Vide Ale. consi. 121. in fi. 2. vol. Ias. §. item si quis in fraudem. Inst. de act. Clau. ¶Debitorem. An ista lex habeat locum ẽt qñ tutor est in iudicio noĩe pupilli, & ita deferat̃ iurm, vide Al. ĩ l. videamus. j̃. ti j. post Pau. Cast. ibi Itẽ vide vnũ casũ, in quo ñ hẽt locũ l'a hui⁹ l. p Bal. in auth. sed nouo iure. C. si cer. pet.
b Pom. ¶Quandoque. Vide plene Pan. in c. fi. de iure. iu.

reus recuſare iuſiurãdũ,q̃a ſi res decideret̃ ꝑ iuꝛ̃m ñ hẽret actionẽ
a de euictione.ar.l.ſi dctm̃.§.ſi ꝯ pmiſero,[a] ĵ.de euic.Qñq; recuſatur
pp qualitatẽ,& modũ deferẽdi ſeu referẽdi,vt no.s̃.eo.l.iuſiu.§. ſi
b de qualitate.& §.nõ ſp.¶Vlti.[b] no.ꝙ lꝫ tex.dicat,ꝙ eſt manifeſtæ ꝯ
c feſſionis nõ tñ hr̃ pro ꝯfeſſo,niſi ſecuta ꝓnunciatione [c] ſup hoc,
7 vel ſnĩa,vt l.eius q delatorẽ.de iur.fiſ.ꝑ q̃ legẽ ẽt ꝓbat̃ ,† ꝙ ſi reus,
q recuſauit iurare deceſſit anteq̃ iudex pronunciet eũ habendũ ꝓ
d ꝯfeſſo vl' ꝯdẽnato,ꝙ eius hr̃s nõ poſſit ꝯdẽnari [d] ex hac ficta vel p̃
e ſumpta ꝯfeſſione,vt d.l.eius q delatorẽ.tene mẽti.[e] *Ex iã dictis ꝯ-
clude,qđ iſta lex per d.l.gñal'r.nõ corrigit̃,vt patet in fine illius l.
gñal'r.ſđ potius iſta ꝑ illã determinat̃,& limitat̃ in hoc:q̃a cũ ſubẽ
iuſta cã recuſandi p̃t recuſari,vñ ẽt hodie eẽt manifeſtæ turpitudi-
nis nolle iurare,nec referre,vt hac lege,niſi alleget̃ legitima cã, q̃
allegabat pars in caſu l.gñal'r.§.ſinaũt.C.e.ti. vt apparet ibi in illo
§.in ver.ſinaũt ñ rite.ad quod s̃.eo.l.iuſiurãdum & ad pecunias. ĩ
prin.Cy.Pet.& Ray.in d.l.generaliter.*

ADDITIONES.

a ¶Si compromiſero.Adde ſecũdũ Ful.qđ potius ille §.facit in contrarium, vt hic ꝑ Ale.
¶Vltimò Licet Mode.hic multa dicant contra,Bar.tamen ipſe bñ loqui videtur,ſi intel
ligimus eum ꝙ loquatur in ſententia declaratoria facti per ca.cũ ſecũdũ leges.de hæ.
in 6.vbi probatur quod licet pœna imponatur ipſo iure,tamen ſemper requiritur ſnĩa
declaratoria,Ro.conſ.3.aliàs 13.& conſ.101.Ale.conſ.103.inci.videtur prima conſideratio
ne.vol.j.& Curtius conſ.50.vbi loquitur in bannito.
c ¶Pronunciatione.Adde text. in l.generaliter.§.ſinautem.C.eod.quem ad hoc ponde-
rat Bal.ibi.& vide Bal.in c.j.§.vaſallus feudum.in ti.ſi de feu.fue.contro.inter dominũ
& agna.& per Ale.hic.
d ¶Condemnari.Vide Are.conſ.147.inci.viſa conſultatione.vide Rap.Cu.conſ.32.
e ¶Tene mẽti.Adde ſecundum Bal.in l.ij.C.de eden.quod d.l.eius qui delatorem eſt.no.
ad hoc,& ſecundum Io.de Imo.in l.qui à latronib.ĵ.de teſt.& Ale. hic,cui etiam adde,
quod ſtante ſtatuto quòd hæres non poſſit moleſtari pro condemnatione defuncti , &
defunctus condemnatus in vita ſoluerit partem condemnationis,quòd de alia parte hæ
res non poterit moleſtari,vt conſuluit Ro.conſ.165.

LEX XXXIX.

1 *Actio an oriatur ex pacto ſi promiſi tibi centum ſi iures aſcendere Capitoliũ, & iuras.*
2 *Contractus innominati quãdo iudicentur ſecundum modum ineundi contractum*
3 *Contractus innominati quando fiunt per,ſi.& per,vt.*
4 *Contractus innominatus quando per,ſi,contrahitur,impleta conditione,an agatur ex ſtipulatione,vel ſimili.*

Si quis cum. Ex pacto collato in cõdõne iuñ,ſecuto iuro orit̃ exceptio.h.d.¶Op.ꝙ ꝯuentio nõ poſſit
cõferri in cõdõne iuñ.l.q̃ ſub ꝯdõne.in prin.ĵ. de cõd.inſt.Sol.di-
cit gl.ibi loquitur in vltimis volu.hic in ꝯctib. Tu dic ꝙ ibi loqtur
de iuro ſuper futuro,hic de iuro ſuper p̃terito , ꝙ dic vt in l.ꝯtra-
ria.¶Secundò op.ꝙ hic non oriatur exceptio iuriſiurandi,nã nõ
iuratur ſuper lite,de quo iuro loquitur iſte ti.vt l.2.& 3.s̃.eo. Hui9
timore quidam exponunt tex.ibi,exceptio iuriſiurandi.i.pacti pp
iuſiurandum.Et hoc vr̃ ſentire glo.in q.q̃ format,dũ dicit, Actio
orit̃ ex pctõ , ñ ex iureiurãdo,qđ ſatis plꝫ.Poſſum9 ẽt tex. ĩtell'ere
ꝓpriè,vt ſi petebã à te cẽtũ,tu dicebas,ꝙ iſta cẽtũ ñ dẽbas,iõ q̃a q̃
mãdato meo aliqd feceras,vel nõ feceras,pp ꝙ mihi ſatisfactũ e-
rat de illis centum,ſuper hac exceptione tua.ego detuli tibi iuꝛ̃m
1 tunc dico quòd oritur exceptio iuriſiurandi ꝓpriè.¶†Quærit gl.
quid ſi promiſi tibi centum ſi iures aſcẽdere Capitolium , & iuras
nunquid oritur actio ex iuro,vel ex pacto.Et vr̃ ꝙ oriat̃ ex pacto
ſeu ex hoc contractu innominato & erit contractus,facio vt des,
quaſi prius debeas p̃uenire in faciendo,vnde oritur actio de dolo
l. naturalis.§.quòd ſi faciam.ĵ.de p̃ſcr.ver.licet l.diſtinguat ibi, an
ex eius fcõ abſit aliqd & adſit alteri,vel nõ.Alij dñt,& iſta opi.ẽ gl.
no.& ſingularis,quòd contractus innominati non fiũt per ſi, ſđ
per vt:& iõ in q̃one ꝓpoſita non fuit contractus innominatus o-
rietur ergo actio ex ſtipl'one ſi interceſſit,vel ex donatione,ſi fuit
donatio ꝯdõnalis impleta ꝯdõne, & in hoc reſidet gl.Ex qua glo.
2 habes primò , † ꝙ licet contractus innominati iudicentur ſm
modum ineundi contractum,C.de tranſ.l.cum mota.& de re.per
mu.l.ex placito.& in qualibet earum non,tñ illud eſt verum , qñ
fiunt per,vt:Sed ſi fiant per,ſi, non inſpecto ordine quid p̃cedat,
ſemper vr̃ actum,vt p̃ueniatur in eo ꝙ fuit in ꝯdõnem deductum
Ita tenet hic gl.& ſm hoc iudicabitur quis ſit contractus innomi-
natus.Hoc putarem verum tenendo opi.gl.ſed tenendo aliam o-
pin.ꝙ contractus innominati iudicentur diuerſimode:ex parte dã
tis eſt,do vt facias,ex parte facientis eſt,facio vt des, non inſpecto
ordine ꝯhẽdi.ſicut in ẽptione & vẽditione,locatiõe,& ſi.vt dixi in
l.ex placito.C.de rer.per.& dicam in l.nãlis.ĵ.de p̃ſc.verb. & tunc
de iſta gl.non eſt curãdũ.¶Secundò † habes ex hac gl.ꝙ contra-
3 ctus innominati non fiunt per,ſi,ꝯrium no.s̃.de pac.l.ſi intra.ĵ.de
do.l.hoc iure.§.Labeo.Veritas eſt,ꝙ ſi ex implemento ꝯdõnis par
ti aliqd adeſt,erit ꝯctus innominatus.Ita loquuntur glo.ꝯriæ iun-
ctæ cum ll.ſuis:ſi nihil adeſt,non eſt ꝯctus innominatus,vt hac gl.
¶Aduerte tñ ꝙ in ꝯtractib.innoĩatis q fiunt per, vt,põt q̃libet par
tium præuenire,implendo ꝯtractum ex parte ſua,vt d.l.naturalis.
de præſcr.verb.Sed qñ fit per,ſi,de neceſſitate expedit,ꝙ ille præ-
ueniat,cuius ex parte in modum cõdõnis eſt obl'o collata.Nam ſi
alius præueniret,non haberet actionem , vt aduerſarius implere
cogat̃,q̃a illud,qđ venit in ꝯdõnẽ,nullo mõ ẽ in obl'one.l.ſi qs ſub
4 ꝯdõne.ſi qs omiſ.cau.teſt.¶Tertiò hẽs † ex iſta gl.ꝙ qñ ꝑ,ſi, ꝯhit̃
ꝯctus ĩnoĩatus,impleta ꝯdõne agit̃ ex ſtipl'one,vl' ex donatione,vl'
ſimili ꝯctu.In hoc qđ đt,ex ſtipl'one,ẽ clarũ,vt l.ex placito.C.đ re.
permu.tut.In eo ꝙ đt ex donatione,vel ſimili ꝯctu,ẽ dubiũ pp gl.
ꝯrias.Sđ ſolue vt d.xi.Itẽ vr̃ ꝙ agat̃ p̃ſc.verb.l.Labeo ſcribit, ſi mi-
hi bibliothecã,de ꝯh.emp.vbi ex implemẽto ꝯdõnis nil adeſt ꝑti,
& tñ p̃ſcr.ver.agit̃.Sol.hic loqt̃ qñ ꝯdõ ꝯfert̃ merè in fcm̃ ſeu vo-
luntatẽ ꝑtis,& ſic ẽ in eius ꝑtãte ꝯdõnẽ implere,vl' nõ implere,lex
verò ꝯria loqt̃,qñ ꝯdõ pẽdebat ex fcõ alterius:tũc ſi q̃dẽ ꝑ ꝯhentẽ
impeditur quominus impleat̃,põt agi p̃ſcriptis verbis,nõ ꝯſidera
to,ꝙ ꝯditio habeat̃ ꝓ impleta,vt ibi patet:nec erit actio p̃ſcriptis
verbis,q̃ orit̃ ex ꝯctu innoĩato,ſed erit tunc p̃ſcr.verbis, q̃ ẽ idẽ ꝙ
in fcm̃ ex æq̃tate,q̃ ꝑſuadet actionẽ dari,vt l.quoties.de p̃ſcr. ver.
Põt ẽt agi ex ꝯtractu ꝯditione habita ꝓ impleta,vt d.l. Labeo.Cir-
ca legẽ iſtã q̃ro,in qđ nomẽ ꝯtractus cadit iſta ꝯuẽtio?Rñ.nõ curo
q̃a fuit factum pactum ad excipiendum ꝙ ſufficit ẽt ſine cã , & ſic
ſtat in nomine pacti ſimplicis.l.tale pactum.in prin.l. iuris gẽtium
in prin.& §.quinimo.s̃.de pactis.

LEX XL.

Iuſiurandum à debitore Si iurat̃ ſup debito,liberat̃ pign9, & ꝯ actionẽ
ad pœnã parat̃ exceptio,& ſoluti poſtea datur repetitio.h.d.

LEX XLI.

1 *Iuramentum remittitur etiam abſenti.*
2 *Iuſiurãdũ qñ remittitur abſenti,fit notificatio per nuncium , vel per epiſtolam.*
3 *Dilatio quãdo ſtatuitur abſenti,notificari poteſt,& per nuncium,vel epiſtolam.*
4 *Collatio præbendæ poteſt fieri procuratori abſentis.*
5 *Creditor poteſt remittere iuramentum debitori,qui iurauit ſoluere in paſchate.*
6 *Omnia quæ impediunt moram contrahi,impediunt periurium.*
7 *Si propter moram quis non poteſt adimplere promiſſa,& creditor prorogat terminum,quando debitor ſit periurus remiſſiuè.*

1 Labeo etiã. Etiam † abñti põt iuſiurandum remitti.[a] h.d.*
a Intellige iſtam l.cum is,cui delatum eſt iuꝛ̃m,
hẽt tps ad deliberandum,iuxta l.iuſiurãdum & ad pecunias,ij.rñſ.
s̃.e.& medio tpe deferẽs remittit ei p̃ſtationẽ iuriſiurãdi,l.remitti.
hoc ti.*† Quæro vtrum qñ fit gr̃a abñtis req̃rat̃ nuncius,vl' epl'a
2 Gl.vr̃ velle ꝙ ſic,dum dicit.ꝑ nuncium. Qđ ꝓbat̃, q̃a ſi poſſet fieri
abñti & ignorãti penit9,fruſtra adiiceret̃,ſed & ꝑ epl'ã &c.q̃a nullũ
dubium hr̃et,ꝓ hoc,q̃a iuꝛ̃m ꝓcedit ex ꝯſenſu.s̃.eo.l. qui iuraſſe,
in fi.ergo requirit̃ nuncius,vel epl'a.l.ꝯſenſu.de ac.& obl.& ibi no.
3 & hoc tꝫ Gul.† Per hoc dico bonã eſſe practicam,qñ dilatio ſtatui
b tur abñti parti,& ei notificat̃ [b] ꝑ nunciũ, vel epiſtolã, q̃m ſufficit,
4 vt hic Gul.dicit,Gl.inducit † in arg ad q̃onem de collatione p̃bẽ-
c dæ,[c] q̃ fit ꝓcuratori abñtis,vt poſſit fieri.De hoc plenè dixi ĩ l. abñ
ti.ĵ.de donat.& ex̃,de p̃b.c.ſi tibi abñti.lib.6.* Et licet Deo q̃ſita
ſit obl'o,nõ tamẽ principal'r,ſed tñ parti.Nil aliud Deus reſpicit,
niſi qđ partes ꝯcordẽt,vt ar.ĵ.de ope.no.nun.l.j.§.ĩde q̃rit̃. Qđ aũt
poſſit ſibi remittere tale iuꝛ̃m,facit legis rõ:quia ſatisfactum vr̃ cre
ditori.Nam iuꝛ̃m tacitã hẽt ꝯdõnem,ſ.niſi fuerit ſatisfactum:quia
tunc non incidit in periurium.Iſta ergo condõne deficiente,ſ.q̃a
fuit ſatisfactum ſibi non ꝯmittitur periurium,arg.s̃.qui ſatiſ.cog.
l.fi.Sed hic deficit ꝯdõ,cum.ſ.videatur ſatisfactũ creditori, ex quo
creditor contentus eſt.ĵ.de ſol.l.ſol'onis.& l.ſatisfacto.& ĵ.q̃.mo.
pig.vel hyp.ſolui.l.itẽ liberat̃.§.j.ꝓ quo ĵ.de verb.ob.l.cum ſtipula
tus ſim mihi,o.Procule.in princ.Non obſt. quòd videtur obligat9
Deo,ex quo iurauit:& homo ñ p̃t remittere obl'onẽ Dei;C.de pa.
l.nec ſeruus.& l.filius.& s̃.de pact.l.contra iuris ciuilis. n ſi quia
verum eſt,quòd ibi fuit iuratum ſimpliciter quia tũc videtur Deo
iuratum.Sed videtur iuratum propter fauorem creditoris,quia to
tum commodum pertinet ad creditorem. s̃.de pact.l. ſi cum em-
ptor.de procu.l.in cauſæ.in fi.cum l.ſeq.Item eſt arg.lex iſta quòd
abſolutio dari p̃t abſenti.qđ credo verum,ſicut pactum liberato-
rium.ĵ.de lib.leg.l.nõ ſolũ.C.de pact.l.ſi debitori.Nam inuitus po
teſt quis liberari.ĵ.de ſol.l ſi debitor.ergo multo magis abſens.ĵ.đ
reg.iur.l.qui poteſt.Nec ob.l.qui abſenti.ĵ.de acq.poſ.quia quam
uis non competat ipſo iure,competit tñ ope exceptionis.*Gul.
5 q̃rit † hic,ſi tu iuraſti ſoluere in paſchate,vtrum creditor poſſit ti-
d bi licitè hoc iuꝛ̃m remittere?[d] Et vr̃ quòd ſic,per hanc l.Certè hęc
lex

ADDITIONES

a Poma.Remitti.Vide Ale.cõſ.131.vol.4.Fel.c.2.de conſt.c.cum olim.de re iud.& Iaſ.l.fi.
de conſt.Prin.
b ¶Notificatur. Adde vltra all.per Ale.Bal.in add.Spe.in ti.depoſi.vbi dicit,ꝙ dilatio da-
ta abſenti,non currit,niſi à die notificationis.In quantum autem Ale. tangit an vna par-
te abſente poſſit ſtatui dilatio adde Fed.de Senis conſil.290.Et Ale.in conſi.87.in fin. in
v.volumine.
c Præbendæ.Adde quid ſi procurator,& dominus eadem die acceptant.quis præſumatur
prius acceptaſſe.Ro.conſ.353.eundem etiam Ro.vide ad ſcripta in hac l.conſ.295.vbi te
nuit contra cõem ſententiam,quòd valet donatio facta abſenti,abſque interuentu nun
cij,vel epiſtolæ,dummodo aliquali via veniat in notitiam donatarij.
d Poma.¶Remittere.Omnia quæ impediunt moram committi , impediunt etiam periu-
rium,vide multa per Iaſ.l.j.§.2. poſt operis.ĵ.de op.no.nun.poſt Bar.& Ale.ibi , & Ale.
conſ.18.3.volu.

lex nihil facit, quia hic loquitur quando non est iuratum. Breuiter ista ē veritas, ꝙ ille pro cuius vtilitate iuratur antequam veniat ter
6 minus pōt iurm remittere. vt extra e.c.j. Et breuiter omnia, † q̄ impedirent ꝯ hi morā, illa impediunt periurium cōmitt , vt difficultas
7 & similia, ex. eo. c. breui. & dixi in l. ꝙ te. s̄. tit. j. † Quid autem si tū stetisti in mora, ꝙ promissum non poteras adimplere, an sis piur⁹ si creditor prorogat terminum? Et vr̄ ꝙ sic. j̄. de ver. ob. l. cū stipl's sim mihi o Procle. Sed contrarium ibi determinaui, vbi videas.

LEX XLII.

1 *Iuramentum debitoris quando prosit fideiussori.*
2 *Iurari super iure quando possit.*

1 Creditore. † Si debitor iurat ex cā, q̄ psonā tm̄ suā ab obl'one eximit, fideiussori nō pderit: secus si iurat sup ꝯtractu, qđ facere vr̄ in dubio. h.d. & bonus tex. est. ¶ Op. ꝙ pupillus non obligat̄ nāl'r. l. v. in prin. j̄. de auth. tut. ergo pro eo ñ tenet̄ fideiussor. Sol. hic intellige de pupillo, qui poterat nāl'r obligari, vt no. in l. j. j̄. de noua. facit ꝙ videbitis j̄. de ꝯd. inde. l. ꝙ pupillus. ¶ Opp. & vr̄ ꝙ nō possit iurari super iure, qa ius est certum,
2 vt l. 2. j̄. de iur. & fac. ign. Sol. hic † iuratur super iure pp dubietatē facti. Vel dic super iure cōi non iurat̄, sed super iure priuato, hoc est, an aliqs sit obligatus, vel an habeat actionē & similia, bene pt iurari. ¶ Op. & vr̄ ꝙ in dubio sic nō dēt iurari, imò dēat mitti pro iurante, & interrogari ex qua cā iurauerit, vt s̄. e. l. duob. §. si ei . vel debet interpretari ꝯ iurantem, vt l. duob. §. igitur si quis. s̄. eo. Sol. leges ꝯtrariē loquuntur qñ postea agitur ex alia causa tunc debet distingui, vt ibi vidisti. Hic loquitur qñ ex eadē cā agitur. Agitur. n. contra fideiussorē, q idē promiserat, sed ibi erat fideiussor de iudicio sisti. Ad hoc facit s̄. e. l. si actor. & ibi vidistis.

§. Si fideiussor. Iurm̄ fideiussoris sup facto pdest reo, secus si super persona iuretur. h.d. De hoc dic, vt l. Duob. §. j. s̄. eo.

1 *Res iudicata an eodem modo proficiat sicut iuramentum.*

§ Sed si actore. Ex iuramēto defensoris q̄ritur exceptio defenso, & ēt ei cui q̄reretur, si defensus iurasset. idē in re iudicata. h.d. ¶ No. tex. ibi, eadē rō, vsque ad fi. qa notandus est. ¶ No. istum casum in defensore fideiussoris, quia alibi nō habuimus, dicit gl. ¶ Tertiò no. finē huius §. qui vr̄ dicere ꝙ eodē modo pficiat res iudicata, sicut iurm. Contra hoc facit s̄. de arbi. l. aduersus. in fi. & qđ dixi in l. duob. in fi. s̄. eo. Sol. gl. vr̄ ita sic intell'ere ꝙ snīa lata p reo pfit fidiussori si fideiussor ē habitur⁹ regres
1 sum cōtra reum, aliàs secus. † Et eꝯ snīa lata pro fideiussore, prosit reo, qñ reus posset redire, contra fideiussorem, vt puta, si fideiussit in rē suā. Ita intelligit gl. in l. j. j̄. rē ra. hab. vbi hoc vr̄ velle text. hoc vr̄ tenere gl in d. l. aduersus. ¶ Quod ergo dr̄ ꝙ res iudicata ſm alterum, vtriq; pficiat, intell'e qñ vn⁹ habiturus ē regressum ꝯ aliū, vt dixi, & sic nō est p oīa bona æqparatio rei iudicatæ, & iurisiurandi, vt dixi in d. l. duob. §. j. s̄. eod. & in l. ex duob. de duob. reis. * Vel dic, ꝙ loqt̄ in casu, quo quamuis non sit liberatus fideiussor iurās. pt tn̄ euenire casus, quo nihilominus erit obligatus principalis. Et ideo iterum iurans interrogatur ibi, quia interrogatio prodest actori: hic verò loqt̄ in casu in quo si nullo modo est obligatus debitor principalis, non dbligatuur fideiussor & ideo hic non fit interrogatio iuranti: quia nihil prodest actori. *

a De in litem iurando.[a] Rub.

ADDITIO.

a Pom. ¶ De in litem iurando. Vltra continuationem gl. & vnicam differentiam inter hūc tit. & præced. in ea positam potes alio modo continuare, & aliam sic colligere differentiam, quod iste titul. loquitur de iuramento rei æstimatorio, ille de iuramento iuris decisorio. Sunt & aliæ differentiæ. Prima, ꝙ iuramentum litis decisorium, de quo in ti. prę ced. potest deferri tam reo, quam actori. l. nam postea. §. fi. cum l. seq. s̄. ti. prox. Istud vero rei æstimatorium, de quo hic, non potest deferri nisi actori, l. videamus. §. pe. in ver. absoluere, & l. seq. & l. 2. j̄. e Scđa, ꝙ istud iurm̄ nunquam defertur, nisi à iudice. d. l. videamus. §. deferre. & in §. pe. s̄ e. Illud vero pōt deferri à parte parti in iudicio, iudice approbante, & ex conuentione partium extra iudicium l iusiurandum, in prin. & in l. admonēdi. s̄. de iureiu. Tertia, ꝙ istud iuramentum nunquam defertur, nisi reus sit contumax, & in dolo. l. in actionib. & l. 2. j̄. eo. Nā sola culpa, non sufficeret. Quarta, ꝙ iuramentum nō potest deferri, nisi circa rem principalem, illud vero circa omnem litem. l. j. & seq. s̄. titu. prox. Quinta sit, ꝙ iurm̄ de quo hic, non potest præstari super numis. l. numis. j̄. eo. Sed illud bene potest præstari. l. iusiurandum. s̄ ti. j. Sexta sit, ꝙ iuramentum de quo ti. præced. iudiciale, & voluntarium, debet à iudice sequi, & non debet amplius quærere vbi est præstitum, d. l. iusiurandum. ita ꝙ ēt non debet retractari per instrumenta nouiter reperta. l. admonendi. in fi. s̄. e. Septima, ꝙ cum istud iuramentum sit inductum mero actoris fauore, poterit illud recusare, & dicere, Volo probare per testes, l. semper. §. hoc interdicto j̄. ꝙ vi aut clam. Bar. l. fi. j̄. eo. secus in iudiciali, & necessario, l. admonendi. & l. manifestæ. s̄. ti. proxi. Octaua sit ꝙ ex iuramento, de quo ti. præce. oritur actio, & exceptio. l. nā postea. §. j. s̄. de iureiu. sed ex isto nulla oritur actio, vt est gl. in §. præterea quasdā. in verbo, ex arbitrio. Inst. de ac. Ang. & Ro. in l. 2. sup ti. prox. Bar. in l. in actionib. s̄. eod. Bald. in auth. nouo iure. C. de iud. Inn in c. super eo. eđ me. cau. Nona sit differentia, ꝙ iuramētū iudiciale, & voluntarium etiam defertur vbi intentatur iudicis officium. Text. est in l. si duo patroni, iuncta gl. sup. ti. j. Secus in isto, nam habet locum vbi officium iudicis intentatur. Gl. est in l. harū. in gl. fi in fi. sup. si ser. ven. Decima sit differentia, quia istud iuramētum non competit fisco, quinimo minores vires habet, quam priuati. Gl. est in l. quoties in gl. fi. C. de exac. trib. li. x. secus in omni alio iuramento. l. 3. §. quicunque. & l. eum qui, § in popularib. tit. prox. Vndecima sit, ꝙ iuramentum de quo tit. præced. potest pupillo. deferri, & præiudicabit parti, quæ detulit iuramentum. l. qui iurasse, in prin. s̄. ti. prox. Sđ istud non potest pupillo deferri, l. videamus. j̄. eo. & hic Bar. assignat rationem. Duodecima, ꝙ istud iuramentum nunquam defertur contra hæredem dolosum. l. alias. cum l. seq. j̄. e. Sed illud, de quo ti. præced. bene potest deferri. l. nam postea. § fi. sup. ti. prox. Po

test tamen illud aduersus quamcunque personam deferri, vt colligi potest ex illo tit.

Continua rubricam, vt gl.

LEX PRIMA.

1 *Nō debemus inspicere quod euenire potest, si ad id nō ē res natural'r destinata.*
2 *Fideiussor an teneatur ad id ad quod ex contumacia condemnatio crescit.*
3 *Fideiussor de iudicio sisti, & iudicato soluendo in criminalib. non tenetur, si pœna augeatur contumacia, vel negatione partis.*
4 *Statuto stante quod pro maleficio tali imponatur certa pœna, quā si nō soluerit amputetur manus, quod si pœna augmentetur per negociationem, vel quid simile sufficiat soluere pœnam maleficij.*
5 *Cautela vt fideiussor in maleficiis teneatur, etiam ad augmentationem pœnæ.*

1 Rem in iudicio. Hæc lex legit̄ duob. mod. Secundū primā lec. h.d. † Nō debemus[a] inspicere qđ euenire pt si ad id nō est res nāl'r destinata. * Gl. j. ponit casum: & qđ ait eadē gl. in princ. ibi, in re facienda expone, i. in fideiuſ. pstāda. * ¶ Ad istā lec. opp. & vr̄ ꝙ debeamus inspicere qđ euenire pōt, vt l. ꝙ bona. §. j. j̄. de dā. inf. & j̄. loc. l. si qs domum. §. j. Sol. ibi res erat ad hoc nāl'r destinata hic secus. Sol'onē huius brocardi tāgit hic Gul. ego plenè dixi in l. inter stipulārē. §. sacrā. de ver. ob. Scđo mō legit̄ in gl. in re iā facta,
2 & h.d. Fideiussor † non tenetur in eo, ad qđ ex contumacia condēnatio crescit. h.d. Opp. fideiussor de iudicio sisti lata snīa liberatur l. Græcè. j. §. & post litem, de fideiusso. merito nō est dubium ꝙ nō tenet̄. Rñ. l3 in prima lec. intelliḡat̄ de fideiussore de iudicio sisti, in hac secunda oportet intell'i de fideiussore iudicatū solui: vt sit aliq̄ dubietas. ¶ Sed tūc op. stipl'o iudicatū solui cōmittitur in eo qđ fuit iudicatū, vt l. iudicatū solui stipl'o. j̄. iud. solui. Sol. intelligas ꝙ hic primò fuit condemnatus ad rē, in secunda snīa q̄ fert̄ ſm nām arbitrariarum actionum fuit dānatus in æstimatione ſm iurm̄ in litē qđ fideiussori nō oberit. Ita loqt̄ hic. ¶ Op. ꝙ affectio ꝯsideret̄ vt l. cum seruus. manda. Sol. pp affectionē ibi actio dat̄: sed hic pp affectionē actio cōpetens nō auget ꝯ nō ꝯtumacē. ¶ Vltimò, notādus est[b] multū iste tex. qui dicit. Non n. res pluris fit pp hoc, sed
3 ex contumacia æstimabitur, &c. Et sic facit ad multa. † Nā in causis criminali. tota die interueniunt fideiussores, de iudicio sisti, & iudicato soluēdo, & sunt statuta q̄ dicunt ꝙ pp contumaciam, vl' negationē pœna augeat̄, vtrum in illa pœna teneat̄ fideiussor? Et vr̄ ꝙ nō,[c] qa nō est pœna maleficij, sed pœna ꝯtumaciæ, seu negationis illius illud augmētātis. & hoc p hunc tex. Itē dn̄t statuta ꝙ
4 pro tali maleficio † imponatur tāta pœna, quā si soluere nō poterit, amputetur sibi manus cōtigit, ꝙ illa pœna est augmentata pp negationē, vel pp contumaciam, in non veniendo, vel in non soluendo vtrum debeat soluere totum cum augmēto, vt euadat pœnam psonæ an sufficiat soluere pœnam principalem sine augmento? Et vr̄ ꝙ sufficiat soluere pœnam maleficij per hunc tex. non. n.
d res, &c. examinaui plenè hoc j̄. de publicis iudic. l. 2. & dic vt ibi.[d]

Sis

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Non debemus. Adde ꝙ no. Bal. in l. nondum. C. de fur. ꝙ res denominet̄ ab eo pro quo est. l. ꝙ si forte. §. quid ergo j̄ de sol. Habes præterea notare, ꝙ licet reus pp cōtumaciam suā condēnetur vltra valorem. & pretium rei, ꝙ tn̄ per hoc non censetur auctum pretium rei. ¶ De quo Bal. in c. testimonium. col. vlt. de test. & in l. j. C. de confe. Et de isto articulo vide per Albe. vltra adducta hic per Alc.

b Pom. ¶ Notandus est. Aduertendum tn̄ dum Bar. loquitur gn̄aliter de casib. criminalib. ꝙ debet intelligi de causis crīalib. vbi ingeritur pœna pecuniaria, non autem sanguinis in illis autem non admittuntur fideiussores. vt voluit Bar. in l. si quis reum, j̄. de cust. reo Item aduerte, ꝙ Bar. hic in j. q. videtur se confundere dum s̄ remittit ad l. iudicatum solui, dicens, ꝙ fideiussor, qui promisit simpliciter de iudicato soluendo tenebitur ad totū id, ad quod tenebitur reus, & vna tantum proferetur sententia, & tamen hic in casu vbi vna tantum pfertur sententia, non vult, ꝙ teneatur ad pęnam negationis, & cōtumacię ad q̄ tamen reus principalis tenetur, vñ cogita. Et hoc ēt vr̄ sensisse Ale. hic in fin. col. in fi. dum alle. Ful. Item & in scđo videtur minus recte loqui Bar. quia ista lec. l. super qua se fundat declarata intelligitur, vt gl. loquitur in fauorē eorū q intercesserunt, non aūt rei principaliter, de quo loqtur Bar. Sed considera, ꝙ ista lex gn̄aliter loqtur. l3 gl. in fideiussorib. exēplificauerit & qđ Bar. ponderet eius actionis rōnē. Et ꝙ intellexit quātū ad euitādū pęna amputationis manus, nō aūt aliam pęnā. & vltimo ad cautelā Bar. hic in fi. adde tex. in l. quæro, & ibi Bar. no. vbi circa hoc ponitur alia cautela. j̄. loca. De his tn̄ vide Io. de Pla. in §. fi. Inst. de act. quæ ex deli. nas. vel in §. furti autem. & pro secunda cautela facit tex. in l. Græce. §. & post litem, in ver. an ergo. j̄. de fideiuſ.

c ¶ Quòd nō. Adde secūdū Ful. ꝙ sententia Bar. non videtur procedere, qñ vna sententia tm̄ ferebatur & in illa facta erat condemnatio, ēt in argumento , vigore contumaciæ, vel inficiationis, & hoc ēt sequitur Ale, cui adde, ꝙ Bal. cons. 285. inci. statuto cauetur, videtur tenere, ꝙ fideiussor in criminali non teneatur de accessoriis maleficij, nisi dictum sit de omni causa, q̄ ex iudicio nasci posset ibi, &c ponit etiam an stāte statuto, ꝙ a condemnatione maleficij nō possit appellari, tān appellari poterit ab accessoriis procedentib. occasione maleficij? Adde ēt, ꝙ Io. An. in ru. de fideiuſ. in add. ad Spe. format q. de illo qui dedit fideiussorem cōi pro maleficio, pro quo bona fuerunt publicata, & vltra cōdemnatus in centum fuit principalis, vt fideiussor nō teneatur in centum, secundū Alb. Præb. & Vber. de Bo. super l. j. C. de fideiuſ. quod limitat Io. And. nisi maleficium fuisset in fraudandis rōnib. & cōis, & repertus fuisset debitor in illis centum plusquam ascenderent bona & idem quando pro maleficio non dēbatur confiscatio, sed pęna mille librarum, & bona non ascendissent nisi ad nonaginta, qa fideiussorē ēt teneretur ad centum, inquantum Ale. tangit q. de custode castri, qui dedit fideiussorem pro certo tempore, & postea fuit refirmatus & castro spoliatus, an fideiussor teneatur. Io. An. in add. ad Spe in ti. de fideiuſ. §. j. ver. illud, in addi. vt ibi scripsi, dicit Lanf. de Rāp. hic disputasse. ibi late vide, an autem per compromissum factum per principalē liberetur fideiussor vide Bal. con. 386 3. lib

d Pom. ¶ Vt ibi. Vide Cæp. caut. 104. ad confirmationem, vide Old. in cons. 104.

5 Sis tñ cautus † qñ tu facis scribi ꝓmissionē fideiussoris, vt nō solū dicas ꝙ ꝓmittit soluere oēm pęnā, & oēm ꝯdēnationē, q̃ sequit̃ ex maleficio illo. vł accusatiōe, vł inq̃sitiōe, sed addas, vł ex ꝓcessu, & sic videat̃ ꝓmittere pęnā quę veniret ex contumacia habita circa † processum. †

ADDITIO.

†¦ Clau. ¶ Processū. Facit ad q. de arbitro, q̃ fecit litem suam an teneatur parti læsæ, & ad pœnam, in quā incidit virtute cōpromissi. de quo p Bal. in c. ne initatis. de const.

LEX II.

1 *Iuratur in litem contra dolosum, non contra culposum.*
2 *Interesse contra eum qui est in culpa, qualiter iuratur.*
3 *Interesse verum aliquo casu probatur per iuramentum.*

Siue nostrum. Ista lex pt̃ ꝯtinuari cū p̄cedenti, & erit §. ibi, interdum, & ꝑt ñ ꝯtinuari, & nō erit §.
1 ibi, interdū, sed tñ si est §. h. d. Cōtra dolosū † iurat̃ in litē, ꝯ̃ culposū
2 nō, h. d. ¶ † Quæro qualr̄ ꝓbet̃ interesse ꝯ̃ eū, q est in culpa? Dicit gl. p testes. ꝙ dic, vt l. j. C. de sē. q̃ ꝓ eo ꝙ iter. Videbitis j̃. e. l. ī actiōib.* Et iō cautē cōiter notarij ponūt in istr̄is, & d oīdāno, & īteresse tibi credā sine testib. sed solum tuo simplici verbo & iuro. Et qd ista verba opent̃, dic vt j̃. de ope. lib. l. si libert⁹ ita iurauerit.* ¶ † Quęro
3 vtrū verū interesse ꝓbet̃ aliquo casu p iuramentum? Gl. dicit ꝙ sic videbitis in d. l. in actionib. Quærit glo. quid si affectio partis est nota iudici. Dic vt in glo.

LEX III.

1 *Iuramentum in litem affectionis non defertur in his, in quib. affectio non cadit. sed iuramentum ad probandum verum interesse, etiam extra rem.*
2 *In numis quando cadat æstimatio.*
3 *Legis, numis, dispositio habet locum in florenis, & grossis, & in omnib. quæ in genere suo functionem recipiunt.*
4 *Interesse extra rem quando habetur ratio.*
5 *Interesse extra rem, habetur ratio lucri.*
6 *Stricti iuris in actionib. an præstetur illud iuramentum veritatis in litem.*

1 Nummis. In his, † in qb. nō cadit affectio, no deferẽ iurm̃ ī litē quod est affectionis: sed deferẽ iurm̃ in litē. ad ꝓbādū verū īteresse, ēt ex rē. qñ circa rē ñ cadit. h. d. Diuidit̃ ī ptes duas. q̃ patēt ex sūmario. Scda ibi, nisi fortè de eo. ¶ No. ꝙ dixi ī sūmario. Veniam⁹ ad apparatū, & aduertatis qa no. lex est. ¶ Op. j̃. d̄ po. l. j. §. in depositi. Sol. hic in deposito pecuniæ, ibi in deposito a-
2 liarū rerū ī qb. cadit affectio, vt in libris & si. ¶ † Scdo op. dr̃ ñ nūmorū æstimatio ē certa. Cōtrà, nūmi ñ æstimāt̃, vt l. si ita fideiussorē accepero qd ego decē. j̃. de fideius. Sol. expone, certa ē nūmorū æstimatio. i. ipsi nūmi certi sūt, q sunt rerū ęstimatio, ñ aūt ipsi nūmi æstimant̃ p res. Ita dicit gl. Certè istud dctū gl. habet locū solū in pecunia minuta. sed pecunia grossa auri vel argēti, bñ æstimat̃ p minutā. ¶ Quid ergo dicem⁹? si eēnt depositi floreni, hēbitne locū ista lex? Vr̃ ꝙ ñ, nā eorū æstimatio ñ est certa, imò crescit, & decre-
3 scit, vt videtis tota die. dico † ꝙ hæc l. hēt locū in florenis, & ī grossis, & ī qualibet q̃titate. hoc est in oīb. q̃ in gñe suo recipiūt fūctionē, in qb. ñ cadit affectio, vt l. ij. in prin. s̄. si cer. pe. & iō nō est necessaria expositio gl. ñ factæ. sed tex. stat ꝓpriè, qa certa est æstō nūmorū licēt possit crescere, & decrescere in nūmis grossis, tñ qa in eis ñ cadit affectio, nō hēt locū istud iurm̃. quod est affectionis, &
† sic gñalr̄ in oī q̃titate ītelligit seq gl. † ¶ Cōtra hoc op. [a] s̄. ne qs eū
a q in ius vo. l. pe §. in cū. vbi agit̃ ad interec. & sic ad q̃titatē, & tñ iurat̃ in litē. Sol. ñ loq̃t qñ q̃titas ab initio fuit in obl'one: ibi qñ obl'o q̃titatis successit in locū obl'onis spēi, in qua cadebat affectio, vt dicā in l. in actionib. j̃. e. ¶ Cōtra hoc op. qa si ñ nō cadit affectio. ergo nullo casu p̄stat̃ iurm̃ in litē. Sed ꝯ̃riū dr̃ in hac l. ij. rñ. Sol. in ij. rñ. ñ loq̃t de iuro in litē, quod est affectionis: sed de eo qd ē veritatis, f̃m gl. ¶ Sed ꝯ̃ g̃ exceptio seqns nō est de r'a. Sol. gl. subaudit, in prin. ñ iurat̃ in litē rōe affectiōis, vel alia rōe, tūc bñ seq̃t exceptio, nisi, &c. Si qs tamen vellet sustinere quod etiam exceptio loquatur de iuramēto affectiōis, posset dicere ꝙ ī vltimo casu lex loquat̃, qñ pp ꝯtumaciā ñ restituētis: pignora sūt distracta, nā ī illis pignorib. cadebat affectio. Gl. tñ istud nō patit̃, nā ī litē iurat̃ solū pp dolū ñ restituētis, sed circa pignora ñ fuit dol⁹ ꝯmissus, ergo nō pt̃ itelligi de iuro affectionis: loq̃t ergo de iuro in litem, quod est veritatis, vt videbitis in l. in actionibus. §. planè. j̃. eo. ¶ Veniamus ad seq. gl. oppo. de interesse extra rem, non habetur ratio, vt l. si sterilis, §. cū
4 per venditorem, de act. empt. Sol. † & aduerte, hic loquitur in nūmis, in quibus non venit interesse intra rem, ideo habetur ratio de interesse, quod est extra rem. hic est casus hic, & l. liber hō. in fi. de ver. ob. cū sua gl. & l. si pœnā. eo. tit. & f̃m hoc licet principium huius l. sit gñale ad oēm q̃titatē pp rōnem suā, non pp verba tex. tñ hic finis restringit̃ ad nūmos tm̃. In aliis. n. q̃titatib. puta in fru-
b mento, vino, [b] & si. nō hr̃ ratio interesse extrinseci, vel ꝯtraria.* Sed q̃ro, quare magis venit interesse extrinsecum ī q̃titate, q̃ in spē? Dic, ꝙ rō est, qa spēs interesse extrinsecum pōt hr̄e, quia esse pōt certę rei interesse intrinsecū pp morā, vt s̄. si cer. pet. l. vinū. & j̃. de tri. l. in hac. Sed in pecunia non reperit̃ interesse intrinsecum, qa nō crescit eius æstimatio pp morā: qa sp certa est, vt hic dr̃, & iō in ea venit īteresse extrinsecū, ne mora debitoris remaneat īpunita. Ex hoc colligo, qd iurm̃ in litē nō habet locū in iis in qb. est incerta æstimatio. Et sic nihil aliud est iurm̃ in litē, n. si ꝓbō facta p creditorē sup interesse singulari, qd est incertū. & sic iurm̃ in litē nō est iurm̃ affectionis sed est iurm̃, hoc est, ꝓbō vtilitatis singularis, vt probatur in l. ꝓxima. §. curatores. vbi curatores, & tutores iurāt (si volunt) & tñ ignorāt actionē, q̃ habet pupillus circa rem, super qua iurāt, ꝓ hoc facit, & bñ hoc probat j̃. de app. l. creditor. §. iussus à iudice. ītē j̃. eo. l. in instr̄is. & l. fi. pro hoc lex ista, ibi cū dicit, vt iuret quisq̃, qd sua interfuit, q̃ innuit, ꝙ in aliis rebus est de eo, qd interest. Sed ꝓ hoc, qd sit iurm̃ interesse, seu vtilitatis, non affectionis, ꝓbat̃ C. de sent. q̃ ꝓ eo, qd interest profer. l. vnica. ibi, hoc, qd re vera, &c. Sed ꝯ̃ hoc opp. & ostēdo qd sit interesse affectionis: vt s̄. de rei ven. l. q restituere. §. si vero, vbi agit̃ ꝯ̃ illum, qui dolo desiit possidere, in q̃tum iurat̃ in litē, & ꝯ̃ illum q p culpam tenet̃ ad interesse. Si ergo iuret in litē, vr̃ ꝙ pp aliud nō iuret̃ in litē nisi pp affectionē. Cū ille q p culpā desiit possidere, nō teneatur, nisi q̃ti ea res est: dic, ꝙ non obstat, qa vtrobiq; agitur ad interesse, sed diuersimodè ꝓbatur interesse, s. per veros testes: vt no C. de sen q̃ ꝓ eo qd inter. ꝓ l. j. §. in aliis autē. Et qa ista probatio certa reputatur, q̃ fit p testes (cū iura p̄sumant, ꝙ isti testes non deponāt nisi veritatē: nā nō est verisimile, ꝙ isti ꝓ vtilitate aliorū peierent) vocauit lex illud interesse, q̃ti ea res est, i. interesse vtilitatis: sed qa p dolum qs aliqñ desiit possidere, ꝓbatur tunc interesse p iurm̃, vt hic, per creditorē. Et ista probō est incerta: qa aliqnoties creditor peierat, cū multi sint, q ꝓ pecunia peierant ad hoc, vt sibi acqrant, vt de ꝯd. insti. l. q̃ sub ꝯdōne. & ita plerunq; exceditur p creditorē iurātē verum interesse, & ita iurāt, q̃ti ea res est, & ideo nō fuit ausa lex dicere, nec vocare istud iurm̃ veritatis, vel vtilitatis. Et si dicat̃, ꝙ ex quo plus est affectionis, dico, ꝙ si bene & f̃m regulatum modum iuret, nō iurabit plus quā sua intersit, & si plus iuret, caueat sibi, qa erit periurus. vnde hac rōne, q̃ dixi s̄. vocatur iurm̃ in litē, & nō iurm̃ veritatis, seu vtilitatis. quis ꝓpriè sit vtilitatis. Nec ob. si dicatur in quo q̃ punit̃ dolus siue ꝯtumacia nō restituentis? de qua in l. ij. §. interdum. ver. cū vero dolus. s̄. e. tit. Rñdeo, nō in maiori æstōne, sed solum in mō ꝓbādi. Nā illud interesse ꝓbatur per testes, vel instra, istud verò p iurm̃ in litē, certè in hoc satis punit̃. Nec ob. l. videamus § iurare a[illegible]. j̃. e. vbi dicit in infinitum iurare licet, ergo vr̃ esse de affectione. Nam illud, qd ibi dicit̃, ī īfinitū, ponit̃ iō, vt oñdat̃, ꝙ nullos hēt fines determinatos à iure cōi, sed solū p iudicē taxat̃, & ī hoc discrepat ab īteresse singulari, qd qdē certos fines hēt à iure cōi. Nā ñ pōt excedere duplū īteresse cōis Et ēt ꝙ deberet per testes ꝓbari, vel instra. C. de sen q̃ pro eo, qd īterest, pie. Istud verò p solū iurm̃ ꝓbat̃. Nec ob. si dicat̃. ꝙ rō affectionis est hñda, vt j̃. man. l. cū seruus. C. si seruus exter. l. j̃ qa qdā intelligūt istud malè. Nam dēt intelligi vt ita qs ad agendum admittat̃ rōne affectionis, qui aliàs nō admitteret̃, sed ꝙ rōne affectionis fiat maior æstō. q̃ aliàs fieret, nequaq̃. & sic intelliguntur ꝓdictę ll.* ¶ Quæro, vtrū in hoc interesse hēatur rō lucri? Gl. hic
c vr̃ dicere † ꝙ nō: tex. vr̃ velle ꝯ̃riū in l. nō vtique. §. nūc de officio
5 j̃. de eo qd cer. loc. q̃ gl. alleg. ꝓ ꝯcordā[illegible]. Et ista est vera, maximè hodie, p l. j. C. de sen. q̃ ꝓ eo. Sed iuxta hoc quæro, vos viditis aliqualem dubitationem, vtrum habeatur ratio lucri, vel nō. ¶ Quęro, debebas mihi dare centum libras tpe quo florenus valebat xl. sol. nunc florenus valet 50. solidos, & sic tunc habuissem pro centum lib. 50. florenos, nunc non possum habere nisi xl. an dicar ꝑdidisse & damnum passus esse, an verò nō acquisiuisse? Dubium
6 difficile est, nō examino hic. Dixi tibi in l. Pau. de solu. ¶ † Vltimò quæro. an in aliis actionib. stricti iuris pręstetur illud iuramentum in litem quod est veritatis. Dicit gl. ꝙ sic contra dolosos. p hanc l. & videbitis in l. in actionib. §. planc. j̃. eo. & ibi plenè dicam.

ADDITIONES.

† Clau. ¶ Seq. gl. Et istud habet locum, etiam si pecunia debetur vt est gl. in verbo, permutationem. l. sed si certos, ff. de leg. j. text. in l. j. §. si pecuniam sacculo. ff. depo.

a Pom. ¶ Hoc opponi. Pro declaratione istius sol. vide quæ scribit Bart. in l. in actionib. ver. circa primū. in fi. j̃. eo. Sed tamen est aduertendū, quod ista solutio restringit tex. in d. l. pe. quod ibi fuerit debitor in specie tm̃, quod est pro certo diuinare, & nisi velimus dicere, ꝙ immo sit necesse, ita intelligitur quod loquitur iste text. de iuramēto in litē, quod nō cadit nisi in specieb. vt hic est gl. Et de hoc vide Ale. in l. in actionib. eo. tit.

b ¶ Vino. Et ex hoc infertur in practica, quod ex quo in frumento, & similib. quantitatib. non habetur ratio interesse extrinseci, sed tātum intrinseci, quod si cum essem emphyteuta, & haberem soluere singulis annis x. saccos frumenti, quos si non soluerem, caderem à iure meo, quod si illos x. saccos apud te deposuerim cum hoc, vt certa die qua volebam soluere canonem, mihi restitueres, in qua interpellatus restituere noluisti, sicque eo quod propter id soluere non potuerim, cciderim à iure meo, quod tamen non teneris ad istud damnum resarciendum, ex quo istud est interesse extrinsecum in frumento, & similibus, ideo non habetur ratio, vt hic per Bart.

c ¶ Interesse. Adde quod in mercatore semper habetur ratio lucri, vt per Ale. cons. 12. in iij. vol. & cons. 191. vlt. col. in ij. vol.

LEX IIII.

1 *Pupillus, vel eius mater non admittitur ad iurandum de affectione in causa, quæ per tutorem agitatur.* (*si eam scit.*
2 *Tutor non cogitur præstare iuramentum affectionis, sed calumniæ, & veritatis,*
3 *Periurium anceps quis non debet subire.*
4 *Tutor est quasi dominus.*
5 *Iuramenti affectionis præstandi per tutorem forma. nu. 6.*

7 *Adolescens quando æquiparatur pupillo.*
8 *Adolescens iurare potest in litem, & de veritate interrogari.*

1 Videamus In causa q̃ per tutorẽ†agitatur. ꝑpupillus vel mater eius ad iurandũ de affectione non admittit̃,tutor & curator non cogit̃ sed volẽs admittit̃,adultus ẽt admittit̃.h.d.¶Opp.de l.q iurasse.in prin.s̃.ti.j.Sol.ibi loquit̃ in iur̃o, qđ defertur à parte parti,vñ imputet sibi q pupillo detulit, hic in iur̃o qđ inuita parte defertur.¶Scđò op.mater p̃t esse tutrix,ergo p̃t iurare ꝑ pupillo,vt in auth.matri & auię.C.qñ mul.tut.off.fun. p̃t.Sol.hic loqtur qñ mater nõ est tutrix.Et ratio, dicit gl qa credimus eas in infinitum iurare pp amorẽ filiorũ.Ista ratio reprehẽditur p Doc.qa si esset vera,idẽ esset qñ esset tutrix.p̃terea maiorẽ affectionẽ habet qs ad seipsum.quã mater ad filium. sed ꝑ seipso qs admittit̃ ad iurandum:ergo &c.Est ergo rõ, qa istud iurm defertur tm̃ dño litis:sed mater.qa nõ est tutrix,nihil hẽt facere in lite,ergo &c.vt d.l.vulgo.j̃.eo. ¶Tertiò opp.& vr̃ tutorẽ cogẽdũ, vt l.ij.§.qđ obseruari.C.de iur.cal.Sol.dicit gl.benè & not.triplex
2 †est iurm,s.affectionis,& hoc tutor non cogit̃ p̃stare,vt hic.Item iurm calumniæ,& istud cogit̃ p̃stare tutor,vt d.§.ꝙ obseruari. Itẽ iurm veritatis,& tũc si tutor p̃t scire veritatẽ æquè sicut pupillus, cogeẽ p̃stare,ar.l.gñal'r.§.j.C.de iureiur.& l.properãdũ.§ pe. C.de iudi.¶Opp.& vr̃ ꝙ alienũ ꝯpend um qs debeat p̃ferre suo.l.tutor, la ij.§.nõ est audiẽdus.j̃.de admin.tut.Sol.fateor hoc q̃nq;, nõ tñ
3 qđ ꝑ hoc† qs debeat subire anceps piuriũ,vt hic, aĩa m.&c. C.de sacros.eccl.l.sancimus.¶Opp.ꝙ tutor volẽs nõ admittat̃,qa non
4 est dñs,l.vulgò j̃.eo.Sol.†est quasi dñs,vt l.q fundũ.§.si tutor.j̃. pro emp.¶Opp.hic dr̃ ꝙ tutor hic p̃stat iurm ad vtilitatẽ pupilli. Contrà istud iurm est affectionis.j̃.ea.l.§.iurare.& l.in actionib.& vidistis no.s̃.l.prox.sed hic dicit̃ ꝙ est vtilitatis,quare malè.Sol.fateor ꝙ est affectionis ꝯtinẽtis vtilitatẽ:nã pp affectionẽ simplicem sine vtilitate,nõ augereẽ condemnatio.Ita intell'r hic,licet q̃nque dareẽ actio,q̃ al's nõ ꝯpeteret,vt j̃.mand.l.cũ seruus.facit j̃. de bo. lib.l.libertus q soluẽdõ.Et ex hoc tex.sic exposito,hic assumit gl.
5 formã iur̃i,qđ præstat tutor.†Iurabit.n.ꝙ q̃to seruus,pupillus vel adultus nollet carere,nõ pro q̃to ipse tutor vellet pupillum non carere.Sed hoc nõ placet.Cum.n.pupillus affectionẽ nõ habeat, vt hac l.in prin & l.q iurasse.s̃.ti.j.referẽdo se ad affectionẽ pupilli,
6 deieraret.†Erit ergo hæc forma qđ ipse iurabit,ꝙ si ipse tutor esset eius ꝯdõnis,cuius est pupillus,& esset in loco pupilli,nollet illa re carere pro tãto.Et iur̃i forma coll'r ex tex.l.primus.§.cum ita. j̃.de verb.obl.facit j̃.de duob.reis.l.nemo est q nesciat.facit quod no.p Doc.C de sen.q̃ pro eo l.j.in v.q.prin. * Vel s̃m Old.iurabit̃ sic quãti interest pupilli illa re nõ carere:vel sic,s̃m Iac. iurabitur pro quãto pupillus non deberet velle carere illa re.Alius verò ad quẽ principaliter interest hr̃e illã rẽ.quã petit,iurabit sic.Dñe iudex,p̃tacta sancta Dei Euãgelia ego nollẽ carere tali re,quã peto à tali pro xx.libris,& sic de similib.s̃m ꝙ videbit quãti sua interest illa re carere.*Opp.& vr̃ ꝙ adolescens†æqparetur pupillo,vt l.si
7 curatorẽ hñs.C.de in inte.rest.mi.Sol.Quidã distinguunt hic. Aut adolescens habebat curatorẽ,aut nõ.qđ gl.nõ placet.Nã in iudicio adolescẽs de necessitate debet habere curatorẽ,vt l.ij.& minores.C.si aduer.rem iud.& l.ꝯ pupillũ,j̃.de re iud.Sed licet cura-
8 torẽ debeat habere,tñ† p̃t in litẽ iurare, nõ p̃t de veritate interrogari.Ita habes hic & not.in l.ij.§.quod obseruar. C.de iur. cal.in ver.scire,possunt.*¶Quæro cũ pupillus nõ possit iurare,nec tutor vult iurare & mater non p̃t,quo poterit modo quid iuris est; Rñ.certè iudex debebit æstimare interesse extra rẽ,quanti iurasset minor in tali causa.l.semper.§.in hoc interdicto.j̃.ꝙ vi,aut clã.*

1 *Iuramentũ in litem debet à iudice deferri, notarius tamen potest deferre iudice mandante.*

§.Deferre Hoc iurm p̃stat̃ iudice deferẽte, nõ alio: & p̃t iudex taxare vsq; ad q̃ quantitatẽ iuret, & añ, & post p̃t ẽt ex cã iurm nõ seq.h.d.*No.ex hoc tex.ibi,oportet,ꝙ iudex ad reqstionẽ partis hẽt necesse deferre iurm in litẽ cũ hęc litera dicat,Deferre ãt iusiurãdũ iudicẽ oportet. quis qdã dicant ꝯtrũ p §.iurare.j̃.ea.l.ibi.& qđ ẽ in arbitrio,&c.sed nõ dicit in eius volũtate,atqui inter arbitriũ,& voluntatẽ magna est dr̃ia,vt not. gl.in l.fideicõmissa.§.quamquam ãt fideicõmissum.j̃.de leg.iij.in ver.arbitriũ.ꝑ illũ tex.& ibi plenè dixi.*¶Opp.& vr̃ ꝙ imò possit deferre pars.l.iij.in prin. s̃.tit.j.Sol.aliud in isto iur̃o,aliud ĩ illo. dicit gl.& s̃m hoc vr̃ ꝙ parte deferẽte nõ valeret iurm in litẽ. Et satis puto verũ rectè intelligẽdo:nã pro quãto nollet qs re carere,non est ꝯtentio,nec de hoc litigatur:merito si pars defert istud iurm simpliciter,nihil refert.Sed si in delatione adiiceretur,volo ꝯdẽnari ad illã quantitatẽ quã iuraueris,tunc valeret,vt s̃.tit.j.l.si
a qs cum debitore.Tene mẽti istum tex.a†quia tale iurm debet de-
1 ferri à iudice,b & sic non sufficeret si deferretur à notario,nisi fa-
b ceret iudice mandante,& præsente,tunc.n.iudex vr̃ facere,vt l.falsus.§.sed & si is.j̃.de fur.& l.si procuratori præsentis.de verb.obl.

ADDITIONES.

a Pom.¶Istum tex.Vide Fel.c.tuis quæstionibus.de testib.
b ¶A iudice,adde tu Lanfran.in c.quoniã cõtra falsam ver.testiũ depositiones,& ver.47,

1 *Iudicis in arbitrio est deferre, vel non deferre iuramentum in litem.*
2 *Iudex taxat quantitatem iuramenti.*
3 *Iudex post iuramẽtũ præstitum potest diminuere, & illud non sequi, & num.5.*
4 *Infinitas quando euitetur remissiue.*

1 §.Iurare. Istum §. summaui cũ præceden. ¶† Not.quod est in arbitrio. iudicis deferre, vel non deferre iurm in litẽ:licet tñ hoc sit,puto ꝙ qs possit hoc petere,& iudicis offm super hoc implorare.vt s̃.ea.l.versi.si tñ.vbi tutores & curatores
2 petunt se admitti.facit ad hoc j̃.l.prox.¶†Not.secundò qđ iudex
3 p̃t taxare quantitatẽ iur̃i.Tertiò,†ꝙ etiam iurm p̃stitum potest diminuere,& illud non sequi.¶Opp.ꝙ non possit taxare.l.qui restituere.s̃.de rei ven.Sol.nõ taxatur à lege vt ibi,sed à iudice sic,vt hic.¶Opp.ꝙ infinitas non euitetur, vt l.si ita.j̃.de fideius. Sol.de
4 hoc† plenè dic vt no.per Cy.C.de sen.q̃ pro eo ꝙ int.l.j. in j. opp. & p Dy.in l.q bona.§.fi.j̃.de dam.inf.& ibi plenissimè dixi.¶Opp. & vr̃ ꝙ postquam est iuratum,debeat omnino seq,vt l.nã postea. § j.& l.si duo patroni §.idem Iul.s̃.tit.j. Sol.ibi loqtur in iur̃o voluntario & iudiciali,ꝙ potest qs nõ seq postea repertis probatio-
5 nibus.s̃.tit.j.l.admonendi.¶Opp.& vr̃†ꝙ post iurm p̃stitũ non possit taxare,vt in Auth.de iud.§.oportet. & C.de iud.auth. post iusiurandum.Plures solutiones dãtur,sed illa est vera,ꝙ ibi loquit̃ de iur̃o veritatis,per qđ ꝗs iurat se tot expẽsas fecisse: vnde si iudex postea taxaret,redargueret eum de periurio,vel faceret ei iniustitiam.Hic loquitur de iur̃o affectionis vnde post tale iurm p̃t taxare:non.n.redarguit eum de periurio , sed de inordinata affectione.*Quia potest esse ꝙ in tm̃ affectionem habeat,licet nõ sit iusta affectio:& ideo potest hoc reuocare ante sententiam: item post,si post sententiam præstetur. Sed si sententia post sacramentum sequatur,non potest retractari:quia ob dolum iurantis est.*

§ Ex culpa. Contra eum,q est in culpa,nõ iuratur in litẽ, h.d.Opp.de l.ij.C.eo.Sol.vt in contrario.

LEX XV.

1 *Lata culpa non iuratur in litem.*
2 *Tutelæ in actione ob latam culpam contra tutorem iuratur in litem,& nu.13.*
3 *Iuramentum affectionis in litem vt deferatur,quatuor principaliter attenduntur,& num.12.& 17.*
4 *Iuramentum affectionis in litem quando habeat locum in actionibus bonæ fidei,*
5 *Iuretur ne in litem in actione ex empto.*
6 *Iuramẽtũ affectionis in litẽ habet locũ in actione in rẽ,& actione ad exhibẽdũ*
7 *Hypothecaria in actione,& in aliis in rem, quæ non dantur ratione pleni dominij,iuratur in litem.*
8 *Arbitrariis in actionibus quando habeat locũ iuramentum in litem affectionis.*
9 *Actio arbitraria dicit̃ ꝑpter multa,in quib.vertit iudicis arbitriũ. & nu. 11.*
10 *Actio omnis,in qua res non restituitur ad mandatum siu præceptum iudicis, dicitur arbitraria.*
14 *Dolus ĩ quo debeat ẽẽ cõmissus ad hoc vt deueniat̃ ad hoc iuramẽtũ,& quando*
15 *Iudici non parere circa exhibitionẽ rei,vel facere quominus parere possit, idem est.*
16 *Bonæ fidei in actione quando dolus cessat in non parendo iudici,quia forte vendita extat iuratur in litem,secus in actionibus arbitrariis.*
18 *Iuramentum in litem affectionis in actionibus arbitrariis præstatur post sententiam,in bonæ fidei post litis contestationem,& nu. 20.*
19 *Arbitrariis in actionibus feruntur duæ sententiæ.*
21 *Defuncti ob dolum quando iuretur in litem contra hæredem,& nu.25.*
22 *Iuramentum in litem veritatis quando præstari possit & quãdo locum habeat.*
23 *Depositum fardellum si non restituitur,vel restituitur dissigillatum,iuratur in litem de veritate.*
24 *Iuramento veritatis delato,an iudex taxare possit antequam iuretur.*
26 *Appellari an possit ab isto iuramento in litem,vel eius delatione.*

In actionibus. In actionib.in rem arbitrariis,& bonæ fidei,iuratur in litem s̃m taxationẽ iudicis ob dolum tm̃ : in aliis autem actionib.stricti iuris non iuratur in litem nisi qñ alia vera æstimatio probari nõ potest.h.d.cum l.seq. Diuide in duas partes.*Quæro nunquid ꝯ ꝯtumacem in non parendo iudici in iis,quæ veniunt iudicis officio possit iurari in litem?gl.est no.(si esset vera) ꝙ non ,nisi veniant iure actionis,vt l. harum actionum.s̃.si ser.vend.in gl.in verb.absoluetur,cir. fi dic, vt ibi dixi in vlt.no.ver.sed hoc videtur Et ideo ille q est ꝯtumax, dicitur esse in dolo,vt j̃.de reg.iur. l.non potest dolo ꝯ talẽ iurat̃ in litem,vt j̃.dicam.in aliis verò actionib.stricti iuris nõ iuratur in litem:nisi qñ aliàs vera æstimatio ꝓbari non p̃t.Et quę sint actiones bonæ fidei, habes Inst.de act.§.actionum autem. oẽs ãt præter ibi enumeratas sunt stricti iuris.Quæ autem sit dr̃ia inter actiones bonæ fidei,& stricti iuris.no.in c.cum venerabilis,extra de excep. in verb.bonæ fidei.Vide hunc tex.ibi nec deferre,&c. s.nisi sit petitum per actorem,& subsit iusta causa,quia tunc necessariò tenetur,vt s̃.l.prox.§ iurare.Circa hunc § vide q̃ dixi,de leg.iij.l.q ꝯcubinam §.si ædes.*†Primò loqtur de iur̃o in litem,quod est affe-
1 ctionis, Scđò de iur̃o in litem,quod est veritatis. Scđa ibi,in ver. planè.Item prima subdiuiditur,qa primò ponitur in qb.actionib. iuratur.Scđò.ꝙ sit offm iudicis in delatione iuramenti.Tertiò,ꝙ sit eius offm postquam est iuratum.Quartò ob quam causam deferat.Scđa ibi,sed iudex.Tertia ibi,item & si.Quarta ibi,sed in his.

¶Primò

¶Primò opponit̃ ꝙ n̄ dẽat vocari actio in rẽ,sđ petitio,vt ĩ. đ act. & obl.l.actio in p̄sonã.Sol.hic loqt̃ impropriè.Sđ q̃ro, qđ in aliis actionib.ĩ rẽ,vt hypothecaria.Publiciana,& similib.Gl.đt idẽ,ꝙ examinabo vobis.ĩ.¶Scđò q̃ro vtrũ in actione ex ẽpto iuret̃ ĩ litẽ Gl.đt ꝙ sic,& đt ꝙ hæc fuit opi.Hug.& no.in summa huius ti.C.e. Sđ certè ibi no.ꝯriũ,qđ iuris sit ĩ.dicã.¶Venio ad scđã & 3.ꝑticulã,& illã examino,vt dixi s̃.l.,px.§.pe.Venio ad versi.sđ in his.¶Et
2 op.† ꝙ ob latã culpã đet in litẽ iurari,qa dolo ꝯparat̃,vt l.qđ Nerua.ĩ.depoſ.& l.j.§.j.s̃.si mẽſ.fal.mo.dixerit.Sol.Quidã hoc fatet̃,gl. t3 ꝯriũ,& đt ꝙ hic ẽ vnus đ casib.in q̃b.lata culpa dolo ñ æqparat̃ & bñ đt,& ponit ẽt alios casus,in q̃b.lata culpa dolo nõ æqparat̃, q̃ vide qa ẽ no.Plenius q̃ alibi examinabo in l.qđ Nerua. ĩ. depo. tãgit gl.in l.si mora.sol.ma.& ibi dixi.& ĩ.si qs test.lib.eẽ iussus fuerit.l.j.§.j & ibi plenissime dixi.Vide gl.& eã no.a sup ver.non ẽt ob
a culpã,& ibi ꝯparat̃:ꝗ &c.¶Op.qđ ẽt pp culpã iuret̃ in litẽ,vt C.e. l.is q.& l.alio.Sol.spãle ẽ in actione tutelæ,in qua ꝯ tutorẽ iurat̃ ĩ litẽ ob latã culpã,& leuẽ,ꝯ hr̃dẽ verò eius ob dolũ,& latã culpã,vt in legib.ꝯriis In aliis actionib.secus,vt hic.¶Venio ad ver. planè. & anteꝗ̃ intrẽ in ꝯria gl.Primò q̃ro,cui aduersef hęc dictio planè? Dñt qdã ad principiũ legis,vbi vr̃ iurari in litẽ in actionib.bonæ fidei,& in arbitrariis,hic verò loqt̃ ĩ stricti iuris actionib.q.d.Actiones arbitrariæ nõ sunt stricti iuris.Hoc nõ pl3 gl.hic,& inst. de ac. §.ꝑterea.Nã cũ arbitrarię nõ ponãt̃ in §.actionũ.Inst.de act.ꝯstat ꝙ nõ sunt bonæ fidei vñ alij đnt ꝙ aduersat̃ ad principiũ.Lege alio mõ.Dcm̃ ẽ in actionib.bonæ fidei iurari in litẽ,hic loqt̃ de actionib.arbitrariis,q̃ sunt stricti iuris,& in actionib.stricti iuris,q̃ non sunt arbitrarię,& ista ẽ vera lec.¶Istis expeditis op.& vr̃ qđ al's, q̃ in istis casib.in actionib.stricti iuris iuret̃ in litẽ,vt s̃.ne qs eũ q in ius voc.l pe.§.j.Sol.đt gl.fateor ꝙ rl'a ẽ,qđ in actionib. stricti iuris nõ iurat̃ in litẽ.Fallit in trib.casib.q hic ponũt̃ in gl.Fallit ẽt in casu huius ver.planè,fm̃ quosdã.Sed Azo,& gl.hoc nõ tenẽt:đnt.n. qđ hic nõ loqt̃ de iur̃o in litẽ,qđ ẽ affectionis,sđ de iur̃o veritatis Simile in l.cũ furti.ĩ.eo.& C.vñ vi.l.si qñ.Et ista opi.ẽ vera,vt ĩ.oñdã.¶Pro declarõne ꝗ huius mãæ dẽmus vider̃ primò de iur̃o in litẽ,qđ ẽ affectionis,qñ,& in q̃b.casib.locũ hẽat.Scđò de iur̃o in litem,quod est veritatis,de quo loquitur iste ver.planè.

3 Circa †Primũ quatuor principal'r sunt attendẽda.Primò nã rei petitæ,qđ in eã cadat affectio:al's hoc iur̃m nõ posset deferri.arg.l.nũmis.s̃.e.& iõ si qdẽ petat̃ spẽs,non pt hic locũ hoc iur̃m si alia ꝯueniãt, q̃ dicã ĩ.Ita loquũt̃ quasi oẽs l.q̃ loquũt̃
b de iur̃o in litẽ.Idẽ puto si petat̃ fcm̃,ꝑ hoc tex.cũ gl.no.s̃.si. reg. l.4.§.sed & si qs.Si verò petat̃ q̃titas,tũc si qdẽ quãtitas ab ipso initio fuit in oblõne,nõ hẽt locum iur̃m in litẽ,vt dixi in d. l.nũmis. Si verò illa obl'o ad quantitatẽ successit in locum oblõnis certæ speciei,ꝑt hẽre locum iur̃m in litẽ,si circa illã primã oblõnẽ dol' ẽ directò ꝯmissus.l.pe.§.j.s̃.ne qs eum q in ius vocatus.Sed si circa illud nõ esset dolus directò ꝯmissus,tunc secus,vt no.ꝑ gl.ĩ.in d.l.
c nũmis.Scđò ꝯsiderandũ ẽ qđ nã intẽtatæ actionis hoc patiat̃,qđ est in tr b.casib.si ẽ actio bonæ fidei,si ẽ actio in rẽ,itẽ si ẽ actio arbitraria,vt hic in prin.& Inst.de act.§.ꝑterea.Examinemus mõ ista
4 singulariter.primò dixi,qđ hẽt † locũ ĩ actionib.bonæ fidei.Hoc intell'e in directis:secus in ꝯriis.vt l.ei apud quẽ.ĩ.depoſi. & ibi rõ patet. Itẽ hoc hẽt locũ indubitãter qñ ꝑ actiõe bonę fidei petit̃ qđ restituatur i'lud,qđ à me ad te ꝑuenit.l.3.§.in hac.ĩ.eõ.& l.j.§.in đ positi.ĩ.depoſ.& l.si cui.§.j.ĩ.loc.idẽ si peto mihi restitui tãquã ptinẽs ad me,vt in peti.hr̃.l.sed & si.§.hæc verba.de peti.hr̃.& l.si possessor.§.fi.eo.ti.Sed si peto aliquã rẽ tãquã mihi debitã,vt actione
5 ex empto,† tunc est dubiũ.Nã qdã đnt,qđ in illa actione nõ iurat̃ in litẽ,sed liberatur qs p̃stãdo verum interesse.l.j.in prin.ĩ.de act. emp.Et istã opi.t3 Azo ĩ summa.Hug.t3 ꝯrium cuius opi.vr̃ gl. hic inhærere.Veritas ẽ qđ distinguamus,aut qs hẽt facultatẽ rei tradẽdæ ita qđ ad id poterat p̄cisè cogi:tunc possit iurari in litẽ:qa ꝯmittit dolum in nõ tradẽdo:& nã actionis hoc patit̃,qa bonæ fidei. Ita loqtur opi.gl.hic posita.Si verò nõ hẽt facultatẽ rei tradẽdę,tũc liberatur p̄stando verum interesse,nec dr̃ dolũ ꝯmittere.Ita loqtur
d opi.Azo.d Scđò hẽt locum in actione in rẽ,† & ad exhibẽdũ:vt đt
6 hic tex ¶Quero vtrum hẽt† locum ĩ hypothecaria,& in aliis ĩ rẽ
7 q̃ nõ dãtur rõne pleni dñij?Rñdeo sic in oĩb.vt ĩ de pig.l.si fundus §.in vendicatiõe.& Inst.de ac.§.ꝑterea.Et istas l.alle.gl. in l.harũ.in
8 fi.s̃.si ser.ven.& l.cum q.§.in publiciana. s̃.de pub.†Tertiò hẽt lo-
9 cum in arbitrariis,& hic est aduertendum.Nã arbitraria † actio dr̃ pp multa,ĩ q̃b.vertitur iudicis arbitrium.vt Inst.de ac.§.ꝑterea.hic aũt hoc solũ ẽ aduertendũ,in q̃b.vertatur arbitrium iudicis,vt deferat istud iur̃m in litẽ,qđ ẽ affectionis.Ad qđ dico ꝙ tex. in d.§.ꝑ terea,ponit exẽplum in actione de dolo,quod me.cau. & si q̃ sunt
e similes.Ego do vnã regulã,eꝙ oĩs actio,ĩ qua res nõ restituitur ad
10 mandatum iudicis,† seu fm̃ p̄ceptum iudicis,dr̃ arbitraria,vt iudx hẽat p̄tãtẽ deferẽdi iur̃m ĩ litẽ,& fm̃ id ꝯdẽnãdi,siue sit actio stricti iuris p̄sonalis,siue in rẽ siue q̃cũq;.Hic est tex.in l.q restituer̃. in fi.s̃.de rei vẽd.Et ꝑ tãto possumus dicere qđ tex.in l.tenet̃.§. j.ĩ.si qđ in frau patr.& l.si cum dos.§.j ĩ.re.amo.& l.hoc dicto. ĩ.de publi.loquuntur de actionib.arbitrariis & oẽs illas possumus appellare arbitrarias,si ponimus iudicẽ primò p̄cepisse rẽ restitui,& po
11 stea ꝑ ꝯtumaciã partis deueniri ad iur̃m in litẽ.† Nã arbitraria dr̃ pp iudicis arbitriũ,qđ hẽt circa actionẽ pp aliqđ extrinsecus accidens p̄ter nãm actionis,pp adiectionem loci,vt videbitis ĩ.de eo ꝙ cer.loc.vel pp al's qualitates,vt d.§.ꝑterea. Sed hic illud qđ accidit, qđ inducit arbitriũ iudicis ẽ,qa eius p̄cepto nõ paret,vt d.l.q restituere.in fi.& iõ ẽt actio de dolo nõ esset arbitraria, si poneremus reum nõ restituere rẽ absq; ꝯtẽptu iudicis,vt l.arbitrio.in princ. & §.j.s̃.de dolo.Et fm̃ hos casus q ponuntur hic in gl.in q̃b. dicit ꝙ fallit hæc regula ꝙ iuratur in litẽ, l; nõ sint actiones arbitrariæ, ñ dicit verum:qa imo in casib.illarũ legum sunt actiones arbitrarię fm̃ regulã p̄dictam,& hoc est verum in scđo casu;s.in l.tenetur. §. in actione.si qđ in frau.pa.& in l.si cũ dos.§.j.ĩ.rer.amo.In primo verò casu q ponitur in gl.rectè dicere possumus ꝙ fallit in l.pe.§.j. s̃.ne qs eum qui in ius voc.Nam ibi quis nõ ꝯtẽpsit p̄ceptum iudicis sibi fcm̃ de restituẽdo,& tñ in illa actione iuratur in litẽ. Est ãt rõ spãlitatis.s.ꝯtempta authoritas iudicis pp rigorẽ iudicii seruandum,vt gl.dicit.In tertio verò casu in quo quidam dicebant regu-
f la fallere gl.reprehendit,& bñ,vt ĩ.dicam f† Tertiò debet cõcur-
12 rere,vt deueniat̃ ad iur̃m ĩ litẽ,qđ est affectionis.s.vt dolus aduersarij intercedat,vt s̃.l.2.& prox.in fi.& in hac l.ver.sed in his. Fallit
13 † in actione tutelæ in qua iuratur pp culpã,vt s̃.dixi.Sed hic est ad
14 uertendum,qñ † & in quo dẽat eẽ ꝯmissus dolus ad hoc vt perueniatur ad hoc iur̃m Rñdeo aut loquimur in actionib.stricti iuris arbitrariis tm̃, & tunc aut dolus fuit commissus tñ ab initio contractæ oblõnis,& ex postfacto non parendo iudici circa rei restitutionem,& non est dubium qđ põt iurari in litẽ.Aut committitur dolus in nõ parẽdo iudici vel faciendo quo minus parere possit:& idẽ,qa iurat̃ in litẽ:vt l.qui restituere.in fi.s̃.de rei vẽd.& Inst. de act.§.præterea.Aut dolus fuit commissus ab initio,nõ tñ ꝯmittitur in nõ parendo iudici, vel faciendo,& tunc non potest iurari in litẽ,siue res extat forte vendita siue dolo malo, siue est perẽpta vt l.arbitrio.in prin.& §.j.& qđ ibi no.s̃.de dolo. Rõ ẽ qa illud pp quod datur iudici arbitrium in istis actionib.est,quia dolosè eius sñiæ nõ paretur.Sed hic cessat iste dolus ergo cessabit officium iu
g dicis,seu arbitrium vt d.l.arbitrio.g Si verò loqmur in actione bonæ fidei, tunc si ponimus ab initio dolum esse commissum,& ẽt
15 † in non parendo iudici circa restitutionem,seu etiam in faciendo quo minus pareri possit,ꝙ pro eodem accipe in tota ista mã, tunc sine dubio põt iurari in litẽ.l.si cui.§.j.ĩ.loca.& l. sed & si. §. hæc verba de petitione hære.& l.j.§.in deposi.ĩ.depoſi.l.3.§.in hac. ĩ.commo. Sed si ponamus dolum solum esse commissum ab initio,vt in malæ fidei possessore hæreditatis : sed solum cessare in nõ parẽdo iudici,qa forte res ẽ mortua,tunc nõ iuratur in litẽ. l. si possessor.in fi.s̃.de peti.hære.& in his omnib.est idem in actionib stricti iuris,quod in actione bonæ fidei,vt videtis.quantum ad
16 hoc.Sed si poneremus † dolum cessare in nõ parendo iudici,forte qa res est vendita,& extat,tunc ĩ istis actionib.bonæ fidei iurare tur in litem,d.l.si possessor.§.fin.Et in hoc differunt ab arbitrariis
h q̃ sunt stricti iuris,qa in hoc casu non iuraretur, vt dixi.h Rõ,qa in actio-

ADDITIONES.

a ¶Et eam no.Adde bal.hic,& Sal.in l.j C.deposi.per Bart.in l.2.C.de ꝓb.in l.2. C.de noxa.per Ant.de But.& Imo.in c.2.de testi.Limita tñ vt per Bar. cõs.150. inci.Cum prædicta examinarem. quod vide ad materiam etiã l.præcedentis.
b Pom.¶In litem.Hoc tñ intellige interueniente contẽptu iudicis, alioquin ei succedere obl'o ad interesse.l.stip̄lõnes nõ diuidũt̃.ver.Celsus.ĩ.de ver.ob.
c Pom.¶Nũmis.Cogita hic quia nescio quo spiritu Bar.in isto suo secundo requisito,separet actiones in rẽ,ab arbitrariis,cum in actionib.in rem, nunquã deferatur istud iur̃m in litem,nisi arbitrariæ efficiantur. l.qui restituere.s̃.de rei ven.& §.præterea.inst.de ac.nisi velles dicere,qđ hoc gr̃a cõmodioris doctrinæ,vt & Iurisc.hic in prin.quem ipse sequitur,sed credo quod hoc faciat quia etiam in arbitrariis iuris defertur istud iur̃m interueniente iudicis contemptu ita vr̃ velle Ias.in §.præterea.Inst.de actio.
d ¶Opi.Azo.Adde quod Ale.dicit hanc videri magis communem opi. fm̃ quã debet intelligi gl.fi.in l.& si traditio.C.de act.emp.
e Pom.¶Regulam.Amplia istam regulam,vt quicunque iussus iudicis contemptus esset,etiam si non sit de restituendo,faciat vt caussetur istud iur̃m in litẽ concurrentib.aliis requisitis.Et firmatur hoc per l.sed & loci.§.sed & si quis.s̃. si.regun.& d.l.pe.§.n eum.iuncta gl.hic,q̃ dicit iõ ibi iur̃m in litem deferri pp officium iudicis contemptum.Et hoc præterea probatur per generalitatem l. qui restituere.& in §.præterea.hic all.¶Adde Io.And.in Addi.ad Spe.in tit.de iureiu.§.j.in add.magna in ver.est etiam sciendum lo.Fab.Inst.de ac.in §.præterea quasdam.& Imo.in l.Nesennius.§.fundum.de re iud.
f Pom.¶Dicam.An autem istud iuramentum ex temeritate deferatur,vide per Abb.in c.quoniam frequenter.§.in aliis.extra,vt lite non contest.
g Pom.¶Arbitrio.An autem ista differentia,quam fecit Bar. hic inter actiones bonæfidei,& stricti iuris arbitrarias procedat,vide Ale.hic.
h ¶Vt dixi. Adde secundum Fulgo quod Bar.in actionib.bonęfidei not.videtur bene dicere,quia text.in d.l.si possessor.loquitur quando reus dolo fecit quominus possit restituere,quia dũ erat in mala fide vẽdidit alteri.Vnde nimirum si iuratur in litem contra ipsum, quia paria sunt committere dolũ in non parendo iudici,vel faciendo quominus facere possit,vt etiam ipse Bart. fatetur,& hoc sequitur Alex.

actiōib.bonæ fidei dat̃ iudici arbitriũ in eo qđ ęquũ ē ex nã actionis:vt in §.bonæ fidei.Inst.de act.& §.actionũ sed si res extat,ęquũ ē qđ reus,q ab initio fuit in dolo,cuius fcō actor pdidit rē suã, puniat̃ fm̃ æstimōnē actoris.Ista aũt æqtas cessat re pẽpta,qa ēt piis-
17 ser penes actorē,& iō tũc nō deuenit ad iurm̃ in litē.†Quartò,a &
a vltimò reqrit̃,qđ ɔcurrat habilitas psonæ iurãtis, s.qđ sit dñs litis, vl' quasi dñs,& qđ sit pubes,vt ĩ eo.l.vulgo.& s̃.eo.l.videamus. in prin.§.j.& his quatuor ɔcurrẽtib.pt iudex deferre iurm̃ in litem p̃-
18 missa taxatione vl' nõ,vt hic,& s̃.l.pxima.§.deferr.¶Mõ qro,† circa istud iurm̃,qñ debeat deferri?Rñ.Dicit Gul.post litis ɔtestōnem sicut cæteræ pbōnes fiunt post litis ɔtestōnem. Tu dic clarius in actionib.arbitrariis,& in rem,pstatur sp post sñiam,qa tunc arbitrariæ sunt,qñ ɔtempsit pars parere iudici,vt d.l.qui restituere.in fi.&
19 l.arbitrio.in prin.& §.j.de dolo.Et iō†dicunt gl.in arbitrariis duas ferri sñias,vt l.si cum exceptione.§.hæc autē actio.s̃.qđ metus cã.
20 in actionib. † verò bonæ fidei fateor ꝙ pstatur post litis ɔtest.qa ante oĩa dēt pcedere quod probetur dolus non restituẽtis. vt hac l.& s̃.e.l.j.Sđ illa pbatio fit post litem cõtestatã: ergo & iurm̃ hoc pstabitur ante sñiam,qa in actionib bonæ fidei vna sñia tm̃ debet
21 ferri,vt no.in l.j.in prin.de act.emp.ĩ.¶Scđo qro,vtrum† ob dolum defuncti iuretur in litem ɔtra hrđem?Rñđ.si qđē reus decessit ante litē ɔtestatã,nō iurat̃ ɔ hrđē.C.eo.l.2.& 3.& quasi p totum Si verò decessit post lit.ɔt.tunc aut loqmur in actionib.bonæ fidei aut in actionib.stricti iuris.Si bonæ fidei,tunc si qđem ille dolus, vel illa culpa,in casu,quo iurat̃ pp culpã fuit ɔmissus ante litē ɔte. iurabit ɔ hrđem.l.pe.C.eo.vt puta si reus hominem debitum ante litis cont.occidit.Ad qđ facit l.arbitrio.§.j.cum gl.ibi posita.Si verò ponas dolum esse ɔmissum post litis ɔte.tunc ex eo non iuraret̃
b litē ɔ hrđem,ar.l.eius,qui delatorem.ĩ.de iure fisci.Si verò b loquimur in actionib.stricti iuris arbitrariis.tunc reo defuncto añ sñiã non vr̃ qđ possit iurari ex eius dolo ɔ hrđem.Ratio, quia non est commissus dolus,qui dat iudici arbitrium in deferẽdo istud iurm̃ cum ɔmittatur solum in non parendo iudici,vel faciendo quominus pareri possit, vt dcm̃ est.*Iuxta istam mãm qro,iuratum est in litē ɔ aliquem:postea vult pœnitere,quia non obediuit sñiæ iudicis,& vult tradere rē,& nō stãre iurō in litē,nũqđ pt? vr̃ ꝙ sic:qa lȝ sit iuratum,nō sp statur sacrō,vt hac l.& s̃.e.l. videamus.§.pe. & ita sacrm̃ non obstabit.Dic ɔ,ꝙ post iurm̃ non põt,sicut nec post sñiam.s̃.qđ met.cau.l.si cum exceptione.§.j.ver.satis.n.per gl. ibi ĩ verb.restituendi,à ɔrio sensu.Tũ qa nō puniret̃ contumacia, quæ punienda est,s̃.si qs ius di.nō ob.l.vnica.ĩ.eo.l.si tutor.ibi, cum & contumacia puniẽda sit.,p hoc de fur.l.q ea mẽte. ad Tre.l. nã qđ ad ius.§.q ɔpulsus.Tũ ēt qa dñs hēt electiōnē,an auferat̃ res manu militari,an iuretur in litē.no.s̃.eo.l.videamus.in fin.s̃.de rei vend. l.q restituere.itē hoc pbatur l.si qs ɔductionis.C.loc.p gl.in verb. restituere.C.vñ vi.l.nō ab re.Nō obst.l.videamus.§.pe.qa verũ ē,ꝙ auditur ex alia euidenti cã:non qñ p contumaciam,vel dolose.*

Venio ad fm̃ iurm̃ in litem,qđ est veritatis, & nō affectionis, & in hoc examinabitur intellectus istius ver.planè.Dicebat.n. Guar.qđ hic loqmur de iurō affectionis, & iō est spãle in homine mortuo secus esset in aliis specieb. Assignat rōnem quã dic,vt in gl.quòd homo mortuus non est ad aliquem vsum,secus in aliis spēb.ista lec.est falsa.Primò in eo quod dicit,ꝙ est speciale ĩ hoīe mortuo malè dicit,qa tex.in fi.loquitur general'r de re̊ , q̃ ñ extat,& rei appl'o gñalis est,vt l.j.in fi.s̃.si cer.pe.Itē quia si ponere mus bouem esse ɔbustum,ita esset ad nullum vsum,sicuti hō mortuus.Item dicit glo.malè in eo quod intelligit quod hic loquatur de iurō affectionis:nam specie debita perempta ante sñiam absq; dolo adhibito in peremptione, cessat arbitrium iudicis.d. l.arbitrio.§.j.sed hic est hmōi,ergo &c.Teneamus ergo lec.Azo.qđ hic loquitur de iurō in litem,quod est veritatis. Et eo modo intelligunt l.cum furti.ĩ.eo.qđ an sit verum,ibi dicã.Et eodem mō intelligunt l.si qñ.C.vnde vi.qđ est verum,vt ibi patet,& ex.quod me.
c cau.c.fi.De isto ergo iurō in litem qđ est veritatis,†videamus qñ
22 pstari possit,& qñ locum habeat?Et gl. in d.l.nũmis.in fi.vlt.gl.te
d net indistĩctè qđ hēt locum ɔ omnes dolosos.d Idem vr̃ no.in l. j.C.de sen.q̃ p eo qđ inte.in fi.q.& vr̃ tex.in l.sp.§.in hoc interdicto.quod vi,aut clam.Hic vero gl.dicit melius & clarius quod ad hoc,vt istud iurm̃ possit deferri,duo requiruntur,s.dolus rei,& difficultas pbōnis.In eo ꝙ dicit dolus rei non curo vtrum sit ɔmissus à principio obl'onis ɔtãæ,vel ex postfacto,quia fuit in mora restituendi,vt d.l.nũmis.ĩ fi.s̃.e.& hic in eo,ꝙ dicit post morã. Itē nō reqritur dolus in parendo iudici,sicut s̃. dixi in alio iurō, vt hic patet & d.l.si qñ.& extra quod met.cau.c.fi.& d.l.nummis. in fin. Quod aũt dicit,difficultas pbōnis,verē dicit,qa pbat in hoc text. & in l. seq.& d.l.si qñ.intelligo autem difficultatem probationis, vbicunque res quæ petuntur non possunt ad oculum demonstrari quia non extant,vt hic,in fi.vel quia non apparet. quod est idē l.cum res §.pe.de le.j.& d.l.nummis.in fi.& d.l.si quando quod est
23 menti tenendum.Et ex hoc dicit Innocen. † quod si ego deposui apud te fardellum , vel cistam,vel capsam signatam,& sigilla-
e tam,e & tu non restituis,vel restituis non signatam,seu dissigillatã & sic arguit̃ dolus tuus in nõ restituẽdo,vl' dissigillãdo, ꝙ stabit̃ iurō actoris ɔ te,de reb.q̃ dicebãt intus eē.Ita no.ipse in d.c.fi.ex ꝙ
24 met.cau.¶†Quæro,an qñ tale iurm̃ defert̃,iudex possit taxare,sicut dixi s̃.de iurō affectiōis?Rñ.ꝙ taxar̃ pt anteq̃ iuret̃,vt d.c.fi.ex. ꝙ me.cau.& d.l.si qñ.Postq̃ vero iuratũ ē,taxar̃ ñ pt,qa redargueret̃ piuriũ ptis,vt ĩ auth.de iudicib.§.opȝ.& C.de iud.aut.post iusiu
25 rãdũ dixi s̃.in l.px.§.iurare.¶Quæro,† an ob dolũ defuncti deferat̃ istud iurm̃ ɔ hrđē?Rñ.Aut ille dolus, pp quē deuenit̃ ad istud iurm̃,fuit ɔmissus añ litis ɔtōnē,aut non de q̃ dixi s̃.¶Quæro, an
26 ab † isto iurō vl' eius delatione possit appellari?Rñ.ista qō pẽdet ex eo ꝙ habuisti.no.l.sed & si possessori.§.j.s̃.ti.j.& in l.nã postea.§. si.e.ti.Si.n.dicim⁹ ꝙ ex iurō necessario oriat̃ actio,stati seqt̃ ꝙ posset appellari,qa nō ē tutũ aduersario expectar̃ sñiã.qđ.n.si nũq̃ ferat̃,& ageret̃ ex illo iurō,vl' peteret̃ executio? Certē nō eēt ɔsultũ pti,ꝙ posset appellar̃ l.añ sñiæ tps.quorũ app.nō reci.Facit l. ait p̃tor.§.ɔmittit̃.s̃.de min.Sđ si dicamus nō oriri actiōnē,vt ego tenui vobis,tũc posset appellari pp rōnē cõē iuris nr̃i,vt l.pe.C.quorum app.nō reci.& l.2.C.de epi.aud.& vr̃ casus in l.gñal'r.§.siue aũt illatũ.C.de iureiu.lȝ sit ar.ɔ s̃.de minori.l.intra vtile.Dic vt ibi.Ad qđ facit qđ no.p Inn.in c.fi.ex.qđ me.cau.Sumus expediti de hac difficili materia,q̃ à nemine tractatur,& nunquã intellexi,nisi modo.

ADDITIONES.

a Pom.¶Quarto.Et circa hoc no,qđ istud iurm̃ nũq̃ defert̃ fisco,vt s̃.ēt in rub. scripsi.& in l.quoties,C.de exac.trib.li.x.De quo vide Io.Fab.in §.pterea.Inst. de act.& Io.de Pla.& Bal.in d.l.quoties.& Ale.in l.pe.§.in eum.s̃.ne qs eum q. Vltra autē ista quatuor reqsita, adde quod ēt requiritur vt intentetur actio, nō aũt offm̃ iudicis.& circa hoc vide q̃ ego scripsi in l.si pri⁹,ad Bar. in 2. q. ĩ. de no.ope.nun.Sexto vltra pdicta requiritur,qđ agat̃ ad tale quid ad quod qs pstandum pcise cogatur,vt dicit hic gl.3.circa prin.& Bar.in d.l.2 circa medium.Septimo requiritur,ꝙ qs ex pprio dolo,vel contumacia conueniatur vt est tex.in l.j.ĩ.qñ ex fac.tu.Vnde stãte statuto,ꝙ si factum fuerit delictum in territorio alicuius villæ teneatur emendare delictum. Pone quod quis sit derobatus,& non probet se derobatum,an stabitur iurō?Certē non, quia villa non ex pprio,sed alieno dolo,& delicto conuenitur.Ita Barto.in l.ne quid; ĩ.de incen.rui.nauf.ponit & Bald.in ca.j §.conuenticula,de pace iur.fir. Can in c.fi.quod met.cau.Hoc tñ limita,nisi eadem persona fungeretur cum eo q dolum cõmisit,aut qui fuit contumax,vt ĩ.dicam.Octauo reqritur,ꝙ is contra quem iurm̃ defertur,nō hēt causam ab agente l.si donatæ,in prin.ĩ.de dona.inter vir.& vxo.Nono requiritur,quod agens non habeat rem quam petit venalem facit quia qui rē venalē exposuit,videtur non habere affectionē ad illam Facit text.in l j.ĩ.de rerum permu.& l.nō enim,uncta gl & ibi Bar.ĩ.rerũ amot.reliqua autem vide hic per Pau.de Cast.

b Pom.¶Si vero.An autē ista doctrina Bar.sit vera,vide per Ale.Sal.& Ro.& Ias. hic,qui in aliquib.Bar.impugnant.

c Pom.¶De isto.Vide Ale.cons.18.col.fi.vol.j.& cons.197.col.fi.volu.2. & in l.2. col.1.s̃.tit.prox.

d Pom.¶Omnes dolosos Ex doctrina Bar.hic,& Do.cōiter habes notare, qđ licet rr̃ damna,æstimatio,& interesse debeat pbari p testes,vel instra, & sic p veras pbōnes,qđ tñ cõcurrẽtib.dolo aduersarij,& pbandi difficultate poterũt iurō pbari.Et hæc ēt tenēt Cano.c.fi.qđ met.cau.Bal.in l.j.vlti.char. C.de sen.q̃ pro eo qđ.& facit gl. in l.sp.§.in hoc interdicto,hic alle.& quod voluit Bal.& Ale.in l.q accusare.C.de edẽ.quod pbato dolo notarij, damnũ pbat̃ per iurm̃ partis.Ista tñ nō habēt locũ in criminalib.vt vult Bar.in l.fi.ĩ.e.nō ēt hẽnt locũ,qñ qs cõueniret̃ ex dolo alieno,vt per Bar.in l.j.ĩ.qñ ex fac.tu.neq; etiam in actionibus bonæ fidei,vt hic per Ale.Pau.cons.109.vol.2.in fi.

e ¶Sigillatam.Adde ēt post Ale.ꝙ Pe.de Anc.cons.288.inc.Ex facti narratione dicit,ꝙ stabitur iurō considerata qualitate personæ deponentis,& conditione depositarij.Et h.d.determinando q.de duob.cohæredib.quorũ vnus subtraxerat claues,& aperuerat scrinium defuncti,alter autem asserebat ibi esse magnã quantitatem argenti,ille vero,qui aperuit,dicebat nihil inuenisse.Pet. de Anch.dicit ibi,quod hæc quæstio similis est prædictæ,de qua in d.c.fi.

LEX VI.

1 *Actio ex testamento non semper habet naturam actionis bonæ fidei.*

Alias Intellectus huius legis patet ex pdictis, quia si nō pcessisset mora,vel pcessisset,& res extaret,ita qđ nō eēt dif
1 ficilis pbatio ñ ɔueniret̃ ad hoc iurm̃.¶Vltimò no.ex hac l.† qđ licet actio ex testamento habeat instar actionis bonæ fidei.l.in minorum.C.in qui.cau.in inte.res.nō est necess.nō tamen hoc est verum semper,vt hic vides dum dicit,hoc.n.iudex,&c.& actionum stricti iuris nãm sequitur quãtũ ad iurm̃ in litem non bonæfidei.

LEX VII.

1 *Dominus litis iurat in litem,non alius.*
2 *Principalis qui per procuratorem litem contestatus fuit,potest in litem iurare*
3 *Procurator,& coniuncta persona non admittuntur ad iurandum in litem.*

1 Vulgo. Dñs litis † dēt in litem iurare non alius.h.d.Hoc intel
2 lige,vt vidisti in l.videamus,in prin.s̃.eo.Itē licet hic dicat,ꝙ ille,qui ɔtestatus est litē suo noīe,debeat iurare,& non alius tñ puto ꝙ si quis litigauerit per procuratorem,tutorem,vl' curatorem:licet ipse non sit litem contestatus,sed alius suo nomine admittitur ad iurandum.d.l.videamus, ver.adolescẽs.Solum ergo
3 hic intendit excludere procuratorem,†& coniunctam personam & similes,qui non admittuntur ad iurandum in litem.

LEX VIII.

Si tutor. In actione tutelæ,quia est bonæ fidei,iuratur in litē hoc dicit.

LEX IX.

1 *Iurans rem valere centum, non est periurus, si res valet plus.*
2 *Lex, cum furti. an intelligatur de iuramento in litē affectionis, an vero veritatis.*
3 *Iuramento si adijciatur, plurisue, an vitietur.*
4 *Testes, qui super æstimatione rei dicant quod valet centū, si post publicationem fiat capitulum quod valet centum quinquaginta, poterunt adhuc examinari.*
5 *Testis super possessione deponens dixit, vidi Titium possidere decē annis, & plus, quod talis adiectio nil operatur.*

a 1 Cum furti. a Qui iurat † rē valere centū. q̄ valet plus, nō est periurus, licet nō dicat, & plus. h. d.* Cōtra hāc l. op. de l. hæc adiectio. ȷ̄. de ver. sig. vbi hæc adiectio pluris, modicā q̄titatē significat. hic cōiter dicit, φ nihil operat̄. dic, φ aut ista adiectio, plus, pfertur à lege aut ab hoīe, Si ab hoīe, puta à teste, q dicit decē annis possedisse & plurib. & tūc credo, φ nihil operat̄, nisi ad ɔfirmationē dicti sui, vt hic. Aut à lege, & tūc aliquid operat̄, vt d. l. ɔria. ita no. dicit Ia. de Are. in d. l. hæc adiectio. Ex quib. patet, φ si in libello petit̄ certū, saluo iure pluris, &c. p hoc libellus n̄ vitiat̄. quasi sit icert⁹. p hoc facit ff. de testib. l. vbi numer⁹. s̄m Per.* ¶ † Quæ 2 ro de quo iuro hic loquat̄. Dn̄t quidā de iuro in litē, qđ est affectionis, licet hic agat̄ actiōe stricti iuris, vt furti, vel ɔdone furtiua, & intelligit in hoīe subtracto, tenēdo opi. Gua. in l. in actionib. §. plane. s̄. eod. Et qđ hoc sit sp̄ale in hoīe, reprobaui vobis ibi. Ideo alij dn̄t φ hic loqt̄ de iuro in litē, qđ est veritatis. Tu dic, φ aut intelligas φ hic agat̄ actione furti, & tunc cū ab ipso initio petatur q̄titas, s. duplū, vel quadruplum, non pōt deferri iur̄m in litē, qđ est affectiōis, vt l. nummis. s̄. e. Itē quia ibi nō præcipit̄ parti, vt restituat rem, & iō non pōt esse illa ɔtumacia, q̄ inducit arbitriū iudicis ad deferendū tale iur̄m affectionis, sed pp dolū aduersarij, & pp difficultatē probōnis, si res subtracta non apparet, defertur iur̄m veritatis, vt l. nūmis. in fi. & l. in actionib. §. plane. s̄. e. & l. si q̄n. C. vn̄ vi. cum si. Sed si intell'is, φ hic agat̄ ɔdictione furtiua, tunc si poneres reū ɔdēnatū ad rē restituēdā, & ɔtemneret, tūc iuraret̄ in litē, qđ est affectionis, vt l. qui restituere. in fi. s̄. de rei vē. Sed si poneres sp̄em subtractam peremptā ante sn̄iam, absq; dolo, tunc cessaret iur̄m affectiōis. d. l. arbitrio. §. j. & h̄ret locū iur̄m veritatis, vt hic, qa dolus arguitur, & 3 est difficultas pbōnis, vt l. in actionib. in fi. s̄. e. ¶ † Quæro, quid b si b in iuro adijcitur, plurisue, an vitiet̄? Vr̄ q. sic, qa hæc lex vetat: ergo &c. l. nō dubium. C. de leg. Cōtrariū est verū. Illud. n. φ hic dr̄, est vt ondat̄ iurantē non esse piurū, q. d. si non adijciat̄, plurisue, videbat̄ prima facie periurus: quia iurauit de minori q̄ eēt, qđ tollit Iurisc. 4 q̄m qđ pluris, &c. Et p hoc dico, qđ † si testes fuerunt solum examinati super articulo continente, φ res valebat centum, postea si post publicationē fieret articulus, qđ res valet centū, & 50. testes posset adhuc examinari. Nō. n. articuli sunt ɔrij: immo oīno diuersi, quia pt esse vnum, & aliud. Decretistæ h̄nt hunc casum ex̄. de testib. c. de c testib. & ibi gl. & c. cum cā, q̄ inter æconomū. eo. ti. Per hāc c l. pt de 5 terminari qō de teste, q dixit, vidi eum possidere x. an. & plus, quā tāgit gl. in l. ab hostib. §. sed φ simpl'r. s̄. ex q. cau. ma. & p Gul. in l. & si post tres. s̄. si q cau. qđ talis adiectio nihil opat̄, qa q̄n aliquis interrogat̄. vt aliqđ reddat certū, ista adiectio, & plus, tāq̄ incerta nil operatur, vt hic. In alijs verò dispōnib. posset aliqđ opari, vt d. l. & si post tres. & de ver. sig. l. hæc adiectio. & l. cū filius. §. pr̄. ȷ̄. de leg. 2.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Cum furti. Iste text. facit, φ si duo testes sint quorum vnus dicat aliquā summā, alius vero dicat vltra, quod nō sunt cōtrarij. De quo vide Ale. cōs. 219. col. 1. vol. 2. & remisive per eum in l. qui quarta ȷ̄. de le. j. De duob. testib. vno plus altero referētib. Vide Are cōs. 36 Ias. in l. cum antiquitas, de testa. Are. in simili cōs. 60. Ias. in l. 2. C. de bono. pos. Ale. cōs. 26. col. fi. vol. 2. & cōs. 47. volu. 2. & vide addit. ad Pan. c. licet ex quadam, de testib. in addi. inci. an testes. & vide Imo. & Fel. in c. cū tu, in ver. 2. no. de testi. & Sign. consi 244.
b Poma. ¶ Quæro quid. Vide Ale. cons. 63. vol. 2. & in materia vide per Ale. in d. l. qui quartam. de lega. j.
c Pom. ¶ Per hanc. Limita vt per Geor. Natam in repe. Cle. sæpe. de ver. sig. Alex. consi. 108. vol. 2. Imo. consi. 83. in fi. & consi. 107. in fi. Car. consi. 107. Are. consi. 103. & Soc. consi. 118 vbi loquitur in dictione, aliquantulum.

LEX X.

In instrumentis. Contra non exhibentem instrumenta iuratur in litem. hoc dicit.

LEX XI.

1 *Iuramentum in litem ex causa retractatur, & ex qua. nu. 3.*
2 *Iurare in litem an quis necessario cogatur.*
4 *Aestimatio rerum futurarum in criminalibus non probatur iuramento.*
5 *Iuramentum in ciuilibus facit plenam probōnem, in criminalib. facit semiplenā.*

1 De periurio. Iur̄m in litē † non retractatur, nisi ex cā. h. d. Dicit hic qđ ex necessitate quis iurat in litē: 2 q̄ro, vtrū hoc † sit verū? gl. dicit qđ sic. nō. n. pōt tale iusiurandū referri: h̄et ergo necessitatē, vel iurare, vel à lite discedere. Ego dico φ qs non h̄et necesse iurare, vel à lite discedere: posset. n. aliqs dicere, volo pbare p testes. Hoc pbat in l. sp. §. in hoc interdicto. ī fi. qđ vi aut clā. cū glo. in verb. iudicis. in §. cū aūt. ibi seq. Cū. n. hoc iur̄m sit inductū in fauorē eius cui deferet̄, pōt illi renūciare, secus in iuro iudiciali. In eo. n. h̄et necesse iurare, vel referre, nisi recuset ex cā, vt l. manifestæ. s̄. ti. j. Vertit̄. n. in illo ēt fauor deferentis, qui litigare n̄ vult. Nec ob. tex. q hic dicit, ex necessitate, quia dēt intelligi, φ hoc iur̄m est introductū ex necessitate, hoc ē pp necessitatem, & difficultatē pbōnis, vt in l. in actionib. ī fi. s̄. e. Vel dic, qđ q̄n̄q; qs cogit̄ iurare, vt tutor, vel curator: nō dico de iuro in litē, qđ ē affectiōis, sed de eo qđ est veritatis, vt no. in l. videamus. in prin. in gl. sup ver. 3 admittēdā. Quæro, dr̄ † hic in tex q̄ri facilè nō solet, q̄ro ex qua cā a pōt retractari hoc iur̄m? dic vt in gl. a ¶ Vltimo q̄ro, vidistis in l. in actiōib. s̄. e. φ qn̄ arguit̄ dolus rei, & est difficultas pbōnis, iurat̄ de 4 veritate in litē. Pone, statutū huius † ciuitatis imponit pœnā de furto, & robaria s̄m æstōnē rei subtractæ, nunqđ cū de futuro, & de robaria criāliter agit̄, sufficit tale iur̄m ad pbādū æstōnē? qđ vr̄ p d. l. cū furti. s̄. e. Cōtrariū est verū, qa in criālib. requirunt̄ pbōnes luce meridiana clariores. Et ista iura, q̄ deferuntur in locū, seu defectū p b bōnis, nō h̄nt locū in criālib. b vt habuistis no. in l. 3. in prin. s̄. ti. j. & 5 de qōnib l. maritus. Fateor t̄n̄, φ tale † iur̄m qđ facit plenā pbōnē in ciuilib faceret indicium fortè sufficiens ad torturam in criālib.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Vt in gl. Vide concordata per Fel. in c. de cætero, ver. sed credo etiam per limita. 3 de testib. & ibi per Arer. in j. col.
b ¶ In criminalib. Adde φ decidit Io. An. in c. j. de for. comp. in 6 & Bal. in l j. C. de reb. cre di. & in l. præscriptione, C. si cont. ius. vel vti pu vbi dn̄c φ si statuto cauetur, φ de iniuria illata certo gn̄i personarum stetur iuro offensi, tale statutū, quia est contra ius cōe, l. omnib. C. de test habebit locum solum quo ad negotium principale, non quo ad fundādam intentionem iudicis, coram quo accusatur forensis tanquam sortiatur ibi forum ratione commissi delicti. Vnde cum l. si q̄n, loquatur q̄n ciuiliter intentatur iudicium, non debet extendi ad alium casum, cum illa dispositio sit exorbitans, Ang. tamen & Ro. contra Bar. tenent, vt refert Alex. cuius prædicta sunt verba.

De condictione causa data, causa non secuta. Rub.

¶ Quia dictū ē s̄. de ɔdōne certi gn̄ali, seqt̄ videre de sp̄āli, iō ponit̄ iste titulus. Item φ hic dicit de ɔdōne cā data, dicit gl. & bene, φ ponitur impropriè, vt l. damus. in prin. ȷ̄. de cōdi. inde. & ibi videbitis.

LEX PRIMA.

1 *Datum ob causam, cā secuta, non repetitur, siue sit expressa tacite, siue expresse*
2 *Conditionem implens quando videatur adire hæreditatem.*

1 Si ob rem. Dati ob cām causa secuta † cessat repetitio, secus si causa nō sit secuta, siue fuerit expressa, siue ab vtraq; parte tacitè intellecta. h. d. cū l. a seq. In § sed si parendi. a opp. de l. si repetendi. C. e sol. ibi cā tacitè ab vna t̄m̄ parte fuit intellecta, hic fuit tacitè actū ab vtraque parte, quia veniebat ex n̄a actionis Adde φ no. de ver ob. l. triti 2 cū. Simile in l. non ois. s̄. si cer. pe. ¶ Sedò opp. dr̄ hic, † φ implendo ɔdōnem, non vr̄ qs adire hæreditatem. Quod patet, qa pt repudiare, contra. vt l. iā dubitari. in fi. ȷ̄. de hæ. inst. Sol. dicit gl. ibi loquitur in filio suo, qui implendo ɔdōnē statim est suus h̄rs, hic loquitur in extraneo. Probatur in l. cum pupillus. ȷ̄. de ɔd. & dem. ista solu. non est bona habito respectu ad ius prorium, qđ concessit bn̄ficium abstinendi suis. ȷ̄. de acq. hæ. l. cum bonis. Sed bene est bona sol. habito respectu ad ius ciuile, & ideo ponitur alia sol'o, & vl'ior: tamen b clarius dic aliq̄tulū. Quædā est b ɔdō q̄ ɔsistit ī nuda volūtatis expssione, circa ipsam aditionē, tunc implendo ɔdōnē, vr̄ adire, vt d. l. iā dubitari. ī fi. Q̄n̄q; ɔsistit ɔdō circa aliud, & tūc dic, aut ē certū φ impleuit ɔdōnē aīo adeūdi. & h̄r pro adeūte, vt hic: aut impleuit ɔdōnē n̄ aīo adeundi & hoc ɔstat, vel dubitat̄ quo aīo fecerit, & h̄r p nō adeūte, vt hic. Ita dēt ītelligi ȷ̄. de acq. hær. l. cū bonis. & l. Antistius. & de ɔdi. inst. l. si qs ita, & qđ ibi no. facit qđ no. de inoffi. test. l. qui de inofficioso.* Et psumit̄ de aīo ex pcedētib. vel sequentib vel ēt ex verbis, vt ȷ̄. de acq. rer. do. l. n̄ale aūt. §. in ijs. & C. de codi. l. nec codicillos. & de acq. hær. l. eū q duob. §. filius. Et qual'r pbetur animus dic vt no. ȷ̄. ex q. cau. ī pos. ea. l. Fulcinius. §. qđ sit latitare. ē gl. melior de corpore iuris in l. si seruus plurium. §. fi. ȷ̄. de le. j. Colligi autē potest animus ex circunstantijs. Nam si hæreditas est opulenta, præsumit̄ animus adeundi: aliàs, si sit homo diligens, & h̄rditas sit inops, psumit̄ animo purificandi adire. ar. ȷ̄. de pb. l. cum de indebito. §. j. Sed vbi nihil potest coniecturari, non præsumitur adire: quia hæreditas interdum est damnosa. vt ȷ̄. man. l. si hæreditatem.*

ADDITIONES.

a Poma. ¶ Si parendi. Declara per Bar. in l. is cui. in prin. de cond. inde.
b ¶ Quædam est. An institutus sub conditione, eam implendo videatur adire, vide hic aliquos, maxime Ias.

LEX II.

Sed & si fallum. Glo. inducit hanc l. 2. ad q. de muliere, quæ dedit dotem viro, quando matrimonium non constabat de iure. De quo dic, vt in l. j. C. eo. & in l. si, ȷ̄. de condi. sine causa.

LEX III.

1 *Datum ob causam, quando possit repeti ex pœnitentia.*
2 *Quasi, est veritatis expressiuum.*
3 *Creditor in diem potest petere quod caueatur sibi.*
4 *Debitor in diem non tenetur cauere, quando est ei datum per exceptionem.*
5 *Cautio Mutiana an habeat locum in contractibus, remissiue.*
6 *Cautio Mutiana præstatur à volente.*
7 *Agi quomodo possit, vt fiat instrumentum de eo, quod conuentum est.*

Ded

Dedi tibi. Si pecunia datur, ne quis ad iudicẽ euocetur, non
p̃t repeti, l; de nõ vocando nõ caueat̃, secus si ad
1 iudicẽ q̄s vocet̃.h.d.¶Op.datũ ob†cãm p̃t repeti ex pnĩa:vt no.ĩ.
ꝓx.§.& l.si pecuniã.in prin.Sol.Dicit gl.iõ hic ñ hẽt locũ pnĩa,q̄a
res nõ ẽ ĩtegra.dedi.n.pecuniã ne ad iudicẽ iret̃,quasi decidi, & ve
2 ritatis†ẽ exp̃ssiuũ:q̄a ĩ veritate trãsegi,& decidi tecũ,ex quo pacto
tibi adest pecunia,q̃ tibi dedi,& mihi adest exceptio q̃ parasti mihi
ex ꝯuentiõe.Ita vult dicer̃ gl.j.& verũ d̃t ĩ casu ꝓposito.Possumus
ẽt dicere,& gñalius loq̄,qđ ẽ spãle in ꝓ̃ctu trãsactiõis,q̄a l; sit ꝓ̃ctus
ĩnoĩatus,nõ ẽ locus pnĩę.l.q̃uis.C.de trãs.istã nõ seq̄t̃ la.Bu.sed pri
mã.Vel possumus loq̄ largius siue sit trãsact.siue sit aliud pactũ sim
a plex:dũ tñ fiat cã finiẽdarũ litiũ,ñ ẽ locꝰ pnĩæ vt hic,& l.q̃uis.mõ
hẽmus gl.j.Quidã verò largius adhuc loquũt̃,ꝙ ĩ oĩ pacto,qđ fit
cã liberõis,ñ ẽ locus pnĩæ,vt ĩ.l.ꝓx.§.j.qđ nõ pl;.¶Venio ad seq.
gl.q̃ op.& eius oppõnes nõ vñr adaptari ad tex.Nã in nulla ꝑte hu
ius l.dr̃,qđ nõ dẽat caueri,sed dr̃.ꝙ si ñ cauet̃,ñ p̃t ꝯdici, tñ ex hoc
vr̃ tex.innuere qđ caueri nõ dẽt.Si.n.hoc dẽret caueri ex nã ꝓ̃ctus,
tacitè hoc vr̃ actũ ab vtraq; ꝑte,vt l.cũ qd.ꝯ.si cer.pet.ꝗ si nõ fieret,
locus eẽt ꝯdictioni.s̃.eo.l.j.§.j.& ibi no.Ad istud ergo opp.& vr̃ qđ
imo dẽat caueri,vt l.in oĩb.s̃.de iudi.Sol.Dicit gl.ibi loq̄t̃ in dãdis,
☞ hic in faciẽdis.*Et credo,qđ hoc voluit dicere prima sol.gl.hic in
vero,ꝯdictio cessat,q̃ d̃t,ꝙ ibi loq̄t̃ in dãdis,i.in his bonis q̃ dñt lar
giri.q.d.ꝙ hic loquit̃ in ijs,q̃ pẽdẽt ex solo actu corporis.Rõ,q̄a in
☞ primo casu p̃t eẽ suspicio,in scđo casu ñ.*Mirabilis intell's ẽ illius
3 legis in oĩb.nec lege ꝓbat̃,imo ẽ ꝯ̃ l.q̃ d̃t ĩdistinctè† quẽlibet credi
torẽ in diẽ posse petere cautionẽ,vt ĩ.de priu.cre.l.si creditores.&
l.in possessionẽ.ĩ.ex q.cau.in pos.ea.vr̃ ẽt ꝯ̃ l.harũ.& l.egi.s̃.si ser.
ven.& ẽt ꝯ̃ l.insulã.in fi.ĩ.loc.vbi in facto cauet̃. Vñ soluit gl.scđo,
qđ hic nõ fuit actũ exp̃ssè,qđ caueret̃. Iste intell's est mirabilior,q̃
primus.Innuit.n.qđ l.in oĩb.non hẽt locũ nisi in eo,q̄ tenet̃ ad diẽ
ex obl'one exp̃ssa.Sed hoc vr̃ ꝯ̃ rl'am d.l.cũ qd.si cer.pet.q̄a tm̃ va-
let tacitũ,q̃tũ exp̃ssum,& ꝯ̃ p̃dictã rl'am l.si creditores,de pri.cred.
Alij dñt,ꝙ hic loq̄t̃ in ꝓ̃ctib.stricti iuris, ibi in bonæ fidei.Et hoc t;
gl.ĩ aliq̄b.locis,vt d.l.in oĩb.s̃.de iud.& l.2.§.j.sol.ma.qđ est falsũ,&
ꝯ̃ d.l.si creditores.de priui.cre.& l.in possessionẽ §.j.q.ex cau.in po.
4 ea.& d.l.in oĩb.Dic ergo†ꝙ hic iõ nõ dẽt caueri,q̄a cautũ est debi-
tori ꝑ exceptionẽ,quã hẽt, vt l.j.§.si debitor.ĩ.vt in pos.le.facit qđ
no.ĩ.e.l.si pecuniam.§.planè.in gl.in verb.restitutum.¶Tertiò op.
de l.Mutianæ.ĩ.de ꝯd.& dem.So.ibi loquit̃ in vltimis volũtatib.hic
5 in ꝓ̃ctib.Dicit gl.tene ergo,qđ †cautio Mutiana nõ habet locum
in ꝓ̃ctib.Aliud sentit glo.in l.siue apud acta.C.de trans.& ibi dixi.&
dixi ẽt in d.l.Mutianæ.vbi gl.tangit ẽt de ver.ob.l.si ita stipulatus.tã
gitur ẽt in l.j.C.de pac.in fi.gl.mag.Gul.examinat̃,hæc non est nr̃a
mã.Dic vt plenè dixi in d.l.Mutianę,tñ q̃tum ad ꝓpositum dico,ꝙ
6 cautio†Mutiana p̃statur à volente,vt habeat vim ꝯdõnis impletæ,
nõ aũt exigit̃ ab inuito, & ita loq̄tur hic. Vñ si pecunia nõ eẽt hic
data creditori,sđ eẽt ꝯuẽtũ de dãdo sibi,ne ad iudiciũ eatur.& ipse
vellet cauere de non eundo,an cauẽdo videatur implere ꝓ̃ctum ex
b parte sua.Ista est mã l.siue apud acta.C.de trans.¶Quartò op.[b] de
l.si pecuniam.§.planè repromittere.ĩ.e.Gl.dicit,ꝯt ibi,& bñ,q̄a iõ
hic non cauetur,q̄a reo est cautũ ꝑ exceptionẽ,vt dixi.¶Op.ex gl.
7 & vr̃ ꝙ semper possim†agere,vt fiat mihi instr̃m de eo qđ ꝯuenit
inter nos.l.sicut datam.C.de li.cau.& de fi.ins.l.plures apochis.So.
Si ego vellem petere,vt mihi fiat instr̃m,in quo appareat, qđ ego
dedi tibi centum,ne ad iudicẽ iretur,hoc posset fieri ꝑ iura ꝯ̃ria:sed
si peto vt caueas de nõ eundo,hoc nõ possum, vt hic Rõ,quia hic
plus peto,s.vt de nouo obligeris de nõ eũdo ad iudicem, sed in pri
mo non peto ꝙ caueas de nõ eũdo, sed vt facias apparere instr̃m
de eo qđ actũ est.Dixi plenè in l.si finita.§.elegãter.de dam.infec.Si
tñ dictũ instr̃m nolles facere,nõ credo qđ ob hoc daretur ꝯdõ ob
cãm.Nã qđ de hoc facias instr̃m,non fuit actũ tacitè vel exp̃ssè,sđ
venit ex ęq̄tate & officio iudicis,merito,defectus illius cãæ hãc cõ
dõnẽ nõ parit.Et hoc mõ ẽt possemus intelligere l.istã, & ꝭm hoc,
c oĩa cꝯ̃ria,q̃ in gl.signant̃,nõ facerẽt ꝯ̃ eã, q̄a posito ꝙ q̄s cogeretur
ad cauendũ,nõ cogitur iõ q̄a tacitè vel expressè fuerit actũ.¶Vlti
mò q̃ro,hic dr̃ ꝙ si itur ad iudicẽ,reus qui dedit pecuniam p̃t repe-
tere:quæro an ẽt poterit exceptionem obijcere? Rñ.ista ẽ materia
l.vbi pactum. C.de transa.quæ est multum difficilis.Dic,vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a Pom.¶Causa finiendarũ.In transactione,siue alio quocunque pacto simplici,
qđ fit cã finiendarũ litium,vel liberationis,nõ est locus pnĩæ.An aũt istud vlti
mũ sit verũ,vide Ale.hic.Cõsidera tñ, q̃uo possit hoc ꝓcedere in oĩ pacto cõ
uento,qđ fit litiũ minuẽdarũ cã; nõ.n.video q̃uo possit pecunia dari,vt à lite
discedat̃,& sit trãsactio.Nec ob.exẽplũ ipsius Ale.hic,q̄a si bñ videris,cõtinet
repugnantiã.Vñ cogita,nisi volueris ponere exẽplum in arbitramẽto.Aduerte
tamẽ si possit colligi aliquod exemplum extra no per Bal.in l.j.in fi.s̃.de trans.
b ¶Quarto op.Licet ista rõ gl.ibi,& Bar.hic,sit bõa,& ĩ se vera,tñ nihil facit ad
istũ tex.qui tex.hic dicit,ꝙ ideo hic nõ cauetur,non rõne,de qua hic per Bar.
& gl.ibi sed ideo q̄a de hoc nihil erat cõuẽtum; quod ẽt sentit Bart.circa fin
c Secundum hoc,omnia.Vt patet in toto tit.quibus ad liber.procla.non licet.&
toto tit.C.qui ad liber.perue.non pos.

1 *Seruus qui datus est,vt manumittatur intra certũ tp̃s, quando post tp̃s sit liber.*
2 *Pecunia si data est,vt seruus manumittatur per recipientẽ pecuniam,quãdo post*
tempus efficiatur liber.
3 *Pecunia si datur in saculo non numerata pro seruo manumittẽdo,non est emptio.*
4 *Actio præscriptis verbis,potest appellari condictio,& est personalis.*

§.Idem est & si. Si do pecuniã,vt Stichũ manumittas,ñ
p̃t repeti,q̄a nõ cauet̃ de manumittẽdo.
nisi fuerit actũ:sed p̃t repeti,si dãtẽ pęniteat,vel ñ manumittat̃,nisi
q̄ debebat manumittere,casu fuerit impeditꝰ.h.d.¶Op.qđ iste ver.
sed si tibi,superfluat ꝑꝑ p̃cedẽtẽ.Sol.in prin.volebat repetere,q̄a ñ
cauebat̃.In ver.si tibi,volebat repetere,q̄a nõ manumittebat̃,vl' ex
pnĩa.¶Scđm l's op.ad prin.& vr̃ ꝙ caueri dẽat,vt l.si pecuniã.§.pla
ne.ĩ.e.Nec p̃t dicere qđ ei q̄ dedit pecuniã,sit ꝯsultũ ꝑ exceptionẽ,
ꝭm qđ dixi in prin.legis.Sol.si ponimus datũ vt Stichus manumit
tat̃ simpl'r,nõ adiecta die,vel ꝯdõne:tunc dico, ꝙ non põt peti cau
tio,cum sit in potestate actoris petendi statim ꝙ manumittatur,vt
videbitis not.ĩ.in l.proxim.Sed si ponamus quod fuerit actum de
manumittendo ad diem,tunc fateor qđ potest peti cautio,si tamẽ
nõ præstatur,nõ inducitur condictio ob cãm:q̄a nõ petitur ex eo
qđ fuerit actũ tacitè,vel exp̃ssè,vt mõ dixi in prin.§.¶Scđò op.&
vr̃ ꝙ nõ sit locus pnĩæ,vt s̃.ea.l.in prin.Sol.vt ibi dixi.¶Tertiò opp.
ad ver.qđ si ita.& vr̃ ꝙ sibi ꝯ̃dicat.Dicit.n.ꝙ nõ p̃t añ diẽ repeti,ni-
si pęniteat.Nã repetẽdo vr̃ eũ pęnitere.l.actione,in prin.ꝓ soc.So.
& aduerte,q̄a hoc ẽ valde subtile.Iurisc.hic respicit mediũ,ꝑ qđ in
libello ꝯcludit̃:aut.n.ꝯdico,q̄a nõ manumisisti añ diẽ, & tũc succũ
bã.Aut ꝯdico,q̄a me pęnitet,& obtinebo. Tũc fateor qđ ista pnĩa
ꝓbat̃ ꝑ istũ libellũ,& hoc vr̃ sentire gl.¶Itẽ op.dr̃ hic qđ post diẽ p̃t
repeti.Cõtrà C.si man.ita fuc.alie.l.si is.& ĩ.e.l.si pecuniã.§.j.in fi.§.
Gl.ꝓ sol'one vacillat multũ hic,& in ꝯ̃rijs,& ĩ l.nãlis.§.at cũ do.ĩ.đ
1 p̃sc.v̄.Tu tñ†ex oĩb.vt hẽas claritatẽ,ita dicas, Aut ego do tibi ser-
uũ meũ,vt eũ manumittas intra certũ tp̃s, tũc aut fuit cogitatũ de
certo actu manumittẽdi, & post diẽ nõ efficit̃ liber ex ꝯstõne.ĩ.de
ver.ob.l.q Romæ.§.Flauius.& ibi no.Aut ñ fuit actũ de certo actu,
2 & tũc efficit̃ liber,vt l.si pecuniã.§.j.ĩ fi.ĩ.eo.cũ si.Aut nõ dedi†tibi
seruũ meũ,sđ dedi tibi pecuniã,vt tuũ manumittas, & tũc ego emi
seruũ tuũ.& apud te dimisi,vt manumitteres,& tũc post tp̃s efficit̃
liber ipso iur̃,ex ꝯstõne.l.si is q.C.si mãcip.ita fuc.alie.Aut ñ emi:sđ
sic simpl'r đdi pecuniã,vt manumitteres.& tũc post tp̃s ꝯstõ ñ facit
eũ liberũ,vt hic,& l.nãlis.§.at cũ do.ĩ.de p̃scri.ver.& l.ñ oĩs.ĩ p̃n.s̃.
3 si cer.pe.q̄c q̄d ibi gl.dicat.†Aut dubitat̃ vtrũ emerim,vl' ñ, tũc aut
dedi pecuniã nõ numeratã,sed tanq̃ spẽm in sacculo & ñ fuit ẽptio
serui.Ita loq̄t̃ hic ꝭm vnã lec.d.§.at cũ do.aut đdi pecuniã numeratã
& tunc aut illa corrñdet vero p̃tio serui,& p̃sumit̃ emptio,d.l.si is.
Aut ñ corrñdet vero p̃tio:sed multominus,& tũc ñ vr̃ emptio,sed
ꝓ̃ctus innoĩatus,vt hic ꝭm Pe.& quosdã alios modernos.Quæ di-
stinctio vr̃ ꝓbari ĩ.de reg.iu.l.sp in stipl'onib.& qđ ibi not.Rõ p̃di
ctorũ ẽ,q̄a qñ ego emi,videor tibi tradidisse seruũ ꝓprium,merito
succedit ꝯstõ post tp̃s,& facit eũ liberũ.l.si pecuniã.§.j.ĩ.e. Et ad p̃di
cta facit qđ no.per Cy.C.e.l.si liber.& p̃dicta oĩa intelligas,nisi ꝯdõ
serui repugnaret:q̄a ex aliqua cã forte ad libertatẽ ꝓduci ñ posset.
Ita ẽt intell'r hic ꝭm vnã sol'onem.Qñq; do tibi pecuniã,vt manu-
mittas seruum alienũ,& tunc nullo casu post tp̃s ꝯstõ succedit, ne
dño fiat iniuria:& hoc mõ ẽt põt intell'i hic ꝭm aliam lect.& d.§.at
cum do.¶Venio ad ver.Sed si Stichus.dr̃ hic, ꝙ si Stichus decessit
añ moram,cessat repetitio.Cõtrà ĩ.e.l.si pecuniam. §.sed vbi.Sol.
dñt q̄dã cessat repetitio,quasi cã nõ sequuta,vt hic,sed ex pœnitẽ
tia ꝯpetit,vt in ꝯ̃rijs,quo casu qñ ago ex pnĩa dẽt distingui,vt dr̃ in
l.ꝯ̃ria,& hoc verum.¶Venio ad versi.quinimo.dr̃ hic,Sticho mor-
tuo ꝯpetere ꝯdõnẽ.Cõtrà, Cõdõ ob cãm dat̃ ad repetẽdum qđ est
datum,nõ ad ꝯsequendũ qđ est promissum,vt l.j.in fi.de re.permu.
4 Sol.dñt q̄dam qđ hic loquit̃ đ certi ꝯdõne gñali.†Alij qđ hic loq̄
tur de actione p̃scri.verb.q̃ põt appellari ꝯdõ,iõ quia personalis est
actio,& ista cõiter tenet̃.Alij dñt ꝙ hic ẽ casus spãlis, in quo datur
ꝯdõ ob cãm ad ꝯsequẽdum ꝓmissũ.Sil'e ĩ.e.l.si pecuniã.§.itẽ si q̄s.
& §.sed si acceperit.sed cõiter ista non tenetur:vt ibi dixi.¶Opp.&
vr̃ ꝙ cõpetat actio de dolo,vt C.de dolo,l.cũ proponas.ergo ꝯdõ,
de qua loquitur hic cessat,vt l.j.& 2.de dol.Sol.si hic intelligas ꝙ lo
quitur de certi ꝯdõne generali,non obstat,q̄a ꝯcurreret cum actio
ne de dolo,tanq̃ gñalis.Sed si intelligas de actione præscr.ver.dicit
gl.qđ ibi fuit ꝓ̃ctus facio,vt des,hic verò fuit,do vt facias.Certè ista
est multum difficilis lex,tñ q̃tũ ad propositũ si volo agere,vt obser
uentur promissa ꝯpetit actio p̃scr.verb.ita loquit̃ hic.Si vero volo
repetere id,qđ est datum:si quidẽ est repetibile, hẽt locum ꝯdõ ob
cãm,vt ꝑ totum istũ tit.Sed si nõ est repetibile, tũc habebit locum
actio de dolo,q̄a dolo tuo fui inductus ad hoc faciendum,vt d.l.cũ
proponas.loquitur enim cum est data libertas,q̃ non potest repeti.
¶Vltimò,quidam dicunt ex hoc § qđ mora inducit hanc condõ-
nem,quod gl.non placet.Dicam in d.l.si pecuniam in prin.ĩ.eod.

§.Si liber homo. Si cã ob q̃ datur,sequatur de facto,&
non de iure,cõpetit repetitio, nec di-
stinguitur sciens an ignorans quis receperit.h.d.¶No.summariũ.
¶Op.de l.si procuratorem §.si liber hõ.ĩ.mand.Sol ibi dedit pecu-
niam pertinentem ad manumittentem, hic ad manumittendum

1 *Filius quando possit corrigere patrem.* (petitio.
2 *Cã pro qua ẽ data pecunia, si sit sequuta nõ tñ ex cã qua data fuit, qñ cõpetat re-*

§. Si quis quasi. Si pecunia daẽ, vt aliqd ex certa cã sequatur, si illud postea sequaẽ, ñ tñ ex eadẽ cã ꝯpetit repetitio. Itẽ defectus cãæ à dãte tñ in mẽte retẽtus, hac ꝯ-
1 dõne ñ parit. h.d. ¶ † Op. qđ filius ñ dẽat corrigere patrẽ, vr̃ ĩ Aut. de nup. §. sed qđ sancitũ. Sol. circa distractionẽ, & administrationẽ bonorũ nõ dẽt corrigere, vt ibi. & l. cũ op 3. §. ñ aut. C. de bo. q. li. sed đ iure p̃t, vt hic. Ita đt gl. posset ẽt eũ circa administrõnẽ bonorũ corrigere, qñ eius prodigalitas eẽt nimis magna. C. đ sent. pas. l.
2 fi. & ĩ. ad Tre. l. Impator. ¶ † Op. ꝙ hic ñ ꝯpetat repetitio, qa cã ob q̃ data est pecunia sequuta est, s. libertas, & fuit sequuta de iure, s. ex testõ. So. huius timore dñt qdã ꝙ hic daẽ ꝯdõ sine cã, ñ ob causam. Tu dic s̃m gl. aut debebatur hic libertas p̃ fideicommissum, aut directò. Si p̃ fideiꝯmissum & sequuta est manumissio ñ p̃t habere locũ ꝯdictio ob cãm, sed sine cã. Nã cã sequuta ẽ, & sic cessat ob cãm. sed qa cã dãdi fuit iniusta, iõ hẽt locũ sine cã. Mihi vr̃ qđ ẽt tunc cõpetat ꝯdictio ob cãm. Nã cã proxima, ob quam pecunia daẽ, est, vt relictum libertatis purificeẽ s. e. l. j. §. j. sed istud ñ ẽ sequutũ, ergo hẽt locũ ꝯdictio ob cãm. Si vero erat relicta libertas directa, tunc đt gl. ꝙ ꝯpetit ꝯdictio sine cã tanq̃ ĝnalis. Item ꝯdictio ob cãm. qa ñ hẽt libertatẽ p̃p eãdonõnẽ q̃ fecit. q̃ reqriẽ, vt ĩ. px. §. Mi
2 hi vr̃ ꝙ si pecunia fuit data post aditã hr̃ditatẽ, tunc đt gl. verũ sim p̃r, quia iã erat liber homo. Si vero fuit data añ, cũ iã ñ esset liber homo, tunc est dicẽdum idem quod in libertate relicta p̃ fideicõmissum ¶ Itẽ opp. & vr̃, ꝙ sufficiat libertatẽ sequi quocunq; mõ. l. cũ seruus. ĩ. de verb. ob. Sol. expone, vt ibi in gl. & ẽt hic, & cessat ꝯriũ, qa dẽt inteligi dũmõ hẽat libertatẽ p̃ eum, cui pecunia est da
3 ta vel promissa. Sed ꝯ hoc op. † q̃tum ad exceptionẽ parãdã non refert à quo fiat, dũmõ fiat. l. si puellã. C. si mã. ita fue. ali. ergo hic ĩ q̃tũ ad defendẽdũ hr̃des ne ꝯueniantur ꝯdi. ob cau. ñ refert à quo fiat. So. vt dicã vobis ĩ. eo. l. si pecuniã. § j. ¶ Quæro vtrũ ista pecunia possit repeti cõdictione indebiti? Gl. hic đt ꝙ non; qđ dic vt dicam in l. is cui hr̃ditas. ĩ. de condi. inde. Venio ad ver. quanq̃ & op. de l. si quasi. ĩ. de pig. actio. Sol. ibi fuit cã ab vtraq; p̃te in mẽte retẽta, hic ab vna tm̃. facit qđ no. s̃. eod. l. j. § j. & s̃. si cert. pet. l. ñ oĩs.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Mihi videtur. Aduerte, ꝙ Bar. hic videtur sentire, ꝙ si hæres recipiat illud qđ sibi soluendũ gratia cõdõnis implendæ, tñ p̃ hoc ñ videtur adire hæreditatẽ. qđ p̃fecto est cõtra casum l. p̃ hærede. §. Pantonius. ĩ. de acq. hær. Et si dicas non esse ita exasperanda verba Bar. quia p̃ hoc qđ..., aut erat hæreditas adita, aut non negat ip e p̃p hoc, quin hæres recipiendo id quod erat sibi soluendum gratia condictionis implendæ, videatur hæreditatem adire, quia respon. quod tunc nescio quæ differentia sit inter primum, & secundum casum. Vnde cogita quæ fuerit mens Bar.

§. Subtilius. Si qđ meũ est, tibi trado, tanq̃ tuũ nõ trãsfero dñium. h.d. Iste §. ꝯtinuaẽ cum p̃cedẽti, vñ magis deberet dici versi. q̃ §. mãm istam, quæ tractat de errore. qui impedit translationem dñij, habuistis in l. cũ fundus §. seruum tuum imprudens. s̃. si cer. pet. diximus in l. j. s. de offic. procur. Cæs. & dixi in l. eius qui in prouincia. s̃. si cer. pet.

a §. Quanquã. a Habeẽ ꝯdõ p̃ ipleta, qñ is q implere dẽt, ĩpediẽ fcõ eius, q ex iplemẽto teneẽ. ¶ Op. de l. si peculiũ. §. de illo. ĩ. de sta. lib. Sol. ibi p̃legatũ erat peculiũ seruo, hic secus. ¶ Op. ꝙ nullum est hic hr̃dis impediẽtis ꝯmodũ, nã teneẽ legatario actiõe in factum, vt dr̃ in fi. tex. Gl. r̃ñdet qđ est ꝯmodũ, qa teneñd decẽ in gñe, ñ ad illa q̃ erant in peculio. certè hoc ꝯmodũ modicũ ẽ Dicas ergo quòd datur hoc cõsiliũ hr̃di de rigore: sed de æquitate succurritur legatario per actionẽ in fcm̃, qua æquitate considerata nullũ est ꝯmodũ hr̃dis. ¶ Opp. ꝙ de æquitate ẽt vr̃ quod ei, in cuius p̃sona dr̃ impleri condictio, non subueniaẽ, vt ĩ. si qs omis. cã. te. l. si qs sub ꝯdõne. So. illud quod est soluendũ in vĩ condõnis ex testõ non põt peti de rigore, nec de æquitate, vt l. cõtraria, sed hic æquitas fundatur ex alio quam ex testõ, s. quia hæres seruum nolentem soluere impediuit.

ADDITIO.

a ¶ Quanq̃. Adde inquantum. Ale. hic notando refert Pau. de Ca. & Ray. dicere hunc textum notabilem, quod si quis volebat mihi relinquere in testamẽto, & tu impediuisti, teneris mihi ad interesse ꝙ Io. An. in addi. ad Spe. in ti. de iud. § generaliter. ver. posset etiam. ponit in q. de tutore, qui procurauit per testatorem sibi relinqui totum, vel partem eiusq̃ pupillo relinquere intẽdebat ꝙ pupillus possit agere ad interesse, si manifeste apparent persuasiõne tutoris sibi relictum qđ, pupillo relinquere intẽdebat, Ita latè vide. fuit quæstio Pilei, vt ipse refert.

LEX IIII.

a Si quis accepto. a Si cã, p̃p q̃ debitor liberatur, nõ impletur, agitur vt se in pristinam obl'õnẽ reponat. Pro declarõne huius legis q̃ro qd condicatur? Gl. distinguit notabiliter. Aut debitum qđ fuit remissum erat liquidum, & cõdicitur ipsa pecunia, vt ĩ. eo l. si mulier. Aut non erat liquidum, sed erat forte in diem, vel sub cõdõne, & cõdicitur vt in pristinã obl'õnẽ reponatur, vt ĩ. de iure do. l. licet. ¶ Ad hoc op. de l. ob eã cãm ĩ. de p̃scr. verb Sol. s̃m verã sol'õnẽ fateor ꝙ posset agi contra cessantẽ adimplere ꝯmissa actione incerti, s. p̃scr. ver. vt ibi. & ẽt ꝯdõne ob cau. vt hic. ¶ Op. de l. licet. ĩ. de iure do. Sol. ibi acceptilatio hẽbat tacitam ꝯdõnẽ, si mr̃imoniũ sequeretur, hic nõ. ¶ Ex. op. de l. cũ mota. C. de trans. vbi non daẽ cõdictio ob cau. Sol. ibi actio, q̃ erat remissa, non poterat ex consensu partium restaurari vt q̃rela inofficiosi. Itẽ actio descẽdẽs ex delicto. l. si vnus. § pactus. s̃. de pac. merito ñ p̃t condici. vt se reponat in pristinam obl'õnẽ. ¶ Nota ergo ex hac l. cũ gl. sua, qđ qñ statim possum petere debitum nõ cõperit mihi actio, vel iudicis officiũ, vt debitũ illud promittas, cessat n. æquitas. In ꝯriũ facit l. si finita. §. eleganter. ĩ. de dam. infe. sed ibi erat debitum quodam extraordinario iure, vt ibi dixi.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Si quis accepto. Vide Ale. cons. 37. vo. 3.

LEX V.

1 *Pœnitentia quando faciat locum condictioni.*
2 *Præparatoria non faciunt desinere rem esse integram.*
3 *Sponsalia sunt initium matrimonij.*
4 *Contractum implens ex eius parte potest pœnitere, & quando. nu. 11.*
5 *Innominatis in contractibus facio, vt des, & facio vt facias, quando habeat locum pœnitentia, & vide nu. 6. & 7.*
8 *Obligatio quando debet impleri ex rei in eruentu, licet parti pœnitere, & rem nõ accipere.*
9 *Pœnitere licet in mandato deposito, & societate.*
10 *Libellus in condictione ob causam ex pœnitentia.*
11 *Pœnitentia in contractibus quando sit locus.*
12 *Pœnitentiæ ex parte eius, cui est impletum non est locus. & nu. 4.*
13 *Si do pecuniam alicui, vt vadat pro me Romam, est contractus locationis, & cõductionis, vel contractus innominatus.*
14 *Repetitio quando competat ex defectu causæ.*
15 *Quando præsumatur causa finalis, vel impulsiua, remissiuè.*
16 *Condictio ob cãm habet locũ in contractib. innominatis, & quando actio de dolo*
17 *Condictio ob causam in omni datione ob causam licet non resultet contractus innominatus, habet locum.*
18 *Condictio ob causam, vt competat, est necesse quod agens perfectè contractum impleuerit.*
19 *Contractus si est ab vtraque parte perfectus, & postea ab vna parte implemẽtum rescinditur habet locum condictio ob causam.*
20 *Condictio ob causam ad quid detur.*

a Si pecuniã. a In ꝯtib. innominatis si ex vna parte impletur ex alia ñ, p̃p casum cessat ꝯdõ ob cãm, quasi cã non sequuta, sed hẽt locum p̃nĩa, dum tamen aduersæ parti de indemnitate consulatur. h.d. * Nota hic in prin. ibi & dũ per te. &c. ꝙ illud, quod per me ñ stat, mihi imputari nõ dẽt: & ideo quod datum est à me repeti non p̃t: esto quod stet per me, dummodo casus fortuitus me impediat illud adimplere: vt hic not. Sed certè, si sit actus à quo liceat pœnitere: esto quod per te non stet p̃ p̃nĩam recuperabit qđ tibi dederit, vt hic, saluo tibi interesse tuo: vt hic vides textum notabilẽ. Nota ergo ex isto textu intellectum regulæ cõis, qñ quis petit aliquid ab aliquo, vel ab eo aliquid petatur: ipse allegat, qđ per ipsum non stat. quominus actus impleatur quatenus &c. qa dẽt intelligi si ille actus est talis à quo non est licitũ pœnitere. tunc. n. sufficit illi, ꝙ per eum non stat ad hoc, vt ab eo datũ nõ possit repeti, vel ad hoc quod promissum sibi possit petere. Si autem est actus à quo sit licitum per partem. quæ petit, vel à quo petitur, pœnitere, tunc modicum proficit ista allegatio, per me ñ stat, ergo non dẽt mihi imputari: quia esto, ꝙ condici non possit condictione ob cãm, ex eo, quia ex quo per eum non stat, cã censetur adimpleta, vt hic patet, ergo non habet locum condictio ob cãm, tñ p̃ p̃nĩam dicendo, ꝙ ñ vult nunc, ꝙ illa cã impleaẽ, poterit repetere vt hic. Qñ ergo dr̃ illud, qđ per me non stat, mihi iputari ñ dẽt, ꝯcedo ergo à me illud, ꝙ ob istã cãm dedisti implẽdã, petere quod tibi reddam non potes. Cõcedo; nisi sit actus à quo mihi sit licitum pœnitere, sed iste est hmõi: ergo &c. & ego nunc nõ volo ꝙ iste actus perficiaẽ, quare peto, qđ tibi dedi, bñ đt per hanc legẽ. Nota scđò; ꝙ qñ actus qui celebratus est fauore duorum, non est perfectus, licitum est partibus variare à voluntate primæua, & pœnitere; p̃ quo Insti. de emp. & vend. §. j. vers. in iis autem. Et qñ alicui sit licitum variare, & discedere ab eo quod dixit. dic vt p̃ Dyn. ex de reg iu. c. mutare. lib. 6. Tertiò nota, qđ qñ aliqs dẽt aliqd facere, vel adimplere, & p̃ eum non stat, sed p̃ casum fortuitũ, pinde est. ac si factũ esset adimpletum. ¶ Sequitur in textu. Sed cũ liceat pœnitere. s̃. locutus est iurisconsultus de repetitione, q̃ fit prætextu cãæ nõ secutæ, hic p̃textu p̃nĩæ fit repetitio. & bř hoc intẽdit. Aut est res oĩo integra, & licet pœnitere. Aut ñ est itegra, sed ꝯpleta, & nõ hẽt locũ p̃nĩa. Aut est integra, sed nõ oĩo, & tunc eatenus licet pœnitere, vt aduersarius seruetur indemnis. Vide tex. ibi, qđ expendisti: per istũ tex. dicit Iac. Butr. ꝙ si aliqs p̃mittat se posse cõueniri corã iudice aliquo & ante lit. ꝯt. pœniteat, & declinet forũ, quòd potest iuxta l. si conuenerit. § de iurisd. om. iud. qđ teneatur ad expensas actori, vt ĩ. de dona. l. qui saxũ. iuncta l. q p̃dẽtẽ. ĩ. de actio

ADDITIO.

a Poma. ¶ Si pecuniam. Vide Zum in repeti. cap. j. de accu. & Alex. cons. 16. vol. 2. col. j. vbi limitat Bone h&c similes de iure non habere locum, si sibi interuenisset stipulatio.

actio emp.* Diuidit in tres ptes. Priò dt cessare ɔdōnē, quasi cā
ñ sequuta. Scdò dt eā hre locū ex pnia. Tertiò istud dcm litat, vt
īdēnitati aduersæ ptis ɔsulatur. Scda ibi, sed cū liceat. Tertia ibi, ni
1 si fortè. Tu hēs hic qđ pnia facit locum huic ɔdōni Cōtra. & assu
mo gl. magnā, & op. de eo qđ hr ĵ. eo. l. qđ Seruius. Dñt qdā qđ ibi
loqt qñ ɔctus est celebratus gra vtriusq;, hic gra dātis tm. Gl. rep.
hēdit. Nā & hic gra vtriusq; nā s. datio cā recipientis, & ire, cā dā
tis: & tñ ē locus pniæ. Sile s. e. l. 3. § j. Gl. istorū opi. infideliter recita
uit. Nā bñ videbat ipsis φ hic ɔctus fiebat gra vtriusq;, sed ibi dixe
rūt distinguēdū eē, an fcm qđ erat explicadū post datā pecuniā, vt
ire Capuā fieret gra dātis, vel gra vtriusq;. & hoc mō recitatur in
sequēti gl. sup ver. repetet. & intelligēdo sic, forte ista sol. ñ ē mala
fm quosdā, vt ĵ. dicā. iō gl. soluit ɔriū aľr qa res hic erat integra, &
2 sic ē loc⁹ pniæ, & ī l. qđ Seruius. ñ erat res itegra. ¶ † Aduerte, ex
hac gl. ɔiūcto tex. apparet qđ pparatoria ñ faciūt rē desinere eē ite
grā, vt hic, & l. si defūctus. s. de pcu. secus si đ aliquo fcō aliqđ īci
3 piat, vt d. l. qđ Seruius. † Nā spōsalia sunt initiū mřimonij. p hoc fa.
cit. ĵ. de pollici. l. j. §. cœpisse. Cōtra hoc op. ex gl. ea. l. §. itē si qs de
derit, vbi est cœptū aliqđ de eo φ erat fiedū, & tñ locus ē pniæ. So.
dt Iac. de Are. vt collig ex distinctione sua q facit, & refert Cy. in
l. sicut. C. de actio. & obli. qđ l. qđ Seruius. loqt qū illud qđ post da
tionē erat fiedū, respicit ɔmodū vtriusq;. §. itē si qs. loqt qñ respi-
cit ɔmodū dātis tm. & fm hoc vr bona sol. posita in prin. gl. rectè
intelligēdo, qđ ñ placet. Nā siue id qđ est faciēdū respicit ɔmodū
dantis tm, siue vtriusq; idē iuris ē, & eadē rō, vt ĵ. videbis. Præterea
§. itē si qs. ñ respiciebat ɔmodū dātis, sed tertij s. manumittēdi. Rñ-
deo. ergo ad l. φ Seruius, φ illud ē spāle fauore mřimonij, siue mři
moniū illud sit ɔhēdū inter dātē & recipiētē & sic gra vtriusq;, si-
ue inter exñeos, & sic ñ respiciat ɔmodū dātis. Casus ē in l. si ego. ī
prin. & §. j. vbi hæc sol. probat ad literā. ĵ. de in. do. ¶ Op. in ɔctib. ī-
nominatis pt agi, vt qs cogat īplere qđ promisit, vt ĵ. de psc̄ri. ver.
l. nālis. p totā l. Ergo apparet φ ñ est locus pniæ. Sol. dt gl. & benè
4 † pniæ loc⁹ ē ex pte eius, q īpleuit ɔctū, ñ ex pte eius cui impletū ē.
Cū. n. ipse sit pfectè obligatus, ñ pt pœnitere, sed pt agi ɔ eū, vt im-
pleat, vt in ɔriis. ille verò q īpleuit, pt pœnitere, & petere qđ dedit.
Ita loqt hic, & s. e. l. 3. §. j. ¶ Cōtra hoc op. ea q fcā sunt, ñ pnt repeti:
vt l. si ñ sortē. § libertus. ĵ. de ɔdi. inde. Vñ vr φ ñ sit locus pniæ. Hu
ius timore dt gl. φ hoc, φ de pnia dr, hēt locū in do vt des, & do vt
facias, & in pmutatione. quasi dicat ī facio, vt des, vel ī facio, vt fa
cias, ñ hēt locū, qa postq̄ est fcm, cessat pnia. istud ēt vr tenere Iac.
5 de Are. & Cy. q recitauit eū ī d. l. sicut. C. de ac. & obl. Certè ēt † ī fa
cio, vt des, & facio vt facias, pt hre locū pnia, qñ ex aliqua pte nil
ē īpletū. Itē qñ ex vna pte esset īpletū, si esset tale fcm qđ posset re
peti, vt vacuā possessionē tradi, & silia, hret locū ista lex, s. repetitio
vel si peto, vt te reponas ī pristinā oblōnē, vt s. l. pxi. Itē qñ est tale
fcm qđ ñ pt repeti, lʒ ñ det ɔdō ob cām ad repetēdū, tñ dat actio de
dolo, ī locū illius ɔdōnis ob cām. l. cū pponas. C. de dolo. & ibi tā
git p Doct. & ibi dixi. Præterea pt esse datio talis q ñ pt repeti vt da
tio libertatis, vt d. l. cū pponas. & sic non est facienda distinctio ī-
ter ɔctus, īnoīatos qa ī oīb. idē vr. & hoc puto verum. Tñ Gulicl.
đ Cu. in hac mā ē ī mirabili opinione. dt. n. φ solū in ɔctu do, vt fa
cias, locus est pniæ, & ñ in alio, vt hic, & l. 3 § j. s. eo. qa in alio nulla
lex reperit. Præterea; φ ī ɔctu pmutatiōis, ñ sit locus pniæ, vr pbari
in l. j. ĵ. de rerū pmu. Rō, dt ipse, qa ɔctus innoīati iudicat fm nā ɔ-
ctuū innominatorū. qbus æqparāt. l. j. §. si qs seruum. ĵ. deposi. & l.
eum q. §. si rem inspectori. ĵ. ɔmoda. Sed iste ɔctus assimilatur mā-
dato, merito dēt esse locus pniæ, sicut in mandato. Ista sunt verba
Gul. hic φ ipse dt, nō placet: nā do, vt des, assimilatur emp. do vt fa
cias ɔductioni, nō mādato, facio vt facias æquiparat mādato hic
est tex. in l. nālis. §. j. & § sed si facio. ĵ. de præscrip. ver. sed posito φ
do vt facias æquiparetur mandato tñ nō esset locus pniæ q̄tū ad
repetendum id quod datum est. l. si militem. φ ibi no. C. e. sed quā-
tum ad impediēdum ne fiat sic. Præterea illa & eadē rō, quæ est in
ɔtractu, do vt facias, est in oībus ɔtractib. innominatis, vt ĵ. dicam.
6 Et sic teneo qđ † in oībus ɔtractib. innominatis hēat locum pnia.
¶ Sed ɔtra hoc op. de l. sicut. C. de act. & obl. Sol. ibi loqtur in ɔcti
bus nominatis, hic in innominatis. Ista est vera rō, dt gl. † quia si-
7 cut sunt debiles in oblōne ɔhenda, seu inducenda, qa ɔsensu non
contrahuntur. l. iurisgentium. in prin. §. j. s. de pac. sic & in oblōne
retinenda sunt debiles. & sic pnia dissoluuntur. Ita dicit ēt Dy. in l.
stipl̄ones non diuiduntur in sua distinctione magna. Tu dic clari⁹
fm Iac. de Are. & Cy. refert in d. l. sicut ɔtractus innominati anteq̄
compleantur, non producunt oblōnem ciuilē, vt l. ex placito. C.
de rer. permu. cum ergo nullus ɔtrahentium sit ciuiliter obligatus
merito pt pœnitere, & eodem modo post ɔctum impletum ab v-
na parte ille qui impleuit, pt pœnitere, qa implēdo oblauit alium
sibi, non se alteri. & hoc no. in d. l. ex placito. Et ista rō, quia oblō
non est ɔtracta, est ḡnalis & vrgens ad omnem spēm ɔtractus in-
nominati.* Tu dic. qđ imò rō, quare in ɔtractib. innominatis est li
citū pœnitere, est, qa qñ ɔtractus dēt impleri rei interuentu, licitū
est parti pœnitere, & rē ñ accipere. l. pe. ĵ. q res pig. ob. poss. sed ɔ-
ctus innominati sunt hmōi, qđ rei interuētu adimplentur, & recipiunt efficaciā, & ñ aľs. § &c. Et iō est hic gl. notabilis multum ibi,
nisi demū re tradita. ex qua patet, φ ī ɔtractib. innominatis ñ dat,
nec ɔpetit actio, nisi secuta tradōne. Sed ɔtractus nominati ab ini
tio sunt pfecti hinc inde, vt l. iurisgētiū. in prin. s. de pac. meritò pœ
nitere ñ licèt altero inuito. l. sicut. C. de act. & oblig.* Præterea qñ
8 † oblō dēt impleri ex interuentu rei licet parti pœnitere. & rē nō
accipere, vt l. qui pecuniā. s. si cer. pet. & ĵ. qui pot. in pig. ha. l. j. & l.
potior. in prin. sed ɔctus nominati statim ab ipso initio sunt perfe
cti, & est nata ciuilis, & nālis oblō, & actio, vt d. l. iurisgentium. in
prin. meritò non licèt pœnitere. l. sicut. C. de act. & obli. ¶ Contra
9 hoc opponi. φ ēt in ɔctib. nominatis licet pœnitere, vt † in manda
to, deposito & societate. Gl. fatetur contrarium, φ in illis fallit. Ita
dt hic, & in d. l. sicut. & idē Dy. in ca. φ semel. de reg. iur. li. 6. Alij dī
cunt, & melius φ in illis non fallit, nunq̄. n. licet pœnitere ab eo,
in quo oblō est ɔcta. l. in ɔmodato. §. sicut. ĵ. cōmo. & d. l. sicut. de
ac. & obl. Vnde in mandato non sum obligatus ad tenendum te
procuratorem perpetuò, merito possum te reuocare. Idem in de
posito & societate, & pdicta tenent Doct. in d. l. sicut, de act. & obl.
& benè. Item op. in ɔctibus innoīatis licet non sit nata ciuilis oblō
tñ est nata nālis quæ impedit repetitionem soluti. d. nāliter. de ɔd.
inde. ergo illud quod soluisti, non potes repetere ex pnia, quia na
turaliter erat debitū. Rñdeo, non erat debitum naturaliter, simpli-
citer. sed dēbam centum, vt ires Capuam ad recipiendum, ad istud
tuum ire Capuā nullo iure eras obligatus. d. l. q pecuniā, s. si cert.
pet. Si ergo ex pnia tollitur ne eas Capuam, vel ne impleas ɔctum,
ex parte tua tollit obligatio naturalis, qua tenebar tibi soluere, &
sic apparet mō oīō solutū indebitū: qđ ergo hic dr, φ pt pœnitere
a non intelligas[a] eius φ dedit principaliter: quia cum ad id esset na-
turaliter obligatus, non pt pœnitere, sed intelligas φ pœniteat eū
10 de eo, qđ per aduersam partē est faciendum. Et ex hoc † apparet
medium p qđ ī libello ɔcluditur. Si quis tñ diceret in libello, repe
to decē quæ dedi: qa pœnitet me dedisse, licet impropriè loquat,
tamen istum libellum non reprobo: nam cū de hoc non possit pœ-
nitere, nisi prius pœnituerit de eo quod est p aduersarium facien
dum, videtur etiam de illo pœnitere, vt l. illud. de acqui. hæ.

b
11 **His expeditis**[b] breassumamus bř vtrum in ɔctib. sit loc⁹ pniæ, & dic aut loquimur in ɔctib. noīa-
tis: & ñ ē locus pniæ, in eo, in quo oblō est ɔcta, vt l. sicut. ĵ. de act.
obl. & l. in commodato. §. sicut ĵ. com & hoc nunq̄ fallit. Aut loq-
mur in ɔtractib. innoīatis, & tunc aut sunt celebrati cā minuenda
rum litium, & non licet pœnitere, l. 3. in prin. s. eo. & l. quamuis. C.
de transac. Aut ɔctus innominati celebrantur ad aliud quam cau-
sa minuendarū litiū, & tunc aut à nulla parte est aliquid impletum
& absq; dubio est locus pniæ. Aut ex vtraque parte est pfectè im-
pletum. & non est locus pœnitentiæ, qa oblō pfecta est: vt l. ex pla
cito. C. de re. permu. Aut ex vna parte est impletū pfectè, & ex alia
nullo mō, & tūc aut superest facultas īplendi, & est locus pniæ, vt s.
e. l. 3. §. j. Aut ñ superest facultas implendi, & tunc aut non superest
modo, nec vnquam fuit facultas implendi de iure, vel de facto, aut
ab initio fuit facultas implendi, & postea desiit. Primo casu aut ille
q impleuit, fuit sciens, & non est locus repetitioni seu pniæ. C. e. l.
dictam. & l. si militem. & ibi no. Aut fuit ignorans. & tunc secus. l.
3. §. si qs quasi. s. e. Ex parte vero recipientis non distinguit sciētia
ab ignorantia. l. 3. §. si liber homo. s. e. Scdo casu pt quis pœnitere,
dum tñ indemnitati aduersarij consulat. ĵ. ea. l. §. fi. & no. s. e. l. 3. §. j.
ñ aūt posset repeti, quasi causa nō secuta. d. §. j. & l. pen. C. eo. nisi fa
cultas implendi defecerit post moram aduersarij, vt d. §. j. Et prædi
12 cta vera ex parte implentis. ¶ † Ex parte verò eius, cui est impletū,
non est locus pœnitentiæ, vt dictum est: & ita intelligas ea quæ ĵ.
dicetur. Quęque ex vna parte est impletum aliqđ pfectè. ex alia est
factum aliquid de illo, & tunc aut illud aliqđ qđ est fcm ē de ppara
mētis aut de eo qđ erat faciendū. Primo casu est locus pniæ, dum
tñ indēnitati aduersarij ɔsulat vt hic. Secundo casu idem, vt hac
l. §.

ADDITIONES.

a ¶ Non intelligas. Hoc reprehendit Bar. in repe. rub. de verb. ob. Et no. φ regula huius legis, φ in contractibus innominatis est locus pœnitentiæ, loquitur in contractibus innominatis respectiuis qui sunt quatuor de quibus in l. naturalis. de præs. ver. non autē in cōtractibus simplicibus. De quo vide q̄ scripsi ad Bar. in l. si eū fundum. s. de pac. Et pro ratione gl. hic confirmatæ per Bar. facit. quia si conuenit inter me & Titium. vt dē sibi aliquid in contractu innominato nō poterit præcise cogere me vt dem sibi aliquid in contractu innominato, sed præstando interesse liberabor, l. naturalis. § j. & ibi Bar. ĵ. de præscri. verb. in l. stipulationes non diuiduntur xj. opp. ĵ. de verb. ob. cum tamen alias si inter me, & ipsum de dando conuenissem, posset me præcise cogere vt darem. §. sic itaque, Instit. de act. Secundò facit φ licet in contractib. nominatis, oblatio hēat vim perfecti complementi. l. Iu. §. offerri. ĵ. de act. emp. tamen non habet locum in contractib. innominatis, vt est gl. in l. iurisgentium, in prin. in gl. magna, ver. vt aliquid factum. s. de pac. de qua Bal. in l. ex placito. in 18 q. C. de rer. permu.

b His expeditis. Aduerte, φ imo quoties mādatum dedisset causam cōtractui nominato, φ tunc esset locus pœnitentiæ. tex. l. cum in plures. § mandaui. & ibi Bar. no. ĵ. loca. quē casum dicūt ibi esse frequentem Alb. & Pau. & ideo no. alius est casus, in quo ēt in cōtractu innominato licita est pœnitentia. quem ponit Bar. in l. φ scitis. in j col. in fine. de agri & c. nsi. lib xj. Aduerte tamen φ limitatio. Bar. loquitur in contractu locationis. & ipse allegat leges seq in societate qualibet. l. si conuenerit, ĵ. pro soc.

l.§.itē si qs dederit.Rō,qa faciēdo aliqd,nō impleṭ ꝯtus, & sic alius
non obligaṭ,merito est locus pęnitentiæ, vt dictū est. Fallit fauore
mřimonij,vt ʒ.eo.l.ꝙ Seruius.& l.si ego. in prin.& §.j.ʒ.de iure do.
Qñq; ex nulla parte est factū aliquid p̄ ectè, & tunc sine dubio est
locus pœnitentiæ,qa ꝯtus non est pfectus , nec nata obligatio. l.
ex placito.C.de rer.permu.facit qđ no.C.de pac.l.j.in fi.magnæ gl.
¶Contra hoc opp.nam hic vř contractus noīatus,s.locatio, & cō
ductio,do enim pecuniā,vt vadas Romā,& sic non est locus pœni
tentiæ,ſm ea quæ dicta sunt.Sol.dicit gl.ꝙ hic pecunia fuit data,vt
spēs,vel ipse qui recepit,non consueuit locare operas suas.Probaṭ
hæc solutio in l.nālis.§.at cum do.ʒ.de pscript.verbis,& tangiṭ hic
in gl.parua prima huius leg.& in gl.sup verbo,repetetur, & est ve-
13 rū.¶†Si.n.vni cursori,qui ꝯsueuit operas suas locare, ad hoc dedi
pecuniā , vt vadat ꝓ me Romā,est locatio & ꝯductio. Sed si cuidā
honesto viro darē pecuniā vt iret ꝓ me Romam,vel in aliqua am
basiata,vel ad aliqua negotia mea perficienda , tūc esset cōtractus
innoīatus:ita loqṭ hic,quod apparet, quia ꝓ eūdo facit magnum
apparatum,quod in psona cursoris non cadit, vt videmus cōiter.

Sumus expediti De primo articulo.s.qñ in contractib. innoīatis sit locus pœnitentiæ,venia-
14 mus,ad ſm,s.qñ ex defectu causæ competit repetitio.¶†Opp. &
vř ꝙ ēt qñ cā non est sequuta , & per accipientē non stat,sit locus
ꝯdoni,vt s̄.ea.l.§.j.in prin.Solu. fateor qñ cā non est sequuta facto
eius qui dēt implere eam:secus si casu fortuito,vt hic. Et iō gl. hic
per modū summæ tractat qñ defectus causæ hanc ꝯditionem indu
cit.In quo dicas plenius q̄ glo.Aut deficit cā,quia ab initio fuit im
possibilis.Aut deficit causa quæ fuit impossibilis.Primo casu distin
gue,Aut ille qui dedit,fecit scienter,& non repetet.Aut ignoråter,
& tunc secus.l.dictā.C.e.& l.si militem.& s̄.e.l.3.§.si liber. & §.subti
lius.Secūdo casu qñ deficit causa possibilis,aut deficit casu fortui-
to,aut facto eius,q dēt implere,aut eius,in cuius psona dēt imple-
ri.Primo casu aut ante morā,& non est locus ꝯditioni ob cām,qua
si cā nō secuta sed ex pęnitentia sic, vt hic.Aut post morā,& tunc
secus.l.3.§.j.s̄.e.Scđo casu indistinctè est locus repetitioni,vt d.l.3.
in prin.& §.j.s̄.eo.& l. nālis,quasi p totam.ʒ.de præscr.verb.Tertio
casu non est locus repetitioni,quasi cā non sequuta.l.pen.C.e.sed
qñ pęniteat,poterit repeti.d.l.3.§.j.s̄.e.& hic.Et pdicta vera , qñ cā,
ob q̄ datum est,aliter non est sequuta,sed si est sequuta aliqualiter,
& non est pfecta,vt puta,quia sequua est de facto,sed non de iure,
vel est sequuta,sed non ex ea cā,ex qua datum est,tunc similiter ha
bet locū ꝯdictio.s̄.e.l.3.§.si liber.& §.si quis quasi.Et pdicta sunt ve
ra,siue cā sit expssa,siue tacitè actum ab vtraq; parte.l.non oīs.s̄.si
cer.pet.l.j.§.j.& l.3.§.si quis quasi.& ibi no.s̄.e.secus, si ab vna parte
tm̄.l.si repetendi.C.de condi.ob causam.& d.§.si quis quasi.in fi.&
hæc vera in cā finali:secus in impulsiua,vt ʒ.de dona.l.2.qñ autem
15 psumatur † finalis,& qñ impulsiua,dic vt per Dy.in d.§.fi.& latius
ibi dixi.Gul.tangit & ibi p Cyn.C.de epi.& cler.l.generaliter & per
Dyn.in c.decet.extra.de reg.iur.lib. 6. hæc non est bene nostra ma
16 teria.¶†Iuxta pdicta q̄ro , vtrū ꝯdictio ob cām habet locū solū in
ꝯtib.innominatis?Rńd.ꝙ habet locum in ꝯtib.innominatis,vbi-
cunq; illud,qđ est datū vel factū,ṗt repeti.Aliàs si repeti nō posset,
hēret locum actio de dolo,vel in factū,vt l.cū ꝓponas. C.de dolo.
17 & l.nālis.§.sed si dedi.& §.seq.ʒ.de pscr.verb.Itē hēt†locum in om
ni datione quæ fit ob cām,licet ꝯtus innominatus nō resultet, vt
si do tibi aliquid , vt aliquid ego faciam, vel do vt aliqd faciat qui-
dam tertius , vel do vt aliquid obueniat,in quibus licet non resul-
tet ꝯtus innominatus,tamen si cā cessat , habet locum condictio
ob cām.tex.ē no.in l.senatus.§.j.ʒ.de don.cā mor. probatur in l.j.§.
si parendi.s̄.eod.& per multas leges istius titul.¶Quæro vtrum ad
18 hoc,vt danti competat †ꝯdictio ob cām, sit necesse ꝙ perfectè ꝯ-
ctum impleuerit ex parte sua?Glo.vř tenere ꝙ sic,in l.actione. C.de
transa.aliàs non haberet locum ꝯdictio ob cām, sed actio de dolo,
19 vt ibi not.¶Quæro,quid si ꝯtus†est ab vtraq; parte perfectus, tñ
postea ex vna pte illud implemētum rescindiṭ, forte quia res euin
ciṭ,an habeat locū ꝯdictio ob cām.Rñ.sic.l.fi.ʒ.e.fallit in ꝯtu tran
sactionis.l.si ꝓ fundo. C.de trāsa.in quo nō agiṭ ꝯdictione ob cām,
sed pscript.verb.ad interesse eius ꝙ fieri ꝯuenit,vt ibi patet. ¶Pro-
cedo vlterius, dř hic quòd datur ꝯdictio ob cām ad repetēdū illud
qđ ē datum.Cōtrà,imò daṭ ꝯdictio ad aliud.s. ad fructus & similia,
20 vt ʒ.e.l.cū qs.Sol.Huius timore gl.hic tractat†ad qd detur ꝯdictio
ob causam.Dico ꝙ datur ad repetēdū illud qđ est datū, si est spēs,
vel tantundē si est q̄titas.l.j.ʒ.de re.pmu.& hic.Itē datur ad nāles ac
cessiones,non ad ciuiles.ʒ.e.l.cum qs. & ꝙ non ad ciuiles , probaṭ
in l.j.C.de condi.inde.& l.quoties.C.de condi.ob tur.cau.Itē datur
ad repetendū illud quod est datum verè,seu datū interpretatiuè.vt
gl.dicit,nō aūt datur,vt fiat qd conuenit,vt dixi in l.3.§.j.s̄.eo.¶Vl-
a timò op.de l qui operas.ʒ.loca.Sol.bř,a hæc est vera , aut quis vult
repetere illud qđ dedit ex pęnitentia: & hēt locum ista lex in ꝯtib.
innominatis.quæ pęnitētia cessat in contractibus nominatis,vt di
ctū est.Aut qs vult repetere,quasi cā non secuta, & tunc eodē mō
distinguitur in ꝯtib.nominatis,& innominatis,qđ dic vt ʒ.loca.l.
si vno.§.itē cum qdam. ¶Glo.q̄rit,hic dř ꝙ dēt restitui illud qđ qs
expendit in præparamentis. Quæro an illa pparamenta debēt dari
illi repetenti?Gl.dicit ꝙ sic.aliàs remaneret in lucro ille,qui præpa
ramenta fecit, qđ est notādum. Vel deberent remanere apud eum,
qui accepit,deducta æstimatione quanti modo valent , vt l. nam si
non sit idoneus.cum l.seq.& l.cum emptor.§.fin.& l.damni infecti
stipulatio.in prin.ʒ.de dam.infe.¶Vltimò hæc lex facit in arg.ad q.
21 de Potestate electo,†qui fecit præparamenta,& postmodum non
potuit ire.quod dic vt plenè dixi in l.j.§.diuus.ʒ. de var. & extraor.
cog & l.diem functo.s̄.de offic.assesso.

ADDITIO.

¶Sol bř Qñ defectus cāæ inducat hāc cōdictionem,in hoc omissis multis verbis Bart.
a hic facias tibi vnā regulā firmā,ꝙ datū ob cām,siue cā sit nullo mō subsecuta,siue sit se-
cuta,nō tñ legitime,siue cā sit expssa,siue tacita ab vtraq; parte intellecta,facit ꝙ id qđ ē
datum,possit repeti hac cōdōne,ex capite cāæ non secutæ.Fallit quoties aliquid eēt da
tum pp cām impulsiuā,nō autem finalē,& tūc defectus talis cāæ non hēt inducere hanc
cōdōnē vt hic in gl.nullo.n.mō tale datū repetiṭ.Et qñ cā dicaṭ impulsiua, vel finalis,vi-
de hic p Sal.& Bar.in l.2.§.fi.ʒ.de don.hic all.Scđo fallit,qñ cā est tacita,& ab vno tm̄ in
tellecta,tunc.n.datū nullo mō repetiṭ cā deficiēte.l.si repetēdi.C.e. & hic in glo,dicitur.
Tertio fallit,qñ esset aliquid datū ob cām impossibilē,siue de iure,siue de facto à sciēte,
tunc.n.nullo modo datum,pp ꝙ cā nō sit secuta repetitur.l.dicta.& l.si militē.C.e.& hic
p Bar.Quarto fallit,quoties cā nō est secuta casu fortuito,tunc enim nō repeteṭ vt hic
in tex.& Bar.ex capite cāæ nō secutæ,sed ex capite pœnitētiæ.Quinto fallit,quoties stat
per eum,cuius prima cā debebat adimpleri ne adimpleatur,tunc enim datū nullo mō re-
peti potest,cū cā habeaṭ ꝓ impleta.l.iure ciuili.ʒ.de cōd.& dem.ꝓut est tex.& gl.in l.pe
C.eo.alios duos casus,in quibus licet causa deficiat,tamen non licet repetere,ponit Alex.
de quibus dic vt hic per eum.

1 *Aduersarius debet certiorari de pœnitentia.*
2 *Seruus si fuit manumissus post pœnitentiam,ad quid agatur condōne ob causam.*
3 *Lex est semper certa.*
4 *Mandaui Titio vt percuteret clericum,& reuocaui mandatum eo non certiorato,si percutit sum excommunicatus.*

§. Si seruum. In ꝯtibus innominatis si res est integra , siue aliquid cęptū sit vel desierit posse fieri facto
tertij vel casu , ex pęnitentia datur ꝯdictio ei q ex pte sua impleuit,
dūmō indēnitati aduersarij ꝯsulaṭ,si ꝙ dānū occasione illius ꝯtus
incurreret.h.d.vsq; ad fi.Diuide,qa primò loqṭ, qñ qs dedit seruū
suū vt manumitteret.Scđo qñ qs dedit pecuniā,vt seruꝰ tertij eme-
reṭ,& manumitteret:& tertiò qñ qs dedit pecuniam,vt seruus acci
piētis manumittaṭ.Scđa in §.itē si qs.Tertia in §.sed si acceperit,le-
gāp partes.¶†No.in prima pte ꝙ aduersarius dēt certiorari de pę-
1 nitentia.Ad illud oppon.de l.si př.ʒ.de manu. vin.Sol.ibi loquiṭ de
ꝓcuratore simplici,hic de ꝓcuratore nō simplici,in quē erat trans
2 latū dñium,vt posset manumittere.De hoc†an requiratur ꝙ reuo-
catio mandati perueniat ad notitiā procuratoris,dic per Dy.in d.l.
si př.& per Cy.in l.mandatum.C.man.videbitis in l.si ꝓcuratorē.s̄.
de ꝓcu.¶Op.de l.q̄situm.ʒ.de ser.expor.Sol.ibi fuit ꝯtus noīatus.
3 hic innominatus.¶†Quæro dř hic,ꝙ si fuit manumissus post pęni
tentiā ṗt agi ꝯdictione ob cām , q̄ro ad qd? Dñt quidā ꝙ ad ipsum
seruum,qa manumissio nō valuit post reuocationē , vt l.si př alle.
Alij dicūt,ꝙ imò agetur ad æstimationē:qa valuit manumissio, qa
fuit translatū dñiū in accipiētē arg.ʒ.de donatio.l.hoc iure.§. si qs
dederit.& ʒ.man.l.si hominē.Ego fateor q manumissio tenuit , vt
dictū est,tñ ꝯdictio daṭ adhuc ad ipsū hominē , licet executio fiat
in æstimatione.Istud ꝓbaṭ in l.si seruus.§.boue.ʒ.de ꝯdi.furt.& l.3.
ī fi.e.ti.& l.j.quod me.cau.C.ṗt ēt directō ꝯdici estimō,vt l.in re fur
a tiua.ī pri.ʒ.de ꝯd.fur.licet gl.ibi alr sentiat.¶Quæro,qd [a] si dātē pę
niteat, & ñ certiorauit,an ꝯstō succedat,& faciat eū liberū?Gl.dt ꝙ
ñ.Nā ī ver.planè,dt,si nōdū pęniteat,ñ repetit,& certiorauerit,hoc
4 tenēt Doc.†qa lex est certa,& hoc ꝓbaṭ p istū tex.ꝓbaṭ in l.cū ad
pñs.& l.eius q ī ꝓuincia.s̄.si cer.pe.ī fi.& l.cū qdā.§.ꝙ dř. in ver. qd
5 si ipse.ʒ.de acq.hær.Et hoc inducebat Ia.de Rau.† ꝙ si ego manda
ui alicui vt ꝑcuteret clericū,& reuocaui mādatū eo ñ certiorato đ
reuocatiōe qđ si ille ꝑcutiat,ñ succedit ꝯstō seu canō,vt sim excōi-
catus.Gul.de Cug.đt ꝯ nā illa excōicatio ñ īferṭ à iure simpl'r, sđ in
teruenıēte facto hoīs ꝑcutiētis,& iō dēt ille hō,ex cuiꝰ facto excōi
catio dēat seq certiorari,vt in j.rñso huius §.hoc ēt tenēt Can.ī c.
b mulieres.de sen.excom.¶Vltimò circa[b] istū finē in ver.planè, pōt
dubitari,ñ vř,ꝙ ad excusādū aliquē ne teneaṭ ꝯdictiōe ob cām,suf
ficit factū eē à lege.Cōtrariū habuistis no.ī l.3.§.si qs quasi. ī fi. ma
gnæ gl.s̄.e.So.Possumus dicere,ꝙ ibi pecunia data fuit, vt aliqd ob
ueniat,hoc ē vt dispō purificeṭ,q̄ ꝯdōnalē putabat. Sed illud nullo
mō ē factū,nec à lege,nec ab homine,qa de se erat dispositio pura
vel aliàs sufficiat factū à lege ad excusandum eū qui conuenit, qñ
tractat de damno euitādo,vt si ab eo petitur pecunia, vel petitur il
lud

ADDITIONES.

a Pom.¶Quæro quid.Not.ex isto ver.planè.ꝙ licet pœnitentia sine certioratione non im
pediat factum hominis,qa tñ bene impedit dispositionē legalē.Rō est q.j. subijcit Bar.
cōtra tñ fortiter obstat tex.in l.4.§.ʒ.de ma.vin.& vide Bal. in l.ex parte decani.de rescr.
& c excepti onem.in fi.de exce.& Io.de Ana.consi.25.inci. vtrum præsentatio rescripti,&
pro horum confirmatione facit qđ vult Bal.in l.rogasti.§.si fugitiuus.s̄.si cer pet.
b ¶Vltimo circa,Vide Alber.l.non ideo minus.q.4.C.de accu.Ange.l.j. C.de Nili age.non
rump.Ang.de Are.in tract.malefi,in gl.in verb.Sempronium.

lud qđ non hēt, vt hic in fi. & l. ſi puellā. C. ſi māci. ita fuer. alie. ſecus ſi ab eo peteretur, ꝙ ſibi fuit ab initio datū. Ita loquitur ꝯrium.

1 *Procurator debet certiorari de reuocatione, quando eo non certiorato poſſet damnum incurrere.*
2 *Innominato in contractu, quando ex altera parte eſt aliquod factum ad implendum contractum, ſi tamen non eſt perfectum, non eſt locus pœnitentiæ.*
3 *Condictio ob cauſam datur ad aliud, quàm fuerit datum.*
4 *Procurator tenetur de leuiſſima culpa.*
5 *Contractus innominatus quando habeat ſimilitudinem cum mandato.*

§. Item ſi quis. Hic loquit̃, quādo pecunia fuit data, vt ematur ſeruus tertij, & manumittatur, vt
1 s̃. dixi. ¶†No. ꝙ tūc dēt certiorari ꝓcurator, qn̄ eo nō certiorato, poſſet dānū ĩcurrere. h. d. In tex. ibi, ne ſi poſtea emat, dāno afficiat. Si ſe. ȷ̃. mā. l. ſi mādaſſem. & iō ſi nullū dānū poſſet incurrere, certio
2 ratio nō eēt neceſſaria, vt ȷ̃. de ma. vin. l. ſi pater. & ibi dixi. ¶†Scđo no. ꝙ licet ex altera parte ſit aliqđ factū ad implendū ꝯtū, ſi tñ nō ē perfectū, locus ē pñiæ, qđ dic vt dixi s̃. in prin. huius legis. ¶Ter-
3 tiò no. †ꝙ ꝯdictio ob cām dat̃ ad aliud q̃ fuerit datū: nā hic fuerūt data decē, & repetit̃ ſeruus: tñ hoc iō eſt, qa eſt quaſi datio. Ita not. s̃. ea. l. in prin. circa fi. magnæ gl. qđ intellige vt ȷ̃. dicā. ¶Vltimò no. ꝙ iſte dēt cauere de reſtituendo, ſi in ꝑtātē eius peruenerit. Contrà ȷ̃. depo. l. ſi ſine. Sol. dicit gl. ibi in deponēte, hic in ꝓcuratore q gra
4 uat̃ in plus q̃ deponēs. qa † tenet̃ de leuiſſima. l. à ꝓcuratore. C. mā. Iſta nō eſt vera: qa hic nō fuit mādatū, ſed fuit ꝯctus innoĩatus, do vt facias, vt patet ex tractatu, ĩ quo nos ſumus. Sed ſuſtinēdo dicas
5 †ꝙl3 ſit ꝯtus innoĩatus, iudicat̃ ſm̄ nām illius ꝯtus, cui æquiparat̃, ſed hic aſſimilat̃ magis mādato, q̃ alteri ꝯtui: ergo &c. ¶Nunc aduerte, ſi poneremus nos ꝙ datū eēt verū pretiū ſerui, & emeret̃, & manumitteret̃, tunc ꝯcedo ꝙ hēt ſimilitudinē cū mādato, & tūc ꝓcedat rō gl. & ꝓcedit qđ dictū eſt s̃. ſ. ꝙ ꝑt agi ꝯdictione ob cām ad dictū ſeruū. Sed ſi poneremus ꝙ ñ dedi verū pretiū, ſed cū viderē te forte illū ſeruū diligere, & non hēres totū ꝑtiū. quo poſſes eū redimere, dedi tibi partē vt emeres eū, & manumitteres, tunc ñ h3 omnimodā ſimilitudinē cū mandato. feci. n. grã tui magis q̃ mei, & iſto caſu putarē ꝙ nō daret̃ ꝯdictio ob cām ad ipſum ſeruū, ſed deberē ex pnīa ꝯdicere ipſam pecuniā: tu aūt haberes ꝑtātē dandi ſeruū, vel pecuniā, ne ex hoc ꝯtu remaneas in damno. Et ita ſonat tex. in ver. ſi verò iā ſit emptus. ȷ̃. prox. §. Sic ergo intelligēdo text. rñ. ad l. ſi ſine. ȷ̃. depo. eod. mō quo s̃. qa ibi loq̃t in depoſitario, q tenet̃ de ſolo dolo, cū grã dātis fuerit celebratus ꝯtus, hic verò grã recipiētis, vel vtriuſq;. ¶Op. ꝙ ñ dēat ꝑſtari cautio, vt l. 3. ĩ prin. s̃. e. So. aliđ ibi, qa đbitor ibi hēt exceptionē, vt ibi dixi, & gl. hic ponit.

1 *Carcerati qui ſunt in caſu abſolutionis, non ſunt ita diligenter cuſtodiendi.*

a §. Sed ſi acceperit. [a]Hic loq̃t qñ qs accepit pecuniā vt manumitteret ſeruum ꝓpriū. Et primò ponit qñ ſeruus fugit. Scđo qñ ſeruus mortuus ē. Scđa ibi, ſed vbi accepit. Vides hic in ver. ſed ſi eligat, ꝙ qs ꝑt petere ipſum ſeruū. Cōtrà, ꝯdictio ob cām dat̃ ad repetēdū illud qđ eſt datū, vel quaſi datū, vt dixi s̃. ꝑx. §. no. in hac l. ĩ fi. magnæ gl. nō aūt ad aliud. ḡ hic malè loquit̃ dū dicit dari ad ſeruū. Sol dicit gl. ꝙ fallit hic vbi ꝯdictio dat̃. vt fiat id qđ ꝓmiſit, facit ea l. §. itē ſi qs. & l. dedi. §. ſed & ſi Stichus. s̃. e. Non. n. puto ꝙ vnq̃ ꝯdictio ob cām deēt vt fiat, qđ ꝯuenit, ſed ad illud dat̃ actio ꝑſcriptis verbis. l. nālis §. j. & ꝑ totā l. ȷ̃. de ꝑſc. verbis. Nā iſta ꝯdictio orit̃ ex id qđ agit̃, l. ſi is. in fi. ȷ̃. cōm. nō ḡ dat̃ vt ĩpleat id, qđ agit̃ vl fieri d3. Nō ob. l. 3. §. j. s̃. eo. qa dic vt ibi dixi. Nō ob. s̃. ꝑx. §. qa ibi fuit q̃ſi datū. Nō ob. ver. ſed ſi eligat, qa eū ĩtelligo ſic qñ ſeruus, q aufugit, reuerſus eſt in ꝑtātē dñi: tūc ſi ego, q dedi dico, volo ꝙ manumittat̃, & ille ñ vult manumittere, ceſſat cā ob q̃ datū ē, ſui culpa: merito totū qđ dedi, repetit̃, vt hic. in ver. plane. Qñq; nolo ꝙ manumittat̃, ſđ me pœnitet, & repeto pecuniā q̃ dedi. Accipiēs đt, ego volo ex hac pecunia retinere tm̄, q̃tum ſeruus ē effect᷒ vilior ꝑp fugā: tūc ego dico, nolo, ſđ hēas tibi totā pecuniā, & da mihi ſeruū ſic viliorē effectū, tūc cogit̃ accipiēs vel totā pecuniā reddere, vel ſeruū. & ſic vides ꝙ nō cogit̃ directò ad ipſum ſeruū, vel ad pecuniā, ſed cogit̃ reſtituere ſeruū ꝑ offi. iu. ſi nollet totā pecuniā reſtituere. ¶Op. dr̄ hic in ver. ꝙ ſi diſtractus, ꝙ nō imputat̃ ſibi ſi eū diligēter ñ cuſtodiuit. Cōtrà, qa ex hoc vr̄ in culpa, vt l. ſi à bonæ fidei. cū l. ſeq. s̃. de rei vēd ergo dēt ſibi imputari. s̃. ea. l. §. itē ſi qs dederit. Sol. hic fuit cā quar̃ nō eū ita diligēter cuſtodiuit, vñ ĩ culpa ñ fuit: ñ. n. ē ꝑſumēdū ꝙ ille, q de ꝓximo d3 manumitti, aufugiat, iō ñ erit neceſſaria tāta cuſtodia. qđ no. ꝓ carceratis
1 q † ſūt ĩ caſu abſolutiōis, qa ñ ē neceſſe ita diligēter eos cuſtodiri.

ADDITIO.

a Pom. ¶Sed ſi acceperit. Vide Are. conſi. 115. vbi plene tractat materiam huius. §.

§. Sed vbi accepit. Hic loquitur qñ ſeruus proprius qui manumitti debebat, deceſſit. ¶Opp. de l. 3. §. j. s̃. eo. Sol. aut vult repetere quaſi cauſa ſecuta, & loquitur lex ꝯria. Aut vult repetere ex pnīa, & habet locum diſtinctio huius §. * Pro intellectu huius legis circa tertium rñſum. ver. nā ſi ita res. quid erit, ſi de iſtis x. q̃ tibi dedi, vt ires pro me Romā, iā equū emiſti, & ita totū ē expēſum, & ita certū eſt, ꝙ pecuniā repetere nō poſſum. quærit̃, nunquid ſaltē equum poſſim petere? & vr̄ ꝙ nō ꝑ iſtū text. vbi dr̄ ꝙ nihil poſſum petere, vbi totū, vel plus expēdiſti. Item quia certū eſt, ꝙ iſte equus eſt tuus, nec tu nomine meo emiſti: ergo non teneris mihi reddere. C. ſi quis alteri, vel ſibi. l. qui aliena pecunia. Nec. n. poſſum hēre ratū, qđ meo noīe nō eſt geſtū, vt s̃. de neg. ge. l. ſi pupilli. §. ſđ ſi ego. Ego credo ita dicēdū, ꝙ erit in electione, an velit repetere equum, vel pecuniam: hoc dico per rōnē huius text. in 3. rñſo. quia ratio eſt huius literæ, ꝙ ſufficit ei, qui pecuniā recepit, ꝙ maneat indemnis, & ꝙ aliquod lucrum non faciat. pro quo l. ſi fundū per fideicōmiſſum. in prin. de leg. j.*

LEX VI.

1 *Omiſſus caſus remanet in diſpoſitione iuris communis.*
2 *Prægnās equa ſi vendat̃, vt ſi pareret maſculū, ꝑtineret ad emptorē, ſi feminam, ad venditorē: ſi peperit maſculū, & fœminā, partus de æquitate diuidit̃. nu. 3.*
4 *Maſculus præſumitur primo.*

a
1 Si extraneus. [a]Caſus omiſſus † remanet in diſpōne iuris cōis. h. d. * Vel aľr, caſus tacitus ſimilis expreſſo reducit̃ ad expſſum. h. d. Ia. Bu. In text. ibi, nuptiæ aūt ſecutæ ñ ſunt. & iō nō ē finitū matrimoniū: qa qđ nō ē, diſſolui nō ꝑt ar. l. nā & ſi ſub. ver. poſt defectū. ȷ̃. de iniu. rup. & irri. fac. teſt.* ¶Op. de l. ſi cū dotē. in prin. ȷ̃. ſol. ma. Sol. huius timore hæc lex legit̃ duob. mod. vno mō, ꝙ ille, q dedit, agat ex ſtipľone ꝑſumpta, ex eo ꝙ q ſibi in vnū caſum pepigit, in alio vr̄ ſibi ꝓuidere. Tūc obſtat fortiter lex ꝯria, ad q̃ rñdet gl. ꝙ hic fuit diligēs ꝓuidēdo ſibi in oēm caſū, q poſſet euenire ſoluto mr̄imonio. meritò ꝑſumit̃ ſibi ꝓuidiſſe ĩ caſu, in quo mr̄imoniū ñ ꝯheret̃. Pro hac lec. facit tex. ibi, & veriſiľe ē in hūc quoq; caſum eū, q dat ſibi ꝓſpicere: ſed hæc nō ē vera lect ꝑ tex. q ſeq̃t. vbi expſsè dr̄, ꝙ non agit̃ ex ſtipľone, ſed ꝯdictione ob
b cām. Iō ad ꝯriū rñdeo, [b]ꝙ ibi caſus omiſſus remanet in diſpōne iuris cōis, ſicut & hic: nā ꝯcto mr̄imonio, q nō ſtipulat̃ dotē, vr̄ donare, l. j. §. accedit. C. de rei vxo. act. Secus in mr̄imonio nō ꝯcto, & iō in caſu omiſſo non vr̄ donatū mulieri, ſed datū ob dotē, vt mr̄imoniū ſequatur. l. ſi ego. in prin. ȷ̃. de iure do. meritò ꝯpetit ꝯdictio ob cām ipſi danti, & hæc eſt ſcđa lec. huius l. & vera. Aliquantulū obſt. ꝓdictis ꝙ ibi in tex. dr̄ de pr̄e. ſ. in l. ſi cū dotē. in prin. ȷ̃. ſol. ma. Nā in caſu omiſſo de iure cōi actio dēt eē cōis pr̄i, & filiæ, vt innuit ꝯriū,
c dic vt ibi dixi. Et iſta lex inducit̃ ad q. ꝑ c Vltramon. † [c]vēdidit tibi eq̃,
2 & ꝯueni tecū, vt ſi pareret pullū maſculū, pertineret ad me vēditorē, ſi pareret femellam, pertineret ad te emptorē: peperit vtrūq;, ad quē ꝑtineat? Quidā dn̄t ad vēditorē, qa q ſibi ꝓuidit in vno caſu, vr̄ ꝓuidere in alio, ꝑ hāc l. Sed hæc lex magis facit in ꝯriū, ſm̄ Gul. Nā caſus omiſſus remanet in diſpōne iuris cōis, ſed de iure cōi nō ꝑtinet ad vendirorē, vt l. fructus. C. de act. emp. ergo &c. Videndū eſt, qui primò fuerit natus, qa ambo ſimul naſci non pñt. l. Arethuſa. de ſta. ho. De primo. n. partu intelligit l. boues. §. hoc ſermone. ȷ̃. de
3 ver. ſig. Quid ſi non apparet; In dubio † quidam ꝑſumunt maſculū primò natum. l. ſi fuerit. in fi. ȷ̃. de reb. dub. ſed ibi fauore libertatis. &
4 ideo Gul. dicit, † ꝙ ex æq̃tate hic partus inter eos diuiditur, [d]argu.
d de lib. & poſth. l. ſi ita. facit l. qui quadringenta. in prin. ȷ̃. ad l. falcid.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Si extraneus. Vide plene quæ poſui ad Bar. in l. commodiſſime. ȷ̃. de lib. & poſth. An autem iſtud hic probetur, vide Bal in l. 3. circa fi. de inſtit. & ſubſtit. C. & limita hanc regulam, vt per Bar. in l. maritus. C. de procur.
b Pom. ¶Ad contrarium reſpondeo. Vide Pan. conſi. 47. 3 dub. in j vol.
c Io. Fr. Ru. ¶Ad qō. ꝑ. Adde ꝙ iſta qō de facto euenire nō pōt, ꝑp impedimentum naturæ, quia vna equa nō pōt parere niſi vnum pullum, niſi cōtingeret, ꝙ eſſet vtriuſq; ſexus, qa tūc præualet potetior. l. q̃ritur hermaphroditum. s̃. de ſta. ho, ita dicit dñs Fabi. de ſancto Sauino in tra. de emp. & vē. in 7. q. prin. ſi. de hac tñ q. vide hic plene ꝑ Alex. ꝙ not. Bar. ibi cōtrarium, dum in d. l. ſi fuerit. §. j. vult qđ prius præſumitur natus maſculus, q̃ fœmina. ſed hic, & in d. l. Arethuſa, vult qđ ſit ſpeciale fauore libertatis. vide ēt Iaſ. circa eandem q. qui tenet contra Bar.
d ¶Diuiditur. Adde vt ꝑ Ale. cui inquantum refert q. de eo qui dotem, q̃ ꝓ muliere dedit, ſtipulatus eſt ſibi reddi, in omnem caſum ſo. ma. qđ ſi cōtingat virū vergere ad inopiā, non poſſit dans dotē agere ad illam, ꝑ l. vbi adhuc. C. de iur. do. ſed mulier poſſit. Adde qđ voluit Bar. conſi. 126. inci. Titius maritauit ſororem.

LEX VII.

1 *Exceptione doli tutus ſoluens quando repetat.*
2 *Doli exceptio quotuplex ſit.*

a Qui ſe debere. [a]Iſta lex eſt de difficiliorib. legib. quā habueris hoc anno, licet tex. & gl. videant̃ prima facie faciles. & h. d. Si debitor putatiuus pro muliere dotem promittat, & ſoluit ignoranter mr̄imonio nō ſequuto, ipſi ꝯdictio competit. Si ſciēter ꝯpetit mulieri, ſed debitor verus indiſtinctè cōditionē habebit, ſed eam mulieri cedendo liberabitur. h. d. Diuide, qa primò loquit̃ in debitore nō vero, ſcđo in vero. Scđa ibi, ſin autē. Prima ſubdiuiditur in tres. Primò ponitur thema & qō. Scđo rñſio in debitore errante. Tertiò in ſciēte. Scđa ibi, Nerua. Tertia ibi, ſed ſi cum ſciret. Iſte verſi. Nerua in rōne, quā ponit. ſ. qm̄ putaſſet, &c. variatur duob. mod. Primò qđ dicamus ꝙ potuiſſet ſe tueri exceptione aduerſus ipſum ſponſum cui ꝓmiſit, & hoc tāgitur in fi. magnæ

ADDITIO.

a Poma. ¶Qui ſe debere. Vide Pan. conſi. 47. in j. vol.

magnæ gl sup ver.sed &c. Alio mō qđ dicat, ꝙ potuisset se tueri ex
ceptione ꝯ ipsam mulierē. & hoc tangit in prin. gl. sup ver. sed &c.
& iste ver. hēt alias varietates, de qb. tāgā ĵ. in ꝯrijs. *vide gl. in ver.
actionē, q̄ inci. satis p̄t dici, &c. & nota eā, qa ē ar. ad q̄ō. de facto. Po
ne, Mulier ꝓmisit dotē viro suo, vł alius ꝑ ea, & añ q̄ solueret dos
marito, solutū ē matrimoniū: mō vir, soluto mr̄imonio, agit ex ꝓ-
missiōe ad dotē ꝯ vxorē, vł ꝯ illū q dotē ꝓmisit: vxor vero excipit
ꝯ virū, & đt ꝙ ipse dolo facit, qa petit qđ restitutur⁹ ē: ipē n. si hr̄et,
teneret ei restituere, vñ đt eū nō posse petere. Sed finis istius gl. ē in
† ar ꝙ possit, † & ar. ĵ. de ꝯd. fur. l. si seruus, j. rñs. & ad hoc in Auth. de
nup. §. dotes aūt. ver. si verò ñ ꝯtigerit. Et ista faciūt, ꝙ si dos ꝓmissa
marito ꝑ p̄rem, vł aliū, sibi ñ sit soluta, & moriat vir, ꝙ possit vxor
dotē petere ab hr̄de viri, ñ obstā. exceptione, ꝙ defunctus dotē nō
hūit, qm̄ vxor peteret eā ab hr̄de viri, & hr̄s viri ab eo, q eā ꝓmisit,*
1 ¶Op. † tutus exce. doli soluēs nō repetit, vt l. q exceptionē. ĵ. đ ꝯd.
2 ind. ḡ huic ñ dat ꝯdō. Sol. q̄druplex † ē exceptio doli. đt gl. sup verb.
exceptiōe. qđ dic vt in ea. Adde 5. exceptionē doli, q̄ succedit in lo
cū cuiuslibet exceptōis de mūdo, vt ĵ. de exc. do. l. 2. §. & gn̄alr̄. sđ l.
q exceptionē, loqt̄ de exceptiōe doli odiosa, q̄ orit̄ ab initio ꝯtæ
oblōnis, non de alijs doli exce. ita loqt̄ hic. Nā hic intellr̄ de excep.
doli, hoc ē facti, vel intētionis. Nā cū hæc ꝓmissio hēat in se tacitā
ꝯdōnē. l. stiplones. ĵ. de iu. do. apparet ꝙ spōs⁹, si agerĭt, ñ hēret actio
nē: iō ꝯ eū erat tutus debitor exceptione doli, hoc ē facti, vel inten
tionis. Ista est vna lec. ita intellr̄t j. gl. hūc ver. putasset, &c. Et gl. sup
ver. sed in ꝯrio formato de l. stiplonē. ĵ. de iur. do. Sđ op. Istud ñ vr̄
bñ dictū, nā l. q exceptionē. loqt̄ de ꝯd. inde. hic de ꝯd. ob cām, in q̄
ab initio cū dat̄ certū ē, ꝙ nō ē debitū, iō hic ñ dēt q̄ri vtrū debitor
erat tutus doli excepti. vel nō aduersus eū, cui soluerat, & ꝑꝑ lr̄ dñt
qdā ꝙ ista gl. ñ ē bñ signata hic. Alij dñt, & istud est verū, & hoc t;
Iac. Bu. ꝙ hæc gl. est bene signata, tñ hoc dēt aliter intellr̄i, vz ꝙ sol
uens erat tutus exceptione doli aduersus mulierē, cuius iussu ꝓmi
sit, hoc gl. tangit sup verb. sed in prin. Et est rō talis. qñ soluit scien
ter, & nō pōt repetere, ꝯpetit ꝯdō mulieri, & nō soluēti, vt in ver. sđ
si cū sciret. Idē & qñ esset tutus ꝯ mulierē tali except. ex qua solutū
non posset repeti, qa ꝯpeteret ipsi mulieri ꝯdō ob cām ex eadē rō-
ne, qua ꝯpetit qñ solutū est scienter. Sed hic erat tutus ꝯ mulierem
tali excep. ex qua solutū poterat repeti, merito sibi ꝯpetit ꝯdictio ꝯ
virū, & sic gl. j. hic est bene signata. Sed ꝯ, si ista rō est vera, ꝙ iō sibi
ꝯpetit ꝯdictio ob cām ꝯ virū, qa solutū mulieri p̄t repeter̄, male đt,
ĵ. §. ꝙ vero debitori ꝯpetat ꝯdictio, qa ille solutū mulieri nō posset
repetere. Sol. Huius timore exponunt qdā, qm̄, ꝑ q̄uis, & sed, ꝑ tñ,
quasi nō ponant̄ cātiuè ꝑ modū rōnis, sed ponantur aduersatiuè.
Alij subaudiunt hic, maximè, & sic non curāt, poterat se tueri exce
ptione, vel ñ aduersus mulierē, & sic ꝑtrāsit gl. tua sup verb. sed Cer
tè s̄m hoc rō Iurisc. non esset bona, dic ergo eā bonā. Non ob. ver.
sinaūt verè, s. ꝙ dr̄ de vero debitore, qa qñ verus debitor ꝓmittit,
& soluit, negotiū in veritate spectat ad eū, nō solū ad mulierem ꝑ
qua soluit̄, merito sibi ꝯpetit ꝯdō ob cām, sed debitor putatiuus in
casu, in q̄ solutū ñ p̄t repeter̄, ñ p̄t dicere, ꝙ negotiū aliquo mō ad
eū ꝑtineat in veritate, iō hic distinguit̄ vtrū possit repetere à mulie
re, vel ñ. Op. ꝙ ꝯdō ꝯpetat mulieri, cui⁹ iussu ē solutū, vt ĵ. ti. 2. l. si ꝓ
curator. Solu. hic mulier iussit ꝙ ꝓmitteret̄, ñ iussit solui. hoc ñ pl;,
vt videbis statim ver. sinaūt verè. Dic ḡ ꝙ hic iussit ꝓmitti & solui,
sed hic debitor ñ soluit ꝑ muliere, sđ ꝑ oblone suá, q̄ erat oblatus
spōso. iō tex. đt, ꝓmisit, & soluit, sec⁹ si ꝑ mulier̄ tm̄ soluisset, & ei⁹
iussu. d. l. si ꝓcurator. ¶Circa istā j. partē q̄ro, qñ iste debitor ñ ver⁹,
erat sciēs, qd si ꝓmisit, & ñ soluit. Dicit gl. ꝙ idē. Nā mulieri dabitur
actio ꝯ viru, vt cedat sibi actionē ꝯ illū debitorē, qa paria sūt ꝓmit
tere, & soluere, vt l. fi. C. ad l. Fal. ita đt gl. Sed ꝯ hoc instat̄ fortiter, sti
plo de dote hēt in se tacitā ꝯdōnē, si mr̄imoniū sequat̄, vt ĵ. de iur.
do l. stiplonē. sđ cū mr̄imoniū ñ sit secutū, & sic vir ñ hēat actionē,
eā cedere ñ poterit. Dñt qdā, ꝙ ista lex dēt intellr̄i qñ fuit actum, vt
in stiplone tacita ꝯdō non inesset, & hoc tangit̄ in p̄ced. gl. sup ver.
sed &c. Tu dic, ꝙ illa tacita ꝯdō inest, q̄tū ē respectu viri stipulantis,
sed nō respū mulieris, qñ ꝯstat ꝓmittentem voluisse donare, vt s̄. l.
ꝓxi. & iō dico, ꝙ vir cedat actionē mulieri, & efficietur vtilis apud
mulierē, q̄ apud cedētem erat inutilis, vt ĵ. de iu. do. l. fi. in prin. & l.
Papin. ĵ. man. Nec p̄t intellr̄i hæc l. ꝙ hic fuisset actū, ꝙ tacita ꝯdō ñ
inesset: nā tūc soluēs nō soluisset ob cām de futuro, sed ob cām de
p̄tō, & sic ñ tractaremus de ꝯd. ob cau. sed de ꝯd. inde. l. dam⁹. ĵ. ti. 2.

Veniamus Ad 2. partē. & op. & vr̄ ꝙ huic debitori soluen
ti dēt̄ ꝯdictio indeb. si soluerit: qa ante mr̄imo
niū erat indebitū, vt ĵ. de iu. dot. l. stiplonē. gl. in ver. ꝯdicere, soluit,
& bene. nā hic soluebat ob mr̄imonium de futuro, non de p̄terito.
¶Scđo op & vr̄ ꝙ hac solone debitor sit liberatus, qa soluit alteri
volente creditore, vt ĵ de sol. l. solutam. Sol. dicit gl. hic soluit reuo
cabiliter. Alij dñt, ꝙ hic hūit mandatū de promittēdo, nō de soluē-
do. Ista nō est vera, qa tunc non liberaret̄ cedēdo actionem mulie-
ri, imò imputaret̄ sibi cur soluit añ ꝯdōnis euentū, vt ĵ. mā. l. si man-
dauero. in prin. la 2. Dicit gl. ꝙ hic soluit ꝑ oblone sua, qua teneba
tur marito, non pro ea qua tenebat̄ mulieri. Ista est vera, & ꝓbatur
in l. indebitā. ĵ. de ꝯdi. ind. Item op. & vr̄ ꝙ imò det̄ mulieri ꝯdictio,
vt ĵ. de ꝯd. ind. l. si procurator. Gl. dicit, fateor si sequeretur ratiha-
bitio. Certè vr̄ ꝙ ratihabitio nō sit necessaria, cūm p̄cesserit iussus,
vt in prin. l. vñ oportet te intelligere, ꝙ in isto ver. sinaūt, mutetur
casus, s. ꝙ non p̄cessit iussus. Vel dic ꝙ gl. bene dicit, nā, vt dixi, debi
tor iste soluit ꝑ oblone sua, quā solonem si mulier ratam hēt, licet
non suo noīe factā, hēbat ꝯdictionē ꝯ virū ex æquitate, quam ha-
buisti in l. cum fundus. §. seruum tuum. in prin. s̄. si cer. pe. Cū. n. agē
do ꝯ debitorem suum ille liberaretur cedendo actionē suā, æquū
est vt directò possit agere ꝯ virum. per d. §. seruum tuum. Materiam
istius legis summabo tibi statim in l. si donaturus. ĵ. co.

ADDITIO

† P. Prateius. ¶Possit, Quod ait Bar. cum distinctione accipiendum est. Aut conuenit de lucranda dote, & procedit doc. Bar. gl. in d. §. dotes, alleg. per Barr. vbi ipsemet hoc tenuit post Ia. Bu. quod & verissimum est. Aut non cōuenit, & tunc contrarium esse verius, credunt omnes per hunc tex. & nisi ita dicas, Bar. erit sibi contrarius.

§. Fundus Hac ꝯdictione repetit̄ res cū accessionib. nālib.
h. d. ¶Op. C. de condi. indeb. l. j. & l. quoties. C. de
condi. ob tur. cau. So. ibi loquitur de accessionib. ciuilib. vt puta de
vsuris, quæ non veniunt in istis condictionib. cum sint stricti iuris.

LEX VIII.

1 *Affinitas non contrahitur per sponsalia.*
2 *Statutum ꝙ qui sit consanguineus, vel affinis alicuius Perusini, non possit esset.*
Ptās, si sint contracta sponsalia cum filia ciuis Perusini, quod non impeditur.
3 *Verbum, potest, quomodo intelligatur.*
4 *Clausula, rebus sic stantibus, intelligitur quando quis renunciat omni iuri, quod habet, vel habere potest in aliqua re.*

a Quod Seruius. [a] Datum cā dotis non repetitur, donec
matrimonium putatur subesse, vel spes
est, ꝙ ꝯhatur. h. d. Et primò ponit dictū Seruij. Scđò decłat casum,
in quo dēt intelligi. Tertiò ponit casum in quo non dēt intellr̄i, &
adducit sil̄e. Scđa ibi, sic intelligendū. Tertia ibi, donec. * Not. ex
hac l. cū gl. ꝙ si duo ꝯxerunt mr̄imoniū, quorū vterq; vel alter est
inhabilis ætate: licet non sit mr̄imonium tñ spōsalia vñt esse ꝯcta:
sed tu dic ꝯ, de iure nr̄o ciuili, qa sponsalia nō fiūt, vbi hoc ñ agūt
ꝯhentes, nec mr̄imoniū, qa ꝯhi nō p̄t. facit ĵ. de sponsa. l. q̄situ. ĵ. de
do. int. vi. & vxo. l. cū hic status. §. pe. Sed Cano. dñt, ꝙ spōsalia sunt,
& erit mr̄imoniū, cū erant legitimæ ętatis, vel ēt cū erāt cognosci
biles. Nec est necessarius nouus ꝯsensus. vt no. ex. de resti. spol. c. ex
ꝑte. de desp. imp. c. à nobis. & ibi gl. in ver. ꝯsensum. & c. de illis, & c.
puberes, vbi de hoc ꝑ gl. in ver. tardissimè. & Inno. & est expressum
extr. de despon. impu. c. vnico, §. idem quoq; lib. 6. & ĵ. de rit. nup. l.
minorem. iuncta gl. & C. de nup. l. & si ꝯ. in gl. 4. in verb. postea libe-
ris. * ¶Op. de l. iter diuortiū. ĵ. de ver. sig. Sol. hic diuortiū ponit̄ i-
ꝓpriè. ¶Scđò opp. ꝙ dictū, & sil̄e qđ adducit, sit idē, & sic vnum ꝑ
aliud supfluat. Sol. dicit gl. & bñ, ꝙ ī primo casu putabatur mr̄imo
b niū [b] ꝯstare, ꝙ nō ꝯstabat: in scđo solū putabant̄ esse sponsalia. Vlte-
rius op. ꝙ inter sponsos nō est affinitas. ĵ. de grad. l. nō facile. §. j. &
2. gl. dicit, ꝙ hic ponitur affinitas im ꝓpriè, & bñ dicit, qđ not. qa ꝑ
1 spōsalia † nō ꝯhit̄ affinitas. De hoc hēs expressum in l. nō facile. de
c grad. & l. Labeo. & l. Seruius qđ est vtile. Dicit statutū [c] hic, ꝙ nul-
2 lus possit † esse ptás, qui sit ꝯsanguineus, vel affinis alicuius Perusi-
ni

ADDITIONES.

a Pom. ¶Quod Seruius. Limita, vt per Alex. in prin. referente Pau. de Ca. & Alber.

b ¶Matrimonium. Adde inquantum Alex. in gl. in ver. sponsa. tangit, an in casib. in quibus matrimonium valet in vim sponsalitij, transeat in vim matrimonij, ætate superueniente absque alio contractu? Bal. consi. 314. & 399. 1. li. & consi. 428. cum seq. e j. vol. Et an spōsus, & sponsa, possint cogi ad contrahendum matrimonium per verba de præsenti? vide Abb. consi. 48. lib. 1. Et an dos data ob matrimonium non secutum, habeat illa priuilegia, quę habet dos vera. vide Bal. consi. 6. 2. lib.

c. ¶Dicit statutum. Vide nunquid isto statuto, ꝙ affines cogantur ad compromittendū, an cogentur tales, qui sunt affines per sola sponsalia. & videretur dicendum ꝙ non ꝑ doctr. Bar. tñ ego teneo cōtra hoc, ꝙ ꝓbo ꝑ doc. Bald. Pau. & Ale. in l. q se patris. C. vnde lib. vlt. col. & Bal. & Pau. in l. affinitatis. C. com de succes. vbi dñt, ꝙ statutū fauorabile cōprehendit casus mere improprios. Vnde dñt, ꝙ stante statuto, ꝙ agnati cogātur ad compromittēdū, ꝙ veniēt emācipati, & nati ab eis, licet improprie sint agnati. & hoc seqtur Alex. in rub. ĵ. so. ma. nec discrepātē inuenies. Cū ergo tale statutū cōprehēdat casus improprios eo, ꝙ sit fauorabile, ergo idē dicēdū in casu nr̄o, vt cōprehēdant̄ affines ꝑ sola spōsalia, & sic casus improprij, cū militet eadē rō fauoris in eo, quæ in casu superiori. Et ad hoc magis in specie facit, ꝙ dicit se cōsuluise Pau. de Cast. in l. q se patris, ꝙ stante tali statuto, qđ affines cogant̄ ad cōpromittendū, ꝙ veniūt affines, impropriјssime, & sine effectu, de quib. in gl. in c. nō dēt. de cōsan. & affi. Et sic hēs colligere, ꝙ tale statutū cū sit fauorabile, vt s̄. dixi, vendicabit sibi locū inter affines ex solis sponsalib. Scđo ꝙ statuta fauorabilia extēdūtur ad casus improprios & ꝑ cōsequēs hēs limitationē ad regulā, ꝙ statuta debēt ꝓprie intelligi, qa fallit, vt ex prædictis, nisi sit fauorabile, qa tunc ēt locū hēnt in casib. improprijs. Cōtra tñ hoc facit, quia in testamētis, licet sint fauorabilia, nō capiuntur verba improprie. l. non aliter, l. ille aut ille & l. liberorū. ff. de le. 3. Primo rñde, ꝙ hoc iō ē, qa testātor cēset̄ min⁹ velle grauare hæredē q̄ pōt. Vñ si fieret lata interpretatio, hæres magis grauaretur. Vel rñde, ꝙ regula q̄ dicit, ꝙ in testamentis dēt lata fieri interpretatio. l. in testamētis. ĵ. de re. iu. hēt locū, quoties de testō sustinēdo tractat̄, qa tūc de fauore tractat̄, vt est gl in l. Gallus. §. ꝙ si is. ĵ de libe. & posth. in gl. in verb. vtilitatē. nō aūt qñ tractat̄ de legatis. gl. est in l. si plures. gl. fi. in fi. ĵ de cōd inst. Et hoc cōfirmatur, quia conditio apposita in legatis, debet adimpleri q̄ primum potest. l. hæc cōdō. ĵ. de cōd. & dem. secus in conditione apposita in testō, vt est gl. in l si quis institutur, quā no. Bar in d. l. hæc conditio. ĵ. de hære. insti. Confirmatur hoc per tex in l. pen. §. j C. de ser. neces hære. insti. Cogita tamen, quia hæc sunt cum aliqua dubitatione.

ni, certè licèt inter Perusinũ filium & filiã alterius ciuitatis nobilis sint spõsalia facta, nõ diceť affinis ꝓpriè, iõ eligi non prohibeť Potestas. qđ tene mẽnti, quia hic fuit de facto. ¶Venio ad vltimã gl. a dř hic, ꝙ datũ nõ põt repeti q̃diu pñt ꝯhi nuptiæ. Contra, imò põt penitere. l. si pecuniã. §. itẽ si qs. in prin. s̃. e. Sol. dicit gl. hic non erat res integra, sed inchoata. Hæc solu. vř ꝯ l. si pecuniã. §. itẽ si qs. s̃. eo. Quare alij aliter dixerunt in d. l. si pecuniã, vt ibi dixi. Tñ antequã istud ꝯriũ soluam, primo videamus qñ ista pecunia poterit repeti. & vř, ꝙ non possit repeti, donec vterq; viuit, quia possibile est ipsis viuentib. ꝯhi mřimonium, qa istud verbũ, põt, intelľr. i. possibile ẽ, vt l. j. j̃. de iniu. test. Gl. tua dicit ꝯriũ, qa tunc poterit repeti. cũ alias nuptias cum alio ꝯxerit. Nã ista verba, q̃diu ꝯhi põt, b debent intelligi q̃diu rebus sic se hñtib. arg. l. ꝯtinuus. §. cum qs. de ver. obl. nõ. n. dẽt intelligi, põt, id est, possibile est, qa iste intellectus Logicorum, ita dicit gl. †Contra gl. qđ dẽt intelligi q̃diu potest, idest, possibile est, vř casus in auth. cui relictum. C. de indic. vid. vbi oportet, qđ spes nuptiarũ deficiat intrando religionẽ, vel similia faciẽdo. Pro hoc d. l. j. de iniust. test. & l. ita stipulatus. de ver. ob. Sol. qñ verbũ, põt, nõ refert ad actũ certæ ꝑsonæ, tunc intelligiť põt, id est, possibile est. l. j. de iniust. test. eodẽ mõ loquiť authẽ. cui relictũ. Nã ibi dicit, si nuptias non ꝯxerit, non se restringit ad certas nuptias. iõ oportet, qđ deficiat spes nuptiarum simpľr, hic verò se restrinxit ad nuptias certas vt statim dicã, & eodẽ mõ nõ obstat d. l. ita stipulatus. scđo ĩeo qđ gl. dicit, ꝙ est necesse qđ alter eorum nuptias ꝯhat, op. imò vř simpľr ꝙ sufficiat sponsalib. renũciare. l. j. C. de inst. & subst. & l. vter ex fratrib. de cõdi. inst. ibi, si neuter. & l. Titio. §. Titio genero. de ꝯdi. & dem. ibi, si nolit nubere. Possumus dicere, ꝙ ibi est spãle in vltimis voluntatib. d. l. ita stipulatus. §. Sabinus. de ver. ob. sed hoc non ẽ verum, qa imò idẽ in ꝯtib. l. stipľonẽ cũ l. se. j̃. de iu. dot. & l. dotis fructus. §. fi. & l. si ego, in prin. eo tit. & iõ puto, qđ dẽat subaudiri ad gl. dũ dicit, donec aľas nuptias ꝯxerit. subaudi, vel sponsalib. renunciauerit. & hoc innuit ite tex. dũ dicit, donec inter eos maneat affinitas, hoc est illa spõsalia. c Ista. n. verba, q̃diu nuptiæ ꝯhi põt, dñt intelligi. ex ijsdẽ spõsalib. d. l. stipľõnẽ. cũ l. seq. j̃. de iur. do. & hoc est qđ gl. vult hic dicere, vel q̃diu mřimoniũ ꝯhi põt, dñt intelligi, reb. sic se hñtib. hoc est pñtib. sponsalib. qđ tene mẽti, qa qñ qs renunciať ĩ aliqua re oĩ iuri, qđ hẽt, vel hẽre põt, vel posset, opꝫ intelligi reb. †sic se hñtibus, hoc est, ex aliquo iure qđ est de pñti re, vel spe. Pro hoc facit j̃. de sta. lib. l. j. & ij. licet. n. qlibet seruus posset spare libertatẽ, & hře spẽ facti, nõ tñ dř esse statuliber, vel spẽ libertatis habere, nisi ex aliquo, ꝙ de præsenti est; speret, vt si est libertas relicta sub ꝯdõne, vel alio mõ. Hoc ꝑmisso rñdeo ad l. si pecuniam. ꝙ hic volebat repetere dotẽ, & volebat ꝙ sponsalia durarẽt. hoc non põt. vt hic. sed si vellet renunciare spõsalib. optimè posset repetere, vt vidistis: & sic non obstat d. l. si pecuniã. est tñ, speciale fauore matrimonij, vt in potestate dãtis non sit dissoluere spõsalia ex penitẽtia, nec ex penitẽtia põt repetere. l. si ego. in prin. & §. j. j̃. de iu. do. licet secus esset in eo, quod daretur ob aliam cãm. l. si pecuniam. s̃. e.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Venio ad vltimam gl. Vide per istam regulam quod verba debent intelligi, &c. adde idem si esset iuratum, per Barb. consi. 36. Ale. cons. 120. vol. 2. & consi. 28. vol. 1. Alex. consi. 29. vol. 1. Bar. cons. 20. vol. 2. & in c. cum M. de const. Bar. in rubr. C. qui admi. & pulchre consil. 72. col fi. volu 3.

b Pom. ¶Quandiu contrahi potest. Vide Barb. consi. 122. inci. frater.

c ¶Sponsalia. Adde quod hoc verum est, si datum est nomine dotis propter nuptias. q̃ sperantur subesse ex causa de præsenti, quia iam erant sponsalia contracta, vt hic, & idem si contracta non erant. Ita consuluit Bar. ꝙ etiam tunc ad repetendum sufficiat qđ maritus requisitus dixerit se nolle contrahere per iura allegata. Non ob. l. ita stipulatus. quia loquitur in eo qui petit, sed nos in eo qui repetit. Bartol, consilio, lator præsentium. Pau. de Cast. in addi. hic.

d ¶Ista. n. verba. Hoc tñ habet locum, quoties in renũciatione dictum foret, qđ habeo, vel habere spero etiam ex causa de futuro. Ita no. Bar. in l. j. C. de pac. in vlt. membro, seu distinctione, dum alleg. l. si rem meam, j̃. de ver. obl. Ale. in l. j. ver. sol. illud. Vide Rom. cons. 22. Lancello. l. j. C. de pac. Pan. c. ex multiplici. de decim. ad finem.

LEX IX.

a **Si donaturus.** a Non secutis nuptijs datũ ob dotem repetitur à muliere, cui dans donare volebat nisi aliud expressè actum sit. h. d. ¶Op. quòd imò condicat soluens, vt l. qui se debere, §. finautem. s̃. eo. Sol. ibi soluit propter suam obligationem. Ita dicit. hic & ibi.

ADDITIO.

a Pom. ¶Si donaturus Aduerte, quia videtur ꝙ decisio Iurisc. hic in ver. sed si ego, sit superflua, qa quoties aliquid datur ꝑꝑ nuptias, illis nõ secutis, absque ꝙ de repetendo actum sit, illud repeti potest. l. si ego. j̃. de iure dot. & sic videtur cõtra doctrinã Bar. cõem in l. si extraneus. s̃. e. & in l. si cũ dotẽ. j̃. sol. ma. & in l. dñs testũ. j̃. de cõd. indeb. vb. traditur, ꝙ si datur aliquid mulieri ꝑꝑ nuptias, ꝙ nunq̃ censeť illi donatũ, nisi secutis nuptijs. Si ergo ista doctrina est vera, & hic nuptiæ secutæ non sunt, & ꝑ cõsequens nõ mulieri donatum censeatur, & sic nulla sibi cõpetit actio, sed imò qui dedit, vt pote re, ꝑꝑ qđ dederat, non secuta, necesse est dicere, per tex. superfluat, ex quo ẽt sine pacto dati actio competebat, aut ꝙ illa doctri. non sit vera, & ꝙ imo si dať pecunia mulieri simpliciter. ꝙ simpliciter videtur donatũ, siue sequantur nuptiæ, siue non, Sustinendo illam doctrinã possumus dicere, ꝙ est mirabile, ꝙ id qđ est legis dispositione deducatur in pacto, quia simile videmus qđ in statuto ius cõe deducit, vt vult Bar. in l. j. per illum tex. j̃. ad leg. Falc. Cano. in cap. j. de rescr. eritque huius pacti duplex effectus. Primo, quod ex quo contra ius cõe, ꝙ nõ dicatur superfluum, imo si esset pactum nudũ, ꝓduceret actionẽ, tanq̃ legitima cõuentio. l. non impossibile, & ibi Bar. & in l. legitima. s̃. de pact facit text. l. inter socerum. §. cõuenit. de pac. dota. quem reputat ad hoc sin. Bal. in c. si cautio. in vlt. col. de fid. instr. Sicut ergo ex statuto continente idem quod ius cõe, oritur conditio ex illo statuto, ne dicať superfluũ, vt vult Bar. in d. l. 2. & in l. 3. §. si rem. j̃. de lega 3. & l. non solum, & ibi gl. s̃. de rei ven. ergo idem dicẽdum in pacto continente ius cõe, vt non dicatur superfluũ, cũ ex eo oriatur actio, vt s̃. dictum est, tanquam sit legitima conuentio, & maxime cum ex tali pacto, quia est appositum iuxta rei traditionem, oriatur actio præscriptis verbis l. reb C. de rerum per. & l. si dominus, in fi. j̃. de pscr. ver. & l. 2. & ibi gl. & Bar. j̃. ti. 2. in prin. vide alia, ad istum per gl. in ver. virginitatis. 22. q. 2. beata.

1 *Doli exceptio obstat ei q petit qđ restituturus est alteri, etiam ex interuallo.* 2.

2 *Promittenti pro dote mulieris quando competat condictio ad repetendum non secutis nuptijs.*

a **§. Si quis indebitam.** a Exceptio doli, q̃ obstat delegãti, non obstat ei cui facta ẽ delegatio ex cã onerosa, nisi quatenus ad delegantẽ res est reuersura, sed delegato ꝯ delegantẽ succurriť. h. d. Primò ponit vnũ dictũ, per qđ ꝯsuluit ei, cui facta est delegatio. Scđò ponit aliud, ꝑ qđ consuluit delegato. Tertiò ponit limitationem primi dicti. Secũda ibi, itaq;. Tertia ibi, sed soluto. ¶Op. de l. 2. §. cũ vero. j̃. de do. & de doli exceptione. l. Iulianus. Sol. hic fuit facta delegatio ex cã dotis q̃ est onerosa, ibi verò ex titulo lucratiuo. * Sed caue dicit Iac. Bu. quia hic fuit delegatio, & nõ cessio, & interest inter hæc. Nã qui agit ex delegatione, agit ex ꝓmissione sibi facta à debitore, vt C. de noua. l. vñ non vtiť adminiculo sui authoris, & hẽt locũ hæc distinctio. & sic loquiť hic §. sed agẽs ex cessiõe ꝑ vtiť adminiculo sui authoris: & iõ indistinctè ei obstat exceptio, q̃ obstaret cedenti. l. Pomponius, §. cũ qs adminiculo. j̃. de acq. pos. & l. qui stipendia. C. de ꝓcu. vbi de hoc dicit But. Cuius rõ est hæc, qa magis subueniendũ ẽ ei, q̃ nõ hẽt cãm lucratiuã, vt l apud Celsum. §. si qs aũt. de doli excep. cũ §. seq. * ¶Op. de admi tu. l. cũ post §. fi. Sol. ibi ꝓmisit vt tutor, & sic nõie mulieris, hic ꝓmisit ipse tanq̃ ipse sit debens. non sunt aliæ

1 gl. Ad finem istius legis not. hic qđ obst. † exceptio, dolo facis, ei q petit ꝙ restituturus est alteri. q̃ ei, à quo petiť. Contra in l. si socer. §. Lucius. j̃. so. ma. Sol. hic dẽt restituere alteri, q restituturus est reo, iõ hř pinde, ac si reo restituere deberet. † Scđò hẽs hic qđ regula,

2 dolo facis, obst. ei q restituturus est alteri ex interuallo. Nã maritus debet restituere dotẽ vxori annua, bima trima die, vel hodie post annum. C. de rei vxor. act. l. j. §. exactio. Contra in l. fi. §. j. j̃. vt leg. no. ca. Solu. hic maritus habebat dilationẽ miserationis causa, sicut in tpe qđ dať iudicatis. Cõtrariũ loquitur qñ dies respicit ipsam oblľonem, quæ distinctio probatur j̃. de compen l. si cum militi. §. j.

3 **His expeditis,** †pro summanda mã l. nřæ debetis scire ꝙ qñq; occasione mřimonij dant dotẽ ipsi ꝯhentes, vel ꝯhere debentes, tunc loquiť s̃. l. ꝓxi. & j̃. l. proxi. qñq; dat exñeus, & tũc aut dat sua spõte, nõ iussu, vel rogatu mulieris, & loquitur l. si extraneus. s̃. eo. & ista l. 2. rñso. Qñq; dat exñeus iussu vel rogatu mulieris, tũc loquitur hæc lex, in prin. & §. si quis indebitam, & l. q se debere. Et qa iste passus est multũ inuolutus, iõ dic qñ exñeus dedit, aut dedit aĩo donandi, qa non putabat se debitorẽ, & tũc ipsa mulier repetet si mřimoniũ nõ est ꝯtũ, vt hac l. in prin. & repetet dico pecuniã, si soluit, vt cedať actio si promisit duntaxat. l. q se dẽre. in gl. sup ver. actionẽ s̃. e. & hoc si mřimoniũ nõ est secutũ, sed si mřimoniũ est ꝯtũ; ꝯuertiť in dotẽ, & hoc non est dubiũ. Si verò ille, q dedit, vel ꝓmisit, putabať debitor, & tunc aut erat in veritate, aut ñ: si erat debitor verus, & tunc aut soluit tñ iussu mulieris nulla ꝑcedẽte ꝓmissione, & ipse est liberatus. l. solutã. j̃. de so. & mulier ipsa repetet. l. si ꝓcurator. j̃. tit. 2. Aut promisit, & postea soluit, & tũc aut soluit nõie mulieris, & idem ꝑ easdẽ ll. Aut soluit ꝓ oblľone sua, & tũc aut fuit ei mandatũ solũ ꝙ ꝓmitteret, non ꝙ solueret, & tũc si soluit añ mřimoniũ, ꝯtũ iputet sibi, vt l. si mandauero. in prin. j̃. ma. iõ sibi ꝯpetit ꝯdictio mřimonio nõ secuto, & ipse mulieri tenebiť, ar. l. qui se dẽre. in ver. sinũat. s̃. e. nõ tñ liberať cedẽdo illã ꝯdictionẽ ꝑꝑ suã culpã, vt s̃. dixi. Si verò habuit mandatũ, ꝙ ꝓmitteret & solueret, & tũc ipsi ꝯpetit ꝯdictio ñ secutis nuptijs, q̃ cedendo mulieri, ab ea liberabiť, vt l. q se dẽre. §. finaũt. s̃. e. Et prędicta

ADDITIO.

a ¶Indebitam. Adde inquantum Ale. in j. no tenet, ꝙ maritus non teneatur alere vxorẽ cũ dos est sibi promissa, nec traditur. per gl. in auth. de non eligendo secundo nub. in §. fi. in ver. onera. nisi mulier, quæ dotem promisit, dederet marito id qđ posset, quia non tenetur nisi inquantum facere potest, per l. ex diuerso. in prin. & ibi Bar. j̃. sol. ma. & idem dicit in patre mulieris, quia si etiam ipse promisisset genero, & dare non posset, tamen maritus tenetur vxorem alere. Pro quo ad primum Ro. consi. 427. inc. in proposita consultatione, dicit se nunquam inuenisse gl quæ illud dicat, in d. auth. verum, gl. quæ est in dicto verb. onera relata ad tex non dic t hoc, sed dicit, ꝙ si promissa fuit dos marito, vel à muliere, vel à patre, vel ab extraneo, & maritus sustinuerit onera matrimonij, mortuusq; sit, nulla facta traditione dotis promissæ, ꝙ iniquum videtur, ꝙ mulier ante nuptias accipiat donationem. qa satis ẽ quod mulieri aduersum ꝑtiterit, & seruierib. iosũ. Ita mihi videtur, qđ dicat gl. saluo saniori, &c. vñ Ro d. cõs. tenet ꝙ si dos sit ꝓmissa, & mulier sit in seruitio viri, vel non in seruitio. culpa tñ viri, ꝙ maritus illã alere teneat, postę tñ si vult illam expellere. & hæc est sentẽtia Spe. in ti. q. fi. sunt legi. §. j ver nũc dicamus de alimẽtis vxo. Quo vero ad secundũ dic, ꝙ idẽ vř in matre qa si ꝓmitteret dotẽ ꝓ filia, ipsa nõ teneť, nisi inquãtũ facere posset, voluit Bal cons. 400 2. lib. & inqtum Ale. tãsit cũ opi. ꝙ statutũ loquens in dote donata, habeat locũ in ꝓmissa, cũ ꝓmittens fuit in mora, adde Bal. consi. 124. li. 4. idẽ volentẽ. & Pau. de Cast. consi. 24. Quo vero ad vlt. q. tactã per Ale. an maritus debeat lucrari dotem mulieris desponsatæ per verba de præsenti, & non traducta ad domum, adde Bal. consi. 98. 5. lib. & consi. 428. lib. 1. & consi. 132. & consi. 276 2. lib. & ibi quid si stetit per mulierem, quo minus duceretur, per Abb. consi. 79. inc. stante statuto. illud quod alleg. Alex. vt ipse dicit, incipit, facti contingentia.

dicta vera nuptiis nõ ꝯtis:sꝺ si fuerūt ꝯtę,nõ recipit dubiū qd in dotē ꝯuertūt.vt ꝭ.de iu.do.l.ꝑmittēdo.§.si à debitor.& §.fi.& l se. & l.l3.& ꝑ multas leges illius ti.Scđō casu, qñ in veritate debitor ñ erat,aut ꝑmisit vł soluit sciēter,&ꝺdō ꝯpetit mulieri,si mřimoniū ñ seq̄t,& sibi ꝑdest si seq̄ret.l.q se dēre.ver.sꝺsi cū sciret. s̄.eo. Aut ignorabat,& tūc aut errabat tali error,ex q̄ solutū nõ pt repeti.& idē,vt d.l.q se dēre.ver.Nerua.à ꝯrio sensu fm verū intell'm. Si verò nõ ipediebat repetitio tali error,& tūc aut mřimoniū ē secutū,& durat,& nullo mõ pt se tueri ꝯ virū, cui ꝑmisit,sꝺ sibi subuenit ꝯ mulierē,vt hac l.§.j.Aut mřimoniū nõ ē secutū,& tūc,aut soluit tm̄ iussu mulieris,nõ pcedēte promissiõe, & mulieri ꝯpetit ꝯdō,& ipse repetit à muliere,ar.l.si ꝑcurator.ꝭ.ti.2. Aut ꝑmisit & soluit iussu mulieris,& tunc aut soluit noie mulieris,& idē,ꝑ eādē l.Aut soluit ꝑ oblõne sua,& tūc sibi ꝯpetit ꝯdō,vt l.q se dēre. ver. Nerua.s̄.e.Aut mřimoniū fuit ꝯtū,& nõ durat,& tūc ĩ oib. casib. in qb.dixi eū posse repetere mřimonio nõ ꝯcto.nõ poterit repetere mřimonio ꝯcto & dissoluto,nisi q̄tenus res,q̄ data ē,ad mulierē reuerti dēt,vt hac l.j.in fi.*a Bu.distinguit hāc mām sic.Aut pecunia fuit data ꝑ mulierē,aut ꝑ exneū.Si ꝑ mulierē,tūc hēt locum ꝯdō ob cām:nisi mřimoniū sequutū fuerit,vt C.e.l.j.Aut fuit data ꝑ exneū,& tūc,aut iste exne9 cā dedit simpl'r,nõ adiecta cā dotis: & tūc nõ repetit ab isto donāte ꝑ ꝯdōnē ob cām:l3 mřimoniū ñ seq̄t,sꝺ repetit à muliere,vt hac l.in prin.2.rñs.& vide no.text. l.q se dēre.s̄.e.Aut fuit adiecta cā dotis ꝑ donātē.& tunc subdistīgue: qa aut mřimoniū fuit subsequutū de iure,& tūc ꝑ donātē repeti ñ pt,nisi expsse dcm fuerit ꝑ donātē.s̄.e.l.si exneus.& hic in 2.rñs. † Aut nõ fuit mřimonium sequutum,& tunc pt repeti ꝑ donātē. esto qd fuerit dcm,vt ꝭ.de iu.dot.l.si ego.in prin.Et ē rō,qa cū ista cā sit multum fauorabilis p̄sumit qd ob istā cām fuerit donatio,& sic p̄sumitur esse finalis,qa ꝯcernit publicā vtilitatē.vt ꝭ.sol mat.l. j.de iur.do.l j.& 2.Et ideo inducit condictionem ob causam:qa cā finalis præsumitur.probatur C.eo.l.cum ancillam.*

ADDITIO.

a P.Prateius.¶Resp.In eum tñ casum,in quem non pepigit,mulieri actionem cõpetere responsum est,l.si cum dotem.ꝭ sol mat.ibi Bar.in ver.item quia.

LEX X.

Si mulier. *Allega ē sp ista lex,ꝙ remittere idē est, qđ dare. Ex q̄ ꝯclude ꝙ sicut donō fcā vltra qngētos aureos sine insinuatione nõ v3.l.sancim9.C.de don.ita remissio: cū remittēs videat donare.vt hic.Pro quo ꝭ.de no.l.si qs delegauerit in prin.& l.qnetiā.s̄.de cal.ꝭ.q̄ in fra cred.l.j.in fi.& seq.& no. ꝑ gl. i ꝭ.de re.iu.l.si qs oblat.Et hoc credo verum,qñ debitū erat liqdū Sꝺ si fortè erat dubiū ꝑ negationē fortè debitoris,tūc sec9 eēt, qa tūc videret eē trāsactio,q̄ fit ꝑ remissionē,vt C.de trāsa.l trāsactionis.Et pp hoc,qa trāsactio hēt locum in re dubia,vt l.2.ibi, timor litis.C.de trāsa.& l.2.s̄.de trās.vñ talis remissio hēt nām trāsactionis Sꝺ trāsactio nõ reqrit isinuationē cū nõ vitiet ꝑ imēsitatē:& iō deceptus vltra dimidiā in trāsactione nõ pt eam rescinder.ꝭ.ad Tre. l.Lucius.§.fi.& ibi notat.Notaui in l.qnetiā.s̄.de calū. Et br̄ hoc in tēdit.*Si cā ob q̄ facta est liberatio,secuta nõ est, repetit pecunia ac si soluta nõ fuisset.¶Op.imò dēt agi vt se reponat in pristinam oblõnē.l.si qs accepto.s̄.eo.Sol hic erat debitum purum p̄sens & liqdum,ibi secus,vt ibi vidistis.¶Op.ꝙ ista acceptilatio nõ valuit: habuit.n.in se tacitā ꝯdōnem si nuptiæ sequerentur,quæ secutæ ñ sunt.l.l3.in princi.ꝭ.de iu.dot.Sol.oportet te hic intelligere ꝙ hic fuit actum,vt acceptilatio illam ꝯdōnem taciram non haberet. Simile habuistis no.in l.q se debere.s̄.e.

LEX XI.

Si hæres. Datum nudo ministro causa non secuta condicitur.h.d.Vel aliter.Datum executori vltimæ voluntatis,si in causam debitam non expendit,repetitur,h.d.

LEX XII.

Cum quis. Reuocata donatiõe causa mortis, res condicit cum suis accessionib.h.d.Vidisti in l.qui se debere,in fi.s̄.eo.

LEX XIII.

Si filius. Collatio ob causam facta, causa non secuta repetit. h.d.

LEX XIIII.

1 *Procuratori falso in rem suam solutum quādo repetatur,& sic an distinctio l.cū quis.§.1.de sol.habeat locum in procuratore in rem suam.& nu. 11.*

2 *Procurator in rem suam non potest reuocari.*

3 *Soluens scienter falso procuratori non liberatur,nec repetit.*

4 *Procuratori reuocato ignoranter,qui soluit stati liberat.si recipit bona fide. 18.*

5 *Procurat. fals9 vel fals9 creditor sciēter recipiens indebitū,qñ cōmittat furtum.*

6 *Procuratori falso soluens indebitum,quando est ꝙ habeat condictionem indebiti contra procuratorem,& quando contra dominum.nu.8.& nu.19.*

7 *Procurator verus ad recipiendum indebitum dr̄.qñ hēt ad hoc spāle mandatū*

9 *Soluens debitum falso procuratori ratihabitione non secuta liberatur.*

10 *Procurator falsus quādo cōmittit furtū,tenet cōdōne furtiua,& aliis cōdōnib.*

12 *Solutum falso procuratori transferēdo in eum dominiū,vt faciat liberari soluētem quando condictione ob causam,& quando cōdictione sine causa repetatur*

13 *Procuratori falso datum vt nuncio,vt portet ad creditorem,quando præstet liberationem danti,& quo remedio succurratur.nu 14.*

15 *Procuratori simplici solutū.q nunquā habuit mādatū,quando parat soluēti liberationem vel repetere possit soluens,& quo remedio succurratur.nu.16.*

17 *Cōdictio ob causam quando datur quasi causa non secuta,quæ sit ista causa,quæ non est secuta,ob quam datur condictio.*

Si procuratori. Si ꝑcuratori falso in rē suā soluat indebitū,ab eo ꝯdicitur, nisi dñi ratihabitio subseq̄t.Itē si debitor dat alicui,vt eū faciat liberari,ab eo repetit.nisi cā sequat.Itē id qđ debitor tradit alicui vt nuncio,si ad creditorē nõ portat,ꝯdōne furtiua repetit, & furti agit.h.d.fm gl.Et diuidit in tres ptes.Priō loq̄t qñ soluit ꝑcuratori falso ĩ rē suā.Scđō qñ dat alicui vt eū à creditore faciat liberari Tertiò,qñ dat pecunia alicui,vt portet ad creditorē.Scđa ibi,ꝙ tñ dñs.Tertia ibi,vł qđ furtum,& hoc fm lect.gl.& oīum Doc.Et vt intelligamus istā lec. gl.intro gl.sup ver.nõ intercedēte.& op.ꝙ ista lec.ꝯdicat sibi. Nā in prin.l.innuit ꝯ ꝑcuratorē dari ꝯdōnē indebiti, & sic p̄supponit ratihabitionē nõ secutā.Cui ꝯcordat l.creditoris.C.de ꝯd.inde. In medio dt nõ dari ꝯdōnē indebiti,sed ob cām.In fi.dicit dari ꝯdōnē furtiuā.& sic p̄supponit ꝙ ille,q dederit,remāsit dñs,vt l.j.s̄.de ꝯd.fur.& sic nõ pt dari ꝯdō indebiti,vł ob cām:cum nemo condicat rē suam pterq̄ à fure.l.si vsuf.quēad.cau.& ꝭ.l.ꝑx.in fi. & l.si ego.in prin ꝭ.de iur.dot & sic ista lex ꝯdicit sibi inuicē in qualibet sui parte.Horum timore variata est lec.huius l.vt in diuersis casib. loquat in qualibet sui pte , vt patet ex summario & ex diuisione & ita cessat oīs ꝯrietas.vt in gl.q̄ vide. Ista lec.displicet mihi ĩ totū: nam ꝙ principium intelligatur in ꝑcurator in rē suam nõ ꝑcedit, nam tunc ratihabitio nil operaret:solutum ē n.ꝑcuratori eius ꝯtemplatione,& ipse ꝑcurator falsus eam pecuniam hēt ex errore soluentis,nec tenetur eam restituere dño ratum habēti.l.debitor. in fi.ꝭ.ad Treb.& qa nõ ē gestū noīe illius dñi,ergo & c.l.si pupilli. §.si ego.de neg.gest.non.n.ptinet negotium ad dñm re,vł ipso gestu,cum ponamus indebitū solutum.nec ratihabitione.cum eius noīe nõ sit gestū vt dcm ē.Itē in scđo dcō nõ pl3,ꝙ intelligat qñ solutū ē hoc pacto,vt liberet:nā Iuris.vult hic facere dñam inter hunc casum & in ꝑcedētē,qa hic ratihabitio nõ interuenit.ī vero interuenit,vt ex tex.apparet.Nõ aūt vult facere dñam inter hunc casum,& ꝑcedēte.s.vtrū sit datum vt ꝑcuratori in rē suā, vł vt liberetur.Itē qñ dat ꝑcuratori,vt eū faciat liberari transferendo in eum dñium,vt gl.intelligit,nõ est curādum vtrū sit verus procurator vel falsus.non.n.ideo tibi do,qa sis procurator,sed qa ꝑmittis quod facies me liberari.Bene tñ pt esse ꝙ hoc ꝙ puto te ꝑcuratorē esse , ē q̄dam cā impulsiua quare tibi trado.Credo.n.ꝙ facilius facies me liberari,tñ cā finalis est solum qa ꝑmittis hoc.s.ꝙ liberabor.Sed Iuris.in tex.solum hoc denotat.s.vtrum sit falsus ꝑcurator,vł verus.Itē ꝙ tertia pars loquatur in ministro nudo seu in nūcio non placet eadē rõne.quia tunc nil ad propositum vtrum eēt procurator vel nõ.non.n.sibi vt procuratori soluit,sed traditur ei tanq̄ esset nuncius ipsius debitoris,vt portet ad creditorem. Iuris. aūt hic ponderat vtrum esset falsus procurator,vel non,ꝙ non est necesse.Cōcludo ergo ꝙ l3 illud,qđ dicit gl.sit verum in se,ꝑ leges alleg.in gl.tñ hic intellectus gl.huic legi nõ ꝯgruit aliquo modo l3 tñ reprobauerim hanc lec. teneamus tñ eā ꝑ vera donec recitemus alias gl.q̄ hanc lec.respiciunt.¶Op.ad prin.l.de l.cum quis §. i.ꝭ.de sol.Sol.hæc lex loqtur in sui princ.qñ fuit solutum indebitū quo casu nõ hēt locum illa distinctio vtrum falsus procur.habuerit mandatum nunq̄ vel habuerit,sed fuit reuocatum, lex ꝯria loq̄t qñ fuit solutum debitum falso procuratori,quo casu distinguitur, aut soluens fuit sciens,& non liberatur à dño,nec repetet,qa fuit sciēs.Dicit gl.aut ignorabat,& tunc aut ille ꝑcur.reuocat9 acceperat bona fide,& statim debitor liberat aut mala fide, & tunc

1 secus,vt ibi.Ista sunt verba gl.¶†Ex qua gl.no.primò,ꝙ distinctio posita in l cum qs.§.j.ꝭ.de sol.hēt locū ēt in procuratore in rē suā Nā cū ista gl.intellige sic hoc principiū,necesse est ꝙ ista pria gl. posita sup eo intelligatur de procur.in rē suā.Sed dices tu,qūo pt hēre locū hęc distinctio in procur.in rē suā,cū nunq̄ habuerit mā

2 datum,vł si habuerit,fuit reuocatū,cū†procurator ĩ rē suā nõ possit reuocari;l.illā.C.de do.intellige eo mō,quo pt fortè vtroq; ꝯsen

3 tiēte.¶†Scđō hēs ex hac gl.ꝙ q soluit falso procu.sciēter, nõ liberatur,nec repetit,vt eam no.la.de Ra.ꝯ,vt refert Cy.C.de fur l.falsus.Nā tūc soluens scienter,nõ repetit,qñ nõ pt esse alia p̄sumptio q̄ donōnis,sꝺ hic pt eē alia p̄sumptio.s.ꝙ portet ad dñm ergo &c. l.eleganter.§.q reprobos.ꝭ.de pig.ac.& l.si cum aurum.ꝭ de sol. & ista fuit opi.gl.in l.dispēsatorē de sol in ver.solutionē l3 la.de Ra. vł Cy non alleget. Veritas ē,ꝙ in hac gl.dr̄.Probatur in l.si nõ fortem.§.q filio.ꝭ.de ꝯd.inde.& l.qui fundum §.seruus.ver.q si scierit ꝭ.pro emptore.& istud t3 Dy.in d.l.dispensatorē reprobata gl. ibi posita. Nõ obstāt rōnes la.de Ra.qa illæ procederēt ĩ soluēte simpl'r;secus si soluit ꝑcuratori,cum sciret eum esse falsum:tūc.n.de

4 necessitate donatio p̄sumit,vt dictis legib.† Tertiò hēs ex hac gl. ꝙ ille.q soluit ꝑcur.reuocato ignorāter,stati liberatur, si recipit bona fide.d.l.cum qs.§.j.Sꝺ hic dubitat an ꝑ talē procuratorē fuo

catum ꝗrat̃ dñium dño.Gl.in l.acceptã.C.de vsu.dt ꝙ ñ. Cõtrariũ
t3 in d.l.cum qs.§.j.& l.si qs seruo.e.ti.ꝙ ẽ verum:cum.n.fauor̃ li-
berónis lex velit debitorẽ soluẽtẽ liberari,vt l.eius q.s̃.si cer. pe.ꝑ
ꝯñs voluit creditori dñium acqri,vt dd.ll.¶Venio ad vl.gl.& op.
ille ĩ quẽ trãsfert̃ dñium nõ ꝯmittit furtum,qa furtum ẽ ꝯtrectatio
rei alienæ inuito dño.j̃.de fur.l.j.& l.ꝓx.j̃. sꝫ in talẽ ꝓcuratorẽ ẽ
trãslatũ dñiũ:qꝫ pt3,qa ꝯdõne ob cãm tenet̃, vt dcm̃ ẽ,g̊ nõ ꝯmit
5 tit furtum.Huiꝰ timor̃ dixit Mar.† ꝙ hic ẽ casus,in quo falsus ꝓcu
rator,& ẽt falsꝰ creditor,ĩdebitũ sciẽter recipiẽdo ꝯmittit furtum
l3 in eũ trãsferat̃ dñiũ.Sil'e ĩ l.qm̃.j̃.ꝺ ꝯd.fur.Gl.reph̃ẽdit ꝑ rõnẽ ꝑ
dictã,qa dñs ñ ꝯtrectat, sꝫ dt ꝙ mutat casum:& sic loqt̃ qñ fuit so
lutum vt nuncio.Ad l.qm̃.rñ.vt ibi no.Do.Vltrã.dñt ꝙ Mar.nõ di
xit hoc ꝙ gl.dt,sꝫ dixit qꝫ ꝓcurator falsꝰ recipiẽdo,furtum ꝯmit-
tit,& ꝑ ꝯñs tenet̃ furti,& ꝯdõne furtiua,& ꝯdõne ob cãm,& ĩdbiti
qa oĩs ꝯdõ degenerat ꝯ̃ furẽ.l.fi.vsuf.queẽad.ca.& si ita ĩtellexit,ve-
rũ dixit,*& ẽ casꝰ hic ẜm istũ ĩtell'm.s.ꝙ nõ trãsferat̃ dñium,vt j̃.
re.amo.l.ob res.vbi dr̃,ꝙ cõdõ dat̃ ꝓ reb.amotis.Nec p̃t intell'i de
furtiua:qa illa nõ dat̃ ꝯ̃ vxorẽ:vt l.j.e.ti. Sꝫ ꝯ̃ istum intell'm oppo-
nit̃,qꝫ si ꝓcurator falsꝰ teneat̃ ꝯdõne indebiti.vl'ob cãm,g̊ soluẽs
desiit eẽ dñs:qa oĩs ꝯdõ abhorret dñiũ,qa nõ vult ꝯpeter̃ illi,q h̃ẽt
dñium p̃ter ꝯdõnẽ furtiuã.s̃.vsufr.queẽad.cau.l.fi.Si teneat̃ furti,&
ꝯdõne furtiua,g̊ soluẽs remãsit dñs.j̃.ꝺ ꝯd.fur.l.j.atq ista sunt ꝯ̃ria
& ĩpossibilia,ꝙ aliqs sit dñs,& non dñs eiusdẽ rei,vt l.j.C.si seruus
exte.& l.j.de fur.Rñde,& dic,qꝫ nõ seqt̃,ꝙ si ꝓcurator teneat̃ ꝯdõ
ne indebiti,vl'ob cãm,g̊ soluẽs desiit esse dñs.Nec ob.d.l.fi. vsufr.
queẽad.caue.qa qñ dr̃,qꝫ nulla ꝯdõ dat̃ dño,p̃ter furtiuã, istud est
falsum:qa imo dño ꝯ̃ furẽ dat̃ oĩs ꝯdõ,nedũ furtiua,sed & ꝗcunq;
alia:vt s̃.ẽ allegatũ,& illa lex hoc ꝓbat.Nã indistinctè dt,ꝙ p̃t ꝯdi-
ci res à fur̃:& iõ intell'e de oĩ ꝯdõne.Scdò op.ꝙ ꝯdõ ĩdebiti & fur
tiua nõ p̃nt ꝯpeter̃ soluẽti,cuius ꝯ̃riũ vr̃,l.si vẽdidero.§.si Titiꝰ.j.ꝺ
fur.vbi dr̃,ꝙ ꝯdõ furtiua ꝯpetit dño ꝯ̃ furẽ.Sꝫ qñ dñs h̃ẽt ratũ, nõ
dat̃ ꝯ̃ dñm ꝯdõ indebiti.Sꝫ hoc vr̃ impossibile:qa si daret̃ ꝯdõ fur
tiua soluẽti,g̊ eẽt dñs,vt l.1 j̃.de ꝯd.fur.Si daret̃ sibi ꝯdõ indebiti ꝯ̃
dñm q ratũ h̃ẽt,g̊ desinit esse dñs:qa ꝯdõ indebiti non p̃t dari dño
nisi ꝯ̃ furẽ.Sꝫ iste dñs fur nõ ẽ,ergo &c.l.fi.s̃.vsur.queẽad.caue.Dic
ꝯcedẽdo ꝙ ꝯdõ furtiua dat̃ soluẽti.Sꝫ qñ ꝯcludit̃,ergo ẽ dñs,dico
qꝫ nõ seqt̃:imo desinit statim eẽ dñs,qñ dñs,noĩe cuiꝰ fcã fuit so-
l'o,habuit ratã sol'onẽ:& nihilominꝰ adhuc h̃ẽt ꝯdõnẽ furtiuã:qa
cõdõ furtiua dat̃ illi,q ab initio fuit dñs,l3 desierit eẽ dñs,dũ tamẽ
desinat sine fcõ suo,vt j̃.de ꝯd.fur.l.& iõ.2.rñso.Hic aũt desinit ei-
se dñs sine fcõ suo.s.ꝑ ratihabitionẽ illius, cuiꝰ noĩe fuit fcã sol'o
ꝗre nõ desinit sibi ꝯpetere condõ.j̃.de aq̃ plu.arc.l.q̃q̃ ãt. ¶Tertiò
op.ꝙ ratihabitio nõ possit toller̃ actionẽ,debitori:cum talis actio
q̃sita sibi sine fcõ suo nõ possit separari ab ossib.suis.j̃.de pec.l.qs
ergo casus.iuncta l.id qꝫ nr̃m ẽ.de reg.iur Itẽ vr̃ absurdũ,ꝙ actio
q̃sita soluẽti tollat̃ ꝑ ratihabitionẽ;cum iꝰ sibi sit q̃situm.s̃. de pa.
l.fi.& j̃.ꝺ ꝯ̃tab.l.si post mortẽ.§ fi.Sꝫ vñ ꝓcedit ista fictio.Dico qꝫ
rõ istius fictionis ẽ,qa ratihabitio mãdato ꝯparat̃,& iuris fictione
retrotrahit̃,vt s̃.de iu.l.l3 & C.ad Mace.l.fi.iõ fingit̃ ꝺ mãdato dñi
exegisse pecuniã,& recepisse.Et iõ hoc casu dñs ꝑ suã ratihabi-
tionẽ videat̃ recepisse sol'onẽ:qa eãdẽ ꝑsonã rep̃sentauit,arg.s̃.de
relig.l.ossa.j̃.de ꝯst.pec.l.& l3.ꝓcurator.n.in sol'one recipiẽdi nu-
dus minister ẽ:qa nullum ius trãsit in eum.*tñ si gr̃a disputationis
volumus sustinere Mar.ꝓut recitat̃ ꝑ gl possumus dicer̃ ꝙ dñium
acqrit̃ traditione l.traditionib.C.de pa.& Inst.de re.di.§.ꝑ traditio
nem.traditio ergo p̃cedit acqsitionẽ dñij.in illa ergo cõtrectatio
ne, quã fecit tꝑe traditionis dr̃ furtum ꝯmittere l3 postea seq̃tur
acqsitio dñij,nõ ergo ꝯtrectabat rẽ suã,sed alienã, & l3 dñiũ ꝑdat
tradẽs nõ ꝑdit tñ ꝯdõnẽ furtiuã.Nã illud dominium ꝑdit eo inui-
to seu dolo aduersarij.l.& iõ.j̃.de cõd.fur.& melius in l. si seruus
in prin.e.ti.ꝙ an sit verũ,dicã in l.qm̃.j̃.de ꝯd.fur. ¶Venio ad scdã
gl.& op.in prin.innuit à ꝯ̃rio sensu,ꝙ si dñs ratũ nõ h̃ẽt ipse ꝓcu-
rator tenet̃ ꝯdõne indebiti.Cõtrà in 2.rñso huius l.vbi dt dari ob
cãm.Sol.intell'e.hic hoc principium in ꝓcuratore in rẽ suã.Sic ĩ
6 tell'r.j̃.de ꝯd.ind.l.si procurator.§.Celsus.vide glo.q̃ vult † ꝙ ꝯ̃ ꝓ-
curatorẽ in rẽ suã tm̃ det̃ ꝯd.indeb.Vidꝫ ẽt ꝙ glo.hic intell'it §.Cel
sus in ꝓcuratore in rẽ suã.Certè gl.intell'it ibi in simplici ꝓcura-
tore:& vr̃ tenere ꝙ ꝯ̃ cũ det̃ ꝯdõ inde.Odo.vr̃ tenere hic ꝙ ꝯ̃ ꝓcu
ratorẽ falsum det̃ ꝯdõ indebiti.qñ solutum ẽ indebitũ,vt l. credi-
toris.C.de ꝯd.indeb.secus qñ solutũ ẽ debitũ, qa tunc dat̃ ꝯdõ ob
cãm,ita dt ipse,& nil aliud alleg.nec rñdet ad istũ tex.2.rñs.vbi vr̃
exp̃ssè dici ꝙ siue sit solutum indebitũ siue debitũ,nõ h̃ẽt locũ ꝯ
dõ indebiti sꝫ ob cãm.Ego istã opi.puto verã,qa qñ ꝓcuratori fal
so soluit̃ indebitũ ab eo repetit̃ ꝯdõne indebiti ratihabitione non
secuta Casus est in l.cum indebitum.§.j.j̃.de ꝯd.indeb.& l.si vẽdi-
dero.§.fi.j̃.de fur.Ad istã l.rñdeo qꝫ dẽt al'r legi q̃ legat̃ ꝑ gl.vt to
ta loq̃t̃ in eo q soluit alicui,vt ꝓcuratori nõ habẽti mãdatum.seu
ptãtẽ recipiẽdi sol'onẽ,nõ dico ĩ rẽ suã,sed in simplici ꝓcuratore.
Et ẜm istã lec.hæc lex diuidit̃ in quatuor ꝑtes.Prĩò qñ falso ꝓcura
tori solutũ ẽ debitũ ratihabitione secuta.Scdò qñ solutum ẽ debi
tum vl'indebitũ ratihabitione nõ secuta.Tertiò rñdet tacitę obie
ctioni.Quartò ꝯsulit soluenti ꝑ alia remedia.Scda ibi,ꝙ si dñs.Ter
tia,ibi,nõ.n.Quarta ibi,vl' ꝙ furtum.& ẜm hãc lec.br̃ h.d.Si procu
ratori falso ĩdebitum soluat̃,& dñs ratum h̃ẽat,repetit̃ à domino,
sꝫ si ratum nõ h̃ẽt,repetit̃ à procurator̃ ꝑ ꝯdõnẽ ĩdebiti,si ĩdebitũ
ẽ solutum:sꝫ si debitum,q̃si cã nõ secuta repetit̃: & si procurator
h̃ẽat malã fidẽ sibi lucrãdi,aget̃ furti,& aliis ꝯdõnib.h.d.Ad euidẽ
a tiã [a] p̃mitte,qꝫ ille q soluit vero procuratori debitum,statim libe-
rat̃,vt l.vero procuratori.j̃.de sol.& ille q soluit vero procuratori
7 indebitum,statĩ h̃ẽt ꝯdõnẽ ĩdebiti ꝯ̃ dñm.†Est ãt verꝰ procurator
ad recipiẽdũ ĩdebitũ,si hoc sibi spãl'r ẽ mãdatum,al's secꝰ.l. si pro-
curator.j̃.ti.2.Hoc p̃misso in prĩa & scda ꝑte huiꝰ l.casꝰ est clarus,
seqt̃ ver.nõ.n.ĩ q̃ sic forma casum.Vos dicitis dñe Iuriscõsulte, ꝙ
qñ solutum ẽ debitum falso procuratori,repetit̃ ꝑ ꝯdõnẽ indebiti
ꝗro quõ p̃t hoc fieri,ꝙ debitum repetat̃ tãq̃ indebitũ,ĩ veritate.n.
debitũ ẽ,nec p̃t dici ꝙ respũ procuratoris erat indebitũ.Nõ.n.fuit
sibi solutũ tãq̃ indebitũ,sꝫ sibi solutũ fuit tãq̃ debitũ alteri,cui ve
rè dẽbat̃.Ad hoc rñdet Iuris.ꝙ hoc casu qñ verè debitũ ẽ solutum
nõ repetit̃ tãquã indebitũ ꝯdõne ĩdebiti,sꝫ ꝯdõne ob cãm. fuit.n.
solutum tãquã verè debitũ.s.vt liberet̃ ista sol'one,q̃ res nõ ẽ secu-
ta ratihabitione nõ ĩtercedẽte.h.d.& sic iste ver.nõ refert̃ nisi ad il
lum casum in quo debitum est solutum falso procuratori.¶Seqt̃
ver.vl' ꝙ furtum.in quo sic forma casum. Vide ꝙ ꝯ̃ procuratorem
falsum succurrit̃ ꝯdõne indebiti,vl'ob cãm,an h̃ẽat debitor alia r̃-
media ꝯ̃ ipsum.Rñdet Iuris.ꝙ sic.Si n.procurator falsus recipiens
habuit malum aĩum lucrãdi sibi, & sic ꝯmisit furtum,tenet̃ nõ so
lum actione furti,sꝫ & ꝯdõne furtiua, & oĩb.aliis ꝯdõnib.p̃dictis.
8 h.d.Vide literã.Et ẜm hãc lec.no.tria. Prĩò † ꝙ quãdo indebitũ sol
uit̃ falso procuratori,si dominus h̃ẽt ratũ,ꝯdicit̃ à dño al's ꝯdicit̃ à
9 procurator̃ ꝯdõne indeb.¶†Scdò no.ꝙ quando falso procurato
ri soluitur debitum ratihabitione non secuta liberatur,iõ repetit̃
10 ꝯdõne ob cãm,non indebiti.¶†Tertiò no.ꝙ quando falsus pro-
curator ꝯmittit furtum,tenetur ꝯdõne furtiua,& omnib.aliis ꝯdõ
nib.vt s̃.dixi.Ex his quæ dicta sunt,cessant omnia contraria.

Restat vt ꝑ modum summæ tradamus mãm huius difficilẽ
& intricatã,q̃ recito ꝑ 4.q.principales. Prĩò quando
soluitur falso procuratori in rẽ suã.Scdò,qñ soluit̃ falso procura-
tori transferẽdo ĩ eum dominiũ.hoc acto,ꝙ debitorẽ faciat libe-
rari.Tertiò quando falso procuratori soluitur vt nuncio,vt ad do
minum portet.Quartò & vltimò,qñ falso ꝓcuratori soluit̃,vt ꝓcu
ratori vero nõ dico trãsferẽdo dominiũ,vl' nõ,nec hoc acto,vt li
beretur,vl' nõ,sꝫ simpl'r vt ꝓcuratori soluat̃,q verè ẽ casus l.nr̃æ.
Et ĩ q̃libet harũ q̃õnũ ẽ vdꝫm an soluẽs liberetur.Itẽ an transfera
tur dominium in accipiẽtẽ.Et de remediis q̃ ꝯpetunt cõtra falsum
11 procuratorem,& q̃dam alia q̃ videbitis.¶†Primò ergo ꝗro quã-
do soluitur falso procuratori in rẽ suam,quo casu dic: Aut solui-
tur à sciente,& non repetitur,vt j̃.ti.2.l.j.& hoc dixi sup prima gl.
Aut soluitur ab ignorante,& tunc aut soluitur ĩdebitum oĩno, &
hic non est quærẽdum an soluens liberetur,& tunc repetitur ꝯdi-
ctione indebiti ab ipso procuratore,vt hic ĩ prin.ẜm lec.gl.& l.cre
ditoris.C.de cond.inde.Item si erat debitum aliquo iure, sed forte
obstabat exceptio,vel erat tale debitum,ꝙ solutum poterat repeti
b eadem ratione:si verò [b] erat tale indebitum,ꝙ solutum repeti nõ
poterat tunc videtur velle gl.quòd ratihabitio hic aliquid opere-
tur,& trahat negotium ad dominum,vt hic in prin.ẜm lec.gl.quo
casu ratihabitione secuta videtur ꝙ dominus à tali procuratore r̃
peteret,quod posset procedere,si dicamus esse solutum contem-
platione directæ actionis,q̃ apud dominum erat,secus si contem
platione vtilis.d.l.debitor.in fi.ad Treb.quo casu licet ab ipso do-
mino solutum repeti non possit,tamen ab ipso procuratore repe
titur quoniam eius respectu omnino est indebitum, vt hic in prĩ.
c facit l.procurator ad exhibendum.§.j.j̃.rẽ rat.ha. Si verò solutũ [c]
est

ADDITIONES.

a Pom.¶Ad euidentiã.No.ex istis verbis Bar.quod ad hoc vt quis dicatur verꝰ
ꝓcurator ad recipiẽdũ indebitũ,reqrit̃,quod super hoc h̃ẽat spãle mandatũ.
Vnde habes inferre,ꝙ si procurator general'r cõstitutus intercedert̃ in casib.
in qb.spãle mandatum requiritur,de qb.multi casus numerantur in gl.c.q ad
agendũ.de ꝓc.in 6.quod diceretur falsus procurator,ꝙ voluit clare Bald. c.
nõnulli.in j.no.de res.& in c.ex parte decani.e.ti.De multis modis, ꝑ quos qs
dicatur falsus procurator.vide gl.in d.c.ex parte decani.bal.in l.falsus. C.de
fur.& l.licet.& ibi Mod.C.de procur.

b ¶Si vero.No.ꝙ solutũ falso procuratori in rẽ suã põt ratificari per dominũ,si
solutum est contemplatione directarum actionum,q̃ sunt penes ipsum domi
num,& hoc modo põt saluari gl.j.quam reprehendit Bar.s̃.in j.col.Secus ve-
ro,si soluitur contemplatione vtilium q̃ sunt penes ipsum procuratorem.& vl
tra dicta per Ale.hic,adde Bal.tenentem contra Bar.hic,in j.col.& dicentem
nõ esse distinguendum,qa in aliquo casu istorum nil põt operari ratihabitio
vt hic per eum.Ita sentit Ro.in gl.in ver.intercedente.& quod idẽ sit quando
soluit̃ nomine directarũ,vt ẽ qñ soluitur cõtẽplatione vtiliũ ꝓbat̃ sic, nã vbi
soluitur cõtẽplatione directarũ nõ ẽ dubiũ quod vtilitas remanet penes ꝓcu
ratorẽ,ꝑ l.j.C.de act.& obl.& sic nomẽ nudũ dũtaxat remanet penes dñm si
ne aliqua vtilitate,sed tunc succedit regula,quod si h̃ẽt nomẽ nudũ tm̃, nõ
potest ratificare in præiudicium habentis vtilitatem,vt ea in se vertatur. gl.
& ibi Bal.l.fi.C.de iu.dot.nil.n.prodest nudum nomen si alteri vtilitas quęra
tur.l.mulier.j̃.de don.inter vir.& vxo.& no.l.legato.§.si de certo.j̃.de lega.j.
vnde cogita bene super verbo Bar.

c ¶Solutum.Vide Ale.circa hoc,& Mod.hic.

est debitū, tunc distingue poīa, prout ĩ. dicā ĩ simplici ꝑcuratore, eo saluo ꝙ qñ ratihabitio nō sequr ab ipso, q putabatur ꝑcurator in rē suā, repetitur ꝯd. indeb. nam fuit solutū tanq̃ sibi debitum, & ĩ veritate nō est, vt hic in prin. ſm lec. gl. & d. l. creditoris. & vr̃ exp̄ssū in l. cū fundus. §. seruū tuum imprudens. s. si cer. pe. & l. si vrbana. §. sed & si vecturas. ĩ. ti. ij. In istum aūt falsum procuratorem transfertur dominium, vel non: eo modo quo dicemus in falso creditore,

12 in l. quoniam. ĩ. de condi. fur. & hoc de primo.

Secundò †principl'r q̃ro, qñ soluitur alicui falso ꝑcuratori, trāsferēdo ī eū dñiū. hoc acto ꝙ faciet liberari soluentē, quo casu an trāsferat̃ dñiū in ꝑcuratorē ñ est q̃rendū, qa p̄supponit̃ in themate qōis. Itē an liberet̃ statī soluēs nō est q̃rendū, qa p̄supponit̃, ꝙ nō est datū, vt sit liber statī ea sol'one facta, sed vt liberet̃ ī futurū. Isto casu, vt puto non est curandū vtrum sequatur ratihabitio dñi, vel nō: nihil. n. factū est noīe dñi, ſʒ inter me & illū, quē putabā ꝑcuratorē, fuit celebrat⁹ ꝯct⁹ īnoīatus, do vt facias me liberari, ſʒ solū est q̃rendū liberōe nō secuta qual'r subuenit̃ ꝯ ꝑcuratorē; Rñ. siquidē solutū est debitū, hēt locū ꝯdictio ob cām, quasi cā nō sit secuta, vt ñ. & hoc ſm lec. gl. & ĩ. de fur. l. falsus. §. j. Si verò solutū est debitū, nō hēt locū ꝯdictio ob cām, sed ꝯdictio sine cā fuit. n. datū ob cām illā. s. vt facias me liberari ab ea obligatione, q̃ non erat, ergo &c. vt l. j. ĩ. de condi. sine cā. Sed si quid dedi vt facias me liberari ab aliqua actione, vel obligatione non efficaci, cogitabis. & hoc de secundo.

13 Tertiò principl'r q̃rit̃, †qñ alicui falso ꝑcuratori dedit vt nūcio, vl' ministro, vt portaret ad creditorē, hic est aduertendū, aut. n. dedi ei tanq̃ nūcio mei solūetis. & ꝯstat ꝙ in eum nō

a trāsfero dñiū. d. l. falsus. §. j. Itē ꝯstat, ꝙ nō liberor soluendo sibi, qa nullum mādatū hēt à creditore, vt ĩ. de sol. l. q hominē. §. si nullo. ſʒ p̄t esse ꝙ si illa res data ꝑdat̃, ex illa ꝯditione debitor liberet̃, si erat

b debitor speciei. & nō possit sibi culpa imputari, vt l. argentū. ff. cō-

14 modati. ¶†Sed si q̃rit̃ qual'r isti succurrat̃ si rē datā nō tradat creditori. Rñ. siquidē illud quod est sibi traditū, ꝑtinebat ad creditorē, vt res deposita vel commodata, creditori ꝯpetit actio furti l. falsus. C. d fur & ibi no. Si verò ꝑtinebat ad debitorē, debitori ꝯpetit actio furti, & ꝯdictio furtiua. Creditori verò ꝯpetit contra ipm̄ accipiētem neg. gest. ĩ. de fur. l. si is cui. cū glo. & s̃ de nego. gest. l. si pupilli.

c §. ii. Si verò soluitur tanquam nuncio misso cà creditore, tūc dic vt ĩ. dicemus in procuratore falso. & hoc de tert o.

15 Quartò † principl'r q̃ro, qñ soluit̃ alicui, vt ꝑcuratori simplici, & illud hēmus examinare ꝑ quatuor q. Aut n soluit ꝑcuratori simplici, q nunq̃ hūit mandatū. & tūc aut soluit̃ debitū aut indebitū. Itē qñq; soluit̃ ꝑcuratori falso, q alias hūit mādatū: ſʒ fuit reuocatū, & tunc aut soluit̃ debitum aut īdebitū. Primō casū q̃ro, qñ ꝑcuratori q nunq̃ habuit mādatū, soluit̃ dbitū & tūc aut soluit̃ sciēter, & ñ liberat̃, nec repetit, vt hic ĩ 2. gl. & ĩ l. si

d ñ fortè. § q filio. ĩ. de ꝯd. ĩd. & s̃. dixi. Aut soluit̃ ignorāter, d& tūc ēt ñ liberat̃. l. q hoiem. §. si nullo ĩ. de solu. Puto tñ ꝙ si soluēs habuit iustā cām credēdi ipm̄ eē ꝑcuratorē, ꝙ liberabit̃ cedēdo creditori actionē q̃ hēt ꝯ istū falsū ꝑcuratorē. Casus est in l. cū fūd⁹. §. seruū tuū iprudēs. in ff. s. si cer. pe. licèt Cy. dubitādo videat̃ tenere ꝯriū. C. de fur. l. falsus. in prin. 3. q. Sed si q̃rat̃ an in talē ꝑcuratorē sit trāslatū dñiū, certū est ꝙ nō, vt l. si ego. s̃. de neg. ge. nō. n. hic agebat tradēs vt ꝑcuratori q̃reret̃, sed vt dñō ꝑ ipm̄ ꝑcuratorē. l. vero ꝑcura-

16 tori. ĩ. de sol. & l. q mihi donatū. ĩ. d do †Si q̃rat̃ qual'r subueniat̃ ꝯ istū falsū ꝑcuratorē. Rñ. siqdē accepit malo aīo, tenet̃ furti ꝯdict. furtiua. & ꝯdictiōe ob cām. vt hac l. sed si nō habuit malū animum, tūc solū tenet̃ ꝯdictio. ob causam, vt hac l. ver. nō. n. & ver. ꝙ si dñs. Sed dices tu, qūo ꝯpetit ꝯdictio ob cām, cum dominium non sit trāslatū in eū, & nemo ꝯdicit rē suā, vt s̃. dixi? Rñdeo, oportet intelligere eo casu, quo nō fuit furtū ꝯmissum, qa sol'o fuit recōciliata cōsumptione, ꝙ ꝑdest ad cōdictionē ob cām, sicut ad certi cō-

17 dictionē. & ad ꝯdic. indeb. vt no. s̃. eo. l. iij. §. subtilius, in ij. gl. †¶Itē q̃rit̃, quando dat̃ ꝯdictio ob cām, quasi cā nō secuta, q̃ ē ista causa q̃ nō ē secuta ob q̃ dat̃ ꝯdictio? tex. hic vr̃ dicere ratihabitio. Tu dic, qñque ego solui tibi simpl'r credēs te ꝑcuratorē, & ꝑ ꝯsequēs me liberatū icōtinēti, nec à te aliqd petij vltra, & dat̃ mihi cōdictio īdebiti, vt dictū ē. Aut à te petij, & tunc dr̃ cā cessare eo ipo ꝙ ñ seqt̃ liberatio. Sed si forte licet crederē me liberatū, dixi tibi, facias ꝙ ego habeā lr̃as ratihabitionis, tūc diceret̃ cessare cā, si ratihabitio non seq̃ret̃. Istā distinctio. ponit tex. in l. si qs offerēti. i pri. ĩ. de sol. oīa tñ dicta r̃media tollunt̃ ꝯ dictū falsū ꝑcuratorē, ratihabitione secuta ꝑ d. l. si qs offerēti. facit hæc l. ĩ pri. & l. vero ꝑcu-

18 ratori, ĩ. de sol. ¶†Scdō q̃ro, qñ falso procuratori, q nūq̃ habuit mādatū, soluit indebitū. isto casu cōstat ꝙ in eū nō trāsfert̃ dñiū. d. l. si ego. de neg gest qđ patet, quia cōtrectando, furtum facit. vt hic in si Itē non est quærendū de liberatione, cum non sit debitū sed quærēdum est de remediis ꝯ procuratorē. & si quidem ratihabitio non sequit̃, falsus procurator tenet̃ condictione indebiti. l. si procurator. ĩ. de ꝯdi. ind. & hac l. in prin. & l. cum debitū. §. j.

e ĩ. tit. ij. & l. si vēdidero. in fi. ĩ. de fur. Tenet̃ ēt furti, & condictione furtiua, si habuerit animū intercipiendi, vt hic in fi. & d. l. si vendidero. & l. falsus. C. de fur. tñ ratihabitione secuta tenetur dñs ꝯdictione indebiti, vt hac l. in prin & d. l. si vēdidero in fi. & melius in §. si Titius, nō tñ tollit̃ ꝯdictio furtiua, q̃ nata erat debitori ꝯ ꝑcuratorē. d. l. si vēdidero. §. si Titius, qđ qualiter procedat, dic vt ibi, & hoc qñ tali falso ꝑcuratori solutū est ignorāter, sed si scienter solutū esset tunc siqdē ego sciui eū falsum ꝑcuratorē, videor sibi donare, vt s̃. dixi. Si verò credebā ipsum esse verū procuratorē, sed sciēter solui indebitū, tunc videor donare dño: tñ ꝯ ipsum falsum procuratorē ꝯpetunt mihi omnia prædicta remedia, q̃ tñ tollunt̃ ratihabitione secuta, l. si tibi dederim. ĩ. de dona. & hæc de scđo.

19 ¶†Tertiò quęro, qñ falso procuratori, q semel habuit mādatum, & fuit reuocatum, soluit̃ indebitum? Rñ. ꝑ oīa idē qđ in falso procuratore, q nunq̃ habuit mandatū, vt no. hic in gl. ¶Quartò q̃ro, qñ falso ꝑcuratori q habuit mādatū, & fuit reuocatū, soluit̃ debitum? Rñ. d. l. cū qs. §. j. de sol. & hic no. in j. gl. ¶Sed dubitatur cū in multis casib. s. sit dictū, aut secuta est ratihabitio, aut nō. Quero qd habet facere soluēs, si dubitat an dñs ratū hēat, vel nō? Dic vt l. si indebitū. ĩ. rē ra. ha. ¶. Vltimò ex ꝑdictis apparet qđ nō est qō. vtrū in dubio soluēs videatur trāsferre dñiū, vel nō, qñ soluit ꝑcuratori simplici, qa nō vr̃ trāsferr̃, vt d. l. si ego. s̃. de neg. gest. Nec ob. l. dotis fructus §. fi. cū seq. ĩ. de iure do. & l. j. ĩ. ꝑ dote. qa ibi ꝑcedebat titulus habilis ad trāslationē dñij in accipiēte, hic verò non ꝑcedebat titulus. Aut soluit̃ vt ꝑcuratori in rē suā, tūc dic vt ĩ. ti. ij. l. qm̄. & s̃. dixi. ¶Vltimò no. si dubitat̃ an soluit, vt ꝑcuratori in rē suā vl' simplici, an vt nūcio, an trāsferēdo dñiū faciat liberari, hoc ꝑpendi dēt ex qualitate verborū ꝑcedētiū & sequētiū, & eorū q̃ gesta sunt, vt in c. inspicimus. ex. de reg. iur. lib. vj. *Vide de falso ꝑcuratori soluēdo, qs effectus sequat̃. Sed qs effectus sequat̃ soluendo vero ꝑcuratori? Dic qđ si soluit̃ sibi debitū ꝯtingit liberatio. ĩ. de sol l. verò ꝑcuratori. Et est verus ꝑcurator, si hēt ad hoc sp̄ale mandatum, vt ibi, vel gn̄ale ad oia ĩ. de solu. l. q hominē. § si Titiū iuncta gl. in ver. vt ꝑcuratori. Si autē ad agēdum esset ꝯstitutus, tunc nō posset ei solui. vt l. hoc iure vtimur. ĩ. de solu. & de pac. l. sed si tñ. Si verò est solutum indebitum, tūc aut habebat ꝑcurator ad hoc sp̄ale mādatum, & tunc dat̃ ꝯdic. inde. ꝯ dñm. vt de ꝯd. indeb. l. si procurator. Si verò nō habebat mandatum sp̄ale ad hoc, sed gn̄ale ad omnia, tunc hoc sibi mandatum non videtur in isto gn̄ali mandato. Ideo datur ꝯdictio ꝯ procuratorem. d. l. si procurator. §. Celsus. arg. ĩ. quæ in fraudem cred. l. si pater. Et hoc no. ꝑp inquæstas. ꝯ quem debeant fieri, an ꝯ dñium, vel ꝯ procuratorem. Circa quod vide quod scripsi in l. j. ĩ. de cond. indeb.*

ADDITIONES.

a ¶Item constat. Aduerte tamen super hoc, quod quoties pecunia esset data ad numerū quod transferre tur dominium in nuncium, gl. ad eius qui in prouincia. in ver. quas vere & ibi Bar. ff. si cert. pet. & fiat benè tex. in mu[?]. S. [?] ĩ. loca.

b ¶Vt l. argentum. Nota limitationem ad l. argentum, quod procedat tantum in debitore speciei, non quantitatis. Hanc limitationem ponit Aug. in l. si finita. §. si [?] ĩ. de dam. inf. & ibi Imo. & Pau. de Cast. in d. l. argentum & probatur, quia si esset debitor generis, non liberaretur, cum genus perire non possit l. incendium. C. si cer. pet. istud sing. no. Iason l. j. in vlt col. ĩ. de eo per quem factum erit.

c ¶Misso. Adde quod si creditor scribat debitori hoc modo, è il tempo del pagamēto, & mandatelo con vostra salute & mia, & debitor dedit pecuniam homini fide digno, qui aufugit, vel creditori non detulit, an debitor sit liberatus, & quo remedium sibi consulatur, vide Bal. cons. 322. lib. j.

d ¶Ignoranter. adde vt per Bal. cons. 14. cū seq. iij. lib. vbi ponit de quodam filio, q̃ liberauerat debitorem paternum, asserendo se habere mandatum, deinde illud nomen debitoris cesseret, etiam asserendo habere ad id mandatum, vide Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de sol. in rub. vbi ponit etiam q. de eo qui suasione falsa procuratoris ostendētis mandatū falsum soluit, & ꝑcurator falsus amisit pecuniā, cuius periculo perierit.

e ¶Condictione. Adde quod ēt tenetur crimine falsi, si per dolum solutionem recepit. l. si autem. §. item sciendum. de neg. gest. per Bart. & Pau. de Cast. hic in addi.

LEX XV.

Cum seruus Res ob cām data, cā non secuta, etiam si desierit extare, ꝯdicit̃: qđ si non est trāslatum dñiū, ad exhibēdū, & furti, seu ꝯdictione furtiua agit̃. h. d. Diuidit̃. Primò ponit vnū dictū. Scdō ponit aliud, qđ vr̃ ꝯriū p̄rio. Tertio reducit ad ꝯcordiā addendo aliqua. Quarto addidit q̃dam ad ꝑdicta. Scda ibi, Labeo. Tertia ibi, sed Proculus. Quarta ibi, sed si tu.

a ¶Op. s. de of. ꝑf vig. l. iij. §. j. dicit Hug. qđ hic suspendit eū iniustè

1 Azo dicit, qđ imò iustè, † qa furtū non est publicum crimen. Gul. de Cu.

ADDITIO.

a Iniustè. Adde ꝙ Pau. de Ca. ex eo q̃ gl. appellat fuiam latā à iudice incompetenti, in iustā elle, notandū qđ si qs vellet dicere fuiam nullam, iniustam, non inepte ageret al leg. gl. sing in auth. de hæ. & fal. in §. exhæred. tor. in ver. iniuste & gl. in l. j. de testi. Alexander vero pro hoc alle. tex. & ibi Bal. in l. scire oportet §. si in ver. iuste. ĩ. de excu. tu.

Quidẽ alia rõe,videlicet,qa hic suspẽdit seruũ,q est vilis a psona
2 †& in uiles psonas pfectus vigilũ hẽt iurisdictionẽ,& ptatẽ.l.ꝯria.
facit.l.interdũ.§.q furẽ.ꝭ.de fur. ¶†Secundò opponit,& vr ꝙ re p-
debeat agi ad æstimationẽ,vt l. in re furtiua.ꝭ.de ꝯdict. fur.
pq.§.e.l.si pecuniã.§.j.iste passus est difficilis multũ: Finalr ego
in obligatione rẽ dari,vel reddi,dẽre agi ad ipsã rẽ,vt hic,&
seruũ.§.fi.de ver.ob.& l.pmissor.ꝭ.de ꝯsti.pec.fiet tñ executio in
,& ẽt ꝯdẽnatio poterit fieri in æstõne.l.Iulianus.ꝭ.de ꝯfes.&
l.si q̃ sen.fine app.rescin.& ibi plenè.* No.ista pp ꝯclusionẽ libelli:
peto q̃ndã equũ pili albi,&c.q cõi æstõne valet x.florenis,saluo iure
pluri,&c Quare peto dictũ reũ sñialiter ꝯdemnari ad dandũ &
reddendũ dictum equum si extat,alias peto eũ ꝯdẽnari ad dãdũ &
soluendũ dictã æstõnem dicti equi:videlicet x. florenos actori,&c.
cũ ꝯclud ẽ ad restituendũ,peto à Titio vnũ equũ pili albi:quẽ
sibi ꝯmodaui ad certũ vsũ,q vsus iã ẽ finit⁹,q q dẽ equus vl ȝ.xx.flo
renis,saluo iure pluri,&c.Quare peto reũ ꝯdẽnari ad reddẽdũ & re
stituẽdũ dictũ equũ,si extat: aliàs peto eũ ꝯdẽnari ad dãdũ & soluẽ
dũ estionẽ dicti equi:videlicet dictos xx.florenos.Et iõ dũ petis ipsã
rẽ,vt scias an extet:vel nõ,ad hoc vt possis petere æstõnẽ,dẽs in fi-
ne libelli facere vnum interrogatorium petẽs dictum reum iterro-
gari,an hẽat facultatẽ restituẽdi dictum equum.* Sed in oblone
rẽ restitui,pt agi & peti res ipsa,& peti æstimatio.ꝭ.de ꝯdict.furt.l.ĩ
re furtiua.& l.j.C.e.ti.& l.si seruus §.boue.dixi plenissimè in l.stiplo
nes nõ diuidunt.ꝭ.de ver.ob.in vlti.opp.in 6.q.¶Opp.de l.si dñs.ꝭ.
de præscrip.verb.Sol.ibi seruus fuit dat⁹ æstimatus.¶Op.ad finẽ,qa
in furto reqrit ꝙ qs ꝯtrectet aĩo lucrãdi.l.j.ꝭ.de fur.sed hic non ha-
4 buit aĩum lucrãdi:ergo &c.Sol.optimè gl.& no.†ꝙ satis vr lucra-
5 ri,cum voluntatẽ suã impleuerit de eo quod placet:& no. ¶† No.
6 ꝙ re perempta agit ad ipsã rem:dixi in l.vinũ.ꝭ.si cer.pe.¶†Quęro
circa principium legis,vtrum sit licitum libero homini dare se ali-
cui in quæstione,vel ad torturã?Gl.in d.l.interdum.§.qui furem.de
fur.dicit ꝙ sic.Contrarium ibi dixi,nã liber homo nõ est dñs mem
brorum suorum.l.liber homo.ad legem Aquiliã. Item tortura est
meri imperij.l.defensores. C.de defenso.ciui.& in Auth. de testib.
§.1.& no.in l.imperium.ꝭ.de iurisd.omni.iu.ergo pacto priuatorũ
7 non põt ꝯcedi,vt C.de iuris.om.iu l.priuatorum.†nec enim põt qs
pmittere alicui quod eum pcutiat,vel ꝙ corpus eius cruciet,vt l.j.
§.vsq; adeo.de iniuriis.¶Secundò quæro si est verum id quod pre-
fectus vigilum iustè fecit,ergo seruus fuit in facinore deprehensus
ergo iste non tenet?Rñdeo,dico ꝙ fecit iustè,hoc est iurisdictionẽ
habuit iudicandi de hoc crimine, non tñ cõtra istum habuit legi-
timas probationes.Vel aliter,& verius,hic fuit datus vt per accipi-
entem haberetur quæstio,vñ eo ipso ꝙ per eum est reptus in faci-
8 nore,cessat causa,ob quam datus est. Fateor tamen,† ꝙ confessio
extorta à seruo præcedẽtibus legitimis indiciis,faciat etiam fidem
contra dominum.l.cum probatio.ꝭ.de probatio.

ADDITIO.

a Vilis.Adde secũdũ Bul.& Alex.ꝙ poterat hic seruus puniri pœna capitali,p l.j.C.de offi. præfe.vigi.sed debuit remitti ad præfectũ vrbis si pœna capitali dignus erat

LEX XVI.

1 *Pecuniam quando ex parte dantis & ex parte dãtis speciem venit dari,non est emptio, sed contractus innominatus, habet locum condictio ob causam.*
2 *Verbum dari ,quando intelligatur proprie,& secundum naturam contractus.*
3 *Clausula,dedit,vendidit,& tradidit,quando constituat venditionem,& quando contractum innoninatum.*
4 *In contractu innominato non cauetur de euictione.*
5 *Condictio ob causam quòd non habeat locum in contractibus nominatis. & num.13.& an ex pœnitentia.& nu.15.*
6 *Donatio an fuerit olim, & hodie contractus nominatus, vel innominatus.*
7 *Pœnitentiæ in donatione non est locus.*
8 *Aliud donatio, aliud pactum de donando.*
9 *Condictio ob cãm,non hẽt locum in contractu donationis,& de ratione nu.10.*
11 *Nominatis in contractibus vbi ex pacto informatur actio,ex eo contractu potest agi condictione ob causam.*
12 *Condictio ob causam quando non habet locum in contractibus innominatis.*
14 *Quando est permistus contractus innominatus,& nominatus,an habeat locum condictio ob causam.*

Dedi Ista lex est valdè no. & h.d.† Qñ ex parte dantis pecuniã & ex parte dantis speciẽ venit dari , nõ est emptio nec vẽditio,sed ꝯtus innominatus, ideò habebit locum ꝯdictio ob cãm. h.d.Gl.diuidit.Primò ponit dictũ. Secundò tres rões.Secunda ibi,
a & ideò.Tu dic,ꝙ ñ sunt rões,immò sunt illatioes ex dicto. ¶ Op.a & vr ꝙ iste sit ꝯtus emptionis & venditionis,vt l.nãlis.§.j ꝭ.de psc. ver.Sol.hic fuit data pecunia vt species, ibi fuit numerata.Istud est diuinare,in se tamẽ verum est.Vel dic,quòd hic fuit actum vt Stichum dares,hoc est accipientis faceres,qd nõ est de nã emptionis & venditionis.l.ex empto.in prin.ꝭ.de actio.emp.Ex hoc sequit ꝙ est ꝯtus innominatus,do vt des. Istud colligitur hic in ver. finge. sed in l.ꝯria fuit dictum,do pecuniam,vt accipiã speciem,verbũ n.
b accipio,ñ includit de necessitate trãslationẽ dñij,vt ibi patet. ¶Cõ
2 tra hoc op.b de l.si stipulatus.ꝭ.de vsuris.Sol.ibi †verbũ,dari fuit ap positũ iuxta ꝯtũ empt.& vend.iõ intelligit impropriè ẽm naturã
3 ꝯtus.Simile in l.j.in prin.ꝭ.depo.† & ideo infrã q̃ fiunt tota die,
c q̃ dicunt,dedit,c vendidit & tradidit,nõ ꝯstituunt ꝯtum innominatum pp verbum,dedit:imo verbum dedit,intellr impropriè pp verbum vẽdidit,cui adiicitur. Sed si diceret,dedit,& tradidit, non adiecto vẽdidit,tunc esset ꝯtus innominatus,vt hic,sed si diceret tm̃ tradidit pro certa quantitate pecuniæ, intelligeret venditio.l. nãlis.§.j.ꝭ.de psc.verb.q tene mẽti.Scdõ op.ad ver.& ideo, de d.l. nãlis.§.sed si Stichum.Sol.vt in gl.& bene.dic vn ibi. ¶Venio ad fi.l.& opp.& vr ꝙ possit agi vt caueat de euictione,vt l.ij.ꝭ.de eui.
4 Sol.ibi†in ꝯtu emptionis & vẽditionis,hic in ꝯtu innominato, ista est vera.Alij,vt Io.dicunt ꝙ hic exigit satisdatio,sed in ꝯtu vẽ ditionis sufficit nuda promissio.Istud nõ vr verũ p l. sciendum.ꝭ. de euic.& ideo tene primã.Op.& vr ꝙ ꝯdictio ob causam locum non hẽat,vt l.ea ꝯditione.C.de rescind.vend.& in l.inciuile. C. de
5 rei ven.Sol.dt gl.illud verũ†in ꝯtib.nominatis, in quib.cessat ꝯdictio ob cãm,hoc in innoĩatis,& pp hoc fuit fcã hæc lex,vt oñde. ret ꝙ ñ hẽat locũ ꝯdictio ob cãm in ꝯtib.nominatis,* qa in ꝯtib.nominatis non agit ad resoluẽdũ ꝯtũ,sed ad interesse,niñ ex pacto iux ta ꝯtũ apposito resultaret ꝯtus innominatus. Nã tunc agit ꝯdõne ob cãm.Sic intellr.C.de pac.inter emp.& vend.l.cũ te fundum.ꝭ.de act.emp.& vend.l.ex empto.*sed in innoĩatis,idẽ in l.j.in fi.ꝭ.de rer.permut.¶Contra hoc op.gl. donatio est hodie ꝯtus nominatus qd patet,qa ꝯsensu ꝯhitur,vt l.si quis argentũ.C. de don:ergo est noĩatus,vt pbat in l.j.ꝭ.de re pmu.sed in donõne est locus ꝯdictioni ob cãm,vt l.j.C.de dona.q̃ sub mõ.& C.eo.l.ca lege.& de donat.l.cum res,ergo &c.Sol.dt glo.fallit in ꝯtu donationis,qui est hodie ꝯtus nominatus.sed olim erat innominatus. Pro declarando istam gl.j. habemus videre vtrum hoc sit verum,
6 †ꝙ donatio d fuerit olim ꝯtus innominatus,& hodie nominatus
d qd tenet gl.hic,& in l.pacta.ꝭ.de ꝯh emp.& C.e.l. 2.Iac.But. dicebat.ꝙ ẽt hodie est innoĩatus.licet.n.hodie ꝯtrahat consensu, non sequitur ergo est noĩatus,qa multi ꝯtus fiũt, qui consensu ꝯhũt & sunt innoĩati.Et sæpe ẽt quidã ꝯtus,qui ꝯhũt re innominati di cunt,vt l.iuris gentiũ.in prin.de pac.Pro Iac.facit,quia etiã hodie ex ꝯtu donationis non oritur actio,sed pp pactum seu ꝯtum da tur ꝯdictio ex lege.vt d.l.si quis argentum.Sed de nã ꝯtuũ nominatorum est,qd eo ipso,qd subsunt actionem producãt. d. l. iuris gẽtium.in prin.ergo &c.Alij dicunt,ꝙ olim & hodie fuit ꝯtus nominatus,quia ita elegans nomen est donatio,sicut locatio, & venditio,& simi.Cum igitur habeat spãle nomẽ,ergo erat,& est ꝯtus nominatus,vt no.de re.permuta.super tub. Istam partem ego teneo,& pbo.qd in ꝯtib.innominatis locus est pœnitẽtiæ ex par-
7 te implentis.l.si pecuniã.ꝭ.eo.† Sed in donatione non est locus pniæ.l.Aristo.ꝭ.de don.ergo nõ erat,nec est innominatus,&.sic al lego p casu l.Aristo.ꝭ de dona.Non obst.quod olim.non contra hebat ꝯsensu,qa etiã stiplo olim nõ ꝯhebat cõsensu,& tñ est con tractus nominatus.l.j in fi.de pac.& ẽt alij contractus nominati, q ꝯtrahunt re,nõ celebrãtur ꝯsensu solo.d.l.iurisgẽtium. in prin.
8 Non obstat,†ꝙ ex isto cõtractu nõ oriatur actio,qa debes scire ꝙ aliud est donatio,aliud ẽ pactũ de donãdo,sicut aliud est vẽditio, aliud est pactũ de vẽdendo.Donatio.n.eo ipso quod est perfecta, est idem de iure antiquo,& de iure nouo.In pacto vero nudo de donando est hodie immutatum, per d.l.si qs argentum.& de illo non quærimus hic.Sed hoc premisso,dicit glo.ꝙ fallit in ꝯtu donationis,in quo habet locum ꝯdictio ob causam,licet sit ꝯtractus
9 innominatus.Est ne istud verum?Rñ.†ꝙ in ꝯtu donationis ꝯdictio ob causam bene habet locum,si causa ob q̃ datur,nõ est secuta,vt C.eo.l ea lege,& de don.l.cum res.& C.de don.q̃ sub mo.l.j. & bene no.ꝭ. de don.l.j.sed ex pnia non habet locum ꝯdictio ob causam ad reuocandũ id,in quo est donatio,vt l.Aristo.ꝭ.de don. pt tñ bñ pœnitere,ne fiat illud qd fuit actũ in donatione , qñ fuit appositum tm̃ ad ꝯmodum pœnitẽtis.d.l.Aristo.& statim dicã in
10 aliis ꝯtib.noĩatis.†Scdõ habemus videre q̃ sit ratio spãlitatis in donatione.Rñ.in aliis ꝯtib.noĩatis ex pacto incontinẽti apposito,vt aliqd det vel fiat,informat actio descẽdẽs ex eo ꝯtu.l.tenetur.§.j ꝭ.de ac.emp.& l.in bonæ fidei.C.de pact.& l.iurisgẽtiũ. §.j. de pac.ideo cũ ad hoc ꝯpetat actio ex ꝯtu noĩato,nõ hẽt locum ꝯdictio ob cãm,sed agit actione ex eo ꝯtu,sed in donatione hoc nõ est.Exẽplũ,dono tibi librũ vt soluas creditorib,meis,donatio fit pro te,& ad tui ꝯmodũ nõ poterit informari vt pariat actionẽ mihi,vt habuisti no.in l.lecta.ꝭ.si cer.pe.& C.de pac.l petẽs.& l.iurisgẽtiũ.§.quinimo & ibi gl.ff de pac. & si cum actiõe ex eo ꝯtu non possit agi,hẽt locũ ꝯdictio ob causam.Eadẽ rõne dico idẽ in aliis

ADDITIONES.

a Pom.¶Oop.Vide aliquid per Præpositum,c.qui venatoribus.86.distin.
b Pom.¶Contra hoc opp.Vide Aret.consi.162.
c ¶Dedit.Adde vt per eundem Bart.in l.j.C.de rer.perm.& in l.ex empto.in prin.ꝭ.de act.emp.& in l.si stipulatus.ꝭ.de vsur.
d ¶Donatio.Adde vt per Alex.in l.iurisgentium. in prin.ꝭ. de pac. cui inquantum tangit post Bald.an statutum loquẽs in venditione,habeat locũ in permutatione.& se remittit ad Spec in tit.de empt.& vend.§.nunc dicendum.el ij.ver.sed pone statutũ.& ibi Io. And,adde post illos Rom,consi.107.

alijs ɔ̃ctib.noĩatis.Pone,ꝑmitto tibi ꝑstipl'onẽ dare cẽtum,vt vadas ꝑ me Romã.ex hac stipl'õe ñ p̃t agi actiõe ex ɔ̃ctu,vt vadas ꝑ me Romã.qa fuit interposita ꝑ te,ñ ɔ̃ te,vt no.in d.l.petẽs. poterit ĝ agi ɔ̃dictione ob cãm vl'actiõe ꝑscr.ver.sicut ĩ ɔ̃ctib.innoiatis,di-
11 cã in d.§.q̃nimo ¶† Cõtra p̃dicta op.& vr̃ φ ẽt in ɔ̃ctib.vl'ex pacto informat actio ex eo ɔ̃ctu possit agi ɔ̃dictiõe ob cãm.l.cũ te. C.de pac.inter emp.& ven.Sol.dt gl.& bñ,φ ibi illud quod deuenit ĩ ɔ̃ctu(al's pacto) dederat cãm ɔ̃ctui noĩato,vt no.in d.l.cũ te.secus si cãm ñ dederat.vt d.l.ea ɔ̃dõe.C.de resci.vẽ.& ista ẽ vera ẽm oẽs, lʒ q̃dã glossatores antiq̃ aliter dixerint,vt no.ĩ l.pacta ɔ̃ucta.ꝭ.de ɔ̃h.
12 emp.circa fi.mag.gl.¶Cõtra p̃dicta op.& vr̃ † φ ẽt in aliq̃b ɔ̃ctib. innoĩatis nõ hẽat locũ ɔ̃dictio ob cãm,vt facio vt des,& facio vt facias:qa facta nõ p̃nt repeti.l.pe.ꝭ.de ꝑscr.ver.Gl.fatet̃ p̃riũ,& sic hẽt locũ solũ in do vt des,& in do vt facias,& in do vt nõ facias,& ĩ ꝑmutatione.Simile habuisti in l.si pecuniã in pri.§.e.sed hoc nõ est verũ,qa ẽt facta q̃nq; p̃nt repeti.l.si q̃s accepto.ꝭ.e.Præterea licèt ñ possint repeti,tñ sunt ꝑdita remedia ĩ locũ ɔ̃dictionis ob cãm.l.cũ
a ꝑponas.C.de dolo.& hoc ẽt tenebat Gul.de Cu.Reassũmo,q̃ p̃dicta bñ,q̃nq; est ɔ̃ctus innoĩat⁹ merè & simpl'r,& tunc hẽt locũ ɔ̃dictio ob cãm.tã ex pnĩa,q̃ ex cã cessante,vt hic.& l.si pecuniã in pri.
13 §.e.& l.nãlis.ꝑ totũ.ꝭ.de ꝑscr.ver.† Q̃nq; est ɔ̃tractus noĩat⁹ merè & simpl'r,& tunc nullo mõ est locus ɔ̃dictiõi ob cãm.nec ex pnĩa nec ex cã cessãte,vt hic,& l.j.ꝭ.de rer.ꝑmu.& l.inciuile.C.de rei vẽdi.& l.sicut de act.& obli.*Et ex hoc,φ non sit locus pnĩæ in ɔ̃tractib.noĩatis,sequit̃,φ licèt venditor tradiderit rẽ,tñ põt repetere, licèt emptor nõ soluat p̃tiũ:secus in ɔ̃tractib.ĩnoĩatis, vt alle.l.ciuile. Sed ɔ̃tra hoc vr̃,φ imò eodẽ mõ possit rescindi venditio, nisi emptor impleat id quod conuenit.sicut in ɔ̃tractib.innoiatis.C.de pac.inter emp.& ven.l.cũ te.Sol.dicunt quidã,aut in ɔ̃tractib.innominatis non implet̃ illud quod erat faciendũ ex forma ɔ̃tractus:& tũc nõ p̃t rescindi ɔ̃tractus,vt l.alle.Aut nõ adimplet̃ pactũ appositũ iuxta ɔ̃tractũ:& tunc aut illud pactũ erat cã finalis, vt qa aliàs ñ erat ɔ̃tracturus,& tunc rescindit̃ ɔ̃tractus:aliàs nõ.Sic soluit glo in d.l.cũ te fundũ.in verbo,ɔ̃ueniat.Sed quare magis rescĩdit̃ ɔ̃tract⁹ quando nõ adimplet̃ pactũ appositũ iuxta venditionem,q̃ si non soluat̃ p̃tium,nõ video:imò magis vr̃ ɔ̃trariũ,qa magis ẽ cã finalis, solutio p̃tij,q̃ pactũ appositũ iuxta eã.Ideo credo aliter dicendum: qa aut illud pactũ appositũ iuxta venditionẽ, facit eam transire in nãm ɔ̃tractus innominati , vt q̃n vendebã tibi Codicẽ: vt tu dares mihi decẽ,& Digestũ tuum:vnde in isto casu magis hẽt naturã ꝑnunciationis,q̃ venditionis:ideo cẽset̃ ɔ̃tractus innoĩatus:vt l.q̃rit̃ §.de sta.ho.qa tũc põt rescindi ɔ̃tractus,nisi seruet̃ pactũ.Sic intellige d.l.cum te. Aut non facit transire in naturam ɔ̃tractus innoĩati, qa minus valet quod ɔ̃tinet̃ in pacto,q̃ ɔ̃tineat p̃tiũ,tunc nõ rescindit̃ ɔ̃tractus.Sic intelligo l.ea ɔ̃ditione.C.de rescin.vend.* Q̃nq;
14 † est ꝑmistus ɔ̃tractus nominatus cũ innoĩato Exẽplum,vendo tibi fundũ pro centũ hoc pacto vt des mihi librũ.Nam hic primò ẽ est contractus nominatus,quia vendo,& est mistus cum cõtractu innoĩato,'vl' do.n.vt des.Aliud etiam exemplum,dono vt aliquid facias,vl' vt aliqd des,vl' promitto ꝑstipl'onẽ vt aliqd des,vl' facias.In his vides ꝑmistum ɔ̃tractum noĩatum cum innoĩato.Et br̃ vbicunq; ɔ̃ctus noĩatus celebrat̃ ob aliq̃ cãm extrinsecã ex subã ipsius ɔ̃ctus,p̃t dici ꝑmistus ɔ̃ctus noĩatus cum innoĩato,isto vocabulo vtit̃ l.Aristo.ꝭ.de dona.hoc ergo casũ dicas , Aut illud qd deuenit in pacto informat actionẽ descendentem ex ɔ̃ctu noĩato aut non.Primo casu,aut illud qd deuenit in facto fuit causa finalis,ob q̃ deuentum est ad ɔ̃ctum,& ea cessante põt agi ɔ̃dictione ob causam,vt l.cũ te.C.de pac.inter emp.& vend.Aut non fuit cã finalis,& tũc secus,vt l.ea.C.d rescin.vend.Si verò actio nõ informatur,tũc p̃t agi ɔ̃dictione ob cãm cã cessante.l.j.C.de don.q̃ sub mõ.cum sim.§.alle.& hoc est verũ de ɔ̃dictione q̃ orit̃ ex cessatio-
15 ne causæ.Sed si q̃ris,an in ɔ̃ctibus nominatis sit locus ɔ̃dictioni ob causam ex pnĩa,dicas aut ꝑ pnĩam q̃s vellet recedere ab eo qd venit in ɔ̃ctu nominato,& non p̃t.d.l.Aristo. Aut ab eo qd venit in pacto extrinseco,& tunc aut illud pactũ fuit appositum grã pœnitentis tñ,& licet sibi pœnitere.Aut grã ipsius,& alterius,& nõ licet,l.ij.& ibi no.& l.iij.l.q̃situm.ꝭ.de ser.expor.l.Aristo.de dona.

ADDITIO.

a ¶Ioan.Fran.Ru.¶Reassumo.Vide clarius hic per Ias.circa fin. qui facit regulam cum sex fallentiis in isto articulo.

De condictione ob turpem causam. Rub.

¶Continua vt in gl. ¶ Quærit gl. circa rub.vtrũ hic titulus hẽat locũ ob cãm p̃teritã,vel futurã:dicit gl ob vtrãq;.¶Idẽ no.C.eo. sup rub hoc vr̃ ꝑ gl pen.ꝭ.e. vbi ob cãm turpẽ p̃teritã pecunia data repeti nõ p̃t.simile qd met.cã.l.ij.Dicunt Doct.φ dẽt intelligi gl. qd hæc ɔ̃dictio respicit cãm futurã vel p̃teritam, intellige præteritam tempore repetitionis,seu futuram tempore traditionis,& sic non obstant contraria. Sed cõdictio ob causam nunquam habet locum si causa,ob quam datur,est facta & præterita.Facit lex, si plagij,de verb.obl.& quod ibi no.dic vt ibi Bart.

LEX PRIMA.

1 *Iudici datum vt ferat sententiam iustam pro se quando possit repeti.*
2 *Pignora data ob turpem causam,quando possint repeti.*
3 *Turpitudinem suam quis allegare potest ad consequendum causam suam.*

Omne. Datum ob causam honestã nõ repetitur ea secuta,sed datum ob turpẽ causam,si est turpitudo ex parte accipientis,repetitur,secus si est turpitudo ex parte dantis,vel vtriusque.h.d.vsque ad l.idem si ob stuprum.§.si tibi indicium. ¶Opp. dicitur hic in l. vt puta.§.fin.in fine,ɔ̃d q̃n aliq̃s dat iudici,vel fatur turpitudo solũ ex parte recipientis.Cõtra.C.de pœ.iud.q̃ malè iud.l.j.& auth.ibi posita.Huius timore iste ver.sed & si dedi,legitur in gl.duob.mod. ẽm primum modum corrigit̃ ꝑ sequentẽ literã,ibi,sed hic quoq;.& ẽm hoc lex ɔ̃ria nõ obst.ẽm alium nõ corrigit̃:& ista est vera,qa si corrigit̃ ꝑ legẽ seq.q̃ incip vt i,nihil adderet ad p̃cedẽtia.Ex qua lec.
1 † hẽs qd aut q̃s dat iudici,vt ferat sñiam ꝑ se,iustã tñ. & tunc da
a tum p̃t repeti ꝑ ɔ̃dictionẽ ob cãm,licet pdat litẽ principalẽ: sed si dedit iudici vt daret sñiam ꝑ eo iniustã.tunc pdit litẽ principalẽ: & ñ p̃t repetere qd dedit,vt iudicet.l.vbi.ꝑx.sec.hodie verò indistinctè,siue dedit vt iudicet ꝑ eo in bonã cãm siue in malã , pdit vtrũq;,d.l.j.de pe.iudi.q̃ malè iud.& in auth.ibi posita.*Vide gl. ĩ l.ij.ꝭ.e.ĩ verb.sed & si dedi in tabu.ar.ɔ̃. Dic φ voluit allegare c. fi.xvj.q.vj.vbi Ep̃s pp delictũ nõ pdit litẽ Ecclesiæ: sed ibi ẽ rõ , φ delictũ ꝑsonæ nõ dẽt redũdare ĩ dãnũ Ecclesiæ: sed al's ĩ ꝑpriis bonis punit̃,vt ibi pʒ.Alij habẽt ɔ̃ɔ̃rio allegãt c.nõ semel.xviii.q v. vbi Ep̃s pp visitationẽ p̃t aliqd accipere.Sed ibi est rõ , ꝑsuetudo, vl' signũ subiectionis & superioritatis,vt ibi pʒ.& ĩ c.seq. & dic vt no.ꝑ Bern.ĩ c.dilect⁹.j.ex.de simo.*¶ Quærit gl circa fi. eiusdẽ
2 l.qd si ob turpẽ cãm dedit pignora.† tũ possit illa repetere. Gl. hic dicit φ sic idistinctè.qa pign⁹ ñ ẽ p̃ctũ m sed ĩ l.ij.C.eo.distinguit,aut q̃s vult agere rei vẽdicatiõe,aut pignoratitia actio.Doc. Vltram.ibi dñt idistinctè φ neq; rei vẽd.ratione,neq; pignoratitia possit agi si n agis rei vẽdicatione,obijciã de hypotheca , tu replicabis φ ob turpẽ cãm fuit facta.& sic nõ dẽs audiri allegãdo turpitudinẽ tuã.Ego dico φ põt agi pignoratitia & hypothecaria
3 nã hoc titulo ꝑhibet̃ † q̃s allegare turpitudinẽ suã principaliter agẽdo & fundãdo & intẽtionẽ suã ex turpitudine illa.Sed q̃n intẽtionẽ suam fundat ex alio,tunc ad iuuandã cam p̃t suã turpitudinẽ allegare.l.al's.§.de iurei.& ibi plenè dixi:poterit.n.esse quodadã remediũ indubitabile,& erimus extra opi.s. vt ɔ̃ accipientem ɔ̃sagat,vt liberetur à principali obl'one facta ob turpem causam, quod potest facere siue ex parte promittentis , siue ex parte recipientis,siue ex parte vtriusq; versetur turpitudo : vt l.j.C. eo.qua
b obligatione sublata poterit agi pignoratitia,[b] vel rei vendicatione,vt l.item liberatur.ꝭ.quibus modis pign.vel hypo.sol.

ADDITIONES.

a Iustam tamen.Adde ad hanc q.Ioan.And.in addi ad Spec.in tit.de iud.§.generalia.vers. posset etiam.vbi ponit de tutore qui accepit marcham argenti à pupilla,vt illam traderet nuptui. Tutor pupilla facta maior petit, tutor repetit,dicens condigno tutori eam tradidisset.Facit alia q.Pet.de Anch.consanguineus quidam similiter accepit pecuniam à consanguineo,vt illum matrimonio traderet,cui [illegible] adimplere habens conscientiam læsam,quærebat an restituere teneretur quod habuerat à dicto consanguineo,vel licite retinere posset vel [illegible] condidit [illegible] erogandam [illegible] apparebat φ mala [illegible] idem consanguineus habuisset:latius vide eius cons. 174. inc præmittendum.An autem liceat aliquid dare iudici,vt aliquem eximat de banno.& [illegible] vide pulchre Bal.cons.478.lib 4 incip.proponi.

b ¶Pignoratitia.[illegible] Fulg.quem sequuntur.Alex.φ non potest [illegible] liberari cum principalis obligatio sit nulla,vt no.gl.in d § si ob maleficium & no.Bar. [illegible] ꝭ. eo præterea [illegible] fundaret intentionem suam in turpitudine sua,ergo [illegible] agens.l.ij.ꝭ.eo.Non obst. secundum ipsos l j. C.eo. quia non loquitur in agente,sed in accipiente,An autem ille qui deposuit ob rem turpem peragendam,possit agere vt depositum restituatur,vide pulchre per Bald cons.78.incip.sex sunt.Et de dicto Fulg.vide omnino Bald.cons.5.iiij.lib circa fin.cons.

LEX III.

1 *Indiuiduum si datur partim ob turpem causam, & partim ob honestam, repetitur pars æstimationis.*
2 *Equus diuiduus est.*

1 Vbi.†Quærit gl.qd si dedi rẽ indiuiduã,vtputa seruitutẽ,vel equũ,partim ob turpẽ causam,& partim ob honestã,an totum repetet̃?Vr̃ φ sic.alleg.gl.l.iij.in fi.ꝭ.si q̃s omis.cau.test.vult allegare ꝭ.ad Sylla.& illa lex bene facit,& facit ꝭ.de iure fis.l.nõ intelligitur.§.si q̃s palã.Quidam dicunt,φ totũ repetit̃.l.si nõ sortẽ
a §.si cẽtũ.ꝭ.ti.j.Alij dñt, φ repetit̃ pars æstimationis,vt ꝭ.de le.ij.l.cũ filius.in prin.& hoc tenet Cy.in l.hæc scriptura.de ɔ̃d. & dem.qd etiam tãgitur in gl.de fratrib.de nouo benefi.inuestitis.c.j.in vtib, feu.Non obst.l.si nõ sortem. §.si centum.ꝭ.de ɔ̃d.indeb.qa ibi fuit error in soluente,propter quẽ ɔ̃ceditur repetitio totius: hic autẽ nullus error præsupponitur.Ad vnum tamen aduerte,φ gl.hic di
2 cit †equum esse indiuiduum , quod est falsum, imò est diuiduus sicut cæteræ species.l.ij.de verb.oblig.& l.de sol.l.si stip.§.j.Possumus.n.habere partem dimidiam equi, vel tertiam ,vel quartam: non autem dimidiam seruitutis,vel aliorum indiuiduorum.

ADDITIO.

a Pom.¶Alij dicunt.Vide multa,quæ scribit Aret.& Alex.in l.si plagij.ꝭ.de verb.obl.quæ potes ad propositum reducere.

LEX IIII.

1 *Promissum meretrici potest peti.*

a Idem si. Ad principiũ op. s. quod me. cã. l. nec timorẽ. & l. seq. Sol. vt in gl. hic & ibi ¶Venio ad §. a sed & quod meretrici. & op. vr ꝙ prima cã dẽat inspici. l. verũ. la 2. j. de fur. sed pria est turpis in eo ꝙ meretrix est, ḡ &c Sol. dicit gl. aliud ibi, aliud hic, & ñ dicit plˀ. Tu dic ꝙ ibi prima cã tollit effectũ sedi actˀ, facit. n. cessare dolũ & aĩum lucrãdi, q̃ rõ hic cessat. ¶†Quæro, qd si meretri-
1 b cibest ꝓmissũ, an poterit petere: Gl. dicit ꝙ ñ l. gñaliter. & l. si plagij. de ver. ob Et qa q̃dã honestè rcipiunt, q̃ ñ honestè petunt. l. j. §. j. j. de va. & extraor. co. ¶Idẽ no. C. e. l. 2. & l. j. idẽ in l. affectiõis. j. de don Doc. Vltram. & Cy. sequẽdõ eos dñt ꝯtrariũ ꝓ rõne positã ĩ ĩ tex. q̃rũ opi. alˀs ꝯsuetˀ sũ tenere ꝑ gñalitatẽ l. affectiõis. j. de don. Pręterea in minore & milite est speciale, vt no. in d. l. affectionis: ḡ in ꝯtrariũ est ius cõe in alijs. Cõtra hoc facit l. si j. de act. & obli. So. ibi mulier ꝓmisit viro, hic vir ꝓmisit mulieri meretrici. In alijs verò mulierib. quæ meretrices non essent, cessat ratio hic posita.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Venio ad §. Vide ad hoc Præpositum, in c. qui venatoribus. dist. 86.

b ¶Meretrici. Adde quod Ale transit cum opi. quod datũ meretrici, ne sit meretrix, possit repeti per istum tex. ad quod vide no. per Bal. cons. 5. iiij. lib. in cip. præmittendum.

1 *Furem indicandi gratia aliquid accipere licet.*

2 *Indicare malefactorem parti quis non cogitur, & quando iudici. nu. 3.*

4 *Bannum si fiat quod qui indicauerit malefactorem habeat centum, quod particeps criminis indicans non habebit præmium.*

5 *Bannum factum pro recip endo malefactorem etiam si sit particeps criminis & remitatur pœna, valet.*

§. Si tibi. Põt qs honestè accipere vt malefactorẽ ĩdicet, ñ vt eũ celet, nisi sit ꝑticeps crĩis. h. d. *Ex hoc tex. sumũt q̃dã argm̃, ꝙ nemo ꝯpellit̃ testificari in cã crĩali: qa nemo ꝯpellit̃ furẽ ĩdicare, vt hĩ. Sed ꝯtrariũ est verũ: qa testificari est munˀ publicũ, vñ q̃libet tenet̃ hoc facere, vt j. de tabu. exhi l. 3. §. hoc interdictũ. ver. solent. & est casus in crĩali cã. j. de testi. l. 4 Nec ob. §. iste, qa verũ est, ꝙ nemo ꝯpellit̃ furẽ ĩdicare iure actionis, nec ꝑ officiũ iud. anteq̃ furti ꝯueniat: sed postq̃ fuit cõ entˀ sup furto, iuris ordine, optimè põt qs cõpelli testificari. Itẽ dr̃ hic, ꝙ ꝓ fure indicãdo, põt qs licitè salariũ accipere. Cõtra de l. falsˀ. §. si qs alienũ qd. j. de fur. dic ꝙ ꝓ re furtiua inueniẽda, vl ĩdicãda licitũ ẽ salariũ accipere, vt hic, ñ ꝓ indicata, vel inuẽta restituẽda. l3 aliq̃d accipere, vt ibi. Sed pone, ꝙ aliq̃s delinquens inuestigabat̃ à iudice, aliq̃s venit ad iudicẽ, & dixit vultis, ꝙ ego indicẽ vobis delinquentẽ, solũmõ ꝓmittat̃ mihi, nõ recipiã aliq̃d nocumẽtũ, promissũ est ei: dixit ipe. Ego sũ. q̃rit̃, an illud pactũ sit sibi seruandũ hic hẽs tex. ꝙ nõ.* ¶†No.
1 ꝙ l3 alicui accipere aliq̃d vt aliq̃ indicet. 1 ¶Op. q̃ñ qs accepit pe
a cuniã vt faciat id quod gratis facer̃ tenet̃, turpiter accipit. j. e. l. pe. s3 qs gratis tenet̃ ĩdicare furẽ, qd patet qa tenet̃ ferr̃ testimoniũ ẽm
2 veritatẽ, alˀs punit̃, ḡ patet ꝙ hic turpiter accepit. Sol. si q̃ris, †an qs teneat̃ indicare malefactorẽ pti, & nõ tenet̃, vt hic, & ideo àpte lici
3 tè accepit. †Sed si q̃ris an teneat̃ indicare iudici: Rñ. aut q̃ris an iudex possit quẽ ꝯpellere ad petitionẽ ptis, & nõ põt ar. huiˀ §. Nec ob. si dicis ꝙ testificari cogit̃, qa tunc nõ indicat furẽ, imò ꝯ furẽ iã indicatũ & accusatũ testificat̃. Sed si q̃ris an iudex possit hoc facer̃ ex officio suo, fortè faciẽdo inq̃sitionẽ gñalẽ. vt ꝓuinciã purget malis hoĩb. & tunc ꝑ iudicẽ cogit̃: l. ꝯgruit. s. de offi. ꝑsi. & ex de fur. c. q cũ fure. Ita debet intelligi C. de fur. l. ciuile est. ita debet intelligi hæc gl. quã vide sup ver. repeti. Op s. ea. l. §. j. Sol. turpiter accipit̃ ne fur indicet̃, sed vt indicet̃, non accipit̃ turpiter, vt hic. ¶Item op. ad secundum responsũ in prin. huius l. ad ver. ꝙ si à fugitiuo, & videtur ꝙ datum ne indicet, non possit repeti, quia versatur turpitudo ex parte vtriusq;. s. eo l. j Sol. non potest repeti ab ipso malefacto-
b re dante, vt ibi. sed ab alio sic, vt hoc ver. ¶Vltimò b not. istum ver.
4 fin. †ad excusationem communis Perusij quod fecit bannimentũ ꝙ quicunq; indicaret occisores Sabbati Iudæi haberet tãtam quãtitatem. Nam debet intelligi de alijs indicantibus quam de socijs & participibus criminis. Illi enim licitè accipere non possunt: & ideo ille Fornarolus qui indicauit alios, licitè fuit suspensus. Sed qd
5 †si fiat lex vel bannimentum ꝙ etiam si esset de participib. criminis ei remittatur pœna an valeat? Certę sic, in authenti. nouo iure. C. de pœna iudicis qui male iudi. & l. non omnes. §. si, de re mili.

ADDITIONES.

a Indicet. Adde quæst Ioan. And. in rub. de fur. in addi Spec vbi format quæst. de eo, qui passus est damnum pro furto, qui pactus fuerat cum Titio quòd si sibi indicaret furem, si ipse in aliquo teneretur, ipsum liberaret, quòd si ipse fuit de furibus, quòd factum non prodest sibi.

b Pom. ¶Vltimò. Vide Alex. in l. rogasti in prin. s. si cer. per. facit quod dicit Bar. in l. transactio. C. de transact. Fel in c. dilecte fili, & in c. j. de offi. deleg.

LEX V.

Si quis à seruo. Ista lex fuit summata cum præcedenti, ideo non summo. ¶Quærit glo. qua actione ista pecunia repetatur? Et distinguit: aut extat, & vendicatur. Aut est consumpta, & condicitur.

LEX VI.

Perpetuo. Regula ista est infallibilis, quod apud aliquem est ex iniusta causa & turpi, repetitur. h. d. Intellige cum distinctione præcedentis legis, aut est turpitudo ex parte dantis, aut ex parte recipientis, aut vtriusque.

LEX VII.

Ex ea. Istam legem declarabo j. l. prox. & dic vt ibi. & non eget summario.

LEX VIII.

1 *Repetitione in cõcedẽda ob turpem cãm tp̃s solutionis, nõ ꝓmissionis inspicitur.*

2 *Exceptio cessationis turpitudinis tpe solutionis per reum conuentum in actione quod metus causa, vel condictionis ob turpem causam, potest opponi, licet non in remedijs recuperandæ possessionis.*

3 *Turpitudinem vel metum affuisse quis probat tempore solutionis.*

4 *Stãte statuto cõtra ĩstrumẽtũ ꝙ nõ possit opponi exceptio doli, metus, vel turpitudinis, tamẽ solutũ ex turpi causa, vigore talis instrumẽti poterit repeti.*

5 *Tirannus si compulit me promittere centum & soluo tirannide durante, taliter solutum poterit repeti.*

6 *Metus amissionis omnium bonorum æquiparetur metui mortis.*

7 *Mulier, quæ cõsensit instrumento facto per virum si probet se acerrimè fuisse percussam ante a viro, quia nolebat consentire, videtur fecisse metu.*

8 *Promissio quando est facta ob turpem causam, non est nata obligatio.*

a Si ob turpem. a Ista est no. lex, & habet pulchrã materiã. & h. d. Promissum ex causa turpi ex parte recipientis, si soluatur cã finita non repetitur, sed q̃ñ est tupitudo ex parte vtriusq; siue causa sit finita vel nõ, solutũ nõ repetit. h. d.
1 Vel breuius. †In ꝯcedẽda repetitione ob turpẽ cãm tp̃s solõnis, nõ promissionis inspicit̃. Diuidit̃, primò loq̃tur q̃ñ turpitudo est ex parte recipientis tm̃. Scdò q̃ñ ex parte vtriusq;. Scda ibi, porrò, Gl. nostræ non dñt aliq̃d nisi, ꝙ declarant tex. Ad hanc l. ꝯcordat. C. ꝙ met. cau. l. ij. Sed ꝯ. s. l. prox. & ꝙ met. cau. l. metum. §. sed qd ꝑtor. Sol. ibi fuit adhibitus metus tpe promissionis, & solõnis q cessat, hic tpe solõnis. ¶Op. ad istud, qa spoliatˀ ante omnia est restituẽdus. C. ad leg. Iul de vi. l. si qs ad se fundum, ḡ ꝯ agentẽ actione ꝙ met. cau. non poterit opponi hæc exceptio, ꝙ sublata sit turpi-
2 tudo, seu metus ꝑ sequentẽ solõnẽ. †Sol. q̃ñ qs ageret interdicto recuperande possessionis, vel alio remedio recuperãde possessionis, ꝓcederet l. ꝯria. sed q̃ñ agitur actione ꝙ me. cau. vel ꝯdictione ob turpẽ cãm, in qua non fuit spoliatio facta ꝑ vim ablatiuã, vel expulsiuã, sed ꝑ ꝯpulsiuã, vbi est partis ꝯsensus, tunc põt opponi dicta exceptio, vt hic, & C. qd me. cau. l. ij. ꝓbat̃ hæc distinctio ex, de c rest. spol. c. ij. & iij. de renun c. sup hoc. & qd ibi no. ¶Opp. ꝙ met. cau. l. iij. & iiij. vbi recipiendo ꝑtium rei vẽdite ꝑ vim nõ tollit̃ metus vel turpitudo. Rñ. hic soluẽdò facit aliquid, ꝑ quod sibi abest aliq̃d, & ei q metum, seu turpitudinẽ fecit, adest: sed in l. ꝯria est totum ꝯ. Nam passo metum adest, & inferẽti abest, qa soluit. Quod ḡ fit ad eius diminutionẽ non operat̃ ꝯfirmationẽ iuris sui. Ita vr̃ sentire Inn. in d. c. sup hoc. ex. de renun. Cõtra hoc facit s. de inoff. test. l. pen. vbi recipiendo vr̃ approbare tm̃. Sol. in eo q passus erat metum seu turpitudinẽ. nõ est turpe ꝑsumere ꝙ ꝑtium acceperit, vt sibi sit cautum ꝯ metũ inferẽtẽ, & sic eum quodãmõ decipiat. Est. n. dolus bonus, vt l. j. §. j. s. de dol. hoc. n. facit vt fraudẽ elidat, vt l. cum pater. §. Titio de leg ij. q̃ rõ cessat in d. l. pen. de inoff. test. qd
3 tene menti. †Quæro, qs dẽt ꝓbare, vel ille q repetit ꝙ tpe solõnis turpitudo subesset, vel ille à quo repetit̃ ꝙ nõ subesset. tex. & gl. in l. ij. C. ꝙ met. cau. dñt de ipso actore repetẽte. In ꝯtrarium facit c. sup hoc. ex. de renun. Rñdeo, q̃ñq; actor fundat intentionẽ suã ex turpitudine adhita tpe ꝯtractus celebrati, & reus dicit turpitudinẽ esse submotam ex seq̃ẽti ratihabitione, tunc reus dẽt ꝓbare. vt d. c. sup hoc. Q̃ñq; actor nõ fundat intentionem suam ex turpitudine adhibita tpe actus, vel ꝯtus celebrati ꝯ quẽ venit, sed adhibita tpe anteriori. Exemplum qs promisit & soluit, nunc venit qs contra solutionem, certè non sufficit probare turpitudinem tpe promissionis, vt hic, & l. ij. C quod met. cau. Sed contra hoc opp. iste soluens soluit ex necessitate primæ obligationis: ergo sufficit probare turpitudinẽ adhibitã in obligatione prima, vt j. de dam.
b inf. l. damni. §. Sabini. Sol. b dic ꝙ hic nõ habebat necesse soluere, qa erat tutus exceptione, vnde solutio ñ habuit necessariam ꝯsequentiam ad probationem, sed in l. ꝯria finis habuit necessariam
4 ꝯñam à principio: ꝓbatur in l. iij. §. j. de mino. Et ꝑ hoc dico † ꝙ si ex necessitate primę obligationis, qs soluerit ex forma statutorũ Italiæ, q̃ volunt ꝙ ꝯtra instrumenta non possit opponi exceptio
c doli, metus, vel turpitudinis: c sed solum permittunt quasdam exceptiones, ꝙ tunc solutum posset repeti, quia tempore solutionis adhuc subest turpitudo, & habet necessariam ꝯsequẽtiam ad primam

ADDITIONES.

a Pom. ¶Si ob turpem. Vide Cęp. caut. 28.

b ¶Sol. Vide Alex. cons. 4. vbi ponderantur ista verba, in j. vol.

c ¶Turpitudinis. Adde vt per Bal. omnino cons. 5. iiij. lib. incip. factum sic se habet. vbi videtur tenere, quod tale statutum non valet, quia est contra ius diuinum, quòd turpitudo possit allegari, & ibi vide quando verba statuti diriguntur iudici, qualiter consulitur ei qui promisit ob turpem causam,

5 mā turpitudinē.†Id⁹ dico a ſi met⁹ ſublat⁹ adhuc tpe ſolōnis du-
a rat exēplum tyrann⁹ b ꝯpulit me ad promittēdū centū,vel ē: cōe
b iſti⁹ ciuitatis:certè tpe ſolōnis adhuc ſubeſt metus,donec tyrānia illi⁹ durat,vel regimē iſtius ciuitatis,arg. l.Fulcinius.§.cū hoc edictū.ex q.cau.in poſ.ea.& eſt expſſum ex ꝙ me.cau.c.j.cū gl.ſi.nec ꝑt dici,tu dēbas recedere de illa ciuitate,& dimittere domū,& oīa
6 bona tua,†qa imò debuit primò ſoluere.Metus e.n.ꝑditiōis oīum
c bonorū æqparatur metui mortis.l.pp litē.in pri.de exc.tu.& ex ꝙ me.cā.c.ij.Vñ ex his apparet,ꝙ lex iſta dēt intelligi qñ cā turpitudinis eſt finita tpe ſolōnis,vt ſi ꝑmiſi pecuniā vt librū redderes, & eā ſolui poſtq̄ reddidiſti,ſec⁹ ſi ī ipſo actu redditionis ſoluerē, vel modicū poſt,vt l. lecta.ſ̄.ſi cer.pet.& l.vt iuriſiurādi. §.j.de ope. li. Itē eſt exēplū hui⁹ l.vt ſi adhibuiſti metū tpe ꝑmiſſionis,& poſtea tibi ſolui in loco & tpe ī q̄ oīs met⁹ & oīs ſuſpicio ceſſabat:ſec⁹ ſi
d adhuc poterat durare vt ſ̄. dixi.Exēplū d de metu vl' turpitudine durante,ſi ꝑmiſi ne maleficiū faceres,licet iſta cā ſit ꝯpleta p tps,qa ſtetiſti p menſem ꝙ nō feciſti maleficiū,tñ adhuc potes facere,iō
7 ſoluēs repetā,vt ſ̄.eo.l.ij.& iō ī qōne de facto ꝓbat,†ꝙ vir pcuſſit optimè vxorē q̄ nolebat ꝯſentire cuidā inſtr̄o,poſtea mulier ꝯſenſit ex īteruallo,certè metu vr̄ feciſſe.Donec.n.durat ī mr̄imonio viri,inſtat,& durat iſte metus.Facit ad hoc qđ no.ȷ̄.quarū re.act.ñ da.l.j §.q̄ onerādæ.& C.de trāſ.l.interpoſitas.& p Can. maximè p Inn.ex̄.de ꝯuer.ꝯiu.c.accedēs.& ī c.veniēs.& de off.dele.cām mr̄imonij.& ibi plenius.¶Vltimò q̄ro,†qñ ꝑmiſſio eſt facta ob turpē
8 cām,vtrū ſit nata aliqua obl'o.Gl.dñt,ꝙ nō in l.iuriſ꜀ētiū. §.ſi ob maleficiū.ſ̄.de pac.l.gñal'r.de ver.obl. Vltramō.ꝯ,vt no.p Cy.C.đ inuti.ſtip.l.ex eo.Pro qb.licet ipſi nō allegēt,vr̄ caſus ī lege iſta,vbi dicit,ꝙ hēt locū exceptio doli,vl' in factū,q̄ p̄ſupponit obl'onem natam.Ego teneo gl.in d.l.gñal'r.de ver.ob.Ad hanc legē r̄nde,ꝙ hic loqtur de exceptione facti vel intētionis,vt no.in l.q ſe debere.ſ̄.tit.j.Vel dic,aut in obl'atione eſt expreſſa turpis cauſa,& loqtur gl.aut nō expreſſa,ſed in veritate eſt facta ob turpē cauſam,& tunc procedit opin. Vltramon.ita intelligatur hic,& l.j.C.eo.

ADDITIONES.

a ¶Idem dico.Vide Alex.conſ.1.j.vol.& conſ.48.vlt.col.vol.iiij.& conſ.vlt.vol.iij.& conſ.5 eo.vol.& conſ.16.eo.vol. & conſ.46 vol.iiij.& conſ.5.vol.j.idem Alex l.pacta nouiſſima.C.de pac.Bar.conſ.pen.in ij.vol.Fel.in c.cum M.Ferra.de conſt.Cæp.conſ.57.Fel.in c cum ex officiis.de præſc.Barb.conſ.42.vol.j.in c.j.quod met.cau.Ale.l.qui aliena.§.Celſus.ȷ̄.de acq.hær. & vide quid dicat propter hoc Alex.conſ.j. vol.iiij Aret.conſ.14. Pau.de Caſt.l.qui à latronibus.in fi.de teſt.Pau.c.j.quod met.cau.Fel.in c.j.& c.gratum, col.fi.de offi.deleg.Pan.in ſimili in c.ex literis.de reſtit.in integ.

b ¶Tyrannus.Adde,quādo præſumatur metus durare,pulchrè Pet.de Anc.conſ.300.inci.viſa prædicta,&c vbi ponit de do.Ottone Bono.tyranno Parmæ,qui compulerat quendam ad promittendum vni id,quod alteri debebat,ponit etiam Io. An.in addi.Spe.in ti.de ſol.§ j.ver.illud quæritur.in q.debitoris Cremonenſis,cuius erat creditor Parmenſis,& commune Cremonæ coactum fuit ſoluere,an eſſet totus debitor,ibi vide.

c ¶Modicum.Idem tenet Bal.in l.interpoſitas.C.de tranſa.pet l.fi. C.de reuo.dona.dicens, quòd iſto caſu dabitur officium iudicis.

d Pom.¶Exemplum.vide Iaſ.in §.quadrupli.j.col.Inſt.de actio.

LEX IX.

Si veſtimenta. Qui pecuniam recipit,vt faciat id,quod gratis facere tenetur, turpiter accipit

h.d.*No.ex iſta,ꝙ hic dr̄,multo fortius hēt locū cū qs hēt malū debitorē,& remittit ſibi partem aliq̄ debiti,vt aliā ſibi ſoluat ꝙ ꝑt repetere ꝙ remiſit p ꝯdictionē ob turpē cām,vel p primā actionē iuxta diſtinctionem q̄ eſt ȷ̄.§.px.Nā iſtud remiſſum hr̄ ꝓ dato,ſed datū repetit,vt hic:igit̄ & remiſſum.Sed ꝯ hoc vr̄ ſ̄.de pac. ſi intra illum diē.Sed ibi nō remittit creditor ſpōte partē debiti,qa al'r nō poterat aliqđ ꝯſeq:hic ſpōte fecit. ꝓ quo facit hęc lr̄a,vbi reqritur ꝙ debitor turpiter acceperit,ꝙ eſt qñ debitor al's ſoluere nolebat.

§.Si ob rem locatam. Vide text.ibi,mādati actionē,&c.& nihilominus ꝯdictionē ob turpē cām,vt in prin.huius legis.Et caue de iſto §.qa nil aliud facit,niſi ꝙ vult notare dr̄iam inter actiones bonæ fidei pro illo qđ eſt datū turpiter,vt exemplificat hic textus:agitur duplici actione ꝯdictione ob cauſam,& etiam ex eo ꝯtū.Sed in actione ſtricti iuris vna tantum,ſcilicet condictio ob turpem cauſam.*

a De condictione indebiti.a Rub.

Cōtinua vt ī gl.ſup rub.¶Quærit gl.p modū ſummæ, & remittit ſe ad no.ad ll.huius tit.& iō dic vt in gl.*Et adde ibi circa prin.gl. rub.& ita in indebito,&c.Inſt.qb.mo.re ꝯ.obli.§.is quoq;& quęre vt in ea.Sed q̄ro circa iſtū titulū,an poſſit agi actione furti ꝓ indebito ſoluto?dic vt ȷ̄.de fur.l.falſus.§.ſed & ſi is qui. Quęre circa iſtum titulū iſtū,qua pœna ſit puniendus ille,cui eſt ſolutū,& iterū facit ſibi ſolui.Dic ꝙ vltra ꝯdictionem indebiti ꝯmittit crimē ſtellionatus.& ideo pœna ſtellionatus eſt puniēdus caſum hēs ȷ̄.mā. l.ſi fideiuſſor.§.in omnib.in fi.iuncta l.j.ij.& iij.de cri.ſtellion.*

ADDITIO.

a. Pom.¶De cond.indebiti Limita iſtum tit.vt non procedat, quando debitor abſque facto creditoris,& eius ſuggeſtione daret.quia iſto caſu transferretur dominium.Bal.in l.falſus.ff de fur.& vide Alex.in l.ſi egi.ſ̄.ſi cert.pet.Clau.

LEX PRIMA.

1 *Solutio indebiti ſcienter facta an ſit vera donatio,ita quod egeat inſinuatione.*
2 *Indebiti quatuor ſunt ſpecies.*
3 *Soluens, quod defalcatur per Falcidiam, dicitur ſoluere naturaliter debitum.*
4 *Trebelliano quod defalcatur,dicit debitum naturaliter,& ſoluens non repetit.*
5 *Defalcatum per legitimam portionem,filio vel patrono,nullo iure eſt debitum,& ſoluens quocunque errore repetit.*
6 *Legatum factum in teſtamento non ſolenni quod dicitur debitum naturaliter.*
7 *Obligatio naturalis naſcitur ex teſtamento non ſolenni, ſicut naſcitur ex ſtipulatione non ſolenni.*
8 *Hæres cum legatariis quaſi contrahit.*
9 *Naturaliter obligari aliquem quid ſit.*
10 *Obligatio naturalis quod etiam ſine conſenſu contrahitur vbicunque æquitas naturalis hoc dictat.*
11 *Naturalis obligatio ex teſtamento condito per pupillum non oritur, nec ex eo quod d fecit præteritione filij quem teſtator ignorabat,& nu.15.*
12 *Verus debitor liberatus p ſn̄iam,an remaneat naturaliter obligatus,nu.15.*
13 *Exceptio rei iudicatæ eſt exceptio iuris & non facti.*
14 *Naturalis obligatio quæ ſecum habuit ciuilem ab initio,quod ciuili ſublata conſeruat actionem,quam cum ciuili produxerat.*
16 *Indebitum ciuiliter ſed naturaliter debitum,ſi per errorem ſoluatur,an poſſit repeti.& nu.17.vbi quod ſic.*
18 *Debitum naturale quod opponi pōt cōpenſando cōtra petētē,nō cōtra repetētē.*
19 *Aequitas in ſpecie,præfertur æquitati in genere.*
20 *Debitor ex chirographo ſeu ex literarum obligatione ante biennium. nu. 21.*
22 *Actio oritur ex ſola ciuili obligatione,*
23 *Pactum de non petendo, quando tollat naturalem obligationem.*
24 *Condemnatoria ex ſententia non oritur niſi obligatio ciuilis.*
25 *Indebitum naturaliter,ſed ciuiliter debitū ſi ſoluat̄ per errorē,an poſſit repeti.*
26 *Indebitum vtroque iure ſolutum quibus caſibus non repetatur.*
27 *Debitum vtroque iure, ſed indebitum ope exceptionis ſi ſoluatur,quando repetatur.& num.29.*
28 *Exceptio Macedoniani,& Velleiani,non tollit naturalem,nec ciuilem obligationem,& ibi de ratione.*
30 *Interuſurium medij tpis quòd quis poſſet lucrari,inducit retentionē & actionē.*

a Nunc videndum. Soluens indebitū a ignoranter repetit:ſciēter nō.
1 h.d.¶Circa hanc legem q̄ro, † dr̄ hic qđ ille q ſoluit ſciēter nō repetit,an hæc ſit vera donatio,ita qđ egeat inſinuatione qñ excedit quingentos aureos,put dicimus de aliis donationibus?Dic vt no.p gl.in l.j.ȷ̄.de don.& ibi plenè dixi.¶Itē q̄ro quotuplex ſit indebitum,& quo errore ſolutū poſſit repeti? Dic vt in gl.hic,& l.cuius p errorē.ȷ̄.de re.iu. & l.cū qs. C.de iur. & fact.ign.vbi plenè p glo.& p Doc.& ibi ego vltra alios pleniſſimè dixi,& hic repetā.Pro gl.ergo,& pro tota mā declarāda debes
2 ſcire,†qđ quatuor ſunt ſpecies indebiti. Quoddā eſt indebitum ciuiliter,ſed nāliter debitum,de q̄ hic.Quoddā eſt cōtra. Quoddam eſt indebitū vtroq; iure.ſ.ciuiliter & nāliter.Quoddā eſt indebitū ope exceptionis ſed ciuiliter & nāliter debitum. Circa q̄ videamus exempla,& qualiter per errorem ſolutum repetatur.

3 Circa primum gl.ponit exēplum in eo,†ꝙ defalcat̄ p
b leg.Fal.b alleg l error.C ad leg.Fal.Cōtra iſtud dictū inſurgūt Vltramō.vt Pe.dicētes ꝙ illud nō eſt debitum ciuiliter nec nāliter:nam lex falc.reſecat legata ipſo iure,vt l. Plautius.& l.lineā Margaritarū.ad leg.Fal.& l.j.§.ſi qs ex mortis.ȷ̄. quorum lega.Præterea qñ lex reſiſtit obl'oni,nec ciuilis,nec nālis orit̄ obl'o,vt l.nō dubium.C.de legib.& l.ſi nō ſortē.in prin.ȷ̄.eo. & l.cum lex.ȷ̄.de fideiuſ.Sed lex falcidia reſiſtit legatis,ne excedāt dodrātē.vt l.j.ff.ad leg.Fal.q̄ nullo iure debetur. Gul.tenet gl.iſtā. Nā in legatis volūtas teſtatoris dēt inſpici.l.ī ꝯdictionib:primū locum.de ꝯd.& dem.ſed de iure antiquo ꝑmittebat̄ legare q̄tū volebat,ſed ſupuenit lex Falcidia, q̄ eſt ꝯ voluntatem teſtōris, vt ȷ̄.ad leg.Fal.l.Titia.& l.ſi patronus.§.j.de dona.Remanet ergo volūtas teſtatoris qđ ſoluat̄,& ſic debet̄ nāliter.Idem tenet Iac.But. Cyn. recitat Pet.in d.l.cum quis.C.de iur.& fac.ign. Similiter ego dico opin.gl.noſtrarum eſſe veriſſimam,primò per caſum expreſſum.
c C.ad leg.Fal.l.j c vbi dr̄ qđ q ſoluit illud ꝙ poterat p Falcidiā reſecari,nō ſoluit pl⁹ debito,nec ꝑt p ꝯdictionē indebiti illud repetere, ergo apparet qđ erat aliquo iure debitū:ciuiliter,nō pp leg. Fal.ergo reſtat qđ erat nāliter debitum.Preterea ꝓbo ſic.Donari vr̄ qđ iure nullo vel nullo cogēte imperio ꝯcedit,vt l.donari.de don.ſed ſi illud qđ defalcat̄ p legē Falcidiā nullo iure eſſet debitū,eſſet donatio.Sed hoc eſt falſum,qa nō eſt donatio, vt d.l.j.C.ad leg.Falc. ergo nāliter debitū.Solutio.nō eſt donatio,vt l.hoc iure. §.pen.ȷ̄. de dona.Pro hoc facit optimè l.ſi p̄onus.§.de illo.de don.vbi eſt caſus,& ibi tetigi.Ad ꝯria dū dicit Pet.qđ lex falcidia reſecat ipſo iure.doct.non r̄ndent.Ego dico,Falcidia reſecat ipſo iure quo ad dñium,nō quo ad obligationē nālem,vt ſ̄.probatū eſt.Nō obſtat quod

ADDITIONES.

a Pom.Soluēs indebitum.Vide Alex.conſ.81.ad fi.vol.iij vbi declarat.Soc.cōſ.4.vbi ponit maximè quid iuris quando dictū fuit in inſtrumento,quod ſoluebatur ex certa ſcientia.
b ¶Per falcidiam.Vide Alex.in l.j.in fi.
c ¶Ad leg.Fal.l.j.Adde quod pro hac opin.facit tex.in l.regula.§.pen.ȷ̄.de iu.& fac.ign.& l.lex falcidia.ȷ̄.ad leg.Falc.& l.error.C.ad leg.Falc.& probatur hæc opin.ſecundum Ale.in l.fi.ad leg.Fal.ſecundum intellectum,quem ſequuntur ibi Bal.Aug.& Sal.

qđ dicũt, qđ lex resistit obl'oni, qa hoc est falsum. Dicit.n.lex Falcidia ꝙ qs possit legare q̃tum vult, dummodo apud hæredẽ remaneat quadrãs, hic nõ ꝓhibet testatorẽ vltra legare, sed pcipit apud hrẽde debere remanere quadrãtẽ. Præterea hoc esse verum apparebit in qõne, quã faciã de testõ nõ solenni. Ex pdictis ɔcludo gl. verum dicere.

4 ¶† Extra q̃ro, a qđ de eo qđ defalcat̃ p Trebelliani. cã? Rñdeo qđ est debitũ nãliter, & eius solutio nõ est donatio, vt est tex.l. debitorẽ. ꝟ.q in frau.cre.

5 ¶ † It̃ q̃ro qđ de eo qđ defalcat̃ p legitimam portionem debitã filio, vel p̃rono? Rñ nullo iure est debitũ. Quod apparet, qa quocunq; errore soluat̃, repetit̃. Tex. est b in d.l.si patronus. in prin. Sumus expediti b de primo exẽplo gl.

6 Secundum exemplum †gl. est de legato relicto in testõ nõ solẽni. Dicit gl. qđ est nãliter debitũ l. fideicomissum. ꝟ.j.& vide gl. ibi. vl' dic ĩ voluntate nõ solẽni. Petrus dicit qđ id nõ est verũ. Nã obl'o nãlis ɔhit̃ ɔsensũ, vt l.j. de pac & ĩl. in his. §. Impator. ꝟ. de sol. sed ĩ ꝓposito testator in hoc nõ ɔsentit, qa non grauauit venietẽ ab intest. Itẽ heres nõ ɔsentit, qa nõ est verosil'e qđ velit obl'ari. Præterea dicit Pe. q̃n id qđ agit̃ peccat in sui forma, nõ causat̃ ciuilis nec nãlis obl'o. l.j. § si qs ita. de ver. obl. sed hic testm̃ peccauit in sui forma. g̃ nõ causat̃ ciuilis nec nãlis: & p hoc apparet ꝙ q̃dã æquiparatio, quã fecit gl ĩ l. si post diuisionẽ. C. de iur. & fac. ign. p quã ɔcludit,

7 ꝙ † ex testõ nõ solenni nascit̃ nãlis obl'o, eo ꝙ ex stipl'one nõ solenni orit̃ nãlis, non est bona. Et in hoc stat Gul. cũ Pe. aliqualiter

8 tñ litat Gul. & dicit sic, † hæres nõ ɔhit cũ legatariis, sed quasi ɔhit l. apud Iulia. ĩ fi. qb. ex cau. in pos. ea. & Inst. de obl. q̃ ex quasi ɔctu. §. hæres. & l. ex maleficiis. §. hæres. s̃. de act. & ob. ita ꝙ cũ nõ sit verus ɔsensus, nec verus ɔctus, possumus dicere ꝙ nõ sit nãliter obligatus, sed quasi nãliter. & Iac. But. tenebat gl. dicebat ipse qđ hrs & defunct⁹ p̃sumit̃ vna, & eadẽ psona. vt in Auth. de iureiur. à mo. presl. in prin. sed defunctus ɔsensit qđ legatarius hr̃et legatũ, g̃ hrs, & sic ɔsensus inducit nãlẽ obl'onẽ. Ego dico gl. dicere veritatẽ ꝓ

9 cuius euidẽtia † q̃ro, qđ est dictũ aliquẽ obl'ari? Dicit lex, is nãliter tenet̃, q iuregẽtiu tenet̃ l. cũ amplius §.j. ꝟ. de re. iu. l Stichũ. §. nãlis ꝟ. de sol. Sed ego reperio qđ relictũ in minus solẽni testõ remanet debitũ de iuregẽtiũ si p̃t ꝓbari relictũ p duos testes, g̃ nãliter debet̃. Probo minorẽ. Cõcessum est priuilegiũ militib. vt possint testari qũo velit, detract̃ oĩ solẽnitate iuris ciuilis, & eos reponit in pristinũ ius gentiũ. l.j. de test. mili. sed testm̃ militis ꝓbat̃ p duos testes, ẽt nõ rogatos, vt no. in d l.j. & in l. Lucius & l diuus. eo. tit. Ergo apparet qđ valet relictũ factũ corã duob. testib. đ iuregẽtiũ.

10 ¶ † Præterea obl'o nãlis ɔhit̃ q̃nq; ẽt sine ɔsensu, vbicunq; æqtas nãlis, hoc est de iure gentiũ hoc dictat exẽplũ, Gero negotia absentis, vel furiosi, vel ignorãtis expẽdẽdo vtiliter ꝓ eo. Certè ipse & nãliter, & ciuiliter mihi obligatur p ti. de neg. gest. l. iij. & § si furiosi. de neg. gest. Præterea ex maleficiis qs obligatur ciuiliter, & nãliter, & dr̃ hoc esse æquũ ex æqtate, vt l. nõ solum. §.j. de iniu. & tñ ille q deliqt, & in quẽ delinqtur, nõ ɔsentit: æqtas g̃ nãlis est, q̃ producit hanc nãlem obl'onem. Facit l.j. §. ius nãle. s̃. de iust. & iur. Sed de iure nãli est æquum qđ hæres impleat voluntatem testatoris quantuncunq; non sit solennis, g̃ tenet̃ hæres de iure nãli. Pro hoc expresse l. in testõ. de fideic. liber. & l fi. de reb. eorum, qui sub tut. vel cura sunt. & l. ij. C. de fideic. l. fi. eo. tit. prout loqtur de eo q

c noluit solẽniter testari, vt Inst. de fideic. here. §. fi. Per hoc apparet rñsum ad id, qđ dicunt, qđ deficit hic ɔsensus. Non obst. ꝙ dicunt q̃n id qđ agit, peccat in sui forma, non orit̃ obl'o nãlis, qa dẽs scire qđ in vltima voluntate quædam est forma subalis, vt defuncti voluntas, & ista adest in qõne ꝓposita, & de illa loqtur ratio facta in ɔrium q̃n cessat, sed hic non cessat. Quędam est forma ꝓbatio-

d nis, d vt qđ ibi sint septẽ testes, & sil'ia: & ista licet cesset, non tñ cessat obl'o nãlis, sed cessat ꝓbatio q̃tum ad obligationem ciuilem.

11 ¶ Præterea dico, † qđ vbicunq; testm̃ nõ esset solenne pp formæ subalis defectum, vt qa pupillus, & furiosus, nõ oritur obl'o nãlis qa cessat forma subalis, nec de iuregentium est æquum qđ ꝓbat̃ nãliter, vt l. fi. C. de test. mili. vbi pupillus miles non p̃t testari, licet ei remissa sit omnis solennitas iuris ciuilis, & sic in statũ iurisgen-

12 tium reponit̃. Idem dico † si testm̃ deficit ex p̃teritione filij, quem testator ignorabat habere, qa p̃sumimus voluntatem cessare, vt l. sicut certi. & l. cum vl' in vtero, C. de test. mili. Et ex hoc apparet qđ id qđ resecat̃ p legem falcidiã, & Tre. de qb. s̃. dixi, est debitũ nãli-

e ter, qa de iuregẽ. remanet debitũ, & sic gl. nr̃a remanet sustẽtata. e

Tertium exemplum ponit gl. in l. Iul ꝟ. e. in vero debitore absoluto p sñiam: tunc.n. ciuilis tollit̃, & remanet nãlis. l. Iul. in prin. ꝟ. eo. Petrus ɔ, dicens qđ remanet vtroq; iure debitum. nã ɔ actorẽ obstat exceptio rei iudicatæ, vt in toto titulo de excep. rei iud. sed exceptio p̃supponit actionem. l. ij. de excep. g̃ remanet ciuilis qa nãlis sola nõ p̃t parere actionem. de act. & obl. l. nãles. & de fideiussorib. l. fideiuss. & l. iurisgen. §. qnimo. de pac. Pręterea actus nõ operat̃ vltra intentionem agentis, vt l. nõ oĩs. si cer. pet. & l. fi. ne vxor ꝓ marito. Sed iudex absoluens non intendit aliquem liberare, sed ostendere, & declarare ipsum liberatum, g̃ nõ inducit̃ liberatio. Et istę rationes istọ loco positæ sunt suæ. Contrariũ puto, & tex. vr̃ exp̃ssus in d.

13 l. Iul. i prin. ꝟ. e. Præterea, † sicut ɔdẽnatoria inducit obl'onẽ, ex qua orit̃ actio. vt l. iij. §. idẽ scribit. de pecu. eadem rõne & absolutoria tollit ciuilẽ. Pet. nitit̃ rñdere ad hoc, de qua sol. nõ curo. Ad rões Pet. rñd. ex dictis eius. Ipse tenet ꝙ exceptio rei iud. sit excep. intẽtionis seu facti, non iuris, vt no. ipse in l. excep. C de exceptio. Sed posito ꝙ sit iuris, prout est verum, nõ g̃ seqtur qđ remanet ciuilis:

14 & ad ꝓbandũ dicit, nãlis † non est sufficiens ad ꝓducendã actionem, ɔcedo, sed hoc est verũ in nãli, q̃ nunq̃ habuit secum ciuilẽ, sed ea q̃ habuit secũ ciuilem, ab initio ꝓduxit actionẽ, & adhuc p̃t eam ɔseruare ciuili sublata vt no. in l. si vnus. §. pactus ne peteret. in gl. in ver. ipso iure. de pac. & ꝓbatur ĩ exẽplis de muliere. & viro. mulier q̃ nunq̃ coiit cũ viro, ñ p̃t parere filiũ, sed ea q̃ coiit semel, bene p̃t parere filiũ, & ɔseruat filiũ ẽt viro extincto. Ita ĩ ꝓposito, obl'o ciuilis hẽt se ad obl'onẽ nãlẽ, vt cã agens obl'o nãlis hẽt se ad ciuilẽ. vt cã patiẽs seu mã, ex qua à iure ciuili ꝓducit̃ actio: vnde sublata ciuili, q̃ ꝓducit actionẽ, tñ p̃t remanere actio. Nõ obst. ꝙ dr̃ actus non operat̃, &c. qa ɔcedo. qđ subdit, iudex nõ intendit eum absoluere, nego, qa imò intendit imponere finem liti, & facere ꝙ huic ciuile ius amplius non obstet, quinimo, si iudex hoc non exprimat, intelligitur, vt l. quid tamen. §.j. de arbi.

15 His præmissis † debemus scire qđ q̃nq; iudex absoluit, qa actor non probauit, & tunc tollitur ciuilis, & remanet nãlis. Ita loquitur lex, Iul. in prin. ꝟ. eo. Q̃nq; absoluitur reus, quasi nullo modo deberet, & nãlis non tollitur, qa iudex nõ potest, Inst. de iure nat. §. sed & nãlia. Quidam tñ dicunt ꝙ qa res iudicata inter partes, habetur ꝓ iudicata veritate, vt l. res iudicata, & ꝙ ibi no. ꝟ. de reg. iu. Istam nãlem obl'onem pars non poterit allegare ɔ eum de cetero. Idem si iudex absoluisset tanquã debitum non esset ɔctum. arg. l. fi. de iureiur. & l. duob. §. si qs iurauerit, & § igitur. eo. tit. Sed si iudex absoluisset tanq̃ non debitum, nec adiecisset, nullo modo debitum, tunc intell'r quasi nõ debitum. s. ciuiliter: sufficit. n. ꝙ actionem excludit, ar. dictæ. l. Iulia. in prin. ꝟ. eo. & hoc verum, & vr̃ sentire Iac. But. remanet ergo glo. vera. Sunt alia exempla debiti nãliter tm̃, quæ sunt indubitata, vt si promittatur pacto nudo, vt l. iurisgentium. §. igitur nuda. s̃. de pac. & l. in his. §. Imperator. de solu. Item in pupillo, per ea quę plenè no. in l.j. ꝟ. de noua. & l. pupillus. de reg. iur.

16 His præmissis † pro decratione mãæ q̃ro, illud indebitum ciuil'r, sed nãliter debitũ, si p errorẽ soluat̃, an possit repeti? In hoc reperio tres opi. vna fuit glossatorum. Aut soluit p errorẽ iuris, & nõ p̃t repeti. Aut p errorẽ facti, &

f tunc p̃t repeti. Casus est hic, f & l. error. C. ad l. fal. & ꝟ. e. l. fideicom miss. q̃ ll. ꝓpriè ꝓbant hoc in testõ nõ solenni, vel ẽt in eo ꝙ resecat̃ p Falcidiam. Allegat ẽt gl. fin. ꝟ. ad Maced. sed non facit ꝓpriè, qa ibi loq̃t in eo qđ erat oĩ iure debitũ, sed p exceptionem indebitum. Fallit, dicit gl. in muliere & minore, q solutũ p ignorãtiã iuris repetunt, vt ꝟ. ad Velleia l. quis. §. interdum. & ꝟ. eo. l. interdum. hæc est opin. gl. Placen. fuit in ɔria opi. & dixit simpl'r, ꝙ tale indebitum quocunq; errore solutũ nõ repetit̃. Fallit in muliere & minore. d. l. interdũ. Istã tenẽt Pet. & Iac. de Rau. ɔ gl. nostrã, & ꝓbãt sic, speciale est in minore ꝙ soluendo tale indebitum repetat, g̃ in ɔrium est ius commune. Præterea ɔdi. indeb est inducta naturali æquitate, vt l. nam hoc natura. ꝟ. eo. sed æquitas naturalis nõ est qđ ab eo, q habet qđ est debitum nãliter repetat̃, ergo &c. Præterea debitum nãle inducit ɔpensationem, ergo ɔ eum qui agit ɔdi. inde. ad tale debitum, opponeretur ɔpensatio. In hoc residet Cyn. qđ Gul. ibidem probat, & sic in pari causa melior est ɔditio possidentis. l. si seruum. §. de illo. de verb. obl. sed posito, qđ sit æqtas nãlis ex parte repetentis, & etiã ex parte eius, cui solutum est, quia sibi nãliter debetur, ergo potior est eius conditio. Præterea

ego

ADDITIONES.

a Extra quæro. Vide Bar. consi. 91. in fi.

b ¶ Sumus expediti. An legatum in testamento non solenni relictũ naturaliter debeatur, & an is, qui debet ex tit. minus solenni, sit tutus in foro conscientiæ, vide Alex. consi. 76. col. vlt. & consi. 210. vlt. col. vol. ij. Et quid de hærede qui possidet aliqua, vigore testamenti inualidi, vide aliqua per Fel. in c. ij de const. Bal. in c. audientiam. de rescrip.

c ¶ Per hoc apparet. Bar. hic sentit: quod numerus septem testiũ non sit de substãtiali forma testamenti, sed contrarium tenet in l nemo potest. in gl. ibi, de leg. j. & ibi vide Aret. & l. hæredes palam in prin. de test. Ias. in d. l. nemo. vbi pro opi. Bart. ibi adducit text. l. si vnus. C. de testa. inducendo, vt ibi per eum dupliciter. Primò dum dicit, quod vno teste deficiẽte testamentũ est ipso iure nullum, & tamen si vera esset opi. Bar. hic testamentũ posset probari per sex testes. iũcta maxime cõfessione venientiũ ab intestato. Secundò pro Bar. facit id quod voluit Bal. c. j. in vlt. col. quæ sit inuest. vbi dicit quod solennitas testium in dubio est probatoria, non substantialis, nisi lex vltra annullando procedat, sed sic facit in testamento, vt patet l. hac consultissima C. de testa. ergo &c. pro hoc vide Ale. & reliquos hic, & Bar. in l. vniuersa C. de pre. impe. offe.

d IO. FR. RVE. Quædã est forma probationis. Adde Bar. sibi contratiũ in l. nemo potest, col. j. ꝟ. de leg. j. vbi tenet, ꝙ numerus septem testium sit forma substantialis testamenti.

e Pom. ¶ Sustentata. Adde de hoc articulo, vt per Bar. in tract. Minori. in j. parte. & in l. j. C. de sacrosan. eccles. & in l. si veritas. C. de fideic. per Ang. in disp. sua. incip. Asten. miles. per Cano. in fi. c. extrà de solu.

f ¶ Casus est hic. Adde quod opi. gl. & Bart. tenent Ang. & Sal. hic. & Sal. in l. cum quis. C de iu. & fac. ign. Ant. de But. & Ioan. de Imo. in d. c. fin. Ang. in repet. l. j. C. de iud. Ful. Pau. de Cast. in d. l. iubemus. licet Bart. ibi contra.

ergo video φ solutū indebitè pt ꝓ alio debito retineri.l.si nō sortē §.si cētū.ꝟ.e.ğ multo magis ꝑ seipso qn̄ est nāliter debitū.Et sic ñ t; opi.gl.nec opi.Pet.sim pl'r.& ꝓbat lī sic,Ego video,φ ꝑ pscriptionē tollit ciuilis,& remanet nālis.& tn̄ tale debitū solutū ꝑ errorē repe tit.vt l.si qs postq̄.de fideiu.ğ dictū Pe nō est verū simpl'r.Distīguit ğ sic. Quoddā est debitum nāliter tm̄,qd nunq̄ habuit ꝯcomitātiā cum ciuili,& istud quocunq; errore solutū nō repetit ꝑ rōnē factā ꝑ eū,& ꝑ Pe.ꝰ gl.& ar.l ēt.de ꝯpē.Quoddā est nāle debitū,quod ab initio fuit mistū cū ciuili,& tunc qn̄ ciuilis obl'o fuit sublata facto hoīs,& tunc idē φ quocunq; errore solutū nō repetit.l.Iulia.in pr. & l.si pœnæ cā.in pri.ꝟ.e.& l.3.in fi.s.quod q̄sq; iu.ğ lex nō distiguit Rō fm eū qa cū lis fuit sublata facto hoīs,potuit esse sublata īiustè ideo lex voluit,φ quocunq; errore solutū nō repetat. Qn̄q;ciuilis fuit sublata ex dispōne l.tunc distīgue: Aut soluit ꝑ errorē facti.& repetit l.si qs postq̄.de fideius al's nō repetit.l.fi. rē ra.ha. Rō,qa qn̄ lex tollit ciuilē,tollit eā æqtate nāli aliqua suadēte,ideo fuit ṗdicta distinctio adhibenda.Ista verba nō placent,qa dū dicit ī primo mē bro,qn̄ fuit ab initio nālis sola sine ciuili, quocunq; errore solutū nō repetit,dicit ꝰ casū l.error.C.ad le.Fal.& fuit opi.Gul.dū tenuit φ illud qd resecat ꝑ falcidiā,sit nāl ter debitū.Itē fm & tertiū mē brum nō placet,qa qn̄ ciuilis tollit facto hoīs,aut ā iudice.d.l.Iulia. in pri.& tunc iudex facit lī authoritate legis,& sic ipsa lex facit.l.sā ctio legum.& ibi no.ꝟ.de pœn.& sic est ea.rō,q̄ est,qn̄ tollit ꝑ legē vel tollit sola ciuilis ꝑ hoīem.s.ꝑ Principē.l.3.in fi.φ q̄s.iur.Et tunc
17 qa Prīceps est lex aīata in terris,est ead.rō,q̄ in lege.†Quid ğ dice mus?Breuiter teneo opi.gl.nr̄æ,qa tale īdebitum solutum ꝑ igno rātiā facti repetit,ꝑ leges alleg.ī gl.Et ita intellige l.Iul.& l.si pœnę. ꝟ.e.& l.3.in fi.qđ q̄s.iu.Et quod dixi de errore facti,intellige ꝓbabi li,aliàs esset idē qđ ī errore iuris.l.r'a.§.sed facti.& l.nec supina.ꝟ.de iu.& fac.ign.Rn̄deamus ad rōes eorū.Dicunt ipsi,φ speciale est in minore,ğ in ꝯriū est ius cōe.Dico φ speciale est in minore,hoc est φ soluēs ꝑ ignorantiā iuris,repetit:quod secus esset in maiore. Itē dn̄t,φ ꝯd.inde.nitit æqtate,sed lī non est æquū,ğ &c. Rn̄.ꝯdictio ī debiti ꝯtinet in se q̄dā restitutionis cām,& sicut minor restituit pp ætatē,ita si errore ꝓbabili facti errat,,restituit errās pp errorē facti ꝓbabilē ex isto tit.de ꝯd.ind.& ita apparet:φ æqtas adest.s.iusta cā restōis.Præterea dn̄t ipsi posse opponi ꝯpensationē de debito nāli,
18 ergo &c.†Rn̄.opponi pt ꝯpensatio de debito nāli ꝰ petentē, non ꝰ repetentē.Ita vr̄ velle gl.in d.l interdū.ꝟ.eo.expssius in l.cū is.§.j. ꝟ.eo.vbi gl.Rō,qa cū ista cā quandā restōnē in se ꝯtineat,ante oīa iste qui pp suū errorē ꝓbabilē est spoliatus debet in pristinū statū restitui.Quæ rō in petente cessat.Præterea dicūt ipsi, in pari cā po tior est ꝯdō possidentis. Cōcedo,sed hic non est par cā:nā ille cui
19 debet nāliter,hēt æqtatē in gn̄e.†Iste q agit ꝯdictione indebiti hēt æqtatē in specie,vt restituat ante oīa,vt dictū est, q̄ pfert æquitati ī genere.l.j.ꝟ.de vsu.& ibi no.& ꝑ Dy.in reg possessor.de reg.iu.li.6. Præterea dicunt ipsi,solutū indebitū pp aliud debitum pt retineri: ergo pp seipsum,vt in § si centum.Rn̄.pt retineri pp aliud debitum s.ciuiliter & natural'r.l.elegāter.post prin.ꝟ.e sed propter aliud de bitum naturaliter tm̄,non. Sic ergo remanet gl.nr̄a defensata.ha bemus de quatuor articulis expeditum primum articulum.

Videamus de secundo, Qn̄ est indebitū nāliter, s; ciuil'r debitū:& primò q̄ra mus exempla.Gl.prima hic ponit multa exēpla. inter alia ponit de
a chirographo.a seu de lrārum obl'one ante bienniū.Vltramon.cō
20 tra.Dicunt enim †φ ante bienniū nō est nata ciuilis nec naturalis obligatio:nam ille qui promisit spe futuræ numerationis, promit tit sub conditione:ergo āte ꝯditionem nulla nata est obligatio,nec actio,vt l.cedere diem.de ver.sig.Et hoc dicebat Ia.de Rau.Pe.hoc reprobat. & idem Gul. de Cug.dicentes,φ nec gl.dicit verum,nec Ia.de Ra.imò statim est nata ciuilis & naturalis obligatio.quod ꝓ batur sic:contra obligationem lrārum datur exceptio non nu.pec. l.si ex cautione.de non nu.pe.l.in contractib.eo.ti.& inst.de lit.ob. in prin.ergo psupponitur actio,quia exceptio est actionis exclusio sed si est actio,ergo oritur exceptio ex naturali,& ciuili obl'one, vt inst.de oblig.in prin.Præterea lex dicit, φ ꝯdicit liberationē . ergo erat obligatus.C.de condic.ob cām.l.si cum exiguam.& l.si quasi. de non nu.pec.Præterea licèt contractus non impleatur,non īpe dit ciuilis obligatio,& naturalis,licèt obstet exceptio. l.Iulia.§. of ferri.de acti.emp.Præterea si contractus hēt debitam formam ī se, licèt causa ñ sit iusta,parit ciuilem & naturalem obligatiouē. Exē plum patet in contractu celebrato dolo,vel metu,ita in proposito
21 cōtractus hēt debitā sui formā ergo &c.†Ia.Bu.tenebat gl.nr̄as,tn̄ ptransiuit multùm succinctè. Dico gl.nr̄as dicere veritatem,& ad ostendēdum primò ṗmitto id,quod s,dixi,videlicet φ tenet natu raliter,q tenetur de iure gentiū postpositis pceptis iuris ciuilis.l.cū amplius.§.j.ꝟ.de reg.iu. Sed si promitto tibi dare centū sub spe fu turæ numeratiōis,credens φ tu mihi mutues,anteq̄ mutues cessat æqtas,quare debeam tibi teneri nāliter,ergo non teneor.Quod lī sit verum,do tibi tres tex.s.si cer.pe l.q pecuniā.parua lex est,vbi vr̄ φ habeat in ṗtāte,ne accipiēdo se obliget. Apparet ergo φ nō est obligatus,intellige.s.natural'r,nā ciuiliter ñ est dubiū,φ est obliga tus.Ad idē ꝟ.q̄ res pig.obli.po.l pe.& q potio.in pig.habean.l.j.in fi.Ad ꝯria rn̄deo br̄.Ad primū dū dt.φ ṗmittit sub ꝯditiōe, nego, imò purè ṗmittit ꝯfidens de numeratione futura.Ad id qđ dicūt ex eo qđ ꝯpetit exceptio, ğ actio,ergo vtraq; subest obl'o, nego
22 istā ꝯñiam.Quid.n.repugnat†φ ex ciuili obl'one sola oriat actio? Certè nihil.Dices tu,imò repugnat exēplum φ dedisti s.φ ciuilis obl'o hēt se vt pater,nālis vt mater,actio vt filia,ğ seqret φ filia de scēderet ex patre solo absq; matre,qa ex ciuili sola.Rn̄deo, nō est Repugnātia aliqua.Sicut n.Deus oīum ꝯditor,creauit vnū homi nem absq; patre & matre,vt Adā, aliū hominē ex viro absq; mu liere,vt Euā:creauit aliū ex muliere,absq; viro,& hic fuit Christus. Ita Impator ꝯditor actionū,creauit quasdā actiones datiuas,q̄ nul lū patrē hn̄t,neq; matrē,& actiones ṗduxit absq; aliqua obl'one, de qb.ꝑ gl.in l.cū mota.C.de trans.& de act.& obl.l.j.Eodē modo hic introduxit actionē ex p̄re absq; m̄re,vt ex obl'one ciuili,absq; nāli.nō video repugnantiā,maximè cum tex.Inst.de obl.in prin. dum difinit obl'onem se refert ad ciuilia, siue ad actionē ciuilem in eo φ dicit,fm nostræ ciuitatis iura,ğ fm ius ciuile. Itē dn̄t ipsi, ꝯdicit liberatio,ergo erat obligatus.Istā nego:qa ꝯdicit liberatio de facto in instri cācellatione,& cassatione.l.dissolutæ.C.de ꝯd.si ne cā.multo magis hic,vbi erat aliqua obl'o s.ciuilis.Item dicunt, φ licet ꝯctus nō impleat,tn̄ oritur ciuilis & nālis obl'o,vt l.Iul.§. offerri.de act.emp.Rn̄deo in ꝯctu emptionis,& venditionis,& si milibus,non ꝯhitur obl'o principaliter spe futuræ traditionis, ita qđ ista sit cā ꝓxima obl'onis,sed spe oblonis correlatiuę:ideo.n. ṗmitto tibi pretium,qa tu ṗmittis mihi rem,& ideo obligor tibi, qa obligaris mihi,ista est causa ꝓxima obl'onis,& ideo vna subla ta tollitur alia,vt l.fi.de accep.& l.cū emptor.de rescin.vend.Nec obst.si opponeres de pupillo emente,vt potes videre ꝑ te. sed in qōne ṗposita causa proxima,quare tibi promitto,est spes nume rationis,licet.n.purè incontinenti promittam,& hoc agitur cum solennitate ciuili,vt tibi tenear,tn̄ etiam istud agitur inter nos,φ si non accepero,vel si non mutuabis,nō teneor, vnde æqtate nāli non teneor. Dices tu, ista obligatio ciuilis quæ ꝯhitur literis vel stipulatione ꝯhitur ꝯsensu,vt l.j.in fi.de pac.ergo eodē momento ꝯsentio qđ obliger ergo est ꝯ̄dictio.l.vbi repugnantia.de reg.iur. Rn̄.dico φ iste ꝯsensus,& dissensus sunt diuersi respectus.ꝯsentio enim φ obligor solennitate ciuili ꝯsentimus etiā inuicem φ non tenear in veritate,nisi secuta numeratione Hoc ꝓbant d.leges.s.l. q̄ pecuniam.l.pen.& l.j.in fi.Item dicunt ipsi si ꝯctus habet debi tam formam,oritur ciuilis & naturalis obl'o,vt in ꝯctib.celebratis dolo,vel metu.Resp.ibi est ꝯsensus, licet ꝯctus non habeat istam causam in se,sed hic non est ꝯsensus, vt dictum est.ꝯcludo ergo qđ exemplum gl.est verum,& bonum. Aliud exēplum ponit gl.
23 qn̄ pcessit obl'o ciuilis & nālis,† & postea sequutum est pactum de non petendo,qa ꝑ pactum tollitur nālis, & remanet ciuilis, vt l.Stichum.§ naturalis.ꝟ.de sol.Gul.de Cug.in hoc dicit esse aduer tendum qual.ter forma pacti fiat.Aut.n.facio pactum de non pe tendo,& non tollitur nālis,qa istud pactū non opponitur ad tol lendum obl'onem.sed ad impediendum petitionem. Aut apponi tur,vt liberem te ꝑ pactum ad impediendā obl'onem,& tunc tol litur nālis.Ita dicit l.si vnus.§.pactus s.de pact.ideo nunc omitto, sed dicam alibi,&c.Posset etiam poni exemplum in sn̄ia ꝯdemna
24 toria,†ex qua oritur obl'o ciuilis non nālis:b licet qdam ꝯdicant,
b vt dixi in l.ab eo. C.q̄uo & qn̄ iud tenendo istam opi.qđ ex sn̄ia ꝯdemnatoria nō oriatur,nisi ciuilis obl'o,tamen lex dat ei fomen tum & auxilium,in tm̄,vt ꝰ eam nulla oriatur exceptio,& tunc ha bet vim ciuilis,& nālis præsumptæ,vt dixi in d.l.ab eo., & idem in obl'one literarum post biennium.Nam post biennium lex p̄sumit nālem obl'onem,Vnde est ibi nālis tn̄ præsumpta sine exceptio
25 nis obstaculo.¶Expeditis exemplis venio ad q. & quæro vtrum indebitum nāliter,& ciuiliter debitum solutum ꝑ errorem possit repeti?Gl.dicit,qđ sic regulariter.Fallit in casibus,vt habes in ea. Tu vero,licet gl.bene dicat,dic ꝑ alia verba clarius,& melius intel ligenda.Quandoq; est indebitum nāliter,sed ciuiliter debitū, tn̄ est ibi naturalis præsumpta,ita qđ nulla obstet exceptio,& tunc solutum non potest repeti,vt puta solutum authoritate rei iudi. vel in obligatione literarum post biennium,vt l.j.C.eo.& l.si fide iussor.§.in omnib.ꝟ.mand.Quandoq; est debitum ciuiliter tantū, cui obstat exceptio,tunc solutum quocunq; errore potest repe ti,l.si non sortem.§.indebitum.& §.adeo.ꝟ.eo.Fallit si soluatur ex causa trāsactionis,verè,vel præsumptiuè,vt l.in summa,in prin.ꝟ. eo.l.ij.

ADDITIONES.

a ¶Chirographo. Adde Ang.& Sal.& bene facit secundū Alex.tex.in l.si sub specie.C.de postu.& insti.de lit.obl.quod j.q.iiij.c.turbatur.& communiter doc.cum dictis Bart. in hac l.transeunt.vnum no.dignum secundum Bal.not. quod quando quis persuasionibus aduersarij, vel dolo inductus est ad soluendum indebitum repetit per condictionem indeb.sicut repetit ille qui per errorem facti probabilem soluit,vt probatur in l.j. in gl.in ver.extorta,C.de fil.pro patre,

b Io.Fr.Rue.¶Non naturalis.Adde dum Bar.hic tenet, quòd ex sententia condemnatoria nōn oritur obligatio naturalis, quòd ipse tenet contrarium in l.Iulianus.ꝟ.eo.titu, vbi vide solutionem huius contrarij.

e.l.ij.C.e. Nā ibi incipit esse debitū ex alia cā ꝓsūptiue, vt in illis causis q̄ ꝑ inficiationē crescunt, nā tūc soluēdo videor soluere aīo ꝯpēsandi, ne negādo incidā in duplū, vt C. de ꝯdi. indeb. l. ea q̄. & inst. de obli. q̄ ex quasi ꝯctu. § fi. Expeditus est secūdus articulus.

26 Tertius articulus est, † qn̄ est vtroq; iure indebitū, in hoc nō egem⁹ exēplis. Examinem⁹ cū aliqb. exēplis. vn̄ qn̄ qs putabat se teneri, & nullo mō erat obligatus, vel fuit debitor, & fuit liberatus sol'one vel acceptilatiōe, vel aliis modis q̄ ponunť Inst. q. mo. tol. ob. isto casu solutū quocūq; errore r̄petiť, l. sed & si me putē. in pri. ī. e. Fallit in casib. si soluať authoritate rei iudicatæ. l. j. C. eo. & l. si fideiussor. §. in oīb. ī. mand. & l. si sine. §. j. ī. rem ra. ha. Fallit si soluať ex cā transactiōis, vt l. 2. C. eo. & l. in sūma. in pri. ī. e. Item fallit in causis, q̄ crescunt per inficiationem, vt dictum est, & de hoc no. plenius in l. elegāter in fi. ī. eo. & est expeditus tertius articulus.

27 Quartus & vltimus articulus est: qn̄ est vtroq; iure debitū, sed ope exceptiōis indebitū. gl. in l. cū qs. C. de iu. & fac. ign. ponit exēplū in Maced. & Velleia. ¶ Anteq̄ vadā vlteri⁹

28 q̄ro † q̄ est rō, ꝙ istæ exceptiones Macedo. & Velle. nō tollūt obl'onē n̄ale? R̄n. q̄a non sunt inductæ æqtate n̄ali, sed magis more n̄ræ ciuitatis. s. Romanæ: vn̄ de iure ciuili nō tollunt n̄alem, vt inst. de le. agna. tu. §. fi. sed q̄re non tollunt ciuilē obl'onē? R̄n q̄a verba l. inducentis has exceptiones nō tendunt ad ꝑimendā obl'onē, sed ad īpediendā petitionē. Dn̄t. n. nec actio nec petitio deť, nō aūt dicunt

a ꝙ mulier intercedendo ᵃ non obligeť. l. j. in pri. ī. ad Mace. & l. ij. §. j. ī. ad Velle & iō dicit hic gl. ꝙ istis casib. est debitū ciuiliter & n̄aliter, sed ope exceptionis indebitū, & iō q̄cquid dicat gl. lex n̄ hēret locū in exceptione ꝓducente obl'onē æquitate n̄ali, q̄a tunc n̄alē obl'onē tolleret, & remaneret ciuilis. & de isto mēbro dictū est ēt s̄.

29 † An aūt tale debitū ꝑ errorem solutū, possit repeti? gl. facit q̄tuor mēbra. Primū. qn̄q; qs est tutus exceptione dilatoria, tunc solutū quocunq; errore nō repetiť. l. in diē. & l. nā & si cū moriat. ī. e. sed q̄dā dixerunt ꝯtriū, & vide gl. q̄ dicit veritatē. Dices tu dies sol'onis sicut sūma est pars obl'onis. l. j. §. editiones. s̄. de eden. & iō q̄ an̄ diē soluit vr̄ ꝙ possit repetere, & sicut ille q̄ plus in quātitate soluit, vt ī. dicā. R̄n. istud plus ꝑ diē ꝑt dici interusuriū medij tēporis, quod

30 posset lucrari. Ista aūt rō † medij tēporis ꝙ possit lucrari inducit retentionē & ēt actionē ex ꝯuentione ꝑtiū. seu ex voluntate testatoris, ꝙ ita loquunť oīa iura, q̄ inuenies ad hoc. Actiones verò q̄ ī-

b troducunť ex ꝑtāte ᵇ legis, non danť ꝑ istud lucrū, seu ꝯtēplatiōe huius lucri. vt l. si sterilis. § cū ꝑ venditorē. de act. emp. Scd̄m membrū est, q̄a illa exceptio qn̄q; est ꝑpetua, & fauorabilis, tunc solutū quocunq; errore pōt repeti. vt l. q̄ exceptionē. ī. e. vide gl. ¶ Cōtra istud op. exceptio q̄ introduciť ex epistola diui Adriani, est fauorabilis, q̄a fauore fideiussoris est introducta. q̄d apparet, q̄a ei pōt renunciari, sed tutus illa exceptione soluens ꝑ errorem nō repetit, vt l. si testō. §. pe. de fideius. ḡ tut⁹ exceptione fauorabili ꝑ errorem soluens non repetit. Gl. voluit dicere Inst. de fideius. §. si plures, nec bn̄ dicit. Dy. voluit soluere in l. ꝯtria, & soluit pe⁹ us. Ego dico ꝙ exceptio ꝓcedens ex edicto diui Adriani, ē de exceptionib. q̄ addūť ad rigorē iuris ꝯseruandū. vt ī. dicā, iō n̄ cadit sub isto mēbro. ¶ Tertiū mēbrū est, qn̄ est exceptio ꝑpetua & odiosa, vt in Mace. tunc distīguē. aut est solutū ꝑ errorē iuris, & n̄ ꝑt repeti. Aut ꝑ errorē facti, & tunc secus, vt l. q̄ exceptionē. ī. e. & l. vlt. ī. ad Mace. & vide gl. & ī l̄ nil est dicēdū, q̄a gl. d̄t optimè. ¶ Quartū mēbrū est, qn̄ est exceptio dubia, tūc exceptio dubia indicať ꝑpetua, vt l. sufficit. ī. e. & vide gl. aliter vult Cy. Pe. & Dy. in l. cū qs. 15. q. C. de iu. & fa. ig. de ista excep. dubia, &c. ¶ Quintū & vltimū mēbrū est qn̄ qs est tut⁹ exceptione aliqua īducta ad rigorē iuris ꝯseruādū, & tunc solutū quocunq; errorē n̄ r̄petiť, vt l̄. & l. Iulia. ī. e. & l. j. C. e. & vide gl. l̄ aduerte, q̄d vult dicere ista gl. posita ī l. cū qs. C. de iu. & fa. ig. de exceptione īducta ad rigorē iuris ꝯseruādū, si vellet intelligere de excep. rei iu. nō bn̄ diceret, q̄a illa cadit sub primo mēbro s̄m opi. gl. verā, qn̄ ē indebitū ciuil'r, sed n̄al'r debitū, & iō cū allegat hāc l. nō bn̄ cadit l̄, sed ego ītelligo exceptionē īductā ad rigorē iuris ꝯseruandū exceptiōe lit. pendentię, de qua loq̄ť d. l. Iulianus. ī. e. Itē si sū tutus exceptiōe fori, & idē in similib. q̄ nō respiciunt obl'oné, nec actionē, sed solū

c ꝯueniendi modū seu facultatem, & iō dico ꝙ exceptio ᶜ epistolæ diui Adri. & exceptio q̄ h̄nt fideiussores ꝑ auth. de fideius. & duo rei, ꝑ auth. de duo. re. sūt de illis exceptiōib. q̄ sūt īductæ ad rigorē iuris ꝯseruādū. Nō. n. tēdūt ad ꝑimendū obl'onē, vel actionē ꝑcipl'r sed tendunt ad l̄, vt ali⁹ prius ꝯueniať, l'cèt ꝑ q̄dā ꝯnia remaneret, vt cū ille prius ꝯuenitus soluat, & alius libereť, illa liberō erit ꝑ solutionē, non vigore illius exceptionis. Vnde tutus hac exceptiōe soluens non repetit. l. si testamento. §. pe. de fideius. Hanc exceptionem habetis in l. cum quis. C. de iu. & fac. igno.

ADDITIONES.

a Ale. Lo. ¶ Intercedendo Sensus verborum Bar. req̄rit iudicio meo negatiuā ibi quod mulier intercedēdo obligetur debet dicere n̄ obligetur, vt corr̄ndeāt verba hæc preced. Bar. tamē directo dicit cōtra tex. d. l. ij. §. j. ibi & eius ꝯnis obligat, obstringi nō sit æquū, & sic ciuiliter dicit indebitum, nec cadit bn̄ istud exemplū hic cōtra gl. & Bar. cogita

b Dom. ¶ Ex potestate. Vide Arc. conf. 33. col. 3 & seq.

c ¶ Exceptio. Adde tu, & vide ad hoc Bar. hic, & Fran. de Arc. in c. dilectus. de iu.

LEX II.

Si quis sic soluerit. Solutū indebitè ēt ex ꝯuentione r̄petiť, h. d. ¶ Quæriť qua actione repetať? gl. dicit actione ꝑscriptis verbis. l. reb. C. de re. ꝑmu. Puto ꝙ ēt hēat locū ꝯdictio īdebiti, sicut ꝯdictio ob cām haberet locū, qn̄ datum est ob cām futurā, & ꝯuentionem de repetendo si cā cessaret, vt no. ī. de don. l. j. & est in l. 2. C. de ꝯdi. ob cau. Contra l̄ facit, quia qn̄ fit mutuū n̄ale, & stip'o interuenit, n̄ oriť actio ex mutuo sed ex stip'one. l. certi ꝯdictio. §. qm̄. s̄. si cer. pet. ita l̄ vr̄ ꝙ n̄ oriať actio ex numerōne, & æq̄parať mutuū, & īdebitū, §. his quoq;. Inst. q. mo. re

a ꝯh. ob. Sol. illud ᵃ verū si intercessisset stip'o. l. si siue. in pri. ī. rē ra. ha. hoc verò fuit pactum simplex. & hoc est quod no. gl. ij. hic

ADDITIO.

a ¶ Illud. Ista est communis opi secundum Ale. l. in diem. ī. eo. contrarium tamen tenet idem Bar. l. si socer. §. Lucius, ī. sol. mat. & sequitur Ias. d. l. in diem. ī eo. ti.

§. Si quid Solutum īdebitè repetiť ab eo ad quem postea ex post facto appet negotium ꝑtinere, ētsi ipsi n̄ soluiť. h. d. vsq; ad l. si ꝓcurator. * Vid tex. ibi, vel inofficiosum &c. hoc corrigiť hodie. Nam licèt testm̄ dicať iofficiosum, tn̄ legata debēť: & ideo non repetunť vt indebita. C. de lib. pręt. auth. ex causa.

LEX III.

Idem est. Ista l. est no. & l̄ r̄ndet Iurisc. cuidā tacitæ obiectioni, quare filius non agit ꝯ h̄rdem, q̄ temerè soluit. & l̄ d̄r ꝯrium. imò agit ꝯ legatarios ꝯdictiōe indebiti. R̄n. Iurisc. ꝙ h̄rs q̄ bona fide possidebat h̄rditatē, non teneť nisi in id, in quo est factus locupletior, restituta h̄rditate, vn̄ si legatarij non sint soluendo, non est h̄rdis periculum, sed filij, vt hic quod no. *

LEX V.

1 *Legata ex testamento non debentur, quando hæreditatis aditio non valuit de iure prætorio, licet de iure ciuili sic.*

2 *Sui hæredis existentia communiter non confirmat legata.*

1 Nec est nouū. ¶ Summaui s̄. ꝑxi. §. ¶ † Not. vnum ex hac l. ꝙ licèt h̄rditatis aditio teneat de iure ciuili, si tn̄ nō tenet de iure ꝑtorio, vt puta rescissa ꝑ restōnē, legata nō debenť. l̄ est tex. quod multū no. Sil'r ēt videmus † in existē-

2 tia sui h̄rdis, q̄ non ꝯfirmat legata cōiter. l. j. in fi. vt l in pos. leg. nā ibi bn̄ficium ꝑtoris mortui recessit ab h̄rditate. Fallit in relicto libertatis. l. cum quasi. §. sed & si qs, ī. de fideic. li. & l. sciendū. ī. de ma. test. Itē fallit in fideic. vn̄i, vt l. ita tn̄. §. si ꝑr̄. ī. ad Treb. Rō, quia repudiās ꝑt cogi vt adeat: o paret tn̄ aditio ꝯ q̄ petita est restō; ꝯfirmationē tabularū pupillarium. l. si filius qui ꝑri. s̄m vnā lec. de vul. & pup. & de acq. hære. l. si pupillus. la j. & l. ꝑr̄. de priuileg credi.

LEX VI.

1 *Procurator si soluit indebitum, quando repetatur per dominum, & nu. 4.*

2 *Mandato in generali venit quod quis soluit creditoribus.*

3 *Mandato generali non continetur illicitum, & nu. 6.*

5 *Procuratori quando culpa non potest imputari, periculum pertinet ad dominū.*

7 *Mandato in generali dato procuratori non comprehenditur quod procurator petat aliquid, per quod dominus incideret in pœnam.*

8 *Procuratoris contumacia quod nocet domino.*

9 *Procuratoris negligentia nocet domino.*

10 *Procuratori si fuerit indebitum solutū q̄d prima facie apparebat debitū ita ꝙ quilibet diligens illud recepisset, dominus tenetur actiam si non ratificauerit.*

11 *Pupillus vel minor quando possit ratificare gestum a tutore vel curatore*

12 *Pupilli, vel minoris tutorem. vel curatorem habentis nomine factū ꝑ aliū, pupillus, vel minor ipse cum autho. tutoris vel curatoris ratificare potest,*

13 *Condictio indebiti cui & contra quem competat. & nu. 14.*

1 Si procurator. † Si ꝓcurator soluit indebitū, repetiť, sec⁹ si debitū, & de indebito recipiendo nō vr̄ mādatū. Idē in tutore. h. d. Diuide, Prima pars loquiť in ꝓcuratore soluente. Scd̄a in ꝓcuratore cui soluitur. Tertia in procuratore & tutore simul. Scd̄a ibi, idem Labeo. Tertia ibi, Iulianus. Item j. & ij. subdiuidiť in duas, s. qn̄ soluiť indebitū, & qn̄ debitum, vt patet ex tex. * Vide gl. in §. idē Labeo. ī. eadē lege. in ver. soluētes, q̄ īcipit, si ponas ī vero debito &c. Sed quō est q̄sita ꝯdictio pupillo, tū q̄a n̄ q̄rať dn̄o, nisi hēat ratū: cū ēt q̄a pupillus ratum habere non ꝑt. vt eadem gl. not. Dicendū est, ꝙ pupillo ēt ignorāti acq̄ritur ꝯdictio indebiti: sed nō h̄t exercitium, nisi ratū hēat: & iō licet sit acq̄sita pupillo ꝯdictio īdebiti, nō tn̄ ꝑt habere: q̄a nō ꝑt agi de eo, de quo est incertū, vtrū alij sit debēdū, vt s̄. si cer. pe. l. pecuniā. vel totū intelligas in administratore pupilli. Q̄d si ꝓcurator pupilli soluit indebitum: & si pupillus possit habere ratum, tutor tn̄ ꝑt ratificare noīe pupilli. Sed si ipse tutor soluisset indebitum non prodesset ī facto suo sua ratihabitio: q̄a non ꝑt esse auctor in re sua. Q̄d si ꝯtutorem haberet, bene ꝓdesset sua ratificatio, vel si non esset, specialis dandus est curator: q̄ ratū habebit, vel non: arg. instit. de autho. tut. § pen. Non obstat l. si pupillus. in gl. alleg. q̄a si bene attendatur ad eam, concordat cum præmissis, secundum Iac. de Arena.

Venio ad notabilia. Not. ꝙ in generali mandato venit, vt q̄s soluat creditoribus. Concordat tex. l. quodlibet debitum

tũ.j̃.de sol.Itẽ no ꝙ in gñali mãdato nõ venit illicitũ.Et ex isto no tabi.ptꝫ,ꝙ si Rex dat ptatẽ reformatorib.suis,quos mittit p patri ĩ regni sui faciẽdi statuta,& ordinationes,quas voluerint:qđ intelligit de illis,quas fecerit ad suã vtilitatẽ:secus de illis q̃ tẽderẽt ad suũ incõmodũ,vt hic.Ad istud notabile,ꝙ ĩ gñali mãdato nõ veniat illicitũ,facit l.si pr̃ filio.j̃.q in frau.cred.Et sic facit hæc lex cũ legib.alleg.ꝯ gl.q̃ tenuit,ꝙ ꝓcurator habẽs liberã administrõnẽ possit donare,vt s̃.de procurat.l.ignoratis.in gl.in scđa falletia. & e.ti.l.cui libera.qa nõ vr̃ ꝯcedere vt pdat ar.legũ istarũ. Sed donare est pdere,vt s̃.de dona.l.filiusfamilias.ĩ pri.ergo &c. Sed dic gl. verã.Nec obstat ꝯriũ l.si pr̃.qa loqͥt in filiofamil.q sine voluntate patris expresse donare nõ pt̃,vt j̃.de do.cau.mor.l.tã is q.§.fi. sed iste procurator,eti.l si nõ habeat mãdatum,rem alienã dare posset.Inst.de leg.§.si res aliena sicut est,qñ recipit indebitum: qa ad hoc ñ vr̃ habere mãdatũ facit l.creditor §.Lucius Titius. in fin.j̃ mã.Et ideo seqͥt,ꝙ qa non vr̃ mãdatũ illicitum,ñ ꝯuenit, nec tenet dñs ratione illius illiciti à procuratore commissi.Sed ipse procurator ꝯ hæc opponit,ꝙ in generali mãdato etiam ꝯphenditur & censetur esse mandatũ illicitũ.probatur j̃.de vi & vi arm. l.j.§. quoties.vbi ex deiectione violenta,q̃ procurator facit,tenet dñs ergo apparet,ꝙ illicitũ in mandato ꝯphendatur, qa nisi ꝯphenderetur,dñs non teneret.arg.l.sancimus.C.de pœnis.dic ꝙ ibi loquitur ĩ procuratura spãli:hic in gñali.vt no.in gl.j.d.§.quoties.*¶†No.
1 tex.ibi,quoniam nihil de hoc noĩe exigendo mandasse videtur,
2 &c.¶†No.qđ in gñali mandato venit vt qs creditoribus soluat.
3 ¶†Ex ij.pte no.qđ in generali mãdato non venit illicitũ. ¶†Ad
4 primum op.ꝙ ꝓcurator q ñ habet liberã,nõ pt̃ alienare,vt l.ꝓcurator cui libera & l.ꝓcurator totorũ s̃.de procurato.ergo hic soluẽdo indebitũ ñ transtulit dñium,& sic nõ hẽt locum ꝯdictio inde.l.si.s̃.vsusfr.quemad.ca.dt gl.ego ꝯcedo,sed dico qđ hic habebat liberam.Cõtrã.solõ indebiti ñ venit in mandato,qđ apparet, qa expectat ratihabitio,ergo ꝯcessio liberæ ad hoc nõ pt̃ referri. Huius timore qdam recedunt à lec. gl. & dicunt qđ procurator hic soluit de suo,& si soluit de pecunia domini , est ꝓsumpta.l.interdũ.in fi.j̃.e.qđ satis placet.¶Tertiò opp.ꝙ illud qđ hic dr̃ ve-
5 niat in mãdato,nec expectat ratihabitio.pone.n.†ꝙ ꝓcurator soluit ex testõ,qđ verũ putabat.Certè hic soluit cessante omni culpa,vt s̃.e.l.iij.in fi.ibi,nec piculũ hmõi nominũ ad eum q sine culpa,&c.Si cessãt omnis culpa,ergo ptineret periculum ad dñm in distinctè,qñ hoc nõ fecisset ꝓcurator sine mãdato,vt j̃.de fur.l.si seruus.§.ꝙ verò.Sol.ꝯcedo oppositionẽ,& hoc intelligã , qñ ipsi procuratori pt̃ aliqua culpa imputari,qa dñs diligẽs sic ñ fecisset Circa istam partẽ q̃ro,quãdo dominus nõ hẽt ratũ,& pt̃ nõ habere ratũ,qua actione repetit?Dicit gl. vtili condictione inde. sicut dicimus in mutuo,l.si absentis.C.si cert.pet.quod placet.

Venio ad secundã partẽ,dr̃ hic ꝙ procuratori pt̃ solui, ꝯ de solu.l.hoc iure.& s̃.de pac.l.sed si tantum.Sol.ibi loqtur in procuratore litis,hic ĩ procuratore omniũ bonorũ.qđ dic
6 plenè,vt d.l.hoc iure.¶†Sed op.dr̃ hic,qđ ĩ generali mãdato nõ venit illicitũ.ꝯ.j̃.de dã.ĩfe.l.dãni ĩfecti stipl'o ꝯpetit.in pri.ver. sed
a ꝙ gl.nõ soluit.Tu dic ꝙ in generali mãdato & in qualibet gñali dispositione pmissiua nõ vr̃ pmisũ illicitũ vt hic.&l.si pater filio j̃.q ĩ frau.cre.Sic eẽ ĩ gñali dispositione prohibitiua,vel q̃ prohibitionis vĩ obtinet,nõ veniunt licita.l.ꝯria,vbi qs promittit de dãno ĩfe. videt.n.promittere,ꝙ nõ fiet dãnũ:& si fiet emẽdabit. In-
b tellige si fiet.s.indebite.Et p istũtex.†ego dixi,& dico pluries in
7 practica,ꝙ ĩ gñali mãdato nõ venit qđ procurator petat aliqđ p
c qđ dñs incideret ĩ pœnã,& iõ si ꝓcurator peteret illud,qđ iã decisum est p ꝯpromissum,pt̃ pars dicere ꝙ ex hac petitione pt̃ dominus icidere in pœnã , ꝙ ꝓcurator nõ ad nittat sine speciali mandato vel expssa ratihabitione,vt hic,& d.l.si pr̃.q ĩ frau.cre.Idem dico,si ꝓcurator ꝓduceret aliquas exceptiones, quib.ñ probatis dñs caderet ĩ magnã pœnã ex forma statuti,qa tũc r̃qrit spãle mãdatũ,alias nõ eẽt pri ꝯsultũ,& sic fieret ptis ꝯditio deterior p aductũ ꝓcuratoris.ꝯ.l.ij.§.defendi.q.ex cau.ĩ pos.eat.& sic dẽt intelli l. nõ distinguem⁹.§.pe.de arb.Dicetis vos,sp pt̃ dñs incidere in pœnã saltẽ expẽsarũ si succũberet,ergo semp reqrit spãle mandatũ. Rñ.pœna expẽsarũ pt̃ infligi ipsi ꝓcuratori,nec est necesse ꝙ ĩfligat dño.l.q solidũ.§.ẽt.de leg.ij.& ar.l.j.§.si ꝓcurator.s̃.si qs i⁹ dicẽ.nõ obtẽp.Quæ aũt s̃.dixi hẽnt locũ in pœna q ipsi dño dẽt ipo-
8 ni.¶Itẽ dicetis vos,ergo nũq̃ ꝯtumacia † procuratoris nocebit dño,qa nõ vr̃ mãdatũ q sit ꝯtumax,qđ est ꝯ casum l.cum q res.C. de procu.Rñ pdicta loquunt qñ pœna est ꝯmittẽda pp aliqđ fa-
9 ctũ.Sed si venit ꝯmittẽda pp†aliqđ neglectum,illa negligẽtia nõ dr̃ propriè negligẽtia ꝓcuratoris,sed dñi,qa talẽ negligẽtẽ ꝓcuratorẽ ꝯstituit,cui illud facere incũbebat,Casus est ĩ l.si ꝓcurator §.si tutores.j̃.mãdati.De hoc dixi ĩ l.cũ filius.§.ij.de ver.ob.& hoc verũ,qñ procurator negligẽs est,secus si iusto ipedimẽto impe-
10 diret.l.cum à matrib.C.q pet.tu.¶Circa istã ptem q̃ro,qđ†si istud idebitum,qđ soluebat procuratori prima facie apparebat debitũ ita qđ qlibet bonus,& diligẽs hõ hoc r̃cepisset oĩ culpa cessante, vt ĩ casu l.3.s̃.e.Certẽ pato,ꝙ tũc veniat in mãdato,nec sit necessaria ratihabitio.Vtiliter.n.& bñ ꝓcurator fecit.l.q̃ vtiliter.de neg. ge.& quia cessat ratio posita in hoc tex.Nam de hoc nomine exigendo mandasse videtur.

Venio ad tertiã ptẽ,& ista vr̃ ꝯdicer pri.huius l.vbi pmittit ꝓcuratorẽ repeter,hic negat.Sol.itelle hoc debitũ esse solutũ,sed certè tũc nulla eẽt dubitatio.Intelle ergo ĩ idebito,& tũc obstat ꝯriũ.Sed rñ.qđ hic dr̃ tutorẽ,& procuratorẽ minoris nõ posse repetere.ĩtellige,nisi sicut qlibet maior vtili actione ra-
11 tihabitione nõ secuta,& sic ꝯcordat cum pri.¶†Quærit,& ista ẽ pulchra q.qñ sciemus vtrum pupillus,seu minor curatorẽ,vel tutorẽ habẽs,ratum hẽat vel nõ?Dñt qdã,ꝙ hoc ñ pt̃ sciri durante pupillari seu minori ętate,qa illo tpe nõ pt̃ ratum habere,nec nõ hr̃e.l.si pupillus.de noua. Alij dicũt,& in hoc residet gl. ꝙ ipsi pñt repetere noĩe pupilli,& sic eius noĩe hr̃e ratum, ar. l.cũ indebitũ. & l.si §.j.j̃.e.sed ad illam l.si.rñ gl.ibi,vel lex si. &c. & teneas menti
12 † qñ factum est aliqđ noĩe pupilli,vel minoris curatorẽ habẽtis p alium pt̃ ipse pupillus,vel minor ratũ hr̃e cum authoritate ipsius tutoris,seu curatoris,sicut põt cæteros ꝯctus facere.Pro hoc l.3.§. j.j̃.rẽ ra.ha.sed de eo qđ ẽ factũ p suum tutorẽ vel curatorẽ, est dubiũ,qa eo authore nõ pt̃,& sine eo tũc ñ pt̃.Quid dicemus? Dico si loqtur hic in casu in quo ꝓcurator soluit,posset minor ratũ hr̃e autho.tutoris,vt dictũ ẽ.Si verò soluit tutor,pt̃ sir̃ hr̃e ratũ auth. alterius tutoris.l.pupillus.§.j.de auth.tu.Si verò nullum aliũ hʒ tutorẽ,tunc si qdẽ tutor soluit de pecunia sua,si quidẽ soluit cessante omni culpa , & sic poterat ipse imputare minori illã solonem. s̃.e.l.3.tunc põt pupillus ratum hr̃e,& ẽt ipse tutor.qa ex hoc non authoratur sibi tutor,nec sibi aliqđ acquirit,sed solum pupillo ꝓdest,qa parat sibi ꝯdictionẽ indebiti. ita loquitur hic. Sed si tutori posset aliqua culpa imputari , & sic ꝙ soluit non posset repetere à minore,tunc nõ posset ipse ratũ hr̃e,nec minori authorari:qa authoraretur in re sua,ꝯ d.l.si pupillus.j̃.de autho.tut.facit ad pdicta de noua.l.nouare.Sed si tutor soluit de pecunia pupilli, puto tũc ĩdistictè qđ noĩe pupilli pt̃ repetere. Ex hoc.n.ĩ nullo ꝯdõ pupilli fit deterior.ergo &c.vt d.l.nouar.fm hãc dist.dñt salutari istæ opi.

13 Vltimò glo.hic per modum summæ tractat mãm,† cui & ꝯ quẽ cõpetat ꝯdictio indebiti.Pro qua declarãda aliquantulũ clarius dic:qñ qs soluit indebitũ noĩe suo,& ꝓ sua obligatione ꝯcta à se,& tunc ipse soluens repetit,vt p totũ istũ titulũ. Qñq; qs soluit noĩe suo,& pro sua oblõne,nõ tñ ꝯcta à se,sed ab alio,& tunc nõ semp ipse repetit,sed qñq; repetit alius,ad quẽ ex post facto apparet negotium ptinere s̃ e.l.2.3.4.& 5.qđ dic vt s̃.de pet.hær.l.si qd possessor.in fi.& ibi no.Qñq; quis soluit noĩe alieno,&

ADDITIONES.

a Pom.Tu dic.Vide Are.cõs.32.j.col.Vide Rom.l.si procuratori falso.s̃.tit.ij. Ex doctrina Bar.collige regulã,ꝙ in mandato generali nunq̃ intelligitur mandatũ,quod quis indebitum recipiat,& p cõsequẽs nec illicitũ cõmittẽdũ nisi mãdãtis & ẽt ꝙ aliquid tale pp quod posset in pœnã incidere.& quamuis Bar.sumat hæc ex tex hic,tamen considera ꝙ tex.nullã facit de pœna mentionẽ.vnde credo quod Bar.habuerit considerationem ad ea,quæ frequẽtius accidunt.Cũ n.dicatur hic,ꝙ in generali mandato nunquam venit illicitũ,licet aliquando possit esse illicitũ sine pœna,& per hæc videtur ex quo in tex.de pœna verbũ nullũ,quod Bar.hic male collegerit,qđ ẽt non intelligatur mãdatũ id,propter ꝙ dñs in pœnã incidere posset.tñ Bar.bene no.si cõsideramus & hãc credo fuisse eius intẽtionẽ.ꝓ plerũq; illicitum pœna aliqua coercetur.l.in testõ.§.fi. de manu testa.ibi.quasi pœnã,&c.& vlteà istas duas qõnes,quæ hic per Bar.propter hãc reg.decidũtur.adde quod dicit Pau.de Ca.hic in vij.col.in fi.de sententia quam fecit reuocari ꝓpter articulos criminosos factos p ꝓcuratorẽ.Et ista quidẽ regula ꝓcedit etiã si procurator hẽt mãdatum generale cũ libera.l.si pater.j̃.quæ in frau.cred. & etiam si in generali ꝓcuratorio iuratũ esset per dñm quod non veniret cõtra ea,quæ faceret ꝓcurator.Ita dicit egregie Bal.c.j.ẽ li.non cõte.per gl.l.nõ videtur.§ qui iussu.j̃. de reg. iur.&c qua gl.vide ẽt hic Bal.Et ad id adde ꝙ no.Bal.c.nõnulli.ad fi.de rescri. quod in generali mandato nõ venit vt procurator cõpromittat,sed necesse est, quod in hoc habeat mandatũ speciale,qa compromissum est res periculosa.l.diem proferre.§.item s̃. de arb.& hoc est de mente Bar.licet in specie non dicat hoc in prima illatione.In materia huius regulæ,quã dicit Bar.hic vide quod eleganter dicit Ang.l.ab executore. ubi expresse in.j̃.de app.idem vult,quod in generali mandato nunquam venit,vt quis appellet ab executore,etiam si mandatum esset procuratori,vt posset appellare ab omni sẽtentia diffinitiua,& interlocutoria,sed ad hoc requiritur mandatum speciale in indiuiduo,propter l.ab executione in fin.C.quo.app. non reci. ita de facto obtinuisse alleg. Ang.de Peru.in q.inci.pronunciata est tenuta ex instrumento locationis adde quod cõsulat Rom.consi.141.inci.spectabilis.col.vlt.& consi.211.aliàs.220. inci. circa primum Arch.consi.360 inci.in quæstio.Ale.51 inci.in causa,& lite. Gemi.c.pe.circa fi.de elec. in vj Lap.alleg.127 inci.primo quæritur.quem sequitur Gemi.in c. eum qui.circa fin. de preb.in vj.Are consi.143.Ale.consi.127.& duo.seq.vol.4.Rom.consi.60 Fel.c.ecclesia S. Mar.de consti.Cep.consi 15.& seq Bart.consi.42.& consil.72 Barb.consi.7.in j.vol.Ant. de Pra.in consi.Barb.in j vol.Fel.c.causam quæ.de re iud.Bald.l.j §.si j̃ quando app. sit. Barb.consi.8.vol.ij.Ant.de Bat.consi.66.alias 67 Rom.74.& Ino.consi.56 & consi.84.& consi.146.vide glo.bonam c.dilecto.in verbo.generaliter.de præben.Ana.consi.12. Alc. consi.32. volu.ij. vbi dicit,quod prælatus dans mandatum alicui ad transigendum,videtur intelligere.s.in casu licito.& consi.190.ad fi.eod.vol.vbi dicit,quod scriptura alicuius debet intelligi ne contineat illicitum,& pulchre Soc.consi.231 3.volu. vbi declarando pulchra ponit.

b ¶Et per istum.Vide Ale.consi.33 in j.col.vol.j.

c ¶Generali. Adde Bal.consi.94.lib.3.vbi ponit,quod procurator habens mandatum generale ad iurandum,& faciendum omnia requisita secundum formam statuti , quod non pot est facere incidere dominum in pœnam prouenientem ex statuto,consi.6.lib 4. tenet quod procurator constitutus ad homologandum laudum antequam sit latum laudum ,non potest homologare in præiudicium domini sibi incogniti.& vide eundem Bald.consi.218.inci.magnifico caualero.cod.lib.v.

no,& ꝑ oblõne aliena,vt tutor & ꝓcurator,& tunc aut soluit illud qđ putabat debitũ oĩ culpa cessante,& dño ꝯpetit ꝯdictio indebiti,q̄a hoc vr̄ venire in mãdato,vt s̄.dixi.aut aliqua culpa p̄t ei
24 imputari,& tũc distingue vt in gl.¶†Scđò q̃rit̃ ꝯ quẽ det̃ ꝯdictio ĩdebiti?& hic gl.dicit,aut soluit alicui suo noĩe,aut alieno:si noĩe alieno,aut habebat sp̄ale mãdatũ,aut ñ.qđ dic vt in gl.adde tñ,q̄a si recipiat hoc ꝓcurator oĩ culpa cessante,ĩdistinctè repetit à dño q̄a hoc vr̄ venire in mãdato,vt dictũ est. Q̄ũo ãt hoc ꝓcedat ꝯ ꝓcuratorẽ dat̃ ꝯdictio indebiti,plenè dixi in l.si ꝓcuratori falso.s̄.ti.ij. Vide istã gl.ij.magnã,q̃ ẽ notãda,& signa eã,q̄a est magistra.*

Nota istã legẽ,q̄a facit ad vnã cautelã.Quotidie ꝯstituunt̃ ꝓcuratores ad debita petẽda,seu exigẽda.Sed vr̄ ꝙ talis procurator nõ debeat admitti,imò semp possit repelli:q̄a semp dicet aduersari⁹ esse ĩdebita,q̃ ꝓcurator petit,& sic nõ p̄t petere:q̄a nõ vr̄ hr̄e mãdatũ de ĩdebitis petẽdis,vt hac lege.Nec q̃ret̃,an sit debitũ,vel indebitũ:q̄a si hoc q̃reret,hoc esset ꝓcedere in facto prĩcipali,& sic admitteret̃ indirectè nõ habẽs mãdatũ ad cãm prĩcipalẽ,à q̃ directò ꝓhibet̃,qđ esse nõ dẽt.l.scire oportet.§.j.ff.de tut.& cur.datis ab iis.Sed dic,ꝙ ꝯ talẽ cautelã ꝓuidebit̃:q̄a summatim,an sit debitũ,vl' indebitum,cognoscet̃:q̃ summaria cognitio ñ ꝑiudicat cãe,seu cognitioni prĩcipali sup toto debito faciẽdæ,ar.ff.de re iu.l.à diuo Pio.§.si sup reb.& de Carb.edi.l.iij.§.sũmatim.ver.hoc.n.diligẽtissimè.Et sic ñ obs̃.ꝯriũ,q̄a ꝓhibet̃ cognosci plenè in ꝑiudiciũ rei,sed summatĩ ñ ꝓhibet̃,q̃tũ ad ltiationẽ ꝑsonæ faciẽdã.Vel dic aliter,ꝙ talis cautela ñ ẽ admittẽda;q̄a talis oppositio facta ꝑ reũ sicut est ꝯdictũ nõ est admittẽda añ litis ꝯtestõnẽ Rõ,q̄a ante litis ꝯtestõnẽ nõ p̄t ꝓponi ꝑ modũ exceptionis id,de q̃ principal'r est q̃rẽdũ,vt ff.đ trib.l.illud.§.sed & si negauerit.q̃ ita ĩducit̃.Quia certũ est,ꝙ tributoria &c.ꝓbat hoc ẽt tex.s̄.de inter.ac.l.j.§.interrogatoriis.Quia de eo,de quo est litigãdũ añ iudicẽ,nõ est q̃rẽdũ,vt ĩ d.§.interrogatoriis.Et de hoc ẽ casus ex̄,de foro ꝯp.c.ex parte.*

LEX VII.

1 *Condictione indebiti agens quid petere debeat.*
2 *Condictione indebiti natura est,vt quis obligetur ad id,in quo factus est locupletior,& non in plus.*

Quod indebitum. Pro declaratione huius l.q̃ro,
1 †qñ idẽ idipsum repetit̃,& qñ tñdẽ.Duæ sunt lec.vna,qđ tota lex loquat̃ in sp̃ẽ soluta,q̃ si petat,ipsa repetit̃,si nõ,tũc r̄petit̃ æstimatio,& hoc ẽ qđ dicit tñdẽ. ¶Cõtra hãc lec.op.in oblõne rẽ dari,semp dẽt id ipsũ peti.l.pen.s̄.ti.ij.& l.si seruũ.ĩ fi.de ver.ob.Sol.dicit gl.ꝙ hoc respicit finem,hoc ẽ executionẽ ipsã,tñ ĩ libello ipsũ dẽt peti.hoc ñ ẽ verũ,& ꝯ l.ĩ sũma.§.ĩ frumẽto.ff.e.sed dicam⁹ vt ff.dicã.Alij dñt,ꝙ qñ sp̃es soluit̃,r̄petit̃ ipsa sp̃es,qñ soluit̃ q̃titas,r̄petit̃ tãtudẽ,& hec bona. ¶Sed ꝯ hoc op.q̄a qñq; repetit̃ pl⁹,qñq; min⁹,vt l.ĩ summa.§.ei q & §.ĩ frumẽto.& § pe.& ĩ l.idebiti.ĩ prĩ.ff.e.dt gl.regula ẽ hic,q̃ tñ
2 qñq; fallit vt ll.alleg.ĩ ꝯriũ.†Nã.n.ꝯdictõis hui⁹ est,vt q̃s obliget̃ ad id,ĩ quo fact⁹ ẽ locupletior,& nõ ĩ pl⁹.l.nã hoc nã.& l.si ñ sortẽ.§.libert⁹.ff.e.vbi est tex.magis no.q̃ alibi.& no.ꝑ gl.ff.de triti.l.ĩ hac.ꝯsi mag.gl.Mõ qñ mihi soluta est sp̃es,si extat,sum locupletior ĩ ipsa re,iõ ipsa dẽt repeti,vt hic:si nõ extat,& eã vẽdidissem,vel ĩ meã vtilitatẽ ꝯsumpsissẽ,tunc essẽ locupletior ĩ æstimõne,iõ æstimatio veniet ĩ petitiõe & executione.l.ĩ sũma §.ĩ frumẽto ff.eo.& dixi in l.stiplõnes nõ diuidunt̃.ff.de ver.obl.Sed si eẽt locupletior in plus,puta in fructib.vel accessionibus,vel in minus,illđ tãtumdẽ repetit̃,vt in legib.hic alle.ꝑ gl.in ꝯriũ.Sed qñ q̃titas soluit̃,tunc ĩdistinctè dr̄ q̃s locupletior in eo,ꝙ recipit,quãtitas.n.perire non põt.l.incendium & ibi gl.C.si cer.pet.& ideo tãtundem repetitur,vt hic,& l.indebiti §.sed & si nummi.ff.eod.

LEX VIII.

1 *Errore nomine dotis promittens an possit opponere exceptionem ne exigatur,nisi inquantum facere potest.*
2 *Exceptio,ne q̃s conueniat̃ nisi inq̃tũ facere põt,põt opponi post sententiam.*
3 *Promissio,& solutio quando æquiparentur.*
4 *Exceptio,ne quis conueniatur nisi inquantum facere possit est temporis.*

Quod nomine. Tutus exceptione,ne exigat̃,nisi inquantum facere p̄t,solutum ꝑ errorẽ
1 nõ repetit.h.d.cum l.seq.¶†Op.de l.ꝙ si maritus.ff.de ꝯt.pec.So.dicit gl.aliud in ꝓmittẽte,vt ibi,aliud in soluẽte,vt hic.Ista est vera rectè intelligẽdo,q̄a ibi loqtur in ꝓmittẽte nõ aio nouãdi,sed ac-
2 cedit,obligatio oblõni.Sicut ꝯ †post sñiam posset opponi hæc exceptio.l.ex diuerso §.fi.sol.ma.& l.Nesennius.ĩ fi.de re iu.& post ꝯstitutũ seu secundã ꝓmissionẽ.Sed si esset facta aio nouãdi,tunc distinguere debem⁹ qual'r fuerit facta.Aut.n.ꝓmisit,qđ noĩe suo,vel noĩe dotis dẽbat.s.nõ expssa q̃titate,& tunc intelligit̃ qđ dẽt.s.cum effectu.Et p̄t opponi exceptio.Aut ꝓmisit expssa q̃titate certa,& tunc nõ posset opponi excep.l.si prior.& ibi no.sol.ma.& d.l.
3 Nesennius.†Et hoc apparet,ꝙ ꝓmissio & solõ nõ æqparãt̃.Nec ob.d.l.solõni C.ad l.fal.l.fi.vbi ꝓmittere,& soluere eq̄parant̃:q̄a ẽ verum q̃tum ad approbõnẽ vt ibi,sed q̃tum ad impediẽdã repetitionẽ,si qdẽ ꝑ ꝓmissionẽ tollit̃ prima actio,& ei⁹ nã,sicut ꝑ solõnẽ,& tunc est idẽ iuris,alias secus,vt apparet ex ꝓdictis.¶Scđò op & vr̄ ista lex sibi ꝯdicere.dicit.n.q nõ p̄t soluere,istud est ꝯdictio.Sol.ñ poterat facere deducto ne egeat,sed facit remanẽdo egens. ¶Tertiò opp.ex gl.tutus fauorabili exceptione,& dubia,soluens repetit.l.qui exceptionem.ff.eo.sed hic est hmõi,ergo,&c.In hoc ꝯrio & eius solõne multum se inuoluit Cy.C.de iur.& fac.ign.l.cũ
4 q̃s.in v.q.Br̄†hæc est veritas,q̃ tenẽt Iac.But.& Gul.de Cu.& Cy.addidit ad lec.ꝙ hæc exceptio est tp̄alis,q̄a p̄sumit̃ ꝙ diues efficietur.l.cura.§.deficiẽtium.de mu.& ho.& l.si defunctus.C.arbi.tut.

LEX X.

† In diem. †*Hanc l.ĩtellige cũ pecunia ẽ debita in diẽ ñ valdè remotũ,seu ꝓlixũ,secus ãt eẽt,si eẽt dies apposita in oblõne cũ magno interuallo tp̄is,vt vsq; ad x.vel xx.vel xl.annos,vel sil'e tp̄s.Nã tũc ante talẽ diẽ solutũ repeti posset:cũ talis soluẽs hẽat exceptionẽ quasi ꝑpetuã,vt ĩ l.q.exceptionẽ.ff.e.& ꝑ talẽ diuturnitatẽ tp̄is quodãmõ i⁹ in reb.ꝯstituit̃.l.j.§.qđ ait.ff.de supficie.& iõ plus soluer̃ vr̄.& sic repetit.in§.plus ãt.ĩst.de actio. ¶Et sic summat̃ hec lex,Ante diẽ debitũ soluẽs ñ r̄petit.h.d. Et ad hoc allegat̃,ꝙ soluẽs vtroq; iure debitũ,ĩdebitũ tñ iure exceptionis dilatoriæ,seu tp̄alis,solutũ ñ r̄petit,de quo dixi plenè in l.cũ q̃s.ver.quartus casus ẽ.C.de iuris & fac.ign.videbitis in l.sub ꝯditione.& l.seq.ff.e.Sed iuxta hãc legẽ q̃ro,an habeat̃ rõ ꝯmoditatis medij tp̄is?Dic,ꝙ sic.& hoc r̄petet̃,si ignorãs soluit,vel si aliter ex hoc fraudaret̃.ff.q̃ in frau.credi.l.oẽs.§.fi.ff.sol.mat.l.si ꝯstante.§.quoties.Sed ꝯ legẽ istã op.hic dr̄,ꝙ ille,q est tutus exceptione tp̄ali,si soluit.nõ repetit,ꝯ ille q hẽt exceptionẽ ñ numeratæ dotis,si soluat,ñ r̄petit.vt ff.so.ma.l.marit⁹.& tñ talis exceptio ẽ tp̄alis,dic aut est talis exceptio tp̄alis,cuius obiect⁹ ꝑimit totũ principale negotiũ:vt exceptio ñ numeratæ pecuniæ,& ñ numeratæ dotis,& tũc ĩducit r̄petõnẽ,vt d.l.marit⁹.aut ẽ talis exceptio,cui⁹ obiect⁹ nõ ꝑimit totũ negotiũ prĩcipale,& tũc ñ ĩducit r̄petõnẽ,vt hic.*

ADDITIO.

† Claud.¶In diem.Quid autem si illud debitum in diẽ nõ sit certũ omnino dẽri,puta q̄a interim est per creditorem aliquid implendum.vide tex.no.in l.sed addes.§.si quis in annum.ff.loc.

LEX XI.

Si is cum quo. Solutũ ꝑ seruo,licet minus sit in peculio,nõ repetit̃.h.d Opp.ff.de li.le.l.si quis reũ.So.hic soluit noĩe oblõnis q̃ tenebat̃ filius,vel seruus,ibi nomine oblõnis ꝓpriç.*Et q̃ sit ratio dñæ,dic ꝙ filius,vl' seruus,est obligatus insolidũ,pater verò inq̃tum est in peculio.ff.de peculio.l.ĩi q̃s cũ filiofamilias.Et ideo qñ pater soluit nomine suo,vltra vires peculij soluit indebitum,& ideo repetit. Sed cum soluit nomine filij,debitum soluit,& ideo non repetit.*

LEX XII.

1 *Condictio indebiti transit ad hæredem.*
2 *Indebitè vsumfructum fundi proprij soluens,quando repetat.*

1 Si fundi. †Etiã ad hr̄dẽ trãsit hæc ꝯdictio.h.d.Ista lex legitur duob.mod.vno mõ,qđ fuit solutus vsusfructus indebitè,& ab eo q solũ vsumfructum hẽbat,quo defuncto hæres eius repetit vsũfructũ,hoc est fructũ ꝑteriti tp̄is.Alio mõ legit̃,qđ q̃s soluit vsũfructũ fundi ꝓprij indebitè,tũc eo mortuo eius hr̄s r̄petit vsũfructũ ñ formalẽ,q̄a cũ sit dñs,eũ hr̄e no p̄t.Vel intellige,qđ repetit formalẽ q est apud reũ indebitè,q efficit̃ cãlis,cum
2 erit solutus.¶Vltimò gl.format vnã q.q̃ ẽ dubia ibi,qđ si fundum alienasset.Gl.ista p̄t intell'i trib.mo.Vno mõ,qđ si alienasset fundũ is,q vsumfructum soluerat indebitè,tũc rñ.gl.quæ remittit ad l.q vsumfru.§.stipl'atus.nihil facit.Sed rñ.ꝙ r̄petet dñs ad quẽ ex post
a facto apparet ꝑtinere.s̄.e.l.ij.& iij.Fructus aũt ꝑteriti tp̄is r̄petet ipse soluẽs.Facit ad ꝓdicta s̄.vsuf.quẽ.ca.l.si tibi vsusfructus.& l.iij.§.si hæres.¶Scđo mõ p̄t intell'i,ꝙ si aliq̃s alienasset fundum deducto vsufructu,quẽ vsũfructũ postea soluit indebitè,& decessit,tũc ꝓcedit rñ.gl.de §.stipulatus,vt distinguamus an r̄tinuerit vsumfructum ꝑ se tñ,an ꝑ se & hr̄de.Aut dubitat̃,vt eo casu ꝑ se tñ retinuit,hr̄s nõ possit repetere nisi fructus ꝑteriti tp̄is,sed si vsusfructus ꝑtineat ad hæredẽ,hæres nõ p̄t repetere vsumfructũ. ¶Tertio mõ p̄t intelligi,ꝙ si alienauit fundum retento vsufructu,hoc est,quia ipsam alienationem proprietatis fecit indebitè,tunc similiter rñsio gl.nil faceret ad propositum,nam tunc nõ esset dubium quod hæres eius posset proprietatem nudam repetere.

ADDITIO.

a ¶Pertinere.Adde secundũ Ale.hic,quod magis cõis opinio est contra Bart.

LEX XIII.

Naturaliter. Naturalis oblõ ĩpedit r̄petitionẽ soluti.& ei p̄t accedere fideiussor,& pignus.h.d.* Ex ista lege hẽs,ꝙ seruus obligat̃ natural'r.Et ad maiorẽ declarõnẽ,vt videas,qual'r obligat̃ natural'r,ꝓmitto,& q̃ro,quo iure ĩtroducta ẽ oblõ naturalis?& intelligas de oblõne nãli,q̃ ius r̄cipit,q̄a multiplex est oblõ naturalis,vt p3 ĩ tractatu de obl.Inst.quem habeo ĩ volumĩe secreto.Et dic,ꝙ talis oblõ naturalis,q̃ ius r̄cipit,ẽ sicut illa,q̃ fit nudis pactis.s̄.de pac.l.j.& est introducta de iure gẽtiũ vt ꝓbat ff.de pac.l.iuris gẽtiũ.circa pri.Et si dicat̃,quar̃ dr̄ naturalis ex quo ẽ introducta de iure gẽtium?Rñdeo,q̄a ius gẽtiũ dr̄ ius gẽtium

tiū nāle.vt Inst,de re.diu.§.singulorū.& §.ꝑ tradonē.iūcta ibi gl.in verbo,nāli,q̄ exponit.i.gētiū.Et,vt videas,quaľr seru⁹ obligat nāliter.ꝯ iā dicta op.& vř ꝙ obľo nālis nō sit ītroducta de iuregētiū: qa seru⁹ nāľr obligať,vt hic,& ȷ̄.de pecu.l.peculiū aūt.Sed seru⁹ de iuregent nihil est,&nihil reputať.Nā seruit⁹ illo iure est ītroducta. l.manumissiones.ff.de iust.& iu. ergo illa obľo ñ est de iuregē. cū seruitus,vel seruus illo iure nil reputeť.Rñdeo iusgē.đt eū obligari nō inspecta ꝑsona ipsius serui ẜm statū,quē hēt de iureg ē.sed ẜm statū quē hēt de iure nāli primæuo.i.nāli:quo oēs hoīes liberi nascebant.Vñ nō ꝯsiderat eum,vt nūc:qa verū est,ꝙ sic cōsiderata ꝑsona illius,nihil est,vt ff.de reg.iu.l.qđ atinet.& l.seruitutē, sed cō sidetat eū ex tūc.Et hoc est,qđ đt lex ista subtiliter ītellecta ,ꝙ ista est obľo nālis,qua dicimus seruū obligari:&ꝑ quam nos dicimus seruo acqri,adeo vt repetitionē īducat,est intelligendus, & ꝯsiderandus status,quē habebat de iure nāli primæuo.Vide quæ dixi in l.neque n.versi.& iusgentium est dupex.ff.de mil.test.

1 *Pupillus in eo,quo factus est locupletior,obligatur ciuiliter & naturaliter sine tutore,& num.2*

1 §.Itē quod †Pupillus sine tutore obligať in quo locupletior efficitur,iō solutū æqtate nāli non repetit. h.d.cū l.se.¶Ad pri.l.op.qđ debitū nāle solutū possit repeti.l.cum qs C.de iur.& fa.igno.& ȷ̄.l.fideicōmissum. Sol.gl.ſ̄.e.l.j.& d.l.cū qs.&đt qđ hic dēt intelligi,qñ soluit ꝑ errorē iuris,secus si facti,vt in ꝯriis.Vltram.aľr dñt,dic vt dixi,& tangā in l.iterdū.ȷ̄.e. Cætera q̄ hic ꝑ gl.tāgunť in pri.sunt clara.Ad fi.l.op.de l.pupillus.de ac.& ob.& ȷ̄.e.l.qđ pupillus.đt gl.hic loqť ī casu , quo pupillus obligať nāľr,qa efficiť locupletior. Cōtraria loquūť in casib.ī qb. nec na-
2 turaľr obligať.Certè verū đt gl.tñ† ī casu huius l.obligať ciuiľr & nāľr,qñ est fact⁹ locupletior,vt dř hic in tex.& ꝓbať ȷ̄.ꝯmo.l.3.in pri.qñ aūt pupillus obligeť nāľr,vel ñ, dic vt l.j.ȷ̄. de nouationib.

LEX XIIII.

a Nā hoc natura. aOp.de vsuc.& ꝑscri.in qb.qs locupletať cū aliena iactura.Gl.đt,fallit ibi ꝑꝑ culpā eius,ꝯ quē ꝑscribiť.l.qđ qs.ȷ̄.de reg.iu.hæc est bona sol. Nā ꝑt esse ꝙ ꝯ aliquē ꝑscribitur, & nulla est sua culpa , vt si ponamus eū ignorare.C.de ꝑscr.lon.temp.l.fi.iō Dy.in l.j.de vsuc. pro emp. & inc.2.extra de reg.iu lib.6.& Cy.in l.j.C.de legi.dicūt, quod ibi est rigor scriptus in specie ꝓpter bonum publicum.l.j. ȷ̄.de vsuc. & præfertur huic æquitati in genere.

ADDITIO.

a Pom.Nā hoc natura.Facit quod voluit Bar.pro regula huius tex.cōs.37.& cōs.38.i.vol.

LEX XV.

1 *Condictio indebiti est ex æquitate naturali,& iō in ea veniunt fructus & cæteræ accessiones naturales.*
2 *Fructuum ratio a quo tempore haberi debeat.*
3 *Recipiens indebitum mala fide,non facit furtum.*

1 Indebiti. Ista est no.lex,hæc† ꝯdō est ex æqtate nāli, & iō in ea veniunt & fructus & cæteræ accessiones nāles. h.d.¶Añq̄ opponā,q̄ro qđ est hoc deñ,īdebiti ꝯdō nālis? đt gl.j. ī ea nāles accessiones veniūt,hæc ñ est recta expō , qa tūc illud ꝙ seqť ī tex.magis dēret poni ꝑ modū rōnis,q̄ ꝑ modū illōnis,hoc ē indebiti ꝯdō nālis ē,hoc est,qa ī ea accessiones nāles veniūt , sed tex.ponit ꝑ modū illōnis,& iō expone,vt dixi.indebiti ꝯdō nālis ē i.ex æqtate nāli est,vt ſ̄.l. ꝓx.& tūc bñ seqť.& iō &c.¶Op.C.e.l.j. So.ibi loqť de accessione ciuili,hoc est de vsura,hic de nāli.*Sed q̄ est dña seu rō dñæ?Videbať.n ꝯriū,cū vsuræ hēanť loco fructuū vt ȷ̄.de vsu.l.vsuræ.Rō est ista,qa nāles accessiones descendūt ex re ipsa,& sunt quodāmō pars corporis,vt ȷ̄.de exce.rei iud.l. si qs cū totū.§.de fructib.& l.fructus.ſ̄.de rei vēd. accessiones aūt ciuiles nō descendunt ex re,sed ex stipľone spāľr ī ꝯtib. stricti iuris, vt C.de vsur.l quis.vñ cū ꝯdō īdebiti dicať stricti iuris, vt īst. de actio.§.actionū.ñ mirū,si nō veniūt vsuræ circa stipľonē. Quid aūt sit accessio nālis,no.gl.ȷ̄.đ vsur.ī rub.*¶Op ꝙ fructuū nō hēatur rō,nisi post litē ꝯte.vel nisi ꝓbet.l.cū fundus.ſ̄.si cer.pet.Sol.qñq;
2 †peto illud qđ ē meū ꝑ rei vēdicationē:tūc quaľr hēať rō fructuū dic vt l.fructus& l.& ex diuerso.de rei vē.Qñq; peto id,qđ ē, vel fuit meū iure ꝑsonalis obľonis,& hř rō fructuū à tpe ꝯtæ obľo-
3 nis,vt hic.& ſ̄.ti.2.l.qui se dēre.§.fi.& l.†cū quis. Aut peto,qđ nō est, vel fuit meū,& tūc si actione stricti iuris & loqť d.l.cū fundus ꝯria.si actiōe bonæ fid.dic vt l.videamus.§.ex cā.cū seq.ȷ̄.de vsur. & per totā illā l.vbi ꝓbatur hæc dis.¶Op.de l.si ñ sortē. §.libertus. ȷ̄.e.So.hæc lex lītať ꝑ illū §.vt teneatur de fructib.quatenus ē fact⁹ locupletior,si bona fide percipit.¶Quæro,q̄d si mala fide? Gl.đt,ꝙ tunc facit furtū.l.qm.ȷ̄.de ꝯd.fur.Vel dic vt ibi đt gl.Veritas est,ꝙ non facit furtū cum in eū sit trāslatum dñium,dicemus in d.l.qm.

1 *Condictio indebiti da ur ad possessionem etiam rerum mobilium.& nu.3.*
2 *Possessio quando ransfertur,transfertur & dominium quod ei accessit.*
4 *Indebitam pecuniā recipiens ab aliquo,an si illam perdat sine culpa, liberetur.*
5 *Indebitum reconciliatur sicut mutuum,& ei æquiparatur.& nu 11.*
6 *Indebiti in condictione non veniunt accessiones ciuiles ad damnum & pœnam.*
7 *Indebitam possessionē recipiens scienter,quando potest præscribere.*
8 *Cōdōne indebiti,si cōtra me agis,et ego cum credebā me dñm factū,postea ago cōtra te rei vēdicōne qa dñs,vtrū potero opponere exceptionē,dolo facis,*
9 *Fundus si sit traditus, in quo habebam proprietatem , alius vsumfructum, non tamen possidebat,quid repetendum sit.*
10 *Fundus si traditus est Titio,in quo quis habebat nudam proprietatē,& Titius expulit fructuarium,ad quid agitur,*
12 *Proprietas fundi nuda si tradita est,in quo alius hēt vtile dominium:si ille , cui est tradita proprietas,expulit emphyteutam,vel feudatarium, & proprietas repetitur,an etiam habebit illud vtile dominium.*
13 *Tertij ius quando quis possit oppone e.*
14 *Emphyteuticarij fundi possessio si ad te peruenit,quod durante illa emphyteusi fundus ipse à te non poterit vendicari.*

§ Sed & si nūmi. Iste ē difficilis, & bñ glossatus §. h d. Hæc actio ꝯpetit ad possessionē tñ,
† qñ sola possesſ.est trāslata,†& ad dñiū,ꝙ ipsi⁹ possessionis occasione accessit,& ad ꝓprietatē nudā,si ea sola fuit trāslata h.d.Priō loqť qñ volēs trāsferrē dñiū,†&possesſ.suā possessionē trāstulit.Scđō qñ solā pos.trāsferre voluit,& trāstulit.Tertiò,qñ possessiōi accessit dñiū.Quartò qñnudā ꝓprietatētrāstulit.Scđa ibi,sed & si possessionē.Quarta ibi,sed & si vsusfructus.Rō huī⁹ §.ē,illud qđ ponit ī ꝓn.huī⁹ l.qa hęc actio ē ex æqtate nāli,iō
a ñ ꝯpetit nisi ad illud,qđ ē trāslatum,& qđ ei accessit.¶No.qa ꝯdō
1 †īdeb.datur ad poss.qđ tene mēti,qa sæpè tibi occurret,qñ fit aliqs ꝯtus īualidus ꝑ minorē vel ecclesiā vel aliū,& eius vigore pos
b sessio tñ in aliū trāsfert,pot rit repetiꝑ hāc ꝯdōnē.¶No.ꝙ trās
2 fertur possesſ.†sola,& řpetitur possessio,& dñiū qđ ei accessit Cōcordat đ donat.cā mor.l.si alienā.& ȷ̄.de iu.do.l.Procul⁹.& so.ma.
3 l.si alienā.alia sunt clara.¶Op.ꝙ,ꝑ recuperāda possessione rei mobilis,nullū detur possessoriū,vt no.in l.rē q̄ nobis.de acq.pos.Sol. nullū possessoriū datur.l.iterdēm,sed bñ dāť actiones ciuiles , vt hic,& ī l.ī hac.ȷ̄.de trit.& l.si rē.§.fi.& ibi no ȷ̄.de pig.ac. ¶Quæriť
4 circa istā ꝑmā ptē,qđ†si iste,cui solutū ē pecuniā ꝑdiderit,an teneať:Vř ꝙ sic.l.īcēdiū.C.si cer.pe.In ꝯriū vř,nā iste ñ pt dici teneri ad possesſ.in gñe,nā aliqđ ī gñe ñ pt possideri.qa opꝫ,ꝙ sit certū id qđ possidetur.l.3.§.icertā.ȷ̄.de acq.pos.& l.loc⁹ certus.e.ti. Sed hic tenetur ad possessionē,ergo ad speciē,sed ītéritu spēi debitor liberať.l.qđ te.ſ̄.si cer.pe.& l.si ex legati cā.de ver.ob. Præterea hæc ꝯdō nō datur vltra q̄ qs fit factus locupletior l.si nō sortē, §. libert⁹. ȷ̄.e.ergo &c Sol.aut ista pecunia ē ꝯsumpta vtilitate ꝯsumentis, & tūc sine dubio tenetur ꝑ rľam,qa locupletior est factus. itē ꝑ aliā
5 reg.qa indebitū recōciliatur†sicut mutuū,qa ei æqparatur,vt in §. is quoq;.Insti.qui.mo.re ꝯh.obl.Aut pecunia fuit ꝑdita simpľr,& tūc dñt qdā,vt Iac.de Are.hic,eū ñ teneri, ꝑ rōnes ꝑdictas. Gl.hic vř tenere ꝯriū.& idem Iac.de Are.in l.2.§.appellata.ſ̄.si cer.pe. Ad rōnes ī ꝯriū rñ. quia perditione secuta fingitur ab ipso initio trāslatū dñiū nūmorū.l.cū filius.ſ̄.si cer.pet.io perinde est, ac si à princip.fuisset ꝯstitutus debitor gñis,qđ perire non pōt.Contraria loquuntur,vbi cessat illa fictio.¶Venio ad 2.partē, & op.de l.si in area.ȷ̄.e.Sol.vt in gl.& dicemus ibi,& in l.q exceptionē.§. si pars.ȷ̄.
6 e.¶Venio ad 3 partē,& op.ex gl.† in ꝯdōne indebiti non veniūt accessiones ciuiles.C.e.l.j sed ꝙ accedit per vsucapionē est ciuilis accessio,vt Inst.đ vsuc.in prin.ergo &c.So.nō veniūt ciuiles accessiones ad dānū,& pœnā debitoris.l.ꝯria.So.uere.n. vsurā,sibi pœna est:sed vbi debitor non damnificaret, qa aliunde sibi obuenit, tunc ex æquitate nāli restituere tenetur,sicut cæteras accessiones
7 vt hic.¶Op.ꝙ iste,q† possessionē recipit, nō possit ꝑscribere, qa sciebat indebitū & sic hēbat malā fidē:ergo &c.l.j.C.de vsuc. trāsfor.đt gl.sol.intelligo,ꝙ hic ignorabat indebitū.Certè ñ est necesse dicere,nā bona fides reqrit aduersus eū,ꝯ quē ꝑscribiť,ñ aduersus soluētē,seu cām solōnis,vt l.si qs fundum.ȷ̄.de acq.pos.Vnde hic.posito,ꝙ ego scirem indebitū,tamen credebam me fcm̄ dñm
c solo,&sic aduersus verū dñm hēbā bonam fidē.c ¶Op. si tu agis
8 ꝯ me ꝯdōne indeb.†ego cum credebā me fcm̄ dñm,postea agam ꝯ te rei vend.qa dñs,vtrum potero opponere exceptionē dolo facis?vt ī.de do.excep.l.dolo.& sic tua repetitio non hēbit effectū? Rñ.nō est verū,qa tu non agis hoc casu ꝯdōne inde.ad possessionē tñ,sed ad possesſ.& ad dñiū, quasi dñiū sit reconciliatū vsucapione sicut dicimus de mutuo,vt no.in l.2.§.appellata. ſ̄.si cer.pe. vñ restitues mihi possessionē,& dñiū per ꝯdōnem inde. & ideo ñ posses postea agere rei vend.qa desiisses esse dñs. In casu tñ ꝓcederet oppositio,qñ tu tradidisti mihi possessionem ex vna cā.& ego ex alio titulo,&ex alia cā præscripsi, tūc ergo solam possessionem,quam habui à te,posses condicere non ꝓprietatem, qa eius occa-

ADDITIONES.

† Clau.¶Translata.Item quando fuit translatum vtile dominium, tamen remansit directum,tunc.n.possessio sola cōdicitur.casus est in l.hæres cum debuerat.ȷ̄.ad S.C. Treb. & rō colligitur ex iis,quæ habentur in l.hæres institutus.ȷ̄.illo & eo.tit.
a I.F.R.¶No.quod.adde Baran l.j.§.si vir vxori.circa fi.ȷ̄.de acq.pos.vbi tenet contrariū eius quod dicit,& præsupponit hic,s.possessionem posse transferri ex contractu inualido,celebrato per ecclesiam vel minorem.& ibi vide solutionem huius cōtrarietatis.
b Pom.¶Repeti.Contrarium tenuit idem Bar.l j.§.si vir.ȷ̄ de acq.pos.de quo ibi per Ias.
c ¶Fidem.Adde quod Bal.in lec.anti.& Ful.hic se iunxunt epi.gi.per l qui hominem.a.le. in gl & similiter cum gl.transit.Albe.de Ros.& Alex.

occasione ñ accessit.tex.n.hic loqr̃, qñ ex illa cã secuta est vsucapio si bñ aduertat, quę vide ibi, fecissem ita,&c.¶Op.C.d his q à ñ do.l.si.gl.hic dt,ꝙ ibi fallit fauore libertatis. Tu dic, vt dicebat Iac. de Are.ꝙ ibi fallit, sed iõ est, qa pscriptio ibi tollit dñiũ, qđ est cã ꝑsonalis actionis, hic verò pscriptio ñ tollit cãm psonalis actionis, sđ eã auget & validat.¶Quærit gl. ã ego q peto teneat dño, ꝯ quẽ pscriptũ est?Rñ gl.ꝙ ñ.vt l.si alienã.ȷ̃.de do.cau.mor.¶Venio ad
9 4.pte. Circa istã ptẽ gl.q̃rit†no.qd si tradidi tibi fundũ, in quo hẽbã ꝓprietatẽ, alius hẽbat vsufructũ, ñ tñ possidebat, dt gl. dic vt
a l.fructus, la j.in fi.& l.seq.de rei vẽ.vlcꝫ ꝙ si fructus sunt pcepti ab ipso possessore, repetentur perinde ac si tradẽs pfectũ dñiũ habuis
10 set, secus in fructib ñ pceptis, vt ibi no.¶†Itẽ q̃ro, qd si tradidi tibi nudã ꝓprietatẽ, tu postea expulisti fructuariũ, ad qd agã?Rñ.gl. nudã ꝓprietatẽ repetã p ꝯdõnẽ indebiti, postea agã negatoria ꝯ te qa quo ad liberas ædes hẽo.l.loci corpus.§.cõpetit.s̃.si serui.ven. & sic tu pp vsũfructũ tertij ñ potes te tueri. Ita dt gl.& bñ. Itẽ q̃ro, qd si qñ soluo indebitũ, ñ trãsfero in te dñiũ. qa credo tuũ, an se-
11 cuta†ꝯsumptione recõciliet indebitũ? Gl.dt, ꝙ sic, sicut in mutuo.
12 Inst.qb.mo.re ꝯh.obl.§.is quoqꝫ. & bñ. ¶†Quæro, & istud est no. pone, tu tradis mihi nudã ꝓprietatem fundi, in quo alius hẽt vtile dñiũ, qa emphyteuta, vl̃ feudatari⁹: postea illũ emphyteutã, vl̃ feudatariũ expello, tu r̃petis ꝓprietatẽ an dẽas à me hr̃e illđ vtile dñiũ vel possessionẽ fundi respũ illius vtilis dñij?vr̃ ꝙ sic, vt s̃.dcm̃ ẽ de vsufructuario expulso. Cõtrariũ determinat gl. qa vsusfructus comitat̃ psonã, vt cũ ꝑsona finiat̃, ñ est sic in emphyteusi. Ista gl. nõ vr̃ vera, nã seruitutes reales ñ comitãt̃ psonã, & tñ ñ p̃t qs opponere de iure tertij.d.l.loci corpus.§.ꝯpetit. Eadẽ rõne nec in emphyteusi. Prꝫterea ẽt emphyteusis vr̃ ꝑsonalis, qa extĩctis ꝑsonis reuertit̃ ad dñiũ, vt in §.emphyteusim.in auth. de ñ alie. col. 2.Sol.dico
13 gl.bñ dicere, si rectè intelligat̃.†Dẽs scire, ꝙ qñqꝫ ius tertij est exclusiuũ iuris agẽtis in totũ ipso iure, qñqꝫ ope excep. & tũc an pos sit opponi de iure tertij, dico in l.2.de exce.rei iu. Qñqꝫ ius tertij ñ est exclusiuũ iuris agẽtis, nisi respũ ꝯmoditatis, vtilitatis. Nã dñs es, licet fundus tuus dẽat mihi seruitutẽ, vel in eo hẽbã vsumfructũ, vel i⁹ emphyteuticũ, & si pia.tñ pp ius tuũ, vtilitas iuris mei minuit. isto casu qs possit opponere de iure talis tertij, hẽs hic meli⁹ q̃ alibi. Aut ius tertij ẽ qđdã ius accessoriũ rei, vt seruitutes reales: vel psonæ, vt seruitutes ꝑsonales. tunc de iure tertij ñ possum opponere dño.d.l.loci corpus, §.ꝯpetit.& hac gl. Aut ius tertij ñ ẽ accessoriũ ad aliud, sed p se pr̃cipal'r̃ subsistit, vt vtile dñiũ, qđ ꝯpetit emphyteutæ, seu feudatario: & tũc possũ opponere de iure tertij ad excludẽdũ intentionẽ tuã respũ illius iuris, vt hac l. Sicut possũ opponere de eo qđ eẽt exclusiuũ totius iuris tui, vt l.si.C.de rei vẽ. & l.cũ seruũ qspiã.& ibi no.C.de ser.fug. Nec p̃t dici, ꝙ istud i⁹ emphyteuticũ accedat psonæ, sicut vsusfructus. Nã vna emphyteusis ẽ in psona oĩum, sed vsusfructus ñ p̃t eẽ idẽ variatis ꝑsonis.l.stipl'o ista.§.si qs ita.de ver.ob.& l.repeti.in gl.q.mo.vsufr.amit. Et p hoc
b hẽs multũ notare istã gl.b ꝙ si tu expulisti aliquẽ emphyteutã de fundo, vel alio peruenit ad te peruenit possessio fundi, ꝙ auus nõ p̃ot vendicare à te, donec durat ius illius emphyteutæ, vt hic expſ se tenet gl. facit ȷ̃.de pig.l.lex vectigali.

ADDITIONES.

a ¶Fructus. Adde, vt ibi per Bar.& Spe.in ti.de emphy.§.nunc aliqua.ver.161. Bal.in l.2.C. de fruc.& lit expen.& in c j § præterea.lo vltimo de prohib.feu.l.per Fede.

b ¶Istã gl. Adde ꝙ cũ gl.transit Iac.But.Albe.de Ros.in lect.antiq. Ang.& Saly.hic, & Pau. de Ca.qui dt non recedendum à gl.& est cõis opi.licet contra faciat. si tibi hõ. §.si.de leg.j. Ale tamen dicit, ꝙ in puncto iuris verior videtur opi. cont. ... licit tenere Bal. & Fulg.hic, & per iura allegata per ipsum, q̃ Bar.in d.l. 2.de excep. rei iu.h. contra teneat. Tu de doctr. Bar.in d.l.2.vide Pau.de C..consi.42.incip.ad id quod quæritur. & ẽt quando quis possit opponere de iure tertij, vltra copiose dict. per Alex. adde Petr. de Anchara.consi.298.incip.efficacibus.rationibus.

LEX XVI.

Sub conditione Solutũ añq̃ debeat̃ pẽdẽte dubio põt repeti, sed & si certũ ẽ debitũ eẽ, vel futurum esse, repeti non potest.h.d.cum duabus legibus seq.

LEX XVII. & XVIII.

1 *Dies incertus, & conditio, quomodo differunt.*
2 *Dictio, cum, facit principaliter diem, secundario conditionem, & dictio, si, conditionem, secundario diem.*
3 *Promissio facta cum moriar, quando videtur donatio causa mortis.*

Nã & si cũ moriar Op.ad hãc đ l.si cũ hr̃s.qñ di.leg. ced. Sol.aliud in stipl'one, vt hic:
1 aliud in legato, vt ibi.¶†Quæro, q̃ est dr̃ia inter diem incertũ, & conditionem. Gl.in l.quod si ea cõditione.ȷ̃.e.vacillat, final'r dt, ꝙ
2 dies incertus fit p.cũ, ꝯdõ p.si. Vide gl.ista ẽ vera. Nã.cũ, facit†pr̃cipal'r diẽ, secũdariò ꝯdõnẽ, dictio, si, facit principal'r ꝯditionẽ, secundario diẽ.l.si Titio.qñ di.leg.ce.& colligitur ex istis legi. aut er
† go aliqd ꝓmittit̃, †vel legatur ad diẽ incertã, & ante solutũ nõ repetitur.s̃.e.l.in diẽ.aut promittitur vel legat̃ aliqd ad diẽ incertam, & tunc aut est incerta oĩ incertitudine. s.an & qñ, vt si ꝓmitto qñ Imperator venerit in Italiam, & tũc solutũ añ diẽ poterit repeti, vt d.l.ꝙ si ea ꝯdõne.in fi.aut est dies incerta qñ, sed certa an, vt dies mortis, & tũc nõ p̃t repeti, vt hac l.nã & si cũ moriar. & hoc in ꝯtrãctib. In vltimis volun.dic vt l.si cũ hr̃s.qñ di.leg.ced. Si verò debet̃ sub ꝯdõne, & tunc aut est ꝯdõ q̃ oĩo extitura est, & ita certũ est de
a bitũ iri, & tunc nõ p̃t repeti.secus si dubitat̃.vt in istis legib.a¶†Vl
3 timò op.ad hãc l.nã & si cũ moriar. ꝓmissum, cũ moriar, vr̃ donatio cau.mor.l.Seia.de do.cau.mor.& l.Seia.de dot.ꝓle.& no.in l.q̃ dotis.ȷ̃.sol.mat. Sol.oportet te intelligere hanc l.& si'es, q̃ isto mõ loquuntur qñ pcessit aliqua cã promissionis, ex qua colligit̃ ꝙ nõ fuit donõ cã mor.sed ꝓmissio inter viuos.ita intelligatur l.j.C.vt act.ab hær.& ꝯ hr̃des.ȷ̃.de bon.autho.iud.pos.l.hæreditariũ æs.& C.de contrahen.& commit.stipul.l.si.alias in dubio intelligeretur don.cau.mor.vt dictis legib & l.mortis causa.de don.cau.mor. Ita intelligit Gul.hic, & alij Doc.

ADDITIO.

a Pom.¶Legibus. Vide Ale.consi.30.vol.4.& vide quæ scripsi in l.si alienam.§.Marcellus. ȷ̃.de do.cau.mor.

LEX XIX.

1 *Obligatio naturalis non tollitur per dispositionẽ l.si quis in tantã, & similium.*
2 *Liberatus ex dispositione, puta, l.si quis in tantam, & similium, an teneatur in foro conscientiæ.*

Si pœnæ causa. Liberõ, q̃ ꝯtingit ex pœna nõ tollit nãlẽ obl'onẽ.h.d. Gl.q̃rit exẽpla huius l & ponit exemplũ in eo, q impetrauit iniquum ius, & ĩ eo, q perdidit actiones suas, & ponit exẽplũ per l.extat.s̃.ꝙ me.cã.& per l si qs in tãtã.C.vnde vi.vel p l.in crĩali.C.de iurif.om.iudi.vel p auth. habita.C.ne filius.ꝓ pa.vel p auth.statuimus.C de epis.& cle. qđ no.&
1 tene menti.†ꝙ ex illis legibus nõ tollitur obl'o nãlis.¶†Vnde for
2 te in foro consciæqs tenet̃ soluere, licet tñ ista nãlis q̃ remanet,
a impediat petitionẽ soluti.ñ tñ credere ꝙ ex tali debito nõ soluto posset opponi cõpensatio.ȷ̃.de ꝯpen.l.q̃cunqꝫ. & ꝙ ibi dicetur. Itẽ ponit gl.exẽplum in Maced.sed exẽplum non est bonũ, quia per Macedonianũ nõ tollit̃ nãlis nec ciuilis, sed parat̃ except. videbitis ȷ̃ e.l.indebiti.& l.q exceptionẽ.& no.ĩ l.cũ qs. C.de iu.& fac.ig.

ADDITIO.

a ¶Conscientiæ. Adde vltra Ale.in quantum tangit, an valeat statutum ꝙ creditor excludatur à credito, si fuerit per quinquennium negligens. Pet.de Anch.consi.256.vide Pan.c. nouit.de iu.

§. Quãuis. Indebitũ ꝯsiderat̃ ex pte soluentis.h.d.Op.C.de pet.hær.l.de hr̃ditate.& ȷ̃.e.l.repetitio.So.gl.hic soluit noĩe suo, ibi soluit noĩe alieno s.hr̃ditario. Plenè no. in l.si qd possessor.s̃.de pe.hær. Quid in dubio?dñt quidam suo noĩe.l.& magis, ȷ̃.de sol.& ȷ̃.e.l.indebitã.& ȷ̃.de in rẽ ver.l.si filius.& ȷ̃.mãd. l.Papinianus. Contrariũ tenet Gul p l.j.ȷ̃.de insti.& l.cũ post mortẽ.ȷ̃.de admi.tu.& de ac.hære.l.pro hr̃de.§.j.& ista est vera. Ad ꝯria rñde, licet ipse nõ rñdeat, ꝙ qñqꝫ duplex est obl'o, alia soluẽtis alia alterius, tunc in dubio qs pro sua vr̃ soluere, vt in ꝯriis, qñqꝫ vna obl'o est, q̃ tñ est qualificata. Exẽplũ. Hic hr̃s tenetur hr̃ditario nomine: institor tenetur institorio noĩe. Ista obl'o p̃t considerari simpl'r sine adiectione illa, & põt considerari cum illa adiectione, semper tamen est vna obl'o, quo casu pro illa obl'one cum adiectione sua soluisse videtur.& sic hæreditario nomine, vt s̃.dixi.

1 *Consumptione, & commistione reconciliatur indebitum.*
2 *Condicere partem dimidiam, non corpus, est dicere ꝙ pars dimidia respectu numeri condicitur, non respectu cuiuslibet corporis.*

1 §. Si falso. Si soluit̃ indebitè cõis pecunia, pars dimidia ꝯdicit̃, nõ cuiuslibet corporis.h.d.¶†Op.ꝯsumptione recõciliat̃ indebitũ.s̃.e.l. indebiti.§.sed & si nũmi. Itẽ ꝯsumi dr̃ per ĩmistionẽ, vt l.si alieni nũmi.ȷ̃.de so.sed hic erãt cõmisti, ergo oẽs pñt ꝯdici. Rñ. Illud est verũ, qñ ꝯmistio fuit fcã postea p creditorẽ recipiẽtẽ. Sed si ab ipso initio soluit̃ pecunia ꝯmista cõis, ꝓ
2 cedit iste ver. Facit s̃.si cer.pe.l.nã & si fur.ĩ fi.& l.si soci⁹.¶†Quero quid est hoc dcm̃ partẽ dimidiã ꝯdicete, nõ corpus?Rñ. qa ꝯdicit̃ pars dimidia respectu numeri, nõ respectu cuiuslibet corporis d.l.nã & si fur.ĩ fi.¶Sed ꝯ hoc op.qa saltẽ ꝓ alia parte p̃t ꝯdici possessio.s̃.e.l.indebiti.§ sed & si nũmi. Sol. Dñt qđã ꝙ hoc vult dicer̃ iste §.qa vnã ptẽ ꝯdicã rõne dñij, aliã rõne possessionis nõ corporis, q.d.nõ ꝯdicã ipsa corpora rõne dñij. Alij, vt Io. exponũt dictã literã, ꝙ ꝯdicã partẽ dimidiã, nõ certã: puta has vel al's: ar. s̃. de vsuf.l.vsufructuariũ.§.si in vsurariis. Et verũ dt rectè intelligẽdo, nã ꝯdicã certã partẽ respũ numeri, sicut si dicerẽ, peto qnqꝫ ex illis decem, non aũt magis vna qnque, q̃ alia. Et pdicta vera respectu proprietatis, sed respectu possessionis p̃t alia pars ꝯdici, vt dcm̃ ẽ: nisi secuta sit ꝯsumptio: qa tũc repeteret̃ totũ. Qđ ẽ verũ, nisi ꝯsumẽs fuisset dñs partis: qa tũc consumptio nõ reconciliaret indebitum sicut nec mutuum, vt not.in d.l.nam & si fur.in fi.s̃.si cer.pe.

1 *Error circa rem debitam inducit repetitionem.*

1 §. Si putem. Solutũ indebitũ p errorẽ circa rẽ repetit̃. Vl'aliter, Error circa rẽ†debitã repetitionẽ inducit.h.d.Secus esset, si alius pro alio soluisset, qa tũc creditore ĩuito non daret̃ repetitio. Sed hic soluit aliud tanquam pro se debitũ.

§. Si duo. Si per plures soluatur indebitum in q̃titate cuilibet pro rato cõpetit repetõ, si in speciebus, est electio

eius,

eius,q ad reddēdā tenef.h.d.cū duab.legib.seq.¶Op.de l.cū duo.ĵ.e.So.ibi ñ soluūt fiſ,iō repetit q poſtea ſoluit,qa tūc erat indebitū, hic ſoluerūt īdebitū fiſ,& pariter.Op.& vř,ꝙ pri⁹ īpetat fideiuſſor: qa re⁹ dēt priō ſoluef,vt ī auth.pñte.C.đ fideiu.Sol.hoc ꝓcedit de iure antiquo,hodie pri⁹ repeteret fideiuſſor,ꝑ dictā auth.Sed ſi eēt renūciatū bñficio fideiuſſoris, hodie remaneret lex iſta īcorrecta.

LEX XXI.

Planè. Op.ad hanc legē de l.pe.C.e.duæ ſunt ſolōnes,quas ſiſ iunge,vtrū in repetēdō ſit electio eius,cuius erat in ſol uēdo?Dic aut ſoluētes ſunt plures, & trāsferf electio ad creditorē, ꝗ tenef reddere,ne forte ipſi in petendo variēt, vt hic.Aut ſoluēs ē vnus,& tūc de iure antiquo eſt idē,arg.huius l.hodie ꝯ,vt l.pe.C.e.

LEX XXII.

1 *Error in facto proprio toleratur,quando certatur de damno vitando.*
2 *Error præſumitur,vbicunque certat quis de damno vitando,& alius de lucro captando,probando rem aliter ſe habere*

1 Sed & ſi me putem. †Qñ quis certat de damno vitando,error in facto ꝓprio tollerat. h.d.¶Op.in facto proprio non eſt tolerabilis ignorantia l.ꝗꝗ.ĵ.ad Vell.So.hic certat đ dāno vitādo,aduerſari⁹ đ lucro captādo,meritò ē tolerabilis ignorātia.*Sđ certè lř ñ ē verū,qa ī d.l.ꝗꝗ, tractaf đ dāno vitādo.Iō dic ꝙ iſta lex intelligif.qñ repetēs certabat de dāno vitādo & iō ignorātia fidiuſſoris ñ toleraf.*¶†No.ꝫ ex lř tex.
2 cū gl.ꝙ vbicūq;qs certat đ dāno euitādo,& ali⁹ đ lucro captādo,ꝑbādo rē alr ſe hře,error pſumif.Idē no.ī l.cū đ īdebito.ĵ.d ꝓb.& l. poſt diuiſionē C.đ iur.& fac.ign.& no.ī l.de ætate.§ q iuſto,ſ.de interro.ac.Dixi plenè ī l.ñ fatef.ĵ.de ꝯfeſ.Vide gl.ſup verbo, potero.

1 *Condictionis incerti materia.*
2 *Condictio incerti,an ſit actio.nu.5.*
3 *Fallacia de quid ad quale,an vocetur fallacia accidentis.*
4 *Verborum à ſignificatione non recedimus,niſi de contraria mente appareat.*
6 *Condictio incerti nunquam habet locum,vbi alia actio eſt prodita.*
7 *Poſſeſſionem repetere an dicatur incertum.*

§.Cū iter. Cū ſoluif debitū,tñ alř ꝗ dēaf ad ſoluētis incōmodū,ſi ē īcertū,ei ꝑ actionē incerti ꝯſulif.h.d.Vl alř fundo,q ſeruiēs debebatur,pro libro tradito,ſeruitus ꝯducif. h. d.
2 †Mā cōdōnis incerti tradif hic ꝑ gl.melius quam alibi iō circa eā aduertamus.¶Op.& vř ꝙ debeat agi ꝯdōne ſine cā.l.j.& in l.3.ĵ.ti.j.Huius timore reperio in iſta mā tres opi.& ego ſum in quarta,vna fuit Io.q concedebat oppoſitionē,qđ hic agaf ꝯdōne ſine cā,& ꝙ hic dř incerti,expone.i.ꝯdōne ſine cauſa ꝗ daf ad incertū.Dicit.n.Io.ꝙ condictio incerti †nō eſt proprium nomē actionis,& ipſe in arbore ſua nō fecit ei ſpālem titulum.ſed poſuit ſub tit. de cōd.ſine cauſa. Idem tꝫ Rof. quia ſi condictio incerti eſſet proprium nomen actionis,haberemus de ea ſpālem titulum ſicut de aliis actionib.ſeu condictionib.Contra op.Io.facit per condictionē ſine cā,repetitur illud,ꝙ ſine cā eſt apud alium.l.j.ĵ.de ꝯd.ſine cauſa.ſđ fundus non eſt apud aliū ſine cā,quia erat debitus,iter nō ē apđ aliū,qa dñs nō dēbat iter ſibiipſi condicitur,ergo aliqđ ꝙ non eſt in rerum nā,nec fuit traditum:dicit n.tex.ꝯdicam.vt iter concedatur.huius timore dicit Io.ꝙ hæc propoſitio.Fundus eſt apud eum ſine cā,nō eſt vera,ſed iſta ꝓpoſitio,fundus liber eſt apud eū ſine cā,bñ eſt vera,& iō ꝯdicet ab eo vt patiatur ſeruitutē imponi. Ita dicit Io.¶Itē op ꝯ Io.qa ſm hoc iſte §.nō faceret ad titulū,ꝯ l.imperator.ĵ.de ī diem add.dt ipſe,imo qa indebitè eſt ſolutū,hoc ē, fundus,liber eſt indebitus.Iſta opin.Io.ñ vř vera,ꝯtinet.n.fallaciā
3 †de qđ ad quale,quæ vocaf fallacia accidētis:nā ꝯdictio ſine cā ꝯpetit,qñ qđ ſine cā vel indebitè ſoluif.l.j.in pri.ĵ.de ꝯd.ſine cā. Sꝫ hoc ꝙ ſoluif,indebitè nō ſoluitur:ſed ſoluif aliter ꝗ dēaf,qa ſoluitur liber fundus cū dēat ſolui ſeru⁹,& ſic nō ꝯpetit ſine cā.Præterea,hoc ē facere violētiā huic tex.†ſed nō debem⁹ ſcedere à ver
4 bis qñ poſſum⁹.l.j.§.ſi is.ĵ.de exercito.& l.nō aliter.de le. iij. ergo &c.Nō ob.ꝙ†hæc actio non hēt ſpecialē tractatū,qa nos repim⁹
5 in multis aliis,vt in interdicto fraudatorio,de quo in l.pupilli de. bitor.in pri.ĵ.de ſol.& in interdicto de ruderib.tollē.de quo ĵ. de dā.inf.l.prætor.§.fi.& in multis aliis locis. Vñ alij ſunt in alia opi. ꝙ ꝯdō incerti ſit proprium nomen actionis, & hēat locū vbicunq;petif īcertum.Sicut certi ꝯdictio hēt locū vbicunq; petif certū. Horum opi.recitat Ia.de Are.in l.certi ꝯdictio.in pri.ſ.ſi cer.pe.& ibi tangit in gl.ſup verbo,ex certo.Iſta opi.ñ tenef à nřis Doc.qa hoc nulla l.reperif cautum.ergo &c.imo vř ꝯrium Inſ.de ver.ob. in pri.vbi dř ꝙ qñ ex ſtipl'one dētur incertū,agif ex ſtipl'one.Tertia fuit opi.Azo.in ſumma ſua,ꝗ gl.refert hic,vt dicamus,ꝙ ꝯdō incerti eſt ꝓprium nomen actionis,& hēt locum vbicunq; petif incertum,præterquam ex ſtipulatu.Ita loquitur hic. & l.exceptionem.§.ſi pars.ĵ.eo.l.ſi tibi liberum.ĵ.de ac.emp.& ĵ.de lega.j.l.qđ ſi nulla.& in l.& ideo.§.fi.ĵ.ti.2.ſm gl.hic.Vnde cum alijs actionibus concurreret iſta condictio incerti,vt cum actione commodati, & depoſiti,in qua peto rem reſtitui,& ſic incertum. Ita dicit gloſſ. & ſic intelligit legem iſtam. ¶Sed contra hanc lect.op.de l.indebiti. §.ſed & ſi nummi.ſ.e.Sol.ibi agitur ad poſſeſſionē.Et licet aliā rem tradi,dicaf eē incertum,tñ in ꝯdōne indebiti vř eſſe certū,qa peto poſſeſſionē ꝗ tibi tradidi eo mō,quo tibi tradidi, ſicut dicimus in mutuo:qa lꝫ al's hæc appl'o,vinū bonū,ſit īcerta,tñ in mutuo dř ꝯtinere certū:referf.n.ad eā bonitatē ſeu qualitatē,in ꝗ factū ē mutuū vt ſ.ſi cer.pe.l.cū qđ.& no.ī l certi ꝯdō.e.ti.& ſic gl.ꝑtrāſit.Ego di-
6 co.†ꝙ ꝯdō īcerti nūꝗ hꝫ locū,vbi ē ꝓdita alia actio,qđ ꝓbo, qa ſi cut actio.ſ.ex ſtipulatu,facit ceſſare ꝯdōnē incerti,ſm Azo. ita alia actio ordinaria,& multo magis.Pro lř vř tex.in l.ꝑmiſiſti.ĵ.de pſcr.ver.& hoc vř voluiſſe ſētire gl.vbi alia actio ꝯpeteret,&c.& tex. diceret īcerti ꝯdōnē,exponit illa verba,īcerti . ꝙ ſunt ſignatiua facti, hoc ē incertū.Ita no.ī l.ſi hřs.ĵ.de ac.emp.& ſ.de vſuf.ea.rer. ꝗ vſu ꝯſu.l.trib.in ver.incertiq;.Dico ꝫ ſic,qñq; aliqđ ē incertū,ſed venit certificādū ꝑ ſnīam,vt intereſſe:tunc nō hēt locū ꝯdō incerti, ſed certi ꝯdō,vt ibi tex.vř dicere īcerti.dic.i.certi ꝯdōne,ꝗ daf ad intereē,qđ ē īcertū ab initio,vt l.fi.ſ.ſi qs in ius voc.nō ier.& l. liber hō. §.fi.de ver.ob.& no.ꝑ gl.in l.certi ꝯdō.ſup ver.ex certo ꝯtu.ſ.ſi ce.pe.Qñq; petitur illud,qđ eſt oīno incertum, & durat incertū,non aūt venit,certificādū ꝑ ſnīam,tūc ſi qdē ad id eſt aliqua actio prodita,qa cadit obl'o ī ſpēm alicuius ꝯctus,vel dēf ex teſtō,tūc agef illa actiōe ordinaria,& ñ ꝯpetit ꝯdō īcerti,vt Inſt.de ver.obl.ī ꝑn.& l.ꝑ miſiſti.ĵ.de pſc.ver.& vbi lex diceret īcerti,expone.i.tali actiōe ꝗ cōpetit ad īcertū,& ſic factū ſignificet.l.ſi hřs.ĵ.de ac.emp & l.trib.de vſuf.ea.re.ꝗ vſu ꝯſu.Sed ſi ñ cadit ī ſpēm alicui⁹ ꝯct⁹,vel qſi, tūc aduerte,ſi qdē illđ,qđ ē geſtū īter ptes,ē tale qđ ꝯſueuit parerꝫ ꝯdōnē, recurrim⁹ ad ꝯdōnē īcerti,vt lř,& l.q exceptionē.§.ſi ps.ĵ.e.l.ſi tibi liberū.ĵ.de ac.ēp.l.ꝙ ſi nulla.ĵ.đ le.j.& đ vſuf.ea.re.ꝗ vſu.ꝯſu.l.lř ſenatuſcōſultū.§.j.Declaro lř,iſtę ꝯdōnes ob cām īdebiti,& ſine cā,ñ oriūf niſi aliqđ negotiū ſit īter ptes geſtū.l.ſi ī area.ĵ.e.& l.ſi me.& Titiū.ſ.ſi cer.pet.Negotio tñ geſto inter eos oriř ꝯdō dicta,nō ſm id qđ agif,ſed ex id,i.ex ꝓpoſitū agētiū.l.ſi is.in fi ĵ.ꝯmo.Vñ in caſu ꝓpoſito hui⁹ legis,& ſiliū iuriū allegatorū.ſ.hæc ꝯcurrūt.Negotiū.n.ē geſtū īter me & te,qa fundū tibi dedi liberū,& ē æquū ꝑ mihi ꝯſtituas ſuitutē,qa hoc ab initio dēbā đducere,licet tpe ſol'onis h⁹ ñ agerer,ſđ qa īdebiti nō poſſum agere,qa debitū ſolui ; nec ſine cā,qm aliqđ nō ē apud te ſine cā:iō recurrim⁹ ad ꝯdōnē īcerti.De lř ē caſus hic cū ſi.ll.alle.Sed ſi illud,qđ tibi ſolui,& eius ſuba eēt apđ te indebitè,vel ſine cā.puto,ꝙ ꝯdō indebiti,& ſine cā dareř ad illđ, lꝫ eēt incertum.d.l.3.ĵ.de ꝯd.ſine cau.Et ꝑbaf ſ.l.ꝓx.vbi fuit ſolut⁹ Stichus,aut Pāphilus q dēbaf alternatiuè:certè cū ñ ſit electio repetentis,illa actio dř ꝯtinere incertū.l.vbi aūt.§.q illud,aut illud.de ver.ob.& tñ ꝯpetit ꝯdō indebi. vt ſ.l.ꝓx Idē ſ.e.l.ſi fundi mei.vbi ꝑ hāc ꝯdōnē repetif vſumfructū.& ille q petit vſumfructū,petit īcertū.d.l.vbi aūt.§.fi.Et hoc mō poſſumus ītellřere.l. indebiti.§.ſed
7 & ſi nūmi.ſ.e.qa lꝫ repetere†poſſeſſionē dicatur incertū,tñ ꝯpetit hæc ꝯdō,qa illud incertū fuit ſolutum Quandoq; incertū debetur ex aliquo actu,ex quo ꝯſueuerunt oriti iſtæ cōdōnes, & æquum eſt actionē dari,tunc cōpeteret actio in factum.l.quoties.ĵ.de præſcri.ver.in caſu tñ competit condictio incerti.l. & iō.in fi.ĵ.de condi.furt.ꝙ qualiter intelligatur,ibi dicam:tene menti prædicta.

LEX XXIII.

1 *Tranſactio poſt ſententiam,quæ ſit ratio quod non valeat.*
2 *Statutum ꝙ de qualibet lite fiat compromiſſum,non ſit quando quis habet ſententiam diffinitiuam,vel inſtrumētū guarentigiatū habens executionem paratā.*
3 *Compromiſſum eſt quædam tranſactio.*
4 *Aquiliana ſtipulatione non tranſigitur ſuper re iudicata.*
5 *Res iudicata non dicitur,donec appellari poteſt.*

a Elegāter. Datū ex cā trāſactiōis ꝗ ſecuta nō eſt a,vel īualida ē,repetif.h.d.vſq; ad §.ſi qs poſt.¶Quæro ꝗ dřia ē inter principiū legis,& ver.idē puto?Dic vt ī gl.¶Sedō ꝗro,ꝗ dřia ē īter principiū legis,& §.ſi poſt rē ; Rñ.qa ſ.trāſactio ñ fuit ſecuta:
1 hic fuit ſecuta,ſed īualida.¶Quæro,ꝗ ē rō ꝙ† nō valeat[b] trāſactio
b poſt rē iudicatā?Tex.dt,ꝙ Imperator ſic voluit.Gl. dt meli⁹.ꝙ trāſactio dēt fieri de re dubia,ſed poſtꝗ ē iudicatū ñ ē dubiū,ꝫ &c.qđ
2 tene mēti ꝑp ſtatuta†terrarū,ꝗ dñt, ꝙ de ꝗlibet lite ptes cogāf cōpromittere ī arbitros,vř ī arbitratores. Nā ſi qs hēret ſnīam diffinitiuā,vel īſtřm publicū guarētigiatū,ꝙ ſm formā ſtatuti mereř exe
c cutionē,ſicut ſnīa diffinitiua,tunc nō cogeref c ad ꝯpromittēdum:
3 qa ꝯpromiſſū ē†qdā trāſactio,vt in Auth.vt dif.iud.§.j.& ī auth.ſi verò ꝯtigerit.C.de iud.& ibi no.Sed de eo ꝙ certū eſt,nō pt trāſigi ꝫ &c.ſed ſi illud inſtřm nō eēt liqdū.ſed poſſet in aliꝗ ī dubiū reuo
4 cari:tunc ſecus,vt hic.¶Quæritur gl.†an p Aquilianā ſtipl'onē poſſit tranſigi ſup re iudicata?Quidā dñt ꝙ ſic. Cōtrariū dicit gl & bene hic

ADDITIONES.

a Pom.¶Non eſt.Vide aliquid per Ale.conſi.31.vol.2.
b ¶Non valeat.Vide Ro.cōſ.304.Ale.cōſ.9.cōſ.116.vol.2.Pan.cōſ.64.vol.1.Are.conſi.38.Ale.l.fratris in fi C.de tranſ.& in l.j.ſ.de trāſ.& cōſ.94 vol.2.Pan.c j.de reſcr Bal.c.paſtoralis.col penult Pan.c expoſiti,de arb.Are.cōſ.29.alias 128.col.fi.Ale.conſ.61.vol.2.vbi dt qđ qñ calumnioſe peteret,idē ēt Soc.conſ.4.& conſ.61.& no.ꝙ ſtatutum de cauſis compromittendis,non habet locum in caſu dubitabili,latè per Barb.conſ.42.vol.1.
c ¶Non cogeretur.Adde Bald.conſ.193.incip.ſtatuta eſt.lib.3.& Pet.de Anch.conſi.183.incip.pro clariori intellectu.

hic. & l. si cā. C. de transa. vbi dr̄ p gl. melius, q̄ hic. Suprà dicit gl. φ il lud qd̄ deuenit in sn̄iam posset deduci in stip̄lōne, & postea posset sup stip̄lōne dubitari, & sic valeret trāsactio. qd̄ intell'e si dubitaret
5 nō ficte, vt s̄. de trāſ. l. cū hi. §. si cū lis. ¶† Vltimò dn̄t qdā, φ res iudicata n̄ dr̄, donec appellari possit, vt hic. & h̄ ē qd̄ dicūt Canōistæ, sn̄ia tāsiuit in rē iudicatā. qd̄ ēt vr̄ tex. dicer̄. l. si fundus. §. si pluris. j̄. de pigno. qd̄ dic vt l. litigatoribus. C. de appel. plenè j̄. de re iudi. l. j.

1 *Exceptio transactionis, iurisiurandi, & rei iudicatæ, impedit lit. conte. & quando possit opponi. nu. 7.*
2 *Exceptio impediēs lit. contestationem, si omittatur, nō reddit processum nullum.*
3 *Exceptio impediens processum debet opponi ante lit. conte. & opponitur etiam post, si post incipit competere.*
4 *Exceptio incompetentiæ seu priuilegij fori, debet opponi in initio, & sic antequam aliquid fiat.*
5 *Exceptio procuratoria non potest opponi post lit. contest.*
6 *Exceptio excommunicationis, vel banni, vel non solutarum collectarum, potest opponi quandocunque.*
8 *Opposui si exceptionem ad impediendum processum, & super ea fuerūt testes examinati, & succubui, vtrum post lit. contest. potero illam opponere ad iustitiam causæ in vim peremptoriæ.*

§. Si quis post. Iste est notabilis §.* No. ex isto §. q̄ sūt exceptiones, q̄ īpediūt li. ɔte. & ꝓcēsū, cū ꝓponēs ē paratus cōtinēti ꝓbar̄ eas, ꝑ q̄ facit s̄. ad exhi. l. 3. §. ibidē subiūgit. Idē credo in exceptiōe solōnis. Rō ē, qa solōne eius φ dētur, tollit̄ oīs oblo, tex. ē Inst. qb. mo. tol. obl. in pn. & ꝓ hoc j̄. e. l. iudex. & l. Iul. Idē dico in exceptiōe ordinis. C. de adult. l. qm̄ Alexādrū. & j̄. de exce. ti. q̄nali. l. fundū. & l. fundi. & l. fundū. idē ī exceptiōe intētionis. Quia dicebā, dn̄e iudex. n̄ teneor rn̄der̄ libello: qa actor nō h̄, actionē, nec sibi cōpetit actio. & sine actiōe nemo expit, &c. s̄. d̄ neg gest. l. si pupilli. §. fi. Idē ī exceptiōe nullitatis: qa dicebā falsū ꝓcuratorē, vl̄ reuocatū. C. de ꝓc. l. 13. & j̄. de fideiu. ī l. si ɔtēdat. Et idē f̄m Ia. d̄ Are. ī exceptiōe p̄scriptiōis. j̄. de adul. l. mariti. §. ꝑterea. vbi hoc tenuit p l. 3. §. ibidē subiūgit. ī fi. s̄. ad exibē. Nec exponas dictū verbū, finita. s. iureiurādo, vt multi faciūt, sed silētio lōgi t̄pis, vt vr̄ cas⁹ C. de cēs. & cēsitorib. li. 11. l. fi. ī fi. ver. φ si t̄ps adscriptū. Nec ob. l. emptor. C. de p̄scr. lō. tēp. p q̄ tenuit Arch. ī c. j. d̄ li. ɔt. li. 6. qa ibi re⁹ opponēs hāc exceptionē voluit vltra ꝓcedere litē ɔtestādo. vl̄ dic f̄m Oldr. φ exceptio, q̄ n̄ tribuit ius ī re, sed tm̄ actionē elidit, impedit lit. ɔt. j̄. de adul. l. mariti lenociniū. §. ꝑterea. Exceptio vero, q̄ ius in re tribuit, si simpl'r ante lit. ɔte. opponat̄, impedit li. ɔte. C. de quadri. p̄scr. l. oēs. Si verò ɔdōnal'r, qa d̄t reus actorē non dn̄m. & si ꝓbauerit se dn̄m, & d̄t reus se paratū ꝓbare se p̄scripsisse, hoc facer̄ p̄t. C. de exce. l. si qdē. & tūc nō īpedit lit. ɔte. vt l. emptor. s̄. alle. f̄m Iac. But.* Exceptio trāsactōis impedit lit. ɔte. & si omittat̄, non reddit ꝓcessum nullū, & si post ɔtestiōnē incipit ɔpetere, reliq̄ ꝑte iudicij impediet si opponat̄; & si nō opponat̄, solutū poterit repeti. h. d.* Sed qd in alijs exceptionib. p̄rēptorijs. Quidā dn̄t, φ impediūt lit. ɔte. si perempta fides sit de eis. arg. j̄. vt in possess. leg. l. si is, a quo. in prin. s̄. ad exhib. l. 3. §. ibidem subiungit. Nec dēt ɔtestari lis, postq̄ de iure ptis apparet an̄ li. ɔt. arg. j̄. ad Velle. l. aliqn̄. §. fi. Et pro hoc in Auth. de testi. §. si vero dicat̄ seruilis. & §. seq. & ꝓ quo facit rō, qa boni iudicis est lites dirimere. s̄. si cer. pe. l. qdā existimauerūt. Item quia iudex dēt facere id, qd expedit litigatorib. s. φ perēptoriā recipiat, ne litigātes sumptib. vexent̄, ar. j̄. de aqua plu. arc. l. 3. §. pe. Nec ob. lex, perēptorias. C. sen. rescin. nō pos. cū si. qa illud in fauorē rei inductū ē, cui fauori iste p̄t renūciare, potissime si in prōptu hēt ꝓbōnē, ꝓ quo j̄. ad Treb. l. ille à quo. §. si testō. Et in ista opinione est Gul. de Cug. Tu dic, φ oīs exceptio, q̄ ē repta ad litis decisionē, impedit li. ɔt. cuiusmodi sunt trāsactio, vt C. de trāſ. l. fris. §. sn̄ia. & j̄. de re iudi. l. j. & iusiurandū, vt l. j. s̄. de iureiurando. Si verò nō sit repta ad litis decisionē, sed ad ɔseruatiōnē iuris ptis sit repta exceptio peremptoria, nō impedit lit. ɔte. vt exceptio Macedoniani, Velleiani, & similes, cū sit spāle in cā appellatiōis. C. de tēp. appel. l. fi. §. illud. ergo sit in alijs ius cōe l. j. ad fi. j̄. ad mu. ꝓ quo casus ī Auth. de exhib. re. §. si vero ēt qdam. Sed in exceptione pacti, distingue, an sit pactū factū de nō agendo, & tūc impedit li. ɔt. vt s̄. dictum est de alijs peremptorijs. Et vide Io. Andr. & Arch. in c. j. ex̄ de lit. ɔt. lib. 6. impedit ēt lit. ɔt. lapsus fatalium appl'onis, vt est casus C. de temp. appel. l. 2. §. fin. cum ibi notat. Et generaliter oēs exceptiones, quæ perimunt cām, impediunt litis ɔte. Item impeditur lit. ɔtest. super rei vendi. si possessor conueniat̄ per alterū super possessione. vt C. de interdic. l. incerti. in gl super verbo, orta. itē exceptio obscuritatis libelli, vt no. s̄. de offi. asses. l. j. facit extra, de lit. contest. c. j. & 2. lib. 6. Exceptio transactionis impedit lit. ɔtest. & si omittatur, non reddit ꝓcessum nullum, ēt si post lit. ɔte. incipiat competere aliqua parte iudicij, exceptio transactionis: qa lite ɔtestata fuit facta transactio, impedit, si opponatur. Si non opponat̄, solutū poterit repeti. h. d. & est multū notab. § & forte de notabiliorib. huius titu. Contra istū tex. op. de l. qui Romæ. § Seia. j̄. de verb. obl. dic φ licet ibi fuerit trāsactione negotiū finitū, tn̄ post in iudicio non fuit de transactione oppositū, vt potuit. ergo &c. hic verò fuit oppositum, quare li. ɔt. impedit.*

Primò loqt̄ qn̄ transactio ꝓcessit ɔtestōnē. Scd̄ò, qn̄ ē secuta. Scd̄a ibi, sed & si. ¶ No.
1 † φ exceptio transactionis impedit litis ɔtest. Idē in exceptione iurisiurandi, & rei iud. vt l. j. & 2. & l. nam postea. §. de
2 iureiu. & C. de transa. l. fratris. Scd̄ò no. † φ exceptio, q̄ impedit lit.
3 ɔte. si omittatur, nō reddit iudiciū retro nullū. Tertiò no. † φ excep
a tio a impediens processum dēt opponi ante lit. ɔte. si incipit ante competere, sed si incipit post cōpetere p̄t opponi postea, vt l. 2. C. de consor. eius. li. & l. Pōp. §. rati. s̄. de proc. & ibi dixi. Circa primum de excep. q̄ impediunt li. ɔtest. dic vt dixi in l nā postea. in prin. s̄. de
b iureiu. Circa f̄m, qn̄ debeat opponi ista excep. b vr̄ φ possit opponi in quacunq; parte iudicij, vt in c. j. ex̄, de exce in 6. Sol. q̄dam est ex
4 cept. dilatoria, seu impediens processum † pp priuilegiū fori, & ista dēt opponi in initio anteq̄ fiat aliquis actus, per quē videat̄ in iudicem ɔsentiri. l. fi. C. de excep. & ex̄ de re iu. c. inter monasteriū. Dixi plenè s̄. de re iu. l. quidam ɔsulebant. Quædā est excep. q̄ impediret
5 † processum pp p̄sonam agentis, & ista qn̄q; purgatur per lit. ɔte. vt in exceptione procuratoria. l. Pōp. § rati. s̄ de ꝓcu. Nā cū ꝓcurator p li. ɔt. efficiat̄ dn̄s litis iō postea nō p̄t sibi dici, tu nō es ꝓcurator, vel nō potes agere. l. Pōponius. §. rati. & l. ita demū. C. de ꝓcu. Qn̄q;
c excep. nō purgat̄ per ɔte. vt exceptio excōicatiōis. Sicut c erat † ex
6 cōicatus ab initio, ita post ɔte. remanet ex cōicatus, & iō l3 hæc exceptio nō possit opponi ɔ ea, q̄ iā acta sunt, poterit opponi ɔ ea, q̄
d agēda sunt. d Sicut. n. ab initio poterat sibi dici, tu nō es audiendus, ita nūc p̄t sibi dici, tu n̄ es audiēdus, vt d. c. j. ex̄, de exc. li. 6 & idē vr̄
e d̄ exceptiōe e banni, vel de exceptiōe qd̄ nō soluit collectas. & si q̄ ꝑ formā statuti reddūt p̄sonā inhabilē ad agēdū, vel faciūt qd̄ audi
7 ri non debeat. Quædā est † exceptio, q̄ impedit li. ɔt. ex nā causæ, vl̄ ɔtus, vt exceptio transactionis, rei iudic. & iurisiurandi, & similia. tunc ad impediendum processum dēt opponi ante li. conte. vt hic. Sed si nō opponeret̄, posset opponi post ɔtest. nō ad impediendum processum, sed ad iustitiam causæ, sicut cæteræ peremptoriæ, vt l.
† perēptorias. C. sen. res. nō pos. † Sed si inciperet cōpetere post ɔte.
8 tūc ēt posset opponi ad processum, vt hoc §. cū si. ¶ † Quæro qd si opposui vnā de istis exce. ad impediēdū processū, & sup ea fuerunt examinati testes, & succubui. vtrum post lit. ɔte. potero opponere ad iustitiā cāæ in vim perēptoriæ, & de nouo testes ꝓducere? Gul.
f de Cug. vr̄ dicere qd non, qa iā sunt aperti & publicati testes, ergo
g &c. In ɔriū f vr̄ tex. in c. veniens. el 2. de test. non determino g nunc.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Exceptio. Vide pro declaratione Ro. sing. 33.
b ¶ Exceptio. Adde vt plene per Spec. in tit. de excep. §. dicto. per totum.
c ¶ Sicut. Vide Fely. in c. exceptionem. ver. fallit tertio. & ver. item ista. de except. Alex. l. j. §. sublata. j̄. ad Treb.
d ¶ Agenda sunt. Adde de exceptione excommunicationis, qn̄ possit opponi Fed. consi. 158. & de exceptione banni, Ro cōs. 214. & an dicta de excōm unicato, habeāt locum in bannito. vide Io. in addi. ad Spe. in tit. de sen. ēti. §. iuxta. ver. Itē est nulla, ratione litigatorū.
e ¶ Exceptione. Contrarium tenuit Bar. l. Vranius. vl. col. j̄. de fideiu. & ibi p Alex. in apost.
† Cla. ¶ Non posse. Idem est & in exceptione, quæ concernit instantiam, & merita, vt not. Inno. in c. constitutus. de rescr.
f ¶ In contrarium. Adde Fel. cons. 222.
g Pom. Determino. Adde quod determinatur in extrau. ad reprimendum. in glo. in verb. summariè. ver. quædam sunt emergentes. Anch. cons. 33. incip. pro declaratione istarum ver. item aduer.

1 *Indebite solutum in actionibus pœnalibus repetitur.*
2 *Indebite solutum in actionibus, quæ crescunt per inficiationem, non repetitur. & nu. 7. & de ratione. nu. 3. & nu. 5.*
4 *Aestimatio vani timoris nulla est.*
6 *Indebiti repetitionem quæ impediant.*

1 §. Si qua lex. Solutū indebitè † in actionib. pœnal. repetit̄. h. d. ¶ Op C. e. l. ea, q̄. Sol hic loqt̄ ī actionib. q̄ sunt pœnales ab initio, ibi ī his q̄ ex post fcō crescunt p inficiationē. ¶ Cōtra hoc op. de l. inde Neratius. §. fi. cum l. seq s̄. ad l. Aq. Sol.
2 intellige hāc solutionē f̄m illam l. qd † maleficiū erat ab aliquo cōmissū: iō in actione l. aqliæ soluēs, nō repetit; secus si à nemine eēt
3 ɔmissū, vt ibi. ¶ Quæro † q̄ est rō qd in actionib. q̄ crescūt p inficiationē solutum indebitè nō possit repeti? Rn̄de, dn̄t qdā, qd licet sit indebitū respectu soluētis, tn̄ est debitū respectu eius cui soluitur, vt patet ex his quæ dixi in ꝓcedēti ɔrio. Ista rn̄sio ɔfundit̄ p l. si pœ-
4 næ. §. j. s. e. Vn̄ alij dicunt, qd rō est, qa vanè timuit, & † vani timoris nulla ē æstimatio: vt s. qd me. cau. l. nec timorē. & j̄. de re iudi. l. si qs ab alio. Ista rō gl. nō est bona: qa idē eēt & si iustè timuerit, vel si oī no se debitorē credidisset ex iusta cā. l. ea q̄. C. e. vide gl. alibi ponit
5 † rōnē verissimā, in his q̄ crescūt p inficiationē, si ab initio soluo, videor tecū trāsigere, qsi dicā, prius volo hoc soluere, q̄ me ī hoc dubio ponere. Vn̄ sicut solutū ex cā trāsactionis nō repetit̄ trāsactione secuta, vt s̄ ea. l. in prin. & C. e. l. 2. ita solutū ex hac cā q̄ p inficiatione crescit. Ita no. ī l. error. C. de iur. & fac. ign. & tangit̄ p gl. in d. l. ea q̄. C. e. qd̄ hic tenet Gul. & ista vera ē, qcqd dicat Pe. in d. l. ea, q̄.
6 C. e. ¶ Quæro † q̄ sūt cāæ q̄ impediūt repetitionē idebiti? Et aduerte, qa quoddā ē indebitū ciuil'r, sed nāl'r debitū: vel ē indebitū ope exceptiōis, & de istis dic vt s̄. e. l. j. Sed si q̄ris de eo qd ē indebitū oī iure, tunc gl. hic enumerat casus, q̄ tu iuuenis vide, & eā signa. Pri-
9 mus casus ē in his q̄ crescūt p inficiationē, vt dictū ē. † Sed certè licet hoc sit indebitū respectu cāæ remotæ pp q̄ soluit. s. damni dati,

vel legati facti piis locis,tñ est debitum respũ cãæ ꝓximæ tacitè intellectæ s.trãsactionis,vr.n.transigere;vt s̃.dixi.Scd̃us casus est qñ sciẽs soluit,d̃t gl.& hic idẽ,qa incipit esse debitum respectu cãæ ꝓximæ tacitè subintellectæ.s.donõnis.l.cuius p errorem.j̃.de re.iu. Tertius casus est,qñ iurauit creditor sibi deberi illud,qd̃ in veritate nõ dẽbat certè & hoc idẽ,qa incipit dẽri ex noua causa.s. iur̃o. Quartus casus ẽ.s.pp authoritatẽ rei iudicatę.Certè & hoc idẽ,qa ex sñia incipit de nouo dẽri saltẽ ciuil̃r.Quintus casus ẽ pp trãsactionem,vt C.e.l.2.& s̃.ea.l.in prin.Certè & hoc idẽ,qa incipit dẽri ex noua cã. s.trãsactionis. Sextus casus est pp pietatẽ,vt j̃.e.l.cum is.§.si mulier.Septimus casus,qñ dẽtur ab alio.s̃.e.l.si pęnę in prin. dic vt ibi.*Adde octauum casum,qñ qs soluit id, qd̃ promisit ex obl̃one cui lex resistit,qa tunc nec ciuil̃r obligatus est,nec nãl̃r,vt j̃.e.l.si non sortem in prin.& ibi notatur in 2.q.Alius casus est j̃.e. l.is,cui hæreditas.signa gl.hic in ver. dupli.*

LEX XXIIII.

Si is,qui. Promissio facta a sciente se non posse ꝯpelli tãquã indebitum,non condicitur.h.d.

LEX XXV.

Cum duo. Plurib.soluentib.idẽ debitum ei, q vltimo soluit conceditur repetitio.h.d.hæc lex,&c.

LEX XXVI.

1 *Naturalis obligatio tũc non impeditur,quãdo lex nõ assistit,nec resistit obl̃oni.*
2 *Obligationi si lex resistit,non nascitur nec ciuilis,nec naturalis.*
3 *Stante statuto ꝙ nullus audeat contrahere cũ minore sine consensu propinquorum,& si factum fuerit,non valeat,si contrahitur sine solennitate requisita, ex tali contractu non oritur,neque naturalis neque ciuilis oblig.*
4 *Vsuræ hodie de iure cano.& diuino sunt prohibitæ,& lex earũ obligat.resistit.*

1 Si non sortẽ. Ista lex hẽt subtiles casus. Qñ lex † obl̃oni non assistit nec resistit,ꝯhiẽ nãlis, q̃ impedit repetitionem indebi.soluti,sed qñ lex resistit,impediẽ ẽt obl̃o, & solutum repetiẽ.h.d.*No.quod dixi in summario,qa notabile est, vl̃ summatur sic istud principium vsq; ad §.si qs falso.ẽm Ia.But.vsuræ indebitæ repetuntur tunc,qñ in sortẽ imputari non pñt.h.d. Si excedũt ltĩmũ modũ q est C.de vsu.l.eos.q sorti ĩputandũ. Nota istũ tex.q quotidie practicaẽ ꝯ iudices,& vsurarios,qa si soluãẽ eis vsuræ,officialis facit hoc ꝯputari in sortẽ,vt hic.In tex.ibi,qua si ĩdebitam repeti posse,id ẽ illud,qd̃ vltra sortẽ est solutum,cõputato eo ꝙ ꝓ vsuris solutum est,nõ aũt tota sors repetiẽ,nec vsurarum vsuræ.No.ꝙ ex iure antiquo,ex quo ꝑmittebantur vsuræ, vt in oĩb.iurib.fforum ẽt nõ d̃benẽ,nec ꝑmittunẽ vsurarum vsurę, vt hic,qd̃ est ꝯ Iudęos,q dñt,ꝙ ex lege antiqua,q̃ ipsi tenẽt,ꝑmittuntur vsurarũ vsuræ.*Quero:a qd differt principium à scd̃ò rñso?Rñ.
a † in princ.dẽbanẽ vsuræ nãl̃r,in 2.rñso nullo mõ.Tunc vltra q̃ro,
2 quare non dẽbãẽ nãl̃r in 2.rñso,cũ interuenerit ꝓmissio assensus sicut in prin.lex nõ assistit nec resistit obl̃oni,sicut dicimus ĩ l.stipl̃o ista.§.alteri.j̃.de ver.ob.In 2.rñso lex,resistit obl̃oni;iõ nõ nasciẽ ciuilis,nec nãlis,vt hic,& l.cum lex.j̃.de fideius.& l.nõ dubiũ. C.de legi ꝙ est al̃s multum notãdũ pp statuta terrarũ, q̃ qñq; resi-
3 stũt ꝯctui.Vñ dicebã pridie.De facto † caueẽ statuto Assisij,ꝙ nullus audeat ꝯhere cũ minore sine consensu ꝓpinquorum , & si factum fuerit nõ v3.Certè si aliqs ꝯhit cũ minore solẽnitate nõ seruata,licet de iure cõi ipse minor obligareẽ nãl̃r,& alius obl̃areẽ sibi ciuil̃r & nãl̃r,vt Inst.de auth.tu.§.j.ꝙ est iõ,qa lex nõ assistit neque resistit obl̃oni,tñ cum statutum oĩno resistat, nulla nasceẽ obl̃o,vt hic & d.l.cũ lex.& C.de legi.l.nõ dubiũ.Opp.dr̃ hic,ꝙ si po
b stea soluiẽ b sors,ipsa repetiẽ,tanquam indebita.Cõtra j̃.e.l.q inuicẽ.Sol.indebitũ erat hincinde ex diuersis causis hic vero solutum pro vsuris directò ꝯputaẽ ĩ sortẽ,sicut si ꝓ sorte esset solutum, qm̃
4 sortis occasione soluitur.Hodie vero † de iure can.imo potius d̃ iure diuino obl̃oni vsurarum lex resistit in totum.C.de vsu.auth. ad hæc.iõ solutum in totum repetitur,& ita obseruaẽ, nec põt dici ꝙ scienter soluit indebitum,vt dicam j̃.prox.§.&c.

ADDITIONES.

a Pom.¶Quæro quando lex resistit contractui,ex eo non nascitur neque ciuilis , neque naturalis obligatio,quod ẽt procedit in prohibitione iudicis.Tex. est no.in l is qui bonis.j̃.de verb.ob.vbi si interdicitur bonorum administratio prodigo per iudicem , non põt postea ciuiliter,aut naturaliter obligari,cum ante interdictionem secundum coẽm op.Doct.se obligare potuisset,vide Ro.cons.437.in j.dub.col.j.

b ¶Quod si postea soluitur.Hodie lex resistit oĩno obligationi vsurarum,tex.est in c.debitores extra,de iureiu.sed vnũ dicebat Bal.& Ang.in l. si marito.§.j.sol.mat.argu.huius tex.cũ simi.ꝙ si vsurarius confitetur se recepisse centũ,& aliis quietationem facit,quod illa,de quib facta est quietatio,non possunt ab eo repeti,licet aliàs vsuræ solutæ repetantur.Faciebat dubium,qa quietatio hẽt vim solutionis qualiter aũt intelligatur,ꝙ solutum pro vsuris repetatur,& quid in depositario,qui scienter,vel per errorem restituit depositũ cũ x.pro cẽtenario pro parte lucri,an hẽt locũ repetitio.vide Bal.in l.j.in x.q. C.pro socio. Adde de minore contrahente,non seruata forma statuti,vt per Bar. in l.cũ lex.j̃.de fideius.& per can.in c.cum contingat.de iureiu.ꝙ no.ad apostilla. Adde quæ sit differentia ꝙ remittens simpliciter vsuras solutas,non repetit,& faciens pactum de nõ petendo repetit.Fed.cõ.148 An autem officialis possit cum bona scientia mãdare executioni sñias prædecessorum super vsuris.vide Pãu.de Ca.cons.330.

a §.Si quis falso. Qd̃ soluitur ne qs in debito putatiuo vexeẽ,tãquam indebitum repetitur.h. d.
b ¶No.ergo ꝙ licet ego sciã me non teneri ad vsuras,b si promitto vel soluo tibi vsuras ne vexer super debito prĩcipali non p̃t dici,ꝙ sciens indebitum soluerim,& ita practicant episcopi,&c.

ADDITIONES.

a Pom.¶Si quis ex falso.Vide Alc.cons.8. vol.3.
b ¶Vsuras.No ꝙ soluens vsuras scienter indebitas,repetit.Et sic no.limitationẽ ad l.j s̃.eo.quod tamen recte intelligas,vt hic hẽẽ Et vide quod hẽẽ j̃.ea.l.§.si quis.Adde c.debitores.& ibi plene per doc.de iureiu.& Bal.in auth.& qui.in vlt.col.de bo.autho.iu.pos.& quod dictum est per Bar.s̃.ea.l.in fi.prin,& Bal.in l constitutionib.in fi.C.de vsu. & l. ab Anastasio.C.mãd.& per Do.in c cum tu.de vsu.vide no.Bal.aliter loquentem in l. si ob turpem.§.j s̃.eo.ti.& quod ibi scripsi post Pau.de Ca.

§.Indebitũ aũt. Indebitum est,qd̃ non dẽ ipso iure, vel ope exceptionis perpetuæ.

1 *Communioni stare compellitur nemo inuitus,& quando.nu.4.*
2 *Retineri res pro debito potest,& quando.nu.7.*
3 *Scriptor an possit retinere quinternum,donec ei soluaẽ.& nu.8.*
5 *Pars à tota separata in specieb.nõ vlaet tantum,quantum si vnita est toti.*
6 *Datio in solutũ si ĩ aliqua ꝑte fiat plus debito,in totum vitiatur: l3 sit loc⁹ retentioni.*
9 *Debitor,cui relicta fuit libertas,an sit interim liberatus naturaliter.*
10 *Monachus fugitiu⁹ & syndicus reuocatus,si accipiãt pecuniã mutuo , an Abbas obligetur.*
11 *Procurator reuocatus quando obliget dominum,remissiue.*
12 *Contrauenire facto suo quis non potest ad suum commodum.*
13 *Sñia lata inter hæredem & euincentem,habetur ꝓ veritate ẽt quo ad alios.*

a §.Si centum. a In spe cieb. rõne partis pro alio indebitè solutæ totum repetitur , secus in his q̃ in
b generẽ suo recipiunt functionem.h d.cum §.seq.b ¶No.ꝙ † nemo
1 ĩuitus ꝯpelliẽ stare ĩ cõione.¶Item no.† de iure retinendi rem ꝓ
2 debito.† s.ꝙ si res debitoris non obl̃ata ꝑueniat ad creditorem occasione debiti,p̃t pro debito retineri:licet sint leges cõtra hoc , vt C.cõ.l.ꝑtextu.& ad qd̃ C.de ꝯpẽs.l.ñ.§.fi.Qd̃ facit pro scriptore,vt hic in gl.in ver.retinebitur,vt possit retinere quaternos donec illi solutum fuerit,qd dic,vt j̃.dicam.*Dicit gl.ꝙ facit pro † sciptori
3 bus, vt possint retinere quinternum,donec eis soluatur , quod j̃.
4 dicam.¶Op.de l.3.§.fi.& l.seq.s̃.de rei ven.† vbi qs inuitus ꝯpelli-
c tur ad cõionẽ.Sol.hæc verba,nemo c ꝯpellitur ad cõionẽ, possunt intelligi ad cõionem,s.inchoãdã & tunc fallit in l.contraria pp ĩpossibilitatem.Alio modo pñt intelligi ad cõionẽ, s.retinendam, hoc ẽt fallit in casib.pp p̃scriptionem.l.1.C.de an.exce:qd̃ Doc.reprobant in fundo à sociis cõiter possesso,& bñ vt ibi.& l.fi.C.ꝯm. diu.¶Scd̃ò op.de l seq.§.idẽ Marcellus.Sol.ꝓut loqẽ in pecunia, nõ obstat qa nõ dr̃ eẽ cõio in quolibet corpore,sd̃ petiẽ respũ numeri,vt l.si pęnę.§.si falso.s̃.eo. & l.nã & si.in fi.s̃.si cer.pe. sed ꝓut loqẽ in alio,& in aliis q̃titatib.vr̃ dubium.Sed rñde eodem mõ, q̃
5 in pecunia.Præterea est alia rõ,qa in † specieb. nõ valet tm̃ ps separata à toto quantum si vnita ẽ toti,vt j̃.de sol.l.si qs aliam. & j̃. de in di.add.l.qd̃ ãt.§.fi.& l.seq.& iõ non fit æstimatio partium,sed totius rei vt no.in l.j.C.cõ.diui.& sic vt hic fauore soluentis inde-
† bitũ totũ repetiẽ,ita ẽt fauore creditoris;cui soluitur,si ps euince
6 reẽ,totũ debitũ petereẽ.l.si qs aliã.j̃.de so.Tene ergo multum mẽ
d ti † pro dationib. d in solutũ,q̃ fiũt tota die,vt si in aliqua ꝑte sit da
7 tio ĩ solutũ pl⁹ debito,tota datio in solutũ vitiaẽ vt hic,licet sit lo-
e c⁹ retẽtiõi.¶Op.& vr̃,ꝙ nõ debitũ nõ † possit retineri pp debitũ. e l.vlt.

ADDITIONES.

a Pom.¶Si centum,Quod datio in solutum plus debito,vitiatur in totum.Pro quo facit quod dicit Bal.in §.quoniã.l.certi condõ.s̃.si cer.pe.facit l.cũ amplius.j̃.de reg.iur. vbi g.l3 videatur tenuisse contrarium Bar. in l.post contractum.in fi.j̃.de do.& limita,vt p Bal.in l.fi.C.de iu.do.& circa dictum Bar,vide Ale.con.63.vol.4. Cremen.sing.92. & 95. Pan.cons.42.2.vol.facit dictum Bar in l.certi condõ.§. quoniam.s̃.si cer pe.Ale. l.iuste possidet.de acq.pos.Bal.in l.fi.quod me.cau.& in l.furt & aliæ.de pub.Barb.c. cum sup de of.dele.& ibi Fel.Ale.cons.85.col.1.vol 2.late tenet,quod datio in solutum pro debito non vero est nulla.Ro.cons.450.vbi ponit quid iuris quando datio in solutum fieret per viam contractus & cons.454 vbi ponit,quando debitum erat pro parte verum & ꝓ parte falsum,an saltem sustineatur in ea parte in qua est verum,vbi loquitur in missione ex primo decreto.& Bal omnino.c.quoniam frequenter.§.si autem.vt lite non cont. Ful. cons.172.vbi loquitur in venditione facta per incãtũ de bonis debitoris ad instantiam creditoris minus iusto pretio,& pro maiori debito quam foret verum creditũ, pulchre Bal.pro hoc cons.70.parte j.& cons.396.ea.parte,vbi ponit pulchrum casum.

b ¶§.Seq.Ad materiam huius §.vide quæ no.Bar.in l.3.s̃ de cond.ob turpem causam.

c ¶Nemo.Adde quæ dixi post Bar.in l.in hoc iudicio.§ j.s̃.fa.erc.

† Cia.¶Menti.Et idem tenet Pau.de Ca.in l.sed si mihi.j̃ de ver.obl.qui dicit hoc non reperiri alibi ita expressum,& sequitur ibidem Ale.& Lud.Ro.cons.454.

d Dationib.Vide Bal.in l.certi cõd.§.quoniam.s̃.si cer.pe.vbi alle.Bar.ita consuluisse.& p Flo.in l.in hoc iudicio.fa.erc.tamen limita vt per Bal.in l.ordo.in vlt.q.C.de exec.rei iu. & cum bar.hic transit singulariter Lud.in l.j.§.pe.de ver.ob.adde, quod dictum bart.de donationib.in solutum de verbo ad verbum refert,& sequitur bal.cons.90.inci.proponitur.lib.j.& inquantum Ale,in lec.post Pa.de Ca.tang.t quid si res valet plus quam quantitas,pro qua data est in solutum.adde vt per Old.cons.27.in fi.

e ¶Debitum. An quis possit sibi prouidere per retentionẽ rei non debitæ ꝓ re debita, & quid de scriptore,& adde quod regula dicens,quem retentione vti non posse , fallit fauore dotis,& mulieris,tex.est no.secundum intellectum Bar.& Doc.in l.filiæ, in prin.j̃. so.ma & dixi in l.neque.C.de comp regula autem dicens in casu suo quem posse vti retentione,fallit,nisi talis res perierit vitio,vel delicto,vt in c.fi.de ord.cog & in l.j.§.rediguntur.j̃.quo.le.Et dum hic dicitur ꝙ propter expensas & similes põt quis vti retentione,adde quod fortius est,quia ẽt si posterior esset talis creditor,præfertur priori habenti ius in pignore.Tex.est no.in l.interdum.cum se.j̃.qui po.in pig.ha Itẽ adde,quod habens quasi pignus in re,potest vti retentione.l.Iul.§.offerri.j̃.de ac.emp.& l.hæreditatis j̃.de hære.vel act.ven.Item fallit dicta regula prohibitiua retentionis.in casu valde no, in l.j.C ẽt ob chiro.pe.& ibi no & dicit Bal.per illum tex quod si moriatur scholaris & in infirmitate,vel in funere expendi,possum eius libros retinere,nisi hæredes scholaris prius mihi soluant,quod no.Et hoc dicit in l in restituenda. C.de pe. hære. & late per eum,in d.l.fi.C cõ.& quod ipse fin.no in l.pe.C.de pig.act.& in materia vide l j.C.ẽt ob chiro.pe,in l per retentionem.C.de vsu.& per bar.plene,& plenius q̃ hic,in l.si non ii ducta.C.in quib.cau.pig.ta.contr.ha.& Pau.de Leaz in c.fi.de do & contu. Adde quod qs possit vti retentione rei non debitæ pro re debita,Bal.cons.253 li.3.

l.vl.C.ɔm Br Do.sic distinguūt,aut res,q̄ ē apud me,ē mihi obl'ata ꝑ aliq̄ debito,& possum ꝑ alio debito retinere. C.ēt ob chirogra.pec.l.j.Aut nō ē mihi obl'ata, & tunc aut volo eā retinere pp expēsas factas,vl' aliud debitū ɔ̄ctū pp vtilitatē ipsius rei & possū retineř.l.i reb §.pn̄t.ÿ.ɔm.& l.Paulus.ÿ.de doli exce.& l.si in area.
8 ÿ.c.& de acq.re.do.l.qua rōne.§.literæ.Et sic † scriptor merito pt retineř qnternos,qa retinet ꝑ melioratione facta circa rē retētā, & sic intell'o de qnterno,ī q̄ scribit.Aut volo retineř pp aliud dbitū,& tūc aut illa res puenit ad me occasione illius debiti, & possū retineř,vt hic,& l.elegāter.§.q re ꝓbos ÿ.de pig.act.l.si cū aurū. ÿ. de sol.Aut n̄ puenit ad me dc̄a occasione,& tunc n̄ potero retineř l.fi.ɔm.& ibi p Do.& C.in qb.ca.pig.ta.ɔ̄h.l.non inducta, & sic apparet qd̄ scriptor n̄ pt retineř qnternū exēplaris pp debitum, &c.

§. Adeo.
Tutus exceptione ꝑpetua,p errorē soluēs repetit. h.d.¶Op.de l.si qs reū.ÿ.de liberatione legata.Sol.
a ibi fuit liberatio legata ad tps,hic in ꝑpetuū. ¶† Quæro nūqd d
9 bitor,cui relicta ē liberatio,sit iterū nāl'r obl'atus?Gl.dt ꝙ sic.Vide gl.q̄uis Azo videať notař ɔ̄riū ī sūma huius ti.potes dicere ꝙ hic loqť,qn̄ testator dānauit hr̄dē,ā liberaret dcm̄ debitorē.Azo loqť,qn̄ ipse testator liberauit,lȝ inter hæc quo ad alia sit dr̄ia.l.j.& 2. de libe.lega.facit quod dixi in l.Aurelio §.Caius.ÿ.de libera.leg.

ADDITIO.

a ¶Liberatio.Vide quod no.Bal.in l.peremptorias,in ver.Sed hic surgit quæstio.C.sen.re scin.non pos.

§. Qui filio.
Qui ignorās mādatū reuocatū soluit,liberať, sciēs nō liberať.nec indebitū repetit,h.d.Primum habuistis in l.eius q in prouincia.s̄.si cer pe.Scd̄m examinaui in l.si procuratori falso.s̄.ti.2.circa primā gl.¶Vlt.gl.hæc indu
10 cit in argm̄ ad qōnē de † monacho fugitiuo & syndico reuocato,q accepit pecuniā mutuo,ꝙ Abbas teneať.Certè gl. tȝ ꝙ liberať soluēs fauore liberationis.d. l.eius q in ꝓuincia.& sic loqť iste
11 §.An aūt † ꝓcurator reuocatus possit obligare dn̄m,ē recurrēdū ad istam mām,vtrū sit necesse ꝙ reuocatio mādati pueniat ad notitiā debitoris,seu aduersarij,habuisti ī l.si pecuniā.§.j.s̄.ti.2.& no. Doc.in l.mandatum.C.man.dicetur in l.si procurator.s̄.de ꝓc.

12 §. Si filius.
† Nō pt qs venire ɔ̄ fcm̄ suū ad sui ɔmodū, ēt ex ꝑsona alteri⁹.h.d.De hoc habuistis tactū s̄ si cer. pe.l.si filius.¶Gl.opponit,sed non soluit in gl.ibi,sed arg.ɔ̄,d ado. l.si pr̄.§.q duos.Dic,sed hoc iō est,qa venit contra fcm̄ suum,&c.

§. Si quis quasi.
Qui soluit īdebitū sciēter, ne incidat in aliud debitū putatiuū tāq̄ īdebitū ř̄petit h.d.Quero,q̄ erat hic rō dubitādi?Rn̄.qa posito qd̄ sn̄ia arbitri esset lata,tn̄ ex ea n̄ ē debitum.l.j.C.de arb.& iō videor soluer̄ scienter indebitum,qa hoc facio,ne incidā in aliud debitum, hoc ē in pęnam,iō repeto tanq̄ indebitè solutum est.n.hoc occasionaliter
a debitum,si in pęnā incidere nolo.Facit quod dicam.ÿ.eo.l.is cui. a

ADDITIO.

a ¶Is cui.Et quod no.s̄ l.j.§ j.& Bar.in d.l.is cui & l.damus.ÿ.eodem.

§. Hæredi.
Ab hr̄de indebitū solutū ī oēm euentū repetiť, sd̄ si in qōne de hr̄ditate succūbat,debitū & īdebitū repetiť.h.d.¶Op.de ti.C.res iter alios acta aliis ꝑiudicař n̄ dēt ꝑ totū.g̃ sn̄ia lata inter hr̄dē.& euincētē nullum ꝑiudiciū dēt facere iter hr̄dē,& repetētē.Hui⁹ timoř hæc l.legiť duob.mo.Priò vt tot⁹ §.loqť ī hr̄de,& bonorū possessore putatiuo,& tūc cessat ɔ̄riū,qa petiť,qa nō ē hr̄s.Alio mō qd̄ loqť ī hr̄de vero,& tūc prima ps §.qn̄ obtinet,ꝓcedit clarè.Scd̄a ptē qn̄ succūbit, vbi dr̄ ꝙ repeti pt,intell'as,qd̄ iudex dēbat audir̄ repetētē,& sup hoc iudicio ꝓcedeř,n̄ tn̄ ꝙ sn̄ia lata iter hr̄dē & euincētē hic faciat i⁹ . sd̄ iudex
13 iudicabit fm̄ allegata & ꝓbata ī nouo iu.¶† Tu dic veri⁹,ꝙ imò ī casu ista sn̄ia lata iter hr̄dē& euīcētē,q̄rū p̄ricipał'r īterērat,hr̄ ꝑ veritate ēt q̄ad'alios.vt C d pe.hr̄.l.fi.& l.Pap.§.meminisse s̄.d īof.tes.

§. Libertus.
Iste §.ɔ̄sueuit reputari difficilis,quia hēt mām scholarib.cx̄neā.s.mām de ope.libertorū : tn̄ in veritate ē multum vtilis,& h.d.Si libertus operas officiales indebitè p̄stat,nō repetit.Idē si earum æstimationē,nec in eis pōt alijd legari,Sed si delegatus p̄stiterit,non repetet.Si verò fabriles indebitè p̄stiterit,nō repetet eas,sed earum æstōnē, & in eis libert⁹ poterit delegari.h.d.Primo loqť in operis officialib.scd̄o in fabrilib. Tertiò redit ad officiales,& immiscet aliqd de fabrilib.Scd̄a ibi,sed & si delegatus.Ad euidētiā nr̄i §.est p̄mittēdum q̄ dicantur operæ officiales,& q̄ fabriles,qd̄ ÿ. dicā in ꝓsecutione mæ,Vides ergo qd̄ ɔiuncta prima pte cum tertia in operis officialib.hēs quatuor dicta q̄ cōtinentur in prima parte summarij, quorum duo sunt in prima pte,& duo in tertia pte.In operis verò fabrilib.hēs tria dicta quorum duo ɔtinētur in scd̄a parte,aliud in tertia.¶No.primò ꝙ
1 † nālis obl'o impedit repetitionē īdebiti,vt hic,& l.nāl'r,s̄.e.De a
2 lia tn̄ nāli loqť hic,vt ÿ.dicā.¶Scd̄o no.ꝙ facta n̄ pn̄t repeti,vt hic,
3 & ÿ.de p̄sc.ver.l.pe.† Tertiò no.ꝙ ex diuersitate p̄sonarum vel tē
4 porum inducitur diuersitas factorum & operarum.† Quarto no.
5 ꝙ licet facta non repetantur,repetitur tamen æstimatio.† Quintò no.ꝙ nā ɔdictionis indebiti est,vt ille cui facta est sol'o teneať ī eo in,quo factus est locupletior. ¶Venio ad apparatū,& opponitur, qa illud qd̄ est nāl'r debitum,solutum facti errore,repetitur, vt C. de iu.& fa.ign.l.cum qs.ad l.fal.l.error.ergo hic eodē mō dēt distī gui.Sol.dicit glo.intelligas hoc principium in operis obsequialib. ad quas libertus nāl'r tenetur,& ista nālis est redacta ad p̄standum necessitatē,pt n.libertus cogi per officium iudicis,vt s̄.de of.p̄fec. vrb.l.j.§.cū patronus.& ita dicit gl Sed ɔ̄ hoc opponitur de tex. q dicit,libertus,cum se putaret:si.n.verè teneret. ad qd diceret text. putaret?So.dicit gl putabat se teneri ex ꝓmissione: sed non tenebatur,sed nāl'r ad hoc erat obligatus,vt dcm̄ est: hæc dn̄r in princ glo.Sed ɔ̄ hoc opp.nā de iure nāli omnes liberi nascebantur,ergo de iure nāli libertus non tenetur patrono So.dicit gl.intellige hic nā. i.rōne insita de iure naturali,q̄ est vt bn̄facientib.bn̄faciamus, vel dic,nāli.i.iuregē.Certè istæ duæ sol'ones sunt idem:nā eo ipso qd̄ facit mentionem de nāli rōne,oportet qd̄ tu referas ad hominem tm̄,cum aīalia bruta careāt rōne.vt l.j.s̄.si qua.pau.fe.di.& iō nō pōt intelligi de iure nāli,ꝙ est cōe oīb.animalib. Et qd̄ vbicunque dr̄ obl'o nālis,dēat intelligi.i.de iuregē.probatur in l.cum amplius.§.j.ÿ.de reg.iur.no.in l.Stichum.§.nālis.ÿ. de sol. & ita expedit se gl.de prima parte huius §.Secundum q̄ lecturam no.duo.s.ꝙ
6 † qn̄ soluitur ex vna cā,est qua ex indebitum , pōt retineri ex alia ex qua est debitum,facit l.cum in corpus,ÿ.de acq.rer.do.¶Scd̄o
7 no.† ꝙ naturalis obl'o q̄ est redacta ad p̄standum necessitatē, impedit repetitionem indebiti.Sed Doctoribus nostris Vltram ista lectura non placet,quod hic loquatur de operis obsequialibus, qa illæ ꝓpriè non sunt operæ,vt ÿ.dicam,sed intelligunt ipsi.s.de officialib.operis propriè,hoc est,de illis operis q̄ consistunt in of.
8 ficio,† ꝙ quilibet scit facere sine doctrina. a Illud.n.dr̄ officium,
a vt l.legatis seruis,§.si ex officio.ÿ.de leg.3.fm Gul.artificiales † dn̄r
9 q̄ ɔsistunt in artificio didicito p doctrinā,vt d.l.si ex officio. & de his loquitur secunda pars huius §.Mihi verò placet ꝙ principium istud non loquatur in operis obsequialibus Nam cum sint debitę & potest libertus ad eas cogi,non facit ad mām condictionis indebiti.Item placet ꝙ principium loquatur in operis officialib. vt tex. exprimit:tamen intelligo officiales aliter quam Vltramonta. s.operas q̄ concernunt p̄sonam operantis,& eius cui editur seu operať.l.operæ in rerum.ÿ de ope.lib.vbi hoc exprimit,vt ÿ.dicā.Istæ quidē officiales nō debentur si non imponantur, vt ÿ.videbitis;nec pōt libertus ad earū p̄statione cogi.In illis ergo ponendus est casus in hoc prin Cōtra q̄ lec.opp.naturalis obligatio vt bene-
10 facieti † bn̄facias,non impedit repetitionē indebiti.l.ex hoc iure gen.s̄.de iust.& iure.& l.sed & si.§.consuluit.de petiti.hære.hic vero dicitur contrarium,ergo malè.Sol.ista naturalis obl.vt benefacienti benefaciamus,in liberto respicit certam speciem obl'onis, hoc est,vt ei seruiam,& ei operer circa personam suā.Isto casu si illud,ad

ADDITIO.

a Doctrina.Quid sit officium,& artificium, & quot modis sumatur officium. vide Bald in rubde ope.liber.

lud, ad qđ ꝓcta est oblĩo, soluát, nõ pt repeti, vt in prin. huius §. Si vero eidẽ soluã aliud indebitè, vt opéras fabriles, q̃ respiciunt patrimonium, & ñ psonã, licet ei sim obligatus naturalr in gñe bñfacere, ñ tñ impediat repetere illud indebitè solutum, vt hic. Et ita dẽt intelligi gl. in d. l. ex hoc iure. & ibi plenè dicã. *Quod ibi dixi, pt reduci breuiorib. verbis, vt pleni⁹ scias istã mãm, qñ oblĩo ad antidora ĩpediat repetõnẽ, dic hoc mõ, Aut illa nãlis oblĩo ad antidora est reducta ad necessitatẽ fm ꝓcepta iuris ciuilis, & tunc talis naturalis oblĩo ad antidorã ĩpedit soluti repetitionẽ, vt hic in ꝓ°o §. Aut nõ est reducta ad necessitatẽ fm ꝓcepta iuris ciuilis, & tunc aut respicit certã oblĩonẽ in spẽ, & impedit soluti repetõnẽ, vt hic fm lec. Doct. Si verò ñ est in certa specie, tunc aut pstat illđ idẽ, pp qđ est inducta naturalis oblĩo, & tũc ĩpedit soluti repetitio vt l. si testõ. ꝟ. de fideius. & ꝟ. mãd. l. si vero ñ remunerãdi. §. idẽ Papinian⁹. Scđò casu si ñ præstat, ñ impedit, vt alle. gl. l. ex hoc iure. ꝟ. de iusti. & iure. *Dixi ẽt in l. si testõ. §. j. ꝟ. de fideius. ¶ Cõtra hoc op. de d. l. cum qs. & l. error. C. ad l. falci. So. Vltramon. reprehẽdũt gl. in eo quod dt, q ibi loqtur de naturali debito, & ideo leges ñ obstant, sed ego tenui gl. in d. l. cum quis & l. j. ꝟ. e. & ideo dic, q hæc l. dẽt distingui fm illas. De ista tamen naturali obligatione plenius videbitis in d. l. ex hoc iure gentium.

Venio ad secundã partẽ, ista secunda pars est multum subtilis, & gl. intelligit hic in operis fabrilibus incertis, & op. q diuersorum hominũ operę dicãt eædẽ. l. nemo est q nesciat ꝟ. de duob. reis Sol. dicit gl. q sunt eędẽ in gñe, nõ in spẽ. vel veri⁹ nõ sunt eędẽ verè, vt hic, sed iuris fictione sic qñq;, vt ibi, qđ qñ sit, ꝟ. dicã. ¶ Itẽ op. illud idẽ, qđ soluit, dẽt repeti, vt l. qđ indebitum ꝟ. e. Sed hic dr æstimationẽ repetẽdã, quare malè. So. lex, qđ indebitum, loqt qñ solutum extat, sed hic statim cum opa soluit, extinguit, ꝟ. & e. Hoc ñ vr verum, qa saltẽ fictiõe iuris dr extare, pstãdo opera similẽ, vt d. l. nemo est q nesciat Huius timore so. in gl. posita sup verbo, opæ, dicit istum §. dẽre intelligi in opis incertis, & sic ñ pt dici q reddant aliæ similes, pp earum incertitudinẽ. ¶ Sed ꝯ hoc opp. de tex. q dicit, veluti pictorias, &c. Et sic loqt de certis So. dicit glossella ibi, quod illud, veluti, est exẽplificatiuum pstationis. ñ oblĩonis. Itẽ ꝯ dctm Io. op. ꝯdictio indebiti dat rñspectu eius qđ est solutum, sed opa, q̃ iam soluta est, semp est certa, ergo alia similis illi solutæ potest ꝯdici. So. dt gl. illam ptãtẽ dẽt hẽre recipiẽs in reddẽdo, q̃ habuit soluẽs in soluẽdo fm ista iura, vt l. planè. ꝟ. e. sed soluẽs q credebat se teneri ad opas incertas, hẽbat potestatẽ soluendi eam q̃ volebat, eo. modo patron⁹ recipiens posset rẽdere q̃ vellet, & sic ꝯtingeret qđ redderet in alio gñe, q̃ solutum est. Ne ergo ꝑueniat ad illud absurdum, repetit æstimatio. Ita loqtur hic. Istud ñ est verum, nam licet qs soluat respectu oblĩonis gñis, tñ idipsum quod est solutum ꝑpetit. l. cum is. in fi. ꝟ. eo. Sed hic idñ ꝑpetitur, qa ñ extat, vt hic dicit tex. ¶ Nec obst. si dicis q fictione iuris dñr extare, si reddantur aliæ siẽs, vt d. l. nemo est q nesciat, qa illi fictioni est locus duob. ꝯcurrentib. s. quod hoc fit actũ inter partes, & quod homines sint eiusdẽ peritiæ, vt ibi pt; q̃
11 hic ñ ꝯcurrunt: † nam ꝯdictio indebiti præter ꝓpositũ partiũ orit, ideo hic ñ hẽt locũ illa fictio. Ita tenet Ia. Bu. & ita ibi dixi in d. l. nemo. & ideo ñ curo vtrum libertus putaret se obligatũ ad operas
12 certas vel incertas, idem. n. iuris est q̃tum ad hoc. ¶ † Qñ ergo aliqs putans se obligatum in genere, soluit aliq̃ spẽm illius gñis, qđ possit repetere? Dic, aut solutio est facta in his q̃ in suo gñe recipiunt functionem, & repetet tñdem, vt ꝟ. e. l. quod indebitũ. Aut in his, q̃ ñ recipiũt functionẽ in suo gñe, & tũc loqmur in his q̃ p solõnẽ extiguũt, & tũc illud solutũ ñ poterit repeti, sed eius æstõ, quatenus recipiẽdo factus est locupletior, vt hic. Aut in his, q̃ nõ extinguũt. & tũc si qdẽ extat, ipsum repetit, vt l. cũ is. ꝟ. e. si ñ extat nõ repetit nisi recipiẽs esset factus locupletior. d. l. cũ is. ꝟ. e. ¶ Item
13 op. q ipsæ opæ repetãt. l. fi. de ope. seru. So. dicit gl. † ibi petũt opæ, hoc est æstimatio, operarũ. Ita dicit gl. hic sup verbo, reddere pt.
a Tu dicas, qñq; opæ petunt simplr nõ respectiuè ad alias opas iã pstitas, vel pstãdas, & ipsæ opæ pñt peti, sicut cætera facta, ꝗ post morã succedit oblĩo ad ĩteresse. l. in stipl'onib. §. operarũ. ꝟ. de ver. ob. & l. fi. de ope. seruo. Qñq; petũt rñspectiuè ad alias opas, & tũc si qdẽ hoc fit ex ꝯuẽtiõe, ipsę operę pñt peti duob. modis ꝯcurrẽtib. s. qđ ex ꝯuentione fiat, vt dictũ est, & sit similitudo peritiæ. d. l. nemo. Si verò nõ fiat ex ꝯuentione, sed in oblĩonem incidamus præter propositum, tunc non possunt peti operæ, sed æstimatio, vt hic. Sumus expediti de his, quæ pertinent ad §.

14 Veniamus ad glo magnã, quæ tractat materiã de ope. lib. ¶ † Primò q̃ro qđ sit opeb ra? Rñd. est diurnũ officiũ. l. j. ꝟ. de ope. libert. & intellige diurnum i. diei artificialis. vt l. ij. de annu. lega. & de ver. sig. l. j. ¶ Iuxta hoc q̃
15 ro. qđ si aliqs † dẽt operas nocturnas, i. custodire turrĩ de nocte, an dicãt operæ? puto q sic, l. diurnũ. ꝟ. de op. liber. ar. de aqua plu. arc. l. si pri⁹. i prin. ¶ Qũero vtrũ obsequiũ sit opera. Rñ. vt dicã. l. pxi.
16 ¶ Scđò principalr q̃ro, † qualr ope d. uidãt? Rñ. fm Azo. in sũma
c de ope. lib. & hic in gl. quòd triplex est operarum diuisio, qa aliæ obsequiales, aliæ fabriles, aliæ artificiales. Obsequiales consistunt in reuerentia, Fabriles incertæ, & artificiales certæ. Dicit glo. Iac. de Ra. & Pe. in repetitione huius §. & eos sequendo cos in l. liberti, libertæq;. C. de oper liber. reprobant istam diuisionem. Nam
17 non placet eis, † q obsequium ñ sit opera, nam opera est diurnum offĩm, vt dictũ est, sed obsequium non ꝯsistit in diurno offõ, ergo &c. Præterea distincti sũt tractat⁹, & distincti tituli de obseqis libertorũ, & de ope. lib. ergo ñ dẽnt idẽ dici. l. si idẽ. C. de cod. Certè gl. & Azo. hoc idẽ dñt, q obseqales ĩpropriè dñr opæ, vt videt ĩ gl. deinde dñt ꝓdicti Iac. & Pet. qđ dña ꝓdicta, s. fabriles ĩcertæ, & artificiales certæ, nõ ẽ vera, qa nulla est lex, q̃ hoc dicat, nisi iste §. intelligẽdo ꝓut gl. itelligit, q intell's nõ ẽ ver⁹, vt dictũ ẽ. Certè Azo in sũma dt q illa appellatio fabrilis, ñ est iuris, sed ipse hoc nomine appellat gr̃a doctrinæ. Dicunt ergo ꝓdicti Doc. Vltramõtani, q est duplex opaũ diuisio, alia officialis, alia artificialis. Officialis q̃ exercet ꝑ partẽ hoĩs habitã sine doctrina. artificialis vero q̃ exercet ꝑ partẽ hoĩs habitã p doctrinã, vt l. legatis §. si ex offõ. ꝟ. de le. 3. & hoc mõ soluũt ꝯrietatẽ multarũ legũ, & sic itelligũt istũ §. Mi
18 hi verò vr † q in ista mã ipsi nõ bñ loqũtr. nã opæ officiales, in
d telligẽdo ꝓut ipsi dñt, in vãgãdo, & zappãdo, & silia, q̃ qlibet scit facere sine doctrina. pñt edi alteri sicut ꝓ nõ. & libert⁹ in eis posset delegari, qa mutatiõe psonæ nõ vãr aliæ. l. opæ in rerũ ꝟ. de ope. li. ergo hoc mõ nõ pt intelligi iste §. Dico ergo sic q Iurisc. ap
19 pellãt opas officiales, q̃ ꝯcernunt † psona edẽtis & ei⁹ cui edũt, & sic ex varietate psonę variãt opæ: vt verbi gra, seruire vni dño in mẽsa, in camera, associare cum p terra, istę dñr opæ officiales, q̃ variantur varietate psonæ. Aliud. n. furtũ reqrit vna psona, aliud alia. l.
20 opæ. ꝟ. de ope lib. & l. hæ demũ opæ in fi. e. ti. Sed † si poneremus aliquẽ eẽ zappatorẽ vel bubulcum, vl aliqd aliud scire, q psonã ei⁹ cui exhibet, ñ ꝯcernat, tunc nõ dñr opæ officiales, ꝓut in hac mã sumit, sed magis dñr opæ fabriles, q̃ cuicunq; exhibeãt, eædẽ sint respectu exhibẽtis, vt d. l. opæ. in fi. l. alio respectu dictæ opæ possint dici officiales, vt dicunt Doc. Vltramõ. tñ dico nõ in ista materia. ¶ Itẽ diuisio gl. nñarum nõ placet, cum. n. habemus vocabula diuisionis à lege, non est necesse qđ nomina magistraliter im
21 ponamus. arg. ꝟ. de pscr. ver. l. ij. Dico ergo sic q † operarum quadruplex ẽ spẽs. Quæ iã sunt obseqales & istæ nõ dicunt ꝓpriè opæ, vt dctũ ẽ. Quædã sunt officiales q̃ respiciunt psonã ei⁹ cui edunt. & mutatiõe psonæ dicẽt aliæ. Aliæ sunt opæ fabriles, seu artificiales certæ, & appellõ fabriles, quas hoĩes sciunt facere sine doct. artificiales, quas sciunt facere hoĩes ex doctrina, & artificio & istæ mutatiõe psonæ ei⁹ cui exhibẽt, nõ diuersificãt, vt d. l. opæ ĩ rerum. & l. seq. & ĩ hoc §. ĩ fi. Quarta est opa incerta, vt qñ psõn⁹ ita obscure stipulatur, qđ nõ apparet vtrum sẽserit de officialib.
22 fabrilib. vel artificialib. & de his ꝟ. videbim⁹. ¶ Redeo † ad primũ.
c i. ad opas obseqales, & q̃ro in quo ꝯsistunt. Gl. hic dt. qđ obseqales ꝯsistũt in assurgẽdo. & timi. Azo verò ĩ Sũma dt, qđ ꝯsistũt ĩ assurgẽdo, salutãdo, reuerẽdo, eiusq; negotia gerẽdo. Hoc vltimũ,
f qđ dicit de neg. gerẽdis, pt eẽ verũ, si ꝯmittat vnũ negotiũ, qđ nõ hẽt offm vni⁹ diei, vt mittere libertũ p ambassiata ad domũ cuiusdã amici. Sed si gestio negotij requireret offm, tũc eẽt magis opa fabrilis, vel artificialis. l. hæ demũ. de operis liberto. Itẽ dt gl. hic, q istæ opæ obseqales ꝯsistũt ĩ nõ faciẽdo, vt de nõ vocando in ius de non testificando ꝯ patronũ, de non accusando. l. ij. de in i⁹ voc.
23 & l. pe. & l. fin. q accu. non pos. & ꝟ. de test. l. lege Iulia. ¶ † Secũdò est vidẽdum, in quo differant istæ operæ inter se. s. obsequiales. & in quo cõueniunt, differunt, qa hæ, quæ consistunt in faciẽdo, nõ
g transeunt ad hæredem extraneum. vt l. ij. C. de in ius voc. sed ad filium sic, etiam exhæredatũ nõ mala mente. Sed hæ quæ ꝯsistunt in nõ faciẽdo, trãseunt ad hæredẽ extraneum, vt d. l. ij. C. de in i⁹ voc. Ita dicit gl hic, & Azo ĩ summa. Certè in eo quod distinctè dicit, q hæ quæ ꝯsistunt in non faciendo transeunt in ẽxneum hæredẽ, non placet: qa hoc est verum de nõ vocãdo in i⁹ sine venia, sed in aliis de nõ accusando, vel nõ testificãdo, seu actionẽ famosam nõ ꝓponendo, ista nõ transeunt ad hæredem extraneum, ꝗ pñt ꝓdicta ꝯ eum proponi, vbi originem non trahunt à facto defuncti patroni, vt ꝟ. de doli exce. l. apud Celsum. §. aduersus. ¶ Tertiò est videndum, in quo differunt istæ operæ ab aliis: & differunt qa nõ sunt ꝓpriè operæ. vt dictũ est. Itẽ debent sine impositione,
24 qđ est ĩ aliis secus. vt ꝟ. dicet. & ita dicit gl. hic. ¶ † Quartò ẽ vidẽdũ de aliis operis: q̃ ꝓpriè sũt operæ, videlicet qualiter imponãt, & qua-

ADDITIONES.

a ¶ Simpliciter. Qualiter operæ, saltem futuræ, peti possunt, vide Imo. in l. stipulationes non diuiduntur. de verb. ob.
b Opera. Quid sit opera, vide Bal. in l. liberti, de ope. lib. Et dum dicitur hic de die, & de nocte, vide Bal. in rub. C. de ope. lib.
c Diuidãtur. Quot sint spẽs operarũ, adde late Bal. in l. liberti libertæque. C. de ope. lib.
d ¶ Loquantur. Quæ sint operæ officiales, vide Bal. in l. liberti libertæque. C. de operis lib.
e Cõsistunt. Operæ obsequiales in quo cõsistãt, vide p Bal. in l. liberti. C. de ope. lib.
f Negotia gerẽdo. Bal. in l. liberti, dicit, q si libertus non procurat negotia patroni, nõ potest propterea accusari, & videtur tenere, quod sit obsequialis opera, & vide tex. in l. officio. C. de neg. gest.
g ¶ Hæredem. Vide Bal. in l. si sic. circa fi. la vlti. de verb. ob. & gl. & Bal. in l. liberti libertæque. C. de ope. liber.

& qualiter differunt,& in qb.cõueniunt,& certè omnes opæ im
ponuntur per ſtipulationem,vel per iuſiurãdum præſtitum à li-
berto,vt j.de libera.cauſa.l.fi.& de ope.libe.l.vt iuriſiurãdi.§.iura
re.ibi:qualeſcũque,&c.& hoc dicit gl.& bene.¶ Deinde eſt vidẽ-
dum in quibus differunt,& glo.hic,& Azo not. ſex differentias.

Prima eſt, Nã certe opæ ſtatim veniũt,& cèdunt, cũ poſ-
ſint pſtari,cedunt tñ à die ſtipl'onis.Incertæ nõ
niſi ĩdicant,i.petant à prono, vtreq; tñ petunt tũc demũ, cũ tm̃
tps trãſierit quo pſtari potuerint,vt j.de ope.lib.l.quoties certæ.
l.cũ pronus.& l.opæ in rerũ.ẽm hoc nõ placet Ia.de Aret. & Pe.
quos Cy.refert in l.liberti libertæq;.C de ope.li. qa dicta dña an
certæ vel ĩcertæ,nõ pbat iure,ẽm eos,ſed dña dẽt notari ĩter o-
pas officiales,& artificiales,accipiẽdo officiales p his q ɔſiſtũt in
aliquo actu qſito,ſeu q ſcit ſine doctrina,vt s.dixi. Sed hoc mihi
ñ placet,vt dixi.Nec ẽt dictũ gl.placet vſquequaq;.Dicẽdũ ẽ † er-
go ꝙ opæ officiales,q̃ ɔcernũt pſonã ei' cui exhibentur,vt s.dixi,
cedũt cũ ĩdicunt.Abſurdũ.n.eſt ꝙ tu faceres pſonę meæ ſeruitiũ,
niſi qñ vellẽ,vt l.cũ pron'.i prĩ.de ope.lib.& l.opæ in rerũ.eo. tit.
26 ¶ † Fabriles verò ſeu artificiales,q̃ ñ ɔcernũt certã pſonã, cedũt
à die ſtipl'onis,vt d.l.quoties certæ,& l.opæ ĩ rerũ.& j.de ver. ob.
l.interdũ.§.j.Sed hic eſt aduertẽdũ, qa qñq; opæ pmittunt oĩno
certæ oĩ certitudine,tã ex pte operarũ,q̃ ex pte loci,ĩ quo dẽt fieri
operatio,vtputa,pmitto tibi decẽ opas zappatorias ĩ tali vinea,
vel ĩ tali cãpo,tunc dẽt ĩtelligi qd dixi qd cedunt à die ſtipl'onis:
ſed ſi eẽnt ĩcertæ rõne loci,vtputa pmitto tibi decẽ opas zappa-
torias,nec dico vbi,tunc illud qd dr p gl. qd cedunt à die ſtipl'o-
nis,p tãto dr ꝙ ñ ẽ neceſſarium peti à prono,ſed tñ ẽ neceſſe qd
ipſi liberto demõſtret loc',ĩ quo dẽat zappare,aliàs ñ tenet, vt l.
27 multum,ĩ prĩ j.de ɔd.& demõſt. † Dicetis vos qñ locus certus nõ
a deſignat,tunc ſtipl'o erit ipſo iure nulla.al iij.§.ſi qs ĩſulã. j. de eo
ꝙ certo loco,& l.q ĩſulam.j.de ver.ob.Rñ.dña ẽ vtrum qs ſtipu-
let opas,vel opus.Nã ſi ſtipulet opus,certũ eſt ꝙ de ſui nã cohæ-
reat ſolo,aliàs ñ valet nõ adiecto loco,vt ĩ legib.ɔriis.Sed ſi qs ſti
pulet opas,referẽdo ſe ad actũ pſonę:tunc valet ẽt nõ adiecto lo-
co,vt ĩ multis legib.s alle.& hoc tetigi ĩ l.ita ſtipulatus.ĩ prĩ.ĩ quin
28 ta op.j.ptis.j.de ver.ob. † Qñq; qs ſtipulat opas ſimpl'r, nõ diſtin-
cto vtrum ſint officiales,an fabriles,vel q̃ iſto caſu qcqd gl. dicat,
dẽmus reſpicere pſonã pmittẽtẽ opas.Si.n.pmiſſor exerceret a-
liqd artificiũ tpe pmiſſiõis,ĩtelligem' de opis artificialib', idẽ &
de fabrilib.iudicabimus.Si verò libert' nullas alias opas exercer
ſciebat niſi officiales,vt ſunt multi domicelli,q neſciũt aliud face
re,q̃ famulari,tunc tãq̃ de officialib.ſiue obſequialib.iudicabim'.
Hic ẽ tex.expſſus ĩ l.hæ operæ,in pri.& l.hæ demum.de ope. libe.
Sed ſi vtrunq; ſciebat facere.& erat ɔſuetus facere:Dico ꝙ ĩſpici
mus id,ĩ quo magis verſabat tpe quo operæ debebant pſtari, nõ
tñ quo facta fuit pmiſſio,vt d.l.hæ demum.& l.eius artificij.e.tit.
29 & l.legatis ſeruis.§.ſi vnus.j.de lega.iij.¶ † Et pdicta faciunt,qd ſi
b ſtatutum ẽ factum,ſeu pconium,qd qlibet debeat cõparere ar-
matus publicè tali die ad faciendum mõſtram,dẽt intelligi arma-
tus ẽm ɔditionẽ pſonæ,vtputa,miles vt miles,pedes vt pedes, &
hoc cum diſtinctione,qa baliſtarius cum baliſta,& ſic de ſil'ibus,
& ſic ẽm qualitatẽ illius exercitij armorũ,in quo verſat, dẽt eſſe
armatus,alias ẽm qualitatẽ hominum eiuſdẽ qualitatis,vel condi
tionis,facit l.plenum.§.equitij.s.de vſu & habitatione.

Secunda eſt differentia ẽm gl.in ſolutione:certæ enim a-
c lij ſolui poſſunt,c incertæ nõ,vt d.l.operæ in re-
rum.In duob.tñ caſib.fallit,in quibus etiã incertæ ſoluunt alij vo
lente patrono.Primus,ſi patronus non pt aliter vti operis. Scds,
ſi eſt inops,vt l.patronus qui operas.& l.ſi libertus artem.j.de o-
pe.li.Vltramontani non admittunt dictam dñam inter certas, &
incertas,ſed inter officiales & artificiales, intelligẽdo officiales,
qñ dictum exercitium eſt quæſitum ſine doctrina, ẽm eos. Tu
dic ꝙ officiales hæ ſunt,quæ concernunt officium exhibitum p-
ſonæ,& non poſſunt alij ſolui,niſi in duobus caſibus,vt nota.per
gl.Artificiales verò ſeu fabriles poſſunt alij ſolui,vt in gl.Incertæ
verò iudicantur qñq; officiales quandoque artificiales ſecundũ
conditionem promittentis, vt dictum eſt. & eodem modo quo
ad ſolutionem d.l.operæ.in prin.j.de operis liber.

Tertia differentia eſt ẽm gl.in adiectione perſonarũ facta ĩ
ſtipl'one,certas.n.mihi,aut Titio:incertas aũt tm̃ mi
hi ſtipulor.Itẽ certas pt ſeruus mihi,vel ſibi,vel ſimpliciter ſtipu-
lari,incertas verò mihi vel ſimpliciter,non ſibi.vt j.de ope.lib.l.
operæ in rerũ.cum l.ſequẽti.¶ Vltramontani hoc non patiuntur
inter certas,& incertas,ſed inter artificiales,& obſequiales,vt di-
ctum eſt ẽm eos.Tu verò dicas qd officiales,q̃ concernunt pſonã
eius cui edunt,nõ pt qs ſtipulari ſibi aut Titio,vt valeat adiectio
vt per ſolutionẽ factam adiecto liberet ipſo iure.fateor tamẽ qd
liberaret ope exceptionis,l.fi.§.cum mihi.j.de verb.obl. & l. ſi id
qd.de duob.reis,& qd liberat ope exceptionis, tãgunt doctores
in d.l.liberti libertæq;.Itẽ ſeruus nõ põt eas ſtipulari ſibi,ſed dño
vel ſimpliciter,ſecus in opis fabrilibus,ſeu artificialibus,vt d.l. o-
peræ in rerum.cum l.ſequenti.quæ hoc expreſſè probat. Operæ
verò ĩcertę q̃tũ ad pdicta iudicãt qñq; vt artificiales,qñq; vt offi
ciales,ſeu fabriles ẽm qualitatẽ pmittẽtis,vt d.l.hæ operæ. q expſ
d sè hoc pbat.Et pdicta faciũt ad qõnẽ,dſi † tu ɔduxiſti opas cuiuſ-
30 dã ſeruitoris,an poſſis illũ ſeruitorẽ alij ɔcedere eo inuito,vel a-
ctiõnẽ alteri cedere,q̃ aduerſus eum hẽs?Et certè ſi qdẽ pmiſit ti
bi ſeruitiũ qd ɔcernit pſonam tuã,& tunc non poterit alij delega
ri.Si verò aliud pmiſit,puta ſcribere,& ſimilia,& tũc poterit alte-
ri delegari,vt hic.Sed ſi pmiſit tibi ſeruitiũ, vel opas ſimpliciter,
dic pmiſſam pmiſſionẽ iudicãdã eẽ de opis officialib.vl' aliàs ẽm
qualitatẽ pſonæ pmittẽtis,vt dctm̃ eſt,& ẽm hoc poterit alij de-
legari,vel nõ delegari.Facit ad prædicta de fideicommiſſar.liber-
tatib.l.is quib. ex cã.& l.generaliter.§.quoties.Sic debet intelligi
quod not.per Doctores C.de nouatio.l.j.

31 Quarta differẽtia † eſt ẽm gl. qa certas dẽt libertus pſtare vi-
ctu,& veſtitu proni,ĩcertas ſuo victu,vt j.de ope.li.
l.ſuo victu.& l aut certæ.& l.imponi.& l.pe.& ſic d.l.pe.intelligat
de opis certis tm̃,vt vbi nota.& eſt in hac gl.Alij,vt Iac.Bald. dñt
totũ ɔ̃ vt certas pſtet libertus ſuo victu,incertas victu patroni.
Rõ,qa ĩ opis certis pt ſibi puidere qd faciat,ſecus ĩ ĩcertis.Tertij
dñt ſi libert' nõ hẽt vñ ſe alat,dẽt pſtare ſũptu proni, alias ſũptu
ſuo,vt d.l.ſuo victu.& d.l.aut certæ.Et iſtã opi.vr tenere gl. tertia
in d.l.ſuo victu.& Azo.in ſũma,qd mihi placet.Quid g dicem' d
32 aliis?Aliqs † ɔducit opas alicuius,e vtrũ ĩtelligat ſũptu locãtis aut
e ſumptu ɔducẽtis:Rñ.ĩſpiciẽda eſt ɔſuetudo regionũ,q ɔſueuit eẽ
ĩ ɔductiõe taliũ,& illa eſt ſeruãda,qa ſic actũ vr,vt l.excepto.& ibi
no.C.loc.& de agri.& cenſi.l.domini pdiorũ,& ibi not.& de ædil.
edic.l.qd ſi nolit.§.qa aſſidua.& j.de aqua pluu.arcen.l.ſi prius §.j.
ſed ſi ɔſuetudo ñ apparet,tũc ille alimẽtabitur de pecunia ſibi de-
bita p mercede,cum in dubio ĩtelligatur facere ſuo victu.ad hoc
facit quod no.C.loc.l.ij.& j.man.l.ſi verò nõ remunerandi.§.fin.
& d.l.ſuo victu.vbi melius pbatur,qa ſicut ibi facit pp remunera-
tionẽ,& hic propter mercedẽ.Sed ſi aliquis pmitteret operas cã
remunerationis ſeruitij ante habiti tunc eſt adhibenda dicta di-
dinctio.Aut promittens erat inops,vel nõ,prout dixi in liberto,vt
dictis legib.quæ nõ habẽt locum ſolum in liberto,ſed ĩ quolibet
alio,vt d.l.pe.de ope.lib.Nõ enim intelligo in alio exhibente pro
liberto,ſed p ſeipſo ex vigore ſuæ obl'onis,p quo facit, qa eadẽ
eſt rõ.Si verò pmiſſio operarũ fieret ex mera liberalitate, nõ cã
mercedis,nec cã remunerationis tunc intelligerẽtur promitti ſũ
ptu eius,cui debentur,vt j.commo.l.in rebus.§.poſſunt.

Quinta differentia eſt ſecundum gloſ.quia in incertis fide
iuſſor ex ſua mora teneri non poteſt,vt puta cùm
nõ cedant niſi indicãtur,ſed in operis certis eſt idem quod ĩ qua
libet pecunia credita,vt l.ſi libertus moram,& l.à duob.j.de ope
lib.Ita dicit gl.hic,& in d.l.ſi libertus moram.Sed iſta differentia
non videtur vera,vt l.cum filius.§.j.de verbo.oblig.quod dic, vt
ibi plenè dixi,& in l.ſi quis pro eo.in prin.j.de fideiuſ.quæ faciũt
ad multa,vt dixi in d.l.cum filius.§.j.

23 Sexta differentia eſt ſecundum gloſſ.in tranſmiſſione,circa
f quam not.duo generalia f ſecundum glo.Primum,qa
nulla opera tranſit ad hæredem hæredis,vt l.ſciendum. de verb.
ſig.ita ẽt dicit Azo in ſumma.Hoc non placet,quia operæ obſe-
quiales tranſeunt ad quemlibet ex liberis,etiam p infinitos gra-
dus.l.

ADDITIONES.

a Nulla.Poteſt quis ſtipulari operas ſine adiectione loci,& vide Bart.in d.§.ſi quis inſu-
lam.ſed Bal.aliter loquitur in l.liberti,de ope.lib.Et tu adde Bart.hic,& vide Maria.So
in c.dilecti,de foro compe.vbi dicit,ꝙ quãdo pmittitur factum ſolo cohærens, tunc
vltra expreſſionem loci requiritur etiam quod exprimatur quantitas altitudinis, longi
tudinis.& latitudinis,ſecus ſi promittatur factum non cohærens ſolo, & allegat Bart.
hic,ita ipſe ibi in d.c.dilecti.verſi.circa ſecundum.

b Præconium,Adde Bal.in l.liberti.de ope.libe.

c Solui poſſunt.Vide j.& Bal.in l.liberti.de ope.libe.& quid ſit dare operas certas,& in-
certas.Vide Bal.in l.liberti.C.de ope.lib.

d ¶ Faciunt ad qõnẽ.Sed Bar.& Imo.in l.ij.in prin.ſol.ma.in q an teneat facere qd tibi p
deſt,& mihi nõ nocet,videtur tenere cõtrariũ in ea cõbinatione,dũ alleg.l.nec credi
tores.C.de nou.videlicet, ꝙ ẽt ſcriptor non poſſit cogi ſcribere alij librum. Item ad
hoc ꝙ no.in l.aquã.& ibi Bal.C.de ſerui.Pau.de Caſt.in d.l.ij.in prin.dicit quod regu-
la l j.C.de nou.fallit in debitore operarum.Alle.iſtum tex.in fi.& idem dicit ipſe hic,
niſi incommodum eſſet operas pſtare debenti.per d.l.ij.in prin.Et hoc placet, & vide
per Ang.& Imo.in l.in ſtipulationib.§ operarum.de verb.obl.per Bal.in l.ij.C. de do.&
hic adde quæ no.Bar.in l.ſi is qui.§.ſi j.de pig.vide s.in ver.ſed differentia eſt. & Bald.
in l.j.ad fi.C.de ope.lib.& in l.liberti.eod.titu.& dixi s.proxi.Adde Ale.hic eadem dice
re in d.l.in ſtipulationibus.

e ¶ Operas alicuius.Si qs locat opas ſuas,an intelligat qd dẽat alimentari à conducente?
& qd cõducens dẽt alimentare,tenet gl.in l.qm̃.C.de teſti.ſed Bald.ibi tenet quod nõ
debentur alimẽta,niſi vniuerſalis cõſuetudo eſſet in cõtrariũ,& ibi etiã gl.& Bal.Quid
ſi laborator meus rupit ſua ferramenta in meo laborerio,ꝙ non teneor ſatisfacere.Et
hic adde Bal.in l.liberti libertæque.C.de ope.lib.An autem vaſallus debeat ſequi dñm
ſuis ſumptib.vide Bald.in l Meuia.§.j.de ann.le.Et an teneantur operarij portare ſua
ferramenta,vide Ang.& Imo.in l.ſtipulationes commodiſſimum.de ver.obli & Bal. in
l.j.C.de verb.ſig.& hic adde Bar.in l.ij.C.de neg.geſt.facit quod not.Bart.in l.vendito-
res.j.de verb.obli.Adde Alex.in d.l.ſtipulationes,Et ibi an officialis teneatur ſuis ſum-
ptibus facere conducere ſarcinulas aſſeſſoris.

f ¶ No.duo generalia.Qualiter & quomodo operæ tranſeant ad hæredes.Vide Bart.in l.
ſi ſic.de verb.obl.circa fi.gl.Bart.& late Bald.in l.liberti.C.de ope.lib.Et ibi an etiam trã
ſeant ad filium exhæredatum,vide s eo.l.j §.j.

dus.l.sed si hac l.§.liberos:el ij.§. de in ius vocã. Ad ex̃neos verò nullo mõ trãseũt,nisi vt supius dictũ ẽ.De officialib.verò,& fabrilib.dic vt statĩ dicã.Sed gñale est vt distĩguat:si qdẽ p̃ron⁹ stipulet̃ opas incertas sibi & liberis suis,trãsit ad liberos,ꝓ æqualib. portionib nõ ꝓ hr̃ditariis.l.vt iurisiurãdi.§.si liberi.ꝟ.de ope.lib.Istud

34 est primũ dictũ gl.qd est no.ad multa,†qñ aliqs recipit ĩ emphyteusim ꝓ se & filiis,certè trãsit ad filios.nõ ꝓ hr̃ditariis portionib nec ad eos vt ad hr̃des,sed vt ad filios,ẽt si abstineant ab hr̃ditate

35 p̃rna.Dixi plenè ĩ d.l.vt iurisiurãdi.§.si liberi.Itẽ aduerte,†qa licèt

a stipulet̃ªsibi & filiis suis copulatiuè, tñ intell'r ordine successiuo, hoc est,priò sibi.scdò filiis suis,vt ꝟ.de ope.lib.l.si qs opas. & hoc est no.ad multa q̃ tangũt ĩ d.l.si qs opas.& no.p Doc.ĩl. liberti libertæq;.C.de ope.li.& hoc ẽt explicaui ĩ l.Gall⁹.§ j.ꝟ.đ li.& posth.

36 †Si verò tñ sibi stipl'at⁹ fuerit p̃ron⁹,distĩguit gl. opas certas ab ĩcertis,vt hic,& plenè p Azo.ĩ summa Tu dic aut loq̃ris de operis officialib.& trãseũt ad filios,ñ ad ex̃neos,nisi ẽm ꝙ gl. đt de opis ĩcertis p easdẽ ll.Si verò loqmur de fabrilib.siue artificialib⁹. tunc dic vt gl.đt de opis certis p easdẽ leges.De opis verò incertis, dic q̃ñq; iudicãdũ cẽ sicut de officialib.q̃ñq; ꝓut de fabrilib. seu artificialib.vt patet ex his quæ dicta sunt s̃.Ex quib. apparet declaratio non solum istius glo.sed totius tituli de operis liberto.

ADDITIO.

a ¶Licet stipuletur.De his omnibus vide late Bal.in c.j.§.hic quoque.de succes.feu.& per Io.de Imo.in l.quod dicitur de verb.oblig.

a **§.Si decem.** ꝺSi soluat̃ ps vni⁹ ex reb.alternatiuè debitis, an ꝯpetat liberatio,vel det̃ repetitio,pendet ex futuro euẽtu.h.d.*No.ꝙ ĩ alternatiuis debitor p̃t variare circa sol'onẽ rerũ alternatiuè debitarũ circa qđ, vide qđ hr̃ ĩ l.cum, q certarũ.§.fi.ꝟ.de ver.ob.Iste § ẽ summè notãd⁹ ad vnũ, de quo semel vidi dubitari.pone,Titi⁹ tenebat̃ dare decẽ Seio , aut qnq; caupulatas salis.Cõtingit,ꝙ Titi⁹ Seio soluit qnq;.Seius vidẽs,ꝙ residuũ nolebat soluere,dedit ꝯ Titiũ libellũ suũ,ĩ quo petiit Titiũ ꝯdẽnari ad dãdũ,& soluẽdũ qnq; restãtia de sũma x. aut qnq; caupulatas salis.In fine cãæ,cũ s̃nĩa petebat̃ ferri,Titi⁹ dixit,ꝙ Sei⁹ erat ꝯdẽnãdus in expẽsis.ex eo,qa petierat pl⁹ re , qa cũ đ decẽ, q̃nq; eẽnt soluta,ñ dẽbat Sei⁹ petere illas qnque caupulatas salis ĩtegrè:sed dẽbat defalcari in petitione de illis qnq; caupulatis salis vsque ad sũmã de qnque q̃ erãt soluta.Nũc erat dubiũ, an petẽdo qnq;,vel qnq; caupulatas salis dicat̃ actor plus petiisse,vt p gñs actor ꝯdẽnet̃ ĩ expẽsis iuxta c.j.ex̃, de pl⁹ peti. Et certè multi canonistæ erãt in opi.ꝙ plus petebat.Cõtrariũ tñ est verũ , p istũ §.qa illa decẽ debiti alternatiuè,soluẽdo qnq;,in illis nõ ꝯtingit liberatio,donec ĩtegra x.soluta sint.Rõ,qa adhuc est ĩ ei⁹ p̃tãte illa qnq; repetere,& qnq; caupulatas salis creditori soluere. Meritò ergo creditor sũmã totã petere p̃t, licet alterius peis alternatiuè vna pars sit soluta:qa illa nõ v̄r soluta ex eo,qa eã ꝛdicere p̃t,& aliã partẽ soluere.s.Stichũ.Sicut ergo si qnq; soluta ñ eẽnt, & creditor peteret decẽ,aut qnquẽ caupulatas salis , ñ diceret̃ creditor plus petere:Ita nec hoc casu petẽdo v.restãtia de decẽ,vel qnque caupulatas salis. Cũ ergo in p̃tãte sit debitoris qd soluat,vt patet ex hoc tex.nõ ẽ ergo in p̃tãte creditoris qd petat : nisi illud totũ, qđ est ĩ obl'one,videlicet vtrũq;:qa licet de decẽ soluerit qnque, attñ adhuc sunt ĩ obl'one tota illa decẽ,licet ñ p̃nt peti, nisi qnq; qa illa quinq; soluta,sunt in pẽdẽti,an repetant̃ Nota ergo ex isto §. ꝙ debitor soluẽdo partẽ partis rei alternatiuè debitæ, nõ propter hoc v̄r sibi eligere ꝙ velit soluere residuũ illi⁹,cuius p̃tẽ soluit.Vide textũ ibi,in pẽdẽti habẽdũ.No.nã obl'onis effectus non ĩpedit cũ ex ea agi possit.l.si stipl'atus.§.j.ꝟ de sol.nec obl'onis dissolutio,seu liberatio pẽdet:sed an rõne quinq; solutorũ ĩ futurũ videat̃ cõtigisse liberatio:hoc dico pendere:& hoc dicit iste text. apertè.Iac.But summat sic,Debitor, q tenet̃ ad duo alternatiue, soluẽdo alterius rei partẽ nõ liberatur in parte,nec ẽt solutum repetit:sed manet in suspenso donec reliquum, vel altera res debita integrè exoluat̃.Dic,ꝙ inspecta natura obligationis.i.inspecto eo ꝙ in obligatione,no est liberatus:sed inspecto effectu, est liberatus ab illis quinque cum alterum sit in obligatione.h.d.Iac.Bu. Nota ibi,sic posterior solutio,&c.à fine denominari rem. ad hoc allegat̃ tex.iste,ꝓ quo C.de iudi.l.rẽ non nouã.& l.j.C.q acc.non pos.Et iõ d̄r p istas leges ꝙ exitus facta ꝓbant.No.ꝙ petẽdo quinque vel Stichũ totum, non d̄r plus re petere.¶Sed quid,si q̃libet res alternatiuè debita capiat diuisionẽ?dic idẽ,ꝙ si petat qnq; vel aliam rẽ totam,licet capiat diuisionẽ,nõ d̄r plus petere per rõnẽ huius tex.qa hic nõ fuit cã illa,s.qa Stichus erat indiuisibilis.sed illa.qa debitor alternatiuus põt partẽ illam soluere,de qua nihil soluit,& repetere partẽ illam,q̃ soluit de alia parte.*Op.& v̄r,ꝙ pro p̃te soluta ꝯtĩgit liberatio.l.q hoĩem.ꝟ.de accept.gl.hic,& ĩ l.ꝯria dat multas solutiones,neutrã ponit verã.ista ẽ veritas qd ibi,loq̃t̃ ĩ acceptilatiõe p q p̃t tolli ps obl'onis,hic vero in sol'one p̃tis. Rõ d̄riæ est,qa si solutio ptis tolleret obl'onẽ in p̃te posset debitor postea soluẽdo partẽ in Sticho ꝯsequi liberationẽ,& sic cõtingeret solutionẽ in diuersis rebus fieri,quod est absurdum,vt ꝟ. ꝓx.§.& l.in executione.§ pro parte.ꝟ.de ver.ob.Sed ĩ acceptilatione non p̃t ꝯtĩgere istud absurdũ,vt apparet euidẽter ẽm Pe vt dixi ĩ l.ꝯria & in l.ij.§.si cũ hoĩem.ꝟ.de ver.ob.¶Op.de l.si stipulatus.§.j.ꝟ.de sol.Sol.ibi erat certa spẽs in obl'one,nõ alternatiue:iõ sol'one p̃tis ꝯtĩgit liberatio,qa nõ p̃t deueniri ad illud absurdũ,ꝙ in alia re p̃tẽ soluas.Op.ꝟ.de ver.ob.in l.ij.§.j.sol.ibi loq̃t in obl'one gñeris vt si debeo hoĩem in gñre,solutione vnius ptis cõis ñ cõtingit liberatio,ne deueniat̃ ad illud absurdũ ꝙ in alio hoĩe alia pars soluat̃,vt ĩ d.l.ĩ executiõe.§.ꝓ p̃te.¶Op.de l.pe.C.e.ti.Sol. fateor ꝙ vltimũ r̃nsum huius l.corrigit̃ hodie:nã ille cui⁹ erat electio ĩ soluẽdo,hẽt electionẽ ĩ repetẽdo.¶Quæro,d̄r hic,cũ q soluerit esse

b ĩn pẽdẽti.q̃ro qd est dictũ in pẽdẽti?R̃ndeo,natiuitas ꝯdictionis indebiti est ĩ pẽd ti,vt hic,& d.l.ij §.j.ꝟ đ ver ob.Itẽ exercitiũ actionis primę quo ad alia qnq; soluta est ĩ pẽdẽti.Nõ.n.possum peter̃ Stichũ aut qnq; de sũma decẽ,licet.n.ĩ illis quinq; solutis liberatio ñ ꝯtĩgat,tñ nõ p̃nt peti interĩ,sed illa quinq; quę ñ sunt soluta p̃nt peti.Et tex.est hic,q v̄r dicere ꝙ sit ĩ pẽdẽti, vtrũ p̃nt peti reliqua quinq; aut Stich⁹ diuisim,intellige vtrũ possint peti reliqua quĩq; vel Stich⁹ tñ. Alternariue ãt Stichũ aut qnque sine dubio petere posset,sed ĩ obl'one gñis hoc ñ ꝯtingeret, qa si soluisti medietatẽ in vno homine,cũ deberes homine in genere, statim possum petere integrum hominem,vt in d.l.si stipulatus.de solu.Rõnem horum,& qualiter prædicta procedant ponit glos. licet obscurè,& Dy.in l.ij.§.j.ꝟ.de verb.obli.ibi plenè dixi,&c.

ADDITIONES.

a ¶Si decẽ.Alleg.Bal.in no.q̃st.in l.j.in xiiij.quæst. C.de his quæ pœnæ nomine.

b ¶In pẽdẽti.Et adde ꝙ in obl'one alternatiua nõ transit dominiũ ante electionẽ.l.si n rẽ.la j.de rei vẽd.& ita alleg.Bal.in l.conuenticula. de episc.& cler.

§.Item ait. In obl'one alternatiua solutione partium in diuersis rebus liberatio cõtigit,licet ad plures hæredes creditoris vel promissoris pertineat obligatio.h.d.&c.

LEX XXVII.

1 *Indebitum recipiens quasi contrahit.*

2 *Forum ratione indebiti soluti in loco quasi contrahitur, & vbi possit repeti.*

Qui loco certo. Gl ĩtelligit istã l.vno mõ,& Gu.alio mõ ẽm gl.hr̃ hoc intendit. Sicut ꝓmissum in certo loco p̃t vbiq; peti, ita solutũ ĩdebitè certo loco nõ obstãte errore soluẽtis h d.*Vide gl.in ver.quolibet.q̃ incipit, idoneo tñ.Et est locus idone⁹,loc⁹ domicilij,vbi hẽt maiorẽ partẽ fortunarũ suarũ re⁹.C.de iurisd.om.iu.l.iuris ordinẽ.& C.vbi in rẽ act. l.fi.C.vbi sena.vel cla.l.ij.ĩ fi.C.de ĩcol.l.Ciues.ĩ fi.li.x.& ꝟ.de pac. l.Luci⁹.§.de iud.l.hr̃s absens.ꝟ.de ver.ob.l.q Romę.§.Callimach⁹ s̃.de iud.l.cũ q.Et vide in Spe.de ꝯpe.iud.adit.§.j.ver.xxij.*¶Quæro qd vult dicere tex.ibi,nõ.n.æstimatione,&c.R̃n.qa ibi putabat se teneri in vno loco,ĩ aliis nõ putabat se teneri:& iõ quo ad loca alia nõ videbat̃ erratũ,& iõ in aliis locis ñ videbat̃ posse repetere sed istũ errorẽ hęc spẽs repetitionis nõ seq̃t.Ita intelligit gl.q.d.ñ solũ in loco,ĩ quo est erratũ,p̃t repeti,sed vbiq;,sicut ille,q certo loco ꝓmisit.l.j.& ij.ꝟ.de eo qd certo loco.Guil.de Cu.đt totũ cꝯ & ẽm eũ hęc lex hr̃ hoc intẽdit.In loco,in quo fit sol'o p errorẽ, nõ sortit̃ qs forũ illi⁹ quasi ꝯtus rõne.h.d.Tu scis,ꝙ rõne ꝯct⁹, v̄l

1 quasi,ꝯhit forũ,vt s̃.de iud.l.hr̃s absens.¶Itẽ†in ĩdebito d̄r quasi

a ꝯhi,a vt ꝟ.e.l.si ĩ area.& d̄r celebrari re iste quasi ꝯct⁹,vt ist.qb.mo.re ꝯ.ob.§.is quoq;.Certè si ego solui tibi p errorẽ ĩ certo loco,rõne isti⁹ quasi ꝯct⁹ nõ ꝯhit̃ forũ,qa error ĩpedit ꝯctionẽ fori,sed poterit repeti ĩ quolibet alio loco,ẽm Gul.vide literã.Pro isto ĩtellu facit lr̃a,non.n.æstimatione soluẽtis.&c.vt l.si p errorẽ.s̃.de iuris. om.iu.& v̄r casus ẽm eũ,C.vbi & apud quẽ in integ.rest postu.l.j.

2 & ij.Tene ergo†opi.gl.p istũ tex.q đt,quolibet loco.& sic nõ v̄r velle excluder̃,imo ĩcluder̃ locũ sol'onis.de lr̃ C. vbi de rõcin.agi opꝫ,p totũ. vbi ꝯhit̃ forũ ex q̃si ꝯctu,ĩ quo creditoris null⁹ ꝯsẽs⁹ ĩteruenit.vt si ibi sint gesta negotia administrata tutela,& sĩ'ia.nõ ob.l.si p errorẽ.qa ibi errabat̃ in iudicio,seu iudicie, hic in cã sol'onis.Nõ ob.l.ii.C.vbi & apud quẽ.qa licet ibi dicat̃ ꝙ dẽt adire iudicẽ domicilij,tñ nõ negat quin possit adiri iudex loci,vbi negotiũ gestum est.Vel al'r,ibi loquitur de in inte.rest.q̃ nõ orit̃ ex negotio gesto,sed datur p officium iudicis.l.ꝙ si minor.in fi.s̃.de minori.hĩc loq̃t de ꝯdictione indebiti,q̃ orit̃ ex illo negotio gesto, nec orit̃ tpe quo negotiũ gerit̃,sed orit̃ pp cãm nõ secutã, s̃ ꝯdictio ĩdebiti orit̃ statim.Prior tñ sol'o melior fortè ẽ.*Ex iã dictis p̃tꝫ sol'o q̃onis,q̃ hic facit Gul.de Cu.q̃rit.n.nũqd in loco,in quo soluit indebitũ debitor,possit repeter̃?Et v̄r ꝙ sic,qa ꝯdictio indebiti orit̃ ex quasi ꝯctu.ꝟ.com.l.si is q §.si libero.in fi.Inst.qui.mo. re ꝯhit̃ obl'o.§.j.& de obl q̃ ex quasi ꝯc.nascun §.itẽ si is. Sed ex quasi ꝯctu qs sortit̃ forũ.s̃.de iud.l.hr̃s absens.§.j.C.vbi de rõ.agi opor. l.j.& ij. ergo &c.ita tenet Gul.de Cu.Credo ꝯrĩũ p iã dicta.probo fortius Aestimatio ex cã erronea,ñ dẽt dare forũ:s̃ de iud.l.j.& ij. & l.si per errorẽ.de iuris.om.iud.Item,ꝙ esset contrarius approbando

ADDITIO.

a ¶Cõtrahi.Et an ex quasi cõtractu qs sortiat̃ forũ,vide latè p Ang.hic,& in l. e, cre.s̃.de iud.& ibi quid in loco distractus per bar.in l.de co.s̃.de iudic.

bādo solutionē rōne fori, & reprobādo eā rōne repetitiōis, quare est repellēd⁹. l. j. C. de fur. ĵ de ρd. & de. l. Titię, si ñ nupserit. nec dēt vnū factū ρ parte approbari, & ρ pte reprobari s. ad exhib. l. Celsus. §. itē Cels⁹. C. de inof. test. l. parētibus Et de hoc est casus ī rōne. Quia ī integ. restit. rescindit ɔ̄tum: & ideo non petitur, vbi factus est ɔ̄tus: sed vbi habet domicilium ille, contra quem fit restitutio. C. vbi, & apud quem in integ. rest. postu. l. ij.*

LEX XXVIII.

Iudex. Tutus exceptione rei iudicatæ soluens non repetit. hoc dicit. ¶Opp. de l. qui exceptionem. eo. Sol. hic speciale in hac exceptione, quæ inducta est ad rigorem iuris conseruandum, quòd plenè dicam in l. Iulianus. ĵ. eod. titu. & c.

LEX XXIX.

1 *Pupillus, ρdigus, & furiosus indebitè solutū repetūt, ēt vbi ali⁹ nō repeteret.*
2 *Pecunia dicitur de rebus, quæ seruando seruari non possunt.*
3 *Restitutio est in pristinum statum repositio.*
4 *Minor quando restituatur aduersus naturalem obligationem.*
5 *Compensatio naturalis debiti non admittitur contra repetentem. & nu. 8.*
6 *Obligatio naturalis, & ciuilis ex testō perfecto oritur, ex imperfecto naturalis.*
7 *Testamentum ipsum est de iure gentium.*
9 *Mediū cōcludēdi quando maior repetit indebitū, & quādo minor, vel pupillus.*
10 *Pupillus, prodigus, furiosus, & minor quando repetant indebitum absque restitutione in integrum.*
11 *Pupillus nō hēt beneficiū huius legis, nisi intra tempora, intra q̄ posset restitui.*
12 *Condictio indebiti competit furioso, & prodigo, sicut pupillo.*

a 1 **Interdum.** alsta est subtilis lex. Pupillus, ρdigus, † & furiosus īdebitè solutū repetūt, et vbi alius nō repeteret. h. d. Op. à diuisione. Aut pupillus soluit debitū, & nō repetit qa pecunia soluta est ɔsūpta, & cedit in solutū. l. nō oīs. §. si pupillus. s̄. si cer. pe. & l. q̄ si forte. in fi. ĵ. de solu. Aut soluit indebitū, & tūc qlibet alius repeteret, & sic psona non facit locū repetitioni. Sol'o: dt glo. tu argu s à partib. insufficiēter enumeratis. s. aut soluit debitū, aut soluit indebitū, sed est quoddā tertiū. s. qñ soluit īdebitū ciuiliter, sed debitū nāliter. quo casu maior soluēs ρ errorē iuris nō repetit, minor seu pupillus sic, & sic psona facit locū repetitioni. casus est hic. Vel intelligas in casib. in qb. maior nō repetit. q̄ intellige, vt vidistis in l. elegāter. s̄. c. ¶Cōtra hoc op. de l. fi. C. si aduer. sol. vbi dīt, q̄ restituit. Sol. intellige hāc fm illā, q̄ hic daī ɔdictio f. restitutione petita & ita ptrāsit gl. Cōtra hoc opp. si hoc esset verū, idē eēt ī quolibet minore, cui subuenit ρ restitutionē, ρ titulū de minorib. Gl. dt, fateor. sed hic loqr̄ in pupillo gr̄a exēpli, in hoc tñ differt pupill⁹ ab adulto. qa adultus curatorē nō habēs, soluēs pecuniā trāsfert dñiū, nec expectaī ɔsūptio, qd̄ nō

2 est ī pupillo, vt hac lege. ¶No. istā gl. qa ī hoc dt verū, & sic† pecu-

b nia nō dr̄ esse in reb⁹ q̄ seruādo seruari^b pñt, tūc. n. nō posset aliena re adult⁹ sine decreto. Idē nota. in l. j. §. fuit q̄situ. ĵ ad Trebe. & ita gl. itelligit q̄ hic ɔcedit ɔdictio, petita pri⁹ restitutiōe ī itegrū. Cōtra hoc opponit fortiter Iac. But. illud reddit restitutio q̄ abstulit

3 læsio. est n †restitutio, ī pristinū statū repositio vt s̄. de min. l. q̄ si minor. §. restitutio. Vñ si minor est læsus ī re, restituit ī re: si ī actiōe, restituit ī actione. l. q̄ pprio. §. itē q̄rit. s̄. de pe. Sed hic minor soluēs fuit læsus in re, q̄ soluit, ergo restitutionē in inte. habebit rē. Malè ergo dt gl. & tex. q dicūt q̄ ɔpetit ɔdictio īdebiti restitutiōe ρhabita. Nā si vult petere restitutionē ad ɔdictionē indebiti, ñ pt qa illā nūq̄ habuit, nec in ea ɔtingit læsio. Sed si restituit ad id, qd soluit, nō est necessaria ɔdictio. Huius timore dixit Ia. But. q̄ istud qd hic dr̄ ī fine. ɔdictio locū hēat, i. ī integ. rest. Est. n. ɔdictio nomē gñale ad omnē repetitionē. & sic ptrāsit. Durū tñ vr̄ mihi, qd Iurisconsultus in tractatu ɔdictionis indebiti intellexerit de rest. in

c integ. Vñ Iac. de Are. volēs euadere istud ɔriū, intelligit hāc legē in debito nāli soluto, q̄ minor petit restitutionē aduersus nālē obl'onē, quæ ρ restitutionē totaliter tollet, nā eo casu, quo ɔ̄ obl'onē ciuilē restitutio parit exceptionē, eo casu nālem obl'onem in totū extinguit l. si eius. ĵ ad Treb. qa restitutione habita habebit

4 locū ɔdictio indebiti. ¶†Cōtra hoc opp. ɔ naturalē obligationē

d nō daī restitutio. Ita no. Inst. qb. modis tol. obl. § præterea. & s̄. de proc. l. minor. in gl. magna. de arbitris. l. si pupillus. & ĵ. de verbo. obli. l. puberes. & in qualibet earū nō c̄. sustinendo Iac. de Are. dico, q̄ ɔ̄ naturalē obligationē non datur restitutio minori eo casu, quo per eā nō læditur. sed potest se tueri iure cōmuni nō soluēdo. Ita loquūtur dictæ gl. s̄. de mino. l. in cāe. sed eo casu quo per eam læditur, potest petere restitutionem, vt puta, si eam soluit fm prædictū intellectū. ĵ. de fideiusso. l. Marcellus. & quod ibi no. Et hoc puto satis verū in se, non tamen quantum ad intellectum nostræ legis. Nam glo. intelligit hic in legato soluto non deducta Falcidia, certè per illam obligationem naturalem minor non læditur, nam quilibet maior & diligēs adiuisset hr̄ditatem. & sic fuisset obligatus, vt ipse idē in obl'one naturali, q habuit originē de persona minoris, cui minor successit. Ista lectura solum ρcederet in obl'one naturali ɔ̄cta solū ρ minorē: vnde nimis restingeret legem istam, licet posset esse vera hoc casu, non tamen puto

q̄ aliquo casu sit necesse peti restitutionē, vt ĵ. dicā. ¶Scdò opp.

e 5 fm ord. gl. cū minor est obligatus nāl'r, opponeī sibi ɔpēsatio, vt l. etiā. ĵ. de ɔp. dicit gl.† q̄ nāl'r debitū ɔpēsēt, hēt locū in petēte, nō in repetēte, vt no. in l. cū is. §. j. ĵ. e. & videbitis ibi, qd puto verū, vt ibi dicā. tñ Iac. de Are. nō stat in hoc, imo dt, q̄ si intelligis in debito nāl'r soluto, dico, q̄ fuit petita restitutio ɔ̄ ipsam nālē obl'onē, & sic fuit sublata, qd̄ nō placet, vt vobis s̄. dixi. Vel dic, dt ipse, q̄ hic loqr̄ de debito tm̄ ciuil'r soluto. Pro cuius euidētia dēs scir̄, dt Iac. de Are. qd̄ ex testō nō orit obl'o nālis q̄tūcūq; valido, sed solū ciuilis, q̄ hēt effectū exactionis, qd apparet, qa deportatus. in quē nō cadūt ea, q̄ sunt iuris ciuilis, sed ea, q̄ sunt iuris gētiū, non hēt testī factionē, neq; actiuè, neq; passiuè. l. j. C. de hær. insti. & l. eius, q ĵ de test. Si. n. oriretur obl'o nālis, quæ est de iure gētiū, dic vt videbitis in l. si nō fortē. ĵ. e. sed si testm̄ est īperfectū, tunc orit obl'o ciuilis, q̄ nō hēt effectū exactionis, iō puto q̄ resecaī ρ Falcidiā dt ipse, & ita intelligo hic q̄ pupillus soluit tale īdebitū, qd̄ maior ρ errorē iuris solutū ñ repeteret, sed minor sic, & sic psona facit locū repetitioni, nec est necesse, q̄ petaī restō: nec obstat exceptio de ɔpensatione, cū non sit debitū nāle. Vltramō. cōcordant cū Iac. de Are. in hoc vltimo, q̄ ex testō īperfecto, vel in eo qd̄ resecaī ρ Falcidiā, non est obl'o naturalis, & sic intelligūt legē istā & cessāt dictæ oppositiones. Certè opinio Iac. de Are. & Vl-

6 tramon, displicet mihi† totaliter, nā ex testō pfecto sine dubio orit ciuilis & nālis obl'o, nā adita hr̄ditate obligaī hr̄s ex quasi ɔ̄ctu. l. ex maleficiis. §. hr̄s. s̄. de act. & obli. q quasi ɔ̄ctus hēt ɔsensū q parit naturalē. Itē ex testamēto īpfecto orit nālis, vt plenè ρbaui. s̄. e. l. j Idē in eo qd̄ defalcaī ρ Falcidiā non obstat qd̄ dt Iac. de Are. de restitutione, imò ρ illud arguo ɔ̄, militi remissa est iuris ciuilis solēnitas, l. j. § cū in notitiā. de testa. mil. & ex hoc seqr̄ q̄ miles pt instituere deportatū, vt l. nec. n. §. deportati. ĵ de test. milit. & apparet, q̄ de iure gētiū deportatus est capax hr̄ditatis ex testamēto, licet. n. testm̄ cum adiectione istarū solēnitatū dicaī iuris ciuilis

7 l. s. ĵ. de test. tñ ipsum† testm̄ de se simpl'r est de iuregē. ᶠNā eo ipso

f q̄ gētes esse cœperūt, disponebāt de bonis suis post mortē, vt legitur in veteri testō de antiqs patrib. Tenēdo ergo lec. gl. eēt verior

8 solo ei⁹ q̄† ɔpēsatio debiti nālis hēt locū ī petēte, nō ī repetēte, d. l. cū is. §. j ¶Tertiō op. fm ordinē gl. de l. si eius §. j. ĵ. ad Tre. Sol'o Per illā legē dicebat Plac. q̄ pupillus repetit sine restōne, sed gl. illā legē retorquet ɔ̄ eū, vt hēs ī ea, qual'r tñ illa lex dēt intelligi, ĵ. dicā. ¶Quarto op. fm ordinem gl. in furioso, & ρdigo, non pt reconciliari indebitū consumptione secuta, qa non pt cū his videri negotiū esse gestū, vel ɔ̄tum, vt l. si à furioso. & ibi no. s̄. si cer. pet. Sol. dicit gl. concedo oppositum q̄ non repetit ɔdictione indebiti, sed sine causa, & sic al'r intell'r ɔdictio in pupillo, al'r in fu-

9 rioso & prodigo, dicit gl. argō in l. in negotiis. ĵ. de reg. iur. ¶†Vidistis ergo op. nostrorum Doc. qual'r ρcedāt, mihi aūt vr̄, q̄ istæ infrascationes non sunt necessariæ, sed casus istius legis sit magis clarus, q̄ ī aliqua lege istius tituli, qñ maior soluit īdebitū, si vult repetere cā ɔdictionis indebiti, & medium ρ qd̄ ɔcludiī ī ea, q̄ īdebitū soluit ρ errorē, vt s̄. eo. l. j. ī pri. & qñq; est necesse q̄ exprimatur error facti, qñq; error iuris, vt ibi no. In pupillo verò, furioso, & ρdigo mediū, ρ qd̄ ɔcludiī in ɔdictione indeb. est ipsa qualitas psonæ, nec habeo necesse dicere ī libello, q̄ solui indebitum scienter, vel ρ errorē, imò indistinctè sufficit q̄ ego dicā q̄ erā pupillus, furiosus, vel ρdigus, & solui īdebitū, ex hoc daī mihi repetitio, siue interuenerit error, siue non, & sic in maiore facit repetitionē error. In istis verò facit locum repetitioni persona, & vide tex. ibi. in istis personis generaliter. & ex hoc apparet quod ī istis articulis, & ρbationibus personis istis repetentib. non hñt necesse ρbare errorē sed in maiore, sic. Vt ergo declaremus istā mate-

10 riā, † q̄ñq; istæ psonæ q̄ hic enumeraī, vel alius minor soluit īdebitū: tūc dic vt hic ī pri. huius gl. Qñq; soluit īdebitum, oī iure, & tūc ī istis personis hic enumeratis indistinctè est locus repetitioni, quod

ADDITIONES.

a Interdum. De intellectu huius l. vltra hic dicta, vide Ang. & Ioan. Andr. in l. non omnis. §. si pupillus. in prin. s̄. si cer. pet.

b ¶Seruari. Ex istis gl. alleg. ex. expressum Insti. de vsufru. §. consti tuitur. similem in l. Aristo, §. fi. & l seq. ĵ de iure del. & l. ij. s̄. de vsufru. ear. rerū. & quæ sint quæ seruando seruari non possunt, sunt res, quæ finiuntur ante triennium finitum, glo. allegatur pro singulari in l. vnica. C. si aduer. vsuc. Sed habes simile in glo. fi. in l. pen. C. in quibus cau. in integ. resti. non est necessaria. ad hoc adde text. in l. Iul. de per. hæ.

c Iac. de Are. istam opi Iac. de Are. ponit Cy. in l. ij. in fi C. si aduer. sol.

d ¶Obligationem, adde gl. & Bar. in l. iij. §. alterius. de neg gest. & an sit verum, quod minor si soluat legata non deducta Falcidia possit restitui, vide per glo. & Doct. in l. j. C. ad l. Falc.

e ¶Secundum ordinem gl. Quomodo debitum naturale compensetur adde Bart. in d. l. ij. & latius Bar. hic. si de obligatione inefficaci opponatur, secus si de efficaci. & hoc etiā sentit ... Bar. in d. l. cum is. §. j. ĵ. eo. sed cōtrarium eius quod hic dicit, videtur ipse sentire in l. frater à fratre. ĵ. eo.

f ¶Nam. Vide Alex. consil. z. volum. j. consi. 87. volum. ij. & Mart. Lau. in tract. primogeniture.

g ¶Iure gentium. An testamentum sit de iure ciuili, vel gentium. vide gl. in l. j. ĵ. de acquire. ... & Bar. in rub. ff. de acqui. hær.

a ni.qđ apparet,qa donate ñ pt,& sic pp sñiam a nō pt psumi donatio Sed si eēt ali⁹ minor q̃ pupillus, hr̄et necesse petere restōnē,si nō hr̄et curatorē,al's eēt idē qđ in pupillo.l.si curatorē hñs. C.de in integ.rest.& vide qđ no.in l.j.C.ad l.Fal.& l.illud.s̄.de minorib. Qñq; soluit īdebitū nal'r,sed ciuil'r debitū,& tūc si ē debitū ciuil'r sine effectu exactionis vt in chirographo añ bieniū,idē p oīa φ ī his q̃ indebita sūt oī iure.s̄.e.l.j Sed si eēt debitū ciuile q̃ hēt effectū exactionis,vt res iudicata,vl' debitū ex testō soleni fm Iac. de Are.dic φ tūc eēt idē qđ s̄.dixi ī debito vtroq; iure.Si verò soluit indebitū ciuil'r,sed nal'r debitū,tūc à psonis hic enumeratis indistinctè repetit,nō distincto quo errore,vel sciēter,vel ignorāter, vt hic in eo,qđ dicit gnal'r &c.hoc ē sine distinctione,nec op⁹ est restōne in integ.Hic ē casus in l.illud.in prin.s̄.de min.& l.vlt.C.si aduer.sol.q̃ dn̄t repetitionē decerni,nec restōnis faciūt mētionē, imo d.l.illud.s̄.de min.hoc vult notāter dicere,φ licet ī aliis casib. dareē restō,tñ īdebito soluto daē repetō sine restōne,licet gl. al'r ītelligat,vl' si vis ll.istas ītelligere,restōne petita, ītellige ī maiore pupillo,& sic ñ obstāt huic legi.Cōtra hr̄ facit j̄.ad Treb.l.si eius.§. j.vbi dr̄ φ pupillus nal'r debitū soluēs ñ repetit.Sol'o ñ repetit.s.đ iure cōi,sed repetit beneficio spāli ꝯcesso minori p hāc legē sine restōne īpetrata à iudice.Restōnē ḡ,q̃ iudex dēret facere,hæc lex
11 supplet.†& iō pupill⁹ ñ hr̄et bñficiū istius legis nisi ītra tpa,ītra q̃ posset restitui.l.fi.C.si aduer.so.Qñq; soluit aliqđ qđ ē vtroq; iur̄ đbitū,sed obstat exceptio,& dr̄ ope exceptionis īdebitū,tūc à psonis hic enumeratis pt indistīctè repeti ñ adhibita distīctione,vtrū sit exceptio odiosa,vel fauorabilis,vl' q̃ errore sit solutū,vt hic dū dicit gnal'r.Qñq; soluit aliqd indebitè,qđ à maiore ñ repeteret, vt ī eo qđ crescit p īficiationē,& in aliis casib.notatis ī l.elegāter. §.fi.s̄.e.& tūc daē repetō istis psonis sine distīctione,crescat p infi
12 ciationē,vl' ñ.¶†Vltiò dico,φ ꝯdictio indeb ti ita daē furioso, & ꝓdigo,sicut pupillo,& ꝯsumptione secuta recōciliaē indebitū,sicut mutuū,tenēdo opin.gl.in l.si à furioso.in prin.s̄.si cer.pet.&c.

ADDITIO.

a ¶Propter scientiam. Contrarium hic tenet Bald. quod forte verius est per ea,quæ habentur in l.j.& ij.C.si aduer.donatio.

LEX XXX.

1 *Condictio indebiti non habet locum in contractibus nominatis.*
2 *Indebite solutū an repetaē q̃do ab vtraque pte debeē q̄titas,ita qđ locus eēt cōpensationi.*
3 *Compensatio non est propriè exceptio.*

Qui inuicē. Si qs soluat tutus exceptione,qa sibi debeē,ñ repetit,sed suū debitū petit.h.d.duob.mo.pt poni casus,Priō ī ꝯtu vltro citroq; obl'atorio,vt si vēditor tradit rē añ q̃ soluaē ptiū,vel ecōuerso,licet eēt tut⁹ exceptione. l.Iulia n⁹.§.offerri. .de ac.emp.tñ ñ repetit vt īdebitū,sed petit qđ sibi debeē.Sedò mō pt poni cas⁹,qñ duo sūt īuicē creditor & debitor
1 ex causis separatis,& istū intell'm vr̄ habuisse gl.Ex prīa lec no.†φ ī ꝯtib.noīatis,sicut ñ ē loc⁹ ꝯdictioni ob cām,ita nec ꝯdictioi indebiti.Facit l.iciuile.C.de rei vē.facit qđ dixi s̄.ti.ij.l.fi.&c.¶Quęro circa scđam lec.q̃ sūt cas⁹,ī qb.ꝯpēsatio locū non hēt,gl.eos e-
2 numerat.†Sed tūc q̄ro,qđ si ex vtraq; pte debeē q̄titas,ita φ loc⁹ eēt ꝯpēsationi,an solutū repetiē vt īdebitū? Gl.rn̄det aut erat loc⁹ ꝯpēsationi facto hoīs,ñ ipso iure,& ñ est loc⁹ repetitioni īdebiti. Hic ē cas⁹ hic,& fm hoc φ tex.dr̄ ī qb.casib.ꝯpēsatio locū ñ hēat subaudi ipso iure,sed si ꝯpēsationi loc⁹ eēt ipso iure,vt l.si ambo. §.j.de ꝯp.& casib.no.ī l.si ꝯstat.C.de ꝯp tūc repeteret vt īdebitū, qa verè īdebitū ē.Pro hoc do tex.in l.qđ dr̄.§.pe.j̄.de īpēsis ī reb.
a dot.factis.cū īpēsę ipso iure dotē minuāt.Cōtra hoc opp.de l.q exceptionē.j̄.e.Nā exceptio ꝯpēsationis est fauorabilis.ḡ solutū
3 indebitè repetiē.Sol.†ibi loqt in exceptione ꝓpria b secus in ea,
b q̃ ideo est exceptio,qa actio.Cum.n.habet actionē ad petēdū suū debitū,extat æqtas nalis,ex qua inducitur ꝯdictio indebiti.l.nam hoc nā.s̄.eodē & iō forte si illud debitū, de quo poterat opponi ꝯpēsatio,erat nāle tm̄,ita φ nō ꝯpetebat actio:tunc tutus hac exceptione p errorē soluens repeteret.j̄.eo.l.q exceptionē.§.si pars.

ADDITIONES.

a Pom.¶Contra hoc.Vide Ale.consi.xij.vol.12.
b ¶In exceptione propria.Adde tu φ exceptio compensationis non sit propriè exceptio, & vide Ale.& ibi concor.in cons.xij.ver.præterea per illa verba.in ij.vol.

LEX XXXI.

a Is, qui plus. a Qui promisit plus quàm deberet, condicit liberationem.h.d.

ADDITIO.

a ¶Plus.Quid si obligauit bona pro vero debito,an obligatio possit rescindi. vide Bal.in l.si veritas.C.de fideic.

LEX XXXII.

1 *Ignorantia in facto proprio admittitur,quando tractatur de damno vitando.*

Cum his. Vna ex reb.alternatiuè đbitis solutis sil' perēpta, q̃ superest remanet īsolutū.h.d.* Aduerte ad istā legē,qa ē subtilis.Opp.φ ille q dēt Stichum aut Pāphilū,si soluat vtrūq;,teneē reddeē illū,q supest,qa certū est,φ ille, q dcessit,fuit solut⁹,quare,&c.qa sol'one ei⁹,qđ debeē,tollit oīs obl'o, Inst.qb. mod.tolli.obli.iūcta l.plerūq;.§.fi.j̄.de iure dot.Ergo postq̄ fuit liberatus soluēdo, poterit repetere alterū:cū remaneat indebitus, vt s̄.e.ti.l.cū duo.Sol.dico,φ in alternatiuis debitor vnū soluēdo liberaē:ex q̄ elegit vnū soluere,& tradidit. Et intelligo dictū §. vbi erat obligat⁹ ex ꝯtu inter viuos:in vlt.āt volūtatib.sola electione liberaē:qa ibi n reqriē traditio:vt j̄.de leg.ij.l.hmōi. §.Stichū.iūcta gl.ī ver.nō poterit.& de leg.ij.l.statuliberū.§.fi.Vñ qa soluit vtrūq; sil',neutrū vr̄ elegisse pp dubiū,vt s̄.de vsuf.l.sed & si qs.§.qđ ḡ.iūcta l.seq.Nec pt eligere đ cætero illū,q decessit, qa nō est in rerū nā.& sic electio nō pt fundari sup eo,qđ ñ est:ḡ alter remanet in solone:& ista fuit rō huius legis.*Op.φ incēdiū,seu casus fortuitus ñ liberet debitorē.l.incēdiū.C.si cer.pet.Sol'o,hic dēbaē spēs, ibi q̄titas.Vñ idē esset hic φ ibi,si q̄titas eēt soluta.l.φ indebitū.s̄. eo.& vidistis no.in l.indebiti.§.sed & si nūmi.e.ti.s̄.itē opp.de l.si ñ sortē.§.libert⁹.s̄.e.Sol.eo.mō dicit gl.q.d.ibi fuit in gn̄ere solutū,hic in spē.Tu dic,φ ibi re perēpta,ille cui facta fuit sol'o,remā sit locupletior.Vñ illud in q̃ remāsit locupletior,repetiē:hic secus. ¶Op.de l.Stichū,aut Pāphilū.ī prī.j̄.de sol.Sol.hęc dēt intell'i fm illā,qa si ꝯtigisset mors p⁹ morā creditoris,teneret restitueē eū,q
1 viuit,vel mortui æstimationē.¶†Vltimò no.hic gl.qđ admittit ignorātia in facto ꝓprio,qñ tractaē de dāno vitādo.Sil'e habuistis in l.sed & si me pute.in prin.s̄.e.Itē scias φ hæc lex habet locū qñ vtrunq; fuit solutū sil',vt dr̄ in tex.secus si vnū primo, & alterum post,qa tūc vltimò solutum repetetur.l.cum duo.s̄.eo.fm Gul.

1 *Solutio,quæ parit fideiussori repetitionem non parit reo liberationem.*
2 *Actus idem non potest producere diuersos effectus.*
3 *Compensatio an obiiciatur contra agentem condictione indebiti.*
4 *Compensatio quare contra agentem actione deposito non admittitur.*

1 §.Fideiussor. Sol'o,†q̃ fideiussori parit repetōnē,ñ parit reo liberōnē.h.d ¶No.φ eadē sol'o ñ pt pa
a rere liberōnē & repetōnē a vt hic,& l.q hoīem.in fi.j̄.de sol.& l.si
b fideiussor.b& s̄.e.l.si ñ sortē.§.si decē.Vel aliter.Idē actus †nō pt
2 ꝓducere diuersos effectus,vt hic cū sil'ib.¶Cōtra hr̄ op.de l.in numerationib.j̄.de solu.Sol.ibi tex.ꝓducit actionē,vel liberōnē diuersis respectib.& circa diuersa ñ āt respū eiusdē obl'onis, vt hic. Et ex dicto gl.hic arguit ad q̄nē,nos hēmus, qđ debitū nal'r tm̄ solutū p facti errorē repetiē.l.error C.ad l.Fal.& l.cū qs.C.de iu.&
3 fa.ig.†an ꝯ agētē ꝯdictiōe īd.poterit obiici ꝯpēsatio? vr̄ φ sic, nā p illā sol'onē ñ tollit illa nalis obl'o,qa cū deē repetitio, ñ ꝓducit liberōnē,vt hic.Si durat,ḡ &c.vt l.ēt. j̄.de ꝯpēsat.Cōtrariū dt gl.
c qa si hr̄ esset verū c leges,q̃ dn̄t φ nāle debitū pt repeti,eēnt ipositę verbis.& ñ rebus,& fm hr̄.l.ēt.j̄.de ꝯpē.hēt locū in petēte,ñ ī repe
d tēte.Idē & ego puto hr̄ verū d eē,licet qdā hr̄ ñ teneāt,vt tetigi s̄.e. l.iterdū.*Cōclude ḡ.φ l.ēt.de ꝯpēs.intell'r in petēre,ñ ī repetēte. Cui⁹ ē rō:qa repetō p istū ti.de ꝯd. ind. hēt vim cuiusdā restōnis: qa ego spoliat⁹ fui meo errore,peto me restitui:& iō añ oīa sum restituēdus.Nec pt opponi exceptio ꝯpēsationis in hac lege.Oid. đt al'r,s.φ obl'o nalis obiiciē debito ñ ex erronea cā ꝯto vt hic:qa tūc debito nāli ñ obiiciē ꝯpēsatio, vt hic *Nā dēs scire,φ est qdā spoliatio vera,& ꝓpria,& tūc añ oīa spoliat⁹ est restituēdus,& sibi nulla pt opponi exceptio neq; ꝯpensatio l.si qs ad se fundū. C.ad
4 legē Iul.de vi & illa ē†ē rō,si deposito,qa denegās depositū vr̄ spoliare,iō ꝯpēsationē ñ obiicit,l.fi.C.de ꝯpēsa.Quędā ē spoliatio ñ vera,vt qñ ñ fuit spoliat⁹ dolo aduersarij,sed p errorē meū,ista casu bñ pt obiici ꝯpēsatio alteri⁹ debiti, φ hēret executionē,vt hoc §.ī fi.qñ re⁹ successit fideiussori. Sed de debito nal'r tm̄ ñ pt obiici ꝯpēsatio,p oēs leges,q̃ dn̄t nāle debitū p errorē solutū repeti.Qñque ꝯtingit,φ nulla ē spoliatio,nec vera nec ficta,tūc ꝓcedit l.ēt. j̄.de ꝯpēs.& sic in petēte magis,q̃ in repetēte.Et est rō,qa repetitio hēt nām cuiusdam petitionis restitutionis ad id q̃ qs spoliatus est.Pro hoc optimè facit j̄.de reg iu.l.nō dēt actori.§.i re obscura.

ADDITIONES.

a ¶Et repetitionem.Idem actus nō producit diuersos effectus,Vide Bal.in l.pacta,quæ contra.C.de pac.& Bar.in l.j.C.quod met.cau.& Bar.in l.si soc.§.fi.sol.matr.& Bar.in l.si vnus.§.pactus ne peteret.in gl.magna.de pact.s̄.
b Pom.¶Si fideiu.Vide exemplum per Ale consi.69.in fi.vol.iiij.
c ¶Hoc esset verum.Idem dicit Bar.in l.j.s̄.e.& adde Bal.in l.cum quis.C.de iur.& fac. ign.vbi concordat cum Bar.hic & dicit,quod exceptio doli obstat petenti & non repetenti,sicut nec obstat spoliato.vide ibi.& Bar.in l.si soc.§.fi.so.mat.Bal.in l.ij.C.si aduer.sol.post Bar.& adde Bar.in l.pe.s̄.ti.j.
d Po.¶Hoc verum.de hac ratione dubitauit Ias.§.in bōr fid.īst.đ ac.& ibi Ang.dat aliā.

1 *Indebitum solutum errore causatum a pietate,non repetitur.*
2 *Mulier,quæ fideiussit pro dote,non repetit.*

§.Si in ea. a Qñ à pietate cātur error,cessat repetitio īdebiti.h.d.*Dr̄ hic.φ mulier soluēs dotē,ꝓ qua obl'ata nō erat,pt repetere.Cōtrà,qa certū est,φ maiorē cām repetēdi hēt ille,q soluit ignorās,q̃ ille q soluit sciēs,vt s̄.e.l.j.Sed ille,q soluit dotē sciēter ꝓ aliqua,nisi sit pr̄,pt repetere p actionē negotiorū gestorū cū pr̄ tm̄ teneaē dotare filiā,l.fi.in prī.C.de do.ꝓmis.& ibi no.in gl.ī ver.paternē esse offīm.& j̄.de le.iij.l.vxorē.§.pr̄ nālis. Sed dic φ §. iste pt intelligi in vxore,q̃ p ꝓrudētiā se oblatā credebat

ADDITIO.

a Poma.¶Si in ea.An causa dotis dicatur causa pia,vide Ale in l.si constante.so.ma.Pau. consi.[illegible] vo.[illegible] similiter.C.ad l.Fal.& cum hac lege concordat l.[illegible]

debat marito:& sic nō obstāt ꝯria. Idē eēt ī p̄ſe,ꝙ soluēs ꝑ iprudē
tiā repetere nō posset dotē à marito. j̄. de iur. dot. l. quēad. §. fi. Nec
repetere posset a filia in hoc casu. Siꝰ'e est in quocunq; alio ex̄neo
dotē dāte ꝑ muliere: tūc dico, ꝙ à marito repetere nō posset p l.
vnicā. §. accedit. C. de rei vxo. ac. & l. si donatur⁹. §. fi. s̄. ti. ij sed à mu
liere posset repetere p act. neg. ges. nisi ꝯstaret ꝙ ex̄ne⁹ cā pietatis,
& aīo donādi eā vellet dotare: qa tūc impediret repetitio. l. j. C. de
neg gest. Gul. de Cu. mouet hic qō. istā, vtrū postq̄ m̄rimoniū est
ꝯt̄tū cū filia possit ꝯpelli eam dotare, & sibi dotē ꝯstituere? Dic vt
plenè dixi j̄. de ac. & obl. l. obligamur. ver. no. istā gl.* Op. de l. cū
post. §. j. j̄. de adm. tu. Sol. ibi vt tutor. hic suo noīe soluit. Op. de l. si
p̄r ignorās. s̄. sol. ma. So. vt ibi patet. ¶ Op. de l. patrē. C. de nup. So.
a fallit ibi. ¶ Op. s̄. ti. ij. l. si donaturus. §. j. & l. q se dr̄e ī pri. a So. & ad-
uerte, qa ex hoc declarabit̄ ista lex. n̄ itelligas. ꝙ solutū īdebitè ex
cā dotis simpl'r n̄ repetat: q̄si ipsa dotis cā sit pietas, q̄ repetitionē
īpedit: qa hoc eēt ꝯ casū illarū legū sed intellige, q̄n cā pietatis in
b ducit aliquē ad credēdū ēē obl'iūū, vt puta mr̄ credebat se teneri
ad dotādū filiā, vel fr̄ sororē ī casu q̄ n̄ dēt, vl' soror sororē, vel nu
trix nutritā. & ista pietas, & affectio. q̄ erat īter eos, fuit cā isti⁹ er
roris. Ita ītell'e p̄mā glossā hic positā. q̄ dt, mr̄ forte, vel ex̄nea, sꝫ si
alia cā, q̄ cā pietatis eā īduceret ī errorē, vt si mr̄, vel soror putabat
se teneri ex testō, vl' putabat se teneri iō, qa putabat se debitricē ex
cā mutui vl' d̄positi: & tūc solutū īdebitè r̄peteret. vt legib. ꝯriis, qa
sublato errore n̄ manet cā pietatis. Ad p̄dicta facit C. de neg. ge. l. j.
a & ij. & l. alimēta. Vlt. gl. q̄rit † qd si mulier fideiussit, & soluit ꝑ dote,
an repetet? & dicit, ꝙ sic: qa alieno noīe soluit, & nō suo, & benè.

ADDITIONES.

a In prin. Et ideo dicit Bal. in l. ea quæ. C. e. ꝙ si soluo relictū ad pias cās, & indebite, non repero, etiā alia ratione, vt ibi, & per istum tex. ēt dicit Bal. in l. dictā. C. de cōd. ob caus. qd̄ f uore ecclesiæ semper presumitur cā finalis. & p u i itur, quod ētalias da urus erat.

b ¶ Adde credendū. Et secūdū illū verū intell ctū Bar. iste § nō ꝓbat, ꝙ dos sit cā pia. ꝓut allegatur? iō dic, qd̄ cū dos, & alimenta æquip rētur secūdū gl in l. ob ęs. C. de pred mi. & alimenta relicta ꝑꝑ paupertatē cedūt in cām piam, per no. per Bar. in l. alio. cir. prin. ff. de ali. leg. iō dos relicta & data pauperi personæ, æquiparatur piæ cāæ. secus, si ꝑꝑ debitum, vel amicitiam, per no in d. l. alio. per Bar. b̄n faciunt nota in auth. res q æ. C. communia de leg. & quid in alimētis no. Bar. in l. diui. ff. ad l. Falc. & quod dotis relictū sit cā pia. tenet Bal. in l. j. C. de sacros. eccl. in rep & ideo dicit Bal. hic no. arguens quod relictum pro virginib. maritandis intelligitur relictū ad pias cās, & iō cessat Falcidia Et quod dos, & pia cā æquiparentur. vr̄ velle Bar. in l. ij. §. Titio decē. in prin. j̄. de do. & Bal. in l. sicut. ad fi. C. de act. & obl. Bal. in l mandatum. in ver. sed contra h c. C. mand. & Bar. in l. si ego. in prin. & §. j. j̄. de iur. dot. Et an legato dotis detrahatur Falcidia vide gl. in l. tali. in §. socer. j̄. de iur. do. & in l. testamento militis. C. ad l. Fal. vno tamen casu clarum est, quod de legato dotis non detrahatur Falcidia, videlicet quando legat̄ dos, quia tale legatum censetur æs alienum, vt dicit not. Bar. in l. quæsitum. §. j de priu. cre. Adde quod alimenta, & dos æquiparantur. Rom. consi. 456. vbi consuluit quod sicut res prohibita alienari potest alienari fauore dotis, ita fauore alimentorum.

1 *Obligatio generis, & alternatiua, æquiparantur, & in quibus, nu. 3.*
2 *Debitor in genere potest soluere quamlibet speciem eiusdem generis.*

§. Qui hominē Obl'o gn̄is, & alternatiua æqparātur,
& in obl'one gn̄is q certā spēm soluit
putās se ad eā teneri, repetit. h d. Priō ponit vnū dictū. Scdō po-
nit aliud. Scda ibi, & iō. Nec est dām, ꝙ scda ps sit illatio primi di-
1 cti, vt j̄. dicā. ¶ † No. ꝙ obl'o gn̄is, & alternatiua æqparant̄. ¶ Scdò
2 no. † ꝙ debitor ī gn̄e p̄t soluere q̄libet spēm eiusdē gn̄is.* Tertiò
no. ꝙ ī obl'one gn̄is singula īdiuidua n̄ sūt ī obl'one, sicut spēs.*
¶ Op. debitor alternatiuè si putās se dēre vnū soluit, n̄ repetit l. si
is cui. j̄. de leg. ij. ergo nec debitor gn̄is, cū sint sil'es, vt hic ī pri. sed
ī fi. dr̄ ꝯriū: ergo malè. Hui⁹ timore hæc lex legit̄ duob. mod. Priō
mō vt hic ī pri. ponat̄ sil'itudo īter obl'onem hoīs ī gn̄e ex vna pte
& īter obl'onē alternatiuā hoīs in gn̄e, aut decē ex alia parte tūc,
n̄ ob. ꝯriū, qa ibi erat spēs ī vtraq; pte alternatiuę. Scdo mō legit̄,
ꝙ hic hō cert⁹ aut decē alternatiuè dēbant̄ & tūc obst. ꝯriū. Dant̄
3 plures sol'ones: sed illa est vera. † qd obl'o gn̄is, & alternatiua eqpa
rant̄ in soluēdo, qa q̄libet p̄t soluere ꝙ vult. itē qa n̄ tenet̄ p̄cisē ad
aliq̄ spēm, sed ī repetēdo n̄ æqparant̄, qa ī alternatiua soluēs vnū
n̄ repetit. l. ꝯria: sec⁹ ī obl'one gn̄eris, vt in fi. Rō hui⁹ est, qa ī obl'o-
ne gn̄is nihil ē in obl'one, sed in obl'one alternatiua, vtrunq; est ī
obl'one l. cū incertus. de leg. j. & l. si duo. j̄. de ver. ob. ¶ Cōtra hoc
opp. de l. Mevi⁹. §. duob. de leg. ij. Sol. vt ibi plenè dixi, tene mēti gl.
sup verbo q hoīem ibi, tu dicas &c. ¶ Ad hoc op. ꝙ est mala illa-
tio tex. q dicit, ꝙ iō repetit, qa eqparant̄ alternatiuæ. Sol. legas tex,
ꝙ nō inferat ex p̄ced. vñ dimittas, & iō postea reassumas hoc mō
videlicet, & sic cū æstimaret eū Stichū ꝓmisisse cū dderit, iō ꝯdi-
cet: alium āt q̄libet &c.* Hic fit mētio de obl'one gn̄is, & obl'one
alternatiua. iō ad maiorē euidētiā q̄ro, in quo differant istæ duæ
obl'ones: dic ꝙ in multis Primò qa in obl'one alternatiua vtrūq;
est in obl'one. vt l. si duo rei. in fi. j̄. de ver. ob. j̄. de leg. ij. l. si duo. &
l. si is, cui. sec⁹ ī obl'one gn̄is, vt dixi in l. ii. §. j. j̄. de ver. ob. Ex ista prī
cipali dr̄ia sequūtur multę aliæ. primò, qd si ꝓmittis mihi Stichū,
aut Pāphilū, & Stich⁹ sit meus tpe æstimationis, licet desinat esse
meus, n̄ p̄t tn̄ mihi solui. qa obl'o sup eo qd meū eēt n̄ p̄t subsiste-
re, vt j̄. de sol. l. q decē. §. Stichū aut Pāphilū. & ibi no. in gl. in ver.
liberabit̄. Itē in alternatiua, si stet p creditorē quomin⁹ alterū ac-
cipiat, & ille pereat, ꝯtingit oīno liberatio ipsi debitori, qa ille fuit
ī obl'one, & interitu spēi debitor liberat̄. j̄. de ver. ob. l. stipulat⁹ sū
Damā. & l. si ex legati cā. sec⁹ est ī obl'one gn̄is: qa nō liberat̄ ī effe-
ctu, sed ope exceptionis, vt d. l. hmōi. §. si cui. & j̄. de sol. l. q decē. §. j.
itē in obl'one gn̄is hēt locū, ꝙ si lego tibi hoīem, & Sticho fundū:
& dies legati relicti Sticho pri⁹ cedat, q̄uis eligat, nō hēbit legatū:
licet postea elegerit Stichū. j̄. d opti. leg. l. si opt. & l. si Heros Seio.
secus tn̄, si alternatiuè legauero Stichū, aut Pāphilū. Itē ī obl'one
alternatiua, si alterū eligo, iste sol⁹ cēset̄ fuisse in obl'one j̄. de leg. j.
l. si sic legatū. §. fi. cū l. seq. & de ver. ob. l. stipl'at⁹ sum Damā, sec⁹ in
obl'one gn̄is, vt dixi in l. ij. §. j. de ver. ob. Itē in alternatiua, si statim
dies cedat alterius: tn̄ trāsmittit ad hr̄des. ꝙ n̄ hēt locū ī alio. j̄. q̄n
dies leg. ce. l. si vsusfruct⁹. Est & alia dr̄ia, qa si dēs mihi Stichū, aut
Pāphilū, & facio tibi pcm̄ d n̄ petēdo Stichū, obstat mihi exceptio
in vtroq;: sec⁹ in obl'one gn̄is qa nihilomin⁹ alterū petere possū.
s̄. de pac. l. si vnus. §. sed si stipl'atus. & §. sed si gn̄al'r. Et oēs istę dr̄iæ
depēdēt ꝑꝑ primā verā. s. in alternatiua vtrunq; ē in obl'one. Et iō
credo, ꝙ ī mā, q̄ tractat̄ s̄. e. l. si nō sortē. §. si decē. esset dr̄ia faciēda
īter obl'onē gn̄is, & alternatiuā. Et ista q̄ dicta sunt, faciūt ad talē
q̄nē. pone, minor xxv. annis īpetrauit rescriptū ad primā ꝓbēdā
vacātē, vl' vacaturā, cū cura, q̄ duxerit acceptādā. fact⁹ ē maior, &
vult acceptar̄ curatā q̄ nūc vacat, q̄rit̄ an possit? Et ego dixi al's, qd
licet alternatiuè īpetrauerit, cū cura, vel sine cura, n̄ p̄t curatā ac-
ceptare: qa vtrūq; debuit eē in īpetratiōe, & formal'r venit in īpe-
tratione, vt ex, de resc. c. si eo tpe, li. vj. sec⁹ q̄n in gn̄e: qa ꝯdictio, q̄
est tpe impetrationis b̄nficij non inspicit̄, sed illa dūtaxat q̄ est tpe
sol'onis faciēdæ. vt no. . de sol. l. q decē. §. si Stichū. & arg legū s̄.
alle Tn̄ adhuc obstat, qa specificatio venit in forma ꝯcessionis, vt
qa dixit, illud, qd̄ duxeris acceptandū. quo casu Papa ab initio vr̄
illud ꝯcessisse. vt s̄. dixi. Itē qa hic statim ista impetratio afficit be-
neficia. j̄. de reg. Caton. l. j. Inst. de hær. qual. & diff. §. ī extraneis.*

ADDITIO.

a ¶ Obligatione. Vide Bar. in l. ij. in fi. j̄. de ve. b. ob.

LEX XXXIII.

1 *Condictio indebiti oritur ex negotio gesto.*
2 *Condictio indebiti cessat quando soluens nihil facit accipientis.*

a Si in area. a Vbi īter ptes nullū negotiū gestū ē, cessat ꝯdi-
† ctio īdebiti. † h. d. Diuidit̄ in duas ptes. Prima, q̄n
b qs ædificat in solo alieno à se possesso. Scda, q̄n qs ædificat b ī solo
1 alieno à dn̄o possesso. scda ibi, sed si is. ¶ † No. ꝙ ista ꝯdictio orit̄
ex negotio gesto, h' est, ex isto quasi ꝯtu. vt Inst. de obl. q̄ ex quasi
ꝯtu. §. pe. q celebratur re, in §. is quoq;. Inst. qb. mod. re ꝯhi oblig.
2 ¶ † Scdo no. ꝙ q̄n soluēs nihil facit accipiētis, cessat hęc ꝯdictio. fa
cit ad hāc. l. si & me, & Titiū. s̄. si cer. pe. ¶ Op. de l. indebiti. §. j. s̄. eo.
Sol. ibi fecit possess. accipiētis, q̄ nō erat eius, nec sibi debita. hic ve-
rò secus. ¶ Op. de l. q exceptionē. §. j. j̄. e. Solue vt ibi, & ibi declara-
bit̄. ¶ Opp. de l. si pupilli. §. sed & si qs. s̄. de neg. gest. Sol. dicit Mar.
ꝙ hic loq̄t̄ de rigore, ibi de æq̄tate. Gl. tenet cōiter ꝙ nec de rigo-
re repetat̄. Qd plenè dicet̄ in l. in fundo. de rei vend. Ad leg ꝯriam
c responde, ꝙ ibi impedit c nomine alieno, hic proprio nomine.

ADDITIONES.

a ¶ Si in area. Limita hanc legem, vt per Cy. in l. si mandatum. C. de neg. gest. per l. si mandauero. § si curator. in fi. ff. mand.

† Clau. ¶ Indebiti. Quatenus ista lex dicit, quod potuit fundus nihilominus retineri, istud limitat Ang in l. si non sortem. §. libertus. s̄. eodem. per gl. ibi in verbo, debet. vt non procedat in expensis, quæ separari non possunt, vt factis circa personam secundum Fulg. ibi, quamuis Ale. ibi teneat contrarium.

b ¶ Aedificat. Vide no. in l. ij. C. de rei vendic.

c ¶ Impedit. Et sic iste tex. in fine, est contra no. per Bar. & Bal. & Doct. in l. si mandatū. C de neg. gest. dum alleg. l. si pœnæ. §. j s̄. eo & vide quæ ibi dixi post Bal.

LEX XXXIIII.

1 *Solutum causa conditionis implendæ, quando repetatur.*

Is, cui. Q̄n dispō efficit īdebitā, solutū cā ꝯditionis implēdæ
repetit̄. h d. ¶ Opp. non p̄t qs grauari vltra vires hr̄dita-
rias, l. j. §. si is q. ad Treb. & C. de lega. l. si vniuersæ. sed hic grauat̄
hr̄s vltra vires hr̄ditarias, ergo &c. Huius timore variat̄ principiū
istud duob. modis. Vno mō, ꝙ ī l'ra n̄ sit dictio, tota, & sic grauauit
eū de restituēdo hr̄ditatē. & fundū hr̄ditariū. Scdo mō, ꝙ in tex.
sit dictio, tota, & tūc dēt ītell'i ꝙ fuit grauatus dare fundum ipsius
hr̄dis: tn̄ nō erat grauat⁹ de restituēdo hr̄ditatē statim, sed ex īter-
uallo, vñ poterit hr̄e tot fructus, quot æqualebūt fundo. q̄libet p̄t
esse bona. vl' potes dicere, ꝙ legādo fundū vltra hr̄ditatē, vr̄ de reli
a cto hr̄ditatis fundū eximere. ¶ Scdò op. ꝯdict. indeb. hēt locū a q̄n
soluit ex cā de p̄terito. l. dam⁹. j̄. e. sed hic fuit solutū cā ꝯditionis
iplēdæ, s. vt hēat fundū, & sic ob cām d futuro, ḡ vr̄ ꝙ hēat locū ꝯdi
ctio ob cām. l. j. §. sed si parēdi s̄. de ꝯd. cā. da. ītelligas hic de ꝯdict.
indeb. lex clara est, sed obstat ꝯrium. Et sic si intell'is de ꝯd. ob cām,
ista lex nō faceret ad titulū. Quid dicemus? Quidā intelligūt hic d
ꝯdict. ob cām, qdā de ꝯdic. indeb. Gl. s̄. ti. ij. l. iij. §. si qs quasi. circa fi.
1 gl. magnæ, vr̄ dicere † ꝙ ī soluto cā ꝯditionis īplēdę cessat ꝯd. īd.
& ꝑ hoc, qa nō soluit̄ vt debitū. l. si qs sub ꝯditione. j̄. si qs omis.
cau. test. Sol. puto sic dicēdū. Q̄nq; soluitur aliqd cā ꝯditionis im-
plendæ,

ADDITIO.

a Hēt locum. Adde gl. in l. si. in prin. j̄. e. & aliquid per Imo. in l. ij. §. & harum. de verb. obl.

plendæ, vt ꝯsequatur aliqd ipso iure absq; facto hoīs, vt libertatē relictā purè, vł legatū. Qñq; relinqt̄ res testatoris, tunc hēt locū ꝯdictio indeb. Ita loqt̄ li. ꝓut itellr de re testōris legata. Nec ob. si dicas hic soluit̄ ob cām de futuro: qa ñ est de futuro facto hoīs, sʒ trahit secū executionē ipsa solo sicut ī eo q soluit̄ īdebitū. Iō. n. soluit, vt ipsa solōne liberet̄, tñ qa ipsa liberō dēt secū trahere executionē, ñ dr̄ solui ob cām đ futuro. Et sic gl. ī d. §. si qs qsi. ñ loqt̄ vsq; quaq; bñ. Nō ob. si dicas, ꝙ est debitū saltē putatiuè: qa rñdeo, ꝙ idebitū ēt dr̄. si ñ putet se oblʼatū, sʒ si ꝯtēplatione alteri⁹ dāni vitādi, vel lucri ꝯndi soluit̄, & sic est debitū cātiuè, seu putatiuè. s. e. l. si nō sortē. §. si qs quasi. & §. hr̄di. & §. si qs falso. & . in quolibet eorū dixi. Si verò dat̄ cā ꝯdōnis īplendæ, ita ꝙ nō trahit secū executionē, sʒ dēat aliqd fieri ab hoīe, tūc ñ hēret locū ꝯdictio īde. sʒ ꝯdictio ob cām. d. l. j. §. sʒ si parēti. & ita dēt ītelligi hic. Si poneres fundū hr̄dis esse legatū cui⁹ dñiū ñ transit ipso iure ī legatariū, op. de l. q hr̄di. §. sʒ cū suspecta. de ꝯd. & de Sol. plures solōnes dāt̄ hic, & ibi. *Vł dic scdm Ia. Bu. ꝙ hic testōr voluit dari vt hr̄di, & ñ sub noīe ꝓprio, & ñ vł hr̄s: qa coactus r̄stituit: & iō nullū ꝯmodū dēt pcipere, vt hic. Sʒ ibi voluit dari, vt hr̄di sub noīe ꝓprio, lʒ coactè r̄stituat, dēt hēre r̄lictū. *Ista est veritas, ꝓut ponis hoc ī fūdo hr̄dis legato ꝙ ibi fuit solutū cā īplendæ ꝯdōnis legati, ꝙ remanebat debitū ēt post coactionē, hic cā īplendæ ꝯdōnis legati, qđ erat euacuatū ꝑ coactioné, sed ꝓut ītellis, in fūdo hr̄ditario legato, Soluo, ꝙ hic loqt̄ de rigore, ibi de æqtate. Vel verius, hic fuit solutū ab ipso fideicōmissario q coegit, ibi à q̄dā ex̄neo. *Dic melius vt ibi dixi, ver. op. đ ꝯd. inde. No. hic ex ista l. ꝙ hr̄s inuit⁹ cogit̄ adire hr̄ditatē, & eā restituere fideicōmissario. quo casu ñ dēt gaudere aliquo ꝯmō hr̄ditatis, qa ñ pt deducere quartā, nec dēt hēre relictū cā ꝯdōnis iplēdæ, vt hic. Quod est argumentū, ꝙ si testis inuitus ꝯpellat̄ p iudicē venire ad iudiciū cā phibēdi testimonij, ꝙ ꝓducēs ñ tenet̄ ei p̄stare expensas, lʒ alʼs teneat̄. C. de testi. l. qm̄ liberi. & facit insti. de fideic. hr̄d. §. sed si recusabat. ꝓ quo bñ facit hic solo posita ꝑ But. Et viđ circa h̄ ex̄ đ r̄scr. li. 6. c. statutū. §. ꝓ ferēdo quoq;. cū ibi no. Et p Cy. C. de iureiu. l. pe. circa fi. & C. de app. l. eos, qui. §. si quid aūt. p illum text. quem videas. & C. de testi. l. qm̄ liberi. & p In. ex̄ de transſ. c. ex lr̄is. & p Host. e. ti. in summa. §. qñ. ver. venturis. certè, si benè inspicias q̄ dixi in d. l. qui hr̄di. §. sed cum suspecta. ꝯrium huius quæsti. est verum per illum §. Nec ista lex aliquid facit.*

LEX XXXV.

1 *Mora non purgatur postquàm facta est executio ab homine, idem a lege, & in illis pœnis, quibus lex facit executionem.*
2 *Exceptionem habere aliud est aliud habere posse.*

a 1 Qui ob rem. a Ptās purgādi morā ñ facit, vt īdebitū viđat̄ eē̄ solutū. h. d. †No. ꝙ post factā executionē ab hoīe ñ est loc⁹ purgōni moræ. Idē post factā executionē à lege ar. l. si is. đ le. 2. no. p Dy. ī l. si fuū. §. de illo. de ver. ob. & iō ī his pœnis ī qb. l. facit executionē ipso iure ñ est locus purgōni moræ. ¶Op. đ l. q exceptionē. ī pri. ɉ. e. Sol hic ñ hēbat exceptionē cū soluit: sʒ
2 poterat hēre purgādo morā. †Aliud ē ğ hēre exceptionē, aliud posse habere. Et hoc facit ad id quod alʼs dixi. si res debita pereat post morā intra tēpus, quo mora purgari pt, nihilominus perit periculo ipsius debitoris. Casus est in l. sancimus. in fi. C. de fideiuss.

ADDITIO.

a ¶Qui ob rem. Vide Bar. in l. si insulam. versicu. ix. quæro. ɉ. de verb. obl.

LEX XXXVI.

a Seruus. a Pecunia accepta, vt reddat̄ res, in qua quis recipiendo pignori furtum ꝯmisit, repetitur: alias secus, h. d.

ADDITIO.

a ¶Seruus. Vide quæ dixi in l. inciuilem. post Bar. C. de fur. & hic vide Bal. inducentem hanc legem contra Hebræos, & per hanc l. dicit Bal. in rub. C. de condi. ob. tur. cau. ꝙ vinceos in ludo pecuniam serui, quæ erat dñi, vel filiifa. quæ erat patris, vel institoris quæ erat domini, committat furtum? & ibidem dicit in ludente cum falsis taxilis. Et ad dictum Bal. hic contra Hebræos, adde eundem Bal. in l. eos. C. de fur.
Pom. ¶Vide aliquid per Ang. cōſ. 7. & Bal. conſ. 131. in iij. parte, vbi loqu:ur in monacho.

LEX XXXVII.

Seruum. Pretium solutum ex causa emptionis inualidæ, repetitur. h. d.

LEX XXXVIII.

1 *Obligatio naturalis oritur solum inter patrem & filium, & inter duos fratres in eiusdem patris potestate.*
2 *Obligatio peculiaris est onus peculij. & nu. 41.*
3 *Obseruare quod debeo aduersus alium, debeo obseruare aduersus me.*
4 *Filiusfamilias quinque modis habet pecuniam, castrensis patris, quasi castrēsis, aduentitij. & profectitij p culij.*
5 *Obligatio ciuilis, et naturalis hodie in aduentitiis potest consistere inter patrem & filiū, vel inter duos fratres in eadē ptāte constitutos. & n. 16. & vide n. 11.*
6 *Obligatio in duobus reis credendi qdo successione vnius extinguat̄. & nu. 8.*
7 *Pater & filius an dicātur duo rei tradendi in hac obligatione naturali. & n. 22.*
9 *Correus credēdi quādo teneatur cōmunicare correo illud, quod exigit. & n. 24.*
10 *Pater promittens directo filio obligatur naturaliter, nec ad ipsum patrem reuertitur: secus, quando obligaretur filio per filium.*
11 *Ratio, quare inter patrem, & filium, vel duos fratres in eiusdē patris potestate existentes, non cadit obligatio ciuilis.*
12 *Potestas est de iure ciuili.*
13 *Filius mutuans pecuniam alteri nomine patris, an, & quando mutuum contrahatur, ita quod patri acquiratur.*
14 *Mutuum non contrahitur quando filius mutuat nomine suo, & quando habeat locum hæc lex.*
15 *Senatusconsultum Macedonianum non impedit naturalem obligationem.*
17 *Obligatio naturalis an quæratur patri per filiū, & mediante persona filij. nu. 16.*
18 *Iura naturalia licet nō possint mutari, possūt tamen transfer. i. de vno ad aliū.*
20 *Acquiritur quando patri per filium, an apud ipsum aliquid remaneat.*
21 *Naturales duæ obligationes nō nascuntur a principio in obligatione, quæ quæritur patri per filium.*
23 *Obligatio patris an sit potentior obligatione filij, dato quod sint duo rei.*
25 *Peculium profectitium confertur & qualiter.*
26 *Actio de peculio est personalis.*
27 *Actio de peculio an sit natiua, vel datiua.*
Et an oriatur ex naturali & ciuili, vel naturali tātum, vel ciuili tantum. nu. 28.
29 *Obligatio naturalis oritur de iure gentium.*
30 *Iudicis, vel legis conditoris factum, a parte factum videtur.*
31 *Pater an obligetur naturaliter ex psona illius filij, q est naturaliter obligatus.*
32 *Vnus ex duobus seruis vnius domini si mutuat alteri, an dominus ex persona serui accipientis pecuniam mutuo obligetur.*
33 *Creditor & debitor quis potest esse respectu diuersi patrimonij.*
34 *Dominus an obliget ex psona serui delinquentis in res alteri⁹ dñi, vel alteri⁹ (serui.*
35 *Obligatio naturalis an sit in obilgationibus ex delictis.*
36 *Frater si mutuat alteri exis̄ēti in eadē ptāte, an pater obligeē ex persona accipientis.*
37 *Obligatio naturalis, quæ quæritur filio, an quæratur patri.*
38 *Frater soluens mutuum acceptum a fratre ipsi fratri, post mortem patris ante aditam hæreditatem, an possit repetere.*
39 *Peculij quando peruentione extinguitur obligatio naturalis, an extinguatur ratione quotæ, an ratione quantitatis.*
40 *Peculium, & hæreditas differunt.*
42 *Filius si debet Titio decem, & decem sunt in peculio, de quibus pater donauit Titio quinque, pater liberatur in illis quinque.*
43 *Creditor peculiaris extraneus, an possit agere contra fratrem creditorem, quatenus habet in peculio.*
44 *Frater debitor si soluit creditoribus peculiaribus de suo, an repetat à fratre creditore, ad quem peruenit peculium pro parte.*
45 *Peculio adempto an filius, vel seruus remanet obligatus naturaliter.*
46 *Frater conuentus ex obligatione hæreditaria actione de peculio, quando teneatur pro parte, & quando in totum.*
47 *Mutuum inter patrem & filium qualiter contrahi possit.*
48 *Cōtractus commodati, & depositi inter patrem, & filium qualiter cōtrahatur.*
49 *Parere maioribus est præceptum.*
50 *Contract⁹ emptionis, & venditionis an celebrari possit inter patrem & filium.*
51 *Palam & publice fieri dicitur, quod fit consanguineis & amicis præsentibus.*
52 *Frater quando possit emere a fratre existente in eiusdem patris potestate*
53 *Pater an possit authorari vni filio vendenti alteri rem peculij aduentitij.*
54 *Locatio inter patrem & filium quando contrahatur.*
55 *Contractus mandati inter patrem & filium an contrahi possit.*
56 *Carcer est species seruitutis.*
57 *Contractus donationis an consistat inter patrem & filium.*
58 *Solutum per patrem redimendo ipsum filium captiuum, an imputetur a cohærede in portionem suam, remissiue.*

a Frater à fratre. a *Ad euidentiā hui⁹ legis sciēdū est. ꝙ si filiusfamilias ꝯhat cū ex̄neo ex oīb. causis, obligat̄ nālr, & ciuilr, & in solidū, sicut paterfamilias. de iudic. l. tā ex ꝯtibus. ɉ. de ac. & ob. l. filiusfamilias ex oībus. & ideo cū eo agi pt. d. l. filiusfam. Fallit in ꝯtu mutui, in quo licet ciuilr, & nālr teneat̄, iuuat̄ tñ exceptione Senatusc. Macedoniani. ɉ. ad Maced. l. j. iūcta gl. ibi, in verb. petitio q;. & p totū ti. itē fallit in voto facto reipublicæ: in q̄ nec nālr, nec ciuilr. s̄m quosdā, obligat̄. ɉ. de pollicita. l. ij. §. voto. cū ibi no. Nisi ī voto facto ecclīæ, in quo filiusfamilias obligat̄. C. de epiſ. & cler. l. fi. §. hoc ēt. Itē no. ꝙ si filiusfamilias ꝯhat cū p̄re, in cuius ptāte est, obligat̄ nālr tñ. vt ī ista l. §. qsitū. Ciuilr verò nō obligat̄. s. de iudi. l. lis nulla. Instit. de inu. stip. §. itē inutilis. Et est rō istorū, qa iure nāli filius non est in ptāte p̄ris, sed iure ciuili hoc inducēte ē in ptāte p̄ris. s̄. de his q sunt sui vł alie. iur. l. itē ī ptāte. & Instit. de pat. pot. p totū. Et ideo iure ciuili non cadit oblō ciuilis inter eos, qa fictione iur. ciuilis pr̄, & filius sunt vna psona. Inst. de inut. stipul. § ei, q. C. de īpu. & alis sub. l. fi. ī fi. Et expone ibi cū dicit tex. nālē. i. ꝑ nām artificio iuris ciuil. ex quo inducit patria ptās, vt ibi exponit Ia. de Arc. Et iō adinuicē in re ciuili nō obligant̄, qa nemo seipsum vinculatū tenere pt, arg. ɉ. de rer. pmu. l. j. ɉ. de fideiusso. l. si qs ꝓ eo. de arb. l. pe. Itē not. qđ si filiusfa.

ADDITIO.

a ¶Frater a fratre. Vide casum huius legis, cum materia per Bal. in l. fina. C. quod cum eo. Et vtrum hæc lex in principio intelligatur in casibus, in quibus Senatusconsultum Macedonianum locum non habet, de quibus in l. Zenodorus, & in l. Macedoniani. C. ad Macedo. Bal. hic videtur velle, quod sic, videlicet in illis tantū, non in alijs. Cogita cum etiā in alijs casibus naturaliter semper obligaretur. l. quia naturaliter. ɉ. ad Maced. & no. in l. j. eo. ti. & vide Bal. in l. fi. C. quod cum eo.

filiusfa. ƺhat cũ frē suo exñte in eadē ptāte, ñ obligať nisi nālr tm̃, qa oblo q̃rit pri. vñ sicut pr ñ pt sibi filiū obligare ciuilr ƺhendo secū, vt dictū ē ita ñ pt p filiū sibi q̃rere, nisi talē oblonē qualē ipsemet acq̃reret. Nā tālr ñ pt qs p aliū qđ ñ pt p seipsū. C. ꝙ me. cā. l. si pipressionē. & j. de ƺh. emp. l. nō lz. Item no. ꝙ si filiusfa. hēt peculiū, & pr morit, nec disponit de peculio, diuidit inter frēs cohrdes p mō hrditatis. C. fa. er. l. certū. Itē no. ꝙ vbi debitor succedit creditori, vl eƺ, ꝙ oīs oblo tollit. C. de pac. l. debitori tuo Item no. ꝙ si filius soluat aliqđ p prē, repetit ab alijs frib. cohrdib. iudicio fam. erc. §. fa. erc. l. his ƺñr. §. si filius. Item no. ꝙ licèt peculiū sumat multis modis, vt no. ī gl. rubr. j. de pec tñ hic sumit put est pecunia separata à reb. dñicis, vl prnis. sic sumit j. de pec. l. peculiū est. in prin. & l. depositi. §. fi. Itē no. ꝙ nāle debitū solutū nō repetit. §. e. l. nālr. Item no. ꝙ oblones, & ƺctus sunt de iuregen. & inspecto eo ꝙ sūt de iuregen. dñr esse de iure nāli: qa iusgen. & nāle ponunť pro eodē, inst. de re. di. §. singulorū. & sic patet, ꝙ oblo q̃ est inter prēm & filiū. vl duos frēs, est nālis. i. de iuregen. & sic accipit in hac lege.*

Re & fama difficilis est hæc l. sicut alia q̃ sit in toto corpore iuris. h. d. Inter duos frēs, q̃ sunt in eiusdē ptāte: & inter prēm & filiū sola oblo nālis ƺhit. q̃ p frēm mutuātē pri acq̃rit. Itē cū debitor creditori succedit, pro quota oblo extinguit. Itē huius oblonis onus peculiū respicit. & quatenus de eo pueniat ad creditorē, oblo tollit. Itē solutum, inq̃tum erat oblo extincta, repetit, residuum nō, nāli oblone īpediente. h. d. Diuidit in duas ptes principales. Primò, qñ mutuum est contractum inter duos fratres. Secundò quando est contractum inter patrem, & filium. Secunda ibi, §. q̃situ. Itē prima ps subdiuidit p gl. in sex ptes. Qđ dic vt in gl. eo excepto, ꝙ vbi dt tria argumenta ad rōnē, nō intelligas ad rōnē positā in tex. sed ad rōnē subauditā, vt dicā sup lrā. Partes sunt manifestæ. Itē scda pars subdiuidit. Nā primò loqť qñ pr credidit filio. Scdò qñ ecōuerso. Secunda ibi, eƺ si pr. & q̃libet istarū posset recipere alias subdiuisiones, quas dimitto qa claræ sunt. Anq̃uā veniā ad casū in terminis
1 pmitto bř, ꝙ † inter prēm & filiū, & inter duos frēs in eiusdē ptāte, solū oblo nālis ƺhit. Rōnē videbitis j. Itē pmitto, ꝙ illā oblo acq̃rit p filiū pri. Tertio pmitto, ꝙ qñ debitor succedit creditori, extiguit oblo. Ista tetigi vobis in sūmario. His pmissis venio ad casū ī terminis vt lrā iacet. Ibi, repetiturū, qa pri fuit q̃sita illa nālis oblo, qua teneť fr alteri fri: & sic cū sit debitor pris succedēdo ei p pte, p illa pte oblonē extiguit, & sic p ea pte idebitū solutū repetit. Ibi ƺsecut9. Rō est, qa on9 isti9 oblonis seqť peculiū, & ad hoc pbādū sequunť tres articuli. Notabilia collige p te ex his q̃ dixi ad euidētiā
2 ¶ † itē no. ꝙ oblo peculiaris ē on9 ipsi9 peculij. † Itē no ex ver. por-
3 ro ꝙ illđ qđ dēo obsuare aduers9 aliū, dēo obsuare aduersus me.

Venio ad apparatū, & circa eius recitationem tenebo hūc ordinem, qa primò declarabo eū, q̃tū ad lrām pro iuuenib. postea reassumā p q̃stiones examinando difficultates, q̃ sunt ī eo. & qa istæ gl. ƺsueuerunt apparere scholarib. valdè difficiles, & horribiles, idō diuido eas. Nā j. gl. magna tria facit. Primò tractat, qualiter inter duos frēs in eiusdem ptāte ƺstitutos possit ƺhi mutuū. Scdò tractat, qualiter ex isto mutuo ƺcto nascať oblo, & qualiter pri & filio acq̃ratur. Tertiò tractat, an sicut pri p filiū q̃rit. ita pr p filiū oblať. Scda ibi, nā & tunc dico. Tertia ibi, itē q̃ro. In scda gl. magna, & in oīb. alijs glossellis tractať qualr oblo ista tollatur, seu extinguať ƺfusione, vel peculij ꝑemptione. ¶ Intro primā ptē gl. & op. aut intellis ꝙ fr mutuauit fri de castrēsi peculio, & tunc acq̃retur sibi ciuilis, & nālis, & non pri. l. 2. j. ad Mace. & sic ista lex nō procederet in castrensi peculio, idem in quasi castren. Aut mutuauit de pecunia profectitia, & tunc non potuit transferre dñiū: qa erat pecunia pris, & sic non fuit ƺctum mutuum. l. 2. §. appellata. §.
4 si cer. pe. Huius timore dicit gl † tu debes scire, ꝙ filius pōt habere
a pecuniā q̃nq; modis. s. pris pecuniam Scdò pecuniā castrēsis peculij. Tertiò pecuniam quasi castrē. peculij. Quartò pecuniam ad-
b uentitij peculij. Quintò pecuniam profectitij peculij. Et differt pecunia profectitij peculij a pecunia pris: qa hec separata est à rōnib. pris, illa nō, vt no. in l. quam Tuberonis. §. fi. cum l. seq. j. de pecul.

His præmissis, si tu vis ponere ꝙ fr mutuauit noīe pris ista l. procedit sine scrupulo, vt dicit glo. Si verò vis ponere, ꝙ mutuauit noīe suo, tunc hec lex ñ procedit in castren. vel quasi peculio, nec in aduētitio hodie. qa sic sibi filio q̃reret pfectè, & sic ñ extigueret successiōe pris, vt hic dr ī tex. In pecunia verò pris vel pfectitij peculij, vel ēt aduentitij, sm ista iura pcedit. si ponas esse datū prē volēte, si trāstulit dñium, vl si ponas ipsum esse recōciliatum ƺsumptiōe. l. si à furioso §. si cer. pe. ita dēt
5 intelli hic. ex qua gl. no. † illud pcipuè, ꝙ hodie in aduentitijs pt ƺsistere ciuilis & nālis obligatio iter prēm, & filium, vel inter duos fratres in eadem ptāte existentes. quod latius j. dicam.

Venio ad scdam ptem gl. & op. ꝙ pri oblo nō q̃ratur. nā lex dicit, deduci de peculio quod filio debeť. j. de pec. l. sđ si dānum. §. peculium. Si ergo esset q̃situm pri, nō deberetur filio. Huius timore dicit gl. fateor, ꝙ nālis obligatio q̃ritur filio. Itē p filium q̃ritur pri, q̃ postea transit in hrdē pris. Nec intelligo, dt gl. ꝙ q̃ratur pri, ita ꝙ nil remaneat apud filiū, qa dico ꝙ sunt duæ nāles oblones, vna q̃rit pri, & alia remanet apud filium, & sic pr & fil. hñr tāq̃ duo rei, vñ sicut solo fcā vni ex reis credēdi liberat alium,
6 ita successio. ¶ Op. † ī duob. reis credē. successione vnius nō exti-
c guit oblo. l. Vrani9. in prin. j. de fideiu. Sol. gl. voluit soluere, ibi lo-
7 q̃tur qñ sunt duo rei credēdi paris potētiæ. Sed hic oblo pris est maioris potētię, q̃ oblo filij: ideo si debitor succedit patri, tollitur
d oblo alterius filij. ¶ No. istā gl q̃ tenet, ꝙ pr & filius d dicanť tanq̃
8 duo rei credēdi. qđ an sit verū j. dicā. ¶ † Scdò no. dist. qñ debitor succedit vni ex reis credēdi, si erat paris potētiæ, ñ extiguit oblo,
9 als sec9, vt d. l. Vranius. & j. dicā. ¶ † Tertiò op. ꝙ si sunt duo tanq̃ duo rei credē illud, qđ vnus exigit, teneť restituere alteri actione neg. gest. ergo pr filio creditori, & sic filius debitor succedēdo cū successio hēat p solone, teneť alteri fri actione neg. gest. nō ergo repeteret vt idebitū. gl. ñ soluit. q. d. ƺcedo ꝙ frater debitor posset opponere ƺpēsationē ƺ fratrem agētem ƺdic. ind. de eo, qđ ab eo posset repetere p actionē neg. gest. sed si nō opponereť ƺpēsatio, pcederet ista lex. Tu dic, ꝙ tūc est verū, ꝙ illud, qđ vnus ex duob. reis credendi exegit, teneť restituere alteri p parte, qñ debitū ptinet pariter ad vtrunq;. Secus si in veritate totalr ad vnū ptinet: qa de pecunia ei9 esset ƺctū mutuū. Et hoc est fortè qđ gl. voluit dicere, ꝙ oblo pris maioris ē potētiæ, q̃ oblo filij. vide istā gl. ibi sed
e si vni, &c. ¶ No. istā ptē gl. e ꝙ illud qđ corre9 credēdi exegit, teneť alteri cōicare. Idē no. in l. si Titio, aut Seio. j. de le. ij. & l. q hoiem. §. j. j. de sol. In ƺriū vř casus ī l. ī lege Fal. hoc eē seruādū. j. ad l. Fal. Sed dic vt dixi ī d. l. q hoīem §. j. Sed q̃tum ad pñs, tene dist. q̃ pmisi Illud, qđ seqť ī gl. est ad pbādū, qūo successione frater libereť, & qūo ēt apud ipm filiū mutuātē remanet oblo. vide eā, q̃ est clara
f ibi vř, &c. ¶ Op ꝙ apud filium nihil remaneat. f l. placet. j. de acq. hær. Sol. dt gl. no. hæc lex loqť in oblone, q̃ acq̃rit p actū nālem, & iurisgen. vt mutuādo. Cōtrarium loqtur in his, q̃ acq̃runtur p actū ciuilē, vt adeundo hrditatē, vel agnoscēdo bonorū posses. vl acceptādo Trebellianicā restōnē, in qb. casib nil remanet apud filium. Rō, qa ibi ius ciuile multum pt, quo iure est inducta patria ptās. l. nā ciuium. §. de his, qui sunt sui vel ali. iu. & Inst. de pat. pot. §. j. vide gl. Nō intelligas, ꝙ bonorum possessio, & ex S. C. Treb. restitutio acq̃rantur solo animo, quia illud est solum in hæreditate. Sed dicit ꝙ est ciuilis acquisitio. An prædicta vera sint, j. dicetur.

Venio ad iij. partē gl. ibi, itē q̃ro, & opp. sicut p filiū creditorem q̃rit pri oblo actiuè, ita p filiū debitorē q̃rit pri actio passiuè, seu oblo eadē rōne, ꝙ patet p totum tit. j. de pec. vbi pri q̃rit, vel pr ƺuenit de peculio filij. Et sic apparet, ꝙ ipse idē pr erit debitor, & creditor ex psona filiorū: non ergo tollit oblo p successionē, sed magis p ƺpēsationē. hic ī tex. dr ƺriū, q̃re malè. Hui9 timore ē facta tota ista ps gl. q̃ hēt tres ptes. Primò ponit opi. q̃rūdā q dñt, ꝙ pri nō q̃rit oblo actiuè, nec passiuè, ꝙ gl. reprehendit p hāc legem. Scdò ponit opi. Hug. q dicit, ꝙ patri q̃ritur oblo actiuè & passiuè. Tertiò ponit opi. Azo. q dicit ꝙ patri q̃rit oblo actiuè, non passiuè, ita quod ipse pater obligetur. Primæ duæ partes sunt claræ: ideo vide eas ad literam vsque ibi, sed Azo.

Venio ad opi. Azonis. & ꝙ pr ex psona filij recipientis mutuū nō obligeť, pbat ipse quatuor rōnib. Prima, qñ filius accipit pecuniā mutuo ab exñeo, obligať de peculio, sm ꝙ Hug. dicit, sed ista oblo est ciuilis tm̃, nō nālis: qa nō hēt pris ƺsensum ergo qñ accepit à fratre, pr nullo mō teneť: ciuilr nō, qa nō pt esse iter prēm & filiū, vl inter duos fratres: nālr nō, qa nālr ñ teneť ēt si accepisset ab exñeo, & sic rō Hug. retorqreť ƺ eum: hoc vult dicere pria rō Azo. vide eā. Scda rō est in duob. seruis, quorū vn9 recipit mutuo ab alio. Tertia rō est in seruo delinquēte. Quarta ratio est, qa si pr esset debitor, & creditor, tollereť actio ƺpensatione, & nō successione, & sic eēt ƺ istā legē, vt dixi in ƺrio signato in principio huius ptis, & ista gl. est clara, iō vide eā vsq; ibi, est & alia. quintā pbat Azo sic. Idē ñ pt eē sibi debitor, & creditor, nec idē apud eūdē p eodē pt eē oblat9. l. si qs p eo. §. j. j. de fideiuss. & l. Vranius. e. ti. & l. hrs à debitore. § j. Sed si tu diceres hūc prēm esse debitorē, & creditorē, eēt idē debitor & creditor. Itē teneret eidē iste fili9 debitor p eod. Cōcludit ergo, ꝙ pr ñ obligať, licet sibi acq̃rať. ¶ Cōtra hoc op. si hoc est verū, ergo pr, q pmittit filio, non obligať ipsi filio nālr, qa illa oblo, qua oblať filio, reuerteret ad ipsū prēm: rñdeo, illđ qđ dr, ꝙ naturalis oblo q̃rit p filiū pri, ē verū: qñ fili9 obligat sibi exñeum: secus, si ipsum prēm, vt hic in §. q̃situ. Et hæc est rō in d. l. si qs p eo. §. j. qđ fideiussor nō pt intercedere p patre apud filiū. Licet. n. pr ipsi filio nālr obligetur, nec

reac-

ADDITIONES.

a ¶ Pecuniam Et sic ad hoc vt dicatur peculium, requiritur concessio, adde l. peculium. in prin j. de pecu. & l. filium secundum lecturam antiquorum. C. fam. ercisc. & no. in l. fina. j. de pecul. leg. secundum Bal. hic.

b ¶ Profectitij. Ad hoc facit l. si absentis. C. si cert pet.

c ¶ Credendi. Vide Bal. in l. fin. C quod cum eo. in versic. modo veniamus.

d ¶ Et filius. Pater & filius sunt tanquam duo rei credendi. Bal. hic quod non, sicut in patre & filia in actione de dote, iuxta no. in l. 2. j. soluto. mat.

e Istam partem gl. An illud quod vnus ex reis credendi porrigit teneatur alij communicare, vide quod no. Bar. in l. si vnus. in prin. j. de pac.

f Reman. Vide Bal. in l. fi. C. quod cum eo. in versic. sed contra hoc.

reacgrat̃ ipſi pr̃i,tñ obl'o.q̃ obligat̃ fideiuſſor, ipſi pr̃i acq[illegible] &
10 ſic eēt obligat⁹ eidē ꝓ eodē.qđ iura nolūt.†Mō hēs totā iſtā gl.ex
q̃ hēs, qđ qñ pr̃ ꝓmittit filio directò,obligat̃ nāl'r,nec ad ip[illegible] rē
reuertit̃,lʒ gl dicat ꝯriū,& malè,in d.l ſi qs ꝓ eo.§.j.ſecus q[illegible]li
garet̃ filio p aliū,vt p fideiuſſorē datū à pr̃e,qa tūc reacgreret̃ ipſi
pr̃i,& hæc eſt rō hic,qđ pr̃ ñ obligat̃ ex pſona filij accipientis mu
tuū.qa ſi obligaret̃,reacgreret̃ ſibiipſi.¶Op.ꝙ iſta ſit īpfecta rñſio
qd.n.ſi hr̃ditas ñ eēt adita?qđ in hoc tex.ñ ponit̃. Gl.rñdet,ꝙ qdā
fatet̃ ꝯriū,ꝙ tūc ñ poſſet r̃peti,& eo caſu hæc lex ñ rñdet.Alij dñt,
ꝙ ēt tūc poſſet repeti,qa tūc ēt ē hr̃s ipſo iure,qđ dic.vt in gl.ſup
ver.poſt mortē,q̃ ē clara.Itē op.dr̃ hic ꝙ liberat̃ filius ꝓ ea q̃titate
q̃ ad aliū puenit ex peculio.Cōtra, imò dēt liberari reſpū quotæ
& ñ reſpū q̃titatis,vt l.ſi ab eo.C.de neg.ge.& l.ſi adulta.C.de he-
re.act.Sol.Aliud in hr̃ditate,vt ibi,aliud ī peculio,vt hic.h.d.gl.ſu
p verbo,ſi ñ minus.qđ ē no.vt dicā j̃. qñ declarabo. ¶Op.& nūc
venio ad ſcđam gl.magnā:dr̃ hic,ꝙ tollit̃ obl'o ꝓ ea q̃titate, q̃ ad
fratrē creditorē puenit de peculio.Cōtra medietas peculij ꝓfecti
tij ptinet ad fratrē iure hr̃ditario.l.certū.C.fa.erc. ergo cum reci-
piat ſuū,ñ dēt alter fr̃ liberari.Timore huius ē fcā tota gl ſcđa ma
gna.Quidā dñt,ꝙ dēt intell'i qñ ad fratrē puenit de peculio.ſ de
portione fratris debitoris.Io.dt ꝯriū,qđ ꝓbat multis rōnibus , &
exemplis.Vide gl.per te,quę eſt clara.Aliæ gloſſæ ſunt clariſſimę.

Apparatu nr̃o ſic aliqual'r ad lr̃am examinato,& declara-
to , veniamus ad difficultates q̃ hic tāguntur.
11 Et priò†circa primā partē gl.q̃ro,q̃ ē rōa ꝙ inter patrē & filiū b vel
a inter duos fratres nō cadit obl'o ciuilis,ſed ſolū nālis? Rñ.cōis rō
b Doc.eſt,qa† pr̃ia ptās eſt de iure ciuili,vt Inſt.de pa.pot.in prin &
12 l.nā ciuiū.ff.de his q ſunt ſui,vel al.iu.Sed de iure ciuili pr̃ & filius
cenſentur vna & eadē pſona,vt Inſt.de inut.ſtipu.§.ei q.& C.de ī-
pu,& aliis ſubſ.l.fi.Sicut ergo idem ñ pt ſibiipſi eſſe obligatus ita
nec pr̃ & filius.Et eadē rōne plures filij in eiuſdē ptāte.ſed de iure
gentiū pr̃ & filius ſunt diuerſæ perſonæ,& iō obl'o nālis, q̃ eſt de
iure gentiū,cadit inter eos.Alij aſſignāt aliā rōnē q̃ gl.tangit.Inſt.
de obl.ī pr̃i.circa fi.gl.magnæ.Nā actiones & obl'ones sūt ītrodu
ctæ pp iudiciū.Eſt.n.actio ius pſequēdi ī iudicio,&c.ſed īter pr̃em
& filiū nō pt eſſe iudiciū.l.lis nulla.s̃.de iud.ergo.&c.Iſtæ ſunt rō-
nes cōes,q̃ licet ſatis bonæ ſint,tñ alia rō eſt melior & firmior, q̃
ponit Iuriſcō.ſi qs bñ aduertit.Nā dētis ſcire,ꝙ de iure gentiū an-
teq̃ eſſent ꝓditæ actiones,ille q dēbat aliqd recipere,conſequeba
tur illud manu regia,ſeu p ptātē regiā.l.ij.in prin.s̃.de orig.iur. Et
iſtud ē cōe oīb.gentib.Nā regia ptās de iure gētiū ē,vt s̃. de iuſt.&
iu.l.ex hoc iure. Poſtea de iure ciuili fuerūt introductæ actiōes p
quas qs in iudicio pſequat̃ qđ ſibi dētur,& ꝯſiderauit ius ciuile,ꝙ
pr̃i erga filiū,vel dño ḡ ſeruū remanebat illa ptās regia , q̃ ſua au-
thoritate pt auferre à ſeruo vel filio illud qđ ſibi dēt, iō ipſi pr̃i.vl'
dño nō prouidit de remedio actionis,vel obl'onis ciuī. Iſtā rōnē
ponit tex.in l.ſerui & filij in prin.j̃.de fur.facit j̃.ſi qs teſta.liber eē
iuſſus fue.l.j §.hēt itaq;.ibi,ſed vt ſeruus pt coerceri. facit ad hoc
c C.de pa.pot.l.ꝯgruētius.Dices tu.Iſta rō ꝯcludit,quare ꝙ pr̃ nō hēt
obligatū filiū ciuil'r,ſed q̃ ē rō ꝙ fili⁹ nō hēt pr̃em obligatū ciuil'r
cum filius in pr̃em nequeat exercere illā ptātē?Rñdeo rō eſt hęc
ex duab.reg.iu.nr̃i.Vna rl'a eſt ꝙ qcqd acqrit filius,acqrit pr̃i.l.j.ī
prin.ff.ſi qs à pat.fue.ma.& j̃.de acq.hæ.l. placet. Alia rl'a eſt,ꝙ ex
qua cā recipiēdo ab alio tu acqris mihi,ex eadē ſtipulādo à me ti-
bi nō obligor.Iſtā rl'am tradit Iulianus in l.ſi ſeruo.§.& rl'r.s̃.de v-
ſufr.& l.liber hō.ī prin.de ver,ob.Cum ergo filius obligando ſibi
d aliū ciuil'r q̃rat pr̃i,meritò pr̃em ſibi obligare nō pt. Quæ aūt ſit
rō īter dñm,& ſeruum,dicet̃ j̃.e.l.ſi id qđ.Sed q̃ eſt rō,ꝙ īter duos
e filios nō ꝯhitur ciuilis?Rñ.Ex pdictis rōnibus colligitur vna ter-
tia rō inter duos filios.Nam vna rl'a eſt,ꝙ qcqd acquirit filius,ac-
quirit patri.Ergo ſi vnus ex fratribus obligatur alteri.q̃ritur patri
ſed pater non habet ciuilem obligationem in filium. per iam di-
ctam rationem,ergo &c.

f Nunc intro ſgl.& q̃ro,† filius mutuat pecuniā alteri noīe
13 patris;vtrū ꝯhatur mutuū , ita ꝙ patri acqui-
g ratur?gGl.dt īdiſtinctè,ꝙ ſic qualitercunque filius habuerit pecu
niā:qđ nō eſt vſquequaque verū.aut.n.filius mutuat pecuniā ſuā
caſtrenſem,vel quaſi caſtrenſem noīe pr̃is.tūc pr̃i nō acquitur,ni
ſi ratihabitione ſecuta.l.ſi abſentis.C.ſi cer.pe.Aut mutuat pecu-
niā ipſius patris,& tūc nō ꝯhitur mutuū,niſi patris voluntas īter-
cedat,vel ꝯſumptio,qa dñium trāſferre nō potuit.Aut mutuat pe
cuniā ſui peculij aduentitij ſm iura hodierna, & intelligo in caſi-
bus,in qbus patri nō acqritur vſusfructus,vt j̃.dicā: & tūc vr̃ idē,
ꝙ s̃.dixi in caſtrenſi,vel quaſi.ſ.ꝙ reqratur ratihabitio patris.Et ē
aduertendū,ꝙ hoc caſu nō ꝓcedit iſta lex fortè ſimpl'r, vt gl. dt,
qa filius mutuans noīe patris pecuniam ſuam, hēt obligatū patrē
h ratū habentem h actione negotiorū geſtorū: & ideo filius ſoluens
poſt mortem pr̃is.nō poſſet repetere tanq̃ indebitū.qa poſſet ſibi
obiici ꝯpenſatio de eo,qđ dēt ex pſona pr̃is p actionē negotio-
rū geſtorū.& hoc verū eſt.Volendo tñ l.iſtā ſimpl'r intelligere,ꝙ
ꝯdictio indebiti haberet effectum,tenendo iſtā caſus poſitionem
deberet dici ꝙ fuit mutuata pecunia noīe pr̃is aīo donādi , vel ꝙ
14 ꝯpenſatio nō opponat̃.¶Secundo†q̃ro,qñ filius mutuauit noīe
ſuo,an ꝯhatur mutuū, & ꝓcedat hæc lex? Rñ. qñq; filius mutuat
pecuniā ꝓpriā caſtrenſis,vel quaſi caſtren.peculij,tūc nō ꝓcedit
hæc l.ſed bñ ꝯhit̃ mutuū,vt ipſi filio q̃rat̃ ciuilis & nālis obl'o.l.2.
j̃.ad Mace.Huic dicto vr̃ obſtare,qa hic mutuat alteri filio exiſtē
ti in ptāte.& ſic vr̃ obſtare S.C.Macedon.nec vr̃ iuuari gl.p l.2. q̃
allegat,qa ibi loquitur in accipiente mutuū , q accipiebat in cām
caſtrenſis,vel quaſi caſtr.peculij.Hic gl loqtur in dante mutuū de
caſtrenſi peculio,vel quaſi.niſi poneremus vtrunq; hr̃e caſtren-
ſe peculium,vel fateamur,qđ obſtet S.C.Macedon. niſi ſit mutuū
datū in caſib.in qb.ceſſet,vt in caſu l.ſi pmittente.C.ad Mace.nec
hoc gl.remouere intendit.Qñq; filius mutuat pecuniam pr̃is,tūc
ꝯhitur mutuum ꝯſumptione ſecuta,& acqritur patri nālis. Ita lo
quitur hæc l.nec curo,licet quidam dicant ꝯ, ſi pecunia fuit mu-
15 tuata ꝯ S.C.Maced.Cū†Macedonianū nō ppea impediat nālem
i obl'onē,de qua hic tractam⁹,vt l.qa nālis.j̃ ad Mace.& quod no.
in l.cū qs.C.de iu.& fa.ig.Qñq; mutuat filius pecuniam ꝓfectitij
peculij,tunc ꝯhitur mutuū in ꝯtinenti,qa hēbat ptātem transferē-
di dñiū.vt s̃.ſi cer.pet.l.eius q in prouincia & ꝓcedit hæc lex.qñ-
que mutuat pecuniam aduentitij peculij,& tunc dt gl.olim idem
ſicut in profectitio,hodie idē qđ in caſtrenſi,vel quaſi,& ſic ptrā
ſit.Dñi,hic eſt aduertendū , qñq; pr̃ in pecunia aduentitia habet
vſumfr.& tunc eſt idē olim,qđ hodie:nā in pecunia nō pōt hr̃i v-
ſusfruc.ſine ꝓprietate.Idē in oīb.reb.q̃ vſu ꝯſumūtur,vt s̃.de vſuf.
ea.re.q̃ vſu.ꝯſ.l.ſi tibi.& l.trib.& l.pe.& fi. Vñ filius nō pōt eā mu-
tuare,ſicut nec pecuniā patris.Pro hoc,qa ēt ſi proprietas eēt ſua
non poſſet alienare.l.cum nō ſolū §.filiis aūt.C.de bo.q̃ liber.Sed
in caſib.in qb.patri nō q̃ritur vſusfruct.nec eſt legitimus admini-
k ſtrator,procederet hæc gl.Pro cuius declarōne q̃ro,k †an hodie
16 inter patrē & filiū in aduentitiis ꝯſiſtere poſſet ciuilis obl'o? l Gl.
l vt vides,hic vr̃ dicer̃ ꝙ ſic.Idē no.in l.ſi qs ꝓ eo.§.j.s̃.alle.& ī auth.
vnde ſi parens.C. de inoff.teſt.& de pac.ꝯuen.l.pactum. & vr̃ tex.
in l.iubemus.C.ad Treb.Sed certè illæ ll.hoc ꝯcludūt.ſ.ꝙ pater o-
bliget̃ filio,& bñ,qa ceſſat rō pdicta.Nā filius ſtipulādo ab alio ex
cā aduentitia non acqrit patri.ergo pt ſtipulari à patre,ſed ꝙ fili⁹
obligetur patri ex cā aduentitia ciuiliter, hoc non eſt bene clarū.
Sed puto ꝙ in caſib in qb.patri non quæritur vſusfru.nec eſt legi
timus adminiſtrator,quod filius ſibi obligetur,quia in illis rebus
non poteſt patriam poteſtatem exercere ſicut in caſtrēſi, vel qua
ſi,vt j̃.de fur.l.ſi quis vxori.§.j.ſed in aduentitiis, in quibus habet
vſum-

ADDITIONES.

a Pom.¶Quæ eſt ratio.Et vide Ale.conſ.8.vol.2.vbi ſequitur hoc,quod oriatur natura-
lis,& conſ.2.vol.3.& Soc.conſ.4. & ibi tenet non valere diuiſionē factā inter patrem &
filios in poteſtate.
b ¶Et filium.quare inter patrem & filium nō conſiſtit ciuilis obligatio.ſed naturalis ſic,
Vide Bal.in l.fi.C.quod cū eo.in verſ.3.præmittendum.
c ¶Concludit.Quare ciuilis contra patrē filio non datur.Cogita,quia per iſtas rōnes nō
deberet ēt acquiri filio obligatio naturalis contra patrem,quod eſt contra iſtum tex.in
§.quæſitum.Vnde videtur tenenda prima & ſecundā rō s̃.relata.Sed aduerte,quod Bar.
ſoluendo Arg.quod fecit in l.ſi quis pro eo §.j.de fideiuſ.dicit ſecundum Dy.quod iſta
regula non habet locum in obligatione naturali.
d Pom.¶Quæ aūt.Ex iſta doctrina Bar.habes inferre,quod quemadmodum inter patrē
& filiū non conſiſtit donatio,quod ēt non conſiſtit inter fratres in eiuſdem patris pote-
ſtate conſtitutos,quia nō poſſet donare,niſi patris bona,& ſic procederet, ēt ſi filius ha
beret bonorum adminiſtrōnē,quia in generali adminiſtratione nō venit vt quis donet
l.filiusfamilias.j̃ de don.hoc tñ limita ſecundū Io.And.in add.Spe.in ti.de inſtru. edi.
§.porro.verſ.quid ſi filiusfa.niſi frater donet alteri fratri de conſenſu patris , quia tunc
valeret,de quo cogita,quia tunc fortiter obſtat regula,quæ traditur per gl.in l. ſi in ver
bo accōmodauerit C.de pac.& p Bar.& Bal.in l.2.C.ſi aduer.don.& Bar. in l.ſi fundus
j̃.de pig.qđ q ipſum actum facere non pōt,alij facienti non pōt aſſentire,ſed pater nō
pōt filio in ptāte donare.l.donationes,quas parentes.C.de do.inter vi.& vx. ergo nō ēt
poterit aſſentire filio,fratri donāti.Præterea clarū eſt ꝙ fieret fraus legi de perſona ad
perſonam,ſ.contra legē.s̃.de legib.& l.non dubiū.C.eod.tit.Ad hoc præterea vide Old.
conſ.26.inci.pater conſentit filio.Are.l.placet.j̃.de acq.hær.per Ale conſ.10.vo.3
e ¶Alex.Ciuilis.Dicit tamen no.Bal.in l.cum oportet.§.non aūt, ad fi.C.de bo.quæ lib
quod ſi pater aſſignauit legitimam duobus filiis in vita,poterunt ipſi adinuicē contrahere
& orietur obligatio ciuilis,& naturalis,ſicut in dote data,ſecus ſi ſimpliciter eſſet facta
conceſſio in peculio.
f Pom.¶Nunc intro.No.quod licet quis numeret pecuniam ſuam noīe alieno, quod tñ
per hoc nō videtur donare ei,cuius nomine numerat.Et ita no.Pau.de Ca.in l.certi con
dictio §.ſi nummos & ibi Doc.s̃.ſi cer.pe.& no.ꝙ Bar.loquitur hic in patre. & filio,&
ſic in perſonis apprimè cōiunctis,quod no.ad limitationem l.quæ dotis. & quæ ibi [illegible]
duntur,j̃.ſol.ma.
g ¶Acquiratur.Vide Bal.in l.fi.C.quod cum eo in verſ.opp.alterius.
h ¶Ratum habentem.Sed immo indiſtincte videtur dicendum,ꝙ habeat locū ēt iſto ca
ſu condictio indebiti,quia ita exceptio compenſationis, non pōt obiici repetenti iſto
caſu,iuxta no.in l.cū is.§.j s̃.eo.& videtur hoc ſentire Bal.
i ¶Impediat.Vr̃ ꝙ ēt qñ habet locum Senatuſconſultum,tñ habeat locum diſpoſitio l.
ius l.& ꝙ ſolutum non repetatur,per tex.in l.ſed & ſi pater.§.ſi cum l.eod.j̃ ad Mace.&
quod no gl.in l.j.§ j.in verſ.petitio.eo.ti.& l qui exceptionē.in prin.j̃.eo.vbi ſolutum fi-
lio,tuto beneficio Senatuſconſulti,repetitur,quanquam Bal hic tranſeat cum ſententia
Bar.hic prox
k Pom.¶Declaratio ꝙ quæro.An inter patrem & filium in aduentitio conſiſtat obliga-
tio ciuilis,vide Soc.in con ſi.362.
l Ciuilis obligatio.Cum Bar.trāſit hic Bal.& idem Iac. de Bel.in ſūma,quā ponit [illegible]
C.de inof.do.licet hic tuhil firmet & vide quæ dixi poſt Bar.in d.l.iubemus,cū conc[illegible]
& ibi per Bal.& in §.j.vbi quærit qui contractus non poſſint inter patrem & filium [illegible]
qđ in ꝯſectutis,an valeat ceſſio facta filio contra patrē,& ꝙ in aduentitiis contra[illegible]
ē aliis tenet Bal.in l.cū op.§ nō aūt,in fi.C.de bo.quæ lib. adde qđ obligatio [illegible]
bene cadit inter patrē & filiū.l.ſi qs pueris.§.in illo.& ibi Bal.C.de ſecun nup

vsumfructum, & in qb. est legitimus administrator, & pōt ptātem patriā exercer̄ sine rephēsione. l. j. C. de bo. mat. & in auth. de nup. §. & ita. tunc non puto, ꝙ obliget̄ filius pr̄i ciuiliter: qa subest adhuc ratio prædicta. Sumus expediti de j parte gl. &c.

17 Venio ad scdā ptē gl. & primò q̄ro † vtrum oblo n̄alis q̄rat̄ p filiū pr̄i? Tex. est hic, ꝙ sic, q̄l; qdā dixerint ꝯriū, vt tāgit gl. hic in prin. 3. par. huius gl. Pro q b. arguo. Si oblo n̄alis q̄rat̄ pr̄i, ergo pr̄ ꝓmittēdo filio nō obligat̄ n̄al'r p regulā Iuliani. s. alle. l. si seruo. §. & r̄l'r. s. de vsuf. l. liber hō. i prin. ff. de ver. ob. Præterea iura n̄alia sunt immutabilia, vt Inst. de iu. na. §. sed n̄alia qdē: ergo &c.

a Rn̄. ad primū, ꝙ illa r̄la Iuliani nō hēt locū in acq̄sitionib. de iure n̄ali primæuo. Rō, qa cū illa r̄la sit de iure ciuili, nō p̄t impedire acq̄sitionē n̄alē. Nō obstat scda rō, qa dico in proposito, ꝓ ius ciuile 18 † non tollit oblo n̄alis, sed transferr̄ de vno in aliū, sicut dicimus de dn̄io, q̄l; sit iurisgētiū, trāsferr̄ p vsucapionē, & ēt p alios actus 19 iuris ciuilis, vt p sn̄iā vel p rescriptū p̄ricipis. ¶ † Scdō q̄ro, & hoc est magis subtile, vtrū acq̄rat̄ p filiū, hoc est mediāte psona filij, ita ꝙ primò filio, & deinde ipsi pr̄i p filiū acq̄rat̄, an vero acq̄rat̄ pr̄i directo p filiū tāq̄ p quoddā organū. Qd acq̄rat̄ pr̄i directò, ꝓbat̄: qa ista oblo n̄alis ex ꝯctu mutui ꝯhit p actū n̄alē. s. numerōnē: ḡ alteri q̄rit̄ directò. l. ea q̄ ciuil'r. de acq. rer. do. & l. qd meo. §. j. de acq. pos. Cōtrariū d̄t gl. hic, ꝙ q̄rit primò filio, & ex psona filij q̄rit pr̄i, & vr̄ gl. ibi, & pr̄i p filiū. & hoc vr̄ ꝓbari in l. j. in prin. si qs à pa. fue. ma. Sol. in oblonib. q̄ ꝯhunt̄ p actū n̄alē, vt numerōne, vel traditione, si qdē p filiū fuit fcā noīe pr̄is, acqritur pr̄i directò. l. certi ꝯdictio. §. si nūmos. s. si cer. pe. Sed si fuit facta noīe ipsius filij, tunc ꝓcedit hæc gl. ꝙ acqritur filio, & p filiū pr̄i. Idē dico in acq̄sitionib. q̄ fiūt 20 p actus merè ciuiles. d. l. ea q̄ ciuil'r. de acq. re. do. ¶ † Tertiò q̄ro, dixi ꝙ p filiū acqritur pr̄i, an apud filiū aliqd remaneat? Et gl. d̄t, ꝙ apud filiū remanet n̄alis, & pr̄i acq̄rit̄ n̄alis. & sic ꝯcludit ꝙ ab initio natæ fuerunt duæ n̄ales, & hoc in acq̄sitionib. q̄ fiunt p actum n̄alē. In illis verò q̄ fiunt p actum ciuilē, nihil remanet apud filiū, dicit gl. l. placet. j. de ac. hære. Contra hoc vltimum arguo sic. Ea q̄ sunt iuris ciuilis, durius separantur à nobis, quam ea q̄ sunt iuris n̄alis. Nā oblones ciuiles nō transeunt in fideicōmissariū, nisi vtiles directæ apud hæredem remaneant, sed oblones n̄ales in totū transeunt in fideicōmissarium. l. si eius. ff. ad Treb. Et iō ꝯcludo ꝙ in isto actu acqrendi patri p filium nō acqritur magis illud qđ est de iure ciuili, q̄ illud qđ est de iure n̄ali, vñ in hoc istā gl. nō teneo. Itē in eo ꝙ gl. d̄t, ꝙ ab initio nascunt̄ duæ oblones n̄ales, non d̄t verū, qa vt dcm̄ est in p̄ceden. quæst. n̄alis, quæ q̄rit̄ pr̄i, primo q̄-21 rit̄ filio Dicere aūt † ꝙ ab initio ipsi filio q̄rantur duæ n̄ales, hoc est absurdū, & sine lege loq. ꝯ l. illā. C. de colla. Præterea si hoc esset verū, fideiussor posset accedere ꝓ patre apud filiū. Nā licet oblo n̄alis in psonā fideiussoris, q̄ acq̄rit̄ pr̄i p filiū, sit nulla, qa nō p̄t eē ꝓ eodē apud eūdē obligatus: tñ illa n̄alis, q̄ remanet apud filiū ꝯ fideiussorē, remaneret aliqua qđ est ꝯ d. §. j. in l. si qs p eo. alle. & tangit̄ hic circa fi. huius gl. Dico ergo, ꝙ vna ab initio n̄alis nascit̄. & illa cū effectu q̄rit̄ pr̄i, vt hic, & apud filiū nulla remanet, nisi solo noīe, ñ effectu aliquo. d. l. j. si quis à pa fu. manu. & l. cū filiū. j. de leg. j. & licet ibi loquat̄ de ciuili acq̄sitione, tñ idē de acq̄sitiōe n̄ali

b & multo fortius, vt s. dixi, &c. ¶ Ad rōnes gl. q̄ ꝯcludunt, ꝙ nascat̄ duæ n̄ales, rn̄deo. Prima rō est, qa peculiū ptinet ad pr̄em, & ad filiū, ergo & oblo n̄alis ad patrē, & ad filiū dēt ptinere. Rn̄. peculiū verè ptinet ad patrē, & iō diuidit̄ inter hr̄des, vt hic, & l. certū. C. fa. erci. Quo ad qd tñ d̄r ad filiū ptinere. s. si bona pr̄is publicarent̄ l. 3. §. si vtrū. ff. de mino. quē casum expectare nō dēmus, vt l. inter stipulantē. §. sacrā. j. de verb. ob. ¶ Apparet ergo ꝙ peculiū filij, d̄r solo noīe esse filij, sed effectu est pr̄is. Eodē mō ista oblo n̄alis solo noīe est filij, sed effectu pr̄is est: & iō dico, ꝙ in casu huius l. si fili⁹ creditor ñ fuisset hr̄s patris, solutum ab eo indist ncte repeteret̄, quia quo ad eum omnino erat indebitum. l. si eius. ad Treb. ¶ Itē ꝓbat gl. p leges q̄ d̄nt deduci, qđ filio dētur, & qđ seruo. Sed oēs 22 illas leges intelligo, dētur filio, s. noīe solo, nō effectu. ¶ † Quæro

c vtrum in hac oblone n̄ali pr̄ & filius habeantur tanq̄ duo reicredendi? Gl. hic d̄t quòd sic. ¶ Sed ex p̄dictis apparet, ꝙ hoc nō est verum, qa in duob. reis sunt plures & diuersæ oblones. l. 3. in fi. j. de duob. re. & l. eadē. in fi. eo ti. sed hic est vna tm̄, ergo &c. Præterea posito ꝙ essent duæ, vt d̄t gl. non essent duo rei. nā filio debetur ex suo ꝯctu: patri verò dētur ex dispositione legali sed diuersitas cārū impedit ꝯtōnē duorū reorū. l. q seruum. & ibi nota. s. de interrog. ac. ergo &c. In hoc tamen posset sustineri ista gl. ꝙ pater & filius dicātur duo rei. hoc est habeant sil'itudinē cū duob. reis. i hoc. Nā sicut cuilibet ex duob. reis p̄t solui, ita ēt p̄t solui patri & filio. Et istam similitudinem facit tex. in l. si vnus. in prin. s. de pac. Licet tñ filio possit solui, non tamē per hoc intendo dicere, quòd filius hēat ꝯmunionē aliq̄ in oblone n̄ali, nisi solū nudū nomen. vt s. dixi. Si. n. hēret aliq̄ cōionē morte pr̄is, ꝯsolidaret̄ in eo, sicut dicim⁹ in actione de dote. l. vnic. §. videamus. C. de rei vxo. ac. quod tñ nō 23 ꝓcedit hic, vt patet ex hac litera. ¶ † Itē q̄ro, retēta opi. gl. qd sint quasi duo rei, an obligatio patris sit potentior, q̄ oblo filij? Gl. d̄t ꝙ sic, rōne patriæ p̄tātis, vel dic, qđ iō est potētior, qa negotiū in veritate spectat ad patrē, sicut qn̄ vnus ex correis credēdi credidit 24 et pecuniā ꝓpriā, alius nihil ꝓmisisset. ¶ Quæro, † vtrū sit verum, ꝙ illud qđ vn⁹ ex reis credēdi exegit, teneat̄ alteri ꝯmunicare? Gl. d̄t ꝙ sic, qđ dic vt dixi s. i recitatione literali hui⁹ gl. ¶ Quæro an 25 peculiū ꝓfectitiū ꝯferatur, & qualiter? Gl. † dicit̄ quod ꝯfertur, & ꝯfertur tradendo vel liberando, vt habes in gl. quod intellige de collatione facti. Nā de iure peculiū ꝓfectitium ē cōe licet sit separatum à rationibus patris. l. certum. C. fami. ercis. & C. de collat. l. si donationē. & sic sumus expediti de secunda parte glo.

Veniamus ad tertiā partē glo. & pro huius declaratione priō q̄ro, an actio de peculio sit in rē, vel in p-

d sonā. [d] Quidā † dicunt, qđ est in rē, & hoc dicunt vt ostendant, qđ 26 nullā oblonē p̄supponant, & sic pr̄ p filium, dn̄s p seruum ñ obligatur: qđ ꝓbant, qa re pempta, dn̄s nō tenet̄, sicut in realib. l. quæsitum. j. de pecul. Pro eis arguo, qa ille, ad quē transit peculium titulo singulari, pōt ꝯueniri. j. de pec. l. & ancillarum. § si seruus. qđ nō est in actionib. personalib. l. j. §. si hæres. j. ad Trebel. Præterea cedēdo peculio liberatur. l. sed postq̄ in fi. cōi diu. quod non est in actionib. psonalib. l. sed cū fructuarius. & l. seq. s. de vsufr. Cōtrariū est veritas, vt inst. de act. §. in personam. & l. summa. in fi. j. de pec. & in qualibet earum est exp̄ssum. Nec curo de dicto petri, quod refert Cy. in l. dn̄m. C. qđ cum eo. qui dicit, quòd actio est personalis sed adiectione in rē, quia ll. predictę loquūtur de ipsa actione cum adiectione de peculio, nec pōt separari dicta adiectio, vt aliquid remaneat ab actione, sicut nec qualitas à subiecto. l. ij. s. de vsuf. Cōtraria non obst. nā ēt in actionib. personalib. video, ꝙ re pempta, qn̄q; quis liberat̄ vt in debitore speciei. Itē video ꝙ ille, ad quem res peruenit titulo singulari, tenet̄ in actionib. scriptis in rem. l. de eo. § fi. s. ad exhi. & l. j. §. j. de interd. & hoc ēt casu liberatur ceden-27 do rem bona fide. d. l. si postq̄. in fi. ¶ Scdō q̄ro, † posito ꝙ hæc a-

e ctio sit psonalis, e vtrū sit datiua, vel natiua, hoc est ꝙ nascatur ex matre. s. ex oblone. Cy. in d. l. dn̄m. circa fi. & sunt verba sua, d̄t ꝙ ē datiua: tenet̄. n. pr̄, vel dn̄s propter ꝯctum filij, vel serui, ñ ex aliqua oblone, sed qa lex dat istam actionem. hoc est falsum, & ꝯ casum pluriū legū. Primò ꝯ l. 3. §. si filius. j. de pec. & §. Iulianus. & §. sed si filius. & l. depositi. in prin. & quan. actio de pec. anna. l. j. §. merito. ibi, produci oblonem. Concludo ergo, ꝙ ista actio orit̄ ex matre 28 oblone. ¶ Tertiò q̄ro, † ergo si oritur ex oblone, vtrū ex oblone ciuili vel n̄ali, vel ciuili tm̄, vel n̄ali tm̄? In hoc sunt opin. hic, inter Hug. & Azo. Hugo d̄t, ꝙ pr̄ & dn̄s tenet̄ ciuil'r & n̄aliter. Pro eo facit, quia ciuilis sola, vel n̄alis sola, non est sufficiens ad ꝓducendā actionē. vt no. insti. de obl. in prin. Azo d̄t, ꝙ ex sola oblone ciuili, q̄ tñ hēt effectum n̄alis. Pro eo facit, qa deficit consensus, imò obligantur pr̄, & dn̄s ēt inuiti. l. si quis seruū. ver. ēt. j. de pecu. Istā 29 opi. Azo. puto verā. nā oblo † n̄alis d̄r de iuregen. [f] vt dixi in l. si nō

f sortem. §. libertus. in prin. s. eo. Sed hoc ꝙ pr̄ & dn̄s teneātur de peculio, nō est de iuregen. Itē nō est ibi ꝯsensus, q̄ n̄alē oblonem inducat, ergo, &c. Non ob. si dicis, ḡ nō est sufficiens ad producendū actionē, qa dēs scire ꝙ quædam sunt obligationes ciuiles, quæ habent effectum n̄alis, vt dicit Azo, pp authoritatem statuentis, vt oblo, quæ descendit ex re iudicata, & oblo, quæ descendit ex rescripto Principis, vel ēt ex rescripto p̄toris, vt in casu nostro, quæ producunt actionem. Possemus tñ dicere, quod hic est quædam 30 ficta n̄alis, quia illud, † quod facit iudex, vel conditor legis, vr̄ facere pars. C. de eui. l. si ob cām. & hoc ē, quod Azo voluit dicere, 31 ꝙ habet n̄alis effectum. ¶ Quæro in casu legis nostræ, † vtrum ex persona illius filij, q̄ ē n̄al'r obligatus pr̄ obligetur n̄aliter? Azo d̄t, ꝙ nō, nā ēt extraneus non obligatur n̄al'r, vt dcm̄ est s. quod intellige verum q̄tum ad psonam ipsorum filiorum, aliàs secus, quantū 32 ad personā extraneorum, vt statim dicam. ¶ Quæro, † duo serui eiusdē dn̄i erant, quorum vnus accepit ab alio pecuniam mutuo, vtrum ex psona serui mutuum accipientis dn̄s teneat̄? Azo vt hic vides, dicit ꝙ non probat, quia de peculio deducit quod alteri dēt Nec ob. si dicis, ꝙ in peculio eius, cui debetur, computat̄ illud, qđ seruus accipiens mutuo dēt. l. quam Tuberonis. in fin. j. de pecu. quia ꝯputat̄ tanquam debitum à seruo nō dn̄o. Ita dicit Azo. Dn̄i hic est aduertendum. Nā vbicunque in materia de peculio leges d̄nt seruum debere, loquuntur impropriè, & fcm̄ significant. l. nec seruus. j. de pec. Item dēs scire, ꝙ illud, qđ naturaliter tm̄ debet̄, nō p̄t ab alio imputari in p̄rimonio. l. j. §. id quod natura. j. ad l. Fal. Ex hoc dico, ꝙ cū lex dicat, ꝙ id dn̄s dēt imputare in peculio, quod seruus dēt, quod ad id dn̄s tenet̄ ciuil'r, q̄ ciuilis hēt effectum n̄alis, vt s.

ADDITIONES.

a ¶ Regulā. Vide Bar. in l. si quis pro eo. §. j. de fideius.
b ¶ Concludunt. Adde Bar. j. in j. q. de contracta mutui.
c Naturali. Vide s. & per Bar. in l. si. v. q. de duo reis.
d ¶ In personam. Vide Inst. de act. §. actiones autem de peculio. vbi plenissimè de omnib. istis articulis quasi j. positis. Et de hoc vide per Pet. & Bal in l. pe. C. quod cum eo. & ibi per Cy. de forma libelli in actione de peculio & vide Bal in l. fi. C. quod cum eo.
e Personalis. Et vnde oriatur hæc actio, & an dicat̄ nomen actionis, vide Bal. in l. iij. vsk. eo. C. quod cum eo.
f Iure gentium. Istud intellige vt hic per Bar. j. ea. l.

vt s̃.dixi,& hoc respectu extraneorũ agẽtiũ de peculio.ñ respũ ip
33 sorũ seruorũ.Et ſm hoc ꝯcludo,†ꝙ dñs dr̃ debitor,& creditor.&
respũ eiusdẽ debiti.s.debitor respũ serui dẽntis, & creditor respũ
mutuãtis Et si dicis,hoc vr̃ ĩpossibile,qđ ꝗs dẽat sibiipsi. Rñ.diuer
sitas pr̃imoniorũ tollit ꝯ̃riũ.Nã respũ peculij vnius serui dr̃ debi-
tor,respũ alterius dr̃ creditor, sicut dicimus in fisco habẽte diuer
sas stationes l.j.& 3.C.de ꝯp.sicut ẽt dicimus al's pp diuersitatẽ pa
trimonij,vt l.si arrogator.s̃.đ adop.Itẽ si opponis,si ipsemet dr̃ de
bitor,& creditor,ergo ipsemet ꝯpensat. Rñ.hoc nõ est verũ:nã il-
lud qđ debet̃ sibi,oĩno dẽt deduci de peculio.l.sed si dãnũ. §.j.& §.
seq.j̃.de pecul.Sed illud qđ ipse dẽt ex peculio alterius, non oĩno
dẽt,sed prius facta deductione de eo ꝙ dẽtur sibi,& filiis suis: qua
deductione facta,forte nil erit in peculio,& hæc est rõ quare ces-
sat compensatio.Probatur hoc j̃.de pecul. l.quoties. §. si creditor.
Habuistis not.in l.cũ fundus,§.seruũ tuũ.s̃.si cer.pe.¶Quæro vtrũ
34 †ex ꝑsona serui delinquentis in res alterius dñi, vel alterius serui
dñs obliget̃?Azo dicit,qđ non,& in hoc apparet manifestè rõ:qa
dñs vel pr̃ ñ obligat̃ natural'r ꝑ filiũ vel seruũ.l.id qđ.§.si ꝯ̃seruũ.j̃.
de pecul.legat.Videte,si loquimur de obl'one quæ descẽdit ex edi-
cto de peculio,fateor,ꝙ ex delicto serui dñs nullo mõ obligat̃, ẽt
ex̃neo,qa actio de peculio nõ dat̃ ex delicto,vt j̃.đ pec.l.iij.§.furti-
ua cã.& tũc ꝓcederet clarè dictũ gl.Sed si loqmur đ obl'one q̃ ꝓ
cedit ex edicto đ noxalib.tũc posset,hẽre dubiũ.Finaliter dicendũ
est idẽ,qñ delinquit̃ ꝯ̃ ipsum dñm,vel ꝯ̃ seruum.Sed si ꝯ̃ extraneũ,
tũc obligat̃.vt in toto titulo de noxali.Et de hoc regula est tradita
ꝑ Imperatorẽ,in l.apud antiquos.C.de furtis.qa ei⁹ serui noĩe,&c.
35 vt ibi patet.Circa hoc†posset moueri vnum dubium,vtrum in o-
bl'onib.ex delictis sit obl'o nãlis?Et gl.inst.de iur.nat.§. ius ãt gẽtiũ
vr̃ tenere ꝙ nõ,qa delicta sunt ꝯ̃ria iuri nãli. Doc. tangunt in l. ex
36 hoc iure.ff.de iustit.& iure. & ibi dicam. ¶Quæro circa † casum
legis nostræ.qñ vnus frater mutuat alteri,vtrum ex ꝑsona recipiẽ
tis mutuo pater obligatur?Gl.ꝙ non,qa ſm hoc esset sibi debitor,
& creditor,& tolleretur actio vi ꝯpẽsationis, ꝙ ẽ contra istam le-
gem,qđ est verũ respũ ipsorũ filiorum,sed respectu ex̃neorũ volẽ
tium agere de peculio,diceretur obligatus ciuiliter, q̃ obl'o hr̃et
effectum nãlis,vt s̃.dixi de ꝯseruis.¶Quæro vltimò,vtrũ obl'o nã-
37 lis,†q̃ quæritur filio quæratur patri?Gl.hic optimè distinguit,aut
obl'o nãlis quæritur filio directo ab ipso patre,qa ipse pr̃ promit-
tit vel obligat,& tunc nõ reuertitur ad patrẽ,vt hac l.§. q̃sitũ. Sed
si q̃ritur filio ab alio,vt à fratre suo vel extraneo, tunc q̃ritur pr̃i,
vt hac l.in prin.& illa est rõ in l.si qs pro eo.§.j.j̃.de fideiussorib.qđ
fideiussor promittẽs ꝓ patre non obligatur, qa si obligaretur filio
acq̃reret̃ ipsi patri,& sic reperiretur eidẽ pro eodem obligatus,vt
ibi patet.licet gl.ibi videat̃ aliquantulum ab ista gl. discrepare,&
huic glossæ ꝯtradicere,& malè.Sed contra hoc op.ex qua cã stipu
lando ab alio mihi acq̃ris,ex eadẽ stipulando à me non obligor.l.
si seruo. § & regulariter.s̃.de vsufr.& l.liber hõ,in prin. j̃. de verb.
obl.Si ergo naturalis ab alio q̃sita quæritur patri,ergo pater ipsi fi
lio non potest naturaliter obligari.Rñ.illa regula de qua opponi
tur,est iuris ciuilis,ideo solum dẽt intelligi de obligatione ciuili,
non de naturali,vt hic,& ibi patet.

Sumus expediti de prima gl.magna, veniamus ad scđam gl.
q̃ incipit tractare qual'r illa obl'o nãlis extinguat̃.Pro
38 cuius declarõne†q̃ro,qd si istud nãle debitũ fuisset solutũ à fratre
debitore post mortẽ pr̃is ante aditã hr̃ditatẽ,an possit repeti?Io.&
Hug.dñt ꝙ ñ:qa tũc est in totũ debitũ.Azo ñ ꝯ̃dicit huic,sed limi
tat.Dicit.n.ꝙ in aditione postea secuta apparet ab initio fuisse in-
debitũ,& sic cã deuenit ad ñ cãm,meritò p̃t repeti:qđ maximè hẽt
locũ in filiis,q ab ipsa morte finguntur fuisse hr̃des.Ita dicit Azo.
Ego dico totũ ꝯ̃rium.Nã obl'o nãlis,qua frater tenebatur fratri in
totum fuit quæsita patri,ita qđ nudũ nomẽ remansit apud filium,
vt s̃.dixi circa secundam ꝑtẽ præcedentis gl.& ideo si soluitur illi
fratri non existenti hr̃di patris,soluit̃ omnino idebitũ, & ab eo re
petit̃,vt d.l.si eius.ad Treb.sed si soluit̃ post aditam hæreditatem,
est sibi pro parte hæreditaria debitũ, & tunc tex. noster procedit.
possumus tamen dicere ꝙ recipiendo istam solutionem vr̃ hære-
ditatem adire,quia citra ius & nomen hæredis fieri non potest,vt
l.pro hærede.§.Papinianus.j̃.de acqui.hæred.

a
39 Venio ad gl.a super verbo,non minus. Et quæro qñ † ꝑuen-
tione peculij extinguitur ista obl'o nãlis, vtrum extin
guatur respectu quotæ,an respectu quantitatis quæ peruenit,v.g.
debitũ erat uiginti ad fratrem creditorẽ de peculio peruenerunt
quinq;,q̃ erant dimidia peculij,vtrũ obl'o extinguet̃ ꝓ dimidia,an
pro quinq; tm̃.Gl.dt qđ ꝓ q̃nq; tm̃.Et hoc est qđ tex.dicit.nõ mi
nus,&c.vt sic respiciat q̃titatẽ,nõ quotã:secus esset in hæreditate,
vt l.si ab eo.C.de ne.ge.& de hr̃d.act.l.ꝓ hr̃ditariis. & l.si adulta.&
40 iste est pulcher passus. ¶Quæro,†q̃ est rõ dr̃iæ inter peculium &
hr̃ditatẽ.Doc.dñt optimè,hr̃ditas rep̃sentat ꝑsonã defuncti, & ꝓ
ea parte,pro qua quis est hr̃es pro ea personã defuncti rep̃sentat.
l.cũ à matre,C.de rei ven.& qđ no.in l.ij.in fi.de p̃to.stipul.sed pe-
culiũ non rep̃sentat ꝑsonam filij,vel serui. sed solum est q̃dam v-
niuersitas iuriũ vel rerum meritò non tollitur obl'o, nisi respectu
eius qđ peruenit, qa ꝑsona adhuc remanet in se obligata, licet sit
separata à peculio, vt j̃.videbitis.¶Quærit gl. qd si nihil de pecu-
lio fr̃is debitoris ad fratrẽ creditorẽ ꝑuenit, an poterit agere ꝓ eo
quod sibi nãl'r dẽtur?Gl.dicit ꝙ non,qa erat nãlis tm̃,q̃ ñ parit pe-
titionẽ.Hic aduerte,si q̃dẽ frater creditor vellet ager̃ certi ꝯdictio-
ne ex mutuo,non posset:& in hoc gl.dicit verũ.Sed si vellet agere
ꝯdictione inde.qa dando peculium,puta sibi p̃legatũ,vt hic, ñ fcã
deductione eius,qđ sibi debetur, soluit plus debito, tunc optimè
posset,arg.huius ver.adeo.& j̃.eo.l.q exceptionem. §.si pars.

b
41 Venio ad ij.gl.b magnã. pro cuius declaratione anteq̃ intrẽ
gl.q̃ro,& reuoco in dubium,vtrũ†debitũ à filio, vel
à seruo sit onus peculij, ita ꝙ ipsum peculiũ sequatur penes quẽ-
cunque vadat,& qual'r istud debeat intelligi. Circa quod dico, ꝙ
42 onus peculij† est indistinctè,vt hic patet,& j̃. de pec.l.si ex duob.
§.j.& sequit̃ peculium penes quemcunque vadat, intelligendo tñ
vt dicam.Nã si quidem peculium vadit ad aliũ vnà cum ipso ser-
uo,sine dubio seq̃t̃ peculiũ,vt l.& ancillarũ.§.si seruus.j̃. de pecu.
& l.si ex duob.§.fi.cum ll.seq. Sed si peculiũ vadit sine ipso seruo,
si q̃dẽ titulo singulari,vt ex cã legati,vel venditionis,tunc nõ seq̃t̃
peculiũ,vt ille ad quẽ peculiũ vadit,posset ꝯueniri de peculio.Sed
dñs p̃t deducere debitum de peculio, anteq̃ soluat peculium, vel
ꝯdicere,si soluit sine deductione.l.j.§.itẽ hæres.j̃.qñ act.de pec.est
anna.nisi forte ꝑueniret ad ipsum seruũ manumissum,vt j̃.de do.
p̃le.l.2.§.ꝑ ꝯ̃rium,quod intellige vt ibi no.Sed si peculium transit
ad aliquẽ titulo vl'i,vt puta tit.hr̃ditario,tunc tenetur vt l. q̃sitũ.§.
j.j̃.de peculio.Idem si ex cã fideicommissi vl'is.l.j.§.si p̃cepto.j̃.qñ
ac.de pecu.est anna.& tunc tenetur in his casib.pro hr̃ditaria por-
tione,inq̃tum vires peculij patiuntur.d.l q̃sitũ.§.j.¶Hoc p̃misso ĩ-
tro gl & q̃ro,dr̃ hic,ꝙ pro eo,qđ ad fratrem creditorem ꝑuenit de
peculio,tollit̃ obl'o.quæro vtrum hoc intelligat̃ de parte,q̃ ad eũ
peruenit,an de parte,q̃ peruenit ad fratrẽ debitorẽ? Quidam dñt
de parte q̃ peruenit ad fratrẽ debitorẽ: nam aliam habet iure suo.
Huic dicto ꝯ̃dicit Io.& bñ.Nam istud debitũ sequit̃ peculiũ, sicut
lepra seq̃tur hoĩem,vt dcm̃ est s̃.vñ ꝓ ea parte,quæ remanet apud
fratrẽ debitorem tollitur obl'o pro parte ipsius fratris debitoris.
Pro ea parte verò,q̃ peruenit ad fratrem creditorem, tollit̃ obl'o
pro parte ipsius fratris creditoris.Nam cum vterq; fratrum succe-
dat patri,cui ista obl'o erat q̃sita:vterq; debet pari iure censeri, &
sic q̃libet soluet de parte sua.Et per hoc apparet ꝙ illud ꝙ dicebãt
quidam,vt j̃.refertur in gl.in ver.ꝯsecutus ibi,item nec dicat,ꝙ de
bitum pro parte fratris debitoris tollatur confusione pro parte al
terius fratris creditoris remanet debitũ,quod respiciat totum pe-
culium,nõ est bene dcm̃.Nam pro parte fratris debitoris dr̃ obl'o
tolli nõ solum ꝯfusione,sed ẽt quia sibiipsi vr̃ de peculio soluere.
Potius.n.ista obl'o dr̃ peculij, q̃ ipsius filij, quod apparet, qa si ipse
filius soluisset de suo,repeteret ab alio fratre,ad quem peruenit pe
culiũ,vt hac l.ver.idq; maximè,& j̃.dicam.¶Iuxta prædicta quæ-
43 ro,†pone,filius meus debebat tibi decẽ, & decem erant in pecu-
lio,de q̃b.donaui tibi quinque, an ego pater liberer in quinque?
Dicit gl.ꝙ sic.l.si qs reum.§.j.j̃.de li.leg. Certe illa lex hoc non di-
cit,bene dicit,ꝙ pr̃ non tenet̃ in plus,nisi q̃tum est in peculio, sed
non dicit,ꝙ liberetur. Nam poterit esse, ꝙ peculiũ augebit̃, & sic
tenebitur,& posset ꝯueniri:vt j̃.de pecu.l. q̃sitũ.§.is qui semel.Præ
terea non vr̃ verũ.nam hic proponitur,ꝙ peculiũ fuit donatũ cre-
ditori:& ille, ad quem peculium vadit titulo singulari, non tenet̃
de peculio,vt dcm̃ est &c.Sustineamus gl.ꝙ dicat veritatem: nam
qñ dñs dat alicui peculium. p̃t inducere id quod seruus sibi debet
vel facere sibi caueri, vt d.l.j §.item hr̃s. qñ act.de pec. est an. Sed
quando debet̃ ei,cui soluitur,vr̃ actum,ꝙ sibi cõpenset in debito,
& ipsemet sibi deducat;quod sibi debet̃. & ita intelligatur ista gl.
¶Quæro

ADDITIONES.

a Pom.¶Venio ad gl.No.ex verbis Bar.ꝙ eo ipso quod filius recipit debitũ patri ẽt naturaliter,vr̃ adire hæreditatem.quod no.quia inter coniecturas quas ponit Bar. in l. gerit. j̃.de acq.hær.ex quibus præsumitur idem adire hæreditatem,non ponit,qñ recepit solutionem pecuniæ debitæ naturaliter defuncto,quæ tñ est leuior cæteris coniecturis ibi ꝑ eum positis Sed quia Bar.fundat se sup l.pro hærede.§.Papin.quæ parum facit.quia vt ibi perspici põt,est longe diuersa rõ à terminis nostris, iõ volo eius opinionem aliquo mõ firmare.Vnde p̃mitto idem esse econtra.qñ filius soluit debitũ patris vel hæres testatoris,ex.l.2.& ibi Bar.C.de iure delib.tunc sic arguẽdo à fortiori,omisso argumento à correlatiuis,si inducitur aditio hæreditatis qñ quis soluit debitũ defuncti,& tñ q̃libet p̃t pro debitore soluere,& eũ liberare,ẽt si nolit.l.soluẽdo.s̃.de neg gest.& sic vr̃, qđ sit actus,qui possit fieri à quocunque citra ius & nomẽ hæredis.rõq; est,quia in dubio præsumitur magis nomine suo,q̃ alieno actum gerere.l magis.j̃.de sol.tanto magis dẽt indici,vbi quis respicit pecuniã debitam defuncto,cum quis non possit debitum recipere nisi hẽat spãle mandatum.l.vero ꝓcuratori.& l.hoc iure.j̃.de sol.alias.n. esset præsumptio delicti.Assero igitur breuibus quod quemadmodũ per solã solutionẽ debiti testõris inducitur aditio hæreditatis,eo qa qs censetur actum magis nomine suo genere,q̃ alieno,ita etiã inducatur ꝑ solam receptionem pecuniæ debitæ defuncto,cum magis sit recipere q̃ soluere,vt s̃.probatũ est,ne alias incideremus in præsumptionẽ delicti.

b Ad secundã gl Adde quæ no.Bal.in l.fi.C.quod cum eo:in ver.vlt. circa istã vlt. partem videndum est qualiter contractus,&c.adde Bar.in l.si quis pro eo.§.j.j̃.de fideius.& Pau. in l.iubemus.§.j.C.ad Treb.& tene menti,quod ex iuramento inter patrem & filium oritur efficax obligatio de iure Can.vt in c.cum iuramento.& ibi doc. de homi. faciunt no.per Bal.C.de don.l.fi Adde Bal.consi.362.lib.3.

a ¶Quæro, an vtrum creditor peculiaris extraneus possit agere ꝯ fratrē
creditorē, quatenus hēt de peculio. Gl. dt. ꝙ sic. qđ intellige ꝓ por-
tione hæreditaria tm̄, vt d. l. q̄situ̅. §. j. & sic ista q̄stio, q̄ fit de hrde, hēt
duplicē limitationē: vna ꝙ ꝯuenit ꝓ hreditaria portione tm̄, ñ ꝓ to
to debito. Alia qđ ꝓ pte hreditaria tm̄ ñ ꝯuenit in totū, sed quaten⁹
4 vices peculij patiunt̄, vt d. l. q̄situ̅. §. j. ¶†Quæro, qđ si iste frater de
bitor soluerit creditorib. peculiarib. de suo, an possit repetere à fra
tre creditore, ad quē puenit peculiū ꝓ pte? Gl. dt qđ sic, vt d. l. q̄situ̅
§. j. & tex. est hic in vers. idq; maximè. qđ intellige cū duab. limita-
tionib. p̄dictis. Et p hoc apparet, ꝙ lex ista ñ ꝓcederet si ponerem⁹
exēplū in trib. fratrib. vt statī subiiciā. Pone, tres erant fratres, vn⁹
hēbat in peculio cētū, accepit ab alio fratre mutuo qndecim, de-
cessit pater, & ei successerunt oēs tres fratres pro rata. Certe obl'o
fratris debitoris ꝓ sua tertia est extincta: sed obl'o alterius fr̄is cre-
ditoris, q̄ remanet pro duabus ptib. minimè, licèt ad eū puenerit
de peculio, vltra q̄ sint illæ duæ ptes, non extinguet̄, nisi ꝓ sua ter-
tia, qđ apparet, qa ab extraneis creditorib. ñ posset ꝯueniri nisi ꝓ ter-
tia pte tm̄, vt dcm̄ est, & sic, si teneremus opi. gl. ꝙ apud ipm̄ filiū re
45 manet nālis, illa nālis adhuc duraret, licet de peculio hēret. ¶†Vl-
timò q̄rit gl. hic, vtrū adepto peculio, remanet filius vel seruus nā-
liter obl'atus? Ioan. ꝙ ñ. Hugo ꝯ, & bñ, qa casus est expssus, licet ip-
se ñ alleget, ī l. si qs cū filio. & l. seq. j̄. de pec. ¶Iuxta p̄dicta q̄ro, qđ
ergo est dcm̄, ꝙ hæc obl'o ē onus peculij, cū adepto peculio, ipsa
obl'o adhuc remaneat. Rñ. obl'o, qua tenet̄ pater & dñs ex edicto
de peculio, sine dubio est onus peculij. d. l. q̄situ̅. j̄. de pec. sed obl'o
qua tenet̄ filius, & seruus ex suo ꝯctu, ꝓ tanto dr̄ esse onus pecu-
lij, qa ipse soluendo de peculio, qđ ñ est suū, liberat̄. Itē si soluit de
suo pt repetere ab eo, ad quē puenit peculiū, vt s̄. dcm̄ est, licet ꝓ
sua obl'one soluerit. Sed si in peculio nihil esset, ipse nihilominus
remaneret obligatus. d. l. si qs cū filio. & l. seq. & l. tā ex ꝯtib. de iu
dic. ¶Sum⁹ expediti de hac gl. magna, q̄ro, Dr̄ hic ꝙ frater soluēs
46 aliis creditorib. repetet p iudiciū familiæ ercisc. †an poterit soluer̄
ꝓ pte sua tm̄? Gl. dt hic in verbo familiæ erciscundæ, ꝙ ñ iō venit ī
iudicio familiæ erciscundæ. qđ intellige verū, si ipse filius debitor
ꝯueniebat̄ ex obl'one sua, s; si ꝯueniret̄ ex obl'one hrditaria actiōe
đ peculio ñ teneret̄, nisi ꝓ pte sua, vt d. l. q̄situ̅. §. j. & iō si totū soluis
set, repeteret actione negotio. gestorū. l. hrdes. §. si vnus, s̄. fa. erc.
Et ex hoc apparet, ꝙ id, qđ hic dr̄ in duobus fratrib. ñ procederet
in duob. seruis, q postea essent à dño hrdes instituti. Nā cū ipsi nō
possent ꝯueniri in propria obl'one, sed ex hrditaria tm̄, non hēret
necesse soluere pro solido: & ideo si soluisset, veniret in actionem
negotiorū gestorū, nō p iudiciū fam. ercisc. vt ex prædictis patet.
47 ¶†Vltimò circa istam vltimam partem, videndum est qualiter cō
tractus possit celebrari inter patrem & filium.

Et primo Videamus de ꝯctu mutui. Et si qdē filius mutuat
pr̄i pecuniā peculij castrensis, vel quasi castrensis
vel de peculio aduentitio, eo casu quo patri nō q̄ritur vsusfructus
vt de pecunia malè q̄sita, quo casu p filium nō q̄ritur pr̄i. l. ꝙ seru⁹
j̄. de acqr. poss. tunc sine dubio ꝯsistit ꝯctus mutui, & ꝓducit actio-
nē & obl'onē, vt s̄. dcm̄ est. Si vero mutuaret patri pecuniā pr̄is ꝓ-
priā, tunc non est ꝯctus mutui, nec oritur aliqua obl'o, qa pecunia
ꝓpria mihi mutuo dari nō pt. s̄. si cer. pet. l. nā & l. si fur. in fin. in l. si
b socius. Si verò mutuat pecuniā peculij, tunc est dubiū, q̄sta pecu
nia est pr̄is in veritate, & ei⁹ durat, vt C. fami. ercisc. l. certū. & ibi no.
de colla. l. filiæ licet. in fi. & sic videtur mutuum nō ꝯhi, vt s̄. ꝓximè
dixi. In ꝯrium vr̄ hæc lex, §. q̄situm. puto sic dicēdum, aut q̄ritur v-
trū ꝯsistat mutuum, vt pr̄ oblige͂t nāl'r respectu creditoris peculij
& puto, ꝙ sic. qa ꝓut hēmus respectū ad eos, obligat̄ filius cū suo
peculio, sicut hō liber cum suo patrimonio. l. ñ ex duobus. circa
prin. j̄. de peculio. & l. nō solum. in fi. e. ti. & ita dēt intelligi hæc lex
ibi, & argumento, &c. Aut hēmus respectum ad ipsum filiū tm̄, &
tunc si qdē istud peculiū ꝓfectitium est propriè de bonis pr̄is ꝓfe-
ctum, ita qđ ēt de iuregē. absq; aliqua dispōne iuris ciuilis esset ip-
sius pr̄is, tūc nec ꝯhitur mutuum, nec ipsi filio nāl'r obligat̄ q̄tū ad
eius ꝯmodum, qa deficit æqtas nālis, hoc ē iurisgen. Nō. n. ē equū
ꝙ pr̄ teneatur reddere filio illud qđ filius accipit de ꝓprio ipsius pa
tris. Hoc ꝓbat̄ j̄. de in diē addic. l. si vēditor. §. sed & si pupillus. ver.
aliter atq;. inducē io put j̄. inducā circa ꝯctum emptionis, & ven-
dōnis. Aut illud ꝓfectitium immediatè nō est de bonis pr̄is profe
ctum, & ꝯsideratis meris regulis iurisgen. nō est pr̄is. V. g. illud qđ
filius q̄siuit ex pecunia patris dr̄ ꝓfectitium, vt no. in l. cū oportet.
in prin. C. de bo. q̄ lib. & hoc est ex dispōne iuris ciuilis: sed f̄m veri-
tatē nō est qđ apparet, qa pecunia q̄sita p extraneum ex pecunia, vel
re mea, non q̄ritur mihi, vt l. q vas. §. fi. j̄. de fur. & sic ꝯsiderato iu-
regen. quo filius non est in potestate patris, ꝯsistit mutuum, & cō
trahitur obl'o nālis Ita dēt intelligi hic tex. in ver. ꝯ, si pater. Et hec
procedunt solum in filio, q̄ de iure ciuili patriæ potestati subiicit̄,
non autē procederent in seruo, cuius status de iuregen. annihila-
tur, vt l. si id quod. j̄. eo. & iō puto ꝙ dñs nō possit obligari seruo
nāl'r ex ꝯctu mutui respectu ipsius serui, s; dr̄ obligari respectu cre
ditoris peculij, vt s̄. dixi. Sed bñ posset dñs obligari nāl'r seruo ex
aliqua ꝓmissione, ex illa æqtate iurisgē. q̄ dictat fidē seruandā esse
q̄ æqtas fuit, anteq̄ esset ꝯstō iurisgē. qua introducta fuit seruitus,
vt dixi in d. l. si id qđ. j̄. eo. dices tu, istud ē ꝯtra ea, q̄ dixisti s̄. Dcm̄ ē
n. q̄ i actione de peculio nō ē obl'o nālis, sed illud sic ē intelligēdū
qđ nō tenet̄ nāl'r ipsis creditorib. agentib. de peculio, sed pp ip-
sos creditores filius hr̄ tanq̄ hō sui iuris, hēns ꝓpriū p̄rimonium
iō ei filio dr̄ pr̄ obligari nāl'r, vt sic tale debitum ꝯputet̄ in peculio
ad ꝯmodum creditorū. Itē qđ dixi in actione de peculio nō inesse
c obl'onem nālē, intellige, nisi ex illa æqtate iurisgentium: q̄ ē vt ma
ioribus pareamus, vt dicā j̄. e. l. Iulianus. in tracta. de effectu sn̄iæ.
Si verò pater mutuat filio. tunc si qdem filius habeat peculium ca
strense, vel quasi castrense, vel aduentitium, cuius patri non q̄ritur
vsusfructus sine dubio tunc ꝯsistit mutuum, vt dcm̄ est. Si verò hēt
solum peculiū ꝓfectitium, tunc obligatur nāl'r, ita qđ pater pt de-
ducere de peculio, vt hic, Et si dicas, Quomodo ꝯhitur mutuum
cū dñiū non transeat in filium? Rñ. sufficit transire in peculium, &
tūc non video ꝙ possit ꝯtrahi mutuum traditione, nisi reconcilie
tur ꝯsumptione. tūc filius obligaret̄ patri nāl'r, qa de iure gentium
consistit mutuum, sed solum est impedimentum patria ptās, q̄ est
de iure ciuili, ergo non impedit obl'o nālis. Tñ hæc nālis à p̄cedē
ti differt, qñ filius hēt peculiū, qa cū peculiū hēt, cohæres deducit
ab eo tale debitum de peculio & ipse à cohrde, cū pr̄ ei teneatur,
vt hic. Sed qñ est tale debitū nāle simplex absque peculio, tunc nec
ab ipso filio deducitur: nec ipse à coherede deducit, qđ pr̄ ei debe
bat, vt de pet. hær. l. si qđ possessor. §. sed & si ipsi. & fam. ercisc. l. Me-
uius. & quod ibi no. facit l. j. §. id quod. j̄. ad l. Fal.
48 Secundo quæro, qđ de ꝯctu ꝯmodati, & depositi? Rñ. si q-
dem filius ꝯmodat vel deponit apud patrem rem
castrensis peculij, vel quasi castrensis, vel aduentitij eo casu, quo
pr̄i ñ q̄ritur vsusfru. sine dubio ꝯsistit ꝯctus, & actio, & obl'o oritur
vt dcm̄ est, Sed si ꝯmodat, vel deponit res profectitij peculij, respū
creditorū peculij, ꝯsistit ꝯctus, & oritur obl'o nālis, vt s̄. dixi. Sđ an
respū filij ꝯsistat ꝯctus, & obl'o ꝯhatur, pt dubitari. Et idē qñ depo
nit, vel ꝯmodat rem pr̄is ꝓpriā. Circa qđ ddm̄, ꝙ ꝯsideranda sunt
tria. Primò obl'o, q̄ orit̄ ex contractu commodati, & ex ista non o-
rit̄ ēt nālis, qa non est ꝯtractus ꝯmodati, cū rei ꝓpriē nō ꝯsistat cō-
modatū, vel depositū. l. neq; pignus. de reg. iur. & l. q rē j̄. depo. Se
cūdò est vidēdū đ obl'one illa, qua tenet̄ ex l. si qs ꝯductionis. C.
loc. l. ad restituēdā possessionē, nec pt opponi exceptio dñij, & ex
49 illa lege tenet̄ ciuiliter vbi patria potestas non esset. Itē † tenet̄ ē
nāl'r ex illo p̄cepto iuris gen. vt maiorib. pareamus, f̄m ea q̄ s̄. teti-
gi, & dixi plene in l. Iulianus. j̄. e. sed subest naturalis æqtas, q̄ ē, ꝙ
filius ñ reposcat illud, qđ patris est, q̄ obligat filiū natural'r ad nō
petēdū. q̄ est fortior æqtate p̄cedenti. l. bona fides. j̄. deposi. & iō di
co patrē nō teneri natural'r, nec ciuiliter in effectu. Tertiò est vidē
dū de obl'one secūdaria, q̄ ꝯhitur rōne moræ, delicti, vel culpæ cō
missæ in rebus ꝯmodatis, vel depositis. Et in istis eo casu, & eo mō
quo pr̄ obligatur ex isto cōtractu obl'one primæua, eo casu, & eo
modo pr̄ obligat̄ obl'one secundaria. Si verò sibi cōmodatur, vel
dat̄ in depositū à pr̄e, tūc filius tenet̄ natural'r, & pr̄e mortuo de-
ducetur de peculio si habet, aliàs secus, vt j̄. de pecu. leg. l. Stichus.
50 Tertio quæro, † qđ de ꝯtractu emptiōis, & vēditionis? d Rñ.
d si qdē pr̄ emit à filio rē castrensis, vel quasi castrēsis
peculij, vel aduentitij, cuius pr̄ non hēt vsumfruc. sine dubio ꝓce
dit emptio, sicut in quolibet extraneo, & ex eadē cā filius vr̄ hr̄e ptiū
ex qua hēbat rē q̄ vendidit, vt l. i. in fi. cū seq. j̄. de ꝯhen. emp. Si ve
ro ad ipsum pr̄em ptinebat vsusfr. tūc vr̄ ꝙ ipse non possit emere
à filio, qm̄ ipse est legitimus administrator illorū bonorū, & sic se
authore emere non poterit, vt j̄. de auth. tut. l. j. & ibi no. & forte ñ
ꝯtrahitur obl'o ēt naturalis, sicut dicimus in pupillo contrahente
cū tutore, vt l. pupillus. de auth. tut. Et prædicta intelligo nisi palā
& bona fide emeret, vt C. de ꝯtrah. emp. l. cum ipse. Intelligo autē
51 palam † & bona fide fieri, vt cesset omnis suspicio, qñ fieret p̄sen
tibus ꝯsanguineis, vel amicis. C. de transact. l. transactionem. vel p̄-
† sente iudice. l. fi. in prin. quod met. cau. †Et prædicta sunt vtilia, ma
ximè qñ pr̄ hēt filiam habentē aduentitium peculiū, q̄ vult dota-
re in pecu. & ab ea emere dictas res aduētitias. Si vero emeret pr̄ à
filio rē peculij ꝓfectitij, tūc respū creditorū peculij diceretur cō-
trahi obl'o naturalis. Respū verò ipsi⁹ filij, ita demū ꝯtraheret̄ obli
gatio

ADDITIONES.

a Pom. ¶Quæro. No. singulariter ꝙ qñ alicui debet fieri solutio de certa pecunia vel fru
mento in scitu re ex tali fundo qui si debitor donat illi partem pecuniæ, vel frumenti, qđ
nō videt̄ donare, sed videt̄ donare animo ꝯpensandi. De quo vide hic Pa. de Ca. & Ias.
b Pom. ¶Si vero. No. quod illud quod, dicit hic Ang. quod licet naturalis obligō nō sit po
tens ad agendū. l. iurisgētium. §. sed cū nulla. s̄. de pac. quod tamen in diuisione hæredi-
tatis, quæ fit inter fratres, deducitur id, quod naturaliter dētur, hēt locū vt dicit hic Bar.
quando talis naturalis obligatio est annexa peculio, quod no.
c ¶Iurisgentium. Quæ dictat fidem seruandam, de quo in l. j. in prin. j̄. de cōst. pecu.
d ¶Et venditionis. Quid autē si pater vendidit vt executor testamenti, vel vt minister vel
vendidit filio naturali, vel emancipato, vide Bal. in l. j. C. de sacrosanct. ecclesiis in v. q. Et
hic adde Bal. in l. iubemus. §. j. C. ad Treb.
† Clau. ¶Met. cau. Hoc sequit̄ Ang. & Imo. in l. j. § fuit quæsitum. ad S.C. Treb. & l. transa
ctione. C. de transa. Nunqđ aūt decretum, seu interuentus Epi adhibitus in contractu
faciat cessare præsumptionem vsuræ, vide Bal. in l. vnica. C. de confess.

gatio nālis,ſi eſſet tale peculiū ꝓfectitiū,qđ inſpectis principijs iu
riſgen.nō q̃rereꝉ patri:aliàs ſecus,quia rei ſuæ nō conſiſtit emptio.
vt l.ſuæ rei.ĵ.de ꝯhen.emp.& ibi tex.hoc exprimit,dum dicit,nulla
obl'o,& ſic nec ciuilis,nec nālis.Probatur ēt ex his, q̃ dicta ſunt s̃.
Idē,qñ emeret rē ꝓpriā,q̃ nō eſſet peculij,ciuilis aūt obl'o nō ꝯhi
tur.d.l.j.in fin.ĵ.de ꝯtrah.emp.& hac l.Si verò filius emit à patre rē
ipſius p̄ris,hic eſt aduertendum de qua pecunia ſoluit p̄tiū.Et ſi q-
dē ſoluaꝉ de pecunia filij caſtrēſis vel quaſi caſtrēſis peculij,vel ad-
uentitij,cuius p̄r nō hēt vſumfructū,ꝯſtat ꝙ valet emptio.l.j.ī fi.de
ꝯh.emp.Si verò ſoluiꝉ de pecunia aduētitia,cuius p̄r hēt vſumfru-
a ctū vel de pecunia peculij ꝓfectitij,q̃ inſpecto iuregen.p̄ri non q̃re
reꝉ,tunc ꝯhiꝉ obl'o nālis,a qa ſolū ius ciuile ē impedimēto,vt hac
lege,nō ciuilis obl'o.d.l.j.ī fi.de ꝯh.emp.& hic.Si verò ſoluiꝉ de pe-
cunia ꝓpria ipſius p̄ris,ſeu peculij ꝓfectitij,ad patrem ſpectaret,ēt
de iuregentiū tunc reſpectu ipſius filij & p̄ris nō ꝯhiꝉ obl'o,ēt nā-
lis,vt ĵ.de in diem addic.l.ſi vēditor.§.ſi pupillus.ver.aliter atq;.vbi
dr̄,ꝙ p emptionē factā à pupillo recedit à priori emptione, qa pu-
pillus obligaꝉ ſaltē nāliter.Secus,ſi emat filius vel ſeruus proprius,
quia illa emptio eſt nulla.Et ſic patet,qđ nec obligatio naturalis te
net,nec aliquis contractus contrahitur.Poſſes tu dicere,imo debe
mus dicere obligationem nālē eſſe ꝯctā ab ipſo initio ante q̃ pue-
niatur ad ſolutionē, & ſolutione poſtea ſecuta nullā eſſe cum ſol-
uerit nummos ipſius accipiētis.Ad hoc rñdeꝉ,ꝙ iſtud ꝓcederet in
homine ſui iuris,ſecus in hoīe poſito in p̄tāte alterius:tunc.n.ab ip
ſo initio totus ꝯctus eſt in pendenti,& futura ſolutio declarabit qđ
ſit de ꝯctu.l.ſed & ſi qs.§.j.s̃.de vſufruc.& l.ſi ſeruus cōis Mꝯuij.§.ſi.
52 ĵ.de ſtipul.ſeruo.Sed quid† ſi vnus frater emit ab altero? Rñd.con
ſiderandum eſt,quæ res venditur,& quæ pecunia ſoluitur, & tunc
53 apparebit ex prædictis quid iuris ſit.In re autem† peculij aduētitij
an p̄r poſſit eē tutor vni filio vēdēti vl' donāti alteri,tāgiꝉ ĵ.de auc.
p̄ſtā.l.j.ī fi.& in l.puberē.§.j.ĵ. de falſis.& ibi vide qđ circa hoc dixi.
54 Quartò quæro† de ꝯtu locationis,& ꝯductionis. Circa qđ
dic,qñ res locanꝉ & ꝯducunꝉ,eſt idē ꝙ in emptione
& vendōne,qa eiſdē regulis ꝓcedunt,vt l. 2.ĵ.locati.Si verò loqui-
mur de locatione oparū, tunc ſi qdē filius locaret opas patri debi-
tas,nō valeret.Vr̄.n.locatio rei ſuæ.Sed ſi filius locaret operas ſuas
patri non debitas,tunc valeret locatio, & pecunia mercedis efficę
retur aduentitia.Illud.n.ꝙ filius quærit laborib.ſuis,ē aduentitiū.l.
cū oportet.in prin.alle.§.j.C.de bo. q̃ lib. Si verò p̄r locaret operas
ſuas filio,eſt vidēdū,vtrū illarū operarū effectus acquiraꝉ ipſi filio,
ita ꝙ ad patrē non tranſeat,ſm qđ no.in l.qđ dr̄.ĵ.de ver.ob.& tūc
filius obligaꝉ patri ſaltē nāliter,& ſoluēdo pecuniā patris,nō libe-
raretur.Sed ſi effectus illarū operarū reuertereꝉ ad patrē, vt puta,ſi
operaretur in aliqua re, q̃ per filiū quæritur patri, tunc eſſet idem
quod in emptione,& vēditione,& in locatione rerū. vt s̃.dictū eſt.
55 Quintò †quæro,quid de ꝯtu mandati? Rñ.ſi quidem man
b datū nō egrediꝉ b pſonas patris, & filij,tūc eſt idem
ꝙ in alijs ꝯctib. dictum eſt:qa ꝯſiderandū eſt circa q̃ rē ꝯſiſtat man-
datum.Si verò pſonas eorū egrediꝉ.v.g.p̄r mādauit filio vt ꝓmitte
ret Titio creditori ſuo,& filius ꝓmiſit, certè ex hoc mādato filius
eſt obligatus Titio.Et per hoc puto, ꝙ anteq̃ filius ſoluat, ſi vellet
agere ꝯ patrē,ꝙ eum faceret liberari in caſu, quo poſſet hoc face-
re ex̄neus,ar.l.Lucius.in fi.ĵ.mā.& l.ſi pro ea. C. mā. tunc puto ꝙ
haberet ius agendi,ſicut q̃libet ex̄neus: ꝙ apparet, quia iſta obl'o,
qua filius obligatus eſt Titio, cohæret merę perſonæ ipſius filij. &
ipſe filius ꝯdemnatus ponereꝉ in carcerem, vel cederet bonis.l.pe.
56 C.qui bo.ced.poſ.qui carcer†eſt quædam ſpēs ſeruitutis.ĵ.de lib.
ho.exhi.l.2.vnde quodāmō eſt cā ſtatus,q̃ pōt eſſe inter patrē & fi-
c lium, c vt no.in l.lis nulla.s̃.de iud.Præterea hic ceſſat cā,ſeu rō q̃ s̃.
dixi,q̃ impedit patrem obligari filio ciuiliter. Nam ſi filius haberet
extraneum obligatum ad hoc vt ipſum filiū faceret liberari, iſtud
ius nō q̃reretur patri,qa cohæret meræ pſonæ ipſius filij, vt not.in
d.l.qđ dr̄.ergo filius hoc caſu patrē p̄t habere obligatū : patet hoc
d ex eo,qđ ſtatim dicam.Si verò d filius ſoluit viuo patre,eſt ꝯſiderā
dum de qua pecunia ſoluit,& ex hoc ſciemus vtrū poſſit repetere,
vel non, vt l.ſi filius.& qđ ibi no.C.de neg.geſt.& l.hr̄des.§.ſi filius.
s̃.fam.erc.Si verò filius ſoluit patre iam mortuo,hoc debet à cohæ
rede percipere,vt s̃.fam.erc.l.ſi filia. §.j. & d.l. hæredes.§.ſi filius.Ex
hoc apparet ꝙ viuo patre,erat debitū ciuil'r & nāliter, quia ſi eſſet
debitū nāliter tm̄ inter cohr̄des,huius debiti nō fieret perceptio.l.
Mæuius.cum l.ſeq.s̃.fam.erci.& l.j.§.id quod natura.ĵ.ad legē Falc.
vt s.tetigi. Si verò filius mandaret patri, tunc dic vt colligitur ex
his,quæ dixi in l.Stichus habet,ĵ.de pecul.leg.
57 Sextò †quæro,quid de ꝯtu donationis,an conſiſtat inter pa-
e trem & filium? e Dic, ſi qdem pater donat filio propter
merita præcedentia talia, propter q̃ cuilibet extraneo ad idē tene-
retur,tunc valet donatio,& res donata efficitur peculij aduentitij.
Vr̄.n.l.filius q̃ſiuiſſe ex operis & laborib.ſuis, & ſic eſt aduētitium.
l.cum oportet.§.j.C.de bon. quæ lib. Ita debet intelligi qđ no.C.de
inof.teſt.auth.vnde ſi parens.nec ſufficeret dicere in inſtr̄o, ꝙ hoc
fecerit pp merita,niſi merita probarētur.l.ſi forte. ĵ. de caſtrē.pec.
& l ſi donōne.C.de collat.Si verò donat ſimpl'r,meritis nō pcedē
tibus tunc non valet donatio niſi morte ꝯfirmetur.l.2.C.de inoffi.
donat.& l.donationes.C.de don.inter virum & vxorē.Fallit in do-
te,& in alijs caſib.qui no.in d.l.2.C.de inoffi.don. & qñ remittit ſi
lio vſumfructū in bonis aduentitijs,d.l.cū oportet.§.ſinaūt & præ-
f dicta vera,qđ donatio nō valet q̃tū ad ciuilē obl'onē.Rō,qa illud f
qđ donat ſimpl'r ē ꝓfectitium,& ſi q̃rereꝉ filio reuertereꝉ ad patrē.
Obl'onem aūt nālē puto ꝯſiſtere p hanc legē,ſolum.n.ius ciuile eſt
impedimento.Si verò filius donat p̄ri , ſi qdē donat obligando ſe
ad aliquid in genere,valet donatio quo ad obl'onē nālē, & ideo ſi
filius ꝓmitteret creditori patris animo donandi,ipſi patri ſoluens
nō repeteret.tex.eſt ĵ.de in rem verſo.l ſi pro patre.in prin. ibi,niſi
donare,&c.Ciuiliter aūt filius non eſt obligatus,per ea,quæ s̃.dixi,
g Si verò g donaret aliquam rem in ſpecie,tunc eſſet aduertendum,
quæ eſt illa res, quæ donatur,vtrum eſſet peculij caſtrēſis,vel qua-
ſi,vel aduentitij,vel profectitij peculij. & ſi aduentitij , vtrum pater
in his fuerit legitimus adminiſtrator.vel non; & ſic an poterit eſſe
author in re ſua,vel nō,& per ea quæ dicta ſunt in alijs ꝯtibus,&
quæ no.in l.j.de author.præſtand.In caſu tñ indiſtinctè valet dona
tio facta per filium patri,vt puta qñ actio de dote eſt cōis patris, &
filiæ,& filia conſenſit patri ſtipulanti ſuo nomine tm̄,vt l.2.§.quod
ſi in patris.ſolut.mat.& eodem tit.l.quoties & qđ plenè notatur in
☞ l.poſt dotem.eod.tit. * Quæro ergo hic latius, an donatio facta
à patre in filium valeat.Et vr̄ ꝙ ſic: quia hodie filiusfamilias poteſt
habere bona,vt C.de bo.quæ libe.l.cum oportet.§.j.& ſic ceſſat ra
tio,quæ olim impediebat donationem à patre in filium; qa totum
patri acquirebatur.l.placet.ĵ.de acq.hæ.Itē quia quærela inofficio
ſæ donationis datur ad reuocandam donationē factā filio: nec di-
ſtinguitur,vtrum ſit in poteſtate,vel non.in Auth. de immenſ. do-
na.circa prin.ergo tenuit ab initio.p̄ſertim quia quærela inofficio
ſæ donationis eſt ſubſidiaria,vt C.de inof.don.in l.ſi filius tuus.Cū
igitur habeat locū quærela, ergo non vendicatio, q̃ haberet locū
ſi fuiſſet nulla.Sed dic,ꝯ per ea,quæ dixi,pro quo facit §.item inuti
lis.Inſti.de inutil.ſtip.Quia donatio iure iſto antiquo fiebat per ſti-
pulationem,quæ inter patrem & filium nō valet,vt d.§. item inuti
lis.Rō eſt,qa filius ſtipulando à patre,patri acq̃rit,vt inſti.de inutil.
ſtipu.§ ei q.Et ſic in ipſum non tranſiret. Item fam.erciſc.iudicium
non habet locum,niſi pro illis rebus,quæ fuerunt in bonis defun-
cti tempore mortis.s.fam.erciſc.l.2.& l.qui erat hæres.Sed conſtat
ꝙ iudicium fami.erciſc. habet locum pro rebus donatis filio.C.de
inoffic.dona.l.2.ergo illæ res remanſerunt in bonis patris.& ſic te-
nuit donatio. ꝓ hoc C.de dona.l.ſiue emancipatis.Item nota, ꝙ
donata debent conferri alijs fratrib.C.de collat.l.ſi donatione,qđ
nō fieret ſi donatio à principio tenuiſſet.vnde talis donatio cēſen-
da eſt iuris peculij profectitij.C.fam.ercíſ.l.certum. Quæcunq;.n.à
patre procedunt in filium in poteſtate conſtitutum, habent nām
peculij profectitij.ĵ.de iure do.l.profectitia dos. Conſtat autem,ꝙ
iſta communicanꝉ,& remanent iure iſto,& etiā hodie in bonis pa-
tris.d.l.certum.& l.cum oportet.§.j.C.de bo quæ lib. ergo &c.Fal-
lit in dote,& in alijs caſibus,qui not.in d.l.2.C.de inoffic.donatio.
Et qñ remittit filio vſumfructū in bonis aduentitijs.l.cū oportet.§.
ſinaūt.C.de bon.quæ lib. Item fallit qñ dat pater filio conferendo
in ſupremum iudicium.C.fami ercíſ.l.filiæ. Et prædicta vera qñ do
natio nō valet,q̃tum ad ciuilē obl'onē.Rō,qa illud,quod daꝉ ſim
pliciter ē profectitium: & ſi q̃reretur filio, reuerteretur ad patrem.
Obligationem autem nālem puto conſiſtere per hanc legem. So-
lum.n.ius ciuile eſt impedimento.Si verò filius donat patri , ſi qdē
dònat obligando ſe ad aliqd in genere,valet donō quo ad obl'onē
nālē:& iō,ſi eſt filius,& ꝓmitteret filio creditoris,alias creditori pa
tris

ADDITIONES.

a ¶Obligatio naturalis.Vide Moder.in l.j.§.fuit quæſitum.ad Treb.
b Egreditur.Vtrum autem pater poteſt cedere actionem filio Dic vt per Bal.in l.3.C.man
da.& ibi etiam an valeat ceſſio facta ab extraneo filio contra patrem , & ibi etiam quid
ſi fit ceſſio fratri contra fratrem.Adde quid de contractu ſocietatis , an poſſit eſſe inter
patrem & filium.Ang.conſi.112.
c ¶Et filium.An donatio conſiſtat inter patrem & filium,adde Bal.in l.2.in prin. de dona.
Itē valet,ſi pater donat filio,vt habeat in peculiū.l.ſi donato.de col. Itē ſi donat filio eūti
in caſtra.l.miles.& l.caſtrēſe.ĵ.de caſtrēſi pec.& l.j.C.de caſtrenſi pec.mili.li.12.cū ibi no
tat.Item pro dote.l.Pomponius Philadelphus s̃.fam.erc.Sed certe,eſt proprie obligatio-
nis diſſolutio.l.fi.C.de dotis promiſ.Item fallit,ſi donat filio emancipato.l.pe.§.pe.ĵ.pro
ſuo.ſecundum vnam lecturam.Item fallit ſi hodie donat ex cauſa aduentitia,vt ob meri
ta,& prædictis omnibus caſibus morte confirmatur.Et ita enumerat Ang.in l.2.ĵ.pro do.
nato.& vide ibi Bar.& quod ibi dixi,& dicit multum not Ang.in l.2.§.filium.ĵ.pro hære.
quod talis donatio non poteſt per pœnitentiam reuocari in prædictis caſib. alle.text.in
l.j.de his qui ſine manu.ad liber.perue Adde qđ dixi poſt Bar.in l.2. C.de inof.don.Ang.
in l.j.ad fi.ĵ.ſol.mat.dicit ꝙ valet donatio facta filio ſcholari à patre cauſa ſtudij, ſicut in
patre donante cauſa dotis.d.l.Pomponius Philadelphus.ſed Imo.in d.l.j. ſol.mat.in fi.te-
net contra.Adde qualiter donatio poſſit eſſe inter patrem & filium,Pau.de Ca.conſ.105.
Bal.conſi.307.& 362.lib 3.Ro.conſ.274.Pet.de Anch.conſ.106.
d Pom ¶Si vero.Vide Ale.conſ.20.vol.3.& Imo.in l.j §.fuit quæſitum.ĵ.ad Treb.
e Poma ¶Inter patrem & filium.An inter patrem & filium conſiſtat donatio. & de iſto pri
mo caſu Bar.hic,vide Ale.conſ.20.in j.col.3.vol.& in l.antepe.C.qui admit.Pan.conſi.66.
in j.col.ad fi.2.vol.Are.cōſi.2.& cōſi.17.& 67.Et an talis donō inter patrē & filiū firmeꝉ iu
ramento,vide Ale.in d.l.ſi donatione.vide etiam Ale.conſ.95.vol.3.vbi ponit, an inter pa
trem,& filium ex cauſa dotis conſiſtat obligatio , maxime interueniente iuramento , &
& per Soc.conſi 91.
f ¶Quia illud.Contrarium tenet Bal.in l.2.in prin.C.de inoffi.don.
g Pom.¶Si vero.Vide Soc.conſ.122.in 2.dubio.

trisaĩo donandi, solutũ nõ posset repetere, text. est ĩ. de in rẽ ver. l. si ꝑ pře. §. j. ibi, nisi si donare pri, &c. Ciuil'r aũt filius nõ est obligat⁹ ꝑ ea, q̃ s. dixi. Si verò donaret aliq̃ rẽ in specie, tunc esset aduertendum, q̃ est illa res, q̃ donatur, vtrũ sit peculij castrẽsis, vel quasi; aduentij, vel ꝓfectitij. Et si aduentitij, vtrum př fuerit in ijs legitimus administrator, vel non, & sic, an potuerit esse author in re sua, vel non: ꝑ ea, q̃ dicta sunt s. in alijs ꝯtib. & q̃ no. in l. j. ĩ de autho. & cõsen. tut. In casu tñ indistinctè valet donatio ꝑ filiũ facta patri: vt puta qñ actio de dote est cõis patri & filiæ: & filia ꝯsensit patri stipulanti suo nomine tantum, vt l. 2. §. ꝙ si in patris. ĩ. solu. mat. & l. quoties. e. ti. Et plenè not. in l. post dotem datam. eo. tit. *

58 Vltimò † q̃rit hic Gulielmus, qñ pater redemit filiũ captũ,
a vtrũ hoc ipsi filio à cohærede patris imputet[a] in portionem suã. qđ examina plenè, vt dixi in l. Stichus ĩ. de pec. leg.

ADDITIO.

a ¶ Imputetur. Et vt hic refert Bal. Gul. determinat hic, quod in dubio videt solutum causa pietatis, non vt imputetur. Et sic transit Bal. & idem Bal. post Bar. in l. duobus. §. idem Papin. pro socio.

§. Legati. Fideiussori solueti indebitum competit repetitio. Hoc intellige, quando fideiussor soluit suo nomine, & videbitis statim ĩ. eo. l. indebitam.

LEX XXXIX.

Si quis cum à fideicommiss. Si cautio debita in soluendo fuit omissa, soluenti per ꝯdictionem ꝯsulitur. h. d. Gl. exemplificat trib. mo. pono casum ẽm primũ ꝑ iuuenib. ¶ Quæro exemplum huius legis. Gl. ponit exẽplum in eo, qui soluit non exacta cautione Muciana; vel in patrono, qui erat grauatus vltra debitam portionem, & ẽm istã lec. istud qđ tex. dicit, ꝙ poterat sibi cauere, expone .i. præcauere, & non ꝑcauit, imo soluit integrũ cũ posset, & dẽret ptẽ soluere. vel expone cauere .s. ꝓpriè ꝑ illam cautionẽ, si cui plus quàm per legẽ Fal. Tertio ponit exemplũ gl. cũ hæreditas ex fideic. ĩ. ad Treb. q̃ loqtur de cautione cõseruationis indẽnitatis. ¶ Quæro, qđ ꝯdicet. Dicit gl. ista cautio ẽm primũ & tertiũ casum, vel quantitas ẽm scdm casum. Certè in primo casu nõ video, ꝙ cautio possit cõdici: quia cautio Muciana non debetur à legatario nisi causatiuè. l. Mutianæ, ĩ. de cõdi. & dem. & legatum an p̃titam cautionem tanq̃ ꝯdone non existente, est oĩno indebitũ, ergo ipsum legatum posset repeti. s. e. l. sub ꝯdone. ¶ Quæro, qua ꝯdone agatur hic? Rñdeo ꝑut intelligis, qđ quantitas ꝯdicat, agit ꝯdictione indebiti: ꝑut agitur ad cautionẽ, agit ꝯdictione incerti. vt s. de vsufr. earum re. quæ vsu cõ. l. hoc Senatusconsultum. & dixi s. eo. l. sed & si me putẽ. §. j.

LEX XL.

1 *Exceptione perpetua & fauorabili tutus soluens quocunque errore, repetit, secus si sit exceptio odiosa.*

2 *Excep. an sit fauorabilis, vel odiosa, inspicitur cuius cã sit principaliter inducta.*

3 *Exceptio odiosa oritur statuto disponente, si quis non posuerit debitum in catastro cadat à iure suo.*

4 *Exceptio fauorabilis oritur ex statuto quod mulier non possit contrahere sine cõsensu consanguineorum.*

5 *Exceptio inducta ad rigorẽ iuris conseruandum, dicitur exceptio litis pendentiæ.*

a Qui exceptionem. [a] Tutus † exceptione perpetua, &
1 fauorabili, soluens quocũq; errore, repetit: secus si sit exceptio odiosa h. d. hæc notabilis lex. [c] Not.
b
c distinctionem legis, q̃ singularis est. ¶ Scdò no. vt cognoscas an ex
2 ceptio † sit fauorabilis vel odiosa, dẽt inspici cuius cã principaliter sit inducta. Nam nõ est dubium, ꝙ Macedonianum fauet filijsfam. tñ quia principaliter non inducit in eorũ fauorẽ, sed in odium creditorũ .i. fœneratorum, dř exceptio odiosa. Exceptio verò Velleiani dř fauorabilis: quia fuit principaliter in fauorem mulierum inducta, licet secundariò redundet in odium creditorum dř totũ fauorabile, inspecto principali ꝓposito illius senatusconsulti. Et hoc
3 est multũ vtile ꝑ statuta. † Dicit statutũ, ꝙ si qs nõ assignauerit de
d bitum in catastro, cadat à iure suo. certè huic orieẽ exceptio odio
4 sa, q̃ in odiũ nõ soluẽtis. & idẽ in similib. Sed si statutũ diceret, † ꝙ minor, vel mulier nõ possit ꝯhere sine ꝯsensu ꝯsanguineorũ, nunc orietur exceptio fauorabilis. Hoc dixi s. si cer. pe. l. si qs nec cãm, & in l. rogasti e. ti. ¶ Op. de l. fi. ĩ ad Mace. Solũ. hic debet intelligi, ꝙ filius tutus Macedoniano soluit ꝑ errorẽ iuris, & hoc innuit dictio perperã, posita hic. facit C. de pẽn. iud. q maleiud. l. 2. secus si ꝑ errorẽ facti. l. ꝯria. & no. in l. cũ quis. C. de iu. & fac. ign. Scdò op. s. de ꝯd.
e cau da. l. q se dẽre. Sol. dic vt ibi dixi. Tertiò op. de l. Iulianus. [e] i pa.
† ĩ. e. † vbi erat exceptio fauorabilis, & soluens no repetit. Sol. dicit gl. ibi erat exceptio inducta ad rigorẽ iuris ꝯseruandũ, qđ vult hoc dicere? Si tu intelligis de exceptione rei iudicatæ, non dicis bñ, q̃ debitor absolut⁹ teneẽ nãl'r tm̃, & nõ ciuiliter. Et isto casu qualiter soluens indebitũ repetat, vidisti in l. j. s. eo. nos verò tractamus hic
f de debito ciuiliter & nãl'r cui obstat exceptio. [f] Dico ergo ꝙ exce
5 ptio inducta † ad rigorẽ iuris ꝯseruãdũ, dř exceptio litis pẽdẽtiæ, de qua loq̃ẽ d. l. Iul. in prin. Idẽ dicerẽ de exceptione, q̃ ꝯpetit fideiussori, vt prius principalis discutiat, vel de exceptiõe ex ep'la diui Adriani, vt diuidatur debitũ in fideiussores. Istę. n. exceptiones nõ liberãt quẽ directò, sed differunt, licet dilatio possit esse cã liberõnis si ab alio fieret exactio, & hoc plenè dixi C. de iu. & fac. ign. l. cũ qs, & s. eo. l. j. ¶ Op. in locum cuiuslibet exceptiõis ꝯpetit exce. doli, vt l. 2. §. & gñal'r. ĩ. de do. exce. q̃ exceptio est odiosa, ergo nunq̃ solutum
g repetitur. Sol. dicit gl. inspiciendam esse originem exceptionis, [g] & bene dicit. Dixi clarius in l. qui se debere. s. de condi. cau. da.

ADDITIONES.

a ¶ Qui exceptionem. Ad intellectum huius legis dum dicitur ꝙ si tutus exceptione fauorabili, ignoranter soluit, repetit, intellige secundum Bald. & Imo. in l. si pater ignorãs. ĩ. so. ma. qñ cõpetit exceptio, q̃ sui natiuitate, impedit siue elidit actionẽ. Sed si esset talis hæc exceptio, quæ nõ eliderẽt à sui natiuitate, sed ita demum si opponatur vt exceptio compensationis, vel alia, tunc non repeteret indebitum, quia non facit indebitum anteqũ opponatur, per ea quæ not. in d. l. si pater. Et idem de exceptione, dolo facis ꝙ petis. Sed ista prius fuit sentẽtia Bar. in l. qui inuicem. s. e. & per illum tex. quid si quis est tutus priuilegio, an repetat. Vide Bal. in l. fi. C. de fruc. & lit. expẽ. qui videtur velle, ꝙ non. Declara hanc l. vt per Ias. in l. qui se debere. in gl. j. de cõd. ob. cau. Vide Ale. in l. si quis cum aliter. ĩ. de verb. oblig.

b ¶ Perpetua. Secus si non esset perpetua, vt l. ꝙ nomine. s. e. Item hanc l. limita vt per Bart. in l. qui inuicem. s. eo.

c Poma. ¶ Notabilis lex. Vide aliquid per Alex. in l. 2. ad fi. C. de in ius voc. & ibi gl. & doct. Rom. in simili consi. 4. alias 40. j. dub. & consi. 328. & consil. 32. & 19. in j. dub. & Anch. c. canonum statuta. de const. & gl. in verb. alios. in c. sciant cuncti. de elec. & ibi Domi. in 6.

d ¶ Debitum. Et quid in dubio, vide Bal. in l. fi. C. qui ad lib. perue. non pos. & ibi gl. & vide Bal. in l. cunctos populos. in ver. 6. videndum. & ibi Bal. in sua repetitio. C. de summa trinita. & fide catho.

e Iulianus. Et vide quod notat Bar. & doc. in l. 2. C. quod met. cau.

† Clau. ¶ Inf. eo. Et ibi vide in materia huius legis Bart. & Aret. post alios in l. si quis cum aliter. ĩ. de verb. oblig.

f ¶ Exceptio. Sed ꝙ tutus exceptione excussionis repetat soluens, est text. in ñcta gl. contra Bal. in l. cum is. §. fideiussor. & ibi Bar. s. e. Sed dici potest ꝙ illud ideo est, quia simul soluerunt, secus si separatim.

g Pom. ¶ Exceptionis. Vide Felic. j. de sponsa. & Anch. consi. 40. vide Are. consi. 2. & Ale. consi. 38. in vic. col. in 4. vo. Are. consi. 19.

1 *Res data potest condici, vt retineatur pro expensis.*

2 *Libelli, quando condicitur res data, vt possit pro expensis retineri, forma.*

1 §. Si pars. Res † data p̃t ꝯdici, vt possit pro impensis retineri. h. d. ¶ Op. de l. si ita legatum. §. fi. de leg. j. Solu. dicit gl. hic area est pars, ibi tota domus: & sic legatũ est extinctum, licet ꝑ hæredẽ reficiat. Credo, ꝙ ista glo. sit corrupta vitio scriptoris ibi, dum dicit, ꝑ hrdẽ reficiat, vult dicere ꝑ testatorẽ. Ita loquit d. l. si ita. Nã si ꝑ hæredẽ reficiat, licet tota eẽt cõbusta, deberet legatario, q̃ remanet legatũ areæ, vt l. grege. & l. domo. de le. j. ¶ Opp. quib. mo. vsusf. amit. l. quid tñ §. j. & §. pe. Sol. dicit gl. eo. mõ, hic pars fuit destructa, ibi tota. Tu dic, ꝙ ibi erat legata ꝓprietas, vñ ñ curo. vtrum tota, vel pars fuerit destructa si ꝑ hrdẽ reficit, hic verò erat vsusfru. legatus, ĩ quo adhibeẽ illa distinctio. ¶ Op. ꝙ ñ possit ꝯdici, vt hẽat retẽtio. l. si in area. s. e. Istud est forte ꝯriũ. Huius timore variat lect. huius §. duob. mo. Quidã ĩtelligũt, ꝙ hic res legata ñ erat defuncti, sed hæredis, & iõ extãte ꝯdone nõ trãsiuit dñiũ recta via in legatariũ, sed hřs ipse tradidit, & dñium trãstulit, & sic inter hrdẽ, & legatariũ ẽ negotiũ, ex quo hæc ꝯdictio orit. l. ꝯria nil facit accipiẽtis, & sic inter eos nullũ gestũ est negotiũ. Et hæc ẽ satis bona & nota. solu. Alij dñt, ꝙ ẽt hæc l. põt procedere in re testõris legata. & licet dñium trãseat recta via ĩ legatariũ, trãsit ad eũ vt à defuncto, & sic vř hře ab hrde, q̃ cũ defuncto est vna & eadẽ ꝑsona, & sic negotiũ ẽ gestũ inter eos, qđ ꝓducebat istã actionẽ, ibi recipiebat vt suã, & à se, vt à tradẽte, vel ei⁹ authore. & hæc ẽt est notab. Alij dñt, ꝙ ibi
a ædificauit qs in re aliena [a] tãq̃ in re ꝓpria, & sic nullũ hẽbat animũ repetendi, hic verò hřs sciebat rẽ legatã sub ꝯdone, & ædificando habuit aĩum ꝓuidẽdi sibi, & ẽr legatario si ꝯdõ existeret, & sic negotiũ ẽ gestũ inter eos, & sic quodãmõ vř negotia eius gessisse. sed certè hoc casu hřet fortè actionẽ negotio. gest. vel in factum. dice-
b mus ĩ l. ꝑtor ait, [b] ĩ. de bo. aut. iu. pos. & sic cessaret ꝯdictio, vt l. q inuicẽ. s. e. qđ plenè dic, vt l. domus. cũ l. seq. de le. j. ¶ Op. & vř ꝙ ꝯpetat ꝯdictio indeb. & nõ ꝯdictio incerti. l. ĩdebiti. §. sed & si nũmi. s. e. Dicit gl. ibi ꝯdicitur possessio, q̃ est certũ. Tene menti hãc gl.[c] q̃ ex
c beat retẽtione ꝑꝑ impẽsas, qđ est certũ. Tene menti hãc gl. q̃ ex
2 hoc percipis qual'r hic dẽat formari libellus. ¶ † Nõ. n. ꝯdico rem, nec rei possessionẽ, sed solũ peto retradõnẽ, vt habeã retẽtionem ꝑꝑ impensas, nõ dico possessionẽ, sed retentionẽ tm̃ ꝑꝑ impensas.

ADDITIONES.

a ¶ Re aliena. Et adde l. 2. & ꝙ ibi Bal. in j. col. C. de ser. & aqua. an pro expensis factis possit res retineri, latius per eum in l. fi. C. commo. de hoc ibi, & generaliter quãdo quis possit vti retentione.

b ¶ L. prætor ait. In cõtrarium est casus in l. in hoc iudiciũ. s. cõi diuidũdo. alle. Io. de Imol. in l. domos. hic allegata, & illum text. habeo allegatum hic in lib. ꝑ Iac. de Are. super gl. l. ex quib. ĩ. eo. tit. Vide Bal. in l. si quis sciens C. de rei ven.

c Hanc gl. No. quia istud ius retinẽdi impẽsas trãsit ad singularem successionem sine cessione. Tex. est notabilis in l. in hoc iudicium, in §. impẽdia. in ver. sed is. s. com. diui. Facit quod habetur in l. rescriptum. §. fi. de pact. & qđ ibi Bar. & vide qđ no. Bar. in l. si is qui hæredit. ĩ. eo. tit.

1 *Naturalis obligatio tollitur pacto, quando non est contra bonos mores.*

§. Si pactus. Per pactũ tollitur obl'o operarum q̃ postea solutæ repetentur. h. d. Istum §. intellige in pacto apposito de non p̃standis opis alijs ab obseqalib. Nã pactũ, ne operæ obsequiales p̃stentur parẽti, vel p̃trono, est ꝯ bonos mores. l. alia. §. elegãter. & §. si paciscat. so. ma. Nec ob. l. Stichum. §. nãlis. ĩ. de sol.
1 † quia tunc per pactũ nãlis obl'o tollit, qñ nõ est ꝯ bonos mores, sed pactum de obsequijs non præstandis, est ꝯ bonos mores, igitur &c.

tur &c.* Vide gl. hic ĩ ver. opꝫ. & no. eã. Vel solue ad d. §. nãlis, in eadẽ gl. allegat. ꝙ ibi loqt̃ in nãli, q̃ ẽ de iure gẽ. estq; ex ꝯsensu ꝑtiũ ĩtroducta, q̃ ꝑ ꝯsensum ꝯriũ tolli pt̃, ar. l. nil tã nãle. de re. iur. Sꝫ ĩi loqt̃ de nãli, q̃ ꝓuenit ex instinctu nãæ, pp p̃cedẽs meritum, q̃ ita tolli, nec remitti pt̃, qa eẽt ꝯ bonos mores vt ĩ auc. vt liberti de cætero. aur. nõ indige. §. illud vero. Ex fi. istius gl. no. qꝫ ñ pt̃ renunciari iuri dicẽti, qꝫ pp ingratitudinẽ donatio reuocet̃, qa hoc est ꝯ ius nãle, qꝫ ẽ, vt bñ faciẽti bñfaciamus. & hoc ꝓbat iõ, qa ibi eadẽ rõ ꝓhibitionis hẽt locũ in renũciatione, q̃ erat in iure renunciato: iõ ñ vꝫ renũciatio: vt ĵ. ꝺ nou. l. doli exceptio. §. pe. & fi. Quia ꝑ delegationẽ vr̃ doli exceptio delegari. l. si qs delegauerit. ĵ. ꝺ no. ꝓ hoc ẽt qa iuri nãli ex quo dẽtur reuerẽtia, ñ pt̃ renũciari. ꝯ ne que ingratitudinis, vt C. de bo. liber. l. fi. Ad qꝫ facit gl. in verb. ꝓferre. in l. si conuenerit. ĵ. de re iu. vbi dr̃, ꝙ iuri introducto propter reuerentiam personæ non potest renunciari. ergo. &c.*

LEX XLI.

Quod pupillus. Pupill⁹ ĩfans, vl̃ cũ tutore ꝯhẽs ẽt nãl'r nõ tenet̃. h. d. ¶ Op. ĵ. de nou. l. j. ĩ fi. So. intelligas hic ĩ pupillo ĩfante, vel ꝯhẽte cũ tutore. Et dic plenè vt dixi ĩ l. ꝯria. & ꝑ gl. in l. pupillus. ĵ. de reg. iu. & ꝑ Cy. in l. j. C. de inut. stip. Quid si pupillo soluat̃ indebitũ. dic vt l. si pupillus. ĵ. de sol.* Vide gl. Inst. qb. mod. re ꝯh. ob. §. is quoq;. ĩ verb. datione. q̃ ĩcipit. Sꝫ qual'r tenet̃, q̃ dicit, ꝙ pupillus ꝯhẽs cũ tutore, nõ solũ ciuil'r obligat̃ sibi, sed ẽt nãl'r, vt hic cũ gl. Sꝫ qꝫ, si ẽ pupillus maior ĩfante, & ꝯhit cum aliquo extraneo, sine tutoris authoritate, nũqd obligat̃ saltẽ nãl'r? Dicit gl. ꝙ sic, Inst. q. mo. re ꝯ. obl. §. is qq;. in gl. in ꝺ. ver. datione, q̃ incipit, Sꝫ ql'r tenet̃ ex mutuo. Cõtrariũ nõ. gl. C. ꝺ ĩut. sti. l. j. in verb. nõ es obligatus. q̃ incipit. dic, ꝙ pupill⁹. q̃ dt̃, ꝙ nec nãl'r obligat̃, qa obl'o nõ tꝫ, vt dicit tex. Inst. de auth. tut. in prin. ver. vñ in iis. & ĵ. de auth. tut. l. obligari. in prin. & leges illæ generaliter loquunt̃ ergo gñal'r dẽnt intelligi, ar. l. de ꝑtio. s̃. de publ. ĩ rẽ. ct. & ꝺ leg. ꝑstã. l. j. §. gñal'r aũt. Itẽ lex dt̃, ꝙ nullus est ꝯtus, q fieri possit cũ pupillo, vt Inst. de auth. tut. in prin. Sed si obl'aret̃ nãl'r, hr̃et illa obl'o aliquẽ effectũ: vl' in vim ꝯpẽsationis, vel retẽtionis, vt ĵ. de ꝯpẽ. ẽt l. g eẽt ꝯtus aliqs, & iõ nõ posset dici null⁹. Itẽ furios⁹, & ꝓdigus æqparat̃ pupillo tutorẽ hñti, vt C. de in inte. re. mi. l. si curatorẽ hñs. sed furiosus, & ꝓdig⁹ nõ obl'ant̃ ẽt nãl'r, nec ciuiliter. Probat̃, si obligarẽt̃ nãl'r, posset ei accedere alia obl'o, qꝫ tñ ẽ absurdũ vt ĵ. de ver. ob. l. is, cui. qa obl'oni nãli põt accedere fideiussor. l. j. ĵ. de fideiuſ. Itẽ interdictio fcã repellit quẽ ab obligãdo. ĵ. de fideiuſ. l. si debitori deportato. cũ g pupill⁹ æqparet̃ ꝓdigo, cui bonis ĩterdictũ ẽ, vt ꝓbatũ ẽ, ꝑ ꝯñs obligari nõ pt̃. intelligo g gl. q dt̃, ꝙ obl'atur nãliter. s. in eo ĩ quo fact⁹ est locupletior, vel dolosè versatus ẽ vt ĵ. depo. l. j. §. an in pupillũ, aliter nõ, vt ꝑdixi. Et circa mãm huius legis, dic ita, aut est infans, vel ꝓximus infantiæ, & tunc pupillus nõ obligat̃ aliquo iure, vt l. 3. ĵ. cõm. & l. j. §. j. de ꝯst. pec. Rõ est, qa iste talis nõ fingit̃ hr̃e ꝑfectũ sensũ in tm̃, vt alteri obliget̃, vt l. pupillus. ĵ. de auth. tut. iuncta l. j. C. de fal. mo. & l. more nr̃æ ciuitatis. de agr. hr̃d. Sed, vt aliũ sibi obliget, bñ vr̃ hr̃e ꝯsensum, vt §. pupill⁹ oẽ. ver. sed ꝙ diximus. Inst. de inut. stip. & l. j. §. j. ĵ. de admi. tut. Et li nisi eẽt locupletior ex illo ꝯtu, qa tũc intm̃ obligat̃ inquãtũ eẽt locupletior, & tenet̃ ciuiliter, & nãliter: ñ tñ actione ex eo ꝯtu, vt alle. l. 3. & l. j. §. fi. ĵ. ꝯm. Aut ẽ ꝓximus pubertati, & tũc ꝯhit cũ tutore suo, & nullo iur̃ obl'at̃, qa lex expsse r̃sistit tali ꝯtui, vt notat̃ ĩ l. pupillus. ĵ. de auth. & ꝯsenſ. tu. & in l. creditor. §. si vero. s̃. de iureiu. Aut ꝯhit cũ alio, & tũc aut in reb. immobilib. in qb. lex expsse resistit, & tunc nullo iure obligat̃ nec nãl'r, nec ciuiliter. l. si ad resoluẽdã donationem. C. de ꝑd. minorũ. Aut in aliis, in qb. lex expsse non resistit, & ñ obligat̃ nãliter, vt s̃. de iureiu. l. creditore. §. si vero creditor. Et hoc, qñ dolũ nõ ꝯmisit, qa tunc nec nãl'r qꝺ eẽt obligatus, sed pp dolum tenebitur naturaliter, & ciuiliter. l. j. §. an in pupillum. ĵ. depo. secus, si culpa tantum. l. 2. ĵ. de fideiuſ.*

LEX XLII.

Pœnæ. Dic vt in gl. facit quod dixi s̃. eo. l. qui ob rem.

LEX XLIII.

Si quis iurarit. Tutus exceptione iurisiurandi per errorẽ soluens repetit. h. d.

LEX XLIIII.

a Repetitio. a An sit debitum, inspicitur ex persona eius, cui soluitur. h. d. Contra, s̃. e. l. si pœnæ §. j. & l. si a patre. C. eo. Sol. vt in d. l. si pęnæ.

ADDITIO.

a Pom ¶ Repetitio. Limit vt per Rom. conſ. 458 in vlt. dubio.

LEX XLV.

Si is qui. Qui ex hr̃ditate sibi debitũ nõ deducit, repetit. h. d. ¶ Quæro, qꝫ si hr̃di erat debitũ nãliter tm̃? R̃ ñ. idẽ vt l. Stichũ. §. aliqñ. ĵ. de sol. Vr̃. n. hr̃s sibi soluere statĩ cũ ẽ hr̃s. l. si n. ĵ. de euic. ¶ Sed q̃ro qꝫ repetet? pecuniã nõ debitã? certè nõ pt̃ repetere, qa eã nõ soluit. Hr̃ditatẽ nõ pt̃ repetere, qa eã debitè soluit. Puto qꝫ repeteret q̃titatẽ sibi debitã, licet eã nõ soluerit. l. si mulier. s̃. ti. 2. & l. si qs accepto. eo. ti. Illã. n. q̃titatẽ soluisse vr̃. Cõtra ꝑdicta facit s̃. eo. l. q exceptionẽ. §. fi ps. Sol. ibi fuit soluta certa species, hic fuit soluta qdã iuris vniuersitas vt puta hr̃ditas, q̃ cõtinet omnia debita & credita & similia. Et sic ista pecunia potest videri soluta, qa de ipsa hr̃ditate deduci pt̃. facit ĵ. de impensis in rebus do. factis. l. quod dicitur. §. si dos.

LEX XLVI.

Qui hæredis. Hanc legem habuistis declaratam s̃. eo. in l. si procurator. dic vt ibi.

LEX XLVII.

1 *Fideiussor videtur habere mandatum de soluendo.*

2 *Mandatum habens speciale ad aliquid agendum, videtur habere etiam mandatum ad ea quæ veniunt necessario ad mandatum.*

a Indebitam. a Ista est lex valde notabilis, si fideiussor soluat indebitũ, debitori ꝯpetit repetitio, si ei⁹ noĩe ẽ

1 solutũ, vel fideiussori, si suo ꝓprio noĩe soluerit. h. d. ¶ † No. tu iuuenis ꝙ fideiussor vr̃ hr̃e mãdatũ de soluẽdo. ¶ Scdõ no. distõnẽ huius l. ad qꝫ facit. ĵ. mã. l. Pap. & qꝫ ibi nõ. ¶ Op. de l. si qs alicui. ĩ fi. ĵ. de acq. hr̃. Sol. hic hẽbat mãdatũ, ibi nõ, qa erat reuocatũ ꝑ furorẽ. ¶ Op. de l. si ꝓcurator. s̃. e. vbi vr̃, ꝙ reqrat̃ spãle mãdatũ, vt ei

2 cuius noĩe soluit̃ indebitũ, ꝯpetat repetitio. Sol. dico † ꝙ illud, qꝫ dr̃ ꝙ reqrit̃ spãle mãdatũ, debet intelligi, vel ꝙ idipsum principal'r mãdet̃, vel aliud ad qꝫ ipsa sol'o necessariã hẽat ꝯnam. Hic ẽ cas⁹

b in hac leg. Hoc tene mẽti, ĩ oĩb. casib. in qb. reqrit̃ spãle mãdatũ b si mãdat̃ aliqd noĩatĩ, ad qꝫ hẽat necessariã ꝯnã illud, qꝫ ꝑ se reqrit spãle mãdatũ, isto casu veniet sub virtute p̃cedẽtis mãdati, vt h. c, & l. 2. s̃. de iuriſ. om. iu. & l. ad rẽ mobilẽ & l. ad legatũ. s̃. ꝺ ꝓc. Facit

c eo. ti. l. q ꝓprio. §. itẽ q̃rit. & l. vl' in opis. & iõ l3 ad petẽdã restõnẽ c reqrat̃ spãle mãdatũ, vt s̃. de min. l. illud, in fi. & l. seq. tñ qñ restõ petit̃ ĩcidẽter, ita ꝙ id quod erat spãl'r mãdatũ, ñ pt̃ al'r expediri, spãle mãdatũ nõ reqrit̃: qm̃ illud, qꝫ spãl'r erat mandatũ, hẽt necessariã ꝯnã ad restõnẽ. De hoc dixi plenè ꝺ ope. no. nũc. l. cũ ꝓcurator ĩ fi. ¶ Op. de l. cũ ꝓcurator. in fi. Sol. ibi sequẽtia nõ sequebat̃ ꝺ necessitate ad p̃cedẽtia. hic sic. ¶ Op. de l. fi. §. Titius. ĵ. eo. Sol. dic vt ibi.* Hoc ẽ dicere, qꝫ ibi nõ hẽbat necessariã ꝯtumaciã: hic verò sic. Vl' dic ẽm Old. qꝫ put ibi intelligit̃, ꝙ ꝓcurator possit denunciare sꝫ ñ remittere. Ille intell's nõ est bonus, qa & remittere pt̃. vt ĵ. qꝫ vi aut clã. l. 3. §. sed si permiserit. ver. nõ tm̃. vnde nõ est contra.*

ADDITIONES.

a ¶ Indebitã. Adde hoc late per Bar. in l. q s mãdato. s̃. de neg. gest. & in l. j. & ibi Bal. C. de do. Et qꝫ si fideiussor soluit vsuras indebitas, an repetat à reo, an a creditore, vide no. bal. in l. cõstõnib. C. de vsu. Adde vt per Abb. cõſ. 7. 2. lib. Pom. ¶ Pro extẽsione istius tex. l. Pap. ĵ. man. vide Pau. l. q se dẽre. ante fi. s̃. ti. j.

b ¶ Mãdatũ. In casib. emergẽtib. nũq̃ reqrit̃ spãle mandatũ, l3 in principalib. sic. & vide Bar. in l. filius. ĵ. de do. & bar. in l. illud. §. 1. s̃. de min. & quod no. Ang. in l. 2. s̃. de iuriſ. om. iu. Sed qꝫ si in mandato exprimant̃ aliq casus reqrentes spãle mandatum, vel etiam non requirentes, postea subdatur cla generalis, in quibuscunque aliis, an comprehendat alios casus requirentes spãle mandatũ, & an maiores vide quod legitur, & notatur in Cle. nõ põt. de ꝓc. & ꝑ Do. in c. sedes de resc. Adde Ro. cõſ. 114. inc. visis vbi consuluit quod ꝓcurator specialiter constitutus ad accipiendum centum mutuo, tñ põt se obligare ad cãbia, & vsuras illius mutui tanq̃ accessoria, licet transcenderent summã centũ.

c ¶ Restitutionem. adde Imo. in c. sciscitatus. de rescri. vbi etiam dat notabilem limitationem, & etiam bal. in d. l. illud.

LEX XLVIII.

1 *Si, & cum, quando differant.*

a Qui promisit. a Inter si, & cũ, nõ ẽ dr̃ia. h. d. ¶ Op. de l. cẽtesimis. §. fi. ĵ. de ver. ob. So. † qñ istę dictiones opponuntur circa substantiam obl'onis, vt circa voluntatem tunc est dr̃ia inter si, & cum, vt ibi. Sꝫ qñ apponunt̃ circa extrinseca; tunc nõ est dr̃ia vt hic, Do. s. Gul. & alij tractant hic istã mãm ꝺ

b dictione si, & cum. Tu dic plenissimè vt d. l. cẽtesimis. in fi. b

ADDITIONES.

a ¶ Qui ꝓmisit. An gl. fi. hic sit vera, vide Ang. & Imo. in l. stip'o ista. §. inter certa.

b ¶ In fi. Et per Bar. in l. quodcunque. §. non solum. eo. ti. (de verb. ob. in fin.

LEX XLIX.

1 *Condictio indebiti personalis est.*

2 *Indebitum recipiens si non est soluendo, an detur actio contra eum qui proficit.*

3 *Mutuo fcõ paupi, de quo filios, alimẽtauit, põt agi ꝯ filios, q hñt bona m̃ris.*

1 His solis. † Hæc condictio ẽ ꝑsonalis, iõ dat̃ ꝯ eũ cui soluitur, nec ẽ in rẽ scripta: iõ nõ dat̃ ꝯ eũ, cui sol'o ꝓ

2 ficit. h. d. ¶ † Quærit gl. & est notabilis qõ, a qꝫ si ille, cui ẽ solutum nõ est soluendo, an detur repetitio ꝯ eum, cui proficit? Gl. dicit ꝙ sic, si cãm lucratiuã habuit: al's secus. arg. s̃. de eo per quẽ factum erit. l. fin. & ĵ. de leg. j. l. planè. la 2. §. j. quòd tenent Docto. facit quod dixi supra. si cer. pet. l. si eum seruum. Et sic est argumentum ad q.

3 † quòd si ego mutuaui pecuniam pauperi, b & existenti non soluendo

ADDITIONES.

a ¶ Quæstio. Adde bar. in l. cum fundus. §. seruum. si cer. pet. In contrarium vide Cyn. & bal. in l. j. in fi. C. de rep. quæ fiunt in iudicio. & quod ibi dixi in fi.

b ¶ Pauperi. Latius per Bal. in l. fi. C. ad Macedon. Adde tu quod Ro. hic alle. pro singulari in fin 218. & Cæp. cau. 39. Et pro hoc dicit d. meus Fran. Pe. in l. si eum seruum. s̃. si cer. pe. alle. in arg. tex. in l. ei qui. C. quod cum eod.

soluendo, qui ex pecunia alimentauit filios, vtrũ possim agere ꝯ fi-
a lios, q habẽt forte res maternas. Et hic ẽ arg. ꝙ sic. Cogitabitis. a

ADDITIO.

a Pom. ¶ Cogitabitis. Vide Ro. cõs. 448. & vide Mar. Laud. in trac. suo de milite inc. miles. Et ꝓ ista qõ. facit tex. l. si & me, & Titiũ. in rõne decidẽdi, & i l. si cũ seruũ. ff. si cer. pe. & in l. ei qui seruo. in fi. C. ꝙ cũ eo. Vide Ro. sin. 123. Cre. notabili suo 36. Et certè iudicio meo, ad istã q. multum facit l. si eum seruũ, hic all.

LEX L.

☞ Quod quis. Soluẽs scienter indebitum, nõ rẽpetit. h. d. * Ista lex vr̃ esse ꝯ totũ hũc titulũ: nisi intelligaẽ, vt intelligit hic gl. Et notanter dixi in summario, solã retentionẽ: qa secus ẽ, qñ vltra eã hẽt repetitionẽ casu, quo soluat, vt in toto ☞ isto ti. Itẽ ꝯ totum istum titulum vr̃ l. qm̃. ĵ. de cond. fur. *

LEX LI.

Ex quibus. Qui habet solam retentionem soluens non repetit. h. d. Casum pone, vt s̃. e. l. si in area. & declara, vt s̃. l. qui exceptionem. §. si pars.

LEX LII.

1 *Causa est de præterito, res vero de futuro.*
2 *Causa de præterito si est falsa an competat repetitio.*
3 *Condictio indebiti, oritur ex quasi contractu.*
4 *Tutus exceptione doli, & soluens, quando repetat.*

a Damus. a Datũ ob cãm de ꝑterito nõ obligatoriã, nõ repetit: datũ verò ob cãm de futuro, cã nõ secuta, repe-
1 tit. h. d. ¶ No. † drñiã b inter cãm, & rẽ eq a cã ẽ de ꝑterito, & res d fu-
b turo, lʒ lex istis vocabulis abutaẽ, vt vidistis s̃. ti. 2. ꝑtotũ. ¶ Scd̃ò no.
c ꝙ lʒ cã de ꝑterito sit falsa, ñ ꝯpetit repetitio. ¶ † Cõtra hoc opp. de
2 oĩb. legib. istius ti. Sol. d̃t gl intellr̃ qd̃ hic soluit nõ putãs se teneri sd̃ qa volebat donare. Intellr̃ istã gl. qd̃ nõ putabat se teneri iõ, qa cã, ꝑp q̃ dabat. nõ erat oblr̃atoria de sui nã. ita vr̃ sentire gl. hic ĩ fi. vt puta, si do iõ, qa bñ fuisti ꝑliatus, vr̃ qa bñ gessisti negotia mea l. ☞ demõstrõ. §. j. ĵ. de ꝯd. & de. * secus eẽt, si darẽ ob cãm, q̃ ẽ obligatoria, vt puta, qa inter me, & te fuit facta trãsactio, q̃ ẽ cã oblr̃oria: ☞ & tñ inter te, & me, nulla erat trãsactio, vt ĵ. patebit. * ¶ Cõtra hoc op'. & vr̃, ꝙ ẽt qñ daẽ ob cãm nõ obligatoriã, ꝯpetat repetitio. s̃. e. l. si nõ sorté. §. si qs falso. & §. si qs quasi. Sol. intellr̃ hic ob cãm nõ obligatoriã ꝑ se, nec ꝑ accessoriã alterius oblr̃onis, vt in ꝯriis, nec alicuius lucri acqsitoriã, vr̃ dãni exclusoriã. l. is cui. s̃. eo. & ibi dixi, &c. ¶ Op. sm̃ gl. s̃. eo. l. elegãter. in prin. Sol. ibi erat cã obligatoria. s. trãsactionis. ¶ Op. de l. cũ tale. §. falsam. ĵ. de ꝯd. & dem. Sol. d̃t gl.
d ꝙ hæc lex determinaẽ ꝑ illã, qa si dãs nõ erat ar̃s daturus d si sciuisset cãm falsã, ꝯpeteret repetitio; Hic aduerte, in l. ꝯria nil de repetitione tractat, sd̃ vtrũ legatũ vitieẽ respũ falsæ cãæ. Et iõ ẽ aduertendũ, qa legatũ ꝯsistit ex sola voluntate testãtis. Vñ si appet testantẽ ar̃s legaturũ nõ fuisse, vitiaẽ legatum, vt in ꝯrio, sd̃ ꝯdictio indebiti
3 † oriẽ ex q̃si ꝯctu, vt s̃. e. l. si ĩ area. e & iõ ẽ necesse, ꝙ appeat, hãc mẽ-
e tẽ. s. ꝙ ar̃s daturus nõ erat, fuisse expssam, vr̃ ab vtroq; intellectam, ar̃s secus, vt l. si repetẽdi. C. de ꝯd ob cãm. & s̃. ti. 2. l. 3. §. si qs quasi. circa finẽ. ¶ Op. de l. demõstratio. §. j. ĵ. de ꝯd. & de. Sol. qñq; cã exprimiẽ ꝑ modũ cãæ, seu car̃r, vt ꝑ dictionẽ, qa, & ꝑ iõ, & silia, tũc ꝓcedit qd̃ s̃. dixi. Qñq; cã exprimiẽ ꝯdonar̃r, vt ꝑ si, & tunc vr̃ agi, vt ita demũ traditio illa, vr̃ dispõ hẽat effectũ, si cã ẽ vera, ar̃s secus, vt
4 l. ꝯria. ¶ Op. † tutus exceptione doli odiosa soluẽs ꝑ errorẽ non repetit. s̃. eo. l. q exceptionẽ. §. j. sd̃ hic erat tutus exceptione doli, ergo & c. Gl. d̃t, ꝙ hoc ꝑt ꝓcedere in legatis, sed in solr̃one, inter viuos nõ qa soluẽs nullo mõ tenebaẽ, & sic nõ obstat exceptio doli, sd̃ erat exceptio facti, vel intẽtionis, Tu dic in legatis, & ĩ oblr̃one inter viuos idẽ eẽ. Nã posito qd̃ qs eẽt tutus exceptione doli in casu, in q̃ loqmur, nõ ẽ exceptio doli adhibiti in ꝓmittẽdo: seu ꝯhẽdo, sed in petẽdo, q̃ exceptio nõ impedit repetitionẽ, d. l. q se dẽre. ☞ s̃. ti. 2. & s̃. e. l. q exceptionẽ. * vt mãm istorũ ꝯriorũ, & huius legis colligas, dicas plene sic. Cũ q̃riẽ, qñ datum ꝓ falsa cã possit repeti. Aut cã, ꝓ qua daẽ, ẽ de futuro. & tũc si ꝯstat de mẽte donãtis clarũ est. In dubio aũt dic, ꝙ si ꝯtinet fauorẽ dãtis. ꝑsumiẽ cã finalis: & sic nisi illa cã sequaẽ poterit repeti, vt l. 3. §. fi. de don. & s̃. d̃ ꝯd. ob cau. ꝑ totũ. idẽ, dd̃m si ꝯtinet fauorẽ publicũ, vt C. de do. si qs ꝓ redemptione. & ĵ. de iu. dot. l. si ego, secus si ꝯtinet fauorẽ recipientis tm̃: Quia tunc ꝑsumiẽ cã impulsiua, adeo qd̃ posito ꝙ non sequaẽ illa cã, nõ ꝑt repeti. ĵ. de ꝯd. & de l. Titio cẽtũ. in prin. Si vero cã, ꝓ qua daẽ, ẽ de ꝑterito: tũc dic, aut apparet ipsum ar̃s nõ daturũ: & ꝑsumitur finalis, vt l. cũ tale. & l. demostratio. alle. in gl. j Aut est dubium & tũc in vltimis voluntatib. ꝑsumiẽ impulsiua, & iõ posito ꝙ nõ sit vera, nõ repetiẽ. Inst. de leg. § lõge. Et l j. & 2. C. de fal. cau. adiect. le. Rõ, qa in eis sunt hoies magis liberales, ĩ ꝯctib. ãt dic, Aut sciebat donans cãm nõ subesse, & nõ repetit, vt s̃. eo. l. qd̃ qs. Si ignorabat, tũc aut dedit ꝑtextu cãæ obligatoriæ: & tũc ꝑsumiẽ cã finalis: & sic datũ repetiẽ. l. elegãter. s̃. eo. & no. in prin. magnæ gl. Hic aut dedit ꝑtextu cãæ nõ obligatoriæ, & tũc dẽt ꝑsumi cã impulsiua, & sic nõ repetiẽ, ẽt si sit falsa, vt hac in specta tñ qualitate ꝑsonarum dãtis, & recipiẽtis, vt l. Nesennius. s̃. de neg. gest. & ĵ. de do. inter vir. & v- ☞ xo. l. si seruus cõis. §. fi. sm̃ Ia. Bu. *

ADDITONES.

a Dam'. Al'. iste tex. qd̃ cõdictio ob cãm, nõ pt cõcurrere cũ cõdictione indebiti, vide i Ang. & Imo. & plenius per Lud. in l. 2. § & harum. de verb. ob.
b Pom. ¶ Differentiam. Vide Ale. cons. 77. in fi. vol. 2. vbi ponit exemplum.
c ¶ Rem. Vide bar. in l. demonstratio. §. quod autem. ĵ. alle.
d ¶ Daturus. Adde omnino bar. in l. si cum te. s̃. de pact.
e ¶ In area. Vide gl. & quod ibi habetur in l. quod quis. s̃. e.

LEX LIII.

1 *Circuitus propter æquitatem euitatur.*

Dominus. Ista est fortis lex. Solutũ indebitè si nõ ẽ trãslatũ dñium vendicaẽ à dño si ẽ trãslatum, ꝯdiciẽ ☞ ab eo ĩmediatè ad quẽ in veritate spectat, vt euiteẽ circuit'. h. d. * Vel sic sm̃ Ia. But. Seru' nõ ꝑt nũmos peculiares trãsferre ꝓ libertate putatiua, sd̃ alius ꝓ eo sic, & ille repetit. Vel sic, Ex æqtate vitaẽ ☞ circuitus. h. d. Ia. Bu. * ¶ † Not. ꝙ euitaẽ circuitus ꝑp æqtatẽ. Idẽ ha-
1 buistis ĩ l. cum fundus. §. seruum tuũ ĩprudẽs. s̃. si cer. pe. & s̃. vsusf. queãd. ca. l. si vsuf. in prin. Aduerte, qa ista glo. est multum subtilis. ¶ Op. ad prin. & vr̃ ꝙ sꝑ itellr̃aẽ ꝓmissum seruo tuo vt soluat de peculio, vt s̃. ti. 2. l. 3. §. fi. Sol. ibi testm̃ valebat, hic erat ĩualidũ. ¶ Scd̃ò op. ad 2. ꝑtẽ, iste ex̃neus soluẽs volebat donare ipsi seruo, & ꝑ ꝯñs ipsi dño dẽt ꝯpetere repetitio. s̃. ti. 2. l. q se debere. §. sed si cum sciret, & l. si donatur'. in prin. Huius timore d̃t gl. fateor ꝯriũ de rigore, de æqtate verò ꝓcedit hæc lex. Et rõ æqtatis est, qa ex̃neus volebat donare seruo, ita ꝙ nõ dño. Putabat. n. ex hoc seruũ ad libertatẽ ꝑuenire. Ex quo apparet ꝙ nõ habuit aĩũ vt ꝑueniret ad dñm l. pr̃fa. testõ. ĵ. de hr̃d. ĩst. & Inst. de vul. sub. ĩ fi. & erat æqtas ĩ duob. primo in eo, ꝙ sibi daẽ repetitio, seu restõ, & huius cã est error, vt dixi. Scd̃ò est æqtas in eo, ꝙ sibi daẽ repetitio directõ, & huius cã, vt euiteẽ circuitus, vt hic, & hoc ꝓut intelligimus ꝙ ex̃neus volebat seruo donare. Alij tñ huius timore ĩtelligunt ĩ eo, q soluit mãdato serui, nec volebat donare, vñ hẽt ꝯ dñm serui actionẽ de peculio. In peculio aũt est ista actio vt possit repeti ab eo, cui est solutum ergo teneẽ illam cedere. ĵ. de pec. l. qd̃ dẽt. Et sm̃ hoc aget hic iste soluens ex actione cessa. Sed certè tex. iste vr̃ velle, ꝙ agat iure suo absq; cessione actionis, & ideo teneamus primam. Vel verius vt puto ponamus casum simplr̃ vt litera iacet in eo, qui soluit pro seruo, nec apparet, an habuerit aĩum donandi, vel non, quo casu cum soluat ob causam fauorabilẽ, & piã. s. ꝯsequendi libertatem, si qdem cã sequatur, vr̃ donare: si cã non sequatur, non vr̃ donare, sed põt repetere. sicut dicimus in dote. l. si ego in prin. ĵ. de iu. dot. vidistis in l. si ex̃neus. s̃. ti. 2. ¶ Sed ꝯ hoc op. sm̃ hoc ipsi soluẽti de rigore daretur replicatio. d. l. si ex̃neus. & l. si ego. Sol. ibi loqẽ qñ ex̃neus principlr̃ ꝯxit, & suo noĩe dotẽ ꝯstituit ꝓ muliere: hic vero soluit noĩe serui, & eius rogatu, vt dicit text. quo casu dño datur repetitio de rigore. Sicut ẽt dicimus in d. l. q se debere, ꝙ mulieri ratum habenti daretur repetitio, vt no. in pe. gl. illius legis, sicut ẽt dicimus in procuratore soluente indebitum ex spãli mandato, qa dño repetitio datur. s̃. e. l. si procurator. sed qa dñs istam actionẽ tenetur cedere soluẽti, iõ de æqtate solventi datur directa repetitio cã euitandi circuitus. Simile in d. l. cum fundus. §. seruum tuum. si cer. pe. s̃. & dixi ibi. ¶ Op. & vr̃ ꝙ hoc secundo casu dño detur vendicatio, qa vr̃ dñium esse translatum in seruum, & ꝑ ꝯñs acqsitum dño. l. acquiritur. ĵ. de acq. re. do. Solu. dico, ꝙ dñium recta via transiuit in accipientẽ. l. sed si pr̃. §. j. ĵ. ad Mace. iõ dño non datur vendicatio, qa ñ daretur seruo, ẽt si liber esset. ¶ Vltimò ad id, qd̃ hic dr̃ de euitando circuitu, op. ĵ. ad l. Rhod. de iactu. l. 2. ĩ prin. Gl. non soluit, veritas est, ꝙ ẽt ibi ꝑt euitari circuitus, vt ibi no. per ☞ gl. * Vel dic, ꝙ ibi est rõ, qa nãlr̃ circuitus, non poterat tolli, vt daretur actio ꝯ eum cum quo non erat ꝯctum nec quasi. arg. ĵ. man. l. si procuratori. in prin. Vel dic, ꝙ rlr̃ circuitus nõ euitatur sine cã vt ibi sed cum cã, sic, vt hic. Et est iusta cã hic, qa ipsemet, qui repetit pecuniam, soluerat lʒ noĩe serui, & ꝑp eius libertatem: aliàs nõ ☞ daturus, sm̃ But. * ¶ Contra hoc op. de l. cum in plures §. messem, ff. loc. & in l. si sic, in fi. ĵ. de leg. j. & l. Iulianus. §. pen. ĵ. de act. empti. Huius gr̃a dicas br̃ sic. Qñq; q̃ritur vtrum circuitus sit euitandus à legum ꝯditorib. Et dd̃m est ꝙ sic, inquantum pñt. C. cõia de leg. l. j. & ff vsuf. quemad. ca. l. si vsusfructus. in prin. cum multis si. Qñque q̃riẽ vtrum circuitus euiteẽ, hoc est, vtrum illa actio, q̃ ar̃s tenetur mihi cedere. possit per me exerceri directò & ad hoc vadit ista lex circa qd̃ dicas, qñq; mihi, cui dẽt cedi, ꝯpetit vtilis sine cessione vt in casib. no. in l. ex legato nois. C. de leg. & de act. & obl. l. j. & in illis casib. non est dubium ꝙ possum intentare vtilem. Qñq; vtilis mihi nõ ꝯpetit, & tunc si qdẽ ille, q debet mihi cedere, non reperitur & tunc potero eam intentare directò, d. l. j. de act. & ob. et ĵ. de inst. l. j. §. fi. & in l. dãni. §. fi. & ibi no. de dam. infec. Si vero potest reperiri. tunc possum agere directo, vt euitetur circuitus, tribus concurrẽtib. quorum si ꝙ deficiat, nõ euitabitur. Primò ꝙ ille, ꝯ quẽ agiẽ, fact' sit locupletior ex re mea. l. si & me & Titium. & l. si cum seruum. s̃. si cer. pe. Scd̃ò ꝙ ille alius ꝯ quẽ habeo actionẽ liberet cedẽdo, ita loqẽ hic, & d. §. seruum tuũ. ĩ pr̃ si. n. posset pcise ꝯpel-
a li a ad soluẽdum, nõ dareẽ mihi ista actio, vt no. ĩ d. l. si cũ seruum. si cer. pe. De tertio dic, vt declaraui tibi in d. §. seruum tuũ imprudẽs.

ADDITIO.

a ¶ Compelli. Vide Bar. ĵ. in l. prox.

LEX LIIII.

Ex his. Ista lex est summa quasi totius materię, & ponit summarium in toto titulo.

LEX LV.

1 *Conducens a prædone non tenetur domino.*
2 *Prædo locans res alienas, ad quid obligetur domino.*
3 *Prædoni soluens quando sit liberatus.*
4 *Soluentes Abbati intruso, quando liberentur.*
5 *Locatione facta p Abbatem intrusũ, competit actio Abbati vero sine cessione.*
6 *Locatione facta a prædone actio competit pupillo, & militi.*

Si vrbana. Ex locatione p̄donis nõ ꝯpetit actio dño. Item ex locatione serui, vel dñi nõ rectè soluit̃ p̄doni: sed solutũ, vt indebitũ repetit̃. h.d. hęc est lex notabilis, & singularis & solẽnis. Gl. diuidit̃ in tres p̄tes. dic vt in ea. ¶Quęro, dr̃ hic si vrbana. qd si p̄dia rustica fuerũt locata? Dicit gl. idem si locatio est in pecunia, quasi aliud esset in colono p̄tiario. h.d. pp illud, qd dr̃ in fi. legis, qa hoc casu soluerent̃ p̄doni fruct⁹, q essent ipsi⁹ dñi.
a ¶Scd̃o a q̄ro, postq̃ ꝯductor soluit ipsi prædoni, à q ꝯduxit, est liberatus, vt hic. Sed an anteq̃ soluat dñs, possit ab eo petere pẽsionẽ? dicit gl. ꝙ nõ, & hic est casus hic, exponẽdo nõ repetit̃ i. nõ petit̃.
1 Qd̃ no. † qa ꝯ eũ, q à p̄done ꝯdicit, dño nulla actio dat̃. ¶† Quæ-
2 ro, dr̃ hic, ꝙ ipse p̄do erit dño obl̃atus, q̄ro ad qd̃? R̃n̄. puto, ꝙ sit ĩ electione dñi, vel agere ad pẽsiones, quas ipse dñs p̄cipere potuisset. l. si nauis. ĩ fi. de rei vẽd. vel agere ad pẽsiones, quas ipse prædo p̄cepit, seu vt cedat actiones ꝯ eos, qb p̄do locauit. l. Iulianus. s̃. de pet. hær. & ex hoc p̄do nõ liberat̃ cedẽdo actionẽ, nisi ex dñi volũtate, sed cogit̃ p̄cisè dño satisfacere nõ habet locum illa æqtas ꝙ possit directò dñs agere ꝯ ꝯductores, q ꝯduxerunt à p̄done, vt mõ
3 dixi in l. dñs testõ. in fi. s̃. eo. ¶Venio ad vltimam partẽ, & opp. † ꝙ soluendo p̄doni sit liberatus, vt ȷ̃. de sol. l. qui hoĩem. §. si p̄do. Sol.
b ibi p̄do restituit dño, hic secus. Item op. b Insti. man. §. item si. & l. eius q in ꝓuincia. s̃. si cer. pet. Sol. ibi p̄cessit mandatum licet esset reuocatũ: hic verò nullũ p̄cessit mandatũ. l. q hoĩem. §. si nullo. de sol. subaudi, nec alia iusta causa p̄cessit, pp q̃ deberet soluere p̄doni: al's secus l. cũ fundus. §. seruũ tuũ imprudẽs. s̃. si cert. pet. ¶Opp. de l. j. §. si rẽ. ȷ̃. deposi. Gl. soluit vno modo. Tu dic, ꝙ ibi loqtur in deposito, in quo qs tenet̃ solũ de dolo, & lata culpa. ¶Venio ad
c fi. l. & opp. c ẽt qñ fructus nõ sunt dñi, ꝯdicunt̃ à p̄done, vt hac l. in prin. Sol. dicit gl. nõ ꝯdicuntur fructuũ noĩe, sed obuentionũ. qd vult dicere? Credo ꝙ velit dicere, ꝙ nõ ꝯdicuntur noĩe fructuum
d q p̄cipiantur ex re, sed noĩe obuentionũ ciuiliũ. d s̃. de rei vendi.
e Tu potes ꝯrium e alio modo soluere, videlicet, ꝙ qñ fructus non fuerunt dñi indistinctè ꝯdicunt̃ à p̄done sed quando fructus non fuerunt dñi, vt pensiones, distinguitur, aut dñs habet regressum ꝯ pensionarios, qb. ipse locauit, & tunc nõ agitur ꝯ p̄donem, vt hic in vltimo casu. Aut non habet regressum ꝯ pensionarios, & tunc dic, vt hic in prin. l. & ꝯdicitur à predone, vt hic in prin. & l. Iulia. & s̃. de pet. hær. & l. si nauis. s̃. de rei vend. ¶Quærit gl. qua ꝯdictione fructus ꝯdicuntur à p̄done? Et dicit gl. ꝙ ꝯdictione furtiua. qd̃ dic
f vt in gl. ¶Vltimò f p hanc legẽ p̄t determinari q̃õ. g Quidam Ab-
g bas † nõ iustè electus, ingressus est monasteriũ, & fructus recolle-
4 git, & soluta est ei pensio, an pensionarij soluẽdo sibi liberẽtur? h
h Et in hoc debes ex prædictis distinguere, aut pẽsionarij ꝯduxerũt ab illo Abbate intruso, & soluẽdo ei liberant̃, vt hac l. in prin. † Aut ꝯduxerunt ab Abbate vero, vel ab alio monacho vero illius monasterij, & tunc ei soluendo liberant̃, vt hic, in ij. & iij. casu. Qd̃ intellige, nisi habeant iustã causam eũ credendi Abbatẽ, vt qa habebat ꝯfirmationẽ superioris, q̃ forte de iure nõ tenebat, vt in §. seruum tuum imprudens. s̃. alle. & s̃. dixi. De hoc p Inn. in c. nihil. de
5 elec. Sed si † quæratur, an ex locatione talis intrusi ꝯpetat actio ve
6 ro Abbati. dico sic sine cessione. licet in † p̄done rei priuatæ p̄sonę reqratur cessio, vt ȷ̃. dixi. & hoc fauore ecclesiæ. Idem esset in pu-
i pillo, i & milite. l. si ꝓponis. C. de rei vend. & l. ij. qñ ex facto tutorũ.

ADDITIONES.

a Pom ¶Secundo. Vide Aret. consi. 154. Pan. in consi. 16. in j. vol. Ale. oĩno l. si tibi decem. §. cum tamen possessor. s̃. de pact. vbi concor. alle. quod actus facti per habentem ius putatiue, non prosunt habenti verum.
b ¶Item opp. Vide Are. consi. 85.
c ¶Et opp Et an malæfidei possessor percipiendo fructus committat furtum. vide Bal. in l. ij. C. de fru. & lit. expen.
d ¶Si nauis. Vide Bal. consi. 476 in j. parte.
e ¶Contrarium. Sed Bal. in l traditio. in fi. C. de ac. emp. intelligit, quod gl. hic velit dicere, quod pensio non est fructus.
f ¶Vltimo. Vide Ale. consi 104. ij. vol. & consi. 120. in 5. vol. Fel. c. de quarta. de præscri. ad fi. & Aret. consi. 35 col. j. & 6. & Fel. c. & venerabili. de offi. dele. & do. de Ro. nõ ab re. in tit. de præben. in iiij. deci. in antiquis. late Soc. cons. 32. vide etiam non ab re per Bal. c. ego N. episcopus, col. j. de iureiur.
g ¶Quæstio. Et ista faciunt ad id, quod dicit Bal. in l. peto. §. mater. de leg. ij. & quod mandatum, siue præceptum ad aliquem vt Abbatem. Licet secus in iudicijs, quia iudicium agitatum cum illo, qui non est verus Abbas non præiudicat vero Abbati per no. in l. si tutor. C. in quib. cau. in inte. rest. & ibi Bar. & Bal. item limita hæc dicta, vt per Pau. de Cast. in l. si pro parte. §. versum. per illum tex. in fi. ȷ̃. de in rem verso. Item vide ad hoc Ang. & Pau. de Cast. in l. si tibi. §. cum possessor. s̃. de pact. Adde quæ notari voluit Bal. in c. j. qui successores teneantur feudum confirmare, & c.
h Liberentur. An pensionarij soluendo Abbati iniuste electo liberentur, & facit bonus casus in l. j. §. si rem. ȷ̃. deposi. Adde quod habetur in c. dudum. el ij. de elec. & in c. dum multa. de præb. & per Inn. in c. sicut. de iureiur. Et istis adde Bar. in tractatu de Tyrannide in vi. q. & no. per Bal. in l. ij. C. de serui. ibi. nunc de quinto puncto. & ibi, sed qui l de sexto, & c. Adde vt per Bal. consi. 147. incip. viso processu. vbi ponit cui de fructibus solui debet. si duo litigant de beneficio. Et an soluens Tyranno liberetur, vide Petrum de Ancha. consi. 63.
† Clau. ¶Lege in prin. Vide Pan. in c. qualiter post obitum. ver. ex quo inferunt Doct. extra de elec.
i Pom. ¶In pupillo. adde Bal. in l. eam quam. C. de fideicom.

LEX LVI.

1 *Interpretatio in dubio fit in causam magis impedientem.*
2 *Dubium interpretatur perpetuum.*

a Sufficit. a Dubia exceptionis p̄petuæ causæ, dubietate pendente, habent vim exceptionis perpetuæ. h.d. *Vel sic, Exceptio, q̃ habet terminũ incertũ, habet̃ ꝓ p̄petua, vt interim solutum p̄petuę causę errore repetat̃. Iac. Bu. * ¶† No. ꝙ in dubio
1 interpretat̃ in causam magis impedientẽ. ¶† Item no ꝙ dubiũ in-
2 terpretat̃ b perpetuũ. Facit l. iurisperitos. in prin. ȷ̃. de excusat. tut.
b *Lex ista semp allegatur, ꝙ qñ Rex dicit, Damus tibi talem Senescallum, quandiu nostræ placuerit voluntati, ꝙ iste Senescallus reputatur perpetuus, & non t̄palis ratione dubiæ voluntatis. * ¶No. etiam ex hac l. s̃m gl. quatuor ꝓportionabilia duo & duo: q̃ dic vt in gl. ¶Opp. de l. Iul. ȷ̃. de iu. do. vt l. eandem. §. j. de duo. reis. Gl. dicit, licet sint proportionabilia hic, no tñ ibi. Tu dic clarissimè ꝙ ista quæ hic ponuntur. s. prima duo proportionabilia, non sunt proportionabilia respectu initij, sed respectu effectus. l. pecuniam. si cert. pet. & ibi no. in glo. Item secunda duo sic̃ non sunt proportionabilia respectu initij, vt dixi in l. lecta. s̃. si cert. peta. sed respectu effectus sic, vt hic: ꝯtraria verò loquũtur respectu initij: ꝙ tunc non sunt proportionabilia. ¶Opp. de l. sub ꝯditione. ȷ̃. de assig. lib. Sol. vt dicam plenè de ista dubietate in l. Iulianus. ȷ̃. eo.

ADDITIONES.

a ¶Sufficit. Ad intellectum huius legis. vide no. per Dyn. & Bart. in l ex diuerso. §. fin. ȷ̃. sol. mat. per Cyn. in l. cum quis. in v. q. C. de iur. & fac. ign.
b Interpretatur. Et no. pulchre Bar. in l. pupillo. §. si quis ipsi prætori. in iij. q. de ope. nou. nunc. Vide Alex. l. principalib. si cer. pet.

LEX LVII.

Cum indebitum. Ex solutione tutoris ꝯpetit ꝯdictio impuberi. h.d. Vel sic, Indebitum solutũ p tutorem ꝯdicitur à pupillo. ¶Opp. ꝙ non repetat impu-
a bes, a qa in p̄tãte ꝯcessa tutori, non vr̃ ꝯcessium, ꝙ soluat indebitũ.
b l. si ꝓcurator. b s̃. eo. Sol. intellige ꝙ hic tutor habebat iustã cãm credendi debitum subesse. Simile dixi in l. si procurator. s̃. eod.

ADDITIONES.

a ¶Impubes. Adde glo. in l. seruus inscio. ȷ̃. de fideiuss.
b ¶Si procurator. Hanc legem totam restringe, & declara, vt dixi post Imo. in l. si cui legetur, in prin de leg. j.

1 *Indebite solutũ, ꝓcuratori nõ habẽti mãdatũ ad hoc, repetitur à dño, vel ab eodẽ.*
2 *Agens contra illum, contra quem agere non poterat, non perdit actionem contra illum, contra quem poterat agere.*

1 §. Creditor. Solutum † indebitè procuratori nõ habenti mandatũ ad hoc, repetitur à dño, vel ab eo.
2 h.d. ¶Ex fi. l. no. † ꝙ q elig t agere contra p̄sonam, contra quam agere non poterat, non perdit actionẽ contra eum, contra quem agere poterat. Cætera circa hanc l. dic, vt l. si procurator. s̃. eod.

LEX LVIII.

1 *Condictio impossibilis, quam testator putabat possibilem, vitiat legatum.*
2 *Institutus in re certa habet portionem cohæredis instituti in reliquo mortui, quem testator putabat viuere.*

a Seruo. a Conditio † impossi'is, quam testator putabat possem, vitiat legatum. h.d. Et ista est notabilis, & singularis l.
1 ¶Opp. impossi'is cõditio nõ vitiat legatum. l. obtinuit. de cond. & dem. Inst. de hær. insti. §. fi. gl. ponit multas sol. Tu tene illã. quod licet sit impossi'is, tñ testator putabat eã possem. ꝯria loquunt̃ in conditione, q̃ testator putabat impossem, qd plenè examinaui i l. j. de cõd. insti. *Istam solonem, & sequentẽ, de qua in gl. hic, in verb. in testõ. ibi, vel dic, qd in veritate &c. approbat Iac. But. * ¶Vlti-
b mò Gul. de Cu. inducit hanc l. ad q̃onem b cũ sua gl. si testator in-
2 stituit † aliquem hæredem ex re certa, & aliũ insolidum, quem putabat viuere, cũ in veritate nõ viuebat, qa erat mortuus, an heres ex re certa capiet totum? Vr̃ qd non, qa l. j § si ex fundo. de hære. insti. loqt̃, qñ testator fecit vnum hæredẽ ex re certa, & nõ alium:
c & sic putabat portionem c ad alium nõ peruenturam. Sed in casu isto putabat hæreditatẽ peruenturam ad aliũ. Contrarium determinat

ADDITIONES.

a ¶Seruo. Hanc limita, nisi ista impossibilitas, quàm testator putauit possibilem, possit in æquipollenti adimpleri, quo casu dispositio non vitiatur. l. huiusmodi. §. si ita cui. de l g. j. & l. ab omnibus. §. in testamento. eo. tit. Item limita per text. & ibi Bar. in l. legatum ciuitati. de vsufr. leg. & in l opus nouum. de ope pub. per Bart. late in d. l. j. de cond. init.
b ¶Ad quæstionem. Vide Bar. in l. quoties. § si duo. de hæred. instit.
c ¶Portionem. Not. istud dictum, quia facit an filius in legitima institutus habeatur loco hæredis, quo ad ius accrescendi, & facit quod sic. Et ita tenet Bal. in l. quoties. C. de hær. inst. & not. in l. ex facto. ff. eo. tit. & istud dictum videtur sensisse Bart. in auth. nouissima. C. de inoff. testa. adde Bald. consi. 10. lib 4.

minat Gul. qa h̄ ñ i͠spicit̄ ɋdō, seu opi. d͠fūcti, ʒ ptās iuris, q̄ ē vt qs ñ ɋcedat ꝓ pte testat⁹, & ꝓ pte intestat⁹. l. i⁹ n͞rm. de re. iu. & ꝓbat̄ in. l. si miles vnū ex fūdo. j. ɋ test. mi. & e. ti. l. ex militari. §. fi. cū l. se

LEX LIX.

1 *Solutio eadem non parit liberationem, & repetitionem.*
2 *Solutio quæ parit liberationem, non tollit obligationem ciuilem, nec naturalē.*

Si fideiussor. Si fideiussor solus est liberatus, soluens repetit: secus si principalis reus soluerit. h. d.
1 ¶†No. ꝙ eadem solutio non parit liberationem & repetitionem
2 l. cum is. §. j. & l. si non sortem. § si decem. s. eo. ¶†No. etiam quòd solutio, q̄ parit liberationem, non tollit obligationem ciuilē, nec naturalem, vt hic. facit quod dicam j̄. eo. l. Neratius.

LEX LX.

1 *Debitor soluens, pendente iudicio, non repetit, & quando. nu. 11.*
2 *Probatio per confessionem solū cōtra presumptionē iuris, & de iure admittitur.*
3 *Probare possum in alia instātia tendente ad diuersum quod non probaui in prima instātia, licet sup eisdē articulis sint recepti testes, & publicati in alia instātia.*
4 *Sententia lata pro vno ex duobus reis, prodest alteri.*
5 *Sententia non probat, nisi quatenus ex ea infertur.*
6 *Soluens post sententiam absolutoriam, quando repetere possit*
7 *Compromisso si est apposita clausula, laudum non possit reduci ad arbitrium boni viri si aduersarius fuit absolutus, & pœna petatur, an ille contra quē pœna petitur, poterit probare laudum iniquum.*
8 *Sententia licet sit iniusta, tamen operatur, vt possit agi ad pœnam.*
9 *Exceptionē solutionis, vel pacti opponēs, nō videt̄ confiteri intētionē aduersarij.*
10 *Exceptio opposita, & discussa in vno iudicio, q̄n possit in alio iudicio refricari.*
12 *Statuto stante, quod contra instrumentum non possit opponi exceptio solutionis nisi probetur per aliud instrumentum, si soluo quia non possum probare per instrumentum, repetam quod primo solui per condictionem sine causa.*
13 *Exceptio facti, & intentionis perimit obligationem ciuilē, & naturalē, & tutus illa exceptione quocunque errore soluens repetit.*
14 *Exceptiones iuris elidentes actionē, & impedientes repetitionem, quænā sint. Exceptio pacti de non petendo, & iurisiurandi, tollit naturalem, & ciuilem.*
15 *Exceptio præscriptionis tollit obligationē ciuilem & elidit effectū naturalis.*
16 *Exceptio rei iudicatæ tollit ciuilem, & non tangit naturalem.*
17 *Exceptio rei iudicatæ est inducta ad rigorem iuris conseruandum.*
18 *Exceptiones peremptoriæ, nec ciuilē, nec naturalē tollunt, sed vtranque elidūt.*
19 *Exceptio litis pendentiæ non perimit, nec elidit naturalem, nec ciuilem obligationem, sed solum elidit actionem.*
20 *Exceptio litis pendentiæ pōt dici quod sit inducta ad rigorem iuris cōseruādū.*
21 *Sententia facit ius, & in quibus casibus.*
22 *Aliud est dicere, sententiam facit, & aliud quod continetur in sententia, habetur pro veritate.*
23 *Sententia condemnatoria in actione reali, an & quando transferat dominium. Item an ex ea oriatur actio in factum. Item effectus sententiæ absolutoriæ.*
24 *Sententia condemnatoria in actione personali producit actionem. Item an inducat obligationem, & quam. 25.*
26 *Obligatio naturalis dicitur de iure gentium.*
27 *Parere maioribus nostris, est de iure naturali gentium.*
28 *Sententia formiter lata puta rē venditā esse parit actionem vtilē ex contractu.*
29 *Sententia absolutoria q̄ obligationem tollat. & quos effectus producat. nu. 30.*
31 *Restitutio in integrum producit exceptionem, & nō tollit nec ciuilē, nec naturalem obligationem, quando aliquis petit per in integrum restitutionem se liberari ab aliqua obligatione.*
32 *Naturalis obligatio sola, licet non sit habilis ad producendam actionem, est tamen habilis ad eam conseruandam.*
33 *Sententia quando est lata dolo actoris tunc probari potest contra sententiam.*
34 *Exceptio quando tollat ipso iure actionem, & quando obligationem.*
35 *Debitū sub duabus conditionibus contrarijs alternatiue positis, q̄ do peti possit.*
36 *Compensatio de debito an possit opponi contra verum debitorem absolutum.*
37 *Repeti quando possit, quando aliquid debetur obligationem diuisa in plures conditiones, si soluatur.*
38 *Solutum pendente dubietate quando possit repeti.*
39 *Reformationis si ex forma represaliæ reuideri debeant per duos bonos viros, an isto medio tempore ante quàm reuideantur possit fieri executio.*

Iulianus verum. Subtilis est hæc l. & in summa bīr h. d. Quod ex nullo euentu inducit̄, id du bietas nō inducit, & q̄d in oēm euētū certū est debitū iri ab eodē, vt indbitū nō repetit̄: sec⁹ si diuersæ p͞sonæ illud debituræ sint. h. d. tota l. Priō ponit̄ dictū Iuliani. Scdō ponit̄ casus dicto Iuliani dissimilis s͞m quosdā Iuriscōsultos. Tertiō ponit̄ dictū dicto Iuliani dissimile s͞m oēs. Quartò rō d͞riæ īter illos duos cas⁹ ondit̄. Scda ibi, vbi aūt. Tertia ibi, idēq̄;. Quarta ibi, sed h̄ dissimile. Itē prima pars subdiuidit̄ in tres, qa primò ponit̄ dictū Iuliani. Scdò ei⁹ ꝓbō par. Tertiò eius ꝓbō p sīle. Scda ibi, qa nec absolutus. Tertia ibi simileq̄;. Casū in terminis pone in nube, vt l͞ra iacet, tñ j. ɋrijs recitabo magis plenè examinando p lecturas. Notabilia erunt multa ī hac l. q̄ tñ veniēt declaranda s͞m diuersitatē lecturarū, &c. ¶Iō itro gl. & op̄ qa postq̄ soluit nō p̄t seq absolutoria, vl̄ q̄ sententia, sed solū absolutoria ab obs͞uatione iudicij, vt inst. de ppe. & tē. act. in fi. hic d͞r ɋriū, quare malè. Huius timore principiū le. n͞ræ legit̄ p gl. trib. mod. pricipl͞r. Primò ꝙ in ver. qa nec absolutus, mutet casū, & loquit̄ de eo q soluit post s͞nām absolutoriā, & sic nō d͞r ꝓ absoluat̄
1 diffinitiuè post solōnē, & s͞m hāc lec. sic forma casū. Si† dbitor soluit pēdēte iudicio, ñ p̄t repetere. h̄ primò. Probat̄, nō p̄t eē melioris ɋdōnis, q est in casu dubij, q̄ q est ī casu certi: ʒ q est ī casu certi, puta q est ɋdēnatus, & soluit, nō repetit. Itē si est absolut⁹, & soluit ñ p̄t repetere, qa remanet nāl͞r obl'atus, g͞ multo min⁹ repetit q soluit pēdēte iudicio. h. d. vsq̄; ad ver. similēq̄;. vide l fam, & vide ēt gl.
a primā in pri. ¶Ad istā lect. op. gl. aibi, s͞m aūt p͞mū, s͞nīa h͞r ꝓ veritate. l. res iudicata. de re. iu. & s̄. de sta. ho. l. igenuū. Sed si p s͞nīam, absolutoriā declaratum est quē nō esse debitorē, g͞ si postea soluit p s͞nīam, apparet ꝙ soluit indebitū, ergo p̄t repetere. Hui⁹ timore gl. duo notabl͞r soluit distinguēdo. Aut iudex absoluit reū, qa actor ñ ꝓbauit, & tūc ꝓcederet h̄ p͞ricipiū, qa postea q̄n agit̄ ɋ eū ɋdictiōe indebiti, poterit ꝓbare, q̄d ñ ꝓbauit prius. Aut iudex absoluit reū tanq̄ nō d͞eret vl̄ nō debuisset, & tunc reus postea soluēs r͞peteret, qa hec s͞nīa ꝓ veritate h͞r. Vid͞ hāc gl. in d. ver. & signa eā, qa est notabilis, & malè notata p alios, & ad q̄d sit notabilis, j̄. declarabo statim defendēdo eā ab īpugnationib. Ad istā sol. op. Pe. & ēt Nico. Ma. s͞nīa nō p̄t retractari p̄textu nouorū instr͞orū, vel nouarū ꝓbationū, vt C. de re iu. l. Imperatores. Si ergo absolutus est aliqs qa ñ est ꝓbatū, nō p̄t de cætero ꝓbari ɋriū. Vñ idē est dicere, absoluo te qa nō debes vel qa nō ꝓbatū. Pro hoc v͞r tex. in l. si qs rē à nō dño j̄. de excep. rei iu. vñ ipsi recedunt ab ipsa lect. gl. & legūt alio mō, & dicebat Nico. Ma. q̄d hoc debet intelligi, ꝙ reus ɋfitebat̄ debitū p̄ cisē, sed allegabat se absolutū p s͞nīam. Et ad hoc r͞ndet Iurisc. ꝙ s͞nīa nālē oblōnē ñ tollit. Sed si ipse negaret oīnō debitū, ñ posset ꝓbari ɋriū. ita d͞t ipse. Ista lect. placet; & puto ꝙ sit vera in se, qa posito ꝙ s͞nīa declaret quē ñ eē dbitorē, isto casu s͞nīa nō facit ius, sed
b inducit p͞sūptionē iuris, & de iure, ꝙ ita sit, ɋ quā p͞sūptionem† admittit̄ ꝓbatio solū p ɋfessionē, vt in auth. sed iā necesse. C. de do. ante nup. & in corpore vñ sumit̄ cum sua gl. Vñ si reus nō negaret debitū ɋfessisse, sed solū vellet se defendere ex s͞nīa, hec opi. ēēt vera. Sed inq̄tum isti dānant gl. n͞ram, malè dicunt, & ī hoc est aduertendū: nā verum est, ꝙ illud quod nō ꝓbaui in vno iudicio, nō possum ꝓbare iterū in eadē instātia, vel in alia q̄ tēdat ad idē, vt d. l. si sub specie. & d. l. Imperatores, & C. de ꝓb. auth. at q semel. sed in
3 alia instātia, † q̄ tendit ad diuersum finē, potero probare, quod in alia non probaui, seu in prima, licèt sup eisdē articulis in alia īstātia sint recepti, & publicati testes, vt ex̄ de testib. c. veniēs. & c. cū in
c tua. & ibi no. c & h̄ est casus s͞m hāc notabilē gl. Videatis interim hāc gl. quā ꝓbo vobis p p̄dicta capitula. Nō obst. l. si qs rē à ñ dño qa ibi fuit reus absolut⁹, qa ibi ꝓbauit se dñm s͞m vnā solōnē, q̄ ꝓbat̄ in l. si inter me & te. e. ti. ¶Cōtra hoc op. qa si hoc est verū, ista
d distinctio gl. nō procedit. Nā quē non debere est merè negatiua, & sic nō p̄t probari, ergo nō p̄t iudex ꝓnunciare quē non debere, quasi hoc sit ꝓbatū, sed qa actor ñ ꝓbauit, & sic post s͞nīam sp poterit ꝓbari ɋriūm. R͞n. intelligas istā negatiuā coarctatā esse loco, & tpe, ita ꝙ potuit liquere iudici debitū nō esse ɋctū, vl̄ p̄t liquere iudici debitū fuisse sublatū solutione, vel acceptilatione, & sic potuit rectè ꝓnunciare quē ñ esse debitorē. Item ad idē op. qa si hoc est verū, ꝙ in alia instātia admittant̄ nouæ ꝓbōnes circa idē actor poterit inducere nouos testes ad īpugnādum dicta illorū testium q̄ probauerunt in p͞mo iudicio ñ esse debitum. & sic ī isto s͞cdo iudicio probabit̄ debitum eē. R͞ndeo & ī hoc aduertatis, qa istud est vtile ad multa q̄ statim dicā. Si q̄dē tu fundares intentionē tuā hoc mō, videlicet dico, ꝙ id, q̄d solui, erat indebitū, qa in tali iudicio fuit ꝓbatū indebitū, tunc procederet q̄d s̄ dixi, qa actor posset impugnare primas ꝓbōnes p nouas ꝓbōnes. l. fi. C. de testib. Sed si tu nō fundas intentionē tuā ex ꝓbatione, sed ex s͞nīa dicens sic dico ꝙ illud, quod solui, erat indebitū, qa sic fuit ꝓnunciatū in alio iudicio, tunc actor nō p̄t ꝓbare ɋ illud, quod ꝓnunciatū fuit: qa q̄d semel est decisum, & terminatū in vno iudicio, si aliqs vellet illud refricare in alio iudicio, obstaret sibi exceptio rei iud. Et hoc vult dicere gl. hic, si bñ aduertatis: quā vide. Istæ lec. licèt in se sint veræ sic declaratæ, vt dixi, tñ v͞nr ɋtinere quandā diuinationem. Nā dicit hic tex. absolutus simpl͞r, nec annectit cām, qa nō probauit, vel aliā, & ideo quidā dicunt, ꝙ hæc lex debet intelligi in eo, qui fuit absolutus simpl͞r, quo casu v͞r absolutus super toto. l. vlt. s̄. de iureiur. & quod no. in l. j. §. si fideiussor. quarū rerum actio nō datur. Et s͞m hoc reprobatur distictio hui⁹ gl. quæ dicit aut fuit absolutus, qa nō probauit, aut quia nō debitor, cum in dubio videatur absolutus, qa non debitor, & tñ non competit repetitio, vt hic. Ista opinio

ADDITIONES.

a ¶Oppo. gl. Et omnino vide Bar. in l. j. s̄. eo, & in l. cum quis, de iur. & fac. igno.
b ¶Probatio. Contra præsumptionem iuris, & de iure admittitur probatio in contrarium per confessionem. idem Bal. in l. cum quis, de iur, & fac. igno.
c ¶Et ibi no. Vide Bar. in l. ij. §. j. ff. vi bo. rap. & Pau. de Cas. hic.
d ¶Negatiua. De modo probandi negatiuam, vide Bar. in l. in illa, de verb. oblig.

nio nõ tãgitur in gl. nec est vera. Nã licet in iureiurãdo hoc sit, q in
a dubio videatur sup toto iuratũ, tñ hoc nõ est in sñia, [a] & iõ vr qs ab-
solut⁹, qa nõ ꝓbatũ ꝭ. de ꝓb. l. circa. & ꝭ. de li. cau. l. liberis. §. fi. d. l. si
inter me. de excep. rei iud. & tñ nõ ꝯpetit repetitio, vt hic, & d. l. si
4 inter me. dixi ĩ l. ex duob. reis. ꝭ. de duob. reis. † In qõne illa, an sñia
ꝑ vno ex duob. reis lata ꝓsit alteri. & hic est casus, rectè intelligẽ
do, q sic, qa si reus est absolut⁹ simpl'r, vr absolut⁹, qa nõ ꝓbatũ, &
iõ p̃t postea ꝓbare debitũ in alia instãtia, nec venit ꝯ sñiam, licet ꝯ
ꝑdicta faciat s. de iureiu. l. fi. sed ibi solui. Prædicta vera nisi ex actis
b apperet ꝓbatũ [b] eẽ nõ debitũ, qa sñia sp refertur ad casũ, q colligitur
ex actis. l. si qs ad exhibẽdũ, de exce. rei iud. & ibi no. & tunc reus
q agit ꝯdictione indebiti, dẽret fundare suã intẽtionẽ hoc mõ, di
co nõ esse debitũ, qa ego sui p sñiam absolut⁹, cũ ꝓbatũ eẽt debi
tũ nõ esse, & sic fundaret se ex sententia, & ex ꝓbõnib. simul. Ex ꝓ-
bõnib. n. solis nõ sufficeret, vt s. dixi. s. qa posset ꝓbari ꝯriũ ex sen-
tẽtia sola. Silr nõ sufficeret, qa in dubio vr absolut⁹, qa nõ ꝓbatũ,
5 vt s. probaui. Probo ẽt, ex † sentẽtia nõ probatur nisi quatenus ex ca
c de necessitate [c] infertur. l. si iudex. s. de his q sunt sui, vel alie iur. & ibi
no. & C. de ord. cog. l. ij. Sed si aliqs est absolutus simpl'r, nõ seqtur ꝺ
necessitate, qa nõ est debitũ, qa ad absolutionẽ sufficit nõ ꝓbatũ,
qñ actore nõ probãte, &c. vt C. de eden. l. q accusare. ergo in du-
bio p̃sumitur, qa nõ probatum. † Itẽ op qa si hoc est verum, ergo
gl. malè dt. Nã posito, q iudex dicat, absoluo te, qa nõ es debitor,
de necessitate nõ infertur q nullo mõ sis debitor. Nã ad absolutio-
nẽ sufficit, q qs nõ sit debitor ciuiliter, qa naturalis obl'o nõ pro-
ducit actionẽ, nec est sufficiẽs ad agẽdum. Certe huius timor sup
plebat hic Iac. Bu. q iudex pronũciauit nullo mõ eẽ debitorẽ, vel
pronũciauit nõ esse ꝯtũ, al's si simpl'r pronũciasset nõ dẽri, intel-
ligeretur. s. ciuil'r, q sufficeret ad sententiã absolutoriã, iõ p̃t probari
postea subesse debitum nãle, qd satis puto verũ, nisi ex actis appa
reret aliqd esse probatum, pp qd ꝯcluderetur nõ eẽ debitum ciuil'r
& nãl'r, & iõ tunc agẽs ꝯdictione indebiti, dẽret fundare intẽtio-
nẽ suã ex sententia, & ex actis simul, vt s. dixi. qñ alterum nõ suffi-
6 ceret. Reassumo ergo istã lec. † q̃ ptinet ad primã partẽ, p q̃ distin-
gue sic, qñ ille, q soluit post sententiã absolutoriã vult repetere, an
possit: dic, aut partes sunt in ꝯcordia q debitum p̃cessit, sed agẽs ꝯ
dictione indebiti dt indebitum pp sententiã, & nõ auditur, vt hic,
quocunq; mõ fuerit pronunciatum, fm opi. Nic. Mate. Aut nega
tur omnino debitum p̃cessisse, & tunc aut reus fuit absolutus: qa
nõ probatum, aut qa ñ debitum, aut simpl'r. Si quia non proba
tum, p̃t agi ꝯdictione indebiti, tñ si ꝯuentus probauit debitum, a-
ctor succumbet, & pro tãto dr hic, q non p̃t repetere. Aut fuit ab
solutus, qa non debitum: & tunc aut fuit pronunciatum super fa
cto: vt qa non ꝯtum, & tunc poterit repeti, & p sententiã probabi
tur indebitum, vt l. si duo. §. idẽ Iulianus. s. de iureiu. Aut fuit pro-
nunciatum ñ debitum: tunc aut fuit dictum nullum, vel nullo mõ
debitum, & tunc sentẽtia probat indebitum. Aut fuit dctñ nõ de
bitum: & tunc intelligitur nõ debitum s. ciuil'r, & sic posset probari
ab aduersa parte per ꝯuẽtum debitum naturaliter, nisi ex actis a-
liud appareret, vt s. dixi. Aut fuit absolutus simpliciter, & p̃sumitur
absolut⁹, qa nõ ꝓbatũ, vt hic. & sic nõ poterit repeti, etiã si ab ad
uersario debitũ ñ probetur, nisi ex actis aliud appareret, vt s. dixi. Et
ꝑdicta sunt valde vtilia ad q. imo ẽ decisio qõnis q̃ hoc anno ha-
7 bui de facto, & quotidie ꝯtingit, & secundũ hoc iudicaui. † ĩ quo
d libet arbitramento apponitur clausula, [d] q pars promittit nõ petere
ad arbitriũ boni viri reduci laudũ sub certa pœna, q̃ promissio in
telligitur, si æquè arbitratũ fuerit l. si libertus. de ope. li. Mõ pone q
pars petiit laudum reduci ad arbitriũ boni viri, & aduersarius fuit
absolutus, nunc ꝯuẽtus petit pœnã, iste ꝯtra quẽ agitur, vult proba-
re q nõ incidit in pœnã, qa laudum erat iniquũ: quæritur an possit?
Reperitur qd Dy. determinauit q sic. & est casus pro ista opi. in l. q
Romæ. §. duo fratres. de ver. ob. fm opi. quã teneo, q sententia illa,
8 licet † fuerit iniqua, tñ facit vt possit agi ad pœnã. Pro hoc in l. &
ex diuerso. § j. s. de rei ven. & ibi dixi. Veritas est, q ex iã dictis colli
gitur. Nã aut iudex absoluit ꝯuẽtũ cã exp̃ssa, qa arbitramẽtũ erat æ-
e quũ, & tũc ñ poterit ꝓbare iniquũ in q. pœnæ, vt d. §. duo fratres. [e]
& hic fm istã gl. notabilẽ. Aut fuit re⁹ simpl'r absolutus, vel exp̃ssa
cã, qa nõ fuit ꝓbatũ iniquũ, & tũc in q. pœnæ poterit de iniqtate
f probari [f] adhibita tũc distinctione, q̃ s. dixi, qd est notabilissimũ. Mõ
hẽs primã lec. verã ĩ se. Sed qa qbusdã vr iniquũ qd ĩ isto ver. qa
nec absolut⁹, mutetur casus, iõ legũt alio & scdo mõ, qd prosequatur
eũdẽ casũ de eo, q soluit pẽdẽte iudicio, & fm hãc lect. sic forma
casũ. Si debitor soluit pẽdẽte iudicio, nõ p̃t repetere. Probatur, non
dẽt expectari ei⁹ casus, cui⁹ euẽt⁹ nil opatur. l. aliqñ. §. si sub ꝯdõne.
ꝭ. ad Velleia. sed ĩ nullũ euẽtũ iste posset repetere, qa si eẽt ꝯdẽna-
t⁹, certũ est qd nõ repeteret: Itẽ si eẽt absolut⁹, nõ repeteret, quia
nãl'r debitor ꝑmanet, ẽ interĩ nõ repetet, cũ null⁹ cas⁹ possit eue-
nire, q repetitionẽ ꝯcedat. h. d. vid literã. vide gl. primã, & reassume
ibi, vbi dimisit, vl' dic &c. qd eo casu &c. Aduertatis ad istã lec. op.
qa ĩpol'e est qd sequatur absolutoria, vel ꝯdẽnatoria, vt Inst. de ppe.
& tẽp. ac. § fi. Sol. illđ verũ, qñ ꝯstat quẽ soluisse. tũc. n. nõ p̃t absol
ui, qa iã ẽ absolut⁹ sol'one: sed hic sol. fuit fcã extra iudiciũ, nec po

tuit ꝓbari in iudicio, nec actor potuit ꝓbare debitũ, & sic re⁹ fui
g absolutus, [g] nec tamen ideo repetet, multo minus repeteret, si
9 condemnatus fuisset. Vide glo. istam, quia notabilissima est, &
est cõtra opi. Dy. ad literam, quia secundum istam lec. † prout lo-
quitur de absolutione, est cas⁹ ꝯ Dy. in c. null⁹ plurib. de reg. iur. in vj.
q dt, q si reus opponit exceptionẽ sol'onis, vel pacti, vr ꝯfiteri in-
tẽtionẽ aduersarij qd fuerit debitũ, hic ẽ de directo cas⁹ ĩ ꝯriũ. Et
h ista gl. dt verius p casũ. l. cũ de indebito. [h] hꝭ. de ꝓb. Dixi plenè in l.
nemo. ꝭ. de excep. Nã ille, q opponit exceptionẽ sol'onis ñ pp ea
vr fateri qd sit debitũ. Prout verò ista gl. loqtur, qd re⁹ fuerit ꝯdẽna-
t⁹, op. qa fm hoc seqretur, qd re⁹ ꝯdẽnat⁹ solueret bis idẽ dbitũ qd
bona fides ñ patitur, vt ꝭ. de reg. iur. l. bona fides. Rñdeo, dicit gl.
fateor, cũ prima sol'o redibit ad ñ causam, & sic innuit: q illud qd
ꝑmò solutũ ẽ, repetitur p ꝯdictionẽ sine cã. ꝯ, qa ẽ solutum p̃textu
sententiæ. l. j. C. de ꝯdi. inde. Rñdeo, nec hic repetitur qd ẽ solutum
p̃textu sentẽtiæ, sed illđ qd primò solutum fuit ex iudicium, cum
10 deuenit ad ñ cãm. ¶ Scdõ op. in primo iudicio fuit † oppotita ex
ceptio sol'onis, & discussa, ẽ ĩ alio iudicio ñ p̃t refricari p modũ
actionis, vt l. q in diẽ. §. si rõnẽ. ꝭ. de ꝯpen. Sol. dicas, q hic fuit op
posita ista excep. nõ examinata, vel licet fuisset examinata, tñ in
scdo iudicio ꝓponitur per modum actionis per alium finẽ. & sic ñ
obst. exceptio rei iudicatæ, licet al's in cã ꝓposita p modum exce-
ptionis succubuerit pl. vẽdicãtẽ. cum l. seq. ꝭ. đ eui. Quã possũ ple ne

ADDITIONES.

a In sententia. Vide p Bal. in l. edita. in repetitione Perusina, C. de eden.
b Pom. ¶ Probatũ. Vide Rom. consi. 45. Aret. consi. 138. Et sic habes, q in sñia nõ re-
quiritur exp̃ssio cãe, vide in c. sicut. & ibi Io. And. de re iud. & Bal. in l. præses.
C. de re iud. & tex. cum glo. in l. hæ enim. de suspe. tu. & ibi Bar.
c ¶ De necessitate. Adde tu, q Ale. in cons. 122. in j. vol. allegat Bar. hic, quod sen
tẽtia ꝓbat illud, nedũ q verba sonant, sed ẽt q ex verbis necessario infertur.
† Clau. ¶ Non probatũ. Adde Bar. & alios in l. duob. §. j. s. de iureiur. & in l. ij. §. j.
ꝭ. vi bono. rapt. & Alex. remissiue in l. si duo patroni. §. idem Iulianus. s. de iu-
reiur. vbi etiam ponit, quid in transac.
d ¶ Clausula. Sed quod remedium habeo, & petendi, & pœnã euitãdi, dic vt ce
dã iura, & ille petat. De quo p Iac. But. in l. iij. § opus. de ali. iu. mu. cau. fa. &
ibi no. Bar. optime facit, quod dixi in l. j. C, vbi in rẽ ac. post Bar. q forte ĩ alio
obstabũt, & ad q. Bar. hic adde, q no. Bal. in c. i. §. si aũt inter pares. in prin. de
l. Cõra. in ver. sed quid si arbitrator præcepit. & quod no. Doc. post Bart. in l.
multa. de cõd. & de. & ibi dixi late, p Ludo. in rub. de arb. & Bar. in auth. gñа-
liter. de epis. & cle. & in l. edita. in vij. opp. de eden. & in l. eos. §. cautione. de
appel. & ibi qrit, quid si pro parte fuit infirmatum laudum, & in l. si. in xj. q. đ
cõtra h. emp. quid si pars renunciauit reductioni ad arbitrium boni viri, po-
stea petiit, & succubuit, an incidat in pœnã, adde Bar. ĩ l. q. Romæ. §. duo fres.
de ver. ob. & Bal. in l. tres fres. s. de pac. q aliter loqtur. q̃ Bar. hic. & in materia
adde Abbat. in c. Quintauallis. de iureiur. & ibi p Imo. & adde, qd opi. quam
tenet hic Bar. etiã seqtur Bal. in l. & ex diuerso. §. j. de rei vend. quã approbat
Bal. in l. q. cũ tutorib. in prin. de trãs. & Bal. in l. si iudex. de his q̃ sunt sui, vel a-
lie. iu. Alia fuit opi. Bar. in d. §. duo fres. post Dy. & ibi tenet indistincte pœnã
peti posse, & istud seqtur ẽt Bal. in c. j. §. Imperator. & Bal. in l. cũ antea. ad fi. C.
de arb. Tertia fuit opi. Ang. post Bal. d. §. duo fres. videlicet, qd pœna nõ com
mittatur, qa sicut iusta cã litig ndi excusat ab expẽsis, ita dẽt excusare à pœna,
vt l. qui solidũ. §. ẽt. de leg. ij. Pro quo allego gl. in l. ab executione. in verb. mul
ctãdos, C. quorũ app tex. in c. sacro. de sen. excõ. Itẽ alleg. Ang. p se tex. in l. q-
dam cum filium. de ver. ob. & hanc opi. dicit quòd tenet Io. And. in tit. de arb.
§. fi. ver. item quid si cõpromissum. Hanc opi. tenet etiã Bal. & Pet. de Anch. in
l. non sol'ũ. s. de rei vend. Bal. & Ang & Pau. de Ca. in l. tres' fres. ꝯ. de pact. Bal.
in l. quod te. s. si cer. pet. Bal in l. fi. C. de arb. Sed dic, q non obstat l. q solidũ. §.
etiã. ꝭ. de leg 2. quia in illa cã nunquam fuerat pronũciatũ, neque habebat iu
stam causam litigandi. In casu autem l. si iudex, iustam habebat causam litigã
di. Itẽ non obst. d. l. quidam cum filium, quia verum est q sententia, etiã iniusta
super principali facit ius quo ad pœnam inter easdem personas, vt in casu
nostro, & probatur in d. §. duo fratres. sed non inter diuersas psonas, vt loq-
tur l. quæro. Adde q Raph. in d. l. q. Romæ. limitat hanc opi. Bar. videlicet, q
si ista sententia lata esset contra contumacẽ, tunc nullo casu committitur pœ
na, alleg l. Papinianus. §. meminisse. l. qui repudiantis. de inoffi. testa.
e ¶ Duo fratres. In hac q. idem determinat Bal. in l. si iudex. de his q sunt sui, vel
alie. iur. alle. idem Bal. in l. tres fratres. s. de pact. & quod petẽs reductionem
cõmitat pœnã, non tamen cum effectu, quia ꝯuẽtus ad pœnã, opponere p̃ot
doli exceptionem, p gl. ordi. ibi, & all. ibi Io. And. in addi. Spe. in ti. de arbi. q
incidat in pœnam, nisi habeat iustam cãm litigandi qui excludit ab impensis
alle. Io. And in ti de arbi. §. sequitur de quibusdam ver. vt si compromissum.
Ang. in d § duo fres. refert Bar. in facto aliter cõsuluisse. & adiecisse gl. in d.
§ duo fratres. s. quod conuentus ad pœnam opponat doli exceptionẽ, hanc
sententiam dicit Ang. verissimam, & pro Bar. est tex. in l. quidam cũ filium. de
ver. obli. qui tamen nihil facit secundum quod eum intelligit ibi Bar. respon
det ad §. duos fratres. quod ibi fuerat iudicatum, dixit non obstare hic, quia
venit contra sententiã, quia verũ est, quod contra eum nõ potest venire, hoc
est contra principalem effectum, qui inducitur. Secus si venit ad rescinden-
dum aliquid quod sit inductum nõ principaliter, sed accessoriè. Adde latius
per Alex. in d. §. duo fratres. & Pau. de Cast. consi. 230.
f ¶ Probari. Et pro hoc maxime, quia iusta cã excusata pœna iuxta gl. ord. ĩ c. j. ĩ
gl. j de elec. in vj. est bonus tex in auth. omnes. & ibi bal. C. cõmu. de succes. &
auth. generaliter. & ibi no. de epis. & cle. & per Ludo. in rub. de arbi.
g ¶ Condemnatus fuisset. Vide Ang & Imol. in l. decem. de verb. oblig.
h ¶ L. cũ de indebito. Neq; q dicit emisse ab aliquo, fatetur vendentẽ esse domi-
num. No. gl. no. in l. j. s. de publi. neq; qui opponit aliquem permutasse, fatetur p
mutantem fuisse dominum. Dixit no. Spe. in tit. de excep. §. viso. ver. & Papa.
Adde an obiiciens cõpensationem, videatur fateri debitum, Rom. consi. 77.

11 nè examinaui ɔ̃ria in d.§.duo frẽs.¶Ex p̃dictis ergo dic,†q̃n qs
a soluit pẽdẽte iudicio,a& postea seq̃t snia. Aut seq̃t absolutoria ab
obseruatiõe iudicij,qa solutũ,& ɔ̃stat qđ ñ repetit,vt d.§.fi.Inst.đ
ppe.& tẽp.act.aut seq̃t absolutoria simplr,& tũc an possit repeti,
dic vt dixi in j.lec. Aut seq̃t ɔdẽnatoria,& tũc siq̃dẽ ex ea nõ ẽ fa-
cta exactio,& ñ est dubiũ qđ nõ r̃petit:qa snia declarauit debitũ
fuisse. Si verò ẽ fcã exactio,& tũc aut volo repetere p ɔdictionẽ
ĩdebiti,& nõ possum,qa cũ solui,solui debitũ. Aut p ɔdictionẽ si-
ne cã,& possum,qa pria cã p scđam redit ad nõ cãm,vt j̃. de ɔdi-
1 ctio.sine cã.l.si fullo.& j̃.cõm.l.ĩ ɔmodato ĩ fi.& ĩ hac gl. Et p hoc
b 2 dico,statutũ ẽ hic,†q p̃ ɔ̃ instrm ñ possit opponi b exceptio solo-
nis,vel qetationis,nisi ille pbẽt p alid ĩstrm,mõ primò ego solui
& qa nõ potui pbare solõnẽ p istrm fui coact⁹ iterũ soluere, cer-
tè fcã scđa solone,repetã qđ priò solui,p ɔdictionẽ sine cã, vt ex
p̃dictis apparet. Ista lec.q̃n declarata ẽ q̃ licet in se vera sit tñ ñ bñ
ɔgruit lr̃æ,qa tex.dt q nã debitor manet. Sed si verũ ẽ, eũ soluisse
pẽdẽte iudicio,nullo mõ ẽ debitor,cũ oĩs oblõ tollat solone, iõ
tene primã. Vel si vis sustinere hãc lec. dic q nã manet debitor.s.si
sniæ effectũ ɔsideras. Alij horũ timore legũt tertio mõ, q̃ lec. vi-
deam⁹,& fuit lec. Pilei,& fm hãc lec. pone casum sic Dcm ẽ,qđ si
ver⁹ debitor soluit,lite pẽdẽte nõ p̃t repetere. Hoc pbãt p rõnem
sic,illud q factũ ẽ in illo casu,q̃ euenire possit,p̃t fieri q sit ĩfectũ.
Sed nos p̃supponimus,qđ erat verus debitor ille,q soluit pẽdẽte
iudicio. Aut ergo seq̃tur ɔdẽnatoria,& tũc certũ ẽ, qđ nõ efficit
indebitũ. Aut seq̃tur absolutoriã,& tũc snia absolutoria nõ p̃t fa-
cere,quin tũc,cũ solueret,fuerit solutũ debitũ.& iõ nõ p̃t repeti.
Sed si solueretur post sniã absolutoriã,bñ posset repeti.dicebat Pi
leus. Quod ergo dt tex.natura tñ debitor manet, dẽt exponi fm
istã lec.sic,i.ipsa nã facit,qđ lr̃ manet verũ, q verus debitor erat
cum soluit,nec ista veritas p sniam absolutoriã secutã infringitur
Et differt hæc lectura à p̃cedẽti duob.mod. Primò in mõ formã-
di istã rõnẽ. Scđo,qa ista lec.ɔcludit q si soluatur post absolutoriã
p̃t repeti,sed p̃cedẽs lec.hoc nõ ɔcludebat,sed innuebat ɔ̃riũ. Nã
p̃supponebat post absolutionẽ remanere debitũ nãle,q impedit
repetitionẽ soluti. Hoc vult dicere gl.q̃ vide:tñ circa finẽ eius est
aliqua variatio,vt dicã super ea. Sic habetis in gl. solutũ post abso
lutionẽ illud q dicis si intelligas hic dicas.i.in eo q dctũ ẽ in gl.
s̃.pxi. Alij habẽt absolutũ post absolutionẽ,& tũc expõnas,hic,s.
c in tex. Opponi.ad hãc lec. put ĩnuit,c q solutũ post sniam repeti-
tur,de l.iudex.s̃.e.So.dicit Pileus ibi soluit sciẽter,secus si ignorã-
ter. Scđm lr̃ ista lec.ɔ̃dicit primæ,& ẽt scđæ,& iõ videamus vtrum
solutũ post sniam possit repeti. Pileus quòd sic,qa absolut⁹ est tu-
tus exceptione fauorabili,ergo &c.l.q exceptionẽ.s̃.e. Alij ɔ̃, qa
absolutoria nõ tollit nãlẽ oblõnem,ergo solutũ nõ repetitur, vt
hic,& l.si idq.j̃.eo.& s̃.e.l.nãliter. Pro hoc s̃.eo.l.iudex. Ad l. q ex
ceptionẽ,respõdet,q hic loq̃r in exceptione ista,q̃ est inducta ad
rigorem iuris ɔseruandũ,secus in aliis exceptionib⁹, vt ibi. Ita te-
net gl.hic:& ibi,& in l.cũ qs.C.de iur.& fac.ign. Opinionẽ gl.ego
13 puto verã:tñ,vt oĩa ɔ̃ria cessent,tu debes aduertere:†Quædã ẽ ex
ceptio,q̃ perimit ciuilẽ,& nãlem oblõnem,& per ɔsequens actio
nem,& ista dr̃ magis exceptio facti,vel intentiõis,q̃ iuris. l.ij.j̃.de
excep.& qđ habuistis nota.in l.q se debere.s̃.de ɔdi. causa data.&
tũc tutus hac exceptione absq; dubio quocũq; errore soluens rè
peteret,vt s̃.e.l.sed & si me putẽ.in pri. Quædã est exceptio iuris,
14 †& ista semper elidit actionem,qa exceptio est actionis exclusio
l.j.& ij.j̃.de excep.tñ in hoc ẽst dr̃ia, qa q̃dã exceptio naturalem
obligationem tollit,& elidit ciuilem,q̃dã ciuilẽ tollit,& naturalẽ
elidit,q̃dã exceptio ciuilem tollit,& naturalem nullo mõ tãgit,q̃-
dã exceptio nec ciuilẽ nec nãlẽ tollit,s; vtrãq; elidit, q̃dã neutrã
d tollit nec elidit,s.solũ elidit actionẽ Prima,q nãlẽ tollit, & elidit
ciuilẽ,dẽ exceptio pacti de ñ petẽdo,& iurisiurãdi.l.si vn⁹. §. pact⁹
ne peteret.s̃.de pac.& in ista simlr̃ quocũq; errore solutũ repetiť.
s̃ e.l.si ñ sortem.§.ĩdebitũ. Secunda,q̃ ciuilem tollit, & naturalem
15 elidit,est†p̃scriptiõis exceptio q̃ tollit ciuilem, & elidit effectum
naturalis,fm Dy.in l.fi.rem ra.ha.& iõ solutum similiter quocun
q; errore repetitur,vt ibi fm eum,quod dic vt ibi dixi,& Doc.tã-
16 gunt in l.cum qs.C.de iu.& fac.ign.†Tertia est exceptio, q̃ ciuilẽ
tollit,& nullo mõ tãgit naturalem,& ista est exceptio rei iudica-
tæ,vt hic patet,& j̃.dicã,& in hac solutum quocunq; errore ñ re
petitur aliquo mõ naturali obligatione impediente,vt hic,& l.iu
dex.s̃.e. Dices tu,ego video qđ debitũ naturale solutũ p facti erro
rẽ repetiť.l.cũ qs.C.de iu.& fac.ign.& C ad leg.Fal.l.error. Quare
ergo nõ hic? Rñdeo,ɔ̃ria loquunť in debito nãli, q nũq̃ fuit effi
cax ad pducendã actionẽ,& hic est debitũ nãle qđ iã habuit ɔcõ-
mitãtiã cũ ciuili oblõne,& pduxit actionẽ,q̃ adhuc durat licet ei
obstet excep. Vñ istud debitũ ẽ forti⁹,q̃ simplex debitũ naturale,
17 & istã appellat†gl.ad rigorẽ iuris ɔseruãdũ cẽ ĩductã. Quarta est
18 exceptio,†q̃ nec ciuilẽ,nec naturalẽ,tollit,s; vtrãq; elidit, & istæ
sunt cõiter oẽs exceptiões pemptoriæ:vt exceptio Macedoniani,
Velleiani,& similes. Et ĩ istis distiguiť,aut ẽ exceptio odiosa, aut
fauorabilis. Si odiosa, aut soluiť p errorẽ facti, aut p errorẽ iuris,
19 vt vidistis s̃.e.q exceptionẽ.†Quinta est exceptio,quę nec ciuilẽ
nec naturalẽ obligationem pimit,vel elidit, sed solũ elidit actio-
nem,& ista est exceptio litis pendentiæ,qa pendẽte lite sup actio
ne iã pposita,illa actio ñ p̃t iterũ intentari,tñ obligationes rema
nent in suis virib.& hæc exceptio nullo mõ ɔcedit r̃petitionem,
20 soluti. Hic est cas⁹ hic in prin.& hæc exceptio verè p̃ot appellari
exceptio inducta ad rigorem iuris conseruandum.

Expediti sumus de prima gl.venio ad scđam. Tex.dt
hic,q post sniam absolutoriã remanet debitũ naturale,& ita tenui s̃. Cõtra, qa fauorabiliores debe-
m⁹ esse ad absoluendũ.l. Arrian⁹.de act.& obl.& l.fauorabiliores,
de reg.iu.sed p sententiã ɔdemnatoriã ipso iure actio in fctm in-
duciť.C.de reb.cred.l.actori.g̃ multomagis dẽt p sententiã abso-
lutoriã tolli ipso iure. Sol.dt gl.istud iõ est,qa actori ñ pdest̃ sen
tentia,nisi pareret ei actionem,reo vero pdest absolutoria si pa-
rit solã exceptionem,ar.s̃.de eo p quem fac.erit.l.j.§ si reus. Ita dt
gl.vide cã,nec dicit plus fm quosdã libros. Alij hñt aliq̃d vltra,&
fuit additio Fran. Accu. Aduertatis ad p̃dcã. Tu dicas, q plus fa-
cit sententiã ɔdẽnatoria,q̃ absolutoria p rõnem iã dictã. Cõtrã,
sententia absolutoria tollit ciuilem,vt hic, sententia ɔdemnato-
ria inducit ciuilem obligationem:ergo idem facit tollendo,q in
ducendo,vñ idem facit ɔdemnatoria,qđ absolutoria. Hui⁹ timo
re dt gl.nõ est verũ,qđ absolutoria tollat ciuilẽ oblõnẽ,sed elidit
eã,ɔdõnatoria verò bñ inducit ciuilẽ.& sic plus facit ɔdẽnatoria
21 q̃ absolutoria. Ita dt gl.qđ an sit verũ,statĩ videbim⁹.¶†Itẽ op. ad
p̃dicta,snia facit ius.l.ingenuũ.s̃.de sta.hom.ergo snia inducit,&
tollit oblõnẽ. Rñdeo, q snia facit ius,est verũ in casib.tm̃.q notãť
in l.Papi.§.fi.s̃.de inof.test dt gl.inter quos casus ñ est iste Huic gl.
vr̃ ɔdicere gl.p̃cedẽs,quæ dt q ẽt in casu legis nr̃æ snia p verita-
22 te hr̃. Rñ. Aliud†est dicere sniam facere ius,vt hic.aliđ est dicere
q ɔtineať in snia hẽri p veritate. Nã primo casu sentẽtia inducit
ipsã veritatem,& facit q verũ est illud quod in sententia dr̃. Scđo
casu nõ facit hoc,sed perinde hr̃ fictè ac si esset. Ita intelligit gl.j̃.
de reg.iur.l.res iudicata. Pro declaratione præmissorũ habemus
videre effectũ sententiæ. Circa quòd sciendum est, q q̃dam sunt
casus.in q̃b.sententia facit ius.& tunc de eius effectu non est du-
biũ,vt s̃.dixi. Quidam sunt casus,in quib.sententia nõ facit ius,&
hic est aduertendũ. Primò de effectu sententiæ in reali actione.
23 Scđo de effectu sententiæ in p̃sonali. Circa primũ†de effectu sen
tentiæ ɔdemnatoriæ in reali,an per eã trãsferať dñiũ,dixi plenissi
mè ĩ l.Põponius.§.si iussu.de acq.pos. Doct.tangũt in l.j.C.cõia v-
triusq; iudi.glo.in v̄.sunt & aliæ.s̃.de publicia.& Inst.de offi.iud.in
fi.item an condemnatoria inducat actionem in factũ,& loquor
de cõdemnatoria in reali. Gl.tangit C.de iud.l.j.in fi.gl.magnæ su
per verbo,possis.& s̃.de iureiu.l.sed & si possessori.in fi. & l. nam
postea.in fi.& ibi dixi. Vltramontani contra in l.miles.§. iudicati.
j̃.de re iudi.& ibi etiam dixi de sententia absolutoria lata in reali.
Gl.dicit hic,q per eam non desinit esse dominus:qui primò erat
dominus. Plenius tangitur in l.exceptio.j̃.de excep.rei iud. & ibi
24 plenè dixi,non est nostra materia hic. † Secundò est videndum
de virib.rei iudi.in actiõe personali,& ista est materia nr̃a, & priò
videamus

ADDITIONES.

a ¶Iudicio. No.q si solui indebitũ, licet vigore sniæ hoc solui, potero r̃petere
cõdictione sine cã. Et vltra ista,tu allega casũ no.in l.elegãter.§.si qs post.s̃.e.
Adde Bar.in l.j.§.ij.in fi.qđ vi aut clã.& hoc tenebat Pau.de Cast.in l.si fullo.
hic alle.& Bar.in l.fi.in prin.ff.rem rat.habe.& ita de facto fuit Bononiæ iudi
catũ,licet Io.in l.Imperatores.de re iudi.teneat cõtra,& male. Et adde Bart.
no.in l.ij.circa fi.C.q met.cau.& vide latius p Mod.in l.fi.ff à quib.app.nõ li-
cet,& qđ no.Spe.de execu.sen.§.fi.ver.illud aũt q̃rit,& Io. And.de instru.edi.
§.postq̃.in addi.q̃ incip.quid si solui.& Cano.in c.inter monasteriũ.de re iud.
Cy.& Bal.in l.j.C.de cõdic.inde, Et adde,q not.Spe.in tit.de primo, & scđo
decre. §.qualiter.& Inno.in c.ij.de dila. Cõpetit ẽt remediũ criminale, & a-
ctio in factũ ciuiliter,fm Bal.in d.l.j.in ver.ij.q̃ro.& in ver.vltimo aduerte.cũ
se.& cum Bar.cõnordat Bal.in l.receptitia.de cõsti.pecu.& in l.sub spẽ.p Bal.
C.de re iud.& vide §.pxi.& ad Bar.hic,adde q̃ no.Inn.in c.grauis. de depos.
& Bal.in auth.ad hæc.de vsur.q̃ro,iuxta hoc, fui p p/cõtumaciã bannitus in
centũ,sed quia secũdũ formã statuti debebã relegari, postea fui relegatus,
vtrũ repetã cẽtũ in quib.fui cõdẽnatus,& q̃ solueram? Bal.in l.fi.C.de fideic.
liber.per gl.ibi tenet q nõ, pter cõtumaciã meã. Et ad id qđ dicit Bart. post
gl.adde Bal.idem tenentem in l.j C quã.prouo.non est nec. Adde, an indebi-
tum solutum vigore sententiæ possit repeti Bal.consi.76.lib.3.

b ¶Op Adde Bal.ĩ l.2.ĩ pri.C.vt in poss.leg.Bal Ang. & Sal.in l.ij. C.qđ met.cau.

c Innuit. Adde Bal.in l.cum quis.C.de iur.& fac igno.

d ¶Ciuilẽ. Intelligiť ipso iure.l.Stichũ.§.naturalis.j̃.de sol.& Bar.ĩ d.l.si vnus.§.
pactus.post gl.s̃.đ pac.in ver.itẽ dubitať vtrũ res iudicata pducat obligatio-
nẽ,&c. Et ẽt vide Bar.in l.ab eo.C.quõ,& q̃n iudex,& ĩ l.j s̃ eo.& in l.cũ quis,
de iur & fac.igno.& in omnib p̃dictis locis tenet ex snia cõdẽnatoria nõ ori
ri naturalẽ oblõnem,cuius cõtrariũ ipse tenet hic Posset forte inte ligi opi.
sua in d.l.ab eo.cũ simil.q̃n esset snia iniusta re ipsa,qm̃ licet transiuerit in rẽ
iudicatam,ex quo tamen non est expresse approbata per succũbentẽ,nõ ori
tur naturalis,sicut dicimus in snia iniusta absolutoria,q̃ nõ tollit obligatio-
nem naturalem,vt hic.& l.pcurator ad exhibendum.§.j.rem rat. hab .multo
minus ergo sententia iniusta,debet inducere obligationem naturalem, arg.
d.l.Arrianus. Sed opin.Bart.hic verificatur quando vere esset sententia iusta
dubito,ideo vide Ang.in repe.l.j.de iudi.

videamus de sñia ɔdēnatoria,& hāc ɔstat sine dubio ꝓducere actionē.l.actori,C.de reb.cre.& ỹ.de re in l.miles §.iudicati,& §.fi.tñ dubitat,q̃ sit ista actio.Gl.nře cōiter dñt,ꝙ est actio ī fcm.Alij Do.dñt ꝙ vocat actio iudicati,de q̃ p Do.in d l.actori.& ego dixi in d.§.iu-
25 dicati.† Itē dubitat,vtrū res indicata ꝓducat oblõnē.& casus ē ꝙ sic ī l.3.§.idē scribit.ỹ.de pec.sđ dubitat,q̃ sit ista obľo,qđ dñt ꝙ ciuilis tm̃,& hoc voluit sentire gl.hic dū dt.ciuilē inducit,vt hic in fi.gl.sed nãlē nō īducit,qa iudiciū redditˀ in inuitū.l.inter stipulātē §.j.de ver.obl.& sic deficit ɔsensus.Et si dicat,qūo ergo actionē ꝓducit sola ciuilis ɔ̃ ea q̃ no.inst.de obl.in prin.r̃ndeo,ꝙ spāle ē hic ꝑ authoritatē rei iudicatæ.Alij,dñt ꝙ ꝓducit ciuilē,& nãlē oblo-
a nē qa.ī iudicio q̃si ɔ̃hit.d.§.idē scribit.Itē si ñ appellat,vř ɔsētir,& ex illo ɔsēsu īducit nãlis.aut.ei q.C.đ tē.ap.& l.ab eo.C.qūo,& qñ iudx & l.j.đ postulā.Preterea posito,ꝙ ñ ɔsēserit,tñ qa ñ hēt iustā cām ɔ̃dicēdi,ꝑ ɔsentiēte hř.l.dotē.sol ma & ita tȝ Gul.de Cu. Alij dñt,ꝙ est ciuilis vera,& nãlis ꝑsumpta ex eo,ꝙ ñ appellauit.Sed si tu poneres,ꝙ ipse appellauerit semel,vř bis,& sp succubuit,& sic nullus pt dici ɔsensus,aut p̃sumi,& tūc ddm ē,ꝙ hoc casu sola ciuilis ꝓducat actionē,nec mirādū.Si.n.lex facit,& p̃sumit ɔ̃ctū,vbi nō ē.l.vnica.§.j.C.de rei.vx.ac multomagis pt ꝓducere actionē,ēt sine oblone nāli.Facit ad p̃dicta ỹ.de euic.l.si plus.§.j.& ī hoc videbat residē Ia.Bu.Mihi neutra harū opi.plȝ.Nā posito,ꝙ qs exp̃sse ɔsensisset sñie,p hoc nãlis oblo nō tollit,nec inducit.d.l cū à te.s.de dol.ñ.n.pēdet sñia iudicis ex ɔsensu ptis,sȝ ex sua iurisdõne,vt no. in l.j.C.q ꝑ sua iurisdō.secꝰ eēt i sñia arbitri,vt C.de arb.l.cū antea.
b qd ddm?R̃ñ.aduertatis Pro huiꝰ declarõne bħs scire,ꝙ† oblō nã-
26 lis vř de iuregen.vt l.Stichū.§.nãlis.& ibi no.ỹ.de sol.& in l.cū amplį.in fi.de reg.iur.Dicā ỹ.e.l.si id qđ. Ille ergo.q est oľatus ex aliq̃ ęqtate,vel dispõne iuris gen.dř oblatus nãlr.Ille verò,q est oblatꝰ ex aliq̃ dispõne ciuili,dř oblatus ciuilř,vt inst.de obl.in pri.ibi,fm nře ciuitatis iura,&c.Ex hoc apparet ꝙ oblo nãlis pt induci alr q̃ ꝑ ɔsēsum,qđ apparet in multis,vt in dño,q oblat actione negotiorū gestorū ignorās:itē in pupillis,q obligat quatenꝰ sunt effecti locupletiores,lȝ ignorātes ꝑꝑ illā rlam iuris gen.qa nā æquū est,neminē cū aliena iactura locupletari,vt l.nā hoc nã.s.e.& l.iure nãæ. ỹ.de reg.iu.nūc ad ꝓpositū sñia inducit ciuilē oblonē,qa obligat me fm nře ciuitatis iura,vt inst.de obl.in prin.& l.3.§.idē scribit.ỹ. de pecu.Itē īducit nãlē oblonē nō ex ɔsensu,qa ɔsensus nihil operatur in sñia q̃tū ad hoc,vt s.dixi,sed inducit nãlē oblonē ex æqta-
27 te† iuris gen.q̃ est,vt maiorib.pareamus,vt s.de iust.& iur.l.veluti.
c Est.n.æqtas nãlis,q̃ me adstringit c vt obseruē illa,q̃ p̃cepit dñs,& maior,& in l.diuina,q̃ ius nãle dř,scriptū est,Qui nō obedierit principi,morte moriat,vt in c.2.de maio.& obe.Dices tu,qūo hoc,cū iudices,& magistratꝰ fuerit ī ð iur ciuili.l.2.§.post originē.de ori.iu. ergo qđ obediamꝰ iudicib.nō fuit de iuregen.cū illo iure iudices, & magřatus eēnt incogniti? R̃ñ.de iuregē fuerūt magistratꝰ,& reges,vt l.ex ħ iure.s.de iu.& iu.ibi,regna ɔdita,&c.Alij āt iudices īferiores postea fuerūt introducti à iure ciuili.æqtas ergo,q̃ ē vt obediatur iudicib.est inducta de iuregen.q̃ ꝓducit nãlē oblonē,lȝ nō
28 ex ɔsensu ꝓducit ergo nãlē oblonē,& ciuilē,lȝ nō actionē.Sȝ† du
d bitatur,si sñia tū est formiter,d puta,rem vēditā esse,an oriatur vtilis ex ɔ̃ctu,sicut dicimus in iureiur.l.si duo patroni.§.si qs iurauerit.& §.Marcel s.de iureiur.Certè,& hoc dicebat Iac.Bu.quod hic nō reperitur bñ expressum,tñ hoc idē possumus dicere ad silitudinē iurisiurādi,cū res iudicata ꝓ veritate habeat,vt s.dictū est.¶Se-
e quitur de sñia absolutoria:e& qdam dñt,ꝙ sñia absolutoria† ciuilē
29 tollit,& nãlis remanet,vt hic in tex.Et hoc innuūt hic oēs gl. antiquę qđ ꝓbatur per rõnem,qa cū vtraq; sit iuris ciuilis pt vna tollere aliā.l.si vnꝰ.§.pactꝰ.s.de pac.Alij dñt ꝙ ciuilē nō tollit,sed elidit, vt hic dř in fi.2.gl.quæ est aditio. Pro hoc vř casus inst. de excep.§. itē si in iudicio.& hoc tenet Guil.de Cu.sed gl.in d.§.itē si in iudicio vř tenere ꝙ tollatur ciuilis,& remaneat naturalis Ia.Bu.distinguebat sic,aut iudex absoluit reū,qa actor nō ꝓbauit,& tūc fateor ꝙ tollitur ciuilis.& remanet naturalis,vt hic.Rō,qa iudex intēdit transigere,hoc est,illi liti finē imponere,& sic tollit ciuilē,nō āt naturalē:qa nō pt.Sed si iudex absolueret,qa nō debitū,tūc nō tolleret ciuilē nec nãlem,sed elideret.Rō,qa iudex nō intendit aliquid inducere,sed declarare:& actus non debet operari vltra intentionē agentis,vt l.nō oīs.s.si cer.pe.Mihi vř,ꝙ isto casū tollatur ēt ciuilis,qa iudex intendit imponere finē controuersiæ in oī sñia diffinitiua.l.j.ỹ.de re iud.Præterea,si iudex in personali solū declarat, inducit actionē.l.si prætor.in prin.s.de iud.Eadē rõne per declarationē absolutoriā tollit oblonē.Præterea ciuilis oblo est,qñ qs tenetur,fm nře ciuitatis iura, sed postq̃ qs est absolutus,nō tenetur fm nře ciuitatis iura, ergo tollit ciuilis. Præterea qcqd dicat,casꝰ est hic in prin.istius l.dū dicit,nā tñ debitor manet.q d.nō tñ ciuiliter,qa tñ hæc dicta circa effectū sñiæ absolutoriæ nō sunt plena, iō aduertēdū est,ꝙ reus absoluit qñq; ipso reo principlr postulante,& ad hoc alium ad iudiciū ꝓuocante.Qñq; absoluitur,cùm ipse ab actore ad iudicium prouocatur,& hoc scđo casu:qñq; absoluit,qa non probatū:qñq; nō,qa debitum.Qñq; exceptione est tutus,qñq; simplr,qñq; absoluitur ab obseruatione iudicij.

30 Circa quodlibet † istorū de effectu sñię absolutoriæ videamus.Et priō qñ absoluitur,ipso reo hoc,principalr postulāte,aut reus hoc postulat p aliqđ remediū iuris ꝑtorij,vt p in integ.restõnē † petit se liberari ab
f
31 aliqua oblone,tunc in integ.restō nō tollit actionē,nec oblonē nãlē saltē,sđ ꝓducit exceptionē fm gl.in l.3.§.sed vtrū.s.de min.& illa gl.incip.l.3.n.pr,&c.lȝ Mod.aliter dicāt,C.de fideiuſ min.l.2. q̃rū dcm nō placet,vt ego dixi in l. Stichū.§.nãlis.de sol.Rō huius ē, qa ꝑtor oblonē.iuris ciuilis nō pt tollere seu totalr extinguere,sđ in effectu sic,vt Inst.de bo.pos.§.quos aūt.& l.& si sine.§.sđ qd Papinianus.s.de mino.Qñq; absoluit aliquo remedio iuris ciuilis: g
g ꝓposito;& tunc aut oblo,q̃ p̃cedebat,erat pars potentię cum sñia vt puta,quia per solam sententiam erat obligatus,& tunc puto ꝙ in totū liberet à pria oblone.l.j.& 2.C.de sent.pas.& l.illicitas.§.fi. s.de offi præsi.Si verò oblo quæ præcedebat,erat inducta à principiis potentiorib.vt puta,qa erat obligatus ex ɔsensu,vel qa factus erat locupletior,& tunc puto ꝙ talis absolutoria tollat actionē,& oblonem ciuilem:nãlis aūt nō tollit,sed remanet,vt l.si penæ cā.ī prin.s.eo.in tex.& glo.put ponitur exēplū de l.extat.de l.in criminali.& de auth.statuimus.C.de epis.& cle.Posset poni exemplum in aut.habita.C.ne fil.ꝓ pat.& sili Prædicta vera, qñ iudex ipse absoluit.Secus si partē cogeret ad absoluendum,qa tunc fm absolutionem,q̃ faceret ps,iudicaremus,ñ fm sñiam & iō esset videndū an cogeret ad absoluēdū pacto,vel acceptilatione l.4.§.nunc de effectu.& §.seq.de lib.leg Posses tu dicere ꝙ sp debeat tolli nãlis. Cum.n.sñia naturalem inducat:vt s.dictum ē:ergo nãlē oblonem multo magis tollit,vt d.§.pactus ne peteret. Sol.vt patet ex distinctione p̃dicta,nā oblo nãlis pt causari à quadā æqtate iuris gentiū q̃ causat in ꝑsona ipsius oblonis,vt puta ex illa æquitate, qua placuit promissa seruari.l.j.de pac.& ỹ.de const.pec.l.j.vel ex illa æqtate qua placuit neminē cū aliena iactura locupletari,vt l.nā hoc natura.s.eo.Quædam est æquitas iuris gentiū,q̃ nō causat principalr in ꝑsona ipsius oblati,sed in cōi,vt puta qđ maiorib. pareamus,& ista scđa nō est tātæ potētiæ,q̃tæ est æqtas prima,q̃ ꝓcedit magis fm naturalem rõnem,& iō sñia bñ tollit naturalem q̃ causatur à pari potentia:secus si causaretur à maiori potentia,vt s.dictum est.¶Scđò dixi ꝙ qñq, qs absoluitur prouocatus in iudicio ab actore,& hoc fit qñq; qa actor non probauit, qñ actore non probante,reus absoluit,vt l.q accusare.C.de edendo.& l.actor. C. de.pb.& isto casu puto,ꝙ tollatur oblo ciuilis, naturalis verò remanet,vt hic,licet gl.aliter sentiat.Ita intelligo Inst.de exce.§.itē si in iudicio.ñ tñ tollit actio.l.cum à te.s.de do.Et si dicis,qūo pt re-
32 manere actio nãlis sublata ciuili,cum sola † nãlis sit inhabilis ad ꝓducendā actionē,vt ỹ.de fideiu.l.fideiussor.§.fideiussor.& de act. & obl.l nãles.R̃ñ.sola naturalis non producit,sed est habilis ad actionē productā ɔseruādā sicut sola ciuilis non ē habilis ad producendum actionē,& no.Inst.de obl in prin.tñ ɔseruat actionē iā productam,licet nãlis oblo tollat,vt l.si vnus.§.pactus.s.de pac.Item posses dicere,si sententia tollit obligationem ciuilem,quare non tollit actionē,quæ similiter est de iure ciuili?R̃ñ. oblo ciuilis causatur merè à dispõne ciuili,actio verò oritur ex oblone ciuili & naturali siľ iuncta,& iō licet tollatur oblo ciuilis,non tollitur actio:qa non tota producitur ab oblone ciuili.sed à naturali.Naturalis.n.oblo est ibi vt mater,seu vt materia:ciuilis verò est ibi vt pater,seu vt cā agens,& sufficit ad conseruandum quem in aliquo iure superesse patrem,vel matrem,vt l.j.C de capti. Qñq; absoluitur reus,qa non debitum,& hic est aduertendum. Aut absoluitur quia

ADDITIONES.

a Pom.¶Item.Vide Fel.c.quod ad consultationem.de re iud.
b ¶Declaratione.Vnde causetur ciuilis obligatio,& naturalis.De naturali,vide no.Bal.in l.si.§.fi.C.quod cum eo.in ver.item op.ꝙ pater.& no.Bal.in auth.ad hæc. C.de vsur.latius per bar.in l.ex hoc iure.ff.de iust.& iu.
Io.Fr.Ru.¶Adde ꝙ dum Bar.hic vult,ꝙ ex sententia condemnatoria oritur naturalis oblo impropria de æqtate iuris gentium,ꝙ ipse tȝ cōtrarium in l.j. s.e.ti.& in l.si plures.in prin.ỹ.de fideiuſ.& in l.ab eo.C.qūo & quando iu.So. secundum Matt.no.cxxvij.inc.no.ex sententia,quod Bar.hic loquitur quando sententia est iusta,in contrariis,quando est iniusta,Vel hic loquit in oblone naturali impropria,in contrariis in propria,vt hic per Iaſ.& ista sol.mihi placet,& puto ꝙ sit de mēte Bar.dum in d.l.ab eo.dicit quod ex sententia nō oritur obligatio naturalis vera.
c ¶Astrigit.lꝰ diuinū dř naturale.Pro quo allego gl.Inſ.đ ob.q̃ ex deli.naſ.ī pr.
d Formiter.Ex sententia formiter lata oritur actio vtilis ex eo contractu,& vide in l.ne in arbitris.& quòd ibi Bal.C.de arb.
e Pom.¶Et vide Ale.in l.miles.§.fi.de re iu.Vide Bal.in c.sciscitatus ad fi.de resc, Absolutoria.Vtrum absolutoria tollat ciuilem,& naturalem,pro hoc dicebat bal.in l.id quod pauperib.C.de epiſ.& cle.quod si testator iubet solui debita,non poterunt peti debita,de quib.testator iniuste fuit absolutus,nisi in iustitia esset notoria.Ad hoc quod no.Inn.in c.quia pleriq;.de immu.eccl.& bar.hic,adde bal.aliter loquentem in l.cū quis.& ibi Bar.C.de iur.& fac.ign, plene Ang in l.j.C.de iud.in repetitione,& in l.vbicunque.de fideiuſ.
f ¶Iuris prætorij.Bar.tenet cōtrariū in d.§.naturalis.& in l.vbicunque.de fideiu.
g Ciuilis.Et vide ỹ.ea l.in ver.vbicunque,& ista limita,vt per Ang.Imo.in d.l.vbicunque.de fideiuſ.& quod no.Io.de Imo.in l.2.ỹ.de fideiu.

ꝗa nõ debitũ, hoc eſt, qa nõ ɔ̃ctũ, & ſic ꝓnũciat̃ ſup facto, & tunc
idẽ, qa tollit̃ ciuilis, & remanet nãlis, tñ iſta nãlis remanet inualida
ꝗa nõ poterit ꝓbari, ne veniat̃ ɔ̃ ſnĩam, vt hic in pria lec. ꝙ limita
33 niſi ꝑ† dolũ actoris lĩ ɔtingeret, qa tũc ɔ̃ illud ꝙ ſnĩatũ ẽ, poſſet
ꝓbari. l. ſeru⁹. & ibi no. ĩ l. cũ à te. s. d̃ dol. & ĩ l. & elegãter. §. pe. & i-
bi ẽt no. e. ti. Si verò abſoluit̃, qa nõ debitũ, & ꝓnũciat̃ ſup iure, &
tũc dic, aut d̃t, nõ debitũ ſimpl'r, aut nullo mõ debitũ, vt s̃. dixi ſm
Ia. Bu. circa j. lec. hui⁹ l. actio tñ nõ tollit̃: d. l. cũ à te. licet qdã Doc.
dixerint ɔ̃riũ, vt refert Cy. C. de ꝓb. l. exceptionẽ. dicẽtes, ꝙ exce-
ptio rei iudicatæ ẽ exceptio facti, vel intẽtionis poti⁹ ꝗ̃ iuris qua-
ſi p abſolutoriã eẽt actio ſublata ꝙ manifeſtè falsũ eſt. d. l. cũ à te.
Qñq; qs abſoluit̃, qa re⁹ hẽt exceptionẽ: hic aduerte, qa ſubtile ẽ
& intramus quãdã opi. ꝗ fuit inter Pe. & Iac. ꝗ̃ Cy. ponit in d. l. ex-
34 ceptionẽ. Dicebat. n. Iac. quòd exceptio † tollit ipſo iure actionẽ,
poſtꝗ̃ ꝑuentũ eſt ad ɔflictũ. Pe. dicebat ɔ̃rium, qa ego video, qđ ɔ̃
exceptionẽ iã ꝓpoſitã ꝓponit̃ replicatio, & innuatur actio, vt Inſt.
de repli. in prin. & ſic p exceptionẽ ꝗ̃tũcunq; ꝓpoſitã actio nõ ꝑi
a mit̃ ipſo iure. Mihi vr̃ dicẽdum, ſi qdem exceptio eſt oppoſita, a ꝗ
in veritate ɔpetebat, & ſuper ea eſt obtẽtũ, adeo ꝙ eius vigore re⁹
eſt abſolut⁹, tũc actio ipſo iure ꝑimitur: tex. eſt in l. ſi plures. in pri.
de fideiu. Nã ibi dr̃, actionẽ reſtituendã per beneficiũ reſtõnis, er-
go erat. Pro hoc ĩ. de excep. rei iudi. l. ij. & hoc ſi verè ɔpetebat ex-
ceptio, vt dixi: aliàs ſi nõ ɔpetebat, ſed fuit propoſita, licet falſa, &
ſuper ea fuerit obtentũ, tũc actionẽ nõ tollit. d. l. cũ à te. s̃. de dolo.
ante tñ quã ſup ea obtineat̃ ſola ꝓpoſitio exceptionis, actionem
nõ perimit. Ita loqtur opi. Pet. alias nunꝗ̃ opponi poſſet aliqua re
plicatio, qđ eſt abſonũ. Vides ergo qđ perimit̃ actio. Sed an peri-
mat̃ obl'o, puto cõſiderandũ vtrũ exceptio oriat̃ ex tali æqtate, ꝗ
elidat obligationem ciuilẽ, & naturalẽ, vel alterã tñ. qđ apparet
ex his, quæ dixi ſuper hac gl. & illã, ꝗ elidit poſtꝗ̃ venerit ad cõfli-
ctũ ꝑimat totaliter p ea, quæ mõ dixi circa actionẽ. Eã verò ꝗ̃ nul
lo mõ elidit, nõ perimat. Qñq; qs abſoluit̃ ſimpl'r, & tunc, vt dixi,
abſolutio ſimpl'r fcã, ĩtell'r fcã ex ea cã quæ ex actis colligit̃, vt no.
in l. ſi qs ad exhibẽdũ. ĩ. de excep. rei iud. Et in dubio vr̃ qs abſolu
tus, qa nõ ꝓbatũ, vt hic, & dixi s̃. circa primã lect. Vñ qcqd ex a-
ctis appareat vel ñ appeat, ex p̃dictis hẽs rñſionẽ. Qñq; qs abſol-
uit̃ ab obſeruatione iudicij, & hic eſt aduertẽdũ, qñq; qs abſolui-
tur ab obſeruatione iudicij ex vigore alicuius exceptionis perẽ-
ptoriæ, vt puta iudex me abſoluit, qa oppoſui exceptionẽ rei iu-
dicatæ, trãſactionis, vel iuriſiurãdi, vel qa ſolui pẽdente iudicio,
vt inſt. de ꝑpe. & tẽp. act. in fi. & tũc p hanc abſolutionẽ qs liberat̃
ipſo iure, p ea ꝗ s̃. dixi de exceptione, ꝗ tollit actionẽ ipſo iure, cũ
venit̃ ad ɔflictũ, & p caſum l. ſi oleũ. § j. s̃. de dolo. Et eſt mirãdũ, ꝙ
licet ſolutio, de qua eſt oppoſitũ ante ſnĩam, nõ eẽt ita pfectè fcã
ꝙ actionem ꝑimeret: tñ ſecuta dicta abſolutoria cũ ſolutione im
b pfecta, actio ipſo iure tollit̃. & iõ nõ p̃t agi[b] niſi de dolo, d. l. ſi oleũ
§. j. ſi tñ nulla ſol'o fuiſſet fcã, & ſic ibi nulla exceptio ɔpetebat in
veritate, & falsò fuiſſet oppoſita, tũc actio pria nõ tolleret̃ d. l. cũ à
te. s̃. de dolo. Si verò abſoluit̃ ab inſtãtia iudicij virtute alicui⁹ exce
ptionis dilatoriæ, vt qa libell⁹ nõ eẽt bñ forma⁹, vel ꝑ ſil'ia, tunc
certũ eſt, ꝙ nec actio, nec obl'o perimit̃ vt s̃. ſi menſ. fal. mo. dixe. l.
j. §. j. vbicũq; ãt s̃. dixi p ſnĩam nõ tolli actionẽ, nec obl'onẽ nãlem
intelligas, niſi obl'o, & actio p̃cedẽs eſſet ĩ pari potẽtia, vt puta ex
alia ſnĩa, ex ꝗ dubitabat̃ an eſſet lata, tũc alia ſnĩa ɔ̃ illã lata valet, &
tollit eã ipſo iure, & oẽm eius effectum l. j. circa prin. ĩ. ꝗ ſen. ſine
app. reſci. ¶ Sum⁹ expediti de iſta ꝑte, ſeqt̃ ver ſimileq;. Iſte ver. in
fi. ſui, ibi dũ d̃t, qa ex vna cauſa alterutrius ſol'onis origo ꝓficiſci
tur. & c. legit̃ in gl. duob. mo. ꝗ eſt clara, tene ꝗ̃ vis. ¶ Op. hic innui-
tur, qñ qs ꝓmittit, ſi nauis ex Aſia venerit, qđ certũ ſit debitũ iri.
ɔ̃. ĩ. qñ di. leg. ced. l. hmõi. Iſtud ɔ̃riũ ſoluit̃ ĩ gl. trib. mod. Prĩo mõ
qđ aliud in ɔ̃ctib. vt hic, & aliud in vltimis volũtatib. vt ibi. Iſta eſt
vera rõ, qa iſta obl'o vr̃ interim ɔditionalis añ, ꝗ̃ ſimus certi qđ
nauis ex Aſia venerit: vel nõ, & iõ gl. hic in fi. d̃t ꝙ interim non p̃t
agi, p l. ſi ita qs. ĩ. de ver. ob. Vñ cũ in ɔ̃ctu ſpes obl'onis ɔditiona-
lis trãſeat ad hr̃dẽ, vt in §. ex ɔditionali. Inſt. de ver. ob. certũ eſt d̃-
bitũ iri ex iſta obl'one, ſed ĩ vltimis volũtatib. ſpes obl'onis ɔditio-
nalis nõ trãſit ad hr̃dẽ: & ideo, qa legatarius poſſet interim mori
añ, ꝗ̃ ſit certũ nauẽ ex Aſia venire, vel nõ venire. ñ eſt certũ debi-
tũ iri, iõ ſolutũ poſſet repeti. d. l. hmõi. Sed ſi legatũ eſſet cõceptũ
ſub duab. ɔditionib. ɔ̃riis quarũ vnã exiſtere ĩ vita legatarij certũ
eẽt, tũc eẽt idẽ ĩ legato, qđ ĩ ɔ̃ctib. Exẽplũ, lego Titio cẽtũ, ſiue Ro
mã iuerit, ſiue nõ iuerit. Certè ĩ pũcto, quo morie͂t. l. adhuc viuat
certũ eſt ipſum Romã ñ iuiſſe, vel non iturũ eſſe. Pro hoc optimè
ĩ. qñ. di. le. ced. l. fi. & iſta ẽ vera ſol. Alij, vt Io. dñt, Aut sũt duæ ſti-
pl'ones, vl' duo legata, ꝙ apparet ſi bis ẽ poſita iſta dictio, ſiue: Aut
ẽ vna ſtipl'o, vel vnũ legatum, ꝙ apparet qñ iſta dictio, ſiue, ſemel
tñ eſt poſita. Prĩo caſu nõ cedit, niſi altera iſtarũ ɔditionũ extite
rit. Scđò ſic ſm Io. Gl. rep̃hendit hãc ſol. qa eſt ɔ̃ caſum huius l. &
d. l. hmõi. & bñ rep̃hẽdit̃ Io. ſi ſic dixiſſet. Sed ipſe ĩtellexit aliter, ſ.
aut repetit̃ bis verbũ ĩductiuũ obl'onis, aut ſemel tñ, vt prĩo caſu
† ſint duę obl'ones. Scđò caſu vna, hñs bipartitas ɔditiones. † Et
quando ſunt plures obligationes ſolutũ põt repeti, niſi ſit certũ
ex qua debet̃, ſm opi. Io. & ẽt gl. ĩ. ꝓx. rñ. Sed eorũ opi. ñ ẽ vera, vt
ĩ. dicã, iõ nec hęc ſol. Tñ, vt ſcias, an ĩ orõne poſſit poni vnũ, ſiue,
tñ, vel ñ, aduerte. Aut cũ ponit̃ dictio, ſiue, ñ p̃cedit alia orõ ɔdi-
tionalis, & tũc d̃ neceſſitate dẽt ſeq aliđ, ſiue. ĩ. de ĩ rẽ ver. l. 2. §. j. &
ibi no. gl. ĩ verbo, ſiue. Aut p̃cedit orõ ɔditionalis, & tũc ſufficit
vnũ, ſiue, tñ, vt ſi dico ꝓmitto tibi cẽtũ ſi nauis ex Aſia venerit, ſi
ue Stich⁹ fact⁹ ɔſul fuerit, vt ĩ hac gl. facit ĩ. de ver. ob. l. ſi ita qs ſti
pulet̃. Tertio mõ ſoluit̃ ſm Azo. aut fuit appoſitũ certũ tp̃s, & loq
tur lex ɔ̃ria. Aut ñ fuit appoſitũ, & tũc ſec⁹. Iſta lec. ſimpliciter ĩtel-
ligẽdo eẽt mala, qa appoſitio diei certę facit, vt obl'o vni⁹ ſuſpẽ-
dat̃. Sed ſi bñ aduertas ad dictũ Azo. ſol. ipſius eſt bona, qa certũ
tp̃s fuit appoſitũ ĩ vna ꝑte ɔditionis, ĩ alia ꝑte nõ. V. g. ꝓmitto ti-
bi dare cẽtũ, ſiue nauis ex Aſia venerit intra triduũ, ſiue nõ vene-
rit. Nã ſi venerit ĩtra triduũ, debeo tibi dare cẽtũ, ſec⁹ ſi poſtea. Itẽ
ſi certũ eſt poſt triduũ, nauẽ ñ venire, debeo tibi dare cẽtũ, ſec⁹ ſi
añ. Iõ eſt merè ɔditionalis, qa nõ eſt certũ debitũ iri, & iõ prima
35 ſol. verior eſt licet hęc ẽt in ſe poſſet eẽ vera. ¶ † Reaſſumo ḡ br̃,
qñ aliqd debet̃ ſub duab. ɔditionib. ɔ̃riis alternatiuè poſitis. Aut
ꝗ̃ris vtrũ p̃t peti interĩ, aut vtrũ ſolutũ poſſet repeti, & lĩ ſcđo ca-
ſu, aut erat debitũ ex ɔ̃ctu, aut ex vltima voluntate. Si ex ɔ̃ctu, aut
nullũ fuit tp̃s appoſitũ, aut fuit appoſitũ in vna ꝑte alternatiuè, &
alia nõ. Si ex vltĩa volũtate, tũc aut poſſibile eſt legatariũ mori añ
ꝗ̃ aliqua pars dictarũ ɔditionũ exiſtat, aut vna ꝑs ĩ neceſſitate ex
36 tabat ĩ vita, vt ex p̃dictis patet. ¶ Vltimò ꝗ̃rit gl. vtrũ † ɔ̃ verũ debi
torẽ abſolutũ de illo debito poſſit opponi ɔpẽſatio? Dicit gl. dic
vt ĩ. de ɔpẽſ. l. ẽt. vbi nil d̃t, ſed dr̃ ĩ l. ꝗcũq;. c. ti. & p Cy. C. de ɔpẽſ. ĩ
l. ex ea. Dixi plenè ĩ l. ꝓcurator, ad exhibẽdũ. ĩ. rẽ ra. ha. ¶ Seqt̃ ver
vbi aũt. Iſte ver. ɔtinet dictũ diſſimile dicto Iuliani, ſm quoſdam,
quorũ opi. reprobat̃ ĩ l. fi. ibi, ſed hoc diſſimile, & hoc ſi habetis ĩ
fi legis illũ ver. & iõ, ſi pẽdẽte ɔditione ſoluat̃, nõ poterit repeti.
Sed qdã nõ hñt illũ ver. & iõ. & tũc iſtud dictũ ĩ ver. vbi aũt. ñ cor
rigit̃ ſm Io. & Azo. licet ĩ ver. ſed lĩ diſſimile, aliqua dr̃ia aſſigne-
tur, nõ tñ in mõ repetẽdi. Et ſi dicis, qñõ p̃t repeti, cũ vnum dẽri
certũ eſt, vt s̃. ꝓx. ver. dñt Io. & Azo. qa ĩ p̃cedẽti caſu qñ apponũ
tur duæ ɔditiones ɔ̃riæ diſiũctiuæ, vr̃ ꝓmiſſor oĩ dilationi renũ-
ciare: & purè dẽre, & iõ ſolutũ nõ repetit̃. At in caſu hui⁹ ver. qñ
debitũ purè ꝓmittitur ſub ɔditione, vr̃ creditor illi obl'oni purè
renũciare ſm eos. Iſta rõ vr̃ friuola, nã nõ eſt verũ, ꝙ in p̃cedenti
rñſo debet̃ purè: ꝙ apparet, qa interim peti nõ p̃t, vt dixi. Itẽ nõ ẽ
verũ, qđ q ſtipulat̃ ſub ɔditione vr̃ obligationi purè renũciare: ĩ-
mo obligatio pura remanet in ɔditionis defectũ. s̃. ſi cer. pe. l. pe-
cuniã, ꝗ̃. Præterea in p̃cedẽti rñſo ſtipulatio hẽt duas ꝑtes ɔditio
nales, & tñ nõ p̃t repeti ſolutũ, multominus p̃t repeti hic: cũ vna
obligatio fuerit pura. & iſta opi. vr̃ vera, & eſt caſus hic in fi. ſm
vnã lec. iõ iſte ver. corrigit̃ Sed ad hoc op. de l. qđ in die͂. in prin. ĩ.
de ɔpẽ. hoc mõ. In hoc ver. ſunt duæ obligationes. vna ex ſtipula
tiõe ɔditionali ĩterpoſita aĩo nouãdi, alia ex ſtipulatione pura, ꝗ
ẽ ſuſpẽſa ĩ ɔ̃riã ɔditionẽ. l. pecuniã ꝗ̃. ſi cer. pe. Mõ ſi debitor ſol-
uat interĩ ex vna obligatione, poſſet repetere, qa incertũ ẽ, an ex
illa debeat̃. l. ſub ɔditione, s̃. e. Et ſi tu dicis, ſi ñ debebit̃ ex illa, dẽ
bit̃ ex alia. Certè de alia obligatione, ꝗ ſuſpẽdit̃ in diẽ, nõ p̃t oppo
ni ɔpẽſatio, vel ex ea fieri retentio. d. l. ꝙ in die͂. & hæc opi. non vr̃
vera. Rñdeo, illud verũ qñ ẽ alia obligatio ꝓrſus ex̃nea, hic verò
ſunt duæ obl'ones ſe inuicẽ ɔtĩgẽtes: vna. n. ĩprimit in aliã, & eam
nouat in ɔditionis euẽtũ, & interĩ ſuſpẽdit & iõ iudicat̃ de amba
37 b⁹. vt de vna tñ. Reaſſume † ergo ſic, Qñq; aliqd debet̃ vna obl'o
ne diuiſa in pl'es ɔditiones, & tũc, ſi certũ eſt debitũ iri ſolutũ nõ
repetit̃, vt s̃. ꝓxi. ver. Qñq; dẽt idẽ plurib. obl'onib. ſuſpenſis in di-
uerſas ɔditiones, tũc aut debet̃ à diuerſis, & ſolutũ põt repeti, vt
hic, ĩ ver. ideq;. Aut ab vno, & tũc aut illæ obl'ones, ſ. duæ fuerunt
ſimul, & ſemel ɔ̃ctæ & hñr ꝓ vna, & ſolutũ nõ p̃t repeti, vt dixi s̃.
ꝓxi. ver. reprobãdo opi. Io. & Azo. Aut fuerũt ɔ̃ctæ diuerſis tp̃ib.
& tũc aut dictæ duæ obl'ones ſic ſe habẽt, ꝙ vna in aliã imprimit
& circa illã diſponit, & ſolutũ nõ poterit repeti vt hic ɔiũcto fine
huius l. Aut ſunt ꝓrſus ſeparatæ, & tũc ſi ſoluit̃ ex vna ꝑꝑ aliã nõ
impedit̃ repetitio, ar. d. l. ꝙ in diẽ. inducẽdo, vt s̃. dixi. ¶ Opp, & vr̃.
38 † ꝙ indiſtinctè ſolutũ, pẽdẽte dubietate, poſſit repeti. l. ſufficit. s̃. e.
Sol. ibi loqt̃, qñ aliquo caſu p̃t exiſtere, ꝙ ñ ſit d̃bitũ, hic verò qñ
in oẽm caſũ eſt certũ debitũ iri. ¶ Cõtra p̃dictã ſol. op. dubietate
pẽdẽte, nõ dẽmus p̃ſumere exceptionẽ ꝑpetuã: nõ. n. dubietas hẽt
vĩ ꝑpetuæ excluſiõis. l. ſub ɔdõne. ĩ. d aſſi. liber. & l. ſi duob. §. ſed &
Marcell⁹. ĩ. de in diẽ addic. Sol. Qñq; præſens ſtatus rei tẽdit ad ex
cluſionem, ſed eſt dubium, an in futurum inducatur excluſio,
tunc non habet vim excluſionis perpetuæ, vt in contrariis. ita di
cit

ADDITIONES.

a Oppoſita. No. ad §. item ſi in iudicio Inſti. de exce. & ita videtur ſētare Io. poſt Ang. in l. vbicunque. de fideiuſ. & in l. ſi plures. eo. tit. & Io. de Imo. in l. ij. de fideiuſſ.

b ¶ Non poteſt agi. Sed contra hoc videtur facere l. ſi pupillus. §. qui ſub conditione. ĩ. de noua. Ad cuius ſolu. dic, vt per Bart. & Cyn. & quod ibi dixi, & Bald. in l. poſt dotem. in prin. lect. ſol. mat.

† Claud. ¶ Conditiones. Illud ſequitur Bald. in c. ſciſcitatus. in fine, extra de reſcript. in antiq.

a cit. Old. Et hæc faciũt ad qōnē, aq̃ tetigi † vobis hoc anno. Facta ē
36 hæc reformatio, ꝙ oēs represaliæ reuideant̃ per duos bonos viros, & q̃ fuerint approbatæ, valeant, q̃ fuerint reprobatæ non valeant. Quærit̃, vtrũ isto medio tempore anteq̃ reuideātur p duos bonos viros, possit fieri executio represaliarum? Certè, si bene respicis verba reformationis, hñt vim exclusiuā de pñti: sed dubiũ
b est, ne in futurum inducatur exclusio, c & iō interim nō hñt vī exclusionis ꝑpetuæ, & sic vr̃ ꝙ executio possit fieri, p̄stita tñ satisda
c tione ſm formam auth. q̃ supplicatio. C. de pci. Imperat. offe. c

ADDITIONES.

a Pom. ¶Et hæc faciunt ad q. Vide Fel. in c. fi. ver. amplia tertio. de const. Et faciunt ad hæc quæ habentur per Pan. in c. ſeſcitata. ad fi. de reſt. in integ. & vide Bal. in c. cum olim. de do. & contu. & Nic. Nellum in repertorio suo, in verbo excusa. §. j.
b Exclusio. Ad hoc bene facit quod no. Bal. in l. illud. in fi. de sacroſan. eccl.
c Claud. ¶Offerendis. Istud vltimum dictum sequitur Bal. in c. j. de const. & idem Bal. hoc limitat in c. cum omnes. extra de consti.

LEX LXI.

a Tutores. a Quod bona fide factũ est, hr̃ ratũ, ēt pupillo postea p in integrũ restōnē abstinente, secus si dolo factũ est. Itē repetitio ꝯpetit ei, ad quem postea negotium incipit pertinere. h. d. * Cōtra istā l. vr̃, ꝙ in integrũ restō est in pristinum statum reductio. l. videamus. la grande. §. item si indebitũ. ver. nā & verbũ. ĵ. de vsufr. Sed hic dr̃ ꝯriũ: quare &c. Non ob. si bñ videatur l. ꝙ si minor. §. restō. s̄. de minor. * ¶Op. & vr̃, qd q̃cqd est solutũ creditorib. repetat̃ ab eis, vt sic veniat in ꝯtributione cũ aliis creditorib. qb. nō est solutũ. l. si nō expedierit. §. j. ĵ. de bo. auth. iud. pos. Sol. hoc, qñ solutũ fuit bona fide, secus si dolo, vt in ꝯrio, & hoc innuit hæc litera. ¶Opp. de l. q aũt. §. sciẽdũ. ĵ. q in frau. cred. Sol. ibi fuit solutũ iā postq̃ bona fuerunt possessa, hic ante. & gl. hic ponit vnam distinctionē, q̃ tex. ponit clarius in l. pupillus. ĵ. q in frau. cred. & ibi plenissimè per Iac. de Are. & ibi dixi. ¶Opp. & vr̃ ꝙ non competat condictio indebiti, sed condictio ex lege, d. l. si non expedierit. §. j. Sol. vt ibi plenè no. per gl.

ADDITIO.

a ¶Tutores. Specialis casus est secundũ Bal. in l. 3. ad fi. C. qñ fiscus. vel priua. &c.

LEX LXII.

Fideicommissum. Indebitũ scienter promissum nō repetitur. h. d. Ex testamento nō solenni vtrũ dicatur indebitũ omni iure, vel ciuili iure tantum, tetigi in l. interdum. s̄. eo. plenè in l. j. hoc eo. ti.

LEX LXIII.

Neratius. Si species debita perfectè nō soluit̃, talis solutio nō parit liberationē, nec inducit repetitionē. h. d. ¶Op. s̄. eo. l. si fideiussor. & l. cũ is. §. j. Sol. ista duo negatiuè pñt eē vera. Ista sol. non parit liberōnē, nec repetitionē. vt hic: affirmatiuè non potest esse verum vtrunq;, ꝙ pariat liberationem, & repetitionem, ll. ꝯriis, nec à ciuili tñ, nec à nāli tñ, vt d. l. si fideiussor. ¶Contra hoc opp. ex̄ de iurei. c. debitores. vbi soluendo vsuras
a qs à iuro liberatur, & tñ repetit. Sol. aliud de iure Cano. vt ibi, a aliud de iure ciuili vt hic. Vel aliter dico, qd p iurm qs non est obligatus parti ad soluendas vsuras, sed obligat̃ Deo, & iō soluendo vsuras creditori liberatur respũ Dei. Creditor tñ recipit indebitũ. & iō ab eo repetitur: ita loqtur ibi. ¶Venio ad ſcdam gl & op. de l. cũ qs §. q hominē. de sol. ibi homo erat debitus in genere, hic in spē. ¶Contra hoc opp. de l. statuliberum. ĵ. de statulib. Sol. ibi fuit factus statuliber sine fcō debitoris, hic facto eius. Vel ibi debitor non fuit in mora, hic sic. Quælibet est bona sol. & iō distingue, vt in gl. coniungendo simul prædictas duas sol. vide gl. & signa ibi, dũ dt, distingue, &c. ¶Vltimò, ꝙ hic dr̃ de statulibero soluto, intellige generaliter de qualibet specie debita non perfectè soluta, ita ꝙ prima actio duret. l. etiam. ĵ. de sol. & l. Iulianus. §. j. de verb. oblig. & l. 3. §. si reddita. ĵ. commo.

ADDITIO.

a ¶Canonico, vt ibi Et de intellectu huius, vide no. in l. non quocunque. in prin. de leg. j. & l. inter stipulantem, §. ꝑ e. de ver. obli.

LEX LXIIII.

1 *Naturalis obligatio est de iuregentium.*
2 *Iusgentium duplex, & qualiter intelligatur quòd seruus quo ad ius ciuile pro nihilo reputatur.*
3 *Seruus in acquisitionibus ciuilibus non acquirit à domino, sed in acquisitionibus naturalibus de iuregentium primæuo sic.*

Si id quod. Ista est notabilis lex, & subtilis, & h. d. Dñs obligatur seruo nālr, q̃ oblo seqt̃ ipsum ēt manumissum. ¶Opp. ꝙ solũ de iure ciuili seruus pro nihilo reputetur. l. qd attinet. ĵ. de reg. iur. Sol. ibi appellat ius ciuile oēm iuris partē, p̄ter nālem, ꝙ sic ꝯprehendit iusgen. quo iure seruus pro nihilo
1 non reputatur, vt hic. ¶Contra hoc opp. oblo nālis † est de iuregen. vt l. cum amplius. §. is nā. de reg. iu. & no. s̄. e. l. si non sortē. §. libertus. in prin. & l. Stichũ. §. nālis. ĵ. de sol. ergo seruus de iuregē. non obligat̃, & sic nō obligat̃ nālr. Præterea ius nāle est cōe oib. aīalib. l. j. in fi. s̄. de iust. & iu. sed aīalia non obligant̃. l. j. §. j. s̄. si quadru. Pau. fe. dic. ergo de iure nāli nō ē oblo. Gl. voluit hoc tāgere i l. ex hoc iure s̄. de iust. & iu. tñ nō bñ explicat, nec doc. Ego sp dixi sic, ꝙ d iure nāli, put est cōe oīb, vt dixi, aīalib. nō dr̃ eē nālis oblo de qua loquimur p rōnes p̄dictas, sed de iuregen. in ll. s̄. alle. Debe
2 tis † tñ scire, ꝙ iusgen. est duplex. a Quoddā est iusgen qd fuit eo ip
a so, ꝙ gentes esse cœperũt, nāli rōne īductũ absq; aliqua ꝯstōne tā
b risgen. b vt fidē, seu promissa seruare, libertas, & sī. Et isto iuregen. primæuo status serui non est annihilatus, imò oēs erāt liberi. meritò ista oblo nālis cadit in eũ actiuè. & passiuè. Quoddā est ius
† gen. † quo oēs gētes vtũr ex ꝯstōne earũ, non ſm rōnē nālē, imò q̃nq; ꝯ, vt bella, captiuitates, seruitutes, distinctiones dñiorũ. l. ex h iure. s̄. de iust. & iu. & l. postliminiũ. ĵ. de capt. & postli. re. & isto iure status seruorum ē annihilat9, & ñ ē aliqd. Et iō ea, q̃ sunt iurisgē ex hac ꝑte nō cadũt ī seruũ. Vñ seru9 nō p̄t hr̄e dñiũ alicui9 rei l3 sit d iuregē. nec possessionem. l. acqrit̃. ĵ. d acq. re. do. & l. j. §. p seruũ. ĵ. de acq. pos. & ita dētis ītelligere hic. ¶Op. q̃cqd seru9 acqrit, stati acqrit dño. l. placet ĵ. d acq. hæ. Sol. ibi loqt̃ in acqſitiōe ciuili hic in acqſitione nāli. Dy. ibi vr̃ reph̄edere hanc sol. dicēs, ꝙ ēt oblo nālis acqrit̃ p seruũ dño. l. frater à frē s̄. e. & ego ēt in d. l. frater à fratre. Circa aliud nō tenui istā dñiam ciuilis, & nālis acqſitiōis, vt ibi vidistis, tñ q̃tũ ad ꝓpositũ possumus sustinere gl. vt dicam9,
3 ꝙ hæc loqt̃ † qñ seruus acqrit aliqd domino, quo casu in acqſitionib. ciuilib. nil p̄t à dño acqrere p regulā iuris positā in l. si seruo. §. & rlr. s̄. de vsuf. & l. liber hō. circa prin. ĵ. de ver. ob. sed ī acqſitionib. nālib. hoc est de iuregē. primæuo, vt dcm̄ est, p̄t seruus acqrere à dño, & filius à patre. vt hic. & d. l. frater à fratre. s̄. e. ¶Vltimò ex hac l hēs spālē rōnē, quare dñs non obligat̃ seruo ciuiliter vel seruus dño. s. qa status serui de iure ciuili non est aliqd. In filio vidistis alias rōnes, vt in d. l. frater a fratre, vbi plenè dixi.

ADDITIONES.

a ¶Duplex est iusgentium. Sed quomodo pōt dici, ꝙ de primæuo iure gentium fuerit introducta obligatio naturalis, cũ illo iure dñia distincta non essent, ſed ex secundo iure vt l. ex hoc iure. &c. Vide Bar. in l. frater à fratre s̄. hoc e. ti. de cond. ind.
b Pom. ¶Iurisgen. Vide Are. in l. j. in fi. gl. ff. de acq. po. vbi subtiliter tenet, ꝙ simplex est iusgentium. no. possessionē esse de iuregen. qđ magni facit Lancel. in l. j. ff. de acq. pos.
† Clau. ¶Gentium. De huius doctrinæ veritate, vide Are. l. j. ĵ. de acq. pos.

LEX LXV.

1 *Transactio facta per dolum, quando valeat, & solutum repetatur.*
2 *Dolus dans causam contractui quando annullet contractum.*

a In summa. a Quia ponit̃ qdā distinctio ad titulũ, summatiōnē ꝯgruā ñ recipit. * Iste tex. maximè ī ver. sin aũt, ē singularis. * ¶Op. ad principiũ, ꝙ hæc distinctio sit superflua. nā oīa ista sub duob. mēbris ꝯp̄hendebantur. s. aut ob rē, aut ob cām, vt s̄. e. l. damus. So. ꝯcedo: sed hic plura expressit ad maio-
1 rē declarōnē. ¶† Op. ꝙ transactio fcā p dolũ, valet, licet detur replicatio doli, l. sub ꝑtextu. C. de transac. Sol. dt gl. hic ēt, & in l. ꝯria & in l. 2. C. de transa. qđ hic qñ dolus erat ex parte actoris, ibi qñ ex ꝑte rei. Rogerius dicebat esse idē vtrobiq;, per hanc l. & vr̃ tenere Pet. dicēs qđ trāsactio valet, tñ actori decepto p dolũ succurrit p replicationē doli, reo verò per exceptionē doli. Ita intelligit l. sub ꝑtextu. C. de transactio. hoc nō est verũ, qa si reo succurrit̃ p exceptionē doli anteq̃ solueret, soluens non repeteret, qa tutus ē
b exceptionē odiosa, vt l. q exceptionē. b s̄. e. qđ est ꝯ hanc l. Vñ alij dñt, ꝙ hic est spāle ī odiũ inferentis litē calũniosè, vt transactio ñ valeat. Et hoc dicebat Ia. Bu. hic, postea in l. ꝯria dicebat sic. Qñq; dolus ꝯmittit̃ in calũniosè litigando, & tunc non valet trāsactio. Ita loqtur hic. Qñq; dolus ꝯmittit̃ in īducendo aliquem ad transigendũ, & tūc transactio valet, sed succurritur læso p exceptionē
c doli, vel replicationē, d. l. sub ꝑtextu. Nec distinguit̃ actor à reo, c qa lex illā distinctionē ñ facit. & hoc satis placet. Hoc. n. vr̃ velle hæc lr̄a. Nā cũ recedere à lite sit illud, pp qđ dat̃ vel remittit̃ tā ex ꝑte actoris, q̃ ex ꝑte rei, ille. q calũniosè litigabat, dēbat gratis recedeř.
d ergo q accepit turpiter d accepit. l. pe. s̄. de ꝯd. ob tur. cau. & iō puto, ꝙ ñ solũ ꝯdictiōe īde. sed ēt ꝯdictiōe ob tur. cau. repeteret̃. Sed qñ dolus ꝯmittit̃ in inducēdo quē ad trāsigēdũ, ꝓcedit d. l. sub ꝑ-
2 textu. ¶Cōtra hoc op. qñ dolus † dedit cām ꝯctui stricti iuris, valet ꝯct9 l. dolo. C. de inut. sti. Sed trāsactio ē stricti iuris, ergo &c. Sol. ſm p̄dcā, hic dolus nō dedit cām trāsactioni īmediatè, qa nō fuit qs īductus dolo ad trāsigēdũ, sed dedit cām liti. Vñ de alio do
e lo loqt̃ hic, q̃ ibi. in quo est alia rō q̃ ibi. Fateor e tñ, ꝙ si qdē transactio per dolum est interposita sup actione bonæ fidei, trāsactio
f esset nulla. Nā sicut ꝯctus bonæfidei est nullus, f qñ dolus dedit ei cām, ita ēt distractus, seu ꝯct9 resolutus adhibitus sup eo ꝯctu dolo dan

ADDITIONES.

a ¶In summa. Per istam l. in prin. Bar. eleganter dixit in extrau. ad reprimēdũ in ver. summarie. qđ si cā committatur, qđ cognoscatur summarie, nihilominus nullus ordo iudiciarius substantialis debet omitti, licet esset secus in dilatione, & si sic. n. Iuris. nullum casum repōnis omitti, & tamē dicit in summa. i. summarie, &c. ergo idē in casu nostro.
b ¶L. qui exceptionem. Quidam contra. & melius, vt per Imo. in l. si qs cũ aliter. de ver. ob. Contrarium videtur tenere ipse Bar. in l. sub prætextu. & l. siue apud acta. C. de transa. sed non meretur allegari contrarius, quia ipsemet dat plures solu. vide eundem consi. sincip calumnio e t defendendo.
c ¶A reo. Sed Bar. in d. l. sub prætextu. & in l. siue apud acta. distinguit reum ab actore, & sic est contrarius.
d Pom. ¶Turpiter. Vide Pan. conſ. 12. 1. vo. & conſ. 15. e. vo. & conſ. 112 in 2. dub. e. vo.
e Pom. ¶Fateor. Vide aliqd per Ale. in l. si quis cum aliter. in prin. ff. de ver. obli.
f ¶Nullus. Vide Bar. in l. ab emptione. in prin. s̄. de pac. & in l. sub prætextu. de transa. l. cũ in l. si cum dotem. §. si mulier. ĵ. sol. ma.

a lo dāte cām, est nullus. l. de tutela, a & ibi no. C. de in integ. rest. mi. Sic pōt intelli qd no. i d. l. sub ptextu. C. de trā. i eo, q dicit trāsactio nē nullā, & actiōe de dolo agi ad repetēdū qd ē datū, sicut ī ɔtib.
b bonæfidei dr̄ in l. & elegāter. b ī pn. s. de dolo. ¶Op. C. de plus peti. l. j. Sol. ibi fuit trāsactū super dolo, non tñ p dolū. fm verā solutionē

ADDITIONES.

a ¶L. de tutela. Et est de hoc casus no. in l. si cum dotem. §. si mulier. j. sol. mat.
b ¶Eleganter. Vide gl. in l. actione. C. de transac.
1 *Error in causa obligatoria non inducit repetitionem.*

1 §. Id quoque. Prosequitur ij. mēbrum summæ, &c. ¶†Not. ex hoc §. q error in cā non obligatoria non inducit repetitionē, vt dixi in l. damus. s. e. Et intellr̄ nō oblatoria de iure ciuili, vel nāli: licet sit obligatoria illius gnalitatis: qa benefacientib. ad remunerandū tenemur. vt patet ex hoc tex. ¶Quærit gl. quid si aliàs donaturus non erat? Dic vt dixi in d. l. damus. s. eod.

§. Sed & agere. Vtrum datum pro conditione implenda repetatur cōdictione indebiti, vel ob causam? dic vt dixi s. eo. l. is cui. & tangitur per gl. j. in l. fi.

§. Quod ob rem. Hic dicitur de tertio. Istud est examinatū s. in tit. de condi. ob cau.

§. Ei, qui. Hic incipit tractare proprie de cond. inde. ¶Quærit gl. quo iure veniunt fructus, & partus? Respondet, iure actionis. Vidistis in l. indebiti. in prin. s. eo.

a §. In frumento. a Iste est notab. §. Primò oppo. in obligatione dandi, re perempta, agitur ad ipsam rem nō ad æstimationē. l. si seruū. §. fi. de ver. obl. & l. pe. s. tit. 2. hic aūt dicit agi ad ptium, quare malè. Quidā ɔcedunt ɔriū, & dnt, q hic agit ad frumentū, & ɔsequit ptiū. Et ita dnt Vltramon. in l. vinum. si cer. pe. s. qd ē destruere istū tex. & iō dico, q ptiū repetit. Ad ɔriū rn̄. q ī ɔdictione indeb. nō ē ipsa res soluta ī oblōne, sed id, in quo qs est locupletior, vt j. l. px. & s. e. l. si non sortē. §. libertus. Sed hic, re ɔsumpta, qs est locupletior ī ptio, ergo ptiū repetit, qd est in oblōne: hoc sentit gl. in l. in hac. in fi. j. de trit. ¶Opp. qñ soluit q̄titas repetit tantūdē, nō æstimatio, vt l. qd indebitū. s. e. sed frumētū est q̄titas: ɔsistit. n. in pondere, numero, vel mensura. l. 2. §. mutui datio. s. si cer. pe. ergo dēt tantūdē repeti. Sol. dicit gl. hic frumētū solnebat vt debitū in spē, secus si vt debitū in gñe, vt in ɔrio. Dubito de hac solutione. Possumus forte dicere, q in q̄titatibus, quarum æstimatio variat, vt ī frumēto, vino, oleo, & si. pcedit hic §. ne reus ɔueniatur vltra q̄ sit effectus locupletior ɔ nām condictionis indebiti. Contraria loquuntur in pecunia, cuius æstimatio non variatur, sed per ipsam aliæ res æstimantur. l. si ita. j. de fideiuss.

ADDITIO.

a In frumento. Adde Bar. s. eo. in l. quod indebitum.
1 *Locans indebite ab alio, vel qui simpliciter domum alienam habitauit, qualiter conueniatur.*

a §. Et sic. a Tenemēti hūc § & no. ipsum ad hoc. Habitasti in domo mea, certè si quidē eā habui locatā ab alio,
1 quid iuris sit habuisti in l. si vrbana. s. e. Si habuisti à me, si qdē indebitè, repetit q̄ti cōducturus fuisses, vt hic. Sed si non habuisti à me, sed simpliciter habitasti, putarē agendum condictione sine causa
† ad id, quanti conducturus † fuisses, arg. huius § & j. tit. j. in l. j.

ADDITIONES.

a ¶Et sic. Si indebite, vel sine causa habitasti domum meam, qualē pensionē soluere debes, an quanti loc turus fuissem, an quanti conducturus fuisses. vide quæ dixi in l. serui electione. §. fi. de leg. j. & qd no. Bar. in l. in hac. de dam. infec. vide l. creditor. & qd ibi Bar. & Bal. C. de pig. act. & vide Bal. omnino in l. cōtractus. C. loc. vbi ponit, q vxor habitās post mortem viri in domo locata viro, tenetur ad pensionem competentē, taxandā officio iudicis, nisi iure familiaritatis habitauerit cum hæred. viri. Et ad Bart. hic adde Io. Andr. in tit. de loc. §. postquàm. in add. secundum Rof. & Bal. in l. cum quæritur. §. qui impleto. j. loc. adde Spec. in tit. de pig. §. 1. circa fi.
Pom. ¶Vide Ale. cons. 118. in 4. vol. & cons. 42. in 3. vol. & cons. 180. in 2. vol. Ro. consi. 168. & Alc. consi. 108. in vol. 1. & cons. 3. col. fi. vol. 5. & Ro. cons. 423.
† Clau. ¶Conducturus Vide Alc. cons. 18.

§. Si seruum. Opp. q non potuit manumittere, q̄ non fuit dn̄s, vt j. de ɔd. furt. l. qm̄. Sol. vt in gl. ¶Opp. de l. si is, cui. j. de don. cā. mor. Sol. aliud in donatione cā mor. vt in gl. ¶Tertiò opp. Insti. de leg. §. si res legata. Sol aliud in hærede, qui hēt ɔmodum à defuncto Ita dicit gl. hic.* Contra istā solōnē vr̄ l. q in alterius. j. de reg. iur. Sed dic, vt plenè no. ex de reg. iur. c. cū qs. li. 6. Verum tñ fm illa, q̄ ibi dn̄r, restat sol. istius §. ɔ l. q scit. j. de vsur. in quo iste successor processit ad actū voluntarium: & tñ excusat ab ignorantia. Sed dic, q hic est rō, qa ignorātia successoris hūit ortū ex negligētia pdecessoris, q̄ pponderat. Nā hic successor debuit credere pdecessorē plenè inqsiuisse anteq̄ solueret, arg j. de, pb. l. cum de indebito. §. j. Non. n. successor tenebat hic esse diligēs, & pquirere de remedio ɔpetēti volēti secū tractare in obligādo ipsum sibi: imo potius si sciret, dēret dissimulare; ex quo tractat cum eo. Si tñ tractaret de præiudicio alterius, q̄ cū quo ɔhitur, tūc dēt esse curiosus, & diligēs. l. doli. in fi de noua cum l. 3. § sed si sic accepit. j. de in rē ver. Hoc ɔriū plenè examinaui ī l. si seruū. §. de illo. j. d ver. ob. *

LEX LXVII.

Stichus. Datū p libertate ab eo, q postea reperit ingenuus, repetitur. h. d. ¶Quæro, quā actiōe repetat? Dn̄t qdā ɔdict. indeb. vt sic faciat ad titulū. Alij dn̄t, ɔdictione ob cām: qa fuit datū ob cām de futuro, non ob cām de pterito. Et in hoc residet gl. Mihi plus placet prima opinio, quia in dubio dēt intelligi secundum nām tituli, in quo posita est, & ad illam actionem debet referri, vt l. Imperator. j. de in diem addi. & ita hoc intelligatur de condictione inde. Pro hoc facit s. e. l. is cui. & ibi de hoc plenè dixi.

§. Tutor. Si res mea ad te sine cā peruenit, & desinit mihi aduersus alium esse cōsultum, à te repetam. hoc dicit.
a ¶Quæro, qua actione aget iste tutor? a Potes intelligere, qd agat cōdictione sine cā ex æquitate. l. si & me & Titiū. s. si cer. pe. Oīa. n. hic concurrunt: quia ad illum creditorem peruenit indebitum ex causa lucratiua, nec est tutori consultum aduersus alium, nec imputat in rōne tutelæ. Possumus etiam dicere, q agatur vtili condic. ind. cum pupillus ratum non habeat, cuius nomine gestum est. l. si absentis. C. si cer. pe. & no. s. e. l. si procurator. Ita videtur sentire gl.

ADDITIO.

a ¶Tutor. Ad huius intellectum vide Bar. in l. dominus, in fi. s. e.

1 *Procurator in rem suam est etiam ex parte rei.*
2 *Procuratori in rem suam datur condictio indebiti.*
3 *Repetitio vltimo soluenti datur.*

1 §. Titius. Duob. idē debitū soluentib. vltimò soluenti repetitio ɔcedit. h. d. ¶†No. ex parte rei eē pcuratorē in rē suā. Facit s. famil. ercisc. l. plane. de procu. l. si actor. & idem ibi no.
2 ¶†No. pcuratori in rē suā indistinctè dari ɔdic. indeb. ¶†No. vlti-
3 mò soluenti dari repetitionē. De hoc vidistis ēt in l. cum duo. s. eo.

1 *Condictio indebiti non tollitur per promissionem de non mouendo controuersiam.*
2 *Clausula, & renunciauit condictioni indebiti, & sine causa, actioni in factum, & omni alij auxilio, apposita in contractu, quid operetur.*
3 *Clausula, sciens se ad infrascripta non teneri, quid operetur.*
4 *Verba contractus debent intelligi, vt non contineant repugnantiam.*
5 *Cautela vt apponatur clausula ad hoc, vt tollatur condictio indebiti.*
6 *Clausula, nihil promiserunt facere contra diuisionem, non impedit petitionem fideicommissi.*

1 §. Item quæsitū est. Iste est solennis §. Per † promissionem de non mouendo cōtrouersiam, non tollit ɔdi. indeb. h. d.* Vel sic, Gnalis pactio non porrigitur ad inexcogitata. h. d. Iac. Bu. Rō huius §. ē, quia nemo vr̄ renunciare iuri, qd sibi ignorat competere, vt s. de inoff. test. l. mater. ver. ceterū qs.* Gl. non dicūt hic aliqd. Sed q̄ est rō huius §. Possumus dicere, q in gnāli remissione nō veniunt ea, q̄ quis sibi ignorabat competere. l. mater. s. de inoffi. test. & s. de pac. l. tres fratres. Sed hic
a qs ignorabat sibi ɔpetere ɔdictionē indeb. q̄ &c. Istud a nō vr̄ verū, qa pt esse aīus remittendi ēt incognita, vt l. sub ptextu spērū. & ibi no. p Doc. C. de trans. sicut pr̄ pt hre aīum ptereundi filios, si quos haberet, ēt si ignoret se eos hre, vt l. q iure militari. j. de test. mi. Vn̄ credo, q pprior rō sit, qa ea rōne, qua pmittit indebitū, eadem rō
b ne apponit istā clām, & idē b error ē in vtroqз, merito dat ɔdictio ind. Facit l. doli mali exceptio. in ver. diuersum. de noua. Et per hoc
† puto, † q illud, qd apponit c hodie in ɔtib. videlicet, & renuncia
c uit † ɔdictiōi ind. & sine cā, actiōi ī factū, & oī alij auxilio legū, &c.
2 qd̄ p hāc renunciationē d ɔdictio ind. nō tollit. Casus ē hic. Nā idē
d error, q̄ ē in principali pmissiōe, ē ī hac renūciatiōe, & sicut indebitè pmisit, ita indebitè renunciauit, & ɔuenit. Vn̄ vt pdicta cessent,
3 † notarij ī pncipio ɔct9 dn̄t sic, Titi9 sciēs e se ad ifrascripta ñ teneri, e
e pmisit, &c. vt p h̄ tollat ɔdictio inde. q̄ nō dat pmittēti, vel soluēti
f scienter, vt s. e. l. j. & l. fideicōmissū. & j. de reg. iur. l. cuius p errorē. Circa

ADDITIONES.

a Pom. ¶Istud. Vide Alex. consi. 11. 1. vol.
b ¶Et idem. Vide Ale. consi. 42. in j. vol. Ang. in 1. vol. Ang. in cons. 93.
† Clau. ¶Hoc puto. Vide Are. in l. si quis cum aliter de ver. ob. j.
c ¶Apponitur. Imo. in c. cum contingat. de iureiur.
d Pom. ¶Renūciationem. Faciunt quæ not. Barb. cons. 28. in j. vol. Et de isto articulo vide aliquid per Alb. post Iac. de But. de Gul. de Cug. in l. 1. s. eo. tit. & Ang. hic, & Pau. de Cast. cons. 131. incl. licet ista differentia. Qui omnes videntur tenere opinionem Bar. & ab opinione Bar. hic durum est in practica discedere, vt dicit Ias. in d. l. 1. vbi examinat hunc articulum. Facit qd no. idem Bar. in l. si ex cautione. & ibi Pau. de Cast. C. de non num. pec. quem sequitur Imo. in c. si cautio. de fide instru. Facit qd tradit Spec. in tit. de excepr. §. 2. ver. cæterum. Et contrariam tenet opinio. Fulg. hic, & Imo. quem alleg. hic Alex. in commento c. cum contingat. de iureiu. & in c. pen. de emp. & vend. Contrarium tenet tñ Are. in l. si quis cum aliter. ff. de ver. ob. Et de isto articulo vide Ias. in d. l. 1. in prin. & in l. cum quis. C. de iur. & fac. ign. Facit etiam qd no. Bar. pro opinione sua hic in l. si quis cum aliter. j. de ver. ob. & Ale. in d. l. si quis cū aliter. & cons. 79. in 2. vol. Barb. cons. 16. 2. vol. & Ale. etiam cons. 42. vol. 1. & cons. 89. alias 80. vol. 2. Pau. de Ca. 240. col. 1. in 1. dub. in simili 159, vbi dicit, sequendo Bar. hic quod clausula, ex certa scientia, nil operatur in his quæ apparent ignorata.
e Pom. ¶Sciens. De ista clausula vide Ale. in l. sed & si quis. §. fi. ff. si qs cau. Pau. de Ca. cons. 131. Ro. cons. 7. Ale. cons. 198. in 2. vol. & late Fel. in c. cum inter priorem. de exce. Et de ista clausula, vide omnino Ale. cons. 113. in 4. vol. & cons. 4. in j. vol. & 42. 2. vol.
f ¶Teneri. Qñ notarij dicunt, sciens se nō teneri ad infrascripta, facit qd not. in l. si qs cū aliter de ver. ob. circa fi. & ad hoc in fi. adde qd no. Bar. in l. 4. § fi. in fi. s. si qs cau. no. Bar. in l. dari. de ver. ob. & vide no. Bar. in l. mater. C. de rei ven. de eo, qui dicit ex certa scientia, & sponte confessus fuit, q nō præsumit aliquis error & statur instrumento, ibi dā in 7. q. C. de rescin. ven. & per Imo. in l. j. de ver. ob. adde qñ dicit ex certa scientia, illa habet pro causa, licet causa non esset expressa, vt voluit Bald. cons. 417. incip. Io. Raiosius lib. 4.

a Circa pdictā cl'am q̄ro.qd si ĵ. ex serie instrī apparet φ ꝓmisit ob aliq̄ cām pcedētē obligatori a, si vera eēt, vt puta, dixit sic, Titius sciēs se ad infra scripta non teneri, ꝓmisit decē Mæuio, q̄ ipse Mæui⁹ mutuauerat pr̄i dicti Titij, cuius ē hr̄s. si postea appareat inde-
4 bitū, q̄ro an possit repeti? Rn̄. Dēs scire† φ verba, bq̄ apponūť ī ꝯ-
b ctib. dēnt ītell'i vt repugnātiā ñ ptincāt, sed dēnt adiuuari vt nō ꝯti neāt repugnantiā si pn̄t, vt ī j. ꝯsti. Codi. §. qb. Vn̄ cū dt, sciēs se ad
† infrascripta ñ teneri, dēt ītelli nisi ex cā infrascripta: †al's ꝯtinerēt repugnātiā. l. vbi repugnātia. d re.iu Pro hoc ĵ. φ vi aut clā. l. j. §. j. vbi dr̄, nulla exceptio possit opponi, & tn̄ ibi subaudiť, nisi īfrascri
5 ptæ positæ ī illo titulo. Et iō† si qs vellet euitaŕ ista, dēret dicere, Et si aliquo casu appareat pdicta ꝓmissa indebitè, ex nūc donauit & dedit qcqd p ꝯdi. id. vel sine cā, vel p errorē posset repetere, vel ex
† aliquo ꝯctu. l. si qs rōnes d lib. leg. In casib. †aut pdictis, ī qb. dixi dictas cl'as ñ opari, eēt certū, & indubitabile, qn̄ ille cui ꝓmittiť eēt ī dolo, d. l. tres fr̄es. s̄. de pac. Vel si error pcederet ex testō īcognito. l. fi. C. de reb. cred. & s̄. de trāsl. l. d his. ¶Vltīo scias, φ hæc ē vna de legib. quas allego ꝓ opi. q̄ teneo ꝯ Dy. in l. q Romæ. §. duo fr̄es.
6 de ver. ob. vt illa verba ꝓmiserūt† nihil facere ꝯ diuisionē ñ īpediāt fideiꝯmissi petitionē ex testō paterno. De liberōne aūt gn̄ali dixi in l. si ex plurib. de solu. & in l. si de certa. C. de transa. dic vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶Circa. No. instrumentum dēre sic intelligi, nec repugnantiā contineat. De quo vide Ale. cōs. 27. in 2. vo. & cōs. 82. in 2. vo. & cons. 141. in 5. vo. & cons. 180. in 5. vol. Are. cons. 90. & cons. 7. in ptin Rap. Cu. cons. 7. in 2. dub. Ro. cons. 57. inci. in cā vertente, ver. breuiter dicendum. & ver. seq. & Soc. cons. 3. col. 1. & Puteum. in l. fi. C. de eden.
b ¶Verba. Et facit φ no. Cy. & bal in l. eum falsa. C. de iur. & fac ign. Quid autē operetur gn̄alis renunciatio, et omni legum auxilio, vide bal. in auth. matri et auiæ. C. qn̄ mulier tut. offi. fungi potest. Adde quid operetur renunciatio generalis. bal. cons. 4. lib. 3. Spe. in ti. de renunc. §. j. ver. cui.
† Claud. ¶Causa infrascripta. Vide φ in simili bal. in l. data opera. s̄. qui accus. non pos.
† Clau. ¶In casib. Vide alios casus, in qb. gn̄alis renunciatio nō præiudicat. Ro. cōs. 269.

1 *Restitutio concessa super principali ad accessorium non extenditur. & nu. 3.*
2 *Examinari quæ possunt finita causa principali.*
4 *Iudicis officio quod debetur, an possit in compensationem deduci.*

a
1 §. Lucius Titius. a Restō† ꝯcessa super principali, ad accessoriū nō extēdiť. Itē φ p in integ. rest. qs posset ꝯseq, nō posset ī ꝯpēsationē deduci. h. d. iste not. §. ¶Op. φ si minor fuit læsus in sorte, eadē rōne ī vsuris. l. eos. in pn̄. C. de vsu. & C. de legi. l. ñ dubiū. Sol. dc gl. fateor, φ ēt in vsuris pt peti restitutio, sed hic non fuit petita, possēt ēt de nouo peti, vt gl.
† dt. ¶Contra hoc† opp. de l. 4. C. depositi. b gl. soluit no. & tene mē
b ti. qdam veniunt expedienda† officio iudicis mercenario, & illa
2 ñ pn̄t examinari finita cā principali, d. l. 4. C. depo. & l. terminato. C. de fru. & li. exp. Quædā veniunt terminanda p offīn iud. nobile & tunc licet sit finita cā sup principali, adhuc durat offic. iud. nobile sup accessorio, & illa bene poterit expediri finita cā principali, hic ē casus li, vide gl. & no. eā ibi, postet tn̄ dici. Ad hoc facit qđ dicā ĵ. de re iu. l. φ iussit. Nā ibi dico, pone φ iudex ex offō nobili aliquid iubet. v. g. dat tutorē cui ꝑmittit alienationē. & si vult reuocare pt, & c dic vt dixi de hac q. ¶Op. ĵ. de ꝯpē. l. q in diem. §. si rōnem. Sol. hic posset peti si eēt indebitum, sed non apparet indebitum, anteq̄ detur restitutio, ergo & c. ¶Op. sublato principali
3 tolliť accessorium, †c vt l. eos. C. de vsuris. ergo hic restitutio cō-
c cessa sup principali, vr̄ ꝯcessa ēt sup accessorio. Sol. qn̄ ab initio principalis esset nulla, ēt eēt nulla obl'o vsurarū, sed qn̄ ab initio fuit valida principalis & accessoria, rest. in integ. nō eēt tantæ potētiæ φ tollat accessoriā. l. j. & 2. C. de fideius. mi. & hic. Ad si. opp.
d oē qđ dēt dnā'r pt ꝯpēsari. l. ēt. ĵ. de ꝯpē. sed hic dēt, qa pt fieri restō in vsuris: ergo & c. Sol. gl. dt, ñ dēt an restōnē petitā, & iō nō pt
4 ꝯpensari. Sed qd dices de alio φ dēret iudicis† offō, an posset in ꝯpēsationē deduci? Rn̄ offī. indi. p qđ ꝯcediť restō, hēt tollere qdda obstaculū, qđ obstat de iure cōi, aliàs non dareť restō. l. in cāæ s̄. de min. iō de eo non pt opponi compensatio, donec istud obstaculum omnino tollatur. Sed si alias directo deberetur, p iudicis offi. posset in ꝯpensationem deduci, ĵ. de ꝯpen. l. si ambo. §. pen. l. si & l. pecuniam. ĵ. de fur. l. si seruus. § j.

ADDITIONES.

a Pom. Lucius Titius. Idē no. Ro sin. 591. & vide ad qđ alleg. hanc l. Pan. cons. 45. in prin. in 2. vol. & & Are. in l. si filius qui patri. j. de vulg. & pup. & Soc. cons. 3.
† Clau. ¶Cōtra hoc. Gl, hic à Bar. alleg. dicit singularem Bal. in c. bonæ, de postu. plat.
b ¶C. depositi. Et vide omnino sing. per Mod in l. cum in vna. ff. de app. & Ang. & Imo. in l. Paulus. la j. ĵ de re iu.
c Accessorium. Si qs restituitur super principali non videtur restitutus super accessorio, quod no. Secus in remedio opposito. l. fi. C. quando prou. & ibi Bal. in j. q. qui dicit hūc tex. singularē. & sic no. bene, φ ex facto principali, extinguitur accessorium si principale est extinctum iure communi, secus si iure speciali, vel singulari.
d ¶Debetur. An quod debetur offic. iudic. possit deduci in compensationem. vide Bar. in l. etiam. C. de compen. & ibi etiam Bal. & Bal. in l. si ad fi. eod. tit.

De condictione sine causa. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Condictio sine causa licet sit generalis, tamen est species ab aliis separata.*
2 *Condictio sine causa concurrit cum condictione certi & incerti.*
3 *Condictio sine causa quando habeat locum in contractibus innominatis.*

St & hæc. Hæc ē spālis ꝯdictio, & ꝯcurrit cū ꝯdictiōe inde. ob cām, & ob tur. cau. h. d. In tex. ibi, ē & hæc spēs ꝯdictiōis, dic. i. spēs, seu ꝯdictio p se distīcta ab aliis ꝯdictionib. Et si q̄raŕ, ī qb. cāti. hēt
1 locū, rn̄det, si qdē sine cā, & c. vt in tex. ¶Op. φ† hæc ꝯdictio ñ sit spālis, imò gn̄alis, qa cōcurrit cū aliis, vt hic ptz in tex. Sol. φ hic dicit, ē spēs cōdictionis, expone vt dixi. φ ē spēs distincta ab aliis, lz
2 hæc generalius cōpetat, φ cōpetant illæ. ¶† Quæro vtrū hæc cōdictio cōcurrat cū cōdictione certi. Rn̄. sic, qn̄ p hanc cōdictionē
3 petiť certū. l. certi cōdictio. in prin. s̄. si cer. pet. Quæro vtrū† hæc
a condictio hēat locū in ꝯctib. innoiatis. Et vr̄ φ sic, vt hac l. Bŕ, qn̄ ista cōdictio cōcordat cū cōdictione ob cām ñ hēt locū, sed al's pt hr̄e locū in ꝯctib. noïatis, vt dicā ĵ. l. pxi. ¶Venio ad ver. φ aūt. & op. de l. si ñ sortē. §. libert⁹. s̄. tit. j Sol. vt in gl. ¶Venio ad ver. siue aūt. & op. de l. cū filiū. §. hr̄s. de l. 2. Gl. non soluit: tu dic, φ hic deuenit ad talē finē. q se non compatitur cum principio. Vnde paria sunt, ab initio non fuisse, vel postfacto ad talē finē deuenisse in ꝯrio deuenit ad talē finē, q se cōpatitur cū prin. ¶Op. s̄ tit. j l. fi. Sol. ibi nō deuenit ad non causam, ante quam restitutio petatur.

ADDITIO.

a ¶Contractibus. Vtrum hæc condictio habeat locū in contractib. nominatis, & qualiter formare dēamus libellū in hac cōdictiōe. vide Bal. in l. edita de eden. & cui incūbat on⁹ probandi cām non subesse, vide no. gl. & Bal. in l 2. C. de don. ante nup.

LEX II.

1 *Condictio sine causa quando detur contra ea quæ veniunt in sententia.*
2 *Condictione sine causa condicitur æstimatio soluta.*

Si fullo. Si res ꝓ qua solui æstimōnē ei, à quo cām hēo ad eā redeat, pt agi actione ex eo ꝯctu, vel condictiōe sine
a cā ad rē solutā. h. d. & ē multū no. ¶Op. solutū p sn̄iam ñ repetit a l. j. C. d cōd. ind. & l. si fideiussor. §. in oīb. ĵ. mand. Sol. dt gl. hic fuit conuētus ex iudiciū. vel dic. φ ꝯria loquunť in condictione inde. hic ī cōdictione sine cā, qđ no. qa cōdictio ind. ñ daŕ cōtra sn̄iam sed condictio sine cā sic Ita intelligunt gl. nr̄æ hic, & in ll cōtra-
1 riis, & ī l. si sine. §. j. ĵ. rē ra. ha. Doc. † Moder. dn̄t al'r, & meli⁹, φ nulla cōdictio daŕ ꝯ ea, q̄ venerunt in sn̄ia, vnde si p ꝯdictionē dr̄ male iudicatum, ꝯdictio cessat, vt l. j. C. de ꝯd. ind & d. l. si sine. §. si ꝓcurator pIudicē, sed qn̄ p condictionē, nō dr̄ iniusta sn̄ia, sed dr̄ φ cā sn̄iæ deuenit ad nō cām, tūc daŕ condictio sine cā, & hic est casus. Nam fullo confiteť se cōdemnatū, & bn̄ ꝯdēnatū, tn̄ de nouo res ꝓuenit ad dn̄m, & sic dt cām deuenisse ad nō causam. Sed si veniret cōtra sn̄iam, nō audireť p cōdictionē sine cā, sicut nec p cōdictionē inde. Ita no. Doc. in l. j. C. de cōd. inde. & bn̄. ¶Op. cōdictio nō dēt hr̄e locū, vbi cōpetit actio ex eo cōtractu. s̄. ti. j. l. q inuicē. Sol. ibi in cōd. ind. hic in cōd. sine cā. Vel verius dico, φ istę actio-
2 nes cōpetūt ad diuersa. † Nā p condictionē sine cā cōdiciť æstimatio soluta, vt hic p actionē ex eo cōtractu agiť alternatiuè, vt reddat rē vel æstimōnē, vt ī l. ī cōmodato. §. fi. ĵ. cōm. & ibi videbitis. ¶Op. φ nō hēat locū actio psonalis, sed Publiciana, vel vtilis in rē
b s̄. de rei ven. l. si culpa Sol. dt gl. ibi soluit æstimationē b ille, q à nō dn̄o cām habebat: hic soluit æstimationē ille, q à dn̄o cām hēbat. Et intelligit Dy. hoc esse verū, si post solutā æstimationē res puenit ad fullonē anteq̄ reuerteret ad dn̄m. Ita no. ipse extra, de re iu. c. pro possessore. ī v. q. lib. vj. qđ q̄tum ad legē nr̄am est diuinare. Dicam de hoc in d. l. si culpa. Tu tn̄ tene sol. gl. hic positam. Et eius rō est, qa ille q habuit cām à me, vt cōmodatarius, fullo, & si'es conueniunť rōne culpæ, & iō soluendo æstimationē vr̄ soluere æstimationē culpæ, & nō rei, iō eis non daŕ in rem vtilis, sed psonalis, vt hic dr̄. Sed si ille, q cām non hēt à me, cōueniť rōne rei, tanq̄ possessor, & ideo soluendo vr̄ soluere æstimationē rei, vt rei, nō vt culpæ. Ita intellexit Hug. antiq. gl. licet gl. non referat, vt dicebat Iac. Butr. ¶Quæro vtrum debeat actio cedi, seu reddi ei q soluit æstimationē rei? Gl. tangit hic, & Dy. in d. c. ꝓ possessore & in l. si q dolo. s̄. de rei vē. ego autē dixi in l. in depositi. ĵ. de re iu. Dic vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶Non repetitur. An solutum per sententiam possit aliquo casu repeti condic. sine causa. Adde Bar. in l. j. §. denique. ĵ. quod vi aut clam. in fi. & φ no. dixit Bar. in l. senatus, in j. q ĵ. de accus & omnino Bar. & quæ ibi dixi in l. Iulianus verum debitorem. s̄. ti. j. Adde Bal. cons. 76 lib. 3.
b ¶Æstimationem. Sed Bar. in l. in cōmodato. §. si. tenuit etiam competere vtilem actionem in rem, de quo vide Bar. in l. j. ĵ. de empto.

LEX III.

1 *Totius ad totum ius idem est quod partis ad partem, & nu. 3.*
2 *Obligatio sine causa quando sit ipso iure nulla.*
4 *Condictio incerti an sit proprium nomen actionis.*

a
1 Qui sine. Qui sine cā ī totū vel in ptē obl'aŕ, liberōnē ꝯdt. a h. d. ¶No. φ idē iuris ē† de toto quo ad totū, φ d pte quo ad ptē, vt hic, & s̄. de rei vē. l. q de tota. ¶Op. φ n̄ sit neces
2 saria ꝯdictio, cū obl'o sine† cā sit ipso iure nulla. l. cū de indebito. in fi. ĵ. de prob. Sol. intellige qđ hic fuit cā expssa, q̄ ī veritate erat
3 nulla: qn̄ aūt cā ñ exprimiť, dr̄ ī l. hactenus. ĵ. de ꝯsti. pe. ¶† Op. & vr̄ qđ ñ sit idē iuris de parte quo ad partē, qđ ē in toto quo ad totum,

ADDITIO.

a Pom. ¶Condicit. Vide cons. 102. vol. 1.

tũ,vt d.l.q̃dia.C.de distrac.pig.Gl.non soluit:tu solue,ꝙ in his,q̃ sunt oĩno diuidua,idẽ iuris est de pte quo ad ptẽ,ꝙ est de toto quo ad totũ.Ita loqtur hic.Sed de his,q̃ aliquo modo sunt indiuidua.hęc regula nõ ꝓcedit,vt in l.ↄ̃ria.Probat̃ in l.in executione.§.
4 ꝑ parte.ff.de ver.ob.¶Quæro,vtrum † ↄdictio incerti sit hic ꝓprium nomen actionis?Gl.dicit quòd non,sed exponitur,id est sine causa,quod dic vt dixi in l.sed & si me putem.§.j.s.ti.j.

LEX IIII.

Nihil refert. Paria sunt,ab initio aliqd eẽ tale,vel ex post facto deueniri ad tale.h.d.hæc lex.

LEX V.

1 *Dos data occasione matrimonij illiciti,qđ nõ contrahitur quando possit repeti.*
2 *Argumentũ à contrario sensu non sumit,quãdo resultaret prauus intellectus.*
3 *Dos data,pro matrimonio illicito de facto contracto,quando possit repeti.*
4 *Iuris ignorantia quando excuset quo ad pœnam adulterij.*

Auunculo. Ista est fortis lex,& h.d.Datũ ob cãm ĩpossibilem de iure,cã nõ secuta de fcõ ↄdictione sine cã repetit̃.h.d.primò loqt̃,qñ mr̃imoniũ erat prohibitũ rõne ↄsanguinitatis.Scdò qñ rõ affinitatis.Scda ibi,nouerca.Ista mã habet duas ptes.Primò qñ sponsalia fuerunt fcã,nec mr̃imoniũ copulatũ,& de hoc tractat j gl.Scdò,qñ mr̃imoniũ fuit de fcõ ↄ̃ctũ,& copulatũ,& de hoc tractat 2.gl.¶Quæro ergo,& reuoco in du-
1 bium casum istius legis,vlc; qñ dos † datur nomine matrimonij illiciti,qđ nõ ↄ̃hitur,an dos possit repeti?In gl.sunt opi.s.tres.Pri-
2 ma,ꝙ possit indistinctè repeti,asi dans fuerit sciens,siue ignorans,& hæc fuit opi.Azo.siue Placẽ.,qđ ꝓbat̃ ꝑ legẽ istã in eo qđ dr̃,vtriusq; turpitudinẽ versari.Si.n.fuisset ignorans nulla eẽt turpitudo.Scda ẽ opi.quorundã q̃ recitat̃ in fi.gl.ꝙ hic ĩtelligat̃ de ignorãte ius,vel fcm̃.Nã si sciret ius vel fcm̃,nõ posset repetere.arg.C.solut.matrim.l.si ignorãs.Sed hæc nõ est vera:nã hic đt auũculo,&c.& sic ↄiunctæ ꝑsonæ.l.octaui.ff.vnde cognati.Nec obstat lex
2 ↄ̃ria,ꝗa ibi † non dẽt sumi argu.à ↄ̃rio sensu,ꝗa resultaret prauus intellectus.Tertia fuit opi.gl.nr̃orũ,vt distinguat̃,aut sciuit ius,& fcm̃,& ĩdistinctè nõ repetit.Aut sciuit fcm̃,& ignorauit ius,& tũc mr̃imonio non secuto repetit Hic est casus hic,& in l.j.de ↄdi.ob cau.& in l.si tutor.de interdi.matr.Nã qñ vterq; sciuit,nõ ẽ honestũ qđ illa possit repetere,cuius scelere mr̃imoniũ est ꝓnunciatũ nullũ,vt s.de ↄdi ob turp.cau.l.j.§.fi.& seq.Nec ob.tex.q đt,in delicto pari,ꝗa illud referat̃ ad extrinsecos,nõ ad casus positos ĩ hac l.& istã tenẽt Doct.cõiter in l.q ↄ̃.de incest.nup.& l.j.C.de ↄdi.ob
b turp.cau.Mihi vr̃ ꝙ tã opinio Placen.q̃ gl.saluarib possit.Nã qñq; ↄ̃hũt spõsalia,& dos dat̃,nec tñ mulier nubit sua spõte,ꝗa ñ vult,tũc repetit ꝑ ↄdictionẽ sine cã,ẽt si fuerit sciẽs ius,& factũ:hic est casus hic sm̃ opi.gl.Placẽ.& in veritate tex.hic voluit hoc dicere dũ đt,hanc rõnẽ fortassis,&c.Si verò poneremus eam ignorare,tũc nullus diceret eã esse in delicto,vel turpitudine,& sic argm̃ Iuriscõsulti nõ procederet.Præterea in ↄdic.ob turp.cau.dẽt inspici ꝓxima cã,non remota,vt l.iij.§.sed qđ meretrici.s.de ↄdic.ob turp.cau.Sed hic si inspicis cãm proximã,s.dotis,non est turpis,sed magis est nulla,licet matrimoniũ,quod est cã remota,si copularetur,esset turpe.Et ista est rõ,q̃ Iuriscõsultus hic assignat nõ propter ignorantiã,sed quia cã nõ est turpis.¶Præterea qñ đ lictũ non perficitur,quia quis non vult,cessat pœna.l.qui falsã.ff.de falsis.Facit de inoffi.test.l.Papinianus.§.meminisse.& de bo.liber.l.qui cum maior.§.accusasse.& l.in seruitutẽ.§.periisse.eod.ti.sed ↄ̃ hoc facit,quia ↄ̃hendo sponsalia vr̃ delictũ perfectũ,vt l.si quis tutor §.q̃uis.ff.de ritu nup.Sol.fateor,quòd sponsalia sunt ꝓhibita,& sunt nulla,sicut mr̃imoniũ,nõ tñ imponit illa pœna,si ꝗs à sponsalib.sponte recedat.Ita loqt̃ hic.Item pt̃ procedere opi.Ioan.si poneremus sponsalia esse ↄ̃cta,& matrimoniũ ꝑ verba de præsenti,ita quod fuerit necesse quod per sententiam Episcopi pronunciaretur nullũ,& sic pars sua sponte nõ recessit.Istud ꝓbatur in l.cum hic status.§.fi.ff.de do.inter vir.& vx.& ibi gl.paruula,q̃ intell'it in matrimonio ↄ̃cto ꝑ verba de præsenti.& ꝙ hic gl.intellexit,sic apparet ex verbis eius,dũ đt,quomodo dotẽ repetit illa,cuius scelere mr̃imoniũ pronunciat̃ nullũ,& sic p̃supponit,quod matrimoniõ fuit ↄ̃ctũ ꝑ verba de præsenti,& ꝓnunciationẽ esse necessariam,arg.d.§.accusasse.& d.§.meminisse.& d.§.periisse.
3 s.alle.¶Venio ad scdam gl.,si đt,nec nupsit,† q̃ro qd si nupsit,& de facto copulatũ est matrimoniũ,an possit dotem repetere? Gl.đt,ꝙ si sciuit factum,licet errauit in iure,non pt̃ dotem repetere,sed applicat̃ fisco,vt l.q ↄ̃.C.de incest.nup. Cõtra hoc opp.nã ad impediendũ ↄdictionẽ ob cau.non sufficit qd de facto seq.vt l.3.§.si liber hõ.s.de ↄd.ob caus.Sol.dico ꝙ nõ impedit condictionẽ ob cãm,tñ illa nõ datur mulieri,sed applicatur fisco,cũ ipsa repu
c tet̃ indigna.d.l q ↄ̃.¶Item opp.ad ꝑdicta.ff.de adul.c.l.si adulteriũ
4 cũ incestu.Sol.ignorantia † iuris excusat q̃tum ad pœnam adulterij.& incestus,vt ibi,nõ q̃tũ ad pœnam amissionis dotis,vt hic.Ego sum in ↄ̃ria opi à gl.& Doc.ĩ ista mã.Pro cuius euidẽtia dẽs scire,Qñq; dãs dotẽ erãt ĩ iure,& in facto,& sine dubio pt̃ repetere ↄdictione ob cãm,& sine cã,vt ff.sol.mat.l.si cũ dotẽ.§.fi.& l.si sponsus.& l dotẽ.ff.de iure dot.Qñq; sciuit ius,& fcm̃,& ↄtraxit incestas nuptias,& tunc sine dubio perdit dotẽ.& ẽt patit̃ pœnas,de q̃b.in auth.incestas.C.de ince.nup.& in corpore vñ sumit̃.Qñq; sciuit fcm̃,& ignorauit ius,& hic aduerte:qñq; q̃rit̃ an error iuris excuset à pœna:& vr̃ ꝙ sic,cũ distinctione tñ,q̃ ponit̃ ĩ d.l.si adulteriũ cũ incestu.ff.de Adul.Qñq; q̃rit̃,an excuset à pœna ↄ̃hẽtis incestas nuptias,& hic aduerte.Quædã est pœna,ꝙ mr̃imoniũ sit nullũ,& in hoc nulla est excusatio.l.j.C.de interd.mat.Quædã est pœna,ꝙ filij sint nõ legitimi,& in hoc põt esse excusatio:vt ex ꝑte ignorantis dicantur filij lẽtimi,vt ff.de rit.nup.l.q in ꝓuincia.§.j.& qđ no.in l.q ↄ̃.de incep.nup.Quædã ẽ pœna q̃ consistit in amittẽdo lucrũ,& hæc ignorantia iuris nõ excusat.Dẽt.n.esse iustissima ignorantia,q̃ excuset,vt d.l.q ↄ̃.C.de ince.nup.secus si esset ignorantia iusta,vt l.fi.ff.de leg.j.Ita dẽt intelligi,qđ no.đ vsufr.leg.l.vxori maritus,& de his,q̃b.vt indi.l.2.§.j.Quædã est pœna in amit-
d tẽdo ꝓpria,d& istã pœnã patiunt̃ solũ sciẽtes,vt C.de ince.nup.auth.incestas,& in corp.vnde sumit̃.in ꝓposito,ꝙ mulier ꝑdat dotẽ,est amittere propriũ,iõ istã pœnã nõ incurrit,nisi fuerit sciẽs,d.auth.incestas,& ibi dr̃ expssè.Non ob.l.q ↄ̃.ꝗa imò facit ꝓ,si bñ aduertat̃:nam ibi,vel đt,ꝙ ei q ↄtra interdicta legũ nuptias ↄtraxerit,nil datũ noĩe donationis ꝑꝑ nuptias,vel dotis noĩe acq̃rat̃.In hoc vult dicere,ꝙ mulier qñ sibi dat̃ donatio,vel maritus,qñ sibi datur dos,nõ acq̃ritur eis dñium,sequit̃ ibidẽ statim,ꝙ oẽ lucrũ,qđ ab alio ↄiuge incestuoso q̃siuit,applicetur fisco.Vnde de eo,ꝙ peruenit ad eũ,vt lucrũ perdẽdo,loq̃tur illa l.Dos aũt nõ peruenit ad lucrũ,quia est titulus onerosus:ergo nõ ꝑdit nisi à sciente.Et in hac opi.sum pro modo,salua meliori deliberatione.Posset ẽt forte dici,ꝙ in vtroque casu,ẽt si fuerit sciens ius,& factum mulier competat ↄdictio ob cãm.Nã rõne turpitudinis non repellit̃ vt hic in tex.ea verò rõne,ꝗa est indigna,nõ potest repelli ab alio nisi à fisco.Ita vr̃ tex.in l.his ꝗñr.§.j.s.fa.erc.hoc tñ relinquo sub dubio.Ratio,ꝗa d.l.loq̃t̃ in hæreditate,quæ pt̃ esse damnosa,iõ requiritur fisci agnitio:hic in dote,in qua nõ pt̃ eẽ damnũ,& sic quæritur ipso iure,& mulier agere non posset.*Circa mãm huius l.Iac.But.đt sic,vt plenè scias materiam huius l.distingue,Aut datũ est ob matrimoniũ illicitũ ↄ̃hendũ,de facto nõ secutum,tunc aut sciuit vtrunq;,s.ius,& factum:& hoc casu in dote,& donatione propter nuptias melior est ↄdõ possidentis.s.de ↄd.ob tur.cau.l.2.& no.hic in gl.mag.Aut ignorabat vtrũque,s.ius & fcm̃:& hoc casu is,qui dedit,repetit,l.si ignorãs.C.solu.matr.Aut ignorabat alterũ.s.ius vel factum,& tunc is,q dedit,excusat̃ propter errorẽ iuris,& multo fortius propter errorem facti.Si verò matrimoniũ fuit secutũ de facto,tunc aut quæris de pœna dotis,vel donõnis,& tunc à tali non excusat̃,nisi sit iustissimus error,l.q ↄ̃ legem.C.de ince.nu.Aut q̃ris q̃tũ ad pœnam corporalẽ imponendam pro incestu,& tunc q̃libet error excusat,s.iuris,& multo fortius facti ꝗa illæ ẽt prudentissimos fallit.l.2.ff.de iu.& fa.ig.l.si adulteriũ cũ incestu.§.stuprũ.de Adul.Iac.Bu.Quantum ad istum membrum vltimũ dic plenè ꝑ Cy.ĩ alle.l.q ↄ̃.& vide Inn.ex̃ de do.int.vi.& vx.c.plerunq;.& ex̃,de adul.c.si vxor.& plenè ꝑ Bern.in d.c.plerũq;.

ADDITIONES.

a ¶Repeti.Et de hac materia per Bal.in ru.sol.mat.& ibi.quid de dote,& qđ in arris,& in donatione,& tam pro matrimonio contracto de futuro:quam pro contrahendo.
b ¶Saluari.Sed tu cogita,ꝗa istã opi.Plac.ñ videtur posse saluari,Primo,ꝗa si mulier soluit sciens ius,& factum,soluit ex causa de iure impossibili,quæ cã licet nõ sequatur,impedit̃ tamen repetitio,l.dictam.C.de condi.ob cau.& quod no.in l.si militem.eo.tit.Secundo contra hoc facit multũ l.cuius ꝑ errorem.de reg.iur.per ista esset rñsum ad motiuum Bar.ideo cogita,& de ista materia legitur,& not.in c.& si necesse,de dona.inter vi.per.Bald.in rubr.ff.sol.matri.&c.
c ¶De adul.Et vide Bal in d.l.qui contra.in ij.q.
d ¶Propria.Ad hæc adde bonã gl.Insti.de nup.§.si aduersus,sed Bar.s.ea.l.in vers.itẽ põt producere.videtur tenere contra,quia ibi loquitur,quando sciebat factum,et ignorabat ius,sic loquitur hic,sed contra Bar.facit tex.ẽt in d.l.qui contra.ibi,quoquo modo datum.iuncta gl.in verbo,datum,quæ dixit pro dote,&c.Item probatur,& quæritur amissio proprij matrimonij,non tamen lucri,dum ibi amittebatur donatio propter tradita ab vxore viro.De hoc cogita.

LIBER XIII.

De condictione furtiua. Rubrica.

Continua,vt in gl.& tene secundã & tertiam continuationẽ.

LEX PRIMA.

a In re furtiua. aOpp.de l.sed nec legatarius.ff.eo.& l.interdũ.§.qui tutelam.ff.de furt.Sol.ꝙ dicit dño,subaudi,vel quasi.¶Opp.ff.de pign.act.l.si pignore.Sol.dic vt in gl.*Vide gl.quæ incipit,hoc est contra.ibi,nam dominus tantum,&c.hoc ideo est,quia in eis non prosequimur,quod nostrum est,sed quod nobis debetur,vt Insti.de act.§.j.& §.sic itaque discretis.*

ADDITIO.

a In re furtiua.Ad intellectum huius l.& libellum formandũ in condictione furtiua,& quæ probari requirantur,dic singulariter,vt per Bal.in rub.si ex fal.instr.in ver.rursus,& in ver.amplius,&c.

LEX

LEX II.

1 *Furiosus,& infans sunt necessarij hæredes.*
2 *Citari non potest furiosus.sed eius curator.*
3 *Infans,vel furiosus qualiter conueniri possint.*

1 Condictione. Qui nõ pt furtũ ꝯmittere,pt hac actione ex alterius persona teneri.h.d.†No.ꝙ furiosus,& infans sunt necessarij hr̃des.¶No.ꝙ cũ eis non pt agi,&
2 sic no.nõ valere†citatiõnẽ factã de furioso,sed dẽre citari curatorem,vt j.dicã.¶Opp.j.ꝙ hẽat beneficiũ abstinẽdi, vt Inst.de hær. qual.& dif.§.sed & his.Sol.ꝯcedo,sed hic loqˀ ſm rigorẽ iuris ciui
3 lis,nõ ꝯsiderato bñficio abstinẽdi.†Quæro qualiter possum age-
a re ꝯ infantẽ,ᵃ vel furiosum?Rñ.ꝓ infante ꝯuenit̃ tutor.l.j §.sufficit,de admi.tut.ꝓ furioso curator.l.Lucius Locusta.§.fi.de le.ij.ɉ.

ADDITIO.

a ¶Infantem.An infans.& furiosus possint citari,de infante,vide Bal.in l.donatarum.C. de acqui.pos.& vide ɉ.proxi.

LEX III.

1 *In obligatione rem restitui potest res ipsa peti,etiam si sit perempta.*

Si condicatur. In ꝯdictione furtiua hr̃ rõ interesse ꝯsistẽtis ĩ lucro.h.d.* Vide tex.ibi,& periculũ subeat dñs hr̃ditatis &c.intellˀe,ꝙ statutũ erat certũ tps à testõre,vel à iudice ĩtra qd dr̃et adire,Vlˀ qa duraret xxx.an.ſm formã l.si qs instituat̃.ɉ.de hær.inst.*¶No.id,ꝙ dt,si mortuũ hoĩem ꝯdicat,qa in oblˀone,rẽ restitui,pt peti ipsa res ẽt re perẽpta.Dicã d
a hoc statũ ɉ.e.l.ĩ re furtiua.¶Scdõ no.†ꝙ si monachᵘᵃ decedat añ
1 aditã hr̃ditatẽ,nõ trãsmittit ad Abbatẽ,vlˀ monasteriũ.facit l.inde. Neratiᵘ.ĩ prin.& §.j.ad l.Aq.& ibi dixi ĩ l.cũ nõ solũ ĩ prĩ.C.de bo quæ lib.& in l.j.de vul.& pup.& per Cano.in c.in pñtia.de prob.

ADDITIO.

a ¶Monachus.An monachus æquiparetur filio,vel seruo?Et vltra ista adde gl.& ibi no. in l.Pedius.in fi d arbi.in l.si longius.in fi.de iud.& Bar.in l.tutor.de bo pos.& in l.cũ hæredes.§.fi.in gl.de acq. pos.& in l.cũ hi.§.eã transactiõnẽ d transf l.j §.j.& §.si seruus. de stip.ser.in l.j.ɉ.de acq.hær.Bal.in l.j.C.qui admit.& in l.filius C.de pac.& in l.cum aliquis,de iure deli.in l.cum non solum.in prin.d bo.quæ lib. Adde Bal.no.in l. fi.in fi, C.quod cũ eo.per Bar.in l.j.de vul.& pu.& in l.iij.de acq.hær.& in l si alienũ.ff.d hær. inst.in prin.Hæc scripsi post Ro.in l.j.§.item acquirimus,de acq.pos.vide etiam Bal.in l.seruus communis.de manu.vindi.vbi dicit quod seruus æquiparatur monacho in his q̃ pñt monacho adaptari,& nõ in alijs Bal.in quodã suo cons.qd ĩcipit monachus qdam.in quo dicit ꝙ tanq̃ voluntate carens,æqparet̃ infanti.ꝓ quo vr̃ tex.no.ĩ l.ij.ĩ fi. iũcta l.adoptiuũ.in prin.ꝯ de in ius voc.Abbas vero æqparat̃ pri tanquam legitimo ministratori,secundum gl.in l.si pses.C.qũo,& qñ iud.qd limita,vt ꝑ Bal.in l.cum non solũ.C.de bo.quæ li.Et pdictis add no.per Cano.ĩ c.cum olim.de priui.el ij.& Bal.in l. cum proponas.C.de hęr.inst.& per Doc.maxime Mod.in l.is q heres.de acq.hęr.§.neq; filius.& ibi.Bar.in l.j.§.per seruum.& l.qcquid.de acq.pos.& Bal.in l. ex repudiatione. C.de fideic.Bar.in l. ij.§.fi.in fi.de sec.ta.& Bal.& Im.in l.filio.in prin.de cond.& dem. Bal in l.Deo nobis.de epi.& cle.Bal.in l.seruus.C.de pac.& in l.filius,c.tit.& in l.si liber. C.de cond.ob cau.Adde cui æquiparetur monachus,vel seruo,vel filio, Ang. late consi. 122.& cons. 90.per Bar.& an retineat iura suitatis,cons. 316. inci.monialis. lib.3.

LEX IIII.

Si seruus. Hac actione tenet̃ dñs ex psona serui,& datur noxalis in eo,qd ad dñm nõ ꝑuenit idẽ in patre ex psona filij,& q̃ furtum nõ ꝯmisit,hac actione nõ tenebitur.h.d.cũ duab.ll.seq.¶Ad hanc legẽ in prin.op.de l.sæpe.in fi.de verb.sig. Gl.dat multas solˀones.Vna,ꝙ ibi loquatur de ꝯdictione.i.actione psonali,& hanc tene hic.Alij dñt,ꝙ nõ tenetur ꝯdictione, nisi de eo qd ad eum peruenit,& hanc tenent multi.Alij dicunt,ꝙ præ-
a stans consiliũ,vel opem,ᵃ nõ tenetur ꝯdictione,vt hic,nisi in subsidium ꝯmittente furtum existente non soluendo. Et hanc tenet
b Iac.de Are.hic,& videtur probare ɉ.de pecu.ᵇ l.peculium.§.pen.

ADDITIONES.

a ¶Opem.An præstans opem,teneatur condictione fur.addẽ Inn.in c.querelam.de elec. refert Ang.in l.j in prin de eo per quem fac.erit,per illum tex.&c.
b ¶De peculio.Adde & vide ibi Bar.

LEX VII.

a Si pro fure. ᵃDecisio in actione furti non præiudicat in condictione furtiua.h.d.¶Opp.de l.si duo.§. idem Iulianus.in princ.ꝯ.de iureiur.Sol.vt ibi.

ADDITIO.

a ¶Si pro fure.In hac l.decidit Dy.quẽ sequitur Bal.ꝙ remittens iniuriam,nõ vr̃ remittere ius concedẽdi dãnum,qd ex i iuria passus est l.sed si vnius.§.si ante.ff.de iniu,& ibi Dy.& no.Bal.in l.si tibi.§.j.de pac. & Bal.in l.si domus.ff.de ser.vrb.prę.vbi dicit plus & fortius,quod est de mente Spe.in tit.de accu.§.j.ver.sed si vulneratus. Pom.¶No.ꝙ remittendo iniuriam, nõ videor remittere dannũ qd pp illã passus sum.

§.Furti actio. Persecutoria nõ tollitur ꝑ pœnalem, nec ecõtrà, sed persecutoria per persecuto-
a riamᵃ bene tollitur.h.d.¶Opp.de l.apud Celsum.§.Labeo.de dõ. excep.Sol.ibi loquitur in pœna ꝯuentionali,hic in pœna legali.

ADDITIO.

a ¶Persecutoriam.Vide ad hoc gl.in l.rei communis.ɉ pro soc.& in l.j.de fur.& in l.fi. C.de codic.& Bar.in l.j § vnum quæritur.ɉ.de publi.

1 *Actio ex delicto quando detur contra hæredem.*
2 *Condictio furtiua est ex delicto.*

a §.Condictio. ᵃHæc actio dat̃ ꝯ hr̃dẽ,ẽt in eo qd ad eum non ꝑuenit, qualitercunq;, & q̃uocunq; res perierit,siue q̃tũcũq;.h.d.¶Op.dr̃ hic,post mortẽ,& sic innuit aliud esse ante mortẽ,cuius ꝯ̃riũ dixerat ĩ hoc eo.§.Gl.sc innuoluit. Tu dic,ꝙ iõ dicit post mortẽ,qa oẽs alios casus [illegible] fuerat,iõ hũc volebat ponere.Siue q̃ seruus viuat,siue morti [illegible] ante mortẽ furis,siue post mortẽ,& postq̃ ꝑuenit ad hæredẽ,siue post mortẽ furis añq̃ ꝑuenit ad hr̃dẽ idẽ est.¶Op.d l.q̃ dã.§.i.ꝯ.de edẽ & ɉ.e.l.
1. sed nec legatarius.Sol.ĩtellige hic d successorib.vlˀib.¶†Op.actio
b ex delicto nõ dat̃ ꝯ hr̃dẽ,ᵇ nisi quatenus ꝑuenit ad eos,vt l.j.ɉ.de
c priu.deli.& C ex deli.defun.l.j Gl.dicit hic iõ qa est ex varijsᶜ figuris causarũ,nõ ex delicto.Hãc gl.reprehẽdũt oẽs,vt Gu.hic & alij,
2 †qa ꝯdictio furtiua estᵈ ex delicto.l si ambo.§.quoties.eɉ.de ꝯpen.
d & l.si mulier.§.ꝑ.ɉ.re.amo.& ibi hoc tenet Dy.& leges q̃ dicunt
e de actionib.quæ oriuntur ex varijs figurisᶠ causarũ,loquuntur in
f alijs casibus.Fateor tamen,ꝙ in ꝯdictione furtiua est hoc speciale,quòd detur contra hæredem,vltra quàm ad eum peruenerit.

ADDITIONES.

a ¶Condictio.Et an actio furti,& condictio furtiua,possint eodem libello cumulari,vide Bal.quod sic,in l.iij.C.de re iudi.
b Contra hæredem,Idem no.in l.j.in prin.ff.de ac.& obl.& Inst.de ac.§.j.& idem dicas si nõ fuit furata res mea,sed quasi mea, vel mihi obligata,quia tũc incerti cõdictio datur contra hæredem,secundum Bal.in l.j.C.ex delic.de fun.arg l.& i leo.§ Neratius.ɉ.eo.
c Varijs. Ad istud posuit etiam vnum exemplum Bar.in l.si me & titium.ꝯ si cer.pet.
d Furtiua est.Et ideo dicit hic Bal.quod si statutum dicit, quod de maleficio non possit cognosci post mensem,certe non poterit etiam de condi.furt.Ad id tamen, quod dicit Bar.hic vide gl.& Bar.in l.quod ab alio.ɉ.eo.tit.
e ¶Quoties.Adde tex.in l.Græce.§.sed & si de delicto ɉ.de fideius.
f ¶Figuris.Adde etiam aliud speciale.ɉ.eo.l.si seruus.§ fi.& ibi not.

LEX VIII.

1 *Rem restitui in obligatione,etiã re perẽpta res ipsa peti põt,& etiã æstimatio.*

a In re furtiua. ᵃIn oblˀone rẽ restitui,demũ perẽpta re succedit oblˀo ad interesse,qd est ꝯ furẽ,q̃tum res plurimi fuerit:& hr̃ rõ fructuũ.h.d.* Nota tu iuuenis ex fine huius legis,ꝙ fur est semꝑ in mora.vide tex.ibi,corpus. n.ipsum pstari nõ pt &c.dic pstari,i.tradi.isto modo exponit̃ tex.ɉ.de act. emp.l.ex empto.in prin.Et iõ nota ex isto tex.ꝙ in ꝯdictione fur. dẽt fieri ꝯclˀo in libello,ꝙ petat ꝯdẽnari ad tradẽdũ,& restituẽdũ, &c.*¶Opp.& vr̃ ꝙ debeat peti†ipsa res,nõ æstimatio,l.pe.ꝯ.de
1 ꝯd.ob cau.& l.si seruũ.in fi.de ver.ob.gl.tua fatet̃ ꝯ̃riũ,qd sp ipsa res est in petitione,sed re perẽpta,æstimatio erit in solutione vide gl.Gul.hic,& Dy.alˀr dñt,vt no.ꝑ Dy.in l.stiplˀones nõ diuidũt̃. in magna dis.ĩ vj.q.Ego ibi istũ passum multũ latè examinaui,finalˀr determinaui,ꝙ ipsa res pt peti tanq̃ perẽpta,vt ꝯ.eo.l.iij.& hac eadem l.ver.si ex cã.& ɉ.eo.l.si seruus.§.boue.ɉ.re.amo.l.si ꝯcubina. §.nõ solũ.ɉ.de ver.ob.l.inter stipulantẽ.§.vlt.q̃ iura ꝯcludũt ipsam rẽ posse peti.Dico etiã ꝙ æstimatio poterit peti,vt hic.Nec ob.l.si seruũ.ĩ fi.d ver.ob.qa ibi loqˀ ĩ oblˀone rẽ dari.& eodẽ mõ l.pe.ꝯ. de ꝯd.cau.dat hic verò ĩ oblˀone rẽ restitui, & sic ĩ oblˀone facti.* Quo casu post morã ĩteresse vr̃ esse in oblˀone,nedũ ĩ solutione. no.ꝯ.si qs in ius vo.non ie.l.j.d ver.ob.l.quoties.ꝯ.si cer. pet.l.certi ꝯdictio.ĩ prin.Et hæc opi.approbari vr̃ ꝑ Dy.in l.si qs ab alio.§.j.ɉ. de re iu.licet ibi ꝯ̃riũ no.ꝑ gl.in verbo,obligationib.* ¶Quod plenè dic vt dixi in d.l.stipulationes non diuiduntur.de ver.obl.

ADDITIO.

a ¶In re furtiua.Sed qd si res non est perẽpta non tamẽ apparet,an succedat obligatio ad æstimationem,Dic ꝙ sic.secũdũ.Bar.& doc.per illũ tex in l.si cõstante.§.si vxor.so.mat. facit lex eum res.§.pe.de le.j.Et vltra ista vide Bar.in l.est seruus.de condic.ob caus. & qd not.bona gl.in l.rei indicatæ.§.j.sol.mat.quam ibi singulatiter ponderat Imol.

LEX IX.

In condictione. Hæc actio datur ꝯ hæredes ꝓ hæreditaria portione, non inspecto si ad eos minus ꝑuenit.h.d.¶Opp.de l.iij.§.hæres.ꝯmo. Sol.hæres tenetur ꝓ hæreditaria portione,si ad eũ minus ꝑuenit:si plus,tenet̃ ĩ plus, vt in ꝯ̃rio.facit l.si plures.ɉ.de vi & vi ar.¶Sed ꝯ hoc op.oblˀo rem restitui dr̃ ꝯtinere indiuiduũ,vt l si duo.ɉ.depo.sed oblˀones indiuiduæ nõ diuidunt̃ inter hr̃des ꝓ hr̃ditaria portione l.ij.d ver.ob. q̃ malè.Sol.vt dicã in l.j.ɉ.de depos & dixi plenè in l.iiij.§.Cato.ɉ. de ver.ob.tãgitur ꝑ Cy.in l.ꝓ hr̃ditariis.C.de hr̃.ac.¶Op.oblˀones ex delicto nõ dãtur ꝯ hr̃des,nisi quatenus ad eos ꝑuenit.l.j. C.ex delic.defun.hic dr̃ ꝯ̃riũ,quare malè.Sol.vt dixi in l.si ꝓ fure.ꝯ.eo.

§.Si ex causa. *Iste est notab.§.& hoc habet in summa. Fur à tpe furt facti tenetur q̃ti plurimi res fuit,& ad fructus : quia fur semper est in mora.In tex.ibi,plurimi fuit.subaudi re nõ extante.Nã re extãte,si minoris pretij res facta est,condemnabitur fur ad rem,& ad id,quanti vnquam plurimi fuit tempore furti facti.arg.ꝯ.si cer.pe.l.vinum.in fi.tex.Sed à tempore moræ quanti res plus valuit,tenetur debitor:ergo &c.*

LEX X.

1 *Condictio furtiua competit contra furem manifestum.*

a Siue manifestus. ᵃHæc†ꝯdictio ꝯpetit ꝯ furem mani-
1 festum,siue nõ manifestum:nisi possessio rei ad dñm sit reuersa.h.d ¶Quærit gl.vtrũ ꝯ furẽ manifestũ possit dari hęc ꝯdictio ĩ aliis casib.q̃ in casib.hic positis? Placẽ. ꝙ non,

ADDITIO.

a ¶Siue manifestus Adde ad istam l.Bar in l.fur est manifestus.in prin.de fur.& in l. falius.in prin.eo.tit.

q̄ nō, q̄a semp reqrit̄ apprehēsio, vt fur dicat̄ manifest⁹. Glo. tenet 9̄riū, quia sufficit 9̄ furē si surgat rumor furti facti, & sic visus, vt j̄. de fur. l. si quis in seruitute. & ibi dixi, quia potuit esse quod fur cum re subtracta aufugit, & sic posuit hic exempla indubitabilia.

1 *Condictio furtiua quando datur etiam re alienata.*
2 *Furti actio an extingatur re alienata.*

§. Tādiu. Hec 9̄dictio dat̄ dn̄o, & hr̄di eius, nō successori titulo singulari, & durat ēt re alienata ex necessitate sec⁹ si ex volūtate. h. d. vsq; ad l. & iō. §. Nerat⁹. Gl. j. huius §. ponit casū, & iō nō eget recitatiōe. dic vt in ea. ¶Op. ex gl. de l. huic scripturæ. s̄. ad l. Aql. vbi re alienata volūtariè durat actio l. Aql. Solu.
1 †Quedā sunt actiōes, q̄ nō 9̄petūt ad rē, sed ad æstimationē dāni, vl' iniurię occasiōe rei, & istæ durāt ēt re alienata. l. 9̄uen. cū distin. tñ, q̄ ponit Dy. in l. si terti⁹. §. si qs pri⁹, d̄ aqua plu. arced. & ibi dixi plenè. Quedā sūt actiōes, q̄ 9̄petūt ad rē ipsā, & tūc extīguūt̄ re alienata volūtariè. Istā disti. facit tex. ī l. q̄cūq; actiōes. j̄ d̄ ac. & obli
2 Ex lr̄ p̄t apparere sol'o q̄ōnis formatę ī gl. an actio furti, extīguat̄ re alienata ipsi furi, vel alij ex̄neo. Certè nō, quia nō 9̄petit ad rē, sed ad pœnā, occasiōe d̄licti 9̄missi ī re. ar. j̄. arborū. fur cesarū. l. si.

LEX XI.

1 *Condictio furtiua non competit legatario.*
2 *Furti actio qualiter dicatur competere legatario. & nu. 5.*
3 *Contrectatione rei furatę ex assidua, absq; mutatione dn̄ij, an nascat̄ noua actio.*
4 *Furatus est quis equum Florentiæ, & illum duxit Bononiam, quod poterit Bononię conueniri.*
6 *Diuisio gl. in tres partes.*

Sed nec legatarius. Op. q̄ legatario 9̄petat ista actio. j̄. de fur. l. si dn̄iū. Sol. dn̄t q̄dā, verū ēst ex noua 9̄trectatiōe, vt ibi, ñ ex antiqua, vt hic. Hæc sol. cōiter ñ tenet̄, q̄a 9̄ ḡnalitatē isti⁹ legis, q̄ solū p̄mittit rei vēdicatiōē.
1 Vñ alij † dn̄t, q̄ ibi loq̄t̄ in actiōe furti, q̄ 9̄petit legatario, hic in 9̄dōne furtiua, q̄ nō 9̄petit legatario. & hāc tenēt oēs. Sed q̄ ē rō d̄riæ inter actionē furti, & 9̄dictiōē furtiuā? gl. ponit eā hic ī fi. gl. dic vt
2 in ea. ¶Sed q̄ro, † & reuoco ī dubiū, vtrū actio furti 9̄petat lega-
a tario, a & q̄ñ? In lr̄ sunt tres opi. Vna fuit, q̄ legatario 9̄petant duæ actiōes furti: vna ex veteri, alia ex noua 9̄trectatione. Scd̄a, q̄ legatario 9̄petat tm̄ ex noua 9̄trectatiōe: ei verò, q̄ succederēt titulo vl'i 9̄petāt duæ. Vna ex veteri, alia ex noua 9̄trectatiōe. Tertia opi. ē, q̄ nullo casu ex veteri 9̄trectatione dat̄ actio nouo dn̄o, ēt si succe-
b dat titulo vl'i. Examinem⁹ b ĩ istas tres opi. Dico primā opi. q̄ legatarius hēat duas actiōes furti, s. ex 9̄trectatione veteri vnā, aliā ex noua 9̄trectatione. Probat̄ in l. si dn̄iū. de furt. & e. ti. l. si qs cū ī hostium. §. j. Hoc ēt p̄bat̄ p̄ si'e. Nā si res subtracta reuersa ē ad dn̄m, & iterū ab eo subtrahat̄, 9̄petūt eidē & 9̄ eūdē, & eiusdē rei occasione, duæ actiones furti. l. interdū. la 2. in pri. j̄ de fur. Gl. vr̄ istā opi. tenere in l. si abducta. C. d̄ fur. sed in l. si dn̄iū. d̄ fur. & hic, reprobat eā. & p̄rō r̄ndet ad si'e īductū d̄ l. interdū. q̄a ista fuerunt duo furta, cū possessio apud furē fuerit īterrupta: q̄ō nīa loq̄t̄ q̄ possessio apud furē est 9̄tinuata, vñ ad p̄positū ñ facit illud si'e. Preterea 9̄ opi. p̄dictā si verū esset q̄ legatario daret̄ ex noua 9̄trectatione actio furti, & ex veteri, esset 9̄. l. sed & hr̄s. d̄ ser. cor. & iō gl. recedit ab hac opi. Quidā tñ volētes hāc opi. sustinere, r̄ndent q̄ aliđ in actiōe serui corrupti, vt d. l. sed & hr̄s. aliđ in actiōe furti. Sed q̄cqd ipsi dicāt, ista opi. est 9̄ casū l. si is qui rē. j̄. d̄ fur. vbi ex veteri 9̄trectatione nō dat̄ legatario actio furti. Nō ob. l. si dn̄iū: q̄a intelligo dari legatario ex noua 9̄trectatione, vt ibi no. ¶Scd̄a fuit opi. Hugo. q̄ legatario det̄ actio furti ex noua 9̄trectatione, hr̄di verò ex veteri tm̄. q̄ñ res eēt legata. Si verò res nō eēt legata, 9̄peteret ex veteri, & ex noua 9̄trectatione, & sic hēret hr̄s duas actiones furti. d. l. si dn̄iū. & l. si qs cū in hostiū. §. j. j̄ de fur. Probat lr̄ gl. p̄ similitudinē de hr̄de furis, q̄ ex noua 9̄trectatione tenet̄ furti. Ista opi. est vera, & eā teneatis. ¶Sed 9̄ lr̄, q̄đ dixi dari duas actiōes fur
3 ti, op. gl. de l. ei q. j̄. de fur. Gl. soluit multū notabi. & d̄t, † q̄đ ex assidua 9̄trectatione nō nascit̄ actio furti, vt d. l. ei q. nisi dn̄iū sit mutatū. d. l. si dn̄iū. cū si. & illđ q̄đ operat̄ rē ad dn̄iū reuerti, illđ et opat̄
c mutatio dn̄ij, q̄đ ē valde notādū. d. l. ei q. Et illđ ē multū notabile c
4 ad q̄ōnē occurrētē quotidie. Aliqs † furat⁹ ē equū ī ciuitate Florētiæ, & duxit huc, vtrū possit hic 9̄ueniri? Et vr̄ q̄ nō, q̄a ab initio ē mihi nata actio, & accusatio Florētiæ, & assidua 9̄trectatione non nascit̄ actio furti noua. d. l. ei q. ergo licet hic 9̄trectet̄ non poterit hic puniri. Cōtrariū vr̄ verū, nā sicut mutatiōe dn̄ij assidua cōtrectatione noua nascit̄ actio furti, ita mutatione dn̄ij, hoc ē iurisdōnis rei p̄ricipalis, seu mutatiōe territorij noua nascit̄ actio criminalis ad vindictā publicā, ar. l. q furere. s̄. d̄ sta ho. & iō tāq̄ de nouo cōtrectās poterit hic puniri. Hoc idē dixi tibi in d. l. si dn̄iū. de fur. Cōtra illđ, q̄đ s̄. dixi legatario 9̄peter̄ actionē furti ex assidua 9̄trectatione, op. ex gl. Rei hr̄ditariæ nō possessæ nō fit furtū. l. hæreditariæ. j̄. de fur. & de vsucap. l. si homo. sed legatarius non possedit rē, ergo nō hēt furti actionē Gl ī l. si abducta C d̄ fur. & ī d. l. si hō
d d̄t, q̄ lr̄ iō est, q̄a facto furis cōtingit, ne legatarius rem possideret.
5 Tu verò clarius pro † declaratione istius passus d dic. Q̄ñque ille, q̄ est dn̄s rei nō possidebat t̄pe furti facti, sed añ possederat, & tūc ei 9̄petit actio furti, vt l. falsus. j̄. si iactū. j̄. de fur. Q̄ñq; d̄ictā rē nūq̄ possederat, & tūc aut fcō furis impedit⁹ fuit, quo minus possessionem adipiscat̄, & 9̄petit dn̄o actio furti, vt hic vides in hr̄de, & legatario, vt no. in d. l. si abducta. & ī d. l. si hō. Aut id nō 9̄tigit facto furis, sed si alias casu, vt puta, q̄a iacente hr̄ditate rem surripuit, vl' post aditā hr̄ditatē, & ante possessionē app̄hensam, vel alio q̄libet casu: & tūc aut ista res à nemine possidebat̄ 9̄tēplatione, seu respectu dn̄ij, & ei nō 9̄petit actio furti, vt d. l. hr̄ditariæ. Aut possidebat̄ ab aliq̄ 9̄tēplatione dn̄ij, & 9̄petit actio furti, vt l. si hō. de vsucap. Et ex hoc p̄t colligi rō, quare dn̄s 9̄trectando rē pignoratā, q̄ creditor nunq̄ possedit, 9̄mittit furtū, & tenet̄ furti. certè rō est, q̄a licèt ñ possideat creditor, possidet tñ ipse debitor p̄ creditore recognoscens illā rē obligatā, vt l. in actione. in fi. j̄. de fur. & l. si is q rē.
6 in prin. eo. tit. Mō habes expeditā † gl. in l. sed nec legatarius, q̄ q̄a fortis est, dēt diuidi hoc mō, q̄a primò format 9̄riū de d. l. si dn̄iū. & illud soluit duob. mo. Scd̄ò in ij. sol. subintrat q̄ōnē, qual'r actiō furti trāseat ad successores: & in hoc recitat tres opi. Vltimò ponit rationē diuersitatis inter 9̄dictionē furtiuam, & actionem furti.

ADDITIONES.

a Legatario Et nota, quia dicebat Pet. in l. si hæredis seruus. de leg. j. quod si ante acquisitionem legati, etiam post aditam hæreditatem res legata, fuerit furto subtracta, non competit actio furti legatario. Ita intelligebat illum tex. de quo ibi aliquid per Imo. dicentem, quod esset maxima limitatio ad istam materiam.
b ¶Examinemus Bar. ineptè hic allegatur contrarius, per hoc quod dixit in l. si operæ. ff. de excep. doli. per quod vide eiusdem concordan. xliiij. inci. in alio casu.
c ¶Notabile. Adde. Bar. & Doc. in l. si abducta. C. de fur. Adde Bal. consi. 152. li. v.
d ¶Passus. Contrarium tenet Bar. in d. l. si abducta. Et ex istis quæ hic habētur, concludit Bal. in l. sub prætextu. la j. C. de transa. in fi quod ex furto competit actio rei persecutoria alteri quam domino, licet videatur contra l. j. s̄. eo & ibi no.

LEX XII.

1 *Familiæ ercifscun. communi diui. & finium regun. in iudicijs, an transferatur dominium sine traditione.*
2 *Contractus resolutio iudicatur eius naturæ, cuius contractus.*
3 *Dn̄ium in societate vniuersali, q̄ritur sine traditione, ita & ī eius resolutione.*
4 *Emphyteutica si res diuiditur inter fratres, an debeat solui laudemium. & an possit diuidi domino irrequisito.*

Et ideo. Assumo glo. in verb. retineas, q̄a p̄tinet ad declarationē tex. & op. q̄ hoc modo nō p̄cedat, nā dn̄ium sine traditione nō trāsfertur. C. de pac. l. traditionib. sed hic si res erat subtracta, nō potuit trāsferri dn̄ium in sociū, ḡ remanet dn̄iū cōe, sicut erat prius. Sed si diceres, possessionē esse translatam, ergo fuit reuersa ad dn̄m, & sic cessaret 9̄dictio furtiua, vt s̄. eod. tit. l. siue manifestus. in prin. Gl. dicit, q̄ licet fuerit translata possessio, fuit tñ inductus in possessionem. Vel dic q̄ fuit tradita socio. Vel
1 dic, vt dicit gl. & istud † est multū notabile, si esset verū, a q̄ speci-
a ale est in istis trib. iudiciis fami. ercisc. finiū reg. & cōi diuid. vt acq̄ratur dn̄ium sine traditione cū possessione sola, arg. Insti. de off. iud. §. fi. certè ibi nō d̄r sine traditione. Quid ergo dicemus? Sustineamus hanc gl. Vos † debetis scire, q̄đ resol'o 9̄ctus iudicat̄ eiusdem
2
b nāæ, cuius est 9̄ctus. Vnde sicut dolus dās cām 9̄ctui irritat 9̄ctum bonæ fidei, ita resol'onē ipsius l. de tutela. & ibi no. C. de in integ.
3 rest. min. Dixi vobis in l. in summa. s̄. ti. ij. Sed ī societate † vl'i hoc
c est sp̄ale, vt dn̄iū q̄ratur sine traditione, q̄ñ fuit cōio, vt j̄. p̄ socio. c l. j. & ij. & no. j̄. pro dote. l. j. in prin. Eadē ratione in resol'one ipsius societatis, q̄ fit p̄ diuisionē, trāsfertur dn̄iū sine traditione, vt hic. Sed si poneremus rē, vl' hr̄ditatē esse cōem al'r, q̄ ex societate, tūc fortè istud vltimū dictū gl. nō esset verum, sed deberemus tenere
d p̄cedentē sol'onē ¶Vltimò teneamus mēti hāc distinctio. d de eo, q̄ alienat voluntariè, vel necessariè. q̄đ facit ad multa. & p̄ Gul. in-
e ducit in arg. e ad q. si p̄'es hn̄tes fundū † emphyteuticū cōem diui
4 dunt, vtrū debeat portio statuta p̄ l. vlt. C. de iur. emph. Istā q. f p̄ce-
f dit alia, s. vtrum possint diuidere dn̄o irreq̄sito. Et vr̄ q̄đ nō, q̄a sicut nō p̄nt alienare aliis, ita nec inter se, arg. s̄. de transa. l. cum hi. §. sed si plurib. In 9̄rium vr̄ p̄ l. voluntas. C. de fideic. q̄đ vr̄ verū, q̄a rō, p̄p q̄ p̄hibentur alienare in ex̄neum, est, q̄a ille ex̄neus nō hēt necesse recognoscere dn̄m, vt no. Doc. in d. l. fi. de iur. emph. q̄ rō cessat, q̄ñ vendit alteri emphyteutæ socio suo, vel fr̄i suo. Pro hoc facit q̄đ d̄r de feudis, q̄ p̄nt diuidi exceptis quibusdam, vt x. coll. de p̄hibita feudi alie. p̄ Fed. in vsib. feu. c. imperialē. §. p̄terea ducatus. Nunc ad propositū, an dn̄s debeat hr̄e portionē statutā p̄ d. l. fi. de iure

ADDITIONES.

a Verum. Contra facit l. diuisionis placitum. de pac. & in l. si diuisionē. C. fa. erc. & l. si inter vos. C. cō. vtr. iu. quę iura inducas per te. Sed ad ista iura respon. quod loquūtur ī pacto de diuidendo, quod quidem non erat efficax, nisi esset vestitum traditione. Sed iste tex. & gl. loquuntur hic in sententia adiudicationis, & diuisionis quæ efficacior est, per ea quæ habentur in §. fi. Inst de off. iud. & in l. ex hoc iure. de iust. & iu. Et quod trāsferatur ex tali diuisione, vide Bar. in l. cum solus j̄. de vsuc. & hic adde Bal. in l. j. C. com. vtr. iud. & vide Bal. post gl. in l. j. in fi. C. de inof. don. Adde Roma. an si de contractu sit soluenda gabella, debeat solui de diuisione, consi. 182.
b Cōtractus, Vide Bar. in l ab emptione. in prī. s̄. de pac. & in l. in summa. in prī. de cōd. ind.
c ¶Pro socio Vide Bar. in l. traditionibus. C. de pac.
d ¶Distinctionem. Adde Bar. in l. qui Romæ. §. duo fratres. de verb. obl. in x. q.
e ¶In arg Vide Bar. in l. pater. §. quindecim. de leg. iij.
f Pom. ¶Istam q. Vide Alex. consi. 184. j. vol.

iure emphy.dñt quidã ꝙ dẽt hr̃e à ꝓuocãte,& non à ꝓuocato,ar.
huius l.Gul.vr̃ dicere indiſtinctè ꝙ dñs nil dẽat hr̃e.ar.l.fi.C.de liti
gioſis.& in auc.de litig.§.j.facit l.qui erat.ſ.fami.erciſ.Facit optimè
C.man.l.ꝑ diuerſas.prout loquit̃ de ceſſione,q̃ fit inter hr̃des,& ſo
cios,cũ diuidũt Nec ob diſtinctio hui⁹ l.qa hoc iõ,qa poterat ſibi
ꝓuidere agẽdo ꝯdictione furtiua anteq̃ ꝓuocaret ad diuiſionẽ.Sꝺ
ille qui hẽt cõem fundũ cũ alio nullo mõ p̃t ꝓuidere,vt à cõione
diſcedat,niſi per diuiſionẽ,& iõ ſemper videt̃ alienatio neceſſaria.

1 *Condictio incerti eſt proprium nomen actionis,& competit vbi non competit cõdictio furtiua.nu.5.*
2 *Condictio incerti quando competat habenti ius in re,& ei qui non eſt dominus,& de triticaria,& condictio l.ſi coloni.*
3 *Emens à fure rem à Titio bona fide poſſeſſam,quo remedio conueniatur.*
4 *Condictio furtiua,& condictio incerti differunt.*

§.Neratius Ei,q nõ ẽ dñs,ſed hẽt ius in re,in locũ ꝯdictio
nis furtiuæ ꝯpetit ꝯdictio ĩcerti.h.d.¶Op.ſ.e.
l.j.Sol.ibi loquitur de directa,q̃ dat̃ ſoli dño,hic de vtili.Vel verius
1 dic,†qꝺ ꝯdictio incerti eſt ꝓpriũ nomẽ actionis.& ita cõiter ĩtelli
2 gunt gloſſatores nr̃i.Et pro huius declarõne† gl.hic,& in l.manife
ſtiſſimi,§.ſed cũ in ſecũdã.C.eo.& in l.& nõ tm̃.de pe.hær.ſic diſtin
guũt,ſi quidẽ ſubtrahit̃ res dño,cõpetit ꝯdictio furtiua.ſ.e.l.j.ſi nõ
dño,tũc aut hẽt ius ĩ re,vt creditor,& hẽt ꝯdictionẽ incerti,vt hic.
Aut non hẽt ius in re,ſed poſſidebat:& cõpetit triticaria,vt j̃.tit.2.
l.j.in fi.& l.ſe.Aut non hẽt ius in re,nec poſſidebat,ſed hẽt detẽtio-
nem tm̃,vt cõmodatarius,vel depoſitarius,& ſibi ſubuenit̃ ꝑ actio
nẽ ĩ fcm̃,vel ꝯdictionẽ ex l.ſi coloni.C.de agri.& cenſi.lib.11.vel ꝑ
offm̃ iudicis.Alij,vt Hugo,dñt ẽt iſto caſu ꝯpetere ꝯdictionẽ ĩcer-
ti,ſed hoc nõ reperit̃ lege expſsũ,iõ vr̃ recurrẽdũ ad ſ.dicta reme-
dia,de quib.dixi.Tene mẽti hãc gl.ꝙ ẽt nõ probãdo dñiũ,agis ꝯdi
☞ ctione furtiua.Iſtis caſib.no.in hac gl.* In fi.gl.dic,ꝙ hæc gl.vr̃ ꝯ
legem,ſi vt certo.§.ſed interdũ.in gl.allegata,vbi vtendo alio caſu
non eſt liberatus ab actione ex eo ꝯctu:& cũ agebat̃ de auferenda
re dño:iõ dic ꝙ ibi erat culpa ordinata ad caſum,hic non.Vñ cir-
ca hoc an aliquis teneatur de caſu ꝑꝑ culpã p̃cedẽtis caſus,diſtin-
gue:aut illa culpa erat ordinata ad caſum,aut non.primo caſu,aut
res erat eodem modo peritura,ſine culpa,aut non.Si erat eodem
mõ peritura,& tunc non tenetur de caſu,vt j̃.ad l.Rhodi.de iactu.
l.fi.§.j.Si non erat eodem modo peritura,tũc de caſu tenet̃,d.l.ſi vt
certo.§.ſed interdũ.& §.nunc vidẽdũ.Si non erat ordinata ad caſũ,
nec erat culpa remota,tũc aut agebatur actione ex primo ꝯctu,&
tunc non venit talis caſus,vt hic in primo mõ dicto.Aut agebatur
actione deſcendente ex delicto,& tũc tenet̃ de caſu,vt hic in ſecun
do dicto,qꝺ verũ intellige niſi p̃cedat expreſſa ꝓhibitio:qa ſi p̃ce-
deret,tunc poſito,ꝙ culpa nõ eſſet ordinata ad caſum nihilomin⁹
teneretur de caſu,vt j̃.loca l.videamus.§.fi.ſm Iac Butr.¶Quæro,
hæc lex loquitur,qñ agit̃ ꝯ furẽ,ad quẽ res ꝑuenit cum vitio,ſed
3 quid ſi ꝑuenit ſine vitio.†vt puta rẽ à te poſſeſſam emis à fure bo-
na fide?Iſtã q̃ſtio tangit gl.in l.in ciuilẽ.C.de furt.in l.manifeſſimi.
§.ſed cum in ſecundam.eo tit.& Inno.extra de reſtit.ſpolia.c.ſæpe.
tangitur in d.l.& non tm̃.in prin.de pet.hære.& in qualibet earum
dant̃ remedia.In ꝯrium facit qꝺ no.in l.rẽ q̃ nobis.de acq.poſſ.vbi
dicit gl.ꝙ pro poſſeſſione rei mobilis amiſſæ nullũ ꝯpetit poſſeſ-
ſorium,ſed intellige,ſ.interdictũ.ſed alia iuris remedia bñ ꝯpetunt
ad poſſeſſionẽ,vt ĩ l.ſ.alle.& dixi plenè in d.l.rẽ q̃ nobis.¶Quæro,
4 q̃ eſt dr̃ia inter ꝯdictionẽ furtiuã,† & hãc ꝯdictionẽ incerti?Rñ.in
a ꝯdictione furtiua põt actor ꝯcludere ꝙ reus ꝯdẽnet̃ ad reſtituẽdũ,[a]
rẽ.Itẽ p̃t ꝯcludere ad dãdum ſibi rẽ,qꝺ eſt ſpãle odio furis:qa licet
actor ſit dñs,tñ poteſt petere ſibi dari,vt no.Inſti.de actio.§.ſic ita-
que.Sed in hac ꝯdictione incerti petet ſolũ reſtõnẽ rei,nõ aũt ſibi
5 dari,cum ipſe actor non ſit dñs.Et ex p̃dictis apparet,† q̃ rõ eſt ꝙ
hic dat̃ ꝯdictio incerti,qa aliæ ꝯdictiones ſpãles deficiũt.Nã vidi-
ſtis,in ꝯdictionib.q̃ oriunt̃ ex negotio geſto,de quibus dictũ eſt in
præcedenti libro,vbi aliæ condictiones deficiunt reccurrimus ad
condictionem incerti.l.ſed & ſi me putem.§.j.ſ.titu.2.ita in condi
ctione,quæ oritur ex delicto,vbi deficit condictio furtiua recurri
tur ad condictionem incerti,vt dictum eſt.

ADDITIO.

a ¶Ad reſtituendum.De hoc vide per Bal.& Imo.in l.ſcire debemus.de ver.obl.in §.fi.alle.gl.in d.l.ſed & ſi me putem.

LEX XIII.

Ex argento. Etiã ſpẽs facta ex mã mea venit ĩ hãc actio.
& in ea hr̃ rõ meliorõnis factæ ẽt ſumptib.
☞ furis.h.d.*No.ex iſta l.in fi.ꝯ illos,qui furant̃ canes,vel falcones,
in qb.inſtruẽdis,& edocendis fecerũt expẽſas,ꝙ dñs ꝯdicendo,&
recuꝑando eos,ñ teneat̃ expẽſas furi p̃ſtare,ſicut hic dr̃ de infante.
☞ Cõcor.l.j.in gl.alle.Et circa fi.huius legis vide q̃ no.ꝑ gl.ĩ alle.l.j.*

LEX XIIII.

1 *Hæres eſt dominus rei legatæ ſub conditione.*
2 *Actoris ſi ius petit etiam lit.conteſt.iudicio pendente,reus abſoluitur.*
3 *Res tantum valet,quantum vendi poteſt,& quomodo hoc procedat,& nu.7.*
4 *Vẽdens,& promittens pro ſuo dato,& facto tantum,etiam tenetur pro facto illius,cuius eſt hæres.*
5 *Exceptio ſuperueniens pendente iudicio quando proſit reo,remiſſiue.*
6 *Aeſtimetur res an tantum,quantum vendi poteſt.*
8 *Lit.conteſt.ea quæ ſuperueniunt & ab initio impediuiſſent proceſſum impediunt reliquam partem iudicij,ſi reus eſt paratus ſtatim probare.*

a Si ſeruus. [a] Si actor pẽdẽte iudicio deſinit eſſe dñs facto ſuo,
vel authoris ſui,ius extinguit̃:ſec⁹ ſi facto furis,&
☞ res æſtimat̃,q̃tũ vẽdi p̃t.h.d.*Vel ſic.Illꝺ qꝺ ẽ meũ,venit ĩ ꝯdictio
ne furtiua:licet in euentũ ꝯdõnis ſit à me receſſurũ.h.d.vſq; ad §.
☞ boue.la.Bu.*¶†No.qꝺ hr̃s eſt dñs rei legatæ ſub ꝯdõne.¶Scdò
1 no.ꝙ ſi i⁹† actoris ꝑit pẽdẽte iudicio ẽt litẽ ꝯt.ſeqt̃ abſolo.¶†Ter
2 tiò not.qꝺ res tm̃ valet,q̃tũ vendi p̃t.¶Op.ꝙ ſi actor [b] ꝑdit dñium
3 abſq; fcõ ſuo,ñ ceſſet ꝯdictio.l.& iõ.ĩ prin.ſ.e.Sol.hic vr̃ ꝑdere fcõ
b ſuo,qa ex diſpoſitione defuncti quis fingitur eſſe vna,& eadem ꝑ
c ſona cũ hærede.Vide gl.& tene menti.& no.qõ.[d] aliquis vẽdit rẽ,
d †& ꝓmiſit de ſuo dato,& facto.certè ipſe tenebit̃ ex perſona eius,
4 cuius eſt hæres,vt hic,qꝺ tene menti.¶Secũdò op.de l.inter oẽs.
in prin.de fur.Sol.ibi loqt̃ de actione furti,hic de ꝯdictiõe furtiua.
Et iſta eſt bona,& no.ſol.ita habuiſtis no.ĩ l.ſiue manifeſt⁹.ĩ vlt.gl.
ſ.e.Alij dñt,ꝙ hic deſinit eſſe ſeruus actoris facto ſuo,ibi abſq; fcõ
ſuo.Sed hæc ſol.non ꝓcedit in actione furti,ſed ꝯdictione furtiua.
probatur j̃.de actio.& obl.l.quæcunque.¶Tertiò op.& vr̃,ꝙ non
pereat ius actoris quo ad officiũ,licet pereat quo ad dñium lit.pen
den.l.ſi poſt acceptũ.ſ.de rei vend.Sol.hic loquitur,qñ perit facto
actoris,vel autoris ſui:ſecus in facto rei,vt ibi dicit tex.& ita loqtur
5 lex ꝯria.Hunc† aũt paſſum.ſ.qñ proſit reo exceptio ſuꝑueniẽs pẽ-
den.iud.examinaui plenè j̃.de exce.l.j.¶Opp.hic dr̃,ꝙ res æſtimat̃;
6 †q̃tũ vendi põt:ꝯ immò debet æſtimari perinde,ac ſi res legata nõ
eſſet,vel libertas ſub ꝯdõne relicta.l.locũ.§.ꝯdemnatio.de tabu.ex-
hib.Sol.ibi non erat ius de p̃nti,ſed ſperabat̃ adeſſe,& recedere in
condõnis euentum:hic eꝯ erat ius de p̃nti,ſed ſperabatur abeſſe,
& recedere in ꝯdõnis euentum.rõnem diuerſitatis dic,vt ibi dixi.
¶Op.ſ.ad l.Aqui.l.in lege Aquilia,ſi deletũ.Sol.vt ibi,qa ibi loqt̃,
qñ delictum cõmiſſum eſt culpa,hic qñ dolo,& dixi plenè in d.§.
7 condemnatio,¶†Vltimò venio ad illud no.ꝙ res tm̃ valet,q̃tum
vendi põt.qꝺ intellige q̃tũ vendi põt.ſ.homini ſcienti condõnem
rei,vt l.mortis cã.§.fi.& ibi no.j̃.de dõ.cau.mor.Item intellige q̃tũ
vendi põt.ſ.cõiter,& in loco publico.intellige quantum potuerit
vendi plurib.& plurib.& plurib.dieb.non vna die,vel vno momẽ
to,vt l.pretia rerum.in fin.& ibi no.per gl.& ibi plenius dixi,j̃.ad l.
Fal.¶Item debet intelligi,qñ tractatur de æſtimatione rerum mo
bilium,ſed qñ tractatur de æſtimatione alicuius rei immobilis,fit
æſtimatio ſm gl.poſitam in l.2.C.de reſcin.ven.dic vt ibi.¶Quæro
quid ſi ꝯdõ extiterit,pẽdente iudicio?dixit tex.ꝙ ſequi dẽt abſolo.
Quæro,à quo fiet abſolutio,vtrum à petitione,an ab inſtãtia iudi-
ciali?Gl.vr̃ tenere ꝙ ab inſtantia iudicij,dum dicit,ꝙ vlterius ꝓce-
di nõ debet,q.d.hæc exceptio impedit proceſſum.Quod intellige,
8 †ſi reus ẽ paratus ꝓbare ſtatim,ſm qꝺ dixi in l.nã poſtea.in prin.
ſ.de iureiur.Nã ea,quæ ſuperueniunt poſt lit.conte.q̃ ab initio im-
pediuiſſent proceſſum,impediunt aliquã partem iudicij,vt vidiſtis
in l.eleganter.§.ſi quis poſt.ſ.de cond.ind.In gl.ſuper verb.inuene
e rit.ibi,ſed ar.ꝯ,j̃.ad l.Falc.l.in l.Falcidia.& dic,& ſolue,[e] ꝙ hic reci
pit ſibi debitum nullo caſu ſoluenti ab eo reſtituendum,ſed mihi
reſtituere tenet̃ ſoluenti in caſu Falcidiæ imminentis,iõ ſibi cauet.
In ea.gl.ibi,ſed in eo ſpãle.ſ.vt non fiat executio intra tꝑa ſua,ſed
expectet̃ ꝯdõnis euentus.Et eſt rõ,quia ibi agebat is,cui nondum
ius competebat ꝯ regulã l.ſi pupilli.§.videamus.ſ.de neg.geſt.Hic
verò is,cui ius de p̃nti cõpetebat,licet in futurũ recedere debebat
☞ in ꝯdõnis euentum.*Caueas de iſto tex.qñ dicit abſolo ſeq debe
bit &c.qa verũ dicit,quo ad rẽ,q̃ petit̃ per ꝯdictionem;ſed quo ad
expenſas,& damna ꝯdemnabitur.ſ.de rei ven.l.vtiq;.& j̃.de re iud.
l.ſi hõ.per gl.ibi,in ver.deceſſerit,cum no.in Auth.de exhib.reis.§.j.
& C.de iur.omn.iud.l.in criminali.et ex̃.de reſcri.c.ſtatutum.lib.6.
Nec perpetuatur hic actio per litis conteſt.quia tacitè inerat ꝯdõ:
ſi verò extaret ꝯdõ legati,vt quia ſua deſijt intereſſe,ſecus eſſet.C.
☞ ex deli.defun.l.j.& j̃.de fideiuſ.& nomina.& hær.tut.l.fi.*

ADDITIONES.

a ¶Si ſeruus.Et illud quod dicitur hic,ꝙ res æſtimatur cum conſideratione iſtius dubij euentus conditionis,fallit,vbi illa conditio conſiſteret in morte alicuius,quia ibi nõ æſtimatur,vt no.Bal.in l.j.C.de pac.

b Poma.¶Si actor.Vide Fran.Cre no.ſuo 31.inci.ſæpe iſtud contingit,& 157.inci.vnus ſocius,& Are.conſi.18.vbi dicit econtra.

c Cum hærede.Hic no.alle.Bar.in l.ſi ſeruum.§.j de ver.ob.

d ¶Quæſtionem.Et adde ꝙ idem voluit Pau.de Ca.& Lud.in l.ſtipulatio iſta.de ver.obl.quamq̃ Bal.tenet contrarium in c.j.qui ſuc.tenean.& vide ad hoc Cy.in l.ſiue.C.de neg.geſt.& idem dicit Bal.ſi eſſet dictio taxatiua,quod idem eſſet,contra ſi quis promiſit de ſuo facto,tñ venit ẽt factum ſui hæredis.Pro quo vide ẽt no Bal.in l.fi.C.ꝓ emp.& text.in l.ſtipulatio iſta.de verb obl.ꝙ no.Adde ꝙ conſuluit Bal.conſi.2.lib.3.de eo qui promiſit vendere fundum,& non velle teneri niſi pro ſuo dato,& facto,tantum,& interim fecit ſibi cedere iura mulieris,cui ipſe erat obligatus ad reſtitutionem dotis,& fecit impenſas in fundo,an poſſit retinere fundum iure ceſſo,& ob impenſas;& concludit ꝙ ſic,quia iſte promiſit de facto ſuo tantum,& nunc venit tanquam nouus homo.

e ¶Et ſolue.Hanc gl.hic intellige,qñ iſta voluntas defuncti ſecuta eſt poſt factum ſecus ſi ante,vt no Bar.per illum tex in l.ſi ſeruum.§.item ſi hõ.de ver.ob.Et adde gl.in l.qui exceptionem.§.ſi pars.de cond.ind.& ſimiliter alienans,dicens ſe nolle teneri niſi de facto ſuo,nihilominus tenetur de facto ſui ſucceſſoris ſingularis.d.l.ſtipulatio.§.ſed ſi quis.& tex.optimus in l.ſi neceſſarias.§ de vendẽdo.de pig.act.

§.Caue-

§ Cauere autem. Malæfidei possessori litis æstimationem soluenti de euictione non cauetur. h. d. De hoc dic, vt l. & ex diuerso. §. petitor. ṡ. de rei vendi. & l. litis æstimatio. j̈. pro emptore.

1 *Pars rei quando peti possit.*
2 *Boue mortuo quando possit peti corium, & carnes.*
3 *Petens plus debito quando perdat totam causam.*

a § Boue. a Iste ē subtilis §. A fure possum ɔdicere rē meā, & id qđ ex re mea superest: & qui ɔsecutus est totum, nō
b pōt petere b partē: & q cōsecutus est partē, pōt petere residuū h. d. *Facit §. iste, ꝙ si ego peto ptē debiti, pars aduersa non posset me repellere, iō qa nōn peto totū. Nā licet dēret hic bos, tñ corriū ad ptē. & carnes ad ptē peti pñt. ꝓ quo facit ṡ de iurisd. om. iudi. l. cum qđā. §. fi. Nā ex psona actoris ius metimur. ṡ. si ps hæreditatis peta. l. j. §. is qui totā hr̄ditatē. & quotidie ad hoc allegat̄. Pro quo facit, quia sicut qs nō pt cōpelli ad petendū totū, ita nō pot cogi ad petendū partem. C. vt nemo inui. age. l. j. iuncta l. quæ de tota. ṡ de rei vendi. Nec obst. ꝙ iudex debeat dirimere lites. l. quidam existimauerunt. ṡ. si cer. pet. Nam pars rea, quæ in parte est condemnata, poterat se à lite exonerare soluendo aliam partem. arg. ṡ. de proc. l. si reus. Item vide tex. ibi, & carnis dño cōpetit &c. & hoc est ideo, qa iste bos erat isti dño ex cā onerosa debitus: & iō competit sibi condictio ad carnē, & ad coriū, boue mortuo. Idē si primò fuerat suus. l. solū partem. §. j. ṡ. de rei ven. secus aūt esset, si iste bos esset ex cā lucratiua debitus: quia forte promiserā in festo Paschatis tibi donare vnū bouē, mortuus est iste bos añ Pascha, nūqd poteris carnes, & coriū ɔdicere? Certè ñ, vt l. mortuo boue. j̈. d le. 2. dixi ī l. si Stich⁹ certo die. de ver. ob ver. qro, qd si bos. *¶ No. ꝙ possū peter̄ rē &
1 ēt possū petere partes rei. ¶ Op. ꝙ nō ꝓcedit petitio partis† rei. l. in cōmodato. §. duab. j̈. cōmo. Huius timore hic §. legitur duob. modis. Vno mō in diuersis personis, quia alius fuit fur bouis, alius fuit fur corij, & carnis, quasi ɔ eundē, licet possit agi ad totū, nō tñ pōt agi ꝓ partib. vt l. ɔ̄ria. & intellige hoc ꝓ partib. integralib. vt si vellē petere vnum pedē, caput, vel cornu, & similia: sed si vellē petere partē quotā, vt dimidiā, vel tertiā, non est dubium, ꝙ possem. l. si stipl's. j̈. de sol. hæc lect. vera esset, donec totū durat in sui integritate, sed toto dissoluto p partes, procedit alia lec. s. vt iste §. intelligat̄ ēt in cadē psona, vt ɔ eum possit agi ad partes. Nō obstant ɔ̄ria, qa ibi loquit̄ toto existente in integritate sua, hic facta partiū separatiōe. ¶ Secundò opp. ex noua ɔtrectatione nō nascit̄ actio furti. l. ei q. j̈. de fur. ergo ex noua ɔtrectatione corij non nascit̄ actio furti. Sol. fm primā lec. hoc operat̄ hic diuersitas psonarum. fm secundā lec. hoc operatur hic diuersitas rerū. qa alia res est mō corium, & carnes q̄ esset bos ¶ Sed ɔ hoc op. si corium, & carnes vñr aliæ res, ergo solōne facta ꝓ boue. nō cōtinget liberatio pro corio, & carnib. vel eɔ. qa nl ꝓdest exceptio rei iudicatæ, qñ res sūt diuersæ, vt l. cū q̄rit̄. de exce. rei iu Sol. licet res sit diuersa, tñ ē de prima, & sic eadē fingit̄. & hoc fm istā lec. sed tenēdo primā, iterū op. qñ sūt psonæ diuersæ, nō ob. exceptio rei iudicatæ C. res īter alios acta p totū. & d. l. cū q̄rit̄, ǵ si vnus soluit litis æstōnē, nullo mō ꝓdest alteri. Gl. ħ ñ bñ declarat. Tenēdo istā lec. oportet dicere, ꝙ ille alius habebat cām à fure, & erat habiturus regressū ɔ eū, vt not. l. nec vllā §. j. ṡ. de pet. hær. ¶ Op. ꝙ exceptio rei iudicatæ nunq̄ ꝓsit ɔdēnato, vt j̈. de exce. rei iu. l. euidēter. sed hic dr̄ ꝙ ꝓdest, quare malè Sol. hic dr̄, ꝙ fuit ɔdēnatus & soluit, merito sibi ꝓdest. ¶ Venio ad 2. gl. & op. bo
2 ue† mortuo, nō pt peti coriū, & carnes, vt l. mortuo boue. in prin. d le. 2. Sol. dicit gl. aliud ī boue legato, & aliud ī boue subtracto. Bñ ista ē veritas, qñq; vnū totū ītegrale pt à me peti tanq̄ meū. tūc, eo dissoluto, potero petere q̄libet ei⁹ ptē, vt hic. Qñ q; possū peter̄ vnū totū, tāq̄ mihi debitū actiōe psonali, tūc eo dissoluto sine culpa debitoris nō pñt peti ptes, vt in l. ɔ̄ria. dic vt ibi. *Quia cū illæ partes non venerint ex re mea, ꝙ illud, qđ mihi debet̄ actione psonali, donec mihi traditū fuerit, nō est meū, vt §. vēditæ. Inst. de re. diui & l. traditionib. C. de pac. si nō sunt meæ, igit̄ petere nō possū. l. solam ptē. §. meū. ṡ. de rei ven. hoc si solū plus ē petat̄, q̄ debeā dolosè, & nō exigēdo cautionē, tunc nō cado à cā Sed in triplū punior, vt d. §. si qs agēs. & §. tripli. e. ti. *¶ Venio ad tertiā gl. & op. q petit plus dēt repelli à petitione totius, vt l. 2. §. itē q̄rit̄. de aqua quot. & æsti. dicit gl. hic erat deuentum ad æstōnem, q̄ est diuidua. ibi de indiuiduo loqt̄. Certè ipse bos, qñ peteret̄ dari, dr̄ diuiduus p quotas. l. si stipl's. j̈. de so. ¶ Itē op. ꝙ debeat pdere cām suam. quia plus petit, vt C. de plus peti. l. vnica. & Inst. de actio. §. si qs agens Sol. qñ qs petit
3 † plus debito absq; dolo, dēt obtinere, ꝙ probauit sine dubio: c &
c hoc mō pt hic intell'i. Qñq; verò plus petijt dolo. tūc si qdē d liqt in duob. s. in plus petēdo, & in plus cautionē exigēdo, pdit totum, vt d. l. j. C. de plus peti. aliàs secus, vt ibi no. p Doc. & per Cano. in c. j. de plus pet. ita debet intelligi dictus §. si quis agens. Insti. de actio.

ADDITIONES.

a ¶ Boue. Vide quod per istum tex. dixit Bar. in l. si pecuniam. §. j. de cond. ob causam.
b ¶ Petere. Vide Bar. in l. scire debemus. de ver. obl.
c ¶ Dubio. Adde tit. C. de plus peti. & adde §. si quis agens. Inst. de act.

LEX XV.

1 *Condictio furtiua oritur ex delicto.*

Quod ab alio. Liber factus ex veteri ɔtrectatione cōdictione furtiua nō tenet̄. h. d. * Vide text. ibi, ɔdici aūt ei nō pt &c. cuius ē rō, qa ɔdictio hēt similitudinē cū ɔctib. vt no ṡ. eo l. si ꝓ fure §. fi. Sed seruus liber factus, non tenetur ex ɔctu ex facto ꝓcedēti, ergo &c. C. an ser. ꝓ suo fac. ꝓ totum. Sed furti tenet̄: ne delictū remaneat impunitum, argu. ṡ ad l. Aquil. l. ita vulneratus. in fi. nisi liber cotrectauerit. Huic dicto pt obijci, s. ꝙ tenet̄ ɔdictione furtiua: ne locupletet̄. cū aliena iactura, iuxta l. nā ħ nā. ṡ. de ɔd. ind Pro solōne huius, vide q̄ dixi in l. si filiusfamil. ṡ. de neg. ge. * Dicit gl. ꝙ ex hac lege apparet, ꝙ ɔdictio† furtiua ñ orit̄
1 ex delicto qa tūc noxa caput seqt̄. Tu dic ɔ̄riū, vt dixi in l. si ꝓ fure. §. fi. ṡ. e. licet in qbusdā hēat aliquas singularitates, inter quas ē hęc.

LEX XVI.

Qui furtum. In hac actione piculū interitus pertinet ad furem indistinctè, sed in actionib. descendētib. ex ɔctu habetur ratio culpæ fm naturam contractus. h. d. ¶ Op
a po. ad secundam partem, a & videtur ꝙ commodatarius teneatur de casu, vt d. l. si vt certo. §. 2. j̈. commoda. Solut illud verum, si culpa, vel mora præcessit. Mirabile est hoc, cū hic psupponamus furtū eē factū: ergo culpa & mora præcessit. l. in re furtiua. ṡ. eo. & j̈. e. l. fi. Vnde lac. But. vr̄ fateri ɔ̄rium, & dicit, ꝙ hic dr̄ in tex. & gl. intelligatur fm naturā actionis cōem commodati, & depositi. nō referēdo nos ad casum positū in tex. Sed hoc vr̄ mihi ɔ mentē huius l. iō dico, ꝙ ēt in casu huius l. si agerem commodati, vel depositi, nō haberet̄ rō culpæ. Nā culpa, q̄ fuit cōmissa in vtendo, non fuit ordinata ad casum, & iō nō facit cōmodatariū, vel depositarium teneri de casu, vt l. si vehenda. §. j. j̈. ad l. Rho. de iac. & ibi no. & l. & in totum. j̈. de impen. in re. do. fac. & idem dico in mora. Nam quis sit in mora quo ad ɔdictionē furtiuā, non tñ est quo ad actionē commodati, vel depositi. * Et iuxta hæc do tibi vnā doctrinā si vis cognoscere breuib. verbis, an culpa ꝓcedēte, quis teneatur de casu: dicas semper hoc mō. Aut illa culpa q̄ ꝓcessit casum, non est ordinata ad illum casum: & tunc nunq̄ ille, qui ē in culpa, tenet̄ illo casu, vt hic, & j̈. de statu lib. l. non oēs. de act. & obl. l. is, qui ex stipulatu, Aut est ordinata ad casum, & tunc si casus nō euenisset, nisi culpa præcessisset, tenet̄, vt j̈. cōm. l. si vt certo. §. sed interdū. & j̈. sol. mat. l. in ijs. §. j. Aut casus ɔtigisset, ēt si culpa ꝓcessisset. & tūc si est culpa in nō faciendo, excusat̄. j̈. de impē. in re. do. fac. l. 4. Aut est culpa cōmissa in faciendo, & tunc si committendo culpam dabat operam rei licitæ, nō tenetur de casu, j̈. ad l. Rho. de ia. l. fi. §. j. Aut dabat operā rei illicitæ & tūc sic. j̈. de sica. l. j. §. diuus. ṡ. ad l. Aquil. l. ita vulneratus. de le. l. cū res. §. fi. * ¶ Opp. de l. j. §. si rem. j̈. depo. Sol. ibi cōmisit furtum in vendendo. hic in vtendo. Et ibi deliquit circa totam rē, hic tantum circa vsum eius, vt l. qui iumenta. j̈. de fur. & ibi no.

ADDITIO.

a ¶ Secundam partem. Vide Bar. in l. si vt certo. §. interdum. j̈. commo.

LEX XVII.

1 *Mora furis purgatur obligatione, & nouatione.*
2 *Meam rem possum stipulari à fure.*
3 *Mora præcedens qualiter per stipulationem purgetur, remissiue.*

a Parui. a Obligatione & nouatiōe purgat̄ mora† furis. h. d. * Sa
1 nè intellige, ꝙ oblatio rei furatæ liberat furem, q̄tū ad rei interitum, vt hic: nō aūt à pœna furti, vt qa à tali pœna nemo ex pñia desinit esse fur. j̈. de ædil edic. l. quis sit fugitiuus. & l. qui ea mente. j̈. de fur. * ¶ Opp de l. qui decē. in prin. de sol. Sol. dico ꝙ q̄tum ad purgandū moram nil differt inter oblationem & nouationem: sed quantum ad liberationem inducendam differt, vt hic no. in j. glos. ¶ Oppo. qđ quis non possit rem suam stipulari à fure, vt l. nemo rem suam. de ver. obli. Sol. dicit gl. qđ hic fuit stipulatus rem suam sibi restitui, nō sibi dari, vt l. scire debemus. j̈. de verb. obl. Alij
2 dñt, ꝙ sicut† quis à fure potest condicere rē suā. §. sic itaq;. Instit. de actio. ita pōt ab eo stipulari sibi dari. & hoc mō intelligunt d. l. scire debemus. dic vt ibi. ¶ Opp. ꝙ sit dña, vtrum sit res pñs, vel ab-
b sens. b vt l. qui decē. §. idē rñsum. de sol. Sol. dicit gl. notabiliter, hic stipulatio fuit interposita aīo nouandi: quo casu non refert, an res sit pñs, vel absens: ibi fuit interposita non aīo nouādi; quo casu refert an quis sit pñs, vel absens, qđ satis placet. Tñ ista† mā qualiter
3 per stiplōne purget̄ mora ꝓcedēs, est multum difficilis, q̄ dic plenè vt l. si rem. j̈. de noua. tangitur plenè in l. eum qui. §. fi. de verb. obli.

ADDITIONES.

a ¶ Parui. Hanc l. alleg. Bar. in l. j. C. quod met. cau.
b ¶ Vel absens. Vide per Ang. in repe. l. j. C. de ind.

LEX XVIII.

1 *Creditor falsus accipiendo scienter indebitum, quando faciat furtum.*

a Quoniam. a Falsus creditor accipiēdo scienter indebitū, furtū facit, & ɔdictione furtiua soluenti tenet̄. h. d. * Vide, ꝙ creditor falsus ɔmittit furtū. Sed q̄ro, an manifestū, vel

ADDITIO.

a ¶ Quoniam. Et si vis habere intellectum huius literæ, in fi. vide quæ no. Bar. in l. si vendidero. §. fi. de fur.
¶ Io. Fr. Ru. Adde Pau de Cast. in l. qui fundum. §. seruus meus. circa fi. j̈. pro emp vbi ponderat illum text. contra hanc distinctionem Bar.

vel nō manifestū? Quidā dn̄t, φ manifestū: cū videat̄, q̄n pecunia tradit̄, iuxta illa, q̄ no. s̄. e. l. siue manifestus. circa prin. Tu tn̄ dic, φ ꝯmittit furtū nō manifestū: q̄a licet videat̄ ꝯmitti q̄n pecunia tradit̄, nō tn̄ vr̄, vt fur: q̄d reqrit̄, vt ē expssum. C. de fur. l. falsus, ꝓcurator.* ¶Op. si fit furtū, ergo nō trāsfert̄ dn̄iū, & sic cessat ꝯdictio indebiti, q̄a nemo ꝯdicit rē suā, &c. vt s̄. vsuf. queād. ca. l. vlt. Meritò ergo ꝑ hāc l. tot⁹ ille titul⁹ de ꝯdi. ind. vr̄ destrui. Hui⁹ timore sunt
a multæ solōnes. final'r gl. ītelligit hic, q̄n q̄s labit̄ in ꝑsona.a & sic ī sua ꝑsonæ. Idē no. in l. falsus. de fur. sed Dy. in d. l. falsus d̄t, φ hoc n̄ est necesse, q̄a posito, q̄d n̄ trāferat̄ dn̄iū, hēt tn̄ locū ꝯdictio, q̄a
1 oīs ꝯdictio degenerat ꝯ̄ furē. ¶Ego† in d. l. falsus. dicebā sic distinguēdo, q̄n̄q; falsus creditor simulat se creditorē, & inducit debitorē ad soluēdū sibi, & tūc ꝯmittit furtū. Vr̄. n. soluere sub ea ꝯdōne, si creditor est. Ita intelligat̄ d. l. falsus, & hic, vbi tex. sonat hoc. Q̄n̄q; debitor sua spōte vadit ad soluēdū, illo nihil faciēte, nisi recipiēte pecuniā, & tūc n̄ fit furtū, & dn̄iū trāsfert̄, vt in tōto tit. de ꝯd. ind. Rō, q̄a debitor habebat ꝓ ꝯstāti, q̄d esset creditor, & sic illa ꝯditio si creditor est, n̄ inerat. Nec p̄t dici illud, q̄d dicebā in l. si ꝓcuratori falso. ī vlt. gl. s̄. de ꝯd. cā da. videlicet φ in ipso actu tradōnis ꝯmittat̄ furtū, licet postea īmediatè res incipiat esse creditoris. Nā, vt hic d̄t tex. illud furtū parit ꝯdictionē furtiuā, sed postea, trāslato dn̄io, ꝯdictio furtiua extinguit̄, q̄a volūtate actoris trāsfert̄. vt l. siue manifestus. §. fin. l. si seruus. in prin. s̄. e. sed impossibile est, φ eodē momēto ꝯdictio furtiua oriatur, & desinat. l. Titio cū morietur. s̄. de vsufr. ergo &c. Alia quæ hic tanguntur in gl. sunt clara.

ADDITIO.

a ¶In persona. Istis adde bonum tex. cum ibi no. in l. seruus cuiusdam. s̄. de cond. inde.

LEX XIX.

Iulianus. Hæc condictio datur cum adiectione de peculio. hoc dicit.

LEX XX.

Licet. a Fur semper est in mora: ideo ad eum semper spectat periculum interitus. h. d.* Vel sic. Non sufficit ad purgationem moræ, si reus velit iudicium suscipere, nisi sit iusta causa litigandi. h. d. tex. cum gl. s̄m Iac. But.* No. φ licet quis sit paratus suscipere iudicium, per hoc moram non purgabit.

ADDITIO.

a Licet. Adde l. nemo rem suam. & quæ ibi no. §. fi. de verb. oblig.

De condictione ex lege. Rubrica.

¶Continua rubricam, vt in glossa.

LEX VNICA.

1 *Lex, id est. infra, eod. habet locum etiam in legibus antiquis.*
2 *Lex semper loquitur.*
3 *Agendi ius ex legis dispositione quando oriatur.*
4 *Lex q̄do permittit, an ei, cui permittitur, oriatur ex tali pmissione aliquod ius.*
5 *Legis aliquid vetantis ad commodum alicuius ex dispositione, ei tunc oritur exceptio, & quandoactio.*
6 *Agendi ius quando ex lege competit, vtrum sit actio, vel officium iudicis.*
7 *Dispositione legis quando oritur actio, vtrum sit condictio ex lege, an alia actio.*
8 *Emphyteutico ex contractu oritur actio specialis ex emphiteusi.*
9 *Literarum ex obligatione non agitur condictione ex lege, sed actione ex literis.*
10 *Lex vel consuetudo vbicunque induceret nouum contractum, ex tali contractu oritur actio, & non condictio ex lege.*
11 *Actio criminalis quādo ex l. inducit̄, nō dicit̄ cōdictio ex l. sed accusatio ex lege.*
12 *Lex obligationem inductam quando declarat, quæ actio oritur.*
13 *Lex si confirmat obligationem inductam, an ex ea oriatur condictio ex lege.*
14 *Condictio ex lege concurrit cum alia.*

a Si obligatio. a Q̄n ꝑ legē ciuilē inducit̄ oblo im mediatè, nec exprimit̄ actio, ꝯdictione ex lege agit̄. h. d.* Vides hic φ ꝯdictio ex lege ē subsidiaria, vt hic, q̄a ꝯpetit vbi alia actio locū nō hēt. Itē actio in factū est subsidiaria, & similiter ꝯpetit, vbi alia actio locum habet, vt l. quoties, & l. q̄a actionū, de pscr. verb. Itē actio de dolo est simil'r subsidiaria. Et in q̄b. casib. q̄libet istarū habeat locū, vide in l. ex placito. C. de rer. pmu. Tu iuuenis scias, φ ista lex est multū subtilis, & ꝓfūda: iō ne mireris, si nō intelligas. Nec ꝑ certo dicta Doctorū bn̄ declarāt. Sed cū Dei adiutorio ego vobis declarabo.* Et añq̄ vlterius ꝓcedā, q̄ro exēpla huius l. gl. ponit q̄dā exēpla de iure antiquo ff orū, vt l. si postulauerit. §. fi. de adul. ¶Cōtra istā lec. op. q̄a tex. hic d̄t ex lege noua, sed illa est lex vetus, ḡ n̄ est bonū exēplū. Hui⁹ timore q̄dā legunt hic hoc mō, si oblo noua introducta est lege. s. veteri, vel noua, & sic illud verbum, noua determinat illud verbū, oblo. & hæc est satis bona. Alij dicūt, φ ēt d. l. si postulauerit. est noua: oīs. n. lex post l. xij. tabu. pōt dici noua. Certè qualiter dicat̄ lex noua, nō curo hic examinare, examinat̄ plenè ī. de reg. Cato. l. fi. ꝑ gl. & Iac. de Are. Sed verū est indubitāter, φ hæc l. habet locū † ēt ī legib. antiquis, & ēt in nouis. De an-
1 tiquis induxit exēplū in d. l. si postulauerit. §. fi. & l. extat. ff. q̄d me. cā. & l. fi. s̄. de rei ven. s̄m illā lec. & in multis alijs legib. Alij ponūt exemplū in legib. nouis. C. de don. l. si q̄s argentū. & C. de suff. l. vnica. & de pe. hær. l. fi. de iu. deli. l. scimus. §. licentia. & C. vnde vi. l. si q̄s in tātam. Ista sunt iura ꝑ gl. hic alle. tn̄ sunt ī C. multæ aliæ leges videlicet de sacros. ecc. l. iubem⁹. q̄d sac. paga. l. Christianis. q̄d met. cau. l. si ꝑ īpressionē. de arb. l. ne ī arbitris. de fideiu. l. j. si ꝑ vī vel alio mō. l. j. C. vn̄ vi. l. meminerint. & l. momētariæ. & l. nō ab re. & C. loca. l. si q̄s ꝯductionis. de litigio. l. pe. & fi. & multæ aliæ leges, quas īuenire laboriosum eēt poti⁹ q̄ subtile. ī auct. sunt ēt multæ aliæ. vt auct. iubemus. C. de episc. & cle. & c. ne filius, ꝓ patre. auct. habita. & ne vxor ꝓ mari. auc. sed oīno. & q̄uo, & q̄n iu. auc. qui semel. & q̄ potio. in pig. hab. auth. idē possessor, & multæ aliæ. Possumus ēt ponere exēplū ī statutis ciuitatis, & ꝯstitutionib. regum & principū. Sed ꝯ̄ hoc opponit̄, q̄uo potuit lex antiqua cogitare de futuris legib. ꝯ̄ l. iubem⁹. ī fi. C. de test. Rn̄deo, nō potuit cogitare spāliter, sed ḡnaliter sic, sicut p̄r p̄t cogitare de filiis sibi nascituris īstituēdo eos, vel exhęredādo, vt l. Gall⁹. ꝑ totā l. de lib. & post. & de testa. mil. l. q̄ iure militari; &c. Itē opp. hoc vr̄ ꝯ̄ hāc l. q̄ dicit, si oblo lege noua ītroducta est, q̄d est tpis p̄sentis, ergo nō refert
b ad oblones introductas postea, vt l. si ita. de auro & arg. leg. Hui⁹ timore dicit gl. expone hic, est, i. erit. Glo. ista habuit bonū ītelle-
2 ctū: nō tn̄ est necessaria expositio sua. Nā dēs scire. † φ lex sp loq̄tur, & sp est in viridi obseruātia, vt l. Arriani. C. de hæret. ꝓbat̄ in omnib. ll. incipiētib. hodie. &c. & in authenticis dū dn̄t, sed hodie hoc iure vtimur, vt C. de appel. auth. hodie. Nā illud, hodie, intelligit̄. s. de illo die quo illa lex, vel auth. legit̄. ita hic lex dicit, si oblo lege noua introducta est, sufficit φ sit in præsenti eadem die, qua hæc lex legitur, q̄m semper loquitur. Nō ob. lex, si ita, de auro & arg. legato. q̄a ibi loquit̄ in testōre, qui semel tn̄ loquitur.

Expediti sumus de apparatu legis nostræ videamus ergo mām huius l. hic habemus tria, φ ex dispositione legis orit̄ ius agēdi. Itē quòd istud ius agēdi est actio. Itē quòd illa actio vocatur ꝯdictio ex lege. Quæro ergo post, & reuoco in
3 dubium, † vtrum ex dispositione legis oriat̄ ius agēdi? c Et vr̄ φ sic
c vt hic. in ꝯriū. ī. ad l. Fal. l. j. in prin. & C. ne fideiu. do. den. l. j. & ij. & de reb. cor. l. j. Aduertite, scitis, φ legis virtus cōsistit in quatuor, īperare, ꝑmittere, vetare, & punire, vt s̄. de legi. l. legis virtus. Vn̄ si quidē lex præcipit imperādo, seu præcipiēdo, & tunc aut præcipit aliq̄d q̄d respicit cōmodū tn̄ eius, cui ꝑcipitur, & tunc nō oritur actio: nisi sicut ī. dicā de lege ꝑmittēte: magis. n. est ꝑmissio, & consiliū, q̄ ꝑceptū, vt l. sæpe. de offi. præsi. Aut præcipit aliquid ad cōmodū alterius q̄ eius, cui præcipit̄, & tunc oritur ius agendi, hoc probatur in omnib. interdictis restitutoriis, vt C. de ser. fu. g. l. q̄cūq;. & s̄. ad l. Aq̄l. l. 2. cū multis si. Q̄n̄q; lex ꝑmittit, & hic aduertē aut ꝑmittit, aliq̄d fiēdū ab aliquo in se, vel ī suo, & tūc n̄ orit̄ i⁹ agēdi, sed efficit̄ vt ille actus sit validus, & impunitus. vt l. in re mādata. C. man. & l. si cōstāte. §. si maritus. sol. mat. Aut ꝑmittit̄ q̄d fiat aliq̄d in alieno, & orit̄ ius agēdi, vt l. vēditor. §. si ꝯstat. s̄. cōia. p̄d. & l. j. in fi. & l. ij. & iij. in fi. ī. de aqu. plu. arc. Q̄n̄q; lex ꝑmittit fieri aliq̄d q̄d n̄ fit loco. intellige vt loco cohæreat, tunc aut illud venit tn̄ explicandū intra ꝑsonā faciētis, & n̄ orit̄ ius agēdi. Exēplū in oīb. legib. q̄ deferūt h̄ditates ex testō, vel ab ītestato. Nā n̄ ꝯpetit mihi ius agendi ad hoc vt habeā h̄ditatē, q̄m in me ipso possum hoc expedire sola voluntate, tn̄ h̄ditate adita possum postea agere petitione h̄ditatis. Si vero illud veniret explicandū cū alio, tūc aut venit explicandū principal'r ꝑ se, & ꝯpetit ius agendi, vt puta in casib. in q̄b. filius p̄t agere ꝯ̄ patrē vt eū emancipet. l. si lenones. C. de epis. aud. vel pater ꝯ̄ filiū, vt patiatur se emācipari. l. q̄dā cum filium. & ibi per Doc. de ver. ob. Q̄n̄q; venit explicandū ꝑ aliud, & tunc ius agēdi nō ꝯpetit, sed sufficit φ ille, qui d̄et facere, īpleat ꝓ p̄te sua, q̄tū p̄t. Hoc ꝓbat̄ ꝑ oēs leges, q̄ dn̄t de oblone & ꝯsignatione, vt l. acceptā. C. de vsu. & l. obsignatione. C. de sol. & l. iure ciuili. de ꝯd. & de. ¶Iuxta prædicta q̄ro, in casib. in q̄b. ius per-
4 mittit aliq̄d, n̄ orit̄ ius agēdi, vt s̄. dixi, an † ei, cui ꝑmittit̄, dicat̄ ꝯpetere aliq̄d ius ex illa ꝑmissione, an verò sit aliqua facultas facti? Pro cuius declaratione dēs scire, φ dr̄ de vsufructu formali, & cāli. Nā vsusfructus formalis est ius alienis reb. vtēdi & fruēdi, vt l. j. s̄. de vsufr. vsusfructus verò cālis n̄ est ius, sed q̄dā facultas ꝑcipiēdi fructus, q̄a est dn̄s, vt l. vti frui. in prin. s̄. si vsusf. pe. Nunc ad propo
d situm q̄n̄que lex permittit, d aliquid alicui facere pro cōseruatione iuris sui iā q̄siti, & illud non ē ius, sed facultas quædam, vt d. l. in re mandata. & d. §. si maritus. Q̄n̄q; ꝑmittit lex aliq̄d facere pro acq̄sitione alicuius iuris de nouo, & tūc ē i⁹, vt ius adeūdi h̄ditatem.

ADDITIONES.

a Si obligatio. Sed quid differt condictio ex lege, & accusatio ex l. vide gl. sing. & ibi Bal. in l. fin. C. de litig.
b ¶Obligationes. Vtrum verba presentis temporis posita in l. inducantur ad futura. Vide Bar. in l. omnes populi. de iust. & iur.
c ¶Agendi. Vtrum ex dispositione legis oriatur ius agendi, idē dicit Bal. in l. fi. §. præterea. de iure do. Quandoque autem lex noua disponit circa principale factum roborando, & actio nascitur ex illo facto; argu. l. ex placito, de rerum permu. Aut actionem inducendo, & oritur condictio ex lege, vt l. si quis argentum. de donat. Quandoque lex noua disponit accessorium, & tunc non inducit obligationem, sed iudicis officium. Vide ibi, & adde Bal. in rub. C. eo.
d ¶Permittit. Vide Bal. in rub. C. eo. qui aliter loquitur.

a tē.a Et hoc apparet ex eo ꝙ ei p̄ſcribiť,vt l.licet.C.de iu.deli.Facul
tati aũt q̄ facti eſt,nō p̄ſcribiť,qa leges q̄ loquunť de p̄ſcriptiōe,vt
l.ſicut.& l.cũ notiſſimi.C.de p̄ſc.xxx.an loquũtur de p̄ſcriptione
cōtra iura tm̃,nō ꝯ facultates q̄ facti ſunt. & iō Doc.in illa q.vtrũ
p̄ſcribať iuri offerēdi,reuoluunt,vtrũ ius offerēdi ſit ius,vel facul-
5 tas.De quo dicã j.de pig.ac.l.ſi rē.§.oīs. Qñq; lex vetat,† & tunc
aut vetat aliqd ad ꝯmodũ eius,vel hr̃dis eius cui vetať,& oriť ius
excipiēdi,nō agēdi.vt l.j.in prĩ.j.ad l.Fal.& C.ne fideiu.do.den.l.j.
& ij.licet ſol'one facta p errorē ꝯpeteret ꝯdictio ĩdebiti,tñ illa nō
oriť ex illa lege vetãte,& ĩducēte expõnem ſed oriť ex quaſi ꝯctu
q celebrať ſol'one,vt l.ſi in area.s.de ꝯd.inde.Qñq, lex vetat aliqd
ad ꝯmodũ alterius,q̃ cui vetať,& tunc ſine dubio oriť ius agendi.
Hoc ꝓbať in oīb.ĩterdictis ꝓhibitoriis,C.ne lic.pot.l.j.& ij.C.ne-
mini licere ſigna impo.cũ multis ſimilib.Et p̄dicta diſtinctio pro
cedit,qñ lex ꝓhibet factũ.Si verò ꝓhiberet exp̄ſſē ius agendi,vt
puta ne actio petitióve deť, & tũc eſſet indubitabile,ꝙ ſolũ parať
b except.l.ij.§.j.ad Velle.& ad Mace.l.j.¶Sed ꝯ hoc op.b vbicũq; lex
dat ius excipiēdi,ibi reo ꝯpetit ius agēdi p offm̃ iudicis,vt l.Aure
lius.§.Sticho.de libe.le.& l.ſi ꝯtēdat.& ibi no.de fideiuſ.& l.iii.C.q
bo.ced.poſ.Rñ.illud ius agēdi ñ oriť ex illa l.vetãte,ſed ex eq̄tate
iudicis,pp illã l & l.iii.C.q bo.ce.poſ.& ibi hoc tex.declarat.Quar
tò & vltimò lex ꝓcedit puniēdo,& tũc ſine dubio ꝯpetit ius agē-
di,vt patet in oīb.legib puniētib. maleficia.Scđò principaliter eſt
c videndũ c eo caſu quo ꝯpetit ius agēdi† ex lege vtrũ ſit actio, vel
6 officium iudicis?Videtur caſus in l.ꝙ ſi minor. in fi.s.de minorib.
& ex qb.cau.ma.l.j.& p totũ,qđ ſit iudicis offm̃.Tu dicas ꝙ qñq;
verba legis diſponētis referũtur ad ptes,qñq; referũtur ad iudicē
qñq; imp̄ſonal'r ꝓferũtur. Primò caſu ſp oriť actio. Ita debet in-
tell'i s.ad l.Aq.l.ii.& de pe.hæ.l.itē veniũt.§.pridie.Et hoc apparet
ex oīb. interdictis p̄toriis reſtitutoriis Dicit.n.reſtitues,&c.vt vñ
vi.p totũ.& ne qd in loco publ.l.ii.cũ ſi.Qñq; referũtur ad iudicē
verba legis diſponētis,& tunc qñq; referũtur ad iudicē affirmãdo
d qñq; negãdo.Si affirmando,ſ p ꝯpetit iudicis d offm̃,vt s.de min.
l.j.ꝯiuncta l.ꝙ ſi minor.in fi.& s.ex qb.cau.ma.l.j.in princi.& s.qđ
me.cau.l.fi.§.j.& 2.& j.de colla.do.l.j in prĩ & de ali.& cib.le.l.3.&
ibi dixi.& C.de coll.l.ſi ſoror.& ibi gl.q̄ hoc dicit.Qñq; referũtur
ad iudicē negatiuè,tunc nō ꝓducũt offm̃ iudicis.Nō.n.aliqd cō-
e mittiť iudici directò,e ſed magis pariũt actionē ei,ad cuius vtilita-
tē verba fuerũt ꝓlata,vt s.qđ me cã.l.j.vbi p̄tor dicit,qđ me.cã ge-
ſtũ erit,ratũ nō habebo:licèt verba referãtur ad iudicē:tñ qa refe
rũtur priuatiuè,nō pariunt offm̃ iudicis,ſed actionē parti,ad cuiꝰ
ꝯmodũ priuatio illa inducit.Et p̄dicta diſtinctio locũ hēt qñ ver-
ba legis diſponunt circa factũ, puta aliquē reddere vel reſtituere,
& ſi.ſed qñ directò diſponerēt circa ius agēdi,ſine dubio ꝓduce-
f rēt actionē. Hoc apparet ex oīb.edictis q̄ dicũt iudiciũ f dabo. Li-
cèt.n.verba referãtur ad iudicē, tñ qa directò circa ius agēdi diſ-
ponunt,ꝓducũt actionē,vt s.de iuriſ.om.iu.l.ſi qs id qd.& de his
q deie.vel effu.l.j.cũ ſi.Qñq; verba imp̄ſonal'r proferunť:& tũc ꝯ-
petit ius agēdi,vt in auth.ſacrã.C.ſi aduer.ven.& ibi no.j.de acq.
g re.do.l.ſtatuas.& de his q deie.vel effu.l.ſi vero.§.p̄tor.g ver.ſi ſer
uus inſciente.cũ ſi. & idē intelligo in ſtatutis eadē rõne. Tertiò
h princ:pl'r eſt vidēdũ,h eo caſu,quo ex diſpoſitiōe legis oriť actio,
7 vtrũ † ſit ꝯdictio ex lege,an alia actio.Iſta eſt multũ intricata mã,
quã gl.noſtræ poſuerũt in l.quoties.j.de p̄ſcri.ver.& multũ ĩper-
fectè.Iaco.Bal fecit de hoc magiſtraliter vnã ſuã additionē q̄ inci
pit,turbatus eſt eorũ ſpiritus,& mirãtur tanq̃ ignari,&c.Cy.reci-
tando dicta Vltramōtanorum examinat hoc in l.ex placito.C.de
rer.per.& ibi Vltramōtani vñr velle loq ſubtil'r,tamē malè decla-
rãt,nec veritatē ponunt.Ego tradã vobis hãc mã̃ m p eum modũ
quē intelligã.Si qdē eſt cautum,quo noīe actiōis agať,& eo agiť,
& hoc nō hēt dubium.Si verò nō eſt cautũ,& tunc qñq; lex obl'o
nē inducit,qñq; inductã declarat,qñq; inductam ꝯfirmat.Primo
caſu,aut obl'onē inducit immediatè,aut mediãte aliquo ꝯctu,vel
ſil'i.Si ĩmediatè,aut eſt lex p̄toria,& hēt locũ actio in factũ,vt l.fi.in
prĩ.de eo p quē factum erit.& inſt.de interd.in fi.Aut eſt lex ciui-
lis,& hēt locũ ꝯdictio ex lege hic eſt caſus in hac l.& ita poſui ti-
bi in ſummario.Si verò lex inducit obl'onē mediãte aliquo ꝯctu,
vel ſil'i,tũc in hoc ſunt opiniones,ſm diuerſas mãs. V.g.lex ciuilis
inducit ꝯctum emphyteuticum,nec eſt cautum quo noīe actio-
nis agať,vt l.j.C.de iu.emph.quo noīe tunc actiōis agetur? Pet.de
Bellaper. dicit actione p̄ſcr.ver. qa illa lex reſpicit principia legis
xij.tab.Iſtud eſt falſum.Primò ſm opi.ipſorum Vltramontanorũ,
q dicunt ꝙ actio p̄ſcr.ver.nō oriť niſi ex ꝯctib.innoīatis,ſed ꝯctus
emphyteuticus eſt noīatus,ergo &c.tñ opinio eorum eſt falſa,iō
nō curo de ea.Præterea iſtud eſt cōtra l.4. j.de p̄ſcr. ver. qñ ꝯctus
i nullum hēt nomē à iure ciuili,vnde alij dicunt,i & hæc eſt *cōis opi.*
ꝙ agať ꝯdictione ex l.i.C.de iu.emphy. ſed no placet,qa hæc ꝯdi-
ctio hēt locũ quãdo obl'o inducit ex lege,vt hic,ſed ibi nō indu-
ciť ex lege,ſed ex ꝯctu.Modus inducendi ex lege, & ĩducēdi ex ꝯ-
ctu differunt in ſpē,vt l.obligamur.§.lege.& p totã l de act.& obl.
Præterea,rl'a eſt,ꝙ quoties ꝯhimus lucri faciēdi cã, oriť actio ex
ꝯctu,vt l.actionũ gñа.§.ex ꝯctu.de act.& ob.Præterea dr̃ in tex.In
K ſti.de loca. §.adeo.ꝙ ꝯctus emphyteuſis k ſit ſpēs ꝯctus p ſe, ſicut
alij ꝯctus iuriſgen.ſed ꝯctus noīati iuriſgen.eo ipſo ꝙ ſunt,actio-
8 nē ꝓducũt.l.iuriſgētiũ.in prĩ.s.de pac.& &c.Cōcludo † ergo,ꝙ ex
ꝯctu emphyteutico oriť q̄dã actio ſpãlis,q̄ vocať actio ex emphy
teuſi,& ſic denoīať à ꝯctu,ſicut actio ex empto,& locato,& ſimi-
les.hic eſt tex.in d.l.actionũ gñа.§.ex ꝯtractu,&c.Aliud exēplũ,in
1 obl'one lr̃arum q̄ actio oriť:Gl.Inſt.de lit.ob.dicit, ꝙ oriť ꝯdictio
ex lege.Itē Doct.in l.in ꝯctio.C.de nō nu.pe.Ego dico ꝯtrariũ.Nã
9 ſcitis,† ꝙ verborũ obl'o eſt inducta de iure ciuili,ſicut obl'o lr̃arũ.
Itē lex dicit,ꝙ nō minus obligamur lr̃is,q̃ verbis:nec eſt minoris
efficaciæ vna,q̃ alia:vt l.nō figura.de acti.& obli. j.ſed in obl'one
verborũ habemus exp̄ſſum,ꝙ ſi qdem venit certũ,agiť certi ꝯdi-
ctione ex ſtipl'one.Si incertũ,agitur actione ex ſtipulatu,& ſic de-
nominať à ꝯtractu,vt inſt.de ver.obl.in prĩ.& l.ſi qs certũ.s.ſi cer.
pe.Ita ĩ ꝓpoſito ſi in obl'one lr̃arũ venit certũ,ageť certi ꝯdictio-
ne ex lr̃arum obl'one.Si venit incertũ,ageť actione quadã q̄ deno
minabiť ex eo ꝯctu,vt puta actione ex lr̃is,vel ex lr̃arũ obl'one, vt
ſic ſp ex ꝯtractu agať,nō ex lege,vt d.l. actionũ gñа.§. ex ꝯtractu.
de ac.& obli.Nec ob.inſt.de lit.obl.in pri.vbi dicit ex numeratiōe.
Nã ibi nō ꝓducit actionē immediatè ex lege, ſed ꝯfirmat, vel in-
ducit illũ modũ ꝯtrahendi verbis, ex quo oritur actio,vt dictum
eſt.Aliud exēplũ eſt in ſpõſalitia largitate, q̄ eſt hodie ſpãlis ꝯtra-
ctus,vt in auc.vt ſpõſalitia largi.in prin.C.de don.ante nup.auth.
eo decurſum.Dico ꝙ agitur actione ex ſpõſalitia largitate,vt d.§.
10 ex ꝯtractu.Et idē dico † vbicunq; m ꝯſuetudine,vel ſtatuto indu
m ceretur aliqs nouus ꝯtractus,vt agatur actiōe, q̄ naſcitur ex ꝯtra-
ctu:vñ ex ꝯtractu feudi inducto ex ꝯſuetudine dicerē agēdũ eſſe
actione feudi,ſeu ex feudo, qđ idē eſt. Et ita intelligo hanc mãm.
Et ſm p̄dicta vides ꝙ ad arborē Ioannis eſſent addendæ aliquæ a-
11 ctiones,quas dimiſit. † Prædicta vera, qñ ex lege inducitur actio
n ciuilis Nã ſi inducit actio criminalis,nō dēt dici ꝯdictio ex lege n
ſed accuſatio ex lege.Nã crimina nō puniũtur p actionē,vt Inſtit.
de publi.iudici.in prĩ.ſed ꝯdictio ex lege eſt actio,ergo nō datur
ad puniēdũ crimina.Illi ergo q dicũt,ꝙ dãnatus criminal'r ex for-
ma ſtatuti eſt dãnatus ꝯdictiōe ex lege,falſum dicunt. Dixi plenè
12 in l.infamē.j.de publ.iudi.Secundus principalis † caſus eſt,quã-
do lex obl'onem inductã declarat,& tunc,aut declarat eã inductã
ex æq̄tate alicuius certæ legis,aut ex æq̄tate in gñе. Primo caſu a-
o gitur in factũ actione,vel vtili actione deſcendēte ex illa lege.o ſ.
p cuius eq̄tatem reſpicit.exēplũ p s.ſi qua.pau.fe.di.l.pe.& in actio-
ne in factũ,& vtili Aquil.l.itē ſi obſtetrix.s.ad l.Aquil.& p multas
leges illius tituli.& in l.qui ſeruandarum.§.j.ij.& iij.s.de p̄ſcr.verb.
Et ſic p̄t ĩtelligi lex quoties. j.de p̄ſcr. ver. ſm vnum modũ legēdi
ibi poſitum. Qñq; declarat lex obl'onē ſubeſſe ex æq̄tate in gñе,
& tunc aut ex delicto,aut al'r. Primo caſu,ſiquidē ex aliquo deli-
cto noīato,agiť actiōe in factũ,vt j.de fal.l.qui noīe.& j.pro ſoc.
l.nec qcq̃. Si verò eſt delictũ innoīatũ,tũc ſiquidē cadit in dolum
habet locum actio de dolo,vt l.ij. C.de dol. & s.de dol.l.j.Si verò
cadit in culpam,agitur actione in factum,vt C.ad exhiben. l.exhi
bitionis.& infra. de præſcript.verb.leg.naturalis.§.ſed ſi dedi. Se-
cundo caſu quando agitur aliter quam ex delicto, & tunc aut
iſta obligatio eſt ad reddendum, quod quis accepit, & tunc a-
getur condictione ſine cauſa.l.ſi & me & Titium.ſupra.ſi certum
pet.&

ADDITIONES.

a ¶Hæreditatē.Adire eſt ius,non facultas,& an ei p̄ſcribatur?Vide qđ ſingulariter ſcribi ſi in l.ſuum.C.de iure delib.poſt Bar.Adde an iuri adeundi præſcribatur Bal.cōſ.3.lib.iiij.

b ¶Opp.Adde Bar.in l.ſocietatem.§.arbitrorum. in verſic. quæro quo iure ſententia arbitrorum.j.pro ſocio.

c ¶Videndum.Vide Bart.aliter dicentem in rub.C.eo.& in auth.dos data.ad fi.C.de don.ante nup. in verſ.ſi affirmando,ſemper competit iudicis officium,&c. Adde Bart.idem tenentem in l.j.in prin.j.ſi quis ius di.& Bart.in l.j.§.ait prætor.s.de poſtu.&c.

d Pom.¶Iudicis.Vide Fel.in c.exceptione.de excep.verſ.demum ſcias. Iaſ.in l.ſi ſoror,C.de colla. Cæpol.conſ.12. in fi.Barb.conſ.j.in j vol. Iaſ.in l.ea demum. C.de colla.Vide Ale.conſ.50.ij.vol.& Fel.in c.ij.ad fi.poſt Panor.ibi,de offi.iudi ordi.

e ¶Directo.Adde bonum tex.& ibi Bar.in l.metum.§.ſed ꝙ prætor.s q̃.met.cau.

f ¶Iudicium.Vt j commo.l.j.in prin.

g ¶§.Prætor.Quod idem ſit.Vide Bar.per illum tex.in l.Adria C.de hære.

h ¶Videndum.Per Bal.in rub.C.eo.Sed an condictio ex l.detur pro facto. Vide Bald.in d.l.ex placito.in ix.quæſt.

i ¶Dicunt.Contrarium tenet Bart.in d.l.j.& j.de pub.iud.l.j.

k Emphyteuſis.Et adde,ꝙ condictio ex lege, quandoque concurrit cum alia ex diuerſo capite.l.quoties.de act.& oblig.& ibi gl.& no.Bal.in rub.C.eo.

l ¶Dicit.Sed Bal.in rub.C.eo.tenet opi.gl.& Doct.contra Bart.&c.

m ¶Vbicunque.No.& adde Bar.in l.omnes populi.de iuſt.& iure.in v.q.princ.& in l.j.de pub.iud.& Bal.in rub.C.eo.vbi tenet ꝙ agatur condictione ex morib.Sed Bald.in l.ij.C.quando lic.ab emp.diſ.tenet,quòd non oriatur actio ſui nominis ex feudo,ſed condictio ex l.vel præſcrip.verb.& feudum eſt contractus innominatus,vt not.Bal.in rub.C.de rer.perm.& ad Bart.hic an ex conſuetudine,vel ex moribus, vel ex ſtatuto oriatur condictio ex l.Vide Bald.in l.ex placito.in x.q.C.de rer.permut.& Bart.in l.de quibus.in fi.de legi.Et adde Bald.in l.fin.C.de leg.& Bart.in l.omnes populi,in 5.q.prin.& in d.l.de quib.ad fi.s.de leg.

n Pom.¶Ex lege.Adde quòd in criminalibus,propriè dicitur accuſatio.gl.in l.fin.in ver.recipiat.in fi.C.de litig.declarat Ang.in l.ſi quis id quod. ff.de iuriſd.om.iud. Alex.in l.vire.in prin.ff.ſol.mat.

o ¶Ex illa lege.No. per actionem in factum,de qua plene per Doct.in l.ex placito.& ibi Bal.de rer.perm.& quid differat à condictone ex lege,& an ſit datiua,vel natiua.

p Pom.¶Exemplum.Vide Iaſ.in §.actionum.Inſt.de act.

Per.& l.si eũ seruũ.æ.ti.Aut principal'r ad dãdũ,& tũc si qdẽ ista o-
a bl'o aorit ex aliquo gesto verbis,& hẽt locũ actio pscr.verb.q̃ lar-
go mõ põt dici in factũ, vt j.de pscr.verb.p totum.Si verò ex aliq̃
gesto p aliquod factum,& tunc hẽt locum actio in factum, cuius
teneor receptus est in variis articulis iuris.l.sancimus.C.de sacro.
13 ecc.Tertius casus principalis est, † qñ lex ꝯfirmat obl'onẽ indu-
ctã, & tunc qñq; lex ꝯfirmat obl'onẽ directò disponẽdo in eã , &
tunc nõ orit actio ex lege,seu ꝯdictio,sed orit ex ipsa obl'one, vel
b ꝯctu,vt s.dixi.& pbatur in l.ltima,bs.de pac.& j.de ver.sign.l.lege
obuenire.Si verò nõ dispõnit directò in ipsam obl'onẽ, vel ꝯctũ,
sed ob ipsam,vel pp ipsam tunc hẽt locum ꝯdictio ex lege, vt l.si
qs argẽtum.C.de dona.& l.j.C.de suffrag.Nõ.n ꝯfirmatur ibi pa-
ctũ donationis directò,sed pp pctm lex producit actionẽ.Contrà
pdicta facit C.de arbi.l.ne in arbitris.vbi dr,agẽdũ eẽ in fcm, vel
ꝯdictione ex lege,vel vtili ĩ rem,prout facti qualitas postulauerit
& tñ lex ibi,inducit,seu ꝯfirmat obl'onẽ.Pro cui⁹ declaratione de
bes scire, ꝙ illa lex ponit vnũ casum,qñ partes & arbitri iuraue-
runt,& tũc agitur actione in fctm nõ gñali,vt gl.ibi dicit,sed in fa
ctum ex iureiurãdo.Nã partes vñr iurare id eẽ verum, qđ arbitri
dixerint,meritò nõ agitur ꝯdictione ex lege,qa nõ inducitur no
ua obl'o.& ita vr ibi sentire Marti Sili.postea ponit alium casum,
qñ partes nõ iurauerũt,sed arbiter solus,tũc ꝯpetit ꝯdictio ex le-
ge,qa ex illa ĩducitur vtilis in rẽ,de qua ibi loqtur,iõ nõ facit ad
propositũ,qa actio in rẽ nõ psupponit obl'onẽ. Nos ãt hic loqui-
mur,qñ ex lege inducitur obl'o.Et p hoc ẽt apparet,ꝙ tractatus
vtilis actionis,q̃ datur ei,cui est actio cessa,vel quę datur nobis ex
ꝯctu alterius,nõ ptinet ad hũc tractatũ.Nã illa est simpl'r datiua,ñ
ex obl'one:nos ãt hic loqmur,qñ ex lege ĩducit obl'o. ¶Vltimò
14 q̃ro an ista† actio possit cũ alia ꝯcurrere.Rñdeo,ꝙ sic,tex.est in l.
qties.j.de ac.& obl.& iõ tex.hic dt,cadẽ lege,qa si alia lege orireẽ
☞ nõ impediret hãc oriri.*Hic vr tex.qđ ꝯdictio ex lege non ꝯcur
rat cũ alia.Sed cõtrà,C.de peti.hær.l.fi.§.ꝙ si petitor,ibi, negotio
rũ gestorũ,vel ex legis ꝯdictione.Sed dic,ꝙ ibi nõ ꝯcurrunt eodẽ
casu,sed vna dat in vno,altera in alio.Quia si ille tibi soluit noĩe
veri hrdis,tunc hẽt negotiorũ gestorũ actionẽ.s.de neg.ge.l.sol
uẽdo. non ãt hẽt ꝯdictionẽ ex lege.Si ãt soluit noĩe suo proprio,
Aut possidebat bona fide,& tunc hẽt vtilẽ negotiorũ gestorũ, ñ
aũt ꝯdictionẽ ex lege vt s.de peti.hæ.l.si qd possessor.s.de reli.l. at
si qs.Aut possidebat mala fide,& tũc videbatur sibi nõ dari repe-
titionẽ,qa donare videbatur,sciẽs se ñ teneri,qa cũ hoc faciebat
ꝯtẽplatione debiti qđ extabat,volẽs illud liberare, solummõ sibi
dabatur retẽtio,nõ aũt repetitio de iure isto,vt j.de sol.l. si cũ au
rũ,& s.de peti hæ.l.si qd possessor.Et per illã l.si.§.ꝙ si petitor. C.đ
peti.hær.introductũ est sibi remediũ repetitionis,q̃ sibi dat. Et qa
illud introductũ est p l.istã,hẽt locũ condictio ex lege , & non a-
ctio negotiorum gestorum,& sic concordat secundum Iac. Bu-
☞ trig.*Et sic hæc lex est multum bene examinata.

ADDITIONES.

a Obligatio.Hic adde Bar.in rub.de præscr.verb.
b Legitima Adde Bart.in d.l.legitima.
Apparet.Sed quæ actio oriatur ex statuto,vel consuetudine,Vide Bart.in l.si duo, §.si quis iurauerit.s.de iureiur.

De condictione triticaria. Rub.

¶Glo.continuat rubricam ad præcedentia.dic,vt in ea.& quærit quare appelletur triticaria,dic vt in ea.

LEX PRIMA.

1 *Si certum petatur non est proprium nomen actionis.*
2 *Cõdictio triticaria quare nõ cõpetat p pecunia numerata,s d pro aliis reb.sic.*
3 *Fratres minores accipiunt omnes alias res,præter pecuniam numeratam.*

a Qui certam. Hæc ꝯdictio locũ hẽt p oĩ re , ex-
cepta pecunia numerata,siue certũ
1 siue ĩcertũ,siue dñiũ,siue possessio petat.h.d. Primò†q̃
ritur,vtrũ si cer.pet.sit ppriũ nomẽ actionis. Certè nõ,
vt s.si cer.pet.dixi in rub.& in l.certi ꝯdictio. in prin.¶Scdò q̃ro,
2 †quare hæc ꝯdictio ñ ꝯpetit p pecu.nu.sed pro aliis reb.sic.Pos-
3 semus forte dicere,ꝙ ille q ĩduxit hãc ꝯdictionẽ,fuit fr minor†q
oẽs al's res accipit pter pecu. nu. Et licet iste ordo tpe illius legis
nõ fuerit,erat qdã philosophus,q erat talis ꝯditionis ꝙ pecuniã
☞ respuebat *Iuxta l.pfessio.de munc patri.lib.x.C.Vel veri⁹,ista
ꝯdictio fuit introducta p reb.quarũ æstõ variat fm tpa,qa ptiũ re
rũ augmẽtat ex tpe.j.de iure fisc.l.nõ intell'r.§.diui frẽs,& l. ptia re
rũ.§.nõnullã.j.ad leg.Fal.C.de admi.tut.l.lex,q̃ tutores. Quæ aũt
recipiãt æstõnẽ intrinsecã,& extrinsecã,& in qb.crescit,& decre-
scit æstõ,vide in l.in hac.& l.fi.in fi.eo.& qđ nõ pt cadere in pe-
cunia,vt in ipsa habeatur æstimatio intrinseca,& ꝙ possit cresce-
re & descrescere,vide l.nummis.s.de in lit.iur. Et ideo cum æsti-
matio pecuniæ non varietur de facili,ideo ad illam non porrigi-
☞ tur hæc condictio:ita dicit Gul.de Cug.& bene.*.

ADDITIO.

a Pom.¶Qui certa.Vide Ias.in ad.li.ad Porcum,Instit.de verb.oblig.
1 *Condicere rem suam quando quis possit.*
2 *Condicere qñ quis possit per hãc actionẽ vsumfructum,vel aliam seruitutem.*

§.Rẽ ãt. Sũmaui cũ pcedenti. Vel magis propriè ad hũc §
summa sic,Nemo ꝯdicit rẽ suã pterq̃ a fure,& à vio
lẽto possessore.possessionẽ vero suã amissam qlibet ꝯdicit.Vt de
1 clarẽ hũc §.op.†& vr. ꝙ idẽ sit ꝯdicere dñiũ à fur & ꝯdicer pos-
sessionẽ.Si.n.hẽt dñiũ,qđ aliud pt ꝯdicere nisi possessionẽ nudã
cum semel dñs nõ possit ampli⁹ fieri dñs,vt de acq. pos.l.iij §. ex
plurib.Inst.de leg.§.si qs rẽ.& C.de lega l. pprias.Pro cuius decla
ratione dẽs scire,ꝙ ꝯ furẽ,& ꝯ violẽtũ possessorẽ ẽ inductũ,ꝙ dñs
ꝯdicẽdo petat rẽ suã sibi dari oportere,vt Inst. de actio.§.sic itaq;
sed si nõ eẽt dñs,nõ posset petere sibi dari oportere, sed solũ sibi
restitui Et hic posset eẽ vnus intellectus ad hũc §. Vel al'r & me-
lius.Dẽmus ꝯsiderare ꝯdictionẽ ex parte actoris,& ex parte rei,sđ
ex parte actoris ꝯdicit qs rẽ,hoc est,possessionẽ rõne dñij rei, qđ
ẽ apud actorẽ:& l'r ñ pt fieri,nisi ꝯ furẽ , raptorẽ,& violẽtũ,vt hic,
& s.vsufr.queãdmodũ cau.l.vlt.& s.de ꝯd.cau. da.l.pe. ex pte ve-
rò rei sp ꝯdicitur possessio:qa ad aliud restituẽdũ nõ tenet,nisi ad
ipsã possessionẽ,cũ nec posset aliud dare.l.scire dẽmus.§.fi.đ ver.
ob.Qñq; verò ex parte actoris ꝯdicitur possessio , nõ qa dñs,sed
quia possidebat,& hoc cuilibet pmittitur , vt hic,& s.de ꝯd.inde.
l.indebiti.§.sed & si nũmi.tetigi vobis in l.si qs nec cãm.s. si cert.
2 pe.¶Quæro vtrum† vsumfructum,vel aliã seruitutẽ qs possit ꝯdi
cere p hãc ꝯdictionẽ?Rñ.siquidẽ ius vsusfructus vel aliud ius est
promissum,tñ hac ꝯdictione pt peti,vt s.proximè. Si verò ẽ cõ
stitutum,nõ pt tunc cõdici,qa iã ꝯdicer t rẽ suam:quod nõ licet
nisi in casib.hic expressis. Ita videtur intelligere gl.hic,quod est
notandum.Vltimo materiam condictionis possessionis vidistis
plene in l.& ideo.§.Neratius.s.tit.ij.

LEX III.

In hac. Gl.magna hic posita est tota fundata sup l iii.§.ĩ hac
j.cõmo.& iõ solum hic recitabo q̃tum ptinet ad de
clarationẽ tex.mãm vero totã recitabo in d.l.iij.§.in hac.& h.d.Si
tẽpore sñiæ,vel tẽpore mortis res plurimi fuit,illud tẽpus inspici
tur,aliàs inspicit q̃ti plurimi fuit à tpe morę.h.d.Primo ponit qñ
certum erat quo tpe plurimi fuit.Scdo qñ erat dubiũ.Secunda i-
bi sed ẽt ἐν πλάτει. In tex.ibi,mortis tps. Dic sic,certum ẽ ꝙ dictis
temporib.res plurimum valuit:sđ si dubiteẽ , inspicitur q̃ti pluri
mi valuit à tempore moræ,& hoc seqtur,sed etiam ἐν πλάτει &c.*
Et ideo no.istam materiã pro vsaticis,quia si facio vsaticum vni⁹
sextarij hordei domino directo soluẽdo in festo beati Michaelis,
& tunc sextarium valet quinq; grossos,& nõ soluo sibi tunc, &
ita sum in mora,in festo ãt oĩum Sãctorum forte valet decẽ gros
sos,& in festo Natiuitatis fortè valet xiij.grossos, & tunc venit
dñs directus,& vult,ꝙ soluatur.certè tenetur sibi emphytheuta
soluere q̃ti plurimi valuit à tpe moræ,& ita tenebitur sibi ad xiij.
☞ grossos.* Opp.si res extat frustra tractatur de æstimatione, vt l.
fi.C.de fideicom.liber.gl.soluit & dicit intellige,quod hic res ex-
tabat,tñ debitor nõ poterat eã perfectè facere meã , vñ puenitur
ad eius æstõnẽ,& hæc est satis bona.Vel potes dicere,qđ extabat
tpe sñiæ,tñ decessit añ factã executionẽ.Et hoc in pmo respõso
huius legis.In scdo vero respõso decessit ante sñiam. ¶Sdo op.
dr hic,ꝙ q tradit seruum deterioratũ,nõ liberat.Cõtrà. j. đ solo
ni.l.q sibi.§.j.gl.dt liberat ab actione pria,vt in ꝯrio, sed remanet
obligatus actione de dolo,iõ nõ dr liberari.De hoc an actione p-
ma liberet.gl.tractat plenè in l.& elegãter.§.nõ solum.s. de dolo.
& Doc.C.ad exhi.l.exhibitionis. Ego dixi vobis in l.Iulianus. §. j.
j.de ver.ob.& in d.l.q sibi.§.j.de sol.tãgã.j.cõm.l.iij.§.si reddita.iõ
hic nõ insisto.¶Contrà pdicta op.& vr ꝙ liberet ẽt ab actione đ
a dolo.aNã recipiẽdo rẽ deterioratã scienter,vr remittere.l.pen.s.
de cõdictione ob turpẽ cau.& l.ij.C.qđ metus cã.facit.j.ti.j.l. cẽ-
tum Capuæ.Sol.dicit gl.no.hic,vitium erat latẽs,& sic recipiẽdo
nõ vr remittere.Vel dic,dicit gl.ꝙ hic nõ dedit,sed dare voluit.Si
mile in l.si stipulat⁹ sim Damã.j.de ver.obl.Istũ passum examinat
gl.in d.l.& elegãter.§.non solum.de dolo.& Cy.in l.exhibitionis
alleg.nec tamẽ allegat istam gl.dixi in d.l.q sibi.§.j.declarabo vo-
bis in d.l.cẽtum Capuæ,§.j.j.ti.j. ¶Op.& videt,ꝙ hæc lex sibi ꝯdi-
cat.Nã in principio dicit,expectãdũ tps sñiæ,vel mortis,in fine ve
ro dicit quanti plurimi fuit a tempore moræ.Glo.magna in prin.
ponit varias solu.quæ possunt esse bonæ.Tu tamen dic clarè, vt
dixi ponendo casum,quia principium loquitur quando certum
fuit,ꝙ plurimi fuit tempore sententiæ,vel mortis.finis loquitur
quando non erat certum:ideo inspicitur quanti plurimi fuit à tẽ
pore moræ.¶Opp.quod debeat inspici tempus lit.contesta.& nõ
tempus moræ.l.iij.§.in hac.j. commoda. Huius timore est facta
☞ tota glos. magna hic,& ibi , ideo eam ibi declarabo. * In fi-
ne text. oppo. quod imo indistinctè attendatur tempus rei iu-
dicatæ, vt j.de pecu.l.quæsitum.in principio. Solu. multum in-
teresse inter personales, & reales actiones. Nam in personali-
bus loquitur hæc lex. At in realibus, seu quæ ad instar realium
sunt,

ADDITIO.

a ¶Actione de dolo.Ad hoc vide Pau.de Cast.in l.etiam.de solut.

sũt,loq̃t lex ꝯ̃ria Nã actio de peculio hẽt instar realis, cũ peculiũ rẽ comitet̃:& est horũ rõ.Nã actio realis ꝯpetit ꝯ̃ nullo iure obligatũ,vt §.j.Inst.de act.iõ nõ attẽdit̃ tp̃s litis cõtest. quo nõ possidebat,nec erat obl'atus:at in ꝑsonali sec⁹. *Quæro iuxta mãm huius legis,qũo ꝯ̃ reũ morosũ formet̃ libell⁹, vtrũ formet̃ ad æstimationẽ:qđ vr̃,qa æstõ venit in ꝯdẽnationẽ,ğ & ĩ petit.l. vt fund⁹.s̃.cõi diui.Itẽ vr̃ expssum s̃.de ꝯdic.furtiua.l.in re furtiua.& l.si vsusfructus mihi ĩ bienniũ.j̃.de vsufr.lega.Sed ꝯ̃riũ est verũ, p l.si seruũ.§.effect⁹.j̃.de ver.ob.Et q̃a nemo sine actione experit̃.l. si pupilli.§.videam⁹.j̃.đ neg.ge.iõ id solũ dẽt peti qđ ẽ ĩ obl'one:s.r̃s ipsa.Et si dicat̃,si æstimatio ñ deduci t̃ ĩ petitionẽ,qũo ğ deducit̃ ĩ ꝯdẽnationẽ?Rñdet̃,ꝙ ĩ qualibet petitione oportet ꝯsiderare duplicẽ ꝯclus.vnã q̃ venit iure obl'onis:& hæc fit ꝯ̃ ptẽ. Aliã,q̃ venit iudicis offic.& ĩ hac cõcludit̃ iudici & nõ pti:cũ nõ p̃supponit aliq̃ ptis obl'onẽ,vt l.Quint⁹.de annu.& mẽst.lega.Et vide ea q̃ dixi s̃.de iuris.om.iu.l.j.tractãdo illã q.vtrũ officiũ,& actio sint idẽ, vñ hic istis duab⁹ cõclus.vtit̃ actor.Nã qa est obl'atus ad vnũ, vel ad aliud dãdũ,& ꝯcludo,vt ad dãdũ ꝯdẽnatis.Sed qa fuisti ĩ mora licet obl'one nõ tenearis de deterioratione ꝯcludo iudici, vt ꝯdẽnationẽ rei pñtis faciat sub æstimatione deteriorõnis, vl' meliorõnis:vt dicã sic Cũ mutuauerĩ tibi tm̃ vinum,& tu interpellatus congruo loco,& tẽpore mihi non solueris,& tunc vinum magis valebat,peto te condemnari ad tantum vinum sub æstimatione, quæ tunc erat,vel quanti plurimi erit vsque ad sententiam.*

LEX III.

Si res. De tẽpore ad locũ idẽ est iudiciũ.h.d. Istã legẽ habuistis declaratã in l.vinum.s̃.si cer.pe.dic vt ibi.& qđ deficit,dicet̃ in l.3.§.in hac.j̃.cõm *No.bñ ex fi.hui⁹ l. ꝙ qñ aliqs stipulat̃ aliqd sibi dari nullo loco adiecto,sed simpl'r stipulat̃,ĩtelligitur loc⁹,vbi petit̃ eẽ adiect⁹,ꝓ quo l.3 & 4.s̃.si cer.pe.viđ tex. ibi,loc⁹ q̃ peteretur,&c.i.loc⁹ domicilij rei,ĩ quo peti debuit, vt l iuris ordinẽ.C.đ iu.om.iu.In tex.ibi,eo die,quo dari debuit.sub audi,& q̃tũ postea creuit vsq; ad sñiam,vt habuistis s̃.l. prox.*

De eo,quod certo loco. Rubr.

¶Glo.continuat rubricam duobus modis,teneas quem vis, & iste titulus est multum difficilis.

LEX PRIMA.

1 *Conueniri quis quãdo possit alibi,quã in loco destinatæ solutiõis, vel cõtract⁹.*
2 *Certo loco,qui promisit dare,an possit vbique conueniri.*
Verba generalia quando recipiant restrictionem de habilitate.
4 *Clausula quòd possem conueniri in tali,& tali loco,quid operetur.*
Item qualiter concipiatur.
5 *Casus,in quo non sit locus remissioni de loco ad locum in contractibus.*

a Alio loco. a*Ista lex est notabilis ad qõnẽ, q̃ semel vidi de facto.Titi⁹ ꝯ̃xit in Mõtepessulano cũ Seio:Et Seius ꝓmisit Titio soluere x. rõne illius ꝯ̃ctus initi ĩ Pedemontio in nũdinis.Aduenientib.nũdinis Seius in Pedemontio ñ inuenit Titiũ. Redit Seius ad Montẽpessulanum.Venit Titius,& in Montepessulano petit sibi illa x.à Seio solui:dicit Seius,Ego tenebar tibi soluere in Pedemõtio,vadas illuc,qa ibi dimisi illa x.tibi soluẽda,si venires illuc.dicit Titius,Ego ñ curo,solue mihi hic.q̃rit̃ qd iuris?đt tex. Qui ꝓmisit dare certo loco,si ĩ eo ñ reperit̃,p̃t vbiq; ꝯueniri.*¶Primò op.
1 ad hãc l.&†vr̃ ꝙ alibi ñ possit ꝯueniri,q̃ ĩ loco sol'onis,vl' ĩ loco ꝯ̃ctus celebrati.l.hr̃s abñs.§.fi.de iud.& l.eũ q.j̃.đ consti.pec.Sol. loc⁹ ꝯ̃ctus verè ẽ ille loc⁹,ĩ quo dẽt fieri sol'o,vt l.ꝯ̃xisse. de ac. & ob.in loco verò vbi verba ꝯ̃ctus fuerunt apposita,ñ p̃t conueniri, nisi aliđ fuerit actũ.Ita tenet gl.C.e.l.j.& l.3.j̃.đ bo.aut.iudi. pos.& vr̃ tex hic,& j̃.de sol.l.q̃ro.& ibi de hoc dixi.licet gl. de hoc dubitet in l.eũ q.in §.j.j̃.ti.j.¶Scđò op.& vr̃,qđ alibi nõ possit ꝯueniri qa eligẽdo vnũ locũ vr̃ alteri renũciare.l.fi.C.de pac.cõuẽ. Sol.đt gl.ex hac interp̃tatione actio redderet̃ inutilis, iõ nõ facimus eã. Probat̃ in l.Titia.§.idẽ rñdit.de ver.ob.*Iũctis notatis p me j̃.eo. l.ĩ bonæ fidei.circa fi.& in l.nemo,ibi allegata.no. ex hac sol'one, ꝙ qñ qs hẽt duas vias,& eligit sibi vnã illarũ,nõ vr̃ pp l'r alteri renunciare,si ex hac interp̃tatione actus redderet̃ inutilis. Quod facit ad vnã qõnẽ.Titius asũpsit sibi onus ꝓbandi articulos suos, qa petiit dilationẽ ad ꝓbãdũ: postea petiit, ꝙ pars ꝯpellat̃ rñdere articulis medio iur̃o.Opponit̃ ꝙ nõ dẽt ꝯpelli,qa pars assumpsit sibi onus ꝓbãdi, & iõ electa illa via, sibi p̃iudicat in alia,qa alij renũciauit,& iõ nõ est audiẽdus.Dic vt ĩ ista sol'one,ꝙ alteri viæ,videlicet rñsioni articulorũ ñ vr̃ renũciasse.Quia si ita ĩterp̃taremur,ex hoc act⁹,de quo agit̃,redderet̃ ĩutilis,videlicet qa iudici ñ posset ꝯstare de veritate cãæ,& tñ ĩterest iudicis veritatẽ hr̃e,& de ea ĩq̃ret̃.*Quæro,b vtrũ possit†vbiq; ꝯueniri c iste,q certo locò ꝓmisit
b Vr̃ ꝙ sic.l.eum q.s̃.de iudic & j̃.tit i. l. si duo.§.j.Gl.determinat ꝯ̃-
2 rium p l.hr̃s abñs.§.fi.de iudi.& qđ in l.all.in ꝯ̃rium dr̃ q̃libet lo-
c co,subaudi.s.idoneo.l.vt gradatĩ.§.& si lege.j̃.de mune.& hono.
d & hæc est *cõis opin.*. Ego reperio ꝙ Nico.Mat.in quadã sua disputatione tenuit ꝯ̃riũ,d ꝙ possit quolibet loco ꝯueniri, pp gñalitatẽ dictarũ legũ,q̃ l'r dñt expssè.Pro l'r facit l q certo.s̃.q̃ ꝯd ind.& l'r ad similitudinẽ fugitiui.l.j.C.vbi đ curi.vl' cohor.& l.j.C.vbi cau.sta.

verum quia reus in l'r grauat̃,ꝙ vbiq; cõuenit̃,datur arbitriũ iudici, vt hẽat in ista actione rõnẽ intereẽ pp locum,vt j̃.l.ꝓx.& p totum titulũ.Nõ ob.l.hr̃s abñs.§.fi.nã qñq; ego formo libellũ,petẽs ꝙ qs mihi ꝯdẽnet̃ ad soluẽdũ in loco destinato sol'oni, fm formã ꝓmissionis,tunc in ista actione,nõ verteret̃ iudicis arbitrium, qa peto ꝙ fiat fm qđ ꝓmissum est,iõ ñ p̃t re⁹ conueniri,nisi in eo loco,vbi dẽt fieri sol'o,vel alio idoneo,s.in loco domicilij.d.l.hæres abñs.§.fi.Et qđ sic possit formari libellus,facit optimè l.fi.C.de sẽ. q̃ si.cer.q̃t.pf.Qñq; volo petere ꝙ mihi soluat ĩ loco iudicij, vel peto simpl'r,tunc p̃t vbicunq; cõueniri,vt hic & dictis legib. ñ qa ibi ꝯ̃xisse videat̃,sed ex nã arbitrariæ actionis pp locum,vt hic, &
e dictis legib.Ita đt Nic.Mat.& bñ:iudicio e tñ meo, ipse ñ rñdet ad leg.vt gradatim.§.& si lege.q̃ vr̃ ꝓbare,ꝙ leges,q̃ dñt:quolibet loco:restringãt̃,s.idoneo.Scđ rñ.ex dictis Iac.de Are.& Old. in l.j.§.
3 nunciatio.de ope.no.nun.†Nã qñq; dispõ gñalis continet ꝯcessionẽ noui actus,vel noui iuris,tunc recipit restrictionẽ de habilitate,seu idoneitate,vt d.§.& si lege.Qñq; ꝯtinet iuris iã concessi extẽsionẽ.& tunc ñ recipit illã restrictionẽ.d.l.j.§. nunciatio. vbi dr̃,ꝙ nunciatio p̃t fieri omnib.dieb.& gl.ibi intell'it ẽt feriatis,& ñ feriatis.al's dicta generalis ꝯcessio nil oparet̃.Ita hic,si intelligeres qđ nõ posset ꝯueniri.nisi in loco idoneo,frustra Paulus Iuris. hãc l.induxisset,cum de iure cõi hoc eẽt. Dico ğ, ꝙ p̃t vbiq; ꝯueniri. De hoc quãdo verbum generale recipiat restrictionẽ,dixi plenè, in d.§.nunciatio.hodie tamẽ notarij,vt cesset hæc dubietas, appo
4 nunt in ꝯ̃ctu,†ꝙ voluit posse cõueniri in tali loco,& in tali, & vbicunque fuerit inuentus,q̃ cl'a qd operetur,& qual'r debeat con
5 cipi,dicã j̃.eo.l.3.§.si quis ita.¶Vltimò hic videtur casus † ꝙ in contractib.non sit locus remissioni de vno loco ad alium.Nam si remissio posset fieri,non esset necessaria æquitas huius legis. De hoc ibi per Gul.& per glo.l.hæres absens.de iudi.& per Docto. in authen.qui sem.l.C.quomodo,& quando iud.tetigi in l. si cui.§. fin.de accus.

ADDITIONES.

a ¶Alio loco.In prin.huius l.& in materia huius tituli vnum scias quod est no. licet quis alibi non posset cõpelli soluere,q̃ in loco promisso.fallit nisi ab illo loco quis postea esset relegatus,vel bannitus,cũ ibi ꝓcuratorẽ constituere non possit. Text. est multum no.in l.vsuras.C.de sol.iuncta gl.quod tene menti.Fortè per hoc posset etiam limitari regula,quod actor sequitur forum rei,& not.Bal.in d.l.vsur.& ibi vide gl. quæ ponit alias causas.Adde Bald.consi.338 . vbi ponit an bannitus possit citari ad ciuitatem , à qua est bannit.iiij.li.

b Pom.¶Quæro.Vide Are.consi 95.col j in fi.& consi.106.

c ¶Conueniri.Vtrum ille,qui promisit dare certo loco,si ibi nõ reperiatur, possit in quocunque loco ẽt nõ idoneo conueniri? Et ꝙ debeat intelligi de loco idoneo,t3 & glo.in l.j.s̃.eo.Flo.dicit ibi,ꝙ in hoc dubio vidit aliàs Bal.conco.op.vc3 quod opi.Nic.& Bar. hic,procedat in vagabundo,iuxta glo.in l.j.C.vbi de cri.agi opor. sed in non vagabundo qui reperitur in loco idoneo,procedit opi.gl.sed istud sibi Flo.non placet, in vagabundo illud est de iure communi,ergo hæc lex nihil induceret noui.Sed pro opi. gl.dicit Flo.facere,quia si intelligeret de quolibet loco non idoneo, sequeretur absurdum, quod ille qui promisit in vno tantum loco soluere,posset in plurib.locis conueniri, tamen quia ille,qui simpliciter promisit soluere,non potest conueniri nisi in loco idoneo & ideo dicit,quod verior videtur opi.gl.Et vide tu ad materiam huius l.Mari. Soc. in c.dilecti.artic.ij.q.ij.in p̃in.de foro compe.& ibi late.

d ¶Cõtrariũ.Et qa Doc.in hoc tenẽt cõtra Bald.ideo vide Instit.de ac. §. præterea. per Modern.

e Iudicio tamen meo.Ad illud,quod verba generalia recipiunt restrictionem de habilitate,vide in l.j.C.de sacros.ecc.& text.in l.j.j̃.de constit.pec.per quem infert Pau. de Cast. ad no.q.ibi videas per eum.Adde quod Pau.de Cast.hic in add.ad Bart.in verbo , frustra,dicit immo non frustra,quia videbatur aliis locis non posse coueniri, vt hac l.p rõnes gl.hic.Nec est secundum ipsum conueniens dicere , quod pluribus locis conueniri possit qui promittit vno loco tantum,sicut ille qui simpliciter tantum promisit,immo ratio dictat contra,& ideo facta est lex,qua propter dicit tenendam aliam opin.

LEX II.

1 *Bonæ fidei in actionibus actio non est arbitraria propter locum.*
2 *In petenda resti.ĩ inte.quis locus inspici debeat,an locus iudicij,an contractus.*
3 *Restitutio in integrum transit ad hæredes.*

Arbitraria. In actione arbitraria propter locum habet̃ ratio interesse actoris & rei.h.d.*Pro euidẽdentia huius legis,quia hic tractatur de arbitrariis actionibus, q̃ro,quare dicantur arbitrariæ,& quæ actiones dicantur arbitrarię Et videtur dicẽdum,quod omnes dicantur arbitrariæ.Nam in omnib.actionib.iudex habet arbitrari,vt j̃.de ædil.edic.l.ædiles.j.§.itẽ sciendum.Et istud videtur potissimum habere locum in actionibus bonæ fidei,in quibus,iudex habet arbitrium, vt vsuræ veniant à tempore moræ eius arbitrio,vt s̃.de neg.gest.l.quia tantundem.Ad quod dic,quod actiones dicuntur arbitrarię ab eminentia arbitrij accidẽtalis.Nõ autem dicuntur arbitrarię ab arbitriò.quia cum in omnib.actionib.iudex habeat arbitrium:iã omnes dicerentur arbitrariæ,qđ nõ est dicẽdum,qa licet in actionib. bonæfidei emineat arbitriũ illa tamẽ eminẽtia ꝓuenit ex ꝓpria nã ipsius actionis:cum multa ex nã ipsarum actionum bonę fidei prouęniãt,& emineant,de quibus nõ est actum,neq; cogitatum, vt s̃.de ꝯd.ob tur.cau.l.fi.& ibi no.ĩ glo.in ver.actionem.Et institu. de oblig.q̃ ex ꝯsensu nascun.in fi.iuncta l.in bonæ fidei.j̃.eo.Et dicitur istud arbitrium accidentale plurib.modis.Nam stricta regula est,vt quando iudex diffinitiuè pronunciauit,à mõ se intromittere nequeat,cum sit functus offõ suo,j̃.de re iudic.l. iudex post quàm

q̃ tñ in actione ꝙ met.cau.& similib.eminet arbitriũ ꝯ.ꝑdictã rþã qa iudex bis iudicabit,nõ ex nã ipsius actionis,sed aliquo actu extrinsecus descẽdẽte.s.ex ꝯtumacia nõ parẽtis, vt patet in actione ꝙ met.cau.vbi prius iudex ꝯdẽnat, vt rẽ restituat , & scd'o ꝯdẽnat eũ ex ꝯtumacia ĩ quadruplũ.s̃.ꝙ met.cã.l.si cũ exceptione.§. j. & §.ij.Idẽ in rei vẽdicatione,in qua eminet arbitriũ,qa iurat ĩ litẽ ex arbi.iud.post sñiam,s̃ de rei vend.l. q̃ restituere. Et idẽ in actione ad exhibẽdũ,& similib.in qb.ĩ litẽ iurat,qa eminet arbitriũ ꝑuilegiũ amouẽdo.Nã frustra est ꝙ dñs dãdo seruũ ꝑ noxa liberat.j̃. de re iudi.l.miles,§.j.Iudex tñ arbitrãdo,aufert ꝑuilegiũ ipsi dño si dñi ꝯsciẽtia arguat.s̃. de noxa.l.ĩ delictis.§.si detracta.Et istud arbitriũ hẽt iudex ab extrĩseco:ne maleficia remaneãt ĩpunita.s̃.ad l.Aql.l.ita vulner.ĩ fi.Itẽ circa noxa.act.Nã nõ ꝑt emẽdari ꝙ accidit post litẽ in singul.actio.arg.s̃.de iudic.l.ñ põt videri. Sed istud fallit in vniuersalib.dic.§.si detracta. Et ẽ rõ, qa eadẽ actio remanet,q̃uis muteꝛ qualitas agẽdi,aliquo mõ ẽt eminet arbitriũ ĩ pl', vel min' ꝯdẽnãdo,vt de actio.arbit.loci. Nã cũ erga actiones stricti iuris rþa certa sit,vt solũ veniãt illa,de qb.est cogitatũ , & actũ expsse,ergo ñ dẽt ꝯdẽnare iudex,nisi ĩ ijs de qb.est cogitatũ expsse iudex tñ arbitrabiꝛ de loco vltra id,de quo est cogitatũ,i. vltra q̃titatẽ ꝓmissam arbitrabiꝛ:si rei interest,vel actoris,vt hic,& j̃.l. ꝓx.§.nũc de offõ.itẽ alio loco eminet arbitriũ,qa de rigore iuris nõ vr,ꝙ ĩ illud,qđ ẽ in mora,dicãtur arbitrariæ, q̃tũ ad interesse si alio loco ꝯueniaꝛ,qa dãnũ,qđ qs sua culpa sentit,&c.j̃. de reg. iu.l.ꝙ qs ex sua.& c.dãnũ.e.ti.lib.vj.Sed dico,ꝙ primò,qa ex quo ĩducitur vnũ pro actore.s.ꝙ alio loco re' cogaꝛ soluere. q̃ vbi ꝓmisit,releuaꝛ re' in alio.s.ꝙ succedat arbitraria ꝓ reo,& hẽatur rõ interesse sui,q̃tũ interesset sua soluere in loco,vbi promisit.ar. s̃.de iureiu.l.cũ q.ita voluit notãter gl.in d.§.nũc de offi.in ver.rõ. vide tex.ibi,actoris,&c.dic,ꝙ actor hẽt facere mẽtionẽ in libello suo vtilitatis suæ illius loci,rõne cui' sua ĩterest:licet istud interesse offõ iud.veniat:aliàs iudex nõ hꝛet rationẽ,ar.j̃.de dã.infe. l.4. §.hoc ãt.& j̃.de magi.ꝯue.l.j.§.magistratib. ĩputari. cũ ñ teneatur supplere de facto,vt not.C.vt q̃ desunt aduo.l. vnica. de vtilitate ãt rei,q̃tũ ad æstõnẽ,actor ñ hẽt facere mẽtionẽ,arg.j̃. de noua.l. doli.in fi.& C.de testi.l.nimis graue.¶Summaꝛ ẽt lex ista sm Iac. But.Hęc actio ꝯcernit vtilitatẽ vtriusq;.tã actoris,q̃ rei, & procedit ratione adiectionis loci,& in ea ita ẽ agẽdũ,ne reo loci vtilitas auferatur.h.d.vsq; ad l.non vtiq;.Vide tex.ibi.ꝙ si rei interest,&c. s.ꝯueniri poti' ĩ loco promissionis,q̃ alibi.Minoris,vt qa forte sub minorib.vsuris inuenitur pecunia,vbi dẽbat soluere, q̃ vbi ꝯuenitur.Aut si actoris,s.interest ĩ loco promissionis recipere,q̃ alibi.*

1 Op.ꝙ actio ñ sit arbitraria ꝑp locũ.j̃.e.l.in bonæ fidei.Sol.† in actionib. bonæ fidei iudex põt exercere suũ offm ex nã actionis, iõ ñ dñr arbitrariæ:in actionib.verò stricti iuris iudex hoc ñ posset ex nã actionis,sed qa æqtas hoc reqrit,ꝑp aliqd extrinsec' accidẽs ꝯ nãm actionis,iõ lex dat iudici arbitriũ, vt hic, & ꝑp hĩ dr arbitraria.Ita loqꝛ hic.dixi in l.in actionib.s̃.de in lit.iu.*¶Op.& vr,ꝙ reus non dẽat ꝯdẽnari in plus sine cã,qa vbi nõ est culpa,ibi nõ dẽt eẽ pœna,vt l.aliud.j̃.de ver.sig.ex̃,de reg. iu. c. sine culpa. li.vj.Sol'o.dicit gl.j.intellige,ꝙ reus erat in mora,aliàs secus : qđ satis placet,& sic p oĩa hꝛ rõ interesse,qđ venit rõne lucri. Non ãt ei',qđ venit rõne tpis in iudicijs stricti iuris nisi sm ꝙ dicã in l. ꝙ si Ephesi.in pri.j̃.e.Itẽ qualr mora actoris,& rei ꝯsidereꝛ ĩ hac actione arbitraria de hoc diceꝛ j̃.e.l.nõ vtiq;.§.nũc de offi.vbi gl. hoc tãgit.*¶Op.duo ꝯtria simul stare nõ ꝑnt.al.hæc verba.§ ille

a aut ille.de ver.sig.& l.vbi repugnãtia.de reg.iu.Sed qđ interest actoris & rei simul,& semel,vr ꝯtinere ꝯtrarietatẽ.Dicit gl. intellige hoc separatim,i.qñq; actoris,& qñq; rei,vel põt esse, ꝙ eodẽ tpe hꝛ rõ interesse actoris,& rei,diuersis tñ respectib.vt in exemplo in gl.posito,vt qa actoris interest ꝑp pœnã,in q̃ incidit,& rei interest ꝑp valorẽ rei debitæ,& hæc est satis bona.Et per hoc nõ ꝑt dici,ꝙ sit repugnãtia,qa non est circa idẽ, nec eodẽ respectu. ¶Quærit gl.qd si rei intersit non ꝯueniri alibi in totũ,qa fortè in loco soł'onis hꝛet restõnẽ in integrũ de iure ꝯmuni: in loco verò vbi ꝯueniꝛ non ꝑt illã hꝛe de iure spãli illius loci,qd iuris?Glo. determinat qd hui' non ẽ hñda ratio , qa hoc interesse ñ venit

b ratione rei,sed ratione ꝑsonæ.¶No.istã gl. q̃ tenet b in formando

2 q̃stionẽ,qđ q̃tũ ad ꝯcedẽdã,vel denegãdã restitutionẽ† dẽat inspici locus iudicij.ñ locus ꝯtractus.hoc vr ꝯtra l.si fũdus.j̃.đ euictio vbi in his,q̃ ꝑtinẽt ad decisionẽ ĩspiciꝛ locus ꝯtractus. Propter qđ Gul.& alij reprobãt istã gl.sed in l.j.C.de sum.Trin.Gul.vr hãc gl. sustinere,& rñdet ad d.l.si fundus, qa inspiciꝛ locus ꝯtractus q̃tũ ad ea,q̃ veniũt ex nã ꝯctus,& q̃ agebãꝛ à ꝑtib.tacitè, vel expressè, sed ĩ itegrũ restõ nõ est de his,ergo &c.Ego ibidẽ teneo ꝯriũ per rþam gñalẽ l.sp in stipul.j̃.de reg.iu.vbi dr sp inspiciẽdũ esse locũ ꝯctus, & sic sine illa distin.Præterea in actione,q̃ venit in ꝯtractu inspicimus locũ vbi celebratus ẽ ꝯtractus.Eadẽ rõne in off.iud.ꝑ qđ petiꝛ restõ,dẽmus inspicere locũ,vbi gestus est iste actus,q̃ habet mouere iudicis æqtatẽ ad dãdã resti. in integ. vñ eadẽ est rõ in restitutione,q̃ in ꝯctu.Pro hoc facit lex q certo loco.s̃. de ꝯdi. ind.& qđ dixi & sic vr ꝙ titul' q̃õnis ñ ꝓcedat. Sustinendo tñ gl.dicam',ꝙ hic minor volebat petere restitutionẽ ob aliq̃ negligẽtiã ꝯmissam in loco iudicij.vel dicamus,ꝙ erat ibi statutũ expssum,ꝙ ñ dareꝛ restitutio de gest.ibi,vel alibi,& sic ꝓcederet q̃stio.Nũc venio ad sol.Dicit gl.ꝙ huius intereẽ ñ hꝛ ratio , qa venit ratione ꝑsonæ.Si nos intelligimus qõnẽ sm ꝑmũ modũ, quẽ dixi s̃.gl.dt verũ.Nã cũ negligẽtia sit ꝯmissa in loco iudicij , quo ad ꝯcedẽdã vel đ negãdã restitutionẽ locus,ĩ quo illa negligẽtia ẽ ꝯmissa,dẽt inspici,ẽt si ꝯuenireꝛ in loco destinato soł'oni. Sed si intelligimus scd'o modo,tũc gl.ñ đt verũ.Primò,qa ꝯtradicit sibi in hac ea.gl.Nã s̃.dixit,ꝙ hꝛ ratio intereẽ actoris qa incidit in pœnã alteri,& hoc ẽ mere ꝑsonale ad ipsum actorẽ:q̃ intereẽ, qđ venit rõne ꝑsonæ,hꝛ ratio.Præterea in inte.rest.ñ ꝯcediꝛ mere fauo

3 re ꝑsonæ,sed ratione ẽt læsionis:ꝙ apparet,†qa trãsit ad hæredẽ. l.ñ solũ.s̃.de in inte.rest.& p Dy.in c.ꝑuilegiũ ꝑsonale.de reg.iur. in vj.Possetis vos dicere:ꝙ determinatio gl.est bona alia rõne.Nã in integ.rest.petiꝛ offõ iud.nobili,q̃ de ea non ꝑt hꝛi ratio in hoc iudicio incidẽter.l.necnon.§.exẽplo.s̃.ex q.cau.ma.& l. excep. in fi.j̃.de except.Rñ.ꝙ imo in hoc iudicio poterit hꝛi rõ ea opposita p modũ ꝯdictiõis sm ea,q̃ plenè dixi ĩ l. nã postea.§.si minor.s̃. diureiu.Op.& vr,ꝙ reus nõ dẽat ꝯdẽnationari in plus sine aliqua cã,qa vbi ñ ẽ culpa,non dẽt eẽ pœna,vt l.aliud.j̃.de ver.sig. & in regu.sine culpa,de reg.iu.ĩ vj.Sol.dt gl.intellige hic , ꝙ reus erat in mora:aliàs secus.Quod satis placet,& sic ꝑp morã habetur rõ intereẽ,qđ venit ratione loci,non autem eius, quod venit ratione tẽporis in iudiciis stricti iuris,nisi sm ꝙ dicã j̃.eo.l.qđ si Ephesi.in prin.Itẽ qualiter mora actoris.& rei cõsidereꝛ in hac actiõe arbitraria statim declarabo j̃.l.ꝓx §.nũc de offi.vbi glo.tangit.

ADDITIONES.

a ¶Non possunt.An in hac actione habeatur ratio interesse actoris, & rei vide per glo. & ibi no.Bal.in l.j.C.eo.tit.

b Quæ tenet.An dẽat inspici locus iudicij,vel cõtractus,adde no.in l.j.& ij.C.vbi & apđ quẽ in inte re.adde Bal.in l j.C ne fil.ꝓ pa.& Pa.de Ca.& adde,ꝙ cõtra opi.Bar. hic tenet ẽt Mar.Soc.in c.dilecti,de fo.cõp.ar.4.vers.& ex prædictis.& Ange.in l.j.C.vbi cõue.debe.qui certo loco.& vide Mar.vbi s̃.distinguentem.

1 *Arbitraria in actione quando locus in libello sit apponendus.*

2 *Et si omittatur,processus non vitiatur.nu.2.*

Accusator tenetur accusatione apponere diem commissi delicti.

3 § Si quis Ephesi. Locus dẽt exprimi in libello, qñ ei' omissio reo ẽ nociua.h.d.iste §.no.* Et vide tex.ibi,altero loco experiri &c.i.ñ fcã mẽtione alterius loci positi in alternatiua obłone.Vel dic, ꝙ non potero te ꝯuenire ꝑcise in altero loco:detracta alterius loci vtilitate.Sed habita ratione vtilitatis alterius loci,sic.Old.Et adde sup e.ver.qñ dicit experiri &c.s.in narratione,sed in ꝯcłone petet reũ ꝯdẽnari in eo qđ ꝓmissum ẽ solui in loco:vbi conuenit reũ.Sed si rei intersit aliã rẽ in alio loco soluere,puta hominẽ Capuæ, quẽ potius hꝛet ꝓ v.q̃ ꝑ x.Ephesi,vbi conueniꝛ:ratio rei interesse hẽbiꝛ, vt ñ soluat nisi v.Et sic exẽplifica istũ §.sm Ia.de Are. in l.prox.ibi,nemo. ad sm ibi,secũdò q̃ro.*¶Op.si ñ ꝑt conueniri in altero loco detracto altero,ergo nec in tertio,detracto vtroq;,qđ est contra l.j. s̃.e.Sol.dñt qdã,ꝙ hic dẽt exponi detracto loco,hoc est, detracta

1 loci vtilitate,& sic sm istos.†qñ agiꝛ arbitraria ꝑp locũ,dẽt apponi in libello,ꝙ hẽatur ratio vtilitatis loci.Hæc lec.non est bona. non.n.actor hoc cogiꝛ dicere in libello.sed hoc pertinet ad reũ. Hoc probaꝛ s̃.prox.in eo,ꝙ dicit fieri condẽnationẽ minoris,q̃ in tẽtatũ est.& sic appet ꝙ actor totũ simplr petit,sed ꝑp exceptionẽ rei fit condẽnatio in minori q̃titate.Alij dñt,ꝙ bñ ꝑt in tertio

a loco conueniri.s̃.e.l.j.sed in libello a dẽt fieri mẽtio de locis,in qb. dẽbat fieri soł'o,ne hoc omittẽdo auferat loci vtilitatẽ,ista est vera.Contra hoc op.j̃.l.ꝓx.§.j.ver.quare.vbi ẽ necesse,ꝙ fiat men-

2 tio loci.Sol.vt ibi dicã.¶†Quæro,qd si omittatur locus in libello,an vitiabitur processus?Rñ.ñ,sed actor punietur tãq̃ petẽs pl'

b loco,vt Inst.de act.§.loco.& §.seq.Vltimo, b hic vr casus q.no.Ac

3 cusator non cogitur in accusatione†apponere diẽ:dicit reus, appone diẽ delicti,qa intendo probare me illa die fuisse Romæ. an

c accusator hoc casu cogetur ponere?Determinaui, c ꝙ sic,in l.is q reus.circa fi.de pu. iu.Pro hoc vr casus hic.Nã qñ omissio loci.vel diei aufert reo defensionẽ,cogiꝛ actor eã apponere,ita hic in proposito.quod dic vt ibi dixi.tamen hunc tex.ibi allegaui.

ADDITIONES.

a ¶Sed in libello.Et qñ reus conuenitur in alio loco,q̃ in loco solutionis,ad dẽat apponi locus in libello.Adde tu tex in loco.Inst.de act.vbi hoc probatur.Faci c.j.de plus peti.& ita ẽt tenet Mar.Soc.in c.dilecti.de fo.cõp.art.ij.ver.iij.subiicitur q.vbi dicit,ꝙ debet fieri commemoratio loci in narratione,non autem in conclus.

n Pom.¶Vltimo.Vide Are.in c.qualiter & quando,lo ij.

c Io.Fr.Ru.¶Determinaui ꝙ sic.Et ista decis.Bar.est magis cõiter approbata secundũ Ias.hic,qui eam defendit à quibusdam impugnationib. Ful.& Imo. & vltra ea adde Ang.de Aret.in trac.malefi.in gl & ad hoc colloquium.versi.quid si ego imploro,vbi sequi Bar.& Ro.in l.Pomp.§.rei perduellionis,ff.de acq.hær.Sed Ale.in d.l.is,qui reus in oppo.ad Bar.videtur sequi Imo.

LEX III.

1 *Alternatiua potest esse quadruplex.*

2 *Casu in terminis positio.*

3 *In obligatione alternatiua rerum quid sit in obligatione, remissiue.*

4 *In alternatiua rerũ cuius sit electio, remissiuè. & vsque ad qđ tps veniat. nu. 5*
5 *In alternatiua rerũ altera perempta, an teneatur ad aliam præcise, remittit.*
6 *Alternatiua locorum quo ad petitionem electio est actoris, & vide nu. 9.*
8 *Locus in libello in hac actione arbitraria quando inseri debeat.*
10 *Potestas iudicis quo ad cõdemnationem in alternatiua locorum, & quando actio sit arbitraria, & quando respectu actoris, num. 11.*

§. Non vtique. Mã huius l. est valde difficilis.* Aliàs est §. Scęuola. sub l. arbitraria pone exẽplũ. Tu
mihi ꝓmisisti dare cẽtũ Capuæ: vel Stichũ Ephesi. ĩ tua ptãte ẽ añ
q̃ sis ĩ mora, quẽ istorũ dẽas. Sed te existẽte in mora, nõ ẽ ĩ tua ptã
te, an tu dẽas: qa si eẽt in tua ptãte, eẽt illud absurdũ: qa dũ à te pe-
tereẽ Capuæ: tu diceres, ꝙ vis soluere Ephesi: & eꝯ. Et ita apparet
ꝙ nõ dẽt eẽ in tua ptãte, an dẽas: & iõ p ꝯñs nõ est in tua ptãte, in
quo loco dẽas soluere, in stipl'onib. subaudi, alternatiuis. Nã si ꝓ-
mittã Stichũ, aut Pãphilũ: tacitè ĩ est, quẽ debeã, nõ tñ in electione
mea est, an debeã, sed qd debeã. Et hoc seqẽ ibi. Sp in rei, &c. Et dic
ꝙ Scæuola p̃mò ponit casũ gñal'r in alternatiuis, & postea dicit ĩ
alternatiua rerũ: scđò in alternatiua locorũ. Et hoc ẽ, qđ subiicit
tex. & iõ q Stichũ. q̃si dicat, ꝙ plus q̃ ita ẽ in alternatione rerũ, idẽ
in alternatione locorũ. Et postea ponit exẽplũ de istis. & incipit
ibi, q Stichũ, &c.* In alternatiuis, in rei est ptãte qd dẽat, nõ an
dẽat aut eqpollẽs. h. d. vsq; ad §. si qs ita. Primo ponit vnũ dcm̃ Scę
uolæ. Scđò ad eius probõnẽ p̃mittit duas rl'as, & vnã illationẽ ꝯ-
fuie. Tertiò, p̃dicta declarat p multa exẽpla, vsq; ad §. nũc de offõ.
& in hoc §. sunt multæ gl. ad decl'onẽ tex. Tu vero dic clari⁹ ad e-
uidẽtiã, qđ ĩ stipl'onib. q̃dã tacitè insunt, vtputa, electio in alterna
1 tiuis.† Alternatiua p̃t eẽ quadruplex. qa vl' ẽ alternatiua rerũ tm̃,
vl' locorũ tm̃; vl' rerũ & locorũ, vl' psonarũ. Itẽ in stipl'one tacitè
inest tp̃s, intra qđ dẽt fieri sol'o. Itẽ locus in quo dẽt fieri sol'o, seu
2 in quo dẽat peti. Præmissis p̃dictis, pone casũ in terminis.† Queri
tur, vtrũ ea q̃ insunt stipl'onib. sint sp in ptãte rei, hoc est, in eius e-
lectione, & declaratione. Ad hoc r̃ndet, qđ ñ vtiq; ea q̃ tacitè in-
sunt stipl'onib. sint sp in ptãte rei. q. d. qñq; sunt in ptãte rei. qñq;
actoris, qñq; lex ipsa declarat. q ñq; stipl'onẽ ipsã vitiat, & hĩ pro-
bat p exẽpla vsq; ad §. nũc de offõ. Instat q̃rẽs ver. sꝫ qđ. Dñe, decl'e
tis hoc dcm̃. Rñ. Iurisc. Ad hoc p̃mitto duas rl'as. Vnã affirmatiuam
qđ in rei ptãte ẽ qd dẽat: aliã negatiuã, ꝙ in rei ptãte nõ ẽ, an dẽat
Et ex his infero vnã ꝯclus. s. locũ nõ eẽ in ptãte rei. h. d. Seqẽ ver. q
Stichũ. Instat q̃rẽs, Dñe Iuriscõsulte, istæ rl'æ, & istę ꝯcl'ones v̄ræ
sunt mihi multũ dubię, decl'etis eas mihi. Ad hoc r̃ndet Iuris. De-
cl'o vtrãq; rl'ã p tria exẽpla. Primũ ẽ in alternatiua rerũ tñ vtraq;
re existẽte est ĩ ptãte rei, seu electiõe ex virtute p̃mæ rl'æ q̃ est, ꝙ
sit ĩ eius electiõe qd dẽat, sed altera re pempta, nõ ẽ ĩ eius electiõe
qd dẽat. Ex virtute scđæ rl'æ negatiuæ. q̃ est ꝙ in ei⁹ electione nõ
sit an dẽat, sed hic si hr̃et electionẽ, posset eligere rẽ pemptã, & sic
eẽt in eius electione an dẽret, ꝯ rl'am p̃dictã. h. d. Seqẽ ver. quare.
Instat q̃rẽs, Declaretis mihi circa locũ, de q̃ posuistis ꝯclu. v̄rãm.
Rñ. Iurisc. In ꝓposito. s. de loco, pone exẽplũ. Promisi tibi dare cẽ
tũ Ephesi, aut Capuæ. Iste locus p̃t ꝯsiderari dupl'r. Vno mõ quo
ad petitionẽ, alio mõ quo ad sol'onẽ. Quo ad petitionẽ nõ est in
electione rei, qa sp variaret. Si. n. ꝯueniret Capuæ, diceret, conue
nias me Ephesi, & eꝯ, & sic ppetuo variaret. Vñ eẽt in eius electio
a ne an dẽret, merito nõ hẽt ipse electionẽ, sed actor. q p̃t in altero
dictorũ locorũ agere sine adiectione alterius loci. Vel gñal'r verũ
est, actorẽ in alternatiua locorũ hr̃e electionẽ, vbi petat. Si verò lo
c⁹ ꝯsidereẽ quo ad sol'onẽ, tũc est in ptãte rei eligere in quo loco
velit soluer ex virtute primæ rl'æ affirmatiuæ. q̃ dicit, ꝙ ẽ in eius
potestate qd dẽat. Et hoc verũ añ petitionẽ, hoc est. añ li. ꝯte. h. d.
vsq; ad ver. ꝓinde. ĩ quo casus est clarus. No. ex hoc ver. rl'as quas
ponit Iuris. Scđo no. ꝙ p̃t agi sine loci adiectiõe. qđ qual'r intelli-
gaẽ, j. dicã. Aduertatis ĩ hoc §. ꝓcedã q̃rẽdo. Et circa alternatiuã re
3 rũ † p̃mo q̃ro, qd sit ĩ obl'one. Dic vt l. illud aut illd. j. đ ꝯst. pe. & l. si
duo rei. de ver. ob. & ibi plenè dixi. Scđo q̃ro. cuius sit electio: Dic
vt l. Lucius. de leg. ij. & p Dy. in c. in alternatiuis. de reg. iu. li. vj. & p
5 Cy. ĩ l. cũ qda. C. de ver. sig.† Tertio q̃ro, vsq; ad qđ tp̃s p̃t reus va
6 riare? dic plenè, vt l. eũ q certarũ. ĩ fi. de ver. ob. Quarto q̃ro, † altera
re pempta: vtrũ ad eã q̃ supest, teneaẽ p̃cisè. Dic plenè in l. Stichũ
aut Pãphilũ. de sol. ¶ Venio ad ꝭm. s. ad alternatiuã b locorũ. circa
7 q̃ q̃ro † p̃mo, in cuius facultate sit electio loci quo ad petitionem
8 Rñ. actoris. vt hic in tex. Scđo q̃ro, † vtrũ locus dẽat inseri ĩ libello
Vr̃ ꝙ sic, vt s̃. l. ꝓx. in fi. In ꝯtriũ vr̃ hic: ibi, sine adiectione loci, &c.
Videte dñi, qñ agereẽ in loco destinato sol'oni, & sic actio nõ eẽt
arbitraria l. qđ si Ephesi. in pri. j. e nõ est necesse ꝙ inseraẽ locus,
qa nullam vtilitatẽ affert. Qđ intellige, nisi agaẽ ex malefi. vt j. de
iniu. l. p̃tor edixit in pri. & s̃. de dolo. l. itẽ exigit. Sed in actionib. ar
bitrariis vt qñ nõ agiẽ in loco destinato sol'oni, vel agiẽ in vno ex
locis alternatiuè positis, an locus dẽat inseri, dic ꝙ in narratione
facti p̃ambuli dẽt inseri locus, hoc est, dico ꝓmisisti mihi dare cẽ-
tũ Ephesi, aut Capuæ, ne loci omissio auferat reo vtilitatẽ, vt s̃. l.
ꝓx. in fi. In petit. ero ñ dẽt inseri locus. hoc ẽ, ñ hẽo diceẽ, peto à
te Ephesi, aut Capuæ, hoc ẽ. n. ĩpossibile, sed in vno tm̃ dẽt peti, ita
loqẽ hic. Tertiò quo ad executionẽ ñ ẽ necesse. ꝙ inseraẽ locus, vt
puta. peto te cõdenari ad cẽtũ soluẽda mihi Ephesi, aut Capuæ,
hoc. n. ñ ẽ necesse, immo possũ petere præcisè, ꝙ cogaẽ ad soluẽ-
dũ in loco petitionis, vt hic, al's ñ eẽt actio arbit. vt dixi s̃. eo. l. j. &
sic iste tex. q dicit, sine loci adiectione, dẽt intelligi respũ petitio-
nis, vl' executionis, nõ respũ narrationis facti præambuli, vt s̃. dixi
& hæc est vera sol'o ad ꝯtriũ ꝙ gl tenet. Si verò locus omittaẽ, qd
9 iuris sit, dixi in ꝯtrio. ¶† Tertiò q̃ro, đ ptãte rei quo ad sol'onẽ. Rñ.
p̃t reus soluere in altero de dictis locis, in quo vult añ petitionẽ,
qđ est intelligẽdũ ꝭm gl. i. añ li. ꝯte. & bñ, vt l. amplius nõ peti. j. rẽ
ra. ha: & vr̃ exp̃ssũ in l. si ita stipl's fuero decẽ in melle de sol. qñq;
ẽt post li. ꝯt. daẽ reo hęc facultas, vt videbitis j. e. l. ꝙ si Ephesi. §. in
10 terđũ. ¶† Quartò q̃ro de ptãte iudic. quo ad ꝯdẽnationẽ. Rñ. vt di
xi vobis s̃. l. ꝓx. in pri. arbitriũ iudicis vertiẽ in hac actione, si reus
fuit in mora. Et de mora actoris qd iuris sit, dicã j. §. nũc de offi.
Vñ in ꝓposito, aut reus ꝯueniẽ in tertio loco, nõ ĩ aliquo ex his, q̃
apposita sunt in ꝓmissione, & tũc sine dubio si reus ẽ in mora, a-
ctio ẽ arbitraria vt s̃. l. ꝓx. in fi. & hr̃ rõ interesse actoris & rei. Si ve
ro ꝯueniẽ in aliquo ex locis in stipl'one positis, tũc qdã dñt actio-
nẽ ñ eẽ arbitrariã, & hoc est qđ dt tex. hic, sine loci adiectiõe, &c
Et hoc mõ tolliẽ ꝯtriũ de l. præcedẽti in fi. & hoc tenebat Nic. Ma-
ta. nã qñ petitio fit in loco destinato sol'oni, actio ñ ẽ arbitraria,
vt l. qđ si Ephesi. in pri. j. e. sed hic est hmõi, ꝰ &c. Glossato. nr̃i, &
Mod. cõiter tenẽt ꝯtriũ. Primo, q̃a al's Iurisc. ñ posuisset hic istũ §.
in trac. arbitrariarũ act. Scđò, qa actor hẽt electionẽ loci respũ pe
titionis ex necessitate q̃dã: ne sit in ptãte rei, an dẽat, cũ ipse reus
hẽat electionẽ respũ sol'onis. pp ꝯuẽtionẽ ꝰ factã đ reo ĩ altero lo
corũ auferẽ sibi ꝯmoditas loci, merito p arbitriũ iudicis eius dẽt
hr̃i rõ. Sed hoc intelligo verũ añ li. ꝯte. reo volẽte soluere in loco
petitionis, sec⁹ post li. conte. qa tũc ñ ẽ eius electio in sol'one; vt
in tex. ¶ Sed ꝯ hoc op. mora rei ñ facit, vt ñ dẽat hr̃i rõ vtilitatis ei⁹
vt s̃. l. ꝓx. in pri. & ibi no. Sol. istud ẽ verũ, qñ conueniẽ in tertio lo
co ñ destinato sol'oni, qa conueniẽ ex ꝓmissione quadã ꝯ i⁹ cõe,
vt s̃. eo. l. j. hic conueniẽ in altero ex locis đstinatis ꝭm i⁹ cõe, & ꝭm
formã cõuẽtionis. ¶† Quintò q̃ro, vtrũ ista actio sit arbitraria res
pũ actoris, & ei⁹ vtilitatis dẽat hr̃i rõ? Dñt qdã, ꝙ ñ, qa ipse agit in
loco vbi vult, & in loco destinatæ sol'onis. Gl. tua sup verbo, alter-
natiõi, đterminat ꝯtriũ, ꝙ intell'it Ia. Bu. qñ reus vult solueẽ in alio
loco post li. cõte. actore pmittẽte ñ aĩo r̃mittẽdi ius suũ, vl' qñ i⁹
pmittit reo post li. cõte. purgare morã, vt in casu l. qđ si Ephesi. j.
e. Nã si ante li. cõte. reus vellet soluere, cũ hoc faciat lege pmittẽte
& nihil sit ꝙ reo possit imputari. non hr̃ rõ actoris circa eius inter
eẽ. Prædicta vera, qñ plura loca sunt posita in stipl'one alternati-
uè. ¶ Quando verò plura loca sunt posita in stipl'one copulatiuè
videbitis j. prox. §. quando verò apponitur vnus locus tantum, vl'
nullus videbitis j. eo. l. quod si Ephesi. in princ.

ADDITIONES.

a ¶ Electione. Vide Bar. in simili in l. si per errorem s̃. de iuri. om. iud.
b ¶ alternatiuã. De alternatiua locorũ ad materiã vide tex. ĩ l. ei, apud quẽ, §. j. j. depositi.

1 *Promisit qñ qs posse cõueniri plurib. locis copulatiuè, in summa cẽseaẽ diuisa.*
2 *Arbitraria censetur actio, qñ plura loca in promissione ponuntur copulatiuè.*
3 *Clausula apposita in instrumento, & pro dicta summa voluit posse conueniri.*
4 *Paduæ, & Florentiæ, vt opereẽur quod dẽt poni sic, quã summã totam, & integram promittit soluere Florentiæ, & Paduæ, & vbicunque fuerit inuentus.*

a
1 §. Si quis ita. Inter plura loca † copulatiuè posita videẽ summa ꝓrata esse diuisa. h. d. Per hunc tex.
videtur posse destrui omnia istr̃a, q̃ fiunt hodie in qb. diciẽ. q̃ pecu
niã ꝓmisit soluere. & pro eo voluit conueniri Bononiæ, Paduæ,
Florentiæ, & vbicunq; fuerit inuentus. Si igitur ista præstatio diui
datur p loca singula, deueniẽ ad minimum, qa dicet reus, Tu po-
tes me ꝯuenire p oẽs terras Italiæ cũ p oẽs terras Italię posses me
ĩuenire. Rñ. istã l. intelligo, qñ in stipl'one certa loca limitatè sunt
adiecta. Sđ qñ omnia loca general'r sunt adiecta in quib. quis inue
nerit, puto ꝙ debeat intelligi, ꝙ in quolibet locorum soluat totũ
quia aliàs stipulatio esset inutilis, ergo hæc interpretatio non de-
b bet fieri. ꝯl. quoties. de reb. dub. Præterea si esset in electione rei no
minare loca. in quib. diceret se posse inueniri. esset ꝯ rl'am s̃. e. l. j.
2 in prin. ¶† Scđò q̃ro, vtrum quando plura loca ponuntur copula
tiuè, actio sit arbitraria? Respon. si conueniretur in alio loco non
expresso, sine dubio cẽt arbitraria. Si verò cõueniret in vno ex lo
cis notatis, pro ea pte. q̃ ibi dẽt solui, non esset actio arbitraria. l. ꝙ
si Ephesi. j. e. pro ea verò pte q̃ dẽbat solui in alio loco, bñ est a-
ctio arbitraria, quia est eadem rõ. ¶ Vltimò q̃ro, vtrũ iste vers. fa-
ciat aliqd ad dcm̃ Scæuolę positũ in pri. hui⁹ legis? Rñ. sic, nã ipse
ibi dixit, ea quę tacitè insunt, non sp esse in ptãte ipsius rei. sꝫ qñq;
esse in ptãte ipsius rei, qñq; actoris, qñq; legis, & hoc vltimò on-
ditur qa si plura loca sunt apposita copulatiuè, qualiter debeat
intelligi

ADDITIONES.

a Si quis ita. In prin. huius §. &c. & sequitur dñs Io. de Imo. & Doc. in c j. de iudic.
b ¶ Non debet fieri. Ad materiã clausulæ q̃ apponunt notarij: Videlicet, uoluit conueniri Florentiæ. Venetiis, &c. vide tex. in l. Lucius, l. a j. j. depositi. Et ibi Bart. & Pau. de Cast. Ad de quando quis voluit vbique conueniri posse, si inuentus fuerit eius procurator in aliquo loco cum mercibus, an possit ibi conueuiri, Vide Bald. consi. 367. j. lib. & tu vide do Maria, in c. dilecti. arti. ij. q. vj. de foro compe.

3 intell'i,declarat̃ p legẽ,vt hic,nec ẽ ĩ ptãte actoris,vel rei.¶†Vltiõ scias,ꝙ illa cl'a q̃ apponit̃ p notar.in instr̃is,& ꝓpdicta summa voluit posse ɔueniri Bononiæ,Paduæ,&c.modicũ releuat.l.si ɔuenerit.š.de iurisd.om.iud.Sed vt aliqd opetur,dicas sic,q̃ pecuniã totam,& integrã ꝓmisit Bononiæ soluere,Florẽtię & Paduæ,& vbicũq; fuerit inuẽtus,& tũc poterit vbiq; ɔueniri vbi fuerit inuẽtus vt hic,& ĩ.de admi.tut.l.Titiũ,& Mæuiũ.§ tutores. Et vr̃ mihi ꝙ Spe.tãgit in ti.de ɔp.iudi.aditione.& ita obseruat̃ hodie in instr̃is, & est tex.in l.Lucius Titi⁹ Sẽpronio.in prin.ĩ.deposi *Cõcludẽ,ꝙ pactũ,ꝙ facit debitor creditori suo,vt possit vbiq; ɔueniri,vl' corã quocũq; iudice,nihil ꝓdest creditori,nec p hoc pactũ ɔpellitur r̃ndere an̄ lit.ɔt.corã alio iudice,nisi corã suo,vt d.l.si ɔuenerit.Et iõ ante lit.ɔt.vigore talis pacti ñ pt ꝓnũciare se iudicẽ ali⁹ iudex,q̃ suus ꝓprius iudex.Si verò debitor ꝓmittat creditori suo soluere in certo loco,vel vbicũq; reptus fuit,ꝓmisit se soluturũ: tũc in illo loco,ĩ quo ꝓmisit se soluturũ,poterit ɔueniri.ĩ.de act.& obl.l.ɔxisse.Et iõ refert,q̃ verba in instr̃o ponãtur,qa rõne ɔct⁹ qs sortit̃ forũ,vt l.hr̃s absens.§.ꝓinde,ver.at si quo ɔstituerit &c. š.de iud.Et ibi quis vr̃ ɔxisse,vbi soluere ꝓmisit.l.ɔxisse.ĩ.de act.& ob.Ad vnũ tñ aduerte,ꝙ cũ dbitor ɔhit in loco suo cũ aliquo debitore,& vult,ꝙ ibi possit ɔueniri,faciat apponi ĩ instr̃o ɔct⁹ quõ Titi⁹ ɔxit secũ in tali loco, & ꝓmisit sibi soluere d ctã rẽ,sup qua fact⁹ est ɔctus in tali loco,vel ĩ loco ɔctus.Et ista rl'a opatur hoc, qa cũ aliqs ɔxit cũ aliquo in certo loco:nõ pp hoc ibi pt ɔueniri rõne ɔctus:nisi ibi hẽat pgulã,vel alia,de qb.loqtur tex.d.l.hr̃s absens.§.ꝓinde.vers.at si quo &c.Et isto mõ intelligũt qdã illũ vers. qa al's ibi ñ ĩtelligeret̃ ɔxisse,& iõ,vt tollat̃ ista dubitatio,dẽt addi in instr̃o ɔctus,ꝙ ĩ illo loco,in quo init⁹ est ɔctus,debitor soluere ꝓmisit,& tũc ibi ɔueniri poterit,p d.l.ɔxisse,vt hic,& ĩ.de adm.tu. l.Titiũ & Mæuium.§.tutores,& dic,vt ibi dixi.Et vr̃ mihi ꝙ Spec. tangit in tit.de ɔpe.iud.aditione.§.j.vers.quid si sit pactum.*

1 *Stipulatio facti quando requirat locum.*

a **§.Si quis insulam.** a Qui stipulatur fieri insulam non adiecto loco,inutil'r stipulatur.h.

1 d.¶Opp.& vr̃,ꝙ†stipl'o factĩ non reqrat locum,vt ĩ.de oper.lib. p totum,& l.interdum.§.j.de ver.obl.Sol.aliud est stipulari opas, vt in ɔrio,aliud stipulari opus:tũc.n.si est tale opus,qd solo coheręat,reqrit locum,al's stipl'o nõ valet.l.q insulam.de ver.ob.& ibi

b plenè dixi.Tetigi in l.si nõ sortẽ.§.libertus.š.de ɔd.iud.Vltimò b vides hic ꝙ in stipulatione,insulam fieri,tacitè locus inest:de necessitate tñ declaratio respectu loci non est in potestate rei,nec actoris,nec lex declarat,sed vitiat stipl'onem, & sic adaptatur ad regulam,q̃ posuit Scæuola š.in prin.huius legis, quòd ea,quæ tacitè insunt stipulationi,non sunt semper in potestate ipsius rei.

ADDITIONES.

a Si quis insulam.Hunc tex.intelligas tm̃ secũdũ qd̃ habet̃ in l.q cõdõ.§.j.de cõdi.& dẽ.
b Poma.¶Vltimo.Vide Panor.cap.j.de iudi.

1 *Dies qui tacite inest stipulationi,nõ est in ptãte rei vel actoris,sed lex declarat.*

§.Si quis ita. Si sol'o ɔfertur in aliũ locum q̃ fiat ꝓmissio, inest tacitè dies,qua possit perueniri ad locũ & impossibilitas stipulationẽ vitiat.h.d.*No. ꝙ angustia tpis in ɔctib.stricti iuris vitiat ipsum ɔctum:secus est in ɔctib.bonę fidei, vt l.insulam.§.in operis.ĩ.loc.Item secus in legato,vt ĩ.de leg.j.l.si mihi & tibi.§.j & vide quæ ibi dixi.* ¶Opp.de l.fi.§ si inter eos. de verb.ob.Sol.ibi p ea,q̃ gesta erant ante stipulationẽ,erat possibile ea die dari Carthagine,merito valet stipulatio,sec⁹ si erat impossibile,vt hic. ¶Opp.de l.si mihi & tibi.§.j.de lega.j. solue vt ibi

1 dixi.†Vltimò vides ꝙ hic dies,qui tacitè inest, nõ est in potestate rei,vel actoris,sed declarat lex eam diẽ,qua possit pueniri Ephesi. & sic adaptatur ad regulam Scæuolæ positam in prin.l.

1 *Personarum in alternatiua est electio rei cui soluat in loco destinato solutioni.*

§.Item Iulianus. Qui soluit adiecto alibi q̃ in loco destinato sol'oni,nõ liberatur,sed pp interesse loci durat petitio.h.d.*Vel sic ſm Iac.But. Si stipuler mihi aut Titio x.dari certo loco,si soluitur Titio alibi,q̃ in loco ꝓmissionis,adhuc soluẽs tenet̃ mihi ad interesse.h.d.ſm.Iac.But.*& ẽ subtilis & difficilis §.& diuidit̃ in qnq; partes,quas videbitis ponẽdo casum.Primò ponit thema,Aliqs stipl's est sibi aut Titio Ephesi,soluitur Titio alibi:vtrũ,nõ obstãte hac solutione,creditor possit agere.hoc est thema satis facile,vide literã.Seqtur, & Iulianus scribit,hæc est ij.pars,in qua ponitur r̃nsio Iuliani bimẽbris dicit. n.ꝙ illa sol'o liberationẽ nõ parit,& hoc primò.Item ꝙ pt agi ad id quod interest rõne loci,& hoc sedò.Seqtur ver.Marcellus.vbi incipit iij.pars,in qua ponitur reprehẽsio Iuliani,ſm Marcellũ in primo dicto,nam Iul.dicit liberationẽ nõ ɔtigisse tali solutione. Marcel.dicit ɔriũ,qa si ipsi principali creditori soluatur alii, ɔtingit liberatio,licet ipse recipere nõ teneretur q̃ vr̃ idem si soluetur adiecto in alio loco,ꝙ ɔtingat liberatio. Seqtur ver.planè hic incipit iiij.ps,ĩ qua ponitur rephẽsio Iul.ĩ sedo dicto ſm Marcellũ. Dixit.n.qd licet liberatio nõ ɔtingat,ad interesse tñ pt agi.Marcellus ɔ,qa si liberatio non ɔtingit,q̃ pt peti totũ,ꝙ prius dẽbatur.& hoc ꝓbat p simile,si ꝓmisisti facere insulã certo loco,& fecisti alibi,in nullo ɔtingit liberatio,& pt peti totũ.ita in ꝓposito.h.d.Seqtur ver.sed mihi.hic incipit qnta ps.in qua ponit̃ determinatio Iurisc.authoris legis approbãtis Iul.& casus est planus.¶Pro declaratione legis,primò qro an Iul.bñ dixerit in primo dicto,dũ dt liberationẽ nõ ɔtigisse.Et vr̃ ꝙ nõ,p rationẽ positã p Marcel.qa si principali creditori solueretur,ɔtingeret liberõ:q̃ eadẽ ratione si adiecto.Iuriscõsult⁹ hic ad hãc rõnẽ ñ r̃ndet,quasi nõ sit necesse. Veritas est Iul.bñ dixisse,& aliud est si soluatur ipsi principali creditori,in cui⁹ ptãte est sibi ipsi ꝑiudicare l.centũ Capuæ.in fi.ĩ.eo. Aliud si soluatur adiecto,in cui⁹ ptãte nõ est mutare locũ, vt l.q. Romæ,§.Callimachus.de ver.obl. ¶Scdò qro, in quo differt fabrica insulæ a sol'one pecuniæ:glo.hic ponit:tu dic clarius,ea, q̃ sunt meri facti,variãtur varietate loci totaliter.vñ alia est ĩsula,q̃ fit in vno loco,alia q̃ fit in alio total'r separato:sed ea q̃ ɔsistũt in dãdo,nõ variãtur varietate loci essentialiter.Nã cũ dare sit dñium trãsferre:vnũ & idẽ dñiũ est,qd in te trãsfert̃,siue det hic,siue Capuæ.Bñ tñ pt ɔtingere varietas circa qdam accidẽtia,qa hic valet res pl' q̃ Capuæ,vel eɔ.tñ idẽ est dñiũ.hoc ꝓbatur in l.q res.§.mihi Romæ de sol.Hoc ꝓmisso,venio ad ɔria,& opp ꝙ soluta sorte, nõ possit peti interesse pp locũ.l.cẽtũ Capuæ.in fi.ĩ.e.Sol.id ẽ verũ,qñ soluitur ipsi prĩcipali creditori.vt ibi,& ẽt hic,ſm intell'm Marcelli.Sec⁹,si adiecto soluatur alibi,q̃ ĩ loco destinato.ita loqt̃

a hic ſm Iulianũ.¶Iterũ op de ea.l.cẽtũ Capuæ. a interesse venit,p offm̃ iud.mercenariũ,vt d.l.cẽtũ.ĩ fi.q̃,sorte soluta,ñ poterit principal'r peti,vt d.l.cẽtũ.& l.iiij.C.deposi Sol.dicit gl.qd pecunia soluta cedit partim in sortẽ,partim in interesse:& iõ,cum remaneat petitio sortis in aliquo remanet ꝓ ea ẽt petitio interesse,vt dr̃ in l. fi.ĩ.e.Nec ob.ꝙ illa opi.ibi reꝓbat in tex.qa illud verũ,qñ principal'r creditori soluit̃,sec⁹ si adiecto.&ita ɔtrãsit gl. Hoc nõ ẽ verũ qa ſm hoc ɔsupponit̃,qd in aliqua pte sortis ɔtingeret liberatio. cui⁹ ɔriũ determinat hic Iulia Dic q̃.qd totũ pt peti,nõ vt totum ɔsequatſed vt ɔsequat̃ interesse,& pp hoc dr̃ solũ interesse petendum:qa pp solũ interesse agit̃.Sil'e in l.Iul.§ j.de ver.ob.& in l. ẽt. de sol.& in l.iij.§.si reddita.ĩ.cõm.& ex hoc apparet modus formandi libellũ in hoc §.Vltimò ex hoc §.apparet, †ꝙ in alternati-

1 ua ɔsonarũ electio est rei,cui soluat in hoc loco destinato, & nõ alibi,& sic adaptatur ad regulã positã per Scæuolam in prin.legis.

ADDITIO.

a ¶L.Centum Capuæ.Aduerte ꝙ Ang.in l.si marito.§.fi.sol.ma.dicebat ꝙ licet regulariter accessoriũ qd petitur solo offõ iudicis.extincto principali,nõ duret.vt l.iiij.C.depos. dicebat ipse,ꝙ hoc fallit in casu singulari huius §.secundũ suũ intellectũ,& secundũ cũ hoc erat hic specialiter,ne debitor locupletaretur cũ aliena iactura,nõ interueniẽte facto creditoris,& ex quadã naturali æqtate,cõpetit offm̃ iudicis,etiã extincto principali.Sed gl.& Io.de Imo.in d.l.si marito §.fi.dicit ꝙ sibi plus placet intellectus Bar.hic ad istũ tex.q est minus exorbitãs à regulis iuris,& min⁹ grossus.Fugiẽdi autẽ sunt q trahũt ius ad gratias,seu ad ius gratiosum.vt no.Io.An.in c.ex parte.extra,de test.cũ Bar.trãsit Bal.& Paul.de Cast.hic,& gl.in l.iij.C.deposi.sentit idem quod Ang.in l.si marito.

1 *Solutioni non destinato in loco quãdo agitur,an actio sit arbitraria,& qb.casib.*
2 *Lucri cessantis ratio an habeat locum in interesse.*
3 *Aestimationem,& valorem probandi modus.*

§.Nunc de officio. a Si agat̃ in loco destinato solutioni,actione arbitraria,& in ea hr̃ ratio interesse actoris & rei,& tã intrinseci:q̃ extrinseci,&eius qd ɔsistit in dãno,siue lucro.h.d.cum l.seq.*Vel sic ſm la.Bu.Iudex pt minuere,vel augere sortẽ principalẽ in ɔdẽnatione attento interesse rei,vel actoris* ¶Op.aut re⁹ est in mora,& nõ debet hr̃i rõ sui interesse:qa dãnũ qd qs,&c.vt in regula iuris,damnum qd qs. Aut non est in mora:& nõ potest ɔueniri,vt š.eadẽ l.§.si qs ita.Huius timore gl.hic intrat vnam mãm,vt videamus p singula

1 membra,†qñ agitur in loco destinato vtrum actio sit arbitraria. Circa quod dic:Aut reus nõ est in mora,& cessat arbitrũ iudicis, vt l.ij.in prin.& ibi no.š.eo.qd est verũ ꝓ actore ɔ reum.Sed si poneremus reũ nõ esse in mora,sed actorẽ:tunc an actio possit esse arbitraria,qdã dubitãt,qa mora actoris nõ erat destinata, ad hoc vt reo noceat:imo reo ꝓdest,si ab eo nõ petatur, vnde nõ pt actori imputari culpa.ex qua lucrũ sentit.l.cũ in fundo.§.si mulier. ver.qd si acciderit.ĩ.de iu.do.Et hec opi.tãgitur hic in fi.gl.sed ñ placet.Põt.n.esse qd rei intersit,qa iuit tpe debito ad locũ destinatum,& in eundo fecit expẽsas,& ibi pecuniã obtulit,& ɔsignauit, & sic interest sua nõ accedere iterũ ad locũ.Certè hoc totũ venit in arbitrio iudicis:vt ĩ.eo.l.q si Ephesi.§.interdũ. Qñq; ɔtingit ꝙ re⁹ est in mora,& ñ actor,& tũc ista actio est arbitraria: & in ea hr̃ rõ interesse actoris,& rei.Sufficit.n.ꝙ reus grauatur in hoc.qa pt alibi q̃ in loco destinato ɔueniri, & releuatur in alio,qa hr̃ rõ sui interesse.vt hic,& in l.ij.in prin š.eo.Qñq; ɔtingit,qd est in mora tam actor q̃ reus.& tũc dicunt qdam,qd actio nõ erit arbitraria, sicut qñ neuter est in mora,quasi mora cũ mora ɔpẽsetur.l.si ambo.ĩ.de ɔpensa.Alij dicunt morã actoris nõ esse inspiciendã,vt dixi š.Ego dico morã actoris esse inspiciẽdã,nõ tñ qd mora cũ mora ɔpensetur.qa ista mora ɔmittitur circa diuersa:sed bene ɔpensabitur interesse cũ interesse,vt reo ꝙ vnũ excedit aliud,ɔdẽnatio fiet,vt no in l.ij.in prin.š.eo.Prædicta vera,qñ agitur ĩ loco ñ destinato.Sed si agere ĩ vno ex locis destinatis alternatiuè, vl' copula-

tiuè, dic vt s. hac eadẽ l. in prin. & in §. si qs ita. Si verò ageret ĩ loco destinato, qñ vnº solº eẽt destinatus, dicã statim in l. q̃ si Ephesi. in prin. ĩ. eo. ¶ Opp. dr̃ hic, qđ interesse excedit legitimũ modũ vsurarũ, & sic duplũ, ꝯ. C. de sen. q̃ ꝓ eo qđ inter. ꝑfe. l. j. Sol. vt in gl. in ver. legitimũ. ¶ Op. & vr̃, ꝗ nõ habeat rõ lucri. l. si sterilis. §. cũ ꝑ vẽditorẽ. ĩ. de act. emp. Sol. dicũt qdã, ꝗ hoc est spãle in arbitrariis. Alij dicũt ꝗ imò est rña a in eo, q ꝯsueuit mercari, b vel lucrari, vt hic dr̃ in tex. qđ est notãdũ. Vide tex. ibi, qđ si merces. quẽ no. & maximè pp l. primã. C. de sen. q̃ ꝓ eo ꝗ interest ꝑfe. Et huius cã. Gul. hic ponit vnã distinctionẽ, an in interesse habeatur rõ lucri. q̃ Cy. addit ad suã lect. in d. l. j. & ibi dixi plenè. Dixi in l. j. ĩ. de act. emp. & in d. §. cũ ꝑ venditorẽ. Circa hunc articulum, an in interesse hẽatur rõ lucri, distingue: qa aut est interesse lucri, qđ venit ex re ipsa, & tunc hr̃ rõ lucri, vt si hẽs rẽ meã, ex qua hẽs fructus, vt ĩ. de ac. emp. l. Iulianus. §. si fructib. & §. seq. & C. de rei vẽd. l. certũ. Aut tu quæris de interesse, qđ est pp rẽ, & tũc hẽatur rõ lucri, vt s. ti. j. l. in hac. si cer. pe. l. vinũ. de act. emp. l. rõ. §. fi. Aut q̃ris de interesse ex rẽ, & tũc aut est tale interesse, qđ nõ pt haberi sine iniuria alterius: & tũc nõ dẽt haberi rõ lucri, vt ĩ. de fur. l. si is cui. ĩ fi. Aut pt hẽri sine iniuria alteriº rõ lucri: & tũc aut agit̃ ꝯ illũ, q nõ ẽ in dolo, nec in culpa: & tũc nõ habetur rõ lucri, vt s. ex quib. cau. maio. l. sciendũ. & l. deniq;. & l. Proculus. ĩ. de dã. inf. Aut agitur ꝯ culpabilẽ, vel dolosum, & tũc aut lucrũ apparet, & hẽtur rõ eius. ĩ. de fur. l. si qs vxori. §. pe. de ꝯd. fur. l. si ꝯdicatur Aut nõ erat lucrũ apparens, & tunc si res erat de sui nã apta ad lucrũ, rõ lucri hẽtur. ĩ. loc. l. cum fundus. in fi. & l. si in lege. §. colonus. Aut nõ apparebat, & tũc si erat talis, q ꝯsueuerat lucrari, rõ lucri tũc hr̃, ĩ. rẽ ratã haberi. l. si ꝯmissa. & hic. Si autẽ nõ ꝯsueuit lucrari, tunc non hr̃ rõ lucri. ĩ. de act. emp. l. si sterilis. §. si ꝑ venditorẽ. & de peric. & cõm. rei vend. l. fi. ¶ Pet. de Bellapertica ponit aliã practicã circa istam mãm de interesse lucri, & dicit sic: Aut ponitur in casu, in quo agitur ꝯ ius cõe, & tunc nõ hr̃ rõ lucri. ĩ. de do. inter virum & vxorẽ. l. si sponsus. §. si maritus. lo 2. Aut agitur actione cõpetenti de iure cõi, & tũc aut illa actio ꝯpetit ad vindictam, & nõ hr̃ rõ lucri. ĩ. de iniuriis. l. iniuriarũ. §. si qs in honorib. Aut ꝯpetit ad interesse, & ad rem familiarẽ, tunc aut q̃ritur de lucro incerto, & nõ hr̃ eius rõ, d. §. cum ꝑ venditorẽ. & s. ad l. Aq. l. queãdmodum. §. si nauis. lo j. Si de lucro certo, seu verisimiliter ꝓsumpto, si est iniquum, nõ hr̃ rõ: vt d. l. si is, cui. in fi. Old. ãt dicit sic, aut q̃rimus de lucro iã q̃sito, & tunc hr̃ rõ lucri. Nã talis lucri amissio est damnum verè in interesse petendũ. vt ĩ. de euic. l. vẽditor. Aut loqmur de lucro q̃rẽdo, & tunc aut agitur ꝯ nõ culpabilẽ, vel nõ dolosum, & tũc nõ hr̃ rõ lucri, vt alle. l. Proculus. & de aqua plu. arcẽ. l. j. §. deniq; aut agitur ꝯ culpabilẽ, vel dolosum: & tũc aut istud lucrũ erat q̃rendũ cũ alterius iniuria: & tũc eius nõ hr̃ ratio. Sic intelligitur l. si is cui. §. fi. ĩ. de fur. Aut istud lucrũ nõ erat q̃rẽdũ cũ alterius iniuria: & tunc aut istud lucrũ erat merè fortuitũ videlicet ꝗ poterat esse, vel nõ esse: qa tale lucrũ hẽretur. & tũc nunq̃ hr̃ rõ lucri, & interesse: ita intelligunt̃ leges, q̃ cõiter malè interpretantur. s. de peric. & cõm. rei vẽd. l. fi. §. si ꝑ venditorem: Aut non erat mere fortuitum, sed lucrum erat certum: & tũc hr̃ ratio lucri. sic s. ad leg. Aq. l. inde Neratius. sic ĩ. de fur. l. si qs vxori. §. pe. ¶ Andreas de Pisis ponit aliam practicam, & dicit sic, aut interesse lucri petitur rõne æqtatis sola, siue rõne alicuius oblõnis, & tunc venit interesse lucri. Aut rõne oblõnis, & tũc aut est talis oblõ, q̃ descẽdit pp offiñ necessarium, & tunc lucri rõ hr̃, vt l. qcqd. C. arbi. tut. Aut non venit ratione officij necessarij, sed rõne ꝯuentionis: & tũc aut tenetur pp factũ, aut pp nõ factum. Primo casu, aut factum erat licitũ: & non venit interesse lucri olim, vel hodie, vt l. fluminũ. §. fi. & l. Proculus. ĩ. de dam. inf. aut factũ erat illicitum, & tũc aut poterat percipi sine alterius iniuria: & venit lucrũ, vt l. si qs vxori. §. pe. ĩ. de fur. l. ij. §. merito. ĩ. ne qđ in loco publ. Aut non poterat ꝑcipi sine alterius iniuria, & tunc nõ venit lucrũ, vt l. si is, cui. §. fi. ĩ. de fur. Et isto casu distinguit gl. in d. l. si qs vxori. §. pe. Scđo casu, qñ ꝗ pp nõ factũ, seu pp factum, seu pp factum omissum, & subdistingue: aut loquimur in ꝯctib. bonæ fidei, aut stricti iuris. Si bonæ fidei, lucrũ intrinsecũ venit, vt in d. l. si in lege. §. colonus. & aliis ll. in gl. allegatis: nõ extrinsecum, vt alleg. §. cum ꝑ vẽditorẽ. nisi rõne loci adiecti in ꝯctu bonæ fidei aliud inducatur. Si verò loq̃ris in ꝯctu stricti iuris: tũc aut est arbitraria rõne loci, & venit interesse in lucro extrinseco, vt hic, aut nõ, & nõ venit, arg. l. Titius. ĩ. de ꝓsc. ver. Et sic intellige l. fundum. ĩ. de verb. obli. ¶ Et ex prædictis distinctionib. maximè prima, potest solui talis qõ? Quidã artifex stetit cum aliquo ꝑ tres annos sua negotia gerendo. deinde petit x. vel xx. libras. quasi tñ fuisset lucratus, si stetisset ꝑ se illis tribus annis. Quærit̃ an bene dicat? vr̃ ꝗ nõ, vt ĩ. mand. l. inter cãs. Credo tñ, ꝗ possit repetere: dũ tñ ꝯsueuerit lucrari. s. de ꝯdi. ind. l. si non sortem. §. libertus. in fi. & eo. tit. l. in summa. § frumenta. ĩ. de præscrip. verbis. l. naturalis. §. at cum do. & de pericu. & ꝯmo. rei vend. l. j. §. licet. ĩ. depos. l. j. §. seruũ. & ĩ. man. l. seruum Titij. in fi. j. resp. ĩ. mand. l. inter causas. § fi. ꝑ hoc ĩ. pro soci. l. si vnus. * Vltimò nota c modum † probandi, & æstimandi, valorem istarum rerum, quia debes te referre ad certã ciuitatem, vel regionem. Quod tetigi in l. si seruus. in prin. s. de ꝯd. fur. & plenius in l. pretia rerum. in fi. ad leg. Falc.

ADDITIONES.

a ¶ Regula. Not. & tene menti, & vide Bar. in l. j. C. de sent. quæ pro eo quod interest & vide Inno. in c. facto. ext. de senten. excomm. & Abb. in c. cum venerabilis. de exceptio. & in c. per vestras de donatio. inter virum & vxorem. Adde tu, & vide Soci. in consi. clvj. & Mar. Soc. in c. dilecti. in notabilibus. de foro competen. vbi dicit hoc etiam procedere de iure canoni. & ibi allegat concord. Et intelligit procedere hæc in mercatore, vel alio, qui cum pecunia solitus sit lucrari. secus in Doctore, vel similib. Et dicit ibi ita pluries consuluisse, & obtinuisse in foro ecclesiastico.

b ¶ Mercari. Vide Ale. l. si constante. §. quoties. ff. sol. mat. Limita per Roma. sing. cl. Alc. in l. cum quid. ff. si cert. pet.

c Pom. ¶ Vltimo no. vide Anc. in c. peccati venia, versi. sexto quæro. de reg. iu. Fel. in c. cum venerabilis. de excep.

LEX V.

1 *Temporis ratio quando habeatur, si agitur in loco destinato solutioni.*

2 *Stipulatus si quis sit simpliciter nullo adiecto loco solutionis, & conueniat reum alibi quàm in loco promissionis, actio non est arbitraria*

Quod si Ephesi. Istud principiũ est subtilr̃ glossatum, & h. d. Si agit̃ in loco destinato solõni, actio ñ est arbitraria pp locũ, nec crescit æstimõ, nisi aliqđ vltra fuerit stipulatũ, vel intersit rõne tpis. h. d. Et ꝯtinuat, qa s. locutus est, qñ agit̃ in loco nõ destinato solõni: hic verò loqt̃, qñ agit̃, vr̃ qñ ꝓmissum ẽ in loco destinato. ¶ † Op. dr̃ hic, si tpis vtilitas interuenit. ꝯ in actionib. stricti iuris nõ veniũt vsuræ ex mora. l. j. C. de ꝯd. ind. nec ẽt fructus añ lit. ꝯte. vt l. cũ fundus. in prin. s. si cer. pet. ḡ nõ dẽt hẽri rõ tpis. Istud cõtrariũ nõ signat̃ in gl. tñ eiustimore facta ẽ gl. hic posita, q̃ legit hãc legẽ duob. modis pricipl̃r. Primò ꝗ hic sit vna exceptio tñ, & ponat̃, vel ꝓ ẽt. q. d. nõ ꝯdemnat̃ amplius, nisi ad id qđ cẽt stipulatus, ẽt si vtilitas tpis interuenerit. Et h̃ sentit gl. in pri. dũ exponit, vel, ꝓ ẽt. Sed hoc licet sit verũ in se, tñ facit violẽtiã lr̃æ. Vnde legit̃ scđo mõ, vt ponant̃ duæ exceptiões, & sic dictio, vel, stet ꝓpriè: vna: si stipulatº est, alia si tpis vtilitas interuenerit. Tunc ad ꝯriũ rñ. altero de duob. modis, priò ꝗ rõ tpis fecit vt habeat̃ rõ dãni ꝯtingẽtis circa rẽ ipsã, puta si rei estimatio vilior ẽ effecta. l. in hac. s. ti. j. nõ ãt hẽret̃ rõ lucri, nec venirẽt vsuræ vl̃ fructº, & sic actio ñ esset arbitraria. Vel intellige scđo mõ, ꝗ hic ĩtelligat̃. vel loquat̃ ĩ actione stricti iuris, q̃ hẽt instar bonæ fidei, vt in actione ex testõ. l. in minorũ. C. in qb. cau. in integ. rest. nõ ẽ necess. tene q̃ vis. ¶ † Quæro dr̃, si aliqs est stipl̃s simpl̃r a nullo adiecto loco, an si ꝯueniat̃ alibi, q̃ in loco ꝓmissiõis, erit actio arbitraria? Quidã dñt, ꝗ nõ, qa solum est arbitraria pp loci adiectionẽ, q̃ ratio hic cessat. Alij dñt ꝯriũ, vt Gul. de Cug. qa tacitè vr̃ inesse locus, s. ꝓmissionis. l. si cũ dies. §. si arbiter. s. de arb. qđ nõ placet, qa ẽm hoc, omnis actio eẽt arbitraria, si ageret̃ alibi q̃ in loco ꝓmissionis, qđ est ꝯ mentẽ huius tituli. Præterea nõ ẽ verũ, b ꝗ tacitè videatur agi de loco ꝓmissionis: immo qñ locus non exprimitur, intelligitur de loco, vbi petitur. l. vinum. s. si cer. pet. vnde non erit actio arbitraria, qa locus vbi petit̃, vr̃ destinatus solutioni, vt hic.

ADDITIONES

a Simpliciter. Quis locus videatur destinatus solutioni non expresso loco, vide Bart in l. item illa. circa fin. prin. ĩ. de consti pe

b Poma. ¶ Verum. Vide Are. consi. 90. in fi. & in c. dilecti filij ver. q̃ro igitur. de fo. compe.

1 *Arbitrator potest in totum absoluere.*

2 *Arbitramentum est quædam transactio.*

a §. Interdum. a Sicut arbitriũ iudicis versatur in augenda vel minuenda ꝯdemnatione, ita ẽt in totalr̃ absoluẽdo, æqtate hoc dictãte. h. d. Gl. opp. de l. j. in prin. ĩ. de vsur. dic vt in gl. & bñ. ¶ † Quæro vtrũ arbitrator possit in totũ absoluere? Et vr̃ ꝗ nõ. † Nã arbitramentũ est q̃dã trãsactio. vt in Auth. vt diffe. iud. §. j. & ibi no. & C. de iud. auth. si verò ꝯtigerit. sed trãsactio, nullo dato, vel retẽto, nõ valet. l. transactio. C. de transa. ergo &c. In ꝯrium vr̃ hic tex. b nã licet hæc actio sit arbitraria, & ẽt cõmittatur in iudicis arbitrium, pt tñ iudex ñ solum augere, vel minuere, sed ẽt in totũ absoluere, vt hic, & hoc verum, & ita obseruatur. Ad argũ in ꝯrium rñ. dum dicitur, arbitramentũ c est quædam transactio. verum est largo modo sumpta, hoc est recessus à lite, vt vidistis in l. ij. de iureiur. non autem intelligas ꝗ arbitramentum sit transactio propriè, & strictè sumpta.

ADDITIONES.

a ¶ Interdum. Istum tex. alle Bar. in l. j. C. de iur. om. iu. in q. iij. &c in versi. quæro vtrum arbitrator, &c. an arbitrator possit in totum condemnare: & in totum absoluere. adde Barto. in l. furt. §. qui iussu. de insi. & qualiter intelligatur, quod arbitramentum est transactio adde Bar. in l. societatem. §. arbitrorum. in j. q. extra gl. j. pro socio & adde Bar. in d. §. qui iussu, & Bal. in l. fi. in j. opp. C. de contrah. emp. & in rub. C. de rer. permu adde tu quod Io. de Imo. in c. si quando. de offi. deleg. tenet quod statutum faciens mentionem de transactione. habet locum in laudo & vide Bal. in conf. 363. in j. vol. vbi tenet quod sit transactio.

b Poma. ¶ Textus. Vide Bar. in l. sub pretextu. la j. C. de transa. Ale. consi. 119. vol. 2.

c Poma. ¶ arbitramentum. Vide Iasl. transac. C. de transac. Ale. consi. 32. in j. col. vol. 2. & consi. 119. in vol. 2. Ias. in §. omnium. insti. de act. limita per Pau. consi. 60.

LEX VI.

1 *Actio ex testamento an, & in quibus habeat instar bonæ fidei.*

2 *Actiones arbitrariæ quot sint.*

Si hæres. Actio ex testõ, & certi ꝯdictio ex mutuo, sũt arbitrariæ pp locũ. h. d. cũ l. seq. ¶ Opp. ꝗ actio ex testõ non

nō ſit arbitraria, qa hēt inſtar bonæ fidei, l. in minorū. C. in q. cau.
a in integ. reſt. nō eſt neceſ. & no. ſ. l. px. in prin. ergo nō eſt bonū· a
argm̄: Reſp. actio ex teſtō dr̄ hr̄e inſtar bonæ fidei quo ad fructus
b & vſuras. d. l. in minorū. Itē quo ad aliud, b vt re ſoluta nō pfectè
duret actio prima, ſicut in actionib. bonæ fidei, vt l. hmōi. §. ædes.
j. de leg. j. quo ad alia remanet ſtricti iuris: niſi pp aliud eſſet arbi-
c traria, vt hic, & l. aliàs. ſ. de in litē iur. c ¶ † Quæro, quot ſunt iſtæ
2 actiones arbitrariæ, pp locū? Gl. dicit ꝙ tres ꝓpriè. ſ. qn̄ ſtipl's ē, vt
l. j. & iij. in prin. ſ. e. & ex teſtō, & ex mutuo, vt hic. eſt & quarta ad
exēplum iſtarum, ſ. actio de ꝯſtituta pecunia, vt l. ſi duo. j. tit. j. do.
Nic. de Mata. dixit in quadā ſua diſpu. ꝙ oīs actio ſtricti iuris pp
adiectionē loci poſſet eſſe arbitraria. Hoc ꝓbat primò ex rubr. q̄
nal'r loqr̄ de eo, qđ certo loco dari oportet. & nō đt, nec reſtrīgit
ſe ad cām. ſic C. eo. in rub. Pro hoc ſ. de ꝯd. ind. l. q certo. ad idē ſ.
de iud. l. eū q. vbi ille, q ſtipl's eſt factū, ſi agit ad intereſſe, qđ expſſe
in ſtipl'one nō ē deductū, agit arbitraria, & iſtā opi. puto verā. Ad
idē d. l. ſi duo. §. j. de ꝯſt. pec. & ꝓ hoc: qa eadē eſt rō, q̄ ponitur in l.
☞ j. ſ. eo. *Cōclude ergo ſm Oldr. ꝙ in oī obl'one habente loci adie
ctionē hēt locū arbitraria, patet per l. in bonæ fidei, q̄ j. proximè
ſeqtur. Nā cum actiones bonæ fidei differāt ab arbitraria actione:
ergo in omnib. aliis ſtricti iuris regula ꝯfirmari videtur, & rema-
net ius cōe, vt j. de fun. inſtruc. l. quæſitum. §. idem rn̄dit domo de-
ſtructa. qa aliter dicendo non habet locum æquitas. l. j. ſ. eo. tit.*

ADDITIONES.

a ¶ Bonum. Adde glo. in d. l. in minorum.
b ¶ Aliud Adde Bar. in l. inſulam. §. j. j. loc. & Bar. in l. continuus. §. illud. j. de ver. ob.
Poma. ¶ An vltima voluntas æquiparetur, vide Are. l. iiij. §. Cato. ff. de verb. obl. vbi ponit notabilem intellectum huius legis.
c Clau. ¶ Litem iur. Adde Imo. in l. eadem. §. Cato. & ibi Are. j. de verb. ob.

LEX VIII.

1 *Actiones bonæ fidei non dicūtur arbitrariæ propter locum, & ratio.*
2 *Ratio quare actiones bonæ fidei non dicuntur arbitrariæ propter locum*
3 *Dictio, arbitraria, non eſt proprium nomen actionis, ſed adiectio.*
4 *Solutionis locus ſi in ſtipulationem non ſit poſitus, ſed petitionis, promittens, ſi in loco non inueniatur, poteſt alibi conueniri.*

a
1 In bonæ fidei. a Actione bonæ fidei † nō dn̄r arbitrariæ
p locū, ſed actiones ſtricti iuris ſic. h. d.*
Iuxta no. ſ. de ꝯd. ob tur. cau. l. ſi veſtimenta. §. ſi ob rē. in gl. in verb.
actionē, q̄ incipit, vt j. depo. l. fi. Itē, qa in actionib. bonæ fidei: vbi
intereſſe eſt in obl'one, venit iure actionis ī petitione, vt j. de act.
emp. l. j. Sec⁹ eſt in actionib. ſtricti iuris, vbi intereſſe n̄ ē in obl'one:
& ideo oportet ꝙ iudex arbitretur. ſ. e. l. nō vtiq;. §. nūc de offō. &
j. e. ti. l. cētū Capuæ, in med. Et eſt rō rōnis. qa multa veniūt in a-
ctionib. bonæ fidei, de qb. nō eſt actū, nec cogitatū. In actionib. āt
ſtricti iuris nō, vt ſ. de ꝯd. ob. tur. cau. l. fi. iſtā rōnē vr̄ notare gl. Inſt.
de act. §. actionū. in ij. gl. Et iō ſec⁹ eſt in actionib. ſtricti iuris, iuxta
no. in l. ſi veſtimēta. §. ſi ob rē. ſ. de ꝯd. ob tur. cau. in gl. in ver. dun-
taxat, q̄ incipit, & iō dr̄ &c. Et iō qđ plenū eſt, nō p̄t eſſe magis ple
num. j. de hær. inſt. l. ſi te ſolū. C. de fidei. l. q̄uis.* ¶ † Quæro, qua-
re actiones bonæ fidei nō dn̄r arbitrariæ? Reſp. qa ex nā ipſarum
2 iudicis offm̄ multū p̄t, vn̄ n̄ eget ea actiōe arbitraria, ſecus in ſtri-
3 cti iuris. ¶ † Quæro vtrū hæc dictio, arbitraria, ſit propriū nomē
actionis? Dicit gl. qđ nō, ſed dr̄ q̄dā adiectio: dr̄. n. actio ex teſtō ar
4 bitraria, & certi ꝯdictio arbitraria, & ſi. ¶ † Quæro qd ſi ī ſtipl'one
nō ſit adiectus locus ſol'onis, ſed petitionis. v. g tu ꝓmiſiſti mihi
dare centū, & ego ꝓmiſi à te petere tm̄ Florētiæ, n̄ reperio te ibi,
vtrū potero alibi te ꝯuenire virtute actionis arbitrariæ, ita ꝙ ī illa
actione vertar̄ iudicis offm̄, pp locū? Certè ſic. caſus eſt ſic ſm vnā
lec. ibi ꝯdictū. i. ꝯdictiōe actiōis Sic dēt ītell'i l. nemo p̄t. j. de le. j.
& illđ qđ ibi dr̄, ꝙ agēti alio loco obſtat exceptio, eſt verū, niſi pp
morā rei deueniret̄ ad arbitriū iud. vt hic. qđ eſt valde notandū.

ADDITIO.

a ¶ In bonæ fidei. Adde Bar. in l. j. C. vbi conueniatur qui certo loco dare promiſit. Et iſtum tex. allegaui tibi in l. ſingularia. ſ. ſi cert. pet.
Poma. ¶ Vide quid per iſtum tex. dicat Mat. no. 46.

LEX IX.

1 *Officium iudicis in arbitrarijs exercetur, etiam contra fideiuſſorem.*
2 *Mora rei non auget obligationem fideiuſſoris. & nu. 8.*
3 *Fideiuſſor ſimpliciter acceptus, videtur intercedere in vſuris.*
4 *Officium iudicis mercenarium non ſubſiſtit actione principali ſublata.*
5 *Fideiuſſoris ex mora, quando poſſit agi actione arbitraria Et quando poſſit ex ſua mora teneri. nu. 7.*
6 *Fideiuſſor quando poſſit in plus teneri, quàm principalis.*

a Centum Capuæ. a Arbitraria actione fideiuſſor ꝯue-
nitur, vt reus, nec ex mora rei eius
obl'o augetur: ſecus in vſuris p ſtipl'onē debitis. & hoc intereſſe,
cum offō iud. mercenario exigatur, intm̄ durat pro rata, in q̄tū de
☞ ſorte reſtat ſoluendū. h. d.* Et apoſtilla tex. ibi, q̄ alibi ſolui: quaſi
dicat iſte tex. Sicut ꝯuento reo in alio loco deſtinato, hr̄ rō tā ſti-
pulatoris, q̄ ꝓmiſſoris, vt ſ. e. l. 2. & l. pen. in §. pen. ſic & conuento
☞ alibi fideiuſſore hr̄ rō intereſſe ſtipulatoris, & fideiuſſoris.* & eſt
famoſa & ſubtilis lex. & diuidit̄, qa primò ponit vnū dcm̄. Scđò
aliud dcm̄. Tertiò rn̄det tacitę obiectiōi. Quartò ſuā rn̄ſionē ꝓ-
bat p arg. 2 ibi nec oportebit. 3. ibi, neq;. n. 4. ibi eius q̄. Caſ⁹ ī termi
☞ nis in j. pte eſt planus.* Vel ſic ſm Ia. Bu. fideiuſſor tenet̄ ad ītereē
ex mora ꝓpria, in actione arbitraria ex mora rei ſola: ſecus in vſu-
ris ex ſtipl'one debitis. ad quas tenet̄ ex ſola mora rei. Et rōnē dn̄e
☞ aſſignat.* Sequit̄ ver. nec oportebit. iſte ver. legit̄ ī gl. ſex modis. &
ſeptimo mō ſm Pe. iō ponā caſū in nube, & lec. examinabo p ꝯ̃ria
& caſū forma ſic. Vidi ꝙ agit̄ arbitraria ꝯ fideiuſſorē, q̄ro, vtrū iu
dex dēat hēre reſpectū ad morā ipſius pncipalis, vel ad morā ipſi⁹
fideiuſſoris? Rn̄. ꝙ ad morā ipſius fideiuſſoris. Nā ex mora ipſi⁹ rei
pncipalis, qa fortè ſtetit p eū q̄ minus Capuæ ſolueret, nō augeret̄
obl'o ipſius fideiuſſoris h. d. Sequit̄ in tex. neq;. n. ¶ Ad pdicta op.
qa ſi debitor ꝓmiſit ſortē, & vſuras, & dedit fideiuſſorē, obl'o vſu-
rarū ꝯmittit̄, ēt ꝯ fideiuſſorē, ēt ex mora rei pncipalis, & ſic mora
b rei auget obl'onē fideiuſ. b Ad hoc rn̄. ꝙ diuerſus caſus ē ille, đ quo
op. nā ibi duæ ſūt obl'ones ab initio. ſ. ſortis, & vſurarū, vn̄ fideiuſ
ſor ſimpl'r acceptus in oēm obl'onē vr̄ intercedere, ſ; hic ſors dēt̄
iure actionis, intereſſe verò pp locū nō eſt in obl'one, ſed venit of.
iud. mercenario. qa loco deſtinato ſeu tpe debito, reus n̄ ſoluit, vn̄
in hoc nō tenet̄ fideiuſſor ex pſona rei, nec hoc vr̄ ꝓmiſiſſe, ſed ex
☞ pſona ſua h. d.* Vt iſta ꝯ̃ria gloſſarū valeant ꝯcordari, ſi q̄rat̄. an
fideiuſſor teneat̄ ad vſuras. vl' intereē, ita dicas, ꝙ aut ille fideiuſſor
ſe obl'auit ad certā q̄titatē, aut ad oēm cām: aut ſimpl'r, Primo ca-
ſu nō tenet̄ ad vſuras: nec ad intereſſe, vt j. de fideiuſ. l. fideiuſſores
magr̄atuū. in prī. & §. j. & hic in 2. gl ī ver. accepiſti. cū dicit in cētū.
Si ad oēm cām, tūc tenet̄ ad vſuras, & ad intereē: ſiue ſint debitę p
ſtipl'onē. vt hic. & in ver. neq;. n. in fi. ſiue debitæ ex nā ꝯ̃ctus bonę
fidei ex tpe moræ, vt l q̄ro. in prī. j. loc. ſiue ſint debitæ in actiōe ar
bitraria ex tpe morę: qa tūc in oēm cām ad illud ſe obl'aſſe vr̄, ar. j.
de le. 3. l. Iul. poſito ꝙ debitor n̄ eſſet ī mora, tpe q̄ iſte fideiuſſit. qđ
vr̄ ꝯ mentē huius l. Quia hic dr̄, ꝙ nō tenet̄ ex mora debitoris, ſed
ex ſua ꝓpria. Sđ poſſet rn̄deri, ꝙ iſta l. loqtur, vbi ſimpl'r fideiuſſit.
Si āt in oēm cām, tunc tenet̄ ī pl⁹. d. l. Iul. qđ nō placet, qa poſito ꝙ
in oēm cām fideiuſſerit, nō tn̄ dēt duri⁹ teneri, q̄ debitor pncipalis.
durius aūt teneret̄, ſi teneret̄ ex mora debitoris pncipalis antēq̄ fi-
deiuſſor ipſe eſſet in mora, vel pp loci diſtantiā, vel pp eius debili-
tatē. & ſic no. in prī. magnæ gl. Ad qđ j. de fideiuſ. l. ſi teſtamento. §.
fi. & l. Græcè. §. illud cōe. & l. Stichū. Quare nō placet, ꝙ ēt interue
niens ad oēm cām teneat̄ ad intereſſe ex mora debitoris prīcipalis
in actione arbitraria, ſi ipſe in mora non fuerit, vt hic in verſi. Nec
oportebit. licet teneat̄ in actione bonæ fidei, vel qn̄ per ſtipl'onem
debet̄, vt no. in magna gl. Aut fideiuſſit ſimpl'r, & tunc tenet̄ ad in-
tereſſe, qđ interuenit p ſtipl'onē. Itē & qđ ſine ſtipl'one, ex nā tn̄ ꝯ-
ctus bonæ fidei, vt hic no. in magna gl. & in gl. hic ſup ver. augeri.
Ad qđ j. de fideiuſſ. l. ſi qs ꝓ eo. §. ſi nūmos alienos. hoc caſu tenet̄
ad ītereſſe, qđ ē in arbitrarijs. Dic aut illud erat iā ꝯmiſſū pp morā
tpe, quo fideiuſſit, & tunc tenet̄ ad illud tāq̄ iā debitū. vt j. e. ti. l. fi.
Aut nondū erat ꝯmiſſū pp morā, qa mora nō pceſſit, & tunc n̄ te-
net̄ ad illud ex mora pncipalis debitoris, vt hic in ver. Nec oporte
☞ bit. Sed ex ſua ꝓpria, vt in prī hui⁹ legis. Gul. de Cūg.* Sequit̄ ver.
eiuſq;. Dixiſtis ꝙ hoc intereſſe pp locū venit officio iudicis merce
nario, ꝓbetis hoc. Ad hoc rn̄det Iuriſc. eiuſq; dn̄æ, &c. caſ⁹ eſt pla-
1 nus. ¶ † Not. ꝙ officiū iudicis ī arbitrarijs exercet̄ ēt ꝯ fideiuſſorē. &
2 hoc in j. pte hui⁹ l. ¶ † Scđò no. ꝙ mora rei nō auget̄ obl'onē fide-
3 iuſſoris. & hoc in ij. pte. ¶ † Tertiò no. ꝙ fideiuſſor ſimpl'r acceptus
vr̄ intercedere in vſuris p ſtipl'onē ꝓmiſſis. & hoc in tertia parte
4 ¶ † Quartò no. ꝙ ſublata actiōe principali, offm̄ iudicis mercena-
riū nō ſubſiſtit. ¶ Venio ad apparatū, ꝓ cuius euidentia debes ſcir̄
ꝙ hic ſunt duæ gl. mag. vna fuit gl. antiqua, & illa fuit Azo. & iſta eſt
ij. gl. ſup ver. augeri. tn̄ in illa fuit incerta q̄dam additio circa fi. ip-
ſius, q̄ fuit inordinatè poſita, vt j. videbitis. Alia eſt gl. noua Accur-
ſij, & iſta eſt j gl. mag. q̄ recitat opi. oīum. & pp hoc multa ꝯ̃ria tā-
guntur ēt in ij. gl. & oēs iſtæ varietates reſpiciunt ſecundam par-
ticulam huius l. q̄ dicit, ꝙ ex mora rei non augetur obligatio fide-
iuſſoris. Ego quamlibet particulam legis de per ſe examinabo.
c
5 Venio ad primā, & op. ꝙ ex mora c fideiuſſoris nō p̄t agi ar-
bitraria, vt j. de fideiuſ. l. ſi teſtamēto. §. fi. Sol. † ſi reus
principalis nō eſſet in mora ꝯueniendi ad locū ex mora fideiuſſo-
ris non ageretur arbitraria, vt in ꝯ̃rio. Sed ſi eſt in mora vterq;, tam
reus q̄ fideiuſſor, tunc agitur arbitraria ꝯ fideiuſſorē ex mora ipſi⁹
fideiuſſoris, nō ex mora rei prīcipalis. Ita loquit̄ hic. & ſic oportet
te ītelligere prīcipiū, ꝙ vterq; erat in mora. Ex hac ſol. habes duo.
Primò ꝙ fideiuſſor nō tenetur ex mora ſua, niſi ēt principalis reus
ſit in mora. Secūdò, ꝙ ipſe fideiuſſor ex mora ſua tenetur. Ad pri-
mū op. de l. mora. j. de ver. ob. & l. ſi ſeruū. §. ſeqtur. & §. nūc de effe
ctu. e. tit. Sol. qn̄q; prīcipalē n̄ eſſe in mora, facit diē obligatiōis nō
veniſſe quo ad id, quod princip'r in obl'one deducitur, & tunc fi-
deiuſſor ex ſua mora nō p̄t teneri, niſi præcedat mora rei. caſus eſt
hic

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Centū Capuæ. Intellectū huius l. vide p Ang. Are. in §. præterea. Inſt. de actio.
b ¶ Fideiuſſoris. Vide Bar. in l. ini. §. fi. quod quiſque iuris.
c ¶ Ex mora. Vide Inſt. de act. § præterea. per Moder.

hic. Nã nisi pcedat tps, quo reus potuit puenire ad locũ, dies oblo nis nõ venit, vt l. 3. §. si qs ita s. e. Qñq; reũ pncipalẽ nõ eẽ in mora nõ ĩpedit diẽ oblonis pncipalis venire, tunc fideiussor pt teneri ex sua mora. d. l. mora. d. ver. ob. cũ si. Sed ꝯ hoc op. ergo ĩ plus tene-
6 bit fideiussor, q̃ pncipalis, ꝯ l. hi, q accessionis. ff. de fideiuſ. Sol. † fideiussor nõ pt in plus teneri, q̃ pncipalis in his, q̃ pncipal'r deducũt in oblonẽ. sed in his q̃ ex postfacto pp aliquod factũ. vel nõ factũ incipiunt dẽri, pt fideiussor in plus teneri q̃ pncipalis, vt hic, & ꝙ. s. px. dixi. Et p hoc dico, ꝙ l: pncipalis nõ pmiserit pœnã, & fideiuſ sor intercesserit pmittẽdo pœnã, nõ vitiat fideiussio. ¶ Ad fm op.
7 † ꝙ fideiussor nunq̃ ex mora sua possit teneri. al. si libertus morã. ff.
a de ope. li. & l. cũ filius. §. j. de ver. ob. Sol. aut loq̃ris in oblonib. facti & loquunt ꝯria. qđ dic, vt ibi. Aut in oblonib. dandi, & tunc aut loq̃ris de interesse, qđ venit pp locũ, & pt fideiussor in plus teneri q̃ ex psona sua, vt hic. Aut loq̃ris de vsuris, & tunc siqdẽ de his q̃ veniũt officio iud. mercenario in actionib. bonæ fidei, tũc fideiussor
b nõ pt teneri ex sua mora, b qa ipse sp tenet actione stricti iuris. s. ex stiplone. l. Blãditus. C. de fideiuss. & l. stiplonũ aliæ. §. satisacceptio. ff. d ver. ob. Sed si acciperes fideiussorẽ largè, ita ꝙ ꝯphenderet mãdatorẽ, q tenet actione bonæ fidei, tunc posset teneri ad vsuras ex sua mora. l. mora. §. in bonæ fidei. ff. de vsu. Sed si q̃ris de vsuris, q̃ veniunt ex stiplone, tunc si in sorte tm̃ intercessit, ad vsuras ñ tenet. l. fideiussores magistratuũ. ff. de fidei. Sed si pmisit simpl'r, tũc tenet tã ex mora sua, q̃ pncipalis rei, vt hic in 3. rñ. Et hoc voluit tãgere qđã additio, q̃ fuit facta circa fi. scdæ gl. magnæ, q̃ tñ additio malẽ signata. & iõ vidas eã ne erres ĩ ĩtellectu gl. ibi vr̃ ẽt ꝙ ex psona sua, &c. & est additio, nec bñ ꝯtinuat cũ pcedentib. & durat vsq; ibi hic in sorte tm̃ intercessit, &c. & illud, hic ĩ sorte tm̃, &c. debet ꝯiũgi cũ pcedenti parte gl. quia est de gl. veteri.

8 Venio ad secundã ptẽ, & op. † ꝙ ex mora rei augeat oblo fideiussoris. l. mora rei. de ver. ob. Gl. j. magna istud ꝯriũ signat simul cũ ꝯrio de l. q̃ro. & pcedit ad solonẽ ꝯrij de l. q̃ro. & istã omittit. Scđa verò gl. mag. in pn. istđ soluit, & bñ. Nã ibi mora rei nocet fideiussori ad ꝯseruãdã oblonẽ, in q̃ obls erat, vt ĩteritu speciei nõ liberet, nõ aũt auget, vt aliqđ addat. ¶ Op. 2. de l. q̃ro. ff. loc. vbi mora rei auget oblonẽ fideiussoris, & facit eũ teneri ad vsuras Hui9 timore sũt ĩ hoc ver. septẽ lecturę, quarũ qnq; ponunt ĩ j. gl. magna, sexta in 2. gl. magna. septima tãgit in quadã gl. paruã, q̃ est sup ver. p eũ. ¶ Venio ad pmã. dico ꝙ hic fideiussor ĩtercessit in certa quãtitate lĩtata, vñ nõ tenet in plus ex mora rei, in ꝯrio ĩtercessit simpl'r. Ista lec. licèt in se sit vera p d. l. fideiussores magistratuũ. tñ quãtũ ad hanc l. nõ est vera, qa fm hoc nõ esset dr̃ia inter interesse rõne loci, & vsuras, cuius ꝯriũ vult hæc l. Et ista rephensio tangit in fi. scđę gl. magnę, iungẽdo eã vt s. dixi. Vñ alij legũt scđo mõ, ꝙ li simpl'r intercessit in oẽm casum, sed iõ ñ auget oblo fideiussoris, qa sors iã erat soluta. iõ ñ pt agi p interesse, vt hic ĩ fi. legis & fm hoc est dr̃ia ĩter oblonẽ vsurarũ debitarũ ex stiplone, & hoc ĩtereẽ: qa sorte soluta, vsurę pñt adhuc peti, & hoc vult dicere ista lex. ¶ Sed ꝯ hoc op. de tex. q̃ dicit nõ augeri. Cũ. n. sit sublata oblo q̃uõ q̃rit de eius augmento? Rñdet, ꝙ hic ꝯsiderat illud quod fuit añ solonẽ factã. Ista lec. ꝯtinet diuinationẽ, nec vr̃ de mẽte huius lr̃æ, ꝙ in hoc casu sors eẽt soluta. Nã tunc Iurisc. ponit p ꝯstanti, ꝙ interesse nõ possit peti, vt in fi. legis. Vñ alij legunt tertio mõ, & dicunt, ꝙ hic non auget oblo fideiussoris, qa nõ erat in mora ipse: nec ab eo poterat vllo mõ peti, c qa forte reus principalis erat for-
c tior. & citius potuit puenire ad locum. Fideiussor erat debilior & sic tardius potuit puenire ad locũ, meritò cũ nullo mõ possit ꝯueniri. l. si testamẽto. in fi. de fideiuſ. oblo eius nõ auget pp rei morã. Sed si poneremus vtrunq; esse in mora, oblo fideiussoris augeret ex mora rei p d. l. q̃ro. ita intelligunt isti. Pe. dicit hanc lec. non esse verã, qa debilitas fideiussoris nõ debet attendi: nã casus supueniẽs in psona eius, q dẽt, non nocet creditori. l. ad diẽ. ff. de ver. ob. pt. n. mittere aliũ, si ipse nõ pt ire. Certè dictũ Pe. pt esse verũ, si debilitas supuenit fideiussori post oblonẽ ꝯctã, sđ si tpe oblonis fideiussor esset debilior reo, tũc qualitas psonæ ꝯsideraret. l. ꝯtinnus. §. cũ ita. de ver. ob. Vel (vt ista obiectio Petri cesset) potes ponere exẽplũ, fideiussorẽ ñ esse in mora, pncipalẽ aũt sic, ex diuersitate locorũ, qa locus vbi fideiussor pmisit, magis distabat à loco solonis. ar. l. eandẽ. §. fi. de duo. reis. & tangit in hac gl. circa lec. Io. q̃ntã. Hæc lec. ꝯtinet diuinationẽ: tñ vera est in se, quãtum ad casum legis, non inquãtum ꝯcedit fideiussorẽ teneri ex mora rei, si ipse fideiussor nõ esset in mora, vt videbitis ff. Vñ alij legũt quarto mõ, ꝙ ꝯueniebat Capuæ. s. in loco destinato solutioni. vnde nõ est arbitraria, Vt l. ꝙ si Ephesi. in prin. s. e. ¶ Cõtra hoc op. qa si hoc esset teneret ad vsuras debitas officio iudicis, si ꝯueniret in loco destinato solutioni p l. q̃ro. & tex. hic in seq. ver. vr̃ velle facere dr̃iã inter vsuras debitas ex stiplone, & debitas officio iudicis. Sol. fateor ꝯrium, si fideiussor intercessisset in ꝯctu bonæ fidei: sed hic iõ in tex. fit mentio de vsuris debitis per stipu. quia intercessit in ꝯctu stricti iuris, & ideo nõ dẽtur. Ista lect. non est vera, & ꝯtinet diuinationem. & vr̃ cõtra tex. in prin. qui dicit, si alibi ꝙ Capuæ petatur, &c. Vnde alij vt Io. legũt q̃nto mõ, & incipit sua lec. ibi, vl' clarius, &c. ꝙ hęc lex loquat ĩ fideiussore, q intercessit simpl'r, & ꝙ nõ eẽt soluta sors, & ꝙ fideiussor est ĩ mora, & ꝙ ꝯuenit alibi, q̃ Capuæ. & sic excludũt oẽs lec. pcedẽtes. Ad l. q̃ro. rñ. ꝙ ibi loquat in vsuris debitis offõ iud. mercenario, ꝙ deseruit actioni bonæ fidei fm nãm ipsius actionis, me-
d rito fideiussor simpl'r accept9 ad illas tenetur, d licet Pla. dixerit ꝯriũ, ad cuius rõnẽ plenè rñdetur p gl. in d. l. q̃ro. hic verò loqmur in interesse, qđ venit pp locum in actione arbitraria offi. iud. pter naturã actionis, Merito q̃ ad hoc fideiussor nõ tenetur. ita loqtur hic. Et sic habes notare tres casus, Interesse pp locũ, vt hic, vsuras debitas ex stiplone, vt in seq. rñ. itẽ vsuras debitas per offm̃ iud. in actionib. bonæ fidei. d. l. q̃ro. Et hoc clarè examinatur in vlt. parte huiꝰ gl. & hãc opi. tenet Dy. in repe. hui9 l. Mar. Sil. rephẽdit hãc lec. qa pacta incõtinenti apposita insunt, & informant actionẽ, vt videatur esse eiusdẽ nãæ. l. lecta. si cer. pet. s. Sed hic ĩ ipsa stiplone fit adiectio loci de soluendo Capuę, & pp locũ hẽt iudex arbitriũ in hac actionẽ. ergo vr̃ illud hr̃e ex nã actionis. Pet. ẽt in repe. hui9 l. dãnat rõnẽ Io. qa si in vsuris teneret fideiussor simpl'r acceptus, q̃ vsuræ sunt odiosæ, & dẽntur creditori, nõ ꝯtẽplatione alicuius interesse, multo magis in isto interesse dr̃et teneri, in q̃ ꝯsideratur dãnũ emergẽs, & lucrũ cessans. s. e. l. iij. §. nũc de offõ. Vñ Azo legit sexto mõ, & ei9 lec. ponitur ĩ ij. gl. mag. ibi, sed adhuc vr̃ in totũ teneri. & ẽt in summa. C. loc. circa fi. vt dicam9 idẽ eẽ in li intereẽ & vsuris debitis ex off. iud. Sed distinguam9 sic. Aut tpe, quo ĩtercedit fideiussor, vsuræ dẽbãtur, vel ĩnteresse pp locũ, & tũc fideiussor simpl'r acceptus tenebitur, vt d. l. q̃ro. Aut tpe, quo intercessit, nõ erãt vsuræ debitæ, vel interesse, & tũc ex mora rei nõ augebit oblo fideiussoris. ita loqt hic. Cõtra hãc lec. facit ff. e. l. fi. Sol. Azo ibi format q. & nõ rñdet: sed dic vt ibi plenè examinabo. & in hac lec. residebat Mar. Sil. & Ia. Bu. Ista lec. Azo est ꝯ casum l. si postea. ff. rẽ pu. sal. fo. vbi fideiussor simpl'r accept9 tenetur ad vsuras, q̃ ñ dẽbantur tpe, quo intercessit. Vñ Pet. legit hãc l. septimo mõ, & dt ꝙ hæc l. ꝯcor. cũ l. q̃ro. Nã nec ibi oblo fideiussoris augetur, sed vsura, vel interesse p offm̃ iud. dẽtur. Ista lec. tacitè tãgit, & rephẽditur, hic, p gl. parũã sup ver. p reũ, qa hic oblo assumit largè, & ꝯphendit ẽt id, qđ off. iu. dẽtur. Et hoc est, ꝙ voluit hic dicere Iurisc. qa off. iud. hic nõ exercebitur circa oblonẽ fideiussoris pp morã rei. qđ ergo dicemus? Dico ꝙ opi. Io. est verissima, qa aliud est ĩ interesse debito pp locum, vt hic, aliud in vsura debita off. iud. vt in ꝯrio Rõnẽ assigno, licet rõ Io. posset ẽt sustentari, tñ rõ vera est q̃ ponit Iurisc. Nam illud, ꝙ mouet off. iud. in actione arbitraria, pp locũ, nõ est mora nõ soluẽtis tm̃, sed est ẽt, qa alio loco qs ad solutionẽ cogitur: qa si ĩ loco destinato cogeretur, nõ esset actio arbitraria, vt s. eo. l. quod si Ephesi. Licet ergo reus principalis sit in mora, apparet, ꝙ in eius persona nõ ꝯcurrit id, qđ causat iudicis arbitrium in hac actione, qa ab eo non petit aliqđ sed à fideiussore. quia ibi à fideiussore petitur, & à fideiussore fit executio, & sic cũ eo agitur ille actus, q̃ parit arbitriũ iud. merito eius persona inspicitur. Et hoc dicit Iurisc. in ver. seq. vbi dicit, hic autẽ vna pecuniæ creditæ, circa cuius executionẽ &c. Actus ergo cogẽdi ad soluendũ in alio loco, est ille, q arbitrium iudicis principal'r pducit, q cũ geratur cũ fideiussore, merito psona fideiussoris inspicitur. Et hunc intell'm ad hanc l. habuit Iurisc. ff. eo. l. fi. & ibi declarabo. Sed in actionib. bonæ fidei istud, quod causat offm̃ iud. ad vsuras, est principal'r nã obligationis, p qua fideiussor intercessit meritò augetur obligatio ex mora rei, & ideo circa hoc haberem9 distinguere: sed circa hoc distinguam ff. e. l. fi. q̃ lex est declaratio hui9 l.

Venio ad tertiã partẽ, dr̃. hic, ꝙ hoc interesse venit off. iud. ꝯ de l. stiplones nõ diuidũtur. ver. Celsus. de ver. obl. & de ac. emp. l. j. in prin. & de ꝯd. fur. l. in re furtiua. Sol. ibi loquitur in oblonib. facti, & de interesse, quod succedit in locũ ipsius principalis oblonis, quod interesse vr̃ tacitè promissum: hic loquitur de interesse, ꝙ venit intrinsecus. l. iij. §. nunc de officio. s. eo.

Venio ad vlt. partem, & vr̃ ꝙ sorte soluta, remanet actio pp istud interesse. s. e. l. iij. §. idẽ Iulian. Sol. & istud ꝯrium tangit in l. j. gl. mag. circa prin. quartæ lec. Dic bñ, ꝙ ibi fuit solutũ adiecto, hic ipsi principali creditori, vt ibi dixi. ¶ Vlt. opp. de l. si p fure. in prin. s. de ꝯd. fur. Sol. istum passum q̃uõ, & qual'r soluta forte, remanet actio, examinabo vobis. ff. e. l. fi. vbi gl. plenius tangit.

ADDITIONES.

a ¶ Teneri. Adde. gl. in l. sicut reus. ff. de fideiuſ.
b ¶ Ex sua mora. An ex mora rei augeatur obligatio fideiussoris. adde ꝙ ipse not. in l. fi. ff. e. & Mod. Insti. de act. §. præterea quasdam.
c ¶ Peti. Adde Bar. in l. de pu. illo. §. si quis ipsi prætori. de ope. no. nun in iij. lect.
d Tenetur. Hanc opi. Mart. Silla tenet hic Iac. Butr. & in l. fideiussor. C. de fideiussor.

LEX X.

Is qui certo. Nõ pt creditori inuito alibi solui q̃ in loco destinato solutioni. h. d. ¶ op. s. e. l. iij. §. generaliter. vbi est electio rei vbi soluat añ petitionẽ. Sol. Quidã intelligunt hic post lit. ꝯte. Tu dic fm gl. ꝙ ibi fuerunt plura loca alternatiuè destinata. Vñ reus pt eligere vnũ ex illis añ lit. ꝯte. nõ autẽ aliũ locũ tertiũ. Ita loqtur hic. quod intellige, nisi offerret q̃titatẽ, & interesse actoris pp locũ, qa tũc cogeretur actor vbicunq; recipere,

pere.arg ei⁹ qđ no.in l.q Romæ.in prin.de ver.ob.¶ Itē op.ꝙ poſſit vbiq; ſolui.l.ꝯtinu⁹.§.cū ita.đ ver.ob.Soluit gl.pluribꝰ modis. Te
a ne illā: ꝙ pt ſoluere vbiq;,ſoluēdo ſortē,& intereſſ.,vt ſ. dixi.Vel dic,ꝙ ibi locus fuit appoſitus gr̃a rei.& hoc cōſtat, & iō n̄ dēt hr̃i ipſius loci rō,vt arg.l.ī fideicōmiſſi §.cū Pollidius.ĩ.đ vſur.& l.ſi ita relictū.§.Pegaſus.de leg.2.& l.cū q.ĩ.đ ann.leg.Et iſto caſu pt reus vbiq; ſoluere,hoc eſt,ſicut poſſet ſi loc⁹ n̄ eēt adiectus,ergo pōt ſoluer̃ ī loco domicilij actoris,vt videbitis ĩ.ti.j.l.itē illa.Ex p̄dictis potes diſtinguere,aut locus apponit̃ gr̃a actoris,aut rei,aut gr̃a vtriuſq;.Si qdē gr̃a actoris,vel vtriuſq;:aut reus vult ſoluere in altero ex locis deſtinatis,aut in tertio loco:& ſi in tertio loco,tūc aut vult ſoluere ſortē tantum,aut ſortem & intereſſe:ſed dic vt ex p̄dictis patet.& l.qui Romæ.in prin.de ver.ob.& ibi etiam dixi.

ADDITIO.

a Io.Fe.Ru.¶Tene illam.Adde q. iſtam ſolu.tenent Doc.communiter,vt no.Ale.& Iaſ.in diſ.qui Romæ.in prin,vbi Iaſ.limitat.

LEX XI.

1 *Fideiuſſoris ſimpliciter accepti obligatio quando augeatur ex mora rei.*
2 *Solutio ſimplex non cadit in pœnam, quæ venit contra naturam actionis.*
3 *Sorte ſoluta quando remaneat petitio pœnæ,ſeu intereſſe.*
4 *Creditor recipiēdo ſortē cū ꝓteſtatiōe qđ vult ſibi eſſe ſaluū ius ſup ītereſſe,an cōſeruauerit ſibi ius ſuū,& ſic an recipiendo ſortem præiudicet ſibi in intereſſe.*

Si poſt morā. Iſta lex ē magis difficilis q̃ ſit l.cētū Capuę.ſ.e.& ē gl.illius,& ſm Io.legit̃ vno mō,& iſta ſubdiuidit̃ in duas.Scđm Azo.legit̃ duob.mod. ſm quoſdā alios modernos legit̃ alio mō.Ego ponā caſū verū ſm Io.poſtea ī ꝓſecutione mãæ declarabo lectu.oīum. & h.d. Fideiuſſor ſimpl'r acceptus n̄ tenet̃ ad intereſſe pp locū ex mora rei ēt p̄cedēte, nec admittit̃ ꝙ ſimplex ſol'o ꝓ rata ſortis & ītereſſe fcā eē videatur,& diuidit̃,qa p̄rĩo format qōnē.Scđò rñdet ad illā īducēdo ſil'ia.Tertiò circa p̄dcā mouet vnū dubiū.Quartò illud determinat, & declarat.Scđa ibi,adeo.Tertia ibi.niſi ſi qs.Quarta ibi,qđ n̄ puto.Caſus in teriis in pr̃ia pte ē planus Seqt̃ ver.adeo.Rñdet Iuriſꝯſultus, adeò,hoc ē, ī tm̄ ē hoc verū,ꝙ illud ītereſſe n̄ ē ī obl'one ī p̄cedēti caſu,vt ĩ.ſicut ē verū,ꝙ ſorte ſoluta,vt ſi Capuæ petat̃, hoc ē in loco deſtinato ſol'oni,ceſſat arbit.iudicis, nec dēt̃ ītereſſe.h.d.vide literā.Seqt̃ ver.niſi ſi qs dicat.Inſtat q̃rēs,dixiſti,ꝙ ſorte ſoluta,ceſſat arbitriū iudicis.ꝯ ſorte ſoluta , ſimpl'r dēt intelligi eē ſoluta ꝓ rata ſortis,& ꝓ rata intereſſe, ergo manet petitio eius ꝙ teſtat de ſorte & intereſſe,ꝓ rata.Rñdet Iuriſꝯſultus,illud qđ dixi ſ.de ſorte ſoluta & intereſſe,eēt verū,niſi iſta oppoſitio obſtaret:ſed iſta oppoſi.facit me dubitare.h.d.iſte ver.ſi qs dicat,&c.& lr̃a ē plana.Seqt̃ ver.qđ n̄ puto.Inſtat q̃rēs, qd vr̃ vobis dñe Iuriſꝯſulte de iſta oppōne,erit ne verū,ꝙ videat̃ ſolutū ꝓ rata ſortis & intereſſe?Rñdet:ꝙ hoc n̄ putat admittēdū,īmo totū ꝯputat̃ in ſorte, & eā accipiēdo,vr̃ pœnā remiſiſſe,hoc ē intereē pp locū.h.d.&hēs hāc lec. ſatis planā.Pro declarōne huius l.reuoco in dubiū ver.ſcđæ ptis, ſ.ver.adeo,qđ velit dicere.Tenēdo iſtā lec.Io. rñ.pt intell'i duob. modis.Vno mō, ꝙ rñdeat ad qōnē,vt ſ.dixi ponēdo caſū , & ſm hunc modū variat̃ intell's huius lr̃æ duob. mo.vno mō vt ponat̃, vt,ꝓ ſicut,& ſic ſit aduerbium ſil'itudinis,vt dixi ſ.ī poſitione caſ⁹. Alio mō vt ponat̃ vt ꝓ,ꝙ.& ſic ſit ꝯiūctio,& erit ſenſus vt rñdeat ſic,adeo,i.in tm̄ verū eſt,ꝙ ītereſſe nō eſt in obl'one fideiuſſoris vt ꝓ ꝙ,nūc ſoluta ſorte:vel ſi Capuæ petat̃, ceſſat arbitriū iudicis,& ſic vr̃,ꝙ ex hac caſus poſitione intereſſe n̄ ē in obl'one.ſequunt̃ iſtæ duæ illationes.ſ.ꝙ ſorte ſoluta nō pt peti intereſſe. Itē ꝙ ſi Capuæ petat̃,n̄ pt peti intereſſe. Innuit g̃ à ꝯrio ſenſu,ꝙ ſi eſſet in obl'one,poſſet peti ēt ſorte ſoluta,vel ſi Capuæ petat̃. hoc aūt ē falſum,vt ſ.eo.l.cētū Capuæ.& l.ꝙ ſi epheſi.in prin. ergo ꝯcludit̃ ꝙ hæc lr̃a n̄ poſſit hoc mō legi,vt ponat̃,vt,ꝓ ꝙ,& ſic ſit ꝯiunctio.& ſi ponit gl. n̄ ſup verbo,adeo.q̃ mere reſpicit lect.Io.vide eā.Tu verò dic.ꝙ ēt legēdo,vt,ꝓ ꝙ,pt ſuſtineri.P̄rĩo,qa lr̃a dt nūc quoque,exponēdo quoq;,ꝓ ēt,& ſic īplicat idē in ꝯrio, vñ arg.à ꝯrio ſenſu qđ gl.ſumit,pp qđ ab iſta lec.recedit,n̄ pt n̄ ſumi. vel alr̃ poſito ꝙ dictio quoq;,n̄ implicaret idē in ꝯrio, ſed argm̄ à ꝯrio poſſet hic ſumi,vt gl.dt,ꝓcederet adhuc hæc lec.Nō ob.ꝯria,nā ītereſſe pp locū eſſe in obl'one,pt intelligi duob.modis.Primò in obl'one largè,& impropriè hoc ē in iudicis offō, & hoc mō n̄ poſſet hic ſumi arg.à ꝯrio ſenſu,qa ſorte ſoluta, n̄ pt iudicis offm̄ remanere.l.cētū Capuæ.ſ.e.in fi.Sđ ſi accipis obl'onē,ꝓpriè,tūc arg. à ꝯrio ſenſu ꝓcedit.Nā ſi ē in obl'one, ſorte ſoluta poſſet adhuc peti intereſſe.Idē ſi Capuæ peteret̃.ſicut dicimus in vſuris debitis ꝑ ſtipl'onē,vt l.cētū Capuæ.ſ.eo.Alio mō legit̃ iſte ver.adeo,ſm lec. Io.ꝙ hic n̄ rñdeat qōni,ſed totū ſit de qōne p̄cedēti,& ver. niſi ſi qs dicat,&c.formet aliud dubiū,& in fi.ī ver.ꝙ n̄ puto.rñdeat ad qō.vtranq;.ſ.ꝙ n̄ puto admittēdū vt fideiuſſor teneat̃, nec ꝓ rata ſortis & intereſſe intelligatur ſolutū.& iſta lec.tangitur in penul. gl.huius legis.ſumus expediti de lec.Ioan.ꝯ q̃ op.& vr̃ ꝙ ſi fideiuſſor acceptus eſt poſt morā,teneatur ad intereſſe, vt ſ.eo.l.cētum Capuæ.ſm lec.Azo.& l.q̃ro in prin.ĩ.loc.Huius timore Azo legit hanc legē duob.modis.Primò,ꝙ hic fideiuſſor intercellit in certā ſummā noīatim.& ſm hoc tota lex legat̃ vt ſ.dixi ſm Io.eo excepto ꝙ hic pono,ꝙ interceſſit ī certā ſummā ſpāl'r.ſed ſm Io. ſimpl'r.Iſta lec.nō eſt vera.Primò,qa hæc lect.n̄ hr̃et dubiū. Scđò, qa ꝯ tex.q dt.ꝙ fideiuſſor interſit eius noīe. & ſic ſimpl'r n̄ exprimendo quātitatē.Vñ ipſemet Azo receſſit ab iſta lect.& legit hāc l.alio mō.vlz ꝙ huic qōni factæ in prin.n̄ rñ.ſed format aliā, cui rñdet.& iſta lec.tangit̃ hic in 2.gl. hui⁹ l.& explicat̃ clari⁹ in l. centū Capuæ.ſ.e.in 2.gl.ma.ibi,ſi cet huic ſol'oni &c. ſm hanc lec.diuide hanc legē qa primò format vnā q.cui n̄ rñ. Secundò in ver. adeo format aliam vtrum ſorte ſoluta, vel ſi petat̃ ī loco deſtinato,ceſſet arbitriū iudicis. Tertiò in ver.niſi ſi qs ad aliud qđ dixerat de ſorte ſoluta,facit vnā rōnem, ꝑ quam oſtendit non ceſſare iudicis arbitriū,ſorte ſoluta.Quarto in ver.qđ n̄ puto.determinat ſcđam qōnē dicēs,ꝙ ſorte ſoluta,ceſſat arbitriū iudicis,nō obſtāt arg.p̄dicta,& ſic ad j.q.n̄ eſt rñſum.Si ergo q̃rat̃ qd iuris.rñ.ꝙ erit in obl'one,ſm opi.Azo.vt ſ.e.l.cētū Capuæ.& l.q̃ro.ĩ.loc.qđ an ſit verum,ſtatī dicā.Circa hanc lec.q̃ro, & reuoco in dubiū intell'm ver.adeo.Rñ.ſm Azo.hic format̃ noua qō.& illud,qđ dt de ſorte ſoluta:intelligo à reo,vel fideiuſſore,non curo. Cū.n.reus,ſi Capuæ eſſet,n̄ poſſet in plus ꝯueniri:ergo nec fideiuſſor, q non pōt in plus teneri;& ſic hęc q.n̄ refert̃ vt depēdeat à qōne propoſita. ¶Cōtra iſtā opi.op.qa ſm Azo.fideiuſſor tenetur ad iſtud intereſſe iure obl'onis,ergo ēt ſorte ſoluta,ab eo poterit peti.Sol.vt dixi, iſte ver.non refert̃ ad primū caſum:tamen ſi referatur,idem eſſet. Nā cū principalis hēat iuſtā cām in ſe ꝙ ſorte ſoluta n̄ teneat̃ ad intereſſe,ergo nec fideiuſſor,q in duriorē cām n̄ pt teneri.l.ſi qui acceſſionis.ĩ.de fideiuſ.Sed adhuc inſtat̃, ꝙ in plus tenetur fideiuſſor ſm opi. Azo. qa tenetur iure obl'onis, & ſic efficacius quā reus,q tenet̃ off.iud.So.n̄ tenet̃ in plus aliquo de quatuor modis, q ponunt̃ in §.plus. Inſti.de act. licet teneat̃ efficacius: & iſtud obl'one fideiuſſoris non vitiat,vt hic,ſicut ſi intercederet ꝓ obligato nāl'r,vt no.in l.ſi pupillus.đ ver.ob.Et hoc voluit dicere gl. hic poſita ſup ver.ſoluta,q̃ tota reſpicit lec.Azo.verū qa hæc lec.Azo.q̃ vult ꝙ iſte verſ.adeo non referat̃ ad p̄cedentia,vr̃ aliquātulū repugnare lr̃æ , ideo quidam Moder.tenentes lec. Azo.vlz,ꝙ fideiuſſor ſimpl'r teneat̃ ad ītereſſe,legunt iſtum ver.adeo alio mō, ſ.ꝙ qōni factæ rñdeat hoc modo.ſ.q̃ſitum eſt,an fideiuſſor acceptus poſt morā,n̄ teneat̃ ad intereſſe,nec ſit in obl'one.Rñ. ꝙ hoc ē verū,exponēdo,adeo,hoc eſt in tm̄,ꝙ ſorte ſoluta , vel ſi Capuæ petatur,ceſſat arbitriū iudicis.q.d.in iſtis tm̄ duobus caſib.eſt verum,ꝙ n̄ ē in obl'one,alias ſecus.& ſic opi.Azo.remanet vera.cętera nō mutant̃.Eſt ne vera iſta lec,Certè nō,primò,quia (vt dixi vobis ſ.eo.l.cētū Capuæ.)intereſſe rōne loci non cauſatur principal'r à mora rei,ſed ex eo ēt,ꝙ quis cogit̃ ad ſoluendum in alio loco.& iō iſtud offm̄ dr̃ ipſam ꝯdēnationem reſpicere, & executionem,vt ibi vidiſtis,vñ licet reus eſſet in mora,& actor vellet petere,vt dt tex.non tm̄ adhuc petierat,nec litē conteſtatus erat,vnde intereē nō erat adhuc in offō iudicis:merito fideiuſſor ſimpl'r acceptus ad illud non tenetur.& hoc eſt quod vult hic dicere Paulus Iuriſc.Idē ſi poneremus lit.ꝯte.eſſe,& poſt lit.ꝯteſt. fideiuſſorē acceptum:ſi tm̄ eſſet aliqua æqtas,q̃ moueret of. iud.ad faciendū ꝙ ſolueret in loco deſtinato,vt ſ.e.l.ꝙ ſi Eph.§.interdū.ſed ſi eſſet lis ꝯte.nec aliqua æqtas eēt,q̃ illud induceret,tūc cū iam fundata eſſet æquitas.q̃ arbitrium iudicis īducit ad ꝯdemnandū ſuper intereſſe rōne loci,dicerē fideiuſſorē ſimpl'r acceptū teneri, & hoc mō poſſet eſſe vera opi.Azo. Scđò diſplicet opi. Azo.in alio. Nā ipſe ponit ꝙ poſito,ꝙ fideiuſſor teneat ad iſtud intereſſe , tm̄ ſorte ſoluta nō poterit peti.hoc eſt falſum.Nam licet principalis teneatur offō iudicis, ꝙ n̄ pōt ſubſiſtere, principali actione ſublata, vt l.centū,ſ.e.tm̄ fideiuſſor tenetur iure obl'onis ꝓpriæ,vt no.ĩ.loc. l.q̃ro,& iō ſorte ſoluta ꝯ fideiuſſorem poſſet agi ad intereſſe,ſicut dicimus in vſuris debitis ꝑ ſtipl'onē.l.centum Capuæ.ſ.e. Et hoc eſt,qđ voluit hic q̃rere Iuriſ.in ver.adeo,ſm ꝙ dictio,vt,ponit,ꝓ,ꝙ, vt ſ.dixi.Nec obſt.ſi dicis,ergo ītercedit in duriorē cām,q principalis,qa nego iſtā ꝯñtiam. Nā licet principalis , ſorte ſoluta, nō poſſit ꝯueniri,hoc ꝯtingit ex ſtultitia actoris , q ſortē recepit ſine intereſſe,nō ex nā obl'onis.Poterat.n.actor nō recipere: vñ cā ex hoc n̄ dr̃ durior. Non.n.debemus p̄ſumere ꝙ actor ſit ſtultus , & ſortē recipiat ſine intereſſe.Teneamus ergo lect.Io.¶ Alij,vt Nico de Ma.legunt hanc legē alio mō,& eſt bona lect.vt hic intelligat̃ in fideiuſſore iudicatū ſolui,& ſm hāc ſic pone caſum. Cum reus eſſet in mora ꝯueniendi Capuā,& ſic in alio loco vellē agere ꝯ eū vel ei⁹ ꝓcuratorē,& dediſſem libellū, ipſe dedit fideiuſſorē,iudicatū ſolui.q̃rit̃ an illud quod accedere pt obl'oni ex īnia iudicis ſit in obl'one fideiuſſoris,& hoc p̄rĩo.Seqt̃ ver.adeo,in quo q̃rit̃ an hoc caſu hoc ē ꝯdēnatione ſecuta ſorte ſoluta, vel ſi Capuæ petatur ex ꝯdēnatione,an ceſſet offm̄ iudi.hoc ē, ceſſet debeī illa quantitas q̃ acceſſit,ſeu debetur per offm̄ iudicis. Sequitur ver.niſi ſi qs dicat.Hic non mutatur caſus.Seqt̃ ver.qđ non puto. Hic rñdet ad ambas qōnes,dicens,ꝙ non putat hoc admittendū ſ.quòd intereſſe non ſit in obligatione,qa immo eſt in obl'one in tantum hoc non putat,quod ēt non putat admittendum , quod ſorte ſoluta,videat̃ remiſſa pœna h.d.ſm eū. ¶Cōtra hāc lec.op.

q

ga nemo suo noĩe ꝯuēt⁹ cogit̃ satisdare iudicatū solui, vt Inst. de satisda. §. si vero. R̃ ñ. hic ꝯueniebat̃ ꝓcurator, vel ipse satisdedit sua spōte iud. so. Sed ꝯ hoc op. q̃d tex. q dt, ei⁹ actionis noĩe, q̃ ñ satisdedit iud. sol. Sol. itellige ꝙ satisdedit iud. sol. s. ei⁹ actionis noĩe. ¶ Itē opponi. fideiussor simpl'r accept⁹ ñ tenet̃ ad iteresse ꝑ locū, vt s̃. e. l. cētū Capuæ. Sol. ibi loqt̃ in simplici fideiussore, hic ĩ fideiussor̃ iudi. solui, q ĩ sua obl'one vr̃ hr̃e respectū ad id, q̃d ꝑ iudicē poterit iudicari, vt l. iudicatū solui. ĵ. iudi. sol. & ĵ. loca. l. q̃ro. ĩ pri. ibi, ac si ita fideiussisset, ĩ q̃tū illū ꝯdēnari. &c. & hæc opi. satis vera ē se. ¶ Itē op. s̃. ď ĩ li. iurã. l. j. Solue, vt ex his q̃ ibi dixi, apparet, & ista lec. ē satis vera ĩ se, tñ lec. Io. magis applauderet lr̃æ. iō eā tene. Ex p̃dictis ergo, & ex his q̃ dixi in l. cētū Capuæ. s̃. e. † ꝓ declarõne p̃ntis
a
1 mãe, vtrū fideiussoris simpl'r accepti augeat̃ obl'o ex mora rei, sic distĩgue. Aut loqmur ĩ vsuris ďbitis ꝑ stipl'one aut ĩ vsuris ďbitis ꝑ offiñ iudi. aut intereē. Priō casu, aut stipl'o vsurarū p̃cessit obl'onē fideiussoris & tenet̃, s̃. e. l. cētū Capuæ. Aut secuta ē, & ñ tenet̃ arg. l. si. s̃. de pac. Scd'o casu aut mora p̃cessit, & sic vsuræ iã offõ iudicis ďbãt̃, & fideiussor sine dubio tenet̃. l. q̃ro. ĩ pri. ĵ loc. s̃m lec. Azo. Aut ñ p̃cessit, sed secuta ē, & tūc sunt opi. Tu tene opi. Io. ꝙ ēt tūc obl'o fideiussoris augeat̃: qa tales vsuræ veniunt s̃m nãm actionis ex offõ iudicis. d. l. q̃ro. & l. si postea. ĵ. rē pup. sal. fo. Tertio casu, qñ q̃r is de interesse, aut q̃ris de iteresse, q̃d succedit ĩ obl'one ꝑ morã, vt in obl'onib. facti, & tūc auget̃ obl'o fideiussoris. l. cū fili⁹ §. j. ď ver. ob. & l. si libertus morã, ď ope. lib. & l. si stipl's eēs. ĵ. de fideius. e. ti. l. si qs ꝓ eo. ĩ pri. cū si. Aut q̃ris ď iteresse q̃d venit ꝑ offic. iudicis rõne rei, tūc idē, l. mora. ĵ. de ver. ob. & l. si seruū. §. nūc videamus. e. ti. Aut q̃ris ď iteresse rei rõne loci, & tūc aut fideiussor ꝓmisit iudicatū solui, & auget̃ ei⁹ obl'o ex mora rei, vt hic s̃m vlt. lec. & ĩ aliis legib. s̃. alle. Aut fideiussit simpl'r, & tūc aut añ morã rei, & ñ auget̃ ei⁹ obl'o. l. cētū Capuæ. s̃. e. Aut post morã rei, & tūc aut post morã, & añ li. ꝯt. intercessit, & idē, vt hic s̃m lec. Io. q̃ s̃. tenui. Aut post morã, & post li. ꝯt. & tūc ex tali p̃cedēte mora auget̃ obl'o fideiussoris, & hoc mō ꝑt ꝓcedere lec. Azo. hic posita, vt s̃. dixi. ¶ Venio ad ver. nisi si qs, &c. q̃ro, q̃l'r fiat ista ꝯputatio. Gl. Istã rõnē calculat vno mō s̃m Io. alio mō s̃m Mar. q̃libet calculatio ē recta, & bõa. tñ calculatio Io. pl⁹ placet, q posuit, ꝙ cētū erat sors. & lr̃ iō, qa hæc lex ē fcã ad declarõnē l. cētū Capuæ. vbi ponit̃ in tex. ꝙ centū erat sors, & ꝙ hæc l. sit fcã ad illius decl'onē, apparet: qa illo themate posito pro constanti quæritur q̃d si post moram factam quominus Capuæ solueretur, &c. vt hic in prin. l.

Venio ad vltimã ptē, ďr hic. ꝙ simplex sol'o ñ ꝑt itell'i fcã ꝓ rata sortis, & iterceē. ꝯ ĵ de sol'onib. l. j. vbi simplex so
2 lutio pri⁹ cedit ĩ vsuris q̃ ĩ sorte. & C. ď sol. l. j. Sol. † illa lr̃a hẽt locū ĩ pœna seu sorte, q̃ venit ꝯ nãm actionis, vt hic, q̃d ē notãdū. ¶ Vl
b timò op. & vr̃ ꝙ sorte soluta remaneat pœna, seu petitio pœnæ, vt l. si ꝑ fure. ĩ pri. & §. j. ď ꝯd. fur. & l. 2. in prin. si qs cau. & s̃. eo. l. 3.
3 §. idē Iulianus. † Huius timore gl. tua hic vltima distĩguit. Aut loqmur ĩ pœnis legalib. & tūc loqt̃ d. l. si ꝓ fure. q̃d plenè dic, vt dixi ĩ l. q ea mēte. de fur. aut loqmur ĩ penis q̃ veniūt iur̃ obl'onis, & tūc aut loq̃ris ď obl'onib. iudicialib. & tūc dic, vt d. l. 2. si qs caut. aut in penis ꝯuētionalib. & tūc aut ē simplex pena: & tūc distingue, aut fuit dcm rato manēte pcõ, aut ñ. q̃d plenè dic, vt l. q fidē. s̃. ď trãs. aut fuit vsura, & ñ vr̃ remissa ꝑ sol'onē sortis. l. cētū Capuæ. s̃. e. aut loq̃ris ď iteresse, q̃d venit ꝑ offiñ iudicis. Ista ē mã nr̃a. circa q̃ dic, aut sors soluit̃ adiecto, & remanet petitio interesse. l. 3. §. itē Iulian⁹ s̃. e. aut soluit̃ ipsi p̃ncipali creditori, & tūc aut soluit̃ ipsi sciēti, & extinguit̃ petitio iteresse. d. l. cētū Capuæ, & hic ĩ fi. Aut soluit̃ ipsi ignorãti, & remanet petitio iteresse, vl' actio p̃ria, vl' actio ď dolo vel actio ĩ fcm, vt habuistis no. s̃. de triti. l. ĩ hac. ĩ gl. sup ver. libera ri. Videbitis ĩ l. 3. §. si reddita. ĵ. ꝯmo. & ĩ l. & elegãter. §. ñ solū. s̃. ď do
c lo. * Vides ex fi. huius tex. ꝙ recipiēdo p̃ncipale vr̃ sibi p̃iudicare ĩ accessorio, s. ĩ itereē. Circa q̃d dēs aduertere: qa aut iteresse, vel accessoriū petit̃ ꝑpria actione: vt qa fui stipl's dãnū, & iteresse, & tūc peti ꝑt qñcūq;: nec tollit̃ ꝑ sol'onē sortis. s̃. e. l. cētū Capuæ. aut petit̃ offõ iudicis, deseruiēte actioni, & tūc sublata actione p̃ncipali, tollit̃ accessoriū, s. iteresse, vel expēsæ. C. depos. l. 4. ĵ ꝙ vi aut clã. l. nã origo. Aut dēt iure eiusdē actionis arbitrariæ, & tūc ē fca sol'o illi, q potuit remittere actionē: & tūc ē sublata ꝑ sol'onē sortis, vt notat̃ ĩ l. ñ vtiq;. ver. idē Iulianus. tractat. ĩ fi. gl. ĩ ver. solū petēdū. q̃ ĩcipit. hic loqt̃ in eo casu &c. s̃. eo. aut adiecto, q ñ potuit remitter̃ actionē, & tūc peti ꝑt iteresse. vt l. ñ vtiq;. ĩ §. plane. s̃. e. Et ex iã dictis sis cautus, qñ recipies p̃ncipale: ꝙ ꝓtesteris sp, saluo iteresse,
& expēsis, & dãnis. Et qual'r hoc ꝓcedat, videbis in seq. q. * ¶ Vlti
c mò q̃ro, q̃d si creditor recipiēdo sortē, † ꝓtestatus ē saluū sibi eē
4 ius suū sup iteresse, an ꝑ hãc ꝓtestõnē sibi ius suū ꝯseruauerit? Ista q̃ō residet in hoc, an recipiēdo sortē p̃dat̃ petitio interesse rõne tacitæ volūtatis vel tacitæ remissionis, an ex alia necessitate iuris qa ꝓtestõ recipiētis ĩpedit illud q̃d veniebat ex sua tacita volūtate seu remissione, ñ aliud, vt l. at si qs. §. pleriq;. de relig. & sū. fune. & no. in l. alimēta. C. de neg. ge. & ꝙ ista petitio interesse p̃dat̃ ex tacita remissione. vr̃ tex hic in fi. In ꝯtrariū, ꝙ p̃dat̃ ex iuris necessitate vr̃ casus in l. cētū Capuæ. in fi. s̃. e. & C. depos. l. 4. vbi ďr q̃d p̃dit ex necessitate, qa cū sit offiñ iudicis mercenariū, ñ ꝑt subsistere p̃ncipali actione sublata. Petrus vr̃ dicere, q̃d possit qs seruare istud i⁹ ꝑ ꝓtestõnē. rõne p̃dicta: qa ex iuris necessitate hoc euenit, ñ ex tacito ꝯsensu. Mihi vr̃ dcm q̃d si qdē recipiēs expsse liberaret soluētē à sorte ꝓtestãdo ꝙ sibi rem aneat saluū ius petēdi interesse, ꝙ tunc Pet. dicat verū. Sed si ñ liberaret, sed simpl'r sortē solutã reciperet cū illa ꝓtestatione, ꝙ tūc ꝓtestatio sibi p̃dest ĩ hoc, s. ꝙ ñ videat̃ liberatus à sorte, s̃d remaneat petitio sortis ꝑ interesse. Hoc ꝓbat̃ s̃. e. l. 3. §. idē Iulianus. vbi sol'o facta adiecto ñ liberat à sorte ꝑ interesse. Et hoc iō, qa deficit ꝯsensus viri creditoris. Ita ĩ ꝓposito ꝑ ꝓtestationē apparet ꝙ deficit ꝯsensus eius, iō remanet petitio sortis ꝑ interesse, vt s̃. dixi. Possemus ēt dicere in casu p̃cedēti qñ liberauit à sorte, hoc acto, ꝙ remaneret petitio interesse, si qdē reus soluēs ꝯsensit sup interesse, possit interesse peti, ñ ex vigore officij iudicis, vel primæ actionis sublatæ, sed noua actione p̃scr. verb. q̃ orit̃ ex quodã ꝯctu innoĩato tpe sol'onis celebrato. s. libero te, hoc acto ꝙ habeã interesse, ēt si soluēs ñ ꝯsenserit, apparet ꝙ ego liberaui te soluentē, nō liberaturus, si crederē te non posse petere interesse, & sic cū ab interesse sis liberatus sine cã, posset agi condictione sine cã, vt reponas te in pristinã obl'onē, vt possim petere interesse. Verum puta ipsum interesse erat purum, petitur ipsum principaliter omisso circuitu. l. si mulier. s̃. de ꝯdi. cau. da. & quod no. in l. si quis accepto. eo. tit.

ADDITIONES.

a ¶ L. centum Capuæ Adde per eundem Bar. in d. l. centum. s̃. eo.

b Sorte soluta. Vtrum sorte soluta remaneat pœna seu accessorium in petitione? adde quod no. Bar. in l. si cui. §. cum sacrilegium. ĵ de accu. & ibi alleg. istã legem. & qñ pœna conuentionalis succedat loco interesse, tunc sublata petitione sortis, vr̃ pœna remissa. l. prædia. de act. empt. Si vero pœna succedit loco contemptus, tunc si primo soluitur res, submoueretur petitio pœnæ, non econtra. l. si duo. §. itē si duo. ĵ. si quis cau. l. ita demum. s̃. de arb, & no. doct. post gl. in l. 2. si quis cau. in prin. & vtrū accipiendo partem videatur remissum pro parte, vide no. in l. in executione. §. pe. de ver. ob. & s̃. l. proxi. & ... in l. 2. in prin. si quis cau. quod qui transigit super contractu principali, videtur transigere sup pęna, vt ibi. secus fiesset transactu super actione sortis. ñ super contractu secundū Bal. no. in l. 3. in prin. de fru. & li. exp. & an qui petit rem, videatur renunciasse petitioni pœnæ, vide in l. commissoriæ. C. de pa. inter emp. & ven. & an maritus, qui post morã recepit dotem, possit de per se petere fructus, & accessiones, ad hoc vide Bal. in l. fi. §. pe. C. de iu. do. & no. vide Imo. post Ang. in l. si insulã. in ver. restat, de ver. ob. Adde an soluta sorte possit peti interesse, Bal. consi. 151. inci. statuto cauetur. lib. 3. & an sæpius calculata ratione de sorte, videatur remissa pœna. vide Roma. consilio 196.

c Roma. ¶ Vltimò. Vide Ale. cons. 190. vlt. col. vol. 2. Are. cons. 9. dub. 2.

De constituta pecunia. Rubrica.

LEX PRIMA.

a Hoc edicto. a No. tex. ibi quoniam graue, &c. * In prin. huius l. q̃ro, q̃ sit dr̃ia inter fideiussorē, mãdatorē, & cõstitutorē, spõsorē, & expromissorē: dic vt no. in gl. in verb. rectissimè. ĵ. mã. l. si vero non remunerandi. §. si post creditã. & in auth. de fideiusso. §. j. in gl. in verb. fideiussorē. Itē sextò habemus authorem, & ille q fideiubet ꝓ euictione, vt l. authore laudato. C. de euic. Septimò hēmus intercessorē: & ďr intercessor qcunque recipit alienã obl'onem, vt C. ad velleia. l. j. Et q̃ sit differentia inter ista duo, s. cõstitutor, & fideiussor, circa istū titulū vide: qa magna dr̃ia est inter ꝯstitutorē & fideiussorē: qa fideiussor nō obligat̃ sine stipl'one, vt Insti. de actio. §. de ꝯstituta. & l. Blanditus. C. de fideiusso. Sed ꝯstitutor obligari ꝑt ex solo pcõ nudo: vt d. §. de ꝯstituta. Rõnē statim videbis. Secundò fideiussor ñ ꝑt se in plus obligare, quã reus principalis in l. Græcè. ĵ. de fideiusso. Sed ꝯstitutor ꝑt se obligare in plus, saltē tpe vt l. sed & si citeriore die. ĵ. e. huius diuersitatis est rō, qa fideiussor obligat̃ accessoriè: accessorium autē ñ ꝑt extēdi vltra, q̃ principale, vt l. cum principalis. ĵ. de reg. iu. Sed ꝯstitutor obligat̃ ad instar principalis, vt l. itē illa verba. §. q̃d adiicitur. ĵ. e. Tertiò differunt, qa fideiussor purè statim ꝑt cõueniri, vt l. liber hō. §. decē. ĵ. ď ver. obl. l. eum q calendis. §. fin. eo. ti. Sed ꝯstitutor post x. dies, vt l. ꝓmissor. §. j. ĵ. e. ti. ¶ Sed q̃ sit rō, quare hic detur actio ex nudo pacto? dic ꝙ iō, qa sp ꝯstitutor p̃supponit aliã obl'onē, vt ĵ. ea. l. §. an debitū, & l. receptitia. circa medium. C. eo. & iō fortificat̃ obl'o pacti ꝑ obligationē p̃cedentē, argu. in auth. de ꝯsang. & vteri. fratri. §. j. Sed ꝯ istã rõnē opponit̃, quia dices tu, ꝙ eadem rō locum hẽt in fideiussore, quia fideiussio aliã obligationem p̃supponit, & tunc non obligatur nisi ex stipulatione: sed dico ꝙ non obstat, qa fideiussor se obligat accessoriè, vt dixi s̃. Sed cõstitutor se obligat principaliter, vt dixi s̃. quare, &c. primò commendat edictum. Nota tu, iuuenis, Graue est fidem fallere.

ADDITIO.

a ¶ Hoc edicto. Sed q̃d est fides, vide Bal. in c. j. in prin. de cap. Corra. Quid si in edicto cõstituto nudo pacto promittatur pœna, dic ꝙ ad pœnam non oritur actio, l. Titius ĵ. eo. secundum Bal. in rub. C. eo. 4. q.

1 *Masculinum concipit fœmininum. & nu. 3.*
2 *Pactum nudum parit actionem.*

1 §. Ait prætor. † Masculinū ꝯcipit fœmininū. h. d. Quæro qa verba edicti hic posita sunt imperfecta quæro quid erit vltra in edicto. Dicit gl. subaudi, soluere cogam.

hoc

hoc nō pl·cet, qa ſm hoc ex edicto actio nō dareť, ſed iudicis officiū, cū verba referanť ad iudicē ſm doctrinā, q̄ dedi vobis in l.j.§. de ↄdi.ex leg. Erāt ergo alia verba.ſ. iudiciū dabo, vł ſi. & vide plu
2 ra verba edicti. j̄.eo.l.ſi duo. §.ait p̄tor. ¶† Quæro, ad qđ eſt vtile
a hoc edictū: R̄nd.de iure cōi ex pacto nudo nō oriť actio, vt s̄. de pac.l.iuriſgen.§.igitur nuda.ſed p̄tor in caſu iſto ſolo, qñ qs ꝑ pactū nudū promiſit iſtud, quod alias erat debitū, cōſtituēdo illud debitū ſe ſoluturū, vult quòd ex illo pacto, licet nudo, oriať actio
b q̄ vocať actio de ↄſti.pecunia. Vñ ſi ↄſtipl'onē qs ꝑmitteret, [b] nō hēret locū actio de ↄſtituta pecunia, ſed certi ↄdictio ex ſtipl'one.
3 Hoc ꝓbať Inſt.de act.§.de ↄſtituta.† Quæro vtrū maſculinū cōcipiat fœmininum. Cyn.tractat de hoc in l.quicunque.C.de ſer. fug. Alij Doc.ponunt in l.j.j̄.de verb.ſig.& ibi plenè dixi.¶No.qđ hæc dictio qui, refertur ad maſculos & ad fœminas maiores, & minores, liberos & in poteſtate.h.d.iſte text.&c.

ADDITIONES.

a ¶Pacto nudo. Vide Iaſ.in §.in perſonam.Inſt.de ac.vbi eſt multum ſubtilis.& Alle. Bar. hic contrariū iuxta ea, quæ tradit in l.j.C.e.ti. Pro quo vide concor.eiuſdem concor.xij
b ¶Promitteret. Et ſi debitum nullum præceſſiſſet, tunc oritur actio ex ſtipulatione. Ita dixit Bar in l.j.C.eo.

1 *Quando tractatur de obligatione inducenda, ſi non valet quod ago, vt ago, valeat, vt valere poteſt.*

§.Eum qui. Hic exponiť verbū, ↄſtituit, licet eius expoſitio nē lati⁹ reaſſumat j̄.e.l.q āt.§.ↄſtituere. & h.d.
1 Cū tractem⁹ † de obl'one īducēda, ſi nō valet qđ ago vt ago, nō valet vt valere p̄t.h.d.¶Opp.de l.Lucius Titius cū hēret.j̄.depoſiti. Sol.ibi illud, qđ agiť, valet vt agiť.& ſic nō eſt ↄ̄.¶Op.s̄. de tranſf.l. poſt rē.§.fi.& de pac.l.ſi vnus.§.pe.Sol.ibi loqť de obl'one tollenda, & inducēda liberatione, qđ ē fauorabile, hic de inducenda obl'one qđ ē odioſū. Et iſtud brocardicū examinat Cy.in l.ñ codicillū.C.de teſta. Ego plenius q̄ alij.in l.j.§.ſi qs ita.de ver.ob.dic, vt ibi.* Licet remittat ad ea, q̄ dixit ī l.j.§.ſi qs ita.j̄.d ver.ob.opæptium tñ erit hāc diſtōnē hic inſerere: qa clarius hic loqť, q̄ ī d.§.ſi qs ita. Et iō dic: qđā Moderni ñ faciūt dr̄iam an hoc ſit liberatoriū.vel obligatoriū. Quia ita hēt locū rō huius edicti ī vno, ſicut ī alio.ſ.qa graue ē fidē fallere.s̄.e.l.j.ī fi.prin.ꝓ hoc facit j̄.e.l.an p̄t. vbi idē iudiciū đ obl'one, & liberōne. Et iō dn̄t, ꝙ dēmus īſpicere vtrū illud, qđ qs agit vno mō, velit valere quocūq; mō, p̄t alio valere, & tūc hēt locum cl'a. Si ñ valet vt ago, valet vt valere p̄t: al's ſecus.ꝓ hoc iſte §.facit ibi, qm̄ ñ aīo ↄſtituētis.&c.& iō ſi inutilis eēt ſtipl'o, inutile erit & ↄſtitutū.ꝓ hoc facit, qa pactū ē pluriū in idē placitū & ↄſenſus.s̄.de pac.l.j.§.ē aūt pactio.atq; ī pactis ñ reqriť ſolēnitas verborū.j̄.e.l.q aūt.§.fi.& l.ſeq.igiť cū in inutili ſtipl'one ſit ↄſenſus, & ſolo ↄſenſu fiat ↄſtō.vt in prin. huius l. ſeqť, ꝙ inutilis ſtipl'o ñ īpedit cōſtitutū defectu cōſenſus. Et iſtud brocardū examinat ēt Cy.in l.ñ codicillū.C.de teſta. Old.dc ſic, Cū q̄riť ſi ñ valet, qđ ago vt ago, an ſaltē valeat vt valere p̄t, dic ita: Aut eſt talis actus, q hēt certos terīos, & certā formā ī ſuo eſſe, ſeu in ſua ꝓductione, vt eſt teſtm̄, & codicillus: & tūc ſi ñ valet ꝙ ago, vt ago, nec valet, vt al's valere p̄t, vt j̄.de iure codicillo. l.j.& C.de teſt.l.ñ codicillū. Rō huius ē: qa qñ actus q agiť, hēt certā formā eſſentialē, illa deficiē.e talis actus eſt ipſo iure nullus.s̄.de tranſac.l.cū ij.§.ſi p̄tor aditus. Si ergo ē nullus: ñ p̄t valere aliquo mō: nec vt geritur nec al's, vt valere p̄t. Si aūt actus q geriť, ñ hēt certos līites, ſeu certā formā in ſua ꝓductione, tunc aut ſit talis act⁹ ad obligādū: & tunc ſi non valet qđ ago, vt ago, nec valet, vt al's valere poteſt, vt hoc tex. Aut ſit ad liberādū, & tunc aut peccat actus, q geriť in forma: & tūc, ſi ñ valet qđ ago vt ago, nec valet, vt valere p̄t, vt j̄.đ accep. l.an inutilis.& l.ſi acceptū.ī pri. Si aūt peccat ī mā, dic ꝙ ſi ñ valet qđ ago, vt ago: valet vt valere poterit, vt l.& poſt.§.ſi fideiuſſor.s̄. đ trāſac.ſm Oldr.¶ Et ex iā dictis p̄t; deciſio talis dubij. Quidā fecit ſe getari vt tutorē Titij de geſtis & adminiſtratis p eū vt tutorē dicti Titij. Titius vult impugnare illā getātiā dicēs, ꝙ ñ valet, iō qa fuit getatus, vt tutor Titij: & tñ tutor ñ urat.iō qa licet dat⁹ fuiſſet Titio tutor, attamē inuētariū ñ fecit: pp qđ ñ mereť dici tutor iuxta l.ſi.§.ſi.C.arb.tut.& l.tutor q reptoriū. j̄. de admi.tut. Replicat Seius, & dt, ꝙ licet illa getātia ñ valet ſibi, vt tutori, attamē valet ſibi, vt negotiorū geſtori: dt Titius, ꝙ ſibi nō prodeſt, vt geſtori negotiorū, quia ſi nō valet, quod agitur, vt agitur, nec valet, vt valere poteſt: potiſſime quia tutela hēt certā formā, & certos terminos, videlicet quia tutor debet facere inuentarium, & alia, quę notantur in d.l.ſi.& l.tutor, qui repertorium.s̄.allegatis.*

1 *Factum pro facto, & factum pro dato ꝑ ꝯſtitui.*

§.An poteſt. Hic incipit exponere illud verbū, debitā. & durat hæc expō vſq; ad l.q aūt.§.ↄſtituere. Et ne procedas in æquoco, hic verbum, pecuniā nō exponit: ſed pro cōſtanti oēs veteres acceperunt pecuniā ꝓ qualibet re. Solū ergo ad expōnē hu⁹ verbi, debitā, attēdit.& h.d. Sicut aliud ꝓ alio
1 p̄t ſolui, ita aliud ꝓ alio p̄t ↄſtitui.¶ Quæro † vtrū p̄t ↄſtitui factū ꝓ fcō, vel fcm̄ pro dato, & ſi.lo dt ꝙ ñ pl.q res, s̄.mihi dee de ſol. In ↄ̄riū ē veritas, qꝛ fcm̄ pro pecunia & pecunia ꝓ fcō, & vnum factum pro alio p̄t ſolui creditore volente, vt l.ſi in ſtipl'oni. l.operarū.j̄.de ver.ob. ſatisfactum .n. accepimus &c. vt l.ſi rē.§.ſatiſfactum.j̄.de pig.acti.

1 *Debitum aliquid eſſe quomodo intelligitur.*

a
1 §.Debitum. [a] Debitum intellr̄ ex quacunque cā, q̄ parit † obl'onē ciuilē, & nālē.vel nālē tm̄, vel de iure p̄torio ſine exceptionis obſtaculo. Itē ſiue ſit debitum purè.ſiue in diē.h.d.vſque ad l.eum qui.

ADDITIO.

a ¶Debitū. Per iſtū tex.iuncta l.qaūt.§.ſi j̄. dicitur ꝙ ex duplici & nudo pacto ſupeř eadem re ex interuallo facto, ſemper ori ur actio. ē de iure ciuili, patet, quia ex primo pacto inducta eſt naturalis oblig. ut l.j.de pac. In his §. Imperator. de ſol. ex ſcdo pcō induciť actio de cōſtituta vt hic.& hāc regulā ſenti: Hoſt.in c.p tuas.de arbi.& ibi clare Ant.idē ſentit in c. Quintauallis.de iureī. facit qđ no.Bar.in l.cum ſimus. C. de agr. & cēſ.li.xj & quæ ſit iō, quod conſtitutum nō hēat eā in ciuili ūn obligatione, vide no. Bal.in l.pe.de non nu.pec. & fideiuſſor accedit ciuili obligationi, vt not. Bar.in l.j, ver. quæro, an obligationi .ff.de fideiuſ. Et prædictis add. ꝙ iō conſtitutum non videtur pactum nudum, ſed contractus vt per Bar.in l.iuriſgen.§.igitur nuda.s̄.de pact.

LEX II.

Quod ſi filij. Quæro q̄ ē rō cur teneať ad integra x. licet minus ſit in peculio: Dicit gl. qa exceptionem remittere vř.l.ſed & ſi qs.§.pe.& fi.ſi qs cau. Iſta gl.ñ đt verū hoc caſu.cū noīe filij qs ꝑmittit. Nā filio nulla cōpetebat exceptio, ſed ī ſolidū tenebať, vt j̄.l.ꝑx.§. ſed ſi fili⁹, ergo & p̄r cōſtituēs ꝓ filio, q inſolidū tenebať, teneť inſolidū, cū noīe filij conſtituit.

LEX III.

1 *Exceptione perpetua tutus non dicitur debitor.*

a Quòd ſi maritus. Op.de l nā & maritus.s̄.de cond. ide. Sol. ibi loqť in ſoluēte, hic ī cō
1 ſtituēte. Rō ibi patet.¶†Op.j̄.ꝑx.§.vbi tutus exceptione cōſtituēdo non teneť. Sol. hic loqtur de exceptione tpali, vt dixi in d.l.nā & maritus.ibi, de exceptione perpetua loquitur.

ADDITIO.

a ¶Quod ſi maritus. Vide Bar.in l.maritum.j̄.ſo.matr.per Imo.plenius in l.non tantum. in prin.de re ind.

1 *Tutus exceptione, ſi ſciens conſtituit, an videatur donare, remiſſiuè.*

§.Si quis autē. Not.tex.ibi.q a debita iurib.&c. Nota ꝙ ñ dř deberi, qđ exceptione ꝑpetua p̄t defendi.¶Op.de l.q exceptionē.s̄.de cōd.ind.ſo.dt gl.hæc lex dēt intelligi ſm illā, ꝙ hic erat tutus exceptione iuriſiurandi, & pacti. & ſimilib.ſecus, ſi exceptione odioſa: qa tūc idē in ſoluēte ꝙ in con
1 ſtituente, qa æqparāť.vt s̄.eo.l.j.§.an p̄t. Quæro, † qđ ſi tutus exceptione ſciens conſtituit: dt gl. vř donare.verū dt. Sed ↄ̄rium vř dicere j̄.eo.l.hactenus.in ſi.ſed ibi ſoluā. Vide hic gl.q̄ incipit, ſ.fauorabilem, in ver.per exceptionem.ibi, ſed quid ſi ſciens.

1 *Condictionem indebiti, quæ inducunt, impediunt conſtitutum.*

§.Si is qui. Op.debitor in diē, ante diē eſt tutus exceptiōe. l.j.in fi.s.qñ di.vſuſfr. leg.ce.ergo conſtituendo nō teneť. Rñ.ibi ponit de exceptione ꝑpetua, hic de tpali & ſic ſi
1 bene aduertis, ea q̄ inducunt † condictionē indebiti, īpediunt conſtitutum, quæ autem cōdictionē indebiti non inducunt, conſtitutū non īpediunt.¶Opp.de l.id quod j̄.eo. Sol. ibi de debito ↄditionali, hic de debito in diem ¶Quæro, qđ ſi alius, & non ipſe debitor conſtituit ſe ſoluturum citeriori die, an valeat, dic vt in gl.

LEX V.

Eum, qui. Varietas loci conſtitutū ñ īpedit.h.d.Op.de l.ſi legationis tpe.de iud.gl.hic in ver. ꝙ & verum eſt, ſoluit quatuor modis: final'r approbat primā, & vltimā.la. Ba.iungebat eas ſimul, & dicebat, ꝙ ad hoc vt legatus poſſit tpe legōnis ↄueniri Romæ de ↄſtituta, duo reqrunť.ſ. ꝙ tpe legōnis incipiať dēri & ꝙ ſol'o ↄferatur in ipm legationis locum. Iſtud primum vř ↄ̄ iſtum tex.vbi dt, ꝙ accepit in prouincia, & ſic ante legationē cœpit deberi, & ↄſtituendo Romæ teneť, niſi dicas, ꝙ accepit in prouincia inchoato tpe legationis. Et hoc mō poſſet ſuſtineri hæc lec.q̄ cōiter teneť.¶Ad ſm dcm̄ op.de l.ↄxiſſe.de ac & obl.& l.3.
a de bo.auth.iud.poſ.vbi vř, ꝙ in loco deſtinato [a] ſol'oni poſſit ↄueniri, qa ibi vř ↄxiſſe.dt gl.ꝙ ibi vř ↄhere iuris fictione, tñ ibi hēt forum, vbi verba ↄ̄ctus celebranť. Iſtud non eſt verum, vt dixi s̄.ti.j. l.j.vbi eſt caſus.& in l.qro.de ſolu. Dic ergo, ꝙ hic ideo conueniri non poteſt propter priuilegium legationis.

ADDITIO.

a ¶Deſtinato. Vide gl.& Doct.in l.hæres, abſens § ſi.s̄.de iu.& Bal.in l. cum archimedorum.C.vt in poſſ.leg.

§.Iulianus legatū. Hoc intē·lit iſte §. Qui in loco legationis exiſtēs ↄſtituit ſe ſoluturum ibidē pdit ius reuocandi domum & tenetur ibi ſoluere: ſecus, ſi ibi non exiſtens conſtituit ſe ſoluturum in loco legationis futuræ.h.d.ſm lectu. quæ reputať vera. Iſte §.allegatur ex ↄ̄ctu inito, cum eſſet laicus: ꝙ ſi poſtea fiat clericus non gaudet priuilegio clericali. Cuius contrarium teneť Doct.quod intelligunt eſſe verum, dum tamen in fraudem non impetrauerit priuilegium clericale. Sic intelligunt l.j.j̄ de pœnis ad quod C. de ſacroſ.ec.l.ſub p̄textu.C.de collegiatis & charropratis, & nūmulariis. l.vnica.lib. xj. Et C.de iis, qui ad eccle.cōfug.l.j.iuncta Auct.vt cler.apud proprios epiſ.conue.in rubr & nigro.*

§.Quod

§. Quod exigimus. Sufficit esse debitū, l; nō dēat q̄ ꝯstituit. h. d. ¶Op. de l. si pœnæ. §. j. s̄. de cōd. ide. Sol. ego intelligo ꝙ hic ꝯstituit qs, ꝙ ab alio dēt, ñ tanq̄ debitū à se, qa tūc nō valeret ꝯstitutū, vt in ꝓrio. ¶Scdò op. qa illud qđ alteri dētur, non p̄t qs recipiendo alteri ꝯstitui. l. si Stichū. in si de nouationib. Sol. intellige hoc fieri creditore volente.

1 *Condemnatus ad dandum vnum par caponum secundum quod sui antecessores fecerint, non dicitur condemnatus sub conditione.*

2 *Verba constituti habent referri ad promittentem.*

§. Iulianus quoque. Per epl'am p̄t qs se obl'are ꝯstituē do se pro dēbito alteri⁹, ñ aliū. h. d.

a ¶No. a tex. in eo ꝙ dt, scripsi s̄m mādatū, &c. q̄ verba vt vides, non faciūt ꝯdōnē, sed tenet scribēs de ꝯstituto simpl'r. Qđ facit ad qōnē, dt iudex b in s̄nia ꝯdemno † te ad dandū vnū par caponū in an-
b
1 no tali, s̄m ꝙ tui antecessores ꝯsueuerūt, ꝙ ista verba nō faciunt ꝯditionē, imo simpl'r cōdēnatus tenet. Ad hoc facit l. pe. C. de insti. & subsli. & qđ no Cy. d̄ ꝯh. stip. l. s̄m. Pro hoc optimè facit, qđ no.
c ꝑ gl. Ber. ex d̄ offi. dele. c. q̄m Abbas. vbi sunt ista verba, c cōfirmo s̄niam, sicut ista est in actionib. dispositiuis, q̄ nō faciunt ꝯditionē,
2 vt ibi no. ¶Scđò hēs hic, † ꝙ verba constituti dēnt referri ad promittentem, non ad alium. quod dicvt in auth. vt cum de app. cog. §. ad hæc. & C. eo. ti. auth. si qñ. & hic gl. refert.

ADDITIONES.

a Pom. ¶No. tex. Vide Ias. §. præiudiciales. in fi. Inst. de ac. Fel, in c. 2. de rescri. Alex. l. admonendi. ff. de iu. iur. Pau. de Cast. cons. 324. inci. in causa criminali. Ias. in l. penu. C. de inst. & subst. sub cond. factsi.

b ¶Dicit index. Condemno te ad dandū, secūdū ꝙ tui añcessores consueuerunt, sentētia, non est condōnalis, ex quo Bar. in l. admonendi. de ureiu. infert ad aliā q. no. de statuto. & de dictione secūdū, an faciat cōdōnē, vide Bal. in l. pe. C. de insti. & subst. & hic adde Ioan. And. in add. Spe. in ti. de feu. §. sequitur. in prin. adde de his verbis, prout tui añcessores, Pau. de Cast. cons. 17. inci. in causa decimali. in 2. parte, & de dictione secundum, Bal. consi. 290 j. lib. consi. 70. 4. lib. consi. 340. iij. lib.

c Cla. ¶Sunt ista ver. Vide de hoc multa per Fel. in c. ij. de rescrip.

§. Itē si mihi. Verba ꝯstituti dēnt referri ad eū cui fit, ñ ad aliū: nisi ille ali⁹ fingeret idē rōne p̄tātis, vel lītimæ administrōnis. h. d. vsq; ad l. sed & si filio. §. j. Not. ꝙ ī ꝓcuratore verba ꝯct⁹ dēnt referri ī ꝑsonā ipsi⁹ ꝓcuratoris, ñ ī ꝑsonā dñi, ī nūcio verò al'r eēt. l. licet. j̄. eo. ¶Scđò no. ꝙ ī ꝑsona administratoris legitimi, hoc nō exigit d̄ necessitate. Prędicta examino plenè & multū latè. in l. stipl'o ista. §. si qs insulā. de ver. ob. *Nota ēt istū §. qa pluries venit de fcō. pone, ꝙ hēo Titiū procuratorē meū in certo loco, & ibi Caius dēt mihi x. Venit Seius ad ꝓcuratorē meū, & dt sibi, liberetis, & qetetis Caiū, & ego Seius ꝯstituo me soluturū illa x. pro Caio. Titius ꝓcurator meus qetauit Caiū, & recepit ꝯstitutū. Ego dñs volo agere ad illa x. ꝯ̄ Seium: qa forte sum ꝑsona priuilegiata, traho eū ad aliquē locū lōginquū: Seius ibi ꝯparet & dt, ꝙ nihil mihi dēt: qrit, qs dēt actionē itētare ꝯ̄ istū Seiū an ego, an ꝓcurator meus: dic, ꝙ attendēda sunt verba ꝯstituti ꝑ istū §. Quia si ꝓcurator ꝯcepit verba in ꝑsonā dñi, nō valet ꝯstitutū, & iō nec ego, nec procurator meus agere possumus. Si verò verba cōstituti sunt ꝯcepta in ꝑsonā ꝓcuratoris, q̄rit actio sibi, vt hic cū gl. Et iō ip̄e dēt agere, nisi cedat dño actionē, qa tūc dñs aget, vt hic patet in gl. q̄n dño, hoc casu q̄rit actio mediante cessione. Et iō sis cautus in articulando, ꝙ ponas ita, Ponit, & ꝓbare intendit, qđ Seius cōstituit se soluturū ꝑ Caio x. Titio, noīe talis, cuius ꝓcurator est. Itē ponit, ꝙ Titius cessit tali dño suo iura, & actiones, quas hēt rōne cōstituti ꝯ̄ Seiū. Nō aūt ponas ꝙ constituit, & ꝓmisit Titio, ꝙ solueret ꝑ Caio x. tali, cuius Titius ē ꝓcurator. Quia tūc ꝯtinerēt in articulo, ꝙ verba cōstituti sunt ꝯcepta ī ꝑsonā dñi, qđ ñ valet. ꝑ quo vide qđ no. ī l. multū interest. C. si qs alte. vel sibi. dicendo, Tibi ꝓcuratori noīe ꝓcuratorio constituo me soluturū, vel dicendo, Tu ꝓmittis mihi soluere, vt ꝓcuratori talis dñi cētū, q̄ Titius sibi dēt. Ista nota ꝑ articulos faciēdos. & sic hēs à cōtrario sensū, ꝙ si ꝓcurator cōcipiat verba ī ꝑsonā dñi sui, dicendo, cōstituis, vel ꝓmittis te soluturū tale debitū dño meo, vel ꝓmittis mihi, qđ solues dño meo, nō valet stipl'o, vt hic, & no. in d. l. multū. C. si qs alteri vl' sibi. ī gl. magna, secus ē ī tutore, curatore, & actore, vt j̄. ea. l. §. si actori, Et ē rō dñæ, qa ꝑ ꝓcuratorē nō acqrit aliq obl'o, nec actio, vt l. j. C ꝑ quas ꝑs. no. acq. & iō ꝓcurator qñ ꝯcipit verba ī ꝑsonā dñi, ñ acqrit sibi ꝓcura. actionē, qa ñ vr̄ velle sibi acqrere, cū verba ꝯcipiat in ꝑsonā dñi. Nec q̄rit dño, qa ñ p̄t, vt dcm̄ ē, qa alteri ꝑ alterum &c. vt j̄. de ver. ob. l. stipl'o ista. §. alteri, & no. in d. l. multū interest. C. si qs alte. vel sibi. Et iō sic ondit, ꝙ concipiat verba in sua ꝑsona propria dicēdo. Constituis te mihi noīe procuratoris talis, soluere. Sed in tutore, & curatore, & actore secus, ꝙ ꝑ istos acqrit obl'o, & actio vt l. quoties. j̄. de adm. tut. & l. itē eorū. §. fi. s̄. qđ cuiusq; vni. no. Et iō ī hoc casu ñ refert, in cuius ꝑsona verba ꝯcipiant. ¶Et ista faciunt, an si procurator concipiat verba libelli in ꝑsonā dñi valeat libellus. & dic ꝙ sic, vt apparet ex rōne supius posita. Nā cū alteri ꝑ alterū q̄rit, ñ est vis in cuius ꝑsona verba cōcipiant. Sed ita est hic, qa in actionib. iudicialib. ꝑ procuratorē acqrit indistinctè, vt l. in cāe. §. fi cū l. seq. s̄. de procu. & l. in omnib. j̄. de ꝑto stipul. & no. glo. in simili. C. de epis & cle. authen. cā, q̄. & l. j. C. de bo. mat. In nuncio ve
☞ ro aliter esset. l. & licet. s̄. eo.*

LEX VII.

Sed & si filio familias.

§. Si mihi. Adiecto ñ p̄t cōstitui, sed principali creditori, & postq̄ creditori fuerit ꝯstitutū, ipedit facultas soluendi adiecto, vel alteri correo credendi. h. d. vsq; ad l. hactenus.

LEX XI.

Hactenus. Sufficit ad cōstitutum, quod sit debitum, licet non appareat persona, quæ debeat. h. d.

1 *Constituens scienter plus debito, quando videatur donare.*

§. Si quis centum. Qui plus debito constituit se soluturū, tenet vsque ad q̄titatē debiti,
1 ñ vltra. h. d. ¶Quæro, † qđ si sciens cōstituit a plus debito. Quidam
a dñt, qđ valet iure donationis. C. ad leg. Fal. l. fi. gl. dt cōtrariū de iure isto, q̄m donatio ñ p̄t valere isto iure pacto nudo, hodie secus l. si qs argētū. §. fi. C. de donat. Contrariū vr̄ tenuisse gl. s̄. e. l. 3. §. fi. Tu dic, qñq; aliqđ ñ dēt iure exceptionis, & tunc ꝑ cōstitutū scien̄ scienter tenet: qa obstaculū exceptionis tollit, & actio pria remanet valida, ñ ꝙ oriat actio de ꝯstituta, argu. l. si vnus. §. pactus. s̄. de pact. sic p̄t intelligi gl in d. l. 3. s̄. e. Qñq; qs constituit illud, qđ nullo modo est debitum, & tunc tene istā gl. in verb. tenetur.

ADDITIO.

a Constituit. Constitutum plus debito an valeat saltem vt donatio. & adde Bal. in rub. C. eo. Pro hoc facit quod dixi post Bar. in l. cuius. ꝑ errorem. de reg. iu. & hic adde Pau. de Ca. in l. iurisgentium. § sed cum nulla. s̄. de pact.

LEX XIIII.

a Qui autem. a Summaui cum præcedenti.

ADDITIO.

a ¶Qui autem, Et illum tex. cum l. seq. allegat Bar. in l. j. in 3. q. de iur. om. iu.

1 *Promittens aliquem aliquid facturum ad conseruationem eius, quod ipse promittens debet, intelligitur promittere se facturum & curaturum*

☞ §. Si quis cōstituerit. Sufficit, ꝙ istud, qđ in cōstitutum deducit, sit de accessoriis ad debitū, licet ꝑ se principaliter ñ sit debitum. h. d. ¶Op. qđ ñ est debitū, ñ p̄t constitui, vt s̄. ꝑ totū, sed pignus ñ ē debitū, ergo &c. Sol. licet pignus ñ sit debitū, tñ accedit debito. ¶Scđò op. ad ver. sed & si qs. scien̄ alienū quis ñ p̄t promittere. l. stipl'o ista. in prin. de ver. ob. & Inst. de inu. stip. §. si qs alij, sed hic promittit factū alienū s. alium fideiussurū, ergo &c. sol. dt gl. hic promisit se curaturū, ꝙ
1 alius fideiuberet, & sic scien̄ suū. ¶No. ergo † ꝙ in dubio, a qñ qs ꝓ
a mittit aliquē aliud facturē ad ꝯseruationē ei⁹, ꝙ ipse ꝓmittēs dēt, intelligit promittere se facturū & curaturum. quod tene menti.

ADDITIO.

a ¶In dubio. Idem voluit Bal. in rub. de const. pec. in vl. co. & Ang. & Imo. in l. inter stipulantē. de ver. ob. Pau. de Ca. & Ro. in l. stipulō ista. in prin. de ver. ob. & hoc not. ad limitationē dictæ l. stipulatio ista. in princ. adde no. per Bald. in l. si pater. C. de col. & no. ꝙ si promitto tibi me curaturum, quod vnus tale quid faciet, ꝙ excusor, si facio quantū in me est, quod Titius id faciat. Et hoc vult Fed. de Se. cons. ccij. quod reassumpsit, & sequitur Ant. de Bu. in c gemma. de spon. & Bar. idem in consi. suo inci. maritus promisit. ad quod vide quod no Bal. in l. fi. C. de do. promis. pro quo vide l. si vehenda. §. idē Iuli. ad l. Rho. de iac. in contrarium facit iste tex. in ver. quod tamen. &c. in eo. ver. no. & tenementi, & vide gl. in l. v. §. j. de ver. ob. Adde ad quid teneatur qui promittit se facturum, & curaturum. Bal. consi 96. li. j. inci. proponitur ꝙ tutor, & consi 348. inci. præmittendū. eo. li. j. vide Ale. consi 10. vo. ij. & idem in promissione facta in sponsalib. Bal. in l. fi. C. de non nu. pec. & idem in omnibus aliis spiritualibus secundum Ant. & Pan. in c. literas. de sponsa Are. in consi. 98.

---

1 *Constitutum celebratur consensu, & inter absentes per nuncium, vel epistolā fit.*
2 *Nuncius q̄do cōstituit, ꝙ cōfert verba in ꝑsona dñi. Et domino acquirit directo.*
3 *Nuncius est quoddam organum, quo mediante vox vnius vadit ad alium.*
4 *Nuncius priuati nunquam potest esse generalis.*
5 *Procurator, qui facit aliquid, vt nuncius, non valet quod agit.*
6 *Factum à nuncio an possit validari ratihabitione.*
7 *Nuncij persona, an debeat esse idonea, remissiuè.*

a §. Constituere. a Hic iurisconsultus exponit verbū constituere, positū in edicto. & h. d. Constitui ēt p̄t inter absentes ītereuniēte organo, & ūncius p̄stat nudū ministeriū. h. d cū l. seq. & diuide. Priò ponit vnū dcm̄. Scđò rñdet
1 tacitæ obiectioni. Scđa in l. ꝓxime seq. & licet. ¶† No. ꝙ ꝯstitutū fit ꝯsensu, nec reqrit solēnitatē verborū. Ex hoc seqtur aliud notabile, ꝙ p̄t fieri inter absentes ꝑ nunciū, vel epl'am. l. ꝯsensu. de act.
2 & ob. & j̄. de ꝯh. emp. l. j. in fi. Tertiò no. † ꝙ nūcius ꝯfert verba in ꝑsonā dñi, dicēdo sic. Tu cōstituis te soluturū dño meo, vt hic, & l. & licet. ibi. ꝑ q̄ tibi ꝯstituit, &c. No. ꝑ gl. in ver. p̄t. in l. multū. in fi.
b C. si qs al. vel sibi. Quartò no. qđ nuncius p̄stat nudū b ministeriū. q. d. ñ q̄rit nuncio, & ꝑ nunciū dño, sđ directò quæritur domino.
3 Nuncius. n. est † quoddā orgādū, quo mediāte vadit vox vnius ad alium, sicut ꝑ epl'am, & sicut aliqs loqueret ꝑ picā aliq̄ seu buccinum & hoc mō vocē suā ad alium trāsferret, vt gl. in l. seq. in ver. ministe-

ADDITIONES.

a Pom. ¶Constituere. Vide Ale. in l. quod quis. C. de proc.

b ¶Præstat nudū. Vide Bal. in l. j. de confes. & per ea quæ hic habentur, dicit no. Bal. in rub. C. de exercito. quod prohibitus aliquem substituere, potest explicare per nūcium.

4 ministeriū.† Et ex hoc ahēs, ꝙ nūci⁹ priuati nūꝗ̄ p̄t esse generalis
a ita ꝙ ex virtute illi⁹ generalis mādati, bipse descēdat ad aliqua specialia, tūc.n.ñ eēt tāq̄ organū, sed ipse p se aliqd faceret vltra id qd dñs dixit. Et hoc vr̄ velle tex.s̄.d ꝓc.l.j.& p hęc verba q̄ quotidie apponūt ī instrumētis.s.talis fecit suū ꝓcuratorē, factorē, & nūciū speciale, put de nūcio loquūt ñ hñt effectū nisi ī his q̄ specialiter
5 iserunt, vt ex p̄dictis patet. Itē ex p̄dictis† apparet, ꝙ si ille q est ꝓcurator, cfecit vt nūci⁹ nō valet ꝙ agit.l multū.C.si qs alter. vel si
c bi.s̄.e.l.eū q.§.Iul. Itē† ex hoc vr̄ velle Pe.& refert Cy.in d.l.multū
6 ꝙ illud qd̄ qs fecit vt nūci⁹ nō possit validari ratihabitione si mādatū ñ p̄cessit. Nō.n.fuit pica vel organū, mādato ñ p̄cedēte. Facit ad p̄dicta s.ꝙ speciale mādatū p̄cedere dēat.l.j.ī fi.& qd ibi no.j̄.d ꝯh.emp. Sed ꝯ̄ p̄dicta opp.de l.si qs soloni.ī fi.j̄.de vsu.& ꝙ vi aut clā.l.iij.ī pri.& l.ꝙ meo.§.ꝓcurator.d̄ acq.pos.Rñ.ꝙ ī illis legib. nō est nūci⁹.qa ñ p̄cessit mādatū: vel si p̄cessit, ñ erit mādatū spāle, licet ī casib.illarū legū ille gestor negotiorū, seu ꝓcurator p̄stet nudū ministeriū: hoc ē nō acqrit sibi. nec p eū dño: ꝫ acqrit dño directo, sicut hic fit p nūciū nō tñ ꝙ ibi sit nūcius Et p̄dicta vera in nuncio priuati. De nūcio aūt iudicis nō tāgo hic, qa nō ē nostra mā.¶ Quæro vtrū reqrat ꝙ psona nuncij sit idonea dsicut p
7
d sona procuratoris. Dic vt dixi l.si is qui pro emptore.de vsuc. in materia fictionis translatiuæ de persona ad personam. multa alia essent videnda in materia de nuncio, quæ omitto.

ADDITIONES.

a Pom.¶Et ex hoc. Vide Ale.cons.xcj.iiij.vol.

b ¶Mandati. Et quod non potest dari generalis nuncius sicut procurator, adde Bart.in l.j.C.de iure dominij impe.per illum tex.& quòd ibi dixi contra Bart.tenet Bald. in rub.C.eo.tit.adde Bal.in l.si pupilli.§.j.de neg.gest.& Bal.in d.l.multum.

c ¶Procurator. Si procurator facit vt nuncius, nō valet, nec potest ratum haberi Et quō cognoscatur an quis contrahat vt nudus minister, vide Bal.in l.si ex contractu.C.quòd cum eo. Et differentiam inter nuncium, & procuratorem, vide in Spec.de proc.§.vt autem.ver.& no.in c.quamquam.de vsu.in vj.& similiter nunquam obligatur nuncius, vt no.gl.in l.si pupilli.§.j.de neg.gest.& Bald.in l.ei, qui. C, quod cum eo, adde Bart.no.in extrauagan.de pa.constan. vbi habes, quòd nuncius etiam ignorans potest statim reuocari.quod no.& vide circa hoc pulchrum dictum Io.de Imo.in l.qui bona. §.alieno. quem ibi refero.de dam.infe. Adde quod Bald.cons.134.lib.iij.dicit, quòd dominus, qui est solitus ratificare contractus celebratos per nuncium bona fide, non potest dicere nullum in alio contractu bona fide gesto.

d ¶Idonea. Per Barr.in extrauag.ad reprimendum.in vers.per nuncium, &c.

LEX XVI.

Si duo. Constituendo possunt constitui duo rei.h.d.

§.Sed & certo. In ꝯstituto p̄t adijci locus, & tempus & erit actio arbitraria h.d. Gl.j. intellit hic vbique seu quolibet loco s.idoneo. Ego aliter dixi s̄.ti.j.l.j. Nec ob. ob.l.eum q.in prin.& §.j.s̄.e.qa ibi non poterat ꝯueniri pp priuilegium legationis. Quærit hic Gul.quid de eo qui cōstituit se soluturum vbicunq; fuerit inuentus? Dic vt dixi s̄.ti.j.l.iij.§.si quis ita.

§.Ait prætor. In hoc §.iurisc.refert aliqua verba edicti, q̄ sequebantur post verba relata s̄.e.l.j.& sunt verba talia ꝯiūgendo cum illis.s.ait p̄tor. Qui pecuniā debitā ꝯstituit, si appareat eum q constituit, nec soluisse &c.vt hic in tex. Sed qa ilia verba nō sunt p̄fecta q̄ro qd̄ sequebat in edicto? Dicit gl.satisfacere cogā, vel si.qcqd de re ꝯtingat aduerte vt dixi s̄.e.l.j. Certè si talia verba essent apposita, q̄ dicit gl.non orirēt actio de ꝯstituta, sed officium iudicis, subaudi, ego judicium dabo, &c. Itē illud qd̄ dicit gl.in ver.ꝯstitutum est quicquid de re cōtingit, &c. non est necesse quod ponatur, quia ex verbis prædictis bene sequtur illatio, quæ statim ponitur per Iurisconsultum.

§.Ergo si non. Periculum interitus ptinet ad debitorē post moram q̄ pōt purgare vsq; ad litis ꝯtestationē h.d.cū l.se. Quæro, vñ veniat illa illatio, ergo si ñ stetit p actorē piculum interi⁹ ptinet ad reum? Rñ.ex verbis edicti ruditer ꝯsideratis Vr̄.n.apparere reū nō ddisse, nec fecisse, nec p actorē stetisse, ergo dat in eū iudiciū, licet res sit pempta, Secūdo q̄ro, dr̄ hic reo subueniēdū, q̄ro qualiter ei subueniat? Dicunt qdā de eq
a tate, licet rigor sit ꝯ̄ eū. Tu dic clari⁹, aꝙ reo subueniat iusta & vera interpretatione, & declaratione verborū edicti: quæ declaratio ponitur j̄.ꝓx.§. Alia verba ruditer considerata facerent ꝯtra eum.

ADDITIO.

a Clarius. Vel aliter sumitur secundū ꝙ intelligitur p Doct. in l.nemo rem. de verb.obli.

a §.Hæc aut verba. aIstum §.sūmaui cum p̄cedēti, & no. ꝙ ista verba, neq; dedisse, neque fecisse dēnt intelligi, hoc est, ac si in mora fuerit dādi vel faci
b ēdi ꝙ est notabile ad multa.¶Contra hoc opp.bde l.in illa stipulone, si calendis.de ver.ob. Sol qñ p̄cedit dispositio, ex qua inducit
c oblo de aliquo dādo vl faciendo: tūc verba c illa si nō dederit, vl nō fecerit intelligunt.i.si in mora fuerit dādi, vl faciēdi? vt hic, & j̄.de ver.obl.l.si hō mortuus.& l.si penū.qñ dies lega.ced. Sed si non p̄cedit dispositio, sed simpliciter ponunt in vim cōditionis, tunc verificant simpliciter ex eo, qd non est datum vel factum, vt l.in illa.& l.hoc iure.j̄.de ver.obl.

ADDITIONES.

a Hæc autem verba. Adde Bar.in l.stipulatus.in vj.q.de verb.obl.in eo.prin.no.ad multa & vide quod dicit Bar.in l.opes.j̄ loca.circa fi. Et ad declarationem ad hoc vs principij,

vide hic omnino Pau.de Cast.&c.

b Contra hoc opp.Et vide per gl.hic in verbo, constituti.not.per Cyn.Bald. in l.si.§.pen.C.de iure dot.

c Pom.¶Tunc verba.Vide ad dicta ad Bar.cons.7.Alex.l.j.§.item si ita.iiij.not: ff.ad leg. Falc.& cons.109.vol.v.& Soc.late cons.133.

LEX XVII.

1 *Actor dicit esse in mora, quādo recusat recipere sine iusta cā. tāq̄ dicat iusta cā.*
2 *Moram purgare reus potest vsque ad litem contestatam.*

a Sed & si alia. aCōtinuat cū p̄cedēnti, & ē sūmata s̄.cū §.
1 ergo si.&c.¶No.ꝙ reus† p̄t purgare morā
2 vsq; ad li.ꝯte.¶ Secundò no.† ꝙ actor dr̄ eē i mora, qñ recusat
b recipere sine iusta cā, †posset esse iusta cā, si ei nō offerāt pecunia
† tota vel offerāt sine iteresse, qa forte iterest ei⁹, c debito loco, vel
c dbito tpe ñ eē solutū.¶Op.ex gl.ī i ver.exceptiōe, illd qd petit, sp p̄t offerri vsq; ad snīā, & seqret absol'o, vt Inst.de ppe. & tēp.ac. §.fi Sed hic petit ipsa res dbita d necessitate, put nos referim⁹ hāc legē ad oblōnē dādi. Dicit.n.neq; ddisse neq; fecisse: ꝫ ppetuò poterit offerri vsq; ad snīā. Sol.illud qd petit p̄t offerri, seu solui vsq;
d ad snīā. Ita loqt lex ꝯ̄ria sed oblō sola purgaret morā d añ li.ꝯt.vt hic, post li.vero ꝯte.ñ sufficeret sola oblō, ꝫ reqret ꝯsignatio, & depositio, ita ꝙ hēret vī solonis.ita declaro hāc l.ī l.si insulā de ver. obl.¶Op.d l.magnā.C.de ꝯh.& ꝯmi.stip. Sol.ibi erat dies, & pœna, hic dies & non pœna, ꝙ plenè dic, vt d.l.si isulā. ¶ Quæro, dr̄ hic reo subueniendum exceptione, aut iusta interpretatione, qd vult dicere hoc? Rñ.exceptiōe, qñ quantitas fuit oblata. s.debita. vt l.qui decem.in prin.de sol. iusta interpretatione s.quando fuit oblata species debita, quo casu liberatur ipso iure.

ADDITIONES.

a Pom.¶Sed & si alia. Vide per istum tex.quid dicat Alex.in l.vinum.ff si cer.pet.

b ¶Mora. No. quod debitor tenetur offerre pecuniam totam cum interesse, Et vide latius Bal.in l.acceptam.C.de vsu.in vj.opp.& in 17.q.& etiam in vij. opp. & in l.si traditio.& in l.j.C.de act.emp.in vij.q.& in duab.seq.

† Ci.¶Causa. Idem dicit Bal.in l.si pacto quo pœnam.C.de pac.& isto casu non poterit amplius constituere debitorem in mora per interpellationem extraiudicialem, sed requiritur litis contestatio per hanc legem, quam ita intelligit.

c Interest eius. Idem tenet Paul.de Cast.j̄.l.seq.ez ca fi.prin.

d ¶Moram. Quando sola oblatio sufficiet ad purgationem moræ, adde Bar.omnino in l. interdum.§.n.de verb obl.& no ad declarationem eorum quæ no.Bar.in l.acceptam.C. de vsu.& hic adde Bald.in d.l.acceptam. & in l.si traditio.in 17.q. C.de act.empt. Adde quando admittatur purgatio moræ. Pau.de Cast.cons.274.

LEX XVIII.

1 *Actor, qui non venit die statuta in loco solutionis, dicitur in mora, & n. 5.& quando post diem statutam possit in mora constitui.nu.7.*
2 *Difficultas non excusat actorem a mora, sicut excusat reū, & vide rōnem.nu.6.*
3 *Actor debet ire ad locum rei, vt sibi soluatur.*
4 *Solui ante diem quando possit.*
5 *Terminum habens ad producendum instrumenta, si vltra diem termini producit, non debet citare partem. secus intra terminum.*
8 *Dies quando in obligatione non est tacita nec expressa, reus non constituitur in mora, nisi per interpellationem. Interpellatio debet fieri debitori per creditorem, vel ad eius domum.*
9 *Moram reus volens euitare, & commissionem pœnæ, quando debeat ire ad domum actoris cum re debita.*
10 *Moram si reus vult purgare, debet ire ad domum creditoris.*
11 *Reus aut actor si nō ꝓbat se fuisse die Pascatis Florētiæ, vbi solutio erat fiēda: mora non dicitur per lapsum diei, & debitor tunc constituitur in mora per interpellationem.*
12 *Debitor & creditor qñ vadunt ad locū destinatū solutioni, q s dēt alterū pqrere.*
13 *Fori esse eiusdem an intelligatur respectu eiusdem ciuitatis an vero eiusdē domini. ad hoc, vt debitor debeat ire ad domum creditoris.*
14 *Vinum si emo in genere. expensis venditoris debet portari ad domum meam: secus si emo decem salmas vini de tali vegete, vel vinea.*

Item illa. Actor dr̄ esse in mora recipiēdi, si tpe debito ad locum solonis nō venerit.h.d.*Et iō conclude, ꝙ ex quo est in mora & res postea peat, nocet sibi actori & debitor liberat vide tex. ibi ipsi nocere, &c. Sed pone qd̄ creditor veniret illuc die, si nō īueniret debitorē, qa ñ est ibi, an debitor erit in mora? Vr̄.ꝙ nō p tex istū ibi, nō venit, &c.qa ēt si illuc venisset debitor, ñ īuenisset creditorē. Itē qa imputari poti⁹ dēt creditori: cū sit in pari causa cū debitore, & sic debitoris sit potior ꝯdō, j̄.de ver.ob.l.si seruū §.seqt.& s̄.de ꝯd.ob turp.ca.l.ij.& j̄.de vsu.l.pecuniæ fœnebris.ī fi.s̄.si quis ī i⁹ voca.nō ier.l.ij.ī fi. Sed dic ꝯ̄riū, arg.j̄. de ꝯd.& de.l.cū ita. Itē qa nō sufficit.ꝙ stet p creditorē: nisi debitor fecerit, ꝙ debuit facere, vt j̄.de sta.lib.l.seruus hr̄di. §. Imperator, ꝓ quo s̄.ex q caus.ma.l ātepe. Nec obst.lex ista, ꝙ qñ p actorē stetit, &c.qa est verū qñ debitor fecit ea q̄ erāt ex parte sui faciēda Sed hic nō fecerat quare actoris absentia ipsū nō releuabit. Pro hoc vr̄ cas⁹ j̄.loc.l ex ꝯducto.ī fi.ꝓ quo C.de ap.l.eos q.§ fi.& l.iudicibus.*¶No.†ꝙ actor dr̄ esse in mora recipiendi si die statuta
1 nō venit in loco solonis.¶†Secdō no.ꝙ licet difficultas excuset
2 reum a mora.l.ꝙ te.s̄.si cer.pet.tñ non dr̄ excusare actorē quin non dicat esse in mora recipiendi, qd̄ apparet hic in eo, ꝙ dr̄ de a-
3 ctore valetudine, vel tempestate impedito.¶Tertio no. †quod actor

a actor dēt venire a ad locū rei, seu ad eius ciuitatē, vt sibi soluat, vt
ibi, petitor nō venit. &c. ¶Op. & vr̄ q̄ reus possit soluere: añ diē. vt
j̄. de sol. l. qđ in diē. Sol. dt gl. fateor, sed hic fortè dies erat apposita
4 grā creditoris, vt l. si ita relictū. §. Pegasus. de le. 2. cū si. †Ego sic di-
co, Si qdē q̄rit an añ diē possit solui, dico q̄ sic cū distinctiōe p̄di-
5 cta: aut dies apponit̄ grā actoris, aut rei, aut vtriusq;. ¶†Sed si q̄rit̄
an añ diē debitā actor sit in mora nō veniendo ad locū solōnis? di
co. q̄ si sibi fieret denūciatio, q̄ veniret ad recipiēdū solōnē añ diē
b dēret venire, aliàs esset in mora. b vt d. l. qd in diē. Sed si sibi nō de-
c nunciet, nō est in mora. nec tenet̄ cōparere c nisi die statuta, hic est
d casus hic. Et hoc est valdè notabile, d puta datus est termin⁹ alicui
ad p̄ducendū instr̄a, vel ad faciendū iurare testes. Certè si qdē ipse
p̄ducit testes, vel instr̄a vltima die, vel vltima hora termini, nō dēt
† facere requiri aduersariū, qa ibi dēt esse: †& si nō est ibi, est cōtumax,
vt hic. Sed si intra terminū p̄duceret, fateor: qa p̄t p̄ducere, tñ dēt
aduersariū citari facere. Nō. n. cogit̄ esse ibi añ diem termini, vt hic,
nec dr̄ cōtumax, si nō est ibi: iō req̄rit̄ noua citatio, vt hic in auth. ei
q. C. de tēp. ap. Dixi in l. q. añ calendas. de ver. ob. tene bñ mēti tex.
e huius l. ¶Scdō op. & vr̄ q̄ difficultas excuset e à mora. l. quod te. s̄.
6 si cer. pe. & l. si vehēda. §. idē iuris. j̄. ad leg. Rho. de iac. Sol. dico† q̄
excuset debitorē, vt i cōtrariis, sed nō creditorē, vt hic. Rō dr̄iæ est qa
debitor certat de dāno vitando, & iō, vbi nō p̄t sibi īputari culpa,
nō dr̄ esse in mora. Creditor verò certat de lucro captādo, hoc est
de trāsferendo periculū interitus in reū p̄ cursū diei, meritò licet
sibi actori nō possit īputari, tñ nō p̄t īputari ēt reo, iō de p̄iculo ī-
teritus nō tenet̄, tanq̄ actore existēte in mora. ¶Quæro iuxta hoc
7 † vtrū post illā diē actor possit cōstitui in mora? Rñ. q̄ sic, si ibi repe-
riret̄, & res esset sibi oblata, & ipse sine aliqua iusta cā nollet reci-
pere: tūc. n. diceret̄ esse in mora, eo q̄ nō recipit: licèt p̄cesserit mo
ra, eo q̄ nō venit. & hoc vult sentire gl. sup ver. ad diē. Op. ad 4. no.
f & vr̄ q̄ reus dēat ire ad domū actoris f ad soluendū, nō actor ad
8 domū rei. l. ij. C. de iu. emph. & l. pe. §. fi. j̄. de cō d. & dem. Sol. †Qñq;
in oblōne nō est dies tacita, nec exp̄ssa, & tunc reus nō cōstituit̄ in
mora, nisi p̄ interpellationē. l. si ex legati cā. de ver. ob. Ista aūt īter-
pellatio dēt fieri p̄ creditorē ipsi debitori, vel ad domū eius, si non
reperiat̄ alibi. vt l. si dictū. §. fi. de euict. & l. 4. §. sed domū. de dā. ifec.
9 & j̄. de lib. agn. l. j. §. j. Si verò in † oblōne est dies tacita vel exp̄ssa,
tunc si reus vult soluere, vt euitet cōmissionē pœnæ seu moræ, per
diei lapsū, vtrū dēat ire ad domū actoris, vel nō: gl. hic in ver. non
venit, distinguit. Aut sunt eiusdē fori, & debet reus ire ad domum
actoris, al's actor ad domū rei, vt hic dr̄ in tex. & ita obseruat cōsue-
g tudo. Ita dicit gl. quod no. bñ. Tu distīgue lati⁹ sm̄ Gul. g Aut solō
dēt fieri respū alicuius rei, & p̄ aliqua re, & tunc siqdē creditor est
eiusdē fori in quo res illa est situata: & dēt ire reus ad domū acto-
ris. l. ii. C. de iu. emphy. & l. forma. §. si verò. j̄. de censi. & in auth. qb.
mo. na. effi. sui. §. si qs igit̄ ex qualibet. Si vero nō esset eiusdē fori:
tūc nō tenet̄ ire extra locū sui domicilij. d. l. ii. ar. hui⁹ tex. cū gl. Et
p̄ hoc dico, q̄ si ille, q dēt soluere debitū canonē p̄ re emphyteu-
tica, si dñs esset alterius fori, sufficit q̄ in die, in qua dēt soluere, ip-
se in domo sua dicat, Ego sū paratus soluere canonē, si esset q re-
ciperet, & hoc faciat scribi. Debet. n. creditor ire ad eū, nō ipse ad
† creditorē alterius fori, vt hic patet, † nisi aliter se haberet cōsuetudo.
Si verò solō q̄ est fienda non fiat respectu rei, & pro aliqua re, tūc
aut illa solutio respicit tm̄ cōmodū p̄sonæ, & debet ire debitor ad
domū creditoris. vt l. quod nisi. j̄. de ope. libe. cū si. Aut respicit cō
modū bursale, & patrimoniale: & tunc, aut ex hac solutione volo
aliquē mihi obligare, vel aliqd mihi acq̄rere, & debeo ire ad domū
h creditoris, h vt l. cū qdā. C. de cō d. inser. & l. pe. in fi. de cō d. & de. Aut
i volo me exonerare, ne incidā in morā, i vel pœnā: tunc aut credi-
tor est eiusdē fori mecū, & debeo ire ad domū eius, aut diuersi fo-
ri, & tunc debet creditor venire ad me ut hic, cū sua gl. & ideo in
k hoc casu sufficit, q̄ debitor in die solutionis dicat in domo k sua,
essem paratus soluere, si aliqs esset q reciperet. Ita dicit Gul. & bñ.
l ¶Iuxta p̄dicta l †q̄ro, hoc est verū qñ reus vult soluere ne incidat
10 in morā, sed qd si reus vult soluere ad purgandā morā, in quā iam
inciderat? Gl. vr̄ hic intelligere eandē distōnem esse adhibendam.
Vide gl. hic in ver. nō venit. q̄ īcipit in cū locū. Ego dico, q̄ ad pur-
gandā morā semp debet reus ire ad domū actoris, ēt si sint diuer-
si fori. Nā cum reus ex mora sua iā sit obligatus ad pœnā vel ad pe
riculum interitus, istā solutionem facit, vt aliquid sibi acqrat: non
vt simpliciter se exoneret, ergo debet ad domum creditoris acce
dere. d. l. cum qdā. & l. pe. s̄. alle. Et eodē modo dico de actore, q se-
mel fuit in mora recipiendi: nā semper debet ire ad domum rei, vt
purget morā suam, & reum in mora cōstituat eadē rōne. ¶Quæro
m pone m q̄ solutio dēat fieri n in ciuitate Florentiæ †die paschatis,
n illo die nō p̄bat reus se fuisse Florentiæ ad soluēdum: nec ēt actor
11 probat se illa die ibi fuisse ad recipiendum, vtrum sit probata mo-
ra per cursum diei? Rñd. non vt l. arbiter calendis. de arb. Quæro
qd erit postea? qualiter debitor cōstituat̄ in mora? Rñ. cum illa dies
esset apposita, vt interpellaret pro creditore ex eo quod omisit cre
ditor illa die venire, vr̄ illam interpellationem & instantiam petē-
di remisisse, vt l. mora. circa pri. j̄. de vsu. & ideo remanet actio, ac
si eēt debitor sine adiectiōe diei, vt cōstituat̄ in mora p̄ interpellatio
o nē. l. si ex legati cā. de ver. ob. ¶Quæro, creditor, & debitor o vadūt
12 ad locū destinatū solōni, qs† dēt alterū p̄q̄rere, & vbi debet p̄qui-
ri? Rñ. sm̄ ea q̄ dixi s̄. statim dicā in q. seq. co. n. casu, quo qñ sūt e-
iusdē fori dēt ire debitor ad domū creditoris, eo casu debet debi-
tor p̄quirere creditorē: & eo casu, quo creditor deberet ire ad do-
mū debitoris, si essent diuersi fori, eo casu dēret creditor debitorē
p p̄quirere eadē rōe, p vt j̄. videbitis. Perqri aūt debet apud notos, &
eos, & apud ea loca, cū quib. & in quib. cōsueuit cōuersari, vel dēret
verisil'r hospitari, vel cōuersari: nec tenet̄ eū p̄quirere p̄ loca abscō-
sa, & inusitata. l. hec āt. §. j. & ibi no. ff. ex qb. ca. in pos. ea. & qñ app.
q sit. l. j. § adeūdi. ¶Quæro, qa q dictū ē s̄. qñ sunt eiusdē fori, vel di-
13 uersi, † intelligat̄ eiusdē fori respū ciuitatis, an eiusdē respū vniuer
sitatis fori: vt puta sub eodē p̄side p̄uinciæ, q hēt sub se multas ci-
uitates. Rñ. totus hic tractatus ex bono, & æquo pendet, vt l. quod
si Ephesi. in fi. s̄. ti. j. & l. si seruū. §. sequit̄. de ver. ob. & iō q̄ dixi s̄. q̄
qñ sunt eiusdē fori, dēt ire debitor ad domū creditoris, sic intelli-
genda sunt, si vterq; habitat in eadē ciuitate. Nā si debitor habita-
ret in ciuitate, & creditor in comitatu remoto, & tædioso ad eūdū
nō dēret ad eū accedere, vt s̄. de arb. l. si cū dies. §. si arbiter. ver. q̄ s̄
& cū in dubio videat̄ actū vt soluat̄ in loco vbi peti p̄t. l. vlt. s̄. tit. ii.
& l. qd legat̄. ff. de iud. Peti āt p̄t in ciuitate, nō comitatu, ergo cre-
ditor dēret venire in ciuitatē ad domū debitoris, nō ecō. Prædicta
vera, nisi cōdō p̄sonæ aliud induceret. Quid. n. si p̄mitteret̄, vel lega
ret̄ pecunia cuidā magno militi, vel p̄lato habitāti ī comitatu? Cer
tè verisil'r vr̄ actū, vt debitor ad eū accedat, vt d. l. si cū dies. §. si ar-
biter. & de le. j. l. cū res. in pri. ibi, vel vbi verisimile est, &c. & ibi no.
Sed si vterq; habitaret in ciuitate, tunc debet ire debitor ad domū
creditoris, vt hic no. Quod sp intellige, nisi ex cōditione p̄sonarū a-
liud dictaret æqtas. l. ad p̄sonas. s̄. de iureiu. & p̄ ea q̄ dicta sunt s̄. Si
r verò tā debitor q̄ creditor r habitaret in comitatu: tunc si facilius
est debitori venire ad ciuitatē, nō tenet̄ debitor ire ad domū cre-
ditoris: quia de loco ciuitatis videtur actum vbi peti p̄t, vt dictum
est.

ADDITIONES.

a Venire. Istud posset forte limitari, vt dixi no. post Bar. s̄. de eo, quod cer. lo. quid si esset verum, esset multum no.

b ¶Mora. Et sic no. non valere productionē instrumentorum parte non citata, nisi datus esset terminus ad producendum secundum Bal. in d. l. qui calendas. & in add. in l. sancimus. in add. parua. C. de iud. & clare Bal. in l. si quando. in vlt. q. C. de test. & vide hic Bar. & est tex. ibi. & Bal. in l. iudices. C. de fi. instr. & quod requiratur partis præsentia, vel citatio, tenet Ang. per illum tex. in l. properandum. C. de iud. in §. si autem reus. ibi, terribiles. Qđ dicit ad hoc esse singulariter no. &c. Adde Ro. cons. 154. & Bal. cons. 436. j. lib.

c ¶Comparere. Vide hic Pau. de Ca. ad q. quod si non fecit ipsum citari, & testes produci, vel iurare fecit, an valebit ratificatio, vide per eum hic. qui etiam ad hanc q. alle. Io. And. in c. in nomine domini, de testi. & in regula, præsumitur. in prin.

d ¶Notabile. De hac q. vide etiam per eundem in l. ij. C. de tem. ap. & per Bal. in l. si qñ, per illum tex. C. de testa. & in l. eos. §. apostolos. de appel. & in l. fi. C. qui admit. & in l. si ita scriptum. §. Pegasus. de leg. ij. & in l. ij. si quis cau & in c. j. quo temp. miles. in vsib. feu. & in auth. ei qui. de temp. app. & per Pau. de Ca. in l. si quis arbitratu. de verb. obl. per Ro. in rub. de arb. in 10. q. per Pet. de Anc. in cle. quamuis. de app. vbi sequitur dicta per Bal. & ibi est gl. no. in ver. intra dictum.

† Cla. ¶Debet esse. Vide Ro. cons. 167. ad hoc facit optimus tex. in l. i. vt int. cer. tempus.

e ¶Excuset. Vide hic omnino Pau. de Ca. qui no. loquitur circa ista.

f ¶Ad domum actoris. An creditor tenetur ire ad domum debitoris, vel non, vide pulchre Bal. in l. acceptam. in 10. q. C. de vsu. & per Ant. post Imo. in c. significante. de pig. & per Bal. in l. j. C. de inst. & substi. adde an creditor teneatur ire ad domum debitoris, Bal. consi. 151. & 449. ij. lib. & Pet. de Anc. cons. 85. & ibi an oblatio sufficiat ad faciendū partem incurrere pœnam.

g ¶Secundum Gul. Et ad intellectum eorum, quæ hic dicuntur vide Inn. & Io. An. in c. significante, de pig. Et vide Bal. post gl. in l. vsuras. C. de sol. & quid si solutio est destinata in domicilio debitoris, & debitor vult soluere in domicilio creditoris, & vide Bal. in d. l. acceptam. in 12. q. de vsu. & in 14. quid si debitor promisit soluere ad domum creditoris, qui postea mutauit domum. & de materia vide etiam per Mod. Inst. de acti §. præterea quasdam. per Bart. Ang. & Imo. in l. si seruum. §. nunc videamus. & in l. cum filius. §. fi. de verb. obl. per Ro. in l. de die. §. qui mulierem. qui satis. cog. per Ang. in l. spatium, s̄. de eden.

† Cla. ¶Vt hic patet. Et nunquid sit verum, quod ista protestatio sit necessaria, & an, si non fiat, incidat in pœnam, vide Ale. cons. 92. vol. j. Are. cons. 163. videte Preposi. in simili in c. solicitudinem. ver. quæro. de app. Ale. consi. 172. vol. ij.

h ¶Creditoris. An emphyteuta debeat portare censum ad domum domini, vide Bal. in l. acceptam. in 12. q. de vsu. vbi tenet contra Bar. Primitiæ autem, & decimæ debent portari ad domum sacerdotis. Tex. est no. 16. q. 1. reuertimini. & ibi no. quem all. Imo. & Ro. in l. stipulatio ista. §. inter de verb. obl.

i ¶In moram. Et de modo huius constitutionis, & interpellationis in mora quando sunt diuersi fori, vide no. Bal. in l. cum filius. §. fi. de ver. obl. et no. per eundem in l. si seruum. §. nunc videamus. de verb. obli.

k Poma. ¶In domo, Vide Fel. in c. ij. de testi.

l ¶Iuxta prædicta. Si autem non fieret ista potestatio, & alio modo non probaretur hoc, an sufficeret? Dic, quod sic. ita Arc. consi. 162. Vide Ale. l. non hoc. C. vnde leg. & cons. 120. col. fi. 5. vol.

m ¶Quæro pone. Vide Ale. consi. 41. 4. vol. & consi. 72. allias. 17. alias 181. & consi. 90. v. vol. Ale. consi. 71. in j. col. vol. ij.

n ¶Debeat fieri. Vide Bar. in l. cum filius. § fi. de verb. obl. Dubito tamen, quia videtur quod etiam isto casu debitor debeat se ostendere in termino, et dicere se paratum soluere, vt s̄. dixit Bar. nec potuit reddi ratio differentiæ.

o ¶Et debitor. Adde quæ no. Bar. in l. non solum. §. morte. in fi. j̄. de ope. no. nun.

p ¶Eadem ratio. Et hoc sequitur Abb. in c. significante, de pign.

q ¶Quæro quia. Ad huius dicti declarationem, Vide Ale. l. vinum. in j. col. ff. si cert. pe. Alex. cons. v. et Bar. et ibi addita in l. mediterraneæ, C. de ann. et trib. lib. 10.

r Quam creditor. Adde quod no. Bal. et gl. in l. vsuras. C. de solu.

est. Sed si esset ei facilius ire ad domũ creditoris, q̃ ad ciuitatẽ, dẽret hoc facere & hẽret locũ, qđ hac gl. no. nec eẽt audiẽdus si vel let agere, & facere eũ attediare, vel facere eũ venire ad ciuitatẽ, ar. s̃. de rei ven. l. in fundo. Prædicta vera, nisi ꝯdõ ꝓsonarũ aliud induceret, vt dixi. Ea verò q̃ s̃. dixi de his, q̃ sunt diuersi fori, cũ possit dupliciter intelligi. s. de foro ciuitatis, & de foro ꝓuinciali, vt s̃. dixi, dẽt intelligi ꝓut facilius est debitori, sicut dicimus de tpe, vt l. si ita stipl's fuero decẽ, aut xv. de ver. obl. totũ tñ hoc ex bono & æquo dirimẽdũ est. l. qđ si Ephesi. s̃. ti. j. Quid. n. si essent diuersi fori, tñ essent multũ propinq, vt habitãtes in ꝯ finib. diuersarũ ciuitatũ? Certè si accederet ad dom ũ creditoris, esset facilius q̃ ire ad locũ fori; hoc facere dẽt, per ea q̃ dcã sunt: & hoc verisimil'r vr̃ actum, licet quo ad aliũ tractatũ identitas, & diuersitas fori ai'r assumat. l. fi. de ꝑscrip. lõg. tẽporis. Et ꝑdicta oĩa sunt vera in debitorẽ in genere. Et idẽ putarem in debitore alicuius spẽi, quæ sine periculo, & sine sumptu, seu labore portari posset. Si verò eẽt debitor alicuius spẽi, vl' alicui⁹ gñis subalterni, puta, dẽrẽ decẽ salmas vini de tali vegete, sufficit debitorẽ illã rẽ soluere vbi ẽ, dũ tñ dolo ipsius debitoris ĩ locũ cxneũ ñ sit trãslata, & creditor suis expẽsis & ꝑiculo faciat sibi eã portari vbi vult, vt s̃. de edẽ. l. ꝑtor. §. fi. & đ iud. l. ꝙ legat. & j̃. de pic. & ꝯm. rei vẽd. l. j. §. licet ãt. de leg. j. l. cũ res in pri. cũ simil. Ex hoc apparet, ꝗñ tu emis vinũ vl' frumẽtũ, † cu-
a (line marker: in genere)
b (line marker: in pri.)
14 ius expẽsis dẽat portari ad domũ tuã? Nã si emeres vinũ vl' frumẽtũ in gñe, dẽt portari ad domũ tuã expẽsis debitoris. Sed si in gñe subalterno, vt decẽ salmas vini de tali vegete, vel de tali vinea tunc expensis tuis vel eius, secundum ea, quæ s̃. dicta sunt.

ADDITIONES.

a ¶In genere. An creditor debeat portare rem ad domum suam sumptib. suis, vel sumptibus debitoris, per Bal. in l. acceptam. in 15. q. de vsu. Et quis debeat soluere gabellam, vide Bal. in l. fi. C. de condi. infer.

b ¶Apparet. An emptor debeat portare rem suis sumptib. vide quod no. gl. & Bart. in l. si hæres damnatus. de vino, triti. & oleo leg. & l. j. de ali. leg. & vide quod habes post Bar. no. in l. quod legatur ꝫ de iud.

1 *Præscribens quãdo sit similis soluenti.*

2 *Actus, qui peruenit ad eum casum, à quo incipere non potest, quando vitietur.*

3 *Actio accedens cum alia principaliter, non sapit naturam illius, cui accedit, se cus si subrogatur.*

§. Quod adiicitur.
a Sufficit debitũ fuisse tpe ꝯstituti. licet postea đbitũ eẽ đsierit. h. d.

1 ¶† No. ꝙ ꝑscribẽs ñ ẽ sil'is soluẽti, nã si soluisset, actio prima, & actio de ꝯstituta tollerẽt. Et sic op. de l. si pupill⁹. §. j. de adm. tut. Gl. nõ soluit. Sol. ꝑscribẽs est sil'is soluẽti quo ad qđ, nõ in oĩb. ita loqt̃ hic. Sil'is est. n. soluẽti quo ad dãnũ creditoris, vt in ꝯrio, nisi ex fcõ debitoris sibi ꝓuideat, vt hic. ¶Ad istud op. & vr̃, ꝙ hic non currat ꝑscriptio ĩ actiõe prima, sed fuerit interrupta agnitione debiti. l. sicut. §. sed & si qs. & l. cũ notissimi. in prin. de ꝑscr. xxx. ann.

2 Cogitabitis. ¶† Scđo not. ꝙ nõ vitiat aliqđ, licet ꝑuenerit ad eũ casũ, à quo nõ ꝑt icipere. Cõtra, de l. iij. de his, q̃ ꝓ nõ scrip. ha. Gl. nõ sol. Dic, ꝙ hic actus erat ꝑfectus, & ꝯsũmatus añq̃ eueniret casus, à quo nõ posset inchoari, vt no. ꝑ Dy. in c. actus lti mi. de reg. iur. li. vj.

3 ¶† No. ꝙ actio subrogata nõ sapit nãm eius, in cuius locũ subrogat. Nã actio de cõstituta nõ tollit tpe, sicut prima. Cõtra si quis cau. l. si eum. §. qui iniuriarũ. Glo. nõ soluit. Dic, ꝙ hæc non succedit in locum alterius; imo accedit cum alia principaliter. Dixi plenè in l. j. §. hęc autem. si quis testa. lib. esse ius. fue.

ADDITIO.

a ¶Quod adiicitur. Hunc tex. no. Bald. in rub. C. eo.

§. Ere autem est.
Hæc actio est rei persecutoria, & non pœnalis. h. d.

§. Vetus.
Petitione ex hac actione, nõ tollit actio prima, sed exactione sic. h. d. Op. ꝙ electione tollat, vt l. ꝙ in hrdẽ. §. eligere de trib. Sol. Qñ plures actiones ꝓcedũt ex eadẽ cã, vel ex diuersis ꝯriis, tũc electione tollũt, vt ĩ ꝯrio, & C. de fur. l. j. Sed qñ ꝓcedũt ex diuersis causis nõ ꝯriis, tũc nõ tollunt electiõe

a vt hic. ¶Op. ꝙ actio prima sit sublata ꝑ ꝯstitutũ, cũ ĩ dubio ꝑsumat nouatio, fm ista tpa & iura. l. vlt. C. de noua. Sol. illud verũ, qñ ĩter ponit in stipl'one: sec⁹ ĩ alio ꝯctu, nisi expsse agat, vt hic dixi vobis in l. singularia. s̃. si cer. pe. Probatur in l. si mãdato meo. ĩ fi. j̃. mã.

ADDITIO.

a ¶Sublata. Adde Bar. in l. vbi quis. j̃. eo. & in l. j. ff. de noua.

LEX XIX.

1 *Debitũ pure, si cõstituit sub cõditione pendente an possit agi prima actione.*

Id quod
Debitũ sub ꝯdõne põt ꝯstitui purè, sed suspẽdit in ꝯdõnis euẽtũ, & debitũ purè ꝑt ꝯstitui sub ꝯdõne h. d. Op. pẽdẽte ꝯditione nõ est debitũ, ergo ñ põt ꝯstitui. Gl. đt, licet hic nõ sit debitũ, fit tñ ꝑp deb tũ. Nõ intelligas gl. ꝑp debitum cõstituti, qa nullũ debitum subsistit, sed propter debitum s. in cõ-

1 dictionis euẽtum. ¶Qñ debitum purè † cõstituitur sub ꝯdõne, vtrũ condõne pẽdẽte, possit agi prima actione? Vr̃, ꝙ non. l. pecuniã q̃. si cer. pe. Gl. vr̃ hic dicere ꝯrium, qa hic actio prima nõ speratur nouari, s̃ l. prox. in fi. ꝙ ẽ verum, nisi appareat ꝙ constitutum esset factum animo nouandi, vt no. j̃. eo. l. si quis.

1 *Impositionis tempus inspicitur quando aliquod onus imponitur per statutum.*

§. Si pater
Sufficit debitũ fuisse tpe ꝯstituti. h. d. Hãc l. induci Gul. ꝙ si factũ † esset statutum, ꝙ quicunque hẽt libram seu ad librationem mille librarum, teneatur tenere equum, licet libra postea crescat vel decrescat, nõ est curandum: s; illud quod habebat tempore impositionis solum inspicitur.
1 (line marker: Si pater)

LEX XXI.

Promissor.
In cõstitutũ ꝑt deduci æstimatio, seu ꝑtiũ rei ꝑemptę post morã. h. d. ¶Op. ꝙ estimatio non est debitũ, ergo nõ ꝑt ꝯstitui. l. j. §. debitũ. s̃. e. Huius timore dñt. qđ ꝙ re ꝑerẽpta, succedit æstimatio in obl'one ꝙ est ꝯ l. si seruũ. ĩ fi. đ ver. ob. Dic ergo, ꝙ seru⁹ est ĩ obl'one, licet sit mortu⁹, tñ: qa executio dẽt fieri ĩ æstimatiõe, estimatio tãq̃ debita ꝑt constitui. Vl' dic, quod nil prohibet aliud ꝓ debito cõstitui, vt s̃. eo. l. j. §. an possit.

1 *Tempus decẽ dierũ videtur modicum. & in cõstituto videtur tacite statutum.*

§. Si sine.
a In ꝯstituto ĩtelligit tacitè spatiũ decẽ dierũ. h. d.* Et ẽ rõ, qa ꝯct⁹ de ꝯstituta refert se ad executionẽ obl'onis. Sed executio obl'onis ñ dẽt fieri stati, saltẽ in personalib. actionib. qa hẽt dilationẽ. l. ij. C. de vsu. rei iu. Quare & ista obl'o de ꝯstituta hẽt istã dilationẽ ex nã ꝯctus. * ¶† No. modicũ tẽpus decẽ dierũ. ¶Scđo no. ꝙ tẽp⁹ decẽ dierũ vr̃ tacitè statutũ. * Vide
1 tex. ibi decẽ dierũ. Istos decẽ dies intellige ad petitionẽ, qa añ x. dies malè peteret actor, vt s̃. qñ di. leg. ce. l. j. ĩ fi. Non ãt de tũe adsol'onẽ faciẽdã. Illud. n. est quatuor mẽsium C. de vsu. rei iu. l. ij. in fi. ¶Iuxta hũc §. no. quatuor tpa, vnũ qđ dat ad petẽdũ; aliud ad morã ꝯmittẽdã; aliud ad iudicium suscipiẽdum; aliud ad sol'onẽ faciẽdã. In tẽpore, qđ dat ad petendum, distiguit, aut petit res ex iudicium, & tunc stati fieri põt petitio. j̃. de ver. ob. l. cum q. §. fi. & j̃. de re. iu. l. in omnib. obl'onib. Aut petit res ĩ iudicio, & tunc tñ tempus dẽt expectari, donec res debita tradita sit, vt Inst. de inu. stip. §. fi. s̃. qñ di. leg. ce. l. j. §. fi iuncta l. interdum de ver. ob. Si cõuenit de tpe ad morã cõmittendã, dic, ꝙ illud tempus modicum est arbitrio iudicis determinãdum, donec reus ad domum ire potuerit & pecuniã apportare. Vñ si actor vellet clamorem de eo facere añ teneret. j̃. de sol. l. ꝙ dicimus. iuncta l. vero ꝓcuratori. §. fi. cũ l. seq. e. ti. Et hęc oĩa fallunt ĩ actione de cõstituta pecunia. Sed dic, vt dixi hic in gl. Si q̃ris de tempore ad iudicium suscipiendũ, dic, ꝙ si debitor nõ sit ĩ mora, & debitũ cõfiteat, & paratus est soluere intra breue tempus, tunc debet sibi dari tps arbitrio iudicis, vt s̃. đ eo, ꝙ cer. lo. l. ꝙ si Ephesi. §. j. & j̃. đ leg. i. l. si dom⁹. §. si ĩ pecunia, secundo rñso. Hoc sentit gl. in verbo, reddere. j̃. đ re iu. l. debitorib. cum dicit, qa non sit in forma iudicij, & sic potest intelligi j̃. de iu. l. si debitori. Si ãt fuit in mora, tunc compellitur iudicium suscipere, vt s̃. de ꝓc. l. si reus. Si ãt q̃ris de tempore ad sol'onem faciendã dic aut reus habet pecuniam paratã ad domũ, & tunc cogitur statim soluere, nec dabuntur ei quatuor mẽses, de qb. in l. ij. C. de vsu. rei iud. Si autem nõ hẽret pecuniã paratã ad manũ, tunc dantur ei quatuor menses. Quia humanitatis causa hoc tps ei datur, vt j̃. de cõpen. l. si cum militi. §. j si ergo eam hẽt ad manum, nõ eget co tẽpore, quare hoc casu sibi ñ cõceditur, vt j̃. de re iud. l. debitorib. q̃ concordat cũ l. ij. C. de vsu. rei iu. q̃ indistinctè loqtur. Item qa istę ꝓuisiones ex diuersis causis oriuntur, ergo vna aliam nõ tollit de act. & ob. l. quoties. C. q admit. ad bo. po. s. l. fi. Nec ob. ꝙ vr̃ renũciasse ꝓuisioni legis, qa dico, ꝙ non, cũ nondũ esset nata, quare nõ vr̃ renunciasse, vt j̃. de leg. ij. l. si ita scriptũ. §. si sub cõdõne. de ac. her. l. is q. xad primum op. de l. si debitori. de iud. & l. ab hostib. §. s; qđ simpl'r. s̃. ex q. cau. maio. Sol. Modicum tps aliter accipit in mã illa, q̃ in ista. ¶Scđo op. ꝙ nõ debet creditor venire cũ sacco paratus: vt j̃. de sol. l. qđ dicimus. đt gl. ꝙ speciale est hic. Tu dic, ꝙ in cõstituto est hoc speciale, qa est limitatum tempus decem dierũ, qđ non est in aliis obl'onib. sed est tẽpus arbitrio iudicis. d. l. qđ dicimus. & inst. de inup. stip. in fi. sed in neutro dẽt venire cũ sacco parat⁹. ¶Op. ꝙ obl'o in dubio intelligitur pura. s. qđ incõtinẽti cedat dies. l. eũ, q calendis. §. quoties. de ver. ob. Dicit gl. spãle est ĩ cõstituta pecunia. Cũ. n. vnũ sit ꝯ eũ qđ obliget pacto nudo, aliud est pro eo ꝙ nõ teneat stati. Hoc ẽt tãgit Inst. de ver. ob. §. oĩs. Tu dic veri⁹ ꝙ ibi, & hic statim venit, & cedit dies obl'onis. & tps decẽ dierũ, qđ hic ponit, nõ hic adiicit obl'oni, sed miserationis cã indulget solutioni, vt probat in l. si cum militi. j̃. de cõpẽs. Et hoc est qđ vult dicere tex. vt exactio celebret. &c. respicit. n. exactionẽ nõ obligationem vt dixi. Istud tps, ꝙ miserationis cã indulget, est in constituto limitatũ, vt hic. in aliis est arbitrio iudicis. Hoc ẽt sẽtiebat Oldr. quod puto verum. Titigi in l. ita stipulatus. de ver. obl. in q illa quando cõmittatur obligatio pura. * Vel dic, quod ideo certum temp⁹ dat in constituto potius q̃ ĩ aliis ꝯctibus, vel obligationibus, qa constitutum fit principaliter, vt soluatur. & ex consequenti,

ADDITIO.

a ¶Si sine. Et intellige hic tempus habere locũ inter ꝑñtes, sed inter absentes, est in arbitrio iudicis l. cõtinuus. §. cũ ita. de verb. obl. & Bal. in rub. C. eo. in 3. q. vide Inst. de act. §. in personã. Quod dicatur modicum tempus, vide glo mag. in cle. j. de reb. eccl. non alie. super verbo, modicum. Et an istud tẽpus x. dierũ, sit statutum à lege, vel sit statutũ à iudice, & cuius sint hic effectus, vide Imo. in l. liber homo. §. decem hodie. de verbo. ob. per Bar. in l. ita stipulatus. in j. q. de verbo. oblig.

ↄsequēti, vt ↄstitutor obligeť. Nā fit regulariter, vt ſol'ō magis expeditè habeať. s. e. l. 3. §. fi. & l. idē est. in ff. Et est rō, qa solutionē ñ ſp hēmus in ꝓmptu. Nec ſp qs dēt venire cū ſacco parat⁹. l. qđ dicimus. j. de ſol. Idcirco dať certū tps, intra qđ re⁹ portauerit ad soluēdū. Sed aliæ obligatiōes fiūt principaliter, vt quis ſe obliget, & ex ↄsequēti, vt ſoluat. Et iō, qa licet ſit difficultas in ſoluēdo, ñ pp hoc est aliqua difficultas ĩ ↄ̃hēdo obl'onē, cū difficultas ſol'onis, ñ ĩpediat obl'onē, vt l. ↄtinuus. §. illud. j. de ver. ob. Idcirco in aliis obl'onib. ↄcernētib. principaliter obligationē, ñ dať certū tps: ſed ☞ p̄t peti q̄. cito erit p̄teriū tm̄ tps, quo res præstari potuit, & nō est præstita, Inst. de inu. stip. §. fi. *Quero vtrū curſus istius diei constituat debitorē in mora? Tex. & gl. est qđ ſic. s. eo. l. ſi duo. §. fin.

§. Constituto. Qui ↄstituit ſe ſoluturū, ñ liberat dādo fideiuſſorē, vel pignora: ſecus, ſi ↄstituit ſe ſatiſdaturū, vel ſatiſfacturum. h. d. Oppo. de l. prætoriæ. de præto. stipu. Sol. dic vt ibi plenè dixi.

LEX XXII.

Si post. Cōstitutū ab hr̄de dēt trāsferri ad eū, ad quē hr̄ditas ex post fcō ꝑuenit. ¶Op. ſufficit debitū fuiſſe tpe ↄstituti. l. itē illa. §. j. s. e. Sol. hic deſiit dēri huic creditori fcō ſuo: ibi ſecus. ¶Op. de l. ſi hr̄s pecuniā. ad Tre. So. intelligas, ꝙ hic actio decerneť ꝑ ceſſionem, ñ ipſo iure: licet qdā ↄ̃ & malè, qa ↄ̃ d. l. ſi hr̄s pecuniā. & j. de fideiu. l. hr̄s à debitore. in pri. ¶Op. de l. ſi tibi §. cum poſſeſſor. s. de pac. Sol. vt ibi dixi in d. l. hęres à debitore.

LEX XXIII.

Promiſſor. Res debita, ſi post morā pereat, p̄t in ↄstitutū deduci. h. d. ¶Op. hō mortu⁹ ñ eſt hō, ergo ñ pōt ĩ obligationē deduci. l. j. §. debitū. s. eo. Vera ſol'o est ꝙ licet ſit mortu⁹, tñ post morā remanet in obl'one, iō p̄t in ↄstitutū deduci. Quidā tñ dn̄t, ꝙ ñ remanet in obl'one, & malè, qa ↄ̃ l. ſi ſeruū. §. fi. đ ver. ob. & fundāt ſe iſti ꝑ l. promiſſor. s. e. ſ3 dic, vt ibi. Itē ꝑ l. ĩ re furtiua. s. de ↄdi. fur. ſ3 ibi eſt in oligatione rē restitui, ñ rem dari, vt ibi dixi. Itē fundat ſe ꝑ l. cū fundus. §. ſeruū tuū imprudēs. s. ſi cer. pet. ibi, quo ad peculiares nūm'os, &c. q. tex. facit ſequēdo opi. ibi poſitā, ꝙ hēbat locum ↄpēſatio, q̄ op. a ibi r̄probat, iō ñ obſt. Item pro eis facit, qa hō mortuus ad nullū vſum est, vt l. principaliter. C. de lib. cau. Sol. hic ñ dr̄ hō eſſe in obl'one, vt hō tradať, ſed vt æſtō, iō ☞ ñ obst. *Vide finē gl. & dic, ꝙ nihilomin⁹ remanet obl'o post morā, vt j. de ver. ob. l. inter stipulātē. §. pe. & l. ſi ſeruū Stichū stip'ſ. §. fi. eius tñ p̄tiū in ſolutione est, vt hic, & ĩ ↄdēnationē venit, vt no. j. q. ſen. ſine appel. reſc. l. fi. in gl. in ver. nō poſſit. q. incipit, vt s. qui ſatiſd. cog. Ipſe tñ homo mortuus in obligationē deduci non po☞ test de nouo, vt j. de verb. ob. l. ſi homo mortuus ſiſti.*

ADDITIO.

a ¶Mortuus. Vide Bar. in l. stipulationes non diuiduntur. in x. op. de ver. ob.

1 *Epiſtola quando inducat obligationem, vel inductam probet.*

2 *Epiſtolam recipiens, & non contradicens, videtur conſentire.*

a Titius. a In his, q̄ ꝑ epistolā p̄nt geri, ꝑ eā induciť obligatio. h. d. *Nec ob. l. Publia. j. depo. vbi epl'a ñ inducit obl'onē, ſed ꝓbōnē, qa lex iſta loq̄ť ĩ ↄstituto, qđ ſolo ↄſenſu † ↄ̃hiť & in ijs, q̄ ↄ̃hūť ſolo ↄſenſu. epl'a inducit diſpōnē, vt hic. Sed in ↄ̃rio loq̄ť in iis, q̄ ſolo ↄſenſu ñ ↄ̃hūť. Et ſic lex iſta facit in ar. ꝓ lr̄is mercatorū, q̄ quotidie trāſmittunť, ꝙ licet ſint abſētes, & req̄rať amborū ↄſenſus ꝙ epiſtolā recipiēdo ↄſētire videať. facit qđ no. in l. ſi abſētis. C. ſi cer. pe. dixi in l. quo. ñ. §. rē hēre. ver. qnq; ſuper☞ uenit ſcīa. j. rē ra ha. *¶† Op. ꝙ epl'a ñ inducat obl'onē, ſed indu1 ctā ꝓbat, vt j. depo. l. Publia. Sol. illud verū in his, q̄ ꝑ epl'ā geri ñ p̄nt, ſecus in his, q̄ p̄nt ꝑ epl'ā geri & induci. ¶Op. ꝙ ꝑ epl'ā ñ poſſit ↄ̃hi stip'o, vt l. j. in pri. j. de ver. ob. Sol. fateor, ſ3 ꝑ epiſtolā poſſet ꝓbari īducta. Ita loq̄ť hic. nihil. n. repugnat. ꝙ p̄ſens p̄nti dat vnā ſchedulā in modū epl'æ, & inter eos īteruēniat stip'o. Facit l. ea q. de do. inter vir. & vxo. ¶Op. ꝙ teneať ad vſuras, vt j. e. l. qdā. Solue vt ibi. ¶Vlti. tene mēti hāc l. ꝓ lr̄is mercatorū. q. trāſmittūť quotidie. ¶Vlti. quęro, cū ad quodlibet pctm̄, & ꝑ ↄ̃n̄s ad ↄstitutū req̄rať cōſēs⁹. l. j. s. de pac. q̄uo ꝓbabit iſte, ad quē epl'a miſſa eſt, ꝙ 2 huic epl'æ cōſenſit? Rn̄. † eo ipſo ꝙ recepit, & nō ↄ̃dixit, cōſentire vr̄. l. ſi filius. j. ad Mac. facit ꝙ no. in l. ſi abſentis. C. ſi cer. pe. & dixi in l. quo enim. §. j. rem ra. hab. & hoc tenet Gul. hic.

ADDITIONES.

a ¶Titius. Vide Bal. in rub. C. eo. in iiij. q. in prin. ibi, nihil enim repugnat, pro hoc quod no. Bar. in l. nuda ratio. de dona. in vlt. dicto. Et faciunt ad hanc q. no. per Barto. in l. quo enim. rem ra. hab.

† ¶Conſenſu. Vide Cæp. cau. ix. ver. dixit Dom. vbi hunc locum Bar. & ſimiles citat. Vide Pau. in c. Ioannes. nu. iij. de fi. instr. Phil. Dec. in c. ſcripta, nu. xv. ver. ſimiliter, de fi. inſt. p. nor. conſi. 18. num. v. vol. ij.

LEX XXV.

Illud aūt illud. Qui constituit ſe ſoluturū vnam ex reb. alternatiue debitis, alteram ſoluendo non liberatur. h. d. ¶No. ꝙ in obl'one alternatiua vtrunq; ē in obl'onē ꝙ dic vt l. ſi duo. j. de ver. ob. ¶Op. de l. ſi illud. aut illud. j. de leg. Sol. vt in gl. ¶Op. de l. ſi ita stip'ſ de ſol. ꝙ hic dr̄, ↄstituit ſe ſolutu☞ rū alterā, ſubaudi tm̄, al'ſ ſec⁹, vt ĩ ↄ̃rio.* Et hoc ē veritas, ꝙ ꝓbo ſol'one eius qđ dēť tolliť oīs obl'o. Inst. q. mo. toll. obl. in prin. & a illud ꝓ alio inuito creditore, ſolui nō p̄t. tex. eſt in l. ij. §. mutui datio. s. ſi cer. pe. & tñ certū eſt, ꝙ obligatus alternatiuè hēt electionē, quē ſoluere velit, vt j. de iur. do. l. plerūq;. in fi. imo(ꝙ eſt fortius) ſi vtrūq; ſoluerit, p̄t qđ maluerit repetere, vt C. de cōd. ind. l. pe. & tñ liberabitur iuxta ſuā volūtatē, et inuito creditore, qa vtrūq; erat in obligatione. quod dic. vt l. ſi duo rei. §. eadem. j. de ver. ☞ obl. & dixi in l. ſi non ſortem §. ſi decem. s. de condi. inde.*

§. Si iureiurando. Si iuratum fuerit conſtitutum fuiſſe, ex iuramento delato, vel relato agi poteſt de conſtituta. h. d.

LEX XXVI.

a Quidam. a Cōſtitutū p̄t fieri per epiſtolā. h. đ. ¶Quęro, vtrum teneatur ad vſuras? Dic, vt in gl.

ADDITIO

a ¶Quidā. Et iſte caſus eſt vnicus, ſecundū Bal. in auth. ſi qñ. C. de conſt. pec. Et ſic habes hic caſum, ꝙ ſi per epiſtolam confiteor illud, quod alias debitum erat, ex tali confeſſione oritur actio de conſtituta, quod bene no. & ad id quod patet in l. Publia. ff. de poſiti. quod ex confeſſione non oritur actio. hoc limitat Bal. in d. auth. niſi talis confeſſio emanaret ab adminiſtratore, quia inducit tunc tantum probationem, per l. fi. de inſti Ad idem quod no. Bal. in l. contractus. de fi. inſtr. vbi vult, quod ſi aſſero me debere tibi decem ex cauſa depoſiti, ſuppletur verbum, promitto. Et vide quod dixi poſt Bald. in auth. ſi quando.

Pom. ¶Vide Ro. ſing. 429. Bal. l. ſi quis in conſcribēdo, in j. no. C. de epiſ. & cle.

LEX XXVII.

Vtrum. Pōt qs cōſtituere ꝓ debitore īuito. Itē ꝓteſtatio inhibitoria ei⁹ actus, ad quē qs eſt obl'ſ, nullius eſt momēti. h. đ. facit ad qōnē notatā ꝑ gl. j. de fideiuſ. l. ſi fideiuſſor. Ego ☞ dixi in l. nō ſolū. §. morte. de op. no. nun. vide ibi. *¶Sed qualiter ſubueniť iſti, q. cōſtituit ſe ſoluturū pro aliquo debitore inuito, ſi vellet ab eo recuperare, & an cōtra eū hēat actionē: vide quæ dixi in l. ſoluēdo. s. de neg. ge. ver. quero, vtrū ſi ſoluatur, facit ad qōnē notatā ꝑ gl. in l. fideiuſſor. j. de fideiuſ. Et mām proteſtatiōis inhibitoriæ poſui in l. ñ ſolū. §. ñ. j. de no. ope. nun. ibi, ſcđo principaliter eſt vidēdū de ſcđa ſpecie proteſtationis. Et etiam de eadē mā ponit Io. And. in c. generali, extra, de reg. iu. & ibi poſuit dicta Io. Mona. And. de Piſ. ponit in repe. l. ſi quis in prin. teſtamenti. j. de leg. iii. dic, vt ibi.

LEX XXVIII.

Vbi quis. Interuentu nouæ perſonæ cōſtituentis ñ p̄ſumitur nouatio. h. d. ¶Op. ꝙ p̄ſumitur nouatio ſm̄ iſta tpa, vt C. de noua. l. fi. & Inſt. q. mo. toll. ob. §. p̄terea Sol. illud eſt verū in ſtipulatione: ſecus in conſtituto, vbi non præſumitur nouatio, niſi appareat. s. e. l. item illa §. fi. & ibi dixi. Quo caſu ſi apparet facta nouatio, debitor primus poſſet conueniri, ſaltem ope exceptionis. l. pen. j. de præto. ſtip.

LEX XXIX.

a Qui iniuriarum. Actiones ex delicto p̄nt in conſtitutū deduci. h. d. Querit gl. ad qđ tenebitur ille, q. tenebatur actione iniuriarū? Rn̄det, ꝙ in q̄tū actor iurauerit intellige hoc, vt no. j. de iniu. l. iniuriarū. ¶Sed contra hoc op. ergo ante iurm̄ non valet conſtitutum, cum non ſit debitum. Gl. rn̄☞ det, & bene, qđ ſubeſt debitum, licet ſit nobis incertum. *Vnde ratio dubitandi fuit in hac lege, quia videbatur conſtituere incertum, Ratio decidendi fuit per l. ſi ita fuerit. j. de reb. dub. iuncto §. ☞ incertis autem. Inſt. de leg. & § curare. Inſt. de act.*

ADDITIO.

a ¶Qui iniuriarum. Iſtum tex. no. Bal. in l. j. C. ex deli. defun.

LEX XXX.

§. Si quis duobus. Per ſol'onē factam adiecto in conſtituto, q. ñ erit adiectus in principali, tollitur actio principalis ope exceptionis. h. d. Opp. per ſol'onē factam adiecto, qs liberatur ipſo iure. s. e. l. ſed & ſi filio. §. j. Huius timore hæc lex intellecta eſt trib. mod. Primo modo, quòd hic fuit adiectus in conſtituta: non in prima actione. & hoc duob. mo. p̄t intelligi. Primo mō, ꝙ ſoluitur adiecto reſpectu conſtituti: ſeu obl'onis de conſtituta, à qua per ſol'onē liberatur ipſo iure, ſed ab actione p̄ma liberatur ope exceptionis. Sed huic obſtat tex. q. dicit propria actione pecuniæ conſtitutę manet obl'ſ, ergo ab actione de conſtituta ñ liberatur. Ideo gl. volēs ſuſtinere dicit, ꝙ hic ñ debēt eē illa verba, pro p̄a actione. Vel ſi hēs illa verba, expone. i. certi condictione, competit noīe pecuniæ, q̄ poſtea conſtituta eſt. S3 qa hęc lect. facit violētiā literę, ideo alij Moderni volētes ſuſtinere dictam lect. dn̄t, ꝙ hic fuit adiectus ſolum in conſtitutum, & quòd hic fuit ſolutum adiecto reſpectu p̄mę obl'onis, in qua ñ erat adiectus, ideo ñ liberatur à conſtituta ipſo iure, ſed ope exceptionis, & ſic litera procedit planè. Tertij timore huius contrarij diuinant in expoſitione huius l. vt dicit gl. Iac. Bu. dicebat, ꝙ gl. voluit facere mentionē de opi. Hug. q. intellexit, ꝙ hic fuit adiectus in vtraque tñ ipſi adiecto fuit ſolutum poſt prohibitionem factam à domino, ideo non contingit liberatio ipſo iure, ſed ope exceptionis. Iſta eſt eius lect. q̄ continet diuinationem. Præterea non eſt vera, vt l. illud. j. de ſol. nō enim poteſt dn̄s prohibere, vt ibi patet.

LEX

LEX XXXI.

a † Lucius. a Qui ꝯstituit se soluturū, qđ alius dēt, tāq̄ ipse dēret, nō tenet.†h.d.¶Op.sufficit,ꝙ ꝯstitutū sit debitū,licet nō sit debitū à ꝯstituēte.l.hacten⁹.s.e.Sol.verū est, si qs ꝓmitteret tanq̄ debitū ab altero:sed hic ꝓmisit tāq̄ debitū à se.Facit l.si penæ cā.§.j. de ꝯd.ind.¶Sedò op.ꝙ ista ep̄la saltē īducit ꝓbonē ꝙ ad istū ꝑuenerit,vt l.Publia.in fi.j̄.deposi.Sol.posito, ꝙ hoc et

b ista ꝓbō ñ eēt sufficiēs ᵇ ad aliq̄ obl'onē īducēdā,seu demōstrādā. Nā l3 pecunia,q̄ alteri đdisti,vł crēdidisti,ad me ꝑuenerit, ñ teneor ꝑꝑ l.l.his solis.s̄.đ ꝯd.īd.& l.ñ aduers⁹.C.si cer.pe.¶Vlt.op.qa hic dbitor erat tut⁹ exceptiōe doli,ergo ñ repetit soluēs, vt l. q exceptionē.s̄ đ ꝯd.ind.Sol.hic erat tut⁹ exceptiōe facti,seu ītētiōis, cū obl'o erat nulla,vt dr̄ in tex.& no.i.l.q se dēre.s̄.de ꝯd.cau. dat.

ADDITIONES.

a ¶Lucius.Istū tex.alle.ꝑ singulari Bal.in l.si absentis.C.si cer.pe.ad fi.quod si in instrumento non valet principale,nec ēt tenet cōfessio accessoria sup eo,nec præceptū guarentigiæ,vide tñ no.Bal.in l.certi condō.§.si nūmos.in vlt.co.s̄.si cer.pet.& similiter istū tex.ad id,qđ s̄.alle.Bal.in rub.C.eo.in l.post legatū.j̄.de his qui.vt indi.vbi dicitur, ꝙ vbi instrumētum est nullū,nulla est cōfessio apposita in eo.& Ion.in c. cū venerab. de excep.in c.cū olim.de cēsi.facit ꝙ voluit gl.& Bar.in l.ij.C.de bo.pos.sec.tac.Et ad istud dictū Bar.vide in simili Bal.in l.ex testō.C.de fideic.&Bal.in c.j.de feu.da.in vicem leg.commissoriæ,& vide post Bar.in l.post legatum,de his qui.vt indig.dum Bart. alle. Inn.in c.cum venerab.&c.adde pulchrè Ro.consi.284.

Poma.¶Lucius.Vide concor.ad istum tex.Barb.consi.43.vol.j.Alex.reputat istum tex. sing.in l.si ita stipulus.§.Chrysogonus.ff.de ver.ob.& in l.j.§.si vir.ff.de acq.pos. Et vide ad quid alleget istum tex.Barb.consi.28.vol.j.

† Clau.¶Tenetur.Hanc legē allegat ꝑ singulari Bal.in l.si absentis.circa fi.C.si cer.per.& in rub.C.eo.Vbi dicit,ꝙ si non valet actus principalis,non valet confessio facta per eū, de quo etiam Cano.in c.si diligenti.de foro.compe.c.ac si clerici.de iudi.Bar.in l. si cōfessus.de cust.reo.ff.Tu tamen vide contrarium per Ias.in l.sub prætextu,C. de trans.

b ¶Sufficiens. Vide Baldum in rub.C.eo.

Commodati. Rubrica.

¶Continua rubricam,vt in gl.

LEX PRIMA.

It prætor. Quæro,vtrum fecerit prætor hoc edictum,&c.& dicit,quod sequitur, & innuit quod hæc actio est prætoria.contra.j̄.eo.l.in commodato.§.sicut.Sol.vt in gl.

1 *Habitatio potest commodari.*

2 *Statutum,quod de quolibet cōtractu,ex quo alteri quæritur ius, soluatur gabella,quod soluetur de contractu commodati.*

3 *Actio præscriptis verbis,quando habeat locum pro commodato.*

a 1 §.Huius edicti. a Cōmodari p̄t res mobilis, & immobilis,& īcorpalis.h.d. ¶†Op. ꝙ habitatio ñ possit ꝯmodari.Nā habitatio ꝯsumit,nec r̄ddit,cū de nā ꝯmodati sit vt r̄ddat:nec trāseat dñiū vł ei⁹ possessio,vt l. rei ꝯmodatæ.j̄ e.Hui⁹ timorē exponūt hic qdā,habitationē ꝯmodari. i. domū cā habitādi.Nā ista noīa verbalia ponūt qñq; ꝓ ꝓprio noīe rei. Nā possessio qñq; ponit ꝓ r̄ possessa,vt l.iterdū.j̄. ver.sig.& ī vulgari dicim⁹ lectionē.i.rē lectā.Certè ī l.si iste ver.Iul.nihil addert ꝑcedētib.cū ītēdat adder ex eo,ꝙ dt ampli⁹.Dic ḡ,ꝙ dom⁹ dr̄ ꝯmodari à dño seu bonę fidei possessor.Habitatio dr̄ ꝯmodari ab eo,q hēt solū i⁹ habitatiōis.Et eodē mō posset ꝯmodari vs⁹fruct⁹,& aliꝗ̄ sui tutes.Et sic hēs ꝙ mobilia,& īmobilia, & īcorpalia ꝯmodari p̄nt, & illud qđ ꝯmodat,dēt r̄stitui,ī vsu āt ei⁹ ꝯsistit donō.l.ī ędib.ī pri.

2 de dona.facit ad qōnē.dt statutū,†ꝙ đ quolibet ꝯ̄ctu,ᵇ ex quo al

b teri q̄rit i⁹,dēt solui gabella,an soluet de ꝯ̄ctu ꝯmodati? Certè sic,

3 fcā æstōne illi⁹ vs⁹,ī quo cōsistit donō,vt d.l.in ędib.¶†Op.de l.si gratuitā.j̄.de p̄scr.ver.dt gl.fateor ꝙ cōpetit actio ꝯmodati, & ēt actio p̄scr.ver.l.ꝯtraria.hoc nō vr̄ verū,qa actio p̄scr.ver.nō ꝯcurrit cū alia.de p̄scr.ver.l.quoties.nec hēt locū in ꝯtractib.noīatis.l.3.e.ti.iō dt Gul.ꝙ hic loq̄t,qñ ꝯmodat ad certū, & đterminatū vsū,tūc.n.ē ꝓpriè ꝯmodatū:sec⁹ si ad īcertū,vt j̄.e.l.i ꝯmodato. §.sicut.& ibi videbitis,& tūc hēt locū actio p̄scr.ver. vt in cōtrario.

ADDITIONES.

a ¶Huius edicti.Vide hic Pau.de Cast.qui quærit quis possit commodare habitationem

b ¶De quolibet contractu.Vide Pa.de Ca.hic,qui contrarium tenet,& contra Bart. hic etiam Pau.de Cast.in l.rei commodatæ,per istum text.j̄.eo.

1 *Pupillus quando teneatur actione commodati.*

2 *Pupillus quando dicatur factus locupletior.*

§.Impuberes. Si cōmodatū ab initio nullo iure cōsistit, ex post facto nō recōualescit,sec⁹ si saltem iure nāli ꝯsistat.h.d.vsq; ad §.si reddita.¶Op.ad istū text. de l. sed mihi.hoc e.ti.Hui⁹ timore duę hic sūt lec.prima,ꝙ lex, sed mihi, corrigat hūc §.& hoc innuit dictio,sed,q̄ đnotat diuersitatē in iu

a re.& licet hęc l.sed mihi,loquat ᵃ eo casu,in quo pupilli⁹ fact⁹ ē locupletior,idē tñ est,si dolū cōmisit,vt l.j.§.an in pupillū.j̄. deposi. & ista ē vna lec.q tāgit p gl.hui⁹.§.& in pri.gl.sup l.iij. Alia lec. est,

1 †ꝙ diuerso casu loquat.s.ꝙ si ab initio nō cōsistit cōmodatū iure ciuili vel nāli,qa pupillus erat infans,vel à tutore accepit in ꝯmodatū,tūc nullo casu dēt actio ꝯmodati,qa ab initio ñ ꝯsistit , vt in hoc §.impuberes,& l.nec in furiosum. Sed si ab initio ꝯsistit saltē nāl'r,qa pupill⁹ erat ꝓximus pubertati,tūc tenet vtili actione ꝯ-

2 modati,quatenus ē factus locupletior,†vł si dolū cōmisit, d.l.iij. in pri.& sic ñ corrigit ꝑcedētia,& fm hāc lec.sūmaui vobis,q̄ lec tāgit in fi.gl.sup l. 3.¶Quæro qñ pupillus dicat fact⁹ locupletior Rñ.si nō ē effect⁹ pauperior:vt dñt qdā,quos Io.rephēdit.S3 certe rectè intelligēdo ñ ē iusta rephēsio.Nā illi,q dñt ꝙ ē locupletior eo ipso ꝙ ñ est effect⁹ pauperior,intelligūt si nō est pauperior, faciēdo illud qđ ab eo petit ꝑ actionē ꝯmodati.l. in pupillo. de sol. Iō si pupillus hēt rē:& cōuenit,vt eā r̄stituat,tenet:qa r̄stituēdo ñ dicitur pauperior.Et circa intellectum huius,vide j̄.de fideiu. l.ij. & quod ibi no.in gl.& ibi dixi.

ADDITIO.

a ¶Loquatur.Sed quid si pupillus culpam commisit,an teneatur.Dic quod non, nisi naturaliter,gl.est no.in l.ij de fideius.& ibi vide Bar.

LEX III.

Sed mihi videtur.

1 *Redditur si res deteriorata in actionibus bonæ fidei,non videtur reddi.*

2 *Interesse deteriorationis rei commodatæ nomine,qua actione agatur.*

3 *Libellus quando agitur ad interesse ratione deteriorationis rei commodatæ.*

1 §.Si reddita. †In actionib.bonæ fidei nō vr̄ res reddita, q̄ deterior reddit:iō actio prima durat.h.d.

a ¶Op.ꝙ imo vr̄ reddita,& ꝙ actio prima tollat,ᵃl.exhibitiōis.C.ad exhi.Sol.ibi loq̄r in actionib.stricti iuris,qb vr̄ reddita: nisi ꝓrsus

2 in alia forma reddat.l.Iul.§.si qs.s̄.ad exhibē.¶†Quæro,qua actione agat ꝓ isto interesse deteriorationis?Gl.hic vacillat.Nam istā ꝑfectè ponit in l.& elegāter.§.nō solū.s̄.de dolo.& Doc.in l.exhibi

b tionis.s̄.all.Sed q̄tū ad ꝓpositū spectat,ᵇ dic; Qñq; nō soluit tota res,sed ps rei:& tūc ꝓ alia pte ītm est agēdū.l.stipl's.j̄.de sol. Qñq; soluit tota res pfectè q̄tū ad se,sed cū defectu alicui⁹ iuris,vt puta,qa ñ est cautū de euictione:& tūc agit actione prima ad integrā rē.l.ēt.de sol.& l.Iul.§.j.de ver.ob.& ibi dixi.Qñq; soluit res,sđ deteriorata in se,& tunc siqdem erat debita ex cōtractu bonæ fidei, & ñ vr̄ reddita,s3 durat prima actio,vt hic,& j̄.depo.l.j.§.si rē.Aut actione stricti iuris,& tunc tollit actio prima:& aget actione đ dolo,vł in fcm:vt d.l.& elegāter.§.ñ solū.all.d.l.exhibitionis.C.ad exhi.

3 ¶†Quæro,qual'r formatur libell⁹?Rñ.ꝙ secure poterit in libello narrari,qđ tibi rē cōmodaui,& qđ reddidisti đteriorē,me ignorāte,hoc dico ꝓ his,q̄ no.i.l.in hac.s.de trit.quare peto dictā rē,vt cōsequar intereē deteriorōnis,vt ꝓbatur in d.l.Iul.§.j. de ver. ob

ADDITIONES.

a Pom.¶Prima tollatur.Vide Are. consi.83.

b Spectat.Vide Bar.in l.eum qui ita.§.pen.de verb.obl.

1 *Commodati in actione iuratur in litem,sicut in cæteris bonæ fidei.*

2 *Bonæ fidei in iudicijs æstimatio vt crescat,inspicitur tempus rei iudicatæ.*

3 *Tēpus litis contestationis quo ad æstimationē inspicit in iudiciis stricti iuris.*

4 *Iuramētum in litem est duplex,s.affectionis,& veritatis.Et de eius forma.*

5 *Iuramentum in litem affectionis,non defertur,nisi ob dolum commissum in nō parendo iudici præcipienti rem restituere.*

6 *Iuramentum veritatis in litem præstatur propter dolum commissum ante sententiam,quandoque propter difficultatem probationis.*

7 *Aestio rei cōmodatæ ꝑꝑ morā nō restituētis,à quo tempore incipiat crescere.*

8 *Aestimatio rei commodatæ vsque ad quod tempus crescat,& nu.14.*

9 *Cautio iudicatum solui,& damni infecti,toties committitur, quoties interest.*

10 *Statutū,ꝙ de æstimatione damni credatur damnū passo vsque ad certam summam,quod damnum passus debet iurare de damno passo tempore dati damni.*

11 *Statutū ꝙ instr̄a guarentigia hēant executionē paratā,an instr̄m continens quātitatē frumēti,vel olei,hēbit super æstōne ꝓpter moram, executionem.*

12 *Aestimationem crescere post sententiam intellige deducto tempore, quod datur iudicatis ad soluendum.*

13 *Quod dicitur æstimationem crescere à tēpore moræ vsque ad sententiam, quod intelligatur,nisi mora sit purgata,item nisi respectu desierit extare.*

15 *Mora actoris quando faciat æstimationem decrescere.*

16 *Practica probandi æstimationē propter morā,ac et s̄nīæ ferendæ.& num. 17.*

18 *Stricti iuris in actionibus nunquam veniunt vsuræ.*

19 *Indebiti in condictione illud est in obligatione,in quo quis est locupletior.*

a §.In hac ᵃ actione. Iste §.redditur difficilis ꝑꝑ varietatē lecturarū.Vr̄.n. ꝙ intell's nr̄orū Doc.antiq̄rū fuerit obtenebrat⁹ in intell'u hui⁹ §.& r̄perio hic ī gl. & ī gl.l.ī hac.s̄.de tri.hūc §.legi sex modis.Gul.đ Cu.ī l.vinū.si cer. pe.legit septimo mō.Ego legā cū vobis octauo mō,& ex ista viij. lec.redditur hic §.facillimus.& ē iste §.ita breuis in suis dictis, ꝙ ñ p̄t summari: hēt.n.tria dicta.vt videbitis. Casū in terminis ꝑꝑ diuersitatē lec.pono in nube:quas lec.j̄.declarabo seu recitabo,ꝓ cō

1 traria.¶†No.ex j.pticula,ꝙ in hac actione iuretur in litem,sicut

2 in cæteris bonæ fidei actionib.& ista ps nō hēt varietatē. ¶†No. ex ij.pte,ꝙ in iudiciis bonæ fidei dēmus īspicere tps rei iudicatę.

3 ¶† Ex iij.pte no.ꝙ in iudiciis stricti iuris inspicimus li.contest.& hæ duę particulę hñt varietates p̄dictas.Op.fm hoc, melioris ꝯdōnis erit iudiciū stricti iuris,q̄ bonę fidei.Nā in iudiciis stricti iuris iudex,qñ deuenit ad ęstimationē,p̄t hr̄e respectum à tpe litis conte-

ADDITIO.

a ¶In hac.Et de intellectu huius §.vide aliquid per Bald.in l.j.in fi.C.de vsu. & fru. leg.

ɔtestõnis vsq; ad tps sniæ. Hui⁹ timore Io. legit hãc l. in ij. pte hoc mõ, q̃ ĩ actionib. bonę fidei inspicit̃ tps rei iudicãdæ, subaudi, & ẽt tps moræ, qñ mora pcessit: & hoc. s. subauditũ φ à tpe moræ, ꝓbat p argm̃ à minori. Cũ. n. in stricti iuris iudiciis, de qb. minus vr, ĩspiciat̃ tps li. ɔtestõnis, ergo multo magis in actionib. bonę fidei ĩ qb. exuberãtius pt offm̃ iud. & fm̃ hãc lec. exponit̃ q̃uis, ꝓ cũ, & istã lec. tãgit̃ hic ĩ fi. gl. vide gl. ibi. Itẽ qđ dt hic, rei iudicãdæ, &c. Ad istã lec. signãt oppositiões, q̃ sũt in pri. gl. & op. & vr̃ φ inspiciat̃ tps obl̃onis ɔctæ. l. hoĩem. j. mãd. Sol. ibi æstimatio petit̃ iure obl̃onis: hic verò ipsa res petit̃ prĩcipal̃r, sed æstimatio venit offõ iud. ¶Scđò op. & vr̃ φ in ɔctib. stricti iuris inspiciat̃ tps moræ, vt l. vinũ. s. si cer. pe. l. fi. s̃. de trit. Sol. siqdẽ intelligis legẽ istã in q̃titate debita actione stricti iuris: tũc ibi inspicitur tps litis cõtestõnis, vt hic, nisi mora pcesserit: qa tũc ĩspicitur tps more, vt l. ɔtraria. Si verò ĩtelligeres hũc §. in spẽ debita, siqdẽ nulla pcessit mora, tũc r̃d didẽt talis, qualis est: vel qualis esse desijt, vt d. l. ĩ hac. Si verò fuerit ĩ mora, tenetur q̃ti plurimi fuit à tpe moræ: & fm̃ hoc oportet te ĩtelligere in spẽ debita, φ nulla mora pcessit lit. cõtest. Inq̃tũ verò hic dr̃, φ hic §. pt ĩtelligi ĩ q̃titate debita, ñ ꝓcedit, qa sum⁹ in mã cõmodati, & quãtitas, vt q̃litas ñ cõmodatur. Et ista rephẽsio tãgitur ĩ l. in hac. de trit. in gl. mag. Prout verò loqtur in spẽ debita ĩ eo, φ intelligũt l. in hac. de trit. φ ibi nõ pcessit mora, sed culpa: in primis trib. casib. illius legis verũ pt dicere, & erit noua lec. ab ea, quã ibi tenui vt declãbo vobis j. in q̃õnib. Inquãtũ verò hic intelligũt in spẽ debita, & qđ mora ñ pcessit li. cõte. dt verũ in se: tñ fm̃ illã lec. nulla eẽt dr̃ia inter actiones bonæ fidei, & stricti iuris. qđ est cõtra tex. Preterea exponẽdo q̃uis, ꝓ cũ, est violare tex. bñ ñ sciuit ꝓpriè loq Iurisc. qñ voluit: iõ Io. vidẽs istã lec. ĩpropriare literã, legit eã scđo mõ: & ista lec. ñ ponitur hic in gl. sed ponitur in gl. mag. in d. l. in hac, in distinctione q̃ ponitur circa fi. eius fm̃ Io. ponitur ẽt hęc lec. in l. vinũ. s̃. si cer. pe. & est talis s. φ principiũ loquatur de q̃stõne, q̃ fit p iurm̃ in litẽ, & hoc ñ mutatur. In ver. & rei, loqtur de fructib. q in actionib. bonę fidei veniũt à tpe morę: & hoc est φ dt tex. inspici tps rei iudicãdæ, hoc est, moræ, quo tpe debuit res iudicari. sed in actionib. stricti iuris veniũt fructus à die litis cõte. nõ moræ. l. cũ fundus. si cer. pe. in prĩ. ista lec. est vera in se, tñ ñ congruit huic §. qa tex. dt, rei iudicãdæ tps quãti res sit, obseruabitur, ñ qa dt, quãti res sit: & sic loqtur de æstimatione rei, ñ de fructib. & p hoc Azo recessit hic ab ista lec. ibi dũ dt, sed Azo facit vim in eo φ dt, quãti res sit, &c. q̃ verba ꝓpriè respiciũt rephẽsionẽ dictæ lecturæ Io. positæ ĩ dictis gl. & ñ eius, q̃ ponitur hic. Præterea dicere φ prĩcipiũ loquat̃ de æstõne rei, & statĩ facit trãsitũ ad fructus, vr̃ absonũ: iõ ipse Azo legit hãc l. tertio mõ. Dẽtis. n. scire φ in faciẽda æstõne duo tpa sunt ɔsiderãda. Vnũ ẽ tps à quo dẽat hẽri rõ meliorationis, & deteriorationis. Aliud est tps vsq; ad qđ. Io. intellexit φ hic loqt̃ de tpe à quo: Azo vero dt, φ hic loqt̃ de tpe vsq; ad qđ: vñ legit sic. In actione ɔmodati, sicut in cęteris bonæ fidei actionib. iuratur in litẽ, vt hic in prĩ. & hoc contingit pp dolũ tm̃, vt s̃. de in lit. iur. l. in actionib. Sed qñ nõ est cõmissus dolus. sed venit fiẽda estimatio p ꝓbõnẽ testiũ, tũc ĩspicit̃ in ɔctib. bonę fidei, quãti plurimi res fuerit à tpe morę vsq; ad sẽtẽtiã, vt hic in scđo dicto. In ɔctib. vero stricti iuris, in qb. ñ iuratur in litẽ, siue dolus sit ɔmissus, siue ñ: inspicitur quãti plurimi fuit à tpe morę vsq; ad tps litis cõte. vt hic in tertio dicto, & fm̃ hoc in prima parte fuit cõmissus dolus, in scđa culpa, in tertia siue dolus siue culpa ñ curo, vt hic dr̃ in j gl. huius §. & hęc est lec. Azo. hic posita. ¶Ad hãc lec. op. de l. in hac. in fi. de trit. vbi dr̃ inspiciẽdũ esse tps morę. Sol. fateor qđ inspiciatur tps morę, vt ab eo incipiat & possit crescere vsq; ad sentẽtiã, vl' vsq; ad li. cõte. vt hic. ¶Scđò op. φ inspiciat̃ tps obl̃onis. l. hominẽ. j. mã. Sol. in spãli casu loqt̃ & ita ptrãsit Azo. ¶Contra pdicta, op. de l. Iul. scribit si hominẽ. in fi. s. de rei vẽ. Sol. intelligo hũc finẽ ẽt qñ fuit ĩ culpa, ñ ĩ dolo. Ita dt hic Azo. & hoc ɔdt aliquãtulũ gl. i. positæ in hoc §. q̃ intelligit hũc finẽ, siue ĩ dolo, siue in culpa. Vñ volẽdo sustinere Azo possum⁹ dicere, φ i. gl. nõ fuit sua. Ista lec. nõ est vera in se, qa ĩ actionib. stricti iuris, crescit id qđ interest vsq; ad sniãm, vt l. vbi exigit̃. §. j. d eden. Preterea fm̃ Azo. p li. ɔte. efficeret̃ deterior ɔdõ creditoris. ɔ l. nõ dẽt. de reg. iur. & l. aliã. de noua. & sic vr̃ necesse φ ista lex intelligat̃ de tpe, à quo mora ĩcepit crescere, vñ remanet ɔriũ de l. in hac. q̃ dt φ à tpe morę in stricti iuris iudiciis, &c. Vñ alij legũt alio mõ, q̃ lec. ponit̃ in gl. mag. in d. l. in hac, iõ redeo ad eã ibi, sed si tps morę, siue sniæ inspiciat, &c. Legit̃ ĝ iste §. quarto mõ fm̃ Plac. φ intelligat̃ simpl'r, ꝓut l'ra iacet, vt inspiciat̃ tps rei iudicãdę in ɔctib. bonæ fidei, ĩ actionib. verò stricti iuris, tps li. ɔte. Nõ ob. l. in hac, qa loqt̃, qñ actio triticaria ꝓponebat̃ ex ɔctu bonæ fidei. Est. n. gñalis, & c. vt l. j. de trit. Sed adhuc obstat finis illi⁹ l. ĩ hac. vbi dt inspici tps morę ʒ ipse exponit hic dũ dt tps r̃i iudicãdæ, i. tps morę, tũc. n. r̃s đbuit iudicari. Ista lec. displicet gl. qa nimis restringit l. ĩ hac, q̃ gñal'r loqt̃. ¶Preterea ista distinctio inter actiones bonæ fi..ei & stricti iuris nõ ẽ vera, qa ẽt in stricti iuris inspicit̃ tẽpus morę, vt l. vinum. s̃. si cer. pet. & l. fi. de triti. & l. quoties in diem. de ver. ob. Vñ alij, vt Guar. & Hug. intellexerũt hũc §. ĩ hac, q̃nto mõ vt distinguat̃ sic: siqdẽ petat̃ spẽs, inspicit̃ tps morę, vt d. l. in hac Si vero petat̃ q̃titas: si ẽ id, qđ ɔsistit ĩ põdere, numero vl' mẽsura, tũc adhibet̃ distinctio, q̃ ponit̃ in hoc §. vt in ɔctib. bonę fidei inspiciat̃ tps rei iudicatæ, in ɔctib. stricti iuris, tps litis ɔte. Ista lec. reprobat̃ p gl. Nã dicere, φ §. iste loquat̃ in q̃titatib. ẽ falsũ: cũ q̃titas nõ ɔmodet̃, vt q̃titas, vt j. ea. l. §. fi. Preterea nõ ẽ vera in se aliis rõnib. hic in gl. positis. Vñ alij, vt Bul. legũt hãc legẽ alio mõ, φ tũc inspiciatur tps sniæ, qñ certũ ẽ, φ tũc plurimi valuit, vt ĩ hac l. in pri. sed si à tpe morę pl⁹ valuisset, inspicit̃ tps morę, vt d. l. in hac. circa finẽ. fm̃ istũ modũ vult ĩtelligere §. in hac, φ ñ posset ꝓcedere, nisi ponendo lec. Ioan. s̃. positam, quam s̃. vobis reprobaui.

Sum expeditus de gl. ĩ d. l. ĩ hac, de trit. in verbo, morę. vsq; ibi, vt ãt hęc ad euitãdas ɔrietates &c. vbi gl. r̃citat distinctionẽ Io. in hac mã, ex qua colligitur scđa lec. Io. q̃ s̃. recitaui, & reprobaui. vñ adhuc iste §. remanet dubi⁹. Qual'r ergo intelligem⁹? Gul. de Cu. ĩ d. l. vinũ. si cer. pe. dt, si in hac actiõe, & in aliis bonę fidei iurat̃ in litẽ, & hoc primò, & qñ ista estõ ꝓbat̃ p iurm̃ ĩ litẽ ĩspicit̃ tps snię, & hoc scđò, q̃uis in iudiciis stricti iuris inspicit̃ tps litis ɔte. quo ad fruct⁹, hoc tertiò. Ista lec. ɔtinet in se veritatẽ, tñ ñ bñ ɔgruit literę, φ prim de q̃stõne rei partim de fructib. loquat̃. Totũ. n. vr̃ loq de æstimatiõe rei: si bñ ĩpiciat̃. Vñ ego lego istũ §. octauo mõ clarè & notabil'r, & ẽ practica toti⁹ ti. s̃. de in li. iurã. Ad cui⁹ euidẽtiã pmitto, † φ duplex ẽ iurm̃ in litẽ. Quoddã ẽ affectiõis, & istud pstat̃ in actiõib. bonæ fidei, & in arbitr. l. in actionib. s̃. de in li. iu. in pri. Quoddã ẽ iurm̃ in litem veritatis, & istud pstat̃ in actionib. stricti iuris, & ñ arbitrariis. l. nũmis. & l. in actionib. §. plane. de in lit. iu. Hoc pmisso pone casũ sic. In hac actiõe, & ceteris bonę fidei, iurat̃ in litẽ. l's primo. ¶Sed q̃ro, q̃ erit forma hui⁹ iuri, dẽt ne q̃s iurare ꝓ quãto noluisset carere retro, an verò ꝓ q̃to nollet carere tũc tpe sentẽtię? Rñ. Iurisc. ꝓ q̃to nollet carere tũc tpe sentẽtię: tps. n. rei iudicãdę inspicit̃, & in hoc ɔcordo cũ Gul. & hoc scđo. ¶Itẽ q̃ro, qd in iuro in litẽ, φ ẽ veritatis, φ pstat̃ in actionib. stricti iuris, nõ arbitrariis, ad qđ tps refert̃ iurm̃? Rñdet̃, φ ad tẽp⁹ li. ɔte. & hoc est φ vult ibi tex. dicere q̃uis in stricti iuris iudicijs, &c. Nõ ergo sufficeret, nec valeret, si deferret̃ iurm̃ quãti tua interest hodie, ʒ dẽt đferri, seu referri ad id, qđ interfuit retro. Hic ẽ cas⁹ hic, & fm̃ hoc tot⁹ iste §. legit̃ vniformiter ɔ dolosũ de rei q̃stõne, seu interesse. Videam⁹ rõnẽ đ hoc.

5 Iurm̃ † in litẽ, qđ est de affectione, nũquã defertur, nisi pp dolũ cõmissum in nõ parẽdo iudici prçcipiẽti rẽ restituere, vt d. l. in actionib. in pri. & ibi dixi, & de dolo. l. arbitrio. §. j. Cũ ergo ille dolus, q causat istud iurm̃, ɔmittatur solũ tpe sentẽtię: merito ad tẽp⁹ sentẽtiæ refertur iurm̃, nec põt r̃ferri ad tẽp⁹ morę, qa mora istud iuramẽtũ ñ causat, & ideo lex sp dt, quãti ea res est inspici, vt hic, & d. l. in actionib. & l. arbitrio. §. j. alleg. & l. q restituere. s̃. de rei vend. Et licet hic loquat̃ de actionib. bonæ fidei tm̃, idẽ tñ intelligo ĩ actionib. stricti iuris in rẽ arbitrariis, in qb. defert̃ hoc iurm̃ affectio-

6 nis † p dictas leges, & rõnem pdictã. Iurm̃ verò in litẽ qđ est veritatis, prestatur pp dolũ ɔmissum ante sniãm, q̃nq; pp difficultatẽ ꝓbationis, vt d. l. in actionib. §. planè. Meritò istud iuramentum refertur ad tempus doli commissi, vel moræ cõmissæ, quæ est causa hui⁹ iuramẽti, & iõ hic dt inspici tps litis ɔte. qa tũc indubitãter committitur: idẽ tñ puto, & si antè talis dol⁹ intercesserit. Et hoc ꝓbãt leges q̃ qñ loquũtur de isto iuro, loquũtur de præterito, s. quanti interfuit die debita factũ esse, & simi. vt de in lit. in l. nummis. Non ob. l. in hac. de trit. nec aliquæ aliæ leges, quia illæ loquuntur, quando æstimatio rei, vel interesse, probatur aliter, quam per iuramentum in litem: sed quando per iuramentum in litem habes practicam notabilem ex hoc §.

Expediti de lec. veniamus ad mãm hui⁹ §. & gl. in distinctione, quã ponit fm̃ Ioã. tractat tria, s. primo de rei æstimõne, seu interesse. Scđò de fructib. Tertiò de vsuris à quo tpe

a veniãt. Incipio primũ, & istud expediã[a] pfectè: qa est mã nostra.

7 Et ꝓ euidẽtia primi debetis scire, † φ æstimatio rei, seu interesse q̃nq; petit̃ iure actionis, qa erat in obl̃one: q̃nq; officio iudicis. Primũ: qđ q̃nq; iure obl̃onis, potest intelligi duob. modis: vel iure obl̃onis ad hoc principal'r ɔstitutæ, & tũc sine dubio inspicitur tẽp⁹ obl̃onis ɔctæ. l. fundũ Cornelianũ. de noua. & l. hominem. j.

b mãd. Q̃nq; venit in obl̃one ñ principal'r[b] ɔstituta, sed subrogata, vt in

ADDITIONES.

a ¶Expediam. Aliud de materia per Bal. & Imo. in l. quoties. in diem. de verb. oblig.

b ¶Nõ principaliter. Obst. l. rõ. §. si p venditorẽ. cũ ibi no. de act. emp. vbi loquitur in actione rẽ tradi, in qua post morã succedit obligatio ad interesse. in l. j. in prin. & ibi Bar. et tñ crescit vsque ad sentẽtiã. Secũdo ibi loquitur qñ erat vẽditũ genus, quo casu non cẽsetur esse in obl̃one rẽ tradi, sed dari, vt per Bar. in l. ex empto. in prin. e. ti. Iõ tũc nõ succedit obl̃o ad interesse, sed offi. iud. l. vbi aũt §. fi. & l. si seruum. §. fi. ff. de ver. ob. & vide Pau. in l. j. in fi. prin. de act. emp. vbi ergo succedit obl̃o ad æstimationẽ, seu ad interesse, attenditur tẽpus obl̃onis ortæ ad æstimationẽ, siue orta fuerit tempore contractus d. l. fundũ. in fi. siue alio tpe, puta solonis, & illud tempus tantum inspicitur. Exemplũ paret in l. hominẽ. ff. mã. siue oritur tpe. mortis, vt in l. obligatione faciẽdi, qa tẽpus moræ tãcũ inspicitur, d. l. si calẽdis, & l. stipulationes ñ diuiduntur. ver. Celsus. de ver. ob

vt in obl'onib. facti, in qb. obl'o ad interesse post morã succedit in obl'one, & tunc dt gl. no. q tps moræ inspicit. vt ab eo incipiat q̃ti plurimi fuerit vsq; ad sniã vt j. de re iu. l. si calẽdis. Hoc ĩ pl'a: nã aut stip'o ɔmittit ad ĩteresse totale, & nũq̃ nisi semel ɔmittit, nec ex post fcõ crescit, vt l. cũ q̃rebat. in. solui. & no. in l. si ĩtc. de verb. ob. Aut ɔmittit ad interesse pticulaȓ, & tũc toties ɔmittit, quoties interest: nec inspicit tps sniæ, nec limitat vsq; ad tps sniæ, vt d. l. si ĩtc. de ver. ob. & j. rẽ rat. ha. l. si pcurator. & l. nouissima. iu. sol. Nõ obst. l. si calẽdis, qa imo facit p intelligẽdo vt sonat ibi lra, h gl. ma lẽ intelligat, vt hic. Scdõ casu princi ali qñ æstimõ rei, vel interesse venit offo iudicis, aut venit declarãdum p iurm ĩ litẽ, aut p alias pbõnes. Primo casu hẽt locũ hic §. fm lect. q̃ dedi. Scdo casu, aut istius æstimõnis seu interesse hr rõ pp culpã, aut pp morã. Primo casu aut res nõ pstat, qa reus forte nõ pt, res tñ extat & tũc hr respectus ad tps ɔdẽnationis, vt in l. in hac. in prin. fm intell'm positũ p gl. in hoc §. in hac. & l. cũ res. §. culpa. de leg. j. & l. si à bonæfidei. §. si vero. de rei vẽ. & l. si culpa. eo. ti. Aut pp culpã res desiit extare, & sp ĩtelligas nulla pcedẽte mora, & tũc ĩspicit tps mortis. l. in hac. 2. rñ. de triti. Aut res desijt extare, nõ statim, sed ex interuallo, vt in seruo mortiferè vulnerato, tũc inspicit tps ɔmissæ culpe d. l. in hac. in 3. rñ. Et ita intelligit gl. in d. §. ĩ hac. q itell's ẽ verus, vt dixi. Sd si mora pcessisset, tũc inspiceret tps more, fm qd j. dicã & ita loqt d. l. in hac. ver. in vtroq; &c. Scdõ casu. qñ hr rõ æstimõnis seu ĩteresse pp morã, hic aduerte, qñq; mora pcessit lit ɔt. & incipit crescere æstimõ, seu interesse à tpe moræ. siue in actionib. bonæfidei, vt l. rõ. §. si p vẽditorẽ. & l. si sterilis. §. cũ vẽditorẽ. d. act. em. siue in actionib. stricti iuris, vt l. vinũ. s. si cer. pe & d. l. in hac & l. fi. & l. quoties in diẽ. de ver. obl. siue q̃rat de interesse rõne tpis. vt dictis legib. siue rõne loci, vt l. 3. §. j. & §. nũc de of. s. de eo. q cer. lo. Si verò mora nõ pcessit lit. ɔt. tũc si qdẽ mora ɔmittit in ipsa ɔte. qd ẽ regulariter, qñ nõ hẽt iustã cãm litigãdi: tũc incipit crescere à tpe lit. ɔt. d. l. vinũ. & hoc §. fm lec. quorũdã. Si verò p lit. ɔt. nõ ɔstitueret in mora, qa forte hẽret iustã cãm litigãdi, tunc inciperet venire interesse, & cresceȓ æstimõ à tpe sniæ, vt j. de vsur. l. ĩ fideic. in prin. & ibi no. Facit qd no. in l. in hac. in prin. gl. magnæ Puto ẽt q si mora ɔmitteret illo modico tpe inter lit. ɔt. & sniã, q pt eẽ. l. si qs nũciatus. j. depo. qd ab illo tpe inciperet crescere æstimõ, & sic, vt hr dic'ã. ĩcipit crescere à tpe moræ. l. in hac. de triti. & d. l. vinũ. cũ simil & ɔria circa hoc particulariter examinaui in d. l. vinũ.

8 Et idẽ dico ĩ actione reali, vt l. Iul. scribit, si hoĩe, de rei vẽ. ¶ † Quæro, vidi, q æstimõ incipit crescere à tpe moræ vsq; ad qd tps crescet? Io. in hac gl. istius §. dicit, q quãti plurimi fuerit vsq; ad sniam & nõ vltra l. vbi exigit. §. j. de edẽ. Azo in gl. istius § fm lec. eius dt, q in actionib. bonæ fidei crescit vsq; ad sniã: in actionib. vero stricti iuris, crescit vsq; ad li. ɔt. q̃ opi. s. reprobaui vt vidistis. Vltamõ. dñt, q qñ petit aliqd iure obl'onis, & offi iu. venit æstio, tunc pt crescere vsq; ad sniam & ẽt postea, donec executio fiat. j. de vsur l. in fideic. in prin. Aut petitur aliqd nõ iure obl'onis, sd offõ iudicis, & tũc pt crescere vsq; ad sniam, & nõ vltra, vt s. de ede. l. vbi exigitur §. j. Rõ, qa minoris vigoris ẽ qd dẽt iudicis offõ, q̃ illud qd dẽtur iure actionis, vt l. cum postulassem: in prin. de dã. infe Hoc nõ placet,

9 † qa cautio iudicatũ solui, & cautio dã. infec. petũtur offõ iudicis & tñ istæ cautiones ɔmittũtur toties, quoties interest. l. nouissima iu. sol. & l. nõ quasi. §. illud. rẽ pu. sal. fo. & l. pcurator. rẽ ra ha. cũ si. Dic ergo, qñq; hr rõ interesse, seu æstimõnis iure actionis, & tñ ĩspicitur tps, quo actio ista ɔmittitur, nec vlterius crescit, vel decrescit, vt d. l. vbi exigitur. §. j de eden. & s. ti j. l. id qd. §. fi. cum l. seq. Et qd dico de interesse, intellige qñ ɔmittitur ad interesse totale, vt s. dixi. Eo vero casu quo nr rõ interesse, seu æstimõnis iud. offõ tũc pt crescere, quo vsq; iudicis offm durat, q est nõ solũ vsq; ad sniã sed ẽt vsq; ad executionẽ. l. in fideic. in prin. de vsur. & de act. em. l.

10 rõ. §. si p vẽditorẽ. Et ex hoc hẽs notare duo cõia. † Dicit statutũ, q emẽdetur dãnũ à rusticis, & qd de æstimõne dãni credat dãnũ passo vsq; ad certã q̃titatẽ. Nã cũ hoc interesse veniat iure actionis, iudex dẽt deferre iurm q̃tũ dãnũ ipse est passus tpe dãni dati, nec valeret iurm, si diceret, Iuro me tm dãnũ passum eẽ ex tali facto, nisi referret se ad tps dati dãni. Põt n. eẽ. q hodie iterest eius ĩ pl's, q̃ tpe dati dãni, sd hoc nõ dẽt inspici. vt d. l. vbi. § j. de edẽ. & l. id qd.

11 §. fi. cũ l. seq. de ɔst. pe. s. ¶ † Itẽ ex h' hẽs aliã practicã cõe fm statuta, & ɔsuetudines Tusciæ. Instra ɔfessionata mãdãtur executioni, & hñt vim sniæ diffinitiuæ, q̃ro ergo, qñ petat executio instri ɔtinẽtis debitũ frumẽti, vini, vel olei, vtrũ habeat rõ æstimõnis à tpe moræ: fm opi. gl. no hr, qa offm iudicis exequẽtis se nõ extendit ad hoc, sd sup instro solũ petitur executio, & tpe facti instri vr lata sniã, ergo &c. sed fm opi. quam teneo. qd ẽt post sniam crescat æstimõ, tũc hẽretur rõ huius æstimõnis, & ita seruatur qd arbitror ĩ dubitãter verũ fm iura canonica, fm q̃ si pñt peti vsuræ, & sic non

12 possent peti vsuræ cẽtesimæ post quadrimestre tps: & ĩ pillud. † qd dixi post ɔdẽnationẽ crescere, intelligas deducto tpe, qd datur iu

13 dicatis ad soluendum, d. l. ĩ fideicõ. in prin. j. de vsuris. & † Itẽ q dixi, crescere à tpe moræ vsq; ad sniam, intellige nisi mora sit purgata, qa tunc non cresceret à die purgatæ moræ. l. sed & si alia de ɔst. pec. & de piec. & ɔm. rei vẽ. l. illud. de ver ob. l. si seruũ. §. sequitur. & §. cu illo. Itẽ intellige, nisi res desierit extare añ sniam, qa tunc post quam est perempta, non pt æstimõ crescere. vt d. l. in hac de triti. &

a no. in l. vinũ s. si cer. pe a) Reassume ergo hr, vsq; ad qd tps crescat

14 æstimõ: & dic, aut æstimõ venit iure actionis, & no crescit à tpe obl'onis ɔ̃tractæ, vt d. l. vbi exigitur. § j. de eden. & l. fundum Cornelianũ, de noua. & l. id quod in fi. cũ l. seq. s. de ɔst. pe. Aut officio iudicis, & tũc aut mora fuit purgata, & crescit vsq; ad tps moræ purgatæ, & nõ vltra Aut nõ fuit mora purgata: & tũc aut res desiit extare, & crescit vsq; ad tps mortis, & nõ vltra. Aut nõ desiit extare, & crescit vsq; ad sniam, & ẽt post, deducto tpe, q daȓ iudicatis, vt d. l. rõ. §. si p vẽditorẽ. de ac. emp. & d. l. in fideicom. in prin. de vsur.

15 Quæro, vidi q mora rei facit æstimõnẽ crescere, q̃ro vtrũ † mora actoris facit æstimõnẽ decrescere? Istã q̃st. ponit Cy. in l. in minorũ. C. in qb. cau. in inte. rest. nõ ẽ neces. & dicit, q Ia. de Ra. dicebat, q nõ. Pet. dicit. ɔ̃ per l. hoĩem. ĩ ti. j. mõ. & ponit exẽplũ in equo de bito. Tex. & gl. licet nõ allegẽt, videntur hoc tenere in l. rõ. ver. q si p emptorẽ, de ac. emp. Bñ lex. q̃ istud declarat. & ponit effectũ moræ ex pte actoris est l. si mora. sol. ma. cũ gl. sua. Nã qñ dẽt spẽs, mora actori facit reũ teneri solũ de dolo, vbi ai's tenebatur de culpa leui. Itẽ nõ liberat reũ à lucro, sed facit ne versetur in dãno. hic est te... Nũc ad propositũ spẽ debita oẽ lucrũ ɔtingens in ipsa spẽ debita dẽt reddi creditori. Vñ si equus efficitur melior: & carior, nõ dẽt hoc retinere debitor. Nec ob. d. l. hoĩem. ĩ. mã. qa dẽt intelligi fm distinctionẽ pdictã, q mora nocet actori quo ad ea, q̃ dicta sũt In quantitatib vero debitis mora actoris, facit ne reus dẽat esse in dãno. & ideo si ego deberẽ tibi decẽ corbes frumẽti, quas die debita ĩuenisse p x. ducatis, & quas die debita tu noluisti recipere, si ho die cum vis, non reperirem p x. ducatis decrescit æstimõ, ne ego reus sim in dãno. d. l. rõ. §. si per vẽditorem. nõ aũt, q reus debeat eẽ in lucro. Posita theorica, addẽda est practica. primõ quo ad formationem libelli, de quo dixi in d. l. vinum. si cer. pet. vbi gl. ponit

16 † Scdõ est videnda practica, quo ad modũ probandi, & si qdẽ p. betur per iurm. dixi q practica est casus in hoc §. Si verò probetur alio modo, dic vt l. si seruus. in prin. s. de cond. fur. De probatiõne

17 verò interesse dic, vt l. j. C. de sent. q̃ p eo qd inter. pfe. † Itẽ est videnda practica quo ad sniam, & illa colligitur ex formatione libelli quam feci. in l si q̃. sen. sine appell. rescin. & d. l. vinũ, & dixi in l. si seruũ. in fi. de ver. ob. Scdo est vidẽdũ de fructib. de quib. dic vt in gl. plenius in l. videamus § si actionẽ. j. de vsur. & dixi in l. si filius. § j. j. de ver. ob. Tertiò videndum est de vsur. & dic vt in gl. te...

18 ne † p ɔstãti q in actionib. stricti iuris nunquam veniunt vsuræ, vt l. quoties. de ɔd. ob. turp. cau. C. de ɔd. inde. l. j. ¶ Vltimo no. fi. gl.

19 q̃ dicit. † q in ɔd. inde. illud est in obl'one, in quo quis est locupletior, qd dic vt dixi in l. quod indebitum. & in l. in sũma. §. in frumento s. de ɔd. inde.

b **§. Hæres.** b) In obl'one rẽ restitui ĩ ɔ̃cti. bonæfidei hr's tenet vltra hrditariã portiõẽ, q̃ten' rei restituẽdæ hẽt facultatẽ. h d. Op. q actiones personales ad speciẽ nõ dãtur ɔ̃ hrdes nisi p hrditaria portiõe, vt l. si tibi hõ. §. si fundus. de leg. j. & l. q fundum. §. si tu ex pte. ad leg. Falc. & l. p hrditariis. C. de hæred. actio. Sol hic in obl'one rem restitui ex ɔ̃ctib. bonæ fidei pp æquitatẽ officij iudicis, q̃ in hoc versatur. vt hic dicit tex. in fin. in ɔ̃riis loqt in obl'onib. rem dari. & in actionib. stricti iuris. Et hoc tenet Pe. in

20 d. l. pro hrditariis. ¶ † Contra prædicta op. q ẽt idẽ sit in actionib. stricti iuris. l. in ɔdictione, de ɔd. fur. s. & l. si plures. j. de vi, & vi ar. Sol. illud verum, qñ cum illa actione stricti iuris pt concurrere rei vendicatio. vt no. per Dy. in d. §. si tu ex parte: quod ego plenè examinabo in l. ad. §. Cato. de verb. obl.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si cer. pe. Vide Bolog. in add. ad v. cond. Ant.

b ¶ Hæres. Vide de ratione per ... in l. pro hæreditariis. in ver. xij. hic all. & Pau. de C... in l. si tibi homo. §. si fundus. dicit. quod si res ... procedit ... actione bonæ fidei. secus ... actione ex testamento quæ est stricti iuris. l. alias de in lit. iu. & in §. actionum. Inst. de act. Et sic non habet ita largam naturam præter quam quo ad moram, & actiones. l. in ... rum. C. in quib. cau. in in te. resti. Tit. ... Saio. §. vsuras. de legat. 2. & subdit, quod si ... su... illius §. fuisset legata res testatoris, quæ postea possideretur per vnum ex hæredibus tantum, quod tunc contra eum insolidum posset agi rei vendicatione, vt dicit ... Bar. sed etiam actione ex testamento, quia est de casib. in quibus potest concurrere rei vendicatio & personalis, iuxta ea quæ leguntur & notantur in §. sed nostra. Inst. de lega. & per Bar. hic in fi.

1 *Filius in actione commodati, & in aliis, in quibus patri non quæritur, nec quæri potest vsusfructus, potest esse in iudicio sine eius consensu.*

a **§. Si filio.** a) Ex ɔ̃ctu ɔmodati celebrato cũ filio, vel seruo, ipse tenet insolidũ, & pr, vel dñs de peculio, & de dolo ipsorum habebit rõ. h. d ¶ Op. q ẽt ipse pr pt ɔueniri directo, tanq̃ legitimus administrator, vt l. j. C. de bo. ma. & de bo q̃ lib. l. fi. Sol. gl. fatetur, quod hodie hoc posset fieri. Vel verius (vt gl. postea dicit) illud est verum qñ agitur pro rebus quarum pr hẽt vsumfructum, & sic est legitimus administrator: secus si ai's agat ɔ̃ filiũ. Verum tamen

ADDITIO.

a ¶ Si filio. De hac gl. vide Imo. in l. possessio. §. j. de ac q. pos.

rũtñ dt gl. ꝙ hodie oĩ casu ꝯsensus pr̃is requirit. l. cũ nõ solũ. §. neces-
1 sitatẽ. C. de bo. q̃ libe. Hoc † aũt ñ arbitror verũ ſm opi. Lotharij positã in d. §. necessitatẽ. ꝓbat ex, de iu. c. j. in fi. lib. 6. Probat ẽt p̃ rõnẽ. Nã de iuř Codicis nõ ẽ diminutũ ius filij, ſꝫ auctũ. Si ĝ ſm ista tp̃a poterat filius eẽ in iudicio sine ꝯsensu p̃ris, ĝ & hodie poterit. Loqt̃ ĝ ille §. necessitatẽ, in casu, in q̃ pr̃ hẽt vsumfructũ, vł possẽt hr̃e, ſꝫ eum repudiauit: & iõ in signum repudiationis eius ꝯsensus requiritur. Facit qđ hoc anno dixi vobis in l. fi. §. j. de verb. obl. j̃.

§. Non põt. Cõmodatũ nõ ꝯsistit in his, q̃ vsu ꝯsumunt̃, nisi sic tradant̃, vt vsu nõ cõsumantur. h. d. ¶ Quæro in l. px. seq. qđ ẽ hoc dcm̃, ditis gr̃a. &c. Solue vt in gl. Vł dic vt quotidie fit, accipit̃ pecunia in ꝯmodatum, vt appeat in ꝯtu p̃is & parata foro, & sic fingitur soluta. l. singularia. ⁊. si cer. pe.

LEX V.

Si vt certo. In hac actiõe ex nã offici iudicis qđ deseruit actioni bonæ fid. hr̃ rõ interesse loci, & tp̃is. h. d.

§. Si quis hac actione. Litis æstimõ si sis ẽ emptioni h. d. Hoc itelle š. d. ri vẽ. l. hec si res. Declarani in l. litis æstimõ. j̃. ꝓ em. & de re iu. l. in depositi.

1 Dolus & lata culpa in quibus contractibus veniat, & in quibus leuis, & leuissima, & lata, & leuis.
Et de casu fortuito quando quis teneatur.
2 Contractus ex conuentione legem accipiunt.
3 Aestimatio facit teneri de casu fortuito. & nu. 4.
5 Aestimatio quando est certa, tunc facit emptionem.
6 Aestimõ ronzini locati nõ facit emptionem, licet ob hoc veniat leuissima culpa.

a §. Nunc videndum. a In ꝯtib. † q̃ celebrãt gr̃a dãtis
1 tñ, venit dolus, & lata culpa. In his, q̃ gr̃a accipiẽtis tñ, venit leuis, & leuissima. In his q̃ gr̃a vtriusq;, venit lata & leuis. De casu verò fortuito qs ñ tenet, nisi ꝯuẽtio, æstimõ, vł culpa p̃cedẽs aliud inducat. h. d. vsq; ad §. idẽ denique. ¶ No. distin. ꝙ aut ꝯtus celebrat̃ gr̃a dãtis tñ, aut gr̃a recipiẽtis tñ
2 aut gr̃a vtriusq;. ¶ † Scd̃o no. ꝙ ꝯtus ex ꝯuẽtione legẽ accipiunt: qa vbi nõ venit culpa, vt in deposito, p̃t venire ex ꝯuẽtione, vt hic
3 l. i. §. si ꝯueniat. depos. & j̃. de reg. iu. l. ꝯtꝰ. ¶ † Tertiò no. ꝙ ęstimõ facit quẽ teneri de casu fortuito. ¶ Ad primũ op. de l. rogasti. i pri. š. si cer. pe. ibi, & maxime si sine &c. Sol. l; ibi vtriusq; verset̃ vtilitas, tñ hoc principal'r nõ agebat̃. qđ ergo hic dr̃ de ꝯtib. in qb. versat̃ vtriusq; vtilitas dẽt intelli, qñ hoc ab vtroq; principal'r agebatur, al's diceret̃ ꝯtus fieri gr̃a illius tñ, cuius, cã principal'r agebat̃ vt d. l. rogasti. in prin. l. si qs nec cãm. & ibi no. eo. ti. ¶ Ad ſm op. ꝙ p̃p ꝯuẽtionẽ qs nõ teneat de casu fortuito. l. ſꝫ & si qs. §. q̃situ. š. si
4 qs cau. Solue, vt ibi. ¶ † Op. ꝙ æstimõ nõ faciat trãsire piculũ. l. j. j̃. de æstim. act. & l. si inter virũ C. de iu. do. dt gl. qñ de nã ꝯtꝰ veniebat culpa lata & leuis, æstimõ facit venire leuissimã. Sꝫ qñ de nã ꝯtus veniebat leuissima, æstimõ, tũc facit venire casum fortuitũ, vt aliqđ operet̃, arg. l. si qñ. de leg. j. Ita dt gl. hic notab. q̃ vide & signa istã mãm, qđ operet̃ æstimõ ponit Cy. C. ꝯm. l. j. Gul. ponit eã hic. ¶ Ego aũt in multis discrepo ab eis, & ꝓ declarãda mã op. j̃. ꝓ so. l. cũ duob. §. si in coeũda. & §. dãna. dt Gul. ibi in ꝯtu societatis, in q̃ nõ p̃t ꝯueniri, vt vnius solius sit piculũ. i. si nõ fuerint. §. j. eo. titu. merito æstimõ nõ facit trãsiř piculũ. Hæc sol. nõ pl;: nã l; nõ possit ꝯueniri vt vnꝰ ex socijs sustineat piculũ societatis i totũ, p̃t tñ ꝯueniri vt sustineat in aliq̃ certa re. d. l. si nõ fuerint. §. j. in Azo. in l. j. de ęstimat. act. intellit illũ §. dãna. ſm distin. huius gl. vt vbi venit leuis æstimõ faciat venire leuissimã. Vbi leuissima, æstimõ, tũc faciat venire casum fortuitum, qđ intelle, vt j̃. declarabo. Sꝫ op. j̃. de iu. do. l. plerũq;. §. fi. cum l. seq. Sol. dt Gul. Qñq; æstimat̃ res, q̃ de facili ꝯ-
b sumunt̃. & tunc æstimõ facit trãsire piculũ, vt hic, & l. plerunq;, b in prin. & in fi. de iu. do. & l. æstimatæ. ff. sol. ma. Aut æstimat̃ res, q̃ nõ ita de facili ꝯsumunt̃: & tũc est adhibẽda distinctio d. l. plerunq; in fi. vt æstimõ nõ faciat veniř piculum deteriorationis, sed p̃ptionis sic. Ista distinctio nõ placet. p d. l. plerunq;. in prin. ibi ponit̃ dictio, maximè. q̃ idẽ innuit in reb. q̃ de facili nõ ꝯsumunt̃, ꝙ in his, q̃ de facili ꝯsumuntur. Ad idẽ l. q̃ties. de iu. do. Dic ergo, ꝙ in l. plerũq;. in fi. fuit dcm̃ ꝙ redderet̃ vł æstimõ vł res, & sic alternatiuè, hic verò fuit res tradita estimata simpl'r. ¶ Itẽ op. de l. si gratuitã. §. j. de p̃sc. ver. Sol. dt Gul. ibi loqt̃ qñ tradit̃ res estimata ei, ad quẽ vsus ñ trãsit. Quo casu dic ſm distinctionẽ illius §. & l. rogasti. in prin. š. si cer. pe. & ibi no. Sꝫ si tradit̃ res æstimata ei, ad quẽ trãsfert̃ vsus tũc facit trãsire piculũ, vt hic. & l. plerunq; in prin. hoc nõ pl;, p l. j. in fi. j̃. de æstim. act. Iõ dic, qñ res traditur æstimata hoc acto, ꝙ reddatur æstimõ, nõ res: & tunc ẽ emptio, & tunc sine dubio piculũ spectat ad accipiẽtẽ. l. necessario. in prin. de pi. & ꝯm. rei vẽd. Qñ que datur res æstimata, hoc acto, ꝙ reddatur res, & nõ æstimõ: & tunc nõ facit trãsiř piculum, & modicum operatur, ſꝫ eius effectũ dic vt l. si inter virum C. de iu. do. Qñq; res traditur æstimata, hoc acto, ꝙ reddatur res, vł æstimõ, & tunc aut hoc fit i ꝯtu, de cuius nã ẽ, vt in re tradita trãsferat̃ dñium, vel vsucapiẽdi ꝯdõ, & tũc nõ facit trãsiře piculũ deteriorõnis, ſꝫ p̃emptionis sic, vt d. l. plerũq;. i fi. & hoc opat̃ nã alternatiuæ, qa re existẽte, l; deteriorata, ipsa p̃t reddi: ſꝫ p̃ẽpta, ñ p̃t reddi ipsa: iõ de necessitate deuenitur ad æstimõnẽ. Si verò hoc fuit actum in ꝯtu, de cuius nã nõ ẽ, vt trãsferat̃ dñium, & tunc idẽ qđ qñ res traditur æstimata simpl'r, vt statim dicã. Qñq; res traditur æ̃t imata simpl'r, & de reddẽda re, vel æstõne nil dr̃, & tunc aut hoc fit in ꝯtu, de cuius nã est, vt trãsferat̃ dñiũ, vel vsucapiẽdi ꝯdõ, aut nõ. Primo casu, aut nãæ illius ꝯtus repugnat, ꝙ illa æstimõ faciat emptionẽ, & nõ inducit̃ emptio, nec trãsfertur piculum. l. seruos. š. famil. ercis. pretium. n. serui cum non sit hr̃ditarium, nõ venit in diuisionẽ. Aut nãæ ꝯtus nõ repugnat, & tunc vr̃ facta emptio, & transit piculum in accipiẽtẽ. l. plerunq; in principio. & l. quoties. š. alle. & l. æstimatæ. j̃. solut. mat. Sicut. n. ipsa res põt esse in dote, ita æstimatio eius. Qñq; æstimõ fit in ꝯtu, de cuius nã est, vt ꝓ pte transferatur dñium, & pro parte non, vt in societate, & tunc pro ea parte, pro qua transfertur dñium, transit piculum in accipientem. l. cum duob. §. damna. & §. in coeunda. j̃. ꝓ socio, pro alia verò parte non transit piculum. d. §. damna nisi ſm distinctionẽ, quam dicam incontinenti. Scd̃o casu qñ fit in ꝯtu, cuius nã nõ est, vt transferatur dñium, vt in cõmodato, locato, & deposito, & simil. & ista est nã nr̃a. Quo casu distingue alios ꝯtꝰ ab illo contractu innominato, quo res æstimata vendenda traditur, vt primo casu si in oĩb. alijs ꝯtib. in quib. dñium non transfer
c tur, sed de nã contractus veniebat leuissima c culpa, tunc facit venire casum fortuitum, vt hic in tex. & gl. Si de nã contractus veniebat leuis culpa, tunc facit venire leuissimam, d. l. cum duob. §. damna. prout loquitur in ea parte, in qua dñium non transfertur & no. in l. i. j̃. de æstima. act. & hac gl. Nec obst. p̃dictis. l. cum fundus, & l. q̃ro. j̃. loc. qa ibi insifm non erat locatum, meritò perlæstimationem in eo vr̃ facta emptio, ſm gl. & Do. Scd̃o vero casu, qñ res æstimata traditur vendenda, dic, aut æstimõ refertur ad ipsam rẽ traditã, prout tradita est, vel prout reddenda est: aut refert̃ ad rem put est vendenda, & istud cognoscitur ex verbis. Primo casu æstimatio facit transire periculum in accipientem. l. j. in fi. j̃. de æstimatoria act. adhibita tñ illa distinctione, aut ex nã ꝯtus veniebat leuis, & facit venire leuissimam. Aut venit leuissima, & facit venire casum fortuitum, ar. huius l. & no. in d. l. j. de æstima. ac. ſm opi. Azo. Scd̃o casu æstimõ nil operatur, quantũ ẽ ad translationem periculi, sed est aduertendum cuius gr̃a celebratur ꝯtractus. d. l. si gratuitã. §. j. de p̃esc. ver. Aut est dubiũ, qualiter æstimõ fuerit facta, & in dubio respicit rem prout vendenda est, nõ prout
d est restituenda. d. l. si gratuitã. § j. de p̃scr. ver. d Vlt. scias, † ꝙ in oĩb.
5 casib. in quib dixi, ꝙ æstimõ facit emptionẽ. est verum, qñ æstimõ ẽ, certa ſꝫ si dicerẽ sic, reddã tibi æstimõnẽ simpl'r, re p̃empta, ꝯtingeret liberatio. l. quidam. §. j. de leg. j. Ex prædictis potes esse cer
e tus, e qñ locator locat † tibi ronzinum æstimatum, an æstimatio
6 faciat in te transire periculum. Et certè cum ex nã contractus nõ sit, vt transferatur dñium, talis æstimõ non facit emptionem. Sed cum ex nã contractus veniat leuis culpa, æstimatio prædicta faciet venire leuissimam, vt hac gl.

ADDITIONES.

a ¶ Nunc videndũ. Et inquantũ dr̃, ꝙ in commodato venit dolus, lata, & leuis culpa, limita verum nisi cõmodans dicit, conserua eam tuo arbitrio, quia tũc re perdita. nõ tenetur cõmodatarius. Ita dicit sing. Bar. per illum tex. in simili in l. 2. de sol. quod intellige, vt ibi dicetur.
Pom. ¶ Limita, vt per gl. in l. si mora. & Pau. de Cast. in fi. & Ias. ibi. ff. sol. matr.
b ¶ Plerũq;. Et adde no. in l. si inter. C. de iur. dot. & qđ ibi dixi per Bal. in l. si pascenda. C. de pac. & latius per eũ in l. j. in vl. col. C. cõm. Io. And. in c. j. extra, eo. distinguit ꝙ in cõtractib. de quorũ natura est, vt transeat dñiũ, seu æstimõ, operetur vẽdicationẽ, & tũc transit periculũ. casus est pro hoc in l. quoties. C. de iu. dot & bonus tex. in l. plerunq;. ff. e. ti. vt in fundo æstimato dato in dotẽ. In cõtractib. vero, in q̃b. de eorũ natura æstõ nõ facit vẽditionẽ, vt in locato, & cõmodato, æstimõ nõ facit plus transire in accipiẽtẽ, q̃ exposcat natura cõtractus sed operabit̃ tũc æstimõ, vt sciat p̃tium rei, casu quo res p̃deret̃, vel deterioraretur. & dt Abb. Sic. in d. c. j. ꝙ ista opi. plus sibi pl;, q̃ opi. Bar. hic, & Accu. pro qua ẽt facit, q̃a interpretatio ẽt debet fieri cõtra eũ, q̃ potuit legẽ apertius dicere, vt regula, cõtra eũ. de reg. iu li. 6. & in l. q̃cq̃d astringendę. de ver. obl. Sed Io. And. nõ rñdit ad istũ tex. hic, qui loquit̃ in cõmodato. Sed Ab. ibi dixit, ꝙ intelligit hunc tex. qñ accipiens expresse ꝓmisit se p̃staturũ æstimõnẽ, & ita apertè loquitur iste §. in fi. Secus qñ æstimõ fuit simpl'r facta. Idẽ dicit, qñ quis promisisset alternatiue rẽ vel æstimõnẽ, per d. l. plerunque. & in contractu dotis, qñ agitur, vt species reddatur, æstimatio non facit transire periculum casus fortuiti, licet solum deteriorationem rei, quæ fieret dolo, vel culpa viri, vt d. l. si inter virum, cum gl. & ibi Bal. C. de iur. dot. & ibi etiã per Bal. quid si est res eiusmodi, quæ seruando seruari non potest, vt animal, vel res quæ consistit in pondere, numero, & mensura? Et illis adde Bal. in l. j. in 8. q. C. pro soc. Bar. in l. j. de æstima. act.
c ¶ Leuissima. Vide Spe. de loca. §. nunc dicendum est, &c.
d Pom ¶ Præsc. verb. Vide Are. cons. 84. incip. diligenter ponderatis. Ro. con. 314. ad fi. So. cons. 94.
e ¶ Esse certus. Adde ꝙ Bar. in quodã suo cons. inci. cõe Lisignani locauit, tenet, ꝙ locator qui allegat culpã, & negligẽtiã conductoris, non dr̃ illam ꝓbare, nisi specifice probet, in quo special'r culpa vel negligentia fuerit cõmissa. Nã dicit, ꝙ vbi cunq; alicui obiicitur culpa, siue agendo, siue excipiendo, siue denũciãdo nõ dr̃ cõcludere, nisi certa, & limitata culpa probetur. De agendo al leg. l. p̃tor. in prin. de insu. c. vt circa. de elec. in 6. & c. p̃ñtium. de test. eo. li. De denunciando alleg. qđ hr̃ in l. denunciasse. j̃. de adul. l. aut qui aliter. §. j. ꝙ vi aut clam. ꝙ no. & hic adde ꝙ no. Bar. in § si de me. j̃. eod. &c. Adde ꝙ locatori alleganti culpam, incumbit onus probandi, Pet. de Anch. cons. 349.

I Culpa.

1 *Culpa psumitur, quando quis res cõmodatas amisit, suas autem saluas facit.*
2 *Cõmodatas res quando qs hẽt diuersas à duob. loc° est gratificationi, quas soluet.*

1 §.Quod Verò senectute. Hunc §. summaui cũ pcedẽtib. ¶ † No. ꝙ culpa est, si qs res suas saluas fecit, ꝯmodatas amisit. & ex hoc solo psumit culpa, vt ĩ. de adm. tu. l. tutor fin dignitatẽ. §. nõ est audiẽd°.
2 Quærit gl. qd si res ꝯmodata erat vtilior q̃ sua? dic vt in ea. ¶ † Quea ro, a quid si erant æquales, vel habebat commodatas res duorum Certè tunc locus est gratificationi, vt si non potest vtranque euadere, euadat quam vult. ĩ. ad Sil. l. 3. §. 2.

ADDITIO.

a Pom. Quæro. Adde ꝙ sit locus gratificationi, vide gl. in l. ciues. C. de incolis lib. x. Bald. in l. per agrum. C. de ser. & aqua. & in l. fin. cõmi. vel epi. & vide Bar. in l. admonendi. s. de iureiur. Ale. in l. si Titias. in fi. de ver. obl. dum allegat dictum Bal. in l. in quibus. C. de sec. nup. Adde contrarium tenuisse Bal. eius qđ dicit in d. l. in quib. in aut. ex testã. C. de col. & vide per Ale. in l. qui filiabus. §. j. de leg. j.

1 *Custodire tacite qui tenetur, idem si expresse agatur.*
2 *Homo seipsum custodit, & in eo non debetur tanta custodia.*

§.Custodiam. Summaui cum præcedentib. h. d. Quibus casib. tacitè tenetur de custodia, † idem ẽ,
1 si expressè agat. & hoc sequitur super verbo, indigeret. ¶ No. ꝙ mi
a nus tenetur de custodia a in hoĩe, q̃ in alia re, quia homo ipse scit
2 se custodire, † & ideo non debetur tanta custodia iudicialis, vel conuentionalis.

ADDITIO.

a ¶ De custodia. Minus tenetur quis de custodia in homine quam in alia re. & adde quæ dicatur ficta custodia, dicit gl. in l. 2. de ser. fug. ꝙ ille, qui ligat, diligenter custodit. Vide late Inn. in c. nuper. in prin. de sen. excõ. & ibi videtur, ꝙ quis dicitur carceratus, cui assignatur vnus locus, de quo non possit exire. Et dicit Bar. in l. fi. C. de decu. li. x. ꝙ aliud ẽ ponere in carcerem, & aliud sub custodia detinere. Et dicitur fida custodia tenuisse qui de eius manib. non aufugit. x. coll. de pace tenenda, & eius violat. §. si iudex, in verbo, secure. Et de hac custodia vide Bar. post gl. in l. si pecuniam. §. sed si acceperit. de cõd. cã. da. & hic no. ꝙ tenetur minus custodire senem, q̃ iuuenem. Et quando quis dicatur carceratus, & quando non, vide in l. quæ neq;. ff. de ver. sig. & per Bal. in l. j. C. de cõfess. oĩno Bal. in l. admonendi. de iureiu. & per Ang. in l. qui in carcerẽ. ff. quod met. cau. &c.

1 *Culpa quando præcessit casum, quis de casu tenetur, & quando.*
2 *Positiones & articuli quomodo formentur, vt quis teneatur de casu.*

a
1 §.Sed interdũ. a Summaui cũ pcedẽtib. ¶ † No. ꝙ qs tenet de casu, qñ culpa pcedit casum. ¶ Cõtra hoc op. ĩ. ad l. Rho. de iact. l. fin. §. j. Gl. dt, fallit ibi, nec al'r soluit. Tu dic clarius. Qñq; culpa præcedit casum, vtrum quis teneatur de casu, dic ẽm Gul. sic, Aut illa culpa cadit ĩ morã, & tenet de casu l. ꝙ te. s. si cer. pe. & l. si ex legati cã. de ver. ob. Aut nõ cadit in mo-
b rã, & tunc b aut illa culpa nõ est ordinata ad casum, qa ex illa culpa nullo m õ potuisset casus ille ꝯtingere, & tũc nõ tenet de casu, l. nõ oẽ. de stat. lib. facit l. si alius. §. est & alia. ꝙ vi aut clam. Qñq; culpa ꝑt esse ordinata ad casum qa ex ea ꝑt ꝯtingere casus, tunc aut casus secutus est ꝑp illã culpã, & tunc tenetur de casu, vt hic. Aut casus nihilominus ꝯtigisset, posito ꝙ culpa nõ intercessisset, & tunc aut culpa fuit ꝯmissa in nõ faciẽdo, & qs nõ tenet de casu. l. & in totũ. ĩ. de impẽ. Aut fuit ꝯmissa in faciẽdo, & tunc aut illud factum nõ cadebat in delictũ, & tũc nõ tenet de casu, vt l. fi. §. j. ĩ. ad l. Rho. de iac. & l. si is q. ĩ. de ac. & obl. facit d. l. si alius. §. est & alia. ꝙ vi aut clã. Aut illud fcm cadebat in delictũ, & tũc tenet qñcũque de casu postea eueniẽte, vt l. ita vulneratus. ad l. Aq. ẽm Gul. tu hoc vltimũ subdistingue, Aut delictũ ꝯmittebat circa rẽ ipsam, & verum dicit Gul. Aut ꝯmittebat circa vsũ rei, & tũc secus. s. de ꝯd. fur. l. q
2 furtum, & ibi vidistis † Ex his hẽs qual'r debeas formare positiones, & articulos, vt ꝯcludat ꝙ culpa faciat quẽ teneri de casu. Nam qñq; dẽt ꝯcludi ꝙ ꝑp culpã casus euenit: qñq; hoc nõ est necesse. Itẽ ex ꝑdictis hẽs qual'r dẽant formari articuli ex parte rei, s qđ casus euenisset, ẽt si culpa non præcessisset, vt ex prædictis patet.

ADDITIONES

a ¶ Sed interdum. Vide Inn. in c. si cut. de iureiur.
b ¶ Et tunc. Adde Bar. in d. l. qui furtum. de cond. fur. per Bal. in l. pignus. in fi. C. de pign. act. per Pau. de Cast. in l. j. in prin. s. de eo per quem fac. erit.

§.Idem denique. Si ꝯmodans nõ patitur ꝯmodatarium vti re ad eum vsum, ad quem cõmodauit, tenetur commodati ꝯria. Si ꝯmodatarius aliter vtitur, tenetur commodati directa, & etiam furti. h. d.

1 *Vendita equa, an videatur venditus pullus.*

a
b §.Vsque adeo. a Diligẽtia dẽt adhiberi ĩ re ꝯmodata. & eius seq̃la. b h. d. Gul. format hic † duas
1 qõnes, vnã vtrũ vẽdita equa, vel vacca, videatur venditus pullus, qui sequebatur eã. Itẽ nunquid vendito equo, videat vendita sel-
c la. de hac vltima videbis in l. ædiles. §. item sciendum. de ædi. edi. c

ADDITIONES.

a Vsq; adeo. An vendito equo, videatur vendita sella. Bar. videtur tenere quod sic. per illum tex. in l. eum qui. §. non solum. ĩ. de fur. facit quod no. in l. de quib. circa fi. de le. & vi de quod dixi in d. l. eum qui &c.
b Pom. ¶ Sequela. Vide Bal. c. translato de consti. quem sequitur Ias. in l. si extraneus. §. fi. s. de cond. ob cau. Vide aliã quæstionem hic positã per Ias. in l. de quib. ff. de legi.
c Clau. ¶ Aedil. edi. Et istud hẽt locum nedum in vendicationẽ, sed ẽt in quocunq; alio contractu, & stricti iuris secundum Io. F. b. & Io. de Plat. in § omnium. inst. de act. Item vendito equo, potest famulus aliquid petere pro capistro, ꝑut quotidie fit tex. est iuncta gl. & ibi no. Nic. de Neap. l. j. C. de strato. lib. xij. C. vide Ias. §. actionum. de actio.

1 *Stagialia, bursæ, & coronæ, quas vir mittit vxori quando eam ducit, non videntur donata, sed potius commodata.*

2 *Cõmodatari° ad hoc vt teneat de culpa, necesse ẽ, ꝙ cõmodatũ fiat grã ipsius, &*
3 *Cõmodatum in dubio præsumitur rogatus commodatarij. (forma positionũ.*

a §.Interdum. Si ꝯmodatũ fiat grã dãtis, vel eius ꝯtẽplatione, ꝯmodatarius de solo dolo tenet. h. d. Te-
b nementi b hunc casum, † quòd stãgialia, bursæ, & coronæ, quas
1 vir mittit vxori, qñ ducit eã, ꝙ non videntur in dubio donatæ, sđ magis cõmodatæ, vt hic, vt magis ornatè ad virum accedat. & ꝑp hoc non ꝯfirmãtur morte, nec debẽt apud vxorẽ remanere, nisi
2 ꝯsuetudo aliter se hẽret. ¶ Scđò no. † ꝙ ad hoc vt ꝯmodatarius te-
c neat de culpa, est necesse qđ ꝯmodatũ fiat grã ipsius, facit ĩ. depo. l. j. §. sæpe euenit. & sic sis cautus de hoc facere positionẽ, qa ꝯmodasti rogatu recipientis. Vel si defendis conuentũ, nitaris probare,
3 si potes, ꝙ ille obtulit tibi illam rẽ. Sed qd si de hoc † nihil est probatum ex vtraque parte. Rñ. psumitur rogatu commodatarij regulariter, vt s. ea. l. §. commodatum autem, &c.

ADDITIONES.

a ¶ Interdum. Adde quod no. Bar. in l. peu. §. j. sol. mat. & Bar. in l. j. §. neq; castrense. de col. bo. & ibi dixi. & Bal. in l. cum te. C. de dona. ante nup. & quæ dixi post Bar. in l. 3. §. si ff. de mu. & hon. &c.
b Pom. ¶ Tene menti. Vide Fel. c. super eo. de testib.
c ¶ Commodatarius. Vide Bar. in l. rogasti. s. si cer. pe.

1 *Agendum qua actione sit, quando res mea est per te pĩgnorata.*
2 *Pignori si quis dederit rem meam & non luat quando agere potero.*

§.Nunc videndũ. Si res data vt pignoret nõ restituitur, ꝯp tentib. actionib. est agendũ
1 vel actio dẽt cedi sumptib. & periculo ipsius cedentis. h. d ¶ † No. distinctionẽ, qñ res mea pignorat p te, qua actione sit agendum ꝯ
2 te. Quam distinctionem ponit gl. latius C. e. l. j. e. ¶ † Quæro, qd si nõ est appositum tẽs, intra quod luere debeat, qñ ego potero agere ꝯ te. Gl dicit hic, cum diu stetit ꝙ non luit, in d. l. pe. C. eo. dicit, si est luitio facilis, & non vult luere, dic vt ibi.

§.Si me. Culpa hois ꝯmodati cũ re, ꝯmodatarium nõ excusat, secus ĩ dolo. h. d. ¶ Op. ad principiũ, ꝙ ꝯmodatarius nõ tenet de culpa istius nũcij missi cũ re. l. si mea cã. §. ꝯmodatã. ĩ. e. Sol. intelligas hic, ꝙ ego ꝯmodaui tibi seruũ cũ lance, nõ tñ hoc acto, vt illa res esset in custodia serui: & iõ tu ꝯmodatarius teneris de culpa, si forte ille seruus nõ erat ita idone°, ꝙ ei debuisset ꝯmitti. al's si iã idoneus esset, ꝯmodatarius nõ eẽt in culpa. ĩ. e. l. eum q. cũ l. seq. ad fi. ¶ Op. ꝙ dolus serui non excuset ꝯmodatariũ l. rẽ mihi. §. in exercitu. ĩ. e. Sol. hic de seruo ꝯmodato cum re, ibi de seruo commodantis, non commodato cũ re.

1 *Custodis per appositionem quando videatur rem ꝯsa custodia.*
2 *Carceris custos nõ liberatur a custodia carcerati recommendati per Potestatem licet postea potestas miserit ad custodiam famulos.*
3 *Scholaris quando teneatur de custodia ronzini locati, si locans misit famulum.*

§.Si de me. Appositio custodis fcã ex post fcõ ñ remittit custodiã ei, cui res fuerat ꝯmodata. h. d. ¶ Op.
1 † ꝙ p appositionem custodis, vr remitti custodia. s. ea. l. ver. planè. Sol. ibi loqt, qñ custodẽ apposuit ab initio, hic qñ ex post facto. Ista solo vera est in se, vt statim dicam, tñ nõ ꝯgruit pcedẽti; § ibi n. seruus nõ fuit appositus, vt custos, sed fuit ꝯmodatus vnà cum re. Ista. n. lõgè inter se differũt: nã ego possũ ꝯfidere de te magis, q̃ de seruo, seu famulo meo: & si ꝯmodo famulũ, & argẽtũ, ñ tñ p hoc famulũ p custode pono. Ita loqt §. pcedẽs. ¶ Scđò op. de l. si soluturus. ĩ. de sol. de acq. pos. l. quarũdã. Sol. dicit gl. ꝯria loquunt qñ custos fuit appositus ab initio, hic qñ ex post facto fuit appositus Et ẽm hoc distin. Labeonis hic reprehenditur p Vlpianum & hęc opi. fuit Azo. Ioan. fuit in ꝯria opi. qđ p appositionem custodis indistinctè videat remissa custodia. Et istã opi. sequuntur qdam Moder. pl. si mea causa. ĩ. eo. Nec ob. ver. puto, qa non corrigit dictum Labeonis, sed quia Labeo solum de periculo rñdit, & de actione nil dixit, iõ p Vlp. suppletibi, ego puto. &c. Tu dic ꝙ ista est veritas ꝙ distinctio Labeonis corrigit ẽt inquantũ dicit de piculo. qđ patet p illud qđ dr hic, nisi aliud noĩatim cõuenit, &c. Sed apponere custodẽ non est nominatim conuenire, ergo &c. Nõ ob. l. si mea cã. §. j. ĩ. eo. & l. eum qui. in fi. qa ibi fuit appositus custos. & res ablata à ꝯmodatario, & data custodi: vñ auferendo rẽ à ꝯmodatario liberatur à custodia, imò à totali oblõne, quasi res sit pfectè reddita. s. e. l. 3. §. si reddita. Hic ãt fuit appositus custos, remanẽte re penes ꝯmodatarium, iõ non vr remitti custodia. Licet enim ego faciam custodire rẽ meam, nõ p hoc nego quin tu custodias, imò ẽt
a volo te custodire. ita loqt hic. Reassume ergo br. Aut famulus, av' seruus ꝯmodat sil' cum re, aut apponit, vt custos. Primo casu serua distinctionem pcedentis §. Scđo casu distingue. Aut custos fuit appositus ab initio, & vr actum qđ ꝯmodatarius nõ teneatur de custodia, ar. l. si soluturus. ĩ. de sol. & d. l. quarũdã. & de iu. do. l. si ego. §. dotis. & ĩ lo. l. dñs horreorũ. & nau. cau. stab. l. fi. §. j. Aut fuit appositus ex post fcõ, & tũc aut res remãsit penes ꝯmodatariũ, & ñ videtur

ADDITIO.

a ¶ Aut famulus. An per appositionem custodis, videatur remissa custodia, adde Bal. in l. ex diui. C. loc. & ibi etiam, an dominus teneatur ex mala custodia. &c.

det remissa custodia, vt hic. Aut penes eũ nõ remãsit, & vr̃ remissa custodia. l. eũ q. §. fi. & l. si mea cã. §. j. j̃. eo. facit ad id q̃d no. Cy. C. loc. l. ex diui. Et p̃dicta faciũt † ad q̃one, a P̃tas recõmẽdauit aliquẽ
2 in carcerib. postea dubitãs misit familiã suã ad custodiã carceris:
a certè p appositionẽ custodis nõ vr̃ remissa custodia 9mẽtariẽsi, vt hic: cũ apud istũ 9mẽtariẽsem in carcere remaneret: secus si familiæ crederet. d. l. si mea cã. §. j. j̃. e. † Itẽ facit ad q̃onẽ de locatore rõ
3 zini, q cum rõzino misit famulũ suũ, b vtrũ p hoc scholari 9ducẽ
b ti videat remissa custodia? Gl. vr̃ dicere q p hoc nõ minus scholaris teneat, vt s̃. vsufr. queãd. caue. l. pe. & ibi no. Dic aut gl. q locauit famulũ & rõzinũ: nõ aũt eũ apposuit cã custodię, & tũc negligẽtia nũcij nõ excusat scholarẽ, dolus verò sic, vt s̃. p̃x. §. q̃d intellige anteq̃ scholaris reddat rõzinũ. Si n. postq̃ ei reddidit, piit ñ tenet, d. l. si mea cã. §. j. Aut 9stat q eũ misit vt custodẽ, & tunc q̃a lr̃ fecit ab initio, scholaris nõ tenet de custodia, vt patet ex p̃dictis, &c. Aut nihil apparet, sed locauit rõzinũ & famulũ simplr̃, & tũc ĩ dubio ñ vr̃ remissa custodia. d. l. pe. cũ gl. s̃. vsufr. queãd. caue.

ADDITIONES.

a ¶Ad quæstionem. No. quæstionem, & ad materiam vide etiam Bar. in l. j. §. quemadmodum. j̃. de lib. agno. & Bal. in d. l. ex diui. C. loc.

b ¶Famulum suum. Adde Bar. s̃. eo. l. j. §. nunc videndum. in fi. & Bar. in l. j. §. queãdmodũ. s̃. de lib. agno. Bal. in l. eãdem. C. loc & Ang. in l. qui Romæ. §. Callimachus. de ver. ob. & vide Bar. in l. j. §. quemadmodum. s̃. alleg.

1 *Vsus quando possit haberi pro parte.*
2 *Rem vestitui in obligatione quando quilibet teneatur pro parte, & quando insolidum, & quando diuidua, & quando indiuidua. nu. 6.*
3 *L. si duo. in fi. j̃. deposi. declaratio.*
4 *Quod idem sit dicere periculo cõi, & cõmuniter, & quilibet tenetur insolidum.*
5 *Reos duos cõstituendi in modo per ius Auth. nihil est immutatum, sed in modo conueniendi, & sic hic §. non corrigitur.*
7 *Obligatio rem tradi. est indiuidua quo ad obligationem & solutionem.*
8 *Obligatio rem dari, est indiuidua quo ad obligationem & solutionem, & quare.*
9 *In obligationib. quæ cõtrahũt ad reddẽdũ certã sp̃em, qualiter plures teneantur.*
10 *Quodammodo, est nota improprietatis.*
11 *Plures quando teneantur insolidum, an & quando dicantur duo rei.*
12 *Prælationis beneficium, scilicet quod prius conueniatur ille, in quem pecunia peruenit, quando habeat locum in duobus reis.*
13 *Commodati qui egit, contra commodatarium pro re commodata deteriorata, vl̃ furto per eum subtracta, quando poterit agere actione l. Aquil. & nu. 15.*
14 *Punitus pro vulnere quando possit etiam puniri pro cicatrice, vel alia qualitate omissa, quæ augeret condemnationem.*
16 *Actio vna quando tollat aliam.*
17 *Correus quando conuenitur ex facto correi, q debeat cedi sibi actio, & inquantum. & nu. 19. an fiat cessio, etiam si non habeant beneficium diuisionis.*
18 *Fideiussorib. vnus ex plurib. quando conuenitur, semper debet sibi cedi actio contra principalem, & etiam contra alium fideiussorem.*
20 *Possessio ciuilis causat vsucapionem.*
21 *Emphyteuta & similes, dicuntur tantum naturaliter possidere.*

§. Si duob. Vehiculum. In obl̃one primitiua, q̃ ad rei restõnẽ 9hit, qlibet tenetur p p̃te, q̃a insolidũ ad eos puenire nõ p̃t. In obl̃one verò secundaria, q̃ 9hit rõne doli vel culpę, qlibet tenet insolidũ, q̃a p p̃te nõ p̃t delinq: & si agit 9 vnũ ex facto alterius, ei actio cedi dẽt: q̃a si 9 istũ ageret, actio pro rata tolleretur. h. d. Diuide, q̃a primò q̃rit, q̃lr plures 9modatarij obligent obl̃one primitiua, q̃ 9hitur ad rẽ restituẽdam. Scdò loq̃, qualiter 9hatur obl̃o scd̃aria rõne doli, vel culpę, vtroq; delinquẽte. Tertiò loq̃ q̃n vnus tm̃ deliqt. Scd̃a ibi, sed verius. Tertia in l. vnde q̃ritur, ver. sed si legis, & qlibet istarũ p̃tium subdiuidit in plures, vt apparebit in positione casus. In hac parte
1 primò ponit thema, & qõ est clara. † Seqtur ver. & ait. hinc arguit
a q nõ a teneant insolidũ & ponit tm̃ p̃bationẽ minoris, vñ forma argm̃ sic. Obl̃o, q̃ e 9hitur, nõ p̃t contrahi vltra, q̃ res perueniat, vt C. de nõ nu. pe. l. cũ vltra. Sed dñiũ vehiculi, vel possessio nõ p̃t puenire ad plures insolidũ, sed p p̃te, ergo nõ tenẽtur insolidũ, sed pro parte. Seqtur ver. nec quemquam. hic rñdet cuidã obiectioni q̃ fiebat 9 obiectionẽ p̃dictam, quã sic forma, plures possunt esse dñi vnius fundi, sed nõ sunt dñi p parte, q̃a nulla pars est, quã q̃s possit dicere suã, ergo sunt dñi insolidum. Ad hoc rñdet Iurisconsultus, q̃d licet nõ sint dñi certæ partis, q̃ possit ad oculũ demonstrari, tñ sunt dñi totius fundi p p̃te indiuisa quæ nõ p̃t ad oculũ demonstrari pro parte ergo demonstrabili nõ sunt dñi insolidum vide literã. Sequitur versi. vsum aũt balnei. hic allegat, q̃d teneantur insolidũ, & forma argm̃ sic. In 9modato 9cedit vsus, nõ dñiũ, vel possessio, sed vsus vnius rei p̃t esse apud plures insolidum. Nã platea ego vtor insolidum, seu in totum. & tu in totũ, & sic de singulis. Idẽ in balneo, vel porticu, & similib. ergo plures 9modatarij obligantur insolidũ. h. d. nõ tñ ponit nisi p̃bationẽ minoris p̃positionis. Seq̃ ver. verum hic Iuris. rñdet ad argm̃ p̃ximẽ fcm̃, ex quo apparet declarõ q̃onis, seu eius determinatio & dicit sic. Fateor, q platea, balneo, theatro, & aliis locis amplis plr̃es vti possunt insolidũ, sed qõ nr̃a p̃ponitur in vehiculo paruo, in quo ego sedeo, tu non potes sedere, & sic plr̃es ĩsolidũ ñ p̃nt vti vehiculo, ergo remanet q nec rõne dñij nec rõne possessionis, nec vsus plr̃es tenẽt insolidũ. h. d. vide literã. Seq̃ vers. sed esse verius, hic incipit scd̃a ps principalis, in qua loq̃ de obl̃one scd̃aria rõne doli vl̃ culpæ, in qua forma casũ sic. Vidi, q nõ obligat ĩsolidũ ad rẽ restituẽdã, sed ĩ 9modato, & locato 9hit negligẽtia, seu obl̃o rõne negligẽtiæ, doli, vel culpæ, an ad istã tenebit qlibet ĩsolidũ vel p p̃te? Rñdet Iurisc. Culpa, & dol° ñ p̃t 9mitti in re p p̃te. nec diligẽtia p̃t adhiberi p p̃te, & iõ in ista obl̃one qlibet tenet insolidũ, h. d. Ex quo infert, q erunt quodãmõ quasi duo rei debẽdi. Ex hoc seq̃ aliud q vnius sol̃o liberat alium. Itẽ ex p̃dictis sequitur aliud q vtriq; 9petit actio furti insolidũ, q̃a vtriusq; insolidũ interest, & altero agẽte tollitur actio contra alterum. h. d. vsque ad l. vnde quæritur.

Sequitur lex, vnde quæritur. In qua formatur vna qõ circa p̃mis sa, q̃ ẽ clara & quidã hñt ĩ lr̃a 9uenire, & q̃dã 9ueniri: qlibet lr̃a est bona, vt j̃. dicã. Seq̃ ver. sed & si leg. hic incipit tertia ps, in qua loq̃ q̃n vn° tm̃ deliqt. & diuidit ĩ tres p̃tes. Prima, q̃n 9uenit, ille, q ñ deliqt. Scd̃a q̃n 9uenit ille q deliqt. Tertiò ponit q̃dã litatio p̃cedẽtis dicti. Scd̃a ibi, nã & si. Tertia ibi, nisi forte. Casus ĩ teriis ẽ clar°, iõ videas p teipsum. ¶Ad primũ dcm̃ op. & vr̃ q vsus p p̃te hri ñ
2 possit, vt s̃. de vsu, & habi. l. vsus ps. Sol. prout † vsus refertur ad ius nõ p̃t hri p p̃te. Sed put refertur ad fcm̃, sic, vt hic. Ita dicit gl. hoc nõ vr̃ verũ; q̃a hic iura in corporalia iudicantur diuidua & indiuidua, sm̃ nãm eius q̃d in ipso iure deducit, vt l. 4. §. Cato. de ver. ob. Si ergo ipse vsus sm̃ fcm̃ eẽt diuidu°, eodẽ mõ eẽt respũ iuris. Dic ergo, aut vsus refertur ad p̃sonã, & tũc nõ p̃t in parte diuidi, vt in 9rio. Aut refertur ad rem, & p̃t esset vsus partis rei. ita loq̃tur hic. ¶Op. & vr̃, q ĩ pua re possit eẽ vs° pluriũ insolidũ, vt l. riparũ. s̃. de re. diu. & j̃. de via pu. l. viã publicã. Sol. fateor, q iuris p̃missione p̃t permitti vsus plurib. non tñ vtetur quilibet ĩsolidum in re parua. Sed q̃n vsus vnius p vsum alterius incommodatur, est melior 9ditio occupantis, l. 2. §. j. j̃. ne quid in lo. publ. & hoc est in reb. publicis de quib. loquitur hic, in reb. verò priuatis qualr̃ plures possunt vti insolidum, dic vt j̃. l. ædes. s̃. com. diui. & per Dyn. in c. in re communi. extra. de reg. iur. in 6.

Venio Ad scd̃am partẽ, hic in ver. sed eẽ verius dr̃, q tenet insolidum s̃. p̃x. dcm̃ est 9riũ, quarè malè: dicit gl. q̃d dcm̃ est vsq; huc, ẽ dcm̃ allegãdo, & ĩ hoc ver. rñdet q̃oni. & hoc tangitur in 2. gl. huius §. super verbo, & ait &c. Veritas est, q in prima parte loq̃tur de obl̃one primitiua, q̃ 9hitur ad rẽ restituẽdam & ad illã rñdet, q quilibet tenetur p parte, vt ẽ dcm̃. Hic loquitur de obl̃one scd̃aria, q̃ 9hit rõne doli vl̃ culpę, & lr̃ statim declarabitur ĩ seq. 9rio. ¶Op. ad istũ ver. & q qlibet teneat p p̃te, vt l. si duo. in fi. j̃. deposi. dicit gl. fateor q qlibet tenetur insolidum ad rẽ restituẽdã: tñ si nõ restituit, ad interesse fit 9dẽnatio p parte tm̃, vt ĩ 9rio. videas gl. q̃ est difficilis, & in multis est sumpta ex summa Azo. C. e. & ista est gl. sup verbõ, hẽbuntur. istud q̃d gl. dicit, q ad rẽ restituẽdã qlibet tenetur insolidũ, est 9 principium huius §. vt dixi. Nõ. n. tenet insolidũ, nisi sit actũ, vt dr̃ hac ea. gl. in fi. & j̃. depo. l. j. §. si apud duos, & ibi not. & est expressus text. C. loc. l. si diuisa. & j̃. loc. l. cũ apparebit. & l. eãd. de duo. re. q̃d apparet, q̃a ista obl̃o ad rem restituẽdã diuiditur inter hr̃des p hr̃ditaria portione, vt s̃ eo. l. 3. §. hr̃s. ergo eadẽ rõne diuiditur ĩter plures 9modatarios. ¶Dic
3 † ergo ad declarõnẽ d. l. si duo. q̃ signatur p 9ria, q hic loq̃tur de obl̃one scd̃aria, q̃ 9hitur rõne doli vel culpæ, quo casu qlibet tenetur insolidum, vt hic, & in prima parte huius legis: in obl̃one verò primitiua ad rẽ restituendam quilibet tenetur pro parte, vt s̃. dictum est, tamen licet pro parte teneatur, p̃statio partis non p̃stat liberationem, & sic est indiuidua quo ad sol̃onẽ. d. l. si duo. Sed si perueniatur ad interesse, tunc erit diuidua, etiam quo ad sol̃onẽ l. contraria. ¶Opp. & vr̃, q in obl̃one scd̃aria quilibet teneatur p parte, vt j̃. eo. l. rem mihi. §. in exercitu. Sol. dicit gl. & bene, ibi fuit actum vt qlibet teneretur pro parte. dixit. n. cõi periculo, vt ibi pa
4 tet. † Ex qua gl. no. q idem est dicere cõi periculo, & cõiter quilibet teneatur pro parte. Vide istam gl. Item op. duo rei non constituuntur, nisi hoc agatur, vt in Aut. de duo. re. in prin. Gl. dicit, concedo q ista lex esset ho die correcta: nec. n. tenerentur vt duo rei,
5 nisi hoc esset actũ. ista gl. dicit † pessimè, nã p aut. illam nil est immutatum in mõ constituendi duos reos, sed solum in modo 9ueniẽdi, q̃a inductũ est hodie bñficium diuisionis, vt plenè dixi in l. 2. & l. reos. §. cum tabulis. j̃. de duo. reis. & Do. in auth. hoc ita. C. de duo. re. vñ ista l. remanet incorrecta. Sed tenẽdo opi. gl. q corrigat opp. vt recitẽ gl. q̃a Aut. de duo. re. loq̃tur de his, q̃ diuidua sunt, q patet,

ADDITIO.

a ¶Quod non. Dum hic dicit, q dominium nõ p̃ot peruenire ad plures insolidũ facit q. si concessum est prædium in emphyteusim Pet. & Mart. & cuilibet eorum insolidum, q̃d importat de quo p Bal. in l. j. in xj q. C. q̃n nõ per. par. Itẽ istã regulam intellige in dñio irreuocabiliter acquisito secus si reuocabiliter, secundum Bal. & Ang. p illum tex. in l. si plurib. de leg. j. quod est singulare serundum eos, vide ibi Imo. in ver. circa prædicta dubitatur, &c. De quo vide Bar. & q ibi post eum in l. si is qui pro empt. j̃. de vsuc. &c. Ad de quando est concessa emphyteusis Pet. & Io. & cuilibet eorum insolidum, qualiter intelligatur, Bal. cons. 29. j. lib. & cons. 100 3. lib.

patet, qa inducit bñficium diuisionis. Sed ista obl'o rē restitui, est in diuidua, qa ꝑ parte solui nō pt. d. l. si duo. ergo hic nihil immutaẽ. Sol. dt gl. illud qđ dr, ꝙ obl'o est diuidua, est verũ, si hoc actum sit, aliàs secus, ergo si sĩpl'r ꝓmittitur, ē diuidua. Et sic pt corrigi per Aut. de duo. re. & io lr residet gl. vide eã. Et sic vides, ꝙ finis hui⁹ gl. ꝯdicat pncipio. & dicit verius hic, put se refert ad obl'onē rē resti-
6 tui. Nã diuidua † ē quo ad obl'onē, & indiuidua quo ad sol'onē, vt dixi. ¶Sed ꝯ hoc op. de l. stipulatiões ñ diuidunẽ ĩ pñ. de ver ob. vbi dr, ꝙ ēt ñ recipit diuisionē ipsa obl'o, put loqẽ de obl'one rē tradi. Gl. hic (vt vidistis) tз, ꝙ hic fuit actum ꝙ qlibet teneret insolidũ. Idē
7 no. ĩ l. j. §. si apđ duos. ĵ. depo. qđ est diuinare, & ꝯ illũ tex. Dic ğ, † ꝙ obl'o rē tradi ē indiuidua quo ad solutionē & obl'onem, sed obligatioré restitui ē diuidua quo ad obl'onē, & ĩdiuidua quo ad sol'o.
8 d. l. si duo. Rõ, qa obl'o rē dari, ē diuidua quo ad obl'onē & sol'onē: qa pt qs pcisè ꝯpelli ad dãdũ, vñ nō pt deueniri ad illud ĩꝯueniēs. s. ꝙ vnus soluat ptē æstimõnis, alter ptē rei, creditore ĩuito. Obl'o verò rē tradi, dr ĩdiuidua vtroq; respũ. Rõ, qa ĩ ea statĩ post morã succedit obl'o ad ĩteresse. d. l. stipl'ones ñ diuidunẽ. & iõ si vn⁹ traderet ptē, alter liberareẽ soluẽdo ptē ĩteresse, qđ ē absurdũ. l. ĩ executiõe. §. ꝓ pte. de ver. ob. Sũt ēt aliæ rões, q̃re dcã obl'o dr ĩdiuidua, vt dixi ĩ d. l. stipl'ones ñ diuid. sed obl'o rē restitui, ē tertia rõne separata ab his, nã ĩ ea pt qs pcisè ꝯpelli ad restituẽdũ, nec succedit obl'o ad ĩteresse, nisi cũ desijt posse restitui, vt l. ĩ re furtiua. š. de ꝯdict. fur. & ibi dixi pleni⁹ in d. l. stipl'ones ñ diuidunẽ. Vñ ex eo ꝙ possum pcisè ꝯpelli ad restituẽdum, dr diuidua respectu obl'onis, quia non pt deueniri ad illud inconueniēs, & ex eo qđ re perēpta, põt succedere obl'o ad interesse, dr indiuidua respectu sol'onis. Et hoc dixi pleni⁹ in d. l. stipl'ones ñ diuidunẽ. ¶Op. & vr, ꝙ ĩ obl'one scđaria nõ teneatur insolidũ, vt ĵ. depo. l. j. §. si apđ duos. Sol. hic loqẽ qñ vterq; deliquit, ibi qñ alter tm̃. ¶Cõtra hoc op. de l. vñ q̃ritur, ver. sed & si legis. ĵ. px. Sol. ibi alter tm̃ deliqt faciẽdo, sed & alius deliqt negligẽdo. Vñ qlibet pt dici deliquisse, iõ qlibet teneẽ insolidũ, vt ibi vide-
9 bitis. Reassume † ğ br ĩ istis obl'onib. q̃ ꝯhũt ad reddẽdã certã spẽm, qualr plures teneaẽ. Aut loq̃ris de plurib. pncipalib. aut de plurib. hrdib. vni⁹ pncipalis. Primo casu aut loq̃ris đ obl'one primitiua ad rē restituẽdã, & tũc qlibet teneẽ ꝓ pte, nisi sit actũ ꝙ ĩsolidũ teneaẽ, vt hic in pñ. & C. lo. l. si diuisa. & ĵ. lo. l. cũ apparebit. & de duob. re. l. eãdē. ĩ pñ. licet teneaẽ ꝓ pte, tñ sol'one ptis ñ ꝯtingit liberõ. l. si duo. ĵ. depo. Si verò de obl'one scđaria loq̃ris, & tũc aut ē actũ ꝙ qlibet teneaẽ ꝓ pte, & tenebiẽ ꝓ pte, vt d. l. re mihi. §. ĩ exercitu. ĵ. e. Aut ꝙ qlibet teneaẽ ĩsolidũ, & ñ ē dubiũ, ꝙ teneaẽ ĩsolidũ, d. l. eãdē. in pñ. Aut nihil ē dictũ, & tũc aut ambo deliq̃rũt, & qlibet tenebiẽ insolidũ quasi duo rei, vt hoc ver. Aut alter tm̃ deliquit, & ille solus teneatur, vt dixi š. & dixi in d. l. si apud duos. ĵ. depo si. Si verò loqueris de plurib. hrdib. vnius principalis: & tunc aut teneatur actiõe bonæ fidei, aut stricti iuris. qđ dic vt l. 3. §. hrs. š. eo. & hæc de obl'one primitiua. De obl'one vero scđaria dic vt in d. l. j. § si apud duos. ĵ. deposi. & in d. l. si duo. in prin. eo. ti. ¶Circa pdicta dubitatur quare tex. hic
10 dicit, quodãmõ duo rei habebunẽ, qa dictio, † quodãmõ, est nota ĩproprietatis. Rñ qa si expresè esset dictũ, qlibet teneret insolidũ
11 ēt si vnus tm̃ deliqsset, qđ nõ est, vt mõ dixi. Itē dubitatur, † an semꝑ cũ plures tenenẽ insolidũ, dicanẽ duo rei? Rñ. si tenenẽ insolidum ex nã rei in obl'one deductæ, qa indiuidua, nõ dicunẽ duo rei, nisi hoc sit actũ. l. rē hæreditariã. ĵ. de eui. & facit qđ no. in l. 2. §. si tũ hominē. ĵ. de ver. ob. & ꝑ gl. & Doc. & effectus est magnus, qa cũ non sunt duo rei, non habebunt in eis locũ, q̃ de duob. reis dicunẽ: vide licet ꝙ pactũ factum vni ꝓsit alteri, & sic ꝙ mora vnius nocet alteri, & si. ¶Venio ad ver. & ambobus & op. insti. de obl. q̃ ex delic. na §. q̃ de fullõne. & C. de fur. l. manifestissimi. §. sed cum in secũdã. So. fateor ꝙ hodie est in electione dñi, vtrum velit agere ꝯ furem, vel ꝯmodatarium. ¶Venio ad l. & alterutro. & opp. ꝙ factũ vnius nõ pt tollere actionem alterius. l. Stichũ. in fi. de noua. Sol. hic sunt quodãmõ duo rei, cum qb. insolidũ ꝯpetit actio ꝯ furem, iõ vnius factum tollit actionem alterius. l. ex duob. ĵ. de duo. re. ¶ Venio ad l. vnde quæritur. prout est in litera, ꝯueniri. & op. sine actiõe nemo experitur. l. si pupilli. §. videamus. š. de neg. gest. Sol. dicit gl. fateor, ꝙ hic non poterit agere ille conuentus, nisi sibi cessa actione. ¶Itē opp. de l. si. §. sed cũ in scđam. š. all. & ĵ. loc. l. is qui. Sol. dicit gl. ꝯcedo ꝙ aget solum ad interesse suum non ad pœnam, q̃ ille exegit. & sm̃ hoc aduerte, qa actio ꝯmodati est illa, q̃ ceditur. ¶Item opp. ad idem qđ mõ dixi de l. si pignore. ĵ. ti. j. vbi ꝯ creditorē agiẽ ēt ad pœnã. Sol. aliud in creditore, q̃ in ꝯmodatario, & ꝯductore. Rõ ibi patet, sed prout hic est litera, ꝯueniri. cessant pdicta ꝯria, & ē simile ad
a hunc casum l. si dubitet. primo rñ. de fideiuss. ¶Sed ꝯ istã a literam op. hic dr, ꝙ vnus ex reis hēt beneficiũ, ꝙ ꝯueniatur prius alter, ad quem pecunia peruenit: ꝯ, quia hoc bñficiũ hñt solũ fideiussores. per auth. pñte. C. de fideiuss. non aũt ꝯpetit duob. reis. Huius timore dicit Azo, fateor, ꝙ illa lex, si dubitet, loquiẽ in fideiussore, hic in
12 duob. reis, & sm̃ hoc illa lrã, ꝯueniri, non est bona. Tu dic, † quod imo est bona. Et ē sciẽdũ ꝙ plures rei q̃nq; ꝯstituuntur ex ꝯuētione, & in illis pt dicere verũ Azo. Qñq; ꝯstituuntur ex quadam necessitate, vt in plurib. tutorib. & tunc hñt bñficium ꝑlationis. Nã il le, qui non gessit, pt petere vt prius ꝯueniaẽ ille, q̃ gessit. Ita in ꝓposito, nã isti hac obl'one scđaria tenenẽ ex quadã necessitate, qa ꝑ ꝑte custodia adhiberi ñ pt. ĵ. dep. l. j. §. si apđ duos. & cõparãẽ. plurib. tutorib. vt ibi: meritò hñt hoc bñficiũ, ꝙ prius ꝯueniaẽ alter, q̃ egit ꝯ furē. Vel dic, q̃ hoc bñficiũ sit gñale in oĩb. duob. reis, vt si volo dicere, ꝯuenias pri⁹ correũ meũ, ad quē tota pecunia ꝯuenit meo ꝑiculo, ꝙ possũ audiri, vt hic: nec ē aliqd qđ repugnet. Nã ꝯria loquũẽ qñ sĩpl'r petebat diuidi, nec aliũ correũ ꝯueniri: nec allegabat hoc ꝙ ad eũ pecunia, vel res ꝯuenisset, vel quòd posset ꝯueniri. & hoc tetigi in l. 3. §. vbi duo rei. ver. pro declaratione. de duo. reis.

Venio ad tertiã partem, scilicet ad ver. sed & si legis. Antequã veniã ad ꝯria, qa q̃stio formata in principio ñ soluitur, q̃ro an ꝯuento debeat actio cedi? Glo. rñdet ꝙ sic, & dicit, ꝙ cedeẽ actio legis Aql. non aũt actio cõmodati: qa ꝓprio nõie ꝯueniẽ. Tu dic, qđ ēt actio cõmodati poterit cedi, vt hac ea. l. in prin. put ē lra
b ꝯuenire. ¶Hoc pmisso op. & vr ꝙ factum vnius b alteri cõmodatario nõ noceat. vt ĵ. e. l. ad eos. Duę sunt sol'ones. Prima, ꝙ hic potue
c rit pcauere, ne alter socius c hoc faceret, alias sec⁹, vt ĩ ꝯrio, & ĵ. loc. l. sed de damno. Alij dicunt ꝙ hic in dãno dato à socio, ibi ab extraneo. Hæc ñ ē vera, ꝑ l. mora. in fi. ĵ. de vsur. vnde tene primã. ¶Op.
13 ad fi. legis nostrę de l. qui seruum. §. fi. de ac. & obl. vbi dr, † ꝙ q̃ agit cõmodati, ñ pt agere lege Aql. in eo qđ pl⁹ ē ĩ repetitione 3 õ. dierũ. Sol. quidã hñt ibi lrãm affirmatiuã, & sic ꝯcordat cũ ista, tñ illa nõ est bona lrã, nec cõis, & hoc patet ex libris antiqs, quos ad hoc pscrutat⁹ sum, vñ remanet ꝯriũ. Dicũt qdã, hic loqẽ de æqtate, ibi đ rigore. sm̃ hanc ista q̃ ꝯtinet æqtatē scriptã, corrigeret illã. sed certè potius illa, tanq̃ posterior deberet istã, tanq̃ anteriorem corrigere, nec patet, q̃ æquitas magis mouerit Iurscõ hic, q̃ ibi. Vñ alij dñt ꝙ ibi loquiẽ qñ in scđa non est plus q̃ in prima. sed hoc nihil est dicere. Sed ibi poniẽ ꝓ ꝯ ꝯtanti, ꝙ ēt si esset plus, nõ duraret. Vñ alij, vt Io. dñt, ꝙ hic pt agi l. Aqui. in eo ꝙ plus est, quia creuit per inficiationē: ibi nõ põt agi in eo, ꝙ plus ē ex repetitiõe 3 o. dierum, & hãc opi. tenet Pe. q̃ opi. pt esse vera. Vñ qdã dñt, ꝙ rõ est. qa illud, qđ crescit ꝑ inficiationem, venit iure actiõis illud qđ crescit ex repetitiõe 3 o. dierũ, venit offõ iud. meritò nõ pt durare principali sublato, vt l. cẽtũ Capuæ. š. de eo, ꝙ cer. loc. hoc est falsum, qa totũ venit iure actionis expressa dispõne legis Aq. l. 2. ad l. Aqui. & l. si seru⁹ seruũ. §. tertio ãt capite. e. ti. Sđ rõnē verã do vobis ego, qñ agiẽ ĩ eo, ꝙ pl⁹ est pp inficiationē, vr agi ex nouo capl'o, s. qa negauit, de quo ĩ primo iudicio cũ actũ fuit cõmodati, nulla ē fcã mentio, merito põt agi. C. de iud. l. lз. sđ qñ agiẽ ad id, qđ venit ex r̃petitiõe 3 o. dierũ, agiẽ ex eodē facto nullo superaddito, vñ ñ vr posse agi. l. si cũ tibi. C. de iud. ita intelligẽdo, hæc lex facit, imò vr
14 quasi casus illius q̃nis. Si aliqs ē punitus đ eo, † ꝙ aliquē ꝑcussit nec ē fcã mẽtio de cicatrice, an possit iterũ ꝓcedi ex eo, ꝙ in pena plus ē pp cicatricē, & idē in qualitatib. similib. Hãc q. plenè exami-
15 naui ĩ l. Senatus cẽsuit. đ acc. Alij dñt, † ꝙ hic ꝑ actionē cõmodati ꝯsecutus est medietatem, aliã medietatē consequi poterit actione ꝯmo. vel l. Aqui. &c. Ista ē vera in se ꝑ d. l. cẽtũ Capuæ. in fi. tñ diuinatio est. vnde alij soluunt, vt iste versi. nisi fortè. referaẽ ad primum casum huius §. s. qñ agiẽ ꝯ illũ, q̃ non deliquit, quia tũc licet soluat, tñ non liberat delinquētē, nisi respũ eius, quod soluit, & ista etiam põt esse vera, tñ facit violentiam literæ. Vnde quidã alij moderni legunt istam l. aliter, vt dicamus sic, nisi forte quis dixerit, subaudi, & malè, & quod ĵ. sequitur in fi. q. hic vr rõne, subaudi, vt socio dẽat cedi actio ꝯ ꝯsociũ, ex cuius facto ꝯuenit: & sic rñ. ad q. positam in prin. huius §. & sm̃ hoc ꝯcordat cũ l. ꝯria, scil l. qui seruum. in fin. ĵ. de act. & obli. š. alle. & sm̃ hoc esset in ꝯriũ casus illius q. quã statim ꝓximè dixi, ꝙ pp qualitatē nõ possit ꝓcedi de nouo; tñ ꝯrium est verũ, vt dixi in d. l. Senatus. Et hãc lec. tenet Dy. ĵ. de oper. no. nũ. l. prouinciali. in dist. magna. Hãc ēt tenet Nic. Mat. & Rich. Mal. q̃ pt esse vera si dicamus ꝙ loquamur de eo, qđ plus est ex repetitione 3 o. dierũ. Secus si intellig s de eo, qđ plus est pp negatiuã, vt š. vidistis sm̃ Io. & Pe. Sed dices tu, q̃re ꝓpter negationem põt de nouo agi cũ nõ sit negatũ non. n. est actum l. Aqui. Rñ. actio l. Aqui. non tolliẽ per pcedentē sol'onem ipso iure, sed ope exc. e. vt š. de iureiur. l. duob. § colonus. Et ista except. non impedit lit. pte. iõ poterit esse ꝙ in nouo iudicio l. A qui. ille negab. t: & iõ in eo, ꝙ crescit per istã negationem, fiet ꝯdemnatio. Simile C. de non nu. pe. auth. ꝯ qui ꝓ
16 priã. Itē posses tu dicere, quare in eo, ꝙ plus ē ex repetitiõe 3 o. dierum nõ pt agi, cũ vna † actio non tollat aliã, nisi in eo, ꝙ ꝯcurrunt, vt l. j. ĵ. vi bo. rap. & ĵ. arb. fur. cæsa l. j. Sol. dt Dy. ĩ d. l. in prouinciali. in dis-

ADDITIONES.

a ¶Cõtra istã literã op. Vel dicas, ꝙ hoc bñficiũ sit gñale. Idē tenet Bar. in l. 3. ver. 6. quæro & ver. q̃uo. de duo. re. & ibi alij, qui l. ponit Bar. esse textũ l. cũ in plures. §. vltimo in fi. ĵ. loc. vbi vide. & ꝙ no. Bar. in l. nona. de iu. fis. & in l. qa poterat. ad fi. ĵ. ad Treb. add. ꝙ si substituo aliquē meo periculo, & ipse in aliquo deficit, suo defectu, nõ teneor. l. ad militã. & ibi Bal. C. ... & ad Bar. hic, ... casum ... in plures. §. vltimo ... ĵ. loc. & ibi ... Bar. Item in eo. ver. an ex duobus reis ille sit primo exequendus, ad quem ... peruenit ... & ibi Bar. in l. cum in plures. §. vltimo. ĵ. loc. &c. Adde an primo sit exequendus ille, ad quem pecu. peruenit. Rom. consi. 114.
b ¶Factum vnius. Vide per Ang. & Imo. in l. 3. §. Cato de ver. obl.
c ¶... socius. adeo quod idem tenet Ang. in l. 4. §. Cato & ibi Imo. de verb. oblig.

in dist. magna. ꝙ dictæ leges loquuntur, qñ sũt plures actiões eiusdẽ gñis, qa q̃libet ex delicto nascit, qd declarat plenius in l.j.§. dixerit aliqs. de publi. Sed qñ sũt diuersi gñis, qa vna ex ꝯtu, alia ex delicto, tũc hẽt locũ hic §. & hæc sufficiunt ꝓ nũc q̃tum ad hãc mãm.

17 ¶Quæro, dr̃ hic, ꝙ dẽt cedi actio, q̃ro † inq̃tũ dẽt cedi? Rñdeo inq̃tũ qs ꝯuenit ex facto correi, dẽt sibi cedi actio ꝯ correũ: sed inq̃tũ qs ꝯuenit ex facto suo, nõ dẽt sibi cedi actio ꝯ aliũ. hic est casus hic: & illud qd̃ hic dr̃ in istis, q̃ sunt quodammõ duo rei: intelligas vniuersaliter in oĩb. reis, licet secus sit in fideiussorib. vt dicit glo. C. de fideiuss. dicta auth. pñte. Quid ẽ hoc, ꝙ dicit, aliud ĩ fideiussore? Rñ.

18 de, qa sp dẽt cedi actio ꝯ pricipalẽ, & ꝯ fideiussorẽ. l. auth. pñte. & l. cũ alter. C. de fideiu. qa sp ꝯuenit ex facto alterius ille, q verè ẽ fideiussor, vñ nõ ẽ adhibẽda illa distinctio, an ex facto suo, an ex facto correi, licet im ꝓpriè dicat qñq; fideiussor, ẽt q in rẽ suã intercedit, l. fideiuss. cũ l. seq. s̃. de pac. Subdit gl sed in reis. Idẽ dico, si tales erãt vt possit ꝯuẽtus postulare, vt diuidat actio, ad exẽplũ plurium mandatorũ. j̃. de fideiuss. l. si fideiuss. §. idẽ rñdit. & l. fideiuss. Hãc gl. al

19 legãt qdã, † ꝙ ita demũ inter correos fit cessio, si hñt bñficiũ diuisionis: & iõ si renũciauerint bñficio diuisionis, nõ hñt bñficiũ cessionis, ẽm hanc gl. iõ eã rephendunt, qa renũciatio in vno bñficio non tollit aliud. l. si domus. s̃. de ser. vrb. pdi. ita refert Cy. C. de duo. re. in l. 1. in 2. q. Ita ẽt recitaui vobis j̃. de sol. l. Modestinus. quę reprehensio vera est, si hoc mõ gl. intelligimus. Sed forte noluit hoc dicere. Dixit enim s̃. ꝙ fideiuss. fiet indistinctè cessio, nõ habita distĩctiõe, an facto suo, an ex correi ꝯueniat. Idẽ dicit gl. in duob. reis, q hñt bñficium diuisionis, vt quatenus soluit ꝓ alio correo, hoc ẽ ꝓ illa parte, pro qua ille poterat conueniri, illo beneficio diuisionis opposito, indistinctè cedatur actio. qd̃ põt esse verum, nec põt creditor dicere illi reo ꝯuento, ꝙ tota pecunia ꝯuenit ad te. Tñ si reus vellet bñficiũ diuisiõis opponer, ab ipsius ptis petitiõe eũ remoueret. Sumus expediti de oĩb. istis gl. restat gl. magna, q̃ tractat materiam possessionis, quæ non expediretur bene in quinq; diebus. De ea dic, vt dixi in l.j. in princ. de acq. poss. & in l. 3. §. ex ꝯrio. & in l. clã possidere. §. qui ad nundinas. e. tit. Vltimò, tu iuuenis not. ex hac gl.

20 magna circa princ. ꝙ ciuilis † possessio est illa, quæ cãt vsucap. Ex

21 medio eius not. qui sint illi, qui dicantur † tantum naturaliter possi

a dere, & dicit ꝙ est emphyteuta, a & similes.

ADDITIO.

a ¶Eemphyteuta. Vide plenius gl. & Bar. in l. 3. §. ex contrario. de acq. poss.

LEX IX.

Nemo. Seipsam summat. ¶No. secundum literam, prout habetur accomodando.

LEX X.

Eum, qui. Ex vsu, ad quem res accommodatur, quis nõ obligatur, nisi sit mista culpa. h. d.

a §. Si rem. a Contractus innominati iudicant ẽm nãm ꝯtus nominati, cum adijciuntur. h. d. In tex. ibi, & custodiam, si habes, & bene est. sed si habes, etiã, dic, ꝙ includit simile in commodato. ¶No. quod dixi in summario, facit j̃. deposi l.j. §. si qs seruum. & l. si gratuitam. §.j. j̃. de præscr. verb.

ADDITIO.

a ¶Si rem. Idem tenet Bar. in l. eum proponas. C. de dolo.

1 *Commodata res quæ remittit per cõmodatarium, si perit, cuius periculo pereat.*

2 *Personarum ex qualitate perpenditur, an sit actum quod commodatarius rem commodatam reportet.*

3 *Commodata res si detur nũcio commodantis, & perit qñ cõmodatarius teneat.*

4 *Nuncio sine literis non creditur.*

5 *Nuncio publico non habenti signum quando creditur.*

6 *Nuncio portanti literas creditur, remissiue.*

a §. Sed & si dum. a Si res perit culpa nũcij referentis, perit periculo dñi, qui eũ misit: aliàs periculo ꝯmodatarij, si nuncium malũ elegit, idẽ si nuncij dolo perierit. h. d. Hic habemus videre tria. Primò an ille, qui perdidit, debeat ꝓbare se sine dolo, & culpa sua amisisse: an verò ille, q agit, qd̃ dic vt dixi in l. si qs ex argentarijs. §. fi. s. de eden. & in l. si creditor. C. de

1 pig. ac. † Scdõ est videndũ, si res perijt culpa, vel dolo nũcij, cui pe-

b reat. b Gl. distinguit † hic optime, melius q̃ alibi. Aut fuit actũ vt p

† teipsum referres, & in eo ipso, ꝙ remittis ꝑ alium, es in culpa, arg. l. si ꝓcuratorem. §. si tutores. j̃. man. Aut nõ fuit actũ, & tunc aut fuit culpa in eligẽdo nunciũ. & piit periculo remittẽtis, vt hic, ibi, si verò, &c. Et intellige culpã ẽm nãm ꝯtus, vt hic patet. Aut non fuit in culpa, & tũc non tenet, vt hic, & l. argẽtũ. j̃ e. Aut dubitatur, vtrũ

2 † sit actũ, vel non vt p se ipsũ reportet: & tũc ex qualitate psonarũ, & rei hoc ppẽdet, & ex eo, ꝙ ꝯsuetũ est, vt l. vel vniuersorum. j̃. ti. j. & l. plenũ. §. eqtij. s̃. de vsu, & habit. & l. ꝯtinuus. §. cum ita. j̃. de verb. obl. Sic dẽt intelli gl. hic posita, & j̃. ꝓ soc. l. nõ ob eã. Tertiõ ẽ vidẽ

3 dũ † de nũcio, q mittit ab eo, cui debet deferri, & hic aduerte. Aut ꝯstat, ꝙ ille erat nuncius dñi mittentis: & tunc est diligenter aduertendũ, aut mittebat eũ, vt sibi traderet, & statim tradens est excusatus, vt hic. Aut mittebat eũ, vt ipsum mon- ret, vt rẽ cõmodatã remitteret, non tñ dicebat, quod per eum, & tunc tradens non est excusatus. Aut dubitatur, vtrũ esset nuncius, vel non: & tunc aut dñs ꝯsueuerat talem nuncium destinare ad hoc: & tunc certè pt ei credere qs, qd̃ sit eius nuncius. l. fi. j̃. qd cũ eo. & l. si qs seruo. & l. fugitiuus. j̃. de sol. Aut nõ ꝯsueuerat mittere ad hoc, & non debet qs ei credere sine literis, & q credit, imputet sibi. l. q hominem. §. si nullo. j̃. de sol. & de eo ꝑ quẽ fac. erit. l.j. §.j. & j̃. de fur. l. si qs vxori. §. apud Labeonem, & sic vult sentire hic gl. & hoc est qd̃ tenet Inn. s. non

4 † credendum nuncio sine literis, c ex de offi. dele. c. prudentiã. Hoc

c ẽt facit, † ꝙ nõ sit credẽdũ nũcio publico, seu pconi, nisi portet bir-

5 retũ rubeũ in capite, vt mos est: tñ in hoc. s. de nũcio publico stãdũ

6 est ꝯsuetudini. Quid, si † nuncius portat literas credẽtiæ, s. tali latori psentium in his q̃ dixerit, dabitis plenã fidẽ. Et mãm istam plenè dico in l. Lucius. j̃. de fideiuss. facit l. vbicunq;. §. planè. de interro. act.

ADDITIONES.

a ¶Pom. Sed & si dum. Limita vt per Ias. in l.j. ff. de eo per quem fac. erit.

b ¶Cui pereat. Adde omnino quæ dixi post gl. in l. si finita. §. si iam ruerint. de dam. infe. & l. argentum. j̃. e. Et quando quis teneatur de mala custodia, vide in l. ex diui. maximè per Bal. C. locati. & per Bal. in l. dominus horreorum. j̃. loc. Et istis omnino adde per Bald. in l. si is, cui. C. de fur. Adde, quid si pecunia pereat culpa nũcij portantis illã ad creditorẽ. Bald. consi. 426. li. 3. & quando quis teneatur de mala custodia. consi. 325.

† Clau. ¶Distinguit. Vide etiã Bar. in l. si quis vxori. §. apud Labeonẽ. j̃. de furt. vbi scripsi.

c ¶Sine literis. Non creditur nuncio, si nõ portat literas, vel sine birreto rubeo in capite. Adde Bar. in l. prohibitum. C. de iure fisc. lib. 10. & no. in l.j. §. cura. s̃ de offi præfe. vrb. & in extrauag. ad repri. in verbo, per nuncium, & in verbo, per literas. & qd̃ ipse no. s̃. de const. pec. in l. qui autẽ, & in dicta extrauag. ad repri. in ver. per literas. Adde, vt plene per ipsum in c. cum parati. extra, de appel. & an nũcio iurato credatur, Pau. de Cast. consi. 327.

LEX XIII.

Si is qui commodatum.

§. Si quem quęstum. Ad eum, ad quem periculũ rei non pertinet, commodum nõ spectabit. h. d. ¶Op. & vr̃. ꝙ lucrum non sit suum, cuius est periculum, qa si quis alteri alienam rẽ locauit, committit furtũ, & sic eius est periculum, vt s̃. eo. l. si vt certo. §. interdum. & § idẽ deniq;. Sol. dicit gl. hæc regula procedit, qñ ad aliquem pertinet periculum ex natura ꝯtus, secus si ex culpa sua. Vel dic ẽm Rich. Mal. ꝙ hic non commisit furtum. Nam ille, qui accepit rem experiendam, potest alteri locare. hoc enim est de experientia, vnde videtur vti ad eum vsum, ad quem commodata est. s̃. eo. l. eum qui. in prin.

§. Si libero. Error in iure ꝯsecutiuo non impedit actionem oriri ex ꝯtu, sicut nec error in iure, vel in facto antecedẽte impedit ꝯditionem oriri ex id, qd agitur. h. d. ¶Op. ꝙ non habeat locum actio mãdati, vt l. at q nã. §. si libero. s̃. de neg. ge. Sol. Aut ille, cui mandat, putabat se liberum, & habet locũ directa. Aut putabat se seruũ, & habet locum vtilis, qa ex necessitate facit. ¶Quæro pro declaratione tex. q̃ dr̃ia est inter casum huius §. & casum, q adducitur ad ꝓbõnẽ, s. de indebito soluto? Rñ. in primo casu nullus erat error in facto circa ipsum ꝯtum, sed erat error in iure ꝯsecutiuo ex ipso ꝯtu: nõ. n. putabat oblĩonem oriri. In scdo casu erat error in fcõ, vel in iure, ex quo cãbatur solutio, & sic erat error in añcedente. Item erat error in ꝯsequente. non. n. putabat obligationẽ oriri, & tamen oritur: ergo multo magis in primo casu.

LEX XIIII.

Si seruus. Ex codẽ facto duæ actiones ꝯriæ possunt oriri diuersis respectib. h. d. ¶Op. de l.j. C. de fur. So. nõ impeditur natiuitas, vt hic, sed exercitium sic, vt l. ꝯria. Rõ, quia istæ actiones non ꝯriant in origine. Nam furtũ fit respectu dñij, cõmodatum respũ ꝯtus celebrati cũ seruo. Sed ꝯriant in exercitio. nam exercitium est dñij tñ. vñ si agit cõmodati, approbat ꝯtum, si agit furti reprobat. Sed approbat, & reprobat, sunt oĩno ꝯria, ergo &c.

LEX XV.

1 *Prædo conuentus non potest referre quæstionem dominij.*

2 *Depositarius commodatarius, creditor, conductor, & similes, quando possint referre quæstionem dominij.*

3 *Commodatarius si non restituit ratione harum legum, vtrum æstimabitur res, vel possessio, quæ pertinebat ad commodantem.*

a Cõmodare. Qui ꝯuenit ex ꝯtu, nõ potest referre qõnem dñij. h. d. ¶Quæro, qd si habens cãm a à me ex aliquo ꝯtu ꝯuenitur rei vendic. an possit referri mihi qõ dominij? Gul. dicebat. ꝙ Irner. antiquus gl. dicit ꝯ, & bene. Ad ꝯria rñde per

1 ordinem, vt in gl. fallit † in prædone, q si ꝯueniatur rei vendicatione, nõ põt referre qõnem dñij. l. si qs emptionis. §. sed hæc sup illis C. de præsc. 30. an. ¶Op. qa depositarius, cõmodatarius, b creditor,

2 ꝯductor, & si res pñt referre qõnẽ dñij. j̃. depo. l. qui rẽ. & C. loca. l q

b rẽ ꝓpriã. Sol. Aut ego volo agenti ex ꝯtu opponere excep. dicendo, tu nõ es dñs: aut dicẽdo, ꝙ alius ẽ dñs; aut dicẽdo, ꝙ ipse, q conuenit, ẽ dñs. Primo casu non possum, vt hic, & j̃. de pi. act. l. si pignore. §. si pdo. Aut ego volo opponere, ꝙ alius est dñs, & tunc nõ possum,

ADDITIONES.

a Pom. ¶Causam. Vide Bar. in simili, consi. j. vol. j. Bar. in l. iudex. ff. de mino.

b ¶Depositarius, commodatarius. No. Bar. in l. rem alienam. j̃. de pig. act. & ibi dixi, & vide omnino Bar. in l. qui rem. C. lo.

a sum.a d.l.qui rem.quia licet alius sit dñs, tñ ꝯctus ꝯsistit et in re aliena, secus si dñiũ alterius ĩpediret ꝯctũ, & ꝑ ꝯñs actionẽ, & oblõnẽ, vt in mutuo, qđ non ꝯsistit in re aliena, vt s. si cert.pet.l.2.§.in mutui autem datione.facit l.cum seruũ.cum gl.C.de ser.fug. Aut reus vult dicere, ꝙ ipse est dominus, vel vt (ꝓprius loquar) qđ ipse erat
b dominus tpe contractus, & tunc hæc exceptio põt opponi, b ll.cõtrarijs.Rõ, quia dominium recipientis impedit tales ꝯctus celebrari, merito actione ex eo ꝯctu non põt agi. Sed si agitur ꝯdictione ex l.si quis ꝯductionis.C.loc.deberet ante omnia restituere possessionem, & postea de dñio litigare, q̃ lex ꝓprie habet locum in ꝯctu locationis, & ꝯductionis, & directa, sed vtilis habet locũ et in alijs
c ꝯctib.c simil. vt ibi no.per gl.& Doc.Idẽ dico, si ageretur ad possessionem ꝯdictione triticaria.l.j.& ij.s.de trit.¶Quæro, si ꝯmoda-
3 tarius† rõne harum legum non restituit, vtrũ æstimabitur res, vel possessio, q̃ pertinebat ad commodantem? Rñd si non restituitur ꝑ dolum, iuratur in litem.l.3.§.in hac.s.eod. Si verò non est locus illi iuramento, tunc æstimabitur res, non possessio.l.nõ ab re. C. vnde vi.& l.ꝯductores.C.loc.Secus, si esset sine delicto, qa tũc æstimaret solũ possessio q̃ pertinebat ad actorem, vt l.si duo.in fi.vti pos. Huius rõ potest esse, quia qñ agitur ex ꝯctu, bona fides ꝯctus hoc exigit, ne de dominio referas quæstionem, quæ ratio cessat, quando agitur de delicto.

ADDITIONES.

a ¶Non possum.Ratio, quãdo agenti possit opponi exceptio dominij, vide latius per Bar. in l.si alienam.so.ma.& ibi per Bal.dicentem, ꝙ quãdo agitur actione personali, aut nos loquimur, quãdo agitur ex quasi contractu, & remittit se ad no.in l.indebiti §.sed & si nũmi.s.de condi.inde. Aut agitur ex maleficio, vel quasi, & remittit se ad not.in l.& ideo.§. Neratius.de condi.fur.Sed quando agitur ex contractu, dicit ipse, Aut dominium est cã validitatis contractus, vt in mutuo. Aut est cã nullitatis, vt in emptione rei suæ. Aut ecõtra, contracta est cã dñij, vt est contractus emptionis regulariter, & hoc vltimo casu dicit, ꝙ non potest opponi exceptio dominij tertij, nisi emineat euictio in limine contractus, vt l.pe.§ fi.de rescin.ven. In alijs duob.dic vt per Bar.in d.l.si alienam.sed Io.ibi addit, ꝙ licet forte non admittatur in quasi contractu exceptio dominij tertij, in d §.sed & si nummi.admittetur tamen forte exceptio dominij proprij conuenti, arg.l.bona fides.j. deposi.Sed ego in hoc dubito propter tex.in l.si quis conductionis.& quod no per gl.& Bar.C.loc.& quod Bar.hic, & in l.ei à quo.de vsuc.vbi conducens opponebat exceptionem proprij dominij contra locatorem agentem condictione ex lege, & sic extra id, qđ erat actum in locatione, ex quodam quasi contractu agebat, & tamen non admittitur exceptio proprij dominij conuenti.& quod in d.l. si quis conductionis, ageretur ex quasi contractu, hoc sentit expresse Bal.in d.l.si alienam, in princ.ibi, aut ex ea quæ descendebat ex quodam quasi contractu extra id quod agitur, vt in condictione indebiti, vel sine causa, &c.iuncto eo quod ipse idem dicit in ea l. ibi, secundo casu principali, qñ agitur extra, &c.Et sic per prædicta credo opi.Io.non esse veram, cum nihil obstat ad prædicta. l.bona fides.alle.per eum.Istis adde quæ no.Bar.in l.legata.ff.de adi.leg. Vtrum autem si ego ago cõtra authorẽ meũ, puta cõtra venditorem, an ipse poterit mihi opponere, quod non erat dominus. Gl.no.in l.cum res.C.de proba.tamen quod non, quam sequitur Bart. & Bal.& s.dictis adde no.per Bal.in l.nec creditores.C.de pig.act.Et adde not. in l.cum res.alle.hic, & vide Pau.de Cast.hic in fi.adde Pau.de Cast.consi.3.

b ¶Potest opponi.Ego contra hoc ponderaui casum in l.pen.in versi. in rem.& ibi Bart.& Bal.C.depo.cui minime potest responderi.& sic Bar.& Doc.sunt sibijpsis contrarij.

c ¶Alijs contractib.Idem est in his personis, quæ alio nomine tenent, in alijs nõ, qa cessaret rõ, quia per denegationem restõnis vñr spoliare agentẽ, quæ fuit propria ratio illius l.vt per Dy.in d.c.qui ad agendum.de re.iu.in 6.& per Cy.in l.2.C.si cer.pe.Facit tex.not. in l.si mulier.§.qui possessionem.s.qđ me.ca.quem alle Bal.in d.l.si alienam.sol.ma.& ad de Dy.in l.interdicto.post gl.j.de vi, & vi ar.& contra ea, quæ dicit Bar.hic de delicto, facit d.l.si mulier nec tex.in d.l.conductores loquitur, quando locator non erat dominus.

LEX XVII.

In cõmodato. Pactum.vt veniat dolus futurus, non valet h.d.De hoc dic vt s.de pact.l.si vnꝰ.§. illud nulla.& j.de libera.leg.l.Aurelius.§.Caio.

1 *Directæ actiones, & contrariæ, ex quibus contractibus oriantur.*

2 *Actione in contraria, an veniat dolus, vel culpa.*

1 §.Contraria. Actiões ꝯriæ possunt prĩcipaliter ĩtẽtari, sicut
a directæ.h.d.¶Quæro,† ex quib.ꝯctib.oriuntur a directæ, & ex qb.ꝯtrariæ.Gl.dt plenè ĩ l.ꝯsensu.de ac.& ob.dic vt ibi.Tñ q̃tum ad ꝓpositũ dic sic, Qñq; nomen ꝯtractus variat ex ꝑte ꝯtrahentium, vt in emptione, & vend.locatione, & ꝯduc.& simil.tunc ex vtraq; parte orit directa fm nomen suũ. Qñq; nomẽ ꝯtractus non variatur, nec nomen ꝯtrahentium, vel quasi ꝯtrahentium, vt in societate, & tunc idẽ, qa in vtraq; parte orit directa pro socio.Qñq; non variatur nomen ꝯtractus, sed nomen ꝯtrahentiũ, vel quasi:tunc si quidẽ hæc variatio ꝯtingit, qa nomen descẽdit à noie, vt in commodato, deposito, & mandato:nã ex vtraq; parte ẽ idẽ nomen ꝯtractus, sed variatur nomen ꝯtrahentiũ, qa vnus appellatur deponens, alter depositarius, vnus mandans, alius mãdatariꝰ, tunc actio variatur in directã, & ꝯtrariam. Directa competit ei, qui hẽt nomen ꝓpriũ, & ꝯtraria cõpetit ei, qui hẽt nomen deriuatum, vt hic, & videbitis j.man.& depo.per totũ. Qñq; nomẽ ꝯtrahentiũ variatur aliter quam per hanc deriuationẽ, vt in ꝯtractu pignoris qa nomen ꝯtractus est idẽ ex vtraq; parte, licet nomen ꝯtrahentiũ diuersificat, qa vnus vocatur creditor, alter debitor. Idẽ in ꝯtractu dotis, qa nomen ꝯtractus dotis ex vtraq; parte non variat, licet vnus vocat maritꝰ, alia vxor. Idẽ ĩ ꝯtractu tutelæ, vel quasi tutelę, & isto casu variat siũr ꝑ directã, & ꝯtrariã, vt j ti.j.l.j.& l.tutor.§.ꝯtrariã.& đ ꝯtrario iudicio tutelæ, ꝑ totũ.In dote ꝓbat ĩ l.ꝯ no.j.d ipẽ.& ibi dixi, licet gl.alr sentiat, & ꝯpetit directa ei, cuiꝰ ẽ res tpe ꝯtractꝰ, sup q̃ ꝯtrahit alij ꝯpetit ꝯtraria, vt dd.ll.& per hoc dico, ꝙ posita actiõe ex emphyteusi, vel ex feudo.de quib.dixi s.de ꝯd.ex le.l.j. variabitur ĩ directã, & ꝯtrariã, vt directa ꝯpetat dño, ꝯria emphyteutæ, vel feudatario.¶Quæro vtrũ in hac ꝯria iuret in litẽ? Rñ.vt dixi in l.j.

2 actionib.s.de in litem iurã.¶Quæro† vtrũ in ꝯria veniat dolus, & culpa, sicut in principali? Rñ.si ꝯctus celebratur gra vtriusq; idẽ esset in vna, qđ in alia. Sed si ꝯctus celebratur gratia vnius tm̃, tunc non est idem, quia cessat ratio, vt j.eo.l.in reb.§.item qui sciens.& l.pen.Et hoc dico plenè in l quod Nerua.j.depositi.

ADDITIO.

a ¶Contractibus oriuntur.Per Bal.in l.curatoris.C.de neg.gest.

§.Si ex facto. Oblõne secundaria qlibet ex hæredib.tenetur in solidum, licet sit hæres ex parte. facit j.deposi.l.si duo. Quæro, si agitur ad rei restitutionem, ꝙ est ꝯsiliũ agẽtis, vt possit esse certus vtrũ ꝯsequat rẽ, vel æstimõnẽ? Rñd. qđ oẽs hæredes simul litigare cogantur, vt j.de ædil.edi.l. qđ si nolit. §.si plures Præterea, si ageret ꝯ vnum, solutio partis non pareret liberationem, donec ab alio soluatur, vel totum interesse, vel alia pars tota l.si non sortem.§.si centum.s.de cond.inde.& l. si duo.j. depo.& de ver.obl.l.in executione.§.pro parte.

1 *Contractus ab initio sunt voluntatis, ex post facto necessitatis.*

2 *Commodatum à precario in quo differat. Et rationem diuersitatis habes nu.5.*

3 *Commodatur equus si mihi, vt vadam ad villam, inest tacitè tempus, intra quod possim ire, & redire.*

4 *Libellus quomodo formetur in precario, & quomodo in commodato.*

6 *Commodatum repetam, si finitum est tempus, in quo re commodata vti poteras absque tua culpa, & non vsus fuisti.*

7 *Instrumentum publicum potest scribi in tabulis de ligno & in chartis de papyro.*

a §Sicut. a Si ꝯmodans non patitur ꝯmodatarium vti re ad eum vsũ, ad quẽ est ꝯmodata, ꝯtraria ꝯmodati tenetur. h.d. Primò p̃mittit q̃dã p̃ambula ad declarationẽ qõnis. Scdò eam determinat. Scdã ibi, gerit.n.& inde dẽt sumi casus in terminis.¶No.
1 ꝙ ꝯtractus† ab initio sũt volũtatis, ex post facto necessitatis.¶No. tex.in fi.adiuuari q̃ppe nos bñficio, &c.¶Op. j. deposi.l.j.§.pe.Sol. aliud in deposito, qđ totum fit gra ꝯcedentis, vñ ei licet mutare voluntatẽ, si vult:aliud in ꝯmodato, qđ fit gra recipientis tm̃ Op.de l. j.& de l.cũ p̃cario.ff.de p̃ca.Sol Aliud in p̃cario.aliud in ꝯmodato.
2 Et vt videamus rationem oportet videre in quo differt† ꝯmoda-
b tum à p̃cario.b Gl.hic, in ver.nõ est officiũ, & in l.j.circa prin j. de p̃ca.dicit ꝙ ꝯmodatũ dat ad certũ vsum.p̃cariũ dat ad vsum incertũ.Quod intellige, qñ datur ad certũ vsum limitato certo tpe expsse
3 vel tacitè.Si.n.ꝯmodo† equum, vt vadas ad villam, inest tacitè tps, intra qđ possis ire, & redire de villa, vt l.3.§. si qs ita stipulatur.iuncta gl in ver.agit.s. de eo ꝙ cer.loc. Si.n.daret ad certũ vsũ nõ limitato certo tpe tacitè, vel expsse, tũc esset p̃cariũ, & posset reuocari ad volũtatẽ dñi.l.Lucius j de don.& ibi dixi.tangit ꝑ Doc.ĩl. 2. C.
4 e.Ex hoc scias, in qua† actione dẽs formare libellum. Nã si misisti pro libro meo, vel ꝑ equo.vt commodarem tibi nulla adiecta causa, tunc dẽt agi ĩterdicto illo de p̃cario. Sed si adiecisses certã cãm, vt librũ ad corrigendũ, vel equũ ad eq̃tãdum ad villã, & simi. tunc
5 debet agi ꝯmodati, finito vsu. Ex p̃dictis † apparet rõ diuersitatis. nã cũ precariũ datur, nõ determinato vsu, si nõ posset reuocari ad dñi volũtatẽ, videretur ꝓprietas inutilis, qđ ẽ absurdũ, vt l.3.§.ne tñ in vniuersum.s.de vsuf. Quæ rẽ cessat ĩ ꝯmodato. Quid aũt veniat
6 in p̃cario, dic vt l.q̃situ.j.de p̃c.¶Quæro, qđ si finitũ† ẽ tps, quo potuisti pficere vsum ad quẽ ꝯmodaui absq; culpa tua, qa forte fuisti infirmus, an possim repetere ꝯmodatũ? Gl.dicit ꝙ sic, ne iste casus noceat ꝯmodanti, q certat de damno vitãdo, & prosit ꝯmodatario q certat de lucro captando.l.item illa s.de ꝯsti.pe.facit l.si vno.§.itẽ cũ qda.j.loc.¶Venio ad ver.vt accidit.& op.de l.tutori.C.de neg. gest.Sol.vt ibi, & dixi in l.si pupilli.§ fi.s.de nego.gest. Vlti. ex hoc
7 ver. † no.ar.vt valeat instrm publicũ, c si scribat ĩ tabulis de ligno,
c vel in chartis de papyro.Pro hoc j.de bono.pos.secundum tab.l.j.

ADDITIONES.

a ¶Sicut.Quid in mutuo, si mutuaui tibi ad certũ vsum, an anteq̃ sit acta in illum vsum conuersio, repeti possit? Bal.ꝙ non, in l.2.C.e.per gl.in l.si pœnam.de ver.obl.& vide Bal. in l.3.C.eo.quando dicatur commodatum ad certum vsum, & quando dicatur vsus finitus, & quod no.Bar.in l.si pœnam præallegata.

b ¶A precario.Idem tenet Bar.in l.2.s.cer.pe & adde istis gl.hic alle.in l.contractus.de re.iu.adde Bal.in l 2.C.eo.& dixit Bal.in l.fi.C.de comp. ꝙ precarium magis accedit commodato, quàm deposito. Ita dicit ibi in 4.oppo.

c ¶Instrumentum publicum. Valet instrumentum in tabulis de ligno, vel de papyro. Vide Spe in tit.de instru edi.§ instrumentum. ver.item ꝙ non est inscriptum.per Ant.in c j.de fi.instr.& ibi quid si in tabulis eburneis, vel cereis, vide Bar.in d.l.j.in prin.de bo.po.secũ. tab.& ꝙ valet instrumentum in chartis de papyro, & in quacunque alia materia, est text.& ibi Bal.in l.donatio, C.de do.& hic adde text.in l.quoniam indignum.in fi.de test.& ibi Bar.& Bal.ibi in fi. Quid in chartis rasis, vide in l.chartæ.de bon.pos.secun.tab.& ed.ibi Bar.limitat. Sal.in d.l.quoniam, & ibi etiam per Ang.adde, ꝙ scriptura publica possit fieri in papyro, Bal.cons.44.2 lib.

1 *Creditor in centum, de centum an possit petere vigintiquinque.*

2 *Et debitor potest excipere quod tota summa petatur, si iudicis iurisdictio hoc patitur.*

a §.Duabus. a Ex plurib.reb.separatis pt peti vna, non autem certa pars vnius corporis.h.d.¶Oppo.de l.si ser
1 uus.§.boue.s.de ꝯd.fur.dic vt ibi. Quæro,† si dẽs mihi cẽtũ, an possum

ADDITIO.

a Duab.¶Dic vt ibi. Vide Bal.in l.si mihi, & tibi.in gl.in ver.non posse.de leg.j.

a sum petere 25. de illis centum. a R͞n. sine dubio possum petere, vt l. cum quædam puella in fi. de iurisd. omn. iudi. nec petam 25. tanquam debita, sed tanquam ex centum debitis, vt l. scire debemus. & ibi per gl. ȷ̃. de verb. obl. Sed dubiũ est, † an debitor possit dicere, volo ꝙ petas totum simul, ne distringuas me in plura iudicia. Gul. dicit, ꝙ pōt hoc dicere, arg. s̃. de procu. l. non tñ. & l. plane. s̃. fa. erc. & s̃. de quib. rebus ad eundem iud. l. 1. & 2. Facit ȷ̃. de exerci. l. ne in plures. & l. quod si nolit. §. si plures. ȷ̃. de ædil. edic. quod videtur verum, si iudicis iurisdictio hoc patiatur; aliàs secus, vt d. l. cum quædam. in fin.

ADDITIO.

a ¶ De illis centum. Adde quæ no. per Bald. in l. quidam existimauerunt. si cer. pe. & Bar in l. non est nouum. in fi. ȷ̃. de act. emp. & vide etiam Bar. in d. l. quidam existimauerunt. Ang. & Io. de Imo. & Bal. in l. j. ȷ̃. de acq. hær. Et adde, quod Bal. etiam tenuit, ꝙ iste libellus sustentetur. Ita dicit ipse in l. j. ȷ̃. de acq. hære. cuius contrarium ipsemet tenet in l. si mihi & tibi. vel illa. gl. ibi, de leg. j. Tu teneas, qđ dicit Bar. hic, & in l. scire debemus. Pro quo adde, ꝙ no. voluit Inn. in c. cum M. Ferrarien. de const. adde qđ not. Bar. in l. prætor. §. si mihi plures, de inin. & Ang. in d. l. cum quædam puella. ñ Doc. tenent cõtra Bar. ideo vide Io. de Imo. in d. l. scire debemus qui conatur eum sustinere contra alios & adde ꝙ istam dicit no. Bar. in l. non est nouũ. in fi. ȷ̃. de ac. emp. & vide Bar. in auth. at qui semel. C. de prob. Et ex hac opi. Bar. limitatur tex. Insti. de act. § si minus. vbi etiam probatur cum gl. sua. quod si de centum, quæ mihi promisisti, petij decem coram vno iudice, & obtinui, vel succubui, & postea velim residuum petere coram alio incompetenti in illa ciuitate, vel in alia, competit tibi exceptio declinatoria, quia non teneris respondere, nisi coram illo iudice primo, quod tene menti, quia forte prima facie dixissem contrarium, & adde no. Institu. in c. § si quis agens. & adde quod no. voluit Bar. in auth. at qui semel. de prob. & sing. Bal. & post eum Io. de Imo. in l. si mihi, de leg. j & per eundem in l. j. in fi. de acq. hære. per Bal. & Io. in l. edi. in repe. Pro quo etiam videmus de cumula. necess. de eden. per Bal. Ang. Sal. in l. cum quædam. s̃. de iur. om. iud. per Pau. de Cast. in d. l. si idem cum eodem. co. per Bal. Pau. de Castro. Rom. in l. si idem cum eodem. in prin. de iur. om. iud. per Bar. Ang. & Imo. in d. l. scire debemus. de ver. obl & per eundem Bar. in l. si vnus. §. si cum mihi. de pac. & l. si ex toto. §. fi. de leg. j per Bar. & Bal. in l. j in fi. C de duo. re. per Bar. in l. prætor. § si mihi plures, ad fi. ȷ̃. de in. & aliquid per Angel. per illum tex. in l. age cum Geminiano C. de transa. & per Bar. in l. cum quædam puella. de iur. om. iudi. per Sal. in d. l. cum quædam. quid autem si actor potest consequi intentionem suam faciendo duo iudicia, & illud idem potest consequi vno iudicio, vide Cy. in l. quod tempore. & ibi Bal. in fin. C. de test. mil. & hic adde quod no. voluit Bart. in d. auth. qui semel. & ibi sing. Bal. & post eum Imo. in præal. l. si mihi, & tibi, in prin. per Bald. Ange. & Sal. in d. l. cum quædam. in fi. Et adde etiam quod Bal. tenet, quod etiam iste libellus sustentaretur. Ita dicit ipse in d. l. j ȷ̃. de acq. pos. cuius contrarium ipsemet tenet in d. l. si mihi & tibi, per gl. ibi Bar. in fin. sequitus opi. Pet. tenet, ꝙ talis libellus non sustentaretur. Tu teneas quod no. Bar. hic, & in d. l. scire debemus, per id, quod no. Inn. in d. c. cum M. Ferr. & adde quod not. Bart. in d. §. si mihi plures, ad fi. & Ange. in l. cum quædam puella. Aliqui tamen Doc. etiam tenuerunt cum Bar. ideo vide Imo. in d. l. scire debemus. qui conatur ipsum sustinere. Sed contra istam opi. Bar. ꝙ non cogatur etiam reo opponente, petere tota cētum, facit tex. in l. iam tñ §. aliud. ȷ̃. iud. sol. vbi dicit tex. ꝙ si sunt plures hæredes creditoris non coguntur per vnum litigare, imo quilibet potest agere. Quod secus est in hæredibus rei, quia per vnum tenentur omnes defendere. Et sic apparet. ꝙ differentia est in creditore, & reo; & clarum est ꝙ ex persona hæredis conditio obligationis non immutatur l. 2. de verb. obl. & sic, si creditor teneretur petere tota centum, hæres similiter cogeretur, vt d. §. aliud. Sed ad hoc potest responderi, & ideo considera, & tene opi. Bar. per quã multũ limitatur cautela, quam ipse ponit in d. auth. at qui semel, in fi. & ibi dixi C. de prob. Item per hoc ēt multum limitatur tex. Insti. de act. §. si minus, vbi ꝓbatur cum gl. sua, ꝙ si de centum, &c.

Adde tu vltra prædicta Maria. Soc. in c. dilecti. arti. 29. q. 2. de libel. obl.

1 Actiones tres competunt illi, qui soluit æstimationem rei commodatæ, quæ reuersa postea est ad dominum.

2 Alternatiuorum quo ad actionem electio est actoris, quo ad solutionem rei ante litem contestatam.

3 Culpa quando æstimetur.

§. Rem commodatam. Actio cōmodati ɔ̃ria cōperit, vt dñs reddat rē in sui potestatem reuersam, vel æstimationē acceptã. h. d. ¶ No. ꝙ illa
a actio competit alternatiuè ad duo. Sed q̃ro, cuius erit electio? Gl. hic disputat, finaliter tenet, qđ sit in electione eius, qui accepit reddere qđ vult: Tu dic clarius, vt dicebat † do. Ia. tres sunt actiones q̃ competunt huic, q soluit litis æstimationem, s. actio ex eo ɔ̃ctu & hæc datur alternatiuè ad duo, vt hic. Item ɔdictio sine cã, & ista datur p̃cisè ad repetendã pecuniã datam, vt l. si fullo. s̃. de ɔdi. sine cã. Itē est rei vendicatio, vt s̃. de rei vē. l. vēdicatio. l. si culpa. Sed in actio-
2 nib. † electio est actoris, vt ȷ̃. de trib. l. ꝙ in hæredem. §. electio. Rei verò est electio ꝙ soluat ante lit. ɔtc. vt l. 3. circa prin. ver. & generaliter s̃. de eo, qđ cer. loc. Vnde quãcunq; actionē intentet ante lit. ɔtc. dñs poterit eligere ꝙ vult: post li. ɔtc. cogetur soluere sm naturam actionis intentatæ vel rem, si intentat actionē in rem, vel æstimationem, si intentat codictionem sine cã. Sed si intentatur actio ex eo ɔ̃ctu, poterit soluere quam vult vt hic, sicut in alijs obligationibus alternatiuis. l. eum qui certarum. ȷ̃. de verb. ob. ¶ Vltimo no.
b in fi. huius gl. b ibi sed hic † enim non res, sed culpa fuit æstimata. qđ
3 est notandum, qñ agitur actione ex eo contractu. Secus si ageretur rei vendicatione. Dixi in l. si fullo. alleg. licet Dy. aliter sentiat in c. pro possessore. extra, de reg. iur. lib. 6.

ADDITIONES.

a ¶ Electio. Sed Ful. in l. si fullo, s̃. de cond. sine cau. tenuit, ꝙ eius est electio in reb. cuius est in actione, per tex. no. in l. si seruus legatus § cum homo. de leg. j.

b ¶ In fi. huius gl. Vide Imo. in l. j. § si ver. circa quintum. ȷ̃. pro emp.

LEX XVIII.

1 Culpa leuissima est, non facere illud, quod diligentissimus paterfamilias faceret.

In rebus. Cōmodatarius tenetur de leuissima culpa, si ipsius gratia fuerit cōmodatũ, nō de casu, nisi culpa præcedat: sed si vtriusq; grã fuerit ɔmodatũ, tenetur solum de dolo, &
1 leui. h. d. ¶ No. ꝙ leuissima † culpa dr̃ nō facere illud, qđ diligentissimus paterfamilias faceret. De quo dic vt dixi ĩ l. ꝙ Nerua. ȷ̃. depo.

§. Siue autem. Pro culpa commissa in faciēdo competit actio ex eo ɔ̃ctu, & legis Aquiliæ. h. d.

1 Expensas paruas factas circa rem commodatam commodatarius non repetit.

2 Modicum non curatur.

a §. Possunt. a Expensas alimentorum, vel valetudinis † par-
1 uas ɔmodatarius non repetit, b secus in magnis.
b h. d. ¶ No. istum casum tex. & no. non † esse curandum de modico,
2 de quo per Dy. in l. si proprietarios. de dam. infect.

ADDITIONES.

a ¶ Possunt. Inducitur iste text. ad quæstionem de eo, qui fecit expensas in equo commodato, de quo vide Bar. in l. diuortio. §. impendia. sol. ma. Quid in famulo. vide Bar. in l. si cum dotem. §. sin autem in seuissimo, sol. mat. & in l. legatis. ȷ̃. de ali. & cib. leg. & quid in potestate, an debeat præstare medicinas iudici. vide Bar. & ꝙ dixi in d. l. legatis.

b Pom. ¶ Non repetit. Vide Pan. in c. j. de cler. ægrot.

1 Vitiosam tradens rem, tenetur ad interesse.

§. Item qui. Commodans tenetur de vitio rei, si sciens fuit. h. d. † Opp. & vr̃ ꝙ ēt ignorans teneatur: quia in ɔmodato venit leuissima culpa, vt s̃. e. l. si vt certo. §. nunc videndũ. Sol. ibi loquitur ex parte ɔmodatarij, cuius grã celebratus est ɔtractus: hic ex pte ɔmodantis, meritò non tenetur nisi de dolo, subaudi, & lata culpa, vt dixi in l. qđ Nerua. ȷ̃. dep. Op. de l. sed addes. §. j. ȷ̃. lo. & de l. tenet. §. sed si vas. ȷ̃. đ ac. emp. dicit gl. aliud ĩ seruo vēdito,
1 & locato, vt in ɔ̃rijs: aliud ĩ ɔmodato, vt hic. Tu verò † distinguas qñq; res tradit ex tali ɔ̃ctu, ex quo dñs trãsfert dñiũ, & nō dñs vsu capiēdi ɔdōnē, vt in empt. & ven. & simi. tunc si tradit rē vitiosam sciēter, tenet̃ ad interesse, ēt extra rē: si tradit ignorãter, tenet̃ ad interesse, vel q̃to minoris. qđ dic vt l. Iulia. ȷ̃. de act. empt. & d. §. sed si vas. in l. tenetur. e. ti. Qñq; tradit̃ ex tali ɔ̃ctu, ex quo nō transfertur dñium, & tunc qñq; recipiens exhibet suũ officiũ gratiosè grã da-
a tis, vt in depositario, & mandatario, & hic distingue a depositum à mandato: nam deponēs de omni interesse tenetur. ȷ̃. de furt. l. si seruus cōis. §. qđ vero. Nã cũ grã ipsius ɔ̃ctus celebrat̃, tenet̃ de leuissima, nec pōt negari, quin in culpa aliquali fuerit tradendo rem vi-
b tiosam, vt d. §. qđ vero. In mandato b verò distingue, Aut procuratori, seu mandatario pōt aliqua culpa imputari, & tunc in nullo tenetur dñs. Aut non pōt imputari culpa, & tunc aut ei fuit mandatum de certo emendo, & tunc de omni interesse tenet̃ dñs, sicut in deposito. Aut de incerto, & tũc aut dñs potuit eũ certiorare, & tenetur in totũ. Aut nō potuit, & non tenet̃, nisi vt rem ꝓ noxa relinquat, si est res q̃ possit noxam ɔmittere, vt ȷ̃. mãd. l. inter causas. §. si cũ seruũ. & d. l. si seruus. §. qđ vero. ȷ̃. de furt. Si verò celebrat̃ ɔ̃ctus grã recipientis tm̃, vt in ɔmodato, & tunc aut dñs fuit sciens, & tenetur in totũ, vt hic. Aut non, & non tenetur. nisi vt ꝓ noxa dimittat, si pt noxã ɔmittere illa res, vt ȷ̃. e. l. pe. Aut ɔ̃ctus celebratur grã vtriusq;, vt locatio, & conductio: & tũc distingue vas vitiosum ab alijs reb. vitiosis. d. l. sed addes. ȷ̃. loc. quod dic vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶ Distingue. Adde Bart. in l. j. C. de sent. quæ pro eo quod inter. & de qua culpa teneatur procurator, vide late Bar. in l. quod Nerua, in 9. q. princ. ȷ̃. deposi.

b ¶ In mandato. Tu vero distingue late per Bar. in repe. l. quod Nerua. in 2. q. prin.

1 Iudicio contrario quod potest peti, potest in compensationem deduci.

2 Compensationem de viginti quæ tibi debeo, si mihi agenti ad decem opponis, non condemnabor in alijs decem, nisi agatur per viam reconuentionis.

1 §. Quod autem. Quod † pt ɔ̃rio a iudicio peti, pt in ɔpē-
a sationē deduci. h. d. Hic ē casus vni⁹ q̃-
2 stionis; tu petis † à me decē, oppono ɔpensationē de viginti, q̃ mihi debes, iudex absoluet me à decē petitis, sed vtrũ in residuis decē condemnabit te in codē iudicio? Gl. dicit, ꝙ nō, nisi agat̃ p modum reconuentionis, vt no. in l. cũ Papinianus. in 2. gl. C. de sen. & Gul. hic.

ADDITIO.

a ¶ Contrario. Adde Bal. in l. si tutores C. de compen. Bald. idem quod hic in l. cum Papinianus in ver. in compensatio. C. de sen. & idem Pau. de Ca. hic, & pro hoc alleg. c. cum dilecti. de ordi. cog.

LEX XIX.

Ad eos. De damno dato à tertio non tenetur commodatarius, vel conductor.

LEX XX.

a Argentum. a Si res culpa nuncij perdatur, perit periculo domini, si remittens non fuit in culpa malæ electionis. h. d. De hoc dic vt s̃. eo. l. eum, qui. in fi.

ADDITIO.

a ¶ Argentum. Hanc legem limita, & intellige in specie, non in genere secundũ Ang. no. in l. si fi... §. si iam ruerint, de dam. infec. & ibi dixi post Bart. Et adde an ista lex habeat locum vbicunque ego sæpius miseram famulum pro libro meo, postea vno die sine mandato venit ad te pro libro, & aufugit, an ego tenear vide in l. cuicunque. §. sed & cum falso, in apost. antiquorum. ȷ̃. de insti. & ideo dicunt Doc. in l. j C. depo. & ibi Bal. & Card. in c. j de commodato, quod furtum factum à coniuncto, vel famulo, & simili, reputatur casus fortuitus, arg. istius legis, & vide in d. l. eum qui. §. fi. s̃. eo. vbi Bar. & no. ꝙ nuncius, licet sit pauper, si non erat malæ famæ non dicitur eligens esse in culpa. l. suspectam ... de suspec. tuto. Adde an furtum factum à famulo reputetur casus fortuitus, Bal. consil. 89. lib. j.

LEX XXI.

Rem mihi. Postq̃ qs est ɔdẽnatus ɔmodati directa,ꝑtageř ɔmodati ɔ̃ria.h.d.¶Op.d l.si fullo.s̃. de ɔdi. sine cã.Sol.dt gl.fateor ꝙ hẽt locũ actio ɔmodati,vt hic, & ẽt sine cã ɔdictio,vt ibi.hoc placet,qa ibi agendo ɔdictione sine cã,non impugno sñiam,qa ex post facto deuenit ad nõ cãm.Sed hic agẽ do sine cã ɔdictione impugnarẽ sñiam,nã hẽrẽ necesse dicere istã cãm fuisse iniustã tpe sñiæ,iõ puto ꝙ hẽt locũ actio ɔmodati, vt tex.h.d.ꝑ q̃ ñ dico ɔ̃ sñiam,sed peto interesse meũ pactionẽ ɔmodati ɔ̃riã.¶Itẽ opp.C.de ɔdi.indeb.l.j.& j̃.manda.l.si fideiussor.§.in oĩb.Sol.dt gl.fateor,ꝙ hic nõ ɔpetit ɔdictio indebiti,quia solutum est authoritate sententiæ,& sic ɔcordat,vt in gl.Vel aliter hic sñia fuit nulla,quia lata ex falsis instrumentis,sed hoc nõ est verũ vt dicam in l.si prætor.§.Marcellus.s̃.de iudi.

§.In exercitu. Dolus serui nõ præiudicat ɔmodanti,licet pro eo noxaliter teneatur.h.d.

LEX XXIII.

a Si commodauero. aSi re vtatur ɔmodatarius ad eum vsum,ad quem commodata est,& pereat sine culpa ɔmodatarij,commodatarius non teneř.h.d.

ADDITIO.

a ¶Pom.Si commodauero.Vide Fel.in c.auditis.de præscr.

De pignoratitia actione. Rub.

¶Dictum est s̃.de quibusdã actionib. personalib. verum quia pignoratia est actio ẽt personalis sicut aliæ,ideo de ea ponit hic in tractatu ꝑsonalium.qđ no.j̃.in tractatu de pign. Ibi enim tractař de actione hypothecæ,q̃ est realis.l.pignus.j̃.de pignorib.Et quę sit differentia inter hypothecariam,& pignoratitiam,ponit gl.in j.consti.Digestorum.§.tertij dic vt ibi.

LEX PRIMA.

1 *Pignus nudo consensu contrahitur,etiam si alia res tradatur.*
2 *Error in materia pignoris non impedit constitutionem.*
3 *Dictio,vsque quando ponatur inclusiuè.& nu.7.*
4 *Pignus prætorium,& conuentionale,quomodo differunt.*
5 *Debitor in pignore,ꝑtorio debito sublato hẽt pignoratitiã vtilẽ,sicut in conuẽtionali.*
6 *Error in nomine quando vitiet contractum.*

1 Pignus. Pignus†nudo consensu ɔhiř etiã si alia res
2 tradař.&†error in mã pignoris ɔstitutionẽ nõ impedit.h.d.Primò ꝑmittit vnũ dictum , secundò ex eo infert ad solutionẽ q̃onis.Tertiò format aliã q.& soluit.Scda ibi,si igiř.Tertia ibi,si quis tñ.¶No.qđ dixi in sum
3 mario.¶No.hic in fi.ꝙ†dictio,ꝑter,ponitur inclusiuè. &c. *Idẽ de dictione,vsq;,intellige.Circa tñ istã dictionem vsq;, diuersæ dantř regulæ,siue opiniones.Nam dñt qdã,ꝙ dictio, vsq;, si sit in lege posita,sumiř inclusiuè.Huius rõ est,ne lex sit incerta. C. de don.l.sancimus.ĩ prin.& C.đ sac.san.ec.l.illud qđ.C.đ nouo Cod. ɔpo.ɔsti.j.§.qb.Et hoc est verũ,nisi ɔ̃rietas vł ĩɔuenientia seq̃ret:qa tũc sumereř exclusiue,vt j̃.an paliũ cau.appel.l.j.§.ſ3 & si ea.iũcta l.absentẽ.§.aduersus.ad fi.j̃ de pœnis.&l.meminisse.ĩ prin.s̃.de off.ꝓɔsu.idẽ.si sit apposita ĩ vltima volũtate.đ leg.3.l.patronus.§.Sẽpronio.iũcta gl.ibi in ver.vsq; , nisi aliud appeat ex ɔ̃ctu nato ex vltĩa volũtate.đ leg.j l.filiusfamilias.§.si libert⁹.iũcta gl.ĩ ver.vsq; Idẽ si à ɔhẽtib.rõne pdcã,nisi aliud appereat ex magnitudine ꝑtij, vel rei,q̃ vẽdiř,vt j̃.de leg.2.l.q solidũ.§.j.& ꝙ no.j̃.de supficie.l.j.§.j.& de iu.dot.l.cũ in fundo. §. vxor.vł aľs ĩ verbis ĩ ɔ̃ctu appositis,vt si ꝓmitto tibi decẽ qualibet die ꝑ carnib.vsq; ad diẽ veneris appeť ꝙ illa dictio ñ ĩcludit,arg.j̃.loca.l.si vno anno.ĩ prĩ. Alij dñt sic,dictio,vsq; aliqñ est determinatiua tpis,& tunc rõne tpis ĩcludit,arg.j̃.đ ɔdi.& demõ.l.4.§.fi.Aliqñ ẽ determinatiua rei vł loci,& tũc res vel locus,circa quẽ apponiř hęc dictio,vsq;,erat sub noĩatione casuũ prius noĩatorũ,& tũc includit. Aut ñ erat sub nominatione casuũ prius nominatorũ,& tũc ꝓpriè excludit,vt si vendã fundũ vsq; ad viã publicã,vel si dicã vsq; ad talẽ arborẽ. Quia si erat mea arbor,vř includi,si aliena,tũc nõ.j̃.de ɔh.emp. l.litora & đ le.3.l.patronus.§.Sẽpronio.aut erat dubiũ,an esset sub ordinatione casuũ prius nominatorũ,& tũc serua,ꝙ si sit odiũ includere,excludat.Si sit fauor includere,ĩcludat tũc,arg.j̃.an paliũ cau.appel.l.j.§.j.vbi,vsq; ad relegationẽ.j̃.đ lib.& postu.l.cũ qdã.In dubio aũt dicerẽ arborẽ cõem,ar.s̃.ɔmu diui.l.arbor.& l.ꝑ regione de ac.re.do.*¶Ad primũ opponiř iura realia solo ɔsensu ñ ɔstituũř sine traditione.C.de pac.l.traditionib.s̃. de vsufr.l.3.§.j.& l.si ꝑtẽ.ĩ prĩ.quẽadmo ser.amit.Sol.ſpãle est in pignore, vt hic. & l.si tibi.§.de pignore,& ibi no.s̃.de pac.rõ,qa modici ꝑiudicij ẽ.Similis rõ ĩ l.fi.C.q res pig.obl.pos.†Cõtra hoc facit a l.q aũt.§.j.s̃.de ɔstit.pecu.Sol.ibi qs ꝓmisit pignus se daturũ, & nõ declarauit specie b,vñ nõ ꝑtbintelligi pignus ɔstitutũ ĩ gñe,vt videbitis no.in hac l.in pe.glo.Secus si certa species fuisset expressa, quia tunc statim fuisset constitutũ pignus secundum Gul.¶Nũc intro gl.mag.c & opp.de l.nõ est mirũ.j̃.e.vbi req̃riř traditio.Sol. ibi loq̃ř in pignore ꝑtorio,hic ĩ pignore ɔuẽtionali.Et hĩc sumpta occasiõe gl.hic ponit dñas inter pign⁹ ꝑtoriũ,& ɔuẽtionale, quã gl.vide,& signa.

4 Tu†tñ dic clarius,& latius,ꝙ pign⁹ ɔuentionale à ꝑtorio differt.primò in mõ ɔstituẽdi:nã ɔuẽtionale solo ɔsensu ɔhitur,ꝑtorium verò tradõne.d.l.non est mirũ.In casu tñ nõ req̃riř tradõ.l.cum vnus.§.fi.cũ l.seq.j̃.de bo.auth.iud.pos.Item ĩ bonis minoris vniformiter ɔstituit ꝑtoriũ pign⁹, sicut in bonis maioris.l.apud Iulianum.§.j.q.ex cau.in pos.ea.&l.si minor.de bo.auth.iu.pos.qđ ẽc⁹ est in ɔuentionali.Nã ĩmobilia nõ pñt oblˀari sine decreto.Itẽ differũt in effectu acq̃sitionis respũ creditoris.Nã in ɔuentionali fcã tradõne transit possessio,vt l.serui noĩe.j̃.de vsuc.& l. q pignori.j̃.de acq.pos.& l.j §.ꝑ seruũ corpaľr pignori.e.ti.& no in l.cũ notissimi.§.j.C.de ꝑscr.xxx.an.Secus est in ꝑtorio pignore, vt no ĩ l.iij.in fi.j̃.de ac.pos.Et ex hoc seq̃ř alia dñia ꝙ in ɔuentionali creditor hẽt vtile possessoriũ,secus ĩ ꝑtorio.l.si duo.§.creditores.j̃.vti pos.Itẽ in ɔuentionali,qui prior est tpe potior est ĩ iure:secus ĩ ꝑtorio. Quod dic,vt l.cũ vnus. de bo.auth. iu.pos.& l.si & iure.j̃.q po.in pi.ha. Quilibet tñ creditor hẽt hypothecariã,& in hoc cõueniũt.l.j.& ij.C.de præt.pig. Itẽ ɔuentionale nõ põt recuperari, nisi soluto đbito,vt l.si rẽ.§.oĩs.j̃.e.sed ꝑtoriũ statim cũ venit ad defẽdendũ,vt in auth.& q iurat.de bo.auth.iu.pos.ꝙ dic,vt l.si pecuniæ.in fi.vt in po.leg.dixi in l.cũ q.j̃.de pri.cred. Tetigi vobis ĩ l.his ɔñr.§.si filius.s̃.fa ercis.Itẽ differũt, qa in ɔuẽtionali creditor hẽt pignoratitiam ɔ̃riam.qđ secus est in ꝑtorio,vt dicit gl.ꝙ non puto verũ vt statim dicã. Tertio differunt in effectu respũ debitoris.Nã in ɔuẽtionali venit dolus,lata,& leuis culpa.l. si vt certo.§.nũc videẽdũ.s̃.ti.j.In ꝑtorio vero venit dolus,& lata culpa tm̃.l.ꝑtor
5 §.est ꝑterea.j̃.de bo.auth.iu.pos.An aũt†debitor hẽat pignoratitiã actionẽ in ꝑtorio debito sublato,sicut in ɔuẽtionali, ꝑt dubitari.Veritas est,ꝙ hẽat vtilẽ.l.is,cui.§.q̃ri poterit.j̃.vt in pos.le.Et ea.
d rõne puto,ꝙ ɔpetat creditori pignoratitia d ɔ̃ria ꝑ illã l. Ad qđ facit ꝙ no.Ia.de Arc.in l.vtriq;.de dã.inf. licet inter creditorẽ,& đbitorẽ in pignore ꝑtorio ꝓdita sit actio in fcm̃ ex illo edicto ꝑtoris
e posito in l.ꝑtor.de bo auth.iu.pos.¶Venio ad tertiũ dcm̃.& op.e
6 ꝙ†error in noĩe vitiet ɔ̃ctũ,vt j̃.de ɔh.em.l.qđ tñ. in fi. Sol. aliud in pignore,aliud in emptione.Et assignat gl. duas bonas rõnes,dic vt in ea.Ex qb.ɔcludit gl.ꝙ hoc totũ stet in volũtate decepti,vtrũ ɔ̃ctus valeat vel ñ.Cõtra hoc vř de peric.& cõ.rei vẽ.l.si vina.Sol. ibi nulla fuit deceptio:vñ ñ ẽ ęquũ ꝙ illud qđ deuenit ĩ ɔ̃ctũ depẽdeat ex volũtate vnius:sed hic interuenit dolus,vñ in fauorẽ decepti,& đcipiẽtis odiũ ɔferř in decepti volũtatẽ.Sił̃e dicimus ĩ ɔ̃ctu cui dolus dedit cãm,vt s̃.de dol.& l.elegãter.in prin. & qđ ibi no. C.de trãsa.l.trãsactione.& l sub ꝑtextu.de ser.pig.da. ma.l.si credi
f torib.in fi.¶Op.& vř ꝙ dictio,ꝑter,f ponař exclusiuè,vt l.nã ꝙ liq̃dæ.de pen.lega.Sol.qñq; dictio,ꝑter,apponiř parti ɔ̃tetorũ sub ꝑ-
7 missis,& poniř exclusiuè.vt l ɔ̃ria.Qñq;†apponiř ei, qđ sub ꝑmissis ñ ɔtineř.& poniř inclusiuè,vt hic,& l.Scio.§.vxori.de ann.leg.& ꝑ Cy C.de transa.l.actione. vbi gl.tãgit.*Tu dic clarius de dictione,ꝑter,& fac talẽ theoricã,an ponař exclusiuè, vel ĩclusiuè: & dic,aut illud poniř post dictionẽ,ꝑter,ɔtineř sub rła ꝑced.& tũc poniř exclusiuè,vt do tibi corpus iuris,ꝑter Digestũ nouũ:do tibi oẽs fundos,ꝑter talẽ.certe tunc nõ intelligo datũ Digestũ nouũ, vt j̃.đ pe.leg.l.nã ꝙ liquidæ.§.fi. Aut illud,qđ poniř post dictiõnẽ, ꝑter,nõ poniř sua rła ꝑced.& tũc sumiř inclusiuè,vt do tibi oẽs vineas meas ꝑter pratum,vt j̃.de an.leg.l.Seio. §.vxori, præter id,& hic.Et est rõ dñiæ.Nã qñ nõ ɔtineř sub ꝑcedenti regula,nõ hẽt qđ excludat,cũ priuatio præsupponat habitum,vt l.nã & s̃.đ iniust.rup.& irri.fac.testa.& l.decẽ stipulatus.de ver.ob. Sed quando ɔtinetur sub regula præcedenti,habet quid excludat , & tunc priuatio habet suum habitum.*

ADDITIONES.

† Clau.¶Oblig.pos.Põt tñ pignus ꝑ cõstituendũ cõtrahi,tex.cũ gl. in l.solutã.j̃.đ so.q̃.ꝑ sing.allegat ad hoc bal.in l.legitima.& l.si tibi.§.de pignore.s̃.de pac.
a Contra hoc facit.Vide hic omni o Pau.de Cast.
b Pom.¶Non potest.Vide aliquid per Fel.in c.literas de præsumptio.
c ¶Intro gl.magnã.Quæ sit dñia inter pignus ꝑtoriũ,& cõuẽtionale,adde aliã q̃ not.in l.si finita.§.si q̃s dãni.de dano.infe.Adde aliã dñiã,q̃ nemo ponit, qa in pignore ꝑtorio creditor accipiẽdo pignus,ẽt nõ idoneum,in totũ liberat debitorẽ,vt ẽ tex.no.ĩ l.à diuo Pio.§.si pignora.j̃.de re iudi.secus in pignore cõuẽtionali,vt l.creditor q nõ idoneo.s̃.si cer.peta.&l.si ꝑ mutua.C.eo.adde aliã,nã l3 in pignore & hypothecaria cõuentionali requiritur excussio, qñ agiř cõtra tertios pos.in auth.hoc si đbitor.C.de pig.secus in pignore cõuẽtionali,& hypothecaria.Et addẽ no.in l.si finita.§.si q̃s damni.de damno.infe.& vide no.in auth.hoc si debitor.C.de pig.adde q̃uo possit concurrere pignus prætorium,& conuentionale,Bal.consi.316.li.4.
d ¶Pignoratitia.Et creditor ẽt hẽt hypothecariã ĩ pignoř ꝑtorio.l.2.C.đ ꝑt.pi.
e ¶Et op. Adde Imo.in l.si id ꝙ aurũ.de ver.ob.& vide ꝙ ibi scripsi post Bar.
f ¶Dictio,ꝑter.Vide Bar.in l.si eũ.§.q iniuriarũ,si q̃s cau.tex.ĩ l.q bona §. si q̃s q.& Iac.de Are.& Imo.de dã.infe.& Bal.& Doc.in l.actione.de trãsac.& tex.in auth.hoc amplius,& ibi ponderat Bal.C.de fideic. & plene in dictionari o in ver.ꝑter,& hẽs in d.l.actione.vbi dixi plene.Et de dictione, nisi,adde Bar. in d.l.ꝑtor.& ĩn l.si tutor.§.fi.de tut.& rat.di.per gl.& bal.in l.sed & hæ.s̃.de procur.Quid in dictione,vltra,vide Ang.in cõsi.208 de qua ẽt ꝑ bal. in d.§ q iniuriarũ.& bar.in l.q ita.ff.de do.præleg.& ibi de aliis,adde plenissime Old. de dictione,præter,& multis aliis consi.49.& in quantum Ale.alleg.Ang.cõs. 208.ego habeo 293 & de dictione.præter,vide etiam Rom.consi.328.

LEX II.

Aliena res non potest obligari.

Si debitor. Secundus creditor ex cōuentione debitoris nō
p̄t in ius prioris creditoris succedere post pign⁹
1 venditū.h.d.No †quod dixi in summario, a ꝙ res aliena non p̄t
a obligari.Op.C.de his,qui in pri.cred.loc.succe.l.j. & j. q̄ res pig.
oblig.pos.l.Aristo.Sol.hic erat pignus venditum,&iam bona de
bitoris exiuerat.ibi adhuc erat in bonis debitoris,&c.

ADDITIO.

a ¶In summario.Limita vt nota per Bal.in l.mater,in j.col.C.de rei vend.& vide not. in l.cum res.C.si res ali.pig.da.sit.& quare non possit res aliena hypothecari, sed vendi sic,vide per Bal.in l.fine.C.ad Velleia.& ibi sing.quod si res aliena est hypothecata,nō præscribo hypothecā spatio long.tem.sequitur etiam Bal.in l.fi.C.de præscriptio.lon.temp.Adde tñ,quod res aliena possessa bona fide,& titulo,potest obligari.d.l.si ab eo.j.de pig.Item potest pignorari domino ratificante.l.rem alienam.j.eo.

LEX III.

1 *Solui qui putat statim sibi,non videtur habere fidem de pretio.*

a Si quasi. aNon vr̄ hr̄e fidem de pretio,quod statim quis rece
1 pturum se putat.h.d.¶†No.istā legē ad mām,qñ di
b catur emptor habere fidē de pretio.bNon.n.vr̄ hr̄e, si putat statim
sibi solui.De quo Insti.de re.diui.§.venditæ.& j.de trib.l.ꝓcura-
☞toris.in fi.*Ex l.ista dicebat And de Pisis, dum eum audiebam,ꝙ
si aliqs cōtrahat quasi recepturus pecuniam illico,nō aliàs,quod
non sit aliqua dilatio danda ab homine.Nec etiam datur à lege.
Ad quod s.si cer.pet.l.si qs nec cām.& j.de peric.& commo.rei
vendi.l.j.§.fi.cum l.seq iunctis no.per gl.& Doc.in l.eum te.C.de
☞pac.inter emp.& vendito.*

ADDITIONES.

a Pom.Si quasi.Vide Ale.in l.j.ff.si cer.pet.

b ¶Fidem de pretio.Vide Bal.& Ang.in l.si cum dotem.§.fi.sol.mat.& ibi dixi post Bar.& quæ not.Bar.late l.à diuo Pio.§ sed si emptor.de re iud.& no.Bal.in l.ciuile.de rei vend.l.si non donationis.C.de contrah.empr.

LEX IIII.

1 *Pignus vbi ē cōuētū ꝙ nō vēdat,p̄t tamē vendi,trina denunciatione præmissa.*
2 *Renunciari non potest dispositioni huius legis.*
3 *denūciationes tres q̄do requiruntur non sufficit quod fiant vno momento, sed requiritur ad minus,quod vna dies sit inter vnam denunciationem,& aliam.*
4 *Biennium expectatur post istas denunciationes antequam pignus vendatur.*

a Si conuenerit. aPignus p̄t vendi, si est actū, vel nihil est
dcm̄.Sed si agitur ꝙ nō vēdatur trina de
☞nunciatione præmissa vendi pōt,aliàs secus.h.d.*In tex.ibi fuerit
denunciatum,&c.Intellige cū ꝯminatione,vt dicat,solue,aut vē-
dā pignus.arg.C.de distra.pig.l.creditor.ꝓ hoc ī vsib.feu.de mil.
vasal.q ꝯtu.est.§.fi.Et omissio istius denunciatiōis impediret trās
lationē dñij,si venderetur pignus,vt no.per Cy.C.de distrac.pig.
☞l.4*¶Not.istū casum,bqa est singularis,†ꝙ vbi ꝯuētū est de nō vē-
b dendo pignore,p̄t vēdi trina denunciatione p̄missa.¶Op.qđ nul
1 lo casu liceat vendere,nisi denunciatione premissa.l.fi.§.j.C.de iu.
do.imp.Sol,olim poterat vendi sine denunciatione, hodie secus
ꝑ illā l.tñ nō reqritur nisi vna denunciatio,qñ nihil est actum de
c vendendo.¶Ad tertiū dcm̄ op.cꝙ liceat vnicuiq; renunciare iu-
ri suo,vt l.si qs in conscribendo.C.de pac.ḡ creditor nō p̄t vēdere
post actum de nō vendendo.Gl.respō.ꝙ hoc est ꝑꝑ publicā vtilita
tem:aliàs nō reperiret qui mutuaret pecuniam,si pignus vendi ñ
2 posset.ſm†hoc ēt beneficio huius legis nō posset renunciari, si
d de eo ēt fieret mētio specialis.¶Quæro,dvtrum possint fieri istæ
3 tres†denunciationes,vna vice,s.solue,solue,& iterum solue.Gl.
dicit,ꝙ nō,& bene dicit, qa tūc nō vr̄ sæpius denunciare, sed sæ-
e pius loqui.earg.j.de leg.j.l.Mæuius.§.ei,q.*Quidā dicunt, quòd
☞arbitrio iudicis fiat ista denunciatio.arg.j.đ iure delib.l.j.in fi.Cō
tra tñ gl.facit l.ter enixa.j.de verb.signi.Sed ibi in actu fauorabili:
hic in odioso,arg.j.de libe.& posthu.l.cum quidam.Item ꝯ.C.de
pac.l.q̄uis.in prin.vbi sufficit vno ꝓtextu petere apostolos.Dic,ꝙ
ibi est rō,ne appellās ꝑderet cām p̄textu talis subtilitatis,& neces
sitatis,Et qa inuitus litigauit in prima cā.hic aūt nō,ꝑꝑ hoc credi
tor ꝑdet ius suū.Et qa voluntate ꝯxit,arg.s.q satisd.cog.l.si fideius
☞sor.§.si necessario.& de Carbo edic.l.sđ & si qs.*¶Sed q̄ro quot
dies dēnt esse inter vnā denūciationē & aliā?gl.in verbo,nisi ei,đt
f qđ ad minus vna dies,f& sic in trib.dieb.poterit fieri.l.inter accu
satorē.j.de pu.iu.quod satis placet.Et hoc tene mēti, qa alias re-
gulariter vna denunciatio sufficit.l.Titia.§.vsuras.de lega.2.¶Que
4 ro,vtrū†post has denunciationes dēat currere bienniū?De quo
in l.vlt.C.de iur.do.imp.Gl.đt ꝙ sic,& bñ,l; in qbuidā partibus de
cōsuetudine tātum annus expectet.Quæro à quo tpe currit biē-
☞nium?dic vt in gl.*Vt ꝯprehēdas mām huius legis,cū q̄rit, quo
tempore possit distrahi pignus.sic distingue.Aut est pignus ꝯuen
tionale,aut iudiciale, aut prætorium.Si est ꝯuentionale.tunc aut
est actum inter partes de pignore vendendo, aut nō. Primo casu
potest vendere iuxta pactum.C.de iure do.imp.l.fi.§.j.& hic.Si au
tem sit actum,ne distrahatur,tunc præmissa trina denunciatione,
facta diuersis temporib.iuxta not.hic,p̄t creditor pignus vendere
nō incōtinenti,sed transacto biēnio à tempore denunciationis
currente,vt hic,& C.de iu.domi.imp.l.fi.s.alle.Sed an valeat pcm̄
ꝙ creditor possit vendere pignus sine illa denunciatione præce-
dente?dic ꝙ sic,vt est casus in l.Titio.§.Titius.j.ad munic.Si vero
nihil fuit actum de vendendo,sed simpl'r pignus fuit acceptū,nō
adiecto,liceat vendere,vel nō:tunc creditor debet denunciare se
mel,& biēnio elapso à tpe denunciatiōis numerādo, creditor p̄t
pignus vēdere,vt d.l.fi.§.sin aūt nulla.¶Si aūt sit pignus iudiciale,
tūc pōt distrahi post duos menses.j.de re iu.l.debitorib.à tpe cap
tionis pignoris numerādos Doct.tñ dñt l.illā esse correctā, per l.
2.& 3.C.de vsur.rei iud.vt exp̄ssè no.gl.in d.l.2.& Dy.in d.l.debi
torib.s.alle.¶Si aūt sit pignus p̄torium,tūc nō p̄t vendi añ ſm de
cretum,cum añ missus nō sit dn̄s.Sed ꝑ secundi decreti interposi
tionē q̄rit dñiū,de quo vide C.de bo.auth.iu.pos.l.cū ꝓponas.&
☞aut.& q iurat.& in l.si finita.§.inquilinus.j.de dam.infe.*

ADDITIONES.

a ¶Si conuenerit.Vtrum valeat pactum de vendendo pignore,nulla monitione præcedēte,tex.est no.secundum vnam lec.quod sic,& ibi Bar.l.Titio,§.Titius.ad mu.per Bal.in l.creditor.C.de dist.pig.& in gl.ibi.& hic,Bal.in l.fi.per illum tex.de iu do.imp.Et quando requiratur denunciatio,vide in l.debitores.& ꝙ ibi no.C.de pig.latius in l.creditor.& ibi Bal.C.de dist.pi.& in l.fi.C.de iu.do.imp.vbi dicit Bal.ꝙ valet pactum, ꝙ pignus vendatur sine subhastatione.& etiam intra vnam hebdomadam, & sine certioratione debitoris.& vide omnino An.& Imo.in l.debitoribus.ff.de re iud.Et an,& quando vna interpellatio sufficiat,vide Bar.& quæ ibi dixi in l.de pupilio.§.si qs ipsi prætori.de ope.no.nunc.& in hac l.Vide omnino Pa.de Ca.quia bene declarat hanc l.adde an valeat pactum ꝙ possit semper redimere rem venditam.Bal.ꝙ non,cons.254 3.lib.

b Pom.¶No.istum casum.Vide Fel.in c.ex literis.ver.vj.fallit.de const.& post istas tres denunciationes,debet expectari per triennium.l.fi.C.de iu.do.imp.vide Cæp.in caute.100.Item valet pactum de vendendo pignore sine vlla notificatione,Bar.in l.Titio.§.Titius.ff.ad municip.

c ¶Opp.Vide omnino Ang.& Imo.in l.debitoribus ff.de re iud.

d Pom.¶Quæro.Vide Fel.in c.ex literis.ver.fallit nono.de constitu.Barb.consi.j.vol.j.Vide Ro.sing.227.

e ¶Sæpius loqui.Et sequitur Ro.in l.de pupillo.§.si quis ipsi prætori.de ope.no.nun.alle.gl.fi.in c.ab eo.in ver.instanter.de app.in vi.

f ¶Vna dies.Hic ꝑ Pa.de Ca.& istā tene menti ad cle.quamuis de ap.& ibi no.& in c.bonæ.de app.& in c.Lotharius,31.q.ij.& Cy.no.& Io.de Imo.in l.cum procurator.§.si dn̄s.de ope.no.nun.& gl in c.ab eo.in versi.instanter,de app.in vj.

LEX V.

a Idēque. aOp.& vr̄,ꝙ talia pacta sint seruanda.l.fi.§.j.C.de iu.
do.imp.Huius timore dñt qdam ꝙ hic dr̄,Idemque
iuris,&c.s.vt teneatur furti,si nō denunciauerit, & nō seruauerit
pacta,&sic cōcordat cū l.ꝯria.Alij dicunt,Idemq; iuris,&c.vt pos
sit fieri venditio nō seruatis pactis, si tñ ter denunciatur.Ad ꝯriū
rñdēt,ꝙ ibi pacta fuerunt apposita de vendendo certo mō,hic de
nō vendendo.Hoc nō placet,qa pactum de vendendo certo mō,
includit pactum de nō vēdēdo alio mō, si ergo istud inclusum ta-
citè nō valeret,possit vendere quolibet mō,qđ est ꝯ illam l.Vñ a-
lij dñt ꝙ istud pactum est seruadū,nisi ter denuncietur, vt hic,qđ
placet cū hac rōne,qa bñficiū huius l.est introductum ob publi-
cā vtilitatē,vt creditores possint vendere pignus.Si igitur obser-
uando pactū ꝯuentū pignus posset vendi,tunc p̄t ꝑueniri ad vēdi
b tionem alio mō,vt hic.Sed sib p̄t esse creditori ꝯsultum ꝯseruādo
pactum,debet illud seruare,l.contraria.

ADDITIONES.

a ¶Idemque.In hac l.& materia d.l.fi.§.j.vide Pau.de Cast.

b Poma.¶Sed si.Vide Roma.consi.44.ad fi.

LEX VI.

1 *Pactum appositum fauore vnius,non debet eius læsionem redundare.*
2 *Promisisti mihi soluere centum in paschate, vel dare obsides,possum cogere te,præcise ad soluendum.*
3 *Alternatiuorum electio non est debentis,quando vnum est in obligatione,& alliud appositum ad cautelam creditoris.*
4 *Creditor cogitur ostendere debitori volenti vendere rem mobilem penes eum pignoratam,præstita prius per debitorem cautione,& quid in immobili.*
5 *Debitor in domo pignorata p̄t inuito creditore ēptorē dom⁹ ducerē ꝑ cameras.*

a Quāuis. aCreditor nō p̄t vēdere pignus,sed cogitur vēditori
ostēdere,vel đbitori,vt vēdat,si sibi idoneè caueat.
☞h.d.*Vide tex.ibi ostēdere rē,&c.s.& tradere,al's frustra daretur
cautio:imo teneat ex sola ostensione,cū caueat ab eo emēti ꝑ ali
☞quē creditorē,q ignorabat istud pign⁹.s.e.l.2.*¶No.ꝙ pcm̄†ap
1 positū ī fauorē vnius,nō dēt redūdare ī eius læsionē,đ quo ī l.qđ
b fauore.C.đ legib.& ī l.nulla iuris.đ leg.s.Et hoc īducit Gu.ad q.b
ꝓmisisti mihi soluere centū ī paschate,vel dare obsides,seu suffi-
ciens

ADDITIONES.

a ¶Quamuis.De isto tex.vide no.Bart.in l.à diuo.§.sed & illud,de re iud.& bene facit l.j.§ si tabulæ.& not.Bar.de sequestro.ff.de ta.exhi.& de ratione, de qua hic ad declarationem,vide Bar.in l.sicut.§.illud.in fi.j.quib.mod.pig.vel hypot.sol.& hic Pau.de Ca.& vide quod dicit Bar.in l.fi.in prin.j.eo.

b ¶Ad q.not.limitationem,quod in alternatiuis non est electio debitoris, bene facit qđ not.Bal.in l.fi.C.de pet.hæ.Et cum ista decisione transit Pau.de Cast.in l.4 §.si ex conuentione,de re iudi,per illum tex.Pau.de Cast.in l.cum proponas.C.de transa.&ad hoc facit tex.in l.causam.§.puellam.j.de manu.ibi,quando manus iniectio & facit ēt l.qui legati.C.vt in poss leg,& hic adde quæ habes per mod.in d.§.si ex conuentione, per Pau.de Cast.in l si Stichum.§.idem Celsus.j.de noua.vbi ē inducit tex.vt ibi per eum.Adde Fel.plene in c.inter cæteras.extra,de rescrip.

Pom.¶Vide Ro.consi.139.de materia alternatiuæ,vide Bar.consi.15.vol.2.alias consil.25.Ias.l.j.s.qui satisd.cog.& Ias.in §.huic autem.Insti.de act.Fel.in c.inter cæteras.de rescri.Ale.in l.si se nō obtulit.§.si ex cōuētione.col.j.j.de re iudi.& in d.l.j.s.q satisd.cog.

clẽs pignus,ego te volo cogere ad soluẽdũ p̃cise, q̃rit̃ an possim? Iste tex.facit ꝙ sic,q̃a hoc ꝙ dr̃, de dãdis obsidib.vel pignorib.ẽ in eius fauorẽ,ergo ñ dẽt redũdare in eius læsionẽ, Nec ob.si dicat̃,
a in alternatiuis[a] electio ẽ dẽntis,q̃a hoc verũ, qñ alternatiua cadit
3 inter duo,quorũ vtrũq; ẽ ĩ obl'one, & sol'one,hic verò † vnũ est in obl'one,aliud apponit̃ ad cautelã creditoris. Præterea, si ñ posset cogi p̃cisè ad soluẽdũ,eẽt ĩ electione debitoris,an dẽret.Iõ ista alternatiua sic intell'i nõ dẽbit.l.3.in prin.§.de eo ꝙ certo loco.Secundò no
4 † ꝙ creditor cogit̃ ostẽdere rẽ mobilẽ debitori volẽti cedere:p̃stita tñ prius idonea cautione.Pro hoc C.de pign.auth. hoc ita.& in corpore vñ sumit̃.& ff.d̃ re iud.l.à diuo Pio.§.ꝙ si res. ¶Quæro qd de re immobili.Dicit gl.in ver.si immobilis,certè illa seipsam exhibet.l.2.C.qñ,& q.quarta ps de.& C.de do.añ nup. auth.dos data.quod p̃t esse verũ in p̃dio rustico, sed in p̃dio vrba
5 no † poterit ne dñs,q̃ vult vendere domũ, ducere emptorem per cameras inuito creditore,vel ꝯductore, vel simili? Gul. d̃t ꝙ sic,
† arg.l.si ita,§.dñs.de vsu & habi.& l.j.§.ꝙ ait.ff.de cloac.[†] *Ad hoc facit optimè iste tex.ibi , necessitatem hẽat ostẽdere,&c.Ex quo tex.no.ꝙ ꝯductor domus tenet̃ pati, ꝙ dominus ostendat domũ, & cameras conducere volenti pro futuro tempore.

ADDITIONES.

a ¶In alternatiuis.Vide per Mod.in l.j.§.qui satisda.cog. vbi voluit Ro. contrariũ Istud dictũ bar.sequitur Pau.in l.4.§.si ex conuentione per illum tex.de re iud.& in l.cũ proponas,de transac.& facit quod no.bal.in l.fi.C.de pet. hæ. Et cum illa doctrina transit Pau.de Ca.in d.§.si ex conuentione,per illũ tex.in ver.qu.ppe.& arg.d.§. puellã.& in d.l. cum proponas.adde qñ in alternatiuis electio sit debentis,pulchre bal. consi.43.li.j.& in alternatiuis in cessione bonorum,cuius sit electio,vide Ro.consi.439.
† Clau.¶Cloac.Vide ad legem Ale.& Ias.in l.j.§.qui satis.cog.

§.Si Creditor.

In actione pignoratitia post moram veniunt vsuræ,quia est bonæfidei.h.d.

LEX VIII.

§.Si necessarias.

Expẽsæ factæ ĩ r̃ pignorata ꝯria pignoratitia repetunt̃.h.d.*Dicit gl.ꝙ ẽt modicã ĩpẽsã repetit:secus ẽ in ꝯmodatario.Vide gl.rõ horũ ẽ,q̃a ꝯmodatarius vtit̃ re ꝯmodata ad suã vtilitatẽ. Creditor aũt qcq̃d ĩ bi rõne pignoris accedit,ꝯputat,sibi in sortẽ,vt C.e.l. 2. & iõ ipse repetit ẽt modicã impensã,nõ autẽ cõmodatarius,ẽm Iac.* Gl. q̃rit qd in cibariis? Rñ.idem,nam cum creditor nõ hẽat vsum pignoris,cessat rõ,quæ est in l.pignori.§.fi.ff.eo.

§.Si pignori.

Si creditor vendidit,& de euictione ꝓmiñt, ei dẽt à debitor̃ de indemnitate caueri. h.d. ¶Op.ꝙ creditor ñ dẽt cauere.C.cre.euic.pig.ñ dẽre.l.j. Sol vt ĩ gl.

1 *Res tota venditur ratione partis.*
2 *Emphyteusis,an redeat ad dominum,quando vnus ex pluribus hæredibus cessauit in solutione canis,remissiuè.*

§.Si vnus.

1 Si cessat̃ in solutione partis , p̃t vẽdi totum. h.d. †No.ꝙ ratione partis venditur totum.& sic facit ad q.
2 † ꝙ si ex plurib.hr̃dib.emphyteutæ vnus non soluit pensionem,& cæteri soluerunt,quod tota res incidit in commissum. Hoc tangit gl.in l.cõi.diuidundo.in prin.ff.cõmu.diuid.Ego plenè in l.fraudati.de publicanis.& Gul.de Cug.tangit hic.

1 *Dictio quaque,importat idem quod dictio,omnis.*
2 *Dictio,quisquis,est distributiua.*
3 *Negatiua præposita signo vniuersali facit æquipollere suo contradictorio.*
4 *Cõtractus celebrati inter rurales,verba ĩtelligunt̃ naturaliter gresso mõ,& improprie.*
5 *Oratio indefinita quando æquipolleat vniuersali.*

§. Si annua.

Vl'is negatiua ñ p̃t dici falsa , anteq̃ in quolibet p̃ticulari sit pol'e.Irẽ oro vl'is, si ĩ vno est falsa,in toto dr̃ falsa. ¶Itẽ or̃o distributiua verificat̃ in quolibet p̃ticulari distributorum. ¶Itẽ indefinita æqpollet vl'i: h.d. ẽm gl.
a ¶Op.de prin.ad fi.[a] Sol.in prin.† est dictio quaque , q̃ importat i-
1 dẽ ꝙ oĩs,vt hic:ibi,q̃a eis verbis oẽs pensiones,[b] &c.& l.hoc artic.
b in fi.de hær.instituen.vbi est dictio q̃sque,q̃ est distributiua.l. q filiab.§.j.ff.de le.j.¶Sed ꝯ hoc op.ꝙ
2 † dictio q̃sq̃s,sit distributiua.l. q liberis.§.hæc verba,de vul,& pup.Sol.ibi loqtur in dictione,q̃sq̃s:hic in dictione,q̃sq;,ideo gl.hic in ver.his verbis.q̃ incip.j.ver. pecuniæ.d̃t,ꝙ dictio q̃sq̃s est signum vl'e,aut malè loq̃t,aut corru
c ptè est scriptura.¶Op.ꝙ hic,in prin.nõ sit or̃o vl'is, & collectiua,[c]
3 imo particularis,siue distributiua:nã negatiua † p̃posita signo vl'i facit æqpollere suo ꝯdictorio.l.legitimos.§.an ergo,d legi.tu.& l. in bello.§.j.ff.de cap.in gl.in verb.nunq̃ hẽd hic ẽ hmõi, d̃t.n. Nec verum est,sua quaq;die,&c.q.d.si non oĩb.dieb.&c.vt gl.d̃t.Sed ista or̃o,Si non oĩb.æqpollet,si aliqb nõ q̃ est eius ꝯdictoria: ergo apparet ꝙ est or̃o particularis seu distributiua.Rñd.lʒ ẽm ꝓpriam
4 significationẽ hoc sit,tñ † qñ ista verba ꝓferunt̃ à ꝯhentib.q istas æqpollentias ignorãt,ẽm istum modũ nõ intelliginus, sed stam' rudi,& grosso verborũ significatui.ita loqtur hic. Nam qñq; lurisc̃ẽ improprie locutus circa istas or̃ones,vt l. si seruus, §. si pluriũ.ff.si q̃s cau.¶Itẽ opp.rõ vl'is si in vno est falsa, in totũ est falsa. l.siis q ducẽta.§.vtrũ.de reb.du.Ergo si in p̃rio terĩo nõ soluit,verũ ẽ dicere ꝙ falsa ẽ hæc ꝓpositio oĩb teriis posse solui , lʒ adhuc oẽs terii ñ venerint,arg.de ver.ob.l.in illa stipl'one, si calẽdis. So.
5 voluit dicere gl.hic,verbũ pecunia,ponit̃ indefinitè,ꝙ † æqpollet vl'i.l.si plurib.de le.2.p̃ind ẽ ĝ,ac si diceret, si oĩs pecunia soluta nõ erit:ĝ si ẽ cessatũ in primo terĩo, tñ verũ oẽm pecuniã solutã nõ eẽ,lʒ hoc posset eẽ verũ in se, tñ iurisc̃sultus ñ ẽ motus pp hoc, sed iõ q̃a illa dictio,quaq; oẽs dies significat,vt d̃t hic tex.Et iõ rñ. ad ꝯrium,ꝙ lʒ in p̃ced. stipl'one termini sol'onis essent distributi, & separati:tñ in hoc sc̃do pcõ de vendẽdo fuerũt in vnũ collecti p hãc dictionẽ,quaq;.q.d.nisi omnib. terminis soluta fuerit, hoc ẽ,ꝙ q̃libet dictarũ p̃stationũ posset fieri in omnib.dictis teriis , & sic in vlt.terĩo poterit soluer̃ oẽs illas p̃stationes.¶Venio ad ver. sed oĩb.hic dr̃,ꝙ oĩb pensionib.præteritis, si in vna ẽ cessatũ, poterit vendi pign'.Contrà,ista or̃o fuit vl'is negatiua.s.si ñ omnib. terĩs fuerit solutũ,ergo si in aliqua p̃te ẽ solutũ, deficiet ista ꝯdõ: q̃a sicut ista or̃o ñ ẽ vera,oĩb teris esse solutũ,qñ est ĩ aliquo cessatũ,ita ñ est vera omnib. terminis ñ esse solutũ, si in aliquo est satisfactũ.d.§.vtrũ.ergo ꝯdõ ꝯuentionis ñ est adimpleta, meritò pignus vẽdi ñ poterit.Sol.ẽm sig̃nationẽ verborũ arg. ꝓcederet,sc̃ q̃a si p̃cessit stipl'o,qua cautũ ẽ,ꝙ soluat̃ oĩb.terĩs,& appeat ꝙ si in aliquo cessatũ ẽ,de mẽte ꝯhentiũ ẽ,ꝙ pignus possit vẽdi,iõ sic intell'r.Istæ.n.ꝯdões,q̃ in pœnalib.stipl'onib. apponũt̃, iudicãt̃ ẽm ꝙ de mẽte ꝯhẽtiũ p̃t apper̃,ẽt ꝯ sig̃natione verborũ,vt l.si is q du cẽta.§.cũ ita.de reb.du.&ibi dixi.¶Iterũ op.si ergo ꝯmittit̃ stipl'o, si in aliquo ẽ cessatũ.ergo p̃cedens or̃o nõ accipit̃ vl'r,& collectiuè,cuius ꝯriũ dcm̃ est §.Rñ.duo verba sunt in dcã or̃one. ¶Priò, verbũ pecuniæ,in quo lʒ or̃o sit indefinita , intell'r vl'r, tñ ista vl'itas intell'r vl'r,& distributiuè.q.d. si q̃libet ps dictæ pecuniæ soluta ñ fuerit,&c.&hoc ex mẽte ꝯhẽtiũ,vt §.dixi.¶Itẽ ĩ directa or̃one ẽ dies:d̃t.n.sua quaq;die:& ista ẽ vl'is collectiua. q.d.oĩb. dieb. elapsis,merito añq̃ oẽs dies sint elapsi, ñ p̃t dici ꝯmissa cõuentio de vẽdẽdo,sed postq̃ sunt elapsi,ꝯmittit̃ in q̃libet p̃te ꝓ qua cessatũ ẽ.¶Venio ad ver.sed si ita scriptũ.& op.hic dr̃,tũ q̃ pecunia.& §. dr̃.q̃libet pecunia,ẽm ꝙ mõ intellexit,ergo idẽ ĩportat,ꝙ dcm̃ est § Item hic subdit,sua die:& sic indefinitè loqtur de die,ergo æqpollet vl'i.&sic ꝯcludit̃,ꝙ idẽ dẽat esse in hac ꝯceptione,ꝙ in p̃ria. Rñ.tu dicis,ꝙ hæc or̃o,sua die,est indefinita:falsum est,imo ẽ particularis,q̃a ei apponit̃ signũ p̃ticulare,sua.Est ergo sensus, si qua pecunia suo appropriato termino soluta nõ erit,&c.meritò ergo cũ in aliquo cessatũ ẽ,p̃t vẽdi.Et hoc sentit gl.hic posita,[*] ĩ ver. his verbis.q̃ incip.j.verbo,pecuniæ,&c.in fi.d̃t.n. ꝙ indefinita æqpollet vl'i.hoc intellige verũ,si sit eadẽ rõ oĩum p̃ticulariũ sub se comprehensorũ,de quo dic,vt no.p Dy.extra de reg. iu.in rub.*

ADDITIONES.

a ¶Ad fi.De dictione,quaque,quisque,quisquis,&c.Facit q̃d no.Bar.in l.creditori. C. de pac per Bar.late in l.hoc articulo.ff.de hær.inst.Ang.no.in l.si Stichum,§. stipulatio,de ver.ob.dicebat quòd dictio,quaque,erat distributiua,& male, & ibi p Imo.& adde l. pluribus.§.j.& ibi per Ang.& Imo.de ver.obli.
b ¶Pensiones. Vide ad istum §.quæ habentur,post gl & Bar in l.si seruus. §.si pluriũ.§.si quis cau.Bar.in extrauag.ad reprimendum.in ver.non obstantibus.
c ¶Vniuersalis,& collectiua.Adde tex.cũ gl.quem ibi no.Bar.in l.j.C.q̃ñ & qñ iu.

1 *Pactum de vendendo in dubio, non intelligitur personale,remissiuè.*
2 *Conditio adimpleta an transeat ad hæredes,remissiuè.*

§.De vẽdendo.

1 Pcm̃ † de vẽdendo in dubio ñ intell'r p̃sonale.h.d.De mã huius §. dic vt §. de pac.l.iurisgen.§.pactorum.Tetigi in l.si sic.ff.de ver. ob.Gul.q̃rit
2 † hic vtrũ ꝯdõ implenda transeat ad hr̃des , q̃d examinaui in l. si x.cum petiero.ff.de ver.ob.Cy.in l.si plures.C.de cond.inser.

§.Cum pignus.

Pignus p̃t vendi propter debitum,& alias accessiones.h.d.

LEX IX.

Si rem alienã.

Creditori decepto p ꝯriam pignoratitiã succurritur contra debitorem.h.d.

§.Non tantum.

Pro omni obligatione potest dari pignus.h.d.

1 *Pignus & hypotheca differunt.*
2 *Statutum loquens in pignore,non habet locum in hypotheca.*

§.Proprie.

1 Seipsũ summat, & ponit dr̃iã † inter pignus , &
a hypothecã.[a] ¶Op.de l.res hypothecæ.§. pe.ff.d pig.&Inst.de act.§.itẽ Seruiana.Sol.q̃tũ ad actionẽ hypothecariã nulla est dr̃iã inter pignus, & hypothecam,vt ibi.Sed q̃tum ad pignoratitiã directã ẽ dr̃ia,q̃a illa ꝯhit̃ re,vt Inst. q.mo.re ꝯhit.ob.in fi Iõ nisi ad creditorẽ trãseat possessio,vel detentatio,ñ hr̃et locũ
2 pignoratitia.¶Itẽ no.tex.ibi proprie pignus,&c.† Et sic facit ad
b q.ꝙ statuta,[b] q loquunt̃ de pignore,ñ hẽrent locum in hypothe
c ca.cũ ẽm ꝓpriã significationẽ[c] dẽant intelligi de pignore q̃d trãsit ad creditorem,non tñ hoc pro constanti ponerem.

ADDITIONES.

a ¶Et hypothecã.De quib.differentiis vide ẽt per gl.in l.si tibi decẽ.§.pignore.§.de pac. per gl & Bar.in proœ. Digestorum.in §.tertij.in ver.ciuilis.et in ver.ead.res.bar.in l.pigneris.C.de pig.et bal.in c.j.de feu.dato in vicem leg commi et in l.j.C.de non nu.pe.per Canon.maxime per Inn.inc.cum conster.de pig.et per aliquos in d.l.si tibi decem.§.de pignore.
b ¶De pignore.Statutum loquens de pignore,non habet locum in hypotheca.Contrariũ tenet hic Pau.de Ca.quem vide.
c ¶Significationem.Vide Felin.c.cum aliis ibi...Alex.consi.30 consi.125.

1 *Dolus dans causam contractui pignoris, quod annullat ipsum ipso iure.*
2 *Pignoratitia actio quando nascatur, & vnde nascatur.*
3 *Actio ex stipulatu pro dote quando, & vnde nascatur.*
4 *Præscriptio quando incipiat currere contra actionem pignoratitiam.*

a §. Omnis. a Pignoratitia directa ɔ̄pit cū ē creditori soluta pecunia, vel al'r satisfcm̄. h.d. ¶ Op. ḋ l. aliena. §. fi.
j̄. e. Sol. fallit ibi, vt ibi pt3 ¶ Ad fi. hui⁹ §. op. dū loq̄ᵗ ḋ eo, q̄ ē dece
ptus ḋ l. & elegāter. in pn̄. ḋ dolo. & l. 2. in fi. ḋ ac. emp. So. intell'e
q̄ sit deceptus re ipsa sui facilitate, n̄ dolo aduersarij. Nā cū ɔ̄ctus
1 † pignoris sit bonę fidei, dol⁹ dās ɔ̄ctui bonæfidei cām, annullat
ipm̄ iure ipso. l. de tutela. & ibi no. C. de in inte. rest. mi. & l. sub p̄-
2 textu. C. de trāsac. ¶ † Quæro qn̄ nascatᵗ actio pignoratitia. Et vr̄, q̄
tpe ɔ̄ct⁹, qa re ɔ̄pit, vt Insti. q. mo. re ɔ̄h. obl. ī fi. In ɔ̄riū, q̄ tpe satis-
factionis, vt hic. Sol. si q̄rimus, qn̄ nascatᵗ, nascitᵗ tpe sol'onis, vel sa
tisfactionis, vt hic. Si q̄rimus vn̄ nascatᵗ, ex ɔ̄ctu dudū inito, & ce
lebrato, & traditione sequuta, vt d. §. fi. Et sic nascitᵗ hodie ex mā
antiqua. Dat gl. p̄ hoc exēplū ī mutuo reconciliato ɔ̄sumptiōe. Qḋ
dic, vt l. nā & sitᵘʳ. & l. si à furioso. si cer. pe. Itē ī actione tutelæ, q̄
3 dic, vt l. si tutor. ī fi. cū l. seq. de tut. & rō. distr. Itē ī actione † ex stipu
latu p̄ dote. & ī hoc sūt gl. ɔ̄riæ, quas plenè examinaui ī l. si ɔ̄stāte
§. j. sol. ma. tn̄ gl. hic ḋt veritatē. Probatᵗ ī l. ī reb. §. oīs aūt. C. de iu.
do. & j̄. de dot. p̄leg. l. ij. in pri. & de natiuitate harū actionū, & si-
miliū, gl. ī ver. cō. diuid. & Doc. tāgūt, & examināt ī l. j. C. ḋ anna.
excep. Facit q̄ no. s̄. fi. reg. l. j. & fa. erc. l. j. ī qb. tractatᵗ, qn̄ dictæ a-
4 ctiōes nascātᵗ, &c. ¶ Quærit gl. qn̄ īcipit † currerᵗ p̄scriptio ɔ̄ actio-
nē pignoratitiā? Rn̄. q̄ à die natiuitatis, an̄. n̄. n̄ p̄t p̄scribi, qa n̄ ē na
b ta vt hic, & l. j. C. ḋ anna. exce. bī fi. Præscribitᵗ tn̄ iuri offerēdi & sol
c uēdi cḋbitū n̄ ipsi actioni pignoratitię. ḋt gl. idē no. ī gl. ī ver. oppo
nere. ī l. cū notis. § eo iure de p̄scr. xxx. an. & ibi Doc. Mod. tractāt
Gu. de Cu. ponit hic. tāgitᵗ ī l. pignori. ḋ vsuc. & ibi hoc examinaui.

ADDITIONES.

a ¶ Omnis. De materia huius §. vide Bar. in l. fi. in fi. prin. j̄ eo. ver. q̄ro qn̄ nascitᵗ pignora titia, &c. Adde gl in l. j. C. de anna. exce. in gl. mag. q̄ inc. sed qn̄. & q̄ ibi Bal. & Ang.
¶ Pom. Vide Rom. sing. 507.
b ¶ C. de ann. exce. De quo vide quæ ibi habes post Bar.
c ¶ Et soluendi. Adde quæ habes in l. j. § si seruum qui in fuga, de acq. poss. & ibi scripsi post Bar. in d. l. pignori, hic alle. & Bar. in l. j. s̄. de condi. ex leg. & Bal. in c. j in fi. de feu. da. in vicē le. commissariæ. Adde an præscribatur pignoratitiæ. Pau. de Ca. consi. 292. & Bal. consi. 292. circa fi 3. li.

§. Is quoque. Pro re alia pignorata p̄ōt agi pignoratitia. h.d. Dic vt s̄. ti. j. l. commodare. & l. seq.

1 *Ius intētatū q̄do superuenit pēdēte iudicio ex cā de p̄terito, q̄do sequatᵗ cōdēnatio*
2 *Iudex qualiter cōdēnabit in expēsis, q̄do ius intentatū superuenit iudicio pēdēte.*
3 *Oblatio facta in iudicio inducit liberationem, sicut facit oblatio, & consignatio extra iudicium.*

a §. Qui ante. a Qn̄ i⁹ itētatū superuenit † pēdēte iudicio ex cā
1 ḋ p̄terito, p̄t seq ɔ̄dēnatio. h.d. ¶ Op. vt l. n̄ p̄t. ḋ
iudi. Sol. q̄tū ad p̄positū ibi superuenit i⁹ post lit. ɔ̄te ex cā de futuro
seu ex cā noua: hic superuenit ex cā dē p̄terito deducta ī iudiciū. Fa
cit j̄. mā. l. si mādauero tibi, vt rā Titio. & j̄. de ver. ob. l. si Titius. Et
ex hoc apparet, q̄ finis hui⁹ gl. n̄ ē bonus sic simpl'r itelligēdo. Si
ago rei vēdicatione & superuenit dn̄iū pēdēte iudicio, si q̄dē ex cā
noua n̄ dēt seq ɔ̄dēnatio, sec⁹ si ex cā ḋ p̄terito, vt puta si extiterit
ɔ̄dō legati, cui⁹ occasione vēdicabitᵗ. Ita dēs itelligere istā gl. De
ista mā plenè in d. l. n̄ p̄t. Circa h̄ vide ī c. Abbate sane. ḋ riu. ī fi. li.
vj. * Old. circa hāc mām̄ dicebat sic, aut qs agit alieno noīe, & tūc
superueniēte sibi noua p̄tāte agēdi dēt obtinerᵗ. s̄. q satis. cog. l. Iul. &
C. de iu. l. l3 iudice. aut agit noīe p̄prio, & tūc aut actione p̄sonali,
aut reali. Si p̄sonali, ex iure postea superueniēti ex cā noua n̄ dēt ob
tinere. s̄. de iud. l. n̄ p̄t videri, iuncta ibi gl. vnica, q̄ ī fi. allegat hāc le
gē. & l. n̄. queād. s̄. illo titulo: secus ī ex cā ḋ præterito, vt hoc §. fal-
lit, vt no. C. de fideic. l. j. & rōnem fallentiæ, dic, vt ibi. Si vero agit
actiōe reali, tūc aut sine cāę exp̄ssione poterit obtinerᵗ rōne noui
iuris superueniētis lite pēdēte. Sic dēt itell'i gl. hic ī ver. pignorati-
tia actio. & ē exp̄ssū ex. ī alleg. c. Abbate sane. li. 6. ar. s̄. de seruit. vrb.
p̄di. l. si seruit⁹. Si āt cū cāę exp̄ssione, tūc aut ip̄ediebatᵗ efficacia a-
ctionis ex p̄te rei, & tūc dēt obtinerᵗ ex iure superueniēti. s̄. ḋ rei vē.
l. sināt. §. possidere. ver. itē si litis. Aut īpediebatᵗ fcō actoris, & tūc
si superuenit i⁹ ex antiqua cā dēt obtinere, vt hic cū ɔ̄cor. hic ī gl. al
legatis. Si vero superuenit de nouo, & ex noua cā n̄ dēt obtinere, vt
s̄. ad exhi. l. tigni. §. fi. Ita dicebat hic Ol. cui⁹ opi. mihi placet. ¶ No.
istā mām̄, q̄ vidi de fcō ī talib. terris. Titi⁹ locauit domū Caio p̄tio
x. cū tali pcō, q̄ ī festo Carnispriuij soluat v. ī festo beatæ Mariæ in
mēse Augusti alia qnq;. Cōtigit q̄ Titius p̄ sol'one beatæ Mariæ
mēse Augusti ɔ̄uenit Caiū, & icipit eū ɔ̄uenire ī p̄ncipio Augusti:
Titi⁹ vidēs, q̄ hoc n̄ poterat facere, fecit dilatare litē, seu litis ɔ̄test.
vsq; ad festū beatæ Mariæ Augusti: postea p̄cessū in cā, attētō, q̄ i⁹
agēdi sibi superuenerat: Caius allegat, q̄ Titi⁹ ī cā n̄ dēt obtinere: iō
qa tpe litigij īcepti nō hēt i⁹ agēdi, l3 postea sibi superuenerit. Repli
cat Titius q̄ imo ex iurᵗ sibi superueniēte, pēdēte iud. dēt seq ɔ̄dēna
tio, vt hoc §. Quid iuris? appet ex isto §. q̄ ex quo ius sibi Titio su
peruenit ex cā de p̄terito, puta ex locatione de p̄terito dēt obtinere
sn̄iam p̄ se: secus, si ex noua cā, vt l. nō p̄t videri. & l. nō queadmo-
dū. s̄. de iud. & l. eū, quē temere. e. ti. * ¶ † Quæro qual'r iudex ɔ̄dē-
2 nabit in expēsis ī hoc casu? Rn̄. cū vsq; ad illā diē, in qua obtulit pe
cuniā illā in iudicio temere litigauerit, iō īpe q̄q̄ vincat, ɔ̄dēnabitᵗ
reo ī expēsis fcīs vsq; ad illā diē. A die verò obl'onis vsq; ad sn̄iam
temere litigauit reus, & iō ɔ̄dēnabit reus actori in expēsis. Probatᵗ
ī l. si qs inficiatus. j̄. depo. Nec ē nouū, vt q̄nq; ille q vincit, ɔ̄denetᵗ
in expensis, vt l. p̄perādū. §. & si q̄dē. C. de iud. * In fi. hui⁹ §. vide
tex. & subaudi. ex eisdē actis, & sic ɔ̄firmabitᵗ iudiciū: & h'c casu actor
ɔ̄dēnabitᵗ ad expēsas, q̄ fuerūt factæ vsq; ad oblationē pecuniæ: qa
vsque tunc temere litigauit. ad alias vero expensas ɔ̄dēnabitᵗ re⁹,
iuxta l. eū quē temere. s̄. de iu. & l. q solidū. §. ēt. & q̄d ibi no. j̄. de
le. 2. Et ex iā dictis patet, q̄ q̄do aliqs litigat ī iudicio p̄ alio, & nō
ē p̄curator, si postea, iudi. pēdēte, dn̄s illū p̄cur. ɔ̄stituat ratificādo
oīa acta gesta antea fcā noīe suo, q̄ ɔ̄firmatᵗ iudiciū, qa ratihabi-
tio retro trahitᵗ, & mādato ɔ̄paratᵗ. l. licet verū. s̄. de iu. Sed hoc casu
ɔ̄dēnabitᵗ dominus ratificās ī expensis, q̄ factæ fuerunt vsque ad
mandatū, & ratificationē, qa vsque tunc litigauit temere. Ita ēt te
net Inn. ī c. in n̄ra. ex̄. de p̄c. in antiq. * ¶ † Vltimò no. quòd obla-
3 tio fcā in iudicio, b inducit liberationē, sicut si extra iudiciū esset
b facta oblatio & ɔ̄signatio. Facit quod no in l. acceptam. C. de vsu.

ADDITIONES.

a ¶ Qui ante. Vide quæ dixi in d. l. nō p̄ōt, de iu. post Bar. & ista intellige quando superue nit ante cōclusum in cā, secundum Bar. in l. si mater. §. eādē in fi. de exce. rei iu. Et ad intellectū huius §. vide subtiliter Bal. in l. j. in prin. de exce. rei iu. vbi hoc limitat. Itē limita istū § cū si, q̄do cā pēderet corā ordinario, secus si coram delegato, secundum Bal. in l. præscriptione, in 9. q. C. si cōtra ius. Et ēt limita, vt per Bal. in l. insulā. de ver. obl. & ibi p̄ Imo. & ibi p̄ Ro. & ibi scripsi, & Lu. Ro. in l. si vnus. iud. sol. vbi p̄ dcō Bar. all. d. §. eand. alle. l. si in rem. §. fi. j̄. de eui. & ita ēt ḋt Bal. in d. l. præscriptione. Et vide Pa. de Ca. hic, qui alle. Bar. in d. l. si mf. & Bal. in d. l. præscriptione, & impugnat dcm̄ Bar. dic vt p̄ eū hic. Et limita hunc tex. vt p̄ Bal. in l. & si post tres. in vna lec. q̄ reputat hoc sing s̄. si quis cau. Pau. de Ca. & vide quæ dixi in l si insulam. & in l. cum is. de pe. hæ.
b ¶ Oblatio facta in iudicio. Adde Bar. in l. interdū. §. fi. de ver. ob. & no. Bar. in l. pe. de di. pig. Sed Bar. videtur sentire contrariū in l. si debitor. j̄. de sol. intellige, & declara vt per Bal. in l. inuicē. C. de cōpē. Et hoc sequitur Bal. in l. cū apud. C. de cōmu. ser. manu. Et Bal. in l. si residuū. C. de dist. pig. & gl. et Bal. in l. si prius. C. co. ti. et gl. in l. acceptā, in ver. periculo. C. de vsu. vide tamē ibi Bal. Et intellige istud procedere ante li. conte. secus si post vt no. Bar. in l sed et si alia. de const. pec. ff. Et caue, qa ibi loquitur in oblatione extraiudiciali. Adde Bal. consi. 25 j. lib.
Pom. ¶ Vide Mat. no. 9. et pulchre Alc. consi. 178 col. fi. vo. 2. ver. vltimo no. in hoc §. Ad de Math. no. 128. Ang. in §. sequens. ver. vnum tn̄ tene menti. Insti. de ac. Adde tn̄, q̄ vbi creditor recusat accipere pecuniā, q̄ tūc sufficit oblatio verbalis, et multo magis in sacculo. Ita oēs Doc. p̄ illū tex. in l. si rē. in prin. ff. de ver. ob. Ale. in l. si seruū. §. sequtur. col. j. eo. ti. et in consi. 7. inci. eo mō intelligatur statutū. vol. 2. Alex in l. si insulā. ff. de ver. obl. Pet. de Anch. consi. 82. inci. tamen faciliorem solutionem. Ale. in l. si mora. ff. sol. ma.

LEX XXI.

a Solutū. Nouatio necessaria n̄ p̄imit pign⁹: secus ī volūtaria, nisi ɔ̄riū actū sit. h.d. Qual'r ea q̄ insunt a ī prima obl'o ne nouata, intelligātᵗ repetita in scda, dic vt l. aliam. de nouat.

ADDITIO.

a ¶ Quę insunt. Et per istam l. in verbo innouata. datur cautella, quod si dēs creditori tuo centum cū pignoribus, vel hypothecis. et velis ipsa pignora liberare sine solutione, q̄ḋ recipies ab eodē decem, et promittes illi soluere, et obligare in instrumento animo nouandi, nulla mentione facta prioris pignoris, nam tunc ipso iure pignora liberantur, vt hic. Adde quod si debitor vendit pignus creditori, an sibi præiudicet creditor emendo. Bal. consi. 308. 3 lib.

§. Si quasi. Pignoratitia p̄t agi si principalis obl'o nō p̄ficit, vel si p̄fecta tollatᵗ acceptilatione, vel pacto.

1 *Obligatio pignoris quando intelligatur pro vsuris, sicut pro sorte*
2 *Pignus quando possit remitti pro vsuris remissiuè.*

§. Si in sorte. Pignoratitia p̄t agi, si id est solutū, p̄ quo tm̄ pignus fuit obligatū. h.d. ¶ Op. C. ēt ob chiro. pec. l. j. gl. hic inuoluit se multū: final'r ḋt, q̄ hic fuit obligata res p̄ sorte tm̄. Iac. But. dicebat, q̄ hic nō tractatᵗ, an pignus possit reti neri p̄ vsuris: sed ḋt, q̄ pignoratitia n̄ p̄t agi, vn̄ l. illa nō ɔ̄ḋt. Duo q̄
1 vidēda sunt. † Priò, an obl'o pignoris itelligatᵗ ēt p̄ vsuris, sicut p̄
sorte. Circa q̄ siq̄dē vsuræ sunt nāl'r tm̄ debitæ, & tūc n̄ tenetᵗ pi-
gnus p̄ eis, nisi sit dcm̄ sp̄al'r, vt hic in ver. siue aūt. & C. de vsu. l. p̄
retentionem. Si vero sint debitæ ciuil'r, & nāliter, tunc pign⁹ sim-
pl'r acceptū tenetur, ēt pro vsuris, sicut dicimus in fideiussore, vt
l. centum Capuæ. s̄. de eo. q̄ cer. lo. Secus si pro sorte esset tm̄ obli
gatum, siue obstrictum, vt hic, & j̄. de fideiu. l. fideiussores magi-
stratuum. Si vero vsuræ sunt debitæ off. iu. dic in pignore sicut di
xi in fideiussore. d. l. centum Capuæ. & in l. quæro. j̄. loc. Secundò
2 est videndū, an † pignus possit retineri p̄ vsuris, qn̄ pro eis n̄ fuit
obligatū. Dic vt d. l. p̄ retentionem. & in d. l. j. C. ēt ob chiro. pecu.

§. Si creditori. Nisi omnibus hæredibus satisfiat, poterit pignus vendi. h.d.

1 *Succedens alteri absque confectione inuentarij, videtur habere ratum, quod defunctus suo nomine fecerat.*
2 *Creditori creditoris soluendo, quando quis liberetur.*
3 *Fingitur super facto aliquod factum, quod nunquam fuit.*
4 *Locator an possideat inducta per inquilinum in domum.*
5 *Interdictum Saluianum est adipiscendæ.*
6 *Interdictum Saluianum directum competit pro rebus coloni, vtile pro rebus inquilini.*
7 *Tradi potest res, non tamen animo transferendi possessionem.*

8 Locato

Locator primus quando habeat hypothecariā contra secundum conductorem.
8 *Inuecta, & illata possunt retineri pro alio debito.*

a **§. Solutā.** a Pignoratitia nascit. si soluat creditori vel alteri ꝓ eo legitimè recipiēti, vł creditori creditoris. Itē inuecta & illata p̄ fm ꝯductorē, tenēt ꝓ pēsione ipsius scdꝫ ꝯductionis tm̄mō, & nō vltra h. d. *No. ex ver. planè, cū gl. in ver. tenebūt. q̄ incipit. f. locatori scdo ꝙ si Titi⁹ locat domū suā Caio ꝓ x. & Cai⁹ eā postea locat Seio, inuecta & illata in illā domū erūt obligata ēt Titio primo locatori ꝓ salario dom⁹: Titius aūt si nollit agere ꝓ salario domus, p̄t petere à iudice, ꝙ res scdi ꝯductoris vēdāt, vel arrestēt ꝓ salario domus. Qđ intellige ꝓ salario. f. scdi ꝯductoris, nō primi. Verbi grā, Titius locauit domū suā Caio ꝓ x. Caius locauit eā Seio ꝓ v. certè inuecta, & illata ī illā domū erūt obłata Titio tn̄ ꝓ v. & nō ꝓ x. Ex q̄ seqt vnū: ꝙ si secūd⁹ ꝯductor soluisset Caio scdo locatori illa v. ꝙ Titi⁹ prim⁹ locator nō posset apponere īpedimētū in reb. inuectis, & illatis scdi ꝯductoris, qa ab illis qnq; sūt liberatæ sołone. Tollit. n. obł'o oīs sołone ei⁹ ꝙ debet, vt Inst. q̄mo. tol. obl. in pri. Et certū est inuecta, & illata nō teneri p̄mo locatori: nisi ꝓ pēsione secūdi, & nō p̄mi, vide tex ibi, mihi locaueris & c. ꝙ p̄t fieri, vt l. nemo ꝓhibet. C. loc. & vide ꝙ ibi no. p gl. vide tex. hic ibi, potero experiri, &c. f. ꝓ reb. inuectis & illatis: q̄ res p̄nt retineri p locatorē, donec fuerit pēsio soluta, & h' q̄diu sunt res intra domū, qa claudere p̄t portā dom⁹ suæ, nō aūt abstrahere res inqlini, vt j. in q. cau. pig. tac. ꝯhit. l. est dn̄a. & j. de dā. infe. l. vtiq;. Et adhibere dēt notariū: q dictas res scribat, & q sit in apertura dom⁹, vt j. loc. l. dn̄s horreorū. vn̄ q̄uis locator ꝓpria authoritate possit claudere domū: tn̄ qa in describēdo res inuectas & illatas, & in aperiēdo horreū posset eē maior ꝑsūptio ꝯ ip̄m locatorē: q̄ in claudēdo, ꝯsulit sibi lex ꝙ hoc faciat interueniētib. personis publicis, iux. l. allegatam, dn̄s horreorū. Sic diuidit p̄sēs. *Primò ponit vnū dcm̄. Scđo ex illo infert ad determinationē vni⁹ qōnis. Tertiò format vnam qō. circa p̄cedētia. Quarto r̄ndet cuidā tacitæ obiectiōi. Scđa ibi, vn̄ si domū. Tertia ibi, planè. Quarta ibi, vr̄ aūt, in qua r̄ndet tacitæ obiectiōi. Nam p liberam ꝑsonā n̄ q̄rit nobis actio pignoris seu obł'o, ergo dn̄o locanti n̄ p̄t q̄ri p ꝯductionē factā à p̄mo ꝯductore. Ad qđ r̄ndet ꝙ ista ꝯuētio tacitè vr̄ facta cū primo dn̄o, & sic ipsi n̄ q̄rit ex ꝯtū facto cū primo ꝯductore, sed ex ꝯuētione sua ꝓpria tacitè fcā. h. d. Ex primo dicto no. †ꝙ q succedit alteri, vr̄ h̄re ratum ꝙ ille, cui successerat,
1 suo noīe fecerat, ibi vel ei, cui h̄s extitit vt hic, & l. si. j. rē ra. ha. in pri. Qđ itellige, nisi successerit facto inuētario, tūc. n. non vr̄ h̄ere ratum, nisi eatenus quatenus bona essent soluendo: ne remaneat in damno. l. scimus. §. & si præfatam. C. de iure delib.

2
b **Venio** ad scđam p̄tē, & vr̄ †ꝙ soluēdo creditori creditoris n̄ ꝯtingat liberatio b ipso iure. l. si opa. j. de dol. exc. gl. hic nō explicat. Tu dic clarè, aut soluo creditori creditoris q h̄et me, vel bona mea obłata, & liberor ipso iure, vt hic. possū. n. cogi soluere. l. nomē. C. q̄ res pig. ob. pos. & iō soluēdo ēt creditore meo inuito liberor. l. vtrū. §. de ꝯst. pec. Q n̄q; ille creditor creditoris n̄ hēbat me, vł bona mea obłata, & tūc aut iō ego teneor creditori meo, qa ipse alij tenet & possum alij soluere, vt l. si liber hō. đ ne. ge. Aut cā quare creditori meo teneor, est oīno separata à p̄ma, & tūc aut soluo creditori creditoris, c̄ditore meo volēte, & ꝯtigit liberō sine dubio, vt hic ī pri. Aut eo iuito, & n̄ ꝯtigit liberō. l. iuito, de sol & C. de neg. ge l. si. cū si. Aut eo ignorāte, & ꝯtingit liberō ope exceptiōis. l. si opa. đ do. exce. & ibi no. Et ex his dēs aduertere, ꝙ si prim⁹ creditor h̄et instr̄m in q̄ ꝯtinet obł'o oīum bonorū, & p̄p̄ns iste debitor debitoris, seu nomē ei⁹ est obligatū poterit indistīctè solui ei⁹ creditori, vt in h' §. ¶ Op. hic dr̄, ꝙ ꝯ pri
c mū creditorē c p̄t agi pignoratitia. Cōtra, pignoratitia re ꝯhit, vt Inst. qb. mo. re. ꝯ obl §. fi. sed ad primū creditorē res n̄ peruenit, nec fuit tradita ei, ꝙ nō p̄t pignoratitia ꝯueniri. Dicit gl. nō. licet traditio nō sit facta verè, fingit tn̄ facta ex eo, ꝙ res p̄t icludere ꝓ pensione. l. est dn̄a. j. in qb. cau. pig. ta. ꝯh. & l. vtiq;. de dā. inf. Sic. n. fin
3 git facta traditio. C. de do. l. qsqs. No. †ex hac gl. primò, ꝙ fingit su p scō aliqd eē factū, ꝙ nūq̄ fuit, qđ examinaui in l. si is q ꝓ empto
4 re. de vsuc. in m̄a fictiōis inductiuæ. †Itē ex hac gl. colligūt qdā, d
d ꝙ locator vr̄ possidere res inductas p inqlinū ī domū. Alij ex hoc
5 rephēdūt istā gl †Nā iterdictū Saluianū, qđ ꝓ istis reb. ꝯpetit, dr̄ adipiscēdꝫ possessionis, vt Inst. de interdi. §. interdictū. si est adipiscēdæ, ergo apparet, ꝙ nūq̄ possedit. Præterea, ꝙ locator nō possideat an̄ iclusionē, vr̄ exp̄ssū ī d. l. est dn̄a. j. in q. cau. pig. ta. ꝯ. Pet. dicit locatorē possidere eo ipso qđ inferūt in domū. l. j. §. si iusserim. j. de acq. pos. & l. quarūdā. e. ti. Nō ob. ꝙ iterdictū Saluianū est adipiscēdæ possessionis, qa illud ꝯpetit ꝓ reb. coloni p̄dij rustici. Nos loqmur in locatione p̄dij vrbani, īter quæ est dn̄a, vt ipse Pet. latè tractat hic, & Cy. refert eū de verbo ad verbū. C. loc. l. incerti iuris
6 ī 2. q. Br. †licet interdictū Saluianū directū ꝯpeteret ꝓ reb. coloni, tn̄ vtile ꝯpetit pro reb inqlini. l. 1. in pri. j. de Saluian. interd. & ibi no. C. de Sal. inter. l. j. Et sic apparet qđ nō possidet. Præterea cū locator ignoret res quæ sunt illatæ in domū, nec eas viderit, nec tetigerit, n̄ p̄t dici eas possidere. l. 3. §. Nerua filius. de acq. pos. Præterea deficit aīus. Dicēdū est ergo, qđ verè nō possidet, nec fictè adeo ꝙ ex ista ficta possessiōe hēat aliqđ iterdictū r̄tinēdꝫ vł r̄cuperādæ possessiōis, sed ꝓ tāto fingit possidere, vt gl. hic dt, qa p̄t ꝯueniri pignoratitia, si nō patit inqlinū res suas exh̄ere, vł vt ꝓpri⁹ loquar, nō dicit gl. ꝙ fingat possidere, sed qđ fingit ei tradita. Pōt. n.
7 tradi †nō aīo trāsferēdi possessionē sicut fit de p̄cario, ꝯmodatario, & depositario, & sił'ib. & hoc sufficit vt possit ꝯueniri pignoratitia. Dico ēt, ꝙ post incł'onē locator nō possidet verè, nisi res vi-
8 derit, & tetigerit. d. l. 3. §. Nerua fili⁹. ¶ †Op. hypotheca nō p̄t eē sine principali. l. res. j. de pig. & j. de fideiu. l. fideiussor obł'ari. in pri. Sed iste secūd⁹ ꝯductor n̄ ē obł'at⁹ primo locatori, ꝙ nec res eius sunt ei obł'atæ. Hui⁹ timore Pileus fatebat ꝯriū, ꝙ res n̄ sint obł'atæ primo locatori, ꝙ gl. rephēdit: qa ꝯ istū tex. dt ergo gl. ꝙ licet secūdus ꝯductor n̄ sit primo locatori obł'atus ꝑsonaliter, tn̄ ei ē obł'atus primus ꝯductor, & r̄s isti⁹ scđi ꝯductoris sunt obł'atæ ꝓ obł'one primi ꝯductoris, p̄t. n. obligare res suas ꝓ debito alteri⁹. l. alienā. j. e. Doc. Mod. vn̄ al'r dicere videlicet ꝙ primus locator hēt obligatū nomē scđi ꝯductoris. Vn̄ cū hēat vtilē ꝑsonalē, & directā, q̄ hēt primus ꝯductor ꝯ fm, ēt hēbit hypothecariā q̄ illi accedit, vt C. q̄ res pig. obl. pos. l. nomē. Et ita dicebat. Pe hoc ēt videbatur sentire Ia. Bu. ꝙ licet sit in se verū, tn̄ q̄tū ad ꝓpositū gl. dt veri⁹, qa fm eos primus locator hēret hypothecariā ex virtute ꝯuētiōis q̄ ipse fecit cū primo ꝯductore. Sed tex. hic in fi. in ver. vr̄ aūt. ponit, ꝙ tacitè vr̄ scđs ꝯductor obligare primo locatori inuecta, & illata, & sic obligat ꝓ obł'one primi ꝯductoris vsq; ad q̄titatē, qua ipse scđus ꝯductor tenet. ¶ Op. si primus locator hēt bona secūdi ꝯductoris obł'ata, ipse posset ꝯueniri pignoratitia. sed text. dt primū ꝯductorē ꝯueniri, ergo malè. Sol. dicit gl. iō primus locator n̄ ꝯuenit, qa cū n̄ hēt fm ꝯductorē ꝑsonal'r obligatū, n̄ p̄t agere: nec vr̄ ei facta traditio: & sic n̄ orit pignoratitia. q̄ re ꝯhit. Istud ꝙ gl. dicit, n̄ placet: nā ista ficta traditio nō colligit ex obł'one ꝑsonali, nec ex ei⁹ eqtate, sed ex eo ꝙ icludit, nec patit iqlinū cū reb. suis r̄cedere, sed primus locator hēt p̄tātē includēdi, sicut scđus, ergo ēt ipse poterit pignoratitia ꝯueniri. Et hoc vult iste tex. in fi. in eo, ꝙ facit ꝙ cū ipso primo locatore vr̄ ꝯctū pign⁹. Nec ob. text. q dicit ꝯueniēdū primū ꝯductorem pignoratitia, qa ꝯcedo, ꝙ p̄t ꝯueniri primus locator. Itē scđs. ꝯcūq; n. prius inclusit, nihil r̄pugnat, &c. Venio ad ver. planè. & oppono de l. Pōponius. in qb. cau. pig. tac. ꝯ. Sol. ibi domus fuit data scđo habitāti gratis. ¶ Itē op. de l. si in lege. §. colonus. j. lo. Sol. aliud ī p̄dio rustico, vt ibi, aliud ī p̄dio vrbano, vt hic, vt l. certi iuris C. loca. ¶ Vltimò no. an illata, & inuecta
e possint retineri ꝓ alio debito q̄ pro pensione: Doc. dicūt, ꝙ sic, vt l. j. & ij. in qui. cau. pig. tac. ꝯh. & l. j. C. ēt ob chirogra. pecu.

ADDITIONES.

a ¶ Solutam. Et facit iste tex. an possim expellere illum, cui colonus meus locauit propter pensionem non solutam, de quo per Bald. in l. æde. C. loca.
b ¶ Cōtingat ipso iure. l. in istis no. vt per gl. & Bal. in l. j. C. de exec. Et vide qđ legitur & not in l. solutā. ff. de sol. & ad de Bar. in l. nō solū. in si. ... etiam inuito.
c ¶ Contra primum creditorem. Ex hoc vnū dicit no. Bar. per istū tex. quod si obligaui tibi rem meā, & non tradidi, sed res pignori obligata peruenit ad te, an teneris pignoratitia actione ad restituendum mihi & dicit ꝙ sic, quod no. in l. inquilino. j. de dam. infec. adde, quid si res pignorata fuit per vim capta creditori, qui deinde illam recuperauit, an teneatur debitori. Bal. ... dicit, quod sic.
d ¶ Colligunt quidam, quod locator dicatur possidere inuecta, & illata per inquilinum, vel colonū nō apprehēsa possessione & op. Bar. sequitur Bal. & Sal. in d. l. certi. C. loc.
e ¶ Quā pro pensione. Et dicit ꝙ sic, obstat tamen tex. C. commo. l. prætextu. de cuius intellectu, vide Bar. in l. si ... sol. ma. Adde quod voluit Bal. ... iiij.

1 *Obligatio pignoris n̄ acqrit p liberā personam sed eius possessio sic, & num. 4.*
2 *Dn̄s non obligatur p procuratorē, quando per procuratorē nō acqrit domino.*
3 *Tutoris opera quæ actio acquiratur pupillo.*
4 *Hypothecaria quando quæratur domino per procuratorem.*

1 **§. Per liberam.** Per liberā †ꝑsonā nō acqrit nobis actio siue obł'o pignoris, licet eius possessio
a possit acqri. h. d. Priō ponit dcm̄. Scđo r̄n. tacitæ qōni. Scđa ibi,
b sed nec. No. ꝙ dixi in summario. b Secūdò no. ꝙ in illis †casib. in
2 qb. per ꝓcuratorē n̄ q̄rit dn̄o, ī illis ēt n̄ obligat dn̄s p ꝓcuratorē neque

ADDITIONES.

a ¶ Acqri. Cōcordat l. si absentis. cū ibi no. Cū ... l. si ea. cū si. C. de rei ven. quod hoc ... ex actu meo quærat actio alicui tertio, et necesse quod ille actus sit factus nomine illius tertij in dubio tamen præsumitur ꝙ meo nomine, & nō nomine illius tertij factus fuerit ... hoc vt ius ex illo ... & contractu acquiratur mihi... & magis. ff. de sol. & l. Papinianus. ... præcessisset mandatum illius tertij, vt ... ꝓba. in l. res ex mandato. ff. de acq. rer. do. ... ff. de vsu. & ... j. §. ... & l. post mortē §. j. ff. de ... & ... donatū, ... quæro quid ... & bar. in l. post dotem. ... bal. in rub. C. de cōtrah. emp. in xvj. q. & ... Doc. in l. ... §. ... & ang. in l. si pupillus §. j. ff. de neg. gest. ... testibus deponentibus quod successiue per illa tempora quibus ... fuit cum illo tertio non potuisset per illum actum facere, vel cōtractum, nisi nomine illius tertij ... vidissent, & audiuissent, tanquam ... probare negatiuam ... cum ecclesia, cum ibi no. per Inno. de caus. poss. & ... ff. de prob. & idem ibi bal. & Dyn. & bar. in l. j. §. hoc interdicto ff. de ... & bal. in l. cum his §. j. de transf. & in c. j. §. moribus & §. ... controuer. inter do. & ag. vasal.
b ¶ ... Vide ad hoc Bal. in l. ... C. de exec.

neq; eũ obligat: sed ipse ꝓcurator ꝯuenit, vt patet ex eodẽ tex. qđ examinabit ĵ. de act. emp. l. Iul. §. si ꝓcurator, & l. ꝓcurator q ꝓ euictiõe. de ꝓcu.* Tertiò no. ꝙ in eo in quo ꝓcurator ñ q̃rit dño, nec eũ obligat: ipse ꝓcurator ꝯuenietur: vt patet ex eodẽ tex. ꝙ plenè examinabit ĵ. de ac. emp. l. Iul. §. si ꝓcuratorẽ. & s̃. de ꝓc. l. ꝓcura. q ꝓ euictiõe. No. ex hoc §. ꝙ ꝑ liberã ꝑsonã alteri nõ acq̃rit oblĩo, nec ꝑ ꝯñs actio. obstãte §. alteri. Inst. de inuti. stipu. q̃a actio descẽdit ex ipsa oblĩone, & sine ea nasci nõ p̃t. Et ex hoc tex. patet, ꝙ si Titius amicus meus emat nõie meo aliq̃ rẽ à Caio, certè nõ possum agere ꝯ̃ Caiũ ad habẽdã illã rẽ: q̃a nõ fuit mihi q̃sita actio ꝑ Titiũ: vt hoc tex. ꝓ quo facit Inst. de inuti. stip. §. si qs al. j. & qđ ibi no. Agat ergo Tițĩ ꝯ̃ Caiũ: & ego actiõe mãdati ꝯ̃ Titiũ. Ex istis iurib. patet, ꝙ si in instro ꝯtinet ꝙ Titius frater Seij emit talẽ fundũ nõie fr̃is sui, & eo mortuo Sei⁹ velit petere illũ fundũ tãq̃ suũ. Et hoc vult ꝓbare ex illo instro, ꝙ ex hoc nõ ꝓbat fundũ eẽ suũ. vide sup hoc §. q̃ no. ĵ. eo. l. si cũ vẽderet. & l. ea q̃ ciuiliter. ĵ. de acqui. re. do. ¶ Quæro circa istũ §. q̃ est rõ dr̃iæ, quare acq̃rit possessio ꝑ alterũ, nõ ãt oblĩo. Rõ est, q̃a oblĩo est inhæsa in ꝑsonã obligãtis tanq̃ in subiecto, & in ꝑsonã illi⁹, cui q̃rit: tanq̃ in obiecto. & respicit intrinsecè: vt ĵ. ꝓ soc. l. iij. & de pec. l. si qs. & iõ alteri acq̃ri nõ põt: tñ si acq̃reret, ꝑ mediũ ꝑsonæ liberæ trãsiret: cũ semel acq̃sita ab ea separari nõ p̃t, arg. ꝓ hoc ĵ. de leg. ij. l. debitor. §. fi. ibi, cæterũ ex ꝑsona rõ ẽt ponit in l. j. & ibi no. C. ꝑ quas perso. no. acq. dixi in l. stipulatio. §. alteri. ĵ. de ver. obl. Sed possessio nõ ita iũgit cũ ꝑsona: q̃a respicit extrinsecè: vñ possessio est pedũ positio, vt ĵ. de acq. pos. l. j. in prin. vnde idẽ vr̃ in oĩ reali actione, vt C. ꝑ quas per so. no. acq. l. j. in fi. & ibi in gl. in verbo, nulla. No. in effectu istã rõnẽ: & iõ dẽs apostillare tex. ibi. non semper acq̃rat &c. sed cedere cã dẽt, vt ĵ. man. l. idẽq;. §. si cui mãdauero. & l. si ꝓcuratorẽ. § fi. Et est rõ, q̃a oblĩo ꝑsonalis ꝑsonæ inhæret, vt ĵ. de pac. l. qđ ergo secus in possessione, & dñio: q̃a rei inhærẽt. & ꝑ ꝓcuratorẽ q̃runtur ĵ. de acq. pos. l. possessio quoq;. §. fi. C. de pac. l. traditionib. Et licet hypothecaria sit in rẽ, vt ĵ. de pig. l. pignoris. tñ est accessoria ꝑsonali. & iõ regulat fm eã: & nõ q̃rit ꝑ ꝓcuratorẽ. vt sit idẽ ius de principali qđ de accessorio. C. ꝑ quas ꝑso. no. acq. l. j. & C. de lui tio. pig. l. intelligere dẽs. Et ex hoc appet solo q̃rit, ꝙ facit hic la. ¶ Quærit. n. quare i⁹ reale qđ parit hypothecariã, ñ acq̃rit ꝑ ꝓcuratorẽ sicut i⁹ reale dñij, & seruitutis, vt C. ꝑ quas perso. nob. acq. l. j. Certè rõ est, q̃a licet sit i⁹ reale, hypothecaria tñ accedit actioni personali: & sicut illa ñ acq̃rit, ita nec hypothecaria. ¶ Sed q̃ño possessio acq̃rit per alterũ, cũ in possessione req̃rat factũ, vt ĵ. de acq. pos. l. 3. in prin. & l. quẽadmodũ. eo. ti. ig̃r per aliũ q̃ri ñ p̃t. l. q hr̃di. ĩ pri. ĵ. de cõd. & demõst. Dico, ꝙ quoddã ẽ factũ, qđ ẽ trãsmissibile sai nã de vna persona ad aliã. & tũc nõ hẽt locũ §. iste, nec l. j. C. de acq. pos. Et q̃ sunt trãsmissibilia & quæ nõ, ꝓbat ĵ. de acq. re. do. l. ea quæ. Possessio. n. & dñiũ faciliter per iũt, & trãseunt de vno ad aliũ. ĵ. de acq. pos. l. si qs vi. § dñia. itẽ ꝯ̃ hũc tex. § adhuc ob. ĵ. de ac. re. do. l. res ex mãdato. Sed dico, & itelligo §. istũ. & l. j. C. de ac. pos. cũ vterq; tradẽs & accipiẽs agũt aliter inter se, ꝙ dño acq̃rat possessio, vt ĵ. de ac. re. do. l. si ꝓcurator rẽ mihi. Si ãt vterq; agit, vt dño ñ acq̃rat. tũc nihil sibi acquiratur, vt l. ꝯ̃ria. Sic itelligi p̃t l. j. §. hæc quæ d̃ ternis. ĵ. de ac. pos. cũ ibi notatis. Si ãt tradẽs agit vt dño acquirat possessio, ꝓcurator ãt agit vt ñ acquiratur, tũc ẽt dño acquirit. vt ĵ. de donat. l. qui mihi. & ĵ. de ac. re. do. l. per seruũ. in fi. Si ãt sol⁹ ꝓcurator agit, vt dño acquirat, tradẽs verò nõ, tũc dĩt gl. ꝙ idẽ, vt no. ĩ d. l. qui mihi. de don. ĩ gl. verò acquritur & l. fi. C. si qs alteri, vel sibi. Sed hoc mẽbrũ Doc. reprobãt per l. id. qđ nr̃um. de reg. iu. iõ dic, ꝙ cũ sol⁹ ꝓcurator agit, vt dño acquiratur tradẽs verò ñ. Aut q̃ris de possessiõe, & illa acquiritur dño, quia vacat ꝑ dimissionẽ tradẽtis. vt l. si quis vi. §. dñia. ĵ. de ac. pos. iuncta l. j. §. per procuratorem ĵ. de acqui. pos. Aut quæris in dominio, & tunc ñ q̃ritur dño, vt alle. l. id. q nr̃um. & s̃. ex q. cau. ma. l. nec vtilẽ. Nõ. n. sic ꝑditur aĩo dñiũ, vt d. §. dñia, nisi q̃ratur, cui velit tradẽs, vt d. l. id. q nr̃um. & l. nec vtilẽ aduerte. q⁹ itelligo per liberã personã. s. ꝓcuratorẽ habẽtẽ spãle mãdatũ, vt ĵ. de ac. pos. l. cõis seru⁹. §. fi. per gñalẽ autẽ nõ nisi per ratihabitionẽ. vt d. §. fi. Sic intelligitur l. si ego. s̃. de neg. ge. & sic itelligo oĩa iura, q̃ dĩt per ꝓcuratorẽ q̃ri possessionẽ ignorãti. ĵ. de acq. pos. l. j. §. per ꝓcuratorẽ, & l. j. C. de acq. pos. Rõ est, q̃a ꝓcurator habẽs spãle mãdatũ, ministerio vtitur ĩ possessiõe q̃rẽda, vt ĵ. de acq. pos. l. qđ meo. §. ꝓcurator aũt. Et sic vt nũci⁹, q ꝯcipit verba ĩ personã dñi, vt s̃. de ꝯsti. pec. l. q aũt. §. fi. cũ l. seq. Et no. C. si quis alteri vel sibi. l. multũ. & sic ꝯstituẽdo ꝓcuratorẽ specialiter ad acquirẽdã possessionẽ, vr̃ vt nũciũ ꝯstituere, vt actus valeat, qui al's valere ñ posset, arg. ĵ. d re. dub. l. quoties. & arg. l. ij. s̃. de iuris. om. iu. Sed per ꝓcuratorẽ gñalẽ ñ, vt dixi, quia dẽt ꝯcipere verba ĩ personã dñi, vt s̃ de ꝯst. pec. l. cũ, qui. §. Iulia. nec p̃t acquirere vt nuncius, sed vt ꝓcurator spãlis, quia aliud ageret, qđ nõ p̃t quia fines mãdati &c. & iõ ratihabitio ẽ necessaria, vt l. cõis seru⁹. §. fi. iũcta l. diligẽter. ĵ. mã. Et ita itelligo istam mãm, q̃uis gl. aliter itelligat, vt l. si ego s̃. de ne. ge. & l. j. §. ꝑ ꝓcuratorẽ. & l. cõis seru⁹. §. fi. & l. ij. C. de iis, q à nõ do. ma-

nu. quas gl. Dy. tenet.* ¶ Op. s̃. ꝑ. §. in fi. Sol. vt ibi patet in text.

3 ¶ Op. secũdò † ꝙ per tutorẽ q̃rat pupillo. C. q̃ñ ex fac. tuto. l. ij. & l. cũ q. §. si actor. i. s̃. d ꝯst. pec. Sol. ñ q̃rit directa, vt hic. sed vtilis sic, vt ibi. Vel dic, hic tutor ꝯ̃xit ĩ his, q̃ nõ ꝑtinebãt ad ei⁹ administrationẽ, iõ nullo mõ q̃rit. Et hoc tenet gl. & Doc. qđ itelligo nisi in subsidiũ, sicut ĩ q̃libet ex̃neo ꝯ̃hẽte, vt l. filiæ. ĵ. de sol. & ibi dixi. ¶ Op.

4 de l. j. C. ꝑ quas ꝑs. no. ac. Sol. ibi loq̃t ĩ possessiõe. & † dñio, q̃ p̃nt q̃ri per liberã personã, hic ĩ oblĩone. Rõ, q̃a dñiũ, & possessio acq̃ritur per actũ nãlẽ: oblĩo verò ista acq̃rit per actũ ciuilẽ, vt l. ea quæ ciuiliter. de acq. re. do. Itẽ oblĩones ꝑsonales magis inhærẽt ossib. ꝯ̃hẽtiũ, q̃ iura realia, vt l. qs ergo casus. ĵ. de pec. & ĵ. ꝓ soc. l. 3. Et iõ oblĩo hypothecaria cũ sit accessoria ad personã iudicat fm ꝙ de personali. Et hoc apparet per ea, q̃ no. in l. & an eadẽ. § fi. de exce. rei iu. in gl. fi. Nã in hypothecaria dẽt exprimi cã, sicut in personali, cui accedit, & non p̃t simpliciter ꝓponi, sicut actio realis. ¶ Op. de l. ij. C. per quas perso. nobis acq. Sol. hic tex. soluit ꝯ̃riũ ĩ eo ꝙ dicit, ñ semper acq̃ret. & in pri. dicit, plerũq;. Nã in casib. in q̃b. per ꝓcuratorẽ quærit personalis, quærit ẽt hypothecaria, vt l. ꝯ̃-

5 ria, al's sec⁹ vt hic. ¶ Op. & vr̃ ꝙ † per ꝓcuratorẽ sẽper quærat hypothecaria. l. ꝙ ꝓcurator ex re. s̃. de ꝓc. So. ibi dr̃ ex re dñi, ñ ꝑp rẽ seu ei⁹ õccasiõe. & iõ oblĩo de euictiõe ñ quærit dño ꝑ ꝓcuratorẽ l. possessio. §. & si possessio. de acq. pos. Ita hic intellige, quãdo principalis obligatio non erat super, seu ex re domini, aliàs quæritur hypothecaria, sicut personalis principalis. ¶ Opp. de l. si inter. in prin. ĵ. de pig. Sol. vt in gl.

1 *Pignorare qui potest, potest luere.*

2 *In mandato generali venit illud, quod dominus erat consuetus facere.*

§. Sed si procurator. Procurator, q p̃t pignorar̃, põt pignoratitia ager̃, quòd ẽ, si hẽt

1 spãle mãdatũ, vel gñale ab hoĩe ꝯsueto pignorar̃. h. d. ¶ No. ꝙ † q p̃t pignorar̃, p̃t luer̃, & pignoratitia agere. Nã vno mãdato vr̃ permitti aliud. Facit ĵ. depo. l. ꝙ seru⁹. & ĵ. de sol. l. ꝙ seru⁹. & s̃. de pac.

a l. si vn⁹. circa pri. ¶ Secũdò no. ꝙ ĩ mãdato a gñali † venit illud, qđ

2 dñs ꝯsuet⁹ erat facere. ¶ Et sic no. ꝙ arguit ex ꝯsuetudine dñi, qđ

b no. ad multa.* Cũ quærit, nũq̃d ꝯsuetudo p̃risfa. sit attẽdẽda, vel ñ ita dic. Aut quæris de ꝯsuetudine, q̃tũ ad morũ dispõnẽ: & siue sit bona, siue mala, sẽper attẽdit, vt C. de epi. audiẽ. l. iij. in fi. ĵ. de ædil. edic. l. ꝙ si nolit. §. q mãcipia vẽdunt & §. quia assidua. Aut q̃ris quo ad dispõnẽ ꝑ̃rimonij. Et tunc aut q̃ris de actu q ñ diuersificat fm modũ, vel ꝯsuetudinẽ vtẽdi. & tunc attẽdit ꝯsuetudo. ĵ. de vin. tri. & ol. leg. l. cum certũ. Aut diuersificatur fm modum vtẽdi, & tũc aut quæris an attẽdatur ꝯsuetudo in ꝑ̃iudiciũ vtẽtis, & tũc attẽdẽda ẽ ꝯsuetudo p̃risfa. ita intellr̃ ista lex, de ver. si. l. j. Aut in ꝑ̃iudiciũ ex̃nei. & tũc ñ attẽditur ꝯsuetudo patrisfa. sed regionis de fun. instr. & instru. leg. l. cum de lanionis. §. asinam. & ĵ. de sup. leg. l. Labeo. circa finem.*

ADDITIONES.

a ¶ Quod in mandato. No. ꝙ in mandato gñali venit illud, qđ dñs erat consuetus facere. Intellige ordinarie, secus extraordinarie. Tex. est no. & ibi Bar. in d. l. Seio §. medico. de an. leg. Et ideo facit iste tex. ꝙ licet aliàs donare non possit procurator totorum, s̃. de procu. ñ si dominus est cõsuetus donare, vel de hoc erat ibi cõsuetudo, poterit facere. De hoc tex. optimus in c. ij. de dona. Sed gl. in c. ij. e ti. videtur expresse tenere cõtrariũ. Et adde pulchre Ang. in l. bene à Zenone, de quad. præs. & vide Bar. in l. si fraudator. & quod ibi dixi, quæ in fra. cred. Adde ꝙ ille, qui mãdatũ hẽt in vno actu, põt apponere omnes clausulas, & pœnarũ adiectiones, quæ ꝑ ipsos mãdantes in ipsis actibus solitæ sunt apponi. Et ita no. in l. si quis hæredẽ. in fi. C. de inst. & subst. ẽt si tales clausulæ requirerent speciale mãdatũ. Alle. casum d. l. bene à Zenone. Et ideo si ambasiator hẽat mãdatum ad faciendũ pacẽ videtur habere mandatũ ad promittendũ pœnã. Facit optime tex. iuncta gl. in l. fin. ĵ. quod cũ eo. Et ideo videtur, ꝙ licet ad iurãdũ requiratur spãle mãdatum. l. iusiurandũ qđ ex cõuẽtione § procurator s̃. de iureiu. no. in c. qui ad agendũ, de ꝓcu. in vj. si tñ mandatũ fuerit cõtractũ geri possit ẽt iurari ꝓ obseruantia cõtractus. Et sic limita no. ꝑ Bar. in l. qui bona. §. si alieno in ij. q. in fi. de dã. infe. faciũt ẽt quæ hñr in l. si prius. §. j. de aqua plu. arc. Et quod possit qs ꝓmittere pœnã, quæ venit ex natura cõtractus alieni, tenet Bal. in rub. C. de cõst. pec. Fallit in ꝓcuratore fisci, q nullo mõ ꝓmittere põt. l. si procurator, in prin. de iu. fi. & ibi ꝑ Bar. Subdit ibi etiam Bal. an officialis publicus possit bonã fidem agnoscere. Adde quæ dicit Abb. Sicul. in c. iij. de pr. ecc. r. no. hic ar. ꝙ rector ecclesiæ potest cõtractũ initũ nomine ecclesiæ cõualidare, cũ appositione pœnæ, dũmodo cõtractus sit rõnabilis. Ad idẽ facit tex. in c. cũ dilectus, in ã. de reb. ꝙ est notã. secundũ eũ ꝓ administratorib. simpliciter datis, & ꝓ ambasiatorib. ad pacẽ componendã, vt licet hẽant expressum mandatũ, nihilominus p̃nt ad contrahendã pœnã & obligare cõstituẽtes ꝓ obseruatione eius qđ gerũt. ꝓ quo bene facit d. l. bene à Zenone, & d. l. si ꝓcurator de iur. fi. Faciũt quæ no. Dec. in c. nulla de reb. eccl. non alie. vbi rector ecclesiæ potest sine consensu superiorũ generaliter obligare bona ecclesiæ ꝓ obseruãtia contractus, licet specialiter obligare non possit. & ibi colligitur qđ est no. secũdũ Abb. Caue tamen in prædictis ꝑ ea quæ hñr in l. si ꝓcurator, de cõd. ind. & vide Bal. in l. bene à Zenone, & vide Ang. in l. fi. §. si quis ꝓfessus. ff. de publicanis. Et adde ad materiam Lu. in suo sin. xj. q. dicit, ꝙ possum etiam quo ad præiudicialia, si dominus erat solitus, & quem dicit no. in l. qui semisses. ĵ. de vsu. Et an habẽs generale mandatum ad locandum prædia, &c. possit locare domus contiguas ipsi, &c. Istud dictum Lud. quod not. in suis alle. all. xij quod alias Lud. in suo not. xlj. posuit. Adde quod in mandato generali veniunt, ea quæ dominus erat solitus facere Bald. pulchre consil. 422. ij. lib.

b Pom. ¶ Consuetus. Vide Ang. in l. si negotia. s̃. de neg. gest. Alex. cons. 118. col. fin. volu. v.

LEX XIII.

a Si cũ a venderet. Ex pacto creditoris vendentis potest debitor agere, vel petere, vt sibi cedatur

ADDITIO.

a ¶ Si cum. Vide Alc. consi. 10. inci. videtur fortasse. in j. vol.

dat actio.h.d.¶Op.q nõ posset vẽdicare rẽ.qa vẽdẽdo creditor trãstulit dñiũ.l.si puenerit.§.e.& de acq.re.do.l.nõ est nouũ.Sol.agit vtili rei vẽdi.pp pcm,& ista ẽ bona.Alij dñt,q istud pmũ dcm corrigit p id,qd seqt,aut in fcm,&c.& sic solũ actione i fcm, vl psc.ver.agat.¶Scdõ op.q nõ possit agere iste dbitor actione in fcm, vl psc.verb.qa pliberã pso.&c.vt l.px.§.p liberã.Dnt qdã q hoc ẽ spãle,Gul.de Cu.dt,q ñ ẽ spãle,imo ẽ regulat,qñcũq; pctm appo nit i tradõne rei meæ,vl rei in qua habeo ius,alteri qrit actio, vt l.
a certi pdõ.§.si nũmos.§.si cer.pe.& l.pe.C.ad exhi.aHoc nõ pl3,qa i d.§.si nũmos.ẽ spãle.pp singularia pcepta pecuniæ.In l.pen. C.ad exhi.interponit pcm sup re tradẽtis q durat eius:sd qñ apponit pactũ sup re tradẽtis,q desinit esse eius,vel q nõ durat ei,tunc ñ qritur actio alteri rlr,nisi i cã spãli donationis.l.qties.C.de don q sub mõ.vbi tex.hoc expsse dt.Dicam9 g hoc ẽ spãle,& sic fuisse rescriptũ p principẽ.vt hic dt tex. Vl alr,p pcuratorẽ qrit dño actio ex pctu iterposito sup re dñi,& ex re ipsi9,vt l.q pcura.§.de pc.sd cre
b ditor vl pcurator dñi bĩ vẽdẽdo,vt l.nõ ẽ nouũ.j.de acq.re.do.& Inst.qb.alie.l3.in prin.g ex eius pacto qrit debitori.ex re.n.sua , & super re sua pactum interponitur.Ad pdicta facit qd dixi plene in
c l.stipl'o ista.§.si qs insulam,ccirca finem.j.de ver.obl.

ADDITIONES.

a ¶C.ad exhib.Vide Bal.in l.j.C.per quas personas nobis.acqu.& per Imo.in d. l.stipulatio ista.§.si stipulatus,& quod ibi Bar.in v.& 9.fallen.
b ¶Procurator domini.Adde no.in l.si pigno.§.fa.erc. (perso.no.acqui.
c ¶§.Si quis insulam.In contrarium facit q ibi dixi in v.fal.per l.j.C.per quas.

a §.Venit.In hac actione venit dolus,lata culpa,& leuis,a non casus fortuit9.h.d.Illud q dt,sicut i pmodato,itell'r vtriusq; grã pctõ,vt in gl.*Vltimò no.l.seq.inci ea igit.Docet.n. practicã,qlr pbet culpa leuis.Certè,qñ qs omittit facer ea,q diligẽs prfa.nõ faceret,vt hic,& l si putator.§.ad l. A q.i culpa leuissima inspicit id,qd faceret diligẽtior,vel diligẽtissimus prfa.l.i reb. in prin.§.pm.¶Et qa i hoc §.fit mẽtio d dolo,& culpa.Quæro qd ẽ dolus?Dico q dol9 ẽ sciẽter p ius alterũ lædet,vel in suis reb. & alienis dissimilis puersatio,vt C.d resc.vẽ.l.si dolo.& §.de dol.l.j.§. 2.exẽplũ,si rẽ meã ponas,vbi frequẽter latrones puersant.¶Quæro,qtuplex ẽ culpa?Dico,q triplex,lata,leuis,& leuissima.Sd qro, qd ẽ culpa i gñe,ẽ deuiatio ab oĩ legis dispõne,siue psistat i pcipiẽdo,phibẽdo,puniẽdo,siue pmittẽdo.j.depo.l.j.§.si rẽ.§.pmo. l. in reb.3.res.§.de legi.l.legis virt9.¶Quæro,qd ẽ lata culpa?di- q lata culpa ẽ i suis reb.& alienis æq puersando illi9 diligẽtiç defectus q cõiter exigit i oĩb.rõ nãlis,vt l.q Nerua.j.depo.& j.de verfig.l.late culpæ.Exẽplum, vt si ianua dimittat apta nocte.& die.Ista ãt lata culpa nõ ẽ dol9,sd bñ æqparat dolo,& dolo silis ẽ,vt l.j.§.hæc actio.§.si mẽs.fal.mo.dixe.& notat i l.alle.q Nerua.Leuis culpa ẽ in reb.suis,& alienis æq versando negligẽtia,q cõis hoĩum nã patit: sd eã euitat discretio exacta sapiẽtis.d q Inst.q.mo.re.pt.ob.§.fi.Pone exẽplũ:vides,q multi hoĩes dimittũt aĩalia sua in pascuis ex'do mos,sd multi hoĩes piti reponũt ea in domo sua.Vl pone exẽplũ vt si dimittã camerã meã aptã,dũ eo ad villã. Leuissima culpa ẽ i reb.suis & alienis æq versãdo,vt cõis hoĩũ nã exigit,& cõis hoĩũ prudẽtia rqrit,cui adhert defect9 sũmæ diligẽtiæ,vl sapiẽtiç,q repiri pt vl i hoĩe discretissimo.vt Inst.loc.§.pe.&Inst.q.mo.re pob.§. itẽ is,cui.Exẽplũ,vt si claudo camerã,&ñ traho vectẽ clausuræ ad vdẽm si bñ clauserĩ,&ita faciũt hoĩes discretissimi. Ex pdictis ãt satis pt3,qlr istç culpç pbet.Probabit.n.lata culpa p aliquẽ ex eo,q aliqs facit,q cõiter hoĩes ñ facerẽt.vl facerẽt,l.q Nerua,& ibi no.j. depo.i gl.in ver.latiorẽ.q icipit.l.latã.¶Leuis culpa pbat ex eo,q aliqs facit,q cõiter hoĩes discretiores,& sapiẽtiores facerẽt, vl ñ facerẽt,referas singula singulis.Leuissima culpa pbat ex eo,q aliqs facit,vl nõ facit,q hoĩes diligẽtissimi,& discretissimi facerẽt,vl nõ facerẽt.¶Casus fortuit9 ẽ talis rei ipet9,q puideri nõ põt humano psilio.C.e.l.q fortuitis,& j.de adm.re.ad ci.ptinẽ.l.2.§.si eo tpe, Et de pdictis hñr plura dcã & exẽpla §.pm l.si vt certo.§. j.& §. seq. ¶Sd qro an furtũ sit casus fortuit9.dic vt no.j.p so.l.cũ duob.§.dãna.& ibi p Do.Et no.p gl.in verb.ẽt si fine cã.& Do.§.nau.cau.sta. l.3 §.ex hoc edicto & ibi eadẽ gl.dt,q furtũ ñ pputat inter cas9 fortuitos:sd latrociniũ sic.Et an incẽdiũ sit casus fortuitus, vel culpa leuissima,distingue eodẽ mõ,q distinguit i furto.Recipiẽdo rõnẽ distinctiõis,q fit inter familliares,& exñeos,qa illa eadẽ hẽt locum i incendio:g idẽ dẽt statui.¶Sd qd si sum negligẽs in reb.meis,nũ qd excusabor de negligẽtia,seu culpa pmissa i reb.alienis?Dñt qdã q sic.Nec tenebor hoc casu.qa ñ teneor maiorẽ diligẽtiã adhibere in alienis,q in meis,Quia de se pqri dẽt,q tã negligẽtẽ &c.Inst. qb.mo.re ph.obl.§.pterea.& Inst.de societa.§.fi.&de re.iu.l.q cum alio.Nec obst.l.si pstãte.§ si marit9.j.sol.mat.qd dic vt ibi patet.*

ADDITIO.

a ¶Culpa,& leuis.No q bal.in l.accepta.C.de vsu.in 6 q.alle gl.hic, q appellatione culpæ,venit leuis tantum.Et qualiter probetur culpa leuis , & leuissima per bal.in l.solam.C.de testi.& q.d veniat appellatione culpæ,vide gl.no. in l.in venditione.j.de bo.auth.iud.pos.

LEX XIIII.

1 *Culpam leuem & leuissimam probandi practicã.*

a Ea igitur.aNo.hanc legem:† docet n. practicã,qualr pbet
1 culpa leuis.certè qñ quis omittit facere ea quæ diligens paterfamilias faceret,vel facit ea,quæ diligens paterfamilias non faceret,in culpa leuissima inspicitur illud , q diligentissimus faceret,vt l.in reb.§.ri.j.

ADDITIO. (col.fi.vo.2.

a Po.¶Ea igitur.vide Ale.consi.102.j.col.vo.2.& cons.47.col.j.volu.j.& cons.64.

LEX XV.

Creditor.Creditor cum reddit pignus,debet cauere de suo dato,& facto,& neglecto.h.d.

LEX XVI.

Tutor.Tuendus est creditor in pignore dato à tutore.vl curatore legitimè.h.d.In tex.ibi,tuendus erit in pignore creditor,vel scilicet ne teneatur contraria pignoratitia, vel tuẽdus erit quando conuenitur tutelæ actione.

§.Contraria.Si creditor decipiat in pignor dolo, vel culpa dbitoris,hẽt pñá pignoratitiã ad interes
a se poterit ẽt stellionatus crĩe accusar,si dolus interuenit.ah.d.* Vide tex.ibi,tenebat,&c.s.pignoratitia actione ad æquè bonã rem obligatã.p quo §.de pst.pec.l.q ãt.§.pe.ibi & stellionatus crimine &c.No.q ille,q alicui pmittit dolum,pmittit crimen stellionatus: ergo est puniendus extraordinariè.l.2.& 3.j.de cri.stellio.*

ADDITIO.

a ¶Si dol9 iteruenit.Quæ culpa veniat in pignor,p bal.in l.pignus. C.de pi. ac.

§.Etiam.Fundus vectigalis,vel emphyteuticarius.põt obligari saluo iure dñi.h.d.Et ideo finito iure emphyteutico finietur ius creditoris,vt l.lex vectigali.j.de pigno.

LEX XVIII.

1 *Compensatio quantitatis ad quantitatẽ admittitur,non aũt speĩ ad quãtitatem.*
2 *Actio iudicatur mobilis vel immobilis secundũ naturã eius,quod in ea deuenit.*
3 *Nomen obligatum qui habet,agit actione vtili competenti obliganti.*
4 *Discussionem fieri tutius est,quando agitur contra debitorem.*

a Si conuenerit.aNomẽ debitoris pt pignori oblari,& q inde redigit vel ppẽsat vel p pignore te-
1 net h.d.¶†No.q admittit ppẽsatio quãtitatis ad qtitatẽ non speĩ
b ad quãtitatẽ.¶Scdõ no.pro eo q gl.alibi dt, † q actio iudicatur
2 mobilis c vel immobilis fm nãm eius,q in eã deuenit,vt no. C si
c aduer.transa.l.j.& 2.& in Auth.de nõ alienan.§.j. Pro qua optimè facit iste tex.licet in veritate actio non sit mobilis vel immobilis, est tertia species p se,vt l.quã Tuberonis. in fi.j.de pec. & l.à diuo Pio.§.in venditione.de re iud.& no.Ia.de Are.in l. mouentium.de
3 verb.sig.¶Quæro,ille,† qui hẽt nomen obligatum, qua actione aget contra debitorem?gl.& Doc.tenent,q aget vtili. quæ ipsi o-
4 bligãti ppetebat directa.l.nomẽ.C.q res pig.ob.pos.¶† Quæro,d
d qñ agit contra debitorem debitoris, vtrum debeat præcedere discussio?Cy.ponit istã q.in d.l.nomẽ.& arguit pro,& contra. Finaliter dicit,tutius ẽ,quòd fiat discussio.Veritas est,quòd non est necesse,quòd præcedat discussio,quia de iure antiquo necesse non
e erat,vt l.creditoris.j.de distra.pig.sed solum reperitur mutatum,e quando agitur contra pignorum possessores,vt in aut. hoc si debitor.C.de pig.& in corpore vnde sumitur.§.sed neque. quod ergo non mutatur,quare stare prohibetur.l.præcipimus.in fi. C.de app.Ad argumenta in contrarium responde,vt no.Cy.in d.l.nomen. Præterea ratio dñæ est manifesta : nam si per hypothecariã res euinceretur à possessore,ipse haberet necesse venire cõtra authorem suum: & ideo vult lex,quòd prius excutiatur debitor cã minuendarum litium:sed qñ agitur contra debitorem soluendo creditori,ipse liberatur, nec aliud litigium consurget: ideo cessat ratio quare inducta fuit discussio,& istud tenuit Iac.Bal. Odof.& Alb.Papias,& etiam Nico.Mat.

ADDITIONES.

a Pom.¶Si conuenerit.Limita istã l.vt per Ale.in l.deducta.§.acceptis numis j. col.ff ad Treb.
b ¶Quãtitatis ad qtitatẽ.Vide Bar.in l.diuortio.§.ob donõnes.so.mat. Et aduerte dũ dicit hic,cũ simi dr q speĩ ad qtitatẽ nõ admittat cõpẽsatio.l.fi. de cõpẽsa.cũ si.qa intellas hoc eẽ verũ qñ agit de cõpẽsatione fiẽda in iudicio ex dispositione legis altera parte inuita?Sec9 aũt in cõpẽsatione fiẽda ex pacta mẽte dispõnẽtis,q potuit dispõner pvt voluit,q tũc et hẽbit locũ cõpẽsatio speĩ ad qtitatẽ,ar.eorum q hñr in l.rõ pdio.C.de leg.& in §.dispõnat in Aut.de nup.Ita dicit Io.in l.si cũ dotẽ.§.si pr.so.ma.vl pbar i. hoc ĩbi in tex. cũ ibi no.in fi.& si.quod no.Sed aduerte,q licet pdicta mihi placeãt, tñ Bar. in l.hmõi.§.cũ pr.de leg.j.t3 cõtrariũ per l.si pr p filia.de coll dot.licet Io.nõ faciat mẽtionem,& ipe Bald.in l.qm in priorib.C.de inof.test.& in l. si vxor. C.de bo.auth.iud.pos.in eo ver.ibi,Licet in veritate actio non sit,&c.Ad hoc autẽ vt videatur mobilis secundum materiam illius in quo adducitur, adde ad hoc gl.in l.fi.C.in qui.cau.in integ.rest.& Bar.in l.potest.de autho.tuto. & in l.si sic,de leg.j.Vide Pau.de Ca.consi.9. declarando,vt ibi per eum.
c ¶Iudicatur mobilis.Vide Ale.consi.111.vol.4.
d ¶Quæro.Vide Are.consi.137.col.fi.
e Reperitur mutatũ.Vide quod dicit Bar.in l.Iulianus.in fi.de ver.ob.Ad materiam huius legis vide bal.in l 3.C.de acq.hr.& aliqua per Pau.de Ca. hic.

1 *Pignori quod accedit,pignus est.* (regni.
2 *Regnum si augmentatur,an prouincia augmentata debeat regi constitutionib.*
3 *Regnum est quid vniuersale.*

a §. Si nuda. a Qđ accedit † pignori pign⁹ ē.h.d. Gul.de Cu.b
1 q̄rit hic, Si regnum † augmētat, vtrũ illa proui-
b cia c augmētata dēat regi constitutionib. regni. Vr̃ q̃ sic, vt hic, cũ
si p̃rium qa res transit eum sua causa vt s̃. px.&l. via.§. si fundus.de
2 ser. rust. p̃d.& hoc tenet ipse, arg.l. p̄diis, §. Titio.de le. 3.& l. Seie.§.
c Tyrãnę j̃ de fun. inst. Bř, d qñq; p̃uincia adiicit̃ regno: vel castrum
d vel villa adiicitur comitatui accessoriè ita q̃ sit vnũ regnũ cũ pri-
mo vł̃ vnus comitatus: & tunc regulatur ḟm rł̃as primi, cui acce-
dit: & iisdem legib. & iisdem priuilegiis ē gubernanda, quib. regnũ
3 qa † regnum est qd vł̃e, ergo &c. vt l. peculiũ, in prin. j̃. de leg. 2.&
l. grege j̃. de leg. j. Probat̃ in vsib. feu. de p̃hi. feu. ali. p Fed. c. Impe-
e rialē. §. p̃terea ducatus.& de hoc ē gl. ex. ne sede vac. e † c. j. q̃ deter-
4 minat, qñq; p̃uincia nō adiicitur regno accessoriè, nec castrũ co
mitatui, Exẽplũ: Regi Frãciæ fuit dat⁹ comitatus Tolosæ, ita q̃ ipse
est tex. & comes. f non q̃ comitatus Tolosanensis efficiatur de re
g gno, sed comitatus regni: & tunc debet g regi ḟm leges, & p̃suetu-
dines suas. Casus est C. de ap. l. si qñ. Duciano. & ibi no. facit quod
no. in d.c. j. alle.

ADDITIONES.

a ¶Si nudã. Quãdo prouincia regno adiicitur, an gaudeat priuilegio regni, adde q̃ in hac materia no. gl. & Bar. in l damni infecti. in §. si is qui vicinas ædes, & qđ ibi dixi, de dam. inf. Et ista faciunt ad no. q. qñ vnus de collegio, eo q̃ non pōt adesse in collegio in vna electione committit vicem suam ei, qui ēt est de collegio, Quæro an is, cui fcã ē cõmissio posset istas voces diuidere. s. vocem suam, & aliam vocem sibi commissam, dãdo vni vnã & alteri alterã. Et dicẽdũ est, q̃ nõ, cæteris omissis, videtur tex. multum sin. in c. si qs iussu de cle. in 6. quod tene menti perpetuo. Et facit q̃ in materia no. Bar. in l. fi. j̃. de colle. illic. Item facit si vnus est bannitus de vno loco, an videatur bannitus de loco illi adiũcto. De quo p Bal. in l ēt. C. de iure do. Itẽ faciũt ista ad no. q̃õnē, de quo p Io. An. in ti. de emp. & vē. § restat in additione quæ incipit, cõiũgã quoque de statutis. q̃ si statutum dicat, q̃ vendens prædiũ triũ tornaturarum non tributarium, cõpellatur vẽdere vicino habẽti magnũ prædiũ, qa si iste emit vnũ fundũ tributariũ vicinũ suo paruo. prima facie vr̃ q̃ vendere cõpellatur, eo, q̃ pars vnita alteri facit vt intelligatur effectus vnus fundus & hac rõne augmentum vadat cũ primo fundo, & eius conditionẽ sequatur. l. si ex toto. in prin. de leg. j & l. q̃ in rerũ § si qs post, eo. ti. & hoc p tex. in l. si finita. §. ex hoc edicto. in ver. itẽ q̃ dicimus. & ibi per Ro. de dam. infe. Cõtrariũ tñ est verum per d. §. ex hoc edicto. ver. itẽ quod dicemus. Nã postq̃ vna pars ab alia diuisa est, & separari pōt, q̃ statutum erit in vna parte, nõ hẽbit locũ in alia. Bñ facit l. fundus. in fi. fa. erc. & facit ad q̃õnē Bal. in c. j. § præterea ducatus. de p̃hi. feu. aliena. per Fed. Si Marchionib. cõcedantur noua castra, vtrum intelligantur esse de marchia & sic non possint diuidi. & dicit q̃ nõ, sed si veniant marchiæ marchiæ sunt, vt j̃. de pac. dot. l. inter. §. cum inter. Itẽ per Io. in l. j. § si cohæredis. ibi post no. per Bar. ff. ad leg. fal. Bal. in l. ēt. C. de iure do. Et vtrũ postea quæsita castra p̃ superiorẽ subiaceãt primis statutis. Bal. q̃ sic in l. cũctos populos, in j. col. & in d. l. ēt. & Bar. hic. & per Bar. in trac. alluuionis, q̃ omnino vide. per Gul. de Cu. in d. l. ingenuum. ad fi. ff. de sta. ho. & Bar. in rep. l. 2. C. quæ sit lõ. cõsu. per Ro. in l. si eum. ff. si qs cau. adde Bal. in l. 2 in prin. de orig. iu. & Ro. in cons. 215. per Bern. in c. translato. de const. & per Ang. in l. de qb. de leg. per Inn. & alios in c. cum ex iniuncto. de ope. no. nun. & gl. in ver. qcqd. per Alb. in j. parte statu, q. 130 An aũt statuta ciuitatis trahantur ad castrum exemptum, vide Doc. in c. 2. de const. in 6. His adde Ant. de Bu. in c. fi. de consu. per Bar. hic vide gl. in c. cum capella. de priui. Et ad decisio. Bar. in d. §. si nuda. vide quod voluit Ioan. Andr. in add. Specul. in titul. de treu. & pa. Bald. in l. cunctos populos. C. de sum. tri. & tex. meliorẽ de corpore iur. Inst. de satisd. §. fi. & qđ in simili hẽtur. in c. cum olim, de censi. & in fi. in c. de his. xij dist. in qb dicitur q̃ ecclesiæ inferiores debent regi, & gubernari secũdũ cõsuetudinẽ, & ius ecclesiæ Metropolitanæ: ergo eo mõ p̃uincia quæ adiicitur regno. Facit tex. in c. translato. de const. vbi dicitur, q̃ translato sacerdotio necesse est vt translatio legis fiat, ergo eo mõ trãslata prouincia in regno dẽt regi secũdũ iura regni. Omnis. n. dispõ recipit à iure illã restrictionẽ. s. reb. sic stãtib. & remanentib. Secus si trãsit in aliã dispõnẽ, & legẽ, vt tex. no. in c. cum inter P. de renũ. per quẽ tex. dicit Ant. q̃ si quis accipit examẽ priuatum hic Bono. & iurauit nõ accipere cõuẽtum alibi, q̃ istud iuramẽtũ recipit illã restrictionẽ. s. reb. sic manẽtib. qa quæ de nouo emergunt, nouo indigẽt auxilio. Adduco q̃ voluit Bar. in l. j. §. si cohæredẽ. ff. ad l. fal. Inn. in c. pastoralis. de priui. gl. in c. j. ne sede vac. & in c. recolẽtes. de sta. mo. & c. temporis qualitas. 7 q. j. Bal. in l. ēt. C. de iu. do. & q̃ voluit plenius Bar. in trac. alluuio. in rub. de insula in q. qua incipit, sed quæro, & facit q̃ voluit Ro. cõ. 215. inc. p̃sens casus duplicem hẽt dubitationem. Et facit tex. valde sing. in c j. de post. præla. vbi si pax fca sit cum rege Franciæ, & terris suis, videntur cõprehendi terræ adhærentes. ergo multo fortius terræ quæ adiiciuntur regno. Et q̃ voluit Inn Io. An & alij in c. applicasse, de iud. in 6. vbi dñt, q̃ pax facta cum eccl. Ro. videtur facta cum adhærentib. Et facit q̃ hẽtur in d. l. ēt. vbi illud, q̃ adiicitur territorio, censetur esse eiusdem iuris, cuius est ipsum territorium, & ē bannitus de castro q̃ accedit territorio Bon. videtur bannitus ēt de territorio Bon. secũdũ Bal. ibi. Adde, an ciuitas adiecta regno, dẽat vti cõstitutionib. regni, Abb cõs. 61. 2. ii & ibi ēt an si duæ ciuitates sibi inuicem concedunt priuilegia illa debeant seruari ipsis effectis subiectis. An autem facta pace inter duos dominos, dicatur facta & pro adhærẽtib, vide Ang. cons. 206. & 279.

b ¶Gul. de Cu. de quo vide ēt Bar. in l. j. C. de meta. & meta. li. 11. Bar. in l. j. §. si cohæredem, j̃. ad l. fal. Cy. & Bal. in l. ēt. C. de iu. do. Ang. in l. litẽ fundi. §. j s̃. de vsufr. Dicit tñ Bal. in l. ex hoc iure, ver. & no. q̃ in terris. s̃ de iust. & iu. q̃ castra, & villæ intelliguntur viuere legib. ciuitatis, sub cuius territorio sitæ sunt. alleg. legem nulli. C. de epis. & cle. Et no, vnũ singulare, q̃ quando disputatur de iurisdictione seu confinib. castri vel villæ, intelliguntur in dubio esse de iurisdictione magis adiacenti, nisi aliud ostẽdat. Ita Bal. in c. cum olim, de Præscr. Primo tamen vide tex. & ibi Bal. in c. relatum, extra de conces. præb. Cy. in l. fi. C. de iu. do. gl. Inn. & Bal. in c. cum dilectus. de consue. Vide in c. j. ne se. vac. & in c. 2. de relig. do. & in c. sicut, de exce. præla. 32. q. 1. c. non est culpandus, no. in l. j. §. j. C. de rei vxo. act. in l. 2. C. cõia de leg. Bal. & ibi melius Ang. & in l. rem §. item quæcũque. s̃. de rei vẽd. Vide tex. in l. adulter. §. fi. j̃. de adul. ¶Adde Abb. cõs. 62. li. 2, vbi ponit quid si non cõstat, in cuius diœcesi sit ecclesia cui applicabitur.

Pom. ¶Illa prouincia. Vide Ro. cons. 283. ad fi. & Soc. cons. 93.

d ¶Breuiter. Vide Fel. c. trãslato. de const. Ias. §. in personã. Inst. de ac. Ro. cons. 215. & cons 275. vol. 2. Ias. in l. si eadẽ. 4. notab. ff. de officio assessoris. Barb. cõs. 4. vol. j. Ale. l. j. ff. de le. j. Are. l. si ex toto. j. col. eo. ti. Ale. cons. 114. vlt. col. vol. 4. Præpositum in c. ius ciuile. j. dist. Anc. c. canonum, de const. & Barb. in d. c translato, Car. in cle. statutum, de ele. Are. l. si pater filio, de vul. bonum tex. c. fi. §. j. & ibi Gemi. de conces. præb. lib. 6.

e Clau. ¶Vacante. Vide alias concordan per Ale. cons. cli. vo. 2. vbi ponit si vnum castrum fuit exemptum à iurisdictione, an nihilominus regatur statutis eius, vide Barb. cons. 4. in dub. 2.

f ¶Quod ipse est rex. & comes. Vide Barto. in l. si quando. C. de app. & ibi scripsi. & vide quod dicit Bar. in l. j. §. si cohæredem. j̃ ad l. Fal. Sed quid dicendum est in tali casu, statutum est Laude, imponens pœnam mulierib. nubentib. cum hæreditate extra iurisdictionem communis Laude, & si nupta fuerit extra iurisdictionem, non succedat alicui de iurisdictione communis Laude, sed illa hæreditas perueniat in agnatos proximos, vel alios propinquos. & hoc siue proueniat ex testõ, siue sine testõ. Et certe istud statutum videtur velle, q̃ mulier quæ nubit extra iurisdictionem, communis Laude, perdat successionem etiam sibi delatam, vel acquisitam, alias nihil operarentur illa verba statuti dum in eo dicitur nulla mulier, &c. & verba dicunt interpretari, vt aliquid operentur, c. si Papa. de priuil. in 6. l. si quando, de leg. j. & quo ad statutum no. Bar. in l. 4. §. prætor, de damn. infect. & in l. 2. ff. de vsuc. c. pastoralis, in prin. & q̃ ibi Doc. maxime Abbas de app. & Ant. in c. j. de rescr. & in ca. causam. de dolo, & contuma. & quod no. Bald. in rub. C. de contrah. emp. in 9. q. cum si dico tale statutum valere. Faciunt quæ dixi in l. Titio cẽtũ. §. Titio genero, de cond. & dem. vbi dixi q̃ valet statutum, quòd filia dotata non succedat. Nam per statutum potest quis a legitima excludi, & quòd istud statutum videtur præsupponere Pe. de Anch. in rep. c. Canonum statuta, de const. vers. sed pone per statutum vbi transit cum decisione quam ponit Bal. in l. si mater, C. de suis & leg. Raph. Cuma. & Roma, in l. hæres per seruum, ff. de acq. hær. Idem tenet Bal. in l. ipsius. C. vt in pos. leg. vbi quærit, si statutum dicat, q̃ filiæ nuptæ extra territorium non possit relinqui, an valeat, adeo quòd non possit relinqui. Et concludit statutum valere excludens dictam filiam nuptam extra territorium, & illi relinqui non posse. Et sic videtur tenere ibi Bal. contra etiam quòd ipse tenuit in l. fi. C. de pac. & melior videtur opinio in d. l. ipsius. Pro qua bene facit tex. in d. c. j. de filiis natis ex matri. ad morga. contracto. & l. hac edictali, in prin. de secundis nup. Et ita etiam videtur esse de mente Bald. in d. l. cunctos popu. in ver. dixi de statutis. Vide Ro. in l. stipulatio hoc modo concepta, de ver. ob. qui damnat Bal. in l. fi. C. de pac. per l. cum ita legatum, ff. de cond. & de, & quod valeat dictum statutum quo ad successionem, est de mente Ang. in l. j. § ius naturale. ff. de iust. & iu. in ver. item facit ad illam quæstionem, an valeat statutum. Adde, an valeat statutum, quòd mulier nupta extra territorium non succedat, Bal. consil. 307. 4. lib. vbi consuluit super statuto mediolani, vbi viget tale statutũ, & an per statutum possit tolli legitima, quia hic non est materia, vide pro nunc Bal. cons. 128. 3. lib. in fi. cons.

g Pom. ¶Et tunc debet. Vide Ale. cons. 151. vol. 2. vbi per hoc dicit q̃ castrum exemptum a ciuitate regitur secundum statuta ciuitatis, quibus regebatur.

a §. Si fundus. a Res transit cum sua cã. h.d. ¶Op. de l. Paulus
rñdit. §. j. j̃. de pig. Solue, vt ibi. Op. de §. j. prox.
Solue, vt statim ibi dicam.

ADDITIO.

a Pom. ¶Si fundus. Vide Ro. con. 128. inci. prout ex tenore.

1 *Compositum differt à suis partibus realiter.*
2 *Materia si transit in materiatum, quando pignus extinguatur, & nu. 5.*
3 *Vsusfructus extinguitur, si res, in qua quisbet vsumfructũ, trãsit in aliã materiã.*
4 *Dñiũ nõ extinguitur in dñio iam quæsito super re, si res trãsit in aliã formam.*
6 *Creditor an possit prohibere ne sylua cædatur.*

§. Si quis sic cauerit. Quando mã in mãtũ transit,
pignus extinguit̃, seu eius obli
gatio. h.d. *Vide tex. ibi, aliud nauis, &c. Sed quid si debitor factus
sit non soluendo, nunquid in subsidium agetur hypothecaria cõ-
tra naturam? dic, q̃ sic, arg. s̃. de eo, per quem fac. est. l. fi. §. j. s̃. ad l.
Aquil. l. qui occidit. §. j. & j̃. de do. præleg. l. j. in fi. * ¶No. q̃ † cõ-
1 positum differt à suis partib. realiter, ḟm opi. Arist. q̃ est p̃ opin. Ot-
2 tho. ¶Op. s̃. proxi. §. Sol. ibi, partus. † proditur ab ancilla immedia-
te, nec transit in aliud materiatum, ita hic arbores, quæ excidũtur
à sylua sunt obligatæ, sicut fructus cuiuslibet rei obligatæ. C. in q.
ca. pig. tac. contra. l. quamuis. Sed quando de materia fit species, &
sic in materiatum transit, tunc incipit alia res esse, ideo extingui-
tur pignus, vt hic dicit tex. * Item potest esse alia rõ, quia partus
habeat similitudinem cum matre sua, sed nauis nullam similitudi
nem cum filia: ideo non potest dici sic ius pignoris ibi esse. Cum ĩ
habentib. symbolum facilior sit transitus. s̃. de rei ven. l. in rem. §. i-
tem quæcunque. Item, quia partus qui erat in ventre, erat idem cũ
ea imo portio erat viscerũ. j̃. de ven. inspi. l. j. §. ex hoc rescripto. *
¶Op. de l. seruum filij. §. si pocula. de leg. j. Sol. ibi dicit gl. iam cesse-
rat dies legati, & sic dominium iam erat quæsitum legatario. Cer-
tè istud in se est bene dictum, tamen ille text. aliqualiter repugnat.
Vnde pro declaratione materiæ dic ḟm Ia. But. quandoque q̃ritur
3 † de vsufructu, & tunc si res trãseat in aliam formam, siue sit redu-
cibilis ad primam materiam, siue non, extinguitur vsusfructus, vt
4 l. qui vsumfructum. in prin. s̃. de vsufr. Qñque tractatur † de domi
nio iam quæsito & tunc si res transeat in aliam formam, siue res
sit reducibilis ad primam materiam, siue non, dominium non ex-
tinguitur, quia quicquid ex re mea superest, meum est. l. si seruus.
§. boue. s̃. de p̃d. fur. Ita intelligitur d. §. si pocula. q̃ intellige ḟm no-
a tata in l. adeo. §. j. j̃. de acq. rer. dom. Si vero a † quæris de iure pi-
5 gnoris, tunc putat ipse distinguendum. Aut res quæ transit in aliã
formam, est reducibilis ad primam materiam, & non extinguitur.
Aut non est reducibilis, & tunc extinguitur, vt hic, & l. q̃situm. §. il
lud fortassis. j̃. de legat. 3. Aut q̃ris de iure dñij q̃rendi in futurum,
& tunc est adhibenda eadem distinctio, vt in p̃alleg. §. illud fortas-
sis, licet huic contradicat ille §. si Pocula. sed dic, vt ibi dicã. ¶Op.
qa res efficitur specificantis, vt l. adeo. §. cum quis. de acq. rer. do. ergo
nõ cadit in oblĩonẽ, ēt expressa p̃uentione, qa res aliena nõ pōt o-
bligari. Sol. intellige hic, q̃ fit specificatio ab ipso creditore, vel de
6 bitore. Quærit hic † Gul. vtrum creditor possit p̃hibere, ne sylua
cedatur. Rñ. creditor dẽt vti re pignorata, vt bonus pater fam. s̃. e.
l. ea igitur. Vnde aut sylua erat cædua, aut nõ. Si cædua, potest cædere, & non prohibetur: aliàs sic, vt l. item si fundi. in fi. s̃. de vsufru. & l. cum tabernam. in prin. j̃. de pi.

ADDITIO.

a Pom. ¶Si vero. Vide Cæp. cons. 7.

LEX XX.

1 *Aliena res quando possit pignorari.*

2 *Ratihabitio an retrotrahatur, vt videatur pignus rei alienæ retro valuisse.*

1 Aliena res. †Res aliena pt dño volete, vł ratū hñte, pignorari. h.d. De hoc hēs rub. C. si alie. res pig. data sit. ¶Op. de l. rē alienā. j. de ꝯ. emp. Sol aliud in veditione, aliud in pignorē, vt hic, dic, vt ibi. *Tu dic, ꝙ qdā sunt noīa, q̄ denotāt tm̄ pl'r ꝯctū, & tūc tales ꝯctus pñt fieri & ꝯcipi in re aliena. vñ qñ dico, vēdo, vēditio denotat fcm̄ tm̄, ꝓut est in fieri. j. de cura. furio. l. ꝯsilio in fi. & pt fieri ꝓ dñm, & nō dñm. Sunt alia noīa, q̄ denotant ꝯtū, & effectū ꝯctus, & illa ñ possunt fieri nisi ꝓ illū, q ē dñs rei, qa denotat iuris effectū. s. ꝙ si res oblata ac tradita: & iō nō pt fieri ni si ꝓ dñm.* ¶Scdō op. ꝙ dñs nō possit hr̄e ratū, qa eius noīe ñ ē gestū, vt l. si pupilli. §. sed si ego. s. de neg. ge. Sol. ꝙ meo noīe nō ē gestū, nō possum hr̄e ratū, vt ꝓ ratihabitionē negotiū trahat ad me, vt meū fiat, & mihi ꝯpetat actio ex illo negotio gesto. Ita loq̄t lex ꝯria, sd q̄tū ad mei ꝑiudiciū, vt pignus inualidū ꝯfirmet, bñ possum

2 hr̄e ratū. l. si fundus. §. j. j. de pig. & hic. ¶†Quæro, vtrū ista ratihabitio retrotrahat, vt videatur pignus retro valuisse? Gl. dt ꝙ sic, d. l. si fundus. j. de pig & l. donōnes. C. de don. inter vir. & vxo. & ad Ma

a ce. l. fi. ꝙ intell'it Gul. in ꝑiudiciū ratū hñtis, a nō ī ꝑiudicium alterius, vt puta, si dñs medio tpe. s. post illā oblōnē factā ab extraneo, & anteq̄ ipse ratā hēat vēdiderit alij, vel obligauerit, ratihabitio sequēs nihil ꝑiudicaret illi actui medio: arg. in l. si partē. §. si ꝓ fundū. queād. serui. ami. & j. q̄ po. in pig. ha. l. potior. §. j. Hoc etiam tetigit Ia. de Are. in l. cum decem mihi. §. j. j. de sol. Hoc etiam tangit gl. in l. si indebitum. §. fi. j. rem rat. habe. & ibi dixi.

ADDITIO.

a ¶Ratum habentis. Bar. videtur contrarius in l. cū vir. circa fi. ff. de vsu. Pro quo vide concordantias eiusdem concor. xlvj. inci. insurgit.

§. Si plurib. Qui pares sunt in tpe, sunt pares in iure. h.d. Vides ergo, ꝙ res pt esse plurib. obligata nō tñ pt esse plurium respectu dominij, vt. s. ꝯm. l. si vt certo. §. si duob. vehiculum. Rationem dixi in l. 3. §. ex plurib. j. de acq poss.

§. Si per creditorem. Seipsum summat.

§. Interdum. Cōtra agentem pignoratitia pōt excipi d̄ emptione rei postea facta. h.d.

LEX XXI.

Domo. Qđ ex re obligata supest, obligatū est. h.d. ¶Op. Inst. de vsuf. §. fi. Gl. nō soluit: dic, aliud in vsufructu, qa rei mutatione perimitur, vt s. qb. mo. vsusfru. ami. l. repeti. aliud in pignore, vt dixi. s. e. l. si ꝯuenerit. §. si quis sic cauerit.

LEX XXII.

1 *Creditor si est consecutus aliquid ab aliquo nomine pœnæ delicti cōmissi circa rē pignoratam, quando computet in debitum, vel debitori restituat.*

2 *Cōdēnatus in expēsis si in aliqua interlocutoria obtinuit ī cā principali, & reus cōdēnatur in expensis, non restituit expēsas per eū habitas pro interlocutoria.*

3 *Creditor, qui est cōsecutus aliqd ꝓ cōdictionē incerti qñ illud imputet indebitū.*

§. Si pignore. Qđ creditor ꝯsecutus est ab alio noīe pęnę delicti circa rē ꝯmissi, ꝯputat in debitum vel debitori restituit: secus si ab ipso debitore pęnæ noīe exigatur

1 h.d. ¶Op. † de l. fi. a §. sed cū in scda. C. de fur. & j. loc. l. is q rē. Sol.

a aliud in creditore, vt hic, aliud in ꝯmodatario. & ꝯductore, vt in ꝯriis. Rōnē optimā ponit hic gl. videlicet, qa cred. tor nō dēt vti re & sic ex furto nil ꝑdit, ꝯmodatarius vero, & ꝯductor ꝑdiderunt vsum, & vide gl. sup ver. restituit. circa fi. & nota qā. Ex hac solōne habes, qd iuris est in depositario, & in eo cui res vēdēda traditur, & si. Cōtra ꝑdicta facit s. de pet. hær. l. vtrum. §. fi. cum l. seq. Sol. Mā ista est satis lōga, quał'r pęna veniat restituēda, tex. & gl. lāgūt ibi latius, quā alibi. Ego distinxi in l. ꝑtor. §. j. de bo. auth. iud. pos. facit ad ꝑdicta l. quoties. j. de iu. do. Ad fm dcm̄ op. & vr ꝙ illud, qd fuit ꝯsecutus ab ipso debitore, veniat in restitutione. j. de ædil. edi. l. cum autē. §. cū redhiberet. Sol. ibi cum agitur redhibitoria, ꝓ q̄ oīa reponunt in pristinum statū, hic secus, &c. ¶Ad idē op. de l. quoties. j. de iur. do. Sol. vt dixi in d. l. ꝑtor. §. j. ¶Itē ꝯ hoc op. ex ea cā, ex qua

b q̄rēdo ab alio mihi q̄ris, ex eadem cā tibi nō obligor, b vt l. si seruo §. & rP. s. de vsuf. & de verb. obl. l. liber homo. circa prin. Sed creditor recipiendo pecuniam ab alio, acqrit debitori, ergo ab ipso debitore nō pt exigere. Sol. illa regula ꝓcedit, vbi obligatio alteri ꝓ alterum q̄ritur: sed hic nō q̄ritur obligatio ꝓ creditorem debitori, licet quod exegerit, dēat restituere ex æqtate officio iudicis, quod deseruit actioni bonæ fidei q̄ æqtas cessat ī ipso delinquēte Et hoc

c facit ad q. quotidianā. c In iudicio fui tibi, † ꝯdēnatus in aliqua in-

2 terlocutoria in expensis ꝑ aliquā cōtumaciā, quas expensas tibi solui: demum obtinui in diffinitiua sñia, & fuisti ꝯdēnatus mihi in expensis, vtrum dēbis mihi restituer id, qđ ego tibi solui? Vr̄ quod sic, d. l. cum autē. §. cum redhiberetur. & d. l. quoties. In cōtrarium vr̄ casus hic, cum si & vr̄ expressum in l. damni. § cum parietē. j. de

d dam. inf. ita dicit gl. Quærit gl. d † vtrū illud qđ per cōdictionē in-

3 certi cōsecutus est creditor a debitore, imputet ī debito? Gl. se inuoluit. Veritas est, ꝙ si qdē creditor cōsecutus est rē illam, debe-

restituere: sed si ꝯsecutus est æstōnem, secus, qa ad illā a æstōnē, pignoratitia non datur. ita dēt intelligi prin. gl. magnæ hic, & in alia gl. in verbo, imputabit.

ADDITIONES.

a Pom. ¶De l. fi. Non præsumitur ergo donatio, vide Ale. cons. 18. 3. vol.

b ¶Tibi non obligor. Adde l. liber homo. in prin. de verb. obl.

c ¶Quæstionem quotidianā. Quæstio quotidiana. s. fui inter locutorie condēnatus in expēsis, postea obtinui in diffinitiua, & ēt in expensis, an recuperem primas expensas, & ista cōdēnatio in expēsis qñ fieri possit, vide Bal. in l. properandum. §. sin aūt vtraq;. C. de iud. & ib porro in fi. illius l. & pro hoc adduco quod ponit Bar. in l. j. ad fi. prin. j. de ope. no. nū. dum dicit, damnum quod qs sua culpa sentit, sibi imputare dēt. Vide quæ dixi post Bar. in d. l. ab executore de app. fm Inn. & Bar. hic, adde Bar. in d §. cum parietem. in fi. & adde ꝙ Bal. in l. nō ignorat. C. de fru. & lit. exper. dixit ꝙ si aliquis commisit temeritatē ante sñiam, & post vincit in principali, quod non potest illas expensas recuperare Allegat tex. in l. qđ a quocūq;. de reg. iur. & quod no. t3 Bar. hic, t3 ēt Sal. in l. ꝓ perādū. §. Sinaūt alterutra. de iud. Vide Bar. in l. eos. §. cautione. de app. in fin.

d Pom. ¶Quærit gl. Vide Ale l. si patroni. §. qui fideicommissariam j. ad Treb.

1 *Pignoratitia ad rem & fructus agit prædo.*

2 *Pignoratitia agenti non refertur quæstio dominij.*

3 *Prædo qui lucratur fructus, an teneatur illos restituere.*

1 §. Si prædo. Etiam prædo † pt agere pignoratitia & ad rē,

2 & ad fructus. hoc dicit. ¶†No. ꝙ agēti pignoratitia, a nō potest referri quæstio dñij, quod dic, vt s. ti. prox. l. cōmodare. ¶Quæro quid si creditor fuit malæ fidei possessor. ¶Item

3 quæro vtrum † prædo, q lucratur istos fructus, teneatur restituere eos domino? Dic vt in gl.

ADDITIO.

a ¶Agenti pignoratitia. Hoc non procederet, si quis ageret vigore generalis hypothecæ, non specialis, vt not. dicit Sal. in l. cum res. C. in quib. cau pig. ta. contrah. vide no. Inst. de ac. §. item Seruiana, &c.

1 *Pignus si debitor non restituit creditori, quod conduxit, contrario iudicio tenetur ad interesse.*

2 *Creditor volēs agere cōtra debitorē ad restitutionē rei pig. qua actione agat.*

3 *Iudiciis in contrariis iuratur in litem, quando agitur de fide rupta.*

1 §. Si post. Si debitor † pignus, quod ꝯduxit, non restituit, ad interesse contrario iudicio conuenitur. h.d. Quæro, ad qd dēt istud ꝯrium iudicium? Dicit gl. ad interesse. Sol.

2 videbitis in l. cum debitore. j. e. Quæro † si vellet petere restitutionē rei, qua actione aget? Dicit glo. ꝙ hēt interdictū de precario, & vnde vi, qa vr̄ eum vi expellere nō restituēdo ei. l. colon'. de vi, &

3 vi ar. ¶Quæro † vtrū in isto ꝯrio iudicio a iurabitur in litem? Glo.

a dicit ꝙ sic, qa hic de fide rupta agitur, & ēt ꝯdēnatus efficietur infamis, vt l. furti. §. mandati. s. de his, q no. ist. quā gl. no. ꝓ quā sic dēt determinari quod no. in l. in actionib. de in litē iuran. vbi dicit nō iurari in contrariis iudiciis, quia est verum, nisi agatur de fide rupta, vt hic.

ADDITIO.

a ¶Contrario iudicio. Vide Bar. in d. l. furti. §. fi. & vide Bar. in l. j. C. depositi. & ī l. ei apud quē, in prin. j. depo. & gl. & ibi Bar. in l. furti. §. fi. s. de his q no. infa.

1 *Culposus non est, qui facit illud, quod consuetum est fieri.*

2 *Vsus attenditur in promissionib. & renunciationib. quæ consueuerunt poni in instrumentis.*

3 *Allegans id, cuius contrarium non esset postulaturus, non auditur.*

§. Si creditor. Si creditor vendens pignus ꝓmittit duplū ex consuetudine, vel aliter vtiliter gesserit, quod hoc nomine ꝑstiterit, ꝯrio iudicio repetet: aliàs nō vltra debiti summā. Itē si ex stiplōne de euictione duplū ꝑstiterit, sorte & vsuras consequitur: si simplum, sorte tantummodo. h.d. cū l. seq.

1 ¶Nō. ꝙ nō est † in culpa q facit illud, qđ consuetum est fieri: & sic no. ēt ꝙ in istis promissionibus de euictione, & in istis renūciatio-

2 nib. & similib. clausulis, † q̄ consueuerunt in instrīs apponi, dēmus inspicere vsum, vt hic, & l. ꝙ si nolit. §. qa assidua. de ædil. edi. & l. si prius. §. j. de aqua plu. arcen. ¶Scdō no. distinctionem §. sed si simplum quia singularis est. ¶Op. ꝙ neutro casu vsuræ debeantur, cū habuerit vsum pretij. Sol. nō vr̄ habuisse ex eo, ꝙ duplum ꝑstitit. Quæro, qd si minus est in duplo quā sit vsura. Gul. dicit forte nō consequetur illud, quod est vltra. Tu dic fm Ric. Malum. a ꝙ īmo consequetur. Sicuti enim sentit damnum si duplum est plus, quā vsura, ita sentiat lucrum, si vsura est plus quàm duplum; vt in regula iuris, secundum naturam. ff. de reg. iur. & ī regula, qui sentit.

3 eo. ti in 6. & quia † non auditur allegans id, cuius contrarium no esset postulaturus. l. pen. C. de sol.

ADDITIO.

a Pom. Richar. Mal. Vide ad Pan. in c. constitutus. de pęnis.

1 *Pignus extinguitur, quando res pignorata efficitur creditoris.*

2 *Euicta re, non agitur prima actione, sed vtili ex empto ad interesse. & potest ad compensationem deduci.*

3 *Datio insolutum est similis empti. ni.*

4 *Cautela vt in datione insolutum apponatur clausula, quòd si res euincatur remaneat actio in pristino statu.*

5 *Iudicis factum non dicitur factum partis, sed factum principis, &c.*

6 *Actio mihi con petens pro damnis præteritis nō tollit, l3 res detur insolidum.*

Eleganter Re in solutum data à iudice, vel à parte euicta non agitur primitiua actione, sed vtili ex empto ad interesse quod etiam in compensationem deducitur. h. d.
1 No. primò, † quòd si res pignorata efficitur creditoris, pignus ex
2 tinguit. ¶ † Secúdò no. quod re euicta, prima actione non agitur
a ¶ Tertiò no. a quòd agitur vtili ex empto ad interesse. Vltimò no. quòd hoc potest ad compensationem deduci. Ad primum op. de l. debitor. in prin. ĵ. ad Tre. Solue. vt in gl. quia tunc pignus extinguitur, quando res irreuocabiliter efficitur accipientis. ¶ Ad idem opp. de l. ex sextante. §. Latinus. de excep. rei iud. Sol. dicit gloss. ibi non fuit translatum dñium in creditorem, quia res non fuit data tanquam dantis, quod est contra principium illius §. Dic ergo eodem modo. quod dixi in præcedenti contrario, quia ibi non fuit effecta perfectè & irreuocabiliter creditoris, ideo pignus non extinguitur. C. si antiq. cred. l. j. & de his qui in prio. credi. lo. suc. l. j. ¶ Sed contra hoc op. de princi. huius l. vbi res non est effecta irreuocabiliter creditoris. & tamen pignus extinguitur. Sol. extinguitur, non ideo, quia prior creditor est effectus dominus, sed quia à priore contractu est recessum, & peruentum ad dationem in solu
3 tum, quæ similis est emptioni, vt hic dicit text. ¶ † Ad secundum opp. quod sit agendum actione primitiua, non vtili ex empto, vt ĵ. de sol. l. si quis aliam. Sol. dicit gl. ibi fuit actum quod non recederetur à prima nisi res pfectè efficeretur accipientis, q̃ solutio ve
4 ra est in se, quã no. vt scias † apponere in ꝯtibus dationis in solutũ clausulã, ꝙ si ꝯtingeret rẽ euinci, remaneat actio in pristino statu. Idem tangitur per gl. in l. libera. C. de senten. & in d. l. si quis aliam Sed quia hæc solutio continet diuinationem, ideo gl. dat aliam, s.
5 quòd ibi datur in solutũ species pro spẽ. hic species pro pecunia. Et ista est vera solutio, quia quando datur species pro pecunia, cõtrahitur emptio, in qua liberatur venditor tradendo rem, licet nõ faciat emptorem dominum. l. ex empto. in prin. de act. emp. & iõ
b perficitur contractus emptionis, & receditur à primo, sed quando datur species pro specie, non potest dici emptio, sed est permutatio, vel do, vt des, in quib. requiritur, quod res perfectè fiat accipientis, vt l. fin. s̃. de ꝯd. ob câm. & l. j. de rerum permu. Circa istam materiam distinguit Cy. in d. l. libera. C. de sen & ego latissimè in d. l. si quis aliam. ĵ. de sol. ¶ Ad tertium opp. & videtur, quòd non agatur ad interesse, sed solum ad pretium & vsuras. l. si plus. §. j. ĵ. de eui. Sol. hic impetrauit à principe, ibi ab alio inferiori iudice. Et est ratio scilicet beneficium Cæsaris, arg. l. fi. de cõsti. prin.
5 Vides ergo † ex prædicta sol. quòd illud, quod facit iudex, non videtur facere per omnino: sed illud quod facit. princeps omnino, æquiparatur facto partis, vt hic. Venio ad vltimum respon. & quæro quomodo potest in compensationem deduci? Text. videtur dicere, si conuenitur pignoratitia, vel ex alia causa, puta l.
6 Aquilia, si damnum dedit in re. Ex quo not. † quòd licet dem tibi rem in solutum, tamen non tollitur mihi actio competens pro
c damnis præteritis. c

ADDITIONES

a ¶ Tertio no. Vide Are. cons. 116. Imo. cons. 12.
b Clau. ¶ Emptionis. Vide Aret. cons. 160. dub. 4. vbi ponit duos notabi. effectus huius emptionis.
c ¶ Pro damnis præteritis, quod est no. adde tex. expressum in l. si. ff. arbo. fur. cæsa.

1 *Soluens pecuniam reprobatam quãdo liberetur, licet campsor eã approbauerit.*
2 *Pecuniam reprobatam, si recipiens, illam expendit, soluens non est liberatus.*
3 *Condemnato, si debeat extrahi oculus dexter, & extrahatur sinister, non debet extrahi dexter secundum formam condemnationis*
4 *Expendens falsam monetam, an sit falsarius remissiue.*

a §. Qui reprobos. a Solu. pecuniæ reprobæ soluentem nõ liberat, sed non cogitur soluere debitum nisi pecunia reproba reddatur. hoc dicit. Not. istum casum. Circa istum §. quæro, nunquid falsam monetã portãs, puniatur tanquam falsarius? & vr̃ ꝙ sic, per l. si quis quid perferendum. ĵ. de fur. & l. eum qui, in fi. eo. ti. Ad quod s̃. de ijs. qui deiece. vel effu. l. j. §. sed cum locum. Sed dic, aut iste portans fabricabat, & tunc

ADDITIO.

a ¶ Qui reprobos. Per istum tex. dicit Bal. in l. j. C. de condictione indebiti, quòd soluens scienter cum fraude, nũquam præsumitur donare, sed requirit liberalitas mera & ideo statutum loquens quòd si quis falsificauerit monetam, puniatur pœna suspensionis, ignis, & confiscationis bonorum, non habet locum in falsificante, vel fabricante monetam reprobatam in loco, in quo falsificat. Et ideo vidi de facto Ferrariæ, vbi est prædictum statutum quòd aliquis ibi fabricabat bagatinos quæ falsa dicitur moneta tanquã facta ab eo, qui non habet potestatem, vtrum puniri debeat pœna suspensionis & ignis & etiã confiscationis bonorũ. Et dicebatur ꝙ non per istũ tex. iũcta gl. Adducebat vltra, q̃a statutũ loquẽs de moneta intelligit de moneta vsuali, & expẽdibili in loco statuti, vt voluit Spec. in tit. de sol. §. nunc aliqua, versi. pone. vbi dicit, statuto cauetur, ꝙ ꝓ tali delicto soluantur decem libræ. intelligi de vsuali pecunia, & currenti in loco, & facit cle. 2. de decimis. vbi si alicui conceditur decima beneficiorum, intelligitur de pecunia vsuali, & currenti. Facit quod ibi voluit Pau de Leaz. & Io. And. in additio Spe. in d. versi. pone. & Cyn. in l. in minorum in qui cau. in integrum restitu, & Ant & alij in c. quanto. de iureiuran. Bar. in l. Paulus. de solu. & Bar. hic. Moneta etiam potius consideratur respectu vsus & cursus, quam alio respectu, c. veniens. 83. distinctio. facit gl. & Gulie. de monte Lauduno in d. cle. 2. de dec. & quod habetur in c. 2. de malefi. & Bald. in l. accepta. C. de vsu. & in l. illud. C. de sacrosan. eccles. & in l. si quis. C. de dona. & in l. 2. C. communia de leg. & in l. quæcunque. C. de ser. fugi. & quòd voluit Old. in cons. 14. & in con. 262. & Rom. in cons. 120. circa primum dubium. & quòd voluit Pet. de Anch. in d. cle. 2. de dec. vbi allegat quoddam consilium Bald. & quod ipse voluit in dicto c. cum olim. de censibus. vbi allegat consilium Oldra. ergo cum tale statutum loquatur de duplici pena, dẽt restringi, vt dixit Salic. in l. 2. C. de falsa moneta. quòd falsificans monetam Regis, vel alicuius ciuitatis, vel baronis, punitur pœna capitis, vt in l. j. C. de falsa moneta. Et hanc penam capitis interpretatur glossa, non capitis materialis, sed ciuilis, quia deportatur. l. fi. C. de vete. nu. pot. lib. xj. Et idem voluit Ioan. Cremon. qui in contingentia facti liberauit quẽdam, qui falsificauit monetam ciuitatis Bononiæ ab amputatione capitis, vt refert Ioan. And. in c. quãto. de iureiu. & sequuntur omnes scribentes ibi. Dicit gl. ĩi. in l. 2. C. ne Christia. manci. quam allegat pro singulari Imo. in l. 2. de pub. iud. in verbo, capitali. vbi dicit gl. quòd appellatione sententiæ capitalis, venit exilium. Et facit l. eos. §. super his. de appel. vbi interuenit fideiussor. ergo non intelligitur de amputatione capitis, & facit tex. in §. qui cum maior. §. is demum. de bon. lib. & gl. in l. hos accusare. §. omnib. de accusa. & facit tex. in l præsenti. C. de his qui ad eccl. coufu. & ibi Fulg. allegat Old. dicentem assessores dicere, talem condemnamus, puniendum pena capitis ciuilis, sicut est deportatio, maxime in dispositione statuti exorbitantis, prout in casu nostro. Et ideo dicit Bald. in d. l. 2. de fals. mo. quòd si falsificatur moneta alicuius non recognoscentis superiorem, quòd punitur pena capitis. scilicet ciuilis, non naturalis. Et loquitur illa glos. quãdo quis falsificaret monetam Regis, in loco ipsius regis Accedit ad prædicta quod dicit Ioan. And. in addi. Specul. in rub. de fals. vbi refert Vbertum de Bobio disputasse de duobus ludentibus ad par, & impar, puta faciendo cumulum, vel postam aliquorum denariorum, & vnus dicebat quod erat par, alius quòd erat impar, conuenerunt quòd qui verum dicit, illos lucretur repertus est vnus denarius falsus, propter quem si non deberet computari in numero numerus esset impar, quis obtinebit? Respond. quòd qui dicit impar, quia nummus falsus non debet computari in numero per textum istum. distinguit tamen an faciens postam sciebat denarium falsum, vel non, prout hic. Ego allego glos. valde elegantem ad hoc in l. 2. C. de hær. quæ dicit, quòd falsus denarius, non est denarius. Et per illam glos. dicunt scribentes, quòd statutum loquens de denario, non habet locum in denario falso, & reprobato, ergo ita in casu nostro non debebat ille furca suspendi. nec igne cremari, quia bagatinos in ciuitate Ferrariæ falsificasset; quia in illo loco illa moneta non currebat, nec expendebatur. Neque obstabit, si quispiam diceret. quòd licet Ferrariæ non expendatur, nihilominus est expendibilis, quia possit eam dari campsori, vel mercatori pro minori pretio, vt eam Venetias trãsmittat, vbi bagatini expenduntur. quia respondeo, quòd ad hoc, vt pecunia dicatur vsualis populo, non sufficit, quòd vnus de populo, prout est campsor, acceptet eam, quia lex adaptatur ad id, quod frequentius accidit in d. c. sæpe. de rest. spol. 28. distin. c de Syracusanæ. c. cum olim. de clerici. coniug. l. j. §. sed si quis. C. de lati. liber. tol. & 34. q. v. c. denique. Inst. de rer. diui. §. illud. l. nam ad ea. ff. de legi. Et si dicatur, quòd etiam adaptatur ad id quod raro accidit. l. antiqui. ff si pars hære. pet. respon. vt dixi in d. l. nam ad ea. ergo cum tempore statuti dicta moneta bagatinorum non erat vsualis in ciuitate illa, sequitur quòd de illa non senserunt statuentes & ideo dicit And. d. cap quanto. quòd statutum loquens de certa moneta, illa moneta mutata, videtur mutatum statutum, vt ad nouam monetam videatur mutatum. Allegat Spe. in d. ti. de sol. §. nunc aliqua. ad fin, & l. pen. ad fin. C. qui admit. in l. 2. C. de quæstio. & in Authen. de non alie. §. vt autem. & facit c. translato. de constit. Ergo multo fortius, quando pecunia illa non erit vsualis ibi tempore conditi statuti, quia de illa non intellexerunt. Facit etiam similiter, quod ponunt omnes scribentes in authen. sed nouo iure, C. de ser. fug. ꝙ si statutũ đt, ꝙ cõmittẽs certũ homicidiũ puniat in amputatione manus, quòd non comprehenditur manus arida, quæ est inutilis delinquenti. Facit glo. valde singularis in l. fi. C. de plagia. quæ dicit, quòd mulier dicitur vidua, si habet maritum inutilem. Et tex. etiam dicit coniuncta gl. quòd pater dicitur esse orbatus filio, si habet filium inutilem. Ita ergo in proposito statutum loquens de moneta, non intelligitur de moneta, quæ in communi est inutilis. Facit in simili tex. singularis in l. 2. C. de eunuch. & ibi Bald. colligit ex illo tex. quòd statutum disponens quòd de contractu soluatur gabella, non habet locum in contractu nullo, & inutili. Idem voluit Bald. in l. non dubium. C. de legi. & Barto. in l. non putauit. §. non quæuis. de bono. pos. contra. ergo sequitur, quòd fabricans monetam falsam cuiusque generis aut speciei vel materiæ, cunei, vel formæ, prout dicit statutum Ferrariæ, non comprehenderetur in statuto, quia talia verba ita prægnantia, non comprehendunt in monetam alienam. Verba enim Prægnantia copulantur ad maiora expressis his, de quibus est maior ratio, & non minor, Gloss. in clemen. j. de re iud. gloss. in cle. ne Romani. de ele. gl. in l. cum pœna. de arbi. Verba enim generalia restringuntur ad habilia. Glo. in l. j. iuncto tex. quæ est gl. parua. de sacros. eccl. in ver. omnes. & gl. in l. inter omnes. qui satisd. cog. quæ dicit, inter omnes. s. sapientes. & l. vulgaris. de fur. & Bar. post Iac. de Are. in l. j. §. nunciatio. de ope. no. nun. & gl. in l. j. & quod ibi Bal. C. communia de leg. dum saluat instrumentum, & Bal. in l. j. §. huius studij. de iusti. & in gl. in c. si vero alicuius. de sent. excom. quæ dicit omnes scilicet loquẽtes de materia. & gl. j. q. 7. si quis ob causam. & c. ne Dei. de simo. & gloss. in c. j. de consti. in 6. & quæ in fin. habentur in d. §. nunciatio. fallit hic, quando statutum tale loquens per prædicta verba prægnantia loqueretur cum dictione implicatiua, cum signo vniuersali ampliatiuo, videlicet, quia diceret, vel alia quæuis moneta. Ita est illa glo. in d. cle. j. de re iudi. & in d. c. ne Roma, nec ob. si aliquis opponat, ꝙ cudere monetam est prohibitum, vt not. plene in d. l. 2. de fal. mo. cum si. s̃. alleg. ergo in his debet per statutum posse grauius puniri, quam puniatur de iure communi. Ita no. in l. cunctos populos. C. de sum tri. & in c. vt animarum periculis. de consti. in 6. & in c. j. de rap. quinimo plus dicit tex. in l. fi. ff. de decretis ab ord. fac. videlicet ꝙ statutum põt facere, ꝙ illud qđ formaliter de se, & essentialiter, nõ est delictũ, sit delictũ, ergo potuit statutũ imponere pœnã furcarũ, & ignis, cudenti in suo territorio monetã alterius dñi, quia rñdeo, ex quo statuentes non expresserunt de qua moneta, in dubio intelligitur de vsuali in illa ciuitate. c. maiores. de bap. c. ad audientiã. de deci. l. j. ff. si men. fal. mo. dix. l. j. §. ne autem. de cad. tol, puta vbicunque statutum prohibet aliquid fieri & imponi pœnã, q̃cuncunque loquatur generaliter. nunq̃ comprehendit vilissima, & minima. tex. & Doc. in l. senatus. §. Marcellus. de leg. j. dum dicitur ꝙ statutum prohibens facere domum, non extenditur in domuncula, & paruo tugurio, & ꝙ in simili Bald. in l. fi. C. de ædil. act. Cuius dictum refert Rom. in l. j. §. excusantur, ad Silla. ꝙ statutũm loquens de vulnere, non extẽdetur ad vulnusculum, & ꝙ in simili habetur in l j. §. ꝙ si mãcipium. & l. cui omnes. ff. de ædil. edi. & l. item apud Labeonem. §. quæstionem. de iniur. & l. quæsitũ. ff. de re iud. & l. scio. de in integ. rest. vbi pro vili re nõ datur restitutio. & l. si oleũ. de dolo. & l. decurio fortunã. C. de decur. li. x. tex. pro sin alie. Rom. suis no. ad hoc, ꝙ immunitas concessa alicui non extenditur ad vilia & minima, ergo & multo minus statutũ gñale loquens de falsitate monetæ, nõ dẽt comprehẽdere falsitatẽ bagatinorũ, vbi. ꝓ nihilo reputantur. debuit. n. fieri expressa mẽtio, vel forte saltem loqui cum dictione implicatiua cũ signo vniuersali ampliatiuo, sicut in simili dẽt fieri expressa mentio de eo ꝙ est notatu dignũ, & elegãs. l. itẽ apud Labeonẽ. §. hoc edictũ. de iniu. adde vidẽdũ hãc apostillã de verbo ad verbũ eius cõsi. 104. 2. lib. Et qñ quis dicatur dolose expendere monetã falsam. Vide Bal. cõs 356. 1. lib. Inq̃tum autem dicit, ꝙ veniens puniendus amputatione manus nõ punitur amputatione manus aridę; dic, ꝙ cõtrarium voluit Pau. de Cã. in d. auth. quia deformitas. in hoc ẽt facit, & ita dicit tenere Io. An. in regula, in pœnis, in mercur. & Ang. in d. auth. per tex. in l. 3. ĵ. arbo. furtim cæsa.

tũc teneť,vt falsarius,vt C.de fal.mo.l.j.& ÿ.de fal.p totũ.Si aũt nõ fecit,& tunc aut ille tali falsa moneta vtiť.& tũc teneť pœna falsi. C.de fid.inst l.si vteris.& C.si reus,vel accus.mor.fue.l.3.C.de fal.l. si qs falsos codi illos.ÿ.de fal.l.falsi.§.ordine.Aut nõ vtiť, & tunc vult oñdere authorẽ,& nõ teneť.C de fal.l.maiorem.Aut nõ vult oñdere,& tunc est ponendus in ꝯpedib.ÿ.de iure fisci.l.2.§.diuus. Pius.Et hoc intelligas,si sciẽs sit,nõ tñ si ignorans.C.de tab.l.gña-li.lib.x.Et no.istum casum.*¶Op.ꝙ reprobata pecunia nõ dẽt red di,qa ille q soluit sciẽter indebitum,vř donare.l.j.š.de ꝯd.inde.& l.cuius p errorẽ.de reg.iu.Sol.hic apparet,ꝙ nõ hẽbat aĩum donã-di,sed decipiẽdi.Simile ÿ.de sol.l.si cum aurum.& ibi dixi.¶Quæ-

1 rit † gl.qd si illa pecunia fuit approbata à campsore,cum tñ in ve ritate esset reprobata?Gl.arguit ꝓ.& ꝯ.Finaliter tenet,& bñ,ꝙ talis

a solõ nõ liberet soluẽtẽ.a qa errať in facto,ꝙ intelľe, si ipse credi-tor recipiẽs fuit ignorãs,secus si sciẽs.l.tutor.ver.sed si sciẽs.š.c.* Iac.Bu.dicit sic.Aut elector,siue campsor fuit electus à creditore, & tunc debitor liberať.qa creditor sibi imputare dẽt, q malè ele-git š.ti.j.l.q non tam idoneum.& ita intelliguntur iura ꝓ ista parte allega Aut elector,vel campsor fuit electus à debitore,& tunc de-bitor non liberať,qa nihil et qd possit imputari creditori.ÿ.de op. libe.l.2.in fi.Aut elector,siue campsor fuit electus ab vtroq;.& tũc debitor liberať. Creditori tñ dať actio ꝯ electorẽ.š.si mẽs.fal.mod. dixe.l.j.*¶Scdõ † qro,qd si ille,q reprobã pecuniã accepit,ea expẽ

2 dit pro bona,vtrum soluẽs sit liberat⁹?Gl.dt,ꝙ nõ.qd tenẽt Doct. Cõtra hoc facit š.de ꝯd.ind.l.indebiti. §.sed & si nummi?Solu. ibi nũmis alienis solutis,accessit creditori dñiũ ꝑscriptione,& sic ac-cessit aliqd circa ipsam rẽ:hic verò expendẽdo lucratus est ex sua negotiatione,vel ex sua re:nõ aũt aliqd accessit rei, vel circa ipsã rẽ.l.debitor.in fi.ad Tre.& ad l.Fal.l.3.Possumus ẽt diceř,ꝙ ẽt ipse

3 nil est lucratus,qa aliis teneť qb.soluit reprobã pecuniã.¶† Vlt. ꝑ istũ tex.fuit decisa q.Quidã fuit ꝯdẽnatus, vt exheref sibi oculus dexter.Per errorẽ executor exxit sibi sinistrũ.qriť vtrũ Ptãs dẽat si bi facere exhi dextrũ ẽm formã ꝯdẽnationis?Et fuit decisum,ꝙ ñ. Nam ita demũ posset hoc facere,si posset sibi restituere sinistrum

4 sed hoc est ĩpossibile,ergo &c.¶No.ẽt vtrũ † expẽdere monetã falsam sit crimen falsi,dic vt in l.faccularij.ÿ.de extraor.cri.

ADDITIO.

a Pom.¶Soluentem.An falsus denarius sit denarius.vide bar.consi.43.volu.j. Ale.hic in a-postil.& an cudens monetam reprobatam incidat in pœnam,vide Ale.consi.184.volu.j.

1 *Creditor potest vendere pignus,& habere fidem de pretio.*

2 *Procurator vendens rem domini quãdo possit habere fidẽ de pretio,remissiue.*

§.Si vendiderit.

Ad id,qd plus debito pignus est venditum,põt agere debitor,vt sibi soluať,

1 vel actio cedatur.h.d. ¶†Not.ꝙ creditor põt vendere pignus,& hẽre fidẽ de pretio,ꝙ est no.licet videatur faceř tãq̃ ꝓcurator dñi

2 In alio † verò procuratore quid sit,tangunt Doc.in l.inciuile.C.ď rei ven.¶Op.ÿ.e.l.pen.Sol.vt ibi.¶Tertiò op.de l.quæsitum.in fi. ÿ.de distra.pig.Solue,vt in gl.ego dixi in l.à diuo Pio.§.si post.ÿ.de re iu.

1 *Creditor non debet male tractare seruos pignoratos.*

a §.Et si res.

aSi creditor res pignoratas male tractauerit,tenetur pignoratitia:nisi iure ꝑmittẽte fecerit.h.d. Vi

1 des hic,ꝙ licet † creditor teneatur nõ malè tractare seruos pigno

b ratos,hoc intellř,nisi deliquerint. Et ꝑ hoc b determinatur qõ,si feci pacẽ cum aliquo,& ꝓmisi non offendere,& postea est banni tus ꝑp aliquod delictum,ita ꝙ põt impune offendi ẽm formã statu ti.ꝙ ego potero eum offendere non obstante pace.Ita decidit Ol. & Ia.de Bel.ꝑ hanc l.& l.quid ergo.§.si hæres hoĩem.ÿ.de leg.j. & l.q seruum.& ibi dixi,de ver.obl.*Vides hic, ꝙ creditor, q prosti-tuit ancillam,amittit pignus,qd habet in ea.Sed quæro,an amittat debitum?Ia.dicit,ꝙ non,arg.š ꝙ met.cau.l.extat.à ꝯrio sensu.l. ex facto.§.Iulianus.ÿ.de vulg.& pup.substit.Sd ꝯ eum facit C de pac. l.fœdissime.& l.fi.C.de specta.& C.de episc.audien.l.si lænones.Sd dic,ꝙ in illis legib.persona erat libera:hic serua,vbi non est tantũ delictum:vel dic,quòd ibi illa erat debitoris: hic non,argum. d.l. ex facto.§.Iulianus.ÿ.de vulg.& pupil.substitu. ẽm Gul.de Cug. * quid autem de eo,qui fecit pacem cum eo,qui iam erat exbanni tus.Istam qõnem ego disputaui,& incipit,statuto Lucanæ,&c.

ADDITIONES.

a ¶Et si res.Item adde quæ no.Bar.in l.j.§.non aũt.& quæ ibi,dixi,š.de dolo.&c. Vide Rom.sing.471.

b Pom.¶Et per hoc.Vide Are.in cap.meminimus.in primo no.de accu Ias.in l. conuentionum.ff.de pac.

LEX XXV.

1 *Domini voluntate videtur facere,faciens illud quod dominus facere incæpit.*

2 *Creditor quãdo possit perficere ædificium per debitorem inceptum re pignorata.*

3 *Artificium necessarium in homine dicitur,ex quo potest impensa percipi.*

4 *Contrariis ex duob.elicitur optimum temperamentum.*

a Si seruos.

aExpẽsæ necessariæ,vel vtiles debent restitui creditori:si mõ debitori non sunt onerosæ,quod arbitrio iudicis æstimabitur.h.d.*Quæro,an creditor teneatur colere prædium obligatum?vř,ꝙ sic,vt hic.ar.ꝯ.ÿ.de hær.vel act.vẽdi.l.venditor.Credo,ꝙ satis est,si patiatur debitorem colere, vt ÿ. vt in poss.lega.l.is,cui.§.qui legatorum.Et pro hoc facit lex ista ibi,nedum excolere,&c.*¶†No.quòd qui facit illud,quod dñs fa

1 cere incæpit,vř facere eius voluntate.Contra hoc opponi.š.de vsufr.l.vsufructuarius.§.ædificium Sol.aliud in vsufructu,qa rei mu tatione extinguitur.¶Itẽ op.de l.j.§.si defunctus.ÿ.de reb.eorum. Solut. ibi præsumptioni tacitæ voluntatis non statur fauore pupilli,quia forte sibi esset inutile vendere.Aliter.n.sciuisset vendere

2 defunctus,& aliter pupillus.Et iõ puto ꝙ † in casu huius legis, si dñs incæpisset ædificium in fundo tempore,quo erat diues, & ꝑp casum sibi obuenientem factus est pauper,ita ꝙ non posset perfĩcere,quòd creditor perficere non posset. Vnde prædictum nota bile intellige rebus remanentibus in eodem statu.l.cum quis. ÿ.

3 de sol.& l.si cum Cornelius.in fine.eodem tit.¶Secundò no.ꝙ artificium necessarium in homine dř,ex quo potest percipi expensa

4 vt hic dicit tex.& gl.sup verbo,necessariis,quã no. ¶†Vltimò no. tex.in fi.quod ex duobus contrariis elicitur optimum temperamẽtum,vt in gl.

ADDITIO.

a ¶Si seruos.An habens pignus conuentionale,teneat facere expensas in reficiẽdo,vide Bar in l.si finita.§.si quis domni.de dam.infect.& adde ꝙ si creditor habet ronzinum & illi præstat expensas,si eundem commodat ad aliquas vecturas,vecturæ cõputantur in sumptus & sortem.Ita no.Bal per illum tex.in l.2.C.de partu.piga.

LEX XXVI.

1 *Iussus iudicis,& testatoris æquiparantur.*

2 *Pignus potest constitui in testamento.*

3 *Hypotheca tacita,an de iure antiquo erat inducta pro legato.*

4 *Pignus prætorium non constituitur,nisi quis mittatur in possessionem.*

a Non est mirum.

aPignus ꝑtorium non constituitur,

b nisi quis in possessionem mittatur.b

1 h.d. ¶†Not æqparari iussum iudicis & testatoris.*Ex quo no.ꝙ istud,quod põt magistratus,põt testator in testĩs.Item nota sentẽtiam æquiparari vltimæ voluntati.pro quo facit ÿ.de ma. test. l. si ita fuerit.in fi.vbi verba testatori s,& prætoris pariter æquiparanť quo ad interpretationem,qd est notabile ad illud,quod qritur in l.2.ÿ.de in diem addi.Sed cui æquiparabimus verba sententiæ?An ẽm leges loquentes de vltimis voluntatib.an ẽm leges loquentes de ꝯtib.& vř ꝙ ẽm leges loquẽtes de vltimis voluntatib. quod ꝓ dest ad ea,quæ ibi dixi.*¶Secundò no.† quòd in testamento po

2 test constitui pignus. Ex quo quidam dicunt, quòd de iure antiq̃ pro legato non erat inducta tacita hypotheca,quod videtur senti

3 re † gl.in l.is cui.§.q legatorum.ÿ.vt in pos.leg.quòd est cõtra l.cre-

4 ditorib.de separa.†Vltimò no.quòd pignus c ꝑtorium non con-

c stituitur.nisi quis mittatur in possessionem. Fallit in casu l.cum vnus.ÿ.de bon.auth.iud.pos.dic vt ibi.

ADDITIONES.

a ¶Pom.¶Non est mirum.Et ad intellectum huius legis vide Bar.in l.j.in prin.in ver.sed quid si executor.& quòd ibi scripsi.ff.de acq.pos.sententia iudicis æquiparatur vltimæ voluntati,per Bar.in l centesimis.§.si.de verb obl.& etiam est tex.in l.2.& ibi Bal.de di uitute,sed ꝙ æquiparetur contractui tenet Bald in l.ab executione.C.quorum appel. & Bal.in l.j.in ver.sed eis iudici.C.de sent.& vide tex.& ibi Bart.in l.seruus.de manumis. tit.generali.& adde Bar.in l.si expressim.in prin.ÿ.de app.vbi dicit,ꝙ est stricti iuris, & quòd æquiparetur vltimæ volũtati,habes gl.in l.3.in prin.ÿ.de alimen.& cib.leg.& vide no.in l.qui testamento.§.cum qui.de testam. Adde,ꝙ sententia sit stricti iuris.Paul.de Cast.cons.49.& Ang.cons.225.Vide Imo.& Pan.in c.cum aliquib.de sen.& re iud.

b Po.¶Mittať.Vide Fel.in rub.de iu.in fi.Ale.in l.impossibilis.vlt.col.ff.de verb.obl.

c ¶Vltimo no.quod pignus.Fallit,vt per Bar.in l.si finita.§.Iulianus.de dam.infe.

LEX XXVII.

Petenti

Si creditor rem sibi datã,vt pignoret,pignorauit & luit,ꝯuenitur,vt reddat:al's ꝯuenitur,vt luat.h.d. Gl. laborat hic multũ in expositione tex.¶Op.& vř quòd solõne facta primo creditori res sit liberata à scdo,vt ÿ.eo.l.debitor. in fin. Sol.vt in gl.qa ibi creditor pignorauit pignus datum sibi, sed hic rẽ sibi datã vt pignoret.¶Quæro hic dř in fine,ꝓpria actio q̃ ẽ ista actio?Dicunt qdã ꝑscriptis verbis,cum incertum sit de nomine ꝯ ctus.Gl.dicit,põt agi ꝯmodati,quod satis placet,vt š.ti.j l.si vt certo.§.nunc videndum,& C.ꝯm.l.2. Et ex hoc apparet solu.alterius qõnis,qa nõ est necesse,quod iste qui repetit hanc rem commodatam,soluat prius debitum suum: cũ nõ possit ob debitum retineri,vt l.fi.C.ꝯm.Idem dicerem,si teneres aliam opi.s. quòd hic agatur ꝑsc.ver.quia ille ꝯtus innominatus iudicaretur secundum naturam contractus,cui adiicitur.l.eum qui.§.j.š.ti.

LEX XXVIII.

Si creditor.

Qui litis æstõnem soluit creditori,repellit creditorẽ vẽdicãtẽ,nisi æstõnẽ solutã offerat.h.d. ¶Quærit gl.an iste soluẽs hẽat actionẽ ꝯ debitorẽ ad repetẽdũ, vř exceptionẽ solã,dicit gl.quòd hẽt forte actionẽ,arg. l. q̃ vtiliter, in fi.de neg.gest.qd procederet,si noĩe debitoris soluisset sed hic soluit noĩe suo proprio,merito non habet actionem neg.gest.

§.Si seruus.

Hæc actio datur contra dominum de peculio.

LEX XXIX.

1 *Possidens rem alienam titulo,& bona fide,potest illam pignorare.*

2 *Precarium quando remanet creditori,extincto iure pignoris.*

3 *Lex, si quis conductionis. C. locati. quod habet locum in aliis contractib. quam in contractu locationis.*

Si rem alienam. Si dñium pignoris cepit esse creditoris, pignus extinguit, & eius possessio debitori nõ ꝓderit. Sed ꝑcariũ à debitore rogatũ durat. h. d. Hæc ẽ
a notabilis lex. ¶Op. hic, dr̃, designet pignus, & sic innuit, ꝙ ab initio fuit pignus, ꝯ, res aliena sine dñi volũtate nõ oblr̃, vt s. e. l. 2. &
1 l. aliena. in prin. Sol. ibi loqt̃ in re † aliena simpliciter: sed hic ille ꝙ oblr̃auit, hẽbat titulũ, & bonã fidẽ, & sic publicianã, merito potuit oblr̃are respũ iuris sui. l. si ab eo. ĩ de pig. s. eo. l. tutor. §. fi. cũ l. seq.* Vel potes dicere, ꝙ non erat vera oblr̃o, nec verũ pignus, cũ dabat publiciana creditori ꝯ quẽcũq; ꝑter dñm, & isto respũ dr̃ pignus. l. pen. s. de publ. iuncta l. si ab eo. ĩ de pig.* ¶Scdò op. ꝙ pignus ñ extinguat. l. debitor. in prin. ĩ. ad Treb. & l. ex sextãte. §. Latinus. de
2 excep. rei iud. Sol. vt hic in gl. & s̃ e. l. elegãnter. in prin. ¶† Tertiò op. ex gl. dr̃ hic ꝑcarij rogatio supererit. ꝯ, ꝑcariũ debitoris finit̃ finito pignore. l. debitor. ĩ. de ꝑca. Sol. Qñq; pignoris oblr̃o finit̃ solr̃one, vel alia congrua satisfactione, quæ pareret debitori pignoratitiã, fm l. si rẽ §. omnis. s. eo. tunc finitur ꝑcarium, vt in l. ꝯria, qa vr̃ sic actũ. Quandoq; pignus finitur alia iur. s necessitate, vt quia creditor efficit̃ dñs tunc ꝑcarium superest. Casus est hic, ꝙ tenemẽti ad multa. Cotingit. n. sæpe fieri statuta, pp quæ creditor cadit à suo debito certè tunc non extingueret ꝑcarij rogatio ĩ pignore ¶Ad fi. op. & vr̃, ꝙ possessio creditoris prodest debitori ad vsucapionẽ. l. serui noĩe. ĩ. de vsucap. l. qui pigno. de acq. pos. Sol. illud verum, nisi mutetur cã possidendi, quia incipiat possideꝛ vt dñs. Pro hoc ĩ. de vsuc. l. ei à quo. ¶Quæro, hic dr̃ ꝙ sola precarij rogatio supest, an habeat creditor aliã actionẽ, ꝙ̃ interdictum? Glo. dicit ꝙ sic, & bñ. s. rei vendi. Itẽ ꝯdictionẽ ex l. si qs conductionis. C. loca.
3 & sic vides ꝙ gl. firmat, † ꝙ illa l. si qs ꝯductionis, nõ solum habet locum in ꝯctu locationis, & ꝯductionis, sed ẽt in aliis ꝯ̃ib. ꝯctib.
b Dixi s̃ commod. l. commodare. ¶Quæro, qd si iste debitor solueret pecuniam creditori, an precarium extinguatur? Puto ꝙ sic, quia tacitè vr̃ actum, d. l. si debitorẽ. ĩ. de preca. Nam si ipse creditor possidens precario non cõcessisset debitori, cogeretur possessionem dictæ rei restituere per ꝯdictionem ex d. l. si quis ꝯductionis, vel per condictionem triticariam: non aũt posset conueniri pignoratitia, quia posset creditor opponeꝛ exceptionem proprij dominij, vt dixi in d. commodare l. s. commodati.

ADDITIONES.

a ¶Op: hic dicitur. Qualiter intelligatur ꝙ res aliena non possit pignorari, vide per gl. & Doct. in l. cum res. C. si res pig. da. fit. & in l j §. j. ĩ. de pig.

b Pom. ¶Quæro quid. Vde Bal. in l etiam. C. de exec. rei iud. Ale. in l. non hoc 2. no. C. vnde legi. & in cons. 137. vol. 2. & Ias. d. l. non hoc. vlti. col.

LEX XXX.

Qui ratiario. Pignus vi obreptum ẽ periculo creditoris vi capientis, nisi ex ptãte sibi à creditore ꝯcessa rapuerit. h. d. Dr̃ hic, si debitor sua voluntate concessit, quæro qñ interuenit ista voluntas. Potest intelligi tempore raptus. Vl̃ dic tpe conuentionis, & fm hoc erit casus, ꝙ pactum manus iniectionis in pignore põt exerceri ẽt debitore inuito. l. creditores. C. de pig. dic, vt ibi dixi in repetitione illius legis, quam feci: & omnia quæ dicuntur ibi, possent hic dici.

LEX XXXI.

Si seruus. Delictum serui obligat debitorẽ ignorãtẽ vsq; ad noxæ deditionẽ sciẽtẽ vero in solidũ. h. d. ¶Opp. ꝙ aliud fit in seruo deposito, vt l. si seruus. §. ꝙ vero. ĩ. de fur. Solu, vt in gl. dixi plenè in l. in reb. s. ꝯm in § itẽ qui sciens.

LEX XXXII.

1 *Pignoratitia cõtraria agit creditor ad interesse, & ĩ quo cõsistat istud interesse.*

Cum debitore Qui oblr̃auit rẽ alienã tenet̃ ꝯria pignoratitia ad interesse. h. d. ¶Quæro, ad qd
1 agat̃ pignoratitia? † & gl. no. dicit ad interesse, a & si dicis, in quo ꝯ
a sistit istud interesse? Rñ. qa interest nr̃a potius pignori incumbere ꝙ̃ in ꝑsonã agere, vel qa est periculũ, ne debitor efficiat̃ nõ soluẽdo. Istud aũt interesse æstimabitur hoc mõ, quantominoris valet illud nomen pp defectum illius pignoris, arg l. j. § si hæres. ad Tre. Vel ꝑt interesse, qa erat aliud debitũ nãle, pp quod poterat retinẽri. C. ẽt ob chyro. pec. l. j. Vel fortè debitũ, pro quo erat obligatum erat nãle. Alij dñt, ꝙ dẽt agi. vt alia res æquè bona pignori tradat̃, arg. l. si hr̃s gñal̃r. de leg. j. & s̃ de ꝯst. pec. l. qui aũt. §. j. Do. dñt ꝙ verũ ẽ, ꝙ reus liberat̃ dãdo pignus æquè bonũ, arg. l. si qs domũ. ĩ. lo. nõ aũt ꝙ ad hoc agat̃. Nec obst. d. l. qui aũt. §. i. quia ibi ꝓmiserat generaliter se daturũ pignus, à qua oblr̃one nõ fuit liberatus dãdo rẽ alienam: hic vero rem spãliter obligauit, vñ nõ est in obligatione ꝙ aliam rem pignori dat. Tene menti hanc legem cum gl. sua, ex qua habes modum agendi pignoratitia contraria.

ADDITIO.

a ¶Ad interesse. No. libellum in pig oratitia, per Bal. in l. creditor. s. eo.

LEX XXXIII.

1 *Pignus prætorium quomodo vocetur. Et pro eo an habeat pignoratitia locum.*

Si pecuniam. Si pignus est datũ, licet sub alterius noĩe hẽt locũ pignoratitia, soluta pecunia: h. d.
1 fm gl. Quidam Mod. dñt, & melius, ꝙ † antiphona aliàs ἀντίχρησις dr̃ dignus ꝑtoriũ, vt l. si is. §. j. ĩ. de pig. & fm hoc est casus hic, ꝙ ꝓ pignore ꝑtorio habet locum pignoratitia. Communiter. n. pign⁹ prætorium non vocatur pignus, sed vocatur tenuta. Alij dñt tenuta, vt Pisani. non curo qualr̃ v ocet. Alij, etiam alijs diuersis nominibus vocant fm diuersas ꝯsuetudines. Ista ergo varietas noĩum nõ facit quin sit pignus.* Alij dñt, ꝙ est scriptura, quam facit debitor, &c. vide gl. fm quam tenetur creditor debitori reddere ĩstr̃m oblr̃onis. Quod an sit verũ & qualr̃. dic, vt C. de ꝯd. ex lege. l. dissolutæ. & ibi per gl. & Cy. Sed an creditor teneatur facere apochã de soluto debitori soluenti, vel eꝯ debitor teneatur creditori facere antapochã. Et dic in vtroque ꝙ sic, vt sunt casus C. de solu. l. pecuniæ. & de apochis publ. l. 2. & de discusso. l. ne casu. lib. x. Sed non tenetur creditor facere generalem quittantiam, nisi de receptis tantum, vt ĩ. de contra. iu. tute. l. 3. §. j. & dixi aliquid in l. si finita. § elegãter. ĩ. de dam. infe.*

LEX XXXIIII.

1 *Pactum factum, quod non soluta pecunia intra certum tempus, pignus sit solutũ pro debito, an valeat. Et de ratione, quare non valeat incontinenti.*

Titius. Pctm̃, ꝙ pignus sit solutũ ꝓ debito, fcm̃, ex post fcõ, valet. h. d. Gl. legit istam legem in duab. personis, vel
1 trib. nõ curo, &c. ¶† Op. extra gl. C. de pact. pig. l. j. vbi istud pctm̃
a improbat̃, qa simile pacto legis ꝯmissoriæ. Solu. illud verum, a qñ pctm̃ ponitur ab initio, vt si pecunia soluta nõ fuerit, pignus sit solutũ ꝓ debito: sed si fiat ex postfacto, valet. Ita loquitur hic, & in l. 2. & fi. C. de pact. pig. fm vnam lect. Ratio dr̃æ, est, quia ab initio cùm debitor eget pecunia, faceret creditori omne pctm̃, ꝙ vellet vt pecuniam habeat, ideo reprobatur. Cõtinet. n. in se quandam asperitatem, & violẽtiam in l. fi. C. de pact. pig. quæ ratio cessat, qñ istud pactum apponitur ex interuallo, &c.* Vnde, si qras, an possit pignus vendi, & cui, dic, aut per pactum factum ab initio in ꝯstitutione pignoris, & tunc, aut fit pactum, ꝙ creditor hẽat emptã rẽ pignori obligatam, nisi sibi satisfiat ad diem de debito, & tunc nõ valet tale pactũ C. de pact. pig. l. q pactus est l. j. & fi. Aut fit pctm̃, ꝙ habeat rẽ emptã iusto pretio, & tunc valet ĩ. de pig. l. fundus. §. fi. Aut fuit factum pactum, post ꝯctum pignus. & tunc valet, vt hic. Et hoc cũ sit pctm̃ inter principales. Si aũt fiat pactum inter debitorem, & fideiussorem, ẽt ab initio nõ valet. ĩ. de ꝯh. emp. l. fin. in prin. de quo in c. significante. ex. de pig.* ¶Op. de l. q̃uis. de solu. Sol. vt in gl. & hic. ibi plenè hãc mãm examinaui.

ADDITIO.

a ¶Illud. verum. Vide Bar. in l. 3. C. de pi. in vers. vlterius iuxta prædicta quæro, &c.

LEX XXXV.

Cum & sortis. Pecunia redacta ex venditione pignoris, prius in vsuras, deinde in sortem cõputatur. h. d ¶Op. de l. Paulus. §. Paulus. ĩ. de sol. Sol. ibi loquitur ĩ pecunia soluta, hic in pecunia ex venditione pignoris redacta. Et circa istã mãm plenè distinxi in l. cũ ex plurib. ĩ. de sol. circa fi. ti.* Vide tex. ibi, accepto ferẽdũ ẽ &c. Et ẽ rõ, qa si prĩo ꝯputaret ĩ sortẽ, ꝑiudicaret sibi in vsuris, cũ sublato principali, tollat̃ ipsum accessorium. C. depos. l. 4. s̃. de eo, ꝙ cert. loc. l. centum Capuę. in fin. Si autem primo computet sibi in vsuras, non tollitur petitio sortis, cum sublato accessorio, &c. Cum principale non reguletur secundum accessorium, sed econtra. Ad istud facit C. de iud. l. j. & ibi aliquid per Do.*

§. Pignus. Pignus creditor possidet, & ab eo debitor ꝑt cõducere, & precario rogare h. d. ¶Op. imo etiam transfertur obligatio pignoris, quod prosequere, vt in gl.

LEX XXXVI.

Si quis in pignore. Si pro pignore constituto aliud submittitur, committitur furtum secus si in constituendo aliud pro alio submittatur, quia tunc stellionatus crimen committitur. h. d.

1 *Pignorans rem duobus, quare non incidit in falsum, sicut vendens.*
2 *Debitor modicæ quantitatis non repellitur à tutela.*

a §. Sed & si quis. a Nota istum §. qa quoties aliqs decipit aliquem tenetur, & debet puniri pœna criminis stellionatus, pro quo hẽs tex. notab. ĩ. man. l. si fideiussor. §. in oĩb. in fi.* Qui obligat rẽ alienã, vel alteri oblr̃atã stellionatũ ꝯmittit, nisi res cuilibet creditori sufficiat pro vtroq; debito. h. d.
1 Quærit Gul. q̃ ẽ rõ, † ꝙ si res pignorat̃. seu oblr̃at̃ duob. ñ ꝯmittat̃ falsũ: secus si vẽdat̃. vt l. q duob. ĩ. de fal. dt ipse, qa qñ duob. oblr̃at̃ verè est duob. oblr̃ata: valet. n. oblr̃o, vt l. aliena. §. si plurib. s. eo. Sed qñ plurib. vẽdit̃, nõ põt esse duorũ dñium. Ista rõ nõ placet, qa ad subam vẽditionis nõ reqrit̃ trãslatio dñij, sed sufficit oblr̃o ꝑsonalis. Hinc est, ꝙ q rem alienã vendit, nõ cõmitit falsum, licet dominium trãsferre non possit. Præterea si rõ Gul. esset vera, sequereẽ idem esse in oĩbus ꝯctib. ex quib. dñium transfertur, ꝙ vr̃ falsum, vt ĩ.

ADDITIO.

a ¶Sed & si quis. Et ad istum tex. adde tex. no. in l. quę prædium. C. si res alie. pig. da. fuꝛ.

vt ĵ. de cri.fal.l.3.§.i.Dico ergo,ꝙ rō quare vendendo duob. committitur falsum est, qa hoc fuit expressū in capitulis legis Cornelię de falsis:vel fuit declaratum p rescriptum principis, qđ nō reperit̃ in alijs ꝯtib Et potuit esse ro motiua,f.frequentia ꝯctus.l.j.in prin.

a ĵ.pro emptore.¶Vltimò,a†hæc lex facit in arg. ad qō. ꝙ debitor,

2 vel creditor in modica quantitate nō repellitur à tutela, vel cura, qđ gl.tenet in auth.minoris debitor.C.qui da.tut.poss.

ADDITIO.

a Pom.¶Vltimò.Vide Ias.in l.sciendum.ff.qui satis.cogan.

LEX XXXVII.

Si pignus. Per conductionem pignoris à debitore creditor retinet possessionem.h.d.

LEX XXXVIII.

Pupillo. In recipiendo pignore est necessaria tutoris authoritas,vt pupillus possit conueniri pignoratitia.

LEX XXXIX.

1 *Præsentia & subscriptio non præiudicat et vt in eo onus probandi trãsferatur.*

2 *Præsens actui quando habeatur pro consentiente*

a Caius. a Qui se testē subscribit, vt testis, ñ vr̃ ap,pbare q̃ ĩ testō apponũt.h.d.* Vł sic,dñs pñs,& testificãs ĩ alienatiõe rei suæ factæ p alterũ,ñ sibi piudicat.Istud summariũ ē gñali⁹, q̃ primũ.*¶†No.ꝙ pñtia,& subscriptio ñ piudicat.¶Scđo no. ꝙ ñ solũ ñ piudicat ad plenũ piudiciũ sed ēt nō trãsfert ĩ pñtē, & patiētē on⁹ pbãdi. qđ apparet ex eo,ꝙ đt,cũ nullũ ĩstr̃m vẽdõis pferat̃.Ex q̃ ēt patet,ꝙ ex hac pñtia,& patiẽtia nõ ĩsurgit psumptio,ex q̃ possit iusiurãdũ deferri,qđ ē no.¶Op.de l.fideiussor.§.pr.ĵ.de pig.So. in glqa hic adhibet̃,vt testis,ibi ad subam ꝯctus.& ista est satis bona.dant̃ ēt in gl.plures aliæ soľones.finał'r b gl. ponit vnã,cui stat̃,

b

2 †qa aut aliqs ē pñs illi actui quẽ ꝯdicẽdo posset impedire:& patiẽtia hr̃ p ꝯsensu:aut ñ posset impedire:& tũc secus.Ita loqt̃ hic. Probat̃ in l.sæpe.§.j.ĵ.de re iud.*Vide gl.& bñ đt.Sed lr̃ fallit s̃m Ia.pp ꝯiũctionẽ sanguinis.ĵ.de do.int.vir.& vx.l.si seruus cõis.& C.loc. l.cũ pponas.cũ ibi notatis.Itẽ fallit si agat̃ đ vtilitate tacẽtis.ĵ. mã. l.q patit̃.Et facit ad pdicta ĵ.ad mun.l.2.*Istã mãm plenè examinaui in l.q̃ dotis.ĵ.so.ma.tãgit p gl.in l.filiusfamilias.§.inuitus.s̃.de.pcu.& p Dy.ĩ c.is,q tacet.de reg.iu.in 6.& p Cy.ĩl.iuitus.C.đ pc.* Vide tex.ibi,Nec minoris.&c.hoc ĩtellige,vbi aĩo emẽdi rẽ, daret pecuniã.Si aũt aĩo redimendi,secus.s̃.e.l.si rẽ.§.oĩs.Gul.de Cug.*

ADDITIONES.

a ¶Caius.Et istã l.no.alle.gl.in c.q̃ to,de his q̃ fi.a pla.fine cõsen.cap.& vide Bar. no.in l.sicut.§.nõ vr̃,q.mo.pig.vel hypo.sol.nota de psumptione resultante ex pñtia,& patiẽtia,cõtrariũ vr̃ tenet̃ Bal.post Imo.ĩ l.2.§.ꝙ si actor.de iu.cal.Ad de an subscribens videat̃ totũ ap.pbare.vide Pau.de Ca.cons.230.& 330.& 350.

b Pom.¶Finał'r g'.Vide Fel.ĩ c.cũ M.de cõst.Ale.cõs.j.inci.viso pcessu.vol.4.Fel. ĩ c.qm̃ cõtra.de pb.Barb..cõs.207.& cons.6.vol.j.Fel.in c.cũ Bertholdus.de re iud.Barb.cõs.11.uol.2 & cõs.15.eo.uol.& cons.18.& cons.54,2.uol.Rom.cons.88. Pau.de Cas.cõs.74.ubi dicit,ꝙ prælati regni attestantes se fuisse psentes donationi,q̃ fecit Rex,de aliquibus terris regni,nõ per hoc uidentur affirmare,ꝙ consenserint tali donationi,uidē pro,& contra Barb.c.super eo.de offi.deleg. uide Alex.consi.118.uol.5.ubi ponit de sciente & patiente.

LEX XL.

Debitor Debitor non pt̃ pignus emere à creditore,sed pt̃iũ indebiti sol'õnẽ ꝯuertit̃.h.d.Contra,ꝙ debitor possit emere,vr̃ ĵ.man.l.si mandauero.§.si hi,quorũ.Sol.vt ibi dicam: & tangit̃ p Cy.C.si ser.extero.l j.terigi in l.cotẽ ferro.§.pe.de publi

§.Debitoris. Filius rem patris de pecunia profectitia non potest emere.h.d.Ad euidẽtiam debes scire, quòd patronus deberet habere tertiam in bonis liberti.

§.Soluta. Soluta pecunia,liberatur pignus ab eo, cui est solutum,& ab eius creditore, cui erat secundò obligatum,& ad restituendam possessionem tenetur.h.d.

LEX XLI.

1 *Ius superueniens authori nostro,nobis prodest,& nu.4.*

2 *Dominus si succedit authori nostro,nobis non prodest.& nu. 14.*

3 *Hæres non potest redarguere mendacium defuncti.& nu.15.*

5 *Hypothecaria agenti quid incumbat probare.& nu.15.*

6 *Dominium vel quasi dominium,quomodo probatur.*

7 *Hypothecaria,quando extinguatur rei peremptione.*

8 *Hypothecaria quando quis possit conueniri pro iure possessionis, quod habebat debitor in aliqua re.*

9 *Creditor pro auocanda possessione,quam debitor perdidit, in qua habebat hypothecam,iute dictum intentabit.*

10 *Libelli narratio in hypothecaria,& eius conclusio.nu.12.*

11 *Consuetudo admittit libellum in rei vendicatione, quod quis dicat rem ad se spectare ratione dominij vel quasi.*

12 *Conclusio in libello in actione hypothecaria.*

Rẽ alienã. Si dñium rei supueniat debitori,ꝯfirmatur obl'o sec⁹ si dñs debitori succedat.h.d.* Vel sic s̃m Ia. Butr. hic summa tria dicta.primo succedit debitor dño,cuius rem pignori dederat,& pignus vtiliter confirmatur.Scđo succedit dñs debitori,& non ꝯfirmat̃ ēt vtiliter.Tertiò non dñs obligauit, ita ꝙ pt̃ dñs redargui de mendacio,q succedit debitori,& agit̃ hypothecaria.Nec pt̃ obijcere obligãdo,vel obligantẽ nõ fuisse dñm:ne ex suo mendacio arguatur,vt in prima lec gl.&in alijs lecturis gl.Iac. But.* Diuiditur in duas partes.Prima,qñ dñium superuenit debi-

a tori.a Scđa,qñ debitum superuenit dño,qa dñs succedit debitori. Item hæc scđa subdiuiditur in duas.Prima,qñ res fuit obligata simpliciter.Scđa,qñ ille q obligauit expresse se asseruit eē dñm. Scđa

1 ibi,sed si ꝯuenisset,&c.¶†Not.ex prin.huius l.ꝙ ius superueniens

2 authori nostro pdest nobis.¶†Scđo not.ꝙ si dñs succedit autho-

3 ri nostro,nobis non pdest.¶†Tertiò no.ꝙ hæres nõ pt̃ redarguere mendacium defuncti.¶Ad primam opp.de pig.l.j.Sol.ibi creditor ab initio sciuit rẽ alienã, hic ignorauit. Rõnem huius sol'onis videbitis in seq.ꝯrio.Opp.ĵ.qui,& a quib.l.si seruo. Sol.dicit gl.ꝙ

4 ideo difficilius ꝯfirmatur libertas, quia difficilius reuocatur. Istud nil est dicere.Tu dic,ꝙ hic si pignus non valeret,ille qui dedit esset obligatus creditori ꝯria pignoratitia:& iõ ius superueniens ei,cõfirmat pignus creditori:qa eius interest, & ex sua psona obligatus est.in l.ꝯria ille,q dedit libertatẽ,nõ erat obligatus seruo manumisso:iõ ius ei supueniẽs,seruo nõ pdest. Et ista solutio tangit̃ in l.cũ vir,de vsuc. q̃ ē vera.Et ex hoc apparet ratio sol'onis præce.ꝯrij.qa hæc l.loqt̃,qñ creditor ab ĩitio fuit ignorãs:sec⁹, si fuisset sciẽs.l.j.ĵ. de pig.Rõ,qa tũc debitor ñ teneret̃ ꝯria pignoratitia.l tutor.§.sed si sciens.s̃.c.Et istũ passum qual'r ius supueniẽs authori nr̃o pst̃ nobis,plenè examinaui in d.l.cum vir.dic vt ibi.¶Op.hic hr̃,ꝙ supueniẽs dñiũ sufficit.ꝯ,imò ad hoc,vt ꝯperat pignoratitia,dẽt pbari,ꝙ res fuit ĩ bonis đbitoris tpe obl'onis ꝯctæ,vt l.& q̃ nõdũ.§.qđ dr̃.de pig.So.đt gl.hic possidebat bona fide debitor, & cũ titulo:& sic vr̃

5 esse in bonis nr̃is,vt l.bonorũ.de ver.si.¶†No.istã b gl.q tenet,ꝙ ĩ

b

c hypothecaria sufficit pbare,ꝙ debitor possedit bona fide,& cũ titulo tpe obl'onis ꝯctæ,id in l.cũ res.C.si alie.res pig.da.sit.vbi ē idẽ casus,tenet gl.ꝙ sufficit pbare possessionem bona fide.alibi.s.in l.j. C.de Salui.interd.& Insti.de act.§.item Seruiana,tenet, ꝙ dẽt pbare dñiũ debitoris.Quid dicemus?Dy. tãgit in d.§.item Seruiana,& Cy.in d.l.cum res.Tu dic clarius,ꝙ ad hoc, vt cõpetat directa hypothecaria,est necesse, ꝙ pbet̃ debitorẽ pignorãtem tpe obl'onis ꝯctæ hũisse tale ius,ꝙ ip̃e potuisset rem à possessore vendicare, vñ habeo necesse pbare ipsum fuisse dñm directo, & hoc sine dubio sufficit.Vel debeo pbare ipsum fuisse dñm vtiliter,vt puta emphyteutã,vel superficiarium l.tutor.§.fi.s̃.eo.& ĵ.de pig.l. lex vectigali. Vel habeo necesse pbare ipsum fuisse quasi dñm. hoc ē possedisse bona fide,& cũ tit.ita ꝙ hẽat Publicianã.Ita pt̃ intelligi hæc glo. s̃. e.l.si rẽ aliẽnã.ĵ.de pig.l.si ab eo.vbi est expssũ.Sicut.n.ptor tuetur debitorẽ agentẽ Publiciana,ita tuebit̃ creditorẽ agẽtem hypothecaria,& p ꝯñs oĩs,qui repelleret ipm debitorẽ à Publiciana, repelleret istum creditorẽ ab ista hypothecaria,vt d.l.si ab eo. Et pdicta sunt vera, si aliquis agit hypothecaria ex spāli obl'one. Si verò ex gñali,tunc sufficeret ad directã hypothecariã, qñcunq; post debitũ ꝯctũ rẽ esse effectã in bonis debitoris.l.fi.C.q̃ res pi.ob.pos.Idẽ, si esset ꝯcta obl'o spālis sub ꝯdõne,si res debitoris fuerit effecta. l. si

d fundus.§.aliena.ĵ.de pig.Alias aũt si quis d ageret ex speciali hypothecaria,non sufficeret ad pbõnẽ hypothecæ directæ,rẽ postea in bonis debitoris superuenisse,sed sufficeret ad vtilẽ hypothecariã, vt hic,& d.l.cũ res.C.si alie.res pig.da.sit.Sed si aliquis nollet agere hypothecaria vtili,vel directa,sed interd.Saluiano, tunc sufficeret probare possessionẽ debitoris, & ibi no.l.j.ĵ.de Saluia.interd.& l.j. C.de Salui.interd.Et sic ex prædictis patet,ꝙ probare possessionem debitoris tñ nullo casu sufficit ad hypothecariam nec ēt res dr̃ in bonis:nisi possidentes habeamus exceptionem, & nõ possidentes habeamus actionẽ,vt ĵ.de acq.rer.do.l.rẽ in bonis.hoc tñ intellige,

e vt ĵ.dicã.¶Quæro circa istã partẽ,e dixi s̃. ꝙ dẽt pbari f dñium di-

f rectũ,vel vtile,vel quasi dñiũ debitoris,qro†qual'r pbabit? Rñd.si

6 qdẽ agit̃ ꝯ ipsum debitorẽ,sufficit probare eius possessionẽ.Et hoc

g vr̃ velle gl.hic in fi.Et hoc mõ põt sustineri gl.in d.l.cũ res.g alleg. Nam ipse debitor qõnẽ dñij referre non põt,sicut nec creditor debitori.l.si pignore §.si prædo & §.si creditor.s̃.eo.& l. commodare.cũ l.seq.s̃.ti.j.Nec hoc obstat præcedentibus, nam nõ dico hic,

h quod probatio h possessionis sola sufficiat,imo dico, ꝙ requiritur probatio

ADDITIONES.

a Poma.Superuenit debitori.Vide pulchrum casum per Ale.consi.1.vol.5.vbi videtur limitare.

b Pom.¶Nota istam.Vide Ale.consi.132.col.j.2.uol.& plenius in cons.seq.

c ¶Tenet.Ibi tu dic clarius,ꝙ ad hoc ut cõpetat directa hypothecaria.Istis adde singulariter Bar.in l.& q̃ nõdũ.§.qđ dr̃.s̃.de pig.hic alle.in d l.cum res.& ibi per Bal.ad fin.& vide oino quæ dixi post Bar. Adde quæ sint probanda uolenti obtinere in hypothecaria Bal.cons.55.& 146.& 29.j.lib.& consi.36.3.lib.

d Poma.¶Autem si quis.Vide Alex.consi.137.uol.2. quod consilium est Ang.ares. & Ale.consi.98.uol.2.& consiti.uol.5.

e Pom.¶Istam partem.Vide Ale.cons.94.2.vol.& in l.non hoc. C.unde leg.& c si.92.in prin.uol.j.consi.45.uol.5.

f ¶Quod debet probari.Et dixi remissiue in l.rem quæ nobis.ĵ.alle.

g ¶L.cum res.Pro hoc est gl.no.ibi & doct.in l.cum res.C.de proba.

h ¶Quod probatio.Istud non procederet in generali hypotheca, ut not. Sa.in d.l.cũ res.Pro quo uide tex.insti.de actio,§.item Seruiana,& ibi per minum meum.

a ꝓbatio a dñij, sed ꝓbãdo possessionem ꝯ ipsum debitorẽ ꝓsumit
b ꝙ sit dñs, cũ nõ possit referre rõnem dñij, & sic aduocatus dẽt eẽ cautus, ꝙ ponat ipm debitorẽ fuisse dñm, qđ ꝓbabit ꝯ cũ possessione ꝓbata, vt dcm̃ ẽ. Sed si hoc nõ poneret, succũberet. Si verò agit hypothecaria ꝯ extraneũ, tũc dicũt qdã, & hoc vr̃ sentire Cy. in d. l. cũ res. ꝙ si qđẽ ille extraneus hẽt cãm à debitore, aut hẽt titulũ lucratiuũ, & idẽ in eo ꝙ in debitore est dcm̃, aut onerosum, & tũc secus. l. apud Celsum. §. de authoris. ꝭ. de doli exce. Hoc nõ placet, quia distinctio illius §. de authoris, hẽt locũ in agẽte. Secus in possidente,
c titulo singulari, c cui nunq̃ dolus authoris nocet, vt l. an vitiũ ꝭ. de diuer. & tẽp. pscr. & no. de doli exce. l. 2. §. j. sed hic loquit in possidẽte, ergo &c. Et sic dico, ꝙ ꝯ tertium possessorẽ siue non hẽat cãm à debitore, siue hẽat titulo singulari lucratiuo, vł nõ, necesse hẽt creditor ꝓbare dñiũ directũ, vel vtile: vel quasi dñiũ, vt s. dixi. Ad ꝓbãdũ aũt dñium modi introducti sunt noti, s. ꝓbare possessionẽ xxx. vel xl. ann. vel lõgũ tp̃s cũ titulo in reb. immobilib. in reb. verò mobilib. possessio triẽnij cũ titulo. Sed qa hoc probare nõ est facile, iõ ego introduxi hunc modũ ꝓbãdi, qa ego ponã ꝙ debitor possedit rẽ aliquo tpe, licet modico. Itẽ ꝙ tpe quo apphendit illã possessionẽ, illa res in nullius bonis erat certa: tunc statim sequit ꝙ erat eius de iure gen. ex illa r̃a. Qđ in nullius bonis ẽ, occupãti ꝯcedit, vt l. 3. ꝭ. de acq. rer. do. & l. j. ꝭ. de acq. pos. & sic hẽt aduersarius ꝓbare rẽ fuisse in bonis alterius. Hæc aũt dubia, q̃ circa hoc ꝯtingũt, examinaui latius in l. rem q̃ nobis, ꝭ. de acq. pos. Et hoc mõ ponẽdo possẽt sustineri gl. in d. l. cũ res. C. si alie. res pi. da. sit. ¶ Sed ꝯ hoc op. si debitor possidebat, habebat saltẽ ius in possessione, ergo ipsa pos-
d sessio, vł saltẽ d illud ius erat obligatũ: & sic saltẽ ipsa possessio auocabit, ꝑ hypothecariã intentatã ꝓ possessione: & sic sufficeret pro
7 bare debitorẽ tñmõ possedisse. Rñ. † qđ hypotheca extinguit rei pemptiõe. Si n. ẽ oblatus seru⁹, & morit, sine dubio extĩguit hypo-
e theca. Sed si tu ponis obligatũ ius possessiõis, ista possessio tua extĩguit statim, cũ eã amittis, & alius possidens ñ dr̃ hr̃e possessionẽ e tuam, sed est noua, & diuersa possessio sua à tua: imo ẽt si debitor reinciperet possidere, noua possessio diceretur. l. si is q ꝓ emptore. §. pe. de vsuca. meritò nõ pt ꝯueniri hypothecaria ꝓ ilia possessio-
8 ne. Sed si poneres, † ꝙ illa res ꝯuenisset ad quendã ꝯmodatariũ, cõductorem, vel sĩlem, q pñt ꝯueniri hypothecaria, vt l. offm̃. s. de rei ven. & l. si ventri. §. pe. de priui. cre. tũc satis puto ꝙ posset hypothe-
f caria ꝯueniri pro illo iure possessionis: trãsfert. n. in creditorẽ f q̃tũ in eis est, s. illam detentionẽ, q̃ hẽt, sicut dicimus in rei vẽdicatiõe.
† † ¶ Itẽ op. ꝯ pdicta. Nã si debitor possidebat, & pdidit possessionẽ, ipse posset eã auocare aliquo interdicto, g ẽt creditor, q hẽt oblata
g oĩa bona sua, & sic iura & actiones, g vñ sufficeret probare debito-
9 rẽ possidere. Rñ. † ꝙ istud est verũ, tñ non intentabit tũc hypothecaria, de qua loqmur, sed intentabit vtile interdictũ, ꝙ directũ ꝯpetit creditori. l. nomen. C. q̃ res pig. obli. possunt. Ex pdictis liquet qđ sit ꝓbandũ, ad hoc vt ꝯcludat in hypothecaria: liquet. n. ex pdictis,
10 qđ sit † narrandũ in libello. nã, vt dixi, eo mõ tueť ptor agẽtẽ credi-
11 torẽ hypothecaria, sicut tuereť debitorẽ agẽtẽ actione sua. † Et iõ sicut hodie de ꝯsuetudine in rei vendicatione admittit libellus, in quo qs dicit rẽ ad se spectare iur dñij, vel quasi, vt no. Inst. de actio. §. aliæ. & est tex. in c. abbate sane. de re iudic. in 6. Ita in hypothecaria poterit dicere creditor pertinuisse, & pertinere ad debitorem iu-
h re dñij, vel quasi: nec habebit circa hoc h exprimere cãm dñij, vel quasi, sicut nec ipse debitor si vendicaret. l. & an eadem. §. actiones, ext. de except. rei iud. Itẽ habet narrare istam rem fuisse sibi obligatam, & debet exprimere certũ debitũ, pro quo obligata ẽ: qm̃ pro pluribus debitis pt esse obligata, sed dñium non põt esse nisi vnũ. d. l.
i & an eadem. §. actiones. & ibi no. p gl. paruã ¶ Vidimus ergo i nar-
12 rationem libelli. † q̃ro, qualiter ꝯcludatur in libello qui formatur in hypothecaria. Tex. in l. si cũ venditor. ĩ prin. ꝭ. de euic. vr̃ velle ꝙ solũ ꝯcludat, ꝙ possessor ꝯdemnetur ad restituendã possessionem. Quidã Doc. velle vñr, ꝙ sicut in rei vendicatione actor petit rẽ declarari ad se ptinere iur dñij, vł quasi, ita in hypothecaria creditor petat declarari rẽ sibi obligatã eẽ, & possessorẽ cogi ad restituẽdũ. Qui libellus satis placet, tñ ꝯsuetudo cõis ẽ ꝙ ꝯcludat sic, quare peto dictũ possessorẽ cogi ad tradẽdũ possessionẽ dictæ rei detinẽdã in cãm pignoris ꝓ q̃titate pdicta, donec mihi fuerit satisfactũ, q libellus ẽt optimè ꝓcedit, p dictã legẽ, si cũ vẽditor. in prin. Nã ẽt in rei vẽdicatiõe ꝓcederet si qs peteret possessorẽ simplr ꝯdẽnari ad restituendũ. l. j. in prin. s. de rei vend. Et ista forma magis est cõis, & plus placet. possemus ẽt ꝯcludere hoc mõ, s. quare peto eũ ꝯdẽnati, vt dictã possessionẽ restituat, vł totũ debitũ soluat. & vr̃ ꝓbari in l. 2. C. si vn⁹ ex pluri. hær. &c. tãgit ẽt modus formãdi libellũ ĩ hypo-
k thecaria in c. ex literis. ex. de pig. vide ibi. Vnũ tñ k nolo omittere,
13 † ꝙ ẽt in hypothecaria est ꝓbãdũ, ꝙ debitor fuerit in mora soluẽdi debitũ l. debitores, C. de pig. & ibi not. dẽt ẽt ꝓcedere discussio ĩ bonis debitoris, & hoc qualiter fit, est multũ notũ: iõ in hoc nõ in-
14 sisto. ¶ Venio ad secundam partem, Hic dr̃. † ꝙ si dñs succedit debitori, pignus nõ ꝯfirmatur. ꝭ. de pig. l. si Titio. Solu. ibi loquitur de pignoratitia, hic de hypothecaria. Vel dic pleni⁹, vt ibi dicã, &c. ¶ Secũdò op. de exce. rei ven. l. j. 2. rñso & C. de rei ven. l. cũ à mře. & de reb. alie. nõ alienãd. l. venditrici. Sol. dico ꝙ ñ ꝯfirmat pignus quo ad actionẽ. Nõ. n. ex hoc pt creditor agere, sed quo ad exceptionẽ ꝯfir-
l mat: qa si ipse ageret, repelleret exceptione, vt in ꝯrijs. ¶ Itẽ op. l ex gl. qñ aliqs succedit alteri, vr̃ hr̃e ratũ, qđ p illũ factũ est. l. solutũ. §. solutã. s. e. & l. fi. ĩ prin. ꝭ. rẽ ra. ha. sed p ratihabitionẽ dñi ꝯfirmat pignus. l. aliena. s. e. g ꝙ est p successorẽ solutũ, hẽt vim ratihabitionis in his, quæ defunctus gessit noĩe succedẽtis, vel pro eo promisit de rato, vt hic procuratorio noĩe. Et istã materiã, qñ dñs rei succedit authori nostro, qđ operet, plenè examinaui in l. cũ vir. de vsuc. dic
15 vt ibi. ¶ Venio ad vltimã particulã, † & q̃ro de ĩtellectu istius ver. s. si ꝯuenisset. qa tex. dicit, vt ex suo mẽdacio &c. Ista dictio, suo, põt intelligi, suo. s. hæredis. Item, suo. s. defuncti: & variatur lectur huius ver. vt primo intelligat, suo. s. hæredis, qui ex post facto consensit pignori, vel ẽt ab initio. Sed certè licet ista lectu. in se sit vera, tñ ratio

ADDITIONES.

a ¶ Requirit probatio. Ex titulo. n. præsumit bona fides. l. pe. C. de eui. l. apud antiquos. C. de fur. & plenius no. in l. sup longi. C. de præscr. lon. temp. & in l. Celsus. p Doct. ꝭ. de vsuc. & ĩ in c. vigilanti. & in c. si diligenti. de pscr. Requirit. n. ꝙ bona fides allegeť, ex quo ñ sufficit ꝓbať de titulo, ita voluit Ang. in l. eũ q. §. fi. de publicia. & in l. sup longi. C. de præscr. long. tẽp. & Bal. in c. j. §. moribus. & §. si quis p triginta. si de feu. fue. controuer. inter dom. & agnat. p l. si adulteriũ cũ incestu. §. idẽ Polioni. ff. adul. Faciũt no. p Bar. hic dum vult, ꝙ vbi ex possessione psumit dñiũ, ñ sufficit allegať & ꝓbať de possessiõe, nisi ponať & allegetur dominium, vt idẽ no. Bal. in l. ẽt. C. de exec. rei iud. & Sal. in l. certi. C. loc. & sic videntur concurrere omnia requisita ad præscriptionem longi temporis, &c.
b ¶ Contra ipsum debitorẽ. Nũq̃ ex possessione præsumitur dñiũ, nisi allegetur, adde Bal. in l. ẽt. C. de exec. rei iud. Et cũ Bar. hic transit Sal. in l. certi. C. locati.
c ¶ Titulo singulari. Bal. in l. de reb. C. de don. ante nup. vr̃ tenere opi. Cy. in hñte titulũ lucratiuũ à debitore, qđ tñ ibi limita. & vide ẽt ibi Bar. & Cy. & Bar. ibi ĩ d. l. cũ res. C. si res alie. pig. tenet opi. Cy. licet ipsemet hoc reprobet, & Sal. ẽt in d. l. cũ res. tenet opi. Cy. & vide ẽt inst. de ac. §. itẽ Seruiana. vide p Spe. in tit. de obl. & sol. §. j. ver. sed ꝙ debet creditor ꝓbare. cũ trib. ver. seq. Adde tu, & vide ad ꝓbationẽ dñij, Ale. de Imo. in cõs. 4. ver. verũ, qa, & in consi. 39. ver. q̃tum ad restõnem, & in cõs. 88. eo. vol. & cõs. j. col. fi. & cõs. 11. in 4. vol. & ibi an per solum instrm̃, an per locationem, & an per instrm̃ cõtractus emphyteutici. Et adde, an in factis antiquis sola communis opi. & fama sufficiat ad probãdum dñiũ. Et per eundem Alex. in consi. 24. ver. accedit. in 5. volu.
d ¶ Vel saltẽ. An creditori hñti obligata bona debitoris sufficiat ꝓbať, ꝙ illa bona posside bãť p debitorẽ, vt p hypothecariã possit auocari, postea p credito rẽ à quocunq; detinẽte, vt consequatur creditor debitũ, ꝙ dẽt hr̃e. Et iõ semel vidi dubitatũ. Pone Titius erat debitor Sempronij, qui Sẽpronius hẽbat obligata bona Titij, post oblõnẽ fuerũt ob aliam cãm descripta bona Titij, & assignata Lucio, d qua descriptiõe, & assignatiõe reperiebatur instrm̃, qđ dicebat talia bona esse de bonis Titij repertis in domo, & habitatione Titij, quæ bona fuerunt descripta, & deposita penes dictũ Lucium cõfitentẽ se ea hr̃e, & ꝓmittentẽ ea, restituere, cui, vel quib. veniẽt de iure restituẽda. nã illud relatiuũ, q̃, & illud relatiuũ, ea faciunt relationẽ pcedẽtis seu antecedẽtis cũ oĩb. suis qualitatibus, vt declarat Bar. in l. si quis seruũ. §. fi. ff. de le. 2. in ver. sed quæro, testator reliquit alicui partẽ bonorũ, &c. per l. à filia. §. testator. ꝭ. de ali. leg. & in l. j. in fi. ff. si. fa. fur. fe. di. & sic vr̃ latius fateri bona illa fuisse de bonis Titij, seu penes eũ existent. b. & in domo habitationis Titij repertis. Et verba talia instri, ẽt si enũciatiuè prolata sint, ꝓbãt cõtra Luciũ, qa cũ Lucio cõfectũ fuit instrm̃. l. optimã. C. de cõtrah. & com. stip. l. quidã. ꝭ. de prob. l. Publia. §. fi. ꝭ. depo. q̃ qualitates importãt dicta bona fuisse in dñio, vel quasi dicti Titij, seu ab eo possessa. l. 2. §. in locũ. ff. de reli. & sump. fun. l. bonorũ appellatio. §. in bonis. & l. penes. ff. de ver. sig. & dato, ꝙ referť et ad bona, q̃ detinebãtur p dictũ Titiũ, tñ ex detẽtiõe psumitur possessio, vt no. gl. s. q. j. §. qđ Põtifices. & qđ colligitur ex no. per gl. in l. ob maritorũ. C. ne vx. pro marit. quam ad hoc alle. Ang. in l. qui vias. §. j. ff. de dam. infe. & no. per Inn. in c. 2. vt lit. pend. Pau. de Leaza. in cõmen. c. in lr̃is. de res. spo. & Bal. in ti. de pac. Const. in ver recuperauerit quoquo mõ. & in l. 3. C. vbi in rẽ act. & in sua dispu. inci. accusatus de vi turbatiua. & ẽst de mẽte Barto. in l. stipso. §. hæc quoq;. de ver. ob. & Imo. in l. à diuo Pio. §. si super. de re iud. Ergo sufficere debet Sẽpronio creditori ꝓbare de possessione dicti Titij, vt postea licitũ sit Sẽpronio p hypothecariã auocare bona à Lucio. Et licet de hoc variæ sint opi. g. & Doct. hic, & in l. cum res, C. si res alie. pig. da. sit cũ suis concor. tñ q̃tũ ad casum nr̃m, sufficit de dcã possessione Titij ꝓbari, vt s. dcm̃ est, qđ no. hic Bar. dũ dicit, ꝙ qñ oĩa bona debitoris sunt obligata creditori, & debitor possidebat rem, si eã non desijt possidere, q̃uis reperiatur per aliũ detineri, tñ p hypothecariã auocabit dcã possessio aduers⁹ detinẽtẽ, qa illud ius possessiõis debitoris fuit obligatũ creditori. Sđ ita est, ꝙ dictus Titius ñ desierat possideť dicta bona, q̃uis eẽnt de mãdato iudicis, & superioris descripta, & seq̃strata apud Luciũ cã custodi, vt l. interesse, de acq. pos. cũ ibi not. per Ia de Are. & Bar. & no. p Doc & gl. i c. examinata, de iud. & latè p Bar. Cy. post antiquos in l. vnic. C. de prohi. seq̃st. & Bal. & Bar. in l. licet. ff. depo. & no. Doc. in cle. j. de seque. pos. ergo &c. Itẽ et sufficit Sẽpronio creditori ꝓbare, ꝙ Titius suus debitor possideret bona dcã, ad hoc vt Sẽproni⁹ creditor hñs oĩa bona Titij hypothecaria possit per vtile interdictũ possessoriũ Saluianũ auocare di-
e ctam possessionẽ bonorũ postea cõsignatorũ apud Luciũ, vt declarat hic Bar.
f ¶ Pom. ¶ Possessionem. Vide Alex. consi. 4. vol. 2.
† ¶ Creditorem. Vide Are. consi. 34.
Clau. ¶ Rei ven. Nunq̃ trãsfert cõdõnem vsucapiendi ius hypothecę, q̃uis titulo, & bona fid. possideat pignus ẽt lõgissimo tpe. sm̃ Bal. in l. & si sine. C. ad Vell.
g ¶ Iura & actiones. Bonũ cõsiliũ, & sic ita potius agis possessorio, q̃ hypothecaria sed an in obligatione bonorum veniant res, in quib. debitor habet tm̃ possessionem adeo ꝙ si possessio ad alium sine vitio peruenit, possit creditor contra eum ad possessionem agere, vide Cy. Sal. & alios, in l. cum res. C. si res alie. & no. Insti. de act. §. itẽ Seruiana. Adde an in obligatione bonorum veniat officium iudicis, Bar. consi. 95.
h Pom. ¶ Circa hoc. Vide Fely. consi. 134. in prin.
i ¶ Vidimus ergo. Per Spec. in tit. de act. & pe. §. sequitur ver. cæterum.
k Vnum tamen. Vide Al. consi. 18. vol. 5. vbi ipse de hoc tractat.
l ¶ Item opp. Vide Ale. in l. si hæredis. ꝭ. de leg. j. & consi. 192. duo. vol. 5.

tio posita in tex.non esset necessaria:non.n. repellit agentē pp mēdaciū,sed qa ius pignoris est ɔ̄stitutum, & sic res in veritate ē obligata,vt s̄.eo.l.aliena. Alij dicunt ꝙ hic loquitur de mēdacio defunc̄ti,qa hic defunctus asseruit rem esse suā:in præceden.r\̄so simpl'r obligauit.vnde non licet hæredi arguere mendacium defuncti, vt C.de ser.pig.da.ma.l.si creditorib.Et ista est lect.vera,& no.magis, quā gl.tenet, & etiam Cy.eam tenebat,& vos eam etiam teneatis.

LEX XLII.

Creditor. Creditor,qui vēdidit pignus debet superfluū ꝑtij restituere,non debitorē delegare.h.d. ¶Opp.de l.eleganter.§.si vēdiderit.s̄.e.Gl.dat plures so͞lones.Prima ꝙ hic exigat pretiū,ibi n̄:sed certè,si exegisset pretiū, frustra tractaremus de legatione eius,cū non sit debitor.Vel dic, ꝙ debitor vult expectare diē hic,ibi nō.Ista est quædā diuinatio: sequens gl.laborat eod. morbo.vñ soluit gl.al'r,ꝙ hic vult denegare,ibi mandare.Ista gl.dt ɔ̄riū eius,qd deberet dicere,vt apparet ex tex.l.ɔ̄trariæ. Dat gl.aliā so͞lonē.ꝙ ibi creditor nō fuit in culpa:nā qlibet diligēs paterfa.sic vendidisset. Nam pp dilationem plus vendidit. & iō pōt delegare vel mādare.ita loq̄t ibi,secus hic,ar.l.si pignore.§.fi.s̄.e.& hāc tene.

LEX XLIII.

1 *Pignoratitia pro damnis,& interesse agitur,etiam non soluta pecunia.*

Pignori. Si creditor fuit in culpa restituendi instr̄a pignoris debitori tp̄e debito,tenet̄ ad interesse:secus si ei culpa imputari non posset.h.d.* Vide ibi traditū &c.& sic transtulit possessionē illius fundi in creditorem.C.de dona.l.j. Ibi ī tex.vt instr̄m à se traditum &c.No.hic tex.ꝙ ꝑ instr̄ m pn̄t ꝓbari fines,vel limites ꝑdiorū.qd dic,vt no.j̄.de leg.3.l.ꝑdijs.§.Titio.C.de iu.delib.l.cū aliqs.ex̄,de ꝓb.c.cū cām.& de censi.c.cū olim.Ibi in tex.facultate. vt quia forte creditor dictū instr̄m habebat in remotis partib. ita ꝙ nō poterat ostendere tunc,cū peteretur.* ¶†Not. casum,in quo ēt ante solutam pecuniā pōt agi pignoratitia. s. ꝓ alijs dānis.
1 qd ergo dr̄ in l.si rē.§.oī.s̄.e.intelligitur de pignoratitia, q̄ intentat̄ ad rei restitutionem.Item puto,ꝙ creditor non teneatur exhibere instr̄m,nisi sibi idonea cautio offeratur,ſm formam l.q̄uis.s̄.eod.

1 *Officialis propter publicam vtilitate accipit rem priuati.*
2 *Asinum priuati accipit iudex pro faciendo portare malefactorem ad iustitiam.*
3 *Vilis persona potest cogi vt suspendat malefactorem.*

a §.Titius. a Damnū in pignore datū authoritate curiæ, non pertinet ad creditorē,q in culpa non deprehendit̄.
1 h.d.¶No.ex hac l.† ꝙ pp vtilitatē publicā ꝑt officialis accipere res
b ꝑsonarū priuatarū,ꝙ de iure dēt intelligi data mercede b de publico.C.qui.ex cau.serui ꝓ ꝑmio lib.accip.l.j.& ij.de rei ven.l.itē si verberatū.§.j.& s̄.quemad.ser.amit.l.si locus.§.fi.& ibi no.licet nō ser
2 uet̄,vt dicit ibi gl.Et sic apparet,ꝙ† qn̄ officialis vult facere aliquam
c iustitiam,ꝑt accipere asinū priuati,vt portet malefactorē.c ¶†Sed
3 q̄ro,an possit capere hoīem,& cogere ad decapitandū, vel suspendēdū aliquē:vr̄ ꝙ non C.ne qs liber.inui.&c.l.1.& 2.lib.11.ne ope ræ à colla.exig.ꝑ totū.& ne rust.ad vllū offi.reuo.ꝑ totū.Bī,Doc.di
d cunt ɔ̄rium,si est vtilis persona,d qa propter vtilitatē publicam,& vtilitatem personæ potest cogi,arg.de sanctis.epis.§.si monachus.

ADDITIONES.

a Pom,Titius.Vide Alex.consi.89.col.j.vol.2.& in l.j.ff.sol.ma.Fel.in c.quæ in ecclesiarum,de consti.Alex.cons.150.vol.3.Socy cons.260.
b ¶Data mercede.Adde tex.& ibi Bal.in l.2.C.qui.ex cau.ser.pro præ.lib.ac.hic alle.& Io.And.in tit.de execu.sen.in fi.in addi.Spe.Ang.in consi.136.Bal.in d.l.item si uerberatum.Pau.de Ca.in l.sciendum.de ope.noui nun.& adde Bar.in l.iubemus nullam.C.de sacrosan.eccl.adde Ro.consi.130.
c Clau.¶Malefactorem.Idem dicit ipsemet Bar.in l.iubemus.C.de sacros.eccle. quod tamen limita,vt per Bal.in c.pastoralis.§.quia vero.de off.delega.
d ¶Vtilis persona.Et sequitur omnes Doct.Gul.Ray.& Bal.hic,& Bal.in l.fi.in fi. C.de exec.rei iud.vbi limitat in religiosa,& honesta persona.

LIBER XIIII.

De exercitoria actione. Rubrica.

LEX PRIMA.

a Vtilitatem huius edicti. a Dn̄s tenet̄ ex facto magistri ꝑ cū ꝑposito,sicut dn̄s ex fcō īstitoris,cū sit ead. rō.imò maior.h.d.Gl.signat vnū ɔ̄riū.& n̄ soluit. Videas ibi ar.ɔ̄.C. de temp.in inte.rest.l.superuacuam.Solū.dic,ibi ex varietate locorum,vel temporum,non inducitur varietas rationis,hic sic.

ADDITIO.

a ¶Vtilitatem huius edicti.Et vide in materiam huius tit.multa pulchra ꝑ Bal. in rub.C.eod.

a §.Magistrum. a Magister obligat dn̄m ex omni facto, ad qd præponitur:de ɔ̄ditione ipsius personæ seu destinatione,distinctione non habita : nautæ verò ex solo debito dominum obligant.h.d.vsque ad §.magistrum.

ADDITIO.

a Pom.¶Magist.Vide Pau.de Ca.& Bal.in l.causæ.§.j.ff.de ꝓc.arch.& Io.An.in c.qui ad agēdū.de procu.lib.6.& Imol.in c.inter dilectos.de fide instr.& in c. in nr̄a de ꝓc.& ī c.cū iiure peritus de off.dele.& in c.ex parte decani.de resc.

1 *Præpositus negotiationi vniuersali pōt alium substituere sine speciali mandato*
2 *Præponere,qui patitur aliquid,videtur alium.*
3 *Negotiatione in nauali præpositus pōt alium substituere cōtra domini volūtatē.*

a §.Magistru. a Magister hēt authoritatē alium substituendi,ēt si sibi fuerit interdictum,& ex substituti
1 persona obligatur dn̄s.h.d.¶†No ꝙ præpositus negotiationi vni
2 uersali ꝑt aliū substituere sine speciali mandato.¶†Scd̄ò not. ꝙ q
b patit̄ aliqd,vr̄ aliū ꝑponere. ¶†Tertiò nota spāle in negotiatione
3 nauali,ꝙ præpositus potest substituere ɔ̄ domini voluntatem.

ADDITIONES.

a Poma.¶Magistrum.Vide Roma.sing.566.
b Pom.¶Secundo no.Vide Ale.cons.66.vol.2.& cons.80.vol.4.& cons.44.vol.2.

§.Cuius autem. In tex.ibi,sed nec cuius ætatis. No.hic tex.q vr̄ determinare, ꝙ minor īdistincte possit esse ꝓcurator ad negotia.ꝓ quo faciūt leges allegatæ in gl.Circa qd̄ vide qd notatur ꝑ Iac.& Io.Fab.Inst.q manu.pn̄t.§.iustiæ.Et vide ex̄.de ꝓc.c.ꝙ gn̄al'r.lib.6.Et allegat̄ ēt iste tex.ꝙ mulier possit esse executrix in actib.extraiudicialib.ſm Gul.de Cug.*

1 *Contractus dicitur fieri in rem,in qua quis est præpositus,siue illud fiat directo, siue accipiatur pecunia mutuo vt illud fiat,vel vt soluatur primo mutuanti.*
2 *Mutuum accipiens quando sufficit ꝙ causam exprimat,ad hoc vt alius obliget.*

a §.Non autem. a Hic ē valde no.§.& h.d. Si magister ɔ̄hit in rē,in qua ꝑpositus ē,tacitè dn̄s obligat̄, si in hāc cām se ɔ̄here exprimat.hoc primo.Itē si ɔ̄hit simpl'r, nulla cā expssa,dn̄s nō tenet̄,nisi in eius vtilitatē versū appareat. Itē si ɔ̄hit in cā,in qua expresse ꝓhibitus est,sufficit tūc expressio, licet vera nō fuerit.h.d.& sic hēt tres partes.Secunda ibi, ꝙ si ab initio. Tertia ibi.sed & si in pretijs.Itē prima subdiuidit̄,qa primò ponit vnū dictū,& illud exemplificat.Scd̄ò mouet vnū dubiū circa illud & declarat.Scd̄a ibi,vñ q̄rit.& vsq; ad ver.sed & si ī pretijs.Pone casum ꝑ te.Azo in summa huius tit.intelligit,ꝙ magister ad pecuniā suscipiēdā,& ad merces emendas erat specialiter præpositus.Pone ergo casūm,ꝙ magister ꝑpositus specialiter ad ꝑd cta,emit merces ꝓ decē,iuit ad creditorē,& dixit se emisse merces ꝓ viginti,& accepit mutuo viginti,certè obl'at dn̄m:h.d.Ita ēt intelligit Iac. de Are.
1 ¶†Not.ꝙ ɔ̄ctus dr̄ fieri in rē,in qua qs præpositus est siue directò fiat illud,vt in prin.huius §. siue pecunia mutuo accipiat̄ ad illud faciēdū,vt in ver.qd si mutuā. siue pecunia accipiat̄ mutuo ad soluēdū primo mutuanti,vt ver.sed & si ab alio.¶†Scd̄ò not.ꝙ sufficit
2 cāæ expssio facta ab accipiēte mutuū,&c.¶Cōtra hoc op.b j̄.e.l.fi.
b in prin.Sol.qn̄q; qs accipit pecuniā mutuo ī eā cām,ī qua ꝑposit⁹ est tacitè,vt qa venit in ɔ̄nam mādati sibi iniūcti,tūc ad hoc,vt dn̄s teneat̄,reqrit̄,ꝙ sit expssū in hāc cām accipere mutuo,vt hic.Item ꝙ dicta cā sit vera,& ꝙ credit eā subesse tp̄e ɔ̄ctus, vt j̄.e.l.fi. ī prin. Qn̄q; qs accipit pecuniā in eā cām simpl'r,hoc nō exprimēdo:tūc n̄ obl'at dn̄s,nisi ꝓbet̄ in eā cām esse versū,vt in vers.ꝙ si ab initio. Qn̄q; qs accipit pecuniā ī eā cām,ī q̄ ꝑposit⁹ ē ɔ̄hibitus, & isto casu
c sufficit sola cāæ expssio,c licet cā in se vera n̄ sit,d vt dn̄s obliget̄,vt
d hic in ver.sed & si in ꝑtijs.Ita intelligit Azo in summa huius titu.& Inn.in c.vlt.ex̄,de fideius.& sentit gl.j̄.e.l.fi.¶Ad ꝑdicta opp.j̄.de in
e rem ver.l.3.e §.qd tn̄.Sol.ꝑdicta loquunt̄,qn̄ qs ɔ̄hit cū hn̄te mandatū:ɔ̄riū loq̄t qn̄ ɔ̄hit cū eo,q nullū hēt mādatū, vñ creditor dēt esse magis cautus,vt in volūtate dn̄i seu in cām dn̄i ɔ̄uertat̄.¶Op. de l.sed iulianus.§.sed & si ab initio j̄.ad Mace. gl.non soluit. Sol. ibi mutauit propositum in melius,vnde sufficit bonus euētus.

ADDITIONES.

a ¶Non autem.Vide Bar.in l.habebat.j̄.de insti.not.summe istum §.pro libello in hac actione.& iste tex.in ver.vnde quærit Offilius.inducit̄ hic per Gul.& Bal. ad quæstionem de qua per Bar.& Doc.in l.cætera.§.fi.de leg.j.
b Pom.¶Contra hoc oppo.Vide Ale.cons.44.vol.2.
c ¶Causæ expressio.Vide no.per Bal.in l.fi.in vlt.col.C.ꝙ cum eo.& in rub.C.eo.
d ¶Causa in se vera nō sit.Per Inn.cuius dicta clarius refert Bal.in rubr.C.e.hoc etiam allegat Bar.in l.si pupilli.§.j.de neg.gest.& Bar.in l.ciuitas.si cer.pe.
e ¶De in rem vers.l.3.Adde Bar.in l.doli mali.de noua.& in l.fi.j̄.eo.& Bald.in l. cætera.§.fi.de leg.j.

a §.Igitur præpositio. a Modus præponēdi est ɔ̄siderādus, qui si excedatur, dominus non obligatur.

ADDITIO.

a Pom.¶Itē ꝑpositio.Vide Ro.sing.239.& sing.23.Iste tex.allegat̄ in uer. vel si ad locādū.ꝑ Ro.cōsi.461.in j.col.ꝙ habēs mādatū ad ꝑparatoriū actus,nō censet̄ ſp habere mādatum ad ipsius actus explicationē.& ibi plura adducta ad hoc.

a §.Si plures. a Ego repetij istum §. multū solemniter primo anno,quo legi Digestū vetus.& est notabilis §. Si plurib.vl'is administratio ɔ̄ceditur,vr̄ ɔ̄cedi in solidum:nisi aliud sit expssū.h.d.¶No.prīo,qd̄ dixi in sūmario.Nā secus est,si mādat̄ aliqd spāle:qa nō intelligit̄ in solidū,nisi sit dictū.l.plurib.s̄.de procu.¶Vltimo no.qn̄ est dictum, ꝙ vnus non faciat sine ɔ̄silio alterius,nō tn̄ ꝙ alter facit solus in ꝑiudiciū mādatis, pp ꝙ examinaui hic totā mām de ɔ̄silio,vt videbitis ī repetitiōe hui⁹ §. ꝓximè seq.

ADDITIO.

a Poma.¶Si plures.Vide Alex.cons.147.2.volu.Cremen.sing.165.

1 *Procuratores duo simpliciter constituti, quando videantur constituti insolidum.*

Quid

Quid in pluribus institoribus. Quid in pluribus officialib. vel delegatis.
2 *Consilium alterius quando quis requirere teneatur, & nu. 3. & quid si nolit, vel non possit dare. nu. 9.*
3 *Consilium alterius quòd quis tenetur requirere, quando teneatur illud sequi.*
4 *Dictio, de, denotat causam proximam, & materialem.*
5 *Dictio, cum, quid importet, quando ponitur vt aduerbium, quando vt coniunctio, & quando vt præpositio.*
6 *Consilium requirendum quando intelligatur cum consensu. & nu. 7.*
8 *Guardianus fratrum minorum non potest esse executor testamenti.*
10 *Consilium malum illius, qui debet consilium dare, non est sequendum.*
11 *Consilio alicuius, actus expediendus quando debeat, vel possit expediri spreto cõsilio, quando consilium esset malum.*
12 *Sententia lata sine consilio sapientis, stante statuto, quod iudex ferat sententiam cum consilio sapientis, est nulla.*
13 *Solemnitatis leuis omissio quando vitiat.*
14 *Consulenda quã cã est cõmissa alicui, si omittit dare cõsiliũ, alteri cõmittenda est.*
15 *Cõpromissũ si est factũ in aliquẽ ꝙ ferat sñiam secũdũ cõsilium sapientis, valet.*
16 *Verbum, placet, intelligitur de arbitrio boni viri, idem de verbo, videtur. nu. 18.*
17 *Sententiam, vt ferat iudex prout tali sapienti videbitur, & si partes consentiunt, & iudex hoc faciat, an valeat.*
19 *Iudex habet suam potestatem limitatam & obligatam legi & æquitati.*
20 *Sententiam quòd ferat iudex cum consilio, & arbitrio alicuius personæ incertæ si dicatur, an valeat.*

§. Si plures. Iste §. hẽt tres partes principales. Primò loqtur, qñ plures magistri sunt ꝓpositi simpl'r. Secundò, qñ diuisim. Tertiò, qñ ꝯdõne adiecta. Secũda ibi, sed si diuisim. Tertia ibi, sed si. h. d. Administrõ priuata & vtilis ordinata pluribus simpl'r ꝯcessa, intell'r in solidũ: secus si diuisim, vel aliud sit exp̃ssum. h. d. vsq; ad §. exercitorẽ. & cessant oĩa ꝯria. Casus in terminis satis
1 patet. ¶ † Opponitũ ad primã partẽ, & vr̃, ꝙ qñ plures procuratores dant, nõ vr̃ dari in solidũ, nisi hoc exprimat, vt s̃. de ꝓc. l. plurib. & ibi no. facit s̃. de neg. ge. l. cũ alicui. in fi. Sol. ſm Ia. de Bel. in quadã qõne, q̃ disputauit, an duo rei ꝯstituãt tacitè, q̃ ponit ĩ auth. de duob. reis. q. j. Et tñ, ꝙ duo seu plr̃s ꝓcuratores si ꝯstituti, videantur ꝯstituti in solidũ, ẽt si nõ exprimat. Et ita intelligit d. l. plurib. ar. j̃. man. l. si mandato Titij. §. Paulus. & l. creditor. §. duob. Ad l. cũ alicui. s̃. de neg. ge. r̃ndet, ꝙ illa lex lõquit in plurib. gestorib. sine mãdato. Et ẽ rõ, qa dñs mãdans vr̃ solũ vniuscuiusq; fidẽ in solidũ seq, ſm eum. Et est opinio ista vera, & illa lex ꝯcordat cũ ista. & idẽ tenet Iac. de Are. Sed certè gl. in d. l. plurib. tenet ꝯriũ. Cuius opinio ẽ hodie canonizata ex̃. de proc. c. si duo. li. 6. q̃ puto verã. Nõ ob. l. si mandato Titij. §. Paulus. quia loquit in plurib. pro alio interuenientib. in solidũ. Inst. de fideiuss. §. si plures. & C. eo. ti. l. nõ recte. & ita intelligit gl. sed lex ista, & l. plurib. loquunt in mandatarijs, nõ mãdatorib. Nec ob. l. creditor. §. duob. qa fuit exp̃ssum, vt ibi no. & d. l. plurib. vñ ad-
a huc remanet ꝯrium.ᵃ Quid dicemus? Dico, ꝙ aliud in magistris ꝓpositis negotiationi nauis, vel institorib. præpositis alij negotiationi, qbus vr̃ mãdari in solidũ vt hic: aliud ĩ procuratorib. vt in ꝯrio. Rõ differentiæ est, qa in istis, q̃ præponũtur certæ negotiationi, & sic actui vniuersali, vr̃ ꝯcessũ plurimũ iuris, & in eis quodãmodo plena administratio trãsfert, vt qcqd gerãt in illã administrationẽ intelligant facere prætextu officij, licet non exprimatur. j̃. ti. 2. l. fi. ĩ fi. ibi, cũ ex institoris. & obligant dñm directè vt hic. ea. l. in prin. & j̃. ti. 3. l. 2. & p tot. ti. In ꝓcuratore verò nõ transfertur ita plenũ ius, cum semp nomine domini debeat ꝯhere. & sic non vr̃ ordinarius administrator, & dominum non obligat directè. l. Iulianus. §. si procurator. j̃. de ac. emp. Sic̃ si plurib. ꝯcedit iurisdictio ordinaria, cuilibet ꝯpetit in solidũ, vt s̃. de off. ꝓcõ. l. j. Sed si plurib. ꝯcedit iurisdõ delegata, tũc secus, vt j̃. de re iud. l. duo ex trib. & no. e. tit. in l. Põponius scribit, si vni. & ꝙ illa æqparatio ꝓcedat, patet ex mõ ꝯstituendi, & ex effectu ꝯstituti. Nã iurisdictio ordinaria est illa, q̃ cohæret loco, vel certæ administrationi. l. j. §. cũ vrbẽ. s̃. de off. pfec. vrb. & C. vbi & apud quẽ. l. fi. Idẽ ĩ magistro, vel institore, q̃ ꝓponunt certo loco, vel certæ administrõni, seu negotiationi. j̃. de istit. l. institor. Itẽ ex effectu ꝯstituti. Nã iurisdõ ordinaria ñ finit morte ꝯcedẽtis, sed delegata sic, vt s̃. de iurisd. om. iud. l. & qa sic ẽt mãdatũ institoris nõ finitur morte, sed procuratoris sic, vt j̃. de inst. l. sed & si pupillus. in prin. & l. si qs mancipijs. §. si impubes. e. ti. Scdò op. de l. Pedius s̃. de arb. q̃ gl. alle. pro ꝯcordãti. Sol. ibi loqt in arbitris, q̃ æqparant iudicib. delegatis. q̃ & c. vt s̃. dictũ est. Vel aliter. Ibi loqtur de arbitro absente, vñ duæ partes ñ potuissẽt ꝯsensisse de vno solo. Et idẽ dicerẽ si plures ĩstitores vel exercitores essent ꝓpositi à duob. litigãtib. vt exerceãt negotiationẽ legitimè pẽdẽte iudicio, ar. illius leg. Vt igit
b liqat mã, distingue,ᵇ tres casus, qñ plurib. mãdat idẽ officiũ. Aut ẽ offiñ publicũ authoritate & vtilitate, aut publicũ authoritate, sed vtilitate priuatũ, aut vtroq; priuatũ. Prio casu aut ẽ iurisdictio, seu administrõ ordinaria, & tũc ꝯpetit cuilibet in solidũ, vt s̃. de off. ꝓcõ. l. j. & j̃. ad mun. l. Impator. Aut est administrõ delegata, & tũc secus, vt d. l. duo ex trib. de re iud. nisi forte esset talis delegatus, q pro ordinario habeat, vt l. Põponius scribit si vni. de re iud. Scdo casu distingue eodem mõ. Aut est administratio principalis & ordinaria, vt in plurib. tutorib. & curatorib. & tunc cuilibet in solidũ cõpetit C. de auth. p̃st. l. fi. C. si vnus ex plu. l. j. Aut tũc est administrõ accessoria, & quodãmõ delegatã, vt plures actores vnius tutoris, & nõ ĩtelligunt ĩ solidũ, nisi sit dictũ. ar. ei⁹, qđ dictũ ẽ de iudice delegato. Nõ ob. l. decreto. in fi. de adm. tu. qa ibi administrõ fuit demãdata vni ex plurib. tutorib. Tertio casu,ᶜ aut plures ꝓponunt ĩ plu-
c
† rib. ĩnicẽ litigãtib. & nõ ĩtelligũt ĩ solidũ, † nisi dicat, ar. d. l. Pedi⁹. s̃. de arb. Aut ꝓponunt ab vno, seu à plur. ñ litigãtib. & tũc aut certæ, & vñ administrõni ita ꝙ oĩb. administratio ordinaria vr̃ ꝯcessa, vt ĩ institore, & magistro, tũc qlibet p̃t in solidũ, vt hic. Aut sunt alij administratores. & non potest vnus sine alio, vt s̃. de proc. l. plurib. Fallit si essent plures ꝓcuratores iure sp̃ali, vt in c. si duo. §. sanè, de
d ꝓc. in 6. Fallit ẽt ĩ plurib.ᵈ executorib. vltimæ voluntatis, in c. fi. de testa. in 6. sed de iure nr̃o de hoc ꝯsueuit dubitari, &c. ¶ Tertiò op. ad 3. particulã, qa scda est clara. & vr̃, ꝙ vnus possit sine alio gererẽ, ñ obstã. ꝙ aliud sit dcm̃ à ꝓponẽte, vt j̃. de admi. tu. l. qdã decedẽs. §. Papin. Sol. vt hic hẽs ĩ gl. vel dic melius ad ꝓpositũ, ꝙ duo fuerunt hic assumpti pariter officiales hoc acto, ꝙ vnus ñ posset agere sine alio: ibi aũt fuit assumptus vn⁹ vt officialis, alius vt ꝯsultor, vt ibi, & ꝓbat c. ti. l. Titiũ. ĩ pri. & j̃. mã. l. idẽq;. §. si qs ea. & ĩ l. q aliena. §. q̃q̃. s̃. de neg. ge. ¶ Quartò op. ꝯ dictã solõnẽ fortissimè, † ꝙ idẽ sit, qñ assumit vt ꝯsultor. j̃. mã. l. idẽq;. §. si qs ea. Sol. ille §. ñ dt, ꝙ illius ꝯsultoris ꝯsiliũ qs dẽat seq, vel ñ. Vñ de hoc qd iuris sit, j̃. dicã: sed dt, ꝙ ꝯsiliũ dẽt reqri, qđ est ꝯ dictã l. Dic ergo, ꝙ ad illũ §. bñ põt adaptari solõ gl. Nã §. si qs, loqt in eo, q assumebat vt ꝯsultor. & licet nõ eẽt officialis, tñ eẽ poterat: sed d. l. qdã decedẽs, loqt ĩ muliere assũpta, vt ꝯsulat, q̃ ñ erat tutrix, nec esse poterat. & ista solõ ẽ vera ĩ se q̃tũ ad d. l. qdã decedẽs. Rõ, ne qđ vna via ꝓhibet, &c. vt j̃. de ꝓõs. l. orõ. & j̃. de tu. & cur. da. ꝯb his. l. scire. §. j. & istã tenet Iac. de Are. & Cy. tractat in l. id qđ pauperib. in 14. q. C. de epi. & cle. Sed ista solõ nõ est bona ad d. l. Titiũ, & Mæuiũ. in princ. vbi in masculo esset idẽ, ꝙ nõ tenet reqrere, nec seq ꝯsiliũ ipsius de necessitate. & illud sentit gl. Iõ ꝓ declarõe huius ꝯrij oportet te scire, ꝙ tutoris p̃tas ẽ à lege tributa, licet testõr cũ noĩet. j̃. de tute. l. j. ibi, iure ciuili data, &c. & C. de iura. cal. l. 2. §. qđ obseruari. ibi, aut legitima, &c. Procuratoris vero p̃tas pẽdet ex arbitrio ꝯstituentis, vt j̃. man. l. diligẽter. Aut ergo hæc ꝯdõ, ꝙ faciat cũ ꝯsilio alterius, apponit ab hoĩe, q hẽt p̃tatẽ a lege & tũc ñ cogeret qs ei⁹ ꝯsiliũ reqrer, nec seq, nisi sit qs collega officij. l. Titiũ, & Mæuiũ. ĩ prin. Rõ, ne p̃tas legis pẽdeat ex alieno arbitrio, arg. j̃. de testa. l. 3. & qđ ibi no. & de hær. inst. l. illa institutio In collega verò officij rõ est, qa hoc est proximũ, & quasi de iure. l. ꝯsilio. in fi. j̃. de cur. fu. Aut ei, q hẽt p̃tatem ab hoĩe dicta condõ ab hoĩe apponitur, & tũc de necessitate dẽt eius ꝯsiliũ explorare. Ita loquit §. si quis ea. j̃. tit. 2. l. sed & si pupillus. §. ꝯdõ. cũ si. Ita eadẽm rõne dico in eo, q hẽt p̃tatẽ a lege, si ei talis ꝯdõ de habendo ꝯsilium apponit à lege, dẽt de necessitate ꝯsiliũ reqrere, vt in auth. de ñ alie. §. qđ aũt. vbi dr̃, ꝙ dẽt exquirere ꝯsilium, &c. Et postea dicit, ꝙ si aliter factum sit, non valeat, expressius. j̃. de susp. tu. l. impu-
e
† perib. & Institu. de suspe. tut. §. impuberes. Vt ergo liqueat ista mã † dic, ꝙ aut alicui hñti administrationẽ aliquis adijcitur, vt collega eiusdem officij, aut adijcit vt authoritatẽ p̃stet, aut vt consultor. Primo casu, an possit vnus sine alterius consilio? dic vt s̃. dictũ est. ¶ Scdo casu nõ potest sine alterius ꝯsilio, nec sine alterius authoritate, vt j̃. de reb. eo. l. si pupil. in fi. eo. tit. l. si fundus. & s̃. de transac. l. cum hi. in prin. cũ si. ¶ Tertio casu, aut assumit vt ꝯsultor ille, q nõ est, nec esse p̃t particeps officij, & tunc ex vrbanitate põt eius ꝯsiliũ requiri

ADDITIONES.

a ¶ Remanet contrarium. Vide Bar. in l. j. s̃. de officio consu. & in l. pluribus. s̃. de procu. & in l. creditor. §. duobus. j̃. mandati.
b ¶ Distingue. Qñ plurib. mandatur idẽ officiũ, an vnus faciat sine alio, bñ facit qđ j̃. scripsi in 4. q. ſm Inn. & ꝙ no. Bar. ĩ l. fi. j̃. vti pos. Et de executorib. vide qđ hr̃ p Guid. de Suza. in l. nulli. C. de epi. & Bar. in cõsilio, factũ tale ꝓponitur Titius fecit testm̃. & vide Bal. in rub. C. e. & dicit Ang. per illũ tex. in l. Imperatores. §. si magistratus. de app. ꝙ si duo sunt executores testamenti, & vnus recusat, alter ĩ solidũ exercebit officiũ. Si aũt ambo recusent, diœcesanus ꝓuidebit. l. nulli. C. de epis. & cle. & l. si quis ad declinandã. Et adde istis ꝙ no. Bal. in l. j. C. si vnus ex plu. tut. Ex cuius verbis suppletur doctrina Bar. hic. Adde plurib. executorib. qualiter vno nolente, vel non potente, cæteri exequantur. Bald. consi. 77. & 412. 2. lib. & 157. 4. lib.
Pom. ¶ Vide Aret. consi. 56. Pan. c. prudentiam. de off. dele. & consi. 57. vol. j. & cõsi. 77. vol. 2.
c ¶ Tertio casu. Aduerte, quia Bar. hic sentit quod officiũ procuratoris sit authoritate, & vtilitate publicum, adde quod hoc idem tenet Abb. in c. prudentiam. de offi. deleg. & Mod. in c. post cessionem. de prob.
† Clau. ¶ Insolidum. Limita, vt per Aret. consi. 97.
d ¶ In plurib. De hoc p Bal. in l. nulli, ad finẽ. de epi. & cle. & ibi qđ si vnus decesserit, & qđ si vnus abest. Quid aũt in plurib. tutorib. vno decedẽte, vide Bal. in l. cũ magistratus, C. qñ ꝓuo. & ibi ẽt, quid si tutores sint discordes, & an isti possint animi sui motũ alteri committere, videlicet consocio. quid si vnus est priuatus? vide Bald. in auth. hoc amplius. C. de fideicom. & ꝙ vnus non possit sine alio, ponit Bal. in l. fi. ĩ pri. C. cõ. del. Adde qđ de plurib. tutorib. Bal. cõs. 155. 2. li.
Pom. ¶ Vide Pau. consi. 110. vol. 2. Are. consi. 74.
e ¶ Vt ergo liqueat. Vide Fel. in c. quoniam contra falsam. de proba.
† Clau. ¶ ista materia. Vide tex. in c. ne pro defectu. de ele. Bal. in c. quia propter. eo tit. vide Fely. c. cum dilecti. de rescr.

reqri,de necessitate verò ñ cogit,l.qdã decedẽs.§. Papinianus.ĵ.de adm.tut. Aut talis ꝯsultor pt esse particeps officij,& tunc aut ẽ particeps officij,& ꝯsultor,& dẽt requiri.d.l.Titiũ,& Meuiũ.in princ. Aut ñ ẽ pticeps officij,& tunc aut adijcit,vt cõsultorjei,q hẽt ptãtẽ ab hoïe,aut à lege.Si à lege,dẽt reqri,vt Inst.de susp.tu.§.ĩpuberes. & ĩ auth.de nõ alienã.§.ꝙ aũt.Aut adijcit ab hoïe,& tũc de necessitate nõ dẽt reqrere ꝯsiliũ.vt d.l.Titiũ.in prin. Scdo casu ꝯsiliũ dẽt reqri,vt ĵ.mãd. l.ideq;.§.si qs ea.& ĵ.ti.2.l.sed & si pupillus.§ ꝯdõ.& de acq.hær.l.si qs mihi bona.§.si corã Titio ¶Vltiò op.s̃.ea.l.§.magistrũ Solue,vt hic ĩ gl.& est ibi spãlis casus fauore negotiationis.

a Expeditus de opp.venio ad qõnes a & primò qro, nos vidimus,†an aliqs teneat reqrere ꝯsiliũ:nũc quero,
3
b an eo casu b quo tenet requirere,tenet ipsum sequi.Quidã,vt Mar.
c Sil.dicunt,aut fuit dictũ cũ ꝯsilio,aut de ꝯsilio. c Primo casu nõ tenet seq,secundo sic,vt dt Cy.C.de epi.& cler.in l.id ꝙ paupib.in 15. qõ.Dic ꝙ ista distinctio ñ ꝓbatur aliquo iure Canonico,vel ciuili,
4 & iõ nescio,quare lr dicat.Br,rõ q mouit Marti.ẽ,† qa dictio,d.denotat cãm ꝓximã,& mãlẽ,sicut dicimus ð dictione,ex,vt C.de leg. l.non dubiũ.& l.j.C.si ser.extero.& de pec.l.eo tpe.in fi.expssius de hac dictione,de,hẽs ff.de coniung.cum eman.lib.eius.l.j.§. nunc videam⁹.Et sic cũ dt,de ꝯsilio,pinde ẽ ac si diceret,ꝯsiliũ sit de mã ei⁹, ꝙ fit:sicut dicimus, lignũ ẽ de mã vegetis. Quæ rõ cessat cũ dr cũ
5 ꝯsilio.Ista distinctio nullo mõ placet,nec eius rõ, qa qñq; † ista dictio,cũ,ponit vt ꝯiũctio,qñq; vt aduerbiũ:& tũc significat tps, seu signũ ꝯdõnis ſm ea q no.in l.q ꝓmisit.de ꝯdi.inde. & ĩ l. quocũq;. §.fi.de ver.obl. & hoc nil ad ꝓpositũ. Qñq; ponit vt ꝑpositio,vt in casu nr̃o:& tũc qñq; hẽt vim copulæ,de le.j.l.Titiæ textores.§. nihil.l.si ancilla.& de ver.signi.l.triplici.Et si diceres ꝙ isto mõ ponit, tũc ĩportat,ꝙ ꝯsiliũ dẽt seq.Verbi gra, volo ꝙ ꝓcurator me⁹ agat negotia mea cũ ꝯsilio Titij. q. d.gerat negotia mea ſm ꝯsilium Titij.Qñq; ista ꝑpositio,cum,denotat cãm efficiẽtẽ , seu instrm, quo mediãte aliqd fit.v.g.Titius interfecit hoïem cum cultello,vt C.de sica.l.is q cũ telo.Vñ cũ dico,cum ꝯsilio,quasi dico ꝙ ꝯsilium Titij sit instrm,quo mediãte negotiũ fit: sed si nõ seruaret ꝯsilium tunc nõ esset cũ ꝯsilio.Vides ergo, ꝙ ꝯsi lerata ꝓpria significatione istarum dictionũ,idẽ ĩportãt,q̃tũ ad ꝓpositũ:vñ distinctio nõ ꝓcedit, & ꝯ distinctionem ꝑdictã solet allegari l.impuberib. de suspec.tut. & Instit.de suspe.tut.§. impuberes. vbi est dictio,ex,q̃ idem importat,ꝙ dictio,de,vt dictum est:sed certè illa lex non facit.Nam dico,
6 †qd qñq; ꝯsiliũ adijcit ei,q non hẽt plenũ intellectũ,vel rõne ætatis,vel ꝓdigalitatis,vel simili rõne,& tũc verbum,cũ ꝯsilio, dẽt intelligi,i.cũ ꝯsensu:aliàs ꝯsilium nihil operaret. Ita loqt d.l.impuberib.Et pro hoc est gl.ordi.ex̃ de off.dele.c.venerabili.Vnde id non est tunc ex significatione illius dictionis,ex,sed ex mête proferentis.Vt ergo liqueat hæc mã sic distingue:aut dr, ꝙ aliquid fiat cum ꝯsilio simplr , aut cum ꝯsilio,& ꝯsensu,vel cũ ꝯsilio, & volũtate & similia verba.Primo casu aut nõ debet reqri de necessitate,& tunc nõ dẽt sequi necessariò,vt dictũ est s̃. Aut dẽt requiri ſm ꝑdicta, &
7 tunc†aut ista adiectio,cum ꝯsilio,est facta ei,qui nõ hẽt intellectũ plenũ,& tenet seq.d.l.impuberib.& d.c.venerabili.ĩ gl. Aut ei, qui hẽt plenũ intellectum:& tũc aut ille,qui dẽt ꝑbere ꝯsilium est parti
d ceps officij,& tenet sequi ꝯsilium,vt d.l.Titium. d cõiuncta l.ꝯsilio. in fi.de cura.fur. Aut non est particeps officij: & tunc sufficit ꝙ reqratur,nec sequi tenetur,vt ex̃.de arbi.c.cum olim.& ĵ. mand.l.2.in fi.Sic debet intelligi l.sed & si pupillus §.cõditio.alle.& d. §. si quis
e ea.Scdò casu.qñ dr cum ꝯsilio e & ꝯsensu,vel cũ ꝯsilio, & voluntate:& tunc aut ille,qui vult ꝯsulere,non pt esse particeps officij,& non tenetur seq.ẽt si sit dictũ,ne qd vna via,&c.vt l.oratio.de spõs. & de reg.iu.c.cum quid.in 6.& arg.l.quidam decedens.§. Papinianus.de admi.tut.Aut põt esse particeps officij & tunc aut ista adiectio fuit facta ab hoïe ei,qui hẽt ptãtem à lege,& non tenetur seq consilium.d.l.Titium.vbi dixit testator, et si aliter fiat, non valeat: & tñ si non est particeps officij,non tenetur sequi. ad quod facit l. j.in princ. & l.2.in fi.vbi pu.edu.deb.vbi non solum à ꝯsilio ex̃nei, sed ẽt à consilio testatoris receditur.Aut adijcitur a lege.vel ab ho
f mine ei,qui habet ptãtem ab hoïe,& tunc dẽt requiri,& sequi,qa talis conditio apposita seruanda est, f vt l.sed & si pupillus.§ conditio.ĵ.ti.2.& auth.hoc ius porrectum.de sacrosan.eccl. & de nup.l.si vt proponis.& C.eo.tit.& in l.in coniunctione,& ex̃, de elect.c.cũ
g in veteri.Et p hoc g dico,qñ quis facit aliquem executorẽ in testõ suæ vltimæ voluntatis de consilio,& ꝯsensu Guardiani fratrum mi
8 norum,†ꝙ talis adiectio nihil releuat,p decretalẽ,exiui de paradiso.ext.de ver.sig.in cle.Nã non pt esse particeps officij,de quo offi
9 cio amisso multum dolet.¶†Quæro scdò,quid si h ille,cuius cõsi
h liũ dẽt reqri,nõ dat ꝯsiliũ vel qa nõ vult,vel qa nõ pt sine alio ꝓcedere.In hoc distingue.Aut est assumptus,vt consultor ex legali dispositione,aut ex dispõne hoïs.Primo casu, si quidem est pñs in tali actu ꝙ pt ꝑbere ꝯsilium,tunc cogetur p iudicem,vt C.de bo q̃ li. l.fin.§.necessitatem.& facit C.de decu.l.quidam libr.x Aut non est pñs in tali actu , ꝙ possit cogi, & forte mora est periculũ allatura: & tunc pt ille actus exerceri eius ꝯsilio,vel consensu non expectato.s̃.de iud.l.si longius.§.fi.de iur.do.l.si ego.§.j.in fi.& ff.sol.ma.l. cũ dotem.§.eo aũt tpe.versi.sed si latitet.Et ẽ hodie casus ex̃, ne sede vac.c.j.in 6.Si verò ex dispõne hoïs,tunc non pt cogi suũ ꝯsiliũ ꝑbere.ar.s̃.de arb.l.3. & iõ an possit ille actus geri,distingue sic, aut erat talis,cuius ꝯsiliũ dẽbat reqri-tm : aut dẽbat reqri,& sequi. Primo casu,si ẽ ĩ mora dãdi ꝯsiliũ, poterit ad actũ ꝓcedi eius ꝯsilio ꝑtermisso,vt d.c.cũ olim.ex̃.de arb.Facit ĵ.de ver.obl.l.q Romæ.§. cohæredes.& l.fi. C.de iu.emph.Scdo casu, aut fuit assumptus ꝯsultor ĩter viuos,& tũc sine eius ꝯsensu,vel volũtate ñ valet,qd agit, ar.ĵ.de ver.ob.l.si qs arbitratu.& C.de ꝯh.emp.l.fi. Si verò ĩ vltima voluntate,& tunc si nõ pt,vel p annũ distulit,tunc poterit sine eius ꝯsilio,vl ꝯsensu ꝓcedi ad actũ,vt C.cõ.de le.l.fi.§.sed & si qs. ¶Ter
i tiò qro.qd si dat ꝯsilium malũ i ille,†cuius ꝯsiliũ debet sequi?Cer-
10 tè illud verbum,ꝯsilium,debet intelligi arbitrio boni viri, vt d.l.Titium,& Mæuium.2.rñ.s̃.alle.& ideo si dat malũ ꝯsiliũ,illud non est sequendum,vt ĵ.de ꝯh.emp.l.hæc vendõ.& de le.l.3.fideicõmissa. §.q̃q̃.& de leg.2.l.j.& iõ id qd dr,ꝙ eius ꝯsiliũ tenetur sequi,intellr
11 si est æquũ.Sed si de vno dubitat,†qd fiet, an ꝓcedet ad actũ eius consilio spreto,vel nõ.ad hoc dic, aut est talis casus, in quo nullo ꝯsilio actus vitiatur,vt qñ ex dispõne hoïs is,qui hẽt ptãtẽ ab hoïe, dẽt alterius cõsiliũ requirere.& sequi:& tunc aut talis ptãs,vel voluntas dependet ex ptãte,seu voluntate vnius,vt puta ꝯstituẽtis ꝓcuratorẽ,vl filĳs,& nõ pt vltra ꝓcedere.& iputet sibi, ꝙ tã indiscretè ꝯstituit.ar.s̃.de min.l.cũ mãdato.in fi.facit ĵ.ea.l.§. est aũt. Facit optimè ex̃,de elec.c.j.in fi.in 6. Aut pẽdet ex volũtate duorum ꝯhen
k tium,& tunc illud iniquũ ꝯsiliũ k reducit ad arbitrium boni viri,& sic ꝓcedet ad actum.l.societatẽ.§.arbitrorũ.ĵ.ꝓ soc. & de oper.li.l. libertus.Aut ẽ talis actus, in q̃ posset ꝓcedi ẽt si nullũ ꝯsiliũ dedisset:ꝙ qñ sit,patet ex his,q̃ s̃.dixi ĩ q.ꝑce.& tũc, aut tale ꝯsiliũ ꝯtinet manifestã iniqtatẽ:& tũc pinde est,ac si nihil dixisset: & sic ꝓcedet ad actũ,vt ĵ.de ap.l.si expressim.& ff.q sat.cog.l.quoties. nec ẽ op⁹ adire ꝑtorẽ,vt corrigat qd manifestè iniquũ ẽ.l.q̃ sub ꝯdõne. §.pe. de ꝯd.inst.aut nõ ꝯtinet manifestã iniquitatẽ, tunc recurrendũ est ad iudicẽ,qui cã cognita , illud ꝯsiliũ reducat ad arbitriũ boni viri, vt l.si cũ dotẽ.§ eo aũt tẽpore.ver.sed si.ff.sol mat.Dices tu.imo qñ ꝯsiliũ manifestè ẽ iniquũ,dẽt reduci ad arbitriũ boni viri.l.societatẽ.in fi.ĵ.ꝓ soc.Vñ si illud ꝯsiliũ,seu arbitriũ ĩ casu illo haberet pro nullo,actus vitiaret.d.l.si qs arbitratu de ver.obl.& l.fi.de ꝯh. emp. & iõ lex voluit,ꝙ reducat ad arbitriũ boni viri, vt res potius valeat q̃ pereat.l.quoties.de reb.dub.Sed in casu proposito res non perit, & ideo in principio distinctionis non fecit differentiam,vtrum esset manifesta iniquitas,vel non.¶Quartò quæro,dicit statutum
l ꝙ iudex

ADDITIONES.

a ¶Venio ad qõnẽ. Vide Bar.in l.si cõuenerit.de re iud.& Mod.in l.j.§.j.ĵ.de appel.sed ibi tractat de iudice.Et vide oĩo Cy.& Io.ĩ l.cũ tale.§.si arbitratu,de cõd.& dem.& ibi distinguit,an dicat cõsilio & cõsensu,an dicat arbitratu talis,& hr̃ in c.cũ in veteri,de ele.ꝑ Io.And.in regula,nullus ex cõsilio,de reg. iu.in merc.An sit drĩa si dicat,cũ cõsilio,cõsensu,vel licẽtia,vide Bal. C. eo.in rub.in q.7.& ẽt quid si dicatur,sine cõsciẽtia.Et adde q̃ no.Bal.in l fi.C.de indicta vidu.tol.Adde vt per Bald.consi.124.inci.viso testamento.4.lib.

b Pom.¶Eo casu.Vide vnũ verbum Fel.in c.suscitatus.de rescr. & in c.cum omnes,de const.Bar.cõs.1.vol.1.Fel.in c.3.de re iud.Pan.in c. cũ olim,de arbi. & in c.cum in veteri,de ele.Ana.consi.15.Pan.in c.pe.& ibi Barb.& Fel.de const.Pan. in c.3.de off.deleg.Fel.in c.j.de spons.

c ¶De consi.De dictione,de,& cum,per Io.And.in reg.nullus ex cõs,de reg.iur. in Mercurial.per Arch.in c.cũ olim,de arbi.& in c.si pro debilitate,de off.dele.

d Pom.¶L.Titium.Vr mihi tñ,vt ille tex. habeat alium intellectum. Vide Socin. consi.40.vbi ponit aliqua.ex quib. colligitur quãdo dicatur particeps officij.

e Pom.¶Cum consilio. Vide Ang.consi.183.& consi.114.& consi.156.Ang.in §.si qs. Inst.de suspect.tuto.

f ¶Seruanda ẽ.No.ꝓ cõmissionibus testõrũ dicẽtiũ,nolo ꝙ sis executor meus, neq; exequaris sine licẽtia Guardiani fratrũ Minorũ,nõ v3, eo q̃ nõ ẽ capax, & nõ v3 eius cõsensus.ꝙ no.ad ea q̃ dixi post Bal.in l.bonorũ.C qui admi. & ad hoc adde Bal.in auth.ingressi.in j.col.C de sac.ecc & Bar.& q̃ ibi dixi in l.quidã decedẽs.§.pr.de admi.tut.& Bal.in d.auth.ingressi.Et adde oĩo Bal.in l.id ꝙ pauperibus,C.de epi.& cle.& Bal.in rub.C.eo.& ibi cõtra Bar.ẽt,& an dẽat saltẽ requiri cõsiliũ fratris minoris in exequẽdo ſm voluntatẽ testõris. Bal. in trac.Minoricarũ,li.3.tenet ꝙ aliquo casu sic,vt ibi,& per Pet.de Anc.expsse in cle.exiui,de ver.sig.tenetur ꝙ nullo casu debet requiri.& no.p Bart in d.auth. ingressi.Adde,an tunc minor possit alium substituere.Pet.de Ancha consi.203.

g Pom.¶Per hoc.Vide Ale.consi.57.vol.2.Fel.in c.ex parte,vlt.col.de const.Bart. in trac.Minori.lib 4 in 3.dist Curt.consi.67.col.fi.

h Pom.¶Quid si.Vide Pau.consi.5.vo.j.Fel.in c.pe.de const.Pan.c.cum in veteri, de ele.Bar.in c.ex parte,de const.Are.consi.26.ver.3.quæro.vide limi. per Fel.in c.cum venerabilis,de excep.

i ¶Consilium malum.Contrarium videtur velle Bar.in l.si cõuenerit.de re iud. vide quod dixi ibi post Imol.

¶Poma.Vide limit.per Fel.in c.cum venerabilis,de excep.

K Pom ¶Iniquũ cõsiliũ.Vide in sim p Fel.in c.ex lr̃is,col.vlt.de cõst.& in c.cũ venerabilis,de exce.Pan.in c.3.col.fi.de off.dele.Ias.in l.admonendi,s̃.de iureiur.

l Pom.¶Dicit statutũ.Vide Ale.cõs.59.vol.4.Fel.in c.ex parte,col.j.de cõsti.Ale. l.si quis mihi bona,§.corã,de acq hær.col.j.& in l.j fi.de lib. & posth.& cõs.59. col.j.vol.3.Raph.Cuma.cõsil 55.& vnũ verbũ Fel.in c.ecclesia sanctæ Mariæ,de cõst.Ful.cõs.240.Card.in cle.j.n.9.de off.dele.Pan & ibi alios,c.j.de offi dele. Hæc tñ limita,vt p Are.in d.§.si corã.vide Ale.extẽdẽt cõs.145.col fi.Et si aliud statutũ diceret,ꝙ sñia iudicis aliqua de cã nõ posset dici nulla.nã hoc nõ obstante,vigore statuti.de quo hic Bar.poterit dici nulla. Vide Feli. in c. ex tuæ, de simo.Soc,cõs.96.Et an si sñia est lata sine cõsilio,sit ipso iure nulla,vide Ale. cons.54.vol.4 cõs.145.vol.5.& cõs.121.in fi.vol.4 Et aliquid per Alex.hic in apost.

12 ꝙ † iudex ferat ſnĩam cum ꝯſilio ſapiẽtis, a iudex tulit ſnĩam ſine
a illo, an valeat ſnĩa? vr̃ ꝙ ſic: qa leuis omiſſio ſolennitatis non vitiat.
l. j. in fi. de vent. inſpi. Sed iſta eſt leuis ſolennitas, * quod patet, qa
non debet eius conſilium ſequi de neceſſitate, vt ſ. dixi, ergo &c.
Contrarium credo. Cum enim iudex habet poteſtatem à lege mu
nicipali ciuitatis, & lex illa ciuitatis dicat conſilium debere requi-
ri, tunc debet reqri de neceſſitate, vt dictũ eſt: aliàs actus non valet.
13 non ob. ꝯrium, qa debes ſcire, ſm Old. † ꝙ quædã eſt ſolẽnitas pp
q̃ ſubſtantia facti non p̃t mutari, & iſta dr̃ leuis ſolennitas, & omiſ-
ſa non vitiat. d. l. j. in fi. ff. de vent. inſpi. Quædam eſt ſolẽnitas, per
q̃ facti ſubſtãtia poteſt mutari, ſi omittatur, & iſta nõ dr̃ leuis ſolen-
b nitas, b ar. in l. cum hi. §. ſi prætor. ſ. de tranſac. Sed in caſu nr̃o cõſi-
lium ſapientis põt trahere iudicẽ in ꝯriã ſnĩam, l. itẽ ſi vnus. §. prin-
14 cipaliter. & l. ſeq. ſ. de arb. ergo nõ eſt leuis ſolennitas. ¶ † Quintò
quæro iuxta prædicta, q̃dam cã eſt commiſſa alicui conſulenda, il-
le ꝯſultor omittit dare conſilium, an ſit alteri committenda, vel iu
dex procedat, alterius ꝯſilio non requiſito? Quod vr̃, per ea quæ di
cta ſunt in 2. q. Credo tñ alij committi, per l. in ꝯiunctione. C. de
nup. Non obſtant q̃ dicta ſunt ſ. in 2. q quia illa vera, qñ in diſpoſi-
tione pſona appoſita eſt, cuius ꝯſilio quis debet vti. In quæſtione
aũt nr̃a loquimur, qñ ſtatutũ gñaliter loquitur, ꝙ feratur cũ ꝯſilio
ſapiẽtis, ꝙ ꝯſilium in genere perire non põt, vt l. incendiũ C. ſi cer.
pet. & l. ꝙ te. ſ. ſi cer. pe. & j. ad l. fal. l. in ratione. §. tametſi. & d. §. dili
genter. Et circa prædicta vide multa membra, ſeu verba, quæ ponit
c Spe. in tit. de req. conſi. c ¶ † Sextò q̃ro, quid ſi cõpromiſſum eſt in
15 aliquẽ, ꝙ ferat ſnĩam ſm ꝯſilium alterius ſapientis, an valeat? d Vr̃
d ꝙ ſic, qa in iudicijs, ꝯctibus, & in vltimis voluntatibus, põt talis cõ
ditio apponi, vt ſ. vidiſtis. In contrarium vr̃ caſus l. itẽ ſi vnus. §. idẽ
Pomponius. de arbi. Sol. dicunt quidã, ꝙ valet, p ea quæ dicta ſunt.
Non obſt. d. l. itẽ ſi vnus. §. idẽ Põponius. ſ. de arb. quia ibi fuit dictũ,
ꝙ pronunciaret, prout Titio diſpenſatori placeret, ideo non valet,
quia oĩs ptãs collata vr̃ in placitũ Titij, ſiue æquũ, ſiue iniquum di
cat: iõ non valet, quia remanet arbiter ſolo noĩe, arg. j. tit. 2. l. ſed &
ſi pupillus. §. ſed ſi in totũ. Sed ſi dixiſſet ſm arbitriũ, vel conſilium
Titij, tunc valeret, quia intelligit̃ ꝯſilium Titij ſm arbitriũ boni vi-
ri, vt ſ. dictum eſt: Et ſic intellr̃ §. ſed ſi ita, q̃ ſequit̃ ſtatim poſt §. idẽ
Pomponius, arg. j. de le. 3. l. fideicõmiſſa. §. q̃q̃. & ita dicebat Old. &
refert ꝙ erat intellectus Hoſt. Sed certè noſtri gloſſatores aliter in-
16 telligunt §. ſed ſi ita. nec dicta opinio placet: nã verbũ, placet, † ſeu
placebit, idem importat ꝙ verbum, arbitratu, vt intelligatur de ar-
bitrio boni viri, nõ de libera voluntate. Caſus ẽ de fideicom. liber.
l. Lucius Titius teſtõ. Et ſic ĩducẽdo relictũ libertis collatũ ĩ liberã
voluntatẽ grauati, nõ valet, vt l. fideicõmiſſaria libertas. 2. rñſo. j. de
fideic. lib. Sed ſi ita relinquat̃ libertas, ſi hæredi placebit, valet. Ego
manifeſtè cõcluderẽ, ꝙ verbum placet, dẽt intelligi de arbitrio bo
ni viri, non de libera voluntate, ergo idem eſt dicere, arbitrio Titij
q̃tum dicere, de cõſenſu & ꝯſilio Titij, vel beneplacito Titij Nã de
e vtroq; intellr̃ dictum arbitriũ boni viri. In qone ergo p̃miſſa e dic;
aut eſt dictũ de ꝯſilio, & cõſenſu, vel bñplacito Titij, vel arbitratu
Titij, & nõ valet, vt d. §. idem Põponius. Rõ, quia iſta ꝯdõ eſt ꝯ ſub-
ſtantiã arbitrij, q̃ eſt, vt arbiter poſſit pnunciare æquè, vel iniquè. l.
diẽ pferre. §. ſtari. de arb. Sed eo caſu aufert̃ libera poteſtas arbitro
quia ꝯ illius Titium placitum, ꝯſiliũ, ſeu arbitriũ, nõ põt pnuncia-
re, cum talis ptãs ſit ei data ab homine, vt dictum eſt ſ. in 4. q. ergo
&c. Aut eſt dictum, ꝙ arbiter pnunciet cum ꝯſilio Titij ſimpliciter
& tunc valet, qa ſufficit ꝙ eius ꝯſilium requirat, nec tenet̃ ſequi, vt
dictum eſt, & ſic ꝯ hoc nõ aufert̃ ei libera ptãs. & hæc opi. tangitur
in Spec. de arb. §. ſequitur. verſic. ſed quid ſi dicatur. Et ex hoc appa
f ret ꝙ gl. f j. de hære. inſtit. l. illa inſtitutio. quæ dicit ꝙ põt compro
mitti, vt feratur ſnĩa, prout videbit̃ de iure alicui ſapienti, nõ bene
17 dicit. Nã † verbum, videbit̃, g idẽ importat ꝙ verbum, placebit, ſeu
g arbitratus fuerit, vt d. l. fideicommiſſaria libertas. j. de fideicom.
18 lib. ¶ † Septimò quæro, quid ſi partes conſentiunt in iudicẽ ordi-
narium, vt ferat ſnĩam, prout videbitur tali ſapienti, & iudex hoc
fecit, an valeat. Et vr̃ ꝙ non, p ea quæ ſ. dicta ſunt de arb. arg. l. j. ſ. de
arbi. Contrarium dico p l. ſi conuenerit, de re iu. & iõ aliud in iudi-
19 ce, qui nõ hẽt † ita liberã poteſtatẽ, ſicut hẽt arbiter: imo hẽt ipſam
limitatã, & obligatam legi, & æquitati, vt in Auth. iuſiuran. qđ præ
ſta. ab his. per totum. & j. de pœnis. l. hodie. & Inſtitu. de offi. iudi. in
prin. & ſic non eſt ꝯ ſnĩam iudicis ſeu eius ſubſtantiã. An autem te
20 neatur ſequi de neceſſitate, patet ex his q̃ ſ. dicta ſunt. ¶ † Vltimò
h quæro, quid ſi dicatur, h ꝙ ferat ſnĩam cum conſilio, & arbitrio ali
cuius incertæ perſonæ, an iſta adiectio aliquid operetur diſtingue.
Aut loqueris in extraiudicialibus, aut in iudicialibus. & his, quæ ſa
piunt nãm iudiciorum, vt arbitraria. Primò caſu, aut illius incerti
electio competit pluribus, & regulariter nõ valet qđ agitur, qa poſ
i ſunt in eligẽdo diſſentire. i l. ſi merces. in prin. j. loca. & ibi no. Fal.
lit in caſu l. ſi fundus. in fi. j. de pign. & in caſibus, in quib. valet pro
miſſio incerta. ff. de iur. do. l. cum poſt. §. gener. & ibi not. dixi in l. ita
ſtipulatus. de verb. ob. Si verò cõpetit vni, tunc valet: quia ceſſat rõ
p̃dicta, ergo &c. arg. l. adigere. §. q̃uis. de iure pat. Secundo caſu, qñ
in iudicialib. tunc valet iudicis interlocutio, quod partib. diſcordã
tib. vel ipſe eliget, vel partes ad concordiam coget. ſ. de arbi. l. item
ſi vnus. §. principaliter. & ſ. de iureiu. l. iuſiurandum. §. de qualitate.
& de bo. auth. iud. poſ. l. in venditione. in fi.

ADDITIONES.

a ¶ Cum conſilio ſapientis Si ſententia fertur ſine cõſilio ſapiẽtis. an valeat? Ex quo dixit ſingulariter Io. An. in c. nõ ẽ, de cõſue. in 6. in nouel. ꝙ ſi iudex cõmittit cãm, alicui cũ hoc ꝙ non ferat ſententiam ſine cõſilio talis ſapientis viri, ꝙ ſi lata eſt ſine cõſilio, eſt nulla ipſo iure, ſine app. & in hac materia, de conſilio, & an iudex committens cãm poſſit committere eam cum hoc, ꝙ non ferat ſententiam ſine ſuo cõſilio, an valeat, & ſi. Vide Inn. in c. ſi pro debilitate, de off. dele. Sed circa hoc dicit hic Bar. conſidera pp id. ꝙ dixit Bar. in l. j. & ibi dixi. C. de rela. Et ad prædicta vide Bart. in l. itẽ ſi vnus. §. idem Pomponius, ſ. de arb. & j. l. prox. Et in materia conſilij ſapientis, vide vnum verbum Bal. c. j. de contr. inueſt. & Bal. in l. 2. C. de leg. & Bal. in repe. l. tale pactum §. qui prouocauit. ſ. de pac. & Ang. in l. ad principem, j. de app. & Bar. in l. ille, aut ille, §. cũ in verbis, de le. 3. & de cõſilij auth. vide Bald. & Ange. in l. j. C. de tut. & cur. illuſtrium perſo. & no. ſin. Bar. in l. in bonorum, de bon. poſ. vbi videtur poſſe dici de iſtis vicarijs caſtrorum, ꝙ non tenentur eſſe periti, vt ſi ſequantur conſilium malum, non teneatur in ſyndicatu. Item iſtis adde Bal. in l. j. C. ne lic. ter. prouo. & ponit Bar. de quæſtio. hac. Item ponit an ſi in ſententia non apparet de conſilio, an præſumatur, & adde hic Bal. in l. ſi quis mihi bona, §. ſi coram, de acqui. hær. & in materia, adde ꝙ dixit Inn. in c. ſi pro debilitate, de offi. dele. Quid ſi contra ſubſtantiã cõpromiſſi eſt, ꝙ arbiter debet ferre laudũ ſcđm conſiliũ ſapientis. & quid ſi cum reqſitione conſilij, de quo per Bald. in l. illa inſtitutio, de hær. inſti. Quid autem in arbitratore, vide per Bal. in l. fi. in 12. q. C. de contrah. emp. & vide j. prox. per Bar. in l. item ſi vnus, §. 3. ſ. de arb. & vide in hac materia Bal. in rub. C. e. & Io. And. in regula, nullus ex conſ. de regu. iu. in mercu. & qđ legitur, & no in c. ad noſtram, de conſue. de quæſtio. Bart. vnum adde, qđ ſing. dicit Inn. in c. nec epiſcopi, de temp. ordi. ꝙ ſi eligantur plures ad conſulendum in cã, & ſint diſcordes, ꝙ iudex poteſt ſequi maiorem partem. & Barto. hic tenet, ꝙ iudex non tenetur ſequi. & iſtud dictum Inn. facit ad no. per Bar. ſ. e. §. & per Lud. in rub. de arbit. vbi de hoc & ſi. in hac materia. & ad dictum Inn. in d. c. nec epiſcopi, vide per Mod. ff. de app. l. ad principem. ¶ Et vidi de facto annullari quandam ſententiam latam non expectato conſilio ſapientis, poſtq̃ fuerat miſſus proceſſus, & maximè, quia ſtatutũ erat in ciuitate illa, ꝙ non valeret ſententia, niſi ferretur ſecundum conſilium ſapientis. Nã dicebatur, ſententiam ipſo iure nullam eſſe, non expectato conſilio ſapientis, etiam ſi expreſſe ſtatutum non annullaret, ex quo ẽt de iure cõi eſt prouiſum, ꝙ dẽt expectari cõſilium, poſtq̃ proceſſus miſſus fuit. p no. p Bar. Ad hoc facit tex. in c. cũ in veteri, de elect. & in c. cum olim. & ibi expreſsè no. Ant. & Imo. de arbi. in l. Titium, & Mæui. in prin. ff. de adm. tut. & Io. And. in c. nec epiſcopi, de temp. ord. poſt Inn. & Hoſt. ibi, & Bal. in l. ex illo. C. de app. & in l. j. ad fi. C. de manu. vin. & in l. j. C. ne lic. ter. prouo. & clare firmat Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de requiſ. conſi. §. j. ſuper verbo, vt aũt, referens ita tenuiſſe glo. & Old. & qđ no. Io. And in c. non eſt, de cõſue. in 6. in Nouel. & in c. ſi pro debilitate, de of. del. Et in dubio ẽt non p̃ſumit̃, ꝙ interuenerit dicta ſolennitas cõſilij à ſtatuto requiſita, vt eleganter pbat Bal. in d. l. j. C. ne lic. ter. prouoc. reprehẽdẽs Goffr. q cõtrariũ tenet. Et cũ Bal. trãſit ẽt Pe. de Anch. in repe. c. canonum. de conſti. in ver. ſimilẽ qõnẽ ponit Io. Andr. &c. & licet Specu. in tit. de requiſi. conſi. §. j. in ver. ſi vero non eſt. videatur velle, ꝙ tale ſtatutum, vel cõſuetudo arctãs iudicẽ ad requirẽdũ, & ſequẽdũ cõſiliũ ſapiẽtis nõ teneat, p c. ad noſtrã. de conſue. tñ cõiter tenet̃ contrariũ, vt no. Io. And. in d. §. j in addi. q̃ ponit ſup verbo, vt aũt. & eſt de mẽte Bar. & doc. in l. ſi cõuenerit. de re iud & Inn. clare in d. c. ſi p debilitate. & Bal. in locis ſ. proxime allegatis. Nã ſicut valet cõuẽtio partiũ ꝙ iudex teneat̃ iudicare ſecũdũ conſciẽtiã talis. d. l. ſi cõuenerit. cũ ibi not. ita oportet valere ſtatutũ, qa ꝙ fieri põt p pactũ, põt per ſtatutũ tãto fortius, vt no. gl. in l. neque ex prætorio. & in l. neque pignus. §. priuatorum. ff. de reg. iur. & in rub. C. de decre. decur. & in l. 2. quæ ſit longa conſuetudo. & ibi Bald. Adde quot modis conſiliũ requiratur, & an iudex teneatur cãm committere conſulendam, & illud conſilium ſequi, ſplendide Pau. de Caſt. conſ. 87. incip. pro declaratione. & aliquid conſ. 252. per Ang. cõſ. 136. Et qualiter intelligatur ſtatutũ, qđ cã cõmittatur intra certũ tẽpus, per eũdẽ cõſ. 160. & ibi ẽt an iudex conſiliũ ſequi teneatur, & per eundẽ conſ. 186. & cõſ. 171. vbi dicit, ꝙ imperito non eſt turpe ſequi conſilium periti, p Bal. cõſ. 370 j. lib. Et quid ſi conſilium ſapiẽtis ſit præſentatum extra tẽpus, & iudex confirmauit, an valeat, per eundem conſ. 154. & 157. 3. libr. Et qđ conſilio imperiti non ſit ſtandũ p eundẽ conſ. 197. Et quid ſi conſultor ſuper plurib. articulis aliquos ſibi reſeruauit, an valeat conſilium, per eundem conſi. 436 3. libr. Et an coram conſultore poſſint produci inſtrumenta, per eundem conſ. 76. 1. lib. Et per Ro. conſil. 228. an ſequi conſilium iudex teneatur. Et an per petitionem conſilij ita ſuſpendatur ſententia, ſicut per appellationem. per eundem conſ. 235.

b Poma ¶ Leuis ſolennitas. Adde quæ dicatur leuis ſolennitas, per Ale. conſi. 98. in 4. volu. Vide Ale. conſ. 59. vol. 4. & ibi ponit an valeat ſtatutum, ꝙ iudex teneatur ſequi talem ſententiam. Claudius.

c ¶ Conſi. Vide in materia Barb. conſi. 11. vol. 1.

d ¶ An valeat. Compromiſſum quod ſententia feratur ſecundum conſilium ſapientis, vide Lud. in repe. rub. ff. de arb. in ver. vlterius quæritur, ſi compromiſſum ſit per Doct. in c. cũ olim, de arb. per Doct. in l. illa inſtitutio, j. de hæ. inſt. poſt gl. Quid aũt in arbitratore, vide per Bal. in l. fi. in 12. q. C. de contrah emp. & vide Bar. in l. ſi vnus, §. 3. ſ. de arb. & vide ibi hanc materiam. & Bal. in rub. C. e. & Io. And. in regula, nullus ex conſilio. & quod legitur & no. in c. ad noſtram. de conſue.

e ¶ Præmiſſa. Vide Lanfran. in tract. de arb. in verbo, multis. Raph. Cu. conſi. 55.

f ¶ Quod glo. Vide Bal. in l. j. C. de arb.

g ¶ Videbitur. No. de verbo, videbitur, & placebit, vide Bar. in l. ſi cui. de leg. j.

h ¶ Si dicatur. Quid autem iuris ſit, quando aliquis habet facere aliquid de licẽtia, & permiſſione alterius, vide Barb. conſ. 11. vol. j. & pro declaratione vide Ale. conſi. 185.

i ¶ Diſſentire. Vide Fel in c quoniam contra de proba.

§. Exercitorem. Supra dixit quis dicatur magiſter, hic declaratur qs dicat̃ exercitor. h. d. Exercitor dicitur is, ad quem omnes redditus veniunt, nec perſonæ cõditio inſpicitur, niſi ſit minor: quia tunc tutoris, vel curatoris authoritas inſpicitur. h. d.

§. Eſt autẽ. Contrahentes pñt eligere exercitorem, ſiue magiſtrum, ſed exercitor non põt eligere ꝯhentes, niſi in ſubſidium. h. d. ¶ No. ꝙ magiſter, ſiue exercitor, põt ꝯueniri ex contractu ſuo, quod qualiter intelligitur, videbitis in l. fi. j. tit. 2.

1 *Contractus factus per ſeruum voluntate domini, quando obliget dominum.*

2 *Patris voluntas circa contractum filij non ſemper obligat patrem.*

§. Si is qui nauem. Cõtinua primo ad p̃cedẽtia. ſ. dixit ꝙ tenetur exercitor, ſiue inſtitor, ſiue ſit ſui iuris, ſiue filius, vel ſeruus, ſed vtrum ex perſona inſtitoris, qui ẽ in ptãte alterius, teneat̃ pr̃, vel dñs, ponit̃ in hoc §. diuide. Primò ponit verba edicti. Secundò proſequitur edicti expoſitionẽ, rñdẽdo cuidã tacitæ obiectioni. Tertiò ponit̃ q̃dã alia qõ ex præmiſ-

fis descēdēs. Secūda ibi, licet. Tertia ibi, sed si sciente. & h.d. Qui exercitorē hēt in ptāte, si fuerit volens in merce dñica. & nauali, obligat insolidū. sed in peculiari, tributoria obligat. Idem in nauali, si sola sciētia supuenerit. h.d. Ibi iudiciū dat. Hæc sunt verba
1 edicti. qd postea seq̄t, ē expositio edicti. ¶† Op. φ ī quolibet ɔ̄ctu si ɔ̄hit dñi volūtate, dñs teneat insolidū ex titulo φ iussu. j. qđ iussu. l.j. §. sed & si mādauerit. & § si ratū. Sol. dt gl. verū est qñ vult agere φ iussu: sed hic loq̄t qñ vult agere tributoria. Tu dic fm Marti. φ in actione φ iussu, reqrit, φ dñs sciat spēm ɔ̄ctus: sed in hac sufficit, φ sciat eum negotiari, licet spém ɔ̄ctus ignoret. & iō dic, Aut filius vel seruus negotiatur dño inuito, vel ignorante: & tūc dñs tenet solum de peculio, p titulū j. de pecu. p totū. Aut ɔ̄hit dño sciēte tm̄, & sic tenet tributoria, siue in merce nauali, siue in alia, vt hic, in vers. sed si sciēte. & j. de tributo. p totū. Aut ɔ̄hit dño volēte: & tūc aut vult certā spēm ɔ̄ctus, & tenet insolidū, p titulū, φ iussu. Aut vult eū negotiari gñal'r, & tūc in merce nauali tenet insolidū, vt hic: in merce nō nauali tenet tributoria, vt hoc §. ver.
2 at institorū. & j. de tribu. p totū. vide gl. φ volūtas † pr̄is circa ɔtractū filii nō sp obligat patrē insolidū. Pro hoc hētis tex. no. in l. Lucius Titius Caiū Seiū. j. de admini. tut. & qd īportat hoc, f. ɔ̄ctum fieri mea volūtate, examinaui plenissimē j. sol. mat. l. post dotē.

§. In potestate. Habuistis s. expositū verbū, ex volūtate. hic exponit verbū, ex ptāte, hoc dt. Verbū ex ptāte, accipitur pro ptāte patria, dominica, & etiam pro ea, quam habet qui iuri alterius est subiectus. h.d.

§. Quanquam. Hic exponit verbum magistro, positum in edicto.

☞ **§. Hæc actio.** Exercitor, & magister tenet in solidum: sed vnius sol'o aliū liberat. * Vide tex. ibi, minuitur obl'o, &c. gl. in ver. & suo noīe. j. mand. l. Papinianus. inducit hunc tex. ad hoc, φ si fideiussor soluit noīe eius, cuius noīe obligatus est, φ debitor liberet ipso iure: sed hoc non dt iste tex. qa si exercitor soluat, φ liberet magister ipso iure. Sed tu intellige istū tex. φ vbi exercitor soluit suo noīe, tollit dbl'o magistri per exceptionē doli. Sed vbi nomine magistri soluit exercitor, tollitur obligatio ipso iure, vt d. l. Papinianus. & j. de adm. tuto. l. si minoris & de solu. l. Modestinus. vbi de hoc. ¶ Itē aduerte in hac materia Sic est de iure, φ primò debet conueniri principalis: dūmō sit pñs & soluēdo, qd si ueniat fideiussor, debitore pñte, nūqd erit intelligēdū in hac mā, φ primò dēat ɔueniri magister, q̄ exercitor? dico, φ nō: qa licet fideiussor simplex dēat ɔueniri, vltimò, tñ fideiussor in rem suā priō dēt ɔueniri, qa hr̄ pro reo principali. s. de pac. l. sed si fideiussor. Et innuit hoc not. C. de institor. l. ex ɔ̄ctib. in gl.
☞ in ver. dubium non est. & gl. fi. in l. & si à muliere. C. eo. tit. *

a **§. Si plures.** a Si plures nauē exerceāt p tertiū liberū, vl' suū vel p vnū ex ipsis qlibet tenet insolidū, secus si simul exercent. h.d. Et est valde notabilis, & tota die occurrit, hic ponit casus in naue. ¶ Op. s. nau. cau. sta. l. fi. §. si plures. Sol. licet gl. multa dicat, dic ibi de actione, quę venit ex delicto: hic de ea, quę venit ex contractu, & ibi notatur. In tex. ibi, agi pt, iuxta quē quæro, nunqd si sunt pñtes, & soluēdo, hēbunt diuisionis beneficium ep'ae diui Hadriani? dico, φ nō, qa nō sunt fideiussores. C. de cōsti. pec. l. fi. hēbūt ergo bñficiū de duob. reis, in auth. de duob. reis. circa prin. Possemus dicere, φ pp vtilitatē publicam, quæ versatur hic, φ est si sint ambo soluendo, & præsentes non diuidat. s. ea.
☞ lege, circa prin. & §. si is, qui. secundum Iaco. de Are. *

ADDITIO.

a ¶ Si plures. De isto textu, & materia, vide plene per Bar. in l. eandem. de duob. reis. & ad istum tex. vide l. iam tamen. §. si plures, iudi. sol.
¶ Pom. Vide Cremonen. sing. 163.

LEX IIII.

1 *Plures exercētes vnā mercantiā simul, siue p se, siue per aliū, qualiter teneāt.*

a ☞ **Si tamen.** a * Br̄ hoc intendit. Si plures nauē exerceant per tertiū, vel p vnū ex ipsis; qlibet tenet in solidū: secus si simul exerceāt. h.d. Hic tex. loq̄t in naue, tamen sæpe, & sæpius hēt locū in aliis mercantiis, iō pono casū cōiter. ¶ Op. s. nau. cau. sta. l. fin. §. si plures. Sol. licet gl. multa dicat, dic, φ ibi loq̄t de
☞ actiōe, quæ venit in delicto, hic de ea q̄ venit ex ɔ̄ctu. * ¶ Op. ad principiū huius legis, & vr̄, φ inuicē sint sibi magistri. l. eius q in prouincia. s. si cer. pe. Gl. nō soluit, dt Iac. de Are. & est no. dcm. ibi quilibet gerebat separatim ad cōem vtilitatē, iō qlibet tenet insolidū, p tōnē, ne in plures. &c. facit C. de fabricē. l. iuf puisum. li. xj.
b hic verò oēs gerebāt simul. Et iō reassumebr̄, † qñ plures faciūt
† vnā mercantiam, Aut eam exercent p tertium, & eius facto tenet qlibet insolidū. Aut eā exercent p seipsos, & tūc aut eā ɔmittunt vni, & tunc idē, qa ex eius facto, qlibet tenet in solidum. Aut oēs gerunt eandē mercantiā, & tunc aut oēs simul: & tunc qlibet tenet, p parte. Isti oēs tres casus sunt hic in tex. Aut qlibet gerit separatim, qa vnus in vna terra, alius in alia. vel vnus mercantiam lanæ, alter pānorū, vel aliter inter ipsos diuiserunt: & tunc vident sibi inuicem esse præpositi, arg. d. l. eius qui in prouincia. tn̄ si &

quod s. prox. dixi, secundum Iac. de Are.

ADDITIONES.

a ¶ Si tamen. Vide in l. eādem. j. de duobus reis. & Bal. in Rub. C. eo. ad fi.
b Pom. ¶ Reassume. Vide Ale. cons. 139. alias 124 col. j. vol. v. & cons. 147. vol. 2.

§. Si seruus. Etiam mortuo magistro, datur actio in dominum. h.d.

§. Hæ actiones. Vide glo. ibi, hæ actiones No. φ licet appellētur actiones tñ sunt adiectiones, vt gl. dicit j. tit. 2. l. cuicunque. §. non tamen. de pecu. l. 3. § cui congruit. & de in rem. ver. l. filiusfam. in fi.

LEX V.

Si eum. Tenetur exercitor, licet inter magistrum & ɔ̄hentē secum non cadat obl'o. Et dominus magistri serui tenet actionem sibi quæsitam exercitori cedere. h.d.

§. Item si. Tenetur magister ɔ̄henti secum, licet inter exercitorem, & eum non cadat obligatio. h.d.

LEX VI.

a **Lucius.** a Mutuans b magr̄o, hēt exercitoriā quatuor ɔcurren-
b tib. s. cā veritatis ppōnis, & cāæ scia, & credulitate. cō-
☞ grua q̄titate, & loci ɔgruitate, idē ī istitorib. h.d. vsq; ad fi. ti. * Vel sic. Creditori mutuanti magr̄o nauis, dat in exercitorē actio, si in rē necessariā mutuauerit: & hoc expressè acto, & iuxta indigentiā rei, & si in loco habili mutuet. & idē in institoria. h.d. vsq; ad fi.
☞ l. Ia. Bu. * ¶ No. mirabilē. l. ad q̄ opp. c & vr̄ φ dēat pbari directo
c pecuniam esse ɔuersam in dñi vtilitatem. C. si aduer. cre. l. 2. & s. si cert. pe. l. ciuitas. Sol. illa iura loquūt in psonis priuilegiatis. ¶ Op. de in rē ver. l. φ si seruus. §. sed si sic. Sol. ibi ɔ̄hebat cū eo, q nullo
d mō hēbat mādatū. ¶ Op. & vr̄ φ sufficiat sola assertio d magr̄i, ēt si istæ psumptiones nō pbarētur. s. e. l. j. §. nō aūt. ver. sed & si in ptiis gl. dt. φ ibi non potuit adhibere diligentiam: hic sic. Tu dic, φ ibi erat ppositus expssè ad pecuniā accipiendā mutuo, hic nō, fm A-
☞ zo. & Gul. de Cu. * qđ multū no. ¶ In gl. sup ver. nō dēre. ibi. l. ciuitas. dic, Aut aliqs vult ex ɔ̄ctu vnius aliū obligare: & tunc si ex eo cōtractu, ad quē erat destinatus, nō tenet probare in vtilitatē fuisse versum, vt hic. Fallit in eccl'ia. vt in auth. hoc ius porrecto. C. de sacros. eccl. & in ciuitate, vt j. si cer pe. l. ciuitas. Si aūt ex ɔ̄ctu, ad quē nō erat special'r destinatus, tunc tenet pbare in vtilitatē fuisse versum, vt arg. j. de in rē vers. l. qđ si seruus. §. sed si sic, Si aūt ex proprio contractu illius, tunc non tenetur probare, vt j. p empt. l. si qs cū sciret. Fallit in minore, vt C. si aduer. cred. l. 2. Et hoc vlti-
☞ mum not. C. de præd. min. l. prædiorū. *

ADDITIONES.

a ¶ Lucius. No. hic quomodo probetur esse conuersum in vtilitatem alicuius: adde Bal. in l. j. C. si aduer. credi. Adde Peral. An. h. consi. xlt.
¶ Pom. Circa materiam huius legis vide Ale. consi. 45. volu. 3.
b ¶ Mutuans. Vide Bal. in l. j. C. eo.
c ¶ Oppo. De quo vide Instit. de actio. §. actiones. & vide not. per Bar. in l. si cum dotem. § j. so. solu. matri.
d ¶ Sola assertio. Vide Bar. s. l. j. § non autem, vbi plene expe. lit hoc contrarium. Bar. in l. à diuo Pio. §. sed sciendum. ff. de re iud.

Ad legem Rhodiam de iactu. Rubrica.

Glo. continuat, dic vt in ea.

LEX II.

1 *Domus destructa à vicinis, ne ignis vltra transeat, debet à vicinis emendari.*

SI laborante. Dñi iactarū merciū hn̄t actionē cū magr̄o, & magister cū cæteris nō solū hēt actionē, sed ēt retentionē merciū, vt fiat
☞ ɔtributio. h.d. * Sed agit ipse institor, nisi ī duob. casib. f. cessa actione dño p suū institorē. Itē in subsidium, si institor nō sit soluendo, vel si al'r rē suā seruare nō pt, quo casu tunc agit dñs
☞ ɔ̄ illū, cū quo casu ɔtraxit institor, ēt nō cessa actione. * Iste ver.
1 æqssimū. n. &c. facit ad qōnē. † φ qñ domus alicuius destruit à vi-
a cinis, ne ignis vlterius transeat, φ debeat ei emendari a à vicinis, qa pro cōmuni vtilitate factum est. In arg. induco, non determino.

ADDITIO.

a ¶ Debeat ei emendari. Adde Bar. in l. alius. § est aūt. s. quod vi aut clam. Et istud tenuit Gul. & consuluit Ang. & p hunc tex. dicit ēt Gul. hic φ si miles vadit ad bellū pro defensione patriæ, & ei equus suus sit interfectus, φ ciuitas tenetur emendare damnum. Et hoc verum, si fiebat illud gratis, alias secus. Vide φ dixi post Bar. in l. legatis. de leg. 3. & vide tex. ad hoc no. in l. mulier. j. de captiuis. quem no allegat Gul. & ibi Bar. in l. j. in fi. prin. de iusti. & iu. Quid si miles, qui feudū liberum, & francū tenebat à barone requisitus fecit ab eo, vt iret cum eo ad exercitum, quæritur an teneatur. & an viuis sumptibus, & an baro possit ab eo exigere subsidium pecuniæ? vide Bal. referentem Oldr. in c. j. de capitaneo, qui curiā vendidit, in si prin. Et si vocatus ad bellum perdidit arma, an recuperet, & à quo. vide Inno. in c. sicut et à de iureiurā. & qđ not. Bal. in l. quoniam. C. ad legem Iuliam de vi. bene facit l. si. & quod ibi dixi in apostil. C. de statu. & imagi. Et si laborator meus rumpit ferrum in laborerio, non teneor secundum gl. & Bal. p istum tex. in l. quoniam. C. de testib. & est tex. hic in §. si conseruatis. & no. Imo. in l. stipulationes commodissimum. de ver. ob. Et ita ēt videtur determināre Florianus in l. si locus. §. cū via ff. quēad. ser. ami. & ad hoc no. gl. multū no. in l. si finita. & §. si qs dāni. de dāno infe. in ver. fouetur. & vide quod legitur, & no. in l. ne quid. in princ. de incen. rui. nau. Adde quod hæc apostilla est de verbo ad verbum in l. si non fortem. §. libertus. s. de condi. indeb.

§. Si

§. Si conseruatis. Si nauis deterioratur, nõ fit contributio, nisi acciderit voluntate mercatorum, vel alio iusto metu. h. d.

1 *Gabella non debet solui de annulis, quos quis portat in digito, nec de vestimẽtis pretiosis, quæ secum defert.*
2 *Gabella non soluitur de his, quæ quis vsus sui causa portat.*
3 *Necessitatis tempore omnia sunt communia.*

§. Cũ in eadem. Dñs nauis, & dñi oĩum rerũ in ea existentiũ, excepto libero corpore, & cibariis pro portione æstimationis contribuunt, ad quod magister
1 ex locato tenebitur. h. d. ¶ Iste tex. est arg. † ꝙ annulorũ, quos qs portat in digito, & vestimentorũ ꝑtiosiorũ, transiens debeat sol-
2 uere gabellam Contrarium tñ est verũ in his, † q̃ vsus sui cã por-
3 tat. l. in lege cẽsoria. ꝟ. de ver. sig. Vlt. no. ꝙ tpe necessitatis oĩa sunt cõia. Vnde si tu haberes de pane, & ego non, in necessitate licitũ est mihi auferre à te: & hoc de iure diuino, & humano. Vide gl. super verb. conferret. ꝟ. ea. l. §. cum in eadem.

§. Si nauis. Pretium redemptionis est ab omnibus conferendum: secus in pretio rerum perditarum. d. d.

LEX IIII.

Nauis. Si perit scapha cum mercibus causa leuandæ nauis extractis, habet locum contributio, secus si nauis pereat, & scapha salua remaneat. h. d.

§. Sed si nauis. Iactantibus fit ɔtributio ex mercib. recuperatis ex naue postea perempta, sed recuperantes ex iactu in naue, non contribuunt. h. d.

§. Cum aũt. Pro reb⁹ deterioratis pñte ꝑtio, fit collatio iactantib. ipsis vero deterioratis rõne loci, non ɔfertur, sed si rõne asperginis ipsis ɔfert, & ɔferunt damno deducto, siue plus, siue minus sit in damno, quam in collatione. h. d.

LEX VI.

Nauis aduersa. Non fit collatio pro impensis, q̃ ad instruendam nauem factæ sunt. h. d.

LEX VIII.

Qui leuandæ. Iactata in dubio non videtur haberi pro derelicto, nisi ex modo iactus aliud præsumatur. h. d. cum gl.

LEX IX.

a Deprecatio. ᵃValet consuetudo, cui lex non aduersatur. h. d.

ADDITIO.

a ¶ Deprecatio. Istum tex. alle. Bar. in l. j. in fi. ꝟ. de iurisd. om. iud. & hic hẽs ꝙ imperator est dñs totius mũdi, ꝙ qualiter intelligatur, vide p eundem in l. j. §. per hanc, ꝟ. de rei vend. & ꝟ. in proœ. in prin. & Bal. & Ang. in l. bene à Zenone, de qua. præscr.
Pom. ¶ Circa regulam huius legis, ꝙ Imperator est dominus, vide Pet. de Anch. consi. 311. incip. tres magnifici domini. vers. igitur iste. Christi igitur nomine, & Rom. consi. 81. in vlt. col. Bolog. in sua Theodosiana.

LEX X.

a Si vehenda. ᵃAd pensionẽ ɔsequendam sufficit impositũ esse naui, nisi aliud sit actum. h. d.

ADDITIO.

a Poma. ¶ Si vehenda. Vide Roma. sing. 473.

§. Si ea. Casus superueniens excusat à pœna præcedentis culpæ, vbi actio nata non poterit intentari. h. d. Ita intelligit Dyn. ꝟ. de impen. l. & in totum. de quo per Cyn. C. manda. l. ad comparandas.

a §. Idem iuris. ᵃDifficultas superueniens excusat a pœna. h. d. de hoc dixi ꝟ. si cer. pet. l. quod te. plenissime in l. continuus. §. illud. de verb. oblig.

ADDITIO.

Pom. ¶ Idem iuris. Vide quid per istum tex. consuluerit Federicus. consi. 121.

§. Si conduxisti. Si mensura refertur ad lignum sufficit ligni capacitas: si refertur ad onus, inspicitur mensura ponderis. h. d.

De institoria actione. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Cedere actionem qui tenetur mihi quando non repetitur, ex vere mihi cedit.*

a Æquum. ᵃDñs ex actu, seu ɔtu institoris obligat. ire, agit si eius seruus est institor, nõ al's,
1 nisi cessa actione, vel in subsidium. h. d. ¶ † No. ꝙ vbi non reperiretur ille, qui mihi tenetur cedere actionẽ,
b quia forte longè est absens, ᵇ vel latitat, vel est mortuus sine he-
c rede, lex dat mihi actionem vtilem sine cessione, ᶜ vt hic, & C. de act. & oblig. l. j. & C. ad Trebel. l. sancimus. no. ꝟ. de dam. infect. l. damni infecti stipulatio. §. fi.

ADDITIONES.

a ¶ Æquum. Limita notata per Bal. in l. cum per eos. §. si quis alteri, vel sibi.
b ¶ Absens. Adde Bar. in l. ominus. de condictione indeb. & Bar. l. diuortio. sol. mat. Et quod notatur in l. damni. §. ii. de dam. infe.
c Pom. Sine cessione. Vide Roma. consi. 344.

LEX III.

a Institor. ᵃInstitor est ille, q alicui negotiationi q̃stuariæ ꝑponit ẽt certo loco nõ designato, & oblʼat dñm cuiuscũq; conditionis sit negotiatio q̃stuaria. Secus si certæ rei vel negotiationi non quæstuariæ, præponatur: tunc enim magis procu-
b rator vocabitur. ᵇ h. d. vsque ad §. non autem.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Institor. Ad hoc vide Gl. in l. Iulianus. §. si procurator. ꝟ. de actio emp. & vendi. Vide Pau. consi. 74. vol. 2.
b ¶ Procurator vocabitur. Et adde quod dicit Bal. in l. j. C. de exercit. quod ea, quæ statuta sunt in exercitoria: habent locũ in institoria, & hic adde Bar. in l. si institorẽ. si cer. pet. & plenius per Imo. post alios in c. pen. de fideiuss.

LEX V.

1 *Negotiatio quæstuaria non dicitur in agris propriis.*
2 *Institorem præponere videtur, qui patitur aliquem facere.*
3 *Literæ credentiæ an præiudicent domino remissiuè.*

Cuicũque. Sũmaui ꝟ. cũ l. institor. In tex. ibi, agris colledis. itellʼe d alienis cã q̃stus faciendi. In suis. n. non
1 dr̃ negotiatio q̃stuaria, fm Inno. vt ipse no. in c. fi. eẋ, de fideius. ita intellige ꝑcedẽtia exẽpla, & sequẽtia. & ꝓbat ꝟ. e. l. si cũ villico. fa-
a cit qd no. ꝟ. eo. l. in eũ. ¶ No. ibi, si pmisit ei ita dari, ᵃ &c. ꝙ sufficit,
2 ꝙ passus sit illũ ita facere: vr̃. n. ipm ꝑponere suũ institorẽ. Simile videbitis ꝟ. e. l. sed & si pupillus. §. j. & ꝟ. ꝙ cũ eo. l. fi. In tex. ibi, quasi ꝓcurator, dic ad imperãdũ, & corrigẽdũ discipulos. In tex. ibi, sin vero quasi. sic. n. ɔmisit totã cãm, vt ꝟ. §. sed & si. Ego allego hunc
3 vers. plane ad mãm † literarũ credentiæ q̃ hodie sunt in vsu, q̃ dñt tali latori pñtiũ dabitis plenã fidẽ in his, q̃ vobis dixerit, ꝙ ex hoc ꝑiudicetur dño, de quo scripsi latissimẽ ꝟ. de fideius. l. Lucius.

ADDITIO.

a ¶ Ita dari. Q̃ñ qs videatur ꝑpositus institor, Adde Bal. in no. in rub. C. de const. pec. vbi quærit an discipulus ex cõtractu obliget magistrum suũ, & ꝙ no. Bal. in auth. hoc ius porrectũ. de sacrosan. eccl. & Bar. in l. eandẽ. de duob. reis. & ꝙ hẽt in l. ei q. C. qđ cũ eo. & in l. si pupilli. §. j. de neg. ge. Et adde quod si dico facio te institorẽ tacitẽ, videris præpositus omnib. cuilib. negotii s. quib. ego vti solebã secũdum Bal. in l. mãdatum. in 4. oppositione. C mãdati. & ibi ẽt dicit ꝙ constitutus ad vnum actum, nõ est propriè institor. Adde quis dicatur institor, & qualiter conueniatur, Abb. cõs. 74. lib. 2. & Age. cõsi. 285. Ale consi. 44. lib. j. Vide Ale. consi. 49. 2. vol. & per totum.

1 *Procurator datus ad vendendũ, an possit vẽdere habita fide de ꝑtio, remissiuè.*

§. Non tamen. Dñs tenet ex ɔtu istitoris circa id ad qđ ꝑpositus ẽ expsse, vel tacitẽ, nisi for
1 tẽ ꝑpositioni repugnet. h. d. In tex. ibi, si ei, no. argũ, † ꝙ ꝓcurator datus ad vẽdẽdũ, pt vẽdere bona, habita fide de ꝑtio. De quo per Cy. C. de rei vend. l. inciuile. & p Gul. hic. Ego plene examinabo ꝟ. de re iudi. l. à diuo Pio. §. si post addictum. in fi. §.

1 *Mandatum vniuersale non finitur morte.*

§. Si ab alio. Si institor ꝑponat à defuncto, oblʼat hr̃s: si à ltimo administratore, oblʼat ille, cuius negotia gerũt: si à ꝓcuratore, oblʼat dñs, & ꝑponẽs idẽ ĩ gestore ratiha-
1 bitione secuta. h. d. ¶ † Et sic no. ꝙ morte nõ finit mandatũ vniuersale, vide gl. ĩ l. sed & in ipm. q̃ inci. maximẽ. Iac. de Are. dt. ꝙ si hẽt spãle mãdatũ, solus dominus tenet, arg. ꝟ. quod quisque iur. l. 3. §. j. si generale, tunc tenetur vterque. Ita dicit ipse.

LEX VI.

Sed & si quis.

§. Parui. De conditione personæ institoris nõ curatur. nec etiam proponentis, sed si est minor administratoris authoritas requireretur. h. d.

LEX XI.

Sed & si pupillus.

a §. De quo palam. ᵃQui ꝑponit aliquẽ certo loco, vr̃ ꝑmittere cũ eo ɔhi: nisi ɔriũ literis
b publicè, ᵇ & ltimẽ ꝓscribat, ɔ q̃ scripturã non cadit ignorãtia, donec durat: secus si fuerit extincta, nisi dolus ɔhentis affuerit. h. d.
c vsq; ad §. ɔdõ. Signa tex. ibi. cæterũ q ꝑposuit, &c. ¶ No. ad q. ᶜ qualiter dẽat fieri reuocatio procuratoris genealis. de qua p Cy. C. mand. l. mãdatũ. *Et nota, ꝙ iste §. allegat ad vnũ effectũ, ꝙ si baculᵘ regius fuerit appositus in aliqua possessione, vt ibi nil noui fiat & bacul⁹ ẽ in loco remoto, vel in loco vbi apte videri nõ pt, & ibi aliqd noui fcm ẽ: opponit, ꝙ salua guardia ẽ fracta, q̃rit nunqd ille fregerit? Et dr̃, ꝙ nõ. arg. istius §. cũ nõ in loco manifesto: sed occulto positus fuerit. vide vers. ꝓscriptũ. ibi, institoria locũ hẽbit, &c. hoc intellʼe, q̃diu ille ꝓhibitus in statione morat. Nã tacitẽ vr̃ de nouo præponi, vel pmissio renouata, argu. ꝟ. ꝙ cũ eo. l. fi. & loca. l.

ADDITIONES.

a ¶ De quo palam. Vide Bar. in l. j. C. de satisdando.
b ¶ Literis publice. Ecce ꝙ operatur aliquid fieri im publicum, & publicatio facit, q a facit rem esse notoriam, & facit presumi re deuenisse ad notitiam, q a quæ publice fiunt, præsumuntur sciri, vt hic, & in c. j. de postula. præla. & in c. j. §. ꝙ nec sufficit, iuncta glo. in ver. publicè. C. de postula. præla. & c. cum in tua. diœcesi, qui ma. accus. pos. & c. ꝙ dicitis. xvj. distinct. gl. in l. si totus. C. de peric. tu. glo. in cap. cognoscentes. de constit. & ff. de orig. iur. l. 2 in ver. pro rostris.
c Pom. No. ad q. Vide quid dicat Fely. in c. 2. vlt. col. de consti. Aret. consi. 92.

ca.l.cũ in plures.§.locator horrei.Si aũt moraret ex statione,tunc n obligaret dñm,ex quo semel potuit venire in notitiã ɔhẽtium. Sufficit.n.semel prohiberi.arg.ĵ.quod vi aut clam.l.3.§.illud.& ĵ. de vsur.l.mora.secundo resp.*

§.Conditio. Cõditio,& forma ꝓpositionis institoris inspicitur,q̃ si non seruatur,dominus non tenet, nisi ei possit variatio imputari.h.d.

§.Item si. Proposito vno d̃ ꝯriis,aliud cessat.Itẽ q succũbit per actionem ineptam,recurrit ad aptam.h.d.

§.Si à seruo. Tenetur ꝓponens,licet inter ɔhentem,& institorem non cadat obligatio, & dominus serui tenetur præponenti de peculio.h.d.

LEX XIII.

1 *Accusator licet non teneatur apponere diem commissi delicti, tamen si ponat, & non probat, succumbit.*

2 *Mandati vnius respectu si contraxi tecum quod credebam te habere, possum agere ex virtute alicuius mandati, quod vere habebas.*

a Habebat. aQui se adstringit ad vnã cãm,si nõ ꝓbat succũbit,nec iterum eadẽ actione,ẽt si ex alia cã agat ager ꝑt:nisi prius restõne ꝓhabita.h.d.Ad euidẽtiã huius legis est sciẽdũ,ꝙ qñ qs ɔhit in eam cãm in quã ꝓpositus est expsse,sufficit ad obligandum dñm solius cãæ exp̃ssio:sed qñ qs ɔtrahit in id,ad qd̃ qs est ꝓpositus ꝑ quãdã ɔñtiam,est necesse,ꝙ creditor ꝓbet in illam cãm eẽ ɔuersum,ꝓsumptiones,quas vidistis,& ibi dixi vobis.s̃.ti.2.l.vlt.& e.ti.l.j.§.ñ aũt.*Circa istã mãm,& ẽt circa mãm tituli.de procura.qñ ɔstituitur procurator ad recipiẽdum mutuũ, vide Inno. q ponit multas qõnes circa istam mãm ex̃ de fideiuss. c.ꝙ qbusdam.& ibi ꝑ Doc. iuris canonici. & vide quæ dixi in l.ciuitas.s̃.si cer.pet.*Hoc p̃misso q̃ro in hac lege, aliqs erat ꝓpositus mutuis pecuniis accipiendis,item erat ꝓpositus merci oleariæ accipit mutuam pecuniã ad mercẽ oleariã,ille,q mutuauit, dedit libellum in institoria,tanquam esset merci oleariæ ꝓpositus, & ꝑ ɔñs mutuis pecuniis accipiẽdis,nõ potuit probare ea, q̃ sunt necessaria ad obligandum dñm in his,ad q̃ ꝓpositus est ꝑ ɔñtiam,iõ dñs fuit absolutus,nunc vult iterum ager ex illo capite,qa expsse fuit ꝓpositus pecuniis mutuis accipiẽdis,an possit?Rñdet ꝙ de stricto iure nõ ꝑt,de æqtate aũt,ꝑt ꝑ vtilẽ actionẽ.h.d. Vides ergo ꝙ licet quis nõ hẽat necesse dicere in libello qd̃ ad merces mutuaue
b rit,tñ,qa h.d.vr̃ se adstringere ad probandum,& ideo si nõ ꝓbetb
1 succumbit ꝑ qd̃ dicebat Richar. Mal. † ꝙ licet in accusatione nõ regratur dies cõmissi delicti,tñ si ponat,vr̃ se adstringere ad illud probandum.& si non probat succumbit.De quo dixi in l.is.q reus de pub. iud.Facit optimè extra,de proba.c.licet cãm. & plenè di
c xi in d.l.diuus.de re iu.¶Item no.c ꝙ † licet ɔhã tecum d respectu
2 huius mãdati qd̃ te hr̃e credebã, tñ ego possum agere ex virtute
d alterius mandati,qd̃ verè hẽbas,licet ignorarẽ tp̃e ɔc̃tus.Facit qd̃ dixi vobis in l.2.§.j.s̃.de iud.¶Opp.ꝙ possit agere ex vigore illius mandati,qa pecuniis mutuis est ꝓpositus de iure stricto. Nã cum agat ex alia cã,ñ obstat exceptio rei iud.vt l.cũ q̃ritur.ĵ. de excep. rei iudica.Ponit gl.plures solõnes.Pet.dicit aliter,& meli⁹,hic tam in prima quam in secunda erat eadem actio,licet adiectiones essent diuersæ:ideo non põt agere noua actione,nisi petita prius restitutione ex causa iusti erroris.Ita dixit Pet.C.de iur.& fac. igno. l.error.in vlti.op.Hanc lect.ponit gl.tua.s̃.de in integ. resti.l. 2. in vlti.gl.parua.

ADDITIONES.

a ¶Habebat.& hanc legem no.declarat Bal.in l.fi.C.ꝙ cũ eo.& dicit Bal.in l.j. C. vt in pos.leg.in prin.ꝙ vbi diuersificatur res,cã vel actio,nõ potest subsequi condẽnatio, vel qualitas ex qua variatur actio competens ex simplici præpositione,per hanc legem. ¶Pom.Vide Ale.in l.diuus.ff.de re iu.& in l.quidam existimauerunt.s̃.si cer, pe. & cõs. 56.col.j.vol.2.,Rom.conſ.110.& Ale.conſ.72.vol.j.Are.conſ.250.& Ale.conſ 90. vol.3.

b ¶Si non probat.Ad idẽ tex.in c.ex parte.& ibi Inn.de priu.& no.Bar.in l.j.ff. de eden. & Bal.in l.edita.C.eo.ti.& in l.hæreditas materteræ. C.de peti.hær.Et per istam doctrinam dici potest, ꝙ quando vnum est deductum in inquisitione,si illud non probatur, sed probatur aliud diuersum non potest sequi condemnatoria.Facit l.2.§.hoc edicto. vi bo.rap.no.gl.in l.j.§.diuus.in verſ.absolui posse.ff.de fic.& Inn.in d.c. ex parte.& bar. in l.denunciasse §. quid tamen.de adul.& pulchre Bal.in l.ob hæc verba.ff.de infa.vbi dixit,ꝙ si quis inquisitus est, quod mandauit delictum committi, & probatum est, quod instigauerit, vt delictum committeretur, non poterit condemnari,adde scripta per Ang.conſ.266.& Bar.conſ.209.& Bal.conſ.263.li.4.

c Pom.¶Item no.Adde Ale.conſ.47.vol.j.Fel.c.inter cæteras.de re iu Barb.conſ.38. vol.2. Rom.late cõſ.556.Fel.c.cum super.de off.deleg.Ale.conſ.146.col.fi.vol.v.

d ¶Contraham tecum.Adde Bart.in l.ambitiosa.ĵ. decre.ab or.fac.in fi.& vide omnino Bar.in q.sua inc.adunantia generalis.

§.Meminisse autem. Nouatione dominus liberatur h.d.

a §.Si duo. aSi plures eundẽ institorẽ ꝓponunt,qlibet tenetur insolidum,si inter eos pro socio,vel cõi diuidũdo agatur,quib.indiciis cessantib.quilibet tenetur pro parte.h. d. cũ l.seq.De hoc dixi plene in l.j.cum l.seq.s̃.de exerc.

ADDITIO.

a ¶Si duo.Vide Bar.l.3.§.j.in 2.quæſt.de duob.reis.

LEX XVI.

Si cum villico. In negotio nõ quæstuario cessat institoria,aliàs secus.h.d.

LEX XXVI.

Si quis. Venditio institoris obligat dominum,vt tradat,& etiam rehibitoria.h.d.

1 *Procurator cõstitutus a pupillo cum tutoris authoritate tutela finita,non finit.*

a §.Si impubes. aMandatum institoris non finitur morte mandantis.h.d.De hoc.s̃.si cer.pe.l.eius q
b in prouincia.¶No.arg.b ꝙ si pupillus facit † procuratorem cum
1 authoritate tutoris.quod finita tutela non expirat mandatum. * Contra hunc §.op.de l.& qa.s̃.de iuriſ.om.iud.vbi morte mãdãtis extinguitur mandatum:hic dr̃ contrarium:quare malè.dic, ꝙ hic loquitur in mandato vniuersali,qd̃ æquiparatur iurisdictioni ordinariæ,ibi verò in mandato particulari,quare non est cõtradictio.Sic solui in l.more.s̃.de iuriſ.om.iu. vbi fit contrarium de lege ista ad illam.& ad l.& quia.*

ADDITIONES.

a Pom.¶Si impubes.Pro intellectu huius § vide Ale.in l.eius qui.ff.si cer.pet.

b ¶No.Arg.Per Bal.in l.mandatum.in 4.op.C.mãd..& Bar.in l.2 §.sed si qs ĵ.de do.

§.Proculus. Prohibitus contrahere.si agat institoria, repellitur exceptione,nisi inquantum præponens factus est locupletior.h.d.Facit ad q.gl.quæ est in l.soluendo s̃.de neg.ge.de qua per Doc.in l.fi.C.de neg.gest.licet cõtraria gl. sit.ĵ.de nouat.l.si Stichum.§.fi.

LEX XIX.

In eum. Si actus non potest propriè dici negotiatio,habet locum vtilis institoria.h.d.

a §.Si dominus. aMutatione status institoris non reuocatur mandatum.h.d.

ADDITIO.

a ¶Si dominus.alleg.no.Bal.in l.mandatum.in 3 op.C.mand.

a §.Tabernæ. aAdiectio alterius obligationis institoriam non extinguit.

ADDITIO.

a ¶Tabernæ.Iste tex.no.allegatur in l.hæres.§ seruo de fideiuſ.

¶ Pom.vide Bar.in l.mandatum.C.quod cum eo.vbi dicit istum tex.sing.

§.Seruus. Institor nõ obligat dominum,nisi ad id, ad quod est præpositus.h.d.

LEX XX.

1 *Contrahit quando aliquis tanquam institor,an teneatur.*

a Lucius Titius. Cõtrahens apposito nomine officij,in dubio ɔtemplatione officij contrahere
b vr̃,& institor finito officio,nõ tenetur.h.d.¶No.ꝙ sufficit b qd̃ qs dicat, talis procurator,licet non adiiciat procuratorio nomine. Sic in l.cum post mortẽ.ĵ.de admi.tu.& qd̃ no.in l.post mortem.
1 qñ ex facto tu.¶†Quæro,vtrum qñ aliquis contrahit tanquam institor,teneatur?Quidam dñt,qd̃ hic est casus,qd̃ nõ:& ꝑ hoc reprehẽdunt gl.in l.procurator,q pro euictione.s̃.de procu.In ꝯriũ vr̃ casus.s̃.de exerci.l.j.§.est aũt.& s̃.nau.cau.stab.l.licet.§.possum⁹. & s̃.e.l.sed & si pupillus.§.fi.& l.si qs mancipiis.§.j.Non ob.hęc lex qa non ɔtraxit,sed solum stipſõne fecit continentem verba enunciatiua de ꝑterito.Et hoc in dubio vr̃ esse fcm̃ ad fidẽ in se ostendendã.Ista tñ verba in alio quam in institore inducerẽt ɔtractum ɔstitutæ pecuniæ.l.qdam.s̃.de ɔst.pe.& ibi gl.hoc vr̃ velle.Alij dñt ꝙ institor tenetur,durante officio,non eo finito, & sic posui vobis summarium,quod non placet,per dicta iura.quod tamen relinquo maiori declarationi.

ALIA LECTVRA.

Nota istã legẽ qa notabilis est,& breuiter h.d.Verba ep̃læ ab institore missæ institorẽ nõ obligant,cum videatur ꝑ exercitiũ sui officij illud dixisse.h.d.¶In fi.tex.Imo vr̃, qd̃ iste teneatur saltẽ de ɔst.pec.s̃.de ɔst.pec.per totum titulum.Nec ob.ꝙ officium sit finitum:quia ex quo fuit voluntarium,nihilominus debet teneri , sicut dr̃ in procuratore.s̃.de procu.l.procurator qui pro euictione, dic,ꝙ iõ nõ tenet de ɔstituta pecunia:qa nõ fuerunt verba obligatoria,sed promisit numerare,vt minister mensæ.Iõ,illo officio finito,nõ tenetur.Si aũt verba essent obligatoria dicta per institorẽ tunc nõ credo quod esset liberatus:qa tunc esset in suo arbitrio obligationem mihi q̃sitam tollere.quod esse non debet. C. de act. & obl.l.sicut.Institor.n.ex sua ꝑsona obligatur contrahendo.s̃.de exercitoria.l.si eum.§.seruus.& est casus s̃.eo.l.sed ẽt.in fi.primi dicti. & no.in l.si qs mancipiis.in fi.s̃.eo.& ista est bona lex & difficilis & menti tenenda:& ideo sis cautus,ꝙ si institori mutuas pecunias pro officio,quod exercet,debes conuenire dominum, & nõ institorem.vt in hac lege notabili: pro quo facit l. si institorem.s̃. si cer.pet.

ADDITIONES.

a ¶Lucius Titius. Hanc legem intellige,quod hic non obligatur institor,quia non promisit,sed solum confessus est,& iste est verus intellectus secũdũ Bal.C.de const. pec. in rub.& latius per eum in auth.si qñ.de const,pec.& istum tex.alleg.no.Bal.in l.j. in verſ. quæro quid in syndico.C.de sent.& Ang.in l.possessio.§.fi.ĵ.de acq.poſ.vbi & alleg. no. ꝑ Cy.in l.ei qui.C.quod cum eo.& limita per Pau.de Ca.in l.j.§.exercitorẽ.& vide hic Bar.in l.j.§.nunciatio.de ope.no.nun,& in l.post dotem,in 6.lec. Dy.ĵ.sol.mat.

b ¶Sufficit.Adde gl.in l.quacunque.ff.de proc.quam alleg.Bal.in l.j.in fi.C.de sent. Vide plene in l j.§.nunciatio.de oper.noui nunciat.

De tributoria actione.[a] Rub.

ADDITIO.

a ¶De tributoria actione, Pro intellectu huius ti. vide Ale. in l. post dotē. ff. sol. mat.

Gloss. Continuat.

LEX PRIMA.

Huius quoque. Deo eo, quod contractū est in merce peculiari cum eo, qui est in alteri potestate, eo sciente competit tributoria. Verbum merces, accipitur generaliter, & verbum, peculiare, nulla facta deductione, & verbum, scientia, pro patientia, & verbum, potestatis, seu potestate etiam generaliter accipitur. hoc. d. ¶No. gl. super verbo, omnes. ¶No. quòd ex vno contractu nemo dicitur negotiator, de quo dixi in l. legatis. in prin. de leg. 3. Sic q semel mercatur, non dicitur mercator.

LEX III.

Sed & si seruus.

§. Quod si alter. Vnius scientia non pīudicat ignoranti. Item actionis natura facit insolidū scientem etiam deducere. h. d.

§. Si seruus. Ad euidentiam huius §. scias, quod hoc edictū habet duo capita. Primum prouidet cōtra sciētem tm̄. Secundum contra dolosum, & incipit s̄m caput in l. illud §. si cuius. ff. e. sed hic §. tractat de vtroque mistim. & h. d. Dolus tutoris & curatoris non nocet his quorum negotia administrant: nisi quatenus sunt locupletiores, & tunc tenentur cedere actionem, sed ipsorum administrantium scientia sufficit ad hanc actionem: pupillorum verò & adultorum dolus ipsis nocet, sed scientia non sufficit: procuratoris verò dolus, & scientia nocet. hoc d.

LEX V.

Procuratoris.

§. Si vicarius. Si sint plures quorum vnus est dominus, alius quasi dominus, vtriusque scientia, & ignorantia contemplatur, vt inducat hanc actionem. h. d.

§. Mercis nomine. Contrahentes tm̄ circa merces, habent actionem, contrahentes in potestate deducunt debitum eis, etiā extra cām mercis, nisi creditores ratione pignoris p̄ferantur, & solæ merces, vel quod ex eis est redactum, veniunt in tributum. h. d. vsq; ad §. si plures.

a §. Si plures. a Si plures sint negotiationes, vel vna, sed plura loca. plures, & separaræ fiēt cōtributiones. h. d.

ADDITIO.

a ¶Si plures. Vide sing. cccclxxxj. vide allegata pulchre per Are. cons. 57.

a §. Plane. a Creditores habentes personales actiones vocantur in tributum, & habentes reales suum integrum consequuntur. h. d. Vide gl. quæ est super verbo, in tributum venire. & no. eam. & adde in fi. ibi, q in naui, dic, sed ibi fuit pecunia ad emptionem specialiter numerata, hic secus, secundum Gul. & Pe. & no. per Cy. C. qui pot. in pig. hab. l. licet. & per gl. in l. j. C. de rei vend. & ibi etiam per Cy.

ADDITIO.

a ¶Plane. Vide gl. in l. quod quis. de priuilegiis creditorum.

§. Tributio. Creditores accipientes cauent se reddituros aliis creditorib. emergentib; & etiam ipsi domino qui potest, si vult peculio renunciare. h. d. cum prin. l. seq. vsque ad ver. si cuius dolo.

LEX VII.

Illud quoque cauere.

§. Si cuius dolo. Hic Iurisconsultus incipit tractare de secunda parte edicti, s. quando actio tributoria datur pp dolum dn̄i commissum in malè contribuendo, & h. d. Ex dolo cōmisso in malè, vel nihil contribuendo, quis hac actione tenetur. h. d. ¶No. tributoriam dari propter dolum, sicut in præcedentibus datur propter scientiam. ¶Item not. quod minus est, nihil est. tamen ista locutio est impropria: quia comparatiuum istud non relinquit positiuum in extremis.

§. Hæc actio. Actio ista non est de dolo: ideo datur perpetuo, sed est propter dolum, nec purgatur per actionem ex contractu, ideo hæres tenetur inquantum ad eum peruenit. h. d.

LEX IX.

a Quod in hærede.

§. Eligere. a Quando ad idem competunt plures actiones, cogitur quis eligere vnam, nec poterit postea redire ad aliam: secus si plures actiones competunt ad diuersa. h. d. Ex hoc §. colligitur per Dy. & per gl. vna regula, de regulis q̄ impediunt cumulationē vt no. p gl. in l. edita. C. de eden. & per Dy. in c. nullus plurib. de reg. iu. in 6. hoc autem, quod hic de electione dr̄, est verum, nisi actor reddatur incertus ex facto rei nolentis eum certificare, vt l. j. §. quia autem. ff. quorum leg. Item quod ff. subiicitur, q non potest hr̄e regressum ad aliam, intellige nisi per restitutionem in integ. ex causa iusti erroris. l. habebat. s̄. ti. j.

ADDITIO.

a ¶Eligere. Et materiā huius. §. vide satis nota. examinatam per Barto. post Dyn. in l. j. §. vnde q̄ritis. ff. de publ. & in l. edita. C. de eden. Et adde q si eligat vnā actionem cui sit p̄scriptum, non impeditur redire ad aliam, cui non sit præscriptum, secundum Bal. in l. si prædium. de ædil. act. & ad hoc no. per gl. vide no. Bal. in materia l. j. maxime in 3. op. C. de fur. & de materia huius. §. vide per Dy. in l. in prouinciali, de ope. no. nun. in §. j. adde vt per Ro. cons. 133.

Pom. ¶Pro declaratione, vide Are. cons. 19. Ale. in l. eum proponas. post Barto. ibi. col. de transa. idem Ale. in l. edita. C. de eden.

§. Si seruo. Tenetur hæres, qui seruo dedit libertatē sine cautione, vel deductione, & ex hoc suo dolo tenetur insolidum. h. d.

LEX XI.

Aliquando. Secundum diuersa accidentia quandoque melius est intentare actionem de peculio, quàm tributoriam. h. d.

LEX XII.

Alius duntaxat. De peculio deducitur, id ad quod qs ex dolosa difficultate tenetur. h. d.

a Quod cum eo, a &c. Rubrica.

ADDITIO.

a ¶Quod cum eo. An iste titulus hodie sit correctus, vide Ang. & Imo. in l. & exhæredatum. de re iu.

Ad euidentiam huius tituli debes scire, q secundum rigorem iuris ciuilis filiusfa. contrahens obligatur. l. tam ex contractib. s̄. de iud. propter causam tamen emancipatus, vel aliter à potestate patris liberatus propter status mutationem, videtur quodammodo nouus homo, & ab illa obligatione de rigore iuris liberatur: verū prætor videns contrahentem cum filio esse deceptum propter istam capitis diminutionem, restituit contra ipsum filium vtilem actionem, & hoc facit s̄. per titulum, seu in titulo, de capitis diminutione: postea prætor considerauit quod multum grauauerat filium a restituendo contra eum vtilem, ideo suum edictum in hoc tit. limitauit, vt illa vtilis restituta in sex casib. qui ponuntur in hoc tit. non detur insolidum, sed quatenus facere potest, vt videbitis in l. 2. & per totum hoc eo. ti.

ADDITIO.

a ¶Grauauerat filium. Sed quid si creditor est pauperior, vtrum filius tenebitur in quātum facere potest. Videtur q insolidum, sicut dicimus in marito, & vxore, vt tenent Bar. & Doc. in l. maritum, so. ma. In contrarium facit, quia cum creditor in vno sit releuatus videlicet q restituitur sibi actio vtilis contra filium, vt dicit Bar. ergo debet in alio grauari, arg. in l. eum qui de iureiur. Et hoc vltimum sequitur Bald. in l. 2. C. quod cum eo. quod no. & fuit in vxore & marito dictum Gul. in l. diuortio, de neg. gest. tenet, q tunc non habet priuilegium: sed Iac. de Bel. in sua q. disputata inci. lex dicit, sol. mat. &c. dicit q si maritus, & vxor est pauper, dicit ipse puto, sed territus loquor, tamen sic iudicarem q debeat maritus, vel eius liberi pro dimidio condemnari.

LEX PRIMA.

Omnia. Iurisconsultus hic se continuat.

LEX II.

Ait prætor. In sex casib. hic expressis filiusfa. sui iuris effectus, tenetur inquantum facere potest. h. d.

LEX III.

Sed an hic. In hac actione deducitur. quòd debetur creditoribus priuilegiatis, vel postea contrahentib. non aliis. h. d.

LEX IIII.

Sed & si ex parte. Institutus ex parte nō modica, potest cōueniri insolidum, vel pro hæreditaria portione, & interdum habet beneficium, ne cōueniatur vltra quam facere possit. h. d.

a §. Interdum. a Propter mendacium perdit quis beneficiū. Item in actionibus descendentibus ex delicto cessat hoc beneficium. h. d.

ADDITIO.

a Interdum. Vide Bar. in l. si dubitetur. §. j. de fideius.

§. Soli autem. Beneficium huius edicti non transit ad hęredem filij. h. d.

§. Sed an etiam. Iste §. intelligitur duo. mo. tene primā lec. secundum quam hoc dicit. In hac actione temporis ratio habetur, & sententiæ tempus inspicitur. hoc dicit.

§. Is qui de peculio. Qui semel egit non potest iterum eadem actione ex noua adiectione agere: nisi præhabita restitutione ex causa iusti erroris hoc dicit quod dic vt l. habebat. in prin. s̄. tit. 2.

LEX V.

1 *Filiusfamilias effectus sui iuris contra quem petitur executio instrumenti per eum celebrati tempore, quo erat in potestate, poterit opponere exceptionē, & beneficium huius edicti.*

Si filius

1 **Si filius.** Bñficiũ huius edicti hẽt locũ ẽt ꝯ actionẽ iudicati. h. d. ¶ † No. ꝙ filijf. ꝯ quos petit executio instri, sui iuris effecti pñt opponere bñficiũ huius edicti in casib. s. expssis. Sed
a q̃ro, qd si statutũ dicat: ꝙ ꝯ instrm nõ pñt opponi, nisi certæ exce-
b ptiones, an ista poterit opponi? Rñ. aduertẽdũ, quod hæc exceptio nõ opponitur ꝯ instrm, sed ꝯ executionẽ: nã nõ impugnat instrm, sicut nec sniam, sed litat executionẽ. vñ põderanda eẽnt verba statuti, an dicãt, ꝙ nõ possit opponi ꝯ instrm, an verò dicant ꝯ executionẽ instri. Hoc ẽt verũ vr pp cessionẽ. Nã si statutũ dicat ꝙ non possit opponi cõtra exceptionem, nõ admitteretur cessio.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Statutum dicat. Vide Fely. in c. exceptionẽ. versi. item fallit. de excep. Rom. consi. 300. Soc. consi. 221.

b ¶ Poterit oppo. Vide per Doc. in l. j. C. de iur. & fac. igno. vide Ang. & Imo. in l. si fideiussores. §. idem respondit. j. de fideius.

a **§. Sed si filio.** Fideicommis. a vniuersalis in effectu heres esse videtur. h. d.

ADDITIO.

a ¶ Fideic. Fideicõmissarius vris habetur loco hæredis, intellige tamen, vt per Bal. in aut. ex causa, de lib. præt. & dixi post Bar. in l. j. §. de illo. ff. ad Treb. & per Bal. in repe. c. si pater. de test. in vj. & vide hic per Pau. de Cast.

LEX VI.

Eũ qui. Propter mẽdaciũ pdit istud bñficiũ. h. d. No. ar. huius legis ꝙ stulti sunt illi, qui faciũt aliquem filiũf. pcuratorẽ, qa si stipulat nõ q̃rit sibi, vt hic, & s. de inst. l. j & de do. l. filius. & l. si filius. & l. q̃cũque. Nec ob. ꝙ eam põt cedere, qa qũo cedet id, qd nõ hẽt? Sed tñ posset agere aduersus patrem, vt sibi cederet, arg. j. de don. inter vi. & vxo. l. si prædia. §. j.*

LEX VII.

1 *Conuentus licet non teneatur nisi in quantum facere possit, tamen libellus admittitur si petatur insolidum.*

a **Paterfilio.** a Potest agi ꝯ hr des, ꝑ hæreditaria portione. vel ꝯ filiũ isolidũ, sed i cõdẽnatione fili⁹ habebit hu
1 ius edicti bñficiũ. h. d. ¶ † No. ꝙ licet actio b deř inquantũ quis fa-
b cere põt: tamen admittitur libellus, si petatur insolidum. Ille autẽ qui conuenitur, debebit excipere de suo beneficio.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Pater filio. Vide Cep. caut. 15 incip. si quis filius.

b ¶ Licet actio. Per Bar. in l. si dubitet. in §. filius. ff. de fideius.

LEX VIII.

1 *Institorem præponere quis videtur sola patientia.*

2 *Sententia potest confirmari ex noua causa.*

1 **Titianus.** † Ex sola patiẽtia a vr quis institorẽ præponere.
a Item iudex appl'onis põt sniam cõfirmare ex no
2 ua causa. h. d. ¶ † No. primò, ꝙ ex patientia b videtur quis aliquem
b præponere, vt s. de exerc. l. j. Scdõ not. ꝙ snia põt c confirmari ex
c noua causa. d quod tene menti pro lege, qui testamento. j. excu-
d tut. iuncta l. si expressim. de appel.

ADDITIONES.

a ¶ Ex sola patientia. Vide in l. cuicunque. de instit. Bal. in l. j. C. ad Mac. & in rub. c. de exer. & in rub. c. de consti. pecu.

Pom. ¶ Vide ad declarationem Ale. consi. 44. vol. ij. & consi. 120. volum.

b ¶ Patientia. Intellige, ac singulariter limita, vt p Bal. in l. si is, ad quẽ. de acq. hær. & Mod. Inst. de act. §. curare. Itẽ limita, vt per Bal. in l. j. de cond. inde. & dixi post Bar. in l. si dixius. j. de re iud. & vide Inn. de app. c. bonæ, qd not. Bart. in l. si expressim, in prin. in vlt. col. j. de app. & de forma sententiæ, vide quæ dixi in l. per hanc. de temp. app. vide Bart. in d. l. si is ad quem, & quòd ibi dixi, videlicet quòd iudex põt ratificare primam sententiã, quæ fuit lata ex causa incongrua, secus si ex falsa. Limita hãc legem procedere, nisi prius processus fuisset ineptus, seu nullus secundum Bal. in l. ij. in xiiij. q. de rescin. ven.

c ¶ Sententia potest. Vide Old. consi. 130. ad fi. Fel. in c. cum causa, de re iudic.

d Clau. ¶ Noua causa. Vide alias concor. per Ale. consi. 78. vol. ij. & vide eundem Ale. in l. non solum. §. morte. de ope. nou. nun. Fel. in c. cum M. Ferrariensis. de const. & cap. cum solicitudinem. de ape.

a Ad Senatusconsultum Macedonianum. Rub.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Ad senatuscon. Limita istũ ti. per Ias. in l. frater à fratre. in gl. j mag. ff. de cond. inde. & ad declarationem huius ti. vide Ias. in §. actiones aũt. Inst. de act. Et an huic be nefcio possit renunc[illegible] vi[illegible] Bal. in l. si quis [illegible] versi. quarto dico. ff. de fideiuss.

¶ Gloss. continuat.

LEX PRIMA.

1 *Præfatio denotat mentem & rationem legis condentis.*

2 *Senatusconsultum Maced. non tollit actionem ipso iure, sed parat exceptionem.*

3 *Contractui quando apponitur, promitto bonum nomen facere, quid significat.*

a **Verba senatusconsulti.** a Primò incipit ponere verba senatuscons.* Quæro iuxta materiam istam, quid si filius iurauerit, nunquid ligabitur iuramẽto, & hẽat locũ auth. sacra puberũ. C. si aduer. vend. Istã q̃onem mouet Colũb. gl. illius §. itẽ sacra. c. j. de pac. tenẽ. & iura. firman. in vsib. feudorum. & latissimè dixi in l. si quis pro eo. in prin. j de fideiuss. ita quod possit ꝯ eum fieri executio, non obstante senatusc. Maced.* No. ex
b hac pfatione, quòd senatuscõ. b non est factum principaliter in fauorẽ filiorumfa. sed in odium fœneratorũ, vt colligitur ex hac
c præfatione, c & sic not. ꝙ † ex præfatione legis colligitur ratio, &
1 mens cõdẽtis. Facit ff. de hær. inst. l. si quod est multũ vtile pro sta
2 tutis reformandis. ¶ Scdõ no. ex † istis verbis, dne actio, petitioq;
d daretur, qa nõ tollit ipso iure actio, sed paratur exceptio, vt patet ex verbis hic positis, & per omnes leges huius ti. & j. ad Velleianũ. l. j. ad Treb. l. j. §. j. & hoc verum in ciuilib. sed in criminalibus hæc verba importãt, vt ius accusandi sit ipso iure sublatum. vt l. j.
3 de aleato. facit l. si seru⁹. C. de his qui ad eccl. ꝯfu. † Vlt. no. illa verba, bonũ nomẽ, &c. qd facit ꝑ verbis, q̃ apponuntur quotidie in ꝯctu cessionis, si ꝑmisit bonũ nomẽ facere, &c. qd hinc sumitur.

ADDITIONES.

a ¶ Verba senatusconsulti. In quibus casibus non habet locum iste tit. vide C. eod. l. ij. & iij. & signanter Bal. in l. Maced. & quasi per totum. Vnum nor. ad declarationem huius tit. quod posuit Inno. in c. quia plerique. circa fi commen. de immu. eccle. vbi voluit singulariter, quod licet fil ofam. contra creditorem competat hæc exceptio Maced. quod tamen si in veritate mutuasset creditor propter necessitatem filij, peccaret mortaliter filius, qui exceptione se defenderet.

b Pom. ¶ Senatusconsultum. Vide Alex. consi. 119. volum. v. vbi loquitur in inuestitura. & consi. 103. in fi. eod. vol.

c ¶ Præfatione. Vide Barb. consi. v. j. col. volu. j & consi. 56. & 59. volum. ij. Moder. in l. j. §. sublata. ff. ad Treb.

d ¶ Ex istis ver. Et adde Bar. in l. 1. s. de condi. ex lege.

a **§. Si pendeat.** a Nunc incipit Iuriscon. exponere verba edicti.

ADDITIO.

a ¶ Si pendeat. Vide Bal. in l. fi. in versi. venio ad secundum. C. de sent. pas. & rest.

§. Certè si arrogatus. Quæro. q̃ est rõ drię iter hũc casum, & præcedentẽ? Rñ. qd postliminiũ fingit retro quem fuisse sui iuris, restitutio in integ. non fingit retro, sed de nouo inducit. Hoc probatur hic: & glo. r. d. in l. Gallus. §. & quid si tantum. de lib. & posth. in fi. magnæ gl.

LEX III.

1 *Opinio communis excusat aliquem.*

2 *Macedoniani exceptio hẽt locum inscientẽ quem esse filiũfamilias, cũ mutuat.*

3 *Articulum ad probandum quem segessisse pro patrefa. formandi modus.*

4 *Ignorantia facti præsumitur in pupillo.*

a **Si quis patremf.** a Cõis † opi. quẽ excusat. Itẽ in pupillo
1 & minore psumit ignorãtia. h. d. ¶ No.
2 † primò ꝙ licet simpl'r loquat de eo q mutuat filiofa. tñ debet intelligi de eo q sciẽter hoc facit. l. pe. j. eo. Huius rõ est, quia hęc exceptio est inducta in odiũ fœneratorũ. Si. n. ignoraret, cessaret odiũ, secus si exceptio esset inducta in fauorem filij, qa tũc sufficit vt decipiat, licet aduersari⁹ ignoret. l. ij. §. verba. j. ad Vell. C. si min.
3 se maio. dixe. l. j. & ij. quod est notandum. ¶ Secũdò nota † istum tex. ex quo collige modum formãdi articulum ad probãdum ꝙ
4 qs se publicẽ gerebat vt paterfa. ¶ Tertiò no. † ex versi. proinde, qd in minore & pupillo psumit ignorãtia facti, quòd tene mẽti.

ADDITIO.

a ¶ Si quis patremfa. Sed quæro tempore requiritur quod gesserit se pro patrefa. Dic ꝙ per decennium, secundũ Bal. in l. j. C. si aduer. rem iud. quod no. per Bart. in l. Labeo. ff. de sup. leg. & ibi vide Bald. in d. l. ij. vbi ponit no. per quos actus probatur ipsum se gerere, vt patremfa. vel vt emancipatum. Ad quod bene faciunt etiam no. per Bald. in l. j. ad fi. C. qui, & aduer. quos. & adde hanc l. no. per Bald & ibi etiam est tex. in l. j. C. eo. & vide Bald. in l. ij. C. eo. Quid si filius consueuit accipere mutuum, & pater erat consuetus restituere, an cogatur in futurum pater restituere; Et tenet quod sic. Et ad istũ text. in proposito vide quod no. Bald. in l. ij. in vlt. col. C. de sent. Adde ad propositum quod. voluit Bal. consi. 174. l. iij. quod si dominus solitus erat ratificare contractus celebratos per nuncium suum, quod in futurum tenebitur ratificare.

Pom. ¶ Vide l. ij. vlt. col. C. si aduer. rem iud. Ale. & alios, in l. est receptum. ff. de iurisd. om iud. & Alex. consi. 85. vol. ij.

LEX IIII.

Si filiusfa. §. Si à filio. Tempus numerationis, nõ tempus stipulationis, seu mutui, inspicitur. h. d.

LEX VIII.

Item si filiusfa. Filiusfa. fideiubẽdo obl'atur, nisi fuerit factum in fraudem, idem in ꝗstõne duorum reorum. h. d.

LEX IX.

Sed Iulianus adiecit.

§. Sed & si filiusfa. Filiusfa. potest mutuum in causam patris acipere, licet non possit res patris obligare. h. d.

§. Mutuidationem. In hoc senatusconsulto verbũ pecuniæ, accipitur strictè, nisi fraus interuenit. h. d.

§. Non solum. Hæc exceptio est in rẽ ex parte eius, cui opponitur. h. d.

a **§. Item si duos.** a In duob. rei debẽdi inspicit cõditio eius, ad quem pecunia peruenit. h. d.

ADDITIO.

a ¶ Item si duos. Vide Bal. no. in l. j. C. eod. quid si duo rei credendi mutuauerunt simul filiofam. vnus sciuit eum filiumfami. & alter ignorauit, an scientia vnius noceat alteri, decidit per illum tex. vide ibi, & quod not. Bart. in l. ex duobus. in fi. de duobus reis alleg. etiam Bald. in l. fi. C. eo. & vide hic Pau. de Cast.

§. Quamquam autem. Hęc exceptio competit filiosa. & successoribus eius non tamen ei, qui institorem præponit tacitè, vel expressè. h. d.

a §. Proinde. a Si pecunia in rē patris vertatur vel in probabilem studiorum causam, hæc exceptio cessat h. d. ¶No. tex. ibi, intelligendū &c. ꝙ ex eo quod quis postea facit, præsumitur animum ab initio habuisse.

ADDITIO.

a ¶Proinde. Et ita alle. in not. q. Bar. in l. cætera. §. fi. de leg. j.
Poma. ¶Ergo ex sequenti actu præsumitur qualitas præcedens. Pro qua vide Roma. consi. 353. col. j. Pau. de Cast. consi. 74. j. vol.

§. Si filiusfa. Hanc exceptionem cessare facit in necessariam causam exceptio, & partis solutio, & pignoris datio vsque ad pignorum quantitatem. h. d.

LEX XI.

Sed & si paterfam.

§. Si ab alio. Filius p̄t soluere mutuāti pecuniā ad hoc sibi donatam: secus in donata simpliciter. h. d. ¶No. casum istum, facit ad id, qđ no. in l. 4. §. nihil. de manumis.

a §. Hoc senatusconsultum. a Hæc exceptio competit filiis vtriusque sexus, etiam pecunia extante. h. d.

ADDITIO.

a ¶Hoc senatusc. De isto text. vide no. Bald. in l. Macedoniani. C. eod. quem alleg. hic Pau. de Cast. vt hic per eum.

§. Non solum. Hæc exceptio ꝯpetit filiis, & eorum intercessoribus: nisi animo donandi intercesserint, & quia est odiosa, solutum indebitè non repetitur. h. d.

LEX XII.

a Tamē si. Hæc exceptio potest opponi, ēt post sentētiā. h. d. ¶No. ꝙ hæc exceptio, a & exceptio Velleiani possunt opponi post sententiā. Huius ratio potest esse in Macedoniano, quia hæc exceptio, cū sit inducta in odium fœneratorum, nō b potest filius ei renunciare, b vnde eam poterit opponere post sententiam. Et ideo puto, ꝙ si paterfa. factus litigauerit, & hanc exceptionem non opposuit, ꝙ eam non possit opponere post sententiam. In Velleiano verò est ratio, quia in propria litigatione intercessio est, arg. l. si mulier in iure. j. ad Velleianum.

ADDITIONES.

a ¶Hæc exceptio. Vide quod no. Bal. in authen. si q̄ua. C. ad Velleia.
b ¶Non potest filius ei renunciare. Vide quod ponit Bart. in l. si testamento. §. pe. de fideiuss. & limita, vt per Io. in l. nemo. potest. de leg. j.

LEX XVII.

a Filium habeo. Dictū in filio extenditur ad nepotē h. d. * Tene menti istam rationem: iussus eius nihil operatur, cum ipse in eadem sit cā. Hic dicitur, ꝙ habet locum senatuscon. Mace. posito, ꝙ iussu patris mutuum fuerit cōtractum. Cōtrà, C. e. ti. l. Zenodorus. vbi dr̄. quādo iussu pr̄is filiusfamilias contraxit mutuū, & tamē cessat senatusconsultum Mace. cuius cōtrarium dicit iste text. quare, &c. dic, quod in hac materia accipimus iussum patris habentis filium in potestate, & tunc cessat Macedonianum: vt lege contraria. & ibi hoc innuit gl. quæ est super verbo, voluntate. Ibi, item patris accipe, &c. hic verò pater iubens non habebat filium in potestate, sed erat in potestate aui, arg. l. sic eueniet. j. de adult.

ADDITIO.

a ¶Filium habeo. Hæc lex est multum not. & de eius materia vide Bal. in l. si permittente. C. eod.
Pom. ¶Hæc l. ꝓbat ꝙ lex pœnalis, & odiosa extēditur de vna persona ad aliā ꝑꝑ idētitatē rōnis. Vide cōcordata per Ro. cōs. 492. ij. dub. vbi dicit ꝙ lex minorans pœnam in personam vnius, extenditur ad aliam in non expressa, dato quòd exceptiue loquatur.

LEX XVIII.

a Si filiusfa. a Ratione conuentionis qui epistolam recipit, videtur approbare, qđ in epistola continetur. h. d. de hoc plenè dixi j. rem ra. hab. l. quo enim. §. j.

ADDITIO.

a ¶Filiusfa. Adde Bar. in l. cum tabernam. §. pe. in fi. j. de pigno. Idem in recipiente ambasiatam secundum Io. And. in d. §. morte. & ibi dixi, & vide quæ no. Bal. in authen. qua in prouincia. Vide de recipiente literas, & nihil dicente, Phil. Dec. in c. scripta. num. 15. de fide instr. Panor. consi. 18. num. v. vol. ij. ale. consi. 78. lib. j.
Poma. ¶Circa materiam huius taciturnitatis, & quid operetur, vide multa per Panor. consi. 81. prima facie dicendum. Et quō possit extorqueri confessio ab aduersario, vide Mat. no. xxj. incip. not. mirabiliter modum. De probatione autem epistolarum contra scribentes pro illis, quibus scribit, vide Raph. Cum. consi. 177. incip. recipiens literas. & de intellectu huius vide Ale. in l. non solum. §. morte, de no. ope. nun. ff. & Alex. consi. 174. volum. ij. Fely. in c. nonne benè dicimus. ver. fallit quatto. de præsump. Barb. consi. 6. volum. j. & consi. 3. volum. j. & consi. 11. volum. ij. & consi. 15. eod. volum. Ale. consi. 78. volum. j. vide addit. ad Panor. c. ij. de fide instrum.

LEX XX.

Creditorem. Mortuo filiofa. qui mutuum accepit, dum erat in potestate, pro illa obligatione nō potest accipi fideiussor, quod dic vt in glo.

LIBER XV.

a De peculio. a Rub.

ADDITIO.

a ¶Peculio. Ad intellectum totius tituli vide Bar. post glo. in l. pater qui castrense. j. de cast. pec. & in l. si finita, §. si de vectigalibus, in fin. de dam. infe. Et formam libelli in actione de peculio, vide per Cy. in l. pe. C. quòd cum eo. & gl. in l. j. ff. si pars hære. pe. in ver. vendicabit. & vide quod not. Bald. in l. fi. in fi. C. quod cum eo.
Pom. ¶Et de quo peculio loquatur iste titulus, vide Aret. in l. cum fundus. §. seruum tuum. ff. si cer. pet. Cæp. consi. 21.

1 *Peculium est quædam vniuersitas, sed propriè est quædam parua pecunia, quam filius vel seruus parsimonia acquisiuit.*
2 *Peculium aduentitium id quod donat pater filio bene merenti, peculium efficitur aduentitium, & eius proprietas est filij.*
3 *Pater in aduentitiis conuenitur tanquam legitimus administrator filij.*
4 *Peculium sumitur octo modis, & quot modis filius possit habere peculium.*
5 *Filius dicitur dominus rerum paternarum propter spem successionis, & quia de eis alitur.*

¶Venio ad rub. de peculio, & istā rub. gl. ꝯtinuat ad tit. đ exercitoria. Tu potes ꝯtinuare ad ti. s. ꝓxi. Dictū ē s. ꝙ ex ꝯctu filij pr̄ nō obligat: sed qa aliqñ pr̄ ꝯuenit̄ de peculio, vt qñ fili⁹ nō est mu-
1 tuat⁹, iō ponit rub. de peculio. Et ꝓ h⁹ declōne primò q̄ro, † qđ sit peculiū. Azo. đt ꝙ est vniuersitas q̄dā, cū in ea p̄nt eē mobilia, & imobilia, corpalia, & icorporalia, vt ipse no. C. ꝙ cū eo. s; sua diffinitio ꝓcedit largo mō sumēdo peculiū. vt j. videbitis. Nā iiij. sūt noīa vniuersitatis, s. hr̄ditas, bona, peculiū, & p̄rimoniū: sed stricto mō sumēdo, ꝓut loqt̄ tit. nr̄, dico, ꝙ peculiū est q̄dā parua pecunia, q̄ fu⁹, vł fili⁹ ꝑsimoniā acqsiuit, vt l. peculiū ex eo. j. e. vł dn̄s vt merēti suo ddit, id ē, ꝙ sit q̄sitū, ī peculio hr̄e pmisit filio vł suo, vt l. peculiū ē. ī pri. j. e. & ex de sim. c. đ simoniacæ. Pone exēplū. ꝯtingit. n. plerūq; ꝙ hn̄tes suos castaldos, dāt eis ꝓ eorū victu pone singulis mēsib. qnq; florenos, sīq dē g suus fidelis posset trāsire victū suū cū trib. florenis, duos ꝑsimoniasset, ista parsimonia, parsimoniatio appellat̄, & exēplū istud ī filio, & ī suo ꝓcedit, & hoc totū peculiū efficit̄, quoties dn̄s hoc agit, vt vł sui vł filij peculiū efficiat̄. Scdm exēplū, cū bn̄ merēti dn̄s, vł pr̄ peculiū ꝯcedit sine dubio in seruo ꝓcedit, s; ī filio ñ vr̄ ꝓcedere sm iura C. seu Auth. S; sm hec iura ffor̄ ꝓcedebat sicut ī suo, qm̄ illud ē pecu-
2 liū qđ hēt fili⁹ à pr̄e, cui⁹ tn̄ administrōnē, ñ ꝓprietatē hēt, † si pr̄ filio merēti donat quaten⁹ ascēdūt merita filij, eaten⁹ fili⁹ capit, vt exne⁹, vt statī fiat dn̄s, & illđ trāsit ī peculiū aduētitiū, cui⁹ proprietas ē hodie ipsi⁹ filij. Primū ꝓbat̄ in l. si donōne, & ibi no. per Doc. C. đ coll. & ī auth. vñ si parēs. C. đ inof. tes. & j. đ cast. pec. l. si forte. Scdm ꝓbat̄ ī l. cū ñ solū. & ī l. cū oportet. C. đ bo. q̄ li. l; olī
3 eēt sec⁹, qa aduētitia erāt pr̄is pleno iure. Ex his g patet, † ꝙ pr̄ nō de peculio, sed vt tāq̄ ltīmus administrator ꝯuenitur, vt no. ī l. pr̄ q̄ castrēse. de cas. pec. & s. de ꝯd. ind. l. fr̄ à fr̄e. Facit ēt qđ no. j. đ fideiuss. in l. si qs ꝓ eo. §. j. & no. Inst. de act. §. fi. & in l. j. C. de bo. ma.
4 dicā pleni⁹ j. e. ti. l. j. §. verba. ¶Itē q̄rit gl. † quot modis sumatur hōc nomē peculiū, & đt ꝙ octo modis. Prim⁹, scds, quartus, qntus, sextus, septimus, & octauus sunt clari. ¶Venio igr̄ ad tertiū, dum de cast. vł quasi castrēsi loqtur. Ad cui⁹ declōne dēs scire, ꝙ filiusfa. multis modis p̄t hr̄e peculiū. Primò pecuniā pr̄nā, q̄ de pr̄is arca
5 accepit, puta, qa administrabat bona pr̄is. Nā licet filius † dicatur dn̄s rerū pr̄narū. l. in suis. de lib. & posth, & Inst. de hær. qual. & diffe. §. sui. hoc iō dr̄, qa de eis alitur ꝑꝑ spē futuræ successionis. Item p̄t hr̄e castrēse peculiū, qđ acqsiuit in castris, vel more castrorum vt C. de cas. pec. l. j. & j. de cast. pec. ꝑ totū. Itē p̄t hr̄e quasi castrēse peculiū, vt si filiusfa. hr̄et pecuniā ex publico in aliqua administratione ꝯstitutus, vt C. de asses. l. velut. & in his duobus peculiis loco pr̄is f. hr̄, s. ad Mac. l. ij. & C. de inof. te. l. fi. Itē p̄t hr̄e peculiū aduētitiū, ꝙ filius acqrit ex bonis mr̄nis, vel aliūde, q̄ à pr̄e, & in hoc olī pr̄ dn̄iū hēbat pleno iure, hodie verò tm̄ hēt vsufructum, vt ltīmus administrator, vt C. de bo. ma. l. j. & in d. l. cū oportet. & vtrobiq; not. qđ est verū qñ hoc peculiū fuit q̄sitū volūtate patris: alias pleno iure est filij, & datur filio curator in hoc peculio, vt l. fi. C. de bo. q̄ li. Itē p̄t homo hr̄e peculiū ꝓfectitiū, ꝙ ꝯceditur sibi à patre, vt j. e. l. depositi. §. fi. vel ab alio, contēplatione tn̄ patris, vt j. ad Treb. l. ex facto. §. si qs. & l. sed si plures. §. in arrogato, de vulg. & pu. & de isto loquitur hic tit. vt in j. q. dixi, & omnes istos modos peculij ponit gl. in l. frater à fratre. s. de cond. indeb.

LEX PRIMA.

1 *Ordo iuris inspici debet.*
2 *Legitimus tutor an præferatur datiuo.*
3 *Actio de peculio dat̄ in quātū vires peculij patiūtur, & est natiua. nu. 6. & 13*
4 *Ponderis maioris & valoris quod est, præmittendum est his quæ sunt minoris.*
5 *Actio habet duas causas.*
7 *Actio đ peculio ī quo differt ab actiōe exercitoria vel institoria. & n. 9. & 10.*
8 *Actio de peculio quare datur potius contra patrem vel dominum, quàm illa quæ descendit à iure ciuili.*
11 *Actio de peculio, in quo differat ab actione tributoria.*
12 *Actio de peculio personalis est, & oritur ex obligatione ciuili, num. 14.*

15 Obli-

15 *Obligationes quæ oriuntur ex rescriptis principum, vel ex edicto prætoris, habent etiam effectum naturalis, & producunt actionem.*
16 *Actio de peculio est stricti iuris.*
17 *Actio, quæ competit contra filiũ, & datur contra patrẽ, est vna, & eadem.*
18 *Pronomẽ, hoc, est demonstratiuũ tã ad oculũ intellectus, q̃ ad oculũ corporalẽ.*
19 *Testis examinatus ĩ palatio capitanei si deponẽdo sup articulo, quod cõtractus fuerat factus in palatio Episcopi, dicat contractum factum in hoc palatio sufficit tatur dictum, quia refertur ad oculum intellectus.*
20 *Agens de peculio, non agit de in rem verso.*
21 *Versum, quod in rem dominĩ est, quando dicatur esse in peculio.*
22 *Pater quando tenetur de peculio, de quo peculio intelligatur.*
23 *Pater qualiter teneatur de peculio mortuo filio.*
24 *Masculinum q̃n concipiat fœmininum, & an sit de proprio significato. nu. 25.*
26 *Statutum q̃ si quis vadit de nocte puniatur in decem, comprehendit fœminam.*

Rdinariũ. Istud prĩcipiũ vsq; ad §. ptãtis, diuidit in quatuor ptes. Primò.n. ponit ɔtinuatio. Scdò quotuplr agat ex hoc edicto. Tertiò ponunt verba edicti. Quartò illa icipit exponere. Scda ibi, est aũt. Tertia ibi verba aũt. Quarta ibi de eo loqt. & h.d. Sicut se hẽt pr̃imoniũ ad libertũ, ita se hẽt peculiũ ad seruũ vel filiũ, vt pr̃ vel dñs de pe-
1 culio teneant. h.d. fm Ia. Bu. ¶† Venio ad primã ptẽ, ex qua no. iuris ordinẽ esse inspiciendũ. ad qđ l.ij. s̃. de sta.ho. & habuistis no. in
2 gl. rub. s̃. đ eo p quẽ fac. erit. qđ valet ad q̃õ. ibi notatã. Nã q̃õ † fuit de facto, an ltĩmus tutor excluderet à iudice ɔfirmatũ. & Mar. Sil. disputauit hãc q̃õ. ĩ scholis, & determinauit ɔfirmatũ à iudice ltĩmo pferẽdũ, qa lex dicit oĩno ɔfirmãdũ. & q̃ hoc lex velit, đt ipse, patet ex ordine titulorũ. Primò.n. ponit de test.tut. Postea de ɔfir. tu. Tertiò de legi.tu. Vñ ɔcludit, q̃ pferendus sit ɔfirmat⁹, cũ de eo prius disponat, alle. p casu hui⁹ q.l. de creatiõib. C. de Epis.au. Nã dicit ipse tutorẽ filio furioso datũ à pr̃e in testõ pferẽdũ ltĩmo, q eget ɔfirmatione. C. de testa.tu. l.pe. in fi. & l. iure nr̃o. ĵ. de testa.tu.
3 & l.pe. ĵ. de cura.fur. de qua q. dic ibi. ¶† Scdò no. q̃ actio exercitoria, & institoria dant ĩsolidũ. ista verò ingtũ peculij vires patiũt.
4 ¶† Tertiò no. q̃ est pmittẽdũ illud qđ est maioris põderis, & valoris potius q̃ qđ est minoris. ¶Itẽ no. q̃ ipse ɔtus est ille, q tribuit
5 actionẽ. Tu dic q̃ ɔct⁹ tribuit oblĩonẽ, oblĩo vero actionẽ. Vñ † actio hẽt duas cãs, vnã mediatã, vt ɔtũ, aliã ĩmediatã, vt oblĩonẽ.
6 l.licet. §. ea oblĩo. de pcu. ¶† Itẽ no. q̃ ista actio est datiua, & ñ natiua, sʒ ɔriũ ĵ. dicã. ¶Op. ɔ gl. q̃ ex hoc edicto agat insolidũ, sicut ex
7 aliis superiorib. ti. de ĩst. & đ exerc. Sol. † ex hoc edicto agit triplr. primò de peculio, & tunc pdicti tituli ab isto differũt in duob. Nã in illis dat ĩsolidũ, hĩ de peculio. Scdò differũt, qa illi hñt locũ qñ est determinatũ certũ genus negotiatiõis, hic qñ nullũ. Scdò mõ agit de in rẽ verso, & tunc differũt illi tituli ab isto, qa ibi ĩsolidũ, hic in q̃tũ est versũ. Itẽ illi qñ est certũ gen⁹ negotiatiõis, hic qñ nõ est certũ. Tertio mõ agit q̃ iussu, & tunc illi ab isto nõ differũt, nisi ĩ vno: nã illi hñt locũ, qñ est certũ, & lĩtatũ gen⁹ negotiatiõis, hic qñ incertũ. Sed ɔueniũt in alio, qa sicut illi insolidũ, ẽt ist aĩsolidũ. Ita dẽs intelligere gl. tuã. ¶ Extra gl. op. & vr̃ q̃ ista nõ possit aliq̃ mõ ɔpetere, qa lex dicit q̃ ɔ nos agit, aut ex ɔtib. p nos initis aut ex quasi ɔtib. delictis, vl' quasi delictis, aut ex variis figuris cãrũ. Nã pro his ɔpetunt actiones q̃ psonales dñr ex eo, q̃ psonas imitãtur eorũ q ɔhunt, vt Inst. de act. §. oĩum. Sed hic dr̃, q̃ pr̃, vel dñs, ɔuenit ex ɔtu filij vel serui: g̃ &c. Itẽ alia rõne. Nã alteri p alterũ nõ dẽt iniqua ɔditio afferri, vt in rĩa iuris, nõ dẽt. ĵ. de reg.iu. Sed hic si pr̃ ɔuenit, ex ɔtu filij, vel dñs ex ɔtu serui, g̃ vr̃ eis iniqua ɔditio afferri. Sol. dico q̃ hoc est, de rigore iuris ciuilis, & ei⁹ subtilitate: pceduut tñ de æqtate ptoria. l. q̃ pater vel dñs ɔueniat ex ɔtib. filij, vel serui, quaten⁹ est de peculio, idcirco dicit hic tex. ptor arbitratus est. Igitur hæc actio, q de peculio dr̃, est q̃dam co-
8 gnominatio à ptore inducta, vt hic patet. ¶ † Sed circa hoc q̃ro, quare datur potius ista actio, q̃ à ptore descendit in dñm vel patrẽ, q̃ illa q̃ descendit à iure ciuili? Rñ. bñ oĩs ɔtus, q à iure ptorio descendit, & oĩs ptoris intentio, seu inuẽtio. summa nitit æqtate. vt est casus in l.j. & ii. ĵ. si qs test. liber esse ius. fu. & hoc pbatur ĩ bon. pos. ɔ tab. & alijs multis, sĩl'ib. q̃ filiis emãcipatis ɔpetunt. Fuerũt.n. inducte à iure ptorio, qa filij emancipati tanq̃ penit⁹ exnei p emãcipationẽ facti, si pteribãt à pr̃e suo, non poterãt dicere testm nullũ, sicut qlibet exneus pterit⁹ nõ pt dicere nullũ, qa emãcipat⁹ de iure ciuili cẽset oĩno exneus, sed ptor nitẽs æqtate, hĩ solũ nõ attẽdẽs, q̃ p emãcipationẽ à pr̃e qs exneat, sed ɔsiderat solũ nãlẽ actũ qa q̃uis emãcipat⁹ sit à pr̃e, pucr à pr̃e suo pcreat⁹ est, & iõ subuenit ei p ɔtabulas, sicut ius ciuile subuenit in ptãte positis p ius dicẽdi nullũ. Et sic vides q̃ oĩs ɔtus ptoris pcedit à summa æqtate. Modo ad ppositũ. Si pr̃ vel dñs ɔcedit filio ĩ ptãte, vel seruo certã pecuniæ q̃titatẽ, vt negotietur, nõ exprimẽdo certũ genus negotiationis, qa tunc hẽt locũ institoria, fuit æquũ ptori visum, q̃ ex quo pr̃ filio, vel dñs seruo ɔcedit certã pecuniæ q̃titatẽ, vt negotietur, q̃ ex ɔtu filij, vel serui pater vel dñs ɔueniri possunt, ingtũ ipsi in peculiũ, ɔcesserunt, nõ attẽto q̃ pr̃ vel dñs nõ recõtrahãt, sed attẽto eo solũ, qđ æquũ est, ex quo filius vel seruus, dñi vl' pr̃is volũtatẽ hñt: nã ex illa eorũ volũtate vñr ipsi ɔhere: lʒ nõ actualiter ɔhãt, nã tũc ɔueniret insolidũ, & đ rigore & æqtate. Itẽ ista æqtas hẽt ĩ se q̃dã aliã æqtatẽ annexã, s. q̃ ñ simplr, & insolidũ pr̃, vel dñs teneant, qa ñ simplex & absoluta fuit volũtas eorũ, ex q̃ certã & lĩtatã q̃titatẽ ɔcesserũt: vr̃.n. illa volũtas limitata respũ q̃titatis ɔcessæ filio vel seruo, & sic pcedit hĩ æqtas, & à prima causã, nã hĩ est æquum qđ pr̃, vel dñs ɔueniat ex ɔtu filij vel serui, pp eorũ volũtatẽ, q̃ est dũ ɔcedũt peculiũ, à iure psũmpta, & qđ ipsi eaten⁹ teneant, in plus ñ se extẽdat oblĩo, nisi q̃tũ est in peculio, g̃ &c. ¶ Tertiò op. q̃ nũq̃ actio de peculio hẽt locũ, q̃ dat ingtũ est in peculio. Nã peculiũ ẽ deducto eo, qđ pr̃i, vl' dño detur. Vñ lʒ actualiter sit peculiũ, tñ in subali applĩone nullũ peculiũ eẽ cẽset. l. peculiũ. §. si ære. ĵ. e. qđ ẽt ĩ dote, & cæteris vniuersitatib. ɔtigit, vt l. qđ dr̃. ĵ. de ipen. in re.do. & l. si is. §. qđ dr̃. ĵ. de iu.do. & l. Mænio. §. à me. de leg.ij. & l.ij. in prĩ. ĵ. de dote pleg. cũ si. Itẽ peculiũ ẽ, vt dixi, qđ volũtate dñi, vl' pr̃is, filius, vl' seru⁹ hẽt separatũ à rõnib. dñicis, vt l. deposi. §. fi. ĵ. e. Sed si ĩ eo fili⁹ vel seru⁹ pr̃is, vel dñi debitores efficiat, g̃ quodammõ de eo peculio pr̃, vel dñs ɔueniunt. l. eo tpe. ĩ prĩ. ĵ. de pec. Sol. dũ đt q̃ in eo debitores efficiunt: hĩ ĩtelligo ñ solũ ĩ casib. l. peculiũ ex eo. ĵ. e. sed vbicũq;, nã cũ sic dat, s. vt sit peculiũ manifestẽ, apparet ñ sic dari, vt oblĩet ad illud recipiẽs, qa sic ñ eẽt peculiũ. ¶Sed ɔ istã sol. op. nã hoc peculiũ ẽ in dño pr̃is vl' dñi, g̃ q illud tʒ, hĩ ipso oblĩat⁹ ẽ, vt Inst. de ac. §. j. Sol. ista oblĩo est ĩpropria, ad tractatũ đ peculio ñ ptinẽs. Lex.n. n. đ nãli oblĩone loqt. l. si noxali. ĩ fi. ĵ. e. & l. nec seruus. & Inst. q̃ cũ eo. §. cũ ãt. Vel dic q̃ illa oblĩo ɔ illũ, q meũ tʒ, tũc ẽ quoties ego destino rẽ petere, ñ cũ destino ñ petere, vt ẽ ĩ peculio. l; dñs amitteret eo ipso seruũ sibi oblĩatũ ad Peculiũ restituẽdũ, quapp peculiũ eẽ đ finit, nisi dolo faciat, tũc.n. licet deficiat tñ fingit ñ deficere, l. summa cũ rõe. ĵ. e.

Venio ad q̃ões, & primò q̃ro cũ hic dicat, q̃ actio de Peculio differt ab actione exercitoria ĩ vno, s. q̃ illa insolidũ
9 hæc tm̃ de peculio: Nũc q̃ro, † an sint aliæ dr̃iæ? Rñ. sic nã illa hẽt locũ, qñ pponit certo gñi negotiatiõis, hæc nõ. Itẽ illa hẽt locũ. qñ fili⁹ vel seru⁹ ɔxit in merce nauali, volũtate dñi vel pr̃is: hęc ĩ pr̃e vel dño ignorãte vel ɔdicẽte. l. si qs seruũ. §. ẽt. ĵ. e. dũmõ fili⁹ ɔhat ĩ peculiari merce. Ad hoc facit ĵ. de ver.ob. l. seru⁹ vetãte. Itẽ ẽ & alia dr̃ia, nã qñ pr̃, vel dñs ɔuenit đ peculio ex ɔtu filij vel serui, pr̃ vel dñs, si hẽt ĩ aliquo obligatũ filiũ, vl' seruũ quocũq; mõ, vel quocũq; iur, an oẽs alios creditores deducũt, q̃ eis debet, si ipsi ɔueniat ab alijs creditorib. actiõe đ peculio ex ɔtu filij vl' serui l. si qs seruũ. §. ẽt. ĵ. e. l. peculiũ aũt, ĩ prĩ. e. ti. Sđ qñ ĩtẽtat exercitoria ñ hẽt locũ ista pdeductio: qa cũ pr̃ vl' dñs teneat ĩsolidũ, vt s̃. dixi oblĩo q̃sita ɔ eos nõ respicit peculiũ: qa tenẽt vsq; ad ĩterulã, siue ĩsolidũ: nihil ergo posset opari pdeductio. ¶Item q̃ro, in quo
10 differat ab ĩstitoria? Rñ. ĩ multis: nã illa ĩsolidũ, hæc quaten⁹ ẽ ĩ peculio vt hic. Itẽ illa, qñ fili⁹ vel seru⁹ pponit alicui negotiatiõi, certè hic qñ nulli certæ negotiatiõi, sʒ simplr dñs, vl' pr̃ filio vl' seruo peculiũ ɔcedit, vt negotiet. Itẽ illa, qñ iteruenit scĩa, & ɔses⁹ pr̃is vl' dñi ĩ gñe circa al's rẽs q̃ venales, hic verò qñ ignorãte, & inuito dño vel pr̃e seru⁹ vel fili⁹ sup merce peculiari ɔxit d.l. si qs seruũ.
11 §. ẽt. ĵ. e. ¶† Itẽ q̃ro ĩ quo differt hæc actio ab actione tributoria? Rñ. actio tributoria ĩpedit pr̃em vl' dñm pdeducere id, qđ nãliter sibi dẽt à filio vl' seruo, sed vocat pr̃ vl' dñs, dũ aliqđ dẽt eis à filio vel seruo ĩ tributũ sil' cum aliis creditorib. ad id qđ in peculio reperit, vñ eligit q̃dã via media vice actionis exercitorię & de peculio, & ipsã actionẽ tribuit. Itẽ illa hẽt locũ qñ interuenit simplex scĩa dñi vl' pr̃is, filio vl' seruo ɔhẽte, vt l. i. §. sciẽtiã. s̃. de trib. Hæc qñ ignorãte, vl' sciẽte & ɔdicẽte pr̃e vel dño fili⁹ vl' seru⁹ ɔxit, & ista sola scĩa ẽ illa, q̃ tollit pr̃i vel dño pdeductionẽ in tributoria, q̃ secus ẽ ĩ actione de peculio, in quo pr̃ vl' dñs deducũt prĩo, qđ eis dẽt à filio vel seruo, &c. Itẽ ille ɔpetit, ẽt si nihil sit in peculio. vt s̃. de trib. l.j. §. merx. ista vero secus. Itẽ alia dr̃ia ponit in l. de pe-
12 culio. s̃. đ trib. ¶† Itẽ q̃ro, an actio đ peculio sit in rẽ, vl' ĩ psonã[a]
Quidã dñt, q̃ ẽ in rẽ. & hoc dñt, vt oñdãt q̃ nullã oblĩonẽ psupponat, & sic pr̃ p filiũ, & dñs p seruũ ñ obligat. qđ pbat, qa re pempta, dñs nõ tenet sicut in reali. l. q̃situ. in prin. ĵ. eo. Et p eis arguo, qa ille ad quẽ trãsit peculiũ, pt ɔueniri. l. & ancillarũ. §. si seruus. ĵ. e. qđ nõ ẽ in actionib. psonalib. l.j. §. si hr̃s. ad Tre. & l. si fideicõmissum. §. tractatũ. s̃. de iud. Præterea cedẽdo peculiũ liberaret. l. sed post. s̃. cõi diui. in fi. qđ nõ ẽ in actionib. psonalib. l. vsufructuari⁹. C. de vsufr. Itẽ dat ɔtra dñm, vel pr̃em, ingtũ ad eos puenit de peculio, & seqt rẽ. Si rẽ, ergo ẽ realis, qđ ẽ ɔtra nãm psonalis, q̃ seqt psonã. l. oẽs. ĵ. de ac. & ob. Pro qua optimè facit l. q̃situ. § si is, q. ĵ. e. In ɔriũ ẽ veritas. Pro q̃ ẽ opi. gl. in l. depo. ĵ. e. & ita vr̃ sentire la. đ Arc. ĵ. ti.j. & ĩ l.j. nã ei fideiussor accedit l. vt creditorẽ. s̃. ti.j. & l. eo tpe. ĵ. e. Sed oblĩo fideiussoria reqrit oblĩonẽ, vt institut. đ fideiu. §. fideiussor, ĩ prĩ. Sđ oblĩo fcipit psonales actiões, vt Inst. đ actiõib. §. i. ptereæ tex. vr̃ exprssus ĩ l. i. de cus. re. & in l.3. ĩ fi. ĵ. e. & l. sũma cũ ratione

ADDITIO.

a Io. Fr. Ru. ¶ In personam. I. lem tenet Bar. in l. frater à fratre. vers. sumus expediti dua. parte s̃. de cond ind. & ang. de Are.in §. actiones autem. Inst. de act.

rōne.ꝟ.e.& Inst.de ac.§.ī ꝑsonā.qcq̄d dicat Cy.ī l.dn̄m.C. qđ cum eo.q dt,ꝙ ē actio ꝑsonalis cū actione ī rē:qa leges ꝓdictę loquunť de ipsa actione cum adiectione de peculio, nec pt separari dicta adiectio, qn aliqua remaneat, sicut qualitas à suo subiecto l.ij.s̄.đ vsufr. Cōtraria n̄ obstāt,nā video ꝙ ī ꝑsonalib.qs, re perēpta liberať,vt ī debitore spēi.Vn̄ video,ꝙ ille,ad quē res ꝑuenit tit.singulari,teneť actione scripta ī rē.l.de eo.ī fi.s̄.ad exhi.& l.j.§.pe.ꝟ.đ ī-terdi.& hoc casu liberať cedēdo rē bona fide.d.l. sed postq̄.in fi.

13 ¶†Itē q̄ro posito,ꝙ sit ī rē scripta qđ tn̄ n̄ ē verū ā sit datiua,vł natiua.qđ est qn̄ nascit̄ ex mre obl'one.Cy.ī d.l dn̄m.circa fi.dicit ꝙ est datiua.teneť.n.pr̄ vł dn̄s pp ꝯc̄ū filij,vel serui,n̄ ex aliqua obl'one,s; qa lex dat hācactionē.Facit tex.ꝟ.hac ea.l.ver.est āt.Sđ hoc est falsū,& ꝯ tex.pluriū li.Priò ꝯ l.depositi.ī pri.cū l.iij.§.sī fili⁹.& §.Iulia.& §.sed si fili⁹.ꝟ.e.& ꝟ.ti.j.l.j.iō ꝯcludo, ꝙ sit natiua, & oriať ex mre obl'one.Ad qđ facit l.si qs cū filio.ꝟ.e.ibi debitores, &c.l.

14 eo tpe,§.si creditor.ꝟ.e.¶Itē q̄ro,†an oriať ex obl'one ciuili & nāli,an ex ciuili tm̄.In hoc sūt opi.quas refert gl.in l.fr̄ à fr̄e.s̄.de ꝯd.īd.Azo & Hug.dn̄t, ꝙ est sola ciuilis obl'o.q̄ tn̄ hē̄t effectū nālis. Et ꝓ eis facit,qa deficit ꝯsens⁹,imo oblať pr̄ vel dn̄s īuit⁹.l.si qs seruū.§.ēt.ꝟ.e.vbi dr̄ ꝙ pr̄ & dn̄s teneť ciuiliter. Alij dn̄t ꝙ est ciuilis &nālis,q̄ sola nālis,& sola ciuilis n̄ est sufficiēs ad ꝓducēdā actionē.Inst. de ob.circa pri. Br̄ opi. Azo.puto verā. Nā obl'o nālis dr̄ de iuregē̄.l.Stichū.§.nālis.ꝟ.de sol.& l parietē.ꝟ.đ ser. vrb. Sđ ꝙ pr̄ vł dn̄s teneať de peculio,n̄ est de iuregē̄,ergo &c.Itē nō est hic ꝯsēs⁹ q nālē obl'onē īducat,ergo &c.Nō ob.si dicať,ergo n̄ est suffi-

15 ciēs ad ꝓducendā actionē:qa dēs scire ꝙ q̄dā†sunt obl'ones ciuiles,q̄ hn̄t effectū nālis,vt dicit Azo,pp authoritatē statuētiū,vt obl'o,q̄ descēdit ex rescripto prīcipis, vł ex edicto ꝑtoris,vt ī casu nr̄o q̄ ꝓducūt actionē.Possum⁹ tn̄ dicere,ꝙ hæc ē ficta nālis qa illud qđ facit iudex, vł ꝯditor legis vr̄ facere ps,vt l.si ob cām.C.đ eui.& no.ī l.j.§.hæc verba.ff.ne vis fiat.& l.j.đ leg.& hoc ē qđ voluit dicere,hē̄t effectū nālis.Itē q̄ro,an lr̄ sit ꝓpriū nomē actionis:

16 lr̄ tāgiť ī l.iij.§.Iul.ꝟ.e.& ibi dicā.¶†Itē q̄ro,an actio de peculio sit bonæ fidei,vł stricti iuris?Dico ꝙ sp est stricti iuris:q̄uis illa,q̄ ꝯpetit ꝯ filiū,sit bonæ fidei,vt l.mora.§.ī bonę fidei.ꝟ.de vsur.ita dicit

17 Gul.ī d.l.iij.§.Iul.¶†Itē q̄ro,an actio q ꝯpetit ꝯ filiū,&q̄ dať ꝯ p̄rem vł dn̄m,sit vna & eadē,an verò sint duæ:s.vna,q̄ ꝯpetit ꝯ filiū,alia q̄ ꝯpetit ꝯ p̄rem;R n̄.ꝙ vna ē & ea.l.iij.§ sed si fili⁹.ver.nec īteresse,ꝟ.e.Etita t; do.Io.ī l.cū fili⁹.ꝟ.de ver.ob Nā si diceres,ꝙ essēt duę,esset de necessitate ddm,ꝙ actio q̄ ꝯpetit ꝯ patrē,hēret aliā cām,q̄ actio,q̄ ꝯpetit ꝯ filiū.qđ si eēt verū seq̄reť qđ ex vno ꝯc̄u orientur duæ actiōes,qđ est fallum.Nā vn⁹ est ꝯctus,& nō plures.vt l.si cū filio.ꝟ.de ꝯpē.Seq̄reť ēt ꝙ plures obl'ones orirenť qđ dicere est absurdū.Sđ l; sit vna & eadē,tn̄ q̄litas ei⁹ mutať: qa n̄ fit ꝯdēnatio ī solidū ꝯ patrē,sicut ꝯ filiū,vt est tex. no.q lr̄ ꝓbat in l.tā ex ꝯc̄tib. s̄.đ iud.qđ ēt optimè vidistis ī l.in delictis.§.si detracta.s̄.đ nox.Et ex hoc seq̄ť effectus ,ꝙ ī teritu spēi sicut liberať filius,liberať etiā pr̄.l.si homo.ꝟ.de ver.ob.Dicam in l.si ex duob.§.in hoc autē.ꝟ.eo.

Venio ad secūdā ptē,s.ad ver.ē āt.ex q̄ no.tex.ibi dū đt,lr̄ oriť actio.& no.ad illā q.an actio de peculio sit natiua,vel datiua,de qua dixi s̄.¶Op.ad id qđ ītēdit,ꝙ istud edictū sit triplex, imò vr̄ qđ nō sit,nisi vnum,vt ꝟ.ꝓx.§.cū suppletione gl.j.ibi posite.Hui⁹ timore gl.exponit triplex,i.tripliciter agiť. q.d.vnū tm̄ est, sed trib.modis agi. ¶Itē opp.dr̄ hic ꝙ hoc edictū, &c.sed hoc nō pt ꝓcedere:qa certū est ꝙ hoc ꝓnomen,hoc,est demonstratiuū ad oculū.l.nemo.ꝟ.de hr̄.inst.& ibi no.& qđ no. in si ita stipulat⁹ fuero hāc summā.de ver.ob.sed nullū apparet edictū,ḡ nō ꝯuenit

18 istud ꝓnomē.Sol.†istud ꝓnomē,hoc,est demōstratiuū ēt ad oculū intellectus,vt l.Mæuius.§.duob.ꝟ.de leg.ij. Ergo hic legislator voluit demōstrare id qđ hēbat in mēte,& sic referť ad intell'm,nō āt ad oculū.Et ad istā sol'onē facit ꝙ vbicūq; in iur̄ hēs ꝓnomen,lr̄,tā ad demonstrōnē corporalē q̄ ad itel'lualē est demōstrabile.l.lī actio.s̄.de his q deie.vel effu. & l.lī actio.s̄.de edē.& l.j.s̄.de ser.rust.pđ.cū sim.qa certū est ibi ad oculū nō posse demōstrari, cum sint incorporalia,ḡ &c.Et de hoc no.Frā.de Pisis in l.j.de ope.no.

19 nū.in d.l.Meuius.§.duob. de leg.ij.†p qđ vr̄ posse sustineri dictū testis,q sup vno articulo in palatio Capitanei dixit ꝯc̄ū celebratū in palatio Episcopi.& sup hoc capitulo dixit ī hoc palatio.Nā referť ad oculū intellect⁹ hoc verbū in hoc palatio.s.Epi.de quo s̄.dixerat nō ad oculū corpis,arg.ex.de test c.cū tu.nisi cā ꝯuertatur,& intelligeremus,ꝙ demōstrareť res corporalis, ꝑ ea q̄ no.in

20 d.§.duob.& in i.cōsti.Codicis,& Digest.¶†Item q̄rit hic gl.an q agit de peculio videať agere de in rē verso?Qui dā dn̄t ꝙ sic ꝑ istū tex.Pro q̄bus facit §.in rē aūt, ver.licet.n.Inst.qđ cū eo.& l.filiusfam.ꝟ.tit.ij.Item qn̄ agiť ꝯ patrē vel dn̄m de peculio, istud ꝯputať & cēseť esse in peculio,qđ pr̄ vel dn̄s dēnt filio vel seruo vt l.quā Tuberonis.§.sed & id qđ.ꝟ.e.& istud nīl aliud est dicere,nisi ꝙ pr̄ vel dn̄s teneť pp id,qđ versum est.Vn̄ cōcludūt ꝙ q agit de peculio,agit de in rē verso.In ꝯriū determinat hic gl.ꝙ q agit de peculio,nō agit de in rē verso,ꝑ qua vr̄ tex.expressus in l.iij.§.si filius.versi.qcq̄d.ꝟ.e.& l.ancilarū.ij.rn̄so,ꝟ.e.&ad istum tex.rn̄det quòd illud qđ hic dr̄,ꝙ agiť de in rē verso,dic.s.iterdū de in rē verso,vt

ibi,interdū de peculio vtl'ī,qđ patet, qa ponit eas ī distinctè. Sed ad ꝯriū n̄ rn̄det.Tu dic,ꝙ n̄ obst.§.ī rē verso.licēt.n.qđ ibi dt,ꝙ vna ē actio de peculio.ītellige,ꝙ ille q ꝓponit actionē đ peculio,ꝯseq̄ť effectū sp,& īterdū đ ī rē verso.vt qn̄ dn̄s dēt aliqđ seruo, vt d. §.

21 s; & id qđ.Aduerte†tn̄ ꝙ nō sp illud,qđ est versū in rē dn̄i,cēseť ī peculio:nā tūc ī peculio cēseť,qđ in rē dn̄i versū est,quoties seruus dn̄m,nālr̄ sibi obligat,& hoc tūc demū est, cū vertit in rē dn̄i aīo repetēdi,nō aīo donādi.Itē si ꝯsūptū sit illud,qđ versū erat vt qa granū,vinū,& oleū qđ mutuo acceperat,dederat familiæ dn̄i & ab ea fuit subtractū.No.ꝙ granū,vinū,vł oleū ē ī peculio,& tn̄ ī rē dn̄i versū est.Itē si seru⁹ dētidn̄o vltra,q̄ iverterit,si de ī rē verso dn̄s ꝯueniať,nō deducit sibi debitū in actiōe de peculio deductur⁹ licēt sit arg.ꝯ.ꝟ.de in rē ver.l.qdā.& pp istos effect⁹ necesse est dicere actionē de peculio ab actiōe de in rē verso discrepare.l.j.ꝟ.ti.ij.& vidistis s̄.de dr̄iis īter istā actionē, & illā.Et eo.mō rn̄de ad l.filius.ꝟ.ti.ij.de quo articulo no.in d.§. in rē aūt. Inst. quod cum eo.

Venio ad tertiā ptē,q̄ est in ver.verba,q̄ ponit verba edicti,& gl.supplet.s. actionē ī dn̄m,vel patrē.¶Sed ꝓ decl'one

22 †q̄ro,hic dr̄,ꝙ pr̄ ex ꝯc̄u filij b teneť de peculio,q̄ro de quo pe-
b culio possit intelligi,cū filiusfa.possit hēre plura peculia,vt dixi s̄. in rub.Gl.in l.dr̄ q castrēse.ꝟ.de castr.pe.mirabilr̄ rn̄det. ꝙ de iure ātiquo pr̄ teneť de peculio ꝓfectitio,qđ ipse filio ꝯcessit, & pass⁹ est eū hēre.Itē de peculio aduētitio,qa de iure ātiquo nō distīguebať peculiū aduētitiū à ꝓfectitio, & qcq̄d q̄rebat fili⁹,q̄rebat pr̄i.De castrēsi verò peculio nō teneť pr̄,filio viuo,sed ipse filius ꝯuenit,vt l.4.§.j.de cast.pe.Itē hodie in aduentitio peculio pr̄ nō teneť actione de peculio,sed pt ꝯueniri,vt lt̄imus administrator filij,vt l.j.C.de bo.ma.qđ no.qa ꝑ hoc hēs intell'm totius ti. de

23 peculio.& hæc vera viuo filio.†Sed qđ mortuo filio,qualr̄ teneť pr̄ de peculio?Rn̄.de iure antiquo,de peculio aduētitio,&ꝓfectitio tenebať intra ānū.ꝑ titulū,qn̄ acti. de pec.est an.de peculio verò,castrensi,siq̄dē pr̄ occupauit iure peculij,incipit assumere post mortē vires peculij ꝓfectitij:iō teneť de peculio intra annum, vt d.l.pr̄ q castrēse.secus si vt hr̄s occupat.Hodie verò indistinctè pr̄ occupat,vt hr̄s in aduētitio castrēsi,vł quasi,iō nō tenebiť de peculio,sed ciuili ꝑpetuo.Sed ꝯ hoc facit,qa ipse succedit filio,q̄uo ergo pt teneri de peculio?Nā pr̄,q teneť de peculio hr̄ vt fideiussor.l.cū filius.ꝟ.de ver.ob.& no.gl.in l.sed si dānum.§.sđ & creditor.ꝟ.e.sed si fideiussor succedit principali,extinguit obl'o fideiussoria.l.hr̄s à debitore.§. qđ si idē.ꝟ. de fideius.vbi istā opposi.facit gl.& soluit in d.l.pater q castrense.de castren.pecu.

24 Venio ad quartā ptē in ver.de eo.Ex quo no.†ꝙ masculinū
c ꝯcipit fœmininū.¶Cōtra hoc c op.de l.si ita relictū.in prin.de le.ij.& l.q duos.de le.iij.l.Luci⁹.§.q̄sitū.Sol.vt ꝑ Cy.in l. qcūq;.C.de ser.fug.& ibi ēt Odo.& in Spe.de dispu.aduo.§.j.Doc. ī l.j.ꝟ.de ver.si.de quo est hodie gl.in c.ḡnali.de elec.in vj.& plenissimè ꝑ Frā.de Pisis,in l.j.de verb.sig.Tetigi in d.l.si ita relictū. Vn̄

d potes dicere,ꝙ aut masculinū d ꝓnūciať ꝑ nomē ꝓpriū, & tūc n̄ ꝯrehēdiť fœmininū:aut ꝑ appellatiuū,& tūc aut ꝓnunciať substātiuè,aut adiectiuè.Primo casu aut tale substātiuū est ḡnis cōis, & tunc masculinū nō ꝯcipit fœmininū, qa ꝓnunciatio fit in vtroq; ḡne,ar.de vul.& pu.l.cū ex filio.§.j.& si ꝓnunciať,qa cōe,ęq̄lr̄e hēt ad masculinū & ad fœmininū. ꝟ.de ver.si.l.hoīs.Aut est ḡnis masculini,vt nomē filiorū libertorū,& fr̄um,& tunc aut sermo ꝭm ꝯueniētiā rei,de qua loqmur,nō est adaptabil'.ad gen⁹,vt si dico,liberti sunt mariti vxorū,& tunc nō ꝯtinētur feminæ,& hoc nō ex vi noīs,s; rei.i.māæ.Aut ꝯueniētia ꝭmonis pt adaptari vtriq; ḡni, & tūc aut,loqmur ī mā q̄ rcipit interptationē extēsiuā.& tūc masculinū ꝯphēdit fœmininū.& ita loq̄ť d.l.q duos.& l. Luci⁹.§.q̄sitū.& l.si ita relictū.Aut in mā,q̄ n̄ rcipit extēsionē,seu interptationē extēsiuā,& tūc masculinū n̄ ꝯcipit fœmininū.ꝟ.de vēt.ī pos.mi.l.j.§.quať.Hāc doc.no.tradit l.iusta.ꝟ.de ver.si.Si verò ꝓnūciať ꝭmo masculin⁹ adiectiuè,& tunc aut substātiuať ī substātiuo ḡnis masculini,& tunc aut in mā extēsibili,& ꝯphēdit fœmininū,de ver.si.l. q̄sq̄s mihi.aut in mā nō extēsibili, & tunc sec⁹. Aut substātiuať in

e substātiuo ḡnis cōis,vt puta,q̄sq̄s homo,& tunc e ex vi accidētis, id est adiectiui,nihil importať,qa accidēs est ad substantiā.cui coherer signū:nō.n.ꝓprietas est significatio,sed ex vi substātiui oīo significať vtrunq;,sexum.vt ꝟ.de iure fis.l.ait diuus.& ꝟ.de ver.sig. l.j.& l.j.ꝟ.de reg.iu.& vide quod no.in cle.j.de elec.in ij.glo.¶Sed

25 quęro†in casu,in quo masculinum ꝯcipit fœmininum,an sit de proprio sign̄ato verbi.Iac. Bu.hic dicit,ꝙ non,sed potius ex quadam

ADDITIONES.

a Datiua.idem tenet Bar.in d.l.frater à fratre.ver.ij quæro.& Ang.in l.iij §.si fil us.ꝟ.eo.de quo vide Bal.& Sal.post Cy.in l.dominum.C.quod cum eo.

b ¶ Ex contractu filij. Et vide quatuor casus no.per gl.in l.cum ancilla.C quod cum eo. in quib. pater vel dominus,non tenetur de peculio,nisi inquantum locupletior factus est.Bal.qui addit quintum,in l.si filiusfam.s̄.de iudic.

c Pom.¶Cōtra hoc.Vide Alex.cōs.80.col fi.vol.j.& cōs.24. vol.ij.& cons.115.vol.ij.

d ¶Aut masculinū.Quādo masculinū cōprehēdat fœmininū,vide Bar.in l.j ꝟ.de ver sig.

e Pom.¶Et tunc.Vide Ale.consl.112.2.vol.

dã interptatione,& hoc ꝓbat p istũ tex.Nã si eẽnt de propo signi ficato verba prolata in masculino,ĩtelligerẽt ĩ fœminino,ꝙ hic ẽ secus.Sed mihi vr̃,ꝙ nec ex propo significato,nec ex interptatione,masculinũ ↄcipit fœmininũ,& ꝙ nec possit ꝓcedere istud bro cardicũ,qa vbi cũq; tu dicis,ꝙ masculinũ possit ↄcipere fœmininũ,nõ ẽ bñ dctm̃,ꝙ istud fit ex vi verbi masculini, imo dico ex vi rõnis,qa differẽs ẽ rõ,ꝙ probo p tex.istũ,q dt,ex hoc edicto ĩ fœmininũ sexũ actio dat̃,nõ ãt dt ex verbi interptatione,qa nõ vi interptationis,sed vi eiusdẽ rõnis,q̃ indifferẽs est ad vtrũq; sexũ.Sic
6 in l.sed & si.§.hoc senat⁹.s̃.ti.j.Exẽplũ ĩ statuto,quo † cauet̃,ꝙ si qs vadit denocte,puniat̃ in decẽ,& loqt̃ de verbo masculini gñis, dico ergo,ꝙ statutũ ↄphẽdit fœmininũ genus.nõ vi verbi,sed vi
a rõnis ĩdifferẽtis.aSed si statutũ diceret sic,si qs rapuerit virginem vel monialẽ,puniat̃ in decẽ,isto casu statutũ non ↄphendit fœmininũ,qa non est indifferẽs hæc rõ. Nam statutũ,ꝙ hẽt locum in masculo,non habet locum in fœmina,& sic de similibus.

ADDITIO.

a ¶Indifferentis.Vide Are.consi.39.

§.Si cum impubere. Ex ↄctu serui,vel filijfa. minoris,pr̃,vl' dñs nõ ↄueniuntur, nisi inq̃tũ locupletiores facti sunt:vel verius dicã, nisi inq̃tũ locupletatũ est peculiũ,h.d.¶Op.& vr̃ ꝙ imo inq̃tũ ẽ ĩ peculio,vt s̃.ea.l.in pn. Sol.spãle est hic.Rõ spãlitatis pt eẽ.Nã ex quo grauat̃ pr̃ vel dñs ĩ vno.ꝙ si seru⁹,vl' filiusfa.minor læderẽt̃ p eorũ facilitatẽ,nõ restituerẽtur,vt l.3.§.fi.s̃.de min.r̃leuatur in hĩ,ꝙ non tenetur de peculio,sed inq̃tũ peculiũ est locupletatũ arg.l.eum q.s̃. de iureiur. Item quærit hic glo. an isto casu pater, vel dominus deducet sibi debitum si conueniretur de peculio? & dicit quod sic.

1 *Verbum,habeo,non denotat dominium.*
2 *Genitiuus quando denotet dominium,& quando possessionem.*
3 *Statutum quod accipiens rẽ alterius puniatur in decem, quomodo intelligatur.*
4 *Vsus loquendi communis attenditur in statutis.*
5 *Actio de peculio est prætoria.*
6 *Commune quod est, meum est.*

§.Potestatis. Iurisc.hic exponit verbũ,ptãtis:positũ ĩ edicto.& pmo dt,ꝙ istud verbũ,ptãtis, refert̃ tã ad filiũ,q̃ ad seruũ.Scdo dt,ꝙ seruorũ appell'one ↄtinẽt̃ nedũ proprij,sed hi,quos bona fide possidem⁹ tm̃mõ, & ꝙ appell'one suorũ ↄtinẽtur ñ solũ proprij,sed cões.& h.d. Verbũ,ptãtis,assumitur largè,vt ↄphẽdat suos proprios,& cões,& ẽt bona fide possessos,& eos,ĩ quos hẽm⁹ vsũfructũ,& hr̃ditarios,& ↄphẽdit dños vtriusq; sexus,minores,& furiosos.h.d.cũ l.seq.ibi,ex ea cã. Not.
1 ꝙ † verbũ,hẽo,verificat̃ siue r̃s sit mea,siue ñ.adeo ꝙ ñ necessitate ñ dnotat dñij existẽtiã.ad qd̃ l.j.§.qd̃ ãt.d̃ vi & vi arma.¶Scdo
2 no.† ꝙ genitiu⁹ verificat̃ rõne possessiõis.¶Cõtra hoc op & vr̃,ꝙ genitiu⁹ hẽat signar̃ dñiũ,vt l.suũ Titij.j̃.mã.& l.hr̃dis su⁹.de leg. j.& l.si su⁹ cõis me⁹.j̃.de stip.ser.Sol.fateor,qd̃ gtũus hẽt d.signationẽ,& ẽt al's significationes,vt hic.vbi ponit̃ ĩ lege.dẽt sumi,prout magis apt⁹ est ĩ mã,ĩ qua ponit̃.l.quoties ĩ stipl'onib.de ver.ob. vbi expsse ponit hoc exẽplũ,dũ dt,liber Arist.& l.quoties idẽ smo.
3 de re.iu.& l.librorũ.§.j.de leg.3.¶Sed põe,† dt statutũ,ꝙ qcũq; acceperit rẽ alteri⁹,puniat̃ ĩ x.Quæro qd signat illd̃,rẽ alteri⁹; an dñiũ, an verò possessionem?& vr̃,ꝙ signet dñium:ita ꝙ nõ possessionẽ l.2.post pri.s̃.d̃ reli.& sum.fu.In ↄriũ vr̃, ꝙ verificet nõ tm̃ ĩ dñio, s; ẽt ĩ possessiõe & dtẽtatiõe vt hic.itẽ si hẽo rẽ ↄmodatã, vl' dpositã apd me,dr̃ eẽ ĩ ptãte mea.l.j ĩ pri & §.ait pror.cũ l.se.s̃.nau.cau. sta.Dic ꝙ d̃ ꝓprio & stricto signato signat dñium.d.l.2.s; d̃ signatiõe magis larga,& ĩpropria ↄphẽdit etiã possessionẽ , & dtentationẽ,vt hic.Vñ general'r antiq dicebant,ꝙ gtũs quandoq; regit̃ ex nã eius,qd̃ est alterius quandoq; ex nã possessiõis.In statuto verò,licet deamus accipeẽ propam significationẽ vocabuli.l.nõ al'r. d̃
4 leg.3.tamẽ pp cõem vsum loquẽdi accipiã † hoc scdo mõ.l librorũ.§.qd ergo & qd̃ ibi no.de l.3.& l.Lucius.Et ꝙ ipse cõis vsus loquendi attendat̃,facit qd̃ no.ĩ l.2.§.tulerunt.in gl.no.ar.s̃.de orig. iur.¶Scdo no.ꝙ istæ actiões sunt ptoriæ, vt hic in l.ex ea cã. ibi
5 honorariæ,&c.ad qd † facit l.j.in pri.s̃.e.l.j.§.merito.j̃.ti.j.& l.Titi⁹
6 de rescin.vẽ.¶Tertio no.ꝙ † id qd cõe est,meũ est,de quo p Dy. ĩ sui elec.de leg.j.& per Cy.in l.j.C.q test.fac.pos.& per Dy. ẽt in c. in re cõi.de reg.iur.in vj.per do.Frãc.de Pisis in d.l.sed si hac. §. q manumittit̃.de in ius vocan.& in d.l.j.C.q testa.fac.pos. in simili, & ego tetigi in d.l.serui electione,plenius quam alibi.

LEX III.

1 *Actio de peculio an sit datiua,remissiuè.*
2 *Verba edicti absolute posita ꝙ verificentur ẽt in eo,qui in nullius est potestate.*
3 *Hæreditas iacens quantum ad hunc titulum non dicitur domina.*

1 Licet. Istud prĩcipiũ sũmaui cũ pcedentib. & adhuc venit ad exponẽ illi⁹ verbi,ptãtis,positi ĩ edicto.¶† Not. ꝙ ista actio est datiua,vt hic in tex.pollicear̃,&c.& ibi, dari de peculio.
2 de quo dic vt dixi s̃.e l.j.¶Itẽ no.† ꝙ verba edicti absolutè posita in eo q est in ptãte alterius,verificanẽ ẽt in eo q nullũ hẽt dñiũ, vt hic.& ibi, in nullius potestate,&c.¶Itẽ no. † ꝙ hr̃ditas iacens
3 q̃tũ ad hũc titulũ non dr̃ dña,licet in aliis secus,vt l.hæreditas.j̃.

de acq re.do.Nã hic reqritur dñiũ psonæ viuẽtis,nõ fictè. Et est rõ,qa in ↄstitutione peculij reqritur ↄsensus,sed hr̃ditas non põt ↄsentire.ergo &c.sed tamẽ ex æqtate verificatur ẽt in persona representata à iure,vt est hr̃s, qui ab hr̃ditate iacẽte representatur.

§.Vnde Labeo. Hic Iurisc.declat plenius qd dixerat in pri.l.adducendo dicta Labeonis. ¶No.ꝙ verba edicti,q̃ dñt,in alterius ptãte,verificant̃ in vna, & eadẽ psona.¶Op.hic dr̃,ꝙ seruus liber factus,ↄuenit̃ de eo,qd̃ gesſit in seruitute.Cõtrà,de l.j.C.an ser.ex suo fa.& p totũ.Sol.vt ĩ gl. ¶Itẽ op.dr̃ hic seruũ liberũ fctm̃ teneri de peculio:ↄ̃,imò vr̃ ꝙ ĩ solidũ.Nã ex quo est liber & hr̃s,cẽset̃ liber factus à die mortis testatoris,& sic vr̃ nõ vt seruus ↄxisse.l.oĩa fere.j̃.de reg. iu. & l.hr̃s quoq;.j̃.de acq.hær.Gl.soluit.sed sua sol.eẽt vera,qñ eẽt institut⁹ purè liber,& hr̃s:sed hic nõ fuit institutus purè, sed fuit regulariter substitutus,vt patet in tex.ibi,mox repudiãtib. &c. q̃ substitutio est ↄdõnalis institutio,vt no.in l.Gallus in pri.de li.& posth.& l.in ratione.§.si filio,ad leg.Fal.& l.qui liberis,de vul.& pup. & iõ in medio tempore non dicitur esse hæres,nisi fictione iuris.

1 *Verbum,alterius,comprehendit masculinum,& fœmininum.*
2 *Tutor & curator æquiparantur.*
3 *Furiosus quando conuenitur,libellus formatur in persona procuratoris.*
4 *Peculij constitutio seu demandatio,non finitur morte.*
5 *Pupillus etiam cum tutoris authoritate non constituit peculium.*

§.Parui autem. Hic Iurisↄsultus exponit verbũ edicti,q in alterius,&c.h.d.verbũ alterius,ↄphẽdit vtrũq; sexũ,minores,& furiosos.h d.¶No. ꝙ dixi in sũmario,
1 † ꝙ istud verbũ,alterius,ↄphẽdit masculinũ,& fœmininũ.No.tex.
2 ꝙ dñs ẽ obl'atus.No.† in ver.in furiosi,tutorẽ,& curatorẽ æqparari.
3 ¶Itẽ no.† ꝙ qñ agit̃ ↄ̃ furiosũ,dẽt formari libellus ĩ psona curatoris.¶Op.ꝙ dñs dr̃ fideiussor serui.l.cũ filius.de ver.ob.& no. in l.sed si dãnũ.§.sed & creditor.j̃.e. Sed mulier nõ pt ĩtercedere, qa hẽt exceptionẽ Velleiani,ergo,&c.Sol.hic in re ꝓpria. Ad qd̃
4 facit l.de die.§.j.s̃.q satisf.cog.Itẽ no.† ꝙ ista demãdatio, seu ↄstitu-
5 tio peculij,nõ finit̃ morte mãdãtis,seu ↄstituẽtis,&c.Not.† ẽt pupillũ cũ tutoris authoritate non posse constituere peculium , & idem,si esset furiosus.

1 *Interrogatus de duobus,potest simul in diuersis orationibus respondere.*
2 *Responsio ne iuris ordo in respondendo peruertatur,congrua debet fieri.*
3 *Intercessio dicitur officium.*
4 *Actio de peculio,an sit proprium nomen actionis.*

a §.Si filiusfa. aHic exponit̃ vltimũ verbũ edicti,s.negotium gestũ est,&c.& ĩcipit declare,qñ dr̃ negotium gestũ:& priò de negotio extraiudiciali,& gl.diuidit:tu dic,ꝙ iste est ꝓpriè §.vsq; ad §.ex furtiua.& diuidit̃ ĩ tres ptes prĩcipales. Priò format tres qõnes ĩ psona duorũ,s.sui,& filij. Scdo ĩcipit ad illas rñdere circa psonã sui.Tertiò circa personam filij.Scda ibi,& est verius.Tertia ibi,sed si filius.Itẽ scda pars subdiuidit̃ ĩ septẽ partes Nam pmo Iurisc.rñdet ad j.q.dũ suus fideiussit, qa ita demũ obl'at dñm,si fideiussit in cã peculiari:secus.si ex cãm peculiarẽ.Scdo rñdet ad tertiã q.dũ suus mandauit.& sil'r ibi distiguit in cã peculiari,vl' nõ,& tene primã lec.gl.Tertiò dt,ꝙ distinctio adhibita ĩ mãdatario sui,ñ admittit̃ ĩ fideiussore filij,sed indistinctè dt prẽm de peculio teneri.Quartò dt distinctionẽ adhibitam in mandatario sui,hr̃e locum ẽt in fideiussore ipsius sui.¶Quinto,ꝙ ẽ dctm̃ in fideiussore filii,dt hr̃e locum ẽt in mandatario ipsius.Sexto, quod dctm̃ ẽ in fideiussore,& mandatario filij,ꝙ agũt de peculio , dicit̃ hr̃e locũ qñ fideiubet,vl' soluit pr̃i creditori:al's mandatarius soluẽs solutũ ↄdt,& fideiussori dato à filio ↄ̃ prẽ succurrit̃,& fideiussor exceptiõe doli iuuat̃.Sept.& vlt.dt dñm obl'ari ex fcõ sui extraiudiciali:secus ex negotio iudiciali,siue iudicium agitet̃ coram arbitro,siue coram iudice.Scda ibi,Iul.quoq;.Tertia ibi cui cõgruit. Quarta ibi,idẽ accipias.Quinta ibi,idẽq;.Sexta ibi,ꝙ si filius.Septima ibi,si suus.Itẽ tertia pars principalis subdiuidit̃ in duas partes & primo dt,ꝙ filius fideiubẽdo vel mandando indistinctè obl'at prẽ,nõ distinguẽdo in cã peculiari vl' nõ.Scdo ꝙ dctm̃ ẽ,prẽ obl'ari ex fcõ filij extraiudiciali,indistinctè hẽt locũ ẽt in iudiciali,siue iudiciũ agatur coram arbitro,siue coram iudice.Itẽ qñcũq; & quotiescunq; in iudicio interueniat.Scda ibi,quare ex ↄ pmisso.¶Venio igr̃ ad scdam partẽ pncipalẽ,qa prima ẽ clara,& examinemus hũc §.p ptes,& ista scda ps.h.d.Seruus fideiubẽdo , vl' mãdãdo ex cãm de peculio,nõ obl'at dñm de peculio,s; fideiussori dato à filio ↄ̃ prẽ hac actiõe succurrit,si ipse ẽ creditor:al's mãdatarius to-
1 tũ ↄdt,& fideiussor vtit̃ exceptiõe.h.d.¶No.ꝙ † de duob. interro-
2 gatis sil' pt in diuersis orõnib.rñderi.Scdo no.† ꝙ ↄgrua dẽt fieri
3 rñsio,ne iuris ordo in rñdẽdo puertat̃.¶Tertiò no.† ꝙ interces-
4 sio dr̃ offĩn,ad qd̃ l.j.ĩ pri.j̃ ad Velle.Gl.& Gul.qrũt hic, † an actio
b de peculio hẽt ꝓpriũ nomẽ actiõis:Dic p eos.Pro qb.facit tex ĩ l.Titi⁹.j̃.de resci.vẽ.& Init.qd cũ eo.§.istas tñ.& vr̃ tex.ĩ §.is quoq;.& ĩ l.si eum.§.fi.s̃.de exercito.& ibi gl.not.de hoc vt per Gul.

ADDITIONES.

a ¶Si filiusfa.Vide Doc.in l.si ex duobus §.j.& ibi omnino Ang.de duo.reis.
b ¶Peculio Bar.allegat hic cõtrarius , ꝓ quo videi usꝗ ẽ cõcor.cõcor.13.inc.lõge subtilis.

1 *Cõpromisso obligat in arbitratorẽ, qui nõ obligatᷣ in iudicio, secus in arbitrum.*
2 *Laudum latum per arbitratorem quædam transactio est.*
3 *Arbitria sunt redacta ad instar iudiciorum.*
4 *Laudo nullo contraueniens, non incidit in pœnam.*

§. Si seruus. Hæc est septima pars, & h.d. Qui nõ obligatur iudicio, nõ obligatᷣ ꝯpromisso. h.d. *Not. hic tres casus, in qb. ꝯ dñm nõ pt dari actio de peculio. Primꝰ, qñ seruus ꝯpromisit cũ pœna, vt hic in pri. Secũdꝰ ẽ, si suus suscepit iudiciũ, vt hic, ĩ versi. qa nec si in iudicio, &c. Tertiꝰ est, si sit fideiussor, vt hic, in ver. sed si filiꝰ, &c. Ita voluit notare gl. in ver. nõ põt, ĩ l. suus C. de pac. vbi gl. enumerat septẽ casus, qb. seruꝰ facit ꝯdõnẽ dñi deteriorẽ. *Et intelligo hoc verũ † ĩ ꝯpromisso ĩ arbitrũ, se-
1 cus in arbitratorẽ. Tũc † eñ est qdã trãsactio, vt in auth. vt diffe.
2 iud. §. si vero ꝯtigerit, & sic qdã ꝯctꝰ. Sicut ꝯ obligat dñm de peculio ꝯhẽdo, ita & ĩ arbitratorẽ ꝯpromittendo: qđ no. ¶ No. ꝙ sicut
3 suꝰ nõ pt eẽ ĩ iudicio. l. seruꝰ. C. de iud. ita nec ꝯpromittere: qñ † ar
4 bitria sunt redacta ad instar iudiciorũ vt l. j. s. de arb. ¶ Itẽ no. ꝙ q
a † venit ꝯ laudũ[a], qđ est ipso iure nullũ, in pœnã non incidit. Pro quo facit text. & gl. in l. apud Celsum. §. itẽ quæritᷣ. de doli except.

ADDITIO.

a ¶ Venit cõtra laudũ Veniẽs cõtra laudum nullũ, nõ incidit in pœnam: immo dicit tex. no. in c. examinata, de cõfir. vti. vel inuti. qđ ẽt nõ põt homologari laudum, super quo nõ procedit compromissum. Itẽ ad hoc facit gl. no. ĩ l. si patronus. j. si quid in frau. pat. & per istũ tex. dicit Bal. in l. ij. in j. col. C. de execu. rei iud. si contra laudum nulla potest opponi exceptio, poterit opponi exceptio, quod compromissum est nullum. facit l. diuus. & ibi Bar. de test. mi. Adde, an incidat in pœnam. qui contrauenit laudo nullo, Bald. consi. 22. lib. 4. Et an laudum possit homologari nullo præcedente compromisso. Pe. de Anch. consi. 262.
Pom. ¶ De quo vide aliquas remissiones in l. pacta, quæ contra. C. de pac. & consi. 32. volum. ij. vbi declarat.

1 *Filius fideiubendo, cõpromittendo, & contrahendo, obligat patrem de peculio*
2 *Obligatio illa, qua tenetur pater & filius, est eadem numero.*
3 *Actionis origo non attenditur.*
4 *Filius potest compromittere sine patris consensu.*
5 *Arbitraria sunt redacta ad instar iudiciorum, ad hoc vt filius possit agere sine patris consensu.*

1 §. Sed si filius. Hęc est tertia pars principalis, & h.d. Filiꝰ † fideiubẽdo, ꝯpromittẽdo, & ꝯhẽdo, prẽ obstat de peculio. h.d. Et in hoc differt à seruo. Quã dñã no. & istã & alſs dñas hẽs plenè. C. ꝙ cũ eo. ĩ l. nulla res. ¶ No. ꝙ † eadẽ oblõ
2 est numero illa, qua tenetᷣ pr̃ & filius. ¶ Itẽ no. † ꝙ origo actionis
3 nõ attẽditᷣ. ¶ Itẽ no. † ꝙ licet filius in iudicio eẽ ñ possit sine ꝯsẽsu
4 pr̃is. l. fi. §. necessitatẽ. C. de bo. q̃ lib. tñ ꝯpromittere pt, vt hic sm Gul. Sed ego dico, ꝙ de hoc ẽ gl. ĩ d. §. necessitatẽ. ¶ Sed ꝯ hoc op
5 de l. j. s. de arb. † vbi arbitria sunt redacta ad instar iudiciorũ. Dicit gl. ꝙ ẽ verũ. Interdũ tñ fallit, vt patet ĩ l. qd ergo. §. ex ꝯpromisso. s. de his q no. infa. & l. si dictũ. §. j. de eui. Alij dñt, ꝙ hoc ẽ verũ, qñ ex sñia arbitri oritᷣ actio. l. cũ antea. C. de arbi. Tu dic & melius, aut agit ex sñia arbitri tãq̃ ex iudicio, & tũc dẽt ꝯsentire, vt l. cũ antea. & l. ne ĩ arbitris. C. de arbi. Aut agitᷣ ex ꝯctu, & tũc secꝰ, ꝙ no. multũ. Huic ẽt adde l. post legatũ. §. si filius. de his quib. vt indig.

1 *Contrahitᷣ quasi ĩ iudicio, & an celebretᷣ ex sñia, vel litis cõtestatione. & nu. 6.*
2 *Sententia parit obligationem.*
3 *Iudicia sint quasi contractus, & iudicia & stipulationes æquiparantur, & nu. 16. vbi in quibus differant.*
4 *Actio non sortitur naturam eius, in cuius locum subrogatur.*
5 *Actio de peculio non est proprium nomen actionis.*
7 *Lite non contestata super principali negotio, non proceditur ad diffinitiuam, & in emergentibus ante lit. contest. a. quasi contrahitur. & num. 8.*
9 *Argui de contractu ad quasi contractum potest, & num. 12.*
10 *Arguere de sententia ad vltimam voluntatem licet.*
11 *Iudicis factum dicitur factum partis.*
13 *Iudicati actio oritur ex obligatione, quæ causatur ex sententia.*
14 *Iudicati actio, seu in factum ex sententia, est actiua.*
15 *Sententia interlocutoria parit actionem in factum, sicut diffinitiua.*
17 *Actionis origo an attendatur.*
18 *Statuto pro crimine, in quo pœna sanguinis veniret imponenda, si imponatur pœna pecuniaria, an poterit transigi super tali crimine.*
19 *Homicidij pro causa si imponitur pœna pecuniaria, an poterit in dicto casu interuenire procurator.*

a §. Idem scribit. [a]Istũ §. diuisi cũ pcedẽtib. & h.d. In iudicio quasi ꝯhitᷣ, & iõ iudicati pr̃ tenetᷣ,
1 primæ actiõis origine nõ ĩspecta. h.d. ¶ No. † ꝙ ĩ iudicio quasi ꝯ-
b hitᷣ. Itẽ no. ꝙ iste quasi ꝯctus celebratᷣ[b] ex sñia. Exponit. n. gl. iudicio. i. sñia. Alibi dr, ꝙ iste quasi ꝯctus celebratᷣ litis ꝯtest. vt no. j. l.
2 2. ĩ fi. de pto. stip. ĩ gl. sup ver. ex pte. dic vt ibi. Itẽ no. † ꝙ ex sñia o-
3 ritᷣ oblõ, ꝙ dic vt dixi in l. Iul. verũ dbitorẽ. s. de ꝯd ind. Itẽ no. † ꝙ
4 iudicia sunt quasi ꝯctus, ꝙ valet ad mãm moræ, &c. Itẽ no. † ꝙ iu
5 dicia, & stipõnes æqparãtᷣ. Itẽ no. ꝙ † actio nõ sortitur eius natu-
6 ram, in cuius locum subrogatur. ¶ Item not. quòd † actio de peculio non est proprium nomen actionis.

Venio ad primũ, op. hic dr, ꝙ ĩ iudiciis ꝯhitᷣ, & gl. exponit, id est, sñia. Cõtrà, imò vr̃, ꝙ in ipsa li. ꝯte. fiat quasi ꝯctꝰ, vt no. ĩ d. gl. magna, in l. ij. de pt. stip. Sol. ĩ iudicio sunt duo quasi ꝯctus. Vnꝰ ẽ, q fit p li. ꝯte. & ille obligat me ipsi instãtiæ iudicij, & opatᷣ effectꝰ, vt postmodũ iudiciũ sequẽtib. actib. possit agitari, adeo ꝙ post li. ꝯte. iudex pt pcedere me absẽte, q qdẽ iudex hoc
7 facere ñ poterat añ li. ꝯte. qa † añ lit. ꝯte. sup negotio pricipali nõ pt pcedi ad diffinitiuã, vt no. ĩ auth. q semel. C. qñõ & qñ iud. sm cõem opi. & ex, de dol. & cõt. c. cãm, q̃. & c. put nobis. Sed pcedit ad captionẽ pignorũ & ad missionẽ ĩ possessionẽ p mẽsura debiti declarati. l. cũ pponas. & auth. & q. C. de bo. auth. iud. possid. & ad alia remedia, de qb. in l. j. de susp. tut. j. & in l. j. s. si qs ius dicẽ. ñ obtẽ. Alius est quasi ꝯctus, q fit ĩ iudicio p sñię plationẽ, & ita loqtᷣ ĩ gl. & iste quasi ꝯctus, q fit p actũ sñiæ obligat me, nõ instãtię, qa iã est finita p sñiæ plationẽ. l. terminato. C. de fru. & lit. expen. & qa sñia nõ ĩponit finẽ cõtrouersiæ, sed obligat me stare ei, qđ in sñia cõtinetᷣ. Hinc est, ꝙ ex ista sñia oritᷣ qdã actio iudicati, seu in fctũ qđ idẽ ẽ, vt C. de reb. cre. l. actori Cogor. n. obseruare, qđ
8 ĩ sñia ꝯtinetᷣ. & sic bñ obligor, sicut in quocũq; ꝯctu. ¶ Sed † cir-
c ca hoc q̃ro, c dixi ꝙ p lit. ꝯte. quasi ꝯtrahitᷣ. ¶ Quæro qd in his, q̃ emergũt añ lit. cõte. an in his dicatᷣ quasi ꝯhi? Dico ꝙ sic: nã q̃uis in eis nõ ꝯtestetᷣ lis expsſẽ, tñ quasi ꝯtestatᷣ, vt no. in c. prudẽtiã. §. 3. de offi. deleg. Si ergo quasi ꝯtestatᷣ, ergo quasi cõtrahitᷣ, qđ multũ no. & de hoc est tex. expssus in l. de ætate. §. q interrogatꝰ. de ĩter. act. Nã in ipsa interrogatione, & rñsione quasi ꝯtrahitᷣ, & tñ fit interrogatiõ añ li. cõte. vt e. ti. l. j. &c. ¶ Itẽ circa istud q̃ro, quare gl. exposuit hic contrahi, i. quasi cõtrahi? R. ñ. ideo sic exposuit, qa qñ aliqs quasi ꝯtrahit, vtriusq; ꝯsensus non est necessarius, vt est videre in negotiorũ gestore, q ignorante domino, imo ẽt inuito gerit. l. soluẽdo. s. de neg. gest. Si aũt vtriusq; ꝯsensus esset necessariꝰ, esset verꝰ ꝯtractus. l. j. s. de pac. ¶ Sed ꝯtra istud op tu dicis ꝙ hic ñ est ꝯsensus: contra, nã lex dicit ꝙ ex sñia oritᷣ actio in factũ. l. actori. C. de re. cred. & hic. Sed actio præsupponit oblõnẽ ciuilẽ, & nãlẽ: nã ex sola ciuili nõ oritᷣ, vt Inst. de oblig. ĩ prin. sed ex vtraq;, vt no. in l. iurisg. §. qnimo. de pac. & in l. fideiussor. §. fideiussor. de fideius. sed hic est ciuilis tñ ex sñia, qa sententia est actus ciuilis, vt l. actus ltĩmi. de reg. iu. qa actus ciuilis aliũ actũ ciuilẽ inducit ñ nãlẽ, nõ aũt est nãlis. qñ ꝯsensu cãtur. l. j. s. de pac. hic aũt nõ ẽ consensus, vt dicis, sed potius dissensus, qa iudiciũ reddit ĩ inuitũ. l. inter stipulantẽ. §. j. de ver. ob. ergo &c. Pet. soluit istud ꝯtrariũ, & malè dicit. Dicit. n. ꝙ hic est quædã tacita oblõ, ex qua oritᷣ actio ex re iudicata, alij dñt ꝙ hic est verus consensus, ex quo causatur nãlis. Nã in iudicio quasi contrahitᷣ, vt hic: sed omnis ꝯtractus hẽt ĩ se ꝯsensum, vt d. l. j. de pact. ergo & quasi contractus, & ꝯñs oblõ
9 nẽ nãlẽ. Nã † arguitᷣ de contractu ad quasi ꝯtractũ, vt Inst. de act. §. j. & l. impuberes. j. de auth. tut. & l. si ex duob. s. de neg. ge. cũ simil. Itẽ ille dr̃ consentire, q cãm contradicẽdi ñ hẽt. j. sol. mat. l. ij. §. volũtatẽ. sed lata sñia, declaratᷣ, ꝙ ille q condẽnatus est non habuit bonã cãm, vel iustã contradicẽdi, ergo vr̃ consentire, & ex illo consensu nasci nãlẽ ex sñia: & ex quasi contractu iudicij. Item coacta volũtas, volũtas ẽ. l. j. C. ex qb. cau. infa. irro. & in l. si mulier §. si metu. s. ꝙ met. cau. ergo & consensus, à quo cãtur nãlis. Item
10 licitũ ẽ † arg. de sñia ad vltimã voluntatẽ, vt l. non ẽ mirum. s. de pig. act. sed ex vltima voluntate oritᷣ actio, ergo &c. Itẽ ille q non appellat, vr̃ consentire iudicatis l. tutor. de appel. & l. ab eo. C. qñõ & qñ iud. & dixi in l. interdũ. s. de cond. ind. do. Fran. de Pisis dicit alr̃, & melius, ꝙ hic non sit tacita oblõ, vt voluit Pet. nec expressa vt alij voluerũt, & s. dixi, imo potius sit ficta. Quod vr̃ satis suadere, vt hic dr̃, ꝙ in iudiciis quasi contrahitᷣ, à quo cãtur nãlis oblõ. Nã hoc ẽt video in quasi contractu, ꝙ tutor gerit negotiũ infãtis, & obligatᷣ actione tutelæ ex quasi contractu, & sibi obligat infãtẽ, q nullũ hẽt consẽsũ: hoc etiã video in negotiorũ gestore, qui gerit negotiũ furiosi, q nullũ hẽt consẽsum, vt de vtroq; probatur In-

ADDITIONES.

a Idẽ scribit. Et adde quod Bar. in l. si finita. §. si de vectigalib. de dam. infe. in vl. col, intelligit istum tex. habere locum qñ in certa quantitate condemnatur filius, & non in publicatione bonorum. Item quando nec condemnatur in absentia, quod intellige, quando semper fuit absens, secus si fuit litem contestatus, & postea se absentauit, quia tenetur propter quasi contractum initum in contestatione. per not. in l. ij. j. de præ. stip. per gl. & Doc. licet in absentia condemnetur, tenebitur pater. Sed hoc vltimum non est sine scrupulo: primo, quia vbi aliàs sententia nocet tertio nunquam nocet, quando fertur in absentem, licet sit contestata lis, iuxta no in l. qui repudiantis. s. de inoffi. test. & per Bar. in l. cum filius, de ver. ob. Item, quia iste text. loquitur in quasi contractu [illegible], ꝙ immediatè deuenit in sententia, quæ ratio cessat in quasi contractu, qui fit per contestationem. Et vide Ioan. de Imo. in d. §. si de vectigalibus.
b Pom. ¶ Celebratur. Vide ad hoc Fel in rub. de re iud. & in c. quod ad consultationem. e. ti. Barb. consi 14. ij. vol. Bal. consi 310. in ij. parte.
c ¶ Circa hoc quæro. Per contestationem quasi contrahitur, sed quid de his, quæ fiunt ante lit. contest. an quasi contrahatur. Adde no. per Bar. post gl. in l. ij. §. j. de præt. stip. & quid in his, in quib. lis non contestatur. vide Bar. in l. nihil. C. de procur. & quod [illegible] idem dicas in iuramento, vt l. depositi. j. e. §. j. & adde quod per sñiam etiã quasi contrahitᷣ si sit cõdẽnatoria, secus si absolutoria secundum Bal. in l. ij. C. si plur. vna sñia. & in l. cos. §. ne temere. in fi. C. de appel. & ista faciunt an in incidenti, vel emergenti sit lis contestanda, de quo per Bal. in auth. sed & si quis. C. de testi. & in l. ij. C. de ord. cog. & ibi et dicit Bald. quod in exceptionibus nõ quasi cõtrahitur, & sic lis non contestatur, quia et cipiendo nemo obligatur.

tur.Insti.đ obli q̃ ex quasi ꝯ̃ctu.§.j.& ij.Præterea tex.ē expſſus Inst.
de obl.q̃ ex quasi ꝯ̃ctu.post prin.ꝙ in quasi ꝯ̃ctu nō ē ꝯsensus.Præ
terea de necessitate quasi ꝯ̃ctus nō est,ꝙ qs ꝯsentiat, vt probat̄ in
oīb.legib,q̃ de quasi ꝯ̃ctib.loquunt̄.Nā ꝯsensus đt mihi actum si-
mul fieri,vt l.ꝯsensu.de ac.&obl.& l.j.s̃.de pac. Siue ergo accipiā
ꝯ̃ctū negotiorū,siue tutelæ,siue cōionis,ita ꝙ incido in cōi diui-
dundo,ñ ē dare sil' ꝯsentire.Nā si ego gero absentis negotia, cer
tè nil sentit mecū sil',sed bñ dico,ꝙ ibi est sensus,qa ibi vnus agit,
& sic sentit.Idē ꝓbat̄ in ꝯdictione īdebiti,q̃ dr̄ obl'o ex quasi ꝯ̃ctu,
& tñ ꝯstat manifestè īter soluentē,& recipientē ꝯsensū ñ interue-
nisse,sed potius errorē,q ꝯsensum īpedit,vt l.si p errorē. s̃.de iur.
om.iud.tñ video,ꝙ obl'at̄ ꝯdictioue indebiti. Nā lꝫ ꝯsentiat soluē
do,errat tñ ī cā sol'onis.Circa qđ vide gl.in l.j.in prin.s̃.de ꝯd.īde.
Itē ī aliis,vbi dicā istū ꝯsensū fictū,& subauditū à lege,ex quo pos
sit nālis obl'o ꝓcedere.& iste ē ꝓprior modus loquēdi, ꝙ lex fin-
gat istū ꝯ̃sensū,q̃ si dicat̄ tacitus,vel verus, vt illi dicere voluerūt.
& idē dicā in aliis quasi ꝯ̃ctib.in qb.dicā istū ꝯsensū fictū,& subau
ditū à lege,ex quo obl'o nālis possit ꝓcedere.Vñ ꝯcludo,ꝙ ex snīa
orit̄ obl'o nālis causata à ꝯsensu ficto,q dr̄ eē ī illo quasi ꝯ̃ctu iudi
11 ciali & sic opꝫ te ītelligere.¶Itē†illud,qđ facit iudex,vr̄ facer̄ ps,
vt l.si ob cām.C.de euic.& no.in l.j.§.hæc verba.ne vis fiat ei.Præ-
terea de hoc ñ ē mirādū,ꝙ lex p̄sumat ꝯsensum. Nā si lex facit ꝙ
p̄sumat̄ ꝯ̃ctus,vbi ñ est,vt l. vnica. C.de rei vxor. ac. multo magis
p̄t p̄sumere ꝯsensum.Facit l.vēdicātē. §.j.de euic. Nec p̄t ꝓcedere
illud,qđ Pet.đt,ꝙ est tacita obl'o,ex qua orit̄ actio,qa lex đt: ꝙ ex̃
id,qđ agit̄,tacita nascit̄ obl'o: & iō ñ est verū, ꝙ tacitè nec exp̄sse
agat̄.l.si is q.§.si libero.s̃. ꝯmodati. Nō est ergo verū dicere ꝙ sit
tacita obl'o,siue loquamur in ꝑsonalib.siue in obl'one bonorum
siue qūocunq;:ſp resultat ex eo ꝙ licet ñ sit exp̄ssum tacitè, tñ ps
ꝯsentit.l.postq̃ liti.C.de pac.sed in d.§ si libero.đt ex̃ id qđ agitur
&c.At inter ipsos ñ agit̄ tacitè vel exp̄sse,sed agit̄, vt dixi,ad id qđ
alij dicebāt,ꝙ hic est verus ꝯsensus.ꝓbāt ipsi, qa in iudicio quasi
ꝯ̃hit̄,&c. Rñ. ꝙ hoc ñ ꝓcedit,nā ñ seqt̄ oīs ꝯ̃ctus hēt in se ꝯsen-
sum, ergo & oīs quasi ꝯ̃ctus: qa hoc est falsum vt patet Instit. de
obl.quæ ex quasi ꝯ̃ctu nascuntur.circa princi.& per totum,& sic,
12 nō est ibi ꝯsensus,& tñ nō est mirū,si est ibi nālis.Nec obstat, †ꝙ
possumus arguere de ꝯ̃ctu ad quasi ꝯ̃ctū,qa id est verū vbi diuersi
tas cārum induceit obl'onē,sed diuersitas cārum est,ergo &c.& ꝙ
sit diuersitas cārum patet,qa obligatio nālis ex quasi ꝯtractu cā-
tur à consensu,sed in quasi ꝯ̃ctu non est consensus, ergo in hoc
non sunt pares,vt dixi.Et si tu dicis,nonne actio,& obl'o ex quasi
ꝯ̃ctu reperiuntur p totū titulum de obl'o.ex quasi ꝯ̃ctu?ergo ibi ē
ꝯsensus.¶Sol.dico ꝙ nō sequitur,Est dare obl'onē ex quasi ꝯ̃ctu,
ergo ibi est dare ꝯsensum,quia dico,ꝙ ibi est naturalis,s.ficta,quę
licet in veritate non hēt ꝯsensum,tamen in veritate lex fingit eū:
sed si esset consensus verus,vel tacitus,non diceretur ficta,sed prę
sumpta obl'o causata à consensu præsumpto.& sic est arg.in §.no
stro, ꝙ in quolibet quasi cōtractu sit dare obligationē fictam. Itē
ad illud quod dicunt,quòd qui non habet causam contradicen-
di per dictum §.voluntatem,&c.Rñ. quòd non est verum. qa ibi
loquitur in casu specialissimo,vt no.in l. qui ad certum, j̃.locati.
coniuncta l.dotē.e.ti.Præterea posito ꝙ sit argm̄ verū,tamē tunc
non est cōsensus tacitus,vel p̄sumptus,sed fictus,cū tex.ibi dicat
vr̄ quod verbum,vr̄,hēt improprietatē denotare.& fictionē.l.nā-
liter.in prin.de acq.poss.Item ad aliud, ꝙ dñt, qđ coacta volun-
tas,voluntas est,&c.rñ.& dico,ꝙ in iudicis nulla est voluntas etiā
coacta,sed oīno in inuitū redduntur.est.n.voluntas ficta & nō ve-
ra,siue dicas eē liberā,vel coactā,Et si tu dicis,veritas, & fictio æq
parantur,vt no.in l.si filius.s̃.si cer.pe.ergo sicut vera voluntas,&
verus cōsensus inducunt obl'oné,ita,& ficta dēt inducere.Fateor
argm̄ istud,quòd idē inducunt,sed disputatio nostra,in qua sum⁹
est solum de cā inducēte obl'onē nālem,s.an sit ꝯsensus verus, an
fictus,an præsumptus,seu tacitus. & dico, ꝙ fictus, vt s̃.dixi. Sed
tñ circa hoc dicerem, ꝙ nó est cōsensus verus,nec tacitus,nec fi
ctus. Ad cōtrariū respōdeo,& dico,ꝙ hic est ciuilis sola, q̃ habet
effectum nālis pp authoritatem statuentis, vt dicimus in rescrip-
to principis,& in edicto prætoris, & similib. & hoc est quod vo-
luit dicere Azo in l.frater à fratre.s̃.de cond.inde.dicens, ꝙ illa ci
13 uilis hēt effectum nālis.¶Sed circa hoc ego q̄ro,vnde ista†actio
iudicati,seu in fc ñ orit̄.Tex.hic đt, ꝙ ex r̄ iudicata:qđ intell'e ꝙ
oritur ex snīa nō īmediatè,sed ex obl'one q̃ cātur ex snīa tanq̃ ex
materia,vt hic fm Gul.Ad qđ facit l.3.§.soluisse.de re iud.& l.chi-
14 rographis.§.habeo.de adm.tut.Qđ no.qa decidit quęstio.†an ista
actio sit natiua vel datiua,nā vr̄ natiua, qm̄ vbicunq; est dare ma-
teriam,ex qua nasci possit actio,semper est natiua.l.iurisgen.post
prin.s̃.de pac.Sed hic habes exp̄ssum, ꝙ est obligatio ex quasi ꝯ̃-
15 ctu,& sic est natiua,& nō datiua.¶†Item quæro,an ex snīa[a] inter-
a locutoria oriatur actio in factum,sicut ex diffinitiua?Dic quòd sic
l.i.s̃.si quis ius di.non obtem.& l.cum non solum. §.j. de bo. quæ
libe.& vide quæ dixi s̃.de iureiu.l.nā postea.§.fin. ¶Quæro,an qđ
hic dr̄,habeat locum in snīa arbitri? vide de hoc j̃. de re iud.l.j.v-
16 bi dixi in vers.q̄rit Dy ¶Venio ad fm not.in quo dixi,†ꝙ iudicia
& stipl'ones æquiparātur.Ex hoc collige arg.ad q.offertur libellus
ꝯ̃ principalē,& ꝓcurator rñdet, ꝙ litis ꝯtestō vr̄ inutilis,& qcqd
ex ea seqt̄ nō valet,sicut esset inutilis stipl'o,si vnus interrogaret̄,
& alter rñderet.Illa.n.ꝑsona intell'r ī stipl'one,q̃ fuit exp̄ssa,& nul
la alia.l.si ita stipl's.§.Chrysogonus,de ver.ob.Posset tñ defendi,
qa lꝫ ñ ageret ꝓcurator,nisi dño p̄nte, ī iudiciis tñ sic. Vñ magis
vr̄ idē fcm̄ dñi,& ꝓcuratoris ī iudicio,q̃ ī ꝯ̃ctu,s̃.de ꝓc.l.in cāæ.§.
fi.Facit s̃.si qs cau.l.pe.Itē alibi ꝯ̃ aliū offert̄ libellus,& alter rñdet
& valet iudiciū,vt ī auth.cā q̃ fit cū monacho. C.de epi.& cle.C.
de bo.ma.l.j.Nō ob.hæc sil'itudo,qa in multis est dr̄ia, cū reddat̄
iudiciū in inuitū,& ñ stipl'o,itē in stipl'one ꝯ̃himus verè,ī iudiciis
quasi ꝯ̃himus,vt hic,qđ est no.¶Venio ad tertiū not. s.ꝙ actio ñ
sortit̄ nām eius,in cuius locū subrogat̄,qđ examina,vt p Dy.in l.si
17 eū.§.qui iniuriarū.s̃.si qs cau.¶†Venio ad quartum no. ꝙ origo
actionis nō dēt attendi,de quo hic per gl.& Gul.Ex quo no.arg.
18 ad qōnē.†Sup crīe, qđ ingerit pœnā sanguinis. nō p̄ōt trāsigi l.
trāsigere:C.de trāsa.si fiat statutū, ꝙ imponat̄ pœna pecuniaria,
nō vr̄,ꝙ possit trāsigi,vt hic,qa ñ origine,&c.Ad qđ facit l. qđ ad
19 statū.j̃.de poe.Itē facit†ad q.dñi mei,in l.pe.§.ad crimē.j̃.de pub.
iud.si statutum imponit pœnā pecuniariā ꝓ homicidio,an possit
interuenire ꝓcurator,si attēdamus ad originē,nō posset,vt l.q̃uis
C.de adul.& ibi nō attēdimus originē,vt hic,tñ in hoc dēmus ser
uare ꝯsuetudinē.l.cum in fundo.§.si fundus.j̃.de iure dot.& vide
hoc ēt p dñm meum,in l.seruum quoq;.§. publicè. s̃. de ꝓcurat.
¶Venio ad quintum no.quod dixi in snīa,&c ad quod facit l.3.
§.soluisse.& l.intra.de re iud.qđ examinaui s̃ in j.not.ad quod ta-
men op.gl.de l.fi.C.de vsur.rei iud.& nō soluit. Dic ꝙ iō ibi, quia
odio vsurarum,quia vsuræ centesimæ non currunt.

ADDITIO.

a ¶Quæro an ex sententia. Vide Bal.in l.j.in fi.C.cōmi.vel epi.& Bal.post gl.in d.l.cū nō solū in §.necessitā ē.in ver.seqtur.de bo.quæ lib.& ibi ēt p Bar. & plenius p Bar.in l.à diuo.in prin.in vlt.q.de re iud.& ibi p alios,& p Im.in l.ꝙ iussit.in vlt.col.e.tit.

a **§.Ex furtiua causa.** [a]Ex maleficio ñ dat̄ hæc actio,ni
si inq̃tū locupletat̄ peculiū. h. d.
Alios casus vide & no.in l.cū ancilla.C.qđ cū eo.¶Sđ ꝯ̃ istū §.op.
đ.§.s̃.ꝓx.Sol.ibi pr̄ ñ ꝯuenit̄ ex delicto filij,sed ex quasi ꝯ̃ctu,& sic
ñ ob. Demū ğ filio ꝯdēnato actiōe ex maleficio pr̄ ꝯuenit̄ de pe
culio Pone ğ filiū ꝯueniri ꝯdictiōe furtiua, vel lege Aquilia, & ē
ꝯtumax.¶Quærit̄ priò,nūqd possit fieri missio in bōis filij? Vr̄ ꝙñ
qa filio agēti,& fugiēti.i.cōuēto,pr̄ dēt ꝯsentire,sđ hic nō ꝯsentit,
ergo &c.Sed circa hoc dico,qa īterdū filius fugiēdo facit aliquē
actū,& tūc pr̄ cogit̄ ꝯsentire.Interdū fugiēdo nō facit aliquē actū
& tūc nō cogit̄ ei ꝯsentire,qđ nō est,vt j̃.de euic.l.si dcm̄.§.pe.

ADDITIO

a ¶Ex furtiua causa.Sed quid in delictis an pater teneatur pro filio de peculio. vide tex. not.in l.quoties.la 2.cum seq.&t ibi per Bar.ff.de noxa.

1 *Delictum maius est in committendo,quam in omittendo.*

§.Si filiusfa. Qui obligat̄ saluā facere rēpublicā,nō obliga
tur de quolibet singulari. h.d. ¶No. ꝙ pater
obligatus,&c.de quo dic, vt s̃.e.l.j. ¶No.ꝙ nō est recta allegatio
de delicto in ꝯmittendo,ad delictum in omittēdo,ad qđ facit l.&
in totū.§.fi.j̃.de impē.in reb.do.fa.& l.si mora.j̃.so. matrim.In cō
trariū facit l.iniuriarū.§.si quis de honorib.j̃.de iniur.& l.Impera
1 tores.j̃.ad muni.So.vt no.in illis.¶†No.ꝙ maius ē đlictū in ꝯmit
tēdo,q̃ in omittēdo.¶Op.de l.quoties.j̃.ad muni.vbi tenet̄ in so
lidū.Sol.aut pr̄ ꝯtrađt exp̄sse,& nō tenetur,nisi de peculio,vt hic:
aut nō,& tūc tenetur insolidū,vt in ꝯtrario:qđ ē eo ipso,ꝙ scit eū
esse decurionē,& nō ꝯtrađt.¶Sed ꝯtra hoc opp. de l. Lucius.j̃.de
admi.tu.Rñ.s̃.dcā ꝓcedūt in officio publico authoritate, & vtili-
tate:Sed l.ꝯ̃ria ꝓcedit in offō publico authoritate,sed vtilitate pri
uato.¶Sed ꝯtra hoc op.Insti.de excu tut.in § j.Sol.aut tutor à iu-
dice datur,& tunc qualitercunque pater approbat,tenetur &c.

LEX IIII.

1 *Remittere,est dare.*

a **Peculiū.** Hucusq; Iuriscō.exposuit verba edicti,ex quo agi
tur trib.mod.s.de peculio,& de in rem verso & qđ
iussu.Mō est videndū, qd sit peculiū. Et ista lex diuiditur in qua-
tuor ptes. Nā priò ponit dem̄. Scđò rōnē dicti. Tertio illā ꝓbat.
Quarto illā limitat. Scđa ibi. nā cum. Tertia ibi,sed hoc. Quarta
ibi.si verò.Breuiter hoc intendit peculium sola voluntate dñi cō
stituitur,interueniēte tradōne vera, vel ficta, secus si nulla tradō
interueniat.h.d. ¶No.gñalē diffinitionē peculij.¶No. ꝙ illius est
1 ꝯcessio,cuius est oblatio,vel diminutio.¶Itē no.†ꝙ remittere est
dare.Ad qd l.si mulier.s̃.de ꝯd.cā.da.¶No. ꝙ ꝯstituere se debito-
rē alterius,nō est dare.qđ valet ad multa.Venio ad apparatum,&
op.de l.nō solū.& l.q̃ Tuberonis.§.sunt qdā.j̃.e.Sol.vt ī distictiōe
☞ q̃ ibi feci.* Quæro circa istū titulū vtrum actio de peculio sit da-
tiua,vel natiua.Itē,vtrū sit in rē,vel in ꝑsonā Item,ex qua obl'one
oriatur

ADDITIO.

a ¶Peculium. De materia huius legis.vide Bal.in l.fi.C.quod cum eo.

oriaẽ,an ex ciuili,vel nãli. Vide q̃ dixi.ĩ l.frater à fratre.s̃. de ↄd.inde.ĩ q̃ōnib. Et circa intellᵉm huius articuli, vide q̃ scripsi in l. si finita.ĩ.d dã.ĩfe.§.si đ vectigalib.circa fi.totius mãæ illius§. Et circa istũ titulũ vide vnã bonã notã p me.ff.de pecu.leg.l. Titi fili è me dio.¶Itẽ q̄ro circa istum titulum, qñ pater tenetur de peculio, an teneatur vt principalis debitor,an vt fidejussor? dic, ꝙ vt fide- ☞iussor,iuxtà quod vide quæ posui ĩ.de ver.ob.l.cum filius.*

§.Ex his. Hic poniẽ ↄclusio s̃.dictorũ,& h.d.Peculiũ ñ pt̃ ↄstitui dño ignorante,licet posset diminui,si seruus ẽt ex delicto eius debitor constituiẽ h.d.& hẽt duas partes. Nã ponit primò,ꝙ peculium ignorante dño cõstitui non potest. Scdò, quòd ignorante domino diminui põt. Secunda ibi, sed sæpe,&c.

a §.Si opem. alste §.cadit ĩ sũmario p̄cedẽ.§.nam sicut s̃. diminuiẽ peculiũ ex furto serui,ita & qñ opẽ ipse facit ĩ eo,quod à fure ↄseq ñ pt̃ ¶No.ꝙ de peculio dñs ñ deducit hoc,ꝙ aliũde ↄseq põt. ¶Op.& hic aduerte,qa forte est: nam dẽs scire,ꝙ dñs ñ deducit pœnã,sed simplicẽ rẽ a seruo subtractam.l. sed si dãnũ..§.sed est q̃ōnis.ĩ.e.Itẽ dẽs scire, qđ ferẽs opẽ furto,ñ teneẽ cõdictione furtiua,hic aũt dr̃,ꝙ seruus opẽ ferens conuenitur in eo quod non potest consequi à fure,ergo &c.Sol.gl.duob: modis. Tu dic melius,vt ibi dixi.&c.

ADDITIO.

a ¶Si opem. Adde quæ no.in l.4.cum seq.s̃.de condi.fur.

Si ære alieno. Hic dicit,ꝙ sicut diminuiẽ peculium ignorante domino,ita ẽt augeẽ.& breuiter hoc intendit. Licet ipsum ius vl̃e diminuaẽ, corpora tamẽ diminui ñ dicuntur.h.d.de hoc dixi plene ĩ. de impen. in reb. do.fa. l.quod dr̃.Gl.hic format vnam quæstionẽ,dic vt in ea,&c.

§.Non solum. In peculio vicarij,dñi,& ordinarij voluntas inspicitur,&c.hic non sunt alia.

LEX V.

Depositi. In negotio gesto ↄputantur ↄctus depositi,& p̄carij,& iuramẽti delatio à filiofa facta.h.d. & in §.peculiũ q sequtur,ponitur deriuatio nominis peculij,&c.

LEX VI.

Definitio. Hic incipit ↄsequi verba definitionis, & primo exponit,qđ est hoc dictum,permissũ dñi,&c.

LEX VII.

a Quã Tuberonis. Informis patientia hr̃.p ↄsensu in his q̃ sunt modici p̄iudicij:secus si magni h.d. Et ex his verbis hẽs ꝙ hæc verba,ꝑmissu domini, non requirunt expressam permissionẽ,sed tacitam directò, vel per consequentiam,vel per quandam patientiam,&c.

ADDITIO.

a Patientia. Vide Bar.in l.cum de in rem verso.ĩ.de vsur.seruo aũt manumisso an videatur peculium ademptum,& contra quẽ agitur,vide Bal.in l.2.C.an seruus ex suo facto.

§.Pupillum. Hic exponit verbum,seruus,positum in definitione,&c.

1 *Nomina,& actiones sunt tertium genus rerum per se.*

1 §.In peculio. Hic exponit verbum, qđ positum est in definitione. ¶†No.ꝙ nomina & actiones sunt

a tertium genus rerum per se,vt leg.mouẽtium.ĩ.de ver.signi.

ADDITIO.

a Pom.¶Quod nomina. Vide Car.consi.66.

LEX VIII.

a Non statim. aHic exponit verbum separatum à rõnibus dominicis,positum in definitione.

ADDITIO.

a ¶Non statim. Et quid operetur ista ademptio peculij. Vide Imo.post Bar.& doc.in l.filio,la ij.sol.mat.

LEX X.

Peculium. Aliàs est §.peculiũ. Hic exponit verba, deducto eo,vide.&c.¶No.ꝙ peculium intelligitur, deducto quod dẽtur. Facit ꝙ creditor eo ipso, ꝙ succedit debitori, videaẽ sibi soluisse de vniuersis bonis. Facit l.ei cui.ĩ.de euic.

LEX XII.

Si noxali. Si dominus noxali conuentus pecuniam ꝓstitit, deducitur de peculio : secus si ipsum seruum. Ex contractu vero,vel quasi indistinctè deducitur,qđ de nãli debito intelligitur,à quo per deductionem liberabitur seruus,&c.

a §.Est aũt questionis. a Quod semel deductum fuit verbo,& re, iterum nõ deduce- ☞tur:secus si verbo tantum deductio facta fuit.h.d.*Ibi in ver.idem recte. Aut ibi,nisi seruo ademisset vicarium,vt sibi solueret,&c.facit iste tex. ad q̃ōnem,an assignatis reb.mulieri, viro vergente ad inopiam, sit in eam translatum dominium, vt sic res suo periculo deteriorentur,vel non. Et in dubio dico,ꝙ non videatur translatum dominium,cum faciat hoc ꝓ securitate:arg. C.de iure do. impe.l.j.& C.ne pro dote mulie.bona viri addi.l.vnica. ꝓp ꝑiculũ nõ trãsit ad ipsam:imo si respereat,ius remanet sibi saluũ arg.huius tex.& pro hoc.s̃.de rei vendi.l.officium. §.j. & l.Titia.ĩ.de sol. ☞ s̃m Gul.de Cug.de quo vide quæ dixi ĩ.de assigna.liberto.*

ADDITIO.

a Est autem quæstionis. Vide quæ not.Bal.in l.fi.C.quod cum eo.

§.Quod autem. De peculio non deducitur quod aliunde quis consequi potest ex alia actione,excepta actione de peculio,in qua deductio pro actione succedit,&c.

§.Non solum. Vbi est communio serui,& peculij,deducit vnus socius quod alteri debetur,alias secus.h.d,vsque ad l.si seruus.

LEX XVIII.

Si seruus. Si agitur de peculio vicarij, deducitur quod ipse debet domino vel ordinario. Item ꝙ ordinarius debet domino,secus de eo quod ordinarius debet vicario. Itẽ dñs non tenetur de debito vicarij non habentis peculium,&c.

LEX XX.

Hinc quæritur. Maritus tenetur de peculio serui dotalis simpliciter,siue ad se,siue ad vxorem ꝑtineat. Fructuarius vero,vel dominus simpliciter:sed pri⁹ ↄueniẽdus est ille,ad quem negotium pertinet, & in subsidium deueniẽ ad alium. Idem in pluribus bonæ fidei possessorib.h.d.

§.Interdum. Fructuarius potest agere contra dominum & econuerso, si peculium ad eum spectans non sufficit ad sibi debitum,&c.

LEX XXII.

a Summa. aHæc actio competit de eo, quod dolo conuenti in peculio esse desiit; qui dolus præsumitur si ademptio,intricatio, vel in alium translatio indebitè facta fuerit. h.d.¶Not.istas præsumptiones doli, de eo qui intricat peculium, quod prodest ad multa.¶Secundò not.de eo; qui transfert ad alium cum suspicatur alium acturum: quia præsumitur dolus. qđ facit contra debitores,qui transferunt possessionem rerum suarum ad alium,&c.

ADDITIO

a ¶Summa cum ratione. Et hunc tex.in verbo,intricarere, allegat Ang.in l.fi. de stip.ser. & pro singulari allegat etiam in l.omnes.§.Lucius,de his quæ in frau.cred.& in l.Marcellus.§. res quæ.ff.ad Treb.& in l.4.ad le.Fal.& in l.2.C.de repu. hære. dicit non esse alibi, ꝙ alienatio rerum prætiosarum facit præsumere alienationem fraudulentam, quod no.ad l.omnes.§.Lucius. quæ in frau. cre.& quod no.Bar.in l.societatem. §.arbitrorum,in q.an possit renunciari reductioni. ĩ. pro socio. & Ang.in l.Marcellus. §.res quæ.ad Treb.& in l.in quartam.ad l.fal.& quomodo hic possit amitti peculium in præiudicium creditorum,& quando præsumatur in fraudem,vide Imo.post gl.& Bar. in l. si filio la 2.sol.mat.

§.Si dolo. Ex dolo administratoris tenetur quis inquantum est factus locupletior.h.d.

LEX XXVIII.

Et ancillarum. Nomine ancillarum & filiorum datur actio de peculio.

§.Constat. Hæres deducit,quod sibi debetur.h.d.

§.Si seruus. Extraneo contra venditorem,& contra emptorem actio de peculio competit pro parte,& insolidum:sed ipsi venditori de eo,quod sibi vel seruo eius debeẽ non competit contra emptorem:emptori vero competit contra venditorem,facta prius de suo peculio deductione.h.d.

§.Si quis cum seruo. Vbi est cõio serui, & peculij, quilibet conueniẽ insolidum, & ẽt respectu peculij,quod est penes alterum,& quod præstiterit ab altero consequitur.h.d. Habuistis s̃.eo.l.si noxali.cum seq.

LEX XXXI.

Quæsitum. Quid sit in peculio,tempore rei iudicatę inspicitur.h.d.

a §.Si cum ex parte hærede. a Hæc actio contra hæredem datur,quatenus ad eum ex peculio peruenit:sed filius,cum quo contractũ est,si est hæres,tenetur insolidum,& sibi contra cohæredẽ actio est cedenda,&c.Hic non sunt alia.

ADDITIO.

a Alc.¶Si cum ex parte hærede. Vide s̃ Bar.in l.frater a fratre.de cond.indeb.

§.Si annua. Exceptio, quæ competit actori, non transit ad successorem,si in eius persona causa cedendæ actionis deficiat,alias secus.hoc dicit.¶Ad euidentiam not.ꝙ actio de peculio competit intra annum contra eum,qui desiit esse dominus.

§.In dolo. Replicationes sunt temporales, sicut actiones h.d.

LEX XXXIII.

a Si ex duobus. aElectione vnius ex pluribus non habẽtibus communionẽ serui,& peculij, alij liberan-

ADDITIO.

a Pom.¶Si ex duob. Ad intellectum huius legis,vide Pau.de Ca.& Alc.in l.cum fundus. §.seruum tuum.ff.si cer.pet.

liberantur, sed de æquitate in residuo cęteri tenebuntur, & quantum sit in peculio, sententiæ tempore inspicitur. h. d. &c.

a §. Venditor. a Si pro peculio pretiũ expressè nõ fuit cõstitutum, hic cõuenitur, apud quẽ peculium reperitur, alias hic, qui pro peculio pretium nominatim recipit. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Venditor Vide Bar. in l. frater à fratre. de condi. inde. & iste est mirabilis casus secundum Bal. in l. ei qui C. quod cum eo. & ibi allegatur in gl.
Poma. ¶ Vide quæ no. Pau. de Ca. in simili, consi. 134. inci. notandum est

LEX XXXVII.

In bonæ fidei. In contractibus bonæ fidei pater, & dominus non solum de peculio, sed etiam de eorum proprio dolo tenetur. h. d.

LEX XXXVIII.

Si creditor filii tui.

§. Si seruo. Qñ q̃titas petiť vt species, ad aliã quantitatẽ nõ admittitur cõpensatio. h. d. hoc autẽ qualiter ꝓcedat, dic vt ibi dixi in l. cũ fundus. §. seruũ tuũ imprudẽs. s̃. si cer. pe.

§. Seruum, quem communem. Si cũ vno agať, eius peculij, quod fuit apud eum, qui quondam fuit socius, ratio non habetur. Item si agatur cõ emptorem post annum, non habetur ratio eius, quod est penes venditorem, secus si intra annum, &c.

LEX XXXIX.

Deposui. Vbi non est pecu. non p̃t actio de pecu. intentari, sed est ad alias actiones cõgruas recurrendũ. h. d.

§. Si nuptura. Liberatio ab oblĩone de dote, soluto matr. absq; alia cõditione deducitur. h. d.

§. Stichus. Qd debet dño seruus vicarius, q nõ habet peculium ex peculio ordinarij non deducitur. h. d.

§. Seruo. Cõtract⁹, q celebrať vẽditione serui pfecta, ad peculium, qd penes venditorem remãsit, nõ ptinet. h. d.

LEX XLIX.

Libera. Nota istam legẽ, facit l. cum quis. ĩ. de sol. l. & si cum Cornelius, in fin. eo. tit. &c.

LEX L.

Non solum. No. istum casum no. quòd nuda ratio non constituit quem debitorem, & intelligas nuda ab insertione causæ, & hoc innuit text. hic. vel nuda, à præsentia partium. de quo dic plenissimè in l. nuda. ĩ. de don.

LEX LI.

a Eo empore. a Primum decretum non potest interponi occasione debiti, quod certum est non posse exigi de præsenti, licet possibile sit debitum iri. Item pro futuro debito potest accipi fideiussor. h. d.

ADDITIO.

a Alex. Eo rempore. Allegaui ibi in q. not. quam vide in l. j. de requiren. reis & eam not. etiam allegat Bar in l. non dubium in vlti. q. C. de legi. & eam not. alle. Bal. in l. fi. C. quod cum eo.

§. Etiam. Lite cõtest. in actione de peculio, nãle debitum p̃t solui, & pro eo potest fideiussor accipi. h. d.

1 *Ex, & propter, quomodo distent*

§. Seruus. Pro eo, ꝙ pro libertate danda accipit bonæ fidei possessor, actione de peculio nõ tenetur ipse, sed
1 verus dñs, q eum poterit vendicare. ¶ No. differentiã a inter ex, &
a ꝓpter: quia ex, denotat causam proximã, propter causam remotam. Simile C. si ser. exte l. j. Similis est differentia inter ex, & ob, vt l. non dubium. C. de legi. Et eadem est differentia inter de, & ex, vt l. j. §. nunc videamus. ĩ. de coniug. cum emancip. lib.

ADDITIO.

a Alex. Not. differentiam. Ad differentiam inter dictiones, ex, propter, & ob, vide quæ dixi secundum Bal. in l. sed & si vnus. de iniur.

LEX LII.

a Quod debetur. a Dubius est litis euentus, & qui ideo tenetur, quia actionem habet, eam cedendo liberatur. h. d. ¶ No. regulam primam, quam probat gl. l. ab Anastasio. C. mandati, &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quod debetur. Not. quod cedendo actionem quis liberatur, quod nunquam habet locum si tibi obligatus essem ex culpa vel delicto meo, quia etiã cedendo actiones non liberor. Item dixit Io. ad intellectum huius text. in l. si constante. §. si vxor. sol. mat. licet gl. ibi contra teneat, & pro sententia Ioan. est tex. in l. etiam. §. fi. iunctis præcedentib. sol. mat. item fallit si quis velit cedere actionem, quam habet contra ipsum et agentem eadem actione, quia eum fieri non posset, non liberatur, secundum Dy. & Bar. in l si filio. la j. in prin. sol. ma. item est verum si culpa ei non potest imputari quare non exigit, alias secus l. Titio fundus & ibi no. de condi. & demon. & hic adde quod not. Bar. in l. Iulianus. §. pen. ĩ. de ac. emp. & glo. in l. ij. §. idem Labeo. in verbo, experiaris. ĩ. ne quid in loco publico.

LEX LIII.

1 *Monasterium vendicans monachum, & obtinens cum patrimonio, tenetur vt. li actione de peculio.*

Ex facto. Cũ pater, vel dñs actione de peculio ꝑsonali cõuenitur, in deducẽdo omni priuilegio ante ponit: secus si reali, licet inter creditores peculiares ille, q hẽt priuilegiũ, ꝑponatur. Itẽ sufficit quẽ esse dñm, cũ de peculio cõueniť. Itẽ patrimoniũ ei⁹, q se gerit ꝓ libero, ꝓ peculio remittiť. h. d. Pr͞io ponit
1 r͞lam, & tres qõnes. Scd͞o ad eas rñdet per ordinẽ. ¶ Not. † ex isto ver. qd ergo, arg. ꝙ si aliqs gerit se ꝓ libero, & postea monasteriũ aliquod eum vendicat in seruum cũ toto patrimonio, ꝙ monasterium teneť de illo patrimonio vtili actione de peculio. vt hic, &c.

LEX CVIII.

Si filius. Si is, de cuius peculio agitur, lite pẽdente decedat, quantũ sit in peculio mortis tp͞e ĩspicit: si ei legeť peculium, tps inspicit, quo dies legati cedat cũ omni incremẽto: sed si legetur extraneo, rerum tantum incrementum accedit, &c.

LEX LIX.

Vni ex hæredibus. Is, cui legatur seruus hr͞ditarius dñi, ꝓ debito dñi nõ tenetur. h. d.

Quando actio de peculio est annalis, Rubr.

LEX SECVNDA

a SVæsitum. Est no. ad duo. Si in libello proponãtur duę actiones, q̃ electione tollũtur, ꝓcedit iudicium, si nõ opponať. Itẽ error a in quẽ qs deducitur, assertione aduersarij, p̃t corrigi post diffinitiuã s͞niam. h. d. Et sic pone casum s͞m tertiam lec. hic positam, & intellige hoc per in integrum restitutionem ex causa iusti erroris, vt s̃. quod cum eo. in l. sed si. in fi. & dixi in l. habebat. in prin. s̃. de instit. & ĩ. de confess. l. cum fideicommissum. in prin.

ADDITIO.

a Alex ¶ Error. Et intelligit Bal. in l. j. in j. col. C. de cond. ind. licet aliqui ibi aliter intelligant istum tex.

De in rem verso, Rubrica.

LEX PRIMA.

SI ii qui. Actio de in rem verso est necessaria, vbi deficit actio de peculio. Item est vtilis, si concurrat cum agentib. de peculio præferatur. Item si agens de peculio præoccupet, actio de in rem verso extinguitur, si quod versum est soluitur, aliàs secus, &c.

LEX II.

Qui numis. Datum ꝓ libertate nõ vr͞ in rem versum, nisi quatenus excedit serui pretium. h. d. ista lex.

LEX III.

Quod si seruus domino.

§. Si mutuatus. Sufficit negotium vtiliter esse cœptum. Item si plurib. ex eadem causa competit hæc actio, melior est conditio occupantis, &c.

LEX V.

Si res. In rebus non necessariis verum pretium, in necessariis pretium conuentum inspicitur. h. d.

§ Placet. Diuiditur in duas partes. Primò, qñ seruus gessit ab initio negotium peculiare. Scd͞o, qñ ab initio gessit negotia dñi. Secunda incipit in l. & ideo. vers. planè. & breuiter h. d. Si seruus ab initio peculiare negotium gerat, actio de in rem verso locum habet, si seruus in rẽ dñi vertat aĩo dñm obligandi: secus si facto dñi, vel alterius, seu facto serui, non animo dominũ obligandi. Sed si ab initio gerit negotium domini cum quocunq; modo in rem domini vertatur, hæc actio locum habet &c.

LEX X.

Si pro parte. §. Versum. Non videtur versum, si nõ durat versum. h. d.

§. Si domini. Si pater vel dñs soluit debitum, non vr͞ in rem eius versum: & si pater, vel dominus cedat, desinit versum: secus si donet, nisi animo remunerãdi. h. d.

§. Idem quærit. Euanescit actio de in rem verso, si dominus cedat seruo, & remanet actio de peculio, nec reconualescit, si postea seruus cedat, &c.

§. Idem tractat. Si filius vna cum patre correus soluat, videtur rem patris vertere, quatenus de pecunia ad patrem peruenit. h. d.

LEX XIII.

Si in rem. Eo casu, q̃ vn⁹ ex sociis p̃t ꝓ peculio, ꝙ est apud alterũ, actione đ peculio cõueniri, eo casu p̃t cõueniri ꝓ eo, ꝙ in rẽ alterius versum est, si cessat actio de peculio, &c.

LEX XV.

Si filiusfa. Filius constituendo, non dicitur in rem patris vertere, nisi soluat. h. d.

LEX XVI.

a Quidam. Qui agit actione de peculio, a ꝯsequtur qđ supest deducto eo, ꝙ dño debetur: sed q agit de in rem verso, ꝯsequitur ꝙ superest in eo, ꝙ dominus dedit ꝓ re. h. d. &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶ De peculio. No. istum tex. per quem Bar. decidit no. quæstionem in l. si cum dotem. §. fi. in fi. ȷ. sol. mat. & in eodem ponit casum Bal. in l. in reb. C. de iu. do.

LEX XVII.

Seruus. Ad hanc actionem sufficit negotium vtiliter cœptū: sicut in actione mandati, & negotiorū gestorum.

§. Cum Sticho. De eo, ꝙ datur vicario, ti in rem dñi vertatur, agit hac actione ꝼm eius naturam. Si vero in peculium ordinarij sit ꝯuersum. respectu ordinarij habet hanc nām, respectu dñi nām actionis de peculio. h. d.

LEX XVIII.

Quamuis. Actio de in rē verso ꝯpetit ei, q principaliter contrahit, vt in rem domini vertatur. h. d.

LEX XIX

Filiusfa. Si filiusfa. emit rē sibi necessariā, & ex tūc ipsam rē pr̄i ipsius filiifamilias funus ꝯuertit, in rē ei⁹ versa vr̄. Itē ī actione de peculio venit ꝙ in rē ē versum, & sic post annū h̄ actio est necessaria. h. d. Primò ponit duo dicta Neratij vsq; ibi, Atqui. ibi Paulus repħēdit Neratium in primo dicto, ondēs ex die emptionis, nō ex die funeris videri in rē versum, vsq; ibi, funus. n. ibi Iurisc̄osultus ꝼm gl. ponit vnum dictū, ꝓ qđ r̄ndet tacitæ obiectioni, s. ꝙ in funerādo nō desinit versum. Vel pone casum, in q̄ dictum Neratij posset esse verū, ꝼm aliā lec. vsq; ibi, factus. ibi r̄ndet notatis in scđo dicto, dicēs, h̄ casu actionē de peculio posse hr̄e locū: licet res desierit extar̄ absq; dolo. ¶ Vlt. no. ꝙ oēs istæ formulę, s. de exercitoria, & īstitoria, de peculio, & sic es, sūt adiectiua ñ principali nomina actionū, vt hic, ī fi. q̄ tñ adiectio ē necessaria, &c.

LEX XX.

Pater pro filia. Si filia mutuum in alimenta ꝯuertit, tenetur pater de in rem verso, si onus alimentorum ad patrem spectabat. h. d. istud principium, & l. vlt.

§. Seruus. Promissio tutoris non tollit actionem de in rem verso contra pupillum. h. d.

Quod iussu. Rubrica.

LEX PRIMA.

Meritò. *Vide gl. hic sup verbo, queadmodū. q̄ examina, vt p Cy. C. mā l. mādatū. in text. ibi, & me certiorasset circa qđ dic, Aut qs vult oblīari: & tūc si misit nūciū, vel epl̄am: & prius, q̄ epl̄a, vl̄ nūci⁹ p̄sentet, pn̄ia interueniēte, reuocat. nec refert fuerit certiorat⁹, vl̄ ñ, ȷ. de manu. vindic. l. si pr̄. & ȷ. de act. & ob. l. ꝯsensu. & de pac. l. Labeo. & de acq. rer. do. l. pe. ī prin. & qđ no. C. de sacrosf. eccl. l. illud. & est rō, qa tūc nūcius, vl̄ epl̄a nudū p̄stat mīisteriū sicut pica, vt C. si qs alteri vl̄ sibi. l. multū itereſt. vbi đ hoc notat. Et iō, vbi pœnitet mādātē, statim deficit ei⁹ ꝯsensus. Qđ ergo postea seqt, ñ pt effectum sortiri. Et ex hoc apparet glossā positā s̄. de ꝯh. emp. l. j. §. fi. ī verb. & p l̄ras. q̄ icipit, vt ȷ. đ ac. & ob. eē falsā. Aut qs misit ꝓcuratorē, vt p ipsū possit oblīari, & tūc est necessaria certioratio, vt ȷ. mādati. l. si mādasſē. de ꝯdi. cau. data. l. si pecuniā. §. j. & arg. ȷ. de acq. pos. l. q ab senti. ī prin. de exce. rei iud. l. j. § j. Et p hoc appet glossam positā h̄, q̄ loqt ī casu qñ qs p aliū vult oblīari, eē falsam. Et est rō. qa qñ qs p aliū, puta p ꝓcuratorē, vult obligari, tūc obligat p aliū, vt p seipsum, sed alterius facto: vt no. in d. l. multū intereſt. in fi. & Inst. de inuti. stip. §. alteri. Et iō mādatū nō dēt, nec pt reuocari, parte ignorāte. Et p hoc apparet solutio qōnis, q̄ mouet ȷ. de fidei. l. sufficit nudus. Aut qs vult aliqđ ꝯmodū p aliū sibi acqri, & tunc licitū est pœnitere: nec regritur certioratio, vt hic cū gcor. Ratio est, qa vbi nul-ū p̄iudicium generatur, reuocatio debet ꝯsistere in pura, & mera volūtate Inst. man. §. rectè. & ȷ. ꝓ socio. l. sed si socius. §. j. Aut mandat aliqs nuncium, vel epistolā, qa vult ei facere donum, vel gratiam: & tūc licitum est pœnitere, nec requiritur cercioratio. ȷ. de manu. vindic. l. fi. & in d. l. illud. de sacrosan. eccl. & no. de act. & obl. l. ꝯsensu. Et est rō. qa regritur interuētio personæ mediæ veræ, vel fictæ p̄statis ministeriū: & ideo sine certioratione reuocatur mādatum, ar. ȷ. de don. l. ij. §. sed si qs donaturus. vbi bonus tex.*

LIBER XVI.

a Ad Senatusconsultum Velleianum, a Rub.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Ad Senatusconsultum Velleianum. Ad materiam huius tit. vide Rom. sing. 325 Alex. in l. in repudianda ff. de acquir. hær.

LEX PRIMA.

Velleiano. Per Velleianū mulierib. intercedētib. paratur exceptio, & in veterē debitorē restituit, seu instituit actio. h. d. cū seq. ī qb. Iurisc. summauit totū ti. & ponit hic cas⁹, ī qb h̄ ti. locū ñ hēt, &c.

LEX II.

1 *Conciliorum ordo & forma*

2 *Ista verba, actio non detur, in ciuilibus non impediunt actionē licet in criminalibus īpediāt ipso iure, sed inducūt exceptionē, & an īpediāt litis cōtestā.*

Et primo. Hic ponit ordo qualiter deuetū ē ad hoc senatusconsultū, & eius verba recitāt. & h. d. Mulieri īterce denti paratur exceptio ꝯsenatusc̄ōsultum Velleianū. cuius
1 verba hic referūt. h. d. †Et no. hic modū & ordinē ī ꝯcilio. Priò. n. fuit ꝓposita qō. Scđo ꝯsulitur sup ea. Tertio fit reformatio, & ita fiūt hodie reformationes. De quo dixi ī l. ij. C. đ decur. & in l.
2 oēs ppl̄i. s̄. de iusti. & iur. Itē nota, ꝙ† ista verba, ne actio, petitióve detur. ñ īpediūt actionē ipso iure sđ exceptionē īducūt. Simile ī l. j. s̄. ad Maced & ī l. j. §. j. ȷ. ad Treb. & ibi dixi. ꝙ est verū in ciuilib⁹, in criminalib. īpediūt ipso iure. l. j. §. fi. s̄. de alea. itē dñt qdā, ꝙ pp ista verba, actio &c. ꝙ talis exceptio īpedit litē ꝯtestari. tāgit Gul. in l elegāter. §. si qs post. s̄. de ꝯd. ide. &c.* Nota istū tex. ibi ab his petitio ñ at néve ī eas actio det &c. ꝙ si Titi⁹ dicat, seu ꝓponat in iudicio ꝯ Caiā ꝙ fecit, dicā ꝓ Seio Caię de decē libris: quare petit r̄nderi libello, R̄ndet Caia & dicit ꝙ ñ tenet r̄ndere allegās ꝯ actionē ꝓpositā exceptione Velleiani, q̄ petit admitti: & ea admissa ꝓnūciari ñ fore r̄ndēdū libello, dictāq; Caiā ab obseruatiōe iudicij licentiari. Certè bñ dicit qa exceptio Velleiani īpedit litis ꝯtestationē, vt hic patet. ꝙ ē notabile, & multi aduocati credūt ꝯtriū. s. ꝙ ñ īpediat litis ꝯtestationē. dixi aliqđ s̄. de iureiur. l. nā postea in pri. Et ita semel in ꝯsilio vidi iudicare: dicit. ñ iste tex. neve in eas actio det. ¶ Itē vide gl. hic ī ver. ꝓ viris. q̄ īcipit iō spāli⁹. &c. ī fine gl. ꝙ cū in alijs ꝓ exceptionē Velleiani solū iuuat si ꝓ viro ītercedat, est ipso iure tuta, vt l. si qua mulier. C. e. ti. Est ergo iusta rō hodie, cū ꝓ viro ītercedit, vt ipso iure subueniat ei vt ī eo aliqđ addat. arg. ȷ. de lib. & post. l. si ita scriptū. in prin. & de hære. inst. l. Clemēs pronus. qđ ꝓdest notariis, vt C. vt q̄ desunt aduo. l. j. Sed qñ ꝓ aliquo, q̄ ꝓ viro intercedit, pt ex multis valere, q̄ cū ꝓ viro. iuxta no. ȷ. qua. re. actio nō da. l. j. §. q̄ onerādæ. Circa hoc vide ꝙ ēt scripsi in l. ꝑtor ait. §. hoc āt iudiciū. ȷ. de dā. inf. Itē hic ē aduertēdū ad istam gl. ex qua patet ꝙ qñ mulier intercedit ꝓ viro suo, obl̄o illa facta ꝓ viro suo est ipso iure nulla. Ex quo seqtur vnū, ꝙ si mulier ꝓmisit alicui decē soluere ꝓ se & ꝓ viro suo, & ille creditor ꝯueniat mulierē ī illis x. & mulier excipiat de Velleiano ꝯ eū, & ille vidēs, ꝙ dēt iuuari Velleiano ꝓ pte mariti, s. ꝓ qnq; si petat q̄nq; ꝓ pte eā tāgēte, & ipsa petit eū ī expēsis ꝯdēnari, qa plus petiit: certe bñ đt, qa ꝓ parte maritū ꝯtingente pl⁹ petiit re, ex eo, qa ꝓ illa parte ipso iure mulier nō tenebat vt hac gl. patet. Qñ illa intercedit ꝓ alio, obl̄o valet & tenet, & nascit actio: sed dat ꝯ actionē exceptio senatusc. Velleiani. Ex quo seqtur aliud, ꝙ si mulier ꝓmittit decē Titio soluere pro se, & pro Caio nō marito: & Titius mulierē ꝯueniat ꝓ illis decē, & ipsa excipiat, ꝙ nō tenet, nisi in qnq; ꝓ pte sua: qa ꝯ alia qnq; q̄ dēnt ā Caio excipit de Velleiano: & qa plus re petit, petiit eū in expēsis ꝯdēnari. Dicit Titius, ꝙ nō petiit plus re: qa ad illa qnq; q̄ tāgebant partē Caij ipse rōne suæ ꝓmissionis ꝯ eā actionē: licet ipsa hēret exceptionē. Cū ergo debita p eam obl̄o teneret: nisi elideret exceptione nō petiit plus re: & ideo nō dēt in expēsis ꝯdēnari. Certè bene dicit Titius: non. n. est ipso iure obl̄o nulla: sicut quando ꝓ viro intercedit. Nā quando ꝓ alio valet, & tenet, vt hac gl. vt C. & ff. ad Velleianum. vbi omnes leges dicunt, quod mulier fideiubens pro alio exceptione se tueri potest. Exceptio autem est actionis exclusio. l. ij. ȷ. de excep. &c.*

1 *Prouisio facta fauore alicuius, perditur propter eius dolum.*

1 §. Verba itaque. †No. ꝙ prouisio facta fauore alicuius, perditur propter dolum eius. Ad quod. l. j. & ij. C. si minor se ma. dixe. & l. auxilium. s̄. de min. Quod no. quia potest valere ad multa, &c.

§. Omnis. Verbum intercedere, ꝯprehendit omnē obligationem omnino, quam qs pro alio suscipit. h. d.

LEX IIII.

1 *Sciri debet id ꝙ est causa exceptionis, ad hoc vt creditor teneatur exceptione.*

2 *Contrahens cū minore vel muliere, non iuuatur, quando scit eorum cōditionem.*

3 *Statutū si ciuis fideiusserit ꝓ forēsi, ꝙ reus cōueniat principalis. nō obstātib. renūciationibus, nō hēbit locū, quādo creditor ignorauit intercedentē esse ciuē.*

Sed si ego. Mulier intercedēdo Velleiano iuuatur, si debitor intercessionē sciuerit: secus si ignorauerit. Itē mulier soluens vel donās nō iuuat. h. d. q̄ legē no. qa l̄itat multum verba senatusc. No. ad hoc† vt creditor teneatur exceptione,
1 oportet, ꝙ ipse sciuerit id, qđ ē cā exceptionis. ¶ Op. minor iuuat ꝓp ætatē, nec est necesse, ꝙ ille, q̄ ꝯhit cū minore, sciuerit eū eē mi
a norē, qđ patet, qa bñficiū restōnis ī integrū ē scripta ī rē. & dat ꝯ
2 eū, q oīno ignorauit. a l. in cāæ. §. fi. de min. †So. Qñq; lex ꝓuidet alicui

ADDITIO.

a Alex. de Imo ¶ Qui omnino ignorauit. Igno antia creditoris an faciat intercessionem valere, vide in l. j. & ibi gl. & Bald. ad fi. C. eo. ꝙ ex eo ꝙ pecunia peruenit ad mulierem, præsumitur probata ipsa principalis, nisi probetur fraus, quæ ex præordinatione præsumatur & ita intelligit gl. in l. ij in ver. dationes, s̄. eo.

alicui ĩ odiũ alterius,& tunc ẽ necesse, ꝙ ille q ꝯhit, sciat id, qđ est cã odij sui, vt in Macedoniano.l.3.in prin. ꝯiuncta l. j. §. ad Mace. qñq; lex ꝓuidet alicui in sui fauorem,& tunc aut lex ꝓuidet simpl'r,& sup oĩ gesto:& tũc est necesse creditorẽ hoc scire.l.ait ꝑtor. ĩ prin.ꝯiũcta l.in cãæ.§.interdũ.§.de min. Qñq; lex ꝓuidet alicui fauore ꝑsonæ sup certo ꝯtu:& tũc est necesse, ꝙ ille ĩ cuius ꝑiudiciũ vertiť ꝓuisio ista, sciuerit istũ ꝯtũ, vt hic,& l.si mulier.ȷ̃.eo. nisi.n sciuerit creditor illã mulierẽ ĩtercederť, Cessat Velleianũ. Et
a ista sunt vtilia ad multa statuta. Pone vnum statutumᵃẽ hic, ꝙ† si
3 aliqs ciuis intercessit ꝓ foreñ, dẽat priõ principalis discuti.nõ obstãtib. aliqb. renũciationib. factis in ĩstrũs. Certè ciuis ñ hẽbit istã exceptionẽ, nisi ꝓbauerit creditorẽ sciuisse ĩtercederť istũ qđ no.

ADDITIO

a Alex.de Imo.¶Statutum.Et ista sunt vtilia ad multa statuta, si statutum vult fieri excussionem in bonis principalis, non obstante ẽt aliqua renunciatione facta, non habebit locum si creditor ignorauit intercessionem,& adde no.hic per gl. magnam. Vide Bal. in l.quæ dotis.so.ma.& quæ no,in l.cum quid.si cer.peta.

LEX VI.

Si fideiussores. Mulier si fideiubet, vel alium fideiubere mandat, iuuať Velleiano, si recipiẽs hoc sciuerit.h.d.cum l.sequen.quamuis.¶No. ꝙ in facto proprio nõ est tollerabilis ignorantia.¶No.quòd mandatum inutile nõ impedit actionem neg.gest.&c.

LEX VIII.

Quamuis. Liberatio pignoris non est intercessio.h.d.

§.Si mulier. Si mulier alicui promittit indemnitatem, nõ est intercessio.h.d.Quod dic plene vt l.tutor ȷ̃.eodem.

a §.Si mulier. ᵃMulier iuuať Velleiano aduersus primũ creditorem,& aduersus eum, cui est delegata: licet Marcellus aliter distinxerit.h.d.no.gl.magnã, quæ non tendit nisi ad positionem casus.& opi.Iuliani est vera,&c.

ADDITIO.

a Ale.de Imo.¶Si mulier.Vide Bal.in l.si mater.C.eo.hic alle.in gl.& ꝑ ea quæ ibi,& hic habentur, dicit Bal.quod si mulier promittit alicui debitori sibi soluere id, quod ipse debet alteri, nunquam habet locum senatusconsultum, quod no.ad materiam huius §. istum tex.alleg.not.Bal.in l.2.C.de execut.rei iudi.

a §.Interdum. ᵃMulier intercedẽs, siue soluat, siue deleget debitorem, repetit: si alium deleget, exceptione iuuabitur.h.d.

ADDITIO.

a Alex.¶Interdum.Vide istum tex.alle.per Bal.in l.si vnus.§.pactus.§.de pac.

a §.Quoties. ᵃHic loquitur de alio remedio iurisconsultus & dicit, quod muliere exclusa, actio restituitur in veterem debitorem, licet liberatus sit cõtemplatione obligationis suscipiendæ per mulierem.&c.

ADDITIO.

a Ale.¶Quoties.No.quod si te debitorem libero per acceptillationem, cum hoc ꝙ tu facias quod Berta pro te intercedat, licet Berta intercedat, tamen acceptilatio non valet,& debitor obligatus remanet.quod no.& adde Bal.in l.j.C.eo.

§.Si conuenerit. Paria sunt, nullum dare expromissorem, vel mulierem.h.d.

a §.Marcellus. ᵃAcceptillatio facta mulieri tutẽ Velleiano non liberat debitorem, sicut nec solutio, nisi sic solueret, quod repetere nequeat,&c.

ADDITIO.

a Alex.Marcellus.Vide Bal.in l.4.C.eo. Quid autem si mulier soluisset, vide ȷ̃.eod. in l. pen.

§.Quamquam. Mulieri subductæ actio restituitur in omnes, qui per eius obligationem fuerunt liberati, non autem omnibus.h.d.

§.Si mulieri. Si creditor succedit mulieri, nihilominus actio restituitur in veterem debitorem: sed si mulier debitori non est restitutio necessaria.h.d.

§.Si cũ essem. Muliere ab initio cum alio ꝯhente, actio restituitur in veterem debitorem.h.d.

a §.Illud videndum. ᵃMuliere sub ducta actio restituitur in eum qui ab initio non potuit obligari ipso iure, vel in effectu.h.d.

ADDITIO.

a Alex.¶Illud viden.Not.ergo quod mulier ipso iure non obligatur.Et ita debet intelligi gl.& ibi per Doc.in l.j.C.de repu.quæ fiunt in iu.vide in auth. si qua.C.eo.& in l.antiquæ.§.ne autem.C.eo.

LEX X.

Hæ actiones. Restitutoriæ actiones, & institoriæ dantur contra hæredem,& in hæredem, h.d.

LEX XI.

a Si mulier. ᵃMulier non habet Velleianum, si creditor ignorauerit eam intercedere.h.d.

ADDITIO.

a Ale.Si mulier.No.tamen ad intellectum. quod licet mulier in contractu se principaliter obliget, si maritus fideiubet, præsumitur color quæsitus,& mulier non obligatur secundum Bal.not.in authen.si qua.C.eo.nisi probetur pecuniam expensam in vtilitatem mulieris.& ibi etiam vide, quid si maritus,& vxor se principaliter obligant in eodem instrumento, an valeat? Et ibi ẽt quærit, an maritus possit se obligare pro vxore, & tenet quod sic.Alex.Adde vt per Bal.consi.229.li.2.& consi.8.3.li. & quando mulier confitetur pecuniam versam in suam vtilitatem, an sibi præiudicet, & quando possit se,& sua obligare, vide Pau.de Ca.consi.229.

LEX XIII.

Aliquãdo. Si obligatio in effectu spectat ad mulierem licet sit intercessio, Velleiano non iuuatur. h.d.

§.De pignoribus. Nouatio.q in effectu nõ valet, non perimit ius pignoris.h.d.

§.Si sub conditione. Frustra expectatur cõditio, cuius euentus nihil operatur.

LEX XIIII.

Si mulier. Muliere subducta restituitur actio in veterem debitorem & eius fideiussorem.h.d.

LEX XV.

Si mulier. Si mulier promittit alium ratum habiturum qđ ipsa gessit, non iuuatur Velleiano.

LEX XVI.

Si mulier. Mulier non iuuatur Velleiano, si debitor sibi soluit quod promisit.h.d.

a §.Si ab ea. ᵃMulier,& fideiussor eius, Velleiano nõ iuuatur, & in primum debitorem actio restituitur.h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Si ab ea.Nota, quia non est alibi, secundum Bal.in l.j.C.eo. ꝙ si fideiussor pro me non rogatus intercedat, tamen exceptio huius senatusconsulti competit sibi.

LEX XVII.

Vir vxori. Non sufficit creditori cedere mulierem in rem suam intercedere, quando pro alio promittit, nisi diligentius perquisiuerit.h.d.

1 *Dos non potest solui mulieri constante matrimonio.*

§.Si mulier. Si mulieri ꝯsentienti obl'oni rei sibi obligatæ pecunia soluiť, Velleiano ñ iuuať: alias secus.
1 h.d, Qđ no.ꝑ istum §.dicebat Iac.de Are.ꝙ† si dos soluiť mulieri constante matrimonio, maritus liberať. Quod examinat Cy. in l. j.C.si dos const.mat.sol.fue.in ꝯriũ tamen est veritas, quia ei non potest solui: nisi ex causa.l.mutus.§.manente.ȷ̃.de iu.dot.& ȷ̃. sol. mat.l.quauis.& est expressum.ȷ̃.de iu.dot.l.si.no.ꝑ gl.ȷ̃.sol.mat.l. 2.circa si.gl.2.Nõ obst.iste § qa debet intelligi ꝙ hic soluebatur mulieri, iam soluto matrimonio.vel si constante, intellige in casibus permissis.¶Op.de l.ẽt.& l.iubemus.C.e.Sol.& hæc vera, quia aliud est in liberando pignus, quod potest mulier, vt in contrariis Aliud est consentire quòd alij obligetur,& istud non potest, quia est intercessio, vt hic,&c.

§.Mulier. Si mulier cum alio mutuum, vt duo rei accipiunt in causam necessariam, Velleiano nõ iuuatur.sed in causam voluntariam eatenus iuuať, quatenus ad alium pecunia peruenerit.h.d.Pulcher est §.& induciť ad quæstionem per gl. an duo rei videantur inuicem fideiubere. Et gl. ponit hic totam quæstionẽ disputatã,& melius quam alibi in aliqua parte mundi, Doc.examinãt ĩ l.j.C.de duo.re.Dixi.ĩ l.reos.ĩ prin.ȷ̃.de duo.reis.

LEX XIX.

Tutor pupilli. Si mulier alicui pro propria obl'one indemnitatem promisit, intercedere non videtur: secus si pro obligatione alterius.

§.Cum haberes. Creditor delegatus à muliere intercedente antequam soluat, tutus est Velleiano,& si agat exceptione Velleiani repellitur.h.d.Gl.reuocat in dubium ꝙ sit verius dictum, vel Aphricani, vel Iuliani, & breuiter distingue, vt in gl.&c.

LEX XXI.

Si pro aliquo. Mulier si intercedit in rem suam aĩo nouandi, non iuuatur Velleiano,&c.

LEX XXII.

a Si mulieri. ᵃMulier, quæ ex intercessione non damnificatur, Velleiano non iuuatur.h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Si mulieri.Mulier quæ intercessione non damnificatur, tenetur.Sed quid si mulieri promissum est de indemnitate, vel ei data sunt pignora? Dic, quod non tenetur sed iuuatur: casus est nota.ȷ̃.eodem, l.quidam.& not.Bal.in l.j.C.e.titulo.

LEX XXIII.

a Si mulier. ᵃMulier quæ scienter verũ nõ respondet, Velleiano non iuuatur: secus si ignoranter,&c.

ADDITIO.

a Ale.¶Si mulier.Iste tex.est not.in muliere, quæ adiuit hæreditatem damnosam.& vide Bal.in l.j.C.e.quem alle.Pau.de Ca.& ibi per eum.

LEX

LEX XXIIII.

Debitrix. Iſta lex dicit idem quod l.ſi mulieri.ſ.e.& aduer te,quia ratio tex.declarata per gl.non videt̃ bona:quia ſi verè interceſſiſſet nõ liberatur à debito, & ſic damnificari non poterit,&c.

§.Si ſenatuſconſulti. Per ſenatuſconſultum actio ſtatim reſtituitur in priſtinum debitorem in eo ſtatu,in quo erat:h.d.

LEX XXV.

Si domina. Iuſſus,non eſt interceſſio,ſed eſt fideiuſſio. h. d.

LEX XXVI.

Bona. Velleianum non præiudicat ei,qui non putat mulierẽ intercedere.h.d.

§.Cum ſerui. Mulier contrahens cum ſeruo, Velleiano non iuuatur.h.d.

§.Vxor. Mulier qui intercedit in rem ſuam, Velleiano non iuuatur.h.d.

LEX XXVIII.

Seia. Verba enunciatiua à teſtatore prolata, creditorib. non præiudicant.h.d.

§.Fundum. Mulier,quæ rem ſuam obligat vt pecuniam pro alio ſoluat,iuuatur Velleiano aduerſus creditorem ſcientem.h.d.

LEX XXIX.

a Quidã. [a]Mulier intercedẽs iuuat̃ Velleiano,& actio reſtituit̃ in principalem debitorem & pignora.h.d.

ADDITIO.

a Quidam no.Iſtum tex.no.ad limitationem l.ſi mulieri. ſ.e.& ibi dixi,& eſt text.not. ſecundum Bal.in l.j.C.eo.

LEX XXX.

a Si decipiendi. [a]Mulier decipiens non iuuatur Velleiano.h d.

ADDITIO.

a Alex.¶Si decipiendi.Quomodo probetur,quod mulier voluerit decipere, vide Bar.in l.fœminis. C. eod.

LEX XXXI.

a Si mulier. [a]Adeundo non videt̃ quis intercedere, niſi fraus creditoris interceſſerit.h.d.

ADDITIO.

a Alex.¶Si mulier.Vide Bal.in l.j.C.eod.

LEX XXXII.

Si mulier. Senatuſconſul.Velleianum prodeſt aduerſus eũ cum quo contraxerit mulier, & ſucceſſori eius ad rem,& ad fructus,&c.

§.Item ſi mulier. Si mulier vendidit fundum pro alio iuuat̃ Velleiano.h.d.¶Op.C.e.l.ſenatus.in fi.Sol.ibi nec maritus emit,nec alium interponit,ſed emptores inuenit,ſubaudi,& donauit,& pecunia non interceſſit:hoc aũt fuit color q̃ſitus vel à creditore,vel à marito creditore ſciẽte. Ita dicebat Ia.¶Op.de l.q̃uis.§.plane.ſ.e.ſo.ibi voluit delegar̃,hic ĩtercedere,ſed quare ſecus?Rn.dt Ia.ꝙ nõ eſt rõ,q̃ eſt ĩ.px.§.& iõ dic,ꝙ hic fuit color quæſitus.& ita quidam habent hic gl.&c.

§.Si mulier. Si alius mandato mulieris intercedit exceptioni Velleiani eſt locus,ſi creditor hoc ſciuerit,alias ſecus.h.d.Vñ,vide q̃dã gl.q̃ inc.qd ſi,&c.Sed q̃ro cum tunc ignorãtia eſſet in fcõ ꝓprio.l.ſed ſi ego.ſ.e.Dic,ꝙ ex aliqua iuſta cã credebat eam intercedere ĩ rẽ ſuã,vt ĩ gl.& qdã hñt in gl. & vr̃ ꝙ debeat iuuari.l.ſi Titius.ĩ.de fideiuſ.& ſ.eo.l.ſi decipiẽdi. Sed dic,ꝙ ibi fuit color quæſitus,hic non,&c.

1 *Velleiani renunciatio facta per mulierem an valeat.*

a §.Si mulier. Si mulier[a] in iudicio exceptioni Velleiani re
1 nũciat,Velleiano nõ iuuat̃.d.d.¶[1]No.ꝙ exceptioni Velleiani pt̃ renunciari,vt obſeruat ꝯſuetudo,tñ in ꝯ̃riũ eſt veritas:beneficiũ.n.Velleiani eſt inductum pp fragilitatẽ ſex⁹ muliebris.l.3.ſ.e.Nam eo ipſo qd renunciat,decipitur,vt l.interdum.ſ.de min.& qđ no.in l.iubemus.C.e.ad q̃ l.doli.§.diuerſũ.ĩ.de nou.ita tenẽt Doc.ĩl.fi.C.e.Nõ obſt.hæc lex,qa ſpãle ẽ ĩ renũciatione fcã ĩ iudicio,hic.n.renũciauit in iudicio,& ex poſt fcõ* Vide hic gl.q oñdit,ꝙ mulier renũciãs Velleia.dẽt certiorari đ iure ſuo:al's renunciatio ñ valet.Sed q̃ro,an hoc hẽat locũ in quocũq; renũciãte iuri ſuo,ſ.ꝙ ad hoc,vt renũciatio valeat,ſit neceſſe qđ de iure ſuo certioret̃,volo dicere,& q̃rere,an ille,q iuri ſuo renũciat,vt fideiuſſor,q renũciat illi iuri,qđ dicit,ꝙ prius ꝯueniat̃ reus principalis,q̃ fideiuſſor,vt in toto titulo in auth.de fideiuſ.ĩ prin.ver.ſi qs.& ibi no.gl.in ver.accedat.q̃ ĩcipit,hic corrigit̃,&c. & ſimiles,an debeãt ſcire illud ius,cui renũciant.gl.no.eſt,qđ oportet qđ certioret̃ ille,q renunciat:alias nõ valet renũciatio,vt in Auth.q̃uo oport.epiſ.§.ſed ẽt ſic eũ.in gl.in ver.ĩterroget.q̃ incipit,nota hic,&c.ꝓ quo arg.l.ſi.§.diuus.ĩ.de publica.& ĩ.de nona.l.doli.in fi.Quid dicẽdũ?Iac.de Beluiſ.ibidẽ ver.tu dic clarius. modificat illã gl.ibi,& dicit ſic.Aut id,cui renũciat̃,ꝯſiſtit in iure, aut in facto proprio,aut in facto alieno.Si in iure,ſi renũcians eſt de ꝑſonis,qb.ꝓmiſſum ẽ ius ignorare,hoc caſu dico eũ eẽ certiorãdũ,arg.l.q cũ tutorib.ſ.de trãſac.& hac l.in fi.& alle.gl.in auth. q̃uo opor.epiſ.Et q̃ ſunt ꝑſonæ,qb.in iure licitũ eſt errare,hẽs ĩ.đ iuris & fac.ign.l.regula.& l.leges ſacratiſſimæ.C.de leg.& in dubio dico eũ ñ certiorãdũ,niſi aliud appareat. Aut renũcians iuri ſuo eſt talis ꝑſona,q̃ tenet̃ ſcire bñficiũ ſibi ꝯpetẽs,vel de qua eſt veriſil'e,vt ſunt rl'r oẽs ꝑſonæ,đ qb.C.de legi.l.leges ſacratiſſime. hoc caſu nõ ẽ neceſſe illũ de iur̃ ſuo certiorare.Sic l.fi.§.diuus.& l.doli.in fi.ſ.allega.Rõ ẽ,qa turpe ẽ ius in quo verſat̃,&c.l.Domitius.ĩ.de teſta.& l.2.ff.de ori.iu.¶Si aũt id,cui renunciat̃ ꝯſiſtat in facto proprio,hoc caſu dico talẽ nõ oportere certiorare,cũ ꝑſumat̃ ſcire illud.l.q̃q̃.ſ.e ti.Eſt tñ certioratio vtilis,vt excludat̃ renũciãs à ꝓbatione erroris.C.de iuris & fac.igno.l.error.& ſ.de ĩterro.actio.l.de ætate.§.pe.& vltimo.¶Tertio caſu,qñ in facto alieno ꝯſiſtit,Tũc ſi qdẽ ꝑ pactũ renũciat,nõ eſt neceſſaria certioratio,vt ſ.de pac.l.emptor.§.Lucius.Sed pt̃ eẽ ẽt tũc vtilis certioratio.Si verò verbo renunciat ſine pacto,tũc certioratio ẽ neceſſaria.l.mr̃ decedẽs.ſ.de inoff.teſt.cũ ſi.Et hoc in tpalib.In ſpiritualib.aũt certioratio eſt neceſſaria.Et rõnes hẽs ĩ allega gl.in auth. q̃uo opor.epiſ.§.oportet.Hæc Iac.de Bel.vbi ſ.Vide gl.in hoc §.ĩ ver.nõ vſurã.ſecus in Macedoniano.Et ſic tenet gl.ꝙ ſenatuſcõ. Macedo.ñ pt̃ renũciari.Iſtã gl.Pet.reprobat,& eius rõnẽ,& ponit rõnẽ in ꝯ̃riũ:qs ex quo eſt odioſa,facilius dẽt tolli,q̃ fauorabilis, qa nudo pacto actio odioſa tollit̃.l.ſi tibi decẽ.§.q̃dã.ſ.de pac.Sed nõ fauorabilis.l.ſi vnus.§.pactus.ſ.de pac.Quare ponit aliã rõnẽ qa ñ tñ ẽ introductũ odio creditoris,ſed ẽt fauore patris.Sed tu dic,ꝙ vtrũ aliqd iudicet̃ fauorabile,vel odioſum ſemp,ꝯſideremus cãm prĩcipaliorẽ.l.& ſi nõ ſunt.§.ꝑueniamus.ĩ.de aur.& argent.lega.vñ rõ gl.bona ẽ,qa exceptio velleiani reſpicit principaliter fauorẽ mulierũ:& iõ de facili iuri ſuo pt̃ renũciare.C.đ pac. l.ſi qs in ꝯſcribẽdo.Sed ſenatuſcõ.Mace.nõ ꝯſiderauit fauorẽ filij qa ipſe pt̃ obligari.l.tã ex ꝯ̃ctib.ſ.de iudic. ſed principal'r odiũ creditoris,vt l.j.cũ ſeq.ſ.ad Mace.& iõ noluit lex,ꝙ filiuſfamilias per ſuã renũciationẽ poſſit facere illos odioſos creditores ꝯſeq vtilitatẽ,ſm Iac.But.Doc.tñ Moderni tenẽt ꝯ̃riũ,& melius.Nã eo ipſo ꝙ renũciat,decipit̃,tex.eſt in l.doli exceptio.ver.diuerſum.ĩ.đ noua.facit l.interdũ.ſ.de mino.& ſ.illo ti.in l.ſi iudex circũuẽto.ꝑ do.Cy.& alios in l.fi.C.e.ti.& ibi ẽt aliqd dixi.Nõ obſtat iſte tex. qa ſpãle eſt in renũciatione,q̃ fit in iudicio. Iis tñ nõ obſtãtib.ꝯſuetudo tenet cũ gl.vt ſ.dictum fuit.& ideo non fuit auſus dicere ꝯ̃rium:quia minime ſunt mutanda,quæ interpretationem certam ſemper habuerunt,vt ſ.de legib.l.minimè.*

ADDITIO.

a Ale.¶Si mulier.Exceptioni Velleiani an poſſit renunciari,aduerte,quia Bar.dicit ꝙ cõſuetudo indiſtincte obſeruatur,ꝙ poſſit renunciari,adde tamẽ ꝙ ſi ſit mulier certiorata communiter obſeruatur in beneficio Velleiani ꝙ renunciari poſſit.Dixit tamẽ hic no, Alb.de Roſa.ꝙ ſi reperiantur in inſtrumento notarij iſta verba, & certiorata Velleiano renunciauit,ꝙ non obſtantib.his verbis,poterit fieri interrogatorium notario,quid ſit Velleianum.& ſi dicit ſe neſcire,mulier poterit vti Velleiano. pro quo optime facit gl.in l.generaliter.C.de tabu.li.x.dum quæſiuit,an notarius dẽt ſcire leges,& ſi diceretur notorium eſſe loco teſtis.Reſpon.ꝙ teſti fiunt hæc interrogatoria,ẽt ſecundũ Bar. in l.j.ĩ.ſi cer.pet.& iſtud dictum hoc etiam refert Ful.& de iſta materia vide,quæ ſcripſi poſt Ro.in l.ſciendum.de ver.ob.& adde,ꝙ quando renunciatio fit de conſenſu legis,vt in caſu auth.matri,& auiæ.C.quãdo mul.tut.off.non requiritur certioratio. ſed Bal.no.in l.j.ff.ſi quis in ius voc.non ie.& Bal.in add.Spe.in ti.de renun.& cõcl.& Ful. & Pa.de Ca.hic,& quod no.Doc.in c.ſi.de pac.in 6.& Bal.in l.ſi mulier,la 2.C.e.& adde ꝙ magiſtraliter dicit Io.An.in c.quamuis.de pac.in 6.in quacunque renunciatione requiritur certioratio,de quo vide in l.fi.§.idem quæſiuit,poſt Bar.ſ.de cond.ind. Adde ꝙ mulier ſit ſpecifice certioranda.tenet Bal.conſi.4.ij.li.& conſi.47.lib.3.

a De compenſationibus.[a] Rubrica.

Circa iſtum tit.vide vnum caſum notab. in quo non admittit̃ cõpenſatio,ſ.de cond.ind.l.fi.§.Lucius Titius.ver. Item quæro.

ADDITIO

a Pom.¶De compenſationibus.In materia compenſationis, vide Fel.in c.ſuborta.in j. col.de re iud.

LEX IIII.

1 *Compenſatio an tollat debitum ipſo iure.*

2 *Cõpẽſatio ae hoc vt tollat obligationẽ,ſatis eſt,quod notificetur extra iudiciũ.*

a Verum eſt. [a]Fideiuſſor poteſt compenſare,quod debetur reo principali,& ſibi.hoc dicit cum l.ſeq.quæ incipit,ſi quid.vides hic tex.qui videtur velle,[1]† quòd cõpenſatio fiat,& tollat debitum[b] ipſo iure.Simile inſti.de ac.§.in bonæfidei.quod omnes glo. intelligunt verũ,ſi opponatur ab hoĩe.l.ij.ſ.eo. ibi:ſi

ADDITIONES.

a Ale.¶Verum eſt.Vide Bal.in l.tam mandatori.C.de non nu.pe.& gl.in l.eius.C.eo.

b Ale.¶Et tollat debitum.Quid autem ſi tres erant creditores, & vnus promiſit curare cum effectu,ne talis lis,vel moleſtia inferatur,an ipſe poſſit opponere excep.compenſationis,ſi conuenitur ex illa cauſa.Certe nõ,quia qui opponit exceptionem cõpenſationis dicitur agere.l.amplius non peti.rem rat.hab.c.cum iter.de excep.Et ſi promiſit ꝙ alij non agerent,ipſe ẽt non debet agere.l.vendicantẽ.ĩ.de euic.cum ſeq.l.j.§.quod autem ait.de ſuperfi.Ita limita iſtum tex,& vide in fi.ꝙ dicit Bal.& Ful.in l.filiæ licet. C.de colla.de exce.extrinſeca.

ibi, si paratus est &c. & in hac l. si quid, ibi ꝯpensare, &c. Requiritur
a ergo voluntas debitotis ꝯpensantis. a & ex hoc dico vobis, q̄d non
b est necesse b ad extinguendū debitum ipso iure, † q̄d ꝯpensatio opponat̃ in iudicio: sed vbicunq; notifico tibi, ꝙ volo debitum cū credito cōpēsare, ipso iure tollit̃ obligatio. hoc colligitur ex istis legib. dum dicunt ipso iure, quasi non requirat̃ ministerium iudicis, &c.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Compensantis. Vide Alex. cons. 146. vol. 2.

b Ale. ¶Non est necesse. Vtrum ad hoc ꝙ per compensationē tollatur debitum, requiratur ꝙ opponatur in iudicio, & adde no. & bonum tex. in l. rei iudicatæ. §. j. j̃. sol. mat. vbi videt̃ velle tex. ꝙ absque oppositione, sit nihilominus obligatus debitor. & sic debitum tollit. vide late post gl. per Bar. in l. si constat. C. eo. tit. & ibi multos casus, in quib. fit ipso iure. & ꝙ ipse no. in l. j. C. e. adde Bal. in l. tam manda. & adde Bar. in l. ꝙ dicit. in fin. j̃. de impub. & sic permittitur fideiussori, opponere exceptionem cōpensationis eodē mō vni ex reis, & proderit omnib. Ita dicit Bal. in l. ex duo. 14. q. j̃. de duo. re. per l. sed Iulianus, §. idē ait si duos. ff. ad Mace. Nam quando res, vel quantitas peruenit ad aliquem ex correis, omnes dicuntur ad inuicem fideiubere. l. vir vxoris. §. fi. & ibi not. s̃. ad Vellei. l. si pro parte. ff. de in rem verso. & plene Bart. & alij in princip. in l. reos. de duo. re. & sic per istum text. licet regulariter quando vnus est creditor creditoris sui, non fiet ipso iure compensatio, sed requiritur quod opponatur exceptio, vt hic, & l. quod Labeo. j̃. eo. & plene no. & legitur in l. si cōstat. C. eod. tamen quando vnus esset debitor ipsiusmet, & sic vnus & idem esset debitor & creditor, tunc ipso iure fit compēsatio, seu distinguitur actio, quia est impossibile debitum & creditum esse in eodem subiecto. l. hæres à debitore, §. quod si stipulator, & ibi gl. in verbo, perimit, & l. Vrannius in prin. de fideiussor. l. Stichum, §. additio. de sol. & videamus in simili quod extinguitur debitum, quando debitor creditori succedit, l. si debitori creditor. ff. de fideius. & d. §. quod si stipulator, cum simi. Nam homo non potest cum effectu hanc fictionem inducere. l. si forte. de castrensi pec. Bar. in l. si is, qui pro emptore. in j. q. j̃. de vsucap. & l. si quis fundi. de lega. j.

a Quod in diem. a

ADDITIO.

a ¶Quod in diem. Et ad istum tex vide etiam Bar. in extrauagan. ad reprimendum. in verbo, summarie.

1 §. Si rationem. † Snīa lata super principali nō præiudicat in incidenti, q̄d pt̃ p se stare. Item & † qui
2 succūbit in exceptione opponitur exceptio rei iudicatæ, si illud idē in modum actionis intentat q̄d multū no. cōcordat l. si aūt. §. j. s̃. de neg. gest. dic vt ibi dixi. ¶Op. C. de ord. iudi. l. j. vbi sententia lata sup principali facit præiudicium in incidenti. Sol. ibi fuit de incidēti plenè cognitum, hic verò non fuit cognitū sup ꝯpensatione, vel aliter: ibi snīa sup principali non poterat esse vera, nisi intelligat̃ pronunciatum super incidēti, hic secus. Istas solutiones vr̃ tangere gl. s̃. de his qui sunt sui, vel alie. iur. l. pe. ¶Ad s̄m op. qui succumbit in exceptione, non repellitur, si illud idem proponat in modū actionis. j̃. de euic. l. vendicātem. & l. seq. Sol. † Qn̄q; oppositū in modū exceptio-
3 nis tendit ad eundem finē cum eo, q̄d ꝓponit̃ in modū actionis, & tūc si succumbit in exceptione, obstat exceptio rei iudicatæ, vt hic. Qn̄q; tendit ad diuersum finē, & tunc si succūbit in exceptione nō ob. exceptio rei iudica. vt in ꝯrio. Ita no. doct. C. sen. rescin. non pos. peremptorias. Ego latius dixi in l. qui Romæ. §. duo fratres. infra de ver. ob. tetigi in l. & ex diuerso. j̃. de rei ven. &c.

LEX XII.

Etiam. *Ad intell'm huius legis vide q̄ dixi in l. interdū vers. scdò opp. s̄m ordinem s̃. de ꝯdi. indeb. dixi ēt l. cū is, §. fideiussor. ver. ꝯrium dicit gl. s̃. illo ti. & vide Cyn. in l. ex causa quidem iudicati. C. hoc ti. de compensat.

LEX XIII.

In compensatione. Debitum litigiosum pt̃ in ꝯpensatione deduci. h. d. ¶Op. de l. vbi cęptum. s̃. de iud. Sol. super eadem re nō possent pendere duo iudicia, per modū actionis. l. vbi cęptū p̃allegata. tn̄ possent pendere duo iudicia, vnū p modum actionis, aliud per modum exceptionis. ¶Item opp. de l. fi. C. e. vbi de debito non liquidato nō potest opponi compensatio. Sol. licet lis esset contestata, intelligitur ꝙ debitum erat liquidum, vel de proximo liquidandum: aliàs non posset opponi cōpensatio, vt in contrario &c.

LEX IX.

Si cū filio. Illud ꝙ peti poterat cū adiectione de peculio, perducitur in compēsationē: s̄m gl. fortis est hæc lex.

a §. Sed si cū filio. a Filius potest obijcere ꝯpensationē de eo, q̄d debetur patri, si de rato, cauet. h. d. ¶Op. ad prin. huius legis, & vr̃, ꝙ ex psona filij pr̃ non ꝯueniatur, nisi de peculio. l. deposui. per totam legē. s̃. de pec. Solu. verum est si ꝯ patrem agat̃, secus si excipiatur. Simile no. in l. & iō. j̃. rer. amo. Sed hoc vr̃ mitabile. non. n. pōt opponi ꝯpensatio, nisi de debito liquido, vt l. fi. C. e. Itē non pt̃ opponi ꝯpensatio de eo, q̄d pt̃ elidi p exceptionem, sed illud q̄d pr̃ debebat, nō erat liquidū. Itē si ꝯueniret̃ pater, non teneret̃ nisi q̄tū vires peculij patiunt̃. lō. la. de Are. & Rich. legunt aliter, ꝙ principiū loquat̃ qn̄ agit pr̄, vel dn̄s actione ꝓ socio, sibi q̄sita forte ex ꝯ̄ctu filij, vel serui, quē ratū habuit: vnde socijs, & societati simul debet̃. & s̄m rn̄sum ibi, q̄uis si ageremus, loquit̃ qn̄ pater, vel dn̄s nunq̄ egit, vel ratum habuit. Nec obst. l. & iō. j̃. rerum amo. quia ibi agebat adiuncta psona filiæ: hic non. Et s̄m hoc bona est ratio, quæ opponitur in §. proximo. ibi, quia vnus cōtractus est, ideo agendo videtur approbare, & ratificare, &c.

ADDITIO.

a Pom. ¶Sed si cum filio. Ad istum tex. vide Alex. in l. non solum. col. j. ff. sol. mat. in l. vero procuratori. in apost. ff. de solu.

LEX X.

a Si ambo. a Negligentię ad negligentiā admittitur compensatio. ¶Item debita seu potius delicta, ex paribus casib. compensantur. h. d. * Sed cōtra ff. ad l. Iul. de adulterj. l. si vxor §. iudex adulteri. ver. quæ res ēt, vide ibi solutionem Doc. in gl. in versi. inter vtrosque, & Inno. extra, de adulte. c. pen. vbi plenè. & Bernar. de exc. c. dilecti. in gl. in verb. si res ita se habet.

ADDITIO.

a Alex. ¶Si ambo. De materia huius legis vide per Dy. in l. viro. j̃. so. ma. & in reg. in pari. lib. 6. Et vnum adde, ꝙ nonunquàm dolus cum dolo compensatur, quando secundus dolus vel secundum delictum deberet attendi, vt in casu l. si quis ad se fundum. C. ad l. Iuliam. de vi. & omnino no. Io. in d. l. viro. post Dy. ibi, reliqua dic vt ibi per eum, vbi quærit, an ipso iure hoc fiat. De materia huius legis vide per Inn. in c. intelleximus de adul. quam alle. Bart in l. cum mulier. sol. ma. & ibi dixit Inn. ꝙ de pari culpa ad parem fit compensatio, secus si de impari ad imparem. Quid etiam in dolo, vide Bal. in l. j. C. vnde vi. in repe. & ibi Bart. in fi. Et quid si tu produxisti instrumentum debiti contra me, & falsum, ego produco contra te instrumentum solutionis, & falsum. Dicit Bal. in rub. de fide instr. in ver. incidenter etiā quæro, ꝙ vterque punitur. & quamuis licitum sit mihi negare verum, si tu habes malam causam contra me, no. in c. cupientes. in prin. in ver. malignantium, de elec. in vi, & cano. in c. & de insti. tamen istud est verum, nisi falsa probatio immisceatur. vide quod not. Bald. in l. fin. in 5. opposi. C. eod. Et de hac materia etiam plene per Bald. & Imo. in d. l. cum mulier. & in d. l. viro. Adde quando exceptio doli tollatur replicatione doli, Paul. de Cast. consi. 316.

1 *Condictio furtiua oritur ex delicto.*

1 §. Quoties. Debitum ex delicto ꝯpensatur. h. d. ¶No. ꝙ † ꝯdictio furtiua oritur ex delicto, licet glo. aliter dicat in l. si pro fure. s̃. de cōd. fur. & j̃. rer. amo. l. mulier. §. fi. & ibi dixi.

LEX XI.

Cum alter. a Quo ad impediendum cursum vsurarum, fit ꝯpensatio ipso iure, ēt si opponatur ab homine. h. d. cum l. seq. * Allegatur ista lex, ꝙ si emphyteuta cessauerit soluere censum per triennium, q̄d fit locus ꝯpensationi, si dn̄s sit obligatus eidem emphyteutæ, ad similem q̄titatem, ita ꝙ res non ceciderit in ꝯmissum. Nā compensatio fit ipso iure, quantum ad pęnæ cōmissionem, vt hic. cum pęna sit ipsa commissio. pro quo glo. in ver. ipso iure. l. si constat. C. eo. ꝓ quo ēt facit, quia pęna & vsura paribus passibus ambulant, vt l. cum allegas. j̃. tit. j. Quidam dicunt ꝯ, primò, quia vbicunq; agitur de fide rupta, non est locus ꝯpensationi, vt j̃. depos. l. fi. Item alia ratione forte, quia de q̄titate ad speciem non fit compensatio. l. si conuenerit. la 2. §. j. s̃. de pign. actio. Sed actiones ciuiles sunt loco rerum immobilium, vt C. de nup. l. hac edictali. §. his illud. ergo patet q̄d non est locus compensationi. *

ADDITIO.

a Alex. ¶Cum alter. Vide de hac materia Bar. eleganter in l. fi. de condi. inde. vbi quærit an quod officio iudicis debetur, possit compensari.

LEX XIII.

Quod labeo. Vna causa non potest operari circa diuersos effectus. h. d.

LEX XIIII.

a Quæcunque. a Quæritur, vtrum debito de quo quis est absolutus, possit opponi compensatio? Gl. vr̃ tenere ꝙ non, per hāc l. quod determinat̃ p Cy. in l. ex causa. C. e. dixi in l. procurator ad exhibendum. §. j. j̃. rem ra. hab. &c.

ADDITIO.

a Alex. Quæcunque. Vide omnino Bar. ad istam l. in l. si pœnæ. s̃. de cond. inde. & l. qui inuicem. in fi. eo. tit.

LEX XV.

Pecuniam. Debitū certo loco potest vbiq; ꝯpensari, habita ratione interesse propter locum. h. d. ¶Not, ꝙ non volens ratione loci agere, non prohibetur compnesare, &c.

LEX XVI.

Si cum militi. Non potest vni hæredum compensatio opponi de eo, q̄d ad alterum peruenit. h. d.

a §. Cum intra. a Dies qui miserationis cā adijcitur solutioni, compensationem non impedit. h. d. Opp. de l. q̄d in diem. in prin. s̃. eo. Sol. hic tex. soluit, quem text. not. multum, ꝙ ibi loquitur in die, qui adijcitur obligationi, hic indulgetur solutioni miserationis causa. De quo facio magnum festum in l. ita stipulatus. j̃. de verb. obli. in ista quæstione, vtrum in obligatione in diem ante diem sit nata actio, & obligatio.

ADDITIO.

a Alex. ¶Cum intra. Et vide quod per istum tex. dicit Bar. in l. si donaturus. §. j. j̃. de condi. ob caus.

Pom. ¶Vide Fel. in c. suborta m. in j. col. de re iu. & Alex. in l. intra dies. ff. de re iud.

LEX XVII.

1 *Condemnatus in mille, & in quarto pluris si non soluit intra decem dies, potest illud quartum compensare.*

a Ideo. Pœna delicti cōmissi in annona ex causa annonæ potest compensari. h. d quod nota. ¶No. argu. istius legis, quod
1 ille, qui non est condemnatus a ex forma † statuti de homicidio in mille,

ADDITIO.

a Alex. ¶Condemnatus. Quando debitum pœnale possit deduci in compensationem, vide sing. Bal. in l. j. C. eo. & l. fi. in 5. oppo. C. eod.

1 in mille,& quarto pluri,quia non soluit intra x.dies, illud quartum potest compensare:quia nõ dicitur pena homicidij, sed pœna solu
a tionis non factæ,[a] ad idem s̃.de in litem iurando.l.j.

ADDITIO.

a Clau.¶Non factæ. Adde Bal.in l.3.s̃.qui satisf.cog.& in l.data opera.C.qui accu.non pos.& Ino,in l.2.C.de duob.reis.

LEX XVIII.

In rem suam. De debito cesso potest quis obijcere compensationem,secus si non sit cessum , licet alius creditor velit,&c.

LEX XIX.

Debitor. De eo,quod potest peti actione de peculio, potest obijci compensatio.

LEX XX.

Ob negotium. Debitum ex causa victuali non compensatur.h.d. ¶No.hic gl.quæ ponit tibi casus,in quibus non admittitur compensatio,&c.

LEX XXI.

Postquam. Procurator,qui obijcit compensationem, nõ debet timere debitum.

LEX XXII.

a **Si debeas.** [a] De debito alternatiuo non potest opponi compensatio,nisi quantitas obligetur.h.d.

ADDITIO.

a Alex.¶Si debeas.&c.De hoc latius Bar.post g'oss.in l.si seruus communis.§.idem dicendum.de furt.

LEX XVIII.

Idquod. Nomine alterius non potest obijci compensatio, de eo quod ipse debet.h.d.

Depositi,vel contra. Rubrica.

LEX PRIMA.

Depositum. Not.ꝙ dictio, de, hic auget. De qua dictione dixi in l.si seruus.§.Stichũ.j̃.de leg.j. Not. istam legem, quia magistralis est à capite vsque ad finem,&c.

a **§. Si quis seruum.** [a] Qui dat pecuniam dr̃ ꝯductor: qui recipit,locator.Item ꝯ̃ctus,innomi
b natus [b] iudicatur secundum contractus nominati naturam, cui assimilat̃:nisi aliud actum fuerit.h.d.quem §.nota,quia declarat multum materiam locati,& conducti,&c.

ADDITIONES.

a Alex.¶Si quis seruum,Istum tex.& similes limitat Bar.in l.si pecuniam.post med.de condi.ob cau.& in l.naturalis. §.at cum.de præscri.verb.& vide ꝙ no.Bart.in l.si quis ante.de acq.pos.per istum tex.Idem dicit Bal.in l.petens. C. de pact.ꝙ valet arg,de contractu nominato,ad innominatum,& no.Bar.in l.cum proponas.C.de dolo.Et ad primam partem summarij vide Bar.in l.2.C.loc.adde Bald.cons.167.lib.3.
Pom.¶Vide Math.no.16.
Pom.¶Innominatus.Vide Ro.cons.86.in prin.

§. Si te rogauero. Cui datur res perferenda , tenetur mandati,cui datur custodienda,depositi tenetur.h.d.

a **§. Quod si rem.** [a] Quando præcedit ꝯ̃ctus perfectus, & adijcitur conuentio,quæ potest cadere in nomen contractus,potius inducitur informatio primi,quam nouus contractus.h.d.quem §.nota.

ADDITIO.

a Alex.¶Quod si rem.Vide Bal.in rub.C.eo,in 7.q.
Pom.¶Vide Pan.per illum tex.in c.sicut dignum.ver.eos.de homi.Bar.cons.136.

Depositi actio quando nascatur antequam dolus committaur.
2 *Fideiussoris obligatio quando remaneat,defuncto principali sine hærede.*

§. Idem Pomponius. Si res iussu meo deponitur apud alium recipientem pro me,ego teneor depositi:aliàs tenetur recipiens,& nõ ego,: nisi hoc expresserim,vel fideiusserim:& tũc obl'o durat ẽt principali sine hr̃
1 de defuncto.h.d.¶†No.hic,ꝙ nascit̃ actio depositi anteq̃ commit-
2 tat̃ dol⁹,ꝙ declara plenè l.stipulatus sum mihi.§.j j̃.de so. ¶†Scd̃ò no.ꝙ principali defuncto sine hærede remanet obl'o fideiussoris. Ad idẽ vt in l.si sine hærede.in prin.j̃.de admin.tuto. & l.Stichum, aut Pamphilũ.in prin.& §.j.de sol.ad hoc op. de l.postq̃,in prin.j̃.vt le.no.ca.Solu.hæc est vera.Debes aduertere, ꝙ qn̄q; obl'o fideiussoris ẽ cõmissa an̄ q̃ principalis ꝑsona extinguat̃, qn̄q; est cõmittẽda post.Primo casu fideiussor remanet obl'atus,quocunq; mõ principali subducto.l.hactenus.s̃.de constit.pec.Scd̃ò casu distingue.Aut loqmur in defuncto,& durat obl'o,& põt ꝯmitti, vt hic,licet nõ sit ꝯmissa.Rõ,qa est hæreditas,q̃ repñsentat ꝑsonã defuncti.Aut est captus ab hostib.& tunc secus.l.postq̃.in princ.vt leg.no.cau. Ratio,
a quia non est hæreditas,neque persona repræsentata,&c.

§. An in pupillũ. [a] Pupillus tenet̃ de dolo eatenus quatenus locupletior factus est.

ADDITIO.

a Ale.¶An in pupillũ.Ad huius §.intellectum,vide gl.no.in l.2.& quod ibi Bar.j̃.de fideius.& quod not.in l.2.s̃.commo.

§. Si apud. In seruum manumissum non datur actio ex ꝯ̃ctu ante facto,sed ex delicto sic.h.d.¶No.ꝙ dolus qui purgatur per actionem descendentem ex contractu, non teneri seruum ex quasi contractu,secus si purgetur per actionem descendentem ex delicto,&c.

a **§. Inde scribit Nera.** [a] Quæ post li.cont. accidunt veniunt in hac actione,h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Inde scribit Neratius.Facit iste tex.ꝙ si egi rei vendicatione in libello,& nullã mentionem feci,ꝙ aduersarius possideret,vel desijsset dolo possidere,ꝙ possit in positionibus hoc reparari.Ita vidi ad hoc tex.istum,alleg.ad qđ vide Bar.in l.edita.C.de edend.& vide Insti.de act.§.si minus.& quod no.gl.§.si quis argentum.j̃.eo.l.& Barto.in l.in actione.de fur.post gl.ibi,& vide omnino quæ dixi in l.Publia.§.fi.j̃.eo.secundum Spec. Et ex hoc ẽt infertur,quid si in accusatione omissus est locus,vel tempus,vtrum in probationib.possit suppleri? vide per Spec.in tit.de libel.concep.§.ad huius tit.ver.cautus.& in tit.de accu.& pe.§.j.versic.sed hoc quoque præmittendum, cum plurib.§§.seq.vsque ad §.item sciàs.& Bal.in l.j.s̃.si mens.fal.mo.dixe.qui videtur tenere,ꝙ non. Cogita per præalle.gl. in l.j.§.si quis argentum.j̃.eo.q̃ videtur confirmare Inn.in c.2.de ord.cog.Facit ꝙ no. Bar.in simili in l.denunciasse.§.quid tñ,de adul.& no.Ioan.in l.non solum.§. sed vt probari.de ope.no.nunc. & ibi refert Raph. consuluisse,ꝙ si in accusatione accusans non posuit maleficium esse commissum,tp̃e punibili,prout not.Bart.in d.§.sed vt probari. licet postea illud probet,non sufficit ad condemnationem,quia probatio super inepto libello,non validat processum.Ita refert tenere Ang,in l.eum actum,de neg.gest.& per Spe.de offi.iud.s̃ de serui.ver,quid si libellus.& Spec.in tit.de sen.prola.§.qualiter,ver.quid si lis.& firmat Inno.in c,examinata,de iud.& Bal.in l.j.s̃.de iur.om.iud.& per alia s̃.alle.& Ang.in d.l.eum actum,in fi.& Bald.in d.l.j.si men.fal.mod.dixe.tu cogita.Adde Bald.in c.j.de mil. vas. qui contu.est. vbi dicit.ꝙ iudex non potest supplere,si plus est probatum,q̃ petitum.Alle.gl.in l.verbum,opponere,de verb.sign.Et vide ꝙ no.Bar.in l.libellorum,de accu.§.ꝙ si libelli.& ob hoc dicit Bal.in l.generaliter,C.de epi.& cle. ꝙ licet in libello nõ deducatur consuetudo, potest in processu deduci,& probari.Et ꝙ positiones sunt trahendæ de libello, tenet gl.in cle.sæpe.de ver.sig.& Bal.in l.2.§.quod obseruari,de iur.cal.in fi, Et adde quod dixit Ant.in c.dudum,de deci.cum gl.fi.Host.in c.in c.quærelam,de cle.ꝙ suppletur libellus per sententiam,ergo & probationes,quæ à pari procedunt,secundum text.singu, in l. lege Iunia Per.ff.de manu.alle.Bal.in c.dño guerram.§.ad hæc.hic finitur lex. Prædictis adde not.q.nam si secundum cõem opi,non potest fieri additio ad libellum post lit. cont. secundum no.in d.l.edita,nisi in accessorijs,ergo non debet fieri talis suppletio per indirectum , qa parum releuaret dicere,ꝙ li.conte.non p [illegible] sset addi,Quid, si deduco vnam causam probo aliam potest sequi condemnatio in possessorio,non in petitorio.Ita sing.dicit Bal.& Ang.in l.fi.in.j.col.C.de ann.exce.Et vide Bal.in l.j.in prin.& in fi.C.vt in pos.leg.& ibi dicunt per illum tex.ꝙ probationes tantum,quæ accumulantur ad libellum,debent admitti,adde vt per Bar.cons.223.inci.accusatio.& Bald.cons.148.incip,posito ꝙ certa pars mensis.lib.4.vbi sequitur Bar.in d.§.sed vt probari.

§. Est aut̃. Depositarius statim põt ꝯueniri ad rei restitutionem,nisi cã de nouo emergat.h.d.iste §.

1 *Dolus commissus in vendendo rem,non purgatur rem redimendo.*
2 *Depositi actione quis non tenetur ꝑ solũ contractum adhibitum circa rẽ depositã.*
3 *Emphy.q rẽ sine licẽtia dñi vendidit,& postea recuperauit an incidat in cõmissũ.*

a **§. Si rem.** [a] Dolus commissus † in vendendo,non purgat̃, rẽ
1 redimendo.h.d.¶Op.de l.sequit̃.§. itẽ Labeo. j̃. de vsuc.& s̃.de alie.iu.mu.cau.fac.l.ex hoc edicto.§.si qs. Sol.gl.ꝙ hic vendidit,& tradidit,in ꝯrijs solũ vẽdidit.Ista sol.est vera in se, & no.
2 † eã,ꝙ per solũ ꝯ̃ctum adhibitũ circa rẽ depositã qs nõ tenet̃ depositi.Alij dñt,ꝙ ibi recuperauit possessionem , hic solũ redemit.Hæc sol.nõ est vera,& est istũ tex.qui dicit, semel dolum fecisti. Alij dñt, & est vera solu.ibi quo ad alia excusatur,non quo ad interitum.Istã
3 tenent Doc.& facit ad q.de empyteuta q vẽdidit rem sine licentia dñi,& postea recuperauit,an incidat in commissum.De quo per gl. in l.iurisgentium.§.adeo.s̃.de pac.& per Dy.j̃. de vsucap.l.sequitur.§.item Labeo. & ibi dixi.& videtur mihi ꝙ de hoc habemus vnicam rubr.de vasal.qui feu.vend.& rede.&c.

ADDITIO.

a Ale.¶Si rem.Intellige istum tex.vt in l.q furtũ.§.fi.s̃.de cond.fur.Et ad ipsum vide gl.& Doc.in l,quamuis.§ conductor.de acq.pos.Item facit ad aliã q.de qua per Bar. in l.si insulam.j̃ de verb.obl.in 6.q.& ad aliam quæstionem,de qua in l.si quis libellos.C.de appel.

§. Non solũ. Ex deposito facto ꝑ seruum nr̃m,vel in quẽ hẽmus vsumfructũ q̃ritur nobis actio. h. d.

a **§. Si rem à seruo.** [a] Qui depositum restituit dño putatiuo , liberatur : nisi sciens fecerit.h.d.

ADDITIO.

a Alex.¶Si rem à seruo.No.illum tex.& facit ad no.per Bar.in l.si vrbana.s̃.de condi.inde.de prælato.

a **§. Elegãter.** [a] Qui quasi de suo soluit, nõ vr̃ depositum reddere.h.d.¶No.hic,ꝙ si soluerit tanq̃ suum, nõ liberat̃: & dñs poterit agere depositi ꝓ eo ꝙ hẽt. ꝙ vr̃ absurdum, Huius timore dicit gl.ꝙ hic dñs ꝯsumpsit pecuniã sibi solutã, & sic reconciliatur ꝯsumptione.l.nõ oĩs.§.fi.s̃.si cer.pet.Istud nõ vr̃ verũ qñ.n.soluit̃ pecunia,q̃ est recipientis,non cadit reconciliatio , nec ꝯsumptio.l.seq̃.§.lana.j̃.de vsuc.arg.l.si filiusfa.s̃.si cer.pe.Dicendũ est ergo,ꝙ hic pecunia fuit deposita,& numerata:vñ fuit translatũ dñiũ ĩ accipiẽtẽ,iõ illud ꝙ fuit solutũ non erat dicti accipientis,&c.

ADDITIO.

a Alex.¶Eleganter.Istum tex.inducit no.gl.in l.si seruos.C.de act.emp.

§. Sæpe. Conuentio, & spontanea oblatio facit depositariũ teneri đ culpa leuissima.h.d.Vide ĩ tex.ibi & custodia.s.vt teneat̃ de culpa leuissima,vt no.j̃.de reg.iur.l.ꝯ̃ctus,in fi.gl.hic đ incip.not.hic qnq; casus. Vbi non facit eum teneri de casu.sed de culpa leuissima.Est & sextus qui ponit̃ hic in text.ibi , sed si obtulit

Indiuidua

1 *Indiuidua res dicitur, quæ tantam vtilitatem præstat in parte respectu partis, sicut tota in toto respectu totius.*

a **§. Si pecunia.** a Si depositũ est diuiduũ, vni ex hæredib. repetẽti soluitur ꝓ parte, si indiuiduũ insolidũ, si q̃dẽ ipse ipse caueat, aliàs deponet̃. h. d. Quem casum. quia multũ alle. in l. stipl'ones nõ diuiduntur. ꝟ. de verb. obl. dum tracto
1 mãm diuidui, & indiuidui, qa illa † dr̃ res induidua, q̃ tantam vtilitatẽ pstat in parte respũ partis, sicut tota in toto respũ totius, nam idem esset in pecunia.* Vides hic, ꝙ depositarius, q̃ suscepit in se periculũ. Istud verbũ, periculũ in se, hoc importat, vt solum teneatur de leuissima culpa, & nõ de casu fortuito. Cõtrà imò teneatur ẽt de casu fortuito, qa hoc importat verbũ periculũ, vt l. & Aristoni. ꝟ. mand: dic circa hoc, ꝙ aut recipio periculũ in me in ꝯctib. in quib. de sui nã nõ veniebat culpa leuissima, & tunc illa pactio, seu receptio periculi operabit̃ culpam leuissimam, & ñ casum fortuitũ, vt hic. tex. & ꝟ. loc. l. opus. Aut loqmur in ꝯctib. in qb. de sui nã tenebat̃ de culpa leuissima, & tunc si recipiat in se periculum, istã pactio operabitur, vt teneat̃ de casib. fortuitis; ar. ꝟ. de vsuris. l. si stipulatus. vt pactio, seu verba aliquid operẽtur, arg. l. si qñ. ꝟ. de leg. j. Istam concordantiam notabiliter, & succinctè tradidit gl. ꝟ. man. l. & Aristoni. & Inst. de emp. & ven. §. qd̃ si fugerit homo.*

ADDITIO.

a Alex. ¶Si pecunia. Sing. est secundum Raph. in l. ij. §. ex his. ꝟ. de verb. ob. vt ibi scripsi post Imo.

§. Apud Iulianum. Si duo se hæredes contendunt, licet debitori soluere cui vult, exacta cautione, quod se ab alio defendit. h. d. quod no. Et non sunt multi dies quòd ego feci hoc fieri, &c.

§. Si quis tabulas. Op. de l. itaq; fullo. ꝟ. de fur. Gl. soluit vno modo. Tu dic vt ibi plenè dixi, &c.* ¶ Ite §. ibi, diuulgarentur. allegat̃ ad hoc ꝙ si tradidi alicui lr̃as, vt eas portares amico meo, si lr̃as, & ꝯtẽta in eis diuulgauerit, teneat̃ mihi actione iniuriarũ: ꝓ quo l. si qs testiũ. §. fi. l. sed & si qs. s. ad l. A ql. ¶ Et pro maiori notitia huiꝰ mãæ dic br̃ q̃dam notatu digna. Si q̃rat̃ qual'r punit̃ ille, q̃ secreta alicuius reuelat, dic ꝙ aut reuelat secreta principis, aut Reipub. & tũc furcis suspẽditur, aut vnius ex ducib. belli, & oĩa pdit, qa in crimẽ læsæ ma est. incidit. ꝟ. de pœnis. l. si qs aliqd. ij. §. trãsfugæ. & de re mil. l. omne delictũ. §. exploratores. & ad leg. Iul. maiest. l. j. circa fi. & C. eo. ti. l. si quis. circa prin. Aut reuelat secreta alicuius priuati, & tunc aut reuelans in aliquo offic. est ꝯstitutus, vt qa est notarius, cliẽs curiæ, vel sil'is, & tũc deportat̃, vel relegat̃ s̃m suæ psonæ ꝯdõnẽ, vt d. l. si qs aliquid. §. si qs. & seq. Aut nõ est in aliquo officio, & tũc punit̃ pœna huiꝰ §. actione iniuriarum. q̃tũ ad partẽ, & quãtũ ad Rempub. puniet̃ extraordinariè, vt ff. de extraor. crimi. l. pen. §. j. ad l. Aquil. l. si quis testiũ. §. sed & si qs. de testi. l. qui falso vel variè. in vasallo autẽ dic, ꝙ feudum amittit, vt in feu. qb. mo. feu. amitta. c. j. Quod est verũ, si ꝯsiliũ est licitum, & honestũ: aliàs secus, vt no. ex. de iureiur. c. ego N. ad quod ff. de ver. sig. l. latæ culpæ. §. amicos. cum ibi no.*

a **§. Si quis argentum.** a Qui petit spẽm argẽteã, dẽt in libello inserere spẽm & põdus: nisi se ignorare iurauerit. h. d. Illud qd̃ hic dr̃, iuranti succurratur, gl. intell'it quo ad hoc, vt admittat̃ libellus non quo ad sñiam, sed postea debet ꝓbari. Tu autẽ hoc intelligas, vt dicã ĩ seq. §. Quærit gl. qd̃ de eo. q̃ dubitat de specie? Certe nõ admittitur, vt in gl. &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶Si quis argentum. No. quòd licet procedat libellus incertus aliquo casu, tamen debet certificari per probationem. & ita istam gl. pro notabile. Bal. in l. j. in ver. sed nunquid. C. de sen. quæ sine certa quantitate. & no. Bar. in l. si in rem. in fi. ꝟ. de rei ven. vide Cy. in l. edita. ver. nunc restat videre. de eden. & Spec. in tit. de lib. conce. §. iuxta. ver. sed in quo procedit. cum præcedenti.

1 *Libellus, quãdo agitur, vt cista sigillata deposita reddatur, quomodo formetur.*
2 *Deposita sigillata res fuisse in cista quomodo probetur.*

a **§. Si cista.** a Qui vas plenum & sigillatũ deponit, si res ostenderit, de reb. singulis aget depositi, & si non ostenderit, simpl'r agere poterit. h. d. An autẽ ego debeo ꝓbare in illa cista signata tot res fuisse gl. dicit ꝙ sic, quæ ꝓbatio est valde dura.
1 ¶Pro decl'õne primò q̃ro qñ † cista, vel aliud vas signatũ depositũ reperit̃ qual'r debeat formari libellus: Rñ. ꝙ pp hoc factus est iste §. in quo distingue, ꝙ aut fuerũt singulæ res depositæ, assignatæ, & tunc singulæ sunt petẽdæ, vt in ver. ꝙ & si res. Aut nõ sunt assignatæ, & tũc sunt opi. Nã Trebatius ait cistã repetendã, & de singulis reb. nõ agẽdum. Labeo i. dẽ, ꝙ de necessitate de singulis reb. agi nõ pt̃. Author legis dicit, ꝙ hoc pt̃ fieri. nõ tñ, ꝙ sit necesse. Itẽ
2 dr̃ hic, † ꝙ debet probare res esse amissas: sed qualiter hoc ꝓbare debeat, tex. hic istud nõ dicit Inn. in c. fi. ex. ꝙ mer. cau. hoc declarauit, vbi distinguit. Aut cista nõ restituit signata dolo depositarij, & tũc res, q̃ in ea erãt, ꝓbabitur p iurm, vt l. si. C. vnde vi. & ꝟ. eo. l. depositi. s. de ĩ lit. iur. l. in actionibus. Aut nõ restituitur signata pp aliq̃ culpã, vel cãm, & tũc dẽt ꝓbare plenè. Ita debet intelligi gl. & ita intell'r §. ꝓcedẽs, & qd ibi no. Potest. n. intelligi q. d. s. dr̃. ꝙ iuranti succurratur. s. iuranti in litem quando per dolum non restituitur: hoc tangitur per Rosf. in libellis suis. in tit. de actio. in factum, &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶Si cista. Si deposui saccum vel cistam, an debeam probare plene de omnib. reb. ibi positis. Et adde quod per istum tex. nõ dicit Bar. l. cum seruus de cond. & dem. in fi. Bene facit quod no. Bar. in l. in actione. ꝟ. de fur. & in l. inter stipulantem. §. j. ꝟ. de verb. ob. & in l. non solum. §. sed probari. de ope. no. nun. Idem videtur firmare Spec. in tit. de fur. ver. quid si res. & vide not. per Bar. in l. in eos. ad fi. fur. aduer. nau. cau. & Bal. in rub. C. eo. in prin. & in l. j. C. loc. adde vt per Petrum de Anch. cons. 289.

a **§. Si apud duos.** a Plures depositarij ad rei restitutionẽ tenentur in solidũ, & ẽt de dolo si oẽs dolũ ꝯmiserint: secus, si alter tm̃. h. d. No. ad euidẽtiam, ꝙ in actione depositi, locati, & similib. ꝯhitur duplex obl'o. Vna est primitiua, hoc est qñ ꝯhitur ad rem restituẽdam. Alia est, q̃ dr̃ scd̃aria q̃ ꝯhit̃ rõne doli, vel culpæ. Mõ pone casũm in §. isto, & mãm istius §. declara bene vt dixi in l. si vt certo. §. si duobus vehiculũ. s. cõm.

ADDITIO.

a Alex. ¶Si apud duos. Et vide Bar. in l. reos, in prin. iiij. q. ꝟ. de duob. reis. & not. in l. iij. §. j in ij. q. eo. tit.

§. Sed si duo. Plures deponentes possunt insolidũ agere, si est actũ ꝙ vni possit solui: aliàs pro parte tm̃. h. d. quẽ §. nota multũ. ¶No. qñ agitur vt cuilibet possit solui totum, vr̃ ꝙ quilibet possit petere totum, & eodẽ modo alibi qñ ꝯmittitur offm̃ duobus, vt sinsolidum possint administrare, videtur agi vt quilibet teneatur insolidũ, vt l. antepen. de cur. bon. dan. ¶Querit gl. quid in dubio? Dicit gl. in dubio pro parte, &c.

§. Si sic deposuero. Põt quis repetere depositũ ante tp̃s statutũ. h. d. ¶Op. de l. in commodato. §. sicut. s. ꝯm. & l. sicut. C. de act. & ob. Sol. post obl'onem ꝯtractus nõ licet mutare volũtatẽ circa id qd̃ qs est obligatꝰ alteri: sed si deposui apud te pecuniã reddẽdã post tp̃s, nõ sum tibi obl'atus nõ repetere añ tp̃s, ideo possum voluntatem mutare, &c.

§. Quod autem. Depositarius ñ tenet̃, nisi de dolo, & lata culpa: & iõ, re vendita, per hæredem absque dolo, non tenet̃, nisi de eo qd̃ ad eum peruenit. h. d.

LEX V.

Ei, apud quem. In ꝯria depositi non iuratur in litẽ. h. d. Vel sic. In actionib. ꝯr. is, in quib. de fide rupta non agitur, non efficitur quis infamis. h. d. ¶Quero, quid si in actionib. contrariis ageretur de fide rupta, an iurabitur in litem, habuistis gl. in l. si pignore. §. si post. de pig. act. &c.

§. In sequestrum. Contra sequestrum habet locum hæc actio qua tenetur rem exhibere in loco conuento, vel in altero ex his, &c.

§. Si velit. Sequester nõ pt̃ offm̃ suum deponere sua spõte, nisi ex causa, & tũc iudice interueniẽte. h. d. Quero, q̃ est iusta causa: Rñ. forte erat absfuturus, vel aliqua ex his causis interuenerat q̃ ponuñt in l. si filiusfamilias. §. fi. cum l. seq. s. de ꝓc. & l. post litẽ, cũ l. seq. ¶Itẽ q̃ro, dr̃ hic, ꝙ cito dẽt restitui, q̃ro, qñ dicitur cito? Rñ. per l. si oleum. in prin. s. de dol. quod no. &c.

LEX VI.

Propriè. Not. hoc ꝙ dr̃, à plurib. secus, si ab vno. l. si gratuitam. §. fi. de præsc. verb. cum l. seq. no. bene, &c.

LEX VII.

Si hominem. In re aliena intempestiuè misericordiam exercere, dolus præsumptus est. h. d.

§. Datur actio. Qñ dolus defuncti purgatur p actionẽ descẽdentẽ ex ꝯctu, hr̃des tenent̃ insolidũ nõ attẽto, q̃tũ ad eos puenerit. h. d. quẽ §. no. ¶Op. Inst. de ppe. & tẽp. act. §. aliqñ. Gl. dicit ꝙ ista rl'a fallit in certis casib. quos ponit hic. Primus est in d. §. aliqñ. Sed hoc nõ est verũ: nã ibi dolus dedit cãm ꝯctui, & sic ꝯctus fuit ipso iure nullus, vnde nõ pt̃ purgari p actionẽ descẽdentẽ ex ꝯctu meritò ꝯ hæredes ñ dat̃ insolidũ, ergo, &c. Itẽ fallit in actione in factũ, q̃ dat̃ ꝯ mẽsorẽ, vt l. iij. §. pen. s. si men. fal. mo. dix. sed certẽ nec ibi fallit: qa nõ est ex ꝯctu, sed ex
a delicto mẽsoris. Itẽ fallit in tributoria, vt s. de trib. l. illud. §. fi. Certè nec ibi fallit, qa ibi nõ datur ex dolo adhibito ĩ ꝯctu, sed adhibito in dolosa distributione. Itẽ fallit a in actione in factũ de edendo. l. fi. s. de eden. Certè nec illa nascitur ex ꝯctu, sed datur à lege: vel nascitur ex delicto ꝯmisso in nõ parẽdo iudici, qd̃ est verius. Itẽ fallit dicit gl. in stipl'one iudicatũ solui interposita. l. si eũ. §. q iniuriarũ. s. si qs cau. Sed certè actio ex ꝯctu erat accessoria ad actionẽ ex delicto. Præterea ibi post mortẽ desiit interesse de pterito. Itẽ fallit ĩ actione ĩ factũ de pcario. l. q̃stiũ. §. fi. ꝟ. de pca. Rõ est dt gl. qa pcariũ ad hr̃dẽ nõ trãsit. Ista rõ ñ vr̃ bona: nã neq; mãdatũ, neq; societas trãsit ad hr̃dẽ insolidũ: & tñ ex dolo defuncti dat̃ actio ꝯ hr̃dẽ insolidũ. l. ex deposit. ꝟ. de act. & ob. Dic ergo, ꝙ rõ est, qa actio de pcario nõ orit̃ ex ꝯctu, sed ex datiua, dat̃. n. a ptore, vt no. in l. cum pcario. §. j. de pca. Sed si ageret̃ actione pre. verb. q̃ ꝯtinet vim præcarij. l. ij. §. j. ꝟ. de preca. quam certum est oriri ex ꝯctu, vt l. iurisgentium. §. j. s. de pac. tunc daretur contra hæredem ex dolo defuncti.

ADDITIO.

a Pon. ¶Item fallit. Vide ad confirmationem Fel. in c. constitutus. in fi. de test. & Alexan. cons. [illegible]

§. Quoties. Quando nummularij foro cedũt, potior est causa deponentium, & vsuras non recipientium: & inter eos q prior est tpe, nõ est potior in iure. h.d. Vel sic, Causa depositi præfertur cæteris etiã priuilegiatis, nisi deponens, vsuras receperit. h.d. cũ l. seq. & si huius l. in ver. planè, intelligo de expensis, quæ fiunt in ꝯseruatione bonorum, & venditione. l. scimus. §. in computatione. C. de iure delib. & l. j. ꝗ. ad leg. Falc. &c.

LEX IX.

In depositi. In actionibus bonæ fidei quilibet hæredum tenetur insolidum ex dolo, seu facto proprio: ex facto autem defuncti pro hæreditaria portione. h.d. Hoc ẽ verum in actionibus bonæ fidei, secus in actionibus stricti iuris. l. ij. §. fi. & l. eadem. §. Cato. ꝗ. de verb. obl. & ibi plenè dixi.

LEX XI.

1 *Monacho aliquo deponenti an solui possit sine Abbate.*

a **Quod seruus.** a Licet p ꝯhentẽ alteri q̃ratur actio, tñ ei ꝑt solui, nisi sit causa iusta credẽdi eum, 1 ad quẽ ptinet, ꝑmissurũ nõ fore. h.d. q legẽ nõ multũ curo. †qa valet ad monachos q deponũt aliqd, nunqd possit eis solui, cum sit q̃sita actio Abbati. Ad qd l. si vnus. §. de pa. & l. si seru°. ꝗ. de sol. &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Quod seruus. Vtrum possit solui monacho, adde Bar. in l. filius. C. de pac. & quod no. Bart. in l. eum qui ita. §. qui sibi. ꝗ. de verb. oblig. Et dicit Bald. in auth. hoc ius porrectum. C. de sacrosan. eccl. quod si mutuo sacerdoti, licet non conuertat in vtilitatem ecclesiæ, tenetur ipse sacerdos. Et qualiter contra monachum, vel monasterium & qua via agatur, vide in auth. causa quæ fit cum monacho. & ibi Bald. C. de epis. & clericis. & dicit Bald. in l. seruum. C. de rei vend. quod si seruus vel monachus detinet rem, dominus & Abbas debent conueniri. Et vide Innoc. in c. quanto. in glo. in ver. monasteria. de offic. ordin. An autem ex contractu prioris claustralis, guardiani, vel castaldi ecclesiæ obligentur, vide Bald. in rubr. de exer. Sed quid si mulier mutuat vel delinquit, an præiudicet marito in dote. Vide Innocen. qui not. allegationem tex. in arg. in c. per vestras. de donat. inter vir. & vxor. & ad quæstionem Bartini, vide Bald. in l. j. C. qui. ex iud. non noc. & in rub. C. eod. in l. j. quæ vide sing. Bart. in l. filius. ꝗ. de sol. & Paul. de Cast. hic, & Bald. in l. cum filius. in fi. §. si cert. pet. vbi hoc limitat procedere in vera solutione, secus in ficta, per l. fugitiuus. de sol. Adde quando monachus obliget Abbatem ex mutuo. Alb. bar. conf. 83. lib. j.

Pom. ¶ Vide Ale. consi. 101. vol. 4.

LEX XII.

Si in Asia. Qđ est fiendum in re deposita, in dubio intelligitur expensis deponẽtis nisi aliter sit actũ. h.d.

a **§. Depositum.** a Res ibi debet restitui, vbi deposita est, nisi alibi expensis petentis petatur &c.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Depositum. Pro declaratione istius legis cum seq. vide quæ addidi ad Bart. in l. fraudati. ꝗ. de publicanis.

§. Cum sequestro. Actio depositi sequestraria, datur contra hæredes h.d.

§. Quemadmodum. Post lit. ꝯt. rei periculũ ptinet ad depositariũ. h.d. Hic gl. facit mentionẽ de opi. Io. & Mar. vtrũ debeat distingui, an res erat peritura penes actorẽ, vel nõ, videbitis statim in l. si plures. c. tit.

LEX XIII.

1 *Comparens vel hæres, vel procurator vt constituat debitorem in mora, debet per instrumentum ostendere se esse talem.*

2 *Litigans vsque ad aperturam testium, vel productionem instrumentorum potest habere iustam causam litigandi.*

Et ideo ante non condemnatur in expensis.

a **Si quis inficiatus.** Ab ea die † qua qs cœpit habere iniustã causam litigandi, vr̃ dolo malo facere, & ad eũ periculũ spectat. h.d. quã legẽ no. ex hac l. anno
b isto b collegi tibi duas practicas. Vnam, † q qñ tu protestaris mihi
1 tanquã procurator, vel tãquã hæres, q ego soluã tibi debes mihi facere fidem p instrm̃, qũo tu sis procurator, vel tu sis hæres: alias
2 ego nõ ꝯstituor in mora vt hic, & dixi in l. qđ te. §. si cer. pet. ¶ † Se
c cundò no. q ꝑt esse, q qs habuit iustã causam c litigãdi vsq; ad apturã testiũ, vel ad ꝓductionẽ alicuius instri, & tũc incipit habere iniustã causam litigandi, qa forte ex dictis testiũ, vel ex instro cognoscet actorẽ habere iustitiam qđ prius ꝓbabiliter ignorauit, &
d ideo d ꝯdemnabitur in expensis factis ab illa die in antea, non in factis retro. Casus est hic. & ideo lex volens dare ꝯsilium ꝯsuluit, q statim cum alicui est notũ in iudicio, se nõ hr̃e iustitiã, desistat a lite, & per hoc excusaẽ ab expẽsis, & a calũnia. l. desistit. §. de ind. & ibi dixi: & ideo producas instrm̃ quãto citius poteris, &c.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si quis inficiatus. Adde no. Bal. in rub. C. eo. in j. quia ver. ex hac l. anno isto collegi tibi duas practicas, &c. Ista limitat Bal. in l. si legatum. §. de eden. Et aduerte quia Bar. in l. de pupillo. §. qui procuratorio. in j. oppo. & ibi clarius Imo. ꝗ. de oper. no. nun. dicit hoc esse verum, quando instrumentum ostenditur in pub. in fa. forma in iudicio, & datur copia, vt possit deliberari. Nam si postea nulla causa all. gratur vlla contra instrumentum, licet instrumentum negetur verum, non obstat & releuet procuratorem ostendentem tale instrumentum ab omni satisdatione de rato, perinde ac si ipse dominus talem actum faceret. Secus ex sola ostensione instrumenti extraiudiciali, quia tunc non redditur ius certum, si negetur instrumentum verum, quia multa possunt obiici contra instrumentum. Ita intelligitur tex. & quod ibi dixi Bal. in d. §. qui procuratorio. secundum vnam lect. ad quod facit quod no. in c. exceptionem, C. quæ res pign. ol. Et ista faciunt ad intellectum eius, q alibi dicit Bar. q instrumentum facit rem manifestam, vt ipse dicit ꝗ. de oper. no. nun. in l. j. in prin. in ver. venio ad quæstionem. Adde tamen quod dixi gl. sing. in cle. causam. in ver. appellanti. de ele. Hanc gl. ... l. non tolum. §. morte. de oper. nou. nun. quæ videtur velle quòd in casibus in quibus requiritur propria & vera scientia domini, non sufficiat, si sit denunciatum procuratori, & cum speciali mãdato, & illud ẽt oñdat: q no. & qñ requiratur vera scientia dñi, & qñ non, & qñ procuratori præiudicet, vide in l. procurator. in prin. de tribu. & in l. apud Celsum. §. quæsitum. ꝗ. de do. exce. & quod no. Bar. in d. §. morte, & no. Bar. in l. pater. §. ex quo. ꝗ. de admi. tut. Adde Ro. conf. 288. vbi vide an requiratur scientia in domino, & an sufficiat q procurator sciat.

† Clau. Die. Vide aliàs concord. per Fel. in c. exceptionem, de exce.

b Pom. ¶ Anno isto. Q ñ aliquis protestaẽ alicui tanq̃ hæres, vel procurator, debet illi facere fidem per instrumentum q sit procurator, vel hæres, vide Ale. consi. 41. volu. 4. & conf. 95. alias 75. vbi plene Fel. in c. exceptionem. de exce. Ale. consi. 250. in vl. col. vol. 2. & consi. 219. vol. 2. Corset. sin. suo inci. procurator. Ale. in l. de pupillo. §. qui procuratorio, ff. de no. ope. nun. Bal. in c. eam te, de rescr.

c Ale. ¶ Iustã causam. Adde qđ no. Bal. in auth. generaliter. C. de epi. & cler. & omnino adde q no. Bar. in d. l. qui in alterius, de re iu. vbi pulchrè. & in l. properãdũ. §. siue aũt alterutra. C. de iud. & in l. si rem. §. fi. de pig. act. & quid in criminalib. vide Bar. in l. j. in prin. ꝗ. ad turp. in ver. venio ad ver. quæri potest prædicta. Adde Bar. in d. §. siue aũt alterutra. Sed istud consi. est sane intelligendum, nisi sibi fieret notum per instra, vel testes deponentes de facto proprio ipsius litigantis, quia ipse præsumeretur fuisse in dolo, vel saltem in lata culpa, l. quanq̃. ad Velleia. & ideo non debet euitare condemnationem expensarum, l. eum quem temere, de iud. Inst. de pęna temere litigan. §. j. cum sim. Et eodem modo debet limitari ista doctrina, qđ vbi in causa appellationis feratur sententia ex nouis actis, victus debet absolui ab expensis, De qua per Bar. in d. §. siue autem alterutra. & illud no. dom. de Rot. conclu. 260.

d Pom. ¶ Et ideo. Circa hoc conf. vide Alc. consi. 220. vol. 2. & conf. 95. eo. vol. Cum consi. 74. Fel. in c. qñ contra, de proba. & in c. fraternitatis, j. col. de testib. & in c. exceptionem. ver. subdit Bal. de exce. & Fel. in c. pastoralis. in fi. de iudi. Ale. consi. 90. col. fina. vol. alias 3.

§. Competit. Pro re deposita nõ ꝯpetit ꝯdictio antequam committitur dolus. h.d. Opp. §. eo. l. j. §. idem Pomponius. ver. qd. n. & §. est aũt. Sol. actio depositi ꝯpetit statim ante dolum cõmissum, vt hic condictio furtiua non, vt ibi. & de hoc dic plenè in l. si stipulatus sum mihi. §. j. ꝗ. de sol.

LEX XIIII.

Si plures. Debitum est reddendum maiori parti hæredum. h.d. ¶ Opp. §. eo. l. j. §. si pecunia. Sol. Aut res est indiuidua, & tunc vni soli occurrenti est restituenda, vt ibi, aut est diuidua, & tunc habet locum distinctio l. nostræ, quia aut venit maior pars, & ei restituitur tota, vt hic, &c.

a **§. Siue autem.** Si res deposita perijt eo mõ, a quo esset peritura apud deponentem depositarius liberatur. h.d. Iste tex. facit multum pro opi. Mar. cõtra Io. de quo plenè in l. quod te. §. si cert. pet.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Perijt eo modo. De intellectu vide per Imo. in l. cum res. §. j. de leg. j.

LEX XV.

1 *Ille contra quem agitur actione depositi, vel commodati, quòd possit opponere exceptionem proprij dominij.*

2 *Dominij ꝓprij exceptio in remedio l. si quis cõductionis. C. locati. nõ admittitur.*

a **Qui rem.** In re Propria non ꝯsistit a depositum, iõ depositi agi non põt: idem in ꝯmodato, & precario. h.d.
1 ¶ † Not. q ille ꝯ quem agitur depositi vel ꝯmodati, b põt oppone
b re exceptionem. ꝯ. §. cõmo. l. ita, vt si fur. C. loc. l. si quis cõductionis. & l. j. §. si ꝓdo. §. eo. Sol. Si volo opponere exceptionem de dñio alterius, nõ possum, qa p hoc non impedit ꝯctus ꝯmodati. Põt. n. ꝯmodari res aliena, vt d. l. ita, vt si fur. Idẽ in deposito. §. eo l. j. §. si ꝓdo. Sed si volo opponere exceptionem de dñio ꝓprio tũc si agitur depositi, ꝯmodati, vel simili actione ex ꝯctu, possum opponere vt hic qa dñium ꝓprium impedit ꝯctum, &. per ꝯns obl'onẽ, &
2 actionẽ ex ꝯctu, vt hic, cũ simili. Sed si ageret † ꝯdictione ex l. si qs ꝯductionis. C. loc. nõ possum opponere exceptionem dñij ꝓprij, vt ibi. Contrà ille, q scienter in rẽ ꝓpriã recipit ꝯmodatum vel cõductionem, vr̃ cã donare, vt no. in l. si aliq̃ rẽ. ꝗ. de acq. pos. ergo nõ põt opponere exceptionem dñij ꝓprij huius timore hẽremus intrare illa mãm difficilem d. l. si aliq̃ rem. sed ibi plenè dixi. Cy. tangit aliqualiter in l. qui rem. & l. ad probationem. C. loca.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Non consistit. Limita hanc legem per l. certe. §. si. ꝗ. de prec. & no. hic in glo.

b Alex. ¶ Commodati. Vide late Bart. in l. si alienam. ꝗ. sol. mat.

LEX XVI.

Si is, apud quẽ. Deponens primus non debet actionem contra tertium depositarium.

LEX XVII.

Licet deponere. Apud sequestrum plures tantum deponunt, & tũc possessio amittitur. h.d. ¶ No. quod rei sequestratæ perditur possessio. quod intelligunt Doc. qñ depositum fit ex cõsensu vtriusque partis, vt hic & l. interesse puto. ꝗ. de acquir. pos. Secus si fieret authoritate iudicis ꝯtra voluntatẽ eius qui primò possedit, arg. l. ij. de acq. poss. ita tenebat Iac. But. & Iac. de Are. & Cyn. C. de prohi. sequest. l. j. in ij. q. dixi plenè in d. l. interesse puto. &c.

LEX XVIII.

De eo quod. Alias l. q tumulus. Actio dꝑositi ĩ quatuor casib. contra heredẽ ex dolo defuncti datur in simplum, & intra annum ex dolo hæredis sm̃ suam nãm. h.d.

LEX XXI.

Si apud filium. Emãcipatus tenetur de deposito an̄ sibi fcõ. Itẽ ĩ seruo manumisso.h.d.¶Op.de l.Pōponius in negotis.s̄.de ne.ge.& l.j.§.si apud.s̄.e. Gl.ponit plures sol. Ego credo illam veram. s.ꝙ seruus nō teneatur depositi, sed rei vendicatione,vel condictione furtiua,&c.

LEX XXII.

Si duo heredes. Si plures hr̄des d̄positarij separatī do lū ꝯmittūt,qlibet tenet̄ ꝑ pte: vbi verò cōiter,qlibet tenet̄ isolidū,sed si ad rei restõnē agit̄ ꝯdēnō fit ꝑ pte.h.d.ꝭm lec.q̄ teneo. Et diuidit̄ ĩ tres ptes. Primò loqt̄ qñ dolus fuit ꝯmissus ꝑ pte. Scdò qñ dolus fuit ꝯmissus insolidū,& sic in istis duab.ptib.qrit̄ de oblõne accessoria,q̄ ꝯhit̄ rõne doli vel culpæ. Tertiò loqt̄ de oblõne primitiua,q̄ ꝯhit̄ ad rē restituēdā. Scda ibi ꝙ si. Tertia ibi,planè.¶Gl.no.ex isto si.qđ actio ꝓponit̄ insolidū,& qđ ꝯdēnatio fit ꝑ pte. Et sic intellit istū ver.planè,ꝙ loqt̄ in casu p̄ced. Hæc le.n̄ pl͛,qa oblo pricipalis q̄ ꝯhit̄ ad rē restituēdā, nō trāsit ad hr̄des,nisi ꝑ pte,vt l.3.§.hr̄s.s̄.ꝯm. Nō ergo ē dicēdū, ꝙ libellus dat̄ insolidū,nisi dicamus vnū hr̄dē ꝯuentū rē insolidū possidere.d.§.hr̄s.tūc fieret petitio,& ꝯdēnatio insolidū. Dic ḡ,ꝙ. iste ver.planè.loqt̄ alio casu q̄ s̄.dixi,vt dixi s̄.diuidēdo literā. Nā s̄ loqt̄ de oblõne scdaria,q̄ ꝯhit̄ rõne doli vel culpæ,ĩ qua qñ dolus ꝯmittit̄,cōiter tūc qlibet tenet̄ isolidū,vt s̄.eo.l.j.§.si apud duos.l.si vt certo.§.si duob.vehiculū.s̄.cō.hic verò loqt̄ qñ qs ꝯuenit̄ rõne oblõnis ꝑmitiuę q̄ ꝯhit̄ ad rē r̄stituēdā,ĩ q̄ qlibet tenet̄ ꝑ pte,& ꝑ pte ꝯdēnat̄,nō tñ solõne ptis liberat̄. Simile in l.2.§.j.j̄.de ver.obl. Vñ ista oblo est diuidua quo ad oblõnē & ꝯdēnationē,indiuidua quo ad solõnē.¶Sed ad hoc op.de l.si stipulatus.j̄.de so.vbi oblo speciei dr̄ diuidua quo ad oblõnem,& solõnē. Sol.ibi qñ ē in oblõne rem dari,hic qñ est in oblõne rē restitui. Et eodē mō dr̄ indiuidua oblo rē tradi.l.stiplones nō diuidūtur.in prin.j̄. de verb. ob.qđ plenè examinaui,vt ibi in quæstionib.quas feci de obligatione rem tradi,& rem restitui,&c.

LEX XXIII.

a **Actione.** In hac actione admittitur a computatio expensarū h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Admittitur. Vide Bal.in l.si quis.in pen.q.C.eo.

LEX XXIIII.

1 *Commendare,& deponere idem sunt.*
2 *Bonæ fidei in contractu veniunt vsuræ à tempore moræ. Item veniunt ex nuda conuentione*

a **Lucius.** Cōmēdatum a & depositum idē sunt. Itē in actione depositi vsuræ veniunt à tpe moræ,ēt si pecunia numerata deponitur licet depositi terminos egrediatur.h.d.¶No.illa verba ꝓmissionis,ꝙ qñ voles & vbi voles ꝯfestim tibi numerabo,faciunt ad ea q̄ dixi vobis s̄.de eo,ꝙ cer.loc.l.3.§.si qs ita. Scdò
1 no.†idem esse ꝯmendare,& deponere,b Pisani dn̄t eꝯ, ꝙ ꝯmēdare
b aliud est,q̄ deponere ¶Tertiò no.ꝙ in † ꝯctu bonæ fidei veniunt
2 vsuræ à tpe moræ. Itē veniunt ex sola nuda conuentione. Simile in l.cum quidam.§.ex locato.j̄.de vsur.

ADDITIONES.

a Ale.¶Commendatum. Per illum tex.dicit no.Bal.in rub.C.de const.pec.ꝙ si locus conueniendi est in electione creditoris,potest vbique eligere, dūmō ibi inueniat debitorem.
b Ale.¶Et deponere. Adde ꝙ dicit Ang.in cons.35.inc.quidam nobilis homo,per id verbū videtur commissa custodia,& ille dicitur nudus minister.& istū tex.allegat. In.extra.de elec.c.dudum el 2.in gl.in ver.concessionem,ꝙ neque in ecclesia,neque in fructibus aliquod ius quæratur illi,sed sola gubernatio. Adde tex.in l.cum hæreditas. C.depo. & ibi Bar.non tamen hæc verba inducunt mandatum vt no.gl.in l.j.j̄.mand.& vide Io.de Pla: in §.sequens.Inst.de act.& his adde tex.& ibi Bar.in l.Publia.in prin.j̄.eo,& no.Bal.in l.si quis.in fi.C.eo.

LEX XXV.

a **Die sponsaliorum.** Qui me p̄sente rem meā recipit, depositi actiōe tenetur.h.d. Op.de neg.ge.l.fideiussor.§.ignorare. Sol.ibi puella non fuit præsens, vnde non potest dici depositum,hic erat præsens.

ADDITIO

a Ale.¶Die sponsaliorum. Vide Bar.in l.qui mihi donatum.in j.col.de don. & ꝙ no.Bal. in l.incendium.C.si cer.pe.

§.Qui pecuniam. In deposito pecuniæ numeratæ veniunt vsuræ à tempore moræ.

LEX XXVI.

1 *Pactum appositum in traditione rei meæ,quæ mea durat,alteri producit vtilē actionem,si moriar.& na.3.*
2 *Commendo,idem est,quod depono.*
4 *Ista verba,si Deus fecerit aliud de filio meo,intelliguntur,si morietur.*
1
a **Publia Mæuia.** † Ex pacto a apposito in traditione rei meæ,quæ mea durat,alteri quæritur vti lis actio.h.d.qđ no.¶Ex hac l.no.illud,qđ dico † de verbo,ꝯmen
2 do,qđ inducit depositum,vt l.Lucius.s̄.e.¶Itē no.illud quod dr̄ ĩ
b summario,b quomodo sit † intelligendum,si moriar, quod facit
3 ad quæstionē quā vidi,ꝓbatur quoddā testm̄ per testes quo ꝑtine
4 bat̄,ꝙ testator dixit,† si Deus faceret aliqđ de filio qđ bona deueniant ad talē,qđ intelligatur,hoc est,si morietur. Op.ad hanc l.de
c l.debitor.ĩ fi.c.j̄.ad Treb.ex pctō mr̄is nō qrit̄ actio filio. So.l.si fuit pactio mr̄is sup re sua,q̄ sp durat sua. Idē in l.pe.C.ad exhi. Si verò nō duraret sua,tūc nō qrit̄ alteri actio,nisi in duob.casib.vt in mutuo.l.certi ꝯdictio.§.si nūmos.s̄.si cer.pe. Itē in donōne ,vt l.quoties.C.de do.q̄ sub mo. Dixi in l.stiplo ista.§.si qs insulā.j̄.de verb. ob. Et verū est hic,qđ vr̄ actum de donatione, qđ nō vr̄ actum in
d exneo,vt l.donationes.§.pe.de don.d &c.*No.ergo,ꝙ rō,quar̄ hic ꝑ pactum mr̄is actio depositi qritur filio est p̄p interuētum traditionis rei,sup qua interposita fuit ꝯuētio,q̄ q̄dē ꝯuētio aliqđ cēsetur hēre realitātis p̄p traditionē rei,ob q̄ realitatē reputatur ꝯctus corporalis,seu nālis,ministerio mediāte celebratus. In quo d iure cōi alteri p alterum acqritur:vt j̄.de acq.re.do.l.ea,q̄ ciuilr. C.per quas pso.l.j.cum ibi no. Et in hac rõne est lex ista & l.pe.allegata ĩ gl.hic,& C.de do.q̄ sub mo.l,quoties. Nō aūt est rō filiationis, qa in iis,q̄ nō habent aliquid realitatis,& sine ministerio, acquirūtur alteri p alterū ēt ꝯiunctū:dū tñ nō intersit patria ptās,nō qritur,vt l.debitor.§.fi.hic allegato in gl.C.de pac.conuen.l.quāuis. Sic reperies in viro,& vxore,quod ex pacto viri qritur ius, seu actio vxori,vt in Auth.de nō alie.aut pmu.re.eccles.§.emphyteusim. Quia hæc est rō.qa in ꝯctib q re ꝯhuntur,alteri per alterum quæritur actio saltem vtilis,vt l.fi.C.ad exhi.& hic. In ꝯctib.verò verbalib.secus,j̄.de verb.ob.l.stiplo.ista.§.alteri.*

ADDITIONES.

a Ale.¶Ex pacto. Vide quod no.Bal.in l.j.C.per quas pers.& l.cū patrē.in j.co.C.de iu.dot. Pom.¶Huic tamen videtur obstare quòd non sit bona consequentia,tu debes mihi restituere decem,ergo habeo actionem cōtrāte,per hoc quod voluerunt Pe.& Cy.in l.ad probationem.C.de prob.quod si deposuero pecuniā apud te recessurus,cum hoc,quod tu redderes illā Titio portāti tibi talia signa,ꝙ si Titius cum signo venerit,quod debes illam sibi restituere:quod tamen ille nullam habet actionem ad eam petendam,vt videtur tex.in l.bona fides j̄.eo.tit.
b Ale.¶Summario.adde idem esse,si dicit,si aliquid contingerit filio meo,vt no. Bald.per illum tex.in rub.C.e.in 9.q.adde l.quidam ita.in prin.& ibi Lud.j̄.ad Trebel.& bonum tex.in l.vxorem.§.Sæium j̄.de leg.3.
Pom,vide Ale.in d.l.quidam ita.& Bal.in cons.256.in j.parte.
c Ale.¶In fi. Vide Bar.in l.quod dicitur.de verb.ob.
d Ale.¶De don &c.No.in l.quæ doris.sol.ma.

§.Lucius. In contractibus bonæ fidei ex solo pacto nudo debentur vsuræ.h.d.

1 *Clausula,plus minusue,apposita in contractu,nihil plus importat.*
2 *Verba enunciatiua in contractibus inducunt probationem , non obligationem.*
3 *Epistolæ non statur in fauorem scribentis,nisi per aduersarium approbetur.*
4 *Instrumentum si producitur continens plura capitula,possum acceptare quæ faciunt pro me,& refutare quæ faciun contra me.*

a **§.Titius Sempronio.** Verba enunciatiua a non inducunt oblõnem in ꝯctib.sed ꝓ
b bationem.¶Item priuata scriptura b fidem facit ꝯ producentem,
c non pro eo,nisi ab aduersario fuerit approbata.h.d. Primò no.ex i
1 sto §.†illa verba plura,plus,minus,ꝯq̄ multum sunt in vsu,quæ ni
d hil important nec aliquid diminuunt de confessione , nisi aliud probetur, vt hic,facit leg. cum furti, supra. de in lit.iur. & l. hęc
2 venditio.§.fi.j̄.de contrah.emp.¶Secundò no.† ꝙ verba enuncia
e tiua in contractib.inducunt e probationem,non oblõnem. In vltimis voluntatibus quid iuris sit dic vt l.ex hac scriptura.j̄.de do. Istud venit examinandum , vbi tractatur de oblõne literarum. qđ dic vt l.generaliter.& l.in contractib.C.de non nu.pe.¶Tertiò no.
3 ꝙ † ei,quod quis scribit sibi in epla,non statur: nisi per aduersa
4 rium approbetur,vt hic in fi.cum sua glo. Ex quo habes † ꝙ si plu
f res res f sint scriptæ in vna charta , possum acceptare illud quod facit ꝑ me & illđ qđ facit ꝯ me refutar̄,qđ examina,vt no.Cy.C.đ ꝯfes.l.j.in xiij.q.dixi j̄.de lib.leg.l.Aurelius.§.pe.qđ facit ad ea,q̄ tota die fiunt ꝓduco illud instrumentum inquantum facit pro me, quod an possit fieri patet.s̄.vbi remisi,&c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Verba enunciatiua. Et de hoc §.vide late per Bar.in l.nuda rō.j̄.de do.ꝑ totum. Item limita in casu sing.in l.quidam s̄.de const.pe.& ibi dixi,vbi ex confessione inducitur obligatio,& inquantum in hac lege apparet, ꝙ confessio operabitur quantum ad probationem,& obligationem,intellige vt dixi post Bar.in l.certum.in fi.j̄.de confes. Itē adde,ꝙ non minor est probatio confessionis,quam per instrumenta.l.cū te trāsegisse.C.de transa. Item adde,ꝙ licet sit præclusa via probationis,non tamen est pręclusa via ꝓbandi per confessionem,secundum gl.in c.j.de confes.in 6.& Bal.in auth.sed nouo iure C.si cer.pe.& pro hoc quod notat Io.And.in rub.de prob.& Bal.in l.si vnus.§.pactus. ff.de pa.quem retuli in l.j.post Bar.ff.quod vi aut clam. & quod no dixit Bal.in l.Deo nobis.in prin.C.de epi.& cle. Confessio.n. & iuramentum non est species propriæ probationis,sed est releuatio à probando,l.eum qui.s̄.de iureiu.no.in c.bonæ memoriæ de elec.no.Bal.in c.j.§.vasallus.si de feudo fuerit controuer.inter domi.& agna.& l.Lucius ff.de cond.& dem. Et nota qđ nunquam intelligitur præclusa via probandi,per rei euidentiam,vt no.Bal.in rub.C.de prob.& in l.contra negantem.C.ad legem Aquiliam, & melius in d.rub.vbi dicit quod confessio,& sacramentum non est proprie probatio, sed releuatio,& licet sit renunciatum probationi,& conclusum,non extenditur ad confessionem,Spe.in ti.depositi.§.quarto.vers.sed quid si.& Bal.in auth.qui semel. C.quomodo. & quando iud. Et istis adde quod no.Bal in l.2.§.quod obseruari.in fi.C.de iur.cal.& in l.si quis.in fi.C.de testib.& in l.j.C.sen.rescin.non pos.
b Ale.¶Scriptura. Priuata scrip.an faciat fidē,vide quæ dn̄r in l.admonendi.de iureiu.
c Pom.¶Primo no. Vide Ale.cons.8.in fi.vol.4.vbi dicit idem esse in dictione, quancūque & l.in actione j̄.de fur.in apost.& l.iudex.ver.postremo quæro.j̄.de re iu.
d Ale.¶Minus. Verba plus,minus. Vide omnino Bar.in l.in actione.ff.de fur & facit festū Bal.in rub.C.depositi.in 6.q. Sed quid si testis dicit. Vide talem numerantem mille tali loco & tempore , ni fallor,vtrum per verba derogetur dicto suo. Dic ꝙ non. Ita dicit Bald.in l.j s̄.de iust.& iu. Per illum tex.ibi ni fallor,& in l.j ff.de orig.iur.& Barto.hic,& vide Bal.in l.ædita.de eden.

e Ale. ¶ Inducunt. Ista faciunt ad id quod no. dicit Spe. in ti. de test. §. 1. ver. sed pone egi. ꝙ si deduco mutuum in petitione, quod mutuum tu fuisti confessus extra iudicium, et parte præsente, ꝙ si de tali confessione in libello non feci mentionem, ꝙ probatio confessionis facta postea in processu, non prodest actori, quia talis confessio operatur obligationem non probationem. Dic latius vt ibi per eum. Facit ad ea quæ dixi in l. 1. §. in de scribit. s̃ e. & ad no. per Bar. in l. triticum. j. de ver. ob. & de dicto Spe. vide istud limitatum per Io. de Im. in l. si ita quis stipulatus. §. Chrysogonus. j. de ver. ob. quod etiam facit ad no. per Bar. in l. 2. §. fi. s̃. si cer. pe. Et cum dicto Spe. videtur concordare Ant. in ca. examinata. de iud. licet ibi Inn. contra, quod retuli post Bar. in l. si confessus. de custod. reo. & per Ant. in c. si cautio de fide inst. Inst. de act. §. si quis agens. & sequitur Specu. & Bal. in l. fi. C. eo. & vide Inst. de act. §. sequens. item hic vide de verbis enunciatiuis in contractibus & vlti. volun. Et semper alleg. iste tex. ꝙ duæ confessiones extraiudiciales, vel vna non inducunt obligationem, sed probationem, vt hic, & ar. l. Sempronius Proculo. de leg. 2. & no. Bar. & alij in l. triticũ. de ver. obl. Sed dubium est quid si super istis confessionibus est adiecta stipulatio, vtrum tunc oriatur obligatio? Exemplum, reperitur instrumentum, in quo confitetur, se teneri Titio in mille, ex causa depositi, & promisit per stipulationem restituere, an tunc propter stipulationem sequentem sit dicendum ꝙ ex tali confessione ex causa depositi, non tantum inducatur probatio, sed etiam obligatio? Et dicendum videtur etiam ꝙ non, quia stipulatio illa accessoria ad ipsam confessionem, ideo non mutat naturam principalis. l. si stipulatus. in prin. de vsu. l. j. §. si quis sub conditione. ff. vt le. nomi. caue. l. damni infecti quidam. in prin. de dam. inf. l. si legati serui. de le. j. no. in l. si quis cum aliter. & in l. qui Romæ. § duo fratres. de ver. ob. in 2 q. in prin. Facit regula, accessorium. de reg. iu. Secundò; quia inspici debet quod principaliter fit. l. rogasti. in prin. & l. si quis nec causam s̃. si cer. pe. & l. qui exceptio. in prin. de cond. ind. Quo argumento etiam in simili vtimur vt in d. l. triticum. Bene facit quod dicit Inno. in c. si cautio. de fide instr. post med. vbi tractans articulum, an promissio sine causa sit efficax, refert ibi plures ita difficultates, & concludit, ꝙ vbi fit promissio per stipulationem sine causa accessorie ad confessionem sine causa, vt quia quis se debere confitetur centum Titio, quæ ꝑ stipulationẽ reddere promittit, tunc clarum est, quod promissio sine stipulatione non obligat, cum confessio sine causa non valet, in d. c. si cautio. cum ibi not. & plene in l. generaliter. C. de non nu. pe. non valebit etiam promissio accessoria illi facta. dicta regula, accessorium. Tex. est cum gl. in l. cum de indebito. §. fi. de prob. Et ideo licet Bar. in d. l. triticum. velit, ꝙ qñ duæ sunt stipulationes factæ ab eodem, intelligatur in dubio de diuersis summis, & c. l. quinquaginta. de prob. quia aliàs stipulatio redderetur inutilis. l. qui bis idem. de ver. ob. tamen intelligitur, quando illæ stipulationes sunt per se principales, secus si accessorię per prædicta. Si n. stipulatio esset adiecta confessionib. mutui, vel depositi, tũc diceretur pars principalis, per no. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de ver. ob. Vide gl. in l. ne casu. C. de discus. lib. x. & quæ ibi dixi in l. Sempronius Proculo. de leg. 2. illud tamen quod dixit Bar. in d. l. triticum, de duplici confessione de decem. in ver. ergo reputo quod si quis, &c. limitatur quando summa esset diuersa, & diuerso tempore vna facta ad aliam, vt dñt Doc. in l. quinquaginta. de prob. & hoc scripsi in d. l. Sempronius. Neque ad hanc limitationem obst. l. si diuortio de ver. obl. Et quod no. Bar. in d. l. triticum. in ver. quod si mutuaui centum, &c. quia ibi loquitur quando præcessit vnus contractus vnius speciei, puta dotis, vel mutui in centum, deinde debitor ꝓmisit per stipulationem quinquaginta, ex illa causa dotis vel mutui, secus quãdo prima promissio sine causa, fuisset eiusdem speciei cum secunda, valet. Sed si prima promissio fuit ex causa stipulationis, & secunda etiam ex causa stipulationis, bene tunc censetur diuersa ne secunda reddatur inutilis. l. qui bis idem, de verb. ob. Non obst. d. l. Sempronius. quia ibi loquitur in duabus scripturis vnius testamenti facti eodem tempore, & exemplificandi causa, vt ibi dicit litera. Secundò limitatur decisio Bar. in d. l. triticum. nisi ambæ confessiones factæ fuissent per scripturam, quia tunc inducit obligationem, vt no. in l. ne casu. C. de discusso. lib. x. Tertio ista lex inquantum vult quod tales confessiones non inducant obligationem, vel probationem, limitatur, quando interuenit stipulatio. Ita videtur de mente Bar. in d. l. triticum. ver. sed primo. Nec obst. ꝙ stipulatio est accessoria quia dico, ꝙ ante est adiecta contra confessionem mutui principalis cõtractus tex. est in l. si ita fuero. §. fi. cũ l. seq. de nouat. & idem etiam in contractu depositi, cum sit contractus qui etiam re perficitur, sicut mutuum. vt Ia. de Are. in l. singularia. in 6. spã li. Præterea, quando iuxta confessionem est apposita stipulatio, occultatur confessio, & oritur actio ex stipulatione, sicut in d. l. si ita fuero & Inst. de lite. ob. in princ. Præterea quia accessoriũ nõ sequitur naturam sui principalis, quando in accessorio non est eadẽ ratio quæ in principali. l. ex placito. de rer. permu. & in l. & si is. de præd. min. & ibi Bar. & gl. in d. l. non dubium, ad fi. C. de legi. sed in stipulatione, quæ est accessoria est diuersa ratio, quia stipulatio, cum producat obligationem, obligatio, & contractus stipulationis multiplicari non potest circa idem. quia nostrã non interest. d. l. qui bis. & l. stipulatio. § alteri. de verb. ob. merito vt actus valeat, intelligitur facta secunda stipulatio de alia quantitate, iuxta l. quoties. j. de ver. ob. Sed confessio cum inducat probationem, talis probatio bene potest multiplicari. d. l. Sempronius. & d. l. si pupillus. in prin. de noua. Et in hoc videtur potissime fundata ratio Bar. in d. l. triticum. Quarto limita quando in dictis stipulationibus interuenisset instrumentum, pone, n. primo præcessisse instrumentum stipulationis qualiter Titius promisit Sempronio restituere mille ex causa depositi, certe illud primum produci. obligationem, si postea fuit factum aliud instrumentum continens solum instrumentum depositi in minori quantitate, & est ibi incerta stipulatio qualiter ꝑ stipulationẽ ꝓmittit restituere & interuenit iur̃m, operatur tale iur̃m vt partes videantur voluisse, quod ibi actus accessorius valeat, vt principalis, si in vim principalis valere poterat, vt egregie dicit Bar. in l. si quis pro eo. de fideius. & sequitur Ang. in l. l. i. qui. e. ti. & Cano. in c. cum contingat. de iureiu. per id quod hẽt in l. cum pater. §. filius matrem. de le. 2. Adde quod de hoc plene dixit Ale. in locis ordinatiis. & ibi posui quare non videtur bene membranas occupare.

Pom. ¶ Vide Math. no. lxxx. & Io. Bap. de sanct. Seuerino in rep. in l. admonendi. de iureiu. Imo. cons. 38. Ale. cons. 14.

f Ale. ¶ Si plures res. Adde Cy. in l. 2. C. de do. ante nup. & per Bal. omnino in d. l. j. C. de cõfess. & adde quod aliqui faciunt differentiam inter epistolam. & librum rationum, quod in epistola possimus acceptare partem epistolæ dicentem, ꝙ dedi tibi refutare, aliam dicentem, ꝙ tu reddidisti, vt hic. Secus in libro rationum, vbi sunt data, & acceptata quæ dicuntur ita contigua, vt non possint separari. l. quædam. §. fi. & ibi no. ff. de eden. facit ę. ti. l. si quis ex argentariis. §. rationum. & quod ibi no

LEX XXVII.

a **Lucius Titius cum haberet.** a Licet nõ valeat quod in veritate agitur tamen valet qd simulatè concipitur. h. d. ¶ Opp. si non vꝫ, quod agitur quod est plus, non debet valere quod simulatè concipitur, quod est minus. C. plus vale. quod agi. &c. per totum Sol. qñque aliquid agi simulatur, & tamen in veritate nihil agitur, & tũc b sine dubio non valet quod agitur, nec quod simulatè cõcipitur b vt in d. ti. Quandoque vnum agitur, & aliud agi simulatur, & tunc quandoque illud quod agitur in veritate, est de iure validum, & tunc illud quod agi simulatur, valet, quia vnus contractus transfertur in alium, vt no. hic, & in l. singularia. s̃. si cer. pe. & l. si ex ꝑtio. C. si cer. pe. Quandoque illud quod agitur, nullo modo est validũ dum, & tunc non valet illud qđ simulatè ɔcipitur vt l. j. C. đ ɔd. ob cau. Qñq; illud qđ agit est inualidum eo mõ quo agit̃, sed validũ certo mõ, vt hic, vbi nõ valebat dotis ɔstõ, ꝙ ĩ veritate agebat̃, sed oblat̃ recipiens ad restituẽdũ sine cã, vt C. de ɔd. ob cau. l. j. & s. de ɔd. sine cau. l. auunculo. & tunc valet ꝙ simulatè ɔcipitur, vt hic, & illa oblo, q̃ nascebatur ꝑter ꝓpositũ ɔhẽtiũ transfertur in actionẽ depositi. Ita loquitur hic, & hic habetis, vt dixi vobis, c ꝙ exceptio simulationis tunc obstat qñ ĩ veritate nihil agebatur, vel agebatur aliquid inualidum vel turpe. Secus si in veritate aliquid agebatur, licet caderet in speciem alterius obligationis, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Lucius Titius. Vide Bar. in l. qui mihi donatum. in prin. j. de don. & quod no. Bal. in l. incendium. C. si cer. pet.

b Ale. ¶ Simulate concipitur. An & qñ si non valet quod agitur, valet quod simulate concipitur adde late Bar. in cons. inci. Pe. Nic. & Bar. in l. j, C. plus valere. & in l. si sub specie. C. de postu. & in d. l. si ex pretio. & vide Bal. in l. cum precib. C. de prob. & illud no. sequitur Bal. in rub. C. eo. in v. q. & no. ꝙ ad hoc, vt quid dicatur simulatum, oportet ꝙ ab initio partes conuenerint de simulando. Secus, si ex post facto, vt no. Bald. in l. j in x. q. C. si ser. ext. Et qualiter probetur simulatio. vide Bar. & Bal. in l. multum in, casu illius l. C. si quis alteri vel sibi. de hoc an, & quando si non valet, ꝙ agitur, valet id quod simulate cõcipitur. adde late Bar. in cons. suo inci. Factum tale. Pet. Nic. & Bar. in l. j. plꝰ. vale. qđ agitur. & in l. si sub specie. C. de postu. & in d. l. si ex pretio, & vide Bal. in l. cum præcib. C. de prob. & istud sequitur in rub.

c Pom. ¶ Vt dixi vobis. Vide Ale. con. 28. vol. v. Sal. in l. si pretio. alleg. hic per Bar. C. si cer. pet. & in l. pe. ad fi. C. deposit. Pau. de Ca. cons. 9.

LEX XXVIII.

Quintus. Qui promittit ꝓuidentiam pecuniæ depositæ, tenetur ad vsuras, si eas perceperit, vel in suos vsus ɔuertit. h. d. ¶ Op. quod ꝑꝑ pactum debeãtur vsurę simplr̃, vt s̃. eo l. publia. §. j. & l. Lucius. Sol. ibi promisit vsuras, hic verò promisit quod prospiciet, ideo non tenetur ad vsuras simpliciter sed in duobus casibus hic expressis, &c.

LEX XXXI.

1 *Aequitas consideratur mistim habito respectu ad ius ciuile, & prætorium.*
2 *Lex qñ non rñdet q̃oni ꝓpositæ, vr̃ determinare ꝓ ea parte q̃ vltimo ponitur.*
3 *Tertia persona veniens impedit depositum.*
4 *Iudicis officiũ in actionib. bonæ fidei protenditur vltra personam actoris & rei.*
5 *Possessio transit, etiam vbi contractus non tenet.*

a **Bona fides.** Bonafides est in gñe, vt res deposita deponẽti a restituatur: nisi extrinseca, & specialis rõ
1 hĩc bonã fidem impediat. h. d. tota lex. ¶ † No. ꝙ æqtas b non est,
b ɔsideranda mere, ſm ius gentium, sed mistim habito respũ ad ꝑcepta ciuilia, & prętoria qđ facit ad multa. Dñt quidã per istũ tex. cũ
2 gl. ꝙ † qñ lex nõ rñdet q̃oni ꝓpositę, vr̃ determinari ꝓ ea parte
e q̃ vltimo ponit̃. Facit j. de dam. infe. l. qđ de creditore. † sed tñ hoc
† non ɔcludit de necessitate. qđ no. ¶ † No. ꝙ tertia persona veniẽs
3 impedit depositi restõnẽ, quod dic vt l. pen. C. eo. & auth. ibi po-
d sita. ¶ Item no. † ꝙ officium iudicis, qđ deseruit in actionib. bonę
4 fidei protenditur vltra personas actoris, & rei. ¶ † Item no. quòd
5 licet vbi tenet ɔctus, transeat sola detentatio, tñ hic, vbi non tenet, transit etiam possessio. Facit l. ei à quo. j. de vsucap.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Deponenti. Vide vnum pulchrum casum per Bal. cons. 420. in 2. parte.

b Ale. ¶ No. ꝙ æquitas. No. & vide Bar. in l. si fideiussor. §. quædam. j. mand. Et adde Bal. in l. in vendentis, vel ementis. in 2. q. C. de contrah. emp. & ad hanc legem, & ꝙ sit æquitas vide Ant. de But. in c. in literis. de resti. spo. & Bal. in c. j. de pa. iura. fir. & secundum Ia. de Bel. æquitas sumitur quatuor modis, vt ibi per eum, & quod no. in l. fi. C. de fruct. & lit. ex pen. & Bar. in l. j in fi. C. de legi.

Pom. ¶ Vide Ale. cons. 121. inci. viso processu. vlt. col. j. vol.

c Pom. ¶ Non rñdet. Adde gl. in l. qui filium. §. Sabinus. ff. ad Treb. limita quod non, quia in practica sæpe solet dici, ꝙ dum per aliquem Do. plures opi. referuntur, quia aliquam ex eis non approbat, ꝙ in dubio vltima sequenda est, quod intellige verum, nisi prima opi. loqueretur de æquitate, secunda saperet rigorem. gl. tenenda memoriæ in l. si cum exceptione. §. sed & si quis. in ver. omnimõ. ff. ꝙ me. cau. quam pro sing. sequitur Are. cõsi. 163. inci. diligenter, & maturè, & de hac materia, vide Ale. cons. 164. col. j. vol. 2. & cons. 51. 4. vol. & cons. 29. vol 3. & cons. 29. vol. j. & cons. 27. vol. 2. Bal. & Ang. in auth. ex testõ. C. de coll. col. j. doc. l. cum fundus. §. seruum tuum. ff. si cer. pe. Ale. in l. non amplius. § fin. col. j. de legi. Bal. l. si mater tua. C. ne de sta. defun. Doc. l. si idem cum eodem. vbi Ias. ff. de iur. om. iud. Ale. cons. 125. vol. 2. & cons. 3. vlti. col. 4. vol. & cons. 32. vol. 4. & cons. 51. eo. vo. Pan. cons. 42. j. col. vol. 2. Ang. Are. §. responsa prudentum. j. col. Inst. de iu. nat. gen. in §. itẽ pretium. col. j. de emp. & ven. Inst. Ale. cons. 10. in fi. vol. v. Fel. c. j. de const. Barb. cons. 3 à lias 30. vol. j Pan. c. at si clerici. de iu. gẽ. Gẽ. c. 2. col. j. de pę. Barb. c. examinata. de iu. Pan. c. cum dilectus. de ord. cog. & c. si. de fo. comp. Rom. cons. 327. Ale. l. Iulianus. in fi. de leg. j. Card. cons. 23. Are. in auth. ex testõ. C. de coll. Host. & Io. And. in c. j de sent. excom. lib. vj. Rom. l. iij. §. Neratius. ff. de acq. pos. Imo. c. fin. de præscrip. Alex. consi. 56. volum. 4.

† Clau. ¶ Creditore. Ad idem text. in l. si idem cum eodem. §. fi. s̃. de iuris. om. iu. vbi Bald. & Ang. no. limita, vt per Are. consi. 164. vide Fel. in c. j. de const. Item limita, nisi vltima opi. referatur per aduersatiuum, quamuis, vel licet: ita probat tex. cũ gl. in l. j. §. j. s̃. de eo per quem fac. erit.

d Alex. ¶ Impedit. Et no. Bar. in l. si alienã. & ibi de intellectu huius legis. j. sol. mat. & alle. no. Bal. in rub. C. e. in vij. & 8. q. & Bal. post Bar. in l. si quis conditionis. & ibi gl.

LEX XXXII.

a **Quod Nerua.** a Lex ista legit̃ duo. mo. Vno modo ſm gl. alio modo ſm Mod. Cui lec. Modernorum

ADDITIO.

a Ale. ¶ Quod Nerua Declara hanc literam, vt per Bald. in l. pignus. de pig. act.

norũ applaudũt qdã verba hic posita, q̃ lect. teneo, ſm q̃ bř.h.d. Lata culpa dolo ꝯparaṫ, q̃ p̃ſumiṫ ſi qs nõ adhibet eã diligẽtiã ĩ reb. alienis, q̃ ĩ ſuis. h.d. Et ſm iſtã diuidiṫ. Primo ponit dictũ. Scđò illđ ꝓbat p rõnẽ. Tertiò põit rõnẽ rõnis. Scđa ibi, nã & ſi qs. Tertia ibi,
a nec.n. ¶Opp. nullũ ſil'e eſt idẽ, vt C. de codic. l. ſi idẽ. & C. de epiſ. & cle. l. ad ſil'itudinẽ. ſed lex alibi đt, ꝙ culpa lata æqparaṫ dolo, g̊ nec eſt dolus. l.j. §.j. j̃. ſi qs teſta. liber eſſe iuſſus fuit. & s̃. ſi mẽ. fal. mo. dix. l.j. cuius ꝯ̃riũ li̇ dř. Hui⁹ timore đt gl. Ego expono hic latiorẽ culpã. i. latã: & ꝙ ſeqṫ, dolũ eſſe, expone. i. dolo ꝯparari, & ſm hoc alle. iſta lex cõiter ꝙ lata culpa dolo ꝯparaṫ Sed certè hoc nõ dř hic, vt ſtatim oñdã, ſed hoc dñt leges ꝯ̃rię, ꝙ qũo intelligaṫ, ſcribo li̇, & gl. tãgit ĩ l. ĩ actionib. de in lit. iu ¶Et (vt oñdã lec. gl.) op. lata culpa ẽ nõ ĩtelligere qđ oẽs ĩtelligũt. j̃. de ver. ſig. l. latę Si igiṫ intelligis prin. h⁹ legis ĩ lata culpa, malè loqṫ tex. q ꝯcludit, ꝙ fraude nõ caret, qm̃ fraus venit ex aĩo. l.j. s̃. de dol. lata culpa ex ignorãtia Huius timore gl. ſup illo ver. fraude. exponit. i. lata culpa. Iſtud nõ eſt verũ p literã. q̃ ſeqṫ: nõ. n. ſalua fide, &c. Nã ille q̃ eſt in lata culpa hẽt fidẽ ſaluã. vt l. ſed & ſi le. §. ſcire ãt. s̃. de pe. hæ. iõ gl. receſſit ab illa expõne, & exponit fraudẽ. ſ. p̃ſumpta, q̃ expõ eſt vera legendo ꝓut ego legi, ꝙ loqṫ de culpa latiori ꝓpriè. Dico g̊, ꝙ ñ lex ita dẽt intelligi, nã dẽtis ſcire ꝙ qdã eſt dol⁹ verus, & iſte appellaṫ culpa latiſſima, & eſt dol⁹ p̃ſumptus, & iſte appellaṫ culpa latior, vt hic, & eſt culpa lata, ĩ qua ñ eſt dolus verus, nec p̃ſumptus, cuius ſinis eſt ñ intelligere, qđ oẽs intelligũt, vt j̃. de ver. ſi. l. latæ. Eſt ẽt culpa leuis, leuior, & leuiſſima, ꝙ ñ ꝓſequor. Dixi plenè in rep. huius legis. ¶Op. hic ĩtelligiṫ duob. mod. ꝙ qs eſt minus diligẽs in ſuis, &c. vl'ẽ plus diligẽs. Prout intelligiṫ de eo q eſt min⁹ diligẽs ĩnuit ꝙ ſi ita eſt diligẽs ĩ alienis ſicut in ſuis ñ puniṫ. Cõtrà. j̃. ſol. mat. l. ſi ꝯſtãte. §. ſi maritus. vbi ĩ alienis puniṫ, licet nõ in ſuis. Sol. đt gl. fateor ꝙ puniṫ p legẽ illã, ñ p iſtã. & optimè dicit ſm lec q̃ teneo, nã hic tractaṫ de culpa latiori, q̃ eſt fraus p̃ſumpta, q̃ p̃ſumiṫ ex eo, ꝙ ñ ẽ diligẽs ĩ reb. alienis ſicut ĩ ſuis, ſed vbi ĩ ſuis & alienis eẽt negligẽs ceſſaret iſta p̃ſumptio fraudis, nec puniṫ p hãc legẽ. Sed ſi ẽ tãta negligẽtia, q̃ cadit ĩ culpã latã, puniṫ p al's leges, q̃ tractãt de lata culpa. ¶Itẽ op. ꝓut hic intell'r de eo, q ẽ pl⁹ diligẽs q̃ ſint cõiter hoĩes diligẽtes ĩ ſuis reb. g̊ vř, ꝙ diligẽtia ſua ſit ſibi dãnoſa: qa ſi ẽ minus diligẽs in alienis, teneṫ. Et ſic deterioris ꝯdõnis ẽ iſte, q minus diligẽs, ꝯ̃. l. ñ ſolũ. s̃. de noxa. Huius timore Io. de Blo: q p̃mus tractauit hãc mãm multũ ſerioſè ĩ mã q̃ fecit ſup ti. de act. nõ tenebat iſtã opi. de eo q erat plus diligẽs, alij Mod. tenẽt, & eſt verũ. Nã eo ipſo, ꝙ nõ eſt ita diligẽs ĩ alienis ſicut ĩ ſuis, fraude ñ caret. Nec dř, ꝙ ſibi noceat diligẽtia ſua, qa eſt falſum: imo nocet dolus ſuus p̃ſumptus, qa nõ eſt ita fidelis alteri, ſicut ſibi. ¶Op. ex gl. hic dř ꝙ nõ adhibere eã diligẽtiã in reb. alienis q̃ ĩ ſuis, eſt lata culpa. Cõtrà, qa imò vř culpa leuis, vt s̃. fa. erc. l. hřdes. §. nõ tm̃. & j̃. tit. ij. l. ſoci⁹. Sol. hic loqṫ de reb. alienis ſimpl'r, ibi loqṫ de reb. cõib. Rõ, qa nõ ita de facili p̃ſumiṫ dolus ĩ reb. cõib. ex negligẽtia: cũ ad eũ ptineat ꝯmodũ & incõmodũ, ſicut in reb. alienis. ¶Op. s̃. cõm. l. ſi vt certo. §. qđ vero ſenectute. & qđ ibi no. ſo. ibi fuit magis diligẽs ĩ ꝓpriis ex cã, qa res ꝓpriæ erãt p̃tioſiores, nec poterat ambas ſaluas facere, & ſic ceſſat fraudis p̃ſumptio, & ſic nõ p̃t dici culpa latior: hic verò nulla erat cã q̃ eũ excuſaret. Cõclude ergo, ꝙ aut loqmur in reb. cõib. & tũc nõ adhibere eã diligẽtiã, q̃ in ſuis nõ eſt latior culpa, ſed culpa leuis. Aut loquimur in reb. alienis, & tunc eſt culpa latior, vt hic, niſi ſit aliqua p̃ſumptio, p q̃ excuſeṫ. Nunc hẽremus videre mãm culpæ. Et primò qd ſit culpa in gñe. Scdò quotuplex ſit culpa, & ſic de nã cuiuſlibet culpę p qđ haberemus modum ꝓbandi culpã. Tertio haberemus dicere qualis culpa venit in ꝯ̃ctib. Quæ omnia examinaui hic pleniſſimè in repe. quàm feci ſuper l. iſtam, & poteſt hic ſcribi. & hic non ſunt alia, &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶Eſt idẽ. Adde quod dicit Bal. in l. curatoris. C. de neg. geſt. ꝙ illud dicitur ſimile, in quo eſt aliqua dřia, tñ ſecum plurimam habet conuenientiam. alle. no. in l. de quib. in prin. s̃. de legi. Alibi etiam vide quid dicatur ſimile, in l. Gallus. § & quid ſi tantũ. ff. de lib. & poſth. & in l. qui liberis. in prin. vbi tex. & gl. & Doct. j̃. de vulg. & pup. & gl. in c. capitulum. in ver. conſilij. de reſcri. In quibus locis habetur qualiter intelligatur illud quod hic dicitur, nullum ſimile &c. & melius declaratur quid ſit ſimile in d. l. qui liberis, quam alibi ſecundum Bal. & Ang. ibi, & per Bald. in l. neque. ff. de legi.
Pom. ¶Vide Præpoſitum. c. humanum genus. diſtin. j.

REPETITIO.

1 *Fraus, & dolus idem ſunt: & fraus ineſt dolo.*
2 *Simile nullum eſt idem.*
3 *Lata culpa eſt non intelligere quod oẽs intelligunt, & qd ſit lata culpa. nu. 19,*
4 *Genus repreſentatur in qualibet ſua ſpecie, licet ſpecies inter ſe differant.*
5 *Fraus præſumpta non eſt, ſi adhibetur maior diligentia in propriis, quã in cõib.*
6 *Culpa quid.*
7 *Legum ignorantia lata culpa eſt.*
8 *Culpæ ſpecies ſunt quinque.*
9 *Dãnũ cõmiſſum, ꝓmittẽs emẽdare culpa famuli teneṫ de furto facto p famulũ.*
10 *Dolus eſt culpa leuiſſima, & nu. 11.*
12 *Dolus quid.*
13 *Culpa latior quid.*
14 *Dolus verus, & dolus præſumptus quomodo inducãtur, & ex quib. probetur.*
15 *Dolus verus, & dolus præſumptus quomodo differant.*
17 *Medicus, & menſor negligens in arte ſua dicitur in lata culpa, & nu. 18.*
19 *Error iuris in quolibet literato an ſit lata culpa.*
20 *Lata culpa an æquiparetur dolo, & nu. 21. & 22.*
23 *Reſtitutio in integrum competit aduerſus latam culpam, non aduerſus dolum.*
24 *Lata culpa non inducit malam fidem, dolus ſic.*
25 *Lata culpa non impedit acquiſitionem fructuum, licet dolus ſit.*
26 *Leuis culpa quid.*
27 *Leuiſſima culpa quid.*
28 *Leuis culpa, leuior, & leuiſſima non differunt.*
29 *Leuiſſima culpa in quibus æquiparetur latæ, & leui culpæ.*
30 *Lata culpa, leuis, & leuiſſima quomodo veniant in actione depoſiti.*
31 *Mandati in actione quomodo & quando quis teneatur de culpa, & de qua.*
32 *Aduocati & medici ſeruiunt gratis, vt homines ad eos accedant.*
33 *Tutelæ in actione quæ culpa veniat, & quomodo an tutor remoueatur propter leuiſſimam culpam.*
34 *Negotiorum geſtor pro qua culpa teneatur.*
35 *Culpæ cuius nomine in actione quis teneatur.*
36 *Culpa quæ veniat in præcario.*
37 *Culpa quænam & quando in contractibus veniat.*
38 *Culpa quænam in actione ex teſtamento veniat.*

Quod Nerua. Lex iſta poſita eſt ff. depoſiti. & eſt difficilis in ſeipſa, & habet ſñiam, & mãm difficillimã, & ſubtiliſſimã, & quotidianã, & à nřis Doct. malè explicatã, in cuius repetitione teneo ordinẽ ꝯſuetũ. Et lex iſta legiṫ duob. modis, vno mõ ſm nřos glo. Alio mõ ſm Doct. Mod. quorũ opi. in hoc ſequor, & ſm lec. quã intẽdo tenere, bř hoc intẽdit. Latior culpa eſt dolus, ſeu fraus p̃ſumpta ex eo, ꝙ minorẽ diligẽtiã in reb. alienis adhibet, quã in ſuis. h.d. Et iſta lex diuidiṫ ĩ partes tres. Primò ponit vnũ dictũ, in q̊ oſtẽdit dictũ Neruæ eſſe veriſſimũ vſq; ibi, nam & ſi qs. Scđò poniṫ ꝓbatio, ſeu rõ p̃cedẽtis dicti vſq; ibi, nec. n. Tertiò ibi poniṫ rõ rõnis, vſq; ad fi. Caſum in terminis ſic forma. Ego depoſui apud Titiũ librũ meũ, ipſe nõ adhibuit eã diligẽtiã in re depoſita quã adhibet in ſua, & inuenio ꝙ Nerua dixit ꝙ adhibere minorẽ diligẽtiã in rebus alienis, q̃ in ſuis, eſt latior culpa, qđ idẽ eſt qđ dolus, & ſic depoſitarius teneṫ. Quæro an bñ dixerit Nerua? Rñ. Iuriſ. ꝙ dictũ Neruæ diſplicebat Proculo, ſđ ſibi vř veriſſimũ. h.d. ¶Primò antequã ad ſecũdã ptẽ venio p̃mit-
1 to ad euidẽtiã † ꝙ fraus & dol⁹ idẽ ſunt: vel qđ fraus ineſt dolo, ſicut ſpẽs ĩ ſuo gñe, vt s̃. de pac. l. iuriſgẽtiũ. §. ſed ſi fraudãdi. & ibi no. ſm diuerſas expoſitiones, expreſſus s̃. de his q no. infa. l.j. Hoc p̃miſſo, ĩ hac ſcđa parte ſic forma caſum. Inſtat iuuenis q̃rẽs qua, rõne mouetur Iuriſ. ad hoc dđm? Rñ. Nerua intellexit latiorẽ culpã, qñ qs adhibet minorẽ diligẽtiã in reb. depoſitis, q̃ in ſuis, ſicut hoĩs cõis nã exigit, hoc eſt plus, vel minus, nõ curo ſm diuerſas expoſitiones gl. Si tñ nõ adhibet tantã diligentiã in reb. depoſitis, ſicut in ſuis, nõ caret fraude. ſi nõ caret fraude, & fraus idẽ eſt qđ dolus, ergo manifeſtè ꝯcludo, ꝙ latior culpa eſt dolus p̃ſumptus, vt j̃. dicã. h.d. ſcđa particula. Inſtat q̃rẽs, ꝓbetis, ꝙ nõ caret fraude. Rñdet Iuriſc. Adhibere minorẽ diligẽtiã in reb. depoſitis, quã in ſuis, non p̃t fieri ſalua bona fide. Subaudiṫ g̊, ſi deficit bona fides, adeſt dolus, ſeu mala fides, q̃ eſt ei⁹ ꝯ̃riũ, h.d. & ꝓbaṫ iſta ꝯclõ. C. de reſcin. ven. l. ſi dolo. j̃. de ver. ſig. l. ſi verba. Expedito tex. & expoſito, vt apparet ex p̃dictis, notabilia collige p teipſum. Vides g̊ ſm p̃dictã lecturã, ꝙ illud, qđ tex. đt, culpã latiorẽ, ſtat ꝓpriè, qđ ẽ idẽ qđ dolus p̃ſumptus. ſed gl. exponit culpã latiorẽ, id eſt latã, & ma-
2 lè, vt j̃. dicã. ¶† Op. nullũ ſil'e eſt idẽ a ſm Philoſophũ, & ꝓbaṫ s̃. de
a legi. l. nõ pñt. C. de epiſ. & cler. l. ad ſil'itudinẽ. & C. de codi. l. ſi idẽ. Sed lex dicit, ꝙ lata culpa dolo aſſimilaṫ, ergo ñ eſt idẽ, vt s̃. ſi mẽ. fal. mo. dixe. l.j. j̃. ſi qs teſta. liber eſſe iuſ. fue. l.j. §. ij. & j̃. ad Treb. l. mulier. §. ſi hřs. Si aſſimilaṫ dolo, g̊ nõ eſt idẽ, qđ dolus, ſed tex. hoc dicit, ergo malè. Sol. dicit gl. expone hãc latiorẽ culpã, id eſt, latã, & qđ dicit dolũ eſſe, expone. i. dolo ꝯparari. Sicut. n. operæ diuerſorũ hoĩum, ſæpe pp oĩmodã ſil'itudinẽ, quam hẽ vñr, dñr eędẽ, arg. j̃. de duob. reis. l. nemo eſt qui neſciat. ita hic, pp omnimodã ſil'itudinẽ lata culpa dř eſſe dolus, tñ verè, & ꝓpriè nõ eſt idẽ. Iſta lec. gl. nõ vř vera: nam ſm hæc, illa probatio, q̃ ſequitur ibi, nã & ſi qs, &c. nõ bene ꝯcluderet. Dicit. n. fraude nõ caret. Ex hoc. n. nõ ꝯcludit, ꝙ eſt lata culpa, q̃ dolo ꝯparatur, & ſic eſt malè locutus Iuriſc. Huius timore gl. q̃ eſt ſuper verſ. fraude. exponit. i. lata culpa, quæ dolo æquiparaṫ, & ſic bene ꝯcludit litera. Adhuc iſta expoſitio nõ eſt vera. Nã, ſm hoc, ꝓbatio rationis ibi, nec. n. &c. nõ ꝯcluderet ad præmiſſa. Huius timore gl. recedit à dicta expoſitione, & exponit fraude, ſ. præſumpta, & ſic litera, nec. n. &c. bñ ſequiṫ & rõ ꝯcludit ad præmiſſa, hic verò eſt in fraude præſumpta, & per ꝯñs
vb,

ADDITIO.

a Alex. ¶Eſt idem. Huic regulæ adde Fel. in c. capitulum. in gl. j. de reſcr. vbi ponit vnum verbum per Card. Alex. in c. humanum genus. j. diſtin. & vide gl. c. capitulum. in gl. & ibi Barb. de reſc. & Gemin. c. pen. de præb. in vj. & gl. ij. & c. denique, vij. q. j. & Alex. vbi ponit pulchram quæſtionem conſ. 119. vol. 2. Soc. conſ. 300.
Clau. ¶Idem. Quid autem dicatur ſimile, ponit eleganter Bar. in c. inter cæteras. in fi. de reſcrip. Bar. in l. qui liberis. de vulg. & pup. Bal. c. ſedes. de reſcrip.

vbi lata culpa, ibi fraus præsumpta, & ecõuerso. Idem dicunt illi q
3 volunt sustinere lecturã gl. Sed illud nõ vr̃ bñ dictũ. ¶ Nã lata cul-
pa est nõ intelligere qđ oẽs intelligũt. ĩ. de ver. sig. l. latæ. & ibi no.
in prin. gl. Si ergo lata culpa venit ex ignorãtia, ergo patet, ꝙ lata
culpa nõ est fraus p̃sumpta, seu dolus p̃sumptus q ꝓuenit ex aĩo, vt
s̃. de dolo. l. j. Illi q volunt sustinere gl. dicunt, ꝙ qñ lata culpa ↄsi-
stit in eo ꝙ minorẽ diligentiã adhibet qs in reb. alienis, quã in suis
tũc est fraus p̃sumpta. Ita loqtur hic, aliàs secus. d. l. latæ & ita per-
transeunt. Mihi vr̃ ꝙ gl. nõ possit sustineri, & ista nõ sit vera lectu-
ra: primò pp violentiã, q̃ facimus lr̃æ exponẽdo latiorẽ. i. latam &
dolũ. i. dolo ↄparari. Nã si possumus, nõ debemus à verbis legum
recedere. l. j. §. si is, q nauẽ. s̃. de exerc. & ĩ. de leg. iij. l. nõ aliter. Præ-
terea gl. intelligit prin. huius legis in lata culpa, de qua loqtur d. l.
latæ, qđ certũ est s̃m oẽs, nõ ↄtinere in se fraudẽ p̃sumptam, vt di-
ctum est: & iõ qđ postea seqtur, nõ bene ↄcluderet, ꝙ fraus p̃sum-
pta, vel dolus p̃sumptus nõ sit dolus, sed æqparat̃ dolo, ꝙ falsum
esse ostẽdo. Debetis scire, ꝙ dolus est genus & ↄtinet sub se plu-
res species, nã alius est dolus bonus, alius est dolus malus. Itẽ ali⁹
dolus verus, & manifestus, alius dolus præsumptus, vt ꝓbatur s̃. de
dolo. l. j. & l. si ꝓcuratorẽ. §. dolo. & l. dolus. ĩ. tit. j. Modo si diceret̃.
ꝙ species æqparetur generi, vt homo æqparatur animali, hæc nõ
4 est bona locutio, imo dẽt dici, hõ est animal. † Nã genus rep̃senta-
tur in qualibet sua specie, licet species inter se differãt, vt l. si quid
earũ. §. inter emptum. j̃. de leg. iij. & vnde legi. l. inter agnatos, & s̃.
de pac. l. j. §. ↄuentionis. Verè ergo possumus, & debem⁹ dicere do
lus p̃sumptus est dolus, non ꝙ ↄparet̃ dolo, iõ recedo à lec. gl. &
pono casum s̃m qđ in prin. dixi. Ad ↄ̃rium. s. ad leges q̃ dicũt, lata
culpa dolo æquiparat̃, g̃ nõ est. Rñ. verũ est, s. lata culpa, sed hic est
latior culpa, q̃ idẽ est qđ fraus p̃sumpta seu dolus p̃sumptus: & sic
est ꝓpriè dolus, & s̃m hoc lr̃a ꝓcedit planè sine aliqua violentia.
Et ista opi. fuit Io. de Blonosco antiq Doct. Vltramõ. vt patet in li-
bello sup tit. de act. in Inst. Idẽ tenet Pet. And. Zaffi. de Pisis, vt dicit
Cy. vt ab eo audiui sup hac lege. ¶ Scđò op. dr̃ hic in secũdo rñso
s̃m vnã expositionẽ, ꝙ si in reb. suis est minus diligens, quã ho-
minum cõis nã desiderat, ꝙ dẽret adhibere tantã diligẽtiã in reb.
depositis, quãtã in reb. suis. Sed ↄ̃, qa ẽt tũc qñ adhibet tãtã diligẽ-
tiã, si in suis est negligẽs, punitur, vt l. si ↄstãte. §. si maritus. sol. mat.
dicit gl. ꝙ tunc punitur, qa est lata culpa, sed hoc per legem illam,
non p legẽ istam. Credo gl. optimè dicere, nã hic tractat̃ de culpa
latiori, id est de dolo præsumpto, q non præsumitur, si tantam dili-
gentiã adhibet in reb. alterius, quantã in suis. Sed si in suis esset ita
negligẽs quod cadit in culpam latam, punitur nõ per hanc legem
sed p illam l. si ↄstante. §. si maritus. ↄiuncta l. ij. C. e. Nã in deposito
venit verus dolus & p̃sumptus, hoc est latior culpa, vt hic & etiã
a lata culpa, vt s̃. eo. l. iij. ¶ Tertiò op. dr̃ hic s̃m aliam a expositionẽ,
ꝙ si in reb. suis est plus diligẽs, quã cõis hominũ nã desiderat, qđ
tenet̃ tantã diligentiã p̃stare rebus depositis, quãtã rebus suis, al's
est in fraude p̃sumpta: & s̃m hoc vr̃, ꝙ diligẽtia sua sit sibi dãnosa,
& sic stultus erit melioris ↄdõnis, quã peritus, ↄ̃ l. nõ solũ. de nox.
& ↄ̃ l. Seruius. j̃. qđ vi aut clã. Huius timore dicebat Io. de Blono-
sco ꝙ ista expositio hic posita non est vera, sed debemus tenere
expositionẽ positã s̃. qñ minus est diligẽs, quã cõis hominũ nã đ
siderat. Pet. tenet gl. & mihi vr̃ ꝙ gl. dicit veritatem. Ad ↄ̃rium re-
spõdeo, sua diligẽtia nõ debet sibi esse damnosa: concedo, sed hic
sua diligẽtia nõ est sibi dãnosa, sed suus dolus p̃sumptus ex eo qđ
minorẽ diligẽtiã adhibet, q̃ in suis: qa absq; bona fide est. Simile
videmus in furioso, q delinquẽdo nõ obligatur. Secus in homine
sanæ mẽtis, nec pp hoc discretio sua est sibi damnosa, sed suũ de-
lictũ qđ cadit in hominẽ sanæ mẽtis, & nõ furiosum, vt s̃. de offi.
p̃sid. l. diuus. & ad legẽ Corneliã de sic. l. infans. ¶ Quartò opp. hic
dr̃, q nõ adhibet eã diligẽtiã in alienis rebus, q̃ adhibet in suis, est
in latiori culpa, & sic in fraude p̃sumpta. Cõtrà, qa hæc reputatur
culpa leuis, vt ꝓbatur s̃. fam. ercisc. l. hr̃des. §. nõ tñ. Inst. de satisd.
§. fi. Sol. illud, qđ hic dr̃, ꝙ est fraus p̃sumpta, ĩtelligit̃ in reb. alienis
ꝓrsus: ibi verò loqtur de reb. cõib. vbi nulla p̃sumptio est fraudis:
qa si res perit cõiter, perit mihi & socio, vnde nõ est verisimile ꝙ
ego voluerim in dãnũ meũ suũ pdere, vt ĩ. de ꝓb. l. cũ de ĩdebito.
& ibi nõ inducit̃ fraus p̃sumpta à iure, secus in prorsus aliena. Ita
loquitur hic. Ita etiã intelligo, nisi aliquid interueniat, quod fa-
ciat p̃sumptionẽ doli cessare, vt j̃. videbitis. ¶ Quinto op. ad idem
de eo ꝙ no. in l. si vt certo. §. quod vero senectute. s̃. ↄmo. vbi q res
suas p̃tiosiores facit saluas, & ↄmodatas dimisit non tenet̃: & sic
nõ adhibuit eã diligentiã in reb. alienis, q̃ in suis. Sol. eo. modo ibi
nõ potuit oẽs saluas facere, tñ sibi licitũ fuit suas p̃tiosiores saluas
facere, & p̃ferre, pp qđ cessat p̃sumptio fraudis. Vna g̃ p̃sumptio
5 tollit aliã p̃sumptionẽ. Distingue g̃. † Aut loqmur in reb. cõibus,
& tunc adhibere maiorẽ diligentiam in suis, quã in rebus cõibus,
nõ est fraus p̃sumpta, vt hic nisi sit alia p̃sumptio, q̃ illã præsum-
ptionem elidat.

Expeditis contrariis venio ad mãm nostræ legis e-
xaminandam per quæstiones
& eam intendo summa diligentia pertractare.

6 Primo igitur quæro, † quid est culpa in genere? Dicit Pet.
b culpa est deuiatio à legis dispositione quod sic pro-
batur, Lex ab omnibus sciri dẽt, & obseruari, ergo qui id, qđ p̃-
cipit lex non obseruat, est in culpa. C. de leg. l. leges sacratissime.
Ista diffinitio non placet: nam non ↄprehendit, nisi latam cul-
pam. Cum. n. lata culpa sit ignorãtia illius qđ ab oĩbus sciri dẽt.
l. latæ. ĩ. de verb. sig. & j̃. dicetur, ergo qui deuiat à iure ordinario,
7 est in culpa lata. Hinc est, ꝙ nr̃i Doctores dñt, † ꝙ ignorãtia legũ
est lata culpa. no. p Gul. de his qui no. inf. l. liberorum. §. notantur.
Ego vero sic diffinio, culpa est deuiatio ab eo, qđ bonũ est, ꝙ p di
ligentiã hominis potuit p̃uideri. Credo, ꝙ ista sit bona diffinitio,
Nam eo ipso, ꝙ deuiat ab eo, quod bonum est, siue in faciẽdo ma-
lum, siue in omittendo bonum scienter, vel ignoranter, ista est cul
pa, vt apparebit: & ideo dixi ꝙ per diligentiam hominis, &c. ad dif
ferentiam casus fortuiti, qui præuideri non potest, vt C. de pign.
act. l. quæ fortuitis, & j̃. de reg. iur. l. contractus. in fi.

8 Secundò quæro, q̃ sunt species culpæ, † quotuplex sit cul
pa. gl. cõiter dicũt, ꝙ sit triplex, s. lata, leuis, & le
uissima, vt s̃. ↄmo. l. si vt certo. §. nũc videndum. C. arb. tut. l. qcqd.
de neg. gest. l. tutori. ad leg. Aquil. l. in l. Aqui. de reg. iur. l. ↄ̃ctus. Et
hoc ẽt ꝓbatur, qa lex dicit, ꝙ à ꝓcuratore oĩs culpa exigitur, vt C.
mand. l. à ꝓcuratore. Istud ergo signũ vl'e & collectiuum oĩs req-
rit ad minus tria. l. Neratius. j̃. de ver. sig. & sic erũt tres culpæ. Alij
Moderni dñt ꝙ sunt quinq; species culpæ, & melius, s. latissima, vt
c dolus manifestus, latior, vt dolus p̃sumptus, c de qua dr̃ hîc, & j̃. de
verb. sig. l. magna. Itẽ lata, leuis, & leuissima, de qbus, j̃. videbimus,
9 & ꝙ hæc opi. sit vera reduco ad practicã. Scholaris accipit † fa-
mulum, & p eo accipit expromissorẽ, q ꝓmisit scholari reficere
omne dãnum, qđ ei ↄtinget culpa famuli: demũ famulus fecit fur
tum, quæritur vtrum expromissor teneatur? Et vr̃, ꝙ nõ, s̃m cõem
modũ loquẽdi nr̃arũ gl. Nã aliud est culpa, aliud est dolus, de quo
dolo hic nõ fuit ꝓmissum. In ↄtrarium est veritas, qđ expromissor
10 tenetur, † qa dolus est culpa leuissima, vt s̃. dixi, ꝙ arbitror esse ve
rum, qa dolus ↄtinetur sub appellatione culpæ. Nam ille q ↄmit-
tit dolum, deuiat à bono, ergo &c. Pro hoc qđ dolus est, culpa est,
gl. s̃. de mino. l. si ex causa. §. si mulier. & j̃. de reg. iur. l. quod qs sua
culpa. ꝓut ibi gl. exemplificat in furto, & delicto, vt hic, & patet in
l. in venditione. j̃. de act. emp. & quod ibi no. & j̃. de pet. hære. l. &
non tantum. §. veniunt. in gl. super vers. prædo. Nec obstat, quod
videtur poni copula, &, inter dolum, & culpam, vt d. l. si vt certo. §.
nunc videndum. & de reg. iur. l. contractus. cum similib. per quod
viderentur diuersa, vt no. j̃ de iur. & fac. ign. super rub. quia in illis
legibus culpa ponitur pro leui, & leuissima, & sic prout species
distincta à dolo, qui est culpa latissima: sed accipiendo culpam in
genere continet sub se species culpæ, vt s̃. vidistis.

11 Tertio videndũ est de qualibet culpa p se. Et primò † q̃ro,
quid est culpa latissima? Rñ. cum culpa latissima sit
idẽ qđ dolus manifestus, diffinitionẽ huius hẽmus sicut de dolo,
12 vt s̃. de dol. l. j. Dolus aũt † est machinatio ad decipiendum fallen-
dúmq; alterũ adhibita manifeste. Illud qđ dico, manifestè, dico ad
differen-

ADDITIONES.

a Alex. Secundùm aliam. Vide Bald. in l. pignus C. de pign. act. & Bal. in l. si constante. §. si maritus. præal.
Pom. ¶ Vide Alex. l. etiam. §. j. in tertio not. ff. sol. mat.

b Alex. ¶ Culpa in genere. Et de hac materia Bald. satis late in l. si constante. §. si maritus. j̃. sol. matr. post And. de Pisis ibi quærendo, quid sit lata culpa, & quid latior, & quid dolus verus, & quid præsumptus, & quomodo etiam quilibet horum probetur, quandoque vere, & quandoque præsumptiue, refert etiam Cyn. dixisse, ꝙ diligens non tenetur de leui, quod reprobatur per ea quæ habentur in l. in rebus. j̃. de iure dot. Et vide vnum modum probandi dolum re ipsa, si est læsus, vt retuli post Bart. in l. metum. ꝙ met. cau. allegando Bal. cons. 337. vol. j. Et de modo probandi dolum, & latam culpam, leuem, & leuissimam, per Bal. in l. solam. C. de testi. Et quid sit dolus per Bal. in l. pignus. C. de pign. act. Et quando lata culpa æquiparetur dolo, late per Bald. Aug. post gl. in l. si mora. solu. matr. post Bar. in l. j. §. non autem. j̃. si quis test. lib. Item limita secundum Bald. & Ang. l. sicut. ad fin. C. de præscrip. 30. ann. quòd iuris ignorantia excusat à pœnis doli, non latæ culpæ. Item probatur dolus, si quis id, quod promisit, & de quo recipit præceptum guarentigiæ, non facit l. qui restituere, de rei vend. secundum Bald. l. vnica. de sent. quæ pro eo, quòd interest. in vers. mercator. Et de istis probationibus per Bart. in tracta. de teste. & vide in l. dolum. C. de dolo. Casus fortuitus est qui præuideri non potest. Adde Bald. in d. l. quæ fortuitis. & latius in l. pignus. C. de pign. act. & quòd dixi in l. ij. §. si eo tempore, post tex. ff. de admin. rerum ad ciui. pertinen. & per Ant. & per Abb. in c. j. de commo. & ibi alleg. c. Ioannes. de homi. dicens, ꝙ est inopinatæ rei euentus, qui præuideri non potest, & ideo vbi diligentissimus præuidisset nõ est casus fortuitus. c. Ioannes. & ideo dicit ibi, quòd licet glo. iuris ciuilis sint variæ in quæstione, an furtum sit casus fortuitus ipse concludit, quòd aut fit per violentiam, & cessante culpa tua, quia non iuisti in locum periculosum, & fuit fortuitus, aut fit clandestine, & tunc si ab ea persona, à qua etiam diligentissimus non præcauisset, vt ab vxore, & filio, fit casus fortuitus, aliàs non. Allegat quæ habentur in l. quæ fortuitis. C. de pign. act. de quo etiam vide per mod. in §. sed iste. Inst. de act. & Sal. in l. cum duobus. §. damna, pro socio. & ibi glo. Et vtrum sit casus fortuitus, vide Bald. in l. j. C. de his qui ad liber. perue. non poss. ad fin. Et quid differt à casu improuiso, vide sing. Bald. in l. j. C. de sic. Et de furto, & latrocinio, vide per glo. & Bald. in l. j. C. eo. & ibi per Bald. quid de incendio, & videtur text. in l. eum qui. in princ. ff. de fur. quòd furtum sit casus fortuitus.

c Alex. ¶ Dolus præsumptus. Dolus est latissima culpa, adde Bart. in l. pignus. in ver. sed dubitatur. de pign. act. Sed an dolus sit crimen Bart. per illum text. quòd sic, in l. j. ff. de fideiuss. tut. coniuncta gl. Adde tu ad Bart. hîc Cart. in cons. 5. qui hæc dicta Bart. in l. latissima, & latiori culpa sequitur.

drīā doli p̄sumpti, q ē culpa latior, de q̄ statī videbimus, & de hoc
dolo manifesto hic nō tracto, qa hēt tractatū p se. s̄. de dol. p totū.
13 Quartò q̄ro, † qd est culpa latior. Dn̄t qdā sit librū tuū de-
a posuisti, in camera, & depositū dimisisti in aula, istđ
est verū sine dubio, hac l. tn̄ nō ē dare diffōnē, sed dare exēplū, vn̄
alij, vt Io. de Blo. sic dn̄t culpa latior ē fallax calliditas ad decipiēdū
fallēdumq; alterū adhibita & in eo ꝯsistit, qd in reb. suis. & alienis
al'r & aliter fallaci aīo ꝯuersat̄, & idē vr̄ sentir̄ Pet. Credo, ꝙ habuit
bonū ītell'm, tn̄ nimis restringit istā diffōnem. Nā multæ aliæ sunt
cāæ, ex qb. dol⁹ p̄sumit̄, q̄ ex ista cā, q̄ p hāc legē hr̄, vt j̄. patebit, &
iō sic diffinit̄. Culpa latior est machinatio ad decipiēdū, fallēdūq:
alterū adhibita p̄sumptiuè. Istud pbat̄. s̄. de dol. l. j. Posui in diffō-
ne, p̄sumptiuè ad drīam doli manifesti. Posseris vos dicere, istud est
falsū. Nā cū ꝯsistat, dol⁹ ex aīo n̄ pt̄ pbari, sđ ex īdiciis p̄sumit̄ C. de
14 dol. l. dolū. Omnis † ergo dolus est p̄sumptus, & nullus dolus est
b manifestus. Rn̄. Quędā sunt indicia manifesta, & illa pbata [b] indu
cunt dolū manifestū. d. l. dolū. Quædā sunt indicia, seu p̄sumptio-
nes nō ita manifestæ, nec oīno dolū ꝯcludūt, & ista de necessitate
nō inducūt dolum, sed p̄sumptiue. j̄. ti. j. l. si pcuratorē. §. dolo. & l.
dolus. cū sim. & hoc esse verū patebit ex his q̄ j̄. dicā. ¶Iuxta p̄di-
15 cta q̄ro, † q̄ ē drīa in effectu inter verū dolū, & p̄sumptū, vl' culpā
c laticrē. [c] Rn̄deo primò, ꝙ differunt, qa minor à vero dolo nō ex-
cusatur, à dolo p̄sumpto sic. s̄. de eden. l. vbi. & no. j̄. de ope. no. nū.
l. j. §. aduersus. & ibi de hoc p Dy. Item à vero dolo nulla est excu-
satio, à p̄sumpto sic, vt si sit alia p̄sumptio q̄ illam tollit, vt si res e-
rat cōis, & aliæ res depositarij essent p̄tiosiores, vt dixi s̄. in duob.
vltimis ꝯriis. Item qa in causis criminalib. requiruntur luce meri-
d diana clariores [d] pbationes. l. sciant. C. de pba. ille talis dolus non
sufficit, qa non dēt quis ex p̄sumptionib. dānari. j̄. de pę. l. absentē.
nisi fortè hoc exprimeret̄ in iure ex aliqua causa. C. de adul. l. si hi
qui adulterij. & in auth. si quis ei.
16 Quinto q̄ro, † qd est lata culpa. [e] & vt nihil iniqtatis rema-
e neat incognitū sciēdū est ꝙ nr̄æ gl. sic diffiniunt.
Lata culpa est, nō intelligere qđ oēs hoīes intelligunt. l. late, j̄. de
verb. sig. Ita nota. Inst. qb. mo. re. ꝯ obl. §. pen. vbi gl. voluit scribere
oēs culpas, hoc ēt sentit gl. super hac lege. Certè hæc diffinitio nō
est bona, nō. n. ꝯuertit̄ cū suo diffinito, ergo &c. vt l. j. §. j. s̄. de dol.
furiosus nō intelligit qđ oēs ītelligunt. & tn̄ ꝯstat, ꝙ nō est in lata
culpa, vt in l. diuus. ff. de offi p̄sid. & l. illud. s̄. de min. qui. n. sensu ca-
rent, nō possunt ꝯmittere culpā, vt l. j. §. j. s̄. si quadru. paupe. fecisse
dicatur. Alij, vt Io. de Blo. sic diffiniunt. Lata culpa, est q̄dā negli-
gētia, q̄ ꝯsistit in eo, ꝙ qs minorē diligētiā adhibet in reb. alienis,
q̄ in reb. suis & cōis hoīum nā desiderat: pbatur in d. l. latè, & facit
hic, & ista non est bona ecce ſm cōem hoīum nām quis ignorat
medicinam. Item quis nescit esse mensor, seu mensurator agrorū
tn̄ medicū, vel mensorem non esse, non est lata culpa: licet in arte
17 sua medicus, † vel mensor negligens, sit in lata culpa. l. illicitas. §. si
cui. s̄. de of. p̄sid. & de reg. iur. l. imperitia. & si men. fal. mo. dixe. l. j.
§. j. Vides ergo, ꝙ lata culpa nō sp ꝯsistit in eo, qđ hoīum cōis nā
desiderát. Vnde tertij, vt Petrus diffiniunt, lata culpa est negligen-
tia magna ex fatuitate pcedens, q̄ consistit in eo ꝙ minorem dili-
gentiam quis adhibet, quam hoīum cōis natura desiderat, qui sūt
f eiusdem professionis. [f] & ꝯditionis. Per ista. n. verba q̄ sunt vltimo
loco posita tollitur obiectio, q̄ fit de medico, vel mensore, & aliis
artificib. Ista diffinitio mihi vr̄ imperfecta. Vnde ex eo, ꝙ dicit, lata
culpa, est magna negligentia. Primò vr̄ asserere ipse, ꝙ lata culpa, n̄
committitur, nisi in negligendo. Sed certè immo committitur ēt
faciendo, qđ facere non dēt, vt l. si seruum. §. j. j̄. de verb. obl. Præte
rea, dicit ipse ex fatuitate pueniens, &c. Fatuitas. n. est illa, q̄ cadit
in furiosum, & mente captum, vt s̄. de postu. l. fatuo. in quo nó cà-
dit lata culpa, vt s̄. dictum est. Ego autem sic diffinio. Lata culpa ē
deuiatio incircunspecta ab ea diligentia, q̄ cōiter habēt hoīes, qui
sunt eiusdem professionis, & cōditionis. Credo ꝙ ista breuis diffi-
nitio oīa comprehendat. Quod. n. dico deuiatio istud est nomen
gn̄ale ad oēm culpā, vt patet s̄. in diffinitione culpæ in generali. Itē
est nomen cōe culpæ in faciendo & culpæ in non faciendo. Poni
tur ergo hic istud nomen, vt genus. In circunspecta, hoc dico ad
drīam doli veri & p̄sumpti, hoc est ad drīam latæ culpæ, & latissi-
mæ, & latioris, q̄ veniunt ex aīo manifestè, vel p̄sumptiuè. Sequit̄,
Ab ea diligentia, quam cōiter hn̄t homines. hoc probatur in d. l. la
tæ. & hoc dr̄ ad drīam culpæ leuis, leuioris, & leuissimæ, quæ circa
18 aliud consistit, vt j̄. videbitis. Sequitur † eiusdem professionis, &
hoc pp medicos, & alios, qui in arte sua dn̄r committere latā cul-
pam, vt s̄. dictum est, vt l. j. §. j. si men. fal. mo. dixe. Sequitur, & ꝯdō-
nis, hoc est dictum ad excludendum eos, qui hēnt iustam causam
ignorātiæ. Quid. n. si aliquid publicè dr̄, & p̄conizatur in ciuitate,
tunc cōiter oēs illud sciunt, q sunt p̄sentes, sed qui sunt fatui, vel fu
riosi, dn̄r à mente sua alieni: & licet sint corpore pn̄tes, tamen nó
aīo, & sic paris ꝯditionis sunt absentes. Eis ergo non præiudicat
ignorantia talis, quia in eis non cadit lata culpa. Vide ergo hanc
diffinitionem bonam quæ constat ex gn̄e, & drīis, non ergo q̄li-
bet imperitia artificis est lata culpa. Sed si erratur in eo quòd cōi-
ter sciunt oēs, erit lata culpa. Si errat̄ in eo, qđ sciūt excellētes arti
fices, erit leuis. Si errat̄ in eo qđ sciāt tm̄ excellētissimi erit leuissi-
ma. Et ita dēt intell'i. l. j. §. j. s̄. si mē. fal. mo. dixe. & hoc patet ex p̄di-
g cta diffinitione, & ex his, q̄ dicēt̄. ¶Iuxta p̄dicta [g] q̄ro †, vtrū error
19 iuris sit lata culpa ī q̄libet illiterato. [h] Et vr̄, ꝙ nō: nisi in his q sunt
h eiusdē pfessionis, vt patet ex diffinitione p̄dict. facit q. qsq; iuris. l.
2. ꝯ, vr̄ ꝙ sic, qa oēs iura scire dn̄t, vt l. leges sacratissimæ. C. de legi.
hoc ergo ignorare, ē lata culpa, vt d. l. late, s̄. in diffinitione. Pro h̊ ē
i gl. i. s̄. de his, q no. infa. l. liberorū. §. notāt̄. & no. Inst. de suspe. tuto.
§. suspectus. Pro hoc vr̄ tex. j̄. de iur. & fac. igno. l. regula. § pen. ibi,
nec stultis. &c Nā, errātes ī iure appellat stultos. Ego puto sic dđm.
Aut loqmur de ignorātia iuris cōis, aut iuris spālis, aut municipa-
lis. Primo casu aut ē i⁹ certū, & limitatū, qa de h̊ ē cas⁹ legis, & talis
ignorātia ē lata culpa. d. l. regula. §. pe. & d. l. liberorū. §. notāt̄. & d. §.
suspect⁹, cū gl. & j̄. de ver. sig. l. latè, ꝯiūcta l. leges. C. de legib. Aut
k dubiū ē ius, qa sunt opi. doc. [k] vl' qa de h̊ nō hēmus legē exp̄sā, sđ
l argumēta verisimilia, & tūc talis ignorātia nō ē simpl'r lata, sđ dēt
iudicari lata culpa, leuis, vl' leuissima, sicut de ignorātia facti, [l] vt j̄.
de iuris & fac. ign. l. 2. & ibi gl. h̊ vr̄ sētire firmiter. Facit s̄. de leg. l. n̄
m pn̄t. cū gl. Scdo casu q̄rit̄ de errore [m] iuris municipalis, & tūc aut
loqmur in hoīb. eiusdē municipij. & idē qđ s̄. eadē rōne, si sint eius
dē cōditionis, & si sint pn̄tes, vt j̄. de decre. ab ordi. fa. l. fi. Aut in ho
minib. alterius municipij, & tūc ē idē ꝙ ī errore facti, vt ex̄ de ꝯst.
n lib. 6. c. j. Nō obst. [n] ꝙ oēs nó sint eiusdē pfessionis, qa n̄ oēs hoīes
sunt Iuristæ: qa illa sciētia, q̄ ē ī iurisperitis, vr̄ eē ī quolibet vulga-
ri, qa peritos pn̄t cōsulere. Et istud faciunt cōiter oēs, vt j̄. de bon.
o poss. l. in bonorū. ¶Itē q̄ro [o] vtrū lata culpa † æqparet̄ dolo. Glo.
20 nr̄æ hoc expediūt p regulā, & exceptionē. Nā dn̄t, regula est, ꝙ la
ta culpa æqparet̄ dolo, vt hic, cū sim. Fallit in duo. casib. vt in d. l. j.
s̄. si men. fal. mo. dix. & j̄. tit. j. l. si fideius. §. j. & j̄. sol. ma. l. si mora. A-
libi dicit gl. ꝙ fallit in trib. casib. vt no. in l. in actionib. in prin. s̄. de
in litem iurādo. Illos. n. tres casus examinemus. Primò. n. dicit glo.
ꝙ illud est verum, qn̄ tractamus de pecuniario damno, nō de pæ-
na cor-

ADDITIONES.

a Ale. ¶Culpa latior. Bal. in l. pignus. C. de pig. act. & ibi vide differentiam inter latam, & latiorem.
Pom. Vide Ale. l. etiam. §. licet in dotalib. ff. sol. mat. Cæp. cons. 18. j. dubio. Vide Card. cons. 5.
b Pom. ¶Illa probata. Vide cons. 103. vol. j.
c Ale. ¶Culpā latiorē. Vide q̄ dixi s̄. post Bar. Ia. But. & Ange. in l. si qs id quod. s̄. de iuris. om. iu. §. doli. vbi dolum p̄sumptum dicunt esse idē, ꝙ latam culpam.
d Ale. ¶Clariores. Sed Ant. in c. 2. de censi. vr̄ velle cōtrariū, vbi dixit, ꝙ si in crimi nalib. lex exp̄sse reqrit dolum ad pęnā imponēdam, ꝙ sufficit latissima culpa p qua inducitur dolus p̄sumptus, sed Io. ibi refert Bar. tenere cōtrariū hic, & melius nisi talis pbatio expresse esset a iure pbata. l. si q adulterij. C. de adul. Et adde quod dixi s̄. in q. an lata culpa æquiparetur dolo, vide Bar. in l. j. §. nō autem. j̄. si quis test. liber. & quod ibi dicit Bal. in l. pignus. C. de pig. act. in ver sed si dubitatur vbi tenet quòd maxima culpa sit dolus. & Bartol s̄ prox. col.
e Pom. ¶Quid est lata culpa. Et dicta Bar. circa istas diffinitiones dicit communiter teneri Panor. cons. 82. vol. 2.
f Ale. ¶Eiusdem professionis. Quid, si quis temere aliquid asserit, an dicatur in dolo vel lata culpa? Vide ea, quæ dixi in l. 2. s̄. quod cuiusque vniuer.
g Pom. ¶Iuxta p̄dicta. Quæro an error iuris sit lata culpa, vide Ale. in l. 2. ff. qđ q. que iuris. Anch. c. canonum de const. Ale. cons. 65. col. fi. vol. j. & cons. 77. vol. 3, vbi ponit pulchrū casum. Fel c. 2. de const. limita, vt per Sal. l. quod te. s̄. si cer, pe. qn̄ ius procederet per regulā, secus si per fallentiam. Adde Ale. cons. 66. in j. col. 4. vol. & cons. 76. 3. vol. Ro. cons. 59. & 251. quod intellige in statutis clausis in corpore statutorū, secus si sunt extrauagantia, vt per Are. cons. 154. col. j. & de ista quæst. vide Imo. cons. 24. & cons. 31. aliàs 65. vol. 3.
h Ale. ¶Illiterato. Et nota, quòd iuris ignorantia excusat à pęna doli nó à pœna pp latam culpam ſm Ant. in l. sicut. C. de p̄sc. 30. ann. ad fi. Adde Bal. in c. j. §. iudices. de pace. iura. fir. vbi dicebat, ꝙ error iuris in literato esse dolus præsumptus, sed Bar. hic contra, & Bal. in rub. C. de pę. iud. & melius dixi post Bal. in d. §. iudices. Et an error iuris sit lata culpa, & an iuris ignorantia excuset à dolo vero, an ex præsumpto, vide quæ dixi in l. si quis id quod. de iuris. om. iu. & ibi etiam quid in errore iuris naturalis.
i Ale. ¶Est gl. Vide per bal. in d. l. leges. & Bar. in l. non fatetur, & quæ ibi dixi, de confess. & de modo probandi iuris errorem, vide per Bal. in l. venditioni. C. pro emptore. per Bal. in l. non fatetur. de confes.
K Ale. ¶Opiniones Doc. Vt l. dos a p̄re. Bn̄ facit quod no. Bar. in l. fi. C. de pę. iud. qui male iud. & no. Bal. in l. venditioni. C. pro emp & dixi post Bar. in l. non fatetur. ff. de confes. & adde Bald. in l. cum quis. C. de iur & fac. igno.
l Pom. ¶Et tunc talis. Quid in errore facti, vide Ale. cons. 102. vol. 7. & Are. cons. 38. quem vide.
m Ale. ¶De errore. An liceat ignorare ius municipale, & ꝙ sit lata culpa, adde Bar. in l. oēs populi circa fi. de iusti. & iure, ibi pulchre loquitur, & quod not. Bal. & bar, in l. cunctos populos. in ver. circa maleficia. de summa trin. & bal. ī l. antep. C. de legi. Adde tn̄ ꝙ in principe, p̄sumitur ignorantia statutorum, & cōsuetudinū, vt in c. j. de cond. in 6. ſm bal. in l. fin. C. si contra ius. Et hic adde bal. in l. ius ciuile. in fi. verbis. de iusti. & iur. & vide bar. in l. oēs populi. circa fi. Item rustici præsumuntur ignorare iura, gl. est quam no. bal. in l. cum allegas C. de vsu. & istud j̄. cap. alleg. bar. in l. de quibus s̄. de legi.
Ale. ¶Nō ob. Vide & limita vt per bal. in d. l. in bonorū. Et an sufficiat vnū vel plures consulere vide q̄ dixi in l. pperandum. §. si autem alterutra. C de iud. in libello deduco dolum, & pbo latā culpā, nó obtinebo. & vide q̄ dixi. s̄. & j̄.
o Ale. ¶Item q̄ro an lata culpa æqparetur dolo, adde tu aliam fallentiam, q̄ ponit Nic. de Mat. in l. ēt. §. licet. ff sol. mat. & dicit bal. in l. 2. C. de prob. ꝙ sic.

na corpali infligẽda, vt l. j. ȷ̃. ad l. Cor. de ſicar. & innuit gl. ꝙ in pœnali ꝰ vbi tractat̃ de pecuniaria pęna, lata culpa æqparat̃ dolo. Id ñ vr̃ verum. l. j. §. ſi qs iõ ȷ̃. ne vis fiat ei. & ibi no. facit vi bo. rapt. l. 2. §. hac actione. Vñ gl. alibi circa hũc paſſum al'r dt, ꝙ rl'a fallit ĩ oĩb. delictis, & criminib. Ita no. in d. l. j. ȷ̃. ad legẽ Cor. de ſic. Nec iſtđ verũ ẽ, nam in his, q̃ deſcẽdũt ex delicto, ᵃ lata culpa æqparat̃ dolo vt ȷ̃. ſi qs teſt. liber eẽ iuſſus fuerit. l. j. § nõ aũt & s̃. ſi mẽſor fal. mo. dixe. l. j. Nã illa actio, q̃ dat̃ ꝯ mẽſorẽ, nõ orit̃ ex ꝯ̃ctu, ſđ ex delicto ꝯmiſſo in malè mẽſurãdo. vt s̃. de edẽ. l. vbi. in prin. Nã actio in factũ, q̃ dat̃ ꝯ nõ edẽtẽ ẽ ex delicto ꝯmiſſo in nõ parẽdo iudici vt l. ſi qs ex argẽtariis. §. ex hoc edicto. s̃. de edẽ. qcqd dicat gl. in l. fi. eiuſdẽ ti. vt ibi dixi. Vñ alibi gl. ᵇ dixit, ꝙ illa rl'a, ꝙ lata culpa dolo æqparatur, fallit in oĩb. actionib. q̃ puniũt tm̃ dolũ, vt inimicitiæ, vel iniuriarũ, & furti, & ſimiliũ. Ita no. ȷ̃. de ver. ſign. l. magna, & iſtud eſt multũ notãdũ. Et iõ ᶜ vt iſte paſſus tibi bñ liqueat, diſtingue, Aut loquimur in actionib. deſcẽdẽtib. ex ꝯ̃ctu, vel quaſi, & lata culpa æqparat̃ dolo, vt hic, cũ ſil'ib. determinationib. q̃ no. ĩ d. l. in actionib. Aut loqmur in actionib. ſeu accuſationib. deſcẽdentib. ex delicto: & tũc aut q̃ris quo ad pœnã corporalẽ, & lata culpa nõ æqparat̃ dolo. l. 3. §. j. ȷ̃. ad leg. Cor. de ſic. & no. in d. l. in actionib. Aut quo ad pęnã pecuniariã: & tũc aut lex ſiue ſtatutũ reqrit expſſè dolũ, aut loqmur ſimpl'r. Primò caſu nõ æqparat̃ dolo. l. j. §. ſi qs. ȷ̃. ne vis fiat ei. & vi bo rap. l. 2. §. hac actione. & qđ no. in d. l. magna negligẽtia. Scđo caſu æqparat̃ dolo, ᵈ vt ȷ̃. ſi qs teſt. liber eẽ iuſſus fuerit. l. j. § nõ aũt. & s̃. ſi men fal. mo. dixe. l. j. §. j. cũ ſimi. & ſic intell'e glo. in d. l. magna negligẽtia. Dicetis vos, illud vr̃ ꝯ d. l. j. §. nõ aũt. Nã ibi verba edicti reqrebãt dolũ, vt patet in princ. legis, & tñ lata culpa æqparat̃ dolo. Rñdeo, ꝙ verba poſita in prin. legis nõ ſunt verba edicti, ſed Iuriſcõſulti. In edicto. n. nõ fiebat mẽtio doli. Vel ſi vis dicere ꝙ eſſent verba edicti, dic ꝙ ille §. nõ aũt. ꝓcedit ex declaratione expſſa Iuriſcõſulti ꝑ rõnẽ, q̃ ponit̃ ĩ eadẽ l. j. §. j. Sed ſi Iuriſc. hoc nõ expſſiſſet: ſecus eſſet de iure. Scđo gl. in d. l. ĩ actionib. s̃. de ĩ litẽ iu-

21 rã. dt, ꝙ lata culpa † nõ æqparat̃ dolo quo ad infamiã irrogãdã, vt Inſt. de ſuſpe. tu. §. ſuſpectus. & ibi ẽt no. idẽ tenet gl. ȷ̃. ſol. ma. l. ſi mora. expreſſius C. de ſuſp. tu. l. ſuſpecto. Itẽ Cy. C. de ſuſp. tu. l. fi. ĩ 3. q licet qdã aliter dixerint, vt no. in d. §. ſuſpectus. Azo verò circa hoc ꝓceſſit diſtinguẽdo. Nã aut loqmur de infamia, q̃ infert̃ ꝑ ſnĩã & tũc lata culpa nõ æqparat̃ dolo, vt in ꝓdictis iurib. Aut de infamia q̃ infert̃ ipſo facto, & tunc dolo æqparatur, vt s̃. de his q notã. iſa. l. liberorũ. §. notãt, & in d. §. ſuſpectus. in gl. magna. Rõ ꝓt eſſe certa, qa in illis caſib. in qb. infamat̃ ipſo facto, lex tm̃ abhorret illa facta, ꝙ fcm̃ magis notat, q̃ ꝯſilium, vt ȷ̃. de rit. nup. l. palã §. pen.

22 Et iſta opi. placet. Tertiò dicit gl. † in d. l. in actionib. fallit in iuro ĩ litẽ, qđ defert̃ ꝑꝑ dolũ, nõ ꝑꝑ culpã latã. Itẽ no. in d. §. ſuſpectus, & hoc tenẽt doctores, & puto verũ, qa iurm̃ in litẽ defert̃ ꝑꝑ dolum, ſeu cõtumaciã, ſeu delictũ, & lex expſſe reqrit dolũ, vt d. l. in actio-

23 nib. ergo, &c. vt s̃. ꝓxime dcm̃ ẽ in delictis. Quartò fallit † in petẽdo reſtõnẽ in integrũ, q̃ nõ petit̃ aduerſus verũ dolũ, ſed latã culpã ſic, vt d. l. vbi. s̃. de eden. & no. C. ſi aduerſus delictũ l. j. & s̃. de mi-

24 norib. l. ſi ex cã § nũc vdđm. Quintò fallit † q̃tũ ad malã fidẽ inducẽdam. Nã dolus inducit malã fidẽ, lata verò culpa nõ, vt s̃. de pe. hæ. l. ſed & ſi lege. §. ſcire. vbi dt de ignorãtia iuris q̃ eſt lata culpa,

25 vt s̃. dcm̃ eſt. Et ex hoc † ſeqtur caſus ſextus, ꝙ lata culpa nõ impedit fructuũ acqſitionẽ licet dolus impediat, vt ȷ̃. de vſuca. l. ſi fur. rẽ. §. j. & no. ꝑ Dy. ex̃ de reg. iur c. poſſeſſor. li. 6. verſ. itẽ q̃ri põt, ſi errans in iure. Nec obſt qđ dr̃ in d. §. ſcire. vbi dr̃, ꝙ tenet̃ reſtituere in quãtũ factus ẽ locupletior: qa illud verũ in quolibet bonæ fidei poſſeſſore ꝯuẽto in iudicio vniuerſali. Secus ſi conuenitur in iudicio ſingulari: qa tunc de ꝯſumptis nullo mõ tenetur, ſm gl. s̃. de rei vẽd. l. & ex diuerſo. expreſſius ꝑ Cy. C. de rei ven. l. certum.

26 ᶠ Sextò † principal'r q̃ro qd eſt leuis culpa? Diuerſi diuerſa loquũt̃. Nã gl. Inſ. q. mo. re ꝯh. obl. dt. ꝙ leuis culpa ẽ negligẽtia, & deſidia. Iſta ñ ẽ bona diffinitio, nec deſcriptio. Nã deſidia, & negligẽtia ꝓt eẽ tãta ꝙ cadit in latã culpã, vt patet ex ꝓdictis Itẽ ꝓt cadere in leuiſſimã, vt ȷ̃. videbitis. Alij vt Io. de Blonoſco dicũt Leuis culpa, ẽ negligẽtia ex fatuitate ꝓcedẽs, q̃ ꝯſiſtit ĩ eo ꝙ lȝ qs parẽ diligẽtiã reb. ſuis ſicuti alienis adhibet, ſm qđ cõis hoĩum nã deſiderat, nõ tñ talẽ adhibet, qualẽ in ꝓteritũ ꝯſueuit adhiber̃. Probat̃ Inſt. ꝓ ſocio. §. fi. Iſtã diffinitionẽ tenebat Cyn. vt audiui ab eo ſup hac lege. Certè iſta diffinitio nõ eſt gñalis. Solũ. n. ꝯcludit in reb. cõib. ex ꝯuẽtiõe vt ȷ̃. patebit. Petrus verò ſic diffinit, Leuis culpa eſt negligẽtia q̃ nõ in magna fatuitate ꝯſiſtit, ſed in eo ꝙ aliqs minorẽ diligẽtiã adhibet, q̃ ſm cõẽ nãm hoĩũ diligẽtiũ & diligentiſſimorũ adhiberi debuit, nec allegat iura. Iſta diffinitio eſt defectiua, in eo ꝙ dicit, fatuitate. Itẽ ĩ eo ꝙ dt negligẽtia, vt s̃. dixi in diffõne latæ culpæ. Itẽ eſt falſa in eo ꝙ dicit, hoĩum diligẽtiũ, &c. Nã iſta eſt leuiſſima culpa, ᵍ vt expreſſè ꝓbat̃ ȷ̃ de act. & obl. l. j. §. is quoq;. & Inſt. qb. mod. re ꝯhi. obliga. §. at is. Præterea ad leuẽ culpã ſufficit nõ facer̃, qđ diligẽs faceret, vt ſtatim patebit. Qualiter ergo diffiniemus? Mihi vr̃, ꝙ leuis culpa veniat tripliciter ꝯſideranda. Nã leuis culpa aſſumit̃ al'r in reb. ꝓrſus alienis, al'r ſumit̃ in reb. cõib. incidẽter, al'r in reb. cõib. ex ꝯuẽtione. & ſic triplicẽ diffõnẽ reqrit.

Ad primũ dico, ꝙ leuis culpa in reb. alienis, eſt deuiatio incircũſpecta ab ea diligẽtia, q̃ adhibẽt hoĩes diligẽtes eiuſdẽ ꝯdõnis & ꝓfeſſionis. Itẽ ꝙ dico, deuiatio ab ea diligẽtia, dic vt s̃. circa latã culpã dixi. Itẽ dixi ab ea diligẽtia, q̃ adhiberẽt diligẽtes, ꝓbat̃ s̃. de pign. act. l. ſi ꝯuenerit. in fi. cũ l. ſeq. & s̃. ad l. Aql. l. ſi putator, q̃ leges hoc expſſè ꝓbãt. Quod dico eiuſdẽ ꝯdõnis, & ꝓfeſſionis, dico ꝑꝑ artifices, vt l. j. §. j. s̃. ſi mẽſor fal. mo. dix. Qđ dixi in reb. alienis, idẽ intell'o ĩ reb. ꝓpriis, q̃ ſunt alij reſtituẽdæ, vt in dotali, vt ȷ̃. de iur. do. l. in

h reb. ʰ Pñt ẽt dici alienę, vt l. q̃uis. ȷ̃. de iu. do. ¶ Ad ſm venio, leuis cul

i pa in reb. cõib. ⁱ incidẽter, ẽ deuiatio incircũſpecta ab ea diligẽtia, q̃ ipſe deuiãs tũc tpis in reb. ꝓprijs adhibet. Hoc ꝓbatur in l. hr̃ds §. nõ tm̃. s̃. fam. erciſ. Sed pone ꝙ in reb. ſuis nullã adhibet diligẽtiã ſed oĩno eſt negligens, vtrũ teneat̃. Credo ꝙ ſic, qa tũc talis leuis deuiatio caderet in latam culpam. vt s̃. dixi. Iſta ğ diffinitio loqtur de eo, q ẽ in ſuis, nõ oĩno, ſed aliqual'r negligẽs. Facit ad ꝓdicta l. ſi

k ꝯſtante. §. ſi maritus. ȷ̃. ſol. ma. Ad tertiũ ᵏ dico, ꝙ leuis culpa in reb. cõib. ex ꝯuẽtione eſt deuiatio incircũſpecta ab ea diligentia, q̃ ipſe

l deuians tũc tpis in reb. ꝓpriis adhibere ſolebat qñ ꝯhebat, ˡ ſeu añ ꝯ̃ctũ. Iſtud ꝓbat̃. ȷ̃. ꝓ ſoc. l. ſocius ſocio. & Inſt. ꝓ ſocio. §. fi. Nũc videamus rõnẽ diuerſitatis, q̃ ẽ ꝙ aliud ĩ re aliena, aliud ĩ re cõi. Rñ.

m ꝙ mea, & aliena ſunt extrema, cõis ẽ mediũ, ᵐ mõ ita ẽ ꝙ ĩ re mea tractat̃ de culpa, q̃ ẽ ĩpunita. C. mãd. l. ĩ re mãdata, ſed ĩ re aliena culpa punitur. Nec ſufficit, ꝙ qs facit id, qđ facit de ſuis. Si. n. in ſuis eſt negligẽs, ĩ alienis dẽt eẽ diligẽs, vt ȷ̃. ſol. ma. l. ſi ꝯſtãte. §. ſi maritus. In re verò cõi q̃ tenet mediũ inter meũ, & alienũ: eligit̃ q̃dã media via, ne culpa total'r ſit impunita, ſed ſufficit eã diligẽtiã adhibere, quã in ſuis adhibet. Itẽ videnda eſt rõ diuerſitatis inter cõem re ipſa incidẽter, & cõem ex ꝯuẽtione? Rñ. qa ſi ꝯhit̃ ſocietas per me cũ aliquo, ego inſpicio eã diligẽtiã, q̃ ipſe ſolitus eſt adhibere in ſuis, & ſic ipſe de me, & de diligẽtia tali adhibẽda, vr̃ inter nos actũ. Sed illud nõ ꝓt dici in re ipſa cõi incidenter, & ideo inſpicitur ea, quam in ſuis reb. tunc adhibet.

27 ⁿ Septimo † principal'r q̃ro, qd eſt leuiſſima culpa? ⁿ glo. Inſt. qb. mo. re ꝯ. obl. §. pen. dicit, ꝙ leuiſſima eſt, qñ aliquo mõ ꝓuideri ꝓt. Vult dicere, ꝙ ſi aliqua ꝓuiſio potuit fieri, ne eueniat, & eſt omiſſa, illud eſt leuiſſima culpa. Credo quòd gl. habuit bonũ intell'm, tñ iſta nõ ꝓt dici diffõ. qa ꝯpetit culpæ leui, & latæ. Alij, vt Io. de Blo. & Pet. licet diuerſis verbis vtantur, inclinant ĩ vnã ſnĩam, & dñt ſic, Leuiſſima culpa eſt media negligentia ex fatuitate ꝓcedens q̃ ꝯſiſtit in eo, ꝙ qs minorẽ diligẽtiã hẽt, q̃ ille q eſt diligentiſſimus. Iſta diffinitio laborat eiſdem morbis, qb. aliæ diffõnes poĩtæ s̃. in aliis culpis. Vñ ego ſic diffõ, Leuiſſima culpa eſt deuiatio incircũſpecta ab ea diligẽtia, q̃ hñt hoĩes diligentes, & diligentiſſimi eiuſdem ꝯdõnis, & ꝓfeſſionis. Oĩa verba in hac

† diffõne poſita expone, vt s̃. no. & qđ dixi, diligentes, † diligẽtiſſimi probatur ȷ̃. de act. & obl. l. j. § is q̃q;. Inſt. qb. mo. re ꝯ. obl. §. at is qui vtendum. & l. in reb. in prin. s̃. commo. & per hoc differt à culpa leui, quæ eſt deuiatio ab eo, quod faciunt diligentes. Item per hoc differt

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Deſcendunt ex delicto. Ad hoc vide Bal. in rub. de pę. iud. qui ma. iud. vbi hoc idem tenet; licet contrarium teneat in l. hoc edicto. s̃. quod quiſque iur. & in c. j. §. iudices. de pace. iur. fir.

b Ale. ¶ Gl. An dolus, & lata culpa æqparẽt, ſed Ant. in c. 2. de conſt. dicit, ꝙ ſi ꝓ pęna pecuniaria in criminalib. lex reqrat dolum, ad pęnam imponendam ꝙ ſufficit lata, per q̃ dolus ẽ inductus ꝓſumptus, ſed ſm Io. ibi illud vr̃ falſum, & cõtra l. 2. §. in hac actione. vi bo. rap. ſed cõtrariũ no. hic, ſed ſm eũ dcm̃ Anto. poterit procedere in cõtractib. omnib. in qb. lata culpa æquiparatur dolo. l. j. ff. ſi menſor fal. mo. di. & d. l. quod Nerua. & adde quod dixi s̃. eod. 4. q. & de materia per Sal. in l. j. C. depo.

c Ale. ¶ Et iõ. Sic diffinitur culpa latior, & ibi doli manifeſti. &c. & de dr̃ia inter dolum verum & præſumptum vide Pau. de Ca. in l. vbi. in princ. ȷ̃. de eden.

d Ale. ¶ Aequiparatur dolo. Et prius quid ſit lata culpa, de hac vide no. per Bal. in l. pignus. C. de pig. act. & Bal. in l. ſi cõſtãte. §. ſi maritus. ȷ̃. ſol. ma. & quod æqparetur dolo, hic limitat no. niſi eſſet iuriſperitus, quia peritus in iure non poterit allegare ſuam imperitiam ad excuſandũ ſe de dolo. Ita dicit Ang. ꝓbat̃ in l. 2. s̃. quod qſq; iur. quod dicit eſſe mirabile ad limitationẽ l. ſi qs id quod. de iuriſd. om. iu. Quod an verum ſit, vide quæ dixi in d. l. 2.

e Ale. ¶ Ad malam fidem. Et appellatione culpæ, de qua intelligatur, vide in l. in venditione. §. i. de bo. aut. iud. poſ.

f Ale. ¶ Leuis culpa. Vide Bal. in l. pignus. de pig. act. & ibi de exemplis.

g Po. ¶ Leuiſſima culpa. Vide Ale. l. ſi mora. & ibi Iaſ. ff. ſo. ma. Ale. conſ. 219. vol. 2. & conſ. 50.

h Ale. ¶ L. In reb. Adde tex. & ibi no. in gl. fi. in l. ſi cõſtãte. §. ſi maritus. ȷ̃. ſo. mat.

i Ale. ¶ In reb. cõib. Qñ qs adhibet maiorẽ diligẽtiã reb. ſuis, q̃ alienis, vel cõib. vide ad hoc ſcđam q. per Bal. in l. pig. C. de pig. act. in ver. ſed iuxta hoc q̃ritur commodaui. per Io. in c. j. de commodato.

K Pom. ¶ Ad tertium. Vide Ale. conſ. 47. vo. j.

l Ale. Qñ cõtrahebat. Iſta repɦẽdit Bal. ĩ l. pignus. C. de pig. act. in materia leuis culpæ.

m Ale. ¶ Eſt medium. Ita niſi res ſit cõmiſſa arbitrio accipiẽtis. Ita ſing dicit bar. in l. j. ȷ̃. de ſo. per illum tex.

n Alex. ¶ Leuiſſima culpa. Et no. qđ l3 r'l'r de iure qs teneat̃ de dãno dato culpa leuiſſima, vt in l. in lege Aquil. s̃. ad l. Aqui. tñ in foro cõſciæ non tenet̃. Ita dđ Inn. in c. ſicut dignum. de homi. quod no. & vide Bal. in l. pignus. de pig. act.

o Clau. ¶ Diligentes. Nunquid autem credatur teſti ꝙ ſit adhibita diligentia illa q̃ qlibet pr̃ſa. adhibuiſſet, abſque alia redditione rationis. vide Ale. cõſ. 38.

differt à lata culpa, q̃ est deuiatio ab ea diligentia, q̃ cõiter hñt ho-
a mines, &c. Ex p̃dictis a ergo sufficienter p̃t colligi qualiter debeant
formari posit oẽs, qñ qs vult ꝓbare aliq̃ ex p̃dictis culpis. ¶Iuxta
p̃dicta q̃ro, quare ñ facit culpã latã. & latiorẽ, & latissimã. Rñ. licet
28 † qs hoc p̃t facere, vt si diceret qs ꝙ deuiatio ab ea diligentia, q̃ ad-
hibent diligentiores sit culpa leuior, ab ea verò q̃ adhibent diligẽ-
† tissimi, sit leuissima, † tñ qa inter has nõ reperio vllã dñiã. iõ tñ po
29 sui sub vna specie, & appellaui culpã leuissimã. ¶Itẽ q̃ro † vtrũ cul
b pa b leuissima in aliquo casu æq̃paretur leui seu latæ? c Rñd. ꝙ sic,
c qa culpa leuis seu leuissima in faciẽdo æquiparat̃ latæ culpæ in nõ
faciẽdo. Ita no. p gl. in verb. culpanda. sol. ma. l. si ↄstãte. §. si maritus.
allegat l. in lege. s̃. ad l. Aqui. q̃ lex ad hoc nõ facit, ibi. n. dr̃ ꝙ ĩ l. Aql.
venit leuissima culpa. Si ergo q̃libet extraneus tenet̃ de leuissima,
multo magis ille qui ex vigore alicuius ↄ̃ctus, vel quasi, tenet̃ adhi
d bere custodiã. d Facit ad p̃dicta l. si ↄstante. §. si maritus. & q̃d ibi no.
j̃. sol. mat. Hoc vr̃ tenere Dy. & est notandum. & ẽ verum argm̃ ꝓ
hoc s̃. cõmo. l. in reb. §. siue aũt. Scd̃o loco, qñ qs est diligẽtissimus
in suis, tunc leuissima culpa est deuiatio ab eo, ꝙ faciunt diligentis
simi, vt s̃. dictum est, & æquiparatur leui culpæ, seu latæ. Ita vr̃ sen-
tire gl. C. de iur. dot. l. in reb. in prin. Hoc nõ puto verũ, quia qñ qs
in suis ẽ diligẽtissimus: tunc omissio talis diligẽtiæ est culpa latior,
seu dolus præsumptus, vt hic: & sic est falsum q̃d leuissima culpa
sit. Nec põt dicere q̃d ei competat diffinitio culpæ leuissimæ, quæ
est deuiatio incircunspecta, &c. quia in hoc casu lex præsumit ꝙ
veniat ex animo, & sic non potest dici incircunspecta, sed præuisa.
e **Octauo** Principaliter q̃ro, qualiter istæ culpæ principaliter veniant e in ↄ̃ctib. Et primò in † actione depositi,
30 in cuius materia sumus. Et omissis allegationib. distingue, Aut de-
positum fit gratia deponentis tñ, quod est rl'r, aut gratia deposita-
rij; aut gratia vtriusq;. Primo casu, aut quæris de actione depositi
f ↄ̃ria, & in ea venit leuissima, vt j̃. de fur. l. si seruus. f §. idemque eui
dentius. vbi deponens tenetur adhibere illam diligentiam, quam
adhibent diligentiores, quæ est leuissima culpa, vt s̃. dictum est, &
ita sentit Azo in sum. C. eo. tit. in fi. Facit quod not. s̃. de pig. act. l. si
seruus pignori. Aut de directa, & tunc aut depositarius se obtulit,
& tenetur de leuissima, vt s̃. e. l. j. §. sæpe. & not. in l. ↄ̃ctus. j̃. de regul.
iur. cum simil. Si enim nõ obtulit se tenetur de culpa leui, seu latio
ri. vt hac lege. Idem de culpa lata, vt l. j. C. eo. Secundo casu, qñ gra-
tia depositarij tñ, depositarius est obligatus actione directa, tene-
tur de leuissima, vt s̃. si certum petat. l. si quis nec causam, s̃m verã
opinionem. Deponens vero contraria tenetur solum de lata. argu.
legis, si vt certo. §. nunc videndum. s̃. commo. Secũdo casu qñ gra
tia vtriusque, tunc vterque de leui tenetur, vt d. l. j. §. sæpe. s̃. eo.
g **Nono quæro** g quid † in actione mandati, q̃d fit gratia mandantis tantũ regulariter? Rñdet Mar.
31 Siliman. vr̃ distinguendum sicut in alijs contractib. cuius gratia fit:
sed alij nostri gl. dicunt indistinctè in actione mandati venire leuis
simam culpam, vt C. manda. l. à procuratore., & l. in re mandata. &
no. j̃. ti. j. l. 2. §. mea tantum. de reg. iu. l. cõtractus. Hoc sequitur Dy.
extra, de reg. iur. c. contractus. lib. 6. & Cyn. d. l. à procuratore. assi-
h gnat rationem, h quia suscipiẽdo mandatũ vr̃ se asserere industrio
sum, cum ꝓp solam industriam eligatur procurator. & sic cõiter p-
i transeunt oẽs moderni. Tu verò sic distingue in mandato, i q̃d fit
gratia mandantis tñ: aut quæris de actione mandati ↄ̃ria, & in ea
venit leuissima culpa. vt j̃. de fur. l. si seruus. §. ꝙ vero. & §. seq. vbi pa
tet, ꝙ ipse tenet̃ facer̃ id q̃d faciũt hoĩes diligẽtes, vel diligẽtiores,
q̃d est leuissima culpa, vt s̃. dictũ est. Aut de actione mãdati directa:
& tunc aut in isto mandato venit id q̃d modicam, vel quasi nullã
requirit industriam, vt in mandato facto fideiussori vt soluat, & si-
mili: & tunc ipsi mandatario imputatur solum dolus & lata culpa,
sicut dictũ est de depositario, vt probatur exp̃sse j̃. ti. j. l. si fideiussor.
in prin. & §. j. Aut in mãdato venit aliq̃d q̃d nõ req̃rit magnã indu-
striã, sed req̃rit aliq̃d diligẽtiæ: vt emer̃ aliq̃d, gerer̃ negotia, & silia,
k & tũc (q̃cq̃d dicat gl. k) venit dol', lata culpa, & leuis. Vr̃. n. se assere
diligentem. Sed vbi qs tenet̃ facere illud, q̃d homines diligentes,
dr̃ tñ de leui culpa teneri, vt dictum est. Illud probatur C. mand. l.
in re mand. & j̃. tit. j. l. si procurator. §. fi. de regu. iur. lege, ↄtractus.
aut in mandato venit aliquid ꝙ requirit exactissimam diligentiam
l & industriã, vt in ꝓcuratore ad litẽ, & silib. & tunc tenet̃ l de leuissi
ma. d. l. à ꝓcuratore. C. man. & tunc hẽt locũ rõ Dy. posita in d. l. ↄ̃-
ctus. Dy. opponit de mensore, in quo cadit industria, & tunc non
tenetur nisi de lata. Rñ. illud ideo cum nulla ciuili actione teneat̃,
p̃tor voluit eũ minus grauare, vt l. j. §. j. s̃. si mensor fal. mo. dix. ꝙ no.
p gl. j̃. de regu. l. ↄ̃ctus. & l imperitia. & per Dy. in c. non est sine cul
pa. ex. de reg. iur. lib. 6. Item potes dicere, cum quis operas suas lo-
cat, quare non tenetur de leuissima, cum videatur se asserere peri-
tum, vt j̃. loca. l. si quis fundum. §. Celsus. & l. item quærit̃. §. si gem-
ma. & no. p gl in d. l. imperitia. & per Dyn. in d. c. non est sine culpa.
m Et sic p̃dicta vñr falsa. Rñdeo, ideo magis m imputat̃ mandatario,
quia cum mandatum sit gratuitũ, habet vim cuiusdam assertionis,
32 se ingerendo, sicut videmus in aduocatis † & medicis, qui faciunt
gratis vt homines ad eos accedant, & sic homines in eos magis cõ
fidant, & labuntur, & decipiuntur. Sed qñ fit pecunia accepta, est
locatio, & tunc homines magis cogitant, nec vr̃ quis se ingerere;
& ideo sibi non imputat̃ illud, q̃d videatur se asserere peritum.
n **Decimo** q̃ro, n quid veniat in actiõe tutelæ, cum gratia pu
33 pilli † tñ gerantur negotia? Rñd. venit dolus, lata
culpa, & leuis, C. arb. tut. l. quicquid. & j̃. de reg. iur. l. ↄ̃ctus. Fallit in
duob. casib. C. arb. tut. l. nomina. & j̃. de adm. tut. l. tutor qui. §. cõ-
petit. in quib. non tenetur nisi de lata culpa tñ, & s̃m hoc gl. forte,
q̃ est Inst. de susp. tu. §. suspectus, q̃ vr̃ velle, ꝙ tutor remoueatur ꝓp
o leuissimã, non bene dicit. melius sentit j̃. de susp. tut. o l. 3. §. pe. Sed
possetis vos dicere, nonne tutor creatur ꝓp industriam, & bonos
mores, vt j̃. de tu. & cur. da. ab his l. scire oportet. §. pen. ergo debet
teneri de leuissima, vt dixi in mandatario? Rñd. hoc ideo, quia tale
officiũ sumitur ex necessitate, ar. j̃. de his quib. vt ind. l. post legatũ.
§. aduocatum facit q̃d not. s̃. de ꝓcu. l. ꝓcurator, qui pro euictione.
34 **Vndecimo** † quæro, quid in actione neg gestorum? Rñd. distingue vt no. s̃. de neg. gest. l. 3. §. interdum.
Et si dicis, Quare non tenetur de leuissima, cum p̃tiũ non recipiat,
& vr̃ se ingerere, vt s̃. dictum est in deposito, & mandato? Rñ. vt fa-
cilius accedant hoĩes ad gerenda negotia absentiũ, q̃ al's perirent,
vt j̃. de ac. & obl. l. ex maleficijs. §. j. & Inst. de obl. quæ ex qua. ↄ̃ct. §. j.
35 **Duodecimo** † quæro, quid in actione commodatati? licet lex videatur facere dñiam inter commo
datarium, & depositarium, vt s̃. cõmo. l. si vt certo. §. nunc videndũ.
& de reg. iu. l. ↄ̃ctus. tñ hoc iõ facit, qa inspexit ea, quæ cõiter acci-
dunt. s. qa depositũ fit gratia deponentis, cõmodatũ fit gratia reci-
pientis: tñ particulariter inspiciendo, vr̃ quasi eadẽ distinctio. Nam
aut commodatũ fit gratia recipientis, aut cõmodantis, aut gratia
vtriusq;. Primo casu, aut quæris de actione cõmodati ↄ̃ria, & in ea
venit dolus, & lata culpa tñ, vt s̃. com. l. pe. & l. fi. Aut de directa; &
tũc aut cõmodans vltro se obtulit ad cõmodandũ, & commodata
rius non tenetur, nisi solummodo de dolo, & lata culpa, vt s̃. com.
l. si vt certo. §. interdũ. in fi. s̃m verã lec. Aut se non obtulit, sed fuit
à commodatario requisitus, & tunc venit leuissima. d. l. si vt certo.
§. nunc videndũ. & d. l. in reb. Scd̃o casu venit sola lata culpa, vt d. §.
interdum. Tertio casu venit etiam leuis, arg. d. §. nunc videndum.
p **Decimo tertio** quæro, p quid in præcario? Rñd. † aut
36 q̃ris ante morã, & venit dolus, & lata
culpa tñ, vt j̃. de reg. iu. l. ↄ̃ctus. & de preca. l. quæsitum. §. illud. Aut
post morã, & venit leuissima, vt d. l. q̃situ. §. ex hoc. & §. si seruitute.
Et si quæris, quæ est rõ diuersitatis, ꝙ in cõmodatario venit leuis-
sima, in p̃cario dolus, & lata culpa, cũ vtrunq; celebret̃ gr̃a recipiẽ
tis? Rñ. p̃carium põt reuocari, qñ libuerit, & sic ab initio & ex post
facto

ADDITIONES.

a Ale. ¶Ex prædictis. Ad probandum culpam s̃. dictum est, ad eam autem reprobãdã, vide quæ no. Bal. in l. pignus, in vlt. col. de pig. ac. & adde quæ no. Ber. sin. in l. si vt certo. §. interdũ ff cõm. & quæ dixi in §. nũc vidẽdũ. & ad ꝓbãdũ culpã leuẽ, & leuissimã, vide Bar. in l. si cum vẽ leret. de pig. act. & Bal. in l. solã. C. de test. & in l. si cõstante. §. si maritus. sol. mat.

† Clau. ¶Leuissima. Adde Ale. cons. 39. vol. 3. vbi ponit exemplum.

b Pom. ¶Vtrum culpa. Vide Are. cõs. 38. & q̃uo quis excusetur à culpa, Ro. cons. 395.

c Ale. ¶Leui, seu latæ. Per Bal. in l. pignus, de pig. act. per Sal. in l. si nulla. in fi. eo. ti. hic adde glo. pe. in l. si mora. & ibi doc. sol. ma. quã voluit allegare hic Bar. Imo. in c. j. cõm. De hac culpa legis Aquil. tangũt Mod. in l. domos. ff. de le. j. & alle. Bar. hic. Vide l. si quis argentarijs §. pe. & quæ ibi dixi. s̃ de eden. & in l. si mora. sol. mat. & modum probandi culpam, & casum, vide in l. si quis ex argentarijs.

d Ale ¶Adhibere custodiam. Maior culpa in faciendo, quam in omittendo, l. si seruum. §. sequitur, de ver. obl. & no. in l. si mora. sol ma. & in d. l. pignus.

e Ale. ¶Veniant. Quæ culpa veniat in actione depositi, adde specialem casum in l. 3. ff. nau. cau. stab. q̃d intellige, vt ibi per Bar. vide Bal plene in d. l. pignus, de pig. ac. de j̃. scriptis, & ibi etiam quærit, quæ culpa veniat in officijs, vt in magistratib. in executorib. vltimarum volũtatum, & similium, & qualiter veniat in pignorib. in societate, in dote, & in delictis. In societate vide in l. socius, j̃. pro soc. Quid in contractu locationis, vide in l. qui mercedem j̃. loc. Quid in fa erc. & cõi diuid. iudicijs, vide in l. hær. § non tantum. s̃. fa. erci. & q̃d ibi Bar. & quod no. Bar. s̃ proxi, & tex. in l. contractus. de reg. iur. Quid in aduocato, vide Cy. & Ful. in rub. C. de procu. Quid in filio administrante peculium profectitium, de qua culpa tenetur. vide Bal. in l. cum oportet, §. non aũt. de bon. quæ lib. Quid in notario, per Doc. in l. vbi. in prin. per illum tex. ff. de eden.

f Ale. ¶Seruus. Ad hoc idem tex. est fin. secundum Bar. in ver. nono quæro, quid in actione mandati, &c Adde Bar. in l. rebus, §. item qui, s̃. commo. per Bal. in l pignus, C. de pig. act. vbi tenet, ꝙ semper veniet leuis culpa in leuissima. & Bar. adde in l. eũ q. §. si j̃. de fur. Quid autem in nuncio, an teneatur de leuissima culpa, Bal. in d. l. à procuratore. C. mand. tenet, ꝙ non.

g Pom. ¶Nono quæro. Vide Ale. cons. 102. col. j. vol. 2. & cons. 48. col. j. vol. j.

h Ale. ¶Assignat rõnem. Quid si aliquis dicit, Custodias arbitrio tuo aliquid, an teneatur vt depositarius, an vt commodatarius, vide Bar. in l. j ff. de sol. & Lud. in suo no. 262.

i Ale. ¶Distingue in mandato. Per Bar. in l. eum q. §. fi. de fur. vbi omnino vide ad materiã.

k Alex. ¶Glo. Adde q̃d no Bar. in l. in rebus. § item qui. s̃. commo. & Bal. in l. pignus. C. de pig. act, vbi tenet ꝙ semper veniat leuis culpa in leuissima. ista cum Bar. cui adde not. per eundem in l. eum qui §. si. de fur. quid in nuncio, & aduocato, & vltra superius dicta, adde hic Pet. de Anch. in c. bona fides depositi.

l Pom. ¶Et tunc tenetur Vide Ale. cons. 41. vol. 3.

m ¶Ideo magis. Vide Fel. c. quia indicante, de præscr.

n ¶Decimo quæro. De qua culpa teneatur tutor, adde Bal. in l. pignus. C. de pign. act. & ibi etiam quid in curatore ad lites. adde tamen ꝙ hæres tutoris non tenetur pro leui culpa, tex. est in l. j. cum ibi plenè no. C. de here. tut.
Pom. Vide addi. ad Anani. consi. 8. & Ale. cons. 45. vol. j.

o Alex. Suspe. tur. Bal. in d. l. pignus, tenet, ꝙ isto casu poterit tanquam insufficiens remoueri, ver. l. 3. in fi. de susp. tut.

p Alex. ¶Decimotertio quęro. Per Bal, in d. l. pignus, in x. q. C. de pig. act.

facto pendet ex liberalitate dñi: & sic in hoc grauatur recipiens, ergo releuatur in hoc, vt solũ teneatur de lata culpa, sed commodatum non potest reuocari, nisi finito vsu. Et illud voluit dicere text. in d.l. quæsitum. §. illud ȷ̃. de prec. & s̃. cõmo. l. in cõmodati. §. sicut. & expressius per Rofred. in libellis suis in tit. de precario.

37 a Decimo quarto †quæro, qd in ꝯtib. innominatis? a Rñ. de hoc non pôt tradi particularis doctrina, sed do talẽ doctrinam, ꝙ ꝯtus innoĩati iudicantur ẽm naturam ꝯctuum nominatorum, quib. assimilantur, quod est not. & probatur s̃. commo. l. eum qui. §. si rem inspectori. & s̃. eo. l. j. §. si quis seruum. & ȷ̃. de præscri. ver. l. naturalis. §. fi.

38 b Decimoquinto †q̃ro, quid b in actione ex testõ? c Certè in hoc gl. variare vñr. ȷ̃. de leg. j. l. cũ

c res. §. culpa. & l. si seruus. §. cum quid. & ad Trebel. l. mulier. §. sed n. Veruntñ distingue ẽm Pet. in d. l. cũ res. §. culpa, qa aut ex vltima voluntate hæres percipit modicam vtilitatem, legatarij, seu fideicommissarij magnam: & tunc solus dolus & lata culpa venit, vt d. l. mulier. §. sed enim. ad Treb. Aut econtra hæres magnam vtilitatem, legatarij, vel fideicommissarij paruam: & tunc venit leuissima culpa. d. l. cum res. §. culpa. Aut vterq; magnam vtilitatem, seu æqualem opulentiã: & tunc venit leuis culpa, sicut in contractib. qui vtriusque gratia celebrantur, vt ȷ̃. de leg. j. l. si seruus. §. cum quid. coniuncta l. si vt certo. §. nunc videndum. s̃. commo.

Reperita Perusij anno 1343. 9. Martij. Bart.

ADDITIONES.

a ¶Ale. ¶Innominatis. In actione ex testamento adde Bar. in l. cum res. §. culpæ, de leg. j.

b Pom. ¶Quæro quid. Vide Bar. & ibi adde cons. 16. & Ale. in d. l. mulier, & d. §. culpa.

c Ale. ¶Actione ex testamento. Per Bal. in l. pig. C. de pig. act. per Bart. etiam in d. §. culpa. per Ang. & alios in d. l. mulier, §. si hæres. & cum Bart. transit Pet. de Anch. & Imo. in c. bona fides, depo. sed quid in executore, vide per Bar. in l. alio. circa fi. ȷ̃. de ali. & cib. leg.

LEX XXXIII.

Seruus. Depositio serui apud sequestrum non impedit dominum agere. hoc dicit.

LEX XXXIIII.

Potes. Qui recipit pecuniam vt reddat depositum, depositi conuenitur. hoc dicit.

LIBER XVII.

Mandati, vel contra, Rubrica:

LEX PRIMA.

1 *Verbum, volo, an inducat dispositionem.*

a Obligatio. a Quærit glo. super rub. quid sit mandatum. Dic vt in ea. Istæ leges non recipiũt congruum summarium, quia ponunt diuisiones. ¶No.

1 de isto verbo, † volo, an inducat dispositionem. Et videtur ꝙ sic, vt hic. ꝯrium no. in l. serui electione. ȷ̃. de leg. j. & l. in vendentis C. de ꝯh. emp. de quo plenè in l. cunctos. C. de sum. trin. & fi. cath. in rep. q̃ feci de illa lege. ¶Op. de l. idemq;. §. si quis ea. ȷ̃. eod. Sol. qđ hic dr̃, quocunq; verbo, intelligitur. s. idoneo, vñ si esset admonitorium, vel commendatoriũ, vel ꝑsuasorium, non induceret mandatum. Ita dicit gl. Certè omnia ista verba referuntur ad eum, qui alias esset facturus, si bene inspiciatur * Vide tex. ibi, per nuncium &c. s. ad hoc specialiter destinatum: vt no. ȷ̃. de ꝯhẽ. emp. l. j. in fin. in gloss. in ver. & per literas. & ȷ̃. de ac. & obl. l. consensu. C. de sacros. eccl. l. illud. in fi. & C. de dona. l. nec ambigi oportet. cum notatis in qualibet earũ legum. ¶Itẽ in tex. ibi. Siue rogo. Not. text. ꝯ aliquos, qui pro amicis suis rogant aliquos dicẽdo eis, Rogo vos, ꝙ isti intimo amico meo mutuetis x. iste talis mutuauit: Certè iste qui rogauit amicum suum, vt illi mutuaret, tenetur mutuãti actione mãdati, vt hic & plures ĩ hoc decipiunt̃. * ¶Op. ȷ̃. de ꝓxenetis. l. 2. Sol. ibi ꝯstat ꝙ non habebat animum obligandi, quia intercedebat, vt videretur mediator, seu proxeneta, &c. hic non sunt alia.

ADDITIO.

a Ale. ¶Obligatio. Per q̃ verba fiat mãdatum, vide gl. & Bar. in l. j. C. de eden. & l. quidam. in prin. e. ti. & ꝙ si mandatur alicui id, qđ de necessitate tenetur, vide Bal. in d. l. j. C. de eden. & ibi Bar. adde no. ꝙ nunq̃ per verba conditionaliter prolata, inducitur mãdatũ. Ita not. dixit Bar. in l. si pupil. §. videamus. in fi, de neg. ge. Quid aũt si aliquis facit volũtate mea aliquid, an videatur habere mãdatũ, vide late Bar. post alios in l. post dot. ȷ̃. sol. ma. Quid si dicatur fac ꝙ sentiam noua, &c. an videar mandasse. Dic ꝙ sic secundum Bar. no. in l. si quis mihi bona. §. pr̃ Seio. de acq. hæ. Vide no. ꝑ Bar. in l. nõ solum, §. si mãdatũ. de iniu. in prin. & adde ꝙ subscribẽs videt̃ mãdare. l. ẽr, & ibi gl. & Bal. C. ꝙ cum eo, & vide in materia Bal. in l. j. C. de ser. fu. Adde Paul. de Ca. cõs. 261. ad vlt. verba apost. Et an pater annuẽdo filio volenti committere maleficium dicatur mandare, vide Bal. cons. 124. lib. j.

1 *Officium est quod homo homini debet in genere.*
2 *Amicitia hodie est inter paucos.*
3 *Mandatum potest dupliciter considerari.*
4 *Tutori quandoque potest salarium constitui.*

§. Mandatum. * Not. ꝙ mandatum debet esse gratuitum: & iõ conclude, ꝙ per actionem mãdati nõ potest procurator petere sibi constitui salarium, seu mercedem laboris sui. ȷ̃. eo. l. qui mutuam. §. salarium. * Quid vult dicere Iuris.

1 cons. ex officio, atq; amicitia? Rñ. officium † est qđ hõ homini dẽt a in genere. l. j. s̃. de neg. gest. & l. officio. a & ibi glos. C. de neg. gest. &

2 hoc in vnoquoq; de mundo. Amicitia † est in specie q̃ hodie inter paucos est, vt l. latæ. §. amicos. ȷ̃. de ver. signi. ¶Op. igitur hodie nul

3 lus dr̃ procurator, cũ cõiter accipiat pecuniã. Sol. mandatum † pôt ꝯsiderari dupliciter. Primò respectu mandantis, & mandatarij, & illo casu si non esset gratuitum, non dr̃ mandatũ vt pariat actionem

b mãdati, vt hic. Scđo modo pôt considerari b respectu illius, ꝯ quẽ agitur, seu respectu illius, cõtra quem quis est factus procurator: & tunc non curo vtrum mandatum sit gratuitum vel non, nam q̃tum ad illud sufficit ꝙ procurator habeat dñi voluntatem, siue per pecuniam, siue quocunq; modo. hoc probat̃ in l. nãlis. in fi. de ꝑsc. ver ¶Quæro quid in tutore. Dicit gl. idem quia tutoris officiũ dẽt

4 esse gratuitum. Br̃ tutori potest † qnq; cõstitui salarium. l. à tutorib. in fi. ȷ̃. de admi. tut. & l. j. §. si pupil. ȷ̃. de tut. & ra. distra. &c.

ADDITIONES.

a Alex. ¶L. officio. Vide differentiam quæ ponitur inter quos dicatur obsequiũ, & pietas, & de religione vide gl. in l. 2. de inoffi. test.

b Alex. ¶Considerari. Vide qualiter intelligatur istud gratuitum, vide Bar. in l. j. C. de eden. & in l. quædam. in prin. ff. eo. ti. de eden. et adde Bar. in l. j. in fi. s̃. de procur. et vide l. si remunerandi. in prin. ȷ̃. eo. et ad istũ tex. et similes dum dicit, pecunia interueniente, contractũ transire in locationẽ, intellige vt per Bar. in l. hoc iure. §. j. et in l. qui saxum. ȷ̃. de don.

LEX II.

1 *Aduocatus si dederit malum consilium, non tenetur nisi de dolo.*

a Mandatum. a No. ꝙ nemo ex ꝯsilio obligatur, intelligitur nisi fuerit dolosum, vt in gl. & ꝑ Dy. in c. nullus ex ꝯsi. extra, de reg. iur. lib. 6. Dixi in l. non solum. §. si mandato.

1 & §. Proculus. ȷ̃. de iniur. & facit ad quæst. ꝙ † si aduocatus dederit

b malum consilium, non tenetur nisi dolo fecerit. b quod tãgit Spe. in titu. de requisitione consilij.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Mandatum. Sed quæ verba importent cõsilium, et quæ præceptum, vide late Anto. in c. nam et concupiscentiam. de const. in prin. limita istum text. nisi talle mandatum, quod potius consilium hic appellatur, fieret super re mandantis, quia tunc est obligatorium mandatum, vt est casus no. secundum Ang. in l. si cum fundum. s̃. de pact. et ibi satis videtur velle Bar. et an quis teneatur interdicto vnde vi ex consilio spoliãdi, vide Bald. quod non in l. 2. in 5. q. C. de seru. Pau. de Cast. in l. pe. C. de pact. dicit, ꝙ sicut arbitrator, vel arbiter, qui eligitur de cõsensu partium, nõ tenetur nisi de dolo, et lata culpa, vt l. j. §. 2. si mẽ. fal. mod. dixe. ita dẽt esse in cõsultore electo à iudice, ꝙ in teste, & notario. l. si qñ. C. de testi. & l. j. & ibi Bar. C. de discu. lib. x. adde vt per Pau. de Cast. cons. 262.

b Pom. ¶Dolo fecerit. Vide Ro. cons. 129. inc. ꝓ plena. & cõs. 228. Ale. in rub. C. de ꝓc. in fi.

§. Mea tantum. * Vide glo. in ver. negotia, q̃ incipit, ex hoc mandato, & c. ibi. C. e. l. à procu. &c. Huius est rõ, quia recipiendo officium vr̃ se oñdere diligentẽ & idoneum: & ideo tenetur de omni culpa. arg. ȷ̃. de ædil. edi. l. si venditor. §. vlti. & l. seq. & s̃. ꝙ quisq; iur. l. 2. cum ibi no. & arg. C. de condi. in pub. horre. l. j. lib. x. & facit. s̃. de offic. proconsul. l. si in aliquam. Et vide per Cy. in d. l. à procuratore. & dixi etiam aliquid in l. eum qui. §. si epistola. ȷ̃. de fur.

§. Mea & aliena. Vide glo. in verbo, & Titio fundum. q̃ incipit. s. certum, &c. ibi ȷ̃. eo. præterea dic, ꝙ oblõ primi mandati non oritur: cum emendo vilem cespitem terræ liberaretur: & sic potest sua nõ interesse. Sed potes saluare gl. vt no. in proxi. glo. s. teneatur demum post gestionẽ. Vel aliter, aut est incertitudo rei, vt ꝓtium, & non valet à principio mãdatũ. Si aũt dico, emas fundũ pro x. valet: qa videor dicere vt emas ẽm pretij q̃titatẽ ẽm Ia. Bu. ¶Sed q̃ est rõ ẽm gl. ꝙ tenet mandatum fundi incerti, & non ꝓmissio? Rñd. qa rõne iniũcti officij ꝓsumitur, ꝙ non emat fundũ inutilẽ, cũ diligẽs esse dẽat. ar. s̃. de off. ꝓcon. & leg. l. si in aliq̃. Itẽ, qa ꝓmissor tractat de dãno vitando, & iõ ꝓsumitur, ꝙ daret modicum fundũ. Quia nemo ꝓsumitur iactare suũ, vt ȷ̃. de prob. l. cũ de indebito. in fi. Et mandatarius non tractat de damno vitando. quia quod nomine pretij dedit recuperat actione mãdati contraria. l. si vero non remunerandi. §. cõtrario. ȷ̃. eo.

§. Tua autem gratia. Not. hic, ꝙ qs ex ꝯsilio ñ obligatur. de quo ꝑ Dy. in c. nullus: extra de reg. iu. li. 6. Et dixi in l. nõ solum. §. si mãdato meo. & §. Proculus. ȷ̃. de iniu. hic verò plenius volo tractare. Circa qđ dic, ꝙ aut qs dat ꝯsilium ꝯhenti, aut delinquẽti. Primo casu subdistinguit. Quia aut in isto ꝯsilio interuenit dolus, aut nõ. Si interuenit dolus, subdistingue, qa aut ille, cui ꝑstabat̃ tale ꝯsiliũ, sciebat illud esse fraudulentum, & tunc q dat ꝯsiliũ obligat̃, vt ꝓxeneta. ȷ̃. de ꝓxe. l. 2. in fin. & s̃. de dolo. l. ꝙ si cũ scires. Aut in isto ꝯsil. non interuenit dolus, & tunc, aut ille cui ꝯsiliũ ꝑstabat̃, nõ erat al's facturus, aut erat. Prĩo casu ille, q. dat ꝯsiliũ oblĩatur. ȷ̃. e. l. si verò nõ remunerãdi. §. si tibi mãdauero. ver. plane. Aut erat al's facturus, & de tali ꝯsilio consultor non tenetur, vt hic. ¶Secundo casu aut ꝯsiliũ ꝑstãs erat talis, q ꝯsueuerat ꝯsiliũ ꝑstare, vt aduocatus, Doctor, & siẽs, aut ñ. Primo casu si malũ ꝯsiliũ dedit, tenet̃. s̃. de ori. iu. l. 2. §. Seruus. s̃. ꝙ qsq; iu. l. 2. cũ ibi no. rõ ẽ, qa talis imꝑitia culpæ annumerat̃, tãr, ꝙ imputat̃ sibi. s̃. de off. præsi. l. illicitas. §. sicuti. ad l. Aquil. l. qua actione. §. fi. & l. seq. Aut iste nõ ꝯsueuerat dare ꝯsiliũ, sed qa erat amicus tuus, tu eũ cõsuluisti, vt tibi ꝯsuleret, licet talis malè ꝯsulat, nõ tenet̃, qa non fraudulose

dolose facit, sed imputet tibi, cur nõ ɔsuluisti peritiores. ff. de bo. pos. l. in bonorũ. C. de inge. & manu. l. si auiam in fi. Aut qs dat consiliũ delinquẽti, & tũc aut qs dat consiliũ vna cũ ope, aut opẽ tm̃, aut ɔsiliũ tm̃. Prio casu tenet ff. de fur. l. si qs pferẽdũ. & l. pignore. §. ferramẽta. Aut qs pstat nudũ ɔsiliũ delinqnti. & tũc aut loqmur i aliis delictis pterq̃ in furto, aut in furto. prio casu siue ille, cui dat ɔsiliũ esset als facturus, siue nõ, sp ɔsiliũ præstãs tenet, cũ sp cõstet de mala, & pversa volũtate ɔsulentis. C. de sic. l. is q cũ telo. ff. de si ca. l. diuus. p hoc s. de ser. corru. l. j. §. psuadere. in fi. verum est tñ, q ɔsiliũ dãs tenet, si alr ñ erat facturus qa non alr erat facturus, nisi ɔsuleret, & tũc tenet ẽt eo. mõ, & ead. pena puniedᵘ ẽ, q̃ deliquẽs, ff. de iu. fis. l. ij. §. diuus. C. de accu. l. nõ iõ minus. Aut ille erat als facturus, & tũc nõ tenet ead. pœna, nec tãta, sed modificabit, si cõsiliũ nõ hũit effectũ. ff. de extraord. cri. l. j. in fi. Aut queris in furto, vbi requirit ɔtrectatio, & tunc subdistingue, quia aut post datum ɔsiliũ nõ fuit factũ furtum & nõ tenet dãs ɔsiliũ. ff. d furt. l. q seruo iñ pri. Aut fuit secutũ furtũ. & tũc aut isti, cui factũ est furtũ, ñ potuit dari actio ɔ furẽ, & tenet, q ddit ɔsiliũ, vt d. l. q seruo. §. idẽ placuit. Aut põt dari actio ɔ furẽ, & tũc aut q furtũ fecit, nõ erat alr facturᵘ sine ɔsilio, aut erat. Prio casu tenet ɔsiliũ dãs, vt d. l. q seruo. §. plus Põp. & de ver. sig. l. sæpè. § fi. Aut erat alr facturᵘ sine ɔsilio, & tũc dico, q ɔsiliũ dãs nõ tenet furti ex ɔsilio. Insti. de obl. q ex deli. nas. §. ope. ver. certè. ff. de fur. l. si qs vxori. §. nec verb. ver. certe. Sed tñ licet furti nõ teneat, q malũ ɔsiliũ dedit, tenet pœna extraor. ff. d re. iu. l. ɔsilij. p hoc gl. ff. de ver. si. l. sæpè. §. fi. ver. & veriᵘ. *

LEX III.

a **Præterea.** a In mandato indeterminato sufficit negotiũ vtiliter esse gestũ, sed si fuit determinatũ in excessu, vel deterioratione, vel diminutione quantitatis in præiudicium mandantis, non datur actio mandati, nisi ad formam debitã reducatur, si in alia specie excedatur mandatum non impletur, si vero ad commodum mandantis, quantitatis diminutio fiat, mandati actionem non impedit. h. d. vsq; ad l. si remunerandi.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Præterea. Limita vt per Bal. in l. cum mandati. C. eo.

LEX V.

Diligenter. *In tex. ibi. custodiendi sunt &c. intellige hũc tex. quantum ad effectum: vñ si mihi aliquid facere certo modo mandaueris, & ego p aliũ fecero nihilominus ɔtra est inter nos actio mãdati, dũ tñ resultet idẽ effectus. vt ff. eo. l. fi. §. fi. Et intellige legẽ istã si mandatarius egreditur fines mandati absente dño: quia secus si eo pñte, vt l. j. §. igitur. s. de exercit. No. dicit gl. hic in verb. aliud, q qui excedit, arg. ɔ. s. quemad. ser. amit. l. is cui. dic, q qui excedit, vr facere aliud: hoc verũ in eo, q excedit, vt hic, nõ aũt in eo, qui nõ excedit, vt tibi, vt pbatur l. prox. Vel dic q hic loquitur, qñ exceditur mandatũ. Et est rõ, quia ibi agitur de iure quæsito ɔseruando. hic verò de piudicio dño generando, arg. C. de acq. pos. l. fi. Et dic de hoc s. de neg. gest. l. sed si vltro. §. j. & l. si negotia. Vel dic vt no. s. si ex nox. cau. aga. l. pe. in fi. Et hæc sol. satis bene approbatur hic qa in eadem forma licitum est facere meliorem conditionem, vt ff. ea l. §. fi. Sed nõ in alia forma meliori, vel deteriori, vt § prox & l. præterea. in fi. & ff. prox. §. & seq. & facit quod not. ff. eo. l. si quid alicui. §. pen. *

LEX VI.

Si remunerandi. Qd datur remunerationis causa, nõ impedit actionem mandati. h. d.

§. Si cui. Ista est vera cã. qua existẽte, res existit, & ea deficiẽte res deficit. h. d. *No. ex isto §. q pcurator non iõ dicitur quia adminis rat, sed quia mandatum de administrando suscepit. Quia dato, q nũquam administret, ex quo mandatũ suscepit, nisi mandatum impleat, tenetur actione mandati. *

a **§. Si passus** Qui patitur aliquem facere quod ad sui commodum spectat, mandare videtur, & sic mandati tenetur. h. d. vide in l. qui patitur. ff. eo. tit.

ADDITIO.

a ¶ Pom. Si passus. Vide Mart. no. 27. inci. no. q si promitto.

a **§. Rei turpis.** a Id quod dr, mandatum nullum est. i. ɔtractus mandati nullus est. & nullã habet vim i. nullam producit obligationem, non enim qui suscipit, implere videtur: sed si impleuerit, punitur mandãs & mandatarius tanquã delinquens. l. liber homo. s. ad leg. Aqui. & l. non solum. §. si mandato. & §. Proculus. ff. de iniu.

ADDITIO.

a Po. ¶ Rei turpis. Vide qd p istum tex. dicat Bar. l. prætor ait, in fi. ff. de no. ope. nun.

a **§. Si tibi.** a Ex mandato q non fit grã mandatarij, orit actio: als secus, nisi intersit eiᵘ, vel als facturus non esset. h. d. prout hic est litera negatiua. non intererat. ¶ Opp. ff. eo. l. si pcurator. §. si mãdauero. Sol. dicunt quidã non intererat ab initio, sed postea cepit ĩteresse, quia sum effectus heres eius. s. mandãtis, cuius intererat: vñ reconualescit mandatũ si postea incipit interesse, quod no. facit qd no. in l. pacto successorum. per Cyn. ibi. C. de pact. dat. gl. alias solones, sed ista est notabilior. Vltimo Pla. ex

b hoc §. fundabat duas suas opi. quas gl. reprobat, &c. b

ADDITIONES

a Po. ¶ Si tibi. In actione ergo mandati venit dãnũ, & interesse, vide Alex. cõs. 42. vol. 3.

b Ale. ¶ Gl. reprobat &c. Per Bar. in l. stipulatio ista. §. alteri. de ver obl.

§. Apud Iulianum. In mãdato spãli nõ deuoluit mutuũ secᵘ in gñali. h. d. ¶ Op. vnũ debitũ deuoluit in actiõe mãdati, vel negotiorũ gestorũ. l. diuortio. ff. de neg. gest. & hic in vers. planè. sed hic in prin. dr contra. quare malè. Rñd. per distinctionẽ huius §. declarant oẽs leges de hoc loquentes. Nam si aliquis est procurator specialis ad vnam rem, in ista actione mandati nõ deuoluitur aliud debitum, vt hic, in prin.

a sed si est procurator a gñalis, vel negotiorum gestor vlis, tunc qa debet exigere à seipso vnum debitum, deuoluit in actione mãdati, vel negotiorũ gestorũ, vt in ɔrio. ¶ Sed opp. & vr q hic in prin. habeat locum actio mandati, ẽt si in aliud mandatum non deuoluitur. Nam hoc ipsum fuit principaliter mandatum. vt pecuniam sumeret, & fœneretur, ergo habet locum actio mandati. Sol. hic mandatum non fuit gratuitum: quia fuit dictum, vt si plus posset fœneari sibi haberet, meritò nõ hẽt locũ actio mandati. *Vide gl. in ver. mandati. q̃ incipit mandatum gñale, &c. in fi. gl. No. ex ista gl. q procurator datᵘ ad debita exigenda, vr datus ad debita pñtia tñ, nõ ad futura. Sic ẽt vr dicendum, q ad lites futuras nõ videtur datus. in ɔrium vr C. q̃ res pig. obli. pos. l. fi. & ff. de admi. tut. l. quoties. §. fi. de libe. & posth. l. placet. cum l. seq. Circa hoc vide quod dixi s. de dam. infect. l. damni. §. ei, qui. *

ADDITIO.

a Alex. ¶ Procurator. Vide in l. tutor. ad fi. de neg. gest.

1 *Pactum de quotalitis priuat procuratorem actione mandati.*

a **§ Maurus.** a Procurator, q est pactus de quota litis, pro eo quod ɔdemnatus soluit, vel vt fideiussor promisit, actionẽ mãdati nõ hẽt: secus, si de quota litis pactus nõ fue-

1 rit, licet ptium fideiussor acceperit. h. d. ¶ Not. istum §. † q pactum de quota litis priuat procuratorẽ actione mandati. ¶ Quæro hic dr vtilis actio. &c. Que est ista vtilis actio gl. dicit vtilis. i. efficax: br nõ intelligas, q sit actio mandati, qa nõ fuit gratuitum, vt s. eo. l. j.

b in fi. sed magis fuit actio b pscriptis verbis, q̃ resultat ex contractu innominato, do vt fideiubeas. l. hoc iure. §. j. ff. de donatio. &c.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Maurus. No. q licitum est accipere pro fideiubendo: & an computetur in sortẽ, vide sing per Bal. in l. antiquæ, in pin. C. ad Velleia.

q ¶ Actio. Adde l. hoc iure: & quod ibi Bar. § j. de dona.

LEX VII.

Salarium Salarium pacto nudo pmissum, officio iudicis exigitur, nisi sit pactũ de quota litis. h. d. Glo. hic intrat quæstionem, qualiter petant salarium aduocati, & procuratores, de quo dic, vt no. p Cy. C. eo. l. j. & l. salarium. &c.

LEX VIII.

Si Procuratorem. Procurator, vt instra sibi data reddat, tenetur actione mãdati, nõ depositi. Idem, si per collusionẽ passus est se vinci. h. d. De hoc quod dicit de collusione pcuratoris, dic vt l. & elegãter. §. pen. s. de dolo *Habes hic in tex q initiũ cuiuscũq; ɔtus spectãdum est qa iura sunt varia, q̃ dicunt modũ attẽdẽdũ, alia, q̃ dñt finẽ spectãdũ. Circa hoc dic hoc modo, Aut extrema sunt vitiosa, & tũc mediũ sp attẽdi dẽt, inst. q mana. pos. §. cũ ergo. & s. de pig. l. si seruos. Aut extrema nõ sunt vitiosa, & tunc si vnũ nõ ordinat ad aliud, vel est dubiũ, tunc inspicimus rlr initiũ, vt hac l. aut vnũ ordinat ad aliud tunc si principium ordinatur ad finẽ, & tunc finis attẽditur. s. ad Mace. l. iiij. §. fi. vel cɔ. Aut finis ordinatur ad principiũ: & tunc aut finis pt hẽre sufficiẽtẽ effectũ, ẽt si principiũ nõ interueniat: & tũc finis inspicit. de ver. obl. l. qdã cũ filiũ. in fi. ff. eo. l. si verò nõ remunerãdi. §. si filio. Aut finis nõ pt hẽre sufficiẽtem effectũ, nisi principiũ ĩteruenit, & tũc si finis hẽt accedere d necessitate, attẽdimᵘ initiũ. ff. q po. in pi. ha. l. q balneũ. & l. si finita. §. Sabini. ff. d dã. ĩfec. Aut finis hẽt ɔtingere ex accidẽti, & tunc in ɔtib. attẽdimus initiũ. ff. de ver. obl. l. si filius. q po. in pig. ha. l. potior. in pri. & §. videamus. In vltimis ãt voluntatib. inspicitur finis. ff. de reg. iur. l. quæ legata. Et que sit ratio dic vt l. si vxorem. C. de cõdi. inser. *

1 *Procurator ad iudicia ante litem contestatam non substituit.*

2 *Procurator ad negotia substituitur quando non est electa industria personæ*

§. si quis mandauerit. Procurator ad negotia põt alium substituere, secus i pcuratore ad iudicia, qui nõ pt substituere, nisi lis fuerit contestata. h. d. * Vel ẽt añ li. ɔte. alium pcuratorẽ ɔstituere pt, si in mãdato sibi data est ptãs, vt in c. j. ex. de pc. li. vj. Et aduerte, qa tũc qñ data, est ptãs, in mãdato aliũ faciẽdi pcuratorẽ, tũc ẽt añ lit. ɔte. pt aliũ pcuratorẽ substituere, vt i alleg. c. j. quo casu ille pcurator substitutᵘ cẽset eẽ datᵘ pcurator à dño, & nõ ab illo pcuratore, q eum substituit, vt in d. c. j. in gl. q̃ incipit, tũc substitutᵘ &c. & hoc tenet ibi gl. p lĩtẽ eorũ. §. si decuriones. s. q cuiusq; vni. no. Ex qua glo. tenet in c. pcurator. ex. de pcu. in cle. q si pcurator dñs litis aliũ faciat pcuratorẽ, & ille pcurator dñs litis moriat, q sicut morte

sua expirat mādatū. vt s. de iud. l. tā ex ɔ̄ctib. §. fi. sit res integra. vl' ā vt no. In suma. §. itē si adhuc. itā expirauit mādatū ipsius, quē ipse substituerat qa ab eo, & nō à dño cui' ē litigiū, cēseē dat' p illo substituto, ita ēt, si pcurator, q ex ptāte sibi data aliū pcuratorē fecit, & sic substituit, sijste substituēs moriat, & ita morte isti' mādatarij expiratū est mādatū suū. d. l. tā ex ɔ̄ctib. §. fi. & no. ī d. §. itē si adhuc mādatū substituti ñ erit extinctū. Rō est, qa nō cēseē dat' ab illo, sʒ à dño, vt in alle. c. j. ex. de pc. li. j. Sed morte dñi, re integra, finiē mā datū. Re āt nō integra, nō expirat mādatū morte dñi, vt s. d. īstito. l. si qs mācipijs §. eius. ¶Ex p̄dictis satis patet decisa qō qua q̄ritur an reuocato pcuratore videaē ēt rūocatus eius substitutus. Scias tñ φ pcurator gnal'r ɔstitut' ad negotia, ītell'r ēt ɔstitut' ad iudicia, & iō ageē, & ɔueniri poterit. p quo c. q gnal'r. ex. de pc. li. vj. Et hoc importat significatū hui' dictionis negotiū, qđ multiplex ē. ex. de ver. si. c. for'. §. negotiū. Et h̄ intellige, φ agere poterit exceptis illis casib. ī qb. reqriē spāle mādatū, vt dr ī d. c. q gnal'r. Et iste pcurator pt aliū facere, & iste aliū, vsq; in infinitū. Sed prim' dño teneē q̄ti sua interest primū nō fuisse mutatū. s. de neg. gest. l. sicut mādato. Et iste pcurator ad negotia dēt eē maior xvij. an. q̄uis sit minor xxv. vt alle. c. q gnal'r. & lʒ al's minor xxv. an. nō admittaē ad agēdū, vt no. ibi gl. sup ver. ad negotia. Sed Archi. illā gl. reprobat expsse dicēdo, φ nisi sit maior xx. an. nō poterit agere. Rō sua est. Nā (dicit ipse) absurdū vr, φ tacite possit qs dari pcurator ad iudicia, q nō pt expsse, qm̄ vbi est ead. & par rō, ibi nō pt plus operari tacitū, q̄ expssum. Itē, qa si illa gl. esset vera, ɔcedereē vna via illud, qđ denegareē alia, qđ esse nō dēt, ex. de pc. c. tuæ. Et pt esse rō, quaē ad negotia sufficit, φ pcurator hēat xvij. an. & ad iudicia reqriē, φ hēat xxv. an. qa in iudicijs qs pt facili' decipi. & iō ibi difficili' mutaē. Et vbi rl'r est mai' periculū, ibi cautius est agēdū. seqē φ deat hēre lτimā ɇtatē xxv. an. qđ secus est in negotijs. Itē in iudicijs minor p se admitti nō pt, g̃ nec p alio. 16. dist. c. si qs ñ suo. & istā opi tenet ibi Zenzel. de verbo ad verbū. ¶*Duo dicit hic Iurisc. Priò

1 †φ pcurator ad iudicia ñ pt substituere añ lit. ɔte. Scdò, †φ pcu-

2 rator ad negotia pt substituere. Ad primū opp. de l. illā. C. de don. Sol. ibi loqē de pcu. in rē suā, hic in pcuratore simplici. *Vel dic φ qdā est dñs cāæ, & litis, vt eū ago p me cām meā. & tunc possū. Quidā dr dñs litis tm̄, vt pcurator q litē est ɔtestat', & iste ē dñs litis, vt C. de pcu. l. nulla dubitatio. Quidā dr dñs cāæ ad quē ɔmodū, & incōmodū ptinet: vt j. qñ ap. sit. l. j §. in ppria. & iste ēt pt ɔstituere pcuratorē. & sic loqtur l. illā. *¶Ad s̄m op. j. de diuer. &

a tē. pscri. a l. pe. §. j. vbi ēt ad negotia ñ pt substiuere. Gl. hic, & ibi ponit multas solutiones, inter quas ponié vna, φ ibi erat electa industria psonæ, hic sec': vñ ibi est eadē rō, q̄ in iudicijs, vt refert Cy. in l. qđ qs. C. de pc. *Nā iō nō pt pcurator ad iudicia añ li. ɔtest. aliū ɔstituere, qa ibi est electa īdustria psonæ pp litis euētum, q periculosus dubiusq; est, iuxta l. qđ debeē. s. de pecu. quare nō pt mādaē alij, ar. l. inter artifices. j. de sol. Et si dicaē hac rōne procurator ad iudicia, nec qdē post lit. ɔtest. poterit alii mādare, qđ verū nō est, iuxta l. nulla dubitatio. & l. neq; tutores. & l. qđ qs. C. de pc. nō ob. qa tunc est alia rō. qa factus est dñs litis, vt d. l. nulla, & j. de app. l. ab executore. in fi. vñ cū null' possit alienare, nisi sit dñs, alienare āt, & rē in iudiciū deducere sint paria, vt j. de iu. deli. l. ait ptor. §. qđ si āt. iō procurator tunc pt, vt dñs aliū procuratorē facere. In negotijs verò nō vr electa industria psonę: cū qsq; cōiter sciat gerere: quare secus. & hoc, nisi aliud esset ex nā negotij: qa fortè eēt magni pōderis, & magnę industrię: nā tūc videreē electa industria psonæ: qa tunc nō posset alij ɔmitti rōne p̄dicta: ēt in extraiudicia lib. sic, l. pe. § itē adiiciendū. j. de diuer. & tēp. psc. ad qđ C. de sum. trin. epl'a, liquet in fi. & ex. de proc. c. fi. in pri. lib. vj. & ita dicit An. de Pisis, Pet. vt refert Cy. in l. qđ qs. C. de proc. dicit, φ ista rō nō est bona. Nā si hoc esset verum, nō posset ēt post lit. ɔtest. procuratorē substituere, quia adhuc durat electio psonæ. Dicit ergo ipse, φ idē est in iudicijs, & in ɔ̄ctib. Nam sp procurator pt alium substituere. s. in p̄iudicium sui: nō autē in p̄iudicium dñi mādantis. Sed in hoc differunt iudicia à negotiis: qa aduersarius in iudiciis non cogitur admittere procuratorē substitutum, si nō vult. Addit Iac. Bu. rōnem huius rōnis. Nā actio, sup qua litigatur, spectat principl'r ad dñm: negotium verò, quod mandatur spectat vniformiter ad dñm sicut ad pcuratorē. v. g. mandaui tibi, vt Stichum seruum emeres: emere Stichum ita pt ptinere ad me, sicut ad te: meritò pt alium substituere procurator. Nō ita si mādo tibi exercitiū actionis meę. Ista verba nō placēt mihi. Nam procurator pt substituere ēt in p̄iudicium dñi, vt l. j. §. magistrum. s. de exerci. & de instito. l. cuicunq;. & j. qđ vi, aut clam. l. si ego. Nec ēt rō Iac. Bu. mihi placet p d. l. si ego tibi. vbi mādaui tibi, vt faceres opus nouum. Istud negotium nō ptinet ad te, sicut ad me: & tñ potes alij delegare in p̄iudicium meum. Dicendum est ergo, φ rō est illa, quam dixi. s. φ vr in iudiciis electa industria psonæ. Non ob. si dicas, ista rō durat post lit. ɔtest. qa tunc (vt s. dixi) procurator est effectus dominus litis: ideo tunc potest alium substituere procurator nomine suo, non aūt nomine domini. Ad l. pen. §. item adiicēdum. de diuers. & temp. praescri. rñde. vt patebit ex distinctione, quam dicam statim.

¶Dic ergo, aut loqmur ī pcuratore ad iudicia, aut ad negotiā. Primo casu aut est in rē suā & pōt substituere īdistīctè. C. de dona. l. illā subtilē. ver. φ ēt. Aut est simplex pcurator, & tūc āte litē cōtest. nō pōt: qa vr electa industria psonæ, post lit. contest. sic: quia effectus est dñs litis, vt hic, & l. φ qs. & l. nulla & l. pcuratorib. & l. neq; tutores. in fi. C. de pc. & tanq̄ dñs litis ī illa lite pōt aliū pcuratorē facere, & ɔstituere. ¶Et iō dēt dicere pcurator, q est dñs litis. Talē pcuratorē vt dñs litis, ɔstituo. Nō aūt dēt dicere, Talē pcuratorē substituo. Secūdo casu, Aut nos loquimur de pcuratore gnali, & īdistinctè pt substituere: vt hic, & l. j. §. magistrū. s. de exercito. & l. cuicūq;. ī fi. de īstitor. Aut de pcuratore spāli. & tūc, aut mādatū hēt certam, & lmitatā formā, & tūc pt aliū substituere: qa nō vr electa industria psonæ, vt j. φ vi, aut clā. l. si ego, ex. de of. dele. c. is cui. ver. si. sed si nō expressū lib. vj. Aut nō hēbat certā formā, & nō pōt aliū substituere: nisi sit ei hoc pmissū, vt l. pe. §. itē adiiciendū. de diuer. & tēp pscr. Rō, qa vr tūc electa īdustria psonæ, vt d. l. mādatum. in fin. & d. capit. is cui. ver. sed si. de off. dele. ¶Quæro, vtrum inter procuratorem substitutū, & primū mādātem sit actio, eo casu, quo dixi posse substitui, text. hic videtur dicere quòd nō, sed iste substitutus debet agere ɔ̄ eū, q sibi mādauit, & ei teneē. vide tex. hic. Breuiter dico, φ modus substituēdi pōt eē duplex. Nā ex eo, φ ego prim' pcurator suscepi mādatū de gerēdis negotiis, negotia ista ptinent ad me cura, & solicitudine. Vñ aut ego tibi mādaui gerēda negotia tāq̄ ad me ptinētia: & tu mei ɔtēplatione suscepisti: & tūc erit actio mādati īter pcuratorē substituētē, & substitutū: nō īter dñm, & substitutū, vt hic, arg. l. cum mādato alieno. vers. sed si nō. j. eo. Aut ego pcurator tibi mādaui tāq̄ negotia dñi gerēda & dñi ɔtēplatione suscepisti: & tunc erit actio mādati īter dñm, & substitutū. Ista distīctio pbaē s. de neg. ge. l. mādasti filio. ī pri. & l. si quis mādato. Et ex hoc vr, φ pcurator substitutus post litis ɔtestationē nūq̄ hēat actionē mandati ɔ̄ dñm, sed ɔ̄ substituētē: & hoc iō, qa substituiē tāq̄ pcurator ipsi' pcuratoris effecti dñi litis ɔtestatiōe: secus, si substitueretur ex vigore mādati, qđ hēret ad substituēdū. Nā tūc vr pcurator dñi & dñs vr eū facere pcuratorē p aliū, l. j. cū l. seq. s. de pcu. ¶Quæro, vtrūeo casu, quo dixi posse substitui deē actio ɔ̄ dñm ei, q cū pcuratore substituto ɔxit? Dic vt s. dixi. Aut ipse est substitutus, vt pcurator primi dñi, Aut vt pcurator substiutētis. Primo casu dñs teneē, vt d. §. magistrū, & d. l. cuicūq;. in fi. de institor. & l. si ego. j. φ vi aut clā. al's secus, sed in ipsū substituētē dareē actio, vt hoc §. ¶Quæro, qđ in pcuratore dato ad dfēdendū, an possit aliū substituere? qdā φ sic sicut pcurator ad negotia per istū tex. vñ de ista qōne p lo. An. & alios doc. ī c. j. p illū tex. ex. de pcura. lib. vj. Si'e in l. φ qs. C. de pcurato. Dico, φ si qdē qs vult substituere pcuratorē ad defēdēdū vt pcurator dñi hoc nō pōt, nisi post litis ɔtestatiōnē qa eadē est rō, sicut in agēdo, sed si vult substituere tanq̄ pcurator ipsius, optimè pōt quia qlibet pōt aliū defendere. ¶Quæro vtrum pcurator substitutus possit alium substituere, & iterū substitutus iterū substituere vsq; in infinitū? Rñdeo, prout dixi. Aut qs vult substituere, vt procurator primi mandātis, & nō pōt substitutus sustituere, sicut dicimus delegatus à principe subdelegat, non autem subdelegatus à delegato, vt C. de iud. l. à iudice. Rō qa in isto actu subdelegandi vr electa industria psonę, cū non hēat debitā formā, vt s. dixi. Aut vult substituere, vt procurator ipsius substituentis, & tūc optime pōt vsq; in infinitū. vt s. de neg. ge. l. mādasti. ¶Quæro, si dubitaē de mādato, & substitutus dēat cauere rem ratā hēri, vtrū cauebit rē ratā habiturū primū mandantē, an ipsū substituētē? Tex. in l. secūda, in princip. & ibi no. j. de cura bo. dā. vr, φ dēat cauere rē ratā habiturū substituētem, p illū tex. ibi, nomine eius, cuius bona &c. Sed arbitror illud dēre intelligi secūdū distinctionem p̄missam. s. si fuit substitutus, vt procurator ipsius substituētis, secus si vt procurator dñi, qa tūc dēt cauere rem ratā dñm habiturū. ar. eorum. q dicta sūt s. Quæro, qñ procurator substituit procuratorē, vtrū ipse desinat esse procurator, & p̄ns q̄riē an substituēs possit illum substitutum reuocare. de hoc habemus hodie casum in cap. is q. extra de procurator. libro vj. Sed qa ibi nō distinguiē pfectè, lō dic latius, aut procurator substituit alium tanq̄ procuratorem ipsius substituētis, & tūc sine dubio pōt reuocare, qñ vult: nec ipse desinit procurator esse, imo substituit, qa ipse procurator remanet. facit j. e. l. si vero nō remunerādi. §. pe. Aut substituit eū tanq̄ procuratorem primi domini mandantis, & tunc aut substituit eū ex ptāte sibi ɔcessa à domino aut ex ptāte sibi ɔcessa à lege. Primo casu, aut eū substituit in totum, & desinit esse procurator, nec potest postea eum reuocare, nisi reuocandi hēret mandatum, vt dicto capit. is, qui. quia ipse dominus ipsum procuratorem fecisse vr, vt s. de procurato. l. j. & alium faciēdo vr reuocare primum, vt l. si qs cū procuratorio. §. fin. s. de procurato. Aut eum substituit in vna cā tātum, vel in vno articulo, cum ipse hēret mandatum generale, & tunc in aliis ipse remanet procurator

ADDITIO.

a Ale. ¶Prescrip. Vide Bar. in l. fi. §. j. j. de diuer. & tempo. prescrip.

tor, sed in illo articulo non posset reuocare substitutum sicut si esset ad illũ articulũ spẽaliter à dño constitutus, vt d.c.is, qui qđ intellige, nisi ex cã, ex qua ipse dñs reuocaret, si hoc sciret.ar.l.si hominem.j.eo. Si verò substituit ex ptãte data à lege, tunc aut substituit in totũ omittendo vices suas, & ipse desinit esse procurator. vt l. q̃ si forte.§. sunt qdã.ver.sed & si ab futuro.ibi, si mõ nõ est alius in eius locum substitutus.j.de sol. Nec posset illũ substitutũ reuocare, nisi forte, re integra, tanq̃ ille non cepisset, seu acceptasset, vt c.q̃uis.extra.de off.dele.lib.6. Aut substituit eum in parte, & remanet procurator, & põt cum reuocare, qñcunq; voluerit.argu. l. sed & si pupillus.in prin.s.de instito.& de pecu.l.curator furiosi. Est ergo consilium, q̃ in instrõ procurationis ponat, q̃ datur ei potestas alium substituẽdi, & substitutũ reuocandi, & cãm reassumendi, & similia. Sed quid, si dictum fuerit, q̃ datur ei ptãs substituendi vnũ vel plures, an si semel vnũ substituit, poterit alterũ substituere? Respondeo nõ, vt ex praedictis patet: quia substituendo vnum, desinit esse procurator, sed duos semel bñ posset substituere fm formam l.plurib.s. de proc.*

1 *Mandans non excusatur, quando aliquis tenetur facere aliquid, & illud mandat, si mandatarius non facit.*

2 *Procuratorem si dñs citatus misit, & procurator non cõparet, dñs est cõtumax.*

3 *Procuratoris in persona casus superueniens excusat dominum.*

§. Si tutores. Si tutor mandauit contutori qđ ad pupillũ non pertinet, est actio mandati, vel tutelae. Item negligentia mandatarij non excusat tutorem.h.d ¶No.ver-
a bum, non sunt igitur, &c. de quo feci mentionem a in l. j. s. si quis
1 ius di.ñ obtẽ. Nã † qñ aliqs tenet facere aliqđ, & alij mãdat, si mandatarius non facit, non excusatur mandans.de quo plene in l.cum
a filius.j.de ver.obl.facit † q̃ si dñs est citatus, qui misit procuratorem, & procurator non cõparet, nõ dr cõtumax procurator, sed dñs, vt
b dixi in d.l.cũ filius.¶Op.de l.cum à mrib.C.qui pe.tut.b Sol. Casus
3 † superueniens in personam procuratoris excusat dominũ, vt ibi, & extra, de procu.c.quaerelam.secus in negligentia, vt hic &c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Mentionẽ. Vltra alios ẽt, vide tex.in l.fi.§.seruorũ.s.naut.cau.stab. facit quod no.Bal.in l.si is, cui.ad fi.C.de fur.& vide Bar.in l. cum filius.de ver.obli. & in l.si procurator.de condi.inde. Iste casus ẽ no.q̃ si duo sunt tutores, vnus pt facere procuratorẽ al.ũ i negotijs pupilli, & sibi cõmittere vices suas, fm Bal.no. in l.q̃ pupillae.C.de neg.gest.& adde Bar.in l.si procurator.s.de condi indebiti.

b Alex.¶Petant tutores. Vide Bar.in d.l.cum filius.

§. Si liber homo. Si apparet emptionem factã meo nomine non valere, tenet procurator, nisi cedat actionem, si quam habet efficacem: alias secus.h.d.&c.

a §. Mandati. Actio a mandati datur ad interesse, & iõ si non interest, non datur. h. d. *Not. ad quid datur actio mandati qa ad interesse mãdãtis dat, & nõ ad aliud. Nõ ergo hẽt actionẽ mãdati mãdãs cõ mãdatariũ, vt illud qđ mandauit emi, tradat & soluat: qa ad illud tradendũ mandãti non tenet mandatarius, sed solũ ad interesse ipsius mandãtis, q̃tũ.s.interest sua illam rẽ esse emptã, & sibi traditã. Caueat ergo mãdãs, ne in libello suo petat rem, q̃ mãdauit emi: qa cũ ad illã nõ habeat cõ mãdatariũ actionẽ, sed solũ ad suũ interesse, succũberet: qa ius agẽdi ad illã rẽ non habuit: cũ mãdatarius nõ teneat, nisi ad interesse: vt hoc §. Et ẽ lex notabilis ad hoc C.man.l.ad cõparãdas.vbi vr tex.cũ gl.q̃ res mandata emi.nõ dẽt peti.sed interesse ipsius mãdãtis. Si ergo illam petat, & ad illã mandati actionẽ nõ hẽat: qa ad interesse dat solum, & sine actiõe nemo experiri põt.l.si pupilli.§.fi.s.de neg.ge.succũbere dẽt mãdãs.& pp pmissa vidi quẽdã succũbere: Titius mandauit Caio, q̃ emeret sibi vnã copulatã salis. Caius eam non emit. Titius eam petit in libello, cõ fuit Titio oppositũ, q̃ nõ habebat actionem cõ Caiũ ad petẽdũ dictum sal, sed debebat agere, & petere interesse suũ: qa ad illud cõpetit mãdati actio, & nõ ad ipsam rẽ mandatam emi. ¶Et no.istũ §.p quẽ format libellus in directa actione mandati, puta sic Ego ago cõ te; quia mãdaui tibi vt negotia mea gereres, vel equum mihi emeres: tu mãdatum suscipiens, malè gessisti, vel mandatũ suscipiẽs nihil gessisti: vñ qa mea interest in decem, iõ illud interesse peto, & ad hoc ppono actionẽ mandati directam, & facit s.e.l.si remunerandi.§.j.& l.diligẽter.ver.& si susceptum. ¶Iuxta istã ergo mãm, si quaerat, si desijt interesse, an possit agi inspecto tpe pterito, quo interfuit. Dic fm Gul.de Cug. Aut interfuit iõ, quia factũ nõ fuit, qđ fieri debuit, aut cõ. Primo casu. Aut interfuit pp moram, aut pp culpã. Si pp morã, subdistingue, qa aut desijt interesse culpa debitoris: & tũc non est dubiũ qn teneat, vt si pmisisti repñtare hoiem, & occidisti.s.si qs cautio.l.si eũ.§.hõ sisti. Aut desijt interesse fcõ actoris: & tunc nullo mõ agere pt, sed sibi imputet, vt si promisisti hominem sistere in iudicio, & actor eũ occidit, certè liberor, vt s.ad l.Aqui. l.legis Aquiliae actio. Aut desijt interesse alio casu, & tũc distinguit de actionib. Nã aut loqris de actionib. mere psonalib. & tũc bñ pt agi: licet desierit iteresse.s.si qs cautio.l.q aũt §.j.& de ver.ob l.si seruũ.§.seqr. Aut loqmur in actionib. realib. vel in rẽ scriptis: & tũc si desierit interẽe aliquo mõ nõ põt agi.s.de rei ven.l.sinaũt.§.j.ad exhi.l.tigni.§.fi. Aut interfuit pp culpã: & tunc si desinat interesse aliquo casũ, nõ potest agi, vt hic, & j.de impen.in re.dota.fac.l.& in totũ. Aut interfuit iõ, qa factũ fuit, qđ fieri nõ debuit, tunc aut interfuit mea rõne delicti, vel quasi: & tunc si illud ad quod agebat, cõcernebat dñium, & desinit interesse: tũc si facto meo desinit interesse, non possum agere, si sine facto meo possum agere.s.de condic.furti.l.siue.§.tam diu.iuncta l.& ideo.§.j.de cõdic.furti.l.in re furtiua.§ fi. Aut non concernit dñium, & tunc si desierit interesse, nihilominus possum agere.j.de ser.corr.l.doli.§.fina.de vi & vi ar.l j.§.rectissimè.& l.merito, de fur.l.iter omnes, in prin. C.qđ me.cã l j. Aut non interest rõne dñij, sed al's: & tũc si desinat interesse non possum agere, si non incidat in aliquam speciem delicti j.de act.& obl.l.si is, qui.ad l.Rhod.de iactu.l.j.§.j.*

ADDITIO.

a Alex. Mandati actio. Adde la: e Bal.in l.ad comparandas C.eo. Pom.¶Vide Imo.cons.6.

1 *Fideiussor potest soluere de substantia principalis.*

2 *Haeredum plurium debẽtium vnus certam speciem potest soluere partẽ alterius.*

3 *Fideiussor an teneatur appellare, & appellationem prosequi.*

4 *Paupertas prodest.*

§. Si ignorantes. Fideiussorem omittẽtem exceptionem excusat ignorantia: omittẽtem verò appellare, excusat paupertas, & denũciatio facta principali.h.d.¶No.
a principaliter a ex hoc § ibi.ex suba.† q̃ fideiussores pñt soluere ex
1 suba debitoris.b Ita dicit gl.in l.venditor.in pcinc.s.de iud.& idem
b dicit Ia.de Are.& Rich. Malum.per istum tex.alle. C.vbi de cri.agi opor.auth.qua in puincia.licet gl.ibi al'r intelligat. p hoc facit C.
2 de epi.& cle.auth.si captiui. Et p hoc † dicebat Ia.de Are.& ego refero i l.eadẽ.j.de ver.ob.q̃ qñ sunt plures hrdes, q teneñ ad certã spẽm, qa neuter sorõne ptis liberat, pt vnus soluere partẽ alterius:
3 sic ẽt fideiussor põt remittere possessionẽ rei principalis, q̃ soluere tenebat, p istũ tex.quẽ tene mẽti.¶Scdõ not. † q̃ fideiussor teneñ appellare, ñ aũt psequi. Sed cõ hoc instat, si.n. tñ appellare cogit, ñ aut pseq, qũo pp paupertatẽ excusari pt, cũ applo viua voce fiat? Iõ dicebat Ia.Bu.q̃ fideiussor ñ solũ cogit appl'are, sđ ẽt psequi, ni-
c si excuset paupertate, c vt hic.& vt tollat criũ l.inuitus C.de pc.dicebat ipse sic.qñq; qs cõdẽnat noĩe suo, tñ hoc tẽdit ad icõmodũ alienũ; & tũc cogit appl'are & pseq, nisi excuset ex cã hic posita. Sic ẽt
4 dẽt itelligi l.Hereni⁹ §.Caia.j.de cui.¶Vlt.† no.q̃ paupertas pdest, de quo plenè i l.si qs ad declinãdã.C.de epi.& cle.&c.* Et vid tex. ibi excusata ẽ eorũ inopia. No.hic, q̃ appl'are dẽt fideiussor, si p imperitiã iudicis sit lata snĩa.& no.C.mã.l.si p ea.§.fi.i gl.fi.idẽ ẽ i procuratore, vt no.C.đ pc.l.iuit⁹.fallit rõe paupratis, vt hic.& i gl.alle. ¶Sed q̃ro, q̃ pt eẽ rõ hui⁹ fal.qa iã sufficit pcuratori, vel fideiussor viua voce appl'are, & dicet, appello.ff.de app.l 2. & C.de ap.l.litigatorib.& hoc ita bñ pt dicere pauper, sicut diues. Sed dic, q̃ fideiussor, vel pcurator ñ dẽt appl'are, nisi bonã cãm credat hre, arg.C.de admi.tut.l.si bonam cãm.& l.quoties.§.sicut.ff.de adm.tu. Hoc aũt sciri nõ pt, ñisi cã examinata, in cuius examinatione sũt necessariae expẽsae, qs ñ pt pp paupertatẽ soluere. Et an teneat applõnẽ prosequi, vide qđ scripsi in lib.reportationum, in l.inuitus.C.de proc.*

ADDITIONES.

a Pom.¶No.principaliter. Vide Ale.cõs.118.vol.2.limita tñ, qñ fideiussor nõ hẽ modũ soluẽdi de suo pprio.alias secus sed Ang.in Auct.vt oẽs ob.iud. Itẽ limita non procedere in fideiussore, qui promisit indemnitatem. Bar.in l.seruus.§.si plurium.ff.si quis cau.Bal.in auct. qua in prouincia, C.vbi de cri.agi. Aliquid per Bar.in fini.in l.ij.§.ex his.ff.de verb.obl.

b Ale.¶Substantia debitoris. Not.q̃ fideiussores pñt soluere ex substãtia debitoris, &c.fideiussor pt soluer de bonis principalis, si nõ hẽt de suo, fm Bal.i auc. si captiui, post Bar.& vide oino Bar.in d.auc qua in prouincia.& ibi Bald.ad fi.& idem dicit Ang.in defensore sine mandato condemnato, vt per eum in d.l. Plautius.s.de procu.vbi dicit hanc legem esse singularẽ de procuratore.

c Ale.¶Paupertate. Paupertas excusat ab appellando.& iõ dicit Bal.in l.fin.C.de cond.inser.q̃ nõ praesequẽtia applõnẽ pp paupertatẽ, non currunt fatalia: & adde Bal.in l.fi.in prin.s.quod quisq.iu.& in l.illicitas.§ veritas, ad materiã.s.de off.praes.& vide Lud.Ro.in §.de viro.l.si vero.sol.mat.in fal.propter paupertatem. Adde quod Bal.idem consuluit cons.5.lib.3.

Dolo aut. Procurator tenetur de dolo, & culpa, & de eo, qđ ad eum peruenit.h.d. ¶No.tex.in ver.sed & si dolo.q̃ omissio facta gratia alterius, qđ fieri debet, dicitur lata culpa ¶Itẽ no.tex.ex quo fiunt quotidie instrumenta, facio procuratorem in rẽ suam, & pono eũ loco mei, & q̃ nõ teneat de euictione, & promittatur pro eo cum pacto, q̃ sit obligatus ex facto suo, &c.

LEX X.

Idemque in fundo.

§. Si procurator. In actione mandati veniunt vsurae. hoc dicit.

§. Si quis Titio. Si alias cõhendo mandatum perficitur, actio mandati extinguitur, & ex nouo cõtu agit.h.d.¶Opp.s.depos.l.j.§. si te rogauero.& § seq. solu.hic recipiendo mutuũ perfectũ est mãdatũ, ibi secus. Praeterea, hic ex forma mandati apparet, q̃ voluit transigere in formam alterius cõtus. Dicit.n. q̃ acciperet pecuniam mutuã ecce nomen cõtus. Sed si dixisset simpl'r, q̃ acciperet pecuniam, nõ adiecto noĩe cõtus, vt quia

quia non dixisset mutuum, nec aliter expressisset, tunc actio mandati competeret, vt l. 3ria, &c.* Vel hic fuit mandatum gratia mādatarij tantum: ibi grā mandantis, arg. l. 2. §. fi. eo. tit.

§. Item Papinianus. Qui fideiubet pro procuratore, habet actionem ꝯ dn̄m. h. d.

1 *Cedere quum mihi debes actionem, debes facere quicquid ego volo.*
2 *Mulier si adhibet coniunctam personam ad stipulandū dotem, an videat donare.*
3 *Donare an videatur si aliquis adhibet ad stipulādū eū à quo donatione recuperat.*
4 *Consultor qui imperite consuluit tenetur tantum de dolo.*

§. Si cui. a Qui mihi tenetur actionē cedere, potest cogi debitorē liberare, vl' alteri delegarē ad mei petitionē. h. d.* Vel sic ſm Ia. But. qui hēt actionem, vt ꝓcurator meus debet de ea velle facere meum. In tex. ibi, si hoc velim &c. no. ꝙ ꝑ procuratorē non acquirit actio dn̄o rl'r, sed teneē procurator eā sibi cedere, vt hic, & ȷ̄. de acq. pos. l. possessio quoq;. §. fi.* ¶No. † ꝙ de actione q̄
1 dēt mihi cedi, debes facerē quicquid volo. ¶Scdō not. finē huius §.
2 qui vr̄ ꝯ duas rl'as positas per gl. nr̄as. Prima, † ꝙ si mulier adhibet ad stipulandum dotem, coniunctam personā vr̄ donare. qđ est ꝯ casum hic, vbi filia adhibuit matrem. dixi in l. quæ dotis. ȷ̄. solut. matr.
3 Scđa vr̄ ꝯtra aliam regulā, q̄ est, † ꝙ si aliquis adhibet ad stipulandum eum, à quo donationē receperat, vr̄ donare, vt ȷ̄. e. l. si vero. §. idem Papinianus. qđ vr̄ falsum in dote, vt hic. ibi, q̄uis, & ipsa sit q̄ dotem dedit. Licet n. ibi mater dotauerit filiam, tamen si filia adhibet eam ad stipulandum, nō videtur adhibere animo donādi, quæ plenè dic, vt dixi in d. l. quæ dotis. ȷ̄. sol. mat.

ADDITIO.

a Alex. ¶Si cui. Ideo dicit Bal. per illum tex. in l. cum per eos. C. si quis alteri, vel sibi, actionem quam mihi teneris cedere, cogeris ad mei petitionem in iudicio mouere.

a **§. Si quis ea.** a Adhibitus vt consultor, non tenetur mandati, sed solū de dolo, si dolus intercessit. h. d. qđ
4 no. fa. it † ꝯsultor, q̄ imperitè ꝯsuluit, non teneaē nisi de dolo. Spe. tangit in ti. de requi. consilij.* & vt dixi in l. 2. §. fi. s̄. eo. & plenius in l. j. §. si plures. s̄. de exercitor. in repetitione, quam feci de illo §. ibi. 4. op. &c. Reperio dn̄um Ia. But. sic dicentem super hoc, si quæras, an ille, qui dedit consilium alicui, debeat illud sequi, vel non, sic distingue. Quia aut consultor assumitur, vt particeps officij, & esse potuit: & tunc ille, cui est mandatū, faciat cū cōsilio talis, teneē explorare ꝯsiliū illius, & illud sequi: alias nō valet, ꝙ agitur, vt in l. j. §. si plures. ver. sed & sic præposuit. s̄. de exercito. Si verò non assumitur, vt particeps officij, esse tn̄ potuit: & tunc aut dixit facies de consilio talis. & tunc explorare dēt ꝯsiliū illius, & sequi. Aut dixit facias cum ꝯsilio talis, & tunc explorare cōsilium illius dēt: sed non teneē ipsum seq, vt l. Titiū. j. rn̄so. ȷ̄. de admi. tut. Aut nō est particeps, nec esse p̄t, & tūc de æqītate dēt petere ꝯsiliū, sed seq nō tenetur vt l. quidam decedens. §. Papinianus. ȷ̄. de admi. tut. Rō præcedentis dicti est. quia dictio, de & ex, denotare hn̄t cām̄ mālem, vt ȷ̄. de incen. rui. naufra. l. j. §. ex incēdio. Sed dictio, cū, denotat quod dam accidens: & sufficit explorare, non sequi. de quo per Cyn. C. de epi & cle. l. id, qđ pauperib. ver. 14. & seq. Sed quid si dixit, facias arbitrio Titij: Dic, ꝙ tunc obtinet illud, qđ gl. dicit ȷ̄. de acq. hære. l. si quis mihi bona. §. si coram Titio. in gl. in verb. recte puto, quæ incipit. Sed quid, si adiuit &c. Quia arbitrium imponit necessitatē, qualecunq; sit. s̄. de arb. l. diem §. stari. licet si sit iniquum recurritur ad arbitrium boni viri. ȷ̄. de leg. 2. l. j. cum ibi notatis. Et ex hac ratione fundatur l. cum tale. §. rescriptum. ȷ̄. de condi. & demō. Idem si dixit, ꝙ gereret de voluntate Titij: quia voluntas illius est omnino sequenda. ȷ̄. de leg. 2. l. cum quidā. de dot. pleg. l. Theopompus. Si autē dixit, facias de consilio talis, tunc aut ille, qui debet facere, est magis discretus, q̄ ille Titius: & tūc hēt eius ꝯsilium petere, sed non sequi, vt l. quidam decedens. § Papinianus. ȷ̄. de admin. tut. Et hoc verū, nisi fuisset dictū, ꝙ illa, q̄ essent fcā sine illo, nulla essent: vel nisi per modum ꝯdōnis ordinasset ꝯsilium Titij adhibendum: tunc. n. secus, vt alle. gl. in §. si coram. s̄. alleg. Sic l. Titium. & §. conditio. alle. Aut Titius prudentior est illo, qui dēt facere, vel gerere vt quia forte ille est iuuenis: & tunc ēt obtinet, ꝙ dicit alleg. glo. in §. si coram. ar. C. de nup. l. viduæ, iuncta ibi gl. in ver. sn̄ia. & l. in coniunctione. Et sic intelligunt istam materam Iac. But. & Dy.*

ADDITIO.

a Alex. ¶Si quis ea. Vide Bar. s̄. e. in l. 2. & in l. ex maleficijs. §. si iudex. de act. & obl.

§. Si mandauero. Procurator teneē restituere id qđ ad eum ex mandato venit. h. d.

§. Idē Labeo. a Procurator p̄t dn̄o imputare q̄cqd licitè impendit. h. d.* Gl. hic in verb. eū oportere. ibi, sed qđ si erat rusticus, dēt intelligi ſm ꝯdictionē psonę. tenementi: quia rustici delicatis cibis non debent vti, imo caseo, cepe, & fabis debēt eē ꝯtēti, & pane grosso, vt no. gl. i ver. ex libellis. ȷ̄. de le. 3. l. seruis vrbanis. ita dicit Andr. de Pisis, verū ē, ꝙ aliq habēt hoc ꝓ gl. additionali. Vides in hoc §. ꝙ si ꝓcurator conduxit equū ad curāda negotia dn̄i: ꝙ sumptus recuperat. ¶Sed pone, ꝙ ꝓcurator eq̄tabat cū equo suo, nūquid poterit recuperare sumptus ac si cōduxisset? arg. huius §. à ꝯrio sensu videreē dd̄m ꝙ nō. Tu dic, ꝙ aut ꝓcurator tenebat equū, nō cā locandi, sed vt posset eq̄tare, q̄n vellet: & tunc non recuperat expēsas à dn̄o: q̄a tātūdē expēdisset ī domo, arg. s̄. de pet. hær. l. sed & si lege. §. quod aūt. 3. Si autem tenebat equum cā lucrandi, q̄a ꝯsueuerat locare, tunc recuperat quantum habuisset, si eum locasset, arg. ȷ̄. rē rat. hab. l. si cōmissa. & l. si procurator. Item intellige hanc gl. in fi. ꝙ talis rusticus repetit, si talis erat dn̄s, q̄ ꝑ procuratorē eques eūtē suā negotia gerere ꝯsueuerat, q̄a ꝯdō dn̄i est spectanda, & non procuratoris, arg. l. vel vniuersorum. s̄. de pig. act. & ȷ̄. de vsur. l. qui semisses. C. de epi. aud. l. nemo.

ADDITIO.

a Pom. ¶Idem Labeo. Vide Ale. cons. 197. aliàs 48. col. j. vol. 2. Bald. in c. domino guerram in prin. hic finitur lex. in feud.

§. Idem ait. Vide tex. ibi. sine damno dn̄i fiat &c. ꝙ ē verum dum tn̄ illi sumptus remoti, illi remouēti in aliquo sint vtiles, alias non permittitur, vt ȷ̄. de impen. in re. dot. fac. l. pro voluptarijs, in fi. cum gl. & s̄. de rei ven. l. in fundo. circa fi.

1 *Exceptiones inhonestæ quæ dicantur.*
2 *Defendere quis potest alium ex oppositionib. competentib. ex sua persona.*

§. Generaliter. Omissio exceptionis inhonestæ nō impedit actionē mandati. Itē qui aliū ex necessitate defendit, exceptionib. ex sua persona vti pōt. h. d. ¶Quæro,
1 † q̄ est ista exceptio inhonesta, de qua dicit tex. Dicit gl. si actor ius iniquū impetrauit: vn̄ ꝑ suū delictū non debet audiri. quod tenemēti pro exceptionib. q̄ tota die emanāt ex forma statutorum, vt q̄s non audiaē, q̄a nō soluit collectas, & sil'ia, vt istæ exceptiones dicanē inhonestæ.
a ¶Scdō not. ꝙ ille, qui defendit aliū, b p̄t opponere ex psona sua. De quo in l. vēditor. s̄. de iudi. Cōtra de l. minor 25.
2
b an. §. defensor mariti. s̄. de procu. Sol. ibi loquitur in defensore voluntario, hic in defensore necessario, ad quē spectat commodum & incommodum. Dixi vobis in l. sed & si leg. §. itē si rem distraxit. s̄. de pet. hær. & l. procurator ad exhibendum. ȷ̄. iud. sol. &c.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Dicantur inhonestæ. Vide hic. Ale. cons 34. Ro. sin. 445. inci. venditor. Bal. in l. quoties. C. de preci. Imp. off. Inn. in c. quoniam frequenter. vt lit. non contest.
b Ale. ¶Defendit alium. Vide Bar. in l. j. ȷ̄. iud. sol. & Bar. in l. verū, in prin. ȷ̄. ꝓ soc. & ꝓ doc. in l. sunt qui. de re iu. & no. Bal. in l. 2. in ver. quæro quid si debitor. de exec. rei iud.

† **§. Si fideiussori.** Acceptilatio fcā cā remunerandi, fideiussori tribuit actionē mandati, † secus
a si simpl'r cā donādi. h. d. a Tene mēti tex ibi, multo magis, &c. Not. hanc dist. de renunciatione, & simplici donatione: quia facit, ꝙ si ꝯstitui ꝓcuratorē ad iudicia. licet ego ei tenear ad sumptus, quos fecerat. l. ideq;. §. item Labeo. s̄. eo. tit. si tn̄ ei aliquis sumptus fecerit aīo donandi, ꝙ ipse non potest agere ꝯ me actionem mandati ꝑ istos sumptus, ꝓ quo s̄. de iureiur. l. duob. §. à fideiussore. & ȷ̄. loc. & ꝯdu. l. ꝙ si dn̄s. in fin. & ibi vr̄ casus. ¶Sed tu distingue, vt in isto §. Aut aīo remunerādi fuerunt sumptus facti: & tunc posset agere, vt hic. Aut non aīo remunerādi: sed principal'r donandi, & tunc agere non possit, vt l. si vero. in prin. ȷ̄. e. quid in dubio? dic, ꝙ in dubio p̄sumiē, ꝙ aīo remunerādi, si ꝓcur. aliqd dederit illi, q̄ sibi sumptus fecit, vt ȷ̄. e. l. si vero. §. idē Papi. Cū ſp in dubio īspicere debeamus, si p̄cesserit merita, q̄a si p̄cesserint, p̄sumiē aīo remunerādi fecisse, vt no. gl. in ver. postulas in l. si donatione. C. de coll.* Not. hanc dr̄iā inter remunerationem, & simplicem donationem. ¶Scdō not. ꝙ in dubio donatio cā mortis, & legatum præsumitur causa remunerationis. ¶Op. ȷ̄. e. l. proxi. §. j. Sol. ibi videbitis incontinenti.

ADDITIONES.

† Clau. ¶Mandati. Sic ergo liberatur debitor ꝑ accepti. factā fideiussori, qđ verū, q̄n oblō fideius. erat valida, secus si inualida, puta facta à muliere secundū Bald, in l. S. C. ad Velle,
a Pom. Donandi. h. d, Vide Ale. cons. 47. in fi. vol. 3.

LEX XII.

Si vero non remunerandi.

§. Marcellus. Vna fictio circa idem admittitur, non autem plures. h. d. cum seq. ver. plane. ſm Gul. vt not. per eum. s̄. de pac. l. ab emptione. Ego intelligo istum §. aliter, vt dixi in l. si is qui pro emptore. ȷ̄. de vsuc. in fi.

§. Si filiofa. Condō p̄tātiua retro non trahitur, & ideo tp̄s existentis ꝯdōnis inspicitur quo ad inquisitionem. h. d. ¶Op. de l. si filius. ȷ̄. de verb. obli. Gl. soluit suo modo. Tu dic, ꝙ ibi loquitur in ꝯdōne causali, q̄ existēs retro trahitur ad tp̄s ꝯctus, merito tp̄s ꝯctus inspicitur, hic in ꝯdōne p̄tātiua, q̄ ꝯdō existens retro non trahitur, vt l. potior. & l. qui balneum. ȷ̄. qui pot. in pig. hab. Dixi plenè in d. l. si filius. ȷ̄. de ver. obl. &c.

a **§. Idem Papinianus.** a Vnus actus donationis facit aliam donationem præsumi. h. d. fallit fauore dotis, vt s̄. eo. l. idemq;. §. si cui mandauero. de quo plenè dixi in l. quæ dotis. ȷ̄. sol. mat. &c.

ADDITIO.

a Ale. Idem Papi. Et circa no. hic. per Cy. Vide Bal. in l. eam quam. C. de fideic.

§. Si mihi. Procurator ad emendum, pōt repetere p̄tium qđ soluit, & si aliquid amplius impendit. h. d.

§. Si adolescens. Qui fideiubet pro minore, actionem mandati non habet. hoc dicit. ¶Opp.

de l.iij.§.necnon.§.de ... verso. Sol. ibi loquimur in maiore, hic in minore. ¶Opp.de l. si quis cum sciret.ꝯ.de vsuc.pro emp. Solue ut ibi dixi in l.si cui bonis.ꝯ de ver.oblig.&c.

§. Cũ quidam. Verba recommendatoria non obligant. h.d.*No. quod licitum est seruire de vẽto.allegatur iste §.ꝙ literæ cõmendatoriæ, quem non obligant. pro quo tex.in l. fi.ver.neq; familiares epistolę.C.quod cũ eo.Itẽ allegatur, ꝙ si inferior dicat superiori, vel alicui magnati, Dñe, oĩa bona mea sunt vestra, ꝙ ex hoc nõ vr̃ donasse:quia commẽdaudi causa magis vr̃ dixisse,quàm cã donandi, aut se obligandi. Pro quo ꝯ.de act.& obli.l.obligationũ substantia.§.fi.ver.nec enĩ. de ædil.edi.l.sciendum.§.dictum à promisso,& §.ea autem.& ꝯ.de test.mil.l.diuus Adrianus, circa fi.& no. C.in qui cau. colo. cen. domi.accusa.pos.l.ij.in gl.in verb.cuius ipsi sunt.lib.xj.circa prin. De his aliquid dixi in d.l.Lucius.ꝯ.de fideiuss. Coniũge ergo quæ in d.l.Lucius.dixi, cum iis dictis,& habetis cognitionem plenam materiæ huius §.& d.l.Lucius.*

§. Si quis. Si quis mãdat vt filio mutueť nõ ꝯ̃ S.C.maced.vel cum de hoc dubitatur, tenetur mandati.h.d.*No. ver.hoc ampli⁹.ibi bñ credis &c. No.bonũ verbũ ꝯ̃ istos, qui quotidie dñt solũ faciatis hoc sibi qa bonus hõ est, & siľia verba,quia ex talib.verbis nõ obligãť.qđ intellige iuxta not.§.eo.l.j.in gl.ij.iũctis not. in l.ob hæc verba.§.de iis, q no.infa.Et iõ notanter dicit tex.in §.seq.inci.si post creditã periculoq; meo. ¶Itẽ facit iste tex. ꝙ si iudex aliquẽ incarceratũ dubitet relaxare:qa dubitat,ne fugiat.& est ibi aliqs, q dicat, dñe iudex nõ dubitetis, quia bonus hõ est nunq̃ fugeret.Certe si postea fugiat,iste qui talia verba dixit iudici teneť,per istum tex.Et ita semel dẽ facto obtinui.*

a §.Si post creditã. Mãdatu m non p̃t interuenire pro eo, ꝙ est factum sed pro eo,quod est fiedũ &c.*Vel sic ſm Iac.But.Mãdatũ dbet obl'õnẽ p̃cedere,nõ seq, nisi in casu q seqť in vers.planè.h.d. ¶Huic §.obstat §.q satisd. cogã.l. Iulian.vbi mãdatũ retrotrahiť, & ratificat p̃cedentia.Sed dic ꝙ mandatũ tũc ratificat p̃cedẽtia:cũ id qđ añ actũ erat,nullum erat ipso iure, vt l.ꝯ̃ria.iuncta l.licet. C.de procu. Nõ aũt ratificat id qđ actũ erat:si illud est aliqđ qa tũc mandatũ est nullũ.vt hic. No.bene vers.planè qa quotidianus. Et no.gl.hic in verb rectissimè.quæ facit differentiam inter mandatorem & fideiussorem,& alios,qui sunt in gl.Et vide quod dixi §.de consti.pecu.l.j.*

ADDITIO.

a Ale.¶Si post creditam Mãdatũ respicit futura,& ad hoc Bal.in l.ob hæc verba.§.de infa.post Ia.de Are.alleg.gl.sing.hic,& vide ꝙ no.Ang.in l.Iul.§.q satisd.cog.

a §.Si mandauer.o ^aMandatum potest reuocari ad petitionem mandantis.h.d.

ADDITIO.

a Pom.¶Si mandauero.Vide aliquid per Bar.c.ij.de offi.deleg.

1 *Mandatum quando morte finiatur.*

1 §. Si Marcellus. Mãdatũ, qđ ꝯfertur post mortẽ,†nõ ꝯ̃nitur morte.Item mandatarius põt agere, vt sibi detur pecunia pro executione mandati necessaria. Op.ꝯ.eo l.inter causas. in prin. Sol. hic mandatum fuit collatum

a post mortem, ibi non. ¶Ad hoc^a opp de l.cum pater.^b§. Mæuio. ꝯ.de leg.ij. dicit gl.ibi mãdatum fuit collatũ in vita. Tu dic ꝙ tres sunt casus. Qñq; mandatum, & effectus mandati ꝯfertur in vita, & tunc finitur morte; vt d.l.inter causas.ꝯ. eo. Qñq; mandatum ꝯfertur in vita sed effectus mandati confertur post mortẽ, & tũc adhibetur q̃dam distictio sciæ,& ignorantiæ,vt d.l.cum pr̃.§.Mæuio.ꝯ.de leg.ij.¶Op.de l.fi.ꝯ.de sol.Sol.vt ibi no.& non obst.&c.

ADDITIONES.

a Pom.¶Ad hoc.Vide Rom.consi.22.

b Ale.¶L.cum pr̃, adde Bar.in l.ij.ꝯ.de don.per Bal.in l.mandatum.C.mandati.

LEX XIIII.

1 *Hæreditate vendita,non transeunt nisi actiones quæ tunc competebant.*

2 *Clausula cedens quod habet,& habere sperat, quid importet.*

a Hæredẽ. ^aIn emptorẽ hr̃ditatis nõ transeũt actiones,nisi

1 q̃ tũc tp̃is ꝯpetebant. No.istud principiũ†cũ gl.

b ꝙ hereditare vendita,^bnõ transeunt nisi actiones tũc tp̃is ꝯpetẽ-

2 tes.Iõ hodie†appon ť in ꝯ̃ctib. emptionis & vẽditionis,qđ cedit

c oẽ ius quod haber,& hr̃e sperat, vel posset habere,^cquia pp verbum sperat videntur esse actiones,quas posset habere.&c.

ADDITIONES.

a Alex.¶Hæredem.Singularis est hæc lex secundum Bald.in l. si insolutum. C. de act.& oblig.& adde quæ not.Bar.in l.qui Romæ.§.duo fratres.in vj.q.de verb.oblig.

b Pom.¶Hæreditate vendita.Ergo argumentũ intelligitur de rebus præsentibus.non aũt de futuris.Vide Alex.consil 34.vol.ij.

c Alex.¶Posset habere.Facit ad no per Bal.in l.hæredem.de hær.act.

LEX XV.

a Si mandassem. ^aReuocatio mandati non preiudicat procuratori,si ad eius notitiam nõ p̃uenerit.h.d.*Et de ista reuocatiõne mandati qualr̃ debeat peruenire ad notitiam procuratoris.vide Cy.in l. mãdatum.C.mand.*

ADDITIO.

a Alex.¶Si mandassem.Plene per Bal.in l.mandatum.C.eo.

LEX XVI.

Si quis. Si mandasti mihi, vt in meo ædificẽ ad vtilitatẽ tertij in tm̃ ꝯpetit mihi ꝯ̃ te actio, inq̃tũ interest mea. h. d.

LEX XVII.

Si mandauero. Actio superueniẽs pendẽte iudicio ex causa de præterito prodest actori ad cõdemnationem.h.d.

LEX XXII.

Si mandauero tibi. Qui fideiubet vel soluit añ diẽ non potest agere nisi adueniẽte die.hoc dicit.

a §.Interdum. ^aQuãdo mandatum respicit commodum meum,& alienum,oritur actio mãdati.h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Interdum.Notat Bar.& Imo.in l.qui bis.de ver.obliga.

§.Si hi. Valet mãdatũ de re mea emẽda à tertio de iure vendẽte.h.d.*Allegať iste §.ad hoc ꝙ executor testamẽti p̃t emere res hr̃ditarias,iũcta l.profectitia.§.si pr̃ nõ quasi.ꝯ.de iur. do.* ¶Op.de l.j.C.si seruus extero.Sol.dñt q̃dam,ꝙ hic de æqtate ꝯsistit mãdatum,vt dicit tex.nõ de rigore,vt ibi.Alij dñt ꝙ ibi fuit mãdatum de re mea emẽda à me:hic de emenda à tertio vendente de iure. Quod dic vt ibi no.per Cy.in 4.opp.aliàs in 1.q.& facit ad istam legem ꝯ.de publicanis l.cotem.§.pen.

§.Iulianus. Consistit mandatum de re emenda,quæ est mãdatarii,pro parte.h.d.

a §.Is cui bona. ^aQui retinet ea,q̃ sunt iuris gen ex ꝯ̃ct b. iuris gen. hẽt actionem ciuilem.h.d.& facit ad hoc ꝯ.de re iud.l.si victum.& quod ibi no.& ibi dixi ad materiam istius §.*No.ex hoc § ꝙ si qs extrahat merces de ciuitate, ꝯ̃ statutum, pp qđ bona eius publicantur,ꝙ illic idem cuius erant, p̃t emere,pro quo l.cotẽ ferro.ꝯ.de publica.licet videatur ꝯ̃. C.de ser.fugi.l.mancipia.¶ Itẽ no.ex hoc §.ꝙ bannitus,vel deportatus potest agere.Cõtra.ꝯ.de pœnis.l.quidã sunt serui pœnæ.Respon. non obstat illa l. quia actiones non sunt de iure ciuili,sed de iure gentium,per d.l.quidam.ergo &c.*

ADDITIO.

a Alex.¶Is cuius bona.Et vide Bar.in l.vlt. de cur.bo.dan.& hic vide ꝙ in publicatione veniunt præsentia tãtum.& ita ali.Io.in l.ex facto.in fi.de vul.& pup.& ideo iura cõditionalia non veniunt,iuxta ea,quæ dixi post Bar.in l.non adjea.in fi.de condi.& demon. Ad hoc etiã alleg.Bal.in l.si.C.quæ res pig.Et ad ista an deportatus possit acquirere,vide pe ne Bal.in l.ij.C.de bo.proscrip.adde,ꝙ iura conditionalia nõ trãseunt in fiscum;Bal. cons.13.lib.2.

Pom.vide Frãc.Cre.sing.cxvi.&ꝙ in casu huius veniunt tm̃ bona p̃sentia.vide Nel.de sancto Gemi in tract.bãnito.in j. parte.secundi temporis.418.alexãd.consiliorũ.in fin in j.volum.

§.Quædem. Mandatũ rei turpis nullum est.h.d.*Sed ꝯ̃. Stipulatio per metum interposita,vel p dolum parit obl'õnẽ. C.de inutili stipula. l. dolo. Sed dic,ꝙ ibi est turpe ratione solius conuentionis ineptæ:quia turpiter fuit facta stipulatio,& tunc licet de rigore iuris obligationem pariat,de eqtate tamen obstat exceptio doli vt ibi:hic autem est turpe ratione rei turpis,quæ in turpitudine habet adhærere.*

1 *Eligere quis non potest seipsum.*

a §.Si tibi centum. ^aQui rem in vsus suos citra formam mandati conuertit,etiam furti tene-

1 tur:& non potest quis eligere seipsum.h.d.¶Not.† ꝙ quis non ^b

b potest seipsum eligere. De quo tangit gl.extra de elect.c.j.& c.cũ in iure.& no.ꝙ cuiusq; vniuer.no.l.planè.

ADDITIONES.

a Alex.¶Si tibi centum.Vide in l.ab omnib.de lega.j.& Bal.not.in l.ordo.C.de executio rei iudi.& ideo dicit bal.in l.si is, cui.C.de fur.ꝙ si do tibi pecuniã vt des cui vis,quid debes facere,deciditur hic secundum eum.

b Pom.¶ Quod quis non.Vide Ro.cons.228.& bal.cons.287.vol.4 bãl. & alios d.c.cum in iure.& Pau.de Ca.cons.147.col.fi.Calder.cõs.31.in tit. de testi,vbi ponit an ille,qui habet distribuere,possit propriis filiis distribuere,& cõs.39. & Anch.clemẽ.j.de testa.Gemi.c.religiosus.§.sanè.de testa.in vj. Anch.cõs.84. & Floria.l.aitius.ff.si ser.ven & Odof.& Mar.Silima.hic,qui oẽs tenent,ꝙ nõ possit.Cardi.d.clemen.j.de testa.& cõs.422 Pan.in c.j.de coha.cleri.& mulie. Soci.cons.11.vide etiam aliqua per Fel.in c.cæterum.de offi.ordin.

§.Si mandauerim. Solutio facta de pecunia creditoris,vel eius nomine accepta nõ liberat debitorem. h.d.

§.Fugitiuus. Si res empta à seruo alteri eius mãdato traditur,venditor liberatur:aliàs secus.

a §.Si curator. ^aEi ad qnẽ negotiũ spectat,datur actio mãdati,si intercessit,vel actio nego. gest. si eius contemplatione est gestum:al's habet actionẽ in factum.&c.

ADDITIO.

a Alex.Si curator.Dic plenẽ vt not.per gl & doc.in l.si mandatum.C.de neg.ge. & gl.plenius in l.si pupilli. §.si quis ita.de neg.gest.

§.Sicut

§. Sicut autem. a Qui mandatum susceptũ nõ implet, vel intempestiuè renunciat, tenetur mãdati ad interesse, nisi ex iusta causa fuerit excusatus, &c.

ADDITIO.

a Alex. Sicut autem Quando mandatarius potest renunciare mãdato, vide j. eo. l. si quis alicui. §. qui suscepit mandatum.

LEX XXVI.

a Inter causas. a Morte mãdantis soluitur mandatũ, sed effectus durat, si mãdatarius ignorauit. h. d. ¶No. ꝙ licet morte finiatur mandatum, tamen si post mortẽ impleatur à mandatario ignorante, sufficit ad actionem, & liberationem.

ADDITIO.

a Pom. ¶Inter causas. Vide Alex. post Bar. l. eius qui in prouincia. ff. si cer. pe.

§. Abesse. Fideiussor delegans debitorẽ etiã nõ soluẽdo soluisse vr̃. h. d. ¶Op. j. de iu. do. l. promittendo. §. si à debitore. Sol. intellige hic, ꝙ creditor sciebat debitorẽ non esse soluendo. Ita dicit glo. hic, contrarium no. j. de fideiu. l. iij. Dy. approbat ibi istam gl. dic, vt ibi per eum, &c.

1 *Ambasiator derobatus in via an debeat restitui.*

§. Nõ omnia. Dãna casu fortuito occurrẽtia dñs procuratori nõ emẽdat. h. d. Gl. dicit in fi. ꝙ hic
a dr̃, de curialitate nõ dẽt seruari. Dic, ꝙ ista gl. facit ad q. Io. An. fuit
1 missus ambasiator † à legato ad Papã, dũ reuerteretur fuit derobatus apud Papiã, quærebatur vtrũ dẽret sibi restitui à Legato. Cõuocati doctores, dixerunt ꝙ sic de curialitate. Allegãt huc §. nõ oĩa. de hoc p Dy. in l. quã multa facinora. C. ad l. Iul. de vi pub. Ego plenissimè in l. si seruus. §. ij. j. de fur. &c.* Sed 𝔠 hanc l. vr̃ tex. s. ex qb. cau. ma. l. necnõ. §. fi. iuncta l. seq. & j. de fur. l. si seruus. Sed dic, ꝙ aut qs se obtulit ad emẽdũ: & hoc casu sibi imputauit oĩa incõmoda. s. ꝯtingẽtia. ar. huius tex. s. ex qb. ca. ma. l. & q data. Si verò se nõ obtulit, tũc oĩa dãna iputabũt mãdãti. s. ad l. Rho. de iac. l. fi. C. d apo. pub. l. q̃q̃. Et pbatur ꝙ tenetur mãdãs d casu fortuito. Nã furtũ reputatur casus fortuitus: qñ fit p domesticũ, p l. cũ duob. §. dãna. j. p soc. & tñ si p tale furtũ domesticũ mãdatarius aliqd amiserit, spectat periculũ ad mãdatorẽ, vt j. de fur. l. si seruus cõis. §. ꝙ vero. Intell'r ãt iste §. qñ aliqs ad sui cãm accedebat, et si nõ fuisset sibi mãdatũ. s. fa. er. l. ex pte. in pri. & vide In. ex. d iureiu. c. sicut. ¶Itẽ caue de fine istius gl. qñ dt, ꝙ hic §. d curialitate nõ dẽt suari. Vult gl. dicere, ꝙ iste §. d æqtate ñ dẽt suari: qa ęqtas rigori pferref. C. d iud. l. placuit. qd ñ est verũ lr cũ rigor iuris huius §. sit scriptus. & iõ tenẽdus, lз duritiã ꝯtineat: nõ obstãte ęqtate q̃ ñest scripta, l. pspexit. j. q & ã qb. ma. & ita vr̃ innuere gl. C. de legi. l. j. in pri. Itẽ intellige istũ §. de mãdato nõ ordinato ad casũ: als secus, vt no. plenè In. ex. de iureiu. c. sicut. iij. in pri. Itẽ modifica §. istũ iuxta opi. Aldrici. positã ĩ l. cũ duob. §. qdã. & ĩ gl. in ver. mãdato. de q̃ plenius p In. in d. c. sicut. in fi. Et vide mãm huius §. in Spe. de iud. §. spãlia. ver. illud. Et vide q̃ dixi in l. in iis. §. j. j. sol. ma. vide g ex pdictis, ꝙ si legati amittũt in legatiõe equos, & vasa argẽtea quodãmõ, ꝙ nõ restituũt eis de publico. Et iõ est ꝯsiliũ, ꝙ ãbasiator sp dicat, Tradatis mihi equos, & oĩa mihi necessaria, qa ego nihil habeo: & tunc si pdant casu fortuito, pdent̃ picu lo mãdãtiũ, no ambasiatorũ, iuxta l. q fortuitis C. d nig. ac. Nec dicat aliqs, ꝙ hic §. ꝯtineat iniqtatẽ: qa imò ꝯtinet ęqtatẽ ĩspecta veritate. Nã eo ipso ꝙ suscepit mãdatũ, obligatus est ad ipsũ iplẽdũ. s. e. l. si mãdauero. §. fi. Quare si mãdatarius volẽs exire d ob'one vadat ad mãdatũ implẽdũ, potius vr̃ gerere suũ negotiũ, q̃ alienũ; & sic potius sibi imputatur casus q̃ mandatori. Vide glo. huius §. in ver. mandato. q incipit alia verò. &c. ibi, l. ex pte & c. quod intelligo, nisi procurator esset talis, q e operib suis viuere ꝯsueuisset: & nunc cogitur vacare pp mãdatũ, vt s. ad exhib. l. s; & si hr̃ditas. §. j. Tñ Io. An. dixit indistinctè mãdatariũ, pcuratorẽ & sĩes, q negotiũ alienũ, & noĩe alieno gerũt sine deductiõe expẽsarũ quas ĩ domo fecissent, repetere posse expẽsas. vt de hoc not. p eũ ex. de rescri. c. statutũ. §. insup. in gl sup ver. moderatas lib. vj. & vide ibi. vide q̃ scripsi in l. sed & si lege. §. ꝙ ãt. ii. s. de petit. hæredi. *

ADDITIO.

a Pom. Facit ad. Vide Fel. in c. j. de testi.

LEX XXVII.

Si quis alicui. Istam legem summaui tibi in l. si mandauero. § sicut. s. eo. tit.

§. Si mandato. Mandatori cedẽdæ sunt actiones cõtra reum principalem, quia eius solutione ĩ dubio reus principalis non liberatur. h. d. cum l. seq.

LEX XXVIII.

a Papinianus. De hoc plenè per Dyn. in l. Modestinus. de solu. & ibi plenè dixi.

ADDITIO.

a Alex. ¶Papinianus. Hæc est melior gl. quæ sit in iure, secundum Bald. in l. j. C. de pacti. & obligationi.

LEX XXIX.

a Si fideiussor. a Si fideiussor soluit ignorans debitorem liberatum, vel tutum exceptione, hẽt actionem mandati, nisi fuerit ignorãtia supina. h. d. vsq; ad §. quædam.

ADDITIO.

a Pom. Si fideiussor. Vide Ale. ad istum tex. & similes cons. 57. in prin. vol. j.

1 *Apices iuris dicuntur, qui respiciunt magis subtilitatem, quam factum*
2 *Mercatorum in curia iudicari debet de bono, & æquo, & quo hoc intelligatur.*

a §. Quædam. a Non imputatur fideiussori, si omisit exceptiones quæ sunt de apicib. iuris: si de verita
b te negotij disputauit. h. d. ¶No. quod b † apices iuris dicũt, qui
1 subtilitatem quãdã respiciũt magis, q̃ facti veritatẽ. c ¶No. † ꝙ in
c curia mercatorũ dẽt iudicari de bono, & æquo, omissis iuris solẽ-
2 nitatibus: qd est dictum, hoc non dico, ꝙ debeat intelligi non ha-
d bito respectu ad iura ciuilia: d qa esset 𝔠 l. bona fides s. tit. j. sed debet intelligi non inspectis solennitatib. iuris, hoc est nõ inspectis apicib. iuris, q veritatẽ negotij nõ tangunt, vt si esset intẽtata actio directa, cum cõpetebat vtilis, vel nõ erat ꝯtestata lis, & similia. qd no. multum. Istum §. in terminis habes in d. l. bona fides. Itẽ habes hic vnã gl. q̃ ponit d exceptione ꝯpetẽte fideiussori, quã no. &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Quædam. Item pt poni exemplum in hoc §. si fideiussor non opposuit exceptionem excussionis. per gl. ordi. in l. si mancipium. §. si communi diuidundo. j. de euictio & ad Bar. hic vide Aret. in c. dilecti. de iudic.
b Pom. ¶Not. quod. Vide Bal. c. j. de constitu.
c Pom. ¶Facti veritatem. Vide Curti. l. singularia. prope fi. s. si cert. pet. Ale. l. placuit. C. de iudi. in fi. & cons. 41. in j. col. in iij. vol. vide etiam p Fel. c. cum venissent. de testib. in ver. fallit ista conclusio. Fel. c. nullus. de præsumpt. & c. fi. de præscript. Bar. cons. 7. 2. vol. & cons. 29. alias 28. in vol. & cons. 31. 2. vol. Ro. cons. 93. & cons. 14. & cons. 193. Im. cons. 141. & cons. 146. & Card. cons. 154. col. fi. Ana. cons. 52. & Bal. c. cum adeo. col. fi. de rescri. Bal. c. 3. de off. dele. & Are. l. si seruũ. §. sequitur. ff. de verb. ob. & Are. cons. cxj. vbi dicit, qd importet ista clausula, ꝙ verba intelligantur secundum puram, & bonã fidem, vide et Are. cons. 126. & seq. Ale. l. milites. C. de test. mil & vide vnum verbum ad hanc l. & Bal. c. cum venissent, in fi. de testi. Soc. cons. 131. vbi ponit an pp hoc, quod agatur de bono & æquo possit admitti probatio quę alias non foret admittenda, & cons. 120. vide etiã Ro. cons. 149. vbi ponit, an in tali causa possit opponi exceptio præscriptionis. & cons. 416. in j. dub. & cons. 430. vbi loquitur in exceptione excussionis, & sic ordinis.
† Clau. ¶Melius declarat Bar. in l. j. de constit. Ro. cons. 430.
d Ale. ¶Ad iura ciuilia. Vide. j. eo. in l. Quintus, & quæ not. Bar. in l si fideiussor. in fi. j. de fideius. & singulariter per Bal. in l. si pro ea, in vlt. col. C. e. & ibi etiam an possit opponi exceptio non solutæ gabellæ, per Saly. in l. placuit. de iudi. C. adde Ro. cons. 430. vbi dicit proceditur secundum æquitatem, non admittitur exceptio excussionis, quia illa est de apicibus iuris.

1 *Stellionatus crimen, petens vel recipiens debitum solutum, committit.*
2 *Sniæ authoritas impedit condictionem indebiti. Item restitutio in integrum.*

a §. In omnibus. a Indebitum solutum repetitur, nisi au-
1 thoritate rei iudicatę fuerit solutũ. h. d.
b ¶No. † ꝙ ille, b q petit debitum solutum, vel semel solutum recipit, ꝯmittit crimen stellionatus* Sed q̃ro, an ex sola petitione debiti incidat creditor in crimen stellionatus: vel an oporteat, quod exegerit? & vr̃ ꝙ non ex sola petitione incidat p istum §. qui dicit, acceperit. atq; à verbis legis non est recedendum, vt l. nõ aliter. j. de lega. iij. Dic ꝙ non incidit. arg. eorum, q̃ notant. s. de inoffi. testa. l. Papinianus. §. meminisse. j. de bo. lib. l. qui cum natu maior. §. accusasse aũt. C. de plus petitio. l. vnica. & vide etiam ibi. p Iac. But. & Gul de Cug.* ¶No ꝙ authoritas sniæ impedit, † ꝯdictionem
2 ĩdebiti Gl. tñ dicit ꝙ habet locũ ꝯdictio sine causa. itẽ restitutio ĩ integ. ex clausula gñali, si qua mihi iusta cã, &c. vide gl. & signa. Doctores moderni dñt 𝔠riũ, ꝙ vide p Cy. in l. j. C. de condi. indeb. & dixi in l. si fine. §. ij. ej. rem rat. hab. vbi hoc tangitur, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶In omnibus, istum tex. limita, & similes, vt per Bar. in l. j. §. denique. in fi. j. quod vi aut clam, Item fallit in casu l. si sponsus. §. si vxor. j. de dona. inter vir. & vxo.
b Ale. ¶No. quod ille. Vide latius per Bal. in l. j. C. de cõd. indeb. in ver. ij. quæro. & in ver. vlti. aduerte. & l. sub specie. C. de re iudi.
Po ¶Circa istum tex. vide Fel. c. suborta. de re iud. vide Ro. cons. 105. & Im. cons. 146. Pau. de Ca. cons. 322. inci. in causa, quæ vertitur Patrinę. Bal. l. j. C. de cond. ind. quem sequitur Ale. l. si quis duobus. in apost. j. de fal & Bal. l. si tibi. C. de lib. cau.
¶§. ij. Vide Imo. in l. Imperatores, de re iudi.

1 *Fideiussor solus quomodo tempore liberetur absque principali.*

§. Fideiussor. Licet fideiussor sit tpe liberatus si tamen soluit, repetit per actionem mandati. h. d.
1 ¶Quæro, † quõ potest esse, quod fideiussor liberatur solus tpe, &
a non principalis pone exemplum; quod fideiussor fideiussit ad tps Aliqui dñt quod contra fideiussorem, non fuit facta interruptio præscriptionis contra principalem sic. Istud gl. reprehendit quia facta interruptione, cõtra principalem vr̃ facta ꝯtra fideiussorem. l. vl. C. de duo. reis. gl. alibi dicit ꝙ lex vltima loqtur in duob reis. sed aliud est ĩ fideiussore. Ita dicit gl. j. de sol. l. cum qs. §. si qs pro reo. quod et Cy. tenet in l. vlt. C. de duo reis, licet illam non allegat.

ADDITIO.

a Ale. ¶Fideiussor. Verũ interruptio fcã cõtra pricipalẽ operet cõtra fideiussorẽ, & qd in duob reis, & istas gl. reducas ad cõcordiã secũdũ Bal. i l. tã mãdatori. C. de nõ nu. pe. qa isti loquuntur in fideiussore iudi. solui, alia in fideiussore cõtractus & hoc ponit ibi.

LEX XXX.

1 *Procurator generalis non reuocat quæ specialiter sint prouisa per dominum.*
2 *Protestationi debet necessario inseri causa.*
3 *Arbitrio concesso aliquibus per commune quis non potest facere contra statuta, nisi ex noua causa.*

Si homi

a Si hominem. Gñalis ꝓcurator ñ mutat ea q̃ à dño ſpāl'r ſunt ꝓmiſſa, niſi ex cā iuſta, quam dñs igno rauit. h. d. q̃ legē no multū.* Vel ſic ſm la. Bu. Procurator gñalis ñ reuocat ſcm̃ dñi, niſi ex iuſta cā, q̃ ſi ſciret, ēt reuocaſſet. h. d. Vide tex. ibi, vl' niſi dicas, &c. expreſſe allegādo in denūciatione' vnā de ꝓdictis cauſis. Nō. n. ſufficeret cām in mente gerere, ar. l. ſi repeten

1 di. C. de ↄd. ob cau.* ¶ No. † ꝙ dixi in ſummario, ꝙ ꝓcurator gñalis,

2 & vicarius gñalis b & ſimplex, nō pt reuocare q̃ ſpāl'r ſunt ꝓui

b ſa ꝑ dñm, niſi ex iuſta cā. ¶ No. † ꝙ in ꝓteſtōne de neceſſitate dēt

3 inſeri cā, qd dico plenius in ſmā ꝓteſtōnis in l. nō ſolū. §. fi. j. de no.

4 ope. nun. ¶ No. iſtā legē † multū, ꝙ qñ aliqb. ↄceditur arbitrium

c ꝑ cōe, ꝙ illi nō pñt facere ↄ̃ ſtatutū, niſi ex noua cā, vel ex antiqua quā ignorabat cōe tpe ↄceſſi arbitrij, ſeu ↄfecti ſtatuti, & millies feci. & dico plenè in l. ambitioſa. j. de decr. ab or. fa.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si hominem, Not. ꝙ procurator ex cauſa prouocat errorem domini. Ita allegat Bal. in l. error. in vlt. ver. C. de iur. & fac. igno. Adde Bar. in ſ. l. non ſolum, §. morte, j. de ope. no. nun. adde Bar. in l. quoties, in fi. de opt. leg. & Bal. in j. conſt. Cod. in §. hæc igitur. Bar. in l. ambitioſa, & diſcurre per illam l. j. de decr. ab or. facien. Adde quæ poſui in conſti. Cod. poſt Ale.

Pom. ¶ Vide quid per iſtū tex. dicat Cre. ſing. cl & Ro. ſing. 499. & Ro. conſ. 483. & infinita per Fel. c. j. de conſt. & in c. de cætero. de re iud. & vide Ale. in rub. de offi. eius. ff. Iaſ. l. non ſolum. §. morte, de no. oper. nun. Ale. l. nemo poteſt. de leg. j. in j. col. & conſil. 248. & vide cōcor. per Corſe. ſing. in verbo, iurā, per Barb. cōſ. 35. 2. volu. Ro. cōſ. 324. inci. in nomine. Fel. in c. de cætero de re iu. Ro. cōſ. 94. & cōſ. 325. Bal. c. cum ordinem, de reſc. Barb. in conſ. 100. inc. de cauſis, de of. delē. multa per Barb. in rub. C. qui admi. & Ang. in auth. hoc inter liberos, C. de teſt. Rom. conſ. 328. & 420. in vlt. col.

b Ale. ¶ Et vicarius generalis. Adde bal. in l. non ſolum, §. morte de ope. no. nun.

c Ale. ¶ Arbitrium. Et hoc idem dicit bar. per iſtum tex. in j. conſt. Codic. idem ponit, & tenet Abb. in c. ſtudendi, circa prin. de of. deleg. Facit quod voluit bal. in rub. C. qui admitti, vbi voluit quod ptās ex cauſa poteſt venire contra ſtatutum ab eo iuratum, Adde bar. in l. quoties, in fi. de ope. liber. Adde Rom. conſ. 429. vbi tenet, ꝙ iudex ex cauſa poteſt venire contra ſtatutum iuratum.

LEX XXXI.

Si negotia. Actio ēt pęnalis deuoluitur in actione mādati ſi procurator à ſeipſo non exigit. h. d.

LEX XXXII.

a Si hæreditatem. Hæreditas pōt a eſſe damnoſa legatis ideo mandatum de adeunda hæreditate eſt obligatorium, legatum non. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Hæreditas poteſt. Per iſtum tex. verificatur id, quod conſuluit Are. conſ. 46. ꝙ qñ quis relinquit hæreditatem videtur relinquere commoda & incommoda.

Ale. ¶ An titul' hæreditarius dicatur lucratiuus. dic ꝙ ſic, ſi ē ſoluendo hæreditas: aliàs ſecus, in l. inter ſtipulātem, §. ſi rem, & ibi no. Dy. & Ang. j. de verb. ob. iuncta l. ſi ſeruus legatus, §. Stichum. in ver. item ſi domino. j. de leg. j.

LEX XXXIII.

Rogatus. Fideiubens in minus quam fuerit mandatum habet actionem mandati, ſecus ſi in plus. h. d.

LEX XXXIIII.

1 *Pecunia non parata ſolutioni nuda conuentione non conuertitur in mutuum.*

2 *Pretium redactum ex re vendita quomodo conuertatur in mutuum.*

3 *Vſuræ ex pacto debentur.*

Qui negotia. Pecunia debita ſol'oni ñ parata, in mutuū nō ↄuertitē nudo pacto, ſec⁹ ſi eēt ſol'oni parata, itē ex pacto incōtinēti appoſito in ↄctib. bonæ fidei, debent

1 vſuræ. h. d. Priō hēs † ꝙ pecunia ſol'oni nō parata nuda ↄuentiōe nō ↄuertitē in mutuum, ſecus ſi eēt ſol'oni parata, &c. De hoc ple

2 nè in l. ſingularia. ſ. ſi cer. pe. Scdō † hēs, qual'r ptiū redactum ex re vēdita ↄuertitē in cām mutui, qd dic vt plenè in l. rogaſti. ſ. ſi cer.

3 pe. Tertiō hēs hic, † ꝙ debētur vſuræ ex pacto. ¶ Op. ꝙ iſtud pctm̃ nō fuit incōtinēti appoſitum, ſed ex interuallo, vt ex litera patet, q̃ ad actionē nō ꝓdeſt. l. iuriſgētiū. §. qnimo. ſ. de pac. Dñt qdā, mādatum hēt tractum in futurum: nō. n. pficitur eo tpe, quo mandatur ſed durat toto tpe, quo negotium geritur. Vñ qcqd durāte nego-

a tio geſtum eſt, adſ fieri incōtinēti, vt hic, & dr in l. iuris gētium. §. idē Marcellus. ſ. de pac. Alij dñt, ꝙ hæc epl'a fuit miſſa ſtatim cum pecunia fuit acceptata: & in hoc reſidet gl. Sed hoc ē diuinare, vñ refert Iac. But. ꝙ hic debentur vſuræ iudicis officio. Nec ob. lrā, q̃

b dicit b de qb. ↄuenit, qa illa dictio, qb. facit ſimplicē relationē, & ita dicebat Hug. ſenſiſſe.* Vide tex. ibi exegiſſet, &c. Nota hic caſum, ꝙ procurator ad negotia poteſt rem deducere in iudicium. Nam hic procurator exegit pecuniam, & exigere eſt ab inuito extorqre. j. de leg. 3. l. fideicommiſſa. § ſi rem. quod fieri non poſſet niſi in iudicio. vt j. de ver. ob. l. inter ſtipulantem. §. j. & eſt caſus extra, de procurato. c. qui generaliter. lib. 6.*

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Geſtum eſt. Iſtud eſt contra no. per Bar. in d. verſ. idem Marcellus.

b Ale. ¶ Litera quæ dicit. Dic plenius, vt hic per Io. But. Pro cuius intelligentia pſuppono, ꝙ qñ ꝓcurator conuertit pecunias domini in vtilitatem ſuam tenetur ad vſuras, quæ in regione ſua frequentantur, l. idemque, §. ſi procurator. ſ. e.

§. Cum hæres. Si mando tibi, vt rē emas, q̃ hēs cōem cū aliquo pro pte ſociorum tm̃, tenet mandatum, ꝑ pte verò tua mandatum & emptio. Itē mandatū morte finitē, emptio aūt non.* Iſte eſt nouus caſus, & ſubtilis. In textu ibi, ſub condōne, ſ. ſi aliorum partes redemeris, tua ſit exempta.*

LEX XXXV.

a Si fundum. Si mandauero, ꝙ emas rē quā hēs cōē cū alio certo ptio, aliorū partib. emptis, tuā ꝓ reſiduo ptio dar̄ teneris. Sed ſi ptium determinatum nō fuerit iſta ps boni viri arbitrio æſtimabitē. h. d. cū prin. l. ſeq. Et no. finē iſti⁹ legis quā neſcio alibi. & hoc de facto hoc anno habui in palatio ſyndicorū, &c.* Ex iſta lege ſumūt qdā cautelā, pone tres ſunt dñi cuiuſdā caſtri: duo ſunt pauperes, & vnus illorū diues, ego multum deſiderabā emere illud caſtrum, ſed ille diues nolebat vendere ptē ſuā, qualiter faciā, ꝙ ipe poſſit cōpelli ad partē ſuā vēdēdā? ex hac lege ſumūt qdā cautelā: & dñt, ꝙ ego mādē illi diuiti, ꝙ emat mihi tale caſtrū, qd ē cōe i ter ipm̃ & tales. Certè emptis ptib. ſuorū ↄdominorū ipe tenebitē mihi vēdere ptē ſuā. vt hic i prin. ſecus tñ eſſet, ſi mādarē tibi, ꝙ mihi emeres ptes illorū ↄdñorum: qa tūc ipſis emptis nō poſſes ↄpelli vt tuam vendas. Nec h. d. iſte §. Sd loqtur, qñ madatē emi tot⁹ fūd⁹: & ꝑ ↄñs videbitē recipere mādatū d̄ pte ſua vēdēda. Et iō ſis caut⁹, ſi vis facerē iſtā cautelā, qūo mādabis.*

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si fundum. Sal. alle. hunc tex. ſin. in l. hac edictali. § his illud. de ſecun. nup. ꝙ ſi ex trib. æſtimatorib. aſſumptis, vnus æſtimat viginti, alius triginta, alius triginta quinque. debent omnes ſummæ coaceruari, & ꝑ iudicem æſtimari in tertia parte totius ſummæ, per iſtum tex. Cogita pp l. diē ꝓferre §. ſi plures ſ. de arb. & per l. inter pares, in fin & ꝙ ibi no. per Bar. j. de re iu. ideo ſuum dictum dubitabile videtur, ſed tñ eſt valde mirabile, ſi eſt verum. & iſtum tex. etiam ad illud introducit gl. no. in l. cum in eos. ſ. de pac. & ponderat etiam Bal. ſing. iſtos tex. in l. j in 6. q. C ſi ſeruus extero.

Pom. ¶ Vide Ro. ſin. 50. Et ad iſtum tex. vide Bal. in l. 2. C. ſi ſeruus extero. Ale. & Iaſ. l. frater a fratre. in 13. notabi. de cond. indebi.

LEX XXXVI.

Ita vt oēs ſummas. §. Quod ſi fūdum. In mādato de emēdo rē cōem cum plurib. niſi tota redimatur, mādati actione nō agitur, ſi hoc ē actū, ſecus ſi ſimpl'r ē mādatū. h. d.

LEX XXXVII.

Hominem. Qñ æſtō dēt iure obl'onis, tps ↄ̃ctæ obl'onis iſpicitē: ſd ſi dēt offō iudicis, iſpicitē tps moræ. h. d. Mām iſtā vide i l. i hac. ſ. de triticaria. & in l. 3. §. in hac. ſ. ↄmodati.* In tex. ibi, referri dēt, dic ꝙ in obl'one ē ęſtimō, vt j. de nouat. l. fūdū Cornelianū. In tex. ibi, Al'r. dic qñ ſpecies ē i obl'one, & ęſtimō venit offō iudicis. In tex. ibi, quo agitē: qa tūc incipit eſt i mora niſi mora pceſſerit, & hoc ſequitur i tex. ibi, ſolueret, & tūc q̃ti plurimi fuit à tpe illo citra, ēt ante litē ↄteſtatam. In tex. ibi, acciperet: quia tunc conſideratur quanti minoris fuerit à tempore illo.*

LEX XXXVIII.

a Lucius Titius. Qui obl'auit pro alio pignus, vel ſe, pōt agere ante quā ſoluat, vt liberetur in caſib. hic expreſſis. h. d. facit C. e. l. ſi pro ea. An aūt, q̃ fideiuſſit ꝓ euictione alicuius rei poſſit agerē, vt liberetur:* dic vt ibi ꝑ Cy. Et nota ex iſta lege ęqparari pignoris obl'onē, & obl'onē fideiuſſionis, facit C. e. l. ſi pro ea. ¶ Vide gl. hic in verb. ↄdemnetur q̃ incipit, hic not.

ADDITIO.

a Al. ¶ Lucius Titius. Quid ſi debitor in caſu huius l. qui p[illegible]ſumit ſub pęna eum facere liberari interpellauit creditorem ꝙ fid[illegible] liberaret, & offerendo ei alios fideiuſſores idoneos, & ille recuſauit liberar[illegible] ſit exc[illegible] debitor, & qualiter ſuccurritur fideiuſſori, vide per Bar. in l. ſi pater C. de col[illegible] l. Labeo, § ſi per fideiuſ. & Cy. vbi ſ. de arb. l. 2. C. de ſen. quæ ſi. cer. q̃t. in l. qui ātē. § ſed & ſi quis. de conſt. pe. licet aliter, quam in dictis locis locutus ſit in conſi ſuo inci. conſiderandum eſt, ꝙ fideiuſ. &c. vtrum fideiu. de euictione poſſit petere ſe eximi, & liberari re nondum euicta etiam ſi cum ſtetit per magnum tps in fideiuſſione, & B[illegible] facere poſſe, in fi. ſo. ma. vbi videtur tex. cum gl. tenere ꝙ nō quia adhuc obligatus non eſt, vt ibi. Hoc tenet etiam Cy. in l. ſi pro ea. C. man. & ideo dixit Bal. in d. l. facere. ꝙ ius conſiſtit in practicandi forma. Nam non concludit libellus ſi fideiuſ. petat ſe extrahi de fideiuſſione, & hoc non poteſt. vt dictum eſt, ſecus ſi dicat, ꝙ diu occaſione fideiuſſionis fuit obligatus, nam tunc bene concludit libel. vt in hac l. & hoc bene poterit procedere, & ſic peti poterit, ꝙ eximatur a promiſſione facta, non autem ab obligatione, & fideiuſſione, qa nūquam obligat⁹ fuit, vt dictū eſt, nō tñ dicitur diu ſteiſſe in obligatione, niſi longum tempus tranſierit. Et ita etiam ſequuntur Mod. doc. ibi, ſed dubitatur verum iſte §. & l. ſi pro ea. habeant locum in fideiuſ. ſine mādato. Et gl. no. dicit. ꝙ nō hēt iſtud bñficium, in l. ſed vid[illegible], de ne. geſt. Itē an hēat locum hæc l. Lucius, in iudicio ſ. in fideiuſ. de iud. ſiſti, vel iudicato ſoluendo. Bal. j. e. l. ſi mād. meo. § in iudicio. & in d. l. ſi pro ea. C. e. pōderat ibi eſſe text. ſing. ꝙ non, & ſequitur Lu[illegible] in l. Græcæ in fi. j. de fideiu. & Bal. in d. l. ſi pro ea. Item verum inimicitia ſuperueniens inter debitorē, & fideiuſ. ſit iuſta cauſa, vt ille poſſit petere ſe à fideiuſſione abſolui. Ioan. An. & Spe. in ti. de iu. in §. ſpāliā, in ad. quæ inci. hic, ꝙ cū. l. illā diſtinguit, aut eſt inimicitia leuis, & non eſt iuſta cauſa, aut eſt magna & culpa fideiuſ. & tunc idē. Aut ſine ſua culpa, ſed debitoris & tunc ſecus. Facit qd no. in l. his. ſol. ma. ſed ego habeo ꝙ fideiuſſio facta pro ignorante, v. gl. l. fideiubere, cum ſi. j. de fideiu. an talis hēat beneficium huius. l. vel potius in neg. geſtore ſine mandato. vna gl. in l. 2. ſ. de ne. ge. ſentit, ꝙ non, alia eſt contra, & verior in l. ſed videamus. e. ti. & Bal. in l. ſi pro ea, in fi. & ad hanc l. vide omnino l. fideiuſ. pro venditore. & ibi Bar. j. de fideiu. & ꝙ ibi dixi, vbi ampliat hanc l. Et ad hāc l. cum materia, vide ꝙ hētur per gl. & late no. in c. ſi. de fideiu. & omnino Bal. in l. certum in prin. C. ſa. erc. & late Bal. in d. l. ſi ꝓ ea. & ibi dixi, & idem in fideiubentib. ꝓ tutore durante tutela. & ēt alij cōditionaliter obligati pendente cōdōne nō pñt hoc petere, ar. l. cum finita. § fi. de tu. & ra. di. & per Bal. in d. l. ſi per ea. Sed an iterum poſſit petere eis præſtari fideiuſſores indēnitatis dic aut ſuperuenit noua cauſa ſuſpicionis debitoris, & pñt, aliàs non, ff. de priui. cre. l. ſi creditores. Sed quid ſi tutor nō inuenit fideiuſſores indemnitatis, an iſta difficultas eximat tutorē ab obligatione l. municipalis, caſu quo per ſtatutū arctaretur. Dic ꝙ non, per no. in l. j. ſ. q. ſatiſ. co. & hæc ſunt verba Bal. cōſ. inci. conſiderandum eſt ꝙ ſi [illegible] in hac executione primorum fideiuſſorum, requiratur conſenſus creditoris. Bal. vide[illegible] dicere, ꝙ ſic, in l. q. āt. § j ſ. de cōſt. pe. & Bal. in l. j. C. de coll. & de fideiuſſore obligato conditionaliter de euictione, vide Bal. in l. j. C. de fideiuſ. m. Ad ſecundum Vincen. & Cano per illum tex. in c. ſi. & ibi late gl. de fideiu. ꝙ ſi fideiuſſor ex iuſta cauſa velit ire ad longinquas partes poſſe petere ſe liberari à fideiuſſione, ar. l. aut longe. ff. de proce. & ita ſequitur ibi Abb. & de modo eximendi, & quid ſi fideiuſſor eſt carceratus, vide Bal. in l. 2. C. de ſen. quæ ſi. cer. quant.

Pom. ¶ Vide [illegible] Barb. c. 2. col. j de fideiuſ. Bal. in c. [illegible] conſultationib. de [illegible]

nō.ibi,cū ꝺt arbitrio iudicis,&c.Idē no.in l.ſi ꝓ ea.C.eo.& dic, ꝙ arbitrari debebit,ſi ꝑ biennium ſtetit in oblōne. Rō eſt iſta:q̃a in l. ſi pro ea.C.eo.iō voluit, ꝙ tunc poſſet liberationē petere:q̃a videbitur ei periculoſum tanto tpe in fideiuſſione fuiſſe. Sed ēt in pignore poſt biennium venit hoc periculū.C.de iure domi.impe.l.fin.§.j.ergo & in fideiuſſo e:cum æquiparentur ꝑ iſtā legē. Ad qđ C.de bo.auth.iud.poſſid.l.fi.§.j.ĩ.loc.l.quæro.§.inter locatorem.e.ti.l.dñs horreorū.¶In eadē gl.ibi,bona ſua diſſipare reus &c. Et qualr̃ hoc ꝓbatur,vide gl.notabilē.C.e.l.ſi pro ea in ver.cām.q̃ incipit,hoīes &c.Et ꝙ hoc ꝓbare ſufficiat,dic,vt no.ĩ.de q̃ſt.l.de minore.§.tormenta.ad Mace.l.3.in prin.de teſti.l.teſtium.§.eiuſdem Ad qđ ĩ.đ flu.l.j.in prin.cū gl.& d.l.de minore.in fine.in auth.q̃uo opor.epiſ.§.ſancimus igitur.cum gloſſ.ibi,in verb.teſtimonium in Auth.de mona.in §.cogitandum.¶Sed q̃ro circa iſtam legē,an fideiuſſor poſſit agere pp inimicitias capitales, q̃ de nouo emerſerunt poſt fideiuſſorem?& vř.ꝙ ſic,arg.ſ̃.e.l.ſi tibi mandauero.§.fi.&l.ſeq.& ſ̃.de ꝓcu.l.poſt litē.& ſ̃.de arb.l.licet. &l. nō diſtinguemus.§.cum q̃dā.& C.de reuo.dona.l.fi.Nā eadē æq̃tas ē in fideiuſſore,q̃ ē in iis,de q̃b.loquuntur dictæ leges:ergo idē ius ſtatuēdū ſ̃.ad l.Aquil.l.illud.& C.de cōſt.pec.l.vlt.ff.de verb.obl.l.à Titio.& C.de inſti.l.3.j.rñſo.C.de liber ꝑter.l.j.item facit Iuſt.de excuſat.tu.§.item pp inimicitias.& §.inimicitiæ.Item ꝙ al's dr̃ de teſti. vt Aut.de teſti.§.ſi verò dicatur ſeruilis.verſ.ſi verò aliter odioſis. Eꝯ vř: q̃a certi ſunt caſus ſtatuti à iure,inter quos iſte nō reperitur,in q̃b.fideiuſſor ꝑt ageř,vt libereř, vt d.l.ſi ꝓ ea.vñ qđ ĩ q̃buſdā ꝯceſſum eſt,in aliis vř prohibitum ,vt C.de proc.l.maritus. Non obſt.ſ̃. de ꝓc.l.ſi poſt datā q̃a ille ꝑt agere añ,q̃ ſoluat,fideiuſſor verò nō ꝑt agere:q̃a mandatum vř recepiſſe de ſoluendo.ſ̃.de ꝯd.ind.l.indebitum.vñ ꝑt ſuſtineri ꝙ nō ꝑt agere.Item,q̃a iam eſſet in ꝑtāte ſua ſoluere,vel nō,qđ eſſe nō dēt.Arg.ſ̃.de arb.l.ſi q̃s rē. vel diſtingue ſic,Aut inimicitiæ interceſſerūt culpa fideiuſſoris, & tūc nullo mō audiatur, vt iura ſunt pro hac parte allegata.Aut culpa debitoris, pro quo fideiuſſit,& tunc audiatur,vt ĩ.loc.l.videamus. §. qui vinum.&l.ſi merces.§.culpæ.& ff.ſol.ma.l.pe. prio rñſo. ¶Nec ob. ꝙ certi ſunt caſus &c.cū æq̃tas hoc ſuadeat,vt C.de iu.l.placuit.& ſ̃.de eo,ꝙ cer.lo.l.ꝙ ſi Epheſi.& ĩ.de teſt.l.q̃ſitum. Sicut rl'r fideiuſſor antequam ſoluat,non agit ꝯ reum principalem.vt no.glo.ſ̃.in verb.abſuturum.de neg.ge.l.2.in trib.caſib.hic poſitis:ita debitor alicuius qui rem creditori ſuo ꝯmodauit ad obligandum, non ꝑt agere mandati,vt res liberetur ante, quam ſibi ſoluat: niſi in trib. caſib.hic expreſſis:ſm Odof.h.d. Vide gl.hic in verb.ꝯdēnetur,q̃ ĩcipit,hic no.&c.ibi,de iure deli.l.j.in fi. Alij dñt diu.i. ſi per decennium ĩ oblōne ſtetit,vt ĩ.lo.l.dñs horreorum.&l.q̃ro.§.j.ſm Gul. de Cug.Alij dñt ſi ꝑ bieniū ſtetit in oblōne,vt eſt caſus notabilis in l.litib.§.j.C.de agri.& cēſi lib.xj.¶In fine gl.in verbo, ꝯdemnetur,adde ſextum caſum in fideiuſſore de iudicio ſiſti,vt ĩ.e.l.ſi mādato.§.ſi iudicio ,j.rñſo.Septimus eſt, ſi creditor nouat oblōnem princi alem,& reum liberet à debito,vt d.l.ſi mādato.§.ſi iudicio 2.rñſo.& §.itē ſi dum.Octauus eſt,ſi ſic actum eſt,vt ēt ſine ſolōne liberetur fideiuſſor.vt ſ̃.e.l.idemque.§.fi.&l.inter.§.abeſſe.& §.ſeq. Et adde hic qđ dr̃ & notatur in l.ſi pro ea.C.e.& ex̃.de fideiu.c.fi. In omnib.aūt iſtis caſib.fideiuſſor ante quàm ſoluat ꝑt agere actio ne mādati ꝯ reū principalē vt ipſum liberet. ¶Et qualr̃ liberabit eum? *Qui ſta lo puno:* Certè,ꝙ ſoluat ſuo creditori.& ſic ꝙ iſte fideiuſſor liberetur:nam ſolōne eius qđ dētur tollitur oīs oblō,vt Inſ. q̃b.mo.tol.obl.in prin.Ergo ſine creditoris voluntate nō ꝑt fideiuſſor liberari ab oblōne.C.de act.& obl.l.ſicut.ĩ.de aqua plu.arc.l.in diē.de neg.geſt.l.Neſennius circa medium.itē,q̃a fideiuſſor ſe obligādo tenetur.C.de fideiu.l.blanditus.Sed vbi ſtipl'o interuenit,nō ꝑt q̃s ſe liberare ſine voluntate illius,cui ſe obligauit: ergo &c.C.de no.l.3.& ĩ.de ꝯſt.pec.l.vtrum.¶Item video hic in textu ꝙ q̃n reus bona ſua diſſipat,ꝑt fideiuſſor agere mādati., vt libereř ab oblōne: q̃ro, qđ ſi fideiuſſor venit ad creditorē,& dixit ei, Ego denuncio vobis , ꝙ Titius debitor veſter dilapidat bona ſua, faciatis,ꝙ ſoluat vobis,al's ego nō tenebor de cætero dic,ꝙ nō nocet creditori.l.ſi fideiuſſor creditori.ĩ.de fidei.*

ADDITIO.

† Cla.¶Liberetur.An autem ſufficiat docere de ſolutione per antapocham. vide Bar.& ali s in l.duob.§.j.ſ̃.de iureiur.

LEX XXXIX.

Et Ariſtoni. Per pactum poteſt quis aſtrīgi ad caſum fortuitum.h.d.

LEX XL.

Si pro te. Prohibitio ĩpedit actionē mādati & negotiorum geſtorū.h.d. Vidiſtis in l.ſoluendo.&l.ex duob.ſ̃. de neg.ge.*No.ex iſta lege ꝙ ſuſcipiēdo ꝑiculum in ſe intelligiř, ꝙ teneatur de caſu fortuito,Circa ꝙ dic,vt dixi ſ̃.dep.l.j.§.ſæpe.*

LEX XLIIII.

Dolus. Qui ñ vult faceř id,ad qđ ſcit ſe teneri,& ꝑt,ē in dolo.h.d.¶Op.ꝙ nō eſt in dolo ſi nō proſequitur actione reali,quia apud eum non eſt dominium,nec actio, & ſi nō actio, ergo &c.vt l.ſi pupilli.§.ſi ego.ſ̃.de neg.ge.Gl.j.q̃ eſt hic. ponit aliquas varietates ſolōnum.Tu dic ꝙ hēt actionē,& poterat proſequi & exigere,& ſic ceſſant omnes inuolutiones gl.&c.

LEX XLV.

1 *Caſum in quo creditor non tenetur ſuſcipere alium venientem defendendum animo nouandi,vide hic.*

a 1 Si mādato. Mādati actiōe ꝑt ageř mādatarius ,cū mādatū impleuerit a al's ñ.¶No.†caſū ꝙ creditor ñō
b teneř ſuſcipeř aliū veniētē ad defendēdū aīo nouādi,ita ꝙ prior libereř,l3 gl.videař diceř ꝯriū.l.liberto,§.fi.ſ̃.đ ne.ge.Do.ſi notāt ĩ l.2.vbi in rem actio.ver.idem iuris.¶No.& vide q̃ dixi de hoc ĩ l.ſingularia.ſ̃.ſi cer.pet.

ADDITIONES.

a Pom.¶Impleuerit.Vide Ale.in l.facere poſſe.&l.2.ff.ſol.mat.
b Ale.¶Quod creditor.Vide Ale.Bal.in l.ſi pater.C.de coll.& Bal.in l. qui autē,§.j.ſ̃.de conſt.pec.

LEX XLVI.

Si quis pro eo. Si fideiuſſor ſoluit aliq̃d vili⁹, vt prīcipalē libert ab oblōne maiori,mādati actio ne repetit.h.d.*Vel ſic.Mādatū hēns certā formā nō dēt mutari.Sed ſi hēt formā indefinitā.ſufficit fideiuſſorē vtiliter facere. h.d.Ia.Bu.¶No regulam poſitā ĩ hac lege,ibi,igiř ꝯmodiſſime &c.*

LEX XLVII.

Iulianus. Abeſſe,vř dos eo ipſo,ꝙ maritus ſuſtinet onera matrimonij.h.d.

§.Si is qui pro te. Sol.q̃ non liberat debitorē, non parit actionem mandati: ſed reconciliata ſolutione naſcitur actio.h.d.

LEX XLVIII.

1 *Verecundia eſt recuſare,quòd quis pacto nudo promiſit.*

a Quintus Mutius. a Qui parcit pudori alterius ad alterius ꝯmodatum,non excuſatur: ſecus in eo,qui parcit pudori proprio,h.d.qđ no. *Vel ſic ſm But. Audiř fideiuſſor volēs parcere famæ ſuæ:volēs verò parcere famę rei,inuito reo,nō audiř.h.d.¶De hac lege feci tibi magnum feſtū in l.pecuniæ.ĩ.de ali.& ciba leg.*Et no.primā gl.b q̃ dicit ꝙ ex pa
b cto tenebatur.Ex qua no.†ꝙ aliqua eſt verecūdia recuſare ꝙ pa
1 cto nudo ꝓmiſit.¶Itē no.c arg.ex iſta lege,d ꝙ ĩ curia mercatorū
c vbi de negotio ꝑt decidi bona æq̃tate,ꝙ non ꝑt opponi iſta exce
d ptio,non interuenit ſtipl'o,ſed pactum nudum fuit &c.

ADDITIONES.

a Pom.¶Quintus Mutius.Vide Pan.conſ.60.vol.j.
b Ale.¶No.primā gl.Facit quod no. Bar.per illum tex.in fi.in l.pecuniæ ſortē.de ali.leg.& bene facit tex.in l.j.ſ̃.de pac.& in l.j.ſ̃.de cōſt.pec.Et ex hac æquitate,ius Canonicum voluit oriri actionem.c.j.de pac.& no.limitat Bal. in l.petens,ad fi.C.de pac.& no.Inſt.de act.§.de conſtituta,& hic adde Sal.in l. placuit,de iud.vbi tenet idem,quod hic,& plenius adde ſ̃.e.l.ſi fideiuſſor.§.quædam.adde quod voluit Abb.conſ.60.li.j.per hanc legem.
c Po.¶Itē no.Pro iſto dcō vide Ale.cōſ.71.col.j.vol.3.&l.iuriſgen.§.ſed cum nulla,ff.de pac.Et q̃d importent iſta verba,ꝓcedas ſm æq̃tatē,vide Are.c.dilecti, de iud.clarius Are.in l.ſi ſerui,§.ſeq̃tur,de ver.ob.Barb.c.ex parte, el 2.de off.dele.Pau.de Ca.in rub.de cōſt.Ale.l.milites,C.de teſt.mil.vbi pulchra verba in ſimili,per Ale.conſ.17.vol 2.vbi dicit,ꝙ non poteſt opponi fideiuſſori per principalē,ꝙ ſoluēdo erat,& conſ.91.vol.2.
d Ale.¶Ar.ex iſta l.Et idē t3 no.Bar.in l.fideiuſſor,in fi.ĩ.de fideiuſ.Sed Lud.in l.fideiuſſori,de don.t3 cōtra,per no.per Inn.in c.j.de cōſt.per Bal.in l.j C.de legi.& in l.j.de iuſt.& iu.& vide quod dixi in d.l.fideiuſſor,& no.Bal.in l.nemo. C.de ſen.vbi dicit,ꝙ ſi cā committatur de iuſtitia & veritate,nō ꝑt agi ex nudo pacto.Adde q̃ ſingulr̃ dicit Ant.in c.q̃ in eccleſiarū,de conſt.ꝙ l3 pctm̄ nudū,nō pariat actionē de iure,q̃a tñ procedit ſm ꝑcepta iuriſgen.nō dēret denegari iuſtitia,ſi pro illa petatur,q̃a l3 leges potuerūt tollere actionē, vel illi non dare,& facere ꝙ magiſtratus non reddat iuſtitiam,nō tñ potuerunt facere,q̃n ſuperior,q̃ non recognoſcit ſuperiorem,non teneatur iuſtitiam adminiſtrare,per id quod in ſimili ibi no.Inn.quod retuli poſt Mod.in l.ſi cōſtat. de appel.Pro quo dicto Ant.bene facit ꝙ no.Ang.in l.ſi certis annis C.de pac. & vide quod no.Bar.in l.& eleganter.§.ſeruus pactionis.ſ̃.de dolo.& ſubdit Io.in d.c.q̃ in eccleſiarum, quod certum eſt, quod per viam denunciationis Euāgelicæ,poſſit dictum pactum executionē ſortiri per no.per Inno.in c.nouit.de iud.& Bar.in extrauag.ad reprimendum in verbo,ad denunciationem, dicit in terris imperij,& in terris eccleſiæ clarum eſſe,quia de iure can. parit actionem,vel ſaltem officium iudicis.c.j.de pac.Ita dicit ipſe,quod limita,vt per Bal n .petens.ad fi C.de pac.& hř in §.in perſonam,Inſt.de act Bal.in aut. adhæc,C.de vſu.& ad Bar.hic,adde Bal.in l.ſi pro ea.C.e.vbi ſing.loquitur.Adde ꝙ d.bal.in l.petens.vř ſequi Ro.cōſ.30.Et quid operetur clauſula,ſola facti veritate inſpecta,vide Ro.conſ.20.& 516.

LEX XLIX.

1 *Vendens vt procurator tenetur de euictione.*
2 *Euincitur ſi res non verè ſed fictè,agitur actione ex empto.*

Seruū Titij. Qui vendidit vt procurator,de euictione tenetur.Et ideo ſi euincit exceptione repelliř. Item qui mandat vendi rem ſuam ex vna cā quam ſuā putabat ex alia cauſa non poterit vendicare.hoc.d.quam legem no.quia eſt
1 fortis.¶No.† quòd qui vendit,vt procurator,tenetur de euictione,quòd plenè dixi in l.procurator,qui pro euictione.ſ̃. de proc.
2 Nota. ex † fine legis noſtræ , quod quando res non euincitur verè , ſed fictè, , non agitur ex ſtipulatione de euictione, ſed

ſed actione ex empto.¶Opp.gl.de l.ſi procurator.ÿ.de acq.re.do. Gl.ponit plures ſolu̅ones,& tenet primã.Do.cõiter tenẽt ſcdã, ꝙ hic non perdidit dñiũ,licet agẽs repellat̃ exceptione.Alij al'r. Tu dic,ꝙ ibi fuit gñale mãdatum hoc nõ includens. qđ dic vt plenè dixi in l.procurator,qui pro euictione.ſ.de proc.&c.

LEX L.

Si is qui negotia. Qui ſoluit pro fideiuſſore, poteſt ab eo repetere,& fideiuſſor à principali.h.d.

a §.Siue cum frumentum. Fideiuſſor a repetit đbitum,qđ perſoluit,& vltra.ſi quid vltra ſoluerit.h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Fideiuſſor.Adde Bar,in l.lecta,in fi.j.col.ſi cer.pe.& hic adde quod no.in l.quicquid aſtringendæ,de verb.obl.

LEX LII.

Fideiuſſorem. In obl'one gñis qs liberatur ſoluẽdo qđ viliſſimũ eſt in ipſo gñe.h.d.¶Op.de l.legato gñal'r.ÿ.de leg.j.Sol.ſm Cy.hic loqtur in obl'one gñis,in qua nihil eſt reperire ita viliſſimum,ꝙ hr̃e nõ expediat:ibi loquitur in obl'one generis,in qua reperitur ita viliſſimum quod habere nõ expedit:ideo tunc debetur mediocre,&c.

LEX LIII.

Qui fide alterius. Fideiuſſor põt hr̃e obligatum principalẽ,& alium,vel principalem tm̃, vel alium tantum.h.d.

LEX LIIII.

a Cum ſeruus. a Cũ ſeruus ſe mãdat emendum,emptione nõ ſecuta mãdatũ ẽ nullũ ca aut ſecuta,mãdatũ recõualeſcit, vt dñs agere poſſit: nõ aũt mãdatarius ꝯ dñm.Itẽ ſi liber hõ ſe emẽdũ mãdauit,ꝯriã mãdati actionem hẽt.h.d.Ibi nullũ ẽ,emptione nõ ſecuta.nec ex pte ſerui,ſed ex pte dñi ꝯderato iure ciuili,& nãli,vt plenè no.Cy.C.ſi ſer.ext.l.vnica. & ibi iſtã legẽ ꝓſeqĩ Bar.*No.hunc tex.ibi,Finge.n.filiũ nãlẽ,vel fr̃e, &c. cũ gl.ad hoc,ꝙ rõne affectionis aliqd ꝑmittitur ꝙ al's nõ ꝑmitteretur.Qđ facit ad qõnẽ.Si fr̃ alicui' excõicatus cũ ꝑticipãtib.ꝙ ſi fr̃ ſuus,vel filius nãlis ꝑticipat ſecũ,ꝙ nõ ſit excõicatus,ꝓ quo l.2. in fi.ÿ.de recep.ꝓ quo l.q̃ſitũ.2.in prin.ÿ.q.&à q.pro quo vide ex̃ de ſen.excõ.c.quod in dubiis.& c.ſeq.Et habes verſus.

Ignorans,monitor,ſua quærens,ſeruus & iter.
Iſti ſi fantur,anathemathe non obligantur.

In tex.ibi, Nullum mãdatũ ẽ,&c.ſubaudi emptione non ſequuta ex pte dñi,nec ex pte ſerui:ꝯſiderato iure ciuili,vel nãli, vt plenè no.C.ſi ſer.ext.l.j.vbi đt Cy.& ibi dic rõnẽ.¶Op.de hac lege ad ſeipſam.Nã principium dicit mãdatũ nõ valere:in ſcđo rñſo dr̃, ꝙ agit̃ mãdati. Sol.principiũ loqĩ,emptione nõ ſequta. Scđm rñſũ loqĩ emptione ſequta. ¶Op.ÿ.de manumiſ.l.3.& ſ.de iud.l.q ſe. Sol.dñs agit mãdati,vt hic.Sed ſeruus ipſe agit ex ep'a diuorũ ſm de qua fit mẽtio in l.4.in prin.ÿ.de manumiſ.ti.gñali,allegata ꝓ ꝯria.¶Itẽ op.ꝙ nõ hẽat̃ rõ affectionis,vt ſ.ad leg.Aq.l.ſi ſeruũ.& ÿ.ad l.fal.l.ꝓtia rerũ.Gl.nõ ſoluit.Tu dic.Aut q̃ris,an pp affectionẽ actio det̃: Aut vtrũ actio ꝯpetẽs pp actionẽ augeatur.primo caſu, aut loqmur in ꝯctu bonæ fidei & actio dat̃.vt hic,& C.ſi ſer.ext.l.j.Aut in ꝯctib.ſtricti iuris,& tunc aut loqmur in iis, in qb.offm̃ iudicis multum pt,vt in actionib.arbitrariis,vel in reſtitutione in integrũ,q̃ iudicis offõ nobili expedit̃,& tunc ẽt actio dat̃ pp affectionẽ,vt l.videamus.ſ.de in litẽ iur.& l.ſi in emptione.ſ.de min. Aut q̃ris vtrũ pp affectionẽ actio ꝯpetẽs augeatur,& ſi qdẽ eſt affectio q̃ ꝯtinet vtilitatẽ,tũc nõ auget̃. d.l.videamus.Aut eſt actio, q̃ nõ ꝯtinet vtilitatẽ,& tũc ñ auget̃,vt d.l.ꝓtia rerũ.ÿ.ad l.Fal.& l.q ſeruũ. ſ.ad l.Aql.¶Item op.ꝙ dñs teneatur ex ꝯctu ſerui actione de peculio.ſ.de peculio.l.j.& per totum.Sol.fallit hic in caſibus.qui hic ponuntur in gl.*

ADDITIO.

a Ale.¶Cum ſeruus.Et de iſto intereſſe affectionis,vide Doct.& Imo.in l.j.in ver.in ea.gl.in fi.ſol.mat.plene per Bart.in l.j.C.de ſen.quæ pro eo.Et pro intellectu huius l.vide Cy.in l.j.C.ſi ſer.ext.in 21.& 22.q.

§.Si liber homo. Si apparet emptionẽ factã meo mandato non valere,procurator tenetur mihi cedere actionem,ſi quam habet efficacem:aliàs ſecus. h. d.

LEX LVI.

a Qui mutuam. a Quæ dubitationis cã tollẽdæ ꝯctib.inſeruntur,ius cõe nõ lędunt.h.d.*Vel ſic ſm Iac.Bu.Promiſſio eorum,q̃ tacitè inſunt,nihil operatur.h.d.No.ex iſta lege,ꝙ ſi nõ fui vſus pacto,qđ ꝓ me fuit interpoſitum, ſeu fauore mei,ſed aliam viam elegi:non videor pp hoc eidem pacto renũciare:ſed poſtea poſſum habere regreſſum ad aliud pactum.Et no.regulam,quæ dubitationis tollendæ cauſa ꝯctib.inſeruntur, i' commune non lędunt.*

ADDITIO.

a Pom.¶Qui mutuam.Vide Ro.conſ.21.& Alc.cõſ.36.vol.2. vbi ponit pulchrum caſum.

1 *Mandatum an ſit reuocatum domino veniente.*

a §.Non ideo minus. a Dño reuertẽte,mandatũ finit̃ & ſi fuerit reuocatum debitũ ex primo,non deuoluitur in ſcđo.h.d.†Vr̃ ergo in iſto textu dici, ꙕ dño reuertente,mandatum finiat̃,de quo gl.hic diſputat.Finaliter determinat, b ꙕ ſi dñs reuertitur, & aliquid gerit, ꝙ vr̃ reuocatum mandatum , aliàs nõ pt intelligi reuocatum,de quo hodie eſt factum c.ſi quẽ.extra,de proc.li.6.Diſtingue plenè vt ibi in tex. Et ex hoc dicimus, & eius deciſio vr̃ in illo c. quod qñ dñs ꝯparet in iudicio,& facit aliquẽ actũ vr̃ reuocare procuratorẽ quẽ fecerat:& ideo conſueuit apponi in actis nõ aĩo reuocandi ſuos procuratores.qđ dic d.c.ſi quem &c. *¶Et ideo dñt aduocati, cum dñs ꝯparet in iudicio,Talis comparet citra reuocationem procuratorum ſuorum.Et adde quæ in dicta decretali.ſi quem. habent. Notabilis eſt iſte §.multum.*

ADDITIONES.

a Ale.¶Non ideo minus.Quando quis videatur reuocare procuratorem,adde Imo.in c.petitio,extra,de procu.& dixi C.de procu,in l.procuratoribus. Et adde ſimilem quæſtionem,quam no.de qua per Bar.in l.j.in vl.col.ſ.de of.eius cui man.eſt iuriſd.in ver.quæro præſes,vel ordinarius.Quid autem econtra,an videatur mandatum , dixi poſt Bar.& ibi Bal.in l.licet,C.de proc.& vide Bal.poſt Bar.in d.l.procuratorib.& late Bart. in l.mutari.ff.eo.& Bal.in l.j.in prin.C.de ſatiſ.Et no.ꝙ ſi mandaui tibi,vt ſolueres tali, poſtea cum talis me conueniret,oppoſui ſibi exceptionem non nu.pec.non tamen vr̃ reuocatum mandatum,ſecundum Bal.in l.tam mandatori,in fi.C.de non nu.pec.

Pom.¶Vide Bal.in l.ſi voluntate.C.de do.ante nup.Ro.in l.dies cautioni.ff.de dã.infe.

b Pom.¶Determinat.Vide Ale.l.procuratoribus,col.j.C.de proc.

LEX LVII.

1 *Mandatum ad hæredem non tranſit,quia in dubio videtur electa induſtria perſonæ mandatarij.*

a Mandatum a diſtrahendorum. Mandatum non tranſit ad hæredem mandatarij,quia vr̃ electa perſonæ induſtria.Item publiciana non competit contra dominum.h.d. ¶No. † ꝙ in dubio
1 videtur induſtria perſonæ mandatarij electa, ideo mandatum ad hæredem non tranſit vt in fi.huius legis.

ADDITIO.

a Ale.¶Mandatum.De hac materia vide Bar.in l.mutari,& in l.poſt litem , ſ.de proc.in prin.Et no.ꝙ in dubio videtur electa induſtria perſonæ mandatarij.ꝙ limita vt per bal. in l.quis. C.de proc.niſi eſſet data certa forma,per eum latius in l.j.§.ne autem , C.de cad.toll.Et hic adde Bal.in l.mandatum,in fi.C.mand.

LEX LVIII.

a Si præcedente. a Mandatum morte finitur,nõ actio mãdati.Itẽ nec obligatio,quæ datur ex neg.geſt.h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Si præcedente.Vide ſcribentes in l.ſi defunctus.ſ.de procur.

a §.Lucius Titius. a Decretum iudicis pro debitore non ꝑiudicat creditori abſenti in actione competenti contra mandatorem,niſi conſenſerit.h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Lucius Titius.Iſte §.eſt valde ſingularis, quem notaui poſt Bar.in l.maiorem,ſ.de pac.

Pom ¶Vide Fran.Cre.ſin.21.& Math.no.104.

LEX LIX.

Si mandato. Qui mandato alterius ſtipulatur , in dubio non videtur adhibitus animo donandi. h. d.

a §.Paulus. a Bona fides q̃ in contractib.requiritur, facit qđ non poſſum vt ego,poſſum vt alius.Materiam iſtam tangit Cy.in l.j.C.de dolo,&c.

ADDITIO.

a Ale.¶Paulus.Iſte §.eſt ſing.ſecundum Pau.de Caſt.in l.eum qui ita,de verb.obl.& vide Bar.in l.eum qui.§.qui ita.eo.ti.

Pom.¶Vide Ale.l.j.col.j.ff.qui ſatiſ.cog.

§.Paulus reſpondet. Dies adiecta ſol'oni obligationem non perimit.h.d.

a §.Paulus reſpondet vnum. a Plures mandatores qui tenentur pro alio tenentur inſolidum ex mandato, ex ſententia verò ſimpliciter lata tenentur in viriles.h.d.De hoc habemus vnam rubricam.C.ſi plu.vna ſent.¶No.gl.quæ eſt hic,quæ dicit quod plures qui tenentur inſolidum,poſſunt omnes conueniri inſolidum, qđ intellige hoc adiecto quod vna ſolutio ſufficiat,aliàs eſſet contra l.j.C.de fideiuſ.dixi plenè C.de duo.reis.l.2.vbi vide &c.

ADDITIO.

a Pom.¶Paulus reſpondet vnum.Vide Corſe.ſing.ſuo.in verbo,cautio.Iaſ.in l.diuortio,§.interdum,ff.ſol.mat.

a §.Ille a illi ſalutem. Dies adiecta cauſa limitandæ obligationis non liberat debitorem exiſtentem in mora.h.d.Vel ſic.Mandatum tempore limitatum poſt moram erit perpetuum.h.d.

§.Paulus

ADDITIO.

a Ale.¶Ille.Iſte §.eſt ſingularis ſecundum Pau.de Ca.in l.eum qui,§.ita,el.j.ÿ de verb.ob.

a §. Paulus respondet non. Cautio idonea intell'r cum fideiussore a vel pignore. h. d. Hic habes vnam gl. de illa qōne, facias me securum ad consilium vnius sapientis, de quo vide in l. illa. de hær. inst. dixi in l. ex ea parte. in prin. de ver. obl. *Vide hic finem tex. & facit ȷ̃. de fideic. liberta. l. 4. §. addictis itaque. Et nota istum tex. q̄n dicit, vt idonea cautio à debitore &c. tantum volunt dicere ista verba, ac si diceretur. Recipias fideiussorem, vel pignora. Sed quid si dicatur facias tale quid? & recipias pignora? Dic, ꝙ videtur mandasse de pignoribus immobilibus: & non de mobilibus. arg. l. quicunque. C. de omni agro deser. li. xj.*

ADDITIO.

a Ale. ¶Cum fideiussore. Vide quæ dixi post Bar, in l. sancimus. C. de verb. ob. Et ad huius intellectum vide tex. & quod ibi no. Bar. in l. prætoriæ. ȷ̃. de præto. stipu. Et de quæst. gl. hic promittis facere me securum, vide Bar. & ꝙ ibi dixi in l. j. in fi. de præto. stipula. & Bal. in d. l. sancimus. Adde Old. cons. 68. Cla. ¶Intellige, nisi talia verba inueniantur in materia, in qua simplex cautio sufficeret. Butrius c. fi. de restit. spol. Alex. cons. 35. vol. 4.

LEX LX.

a Creditor. a Pēdēte appellatione mādatoris, p̄t ꝯueniri reus. b
b ¶Op. de l. quoties. §. si creditor. s̃. de pec. Sol. Aliđ in causa appellationis, vt hic: aliud in principali, vt ibi s̄m Dyn. &
c Iac. de Are. in l. fi. ȷ̃. de verb. obl. qđ dic, vt ibi. c

ADDITIONES.

a Ale. ¶Creditor. Latius per Bar. in l. in duob. §. j. de duo. reis. vide ad istum tex. cum glo. no. Bal. in l. j. ad finem. C. de diuer. resc.
b Pom. ¶Reus. Vide aliquid per Bal. c. cùm teneamur. de ap. & in c. solicitudinem. e. ti.
c Cla. ¶Ibi. Et dum gl. hic vult ꝙ tit. nil no. ap. pend. habeat locum tantum inter personas easdem, limitat Bal. in l. qui à latronib. §. j. ȷ̃. de testa.

a §. Ad eum qui vxorem. Mandatum quod fit ꝑ vtilitatem mandantis ei actionem mandati contra tertium non parit. h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶Ad eum. Et iste est singularis casus secundum Bal. in l. j. C. de neg. ge. & faciunt no. in l. si mandatum. C. e. ti. & notat Bar. in l. generaliter. C. de non nu. pec.

a §. Duob. a Plures mandatarij tenentur insolidum. h. d. Et glo. in p̄cedenti lege tetigit istud contrarium, & est clarissimum, & gl. intelligit hic plures mandatores teneri insolidum, si est actum. Cōtra de l. prox. §. Paulus. s̃. e. & Inst. de fideius. §. si plures. Sol. Q̄nq̄ sunt plures mandatores intercedētes pro aliis: tūc nō est dubium ꝙ tenentur insolidum, ēt si nihil est dcm̄, vt in ꝯtriis. Q̄nq; sunt plures mandatarij qui tenentur principal'r pro eorum administrōne pro eis, ñ pro aliis, tunc aut eis est ꝯcessa administrō insolidū, & insolidum tenentur. l. antep. ȷ̃. de cu. bo. dan. Aut non est ꝯcessum insolidum, & tunc tenentur pro parte, nisi aliud dcm̄ sit, vt hac gl. & l. pluribus. s̃. de procu. &c. ¶*Tu dic melius, & clari⁹ & vide gl. hic in verbo, pro solido, q̄ incipit, Ita tñ &c. Istam gl. nō reputo veram: imò dico, ꝙ ita ille q non gessit, sicut ille, q gessit p̄t ꝯueniri. Nam magnam dr̄iam debes facere inter administratorē necessarium, vt est tutor, vel curator, & in istis potes dicere primo gerētē, quam nō gerētē debere ꝯueniri, vt hēs casum. C. de diui. tu te. l. fi. de adm. tu. l. tutores, q post. §. in eum. & l. tres. In administrationib. aūt voluntariis, vt est iste, ꝯ̃ dico, & dico nō gerētē posse ꝯueniri: vt est casus notabilis ȷ̃. de cura. bo. dā. l. 2. §. pe. Hæc dr̄ia notatur p gl. s̃. de procu. l. procurator q pro euictione. Et ē gl. huic ꝯ̃ria. s̃. de ꝑc. l. plurib. in ver. occupātis. q̄ est vera. ¶Et hęc faciunt ꝯ̃ baiulos nr̄i tp̄is. Nā si sunt duo baiuli in vno castro, & vnus administrat, alter nō, dicerē p istā legē ita nō gerētē sicut gerentē, posse ꝯueniri. qđ singulare reputo. ¶Op. de l. reos promittēdi. §. cū tabulis. ȷ̃. de duo. re. vbi nō tenētur insolidum, nisi sit actum. So. dt̄ gl ꝙ hic fuit actū. Tu dic, Aut loqmur in plurib. mādatorib. q obligant ꝓ aliis: & tūc qlibet tenet insolidū. vt s̃. e. l. si mādato. §. Paulus rn̄dit vnum. & inst. de fideius. §. si plurib. qđ an hodie sit correctum tangit gl. s̃. ꝙ iussu. l. fi. in fi. Aut loqmur in plurib. mandatariis: & tunc qcqd dicat gl. hic, dicas aut p̄ses mādatarij accipiūt offm̄ insolidum: & qlibet tenetur insolidum: tex. est ȷ̃. de cura. bo. dan. l. ante. aut non suscipiunt offm̄ insolidum, & tunc non tenentur insolidū nisi sit actum, vt hic.*

ADDITIO.

a Ale. ¶Duob. Adde quod no. Bar. in l. 2. §. fi. & in l. 4. ff. de cura. bo. dan. & adde Bar. in l. eadem. de duob. reis. & ad materiam huius §. vide Bar. in l. i. s̃. de of. consul. et in l. plurib. s̃. de procura. et in l. j. §. si plures. s̃. de exerc.

a §. Si inter maritum. a Si vir, vt vir, alit vxorem habet vsuras dotis integras: sed si alit, vt minister, debet habere vsuras dotis vsque ad concurrentem quantitatem alimentorum. h. d. nouus casus est.

ADDITIO.

a Ale. ¶Si inter maritum. Iste tex. decidit no. q. de qua per Imo. in l. continuus. § cum ita de ver. ob. & est hæc gl. no. faciens ad qōnem an si hæredes viri alunt vxorem intra annum post sol. ma. & maiores recipiant fructus ex possessionib. vxoris, quos expendet in alimentis eius, ꝙ hæredes non tenētur vxori restituere superfluum, de qua per Bar. in l. diuortio in prin. sol. ma. Et iste tex. decidit qōnem, de qua per Guid. de Suza. in q. incip. quæstio talis est, statutum est in aliqua ciuitate, de qua per Imo. in d. l. continuus. Alex.

1 *Voluntatem liberam quæ verba conferant, & quæ arbitrium boni viri.*
2 *Dolus an excludatur quando aliquid committitur in liberam voluntatem.*
3 *Arbitrium, & liberam voluntatem concedere diuersa sunt: mandatum plenū, & liberum mandatum, idem est.*

§. Lucius Titius. Si negotiū ꝯmittitur in p̄curatoris liberā voluntatē, s̄m nām̄ ꝯtract⁹ hoc agi intelligitur, vt dolus malus absit. h. d. Quem casum no. qa forte nō hēs ita alibi clarè. ¶No. † ꝙ hic sunt verba a p que ꝯfertur a-
1 liqd in liberā voluntatē. s. vti vis. Sed si dixisset, prout tibi videbit, & placebit, vel s̄m tuum arbitriū, vel prout putaueris, tunc intell'r s̄m arbitriū boni viri, vt l. Thais. §. sorore. & l. fideicommiss. ȷ̃. de fi-
2 deic. li. ¶Scđo no. † ꝙ vbi ꝯmittitur b in liberā voluntatem, intel-
b ligit' tñ excludi dolus. c Sed contra hoc vr̄ tex. in l. cū qdā. ȷ̃. de leg.
c 2. vbi indignus p̄t eligi. Sol. fateor, ꝙ indignus p̄t eligi: dum tñ do-
3 lus absit, & per hoc sit cautus ꝯmittēs aliquid, † quia aliud est concedere arbitrium, & aliud liberam voluntatem. Item nota ꝙ per ista verba, ꝙ possit ipse facere, qcquid ipse dominus, videtur
† ꝯcedi libera administratio, vt in emptore, † &c. Idem ergo est di-
d cere, plenum mandatum, sicut liberum. l. si procurator. C. de ꝓc. d

ADDITIONES.

a Ale. ¶Verba. Vide Bar. in l. j. de sol.
b Ale. ¶Committitur. Bene facit ꝙ no. Bal. in rub. de pęna iud. in ver. quæro nunquid iudex. & ad istum tex. adde similem. & optimum tex. in l. in venditione. § j. in ver. de tempore. & ibi Bar. de bo. aut. iud. poss. Limita vt per Inn. in c. j. de const. Adde bene facere, ꝙ voluit Bal. cons. 27. lib. 4.
c Pom. ¶Dolus. Vide Ale. cons. 31. vlt. col. vol. 4.
† Cla. ¶Emptore. Vide Pan. in c. intelleximus. de iud.
d Ale. ¶C. de procu. Vide Bar. in l. procurator, cui libera. s̃. de proc. in l. j. circa fi. s̃. de offi. procu. Cæsa. & hic adde tex. in c. fi. de dila. & ibi per Ant. & Bal. in l. j. in fi. de bo. mat. & ibi an propter talia verba possit vendere, vel donare.

§. Item quæro. Ex facto domini seruus non potest conueniri, h. d.

LEX LXI.

Cum controuersia. Ex mandato vt patiatur quem agere, potest mandator conueniri, vt consequatur ꝙ ad eum peruenit. h. d.

LEX LXII.

a §. Mādauit. a Mandati agitur, siue qs mādatum impleat, siue aliquid æquipollens faciat. h. d. iste §.

ADDITIO.

a Pom. ¶Mandauit. Vide Old. cons. 126. Ale. cons. 40. col. fi. vol. 5. vbi per hanc legem dicit ꝙ habens mandatum ad compromittendum, potest transigere, quia compromissum, & transactio sunt æquipollentia.

Pro socio. Rubr.

Vide quæ dixi in l. j. §. si quis hoc. ȷ̃. de itin. actuque priua.

LEX PRIMA.

1 *Dominium sine traditione in societate acquiritur.*
2 *Iura & actiones, difficilius separantur, quàm res corporales.*

a Societas a coiri.

§. In societate omnium. Op. dn̄ium si ne possessione non q̄ritur, vt l. traditionib. C. de pactis. Dn̄t qdā hic speciale.
1 Tu dic, † sicut tex. dicit traditione. s. ficta. Videntur enim inuicem cōi iure possidere. Et ideo si alio titulo vl' omnia bona vl'r transferrentur, reqrereť traditio, ita no. per gl. ȷ̃. pro dote. l. j. in princ. q̄ est
2 notabilis. Ex hac lege, & l. quia. & l. ea vero. ȷ̃. e. nota, † ꝙ difficilius separantur iura, & actiones, quā res corporales. Simile in l. quis ergo casus. s̃. de peculi. & ponit gl. exemplum de charactere qui imprimitur in sacramentis, &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶Societas. Adde Bar. in l. traditionibus. C. de pa. & in l. & ideo. de cond. fur. & Bal. sequitur, in l. qui tibi, C. de hær. vend. Et an actio pro socio sit formanda nomine societatis, vel singularium personarum in libello, vide Bal. in rub. C. e. in j. col. Quid si legitima hæreditas, quæ mihi alias debebatur ab intestato, sit relicta in testamento, vide Bar. in l. j. C. de leg.

LEX III.

Ea verò quæ. a *Nota ex ista lege ī sui prin. cū gl. ꝙ in cōtractib. nominatis, vtilis actio in alium non transfertur sine cessione, fallit in casib. no. in l. j. C. de act. & obl. & ibi dixi. ¶Vide tex. ibi, p̄stari dn̄t &c. i. cedi: qa illud, quod operatur traditio in reb. corporalib. vt l. traditionib. C. de pac. idē operatur cessio in iurib. incorporalib. vt est gl. notabilis in ver. suo autē nomine in l. insolutum. C. q̄n fiscus, vel priua. debi. sui debitor. Quia cum viderent veteres iuris authores, ꝙ incorporalia tradi nō p̄nt, inuenerunt cessionem, q̄ pro traditione possessionis hr̄: p quam ius vtile in alium transfertur ȷ̃. de acq. re. dom. l. seruus. §. incorporales res. Simile vidistis s̃. de pec. l. qs ergo casus. & ponit exemplū gl. in charactere q imprimitur in scr̄is. Vide gl. in fi. quam declara latius vt dixi in l. nemo. de leg. j. super verbo, tpe. Sic dr̄ in sacerdote degradato q conficit corpus Christi, etiam si post degradatione celebret, vt notat Ber. ex̄ de cleri. excom. minist. c. 2. in gl. j. Et circa istum characterem, de quo loquitur gl. vide Gul. de monte Laud. in suo sacrali, in prin. & per Io. And. ext. de pœnis. c. degradatio. vide gl. q̄ incipit, rerum. n. vbi dr̄, ꝙ fictio nō debet porrigi ad id, qđ est impossibile. Circa cuius declarationem si vis declarare latius, q glo. vide quæ dixi ȷ̃. de vsuca. l. si is qui. per totum illum tractatum maximè ibi item oppo. ad prædicta, & videtur quòd prædictæ fictiones.*

a §. De illo. Iusta hęreditas proprie dicitur, quae ab intestato defertur. h.d. Op. ff. de ver. sig. l. lege. Sol. hereditas quae ex testamento de-
b fertur, obuenit mediante testamento, sed ea quae defertur ab intestato, obuenit immediate: & verba contrahentium debent intelligi prout propriè & immediatè referuntur ad aliquid. Ita no. ex hac l. &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Iusta hereditas. Sed quid esset in casu huius legis, si hereditas quae aliàs mihi debebatur ab intestato, sit relicta in testamento, vide Bar. in l. 3. de leg. j.

b Ale. ¶Mediante testamento. Vide Raph. Cum. in l. ex facto. §. fi. ff. ad Treb.

LEX IIII.

a Societatem. a Op. dr hic, quod societas contrahitur re. Cotra. ff. e. l. vt sit pro socio. gl. dicit, quod debet hic capi copulatiuè & re, & verbis, hoc est verbis, interueniente re. Tu dicas, quod societas, potest contrahi re, hoc est, pacto quodam declarato ipso actu, arg. ff. e. l. planè & l. itaq;. & quod sequitur, verbis. i. consensu declarato verbis. & ista sunt vtilia ad quaestionem de duob. fratrib. simul habitantib. quomodo videantur re ipsa contraxisse societatem. de quo ff. eo. l. cum duob. §. idem rndit.

ADDITIO.

a Pom. ¶Societatem. Ergo tacite inducitur ex possessione coium rerum. Dic, quod imo si esset dissoluta, & deinde fieret coicatio, quod reinduceretur. Ita Ro. cons. 418. gl. in l. 3. in gl. magna, in fi. C. de noua. Bar. in l. 4. ff. de serui.

LEX VII.

1 *Simpliciter dicitur fieri, quod est sine distinctione.*

1 Coiri societatem. Societas contracta simpliciter, lucra personalia tantum veniunt coicanda. h. d. No. † quod sim-
a pliciter dicitur fieri, quod est sine distinctione, aut hic, & in l. ea quae. C. de fideic. & l. ita stipulatus. §. j. ff. de verb. ob. & de fur. l. manifestissimi. §. j. ibi simpliciter, &c. & l. j. ff. de vulg. & pup. l. j. §. si quis simpliciter. ff. de verb. obl. & c.* No. hanc legem, ibi nec adiecit & ibi, ob meritum. quod ea, quae personae cohaerent, in societatem non veniunt, vt s. e. l. ea vero.*

ADDITIO.

a Pom. ¶Distinctione. Vide Ias. l. j. ff. de vulg. & pup. Ale. co. 77. ver. accedo. vol. 4.

LEX IX.

a Nec adiecit. No. quod beneficia sp praesumuntur ob merita praecedentia, vt s. ti. j. l. idemque. §. fi.

ADDITIO.

a Ale. ¶Nec adiecit. Ad istam legem vide Bar. in l. ita stipulatus. in 4. opp. primae partis. de verb. obl.

LEX XIII.

1 *Verbum speciale additum alteri verbo generali, restringit eius significatum.*

a Sed & si adiiciatur. a No. † quod vnum verbum speciale additum
1 alteri verbo generali, restringit signi-
b ficatum eius, & intellectum huius b posui plenè in l. q vinum. §. cui dulcia. ff. de vi. tri. & ole. le. Vide gl. & solue contrarium. l. si quis. ff. de leg. j. l. si stipulatus. ff. de vsu. quod in l. si stipulatus. sunt verba oia diuersa, hic se habent vt genus & species, & species restringit genus ex praesumpta voluntate contrahentium ex eo, quod communiter sic fieri solet, vt s. eo. l. coiri.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Sed & si adiiciatur. Vide Ale. consi. 8. col. j. vol. 3. & cons. 23. vol. 5.

b Ale. Intellectum huius. Adde Io. de Imo. in l. centurio. de vulg. & pup.

LEX XIIII.

1 *Pactum de non diuidenda societate intelligitur si promissa seruentur. Item nisi socius sit rixosus.*

2 *Pupillus prouocat ad diuisionem socium rixosum.*

3 *Fratres prohibiti diuidere per testatorem, poterunt diuidere quando alter ipsorum sit rixosus.*

a Si conuenerit. a Pactum de non diuidenda societate nil releuat
1 h. d. ¶Not. † quod ista conuentio, b de non diuiden-
b da societate, intelligitur si seruentur mihi promissa. Sic in l. quero. §. inter loca-
c torem. ff. loc. ¶Secundo no. quod ista conuentio habet conditionem, nisi socius sit odio-
2 sus, vel molestus, quod est vtile ad quaestionem, † quod pupillus non potest prouocare ad diuisionem socium. l. si pupillorum. ff. de re. eo. quod intelligitur, nisi pupillus habeat socium odiosum, vel molestum. Ad quod facit quod no. in l. iubemus. C. de sac. san. eccl. ibi, potest diuidere. Hoc et tene menti, † quia testato-
3 res saepe apponunt in testamento d quod fratres non possint diuide-
d re. Intelligitur enim sub istis conditionibus, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Si conuenerit. Et ad hanc legem, vide quod no. scribit Bar. in l. cum scimus C. de agri. & cesi. li. xj. Sed quid si inter plures socios contracta est societas ad certum tps, an sicut capitale non debet minui, ita nec lucrum. Et vide, quod non, quia lucrum assumit sibi naturam illam quam habebat capitale. l. fi. C. de fru. vt Cost. li. x. & ibi Bar. relinquit sub dubio forte. Adde quid si est contracta societas vsq; ad certum tps, & vnus ponit operas alter pecuniam contingit, quod alter moritur intra tps, an societas sit dissoluta, ita quod pecunia debeat restitui. vide Pe. de Anch. co. 395. & quid si casu fortuito sors sit deperdita, & quaeritur, probetur amissio sortis, vel mercium, & quid si pp partialitates socius amisit, vide Bal. cos. 237. & 159. li. 2. & quid si finiatur societas anno. vide eundem Bal. cos. 275. & quando vnus est in periculo capitali, alter non, quaeritur debeat fieri diuisio, & quid de expensis. vide Ro. cons. 475.

Pom. ¶Si conuenerit. Istum tex. pro sing. alle. Bal. in l. si. ff. eo. bal. cos. 47. cons. 21. & cons. 25. in j. vo. Imo. cons. 29. in fi.

b Ale. ¶Conuentio. No. pro scholarib. idem no. quod facit ad ea quae dixi in l. serui electione. §. fi. de leg. j. & late bal. in l. j. C. q. test. fa. pos. & ita et alle. istum tex. no. bal. in d. l. iubemus. in j. col. Fallit haec lex nisi tpe cotractae societatis socius sciuisset coniocium esse rixosum, fm Ia. de Are. in l. plenum. § equitij. de vsu & hab. per illum tex. & ibi habeo apostillam super tex.

c Pom. ¶Secundo no. Vide Ale. cos. 18. vol. 4. vbi tangit de his, & dicit et non fit mari, iuro. Et in materia huius l. vide Ale. cons. 7. vol. 2. barb. cons. 20. volu. 2. & quod posui ad bar. l. iubemus. C. de sacros. eccl. Cur. con. 67. Soc. con. 165. vbi pulchre loquitur Pau. de Ca. cons. 163. col. fi.

d Ale. ¶In testamento. Vide per gl. & Doct. in l. fi. C. communi diuidundo.

LEX XVI.

1 *Procuratorem, qui ex legis dispositione tenetur mittere, intelligitur, si idoneum reperire possit.*

2 *Maritus excusatur, si non inuenit medicum pro vxore curanda.*

3 *Medici, procuratores, & aduocati non autem factores idonei, praesumuntur esse in loco insigni.*

a Ideque erit. a Ibi, sed si non aliàs. ¶No. † quod vbicunq; lex dicit, quod ali-
1 quis debuit procuratorem mittere, debet intelligi si ei erat facile idoneum reperire, & sic vides, quod tu, qui vis aliquem repellere ideo, quia
b procuratorem non misit, b debes probare, quod de facili habere poterat, licet et dicebam
c in l. ab hostib. ff. sol. ma. vbi imputatur marito c si medicos non adhibuit ad
2 curandam vxorem. † Debet intelligi si facilè erat ei habere eos. Non n. cogitur mitte-
d re in aliam ciuitatem pro eis, d vt hic. Puto tamen de procuratore, aduocatis,
3 † & medicis, quod eo ipso, quod est ciuitas vel locus insignis e praesumatur quod tales
e possunt de facili inueniri. Hoc probatur ff. de exc. tut. l. si duas. ver. & heredes quidam. expressius hodie in c. statutum. de rescr. in 6. De istis autem factorib. seu institorib. non sic dico, quia quandoq; quantumcunq; sit locus insignis, non possunt ha-
f beri de facili, quia ista negotia committuntur. Ro. diuersitatis, f quia aduocatus, procurator, vel medicus, potest simul & semel habere curam plurium causarum vel
g hominum. Isti autem institores non possunt preesse nisi vni negotio, g ideo sic de facili non reperiuntur: debet ergo probari, quod multum no. quia nouum est. &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Ideq. erit. Quae autem culpa veniat ex hac actione, vide Bal. in l. pignus. in 14. q. C. de pi. ac. & vide ff. e. l. socius socio. Et vide Are. in c. itelleximus. in fi. extra de iu. Po. ¶Vide Ale. cos. 4. vol. 3. & in l. de aetate. quam legit cum l. recusari. §. fi. ff. ad Treb.

b Ale. ¶Procuratorem non misit. Si aliquis tenetur mittere procuratorem, intelligitur, si de facili poterit habere. adde Ang. in l. j. §. 3. s. si quis cau.

c Ale. ¶Imputatur marito. No. ad probandum negligentiam, & in genere de qualibet vide no. p Bar. in cos. clarissime dne, isti nri Nucerini, & quod habetur in l. tutor q. §. pe. de adm. tu. & in d. cos. et de modo probadi diligentiam & Bar. in tractatu de test. in ver. lata culpa, & in l. de pupillo. §. si quis ipsi ptori, de ope. no. nun. vide hoc quod ponunt Do. Mod. vtrum citatus ad locum non tutum teneatur coparere, si habet idoneum, vt per Bal. & Ang. in l. de aetate. ff. ad Treb. & ibi etiam per Imo.

d Ale. ¶Pro eis. Facit ad id quod no. Sal. in l. hac aedictali. §. his illud C. de sec. nu. & no. in c. significasti. el 2. & Mod. de hom. hic ad bar. in tra. de testib. in ver. lata culpa.

e Ale. ¶Insignis. Istis adde Bar. in l. i bonorum. ff. de bo. pos. & bal in l. iuris. C. q. adm. & vide bar. in l. q. seruum, in prin. de ver. ob. & quod in fin. no. bar. in l. si Titius, de aq. plu. arc. & oino bar. in l. cotinuus. §. item quod insulam, in fi. de verb. ob. vbi vult velle, quod teneatur et ire non ad loca vicina, & Ro. in d. l. iuris. ita limitaui no. p Bar. hic cum simi.

f Ale. ¶Ro. diuersitatis alia pot esse ro, quia officium aduocationis, est necessarium, vt no. in l. sancimus, C. de aduo. diuer. iu. & quod no. in l. munerum. §. iudicandi. de mu. & honor. & quod no in l. j. §. viatorum. ff. fur. aduer. nautas cau. stab. Secus in istis gestorib. quia voluntarium est officium. l. in re mandata. C. mand.

g Pom. ¶Vni negotio. Vide Abb. cons. 16.

§. Qui igitur. Ius excipiendi transit contra singularem successorem, h. d. cum prin. l. seq. ¶Op. C. loc. l. emptorem. vbi ius excipiendi non transit contra emptorem. Sol. hic est ius exci-
a piendi. propriè ibi verò erat contra locatorem propriè exceptio sed magis actio & vide ibi per Cyn. in q. 4. &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶Cy. in q. 4. Facit sic an emptor teneatur stare socio, & sic an emptor teneatur stare colono ptiario, & vide bal. in d. l. emptor. C. loc. & ad bar. hic adde eundem in l. si tertius. §. si quis prius, in fi. in ver. quero an ius excipiendi, de aqua plu. arce.

LEX XVII.

Sed & socius qui.

§. Si absenti. Ibi ad solum eum pertinet &c hoc ideo, quia negotium gessit noie societatis, quae iam finita erat per renunciationem, si hoc sciret, & negotium coi noie gereret, tunc deberet coicare, non actione pro socio, cum societas sit finita, sed actione negotiorum gestorum, eo, quia renunciauit ratum habenti, vt ff. e. l. vt in conductionib. in fi. & l. actione. §. si post distractam. & de neg. ge. l. si negotia. & l. litis. et. §. pecuniae. quod tene menti. ¶Et no. pro quaestione, quam habui de facto in ciuitate Assisij. de eo, quod vouit ad seruiendum ecclesiae sancti Francisci.

LEX XXIII.

De illo Pomponius. Istud quod dicitur, compensari commodatum cum damno, intellige fm quod dixi in l. si negotia. s. de neg. gest. & ibi gl. notabilis, &c.

LEX XXX.

a Mutius a libro. Istam legem declaraui in l. si negotia. s. de neg. gest. Quando autem prima ro debuit poni, dico, pro quolibet tempore, si aliter non est actum.

ADDITIO.

a Ale. ¶Mutius. Quando debet reddi ro inter socios, adde Bal. in l. neminem, C. de susce. & arca. & in l. 2. in fi. C. de naufra. li. 11. Bal. in rub. C. eo.

LEX XLI.

a Si quis a socio. a Stipulatio penalis non nouat praecedentem obligationem, nisi ex causa non onerosa facta sed exactione causa per vnam tollitur altera, quatenus concurrunt. h. d. ¶Opp. de l. obligationum.

ADDITIO.

a Ale. ¶Si quis a socio. Adde Bal. in l. petens vbi allegat istum tex. C. de pac. Pom. ¶Vide Ale. l. cum proponas. C. de transa.

num ferè. in fi. j. de act. & obl. Solones multæ sunt. Ego do illã, φ ibi pcessit cã lucratiua, hic onerosa vl' cõ quod ibi plenè dic. Videbitis istam materiam in l. prædia. j. de ac. emp. &c.

LEX XLIII.

Si actum sit. Actio cõi diuidundo nõ tollit̃ p actionẽ pro socio: qa hñt se vt excedentia, & excessa. h. d. Quod notab. multum declarat istam materiam.

LEX XLV.

Rei cõis. Actio psecutoria nõ tollit̃ p pœnalẽ. nec euerso. sed vna psecutoria aliã bñ tollit h. d. ¶ Op. de fur. l. is cui. plures solones dant: illa ẽ vera, φ ibi dẽt exponi, furti. i. cõdictione furtiua. ¶ Op. C. de fur. l. j. §. j. So. ibi actio ex cõtu, & actio ex maleficio competunt cõ diuersos. ¶ Op. C. de fur. l. j. Sol. ibi cõtum est cum vno, & alteri est factum furtum, &c.

LEX LI.

a † Meritò autem. In dubio qs vti psumit̃ iure suo. † h. d. Gl. dt no. mirabilẽ psumptionẽ, q̃ psũptio admittit̃ ad liberõnẽ, vt hic: nõ ad cõdẽnõnẽ, vt vidistis no. in l. φ iurasse. §. si pr̃. s. de iureiu. &c. † No. tex. ibi, q. n. sine dolo malo, &c. no. hic tex. φ nũq̃ furtũ cõmittit̃ sine dolo. Ex quo tex. pluries vidi multos excusari ab inquestis. Vides. n. q̃tidie, φ in areis dñ blada despicat̃, vnus recipit rẽ alterius ad adiuuãdum se ad despicandũ blada. Certè, qa ita ẽ cõsuetũ, psumit̃ φ nõ recipiat dolosè. & iõ si ille, cuius talis res esset, vellet ipm poner̃ ad iquestũ, ñ posset nec teneret̃ rñder̃ p hũc tex. Nisi alter vellet pbar̃, φ aĩo celãdi fecerit, vt s. de ser. corrup. l. si qs seruũ. §. φ cũ socio. Et sic nota mirabilẽ psumptionẽ, dt gl. φ qs ĩ dubio psumit̃ facer̃ iur̃ suo, q̃ psũptio tẽdit ad liberationẽ, vt hic, nõ ad cõdẽnationẽ, vt vidisti notatũ in l. q iurasse. §. si pr̃. s. de iureiur. Nota ex notabili l. φ qñ aliqs aliquẽ actũ pt gerere nomine proprio, & alieno in dubio psumit̃ potius gerere nomine proprio q̃ alieno, p quo s. ad Mace. l. si filius. & no. j. de acq. hær. l. pro hærede. in prin.*

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Merito at. Not. φ qs præsumitur bonus de quo vide late per Ia. de Bel. in l. omnimodo. C. de inof. test. Adde φ psumptio huius legis nõ hẽt locũ in foro cõsciẽtiæ, qa delictũ psumitur, vt tutior via eligatur p salute animæ, iuxta gl. in c. iuuenis. extra de spõsa. & in c. j. in verb. æstimare. de scruti. Abb. p illum tex. in c. 2. de obser. ieiu. & c. i. fi. in 2. no. de his, q. fil. occid. facit gl. in c. cõsulti. de rẽ. & in c. cõstitutus. de relig. do. Et qd in pulchra q. tradit Pe. de Anch. in cõs. 179. circa fi. vbi hoc expresse dicit. Et vide Mod. in c. in præsentia de prob. Pom. ¶ Ad istam legem vide Pan. in c. cũ dilecti. de acc. Ias. in l. j. de seruis fug. Are. cõs. 9. & cõs. 47. in j. col. & cõs. 30. vbi limitat istã legẽ & in l. singularia. in ff. s. si cer. pe. & cõs. 160. & Ale. cõs. 24. vo. & cõs. 139. in j. col. 4. vol. & duob. con filiis præcedentib. & cõs. 15. vlt. col. vol. 3. & cons. 175. vlt. col. vol. 2. facit quod no. Bar. in l. nõ solum. §. sed vt pbari. ff. de no. ope. nun. Et vide φ cõcludit Cæ. cõs. i Ol. cõs. 53. ad fi. vide Bedã i homilius sup illo verbo. Estote misericordes. Ale. cõ. 79. in prin. vo 4. Pã. cõs. 58. & cõ. 113. Fel. in pœmi. Decr. & in c. in pñtia. de prob. & in c. j. de reiu. & in c. j. de offic. deleg. Are. cõs. 60. & cõs. 63. Pau. de Ca. l. si fugitiui. C. de ser. fug. Ro. cõs. 252. in fi. vbi dicit hoc hre locum, ẽt si aliqua psumptio vrgeret in cõtrariũ. Bal. cõs. 37. ad fi. in v. parte. vbi dicit φ incidens syluã cõem p indiuiso ceduã nõ pt accusari de possessione turbata a socio, ẽt si cõtra eius volũtatẽ scidit̃ et, q. &c. & Soc. cõs. 94. vol. vi limitare, nisi intelligẽdo in deteriorẽ, vbi verba cõtractus nihil operarentur. Bal. cõs. 159. in 1. p te. vbi ponit pulchrum casum. & cons. 55. cons. 310. 2. parte. Fel. in c. qm contra de pb. Cep cons. 4. & cons. 13. Bar. consf. 6. 1 vol. vide sanctum Ia. in epistola sua c. 2. ibi, iudicium. n. fiet, &c. & ibi vide glo. in verbo, super exaltet. & aliq d in eadẽ epistola, d. 4. ad fi. in gl. super verbo, tu aũt qs es q iudicas. & vide summã Bap. in ver. dubiũ. Pau. ad Ro. c. 14. & Bar cõs. 34. vo. 2. & cons. 37. eo. vol cõs. lj. 2. vol. cõs. 56. e. vol. Ro cons. 114. & cons. 183. & 228. & cons. 249. Car. cons. 139. Ale. l. Titius. in prin. ad Tre. & cons. 72. col. fi. vol. j. & cons. 92. e. vol. Fel. in c. cũ M. de consti. Are. cons. 9. col. 3. & cons. 23. & l. quod seruus. j. de acq. poss. Fel. in c. cum cõtingat. de resc. Bar. in l. si librarius. vers. si dubitatur. de reg. iu. ff. Fel. c. nõnulli. §. sunt & alij. vers. vl. de resc. Bar. c. ad nram. de emp. Pan. c. j. de clericis nõ resid. ẽtio. in c. cũ in iure peritus. de of. deleg. Car. in pr. Cle. §. qm. Bal. in c. pñtia. de pb. Are. cõs. 30. Ro. cons. 241. col. 1. Ale. cons. 24. vol. 2.

† Cla. ¶ Iure suo. Solet hæc lex sæpe allegari φ quilibet psumitur bonus, vt per Bar. in l. si prius. ff. de op. no. nun. Limita trib. modis, vt per Fel. Host. & Pan. in c. 2. de elec. Licet autem quis præsumatur bonus, non tamen præsumitur idoneus ad dignitates nisi aliud probetur. c. cum nobis. de elec. potesta.

LEX LII.

a Cum duob. Contra mãdatũ vni fcm̃ veniẽs cõueniri ñ pt: secus si cõ cõtum societatis venerit. h. d. Primi dcĩ rõ ẽ, qa in primo casu fuit mãda ũ qd reuocar̃ licebat. ¶ Scdo casu fuit societas siue cõtus p socio, in quo pœnitere nõ licet, &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Cum duob. Et quid si sunt duo socij omnium bonorum, vnus emit gabellas, & præmittit pœnam, alius vero venit contra contractum, an incideret in pœnam, vide Bal. φ non in l. si patruus. C. commu. vtriusque iu. Adde cum duo sint socij omnium bonorum, an vnus ex contractu alterius obligetur. Pau. de Ca. cons. 381. Bal. cons. 95. & 430. lib. 2.

§. Venit autem. In hoc iudicio venit dol' & culpa h. d.

† Punctus ponitur pro copula.

a §. Si in coeunda. Qñ vnus ponit operã, alius rẽ in societate. ẽt venit dolus & culpa. ¶ No. in fi. gl. † φ punctus ponitur pro copula. Simile in l. prætia. j. ad l. Falc. & ad Carbo. l. 3. §. duæ. vers. vel instrumenta.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si in coeunda. Facit quod no. j. prox. §. post Bar. & ibi vide per istũ tex. φ decidit Bal. in l. si patruus. in fi. C. commu. vtriu. iu. Et per illum tex. decidit bar. q. nota, in l. j. C. de fru. & lit. expen.

a §. Dãna. In hac actiõe qs nõ tenet̃ de casu fortuito, ẽt si rẽ æstimatã recepit. Itẽ furtũ ĩ dubio culpa eius q̃ patitur, fcm̃ cẽ psumit̃. h. d. An æstimõ faciat trãsir̃ piculũ, dixi vobis ĩ l. si vt certo. §. nũc vdđm. s. cõm. An furtũ in dubio psumat̃ fcm̃ culpa ei' q patit̃, no. hic gl. sed a'r no. Inst. qb. mo. re cõh. obl. §. pen. &c.* ¶ Per istũ §. audiui decidi tale dubium. Quidã mercator aĩalia sua tradidit qbusdã monachis ad qnquẽniũ, & φ ĩ fine illi' qnquẽnij diuidat̃ iter eos lucrũ. ñ ẽ dubiũ, qn iste cõt' ẽ societas. notaui j. lo. l. si merces. §. vis maior. Cõtingit, φ ista aĩalia sunt mortua, qrit̃, nũ qd piculũ spectet ad mercatorẽ? Iac. dt φ de hoc ẽ hic casus, φ in hac actione qs ñ tenet̃ de casu fortuito, ẽt si rẽ æstimatã ñ recipit. Itẽ vide tex. ibi. Aut ex culpa acciderit &c. hoc ẽ dcm̃, φ socius nõ tenetur de casu fortuito: nisi culpa pcedat casum.*

ADDITIO

a Ale. ¶ Damna. De intellectu huius §. vide Bal. in l. j. in vlt. col. C. commo. & ad hũc §. facit quod no. in l. si paciscenda. C. de pac. per Pet. & Bal. ad q. quam posui in l. j. de do. cã mor. & vide ad illum text. & præcedentem singulariter bal. in l. j. de fruc. & lit. expen. Adde quod dixi in l. quod Nerua. s. depo. si. & dum dr̃ hic de fratribus soluentibus condemnationem, an debeat soluere quilibet de suo proprio, ad de Bal. in l. si patronus. C. cõia vtr. iud & latius in tra. de duob. fra. vbi dicit φ alter fr̃ non tenetur contribuere condemnationem fr̃is, si fr̃ fuit licitè condemnatus, secus si iniuria iudicis, quia tunc dẽt solui de cõi, si erãt socij gñales. alle. hanc l. in §. j. cum gl. & §. Papinianus. & ista gl. est sing. fm̃ Imo. in l. cum filius. in prin. de verb. ob. & ibi vide bal. & vide in §. fi. j. ead. l. Adde Bal. cons. 134 & 365. li. 2. & cons. 40 li. 3. Pet. de Anch cõs. 101.

Pom. ¶ Vide Spe. in ti. de iu. §. seq. secundum Bal. in l. societatem. per illum tex. j. eo. ti. Pe. de Anch. cons. 289. inci. in materia.

§. Quidã sagariam. Dãna q̃ ratione societatis obueniunt sunt communicanda. h. d.

a §. Duo erant. Societas vnius negotiationis nõ porrigit̃ ad aliam negotiationem. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Cum duo erant. Vide aliquid per Fel. in c. cum ordinem. de rescr.

LEX LIII.

1 *Fratri qñ dẽt in partẽ imputari pecunia sublata p maleficio commisso per eum.*
2 *Filius captus sine culpa & redemptus a patre an solutum sibi imputet in ptem.*
3 *Societas tacita inter fratres simul habitantes qualiter contrahatur.*

Si fratres. §. Idem Papi. Qđ fr̃s, q hñt bona cõia, & aliũde q̃sierũt, nõ ẽ in

a cõi redigẽdũ. h. d. ¶ No gl. φ si vnus ex frĩb. cõmittit maleficiũ † &
1 soluit, dẽt intelli' de suo pprio, φ intelli' qñ maleficiũ fuit cõmissũ post mortẽ pr̃is. Sđ si pr̃e viuo cõmittit̃ maleficiũ, & pr̃ soluit cõdẽnationẽ, an postea post mortẽ pr̃is tpe diuisionis detrahat̃ de pte
2 sua. Dixi in l id qđ. §. si seruũ. de prc. leg. † Sđ qd si dũ viuit pr̃, filius capit̃ absq; suo delicto, an postea cũ diuidũt sibi imputet̃ in p
3 tẽ. Gul. de Cug. dt in l. fr̃ a fr̃e. s. de cõd. inde. † Itẽ qđ hac lege dr̃ dẽt intelligi fm̃ Richar. Mal. & Oldr. nisi inter fratres cõhat̃ societas tacite. Põt. n. re ipsa, tacita societas cõhi. s. eo. l. societas. & l. planè. & j. eo. l. itaq;. Vnde si fratres psueuerunt inuicẽ cõicare lucra, vr̃ in-
b ter eos cõcta societas, b secundum prædictos Doctores. Ego istum
c passum examinaui in l. Titium, & Meuium. c §. altero. j. de admin. tut.

ADDITIONES.

a Pom ¶ Redigẽdũ. Idem tenet Ale. cons. 99. in fi. vol. 2 & cons. 164. j. col. 4. vol. & in l. quamuis ff. sol. ma. & cons. 133. in vlt. dub. vol. 2. Pan. cons. 65. j. vol. & Bal. cõ. 64. in 2. parte. & late ad hoc cons. 412. in 2. parte.

b Ale. ¶ Contracta societas. Vide Bal. in l. j. qui testamenta facere poss. & Bal. in l. si patruus C. communia vtriusque iudi.

c Ale. ¶ Et Mæuium. An ex cohabitatione, & cõi victu, inducetur tacita societas & quo ad quid administrando omnia bona simul in victu, & vestitu, videtur dicendum, φ non, nisi quo ad expensas victus, & communicationem redd tuũ & fructuum, per l j § si quis hoc interd cto, cum gl. in ver. quoad vsque. ff. de itine. actuque priua. & ibi Bar. & habet̃ in c. si duo fr̃es. vbi tex. in ti. de no no benefi. inuesti. vbi probatur, φ emptum vel acquisitum ab vno, nõ pertinet ad alium, & Bal. & Ang l. fi. de coll & Ang. in l. si ex duobus. s. de neg. ge. & Bal. in c j. de beneficio fr̃is & Bar. in d. l. Titium, & Mæuium. § altero. j. de adm. tut. & hic, & in l. si patruus C. cõmunia vtriusque iu. & ibi omnes, & Bal. in add quas fecit ad tractatũ Bar. de duob fri. vbi concludit, φ si nemo eorum negotiatur vel vnus tñ non inducitur tacita societas, sed si omnes negotiantur, & tunc quatenus cõicauerunt inducitur tacita societas vltra illam negotiationem. & per plura hoc probat, & iõ infert Bar. in d. § altero. φ si vnus forte emisset feudum & c ibi vide allegat. l. si vnus j. eo & Sal. in d. l. si patruus. tenet φ omnes fructus, & redditus isto casu communicantur, tñ non inducitur tacita societas omnium bonorum, adeo φ si fundus acquiratur nomine proprio in communione, q ille fundus non venit in communionem. Vide q̃ habui in c. auditis de præs. in ver. per hoc dico quòd consilium qđ dat Cyn. ibi, vt stipulatio hoc modo & c. & ibi vide de hoc art. Adde Pe. de Anch. cons. 303. vbi ponit de trib. fratribus quorum vnus erat Doctor, alter mercator, alter iuri operam dabat, & omnia communicabant. Vide etiam Rom. cons. 91. & 3. & cons. 238. Pet. de Anc. cons. 148. Bal. cons. 215 lib. j. & 127. lib. 6.

a tut.atñ ꝑ mõ dico,qñ plures frẽs ſtãt ſimul ſi aliqs eorũ ẽ pupill⁹,
cũ eo nõ p̃t videri ꝯc̃ta ſocietas.l.vt ĩ ꝯductionib.s̃.e. Si verò vter-
que ẽ maior,tũc ſi qdẽ hẽt hr̃ditatẽ pr̃nã tm̃:nũq̃ ex hoc vr̃ inter
eos ꝯc̃ta ſocietas.l.ex pte.s̃.fa.er.Sđ ſi aliqd negotiaẽ,;ſi qdẽ vnus
tm̃,& alter nõ,tũc idẽ,niſi ſit aliqd ex q̊ p̃ſumi poſſit ſocietas ꝯc̃ta.
Sđ ſi negotiãẽ ambo,& ꝯſueuerunt poneř ĩ cõi:ex hoc inducitur
ſocietas.Tñ aduertẽdũ ꝙ nõ inducit ſocietas oĩũ bonorũ, ſđ ſo-
b cietas illius actus tm̃.Nã ĩ iſtis q̃ p̃ſumũẽ ex actib.ᵇnũq̃ p̃ſumũtur
vltra q̃ act⁹ ſe extẽdit,vt C.ne vxor ꝑ ma.l.fi.& ĩ.de iti.actuq; pri.
☞ l.j.§.ſi qs hoc interdicto ibi,quoaduſq;*¶Circa iſtũ §.q̃ro,pone
ꝙ duo ſumus frẽs.Ego ſum ĩ ſtudio:& fr̃ meus mercatur de bonis
cõib.cũ hẽmus hr̃ditatẽ pr̃nã cõẽ:nũqd iſta,q̃ emit,vl' lucrat⁹ fuit
mercãdo teneaẽ cõicař mihi fr̃i exiſtẽti in ſtudio?Vr̃ ꝙ ſic,ex quo
de bonis cõib.acqſiuit ꝑ quo l. idẽq;.§.ſi ꝓcurator meus.s̃.man.
Dic ita,Aut ſũt ſocij vniuerſorũ bonorũ.& gñal'r in oĩb.& tũc te
neẽ cõicař,vt hic,& in §.idẽ Papin.s̃.e.& s̃.l.3.;§.j.Aut nõ ſunt ſocij
vniuerſorũ bonorũ,& tunc ſi ex re ex̃ ſocietatẽ,vt ex dote vxoris
vel aliũde,nõ teneẽ cõicař,vt hic in §.Papinian⁹ quoq;.Aut nõ ẽ
certũ ex q̃ r̃ emit,vl' mercat⁹ ẽ,& tũc ſi emit,vl' mercat⁹ fuit noĩe
cõi,& ex r̃ cõi,ñ ẽ dubiũ,ꝙ ambob.acqriẽ.ĩ.e.l.ſi vn⁹ ex ſociis,§.ſi v
n⁹ ex ſociis & s̃.đ rei vẽ.l.ſolũ.§.meũ.ſo.ma.l.ſi vero.§.itẽ qcqd.de
ꝑc.l.q ꝓprio.§.ꝓcurator & ĩ cæt.đ fur.l.fi.§.j.Aut emit,vl' mercat⁹
ẽ noĩe ꝓprio,& nõ teneẽ cõicare,l.ſi vt ꝓponis.C.de rei vẽ.& §.al
le.ſi vn⁹ ex ſociis.C.ſi qs alte.vl' ſibi.l.multũ intereſt. Niſi in pupil-
lo.C.de rei vẽ.l.ſi ex pecunia.& no.ĩ.de adm.tu.l.Titiũ & Mæuiũ.
§.altero.Aut ẽ dubiũ.& tũc attẽderẽ ꝯſuetudinẽ. ſ. an ſolit⁹ ſuerit
noĩe ꝓprio vl' alieno emeř.vt s̃.de pig.act.l.vl' vniuerſorũ. Al's ſi
hẽbat fr̃ bona aliũde vltra bona cõia:vl' ſolũ hẽbat illa bona cõia:
cũ inter eos nõ erat ꝯc̃ta ſocietas,qa q̃uis ſint bona cõia,nõ tñ pp
hoc ẽ inter eos ꝯc̃ta ſocietas,l.ex pte.§.ſi filius.s̃.fa.erc.In dubio p̃
ſumerẽ ip̃m potius ſuo noĩe ꝓprio& de pte ſua emiſſe,& merca-
tũ fuiſſe,vt ſic nõ teneaẽ cõicař.Nã cũ qs aliquẽ actũ p̃t agere, ſeu
gereř noĩe ꝓprio & alieno,p̃ſumiẽ potius gerere noĩe ꝓprio,q̃ a-
lieno.s̃.e.l.meritò.s̃ mã.l.Papinianus.ad Mace.l.ſi filio.& no.ĩ.de
acq.hæ.l.ꝑ hr̃de.ĩ prin.¶Cõclude ergo,ꝙ ſi ſumus duo frẽs, & e-
go ſum in ſtudio,& fr̃ meus mercaẽ de bonis cõib.cũ hẽamus in-
ter nos hr̃ditatẽ cõẽ, & ĩdiuiſam.Si ille noĩe ſuo mercaẽ, totũ eſt
ſuũ,nec illa,q̃ lucraẽ,tenebitur fr̃i ſuo cõicař,& ꝙ ſit ſuũ vr̃ exp̃ſſũ.
C.cõia vtr.iu.l.4.ĩ.de adm.tu.l.Titiũ.§.altero.Et ex iã dictis ẽ ꝯſiliũ
ꝙ fr̃ q mercaẽ,marchã cõẽ mutet,ad hoc,vt videaẽ mercari noĩe
ꝓprio:& nõ cõi.Poterit ne de iure adhiberi cautela,ꝙ illa,q̃ lucraẽ
fr̃ ſint cõia?R̃ñ.ſic.ſ.ꝙ inter eos fiat ĩſtr̃m,ꝙ ſũt ſocij oĩũ bonorũ.
& tũc oẽs pariter expẽſæ deduceẽ de cõi,& tũc oĩa tenebiẽ cõica-
re,ar.§.filiusfa.de l.ex pte.s̃.fa.erc.& no.in alle.l.4.& s̃.e.l.3.& l.ſi qs
ſocietatẽ.& l.cũ duob.§.idẽ Pupinian⁹.e.ti.& ẽ ſocietas vl'is. ¶Vl'
p̃t dari aliud ꝯſiliũ,vt ꝯſtituat eũ ꝓcuratorẽ oĩum bonorum.s̃.de
ꝑc.l.q proprio.§.procurator,vt in cæteris,de neg.ge.l.ſi ãt.§.itẽ ſi
☞ fũdũ.cum gl.& ĩ.de adm.tu.l.tutor ſecundũ.§.nõ eſt audiendus.*

ADDITIONES.

a Pom.¶De admi.tu.Vide Rom.conſ.43.& conſ.313.Bar.conſ.22.j.col.vol.j.late
per Iaſ.l.j.C.qui teſt.fac.poſſ.
b Pom.¶Ex actib.Vide Ale.conſ.133 in 2.dub.vol.2:

1 *Teſtamenti facultatem liberam per indirectum quis non poteſt ſibi auferre.*
2 *Donatio omnium bonorum præſentium & futurorum non valet.*
3 *Iuramentum factum de non reuocando teſtamentum non valet.*

§.Idẽ reſpõdit. Pactũ p qđ auferẽ alicui libera teſtãdi fa
cultas ẽt p ĩdirectũ nõ v3.h.d.¶No.ꝙ ẽt
1 †p indirectũ nõ p̃t qs auferre ſibi liberã teſtĩ factionem.ᵃ Et ẽm lĩ
a vr̃, ꝙ qñ aliqs † donat oĩa bona ſua p̃ñtia & futura non valeat, vt
2 no.C.de pac.l.fi.Per hoc dico,ᵇ ꝙ ꝯſilium qđ dat Dy.in c.ꝙ ſemel
b placuit.ex̃.de re.,iu.li.6.vbi dicit ꝙ ſi ꝯtingit teſtm̃ iſtud infirmari,
ex nũc dono oĩa bona mea &c.aufert liberam teſtĩ factionẽ p in-
3 directũ,nõ valet,vt dixi in l.ſtipl'o hoc mõ.ĩ.de ver.ob.Et† p hoc
ẽt dico,qñ qs iurat nõ reuocare teſtm̃,ꝙ tale iur̃m,nõ v3. & l3 ca.
qdã dicãt,ꝙ poterit facere teſtm̃.ſed erit piurus, vt Io. An.poſuit
diſputãdo in mercurialib.tñ ego dico,ꝙ nõ erit piurus,ar.l.ſtipl'o
hoc mõ.ĩ.de ver.obl.C.de pac.l.fi.Nã ſi non eſt obligator; ũꝯ bo-
nos mores p̃ſtitum,vt in c.nõ eſt obligatorium.ex̃.de re iu. ergo
&c.De quo dicam in l.ſtipulatio hoc modo,&c.ĩ.de ver.obl.

ADDITIONES.

a Ale.¶Teſti factionẽ.Qñ qs iurat nõ reuocař teſtm̃,an poſſit faceř aliud,ad-
de bar.in l.ſi qs in principio teſtĩ.de le.3.Adde quod Bal.in c.j.§.Itẽ ſacr̃a. de
pac.iur.fir.t3,ꝙ nõ obſtãte iur̃o;ſi fiat ẽm teſtm̃ t3,qa inter teſtatorẽ & hr̃dẽ
nõ eſt obl'o,q̃ poſsit tali iur̃o cõfirmari,ex quo nõ ſurgit i⁹ aliqd p tale iur̃m
mihi teſtatori,erit in hoc inutile iur̃m,vt in ſĩ dicimus.C.de ar.auth. decer
nimus.l3 Ia.Bu.dicat,ꝙ forte iur̃o eſt ſtãdũ.tñ tale dixit per l.ſtipl'o hoc mõ cõ
cepta.ĩ.de verb.ob.Nã nõ põt iurãs facere,ꝙ leges ñ hẽant locũ in ſua diſpõ
ne.l.nemo põt.de leg.j.l.i⁹ publicũ.s̃ de pac.& hoc t3 Cy.in l.j.C.đ ſa.ſan.ec.
& iõ fuit qõ.de facto in Rege Aragonũ,q hẽbat duos filios vni aſſignauit Re
gnũ Aragonũ,alij regnũ Maioricarũ,& iurauerãt ipſi frẽs perpetuo dictam
diuiſionẽ ratam hẽre,autotitate interueniẽte.& cõſenſu regis. Poſtea idem
dñs rex fecit inter filios quaſdam ſubſtitutiones,q̃rebatur quid iuris? & Bal.
ſequẽdo Old.dicit ꝙ iſta diſputatio,ẽ ordinatio ſupremi iudicij diſpoſitio-
nẽ ſeu ordinationẽ pueniẽs,arg.l.tale pactum.§.fi.s̃.de pac.adde Barto.in l.ſi
qs in principio teſtĩ.de leg.3.Adde Bal.in rep.l.j ad.fi C.de ſa.ſanct.ec.ꝙ tale
iur̃m nõ impediat ẽm teſtm̃,firmat Bal.in auth.ſacr̃a.C.ſi aduer. vend. & ibi
But.& Bar.in d.l.ſtipl'o hoc modo,& Bal.in auth.hoc inter liberos. C.de teſt.
& facit qđ no.Bal.in l.pc̃m̃,in v.op.C.de coll.quicquid dixerit in c.j.§.mino
rib.ſi de feu.fue.cõtro.inter dom.& agna.& per Imo.in c.cũ cõtingat.in j.mẽ
bro,& Io.An.in ſua q.inci.Marcus fecit teſtm̃,per Bal.ad Spe.in add.in ti. de
inſt.edi.verſ.qñ teſtm̃.& ibi Io.And.t3 idem in ſua q.al's cõſ.inc. Marcus fecit
teſtm̃ & iurauit,Adde l3 ẽt poſuerim in d.l.ſt pl'o.ꝙ Old.cõſ.227 ponit in ter-
minis,de eo qui iurauit non reuocare teſtm̃.& Pau.de Ca.conſ.281.Bal.cõſi.
205.lib.1.& de rege Aragonum,vide Old.conſ.251.& potiſsima rõ ibi fuit, qa
regnum eſt indiuiſibile.Vide Abb.ẽt conſ.41.& 48.li.2.cogitabitis.
b Pom.¶Per hoc dico.Vide Ale.conſ.24.vol.3.Ro.conſ.13.in 2.dubio.

1 *Dominium licet ipſo iure tranſeat,non tamen tranſit poſſeſſio.*
2 *Executio an fieri poſſit in bonis condemnati in centum,ſi non ſoluerit intra de-
cem dies amputetur ſibi pes.*

1 §.Idem Rñdit,ſoci⁹.Qui pl's hẽt vias p̃t eligere leuiorẽ. h.
a d.¶†No.ꝙ l3 aĩ aliquẽ trãſeat dñiũ ipſo iur̃ nõ tñ
trãſit poſſeſſio.Dixi in l.ꝯmiſſa.ĩ.de publica.& C.de ſa.ſan.eccl l.fi.
2 ¶†No.ad qõnẽ q̃ ꝯſului ᵇ nõ ſũt multi dies,qdã fuit ꝯdẽnat⁹ ĩ qn-
b gẽtis libris,q̃ pecuniã ſi nõ ſolueret ĩtra decẽ dies,dẽret ſibi ampu
tari pes:nõ ſoluit qngẽtas intra decẽ dies,mõ P'tãs faciebat execu
tionẽ in bonis ꝯdẽnati:opponiẽ ꝙ nõ poſſit,qa illa pena pecunia
† ria fuit trãſlata in pœnã corporalẽ.l.j.ĩ.ad leg.Fal.† & facit iſte §.ᶜ
c ad illã qõnẽ,quam decidi per iſtam legem,& per plures alias, &c.

CONCORDIA.

¶Aduerte ꝙ Bar.ĩ lĩ §.idẽ rñdit.ſoci⁹.ñ mer̃ dici ꝯri⁹ nec ꝯriari his
q̃ đt in l.2.ff.de pu.iu.eo qa idẽ ꝯcludit vbiq; dũ ꝯcludit in lĩ §. Idẽ
reſp.ꝙ trãſactis x.dieb.nõ p̃t facere iudex executionẽ,in ære, q̊ eſt
nouata in pœnã p̃ſonalẽ.& ita ꝯcludit in d.l.2.in illo membro qñ
ex ea.l.ꝓueniũt adde tu qñ loco penæ corporalis p̃t ſubrogari pe
cuniaria,vel econtrà.Mod in l.ſi quis id quod.de iur.om.iu.

ADDITIONES.

a Pom.¶Licet.Vide late Fel.c.ſi diligenti.de præſc.Fran.Cre.ſi enim 98. & ali-
qua per Iaſ.in rep.l.quominus.ff de flumi,
b Ale.¶Ad qõnẽ q̃ cõſului.Cõtrariũ vr̃ teneř Bal.in l.cõmiſſoriæ.C.de pac ĩter
emp.& vẽ.& in l.j.in x.q.C de his q̃ penæ nom.& vide oĩno Lud.in l.j.§.& poſt
operis.ĩ.de ope.no.nũ.& adde Bar.in l.2.ĩ.de pub.iu.& Im.in l.ita ſtipl'atus. de
ver.ob.& vide oĩno p Rap.Ful.in auth.ſed nouo iure.de ſer. fug.vbi no.loq̃.
Põ.¶Vide Pã.in c.inter cæteras.de reſc.& ibi Fel.Fran.Cre.ſing.102.Ang.in l.
qcũq;.C.de ſer.fug.& ibi Pa.Ale.l.fi.s̃.de in ius voc.Fel. c.ſicut Iudæi. de Iu-
dæis.Pan.cõſ.6.2.dub.vol.2.Cep.cõſ.16.Ale.l.inſulam.ff.ſol.mat.& Are.conſ.84.
† Clau.¶Leg.Fal.Sequitur Pan.in c.inter cæteras.ibi & Fel.de reſcr.
c Ale.¶Et facit iſte §.Cũ Bar.trãſit Bal.in l.cõmiſſori.C.de pac.inter emp & vẽ.
& Imo.in l.ita ſtipulatus.la grãde ĩ.de ver.ob.& Ang.in l.inſulã.eo.ti.facit ꝙ
notat Bar.in l.Stichus.in prin.de pec.leg.& Bal.& alij s̃.de in ius voc & An.
in l.ſi qñ.§.hr̃s.de leg.j.vide In.in c.Odoardus.de ſol.& Mod.in l.ſi qs id qđ,
de iu.om.iu.vbi qñ loco pœnæ corporalis p̃t ſubrogari pecuniaria,vel cõtra
Et adde Maria.So.in c.ſicut Iudæi.de Iudę,q dicit deciſionẽ Bar.hic notabilẽ

LEX LVII.

Ne quicquam. No.gl.ſuper verb.turpib.&c.

LEX LIX.

Si id quod quis. Si res perit añq̃ ſocietas ſit ꝯc̃ta, perit
ei cuius ẽ.ſi poſt ꝯc̃tã ſocietatẽ pit, cõi-
ter perit.h.d.Vel al'r.Si ſocietas fit re,rerũ ipſarum collatione pfi-
citur:ſi fit p ꝯc̃tum,non dr̃ perfecta:niſi celebretur contractus.

☞ §.Idem Celſus. *Sub eodẽ ſummario cadit cum princ.
d.l.ſi id qđ.Vide tex.ibi,poſtea quam cũ
deſtinaſſes,&c.No.bene iſtum tex.ꝙ ſola deſtinatio non facit rem
eſſe in actu,vt ĩ.de ac.emp.l.fundi nihil.& l.granaria. fallit in actu
☞ fauorabili.ĩ.de ali.& ci.lega.l.cum quidam.*

§.Si filiusfa. Filius emancipatus poteſt pro ſocio cõueni-
ri ipſe,& pr̃ de peculio &c.

§.Si ſeruus. Alienatione extinguitur ſocietas,quę vr̃ taci-
te re integra ſi eodem actu manumiſſus perſe-
uerauerit.h.d.

LEX LX.

1 *Pacto non poteſt fieri quòd ſocietas tranſeat ad hæredes.*
2 *Pactum per quod aufertur teſtamenti factio non valet.*
3 *Societas vectigalium tranſit ad hæredes quando ſunt apti.*

a Adeo morte. ᵃNõ põt ꝯueniri vt ſocietas tranſeat ad hr̃
b dem,ᵇ niſi in ſocietate vectigalium.hoc.d.
¶†No.

ADDITIONES.

a Po.¶Adeo morte.Vide Pan.cõſ.81.vol.2.vbi ponit vnũ notabile verbũ. Vide
Ale.cõſ.34.vol.3.vbi dicit,ꝙ ſocietas ẽt cõtracta ad certum tp̃s morte finitur.
b Alexã.¶Ad hr̃dẽ.Adde tñ ſi filius,vel hr̃s vtitur eiſdẽ inſtitorib. ad ſocietatẽ
pr̃nã deputatis, qb.vtebaẽ pr̃,ſocietas renouata vr̃,ẽt ſi eſſet pupillus habens
tutorẽ,vt notanter dixit Bal.in l.mandatum.in 3.opp. C.manda.& hic adde
Bald.in rub.C.eo.Et quod dr̃ ſocietatẽ vectigaliũ tranſire ad hr̃dẽ,intel'r de
primo hr̃de,ẽm gl.in l nulla.ĩ.eo.Io.Fab.ſingulariter ſoluitur. Inſt.eo. dicit ꝙ
virtute iuramenti poſſet tranſire,ſocietas ad hæredes,ſed ratio Bar.hic facit
in contrarium,iuncto c.non eſt obligatorium,vide quæ dixi s̃.eo.in rub.Adde
quando ſocietas dicatur tacite renouata,Pau.de Caſt.conſ.234.Bal.conſ.418.

1 ¶†No. q per pctm̄ nõ pt fieri qđ societas transeat ad hrdes. Rõ, qa impedit liberã testamẽti factionẽ, vt l. cũ duob. §. idẽ rñdet. s. 2 eo. †Ex quo no. qđ pctm̄, p qđ impeditur libera testamenti factio, non valet. Per quod dico q ɔsilium qđ dedit Dy. extr. de reg. iu. in 6. in ca. quod semel placuit. non valet, vt dixi plenè in l. stipulatio 3 hoc modo. ȷ. de verb. obl. ¶†Item no. quòd societas vectigalium non transit ad hæredem, si hæres non est aptus.

LEX LXI.

Socium qui in eo. In hac actione post moram veram vel fictam veniunt vsuræ, & interesse a se contra socium: a secus contra hæredem socij. h. d.

ADDITIO.

a Pom. ¶Socium. Vide Bar. cons. 158. col. fi.

1 *Sociis quæ damna & quæ lucra communicantur.*

2 *Ambasiatorib. donatum an sit mittentis.*

3 *Donatum vni ex fratribus an communicet.*

a §. Socius. Dãna & lucra ɔtẽplatione societatis obuenientia sunt cõicanda: secus si cõtemplatione psonæ obueniunt licet huius societatis fuerit occasio. h. d. qđ ẽ no. Vide 1 ergo, †q hæc lex corrigit p̄cedẽtẽ ĩ dãnis medicinarũ, sed an corrigat in aliis dubitatur. Gl. hic multũ se inuoluit, b̄r veritas est illa q̃ dixi tibi ĩ summario. Nã hæc verba, pp societatẽ, pñt intellĩ duob. mod. Vno modo hoc est ɔtẽplatione societatis, tunc dãna, & lucra veniũt cõicanda. l. cũ duob. §. qdã sagariã. s̄ e. Alio mõ pt intellĩ pp societatẽ: hoc ẽ qđ societas fuit occasio remota. v. g. pp societatẽ habui necesse accedere ad curiã principis: & dũ corã principe tractarẽ negotia, placui principi, ex quo donauit mihi castrũ certè hoc nõ facit ɔtẽplatione societatis, sed psonæ meę tm̄. licet nũq̃ habuissem nec accessissem nisi pp societatẽ. Certè istud nunquam venit cõicãdũ. vt hic in fi. Eodẽ mõ in dãnis, vt puta dũ essẽ b absens pp societatẽ, ɔsanguineus meus fecit testm̄, & instituit ex̄ 2 neũ, qđ nõ fecisset si ego fuissem p̄sẽs, vt hac lege. Et p†p̄dicta di c co q est hic casus de qõne ambasiatorũ c Mediolanẽ. vt donõ eis fcã ab Imperatore nõ sit cõis. De qua p gl. in l. q pprio. §. pcura- 3 tor vt in cæteris. s̄. de pc. & l. si vero negotium. ȷ. sol. ma. &c. † Itẽ istã legẽ allego ad qõnẽ de duo. fratrib. quorũ vnus cum pecunia vadit ad curiã regis, vel pricipis & ibi a dona, vel lucra obueniũt.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Socius. Vide Alẽ. cons. 131. vol. 2. & cons. 133. vol. 4.

b Pom. ¶Societatem. Vide Are. cons. 14.

c Ale. ¶De q. ambasiatorum. Et facit ad q. Bar. in l. si vero. §. j. sol. ma. quia hic videtur cõcludere, q acquiratur ambasiatoribus, & ipsam disputauit Odof. & cõcludit, aut donatio fit sub nomine proprio, & acq̃rit ambasiatorib. aut donatur tãq̃ ambasiatorib. ciuitatis, & acquiritur communi. Abb. Sic. in c. postulastis. de concess. præb. refert Io. Cal. cõiungendo duas opi. positas in d. l. qui proprio. & dicit, quod si ambasiatores erant prius noti, & familiares ei ad quem missi sunt tunc cedant eis. Aut erant ignoti & tunc inspicienda est qualitas rerum donatarum. Nam quidam præsumptiue magis conueniunt mittẽti, q̃ ipsi, vt puta si donaretur vnus leo, Quædam cõueniunt potius ambasiatorib. puta si donarentur vestes quæ eis congruentes essent. Et cum hac distinctione transit Abb. licet dicat, q Bar. hic, & in aliis locis per istum tex. teneuerit q cedant ambasiatorib. sed dicit Abb. iste tex præsupponit pro certo donationem factam fuisse socio pro eo. sed q. prædicta procedit in casu dubio, adde Bal. post Cy. in l. manifestissimi. §. sed cũ in secundam. de furt. adde Bal. cons. 57. lib. j.

LEX LXIII.

Si Titius. Si pretium rei cõis cũ socio putatiuo diuiserim à vero socio: ille putatiuus ɔuenitur, non ego cum partem pretij receperim. h. d.

LEX LXIIII.

1 *Socius non condemnatur vltra quam facere possit.*

2 *Frater conuentus à fratre non habet beneficium huius legis.*

3 *Fideiussori non datur beneficium huius legis, lice. principalis suscipiens in se iudicium opponere possit.*

4 *Beneficium huius legis competit fideiussori.*

5 *Beneficium huius legis non transit ad hæredem. Ad filium non cõem an trãseat.*

a 1 Verum. Socius nõ † ɔdẽnatur, nisi quatenus facere pt, vel dolo desiit posse facere: qđ bñficium ad fideiussorem vel hrdẽ nõ trãsit. h. d. Hic dr̄ q socius iõ hẽt hoc bñficium, qa so- 2 cietas hẽt vim frnitatis. qro. † si fr ɔuenit à fre vtrũ hẽat hoc bñfi- 3 cium. Gl. tenet hic q nõ. qđ no. † Scdò hẽs hic, q fideiussori non b datur hoc bñficium, erit ne aliqđ remedium? b Certè sic vt fideiussor denũciet principali, & q principalis veniat & suscipiat in se iudicium, & opponat istã exceptionẽ ĩ psona sua licet fideiussor nõ 4 potuerit. vt vidistis in l. idẽ. §. gñalr. s̄. ti. j. † Tertiò no. q hoc bñficiũ ɔpetit defensori. Sed q̃ est rõ inter defensorẽ. & fideiussorẽ? Gl. ponit in l. alia, in prin. s̄. so. ma. & ȷ. de reiu. l. si cum pc. Illa ẽ vera rõ, qa fideiussor ɔuenitur ppria oblĩone, sed defensor ɔuenitur ex c illa oblĩone qua tenetur c dñs cui ɔpetebat illa exceptio. † Itẽ vi- 5 des, q istud bñficiũ nõ trãsit ad hrdẽ. Dicit gl. verum ẽ ad hrdẽ, vt hrdẽ, sed vt ad cõem filiũ sic. Vide gl. sup verbo, cæterarũ. Not. q gl. dicit, vt cõẽ filiũ. Vñ innuit q si est filius mariti tm̄. non vxoris, & sic nõ cõis filius ad cũ nõ trãsiret hoc bñficium. De hoc sunt ɔ̃ria. q dic, vt l. etiam. sol. ma. & l. non tantum. ȷ. de reg. iur. & Cy. C. qui pot. in pig. habean. l. assiduis, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Verum in prin. Vide q dixi per istum tex. in l. non solum. §. qui alieno. s̄. de procu.

b Pom. Remedium. Vide Ale. in l. quia tale. in fi. ff. sol. mat. in l. quoties. C. de præci. imper. offe. in apost.

c Ale. ¶Qua tenetur. Et hanc sequitur Bal. hic, sed Io. Fab. tenet contra Inst. de act. §. sed & si quis. & ibi vide per Doc. in ver. secundo tu habes hic q fideiussori non datur hoc beneficium, &c. Idem Bal. hic quod & Pau. de Ca. in l. si maritum. sol. ma. & Imo. ff. de re iu. in l. non tantum. cum seq. & Bar. in l. & si fideiussor. eo. ti. & in l. Stichum. §. quod vulgo ȷ. de sol. & est singulare secundum Imo. in l. cum filius. in §. j. de verb. ob.

1 *Massarius communitatis conuenitur insolidum.*

1 §. Si cum tres. Inter socios inuicẽ agẽtes nõ est melior ɔditio occupantis h. d. ¶†No. gl. q pt agi ĩ solidum contra Massarium ciuitatis, vel vniuersitatis, vt hic probatur & ȷ. eo l. actione. §. communis, &c.

a §. In hæredem quoque. a Op. ȷ. sol. mat. l. ẽt. §. licet. Gl. dicit spãle in odiũ mariti. Pe. tɜ ɔ̃rium, quia licet maritus pp culpam teneatur: non tamẽ amittit beneficium quod habet, ne exigatur, nisi ĩ quantum face- b re potest. b Ita tenet gl. C. de rei vxo. ac. l. vnica. §. cum autẽ, & Pet. in d. l. etiam. §. licet. ȷ. sol. ma. &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶In hæredem. No. q sicut tacite contrahitur societas, ita tacite dissoluitur, Dixi vobis in l. planè, & in l. societatem. s̄. eo.

b Pom. ¶Facere potest. Vide Ale. cons. 32. ver. extra gl.

§. Voluntate. ¶No. q sicut tacitè ɔtrahitur societas, ita tacitè dissoluitur. Dixi in l. planè & l. societatem. s̄. eo. &c.

LEX LXVI.

1 *Societas quando extinguatur agendo actione pro socio.*

a 1 Actione. a Pro declaratione huius legis reuoco in dubiũ, q̃ actione proposita soluitur iudicium? Rñ. dẽs † scire fm verã op. q actio p socio pt proponi vt aliquis cõicetur, vt s̄. e. l. si actum. & s̄. ea. l. §. nonnunquam & tunc per talem actionem nõ extinguitur societas. Qñq; pponitur actio pro socio, vt alteri ex socijs detur pars sua, vt in personalib. pstationib. q̃ veniunt in hoc iudicio, vt d. l. si actũ. s̄. eo. Isto casu scdo statim cum ego ago, vt mihi aliquid detur, videor hẽre animum dissoluendi societatem vt hic loquitur tex. Proculus. &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶Actione. Quando dicatur nota actio pro socio, dicit, q demum, finita societate, vt no. Bal. in l. j. in vlt. col. C. vt actio contra hær. & ab hære. vt est gl. no. in l. sicut. de act. & obl. & vide Bal. & Ang. in l. j post gl. C. de anna. excep.

Pom. ¶Vide Ale. cons. 70. j. vol.

☞ §. Item qui societatẽ. *No. tex. ibi, nisi renunciatio ex necessitate &c. Quæ ẽ ista necessitas? dic, vt in gl. in verb. facta sit. quæ incipit, q dic. &c. Ad. de ex gl. & vide l. eadem. cum gl. ibi in verb. necessariam C. loca. qa ☞ forte contraxit matrimonium, vel pater suus mortuus ẽ, vt ibi.*

1 *Protestatio potest fieri per procuratorem, etiam si nõ habet speciale mandatum.*

1 §. Renunciare Renunciatio pt fieri p se, & p procuratorẽ ẽt gñalẽ. h. d. ¶†No. q ptestatio pt, p procuratorẽ fieri ẽt si nõ hẽt spãle mãdatum: licet gl. videatur aliter dicere in l. j. §. j. ȷ. de lib. agno. Verum tamen intellige istum §. qñ procurator renunciat ex causa: nam sine cã non posset reuocare factum à dño spãliter. l. si hominem. s̄. ti. j. &c.

§. Item scriptum. Procuratori facta renunciatio hẽt effectum, si dñs ratum habuit. h. d. Sed an procurator possit istam renunciationem acceptare? dic vt dixi s̄. §. proxi. ex causa iusta potest: alias non &c.

§. Morte vnius. No. istum §. qđ licet morte finiatur societas, nõ tñ actio finitur, sicut in actione mandati distinguitur scientia ab ignorantia.

☞ §. Item alicuius. *Tene menti istum §. licet. n. societas morte finiatur, tamen actio pro socio non finitur. Et sicut in actione mandati distinguitur scientia ab ☞ ignorantia, ita in ista actione, quod tene menti.*

§ Si vnus ex sociis. Inter socios tpe diuisionis ante partẽ assumitur dos ab eo qui sustinet onera matrimonij. h. d.

LEX LXVIII.

1 *Rei duo quando dicantur socij. Item quando videantur inuicem fideiubere.*

1 Si vnus ex sociis. Istã legẽ alle. Ia. de Arc. † qñ duo rei dicantur socij, & dicit ipse q tunc sunt qñ est actum, vt lucrum, & dãnũ sit cõe, de quo dixi in l. si duo s̄. si quis cautio. allegat ẽt ad hoc q duo rei videantur inuicem fideiubere, de quo plene dic, vt l. vir vxori s̄. ad Velleia.

a §. Si vnus ex sociis. Hodie istud lucrum vsurarum ẽ illicitum, ideo nullo modo cõicatur. l. cum duob. §. fi. & l. seq. s̄. e. ti. &c. *¶No bonum §. ex quo habes, qđ qñ socius aliquis facit aliquid nomine proprio, non com ☞ muni totum acquirit sibi: quia ex tunc periculum illius negotiationis est suum: & ideo lucrum spectat ad eum. Et sic no. ex isto. §. q illius debet esse lucrũ, ad quem spectat periculum. Verum tñ hoc casu ipse cum negotietur nomine proprio: & dẽret negotia ☞ ri nomine cõi, tenebitur socio ad interesse, vt dicit gl. fi.*

ADDITIO.

a Pom. ¶Si vnus ex sociis. Vide aliquid per Ale. l. quia poterat. ȷ. ad Treb.

LEX LXIX.

a b **Nemo** [a] **ex sociis.** Vide vnã gl.[b] ĩ verbo,alienare. Ex qua not. ꝙ qlibet ex socijs p̃t totã
rẽ alienare,nisi ĩ duob.casib.s.si fraude alienet,& cæteri ꝯdicãt.Qđ
intellige verum in mercib.& alijs rebus.quas socij venales habent,
& tunc,qa seipsos ꝓposuisse vñr ad vendendũ,vt d.l.eius qui.s̃.si
cer.pet.& l.4.in prin.s̃.de exer.In alijs reb.intelligo legẽ nostrã sim
plr ꝓut iacet,ꝙ nemo p̃t alienare,nisi ptem suã,&c.* Hinc ꝓbat
Guid.de Suza.ꝙ sicut socius non hẽt maiorẽ ptãtẽ in ptib.aliorũ,
q̃ procurator gñalis:sed ille non alienat,nisi q̃ seruãdo seruari non
pñt.vt s̃.de ꝓc.l.ꝓcurator totorũ. ergo nec iste. Et hoc aptè ꝓbat
p hãc legẽ. & per l.si socius.s̃.si cer.pe.ꝓ hoc.s̃.l.si vnus.in princ.*

ADDITIONES.

a Alc.Nemo.Declara,vt per Bal.in l.j.C.qui test.fac.pos.& an vnus socius possit stipulari so
cietati suæ,vide Bal.qui vr̃ tenere,ꝙ non,in l.si absentis.C.si cert.pet.vide tñ Inno.quem
ipse allegat in c.dilecta.de exces.prælat.bene faciunt not.per Bart.in l.eadem.de duo.re.
& Bal.in l.cum te.si cer.pe.& hic adde Bal.in rub.C.eo.& aliquid per Lud.Ro.in l.de pu
pillo.§.si plurium.de ope.no.nun.Et an vnus ex mercatorib.socijs,possit liberare debito
rem,vide Ang.omnino in l.si vnus,in prin.vbi tex s̃.de pac.vide Bal.in l.cum te.si cer.pe.
& hic habes glo.no.ꝙ socij dñr habere inter se tacitum mandatum à lege.facere ea,quæ
vtilia sint societati,& ita factũ valet.ꝙ tene menti perpetuo,qa forte non reperies alibi,
facit qđ hr̃ in l.de pupillo.§.si plurium.de ope.no.nũ.& quia istud nõ est vsquequaq; ve
rum,vide q̃ dixi post Bar.in l.2.s̃.de consor.eiusdem litis.& vide Inn.no.in c.dilecta , de
exces.præl.Et an vnus ex socijs præsumaẽ vendere cõsensu alterius,vide Bal.in l.in fami
liæ.C.famil.ercíscun. & ibi ponit cui incumbat onus probandi rem tanto prætio vendi
tam esse.Ad qđ vide Bar.in l.inter cohæredes.s̃.fam.erc.& ad hanc glo.hic,vide quæ dixi
in d.§.in plurium.Adde an socius videatur habere mandatum in præiudicium socij .Pet.
de Anch.cons.333.& 402.& an socius possit facere contractum nomine societatis in ge
nere non expresso nomine sociorum,vide Bald.consi.87.2.lib. & an socius soluens mille
nomine suo.an videatur soluisse de suo in totum,vel in partem,vide Bal.cons.53.
Pom.¶ Vide Alc.in l si socius.ff.si cer.pe.& in l.serui electione ff.de leg.j.cons.80. vol.4.
& consi.88.e.vol.& cons.185.in j.col.vol.2.vbi ponit, an socij videantur ad inuicem habe
re mandatum,& consi.154.col.fi.vol.eo.& cõs.103.col.fi.vol.3.vbi dicit,quod socius nõ vr̃
habere mandatum,ab alio fratre ad sibi præiudicandum,& vide an socij confiteãtur ad
inuicem habere mandatum.Alex.in l.de pupillo.§.si plurium.s̃.de ope.no.nun.
b Alc.¶ Vide vnam gl.Item vide Bal.in rub.C.e.Ro.in d.§.si plurium.j̃.de oper.nou.nunc.

§.Illud quæritur. Dolus commissus in perdendo , facit perdere beneficium:secus si commit
tatur in non acquirendo h.d.

LEX LXXII.

1 *Stipulatio apposita incontinenti,& continens idem an inducat nouationem.*
2 *Stipulatio pœnalis an nouet præcedentem obligationem.*

a **Duo societatem.** [a] Si ꝯctui iurisgen.subiiciatur stipula
tio ꝯtinens idem nouaẽ prima,si actũ
est,ñ als.Itẽ stiplo penalis nõ nouat p̃cedẽtẽ oblonẽ ex cã onero-
sa ꝯcta.h.d.¶†Quæro, vtrũ stiplo [b] ꝯtinẽs idẽ apposita incõtinẽti,
1 b nouũ ꝯctũ pariat.Tex.dicit hic,ꝙ sic,si hoc agaẽ.Gl.dicit ꝙ hoc vr̃
in dubio fm ista iura,hodie secus.Ego dixi qđ in dubio non præsu
mitur nouatio , quia stipulatio aponiẽ incontinenti , vt dixi in l.
2 singularia.s̃.si cer.pe.¶†Quæro vtrum stipulatio penalis nouet p̃
cedentem obligationem. Videbitis in l.prædia.j̃.de actio.emp.

ADDITIONES.

a Ale.¶ Duo societatem.Et qualiter casus hujus legis processerit, vide Bat.in l.ita stipula-
tus.de ver.obl.
b Ale.Stipulatio.Limita hoc per Bar.in l.si quis cũm aliter.& ibi Doc.de verb.obli.& in l.
prædia.j̃.de act.emp.

LEX LXXIII.

1 *Leuis culpa quæ dicatur.*

a **Socius socio.** [a] In societate, culpa leuis est non adhibere eam diligentiam q̃ in suis adhibere solitus
1 est tpe ꝯctæ societatis.h.d.q̃ legẽ no.multũ,qñ†dicaẽ culpa leuis,
aliam habuistis qñ dicaẽ culpa leuis.l.si putator.ad leg. Aquil. quæ
docet facere articulos.& hoc procedit in societate ꝯtracta.Si verò
incidenter ꝯhitur societas,tunc inspicitur qñ est,vt l.hæredes.§.nõ
tantum.s̃.fam.erci.& de ista leui culpa dixi in l.ꝙ Nerua.s̃.depositi.

ADDITIO.

a Pom.¶Socius socio.Quæ culpa veniat in societate,vide Bal.in l.pignus. C.de pig.actio.
& in rub,eo.in fi.Vide Alex.cons.133.vol.2.

LEX LXXVII.

1 *Arbitrorum duo sunt genera.*
2 *Reductio quo iure petatur.*
3 *Arbitramentum iniquum vel æquum quis probat.*
4 *Reductioni ad arbitrium boni viri,an renuncietur.*

Societatem. Sñiç arbitri oĩno est parendum.Sñia verò ar
bitratoris reduciẽ ad arbitriũ boni viri. h.d.
1 ¶†No.ꝙ arbitratorũ duo sunt gña.Primum,qñ assumitur sup lite
diffinienda p sñiam.fm ꝙ iudex faceret.Secũdum, qñ assumitur su
p ꝯctu , vt patet. Ex hoc dices tu.Arbitratores,qui assumuntur sup
lite,poterunt arbitrari. & eorũ arbitramẽta nõ reducentur ad arbi-
trium boni viri.Rñ.nõ ẽ verũ:quia sp arbitramẽtũ,&c.vt in Auth.
vt dif.iud.§.j.Tñ arbitrator assumiẽ primo mõ, vt nos transigimus
2 super ista lite eo mõ quo talis dixerit.¶†Sed quæro quo iure peta
tur?Rñ.qñ sumitur super ꝯctu bonæfidei,dic vt in l.vnde si Neruæ.
j̃.e.Sin aũt adhibetur super ꝯctu stricti iuris,tunc offi.iud l.si liber-
3 tus.j̃.de ope.li. ¶†Quæro quis dẽt ꝓbare,an ille qui dicit arbitra
mentum esse iniquum,an ille,q dicit æquũ,tex.in d.l.vñ si Neruæ.
dicit ꝙ ille , qui dicit iniquum , nisi iniquitas manifesta appareat.

4 ¶†Item quæro nunquid possit renunciari, ꝙ non reducatur ad ar
bitrium boni viri?Dy.tangit in l.quidã cum filium.j̃.de ver.obl.in
c.sciẽti,extra de reg.iur.in 6.& per Gul. in l. si vnus.§.illud nulla.s̃.
de pa.& per Cano.in c.Quintauallis.extra,de iureiu.in antiq.

1 *Dictio,vt,inducit modum.*
2 *Verba, ea conditione,non faciunt conditionem , nisi natura verborum hoc im-portet.*
3 *Arbitrium boni viri quando petatur,& vide nu.21.32.*
4 *Bonus vir in causa reductionis est iudex.*
5 *Arbitrator qui inique arbitratus est,an poterit iterum arbitrari.*
6 *Pignora data iniquo arbitratori , non retinẽtur pro sententia iudicis reducentis.*
7 *Arbiter & arbitrator qualiter differant.*
8 *Arbitramentum est quædam transactio.*
9 *Arbiter erit si in compromisso, dicitur quòd possit cognoscere de iure , & de facto,pronunciare tamen de iure.*
10 *Iudicij ordo non potest per partes remitti.*
11 *Arbitri sententiæ debentis pronunciare de iure,an stetur.*
12 *Arbiter an arbitrator quis sit ex modo procedẽdi potest cognosci, & vide nu.13.*
14 *Arbitratoris ex sententia oritur actio.*
15 *Arbitratoris sententia non habet execucionem paratam.*
16 *Lex cum antea.C.de arb.non habet locum in arbitratore,sed in arbitro.*
17 *Arbitratoris sententia quo iure reducatur ad arbitrium boni viri.*
18 *Exceptionem quilibet habens potest etiã si non conueniatur,implorare offi.iu.ne molestetur ab aduersario.*
19 *Iudex principalis causæ,est iudex in causa reductionis.*
20 *Testes ad perpetuam rei memoriam examinari debent coram iudice rei.*
22 *Reductio intra quantum tempus peti possit.*
23 *Iudicis offic.qñ datur ad rescindendum id,quod iure cõi valet, finitur anno vtili.*
24 *Reductionis ad arbi.boni viri petitioni an renunciari possit. An videatur renunciatum si dictum sit,quod possit de iure vnius accipere,& dare alteri in parua, & magna quantitate.*
25 *Quantitas quæ dicatur parua,vel magna.*
26 *Arbitramentum an possit detegi æquum,vel iniquum ex nouis probationibus.*
27 *Arbitratoris in præsentia acta testium possunt per testes probari.*
28 *Arbitramenti,vt detegatur iniquitas,quid sit probandum.*
29 *Arbitrator quando possit testificari de gestis coram se in causa reductionis.*
30 *Clausula in compromisso,quod ex nunc partes homologauerunt laudum,non tollit reductionem.*
31 *Iuramentum interpositum super renunciatione reductionis ad arbitrium boni viri quid operetur.*
33 *Arbitratoris à sententia petitur reductio,à sententia arbitri non,& ratio.*
34 *Arbitrator an arbitretur etiam partibus absentibus. Arbitrator an esse possit ex bannitus,& excõmunicatus. Habens dilucida interualla. Filius familias. Præsbyter non potest compromittere. Arbiter quis esse possit. Quis compromittere possit & intra quantum tempus arbitretur.*

a **§.Arbitrorũ** [a] **enim.** Bonus §.est,& sic procedit,quia primò ponit thema qõnis pro
ut factũ est in prin.l.Scđò ponit q. prout debuit fieri.Tertiò ponit
vnã suã dist. ꝯferentẽ ad determinationẽ q.Quartò determinat q.
Quintò declarat vnũ dubiũ circa præmissa.Scđa ibi,existimo.Ter
tia ibi,arbitrorum.Quarta in l.in ꝓposita.Quinta in l. quid.n.ver.il
lud.In summa hoc hẽt.Sñiæ arbitri oĩno est parendũ:sñia vero ar-
bitratoris,si fuerit iniq̃,reduciẽ ad arbitriũ boni viri. ¶Op.ad prin.
b hic [b] innuitur ꝙ p dictionẽ,vt,inducaẽ ꝯdõ.† Contrà,imò induciẽ
1 modus,vt no.in l.demõstrõ.in fi.j̃. de ꝯdi. & dem.& C.de his,q̃ sub
mo.l.j.& ibi no.Sed solue,ꝙ hic poniẽ ꝯdó impropriè.i.modus , vt
2 dicamus ea ꝯdõne,i.eo mõ,vel eo tenore,vt đt gl.j.Ex qua no.† ꝙ
licet verba dispõnis dicant ea ꝯdõne teneẽ, tñ illa non faciũt con-
dõnẽ,si nã verborũ hoc nõ importat.Sile in l.Meuia.j̃.de ma.test.
& de doli exc.l.fi.§.fi.& l.ij.§.fi.de do.Itẽ op.ꝙ sũt alia gña arbitro
rũ.l.arbitro.& l.si ab arbitro.s̃.qui satis.cog.Sol.vt in gl.¶Op.ꝙ nõ
sp stetur sñiç arbitri.l.arbitrorũ.C.de arb.Sol.intelle verum hoc, si
dolus malus abest:qđ dic,vt l.ita demum.s̃.de arbit.¶Opp.& vr̃,ꝙ
nõ reducatur ad arbitriũ boni viri,nec recedaẽ à psona.l.si qs arbi-
tratu.j̃.de verb.obl.Gl.in l.in proposita.soluit fm quosdam, ꝙ hic
loquitur in iudicijs bonæ fidei:ibi in iudicijs stricti iuris. Hæc non
est vera per l.si coita.s̃.e.& per l.si libertus.j̃.de ope.lib. & per text.
in hac l.in proposita:ibi , eo magis qđ iudicium pro socio bonæfi-
3 dei est,q.d.idem esset,si esset stricti iuris.Soluit glo.ergo† aut arbi
trator arbitratur,sed iniquè,& recurritur ad arbitriũ boni viri , vt
hic. Aut non arbitraẽ,& tunc non tenet ꝯctus, nec ẽt recurritur ad
arbitrium boni viri:cum nõ recedatur à persona,siue in ꝯctib.bo-

ADDITIONES.

a Pom.¶Arbitrorum, Adde in materia huius §.quæ scripsi j̃.in hoc §.ver.quæ vtrum pos
sit renunciari.Item adde quod huic arbitrio boni viri,non potest renunciari quia sem-
per intelligitur si æquũ arbitratus fuerit,Ita Pau.de Ca.in l tres fratres.& in l.tale pactũ.
§.qui prouocauit.ff.de pac.Alc.consi.23.volu.2. quod intellige,etiam si esset iuratum,vt
per Alc.cons.131.vol.2.Roma.cons.9.& in cons.27.Pan.cons.77.vol.2. Fel.in c.proposui-
sti.de proba.Bar.cons.41.vol.2 Aret.cons.90.Fed.consi.125.& cons.142.vbi ponit,quid iu
ris,qñ esset iuratum.Alc.cons.53.vol.3.Anch.cons.167.vbi ponit,quid si esset iuratum,vel
data ampla potestas & per statutum,& Bal.cons.252.in 2.par.Soc.cons.24.in dubio.
b ¶Opp.ad prin.hic.Adde Bar.in l.quib.dieb.§.Termilius,de cond.& demon.

næ fidei,vt l.ſi coita.ſ.e.& l.fi.C.de ↄhē.emp.ſiue in ↄctib.ſtricti iu
ris,vt d.l.ſi quis arbitratu.cum ſi.Iſta eſt vera intelligēdo rectè.Rō,
quia eo ipſo ꝙ arbitrat̃,ↄctus eſt perfectus,& ex eo oritur oblĩo,&
actio,cui poteſt deſeruire officiū iudicis,reducēdo ad arbitriū bo-
ni viri,vt hic;& l.vñ ſi Neruæ,j. eo. Sed qñ non arbitrat̃,tūc ↄctus
non eſt perfectus,nec ex eo orit̃ oblĩo,vel actio: Meritò,ſi ñ ē cui
adhæreat, & cui deſeruiat officium iudicis in recedēdo ad arbitriū
boni viri,ergo &c. & iō ſi ↄctus fuerit perfectus , & compromiſſū
fuerit in arbitratorem ſuper aliquo acceſſorio:licet arbitrator nū-
q̃ arbitretur, poterit recurri ad arbitrium boni viri ſuper illo acceſ
rio:qa ſubeſt ↄctus,cui officium iudicis deſeruiat arg.de ↄh.empt.
l.ſuæ rei.cum l ſeq.& l.in emptione.in princ.& l.domum. & iſtum
4 paſſum declaraui plenè in d.l.ſi quis arbitratu.de ver.ob.¶† Quæ-
a rit gl.quis eſt iſte bonus vir [a] ad quē recurrit?Rñ.ꝙ iudex,vt l.con-
tinuus.§.cum ita.j.de ver.obl.& ſ.de eo ꝙ certo loco.l.ꝙ ſi Epheſi.
& l.vir bonus.j.iudic.ſol. & j. de iniur.l.ſed ſi vnus.§. prætor.& ſ.
5 de procu.l ſeruum quoq;.§.ait prætor.¶† Quærit gl. ſi iniquè arbi
b tratus ē [b] an poſſit iterum arbitrari,& arguit,pro & ↄ.Dic ꝙ in ar-
bitrando ſi ſeruauit formam ↄpromiſſi,functus ē officio ſuo , nec
pt iterum arbitrari:ſecus ſi formam compromiſſi non ſeruauit, vt
6 ſ.de arb.l.quid tñ.¶† Quærit gl. vtrum pignora [c] data iniquo arbi
c tratori retineantur pro ſententia iudicis reducentis ad arbitrium
boni viri,ſeu vt bonus vir?& determinat gl.quòd non,vt j.iud.ſol.
l.3.in prin.& l.pe.quod nota.

d Sumus expediti de apparatu , [d] veniamus ad materiā.
7 † Primò [e] q̃ro,q̃ eſt dr̃ia inter arbitrū,
e & arbitratorem, [f] Iac.de Are.& Cy.refert C.de epiſ. audien.l. ſi qui
f ex conſenſu.circa princ.dicit, ꝙ arbitrator ſemper aſſumitur circa
ↄctum:arbiter verò aſſumitur in lite.Iſtud vr̃ ↄ l. idem Pomponius
ſcribit,ſi de meis §.recepiſſe.ſ.de arbit.& ↄ l.j.§.inde quæritur.j.de
noui oper.nunc. & C.de iud.auth.ſi verò ↄtigerit.& in corpore vñ
ſumitur.& iō quidam dicunt ꝙ arbiter eſt ille , qui habet iudicare
de iure ſm ordinem iudiciarium:arbitrator verò ē ille,qui aſſumi-
† tur de iure,& de facto.Si bene aduertis,† iſtorum opiniones non
8 diſcrepant.† Nā arbitramentū [g] qđ aſſumit̃ ſup lite,dr̃ quædā tran
g ſactio vt not.in Auth. vt diff.iud.§.j. Vñ dr̃ arbitrator aſſumi ſuper
ↄctu tranſactionis ineundo.Semper ergo (vt vides) arbitrator aſſu
h mit̃ ſuper ↄctu,& iſtud placet.Dices tu,ſm hoc ſequeretur, [h] ꝙ ar-
i bitrator aſſumptus ſuper lite [i] nunq̃ poterit in totum abſoluere,
k vel in totum condemnare: quia ſi arbitramentum eſt tranſactio,[k]
tranſactio nullo dato,vel retento non valet.l.tranſactio. C.de tran
ſactio. Reſpondeo,tranſactio eſt genus ↄctus continens ſub ſe om
† nem modum per quem à lite receditur,vt l.2.ſ.de iureiurand. † &
ideo intelligas , ꝙ arbitramentum eſt quædam tranſactio in gene
re,hoc eſt quædam cōuentio, per quam à lite receditur nō intelli-
gas de tranſactione in ſpecie , in qua requiritur , ꝙ aliquid detur,
vel retineatur,& ſic poterit in totum abſoluere,vel in totū ↄdēna-
9 re.¶† Quæro,quid [l] ſi eſt dictum ꝙ poſſit cognoſcere [m] de iure,&
l de facto,pronūciare: tñ dēat de iure,an erit arbiter, vel arbitrator?
m puto ꝙ erit arbiter,quia ēt iudex aliqñ cognoſcit ſummariè, & de
plano.l.ne quicq̃.§.de plano.ſ.de offi.pc.& legati.C.de naufra.l.de
ſubmerſis.plenè no.ex.de ver.ſig.c ſępe.ↄtigit.ī cle.Dices tu,iſtđ vr̃
n falſum, [n] quia ordinem iudiciariū non poſſunt partes remittere. [o]
o vt l.ij.§.ſed quia veremur.C.de iureiu.pp calum.qđ no.ī auth. offe
rat̃.C.de li.ↄt.& in c.de cauſis.extra de off.dele.& qđ no.de re iud.
10 c.fi.libr.6.Rñd.† & concedo ꝙ non poſſunt remittere,ſeu mutare
iudiciorum ſolēnitatē,qñ litigant corā iudice, q hēt iuriſdictionē
p à ſuperiore:ſecus qñ litigant corā arbitro , [p] cui ipſarū partiū ↄſen
ſus dat notionē.& ita obſeruat ↄſuetudo qđ not.¶ Quæro , qñ di-
q ctū eſt, [q] vt debeat ſnīare † de iure,an tūc dēat eius ſnīæ ſtari,ſi ē iiu
11 ſta.* Vr̃,ꝙ ſic,ex eo,ꝙ eſt arbiter.Contrarium vr̃ pp formā cōpro-
miſſi,qua cautū eſt qđ ſententiet de iure,qđ nō eſt obſeruatum,&
hic §.

ADDITIONES.

a Alex.Bonus vir.Adde quæ habes poſt Bar in d.§.cum ita.
Pom.¶ Vide Fel,in c.j.in verſi.4.no.de conſtitu.Et ex hoc ſequitur,quod ille qui poteſt arbitrari aliquid arbitrio boni viri,debet ſequi ſtatuta,& conſuetudines loci , per Alex. conſ.129.vol.2.

b Alex.¶ Arbitratus eſt.Per Bald.in l.fi.in 4.q. C.de contrahen emptio.Et quid ſi nulliter eſt arbitratus,adde ipſum Alex.in c.dilecto.extra.de appel.Et an ſi data eſt poteſtas arbitro ſæpius pronunciandi,poſſit poſt latum laudum iterum pronunciare,vide Pet.de Ancha.conſ.222.

c Alex.¶ Pignora.Adde Bal.in l.fi.in 10.q.C.de contrah.empt.& ibi etiam quid in pœna,& fideiuſſorib.Adde,an lato laudo,contra principalem,qui dedit fideiuſſorem , poſſit fieri executio contra ipſum fideiuſſorem,Pet,de Anch.conſi.34.
Pom.¶ Vide Fran.de Cur.in trac.ſeq.q.18.

d Alex.¶ De apparatu. Vide per eundem in d.l.j.§.& poſt operis,& Bal. in l.ſed & ſi in ſeruum.§.ſi quis iudex.de arb.

e Pom.¶ Primo.Vide Iaſ.in §.omnium j.col.Inſti.de act.& quid differat arbiter à iudice vide Ang.Are.in d.§.omniū,Alec.cōſ.13.vol.j.& l.j.§.& poſt operis.ff.de ope.no.nun.Oria. in trac.de arbi.in j.char.

f ¶ Arbitratorem.De iſtis differentijs plura vide per An.& Imo.in c.quintauallis.de iureiur.Adde Spe.in ti.de arb,§.j.

† Clau.Aduertis.Hoc qualiter intelligatur,docet Bal.in c.3.de offi,deleg.& Panor.in c.ſi quando.eo.tit.

g Pom,Arbitramentum.Vide ad hoc remiſſiue Alex.conſi.129.vol.2.& conſi.19.volū.4.& conſi.13.vol.j.Cardi.conſ.141.Ana.conſ.16.col.j.Soc.in conſ.85.

h Alex.¶ Sequeretur. Vide quod no.Lud.in rub.de arbit.

i Alex.¶ Lite.Vide quod no.Rom.in rub.de arb.

k ¶ Tranſactio.Et qualiter intelligatur quod arbitramentum eſt tranſactio,adde Bart,in l.quod ſi Epheſi,§.j.ſ.de eo qđ cer.loc.& Bar.in l.furti.§.q iuſſu.ſ.de inf. & late Bal.in l.j.C.ſi aduer.tranſ.in l.2.ad fi.C.de ſacroſ.eccl.& in l.præſes.ad fi.C.de tranſact.& in l.ſed & ſi ſeruum,§.j.de arbit. ſi tñ ſtatutum faceret mentionem de tranſactione,non veniret arbitramentum,quia non eſt proprie tranſactio ſecundum Imo.in l.ſi quando, de off.de leg & vide Ful.in l.ſi diuerſa.C.de tranſa. Et ad materiam vide quæ habes poſt Bart.in l.fi.j,de bo.poſ.ſec.tab.Et ad aliud qđ dicatur eſſe tranſactio,vide quod circa.h.d.Bar.in l.3.§.ſi ſeruus,ſ.de pecu.Adde qualiter arbitramentum dicatur tranſactio.Bald.conſ.54.& 197.lib.1.conſ.22.lib.2.& conſi.185.lib.3.Ang.conſ.198.& 218.Pau.de Caſt.conſi.70.& 79.Alc.conſ.82.lib.j.& in conſ,40.col.j.in 5.vol.

† Clau.¶ L.2.de iureiu.Vide Ro.in l.ſi quis cum aliter,de ver.obli.verſi.quæro quando dictum eſt.& Pan.in c.dilecta.de reſcr.

l Pom.Quæro quid,Vide Ale.in l.nemo poteſt,de leg.j.Fel.in c.quoniam contra , de proba.Alex.conſ.96.vol.2.Et conſidera an dictum Bar.procederet quando tales arbitri eligerentur ex forma ſtatuti,tunc enim non haberent iuriſdictionem à partibus, & ſic ceſſaret ratio Bar.Alc.ſequitur Bar.conſ.22.vol.5.

m Ale.¶ Cognoſcere.Vide tamen per eundem no.in l.diem proferre.§.ſtari.ſ.de arb.hic,ad de Sal,in l.cum antea,C.de arb.

n ¶ Falſum.Et ſic no.ex primo dicto,ꝙ partes non poſſunt facere, quod in cauſa procedatur ſummarie,& de plano,de quo vide concor.per Mod.in l.nemo poteſt,de le.j.

o ¶ Remittere,Adde ad hoc quod ſcripſi in l.ius publicum,ſ.de pac. Adde Bart.in d.auth.offeratur,in fi.& adde Sal.in loco proxi.alleg.

p Ale ¶ Coram arbitro.Facit l.diem proferre.§.ſi quis litigatorum.ſ.de arb.& adde quid ſi arbiter elegit vnam viam in pronunciando,an aliam eligere poſſit,vide Bart.in l.ſi dominium,j.de fur.& Spec.in tit.de arb,§.ſequitur,& Ia.Bu.in l.j.ſ.de iud.

q Alex. Dictum eſt.In hac q.licet Bar.hoc non decidat, tñ ipſe in l.diem proferre,§.ſtari, de arb,expreſſe firmat,ꝙ ſententia nulla ſit,& ei ſtari non debeat,ſi eſt iniuſta,& ſic cōtra ius litigatoris per l.non diſtinguemus.§.de officio,eo.ti.ſed contrarium tenet Anto.in c.ex inſinuatione,de reſcrip.quia dicta verba,quod debeatur ſententiare, de iure potius ſonant in monitionem,quam in conditionem,per no.per Io.Andr.in d.c.ex inſinuatione, quod retuli.Inſtj.de act.in §.in bonæfidei,in fi.quia arbiter debet pronunciare de iure, l.j.ſ.de arb.licet arbitrator poſſit in aliquo lædere partem.l.idē Pompo.ſcribit,ſi de meis,§.recepiſſe,eo.ti.& ſic videtur exprimi, ꝙ tacite inerat in arbitrio,ideo non operatur expreſſio.l.3.de leg.j.ſed d.Io.in d.c.ex inſinuatione,dicit ꝙ contra Aut.fortiter facit,quia licet quo ad hoc,vt arbiter faciat litē ſuam,videatur dicta clauſula ineſſe , ſi aliter faciat in l.pe,coniuncta gl.C.de pac.tamen ad validitatem ſententiæ , & commiſſionem pœnæ non videtur ineſſe,arg.ꝙ ſtari debeat ſententiæ arbitri,ſiue æqua,ſiue iniqua ſit, alias cōmittetur pœna d.§.ſtari.& ideo videtur exprimi aliter q̃ inſit,cū exprimat̃ ad tollēdū effectū pęnæ.facit d.§.de officio.& ideo cum aliter exprimat̃,q̃ inſit,debet aliter operari.l.3.§.ſi filius, de lib.& poſth.& no.in d.l.3.per Barto.& bene facit,quod ibi no.Bartol. in ſimili in d.l.3.qñ exprimit arbiter tempus ſolutionis in ſententia admittatur purgatio moræ.Itē pro iſta parte adducit,quia qñ trāsfunditur illud quod de iure ineſt, in forma mādati hominis,non videtur à forma recedendū,c.cū dilecta,& ibi no.de reſcri.licet,Ant.nitat̃ ad illud c.rñdere,ſed eius rñſio non videtur eneruare contrariū, & hæc pars videt̃ ſecundum eum verior,& magis practicatur,præſertim qñ compromittitur in aliquē tanq̃ in arbitrum,& arbitratorem,hoc acto,ꝙ poſſit procedere de iure,& de facto,& determinare de iure tantum,nam quotidie dicitur ſententiam fore nullā,ex eo qa nō pnūciauit de iure,ſecundum ꝙ tenebatur eum,& per eundem in c.Quintauallis,in 4.differētia.de iureiu.Poſſet forte dici tenendo opi.Ant.ꝙ talis arbiter dicatur de iure pronūciaſſe, cum clarum ſit de iure tenere ſentētiam talē iniuſtā cōtra ius litigatoris,ergo cū à iure permiſſum iudici ſit,& hoc valide facere poſſet,ſeruata eſt forma cōpromiſſi:igitur, &c. vt per doct.in d. c. quintauallis. Quæro quid ſi ſimpliciter compromittatur in aliquē an in dubio intelligatur in arbitrum. Dicas ꝙ ſic,non vt arbitratorem,ſecūdum Spe.in tit,de arb.§.fi,ver.quid ſi ſimpliciter.qđ ſequitur Io.in l.j.§.& poſt operis.de oper,no.nunc.& hoc,qñ vtroque caſu fieri poteſt,ſecus ſi vt in arbitratorē tantum fieri poſſit, quia tūc intelligitur eo modo factum,quo fieri poteſt,arg.l.quoties,de ver.ob.Ita intelligit Io.in d.§.& poſt operis.ꝙ no.& adde ꝙ no.doc.in l.epiſcopale, de epiſ.aud. Et idem not.in c.j,de lit.conte.dixi in l.ius publicum.ſ.de pac.poſt Bart.Sed quid ſi arbiter elegit vnam viā in proſequendo,an aliam eligere poſſit in præcedendo. Vide Bar.in l.ſi dominium. j. de fur.& Spe.in ti.de arb.§.ſequitur.& Iac.But.in l.j.ſ.de iudi.Sed retēto eo themate,ꝙ debeat de iure pronunciare,an intelligatur de iure communi,vel municipali, vide Bald.in l.quicūque,C.de ſer.fug.vbi videt̃ tenere,ꝙ de iure cōi tanq̃ nobiliori.Et idē Io.And.in tit.de arb.§.excipitur.circa prin.Bal.contra in l.iuſtitia.ſ.de iuſti.& iur. qui mouetur per no.per Inn.in c.certificari,de ſepult.vbi vult , ꝙ ſi quis petat quartam quæ ſibi debetur de iure communi,intelligitur etiam petere eam q̃ debetur de cōſuetudine,ſed an ad ius ciuile,vel canonicum.Bald. dicit ꝙ ad ius ciuile de quo iure eſt ſtatutum , ita dicit in l.fi.de ſucceſ.edic.& in l. 2,& l.ſi nōdum,C.de fur.quod intelligit Bal.qñ loqueretur in materia ciuili,ſecus ſi in materia ſtatutorum ſtatutum repugnaret , puta qa loqueretur de matrimonio,vel de vſuris,quia in hoc ius commune corrigitur per ius canonicum ,facit 35.q.5.c.ad ſedem apoſtolicā,& vide aliqua bona verba per Bald,in l.ſi quando. C.de inoffi.teſt.& vide not.per Bald.in l.non codicillum.C.de teſta.& Io.And.in c.innotuit.de offi.dele,& Imo.in c.ex parte.de arb. Adde quod Bal.in l.ſi ſeruus plurium.§.fi,poſt Bar.de leg.j.dicit ꝙ ſi fuit compromiſſum in aliquem,vt in arbitrum, & arbitratorem,ſi pronunciando accumulat vtranque poteſtatē,ꝙ hoc caſu poterit peti hæc reductio ſuæ ſententiæ propter iniquitatem, ſicut arbitratoris,quia hoc eſt magis æquum, & ideo in hac miſtura præualere debet,ar.eius ꝙ no.in l.ſi vir.in fi j pro donato.Et hoc ēt ponit Imo.in l.nemo poteſt.de leg.j.& ibi dicit ꝙ hoc eſt ſingulariter notandum,& ꝙ non meminit alibi ſe hoc legiſſe & ibi hoc limitat Io.niſi eſſent in ſentētia hæc verba,omnimodo,via iure,& forma quib.&c,quia tunc videtur ſe referre ad viam efficaciorem,& ſic ad viam arbitri:aliàs dicit recurrēdū ad cōiecturas.Et adde tex,in l.q̃q̃.et in l.in teſtō.C.đ teſta.mili.vbi quis ſp vide t̃ exercere viā ordinariā: et illa iura ibi: ad hanc qōnem inducunt doc.et adde ea q̃ dicit Io.in fi.in d.l.nemo pōt.vltra ea q̃ primo dixit.Itē circa id ꝙ dixit hic Bar.vide ꝙ dixi in l.j.in prin.ſ.de edē.et adde Bal.in l.ſi ſeruus pluriū.j.de le.j.Vide Lud.in rub.de arb.et per Guid.de Suza.in l.ſi ex conſenſu.C.de epiſ.aud et Bart.in l.j.C.de arb.et in d.l.non codicillū ēt ibi dixi poſt eū.Adde an et quando impoſitum eſt arbitratori,quod ſententiet de iure:an eius ſententiæ ſit ſtandum: quodlam conſilium inter conſilia Bal.477.quod inci.Io.et Fed.lib.4.ſatis late ibi videbitis quod ſententiæ ē ſtadū: et inquantum tangitur an cum dictum eſt;ꝙ pronunciet de iure, debeat intelligi de iure communi:vel municipali:vltra ea,quæ plene tradit Fel.in c.ius generale.j.diſt. Adde ꝙ Bal.conſi.496.dicit:ꝙ quādo pfertur inter duos.homines eiuſdem municipij:debet intelligi de iure municipali.Si autem diuerſi municipij:dēt intelligi de iure communi:vide ēt Ro,conſ.252.vbi ponit:ꝙ renuncians omni iuris auxilio dicitur renunciare ēt iuri communi. Quo vero ad tertium cum eſt accumulata poteſtas arbitri et arbitratoris.q̃ viam elegiſſe videatur in pronunciando.adde eundem Alc,conſ.13.et 96.lib.j.per Rom.vnum verbum conſ.265.per Bal.vbi ſ.

hic §.loquitur quando in arbitrũ est cõpromissum simpliciter. Cogitabi-
tis. ¶ Quæro quid si est dictũ. cõpromittimus tanquam in arbitrũ & arbi
12 tratorem? † Rñdeo,[a] ex mõ cognoscendi, & pronunciandi intelli-
a gimus vtrum fecerit vt arbiter, an vt arbitrator, arg. eorũ quæ not. de
iud. l. j. & no. in l. episcopale, de epis. aud. & hoc tenet Inn. in c. quin
13 tauallis. extr. de iureiu. ¶ † Quæro,[b] qd si incipit prosequi per viã ar-
b bitratoris, an possit redire ad viã arbitri, vel econ? Istã quæst. format
Dy. in l. 3. ff. de test. mil. & ibi dicit quod nõ: quia per electionẽ vnius cõ-
c rij, alteri vr renunciari,[c] vt l. j. C. de furt. & l. dñium. ff. de furt. dic vt
14 ibi. & Spe. in ti. de arb. §. sequitur. ¶ † Quæro vtrũ ex snia abitratoris [d]
d oriatur actio. Inn. in d. c. quintauallis. dicit, quod si qdẽ iuratũ est, orit
actio in factũ ex iureiurando, alias nulla oritur actio ex arbitramẽ-
e to, sed ex stipulatione, vel cõctu pcedenti. Istud vltimũ[e] est verũ, qa ar-
bitramẽtũ implet cõctũ, & ex cõctu oritur actio vt hic, & in l. fi. C. de
cõh. emp. & l. si quis arbitratu ff. de ver. ob. & l. si libertus. de ope. lib.
cum si. Et licet sit iuratũ non põt oriri actio in factũ. Nam ex iura-
mento non orit actio nisi qñ ẽ decisoriũ litis, vt dixi vobis s. de iu
reiu. l. iusiurandum qd ex cõuẽtione. Sed iurm qd ponit in compro
15 misso ẽ ad cõctus cõfirmationẽ: meritò actionẽ nõ pducit. † Ex hoc
f sequtur, quod snia arbitratoris nõ hẽt paratã executionẽ, sed est agẽdũ[f]
ex stipulatione proposita, vel cõctu pambulo impleto per arbitramen-
g tũ non aũt[g] incontinenti dẽt exequi, vt l. nimis properè. C. de exe
cu. rei iud. & l. si cum nulla. ff. de re iud. licet Host. videatur tenere cõ-
h rium in d. c. quintauallis. Prætetea[h] arbitramentũ nõ homologat
16 cursu decem dierũ. † Nã l. cũ antea. C. de arb.[i] loquit in arbitro, nõ
i in arbitratore, sm Inn. in d. c. quintauallis. Per statuta tñ terrarũ p-
17 uit quod arbitramẽta executioni mandent. ¶ † Quæro[k] quo iure snia
k arbitratoris[l] reducat ad arbitriũ boni viri? Spe. & Inn. videnẽ dice
l re, quod off. iud. Tex. l. vñ si Neruæ. ff. eo. vr dicere actiõe ex eo cõctu. Br
aut loqmur in cõctib stricti iuris, & tunc p offm iudicis, vt l. si liber
tus. ff. de ope. lib. Ita ĩtelligo opi. pdictorũ. Aut ĩ cõctib. bonæ fidei, &
tunc aut ex eo cõctu oritur actio ei, q vult petere reduci ad arbitriũ
boni viri, & petetur actione ex eo cõctu, vt hic. Aut ex eius parte nõ
orit actio Exemplũ, in cõctu dotis fuit cõpromissũ ĩ aliquẽ vt statue
ret dotẽ alicui mulieri, q statuit, & inique statuit: qa mulierẽ nimis
grauauit. Certe ex parte mulieris nulla orit actio ad repetendũ cõ
stante mrimonio, quod tunc recurrit ad off. iud. ar. d. l. si libertus. qd p
bo aliter. Si mulier cõueniretur à viro vigore illius arbitramẽti, mu
lier posset excipere de eius iniqtate, & sic p offm iud. mercenariũ
18 de eius iniqtate cognoscer. Sed rlr vr quod qlibet † vbi hẽt exceptio-
nẽ, ẽt si nõ cõueniatur, pt iudicis offm implorare, ne ab aduersario
m inqetetur. l. 3. C. q bo. ce. pos.[m] & ff. de fideius. l. si cõtẽdat. & ibi ẽ tex.
sm vnã lec. Facit ff. de lib. le. l. Aurelius. §. cẽtũ. & qd ibi no. ¶ Quæ
n ro, qs erit iudex[n] cuius offm implorabit. † Credũt cõiter aduoca-
19 ti, quod sit iudex applonis: cũ ista reductio sit qdã applonis spẽs, vt in
o l. non distinguemus. §. cũ qdã. s. de arb. Contrariũ puto,[o] qa imò ẽ
iudex principalis causæ: qd apparet ex his, q mõ dixi. Nã si hoc pe-
tit iure actionis, nõ est dubiũ, quod actor seqt forũ rei, & deberet hoc
examinari corã eo, qui eẽt iudex illius actiõis. Idẽ si petit p of. iud.
l. 2. C. vbi, & apud quẽ in inte. rest. petat. Vnũ tñ puto aduertẽdũ, quod
qñ istud off. iud. imploret à reo, cui exceptio cõpetit poterit ista re-
ductio peti corã iudice ipsius rei, licet non sit iudex actoris. Rõ, qa
cum ista exceptio mõ examinet principlr, q aliàs in iudicio actore
agente examinaret incidenter, pt examinari corã illo iudice, corã
quo actor hẽret neceẽ hanc actionẽ pponer. Nec ĩ hoc actor gra
uat, qa sic ipse de iure cõi hẽt necesse facer. Pro hoc vr casus s. de
trans. l. cũ hi. §. trãsactiões alimentorũ. vbi dr, quod ille iudex dẽt arbi-
trari sup trãsactiõe alimẽtorũ, q eẽt futurus iudex sup lite. Sed qñ
† recurritur ad iudicẽ † vt ad bonũ virũ, recurrit, vt arbitret sup trãsa
20 ctiõe, ergo &c. idẽ forte † vbicũq; sup aliqua exceptiõe dẽt aliqd
p principaliter examinari, vt cũ reus ad sui defensionẽ[p] petit exa-
minari testes ad æternã rei memoriã: nam fiet examinatio corã iu
dice rei, q futurus eẽt sup cã. Ita dẽt intelligi l. si. C. de vsu. pupil. sm
21 vnã lec. † Ex hoc apparet, quod nõ recurrit ad superiorẽ arbitratoris,
sed ad iudicẽ partiũ sm ea, q dixi. Hoc ẽt colligit, si bñ aduertat, ex,
de arb. c. exposita. vbi Papa cognoscit de arbitramento lato à du-
22 ce Venetiarũ, q sibi nõ suberat, tñ ptes sibi suberant. ¶ † Quæro, in-
q tra qtum tps põt peti[q] reductio fieri ad arbitrium boni viri? Spe. ĩ
ti. de arb. §. seqt ver. sed intra qd tps. vr dicere quod ĩtra decẽ dies, sicut
in appellatione: qa ista ẽ qdã species appellãdi d. l. nõ distinguem.
§. cũ qdã s. de arb qd mihi non placet, vt ex pdictis patet. Vel. n. hoc
fit iure actionis, vel proponit iud. officiũ, vt examinet aliqua exce
ptio, vel defensio, vt s. dixi, sed in actionib. & exceptionib. nõ pscri
r bit tã modico tpe, nec ẽt off. iud.[r] pscribitur, 30. vel xl. ann. vt l. si-
cut, & ibi no. C. de psc. 30. ann. & no. i l. qrelam C. de fal. Quid dice-
s mus? Qõ ista reqrit dcisionẽ pncipis.[s] Tñ de iuris rigor sm ea, q sũt
scri-

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Rñdeo. Vide Lanfr. in trac. de arb q. 2. Ale. & ibi scribentes in l. si serũs plurium. §. si. ff. de leg. j. & Aret. cons. 138. Cuma. consi. 7. Alex. consi. 13. vol. j. Barb. cons. 41. vol j. Car. cons. 29. [illegible]

b Pom. Quæro. Vide Lanf. in tract. de arb. q. 5. aliquid per Fel. in c. cũ ex officij. de præs. [illegible] ad has duas q. vide Bal. consi. 43. col. fi. in 5. parte, vide vnum verbum Fel. in c. cum sup. col. fi. de off. dele. & Pau. de Ca. in l. j. s. de iud & in l. non codicillum, C. de testa.

c ¶ Renunciari. Contra videtur velle Barto. in extrauag. ad reprimendum, in verbo, prout. Pro solutione vide eiusdem concor. 21. inci. videtur.

d Pom. ¶ Arbitratoris. Vide Ale. consi. j. in 3 vol.

e Pom. Istud vltimum. Idem tenet Ale. cons. 130. inci. in causa stratiarolorum, & consi. seq. in 4. volu.

f Pom. ¶ Sed est agendum. Vide Are cons. 16. Card. cons. 137. col. fi.

g Ale. ¶ Non autem. ad istam q vide qd no. Bar. in l. 3. s. de arb. & in l. fi. ff. de bo. pos. sec. tab.

h Pom. ¶ Præterea. Vide Ale. in l. j. de leg. j.

i Ale. ¶ De arb. Vt sequitur Imo. in l. si conuenerit, ff. de re iud. adde Ro. consi. 225.

k Pom. ¶ Quæro. Vide Ale. cons. 131. in 2. vol. & cons. 313. quo iure sententia arbitratoris reducatur ad arbitrium boni viri, vide Oria. in tract. de arb. q. 18. Et no. quod non sufficeret reclamare à laudo, nisi petatur illud corrigi. & ad arbitrium boni viri reduci, & nisi hoc peteret, iudex offi. suo non posset procedere. Ita Ale. cons. 101. vol 2. Vide quid ex hoc dicto inferat Ale. cons. 124. col. fi. 5. volu.

l Ale. ¶ Sẽtẽtia arb Et opi. Inn. videtur approbare in effectu Gui. de Suz. in l. si qui ex cõsensu, C. de epi. aud. & adde Bal. in l. 2. in j. q. C. de resc. ven. & ẽt in q. 3. Sed qd erit remediũ si pęna sit apposita? vide qd dixi post Bar. in l. Iul. s. de cond. indeb. secundum Ia. Bu. & dic, quod per talem off. iudicis, vel per talem recursum ad superiorem iudicem, suspenditur iudiciũ, & manus primi iudicis sunt ligatæ, secundũ Ia. de Bel. in c sancimus. quo tpe mi. Sed istis adde, quod Bal. in l. fi. de app. reci. videtur velle quod ab arbitramento posset appellari, & quod ista reductio sit actio, vide Bal. in l. 3. C. de arb. vbi dicit, quod est actio de iniquitate, non de nullitate, qd bene no. Bal. in l. arbitro, qui satisd. cog. dicit, quod petitur reductio officio iudicis, per ibi no. per gl.

m Ale. ¶ Possunt. Adde ad hoc Bar. in l. vnica, in fi. in ver. contra hoc op. s. de cond. ex leg.

n ¶ Iudex. Quis erit iudex in petendo reductionem ad arbitrium boni viri, adde Bar. in d. l. 2. C. vbi & apud quem. Sed nunquid iste iudex reducens, poterit declarare laudũ nullũ Bald. tenet quod sic, in c. sancimus, quo tpe miles. Adde quod Pau de Cast. ibi reprobat Bar. Ro. cons. 265. dicit, quod hæc nõ sunt scripta Bar. & quod nullo modo persona litigatorum est consideranda. Fed latissime disputãs q. 285. tenet iudicem rei adeundum. Ange. consi. 200. sequitur dicta Bar. hic.

Poma. ¶ Vide Lanf. in trac. de arb 2. q & seq. & 32. & seq. q. nõ. 44. col. vl. Fed. consi. 285. in j. dub. Fel. in c. j. de præscr. An. de Bu. cõs. 51. Car. 16. in 2 dub. cõs. & cõs. 139. in 2. dub. & 140. Soc. cõs. 18. Et nunquid à tali reductione appelletur, vide Pau. cõs. 2. ad fi. in j. vol. & consi. 58 in vl. dub. in j. vol. & Car. cons. 139. in 4. dub. & seq. & in his duob. vltimis videbis quod ordinem seruare habet talis reductor in procedendo.

o Pom. ¶ Contrarium puto. Vide quid inferat Pau. in cons. 14. in j. vol. & vide ad hoc Ro. cõs. 145. Pan. in simili in c. cum olim. in j. col. de arb. & Are. cons. 143. & quæ posui ad gl. in d. §. cum quidam. & vide Rom. cons. 412. in princ. & ponit quid fiendum, etiam quando reus haberet plures iudices. & Ale. cons. 13. vol. 5.

† Clau ¶ Iudicem. Contrarium tenet Ro. cons. 265. ver. quæro, vtrum possit.

p Ale. ¶ Defensionem. Adde Bar. in l. cum 2. §. transactiones. s. de trans. & ibi dixi.

q Alex. ¶ Peti. Intra quantum tps potest peti fieri reductio. Et cum opi. Spe. cõcorda Guid. de Suza. in l. si qui ex consensu, C. de epi. aud. Sed vtrum reductionis petitio, impediat executionem laudi, vide per Lud. in rub. de arb. per Abb. in c. quintauallis. de iureiuran. cum concord. Adde quod cum opinione Specu. concordat Angel. consi. 334. eandem habuit, Old. cons. 156.

Pom. ¶ Intra quantum tempus põt fieri reductio ad arbitriũ boni viri, vide Oria. in trac. de ar. q. xx. & seq. 21. per Ro. cons. 9. & 27. in j. col. in 3. dub. per Fel. in c. quoniam cõtra: de prob. & in c. quo ad consultationem, de re iud. Ale. 115. vol. 2. Soc. cons. 220. Bal. cons. 67. in 2. parte, & nunquid excommunicatus possit petere reductionem ad arbitrium boni viri, vide Fel. in c. significauerunt. de exceptionib.

r Ale. ¶ Officio iudicis. Vide Bal. & Ang. in l. sicut, C. de præscr. 30. ann. vbi vñt velle, quod præscribatur huic reductioni spatio 32. anno. Sed secundum id, qd dicit Bal. & Ange. in l. j. C. de sen. præfec. põt. per gl. vbi videtur, quod intra decem dies tantum, & de hac q. per Bal. in l. fi. C. de cõtrah. empt. & Bal. in l. 2. in fi s. de arb. in quib. locis tenet quod intra annos 30. idẽ ẽt tenet hic Cy. in addi. & Bal. in reportatis antiquis. Idem Frã. de Are. in repe. l. si quis arbitratu. & ista vide plene in apost. in hoc §. iam superius scripta, per Sali. in l. cum antea, de arb. & Bal. in d. c. quintauallis, Et in addi. Spe. in titu. de arb. in ver. homologatio vero est. Sed quæro an à sentẽtia iudicis lata super petitione reductionis ad arbitrium boni viri, possit appellari, vide quæ dixi late post Bar. in d. l. j. ff. de le. 2. Et ad materiam si quæratur an sententia à iudice lata super petitione de reducendo ad arb. arbitratoris, arbitrio boni viri, possit appellari, qõ ista fuit disputata, & incipit, Petitum fuit à iudice, & fuit determinatum quod non. Principale motiuum est, quia ab arbitramento non appellatur, ergo neq; à sentẽtia, quæ super eo fertur. Item iudex non cognoscit hoc vt iudex, sed vt bonus vir, ff. pro socio, l. societatem, in fi. & habetur perinde ac si iudex nõ fuisset assumptus. Primũ declaratur, quia subrogatum sapit naturam illius in cuius locum subrogatur, l. si eum, §. qui iniuriarum. si quis ca. Sicut ergo ab arbitratore non appellatur, sic nec ab isto, vnde qñ arbitri cognoscunt in locum iudicum, ab his appellatur, l. apertissimi. C. de iud. & c. si. de arb. in 6. Sic econuerso, qñ iudex locum arbitratoris habet, nõ appellatur ab eo, sicut nec ab arbitratore secundum Io. An. in ad. Spe in ti. de appel. §. in quib. super vers. quid si conuenit. Et vide, qd no. Bar. in l. j. C. ne liceat tertio prouocare. & quod no. Mod. in d. l. j. ff. de leg. 2. vbi Ioan. Et his adde, quod quoties habetur recursus ad aliquem tanquam ad bonum virum, si iudicat non poterit appellari, secundum Inn. in extrauag. præsenti, de refer. Et so. let allegari, quod refert hic Bar. & Doc. in l. j. de leg. 2. licet ibi hoc nõ reperiam per Bar. Bal. contra, in c. fi. quo tempore miles, in fi. vbi dicit, quod à iudice cogente ad obseruationẽ iniq. arbitrij potest appellari. Ita dicit tenere Inn. extra, de arb. c. innotuit, & dicit quod hoc est verius quam id qd no. Bar. in l. j. de leg. 2. & adde qd no. Bart. in l fin. de appel. recipiendis vbi dicit quod ab arbitramẽto põt appellari, & vide qd no. Bal. in l. 2. in prin. quo & qñ iudex, & ad dictum Bar. in l. j. de leg. 2. vide notabiliter l. admonendi, per Lud. Ro. in q. an ab eo qd facit iudex, possit appellari ab arbitrio, quam tangit Bal. in l. j. alias secunda, vel fi. C. de cõtrah. emp. aliàs de his quæ pęnæ nomine. sed nihil deciditur per Bal. in l. j. alias 2. C. de his quæ pœnæ nomine. Vide tex. in l apertissimi, C. de iud. in c. ab arb. de off. deleg. & adde qd no. Bal. in l. fi. C. de app. Sed pone, compromissum est in duos, vt arbitratores, & discordant, vtrum iudex debeat eligere tertium. dic quod non, quia arbitri eliguntur ad modum proxenetarum, vt s. de arb. l. idem Pomponius scribit si de meis §. recepisse, & certum est quod in proxenetis non est tractandum de electione tertij. Ita no. Bal. in c. j. de inuestitura in mari facta in contrarium est id qd no. Bal. in l. fi. de exec. rei iud. Adde quod Bal. in l. vnic. C. de his, quæ pœ. no. tenet, quod à iudice rursus possit appellari si enormiter lædit, & illam opin. per plura approbat Ro. cons. 261. vbi dixit dicta Bar. in l. j. de leg. ij. continere falsitatem. Et si vis late videre vide quod ipsum Ro. in rub. de app.

s Ale. ¶ Decisionẽ principis. Sed per id qd dicit Bal. & Ang. in l. j. C. de sen. præfe. præt. p gl. ibi videt quod intra decẽ dies tm. De hac q. p Bal. in l. fi. C. de cõtrah. emp. & Bal. in l. ij. in fi. s. de arb. in quib locis tenet quod intra 30. annos. Idem tenet hic Cy. in addi. & Bal. hic in reportatis antiquis. Idem Fran. de Are. in repetitio. l. si quis arbitratu, ff. de ver. ob. vt refert, & sequitur Ant. de But. & Imo. in c. quintauallis, de iureiu. Sed Abb. ibi tenet quod intra decem dies. Idem tenet Gul. de Suz. in d. auth. si qui ex consensu. C. de epi. aud. & p auth. quod supplicatio, C. de præc. in per. off. idẽ vr seq Io. And. in d. §. seqt, & vide quod no. Bal. in l. [illegible] Old. in consi. 159. tenet quod spatio 30. anno. duret. Adde Ang. consi. [illegible]

ſcripta in iure, mihi vr̃ ꝙ ſi p annum taceat. videat̃ arbitramẽtũ ap
probare, vt l. qui grauatos. C. de cenſi. & cenſit. lib. xj. Si tñ intra an
num ꝯqueſtus eſt, non tm̃ dico corã iudice, ſed ẽt ex iudiciũ, ita ꝙ
apparet cũ taciturnitate non ꝯſenſiſſe: tunc eo caſu, quo iſta redu-
ctio petitur iure actionis, vel offi. iud. qđ loco actionis proponitur:
tunc tanto tpe poterit peti, q̃to tpe durat actio. Sed qñ offi. iudicis
proponitur loco exceptionis: tunc ſicut exceptio perpetuò durat.
vt l. purè, in fi. j̃. de dol. exce. & l. licet. C. de except. ita poterit perpe
tuò peti iſta reductio. Poſſumus ẽt dicere, & forte non malè, prædi-
cta vera eſſe, qñ petitur p modũ act. vel offi. iu. loco exce. vel actio
nis. Sed qñ iud. off. principl'r proponit̃, vt in ꝯctib. ſtricti iuris, tunc
dẽt fieri iſta reductio intra quadrien niũ hodie qđ de iure antiquo
23 anno vtili finiebat̃: q̃a †r'l'a eſt, ꝙ qñcunq; officiũ iudi. dat̃ ad reſcin
dẽdũ id, qđ de iure cõi valet, anno vtili finit̃, vt l. in honorarijs. ver.
24 ſed cũ reſciſſa. j̃. de act. & ob. qđ eſt menti tenẽdũ. ¶ † Quæro vtrũ
a poſſit renũciari [a] petitiõi reductiõis ad arbitriũ boni viri, [b] & ſi re
b nũciat̃ qd opet̃? Iſtã qõ. ponit Dy. ĩ d. l. quidã cũ filiũ. [c] j̃. de ver. ob.
c & in c. ſcienti. extra, de reg. iu. lib. 6. & Cy. in l. cum antea. C. de arbi.
Gul. in l. ſi vnus. §. illud nulla. s̃. de pact. & ẽt Spe. & alij Canoni. in c.
quintauallis. extra, de iureiu. Poſt multa vr̃ mihi ſic dicendum, Aut
arbitrator iniquè arbitrat̃, & dolosè. & tunc talis renunciatio cir-
ca hoc nihil operat̃. l. ſi vnus §. illud nulla. s̃. de pac. & l. ſi conuene-
rit, la j. in fi. & l. ꝯueniri. j̃. de pac. do. Ita loquit̃ tota diſputatio Dyn.
in d. c. ſcienti. Si verò ſine dolo, tunc aut deceptio eſt in magna q̃ti
tate, aut parua. Si in magna, poteſt peti reductio. Si in parua, tunc ſe
d cus, ar. s̃. de min. l. ait p̃tor. [d] §. quid tñ. & l. ſi ex cauſa in princ. eo. tit.
e ¶ Ineſt [e] ergo in hac renunciatione tacita ꝯdõ de petẽdo reductio
† nẽ. ſ. niſi immoderatè læderet̃, arg. l. q̃ro. §. inter locatorẽ. † j̃. loc. &
l. qdã cũ filiũ. j̃. de ver. ob. & ita dẽt intelligi gl. in l. idẽ Põp. ſcribit,
ſi de meis. §. recepiſſe. s̃. de arbit. q̃ dicit, ꝙ arbitrator poteſt auferre
de iure vnius, & dare alteri, ſubaudi moderatè accipiẽdo. Sed ſi in
f renũciatione eẽt dictũ, [f] ꝙ poſſet accipere de iure vnius, & dare al
teri in parua & magna q̃titate moderatè, vel immoderatè, tunc va
let illud pactum, ſm̃ Hoſt. ar. l. j. §. ſi ꝯueniat. s̃. depo. niſi eſſet nimis
magna q̃titas, vt dicit ipſe in d. c. quintauallis. ſed hoc non probat.
g Sed põt probari ſic, [g] exceſſus in nimis magna q̃titate facit p̃ſumi
dolum. l. oẽs. §. Lucius. s̃. q̃ in frau. cre. & qđ habuiſtis no. in l. patro
nũ. & l. q teſtm̃. s̃. de prob. ſed dolus nunq̃ venit ĩ gñali remiſſione,
vt dixi, & probatur in l. creditor. §. Lucius. s̃. titul. j. ergo &c. Pro de-
claratione p̃dictorum, vt ſciamus qual'r iniquitas arbitramenti co
h ram iudice detegatur, q̃ro [h] q̃ dicat̃ † parua, vel magna q̃titas? [i] Et vr̃
25 ꝙ qñ fit exceſſus vltra dimidiam iuſti p̃tij, tunc dicat̃ q̃titas magna.
i l. 2. C. de reſcin. ven. In ꝯriũ vr̃ caſus hic, [k] ꝙ magna q̃titas dicatur
k qñ ẽ exceſſus in ſexta pte q̃titatis, vt vr̃ tex. hic ĩ prin. & l. vñ ſi Ner
uæ, ꝯiuncto prin. l. ſeq. j̃. e. Nã cũ in dubio partes ſocietatis debeãt
eſſe æquales. l. ſi non fuerint. s̃. eo. & cũ vni adiudicauerit vnã par-
tẽ, alij duas de toto, vel vni trientem, alij beſſem, facta cõputatione
nõ reperit̃ exceſſus, niſi in 6. parte totius, tñ in l. vñ ſi Neruæ. dr̃ ꝙ
arbitramentũ ꝯtinet manifeſtã iniquitatẽ, qđ eſt notandũ. Ad l. 2.
C. de reſcin. ven. rñdeo, ꝙ illa l. loq̃t, qñ qs lædit̃ in taxatione facta
à ſe pretij, ſecus in taxatione pretij facta ab alio. Tũc. n. nõ ſufficit
exceſſus in 6. parte, vt hic eſt caſus, & iõ ſub dubio forte dico, ꝙ ſi
aliquis eſt deceptus in ſexta parte ſcõ ꝯctu p p̃curatorẽ nõ haben
l tẽ ſpãle mãdatũ, [l] ſi ꝯ p̃curatorẽ non poſſet hr̃e regreſſum, poſſet
implorare remediũ d. l. 2. C. de reſcin. vend. ſ. qđ pretiũ ſupleat̃, vel à
† ꝯctu diſcedat̃, per hanc l. non tñ pro certo firmo modo. ¶ † Quæ-
m ro, [m] vtrũ † arbitramentũ poſſit detegi æquũ vel iniquum ex nouis
26 probõnib. [n] an ſolum ex his, q̃ factæ ſunt corã arbitratore. Et vr̃ ꝙ
n ex nouis probõnib. ſicut in cã appl'onis. l. eos. C. de ap. & l. per hãc.
C. de tẽp. ap. Puto ſic dđm. Qñq; in cã reductiõis ad arbi. boni viri
eſt neceſſe, ꝙ detegat̃ dolus arbitratoris, vt patet ex his, q̃ dixi s̃. in
proxi. q. de renunciatione, & tunc nõ põt æq̃tas vel iniq̃tas detegi,
niſi ex eiſdẽ actis, q̃a faceres nouas probõnes. quæ arbitratori non
fuiſſent factæ, & ſic ignoraſſet, & nõ detegeretur dolus ipſius q nõ
cadit in ignorãtẽ, ſed venit ex aĩo, vt l. j. s̃. de dol. niſi ſcõ ipſius acci-
deret, ne p̃bõnes fierent coram eo, vt j̃. de euic. l. dictũ. §. fi. Qđ aũt
o dixi [o] nõ poſſe fieri nouas p̃bõnes, intelligo omnino nouas. Si vel
lẽ. n. probare corã arbitratore ſic fuiſſe p̃batum, p̃t ẽt per teſtes. cũ
arbitrator non hẽat de neceſſitate facere ſcripturas, q̃a non ſeruat
27 ordinẽ iudiciorũ, † & iõ, ẽt dcã teſtiũ, & alia acta poſſent p̃bari p te
ſtes, vt j̃. de p̃b. l. quoties. §. fi. in gl. ſuper ver. ſolũ hr̃dẽ, de teſti. l. cu
rẽt. & ibi no. Pro h' facit qđ dicimus qñ appellat̃ ab interlocutoria,
quia oportet, ꝙ doceat̃ ꝙ iudex grauauerit: oportet. n. ꝙ iuſtificet̃
ex pri-

ADDITIONES.

a ¶ Poſſit renunciari. Reductioni ad arbitrium boni viri an poſſit renunciari, vide Ale. con
ſi. 23 col. j. vol. 2. & conſ. 102. vol. 2. & conſ. 131. in fi. eo. vol. Pau. de Caſt. conſi 72. & ſequen.
Lanf. de Oria. trac. de arbi. q. 17. & q. 51. Ale. conſ. 3. vol. j. Ale. conſ. 221. col. in j. vol. Pan. cõſi.
64. vol. 1. & in ſimili Fed conſ. 66. & conſ. 125. alias 127. Pau. de Ca. l. ſi vnus, §. illud, de pact.
Imo. conſ. 181. Card. conſ. 29. vlt. col. Imo. conſi. 147. vlt. col. Ant. de But. conſ. 14. Bal. in d. l.
ſi vnus, §. illud. Io. Cald. in diſpu. inci. duo ad inuicem litigantes. Cæp. caut. inci. difficile re
medium. Ana. conſi 16. in 3. dub. Anch in c. canonum ſtatuta, de conſtitu. Alex. conſ. 28. vo
lu. 1. Ang. conſi. 172. Pau. de Caſtr. conſi. 74. vbi ponit, quid ſi foret renunciatum, & quid ſi
ſimpliciter promiſſum foret de dando laudo, & quid ſi foret dictum ꝙ poſſet lædere in
magna, & parua quantitate, & facere omnia, &c. vel an ſi ſtatutum diceret, quod contra
laudum non poſſet opponi, vel obijci, tunc poſſit peti reductio? vide Ale. conſ. 113. col. fin.
ad fi. volu. 5. Vide Soc. conſ. 120. vbi ponit etiam late de his, & maxime ſi foret iuratum,
vel adeſſent clauſulæ, de quibus proxime s̃. vel ſimiles.

b Ale. ¶ Boni viri. Sed adde caſum multum ſing. in quo non põt peti reductio ad arbitriũ
boni viri, quem ſingularem dicit Bar. s̃. de arbi. in l. Labeo, §. tametſi. in fi. quod tene mẽ-
ri, & de quæſt. de qua hic per Bar. vide diſcurſum latiſſime per Io. & Mod. in l. j. §. ſi quis
ante. j̃. à qui. appe. nõn lic. & not. Bar. & ibi Doc in l. fi. s̃. qui ſatiſd. cogan. per illum text.
& Bald. in l. cum antea. C. de arbit. & Bald. in l. iubemus, in fin. prin. C. ad Treb. Bald. in l. j.
C. de his quæ pœ. no. Sed quid diceres, Tu ſcis, quòd ex compromiſſo homologato ori-
tur actio, quæro ſi partes promittant petere, & ꝙ actio ex eo naſcatur, & non ſit homo-
logatum, an poſſit fieri, vt non reducatur ad arbitrium boni viri, hoc modo vide not. per
Bar. in l. quod de bonis, §. j. ad leg. Falc. Sed quid ſi in renunciatione, de qua hic eſt appo
ſitum iuramentum. Dixi in l. quidam cum filium. de ver. ob. & ad Bart. hic adde, ꝙ contra
eum tenet Guid. de Suza. in l. ſi qui ex conſenſu. C. de epiſc. aud. plene per Dy. in conſi. 3
inci. in Chriſti nomine amen. factum tale, &c. Ptolemos, &c. & ibi ſi tertius promittit ſub
pœna facturum, & curaturum, ꝙ ratificaretur laudum. Old. in conſi. 166. videtur idem te-
nere, ꝙ Bar. hic. Et ꝙ ſi promiſit habere ratã ſententiã arbitri. dic ꝙ licet petat reductio-
nem, vel reſtitutionem in integ. non incidit in pœnam, vt per Bar. in l. j. in fi. prin. ff. rẽ rat.
hab. Adde an poſſit renunciari reductioni ad arbitrium boni viri. Vide Bald. conſ. 329. 3.
lib. vbi refert quatuor opiniones. Deinde dicit, quicquid ſit, cõis obſeruantia eſt ꝙ quæ-
cunque cautela verborum appoſita ſit, per enormẽ læſionẽ poteſt peti reductio. Et vide
per eũ ẽt cõſ. 153. lib. j. Ang. conſ. 272. vbi dicit ꝙ ratione doli, & immodicæ læſionis, nõ
obſtãte renũciatione iurata põt peti reductio Et idem voluit Bal. conſ. 6. 4. lib. vbi alle. ꝙ
Ray. de For. & Io. Cal. idem Pet. de Anch. conſ. 109. Pau. de Ca. conſ. 71. & 73. Ro. conſ. 90.
Abb. conſ. 78. Fed. conſ. 125. vbi dicit, quod ſi partes renũciant non petere reductionem,
nec per aliquem iudicem emendari, tenet efficaciter.

c Alex. ¶ Cum filium. Et in l. ſed & ſi in ſeruum. §. ſi quis. de arb. & Bald. in l. & in maiorib. C.
de appel.

d Ale. ¶ Ait prætor. Et ratio, quia ſi arbitrator lædit enormiter, præſumitur in dolo, vt not.
Bar. hic, & in l. fi. de præt. ſtip. vide Bal. in c. j. §. ſacramenta. de pac. iur. fir.

e Pom. ¶ Ineſt. Vide Pan. conſ. 64. vol. j. & Ro. conſ. 90.

† Clau. ¶ Inter locatorem. Et ibi no. ipſemet Bar. & vide Cæp. cautela 217.

f Alex. ¶ Dictum. Si in compromiſſo dicatur, ꝙ poſſit accipere de iure vnius, & dare alte-
ri, vt per Lud. in rub. de arb. & Hoſt. in c. 2. de arb. & Bal. in l. 3. C. de do. promiſ. & vide om
nino not. Barto. in l. lex Aqui. s̃. de tranſactio. & an in dubio, dolus præſumatur in arbi-
tratore, vltra Bar. hic vide aliqd per Lud. in rub. de arbi. & adde Inn. in c. cũ cõtingat. de
iureiur. Sed quid ſi dicatur, ꝙ hẽat p̃tãtẽ pronunciandi alte & baſſe, prout ſibi placuerit,
an, dicatur recte pronunciare, arbiter per dolum ẽt ſi in nullo lædat. Vide Bald. multum
ſing. in l. ꝙ in maiorib C. de appella. alleg. Ioan. And. c. humilis. de maior. & obedien. vbi
videtur tenere ꝙ poſſit, vide eum omnino, & adde ꝙ Bald. in c. ſi inter prin. de leg. Cor.
dixit, quòd ſi poteſtas iſta data ſit arbitratori quòd poſſit iudicare alte, & baſſe, prout
ſibi placuerit. Et refert quòd Ioan. Andr. d. c. humilis. de maio. & obe. dicit ꝙ poterit fa
cere quicquid ſibi videbitur ſed pondera verbum, videbitur. quia ſi eſt in dolo, non fa-
cit ꝙ ſibi placet, ſed eius contrarium quia cum appareat de mente ſua id ꝙ eſt fiendum
facit oppoſitum s̃. mand. l. creditor, §. Lucius. Et no. ꝙ ſi arbitrator etiam ex certa ſcien
tia de alieno largiat̃, iõ non valet, quia nõ eſt ei permiſſum donare de alieno. j̃. ꝙ vi aut
clam l. prohibere. §. plane. imo eſt q̃nque ſpecies furti de alieno largiri, vt per Bal. & per
Lud. in rub. de arb. in 11. q. adde ꝙ dicit Bald. in l. ſi ſuper poſſeſſione. de tranſact. ꝙ arbi
trator poteſt apponere conditiones, & modos congruos, & dicit Rapha. in l. vbi aũt in
prin. de verb. obli. ꝙ arbitrator habens poteſtatem lædendi in parua, magna, & maxima
quantitate videtur habere poteſtatem auferendi totum, quia ſuperlatiue continet quan
titatem inſuperabilem, vt ibi & hic. Ad hoc etiam allegat l. fi. s̃. de cap. dimi. Adde de il-
lis verbis alte, & baſſe Pau. de Caſt. conſ. 47. & de illis verbis, quod poſſit de parte vnius
dare alteri in parua, & magna quantitate Bal. conſ. 381. j. lib.

g Pom. ¶ Probari ſic. Vide Pau. de Ca. conſ. 67. Ale. conſ. 42. in j. vol. & conſ. 52. inci. viſis, &
conſideratis. Ro. conſ. 68.

h Pom. ¶ Quæro. Vide Ale. conſ. 110. vol. j. & conſ. 102. vol. 2. & conſ. 122. volu. 2. Raph. Cu.
conſ. 50. Pan. 70. vol. 2. Imo. conſ. 5. in fi. & Ale. conſ. 47. vol. j. Are. 65.

i Ale. ¶ Magna q̃titas. Adde Doct. & quod ibi dixi in l. qui accuſare, ff. de accu. & Bald. in
l. cum antea. C. de arb. vbi dicitur, quòd arbitrio boni viri intelligitur, p Imo. in l. ſi quis
arbitratu, de ver. ob. cum concor. vide Imo in l. j. §. ſi quis ante, j̃. à quib. ap. vbi late hoc
examinat. Et adde hic, ꝙ dicit Bal. in l. ſi ſuper poſſeſſione, C. de tranſact. & arbitrator in
laudo poteſt apponere conditiones, & modos congruos, & adiacentes, & dicit Raph.
Cuma. in l. vbi autem, in princ. de verb. obl. ꝙ arbitrator habens poteſtatem lædendi in
parua, magna, & maxima q̃titate, videtur habere p̃tãtẽ auferendi totum, q̃a ſuperlatiuũ
continet inſuperabilem quantitatem. Adde ꝙ Bal. conſ. 381. j. lib. dicit ꝙ relinquitur ar-
bitrio iudicis. Sed quid ſi maior, & maxima, Dicit eſt maius dubium. tamen ꝙ putat idẽ
per no. in auth. præterea. C. vnde vir, & vxor. Adde ꝙ magna & parua quantitas dicitur,
inſpecta qualitate cauſæ, & perſonarum. gl. in §. pretium. Inſtit. de emp. & vend. Rayn. in
repetitio. l. libertus, j̃. de oper. liber. & Bal. in l. 2. C. ſi aduerſus vend. et vide Cæpo. in tra
cta. de ſimula. contractuum. §. vj. quia in iſto tenetur contra Bar. hic, & ibi vide concor.

k Pom. ¶ Caſus hic. Vide Ale. conſi. 131. vol. ij. Are. conſi. 216. in j. col. pro cuius conſi. fa-
cit quæ ponit Alex. conſi. v. volum. ij.

l Alex. ¶ Mandatum. Singulariſſima limitatio, & ampliatio ad l. ij. C. de reſcin. vend. ſed
forte non eſt vera per l. ſi voluntate. eo. tit. vbi illa venditio fuit facta per filium procu-
ratorio nomine patris. &c. Et cum Bart. tenuit Ant. in commen. c. quintauallis. de iure
iu. per Imo. in l. ſi quis arbitratu. de ver. ob. per Lud. in l. ſi quis cum aliter. eo. ti. Abb. in
c. cum cauſam. de emp. & ven. dixit ſe dubitare iſtud dictum non eſſe verum, quia pro-
curator repræſentat perſonam domini, & imputandum eſſe domino, qui talem procu-
ratorem elegit, alleg. bonum tex. arg. a ſpeciali in l. cum mandato. §. fi. s̃. de mino. Aliud
dicit eſſe in arbitratore, qui eligitur tanquam bonus vir, vnde ſi facit contrarium peti-
tur reductio, & contra Bar. tenet Imo. in d. c. quintauallis in v q.

† Clau. ¶ Firmo modo. Iſtud reprehendit, & limitat Are. conſi. 126.

m Pom. ¶ Quæro. Vide Pan. conſi. 2. volu. j. Oldr. in tracta. de arbi. q. xvj. Fed. conſi. 285. ij.
dub. Fel. in c. præſentata. ver. vt idem. de teſti. Ale. conſi. 101. col. fi. vol. ij.

n ¶ Nouis probationib. Vide per Mod. in l. j. §. ſi quis añ. j̃. a quib. app. non licet, & Ant. in
c. quintauallis. vbi idem, & vide aliquid per Rom. in d. l. ſi quis cũ aliter, de ver. ob. alias
eſt l. ſi quis arbitratu. e. ti. per Bal. in l. ſub prætextu inſtrumenti. in prin. C. de tranſa. &
per Sal. in l. cum antea. C. de arb. & per ea quæ dicit hic Bar. vbi quandoque in cã redu-
ctionis deducitur ꝙ in caſib. in q̃bus eſt neceſſarius dolus, ſi arbitrator pronunciaſſet
ſecũdũ cõſiliũ peritorũ, nõ poſſet peti reductio, ſecũdũ Fl. in l. regula. §. ſed iuris. ff. de
iur. & fac. ign. quia illud cõſiliũ peritorũ excuſat a dolo, q̃a debet eis credi. l. bonorũ
de bo. poſ. & ponit Raph. Cu. in l. ſi conuenerit. ff. de re iu. ſed cui incũbat onus proban-
di de iniquitate laudi, Dy. ponit in conſi. inci. factum tale eſt Bar. dicit ꝙ allegant iniq-
quitatem, vide Bar. in l. hi qui ad ciuilia. C. de app. faciunt quæ j̃. ponuntur per Bald. hic
per Doc. in d. c. quintauallis. Adde Fed. conſi. 285.

o Pom. ¶ Quod autem dixi. Vide Anto. de But. conſi. 224. & Car. conſi. 145. col. j. & Areti
conſi. 78. col. j.

ex primis actis.l.ait ꝑtor.ſ.de minor. & ex.de appel.c.appellanti.in
a cle.Si verò a non eſt neceſſe, ꝙ dolus arbitratoris detegat, tūc pōt
æquitas,,vel iniqtas detegi ex nouis ꝓbōnib.argumēto d.l.eos.C.
de app.& l.ꝑ hanc C.de temp.appel.Pro hoc facit l.vnde ſi Neruæ.
ȷ.eo.dum dicit.ſi arbitrium ita prauum eſt,&c.non dicit,ſi arbitra-
tor fuerit in dolo,ſed ſi arbitrium in ſe, re ipſa iniquitatem conti-
28 neat.¶†Sed quæro,qd hēt ꝓbare b ad detegēdā iſtā iniqtatē? Rñ.
b ꝙ arbitrator aſſumit ſup ꝯctu, qd ſit ꝓbandū declarat in l. qd.n.in
fi.ſi.n.ꝑſonæ ſint æquales, partes ſocietatis debēt eē æquales. Sed
ſi in ꝑſonis eſt varietas in opera,vel induſtria,vel in pecunia, tunc
boni viri æqtas facit,vt ptes poſſint eē inæquales.Iſta ergo æquali
tas vel inæqualitas erit ꝓbāda ex qua detegit arbitriū eē æquū,vl
iniquum.& iſtud in ꝯctu eſt facile.S verò arbitrator aſſumit ſup li-
te,vt dixi ſ. vr aſſumi ſuper ꝯctu tranſactionis ineundo ſuper lite
illà.Qualiter ergo ꝓbat,& detegatur iniquitas?iudicio meo habe
mus,legē determinātē hoc clarè ſ.de tranſactio.l.cū hi.in princ.§.
vult igit.& §.fi.vbi dr,ꝙ lex voluit,ꝙ iudex ordinarius eſſet bonus
vir,qui arbitraret ſup trāſactione alimētorū.& ad hoc vt rectè ar-
bitret,declarat in §.vult igitur,vbi vult ꝙ cognoſcat de cā,quare ꝑ
uenitur ad trāſactionē,de mō q̄tum hincinde ſit dandū,vel detinē
dum,de perſonis tranſigentiū,videbitis,vt ibi patet.Ex quo hēs ꝙ
c corā iudice reductionis c non ſufficit probare arbitratorem ꝯ iuſti
tiā arbitratū eē in totū vel ī partē:nō.n.ad hoc aſſumit, vt ſm iuſti.
tiā iudicet,vt ſ.dixi;ſed vt in tranſactione interueniat,ſed dēt pro
bari cā quare qs petebat,ſeu quare qs ſe defendebat.Itē vt arbitret
ſm qualitatē ꝑſonarū.Itē q̄tū ī iſto dubio æquū fuiſſet tm̄ alterū al
teri trāſactionis noīe dari,vel æquū fuiſſet nil dari,vl totū dari: &
ex hoc æſtimat modus in quo arbiter debuit ꝯdēnare.l.cū hi.§.mo
dus.ſ de tranſa.& hoc eſt qđ no.in d.l.Lucius.§.fi.ȷ.ad Tre.& ibi vi
d de qđ dixi,vbi qñ qs d eſt deceptus in tranſactione,īſpicit nō veri-
e tas,ſed æſtimō dubij euentus illius litis. e Et ex hoc apparet ꝙ arti
culi,& ꝓbationes tunc dnt concludere ꝙ tūc cū arbiter iudicauit,
ſic erat æquū,quia tales & tales probationes habebat. ¶Nō.n.ſuffi
f ceret ſibi ſi hodie ſuperuenirent ꝓbōnes de nouo,vt l.ſub ꝑtextu.
29 C.de tranſac. ¶Quæro f qñ † examinatur æquitas,g vel iniquitas
g arbitrij.vtrum arbitratores poſſent ſuper hoc teſtimonium ferre?
Certè ſi ipſi inueſtigauerūt de facto,nec ſunt aliæ probōnes, poſ-
ſunt examinari,ſi ſunt duo,& eis credit:vt in c.cum dilectus.ex.de
30 elect.circa qđ vide Inn.ex.de arbi.c.ij.¶Quæro, qd ſi in cōpromiſ
h ſo ſit dictū h ꝙ ex nūc partes homologauerunt qcquid fuerit arbi
tratum ſiue iudicatū.Dy.ꝯſuluit ꝙ homologatio,q̄ ꝑiudicat,debet
fieri poſt laudū:alias ſi fiat añ, eſt idē iuris ꝙ dictū ē in renūciatio-
31 ne ſimplr facta.vr.n.homologare,ſi æquū fuerit arbitrat⁹.¶†Quę
i ro quid ſi ē iuratū ſup ꝯpromiſſo, i in quo eſt renunciatū petitioni
reductionis? Rñ. ꝙ iurm hēt in ſe illā ꝯditionē q̄ hēt pactū præam.
bulum,ſ.ñ venire ꝯ,ſi æquū arbitratus fuerit,vt in c.qntauallis. ex-
32 tra,de iureiu.& l.fi.C.de nō nu.pe.& l.fi.in prin.ȷ.ad muni.¶†Quæ
ro,ſi ille qui petit reduci ſuccubuit,an poſſit ab eo exigi pęna?Dy.
ꝯſuluit ꝙ ſic,tu declara,vt dixi in l.Iul.circa primā lect.ſ.de ꝯd.ind.
k ¶Quæro quæ eſt rō drīæ,k ꝙ †arbitramētū ꝑt peti reduci ad arbi-
33 trium boni viri,ſed ſnīa arbitri non?Br, qñ qs ꝯpromittit in aliqué
tanq̄ in arbitrum, ſic vt ſeruet ordinē iudiciarium. ſaltem in iudi-
cando ꝯtemnit iudicē ad quē ptinebat iſta iuriſdictio:& iō ad eum
non ꝑt redire,ar.ſ.de arb.l.litigatores.in prin. & hoc ē qđ dicit tex.
cum gl.Et qñ ꝯpromittit in arbitrū, ꝯpromittit ī eū,vt ī ſolum bo-
nū virū;& ita ꝙ ab eius dicto ñ recedat:nec ad iudicē eatur. vt ſ.de
arb.l.3.§.j.ibi,quaſi virū bonū , &c.vt ibi dixi.Sed qñ ꝯpromittitur
in arbitratorē cū ſemꝑ fiat ſup ꝯtractu q celebrat ex ptiū ꝯuētiōe,
non ex iudicis authoritate tūc nulla fit iudici iniuria, & aſſumitur
arbitrator tanq̄ bonus vir ſimplr. Et ſi diceret in compromiſſo, ꝙ
aſſumit tanq̄ bonus vir ꝑcipuè,& ita ꝙ nō eat ad aliū: tunc iſta ver
l ba nó opant l tm̄ quātū renūciatio,de qua ſ.dixi.† Poſſem⁹ q̄rere
vtrū arbitrator debeat arbitrari pn̄tib.partib. ita ꝙ eis abſentib. nō
poſſit?Doc.tāgunt in l.vlt.C.de ꝯh.emp.Dixi plenè in l.ſi quis arbi
tratu.ȷ.de ver.obl.Itē an excōicatus,vel exbānitus poſſit eſſe arbi-
ter,vel arbitrator,dixi in l.ex facto.§.ſi qs rogatus.el 2.ȷ.ad Trebel.
ver.iſta q.fuit.Itē vtrum furioſus habēs dilucida īterualla. Vide gl.
in l.cū furioſus.ſ.de iud.ſup verbo,adijcit.Itē vtrū filiusf. inuito pa
tre.Dic ꝙ ſic,vt ī l.3.§.ſed & ſi filius.ſ.de pec.Vtrū ꝑsbyter poſſit ꝯ-
ꝓmittere?Vr,ꝙ nō,vt dicit Cy.C.de tranſ.l.ꝑſes. Quis aūt poſſit eē
arbiter,& qs poſſit ꝯpromittere,& de qb. reb. & formā ꝯpromiſſi,
m vide pleniſſimè ꝑ Gof.ī ſum h⁹ ti.ī iſta mā. m Itē ītra quātū tps arbi
ter dēat arbitrari,dixi plene in l mulcta. ȷ. de ꝯdi. & demon.& ȷ. de
leg.2.l.j.& ibi plene ſcripſi,& hæc de iſta materia dicta ſufficiant.

ADDITIONES.

a ¶Si vero.Vide Ale poſt Bar. ſub prætextu.col.j.C.de tranſ.

b Ale ¶Probare.Adde late no.per Ant.de Bur.in c.quintauallis.de iureiu.in verſicu. venio ad quintum,qualiter iniquitas detegatur.latius per Ang.in ſua diſpu.inci. duo ad inuicē litigantes compromiſerunt.in ver.ſimiliter occurrit videndum,& qđ no.Mod.in l.j.§.j.à quib.appel,non licet,& dicit Bal.in l.ſi hæres.ff.de manumi.teneo, ꝙ arbitrator non poteſt remittere ſuper debito liquido,niſi in modica quantitate.
Pom.¶Vide Pan.conſ.64.j vol.Bal.conſ.62.parte 3.

c Ale ¶Iudice reductionis.Qñ quis petit reductionem,hēbit neceſſe ꝓbare laudū fuiſſe iniquum,reſpū æſtimōnis dubij euentus.Adde Bar.in l.ſi quis cum aliter.de ver,ob.& in l.2.C.de reſcin.ven.in 8.op.& Bar.in l.Lu.§.fi.ad Treb.ſed Bal.in d.l.2.C.de reſcin.ven.in 6.opp.reprehendit Bar.& etiam Ro.in d.l.ſi quis cum aliter.& idem Raph.ibi.

d Pom.¶Quando quis.Vide Soc.conſ.85.per totum.vbi ſequitur Bar.hic.

e Ale.¶Litis.Not.iſtud dictū Bar.ꝙ ille qui vult oſtendere laudū arbitratoris eſſe iniquū, ñ ſufficit oñdere iniquitatē ſolā,quæ apparet inſpecto pn̄ti ſtatu.ſed dēt ēt oñdere,& ꝓbare tale arbitramentū eſſe iniquū,nō ſolū ꝓut tūc eſt,ſed ēt inſpecto futuro euentu litis.Quam doctrinā ponit ēt Bar.in l.ſi quis cum aliter, de ver.ob.Cum qua trāſit Ang.C.de reſc.ven.l.2.& ibi ēt Bar.idem tenet.& Bart.& Imo.in l.Lucius.§.fi.ȷ. ad Treb.& ibi ēt Pau.in lec.Paduana.& Imo.in c.cum cām.de emp.& vē.& An.de But.in c.quintauallis.in §.caſu,de iureiu.Sed contra iſtā ſententiam Bar. tenet & in c.quintauallis, in 6.caſu,& ibi,Imo.contra Bar.tenet ēt Bal.& Sali.in d.l.2.C.de reſcin.ven & ēt Sal.hic in 15 q cōtra Bar.ēt tenet Bap.& Rom.in d.l. ſi quis cum aliter.ſed Mod.ibi ſuſtinent Bar.dnt tñ, ꝙ in practica eius opi.non ſeruatur,quia ſufficit, ꝙ oſtendatur iniquitas laudi,inſpecto præſenti ſtatu,non facta aliqua conſideratione,& probatione dubij euentus litis.

f Pom. ¶Quæro,Vide Ale.in conſ.61.vol.2.& l.ſciendum,ff.de ver.ob. Fel.in c.cum à nobis,de teſt. Ant.de Bu.conſ.23.in j.parte,& Are.conſ.68.

g Alex. ¶Aequitas. Vtrum arbitratores poſſint ferre teſtimonium , quando tractatur de iniquitate laudi,no.Bar.poſt gl.in l.ne in arbitris,C.de arb.

h ¶Sit dictum.Vide Bar.in l.cum antea,C.de arb.& Bal.in l.fi.in 12.q.C.de contah.emp.& Dy.hoc ponit in cōſ.inci.in Chriſti nomine amen.factum tale eſt,Ptolemeus,in 4.dub.
Pom.¶No.iuramentū recipere omnes illas tacitas conditiones , quas recipit promiſſio principalis ex iuris diſpoſitione.Pro quo optime facit l.fi.ff.qui ſatiſ.cog.quod limita,vt Bal.in c.quæ in eccleſiarum,extra.de conſti.Ale.conſ.13.vol.j.& Soc.conſ.85.Ant.de But.conſi.24.

i Ale.¶Super compromiſſo.Vtrum per iuramentum poſſit renunciari reductioni. & vide Io.And.in addi.Spec.qui concludit, ꝙ iuramentum poteſt ſine peccato ſeruari,& debet, aliàs perimitur. Aut laudum eſt iniquum re ipſa,& debet ſeruari. Aut dolo arbitratoris, vel per pecuniam,vel per ſimilem cauſam,& tunc non operatur,quia futurus dolus non remittitur,& hoc ſequitur Hoſt.& vide per Lud.in rub.de arb.Et iſtis adde no. per Bart. & doc.in auth.decernimus.C.de arb.& tex.& doc.in c.2.de arb & Bal.in l.ſi procurator, in prin.ff.de cond.ind.vbi in effectu videtur velle idem quod Bar.hic.Idem Old.in conſi.161.per Sal.in d.l.cum antea.C.de arb.& vide hic per Sal.13.q.per Pau. de Caſt.in l.[illegible] ff. qui ſatiſ.cog.per Ang. in conſi,188 & conſ.169.& per alios in d.c.quintauallis,adde hic quę ſ.dixi.

k Ale.¶Ratio differentiæ.Adde Bal.in l.j.C.de arb.

l Alex.¶Operantur.Illa verba tunc operantur tantum ſi apponantur in compromiſſo, ꝙ in eo aſſumantur boni viri præcipue.Adde Bar.in l.Labeo.§.tametſi,ff.de arb.

m Pom.¶Materia. Ad materiam, vide Are.conſ.61.ad fi.vbi ponit duo pulchra dicta de teſtib.deponentibus coram arbitratore.

LEX LXXXII.

1 *Pater filiam viduam iterum dotare tenetur eadem dote, ēt de iure Digeſtorum.*

a Si ſocius. a Pactū inter ſocios, ꝙ filiæ de cōi dotent,eſt validū:& ſi durante ſocietate dos reddat in cōi cū ſua cā reuertitur:ſecus,ſi ſocietate ſoluta ꝑ filiā recuperat:& ſi acceptilatione fuerit liberata , ſocio non nocebit. h. d. quam legem not.
1 ¶†No.ꝙ de iure iſto pater tenetur filiam viduā iterū dotare eadē dote.Onus. n. dotis eſt,& ſic non vr hoc inductū de nouo, ꝑ auth. ſed quamuis.C.de rei vxo.actio.dixi in l.poſt dotem.ȷ.ſol.mat.

ADDITIO.

a Ale.Si ſocius.Facit ad q.de qua per gl.& Doc.in l.ſi cum dotem,§.1.ſol.mat. & vide quæ dixi poſt Bal.in d.auth.ſed quamuis.
Pom.¶Facit ad q.de qua in l diuortio.§.quod in anno.ff ſo.ma.Et ad iſtā l.vide Ale.conſi.133.2.dub.2.vol.& conſ.154.in prin.vol.2.Ant.de Bur.conſ.7.Ro.cōſ.145.Imo.28.& Ale.conſ.55.ad fi.vol.j.& Ro.conſ.413.vbi tenet per hanc legem, ꝙ frater,qui habet bona cū alio fratre,non tenetur dotare de communi filias fratris.De quo etiam vide Alex.conſi,70.vol.5.& Soc.in conſ.46.

LIBER XVIII.

a De contrahen.empt. a Rub.

ADDITIO.

a Ale.¶De cōtrah.emp.Sed dubitatur circa hunc ti.pone, ꝙ venditor negat ſe rē vēdidiſſe emptor ꝓbat ꝑ teſtes ipſam venditionē,ſed quantitatē pretij non,qa teſtes forte non recordāt,an ſit ꝓbata emptio?videt ꝙ non,ꝑ illā gl.quæ eſt in l.Lucius. circa princ.ſ.de infa.quæ vult nō eſſe credēdū teſtib.non plene factū ipſum deponētib. iūctis no.ꝑ Spe. in tit.de teſte.§.nunc tractādum in ver. ꝙ ergo.Hāc q.tractat Pau.de Caſt.in l.j.C.de rei ven.vbi decidit emptionem fore ꝓbatā,& iuſtū ꝑtiū declarabit officio iudicis. Facit gl. in l.ſi ex cā.§.nunc videndū.in gl.3.circa prin.ff.de min. Vide quæ dixi poſt Bal. in l.cum antiqtas.in fi.C.de teſta.contra prædictam deciſionem facit ꝙ voluit Cy.& Ray.in l.j.C. de contrah.& commit.ſtipu.vbi volunt, ꝙ ſi inſtrumentum cātet qualiter Titius emit tale fundum ab eccleſia , ſed non dicit ꝓ q̄to pretio, ꝙ tale inſtrumētū nō ꝓbat titulū emptionis,ēt cōtra tertiū, ꝙ ēt ſeqtur Bal.in l.ſciendum,in fi.j.col.de verb.obl.vbi rñdet ad §.itē pretium.Inſti.de cōtrah emp.Ita in cōtrariū facit qđ ſcribo poſt Bar.in l.tranſactio C.de tranſ. Ad prædicta,vide ſingulariter Bal.in l.1.& 2.C.de reb.ali.non alie.vbi quærit, ꝙ ſi teſtes deponunt qualiter talem fundum emi à tali, ſed non dicunt pro quanto pretio , & ꝙ poſſedi decem annis,an iſta probent præſcriptionem . Ad prædicta etiam,vide Bar.in §.Marcellus.in vlt.q.ſ.de iureiu.in l.ſi duo patroni.Adde vt per Pe.de Anc. conſ.332.& Ro.conſ.110.

LEX PRIMA.

1 *Emptio,& venditio an ſint de iuregentium.*
2 *Numi ſunt inducti de iuregentium,non ciuili.*
3 *Verbum,comparare,neceſſario non importat emptionem,ſed comprehendit etiam permutationem.*
4 *Conſenſus ſi reqratur,intelligitur inter præſentes, vel per nunciū,vel epiſtolam.*
5 *Quid ſi reuocatur mandatum,& nuncius ignorat.*

a ORigo a emendi. Per iſtam legem vr, † ꝙ ꝯctus emptionis non ſit de iuregentium : quia pecunia non fuit de iuregentium,ſed de iure ciuili,cuius ꝯrium in hac l.in fi.dicitur. Gl. in l. eas.ſ. de

ADDITIO.

a Ale,Origo.Vide Bar.in l.j.C.de vet.numiſmatis poteſtate,lib.11.& quod etiam ipſe no in l.2.§.j.ſi cert.perat. Et cui concedi poſſit priuilegium cudendi monetam , vide gloſſ.& Bart.in l.fi.C.de fal.mone.

de capi. dimi. vr̃ dicere q̃d emptio est de iuregentium, hoc est quia hẽt æquitatem nãlem à iuregẽtiũ, tñ iure ciuili est inducta. Breuiter ego puto, ꝙ emptio sit inducta à iure gentiũ. Ius. n. gẽtium est quo oẽs gentes vtuntur. Licet. n. emptio nõ inceperit ab initio, quo gẽtes cęperũt esse, nulla tñ gens est, q̃ æ non hẽat mãm siue monetã formã publica signatã. Nã antiqui signabant in corio, q̃dã hodie si
1 gnant in charta. Vñ non credo, † ꝙ nummi sint inducti de iure ci-
2 uili, imò iuregentiũ. ¶ † No. ꝙ verbũ, ꝯparare, nõ significat emptio
† nem de necessitate, sed ꝯprehendit ẽt permutationẽ, de quo in l. j.
a C. de re. pm ¶ Vltimo † gl. tua dicit b duo notabilia, † ꝙ vbicũq; dr̃
3 ꝯsensu, intellr̃ de ꝯsensu adhibito inter p̃ntes, vel ꝙ interuenit c or
b ganũ nũcij, vel epistola. † Itẽ q̃rit gl. quid si reuoco mãdatũ, d & nũ
4 cius ignoret? De hoc vidistis in l. j. §. sed ego. s̃. quod iussu. & p Cy.
c in l. mandatum. C. man. vbi de hoc ponit plenè, &c.

ADDITIONES.

† Clau. ¶ Vltimo. Istud per multa reprehendit Ro. consi. 395. vbi cõcludit sufficere, ꝙ certificetur per alium, licet in cõs. 353 in 4. dub. simpliciter sequatur. Vide ẽt Are. tenentẽ contrarium consi. 129. & vide Fel. referentem opin. Ro. consi. j. in c. cũ contingat. de rescr. & idem quod tenet hic Bar. in l. post dotem, j̃. sol. mat. & vide Ale. in l. qui absenti, in prin. l. & ibi Are. de acq. po.
a Alex. ¶ Gl. tua dicit. Adde gl. in l. consensu, & ibi Bar. cum his, quæ ibi dixi post eum, j̃. de act. & obl.
b Pom. ¶ Interuenit. Vide quæ posui ad Bar in l. absenti, j̃. de do.
c Ale. ¶ Mãdatũ. Dixi in l. j. C. de satis. p Bal. i l. si liberã, C. ꝙ cũ eo. & latius p eũ dẽ in l. mãdatũ, C. mã. & in l. falsus, C. de fur. In hac materia q̃d licet nõ valeat emptio, nisi sit expssũ certũ p̃tiũ, tñ valeat ꝓmissio d̃ vẽdẽdo. Ita dicit Bal. i l. pe. C. cõ. de le. & intellr̃ ꝓmittere iusto p̃tio, vt ibi ipse dicit. & an valeat vẽdõ facta vno nũmo, vide Bar. in l. si qs añ, de acq. pos. Et q̃ sit cã ꝓxima i cõtractu vẽdõnis, vide Bar. in l. j. s̃. de cõd ind. & no. ꝙ licet p̃tiũ sit incertũ, tñ si p p relatione ad aliud p̃t certificari, vẽditio valet, vt dixi i l. a diuo Pio. §. si pignora, licet Bar. ibi teneat cõtrariũ, d̃ re iu. & an appellatiõe vẽditiõis, veniat donõ, vide Bar. in l. filiusfa. §. diui, de le. j. vbi vide oĩno, adde vt per Pau. de Ca. cõs. 132.

LEX II.

Inter patrem. Vide ꝙ dixi in l frater à fratre. s̃. de condi. indeb. in vlti. lect. quam non legi in cathedra, sed eam feci scribi. h. d.

LEX VI.

a Sed Celsus filius. a

ADDITIO.

a Alex. ¶ Sed Celsus. Et dum dicit hic, ꝙ locus publicus vendi non potest, vide Bal. in rub. C. eo. in 2. q.

☞ §. Si fundus. Vbi ꝯ̃tus ex ꝯ̃tione resoluit, actiõe ex eo ꝯ̃tu agit ad id, q̃d ẽ actũ, h. d.* Vel sic, Pacta inter ꝯ̃hẽtes apposita in oẽm euẽtũ sunt seruãda. h. d. s̃m Ia. de Are. Et caue, q̃a hic sunt tria pacta. Primũ ĩ pñ. Secundũ ibi, & vt si. Tertiũ ibi, vt quanto minoris, &c. Et est notabilis tex. hãc distinctiõnẽ
☞ feci tibi l. & elegãter. ĩ pri. s̃. de dolo. licet istã l. ibi ñ allegauerim.*

LEX VII.

1 *Contractus collatus, in arbitrium alterius contrahentium, vel ẽt tertij an valeat.*

a Hæc venditio. a Si in alterius ex ꝯ̃hentib. arbitrio ꝯ̃dõ ꝯferatur, intellr̃ de arbitrio boni viri: & tunc arbitrandi facultas extinguit̃ cũ in mora fuerit. h. d. ꝙ no. mul
1 tũ. † Hanc q̃õnẽ habuistis l. si ita coita. s̃. titu j. & l. si quis arbitratu. de ver. ob. ꝙ si ꝯmittit̃ in arbitrio alterius aliqua ꝯ̃dõ ꝯ̃tus, ꝙ si nõ arbitratur, nõ valet ꝯ̃tus. Sol. hic ꝯmittit̃ in arbitrio vnius ex ꝯ̃hen
b tib. ibi tertij. Rõ, q̃a bonus vir, ꝙ dẽt arbitrari, b est iudex ꝙ non p̃ot adiri, nisi sup ꝯ̃tu qui subsistat, vt l. domũ. j̃. eo. Mõ q̃ñ ꝯmittit̃ vni ex ꝯ̃hentib. & ipse non vult arbitrari, pro impleto hr̃, & ẽt ꝯ̃tus est firmatus: ergo iudex p̃t super hoc adiri: secus q̃ñ tertius arbitrari nõ vult, vt dixi in l. si quis arbitratu. j̃. de verb. obl. Itẽ mirandũ vr̃, ꝙ facultas arbitrãdi eo ipso pereat, ꝙ ẽ in mora, ꝙ vr̃ ꝯ casum l. fin. §. sed & si qs. C. Communia de leg. vbi dr̃ ꝙ duret pannũ. Hoc exami
☞ naui in l. j. j̃. de leg. 2. dixi in l. si qs arbitratu. de ver. ob.* ¶ Hic gl. ĩ verbo, obstrictus. facit d̃riam inter, si volam, & si voluero: & cũ volã, & cũ voluero, de qua plenè in l. centesimis. ĩ fi. j̃. de ver. obl. ¶ Itẽ no. ꝙ facultas arbitraria finit̃, cũ qs fuerit in mora. De hoc tetigi ĩ
☞ l. si qs arbitratu. de ver. ob. & ibi istã l. examinaui. & ĩ l. j. j̃. de le. 2.*

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Hæc venditio. Et no. ꝙ si vendo, vel loco pro iusto pretio, nullo apposito declaratore, vel apposito, sed mortuo, dixit sing. Azo. Inst. loc. quod debet agi præscriptis verbis. Sequitur Bal. in l. contractus. de fide instr.
Pom. ¶ In materia huius legis vide Ale. in l. si fundus, §. potest, de pig. in apostil. Paris. ¶ Limita nisi vẽderet vniuersitas, & cõstitueretur aliq̃d p̃tiũ ꝓ iure pronat⁹ Itẽ de ista materia q̃uo ius patronatus posit in vniuersitatẽ trãsire, & q̃d si vxor daret marito oĩa bona in dotẽ, an in maritũ transeat ius patronatus, vide Pau. de Eleaz. in 4. disp. in q. sua incip. patronus. & per discursum totius, vbi vr̃ fuisse in illa opi. q̃ refert Ale. hic ipsum habuisse in cle. j. de iur. pat. q̃ opi. reꝓbat Fel. hic. iõ bñ no. Itẽ vide ad ista Abb. in c. q̃to, extra de iudi. vbi ponit, ꝙ licet veniat ius patronatus cũ vniuersitate, tñ si specificaretur ius p̃ronatus, ñ posit venire. Alleg. Io. An. in c. j. de iu. pat. in 6 & ibi ẽt ponit de iudice laico, an cũ vniuersitate posit priuare aliquẽ iure patronatus, & vide Doc. ẽt ibi. Item de eo, q̃d dictũ ẽ s̃. an in maritũ, ĩ quẽ trãsit vniuersitas bonorũ vxoris, trãseat ẽt ius p̃ronat⁹, vide Fel. in c. cũ Bertholdus. de re iu. vbi all. ꝓ & cõtra, & nihil clare firmat, ex alia tñ rõne mouẽt doc. p eũ ibi allegati, q̃ ex rõne Pa. de Elea.

s̃. vide per eũ, & ibi ẽt vsq; ad fi. illius c. ponit, ad quos trãseat ius præsentandi, & an trãseat in creditorẽ, cui traduntur bona pignori. Et q̃d in cõductore ad t̃ps, & q̃d in sequestro, & multa tangit pro declarõne c. ex literis, de iur. pat. & regulæ prædictæ, ꝙ cũ vniuersitate transeat ius p̃ronatus, vel ius præsentandi. Item an trãseat in fideicõmissariũ, vel fiscũ, vide Ias. in l. venia, in princ. C. de in ius voc. Itẽ, an q̃ñ cũ vniuersitate trãseat ius pat. ita trãseat, q̃d esset mere sp̃ua le, vide Barb. in c. ad q̃ões, de re. perm. Item si vendatur villa cũ iur. pat. ꝙ valeat, secus si diceretur in iur. pa. s̃m Abb. in c. querelã, de simo. In cõtrariũ vide Soc. in l. si is, qui ducenta: in princip. de reb. dub. Item ad primã apostillã Ale. positã super hac l. in fi. adde ꝙ ista opi. Pau. de Elea. reprobat Fel. in c. causam, ver. & prædicta procedunt. extra de præscr. referunt contrarium tenere Ioan.
b And. & alios, vide Ias. in l. diuortio. §. si vir. in vlt. col. ff. sol. mat.
Ale. ¶ Arbitrari. Sequitur Bal. in rub. C. eo. in 2. q. & in seq. ibi, tamen si bene ponderetur, restringit istam legem, quando per modum conditionis, confertur in arbitrium contrahentis, secus si per modum commissionis, vel dispositionis. sed Bar. sentit aperte contrarium in l. si quis arbitra. in ver. op. de verb. oblig. & melius per l. fin. C. eo. Adde quæ posui in l. si quis arbitratu.

a §. Huiusmodi. a Hoc intendit. Non vr̃ incertum, quod ex alio potest certificari. h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Huiusmodi. Hic est vna gl. sing. secundum Imo. in l. si stipuler. iuncta l. si certos. de ver. obl. Vide Bal. in l. in vendentis. in 4. oppo. C. eod. titu.

§. Si quis ita. Adiectio pluris nisi certificet per aliud nil releuat. h. d. De hac dictione, plus dixi in l. Publia § pe. s̃. depositi.

LEX VIII.

a Nec emptio. a Si venditur res, nõ valet venditio, nisi res extet: si venditur dubius euentus, ꝯsistit vẽ
☞ ditio, licet nil sequatur. h. d. Declaraui in l. si iactũ. j̃. de emp.* No-
☞ tabilis lex & subtilis, & per hanc legem fundaui semel vnam quæstionem, quam posui in l. cotẽ. §. qui maximos. j̃. de public. & vecti.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Nec emptio. In hac l. est vna glossella in fin. primæ, quæ ponit de dictione iam, olim, & dudum, qualiter istæ dictiones tria tempora significent, vide Bar. in l. j. §. hoc autem edictum. j̃. de oper. no. nun.

LEX XIX.

a Quod vendidi. a Ex cã venditionis b nõ trãsfertur dñiũ
b nisi pretio soluto, vel fide habita de eo.
☞ h. d.* Ista est bona lex, vide ibi tex. accipientis, &c. Dic, licet traditio fuerit secuta alias: nisi tñ p̃tiũ fuerit solutũ, non fiet translatio dñij, vt no. Inst de rer. diui. §. venditæ vero. in princ. Et istud ꝙ dicit hæc lex, vel fidẽ habuerimus, &c. intellige in vẽdẽte rẽ ꝓpriã: q̃a ille p̃t hẽre fidẽ de p̃tio, vt hic: al's vendẽs rẽ alienã, vt ꝓcurator, vel tutor, vel alius administrator nõ posset habere fidem de p̃tio, vt l. si ꝓcurator. cũ ibi no. in gl in verbo, soluto. j̃. de iure fisci. Et vide q̃ dixi j̃. de re iu. l. à diuo Pio. §. sed si emptor. ibi. Quæro, an ille, ꝙ vendit: & c. vide q̃ scripsi in l. si non donationis. C. de ꝯ̃h. emp. Sed q̃ro, nunq̃d iste, ꝙ vendidit rẽ, & tradidit, & habuit fidẽ de p̃tio, hẽat istã rem obligatã ꝓ p̃tio sine aliqua ꝯuentiõe? dic ꝙ non, per l. j. in fin.
☞ j̃ de reb. eo.* Quid in alio ꝯ̃tu, vtrum dominiũ transferatur mer
c ce soluta. c vel habita fide de ea. Vna gl. est de re. perm. l. j. quæ vr̃ dicere hoc esse speciale. alibi in l. cum proponas. C. de dolo. videtur dicere contrarium. & j̃. de fur. l. si seruus. §. locaui.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Q̃d vendidi. Ante videatur non habita fides. dic q̃ñ inter contrahentes agitur ꝙ soluatur incõtinenti pecunia, q̃a venditor dicit. nõ confido de te. s̃m Bal. & gl. in l. in ciuile. C. de rei. ven. & in dubio præsumitur habita s̃m glo. Hoc fallit in casib. singulariter no. in l. si donationis. per Bal. C. eo. Et ꝙ præsumatur fides. est & gl. in l. ꝓcuratoris. §. sed si. de tributoria. Et quando videatur habita fides de pretio, vide q̃d legitur. & no. in l. si quasi. s̃. de pig. ac. & vide Bart. in §. locaui. in eo. prin. & fi. vide Bar. post gl. in l. j. j̃. de rer. perm.
b Ale. ¶ Venditionis. Adde Bal. in l. vendentis. in 4. opp. & in l. fi. in 4. opp. C. eod.
c Ale. ¶ Merce soluta. Vide late Bar. in d. §. locaui.

LEX XXII.

1 *Patronatus ius transit, vniuersitate vendita.*

a Hanc legem. a Ex hac lege dicunt quidam, ꝙ † vendita
1 vniuersitate, trãsit ius patronatus: secus in re singulari. de quo vide extra, de re iudi. c. cum Bertholdus. & de iure pat. c. cum seculum reliqueritis.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Hanc l. Vide Bald. in l. si quis. §. certum. de sec. nup. & c. Fallit etiam q̃ñ vniuersitas ipsa esset vẽdita: puta hæreditas, & esset necesse ꝙ fieret traditio singularum rerum, hoc casu non includitur ius patronatus in tali venditione. vide per Mod. in c. quanto. de iudi. Pau. de Elea in cle. j. de iure patro. quod not. ad limitationem l. in modicis. infra eo. & l. quædam. de acq. rerum domi. Adde vt per Bald. consi. 1. lib. 5, per Roma. consi. 368. & Bald. consi. 32. lib. j.

LEX XXVI.

I *Prohibitio facta à iudice impedit dominij translationem.*

a Si sciens. a No. quod ꝓhibitio facta † à iudice impedit trans
1 lationem dominij, quod fit in arbitrio. vide extra, de testa. c. Raynutius. & c. Raynaldus. & ibi per gl. & Inno. &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si sciens. Prohibitio facta à iudice impedit translationem dominij, per Bal. in l. ea lege. in fi. de cond. ob cau. C. & adde quod dixi in l. qui absenti. §. j. j̃. de acq. pos. & Bar. in l. filiusfami. §. diui. ff. de leg. j.
Pom. ¶ Adde ꝙ in contrarium tenet Alex. in l. filiusfa. §. diui. ff. de leg. j.

LEX

LEX XXVIII.

a **Rem alienam.** a Gl. hic q̃rit duo, vtrum hæc lex hēat locum in re mobili, & immobili? ꝙ dic vt
b plenè C. de vsuc. pro emp. l. 2. ¶Scd̃o q̃ro, quæ sit rō, b ꝙ res aliena
c non pōt pignorari, sed vendi? qđ dic, vt C. ad Velleia. c l. si fine, &c.

ADDITIONES.

a Parif. ¶Rem alienam. Quid autem, si fie, et inter scientes venditio rei alienæ, vide Alex. consf. 559. in 4. vol.

b Alex. ¶Quæ sit ratio. Sed quō intelligatur ꝙ res aliena non possit pignorari, vide not. & ibi Bar. in l. rem alienam. ſ. de pig. act. Adde ꝙ non tantum committit furtum vendens rē alienā scienter, sed ēt emens, vt l. si liberā, C. qđ cum eo. Et ad istam l. vide omnino gl. no. in l. item si es ſ. de ali. iud mut. cā fa. & adde Bar. in l. 2. ſ. de pig. act. & ibi dixi post eum.

c Ale. ¶C. ad Vellei. E Bal. in l. fi. C. si res alie. pig. da. sit.

LEX XXXIII.

☞**Qui tabernas.** *In dubio vr̃ qs vendere ius, qđ hēt in re. Tene menti, quia bona lex est ista. Ex lege ista colligunt qdā argm̃, ꝙ licet ecclesia, q̃ est locus sacer, vel cemiterium, qui est locus religiosus nō possit pscribi, vt Inst. de vsuc. §. sed aliqñ pt tñ qs pscribere locū in ecclesia, in quo sedeat, vel in cemiterio locū, in quo sepeliat, p hoc C. de lega. l. monumēta. de relig. l. monumentorū. p hoc gl. ſ. de ijs, q no. infa. l. athletas. sup verbo, designatores. & in simili C. de offic. magi. officio. l. iubemus. & ĵ. de diuers. & tēp. pscl. l. si quis q̃. Itē no. ꝙ ad priuatum pt ptinere vsus rei ptinentis iure pprietatis ad rēpublicā. Quod facit p hominib. ciuitatis, habētib. in fossatis publicis, vel alibi hortos p rēpublicā, vt à tali vsu non debeant repelli, pro hoc l. turres. C. de oper. pub. cū ibi no. In tex. ibi, publicæ sint, &c. subaudi, qa licet de authoritate principis ego ædificauerim istas tabernas ī solo publico: vel forte fecerim aliud ædificiū in solo publico, istud ædificiū non est meū. Nec ibi hēo nisi solū vsum, & iō vēdēdo, videor solū vsum vendere, & hæc habentur p gl. ĵ. de dam. infe. l. fluminū. ibi, sed opponit

LEX XXXIIII.

1 *Dissensus circa accessoria non vitiat contractum.*

2 *Principale inspicitur, & non accessorium, licet accessorium sit maioris valoris.*

3 *Permuto si librum meum cum tuo, hoc acto, ꝙ vltra debeas decem, an sit emptio.*

a **Si in emptione.** a Dissensus† circa accessoria c̃tum nō
1 vitiat: & in dubio fit interpretatio c̃ cre
2 ditorem. ¶No. ꝙ dixi in summario. Vlt. no. istum ver. nec refert† ꝙ inspicimus qđ est principale: licet accessoriū sit maioris valoris: &
b facit b iste tex. ad q. † fuit actū c ꝙ permutarē Codicē meum cum
3 tuo Digesto, hoc acto ꝙ dēres mihi dare vltra viginti, eritne hic
c emptio, an pmutatio? Certè inspicit, qđ est principale, vt hic. Facit ſ. depositi. l. j. §. ꝙ si rē. & l. si procuratorem. in prin. ſ. mand. &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Si in emptione. Et ad hanc legem hic in emptione, vide gl. & Bar. in l. ab emptione. & vide Ang. post gl. & Bar. in l. veterib. ſ. de pac. ergo incertitudo circa accessoria, non vitiat. vide Pau. de Gastr. consf. 336. vbi loquitur in sententia.

b Pom. ¶Et facit. Vide Barb. consf. 55. vol. 5. & vide pulchrum exemplum per Ale. consf. 119. versf. quod autem. vol. 5. vbi dicit quod in quolibet contractu magis principale attēditur.

c Ale. ¶Fuit actum. Vide Bar. in l. Arist. in prin. de don. & vide Bar. in l. j. ĵ. de re. permu. Vide Bal. in proœ. feud. & in l. j. C. de rer. permu. & Ang. in l. quæritur. ſ. de stat. ho. & Bald. in dictis præludijs, addit vnum notabile, quod verbum perficit doctrinam Bart. hic, licet de Bar. mentionem non faciat, quid si species, & quantitas sunt eiusdem pretij, quis erit iste contractus? & dic quod erit emptio, & sic contractus iurisgentium.

1 *Alienatio potest per statutum prohiberi.*

1
a **§. Omnium rerum.** Not.† quod per statutū a potest alienatio b prohiberi. facit l. in
b quorum. ĵ. de pig. dixi in l. filiusfa. §. diu. de leg. j.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Statutum. Vide quæ dixi in l. si in emptione, de act. emp. in fi. istius apostilæ, in §. j.

b Alex. ¶Alienatio. Iste §. probat, in ver. vel mores ciuitatis. quod ciuitas potest statuere, ꝙ aliquæ res vendantur vel alienentur. Nam si morib. ciuitatis potest induci, ꝙ res non vendantur, ergo eodem modo potest ciuitas statuere ꝙ res vendantur, istud probatur ex notabili inductione, quam fecit Ang. in l. captorias. in ver. senatus improbauit. de hær. inst. per illum tex. & Bal. in l. morib. per il um tex. ff. de vol. & pup. per Ang. in l. cum prætor. per illum tex. in ver. moribus fœminæ. ff. de iudi. & vult Bar. in l. venditor. §. si constat. ſ. communia prædio.

§. Hominem liberum. Not. gl. aliter vr̃ notari. ĵ. de vsucap. l. si is, qui pro emptore. §. fi. &c.

1 *Emptio in dubio videtur facta ratione dominij, non autem possessionis.*

2 *Emptio rei suæ sicut non valet ratione dominij, ita nec ratione possessionis.*

3 *Vendens ratione possessionis debet præstare se esse potiorem in possessione.*

a
1 **§. Rei suæ.** a No. istū tex. ad tria. † Primò ꝙ rē emendo quis vr̃ in dubio emere rōne dn̄ij: nisi appareat, ꝙ rōne possessiōis expresse agat. De hoc dixi in l. si aliquā rē. ĵ. de acq.
2 pos. ¶†Scd̃o no. ꝙ sicut non valet emptio rei suæ rōne dn̄ij, ita nō valet rōne possessionis, qñ p aliquod interdictū possem possessio-
3 nē aduocare, vt hic ibi, & in iudicio possessionis potior ē. ¶†Tertiò no. ꝙ ille, qui vendit rē rōne possessionis dēt pstare se esse potiorem in possessione, sicut ille qui vēdit iure creditoris, debet præstare se esse potiorē creditorem. C. credi. euic. pig. nō dē. l. j. & ij.

ADDITIO.

a Parif. ¶Rei suæ. Quod non valeat emptio rei suæ, etiam scienter facta, nec præiudicet aliquid dn̄o. vide Ale. consf. 4. vol. 4. habes ad Bar. in l. si rem aliquā. de acq. pos. & emptor soluens pretium rei suæ scienter, non potest repetere, vt dicit tex. in l. rei suæ. ſ. circa qđ vide ꝙ dicit Ale. in d. l. si rem aliquam. ad finem. ꝙ ex neutra valet Contrarium dicit Bar. in l. multum. ff. de ver. ob. Quid autem si res nō esset sua, sed postea efficeretur ex cā, quæ trahitur retro, puta hæreditas, vide Ale. in l. 2. C. de pet. hære.

1 *Executores non possunt emere res, quas ex officio vendunt.*

a
1 **§. Tutor.** a No. ꝙ executores non pn̄t emere de reb. quas debent vendere ex officio. †Contra, de l. cum ipse. C.
☞e. Doc. soluūt ꝙ pt palā, & bona fide, nō clā, &c. *¶Ergo in hoc resident doctores, ꝙ tutor pt emere palā, & publicè. Sed quō istu pt stare: qa rei pupilli non valet alienatio sine authoritate tutoris. l. qcūq;. §. q à pupillo. ſ. de pub. in rē act. Sed iste in re sua authorare nō pōt. nec palam, & bona fide poterit emere. Sed dic, ꝙ in hoc casu tutor fungitur vice duorum: qm̃ emit, vt psona priuata, & authoratur, vt tutor, & persona publica: de quo per Cy. in l. cum ipse. ☞C. e. iunctis notatis per me ſ. de adop. l. si consul.*

ADDITIO.

a Ale. ¶Tutor. Vide in auth. quibuscunque. C. de sac. san. eccl. & ad istum tex. & ad hic no. vide plene per Bar. in l. cum ipse. C. eo. ti.

Pom. ¶Limita, vt per Mod. & Lancel in l. singularia. 3. specia. ff. si cer. pe. Ro. consf. 109.

LEX XXXV.

a **Quod sæpe.** a Glo. q̃rit aliqua hic, de quib. vide C. de fide instr. l. contractus. Dic vt ibi &c.

ADDITIO.

a Parif ¶Qđ sæpe. Circa intellectū §. si qs amico, vide Are. oīno in l. j. in prin. ff. de ver. obl.

a **§. Illud constat.** a Non, valet venditio si ptij q̃titas in emptoris voluntatem, vel arbitrium conferatur. ¶Op. de l. hæc venditio. ſ. e. sol. ibi non ponitur in arbitriū c̃hentis aliquid de substantialib. c̃ctūs: hic secus. quod plene dic vt
† l. in persona. §. generaliter. ĵ. de re. iu. C. e. l. in vendentis.†

ADDITIONES.

a Ale. ¶Illud constat. Per istum §. & §. pretium. Inst. de emp. & ven. & per tex. in l. si voluntate. C. de rescin. ven. & per l. fi. C. de contrah. emp. Et alias consului, ꝙ non possit dari actio ex empto, & vendito, si conuentio non fuit facta de certo pretio, vel postea certificando. Et exemplum, quia dicitur post contractum immediate venditor emptori, si videbitur tibi malefecisse, facias tu, ꝙ des mihi pecuniam, quam mihi promisisti soluere in alia septimana, & ego sum contentus ꝙ nihil sit factum. Cum. n. oporteat emptorem antequā cum effectu agere possit actione ex empto offerre pretium debitum, & conuentum l. Iulianus. §. offerri. ff. de act. emp. Læddes ēt. ff. de ædil. edic. ergo cum non constet per prædicta verba, ꝙ pretium sit centum ducatorum, non potest dici perfecta venditio. bene facit ꝙ no. Iac. de Ra. & Ray. in l. j. C. de contrah. & comi. stip. vbi dixit, ꝙ si producitur instrumentum emptionis factum per tertium à tali prælato de tali re, si in tali instrumento nō continetur certum pretium, per tale instrumentum non probatur titulus, nec præsumere tur vēditionē factā fuisse pro iusto pretio, seu pro aliquo determinato pretio, nā nō præsumitur solemnitas materialis ꝙ nonsit vniforme dictum pretium, & sic non est idem ꝙ in solemnitate formali, vt no. Bar. in l. sciendū. de ver. ob. in princ. & dato ꝙ vbi tale instrumentum tantum, vel similis probatio facta per testes deponentes de venditione, non de pretio certo, producerentur, nō cōtra vēditorē, sed cōtra tertium possessorem, esset dicēdū an standū esset tali probōni, & no. per Bal in l. j. C. de reb. alie. no. al. e. & p Cy. in d. l. j. C. de contrah. & com. stip. quasi non possit iste contra quē producitur opponere de iure tertij. Tñ qñ pducitur cōtra venditorem q nō cōfitetur sibi esse satisfactum de pretio, tunc non negat, ꝙ oportet esse probatum de pretio certo, vt ipse possit cum effectu agere. vt ēt in terminis voluit Raph. Cu. in d. l. sciendum. & Ful. & Pau. de Cast. in l. si duo patroni. §. si quis iurauerit. de iureiu. & est de mente Ray. d. l. j. de contrah. & com. stip. & patet ex allegatis ſ. ista. n. verba in casu nostro, potius denotant tractatum verborum, q̃ perfectum esse contractum, & multa tractantur quæ non perficiuntur. l. si ex ea. §. nunc videndum. in fi. de min. d. l. si volūtate. & l. sciēdum. §. dictum. ff. de ędi. edi. & in c. dudum. de re. eccl. non alien. in 6. Et his verbis per allegata iura vitur Bal. in l. multum. C. si quis alteri, vel sibi. & in l. cum allegas. C. de vsur. & in l. si qs cū aliter. de ver. obl. & nō sufficeret apparere in gn̄e, ꝙ cōtractus fuerit firmatus nisi appareat ꝙ pretium fuerit certū & limitatum, & de illo satisfiet vēditori. d. §. offerri. in tm̄, ꝙ si testes deponētes sup pretio deponerent vnus de minori, alius de maiori summa, nō pp hoc dicitur minor summa pretiū certū, tāq in maiori insit minor: vt videantur testes concordes, iuxta l. diē pferre. §. si plures: de arb. l. §. si stipulāti. de ver. ob. c. j. de arb. in 6. & illud nō vendicat sibi locum in cōtractu facto ex cā onerosa. l. si decē. ff. loca. & no. in d. §. si stipulāti. Et ꝙ sine expressione certi pretij non possit confici instrumentum validum: no Ia. de Rau. in l. j. C. de cōtrah. & com. stip. vt refert ibi Cy. et sequitur ibi ēt Ray. qui ēt dicit ita tenuisse Petr. et testes qui deponunt super tali pretio si vnus diceret, ꝙ vendidit pro decem, et alius etiam diceret ꝙ vendidit pro decem: sed erant in discordia in repetitione pretij, non probarent. Idem si dicerem, ꝙ erant in differentia. Hæc faciunt no. per Ioan. And. in c. in nostra. de testib. dū tractat ꝙ si vnus testis contradiceret vni alteri neutrius dictum valet: nisi alter testis forte in tm̄ esset dignior: ꝙ prouocet forte iudicem ad deferendum secundum formam l. in bonæfidei. de iureiu. Addē Ro. consf. 91. et Pau. de Ca. consf. 132.

† Clau. ¶Vendentis. Et quid in donatione, vel stipulatione, eo modo, Promitto quicquid vel quantum volueris. Vide Bar. in l. à Titio. §. fi. de ver. obl.

a **In iis** a **quæ.** In ijs q̃ vendunt vt spēs, periculū est emptoris incontinenti: in ijs, q̃ venduntur vt pondus, numerus, vel mensura, ē piculū emptoris, cū distinctione q̃ hic habetur. ¶Quæro, qđ in reb. immobilib. vt puta vēdo tibi fundū ad mēsurā, vtrū videatur c̃donalis vēdō? Rn̄ ꝙ sic, vt l. si in vendōne. §. j. & ☞ibi no. ĵ. de pic. & cō. rei vēd. de ac. emp. & vē. l. Iulianus. §. Titius.*

ADDITIO.

a Parif. ¶In ijs. Inquantum dicitur hic, ꝙ non habetur venditio pro perfecta: nisi facta mēsura: amplia etia m, vt procedat in bonis mobilib. vide Bar. consf. 118.

Ale. ¶In principio huius §. intelligitur per Bar. in l. Iulianus. §. si Titius. de act. empt. et vide Bal. in l cum conuenit. C. de pericu. et com. rei ven. an aūt quo ad translationem dn̄ij, & alios effectus ante mensurationem: dicatur perfecta venditio? vide Sal. et Ang. in l. 2. C. de pericu. et com. rei ven. post gl. vbi videtur tenere, ꝙ sic.

LEX XXXVI.

1 *Relatiuum appositum verbo futuri temporis, an faciat conditionem.*

Si quis

Si quis fundum a Not. † φ relatiuum appositum verbo futuri temporis, facit conditionẽ, vt l. Stichum qui meus erit. j. de le. j. Quid de relatiuo q̃titatis? Certè idem, de quo in l. j. j. de cond. & demon.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si quis fundum. Vide Bar. in l. si diuortio. j. de ver. obl. vbi loquitur de relatiuo quantitatis.

LEX XXXVII.

1 *Verba illa quæ in instr̃is ponuntur, quòd si plus valet, donat, quid operantur.*

a 1 Si quis donationis. a Per hanc legem dñt qdã, † φ si in instr̃o ponuntur ista verba, & qđ plus valet, dedit, & donauit pro bonis seruitijs, & meritis, φ tunc non habeat locũ bñficiũ l. 2. C. de resc. vẽ. ita vr̃ tenere Azo ĩ sũma illius ti. ego aliter dixi in l. si quis cum aliter. j. de ver. ob. & in d. l. 2.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si quis donationis. Dicit tñ Bal. in rub. C. e. i 12. q. φ donatio de qua hic, nõ est ꝓpriè donõ, & quid si in instr̃o venditionis dicat, & illud φ plus valet, donauit, an hẽat locum remediũ l. 2. C. de rescin. ven. adde Bal. conf. 3. & xl. v. li

LEX XXXIX.

Si debitor rem pignoratam.

1 *Relatiuum iunctũ verbo futuri t̃pis, vel quod habeat vim futuri facit cõditionẽ.*
2 *Relatiuum inducit conditionem distributiue, non collectiue.*
3 *Verbum præteriti plusquam perfecti, vel præteriti imperfecti subiunctiui, vel optatiui modi trahitur ad futurum.*

a §. Verisimile. a Opp. de l. cum qdã. j. de le. 2. sol. vt ibi. & Cy. tangit multum bene. C. de don. l. si qs
1 argẽtum. ¶ † No. ex hac l. tria. Primũ, φ relatiuũ iunctũ verbo futuri t̃pis, vel φ hẽat vim futuri, facit ꝯdõnẽ. Idẽ. n. est dicere φ natũ erit, & si natum erit, vt hic. & l. Stichũ q̃ meus erit. de leg. j. ¶ Scdò
2 no. † φ relatiuũ inducit ꝯdõnẽ distributiuè, & non collectiuè. q. d. qđ natum erit, quatenus natũ erit, siue in totũ, siue in partẽ, vt hic,
3 & d. l. Stichũ q̃ meus erit, qđ ẽ valde no. ¶ Ter tiò not. † φ verbum
b præteriti plusq̃ pfecti, b vel ꝓteriti imperfecti subiunctiui, vel opta-
† tiui modi, trahitur ad futurũ t̃ps, vt hic dum dicit, φ natũ esset. † & ego dico in l. j. j. de iur. codic. in illa clausula, si non valet, &c. quod aliud est dicere si non valet, aliud si non valeret: quia verbum valeret, ad futurum trahitur, licet videatur præteriti temporis, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Verisimile. Ad istum tex. vide no. per Bal. in rub. C. de peric. & commo. rei vend. & in l. si ea. C. de vsu. & per Bar. in l. cotem. § qui maximos. de publicia. & l. si merces. §. vis maior. ver. sed hoc istat. j. loc. & facit ad q. no. q̃ vide p Ro. in l. 4. §. prætor. ff. de damn. infec. & ibi dixi post eum. Vbi refert illud fuisse dictum Bar. hoc in aliquibus lecturis.

b Alex. ¶ Plusquam perfecti. Vult Bar. φ verbum præteriti plusquam perfecti temporis trahatur ad futurum. Vide Bar. in l. qui Romæ. §. Augerius. de verb. obl. & in l. cum quidam. de aur. & arg. leg. & in l. cẽtesimis. §. fi. de ver. ob. in j. col. & in l. quidam. de ver. ob. & l. quamuis. §. idem scribit. de auro. & arg. leg

† Clau. ¶ Natum esset. Vide Bar. & alios, maxime Ale. in l. sciendum. j. de ver. obl.

LEX XL.

1 *T̃ps si statutum fuit ad petendum, an post terminum possit quis addere in libello.*

a Qui fundum. a Renunciatio facta post terminum ꝯgẽtionalem, nullius est momẽti. h. d. Itẽ per renunciationẽ vr̃em satisfit termino, si aliud non ẽ actũ expresſè.
b h. d. quã legẽ not. ¶ Quæro, qual'r intell'r ista distinctio b q̃ ponit lu risc. hic gl. ponit hic duas opi. Ex scđa opi. Io. arguit φ t̃ps appositũ in mensurando, non videt repetitum in renunciando. Veritas est, φ distinctio colligi: ur ex hoc, aut fuit terminus appositus ad renũ
c ciandũ simpl'r, aut ad renũciãdũ q̃ti minoris ẽ. Et sm̃ c hoc est not.
1 † ad q. statutum est parti t̃ps ad petendum, d q̃rit vtrũ post terminũ
d possit addere libello? vr̃ distinguẽdum, vt hic. Aut fuit datus termi-
† nus ad petendum. † & exprimendã quantitatem, quam volebat petere aut ad petendum simpliciter, sm̃ distinctionem huius gl. &c.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Qui fundũ. Intra quantum t̃ps sit mensuratio fienda, qñ nihil est dictũ de t̃pe, vide oĩno Imo. & Bar. post alios in c. per tuas, &c. de do. q̃ tenẽt mirabiliter, φ intra xl. dies est fienda mensuratio, & post pet. non potest, secus si nihil esset conuentum de mensuratione, vt ibi per eos.
Pom. ¶ Vide Ale. conf. 130. 4. vol. Tex. hic est solitus põderari à Decio, φ imo in cõtractib. bonæfidei, vbi ẽ dies, & pœna, nõ posit mora purgari, quod tenet ẽt Ale. in l. si insulã. referendo ibi Raph. Cu. & Imo. idem tenẽtes. & gl. in l. Lucius. ff. de act. emp. dũ subaudit ibi, ad tex. maxime in gl. i ver. exhibuerit, licet cõtra tenet, ibi Pau. de Cas. in d. l. si insulã. φ imo sit spãle in cõtractib. bonæ fidei, vbi licet dies, & pœna sit, tñ admittitur purgatio moræ. Bal. idem tenet in l. cũ allegas. 16. oppositio. C. de vsur. & istam opi. tenet Ant. de Prato. in consil. quod est insertum in conf 49. vol. 4. & Are. in l. seruum. §. sequitur. ff. de ver. obli.

b Ale. ¶ Distinctio. Vide Bar. in l. si ita stipulatus. §. Chrysogonus. de verb. oblig.

c Po. ¶ Et sm̃. Ex istis verbis no. Bar. φ licet ex forma statuti petitio, & rñsio deãt fieri in termino, al's non audietur, φ si sit intra terminũ in gñe, ꝓponat, poterit de hinc illa post terminũ declarari. Vide Ang. in l. hr̃des palã. §. sed & si notã. ff. de testa. Pari mõ, post datũ ad probandũ, & probationẽ habendũ, poterunt tũ peti publicari testes sm̃ Arch. & Gemi. in c. pia. de excep. lib. 6. Bal. in l. ad testium. ff. de test. Ale. in l. edita. C. de edẽ. Præp. in c. cognoscamus. 34. dist. Fel. in c. licet cãm. ver. lim. de prob. & in simili Ale. conf. 125. col. j. vol. 5 Bal. conf. 34. in j. parte.

d Ale. ¶ T̃ps ad petẽdũ. n post terminũ possit addi libello, adde quod no. Bal. in l. ius ciuile. de iust. & iur. & qđ no. Bar. in l. edita C. de edendo. in ver. & per hoc determinatur qõ. & no. Bar. in l. j. in x. q. de oper. nou. nun. Dic φ p istud dictũ limitat dictũ Bar. in d. l. edita. & sequitur Sal. hoc tñ non vr̃ posse bene verificari istud dictum ad limitationẽ eorũ, quæ ibi no. Bar. quia si statuitur tibi terminus ad petendũ, vel agendum in libello, egisti ad decem ex mutuo poteris post terminũ añ lit. contest. addere ex cã, sed si libellus fuit ineptus in substantialib. nõ poteris emendare. l. accusaturus. j. de adul. no. Bar. in d. l. edita. quod no. q. a nõ reperies alibi declaratum. & in hac l. est vnus. §. q. incipit, q. agrum. vide φ tex. illũ dicit Sal. in l. 2. C. de cõtrah. emp. & Io. And. in ti. de emp. & vẽ. § sciẽdũ, ad fi. & ibi ẽt Spe. & Pau. de Ca. i l. si seruũ. ff. de ac. emp. vide q̃ dixi in d. l. edita.

† Clau. ¶ Petendũ. Vide Imo circa hoc qui videtur tenere cõtrariũ in c. auditis. de in integ. rest. & diffuse Barb. in rub. de fi. instr. & Clau. l. j. §. huius studij. vbi ẽt ponit Bal. de iust. & iur. vide in simili Fel. in c. pastoralis. de excep. Ale. in l. Gallus. § etiam si parte. circa prin. de lib. & posthu. vide pro limitatione Aret. in l. qui Romæ. §. pe. j. de ver. obl.

LEX XLI.

Cum ab eis. Modus adiectus contractui contractum non suspendit, & actione ex eo contractu quis modum implere cogitur: secus conditione. h. d.

LEX XLIII.

1 *Testis malitiose, vel obscure loquens, vel omittens aliquid dicere tenetur tanquàm falsarius.*

a Ea quæ a commendandi. Cõmendatio generalis nõ obl'at ꝯmendãtem: & promissio gñalis non refertur ad id, qđ emptor sciebat. h. d.
b No. finem huius legis, b φ falsum ꝯmittitur in tacendo quod dice-
1 re debuit, vel in loquendo obscurè. † Vnde testis, qui omittit verum: vel qui loquitur malitiosè, vel obscurè illud, quod dicit, tenetur tanq̃ falsarius, de quo in l. præsbyteri. C. de epis. & cler. Et mãm istius legis, vide in l. quod venditor. s. de dolo. vbi plenè no. &c.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Ea quæ. Vide Bar. in l. dolum. C. de dolo.
Pom. ¶ De notario. qui negat instrumentum, de quo fuit rogatus, vide Ale. conf. 84. j. vol. Fel. in proę. Dec. j. col. ad fi. & seq. & in c. cum clamor. de testib.

b Ale. ¶ Finem huius legis. Vide gl. & Bal. in l. j. in 2. oppo. C. de ædil. act. & adde hic quæ dixit Bar. in l. si quis obrepserit. in pen. q. de falsis. & adde Bart. in l. præscriptione, vlti. q. 6. si contra ius, vel vtilitatem pub.

LEX XLIIII.

Si duos quis. No. habemus j. de verb. obl. in l. scire debemus. φ quot sunt res expresſę in stipulatione, tot sunt stipulationes: quare hic non sunt tot emptiones quot sunt serui, vt ibi dixi.

LEX L.

1 *Actio præscriptis verbis quomodo concurrat cum actione ex vendito.*

a Labeo scribit si mihi a bibli. Condõ hr̃ ꝓ imple-
b ta q̃tum ad illum b
c ꝯhentem, p quem stat. c h. d. ¶ Quæro, hic, hic dr̃ φ actio † præscri
1 ptis verbis ꝯcurrit cum actione ex vendito. Dic vt no. per doc. in l.
† in bonęfidei. C. de pac. & l. 2. de pa. inter emp. & vend. †

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si mihi. De huius legis intellectu, vide Bar. l. si quis cum debitor. in fi. s. de iureiu. & per Bal. in l. interlocutio. C. commin, vel epi. Bal. in rub. C. eo. in 8. q. & in l. petens. C. de pac. & Sal. in l. in bonæ fidei. C. e. ti. de pac. & Bal. in l. quamuis. C. de transa.

b Pom. ¶ Quantum ad illum. Vide Ale. conf. 49. vol. 2. & Ro. conf. 434. in 3. dubio.

c Paris. ¶ Quem stat. Limita istum tex. nisi esset conditio, quæ penderet à mera voluntate illius, per quem stat. vide Pau. de Ca. in l. si hæres. §. si tamen. ff. de eo φ certo loco. vide tñ eundem in l. tenetur. §. j. ff. de act. emp. aliter loquentem.

† Clau. ¶ Et vend. Vide ad intellectum huius legis φ no. dicit Bal. in l. interlocutio. C. commina. vel epistol.

LEX LI.

1 *Aggeres, & fossata mensurantur.*

a 1 Litora. a Quæro † vtrum aggeres, & fossata debeant mensurari? Certè puto, φ sic, vt j. de fun. instru. l. prædia. §. ita legatum. & ibi no. &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Litora. An fossæ agri debent mensurari, φ no. & vide Bal. in rub. C. eo. in 4. q. & ibi quid in ripis, & vijs publicis, & Bar. in conf. commune Lignani.
Poma. ¶ Vide Alex. consi. 120. incip. Omissis argumentis. volu. 2. & ibi dixit quid in ripis fluminum.

LEX LV.

1 *Dominium non transfertur ex imaginaria venditione.*

1 a Nuda a & imaginaria. No. tex. † ibi intelligitur, φ ex imaginaria venditione non transfertur dominium. Simile in l. emptor. j. de aqua plu. arc.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Nuda. Ad hanc l. vide not. Bal. in l. traditionibus. C. de pac. & in gl.

LEX LVI.

1 *Pactum qđ liceat ingredi possessionem sua authoritate, trãsit ad singularẽ succes.*

Si quis sub hoc. Pactum manus iniectionis prosequitur rẽ penes quemcunq; possessorem. ¶ No. casum pro quæstione, quæ formatur in l. creditores. C. de pign. vbi
1 quæritur, an pactum, quòd liceat intrare possessionem sua authoritate, transeat ad singularem successorem.

LEX LVII.

Domum emi. Si res, quæ venditur, non subest, non valet venditio: sed si subest pro parte valet, & p officium iudicis pretium minuitur, & interesse præstabitur. h. d.

LEX

LEX LXIII.

a Cum seruo a dominus.

ADDITIO.

a Pom.¶Cum seruo.Not.quod res vendita debet demonstrari,saltem per duos confines. Ita Ale.consi.39.volum.5.Vide multa per Ale.in l.hac consultissima,super glo. in verb. indicia,C.qui test.fac.pos.

1 *Accusatio nõ vitiatur,licet ĩ ea nõ sit loc⁹, dũ ꝑ alia demonstratione sit certus*

§.Demonstratione. Fines nõ sunt necessarij,qñ aliis demõstrationib.res certa reddit̃ h.d.Facit ad† q.a facta est accusatio ꝯ aliquẽ de maleficio ꝯmisso ĩ palatio ꝑtãtis Perusij.Opponebat̃,ꝙ locus erat incertus, quia nõ erant confines.Dixi hanc obiectionem nõ obstare.Casus est hic: vide de hoc vt dixi in l.libellorum.j̃.de accus.vbi plenè no.

ADDITIO.

a Ale.¶Facit ad q.Adde Bar.in l.demonstratio.& ibi dixi de condit.& dem.& l.cum pater. §.fi.de leg.ij.Adde an in libello sit ponendus finis,& quando procedat,Io.And.in addi. ad Spe.in tit.de libelli concep.§.iuxta,ver.item debet designare.

LEX LXIIII.

a Fundus a ille. In ꝯctu inter viuos loc⁹ ẽ iuri accrescendi, qñ ꝑmissoris hoc interest.h.d.*Gl.format ꝯriũ:cuius solõ colligit ex summario,qđ dedi,& ipsa gl.soluit.De materia huius legis,vide latè quæ dixi j̃.de leg.iij.l.re coniuncti. Ibi,Sextò q̃ro principaliter,an in dispositionib.inter viuos,&c.*

ADDITIO.

a Ale.¶Fundus.Vide late Bar.in l.si mihi & Titio,de ver.obl. & vide quod dixit Bald. per istum tex.in l.multum,C.si quis al.vel sibi.
Paris.¶Limita istum tex.no.vt per Ale.in l.si mihi & Titio,col.j.de verb.obl.quãdo pretium non esset certũ,sed taxandũ arbitrio boni viri,vt per eundem.Legem istam declarat,& cum aliis,quæ contrarie conciliat Iuber.in suo Euchirid iur.Gallic.c.pen.

LEX LXV.

Conuenit. No.legẽ p q̃ disputaui q̃õnẽ:erat.n.venditus reditus alicuius rei,an sit venditio, vel locatio? Et vr̃,ꝙ non sit venditio,cũ non cõmutetur dñiũ,vt hic,in ver. toties,ꝙ not.&c.*¶Nota ibi,toties &c.& quis sit effectus,an sit locatio,vel venditio,vide quæ scripsi,C.loca.l.licet.*

LEX LXIX.

a Rutilia Polla. a Verba ꝯctus referũtur ad tps ꝯctus. Item lacus ius non habet:secus in flumine.h.d. Adde ad l.vicinus.j̃.de aqua plu.arcen.&c.

ADDITIO.

a Pom.¶Rutilia Polla. Vide quid per hoc consuluerit Bal.consi.370.

LEX LXXI.

Imperatores. *De mã huius legis dic plenè p gl.notabilem in l.arbitrio.§.de co.s̃.de dolo.*

LEX LXXII.

a b Pacta conuenta. a Pactũ sup accñtalib.seu sup nãlib⁹.b ꝯctib.ex iteruallo appositũ, ad exceptionẽ tm̃ ꝑdest:sed si apponat̃ sup substãtialib. ꝑdest ẽt ad actionẽ.h.d.& hẽs hic vnã gl.magnã,cui⁹ prĩcipiũ quasi vsq;ad finem tractatur in l.iuris gentium.§.quinimo.s̃.de pac.Alia pars examinatur in l.fi.s̃.de cond.cau.dat.

ADDITIONES

a Ale.¶Pacta conuenta.Hanc l.commendat Bar.& Bal.in l.iurisgen.§.adeo,de pa.Et istã glo.allegat Bar.in l.lecta.in j.co.s̃.si cer.pet.Vide Bar.in l.pacta nouissima.C.de pac. & vide late Bar.in l.si mihi & Titio,de ver.obl late vide Bal.in l.vbi.j̃.de do.cã mor. quæ ãt sit differẽtia inter sub̃am,& solẽnitatẽ,& ordinem.dixi post Bar.in l si is,in prin. C. qui test.fa.pos.& quæ dicantur naturalia,& quæ accidentalia cõtractus,vide Bal. in l.j. in pri.C.cõm.q̃ aũt sint substantialia,per Bal.in l.ad exactionem.C. de dotis promiss.
b Paris.¶Super naturalibus,Quæ dicatur propria natura huius rei,vide Ang. consi.104. inci.sacratissima,& illustrissima regina.vide Bal.in præludiis feud.in 4.diuisio & quæ habes ad Bar.in l.cum præcario,ff.de prec.quid dicatur substantiale actus, & in l.vbi ita donatur, ff de do.cau.mor.Item no.quod naturaliter est à nullo subiecto,abesse præsumitur.Et quod natura nunquam intelligitur esse separata à suo naturato,vide Bald.in rub.an mutus,vel imperfectus.

LEX LXXIIII.

1 *Clauium traditione videtur tradita possessio rerum existentium sub clauibus.*
2 *Traditio facta non domino eo casu transfert conditionem vsucapiendi, quo casu transfertur facta à domino dominium.*

a † 1 Clauibus a No.†ꝙ clauibus traditis† vr̃ tradi possessio eorum q̃ sunt sub clauibus.No.secũdò†ꝙ quo ca-
2 su facta traditione à domino transfertur dñium,eo casu traditio-
† ne facta à non domino transfertur conditio † vsucapiendi,b de
b quo plenè in l.Pompon.§.si iussu.j̃.de ac.poss.&c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Clauibus.Hãc l.intellige,vt no.p Bal.& Doc.in l.j.in prin.in 4.q.prin. j̃. de acq. pos.ꝙ venditor tenetur tradere claues.Bal.in l.ij.C.de verb.sig.Adde Bar. in l. nam postea,§.fi.de iureiur.Et quid operetur traditio clauium,dic vt per Pet.de Anch. in cle. j. §.sanè,de hære.quòd si præcedit titulus habilis ad tráslationẽ dominij operabitur trãslationem dominij,vt hic,& in l.j.j̃.pro dote,& in l.dotis fructus,§.fi.cum l.seq. de iure do.Si non præcedit talis titulus,tunc in dubio videtur talis traditio facta ad custodiã, l.cum pater.§.pater plurib,& ibi Bar.de le.j.& facit quod not.in l.cum quid. si cer. pet. Et hanc l.intellige,vt no.per Bar.& Doc.in l.j.in prin.in iiij.q.pri. de acq.pos. & venditor tenetur tradere claues.Bal.in l.ij.C.de verb.sig.Et hãc regulam limita,vt per Ang.in l.j.C.de acq.pos.& Bal.in l.ij.eo.tit.& Imo.in l.si per errorem,de vsuc.in l.ij.§.si à pupillo,pro emptore,gl.& doc.in l.Pomponius.§.si iussu.de acq.pos.
Pom.¶Ad intellectum huius l.vide Ang.in §.sed iste.in fi.Inst.de accus.Ale.l.j.in pri.ff. de acq.pos.
† Clau.¶Traditis.Et eodẽ modo fortius per retentionẽ clauiũ, videtur retẽta possessio, gl.est,quam puto notabil.in l.j. in princ.in versi. quia naturaliter, versi. sed quid si non est in conspectu.j̃.de acq.pos.& vnam ampliationem notab.ad hãc legem,per glo. in l. interdum §.j j̃,de ac.poss.& vide late regulam huius legis affirmatiuam,& negatiuam. in l.Pomponius.§.si iussu.vbi per Cum.de acq.poss.
† Clau.¶Conditio.Vide Aret.l.j.§.si vir,de acq.poss.
b Pari.¶Conditio vsucapiendi.Vide circa istam regulam Are.in l.j §.hæc quæ deterius. ff.de acq.pos.vide ad regulam Dec.consi.56.vide ẽt pro limitatione Aret.in l.j.§.si vir ff.de acq.poss.quia non procedit in contractu conditionali.

LEX LXXVII.

a In lege. a Paria vel similia sunt non esse,& non apparere.h.d. lex ista.¶No quod lapidicina dicitur vbi lapis ceditur,non vbi cedi potest,&c.

ADDITIO.

a Ale.¶In l.Adde l.cũ res.circa pri.de le.j.& Bar.in l.in actionib.circa fi.de in lit. iuran.

LEX LXXVIII.

a Fistulas a emptori.

ADDITIO.

a Alex.¶Fistulas.Ad istam leg.vide late per Bart.in l.ij.in fi.de stip.ser.

1 *Tradere sibiipsi quis potest.*
2 *Notarius potest scribere testamentum proprium.*

a §.Fundum. Tutor rẽ sibi debitã pt̃ tradere sibiipsi. h.d. quod no.¶†No.ꝙ aliquis tradit sibiipsi. In ꝯrium facit l.ij.de stip.ser.vbi quis non potest stipulari sibiipsi.& 2 ista faciunt ad q.†vtrũ notarius potest scribere testamentum proprium.Vr̃ quòd nõ,quasi seipsum non possit rogare, in cõtrariũ facit hæc l.dic vt dixi in d.l.ij.de stipulatione seruo.&c.

ADDITIO.

a Ale.¶Fũdum.Et ad ĩtellectum huius §.vide sing.Bald.in l.cum ipse.C.eo.& Bar.& Doc. l.2.in fi.de stip.ser.& Bal.in l.bonorum,in vlt.col.C.q admit.alleg.Bal.not.in l.non dubium.C.de legi.
b Pom.¶Ad intellectum huius §.vide Bar.& Ale.in l.singularia ff.si cer.per. & ibi Mod.

1 *Quantitas licet sit soluta pro parte,non tamen transit dominium pro parte.*

a 1 §.Qui fundum. a Facit tex.iste,ꝙ licet sit soluta quãtitas†pro parte,non tamen dñium acquiritur pro parte,non enim alienasset nisi in totum alienasset arg.j̃.de sol.l.si rem.tamen fructus debet habere emptor pro rata quoniam soluit pretium,vt j̃.de fundo dota.l.fi.

ADDITIO.

a Ale.¶Qui fundum.Vide Bar.in l.Iulia.§.offerri.de act.emp.
Pom.¶Vide Alex.consi.17.in fi.in 4.vol.& consi.121.eo.volum.Pan.consi.56.in j.volum. & vide quæ posui ad Bar.in l.Iulianus,§.offerri.j̃.de actio.emp.

§. Frumenta. Qui suscipit in se casum fortuitum, tenetur de casibus fortuitis communiter cõtingentibus.h.d.vel aliter.Casus fortuitus intelligitur inopinatus non ex consuetudine eueniens.h.d.quod not.Dixi in l.sed & si qs §.quæsitum.s̃.si quis cau.&c.

ADDITIO.

a Paris.¶Cõiter cõtingentib.Vide latissime Fel.in c.sedes.de rescrip.& nunquam intelligitur sermo,quantumcunq; gñalis de insolitis,vide Ias.in l.sed & si quis,s̃. si quis cau. Ale.in l.pretia rerum.ad fi.ff.ad l.Fal.dicit ꝙ iste tex.cõtrariat̃ illi, ad quem allegatur, & de casu insolito,& an casus rebellionis dicatur insolitus,vide Dec.consi.70.
Pom.¶Vide aliqua per Barb.consi.21.vol.ij.& vide ad istum text.Alle.consi.97.volu.3. & Ang.consi.186.& Alex.etiam 107.volu.3.&Raph.Cum.consi.185.& Bald.consi.119.in j. parte.& consi.145.in 3.parte.

LEX LXXXVIII.

a Titius. a Pactũ simile legis ꝯmissoriæ reprobat̃ inter creditorẽ & debitorẽ,non inter debitorem,& tertium.h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Titius.Allegaui tibi istum text.in l.fin.C.de pac.pig.& Bart.in l.Iulianus.de ver. oblig.& in l.creditores.C.pig.

a §.Lucius a Titius. Obligatio personalis non sequitur fundi possessorem.h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Lucius.Ad hunc §.vide Bar.in l.fi.j̃.de ope.no.nun.in fi.& in l.fluminum.§.adiicitur.de dam.inf.e.& in l.si sub vna.§.fi.de verb.ob.sed quid,si de nouo imponatur. vide Bar.per illum tex.in l.fi.C.de silẽtia.& decu.e.li.xij.& vide in l.in venditione,j̃. de act emp.& in l.ij & quod ibi Bald.C.de ser.Vide etiam per Bar.post Gul.in l.sciendum, in fi.prin.in versi.qui si hẽt annos s̃.qui satisd.cog.Adde Rom.consi.288.
Pom.¶Vide Are.consi.25.Bar.consi.22.in 2.vol.& Are consi.105.& vide in l.j.s̃.si cer.pe.
Paris.¶De materia huius §.vide Ale.in l.adoptiuum.§.j.ff.de in ius voc.vbi ponit, quid iuris si ista reuerterentur ad venditionẽ.de quo etiam vide Ro.in sing.suis in fin. inci. ego declaro tibi vnam q.vide Ro.consi.311.ꝙ non procedat fauore alimentorum.vide Rom.consi.388.circa prin.Ale.consi.18.vol.5.item quid in testatore legante ex tali fundo,vide singulariter Pau.de Cast.consi.63.Item quando aliquis habet aliquem fundum obligatum ad aliquam solutionem annui legati,vide Fel.remissiue in c.ad audientiam in 6.conclusione,extra.de rescrip.faciunt ad ista quæ habes in simili ad Bart.in l. si sic de leg.j.Item istum text.declara procedere,quando persona solum est obligata ad istam annuam præstationem,secus,si fundus esset obligatus pro ea.Vide Ang.post gl. ibi,in l.hactenus.in fi.prin.ff de vsufru.Ale.in d.§. patronum. item vide ad istum text. Aret.consi.70.in j.colla.dicentem decisionem istam procedere etiamsi in venditione expresse esset dictum,quod res venditur cum sua causa quia ita loquitur iste text. vide ad regulam Ale.consi.18.in prin.volum.v.

a De in diem adictione.a Rub.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Addictione. Declara istum titulum, vt per Ias. in l. ab emptione. ff. de pac. Paris. ¶ De materia istorum pactorum, s. addictionis in diem, & legis commissoriæ, vide Ale. consi. x. Item quod ista Rubr. dum dicit adiectionem, sit deprauata, & quod debeat dici addictionem, vide Ias. in l. ab emptione. in gl. in verbo, rogatis. ff. de pact. vbi etiam ponit nonnulla alia in materia pacti addictionis in diem, & legis commissoriæ, & an, & quando operentur solutionem contractus ipso iure.

LEX SECVNDA.

a Quoties. No. istā distinctionē cōtractus sit purus, sed resoluendus sub ꝯdōne, an sit conditionalis. Item no. gl. quæ dat hanc doctr. No. etiam gl. in fin. quæ facit differentiam inter vltimā volūtatē, &
b ꝯctus, vide eam. b quid in sententiis c excōico te, si non soluis intra
c decē dies, an sis statim d excōicatus? quid in dispositionibus e statu
d torum, vtrum æquiparabimus verba statutorum testamentis, vel
e ꝯctibus. dicam, Deo duce, in l. quib. dieb. ꝟ. de condi. & demonstra.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quoties. Per Bar. in l. quibus diebus. §. quidam. el ij. de cōd. & de. Boer. consi. 23.
b Paris. ¶ Vide eam. Vide ad Bart. in l. obligationum fere. §. conditio. ff. de act. & obl.
c Ale. ¶ In sententiis. Vide in l. stipulationum. de verb. ob.
d Pom. ¶ An sis statim. Vide Ias. in l. si eum, §. qui iniuriarum. ff. si quis cau.
e Ale. ¶ In dispositionibus. Bar. in l. fi. de reg. Cato. dicit, quod æquiparetur vltimæ voluntati. per Flo. in l. ciuitas. si cer. pet. Bart. in l. vsusfructus. in fi. de stipul. ser. & ibi doc. & Bald. de pace Constan.

LEX V.

1 *Reuendito fundo qui debebat vigore promissionis reuendi, pignus resoluitur.*

Si res. §. Sed & Marcellus. Opp. ꝟ. de ædil. e. di. l. bouem. §. pignus. Sol. ibi redhibet̄ res ex volūtate emptoris, meritò remanet pignus. Nō. n. pōt facere emptor sua volūtate ꝙ pignus desinat:
1 hic verò soluit eo inuito. Per hoc † induco a ad q. vendidi tibi fun-
a dum, hoc pacto quod tenearis mihi reuendere intra bienniū, & reuendis, q̄ro an resoluatur pignus. R̄n. certè sic, qa hoc fit ex necessitate prioris ꝯctus, vt hic. sed si vendidi tibi rē, deinde videns me deceptū vltra dimidiā iusti pretij egi, & rē recuperaui vigore l. ij. C. de rescin. ven. an resoluat̄ pignus interim à te ꝯctū? R̄n. non. Nam tu debitor non reddis ex necessitate: licebat. n. tibi supplere iustū pretiū, & retinere rem. vt d. l. ij. & ibi glo. fi. C. de rescin. ven. igitur ex volūtate, & nō ex necessitate, ergo &c. ¶ Ad prædicta facit ꝟ. de manumissio. l. si quis dicat. ibi, reddi sibi eum maluerit.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Induco. Adde Bar. in l. in diem. ꝟ. de aqua plu. ar. & in l. si res. ꝟ quib. mod. pig. vel hypo. sol. Adde quæ ibi posui.

LEX XVII.

a Si venditor. a

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si venditor. Vide in l. fi. s̄. de cond. ind.

§. Sed & si pupillus. Vr̄ velle iste text. quòd inter patrem, & filiū non consistit obligatio naturalis. quod apparet ex eo quod s̄. dixerat de pupillo, q non obligatur, nisi nāliter. dixi in l. si quod dn̄s, de condi. indeb.

LEX XIX.

a Imperator. a No. quod in dubio debet intelligi, quod loquitur de actione prima, de qua loquitur titulus, in quo est lex. de quo dixi in l. fi. s̄. de cond. ind.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Imperator. Rubr. declarat dubium tex. vide Barb. in rub. de fide instr. Pom. ¶ Vide Cæp. consi. 21. Rom. consi. 104. & Ang. consi. 62. & Panor. in c. ad audientiā de re. eccle. non alie. & Bart. in l. cum vir. col. j. in fi. ff. de vsuc. Panor. in c. suspicionis. ad fi. de offi. dele. & Cæpo. consi. 98 & gl. in cle. j. de offi. dele. in verbo, executores, & Ias. in l. posthumo. ꝟ. de contra tab.

a De lege commissoria. a Rub.

ADDITIO

a Paris. ¶ De lege commissoria. Pro cautela ad faciendum, vt lex commissoria hēat locū, Cæp. cau. 35. & 264. & 276. item an pactum legis commissoriæ firmetur iuramento, vide Bal. in l. j. C. de pac. pig. & Ale. ibi apost. in l. fi. vide etiam de materia Ale. consi. x. & omnino Bal. multa declarantem ibidem, vbi ponit an valeat in dote, & in multis aliis casibus & quod in transactione non sit probatum, vide Comen. consi. 177. in prin. vbi loquitur, an valeat etiam pactum pro debito non soluto, licet res sit empta iusto pretio. l. si fundus. §. fin. ꝟ. de pig. vbi Bart & alij.
Pom. ¶ Ad istum titulum circa materiam pacti legis commissoriæ, vide per Alex. consi inci. videtur forsasse per totum, maximè versi, 4. quia videmus. in j. volum. & vide gl. in l. ab emptione. in verbo, cogeris. vbi Ias. ff. de pact.

LEX VII.

a Post diem a Nota bonum casum.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Post diem. Ad istum ti. adde Bal. in c. j. de feudo dato in vicem leg. commis. quod pactum legis commissoriæ est multum graue, & odiosum, quia si residuum pretij non soluatur in termino, perdit soluere debens illā solutā, vel arrhas datas, vt not. ff. de peti. hære. l. sed & si lege. in princ. dic vt ibi secundum eū, & vide quæ dixi in l. fi. de pig. act.

LEX VIII.

1 *Protestatio facta debitori, ne soluat, quando excuset eum ne incidat in pœnam.*

a Mulier. a No. † ꝙ ꝓtestatio facta debitori ne soluat, excusat eū
1 ne in pœnam incidat. qđ intelligo verū, qn̄ protesta-
b tio, seu inhibitio fuit fcā ꝑ iudicē, b vel aliū hn̄tem authoritatē, ita intellige hic ꝙ fuerit facta per officiales fisci. idē si à priuatis ex iu
c sta cā, c vt C. q̄ res pi. obl. pos. l. nomē. & l. iij. C. de nou. aliàs nihil valet, vt l. vtrum. s̄. de ꝯstit. pe c. & l. Papinianus. s̄. de publicia.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Mulier. Adde Bar in l. non solum, §. morte. de ope. no. nun. in ij. q. princ. Et ex dictis h̄ic no. quod iuuat protestatio facta, ne soluas, & qualiter dēt fieri, vide no. Bar. in l. j. in prin. de ope. no. nun. in tribus tamē casib. nō iuuat, de quib. in authē. sed iam, & ibi Bal. C. deposi. Adde Bal. in c. j. de feudo dato in vicem legis commissoriæ.
Pom. ¶ Vide Ale. consi. j. in j. volum. & consi. 11. volum. 2.
b Paris. ¶ Per iudicem. De hoc non præceptum in dies excusetur, & quando, vide Bertac. in verbo, præceptum. vbi multa habes.
c Ale. ¶ Ex iusta causa. Sed istud vltimum fallit in deposito, ex quo nō potest depositario fieri inhibitio, vt non soluat deponenti. l. pe. & aut. ibi posita. C. depo. & vide quæ habentur in l. hæres cum debuerat. ꝟ. ad Treb. Adde, vt per Rom. consi. 288.

a De hæreditate vel actione vendita. a Rubr.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Vendita. Vide circa istam materiam vnā q. per Comen. consi. 54. inci. Titius vēdidit hæreditatē Titij, & asseruit in ea esse aliquos debitores, qui non reperiuntur postea in rerum natura. sed hæredes sui, & qūo teneatur vēditor ad interesse. vide ibi per eum. Item vide in materia Pau. de Ca. consi. 9. de eo qui vendidit ratione debitoris, vel alteri assignauit, ad quid teneatur, & quid si ille cui assignatum est, conueniat debitorē, qui se negat esse debitorem, & hoc non intimat ei qui assignauit, quod non teneatur. In contrarium, vide Decium omnino consi. 102. item quod assignans aliquem tanquā debitorem, debeat ostendere ipsum esse debitorem, & ei tradere instra, vel alias legitimas probationes debiti, vide text. in l. si nomen, ꝟ. hoc ti. & quod infert Bald. ex eo, & sequitur Ale. in l. sciendum. ff. de verb. ob. Vide Deci. consi. 105. Et dum dictum est, quod teneatur venditor nominis ostendere eum esse debitorem, intellige, nisi quis venderet ius qđ habet contra tatem, l. quod si in venditione. cum tribus seq ꝟ. eo. vide Imo. & Ang in l. si sic. §. j. de leg j. Are. in l. si quis vi. §. differentia. de acq. poss.

LEX II.

Venditor hæreditatis. §. Solet. Not. ꝙ iniuria iudicis excusat, si iniuriatus dolo caret. Ia. de Aret. allegat eam. ꝟ. de fideius. l. exceptione.

LEX XXI.

1 *Pretium rei non dicitur esse ex re.*
2 *Vēditionē rei meæ possū habere ratā, re perēpta, vt in subsidiū cōsequar pretiū.*
3 *Debitor rei actione personali non tenetur eam tradere.*
4 *Pœnæ nomine qđ consequor occasione rei tibi debitæ, quod nō teneor restituere.*

a Venditor. a Primò ex hac lege nota pulcherrim ādistinctionem inter venditionē hæreditatis, & rei singula-
1 ris. ¶ Scdò no. † ꝙ pretiū rei nō dicit̄ eē ex re. ꝙ facit ad multa spe
b cial'r ad intell'm l. ꝙ ꝓcurator ex re. s̄. de proc. ¶ Tertiò no. b ꝙ li-
2 cet venditionē rei † meæ possum ratā hr̄e re perēpta in subsidiū vt ꝑtiū ꝯsequar, vt l. vlt. de neg. ge. & l. mr̄. C. de rei vē. tn̄ hoc non
c ꝯtingit in re mihi debita. ¶ Quartò no. c ver. g. quis, si neglexisset, ꝙ
3 ille, qui † dēt rē actione personali, nō tenetur eam tradere, & sic n̄ tenetur de fructibus percipiendis, quod dic, vt dixi in d. l. si seruū, circa prin. & ibi tangitur in gl. ꝟ. de verb. ob. ¶ Vlt. no. d ꝙ illud, qđ
d ꝯsequor † noīe pœnæ occasione rei tibi debitæ non teneor tibi
4 restituere. qđ dic vt vidistis s̄. de pet. hære. l. vtrum, cum l. seq. h. d.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Venditor. Vide Cy. in l. mater. de rei vend. C. dum tractat an pretiū succedat loco rei. An autem in emptorem hæreditatis transeat ius accrescendi, vide Sal. in l. j. in §. q. C. quando non pet. par.
b Ale. Tertio no. Per Bar. in d. l. mater, ad fi.
Pom. ¶ Vide Ale. in l. si mora, & per Bar. ibi, ꝟ. sol. mat.
c Ale. ¶ Quarto no. Adde Bal. in l. si trad. in ix. q. C. de ac. emp.
d Ale. ¶ Ult. no. Plene per Bald. in l. prætor. §. quod de fructibus. ꝟ. de bo. auth. iud.

De rescindenda venditione. Rubr.

LEX VII.

a Si id quod. Secunda emptio imperfecta non tollit primam perfectam. a h. d.

ADDITIO.

a ¶ Perfectam. Hanc legē Bar. obiicit in l. pupillus obligari, §. pupillus. ff. de auth. tut.

LEX IX.

1 *Debitor si offert se paratum soluere, quod ex hoc non impeditur alienatio pignoris, secus si offert pecuniam.*
2 *Iudex quando præcipit aliquid fieri à partib. quod faciendum erat mutuo consensu vno implente ex parte sua, quantum ad eum habetur pro facto.*
3 *Iudex si pronunciat prout in consilio, & in consilio dicitur ipsum condemnandum, an videatur condemnasse.*

a Fundus. a No. † ꝙ si debitor offert se paratum † soluere non
1 impeditur alienatio, sed valet, licet rescindatur, se-
† cus

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Fundus. Per istum tex. dicebat not. Bal. quod semper vbi venditur res absentis, requiritur subhastatio secundum eum in l. ordo. C. de execu. rei iud. & hic adde Barto. in l. acceptam, C. de vsur. & quod singulariter loquutus est Bart. in l. pe. ꝟ. de distra. pign. & Bal. in l. acceptam. C. de vsur. ponit intellectum ad hanc l. & in effectu approbat intellectum glo. hic: quam simpliciter sequitur Sal.
† Clau. ¶ Paratum. Vide ad hanc legem alium intellectum Sal. in l. redhiuum, C. de distra. pig. Aret. in l. si mora, ꝟ sol. mat.

cũs si offerat pecuniã.h.d.ita no.C.de distra.pig.l.si residuum, de
a hoc dixi in l.ptor.ꝫ.de ope.no.nun.¶Scdò no.a ꝙ qñ iudex † iu
2 bet aliquid fieri à partib.qđ faciendũ est mutuo ꝯsensu partium,v-
no implẽte ex parte sua,q̃tũ ad eũ hr̃ ꝑ facto licet alia pars nõ ꝯ-
sẽserit.Nã hic iussit venditionẽ rescin di qđ faciẽdũ erat cõi ꝯ-
sensu.& tñ debitore soluente debitũ pretiũ,vel vectigal, est statĩ
facta rescissio,vt hic patet,& res in bonis eius efficit.Vlti.doc.al-
b legantbhãc legẽ ad q.cõsultor†ꝯsuluit aliquẽ ꝯdẽnãdũ, quẽ ꝯdẽ.
3 nãdũ iudex ꝯdẽnauit ꝑ hæc verba,Pronuncio ſm formam cõsi-
lij,vtrũ illũ videat cõdẽnasse?Dicebat ꝙ reus nõ eẽt ꝯdẽnatus, ꝙ
ꝯsiliũ nõ ꝯdẽnat eũ sed dicit ipsum cõdẽnãdũ, hæc lex facit, ꝙ
qñ iudex dicit condẽnandũ,vr̃ condẽnari , quia si iubet rescindi
venditionem,vr̃ rescindere.In cõtrarium facit C.si aduer.lib. l.j.
coniuncta l.fi.& hoc tangitur per Cy.in d.l.j.si aduer.lib.&c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Secundo no.Et vide no.in l.Iul.§.si Titius,de act.em,& Bart.in consi.in q. domi ni Cioli de Actiano.&c.

b Ale.¶Allegant.Adde quod not.Bartol.in l.solent.ꝭ de offi procon.& leg. Adde Ange. consi.249.

LEX X.

Seius à Lucio.

§.Emptor. Not. quod licet aliquorum controuersia sit causa petendi fideiussorem de euictione:tamẽ fideiussor debet dari generaliter pro qualibet euictione, & sic licet quis dubitet quæstionem sibi moueri à certis personis, tamẽ
a fideiussor debet dariagen eraliter, glo. mouet istam quæstionem & non soluit.ꝫ.tit.j.l.pen.§.fin.

ADDITIO.

a Pom.¶Debet dari.Vide alleg.istum §.per Rom,consi.204.in 2 dubio.

a De periculo & commo.rei vendi.a Rub.

ADDITIO.

a Ale.¶De peric.& commo.rei vend.De hac materia adde super quæst. de qua per Pet. & Bal.l.si pascenda pecora.C.de pac.de qua dixi in l.vbi ita donatur,de don.causa mor.& de materia huius ti.no.per Bald.in l.si ea l.C.de vsu.& late per eum.C.eo.l.j.

LEX PRIMA.

a SI vinum avenditum. Scitis quod relatiuum,quis, vel qui, iunctum verbo futuri tempóris,facit conditionem, vt l.Stichum qui meus erit.de leg.j. Sed nunquid participium faciat?hic videtur text.quòd non,dum dicit degustanda dixerit,& in fin. dicit non esse conditionale. De quo dic vt dixi de condi.& dem.l.j.

ADDITIO.

a Paris.¶Si vinum.Circa regulam l.illud, quam Bar.non legit,quod vltima mora nocet, limita,nisi primo morosus commisisset dolum,in j.mora,text.est singularis iuncta glo. in l.si per errorem.ꝫ.de act.emp. Vide Ro.sing 285.inci.nunquid,si sum magnus. ad fin. Item de regula,& limitatione,vide per Ias.in l.prætor.§.aliquando,in j.not. ff.de ope. no.nun.vide in materia regulæ Ale.in l.semel mora,in j.col.ff.sol.mat.

LEX VIII.

Necessariò.

1 *Emptio quando dicatur perfecta ad hoc vt periculum sit emptoris.*
2 *Contractus conditionalis conditione existente fingitur retro perfectum.*
3 *Fictio non habet locum,si non reperit rem,super qua figat pedes.*

1 §.Quod si pendente Quæro † quando dicatur emptio perfecta , vt dicatur
a periculum emptoris?Dic vt in gl.in eo vero.quod gl. excipit casum publicationis,vt l.si fundus.ꝫ.loca dicunt quidam, quod ille casus continetur sub alio casu,qui ꝫ.ponitur,scilicet quando dolo venditoris fit,& ita intelligunt d.l.si fundus,quod fuerit publicatus culpa venditoris.& ita intellr̃ exceptio l.j.ꝭ.eo. certè illa lex habet duplicem intellectum.Primus quod sine culpa venditoris fuit publicatus,& tunc hæc gl.procedit clarè.Secundus,quod culpa venditoris,& tunc in hoc est speciale,quòd venditor teneatur ad pretium tantum:licet aliàs teneatur ad interesse.Et ideo vidi in quibusdam instrumentis apponi spãliter istud capitulum quòd venditor promittit duplum,etiam in casu quo fundus esset publi
b catus.¶Vlt.no.in hoc §.bquod si pendentem.†quod existente ꝯ-
2 ditione fingitur retro perfectum esse contractum, vt hic. Videbitis hoc clarè in l.potior.& l.qui balneũ.ꝫ.qui pot.in pig.ha.¶No.
c etiam quòd ista fictio.cnon†potest habere locum si non reperit
3 rem esse super qua figat pedes. Vidistis ꝭ.ad l.Aquil.l.huic scripturæ,dixi ꝭ.ex quib.cau.ma.l.sciendum.&c.

ADDITIONES.

a Pom.¶In eo vero,Vide Ale.consi 121.in fi.vol.v.

b Ale.¶In hoc §.Et vide Bar.in l.si filius.de verb.obl.adde quando periculum rei emptæ pertineat ad venditorem.Pet.de Anch.consi.150.

Par ¶In quantum dicitur hic,ꝙ fructus percepti,pendente conditione, per emptorem sunt venditoris,deficiente postea conditione limita non procedere qñ in casu deficientis conditionis,emptor perdit pretium,vide Rom.sing.551.incip. fructus.Item quod si declaratio pretij esset in aliquem collata,an iterum emptor faciat fructus suos. Vide Io.de Ana.consi.19.& postea ponit ibi,quod intelligatur necessario ista lex deficiente cõdit.secus si extaret postea.

c Ale.¶Fictio.Limita Bald.in rub.C.eo.

LEX XI.

a Si in venditione. Istud principium facit vtrum pactum nudum vestiatur cohærentia contractus conditionalis,&c.

ADDITIO

a Alex.¶Si in venditione.Et vide in l.cum conuenit.C.eo.tit.& ibi Bart. Pom.¶Vide Ale.in l.petens,C,de pac.& in l.lecta.ꝭ.si cer.pet.

a §.Vt libro sexto. Nota quod sicut in rebus amobilibus non dicitur perfecta venditio anteq̃ mensuretur,ita nec in rebus immobilibus,&c.

ADDITIO.

a Ale.¶In reb.Vide in l.cum conuenit.& ibi Bart.C.eo.& in l.quod sæpe.§.in his.ꝭ. de contrahen.empt.

LEX XVII.

Serui emptor. No.gl.quæ vr̃ velle,quòd ad hoc,vt quis faciat fructus suos , requiritur vt possideat ciuiliter.& naturaliter.De quo per Cyn.in l.certum C.de rei vendi.dixi plenè in l.iij.§.ex contrario.ꝫ.de acqui.poss.

LEX XVIII.

Habitationũ.§.Ante pretium. Quando in limine contractus emergit periculum euictionis , tenetur vẽditor satisdare
a de euictione.h.d.¶Glo.quærit:nunquid contra alios? Dic quod sic l.fi.§.fi.ꝭ.ti.j.quod tenet Dy.in l.j.§.stipulatio duplę.& ibi dicit plenè.ꝫ.de præto.stipu.Gl.& doc.in l.post perfectam.C.eod. titu.

ADDITIO.

a Al e.¶Glo.quærit.Vide Bar.in d l.post perfectam.& quod dixi per ista iura in l.in cõmo.cum seq.ꝭ.commo,post Bart.Adde Rom.consi.8. Ang.consi 121.

De seruis exportandis. Rub.

LEX IIII.

a SI quis.aNo.ꝙ licet ex hoc pacto quæratur ius seruo,tamen potest ex voluntate vnius ꝯhentium vel vtriusq; mutari.Et sic facit ad quæstio.donaui Titio fundum,hoc acto,vt post mortem eius perueniat ad ecclesiam.Certũ est quòd ecclesię q̃ritr̃ ius.l.quoties.C.de don. quę sub modo.tamen poterit reuocari voluntate contrahentiũ, de hoc dixi in l.qui Romæ.§.Flauius.ꝫ.de verb.obl.

ADDITIO.

a Ale.¶Si quis.Ad intellectum huius l.quod hic per gl.no.vide Bar.in l.Arist.ꝫ.de dona. & in l.si ꝭ.de cond.ob cau.& regulariter an,& quando ius quæsitum tertio facto meo possit per me reuocari,vide Bald.in l.cum à socero.C.de iure do.

LEX V.

a Si minor. No.illud,quod fit tp̃e prohibito,licet conferatur in tempus permissum,non valet,aquando lex resistit initio seu consilio,vt hic:qñque verò prohibitio legis respicit effectum,& tunc secus,vt in l.in tempus.ꝫ.de hære,inst.

ADDITIO.

a Ale ¶Non valet.De quo vide Bar.& Bald.in l.quod sponsæ C.de don. ante nup.& in l.si constante.§.quoties.& ibi Bar.ꝫ.sol.mat.& in l.in tẽpus.ꝫ.de hære.inst.& Bar. in l.j. §.nunciatio.de ope.no,nun.vide tamen Bar.in l.cum filius § fin.ꝫ.de verb.ob.& Bart. in l.quod dicitur.circa fin.eo.tit.& per Bart.in l. si sponsus.§.si vxori.de don. inter vir. & vxor.

LEX VII.

a Seruus aea lege Si pœna promittitur pacto nudo,non potest exigi,nisi intersit.h.d.

ADDITIO.

a Alex.¶Seruus. Vide Bal.in l.quamuis.C.de vsur.& ad not.per Cyn.hic,vide not.Bal. in l.cum allegas C.de vsu,& in l.j.in ver.quid si promitto ex causa.C,de seu. quæ pro eo quod interest,&c.

LIBER XIX.

a De actionibus empti,& venditi.a Rub.

ADDITIO.

a Paris.¶De act.emp. Vide Plura in ista materia act.empti,quid in ea veniat,& de natura sua vide per Ias.in §.actionum .Instit.de act.

LEX PRIMA.

1 *Obligatio ad interesse,in obligationem rem tradi.post moram succedit.*
2 *Interesse ratione personæ creditoris,dicitur singulare.*
3 *Interesse licet referatur ad personam,intelligitur de eo,quod est circa rem.*
4 *Interesse est triplex,singulare,commune,& conuentum.*
5 *Libellus quomodo formetur quando venditor est in mora tradendi,num.7.& 8.vbi de triplici practica.*
6 *Principalis licet promittat factum, fideiussor potest promittere interesse.*
9 *Obligatio ad interesse quæ succedit post moram,qualiter succedat, an alternatiue,vel copulatiue.*
10 *Sententia quando agitur ad interesse post moram quomodo formatur, & an ferantur duæ sententiæ,an vna.*
11 *Interesse principale licet veniat in obligatione,venit etiam officio iudicis post litem contestatam,cum incapit esse in mora.*
12 *Venditor an possit præcise compelli ad rem tradendam.*

13 *Obligatio qua tenetur venditor ad rem, eſt obligatio participialis, ſcilicet habet partem de obligatione faciendi, & partem de obligatione dandi.*
14 *Venditor ſi in prima cauſa fuit condemnatus ad intereſſe quia rem non dabat, appellauit, in cauſa appellationis, an dando rem liberetur ab intereſſe.*
15 *Emptor an preciſe cogatur ad ſolutionem pretij.*
16 *Emptor ſi vult pretium commune, & non intereſſe, an poſſit.*

a SI res[a] vendita. Si venditor eſt in mora tradē
di rē, pt̃ cōueniri ad intereſſe
ſingulare ipſius emptoris, ꝙ eſt circa rē, ꝙ pōt excede-
re pretiū cōe. & cōuētū. h. d. Diuidit̃. Primò ponit dictū
Secūdo illud declarat. Tertiò ponit̃ determinatio ſiue rñſio cuidā
tacitę obiectioni. Scđa ibi, hoc ē &c. Tertia ibi, hoc āt. ¶No. ꝙ in
1 †obl'one rē tradi, poſt morā ſuccedit obl'o ad intereſſe, vt poſſit
2 in petitionē deduci, vt hic, dū dicit, in id, qđ intereſt, agit̃. ¶†No. ꝙ
intereſſe dr̃ ſingulare reſpectu pſonæ creditoris, vt hic, dū dicit, ꝙ
3 rē habere intereſt emptoris. vt j. de reg. iur. l. quatenus. †No. ꝙ licet
iſtud intereſſe referat̃ ad pſonā, intelligit̃ de eo qđ eſt circa rē,
4 dū dicit ꝙ habere rē. &c. ¶Tertiò no. ſm gl. nr̃am in fi. †ꝙ triplex
eſt intereſſe. ſ. ſingulare, cōe, & ꝯuētū, licet aliq̃ ꝯ. ¶Op. ꝙ vēditor
nō teneat̃ ad tradēdū, vt j. e. l. iij. §. ſi iter. Sol. hic loquit̃ in reb. cor
poralib. ibi in incorporalib. ¶Op. ſ. de reſcin. vē. l. cū emptor. §. em
5 ptio. Sol. ibi hr̃ p tradita. Venio †ad ij. gl. & aſſumo eā poſt princ.[b]
b ¶Primò q̃ro, ſi vēditor eſt ī mora tradēdi rē, qual'r dēat formari
libellus ꝯ eū? in gl. tāgunt̃ tres modi notabiles. Primus, ꝙ agat̃ ad
rē. & t pe ſnīæ interrogabit̃ re⁹, ſi vult dare rē, vel intereſſe. & ſi dí
xerit ſe nolle dare rē, tūc ad intereſſe cōdēnabit̃, vt hic, & l. ſi tradi
tio. C. e. Et ſi opponis, ergo ad aliud agit̃, & ad aliud fit ꝯdēnatio, ꝯ
l. fi. C. de fideic. lib. & l. vt fundus. ſ. cōi diui. & l. Pō. in negotiis. ſ.
de ne geſt. Rñdeo, nō mirādū, qa al's hoc fit. l. ædiles. §. itē ſciēdū
j. de ędil. edi. & l. vinū. ſ. ſi cer. pe. vt dicit gl. Doc. Mod. rephendūt
iſtā gl. p dictā rōnem, qa ſuper eo dēt formari ſnīa qđ petitur per
dictas leges. Non obſt. l. vinū. qa ibi apparet ratio. Non obſt. l. ędiles.
§. itē ſciēdū: qa loqt̃ in his, quæ veniunt iudicis officio: ſed hic
intereſſe venit iure actionis. l. ſtipl'ones nō diuidūtur. ver. Celſ. j.
de ver. ob. ita tenet Cy. in l. ſi traditio. C. eo. Idem videbatur ſenti-
re do. Ia. Bu. Ego āt ſuſtineo iſtā practicā. Nā intereſſe nō dr̃ eē a-
6 liud à re, ꝙ apparet: qa †licet principalis pmittat factū, fideiuſſor
pōt pmittere intereſſe. l. ſtipulatus j. de fideiu. quod no. per glo. in
l. cū filius. §. fi. j. de ver. ob. & l. ſi qs pro eo. in prin. j. de fideiu. & tñ
ꝯſtat qđ fideiuſſor nō pt̃ accipi in aliā rē, quā principalis. l. ſi ita. &
l. Græcę. §. illud. j. de fideiu. Præterea, licet intereſſe veniat iure a-
ctionis, pōt ēt dici alio reſpū, ꝙ veniat iudicis officio. vt j. dicam.
Præterea ſnīa pōt ferri ſm ꝯuentionē partiū. l. ſi ꝯuenerit. j. de re
iu. Sed qñ pars negat ſe velle dare rē, vr̃ velle ꝯdemnari ad intereſ
ſe. merito poterit ad hoc ꝯdēnari, quaſi velit. Vñ iſta practica pt̃ ſu
7 ſtineri, ſed huic legi nō ꝯgruit. Scđs modus †practicādi eſt, quòd
poſtq̃ vēditor eſt in mora tradēdi rem principal'r, & directò: for-
met̃ libellus ad intereſſe. Caſus eſt hic, & in d. l. ſi traditio. C. eo. &
j. de re iu. l. ſi qs ab alio. Et iſta eſt veriſſima practica, ſed ꝯ eam fa-
cit. j. de ver. ob. l. ſi ſeruū §. fi. Gl. nō ſoluit. Tu dic, ꝙ ibi loqtur in
obligationib. dādi, ī qb. nō ſuccedit obl'o ad ītereſſe in ꝯctib. īno-
minatis. hic verò in obl'one rē tradi. Tenet̃. n. vēditor rē tradere, ñ
dare emptori. l. ex empto. in pri. j. e. vñ iſta practica eſt veriſſima.
8 Tertia †practica eſt ꝙ libellus formetur ſic. Peto te ꝯdēnari ad rē
& ſi rē nō tradas, peto intereſſe. & hoc tutius eſt ſm gl. & iſtam te
nēt doc. in l. ſi traditio. C. e. Sed And. de Piſis in l. ſi inſulā. j. de ver.
ob. tenebat ꝯriū: qa, cū vtrūq; veniat iure actionis, dēt actor elige
re, vt in l. qđ in hr̄dē. §. eligere. ſ. de trib. Iſtas tres practicas tāgit gl.
in l. ij. §. itē ſi in facto. j. de ver. ob examino multū pulchrè in l. ſti-
pl'ones nō diuidūtur. j. de ver. ob. & ſuſtineo iſtā tertiā practicam.
9 Pro †cuius decl'atione eſt vidēdū ꝙ licet poſt morā ſuccedat o-
c bl'o ad intereſſe, qual'r ſuccedat, an ꝙ ſecūda tollat primā, an ve-
rò copulatiuè, ita ꝙ vtraq; ꝯpetat, & vtrūq; poſſit peti: an alter-
natiuè, ita ꝙ altera tm̃ cōpetat, & altera tm̃ poſſit peti. Qđ vna ñ
nouet, ſeu tollat aliā, pbat̃ in l. ſi qs à ſocio. ſ. p ſoc. & l. pdia. j. e. q̃
leges ēt volūt, ꝙ iſtę actiones nō dētur copulatiuè, qa eatenus
tollit̃ vna, quatenus p aliā exigit̃. Hoc apparet in l. ſi inſulam. j. de
ver. ob. vbi ſi mora circa rē purgat̃, tollit̃ obl'o intereſſe. Gl. rñdē-
do ad quādā rationē factā p Mar. dt, ꝙ obl'o ſuccedit ad intereſſe
alternatiuè. qđ no. put in gl. hr̃ alternatiuè. alij hñt copulatiuè, &
ſic vr̃ rō And. de Piſis vera, ꝙ nō pcederet libellus pdict⁹. Iō Doc.
in l. j. C. de ſen. q̃ p eo qđ intereſt, tenēt, ꝙ obl'o ad intereſſe, nec
copulatiuè, nec alternatiuè ſuccedit, ſed ſolutè. Iſtud nil eſt dicer̃,
qa ſoluta ſp reſoluit̃ in copulatiuā vel diſiūctiuā. j. de ver. ſig. l. ſæ-
pe. & l. alienationis. in fi. e. ti. & p Dy. in c. in alternatiuis. ex. de reg.
iu. li. vj. iō tenet gl. iſtā, ſ. ꝙ obl'o ſuccedit alternatiuè. Sed eſt aduer
tēdū, ꝙ alternatiua aliqñ cadit inter res debitas: tunc in dubio ē
electio debitoris, vt l. plerūq; in fi. j. de iu. do. Qñque cadit alterna
tio inter actiones, ſeu obl'ones, tunc electio eſt actoris, vt l. quod
in hr̄dē §. eligere. j. de trib. & l. cū fili⁹. §. variis. j. de leg. ij. Pōt ergo
actor eligere, qđ vult, vel petere rem, vel intereſſe. Sed eſt aduertē
dū ꝙ licet actor petat prīcipal'r rē, hēt re⁹ facultatē ſoluēdi inter
eſſe, & ſe liberādi eo caſu, quo nō pt̃ pciſè ꝯpelli ad rē tradendā,
vt j. dicā. Licet ergo vtrūq; ſit principal'r in obl'one, ſi q̃libet obl'o-
nē reſpicis p ſe, tñ ſi reſpicis obl'onē de re tradēda, ſolūmodo, eſt
eius ꝯdōnis qđ rei traditio eſt in obl'one, & in ſolutione intereſſe
vt l. ſi qs ab alio. in fi. j. de re iu. Sicut dicim⁹ in actiōe noxali, ī qua
q̃titas ē in obl'one, noxæ deditio ī ſol'one. l. miles. §. decē. de re iu.
Cū igr̃ hoc ſit, apparet ꝙ pcedit iſte libellus, peto te ꝯdēnari ad rē
& ſi rē nō dederis, peto intereſſe. Nō. n. ppono duas actiones, ſed
vnā tm̃, ſ. illā q̃ ad rē ꝯpetit. dādo tibi facultatē ſoluēdi ītereſſe, ſi-
cut & lex ꝯcedit, & ſic pcedit practica iſta. ¶Sed tūc q̃ro qual'r for
10 mabit̃ ſnīa? Et †nūc redeo ad principiū gl. & q̃ro vtrū ferant̃ duæ
ſnīæ ſicut in arbitrariis, vna de re trādēda, alia đ intereſſe, an vna
tm̃? Rñdet gl. ꝙ vna tm̃, cū hic nō reperiat̃ ꝙ duę ferāt̃. Vide iſtā
gl. & tene mēti, nā iſta ē vera đterminatio, ſ. ꝙ vna tm̃ ferat̃. Ratio
qa actiones arbitrarię dñr pp iudicis arbitriū, ꝙ in eis ſuccedit pp
iudicis offm̃, ꝙ ſuccedit pp ꝯtēptū, nō ex nã ipſius actionis, & iō
eſt neceſſe ꝙ primò ferat̃ ſnīa, cui nō pareat̃, pp ꝙ ſuccedit arbi-
triū, ſeu offm̃ iudicis. l. ſi cū exceptiōe. §. ī hac. ſ. ꝙ met. cau. & dixi
tibi in l. in actionib. ſ. de in lit. iu. & l. q reſtituere. in fi. ſ. de rei ven.
Sed in iudiciis bonę fidei intereſſe venit iure actionis, & eo ipſo,
ꝙ vēditor eſt in mora, ſuccedit obl'o ad intereſſe. iō nō eſt neceſſe
ꝙ ferant̃ duę ſnīæ. & hāc gl. no. q̃ ego neſcio alibi. In eo tñ qđ
gl. đt, ꝙ vna tm̃ ſnīa ferat̃. ſ. ad intereſſe, licet hoc poſſet eē verū,
ſm ea, q̃ dixi, nō tñ eſt neceſſe. Pōt. n. ferre ſnīam de re tradēda. &
tñ re⁹ liberabit̃ ſoluēdo ītereſſe. Rō, qa cū intereſſe ſit in ſol'one
ex diſpoſitione legis, vt dictū eſt, iſta facultas ſoluēdi pt̃ eē ēt poſt
ſnīam, vt l. itē veniunt. §. cū prædiximus. ſ. de peti. hær. Ita dixi ple-
nius in l. ſtipulationes non diuiduntur. j. de verb. oblig.

Venio ad ordinē gl. & quæro, quid ſi ex eo, ꝙ res nō tradit̃,
incipit intereſſe mea in quinq; in principio, poſtea in
11 aliis quinq;? & dic vt in gl. ¶No. iſtā †gl. q̃ tenet quod licet inter
eſſe principale veniat in obl'one, venit etiam officio iudicis poſt
lit. ꝯte. cū incæpit eē in mora, vt ſi quis ageret ad rē nulla mora p-
cedente, cum mora incipiat poſt lit. ꝯteſt. & ſic incipiat intereſſe
dēri, & hoc venit officio iudicis, vt ſ. tetigi circa primam practi-
cā. dixi ēt circa tertiā. Sed eſt aduertēdū, quia vr̃ ꝙ titulus iſtius
q̃ōnis nō pcedat. Nā ſtatim cū qs eſt in mora tradēdi, ꝯmittitur ī-
tereſſe ad totum valorē rei, vt hic in text. Non ergo pōt dici ꝙ ab
initio intereſt in quinq;, poſtea in aliis q̃nq;, qa ab initio intereſt
in totum, & puto ꝙ hoc ſit verum, ſi loquimur de intereſſe, quia
res nō tradit̃, qa totū ab initio ꝯmittit̃. Sed ſi loquimur de intereſ
ſe circa rem, de quo loqtur text. in l. ex empto. §. fin. j. e. q dicit, ꝙ
12 ab initio ꝯmittit̃ in minus, loqtur gl. qñ fuit in mora cauendi, &
d ſimiliū, nō qñ fuit in mora tradendi. ¶Itē q̃ro, vtrum venditor[d]
poſſit

ADDITIONES.

a Pariſ. Si res. Circa materiam l. j. qūo exequenda ſit ſentētia, qua pnūciatū eſt rem tradi debere, ſi tradi nō poſſit, & an ſit exequenda ſuper intereē, vide Ro. conſ. 170. & 181. vbi etiam ponit an valeat ſententia in qua condemnatus eſt aliquis ad reſtitutionem rei, ſi extat, & ſi non extat ad æſtimationem, vide in princ. huius l. Pau. de Caſt. hic, qui quærit aliqua vtilia vltra Bart. hic.

b Ale. ¶Poſt prin. Quæro qualiter emptor petēs ſibi rē tradi, dēat libellare. vide Bald. in l. ſi traditio. C. e. Et ad iſtā primā practicā vide in ſimili gl. no. & ibi Bal. & doc. in l. ſi qñ in gl. fi. de leg. j. & Bal. in l. j. C. de his quæ pœn. no. Adde quod libellus iſte procedit. Peto rem, & ſi non tradas, intereſſe peto, vt voluit Bald. conſi. 83. 4. lib.

c Ale. ¶Eſt videndū. Vide Bar. in d. l. ſtipulationes nō diuidūtur. in quæſt. v. j. de ver. ob. Adde tamē in hoc, ꝙ in obligationib. facti, ſuccedat obligatio ad intereſſe, in tātū ꝙ ipſum intereſſe eſt in actione, & petitione, qđ vr̃ pbari hic, & in l. fi. & ibi Bart. ſ. ſi qs in ius voca. non ierit. Et hanc partem vbique tenet Bartol. maxime in l. ſtipulationes. non diuiduntur. §. Celſus. licet gl. teneat cōtrariū in l. ſi quis ab alio. de re iud. ſed Ang in d. l. fi. concordando videtur diſtinguere, an quis poſſit præciſe cōpelli ad factū, vide licet in caſu in quo ſit electa induſtria perſonæ, ſecundū id quod habetur in l. j. §. ne autem, C. de cadu. tollen. & late per Bar. in d. l. ſtipulationes non diuiduntur, 8. quæſt. an vero non. adde quod opi. Mar. ſequitur Bald. conſi. 114.

d Pariſ. ¶Vtrum venditor. Vide per Bar. & omnes, in l. ſtipulationes non diuiduntur. de verb. ob. gl. & omnes in §. pretiū. Inſt. de emp. & vend. in l. cōtractus. C. de fid. inſtr. in l. j. C. de ſent. quæ pro eo, ꝙ inter. vbi dicit bal. cōem eſſe opi. quòd non cogatur. pręciſè tradere, niſi qñ pōt cōmode tradere, id eſt quādo res non eſt ſubiecta euictioni, & opi Mar. eſt, quod cogatur præciſe, ſi habet eam, ſecus ſi non habeat, ſeqtur communiter Imo. in d. l. ſtipulationes non diuiduntur. & ibi etiam alij: & vide ēt Fely. in c. cum Ioan. extra, de fi. inſtr. Itē adde, ꝙ qñ de venditione eſt factū publicum inſtrumentum: tenetur venditor præciſe, Vide ſingulariter Bal. in l. j. in ver. ſed pone. de quo per Mode. in d. l. ſtipulationes non diuiduntur. Itē ad regulam, quod quis nō cogatur præciſe facere. Sed veritas vr̃ pendere ab illo paſſu, ꝙ ex ſentētia poſſit quis præciſe cogi, de quo in l. qui reſtituere. de rei vend. quia Bald. ibi mouetur ſolum iſta rōne. & in hoc Ale. in d. l. ſtipulationes non diuiduntur. tenet oppoſitum reſidendo ad legem qui reſtituere. Ideo corruente fundamento, corruet deciſio. Conſidera, quia ēt Mod. Senenſes in d. l. ſtipulationes, non firmant iſtud dictum Bal. & pro eo allegat Ang. in l. is, cui. ff. de ceſſio. bo, vbi quis poteſt præciſe cogi, dum dicit, ꝙ non habet locum ceſſio bon. vbi quis pōt præciſè cogi. Et ponit exemplum in debitore per inſtrumētum guarentigiatū, ſed Ang. parum facit, quia præſupponit, ꝙ de hoc extaret ſtatutum, vt per eum. Aduerte tñ, quia quicquid ſit in alia obligatione facti, proueniente ex ſententia, condemnatus ex cōtractu venditionis ad tradendum, poteſt precise cogi, vt eſt gl. in d. l. qui reſtituere. q̃ ibi no. Bal. & Ang. ibi dicit per eam limitari omnia iura mundi. Et iſtud probatur ibi, in tex in fi. Ideo ſtāte fundamento Bal. militaret eius deciſio de inſtrumēto ꝙ indiſtincte præciſe cogatur. Et vide pro deciſione Bal. Are. in l. ſi ſeruum. §. fi. ff. de ver. obl.

possit ꝑcise ꝯpelli ad rē tradēdā? Mar. ꝙ sic, si eā hēt. Io. ꝗ, & rñdet ad iura Mar. vide gl. q̃ vr̄ hic inclinare in opi. Bulg. & Io. & ꝓ opi. Io. vr̄ casus in l. si iactū. in fi. ꝟ. e. sed Insti. de emp. & vēd. §. ꝑtiū. tenet opi. Mart. ꝗ sequit̃ Dy. in l. stipl'ones nō diuidūt. in dist. magna ꝟ. de verb. ob. & Doc. in l. si traditio. C. e. mihi vr̄ ipsa veritas, intelligēdo ꝓut ꝟ. dicā. Pro cui⁹ euidētia dēs scire, ꝙ q̃n est in obl'one rē dari, ex ꝯtu noiato qs præcise ꝯpellit̃, vt l. vbi aūt nō apparet. ī fi. ꝟ. de ver. ob. qcqd dicat Ioan. hic rñdēdo ad illā legē. In obl'onib⁹ aūt facti, qs nō ꝯpellit̃ ꝑcisè, sed liberat̃ soluēdo interesse, vt l. si qs ab alio. ꝟ. de re iud. & l. stipl'ones nō diuidūtur. vers. Celsus. ꝟ. de

14 ver. ob. Mō obligatio qua † tenet̃ vēditor, est q̄dā obl'o participialis, q̃ partē capit de nā obl'onis faciēdi, & partē de nā obl'onis dādi, sicut dicimus ī grāmatica, qd̄ participiū capit partē de nomine partē de verbo. Ita hęc obl'o capit partē de vno, & partē de alio. Cū. n. tradit rē, dēt eā facere accipientis, si est dn̄s, & sic sentit de nā obl'onis dādi. Si nō est dn̄s, dēt transferre vsucapiendi ꝯdōnē, vt l. ex empto. in prin. ꝟ. eo. & hoc est qd̄ dt tex. in l. in ꝯuētionalibus. in fi. ꝟ. de ver. ob. vbi dicit, ꝙ obl'o rē tradi, ex ꝯtu vēditionis ñ ꝑtinet nudū factū, sed cām bonorū, id est ꝓprietatē, vel vsucapiēdi ꝯditionē. Ita intelligit gl. in l. iij. §. j. ꝟ. e. in gl. super verb. ꝑtinetur. Hoc ēt tenet gl. s̄. si cer. pe. l. certi ꝯdictio. in j. gl. magna. vbi dt ꝙ vēditor nō tenet̃ ad verū fc̄m. Cū igit̃ ista obl'o sit participialis. eligitur, q̄dā media via, vt si hēt rē, cogitur ꝑcise tradere, & ī hoc sapit nām obl'onis dādi. si eā nō hēat, liberat̃ soluēdo īteresse, & ī hoc sapit nām obl'onis faciēdi. Sed si rē tradi, eēt ī obl'one ex alia cā, q̃ ex cā emptionis: tūc īdistinctè liberaretur soluēdo interesse. l. si fundū certa. ꝟ. de ver. ob. & l. stipl'ones nō diuid in pri. e. ti. Istud

14 plenè examinaui ī d. l. stipl'ones nō diuidūtur. ¶ † Quærit gl qd si
a in prima cā fuit ad interesse ꝯdēnatus, qa rē nō dabat, appellauit, an in cā appell'onis liberaretur soluēdo rē? gl. dicit ꝙ sic, qa nō vr̄ ꝓnūciatū. l. j. in fi. ꝟ. ad Turpil. & istud ꝙ gl. dt. an sit verū, apparet ex practicis s̄. datis. Aut. n. ego petij rē simpl'r, aut petij rē, & si nō daret, tūc petij īteresse. Et ꝓcedit ista gl. qa q̃ncūq; illud, qd̄ petit̃, offert̃ vsq; ad sniam, re⁹ liberat̃, vt inst. de pp. & tēp. ac. in fi. & ī l. si reus. s̄. de ꝑcu. sed appell'o extinguit ꝓnūciatū, ergo &c. vt hic in gl. Sed fm̄ secūdā practicā q̃n interesse petit̃ ꝑcise, nō ꝓcedit ista gl. qa tūc licet offerre rē vsq; ad lit. ꝯte. nō post. l. si īsul. ꝟ. de verb. ob. sed appell'o extinguit sniam seu suspēdit ꝓnūciatū: & reducit oīa ad lit. ꝯte. effectū aūt lit. ꝯte. nō extinguit, vt l. ita demū. C. de ꝑcu. ergo nec in cā appell'onis poterit offerri, sicut nec in principa

15 li. Quærit gl. qd ecōuerso, † vtrū emptor ꝯpellat̃ ad ꝑtiū? Dicit gl. ꝙ idē ꝙ in vēditore. Istud est nouū dicere, & dico ꝙ est simpl'r falsum. Nā vēditor, qa tenetur ad spēm, liberat̃ rē tradēdo, emptor, qa tenet̃ ad genus, dēt ꝑtiū facere accipiētis, vt l. ex empto. in pri. ꝟ. e. sed in obl'onib. dandi qs ꝑcise ꝯpellit̃ dare, vt l. vbi aūt. in fi. de ver. ob. ergo & hic. Præterea aut tu dicis, ꝙ emptor teneat̃ ad interesse qd̄ ē circa rē, & hoc est falsum: qa nō cadit interesse circa rē, vt l. nūmis. s̄. de ī li. iurā. Aut ītelligis de interesse ex̄ rē, & illud ñ est, de quo ista lex loqtur. Preterea ꝯ̄ ñ faciētē non hr̄ rō interesse ex̄ rē, sed ꝯ̄ malefaciētē, vt l. si sterilis. §. cū ꝑ vēditorē, ꝟ. e. l. Iulian⁹. in prin. ꝟ. e. dicendū ē ergo emptorē præcise cōpelli ad dandum.

b Venio ad sequentē gl. Dr̄ hic ꝙ istud interesse excedit q̃nq; ꝑtiū cōe, & ꝯuētū. ¶ Quæro, qd si emptor vult ꝑtiū ꝯ-
16 mune, † & nō interesse? Azo. in sūma C. de sen. q̃ ꝓ eo, ꝙ inter. tenet ꝙ hoc nō possit. In ꝯ̄rium gl. de rei vē. l. ꝙ si possessor, & istud est verū, qa casus est ibi. Si aūt nō vult interesse singulare, sed cōe, auditur, vide gl. istā. Venio ad iij. gl. ꝑ cuius decl'one, primò eēt videndū qd sit interesse. Secundò quotuplex sit interesse. Itē de nā interesse circa rē & extra rē. Itē de nā interesse singularis & cōis interesse, & quod consistit in damno & in lucro, dixi in l. j. C. de sent. quæ pro eo quod interest. & ibi multa noua dixi, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Prima causa. Et sic no. hic ex ista gl. ij. ad fi. ꝙ pōt ista mora purgari in causa appellationis. Nam si tu fuisti in mora in renunciando liti, ante cōclusionem in causa potes renunciare appellationi, ita dicit Cy. & Ray. in l. alia. C. de his qui. vt ind. per tex. no. in l. qui cum maior. §. accusasse. de bo. lib. & probatur ēt ista gl. licet Barto. solus hic in terminis huius gl. reprehendat istā gl. & aliter loquatur quam loquūtur Ray. & Cy. q̄ dicunt, quod potest mora purgari in causa appellationis, si eam reus non purgauit in causa principali, s. quoad euitandam pœnam legalē, prout loqtur tex. in d. l. alia. & l. post legatum. ꝟ. de his quibus vt indig. in prin nam à lege imponitur pœna perditionis relicti in testamento, si ille, cui relictum est in testamento, accusat testamentum de falso, & persistit in accusatione falsi, vsque ad sententiā renunciando liti, vel donec sit cōclusum in causa, remedium est, dicit Cy. & Ray. ibi, ꝙ patiatur ille, qui accusat testamētum de falso, sententiā cōtra se ferri, deinde appellet, & anteq̄ perueniatur ad sniam in cā appellationis, vel cōcludatur in causa, renunciet illi accusationi, qa tunc purgabit pœnam in causa appellationis, & sic nō perdet relictum, per l. qui cum maior. §. accusasse. ꝟ. de bo. lib. & cum Cy. & Ray. concord. Bal. & Fulgo. ibi. & Bal. in c. j. §. porro, de fi. in tit. quæ fuit prima causa beneficij amittendi, & Bal. etiam in d. l. alia. vide ibi dicta.
b Pom. ¶ Quæro quid. Refert & sequitur Ang. Aret. & ibi Ias. in §. actiones. Institu. de action.

1 *Actione ex empto agitur de omnibus quæ dolose fiunt.*
2 *Venditor tenetur seruitute, si sciuit & non monuit emptorem, licet dixerit se nolle de seruitute teneri.*
3 *Certus qui est, quando debeat certificari.*

§. Venditor. Qui celat qualitatē, ꝑ quā rei ꝯditio fit dtérior, hac actione ad interesse tenet̃ emptori
a si fuit ignorās: secus si fuit sciēs. ab. d. Primò ponit dictū, & rationē dicti. Scd̄o declarat qd est celare, ponendo circa hoc tres casus. Tertiò declat̃ rōnē dicti. Quartò declat̃ q̄dā exceptionē positam in dicto, s. si emptor sciuerit. Scd̄a ibi, sed scire. Tertia ibi, gn̄al'r.
1 Quarta ibi, hęc ita vera sūt. ¶ No. † ꝙ de oīb. q̄ dolose fiunt ꝑt agi
2 hac actione. ¶ No. in versi. sed & si ꝓponas. † ꝙ licet b vēditor di-
b cat se de seruitute nolle teneri, tñ tenetur si sciuit, & nō monuit emptorē ignorātē. Idē in eo q appo suit pactū, qd de euictione nō teneret̃, vt ꝟ. e. l. tenet. §. fi. ꝙ est no. & est aduertēdū, ꝙ tūc formabitur libell⁹ sic, Peto te ꝯdēnari, qa sciuisti & celasti, & dat̃ ista actio ad interesse. l. qd ad seruitutes. ꝟ. de euic. & sic hēs iā duo capita actionis ex empto. Vna, si res vendita nō tradat̃, vt in pri. Alia si rei
3 qualitas celat̃, vt hic. ¶ Vlti. no. † ꝙ q certus est, c &c. vt ex̄. de re. iu.
c in vj. c. cū q certus. ¶ Ad istud op. gl. de l. denūciasse. in pri. ꝟ. de a-
d dul. & ñ soluit, Dy. ī d. c. cū q cert⁹. soluit, & ñ bn̄. Tu dic. ꝙ q̃nq; d dnūciatio fit solū ad certificādū aliquē ñ ad aliū finē, & sic tūc ille, q certus est, certiorari nō dēt, vt hic cū si. Q̃nq; denūciatio fit ad aliū finē. s. vt incitetur ille cui fit denunciatio ad aliquid faciendū vt si volo denunciare venditori quòd mihi mouetur lis, vt veniat ad me defendendum, tunc dico ꝙ etiam si certus est, nihilominus debet ei denunciari quod defendat. l. q absentem. s̄. de proc. & ibi
† dixi. Casus est in d. l. denunciasse. † in princ. ¶ Oppo. glo. ꝟ. eo. l. quęro. Sol. vt in glo.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Si fuit sciens. Adde quod si qs sciat alterum habere dn̄ium directū in re sibi promissa, & quod promissor promittat illam rē pleno iure dari, non intelligitur de dominio directo, qui nesciebat esse alterius, vide Com. consi. 184. in c. dominus Consignorus. post medium. vide quæ habes in materia, quod certus non debeat certiorari in Bertachino, in verbo certus, & in verbo, notificatio.
b Pom. ¶ Quod licet. Et vide Bar. consi. 56. in ij. vol. & vide pulchre Ang. Aret. in §. prætorum quoque. Institu. de iure natu. & Ale. omnino consi. 95. vol. 5.
c Ale. ¶ Certus est. Quando scienti sit denunciandum, vide per Bal. in c. j. si de feu. vasallus ab aliquo fuerit interpellatus. Et adde Bart. in l. emptor. C. de euic.
d Pom. ¶ Quod quandoque. Vide multa per Ale. in l. ij. §. j. ꝟ. sol. mat.
† Clau. ¶ Denunciasse. Idem vult Bart. in l. 2. §. fi. ꝟ. sol. mat.

LEX II.

Si in emptione. Si ñ reperitur mēsura dicta, vēditor tenet̃. h. d. Et istud ē tertiū caput actiōis
a ex empto, si fundus nō ꝑstatur sub ea mensura, sub qua dictū est, ñ est necesse quòd venditor fuerit in dolo, sed sufficit ꝙ nō ꝑstet̃ modus dictus, seu mensura vera. Sed posset forte dici, ꝙ istud est idem, qd si res vēdita ñ tradat̃, qa ñ tradit̃ ps rei, s. illud qd̄ deficit, sed plus placet quod sit caput separatum ab illo, quia tota res traditur, de qua fuit dictum, licet mensura non reperiatur.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Fundus nō præstatur. Q̄ñ fundus venditus est minor in iugeribus, quā dictū, sit vide ꝟ. e. l. Iul. §. si Titius. & vide in l. q fundum. §. qui agrū, s̄. de cōt. ah. em. ꝑ gl. in l. si seruum. §. si modus. ꝟ. eo. facit ꝟ. eo. l. quæro. et quod dixi in d. §. Titius. adde Old. consi. 198. Pau. de Cast. consi. 377.

1 *Possessio dicitur tradi vacua, licet in fundo constituta sit seruitus itineris vel actus, libera autem tradi non dicitur.*

a §. Vacua possessio. a Possessio rei venditæ debet tradi vacua, q̃ à nemine detineatur vel possideatur. h. d. & iste §. venit ad dcl'ationē primi capitis. si res vēdita ñ tradatur. declarat. n. qualiter dēat tradi. Op. s. d ꝯ̄. h. empt. l. si cū fundū. in pri. Sol. vt ibi, qa ab initio fuit tradita vacua possessio ꝑꝑ ꝙ fuit ab initio liberatus, & habuistis no. ī l. ab emptiōe. in gl. magna. s̄. de pac. ¶ Quæro, † & istā q. habui de facto, b alicui debe-
b tur in fundo seruit⁹ itineris vel act⁹, vtrū ex hoc dicatur possessio tradita ñ vacua? Rñ. ꝙ ñ: si. n. hoc eēt, ageret emptor ad interesse totale, quasi res tradita nō sit, vt s̄. e. l. j. in pri. & ꝟ. l. prox. in prin. ꝙ tñ nō est verū, sʒ agitur solū ad interesse, qa dēt seruitutē. s̄. l. prox. §. fi. ꝟ. de euict. l. qd seruitutes. facit optimē de leg. ij. l. Mæuius. §. fun
c do. sed si in instr̄o eēt dictū, c ꝓmisit tradere possessionem liberā, vacuā, & expeditā, d vt hodie dr̄ ꝯmuniter, tunc fateor, ꝙ possessio ñ dr̄ tradita libera vt d. l. ꝙ ad seruitutes. ꝟ. de eui. & est text. in l. vim facit. in fi. ꝟ. de vi & vi arma. Probatur per rationem. Contra eum q asserit seruitutem sibi deberi, datur interdictum vti possidetis. l. si duo. §. item videamus. ꝟ. vti possi. ergo apparet, ꝙ turbar. me in possessione, & sic non habeo possessionem liberam, &c.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Vacua poss. Vide de doc. materia in §. actionum, Inst. de act. et quæ dicatur vacua possessio, et qūo venditor tenetur tradere, vide per Fel. in cum Io. de fi. instr. Itē qūo dicatur res libere tradi, vide Ias. remissiue in l. si pro fundo. C. de transac. Et quando promissum est de tradendo rē liberā sufficiat tradere etiam si seruiat, vide Aret. in l. fundi. in j. col. de acq. poss. ¶ Aduerte tñ, quia vacua possessio non requiritur ad translationem dominij, vt no. gl. Bar. & Bald. in l. cum res C. de proba. facit bene præsumi translationem dominij, secundum Bal. ibi, & ibi per eum quatenus probetur possessio vacua. & Bart. in l. Celsus. de vsucap.
b Ale. ¶ Et istam q. habui de facto. Vtrum dicatur tradita vacua possessio fundi in quo cōstituta est seruitus aliqua, & adde Bar. in l. Mæuius. §. fundo. de le. 2. & in l. vim facit. de vi & vi at. & Ang. in l. in conuentionalib. §. si quis vacuam. ꝟ. de verb. ob. & Bald. in l. fin. C. de pac. inter emp. & in l. Celsus. de vsucap. & in glo. in c. cum Ioan. in glo. 2. extra, de fide instr.

a Ale. ¶Esset dictum. Quid de pacifica possessione. Vide Pa. de Leaz. & Io. de Ligna. in cle. gratia. de rescri. Et ad id quod hic dicit de vacua possessione, Vide no. Bart. in l. px. §. i. j. eo. cum concordant. & Bal. in l. si plures. C. de cond. inser. & ibi etiam quid de ꝑmittente possessionem pienã. Et qđ sit possessio vacua, vide glo. & Doct. in l. fi. C. vnde vi. & ver. vacua. & no. quod possessio interdum dicitur plena, interdum semiplena, & interdum vacua, & hoc vltimum contingit trib. mo. de quo vide gl. inst. de vsuca. §. ꝙ autem. in verbo, loci vacantis, cum seq. & declara. vt ibi glo. non est alibi, secundum Ang. in l. si me in uacuam. j. de acq. poss. & adde gl. in i. improba possesſ. C. de acq. poss. & per istum §, dicimus, in verbo, mores ciuitatis, ꝙ per statutum ciuitatis, potest alienatio, & translatio dominij probari, vt in l. dudum. & ibi Bar. C. de contrah. emp. & not. Bar. & alij in l. filiusfa. §. diui, in ver. quæro an per statutum ciuitatis possit fieri prohibitio alienationis, de leg. j. & no. Bart. in l. in his. C. de pre. & om. re. nauic. lib. xj. vbi respõdet ad illam l. quæ videbatur facere in contrarium, & Bar. in l. fi. C. de sacrosf. eccl. cum si. sicut videmus hodie in multis partibus Italiæ statuta, quod non possunt locatores vẽdere fundum, vel domum locatam, nisi prius requisierint conductores. Nam operantur talia verba statuti, quod etiam secuta traditione extra contractum non transferatur dominium, nisi facta denunciatione, vt late probat Bar. in l. cum lex. ff. de fideiuſ. & in l. si ita quis. §. ea lege, de verb. ob. in ver. quæro vtrum prohibitio legis. & in l. vniuersa. C. de præc. imp. off. adde quæ dicatur possessio vacua, & quæ libera, Pau. de Ca. in l. cum res. C. de prob. Bart. in l. Mæuius. §. fundo, de leg. ij. & si quis vendit pedagium liberum, quietum, & pacificum, qualiter debeat intelligi. Vide Bal. consi. 102. & an transferatur dominium re vend. contra statutum, vide Pau. de Cast. consi. 328.

d Pom. ¶Expeditam. Et de dictione, liberum, vide multa tradita per Alex. in l. si pro fundo, in princ. C. de transac. & Pau. consi. 3. in 2. vol.

LEX III.

1 *Euincitur si fundus iure possessionis, non potest agi de euictione.*

2 *Sumptus litis qui promisit reficere qui fierent in re, an intelligatur, siue agatur circa rem, siue circa possessionem.*

a Ratio. aAlias, L. Datio. Nõ vr̃ tradita possessio, nisi q̃ auocari non põt. h. d. & sic r̃ tendit ad declarationẽ primi capitis si res vẽdita nõ tradatur. ¶Not.† ꝙ si fundus euincitur iure
1
b possessionis nõ põt agi de euict. bsiue agatur actione ex empto, siue ex stipione de euictione: sed dẽt agi ex empto, quasi re nõ tradita. ¶Opp. gl. de l. Iul. §. possessionẽ. j. eo. Dic vt in gl. ibi, & ꝑp ꝑdicta semper apponitur in instris ꝙ promittitur duplũ noie euictionis, siue euincat̃ iure possessionis, siue iure ꝓprietatis. ¶Sed
2 quæro, pone, quòd ego† promisi tibi reficere sumptus c litis, qui
c fierent in illa re, an intelligatur de lite circa possessionẽ, an de lite circa proprietatem? Glo. in l. venditores. j. de verb. ob. dicit, quod
d in dubio intelligitur circa proprietatem, non de lite circa posses-
e sionem. ddic vt ibi dixi, &c.e

ADDITIONES.

a Ale. ¶Ratio. Quid autem si emptor expulsus agat interdicto vnde vi, vel rei vendicatione, & succumbit, an agat de euictione, vide Bald. post gl. in l. fi. j. eo.

b Ale. ¶Non potest agi de euict. Et per Bal. in l. j. de peri. & commo. rei vend. adde quòd si suspicatus est se posse repelli, an aget de euictio. Ang. consi. 177.

c Ale. ¶Reficere sumptus. Per Bal. in l. j. C. de peric. & commo. rei vend. Rapha. hic simpliciter transit cum Bart.

d Ale. ¶Circa possessionem. Contrarium tenet Bar. in d. l. venditores. & vide Bart. & Mod. in l. stipulatio ista. §. si quis forte. de verb. ob. & est glo. de hoc in l. venditores. licet Bar. ibi eam reprobet. & sic videatur tenere contrarium. Sed illam gl. & doct. Bart. hic sequitur Bald. & Sali. in l. fi. C. de peric. & commo. rei vend. sed multum obstat contra hanc Doct. Bar. tex in d. §. si quis forte. vbi si promitto tibi habere licere talem rem à me tibi venditam, & moueo tibi controuersiam, etiam in sola possessione rei, committitur stipulatio ad interesse, vel ad pœnam, sed respondetur ibi per Moder. adde dictis Bart. Bald. consi. iij. ij. lib.

e Clau. ¶Dixi, &c. Ad intellectum huius legis. Vide Bald. in c. pastoralis. §. quoniam. in fi. de rescrip.

1 *Stipulatur qui fundũ tradi intelligit, s. vacuũ & à nemine deuẽtũ vel possessũ.*

2 *Restituere qui dẽt castrum, non dicitur restituere vacuum, si in eo facit fortilitium, licet in solo proprio.*

3 *Vacuam possessionem tradi in stipulatione non veniunt fructus.*

§. Si emptor. In stipl'one, vacuã possessionẽ tradi, nõ veniũt fructus à tẽpore moræ, sed veniũt in a-
1 ctione ex empto h. d. ¶No. ꝙ q† stipulat̃ fundum tradi, intelligit̃, scilicet, vacuũ, & à nemine detẽtũ vl' possessum. & sic facit ad q̃st.
2 In† capitulis pacis ꝓmisit vna pars alij restituere quoddã castrũ: in illo castro detẽtator facit quoddã fortilitiũ ĩ suo territorio ꝓprio, deinde đt alteri, venias, & hẽas tibi castrũ, sed ego volo mihi retinere fortilitiũ, certè nõ ꝑt hoc dicere, qa dẽt restituere va-
a cuã possessionẽ. aSed nõ dr̃ restituere bvacuã possessionẽ. si tenet
b sibi fortilitiũ, vt hic, & ẽ expssum ex̃. de rest. spo. c. Pisanis. ¶Scđo
3 not.† ꝙ in stipl'one, vacuã possessionẽ tradi, fructus nõ veniunt.
c ¶Op. de l. stipulatus. c in pri. j. de vsur. Sol. ibi duo dixit, s. rem dari, & vacuam possessionẽ tradi, hic vnum tm̃. ¶Op. de l. si fundum. j. de ver. ob. Sol. gl. optimè, ibi venit itereſſe, nõ fructus. Intellige in stipl'one, fundũ tradi, venit interesse à tpe moræ, nõ fructus tã q̃ fructus: sed fructus tãquã itereſſe, vt l. ꝯria, & ẽ dr̃ia, quia qñ fru-
d ctus veniunt dvt fructus, petitur quicquid est perceptum. Forte ẽ qdam rusticus, q optimè laborauit, & multos fructus collegit. ego ãt pcepisſẽ pauciores, vn si peto fructus, vt fructus, veniunt oẽs, si vt interesse, veniũt quatenus interest mea. De quo vide in l. videamus. §. si actionem. j. de vsur. ¶Oppo. glo. de l. in cõuẽtionalib. in fi. j. de verb. ob. Sol. vt in glo. ¶Item oppo. de l. videamus. §. si i actionem. j. de vsur. Sol. hic ante lit. contest. &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Vacuam possessionem. De qua materia vide Imo, Ang. & Mod. l. in conuentionalibus, § si quis vacuam, j. de verb. ob.

b Ale. ¶Restituere. Venditor non potest reseruare sibi fortilitium positum in castro ꝙ vendit. & adde Bald. in l. fi. C. de pac. inter empt. & vend. vbi etiam fortius dicit. & alleg Bart. hic adde vt per Rom. consi. 444.

c Ale ¶Del. stipulatus. Adde bald. in l. fructus. C. eo.

d Ale. ¶Fructus veniunt. Adde Bald. in l. si traditio. xj. q. C. eo. & Bart. in l. si filius. de ver obl. & in d. §. si actionem.

§. Si iter. In incorporalib' patiẽtia est pro traditione. h. d. & venit ad declarationem primi capitis, &c.

1 *Aestimatio quanti plurimi à quo tempore veniat.*

2 *Locus vtilior actori à tempore moræ inspicitur.*

§. Si per venditorem. Venditor tenetur, quanti plurimi res fuerit à tempore moræ. Item quo loco plurimi res fuerit. Idem econuerso si emptor fuerit ĩ mora. h. d. & venit ad declarationem primi capitis, si res vẽ
1 dita nõ tradatur. ¶Oppo. quod† æstimatio quanti plurimi fuit, venit à tempore moræ, nõ à tempore quanti plurimi fuit, vt s̃. si
a cer. pet. l. vinũ. aSol. intelligas hic, quod venit, s. tradendum. Vel dicas, venit, id est, vẽdita est, vel pone, quod tunc incæpit esse in mora. Debebat enim statim tradere, & non tradidit, & sic à tempore moræ habetur ratio. Qualiter autem super hoc debet formari libellus, no. in l. vinum. s̃. si cer. pet. & ibi dixi. ¶Op. de l. fructus. s̃. de rei vend. Sol. ibi loquitur in actione reali, hic de personali. ¶No. ex isto ver. & quo loco, quòd in libello non debeo inserere locũ: sed sufficit quod petam te condemnari ad soluendum, &c. Inspici
2 tur† autem locus vtilior actori bà tempore moræ. Similem vidisti
b in d. l. vinum. s̃. si cer. pet. & l. fi. s̃. de trit. ¶Not. tu iuuenis argui de tempore ad locum, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶L. vinum. Istum tex. allegat Bart. in l. j. prin. ff. si cer. pet. & vide adistum tex. id quod no. Bar. in l. j. & ibi Bal. in 3. opp. de sent. quæ pro eo, quòd interest. & allegatur iste §. quòd dictio, de, denotat semper actionẽ. Ita probatur in hoc tex. iuncta gl. in ver. nam quod a Brundusio. l. & item. ff. de censi. not. in l. si ex duob. in princ. de verb. ob. & in c. statutum. de præben. in vj. & no. Spec. et Io. And. in ti. de curato. §. viso. versi. item not. et Cy. et Bald. in l. j. ff. si quis cautionibus. et Bald. in l. à caligato. C. de nup. et not Doct. in c. frequens. de resti. spo. in vj. et in terminis ponit Imo. in l. si ex duobus. in pri. de verb. oblig.

b Pom. ¶Vtilior actori. Qualiter autem dicatur in mora, ponit glos. j. et vide Alexãd. consi. 109. in si. volum. 5.

§. Quod si per emptorem. Hic ponitur casus econuerso. ¶Not. de mora creditoris, de quo plenè dixi l. in hac. in fin. s̃. de tritic.

LEX IIII.

a Si seruum. aAnteq̃ res euincatur, non ꝑt agi de euictione sed ex empto ꝑp qualitatẽ à sciẽte delatã. h. d. Et sic venit ad declarationem secundi capitis positi s̃. e. l. j. §. j. Simile in l. tenetur. §. fi. & l. seruus quem. §. fi. j. eo. tit.

ADDITIO

a Paris. ¶Si seruum. Quod autem sequitur ad hoc, vt possit agi ad pœnam dupli promisi in contractu, vide Cæpo. cautela. 86.

§. Si modus. Quod deficit in mensura, æstimatur respectu quantitatis mensuræ, non respectu bonitatis loci, quia quod non est, non habet bonitatem, nec malitiam, & hoc venit ad declarationem tertij capitis positi in l. ij. in princ. s̃. eod. ti. &c.

LEX V.

1 *Condemnatus ad locandum ex compromisso pœnali, si locat, & dinde locationis contraueniat, an ab alia obligatione prima sit liberatus.*

a Si hæres. aSi venditio fiat ex necessitate præcedentis actionis, actio ex eo ꝯctu ꝯpetit cum effectu: nisi per er-
1 rorem facta fuerit. h. d. ¶Quæro, aliquis† vigore cuiusdam bcom
b promissi, in quo erat magna pœna, damnatus, & grauatus fuit locare quendam fundum, quem locauit, & in ꝯctu locationis nulla fuit pœna apposita vel modica, postea venit contra locationem, quæritur vtrum possit agi ad pœnam in compromisso appositã, an vero ab alia obl'one sit liberatus eo ipso quod locauit. Et qđ possit agi, & non sit liberatus, vr̃ casus hic, quod licèt vendat non est liberatus. Ad idem s̃. de arbit. l. inter Castel sed in ꝯtrarium est casus in l. in numerationibus. in fi. j. de sol. Ad istã legẽ, & ad similes responde vt dixi in l. si fideiuſſ. §. fi. de leg. j. & istam quæst. habui de facto in ciuitate nostra, &c.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Si hæres. De materia huius legis, an habeat locum in obligatione descendente ex contractu, vide do. Fran. Aret consi. 6.

Ale. ¶Si hæres. Et vide quod per hanc legem dixit Bal in l. fi. in iij. opp. de contrab. em. in ver. quæro aliquis vigore, &c. per istum tex. decidit Bal. quæst. in l. fi. C. de pac. inter emp. quid si tibi promisi vendere sub pœna, & vendidi, sed non tradidi an incidam in pœnam. & vide ibi, & determinat quod non Adde quid si promisi vendere, si habuero licentiam a tali intra tantum tempus, & medio tempore alij vendam, an incidam in pœnam. Bald. consi. 310. cum duob. seq. 2. lib.

b Pom. ¶Vigore cuiusdam. Vide Pau. de Cast. consi. 116. & Ang. consi. 34. & consi. 11. Areti. consi. 50. & consi. 200. & consi. 6.

LEX VI.

Tenetur. Ista lex venit ad declarationem iij. cap. &c.

§. Si

§.Si vendidi. Actio descendẽs ex pactu competit ad ea quę veniunt in pacto incõtinenti apposito. h. d. In hoc §. potes accipere quartũ caput actiõis ex eo pactu, quod deueniat pactum incontinenti appositum, simile infra §. prox.

§.Si locum. Tenetur venditor si rem faciat deteriorem antequam tradat. h. d. Et sic posset esse quintum caput, ad quod ista actio datur, scilicet si res facto venditoris efficiatur deterior.

§.Si vas. Quod dictum est de modo agri, idem debet intelligi de mensura, & pondere vasis, &c. h. d.

§.Sed si vas. In locatione vel venditione vasis, ĩdubio intellr vt in corruptũ præter Op. s. cõm. l. in reb. §. item q sciens. Sol. aliud in cõmodato, quod fit gratia recipientis tm̃, aliud in empto vel locato, quod fit gratia vtriusque. ¶Quæro,
a ad quid teneatur [a] iste q dedit vas vitiosum, si fuit ignorans? Rñ. quãto minoris empturus fuisset emptor. Hoc pt probari in l. Iulian. in pri. j. e. Ita dt gl. parua quę vr additio, cõ istã additionẽ vr casus j. loc. l. sed addes. §. j. vbi tenet et ignorãs ad interesse totale, & tex. hic in fi. dt hoc idẽ in locato quod in re vẽdita, & fm hoc esset speciale in vase vẽdito vel locato, vt teneat vẽditor de euictiõe ipsi⁹, et si fuerit ignorãs, quod nõ est in aliis qualitatib. l. j. § j. s. e. & l. si seruũ. in pri. de quo dixi in d. l. in reb. §. itẽ q sciẽs. Dicã j. e. l. Iulianus. in pri. Et secundum prædicta iste §. venit ad declarationem secundi capitis in actione ex empto positi. s. eo. l. ij. &c.

ADDITIO.

a Ale.¶Ad quid teneatur. Adde Bar. in l. vnica. de sent. quæ pro eo quod interest.

§.Si tibi. Si res euincit facto emptoris, de euictione non agitur: secus si fact o venditoris. h. d. Et est sextũ caput huius actionis. s. si res euincatur. Posset etiam dici, quod contineatur sub primo, scilicet si res non tradatur.

Si filiusfa. Ex hoc cõtractu tenetur filiusfa. sicut paterfa. h. d. Et hoc est in omnibus contractibus præter quã in voto, & in matrimonio, &c.

§.Si dolo. In hoc pactu vr tacitè promitti dolũ malũ abesse. h. d. Vel alr, Dol⁹ ĩ hoc pactu cõmissus, p actionẽ ex eo pactu purgat. h. d. possum⁹ dicere quod ista est sexta clausula gñalis, s. quod dol⁹ malus absit: nã scda, s. si qualitas rei celet benè cõprehẽditur sub ista, sed de illa specialiter est cautum. l. j. §. j. s. eod. tit.

§. Si cũ venditor. [a] Pactum, ne quis de euictione teneatur, non prodest ei, qui sciuit cãm, ex qua res euinceret, & tacuit. h. d. Istũ §. intelligas, si venditio est facta ignoranti: secus si scienti. l. j. in fi. s. eo. Et istum §. intelligas, quod re euicta, non debet agi de euictione, qa tunc obstat exceptio pacti, quo cautum est, ne eo nomine teneatur: sed debet agi actiõe ex empto ex clausula doli, quia sciebat seruum alienum & tacuit. l. seruus, quem. in fi. j. eo. &c

ADDITIO.

a Ale.¶Si cum venditor. Vide Bal. in l. j. in ij. quæst. C. de peric. & cõmo. rei vendi. & in l. si traditio. in v. quæst. vbi limitat dictum Bar. hic C. eod.

LEX VII.

1 *Mendacium circa substantiam personæ non inducit actionem empti, nisi actoris incipiat interesse.*
2 *Attributum vni, alteri acquiritur cum omnibus conditionibus cohærentibus personæ nominatæ.*
3 *Emphyteusim si accipio pro Titio, & hæredibus suis vsque in tertiam generationem, si Titius non habuit ratum, remanet apud me, & finitur per generationem Titij, non mei accipientis.*
4 *Legatum factum in testamento nullo post mortem hæredis instituti sine liberis licet hæres non habeat hæreditatem, non debebitur: nisi existente conditione in persona nominati.*

a 1 Fundũ. [a] †Mẽdaciũ circa subãm psonæ, nõ inducit hanc actionẽ: nisi emptoris incipiat interesse. h. d. Vel alr, si
2 quod †attribuit vni alteri acqrit, intellr cũ oĩb. cõdi. psonæ nominatę cohęrẽtib. h. d. Et ista lex pt cõtineri sub cla doli vlis, de qua l. pxi. dt. n. alterius eẽ vsumfructũ quã esset, & sic cõmisit dolũ, & sic tenet
b ad interesse. Notabilia collige [b] ex summario. Et istã l. ĩduco ad arg ad multas quæst. Vos habetis in l. si absentis. C. si cer. pet. quod si ego pro alio noĩe alteri⁹, & ille ratum nõ hẽat, acqrit mihi cõhẽti. Et habui sti no. in l. si pupilli. §. si Titij seruum. de neg. gest. quod dẽt intelligi, quod acqritur mihi sub omnib. cõditionib. & qualitatib. quã cohærẽt, si
3 psonæ noĩatæ qsitum esset. Verbi grã. †accepi fundum in emphy
d teusim [c] p Titio, & suis descendentib. vsq; ad tertiã gñationẽ, & p eo solui pecuniã. Titius nõ habuit ratum, vnde remanet apud me per d. l. si absentis. Certè ista emphyteusis finiet finita ista tertia gñatione nominati Titij, nõ finita mea p istã legem, & quod statim
4 dicã. Itẽ pone, †testator [d] in testõ nullo ex cã præteritionis, vel exhæredationis reliquit mihi legatum vel fideic. post mortem hæredis instituti sine liberis: hæres institutus non habet hæreditatẽ, quia testamentum est nullum quo ad hæredis institutionem, sed legata & fideic. remanent valida, per auth. ex causa. C. de libe. præt. Debebitur ergo illud legatũ post mortem eius, qui hẽt hæreditatẽ, an post mortẽ nominati Titij in testõ, si decessit sine liberis? Certè illud legatum vel fideic. debebitur, si conditio extiterit in psona noĩati. Pro hoc est casus no. j. de leg. ij. l. peculiũ. §. fi. quod not. &c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Fũdũ. Per istũ tex. in cõsiliis decidit Bar. sup q. de qua p eũ. ĩ l. si qs vsufructũ. de vsufr. lega. quod allegat hic Pau. de Ca. qui optime declarat hãc legẽ.
b Ale.¶Notabilia collige. Vide quo ad istũ tex. dicit Bar. in fin. in l. si mihi. & Titio. de ver ob. adde Bal. in l. multum. C. si quis alte. vel sibi. & Spe. in ti. de loca §. nunc al qua. ver. 70.
Pom.¶Vide Ale. consi 24. vol. v. & 17 in ij. dub. eo. vol. v. & xxij. col. j. v. vol.
c Paris.¶Emphyteusim. Vide Alex. consi. 24. in j vol. & consi. 22. col. j. eo. vol.
d Alex.¶Testator. Adde Bal. in l. multum. C. si quis alteri vel sibi.

LEX VIII.

Si tibi liberum. Si dolus re ipsa cõmittit, nõ ex proposito p hãc actionẽ purgat. h. d. ¶No. qa allegat ista lex multũ notabilis, ibi ẽr q. d. ñ solũ actiõe ex empto, &c. De materia cõditiõis incerti hẽs plenè in l. sed & si me putẽ. §. cum
a inter. s. de cõd. ind. ¶Op. quod in pfationib. dĩrain cõtib. repetita eẽ intelligũt. l. itẽ qa. s. de pac igr si cõuẽtũ erat quod tradret pdiũ seruũ, in
b ipa traditiõe videret rpetitũ, & sic ñ tradit liberũ. So. Iste cõt⁹ fuit [b] fact⁹ ex ĩteruallo, seu ista cõditio fuit fcã ex ĩteruallo, &c. vt ibi dixi.

ADDITIONES.

a Ale.¶Dicunt. Vide ad intellectũ hui⁹ l. in l. itẽ qa, §. idẽ Iul. s. de pac. post Bart. ibi, & vide tex. & Bar. in l. cũ plures. §. locator horrei. j. loca. & Bar. in l. pacta. nouissima. C. de pac q intelligit illũ tex ĩ §. locator. qñ ex iteruallo passus fuit locator induci margaritas, quod tũc tenet de pditione. nõ obstãte quod ante locatioñe ĩteruenerat se nolle quod ĩducerẽtur, & si inducerẽtur se nolle teneri,
b Pom.¶Cõtract⁹ fuit. Vide Fel. in c. cũ M. Ferrarien. ver. circa 4. par. de constit.

LEX IX.

Si is, qui. Emptor vt tollat rem venditam actione ex empto conuenitur. h. d.

LEX X.

1 *Actiones diuersæ eiusdem speciei ad diuersa competentes possunt simul in eodem libello cumulari.*
2 *Petitum non debitum inspici debet.*
3 *Actionem quando quis diuidit potest cogi quod totum reducat in vnum.*

1 Non est nouum. Duæ actiones †eiusdẽ speciei cõpetẽtes eidem ad diuersa, pñt, & dẽnt simul in eodẽ libello cumulari. h. d. & est notabilis lex. ¶Opp. de actio. & oblig. l. si is qui. Soluit gl. in verb. mouere põt, mirabiliter. Hic sunt plures actiones eiusdẽ speciei vel gñis, ibi diuersarũ speciẽrũ, vt puta ex testõ & stipulatu, & ideo debẽt in diuersis libellis proponi. quod no. ¶Op. dicitur hic, vnã esse actionẽ. cõ imò sunt duæ qa nõ tollit vna p aliã, vt l. gñalr. j. de fideius. & l. si reus. de duob. reis. Gl. dicit, fateor quod sunt duæ, &c. sed hic debent cumulari simul, cã minuendarũ litiũ. ¶Cõtra hoc oppõ. de text. q dicit vnam quidẽ actionẽ. Rñdeo, duæ sunt in veritate: sed vna appellat pp vnã petitionẽ, seu pp vnũ iudiciũ, vt s. pro soc. l. cũ duob. §. si plures. & ibi no. & fam. ercis. l. hrdes. § j & ibi et not. ¶Ex pdictis apparet, quòd nõ pcedit quæst. gl. posita in fi. gl. quã actionem debeat intentare. Et dicit glo. quod põt eligere, quam vult. l. si mihi, & tibi. in prin. j. de leg. j. Hoc non est verũ, qa vtraq; proponit, vt dixi. Nec obst. l. si mihi, & tibi. qa ibi per electionem vnius altera tollitur, si
a ue cõsumit. quod ñ est hic. ¶Item qro, quod si post [a] aditã hrditatem vult mouer hrs vnã actionẽ tm̃, ñ eas cumulare, an pt? Rñ. sic, nisi exci
2 piat, qa vna, & eadẽ actio pt diuidi. Inspicit †. n. quod petat, ñ quod dẽat l. cũ qdã puella. §. si. s. d. iuris. om. iu. pcedit ĝ iudiciũ, nisi excipiat.
b Ad quod facit l. si mãcipiũ. §. j. d. euic. & quod ibi no. ¶Vlt. no. ex hac l. [b]
3 mirabiliter, quod qñ †qs diuidit petitionẽ vnius actionis, põt sibi opponi, & peti, quod totum reducat in vnum iudicium, quod not. &c.

ADDITIONES.

a Ale ¶Quid si post. Et ad intellectum huius l. vide l. edita. & ibi per Bar. de edẽ.
b Ale.¶Ex hac l. Adde no. per Bar. in l. in cõmodato. §. duab⁹. s. cõmo. & sic hẽs cum s. no. quod qñ qs agit plurib. actio nib. diuersis simul, tñ reo instante cogit facere vnũ libellũ, & vnã istãtiã de oĩb. pdictis actionib. illa tñ istãtia dr esse diuidua. Vñ si super vna actiõe pnũciet omissis aliis, valebit snĩa, vt no. Bal. & Bar. in l. scire dẽmus. de ver. ob. Sec⁹ tñ est, vbi tã instãtia, quã actio esset vna, vt promisisti mihi cẽtũ, & illa à te petij, tũc bñ snĩa lata super parte est ipso iure nulla, l. in hoc iudicio. s. fa. ercis l. apud Celsum. §. item qritur. de dol. excep. p canoni. cap. cũ inter vos. extra de re iud. & vide per apostillã antiquorũ hic, in tex. adde quod no. Bal. in l. quod tempore. in fi. C. de restitutio. mili. & eor qui reipu. cau. abs. quis cogatur instante reo cumulare duas actiones.

LEX IX.

1 *Præstare idem est quod tradere.*
2 *Obligatio qua tenetur venditor ad rem, est participans, scilicet quòd continet & pa tem dandi & partem faciendi.*
3 *Vẽditor tenet de euictione eo ipso quod vẽdidit, & tradidit, & ptiũ est solutum.*
4 *Obligatio, qua tenetur emptor ad pretium, quæ sit.*
5 *Emptor quare tenetur ad pretiũ tradẽdum, nõ aũt venditor ad rem tradendam.*
6 *Promissio dandi librũ pro centũ, non est venditio, sed contractus innominatus.*
7 *Clausula, vendidit, dedit, & tradidit, apposita in contractu, quid importet.*

a **Ex empto.** [a]Iuriſcõſultus pmiſit qdã circa naturã actiõis ex empto, & vẽdito: nũc ordinariè incipit tractare de nã actionis ex empto in oĩb. capitis ſuis vſq; ad l. Iul. §. ex vẽdito. ibi, tractat de nã actiõis ex vẽdito, vſque ad finem l. poſtea tractat qões extraordinarias circa mãm, & br̃ h. d. Actio ex empto ꝯpetit emptori ad pmiſſa, & ad q́ veniũt ex nã ꝯtus. hoc eſt ꝙ res
1 tradat̃, & de euictione obliget̃. h. d. ¶ † No. primũ ſignificatũ iſti⁹ verbi, pſtare, qđ eſt idẽ qđ tradere, facit l. ſi fundũ. j̃. de verb. obli.
b ¶ Scđò no. illud qđ dicebã[b] in l. j. in pri. s̃. e. qđ obl'o quã tenet̃ vẽ
2 ditor ad rẽ tradẽdã † partim ſapit de nã obl'onis dãdi, qa tenet̃ da
c re ſi eſt dñs. Idẽ ſi eſt vẽditũ genus, vt j̃. dicã.[d] Item ſapit partim de
d nã obl'onis faciẽdi, qa ſi nõ eſt dñs, ſufficit nuda traditio. ¶ † Not.
3 ꝙ vẽditor tenet̃ de euic. eo ipſo qđ vẽdidit, & tradidit, ſi tñ ptium
e eſt ſibi ſolutũ. ¶ Vlt. no.[e] † ꝙ obl'o, qua tenetur emptor ad pretiũ
4 eſt obl'o dãdi, tenet̃. n. nũmos facere vẽditoris. ¶ † Quærit gl. quę
5 eſt ratio dr̃iæ † ꝙ emptor pciſè cogit̃ ad pretiũ dãdum, no vẽdi-
† tor ad dandã re? Rñdet gl. no. † ꝙ emptor tenetur ad ptium in genere, & ſic tenetur facere accipiẽtis, vẽditor verò tenetur ad ſpe
f ciẽ. Optima rõ eſt, ex qua dico, ꝙ ſi vẽditor tenetur in gñe,[f] vt puta ſi vẽdidi tibi decem corbes frumenti in gñe, vel x. libras auri in maſſa, p tanta pecunia, ꝙ ẽt teneatur vẽditor ad dãdũ magis ex qualitate obl'onis, qa in gñe, q̃ ex nã ꝯtus. Ita no. gl. in ſimili l. ſi
g domus. §. de euic. [g]de le. j. l. q ꝯcubinam. §. ſi hr̃s. j̃. de le. iij. Pro hoc l. ſi ſterilis. §. cum p venditorẽ. j̃. e. ibi, dãdum & datum, ꝙ verbum
6 denotat tranſlationẽ dñij. l. pe. s̃. de cond. cau. da. Itẽ ex eo ꝙ † per hanc l. dr̃, apparet qđ ſi ego pmitterẽ tibi dare librum pro cẽtum
h nõ eſſet venditio, qa de nã vẽditionis,[h] nõ eſt ꝙ vẽditor obliget̃
i ad dãdum, ſed eẽt ꝯtus innoĩatus do, vt des. l. ſi. s̃. de ꝯd. cau. da.[i]
7 Et iõ illa verba, † vẽdidit, & tradidit, & dedit, q̃ apponũtur in ꝯtib. illud verbũ, dedit, ĩpropriè ponit̃, ſ. dedit, ſi ipſe fuit dñs, aliàs dedit, & tradidit, idẽ importãt quando apponuntur ſuper cõtractu venditionis. l. ſi ſtipulatus. j̃. de vſur. &c. quod no. & bene.

ADDITIONES

a Ale. ¶ Ex empto. Sunt ſex quæ enumerãtur in his legib. quę debet conſequi emptor ex contractu emptionis, quæ declarat Bal. in l. dolum; C. de peric. & commo. rei ven.
b Ale. ¶ Dicebã. Adde no per Bar. in l. qui concubinam, §. ſi hæres, de leg. iij. Et adde ꝙ etiã ſi expreſsè dictum ſit, promitto tradere in obl'one gñis, importat dominium, ſecus in obligatione ſpeciei. Ita gl. no. iuncto tex. in l. quæ de legato, in ver. dare, de leg. j. & ꝙ eſt notandum, ſecundum Io. ibi. Et quid ſi quis promiſit, an in dubio intelligatur dare vel tradere. Dicit Bal. in d. l. ſi à ſubſtituto. §. fi. hic alle. quod in dubio intelligatur dare alle. text. no. in l. ſi ita, §. j. de contrah. emp. Fallit niſi eſſet de natura contractus, vt veniret traditio, ſecundum Io. in l. ſtipulatus, j̃. de vſur. & hic adde not. Bart. in l. ſi domus, §. de euic. j̃. de leg. j. & vide quæ ibi dixi
c Pariſ. ¶ De natura. Vide Soc. in l. certi cond. ff. ſi cer. pet. vbi habes ẽt limit. ad hoc.
d Ale. ¶ Vt j̃. dicã. Si aũt eſt vendita ſpecies, non tenetur ad dandum, ſed ad tradendum ipſam ſolam poſſeſſionem. Et de hoc vide in l. ſi rem tradi, & in l. in conuentionalibus. de verb. ob. in §. j. & in l. ſi à ſubſtituo, §. j. & in l. ſi domus, §. de euic. de leg. j.
e Pom. ¶ Vlt. no. Et ſic iura videntur magis fauere venditori, quàm emptori, vide Ale. conſi. 97. in j. col. in iij. volum.
† Cla. ¶ Venditoris. Et iõ, niſi pecunia trãſeat in vẽditorẽ, nõ trãſit dominium rei vẽditæ.
f In genere. Vide de hoc, & alio ſimili Iaſ. in l. cum mota, in j. volum. C. de tranſac. in l. naturalis, §. j. in j. not. ff. de præſcri. verb.
g Ale. ¶ C. de euic. Et ibi vide quæ dixi poſt Bart.
h Ale. ¶ De natura venditionis. Adde Bar. in l. j. C. de rer permut.
i Ale. ¶ Cau. da. Ibi, dũ dicit, dedi tibi pecuniã, vt mihi Stichũ dares. illa verba, Stichum dares, ſi exponerentur, i. traderes, eſſet emptio, ſed quia ſtãt, ppriè, eſt contractus innominatus; eo quia eſt promiſſus dari Stichus in ſpecie, ſecus ſi in genere, vide etiam tex. l. quis teſtamento, §. fi, de leg. j. adde quod conſuluit Bal. in conſi. 167. iij. lib.

§. Redhibitionem. Actio ex empto datur quãdoque vt res vendita redhibeatur.

a **§. Si quis virginem.** [a]Si emptor errauit in qualitate rei, venditore ſciente, quam ſi ſciuiſſet, nõ emiſſet, hac actione agitur ad reſoluendum ꝯtum h. d. ¶ No. ꝙ actio ex ꝯtu datur ad reſoluendum ꝯtum, qñ emptor errauit in qualitate, quam ſi ſciuiſſet, non emiſſet, &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si quis virginem. Vide Bar. in l. ſi diuortio, & in l. ſi id quod. de verbo. obli.

1 *Actio ex eo contractu, quando datur ad reſoluendum contractum.*
2 *Condictio ob cauſam an habeat locum in contractibus nominatis.*

§. Is, qui vina Hæc actio datur ad reſoluẽdum ꝯtum, qñ hoc ẽ actum: & p reſtõne ptij ſeu arrharũ,
1 quo caſu ꝯcurrit cum ꝯdictiõe ob cãm. h. d. ¶ No. † actionẽ ex eo ꝯtu dari ad reſoluẽdum ꝯtum. Regl'r ꝯ l. vẽditi. C. e. Fallit, qñ hõ ẽ actum expſſè, vt hic, vl' tacitè. s̃. px. §. qa ibi nõ erat empturus, ſi ſciuiſſet corruptã. Ita ſoluit tex in l. ſed Celſus. §. j. de ꝯh. emp. ¶ Itẽ op. ꝙ l. ſi venditio erat reſciſſa ſolo pctõ. l. ab emptiõe. s̃. de pac. So. hic agit̃ ad r̃ſoluẽdum q̃tenus de fcõ pceſſit. facit qđ dixi tibi de fer. l. j. §. j. ¶ Itẽ op. qa nemo ꝯdicit rẽ ſuã, pterq̃ à fure. l. fi. vſuf. quẽ ad. ca. So. dic ꝙ hic trãſtulit dñiũ, vl' ꝯdicit poſſeſſio, nõ pprietas
2 ¶ Op. † ꝙ ꝯdictio ob cãm nõ hẽt locũ in ꝯctib. noiatis. l. fi. s. de ꝯdi.
a cã. da. Sol. hic datur p arrha, ſed arrha ñ ẽ ꝯtus noĩat⁹. Nec obſt ꝙ venit ĩ actiõe ex empto: qa illud eſt verũ, ſicut cætera pacta in. ꝯtinẽti appoſita, nõ tñ qđ ſtaret p ſe ꝯtractus arrhæ, &c.

ADDITIO

a Ale. ¶ Condictio ob cãm. Arrha eſt cõtractus innominatus & qũo & qua actione petat̃ vide l. cõtractus. §. fi. & ibi Bal, C. de fide inſtru. & in l. fi. C. quando lic. ab emp. diſce. & cum Bar. hic concordat Ang. & Imo. in l. ſi id quod, de verb. ob.

§. Etiam ſi. Venditor tenetur pręſtare ſuũ nõ eſſe fugitiuũ, furtis vel noxiis obligatũ. ¶ Opp. quòd non tenetur promittere ipſum non eſſe furẽ. l. Iul. §. j. j̃. eo. ſol. Fateor ꝯtrariũ, ſed dẽt promittere ſeruum nõ eſſe obligatum ex furto præterito, non autem, ne faciat furtum in futurum, &c.

1 *Contractus vẽditionis ex natura venire vt venditor promittat emptori habere licere.*
2 *Traditio rei principaliter in libello peti poteſt.*
3 *Sententia ſuper intereſſe ferri poteſt, licet res petatur.*
4 *Intereſſe particulare de intereſſe totali deducitur.*
5 *Executio an incõtinenti fiat qñ fit cõdemnatio cõtra non cauentẽ ad intereſſe.*

§. Et ex empto. Si non obſeruet̃ qđ dẽt actio ex empto ꝯmittit̃ ad intereſſe totale, & de eo deducit̃ intereſſe particulare, qđ pſtitũ eſt ſi ſoluat̃ in pecunia: ſecus ſi ipſa res tradit̃. h. d. ¶ Qđ no. pp formã libelli, de quo dixi
1 in l. j. s̃. e. ¶ No. ex nã ꝯtractus venire, vt vẽditor pmittat emptori hr̃e licere, quorũ verborũ ſignificationẽ plenè hẽs in l. ſtipl'o
2 iſta hr̃e licere. j̃. de ver. ob. ¶ Scđò no. † ꝙ pt principaliter peti in
3 libello qđ tradat̃ res. Tertiò † no. ꝙ licet petat̃ traditio rei, pt fieri ꝯdẽnatio ad intereſſe. Dixi plenè in l. j. in prin. s̃. e. Vlt. no. ꝙ de in-
4 tereſſe totali deducit̃ intereſſe particulare. ¶ † Quero vtrũ debeat cauere cũ fideiuſſore, vel ſine fideiuſſore. Dic vt in gl. ¶ Itẽ q̃ro,
5 † ꝯtra ñ cauentẽ fit ꝯdẽnatio ad intereſſe, vtrũ fiat executio ſtatĩ
a Iſtud eſt difficile,[a] gl. hic vr̃ dicere ꝙ nõ. Cõtrariũ dicit j̃. in l. ij. de euic. & iõ dicendũ eſt, ꝙ aut qs ceſſat pp dolũ, & fit cõdẽnatio ad duplum, & exactio incõtinenti. d. l. ij. j̃ de euic. & de tabu. exhib. l. locũ. §. ꝯdẽnatio. Aut fit abſq; dolo, & tũc ſi ego volo ęſtimationẽ eius qđ intereſt, hoc eſt illius dubij euẽtus, quatenus dãnificari poſſum, & ſtatĩ, fit ꝯdẽnatio & exactio, vt hic, & fit ęſtimatio ĩ mõ, vendidiſti mihi rẽ dãdo fideiuſſorẽ idoneum, iſta res valet x. pluſq; nõ dãdo, in illo fiet ꝯdẽnatio, vt l. j. §. ſi hr̃s. j̃. ad Treb. Aut ego volo ꝯdẽnationẽ fieri in toto, in quo dãnificari poſſem verè ĩ futurũ: tunc dẽt differri exactio, vt l. in lege. Aql. ſi deletum. s̃. ad l. Aql. ita dẽt intelligi iſta gl. ¶ Vlt. q̃ro, q̃ eſt rõ dr̃iæ inter verſi. vlt. & pe. iſtius §. Rñ. vt colligitur ex ſummario, qa in verſ. idem. fuit pſtitum intereſſe, in fi. fuit præſtita iſta res. Vel intellige aliter ſm gl. in ver. idem. qđ fuit pſtita cautio, ideo nulla fit exactio. &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Eſt difficile. Adde Bar. in l. ſi finita. §. eleganter, de dam. infe.

LEX XII.

1 *Emptor quando agit contra venditorem de euictione, ẽt ſententia non ſequuta.*
2 *Defenſionem non ſupereſſe, quando eſt manifeſtum, an debeat denunciari venditori quòd veniat ad defendendum.*
3 *Notorium & ſententia an parificentur.*
4 *Notorium non eget probatione.*

Emptorem. Qui nõ defendit rem emptam hac actione aget, ſi notorium erat, ementẽ hr̃e iniuſtitiã. h.
1 d. ¶ Op. de l. ſi ſeruum. in prin. s̃. e. Sol. vt in gl. ¶ † Scđò op. & vr̃ ꝙ
a nõ poſſit[a] agi, niſi ſequuta ſit ſnĩa. l. at q nã. §. cum me. s̃. de neg. ge. Sol. iſta eſt veritas, ꝙ ſemper requirit̃ libellus, & ſententia, nõ tñ
b hẽt neceſſe emptor negare veritatẽ,[b] dẽt. n. bonã fidem agnoſcere: grauat tñ ſe, qa in act. de euic. qñ aget ipſe ꝯ venditorem, habe
c bit neceſſe pbare. ¶ Oppo. de l. vtique. de rei vend. Sol. eo. modo.
2 ¶ Quæro vtrum iſto caſu qñ eſt manifeſtum, dẽat denunciari vẽ-
d ditori, † ꝙ veniat ad defendendum? gl. hic in fi. determinat ꝙ ſic:[d]
e & bene, quam vide & not. ¶ Vltimò ſcias[e] quod quidam allegant iſtud

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quòd non poſſit. Videtur velle hoc Bar. ſi notoriũ eſt actorẽ habere iniuſtitiã, vtrũ dẽat empor omnino expectare ſentẽtiã, añq̃ reſtituat, ad hoc vt poſſit agere de euic cõtra vẽditorẽ. Bar. hic, ꝙ ſic, ſed gl. quã ibi Bar. ſeq̃tur in d. l. at qui natura, §. cũ me abſente. diſtinguit, Aut emptor ſcit, aut emptor ignorat actorem habere iniuſtitiã. Vide gl & ibi Bal. in l. ſi cum qõ, C. de euic. & in l. ſi ideo, in princ. ff. de euic.
b Pom. ¶ Negare veritatem. Adde ꝙ etiã requiritur executio ſententiæ, vt per Alex. conſ. 4. in j. col. vol. 3. et conſi. 67. vol. 3. vbi dicit, quod non requiritur, quod emptor denunciet venditori litem motam, vbi eſt notorium in ipſum habere ius.
c. Pom. ¶ Quando eſt. Vide Ale. conſi. 65.
d Ale. ¶ Quod ſic. Contrariũ tenet Imo. in l. non ſolum, §. morte. de ope. no. nunc & vr̃ hic velle Bar. ꝙ ſi notorium eſt actorem hr̃e iuſtitiam, debet emptor expectare ſnĩam anteq̃ reſtituat, ad hoc vt poſſit agere de euic.. Sed glo. eſt cõtraria in d. l. vtique. quam ibi ſequitur Bar. Nam diſtingnit, Aut emptor ſcit, aut ignorat actorem hr̃e iniuſtiam. Vide gl. & ibi Bal. in l. ſi eũ qõ. C. de euic. & in l. ſi eo, in prin. ff. de euic. adde an emptor debeat expectare ſententiam. Bal. conſ. 156. j. lib. Et an venditori ſcienti ſic denunciandum, Spe. in ti. de emp. & ven. in §. fi. in vlt. ver. dicit venditori in iudicio pręſenti ſcienti qõnẽ motam eſſe denunciandum, & idem tenet Io. And. ibi, in add. vbi dicit eſſe caſum a nemine ponderatum in l. parentes, in fi. C. de euic. Alia quæ adducit ibi vide & de hac apoſtilla, Ale. vide per eundem conſ. 77. 3. lib.
e Paris. ¶ vltimo ſcias. Veritas & communis opin. in hoc videtur eſſe, quod aut loquimur quo ad inducendam diſpoſitionem, & tunc non æquiparatur. Ita Ang. in l ſi libertas, § j. s̃. de iſta. ho. Bal. in l. ictus fuſtium, de his qui not. infa. & in l. j. ff. de iu. fiſ. gl. in l. ſed & ſi poſſeſſori, §. item ſi iurauero. s̃. de iureiu. Vide Bal. in c. j. in prin. qualiter dominus proprietate feu. priuetur, vide omnino Are. in l. is qui, in vlti. col. in princ. ff. de teſta. & in reper. in verbo: notorium.

a istud principium, quod notorium, & sententia paribus passibus ambu
3 lant. Sed certe hoc non probatur hic. Nam (vt dixi) requiritur etiam
† sententia in notoriis, extra, de app. c. cum sit Romana. † §. j. ¶ Item
4 no. † & ad hoc etiam allegatur quod ea quae sunt notoria, non egent probatione. Facit supra qui satis. cog. l. si vero pro condemnato. §. j.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Principium. Adde Bar. in l. si is qui. in prin. & ibi scripsi post Bar. de ver. ob. & etiam tenet in l. si constante. in 2. q. 4. q. prin. so. mat. Et ideo dicit Bal. maxime per istum text. in c. j. in princip. qualiter dominus proprietate feudi priuetur, quod vbi requiritur ministerium iudicis in probando notorium quod non pro sententia habetur, & ita tenet, refert tamen quosdam aliter dicere, & vide per eum, & de eo quod hic dicitur quod sententia inducit notorium, adde tex. in c. fi. de cohab. cle. & mulie. alle. Aug. in dispu. Aste. miles. in prin. Aut. & Io. de Im. in c. j. vt lite. non conte. super gl. in ver. non vsquequaque seruat, dicit quod sententia facit notorium, etiam si sit talis quae retractari possit antequam retractetur, & quod notorium non habet vim sententiae tenet Bal. in l. ne filius pro patre. imo dicit ibi, quod valet sententia contra notorium. & adde Bar. hic, adde Bal. in l. fi. C. de sent. pa. & in l. is cui. infra de test. & in l. j. C. de decu. Et an requiratur sententia sup notorio, vide Io. Cal. in repe. c. in nostra. de cohab. cler. & mulie. gl. & doc. maxime Imo. in c. euidentia. de accus. aliquid per Pau. de Elea. in c. si venditor. de emp. & vend. & ibi ponit quomodo intelligatur, quod sententia, & notorium aequiparentur, & an requiratur sententia in notoriis, no Inn. in c. ad nostram. de iureiu. in ver. obseruandus. vbi etiam dicitur quod in notoriis requiritur citatio, licet ordo iudicialis non sit seruandus in eis, vt ibi no. & no. 2. q. 1. Lotharius. & per Bal. no. in l. praesbiteri. de epis. & cle. & quod dixi post Bar. in l. 2. §. si publico. de adult. per Inn. in c. fi. de cohab. cle. & mul. vbi plene an requiratur iudiciarius ordo, & an requiratur citatio, per Bal. in l. ea quidem. C. de accu. adde quod sententia facit notorium, Abb. cons. 14. in q. 14. & per Bal. consi. 128. j. li. & licet notorium releuet ab onere probandi tamen debet allegari secundum Pe. de Anc. cons. 388. qui alle. gl. in cle. appellanti. de ap. de qua gl. vide per Fel. in c. ordinem. de rescr. & de materia notorij vide per ipsum Alex. in c. cum speciali. & in c. dilecto, extra. de ap. ¶ Ita alle. Bar. sibi contrarius in l. si constante. infra so. mat.

† Clau. ¶ Romana. Et allegatur, quod sententia facit notorium inter easdem partes, quod intellige, quando produceret, aliàs secus. vt notabiliter voluit Bar. in l. naturaliter. §. nihil commune. in 7. combinatione. infra de acq. pos. & ibi do. Claud. de Aquis dicit, quod notorium, & sententia aequiparantur. Limita vt per Bald. in l. j. infra de cura. furio. & Moder. l. si cui. de ver. ob.

§. Idem Neratius. Emptor debet effici potior in causa possessionis. h. d. &c.

§. Cassius. Qui consecutus est duplum ex aliis capitulis huius actionis non aget. h. d.

a §. Denique. a Qui ex aliquo casu de euictione non tenetur poterit conueniri, si sciens est, vel in dolo repertus fuerit. h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Denique. Per Bal. in l. post perfectam. C. de peric. & com. rei vend.

§. Sententiam. Hic Iurisconsultus dicit idem quod supra §. proxi.

§. Si quis rem. Actio ex empto pro euictione committitur pro accessorio, sicut pro suo principali: secus in actione ex stip. h. d.

1 *Venditor si promisit habere licere pro se, & haeredibus suis quando teneatur etiam de euictione extraneorum.*

2 *Pactum quod quis non teneatur de euictione, non porrigit effectum suum circa tria.*

§. Qui autem. Qui promisit pro euictione pro se, & haerede suo, tamen aliis euincentibus non tenetur nisi ad pretium: nisi hoc etiam nominatim sit cautum, ne ad pretium teneatur. h. d. vsque ad finem, & fortis est, sicut alius, &c. In tex. ibi, habere licere. id
1 est vendendo habere licere promisit. ¶ † No. ex prin. a quod si venditor ha
a bere licere promisit pro se, haeredeque suo, non tenetur de euic. extraneorum. Quod intellige, si fuit apposita dictio taxatiua, tantum, duntaxat, & solummodo. Facit l. nisi. supra de pac. & dixi in l. quod futurum. §. j. eo. ti.
2 ¶ Secundo no. quod potest promitti habere licere pro omnes. ¶ † Tertio no. pactum quod
b quis non teneatur de euictione, non porrigit suum effectum circa tria. Primo si venditor fuit in dolo, vt hic. in fi. supra ea. l. §. denique. & supra e. l. tenetur. §. fi. Secundo non operatur suum effectum, si venditor vel haeres eius agat.
c d. §. denique. Tertio non operatur suum effectum, quando pretium possit repeti, enim si expresse sit dictum quod ad pretij restitutionem non tenetur. Valet. n. ista questio secundum veram opi. hic approbatam in gl. ¶ Op. ad secundum notabile l. stipulatio ista. in prin. infra de ver. ob. Sol. in gl. ¶ Sed contra hoc op. de l. stipulatio ista. §. si quis forte. in eo quod dicit, distraxerit. Sol. vt gl. hic.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ No. ex prin. Vide Bal. in l. post perfectam. C. de peri. & com. rei ven. & Inst. de act. §. quaedam. & in §. actionum. & tex. cum gl. in l. qui libertatis. infra de euic. Et istis omnibus adde gl. & Bal. in l. non dubitatur. C. de euic.

Poma. ¶ Vide Are. consi. 111.

b Ale. ¶ Pactum quod quis. Quid operetur pactum quod quis non teneatur de euic. & dum dicitur hic quod tenetur tamen ad verum pretium, dic quod fallit in diuisione, in qua si actum sit neminem teneri de euic. cum vtriusque vtilitas vertatur, & quilibet in se videatur, suscipere periculum, non tenebitur aliquis ad rest. pretij re euicta. Ista est gl. fin. secundum Bar. in l. fi famil. C. fa. erc. Ex quo videtur inferri idem esse in contractu emptionis, si duo insimul vnus venderet alteri vnam rem, & alter alteri, & diceret se nolle teneri de euic. eadem ratione. Et tene menti d. gl. etiam ad aliud vt ibi videre poteris. An autem si creditor vendidit rem hypothecatam sibi cum pacto quod non tenetur de euict. neque ad rest. pretij, & postea contingat, quod quando emptor soluet creditori pretium, immineat euictio, possit emptor retinere pretium, donec sibi caueatur. Et certum est quod quando creditor est pns, & vendidit rem sibi obligatam, & promissa est solutio pretij quod si postea res euincitur, creditor ille tenetur de euic. tex. est in l. quidam. & ibi Bar. de euic. ergo si tenetur de euic. ipse creditor, sic si antequam per emptorem soluatur pretium, immineat euictio de iure potest sibi emptor retinere pretium, nisi sibi legitime & idonee caueatur. l. si post perfectam. C. de euic. l. habitationum. §. j. de peri. & com. rei ve. & no. potest dicere dicti creditores non teneri de euic. iuxta l. j. C. cred. eui. pig. non debere, quia ad hoc vt teneatur de euic. creditor vendens, requiritur quod interueniant quatuor, quae enumerat gl. in d. l. j. C. cred. eui. pig. non debere. quae hic interuenisse non apparent. Sed ad hoc respondeo, quod fallit quando expresse est cautum quod creditores vendentes non teneantur de euictione, neque ad restitutionem pretij soluendi ab emptoribus ipsis creditoribus. Vnde licet aliàs quis teneatur de euictione, & ad restitutionem pretij tamen si non solum conuentum est, quod non teneatur de euictione, sed etiam quod non teneatur ad restitutionem pretij, tunc non tenetur etiam ad restitutionem pretij, quamuis si simpliciter esset actum, quod non teneretur de euictione, nihilominus eo casu videretur verum esse eum teneri ad restitutionem pretij, si pretium solutum esset. Ita habetur hic in verbo, nisi forte inquit, & hic in gl. in ver. si quis omnes & ille intellectus communiter approbatur hic, & per doc. in l. non dubitatur. C. de euic. & in l. j. vbi Bal. C. de peri. & comm. rei ven. & No. Io. An. in add. Spe. in ti. de emp. & ven. §. fi. in prin. & sic non potest dici, quod etiam quando est actum non solum quod non teneatur de euictione, sed etiam est actum, quod non teneatur ad restitutionem pretij, debeant concurrere illa quatuor, de quib. per gl. fin. in d. l. j. C. cred. eui. pig. non debere, s. quod ipse creditor sit antiquior, seu potior caeteris creditorib. vt ibi notatur, ad hoc vt dictum pactum habeat effectum, quia hoc non videtur verum. Nam posito, quod quando actum esset simpliciter cum creditore vendente pignus, quod ipse non teneatur de euictione, verum esset, quod requirantur ista quatuor, tamen quando est etiam actum, quod non teneatur ad restitutionem pretij videtur quod indistincte non teneatur creditor ad restitutionem pretij, quia si tale pactum hoc operatur in eo qui vendidit iure proprio, vt iure creditoris, vt hic, cum hic not. multo magis hoc debet operari in creditore vendente iure creditoris, cum in talib. magis obligetur pro euictione venditor qui vendidit iure proprio, quam creditor qui vendidit iure creditoris, vt leg. & no. in l. cum ea conditione. ff. de euic. & in l. periculum ff. de pig. vel saltem, cum in creditore vendente non concurrunt illa quatuor, de quib. per gl. fi. in d. l. j. tunc creditor est in eo statu, in quo est ille, qui vendidit iure proprio, qui tenetur de euictione, ergo sicut ille qui tenetur de euictione, non obligatur ad restitutionem pretij secuta euictione, si actum fuerit quod non teneretur ad pretium, vt supra probaui, ita etiam debet in casu isto cum casus sint similes, vel pares. l. illud. ad l. Aq. c. translato. de const. melius in l. si. §. j. supra mand. & ad hoc quod dictum pactum. s. quod non teneatur creditor ad pretium, operetur, vt supra secus vbi non esset appositum. Bene facit l. talis scriptura. in ver. quod si forte. de le. j. & in l. precib. C. de impu. & al. subst. declarando, vt per Bar. & doc. in l. 2. ff. de le. j. circa fi. & etiam circa medium iuncta l. emptorem. §. sententiam. hac eadem l. Nec ob. si diceretur quod quis pactum sit appositum in instrumento, quod non teneantur creditores ad restitutionem pretij, tamen non debet prodesse hoc casu, quo nondum pretium est solutum, cum illud pactum quo prouidetur quod non teneantur ad restitutionem pretij sonet ad acquirendum ei exceptionem, hoc casu volunt creditores acquirere actionem ad pretium, & facilius datur exceptio quam actio. l. j. §. quod aut ait. ff. de superfi. l. inuitus. §. cui damus. de re. iu. quia respondeo quod creditores non se fundant ex dicto pacto quo ad intentionem suam principaliter fundandam, quia intentionem & actionem suam fundant ex solenni promissione eius facta ab emptorib. de soluendo pretium. Et dum eis opponitur exceptio per emptores, quod immineat periculum euictionis, tunc ipsi replicant per illud pactum quod non tenetur de euictione, nec ad pretium, vnde ad replicandum ita fauemus replicanti, sicut fauemus excipienti. l. fi. & ibi notant oes. C. de eden. l. fi. §. fi. ad l. fal. & no. in l. j. §. editione. ff. de eden. Et ad hunc effectum bene videtur facere. d. l. cum ea conditione in prin. infra de euic. Et ad materiam vide quae dixit Cy. & Bal. in l. non dubitatur. C. de euic. & vide hic Pau. de Ca. qui alle. gl. in d. l. si familiae. & quaedam alia ponit. Adde quod operetur pactum quod non teneatur de euictione. Io. Andr. in addi. ad Spe. in tit. de emp. & ven §. fi. in prin. vbi vide aliam quaestionem.

c ¶ Pom. Vide Ro. consi. 169. inci. si vendo rem.

Paris. ¶ Possit repeti. istud singulariter limita procedere, quando est factum pactum in genere à quocunque euinceretur, secus si in specie, puta à Sempronio, quia tunc non tenetur ad pretium. Tex. est singularis in l. qui libertates. ff. de euic. secundum Ro. sin. 388. inci. si vendo. Vide omnino Crem. sin. 158. vbi istud declarat. Item no. istud procedere in permutatione gl. fin. in l. si familiae. C. fa. erc. Et an ille, qui dixit se velle teneri de facto suo teneatur de facto authoris, vide Bal. in c. j. ad fi. qui suc. tene. vide Cre. sin. 32. & intellige de authore vniuersali, secus in singulari, vt per Crem. sin. 158. de quo supra, habes etiam ad Bar. in rub. de euic.

LEX XIII.

1 *Incertum aestimatur secundum quod euenire solebat.*

2 *Emptio quando consistat sine re.*

a Si iactum. a Aestimatur incertum antequam certificetur, postquam aestimatur ipsa res. ¶ Op. supra ad l. Aq. l. quemadmodum. §.
b sed vbi. So. Aliud in illa actione, quam in ista. ratione ponit ibi gl. b ¶ Quaero quare aestimatur istud incertum? Dicit gl. quod aestimabitur secundum quod
1 communiter euenire solebat, † non inspecto, quod quandoque, pluris, quandoque minoris. Facit ad hoc quod no. in l. quod ergo. §. poena grauior. supra ex qui. cau. in
c fa. irro. in gl. mag. ¶ Op. contra de contrah. em. l. haec emptio. vbi emptio non
2 potest consistere † sine re. Sol. verba venditionis sunt inspicienda diligenter, aut. n. vendo tibi pisces, quando capientur, & nullis captis non valet venditio. l. 2. ria, sicut si vendo fructus qui nascentur, & filia. Aut vendo ipsum iactum, seu ipsam perceptionem: & sic spem ipsam, & tunc loquitur lex ista. Hoc deteriaui plenè in l. cotem. §. qui maximos. infra de publicanis.

ADDITIONES.

a Alex. ¶ Si iactum. Est sing. secundum Ro. in l. stipulationes. de ver. ob.

b Alex. ¶ Glo. no. alle. Bal. in l. si ea pactione. C. de vsur.

c Alex. ¶ Op. Et vide quod no. Bal. in l. specie. C. de don. & in l. si ea pactione. C. de vsur. & Bar. in l. inter stipulantem. §. sacram. de ver. ob.

LEX XIIII.

1 *Actio quanto minoris, est duplex, scilicet, ciuilis & praetoria.*

2 *Interesse commune ab interesse singulari differt.*

3 *Actio quanto minoris praetoria in quo differat à quanto minoris ciuili.*

4 *Interesse singulare quando non potest venire, habetur ratio interesse extra rem.*

5 *Vendens ignoranter rem vitiosam quando teneatur, quanto minoris emptor fuisset empturus, & quando teneatur ad totale interesse.*

6 *Seruum fidum & charum asserens ad quid teneatur.*

a Iulianus. a Qui tradit rem vitiosam sciente tenetur ad interesse etiam extra rem: si ignorante, tenetur quanto minoris. fallit in

ADDITIO.

a Ale. ¶ Iulianus. In materia huius l. vide hic Pa. de Ca. qui quaerit vtrum contra scientem vitium, detur actio quanto minoris fuisset empta res? Qui concludit quod sic, vt hic, vide per eum, Et an sit dare actionem quanto minoris ciuilem, & quanto minoris praetoriam, & in quo differant. Adde Bal. in l. 2. in 2. q. C. de rescin. vend. vbi refert dicta Bar.

fallit ĩ ſeruo fure.h.d.cũ §.ſe.Dr̃ hic,ꝙ tenet̃ q̃to minoris.Contrà
dat q̃to minoris res ẽ.ĵ.de ædi.edi.l.ædiles. & l. ꝙ ſi nolit.§.ſi pl'es
1 So.gl.† ꝙ eſt duplex q̃to minoris.Vna ciuilis,de qua loq̃t hic,alia
p̃toria,de qua loq̃t ibi.Ita tenet gl.hic,& eſt prima gl.mag. Bulg.
fuit in ꝯria opi.vt ĵ.ea.l.§.ꝑ ꝯriũ.ſed gl.hic, illi rñdet Pet. vt refert
Cy.C.de ædi.actio.l.2.tenet idẽ ꝙ Bulg.primò,q̃a vr̃ caſus ibi.Di-
cit.n.Imꝑator ñ animaduertere qua actione poſſit agi pꝰ annũ.Si
n.eſſet q̃to minoris ciuilis bñ ſciuiſſet Imꝑator, ꝙ daret̃ poſt an-
nũ.Præterea đt ipſe,q̃to minoris res ẽ , & q̃to minoris empturus
fuiſſet,ñ differunt.Nã nõ ẽ veriſil'e ꝙ q̃s emiſſet, niſi quatenus res
eſt in cõi æſtõne.l.2.& ibi no.C.de reſc.vẽ.& iõ ꝯcludit,ꝙ vna tñ
eſt actio q̃to minoris p̃toria.qđ ſortifices ſic,Actiones p̃toriæ rei
ꝑſecutoriæ,ſi ñ dant̃ ꝯ ius ciuile,ſunt ꝑpetuæ : ſecus ſi ꝯ ius ciuile
darent̃.l.in honorariis.verſi.ſed cũ reſciſſa.ĵ.de act.& obl.Si.n.eſ
ſet actio q̃to minoris ciuilis,& q̃to minoris p̃toria,illa p̃toria eẽt
ꝑpetua:q̃a ſm ius ciuile daret̃.ſed iõ ẽ annalis: q̃a dat̃ ꝯ ius ciuile.
Teneo gl. nr̃am nã q̃to minoris p̃toria ñ dat̃,niſi ꝓ ſuis,& aĩalib.
de q̃b.loq̃t l.j.§.j.de ædil.edic.& l. ædiles.in prin. hic aũt dat̃ actio
q̃to minoris,ẽt ꝓ tigno vitioſo:ergo pro certo non loq̃t de q̃to
minoris p̃toria.Præterea longa dr̃ia eſt inter q̃to minoris res ẽ, q̃
eſt p̃toria,& q̃to minoris empturus fuiſſet,q̃ eſt ciuilis.illa reſpicit
p̃tiũ ſingulare reſpũ ꝑſonæ emptoris,alia vero p̃tiũ cõe, q̃ multũ
diſtant.s̃.l.j.in prin.Pone exẽplũ in ſeruo.erat vnus ſeruus homi-
cida.ego nõ eſſem empturus ꝓ aliquo ſi ſciuiſſem,alius puta tyrã
nus hr̃et eũ chariorem.Aliud ergo vnũ q̃ aliud.Vel pone exẽplũ
in equo vitioſo,vnus doctor ſi ſciuiſſet,nõ emiſſet ꝓ aliquo,vnꝰ
a marescalcus emiſſet,tñ paulo minori p̃tio. Pone exẽplũ[a] in vno
libro vbi ſunt ſcripta nõ correcta,vnus ſcholaris nollet emere,v-
2 nus doctor nõ curaret.Vñ differt † multũ p̃tium cõe à p̃tio ſingu
lari reſpũ qualitatis ꝑſonæ emptoris.Nõ obſt.l.2. C.de ædi.act.q̃a
(vt apparet ex mã,in qua poſita eſt illa lex) ibi quærebat̃ vtrũ poſ
ſet agi q̃to minoris p̃toria.& imperator rñdet, nõ animaduerto,
&c. & ñ fuit q̃ſitũ in gñe vtrum agere poſſet. Nec obſ.qđ dixi,q̃a
ſm hoc q̃to minoris p̃toria deberet eſſe ꝑpetua nã ꝯ ius ciuile da
tur ex eo qđ reſpicit intereſſe cõe,cũ ius ciuile reſpiciat intereſſe
3 ſingulare.† Vidẽdũ ẽ ergo in quo differat iſta q̃to minoris p̃toria
à q̃to minoris ciuili.Gl.mag.in fi.ponit aliquas dr̃ias. Tu dic,ꝙ p̃-
toria datur ſolũ ꝓ illis reb. de q̃b. ꝓuiderũt p̃tores ædiles,hæc ꝓ
omnib.Itẽ illa annalis,iſta ꝑpetua.Itẽ iſta q̃to minoris empturus
b eſſet,illa q̃ti minoris res ẽ.¶Sed ad ſm dictũ[b] opp.q̃a ſm hoc ve-
nit intereſſe ex̃ rẽ,& ſic opp.ĵ.eo.l.ſi ſterilis.§.cũ ꝑ venditorẽ.&s̃.
e.l.j.Sol.ibi petit̃ intereſſe:q̃a non tradidit.hic q̃a tradidit:ſed ma-
lè,vt in gl.qđ no.¶Itẽ op.q̃a q̃ñ nõ tradidit,hr̃ rõ intereſſe ex̃ rẽ,
vt l.liber hõ.§.fi.ĵ.de ver.ob.Sol.añquã intrẽ gl.debes ſcire qđ il-
la lex obſt.in duob.Primò,q̃a loq̃t in obl'onib.dandi,& tñ cõmit
tit̃ obl'o ab intereſſe,qđ eſt ꝯ cõem regulã,vt dixi in l.ex empto.s̃.
e.& l.vbi aũt.in fi.de ver.ob.Rñdet gl.ꝙ ibi erat dandũ alij,nõ ſti-
c pulatori,vt hic,& rõnẽ dixi ibi.Scđò mò obſtat,[c] q̃a ibi hr̃ rõ in-
tereſſe extra rẽ,licet in nõ dado peccauerit,qđ eſt ꝯ p̃dicta.So.ibi
erat danda pecunia,in qua nõ cadit intereſſe circa rẽ.l.nũmis, de
in lit.iur.ideo venit intereſſe extra rẽ.d.l.nũmis.Et hoc eſt qđ vult
dicere glo.qđ ex tali intereſſe ibi ſtipl'o aſſumit robur, quaſi velit
4 † dicere,Cũ intereſſe ſingulare nõ poſſit venire,hr̃ rõ intereſſe ex̃
rẽ.¶Op.s̃.de eo qđ cer.lo.l.2.So.ibi ſpãle dicit gl. dic vt ibi latius
dixi.tñ ad ꝓpoſitũ ibi pecunia erat in obl'one:ergo hr̃ rõ intereẽ
extrinſeci,cũ nõ reperiat̃ intrinſecũ , vt ibi dixi.Venio ad gl,ma-
gnã,& op.đ l.ſi ſterillis.§.j.ĵ.e.So.Duæ ſunt opi.illa ẽ vera,ꝙ rl'r ẽ
5 † qđ ignorãs rẽ vitioſam tenet̃ q̃to minoris empturus fuiſſet , q̃
rl'r fallit in trib.caſib.Prĩò in vaſe vitioſo vendito,vel locato,quo
caſu tenet̃ vẽditor ad totale ĩtereẽ,lꝫ fuerit ignorãs,vt l.ſđ addes.
§.j.ĵ.lo.& l.tenet̃.§.ſi vas.s̃.e.licet q̃dã gl.parua,q̃ eſt additio, ibi a-
liter teneat,ſed gl.hic vr̃ tenere iſtud.Itẽ fallit in ſeruo fure,vbi in
nullo tenet̃ ignorãs,vt hic.Rõ,đt gl.q̃a q̃libet dẽt ſcire ſeruũ eſſe
furẽ.Itẽ fallit in p̃dio tributario,vbi ignorans nõ tenet̃ in aliquo.
Rõ,q̃a dẽt ſcire p̃diũ eſſe tributariũ eo ipſo qđ ẽ ꝓuinciale.¶Op.
C.de ſent.q̃ ꝓ eo qđ ĩtereſt.l.j.vbi intereſſe ñ p̃t trãſcẽdere duplũ
ſed hic ſi dẽt̃ æſtimatio doli,trãſcẽdit duplũ intereſſe cõis.So. hic
totũ iſtud intereſſe dr̃ ipſum ſimplũ ĩtereſſe.Tm̃.n. cuiuſlibet in-
6 tereſſet,q̃ ipſam domũ hẽret,¶† Venio ad finẽ, & q̃ro qual'r te-
neat̃ iſte, q̃ p̃monuit ſeruũ eẽ fidũ, & charũ dixit:vr̃ qđ ĩ totum,
arg.s̃.đ dolo.l.ſi q̃s affirmauerit Gl.determinat ꝯriũ,& bñ. qđ no.
Aſſeueratio ergo facta ab ignorãte facit eũ teneri in oĩb.caſib.q̃-
bus nõ tenebat̃,ñ tñ tenet̃ ad totale intereẽ:ſed q̃to minoris emp
turus eẽt,& principiũ huius legis refert̃ ad illud caput quo vẽdi-
tor tenet̃ dolũ malũ abeẽ p̃ſtare, ꝓut de totali intereſſe loq̃t, &c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Pone exemplum. Dicit tamen gl.in l j.ĵ,de ædil.edic.quod habet locum redhi-
bitoria,& ibi eam ſequitur ſimpliciter Ange.Alex.& cæteri doct.

b Alex.¶Sed ad ſecundum dictum, adde no.Bart.in l.j in verſi.oppo.de l.Iulianus, C.de
ſent,quæ pro eo quod intereſt,&c.

c Alex.¶Secundo modo obſtat. Adde Bar.in l.j.C.de ſent.quæ pro eo quod intereſt,&c.

§.Si venditor. Si per dolum res pluris, minoris vendit̃, per hanc actionem purgatur.h.d.

§.Idẽ Iulianus. Pactũ quo q̃s ñ teneat̃, ñ ꝓdeſt in caſib. in quib.venditor ſciebat , & tacuit.h.d.

§.Sed cum in facto. Ex dolo tutoris ipſe conuenit̃ non pupillus, niſi inquantum
factus eſt locupletior.h.d.¶Not.quod ſicut tenetur tutor ex ſuo
dolo,quando ipſe contrahit,ita quando pupillo cõtrahenti au-
thoratur.Op.de l.fi.de admin.tut.Sol.vt in gl.&c.

1 *Actio ex empto non competit cum effectu,niſi pretio integrè ſoluto.*
2 *Contractu vltro citroque obligatorio non poteſt effectualiter agi , niſi ab eo,*
qui effectualiter totum contractum ex parte ſua impleuit.
3 *Promittentis ex parte ſua non fieri,videtur quod nunquam ex parte ſua contra*
ctus poſſit impleri.
4 *Vendita res quando poſſit retineri pro pignore loco pretij.*

a §.Offerri[a] pretium. Actio † ex empto nõ ꝯpetit cum
1 effectu,niſi pretio integrè ſoluto
2 h.d.Vel aliter ex contractu vltro † citroque obligatorio nõ põt
effectualiter agi,niſi ab eo,q̃ totum ꝯctũ ex parte ſua impleuerit.
† h.d.¶No.qđ dixi in ſummario,† & iõ q̃ñ ex ꝑte vna ꝯctus ꝓmittit̃
3 non fieri,videtur ꝙ ex parte ſua nunquam poſſet impleri ꝯctus,
vt no.in l.j.in fi.mag.gl.C.de pac.& l.ſiue apud acta. C. de tranſa.
& l.corruptionem.C.de vſufr.facit l.plurib.§.& ſi placeat.ĵ.đ ver.
† ob.¶† Quæro iuxta hoc,pretio ſoluto pro parte non poteſt agi
b ex vendito ad rem,vt hic.Sed quæro,an poſtea,[b] cum ſoluit † aliã
† partẽ,poſſit petere fructus pro rata eius pretij,qđ ſoluit? Caſus ẽ
c in l.fi.in fi.ĵ.de fund.ota.[c]¶No.ꝙ res vendita retinetur † pro pi-
4 gnore loco pretij.¶Op.de l.res. ĵ.de pignori.glo.ſoluit,tu dices,
res mea ſimpliciter etiam,& abſolute nõ põt mihi eſſe obligata:
ſed mea,quæ ſubiacet reſtitutioni,vel alteri debet tradi , & ſic nõ
eſt mea ſimpliciter illo reſpectu poteſt eſſe mihi obligata.Proba-
tur in l.ex ſextante.§.Latinus.de exceptio.rei iudic.

ADDITIONES.

a Ale.¶Offerri .Solet allegari iſte §.ꝙ qui eſt in mora offerendi , & conſignandi , quod debet Titio nõ poteſt moram Titij,in eo,ꝙ Titius debeat,allegare.Facit l.ſi ſeruum, §.ſequitur,de ver.ob.& in auth.dos data,C.de don.ante nup.l.nam cum vterque,ff.ne quis eũ,in c.peruenit,de iureiu.in c.conſtitutus,l.ædiles,§.fi.de ædi.edi.cũ ſi.&c.Fulg. in l.filiæ licet,C.de colla.intelligebat iſtum §.ꝙ ſi emptor agit ad rem venditam, debet offerre pretium ẽt ſi de pretio non excipiatur,aliàs non poterit obtinere.Mouetur per ea quę ibi pulchre no.Bal.ꝙ ibi reprobat Lud.quia cũ tex.in d,l.filiæ, ſuper quo ſe ẽt fundabat Ful.dicit non conferenti liti denegari actionem,intelligitur,ſ.ope exceptionis.l.j.in ver.petitio.& ibi gl.s̃.ad Mace.& in l.j.in prin.iuncto §.ſublata.Et ibi Bar.ff. ad Treb.Bar.in l.nam poſtea.& ibi ſcripſi s̃,de iureiur. Adde ꝙ Bal.in l.vnica, C.ne lic. ter.prouo.alle.contra id,quod tenet Ful.tex.cum gl. in l.ſoror,C. eo. & contra Ful. in terminis §.noſtri expreſſe tenet Bar.in l.ſi duo patroni, §.ſi quis iurauerit, s̃.de iureiu. & Bal.in l.2.in fi.C.de his,quæ ſub mo.& Bal.in l.ſi traditio,in 3 q. C.e.ti. & Bal.in l.j. C.de vſu.&fruc.le.& Ang.in l.iuriſgen.in prin.s̃.de pac.vbi optime probatur,dũ tex.facit differentiam inter contractus nominatos,& innominatos. Et hanc opi.videtur per multa confirmare Cuma.in l.eum qui ita,§.qui ita.el j.de ver.ob.Fatendum tamẽ eſt, ꝙ ſi iudex videt pretium eſſe ſolutũ vẽditori,põt ẽt reo ñ opponente ex ſuo officio mandare emptori agenti ꝙ ſoluat pretium,licet ad illud nõ ſit actum in iudicio, vt eſt tex, no.in l.ſi pater.in fi.C.eo tit.ſecundum bal.ibi,ſed Sal.& Ful.ibi, contra per l.3.§. hoc autem iudicium,de dam.infe.tamen pro Bal.bene faciunt no.per Bar.in d.§.qui ita.Et aduerte,quia ibi vltimo caſu poterit iudex in ſentẽtia dicere.Condẽno venditorem ad tradendum rem emptori,emptore pretium ſoluẽte.non aliter, ſicut in ſimili dicit Bar. in d.§.qui ita,facit ad prædicta,quia exceptio,quæ vna cum actione naſcitur, ẽt ſi nõ opponatur, põt per iudicem ſuppleri.l,lecta.in verſ.dicebã.& ibi Bar.s̃.ſi cer.pe.Bar.in l.ſi vnus.§.pactus.s̃.de pactis.& no.in d.§.qui ita. Sed quid ſi lata ſententia fiet executio,an in executione poſſit excipi de pretio non ſoluto,vel de re nõ tradita, vide Bar. & quod ibi ſcripſi in l.ſi duo .§.ſi quis iurauerit.s̃,de iureiu.Et intellige iſtu tex.vt per Bal.in l.2.C.de his quæ ſub modo.& in l.ſi pater,C.de ac.empt. & in l.per hanc. de tẽ. ap.Et an ſit nata actio,pretio non ſoluto,vide Bal.in l.ſi traditio.C.e.& ibi gl.no.dicit ꝙ ſi vigore ſtatuti venditor nullã exceptionem opponere poſſit, ꝙ tamen ei permittetur vti iure retentionis rei,loco pignoris.Et iſtum tex.etiam intelligit Bal. in l.j. C. de vſu.& fruc.le.ſi à venditore opponatur.alias non.Et idem Raph.in l. eũ qui ita.de ver. ob.& Ang.in l.inter debitorẽ,in prin.& ibi ꝓbatur s̃.de pac.& adde s̃.dicta Bal.in l.ex his prædiis,C.de eui.& vide hic Pau.de Ca.& vide ad iſtum tex. quæ dixi poſt Fulgo. in l.filiæ licet,C.de colla.dum tetigi vtrum ſit neceſſe ꝙ iſta exceptio , tu non ſoluiſti pretium,opponatur per venditorem.Nam Fulg.in d.l filiæ.vt s̃.retuli,tenet contrariũ, & circa id quod tangit gl.j.hic, vide bar.in l. ſi ſolutus. ĵ. de ſolu. in verſ. quæro iuxta hoc,pretio ſoluto,&c.Idem ſequitur bal.in l.ſi traditio,in 9.q.C. eod. & bar.in l. fiſtulas.§.pen.s̃.de contrahen.empt.& l.curabit.C.e.ti.de ac,emp.& ſi emptor primo ſoluit partem pretij,poſtea ſoluat aliam partem,an venditor teneatur reſtituere fructus pro rata primæ partis ſolutæ.Et dicitur ꝙ ſic.Idem ſequitur bar. per iura ſuperius allegata Sed quid ſi venditor cadat à poſſeſſione an poterit agere hypothecaria, vide bal.in l. fi.C.commod.& in l.eum qui.C.de actionibus & obligationib. Adde ꝙ ille, qui offert pretium,debeat realiter offerre,voluit Petr.de Anchar. conſ.332. Quo vero ad dictum bal.in l.ſi pater.C.de actio emp. Adde ꝙ idem voluit bal.in addi.ad Spe. in tit.de ſent circa prin. Quo autem ad exceptionem pretij nõ ſoluti,adde Pau.de Ca.conſi.143.Et de intellectu huius §.vide Ange.conſ.143.

Po.¶Circa materiam huius §.vide Ale.conſ,27.inci.viſo libello.verſ.conſulo tamen in j.vo,vbi voluit ꝙ implementum,pendente iudicio,valeat.Et hoc dictum bar. ſequitur hic Pet.de Anc.conſi.432.inci. viſis diligenter actis.& ibi tenet ver.vij.aduertendum, quod ſi promiſi tibi vendere aliquid pro certo pretio , q̃ñcunque illud mihi ſolueres, intelligatur q̃ primum poteris,& ibi per eum.Et no.ꝙ ſi tex.dicat offerri, tunc intelligitur ſi à parte petatur.Ita bal.in l.ij.C.de his quæ ſub modo.bal.in l.j. C.de vſur.& in l.ſi pater.C.de ac,emp.& in l.j.C.ne lice.ter prouoc. Cuius tamen declarationem non puto veram,per tex.in l.ſi pater.in fi.C.e.ti. de quo vide ibi Pau. de Ca. Confirma per gl.in c.fi.de reſcri,Et vide Ale.in l 4.§.hoc autem iudicium.ff.de dam.infe.Panor.cõſ. 66.in j.vol,& conſ.69.in 2.vol.Barb.conſ.8.in j.vol.Vide etiam Ale. conſ.39.col.j.vo. v.& in c.tantum.de ſimo.barb.conſ.25.in 3.vo Et vide Ale.conſ.49.vol.2.& Ale.in ſimili conſ.j.col.fi.vol.j.& Aret.conſ.70.col.j.& conſ.96.col.fi.& Alex.in l.filiæ licet.C. de colla.& conſ.56.vol.2.

Pari.¶An iſta oblatio debeat eſſe effectualis, vel ſufficiat verbalis. vide Comen. conſi.

incip.nauta quidam in j.col.vbi vult, ꝙ sufficiat verbalis. ex quo aliquid est implendũ per alium. Ideo nõ requiritur actualis solutio, nisi aduersarius acceptaret, & vellet tradere rem, vel facere aliud, ad qđ tenetur. Et ibi quædam alleg. vide per eum. Adde ẽtꝙ si venditor pendente iudicio offerret se paratum tradere, & traderet, reconualesceret iudicium, vide Ale.consi.27.ad fi.& cons.78.in fi.& 127.in 5.vo.vide ẽt Ale.consi.365.vbi dicit, ꝙ ille qui non implet, nõ potest conqueri de aduersario, Dicit bal.in rub. qũo procedi debeat, in in uest.si deli.& talis exceptio rei non traditæ, seu non implementi potest opponi, etiam agenti ex instrumento, quod habet executionem paratam,& contra quod nihil opponi potest ẽt ex dispositione statuti. vide pulchre Ale.consi.119. incip.viso processu.per totum. Ias.in l.eum qui.§.fi.de iureiu.& idem Ale.consi.195. Ro. cons.245.& consi.472.& Ant.de Rauen, in tract.de execu.instru.in 27.q.&præced. vide etiam ad confirmationem regulæ multa per Cors.in repe.c.grandi.de supplen.ne.prę la.in 6.vide in materia, quæ habes ad bar.in l.cum proponas.la 2.C.de pac. Sed quid si iudex nihil dicit de pretio, nec pars opponat, an fiat præiudicium venditori, ita ꝙ nõ possit amplius petere. videtur ꝙ sic, quia iudex verisimiliter non condemnasset ad rei traditionem, nisi constaret sibi solutum esse pretium. In contrarium est veritas, vide Com.cons.19.inci.quidam nobilis vir.in j.col.vide Pau.de Cast.hic circa fi. & adde ꝙ regula istius §.habet locum solum ante factam executionem per aliquam partem, secus si vna pars impleuit, & velit agere contra non implentem, vide bal. per illum text. in l.inciuile.in prin.C.de rei vendi. Ale.in l.cum proponas.C.de pac.in 3.fall. Item ista regula procedit parte opponente. aliàs secus, vide Pau.de Ca.hic. Item si non facis qđ debes, & ego facio quod debeo non obtineas, quod oportet. Allegatur gl.in l.si nõ fuerit.ff.de iureiur.vide Ale.consi.222.ver.constat autem.vol.2. & omnino in apost. in l. quæro.§.inter locatorẽ.j̃.loca. Aliquid per Cors.cõs.186.in prin. Itẽ de regula huius §. quæ procedit, siue quis agat, siue excipiat de contractu vltro citroque obligatorio, prout in excipiente loquitur tex.in l.quæro.§.inter locatorem.j̃.loca. in l.cum proponas.la 2.C.de pac.in l.siue apud acta.C.de transa. Ale.cons.70. Item aduerte, qa in contractib.innominatis, satis est ꝙ quis impleat eo mõ quo põt, sed in contractib.nominatis, non posset quis agere, nisi perfecte impleret, vide Ias.post alios, in l.siue apud acta. in vlt.col.C.de transa. Item de regula & quinque limitationib. Vide Fel.in c.3.extra.de iureiur. Itẽ ꝙ exceptio non implementi, non possit opponi per tertium, vide gl. in l.2. ff.si ager vec.q̃ bar.alle.in l.1.de excep.rei iudi.sed solum ad hoc qñ per solutionem fi ẽti allegatur caducitas, sed etiam potest intelligi qñ simpliciter opponitur exceptio nõ impleměti vt per bal.ibi, & per bar.in trac.represaliarũ in 2.art.in 54.prin. Item pro regula, & ꝙ ista exceptio opponi possit ẽt per singularem successorem, vide no. Are.cons. 70.in j.col.& ꝙ siue agendo, vel excipiendo põt opponi. Item ad illud quod dictum est an per tertium opponi possit hæc exceptio, vide latius bald.in addit. ad Spec. in tit. de loca. qui loquitur ad terminos gl.in l.2.ff.si ager.vect. Item ad illud quod dictũ est ꝙ sufficit impleri etiam pendente iudicio, vide quod dicit bal.in l.per diuersas.in 13.q. C.mand. Item ad reg.& quod non implens pro parte sua, non possit constituere aduersarium in mora. vide late Rom.consi.204.& ibi etiam quod ille tenetur primo implere cuius obligatiõis dies primo cessit, de quo vide quod hẽs ad bar.in l.si quis maior. C.de transac. Item quod requiratur realis oblatio, vide per Pet. de Anc. late consi. 331. inci.visis diligenter. vide pro declarõne bar.in l.si soluturus.ff.de sol.vbi dicit, ꝙ nõ tenetur actualiter tradere si nõ confidit de aduersario, sed satis est qđ exponat. itẽ quod in casu huius §.mere possit agi, licet agens nõ offerat pretium, obstat tamen exceptio, vide per Ias.in l.iuris gent.in prin.in 3.not.ff.de pac.& si non opponitur exceptio procedit iudicium, vide Ale.in l.filiæ licet.C.de colla. Q ñ aũt aduersarius recusat omnino accipere, vide Ale.in l.qui Romæ.in prin.ff.de ver.ob. Item quod ista regula procedat nedum quando contractus tendant directe & expresse ad obligandum vtrunque, sed etiam si tacitè, & extra id quod agitur, vt si promittatur aliquid, quod sit indebitũ pro parte, vide Ias.in l.si non transactionis.C.de iur.& fac.igno.

† Claud.¶Impleuerit. Quid autem, si confitetur emptor rem traditam, sed postea venditor in alio instrumento recognosceret bonam fidem, confitendo rem non traditam, vide bald.in c.cum inter.de electio.

† Claud.¶Oblig. Sed dic, ꝙ eo casu nõ obstat exceptio, vt vult Ang.in l.siue apud acta.C. de trans.& ibi bald.

b Pom.¶An postea. Vide in simili pulchram quæstionem, quam ponit Alex. post bar.in l.si constante.§.fi.s̃.sol.ma.& vide Pan.consi.69.in 2.vol.& in cons.85.in vlt.col. e.vol. Alex.cons.119.4.vol.& in cons.17.& 121.in prin.eo.vol.4.& Alex.etiam 73.2.vol.& cõs. 121.col.fi.eo vol.v.& Soc.consi.111.& Alex.74.col.j.vol.v.Rom. cons.v. & Soc. consi. 111.in v.dub.

† Claud.¶Soluit. Secus, si non fuit perfecta venditio vt in pulchro casu consuluit Alex. cons.73.vol.2.2.dubio. In hoc autem §.est gl.quæ videtur velle, ꝙ sola oblatio non sufficiat. in contrarium est tex.quem ponderat Ludo.in l.si ita quis. §.Seio.de ver.ob.& ibi Are. Istud vero quod dicitur hic habet locum in creditore agente, qui non offert pignus, vide per Aret.in l.si mora.j̃.sol.matri.

c Ale.¶De fun.dot. Hẽs hic an propter pretium non solutum ex contractu emptionis debeantur vsuræ pretij, sed dubium est quod in pretio nõ soluto ex pacto de vendendo an dẽantur vsuræ? Et dicendũ quod non, quia aliud est vendere, & aliud est pactum de vendendo l.j.C.de pac.pig.& ibi Iac.But.& Ang.gl.in l.bonæ fidei.ff. de eo qđ cer. lo.& quod voluit Ang.in consi.166. incip.ex forma & serie dictorum instrumentorũ, & facit cle. j. de renun.vbi dicitur, quod aliud ẽ renũciare beneficio, aliud pactũ de renunciando, & facit l.si quis argentum.C.de do.& quod per illam l.dicit Sal.& alij in l. in bonæfidei, alias in l.legem.C.de pac.dum dicit, quod aliud est donatio, aliud pactũ de donando.& facit l.j.ff.de admi.tu.& facit l.si sterilis.§.si tibi fundum.j̃.e.& l.qui fundum.j̃. de contrah.emp.ergo in pacto de vendendo, non potest habere locum quod dicitur in l.curabit.de actio emp.vbi emptor, qui percipit fructus rei emptæ, tenetur ad vsuras pretij non soluti, quia tales vsuræ sunt permissæ de iure canonico vsque ad probabile interesse, ne quis locupletetur cum aliena iactura. & ibi gl. voluit, quòd separata emptione, re tamen non tradita emptor agit vt tradatur res cum fructibus, an etiam vt soluatur pretium cum vsuris, gl. decidit quòd sic. quæ glo. allegatur pro singulari, in l.petens.C.de pact.& gl.in c.conquestus.de vsur.quæ dicit, quòd possunt peti vsuræ tanquam interesse.& ibi dixit Pet.de Anch.quòd interesse nedum consistit in dãno habito, sed etiam in lucro cessante, vt etiam si venditor erat solitus mercari, & si habuisset pecuniã in termino cõstituto, lucratus fuisset in mercimoniis. Bene facit quod habetur in d. l.curabit, vbi si emptor pretio non soluto habuit rem, venditor petit interesse, sed ex pacto de vendendo ista cessat, quoniam talis præsumitur contractus, qualis apparet in sui prima figura.l.quamuis.C.si quis alteri vel sibi.c.illo vos. de pig.c.ad nostram.de emp.& vendi.& quod voluit Bal.in c.j.de fundo in vicem huius legis cõmissoriæ.& in l.cum precibus.C.de proba.& in c.j.de feudo.sed in prima sui figura sonat in pactum de vendendo, & non in venditionem, ergo in pacto de vendendo pensio percepta ex re, pretio non soluto, extenuat sortem.i.pretium, vt l.j.& 2.de pigno.actio. Facit c.j.in versi.si sortem suam, & c.de vsuris, vbi est casus. Facit c. 2.& c.conquestus. eo.tit. Quid autem sit dicendum quando in tali pacto de vendendo fuisset datum aliquid nomine arrharum. Et dicunt quod sunt pro parte pretij iuxta no.in l.fi.C.de spon. & in l.Titia.de ver.ob.& in c.gemma.de sponsa.& præsumitur mutuum illud datum nomine arrharum in pacto de vendendo, quòd sit pretium contractus emptionis, & voluit palliare, & occultare ꝙ esset mutuum sub falso nomine venditionis, sicut sæpenumero videmus in simili in muliere vt possit donare viro constante matrim. fingit se vendere.l.si sponsus.§.circa, de do.int.vir.& vx.17.q.3.si sacerdos, sicut quando mulier constituit se principalem, quando vult fideiubere.l.quamuis.ff.ad Velle.14.q.3.plerique.& ibi gl.& gl.in l.scire leges.s̃.de legi.quam alle. Ang.pro sing.& Bal.in l.non dubium.C.de legi. Ideo quando videmus istas insolitas cautelas in contractib.voluit gl. sin.in l.si quis sub cõditione, ff.de condi.insti.& ibi Bal.ꝙ inducant pręsumptionẽ fraudis, & sic pręsumitur mutuũ, ideo esset vsura, si peteret accessiones. Facit gl.valde sing. in l.cum allegas.& quod ibi Bal.de vsur.& quod habetur in c.significauit, de censi. Cũ enim ibi fit mentio pretij, præsupponitur, ꝙ sit venditio.l.j.§. quod superficiem. & ibi Bar.ff.de superfi.& gl.& Bar.in l.apud Celsum, §.si quis autem, ff.de doli. exce.& in §. si cum legitima, in ea.l, tex.in l.fi.C.de præd.curi.li.x.gl.& Bal.in l.cum dotem.C.de iu. dot.& in l.j.in 6.q.ff.pro soc.& in l.ex conuentione, C.de pac. Abb.in c.ij. de postu. ergo se quitur, quòd fuit venditio. Sed cum in instrumento dicitur expresse ꝙ fuit pactũ de vendendo. apparet ꝙ huiusmodi instrumentum cum sit in se varium, & cum clausulis inconsuetis, quia inconsuetum est, ꝙ in pacto de vendendo debeantur arrhæ, ꝙ præsumitur vsurarium, vendicat sibi locum dispositio d.l.3.C.plus valere. Quo casu dixit Pet.de Anch.in d.c.ad nostram, de emp.& ven.ꝙ licet pactum adiectum sit licitum vt l.2.C.de pac.int.emp.& ven.& antequam reducatur, secundus emptor lucretur fructus vt ibi, & no.per gl.in d.c.conquestus, tamen hoc fallit quando in pacto de reuendendo concurrunt aliæ coniecturæ, per quas præsumi potest contractum fuisse simulatum, & in fraudem vsurarum. Item facit ad hoc gl.valde sin. in c.plerique.14.q.3.de qua fecit festum Io.Cald.in repe.c.nauigandi, de vsur.& Sal.in auth.ad hæc.in 14. q.C. e.ti.de vsu.& Lau.in suo trac.de vsur.q.8.qui voluit, ꝙ si aliquis dedit pecuniam negotiatori, vt inde emat merces, & det sibi partem lucri, ꝙ talis contractus non est licitus, si periculum spectet ad accipientem pecuniã, quia videtur esse contractus mutui. Et idem voluit Bal.in l.j.C.pro soc.in 19.q.& idem voluit Sal. ibi. Et sic colligitur ex doctrina illius gl.ꝙ si lucrum spectat ad dantem, periculum spectat ad recipientem contractus est vsurarius, sed ita fuit in casu nostro, quia lucrum voluit ex pecunia, sicut iste, qui dedit pecuniam, & periculum est illius, qui recepit pecuniam, qui habet necesse reddere, vel sibi computari, ergo est interim debitor quantitatis.l.incendiũ, si cer. pe. Adde quòd aliud sit vendere, aliud pactum de vendendo, Pau.de Cast. cons.132.& eundem Ale.cons.72.3.lib. An autem sit licitum dare pecuniam mercatori, cum hoc ꝙ capitale sit saluum, vide plene Ro.consi.138.Bal.consi.31.5.lib.

¶Pro declaratione. vide Ale.in l.j.§.fi.ff.de rebus cor. Ale.cons.121 in j.col. in 4. vol.[a] Aret.cons.160.in 5.dubio.

Paris.¶Vide concordiam per Ias.in l.quoties, in 4.fall.C.de rei ven.& late Ias.in l.in bonæfidei.de eo ꝙ cer.lo. Limita tamen istud, ꝙ aliud sit venditio, aliud pactum de vendendo, non procedere, vbi statutum diceret venditionem statim esse factã oblato pretio. vide Barb.cons.lj, vol.j.& pro singulari declaratione, quando dicatur facta ad mensuram, vide Pau.de Ca.& Bal.in l.sicut, C.de ac.emp. Item vide ad regulam Ale. cons. 90.in 5.vol.Barb.cons.118.inci. In q.do.Caroli.vbi loquitur de in solutum dationib.

a **§. Si fructibus.** aFructus extãtes seu pendentes, vñr venditi vendita re. pensiones, & cætera quæ debẽtur occasione rei ex re, debenť venditori, licet cedere teneať emptori. h.d. Circa istud vide l.fi.§ fi.j̃.de iur fis.& ibi dixi. Dr̃ hic quòd actio debet cedi si res extant. ꝯ not.in l.arbitrio.s̃.de dolo.& ibi dicã, & per Cy.in l.non moriturum.C.de contrah.stipula.¶Itẽ op.j̃, ea.l.§.idẽ Celsus. Sol.ibi pretium succedit loco rei, vnde res non dicitur amissa: hic quando res est simpliciter amissa.

ADDITIO

a Alex.¶Si fructibus. Vide Bar.in l.si filius.§.j.de ver.ob.vide quæstio.no. per Bar.in l.cũ filio.in fi.de leg.j.& dum dicitur hic de pensionibus perceptis an petantur vt fructus, vel vt interesse per emptorẽ, vide per Bal.in l.traditio, in vlt.q.C.e. Et generaliter quomodo fructus, & pensiones debeantur emptori, vide omnino Bar. in l. fi. j̃. de iur.fis. hic allegata.& Bal.in l.j.C.de vsu.& fruc.leg.adde Ro.consi.10.

1 *Venditio ad mensuram quando dicatur fieri.*

2 *Incrementum quod accidit rei venditæ quando sit venditoris.*

a **§. Si Titius.** aAlluuio superueniens ante traditionẽ ꝓdest venditori ad mẽsuram, si fuit ignorans secus si sciens. h.d.¶Opp. incrementum debet cedere lucro emptoris, vt
b Insti.de emp.& vẽdit.§.sed & si post emptionẽ. Sol. illa est vera bꝙ
1 hic fuit facta venditio †ad mensuram, in cõtrario simpliciter. Intelligo autem ad mensuram fieri, quando constituit pretium pro numero mẽsuræ. Secus si dicerẽ, vẽdo tibi tale pdiũ ꝓ mille, & di-
c co ꝙ sunt centum c iugera, tunc.n.non dr̃ vendi ad mensuram, & tunc indistinctè tenebitur venditor, licet alluuione decreuerit, quia modus minor reperitur, vt s̃.ea.l.in prin. Sed si venditor vẽ
d dit d ad mensuram, dicitur †venditio conditionalis, meritò incre-
2 mentum quod accidit rei ante mensurationem, prodest venditori, vt hic, & l.si in venditione.§.j.s̃. de peri.& commo.rei vendi.& l.quod sæpe.§.in his.s̃.de contrahen.emp.&c.

ADDITIONES.

a Paris.¶Si Titius. Adde ꝙ ista opi cõmuniter approbatur, super quo vide omnino Fel. in c.significante, de rescri.& refert Ale.sæpe in consiliis hoc tenuisse, vide ẽt pulchre Pau.de Ca.in l.si venditor, s̃, eo.vide Soc, in l.demonstratio falsa, in prin. ff.de condi. & dem. Et ad id, quod dicit Pau.de Ca.vbi s̃, vide omnino Ale.cons.159.in 5.vo, in vlt.col. vide etiam in materia Ale.cons.133.inci.viso processu, & cõs.263.in vlt.col.& cons.360. latius cons.467.vbi ponit, quid importent illa verba, qua namque sit, & illa verba, siue ibi alia coerctione soleant etiam esse veriores, vide in materia Pau.de Ca, cons.379.inci.in causa quæ vertitur coram.& de clausula, saluis aliis verioribus, & simi, vide Bal. in c.j, de cap.q cur.vend. Vide ẽt in materia Ang, in l, si fines, C.de euic, in lec.Flo.& ꝙ de illá clausula pro omnibus & singulis iuribus suis, quæ iura suis finibus continentur solum tractatur circa accessoria, puta circa seruitutes.& similia, vide Spe, ti. de emp. & ven.§, sciendum, dum ponit formulas instrumenti venditionis, Pan, post cæteros in c.cum ad sedem, de resti.spo. Item plures concordantias ad communẽ opi.de qua s̃, vide per Ias.in l.j.col.j.ver.5.fallit, C.de sum.Tri. Item ꝙ non procedat prędicta communis opi.quando ante confines ponitur numerus perticarum, puta talis fundus, centum perticas continet, &c. vide Ale, in d.cons,159.vol,5, qui alle, Abb.in c.per tuas, de don. Item pro opi, communi, vide etiam Bar.in rub.extra, de emp.& ven.ad fi.vbi dicit, procedere etiam in aliis contractib, quam in venditione. Item ꝙ quando reperitur illud plus, licet totum veniat in venditione, teneatur venditor supplere pretiũ, vide Pau, de Ca, in l.2.ad fi.C, de peric.& com, rei vẽd, Si vero reperiretur minus, tenetur venditor, licet venditio facta esset incipiens à corpore, secundum Pau.de Ca, in locis prædictis. Sed in cõtrarium, vide eum cons.222.in j.parte. Soc, in l, demonstratio falsa.& Imo.in

d.c.per

d.c.per tuas,de don.pro prima opi,vide Ale.conſ.98.de quo s̃.Item ꝙ totum illud,qđ eſt intra cohærentias comprehendatur in venditione,& in locatione,etiã ſi pretij qualitas aliud ſuaderet,vide Barb,conſ.53,col.j,& ſeq. etiam ſi aliquid comprehenſum ad alium ſpectaret,vide quæ dicit ipſe in conſ,57.eo.vo.Sed in contrarium , vide Ale. & Soc,in l.ſerui electione.§.fi.de leg.j.& ea quæ ſcripſi ad Bar,in l.ſi domus,§. fi.de leg. j.Et per iſta poteſt decidi qõ no.vendidi fundum expreſſis confinibus , & dixi ꝙ erat duorum mediorum ſi reperitur maioris quantitatis,an cedat emptori. Old. conſ,235. conſuluit quòd quandoque loquens vtitur terminis denotantib. certam menſuram, tunc non venit id,qđ plus,ſicut econtra, deceptus in menſura agit ad ſupplementum, c.per tuas,de don.Quandoque vtitur terminis donantibus ſpecies,ſeu certum corpus licet adiiciat certum numerum vel menſuram,tunc id,quod eſt plus,cedit emptori,qa menſura,vel numerus,hoc caſu videtur adiectus cauſa demonſtrationis , & falſa demonſtratio non vitiat.l.demonſtratio falſa.j̃.de condi.& dem,Exemplum,ſi dixi, Vendo tibi tale fundum ſic confinitum,qui eſt trium modiorum.Secus ſi dixiſſem, Vendo tibi terram quatuor modiorum in talibus confinibus. Et iſtis adde no.per Bal. in rub.C.de contrah.emp.in 22.q.per Pet.de Anc.& per Imo.in d.c.per tuas. Adde ꝙ dicta Old.ſibi aſſumpſit Ang.in addi.ad Spe,in ti,de emp.§.j.in fi.& vide Pau.de Ca.conſi.377.vbi aliam quæſtionem ponit.

b Ale.¶Solutio illa eſt vera.Et hanc ſolutionem approbat Bal.in l.j. in 3.op. C.de peri. & com.rei ven.& in 4.op.& adde q.no Bar,in l,2,in prin.s̃.eo.& vide etiam Bal. in l, ſicut,C.eo.& ibi etiam in fi.tenent dictum Bar.hic.

b Ale.¶Centum.Et cum Bar.hic tranſit Bal.in l.j.in 4.opp.C.de peric.& com.rei vẽd.per Saly.in l.j.eo.ti.& vide Bar in conſ. in quæſtione domini Cioli de Anti. & quod dixi poſt Bar.in d.l.quod ſæpe.§.in his.

d Pom.¶Sed ſi venditor.Vide Ale.conſ.120.in ij.vo.vbi aliqua dicit in propoſito,& conſ. 127.in prin.e.vo.ij.Et vide in ſimili Ale.cõſ.8,& in materia huius §.vide Io.An.in add. inc.hic quæreretur ſi venditor.refert,& ſequitur Bal.in rub.de contrah.emp.Pa.de Ca. l.ſi ſeruum,s̃ e.vide Ale.conſ.233.inci.viſo proceſſu.

§.Si fundum. Cauſa lucratiua cum non lucratiua concurrit.h.d.

§.In his autem. In hanc actionem venit dolus , & culpa circa rem ipſam,& circa acceſſoria hoc dicit.

a §.Idem Celſus. [a]Qñ pars ꝓ indiuiſo actione ꝑſonali
b dẽt,[b]illud qđ ex diuiſione debitori obuenit ex vigore eiuſdẽ oblĩonis dẽtur.h.d.¶Op.s̃.ꝯmu. diuidũ.l. cõi diuidun.§.ſi debitor.Sol.hic debetur fundus actione ꝑſonali, ibi actione reali.Vñ nõ præiudicat creditori ignoranti,niſi ipſemet diuiſiſſet,& ſic nõ obſtat.l.cũ in fundo.§.pe.j̃.de iur.dotium. vbi ipſe maritus diuiſit,q hẽbat ius in re,merito illud qđ ſibi obuenit,in cãm dotis ꝯuertit.& iſta inducunt ꝯ opi.Azo.in l.q Romæ.§.duo fratres.j̃.de ver.ob.vbi vr̃ dicere , ꝙ poſt diuiſionẽ frater,cui defertur fideiꝯmiſſum,nõ p̃t petere niſi illã ꝑtẽ,q̃ alter frater hẽbat iure proprio,nõ illã,q̃ habuit ab ipſo fratre, q nõ petit, qđ eſt falſum,Cũ.n. fideicõmiſſum dẽat actione perſonali ex teſtamento,illud qđ donauit cuiq;fratrum in partẽ,cadit in eã obligationem,ſicut ab initio erat pro indiuiſo, vt hic, maximè cũ ipſimet, qui inuicem erant creditores & debitores, diuiſerant.arg. d.l.cum in fundo.§.pe.dixi in d.§.duo fratres,&c.

ADDITIONES.

a ¶Idem Celſus.No.hic valde notabilem caſum,in quo quis cogitur emere, vel alter cogitur vendere,& iſtum tex.no.allegat Bar.in l.ſerui electione,§ j.& ij.de leg.j. & ibi latius per Bal.& Io.& Bal.in l.j.in ij.op.C.de peri.& comm.rei ven: & dicit Bal. in d.l. ſerui electione,§.j.quod iſte tex.non habet locum in alienatione facta tit.a.lucratiuo, allegat l. is qui fundum. de vſufru lega.Sed Bar.in d.l.ſerui, §.fi.tenet contra. & vide quod no.Bal.in l.j.in prin.C.commu.diui.

b Pariſ.¶Perſonali debetur.Limita vt per Pau.de Ca.in l.ſi fratres.C.commu. vtri.iud.vt non procedat quando promiſiſſet quis fundum aliquem in totum communem , licet in diuiſione fuiſſet alteri adiudicatus,vt per eum.

§.Si quid ſeruo. Quicquid lucratur ſeruus venditoris, pertinet ad emptorem.

a §.Ex vendito. Dictũ eſt s̃.de ac.emp.nunc videndum ẽ de actione ex vendito.¶Op.fructus ſpectant ad emptorem à tpe contractus.l.curabit.C.e.ergo currunt
b vſuræ.Sol.vt gl.¶Item op.gl.ꝙ precaria poſſeſſio[b]nõ videtur tradita.l.ratio,alias datio.§.fi.s̃.e.Solue vt in gl.& bene.

ADDITIONES.

a ¶Ex vendito, Ad iſtum tex.vide quæ dixi in d.l.curabit,&c.

b Pariſ.¶Precaria poſſeſſio.qualiter iſta gl.concordetur cum gl.in l. ab emptione, ff.de pac.vide conſi.17.

Pom.¶Vide Ale,conſi,27.inci.viſo libello,ver.ex prædictis oblig. in j.vo. & ibi plene Soc.conſi.101.

§.Præterea. Sumptus facti in re vendita per actionem ex vendito repetuntur.h.d.

§.Si inter. In actione ex empto venit,illud quod deuenit in pacto incontinenti appoſito,&c.

1 *Mandaui ſi vt rem emeres,& emiſti,an mihi competat actio.*

§.Si procurator. Ex venditione procuratoris dñs obligatᷣ,& ſibi actio q̄rit. h.d. ¶Quæro,cum ex ꝯctu procuratoris dñs teneatur vtili, ad exemplũ inſtitoris,vt habuiſti in l.ſi pupilli.§.j.s̃.de neg.ge.qualiter acq̄rit actio dño ꝑ ꝓcuratorẽ?dic vt habuiſti in l.ꝙ ꝓcurator ex re.s̃. de ꝓcu.

a ¶Quærit gl.qd ſi mandaui tibi[a]vt rẽ emeres†& emiſti, vtrum actio mihi ꝯpetit?Dicit gl.ꝙ eſt qõ ſabbatina. Br̃ qdá ponũt hic caſum,& in §.ꝑ ꝯtrũ.s̃.ea.l.ſ.ꝙ actio ex empto q̄rat ꝑ ꝓcuratorẽ,qđ ẽ verũ,ſi ꝓcuratorio noĩe emiſſet,& ex pecunia dñi,vt d.l.ꝙ ꝓcurator ex re.Si aũt emiſſet ſimpl'r,tũc hẽret dñs actionẽ,niſi ſibi cederetur ad exemplum inſtitoris.l.j. in fi.s̃.de inſtito.&c.

ADDITIO.

a ¶Mandaui tibi.Vide omnino Bal.in l.cum per eos,C ſi quis alteri,vel ſibi.& l. ſi mutuam,C.de exercit.& ita etiam iſtã q.ſabbatinam decidit Ang.in l.poſſeſſio,§.fi.de acq. poſ.ſ.ꝙ domino non acquiritur actio immediate,vt eſt caſus ibi,niſi ex re , ſeu pretio domini empta ſit,vt d l.quod procurator.& hic.Adde aliam q.de procuratore,qui habuit mandatum ad emendum fundum ad dimidiam,qui emit,& pretium ſoluit de dimidio nomine domini,aliã dimidiam partem emit,nomine ſuo,& totum poſſedit per 30.ann.an præſcripſerit,& an teneatur fructus computare,vide Io.An.in add. ad Spec. de emp.§.j.verſi.nonnunquam.

1 *Pœna adiecta ſolutioni quantitatis videtur adiecta in fraudem vſurarum in ſolito fœnerari.*

2 *Vſura quæ debetur ab emptore venditori,an ſit licita etiam de iure canonico.*

3 *Doli exceptio quando habeat locum in ſolutione pœnæ.*

§.Idem Papinianus. Qñ pœna ꝯſiſtens in q̄titate ſolutioni q̄titatis adiicitᷣ in fraudem vſurarũ vr̃ adiecta,h.d.¶Op.gl.s̃.de pet.hr̃.l.vtrum.in fi.So.
a illa ĩtelligitᷣ ſm iſtã.¶Op. gl. đ l.Lucius.[a]j̃.e. cũ ſimi. Sol.ibi pœna
b adiiciebatᷣ fcõ,hic q̄titati.Circa hoc viđ qđ dixi tibi ĩ l.ſđ & ſi qs.[b]
§.pe.s̃.ſi qs cautio.ſuꝑ vlt.gl.qđ dixi in l.rogaſti.§.ſi tibi.& ꝙ ibi ꝑ
1 gl.s̃.ſi cer.pe.¶Quærit gl.†vtrũ hoc ſit verũ ſimpl'r, ꝙ pœna ad-
c iecta[c]videatᷣ in fraudẽ vſurarũ?quidam ꝙ ſic in eo q ſolitus ẽ[d]fœ
d nerari.alij ꝙ ſimpl'r.& iſtam tenet gl.Circa hoc vide ex̃ de pœnis
e c.ſuã.¶Quæro,qd ſi pœna adiicitur[e]in teſtõ?Rñ.iſtã l.hr̃e locũ in
2 l.3.§.fi.j̃.de annuis lega.Quæro vtrũ † iſta vſura q̃ dẽtᷣ ab ẽptore veditori,ſit licita de iur̃ canonico?Rñ.ꝙ ſic,qñ emptor ꝑcipit fru
f ctus, qa tunc recipit vſuras loco intereſſe.[f]Ita tenet gl.& C e.l.curabit,ex̃ de vſur.c.ꝯqueſtus.¶Vlt.q̄rit gl.qũo ꝓcedit l. apud Cel-
3 ſum.§.Labeo.j̃.de do excep.†q̃ đt,ꝙ hẽt locum exceptio doli,in petitione pœnæ?So.ibi opponitᷣ exceptio doli,qa altero dẽt eſſe contentus,vel re,vel pœna , hic opponitur exceptio quia pœna excedit legitimũ modum vſurarum,&c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Opp.gl.de l.Lucius.Vide Bar,in l.cum ſtipulatus.j̃.de ver.ob.in ver,quæro vtrum iſta vſura,&c.Adde Bar.in l.j.C.de ſum.tri.& quod ibi in margine notanter ſcripſi , & ſemper allegatur gl.& quod hic not.ꝙ in contractu venditionis dẽntur vſuræ, ſi emptor.percipit fructus,& pretium non ſoluit,vt no, ẽt gl.& Doc.in l.conqueſtus,de vſur. & no.per Bar.in l.in inſulam.§.vſuras.ſol.mat.& in l.at qui natura.§.nõ tm̃. de neg.ge. & in l.curabit.C,eo.tit.& gl.& doct.in l.2.C.de vſur.& ibi late Bal.&c.

b Ale.¶In l.ſed & ſi quis.Et ſic hic colligitur vna opinio,an pœna cõuentionis exigi poſſit,quia variæ ſunt opi.& habetur hic,& in l.cum allegas.C.de vſur.& in l. ſtipulatio iſta.de ver.ob.& in l.2.§.item ſi in facto.eo.tit,de ver.ob.& in l.ſed & ſi quis.§.fi.ſi quis cautio.& in l.vtrum.de peti.hær.& in l.rogaſti.§.ſi tibi.ſi cer.pet.& in c.ſuam,de pœnis vbi per Inn.& alios doc.& habetur 12.q.2.c.fraternitas.& doc. poſt Hoſt. in c.dilecti. de arbi.gl.& Ang.in d.l.ſed & ſi quis.§.fi.& in d.l.vtrum.§.fi.Archi.in c.cum deuotiſſimam.12.q.2.Spec.in tit.de obl.& ſo.§.j.ver.ad primum.adde Ro.plene conſi.410.Ang. conſi.9.Bal.conſ.50.lib.2.

c Pom.¶Pœna adiecta.Vide Ale.conſ.119.in 2.vo.Et de materia vſurarum, vide quæ ſcripſi ad Bar.in l.rogaſti.§.ſi tibi.ſi cer.pet.& in l.cum allegas.C.de vſuris.

d Ale.¶Solitus eſt.Vide in c.ad noſtram.de emp.& ven.& in c. illo vos. de pig.& in c.cõqueſtus.de vſur.& no.in l.rogaſti.§.ſi tibi.s̃.ſi cer.pe.& Bar.in l.cum ſeruus,de condi.& dem.& Rom.in conſi.14.inci.licet variȩ reperiantur ſententiæ.& Hoſt. in c.dilecti. de arbi.& ibi Ant.qui dixerunt,quod pœna non poſſit exigi,niſi quãtum contineat intereſſe.& Pet.de Anch.in conſi.139.

e Pom.¶Pœna adiicitur.Vide Ale.in l.diuortio.ſolu.mat.& conſ.27.in 4.vo.

f Ale.¶Loco intereſſe.Idem voluit Car.in c.ad noſtram. de emp.& vendi.vbi dicit,quidam habuerat à Titio centum, & fecerat eidem Titio venditionem de quodam fundo valente ducenta,demũ per aliquod inſtrumentum promiſit reddere predium reddītis ſibi centum.Ex hoc nõ põt præſumi contractus vſurarius,ex quo fuit factum pactum de computãdo fructus in ſortẽ,aliàs non.Sic allegat d.c.illo vos.de pig. Illud.n. quod ſorti accedit,eſt vſura vt l.rogaſti.§.ſi tibi.ſi cer.pet.& no.in c.j.& 2.& in d.c.conqueſtus.facit ad prædicta quod voluit Laurẽ.de Rodul.de Floren.in ſuo trac.de vſur. in 2.par.q.60.dum vult quod cognoſcatur contractus vſurarius ex coniecturis traditis in d.c.illo vos.& in d.c.ad noſtrã,aut etiam per alias æquiualentes illis.per ea quæ dixit Io.And.& Hoſt.in d.c.ad noſtram, quæ ſunt ſecundum eum arbitrariæ , & putat ſufficere ſi ille qui contrahit,probetur quod vſurarius,quia de facili præſumitur , tũc contra eum tanq̃ peſſimum hominum genus dixit Hoſt.in d.c.ad noſtram.Si aũt ñ eſt vſurarius.tunc recurretur ad alias coniecturas.alleg.qđ voluit Io.An.in addit.ad Spe. in ti.de vſur.& Io.Cal.in 18.q.in c.vſurarius,iõ dicit Bal.in c.j.de feu.dato in vicẽ legis commiſ.quod alteratio contractus & pacta inſolita,faciunt præſumi contractũ vſurariũ,ergo &c.Ant.in d.c.ad noſtram.dixit quod paruitas pretij;cũ pacto de reuendẽdo, facit præſumi contractũ vſurarium,maxime ſi factũ eſt de retrouendendo poſt certũ tẽpus,vel quando voluit venditor. Idem voluit gl.quæ reputatur ſing.in c. conqueſtus.& ſequitur Imo.in d.c.ad noſtrã.Accedat quod voluit Archi.14.q.3.c.plerique,vbi dicit,Pone ꝙ iſte emit predium ab illo ea conditione,quod ſi iſte velit iſti tantam pecuniam reddere vſque ad decennium,iſte teneatur ei reddere terrã illã, & iſte ſingulis annis ex illa terra recipit fructus,tamen recepta pecunia,reddat agrũ retentis omnib. fructib.perceptis,cõmittit ne vſurã? Quidam dicunt,ſi hoc facit in fraudem vſurarũ, peccat mortaliter,neque à peccato vſuræ defenditur.Sed ſi hoc non facit in fraudem, non peccat,quia talis contractus emptionis,eſt licitus,C.de pac.inter empt.l.ſi fundũ-ſed ſi adiicitur pactũ quod emptor venditori reſtituat terram intra certũ tẽpus,& venditor emptori det certã q̃titatem pecuniæ,quouſque ad dimidiam iuſti pretij contingat,talis contractus iudicabitur vſurarius.l.cũ hi.§.modus.de trãſa.C. manda.l.per diuerſas.Allegat quod no.per Inn.in c.ad noſtrã,de emp.& vendi.refert poſtea Ray. in ſumma dicere,quod talis contractus præſumitur vſurarius,ex eo quia modicũ eſt partium reſpũ valoris rei,& ex eo,quia emptor cõſueuit exercere vſuras.Alleg.c.illo vos. de pig.& dicunt doc.in d.c.ad noſtram.ꝙ Archi.ſequitur illud quod voluit gl.in c.cõqueſtus.de vſur.Nam Archi.Ray.Inn.& alij ſequuntur in vẽditione facta cum pacto de retrouendendo,ꝙ de ſe venditio eſt licita.& ẽt pactum de reuendendo eſt licitum d.l.ſi fundum,licet modicitas pretij iuncto pacto de retrouendendo reddat cõtractũ vſurarium,iõ non dẽnt lucrari fructus,quia ẽt eſſet vſura,ideo extenuat ſortem.vſque ad §.ſi quis nihil eſt.Adde quod plenius poſui poſt ipſum in l. cunctos populos , vbi verba huius apoſtil.inuenies.C.de ſum trin.& fide catholica.

1 *Agendi form: in causa huius textus.*
2 *Contractum qui timet rescindi, potest petere vt approbetur.*

a §.Si quis[a] colludēte. Ex ꝯtu facto cū ꝓcuratore colludēte vel cū minore pōt agi vt
1 volūtas dñi discernat.h.d.†Quæro q̃ erit forma agēdi ī prio casu huius §.Rñdeo,ꝙ ēptor aget actione ex ēpto ad rē vēditā,& ī isto iudicio discernet vtrū dñs ratū hēat,vel ñ. Sic rē ratā habe.l.si īdebitū,& ibi dixi. Vel potes dicere,ꝙ actio ex empto pricipal'r ꝓponet ad hoc,ꝙ dñs ratū hēat,vel reprobet:& hoc hēm⁹ hic necesse dicere.Si.n.res esset ēptori tradita, tūc ñ posset agere ad rē q̃ hēret,sed dēret agere ad hoc,vt dñs ratificet,vel reprobet.Sicut modū agēdi habuisti notatū ī l.Pōponi⁹ scribit.ī fi.de neg.ge. qd
b vltimū multū ē no.¶Circa fm casū q̃ro,qs erit mod⁹ agēdi.[b] Rñ. eodē mō re nō tradita pt agi actione ex empto:& tūc minor approbabit,vel reprobabit. Vel si res tradita est, poterit agi ꝯ minorē directò,cū dubitat,ne ipse dicat se circūuētū , ꝙ dēat approbare ꝯtū,fm hoc si approbauerit, ꝑiudicabit sibi , nec poterit petere restitutionē in itegrū,sicut si ꝑ sñiam fuisset denegata,l.j.&l.2.C.
a si sæpius ī integ.resti.postu.¶[a]†No.ergo bñ,ꝙ si dubito,ne minor restituat,possum agere,qđ ē notādū.Eodē mō si tu dubitares , ꝙ
c aliqs se diceret deceptū dolo, [c] & sic rescinderet ꝯtū ex forma l. & elegāter.s̄.de dolo.posses agere,ꝙ ꝯtū approbaret. & facit l. si quos.fm vnam lec.C.de decur.li.10.& ibi dixi,&c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Si quis.Vide quod dixi post Bar.in l.cum lex.de fideius.In contrariū facit l.j.C.si maior fact.vbi requiritur quod approbatio sit facta à maiore. & facit lex doli.§.diuersum.&quod no.in l.si ita.C.de in integ.resti.&c.
b Pom.¶Modus agendi.Vide Rom.consi.104.in fi.
c Alex.¶Dolo.Adde Bal.in l.dolum.C.de pericu.& cómo.rei vendi.& bart.in l.si quos.de decur.li.10 & bal.in l.j.ver.sed hic quæro quid si vnus.C.plus valere.& bal.in l.non dubiū,in quarto opp.C.de legib.Sed limita,ꝙ lex resisteret contractui,quia tunc quanto plus velit stare,tanto minus valebit cōtractus, tex.iuncta gl.in l.a diuo.j̄.de ritu nup.& ibi tex.&bal.in l.j.& in d.l.ea quæ & gl.& per ea quæ ibi dixi in l.iurisgentium.§.prætor.s̄.de pac.

a §.Si quis à pupillo. [a]Claudicat cōtract⁹ si fiat cū pupillo sine tutoris authoritate.h.d. ¶Op.ꝙ ꝯtus claudicare ñ dēt.s̄. ꝓxi.§. Sol. speciale est pp ꝑsonā pupilli.de quo plenè videbitis in l.j.s̄.de rescin.vendi. &c.

ADDITIO.

a Ale.¶Si quis à pupillo.Et per istum tex.vide quod dixi in l.cum lex.ad fi.j̄. de fideiu.vide j̄.prox.

§.Si vēditor. Per hāc actionē cogit facere qđ deuenit in ipso ꝯtu inptinēti apposito.Itēq hēt actio-
a nē ad ꝯmodū alienū agere cogit.h.d.¶[a]No.nouū modū[b]agēdi,ꝙ
b ago ꝯ te vt agas.Sic̄ in l.cū in plures.§.messem.j̄.loc.& s̄.ad leg. Rho.de iactu.l.2.§.fi.đ leg.j.l.si sic.§.fi.tñ ille q ꝯuenit vt agat,liberat cedēdo actionē.l.2.§ idē Labeo.j̄.ne qd in loco publico , &c.

ADDITIONES.

a Pom.¶Actionem.Vide Alex.cons.4.vo.2.vbi tenet,quod legatarius pōt cōpellere hæredem,vt agat ad recuperandas res sibi legatas.& sibi restituat.
b Ale.¶Nouum agendi modum.Vide Bar.in l.cum fundus.§.j.si cert.pet.& vide Bar.in l.dominus.s̄.de condi indebi.in fi & in l.quod debetur. de pecu.& expresse Bar.in l si sic.de leg.j.in fi.

a §.Aedibus. [a]Hic incipit materia leuis,& hoc intēdit.Ædibus distractis veniunt oīa ipsis affixa , & q̃ ibi sunt ad perpetuum vsum ædium : secus in his,quæ ad tempus: vendito fundo veniunt omnia q̃ sunt intra fundum ad perpetuā vtilitatem fundi.h.d.cum l.seq.vsque ad l.veteres,&c.

ADDITIO.

a Ale,¶Aedibus.Vide Bar.in l.2.j̄.de iur.om.iud.& vide no.ꝑ gl & doc.in l.2.đ verb.sig.& adde Bal.post Iac.de Are in l.cætera.§.hoc senatuscōsultū.el 2 de leg.j.ꝑ illū tex.& in l q̃itū §.Papinianus.cum seq.de fun.instr. & in l.pe.ff.de verb.sig.Sequitur l.fines.q̃ Bar.non legit.& ꝑ istā l.& seq.& l.fundi. §.Labeo decidit qō,vtrū vendita domo cū columbario,veniunt colūbi,quia aut sunt animalia,q ibi perpetuo sunt mansura,& veniunt. aut non sunt perpetuo mansura,pulli,pisces.& similes,& tunc secus.Et an vendita equa,vel vacca,vt̄ venditus pullus q seq̄batur eā?vide Bar.in l si vt certo. §.vsque adeo.s̄.cōmo.& vidi de facto allegari hunc tex.cum l.seq.ꝙ de domo dr̄ esse fistula protensa extra domū,ita ꝙ dñs pōt vsque ibi ædificare.ad idem tex.in l.si aūt,de aqua plu.arc.Ratio,quia vsque ibi dicitur esse de domo,per ista iura.

LEX XXII.

a Si sterilis[a] ancilla sit.

ADDITIO.

a Ale.¶Si sterilis.Vide Rap.ī l.si id qđ añ.j̄.de ver.ob.& id qđ scripsi post Im ibi.

§.Quamuis. Licet emptor decipiat in qualitate , actionē tamen ex empto habet contra venditorem, & hunc casum habuistis s̄.

a §.Cū per venditore. [a]Cōtra ñ tradētē agit ad interesse qđ ē circa rē , ñ ad id qđ ē ex̄ rē,nec eius hr̄ rō.h.d.vel sic,Qñ iteresse petit pp morā in ñ tradendo,ñ hr̄ rō interesse extrinseci.h d.quod nota ¶Op.ꝙ ꝯsideretur interesse extra rem,vt s.e.l.Iulianus. in prin.Sol. vt ibi.¶Item op.de l.vna.in fi.C.de sent.q̃ pro eo.qđ interest, vbi hr̄ rō interesse lucri.Gl.soluit ꝙ hodie ista lex corrigit.Gul.tāgit in l.2.& l.si.s̄.de eo ꝙ cer.loc.doc.in d.l.fi.vbi ego multum plenè dixi.

ADDITIO.

a Ale.¶Cū per venditorem Ad intellectū hu us §.vide per Bar.in l.j.s̄.de cōdi.inde.in ver.an aūt tale &istū §.non intelligas.hr̄e locū in pecunia numerata, qa in illa bñ ventret interesse extrīsecū.l i ber hō.in fi & l si pœna.de ver.ob. & in l.numis.de in lit.iur.cum ibi not.vtrobique. & quod non veniat interesse extrinsecum,tenet gl.pe.& Bal.in d.l.cum per venditorem.C.e.refert ibi Bal. ꝙ Nic.Mat.tenebat contrarium,&c.
Pom.¶Vide Are.cons.9.in fin.

§.Si tibi fundum. No.tex.ibi,ī partem pretij.cui adde l.fundi partem. s̄. de cōtrahen. emp.Quærit gl.an cogatur rem vendere,dixi plenè in l.si eum.§.q iniuriarum.si quis cau.&c.

§.Qui domum. In obl'onib.annuis alternatiuè ꝯceptis licitum est quolibet anno variare.h.d. ¶Op. de l.si ex toto.§.j.j̄.de leg.j.Sol.gl.j.in eo anno variare nō pt sed ꝓ toto illo anno dēt hr̄e domū,vel decē, sed ꝓ sequēti anno ñ pōt variare.Sed ꝯ hoc,ꝙ stip'o annua vna est.l. si Stichū. §.j. de ver.ob.ergo semel pt tm̄ eligi ꝓ toto tpe,nō singulis annis.l si ex toto.§.fi.de leg.j.Sol.illud est verū,qñ ꝑ stip'onē simpl'r q̃rit̄ creditori,& ab eo nihil est implendū:secus si ꝑ eū aliquid esset implendum:tunc.n.quolibet anno vna stip'o esset,vt l.si seruus cōis Mæuij.§.j.j̄.de stipula.seruo.ita in ꝓposito,ille,q excipit,ñ est creditor
a simpl'r,sed ꝓut est implendum.Tenet.n.vti arbitrio [a] boni viri,& pro quolibet anno dr̄ vna obl'o,iō variatio admittit. Itē op.de l.ī causæ.in fi.s̄.de ꝓcu.gl.nō soluit.So.ibi erat vna administratio,iō non potest variare.hic vero erant plures obligationes,&c.

ADDITIO.

a Alex.¶Arbitrio.Patet in l.huic stipulationi.in fi ff.vsufru.quēad.ca.iuncta l.j. e.ti.& ꝙ talis fructus cohæreat personæ,patet,quia non transit ad hæredes.l. habitatio.C.de vsufru.l.si habitatio.post prin.s̄.de vsu,& habi.&c.

LEX XXIIII.

a Si quis seruum. [a]Qui manumittit seruū venditū tenet emptori ad interesse in quo venit qcqd hēret.si manumissus nō esset.h.d.Vel aliter,Propter necessitatē ꝑcedētis ꝯtus valet pactum de futura successione.h.d.¶Op.ꝙ pactū de futura successione ñ valet.l.fi.C. de pac.So. hic fit pactū istud quod est de necessitate præcedentis ꝯtractus.dixi in l.stipulatio hoc modo concepta.j̄.de ver.ob.

ADDITIO.

a Ale.¶Si qs seruū.Adde tex.& ibi no.gl.& Bar.ī l.si cōstāte.§.si vir.sol.mat.&c.

LEX XXV.

Si seruus. Res empta per seruum fructuariū acgrit ei,ex cuius peculio soluit pretium,si soluat vsufructu durante:aliàs indistinctè acquiritur domino.

§.Seruum tuum. Istū §.hēs de verbo ad verbū in l. cū fundus.§.seruum tuum imprudens. s̄.si cert.pet.iō examina eum vt ibi ꝑ gl.& Doc. & br̄ hoc intēdit Ab eo qui ex re mea factus est locupletior, possum condicere, & ipse à me quod expendit,repetit.h.d.

§.Seruo. Qui fideiubet pro seruo vendente, tenetur sicut si fideiuberet pro libero homine.h.d.

LEX XXVI.

a Qui pendentē. [a]Si venditor re non tradita,agit ad pretium,exceptione repellit post rē traditam si emptorē impedit aliis actionib.ꝯpetentib.ꝯuenitur.h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Qui pendentem.Adde in prin.vtrū impediens aliquē vti iure suo,teneatur iniuriarum.ad hoc alleg.istum tex.Bal.in rub.C.de vsufr ꝙ sic.

LEX XXIX.

1 *Actio ex contractu ita informatur per pactum incontinenti appositum vestitum,sicut per pactum nudum.*
2 *Stipulatio sequens nouat actionē ex contractu quando continet illud,idē quod principaliter veniebat,secus si continet illud quod cōtractum informat.*
3 *Actiones duæ pariter principales ad idem tendentes, vna non tollitur per aliā.*
4 *Actio ex vendito non nouatur per stipulationem pœnalem.*
5 *Actio ex stipulatu vt fiat qđ cōuentū est,an nouet per stipulationem pœnalem.*
6 *Nouationes quæ olim fiebat per stipulationem pœnalem subsequutā nil nouatur.*
7 *Stipulatione pœnali quando nouetur prima obligatio.*
8 *Lex.si quis maior.C.de transa.intelligi debet in contractu sponte facto.*

a Prædia[a] mihi. Actio ex vendito informata nō nouat ꝑ stip'onē pœnalē: sed exactione secuta stipulatio penalis ꝑ eam ope exceptionis pimit:ipsaq; ꝑ actionē ex stip'one pœnali ipso iure tollit,quatenus ꝯcurrit.h.d. Diuide.Primo ponit thema.Sedò rñdet qō.tacitæ resultāti ex prædicto themate.Tertiò rñdet cuidam q̃stioni tacitæ resultanti ex ꝑdicto rñsione.

ADDITIO.

a Ale.¶Prædia.Vide ꝙ hoc scripsi post Bal.in l.cū ꝓponas.in prin.C de trāsa.& Bal.in l.petēs.C. de pac. Venio ad aliā gl.dic latius per doc.in d.l.si duo. §.j
Po.¶Ad intellm̄ huius legis vide Ang.in §.oēs aūt.ver.tu aūt dicas. Inst.đ ac

tione. Quartò rñdet cuidam alteri qõni resultãti ex scđa rñsione. Scđa ibi, rñdi Tertia ibi, si ꝯsequutus Quarta ibi si ex stipulatu. Et sciẽdũ ē ꝙ prĩa ps hẽt duas lecturas. scđa, vnã tñ. tertia hẽt tres lectu. quarta vnã tñ. Pono casũ ſm illã lecturã, q̃ credo verã ꝑ totã legẽ. Pone, vẽdidisti mihi pdia ꝓ certo ptio. & ꝯuenit pacto nudo vt scriberẽ tibi librũ, ꝙ si nõ facerẽ, pmisi pœnã ꝑ stipl'onẽ. Facto themate, ex quo seqt hæc qõ tacita. si nõ feci qđ ꝯueni, & sic stipl'o pœnalis est ꝯmissa, vtrũ actio ex vẽdito ĩformata ex pacto incontinẽti apposito noueť ꝑ stipl'onẽ penalẽ, si ẽ ꝯmissa? Seqt scđa ꝑticula, in qua ẽ rñsio, rñdet Iurisꝯsul. ꝙ ꝑ stipl'onẽ penalẽ nõ tollit actio ex vẽdito nõ nouať. neq; pimit: sed possum ageť ex vẽdito ad interesse. añq̃ agã ex stipulatu ad pœnã. h. d. Seqt tertia ꝑticula, ibi, si ꝯsecutus, i qua sic pono casũ Video ꝙ actio ex vẽdito nõ tollit ꝑ stipl'onẽ pœnalẽ ipso iure. s; q̃ro vtrũ exactiõe secuta ꝑ actionẽ ex empto, vel vẽdito ad interesse stipl'o pœnalis nõ tollit ꝑ illã actionẽ. Rñdet Iurisꝯsultus, ꝙ stipl'o pœnalis nõ tollit ꝑ illã exactionẽ ipso iure. sed ope exceptionis doli. si tñ fuit interesse q̃tũ erat in pena. h. d. Seqt quarta ꝑticula, ibi, si ex stipulatu, in qua pone casum sic. Vidi ꝙ actio ex stipulatu ad pœnã tollit ꝑ actionẽ secutã ꝑ actionẽ ex vendito ope exceptionis. qđ ecõuerso, si primò egerit actione ex stipulatu ad pœnã, & exegit, an tollať actio ex vendito ad interesse? Rñdet Iurisꝯsultus ꝙ tollať actio ex vẽdito ad interesse ipso iure. quatenus ꝯcurrit cũ ipsa pœna exacta, sed in eo qđ excederet nõ tolleretur. h. d. Verũ hẽs lectu. in hac lege, sđ qa aliæ lec. sunt, iõ reassumo q̃lbet ptẽ. & prĩa ps legit duob. modis. Vno mõ ꝙ ſm pctũ appositũ in vẽditione fuerit nudũ, vt posui ĩ casu. & ſm hoc nõ hẽt ꝯriũ. Scđo mõ legit ꝙ ſm pactũ đ faciẽdo aliqđ fuit stipl'one vallatũ. ¶ Et ſm istã lec. op. ex gl. qñ pctũ est stipl'one vallatũ, agit actione descẽdẽte ex ista stipl'one, vt Inst. đ ver. ob. in prin. nõ actione ex vẽdito informata. Rñ. ꝙ pt agi vtraq; & sic nota ſm istã lec. ꝙ † actio ex ꝯtu ita informať ꝑ pctũ inꝯtinẽti appositũ vestitũ sicut ꝑ pctũ nudũ. Scđo op. qñ stipl'o ꝯtinet illud qđ ꝯuenit ex ꝯtu, actio ex ꝯtu nouať ꝑ illã stipl'onẽ l. duo societatẽ. §. ꝓ soc. & ibi no. ſm gl. ergo si hoc pctũ ſm fuit stipl'one vallatũ, actio ex vẽdito nõ ꝯpetit ad id, qđ ꝯuenit in pacto, & si ꝯpeteret, nouareť. Rñ. ꝙ d. l. duo. dẽt al'r intelligi. vt ibi dixi. & sic nõ obstat. Sed ĩtelligẽdo ſm gl. dic ꝙ † stipl'o sequẽs nouat actionẽ ex ꝯtu, qñ ꝯtinet illud idẽ qđ in ꝯtu pricipal'r veniebat. Secus si ꝯtinet illud, qđ ꝯ tũ ĩformat. & nõ pricipal'r in ꝯtu veniebat. vt hic. & istud est ſm notabile. ¶ Venio ad scđam ptẽ, & ista hẽt vnã lec. tñ ſm oẽs. s. ꝙ actio ex vẽdito ĩformata nõ tollit, nec nouať ꝑ ꝯmissionẽ stipl'onis pœnalis. Hæc sunt difficilia ꝯria q̃ dicã in sequẽti pte vt seruẽ ordinẽ gl. Venio ad tertiã pticulã ibi. & si ꝯsecut⁹, & c. q̃ legit trib. modis. Prĩo mõ ꝙ egit actione ex stipulatu ad pœnã, q̃rit vtrũ tollať actio ex stipl'one interposita, vt fiat qđ ꝯuenit? Rñ. ꝙ ope exceptiõis tollit. Hãc lec. ponit illa gl. ꝑuula sup verbo, ꝯsecutus fuerit ibi, vel dic ꝙ tñ ẽt, hæc lec. nõ placet. prĩo, qa nõ ꝯgruit literæ. Supra. n. dixerat ꝙ poterat agi ex vẽdito, vñ verisil'r dẽmus ĩtelligere ꝙ seqt. si ꝯsecuturus fuerit ꝑ actionẽ ex vẽdito. Præterea actio ex stipulatu, vt fiat qđ ꝯuenit, ꝯpetit ad intereẽ, ergo exactione secuta ex stipl'one pœnali si quantũ ꝯcurrat cũ itereẽ, dẽt tolli ipso iure sicut actio ex vẽdito q̃ etiã ad itereẽ ꝯpetit. qa eadẽ ẽ rõ, vt videbitis ĩ. Iõ alij legũt hũc vers. alio mõ. s. ꝙ si actũ fuerit actione ex vẽdito informata ad interesse tollit actio ex stipulatu, vt fiat qđ ꝯuenit, & sic nõ loqť đ stipl'one penali. hæc lec. ponit ĩ prin. magnæ gl. ponit ẽt in prĩa gl. ¶ Ad hãc lec.
3 op. ſm gl. qñ † sunt actiones duæ pariter principales, vna non dẽt tolli ꝑ aliã. l. ꝯnaliter. & l. si reus. ĩ. đ fideiussor. & ĩ. de reg. iur. l. nemo. § quoties. Sed hic est hmõi. qa ita est principalis actio ex vẽdito. sicut ex stipulatu, vt fiat qđ ꝯuenit & ecõuerso. So. gl. ꝙ illud ꝯtigat ꝑ q̃dã ꝯntiã. nã actio ex stipulatu, vt fiat qđ ꝯuenit, tollit ꝑ stipl'onẽ pœnalẽ. stipl'o penalis tollit ex actione secuta ꝑ actionẽ ex vẽdito, ergo ꝑ q̃dã ꝯnam tollitur stipl'o, vt fiat qđ ꝯuenit. Ita dt gl. hoc nõ placet. primò, qa cũ actio ex vẽdito, & actio ex stipulatu ad id vt fiat qđ ꝯuenit. ꝯpetat ad itereẽ, & eodẽ respñ exactione secuta tollitur vna ꝑ aliam ipso iure sicut cæteræ psecutoriæ, vt l. si ꝓ fure. ff. de ꝯdi. fur. ĩ. de excep. rei iud. l. 3. & l. 4. Præterea frustra hic diceretur, q̃tũ pœnæ noĩe stipulatus ẽ. Nã cũ tñ sit interesse, sic agit actione ex vẽdito respñ eiusqđ ñ ẽ ſcm qđ ꝯuenit. q̃ũ si agať ex stipl'one vt fiat qđ ꝯuenit sp tolleretur vna ꝑ aliã. nec esset q̃rẽdũ đ excessu, cũ ibi nõ sit. Et iõ alij legũt, Tertio mõ, aduerte. s. ꝙ hic q̃ritur si actũ fuit ex vẽdito, an tollať stipl'o penalis. & hæc ẽ vera, vt dixi in positione casus: l; q̃dã dicãt, ꝙ hic casus ñ ẽ in hac lege, sed hæc vera, vide gl. q̃ ẽt ponit sic, vide ibi eã, si ageť, & c. & ista lec. est vera, q̃ tñ patitur fortissima ꝯria, vt dicã ĩ pte sequẽti. ¶ Venio ad quart⁹ ptẽ si ex stipulatu & c. hęc ps hẽt vnã lec. ſm oẽs. s. ꝙ si primò actũ sit ex stipl'one ad pœnã, actio ex vẽdito tollitur ipso iure in eo qđ ꝯcurrit. Sed hic vidẽda est rõ quare actio ex stipulatu pœnalis nõ tollitur, exactione secuta ꝑ actionẽ
a ex vẽdito ope exceptionis, sed ꝯ ipso iure a Gl. reddit rõnes, tene primã rõnẽ, q̃ ẽ vera, & tene gl. ibi: secus sit eꝯ. vbi ponit hũc casum, & istã rõnẽ. vide gl. istã, dicebã vobis, q̃ ẽ rõ diuersitatis ꝙ actio ex stipl'one pœnali, & c. dixi ꝙ teneris primã rõnẽ gl. Et ex hoc seqt ꝙ si prĩo actũ fuerit actione ex stipulatu, vt fiat qđ ꝯuenit, & ꝯsecutus qs fuerit itereẽ. actio ex vẽdito ĩformata ipso iure tol lať. qa sibi ad itereẽ dať. qđ cessať ꝑ exactionẽ. Istis lect. sic explicitis, hẽs ex lege ista, ꝙ actio ex † vẽdito ñ nouať ꝑ stipl'onẽ penalẽ.
a
5 Ité ꝙ actio ex stipulatu vt fiat qđ ꝯuenit, siľr nõ nouať ꝑ stipl'onẽ pœnalẽ. ¶ Sed ꝯ hoc op. qđ imõ nouať. l. obl'onũ fere ĩ fi. ĩ. đ act. & obl. Vel si dicas ꝙ fuit actũ ne nouet, vtrũq; poterit peti l. si ita stipulatus ĩ. đ nouat. Hui⁹ timore q̃dã ꝯcedũt ꝯriũ. s. ꝙ nouet. & qđ hic dř đ exceptione, itelligiť de exceptione sci, ñ iuris. Et si dicas q̃ eodẽ mõ tollit vna ꝑ alia. cuius ꝯriũ vult diceť iste tex. dt gl. iuxta ẽ dna q̃ ĩ his vide gl. ibi, itẽ ad id qđ hic dř, vsq; ibi, ẽ & alia duo, ista sol. ñ ẽ vera, qa tex. directo dt. ꝙ actione ex vẽdito pt agi, q̃ ñ ẽ sublata. Itẽ tex facit dñã vtrũ tollať ipso iuř, an ope exceptionis q̃ loqť de exceptione vera. Vñ alij dñt, vt seqt in gl. ꝙ actio ex stipulatu, vt fiat qđ ꝯuenit, cũ sit ꝯcta verbis, tollit ꝑ stipl'onẽ pœnalẽ ipso iure, actio ex vẽdito q̃ ꝯhit ꝯsensu. ñ tollit ꝑ stipl'onẽ pe
b nalẽ sđ ꝑ exactionẽ factã ex ea. vide gl. b ¶ No. istã sol. q̃ vř tenere Dy. de no. ope. nũ. l. ĩ. ꝓinciali. ĩ distĩctione magna: tñ hæc sol. nõ placet, qa ẽ ꝯ tex. in l. apud Celsum. § Labeo. de doli excep. & ĩ. de ver. ob. l. q Romæ. §. duo fres. vbi si pcedit stipl'o, ñ nouať ex sequẽti stipl'one pœnali. Vñ q̃dã alij distinguebãt: aut pcedit obl'o bõæfidei, & ñ nouať, vt ñ, aut stricti iuris, & nouať, vt ĩ ꝯriis. Ista řphẽdit ꝑ easdẽ leges. Vñ alij vt Gul. de Cug. ĩ l. rescriptũ. §. si pacto. ff. đ pac. dt, Aut pcedit obl'o iurisgẽtiũ, & ñ nouať ꝑ stipl'onẽ pœnalẽ, vt hic. & l. si qs à socio. ff. ꝓ soc. Aut obl'o iuris ciuilis, & tũc nouať d. l. obl'onũ fere, in fi. Ista opi. ñ placet. priò ꝑ tex. & gl. in l. i. C. đ iu. emphy. Cõstat. n. q ꝯct⁹ emphyteutic⁹ ẽ de iure ciuili, & ñ nouať ꝑ stipl'onẽ penalẽ. Præterea ꝯbať ꝑ dictã l. apud Celsum. §. Labeo. & d. l. q Romæ. § duo frẽs. Quid ergo dicem⁹: Bř opi. mea ẽ ĩ hac mã. Aut pcedit obl'o ex cã onerosa, & nũq̃ nouať ꝑ stipl'onẽ pœnalẽ subsecutã siue sit stricti iuris, siue bonæ fidei, siue iurisgẽtiũ, siue iuris ciuilis, quocũq; mõ ꝯhit. vt hic, & l. si qs à socio. ff. ꝓ socio. & d. l. apud Celsum. §. Labeo. & l. q Romæ. §. duo frẽs. Aut pcedit obl'o ex cã lucratiua, & tũc nouať ꝑ sequẽtẽ stipl'onẽ pœnalẽ. l. i. ĩ. đ penu'le. & l. j. §. itẽ si ita. ff. ad legẽ Falc. Ita intelligo l. obl'onũ fere. in fi. & l. ita stipulatus. in fi. Alij, vt Azo, dñt, & nunc intro gl. ibi vel melius ſm Azo. ꝙ hic fuit actũ expresse, ne nouaret ſm ista tpa hodie nõ fieret nisi ageretur. l. si. C. de nouat. Istud ñ placet
c qa ꝙ hic istud fuerit actũ, est diuinare. Ad illud qđ dř ꝙ hodie nõ
6 fieret nouatio nisi ageret, dico ꝙ salua † reuerentia, hodie nil est immutatũ ĩ nouatione, q̃ fiebat olim per stipl'onẽ pœnalẽ subsecutã, sed l. si. C. đ noua. & Insti. qb. mod. toll. obl. § pterea. loquitur de nouatione quæ fit ꝑ stipulationem æquè principalem, sicut ẽ actio prima, nõ de stipl'one pœnali, q̃ accessoriè venit. Alij dñt, & sum in fi. gl. ꝙ hic videbatur pœna apposita cã limitandi interesse nõ loco pœnæ, qđ totũ est diuinare, vnde de hoc nõ curo. Cum
7 ergo † q̃ritur vtrũ ꝑ stipl'onẽ pœnalẽ nouet prima obl'o, dic sic distinguendũ. Aut obl'o pcedẽs fuit liberatoria, & nõ nouať vt l. rescriptũ. §. si pctõ. ff. de pac. qđ dic vt ibi. Aut fuit obligatoria, & tũc aut pœna apponitur loco ꝯtemptus. aut loco interesse. Primo casu nõ nouať, vt l. si qs rẽ. ff. de arbi. Scđo casu, aut pœna adiicit loco particularis interesse, aut loco totalis. Primo casu nõ fit nouatio, vt in toto ti. de vsuris. Imò pt peti vna cũ principali. Aut apponitur loco interesse totalis, & tũc aut pcedit ꝯuentio ex cã lucratiua, aut ex cã onerosa vt ff. dixi. Prædicta plenius examinaui in l. ita stipulatus ĩ ꝯriis vltimæ pris. ĩ. de ver. ob. Vbicunq; autẽ dixi ꝑ pœnalẽ stipl'onẽ nouari pcedẽtẽ, intellige nisi in ꝯriũ actũ sit, vt d. l. si ita stipulatus. ĩ fi. & l. q fidẽ. ff. de trãsac. Idẽ vbicũq; iuratũ est
8 l. si qs maior. C. de trãsa. q̃ lex † dẽt intelligi in ꝯctu spõte facto. Si n. aliqs ꝯheret necessitate sibi imposita ꝑ iudicẽ, posito qđ iuridicè disponeret. dispositio illius l. si qs maior. ñ hẽret locũ. dt. n. nul
d lo cogẽte imperio, vt ibi patet, qđ est not. ¶ Venio ad aliã gl. đ dř hic in tex. ĩ fi. ꝙ exactione facta ꝑ stipulationẽ pœnalẽ, tollit actio ex vẽdito ipso iuř. Cõtra, imò ope exceptionis. l. si duo. §. si qs cau. Sol. ibi agebať ꝯ pl'es, hic ꝯ vnũ ¶ Op. ad idẽ de peti. hær. l. nec vllã §. pe. Sol. vt ĩ gl. ¶ Op. de l. q fidẽ. ff. de trãsa. Sol. ibi fuit actum, ꝙ vtrũq; posset peti, idẽ si fuit iuratũ d. l. si qs maior. Vltimò hẽs hic q̃dã gl. q̃ est additio q̃ incipit. sex casus no. & est noua additio, & obscura, & eget suppletione. ibi ꝑ actionẽ ex vẽdito. imò ipso iuř. & vtraq; ꝯpetit ad interesse, vt in gl. magna tangit. & dixi. s. ea. i. dicit gl. primus in gl. secundus in tex. dic imò etiam in tex. & gl. ſm diuersas lec. dicit gl. nec in tex. nec in gl. dic imò etiam in tex. & gl. ſm diuersas lec. dicit gl. nihil hic dř, sed solum de actione ex vẽdito informata à pacto incontinenti apposito.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Ipso iure. Hoc est actione secuta super⁹ pœna tollitur actio ex vendito ipso iure.
b Ale. ¶ Vide gl. Fundamentalis est articulus, de quo per Bal. & Mod. in l. rescriptum. §. si pacto ff. de pac.
c Ale. ¶ Quia quod hic. No. hanc limitationem, de qua etiam per Bar. in l. ita stipulatus in 9. op. prim. partis. de ver. ob. Cy. Bar. & Bal. in l. si pacto quo pœnam. C. de pac. & Mod. ref. trau. in l. qui vsumfructum. de ver. ob. & in d. l. ita stipulatus.
d ¶ Ad aliam glo. Dic latius per doc. in d. l. si duo. §. j.

LEX

LEX XXX.

a Cui res. aQñ quis à seipso euincit, hēt actionē ex empto. h. d.Concor.l.Iulianus.§ si fundum.s̃.eo.&c.

ADDITIO.

a ¶Cui res.Vide no.in l.huiusmodi §.qui seruum.de leg.j.&c.

LEX XXXI.

1 *Condicere possum rem meam,quando est penes te sine causa.*

Seruus. Si seruus furtũ facit dño,eius peculiũ diminuit:Si verò postq̃ desiit esse dñs,tunc inq̃tũ peculiũ ē dñs no
1 uus ꝯuenitur.h.d.¶Nota in fi.ꝙ qñ†res mea est penes te sine cã, possum ꝯdicere.dixi plene in l.si & me & Titiũ.s̃.si cer.pet.

a §.Si sciens. aQui vendidit rē alienã sciēter pp dolũ, hac actione ꝯuenit̃ añq̃ res euicta sit, secus si ignorãs.h.d.¶No.ꝙ qñq; q̃s vult agere ꝯ debitorē suũ,qa sciēter vēdidit rē alienã:& tũc p̃t agere ēt añq̃ agat̃ actione ex empto, vt hic. itē ex stipl'one doli,qa ꝓmisit dolũ malũ abeē , absuturũq; esse si intercessit.Qñq; vult agere de euictione,& tũc nõ p̃t agere nisi re euicta ẜm formã.l.euicta.j̃.de euic.Qñq; vult agere, qa res ñ defenditur;& tũc p̃t agere,ēt si res nõ sit euicta.l.si plus vel minus.j̃. de euic. & est multũ aduertendum in modo ꝯcludendi,&c.

ADDITIO

a ¶Si sciens.No.bene qualiter emptor agere possit ante euictionem,& adde Bar.in l at q̇ natura.§ cum me absente.in fi.de neg.gest.& nõ est ad hoc alibi iste tex. secundũ Bal. in l.libera.C.de senten.in vlt.col.& dicit Bar.in d.§.cum me.absente.ꝙ isto casu non tenetur denunciare venditori litem motam,quod not.Idem dicit Bal.in l.j.in 5.oppo.C. de peri.& com.rei vendi.

LEX XXXII.

1 *Vendita re & ablata per vim,liberatur venditor nisi sit ablata propter inimicitias venditoris.*

† Si ea res. †Vēditor nõ tenet̃ de casu fortuito : tenet̃ tñ cedere actionē occasione rei ꝯpetētē.h.d. ¶Not.ꝙ
1 re ablata†ꝑ vim venditor liberatur,nisi vis ista sit illata pp inimicitias ꝑsonæ venditoris,quia tunc vr̃ res esse ꝑdita sui culpa:vt j̃.ti. j.l.si merces.§.culpæ.& j̃.sol.ma.l.pen.in prin.&c.

ADDITIO.

† Clau.¶Si ea res.Hunc tex.dicit singularem,Bal.in l.dolum actoris. C.de pericu. & cōmo.rei vendi

a §.Vterque nostrũ. aDe duob.emptorib.ille ē potior cui est possessio tradita.h.d.

ADDITIO.

a Pom.¶Vterque nostrum.De materia vide late per Moder.in l.j ff.de acq.poss.

LEX XXXIII.

Si quis à me. Si quis contrahentium ex falsis põderibus vel mensuris decipiatur,potest per hanc actionem habere recursum.h.d.

LEX XXXIIII.

1 *Agere licet quis possit pro singulis rebus,potest tamen cogi vt agat de omnibus.*
2 *Venditio vna dicitur, licet emantur plures res vno pretio.*

1 Et si vno. Not. quod potest†quis agere de rebus singulis, tamen potest cogi vt de omnibus agat.l.non est
2 nouum.s̃.eo.¶Item nota,ꝙ ex eo † quod vno pretio fit emptio plurium rerum,vna dicitur emptio.l.cum duo.j̃.de duo.re.& l.scire debemus.j̃.de ver.obl.& ibi dixi.

LEX XXXVI.

1 *Possessionem liberam promittere quid sit.*

Si quis fundum. Euicta seruitute agit̃ ex empto,nõ de euictione.h.d.Hēs in l.q̄d ad seruitu
1 tutes.j̃.de euict.¶Not.ꝙ†si dicatur in instr̃o venditionis, ꝓmisit dare liberã possessionē,&c.quòd si q̃s vadat per eam possessioné, nõ dicitur libera.De quo dixi in l.cum pater.§.pater.de leg.2. tetigi in l.vim facit.j̃ de vi,& vi arma,&c.

LEX XXXVII.

a Venditor. aAñ traditionē venditor tenet̃ ad custodiã, pp quam etiam dēt de damno infecto cauere.h.d.

ADDITIO.

a Ale.Venditor.Vide Bar.in l.si tradit.o.in 8.q C.eo.

LEX XXXVIII.

Sicut. Dolus venditoris non prodest emptori.h.d.

LEX XXXIX.

Si venditor hominis.

a §.Firmius. aFistulæ,& canales cedunt domui.h.d.

ADDITIO.

a Pom. ¶Firmius. Vide Ang. in trac.suo de ser. vrb. præd.q.189.sub rub.de fistula.& vide Bar.s̃ in l.Iulianus.§.fi.vbi scripsi s̃ eo tit.

LEX XL.

1 *Ordinationem quæ sciens factam per superiorem quòd aliqua res vendatur minori pretio solito,si vendit pro maiori pretio quam fuerit ordinatum tenetur.*

a Quæro. aGeneralis ꝯuentio nõ ꝓdest vēditori,vbi speciali-
b terbscit,nec expressit.h.d.¶Not.istã legem,quia vr̃ facere cã circummuniendi eo ipso,q̄d scit,vt l.j.in fi.s̃.e.Induci
c turcista†lex ad q̄õnem de facto,quidã qui vtebatur in palatio, co
1 gnouit ꝙ informatio ordinata erat ꝙ frumentũ venderetur pro modica quantitate.nec erat adhuc publicata,vendidit tibi frumētum ꝓ maiori pretio,nec certiorauit te.Certè vr̃ teneri ad interesse,& ita gl.sensit in l.contra legem.facit.s̃.de legibus.

ADDITIONES.

a Ale.¶Quæro.Et ad hanc l.vide etiam gl & Bal.in l.j.in 2.op.C.de ædil. ac.& adde Bar. in d.l.contra legem.& Bal.in l.2.C.de peri.& com.rei vend.
Pom.¶Vide Alex.consi.14.in fi.vol.5.
b Paris.¶Specialiter.Vide quid per istum tex.dicat.Comens.consi.178.post prin.inc.thesaurarius. Vide Barb. in c cum dilecti. de rapto.& de illo qui vendidit equum,vel animal morbosum, scienter,& facit pactum,quod nõ vult aliquo modo teneri. Item.ꝙ venditor teneatur specialiter certificare emptorem de qualitate rei.alias tenatur,vide Ale,late consi.95.in 5.vol,vide eundem consi 14.eo.vol. & in præcedenti ponit quòd nõ sufficeret si emptor dubitaret de tali,sed requiritur,quòd sciat,vel fuerit expressum sibi à venditore.
c Pom.¶Inducitur.Vide Ro.sing 285.

LEX XLI.

a Quintus Mutius. aQui emit arbores extantes, nõ facit eas suas,donec à solo separētur: & ideo vendicare non potest,sed aget ex empto.h.d.

ADDITIO

a Ale.¶Quintus Mutius.Et quis sit effectus venditionis arborum pēdentium. adde bal. in rub.C.de contrah.emp.in vlt.q.

LEX XLII.

a In venditione. aEmptori decepto succurritur per actionem,& per exceptionem.h.d. Gl. ponit tibi casum,vide eam.

ADDITIO.

a Ale.¶In venditione,Allegat hanc l.ad q.bal.in l.fi.§.fi.C.communia.de leg.&c.

LEX XLIII.

a Si duorum. aSi venditor in vna re decipitur per ignorantiam,& in alia decipit,dēt horũ inuicē fieri ꝯpensatio,quem casum nota,quia nouus casus est.Istã legem intelligo,qñ venditor fuit ignorans secus si sciens,& sic in dolo.tunc enim non compensatur lucrum cum dãno.l.si negotia.s̃.de neg. gest Item intelligo,quando fuit vna venditio , vt proponitur in tex.secus si plures & separati contractus fuissent,vt l.si quis negotia aliena.s̃.de neg.ge.& ibi dixi.

ADDITIO.

a Ale.¶Si duorum.Non est alibi secundum Bal.in d.l.sicut.in fi.C.eo.& vide gl.no. & ibi Bar.in l.si quis domum,in fi.princ.j̃.loca.& vide bal.in l fi. § prætere a.per istum tex.de iur.dot.
Pom.¶Vide Pau.de Ca.consi 337.

LEX XLIIII.

1 *Patronatus ius qui perdit serui empti per euictionē,habet actionem ex empto.*
2 *Libertum habens quando videatur locupletior.*
3 *Interesse expensarum quando non debeat excedere duplum pretij conuenti vel cõmunis.*
4 *Valor rei tēpore quo euincitur inspicitur quãdo agitur ex empto de euictione.*
5 *Expensas qui potest recuperare ab alio euincente,quando non possit habere regressum contra authorem suum.*
6 *In liberti electione est,quem habeat patronum.*

Titius cum decederet. Emptor serui pp ꝯmodũ iuris patronatus euictũ habet actionem ex empto,item interesse sumptuum non debet excedere duplũ rei ꝯ ignorantem:secus si cõtra scientem.h. d.cũ
1 l.seq.¶No.†primum dictum,aquòd si perdatur ius patronatus
a committitur actio ex empto per euictionē, & licet dicatur aliàs,
2 quòd†qui habet libertum,non videtur locupletior, vt l. planè.§. fi.j̃.de leg.j.& l.non videtur,de reg.iur. tamen in casu proposito contra eum,à quo quis habet causam onerosam,dicitur locupletior,qui habet libertũ:& si ius patronatus ꝑditur,videtur eius peculiariter interesse,& sic habet actionem ex empto. ¶Secundò
3 not.†quòd interessebimpensarum non debet excedere duplum
b pretij conuenti vel communis,quod est verum,nisi agatur contra scientem,vt l.idque Iulianum.j̃.hoc ti.versic.in oĩbus. quod
4 no.quia singulare est.¶Item nõt.ꝙ quando†agitur ex empto de euictione,inspicitur valor rei quo tempore res euincitur , vt hic, & in d.l. idque Iulianum.in princ.secus si ageretur , re euicta ex
5 stipulatione,vt hic in gl.¶Item not.†qui potest recuperare cex-
c pensas ab alio euincente , non potest habere regressum contra
d authoremdsuum,nisi author fuerit sciens.¶Vltimò nota,†quòd
6 est in electione liberti,quem habeat patronum,vt hic.¶Op.de l.j. j̃.de præscrip.ver.Sol.vt ibi dicemus.

ADDITIONES.

a Ale.¶No.primum dictum.Et ad hoc dicit istum tex. esse no.Bal.in l.j. in fi.C. de peri, & com.rei vend
b Ale.¶Quod interesse.Vide Bar.in l.j.C.de sen.quæ pro eo,quod interest.
Pom.¶Vide Ale.cons.67.vol.2.
c Ale.¶Potest recuperare.Adde gl.& Bal.in l.si controuersia.de euict.
d Pom.†Contra authorem.Limita hoc,nisi promissum sit per venditorem emptori ꝙ re euicta,sibi culpa non opponeretur,Ale.consi.67.ad fi.vo.2.

LEX

LEX XLVII.

Si quis alienam. Ius superueniens creditori prodest emptori h.d. quod no. ¶Opp duob. modis. &
a solue vt in gl. Et materiam istam plene dixi in l. rem alienam. s. de pign. act. & in l. si cui. s. de vsufru.

ADDITIO.

a Ale. Los. ¶Alienam. In l. si quis alienam. in l. fi. ibi. & in l. si cui. Puto voluisse Bar. adducere tex. in l. cum vir. ff. de vsuc.

LEX XLVIII.

1 *Stipulatio pœnalis non nouat, nec perimit actionem descendentem ex contractu emptionis.*
2 *Emptor non potest petere rem cum fructibus à die, qua solui debuit.*
3 *Pœna, quando petitur an poterit etiam peti interesse.*

a
b **Lucius Titius.** a Pœna, in quam incidit defunctus b pt exigi ab hrde & promissio pœnæ nō impedit quin posset peti pœna, interesse, & vsura. h.d. bona lex est ad materiam
1 nouationis. ¶No. † quod stipulō pœnalis nō nouat, nec perimit actionē descēdētē ex contractu emptionis, vt no. plenè in l. pdia. s. e. ¶Secūdo
2 no. † quod emptor nō pt petere rē cū fructib. à die qua solui debuit,
c sed simul pt petere rē & pretij vsuras à se maxime solutas, si ipse v-
† suras pstitit alteri, vt hic in fi. † ¶Op. de l. Iulianus. §. Idē Papinian' s. eo. Sol. hic pœna fuit adiecta facto, ibi solutioni quātitatis. ¶Quęrit gl. † qd pōt cōseq emptor? d Dicit gl. quod tria. vide gl. De eius rñ-
3
d sione valde miror. & illud esset verū, si pœna esset pmissa rato manente pacto. l. q fidem. s. de trāsa. al's si petit pœna, nō pōt peti interesse, nisi quatenus esset vltra cōcurrentē quātitatē, aliàs nisi vsq; ad concurrentē quātitatē. l. pdia. s. eo. & l. si quis à socio s. pro socio. Qđ autem hic dr quòd pōt pœna peti, & interesse, & vsura intellige in eo, quod interesse pœnam excederet, ita debet intelligi.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Lucius Titius. Vide Bal. in l. 2. in fi. C. de vsur. & in l. cū allegas, in versi. vj. op eo. ti. & nō est alibi. secundum Bal. in l. si traditio. in 4. q. C. eo.
b Pom. ¶Defunctus. Vide ad intellm huius legis Ias. in l. & si post tres. ff. si q. s. ca.
c Pom. Secundò no. Vide quid dicat Ro. sing. cj.
† Clau. ¶In fi. Et istū intellm sequitur Ro. in cons. 101. vbi dt hūc tex. ad hoc sing.
d Ale. ¶Cōseq. emptor. Adde Imol. in l. insulā. de ver. ob. vbi declarat hāc legē.

LEX L.

a **Titi⁹ hæres.** a Venditor tenet emptori instrā, p quæ iura fundi declarāt, ostēdere, cū expediens fuerit. h.d.
† qđ no. qa pt tota die cōtingere. † ¶Op. quod non cogat qs ostendere instrā. l. cæteræ. s. fa. ercis. & C. de fideicō. l. instrā. Sol. fateor, quòd non tenetur tradere instrā originalia, sed bene cogetur ostendere & si expedit copiā facere, vt hic, & l. fi. de bo. aut iud. poss. ¶Item op. de l. cum seruo. §. fi. s. de cōh. empt. Sol. gl. tribus modis, & quælibet solutio potest esse bona, teneas menti. &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Titius. Adde l. j. & ibi no. in l. fi. C. credi. euict. pig. nō dēre. & Inno. in c. fi. de emp. & vend. Sed quid si non vult producere instrm. seruabit practica Inn. in c. G. perpetuus, de fide instr vbi omnino vide fm Bal. in c. j. §. vasallus. si de feufug. contro. inter do. & agna. Et an quis teneatur producere proto collū. vide Bal. in l. si. C. de fide instr Adde Bal. consi. 250. j. lib. Pom. ¶Vide Ro. consi. 163. Bal. consi. 52. in 3. parte.
† Clau. ¶Contingere. Adde Pau. de Ca. in l. quoties, & ibi Ias. C. de rei ven.

LEX LI.

Qui per collusionem. Qui decipit emptorem supponendo collonum, hac actione tenetur ad interesse.

§. Pretii. Quæ veniunt iudicis officio mercenario principaliter peti nō possunt. h.d. facit l. 4. C. depositi. ¶No.
a quod officium iudicis nō præsupponit actionē, seu obligationē, a
† vt l. Quintus Mutius. ff. de ann. leg.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Seu oblōnē. Vide, & Declara vt p Ias. in l. cētū Capuæ. ff. de eo quod cer. lo.
† Clau. ¶An. leg. Hoc limitat Ale. in l. j C. de iud. & in l. deducta. ff. ad Treb.

LEX LII.

1 *Contrahentium liberato vno ex dispositione legali alter effectualiter non tenetur, & quomodo procedant. nu. 3.*
2 *Nominatis in contractibus habet locum condictio ob causam, si ex dispositione legali non impleatur. & nu. 5.*
4 *Gabellam, si emptor soluit pro parte sua & venditor non, & sic ex parte sua cōtractus est nullus, an sicut emptor est liberatus, ita & venditor.*
5 *Emptor ad rem recuperandam qua actione agit.*

a
1 **Bona fides.** a Liberato vno † ex cōhentib. ex dispositione legali, alter effectualr non tenetur. Itē † in cō-
2 ctib. nominatis hēt locū condictio ob cām, si ex dispositione le-
3 gis non impleat. h.d. quæ legem no. ad multa. ¶No † Primam partē summarij. cōcordat s. de rei vend l. emptor. §. fi. & l. fin. ff. de accep. Qđ intellige, vt dixi in l. si cōuenerit. s. de pac. ¶Itē intellige, quod cōctus ab initio valuit ab vtraq; pte. l. Iul. §. si quis à pupillo. s. e. & in eo cuius dolus dedit cām cōctui. l. & eleganter. in prin. s. de dolo.
b tūc. n. pt teneri vnus, licet alter nō teneatur b ei: tñ ei, quæ nō hēt alterū obligatū, succurritur ope exceptionis, si possidet, nō aūt iure actionis si tradiderit. l. si in emptione. §. itē si emptor. s. de cōtrah. emp. & no. per gl. in l. si ex causa. §. j. s. de min. Et ista faciūt ad qō
4 † ponę quod emptor soluit gabellā, venditor non, vnde cōtractus ex parte venditoris est nullus, sicut emptor est liberatus à prætio beneficio legis municipalis hoc dicētis. an ēt venditor videatur liberatus? & vr quod sit casus hic in prin. Contrà vr argui, quod hæc lex dēt intelligi, qn est liberatus emptor absque aliquo fcō, vel culpa vēditoris, secus si culpa intercessisset, vt quia pecuniam noluit accipere, quæ deposita erat. l. q decē. ff. de sol. vel emptor est liberatus pp præscriptionem, quia nō petiit l. si pupillus alterū. ff. de admi. tu. Facit ad hoc l. si cōuenerit. s. de pac. & quod ibi dixi. ¶Venio ad
5 2. partem, & qro, qua † actione agetvenditor ad recuperandā rem. Possumus dicere, quod rei vendic. si tpe traditionis nō transtulit dñiū quia nō recepit fidem de pretio, vel si transtulit dñium, pōt ager cōdictione ob cām, vel sine cā. Sed huic obstant duo, quia talis cōdictio nō habet locū in cōtractibus noīatis, vt l. fi. s. de cō. ob cau. So. Est verū cōtractu remanente in suo esse, secus si cōtractus ex dispōne legis resoluitur vt hic. Itē facit cōtra qa talis cōdictio ē actio psonalis, ergo si esset facta lex, quod emptor sit liberatus ab omni actione psonali; ergo liberatur ab ista sicut ab actione ex empto, p quā poterat cōueniri ad ptium. Rñ. nō est verum, quia liberatur ab oblōne cōcta ante istā legē factam, nō postea, vt l. si ita. de aur. & arg. leg. & l. leges, de legi. sed obligatio ista incipit habere effectū suum post legem factam, licet immediatè, & ideo lex facta, ad obligationem istam effectum suum nō porrigit, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Bona fides. Vide bal. in l. fi. C. de peri. & commo. rei vendica.
b Ale. ¶Teneat. S3 aduerte, qa bar. i d. l. si ex cā. iprobat illā gl. quæ hic approbat.

LEX LIII.

Si & per emptorem. Mora debitoris nō inspicitur cū ēt creditor est in mora. h.d. Sed qro, quare magis inspicitur mora emptoris, quam venditoris? Respon. quia emptor erat creditor, vēditor debitor. Vnde eadem ratione hic in creditore & debitore, quod magis inspicitur mora creditoris quam debitoris, &c.

a **§ Quod si.** a Vltima mora nocet, nisi dolus aduersarij intercesserit. h.d. quod no. &c.

ADDITIO.

a Poma. ¶Quod si. Vide Roma singu. suo 285.

LEX LIIII.

1 *Veditor tenet exhibere emptori, cum exped. instrumenta quæ ptinēt ad fundum.*
2 *Fundus vendi potest propter tributa non soluta.*
3 *Cōductor tributorum potest vendere possessiones propter tributa non soluta.*
4 *Syndicus villæ potest vendere possessiones non soluentium.*

a
1 **Creditor.** a Qui vendit iura actionis; dēt emptori instrā ostēdere, cū sibi opus erit. Vel sic, Venditor † tenetur exhibere emptori, cum expedit instrumenta quæ ptinent ad fundū.
2 h.d. ¶No. qđ dixi in summario. ¶No. † qa pp tributa nō soluta pt fieri venditio fundi, vt C. si pp publi. pensi vendi per totum. & C.
3 de capi. & distra. pig. trib. cau. l. j. lib. x. ¶No. quod conductor † tributo-
b rum b vel gabellarum alicuius cōctæ potest vendere possessiones,
4 pp tributa non soluta. Quod no. & bene. Et facit † qđ syndicus villæ, vel castri, qui tenetur soluere collectam pro omnibus de castro suo possit vendere possessiones non soluentium, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Creditor. Vnū hic dt Cy, in add. quod emēs pedagiū à cōi, vr emisse pœnas trāsgressorū. Et ad hoc facit iste tex. & refert Bal. in c. j. §. j. de cog. feu. & dixi in l. j. ff. de pub. & Bal. in l. j. C de fruc. & lit. exp. & adde ad istū tex. quod sicut p tributis, & collectis nō solutis, pñt vēdi bona & prædia, ita p pœnis incursis, eo qa nō soluerūt tributa vel collectas, fm Bal. in l. edicto. C. si aduer. fis. p istū tex. & dicit Bal. in l. si ea pactione. C. de vsu. quod hic est tex. sin. quod locatio iuriū incorporaliū hr p cessione iuriū. Alle. Bal. ēt in l. j. i ver. qro, testator legauit. C. com. de leg. quod si lego, vel cedo nomē debitoris, videor cedere ēt nomē fideiussoris. Et nō nō est dña inter emptorem, & venditorē gabellarū, vt probatur in l. cotē, §. qu maximos, in 2. & 4. q. de pub. cum concor. ibi alleg.
b Ale ¶Cōductor tributorū. Idē Bal. in l. j. in fi. C. si pp pub. pensi. & Bar. in l. i p uincial. § si ego. de ope no. nun. p Ang. in l. si q. s id qđ, in prin. de iur. om. iu.

a **§. Prædium.** a Si filia se abstineat ab hrditate pṙna. debet prædium dotale ab hærede defendi. h.d.

ADDITIO

a Ale. ¶Prædium. Alleg. no. per glo. in l. ex prædiis. C. de euiction.

§ Inter. Qui vendit militiam tenetur actiones suas cedere, h.d. Intelligas hic, quod fuit vendita militia, nec fuit dictum, vendo tibi ius & actiones, quas habeo cōtra talem: alias ex solo cōtractu emptionis transeunt vtiles sine cessione, vt l. si nomē. & l. emptor. de hære. & act. vendi. & plene in l. j. C. de act. & obli. &c.

§. Ante domum. Venditioni domus cedunt pilæ, & columnę extra domum, domuiiūctæ. h.d.

LEX LV.

Si mercedem. Qui vendidit rē cum mercede debita, intelligitur debita venditori, &c.

1 *Capella existens in fundo, eo vendito censetur vendita, nisi habeat aditum ex publico.*

§. Si

a §.Si eum fundum. aVēditioni fundi cedit sepulchrū nisi sit exceptum, vel aditum hēat
1 ex publico.¶No.ꝙ † vēdito fundo, in quo est capella, vr̄ vēdita capella nisi aditum hēat ex pub. Facit lex, in modicis.s̄.de ꝯh.emp.

ADDITIO.

a Ale.¶Si eum fundum. Vide ꝙ no.Bar.in l.Aufidius.in simili.j̄.de pri cre. & de hoc per Ion.in c.ex literis, de iu.pat.& ibi per Ant.vbi declarat istum tex.& vide Lud.in suis no. vbi refert hoc dictum.& adde gl.in l.quidam sunt, de acq.re.do.

1 *Loquentis persona non intelligitur in generali sermone.*
2 *Vēdito fundo saluo iure coloni, intelligitur de omnib. p̄terquam de ipso vendēte.*
3 *Vendens si domum excipit quòd habitantibus liceat habitare, an intelligatur de his quibus gratis concessit.*

§.Si habitatorib. Si ī vēditione excepta sit habitatio, non intelligitur de habitatione vendentis, nec alterius ab eo, causam obl'atoriam non habentis.h.d.
1 Quem casum no.¶Et no.† ꝙ in gn̄ali sermone non intelligitur
a persona loquentis.l.inquisitio.C.de sol. & de sena.l.j.no. casum
2 ꝙ si † aliquis vendit tibi fundum saluo iure coloni, seu laboratoris, intelligitur de omnib.aliis p̄terquam de ipso vendente.¶Quæ
3 ro, † quis simpliciter excipit, ꝙ habitantib.liceat habitare, an intelligatur de his, quib.gratis concessit? Et vr̄ ꝙ sic, s̄m Labeonē. Nec vr̄ obstare dictum Pauli, quia loquitur qn̄ pactum fuit cōceptum vt liceat habitātib. habitare vsq; in diē in quē hēt ꝯductā. Sed qō nr̄a loqtur qn̄ habitatio simpl'r est excepta. Final'r teneo ꝙ ad illos nō porrigatur, si vendens obligatus non erat. Et hoc voluit sentire Paulus hic dum dicit, nominatim.&c. Sed contra istud op. nam posito ꝙ nominatim exprimeretur, non valeret, qm̄ nemo alteri pacisci potest, vt l.stipulatio ista.§.alteri.j̄.de ver.ob. Sol. illud regulariter procedit, fallit tn̄ in traditione rei suæ, vt l.pen.C.ad exhi.& l.Publia.s̄.depositi.&c.

ADDITIO.

a ¶No.casum. Vide tamen Bar.& Doc.in l.si quis legauerit, de leg.j. Et hoc est verum qn̄ plures fuissent coloni, & laborantes, inter quos etiam fuisset ipse dominus. Et ita loquitur iste tex. sed quando verba ista non possunt verificari, nisi in ipso domino, quia nullus alius fuit colonus, tunc quæstio est magis dubia, de qua vide tex.in d.l.si quis legauerit, adde quid est dictum, saluo iure coloni, Bal.cons.183.

LEX LVI.

Si seruus. Venditor circa rem venditam tenetur de dolo, & culpa: & ideo quando ante venditionem culpatur, post venditionem punitur.h.d.

§ Si dolia. In obl'one gn̄is subalterni electio est debitoris, in obl'one cæterarum specierū nō cadit electio.h.d. qđ no. Op. de l.emptorē.§.si quis rē.s̄.eo. Solue, intellige hoc, nisi esset dictum accedere, aliàs deberet dari in integ.rest.

LEX LVII.

1 *Regna quæ alias fuerunt Christianorum, & nunc per infideles tenentur, Papa, vel Imperator, possunt concedere.*

Si seruus. Valet vēditio serui, q est apud hostes, & differtur p̄statio donec redeat.h.d.¶Op.de l.in fuga.C.ad l.Flauiam de pla. Sol. hic seruus nō fugerat, sed al'r captus fuerat. ¶Item op.de l.liber homo.j̄.de ver.ob. Sol. illud ꝙ est hostium, & nunquam fuit nr̄m, nō p̄t vēdi, nec per stipl'onem promitti, vt ibi secus si fuerit nr̄m, & hoc pp̄ spē postliminij.l.id qđ.j̄.de leg.j. Ex
1 hoc † dico qđ Papa, & Imperator p̄nt cōcedere regib. nr̄is regna quæ tenentur per Saracenos, q iā fuerunt nr̄a.¶Itē opp.dr̄ hic, ꝙ iudicis officio differtur p̄statio. contra.l.continuus. §.illud. j̄. de ver.ob. Sol. intellige hoc, quando vterque ꝯhentium sciebat esse seruum in p̄tāte hostium, & sic tacite vr̄ actum vt ante non præstet, sicut quando legantur fructus futuri, vel partus Arethusæ, vt l.interdum.j̄.de ver.ob.& l.j.in fi.j̄.de cond.& dem.

a De locato & conducto.a Rubrica.

ADDITIO.

a Paris.¶De loca.& condu. Circa istam materiam locationis, vide per Ias.in §. actionum. Inst.de act.

LEX PRIMA.

a LOcatio a & conductio. Contractus locationis similis est emptioni differunt tn̄, qa in emptione & vend. principal'r venit traditio. In locatione & ꝯductione principal'r venit factum h.d. Ex hoc principio potes sumere rōnē, quare Iurisc. fecit titulum de ꝯh.emp. per se, & ti.de act.emp. per se, & non fecit tit.locati & conducti per se, & de locatione & conductione per se. Respondeo quia in initio contrahendi contractus emptionis & venditionis, locati & conducti procedunt eisdem rl'is, ideo dum dixit, de actione empti, possumus esse instructi de actione locati: tamen locatio, & conductio differunt in multis ab emp.& vēdi. ideo fecit tit.sp̄ālem. Quod autem in multis differant, videbitis j̄.in prosecutione.

ADDITIO.

a Ale.¶Locatio. Et ad hunc titulum vide tex.& ibi Bar.in l.in summa.§ & sic, s̄.de cond. indeb & ibi habes multa, &c.
Paris.¶Circa hoc vide tex.sin.in l.vxorem, § Sceuola, de leg.3. alleg.per Ro.sin.432.inc. instituto.& multos modos, quib. dicitur quis desiisse velle, vide per tex. in l. fi. ff.de diu. vbi no. Itē qūo dicatur reuocari voluntas, vel quid de beneplacito, vide Dec.cons.108.

LEX II.

a Locatio.§.Adeo. No.ꝙ quando in contractu venit principal'r traditio, ex qua debebat sequi translatio dn̄ij, vel vsucapiendi ꝯdō pro certo p̄tio, tunc est contractus emptionis, & vendi.s̄.de contrah.emp.l.conuenit. Sed
b qn̄ in ꝯc̄tu b venit aliqđ factum, ex quo nō acquiritur dominium rei, vel vsucapiēdi ꝯdō: tunc est locatio & ꝯductio, vt si dn̄s patitur vti domo, vel fundo pro certa pensione, vt per totum istum tit. sđ qn̄ in ꝯc̄tu venit vtrunque, tunc aut principaliter venit illa traditio, secundario factum: & tunc est emptio, & venditio, vt hoc §.j. rn̄so. Aut principaliter factum, secundario illa traditio, & tunc erit locatio, vt hic.& l item si p̄tio.§.j.j̄.eo. Aut non pōt discerni quod venit magis principal'r, & tunc hēt locum illa qō, q̄ disputaui, quę incip. Publicanus quidam. dic vt ibi optimè dixi &c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Adeo. No.hanc l.vt per Bar.in l.si pecuniam, post med.s̄.de cond.ob ca.
b Alex.¶In contractu. Adde ꝙ ad hoc vt sit locatio, & conductio, debet in ipsa locatione exprimi certa quantitas, secus si certa quantitas non exprimatur; sed locatur res simpliciter, quo casu merces ex consuetudine præstatur; vt l.excepto.C.eo.& tunc erit contractus innominatus & ad istam mercedem agetur præscr.ver. Ita Bald. in l.contractus.C. de fid.inst. Pro quo videtur tex.in l.si tibi polliēda.j̄ de præscr.ver. Item aduerte, ꝙ locatio non consistit in his: in quib. consistunt instrumenta vel artes liberales. & ideo inter medicum, & infirmum, doctorem & clientulum, magistrum & scholarem non contrahitur locatio, sed contractus innominatus. Ita no.Bar.per illum tex.in l.j.ff. si mens. fal. mo.dix. contra quod vltimum tenet expresse gl.in l.Martius.j̄.eo. dum vult ꝙ medicus agat locati &c.

LEX III.

a Cum fundus. aAestimatio facit in dubio emptionem. Et istā mām an æstimatio faciat emptionē? Gl.tāgit in l.j.j̄.ti.j. plene dixi in l.si vt certo.§.interdum.s̄.com.

ADDITIO.

a Ale.¶Cum fundus. Adde quæ no.per Bar.in l.3.§.j.de cond.ob causam.
Pom.¶Vide Pet.de Anc.cons.71.incip.in tantam familiaritatem.

LEX IIII.

a Locatio. aVoluntas morte finitur.h.d. Istam materiam vide per Cy in l.fi.C.de contrah.emp. Dixi plenissime ī l.centesimis.§.fi.j̄.de verb.obl.

ADDITIO.

a Ale.¶Locatio. Adde quod no.Bar.in l.& quia, circa fi.de iuris.om.iu.

LEX V.

Si tibi. Istam legem examina, vt dixi tibi s̄.de pactis, &c.

LEX VI.

1 *Cōductor si exigit pœnā à dānificāte ex forma statuti non cogitur restituere dn̄o.*

Is qui rem. Op.de l.si pignore, s̄.de pig.act. Sol. aliud in creditore, aliud in cōductore. Ratio est manifesta.
1 ¶†No.ꝙ si conductor exigit pœnam à dante damnum, ex forma statuti cogitur restituere domino, &c.

LEX VII.

Si tibi alienam. Si conductor re conducta vti prohibeat, agit actione ex contractu ad interesse.h.d. cum l.seq.&c.

LEX VIII.

1 *Locationis in contractu pōt agi cōtra locatorē, vt liceat frui, & pōt peti interesse.*
2 *Locatoris obligatio vt liceat doctori vti frui, habet tractum successiuum.*
3 *Venditor rei euictæ si præstat æque bonam, an liberetur.*

a Si quis domum. Si conductor a nō pōt vti re ꝯducta, pōt agere vt sibi frui liceat: locator verò liberatur præstando interesse, vel æquè commodam habitatio
1 nem h.d.¶No.formam libelli.¶No.ꝙ sicut in emp.& vend. si res non tradatur potest agi vt tradatur, & potest interesse peti.l.j.in prin.& l.ex empto.§.fi.s̄.ti.j. ita in contractu locationis potest agi
b vt frui liceat. Item potest b peti interesse vt s̄.l.prox. Aduertendum est, ꝙ in contractu emp.& vend. re tradita contingat liberatio, vt de cætero non possit agi vt tradatur, vt l.qui pendentem.in fi.s̄.ti.j.& s̄.de pac.l.ab emp.& ibi no.& C.si aduer. ven. auth. sacram.& ibi no. Sed in contractu locationis & conductionis, licet ab initio res tradatur; ita vt frui liceat; adhuc pōt agi vt frui liceat vt hic & j̄.e.l.ex ꝯducto.in prin. Rn̄. ꝙ venditor obl's est ad tradendum, qđ est factum momentaneum, vn̄, tradēdo īplet & merito liberat,
2 sed locator † est obl's vt liceat ꝯductori vti, ꝙ est factum successiuum

ADDITIONES.

a ¶Si conductor. Et sic no. hæredem vel successorem alium non cogi stare colono, quod vide latius per Bar.in l.si filiofa.§ fi.sol.ma. Limita sin.per Bal.in l.j.ad fi. C.de iu. fis.li. x.& iste tex facit ad q.Bal.in d.c.domino guerram.§ si vasallus. hic finitur lex; deinde consue.regni incipiunt, ecclesia vendidit mihi domum iure proprio, & aliam iure liuellario, finita est emphyteusis tempore, quæritur vtrum ecclesia debeat vnum de duob. facere, vel pati ꝙ ædificium tollatur, vel restituere mihi omnes expensas, quas feci in ædificando, & decidit ibi distinguendo.& add.Bal.in l.2.C.de rei ven, dixi in l.pe. C.de iur.emph.& quod ibidem no.in l.si pater, in fi.C.de vsufr. vbi per istum tex.in l.fi.§.emptor.C.comm.de leg.& per Bal.in l.in fundo, ff.de rei ven. adde Pau.de Ca. cons.139. vbi an finita emphyteusi possit hæres petere melioramenta.& an successor teneatur stare locationi, vide Bal.cons.38.li.j. Quid quando venditor vendit, fructib.pendentib.existente colono partiario, vide Ro.cons.308. Quid autem si aliquis emat domum ab aliquo quæ sit in fundo liuellario alicuius monasterij, & ab ipso monasterio accipiat fundum in emphytheusim, & stetit per 30.ann ꝙ non soluit, quid fiendum vide bald. cons. 428.lib.3.
b Ale.¶Item potest. An ille, qui vendidit rem quæ euincitur, præstando æque bonam liberetur & no. differentiam inter locationem & venditionem. Fallit tamen hic in casu singulari in l.si duorum.s̄.de ac.emp. vide per Roma.in l.stipulationes non diuiduntur. de ver.obl.

uũ, iõ nõ liberatur, nisi pro tẽpore, quo vti frui licet. ¶Venio ad gl. & op. de l. si fundus. in fi. eo. ti. vbi nõ tenetur ad interesse, sed ad
a exoneratione ᵃmercedis. Sol. ibi locator erat ignorans, hic sciens. Sed q̃ hoc facit tex. in eo q dicit, bona fide. Sol. tempore, quo erat bonæfidei ignorauit, tempore quo locauit, erat sciens. ¶Item op. quia tex. dicit, culpa. Sol. non intelligas, q fuerit in culpa in emendo, sed in eo, q locauit rem alienam. ¶Item in ver. plane. †Quæ-
3 ro vtrum sit idẽ in emp. & vend. vt ille qui vendidit rem, quæ euincitur, præstando æquè bonam liberetur: Gl. dicit q non, & bene, & in hoc differt emptionis contractus à locatione. Quæ sit rõ differentiæ, cogita &c.

ADDITIO.

a Paris. ¶Ad exonerationem. Vide Ale. in l. stipulatio ista, de verb. obl. in prin.

1 *Euenire quod potest inspicere debemus, & quòd res est ordinata ad casum.*
2 *Vendita res vt emphyteusis ecclesiæ, euincitur ex natura emphyteusis.*

§. Hic subiungi. Si conductor desinit posse vti re absq; culpa locatoris, fit ei remissio mercedis. Si verò culpa locatoris interuenit, ad totale interesse tenet. h. d. Quod no. quia alibi facio magnum festum de hoc. ¶No. q inspi-
1 cere †debemus, qđ euenire potest, & q res est ordinata ad casum. Dixi plenè in l. inter stipulantẽ. §. sacrã. ver. & vt liqueat. de verb.
† obl. ¶Vltimò no. distinctio. † quam facit tex. Aut locaui vt dñs,
a aut vt ᵃvsusfructuarius. aquæ facit ad multa, puta, an quis vendat rẽ vt emphyteuta, an vt dñs, an vt possessor, videlicet, si aliquis ven-
2 dit rem vt emphyteuta talis ecclesiæ, an euincitur ex natura emphyteusis, sicut hic erat in fructuario. ¶Item per hanc legẽ decla-
b rabo. l. si aliquam rem. ꝭ. de acq. pos. ᵇ quando intelligatur quis ꝯducere respectu proprietatis, vel respectu possessionis, dic vt ibi plenè dixi.

ADDITIONES

† Cla. ¶Distinctionem. Vide regulam, quam per hanc legem ponit, & colligit gl. in ver. meritò, in fi. in c. insinuante, de off. deleg.
a Paris. ¶Vsufructuarius. Vide & extende istã regulã, vt per Com. con. 270. in 2. dub.
b Ale. ¶De acq. pos. alle. iste tex. no. an vendens rem alienam videatur vendere suo nomine, vel alieno, de quo per Bar. & Bal. in l. mater. C. de rei ven. adde Pau. de Ca. cons. 136.

LEX X.

Si quis fundum. Valet pactum quod quis teneatur de casu fortuito, h. d.

§. Si colonis. Qui permisit innocentem ignem hẽre, si casu fortuito oriatur incendium, non tenetur.

1 *Culpa quomodo in dubio præsumatur.*
2 *Mercedes solutæ pro futuro tempore quo nõ dentur, vt indebitæ repetuntur.*

§. Imperator. Iste §. legitur in gl. trib. mo. & breuiter hoc intendit. Pro tpe quo ꝯductor non potest vti re, fit remissio mercedis nõ solutæ, & soluta repetitur. h. d. & q̃libet lec. gl. hic potest esse vera, teneas quã vis. ¶No. q hic videt in
1 nui. q quis debet probare culpam abesse. quia in dubio culpa præsumitur. †Quod intelligendum est, si ex qualitate facti appareat culpa: aliàs non, qđ plenè dic, vt C. de pigno. act. l. creditor. Secundò no. q eo casu quo pro futuro tempore mercedes nõ dñr solu-
2 tæ, vt indebitæ repetuntur. † Op. hic innuitur q caprariusᵃ debet
a probare dolum. Contrà imò qui dolum dicit dolum probare dẽt. De quo plenè dixi in l. si quis ex argentariis. §. pe. s̃. de edẽ. ¶Itẽ q̃ritur, qua actione istæ mercedes repetuntur: Dic vt in glo. Ad cuius solutionem op. de l. si pater ignorans. ꝭ. sol. ma. Sol. vt hic in gl. & etiam in contrario, &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶Caprarius. An debeat probare dolum, tu vide Bartol. C. de murile. lib. xj. in l. q ad præsens, & quod no. in l. cum ita. §. species, de leg. 2.

§. Celsus. Imperitia culpæ annumeratur. h. d. ¶No. ibi, quippe vt artifex, &c. q q̃n quis locat operas suas in aliqua arte, vr̃ asserere se peritum in illa arte. De quo dic per Dyn. in c. imperitia. extra. de reg. iu. lib. 6. &c.

§. Si alienam. Si res locata efficitur ꝯductoris, pt agi vt à pensione liberetur. ¶No. istum modum agẽdi. ago, vt me liberes, & hoc intellige. i. instrm liberationis facias. Nã ꝯductio sublata est mero iure, cum res facta est ꝯductoris, vt l. ei à quo. ꝭ. de vsucap. & in l. neq; pignus. ꝭ. de reg. iur. Vel pt agi vt liberetur condictione ex l. si quis conductionis. C. eo. tit.

LEX XII.

a Videamus. ᵃConductor tenetur locatori de aliis secũ habitantib. si in culpa fuerit malos homines inducẽdo in domum. h. d.

ADDITIO.

a Pom. ¶Videamus. Vide Ale. cons. 119. per totum.

a §. Si hoc. ᵃQui promisit ne ignem habeat tenetur qualitercunque habuerit. h. d. quod no. & est contra l. si qs fundum. §. j. s̃. eo. Solue vt ibi.

ADDITIO.

a Pom. ¶Si hoc. Vide Old. cons. 101. in fi.

§. Qui vinum. Conductor tenetur reddere locatori possessionem rei locatæ absque controuersia, nisi culpa locatoris acciderit. h. d.

a §. Inter conductorem. ᵃTenetur conductor, si ꝯ pacta locationis fecit. h. d.

ADDITIO.

a Pom. Inter conductorem. Vide exemplum ad istum tex. per Ale. cons. 206. vol. 2.

LEX XIIII.

a Item quæritur. Si conductor fuerit in culpa, ᵃ tenetur, al's non. & hoc probatur per multa exempla vsque ad §. in lege, &c.

ADDITIO.

a Paris. ¶In culpa. De casu autem sine culpa non tenetur, quod tamen sing. limita vt scripsi in Bertac. in verbo, casus.

§. Si in lege operis. Excessus in mercede dicitur tunc, quando est eisdem pactis facta vtraque locatio. h. d.

1 *Colonus si remanet in conductione, videtur renouata conductio, & durat pignoris obligatio ipsius conducentis, non tertij. nu. 3.*
2 *Cautela pro faciendo positiones q conductor remansit in possessione dño sciente.*
3 *Obligatio tertij pro conductore, quod non remanet obligata, conductione tacite renouata, nisi nouus consensus interuenerit.*
4 *Conductio non videtur tacite renouata, si ex parte locatoris non tradantur res quas locator ipsis vltra consensum præstare debebat.*
5 *Conductus ad custodiam agri pro certo tempore, eo finito, licet permaneat ad custodiam, non est reconductus.*
6 *Recõductio tacita habet locum in prædiis Reipublicæ, ecclesiarum & minorũ.*
7 *Reconductio tacita quomodo & qualiter intelligatur facta. Conductio quomodo dicatur facta in scriptis.*
8 *Officia quæ ex necessitate geruntur finito tempore non videntur renouata.*
9 *Castellanus positus ad custodiam castri pro certo tpe, finito tpe nõ est Castellanus.*
10 *Prædium rusticum & vrbanum in tacita reconductione, & per quantum tempus videatur facta, & ratio diuersitatis.*
11 *Reconductio tacita quando videatur facta in rebus mobilibus.*
12 *Colonus remanens in fundo quanto tempore remanere debeat, vt videatur facta reconductio, arbitratur bonus vir.*
13 *Stipulatio si interuenit in contractu, an videatur renouatus contractus tacite.*
14 *Fictio legis porrigit se ad id, quod porrigitur lex naturæ.*
15 *Hr̃dis, vel curatoris furiosi scĩa sufficit ad hoc vt videatur renouata conductio.*
16 *Conductio ita tacito consensu dissoluitur, sicut contrahitur.*

a §. Qui impleto. ᵃIste §. diuiditur in tres partes. Primò loquitur in pdio rustico. Scdò in pdio vrbano. Tertiò ponitur quædam limitatio circa pdicta. Secunda ibi, in vrbanis. Tertia in l. qui ad certum, prox. seq. ¶Item prima subdiuiditur, quia primò ponit vnum dictum. Secundò illud limitat. tertiò illud extendit. Quartò, illud dictum declarat. Secunda ibi, sed hoc ita. Tertia ibi ea. Quarta ibi, quod ãt. Item secunda subdiuiditur, quia primò ponitur dictum. Secundò exceptio. Secunda ibi, nisi in scriptis. & br̃ hoc intendit. Si conductor post tps rema-
b net in pdio rustico, videtur in annum renouata ᵇ conductio, & pignora eiusdem, secus si alterius. In prædio verò vrbano quatenus habitauerit renouata videtur, nisi in scriptis prima ꝯductio celebrata fuerit, vel nisi dominus posse consentire desierit. h. d. In pri
1 ma verò parte no. q † si colonus remanet in conductione, renouata videtur conductio, & durat pignoris obigatio. Rõ huius ponitur in hoc §. & ꝭ. l. prox. quia dominus videtur consentire tacitè.
2 Ideò sit† cautus aduocatus, vt positionem faciat, quomodo remã sit in conductione domino sciente. Nam si ignorasset, non posset videri consensisse, & sic nõ videretur renouata locatio. ar. ꝭ. l. px.
† † & iõ tunc non esset agendum hac actione, sed actione neg. gest.
† †¶Venio ad secundam partem. s. ad ver. sed hoc ita. & no. † q eo
3 casu quo tertius obligauit pignora, non sunt obligata in ista secũda conductione tacitè renouata, nisi nouus consensus interuenerit. Ratio huius est, quia posito q ille tertius, q̃ obligauit pignora sciat, & hoc patiatur. s. illum remanere in conductione: tamen nihil est, ex quo possit colligi quòd ipse velit ipsa pignora in secunda conductione iterum obl'are: Decl'o, q̃n colonus remanet in ꝯductione, ex parte eius pĩumitur ꝯsensus recõducẽdi, aliàs delinqueret.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Qui impleto. Vide in l. legem, C. eo. & ibi Bal. & adde q iste §. habet locum, etiam in contractu precarij. l. in reb. §. vlt. ff. de præcar. & no. gl. in c. j. de præca. no. etiam ad ampliationem eorũ quæ hic hñr, q si colonus, vel inquilinus patiente domino steterit in re locata singulis annis soluendo mercedem, præscibit, & facit hanc locationem perpetuam, vt vlterius non possit expelli secundum Bal. & Ang. in l. male agitur, de præsc. 30. an. Pom. ¶An hoc procedat in emphy. vide Ro. cons. 103. & Ale. plene cons. 17. vol. 4. Ale. cõ. 1. in 2. vo. vult q iste tex. procedat etiam, si durante primo tempore locator visus fuisset rumpere conuentiones, & protestatus fuisset q non intendebat ipsis perseuerare, quia nihilominus finito, si nihil postea dicatur, censentur partes perseuerare, in primis conuentionib. Et vide Bal. de pact. Constan. in ver. item societatem. & Ale. cons. 76. vol. v. vbi ponit, an habeat locum iste §. in contractu, vbi requiritur scriptura, vbi vel tractatur de transferendo vtili dominio.
Paris. ¶Et idem quod in locatione dicit Com. posse attendi, vt in deposito, & eundem vide cons. 8. incip. duo erant socij, in fi.
b Pom. ¶Renouata. Vide Ale. cons. 105. vol. 3.
† Clau. ¶L. prox. Sequitur Ale. cõs. 17. vol. 4. & ibi ponit aliam limit. ad hunc §. & vide eundem Ale. ponentem quando hoc habeat locum in locatione ad longum tempus, vt cum pacto de affrancando in casu statuti in eo. vol. cons. 28.
† Clau. ¶Neg. ge. Item videtur, quòd etiam ex locato per id, quod dicit Bal. in l. j. §. si. de eo, qui pro tut. neg. gest.

a quęret.[a] qđ nō ē p̄ſumēdū.l.merito.s̄.ꝓ ſoc.Ex pte dñi,q patiṫ,ſil'r
hoc ē p̄ſumēdū,qa ipſe facit totum id,ad qđ tenebaṫ ex nā ꝯ̃ctus
ſ.patiēdo frui,vt j̃.l.ꝓx.ī prī.Sđ ī iſto fideiuſſoṙ,q obl'auit pignora,
iſtæ rōnes ceſſant,qa licet ipſe ſciat, & patiaṫ,nihil patiṫ circa rē
b ſuā,ex quo vṙ ꝯſentire obl'oni pignorum.Ex p̄dictis infero duo.[b]
4 †Primò qđ ſi ex pte locatoris reqrebaṫ aliud q̄̃ ꝯſenſus, qa dēbat
certas res p̄ſtare ꝯductori,nō vṙ renouata ꝯductio, niſi res illas p̄-
5 ſtiterit.Rō,qa nō implet ꝯ̃ctū tacendo ex pte ſua,vt s̄.dcm̄ ē.† Itē
ex hoc infero aliud pono ꝙ ille,q ē ī fundo,eſt locator,dñs ē ꝯdu-
ctor.v.g.Titius operas ſuas locauit,vt ſtaret in fundo meo ad cu-
ſtodiēdū eū certa mercede,certè ſi finito tpe,ipſe remanet in fun
do ad cuſtodiā fundi,nō videor ipſum recōduxiſſe,qa ſola patien-
tia nō implet ꝯ̃ctū ex pte mea.¶ Itē ego nihil feci,ex quo dēat p̄ſu
mi ꝙ ego eius operas recōducerē.Nō ergo hac actione,ſed alia a
ctione petet à me mercedē.actione neg.ge.fortè,vel alia.¶ Venio
c ad tertiā pticulā [c] ad ver.eadē.† No.ꝙ idē iuris ē ī p̄dio Reipubli-
6 cæ,ꝙ eſt ī p̄dio ruſtico,qđ no.eſt.Nā cū vniuerſitas nō poſſet faci
le ꝯſentire,vt l.ſed ſi.§.j.de dolo.& l.j.de lib.vniuer.j̃.vṙ ꝙ in eis nō
hēret locū recōductio tacita:ſed dic,ꝙ hic illi,q regebāt ciuitatē,
& hēbāt ptātē locādi,ſciuerūt,& paſſi fuerūt,aliàs nō poſſet indu
ci tacita recōductio,vt d.l.ſi ex dolo.§.j.Quod no.ꝓ p̄latis eccleſia
rū,vt ipſorū ſcīa,& patiētia inducat tacitā relocationē. facit l.tu-
tor.& l.itē magiſtri.s̄.de pact.Venio ad ver.qđ aūt.hæc eſt quarta
pticula.No.ꝙ in p̄dio ruſtico vṙ recōducere in annū. Hoc qual'r
7 intelligaṫ,ſtatim dicā in pte ſequēti. ¶† Venio ad ſcđam partem
d prin.dſ.ad ver.in vrbanis.Et ꝓ huius declaratione ſciēdū eſt,ꝙ hic
eſt facta q̄dā gl.intricata.Nā dcm̄ intell'r trib.mo. exceptio intell'r
quatuor modis.¶ Quæro ergo,qd eſt dictum hoc prout qſq; ha-
bitauerit,ita obligeṫ.Rñ.trib.mo.Primò mō,vt in nullū tp̄s videaṫ
recōduxiſſe.Scđò,vt in id,in quo habitauit poſtea videaṫ recōdu
xiſſe,& iſta eſt vera,& cōiter teneṫ,tertiò vt in id totū videaṫ recō
duxiſſe ꝓut in prima ꝯduxit.Prima & tertia nō hñt rōnē,vt j̃. vide
e bitis.¶ Venio ad exceptionē,dṙ hic,[e] niſi ī ſcriptis certū tp̄s ꝯdu-
ctionis ꝯprehenſum eſt.Hic Iuriſc.excipit caſum ſeu factum, nec
declarat qd iuris ſit in hoc caſu excepto,& iō vidēdum ē,qd eſt lr̃
dictū,niſi &c.Dicebat Ia.antiquus gloſſator niſi primus ꝯ̃ctus fuit
celebratus in ſcriptis,qđ gl.nō placet p l.pactum.C.de pac.Aduer-
te ſi qdē Ia.intellexit in ſcriptis ꝙ ꝯ̃ctus fuit celebratus ꝯſenſu, &
ſcriptura fuit adhibita ad probationem.l.ꝯhitur.j̃.de pig. & C.de
ꝓb.l.cū res.tunc merito rep̄hēdiṫ p gl.qa illa ſcriptura nil inducit,
ſed pturbat,& iō hodie cū ex qualibet locatione fiat inſtrm̄, hoc
nō obſtātē vṙ fieri recōductio.¶ Sđ ſi Ia.intellexit ꝙ primus ꝯ̃ctus
fuit celebratus in ſcriptis,hoc eſt,vt ſcriptura fuerit de ſub̄a ꝯ̃ctus
ſm̄ formā l.ꝯ̃ctus.C.de fide inſtr.tūc Ia.diceret verū, & hic eſt in-
tellectus nr̄æ legis.Rō,vt dixi,nā iō vṙ renouatus ꝯ̃ctus,qa ꝯſenſu
ſolo pficiṫ,ſed qñ ſcriptura eſt de ſub̄a,tacēdo nō renouaṫ ſcriptu-
ra,iō nō p̄t videri renouatus ille ꝯ̃ctus.Illud ꝓbaṫ.j̃.l. ꝓx. Ex hoc
f dico,[f] ꝙ in officiis,q̄ ex neceſſitate gerūṫ vt † tutela, nō vṙ tacitè
8 illud officium renouatum:licet qs in eo remaneat.l.j.§.j.ver.qua-
9 re ſi qs finita.j̃.de eo,q ꝓ tu.& iō iſti rectores,† q mittūṫ p hāc Ci
g uitatē,& Caſtellani,[g] q mittūṫ ad cuſtodiā caſtrorum,lꝫ finito of
ficio remaneant,nō ſunt Caſtellani,qa illud offm̄ ſolo ꝯſenſu nō
renouatur,ſed neceſſitate illata authoritate publica,q̄ hic deficit.
Scđo mō intell'r,niſi in ſcriptis certum tp̄s ꝯductionis.&c.hoc eſt
niſi in ſcriptis iterum exp̄ſſè ꝯducat.Iſta expoſitio veriſſima eſt in
ſe.qa exp̄ſſum facit ſilere tacitum.l.cū ex filio.§.j. de vul & pu. &
ſm̄ iſtā nulla eēt dubō,tñ p̄cedēs expō eſt vtilior,& iō ipſam ꝓſe-
quor.Habuiſtis qual'r dēt ītell'i iſtud ſcm̄ exceptū, nūc vđdm eſt,
qd iuris ī hoc caſu excepto.Gl.ponit quatuor expōnes,& vnā no
tulā Io.q̄ vṙ ſcholarib.multū difficilis & terribilis,tñ clariſſima eſt,
ſi aduertaṫ benè.Sciēdū eſt ergo ꝓ euidētia,ꝙ exceptio dēt eē de
his q̄ ꝯtinēṫ ſub regula,cū exceptio ponit ꝯ̃riū eius ꝙ in regula, di
ctū erat,ī l.j.j̃.de reg.iu.& p Dy.ex̃ de reg.iu.ſup rub.li.6.Vñ cū re-
gula p̄cedēs,ꝓut loqtur de p̄diis vrbanis,hēat tres expōnes,opor-
tet ꝙ iſta exceptio diuerſimode intelligaṫ,ita ꝙ ſp deſcēdat à rl'a
p̄cedēti.Hoc p̄miſſo gl.erit tibi clara,vide eā vſq; ibi.ſed Iac.dixit.
Quintò aduerte qđ dcm̄ Ia.nō tēdit ad id qđ s̄.dcm̄ ē ī gl.Nā Iac.
exponit q̄l'r dēat ītell'i ſcm̄ qđ ī hac exceptione poniṫ:gl. p̄cedēs
dt qd iuris ſit in hoc facto excepto,vt s̄.declaraui declarando lr̄ā.
h ¶ Quæro,q̄ eſt rō diuerſitatis inter p̄diū ruſticū & vrbanū:Rñdeo
ꝙ in p̄dio ruſtico nō pcipiṫ fructus qualibet pte anni,ſed ſolū vno
10 tpe & iō nō eēt æquū dicere ꝙ videbaṫ recōduxiſſe.† Sed in p̄diis
vrbanis qualibet anni pte pcipiūṫ fructus vniformiter, & iō ꝓut
habitauit,recōduxiſſe vṙ.Ita dicit gl.& iſte ē cōis intell's.Ex hac rō
ne infero multa.Primò ſm̄ gl.ꝙ ſi eſſet p̄diū ruſticū in quo nō pci-
piṫ fructus niſi de quinquēnio in qnquēniū,ꝙ in qnquēnium vi
deaṫ recōduxiſſe. Itē ſi eſt p̄diū,in quo pcipiṫ fructus bis in anno,
ī ſex mēſes vṙ recōduxiſſe,ſm̄ gl.& bene.Itē ex hoc dico ꝙ ſi eſſet
p̄diū ruſticū,ex quo pcipereṫ fructus vniformiter qualibet pte an
ni,ꝙ ꝓ rata tpis videaṫ recōduxiſſe,qa eadē rō ē,q̄ ī p̄dio vrbano.
Itē ſi eſt p̄diū vrbanū ex quo nō pcipereṫ fructus vniformiter,qua
libet parte anni.v.g.ego habeo domū in loco vbi ſunt nūdinæ q̄
locaui,certè licet ibi ꝯductor vniformiter habitet qualibet pte an
ni,tñ lucratur plus illis qbuſdā dieb.ſ.nūdinarum,q̄ qualibet par-
i te anni.Vñ dico idē,ꝙ in p̄dio ruſtico,qa eadē eſt rō.Aduerte,[i] qa
dictū gl.loquētis de fundo,ex quo pcipitur ſemel in anno,intelli
go quolibet anno vniformiter,vt in vinea,in oliuetis,& ſi. Sed p̄-
dia ruſtica iſtarum partiū,q̄ vno anno faciunt fabā,alio anno fru-
mentum,& ꝯductor nō reciperet ꝓ illo anno tm̄,in quo eſt faba:
qa plus expēderet q̄ colligeret:ſed reciperēt reſpectu aliorum duo-
rū annorū,tunc dicā,ꝙ in bieniū videatur recōduxiſſe,qa eſt ea-
dē rō.Idē,ſi hoc cōtingeret in triennio ſm̄ diuerſitatē regionum.
11 ¶ Quærit gl.† qd in rub.mobilib.Certè dicit gl.ſecus,qa q eas reti
net poſt tp̄s,facit furtū, niſi credat dñm pmiſſurū.Qđ dic vt in gl.
k Et iō dico[k] ꝙ ſi ſcholaris retinet rōcinū poſt tp̄s ꝯductionis,videaṫ
recōduxiſſe,ſi rōcinus ille erat cōſuetus dari ad vecturā.Sed ſi ac-
cepiſſet vnum pulchrum palafrenum,quē dñs nō dediſſet niſi ꝓ
modicis dieb.tūc faceret furtum,niſi crederet dñm permiſſurum.
12 l.inter.§.fi.j̃.de fur.¶ Venio ad l.q ad certum.dṙ hic ꝙ dñs,q † pa-
titur colonum morari in fundo,vṙ cōſentire,q̄ro quāto tpe optꝫ,
ꝙ patiatur?Rñdeo,non ſufficere modicum tp̄s. l.ab hoſtib. §. ſed
quod ſimpl'r.s̄.ex quib.cau.maio.ſed hoc arbitrio boni viri erit ī-
ſpiciendum.ſ.ſi remanſerit ibi illo tempore,quo erat ad culturam
l agri aliquid operandum.¶ Quæro,dṙ hic [l] hmōi contractus neq;
13 verba,neq; ſcripturā,&c.qd † ſi prim⁹ ꝯ̃ct⁹ fuit celebrat⁹ verbis.qa
īteruenit ſtipl'o,an patiendo videaṫ renouat⁹ ꝯ̃ct⁹?rñdeo, ſi ponis,
ꝙ verba fuerunt de ſubſtantia contractus,hoc eſt,ꝙ fuit actum ꝙ
aliter,nō valeret,niſi verba interuenirēt : tunc non vṙ renouatus
contractus.quia eadem eſt rō,prout dictum eſt.s̄.de contractu ce-
lebrato in ſcriptis.Sed ſi ſtipl'o ſimpl'r interceſſit , tunc non tollit
contractum locationis & conductionis,qui celebratur conſenſu
ſed ipſum roboraret,vt l.duo ſocietatē.s̄.ꝓ ſo.Iō videbitur reno-
uatus ꝯ̃ctus locationis.licet ſtipl'o nō videatur renouata.¶ Venio
ad vlti-

ADDITIONES.

a Pariſ.¶ Delinqueret.Ideo ceſſante iſta rōne infert ſin.Soc.in l.ſerui electione.§.Labeo.de leg.j ſe conſuluiſſe,ꝙ iſta tacita reconductio non haberet locum in ſocium, q conduxiſſet partem ſocij pro vno anno,qa finito illo anno,etiam ꝙ perſeueraret in poſſeſſione totius,ex quo illud facere poteſt,ratione coniunctionis,cum non poſſit diſcernere portionem ſuam à portione ſocij,ex quo in quolibet minimo ceſpite, vnuſquiſque habet portionem ſuam.l.duo fratres.vbi Barto.Ang.& alij,ff.de acq.hær.& l.merito.s̄.pro ſocio,l.Sabinus.ff com.diu.merito non inducitur tacita reconductio,quia ceſſat delictum,vt dicit Bar.hic,ꝙ eſt no.Et dicit illam q.in qua conſuluit,concordiam fuiſſe terminatam.Item circa materiam huius §.qui impleto.vide Ale.conſ.1.in 3.dub.in 2.vol.vbi loquitur de quadam conuentione facta coram iudice pro exercendis vſuris certo tempore,poſtea perſeuerata,& omnino conſ.16.vol.4.& conſ.106.vbi tripliciter limitat hunc §.maxime vt non procedat,vbi tractaretur de tranſlatione vtilis dominij.Item no.ꝙ ſi de prima eſſet inſtrumentum de iſta tacita conductione,non eſſet executio parata,ſecundum Bal.in l.legē.in prin.C.loca.Item an iſta diſp̄ō procedat in emphyteuſi vide omnino Ro.conſ.203.Item ſi qs deceſſerit de domo,& ei fiat relocatio,intelligitur facta pro eodem pretio,& cum omnib.clauſulis,quæ erant in prima.vide.Berta.in tract.de gabel.in 2.par.Et quid ſi aliqui fecerunt ſimul ligam,& ea finita, perſeuerauerunt ſimul in ſeruitiis præſtandis,quod non intelligtur reuocata,vide Bal.in ti.de pace Conſt.in verſ.item ſocietatem.& ibi ēt quod iſta renouatio non habet locū in contractib.qui in ſcriptis celebrantur,nec in quib.requiritur ſtipulatio. Item ex quib. actib.intelligatur aliqd reuocatum.vide Pau.de Ca.conſ.336. Item quod relocatio intelligaṫ facta cum eiſdem pactis & modis.vide Barb.conſ.14.in 2.par.Ale.in d.conſ.vol.2.Item ꝙ iſta renouatio;nō hēat locum in aliis contractib.præcipuè vbi ageretur de tr̄aſlatione alicuius dñij:& q̄dā alia,vide Ale.latè conſ.76.in 5.vol.Vide ēt circa iſtū §.quæ dixit Ale.in l.ſi mora.ff.ſol.mat.de cuſtode caſtri,q finito anno,remanſit in caſtro,an renoueṫ obligatio,& ſimiliter eius fideiuſſor.¶ Item quod intelligitur ēt facta renouatio cū pacto fraudandi,prout erat in prima,vide Ale.conſ.28.volu.4.ad fi.& ibi ēt ponit de quodam ſtatuto dicente,quod habeatur pro renouatiua in tantundem tempus ad quantū erat prima locatio,an locū hēat in locatione facta cū pacto fraudādi. In cōtrariū vide Ale.cō.76.ī 5.vo.Imo.cō.36.An āt fidiuſſores dicāt repetiti,vid Ale.ī l.ſi mora.ff.ſo.ma.

b Ale.¶ Infero duo & iſta faciūt cōtra ea,quæ decidit Dy.& Bar.in l.ſi mora.in fi.ſol.ma.Pro quo adde no.Bar.j̃.e.§.ibi,ex hoc dico quod in officiis,&c.& bene facit quod no.Inn.in c.olim.el 3.de reſt.ſpo.Et cum Bar.hic tranſit Imol.in d.l.ſi mora.

c Ale.¶ Venio ad tertiā particulā,Et ex hoc ſequitur,ꝙ iſte §.nō hēt locū in emphyteuſi,vt no.Bal.in l.j.in 11.q.in verſ.ſed nunquid emphyteuſis.C.qñ nō pe.part.

d Pom ¶ Principalem.Vide Barb.conſ.31 Imo.conſ.12.Ale.conſ.1.vol.2.Are.conſ.57.& plenè Fel.in c.de cauſis,ver.limita.de off.dele.& in c.j.de iureiu.

e Ale.¶ Dicitur hic.Vide Bal.in l.legē.C.eo.& ibi ēt dicit,quod talis reconductio non intelligitur facta cum virtute,& executione inſtrumenti,ſicut erat prima locatio.Dicit tñ quod intelligitur facta ſub eiſdem pignorib.pęnis,& clauſulis,ſicut erat prima,Bal.& Imo.contra tenent.& in l.cum pater.§.pater certā.de leg.2.Et adde quod ſi te conduco pro vno anno cum certo ſalario,poſtea te ſimpliciter conduco pro alio anno, intelligiṫ facta repetitio illius ſalarij,ſecundum Bal.in l.ēt.C.de iu.do. quæro, facta eſt liga inter duas ciuitates per quinquennium duratura , vtrum ſi præſtant poſt quinquennium ſibi mutuos fauores,intelligitur liga tacite renouata.Videtur,ꝙ ſic,ſicut dicimus in contractib.rerū,vt hic.Contrariū ē verū,niſi renoueṫ expreſſè,vt in ti.de pa.Cōſt.in ver.itē ſocietatem.& eſt ar.C.loc.l.ſi cum Hermes,præſertim ſi fuit contracta prius per ſtipulationē,qa ſtipulationis verba deſiderant.Simile in contractib.in quib.requiritur ſcriptura,nō fit tacite renouatio,vt hic ſecundum Bal.in ti.de pa.Con.in ver.item ſocietatem.quod no. Adde ad materiam huius §.Alex.conſ.1.lib.2.in d.verſicu.venio ad quintum

f Ale.¶ Ex hoc dico.Cogita per l.Lucius.§.Paulus.& ꝙ ibi Bar.j̃.de admi.tu. & vide omnino qđ no.Bar.in l.ſi mora.in fi.ſo.ma.poſt Dy.& vide s̄.e.§.j.ver.ex p̄dictis.& Bar.ibi.

g Ale.¶ Caſtelani.Sed an iſti caſtellani,finito tempore,poſſunt dimittere cuſtodiam,caſtri ſi dominus a ium non mitat,vide Bal.in l.ex diui.C.eo.

h Ale. ¶ Quæro,quæ ē rō.Adde Bal.in l.legē. C.eo.vbi in omnib.iſtis idē tenet,quod ſic

i Ale.¶ Aduerte.Bene facit ꝙ no.Bar.in l.diuortio,§.ꝙ in anno.ſol.mat.& iſta alle. hic.
Pom.¶ Vide Soc.conſ.159.

k Pom.¶ Ideo dico.Vide Ale.in l.ſi mora.ver.ſucceſſiue.vbi ponit pulchram quæſtionē de caſtellano.j̃.ſol.ma.

l Ale.¶ Dicitur hic.Sed vtrum pœna intelligitur repetita in hac tacita ſecunda locatione Io.dicit,ꝙ non,ar.illius tex.in l.cum pater §.pater.certam.de le. 2. & quia intelligi debet de prima.l.pe.§.vxor.ſo.mat.& dixi s̄.

ad vltimũ † §. Ex quo no. † ꝙ ad id se porrigit legis fictio,a ad ꝗd
14 se porrigit lex nãæ. nã furiosus & mortuus, cũ nõ possint naľr cõ-
a sentire, nõ finguntˀ ꝯsentire a iure: & eadẽ est rõ in absente, & igno
15 rãte, vt s. dixi. ¶ Quæro, † circa istam pte ꝗd si hrs defuncti, vľ cu
rator furiosi sciuit, & passus ẽ. Puto ꝙ sufficiat vt videat renouata
ꝯductio, vt s. pro soc. l. planè. facit j. de præc. l. certè. & C. e. l. legem.
16 ¶ † Vltimò ꝗro, vtrũ sicut tacito ꝯsensu ꝯhit, ita tacito ꝯsensu dis-
soluatur? Respondeo ꝙ sic, vt s. pro soc. l. idemque. &c.

ADDITIONES.

† Cla. ¶ Vltimum. Ad cuius ampliationem vide Aret. post alios in l. 3. §. ex contrario. j. de acq. poss. vide etiam gl. in l. Gallus. §. si eius j. de lib. & post. & ibi Ale.

a Paris. ¶ Legis fictio. Vide ad hoc tex. meliorem in l. si tibi electio. §. vnius. ff. de opti. le. ibi, quia non vid eor consentire, qui sentire non possim.

LEX XVI.

a **Ex conducto.** a In actione ex conducto veniunt ea, quę hac l. exprimuntur. h. d.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Ex conducto. Et dum dicitur, ꝙ tenetur dominus locans ad refectionem, vide omnino Are. cons. 111 qui vult idem eẽ in conductore ad longum tempus. Vide eundẽ cons. 55. licèt in emphyteuta sit secus, vt ibi per eum, & Bal. in l. in 2. differentia. C. de iure emph. & ibi Mod. Pe. & Cy. ibi & Ale. in l. diuortio. §. impendia. ff. sol. mat. Cep. in tra. de refectio. licèt etiam in fructuario aliter distinguatur, vt habes ad Bar. in l. hactenˀ. ff. de vsufr. Et de colono, & emphyteuta, quomodo teneantur ad refectionem, vide Ia. in l. quo minus. de flu. Ad istum tex. dum facit mentionem de refectione, vide quæ no. Bal. in l. j. in j. col. C. de iur. emph.

1 *Remissio fit etiam propter casum occurrentem vi humana, sicut diuina.*

a **§. Si vis.** a Propter casum contingentẽ in fundo vel fructib. antequam separentur à solo. fit remissio mercedis, si damnum est incurabile, secus si cõtingit fructib. iã collectis. Itẽ vbertas vnius anni cum sterilitate alterius compensatur, h. d. No.
b ꝙ remissio b fit non solum † pp casum occurrentem potentia di-
1 uina, sed etiam vi humana, quod apparet ex eo ꝙ dicit, incursus hostium. Et sic apparet ꝙ gl. ꝗ est in l. damnum. C. e. non bene sensit. Nam illa lex loquitur de damno contingente in reb. coloni pp ꝗd non fit remissio: hic in damno contingente in fructib. &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si vis. Et dum iste tex. facit mentionem de impetu fluminis, vide bal. in l. 13. C e. & ad istũ tex. vide quod legitur & no. in c. propter sterilitatem. extra. eod. non omittas, circa prin. ibi secus. si contingat fructib. iam collectis. Adde Bal. in l. licet. in 3. op. C. eo.

b Ale. ¶ Remissio. Adde Bar. in l. interdum. §. ꝙ ex naufragio, de acq. poss. Bar. in l. j. in fin. de iu. emp. & quod ibi dixi, & latissime Bar. in l. cotem. §. qui maximos. j. de publicanis Adde Bal. de pac. Con. in ver. vasalli el 2. & dixi s. in j char. vide ibi omnino.

a **§. Si qua.** a Not. ꝙ licèt remissio fiat pp sterilitatem, vt s. ver. prox. nõ tñ fit pp vitiositatem fructuum, vt hic, &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si qua. Per Bar. in l. si merces. §. vis maior. j. e. Bal. in l. licet. in 7. q. j. e.

LEX XVII.

a **Si vno.** a No. hic ꝙ verba accipiuntur ſm mãm ꝯtus: & sic ver
b ba dẽnt intelligi ſm subiectã mãm. b Simile in d. l. dãni infecti, in prin. j. de dam. infe. & l. si stipulatus. j. de vsuris.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si vno. Ad huius intellectum vide Bar. in l. diuortio. §. impendia. sol. mat. Et qñ dicatur vbertas suppletiua alterius anni sterilis, vltra gl. hic, vide gl. & Bal. in l. licet. C. eo in ix. q. & ibi etiam omnino vide Bal. in x. q. qui limitat hanc l. vbi vna esset locatio plurium annorum, secus si plures essent locationes, & ibi quis est annus vbertatis, qui hẽt supplere sterilitatem, vide in c. propter. extra eo. per Pau. in l. ex conducto. §. si vis. s. eo.

Pom. ¶ Ad regulam huius legis ꝙ verba intelligantur secundum subiectam materiam, adde late Georgium Natam in rep. cle. sæpe. de ver. sig. Ale. in Ru. ff. sol. ma. & l. si constãte. col. j. ff. eo. & in cons. 37. vol. 3. & cons. 36. vol. 4. Barb. cons. 33. vol. 3. Præpos. in c. iura generale. j. dist. Ro. cons. 89. Imo. cons. 21. & cons. 121. Car. cons. 52. Ale. cons. 86. col. j. volu. j. Are. cons. 14. Bar. in l. exceptione. j. de fideius. Bar. c. si. de offic. deleg. & Are. c. exhibita, de iu. & no. ꝙ vbi subiecta materia personæ facientis actum sua det vnum subiecta materia actus facti suadet aliud, quòd magis attenditur suaiecta materia actus facti. Ita Bartol. capit. 3. de offic. delega. Aretin. consil. 68. Pan. in d. c. exhibita. Fel. in ca. consuluit. in ver. no. ibi. in tex. de of. dele. Anch. cõs. 226. Bal. in c. in præsentia. de proba. Are. cõs. 76. Bar. in l. omnes populi. s. de iust. & iu. Ang. cons. 31. Ias. in l. si donatione. de col. & ibi Ale & cõs. 37. col. j. in fi. vol. 3. vbi dicit, ꝙ verba debent intelligi secundum subiectam materiam, etiam si deberent impropriari. Pau. cõs. 17. col. vbi dicit ꝙ verbum, filij, appositum in concessione feudi, comprehendit omnes descendentes per lineam masculinam, quia hoc est de natura illius contractus, & cons. 21. vol. v. & cons. 27. eo. vol. vbi dicit, ꝙ licèt aliàs appellatione suorum, veniant multi, de quib. ibi per eum, ꝙ tamen in materia feudali, propter subiectam materiam veniunt tantum descendentes. Are. in l. in substit. j. de vul. Fel. in c. in tantum, de simo. Bal. cons. 67. in 2. par. vbi pulcher casus.

b Paris. ¶ Subiectã materiã. Vide ad Bar. in l. si olei. C. locati. & hẽtur hic quod aduẽtus anni præcedentis, & sequentis attenditur, vide & limita, vt per Ang. cons. 111. & 112.

§. Cum quidam. Licet sterilitas tribuat remissionem, secus tñ in exiguitate fructuum.

1 *Conductor quando impeditur vt non vtatur re locata quando totam mercedem repetere possit, & nu. 2. & ibi quando impeditur facto conductoris.*
2 *Conductor dr, qui dat pretium, locator q dat operas, vel præstat patiẽtiã fruẽdi.*
3 *Conductor impeditus facto tertij, quando totam mercedem soluere teneatur.*
4 *Conductor impeditus casu, quando teneatur ad totam mercedem.*
5 *Locat quando quis operas, vel rem & operam, & non præstat, ad quid teneatur.*
6 *Titulus de condictione ob causam, habet locum in contractib. nominatis.*
7 *Contractus innominati iudicantur ſm naturã cõtractuum noĩatorũ, qb. assimilãt*
8 *Famulus infirmus non debet habere salarium pro tempore infirmitatis.*
9 *Famulus qui fuit infirmus, si pro tempore quo fuit infirmus vult seruire tanto tempore, & habere integram mercedem, an possit.*

a **§. Item cum quidam.** a Subtilẽ mãm hẽt iste § & bř h. d. Casus ꝯtingens ex parte locatoris, pp quẽ impeditur vsus ꝯductoris, inducit repetitionem mercedis. Primò loqtur in quodã casu singulari; scđò ipsum vľr extẽdit ad oẽs. Scđa ibi, ꝙ ĩ oĩb. Et ĩ tota ista mã appello ꝯductorẽ illũ, q dat pecuniã, locatorẽ illum q dat opas vel pbet vsum rei, vt l. j. §. si qs. s. depo. ¶ Op. j. j. e. l. pe. §. nauem. Sol. ibi nauis fuit ĩpedita culpa ꝯductoris, q illicitas ĩposuit merces, iõ mercedẽ nõ repetit:
1 hic nulla fuit culpa ꝯductoris. ¶ Op. ex gl. † ꝙ qñ conductor casu impeditur, nõ dẽt repetere totã mercedẽ, sed, ꝓ rata tpis vt l. si qs domũ. §. j. s. e. & l. si qs fundum. §. Imperator. s. e. So. in l. si qs domũ. fuit locata res tñ, hic fuit locata res & opera. hæc est vna dñia. Itẽ hic pp casum ꝯtingẽtẽ impediť vsus ꝯductoris in totum, iõ in totũ repetiť merces, & in totũ remittiť, si solutũ nõ eẽt. Itẽ vbi vsus ꝯductoris ĩpediť, ꝓ pte fit pro parte remissio mercedis. Et sic sum expeditus de ꝯriis respiciẽtib. principaľr nr̃m §. Hẽmˀ ergo ĩtrare mãm, & videamus eã ꝑ modũ summæ, vt s. dixi. qñq; qs locat opas tñ, qñq; rẽ tñ, q. q; rẽ, & opã, si vsˀ ꝯductoris ĩpediať, ꝗd iuris sit,
2 videdũ est in quolibet casu pdictorum. ¶ † Quæro ergo primò qñ qs locat rẽ & ꝯductor ea frui nõ pt, qualr fit mercedis remissio? Et aduerte ne erres, qa, vt s. dixi, & hic repeto: ꝙ in tota ista mã appello, ꝯductorẽ eũ q dat ptiũ: locatorẽ ãt appello eũ q dat opas, vľ pstat patiẽtiã fruẽdi. s. depo. l. j. §. si qs seruũ. Hoc pmisso in hac. j. glo. distinguit. Aut ꝯductor impediť vti re facto locatoris, aut casu cõtingẽte ex parte locatoris. aut facto ꝯductoris, vel casu. Sed qa ista gl. nõ ponit istã mãm pfectè, & iõ dic latius. Aut vsus ꝯductoris impeditur facto locatoris, aut facto conductoris, aut facto tertij, aut
b casu fortuito. Primo b casu, aut factum locatoris est iustum, aut ĩiustũ. Si iustum, tunc ꝗ ista iustitia ex culpa ꝯductoris ꝯtingit, vt puta ipse nõ vult soluere mercedẽ, & tũc si ꝗdem locator est eccľa, petit mercedẽ totius tpis. C. de sacros. eccl. authẽ. qbuscunque. Si verò est priuatus, tunc ꝯseqtur mercedẽ pro rata totius tpis. C. e.
c l. ęđ. & j. e. l. colonus. in prin. & ibi no. Si verò c factum locatoris ẽ iustum absque culpa ꝯductoris, tunc merces debetur ꝓ rata tpis. l. ædẽ. C. eo. & j. e. l. q insulam. Si verò factum locatoris est iniustũ tenetur ꝯductori ad totale interesse. l. ex ꝯducto. in prin. s. eo. & j. e. l. si fundus. & l. & hęc distinctio. & l. si in lege. §. colonus. j. e. Secundo casu prin. qñ impeditur vsus facto ipsius ꝯductoris, tũc dẽbetur integra pensio. l. si in lege. §. si domus. & l. dñs horreorum.
d §. si. j. e. Tertio d † casu prin. qñ hoc ꝯtingit facto tertij, distingue,
3 aut est iustum aut iniustum. Si est iustum, tunc aut locator circa hoc potuit prouidere; aut non potuit. Si potuit prouidere & non fecit, & sic ꝯductorẽ decepit tũc teneť ad totale interesse. j. e. l. si merces. & s. e. l. si qs domum. §. pe. aut non potuit prouidere, tunc fit remissio mercedis pro rata. l. si fundus. j. e. & l. si qs domum. s. e. Si verò factum tertij est iniustum, tunc aut ꝯductor pt resistere, & teneť. l. itẽ qrit. §. exercitu. s. e. Aut nõ pt resistere, & tũc fit remis
e sio mercedis pro rata. l. prox. §. j. ibi incursus e hostium fiat, & c. nisi hoc fiat pp inimicitias locatoris, vel ꝯductoris, qa tunc illius facto
4 & culpa videreť factũ. l. si merces. §. culpæ. j. e. † Quartò casu prĩ. qñ hoc ꝯtingit casu fortuito, aut iste casus ꝯtigit ex pte locatoris
f seu rei locatæ, quod idẽ ẽ, & tũc fit mercedis remissio f pro rata. l. si qs domũ. ĩ prin. s. e. & l. habitatores. §. fi. & l. q ĩsulã. §. j. cũ multis si. Aut ꝯtingit ex pte ꝯductoris, & tunc teneť ad integrã mercedẽ. Ita

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Item cum quidam. Adde hic in materia quod Io. And. in c. propter sterilitatem. de locat. dicit, quod inquilinus ex iusta causa, potest dimittere domum inuito domino, vt dicit ibi Io. And. post Vin. ad hoc l. j. ff. de mig. & gl. hoc etiam tenet in l. si. in §. si domus: j. eo. Sed dubium est secundum Abb. in d. c. propter. Nunquid propter pestem superuenientem, possit inquilinus discedere? id quod s. dictum est secundum Io. An. facit quod sic. & tex. in c. propter. ex identitate rõnis, & magnus videtur timor mortis, & iõ videtur magna necessitas. ad hoc l. de ætate. & ad Treb. facit etiam l. habitatores. j. e. In practica tamen vix potest obtineri, & tamen id quod s. dictum est, satis rõnabile. Ita dicit Ab. & vide Pau. de Ca. & quæ no. Bal. in l. licet. C. eo. in 3. q. Et de aliqua iusta causa, vide qd dixi in lege. habitatores. in princip. infràeod, & quæ no. Paul. de Cast. in l. cum in plures. in prin. j. eo. & vide Raph. in l. recusare. §. si quis alio, ad Treb. qui per l. de ætate, j. ad Treb. cum ibi no. dicit, quòd non tenebitur scholaris ad pensionem, si fugit propter pestem, dicit tamen se non firmare.

b Paris. ¶ Primo casu. Vide Io. de Ana. cons. 74. vbi etiam ponit quid si conductor promisisset per verba multum ampla non petere aliquam remissionem ratione alicuius casus vel impedimenti occurrentis; non intelligeretur de impedimento ex facto locatoris. itẽ vide in materia. Ro. cons. 128. & vide eundem cons. 432. vbi ponit, quando facto tertij impeditur aliquo tempore, an teneatur postea pro alio tempore in conductione persistere, & an tunc teneat ad pensionem pro tempore quo non fuit vsus. Item de impedimento tertij, & quid debeat facere probare conductor. vide Ale. cons. 127. vol. 6. Et quid si tertij prohibeatur etiam de facto an teneatur locans saltem ad remissionem si non poterat resistere, vide Ale. in l. filiofa. §. si vir. ff. sol. mat. post Pau. de Ca. & alios. Et quomodo intelligatur quando potest prohibere ratione superioritatis, vt in filiis, & similib. vide Are. in l. stipulatio ista. in prin. de ver. ob. Item quando expellitur de facto à tertio, tenetur locator ad interesse, si potuit resistere, & non fecit vide Ang. in l. si defuncto. C. loc. idem tenentem, quod tenetur locans ad interesse, si conductor non poterit exigere datia à quibusdam exemptis per viam decreti, quod transiuerat in contractum, qui fuerat per locantem suspensus tempore locationis, sed non poterat suspendi, vide Barto. cons. 47. vol. 4. Item dum dicitur hic, in quarto casu principali, q non potest vti ex casu contingente in re locata, pro rata sit fienda remissio, vide etiam Are. cons. 55.

Pom. ¶ Vide Ang. cons. 15. Rom. consi. 178. f Alexan. in l. diem functo. ff. de of. asses. Anan. cons. 74.

c Pom. ¶ Si vero. Vide Are. cons. 161.
d ¶ Tertio, vide Soc. cons. 156.
e Conductoris. ¶ Vide Ale. cons. 14.
f ¶ Remissio. Vide exemplum per Ro. con. 432.

Ita dt gl.j̃.e.l.colonus.§.nauẽ.melius probaẽ ĩ l.ſi vehẽda.ĩ prin. s̃.
ad l.Rhodiã.de iact.& apparebit ex rõne,q̃ ſtatim dicã. ¶Quæro,
& reuoco in dubiũ,q̃ eſt rõ,ꝙ ſi caſus ꝯtingit ex pte ꝯductoris,te-
neẽ ad ſolidã mercedẽ,ſecus ſi ex pte locatoris: Rñdeo: ꝯductor ẽ
ille q tenetur ad pecuniã vt dixi:& ſic teneẽ ĩ gñe,ſed debitor gñis
pp caſum nõ liberaẽ.l.incẽdiũ.C.ſi cer.pe.& l.ꝙ te.s̃.ſi cer.pe.ſꝺ lo
cator teneẽ ad patiẽtiã,hoc eſt,ꝙ patiaẽ te vti frui re.s̃.l.px.in prin.
& ſic teneẽ reſpũ certę ſpẽi,merito eius ĩteritu liberatur.d.l.qꝺ te.
s̃.ſi cer.pe.Et eadẽ rõne dico ꝙ ſi ꝯductor teneẽ ad q̃titatem reſpũ
certę ſpẽi,& illa ſpẽs periret,liberareẽ,arg.j̃.eo.l.ĩ naue.ĩ fi. & qꝺ
a ibi dixi.¶Sumus expediti de j.pte,[a] venio ad ſcdã, & q̃ro † qñ qs
5 locat operas ſuas,vel rẽ,vel operã,& ꝯtingit qꝺ nõ p̃ſtat,vtrũ deaẽ
tota merces,vl' ps:vl' nihil.In hoc fuerunt duæ opi.vna fuit Guar.
q diſtinxit:Aut operæ ñ p̃ſtãẽ pp fcm̃ ꝯductoris,vl' pp caſũ fortui
tũ in eius pſonã obueniẽtẽ,& dẽẽ tota merces.Aut hoc ꝯtĩgit pp
fcm̃ locatoris,& teneẽ ad totale intereſſe.Aut pp caſum in eius p
ſonã ꝯtingẽtẽ,& fit remiſſio ꝑ pte:vt in gl.Nec obſtat ad primum
mẽbrũ diſtinctionis j̃.de var.& ex̃or.cog.l.j.§.pe.& l.cũ hr̃s. j̃.de
ſtatuli.qa ſpãle ẽ ĩ aduocato,& ĩ libertate.Ita dicebat Guar.Alij,vt
Azo,dñt indiſtinctè,ꝙ ex cuiuſcũq; pte ꝯtingat caſus,dẽẽ integra
pẽſio.Et eius opi.tꝫ gl.hic tñ opi.Guar.tꝫ in l.pe. C.de ꝯd.ob cãm.
& in l.j.§.diuus.j̃.de var.& ex̃or.cog.opi.Guar.ẽ vera,lĩtata ꝑut j̃.
dicã.Opi.Azo.nõ ẽ vera,ſꝺ gl.fuit hic poſita ꝑut fuit ſumpta ex e
ius ſumma.C.e.Vt tñ appareãt ſol'ones ꝯriorũ ꝯ̃ opini. Guar.dẽs
ſcire,qꝺ qñq; vnus operã dẽt,alius dẽt pecuniã ex diſpõne legali,
vl' ex diſpõne ꝯ̃hẽtiũ,q̃ ſuccedit in locũ diſpõnis legalis,vt ẽ ſala-
riũ,qꝺ dẽẽ aduocatis,vel Ptãtib.& iſtis q aſſumũẽ ad iſta officia pu
blica,& iſta ẽ mã̃ p ſe,de q̃ loqẽ lex prima.§.diuus.j̃.de va.& ex̃or.
cog.& ibi plenè tractaui iſtã mãm.Vñ iſtud ꝙ dt gl.hoc ẽ ſpãle in
aduocato,nõ ẽ verũ,nã ibi ñ loqẽ in ꝯ̃ctu locationis& ꝯductionis
ſed in quodã ſalario debito vel ex legis diſpõne,vel ex diſpõne ꝯ̃-
hẽtiũ,q̃ in eius locũ ſucceder̃t. vt no.in l.ſi qs.C.de aduoca.diuer.
iud.Qñq; vnus dẽt operã,alius dẽt pecuniã ex diſpõne teſtatoris,
& iſta ẽ ẽt mã̃ p ſe,cum in vltimis diſpõnib.fiat interpretatio latior
de qua dixi in d.l.j.§.diuus.iõ gl.hic q̃ dicit ſpãle in libertate,nõ dt
verũ,ſed dẽt dici in vltima volũ.hic in ꝯ̃ctu locationis,& ꝯductio
nis.Qñq; vnus dẽt rẽ,alius operã ex ꝯ̃ctu innoĩato,tũc eſt ẽt ſepa-
rata mã̃ ab iſta,lꝫ gl.hic inculcet.Nã in ꝯ̃ctib.ĩnoĩatis ẽ locꝰ pœni
tentiæ,in ꝯ̃ctib.verò noĩatis ſecus.Tñ vt iſtã diuerſitatẽ videamus
p̃mittamus primo,qꝺ iuris in ꝯ̃ctib.nominatis,in qb.dic, Aut ope
ræ nõ p̃ſtãẽ pp fcm̃ ꝯductoris,vel caſum ꝯtingẽtẽ in eius pſonã,&
dẽẽ tota pẽſio j̃.eo.l.ſed addes.§.cũ qdã.& l. q operas. Si verò ſte-
terit p locatorẽ,tũc aut p fcm̃ eius,aut p caſum.Primo caſu, teneẽ
ad totale intereſſe.s̃.eo.l.hi q.Scꝺò caſu teneẽ vt remittat merce-
dẽ,vt in hoc §.ſic dẽt intell'i l.aduocationis.C.de ꝯd.ob cãm.Præ-
dicta vera,ſi fuit ꝯ̃ctus bonæ fidei,vt puta ꝯ̃ctus locationis,& ꝯdu
ctionis.Si verò fuiſſet ꝯ̃ctus ſtricti iuris vt puta ſtip'lo, tũc demus
inſpicere qual'r ſit ꝯcepta.Si.n.ꝯcepta eſſet ꝯdõnal'r,vt puta ſi tale
qꝺ feceris,cẽtũ dabo:tũc ſi aliquo caſu nõ impleẽ ꝯdõ,nõ dẽẽ ali
qꝺ ex ſtip'lone,vt l.ſi vehẽda.s̃.ad l.Rhod.de iac.j̃.de verb.ob. l.in
illa ſtip'lone,ſi calendis.& j̃.de verb.ſig.l.cedere diẽ. Si vero verba
nõ fuerunt ꝯcepta ꝯdõnal'r,ſed hoc mõ,Promittis mihi facere, &
ego ꝑmitto tibi dare,tũc eſſet idẽ qꝺ in ꝯ̃ctu locationis , & ꝯdu-
ctionis,& diceretẽ iſta ſtip'lo ꝯuẽtionalis,de qua loqtur l. 5.§.ꝯuen-
tionales.j̃.de verb.ob.¶Contra p̃dicta op.s̃.de ꝯd.cau.da.l.ſi pecu
niam.in prin.ibi,ſi p te non ſtet,&c.dicit gloſſ.ibi diſputãdo , non
b determinãdo.Itẽ op.s̃.de ꝯd.cã data,cã nõ ſec.l.3.§.ſed ſi Stichus.[b]
dicit gl.So.ibi caſus ꝯtingit nõ in manumittẽte,ſed in manumittẽ
do.Vñ diſtinguiẽ,aut fuit in mora, vel nõ.Nã qñ caſus ꝯtingit in
manumittẽdo,eſt idẽ qꝺ qñ caſus ꝯtingit in re locata,& ſic ex pte
6 locatoris.vñ nihil dẽret poſſe peti in hoc §.Iõ dicas,† ꝙ titulus de
ꝯdictio.ob cãm.loquitur in ꝯ̃ctib.innominatis,in qb.deberes dice
re ꝙ ille, q dẽat facere impediẽ:aut alius q tenetur ad dãdũ , non
vult dare,vel datũ vult repetere ex pnĩa.Aut eo qa nõ ẽ obſeruatũ
qꝺ promiſſum eſt.Primo caſu hẽt locũ diſtinctio l.ſi pecuniã. §.fi.
7 de ꝯdictione cã dat.Scꝺò † caſu dẽs diſtingueẽ eo mõ q̃ diſtingui
mus in ꝯ̃ctib.noĩatis,cũ innoĩati ꝯ̃ctus inducãẽ fm nãm ꝯ̃ctuum
noĩatorũ qb.aſſimilãẽ.l.j.§.ſi qs ſeruũ.s̃.depo.& l.cũ q.§.j.s̃.ꝯm.&
l.nãlis.circa fi.j̃.de p̃ſcr.ver.Quid g̊ iuris ſit ĩ ꝯ̃ctib.noĩati vidimꝰ.
s̃.de ꝯ̃ctu locationis & ꝯductionis. Tñ videamus aliquãtulũ latiꝰ
p duo ꝯ̃ria,tũc declarabitur iſtud qꝺ dr̃ de ꝯ̃ctib.nominatis. & ſic
reintro gl.& opponiẽ ꝙ caſus fortuitus nõ dẽt veniẽ in bonæ fi-
dei iudiciis,vt C.de pig.act.l.q̃ fortuitis.Sol.dt gl.nec hic venit ca
ſus fortuitus vt locator oparũ teneaẽ ad intereſſe,ſed nõ p̃t peteẽ
ſolidã pẽſionẽ:qa caſus fortuitus nõ dẽt noceẽ locatori.ſicut nec
c ꝯductori.Sed ꝯ̃ hoc opponiẽ [c] ego video qꝺ caſus fortuitus ꝯtin
gẽs ex pte vẽditoris liberat eũ,& nihilominus p̃t peteẽ integrũ p̃-
tiũ.l.neceſſario.de pic.& ꝯmodo rei vẽdi.quaẽ nõ ita hic caſus ꝯ-
tingẽs in re locata liberat locatorẽ,vt petat integrã pẽſionem ſeu
mercedẽ?Dicit gl.aliud eſt in vẽditore,qa tractat de dãno vitan-
do.Nã ſi nõ haberet pretiũ rei,dãnũ rei ſuæ pateretur.Locator ãt
certat de lucro,cum nihil de ſuo amiſerit,argu.j̃.de ꝯd.& de.l.Ti-
tia.§.j.Iſtã eãdẽ rõnẽ ponit Roffr.ſup hoc tit.q̃ rõ nõ vr̃ vera.nam
hic locator amittit rẽ ſuã ſicut vẽditor.Vñ Cy.ponit in l. legem.
C.eo.vnã aliã rõnẽ,videlicet,qa in emp.& ven.agiẽ vt res ppetuò
ſit apud emptorẽ,merito re ꝑẽpta periculũ eſt emptori,apud quẽ
ppetuo dẽbat eſſe:ſed in locatione & ꝯductione res dẽt eſſe ꝯdu-
ctoris ad tp̃s ꝑ alio tpe apud locatorẽ.in pɨculũ in eo ꝯtingẽs diui
diẽ inter eos,vt ꝑ rata tps ſoluaẽ pẽſio.Iſta rõ nihil ꝯcludit, quia
ſaltẽ ꝑ toto tpe,quo dẽret eſſe apud ꝯductorem dẽret ſpectare ad
eũ periculũ,& iõ tu dicas ꝙ idẽ p oĩa eſt in ꝯ̃ctu locationis & ꝯdu
ctionis & emp.& vẽ.Nã ſi ego vẽdo tibi certã ſpẽm,q̃ ẽ;tũc eius
interitu liberor,d.l.neceſſariò.in prin.Sed ſi vẽderem tibi illud qꝺ
nõ eſt,ſed futurum eſt,vt fructus ad mẽſurã,puta decẽ corbes fru
menti ex tali fundo: tunc pro ea parte q̃ naſcereẽ,vẽditio valeret,
ꝑ ea parte q̃ nõ naſcitẽ,nõ dẽẽ pretiũ l.ſi debitor.§.veriſil'e.s̃. de ꝯ-
trah.emp.Nũc ad ꝑpoſitũ,qñ qs locat operas,vel locat rẽ, ipſe lo
cator teneẽ ad id.qꝺ nõ eſt in rerum nã.i.ad operas futuras,vel ad
patiẽtiã tanti tp̃s,ꝑ quãto locat rẽ.Iſto igiẽ caſu qñ nõ p̃t p̃ſtare il-
lã patiẽtiã,nõ dẽt hr̃e integrã mercedẽ,ſed ꝑ rata eius,ꝙ p̃ſtitit,ſi-
d cut in vẽditione,vñ videtis p oĩa idẽ eſſe.¶Sed ꝯ̃ [d] p̃dicta facit s̃.l.
prox.§.j.vbi locator p̃ſtitit patientiã toto anno,& in fine anni fru-
ctus ſunt corrupti,tñ remittiẽ merces ꝑ toto anno.& non pro ra
ta Rñdeo,ibi patientia totius anni admittitur ſeu p̃ſtatur pp vlti-
mũ finẽ.ſ.recollectionis fructuum:ſed cũ iſta patiẽtia recollectio
nis fructuũ nõ poſſit p̃ſtari pp ſterilitatẽ,qa fructus nõ ſunt,meri-
to nulla pte anni vr̃ p̃ſtita,iõ pro toto tpe fit remiſſio.¶Ex p̃dictis
apparẽt multa,primò qꝺ iuris ſit in ꝯ̃ctib.innoĩatis?Et certè dẽs di
cere ꝙ ille,q dẽt opas ex ꝯ̃ctu innoĩato,aut dẽt qcq̃ momẽtaneũ
vt manumittere ſeruũ: & tũc ſeruo mortuo diſtinguatur,aut ante
morã,aut poſt,ſicut in ꝯ̃ctu emptionis,& vẽditionis, vbi debetur
res,q̃ momẽto trãſferẽ in aliũ.Aut debeẽ aliqꝺ,qꝺ hẽt fcm̃ ſucceſ-
ſiuũ,& tũc diſtinguo ſicut in locatione & ꝯductione,vbi repetẽ-
tur ex pnĩa.l.ſi pecuniã.s̃.de ꝯd.cã da.Itẽ ex p̃dictis apparet ꝙ idẽ
e iuris ẽ e ſiue aliqs ꝯducit fundũ, ſiue emat fructus,q pcipiuntur,ꝺ
quo plenè dixi 4. q.q̃ diſputaui,q̃ incipit,Publicanus.& in l. cotẽ
8 ferro.§.q̃maximos.j̃.de pub.iud.Itẽ ex p̃dictis apparet. † ꝙ ſi fa-
f mulus tuus [f] infirmeẽ,& ſic nõ p̃t p̃ſtare tibi operas pro tpe infir-
mitatis,nõ dẽt hr̃e ſalarium,vt hoc §.& apparet ex iã dictis,qcqꝺ
9 dicat gl.ſup ver.ægrotãte in l.arborib.§.de illo.s̃.de vſufr.† Reſtat
g vna qõ,ſi famulus tuus ñ potuit ſeruire certo tpe pp infirmitatem
vult ſeruire alio tãto tpe,& hr̃e mercedẽ ĩtegrã,q̃ritur vtrũ poſſit?
Azo vr̃ dicere,ꝙ ſic,ſi opæ debenẽ ex ꝯ̃ctu noĩato,ſecus ſi in ꝯ̃ctu
ĩnoĩato,& ipſum peniteret.Ita dicit Azo.& ñ alle.l.nec Doc.exa-
minãt.Tu dic,ꝙ ſi in ꝯductione operarũ alicuius hr̃ reſpũs ad opꝰ
certũ,ꝙ reſultat ex opis magis q̃ ad ipſas opas.V.g.Cõduco ope-
ras tuas,vt facias mihi domũ,vl' librũ ſcribas,nã eadẽ eſt domus,
q̃ ædificareẽ cras, ſicut illa q̃ ædificareẽ hodie,ſi primo tpe qs im-
peditur caſu p̃t operari alio tpe.& dẽt ſibi tp̃s ſuppleri l.& iõ.j̃.de
ver.ob.Si verò nõ hr̃ reſpũs ad certũ opus,vt puta,promittis mihi
ſeruire ad certũ tp̃s,tũc aliæ dñt operæ hodiernæ,aliæ craſtinæ.l.ſi
ñ ſortẽ.§.libertꝰ.s̃.de ꝯd.id.Iõ diſtingue.Aut qs ꝑmiſit opas certi
tpis,vt puta p̃ñtis anni vel menſis Auguſ.& ñ p̃t ſupplere operã
alio anno,vl' mẽſe.ar.l.vſusfructꝰ mihi ĩ biẽniũ.j̃.de vſufr.le. Aut
tenebaẽ ad operas vnius anni,vel mẽſis ſimpl'r,nõ adiecto de quo
anno,vel mẽſe,tunc poterit alio anno,vel mẽſe ſupplere,ſi fuerit
impeditꝰ ĩ prĩo anno,vel mẽſe.l.ſeruus q teſtõ.in fi.j̃.de ſtatuliber.

ADDITIONES.

a Ale.¶De prima parte.Recollige hic quãdo famulus vel alius ſui culpa nõ ſer
uit per integrum tempus,nõ debet habere aliquid de ſalario, de quo per Bal.
in l.2.C.e.& Bar.in l.j.§.diuus.in fi.j̃.de var. & extraord.cog.& latius Bald.in
l.ædem.in ver.quæro,ſed pone famulus.C.eo.

b Ale.¶Si Stichus.Adde l.pe.cum ibi no.C de cond ob cau.

c ¶Op.An in contractu emptionis trãſeat periculum in venditorẽ ſicut in loca
torem,& ita fiat remiſſio vide Bal.in rub.C.de pericu.& cõmo.rei ven.& om
nino Bal.in l.ſi ea lege.C.de vſu.vide Bar.in l.j.in 2.op.C.de iur.emp.

d Pom.Sed contra.Vide Soc.conſ.88.

e Ale.¶Idem iuris eſt.Et vide oĩno Bal.in l.fi.in fi.C.de cõd.inſer.& Bar.in l.o-
peræ.de vſuf.leg.p'ene per Cano.in c.propter ſterilitatem extra.eo.

f Ale.¶Famulus tuus.Et rõ eſt qa ꝑmiſſio ſalarij hẽt illam tacitam cõdõnẽ, ſi
operas p̃ſtabit,ar.tex.& qꝺ ibi no per Abb.in c.ſicut,j̃.de iureiu. vbi iur̃m hẽt
tacitã cõdõnẽ.ſi fuerit iurãti ſeruatũ id,de quo iuraẽ.Ad idẽ facit l.j. C.de re
mi.li.12.& l.Seio.ff.de ann.le.& qꝺ no.Bar.in l.diẽ functo,s̃.de of.aſſeſ.& in l ĩ
reb ff.cõm.& in l ſi cũ dotẽ.§ ſin aũt ſol.mat.Reſtat videre de famulo infirmo
q tantundẽ vult ſeruire.an debeat hr̃e ſalariũ,qꝺ de aduocato infirmo. Gui.
de Suz tenet ꝙ hẽat ſalariũ,vt l.poſt duos.de aduo.diuer.iud.Quid in legato
Reipub.& vide Bar.in l.ſi cui,§.i.ex quib.cau.ma.& adde no.per Bar.in d.l.ſi i-
ta ſtipulatus eſſem abs te,de ver.obl.per Bal.in l.liberti.de ope.libe.

g Ale.¶Reſtat vna q.Rõ ꝙ p̃ſtatio oparũ mutaẽ curſu tp̃is,qa alia ẽ illa, q̃ p̃ſtaẽ
hodie alia illa q̃ p̃ſtabiẽ cras,iõ ꝑ illa,q̃ p̃ſtabiẽ cras.& ſic ꝑ futura,ñ dñt hr̃e
ſalariũ.Secꝰ ſi eẽt pp aliud fcm̃,qꝺ curſu tpis nõ mutareẽ,qa tũc ſi infirmaẽ,
dẽret hr̃e ſalariũ.Vide Bar.in l.ſi ita ſtipulatus,de ver.ob.& in l.ſi prius,ĩ 7.q.
de ope.no.nũ.& in l.vſusfructus mihi in biẽniũ,de vſufr.leg.& Bal.in l.liberti
libertæq;,de ope.lib.& Ant.de Bu.& Abb.in c.fi.de iu.& An.in c j.de eo q mi.
in poſ.can.rei ſer.vide gl.in l.arborib.§.de illo.s̃.de vſufr.& text.in l.cũ hr̃s,§.
Stichus,2.de ſtatul.Adde ꝙ cõſuluit Ro.cõſ.432.ꝙ ſi cõductor incurſu hoſtiũ
nõ potuit vti re locata p annũ,dẽt eẽ cõtẽtꝰ in recõpẽſationẽ vti alio anno.

1 *Sterilitate quando fiat remissio.*
2 *Sterilitas quæ dicatur,& quæ exiguitas.*

a **§.Vbicunque.** ªPropter casum ɔductor nõ p̃t agere ad ĩteresse,sed ad exonerationem mercedis:secus si facto suo,vel culpa impeditur.h.d.¶No.tex.q̃d q̃ facit aliq̃d vt procurator,non tenetur ad interesse totale.Pro declaranda mã
1 t̃r,† quandoque ɔductor allegat sterilitatẽ,& fit remissio mercedis.l.ex ɔducto,§.si vis.s̃.e.fallit si pct̃m fuit fcm̃ in ɔtrarium.l.si qs fundum,s̃.eo.Fallit ẽt si aliis annis p̃cessit vbertas, vt hac l.si vno.in princ.¶Item fallit si contingat sterilitas culpa coloni, vt hac l.ver.item alio rescripto.Quandoque colonus allegat fructuum vitiositatem,vt quia fructus pcepti sunt corrupti,& non dẽt fieri ei remissio d.l.ex ɔducto.§.si qua tñ vitia.s̃.eo.Q̃nq; allegat fũdi casmositatẽ,& tunc dẽt fieri remissio.d.l.ex ɔducto.ver.sed & si age.Q̃nq; allegat fructuũ exiguitatem. & tunc non dẽt fieri remissio
b vt hac l.ver.cum q̃dã.ᵇSed dubitatur † q̃ dicatur sterilitas ᶜ& quę
2 dicaẽ exiguitas.Io.tãgit in hac l.si vno.in prin.vr̃ tenere q̃ hoc ĩ-
c telligat f̃m vulgi opi.Alij dñt q̃n semẽ nõ recolligiẽ.Io.de Are.aliàs,de Rauẽ.d̃t q̃ tũc dr̃ sterilitas,q̃n si ɔductor p̃staret mercedẽ esset deceptus vltra dimidiã iusti pretij,argu.l.2.C.de rescin.ven.q̃ opi.satis placet,de quo per Cy.C.eo.l.licet plenius dicam.j̃.eo.l.si merces.§.vis maior.vbi vide de hoc,&c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Vbicunque.Qui facit aliquid vt procurator,& non est,tenetur ad interesse.Et ad istud all.Bal.in l.j.C.credi.euic.pig.non deb.Et hic vide multos casus,in quib. fit remissio mercedis,& vide latius in l.si merces.§.vis maior.j̃.eo.&c.
b Pom.¶Cum quidam.Vide Ale.cons.30.in vlt.col.j.vol.
c Ale.¶Sterilitas.Quæ dicatur sterilitas & quæ dicatur exiguitas.

a **§.Interdum** Pupillus restitutus vt adeat,agit vt à locatione defuncti liberetur,si res alij locata erat,sed ɔ̃ tutorẽ h̃et regressum,si fuit in culpa abstinẽdi.h.d.cũ l. seq.¶No.q̃ q̃n regriẽ hr̃s ɔductoris,iusta ẽ cã alij rẽ locãdi.q̃d no.&c.

ADDITIO.

a Ale.¶Interdum.Et vide quod de isto tex dixi post Imo.in l.fi.§.si filio.sol.mat.

LEX XXI.

Sed addes. Istud principium cum superioribus summaui ideo nihil dico hic,&c.

a **§.Si quis dolia.** Qui locat vasa vitiosa scienter, vel ignoranter,ad totum interesse tenetur in aliis reb.distinguitur sciens ab ignorãte.h.d.Vide q̃d dixi in l.teneẽ.§.si vas.s̃.ti.j.& l.Iulianus.in prin.plenè in l.in reb.§.is,q̃ sciẽs.s̃.cõm.

ADDITIO.

a Pom.¶Si quis dolia.Vide Ale.in l.diuortio.ff.sol.ma.

§.Illud nobis Locator fundi tenetur p̃stare colono instrumenta fructuum liquidorum querendorum causa necessaria,nisi aliter actum sit.h.d.

a **§.Si dominus.** ªPõt solui vna q̃titas p̃ alia,si hoc dcm̃ sit sub æstõne eius q̃d dictum est.h.d. ¶Not.q̃d valet ista ɔuẽtio vt soluatur frumentum pro certa æstimatione,sic ẽt valet q̃n aliquis promittit certam summam librarum & promittit ẽt soluere in florenis sub certa æstõne florenorum.

ADDITIO

a Ale.¶Si dominus.No.quod valet conuentio vt soluatur frumentum sub certa æstimatione & vide c.fi.de vsu.

§.Si quis cum in annum Hic vr̃ casus, q̃d pensio ñ debet solui in principio,s̃d in fine.De quo p gl.& doc.in l.ædem.C.eo.dixi in l.si seruus communis Mæuij.j̃.de stipulatio.seruorum &c.

a **§.Si quis.** ªInfante nato in naui pẽsio ñ dẽẽ.h.d.Et p̃t assignari rõ,quia vectura debet dari pro omnibus qui immittuntur,sed iste non est huiusmodi.ergo &c.Probatur in l.si vehenda.in prin.s̃.ad l.Rhodiam de iactu.

ADDITIO

a Ale.¶Si quis.Vide quod per istum tex.dicit Bar.in l.qui in vtero. s̃.de statu ho.& nota.Bal.in l.fi.C.de libe.cau.

a **§.Cum quidam.** ªCasus cõtingens in personam conductoris eum non liberat à mercede nisi locator aliis suas operas locet.h.d.

ADDITIO.

a Pom.¶Cum quidam.Vide Ias.in l.diem functo.in vlt.no.ff.de off.asses.

LEX XXIII.

a **Sicut.** ªSi venditor locat rem venditam emptori quo ad p̃tiũ soluatur,solus ɔductor obligatur.h.d.cũ l.seq.& not.& ratio est,quia magis vr̃ , quod illa pensio debeatur pro pretio q̃d
† sibi soluitur,quam pro re.†Dixi in l.si vno.§.item cum quidã.s̃.e.

ADDITIONES.

a Paris.¶Sicut.Vide Ale.cons.121.in 5.vol.
† Clau. ¶Pro re. Circa hæc tamen quomodo possit,etiam hodie hoc pactum fieri sine fraude vsuratum,vide Cæp.in caute.126.

LEX XXV.

Item si pretio.§.quoties. No.quod vbi principaliter venit datio,secundario factum,est locatio.Dixi in l.2.s̃.e.&c.

1 *L.2.C.de rescin ven.habet locum in omnib.contract.b.bonæ fidei.*

a **§.Quemadmodum.** In pretio & in pensione licitum est contrahentib. se decipere inuicem ᵇ sine dolo.h.d.gl.hic format vnam q.no. quam vide & intellige hunc §. nisi aliquis sit deceptus vltra dimidiam iusti p̃tij,vel iustæ mercedis,quia tunc agitur secundum formam l.2.
1 C.de rescin.ven.† quæ lex non solum habet locum in contractu emptionis,sed in omnibus contractibus bonæ fidei.l.3.C.cõmunia vtriusque iu.

ADDITIONES.

a Ale.¶In pretio. Aduerte quod iste tex.habet locum etiam de iu.Can.tex.est in c.pe.de em.& ven.dixit tñ gl.no.in l.semper in coniunctionib,aliàs,semper in conuentionib.de reg.iu.& Bal.in auth.ad hæc.C.de vsu,quod hoc non conuenit bono viro. Pulchrius dixit Ant.ind.c.pe. quod licet iste tex.habeat locum etiam in foro ecclesiastico,apud iudicem ecclesiasticum, non tamen hẽbit locum in foro conscientiæ apud Deum ,& apud confessorem tuum debebis facere tibi conscientiam,& ibi all.beatum Tho.de Aqui.in secunda secundæ,dum tractat de iustitia positiua,ita tenentem.Dixit etiam gl.sing.in c.casellas.in §.hoc ius.10.q.2.in ver.vt plus q̃ prælatus ecclesiæ ; sciens iustum pretium rei non debet vendere maiori prætio propter honestatem,& conscientiam. Quam gl.limitat Im.in c.placuit.de em.& ven.veram esse emptore ignorante,sciente autem potest vendi pro aliquo lucro,vltra quam sit iustum pretium. Et dum alle.bea.Tho. adde quod est in q.77.art.j.& Bal.in auth.ad hæc.in ver.insuper quæritur quid de mercatorib.& vide Bal.in rub.de contrah.emp.in 12.q.& omnino Sal.in d.auth.ad hæc.Dicit,ẽt sing.Pè.de Anch.in reg.pactum.de reg.iu.in 6.in ver.sed in emptionib. & aliis contractib.vel quasi quod si aliquis emit charius fundum propter necessitatem, quia vicinus erat rixosus,& multum molestus,& tunc cum iste excessus pretij fundetur super causa rõnabili,quod subuenietur sibi,nedum in foro conscientiæ,sed etiam in foro ciuili, vide Ant.& Abb.in c.quia plerique.de immu.ecc.Et ad prædicta dum dixit,quod in foro cõsciẽtiæ non licèt,adde Bal.in c.cãm.extra.de testib.vbi dicit,quod scientia idem est quod bonus vir,sed hoc non connenit bono viro.All.gl.illã in d.l.semper. & ea reputat sing.ergo,&c.Postea subiicit.Quo ergó ibit anima mercatoris?quasi velit dicere,a casa del diauolo.
b Paris.¶Se decipere inuicem.Vide late Cæp.in trac.simula cõtractuum.in præsump. & Barb.in c.j.extra.de euic.vbi etiam an in foro conscien.& de iure canonico liceat ; vide Fel.in c.cum causam.de testib.

LEX XXVII.

1 *Potestas licet habeat arbitrium in puniendo maleficium,tamen non potest terminum prorogare.*

a **Si in lege.** ªQuod committitur alterius arbitrio,intelligitur de arbitrio boni viri.Item qui habet arbitrium super facto non intelligitur hẽre super termino facti. Item arbitriũ dolose latum nullius est momenti. h.d. Et hæc tria dicta no.Not.
b quòd q̃ habet arbitrium ᵇ probandi obligationem,non potest p̃-
1 rogare terminum.Et sic facit † q̃d p̃tãs licet habeat arbitrium ᶜ in
c condemnando,& puniendo maleficium,non tamen habet arbitrium in procedendo,nec potest terminum maleficij, arctare vel prorogare,& ideo sis cautus q̃n facis statutum,quòd dicas,quòd Potestas habet arbitrium in procedendo,& condemnando,si vis quod arbitrium sit plenum,&c.

ADDITIONES.

a Ale.Si in lege.Limita,vt per Ang.& Imo.in l.cum stipulatus.in prin.de ver.obl.
b Ale.¶Arbitrium.Si potestas habet liberum arbitrium in condemnãdo ,nõ potest terminum arctare,vel prorogare.Et sequitur Io.in l.filius.j̃.de dona.Et vide quod not.barr.in l.nec quicquam.§.de plano.s̃.de of.procon.hic adde Bal.& Ang.in l.j.de testa. milit. & declarat Pau.de Ca.in l.q Romæ.§.Callimachus.in fi.de ver.ob.Bal.in §.pacisci.in 11.q.Ang.tamen in d.l.j.de test.mil.discrepat à Bar.hic in vno,& etiam adde Bald.in l.j.§.j.j̃.de iure deli,vbi dicit,q̃ debet ferre sententiam in tempore instanti & sequitur Pet. de Anc.in c.canonũ statuta.ver.ad p̃dicta facit q.statuti.facit lex,in fraudẽ,§.fi.de test.mil.iũcta.l.j.eo.ti.Itẽ dicit Ang.in l.milites.in aliq b.lec.vt ibi refert Fulg.in fi.C.de test.mi. Pau.de Ca.in d.l.filius.de do.& ad Barto.hic adde Fran.de Are.in c.dilecti.de iud.Adde quod dictum Bar.refert.& sequitur Bal.cons.74.incip.Sicut proponitur.j. lib.
Pom.¶De hoc dicto vide Soc.cons.317.& cons.240.Ale.cons.5.vol.2.Soc.in trac. de instantia,in arti.5.Pau.de Ca.in auth.quæ supplicatio.C.de preci.impe.offe.Fel.in ca. j. de const.& Pan.in trac.de synd.ver.arbitrium.Soc.cons.195.col.j.vbi dicit,quod ille , cui datur arbitrium in procedendo non habet in condemnando,& econtra.& Alex.in l.qui Romæ.§.Callimachus,vlt.col.j̃.de ver.obl.
c Paris.¶Licet habeat arbitrium.Vide Fel.in c.venerabilis de iudic.& in c.cum olim. el primo.de offi.deleg.

§.Si colonus Res secundi cõductoris obligatæ primo cõductori ex conuentione, non intelliguntur
a obligatę primo locatori.h.d.Op.de l.cum tabernam.j̃.de pig.ªSol.vt in gl.Item op.de l.j.§.cum p̃dium.j̃.de pig.Sol.vt in glo. ¶Item
b op.de l.solutum.§.solutam.s̃.de pign.act.Plures ᵇ sol.dantur:hæc vera,quia ibi tacitè,hic ex conuentione,&c.

ADDITIONES.

a Pom.¶De pig.Vide Ale.in l.diuortio,sol.ma.& Ias.in l.diem functo.s̃.de of.asse.
b Alex.¶Plures.Vide Ias.in l.diem functo.in 8.no. ff.de of.assess.per Alex. vbi reprobat hanc solutionem.
Paris.¶Plures sol.dantur.Vide Ro.sing.397.inci.vnus testium.

§.Si domus. Quando obligatio committitur propter ñ factum ab initio & certum est non posse fieri ex post facto,statim agitur ad totale interesse,vt in contractib.
a bonæ fidei.ª hoc dicit.¶Oppo.ᵇ de.l.j.§.si pensio.j̃.de migran.vbi
b non potest agi,nisi finito tempore.In glo.sunt opinio.finaliter determinat quòd speciale est hic quando colonus deseruit culturam

ADDITIONES.

a Paris.¶In contractib.bonæ fidei.An ista differentia sit vera,& de intellectu huius §.& eius materia. vide omnino late Ias.in l.diem functo.ff.de offic. ass.ff. & ea aliquid addit in materia, vbi vide per eum.
b Ale.¶Op.Dum gl.hic tenet quod ex iusta & necessaria causa licet inquilino migrare.vide quæ dixi in l.si vno.§.item cum quidam.s̃.eo.etc.

cultură absq; aliqua că necessaria. ¶Ex gl.op.qñ aliqd fieri dēt ad
tp̄s, licet añ tp̄s desinat posse fieri, nō ɔmittit oblo ad totale interes
se, nec p̄t agi añ tp̄s, vt l.in illa. & l.insulā. j.de ver.ob. Itē si ꝓmissa
esset pœna, licet stiplo ɔmittat, cū certū sit posse agi ante diem, ñ
tamē agitur cum effectu.l.cum stipulatus sim mihi ô Procule. j.de
verb.ob.Sol.ea q̄ ibi dñr nō hn̄t locum in ɔctib.bonæ fidei, vt hic.
a Item istum §.intelligo,[a] nisi in dicto tempore fundum alij locaue
rit, & pēsionē receperit.arg.l.sed addes.§.pe.& fi.s̄.eo.

ADDITIO.

a Ale.¶Intelligo.Hanc solutionem ēt sequitur Imo.in d.l.stipulationes non diuiduntur. §.j.in fi.j.de ver.ob.& est valde sing.vide quod dixi post eum, in d.l.in illa.de verb.ob.

§.Colonus. Quando obligatio committitur ad interesse
pp maleficium, ab ipso initio potest agi ad to
tale interesse, si illud maleficium suum effectum porrigit ad totū
a tempus. Item mora [a] potest purgari intra paucos dies.h.d. ¶No.
istum casum, & sic examina plenè in l.stipulationes non diuidun-
tur. j.de verb.obl.in illa quæstione qua quæro, quando committi
tur stipulatio ad interesse, &c.

ADDITIO.

a Ale.¶Mora.Vide Bar.in l.si insulam.in 6.q.de verb.obl.

LEX XXVIII.

1 *Locatio facta in arbitrium alterius quando valeat.*
Item in arbitrio receditur à persona.nu.2.

a Si merces. [a]Si committitur merces arbitrio incertæ pso-
† næ, non valet.†idem si certæ, & ille noluerit ar
1 bitrari, vel nō potuerit.h.d.¶†No.qđ si locaui [b] tibi arbitrio eius
b quē eligemus, non valet, qa possemus in eligēdo dissentire, vel di-
scordare. Sed si in arbitrium duorum eligendorum vnum per me
2 aliū p te, qđ v3, qa in hoc nō possemus discordare. ¶Itē no.† qđ
c in arbitrio [c] recedit à persona, vt dixi in l.si qs arbitratu. j.de verb.
obl. Sed pone quod habitasti in domo mea, ille assumptus arbitra
ri non vult, perficiam ego hanc possessionem. Cogita, &c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Si merces.Limita in casu l.si fundus.§.fi.j.de pig.& q̄ ibi fiunt in prin.glos. Et in hoc ista gl.est sing.secundum Imo.in d.l.2.§.item & si in facto.de verb.ob.& ibi omnino vide. Et ad hanc gl.vide ea quæ habentur in l.pen.in prin.ff.sol.mat.& in l. cotem. §.qui maximos.ff.de publi.& quod no.Bal.in l.si ea pactione.C.de vsu.adde Bart. in d. l.pe.in prin.sol.mat.Bal.in l.2.§.item & si in facto.ff.de verb.ob. Et adde Ioan.de Imo. Rap.Cu.& Pau.de Ca.in d.l.pe.in princi.& Io.de Imo.& Ro.in d.l.2.§. itē & si in facto. dē verb.obl.Raph.Ful.& Sal.hic &c. Adde quid si arbitrio alterius contrahentium nō expresso aliquo pretio, fiat locatio. vide Ro.cons.257.& de famulo qui fuit cum domino nullo pretio constituto, vide Fed.cons.18.

Pom.¶Vide Rom.cons.157.in 2.dub.Imo.cons.22.vide Bar.in materia cons.161. vbi declarat quomodo intelligatur nolle arbitrari.

† Clau.¶Valet.Istud limita, vt per Bar.in l.si fundus.§.fi.per illum tex.j.de pig.

b Ale.¶Locaui.Sed si vendo vel loco pro iusto pretio nullo apposito, declaratore, vel apposito, sed mortuo, quid fiendum, vide singulariter Bal.in l.contractus.C.de fi.inst.

c Ale.¶Arbitrio.Decide ex no.per Bal.in l.contractus.C.de fid.inst.in ver.mō hic quæro.

§.Qui fundum. Si emptor repellit conductorem, ven
ditor tenetur ei ad interesse.h.d.

§.Si vicino. Si habitatio incommodatur, licet inquilino
recedere, & ad pensionem pro rata tenetur.
h.d.iste §.&c.

§.Conductor. Cōductor fundi tenetur omnia facere, q̄
ſm ɔsuetudinē locorū reqrūt, &c.

1 *Gabellas ementes à ciuitatibus si facto ipsarum guerra superueniat debet fieri remissio, & idem cum ciues vendunt mercantias, si propter eorum inimicitias ementes spoliantur.*

a §.Culpæ autem. [a]Damnū, qđ qs patit ab inimicis pro-
b priis, sui culpa [b] pati intell'r.† h.d. qđ
† no. quia pluries habui de facto. facit l.pe. j.sol.mat. Hoc intelligit
1 gl.siue inimicitias habuerit sua culpa, siue nō, qđ no.† Et p istū §.
dico q illi, q emunt à ciuitate pedagia, gabellas, & similia: q si eo-
rum exactio impeditur pp guerrā factam ipsi ciuitati ab inimicis
ciuitatis pp quā nō pn̄t exigere vecturā & gabellā, q dēt eis remit
ti à ciuitate. De quo dixi in l.cotē.§.fi. j. de publ. Et hoc intellige
c de inimicis [c] propriis. Sec9 si ab inimicis vicini sui. Et ita ɔsului, cū
qdā mercator vendiderat mercantias & postea exercitu veniente
captæ fuerūt illę mercātiæ q si qdē mercātiæ fuerunt captæ ab
inimicis ꝓpriis vēditoris, tunc periculū est suū, vt hic no. Si verò
aliàs fuisset facta derobatio, tūc vēditor de casu fortuito, ñ sua cul-
pa veniente, non tenetur, vt l.si ea res.s̄.de act.emp.

ADDITIONES.

a Paris.¶Culpæ autem.Quomodo in ista materia dicatur quis in culpa, vide Ang cons. 188.inci.prout patet ex themate.vide Ale.post alios in l.2.§.item & si in facto.de verb. obl.vide etiam Aret.in §.Item & si in facto. Adde Are.con.139.Cor.cō.2.in litera, l.vol.4.

b Pom.¶Sui culpa.Declara vt per Ale.cons.20.col.fi.vol.5.

† Clau.¶Intelligitur.Intellige istum §.quando inimicitiæ iam erant contractæ tempore cōtractus.alias secus Bal.in l.fin. C.de act.emp.Ro.& Ale.in l.stipulatio ista.de ver.ob.

c Pom.¶Inimicis.Vide Are.cons.140.& Soc.cons.88.

2 *Remissio fit quando damnum est intolerabile.*
3 *Colonus qñ per casum inopinatum super lucratus est, pēsio augetur, & qñ.n.8.*
3 *Locatio non est propriè inter colonum partiarium & dominum, sed societas, & nu.9.& ibi an transeat ad hæredes.*
4 *Damnum intolerabile, propter quod fit remissio mercedis quod dicatur.*
5 *Fructuum æstimatio quando fit remissio, non debet fieri secundum tempus quo recolliguntur, sed à tempore celebrati contractus.*
6 *Colono quando fiat remissio mercedis.*
7 *Venditio si fit decem corbium frumenti quod nascitur in tali fundo si minus nascitur in eo fundo, fit remissio.*
9 *Colono partiario defuncto, an tale ius transeat ad hæredes.*
10 *Locatio non est si conceditur fundus ad certam mensuram vini vel frumenti, sed contractus innominatus.*

a §.Vis maior. [a]Pro damno intolerabili fit remissio merce-
dis ɔductori. Secus si sit damnum modicum,
quia tunc non fit remissio. sicut nec augetur pensio propter mo-
dicum augmentum, & hoc non habet locum in colono partia-
1 rio.h.d.¶†No. q remissio mercedis fit qñ damnum est immodi-
cum, & intolerabile, qđ intelligunt quidam qñ est vltra dimidiam
2 iusti p̄tij.¶†Scdò no. q eadē est rō lucri, & dāni, & sic si multū fue-
rit superlucratus colonus ex casu inopinato, dēt augeri pēsio, vt
3 in gl.¶†Tertiò no. q inter colonū [b] partiarium, & dñm non est
b propriè locatio, sed societas, vt hic in fi. qđ tene menti, vt scias di
c ctare libellum. Pro cuius declaratione dēs scire q aut fundus [c] lo-
catur certa mercede consistente in pecunia, & est ꝓpriè locatio.
Aut fundus locatur ad partem fructuum, & est societas. Nam dñs
ponit terrā, & alius operas in q̄rendis fructib. Aut ɔceditur ad mer
† cedē certā, nō in pecunia, sed in vino, frumēto,† & oleo, tunc est q-
dā ɔctus innominatus qui æqparatur locationi, & tūc si verbū, lo-
cauit, apponeretur in libello nō reprobarē libellū, licet nō sit ꝓ-
4 priè locatio, vt C.e.l.si olei. ¶Pro declaratione † pn̄tis § q̄ro, qđ
dicatur dānū intolerabile pp qđ fiat remissio mercedis? Gl.s̄.e.l.ex
ɔducto.§.fi.dicit q tunc cum non colligitur semen. Et ita vr̄ dice-
d re in tex.in d.§.fi.ibi, ne s̄.dānum amissi seminis. Alij dñt [d] standū
eē opinioni vulgi. Iac.de Are. vt Cy. refert in l.licet. C.e. dicit q tūc
vr̄ sterilitas, qñ conductor est decep9 vltra dimidiā iusti p̄tij, ar.l.2.
C.de rescin.ven. Pro qua opi. vr̄ casus ibi. Intolerabile.n.dr̄ qđ est
vltra dimidiā iusti p̄tij, vt d.l.2. Sed hoc vr̄ ɔ casum in l.si vno.§.cū
qdā s̄.e. vbi fructuum paucitas remissionē nō inducit. Præterea, vt
dcm̄ est in l.2.s̄.e. ɔctus locationis, & ɔductionis ꝓcedit eisdē rl'is
qb. ɔctus emptionis, & vēditionis. Sed si ego emerē aliquā rē sub
ɔdōne, & illa pēdente ɔdōne efficiat valdè deterior, totū est ad pi-
culum emptoris.l.necessario.§.qđ si pēdēte.s̄.de peri.& ɔm.rei vē.
Vtrū.n.qs sit deceptus vltra dimidiā iusti pretij, vel nō, dēt inspici
tp̄s initi contractus, vt l.si voluntate.C.de rescin.ven. sed hic tpe ɔ
ductionis nō fuit deceptus, sed postea causa superueniente, ergo
ista opi. nō est vera. Dicendum est ergo aliter. Vos scitis, q si fru-
ctus futuri venduntur, & nō nascuntur, pretium nō debetur, vt l.
nec emptio.s̄.de ɔh.emp. Ita in ꝓposito ille qui ɔducit fundū sub
certa pecunia, quodammodo vr̄ emere fructus. & tunc si nō per-
cipiuntur, non debetur pensio. Tunc autem dñr fructus non per-
cepti, qñ nihil superest deducta impensa.l.fructus. j.sol.ma. & tūc
dr̄ sterilitas: quia percipitur. Ita loquitur l.ex conducto.§.fi. & l.si
vno.§.fi.s̄.e. Et istud est damnum intolerabile, de quo loquitur hic
5 Dico † tñ æstōnem fructuum fieri nō ſm id qđ est tpe quo recolli
guntur, sed à tpe celebrati ɔctus, p d.l.si voluntate. & apparebit ex
e his q̄ j.dicā.[e]¶Quæro ergo quādo dēt fieri colono remissio mer
6 cedis? Rñ.† qñq; alle.fructuū sterilitatem, hoc est, q nihil superest
deductis expēsis, & tūc dēt fieri remissio mercedis vt hic, & l.ex ɔ
ducto.§.fi.s̄.e.l.licet.C.eo. Fallit si aliter actum sit.l.si quis fundum.
ī prin.s̄.e. Fallit si culpa ɔductoris hoc accideret, vt s̄.§.ꝓx. Fallit si
colonus

ADDITIONES.

a Ale.¶Vis maior.Ad materiam vide Bar.in l.cum plures.in prin.j.eo.tit. Tene menti q si multum fuerit superlucratus colonus ex casu inopinato, debe augeri pensio. Idem voluit alia gl.in l.legem.C.e.in ver.oportet secus si prudentia, aut astutia, quia propter maximum lucrum taliter proueniens, fiscus non potest petere salarium primo deductū augeri.l.Moschis.§.fi.j.de iu.fis.vbi tex. Alius etiam effectus sequitur propter excessum lucri.de quo in casu l.cotem.§.qui maximos.de pub, vbi est casus sing.& Can.in c.propter extra eo.& vide j.

Pom.¶In materia huius §.vide Ale.cons.114.in j.vol. Bar.cons.186.Ana.cons.74.& ibi addit.& quæ posui ad Bar.in l.licet.C.loc.& Are.cons.311.

b Alex.¶Colonum.Et ad hoc vide Inn.in c.tua nobis.deci.q quando aliquis dat terram alicui colendam ad tertium, vel quartum nunquid colonus debeat deducere semen, vel alias expensas, nisi speciale pactum fiat per istum tex.videtur decidi, ad quod facit quod no.Bar.in l.fructus.sol.mat.& vide j.eo.§.in fi.

Pom.¶Vide Ale.in l.si pascenda.C.de pa.

c Ale.¶Fundus.Vide Inst.de act.§.item Seruiana.& vide j.eo.in fin.

† Claud.¶Frumento.Hoc tamen casu dicta pensio debet solui de fructib.qui ex illo fundo percipiuntur, si tales percipiant, vt no.Bart.in l.domini prædiorum.de agri.& censi. lib.xj.C.

d Ale.¶Dicunt.No.quando dicatur sterilitas, vel exiguitas, vel damnum intolerabile per quod fiat remissio mercedis, vide gl.Bar.& doc.in l.licet.C.e.& in l.si vno.§.vbicunque. s̄.eo.& q no.Bar.in l.cotem.§.qui maximos.in q.4.de pub. Et adde q ista licet non habeant locum in emphyteuta, habent tamen locum in conductore ad magnum tempus secundum Bal.in l.j.C.de iu.emphy.& adde etiam q d.Abb.in c.propter sterilitatem.extra eo.in proposito tenet contra opi.Bar.hic, per illum tex.in d.c.propter.& dicit q opi. Bar.in l.licet.C.eo.post Cy.ibi melior est. Io.An.in c.propter.dicit, q intelligitur quando recolligitur tātū.3.pars sol.& bal.in d l.licet.ponit duas op.& ibi vide in 3. q. qd iuris in pedagio, quod non potuit percipi ꝓpter pestē, adde no.per Bar.in l.cotem §.qui maximos.in 4.q.de pu.& vide ēt gl.in d.c.propter adde quæ dicatur sterilitas, & quæ dāna teneatur reficere locator cōductori ob vim maiorem vel incursus hostium, bal.cons.251. & qñ propter pestem ementib.pedagia, & gabellas sit fienda remissio, vide pulchre Pet.de Anch.cons.403. Et an per incursum hostium, vide Rom.cons.432.

e Pom.¶Dicam.Vide Are.cons.55.Ale.cons.56.in 2 vol.& cons.28.in 4.vol.

† colon⁹ † culturā deseruit, vt l. ex ꝯducto. §. fi. s̃. e. & l prox. §. si do
mus. Itē fallit si vbertas vnius anni, p̄t ꝯpēsari cum sterilitate alte-
rius anni, vt l. si vno, in prin. s̃. e. Qn̄q; colon⁹ allegat fundi casmo
sitatē, hoc est ꝙ casinate periit, & tunc idē, ꝙ dēt fieri remissio, pro
a rata. vt l. ex ꝯducto.ᵃ s̃. eo. Rō, qa nō p̄t p̄stare colono, vt ei vti frui
liceat, vt hic dr̃. Rō rōnis apparet ex his q̄ dixi in l. si vno. §. cū qdā.
Qn̄q; colonus allegat fructuū vtilitatem, vt puta, dicit, bn̄ sunt re-
collecti fructus, sed sunt multum viles, puta frumentum male gra
natū: & similia: & tunc nō dēt ei fieri remissio. l. ex ꝯducto. §. j. ver.
si qua tn̄ vitia. s̃. e. Rō, qa fructus sunt recollecti. Vn̄ posito ꝙ esset
facta venditio fructuum, superest res, in qua ꝯsistit venditio. l. nec
emptio. s̃. de ꝯ̃h. emp. & vilitas ista nō dēt attēdi: qa hæc deceptio
nō fuit tpe existentiæ ꝯdōnis, vt l. necessario. § ꝙ si pendēte. de pe-
ric. & ꝯm. rei vend. eo. mō in isto ꝯductore, qa vadit eisdē regulis.
Qn̄q; colonus allegat fructuum paucitatē: seu exiguitatē: qa benè
sunt recollecti aliq fructus, sed deductis expēsis modicum supest
& nō dēt ei fieri remissio, vt l. si vno. §. cū quidam. s̃. eo. Rō, qa aliq
b fructus sunt, vt s̃. prox. dixi. Sed hic instatur.ᵇ Si ego † vendo de-
7 cē corbes frumēti qđ nascit̃ in tali fundo, si minus nascit̃ ī eo fun
do fit remissio ꝓ rata. l. si debitor. §. verisil'e. s̃. de ꝯ̃h. em. ergo fiat
remissio ꝓ pte. Sol. ibi loqt̃ qn̄ fructus futuri fuerūt vēditi exp̄ssa
certa mēsura, & iō si minus colligit̃ ꝓ rata fit remissio, qa nō p̄sta
tur qđ ꝯuenit. Hic verò fructus vēditi vr̃ simpl'r, vn̄ qualiscūque
fructus licet modicus ꝑcipiat̃, dat̃ id qđ ꝯuenit: Qn̄q; ꝯductor alle
gat dānū ꝯtingēs in fructib. postea ꝑceptis, qa fuerūt sibi accepti
vi hostiū, vel p̄donū: & tūc nō dēt fieri remissio, qa eo ipso ꝙ fue-
rūt recollecti fructus, ꝯ̃ctus fuit ꝑfectus ex pte locatoris, vn̄ dam-
nū postea ꝯtigēs dēt eē ꝯductoris, sicut in re empta. l. dānū. C. e. si
rectè ītell'at̃, qa ibi ꝯtigit dānū ī re ꝯductoris, nō in fructib. Et distī
ctio, q̄ gl. ibi facit, ꝙ aut damnū ꝯtingit vi diuina, aut vi humana,
non est vera, qa idē siue diuina, siue humana, siue culpa ꝯductoris
l. ex conducto. §. j. ibi, incursu hostiū. s̃. eo. & hic dum dicit simpl'r,
† vis maior. † Vidimus ex pte conductoris, videamus qd ex parte
c locatoris. l. si conductor multum lucrat̃, an pensio dēat augeri. gl.
8 ma. hic est fcā sup hoc. Br̃ dicas, † Aut lucrat̃ multū colon⁹ ex eo
ꝙ fructus multo plus valēt: & tūc n̄ auget̃ pēsio pp istā cām sicut
non minuitur, pp vilitatē, qa eadē dēt esse rō lucri, & dāni. Si verò
d multum lucratur pp fructuum abundantiā ᵈ & tunc standum est
huic gl. aut pp diligētiam coloni augetur, aut nō, sed casu fortui-
to, vt si locaui tibi molendinum, & alia molendina multum sunt
destructa impetu aquoso, ita ꝙ lucraris multo plus, tunc dēt fieri
9 augmentum pensionis. Casus est hic. ¶ † Vltimò no. hic similitudi
nes istas qa inter dn̄m, & colonum partiarium dr̃ ꝯ̃hi societas, &
e iō agendum est actione pro socio. ᵉ nō ex locato, & ꝯducto. Et sic
f facit in arg. ad qōnē, ꝙ talis ꝯ̃ctus nō trāsit ad hr̃dē coloni ᶠ sicut
nec societas, & ꝙ p̄t finiri talis ꝯ̃ctus, ex omnib. casib. ex qb. finit̃
societas. l. 4. §. fi. cum l. se. s̃. pro socio. Sed si locatur ad pecuniam
10 tūc ē verè ꝯ̃ctus locationis & ꝯductionis. † Qn̄ verò locat̃ ad cer-
tā mēsurā frumēti, vini vel olei, n̄ p̄t eē locatio & ꝯductio: qa non
interuenit pecunia numerata, sed ē ꝯ̃ctus innominatus do, vt fa-
cias: iudicabitur tn̄ vt de ꝯ̃ctu locati, & ꝯducti, vt l. j. §. si qs seruum
s̃. depo. Pro hoc est tex. & gl. in l. si olei. C eo. ꝙ no. Qn̄ aūt vēdun-
11 tur † fructus futuri tūc qd iuris sit, dic vt dixi ī l. cotem. §. fi. j̃. de pu
bli. Et dubiū est, qa vr̃ vēditū ius vsusfructus: & tūc nō ptinet ꝑicu
lū ad eū. Itē pōt intelligi, ꝙ videatur vendita spēs fructuum qui ꝑ-
cipiuntur. de quo ibi plenè dixi.

ADDITIONES.

† Clau. ¶ Si colonus, Pōt tn̄ deserere, qn̄ fundus est sterilis, si statutum disponat, ꝙ intra tempus nō discedatur, vt no. Bar. in l. 4. C. de agri. & ceu. lib. xj. & ibi Alex.

a ¶ L. ex conducto. Vide Bal. in l. licet. in ver. sed quæro, conduxi. C. eo. Adde Bar. in l. si vno. §. vbicunque. s̃. eo. Sed quid si fundus naturaliter non est fructifer. dic, quòd per hoc non fit remissio, secundum Bal. in l. licet. C. e. & ibi vide eū. Quid in colono partiario, & quid sit vitium terrę. vel rei ven. vide quod legitur & no. in c. propter extra. eo.

b ¶ Sed hic instatur. Vide Bar. in l. cotem. §. qui maximos. in 4. q. C. de publ. & Bal. in l. licet in v. q. C. e.

† Clau. ¶ Vis maior. Vnum singulare no. quod in omnib. casib. In quib. est dictum fieri remissionem pignoris, nō fieret, si in instrō esset apposita clausula renuncians exceptioni doli mali, & alij iuris auxilio, per quod se posset tueri dictus conductor à præstatione pensionis. Alb. l. idem quæritur. hoc ti.

c Ale. ¶ Ex parte. Si multum fuerit superlucratus colonus, an debeat augeri pensio, vide s̃. in prin. & qđ ibi dixi, & qđ no. Bar. in l. diuortio. §. impēdia. so. mat. & vide no. in l. si quos & in l. ea quæ. C. de alluui. & palu. & quid in emphyteuta, vide gl. & Bal. in l. j. C. de iure emph. & hic adde gl. in c. quanto. de censi.

d Paris. ¶ Propter fructuū abūdātiā. Vide Barb. in c. ꝑpter sterilitātē. extra de locato.

e Ale. ¶ Actione pro socio. Sed quod sit agendum præs. ver. non pro socio, probat tex. in §. si quis seruum. hic alle. & tenet Bal. in l. certi. 3. q. C. e. & adde Bar. in l. si apes. §. j. j̃. de fu.

f Ale. ¶ Coloni. Bal. cōtra in l. j. C. de fruc. & lit. expen. pro quo lex, viam. C. loc. & Bal. in l. certi. C. eo. in 4. q. Sed cum Bar. hic, simpliciter trāsit Lud. in l. si filio. §. fi. j̃. sol ma. & Pau. de Cast. & sequitur Abb. in c. propter extra. e. & ibi vide gl. Et per hoc limitatur ꝙ dicit Bar. in l. si filio. § fin. sol. mat. Nunquid successor vilis teneatur stare colono. Et idem tꝫ hic Pa. de Cast. & Ro. ibi licet contrarium sentiat in l. certi. in 4. q. C. e. & in l. j. C. de fru. & li. exp. Et adde Bar. hic, & vide Inst. de ac. §. item Seruiana. & vide ꝙ no. gl. & Doc. maxime Bal. in l. si pascenda. C. de pac. Et an colonus partiarius, teneatur suis expensis, & gabellis portare partem domino, vide Bal. in l. acceptam. C. de vsu. in xv. q. Et dum dicit agi pro socio, dic ꝙ imo vr̃ dēre agi præs. ver. in §. si quis seruum. hic allegato, & tenet Bal. in l. certi. in 3. q. C. e. Adde Bar. in l. si apes. §. j. ff. de fur. & sic inquantum dicit hic Bar. quod colonus partiarius æquiparatur socio, adde quod differt tamen in duob. secundū Bal. in l. j. C. de fru. & lit. expen. & in l. certi. in 2. q. C. eo. & ibi ēt an bona sint tacite hypothecata, adde quod non propriè dicitur colonus, vt no. gl. in l. diuortio §. item si messes in ver. sequantur. j̃. sol. ma. Et dum Bar. hic dicit, ꝙ non transit talis contractus ad hæredem coloni, adde Bal. contra in l. j. C. de fru. & li. expen. Pro quo l. viam. C. loc. & Bald. in l. certi. in 3. q. C. e. Sed cum Bar. hic simpliciter transit Lud. in l. si filio. §. fi. so. ma. idē Pau. hic, & sequitur Abb. in c. propter extra eo. & ibi vide glo. Adde quid si pactum, locatoris sit quod conductor nihil debeat soluere alicui personæ, an tenebitur soluere gabellam fisco vide Bal. con. 116. 3. li. Et dum dicit in apostilla, quod inter partiarium, & dominum videtur contracta societas, adde secundum Ro. illud verum in fructib. collectis, non autem pendentib. vt eius cons. 306.

Ale. ¶ Cōtractus innominatus do, vt facias. Adde s̃. eo. §. in prin. & gl. in l. excepto. C. eo.

LEX XXIX.

1 *Simul fieri dicitur quod fit eadem die, quod valet ad excusandos testes.*
2 *Temporis prioritas inter creditores chirographarios quando inspiciatur,*

In operis. Op. & vr̃ ꝙ sibi ipsi ꝯ̃dicat ī eo qđ đt simul, & po-
stea dicit priori. Gl. soluit duob. modis, & q̄libet
a est bona. No. tn̄ ꝓm Az.ᵃ scđam sol'onē, ꝙ simul dr̃ fieri, qđ † fit ea
1 dē die. † Qđ est vtile ad defendēdū testes, ᵇ ne īcidant in falsum ᶜ si
2 dixissent si l' aliqd fcm̄, & appet de prioritate & posterioritate ea.
b tn̄ die. ¶ Scđò op.ᵈ ꝙ inter creditores chirographarios nō inspici
c tur prioritas tpis, nec ēt in priuilegiis ꝯpetētib, in actionib. ꝑsona-
d lib. l. priuilegia.ᵉ de priu. cre. Sol. đt gl. Istud est verū in obl'one q̄ti-
e tatis, hic verò qn̄ est in obl'one fcm̄ cohr̃ns ꝑsonæ: tūc. n. ille p̄fer
f tur cui est ꝓmissū prius, & hoc est singulare ᶠ h. d. ¶ Item op. in o-
bl'one operarum post morā succedit obl'o ad interesse. l. in stipl'o
nib. §. opera rū. & l. stipl'ones nō diuidūt̃. j̃. de ver. ob. & sic ista vr̃ o
bl'o q̄titatis Sol. intell'e istā legē qn̄ agit̃ ad dictas opas. Sed si agerēt
ad interesse, fateor ꝯ̃riū. Ita đt gl. in fi. in hypothecaria nō ē dubiū
ꝙ ille p̄fertur q ē prior tpe, vt c. q prior. ex̃ de reg. iur. li. 6. & j̃. qui
po. in pig. ha. ꝑ totum maxime in l. potior. &c.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Secundum Azonem. Vide Corse. singulariter in verbo, simul fieri. & Fel. in c. trāslato. de const. & ibi adde ad Pan. in addi. quæ incipit, pro concordia.

b Paris. ¶ Ad defendendum testes. Vide Are. in l. si quis autem. §. si suus. ff. de vulg. & pup. vide Ale. cons. 122. vol. v.

c Ale. ¶ Ne incidant in falsum. Vide Ant. in c. translato. de const. Bar. in l. si plures. j̃. de iniur. gl. in cle. j. j̃. de appe. facit ꝙ voluit gl. in c. cām q̄ in fi. qui filij sint legitimi. & in c. cū Vintoniensis, de elec. in gl. in ver. tertia concurrebat. quæ loquitur de prioritate, & posteritate. Do. de sancto Gemi. in c. j. de const. in 5. gl. & ibi Ant. in cle. j. de ap. & facit glo. in c. bonæ. de elec. Im. & Abb. in c. translato. qui tenent cum An.

d Pom ¶ Secundo opp. Vide Co. cons. 47. & Ale. cons. 22. vol. v. col. fi.

e Paris. ¶ L. priuilegia. Vide omnino ibi, quæ habes ad Bar.

Ale. ¶ Hoc ē singulare. Idē Bal. in l. 2. C. e. sđ Bal. in l. interesse. ff. de acq. poss. sentit cōtrariū, & ibi dicit idem. s. quod prior locator in tpe præferatur cōtra cōductorē. Et dicit ēt Bal. in l. emptorem. C. loc. quod secundus colonus tenetur stare priori, quia prior in tempore prefertur. Et ad id quod hic singulare dicit esse Bar. vide Io. And. in reg. contractus. in mercu. &c.

LEX XXX.

a Habitatores. ᵃ Modica incōmoditas ꝯductoris non inducit remissionem mercedis. h. d.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Habitatores. Quid de impedimento pestis, vide Barb. in c. si ꝑpter sterilitatem, de loc. & vtrum pestis æquiparetur hostilitati. Vide Fel. in c. ex transmissa. extra de prę̃s. & late de ista materia. Item an, & qn̄ fiat remissio propter incōmoditatem vtēdi, vel pp pestem, vel guerram, vel sterilitatem, vide quæ hēs ad Bar. in l. licet, C loc. vbi multa hēs. Et quid si facto locatoris impediatur, vide ad Bar. in l. si vno. §. itē cum quidam. s̃. eod. Item quod quando incommoditas est magna petatur remissio, secus si modica. vide Ro. cons. 432. & ibi ēt si quis impediatur facto tertij, aliquo tempore teneatur pro alio tpe in cōductione persistere, & an teneatur ad pēsionē pro tpe quo fuit impeditus, & quod fiat remissio pp pestē pro tpe quo durauit tenet Perusi. in c. ex parte, el j. de app. vide in repertorio in verbo conductor. vide Ale. in apost. in l. inquilino. ff. de dam. infe. An debeat denunciare dn̄o, ꝙ vult recedere, vide quæ dicit Ias. in l. si quis nec cām. §. res pignori. ad fi. ff. si cer. pe. Et quod fiat remissio propter pestē, vide Soc. cons. 44. in j. parte. vide Ale. in l. si vno. §. item cum quidam. s̃. eo. vide quod dixi post Bar. sed si dominus ponit meretrices in domo, quam mihi locauit, vel si mihi inquilino occurrit necessitas habendi maiorem domum, quia volo ducere vxorem, an possum migrare, Vide Bal. in l. ædem. ad fi. & in l. 3. C. e. ti.

Pom. Vide quid per eam consuluerit. Pet. de Anc. cons. 9.

a §. Iterum ᵃ interrogatus. Iustus timor facit, vt fiat mercedis remissio: licet non sit secutum periculum, secus in timore iniusto, vel si inde nō recesserit. h. d. iste §. quem no. &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Iterum. Et ad glos. hic quæ dicit, nisi iusta causa inesset tempore contractus, vide Bal. in l. si ea l. C. de vsu. & adde in simil. gl. & Doc. in l. ædem. C. eo.

LEX XXXI.

1 *Aduocatum qui habet gratis, an possit petere salarium aduocati.*

Quòd si domus. Versi. sed & si locator. Istū ver. in cō
ꝙ đt p̄standum, q̄tū p̄stat̃ in scđa ꝯ-
ductione, intelligo si locator fuit ī culpa: aliàs verò ad solā restō-
nē mercedis, vt l. q insulam. & l. si fundus. & l. & hæc distinctio. j̃.
1 e. ¶ † Vltimò no. finē huius l. in arg. ad qōnem. Si euicta est res ad
uocato, ita qđ p̄t petere interesse, & impēsam, vtrū imputabit̃ si-
bi salariū suū ꝓpriū. item si aliquis habuit aduocatū gratis in qō-
ne sua, facit iste §. quod pōt petere salarium aduocati, quod no.
Dixi plenè in l. stipulatus. j̃. de fideius. &c.

LEX XXXII.

In lege. Verbum, ne, siue, neve, īportat, neqs faciat, & ꝙ cu-
ret ne per aliū fiat. h. d. ¶ Op. istum pactum obscurū
debet

debet interpretari ꝙ proferentē, hic aūt interpretatur pro eo, ergo &c. Sol. gl. duo. mo. vt habes in ea. Tu dic, ꝙ l. veterib. s̄. de pact. loquitur in pactione obscura & ambigua, hæc in pactione certa, & clara. Ista. n. interpretatio q̄ fit hic, est propria verbi significatio, cui stare debemus in dubio. l. non aliter. ī. de le. 3. Sed qn̄ verbum, seu oratio habet plures significationes, tunc loquitur lex ꝯria, &c.

LEX XXXII.

a **Qui insulam.** a Refectio necessaria, quæ impedit habitationem conductoris, inducit remissionem mercedis pro rata: nō necessaria obligat locatorē ad interesse. h. d.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Qui insulam. Vide glo. no. & quod ibi Bar. in l. si duo. §. cum inquilinus. ff. vti pos. ver. testari. in fi. & quæ dixi in l. ædem. C. eo post Bar.

§. Aedilis. Conductori fit remissio mercedis pro rata temporis quo re frui non potest, etiam si alteri gratis concessit. h. d. Et sic supplet præcedentem casum, qui loquitur, qn̄ conductor concessit alteri non gratis, &c.

1 *Conductor roncino non licet imponere valisiam.*

a
1 **§. Qui mulas.** a Qui animal ꝯductum onerat pōdere grauiori, hac actione tenetur. h. d. ¶ † Not. casum, contra eum, qui imponit valisiam roncino conducto ad vecturam cum solum locetur ad portandum pondus hominis, &c.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Qui mulas. Vide Cor. in 3. sing. in verbo, onus.

1 *Actum quando videatur vt debeatur tota merces, ante opus perfectum.*

a **§. Qui ædem.** a Pensio, q̄ præstatur ad mēsurā tm̄, ꝑ rata operis facti peti pōt. h. d. ¶ Op. pensio n̄ de-
b betur b locatori, donec ꝯctū in totū impleat ex parte sua, vt s̄. eo. l.
1 sed addes. §. si quis. & no. C. e. l. ædem. R n̄. q̄nq; † ꝓtiū ꝯstitutum est in pedes singl'r: & tunc vn̄r tot locationes, quot sunt pedes, ideo ꝓt mēsurari illud qd̄ est factū, et̄ si nō est opus ꝑfectū, vt hic: secus si in totū opus esset locatum vna mercede. Quod intell'r verū ni-
c si ꝯsuetudine, vel qualitate personæ aliud ꝓsumatur. c Quid. n. si tu ꝯduceres operas alicuius pauperis hoīs, vt faceret tibi domum magnam, & sumptuosam, q̄ certū est se non posse facere, nisi minutatim des sibi pecuniā? Certè vr̄ agi tacitè. vt et̄ ante opus ꝑfectū sibi pecuniam minutatim ꝓbeas, ar. s̄. man. l. si vero non remunerandi, §. si. cum l. seq. & ī. de re. iu. l. semper in stip'lo. & qd̄ ibi not. ¶ Idem si esset cōsuetudo, vt l. quòd si nolit. §. quia assidua. ī. de ædi. edi. Facit ad hoc l. excepto. C. eo. & quod no. per gl. & doc. in l. 2. C. e. &c.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Qui ædem. Vide Ang. cons. 156. incip. in Dei nomine, duo videre oportet.
b Ale. ¶ Pensio non debetur. Quando locator possit petere mercedem operarum, vide gl. & doc. in l. 2. C. e. & late Bar. in l. j. §. diuus. ver. vlterius quæro. ff. de var. & extraor. cog.
c Pom. ¶ Præsumatur. Vide Ale. in l. diem functo. ff. de offi. asses.

a **§. Colonus.** a Excep. violentiæ intell'r de ea, q̄ īfertur ab extraneo, non de ea, quę à se, vel à suis infertur h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Colonus. No. sing. & vide quod dixi post Bar. in l. 4. §. quæsitum. s̄. si quis cau. vide tamen l. si tibi domum, in prin. ī. eod. & quod ibi no. & quod ibi dixi post Bar.
Pom. ¶ Vide Ro. sing. 29. & Ana. cons. 74. & ibi addi.
Paris. ¶ Vide per istum tex. qd̄ dicit Ro. sing. inci. si quis promisit. dicens. ꝙ si quis conuenit, vt teneatur de incendio, tenebitur nihilominus, si fiat per suam familiam.

LEX XXXIIII.

a *Oneris auersi actio est proprium nomen actionis, & hæc actio hodie locum non habet. & nu. 2.*

In naue. Actio oneris auersi, nō habet locū in re, q̄ remanet locatoris, & cū actione alia non ꝯcurrit. Itē debitor q̄titatis respectu certæ sp̄ei, liberatur, si illa sp̄es casu interijt. h. d. Primò ponit thema, & q̄onē. Scd̄ò ponit q̄dā argumenta facientia ad. terminationem q̄onis. Tertiò determinat q. Scd̄a ibi, rn̄dit. Tertia ibi fm̄, q. In tex. ibi, nō videret̄ onus esse auersum, vt s. det̄ actio oneris auersi, q̄ locum habet vbi ꝯtingit casus in re, q̄ remanet locatoris, & hoc sequit̄ dū dicit, Quippe, ꝙ nautæ fuisset. q. d. ista hēt locū qn̄ remanet res locatoris. Ibi, oneris auersi. q. d. hic actio oneris auersi cum alia non ꝯcurrit, sed ita datum esse. ¶ Op. ꝙ ista l. sibi ꝯdicat. Nam cū ī prin. dicat, ꝙ reddat de cōi, postea dicat, ꝙ frumentū ē Saupheli. Gl. soluit plurib. mod. Tene vltimā solutionē dū dicit,
a de cōi, hoc ē de cōiter dato. a Itē op. ad fi. l. nam vr̄, ꝙ Saufelus teneat̄ de casu fortuito, vt l. incēdiū. C. si cer. pe. So. hic tenebat̄ ī gn̄e respū certæ sp̄ei, hoc est, illius frumenti, qd̄ erat in naui: meritò illa sp̄e pempta liberat̄, vt hic, & l. Titiæ textores. §. fi. ī. de le. j. & l. q̄dā. §. pe. eo. ti. de noxa. l. pe. & l. j. de iur emphy. Vel dic ꝙ tenebatur in gn̄e subalterno, dēbat. n. dare de hoc, qd̄ in naue erat. Vn̄ illo toto gn̄e perēpto liberatur, in l. ꝯria tenebat̄ ī gn̄e gn̄alissimo, qd̄ nō ꝓt
b perire. l. in rōne. §. incertæ, ad l. Fal. b ¶ † Quærit̄ vtrū c nomē actio-
1 nis oneris auersi sit proprium nomen actionis. Gl. hic disputat, fi-
c naliter determinat ꝙ sic, & bene, & Io. in arbore facit huic actioni
2 sp̄alem circulū. ¶ † Sed quæro, vtrum hæc actio hodie locū hēat, Gl. sup verbo, superuacuū, determinat ꝙ nō, & bn̄, sed semp hēt locum actio ex locato. ergo effectus huius actionis oneris auersi hodie est sublatus q̄a hēt locū actio ex locato. Et iō licet Io. in arbore ponat istam actionē, nō tn̄ pūctauit eā, nec suā nām, seu mām posuit quasi sentiret ꝙ hodie locum non haberet. ¶ Vltimò no. illam distinctionem ꝙ rerum locatarum duo sunt genera. s. ꝙ reddatur idem, vel tantundem, vt in principio huius l. &c. tene mēti &c.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Communiter dato. Vide Ale. in l. quod te. & ibi per Mod. ff. si cer. pe. Are. in l. Titiæ textores, §. fi. ff. de leg. j. & Ale. in l. si ex legati causa. ff. de verb. obl.
b ¶ Ad leg. Fal. Idem tenet Ias. in §. actionum. Insti. de act.
c Par. ¶ Quæro vtrū. De ista q. & seq. vide p Ias. in §. actionū. Inst. de act. vbi idē cōcludit.

LEX XXXV.

1 *Conductor ad decem annos, dicitur habere ius in re, & non potest expelli per singularem successorem, idem quando locator obligauit omnia sua bona.*
2 *Conductor vt non expellatur de locatione, etiam si bona vendantur, consilium.*
3 *Colonus vt cogatur stare in loc t ove, cautela.*

a **Qui fundum.** a Successor singularis non tenetur stare colono, nec colonus ei. h. d. istud ꝙ hic dicit,
1 in plures annos, intellige in pauciores decem. Nam † si in decem annos tunc ꝯductori q̄reretur vtile dn̄ium, vt l. j. s̄. si ager vecti. vel
b emph. petat. & in l. j. de supfi. & sic hēt ius in re, vn̄ non ꝓt repelli. b
c ab ipso emptore, vel legatario. c Et idē vr̄ qn̄ de locatione est fcm̄ instr̄m, & dn̄s obligauit ꝯductori ōīa bona sua, pro dicta obseruatione: tunc n. colonus pōt dicere. Ego sto in fundo isto iure pignoris, & hypothecæ ꝓ interesse meo. Hypotheca aūt ē ius reale, vt l. pignoris. ī. de pig. & sic transit ad quēcunq; successorem, tn̄ oportet ꝙ ꝯductor anteq̄ ꝯpellatur, incipiat possidere seu detinere iure pignoris. Nam ex eo, ꝙ tenet iure ꝯductionis, ꝓt repelli. vt hic, & l.
2 emptorē. C. e. & l. nihil proponitur. ī. de leg. j. & iō † ē ꝯsiliū, & iā fe- ci fieri, ꝙ in instr̄o apponat̄, ꝙ ex nunc colonus, vel īquilinus detineat dictā rē iure pignoris, vel hypothecę ꝓ obl'one ꝑdicta. Mām istā Doc. ponunt in d. l. emptorē. & dixi ī d. l. si filio. §. fi. ī. so. ma. Ve-
d nio ad secundā d partē, dr̄ hic, ꝙ colonus non cogat̄ stare in ꝯductione legatario, vel emptori re vendita, vel legata. Istud vr̄ verum simpl'r, non distinguēdo vtrū ꝯduxerat ad modicū tp̄s, vel magnū, q̄a semper ex parte coloni, vel inquilini actio est ꝑsonalis, q̄ in singularem successorē non transit, & hoc procederet venditione, vel
3 legato simpl'r facto. Sed si in instr̄o † apponeretur, e ꝓut ꝯsuetū ē,
e vendidit rem, & omne ius, oēmq; actioné realem, & personalem, q̄ competit in dicta re, vel pro dicta re, vel eius occasione faciens eū procuratorē in rem suam, &c. tunc. n. emptor posset agere quasi actione sibi cessa, & cessaret ratio hic posita, quæ dicit ꝙ hæredis, &c. nil interest. n. venditoris postquam cessit, omnes actiones saluas esse, aliàs teneretur, vt s̄. de hære. vel act. ven. l. si nomen.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Qui fundum. Limita vt per Ale. cons. 118. vol 5.
b Ale. ¶ Potest repelli. Adde Bar. in d. l. emptorem, & in d. l. si filio, in fi. & quod ibi dixi post Bal. & per Bal. in l. j. §. quod autem ait prætor. de superficie.
c Pom. ¶ Legatario. Vide Ale. & Mod in l. si filio. §. fi. hic alle. ff. sol. ma. Ale. & alios in l. qui ab senti. § j ff. de acq. pos. Ale. cons. 118. 2. dub. vol. 5.
d Ale. ¶ Venio ad secundam. No. ꝙ colonus non tenetur stare in conductione re in alium translata. quod limita, vt hic per Bar. Item limita nisi pactum factū fuerit inter emptorem, & venditorem, quod pensiones deberentur emptori, vt est tex. in l. insulam, in princ. & ibi no. Bar. ī. eo. & ibi dixi.
e Paris. ¶ Apponeretur. Vide in simili quæ dicit Bar.

LEX XXXVI.

a **Si fundus.** a Si conductor frui non potest re absq; culpa locatoris fit ei remissio mercedis pro rata, si locatoris culpa interueniat, ad totale interesse tenetur.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si fundus. Vide ad intellectum huius legis Bal. in l. j. in ver. 6. op. C. de senten. quæ pro eo quod interest. & vide quæ dixi post Imo. in l. si filio. § fi. ī. sol. ma. & istum tex. pro sing. alleg. Lud. in l. si quis arbitratu, de verb. obli. adde eundem Ro. cons. 177. Bald. cons. 216. 3. lib.
Pom. ¶ Vide per istum tex. quid dicat Bal. in l. diuortio, in prin. vbi per Ias. ff. solu. matr. & vide Imo. consi. 84. Rom. sing. 436. & plene Soc. consil. 88.

1 *Faciens, & fieri faciens an pariter teneantur.*

§. Nā & si vendideris. Op. post venditionem periculum est emptoris, vt s̄. de peri. & commo. rei ven. l. necessariò. in prin. Sol. dicit gl. fallit hic quando prædium publicatur. Tu dic, vt l. ꝯria. ¶ Ad idē opp. de l. Lucius. ī. de euic. Sol. ibi casus contingit post traditionem, hic ante. Venio
1 ad ver. nam & si. & † no. bene ista verba, ꝙ pariter tenetur faciens, & fieri faciens, quando ipse prohibere potest. Simile in l. fluminū. §. quamquam. ī. de dam. infe. & vide qd̄ ibi no. & sic debet intelligi. l. in illa stip'one, ꝓ te non fieri. ī. de ver. ob. facit s̄. e. l. qui insulā. §. ū.

LEX XXXVIII.

Et hæc distinctio. No. distinctionem huius legis. Et aduerte ad l. superiorem circa versicu. quemadmodum inquit, ego dubito. Loquitur. n. ibi de eo qui locauit insulam fabricandam, & insula corruit: nam si bene reipicis, iste q appellat̄ locator, ꝓpriè est ꝯductor. ipse n. dat pecuniā, & cōducit operas alterius ædificantis. Vn̄, si solū corruit, euenit casus ex parte ipsius ꝯductoris, q hic appellat̄ locator, & sic dēt teneri ad totam mercedē. s̄. e. l. sed addes. §. cū q̄dā. Dixi plenè in l. si vno. §. itē cum quidam. s̄. e. Sol. Intelligas. hic, ꝙ ille qui dēbat ædificare insulam, postq̄ solum corruit, locauit operas suas alijs: alias deberet habere totam mercedem, vt s̄. eod. l. sed addes. §. cum quidam. & §. si.

1 *Locatio*

1 *Locatio facta ad colendum fundum in certa parte pro indiuiso, tenet.*
2 *Dominus fundi pro certa parte pro indiuiso potest locare totum locando vtiliter.*
3 *Colonus non potest fundum ita exfructuare vltimo anno, quod fructus anni sequentis extenuentur.*

a §. Cum fundū. Inter socios eiusdē rei, si fit locatio alter nis annis, hēt locū actio ex locato & cō-
b ducto, & etiā actio quæ ex cōione descendit. h. d. ¶ Not. ex isto §.
1 † ꝙ cōsistit locatio ad colendum fundum in certa parte ꝑ indiuiso. Sed ꝯ, qa opus non pt ꝑmitti fieri nisi certa parte ꝑ indiuiso. l. stipl'ones non diuidunt. ꝭ. de ver. obl. ergo non pt locare ꝑ certa pte pro diuiso. Sol. istud esset verum, nisi cōductor hēt ptātem ædificādi in alia parte, vel qa dn̄s, vt hic, vel qa ab alio dn̄o cōduxerat eadē
2 rōne. Puto tn̄, † ꝙ ille, qui est dn̄s pro certa parte, pro indiuiso pōt
c locare totū fundū, c si vtiliter facit, qa tale est negotium, qđ ꝑ pte expediri non pōt. l. hr̄s. §. si vnus. s̄. fa. erc. dixi in l. si cōes ædes. s̄. de
3 neg. ge. ¶ † Item no. d diligenter casum huius §. ꝯ conductores, qui
d in fine anni e ita fundum exfructuant, quòd fructus anni sequen-
e tis corrumpantur. quod no. & tene menti, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Cum fundū. No. ex isto §. ibi, quia dn̄s, vt hic, ꝙ q. est dn̄s partis ꝑ indiuiso pōt locare totū fundū, si vtiliter facit. Et facit ad no. per Bald. maxime in fi. l. j. C. q. test. fac. pos.
b Pom. ¶ Descendit. Vide Are. cons. 126. facit l. serui electione. §. Labeo. & ibi Ale. & Bart. de leg. j. Flo. in l. Sabinus. ff. communi diui. Are. in l. qui Romę. §. duo fratres. ff. de verb. oblig.
c Paris. ¶ Totum fundum. Vide Are. in l. qui Romæ. §. duo fratres. ff. de acq. hær. Alex. in l. serui electione. §. j. ff. de leg. j.
d Ale. ¶ Item no. in fi. Facit quod no. in l. pe. de vsu. leg.
e Paris. ¶ In fi. anni. Vide Ias. in l. si quis nec causam. §. fi. in j. col. ff. si cer. pe.

LEX XXXIX.

1 *Quando quis suscipit in se periculū operis, intelligitur quousq; opus approbetur. Conductor roncini restituens eum domino, & dominus eum, vt sanum recepit, si sciebat vitium, conductor est liberatus.*
2 *Merces fundi si præstatur ad mensurā, periculū est conductoris, donec mēsuret.*
3 *Locatorem operarum casus superueniens quando excuset.*
4 *Dominus quando est in mora mensurandi opus, periculum spectat ad ipsum.*
5 *Qui suscipit in se periculum, per hoc non tenetur de casu fortuito.*

Opus. Qui suscipit ī se periculū opis, tenetur quoad opus apꝑbetur: & q dēt opus ad mensurā, tenetur quoad mensu-
a retur. qđ intellr̄ a de periculo saltē culpa leuissima ɔtingente. h. d.
1 ¶ † Not. diligenter, ꝙ qn̄ quis suscipit ī se periculum operis, intellr̄ quousq; approbet. Et istud facit, ꝙ si cōductor roncini restituat eum dn̄o, & dn̄s recipit eum tanq̄ sanū, ꝙ ex tunc cōductor nō teneatur. Intellige si dn̄s sciuerit vitiū: secus si in restōne illa fuerit deceptus & no. in l. 3. §. in hac. s̄. de triti. & l. & elegāter. §. non solū. s̄. de dolo. & ꝑ Doct. in l. exhibitionis. C. ad exhi. Eodem modo intellr̄ hic. qđ
2 est verū, si approbōne dn̄s fuerit deceptus. Scđo not. † ꝙ si merces
b est p̄standa b ad mensurā, periculū est cōductoris donec mensuret, sicut in vendōne piculū est venditoris donec mensuret, vt l. qđ sæpe. §. si res. s̄. de ꝯh. emp. Sed ꝯ hoc vr̄, ꝙ si bn̄ respicis legem hanc, hic appellat locator impropriè ille. q. dēt pecuniam. s. dn̄s. Conductor verò appellat ille, q dēt opas ꝑpriè, ergo diceret locator operarum suarū: sed sæpè his vocabulis abutimur. l. veteres. §. j. s̄. titu. j.
3 Hoc pmisso, † qn̄ aliqs locat operas suas, casus supueniēs excusat eū. & facit ꝙ dēat hr̄e integrā mercedē l. q opas. ꝭ. e & periculū rei ad eum nullo mō spectat. Sol. hic nō dēbat opas simplr̄, sed ad certū opus hēbatur respūs ꝙ dēbat resultare ex opis. Si ergo opus corruit, nullas opas p̄stitisse vr̄, sicut si nauis perijt. l. si vno. §. itē cum qdā. s̄. eo. Igit nihil dēt hr̄e de mercede. ¶ Tertiò no. † ꝙ si dn̄s est in
4 mora mēsurandi, vel approbandi opus, ꝙ tenet, & iō sit cautus operarius, vt hoc ꝑtestet. ¶ Quartò no. † casum exp̄sū, ꝙ suscipere in
c se periculum, c non facit quem teneri de casu fortuito, vt gl. hic dicit de quo plene in l. sed & si quis. §. q̄situm. s̄. si quis cau. Dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Intelligitur. Vide ad hoc Rom. cons. 297.
b Ale. ¶ Merces est præstanda. Quis dicatur conductor, vel locator adde Bar. in l. 2. C. eod.
c Paris. ¶ Periculum. Istud non procedit, qn̄ per aliquod verbum nō posset opponi, nisi importaret casum fortuitum. Casus est sing. in l. item cum quæritur. ff. loc. secundum Rom. sing. 443. inci. tu habes. Facit ꝙ dicit Bar. in l. sed & si quis. §. quæsitum. ff. si quis cau. quē vide omnino. Idem dicit Comen. cons. 185. inci. Laurentius. in j. col. ad fi.

LEX XL.

Si priusquam. Not. ex hac l. à ꝯrio sensu, ꝙ casus superueniens non liberat à pena præcedentis culpæ, & sic sufficit ab initio interesse, vt l. qui autem. §. j. s̄. si quis caut.

LEX XLI.

Qui operas. Locator operarū debet hr̄e mercedem totius tpis, si per eum non stat. Idem in aduocato. h. d. De materia vidistis plenè in l. si vno. §. item cum quidam. s̄. eo.

LEX XLII.

a Non solet. a Gl. legit istam legem duob. modis. Primò, ꝙ si dn̄s conduxerit rem suam, ꝙ sibi non præiudicat: de quo plenè in l. si aliquam rem. de acq. pos. Secundo modo legitur, quando quis rem suam locat alicui, tunc non transfertur dominium. Fallit in l. in naue. s̄. eo.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Non solet. Ex locatione tn̄ in longū tp̄s, vel in perpetuū transfertur possessio naturalis, vide Alex. cons. 1. in 4. volu. Vide quæ habes ad Bar. in l. j. ff. si ager vecti. vel emp. pe.

LEX XLIII.

1 *Custodiam qui promisit tenetur ad arctissimam diligentiam, & non de casu fortuito.*

a Qui mercedem. a Qui promisit custodiam, tenetur de periculo & damno dato ab alio, ꝙ po-
b tuit per custodiam reparari. b h. d. cum l. seq. ¶ † No. quòd qui pro
1 misit custodiam, tenetur ad arctissimam diligentiam, & non de casu fortuito, sed de leuissima culpa tantum.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Qui mercedem. Vide Pau. de Ca. distinguentem, & vide no. in l. dn̄s horreorū. ꝭ. eo. Pom. ¶ Vide Roma. sing. 31.
b Pom. ¶ Reparari. Adde quod ita consuluit Ro. cons. 389. inci. vt clarius.

LEX XLV.

Si locatum. Hæc actio concurrit cum actione furti, & lege Aquilia, tamen altera quis debet esse contentus. h. d. cum l. seq.

LEX XLVII.

1 *Pedagium exigendi ius locari potest.*

a Locare. a Op. de l. arboribus. s̄. de vsufr. & §. minus. Insti. de vsu & habi. Sol. vt in gl. quòd illud in seruitutib. personalibus hic in realib. Et est ratio, quia seruitutes reales sunt iura prædiorū, vt l. qui aliena. §. fi. s̄. de neg. gest. Et ideo non habenti p̄diū non possunt deberi, vt s̄. cōia prædiorum. l. j. vtilitatem enim prædiorum respiciunt. l. & Attilicinus. s̄. de seru. rust. præd. meritò ille, qui habet seruitutem realem, nō potest eam concedere alteri, quia cohæret suo: si aliter vteretur, non respiceret vtilitatem prædij sui. Secus in seruitutib. personalibus, quia mihi vtilitas est, si possum
b locare vsumfructum, sicuti ego vtor. Et ex hoc dicendum est, b ꝙ
1 † iura quæ cohærent solo, non tamen ad vtilitatem soli, vel terri-
c torij, possunt locari, vt puta, ius percipiendi c pedagium. Tex. est in l. fi. C. de vecti. & commis. Dixi plenè in l. cotem. §. fi. de publicanis. & examinaui quando venditor, vel locator locat pedagium, quid transeat, dic vt ibi plenè dixi.

ADDITIONES.

a Paris. Locare. Vide Ro. cons. 151. & Ale. cons. 34. col. j. volu. 4. Ale. Vide hic Pau. de Cast. qui ponit, ꝙ vsurarius non possit alteri locare.
b ¶ Dicendum est. Vide Ale. cons. 32. col. j. vol. 4.
c Alex. ¶ Ius percipiendi. Ius percipiendi pedagium potest locari, & adde Bal. in l. si ea pactio, in fi. C. de vsu.

LEX XLVIII.

a Si tibi domum. a Damnum datum à seruis locatoris nō venit in hanc actionem. h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si tibi domū: Adde tn̄ ꝙ in incorporalib. venit ēt impatiētia familiæ, tex. ē no. in l. is cuius. si ser. vē. scđm Bal. in auth. & qui, de bo. aut. iu. pos. & vide in l. qui insulam. §. fi. s̄. e.

Si hominem. Damnum datum ab homine locato, non venit in hanc actionem, si locatori nil potest imputari. h. d. text. cum gl.

LEX XLIX.

a Si quis conduxerit. a Non valet cōductio vno nummo facta. ¶ Op. ꝭ. de iu. dot. l. si vsusfructus. Dicit gl. Sol. ibi speciale, quia fit ex necessitate, cum res nō est digna mercede maiori, & iō non hēt instar donationis. Et ex hoc sequitur, ꝙ si quis cōduceret vnā rem non dignā maiori mercede, tūc valeret cōductio. De quo plenè dixi in l. si qs an̄. §. fi. ꝭ. de acq. po.

ADDITIO

a Ale. Si quis conduxerit. Per Bal. in rub. C. de iu. emph. de locatione facta vno nūmo &c.

LEX L.

Cum apparebit. Ex hoc contractu possunt cōstitui duo rei, nec habebūt beneficium diuisionis secundum ista tempora, sed beneficium cessionis sic. hoc dicit. Hodie vero habent beneficium diuisionis, per authen. de duobus reis. in corpor. &c.

LEX LI.

Si cui locauero. Potest quis locare quod conduxerat, & in hac actione contra non restituentem iuratur in litem. h. d.

LEX LII.

Si ignorans. Qui ignorat qualitatem personæ, non punit si cum eo ꝯxit tanq̄ cum quolibet. h. d. facit ad quæstionem, ꝙ qui percussit clericum incedentem more laici in habitu seculari non tenetur De hoc dixi in l. item apud Labeonē. §. si qs virgines. ꝭ. de iniu. Dic, vt ibi dixi, &c. hic nō sunt alia dicēda.

LEX LIII.

Ea lege. Pactum appositum pro locatione, non extenditur, vt ei noceat. hoc dicit.

a §. Locaui. a Singularis est §. Qui locauit operas suas, vt certum opus faceret, tenet de operis vitio, siue vna pensio, siue in singulos dies præstita fuerit. Qui autem operas suas singulis diebus locat, nec ad certum tempus se adstringit, de vitio

ADDITIO.

a Alc. ¶ Locaui. Et no. secundum Bal. in l. 2. C. eo. tit. &c.

a tio operis a non tenetur.h.d.quem §.nota bene.¶Item no.& non refert,an soluatur vna pensio, an in singulos dies. Quod intellige quantum ad distinctionem huius §.ne cōductor de vitio teneatur. Secus quo ad alios casus.dixi in l qui insulam,in fi.s̃.eo.&c.

ADDITIO.

a Ale.¶De vitio operis.Sed istud intelligendum est,si sine dolo fecit, alias non,secundum regulam, cum non debeant contrahentes se dolo decipere. l. sed & si pupillus.§. sed si alias.s̃.de insti.& no.in l.item si pretio.§.quemadmodum.s̃.e.cum si.&c.

LEX LIIII.

Si decem. Si in quantitate mercedis erretur, statur voluntati eius qui mercedē recipere debet.h. d. ¶Op. de l.j.§.si stipulanti j̃.de ver.obl.Sol.vt in gl.

LEX LV.

Qui fideiussor Qui fideiubet pro conductore conductoris, non tenetur principali domino. h.d.

LEX LVI.

1 *Fideiubens in omnem causam,intelligitur sortis,& vsurarum.*
2 *Bonæfidei in contractibus veniunt vsuræ officio iudicis.*
3 *Iudicis officium non præsupponit obligationem.*
4 *Fideiubens pro accusato,vel inquisito tenetur etiam ad pœnam quæ infertur propter negationem maleficij,vel solutionis non factæ in terminum.*
5 *Idemnitatis promissor obligatur ad sortem,& ad vsuras.*
6 *Fideiussor simpliciter acceptus,an videatur intercedere in omnem causam.*

Quæro. Fideiussor q̃ in oēm causam intercedit, vel fideiubet iudicatum solui,vel indemnitatem promisit,tenetur ad sortem,& vsuras,ēt officio iudicis venientes.h.d. Vel breuius. Qui fideiubet in omnem cām,tenetur de vsuris, & omni q̃titate.
1 h.d.¶†No.q̃ q fideiubet a in oēm causam,intelligitur tam sortis,
a quam vsurarum. ¶Secūdò no.† q in ɔ̃ctib.bonæfidei veniunt vsu
2 ræ officio iudicis non iure obligationis, & sic officium iudicis obligationem non præsupponit,vt l.qui per collusionem.§.j.s̃.ti.j. Itē
3 dr̃ hic,q qui promisit iudicatum solui, intelligitur promisisse tam
4 super sorte,q̃ super vsura. Quod † est notandum pro his, b qui to-
b ta die fideiubent pro accusatis,vel pro inquisitis, vt non solum teneantur ad pœnam maleficij,sed ēt ad pœnā,q̃ infertur occasione negationis ipsius maleficij,vel ēt solōis non factæ intra terminū
c sed ɔ̃ hoc facit multum s̃.de in lit.iur.l.j.& ibi dixi. Quartò, not. c q
5 ille † qui promisit indemnitatem,obligatur ad sortem, & ad vsurā,q no.facit C.si ma.indem.ꝑm.l.1.& 2.& aduertendū est,q iste q indemnitatem promisit,differt ab alijs fideiussorib.Nam hic,ēt fm iura antiqua,non poterat ɔueniri,nisi discusso principali.Hoc.n.ipsum verbum sonat,promitto indemnitatem,hoc est, illud qđ ab illo ɔsequi non posses.l.stipulatus.§.j.j̃.de ver.ob.& C.de sen.q̃ sine certa quantitate.l.j.& C.de conuen.fisci.debi.l.j.lib.x. ¶Vltimò gl.
6 hic tractat † mām,vtrum fideiussor simpl'r acceptus videatur itercedere in oēm cām?Et ista est mā l.centum Capuæ.s̃.de eo,q cert. loc.dic,vt ibi.Et gl.hic distinguit omnes casus clarè,& aperte,quia aut fideiussor intercedit in sortem tantum,&c.quam glo.vide,&c.

ADDITIONES.

a Poma.¶Fideiubet.Pro hoc optime videtur facere tex.l.Græce.& §.post litem.vers.an ergo,& in ver.tertius.ff.d. fideiuss.
b Ale.¶No.pro his. No.q.de qua vide in l.j de in lit.iu.& ibi ea quæ dixi, adde q ibi posui.
c Ale.¶Quarto no.Adde Bal.in l.j.C.de reuoc.his quæ in frau.cre.vbi idem tenet,etiam si fuerit renunciatum beneficio de fideiuss.quia istud venit ex natura obligationis,& idem Bal.in l.si pro ea.C.man.in 12.q.& ibi hoc ponunt Mod.in l.cum eorum. C.de sen.& not. in auth.præsente de fideiuss.& adde Bar.per istum tex.in l.Imperatores, §.fi.j̃.de admi.te. ad ciui.perti.& gl.j.in l.j.C.de conue.fisci.deb.hic alle.& tex.ibi.gl.fi in l j.C.de decu.li.x. Imo plus notanter dicit Bar.per illum tex.in l.pater,in prin.j̃.de dot.præle. q talis promittens indemnitatem,compellitur suscipere iudicium,qđ non habes alibi.
Pom.¶Vide Ale.cons.32.col.j.vol.4.& cons 126.2.volu.& cons.114.volu.3.vbi dicit q ille, cui est promissa idoneitas,non potest agere contra promittentem, si aliunde potest conseruare,& vide pro fine huius l.pulchrum consilium Ana.cons.178.& ibi addit.

1 *Reductionem ad arbitrium boni viri non petere promissio,poterit tamen peti, si inique fuerit arbitratus.*
Filium non exhæredandi promissio intelligitur nisi cām exhæredationis dederit.
Promissio de non offendendo,intelligitur nisi causam dederit.
In contractibus,in quibus vltro citroque promittitur,quis non tenetur ad pœnam cum effectu,si omnia non sunt seruata per partem.
2 *Colonus non debet expelli intra biennium,& quando intra triennium.*

a §.Inter locatore. a Promissio de non expellendo,intelligitur si colonus in solōne pensionis
† per biennium non cessauerit.† h.d.Quod no.& est optimus §.& fa
b cit ad multa,b s.promisi sub pœna non petere † arbitramentum re
1 duci ad boni viri arbitrium, q si fuerit iniquè arbitratus, q reducere possim,quia debet intelligi,si æquè fuerit arbitratus,vt hic, & l. si libertus.de ope.lib & per Dy c.scienti.ex.de reg.iur.li.6.Dixi plenè in l.societatem.§.arbitrorum.s̃.pro socio.Item si promisi filium non exhæredare,intelligitur nisi causam exhæredationis dederit.l.
c quidam cum filium.j̃.de ver.ob.Item si promisi te nō offendere, c intelligitur nisi cām offensionis ɔmiseris.l.q seruum.j̃.de verb.ob. Et gnal'r notandus est iste §.ad oēs ɔ̃ctus, in quib. vltro citroq; aliquid promittitur,vt quis non teneatur ad pœnā cū effectu,si p aduersam partem oīa seruata non sunt.facit l.Iulianus.§.offerri.s̃.de
2 act.emp.† Itē no.q colonus non dēt expelli intra bienniū.fa.l.
d co.l.cū dñi.¶Ad istud op.d C.de iur.emph.l.2.gl.non declarat pēne istā mām,& iō dicas, Aut loqueris in emphyteuta,aut in simplici colono.Primo casu,aut est emphyteuta priuati, & requiritur q cesset p triennium l.2.C.de iur.emph.aut est emphyteuta ecclesiæ
. & tunc sufficit bienniū C.de sac.san.ecc.auth.qui rem.Aut loqris
† simplici colono,tunc aut ē facta promissio † de non expellēdo, &
e tunc non pōt expelli,nisi cessatum sit p bienniū,e vt hic. Aut hec p
f missio f non est facta,& tunc aut colon⁹,vel inqlin⁹ ē pñs,& ēt cessat soluer̄,& tūc stati pt expelli,g vt C. e.l.ędē.& j̃.e.l.pe.ī pri. Aut
g est abñs,ita q ñ reperit,& tūc dēt expectare p bienniū.l.cū dñi.j̃.e.

ADDITIONES.

a Paris.¶Inter locatorem.De effectu huius promissionis,& quid debeat in specie fieri, vide Ale.cons.474.Item q colonus vel inquilinus possint per dñm, propria authoritate expelli,vide in Berta.in verb.emphyteuta solum debet.eō ibi addidi.& ibi etiam quid si possessio reperiatur penes tertium,de quo etiam in l si quis conductionis.C.e.ti.istum §. alleg.Bal.in l cum nota.C.de transa.vbi vide in prin.
Poma.¶Not.q ex isto § potest sumi regula, q vbi aliquis vult petere aliquid ex aliquo contractu, debet ante omnia probare se adimpleuisse omnia deducta in contractu ex sua parte.Bar.cons.12.col.j.vol.2.Item no.q non adimplenti non est adimplendū.Quod procedit etiam si interuenisset iuramētū,vt est tex.& ibi no.Bal.in c.peruenit,de iureiu.
† Clau.¶Cessauerit.Et limita vt per Ale.consi.111.vol.3.
b Ale.¶Et facit ad mu ta.Et adde q no.in l.Iulianus verum debitorē.s̃.de cond.ind.Item facit ad id qđ no.dicit Bal.in l.j.in vlt.col.C.de vsur.&c.Et omnino bene dicit Bald. in c. j.in tit qualiter d feu.pro.pri.q q non facit qđ debet,non recipit qđ oportet.Ista n. est natura pœnarum,siue legalium,siue conuentionalium, quia liquida debet esse causa, vt pœna petatur,per illum text.& not.in l.non erit ff.de iureiu.In pœnis.n.liquidis sana dēt esse probatio.l.in testi ō.la grande,de cond.& dem.Benè facit l cū pas dilectum.§ illi dēt, ff.de reg.iu.& ideo semel consulere habui,q cum agens ad pœnam, fecerit aliquod pena lę,vt in pœnā reinciderer,quia non adimpleuit contractum ex parte sua,sequitur q non potuit agens petere pœnam.Et iō bene dicit Pau. Apost.Probet autem se homo.& sic de pane illo edat,& de calice bibat.Bene facit d.§ offerri.Item qui pœnā petit, dēt esse extra omnem culpam.l.cum pater.§.libertis,de leg.2.Facit quod voluit Ian.in c.mandatū, de rescr.Cuius dictum sequitur Bal.& Sal.in l.cum ꝓponas.C.de pac.Frustrà.n.q simplorat auxilium,q ipse non seruauit.c.ex eo,d. reg.iur.in 6.& in c.frustra,eo.tit,facit, quod voluit Bal.in auth.dos data,C.de don.an.nu.Quomodo ergo,inquit,te habeam in principem,cum tu non habes me in seruitorem,vt c.cito subiectus,95.dist.& dixit Bal.in l.nō erit,de iureiu.ergo illi est q si reus non vult respondere positionib.actoris, nec actor positionib.rei,quòd tota mora imputatur actori.Vide ibi glo.in tantum,q agens debet probare se impleuisse ex sua parte,si vult pœnam,ar.l.si pater,C.de act.empt.& q ibi Bal. Vide ad prædicta quæ habentur in l.qui pendentem.s̃.de ac.emp.& ideo dixit Raph.Ful. in l.filiæ.C.de col.q si ago ex empto,& non dico solutum pretium,vel non offero, quod cedit libellus.Vide etiam ibi Bal.Facit quod voluit Bar.in l.eum qui ita.§.qui ita,de ver. obl.& l lecta,si cer.pet.& l.exceptionem de prob.C.& in l.si vnus.§.pactus, de pac.& Bal. in d.l.si pater,& in d.l.Iulianus.§.offerri.Frangenti.n.fidem. &c.d.l.cum proponas. Facit quod habetur l.qui cum maior.§ si libertus,in verb.ignoscendum est, si voluit se vlcisci, ff.de bo.lib.in l.qui quidem,s̃ de transa.& q ibi dixit Bal.in l. cum proponas. C. de nau. fœn,vbi dicit,si promisi non inquietare aliquem,procedit,nisi causa inquietationis procedat ab eo.Facit q voluit Bar in l.j.§.cum arieres si quadrupes pau fecisse dica. & in d. §.si libertus,& Abb.in c.bonæ.el 2.de elect.in c.peruenit.de iureiur.
c Pom.¶Non offendere.Vide Pan.cons.61.j.col.vol.2.& consi.62.in fin.eo.vol.Rom.consi. 211.Alc.cons.52.vol.2.j.col.vbi dicit,q ista verba,promitto te non molestare,intelligatur, nisi illa molestia oriatur ex natura contractus.Vide Bal.cons.52.vol.1.Felin c.causam quæ,de rescr.Alc.cons.163.vol.2.
d Alex.¶Op. Aliter loquitur Bal.in auth.qui rem.C.de sacrosan.eccl. quem hic refert Pau. da Ca.in fi huius l.ibi,est autem colonus,&c.quando colonus, vel inquilinus non soluēs possit expelli,& quo tempore dicatur cessare soluere.vide not.Bald.in l.eadem.& ibi late de hac materia.C.loc.& ibi etiam quando intelligatur istud biennium,& per Bar.& Imo. omnino in l.vectigalia.§ j.j̃.de pub.
† Clau.¶Promissio.Istud intellige,nisi iurasset soluere,& facit,quia tunc incidit in pœnam l.si quis maior.C.de transa.
e Paris.¶Bienniū.Vide Ale.cōs.106.vol 3.qui limitat nisi conductor iurauerit vide Mar. Ant.Banne.in trac.de vir.iur.ver.x Itē & de intellectu huius §.vide quæ dicit Bar.hic,latissime Ias.in auth.qui rem.C.de sacros.eccl Et quando procedat decisio huius §.vbi adest iuramentum,vide Ale.cons.477.de quo s̃.
f Po.¶Promissio,Vide Ale.cons.131.in j.col.vo.4.& cons.117.vl.col.e.vol.Pan.consi.71.ad fi, in j.vol.Bal.in c.quærelam.& ibi Fel.de iureiu.& pulchre Ale.cons.85.vol.5.& vide ēt eum dē cōs.76.vo.5.& omnino cōs.105.vol.3.vbi plura aurea deducit.Ias.in l.2.C.de iur emp.
g Paris.¶Potest expelli.Tamen non priuatur in vsum totius tēporis,sed solum pro eo anno,quo non soluit,non pro alijs,si velit soluere.Vide Bal.in c.quærelam,ad fi.de iureiu.

§.Paulus. Alias incipit,seruus.Æstimatio facit transire periculum rei in accipientem.h.d.Vidisti in l.cū fundus.s̃.eo.& videbitis in l.j.j̃.titul.j.& tenementi hanc l.pro bestijs, quæ dantur Mezadro seu Ozallo æstimatæ,&c.

LEX LVII.

1 *Locator domus quando teneatur ad custodiam.*
2 *Merces qui in horreo ponit,si ibi ponit custodes,an videatur renunciare custodiæ debitæ per dominum.*
3 *Domus qui habent notitiam,si sint suspecti quando domus frangitur,& quòd tales possunt torqueri.*
4 *Vicini possunt capi per officiales,quando maleficia occulta committuntur.*

a Dominus horreorum. a Domini horreorum non tenentur de effractura,nisi
b custodiam promiserint:custodes tamen exhibere tenentur. q no.
1 ¶Op.j̃.e.l.cum in plures.b §.fi.Sol.Qñq;† quis locat totam domū: & tunc sine dubio de custodia non tenentur, vt in l.contraria. vñ domini , qui habent apothecas suas in plateis, & locant eas, ad nihil

ADDITIONES.

a Paris.¶Dominus horreorum.No.quomodo domus frangitur. Istud tamē intelligit Sal. in d.l.ex diui.in fi.C.locati.solum procedere in vilibus personis,Idem Bal.in l.j.in prin.C. locati & ibi vide apostillam Ale.ad Bal.
b Ale.¶Cum in plures.Adde Bald.in l.j.C.eo.Et quando quis teneatur pro custodia, vide Bal.in l.ex diuis.C.eo.

nihil tenentur. Qñq; quis non locat totam domum, sed ipse retinet eam, in ea tñ domo sunt certa loca, horrea forte, vel cameræ, in quibus alij venientes reponunt merces suas, & dñs ꝓ hoc aliqd recipit, ipso dño, vel aliquo ꝓ eo retinēte clauē totalis domus: tūc loquitur ista lex, quo casu gl. distinguit hic optimè: qa si nihil ē dictū, vel dixit se nolle teneri de custodia, tunc ad nihil tenetur, nisi vt custodes exhibeat ita loqtur hic. tenet tñ ſm gl. qñ nihil dr̄ d. dolo, & culpa leui ex nā ꝯtus locationis, & ꝯductionis, sed putarem eos magis teneri ēt de leuissima à simili, ꝓut dicim⁹ de nauta, caupone, & stabula. vt s̄. nautæ, caupo stabu. l. 3 § hoc edicto. & hoc est
a verum, si isti reciperent [a] res ad similitudinem nau. cau. stabu. tunc enim vr̄ custodiam rei promittere, quæ promissio facit eum teneri de leuissima, vt l. qui mercedem. s̄. eo. sed si illo modo res reciperet, tunc verum diceret gl. ꝙ tenetur de leui tantum. Si verò casum
2 fortuitum promisisset, specialiter tenetur. l. si quis fundum. s̄. e. & l. si quis. §. q̄situm si quis caut. & ibi plenè dixi. ¶ Quæro qd † ille q merces in horreo ponit, apposuit ibi custodes, vtrum videat̄ renūciare custodiæ debitæ p dn̄m horrei? dic vt l. si vt certo. §. si d. me. s̄. ꝯmo. & ſm p̄dicta debet intelligi. C. eo. l. j. & l. ex diui Pij. ¶ Vltimò,
4 b no. † ex ista l. [b] ꝙ illi qui habent notitiā domus, sunt suspecti, qñ domus frangitur, vt hic, propter ædificiorum notitiā. & iō tales personæ de facili possunt torq̄ri ad inuestigationē veritatis, vt hic. Et iō
4 † officiales, qñ committuntur maleficia occulta, consueuerunt capere vicinos, à quibus verisimiliter potest declarari veritas. Ad qđ facit lex, si ita. in fi. j̄. de fun. instru. & hoc tangit ibi Iac. de Are.

ADDITIONES.

a Alex. Reciperent. Caupo tenetur de leuissima culpa, idem tenet Bal. in l. certi, C. eod.
b Ale. ¶ Ex ista l. V[illegible] [illegible], adeo ꝙ possunt torqueri de facili, & vide Bald. in l. j. C. eo, & adde B[illegible] [illegible] quod voluit Bal. cons. 446.
Pom. Vide Ro. cons. [illegible] Cast. cons. [illegible]

a **§. In conducto.** [a] Quod inquilinus expendit in meliorādo domum, pot repetere à domino. h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶ In conducto. No. [illegible] expensis [illegible], & de hoc etiam quid in emphyteuta, vide B[illegible] [illegible] emphy & [illegible] habentur in l. coi[illegible] in princ. & quod [illegible] gl. & B[illegible] j̄. eo. & Bal. in d. l. j. [illegible] hic dicta.

§. Qui contra. Qui rem conductam deserueritante tempus. dominus ad interesse tenetur. h. d.

LEX LVIII.

1 *Conductor quando non apparet, domus conducta debet aperiri, & eius massaritiæ discuti, & describi coram vicinis. Item notarius publicus ad hoc dari debet à rectore petenti. & nu. 2.*
3 *Conductor non expectatur biennio, quando de sero ingressus fuit domum, & mane non reperitur, & tunc domus aperitur.*

a **Cum domini.** [a] Si conductores nō apparent, nec soluitur per bienniū, possunt domus, & horrea aperiri, & quæ ibi sunt coram publicis personis describi. h. d. quem ca-
1 sum nota. ¶ † No. qñ conductor non apparet, debet domus aperiri, & eius massaritiæ discuti, & describi coram vicinis, potest etiam coram publicis personis. ꝙ tene menti, quia similes casus sępe oc-
2 currunt. ¶ Item not. [b] qñ petitur notarius publicus à rectore ciuita-
b tis debet ei dari ad hoc, ꝙ ēt no. quia sæpe occurrunt similes casus.
3 ¶ Item no. † ꝙ debet expectari biennium. qđ est verum qñ cōstat qđ ꝯductor absentauit se. Si. n. visus fuit ingredi domum de sero, & de mane non reperitur, tunc intra modicum tempus debet aperiri, quia forte est infirmus vel est mortuus & iacet in domo, vt contigit de quodā scholare huius ciuitatis, arg. l. j. §. j. j̄. de ser. fug. & l. requirendi. C. de ser. fug. & c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Cum domini. Q. ñ conductor non apparet, vide Bal. in auth. quæ res. C. de sacros. eccl. in fi. & Bal. in l. ædem. C. eo. in ver. secundo oppo. excepcio casus huius l. non licet do inino rimari in domo inquilini, vt no. B. l. in l. certi, in prin. C. eo.
b Paris. ¶ Item no. Vide Ale. cons. 131 col. j. vol. 4.

LEX LIX.

Qui domum. Damnum contingens ex humore præstito parieti per terram appositam, per actionē ex locato purgatur. h. d.

LEX LX.

Insulā. Pactum. ꝙ pensiones debeantur emptori; intell'r de debitis vēditori. h. d. Vidistis simile s̄. tit j. l. si mercedem. No. ꝙ hoc pactum prodest, vt emptori teneatur conductor, aliàs secus, vt l. qui fundum. s̄. eo. & c.

a **§. In operis.** [a] Breuitas termini nō vitiat ꝯtum bonæfidei. h. d. quem casum no. ¶ Op. s̄. de eo ꝙ cer. lo. l. 3. §. si quis ita. Sol. Breuitas spacij vitiaret ꝯtum stricti iuris, vt ibi, nō ꝯtum bonæfidei, vt hic, nec dispositionem testamenti, vt l. si mihi & tibi. §. j. j̄. de le. j. Ratio, habet instar bonæfidei, vt l. in minorum. C. in quib. causis in integ. rest. non est necessaria, & c.

ADDITIO

a Ale. ¶ In operis. Adde Bal. in l. arbores, §. j. per illum tex. de vsuf. & Bald. in l. j. vers. quæro quid in contractibus. C. de his, quæ pœ. no.
Pom. ¶ Vide per istum tex. quid dicat Bal. in c. j. §. ad hæc, in titu. hic finitur lex Conra.

1 *Dictio, ad, facit modum.*

§. Quidam. Si ꝯductori ꝓmittit̄ pecunia ad opus, p̄t illā primo petere si satisdet de expendendo illam in ope. h. d. ¶ Op. ꝙ pecunia debet̄ demū opere facto, & sic impleto ꝯtu ex parte sua. l. ædē. C. e. & l. sed addes. §. si qs cū i annū s̄. eo. & l. q insulam. §. pe. & ibi dixi? Rn̄. hic non loquitur de mercede sed de pecunia, q̄ promissa est ad refectionē, hoc est, vt reficiat̄. Ista. n. di-
1 ctio, † ad, facit modum. [a] l. quib. §. Termilius. j̄. de ꝯdi. & dem. ¶ Et
a ex hoc no. ꝙ sicut in vltimis voluntatib. relictū sub mō p̄t peti p̄stita cautiōe d' implēdo modū. l. si tibi. j̄. de le. 3. & d. §. si. ita ēt ī ꝯtib.
b ꝙ hic maximè verū est: [b] cum modus implendus sit de pecunia, q̄ dat̄, qm̄ sine ea nō p̄t fieri refectio, facit l. hmōi. in prin. de le. j. Et sic ex hoc apparet, ꝙ hæc lec. nō facit ad qōnē illā, vtrum in ꝯtib. inter viuos sit locus cautioni Mutianæ: qa illa habet locum in cautionib. de non faciendo: sed hic loquitur in cautionibus de modo implendo, de quo dixi in l. Mutianæ. j̄. de condi. & demon. & c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Dictio, ad, facit modum. Quid in sententia, Vide l. cum eorum. C. de sen. & facit ad no. q. B. [illegible] Io. de Imo. in l. fideicommiss. de leg. j.
b Alex. ¶ Verum est. No dictionem, maxime, quia vult id' m esse, etiam si non esset implendum de alia pecunia. Et ita tenet Io. de Imo. in l. Mutianæ, de condi. & dem.

LEX LXI.

1 *Conducens opus faciendum faciendo partem non liberatur.*
2 *Conductor, si pars operis corruit, debet habere integrum tempus ad refectionem.*
3 *Operis pars quæ corruit, cuius expensis refici debeat.*
4 *Medico qui curauit podagrum, si postea rediȷt infirmitas, an debeatur salarium.*

a **Martius.** [a] Casus cōtingens in parte opis facta, cedit ad periculum locatoris: nisi culpa ꝯductoris intercessit. h. d. ¶ Op. de ser. vrb. p̄d. l. eū dēre. Gl. soluit optimè hic, qa ibi debe
b bat ꝑpetuā seruitutē, hic ad tp̄s. ¶ Scd̄ō op. de l. & iō. [b] j̄. de ver. obli. Solu. glo. dicit, ꝙ ibi opus corruit culpa ædificantis, hic sine culpa. Istud ē diuinare, licet cōiter oēs teneant. Tu dic. ꝙ illa lex loquitur
1 in casu, quo ista, tñ p illā declarat̄, & gl. ista. Sciēdū est igit̄, ꝙ ille † q ꝯduxit opus faciēdū, faciēdo p̄tē, nō liberat̄, qa dr̄ obl'o indiuidua, vt j̄. de ver. ob. l. stipl'ones nō diuidunt̄. & in l. in executione. §. sc̄da spēs. dēt ergo adhuc facere totū op⁹, sed dubitat̄ de duob. Primò,
2 † postq̄ pars operis corruit, an dēat iterū hēre integrū tp̄s ad refe-
3 ctiōnē totalis operis? Et vr̄ ꝙ sic. l. ꝯria. † Itē dubitat̄, cuius expensis? Istud declarat̄ hic, qa de ea parte q̄ corruit, periculū fuit dn̄i totū, vn̄ illa pars reficitur ad pecuniā dn̄i cum piculū sit ei⁹: residuum facit ipse vigore primæ ꝯductionis, ꝑ hanc l. ꝯiunctā cum illa. Vltimò
c hęc lex inducit [c] in argm̄ † ad qōnē de medico q̄ ꝓmisit aliquē cu-
4 rare de podagra, & ipse liberatus ē aliquibus dieb. & postea reuersa est infirmitas, an debeat hēre totū salariū? Et gl. arguit pro, & ꝯ, & bn̄. Tu distingue sic, Qñq; ꝑ curam adhibitam à medico, infirmitas, & eius cā cessauit, & postea ex noua cā superuenit infirmitas: tunc medicus dēt hr̄e salariū: qa de p̄senti infirmitate vr̄ cogitasse, de qua ē sanat⁹. Ita loqtur argm̄ factū ī vltima p̄te gl. Qñq; infirmitas seu eius cā non fuit curata, sed visa ē aliqual'r cessare, & tūc nō curauit eū, & iō nō dēt hēre salariū. & sic loqt̄ argm̄ fc̄m in j. parte gl. Aut de hoc dubitat̄, & tūc aut infirmitas reuersa ē de ꝓximo, & vr̄ ex prima cā, & nō dēt hr̄e salariū: si ex īteruallo, & tūc de nouo
† & ex noua causa, vt l. plerique. j̄. de ri. nu. & de diuor. l. 3. & 4. & c. †

ADDITIONES

a Paris. ¶ Martius. Adde circa istam materiam, ꝙ locans operas suas dietim pro conficiendo opere, tenetur omnino de confectione operis. si opus corruat, vide Crem. sing. 82, vide in l. & ideo. de verb. obl. per Bar. & alios de materia.
b Ale. ¶ De l. & ideo. Quando autem ædificans teneatur de vitio operis, vide singu. in l. ea lege. §. locaui. s̄. eo. Adde Ro. cons. 227.
c Ale. ¶ Hæc lex inducitur. Adde l. pecuniam. & ꝙ ibi per Bal. post gl. C. de cond. ob cau. & per Imo. in l. si ita stipulatus essem abs te. de verb. obli. per Spec. in titu. de salario. § fi. ver. j. per Io. An. in regula, contractus. in mercu. quam alleg. ibi Pau. de Ca. vt hic per eū,
† Clau. ¶ L. 3. & 4. & c. Vide in simili Bal. in l. humanitatis. circa fi. C. de impub. & alijs subst. & refert Ale. in l. ex facto. de vulg.

LEX LII.

1 *Conducens magnam domum tempore pacis, vt ibi faceret hospitium, si guerra superuenit, & mercatores non transeunt, an fiat remissio.*

a **Cum in plures.** [a] Si domus non p̄t habitari, vel ad habitandum locari, dēt fieri remissio merce-
b dis: nisi alia æquè ꝯmoda p̄stetur. h. d. ¶ Sed q̄ro [b] de facto ꝙ acci-
1 dit in ciuitate † Eugubij: tempore pacis quidam cōduxit magnas domos intentione, & proposito tenendi ibi hospitium, superuenit guerra, propter quam mercatores, & similes ad dictam ciuitatem accedere non poterant, quæritur vtrū ꝯductori debeat fieri remissio mercedis? & vr̄ ꝙ nō, qa fructuum exiguitas non inducit remissionem, vt s̄. e. l. si vno. §. itē cum quidā. sed ex ista domo percipitur fructus, licet exiguus, qa pōt habitare ipse ꝯductor, & familia
c sua, [c] ergo per hoc remissio nō debet fieri: quia in nulla parte istius tit. re

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Cum in plures. Vide Imo. cons. 79. Ro. cons. 434. vbi per hanc l. & alias decidit, qđ si conduxi prædia, per nouem annos, & non potui illis vti per certum tempus, quod nihilominus tenebor ad pensionem, pro reliquo tempore quo potero vti, & ibi ponit multa ad propositum notanda.
b Ale. ¶ Sed quæro. Ad hoc facit quod no. Bar. in l. j. in fi. C. de iur. emph. & vide Bal. in l. si ce'. C. eo. in 3. q. per Can. in c. propter. extra eo. Adde pulchre Pe. de Anch. cons. 40.
c Paris. ¶ Familia sua. Vide Are. cons. 52. Ias. in l. j. C. de iure emphy.

tit. reperitur, ꝙ cõductori domus fiat remissio, qñ ipse põt ꝯmodè habitare: & ẽt aliqualr ĩcõmodè. s̃. e. l. habitatores: sed hic ꝑt habitare cõmodè magis, q̃ si venirent hospites, ergo non debet fieri remissio. In ꝯrium vr̃ casus hic, ꝙ locator tenetur non solum ꝙ ipse conductor frui possit, sed ꝙ possit alteri locare, vt hic, & iste non ꝑt alteri locare, qa nemo venit. ergo dẽt fieri remissio mercedis, qd dicendum? R̃ndeo ꝙ tunc dẽt fieri remissio mercedis, quando ex re locata nullus fructus percipitur, vt dixi plenè in l. si merces. §. vis
a maior. & l. ex ꝯducto. §. si vis. & d. l. si vno. §. fi. s̃. e. Examinemus [a] ergo hoc, vtrum hic impediatr̃ percipere aliquos fructus. Ad qđ sciẽdum, ꝙ fructus fundi non dicuntur solum ea, quæ ex fundo percipiuntur, sed ẽt ea quæ fundi occasione percipiuntur: vt puta, si esset fundus, in quo nullus alius fructus nascetur; sed ibi capiebantr̃ feræ, & aues, & similia, tunc dicerentr̃ fructus aucupationis, & venationis. l. item si fundi. §. aucupiorum. s̃. de vsuf. Ita in proposito, aut ille, qui ꝯduxit domum, ꝯduxit eam cã habitationis suæ, licet cogitaret ẽt sic ibi alios hospitari: & tunc, quia fuit cogitatum inter eũ & dñm solum de fructu habitationis, & ꝙ illam habitationem habere ꝑt, non dẽt sibi fieri remissio mercedis. s̃. e. l. habitatores. Aut fuit facta locatio ad tenendum ibi hospitium, & sic fuit cogitatũ de fructib. q percipiuntur ex illo ministerio: & ille ꝯductor magis habitat ibi ad præbendum ipsum ministerium, q̃ suæ habitationis gratia, sicut colonus fundum: & tunc debet fieri sibi remissio mercedis, quasi sterilitas superuenerit, cum nullum fructum percipiat. Magis enim haberet necesse expendere in tenendis famulis, & in fulcimentis quæ sunt in hospitio necessaria, q̃ esset habitationis cõmoditas: ideo debet ei fieri remissio mercedis, vt d. l. ex conducto. §. si vis. & l. si vno. § cum quidam. & l. si merces. §. vis maior. & ꝙ ibi
b dixi. s̃. eo. Aut de hoc dubitatur. [b] & tunc ex qualitate domus con-
c ductæ, qa ꝯsuetum est [c] ibi teneri hospitium, vel ex qualitate ꝑsonę ꝯducentis, quia est hospitator, vel pro sua habitatione non ꝯduceret ita magna hospitia: vel ædificia, & similia: tunc isto casu ꝑsumitr̃ actum esse ꝙ hospitandi cã ꝯduceret: & sic ei deberet fieri remissio mercedis. l. dñi prædiorum. C. de agri. & censi. l. excepto. C. loc.
† & l. si merces. §. si vicino. s̃. eo. & j̃. de reg. iu. l. sp in stipulõnib. † Nec obst. ista lex, quia sufficit ꝙ possit locari ex parte rei; hoc est, ꝙ sit res apta ad locandum, id est, quòd impedimentum non veniat ex parte locatoris, vel rei locatæ, vt est in casu proposito: lex nostra verò loquitur, quando impedimẽtum venit ex parte rei locatæ, &c.

ADDITIONES

a Pom. ¶ Examinemus. Vide Ro. consi. 175. Ale. consi. 170. vol. 2. & consi. 106. vol. 3.
b Ale. ¶ Aut de hoc dubitatur. No. ꝙ si sum artifex. & conduco domum, in dubio intelligor cõducere vt ibi possim artem meam exercere. Et adde gl. not. in c. j. in ver. ad fœnus. de vsur. in 6. facit l. plenum. §. æquitij j̃. de vsu & ha. l. triticum. & ꝙ ibi no. de ver. obli. & qđ no. in l. ita stipulatus, circa fi. eo. ti. adde Bal. & Ro. consi. 10.
c Paris. ¶ Consuetum est. Vide Ale. consi. 250. & consi. 178.
† Clau. ¶ Stipulationibus. Et istam partem tenet Are. consi. 52. in prin.

1 *Conuenitur quando vnus ex facto alterius, ille prius debet conueniri sumptibus conuenti, nisi multum difficile.*

a §. Vestimẽta. [a] Qñ vnus ꝯuenitr̃ ex facto alterius principaliter delinquentis, ꝑt petere, vt principalis
b primò ꝯueniatur, vel ꝙ ꝯ ipsum actiones sibi cedantr̃, [b] ꝙ in arbitrio iudicis erit. h. d. quem casum no. quia nescio alibi ita bñ declaratũ. Habemus alibi expſſum ꝙ añ q̃ agat đ delicto ꝯ aliquẽ ciuilr̃ accusari ꝑt criminalr̃ principalr̃ delinquentes. C. vbi ciu. act. cri. l. j. & j̃. ad Carb. l. 2. & no. per gl. C. de fi. instr. l. fi. sed qđ prius ꝯ vnũ ex delicto ciuiliter, vel rei vendicatione agatur, quàm ꝯ alium agatur ex ꝯtractu, hoc nõ reperitur alibi, nisi hic. Item habemus quosdã casus de iure antiquo, in qb. prius peruenitur ad principalem, q̃ ad eum q tenetr̃ accessoriè, vt ĩ plurib. tutorib. & administratorib. & similib. q casus hñt oẽs suas rõnes separatas. Sed ex isto tex. ha-
1 bemus regulam, † ꝙ qñcunq; [c] vnus ꝯuenitur ex facto alterius, ille
c prius debet conueniri sumptibus conuenti, nisi sit multũ difficile, & arbitrio iudicis, pro hoc l. vnde quæritur. circa prin. s̃. commod. ſm vnam lect. quæ lectura probatur hic, nec hoc tibi allegaui, &c.

ADDITIONES.

a Pom ¶ Vestimenta. Vide Ale. in l. vt certo. §. si duob. ff. commo. & Imo. consi. 97.
b ¶ Cedantur. Vide Are. consi. 52.
c Quandocunque. Vide Imo. consi. 4. vol. 2.

a §. Lege dicta. [a] Permutatio operis facta locatore volẽte petitionem mercedis non impedit. h. d.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Lege dicta. Vide quid per istum tex. dicat Ro. sing. 4.

§. Mãdaui. Si dolus aduersarij dedit cãm ꝯctui, potest ꝯhẽs pœnitere, & qđ dedit repetere. h. d. Vel dic, ꝙ hic loqtur de dolo, q incidit in ꝯtum. ¶ Opp. in ꝯtib. nominatis non est locus pœnitentiæ, qa solo ꝯsensu perficiuntr̃. l. iurisgen. in. prin. s̃. de pac. Sol. illud ꝯtingit ꝑp mendacium ꝯductoris. ¶ Item opp. ꝙ tunc non dẽt agi actione ex eo ꝯtu, sed actione de dolo. Sol. qdã intelligunt ꝙ siue dolus det cãm ꝯctui, siue incidat in ꝯtum, hẽt locũ actio ex ipso ꝯtu. Tu dic, hic loqtur de dolo incidẽti in ꝯtu. Volebã. n. ædificare, & sic ꝑcessit voluntas, & postea cũ interrogauerim pro quanto fieri potest, dixisti minus q̃ esset, & ad hoc interuenit dolus, & si fuit dolus incidens, merito purgatur per actionẽ ex eo contractu. l. & eleganter. in prin. s̃. de dolo.

§. Messem. Colonus nõ ꝑt ꝯdictione furtiua agere: sed põt agere ꝯ dñm, vt agat. h. d. quem casum no. quia fortis est. ¶ Et no. istum modũ agẽdi, ago, vt agas: de quo in l. Iulianus. §. pe. s̃. tit. j. dic vt ibi. ¶ Op. de l. si apes. §. fi. j̃. de fur. Glos. j. soluit. ꝙ hic loquitur in partiario colono: ibi in eo q nũmis collit. Ista solutio non est vera: nam si esset partiarius colonus non ageret ex ꝯducto, sed pro socio. l. si merces. §. vis maior. s̃. eo. Dic ergo, quòd hic loquitur in eo q colit nummis. Non ob. d. l. si apes, quia ibi põt agere actione furti, non condictione furtiua, quod declara, vt ibi plenè dixi. & etiam dicit Iac. de Are.

a §. Locator [a] Propositũ in mente retẽtũ parti non expſſum nil releuat. h. d. Quod no. ꝓ mã protestõis. Cyn. in l. pacta nouissima. in j. q. C. de pac. intelligit istum §. qñ solum ꝓpositum fuit in mente retentum, nõ aũt expressum, & ita ponit casum. Potes intelligere etiam ꝙ fuit expſsũ, non aũt in ꝑsentia partis, q̃ ex hac declaratione seu ꝓtestõne poterat lędi: aliàs secus, vt in l. fi. §. item prædixerit. nau. caup. stab. & plenè dixi in l. non solũ. §. fi. de no. ope. nun. circa ꝓtestationẽ declaratiuam voluntatis, &c.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Locator. Vide circa intellectum huius §. Aret. in l. Titia. §. idem respondit. ff. de ver. obl. Ias. in l. non solum §. fi. hic alle.

a §. Seruum. [a] Ex ꝯtu serui tenetr̃ dñs de peculio, & de in rẽ verso. Ex ꝯtu aũt proprio tenetr̃ ſm qualitatẽ culpæ commissæ per eum. h. d. ¶ No. distinctionem huius §. aut locaui tibi seruum simpliciter, aut mulionem, &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Seruum. Hunc tex. alle. no. Bar. in l. j. de sen. quæ pro eo, &c.

a §. Vehiculũ [a] Passagium qđ soluitur pro vehiculo, soluit dñs vehiculi: qđ verò soluitur pro reb. ibi positis, soluit dñs rerum. h. d. Quod not. quia facit; ꝙ pro mulo debet soluere dominus muli, nisi consuetudo aliter se haberet, &c.

ADDITIO.

a Ale. Vehiculum. Item facit ad no. quæst. de qua per Bal. in l. acceptam. in 15. q. C. de vsu. & Bar. in l. j. ff. de ali. leg.

§. Rerum. Locator totorũ horreorũ de custodia ñ tenetr̃. h. d. Dic vt dixi in l. dñs horreorum. in princ. s̃. c. &c.

LEX LXIII.

1 *Colonus potest facere expensas vtiles, & necessarias.*
2 *Colonus propter pensionem non solutam potest de fundo expelli.*
3 *Colonus licèt expellatur, tamen conuenitur ad pensionem debitam.*
4 *Colonus licèt expellatur ob non solutam pensionem, tamen repetit expensas.*
5 *Emphyteuta adiectus propter non solutum canonem, non repetit meliorationes.*

a Colonus, [a] Etiam q eijcitur ꝑp pensionem nõ solutã, repetit expensas vtilr̃ factas. h. d. quẽ casum no. ad multa.
1 ¶ † No. ꝙ colon⁹ potest facere expẽsas vtiles, & necessarias ĩ re cõ-
b ducta. Vidistis in l. dñs. §. j. s̃. eo. [b] ¶ † Itẽ no. ꝙ colonus propter pen
2 sionem non solutam potest expelli de fundo. [c] Dixi in l. quæro. §. j.
c s̃. e. ¶ Item no. ꝙ licèt expellatur de fundo, nihilominus potest con
3 ueniri ad pensionem debitã, de quo per Cy. plenè C. de iu. emph. l.
d 2. in 3. q. vbi ẽt gl. tangit ¶ Vltimò [d] no. ꝙ licet † quis expellatur † de
† fundo ꝑp pensionem non solutã, nihilominus põt repetere expẽ-
3 sas vtiliter factas in fundo. ¶ Sed ꝯ istud opp. gl. de l fin. C. commu.
4 de leg. Sol. vt ibi gl. ¶ Item op. de §. si vero quis locator. in auth. de ali. & emph. Sol. gl. ibi fauore ecclesiæ, vt in gl. hẽs. Tu dic indistin-
e ctè, ꝙ hic loquitur in simplici colono. [e] Emphyteuta † verò siue
5 ecclesiæ siue alterius, qñ propter pensionem nõ solutam eijcitur,
f suas meliorationes non repetit, [f] vt C. de iur. emphy. l. 2. Rõ potest esse, quia aliàs emphyteuta minorem pensionem soluit: & ideo cõsueuit apponi in instrumento, ꝙ dat in emphyteusim talem rem ad meliorandum, non ad deteriorandum, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Colonus. De expensis factis per colonum, vide qđ dixi in l. dñs. §. j. s̃. e. Adde tu ad Bar. hic Pau. de Ca. in l. seruitutes. ff. de seruit. & Doc. in l. emptor. ff. de rei ven. Pau. de C. in consi. 278. inci. viso puncto suprascripto. in 2. parte consiliorum nouorum, & nouis. Papienses in l. j. C. de iure emph.
b Pom. ¶ Supra eo. Vide concordata per Ias. in l. quominus. ff. de flu.
c Paris. ¶ Potest expelli de fundo. Vide Ale. consi. 131. col. j. vol. 4.
Ale. ¶ Expelli de fundo. Sed vtrum propria authoritate, & quid tunc in emphyteuta. vide Pau. de Ca. hic, qui alle. Bar. in auth. qui rem. C. de sacrosc. eccl. & ibi Doc. & in l. 2. C. de iure emph. Adde qñ colonus possit expelli, & qñ dñs teneatur compensare fructus pendentes, & collectos. Bal. consi. 146. 4. vol.
d Pom. ¶ Vltimo. vide Are. in l. senatus. §. Marcellus. ff. de leg. j. & Are. consi. 55. Ale. & alios in d. §. Marcellus. Pau. de Ca. consi. 326. in 3. dub. pulchrè, per Soc. consi. 15. vbi signanda ponit circa hoc.
† Clau. ¶ Licet. Circa hoc vide multa per Ias. in l. j. C. de iure emphyt. vbi plene ponit quæ impensæ pertineant ad dominum, & quæ ad colonum.
e Paris. ¶ In simplici colono. Vide Are. in l. senatus. §. Marcellus. de leg. j. vbi ponit, quando esset dictum in inuestitura ad numerandum, an idem esset quando in emphyteuta. Item vide in prin. Are. in l. si quis rem. de acq. pos. & in vtroque dicit Bart. hic, vide etiam Pau. de Cast. consi. 262.
f Ale. ¶ Meliorationis non repetit. Vide Bal. in rub. C. de iure emph. in prin. & qđ no. Bar. in l. j. circa medium, ff. de superfi. adde Pau. de Cast. consi. 148. abb. consi. 77. 2. lib.

§. Nauem. Quando casus occurrit in re locata culpa conductoris, merces integra debetur. h. d. De materia vidistis in l. si vno. §. item cum quidam. s̃. eo.

LEX

LEX LXIIII.

Si riuum. Antea pprobationem operis periculum est domini, nisi vitio operis casus euenerit.h.d. De hoc vidisti in l.opus.s.eo.Dic,vt ibi,&c.

De æstimatoria actione. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Præscriptis verbis actioni locus est quando dubitatur de nomine contractus.*
2 *Actio præscriptis verbis æstimatoria est bonæfidei.*

Actio. Qn̄ res æstimata vendenda traditur,actione p̄scriptis æstimatoria agitur, q̄ ē bonæfidei.h.d.
1 ¶†No.regulā q̄ hic ponitur,ꝙ quoties dubitatur de nomine ꝯtus,recurrimus ad actionē p̄scriptis verbis vide-
2 bitis ī.tit.2.l.j.¶†Secundò no.ꝙ actio præscriptis verbis æstimatoria est bonæfidei,id ē qn̄ datur ꝓ re permutata,vt ī.tit.l.j.aliàs esset stricti iuris.Inst.de actio.§.actionum.¶Op.& vr̄ ꝙ debeat dari condictio ex lege.l.j.s.de ꝯdi.ex lege.So.ibi qn̄ ex noua lege inducitur actio,hic verò qn̄ antiqua lex ex aliquo ꝯtu,de cuius nomine dubitatur,s̄m gl.& bene.¶Itē op.ꝙ dēat dari de dolo.vt l.& elegāter.in prin.& §.non solum.s.de dolo.Sol.vt in gl.& bene.¶Itē op.ꝙ illud negotium sit de iuregētiū,sicut fere cæteri ꝯtus nominati, vt l.iurisg.ī prin.s.de pac.Sol.fateor,& ꝙ dt ciuile,expone,vt ī gl.&c.

1 *Libellandi forma in actione æstimatoria.*
2 *Contractus innominati inducantur secundum naturam contractuum nominatorum,quibus æquiparantur.*
3 *Aestimatio quando faciat transire periculum in accipientem.*

a §.Aestimatio. a Aestimō facit trāsire piculū ī accipiētē h.d.Suprà dixit q̄ actio det̄, qn̄ res datur
1 æstimata vendēda:hic verò ad qd det̄. ¶†No.modū formādi libellū.Possum.n.ꝑ hāc actionē repetere aut rē,aut æstōnē ei⁹ qd no.Puto ēt ꝙ si hēt et facultatē rē reddendi,possit pcisè cogi ad eā reddendā:qa cū iste sit ꝯtus innominatus,pt hēre locū pnīa.l.si pecuniā.s.de ꝯd.cau.da.¶Op.& vr̄,ꝙ piculū n̄ sit indistinctè accipiētis,imo dēat distīgui qs rogauerit.l.si gratuitā.§.j.ī.ti.2.Gl.ponit duas solu.s̄m Io.Primò ꝙ hæc intelligit s̄m illā.Vel aliter.Hic ptiū fuit appositū certū,ibi incertū.Et istud qd sequtur in gl.vel plenius,est exēplificatio huius ij.sol.Nā istud qd Io.dicit,ꝙ qn̄ æstimō fuit apposita incerta,non facit transire periculū in accipientē; placet,ꝑ l.qdā.§.si tibi.ī.de le.j.vbi vr̄ casus s̄m ꝙ Io.dt,qn̄ æstimatio ē certa, recipiēs ēt tenet̄ d̄ casu fortuito,vr̄ ꝯ sniam Azo.vt s.ꝑ soc.l.cū duob.§.dāna.& s.commo.l.si vt certo.§.commodatum.vbi gl.distinguit notabiliter.Aut de nā ꝯtus veniebat leuis culpa,& æstimō facit venir̄ leuissimā.Aut veniebat leuissima,& æstō facit venire casū fortuitū.Scd̄m illā distinctionē,adhuc sumus in dubio,qa isti ꝯtus innomi
2 nati† iudicant̄ s̄m nām ꝯtuū noīatorū,qb.æqparant̄, vt l.j.§.si qs seruum.s.depositi.& l.eum qui.s.cōm.Si igit̄ æqparemus hic hunc ꝯtū ꝯtui mādati.in quo venit culpa leuissima,æstimō facit venire casum fortuitū:si æqparemus locationis,& ꝯductionis ꝯtui, in quo venit leuis,tenet̄ de leuissima, hic autē ē incertū cui æqparet̄,
3 vt hic dr̄ ī tex.Quid ero dicemus? Br̄ ad mām q d operet̄ æstimō? Cy.ponit in l.j.C.cōm.Gul.de Cu.ponit eā in d.l.si vt certo.§.ꝯmodatū.s.ꝯmo.ego in multis ab eis discrepo.Dixi plenè in d.§.cōmodatū.tn̄ q̄tū ad ꝑpositū mihi vr̄ distinguēdū, qn̄ res æstimata vēdēda dat̄,Aut æstimat̄ res ꝑut vendenda ē hoc mō,do tibi hanc rem vendendā vt reddas mihi eā,aut decē ꝑ ea:& tūc æstimō facit trāsire periculū ēt casus fortuiti in accipientē.vt hic in fi.s̄m opi.Ioā.& verā.Aut res dat̄ æstimata ꝑut est vendenda:vt do tibi istā rem , vt vendas mihi eam pro decē,vnde æstimatio fuit expressa , vt scires, pro q̄to posses vendere:tunc est distinguendum,vt dr̄ in l.si gratuitam.§.j.ī.tit.ij.ꝙ si non apparet, in dubio præsumo æstimationē factā prout vendenda est.d.l.si gratuitam.Cætera dic,vt dixi plenè in d.§.ꝯmodatum.Et hic qn̄q; tradit̄ res æstimata vt reddatur æstimatio,non res,tunc est emptio:& in dubio ad accipientē spectat periculum.l.necessariò.de peri.& ꝯmo.rei ven.Qn̄q; traditur vt reddat̄ res,non æstimatio:& tunc non facit transire periculum,sed eius effectum.Dic vt in l.si inter virum.C.de iure dot.Qn̄que res traditur æstimata hoc pacto,vt reddatur res vel æstimatio, vt fit in ꝯtu , in quo re tradita transfertur dominium, vel vsucapiendi conditio:& tunc vr̄,ꝙ facit transire periculū deteriorationis, sed non periculū peremptionis.l.plerunq;.in fi.de iure dot. Hoc operatur natura alternatiuę:qa re existente:licet deteriorata, ipsa pt reddi , sed re perempta,non pt reddi ipsa.Si verò fuit actū in ꝯtu, de cuius nā nō ē vt transferat̄ dn̄iū,tunc idē ē,ꝙ qn̄ res tradit̄ æstimata simpl̄r,vt statim dicam.Qn̄q; res traditur æstimata simpl̄r,& de re tradenda,vel æstōne nil est dictū:Aut fuit in ꝯtu,de cuius nā est vt transferatur dn̄iū,vel vsucapiendi ꝯdō , aut non. Primo casu aut nā illius ꝯtus repugnat,ꝙ illa æstimō faciat emptionē,& nō inducit̄ emptio,nec transfert̄ periculum l.seruos.s.famil.ercisc. Pretiū.n.serui cū nō sit hæredtarium,nō ponit̄ in diuisione,& tūc nō vr̄ facta emptio.Aut nā ꝯtus non repugnat,& vr̄ facta emptio & transit periculum in accipientem.l.æstimatæ.ī.sol.ma.& l.quoties. C.de iure do.& l.plerunq;.in prin.ī.de iure do.vbi si æstimatæ sint res,potest esse in do te cāū æstimō.Qn̄q; fit in ꝯtu, de cuius nā nō ē vt trāsferat̄ dn̄iū vt in contractu locati,depositi,& similib. & tunc est materia l.si vt certo.§.commodatum.s.commo.& dic vt ibi dixi,&c.

ADDITIO.

a Paris.¶Aestimatio.Vide circa istam materiam multa per Ias.& alios in §.actionum,in glo.in ver.pro æstimatio.de actio.

LEX II.

Hæc actio. Op.de l.rogasti.in fi.s.si cer.pe.Dic vt in gl.quę ponit duas sol.& quælibet est bona.

a De rerum permutatione. a Rub.

ADDITIO.

a Paris.¶De rer.permu.Vide multa de ista materia rerum permu.Instit.de actio,per Ias.& alios.Item an dispositio loquens de emptione , & venditione trahatur ad permutationē propter similitudinem,quam habent,vide per Ias.in l.fi.ff.de condi.ob caus.vide Barb.in rub.extra,de rer.permu.

LEX PRIMA.

1 *Permutatio in quo differat à contractu,do vt des.*
2 *Permutationis contractus quando impleatur dando rem alienam.*
3 *Verbum,accipio , vel suscipio,non concludunt necessario translationem dominij.*
4 *Permutationis,& emptionis & venditionis contractus quid differant.*
5 *Permut.vel vendō qn̄ fiat,si ex vna parte datur res & pecunia,ex alia res tantū.*
6 *Condictio ob causam,quando non habeat locum in permutatione.*
7 *Actio præscriptis verbis quæ datur pro re permutata est bonæfidei.*
8 *Condictio quando non habeat locum in permutatione.*
9 *Actio præscriptis verbis quæ datur pro re permutata,quòd sit bonæfidei.*

Sicut. Permutatio est ꝯtus innominatus , & ideo inducit actionem præscriptis verbis,& solo cōsensu non ꝯtrahit̄, nisi rei interuentu vestiat̄: & si datur res aliena, n̄ vestit̄ & ī ea ē locus ꝯductioni ob cām.h.d.bona & no.est hæc lex,& diuidit̄ qa primo ōndit permutationem esse ꝯtum innominatum,& in spēm nominati ꝯtractus non cadere. Secundò ex hoc infert quatuor effectus, qui ꝯgruunt ꝯtui nominato.Secunda ibi, vn̄ si ea res. Circa istā legē sunt quærēda aliqua.
1 Primò,† quare ꝯtus permutationis a non dr̄ nominatus, cum ha
a beat elegans nomen,sicut ꝯtus emptionis? Gl.remittit ad not.in l.iurisgen.circa prin.s.de pac.& ibi dixi.& not.in l.j.C.eo.¶Secundò quæro,vtrum oēs ꝯtus nominati ꝯhantur solo ꝯsensu. Gl.dicit ꝙ
2 nō. Dicas,vt d.l.iurisgentium.§.j.¶†Itē quæro,in quo differt cōtractus permutationis à cōtractu,do vt des. Gl. dicit hic plenius tn̄ & clarius.C.e.l.j.in vlt.gl.Breuiter permutatio dr̄,qn̄ ex vtraq; parte est species certa,sed qn̄ ex vtraq; parte esset genus , vel ex altera
3 tm̄,tunc esset do vt des. ¶†Item q̄ro vtrū hoc sit verū īdistinctè b
b ꝙ Pedius hic dixit,alienā rē dantē nō vestire ꝯtum pmutationis. Gloss.hic hoc disputat.Hoc ēt tangit in l.j.C.eo. & ibi Cy.in ij.q.tn̄ omissis omnib. hic dicas vt dictum ē s.permutatio ē ꝯtract⁹ innominatus,& iō requirit implemētum s̄m qd ꝯuenit, & s̄m ꝙ actum est.Aut.n.ē actum ꝙ des mihi Codicē tuum,vt ego dē tibi Digestū meum,& tūc dādo alienū nō implet̄,nec vestit̄ ꝯtract⁹,fuit.n.actū de dādo.hoc est,trāsferēdo dn̄ium,ꝙ nō fit;ergo &c.Et hoc est, ꝙ dt Pedius,alienā rē dantē,qn̄ erat actum de dādo.Si verò actum ē de nō dādo,sed de accipiendo.s.accipiā Codicē tuum pro Digesto
4 meo,†tunc verbum,accipiā,vel suscipiā,& similia, nō ꝯcludunt d̄ necessitate trāslationē dn̄ij,vt l.nālis.§.j.ī.ti.j.& ibi dicam,tunc tradēdo rē alienā bona fide implet ꝯtum,vt l.j.C.e.Et ita loquunt̄ rōnes hic factæ ꝑ Guar.Si verò ex vna parte esset actum ꝙ daret̄, ex alia nō,puta,dabo Codicē meum,& accipiā Digestū tuū tunc ex illa parte,q̄ actum esset de dādo,nō implet̄ dādo rē alienā,ex alia ve
5 rò parte impleret̄ ꝑ rōnes ꝑdictas.¶†Itē q̄ro,vtrū hoc sit verum in distinctè , ꝙ in ꝯctib.nominatis nō sit locus ꝯdictioni ob cām? Gl.
6 tāgit hic,dic plenè,vt l.fi.s.de ꝯdi.ob cau.¶†Itē quæro, quot sunt
c drīæ c inter ꝯctum vēdōnis,& emptionis,& ꝯctum permutatiōis? Gl.dicit ꝙ hic ex tex.colliguntur quatuor: s.ex istis quatuor illationib. hic positis.Addit gl.quintā, s.ꝙ in venditione nō trāsit dn̄ium nisi pretio soluto,vel fide habita de eo,vt Inst.de rerum diui.§.venditæ.& s.de ꝯh.empt.l.ꝙ vendidi.Sed in permutatione secus, ꝙ tenē mēti.Itē no.ī l.2.C.e.Cōtrarium vr̄ notari.C.d̄ dolo.l.cum ꝑpo
7 nas.& C.e.l.cum pcib.& l.si seru⁹.§.locaui.ī.de fur.& ibi hoc tenui.
d Facit l.3.s.de pig.ac.¶†Quæro ex gl.quid,si ex vna parte d dat̄ res, & pecu-

ADDITIONES.

a Ale.¶Permutationis.Adde ꝙ dicit Bal.in c.j.§.j.de contr. inuest. quod cambium est ad genus,sed permutatio proprie est speciei ad speciem,& sunt contractus innominati.
b Alex.¶Verum indistinctè. An permutatio consistat,si res non erat permutantis.Et vide Bald.in l.j. C. eod. & ibi etiam quid si permutatur nuda possessio,cum nuda possessione.
c Ale.¶Differentiæ.Vide gl.& doc.in l.j.C.eo.& meliusin l.2.C.eo.
d Ale.¶Vna parte.Adde Bar.in l.Arist.in prin.de don.& Bal.in l.j.C,eo.Vide Pe.de Anch.& Mod.in c.quanto,de iud.per Bar.in l.Arist.de don.& in l.si in emptione.de cōtrah.empt.& in l.sicut,§.venditionis,ff.qui.mo.pig.vel hyp.sol.& Bal.in proę.feu. & Cano.in d.c.ad quæstiones.Sed contra istud videtur facere qd vult idem Bald.in l. si quis ante,ī.de acq.pos.& in l.2.circa fi.s.si cer.peta.vbi videtur velle, ꝙ qn̄ dubitatur de natura contractus.vtrū sit nominatus,vel innominatus,potius censetur innominatus.Vide per Ro.& Mod.in l.fi.s.de cond.ob cau.Vide Mod.in l.si pascenda,C.de pac.vbi Fulg. tenet etiam cōtra Bal.Vide Bar.in rub.ī.tit.j.& quod potius censetur innominatus.induco l.Labeo scribit,si mihi bibliothecam.s.de contrah.emp.vbi si vendo tibi bibliothecam sub conditione , si Campani vendiderint tibi locum,in quo reponeres eā,dicitur ibi,ꝙ si steterit per te,quo minus,impleatur conditio illa, quod agitur præscriptis verbis ,dicitur tamen etiam ibi subsequenter,quod etiam agi potest ex vendito.

& pecunia.ex alia res tm̃,vt tota die euenit, vt do librũ meum pro tuo,& addo tibi decem,an erit emptio,an permutatio? Breuiter videndũ eſt illud ꝙ principaliter agit. Aut enim principaliter vendit̃ ꝓ certo ꝑtio,hoc acto,vt det̃ alia res,& erit vẽditio,vt l.tenet.§.j.ſ. de act.emp. Aut hoc agit̃ ꝙ ꝑmutat̃ res cũ re, hoc acto vt ſuperadd atur certa q̃titas,& erit permutatio,ar.ſ.loc.l. item ſi ꝑtio.§ j.Pro
8 hoc extra eo. c. ad q̃ones. Sed ſi de hoc dubitat̃, dicemus eſſe ꝯctũ
a innominatũ,& parere actionẽ præſcriptis verbis.ſ.ti.j.l.j. ¶†Quæro an ſit verum indiſtinctè,ꝙ in permutatione [a] ſit locus cõdictioni ob cãm? Certè in vno caſu non,vt q̃n habebas rem venalem ꝑmutaui tecum:tunc eſt.n.locus pnĩæ,vt poſſim rem repetere , vt l.
9 j.C.eo.ſm lec.gl.fin.¶†Vltimò ſcias,ꝙ actio pſcr.verb. [b] quæ datur
b pro re permutata,eſt bonæ fidei,vt Inſti.de actio.§.actionum.Vnde omnia quæ dicta ſunt in alijs actionib.& iudicijs bonæ fidei,poſſunt dici hic,vt ſ.tit.j.l.j.& ĩ.l.proxi.&c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Permutatione.No.limitationem quod in contractu innominato, nõ habet locum pœnitentia.fallit in contractu tranſactionis,tex.ſing.in l.ſi pro fundo,C.de tranſac.& ibi Bar.licet tranſactio ſit contractus innominatus l.ſiue apud acta,& ibi no.C.eo.tit.& ſeq tur Io.in l.ariſto,&c.

b Ale.¶Actio præſcriptis verbis.an actio præſcriptis verbis ſit bonæfidei, eſt tamen ſtricti iuris in caſu no.per Bal.in l.j.C.eod.in ver.& hic quæro.& hic adde l.2.& ibi Bar.& doc. C.eo.Sed quid in actione,præſcriptis verbis,quæ non oritur ex permutatione, ſed ex pacto oppoſito iuxta contractum bonæfidei,vide in l.iuriſgen.§ quinimo,ſ.de pact. Quid in actione,præſcriptis verbis,quæ oritur ex pacto de permutando,vide doc.in d.§.actionum,Inſti.de actio.

LEX II.

1 *Contractus innominati iudicantur ſecundum naturam contractuum nominatorum,quibus æquiparantur.*

1 Ariſto ait, Qui permutat,dẽt cauere de vitijs, & morbis,ſi cut vendens.h.d.¶†No.ꝙ ꝯctus innominati iudicantur ſm nãm ꝯctuum nominatorum quibus aſſimulantur. Simile ſ.depoſi.l.j.§.ſi quis ſeruum.& hic dum dicit, qm̃ permutatio vicina eſt emptioni.Simile in l.eum qui.ſ.commoda.

De præſcriptis verbis,& in fact.actionibus. Rub.

1 *Actio,præſcriptis verbis,quibus in caſibus locum habeat.*
2 *Actio,præſcriptis verbis,& actio in factum diſtant.*

¶Suprà dictũ eſt de actione pſcriptis verbis,q̃ dat̃ ꝓ æſtimõne & ꝑmutatione,nunc verò ſimpl'r,& in gñe de pſcri. verb. & in factum actione.Gl.q̃rit circa rub.Primo in q̃b.caſib. habet locũ actio pſcriptis verbis Scdò in q̃b.differt actio pſcr.ver.ab actione ĩ factũ.Cir-
1 ca†q̃onẽ primã [a] dicit gl.q̃d habeat locũ in trib.caſib.vt in gl. Sed
a Docto.Vltramon.& Mod.dñt.ꝙ in vno caſu tm̃,ſ.q̃n dubitatur de noĩe ꝯctus,q̃d eſt in oĩb.ꝯctib.innominatis,& illud q̃d dr̃ de pacto
b incontinenti appoſito,nõ eſt verũ, [b] q̃a illæ actiones nõ oriunt̃ ex pacto,ſed ex quodã ꝯctu ĩnominato,q̃ oriunt̃ habita rõne,ſeu relatione pacti ad ꝯctũ,vt ipſi no.in l.in bonæ fidei. C.de pact. & in l. ex placito.C.de rer.permu.in 5.q.Sed illud non eſt verũ,ſed gl.tua dicit verũ.Nam actio,pſcr.verb.hẽt locum in pactis incõtinẽti appoſitis,& ex pacto incõtinẽti appoſito orit̃ actio.Text.eſt in d.l.in bonæ fidei.C.de pac.& l.iuriſgẽ.§.quinimo.ſ.de pac.& ibi dixi.So. dicit gloſ.vbicunq; dubitatur de actione circa ꝯctum,hic accipias ꝯctum largè,& ſi non ſit ꝯctus vltro citroq; obligatorius.Põt.n.parere actionẽ pſcr.ver.& videbitis in multis caſib.huius tituli.Itẽ cũ eſt factum certũ,& dubitat̃ in q̃ ſpẽm ꝯtractus cadat.l.j.ĩ.eo.& l.j. tit.2.Item ſi factũ eſſet incertũ,vt ſ.tit.j.l.j.Item hẽt locũ actio præſcri.ver.vbi factũ eſt certum,& certũ eſt,ꝙ non cadat in aliq̃ ſpeciẽ
c ꝯctus noĩati,vt in trib.ꝯctib.q̃ ponuntur in l.nãlis.§.j.ĩ.e. Ad ij.q. [c]
2 q̃†eſt dr̃ia inter actionẽ pſcr.verb.& in factũ actionem? dicit glo.ꝙ actio in factũ magis gñaliter ſumit̃.Iſtud expediui plenè in l.j.ſ. de ꝯd.ex lege.tñ q̃tũ pertinet ad pſentẽ titulũ declaro. Actio pſcriptis verbis iõ appellata eſt,quia datur ſm verba pſcripta , & non habet certum nomẽ,& iſta eadem põt dici in factũ, quaſi hẽt actionem ſm factũ propoſitũ.Vnde vbicunq; hẽt locũ actio pſcr.ver.hẽt locum in factum. Q̃nq; tñ ex aliquo facto æquum ẽ actionem dari, vbi nulla verba interuenerunt. & tunc non poteſt dici præſcriptis verbis,q̃a verba non fuerunt,ſed vocatur actio in factum. De qua videbitis in l.quoties.ĩ.eo.& per multas leges huius tituli.declaraui plenè in l.j.ſ.de condi.ex lege,&c.

ADDITIONES.

a Alex.¶Quæſtionem primam. In quibus caſibus habeas locum actio præſcriptis verbis, adde gl.& doc.in d.l.ex placito.de rer.permu.

b Ale.¶Non eſt verum.Adde gl.& Bar.in d.l.ex placito.

c Ale.¶Ad ſecundam quæſtionem.Quæ eſt differentia inter actionem præſcriptis verbis, & in factum actionem , quid differt actio præſcriptis verbis , & in factum , adde Bald. in l.ex placito,in 3.q.C.de rerum permu.& vide etiam gl.& Dy.& doct.in §.actionũ,Inſti.de actio.adde quæ pono in l proxi.

LEX PRIMA.

1 *Præſcriptis verbis vel in factum agitur vbi eſt incertum in quam ſpeciem contractus cadat.*
2 *Conductor quod dicatur qui pecuniam dat,alius locator.*

a Nonnuquam. [a] Vbi incertum ẽ †in quam ſpẽm
1 ꝯctus cadat,ad actionẽ pſcr.verb. ſeu in factum recurritur.h.d.¶Not.ꝙ dixi in ſummario, & no.legem noſtram.¶Opp.ad primum exemplum hic
2 poſitum p Iuriſc.†Nam de iure ꝯductor eſt ille,q̃ dat pecuniam,& alius dr̃ locator,vt d.l.j.§.ſi quis ſeruum.ſ.depoſ.& ĩ.eo.l.nãlis.§.at cum do.Ergo hoc eſt certum,ꝙ dñs nauis eſt locator, & dñs mercium eſt conductor.Solu.Poſito ꝙ hoc ſit,tñ eſt incertitudo circa ꝯctum , ſ. an locauerit nauem, an locauerit operas ſuas ſeu rem & operam,& propter hanc incertitudinem circa factum , deuenit̃ ad actionem præſcriptis verbis,ſeu in factum,&c.

ADDITIO.

a Ale.¶Nonnunquam. adde an actio præſcriptis verbis,& actio in factum ſint idem not' Bald.& doc.poſt gl.in l.j.C.de rerum permu.& gl.& Bar.in rub.ſ.eo.

LEX V.

a Naturalis. [a] Not.difficiliorem & vtiliorem fortè legem,q̃ ſit in Digeſto veteri.hic.n.fuit vna q̃o altius diſputata per Pau.Iuriſc.in qua plenè tractat mãm,vt facio in q̃onib.meis, & primò ponitur thema & q̃o.Scdò altius exorditur mãm, diuidẽdo eam in quatuor partes,ſ.in quatuor ꝯctus innominatos.Tertiò proſequitur primũ.Quartò ꝓſeq̃tur ſm.Quintò ꝓſeq̃tur tertium Sextò proſeq̃tur quartũ.Septimò determinat q̃onẽ ꝓpoſitã.Scd̃a ibi,in hac q̃one,Tertia ibi,& ſi quidẽ.Quarta ibi,at cũ do. Quinta ibi,ꝙ ſi faciã.Sexta ibi,ſed ſi facio. Septima ibi, ſi ergo.legamus ꝑ particulas.Prima particula non hẽt ſummarium,nec recipit oppoſitionem,q̃a mere factum ponit,& ſcd̃a particula,q̃a ponit diuiſionẽ mãç merã,non recipit ſummarium:ſed ꝯria, & gl. nõ opponit, nec dat ſolonem.Sed ego fortiſſimè oppono, ꝙ ẽt in alijs ſpecieb. ꝯſiſtũt ꝯctus innominati.Q̃nq;.n.do,vt facias.Q̃nq; do tibi, vt Lucius Titius faciat.Q̃nq; do tibi,vt quid cõtingat ſeu obueniat.Iſtã ſunt verba eiuſdem Pauli Iuriſc.vt l.ſenatus §.j.ĩ.de dona.cã mort. Sol.ꝯctus ꝓpriè ẽ q̃n vltro citroq; oritur oblo,vt l.Labeo.la j.ĩ.de ver.ſign. Intendit ergo Iuriſcõſultus hic tractare materiã dationis ob cãm.q̃n cadit in ꝯctu,hoc eſt , ꝙ dicit,totius oblonis rem dari ꝯctus:ſed in caſib.legis ꝯriç:licet ſit datio ob cãm, tñ non ꝯctus,q̃a recipiens non obligatur ad aliq̃d faciendum, vel dandum. ¶Scdò op.& fortiter,iſti ꝯctus cõcipiuntur,per vt,& ſic ſub mõ:ſed ego video ꝙ q̃n ꝯcipiuntur per ſi,l.ſi intra.ſ.de pac.& ſic erit,do ſi facias, vel facio ſi des,& ſimilia,non eſt ergo perfecta diuiſio, quæ hic ponitur p Iuriſcõſultum.Rñ.per ſi,inducitur ꝯdõ, & ea q̃ ſunt in ꝯdõne non ſunt in oblone,vt l.ſi q̃s ſub ꝯdõne.ĩ. ſi quis omiſ.cau.teſt. & iõ non eſt ꝓpriè ꝯctus,q̃a non vltro citroq; oritur oblo. ego dixi in d.l.ſi intra.¶Tertiò opp.nõ facere,eſt ſpecies diſtincta à facere, vt in l.in facto.ĩ.de ꝯdi.& demõ.Sed ego reperio ꝯctum innoĩatum.do,vt non facias,vel nõ facio vt des,vt l.dedi.in prin.ſ. de ꝯdi. cau.da.ergo hic Iuriſc.nõ diuiſit. Rñd.factum põt accipi,vt genus, & diuiditur in affirmatiuam, & negatiuã,vt in facere & nõ facere, vt d.l.in facto.de ꝯd.& dem.Hic ergo accipit Iuriſc.in gñe, & comꝑhendit facere & nõ facere.licet tñ nõ ꝓſeq̃tur niſi q̃n facere affirmatiuè fuerit promiſſum.¶Quartò op.ꝙ ſunt plures ſpẽs ꝯctuum q̃ pñt colligi ex geminatione eorum,q̃ hic ponuntur,ſ.do,& facio vt des,vel do,& facio vt facias,vel do,vt facias,& des,& ſiĩa. & ſic pñt triplicari & quadruplicari,& tunc erunt infinitæ ſpẽs ꝯctuum innominatorum.Rñdeo , q̃n datur doctrina de ſimplicib.intellige ſtatim de miſtis.vt Inſti.de act.§.item miſta.& ĩ.de lib. & poſthu.l.ſi ita.vnde Iuriſcõ.cum hic poſuerit diuiſionem ſtatim intellexit, & comprehendit contractum,ſi miſceantur.

ADDITIO.

a Pariſ.¶Naturalis. Quo modo ex contractibus innominatis oriatur obligatio naturalis ante implementum,& cuius ſit effectus,vide Soc.ſuper rub.de verbo.obl.

1 *Præſcriptis verbis actio datur vt fiat ꝙ conuenit:aliàs condemnatur ad intereſſe.*
2 *Condictio ob cauſam non oritur ex ipſo contractu ſed extra id,quod agitur.*
3 *Verbum recipio,vel accipio de neceſſitate non inducit tranſlationem dominij.*
4 *Dandi in obligationibus ex contractibus innominatis non cogitur quis præciſe, imo liberatur præſtando intereſſe.*
5 *Libellus in actione præſcriptis verbis qualiter formetur.*
6 *Contractus quiſnam erit ſi datio ſit propter aliquod factum*
7 *Contractus innominatus eſt qui habet ſimilitudinem cum mãdato,do,vt alij des, vel in aliquam cauſam conuertas.*

a §.Et ſi quidem [a] Hæc eſt tertia pars in qua proſeq̃tur nãm primi ꝯctus innoĩati,do vt des,bř hoc intendit.Si pecunia dat̃ vt res recipiat̃,eſt emptio,ſed ſi res dat̃ pro re, eſt ꝯctus innoĩatus,ex quo oritur actio pſcriptis verbis ad intereſſe: & poteſt etiam agi ꝯdictione ob cauſam: & periculũ rei ſpectat ad eum,q̃ eã rẽ recipere dẽt,ſicut in emptione,& vẽdõne.
1 h.d.¶Not.q̃d dixi in ſummario,†ꝙ actio præſcr. verbis dat̃,vt fiat
2 ꝙ ꝯuenit,ꝙ ſi non fieret,ꝯdemnatur ad intereſſe.¶†Secũdo no.ꝙ ꝯdictio ob cauſam non orit̃ ex ipſo ꝯctu, ſed extra id q̃d agitur, vt repetatur quod datũ eſt quaſi cauſa non ſecuta l.ſi is qui.§.fi.ſ.cõmo.¶Opp.& vr̃ quod q̃n do pecuniam vt rẽ recipiam,ꝙ ſit ꝯctus inno.

ADDITIO.

a Ale.¶Et ſi quidem.Vide Bar.in l.2.§.j.ſ.ſi cer.pet.Bar.in l.ſi id quod ĩ.de verb.obl.& in l.j.C.de pac.& in l.in actione.C.de tranſa & in l.cum mota,eo.tit.

innominatus, vt s. de condi. cau. da. l. fi. Sol. ibi fuit data pecunia vt res daretur. vñ cum de nã emptionis non sit ꝙ venditor obligetur ad dandũ, ideo est ꝯ̃tus innominatus: hic verò non fuit actum
3 vt rem darem, sed vt rem accipiã. ¶Et sic nota, † ꝙ istud verbum,
a recipiã, vel accipiã, non inducit de necessitate a translationẽ dñi ij. Contra qđ tñ facit C. de transa. l. cũ mota. ibi, vt partem bonorũ susciperet. Sed põt rñderi, ꝙ ibi adijcitur istud verb. bonorũ, & sic est obl̃o generis, vt l. non amplius §. fi. j̃. de le. j. meritò translationem dñii continet, vt dixi in l. ex empto. in prin. s̃. de ac. empt. Et eodem mõ intelligo quod j̃. sequit̃, si rem do vt rẽ accipiã, ꝙ ex necessitate non oportet ꝙ tu tenearis me facere dñm, sed solũ tradere possessionẽ vacuam, & qđ à te dolus malus absit, sicut in emptione & venditione, vt l. j. s̃. tit. j. & ibi dixi. ¶Op. dr̃ hic ciuiliter obligari, ꝯ̃, imò est iuris gen. l. iuris gen. in prin. s̃. de pac. Sol. gl. duobus modis, & bene. ¶Item opp. dr̃ dic. ꝙ per hanc actionem fit condemnatio ad interesse. ꝯ̃, in obl̃one dãdi cogitur qs præcisè dare, vt l. vbi aũt. in fi. j̃. de ver. obl. sed hic est contractus, do vt des, ergo &c. Possumus dicere, quod hic non erat obligatus præcisè ad dandum, vt s̃. proximè dixi: tñ hic Iurisconsul. hoc non inspexit, sed gñaliter, & indistinctè est locutus in quolibet ꝯ̃tu, do vt des, & ideo glo. in l. j.
4 C. de sen. q̃ pro eo, quod interest. dicit quod † in obligationib. dãdi ex ꝯ̃tibus innominatis non cogit̃ quis præcisè, imò liberat̃ soluẽdo interesse, vt hic. Vltramon. ꝯ̃ in d. l. j. C. de sen. q̃ pro eo qđ interest. in 4. q. principali, circa fi. & in l. cum precibus. C. de rerum pmu. & Dy. in l. stipulationes non diuiduntur. j̃. de ver. ob. in magna distinctione tenet, opi. nostrorum gl. assignat rõnem, vt examino plenè in d. l. stipulationes non diuiduntur. in 12. oppositione. & ibi teneo opi. gl. nostrorum. ¶Op. ad ver. sed si scyphos. s̃. de cond. ob
5 cau. l. fi. Gl. soluit, & tene illam ibi, vel melius, &c. ¶† Quæro extra gl. qualiter formabit̃ libellus in hac actiõe pscriptis verbis. Rñdeo sicut dixi in l. j. in prin. s̃. de ac. emp. peto te ꝯ̃dẽnari ad rẽ dandã: vel
6 si rẽ non dederis ad interesse, vt hic colligit̃ ex tex. ¶Itẽ q̃rit̃, † si datio fit pp aliquod factũ, vt des mihi decem, & dem tibi seruum, vt manumittas: datio q̃ debes facere mihi, ẽ pp factũ, gl. vr̃ dicere ꝙ tunc iudicabit̃ magis do vt facias, quam do vt des, vt l. cũ ꝓponas.
7 C. de dolo. tangitur p gl. j̃. ea. l. §. qđ si faciã. & ibi dicã. ¶† Sed q̃ro, quid si do tibi, vt alij des, vel in aliquam cãm ꝯuertas, non vt mihi des? Certè ꝯ̃tus innominatus est: & hẽt similitudinẽ magis cum mandato, q̃ cum emptione, & venditione, & iõ pt̃ reuocari ex pe nitẽtia, sicut cęteri ꝯ̃tus ĩnominati. Itẽ morte vr̃ reuocari, ad similitudinẽ mandati, nisi in casu speciali, vt l. si res. §. j. j̃. de iure do. &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶De necessitate. An verbum, accipio, includat translationem dominij. adde Bar. in l. fi. s̃. de condi. ob. cau. & in d. l. cum mora. & in d. l. j. s̃. de rer. permut. & cum Bar. hic transit Fulg. in d. l. cum mora. & etiam Pau. de Cast. ibi & hic.

1 *Locari facta quæ possunt, quomodo cognoscatur.*
2 *Euicta re quando agatur præscriptis verbis.*
3 *Locatio non est nisi interueniat pecunia numerata.*

a §. At cum do. a Si datur pecunia pro facto, qđ solet locari, est locatio: si res datur pro facto, est ꝯ̃tus innominatus pariens actionem pscriptis verbis ad interesse: sed si factũ locari non solet, quicquid det̃ est ꝯ̃tus innominatus, & iõ ex eo põt agi actione præscriptis verbis, potest etiam datum condici. h. d. ¶Op. ꝙ non pt̃ agi præscriptis verbis actione, imò seruus efficitur liber post lapsum temporis, vt l. si is, q. C. si manci. ita fue. alie. ne. prostituat. Gl. soluit duob. modis, vt hic, & l. dedi. §. 2. s̃. de condi. cã da. Dic ꝙ in ꝯ̃rio fuit emptio & vẽditio: hic ꝯ̃tus innominatus. Et hunc passum examinat Cy. plenè satis in l. si liber. C. de ꝯdi. ob cãm. ¶Itẽ op. de dolo actio nõ dẽt dari, imò præscriptis verbis, q̃ orit̃ ex ꝯ̃tib. innominatis, vt hic, & s̃. tit. j. l. j. ver. vnde si ea res. & s̃. de condi. cã da. l. fina. Sol. dicit gl. expone hic de dolo, id est pscriptis ver. pp dolũ. Tu dicas, ꝙ stet ꝓpriè de dolo. Nec obstant ꝯ̃ria, nã hic fuit ꝯ̃tus, do vt facias. & hic logt̃ de actione dãda ei, q̃ fecit, ex cuius parte est facio vt des, licet gl. ꝯ̃dicat, iõ ꝯpetit sibi de dolo vt dicã j̃. proxi. §. ¶Itẽ q̃rit gl. q̃nõ cognoscan̄t ꝯ̃tus innominati, vtrũ ex mõ ꝯhẽdi, an ex mõ implẽdi. Et dicit gl. ꝙ ex modo ꝯ
a hẽdi, ꝙ declaro j̃. l. ꝓxi. ¶† Itẽ q̃ro ex gl. q̃nõ cognoscã facta q̃ pñt locari, & q̃ nõ? Rñdeo, q̃dã sunt mere facti, vt ire Romam, portare libros, & similia & ista possunt locari, vt s̃. loca. l. q. opas. & l. opus. cum si. Quædã sunt facta, qb. est admistum ius. vt manumittere, vẽdere, & ista aut habent factũ momentaneũ, & non possunt locari. ita loquit̃ hic. Aut habent factũ successiuũ, vt agere ꝓ me in iudi-
2 cio: & ista pñt locari, vt j̃. ea. l. §. sed si facio. Item aduerte, † ꝙ de re euicta potest agi pscriptis verbis, vt hic. & ẽt ꝯdi. ob cãm rl̃r, vt l. fi. s̃. de ꝯdi. cã da. Fallit in ꝯ̃tu transactionis, vbi si possum agere præscriptis verbis ad interesse re euicta, non ꝯpetit condictio ob cãm
3 odio litium ne restaurẽtur vt C. de transa. l. si pro fundo. ¶† Vltimò not. quòd non est locatio, nisi interueniat pecunia numerata, &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶At cum do. Per Bar. in l. 3. §. j. de condi. ob cau.
Pom. ¶Amplia vt per Lancel. in l. 2. in prin. in verbo, depositum, ff. si cer. pet.

1 *Datio quando venit principaliter propter factum, ipsum factum videtur in obligatione, & econuerso.*
2 *Promissio de parendo sententiæ arbitri sub pœna, quod si sim condemnatus ad dandum, pœna adiecta dationi est.*
2 *Præscriptis verbis actio cur non datur in contractu, facio, vt des.*
3 *Lex, cum proponas. C. de dolo. loquitur de actione de dolo, quæ datur in locum condictionis ob causam.*
4 *Præscriptis verbis actio an oriatur ex contractu, non facio, vt des.*
5 *Condictio ob causam an in contractu, non facio, vt des, oriatur.*

a §. Quod si faciam. a In facio vt des, non habet locum actio pscr. verb. sed ad actionẽ de dolo recurritur. h. d. Vidistis duos articulos, s. do vt des & do vt facias, nũc videamus de tertio, s. de facio vt des. Op. & vr̃ ꝙ imò dat̃ actio de dolo, vt l. cũ ꝓponas. C. de dol. Sol. dt̃ gl. ꝙ ibi est facio vt des. Licet. n. dederim seruũ, vt manumittas, hæc datio fit ꝓ facto,
b & iõ perinde ẽ, ac si eẽt facio vt des. b ¶† No. illud, si datio fit prin
1 cipal̃r pp factũ, ipsum factũ vr̃ in obl̃one. Idẽ no. ĩ lege ꝯ̃ria, & ecõuerso. si ẽ factũ in obl̃one pp dari, datio vr̃ in obl̃one: & iõ si ꝓmisi parere sñiæ arbitri sub certa pęna, & arbiter ꝯdẽnauerit me ad dãdũ: licet prima facie videat̃ adiecta pęna facto, tñ in veritate ẽ adiecta dationi. Nõ. n. aliud est parere sñiæ arbitri q̃ dari. Pro hoc j̃. de
c ver. obli. l. 5. c §. fi. Et hoc ẽ vtile scire ad multa, & maximè, si q̃titas dẽret dari, qa tunc videret̃ adiecta loco & in fraudẽ vsurarũ, vt l. Iulianus. § idẽ Papinianus. s̃. de act. empt. Sed licet ista sol̃o ꝯtineat veritatẽ ĩ se, tñ pp aliud nõ placet, vt statim dicã. ¶Itẽ op. C. de trãs. l. cũ mota. Sol. dñt qdã ꝙ ibi erat do vt facias, licet fuerit ꝓuentũ in faciendo: sed hoc non placet. Non. n. curo q̃ verba ꝓponantur, vel post ponan̄t, vt j̃. dicã. & iõ dicit glo. al̃r, ꝙ ibi fuit facio vt des. Sed hic erat tale factũ, ex quo tibi aliqd adest, vnde ꝓducit actionem pscrip. verb. Ista sol̃o est bona in se, non tñ quo ad illã legem: ibi. n. loquitur de actione pscriptis verbis datiua, q̃ dat̃ à lege absq; mẽ obl̃one, sed hic q̃rimus de actione pscriptis verbis natiua, quæ nascitur ex ipso ꝯ̃tu. Tu dic ergo, ꝙ ibi nõ poterat agi ꝯdictione ob cãm, vt se reponeret in pristinã obl̃onem, neq; ex eo, ꝙ actio extincta erat talis, q̃ non poterat restaurari per pactũ. vt actio inofficiosi testamenti, & alia q̃ ex delicto oriuntur. l. si tibi. §. j. & l. si vnus. §. pactus ne peteret. s̃. de pac. Itẽ de dolo non poterat dari. qa liberatio obuenerat aduersario pp mortẽ filij absq; alio suo dolo, iõ datur si
2 bi pscriptis verbis à lege, qđ nõ nascat̃ ſm veram opin. ¶† Quæro
d ergo ꝓ declaratione dpdictorum, q̃ est rõ ꝙ in ꝯ̃tu facio vt des, non datur actio præscriptis verbis? Dicit gl. ꝙ q̃n facio vt des, ex facto meo tibi nihil adest, ideo cessat æquitas, quæ habet producere actionem pscriptis verbis. Sed quia tu decepisti me faciendo, vt aliquid facerem, & non vis dare, recurritur ad actionẽ de dolo: & iõ, si ex facto meo tibi aliquid adesset, daretur mihi actio præscriptis verbis, sicut in ꝯ̃tu, do vt facias, vel do vt des. Ista est vera rõ, probatur in l. solent. j̃. eo. & oẽs tenent istam lec. licet Io. aliter dixerit Si hæc rõ est vera, tunc solu. gl. facta ad l. cũ proponas. C. de dolo. non est bona, qa si dedi tibi seruum manumittendũ, manumisisti, tibi aliquid adest, s. ius patronatus, ergo dẽt dari præscr. ver. nec potest dicere, ille q̃ hẽt ius patronatus ꝙ non vr̃ locupletior. qa imo q̃n adimpleo suã voluntatem, facta est manumissio, vt j̃. ea. l. §. fi. & ibi no. in l. si quis seruum. & l. Titius. s̃. de act. empt. Præterea, paria sunt ꝙ tibi aliquid adsit, vel alij de volũtate tua. l. solutam. j̃. de sol. Vnde cum seruo manumisso acquiratur libertas, de voluntate tua
3 vr̃ tibi aliquid adesse. † Et iõ dicendũ est ꝙ in d. l. cũ ꝓponas. non loquit̃ de actione de dolo, q̃ ꝯpetat ad interẽe vt faciat qđ ꝯuenit, qa ad illud daret̃ actio pscr. ver. sed loquitur de actione de dolo, q̃ dat̃ in locũ ꝯdictiõis ob cãm. Volebã. n. repetere seruũ, quẽ manumisisti, quod non põt fieri, qa libertas nõ pt̃ reuocari, ideo dabitur actio de dolo, in qua venit tñ q̃tum interest me hr̃e illum seruum, quem dedi. Sed ꝯ̃ hoc op. qa illud idem vr̃ venire in actione pscriptis verbis, vt j̃. ea. l. in fi. Sol. illud ẽ verũ q̃n in actione pscr. verbis non potest venire aliud interesse, vt ibi dixi: sed hic poterat venire aliud, iõ recurrit̃ ad actionẽ de dolo loco ꝯdictiõis ob cãm. Ita dẽt intelligi d. l. cum ꝓponas. de dolo. ¶Itẽ op. in facio vt facias, datur actio pscri. ver. vt j̃. §. ꝓxi. ergo eadẽ rõne in facio vt des. Sol. ibi ex vtraq; parte est eadẽ æquitas. Vel posses dicere, ꝙ dẽt intelligi etiã q̃n facio, vt facias, continet aliqua verba ex quib. parti aliquid adest: aliàs si nihil adesset, recurreretur ad actionem de dolo, sicut in facio vt des. ¶Opp. C. de transa. l. cum proponas. Sol. ibi. n. non loquimur

ADDITIONES.

a Paris. ¶Quod si faciam. Vide de ista materia per Ias. post alios. in §. actionum. in gloss. in verbo, ex permutatione. Inst. de act. Et istud procedit solũ ex parte facientis, sed ex parte dantis & accipientis, secus esset, vide ibi latius, ꝙ contractus facio vt des, non habeat locum in actione de dolo.

b Pom. ¶Vt des. Communis opi. est contra Bar. vt per Ale. in d. l. 5 §. fi. & per eundem cons. 32. vol. 2. & cons. 5. & cons. 95. vol. 4. vbi refert contrariam opi. ꝙ imo sit exigibilis, & ꝙ non videatur adiecta in fraudem vsurarum, & est communis, vt per eam refert se consuluisse Iac. de puteo Contra Bar. Ferrariæ, cum de facto accidisset.

c Ale. ¶L. v. Vide Bar. in d. l. 5. §. fi. & ibi Ang. & Mod. & vide Bart. idem tenentem in l. cum proponas. C. de dolo, Et per ista etiam concludit Bal. in l. j. C. de insti. & subst. in 4. q. ꝙ cõditio, si fundum dederis, non dicitur in facto consistere. et ibi etiam quid de conditione, si fundum vendideris. Quid autem si do, vt cedas mihi actiones. dicit Bald. in l. j. C. de actio. et obl. ꝙ si est debitum liquidum, dicitur, do vt des, Si autem dicitur, do, vt mandes actionem, tunc est do, vt facias, vt hac ead. l. §. pẽn.

d Alex. ¶Pro declaratione. Vide per Cy. in l. ex placito, s̃. alle.

quimur in nõ facio vt des. Istud ɋriũ est valde difficile, ibi. n. loqmur in nõ facio vt des, ꝗ articul⁹ est valde difficilis. Rõ, ꝗa actio ꝑscr. ver. nõ daẽ nisi ei, ꝗ implet ɔ̃ctũ ex pte sua, vt ꝑ totã hãc legẽ, & s̃. ti. j. l. j. Sed ille, ꝗ ꝓmittit nõ facere, nunꝗ̃ pt ĩplere, ꝗa si nõ facit hodie, põt facere cras, & sic de singulis. Itẽ ex hoc seqẽ aliud, ꝗa si aliqs dedit, vel facit ꝑ qđ aliqd adsit aduersario, ñ põt repete re ɔ̃dictionẽ ob cãm ɔ̃dictio ob cãm daẽ ɔ̃ aduersariũ, qñ & ipse fuit in mora faciẽdi, seu ĩplẽdi ex pte sua. s̃. §. ꝓx. ver. ꝙ si tale. Sed si ille, ꝗ tenẽ nõ facere, ñ põt ĩplere ex parte sua, aduersari⁹ ñ põt eẽ in mora nõ faciẽdi, cũ nõ teneaẽ facere, nisi ego impleã. l. Iulianus. §. offerri. de act. emp. & l. ꝗro. §. inter locatorẽ. s̃. loc. Et iõ ad examinationẽ h⁹ articuli qñ ɔ̃ctus ɔ̃cipiẽ hoc mõ, ñ facio vt des, oportet scire, ꝙ licet in aliis ɔ̃ctib. innoĩatis sit locus pœnitẽtię. l. si pecuniã. de ɔ̃di. ob cau. tñ in ɔ̃tractu transactionis ñ. l. quis. C. de
4 trãsa. Hoc ergo † ꝑmisso primò videamus, an ex hoc ɔ̃tractu oriaẽ actio ꝑscriptis ex pte eius, ꝗ tenẽ ñ facere. Exẽplũ, si ꝓmitto non petere vt des mihi cẽtũ, & tu ꝓmittis dare cẽtũ mihi, in quo sic dicas, Aut ista ɔ̃uẽtio liberatoria apponiẽ sup ɔ̃tractu bonę fidei, & tũc potest ĩpleri cauẽdo de ñ petẽdo, ꝗa ĩ ɔ̃tractib. bonę fidei cautio de ñ ĩplẽdo modũ hr̃ ꝓ ĩplemẽto, vt l. insulã. §. fi. s̃. loc. tunc po
a test agi præscr. ver. Nã liberatio a sup ɔ̃tractu bonę fidei, dr̃ bonę fidei, sicut ipse ɔ̃tractus, vt l. ab emptione. s̃. de pac. & ĩ hoc casu potest dicere verum gl. ꝗ̃ ẽ ĩ l. siue apud acta. C. de trãsl. Idẽ si eẽt appositũ certũ tẽpus, ĩtra qđ, ne fiat, ꝗa tũc posset ĩpleri nõ faciẽdo per totũ illud tẽpus, ñ ẽ dubiũ: sed si nullũ tẽpus eẽt adiectũ, & dicta ɔ̃uẽtio apponeretur sup ɔ̃tractu stricti iuris, nũꝗ̃ posset ĩpleri, & nũꝗ̃ posset agi ꝑscr. ver. vt l. cũ ꝓponas. & l. siue apud acta. C. de trãs.
b Itẽ ẽ videndũ b vtrũ in hoc ɔ̃tractu ex pte eius, ꝗ tenetur ñ facere,
5 sit † locus ɔ̃dictioni ob causam. Et pono casũ in terminis. Promitto à te nõ petẽr, & tu ꝓmittis mihi dare cẽtũ: ꝓpter hoc ab actiõe principali te liberaui, vl̃ alio mõ ɔ̃secutus es liberationẽ: si nõ des cẽtũ, vtrũ possum agere cõdictione ob causam, vt te reponas in pristinam obl'onem? Br̃ dicas, Aut est talis actio ꝗ̃ põt per pctm̃ r̃staurari, & possum agere cõdictione ob cãm. l. si qs accepto. s̃. de
c cõd. causa da. no. in l. actiõe. C. de transa. & intelligo, c ꝙ agam ɔ̃d. ob causam ñ ex pnĩa, ꝗa de illa ñ est dubiũ, s; ꝓpter moram tuam. Videris. n. esse in mora ex eo, ꝙ ꝑ me fctm̃ est qcqd potui, quia te liberaui, ꝙ tu ñ vis dare, vt no. in d. l. actione. Sed si tibi obuenisset liberatio alio mõ, ꝗ̃ per factum meum, vt puta per mortem, tũc ageretur actione pręscr. ver. d. l. cum mora. C. de transa. & dixi. s̃. c. §. in scđo contrario. si verò actio ñ est talis, ꝗ̃ possit r̃staurari per pactum, vt actio ex delicto, vel quia forte incertum est vtrum esset aliqua obl'o re vel spe, & tunc ñ potest agi condictione ob cau
d sam, sed agitur actione de dolo, vt d. l. actione. d & ibi not. secundum quod glo. sustinet opin. Pla. Item quæro vtrum contractus innominati cognoscantur per modum ineundi, an per modum implendi, dicam ĩ. proxi. §.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Liberatio. Ita ẽt tenet Bart. in d. l. siue apud acta, sed eius opi. cõiter reprehenditur ibi, ideo omissa ista distinctione teneas opi. quam ponit Bart. in d. l. actione.
b Ale. ¶ Videndum. Adde Bart. in l. siue apud acta. C. de trans.
c Ale. ¶ Et intelligo. Contrarium tenet bart. in d. l. actione. & qualiter in cõtractibus innominatis procedit vsucapio, tangit subtiliter bald. in l. j. C. de dona.
d Ale. ¶ Dicta l. actione. Vide ibi Sal. & quod dixi post eum.

1 *Mandatum etiam non gratuitum, dicitur mandatum respectu illius qui egit, & eius contra quem agitur.*
2 *Contractus innominatus, & actio quæ ex eo oritur, datur ad similitudinem contractuum nominatorum, quibus assimilatur.*
3 *Præscriptis verbis actio oritur ex contractu facio, vt facias.*
4 *Contractus innominati an iudicentur secundum modum ineundi contractum, an secundum modum implendi.*
5 *Præscriptis verbis actio ex contractu, do vt facias, & des: vel facio, & do, vt des oritur.*
6 *Contractuum innominatorum verba proferantur in tempus præsens, vel in futurum non differt.*
7 *Contractus innominatus non vitiari, licet apponatur ei nomen contractuum nominatorum, & non sit.*

a **§. Sed si facio.** a Ex cõtractu facio, vt facias: oritur actio præscriptis verbis: ꝗ̃ hẽt similitudinẽ cum
1 actione mandati. h. d. ¶ † No. ꝙ l; mandatum ñ sit gratuitũ, ita qñ pariat actionem mandati inter mandanté & ꝓcuratorẽ: tñ dr̃ mãdatũ respũ illi⁹ ꝗ agit, & cõtra quẽ agitur: sine quo mãdato alieno
2 noĩe agi nõ pt, vt hic pt; dixi in l. j. s̃. de ꝓcu. ¶ † Scđò no. ꝙ ɔ̃ctus innoĩatus, & actio ꝗ̃ ex eo oriẽ daẽ ad similitudinẽ ɔ̃ctuũ nominatorũ, qb. assimulaẽ: iõ in eis venit culpa leuis, lata, leuissima fm illorũ ɔ̃ctuũ similitudinẽ, vt s̃. ti. j. l. j. in fi. & ĩ. e. l. si gratuitã. §. j. & ij. s̃.
3 depo. l. j. §. si qs seruũ. l. eũ ꝗ. s̃. ɔ̃m. ¶ † Tertiò no. ꝙ ex ɔ̃ctu facio vt facias, oriẽ actio ꝑsc. ver. ¶ Op. s̃. ꝓxi. §. solue vt ibi dixi. ¶ S; ꝗrocir
b ca istũ §. b ex gl. vtrũ ɔ̃ct⁹ ĩnoĩati iudicẽẽ † fm modũ ineũdi ɔ̃ctũ, an
4 fm modũ ĩplẽdi? Gl. s̃. e. a. l. § at cũ do ĩ pma gl. & s̃. ꝓx. §. ĩ gl. magna & C. e. l. ex placito. & de trãsa. l. cũ mota. & C. de dol. l. cũ ꝓponas, vbiq; dñt, ꝙ cognoscũt fm modũ ineũdi ɔ̃ctũ, nõ fm modũ ĩplẽ

di. Vñ si fuit ɔ̃ctus do, vt facias, tñ tu ꝑuenisti in faciẽdo, & dabiẽ actio ꝑscriptis verbis, ꝗ̃ oriẽ ex do vt facias: nõ de dolo, ꝗ̃ oriẽ ex facio vt des. Doc. Vltramõtani ĩ d. l. ex placito. & l. cũ ꝓponas. dñt ɔ̃: si. n. ĩ ɔ̃ctu emptiõis & vẽditiõis ab ipso initio ex vna pte ẽ emptio, ex alia vẽditio, vt s̃. ti. j. l. j. ita ĩ istis ɔ̃ctib. s. in do, vt facias, ex pte mea erit do vt facias, ex pte tua erit facio vt des. Et ista opinio vr̃ mihi vera. Probo primò declarãdo rõnẽ eorũ, isti ɔ̃ctus ĩnominati iudicaẽ fm nãm ɔ̃ctuũ nominatorũ qb. assimilaẽ: sed in ɔ̃ctib. ĩnomĩatis ex vna pte dr̃ emptio, ex alia vẽditio, vl̃ locatio, & ɔ̃ductio & similia, ergo ita in istis innominatis. Preterea ꝓbo ꝑ inɔ̃uenies ꝙ seqreẽ, qđ si in ɔ̃hẽdo nutri⁹ ꝓmissio ꝑcedit, sed ɔ̃uenimus inuicẽ de exigẽdo debitores cões, vl̃ de ędificãdis insulis, vl̃ pstãdis mutuis officiis in aliqb. reb⁹, ita ꝙ ñ apparet qs primò, & qs postea? Certè fm gl. ñ erit aliqs ex istis ɔ̃ctib. qđ est absurdũ & falsũ, vt videbitis ĩ. §. ꝓximo. Pręterea hoc vr̃ ɔ̃tra casum hui⁹ §. appellaẽ. n. facio vt facias, & tñ pri⁹ ɔ̃uenit, vt tu faceres. Pręterea in ɔ̃tractu, do vt facias, fortius ex pte eius ꝗ đẽt facere oriẽ actio de dolo, vt s̃. e. a. l. §. at cũ do. ver. sed si dedi. ñ violãdo literã. Et sic cõcludo qđ ab ipso initio ex pte vni⁹ est, do vt facias, ex pte alterius est, facio vt des. Iac. de Bu. nitebaẽ sustinere gl. & arguebat sic, Nõ dẽmus inspicere implemẽtũ ɔ̃tractus, sed ipsã ɔ̃uẽtionẽ, vt l. si ita fuero stipulatus. & l. cũ. n. ĩ. de nou. Sol. rñdeo, fateor: ñ. n. curo de mõ implẽdi: sed dico, ꝙ ab ipso initio ex ipsa cõuẽtione ex parte vnius accipiẽ vno mõ, ex pte alterius alio. Pręterea, đt ipse, illđ dẽmus inspicere, ꝙ principaliter fit, non qđ accessoriè, vt l. si ñ sint §. ꝑueniamus. de au. & arg. leg. Sed dic qđ ab ipso initio hoc principal'r agiẽ, sicut in emptione, & vẽditione. Itẽ đt ipse qđ ab initio oriẽ naturalis obl'o: ꝗ̃ postea roboraẽ rei interuẽtu, vt s̃. ti. j. l. j. & l. ex placito. C. de rerũ pmu. ɡ̃ primã obl'onẽ dẽmus inspicere, sed hoc fateor: tñ ipsa principalis obl'o ab ipso initio variaẽ, vt dixi.
5 ¶ † Quero qđ si istę cõuẽtiones ab vna pte duplicaẽ, vt puta, si est cõtractus, in quo ego do, vt facias & des, vl̃ ecõuerso, facio & do vt des, quæ actio oriẽ? Rñdeo, pp illud dare quòd est ibi, & sic cõtinet aliqđ, pp ꝙ ꝗ̃ritur aduersario, oritur actio ꝑsc. ver. vt ĩ. e. l. si
6 dñs seruũ. & l. si tibi areę. & l. ꝓmisisti. ¶ Quero, † cũ isti cõtractus c
c ꝑ Iurisċosultũ sp ex vna pte ponãtur in pñti tpe, vt do vt des, & similia, qđ si ex vtraq; pte ponãtur in futuro tpe, vt puta faciã vt facias, vl̃ dabo vt facias, vel vt des, & similia? Rñdeo, ista varietas in tpe ñ curatur, nã sp appellatur cõtractus facio, vt des, vel do, vt facias, & similia in quocũque tpe sint verba posita. Istud ꝓbatur hic nã hic appellatur, facio vt facias, tñ ex vtraq; pte est actũ de faciẽ
7 do in futurũ, sil'r ꝑ oẽs §§. huius legis. ¶ † Vltimo ꝗro, qđ si in istis d
d cõtractib. fuit appositũ aliqđ nomẽ cõtractus noĩati, cũ ñ sit, an ꝑ hoc vitiatur? Certè ñ. Casus est in l. proxi. & ibi dicam, &c.

ADDITIONES.

a Pom. Sed si facio. Limita vt per Ias. in §. actionum. Instit. de actio.
b Ale. ¶ Circa istum §. adde bar. in l. cum ex placito. & in l. cum proponas. hic allegata. & adde bart. post gl. in l. si intra. s̃. de pac. Quid autem requiratur ad essentiam contractus innominati, vide omnino Bart. in l. si cum fundum. s̃. de pac.
c Pom. ¶ Isti contractus. Vide Bart. consi. 154.
d Ale. ¶ In istis. Si in contractu innominato fuerit appositum nomen contractus nominati, adde Bald. in l. j. in j. col. C. de rerum permu.

1 *Libertum habere non est ius æstimabile.*
2 *Conuentum si non fiat, ad quod interesse agatur, & qua actione.*
3 *Patronatus ius quando sit æstimabile.*

§. Si ergo. Ista ẽ vltima ꝑticula, in qua determinatur qõ ꝓposita in principio huius legis. & h. d. In facio vt facias, datur actio ꝑscriptis verbis in qua venit ꝗ̃tum interest mea fieri qđ cõuenit, ꝙ si illud interesse cessat, ꝗ̃ti interest mea ñ fecisse. Itẽ hẽre libertũ, ñ est ius æstimabile. h. d. ¶ No. cũ isto ver. ꝙ idẽ vr̃ si cõueniat de faciẽdo ab vtroq; ita qđ nõ apparet de ordine, sicut de cõuẽtionis ordine apparet. ¶ Scđò no. ꝙ hic hr̃ rõ eius ꝙ
1 interest me ñ fecisse ꝙ feci, & h̃ in actione ꝑsc. ver. ¶ † Tertiò no.
2 ꝙ hr̃e libertũ, ñ est ius ęstimabile. † Op. & vr̃ ꝙ in actione veniat ꝗ̃ti interest mea te ñ fecisse, vt s̃. e. a. l. §. j. & ij. Sol. hic non pt venire illud intereẽ, ꝗa nullum ẽ, ideo deuenitur ad istud. S; contra, imo qñ cessat illud intereẽ te nõ fecisse, qđ ɔ̃uenit deuenitur ad condictionẽ ob cãm, per ꝗ̃ r̃petitur qđ ẽ datum. l. si tibi decẽ. ĩ. e. Sol. illđ verum, quãdo illud, qđ ẽ datum, est repetibile, s; hic erat data libertas: ꝗ non pt repeti, seu reuocari, vt l. cum proponas. C. de dol. ¶ S; op. ꝙ tunc in locum condictionis ob cãm datur actio de dolo ad interesse, vt l. cum ꝓponas. C. de dolo. & dixi s̃. e. a. l. §. qđ si faciã. Sol. Quãdoq; r̃petitur vnum interesse qđ fiat qđ conuenit: & illud qđ est datum vl̃ factum pt repeti: & tunc datur actio ꝑsc. ver. & condictio ob cãm: vt s̃. e. l. §. j. Qñq; non r̃petitur intereẽ ꝙ fiat qđ conuenit, & illud qđ est factum vel datum non pt repeti, tunc datur actio ꝑsc. ver. quatenus interest me non fecisse qđ conuenit vt hic. Qñq; repetitur interesse fieri qđ conuenit, tñ res data non est r̃petibilis, tunc condictio ob causam ñ pt dari, ꝗa non est repetibilis res, tũc actio ꝑsc. ver. ñ pt dari ad interesse, quatenus interest mea nõ fecisse, ꝗa habet aliđ interesse qđ in ea venit. s. quatenus interest mea fieri qđ cõuenit, iõ datur actio de dolo, vt l. cũ ꝓponas. C. de dolo. Qñq; non repetitur interesse fieri qđ conuenit

sed res data est repetibilis, tūc ñ dat̃ actio de dolo nec p̃sc. ver. sed
3 ꝯdictio ob cām. l. si tibi decē. ȷ̃. e. ¶† Vltimò op. ꝙ ius p̃ronatus
a dēat æstimari. vt s̃. de act. emp. l. idq; in fi. aliàs l. Titius. ala j. Sol. vt in gl. & no. ꝙ qñ qs manumisit suo arbitrio, tunc ius patronatus est æstimabile. Quando verò quis manumisit alterius voluntate, tunc ius patronatus non potest æstimari. Ita loquitur hic, & ȷ̃. de leg. j. l. planè. la ij. §. fi. & l. seq. quod not. &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Titius. Et ibi Bar. & vide Bar. & doc. in d. l. cum proponas. qñ ius patronatus sit æstimabile, vide tñ d. l. cum ꝓponas, in fi. j. col. C. de dolo. & in §. qđ si faciam, s̃. ea. l. & per Pau. de Eleaz. in cōmen. c. nobis. de iure patr. & ibi ēt quòd in iure patr. ecclesiæ.

LEX VI.

1 *Error in nomine contractus non vitiat contractum.*
2 *Libellus si narrat, & concludat in aliquo contractu innominato, & in fine dicat, & ad hoc propono actionem, ex empto, libellus non vitiatur.*
3 *Syndicum si appello, qui est procurator, ista nominatio non vitiat.*

a 1 Insulam. a Error in noīe ꝯtus† ñ vitiat ꝯtractū. h. d. Sił'e no. in l. si olei. C. locati. Et sic facit ad multa. Primò, ꝙ
2 si narratur† in libello aliqs cōtractus innoīatus, & cōcl'o aptè seq̃ ret: postea diceret, & ad hoc ꝓpono actionē ex empto, ꝙ pp hoc libellus nō vitiaret, & dixi in l. j. circa fi. magnæ gl. s̃. de eden. & est
3 opi. Innocētij, de qua ibi dixi. ¶† Itē no. ꝙ si appello b illū syndicū
b q est ꝓcurator, & sic in appl'one errat, ista appl'o ñ hēt vitiare, vt
c dixi tibi in l. j. §. j. ꝙ cuiusq; vniuer. nomi. & hoc valet c ad si'lia &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Insulam. Pro intellectu Bar. & limitatione huius legis, vide Bar. in l. si quis ante. ȷ̃. de acq. poss. Item facit iste tex. quod si in cōtractu locationis, & conductionis apponatur verbū, vendo, nō tamē mutat̃ natura cōtractus, qa est verbū ḡnale. l. statuliber à cæteris. §. quintus. de statuliber. & expresse allegat istum tex. Bal. in l. ij. C. commo. & istum tex. ēt in l. j. & no. l. pretij. C. de rescin. ven. & ad prædicta no. istum tex. Bald. in l. j. C. de rerum permu. Bar. in l. naturalis. §. pe. in fi. s̃. e. per Bal. in rub. C. de iure emphy. Pom. ¶ Ad hāc legem vide Ale. in l. si constāte. in j. col. ff. sol. mat. & consi. 100. volum. 2. Bar. in l. si quis ante. ȷ̃. de acqui. poss. Ale. in l. j. de leg. j & in l. naturaliter. §. nihil commune. ȷ̃. de acqui. possess.
b Ale. ¶ Si appello. Vide Ale. consi. 44. vol. 2.
c Ale. ¶ Valet. Intellige tñ, vt per Bar. in l. si quis ante. ff. de acqui. poss. & adde bonum text. in c. constitutus. de reli. do. qui reputatur sing. no. Bald. in l. si. C. de vsur. & Io. And. in ti. de instr. edi. §. porro.

LEX VII.

Si tibi decem. Vbi cessat interesse fieri quòd conuenit recurrimus ad cōdictionem ob cām. h. d. quod no. & dixi s̃. e. l. naturalis. in fi. ¶ Not. ex hac lege quòd ista actio præscr. verb. potest directò intentari ad interesse.

LEX VIII.

1 *Præscr. verbis actio vt fiat qđ cōuenit oritur ex cōtractu, do vt facias & des.*
2 *Ius datur ad repetendum illud, quod est datum vel eius æstimationem.*
3 *Seruus datus pro torquendo, si reperitur in maleficio non redditur.*

1 Si dominus. † Vbi est do vt facias, & des, orit̃ actio p̃scriptis ver. vt fiat quòd conuenit. h. d. quam le-
2 gē no. & no. ꝙ dixi in summario. ¶† Itē no. ꝙ ad repetendū illud quod est da tū, vł eius æstimationē, cōpetit actio p̃scr. ver. qñ hoc
3 est actū. De hoc plenè in l. j. de dona. vbi gl. tangit. ¶† Itē no. ꝙ si trado tibi seruum torquendum pro maleficio, intelligitur quod non reddas si eum reperias in maleficio, quod est notandum.

LEX IX.

1 *Præscriptis verbis in actione concluditur ad interesse, & etiam quod præstetur quod est promissum.*

a Ob eam causam. a Liberatus ob cām ꝯueñit hac actione, vt faciat quod ꝯuenit. h. d.
1 † No. ꝙ in actione p̃sc. ver. nō solū p̃t ꝯcludi ꝙ ꝯdēnet̃ ad interesse vt l. si tibi. s̃. e. sed etiam p̃t ꝯcludi quòd præstet̃ hoc quod est promissum: vt dixi in l. naturalis. §. j. s̃. eo ¶ Oppo. d. l. si quis accepto. s̃. de cond. cau. da. Sol. per hanc actionem non restauratur obligatio prima: sed per condictionem ob causam, sicut ibi, & ista est vera.

ADDITIO.

a Alex. ¶ Causam. Vide quod no. Bar. in l. quamuis. C. de transac.

LEX X.

Partis. Ista lex & sequens, non loq̃tur de actione presc. verb. vel in factum, q̃ oritur ex contractu: sed ex quasi contractu, vel delicto, & breuiter hoc intendit. Cautio omissa repetit̃ per condictionem incerti, & actionem in factum, &c.

LEX XI.

Quia. Vbi deficit lex Aquilia, suppletur actione in factum. hoc dicit.

LEX XII.

Si vir vxori. Actio præsc. ver. dat̃ vt fiat qđ ꝯuenit in pcō incontinenti apposito. h. d. ¶ Op. ad l. partis. s̃. e. quòd imo detur ꝯdictio incerti, vt s̃. de vsufr. ea. re. q̃ vsu consu. l. hoc senatus. §. si pecuniæ. Gl. ponit plures sol'ones. Tu dic tres casus. Qñque traditur res, quæ est eius, qui debet vsumfructum, & durat eius, vt qñ debetur vsusfructus rei immobilis, & in illo casu si tradita est sine cautione potest vendicari, & agitur ꝯdictione incerti. l. si vsusfructus. s̃. vsuf. quemad. caue. Qñque tradit̃ ea res quæ est eius, qui debet vsumfructum, tamen eius non durat: & tūc si tradit̃ sine cautione, nō p̃t vēdicari, sed agit̃ ꝯdictione ĩcerti d. l. hoc senatus. §. j. Qñq; tradit̃ res, q̃ nūq̃ eius fuit q dēt vsumfructum, & tunc agitur præscr. ver. vel in factum actione, vt hic, &c.

LEX XIII.

Si tibi rē. a Si res vendenda tradat̃ certo pretio, vt supfluum lucretur venditor hac actione agetur. h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si tibi rem. Istum tex. tene menti, quia est multum magistralis, cui adde quæ no. in l. si pascenda, C. de pac.

LEX XIIII.

Si tibi areæ. a Vbi res ad meliorādū tradit̃, vt ꝙ meliorat̃ diuidat̃, si dñiū trāsfert in totū, erit actio p̃sc. ver. al's si dñiū nō trāsfert̃ in totū, sed in partem, tunc erit societas. h. d. quem casum no. quia bonus, & tene menti, &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si tibi areæ. Allegat Bart. no. in l. si pascenda. C. de pac. vbi gl. not.

LEX XV.

1 *Glandis appellatione continentur omnes fructus.*

a Qui seruandarū. §. a Si glans. Actio de pascuis pecorum nō habet locum qñ fructus mei qui cadūt in alieno depascantur, sed ad
1 actionem in factum recurritur. h. d. ¶† Not. ꝙ appellatione glandis, continentur omnes fructus, vt l. j. ȷ̃. de gland. le. Et de ista actione dic vt l. pen. C. eo. & Io. in arbore. &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Qui seruandarū. Et Bal. in l. ex placito, maximè in 4. q. C. de rer. permu. & ibi etiā in vj. q. ponderat istum text. per no. per Bar. in l. j. in vlt. col. s̃. de cond. ex leg.

LEX XVI.

1 *Præscriptis verbis actio cōpetit ex facio vt des, vbi ex facto q̃ritur commodū aduersario. Idē si cōuētio fiat p si, licet ꝓprie nō sit cōtractus innoīatus & 2.*

1 Solent. Pretiū ꝯuētū ꝓ indicādo furē p̃t peti actiōe p̃scr. ver. nisi dolus indicātis ĩteruenerit. h. d. ¶† No. ꝙ ex facio vt des, vbi ex fcō q̃rit̃ ꝯmodū aduersario, ꝯpetit actio p̃sc. ver. vt vi
2 distis ĩ l. nālis. §. ꝙ si faciā. s̃. e. Scdò no. ꝙ† licet ꝯuētio fiat, p si, orit̃ actio p̃sc. ver. nō tñ est tūc propriè contractus innominatus vt dixi s̃. eo. l. naturalis, secundo responso. & s̃. de pac. l. si intra.

LEX XVII.

Permisisti. Ex ꝯtu, facio vt des, & do vt facias, orit̃ actio p̃sc. ver. nisi datū fuerit pp pecuniā, & sic caderet in emptionem. h. d. ¶ Opp. de l. si cum mihi. s̃. de dolo. Solu. vt in gl. plenius in l. qui saxum. ȷ̃. de dona. &c.

a §. Permisisti. a Ex ꝯtu facio vt des, vel do vt facias, si aduersario nil q̃ritur, non ꝯpetit actio præscr. ver. sed de dolo. h. d. quod no. multū: quia facit ad materiā l. naturalis. s̃. e. dicit gl. ꝙ hodie haberet locū cōdictio ex l. Istud intellige, qñ promisisti mihi animo donādi, vt dicit glo. & sic ex facto tuo mihi nihil quæritur. Secus si promisisti pp tuam ꝯmoditatē, vt qa dedisti mihi fundum solum, quia vtilitas tua est, quod fundus isto anno laboretur & diffodiatur, tunc datur præscr. verb. Et not. istū §. quia continet quotidiana & bona, &c.

a Ale. ¶ Permisisti. Vide quod dixi in l. iurisgentium, §. sed cum nulla, s̃. de pac. & Bal. in l. ex placito. in ix. q. C. de rer. permu.

LEX XVIII.

Si gratuitā. Si cōceditur habitatio gratuita, agitur præscr. verb. h. d. quod principium declara, vt in glo.

1 *Contractus dicitur celebratus gratia eius qui rogauit.*

§. Si margaritas. Aut res dat̃ vendēda gr̃a vēditoris, & susceptor tenet̃ de dolo & lata culpa. Aut dat̃ gr̃a susceptoris, & tenetur ēt de leuissima. Aut gr̃a vtriusque & de leui tenetur, & eius gr̃a ꝯtus dr̃ celebratus, q rogauit.
1 h. d. quē casum no. ¶ No. ꝙ eius† gr̃a ꝯtus dr̃ celebratus, q rogauit. hoc intellige, si ille qui est rogatus, nō hēbat propositum hoc faciendi. probatur s̃. in l. rogasti. si cer. pet. Ad istam legem opp. de l. j. s̃. tit. ij. Solu. dic, q uòd hic fuit dictū, ꝙ restituantur margaritæ, aut pretiū earum duntaxat. Vel dic quod æstimatio hic fuit facta pro quanto vēderetur, nō eo animo ꝙ emptionem faceret, vel faceret transire periculum, & ibi secus, quod dic, vt ibi dixi.

LEX XIX.

Si rem tibi. Si res datur inspicienda, & ignorat̃ vbi sit, ad hanc actionē recurrit̃, vel aliis actionibus p̃t agi. Et in hac actione venit culpa, habita consideratione eius cui gratia sit celebratus contractus. h. d. quod no. &c.

§. Si cum vnū. a Si cōmodo vt ꝯmodes agitur p̃scr. verb. qa ꝯmodatū istud non est gratuitum.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Si cum vnum. Vide Rom. sing. 37. aliàs 39.

§. Si cum mihi vestimenta. Is, cui res inspicienda conceditur, de casu fortuito non tenetur. h. d.

§. Si

a §.Si quis. a Qui accipit rem ab vno dandã alteri in cãm certæ victoriæ, vel in alium euentũ, actione pscr. ver. dare tenet. h. d. cũ l. seq. ¶Op. q nõ dēt agi psc. ver. sed actione depositi seqstrari. l. licet. §. depo. Sol. illud verũ, qñ duo deposuerũt eandē rē. Secus si vnus tm̃ deposuit rē suã, in qua qstabat aduersariũ nullũ ius hēre. vt j. l. px. Et oportet intelligere istũ §. qa iste, q vult agere psc. ver. erat pñs qñ depositũ fuit factũ sub eo pacto: aľs cũ eo nil esset qtũ, & sic nõ hēret actionē pscriptis verbis, vt l. qsensu. & q ibi no. j. de act. & obl. l. j. §. de qh. emp. in fi. ¶Quærit gl. qd si stat paduersariũ q nõ pstetur. Dicit gl. q pinde est habēdũ, ac si vicisset q se ingerit. Gl. bñ dicit dũ dicit per aduersariũ nolentē facere qd quenit. Sed si aduersarius veniret ad bellũ, licet sibi facere qcqd pt vt vincat, & alius succũbat. l. in executiõe. §. fi. & ibi no. de ver. ob. Et ista sũt vtilia scir in ptib. illis. vbi admittit duel
† lũ. Et est pulchra materia ad determinationē quæstionis † duelli.

ADDITIONES.

a Ale, ¶Si quis. Vide Bal. in l. j C. de insti. & sui st. sub cond. fac.
† Clau. ¶Quæstionis. De qua vide Ale. in l. ex hoc iure, ff. de iusti, & iure.

LEX XXI.

Rogasti. Si res vendenda datur, vt pretium in mutuum cõuertatur, si non venditur, vel pretium non recipitur, actione præscriptis verbis agitur. h. d. De quo dic plane vt no. in l. rogasti. §. si cer. pet.

§.Si prædium. Opp. q tale factum non consueuit locari vt l. naturalis. §. at cum do. §. eo. Sol. debes intelligere, quod tunc fuit locata res ipsa, & non factum pignoratitium fuit locatum, &c.

LEX XXII.

Apud Labeonem. Qui rem experiendam recipit quicquid ex re interim lucratur domino reddere debet.

§.Itē apud. Si res datur experienda, emptione perfecta datur actio ex vendito: alias præscriptis verbis h. d. &c.

§.Si cum emere argentum. Is, cui res inspiciēda datur, nõ tenetur de casu contingente, cum res reportatur, sed de dolo, & culpa hac actione tenetur. h. d. quem casum no. &c.

LEX XXIII.

a Quoties. Hic tractat gl. vnã materiã, de qua plene per Doc. in l. ex placito. C. de re. permu. & dixi plenè in l. j. §. de condi. ex l. & hic reperitur vna distinctio, quæ multa dicit, sed non dicit veritatem.

ADDITIO.

a A lex. ¶Quoties. Et ad huius intelligentiam vide Bar in l. sed & si me puté. §. j. circa fi. §. de condi inde. & in rub. §. eo.

LEX XXIIII.

a Si tibi pollienda. a Si suscipitur opus faciendũ gratis est mandatum: si per mercedem in pecunia, est locatio: alias est contractus innominatus. h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶Si tibi pollienda. Et istum tex. in fi. multum ponderat no. Bar. in l. j. in j. q. C. de contrahen. empt.

LEX XXV.

Duo. Habuisti §. de eo, qui recipit rem inspiciēdã volens eam emere: hic de eo, qui recipit eam inspiciendam causa delectationis vel euidentioris cognitionis, quo casu de culpa tenetur, & præscriptis verbis agitur.

LEX XXVI.

Titius. Si pecunia datur, vt ex eius vsuris tributa dantis soluãtur, qtus innoĩatus est, iõ actione psc. verb. agitur, & periculum pecuniæ ad recipientem non pertinet. hoc dicit.

LEX XXVII.

a Si operas. a Si operæ pro operis dantur, & actione agitur hoc dicit.

ADDITIO.

a Pom. ¶Si operas. Vide Pan. consi. 45 in j. col. 2. vol. Fel. in c. cum Berth. ver. 3. limita. de re iud. & in c. seq. & in c. quamuis eo. ti.

LIBER XX.

De pignoribus, & hypothecis. Rubr.

¶Glo. continuat, dic vt in ea. Quæro quare Iurisconsulti ponũt istos tres tit. de pign. separatos à titu. de pignoratitia actione? Gl. hoc examinat in prima constitutione huius libri. §. tertio. Dic vt ibi, quam gloss. not. bene &c.

LEX PRIMA.

1 *Obligatio bonorum porrigitur ad præsentia & futura, etiam si non dicatur suorum, vel ad se spectantium.*

Onuentio. Obľo gñalis porrigit ad bona pñtia & futura: sed obľo certe rei non qhitur ēt in illa re postea debitoris effecta, si creditor sciēs fuerit. h. d. Et not. hoc prin. & in hoc prin. potest casus poni duobus mo. Primò qd recepta sit obľo bonorũ pñtiũ, vľ postea qsitorũ. q. d. pñt obligari bona pñtia, & futura. Scdo modo pt legi, qd receptũ est, hoc est determinatũ & approbatũ est q obľo gñalis bonorũ porrigit ēt ad bona postea qsita, & exponit, vľ p ēt, fm vtrãq; lec. Et ista vr verior, vt patet ex ver. seq. q aduersatur ad illud; vbi loqt de iure postea qsito, an veniat in obľone pri
1 mæua. Scdm hoc no. ex illo principio, q † obľo bonorũ, licet ñ adiiciat suorum, vel ad se punentium porrigitur ad omnia præsentia, & futura. Casus est hic. Sed si illud adiiceretur, nullum esset dubium, quia casus est in l. fi. C. quæ res pig. oblig. poss.

§.Inspeciem. Textus est clarus. Op. de pig act. l. rē alienã. So. tex. tollit qriũ. qa ibi res aliena fuit obligata ignorãti, hic sciēti. Rõ, qa qñ creditor fuit sciēs, debitor nõ est obligatus creditori qria pignoratitia, qa eũ non decipit: & sic ñ ĩterest debitoris q illa res veniat in obľonē. Sed qñ creditor ignorauit, tũc debitor tenet qria pignoratitia. l. tutor. §. qria. §. de pig. act. Dixi plenè in d. l. rē alienã. & iõ gl. vt ista mã sit clara sic distinguit satis plenè. Qñ certa spēs obľat, aut obligat qs rē suã, & tenet obľo sine dubio. Si alienã, si qdē sibi debitã, obľo tenet, vt j. q po. in pi. ha. l 3. §. cũ ex cã, & hoc innuit ĩ tex dt gl. qd intellige q anq illius rei dñiũ sit qsitũ debitori, creditor hēt obligatũ illud ius, qd debitor hēt p re. post rē debitori qsitã erit obľata ipsa res
a d. l. Si verò nõ est debita, a sed hēt ius in re, simpľr tenet obľo. l. grege. §. ij. & iij. & l. si ab eo. j. e. Dicit gl. istud intellige, qd valet obľo in eo iure, q ibi hēt debitor, sed si postea ipsi debitori qrerer pfectũ dñiũ, tũc siqdē qreret ex cã dicti iuris q hēbat in re, veluti, qa hēbat Publicianã, & vsucapiebat, qpleuit vsucapionē, vel erat sibi obligata, p debito, & fuit tradita sibi insolutũ, vel quocũq; mõ illius iuris occasione ad eũ puenerit, ipsa res erit obligata, vt dictis leg. & d. l. cũ in fundo. §. si fundus. j. de iu. do. Si verò debitor qsiuit dñiũ ex alia cã, prsus separata ab illa, tũc non video quare debeat illa res in obľonē incidere, sed erit idē sicut qñ simpľr obligatur res aliena. Si verò nõ erat debitori debita: nec hēbat ius in re: & tũc aut eã obligauit sub qditione cũ sua erit, & nõ est dubiũ qd tenet obľo existēte qdõne, vt l. si fundus. §. aliena res. j. e. Aut obligauit eã simpliciter, & tũc assumo vnũ casum positũ in fi. gl. Aut dñs ratũ habuit, & obligatio qfirmat. l. si fundus. §. j. j. e. & l. aliena. §. de pig. act. Aut dñs ratũ nõ habuit, & tũc aut creditor fuit sciēs & nõ qfirmat ēt dñio qsito postea, vt hic. Aut fuit ignorãs, & qfirmat quo ad vtilē hypothecariã. d. l. rē alienã. de pig. act. Rõ, qa debitoris interest, vt dixi, & iõ puto q qñ obligauit rē alienã sciēti, si obligasset se expressè, qa dñs ratificaret, vel alio mõ, ita q ipse teneret si res in obľonē nõ incideret, tũc si postea, p debitorē qrat dñiũ, res incideret ĩ obľonē quo ad vtilē hypothecariã. d. l. rē alienã. Vbicũq; aũt dixi obligationē nõ valere dñio postea qsito, dico creditorē postea habere rõnem, si possidet, vt hic. ¶Sed q hoc op. j. e. l. cũ vitiose. Gl. nõ soluit hic, nec ibi. & dic q hic nõ valuit obligatio, qa res nõ erat debitoris, qd vitiũ est purgatũ: qa est effecta eius, iõ dat retentio, ibi vero obligatio fuit vitiosa ex alia causa, q purgata nõ est, & iõ retentio nõ datur. ¶Item op. q datur vtilis hypothecaria, qñ dñiũ est effectũ debitoris: qa debitor nõ põt rferr qõnem dñij, vt l. j. §. si pdo. ᵉ. depo. & l. ita vt si fur. §. qmo. Sol. qdã hoc fatentur, q hypothecaria nõ qpetit q exñeos, sed q ipsum debitorē sic. Ista opi. vr q istũ tex. & iõ ddm, q nec qtra ipm debitorē det. Nõ obstant qtraria, qa ibi loqt qñ ageret actione psonali ex eo qtu, hic verò qñ agitur hypothecaria in rē, quo casu pt referri quæstio dominij, vt no. in d. l. ita vt si fur. §. commo.

ADDITIO.

a Alē. ¶Non est debita. Adde Bar. & doc. in l. cum res. C. si aliena res pig. da. sit.

§.Seruo. Obľato suo ñ ĩtelligitur obligatum peculiũ tũc vel postea qsitũ, iõ p creditorē non põt vendi. h. d.

1 *Separata causa dominij facit ne res in obligationem incidat, non autem extinguit obligationem iam contractam.*

2 *Pignoris ius quare non vsucapitur triennio, sed maiori tempore præscribitur, & ipsa res pignorata sic, & ratio.*

3 *Obligatam possidēs rē decēnio bona fide præscribit, etiã cõtra hypothecariam.*

4 *Creditor si auocauit rem ab vsucaptore per hypothecariam, an debitor possit illam recolligere.*

5 *Vsucaptor an à debitore qui rem à creditore recuperauit possit eam vendicare, & quale remedium habeat debitor contra vsucaptorem.*

6 *Retentionis ius durat etiam si principale debitum sit sublatum.*

§.Cum prædium. Difficilis §. est, & br h. d. Fundo obligato ñ veniũt ĩ obľonē fructus à bonæ fidei emptore postea percepti, & vsucapio triennij ius pignoris non extinguit. h. d. Primò ponit dictum. Scdò ponit vnam obiectionē ad dictũ. Tertiò illi rñdet. Scda ibi, pigno
1 ris. Tertia ibi, q in fructib. ¶† No. q separata cã dñij põt facere,

ne res ī oblōnē incidat; nō āt ꝑt extinguere oblōnē iā ꝯtā. ¶ Op ꝙ nō sit necessaria quęstio de fructib. vt l. in ꝑdiis. ꝭ. ti. j. Sol. fateor, & subaudi, maximè, qa ex abūdantia fuit dictū. ¶ Op. ad fm dctī C. si aduer. cre. l. j. & ij. Sol. hic loqtur ī vsucapione triēnij q̄ ius pignoris nō īmutat, vt hic, & l. iusto. §. nō mutat. ꝭ. de vsuc. & l. vsuca-
1 pio. C. e. ibi loqtur de pscriptione decē, vł viginti anno. ¶ † Sed q̄ro q̄ est rō dicit gl. hic & in l. vsucapio. C. e. & ī l. j. C. si aduer. cre. qa p vsucapionē q̄ritur dominiū, vt ꝭ. de vsu. l. vsucapio. qd̄ dominiū ē separatū à cā pignoris, vt hic. Sed p pscriptionē lōgi tpis paratur hęc exceptio, q̄ ita ꝯpetit in hypothecaria, sicut ꝯtra dominū. ita dnt gl. Sed Ie. de Bellap. q dicit ꝙ ēt per prescriptionē quęrit dñiū, vt ī authētica, nisi. C. de bo. ma. & ibi p doc. dicit ꝙ ē rō q̄ ponit hic ī tex. cū. n. ius pignoris sit separatū à dñio, ad acqsitionē vnius ñ seqt acqsitio alterius. Et si dicis, quare secus ī pscriptione decē annorū. Rñdet ipse, qa illud est tps sufficiēs ad pscribēdū cōtra hypothecariā nō ergo excipit ꝯ creditorem ex eo ꝙ acqsiuit possessor dñiū p decēniū, sed ex eo ꝙ pscripsit ꝯ oblōnem. Et si dicas, quare ꝯstituit maius tps ad pscriptionē ꝯ ius pignoris q̄ ad vsucapionē ipsius rei mobilis pignoratę. Rñdeo, dt ipse, ꝙ ius pignoris ē quodā ius incorpale. Sed certè ēt dñiū ē ius īcorporale, ergo ē rō, qa sic placuit. l. ñ oīum. ꝰ. de leg. & hoc vult tex. hic, ibi, nec vsucapione perimi placuit. ¶ † Ex pdictis ꝯcludit, ꝙ si qs rē
3
a oblatā possederit decē annis bona fide, pscribit ēt ꝯ hypotheca-
4 riā. vt tenet hic gl. magna, & ī l. vsucapio. C. e. ¶ † Venio ad gl. magnā, q̄ est difficilis. Primò q̄ro, si creditor ab vsucaptore rē p hypothecariā auocauit, an debitor poterit eā recolligere. Dicit glo. ꝙ
5 sic, & bñ. Idē tenet gl. ī l. vsucapio C. e. ¶ † Sed tūc q̄ro postq̄ rē recuperauerit debitor, an vsucaptor à debitore poterit eā vēdicare Dicit gl. ꝙ sic, & bñ dt. Idē dicit in d. l. vsucapio. C. e. ¶ Sed q̄ro, quale remediū hēat debitor, vt vsucaptor ab eo rē vēdicare non possit? Dnt qdā, faciat debitor sibi cedi à creditore ius suū, & sic poterit retinere, sicut ipse creditor. Istud remediū tenet gl. ī d. l. vsucapio. sed hoc reprobat p rōnes hic positas. Cy. ēt in d. l. vsucapio. reprobat hoc ꝯsiliū. Mihi vł istud ꝯsiliū esse validū. Nil. n. repu-
6 gnat, ꝙ † debitū principale sit sublatū, tñ ius retētionis durat, vt pbat in l. debitor. ꝭ. ad Treb. & l. ex sextāte. §. Latinus. ꝭ. de excep. rei iu. & l. sancimus. §. licētia. C. de iu. deli. & l. j. C. si antiq. cre. pig. ven. & sic erit casus, ī q̄ cedereł hypothecaria sine principali. licet glo. videał dicere ꝯtrariū in l. fi. de hær. vł act. vē. qd̄ plenè examinaui in l. fideiussor oblari. in pri. ver. q̄ro. ꝭ. d̄ fideiu. illi tñ q dictū remediū ī pbāt, dāt alid ꝯsiliū, qd̄ d bito dbitor rē p creditori dimittat, & illd qd̄ plꝰ valeret, soluat sibi creditor. Ita dt gl. hic, & ī l. vsucapio. C. e. Istud ñ vł bonū ꝯsiliū, qa dare in solutū ē vēdere, vt l. fi. ꝭ. ex q. cau in pos. ea. & l. litis æstō. ꝭ. p emptore. Si ergo debitor vēdit rē alienā, ergo ille dñs, q suscepit, poterit ptiū repetere vtili neg. ge. Sed rñdeo, actio neg. gest. ꝯpetit & re pempta, vsucapta vł pscripta, vt ibi. & no. in l. mł. C. de rei vē. sed hic neutrū istorū ē, sed īpedit dñs vēdicare pp ius pignoris, qd̄ pcessit ius siue dñiū, ergo nō hēt actionē ne. ge. ¶ Sed ꝯ istud remediū ēt op. qa fm hoc cogereł creditor accipere in solutū rē alienā. Rñdeo qd hoc remediū hēt locū creditore tm̄ volēte, nō eo inuito. Sed si creditor nollet, qd̄ erit remediū? Rñdeo, ꝙ creditor vēdat alicui pignus, hoc acto, ꝙ ad illū emptorē trāseat ius retētionis vigore illius oblōnis, qd fieri pt, vt l. j. C. si antiq. cre. pig. vē. q eqd dicāt doc. in l. vsucapio. C. e. & hoc cogeł creditor facere. l. quis. ꝰ. de pig. act. ¶ Venio ad vltimā gl. magnā. & op. fundus fuit debitoris, ergo & fructus q pars fundi sunt. l. fructus pēdētes. ꝰ. de rei ven. Sol. dato ꝙ fructus put sunt pars fundi, fuerūt debitoris, tñ nō put sunt fructus: & iō si se-
b paretꝰ à bonæ fidei possessore nūq̄ fuerūt debitoris, & nūq̄ in oblōnē inciderūt. ¶ Op. de l. sicut. in pri. qui. mo. pig. vel hypo. sol. dic, vt in gl. Itē op. de l. iij. ꝰ. de ope. ser. So. aliud in iure pignoris, vt hic, & l. iusto errore. §. ñ mutał. ꝭ. de vsucap. aliud in opera, vt ibi Rationem ponit gl. in l. locum. §. proprietarius. ꝰ. de vsufru.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Decem annis. Adde Bald. consi. 223. inci. illustris dominus. vbi dicit ꝙ si super re præscripta interpositum fuit decretum, ꝙ non requiratur bona fides, & an talis præscriptio curat mulieri ignoranti hypothecam, vide Bald. consi. 455. 4. lib.

b Ale. ¶ Separentur. Vide C. de pig. act. l. nec creditores. an à creditore possit referri quæstio dominij.

§. Pacto. Valet pactum, vt non solutis vsuris, fructus cedāt vsurarum, sicut quod non solutis minoribus vsuris currunt maiores. h. d.

§. Cum prædiū. Vxor ptrē ppriam oblare pro marito quatenus eius debitrix est. h. d.

LEX II.

Fideiussor. Cōtra fideiussorē qui pignora à creditore receperit, agitur mandati, non pignoratitia. h. d.

LEX III.

1 *Sententia lata contra debitorem quando præiudicet creditori.*
2 *Sententia lata contra hæredem non præiudicat legatariis.*
3 *Snīa lata contra actoē in rei vēdicatione, ꝙ non tribuat dominium possessori.*
4 *Probationes & dicta testiū cōtra debitorē piudicant creditori sicut sententia.*

a Si superatus. Snīa lata ꝯ debitorē nō piudicat creditori si lata fuerit post pignus ꝯtū: secus si ante h. d. ¶ Op. de l. sępe. ꝭ. de re iud. Sol. Intellige hic sentētiā esse latā ꝯ debitorē, creditore ignorāte: secus si eo sciēte. Ita dt gl. & bene.
1 † Iō assumo tres, vel quatuor casus. Aut debitor fuit victus anteq̄ obligaret, & indistinctè snīa obstat creditori, vt hic in fi. & l. si mł ꝭ. de exce. rei iud. Aut primò obligauit se, & postea fuit victus, tūc aut creditore ignorante, & sibi non præiudicał, & hic in princ. aut creditore sciēte, & tūc aut sentētia fuit lata ꝯ debitorē ꝯtumacē, & creditori ñ piudicat. l. pses. C. e. & vide, vt ibi no. fm vnā lec. arg. ꝰ. de inof. test. l. Papinianus. §. meminisse. in fi. l. q repudiantis. Aut debitore pñte, & tūc piudicaret. l. sæpe. ꝭ. de re iud. Istud aūt,
b ꝙ dixi de sentētia lata ꝯ debitorē ꝯtumacē, intellige, qñ passus ē cām eo ꝯtumace liqdari, tūc. n. magis ex ꝯtumacia, q̄ qa bonam cām ñ hūit, vł succūbere. Sed si totā cām ptractauit pñs, & oblonib. interfuit, licet in ipso actu snīandi fuerit ꝯtumax, puto ꝙ piudicat snīa, qa tūc eiꝰ pñtia nil fuisset opata. l. si rē. la j. §. fi. d̄ euic. me liꝰ in l. q pt inuitis. ꝭ. de re. iur. Et ita intelligo l. si iō. in pri. ꝭ. d̄ euic. Vbicūq; āt snīam latā ꝯ dbitorē dixi piudicał creditori, intelligo nisi sit collusū, vt no. C. e. l. pses. An āt ęuerso snīa lata ꝯ debitorē
2 piudicet debitori, dixi in d. l. sæpe. ꝭ. de re iu. ¶ † Ad fm dictū op. sētētia lata ꝯ hrdē nō piudicat legatariis, vt l. j. ꝭ. de excep. rei iud. Sol.
3 vt ibi videbitis in l. Papinianus. §. meminisse. ꝰ. de inof. test. ¶ † Vltimò no. ex fine huius legis, ꝙ sentētia lata ꝯ actorē in rei vēdicatiōe ñ tribuit dñiū possessori. De quo in l. exceptio. ꝭ. de excep. rei iud. Casus est hic, ibi, tametsi maximè nullā ppriā q vicit, &c. Oīa
4 † āt q̄ dixi ꝰ. ī snīa, intelligas eē vera, cēt in pbōnib. Vñ sicut snīa
c piudicat creditori, ita piudicium faceret dicta testium. Ita ꝯsuluit Dy. & ita tenet Inn. in c. cū cām. ex. de pba. & dixi ī d. l. sępè. & l. si mater. §. fi. de excep. rei iud. Et istam quæstionem habui de facto in ciuitate ista primo anno quo veni huc.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si superatus. Vide Ro. consi. 111. & Cæp. cautela 23. Fel. in ver. si ponit, c. cum Bertho l. de re iudi.

b Ale. ¶ Passus est. Vide qd̄ no. gl. & Bar. in l. ab executore, §. j. de appel. & gl. in l. si iō, in pr. de re uic. sed gl. in d. l. qui repudiantis, in gl. parua, in ver. nō respondēte. & ibi Bar. videtur velle cōtrariū, dicēs ꝙ sententia non præiudicat, sed acta figet ex illis actis iterum poterit iudicari, illa gl. ibi, non probat, quia loquitur quo ad litem contestatam.

c Paris. ¶ Esse vera. Vide Ale. consi. 6 (. vol 2.

LEX IIII.

1 *Obligatio bonorum debet fieri ob aliquam obligationem principalem. Item fit solo pacto.*
2 *Scriptura quando sit de substantia contractus.*

a Contrahitur. In ꝯhēda oblōne bonorum ñ reqrunł solēnitates verborū sine scriptura, & magis
† fit scriptura ad pbōnē q̄ ad oblōnē. † h. d. ¶ † No. istū text. primò
1 qd̄ oblō q̄ fit bonorū debet fieri pp aliq̄ oblōnem principalem, vt ꝭ. l. px. Scdō no. ꝙ fit solo pacto. ꝰ. de pact. l. si tibi. §. de pignore.
2 † Tertiò no. ꝙ scriptura nō est de substātia ꝯtus, sed magis fit ad probandum. Facit C. de prob. l. cum res. ad istud opp. C. de fide instr. l. contractus. & de mand. prin. l. j. Sol. Fallit in casibus hic no. In eo tamen quod excipit casum. l. j. C. de iur. emphy. sunt opiniones quod dic vt ibi, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Contrahitur. Vide gl. in c. j. de censibus in vj. & per Io. and. qui enumerat 38. casus, & adde ꝙ omnia acta debent probari per scripturā, c. qm̄ cōtra. de pba. Sed Ian. ibi in fi. tenet cōtrariū, & notatur in l. ne arbitris, p Bal in l. j. C de eden. Idē est in missione in possessionem authoritate iudicis. Bar. in l. curent, de test. & no. Bar. in l. fi. in fin. C. de edi. di. Adr. & vide Bar. in l. curent. de test. Intellige tamen, vt no. Bar. in l. j. §. sufficit, de secun. tab. Et ad prædicta vide Bal. ponētē regulā doctrinā. & no. in l. gesta, C. de re iu. Et an statutum requirat scripturā vide in l. digna vox. C. de legi, & in l. humanum, eo. ti. & contractus alienationis rei ecclesiasticæ requirit scripturam, l. iubemus, §. sanè oēs, C. de sacros. eccl. & ibi Bal. ad fi. Contra tenet Bal. de iure ca. in auh. hoc ius porrectum, eo. tit. Quid in gratia principis, vel inferioris, vel in legationibus vide Bal. in l. si qua p calumniam, de epis. & cler. & quòd not. in l. j. C. de mand. princi, & Bald. not. in l. humanum, ad fi. C. de legi. quod in emancipatione, & manumissione. vide in l. emancip. C. de fide instru. & in l. post mortem, de adop. & in l. altius, & ibi Bald. C. de seru. & licet emphyteusis reqrat scripturā. §. adeo. Inst. loc. cū simi. tamē secus in feudo, in quo sufficiūt testes pares, vt patet in vsibus feu. Ita decidit Bald. in rubr. de condi, ex leg. in vlt. col. Et adde quod priuilegium doctoratus potest etiam probari per testes, qui interfuerunt saltem publico conuentui, secundum Bald. in l. si solennibus. C. de fid. instr. Et no, quod excepti ones possunt opponi sine scriptis, secundum Cy. & Bald. in auth. hāc aūt, de nō nu. pecu, & quod ꝰ. dixi in gratia principis, vide quod no. Bald. in l. fi. j. col. C. sen. res. non pos. per Bald. in l. gesta, de re iud. & ibi ponuntur multa in hac materia de his, quæ requirunt scripturam. Et adde quod probatio solutionis canonis publici, & similium requirit scripturam, l. j. & ibi no C. de apo, pub. lib. x. adde an in contractu alienationis rei ecclesiasticę, requiratur scriptura. vide Bald. consi 399. inci. quidam prælatus iij. lib.

Pom. ¶ Adde concord. per Fel. in c. pe. de re iud. vide Rom. consi. 311. et Ale. consi. 16. vol. 2. Soc. 256.

† Clau. ¶ Obligationem. Quid autem, si dico, mutuo tibi centum super isto fundo, an dicitur fundus obligatus, vide Bar. in l. codicillis, §. instituto, de leg. 2.

LEX V.

Res hypothecæ. Pro qualibet oblōne possunt res oblari pure, & sub conditione. h. d.

LEX VI.

a **Obligatione.** aIn gñali obl'one nõ veniũt ea q̃ qs nõ esset in specie verisimiliter obligaturus.h.d.

ADDITIO.

a Ale.¶Obligatione.Cõcordat l.Lucius.§.Imperatores.j̃,ad muni.vide quæ scribo post Bal.in l.voluntas,circa fi.C.de fidei.& quę veniãt in obligatione gñali. adde ꝙ ẽt non veniũt ea,de quib.per Bal.in l.gñali.§.j.de vsufr.leg.adde qđ no. Inst.de act.§. itẽ Seruiana,in j.char.& ideo cautela est ꝙ instrumento apponat, qs obligauit omnia bona sua pñtia,& futura,ẽt si essent supellectilia,vel vestes ꝓpriæ personæ,vel sui,vel quaslibet alias res,quę spãlẽ requirunt mentionem,arg.c.qui ad agendum,de procu. in 6.secundum Matth.de Mat.in suis no.dictis,no.144.Tu ad ista vide no.per Bart.in l.j. C. quæ res pign.ob.pos.& ibi etiam per Bal.

Paris.¶Itẽ non veniunt res ꝓhibitæ alienari,vide Ale.cons.16.in 2.vol. Item nõ veniũt res feudales,vide Ale.cons.491.in prin.vide etiã de prędictis,& quid de bonis emphyteutæ,Ale.in l.si cõstante.ff.sol.mat.Et de emphyteuticis idem dicit Pau.de Cast.consi.135.ad fi.Quod aũt nõ veniãt res feudales est tex.expressus,in c.si vasallus culpa,§. in generali.si de feu fue,cont. & in c.j.& ibi Bal.circa pri.de ca.qui cu.ven.& in c.j. in j.col.de prohi.feu.alie.per Fed.vide de bonis emphyteuticis, & feudalib. an veniant in generali obligatione.Mod in cõ.in l.fi.de iur.emp.rem non veniunt quæsita per hæredem post mortem obligantis,vide Pan.cons.396.in pri.& de materia Bert.late in versi.generalis,Bart.in l.codicillis,§.instituto.de leg.2.Item quod non veniant res prohibitæ alienari,per quas incideretur in pœnã,vide per Com.aliquid cons,vlt.prope fi.Item quod veniant feudalia,sed bene emphyteutica,vide Ale.in d.l.si constante,ver.adde secundum Ro.Item quod in obligatione generali,comprehendatur etiam res, super qua fit contractus,puta venditionis,& quomodo obligantur præsentia & futura per emptorem,vide Ale.consi.67.vol.2.

Pom.¶Pro intellectu huius legis vide.Mat.no.136.facit l.j.ff.de offi.eius, vide Dyn. in c.in gñali cõcessione,de re iu.in 6.Ro.sin.125.& sin.298.in obligatione gñali ñ veniũt fructus.Fel.c.quæ in ecclesiarum,de consti.Ale.consi.16.in fi.2.vol.Item non veniunt pœnalia,latius per Bar.consi.12.2.vol.& consi.30.2.vol.Item in generali sermone. non veniunt inimici,vel odiosi,per Bart.in l.si quis sub conditione,ff.de cond.insti.ad prædicta Barb.consi.44.in vlt.not.Bart.in l.codicillis,§.instituto.ff.de leg.2. Et circa istam legem,vide Ale.l.si constante.in prin.ff.sol.mat.& in ea.l.§.si maritus,& Bald.hic & Ale consi.2.in 4.vol.& consi.124.4.vol.Item in ista obligatione venit ius agendi ad supplementum legitimæ.Ita Fab.in repe.auth.nouissima,de inof.test.& Bart.in l.generali,§.vxor.j̃.de vsuf.le.in fi.Ale.consi.30.vol.5.Rom.cõsi.436.vbi dicit,quod clausula generalis priuilegij nõ comprehendit non verisimilia,exemplificando,vt per eum.

LEX X.

Si debitor. Si duobus res simul obligat̃ insolidũ, quilibet eorũ ꝯ ex̃neũ vincit:sed inuicẽ melior est cõdõ possidẽtis:secus si res ꝓ parte sit obligata.h.d.¶Op.gl.j̃.de Saluia.interdi.l.fi.Gl.ponit plures sol.dic quod illud, quod dicitur ibi.descendendum ad seruianum.s.vt in eo sit melior cõditio possidentis:& sic concordat cum ista &c.

LEX XI.

a **Si is,qui.** aAdministratores publici ciuitatis pñt res & bona ciuitatis obligare.h.d.Hoc intelligit glo.verum esse si pecunia fuit conuersa in vtilitatem ciuitatis ,'vt l.ciuitas.s̃. si cert.pet.Idem dicit gl.in tutore,& curatore & alio administratore priuato,vt in glo.&c.

ADDITIO.

a Pom.¶Si is qui.Vide Ale.consi.118.col.fi.vol.v.

1 *Antiphona dicitur missio ex primo decreto, idest præparatio ad secundum.*
2 *Missus in poss.ex primo decreto,non debet exire,donec soluatur sibi.*
3 *Fructus quando computentur in vsuras.*
4 *Ex habitatione domus habitæ ex primo decreto quòd fructus videatur quis percipere.*

§.Si antichresis. Al's,antiphona.Per missionẽ ex prĩo decreto ꝯhit̃ pignus,in quo pt insisti, donec debitũ exsoluit̃,& eiectus hẽt actionẽ ĩ fctm.h.d. ¶Not.ꝙ dixi in sũmario.Facit C.de pt.pig.l. j. & antiphona†dr̃ missio ex
1 pmo đcreto,hoc ẽ pparatio qdã,vt đueniat̃ ad fm,vt hẽm⁹ ĩ Psal
2 mis.¶†No.ꝙ missus in pos.ex primo decreto nõ dẽt exire,donec soluat̃ sibi.Ad idẽ facit s̃.fa.erc.l.his ꝯr,§.fi.de priui.cre.l.eũ qui. ¶In ꝯriũ facit C.de bo.autho.iud.pos.auth.&q iurat,vbi recuperat pignus eo ipso ꝙ reficit expensas.Tex.no.in l.si pecuniæ.in fi. vt in pos.leg.sol istud cõtrariũ.Aut.n.missio ex primo đcreto fit qa nõ soluit,& nõ recedit inde donec soluat,ita dẽt intelligi hic. Aut missio fit,qa nõ đfendit,& tũc eo veniente ad đfensionẽ recuperat possessionẽ,vt d.auth.& qui iurat. qđ no. & tene menti.
3 ¶Tertio no.ꝙ†fruct⁹ ꝯputãt in vsuras,qđ ĩtell'e si erãt debitæ ex ꝯctu, vl' off.iu.vt in gl.dr̃:al's fructus deberẽt restitui debitori , vt
4 l.ptor.in pri.& p totam l.j.j̃.de bo.autho.iu.pos.¶†Item no.ꝙ ha
a bitandoaquis domum,quam accepit ex primo decreto , 'videtur
b fructus percipere,bquod no.benè.

ADDITIONES.

a Ale.¶Habitãdo.Adde & vide Bal.hic qui per istum tex.dicit ꝙ si quis mutuat alicui certam quãtitem pecuniæ super aliqua domo,& illam habitat, dicitur fructum percipere per istum tex.& istud dictum refert & sequitur Ale.in consi.141.in fi.in v. volum. & ibi vide dicta per ipsum.
b Paris.¶Fructus percipere. Vide ẽt Are.in l.gerit.de ac.hæ.& Ale.consi.151.col.5.

1 *Seruitutes personales an possint pignorari.*
2 *Vsusfructus ius licet non possit vendi,venditur tamen commoditas.*

a **§.Vsusfructus.** Seruitutes possunt pignori obl'ari,ã sec⁹ in iurib.realib.vrba.prædio.debitis.In ru
1 sticis vero idẽ.h.d.cũ l.seq.¶†Venio ad primũ dictũ de seruitutibus psonalib.& op.hic dr̃,ꝙ dñs ꝓprietatis obligat vsufructũ.Cõtrà,aut.n.constituit̃ p hoc vsusfructus formalis,& non pt illud ius hr̃e obligatũ:qa suũ est pignus,vt l.neq; pignus.j̃.de reg.iur.Aut nõ cõstituit̃ sibi,& nõ est,ergo in obl'onẽ nõ cadit.Sol. Dico ꝙ p hoc nõ cõstituit̃ vsusfructus,sed illud qđ est apud dñm ex hac obl'one trãsit in creditorẽ.s.facultas vtẽdi fruẽdi.Itẽ ius vẽdẽdi vsũ fructum debitore nõ soluẽte,sicut ipse debitor,ideq; dñs pt vẽdẽdo vsumfructum trãsferre,l3 nõ hẽat.l.qđ nr̃m.s̃.de vsufru.Vsusfructus tñ dr̃ obl'ari pp cõmoditatem,de quo dixi s̃.Itẽ qa sperat̃ posse cõstitui vẽditionẽ,ar.j̃.e.l.& q̃ nõdũ.in pri.¶Scđo opp. dr̃ hic,ꝙ vsufructuarius pt obl'are vsumfructũ cõtra , vsusfructus ñ
b pt vẽdi,vt Inst.de vsufructu.§.finit̃.& l.si vsusfructus.j̃.de iu. do. b
2 ergo nõ ꝓt obligari.s̃.eo.l.sed & qđ,in fi.Sol.†Vsusfructus nõ pt vẽdi vt trãsferat̃ ius,sed vt trãsferat̃ cõmoditas,vt l.arborib.§. vsufructuarius.s̃.de vsufructu.Ita hic in creditorẽ transibit commoditas.Simile habetis no.in l.j.C.de pe.bo.subla.lib.x.

ADDITIONES.

a Paris.¶pignori obligari.Vide Barb.in c.j.ad fi.extra.e.tit.
b Ale.¶De iure do.Vsufructuarius põt vsumfructum pignorare,& vendere,hoc est commoditatem eius.Sed quid in dubio,an videatur vendere an obligare,vide glo.& Bald. in l.j.C.si pig.pig.dat.& ibi quod vsusfructus pignoratus potest per creditorem libere vẽdi. Adde vt per Bal.consi.285.iij.lib.vbi consuluit de quadam muliere, quæ vsumfructum fundi sibi relictum dederat in dotem.

1 *Seruitutes vrbanæ possunt pignorari,quando cessat difformitas vrbis.*
2 *Iurisdictiones,præeminentiæ,honores,ius percipiendi pedagia,& ius patronatus quando possunt pignorari.*
3 *Vsumfructum qui habet obligatum non potest vendere proprietatem , etiam si sibi non soluitur.*

1 **§.Iura prædioru.** Venio ad ver.istũ,&†q̃ro q̃ est rõ ꝙ seruitutes vrb.pđ.nõ possunt obl'ari? Tex.rñdet,qa nõ pñt pignori dari hoc est.in eis nõ cõsistit traditio,vel quasi,loco pignoris.Dices tu q̃uo nõ cõsistit sicut in rusticis,nonne ego possũ tibi pmittere,qđ tu imittas tignũ,vl' stillicidiũ ad tps sicuti vt vadas p fundũ meũ ad tps?Ad hoc rñdet gl.seruitutes vrbanę dẽnt cõstitui sub quadã ppetuitate,ne nimis vrbes deformẽt.Nõ.n.cẽt ęgruũ,vt postq̃ ĩmisisti tignũ soluto pignore cogaris tollere.Qđ secus ẽ ĩ seruitutib.rusticorũ pdio. qa ibi cessat incõgruitas.Ista satis placet:& iõ forte si in seruitutib.vrb. pđ. eẽt eadẽ rõ,cõsisteret obl'o,vt ĩ hoc exẽplo. Obligo tibi seruitutẽ altius nõ tollẽdi,donec tibi credita soluatur pecunia. Certè hoc casu cessãt pdicte rationes,ideo vr̃ ꝙ valeat obl'o.Sed ex glo.pro
a declaratione apñtis mãæ q̃ro,†an alia iura,puta iurisdictiones,pe-
2 minẽtiæ,honores,ius pcipiẽdi pedagia,ius pronatus in eccl'a,vel ĩ hoĩe,& sĩl'ia possint obl'ari?Rñ qdã sunt iura,q̃ cõsistũt ĩ hoĩb.vt iurisdictio q̃ hẽt dñs ĩ vasallũ,& ius qđ hẽt pronus ĩ libertum & sĩl'ia,& hęc nõ pñt obl'ari nisi in casu maxime necessitatis.l.j.C.đ
b op.li.l.ꝓ hr̃de. §. si q̃d tñ.ẽm vnũ ĩtellectũ gl.b j̃.de acq. hær. & j̃. de fidei.lib.l.is q.& l.gñaliter.& s̃.de ac.emp.l.Titius. vbi qs non cogit̃ eẽ libertus alterius.Quedã sunt iura in re,nõ in hoĩe,vt ius pronatus ecclesię,& ius pcipiẽdi pedagia,& similia, & ista si qdẽ sint talia,ex qb.nõ pcipit̃ commodũ aliqđ pecuniariũ, non possunt obligari,vt ex̃.de re iud.c.cũ Bertholdus.& ibi no.Si vero ex his commodũ aliqđ pcipit̃,possunt obligari,vt hac l.§.vsusfruct⁹.
3 j̃.e.ti.l.sed an vię.& j̃.e.ti.l.grege.§.& ĩ supficiariis.¶†Itẽ q̃ro an
c ille q hẽt obligatũ vsumfructũ si sibi non soluitur c possit vẽdere ꝓprietatẽ,tex.est,ꝙ non in l.1.2.respon.C.si pign.pig.da. sit.&c.

ADDITIONES.

a Ale.¶Pro declaratione. Vide insti.de act. §.item Seruiana. vbi habetur an iurisdictiones possint vendi.quod no.in c.j. in fin.q̃ sint regalia,vt ibi,qa principis sunt. alle. no. per Bar.in l.cotem.§.qui maximos.de publica.adde quæ dixi in l.prohibere. §. plane, quòd vi aut clam,sed idem Bal.in c.j.§. si autem inter pares.de l.Corra. dicit quòd de consue.videmus castra & villas emi,& vendi cum mero,& misto imperio,& omnimoda iurisdictione,quæ consuetudo vincit legem,vt de feu.cog.c.Obertus.Sed Bal.in c.j. §.ad hoc.cum seq.de pa.i.a.fir,dicit notari hic ꝙ iurisdictio non potest vendi , cum sit Imperatoris,&quia publici iuris est.s̃ de iust.& iu.l.j.§.publicum ius,& sicut patria potestas,quæ inestimabilis est,vt no.C.de col.l.filiæ.Adde an iurisdictio possit vendi.Ro. cons.464.& an ius patronatus,Bal.cons.32.2.lib.& cons.1.v.lib.
Pom.¶Vide Fel.c.ad audientiam.de præscrip.
b Alex.¶Intellectum gl.Et ad ista bene facit quod no.Bart.in l,si non sortem.§.libertus. de cond.indeb.
c Alex.¶Soluitur.Non potest rem tanquam pignus vendere, sed bene potest vendere vsumfructum,ita quòd nunquam reuertatur ad proprietarium,vt ibi,& no.Bal.in d. l.j. C.si pig.pign.da.sit.

LEX XIII.

Grege. Vniuersitates rerum possunt pig.obligari. hoc dicit.

1 *Pignus qñ dat̃ pignori,q̃ actio cõpetat scđo creditori cõtrà primũ debitorem.*
2 *Debitor cuius nomen est obligatum non potest soluere primo creditori,si ei fuit denunciatum ne soluat,& quomodo debeat ei denunciari.*
3 *Pignus si obligatur pignori , an secundus creditor possit prohibere debitorem ne soluat suo creditori.*
4 *Discussio principalis nõ requirit̃ qñ creditor agit contra nomen sibi obligatum.*

§. Cum pignori. Duob. modis legit. Primò fm gl. scilicet q principiũ loquatur qñ pignus datur pignori. Scdò qñ ipsum nomẽ debitoris datur pignori. Secũda ibi, sed pt dubitari, & fm istã lec. bř. h. d. Pign⁹ pt dari pignori, & tenetur quo ad vtraq;, si pecunia sibi debebitur. Sed si nomẽ datur pignori, exactũ ↄpẽsabitur: aľs in cãm pignoris retinebitur h. d. Et secũdũ alios legitur alio mõ. f. q totus §. loqtur qñ pignus datur pignori. Et primò loqtur de effectu pignoris. Scdò loqtur de effectu solonis factæ à primo debitore. Scda ibi, sed pt dubitari secũdũ hãc lec. bř h. d. Pignus pt dari pignori, & primus debitor pt soluere scdo creditori, & solutũ ↄpẽsabitur, & in cãm retinebit h. d. in terminis. Sed in primo casu ñ mutat secũdũ oẽs. In scdo casu sic, vt vidistis. Et fm hãc lec. gl. exponit solutorũ. i. soluẽdorũ, & iõ qa hoc est facere violentiã literę, alij legunt alio mõ, & ponũt casum in hoc ver. Sed pt dubitari sic. Dctm̃ est s̃. q pignus pt dari pignori. Pone q primus debitor soluat scdo creditori, an primus creditor pt repetere illud qd est solutũ ipsi scdo. Et rñdet hic Iurisc. q nõ, qa scds creditor ↄpẽsabit si ẽ pecunia: si est res, retinebit in pignus. ¶† Venio ad materiã[a] & circa primum, [b] qñ pignus dat pignori, qro, q̃ actio competit scdo creditori ↄ primum

1 a b debitorẽ. Rñ. gl. q vtilis hypothecaria, & bñ. Circa fm casum qñ loqt put est pignori nomẽ obligatum: qro, q̃ actio cõpetat creditori scdo ↄ primum debitorẽ? Et dicit glo. q vtilis hypothecaria. Alij dñt q cõpetit vtilis psonalis: qa primo creditori cõpetebat directa. Ita tãgit gl. l. nomẽ. C. q̃ res pig. ob. pos. Tu dicas, qñ nomẽ obligat, intellr obligatum ipsum nomẽ, & ẽt oblones accessoriæ & pignora, sicut cum nomẽ vẽdit, vel pignori dat. l. emptor. s̃. de hær. vel act. ven. & l. si in solutum. C. de act. & obl. Et iõ aut vult agere cõtra debitorẽ ad pecuniã, q̃ dedit, & oportet q agat vtili psonali q̃ debitori cõpetebat directa, sicut si nomẽ emisset. Casus est in l. postq̃. C. de hęr. vel act. ven. Si vero vellet agere hypothecaria

2 p pignorib. tunc aget vtili hypot. vt s̃. pxi. ¶† Itẽ qro, an debitor

c cuius nomẽ est obligatum, possit soluere primo creditori. Gl. dt hic, q sic, nisi fuerit ei denunciatum ne soluat. l. si nomẽ. C. q̃ res pig. obl. pos. Aduerte q si denunciatio fieret simplr, vt dicit gl. vt denuncio tibi, ne soluas: tunc nõ valeret aliqd, nec tenet debitor ei credere, sed dẽt certificari debitor de oblone nois sui ostendẽdo sibi instrm, vt d. l. nomẽ. ibi, certior de obligatione sua factus, &c. facit l. si qs inficiatus. s̃. depos. & c. cãm electionis. ex. de ele. in cle. j. Sed qd si ipse debitor sciret nõ fcã sibi denunciatione? Gl. tãgit hic in d. l. nomẽ. & ĩ l. si cum emptor. s̃. de pac. & ĩ l. fi. s̃. de trãs.

3 dixi plene ĩ l. fcã. §. si hrs. j̃. ad Treb. † Itẽ quero, qñ pignus obligatur pignori, vtrum scds creditor possit phibere primum debitorẽ ne soluat creditori suo, sicut qñ nomẽ obligat, non sum bene clarus de hoc, credo tñ q nõ, qa in obligatione principali. s. psonali secundus creditor nõ hẽt aliqd facere, & iõ põt ille soluere, cui vult. Et ita vř sentire gl. in pri. huius §. super ver. soluerit. & sic vides q hypothecaria trãsfertur sine principali. dixi in l. j. §. cũ, prę

4 dium. s̃. eo. ¶† Itẽ quæro, qñ creditor agit cõtra nomẽ sibi obligatum, vtrum debeat pcedere discussio cõtra principalẽ. Cy. exa

d minat istã qõnẽ multum pfectè ĩ d. l. nomẽ. & cõiter tenet, qd ñ: d quia auth. hoc si debitor. C. de pig. loquitur, qñ cõuenitur tertius possessor, sed nomen debitoris est ipsius creditoris qui obligauit & ab ipso habetur, non ab ipso debitore, merito non debet pręcedere discussio, &c.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Venio ad materiam. Vide ad bar. in l. j. si pig. pig. dat. sit.

b Pom. ¶ Circa primum. Vide Ale. consi. 195. & consi. 17. in j. vol. & consi. 47. in 3. vol.

c Ale. ¶ Obligatum. adde tex. & vide bar. in l. hæres eũ debuerat. ad Treb. & in l. quod te s̃. si cer. pe. & l. j. & in l. non solum. §. morte. j̃. de ope. no. nun. in 3. specie protestationis. Adde materiam Io. And. in addi. ad Spe. in tit. de ob. & Ioan. in rub. vbi format qõnem de debitore qui soluit secundo creditori, an primus possit auocare. & Io. And. eo. tit. §. j. ver. quid si obligaui. vbi ponit quæstionem de eo, qui equũ pignoratum pro viginti, secundo pignorauit cum pacto, q posset eo vti, si equus sit deterior factus, qualiter consultum sit domino equi. & per Ro. consi. 215. vbi fit vlt. q. Bar. hic & etiam vide cons. 416. Pom. ¶ Vide Alex. consi. 17. ij. vol. & maxime ad no. hic per Bar. et Alex. consi. 18. in j. vol. et consi. 45. vol. 3.

d Paris. ¶ Tenetur, quod non. Vide Alex cons. 17. vol. 3.

§. Et in superficiariis. Qui hẽt vtile dñium põt pignori oblare. & tunc hypothecaria tenetur, quæ cõpetit cõtra quẽlibet possessorẽ. h. d. tñ amittit ius creditoris eo ipso, quod resolueretur ius debitoris obligantis. vt s̃. §. proxi. Simile C. si pig. pign. dat. sit. l. j. & ij. &c.

1 *Hypotheca non tollitur nisi solutione.*

2 *Cõdẽnato pricipali debitore an possit fieri executio ĩ fideiu. cõtractus remissiue.*

§. Etiam si creditor. Hypotheca nõ tollit, si principalis debitor, vel fideiussor ↄdẽ

1 nat, nisi realr satisfiat. h. d. ¶† No. q hypotheca nõ tollitur, nisi so

2 lone. ¶† No. istũ tex. q vř innuere, q ↄdẽnato principali debitore nõ põt fieri executio in fideiussorẽ ↄtus, sed dẽt iste fideiussor iterũ conueniri & cõdẽnari, vt dř in ver. multo magis. cũ pcedenti, de quo dixi ĩ l. j. j̃. iu. sol. Op. de l. fi. C. de vsu. rei iu. Sol. p sñiam fit nouatio, hoc ẽ nouę actiõis acqsitio, ñ ãt dicit q prĩa tollatur, &c.

a §. Si sub condone. [a] Qui añ cõdõnẽ agit, malẽ agit, nec rei iud. exceptiõe repellit, si postea cõdõne existẽte, cępit agere. Interim tñ pt cautio postulari. h. d. ¶ No. illud qd dixit, q ei, q succũbit, q agit cõdõne pẽdẽte, ñ obst. exceptio rei iud. si postea agat existẽte cõdõne. Verũtñ hic gl. nřa vř tenere, q induciæ duplicẽt, sicut in debito ad diẽ, qñ qs

b agit añ diẽ, [b] vt Inst. de except. §. hodie. vide gl. & no. de quo est in l. si pecuniam. s̃. si cer. pet. vbi gl. tãgit hoc. & Gul. & ibi dixi. ¶ Vltimò no. tex. hic in fi. qui dicit cautiones præstandas. quod intellige si cautio principaliter postulet, vt dicit gl. & benè, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si sub condõne. Istũ tex. cum similib. notanter limitat Ro. in l. insulam, de ver. ob. sed forte illa limitatio non vera, vt ibi post eum scripsi.

b Ale. ¶ Ante diem, Vide quod no. Bar. in l. si seruus. §. boue. de cond. fur.

LEX XIIII.

a Quęsitũ. [a] Si debitor est suspectus añ diẽ, vel cõditionẽ, cõpetit psecutio pignoris. h. d. ¶ Op. s̃. l. px. §. pe. & j̃. qui. mo. pig. vel hyp. sol. l. soluit. §. si paciscit. Vera sol. est fm gl. q hic debitor erat suspectus, ibi, secus. Dãtur etiã & aliæ solones. Sz istam not. Facit l. ait ptor. §. si debitorẽ. j̃. q̃ ĩ frau. cred. Quod intelligo si causa suspicionis superuenit de nouo talis, quæ non erat tempore cõtractus, vel si erat creditor ignorabat, arg. C. de spon. l. fi. & l. si is à quo. in fi. j̃. vt in pos. leg. &c.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Quæsitum. Vide Ro. sing. 176. Ale. consi. 19. in 3. vol. Ale. ¶ Quæsitum. Istum tex. multum no. põderat Bal. in l. j. in fi. de cond. ex lege, qa debitor fugitiuus, ẽt añ diẽ põt capi, l. 3. ad fi. C. cõm. Et ad istum tex. cum gl. vide Bar. in l. 3. & vlt. 2. q. prin. C. e, in ver. opp. s̃. l. px. §. pe. hic videtur gl. p opi. Dy. Insti. de act. in prin. volẽs debitorẽ suspectũ nõ posse capi ppria authoritate, sed solum rẽ, vel pignus, q videtur contra, l. ait prætor, §. si debitorem, hic alleg. adde, quando debitor fugitiuus capi possit, Ro. pulchre cons. 242. 320. Pet. de Anch. 122 & per Ang. consi. 122. Paris. ¶ Vide. Ias. in l. vinum. ff. si cer. pet.

LEX XV.

Et quæ nondum. Quod non est, sed esse speratur, pt pignori obligari. h. d. ista lex nõquam perpetuo tenementi &c.

2 *Quis obtinere debeat possessor an crediter agens hypothecaria, cum non appareat de eorum prioritate.*

a §. Quod dicitur. [a] In oblone spãli reqritur tũc rẽ esse in bonis debitoris. In gñali verò sufficit, si postea qñcũq; ĩueniat ĩ bonis. h. d. ¶ No. ex hoc §. qualiter dẽant fieri põnes & articuli, & qd ↄcludet ĩ hypothecaria. ¶ Item no. q dico, q ĩ spãli oblone dẽt ↄcludi, q tũc erat ĩ bonis, ĩtelligo

1 secũdũ dist. positã in l. j. ij. rñ. s̃. e. ¶ Quæro, † qd si ẽ dubiũ, [b] qa ap

b paret qd eadẽ die debitor obligauit rẽ, & eã alienauit, & de prioritate, & posterioritate nõ apparet: Rñ. possessor qui ↄuenit hypothecaria, ĩ isto dubio vincit: nisi pbet p creditorẽ rẽ prius fuisse oblatã, tex. ẽ ĩ l. de reb. C. de do. añ nup. Fallit ĩ fisco, quo casu ei⁹ fauore possessori ĩcũbit on⁹ pbãdi rẽ eẽ prius sibi oblatã, seu alienatã, vt hic est casus no. & ĩ l. j. C. de iur. fi. li. x. & ita intellexi, &c.

ADDITIONES.

a ¶ Quod dicitur. Et an hoc habeat locum, et in agente reuocatoria, vt habeat necesse dicere rem fuisse in bonis debitori, vide Bal. in l. pen. C, quæ in frau. cred.

b Ale. ¶ Dubium. Et qd sp incumbat onus &c. debitori pbare priorẽ hypothecam, & non emptori alleganti priorẽ emptionẽ, tenet Bal. in l. matrem, C. de proba. Et istis adde pulchre not. per Bar. in l. 5, qui, in fi. de iur. fis. & Bart, & Doc. in l. de reb. & ibi omnino vide bald. ad qõ. bart. hic, & vide Bart. & quæ ibi dixi in d. l. j. C. de iur. fis. dicit tamen Cyn. & bald. in d. l. de reb. quod si vnus, puta creditor probat de die, possessor vero non pbat de die suæ possessionis, q possessor succumbit. De quo cogita per ea quæ hic habentur Item adde, q fauore dotis præsumetur præcessisse id quod esset vtile doti, secundum bal. in l. adexactionem, C. de dot. promis. & in l. dotis, C. de iure dot. & ibi dicitur quòd præsumitur præcessisse instrumẽtũ dotis instrumento fisci. & bar. in l. non puto. j̃. de iu. fis. videtur dicere cõtra dicta p eum, vbi dicit, q etiam in quolibet priuato præsumitur prius præcessisse instrumentum suum, quàm fisci. adde quod Spec. in ti. de ob. & sol. §. j. in ver. quid si ago. dicit idem quod bart. Vide Ale. cons. 41. in 4. vol.

§. Qui res. Res oblatas pt quis alteri oblare sine piculo: si primus creditor certificet, & intellet res obligata ĩ residuo. & si satisfaciat, prĩo p totũ cedit ĩ obli. scdi. h. d.

LEX XVI.

1 *Gestam rem meo nomine possum habere ratam ad mei præiudicium.*

2 *Ratihabitio retrotrahitur, & mandato comparatur.*

3 *Facere qui non potest, non potest consentire facienti, & quando.*

Si fundus. Quod accedit in fundo venit in obligationem.

§. Si nesciente. Volũtas dñi recõciliat oblonẽ rei alienæ: si dñs ẽ talis q poterat obligar. quẽ

1 casum no. multũ. ¶† No. q rẽ non meo noĩe gestam possum habere ratã ad mei piudiciũ: nõ ãt vt negotiũ trahat ad me, & ↄpetat actio neg. ge. l. si pupilli. §. sed si ego, s̃. de ne. ge. ¶† Itẽ no. rati

2 a habitionẽ[a] retrotrahi & mãdato ↄparari, de quo per Dyn. in c. ra

3 tihabitio. de reg. iur. lib. vj. ¶ Not. q q nõ potest facere, nõ pt faciẽti consen-

ADDITIO.

a Paris. ¶ Item no. ratihabitionem. Vide Ale. in cons. 78. versi. nec prædictis, volu. v. limita quinque modis.

a ti ꝯsentire. Sed qa tex. in hoc vltimo tñ. dicit fere, & sic innuit, ꝙ quinque q nõ pt facere, pt facieñti ꝯsentire. qro q sunt isti? Et qdam ponũt exẽplũ in pupillo, alij in muliere, ꝙ gl. reprobat. Vñ gl. exẽplificat in vsufructuario q nõ pt obligare ꝓprietatẽ, tñ pt ꝓprietario obligãti ꝯsentire. C. de vsufr. l. interest. Et ex hoc tex. cũ glo. colligũt distinctionẽ mirabilẽ, qa quinque qs nõ pt aliqd facer pp imbecillitatẽ ꝯsilij, & intell's, vt minor, & mulier: & tũc non pt facieñti ꝯsentire, vt hic in tex. & in duob. exemplis hic reprobatis in gl. Aut qs nõ pt facere pp defectum sui iuris, qa ius plenum non habet, vt vsufructuarius, &c. & ille pt facienti ꝯsentire, vt hic in ver. fere. & in exemplo gl. Ad idem l. ij. §. voluntatem. ĩ. sol. mat.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Consentire. Adde gl. in l. fi. in ver. cõmodauerit, C. de pac. & qđ ibi Bart. & ideo nunquid statutũ dicẽs, ꝙ minor nõ possit alienare sine consensu ꝓpinquorum, & an poterit alienãti consentire. vide Iac. But. & Bal. in l. ij. C. si aduer. don. & hoc quod dixi post Bart. in l. apud Iul. §. fi. qui. ex cau. in pos ea, & hic adde quod no. Bald. C. de ser. pig. da. manu l. cum proponas. & in rub. C. de pac.

a §. Si res. [a]Additio, vel detractio qualitatis circa rẽ nõ extinguit hypothecã. h. d. ¶ Op. ꝙ rei mutatione extinguat ius, vt l. repeti. §. rei mutatiõe. s. q. mo. vsusf. ami. Sol. aliđ in vsufructu, aliud in hypotheca. Et assignat rõnẽ, qa vsusfruct⁹ nõ pt durare ꝑempta rei subã, vt l. j. s. de vsufr. Sed illa nõ est bona rõ, qa nec pignus posset durare ꝑempta rei subã. l. sicut. ĩ. q. mo. pi. vl' hyp. sol. Dic ergo qđ in vsufructu sunt inducti multi modi, vt vsus fructus ꝑeat, ne alias sit inutilis proprietas sp abscedẽte vsufructu. Vel al'r, In iure vsusfructus inspicit ꝯmoditas, q̃ pt hr̃e vsufructuarius, q̃ ꝯmoditas alteratur tali mutatione, vt si de domo fiat arca, vl' ecõuerso, & iõ vsusfructus extinguitur. In iure vero pignoris inspicitur, vt creditor ad suum ꝑueniat facilius. ꝙ durat ẽt fcã tali mutatiõe. ¶ Itẽ op. ĩ. de leg. j. l. si ita legatum. §. fi. Sol. đt gl. ꝙ ibi tractatur de lucro captãdo, hic de dãno euitãdo. Et ẽm eã si rs obligatur ex cã donationis, nõ duraret pignus qđ eẽt absurdum dicere. Dic ergo, qđ hic loqtur, qñ hẽo ius meum firmum, adeo qđ fcõ alterius tolli nõ pt: vbi verò loquitur, qñ ius legatarij non erat firmum, & sola voluntate testatoris poterat mutari.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si res. Facit iste tex. ad q. si aliquis emat domum, vel rem alij obligatã, & eã meliorauit sumptibus suis, quod si ab eo vendicatur per hypothecã an liberetur prę̃stãdo primo æstimationem, hic text. facit quod non, dic vt per Barto. in l. in iis, C. de prædis, & omni. re. nau. lib. xi. & ibi Ang. vide quod not. Bart. in l. inter stipulantem. §. sacram. circa fi. ĩ. de verb. obl.

Pom. ¶ Vide ad istum tex. Bar. & Ang. in l. in iis. C. de præd. naui. lib. xi.

Paris. ¶ Vide Ias. in l. creditor, la j. circa finẽ. ff. si cer. pet. Pau. de Ca. in l. si conuenerit, s. de pig. act. vide in repert. in ver. pignus, & intellige quòd ipse qui pignorauit, non potest detrahere aliqua melioramenta posteà facta, vt per Ias. in d. l. creditor.

1 *Hypothecaria conuentus debet possidere sicut in rei vendicatione.*
2 *Hypothecaria conuentus hẽt facultatẽ vel rẽ restituẽdi, vel debitũ soluendi.*
3 *Sententiandi in hypothecaria, modus & forma.*
4 *Iuratur in litem contra non restituentem.*
Libellus, Peto te condemnari ad rem restituendam, vel ad soluendum debitum. an procedat hypothecaria.
5 *Hypothecaria actione quando iudex possit condemnare ad fructus.*

a §. In vendicatione. [a]Hypothecaria datur ꝯ possessorẽ, qui liberatur si soluit, vel restituit, al's ꝯdẽnabitur, & si fuerit ꝯtumax, in litẽ iurabitur tã ꝓ re q̃
1 ꝓ fructib. extãtib. h. d. ¶ No. † ꝙ ĩ hoc iudicio dẽt disquiri an ꝯuetus possideat sicut in rei vendica. vt in l. fi. s. de rei ven. & ꝓbatur
2 ĩ auth. item possessor. C. qui pot. in pig. hab. ¶ † Not. ꝙ possessor
b habet facultatem restituendi rem, vl' soluendi đbitum. [b]In casu tñ singulari si neutrum istorum facit, ñ ꝯdemnabitur possessor hypothecaria ꝯuẽtus, vt C. de iur. delib. l. fi. §. & si ꝑfatã. ver. sin vero cre
3 ditores. ¶ † Tertiò no. modũ sñiandi in hypothecaria, quia possessor ꝯdẽnat ad rẽ restituendã, & retinendã in cãm pignoris ꝑ creditorẽ. Et ex hoc colligit modus formãdi libellum in hypothecaria. De quo dixi plenè in l. rẽ alienã. s. de pig act. Facit ĩ. de euic. l. si cum venditor. in prin. An ât possit sic formari libellus, videlicet, peto eum ꝯdẽnari, vt eã rẽ restituat, vel debitum soluat, dicam sta
4 tim. ¶ No. † ꝙ ꝯ ñ rstituẽtem iurat in litem. Et ex hoc vr̃, ꝙ talis libellus, peto reum ꝯdẽnari ad rem restituendã, vel ad soluendum debitum, nõ ꝓcedit. Tunc. n. cum ad q̃titatem esset ꝯdemnat⁹ nõ posset iurar in litẽ. l. arbitrio. §. nõ tñ. s. de dol. Sed tex. ĩ l. fi. C. si vn⁹ ex plu. cre. vr̃ istũ libellũ admittere, & idẽ ex̃, de pig. c. ex lr̃is, sed tex. hic vr̃ ponere in arbitrio ꝯuẽti, nõ ꝙ hoc veniat ex nã obl'onis. Ego puto ꝙ talis libellus ꝓcedat, & intelligat libell⁹, & sententia lata sup li', ẽm formam hui⁹ l. s. peto te ꝯdẽnari ad rẽ restituendam, & hoc ex nã obl'onis. Vl' si vis, hẽs potestatẽ soluẽdi debitũ. Per hoc tñ nõ ꝑiudicat sibi actor in iure quod hẽt petendi iurm in litem, quia pt actor sicut in actione de dolo eligere verum interesse, & omittere iurm in litem, vt l. arbitrio. §. j. s. de dol. ¶ Item op. ꝙ piurm in litẽ nõ ꝯsequit plus q̃ sit verũ debitũ l. si inter. §. fi. ĩ. e. Gl. ponit plures sol. sed prima est vera. s. ꝙ hic loquit, qñ agit ꝯtra tertiũ possessorẽ: lex verò ꝯtraria loquitur, qñ agitur ꝯ ipsum debitorẽ. videbitis statim de hoc ĩ. ea. l. §. si plures. & ibi videbitis

5 rationem. ¶ Venio ad ver. interdum, & quæro, † qđ si fructus nõ extiterũt, vtrũ iudex poterit ꝯdẽnare in fructib. Glo distinguit, & bñ, qa aut sunt ꝯsumpti mala fide, & nõ est dubiũ ꝙ tũc tenet, ac si extarẽt, vt s. ꝓxi. in eo, q dolo desijt possidere. Aut bona fide, & tũc nõ pñt vẽdicari. l. j. §. cũ ꝑdiũ. s. eo. qñq; tñ đt gl. etiã si extent, nõ possũt vẽdicari, vt si emptor seminauit eos. Ita vult dicer gl. q̃ tñ cõiter hẽt corrupta. Vbi. n. đt creditor, dẽt dicere emptor.

ADDITIONES

a Ale. ¶ In vendicatione. An autem possit formari libellus, & sic no. procedere libellum alternatiuũ in hypothecaria. Et de hoc vide late Bal. in l. ij. per illũ text. C. si vnus ex plu. cre. Adde quod no. Bald. in simili in l. sancimus. C. de sacros. eccl. Adde Bald. in l. si insolidum. C. de act. & oblig. adde Spec. in tit. de pig. §. ij.

Pom. ¶ Vide Ale. consi. 18. ver. alio fundamento, vol. v. vide Bal. 25. in j. parte.

b Paris. ¶ Soluendi debitum. Vide ad Bart. in l. j. C. qui pot. in pig. habe.

§. Creditor. Sñia lata ꝯ vnũ, non pt mandari executioni ꝯ aliũ, sed debet iterũ agi hypothecaria: & ex sñia lata ꝓ me, ꝯ meñ opponit. h. d. iste no. & bon⁹ §. Opp. ꝙ dẽat agere ex re iudicata actione in factũ, vl' petere executionẽ, vt l. minor xxv. annis, cui fideicommissum. s. de mino. Sol. hic agebatur contra alium, quam contra illum, contra quem fuit lata sententia. ¶ Item oppo. de l. fi. C. de vsur. rei iudi. Sol. vt in glo.

a §. Si pluris. [a]Si ꝯ debitorẽ sit iuratũ in litẽ ex ę̃qtate liberat debitor, debitũ cũ vsuris soluẽdo. h. d. ¶ No. illud ꝙ dñt Cano. sentẽtiã transire in rẽ iudicatam. De quo dixi in l. j. ĩ. de re iu. ¶ Op. ꝙ debitor nõ debuit in plus ꝯdẽnari, vt ĩ. e. l. si inter. in fi. Sol. vt ibi. ¶ Opp. s. ea. l. § in vẽdicatione, in fi. Sol. ibi in ex̃neo possessore, hic in ipso debitore. Sed q̃ est rõ, qa si illud ꝯse qrẽt ab ex̃neo dẽret debitori restituere. l. si inter. in fi. ĩ. e. Ergo ab ipso debitore de ę̃qtate nõ dẽt exigi. Gl. multũ se iuoluit ĩ sol'one huius ꝯrij, ꝙ examinabo in l. si inter. §. fin. ĩ eodem titul. &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si pluris. Not. rationem huius §. Et istam etiam ponit Iac. But. Et adde Bald. in l. si traditio. in 7. q. ad fi. C. de act. empti.

§. Aliena res Res aliena sub conditione pignori potest obligari. h. d.

1 *Simul dicitur fieri, quod fit eodem die, licet diuersis momentis fiat.*
2 *Dictio, pariter, quomodo intelligatur.*
3 *Hypothecata quando res pluribus reperitur, eodem die, & non apparet de prioritate, vel posterioritate. conditio præoccupantis est melior.*
4 *Obl'ata res eod. momẽto plurib. intelligit obligata ꝓ dimidia, & qñ insolidum.*

§. Si duo. Si res obligat plurib. diuersis momẽtis, qlibet tenet in solidũ ꝓ suo debito, si eodẽ momẽto: qli-
1 bet ꝓ pte tenet: nisi aliud actũ sit. h. d. iste §. ¶ † No. primò qđ dixi
a in summario. ¶ Scđò no. ꝙ sil' dr̃ fieri qđ fit eodẽ die, licet [a]diuersis momẽtis fiat. Facit qđ habuistis ĩ l. in opis. s. loc. ¶ Quæro. qũo
2 ĩtelligat istud † pariter, positũ hic in pri. gl. exponit. i. eo. momẽto Alij dñt hoc eẽ falsum, vt patet ex sequẽtib. s. ꝙ dẽt ĩtelligi. i. diuersis momẽtis. Tu dic, ꝙ istud pariter, ponat simpl'r, sed ĩ. in rñsione distinguit, qa pariter pt intelligi eodẽ die, diuersis momẽtis, & pt intelligi eodẽ momento. ¶ Itẽ qro. qual'r intelligat hoc ꝙ dicit ꝓ debiti q̃titate? Dicas ĩ solidũ. s. cuilibet ꝓ debito, licet qđã al'r exponãt ĩ tex. ¶ Itẽ qro, hic dr̃, ꝙ quilibet agit ĩ solidũ, qs ꝑferat? Dicit gl. ꝙ primus, & sic apparet ꝙ fuerit factũ diuersis momentis.
3 ¶ † Sed tũc qro qđ si de prioritate, vel posterioritate nõ apparet. Et vr̃, ꝙ tũc dẽmus determinare ẽm l. is à quo. s. de rei vend. Sed hoc non est verũ, qa in rei vẽdicatione duo non pñt esse dñi insolidũ, sed res pt esse plurib. obligata ĩ solidũ, ergo &c. Dicẽdum est ergo, tũc occupãtis meliorẽ eẽ ꝯdõnẽ. l. si qs à multis. s. de noxa. & hẽbit bñficiũ possessionis. de quo loqtur l. si debitor. s. e. ¶ † Hic
4 dicitur cuilibet creditori est obl'ata res pro pte, qñ eo. momẽto, qro de qua pte intelligat, Et gl. intelligit de dimidia pte rei. qđ vr̃ eo, ꝙ. s. sic q̃iuerat. Alij ĩtelligũt pro rata debiti. l. & q̃ nõdũ. §. fi. s. e. sed ibi in alio casu loqtur, teneas ergo gl. ¶ Querit gl. quare aliud ĩ legatis, vt si duobus res leget, videat relinq ĩ solidũ cuilibet l. re ꝯiuncti. ĩ. de leg. 3. Dicit gl. forte est rõ, qa ñ statim acqrit 1⁹ legati ipsi legatario. Tu dicas idẽ esse in legatis, & ĩ pignorib. qa aut in duabus ꝯceptionib. verborũ res obligat tibi pro certa q̃titate, & illi pro certa quãtitate: & tũc nõ pñt dici eodem momento. De necessitate. n. vna obl'o ꝑcedit aliam aliquo instanti temporis, & tunc cuilibet erit obligata insolidum, vt s. proxi. Aut vna ꝯceptione verborum, vt qa obligat tibi, & illi: & tunc cuilibet pro parte erit obligata, vt hic in fi. & idem in legatis, ẽm verã opi. & l. legata inutiliter. in fi. ĩ. de leg. j. Dixi in l. re coniuncti. ĩ. de leg. iij.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Die licet. Vide Soci. consi. 135.

1 *Pactũ qđ debito nõ soluto creditor hẽat pignus iusto prætio emptum valet.*
2 *Lex, si mer. supra, loc. habet locum quando super contractu principali committitur arbitrio incertæ personæ.*
3 *Iudex æstimat iustum pretium pignoris quando est appositum pactum, quòd pretio non soluto, creditor habeat pignus iusto pretio.*
Et qualiter iudex hoc faciet.

4 *Obligatione in generali bonorũ si apponatur pactũ, quod si ad diem non soluit, vna res sit empta de rebus obligatis, ad electionem creditoris, an valeat.*

a 1 §. Potest. a Valet pactũ, vt debito nõ soluto, creditor hẽat pignus iusto pretio emptũ. h. d. ꝙ no. qa singularis est casus. Op. C. de pac. pig. l. j. & ij. Sol. ibi pctm̃ fuit appositũ, ꝙ res sit empta pro pecunia debita qđ pctm̃ nõ valet, qa est pctm̃ legis ꝯmissoriæ qđ reprobat̃ i pignorib. hic verò fuit pctm̃, ꝙ res sit empta iusto pretio, vl' fuit dictum ꝙ res sit empta simpl'r, ꝙ intell'r i. iusto pretio, ẜm qđ dẽt diuersimodè punctari iste tex. & qlibet est no. Et de hmõi pactis legis ꝯmissoriæ, dixi plenè in l. quis. b j̃. de sol. ver. ꝯ hoc op ¶ Op. b gl. & vr̃, ꝙ non valeat illud pactum, qa in incertã p̃sonã ꝯmittit̃ taxatio pretij. l. si merces, in pri. §. loc. Sol. đt gl. hic ſpãle, qa debitor vix al's inueniret pecuniã. Et ẜm istã sol. iste §. restringeret̃ ad ꝯtum tm̃, ꝙ est ꝯ propositum Iurisꝯ a sulti, & principis rescribentis: q gñal'r loqtur. Dic ergo ꝙ † l. si merces loqtur, qñ sup ꝯtu principali cõmittit̃ arbitrio incertę p̃sonę: tunc. n. ñ est aliqua obl'o, nec aliqs ꝯtus validus, cui⁹ occasione posset recurri ad iudicẽ. hic verò præcessit ꝯtus pignoris validus cui istud pctm̃ fuit appositum. & iõ iudicis offm̃ hr̃, sup quo se fundat, vt ipse iudex tanq̃ bonus vir pretium iustum đclaret, & dicã statim. ar. pro hoc §. de ꝯhen. emp. l. suæ rei. & l. seq. & l. domũ eo. ti. hoc est qđ dixi plenè in l. si quis arbitratu. j̃. de verb. oblig.

3 c ¶ † Quæro ergo pro declaratione prædictorum c quis æstimabit istud iustum pretium? R̃n. ꝙ iudex tex. est in l. fi. C. de iu. do. imp. s; qualiter iudex hoc faciet? Dic, ꝙ faciet altero de duob. mod. Primò citatis partib. p regulam gñalem, qa possent lędi tunc, vel coget vtranq; partem eligere æstimatores, ẜm formam legis, hac edictali. §. his illud. de secundis nuptiis. C. vel ipsemet eliget ẜm formam auth. de non alie. §. qđ autẽ, & arg. C. de fi. instr. l. cõparationes. licet ꝯrium videat̃ innuere gl. in l. iurisiurandi. C. de testi. & i l. j. §. j. j̃. de ven. inspi. ¶ Sed qđ primo dixi est verius. Posset ẽt fieri in ipso ꝯtu p quem talis res đeat æstimari, vt l. fi. §. de ꝯhen. empt. & Insti. de empt. & vendi. §. pen.

4 ¶ † Itẽ quæro, qñ fiet conuẽtio, seu obligatio bonorum gñalis, vtrum possit apponi istud pactum si ad diẽ non solueris, sit mihi empta vna de reb. tuis quã velim emere, vel quã eligam, an valeat? & vr̃, ꝙ non, qa confertur ꝯtus in voluntatẽ vnius ꝯhentium, ꝯ l. in vendentis. C. de contrah. em & in l. p̃sonam. §. gñaliter. j̃. de reg. iur. Sed ꝯrium est verum: quia tunc non confertur suba ꝯtus, sed electio rei, quod fieri potest vt ibi no. & l. in personam §. generaliter. de reg. iur.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Potest. Et videtur mirabile, ꝙ licet non sit coila ũ in aliquẽ arbitriũ declarandi pretiũ, valet tñ, quia istud pactum est pars alterius cõtractus validi secundum Bal. in c. j. de feu. dato in vicem leg. cõmis. & istum tex. alleg. in l. fi. C. de pac. pig. & vide Bart. in l. quamuis, de sol. in eo. prin. ibi secundum ꝙ debet diuersimodè pñtari, &c. ad ista omnimõ, vide Bar. no. in l. 4. C. eo. in ver. vlterius iuxta prædicta quæro in vers. opp. gl. videtur no. &c. Adde Bar. in l. à diuo Pio, §. si pignora. de re iud. vbi forte in vno videtur tenere cõtrarium, nisi dicas ꝙ hic pignus erat obligatum pro debito, ibi vide per Imo. & vide Bald. in c. j. in prin. de feu. dato in vicem legis commissoriæ. Sed quid si vendo, vel loco pro iusto pretio nullo apposito declaratore, vel apposito, sed mortuo, quid fiẽdum? Vide sing. Bald. in l. contractus, de fi. instr. per Imol. in l. si quis arbitratu. de verb. obl. in ver. quæro ergo pro declaratione. ibi licet contrarium videatur innuere, &c. Adde Bart. in l. fi. C. de pac. pig.

Paris. ¶ De intellectu. Vide Imo. & Are. in l. sane. ff. de ver. ob. ibi, sit empta pro pecunia debita. Et quia ista loquuntur, qñ res esset spãliter oblata & cõuẽtum, ꝙ debito nõ soluto esset empta pro debito. ꝙ si esset obligatio gñalis omniũ bonorum cum pacto ꝙ debito non soluto, talis res insolidum maneat pro debito. Pondera Bart. idem volentẽ in l. iij. C. de pig vers. vlt. circa prædicta quæro. & sentit Bart. hic, in vlt. q. Vbi autem nulla esset hypotheca, secus esset. vide ad Bart. in l. quamuis. ff. de sol.

b Pom. ¶ Op. Pro declaratione istius tex. vide Imo. in l. sciendum, j̃. de verb. obl.

c ¶ Declaratione prædictorum. Vide Arei. consi. 32.

LEX XVII.

Pignoris. Actio hypothecaria est in rem. h. d.

LEX XVIII.

1 *Probanda hypothecaria directa, & in vtili, & in quasi hypothecaria.*

Si ab eo. Qui habet quasi dñium põt pignori obligare, quatenus istius iuris vires se extendunt. h. d. quòd no. ¶ Op. quòd debeat probari ꝙ res pignorata sit debitoris. l. & quæ a nondum. §. qđ dr̃. §. eo. † Sol in directa hypothecaria debet probari directum dominium: in vtili hypothecaria debet probari vtile dominium, vt l. grege. §. & in superficiariis. §. eo. & j̃. eo. l. lex vectigali. in quasi hypothecaria sufficit probare quasi dominium, quod parit publicianam, vt hic. & quod dico vtilem hypothecariam, & quasi, dico gratia euidentioris doctrinæ. & quod expedi ui plenè in l. rem alienam. §. de pig. act.

LEX XX.

Cum conuenit. Si obligatur pensio, in creditorem trãseunt vtiles actiones. h. d.

LEX XXI.

Si inter. Pignus contrahitur per procuratorem, vel gestorem, ratihabitione secuta. hoc dicit.

§. Si debitor. Si quasi dñs obligans ꝯueniat̃, non potest cum effectu de dñio excipere. h. d. ꝙ no. p rationel. si ab eo. §. e. ¶ Op de d. l. si ab eo. vbi talis hypotheca nõ datur contra dominum. Solu. ibi agitur contra tertium possessorem, hic verò contra ipsum debitorem pignorantem.

§. Quicquid. Iste §. summat seipsum, &c.

§. Si res. Cõtra debitorẽ nõ restituẽtẽ in hac actione ñ iurat̃ i litẽ: secus si ꝯ aliũ, & qđ ꝯsequutũ fuerit, restituit̃. h. d. a ¶ Op. p qñq; a pluris interest creditoris, puta si volebat pignus retinere ob chirographariã pecuniã. l. j. C. ẽt ob chirogr. pec. Gl. in l. si fundus. §. si pluris. §. e. vr̃ tenere ꝙ tale interesse nõ ꝯsideret, qa illud remediũ solũ hẽt locũ, qñ creditor possidet. Qđ posset eẽ verũ, si creditor nũq̃ possedisset, sed si semel possedisset, & à possessione cecidisset, q̃ ad đbitorẽ trãsiret, vl' reuersa eẽt: tũc ẽt ꝯ ipm đbitorẽ posset iurari i litẽ, qa plus creditoris interest. s. vt vti posset retẽtione, seu exceptiõe, ar. l. q exceptionẽ. §. si ps. §. de ꝯd. inde. ¶ Itẽ ad fi. op. qñ agit̃ ꝯ ex̃neũ nõ interesset plus creditoris, q̃ hr̃e. debitũ. Quod appet. qa ab initio p̃t possessor sibi soluere debitũ, & r̃tinere pign⁹. l. si fund⁹. §. i vẽdi. §. e. Sol. intellige hic, qñ pign⁹ fuit amissũ culpa creditoris. & iõ tũc ꝯdẽnaret̃, si nõ restitueret rem.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Quandoque. No. dictum, de quo Insti. de act. §. item Seruiana.

LEX XXII.

a Si Titio. a Si fundi dñs succedit debitori pignorãti, nõ ꝯfirmat̃ pign⁹: sed tenet̃ pignoratitia actione ꝯria ex p̃sona defuncti. h. d. ¶ Op. de l. rẽ alienã. §. de pig. act. vbi dr̃, ꝙ non det̃ vtilis hypothecaria. Dic vt hic, dat̃ vtilis. i. efficax pignoratitia ꝯria, & de p̃sonali actiõe loq̃t̃, nõ de hypothecaria, quæ nõ datur † nec vtilis: nec directa, vt ibi. † ¶ Item opp. de l. j. in prin. §. eo. Sol. ibi loquitur quando ille, qui pignorauit succedebat domino: hic contrà, quia dominus succedebat pignoranti.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Si Titio. Vide ibi in l. assiduis, C. qui pot. in pig. hab.

† Chu. ¶ Vt ibi. Nunquid autem defunctus potuit expresse in contractu obligare bona hæredis futuri, vide Ale. post Bald. in l. si hæredis seruus, j̃. de leg. j.

LEX XXIII.

1 *Emere, vel vendere prohibitus qñ prohibetur pignorare, vel pignus accipere.*

2 *Forensis prohibitus per statutum emere potest pignori accipere.*

a b In quorum. a Qui p̃hibet̃ emere, nõ p̃hibet̃ pignori accipere. b h. d. ¶ Op. §. ti. ij. l. j. §. eã rẽ. & C. de reb. alien. 1 nõ alienã. l. fi. Gl. soluit, † qñ p̃hibet̃ vẽditio à lege, intell'r p̃hibita pignoris datio, vt i ꝯriis: secus si p̃hibeat̃ à iudice. Ita dẽt intelligi c iste tex. intellige ergo c hic i iudice, q ex certa cã p̃hibeat aliquẽ emere, vel vẽdere qđ p̃t fieri. l. moris est. j̃. de pęn. Sed certè restringere hãc legẽ hoc mõ durũ est, nec leges in cõtrariũ allegatæ cogũt nos ad hoc. Nã qñque p̃hibet̃ res ipsa vẽdi, qa eius interdicitur ꝯmerciũ, & tũc nõ p̃t pignori accipi, qa ẽt pign⁹ ẽ ꝯmerciũ. Ita loq̃t̃ l. j. §. eã rẽ. j̃. ti. ij. l. s. i re sacra, religiosa, & si. Qñque nõ p̃hibetur ꝯmerciũ i gñe, sed p̃hibetur vẽditio, & tũc dicebat Iac. Bal. ꝙ ex p̃pa signatione nõ vr̃ res prohibita pignori dari, vt hic. Nõ ob. l. fi. C. de reb. ali. nõ alie. qa illud est verũ magis ex quadã p̃sumpta volũtate, q̃ ex signatione verborũ. Certè & eadẽ rõne hic ex p̃sumpta volũtate dẽt itell'i prohibita pignoris datio. Tu dic. Aut d prohibetur d vẽdi, vl' alienari res, & tũc nõ p̃t obligari, vt d. l. fi. Rõ qa p obl'onẽ puenitur ad vẽditionẽ pignoris, vt l. ij. & iij. j̃. đ dist. pi. & sicuti p̃hibet̃ vẽditio, ita & eius p̃ambulũ, vt j̃. de spo. l. oro. Qñque p̃hibet̃ p̃sona emere res, ñ aũt p̃hibet̃ res vẽdi, tũc ille ñ ipedit̃ pignori accipere. Casus est hic. Ratio, qa licet accipiat pignori, p hoc ñ deuenitur, vt ipẽ accipiat sibi i solutum, vl' i emptio e nẽ, sed ꝙ alij vẽdat p suo debito, ñ est p̃hibitum. Prædicta vera, e nisi acciperet p tanta q̃titate, ꝙ ñ eẽt verisimile debitorẽ luiturum arg. l. q habebat, in prin. j̃. de leg. iij. Et sic intelligas legem istam. 2 siue prohibitio fiat à lege, siue à iudice. † Et per hoc dico, quod fo f rensis prohibitus per statutum f emere in territorio huius ciuitatis, potest pignori accipere, vt hac lege.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ In quorũ. Vide Are. consi. 14. inci. viso. & consi. 125. Bart. in rub. de reb. eccl. non alie. Bal. c. j. vers. aut si libellario, quib. modis feu. amit. Barb. c. nulli. col. j. in fi. de reb. eccl. non alie. Fel. c. venerabili, de offi. de leg. ad fin. Anch. consi. 150. in fi.

b Par. ¶ Pignori accipere. Vide Barb. in repe. Rub. de reb. eccl. in j. arg. in 16. falle.

c Ale. ¶ Intellige. Vide Bar. in l. multum, de ver. ob. Prohibita alienatione, an prohibeatur pignoratio. Quid autem si qs p̃hibetur acquirere, an possit pignori accipere. Cyn. & Bal. in d. l. fi. C. de re. eccl. non alie. quòd sic. adde, qa res emphyteutica prohibita vendi, potest pignorari, vt no. in l. fi. C. de iur. emphy. Et ad ista, vide ꝙ not. Bal. in c. j. ver. aut si libellario. quib. mo. feu. amit. & dicit Ang. in l. benignus, ff. de legi. quod statutum faciẽs mentionem de alie. non verificatur in ista alien. pignoris, vel concessione vsusf.

¶ Adde an res emphyteutica prohibita vendi, possit pignorari. vide Bald. consi. 79. incip. statuto irritante, 3. lib.

d Paris. ¶ Aut prohibetur. vide Abb. in c. ij. de feu.

e Pom. ¶ Prædicta vera. Vide Alc. l. j. §. per seruum, & ibi Ias. ff. de acq. poss.

f Ale ¶ Per statutum. Et no. ꝙ prohibitus emere & alios cõtractus facere intell'r nedum pure, sed etiam sub cõdõ. I. a sentit Imo. & Car. c. nulli, de re. eccl. non alien. dum reprobant primam exceptionem Io. And. & Imo, ad illum text. in ver. conditionis

LEX XXV.

Cum vitiose. Inutilis obl'o non dat ius retentionis. h. d. Opp. de l. j in prin. §. eo. Sol. vt ibi dixi.

LEX

LEX XXVI.

Fideiussor Si debitor soluat creditori,recuperat pignora data fideiussori.h.d.quod no.&c.

§.Pater. Qui scribit ɔctū obl'onis rei suæ vr̄ obl'oni ɔsentire. h. d. ¶Op.de l.Titia.§.Lucia Titia intesta.j̄.d̄ le. 2.Istud ɔriū soluit ibi gl.super verbo,interesse,&hic,& in l.Caius. s̄.de pig.act.Dixi plene in l.quæ dotis. j̄.sol.mat.

§.Lucius. Res loco rei subrogata non cadit in obl'onē,nisi ex prima ortum habuerit.h.d.

LEX XXVII.

Seruum. Si debitor rem pignoratam faciat deteriorē creditori ɔ eū succurritur:licet ɔ debitorem ad debitū actionē nō hēat.h.d.Illud qd̄ gl.dicit,noceret ex proposito,vel ɔsecutiuè.hoc ꝙ dicit ex proposito,referas ad actionē ad exhibendū.hoc ꝙ dt consecutiuè,intelligas,culpa tn̄:& hoc referas ad actionem legis Aquiliæ,vel in factum,&c.

LEX XXVIII.

Si legati. Stipl'o legatorū extinguit̄ spe legati extincta:& nō trāsit ad eū,ad quē ɔmodū legati trāsit. & idē in o-
a bl'one pignoris.h.d.Ista lex dēt intelligi,qn̄ stipulat̄ patri pro se:a secus si vt legitimus administrator filij,vt in gl.

ADDITIO.

a ¶Pro se. Hanc gl.fin.tene menti,ꝙ hodie in aduentitiis ex contractu patris acquiritur vtilis actio filio.quam multum no.alle.doc.in l.de reb.s̄.de trans.& vide per Bal.in l.ꝙ dicitur,de ver.ob.

LEX XXIX.

Paulus. Generalis obligatio facta à defuncto nō porrigit̄ ad bona hæredis.h.d.quod no. de quo per gl.&Cy.in l.
a assiduis.aC.qui po.in pig.hab.

ADDITIO.

a Ale.¶Assiduis.Vide Bal.post gl.& Bar ibi.& Bal.in l.vbi adhuc,C.de iu.dot.

§.Si mancipia. Partus rei pignoratæ cadit in obl'onem si à debito percipiatur h.d.

a §.Domus. aSuperficies solo pignorato imposita cadit in obl'onē.h.d.¶Op.gl.de l.cum postulassem.§.cur ergo.j̄.de dam.inf.gl.soluit.Dic ꝙ hic loquitur in bonæfidei emptore, ibi non,quod dic,vt ibi.

ADDITIO.

a Paris.¶Domus.Intellige,& declara,vt per Ale.in apost.

1 *Sermone in generali continetur persona loquentis.*

§.Si sciente. In obl'one gn̄ali venit seruus,q̄ obl'onē ɔhit.
1 h.d.†No.ꝙ ī gn̄ali sermone ɔtinet̄ psona lo-
a quentis.aDe quo in l.inquisitio.C.de sol.& s̄.de senator. l. j. in fi. Rō est,quia seruus non habetur hic,vt persona,sed magis, vt res quædam.& sic non obstat d.l.inquisitio.

ADDITIO.

a Alex.¶Loquentis.Hoc ēt no.in l.si mercedē.§.fi.de ac.emp.&ibi vide qōnem,q̄ decidit ibi Bar.pp hoc.& facit ad q.Bal.in c.j.§.contra oēs,hic finitur lex.& ibi est gl. q̄ dixit,ꝙ vasallus non tenetur iuuare dn̄m contra seipsum ex vi iuramenti fidelitatis.Et si inuicē tenerētur iuuare contra seipsos,nulla esset obligatio.l.ab omnib.§.si Titio, de leg.j.quæsiuit ēt gl.no.an ibi teneatur iuuare contra patrē & filiū.& dicit ꝙ sic secundum Iac.Alibi,vbi dicit,ꝙ contra fratrem,& filium tenetur,sed non contra patrē. Tu tene gl.ibi secundū Bal.& bene facit secundū eū, ꝙ no.in l. qui se patris,C. vnde li.in gl.ij.mag.ꝙ no.Sed quid si expresse vasallus iurauit iuuare dn̄m contra oēm personā, & ēt contra seipsum,nunquid teneatur iuuare dominum contra seipsum. Vide Bal.in c.Imperialem,in fi.de prohi.feu.alie.per Fed. ꝙ si iurās habet malam causam,tenetur ex iuramento fidelitatis,secus si bonā,arg.l.vlt.C.de non nu.pe.& l.venditores,de ver.ob.&ibi etiam vide per eum,an si iurauerit fidelitatem contra omnem hominem , & contra seipsum,& an videatur expressisse filium,& vxorem, &c. Et per regulam huius legis dixit Bal.in l.frater à fratre,de cond. ind.ꝙ si quis promisit commodare turrim contra omnem personam,ꝙ non tenetur commodare contra seipsum , neque contra descendentes,secundum Bal.in l.cum acutissimi,C.de fideic.&Imo.post alios in cle.j. de iureiur.& facit ad aliam q.Bal.de qua in l.& qui,C.de dist. pig. Adde consulta per Pau.de Ca.cons.226.

LEX XXX.

a Periculum. aGl.hic ponit casum vno mō,vt hēs in ea.Tu pone simpl'r,vendidi tibi nomē debitoris,qd̄ nomen habet hypothecariam annexam,quæritur ad quem spectat periculum pignoris?Certè ad emptorem, dum tamē pignus probetur obligatum,sicut dicimus in emptore nominis. l.si nomen.s̄. de hære.vel actio vendi.

ADDITIO.

a Pom.¶Periculum,Vide Barba.cons.19.in j.vol.

LEX XXXI.

a Lex vectigali. aResoluto iure donationis resoluitur ius acceptionis.h.d.No.ꝙ creditor pt̄ solue-
b re pensionem pro fundo emphyteutico bsibi obligato,&c.

ADDITIONES.

a Paris.¶Lex vectigali.Limita hāc regulā procedere in iure, ꝙ hēt dependētiā successiuā,nō in eo,ꝙ primo instāti est præfectū,vide Bal.in c.j.§.fi.circa me.de controuer.inue.Itē limita,vt per Bal.in c.j.de alie feu.Itē limita,vt per eundem in c.j.de contr.inter uasal.& aliū.Itē vide omnino,ꝙ consuluit Ant.de But.in cons.8.inci.Iesu Christe &c. tā copiose,& eleganter,ꝙ si pater hn̄s vsumfructū in bonis filij,& illum vsumfructum seu facultatem vtendi alicui creditori suo obliget, vel ipse creditor sit missus in quasi possessione vtendi dicto vsufructu pro credito suo,& pater postea consentiat filio alienanti rem in qua habebat vsumfructum,ꝙ ex parte quæritur vsusfructus , & ius ipsi creditori,quod est mirandum,vide ibi per eum,& per Pet.de Auch.cons.106.In cōtrarium vide Abb.in l.cum oportet.§.cum autem.C.de bo.quæ lib.in l.patrem de his quę in frau.cre.Item vide quod sing.dicit Pau.de Cast.in l. si cum venderet. ff. de pig.act. de pacto de retrouendendo,ꝙ oblato pretio,transfertur dominium, etiam si promissor iam in alium alienasset,quia resoluto iure dationis,&c.& per eum consi,53. Circa istud vltimum,vide ad Bar.in l.2.C.de pac.inter emp.& vend.Item quomodo intelligatur regula istius legis,vide Ale.cons.45.vol.5.Item pro opi.Ant.de But.contra Anch.facit tex.in c.j.§.rursus,qui.mo.feu,ami.vbi Bal.& alij no.pro Anc.facit dictum Bar. in l.si res.j̄.qui.mo.pi.vel hy.sol.vbi vide.

Ale.¶Lex vectigali,in eo.in prin.huius l.vide etiam quod no Bar.in l.indebiti.§.j.in fi. de condi.indeb.& vide Bar.in l.si cōstante.in 4.q.3.q.principalis.j̄.sol.mat,& adde ꝙ ista lex non habet locum in feudo,quia resoluto iure dantis , non resoluitur ius accipientis.Tex.est no.& ibi Bal.in c. j.de cōtro.inter vasal.& aliū de beneficio. per Bal. in l.fi.§.sed quia nostra. in fi. C. com.,de leg.& ad hanc l.vide Bal.in l.doce, C.de rei ven.& ista lex.est sin.secundum Bal.in l.vsucapio.C.e.&vide Bal.in l.2.in 12,q.in ver. sed iuxta hoc q̄rit̄.C.de resc.ven.& Bar.in l.si res,in fi.j̄.q.mo.pig.vel hypo.sol.& omnino Bar.in l.j.ff.de aqua plu.arc.Et ad hoc ꝙ dicit hic Bar.vide no. per bal.in l.solennibus.C.de rei vend.& bar.& Doc.in l.cum seruus,de cond.& dem. vide gl.& bal.in c. j §.rursus.qui.mod.feu.amit.Adde an resoluto iure datoris,resoluatur ius accipientis, bal.consi.459.4.lib.vbi de feudo loquitur,incipit nobilis vir.

Po.¶Vide Imo.cons.8.& Alex.in pulchro casu in cōs.38.vol.2.vbi loquitur in emphy. pignorante rem emphy.& cons.93 vol.2.& cons.172.e. consi.11.vol.3.bal.in tit.de feu. alie. in 9.not.in prin.& consi.371.in 1.parte.Soc.consi.85.

b Paris.¶Fundo emphyteutico,Quid si non sit soluta pensio tēpore debito,& propterea sit causata caducitas,an creditor pro interesse suo,poterit petere restitutionem in integrum ex c.ignorantiæ,&iterato offerre.vide Ale.ꝙ sic,cōsi.45.vol.5.vide Ias.in l.2.ver. 14.quæro,C.de iure emphyteu.

LEX XXXII.

Debitor. Ea videntur inducta in prædium , quæ ad vsum perpetuum inducuntur.h.d.

LEX XXXIII.

Is,qui. Adiecto non potest pignus dari,& datum repetitur. h. d.

LEX XXXIIII.

a Cum tabernam. aAppellatione tabernę venit vniuersitas mercantiæ, quæ ibi exercetur: & ideo cadit in obligationem, quæ tpe quo agitur repit̄.h.d.ista
b lex bona,& notab.q̄ tene menti.¶Op.ꝙ bsolū videat̄ ius obligatū,qd̄ quis habet in loco,vt l.si domus.in fi.j̄. de leg.j. & l.qui tabernas.s̄.de ɔhē.em.Sol.appellatio tabernæ potest referri ad locū item ad merces q̄ ibi vendunt̄.Sed si dubitat̄,de quo senserunt ɔhentes,dico,ꝙ siquidē in loco,in quo debitor,vel venditor nullū ius hēat,intell'r de vniuersitate mercantiæ,vt hic,ſm primū intellectū gl.dicit,ꝙ erat in publico.Si vero aliquid ius hēbat in loco, & tunc si vendit̄ vel alienat̄,intell'r strictè pro loco. l. q tabernas. de ɔhē.ēp.aut pignorat̄,& tūc intell'r ēt d̄ ipsa mercātia q̄ ibi erat vt hic,ſm intell'm gl.ꝑut dicit,vel ɔducta à publico. Et rō dr̄iæ ē qa licet in pignore fiat largior interpretatio,tn̄ ꝑ hoc ius debitoris nō fiet deterius. Non.n.ad plus tenetur. Itē ius creditoris fiet melius,quia subuenitur ei ex cautione:qa ē sibi d̄ debito cautius. Sil'e ē in l.fi.C.q̄ res pig.ob.pos.& qd̄ ibi no.Qd̄ aūt dixi in vēdōne,vel alienatione ꝓprietatis,intell'r stricte: intelligas nisi ex q̄titate ꝑtij,vel ex alia ɔiectura aliud p̄sumat̄.l.sp in stipulationib.&ꝙ ibi no.j̄.de reg.iur.Itē op.de l.fideiussor.in fi.s̄.e.vbi futura nō veniunt in obl'onem.Sol.gl.remittit ad ibi no.Tu dic,ꝙ hæc appellatio tabernæ,ꝑut refert ad merces,est nomen vniuersitatis,sicut grex,peculiū.& si.l.cū pr̄.§.mensæ. j̄. de leg.2. & iō licet merces mutet:tn̄ eadē vr̄ eē taberna,vt l.gregc.ī prin.s̄.e. & l.peculiū. in prin.j̄.de leg.ij.& ista vniuersitas vr̄ durare eadē, donec viuit dn̄s vt hic.Mutatio.n.q̄ postea fieret ibi ꝑ hr̄dē, non caderet in obl'onē,vt hic dicit tex.cum gl.quod no. Quod tamen intellige , nisi fieret aliqd cā explicandi negotium cœptum à defuncto,vt l.furti.§.illud plane.de his,qui not.infam.& quod ibi not.

ADDITIONES.

a Ale.¶Cum tabernam.Vide quod no.bar.in l.generali,§.j.de vsuf.leg.&quod no.bar.in l.si constante.in 4 q.3.q.prin.j̄.sol ma.& bal.sing. limitat de istis mercibus. venalib. in l.vbi adhuc,C.de iu.dot.& ibi facit ad hanc l.sing.& facit ista lex. not.an in obligatione generali expressa,vel tacita veniant merces venales, in quo Lud.in l. si constante,in prin.in 2.par.dicit expresse ꝙ non,per l.debitor,s̄.e.Pro hoc adducit in fi. l.generali,§.vxor,de vsuf.leg.in l prædia,j̄.de fun.instr.& de leg.3. l.si fundus legatus , & l.si chorus,§.j.& l.si mihi.§.fi.& ff.de hæ.insti.l ex facto.vbi est idem in legatis,quod limitat nisi sub ipsa obligatione non possunt alia includi, quam merces, quoniam illæ veniunt per gl.secundum eum sing.in l.pediculis.§.item cum quæreretur , de aur.& arg. leg.vbi legatum generale rerum,tales merces includit,cum ad aliud referri nō potest. Facit tex.in l.fundus qui locatus,ff.de fun.inst.& ita residet Lud. Sed certe licet bar.in d.l.generali,§.j.& bal.in l.certi.C.loc.in vj.q. videantur tenere , ꝙ obligatio generalis non referatur ad merces venales,& respōdet bal.ad hanc l.ꝙ hic fuit obligatio expressa tamen idē bar.in d.l.si constante.3.q.prin.& bal.in l.vbi. C. de iu.do. videtur tenere cōtra.Pro quo multū facit iste tex.& ideo cogita.Et certe iste tex.videtur probare,ꝙ non veniant merces in obligatione generali,nisi illæ,quæ sunt tempore mortis, seu illæ quæ sunt tempore quo agi potest,secundū quod declarat Bal.in d.l. vbi,& bar.in d. l.si constante.& vide bal.hic in repe.in antiq.qui refert,ꝙ bar.in d.l.generali,si omnia obligantur,tenet quòd veniant res venales,& verum dicit per prædicta,per bar.ibi,& bal.hic habes respōsionem ad l.si debitor & ad no.per bal.in l.certi,præalle. Adde bal. in rub.ff.de verb.obl.& in 4.q.& scripsi post bald.hic in reportatis, adde an in generali obligatione veniant merces venales vnum verbum per bald. in pulchro casu, consi. 364.j.lib.

b Pom.¶Opp.quod.Vide Alex.consi.95.vol.5.

1 Scriptura

1 *Scriptura in priuata non requiritur dies nec consul, & quando requiratur.*
2 *Scriptura priuata necessario non subscribitur, neque sigillatur.*
3 *Verba enunciatiua per modum causæ prolata inducunt dispositionem.*
4 *Litera videtur acceptata cum retinetur.*

a §. Idem quæsiuit. [a]Per epl'am p̄t ȝhi pignus, nec vitiat̄:
b licet in ea ñ sit dies, & consul. [b]h.d.
1 quē casum no. ¶†No. ꝙ ī priuata scriptura ñ r̄qrit̄ dies, nec ȝsul.
2 No.† ꝙ ñ ē de necessitate, vt priuata scriptura sigilletur, vt ibi, dū
c dt, tabulæ signatæ ñ sint. Itē fortè dnō ē necesse, ꝙ subscribat̄ hoc
d modo, ego talis scripsi, sed sufficit ꝙ ȝstet, seu ꝓbet manu sua scri
e pta. Pro hoc l. ad testiū. §. j. j̃. de testa. ¶Sed ꝓ declaratione l'ræ q̄-
ro, q̄ sunt verba illa ex q̄b. pignus ȝstitutū vr̄: rñ. illa. s. qm̄ taberna
3 & serui à nullo detinēt̄ nisi à te: & sic verba† enūciatiua ꝑ modū
cāæ ꝓlata inducūt dispōnē. Pro hoc s̃. de rei ven. l. emptor. §. an-
cilla, & ex̃. de suc. ab intes. c. fi. & j̃. de colla. do. l. pe. & ꝙ no. in l. si
socer. §. Lucius. j̃. sol. mat. Dixi plenè ī l. ex hac scriptura. j̃. d don.
f ¶Sed op.[f] & vr̄, ꝙ in priuata scriptura [g]reqrat̄ dies (*in vetustissimo*
g *exemplari legitur, reqrūtur duo. ꝙ satis videtur probari. l. ꝓximè seq.*) l. scrip
turas. C. q pot. ī pig. hab. & l. ex sextāte. §. Latinus j̃. de exce. rei
iudi. So. dic, ꝙ ñ ē necesse ad ꝓbōnē rei gestæ, vt hic, & l. publia. s̃.
deposi. sed si q̄s vellet ꝓbare prioritatē, vel posterioritatē ī tp̄e, &
tūc eēt necesse, vt ī ȝrio. & l. si decreto. C. q pot. ī pig. hab. Per hoc
n. ꝓbat̄ rē obligatā eē: sed ñ qñ de prioritate, vl' posterioritate dē
ret al'r ꝓbari, fm ea q̄ dixi in l. ñ solū. §. sed vt ꝓbari. j̃. de no. op.
4 nun. & l. si fundus. §. si duo. s̃. e. ¶†Vltimò no. ex hac l. [h]ꝙ sufficit
g ꝙ q̄s oñdat l'ram [i]sibi destinatā: nec reqrit̄, ꝙ ꝓbet se tūc acceptas
i se. Vr̄. n. acceptare literā, cū ipsam retinet, & eo ipso, ꝙ accepit li-
terā, vt hic dum dt, rñdi, conuenisse de pignoribus vr̄. Facit extra
de proba. c. j. in clem. s̃. ad Mace. l. si filius.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Idem quæsiuit. Et ad intellectū huius §. circa dié, & consulem, vide qd̄ no. Bal. post Cy. in l. si qua beneficia, C. de diuer. rescr. Adde tñ, ꝙ in lib. rōnū semper reqritur dies, & consul. no. Bal. in rub. C. de fid. instr. in ver. viso de scriptura, vbi ēt ponit, an reqrantur testes. Et ꝙ in alia priuata scriptura, nō requiratur dies, tenet Bal. in d. rub. Et vide Ang. in auth. quod sine, C. de test. ēt si scriptura priuata requirat sigillum vel subscriptionem, vide Inn. in c. fi. de fi. instr. & sequitur Ant. in c. 2. de fi. instr. & Bal. in l. cum antiquas, C. de testa. & ibi expressius Pau. & Bal. in prin. fforum, in x. q. & si scriptura priuata non requirat subscriptionem, tamen oportet ꝙ subscribens affirmauerit scripturam illam est suam, vt probatur in l. cum antiquitas. ad fi. per quam se fundant doc. vbi testamentum scriptum manu testatoris, licet non requirat subscriptionem, tamen requiritur ꝙ testator affirmauerit, ꝙ scriptura illa erat scripta manu sua, & hoc voluit Bar. hic. Et aduerte dum hic dicitur, ꝙ in priuata scriptura non requiruntur anni dñi, nec dies, & consul. quia Iac. But. quem refert Bal. in proœ. Codi. §. quib. tenet contra, quia non dicitur habere maiorē vim priuata scriptura, q̄ publica, sed in publica requiruntur, vt in auc. vt prępo. no. Impe. Et istud sequitur Spec. in tit. de procur. §. ratione, autem ver. sed quid in priuato, aliàs quid in mandato. Et respondet ad istum tex. quòd hic sunt duo casus, & vnus deciditur. Bal. in d. proœ. in rub. C. de fi. instr. distinguit, ꝙ aut ipsa obligatio potest infringi ex tempore, aut non. Adde, an priuata scriptura requirat diem, & consulem, Abb. consi. 98. ii. lib.
Pom. ¶Vide Barb. in repet. rub. de fi. instru.

b Paris. ¶Dies & consul. Circa appositionem diei, & consulis in priuata scriptura, vide omnino Cur. in repe. l. admonendi. s̃. de iureiu. Vide Ale. cōs. 325. post med. Item, ꝙ qũo ille, qui vtitur scriptura, habet se fundare in tempore, & requiritur dies, vide Ale. consi. 62. post med. itē istud qd̄ dicitur, ꝙ in scriptura priuata non requiritur dies, verum est contra scribentem, vel eius hæredes, secus contra alium, vide Mat. not. 23. Item de materia vide Bar. in repe. rub. de fi. inst. Item quid in literis Pápæ, legib. statutis, & fi. vide Ias. in l. si qua, C. de diuer. rescri. Circa vero aliud quod ponitur in isto §. de subscriptione, vide de eius effectu in l. cum antiquitas, C. de testa. & quod subscriptio non requratur, nisi in casib. à iure expressis, vide Pan. in c. j. extra de his, quę fi. à præl. sine cōsen. ca, & vtrū inscriptio sit eiusdem effectus, cuius est subscriptio, vide omnino Ang. cons. 303. aliàs 306. inc. testator propria manu. in prin. & in fi. vide latissime Ale. cōs. 290. Ias. in l. si quis ex argentariis, §. cogentur, in 6 no. ff. de eden. eundem late in l. emptor, §. Lucius, ff. de pac. in l. cum antiquitas, C. de testa. Nunquid autem præiudicet subscriptio facta non lecto tenore subscriptæ, & quid si scriptura multa contineat, aliqua pro, aliqua contra, quæ trahatur simplex subscriptio, vide Pau. de Ca. consi. 352. Quid autē de eo, qui subscribit schedulæ vacuæ. vide Fel. in c. cum venerabilis, extra de exce. Et de materia subscriptionis, vide eundem Fel. in c. cum inter. extra de re iu. & in c. quoniam contra falsam, extra de prob. Nunquid autem sigillum idem importet, ꝙ subscriptio. vide Fel. in c. tertio loco, in prin. extra de prob. alia multa in materia priuatæ scripturæ, vide ad Bar. in l. admonendi, s̃. de iureiu. Item ꝙ subscriptio non sit necessaria, qñ quis scripsit totam scripturam manu propria, vide Ias. in l. cum antiq. C. de testa. vbi Pau. de Ca. & ibi etiam de materia, ꝙ subscriptio tm̄ operetur, quantum totalis scriptura schedulæ, vel instrumenti, & qũo, & de subscriptione, & de eo qui subscripsit schedulæ vacuæ, vide Barba. in c. quis, de rebus eccle.

c Pom. ¶Not. ꝙ. Aduerte tamen. ꝙ Bar. in l. admonendi, s̃. de iureiur. dū loquitur ꝙ priuata scriptura requirit subscriptionē, cuius tñ opi. reprobāt ibi doc. istā tanq̄ veriorem approbantes, de quibus vide Math. not. 45. Alex. & Ias. in l. antiquitas, C. de testa. Lancel. l. quæ dotis. in fi. so. matr.

d ¶Item forte. Contrarium tenet Bar. in l. admonendi, dum loquitur de priuata scriptura. ff. de iureiuran. licet ibi per doc. reprobetur.

e Paris. ¶Sua scripta. Vide Rom. late consi. 303.

f Pom. ¶Sed opp. Vide Ale. cons. 132. Pau. de Cast. post Bal. ibi, in j. consti. Cod. Pan. consi. 98. & Ale. cons. 70. vol. 2. Pan. c. 2. de fi. instr. Ias. & alios. maxime Ang. in auct. quod sine, C. de testa. Ale. cons. 131. vol. 2. vbi ponit quid in scriptura cōtinente rationes datorum, & acceptorum, vide ēt Ale. cons. 42. vol. 3. ad fi. & cons. 76. vol. 3. loquitur in scriptura priuata patris, qui disponit inter filios, & ibi ēt ponit quæ alia requirantur in scriptura priuata, vbi etiam requiretur tempus, & cons. 105. vol. 3. vbi ponit, an aliquando requiratur in scriptura priuata dies.

g Alex. ¶Priuata scriptura. Vide Bal. in j. constit. Cod. in ver. deinde not.

h Ale. ¶Ex hac l. No. ꝓ cāpsore. Quid aūt si literā cambij perdit creditor, vide Bal. in l. instrumenta, C. de fideicō, ad quem vero spectet periculum, postq̄ mercator acceptauit literam, vide Bal. in l. pro debito, C. de bo. au. iud. pos. & illud qd̄ dicit Bar. hic est verum, nisi dicat se nolle obligari ꝓtestando, vt habetur hic in cle. j. de ꝓcu. Adde ꝙ habetur ꝑ Bar. in l. quo. n. rē ra. ha. in l. Titius. de cōsti. pec. & l. si absentis. C. si cert. pet. & tex. iuncta gl. in l. Publia. § fi. ff. depo. Bal. in l. si defuncti, & in l. si ꝓcuratorē. s̃. de procu. per Bal. in d. l. absentis, & in rub. de fi. inst. in ver. quæro quid de literis. Vide quod habetur in l. si literas. C. mand. & in l. fi. C. ad Mace.

i Paris. ¶Ostendat literam. Vide Ale. consi. 290. vide ad Bar. in l. si filius. s̃. ad Mace.

1 *Numi cadunt in obligationem.*

a §. Creditor. [a]In obl'one gñali venit ēt pecunia quocunq;
1 mō q̄sita. h.d. ¶†No. ꝙ nūmi cadunt in obl'onem, ꝙ est vtile scire. Facit j̃. q. pot. in pig. hab. l. idemque. §. fi.

ADDITIO.

a Ale. ¶Creditor. Pecunia venit in obligatione gñali. & vide Bal. in l. certi. vj. q. C. lo. vbi dicit, ꝙ non venit in tacita obligatione, & ꝙ dixi post Bar. in l. generali. de vsuf. leg.

LEX XXXV.

Si insula. Pactum de vendendo ad insulam renouatam porrigitur. h.d.

In quibus cau. pig. vel hyp. tacitè contrahatur. Rub.

LEX PRIMA.

a SEnatusconsulto. [a]Mutuanti in refectionē domus tacitè est obligata, siue domino, siue cōductori operis, sit soluta pecunia. h.d.

ADDITIO

a Ale. ¶Senatusconsul. Adde alium casum in materia. s. in possessore emphyteusis qui cōtraueniri poterit hypothecaria pro canone. tex. est no. in §. scire, in auc. de non alie. secundum Bal. in auc. si quas ruinas, de sacros. eccl. Item ad aliū casum qui no. eleganter per Bar. in l. si cum dotem. §. fi. sol. mat. Item pro restitutione vsurarum, secūdum Bal. in l. executorem. in prin. de execu. rei iudi. adde an pro vsuris bona vsurarij sint tacite obligata Fede. cons. 220.

LEX II.

Pomponius. Alias incipit, Non solum.

Inuecta, & illata sunt tacitè obligata pro pensionibus, & pro alio interesse. h.d.

LEX III.

Si horreum. Inuecta in horreum, vel ī area iūcta domui, & ibi illata sunt obligata pro pēsione. h. d.

LEX IIII.

Eo iure. Hic ponit̄ dr̄ia inter p̄dia rustica, & vrbana. ¶Op. de l. certi. C. loca. Sol. dt gl. istā intell'e fm illā: q̄a ñ sunt obligata, nisi dño sciēte: ī vrbanis ñ reqrit̄ scīa. Rō. q̄a ī p̄diis vrbanis īcōgruū eēt detegi rei familiaris vilitatem. l. 2. qñ & qui. quar. ps de. li. x. C. sed sancta rusticitas oīa palā hēt. Ita dñt doc.

§. Stabula. Stabulū qd̄ ē ī comitatu, à p̄diis vrbanis nō multū differt. h.d. ¶Quæro qual'r iudicabūt̄ ista stabula. Dicit gl. tāq̄ rustica, q̄a cū tex. dicat ñ multū differt ab vrbanis, ḡ differt in aliquo, si hoc ē. dt Nic. Mat. ergo tūc hēbit̄ loco rusticorū p̄diorum oīo, ꝙ est ȝ mentē huius l. & iō ipse exponit, nō multum ab vrbanis differt, i. in nihilo differt. Similis expositio est in l. idemque. §. fi. j̃. ti. 2. & secundum hoc non obs. j̃. de ver. sig. l. vrbana imo concordat, &c.

LEX V.

a Pomponius. [a]§. Si quis. Fideiubendo vr̄ q̄s approbare obligationē bonorū suorum ante factam: secus in ea, quæ fieret postea. h.d.

ADDITIO.

a Ale. ¶Pomponius. An fideiubendo videatur quis ratificare, vide omnino in l. exceptione. cum ibi no. maxime per Bal. C. de euic. & ibi etiam gl.

LEX VI.

Licet. Tacita, vel ficta obl'o manumissionē serui nō impedit. No. ꝙ aliud est rē esse exp̄sse, & spāl'r obl'atā: aliud pinde haberi ac si esset specialiter obligata. h.d.

LEX VII.

a In prædiis. Fructus intelliguntur [a]tacite obligati pro pensione. h.d.

ADDITIO.

a Ale. ¶Intelliguntur. Adde etiam ꝙ potest dominus prohibere, ne colonus exportet fructus, & eos retinere, vt no. Bal. in l. ædem. in j. col. C. loca.

LEX VIII.

Cum debitor. Pōt creditor fructus pignoris in vsuras ȝpensare. h.d ¶Op. ꝙ fructus extenuant sortem, vt C. de pig. ac. l. j. & ij. Sol. illud verum nisi debeantur vsuræ. Intelligas ergo, hic vsuras deberi per stipulationem. vl' officio iudicis, quod idem est ac si deberentur pacto Nā possent retineri, vt l. per retentionem. C. de vsur. facit s̃. de neg. gest. l. quia tantundem. ¶Op. quod prius debeat conuerti in grauiorem causam, vt l. j. 2. & 3. j̃. de solu. vt no. in d. l. j. & l. vsuras. j̃. de solut.

LEX IX.

a Est differentia. [a]Mancipia special'r obligata non possunt manumitti: sed obligata tacitè sic, antequam

ADDITIO.

a Ale. ¶Est differentia. Differentia inter obligationē tacitā, & expressam, & inter obligationem generalem & spālem, dic secundum Bar. in l. rem legatam, ff. de adi. leg.

antequam includantur.h.d.¶No. qñ pensio non soluitur,dñs põt includere res inquilini.Facit l.inquilino.& l.vtiq;.ÿ.de dã.infe.An aũt istas res possideat ante inclusionẽ,vel postea,tangiṫ ꝑ gl. in l. solutũ.§.solutam.ṡ.de pig.ac.& per doc.in l.certi.C.loc.&c.

LEX X.

Tutoris. Per oblõnẽ ex cã trãsactionis vr̃ tacitè actũ, vt res veniat in oblõnẽ primæuã si trãsactioni nõ steṫ.h.d.Quã legẽ no.qa est no.Pro declaõne q̃ro, vtrũ actio primæua fuerit sublata trãsactione.Dic ꝙ põt litera ista dupl'r intelligi. Vno mõ,qñ trãsactio fuit interposita aĩo nouãdi.Alio mõ, qñ simpl'r & sic nõ aĩo nouandi.ita intelligit gl.Et ꝓut intelligit aĩo nouãdi q̃ro qũo possunt res esse obligatæ cũ prima oblõ sit sublata? Rñ. dic,qa interuenit dolus,vel minor fuit ĩ integ.restitutus, sed illud vltimũ nõ placet,qa ꝑ in integ.resti. reponereṫ minor in pristinũ statũ:sʒ tũc bona hr̃dis ñ erũt obligata,vt l.j.ĩ prin.ÿ.ti.j.ergo &c. Sed qñ interuenit dolus,possũt intelligi bona obligata tacitè in odiũ ꝯmittẽtis dolũ.sed ꝓut intell'r scd̃o mõ.s.qñ simpl'r,tũc ꝓcedit clarè,qa actio prima durat,& ea põt agi,si hr̃s tutoris promissa nõ seruat.C.de pact.l.cũ ꝓponas,& C.de trãsa.l.siue apud acta.& sic vr̃ isto casu,ꝙ bona sint tacitè obligata,qd ẽ no. Ex quo apparet,ꝙ gl.vlt.huius l.q̃ dt,ꝙ bona,q̃ ñ sunt oblãta,sed quasi oblãta põt retineri,ñ ẽ vera.Primò,qa ñ faceret ad titulũ. Scd̃ò, qa dt,ꝙ pignus obligauit,nõ aũt aliquid dt de dñia,ideo teneas qd ṡ.dixi.

Quæ res pignori,vel hypothe.oblig.possunt. Rub.

LEX PRIMA.

Pupillus. In tex.ibi,sine tutoris.Gl.dicit,ꝙ nec etiã cũ tutore sine decreto,quod est verũ si ꝓhit ex voluntate,secus si ex necessitate, vt l.fi.§. defensionem.C.de admini.tut.ergo &c.

§.Si filius. Filius,vel seruus non potest pro alio rem peculij obligare,ẽt si administratio ei libera sit concessa.¶Opp.de l.si conuenerit.§.fi.ṡ.de pign.actio. sed solue,vt in gl.& bene.

§.Eam rem. Res,cuius non est aliàs ꝯmercium,non potest obligari.h.d de quo l.in quorũ.ṡ.tit.2.

§.Quid ergo. Sicut res litigiosa non potest alienari, ita nec pignori dari.h.d.Ista exceptio litigiosi vtrum sit in rem, vel in personam. vide C.de præscript. long. temp.l.j.dixi plenè in l.j.ÿ.de litigio.

LEX II.

Si quis. Quando exceptio porrigitur ad fideiussorem,porrigitur etiam ad pignus datum ab alio.h.d.

LEX III.

1 *Creditor si secundus offert primo,vtrum succedat in ius primi. Et an tam in personali actione,quàm hypothecaria.*
2 *Extraneus soluens primo creditori,an succedat in ius primi tam in hypothecaria,quam in personali.*
3 *Debitor soluens creditori succedit quo ad retentionem,si facit sibi cedi ius.*
4 *Soluens de alieno an succedat in iure creditoris.*
5 *Creditoris secundi pecunia liberatus à primo,quomodo probatur.*
6 *Creditoris primi in locum,vt quis succedat,quatuor requiruntur.*
7 *Hypothecaria quæ datur secundo est eadem cum ea,quæ datur primo creditori.*
8 *Extranei medio quis consequitur quod per se habere non potest.*

Aristo. Secũdus creditor in ius prioris creditoris ñ succedit nisi sit actum,& cũ actũ est, succedit in pignus, & in ptãtẽ vẽdẽdi.h.d.Et prĩò ponit vnũ dcm̃. Scd̃ò ex illo vnã q̃õnẽ determinat.Tertiò vnã aliã q̃õnẽ format,& eã determinat. Scd̃a ibi,quo casu.Tertia ibi,deniq;.Ad primũ op. ÿ.de ces.bon.l.2.q̃ ĩ-
a ci.in ꝑsonalib.So.ille,ex cuius pecunia primus liberatur,succedit in priuilegiũ ꝑsonaliũ actionũ,vt ibi,ñ in hypothecaria,vt hic.Secundò op.C.q pot in pig.hab.l.j.& ÿ.ti.j.l.potior.§.fi.Sol.gl.ꝙ ibi secundus creditor offert primo:hic vero ipse debitor soluit prĩo creditori de pecunia alterius.Et pro huius declaratione gl. tua distinguit plenè in l.j.C.de his q in pri.cred. loc. suc. & sic facit gl. tria membra principalia,de quibus faciam tres q̃ões, vt exami-
1 nemus eas.¶Et prius † q̃ro qñ secundus creditor offert primo: vtrũ succedat in ius primi?Gl.dt hic,ꝙ sic,absq; aliquo pacto, & ille primus cogiṫ recipere,& si non recepit,sufficit oblatio, & ꝯsi-
a gnatio.ita dicit ibi.vide eã.Circa hoc dubitaṫ,a vtrũ hoc sit verũ tã in ꝑsonali q̃ in hypothecaria?vr̃ ꝙ in hypothecaria tm̃,vt in l. j.q po.in pi.ha.In ꝯriũ vr̃ ꝙ ẽt in ꝑsonali,l.j.C.de his,q in pri.cred. loc.suc.Facit l.si pupillorũ.de re. eo. & istud puto verũ.Pro hoc l.j.§.nunc tractemus.de tute.& rat.distra.Itẽ aduertendum est, qa hic loquitur in secundo creditore,& idẽ ipsemet succedit in locum ipsiusmet,vt si debitũ antiquum nouandi animo stipuleṫ. ÿ. tit.j.l.creditor.in prin.& de noua.l.nouare. & l.nouatio. Item est aduertendũ,ꝙ gl.loquitur, qñ secundus creditor succedit in locum primi creditoris,eo.mõ põt succedere in locum primi dñi.l.
2 creditor.§.cum ex cã.ÿ.ti.j.¶†Secũdo q̃ro vtrũ extraneus soluẽdo primo creditori possit in locum eius succedeṙ:Gl.dicit,quod sic:sed est necesse,ꝙ pactũ super hoc apponaṫ.Vide gl.circa hoc ꝙ de extraneo dicit , est aduertendũ , nam extraneus qñq; soluit primo tanq̃ emptor vniuersitatis: & tunc non est dubium, quòd succedit in personalẽ, & hypothecariã.l.emptor. C.de hære . vel ac. vendi.& l.si ĩ solutũ.C.de act.& oblig.Qñq; soluit primo creditori gerens negotia debitoris,& tunc põt intelligi,vt ista gl.dicit, ꝙ ita demũ in locũ eius succedit in pignore,si hoc est actum.Sed circa hoc dubitatur, vtrum primus creditor cogaṫ ad hoc,& tex. est ꝙ non, vt l.nulla.C.de sol.licet secus esset in secundo creditore offerente , vt dixi in ꝓcedenti. Qñq; extraneus soluit primo creditori emendo ab eo pignus , tunc ẽt succedit in ius illius , sm̃ ea
3 q̃ no.in l.j.C.si aduer.cred.pig.ven.¶†Tertiò q̃ro qñ ipse debitor soluit primo creditori, vtrum sit aliqua successio in ius primi. Gl. distinguit duos casus , primus si quidem debitor soluit , nulla est successio.Istud fallit qñq; potest eñi ipse debitor in ius creditoris succedere quo ad ius retẽtionis, si facit sibi cedi ius.vt l.vsucapio. & ꝙ ibi no.C.de pig.& dixi in l.j.§.cũ prædiũ.ṡ.de pign. Secũdus
4 casus est, †qñ debitor soluit de alieno.gl.hic distinguit .Aut queris vtrum succedat in hypothecaria: & tũc tria sunt necessaria.s.ꝙ ille ad hoc dederit pecuniam,vt primo solueretur,& ꝙ verè sit soluta,& ꝙ sit actum,quod in prioris locum succedat, vt hic. Aut q̃ris quo ad priuilegium in personali.& tunc sufficiũt duo, vt no.ĩ d.l.ij.ÿ.de ces.bono. Primum qd dr̃ ꝙ succedit in ius hypothecariæ intelligas nisi res eẽt vẽdita prius per priorẽ creditorẽ,vt no.ĩ
5 l.ij.ṡ.de pig.ac.facit l.qui balneũ.ÿ.ti.j.¶† Item q̃ro qũo hoc ꝓbatur,ꝙ ex pecunia secundi primus sit liberatus? Rñ. ex cõiecturis, qa forte incontinẽti post pecuniam acceptã à secundo,soluit primo.l.si ventri.§.fi.de pri.cre.Habes ẽt aliam cõiecturam in l. fi.C. de pig.Itẽ illud,ꝙ hic ponitur sub dubio,forte de priuilegio inꝑsonali , gl. ꝓ stanti poniṫ ṡ.ead.l.super verbo, debet. Item est ad
6 uertẽdum,ꝙ gl.ista†vr̃ reqrere quatuor , vt hæc successio fiat.s. qd agaṫ, vt sibi sit obligata,& ꝙ in primi locum succedat, & ꝙ ad hoc mutuet , & ꝙ ad primum creditorem perueniat pecunia.
7 De primo qualiter intelligitur, dicam in ꝓxi.q.¶†Quæro,nũqd hypotecaria, quæ datur secũdo,sit eadẽ cum ea q̃ daṫ primo?Gl. q̃ est hic dicit, ꝙ nõ , sed est alia similis naturæ. Idẽ no.in l.j. C.de his q in pri. cred.loc.suc.Ego dico quòd est eadẽ verè. Ad cuius euidentiam dẽs scire ꝙ qñ ille , qui succedit in locum primi vult hr̃e duplicem hypotecariã. s. primo ex persona sua . secũdo ex persona creditoris primi,qa sua pecunia dimittitur: & tũc ꝓcedit ꝙ dcm̃ est in gl.in ꝓcedẽti q̃õne.ꝙ quatuor reqrũtur.s.qd sibi sit obligata.Ex hoc.n.acqrit hypothecariam sibi ex persona sua, sm̃ ꝙ in ius primi succedat,& ex hoc hẽt hypothecariã ex ꝑsona alterius.Alia verò duo sunt clara.Et ex hoc apparet declaratio tex. huius legis,in fi.qa pctm̃ appositũ de nõ vẽdẽdo,intell'r,ꝙ hypothecaria sua remaneat:qa successit in hypothecariã primi cum omni suo iure,& sic ex vigore illius vendere potuit.Si.n.esset vna hypothecaria tm̃,illud pctm̃ ꝙ nõ liceat vẽdere,nõ posset referri nec effectum opari,nisi hypothecaria q̃ hẽbat ex ꝑsona primi, & iõ tunc vẽdere nõ posset & qd hoc sit verũ,qd eadẽ sit hypothecaria,apparet ex tex.C.de his qui in pri.cred.lo.suc. in rubro, & nigro.Dum tex.nr̃ ĩ fi.dicit,hoc ꝑ extraneum,&c.expone,hoc est ex iure qd hẽt ab extraneo.nec mirũ,qa iura realia põt separari à nobis,& hypothecaria est in rem.l.j.ṡ.de pig.ergo,&c.Sed ad hoc op.qũo ex pacto facto cũ debitore acqrit huic , secundo iꝰ primi creditoris?Gl.hic soluit bñ,hoc.n.fit lege ꝑmittẽte,q̃vult & fingit primũ creditorẽ hoc velle qñ sibi soluitur. Et ex ꝑdictis apparet,ꝙ si ille q pecuniã mutuat vltimo,vellet in ius primi succedere,& ipse nouã hypothecã ex sua ꝑsona non hr̃et,ꝙ sufficerẽt tria vltima,q̃ posita sunt in gl.& ea q̃ dixi ꝙ idẽ ẽ ius scd̃i qd primi,intell'e in iure pignoris:nã in ꝑsonali q̃ est inseparabilis ab ossib.nostris,vt l.3.ṡ.ꝓ socio.& l.qs ergo casus.ṡ.de pecu.hoc nõ possumus dicere,sed ẽ alia.s.vtilis.vt d.l.j.§.nũc tractem'.ÿ.de tut.
8 & rat.dist.†Vltimò hẽtis ex hac lege,b ꝙ ꝯseqṫ qs ꝑ extraneũ,qd
b ꝑ se hr̃e nõ põt.Gl.ponit plures ꝯcordãtias,& alleg. multa ꝯria. Bñ dic,ꝙ nõ possũ ꝑ me,nõ possum ꝑ alium noĩe meo gerẽtẽ. ita loquũt oĩa arg.fcã in ꝯriũ.qd tñ intellige cũ determinatione eius, ꝙ no.in l.Labeo.ÿ.de vsuc.& ꝑ Dy.in c.põt qs.de re.iu.li. vj. vbi ꝙ nõ possum ꝑ me,possum ꝑ aliũ,nõ meo noĩe gerentẽ,& sic ex ꝑsona alterius ꝯsequor,hic est casus cum concord.suis,&c.

ADDITIONES.

a Alex.¶Dubitaṫ.Vide l.j.C.qui pot.in pi.ha.Adde qd si secũdus creditor verbo tm̃ obtulit.iõ succubuit,an iterũ poterit offerre realiter,Bal.ꝙ nõ.cons.inc.scd̃s creditor.li.3.
b Alex.¶Ex hac lege.An possim ab extraneo consequi id,quod ꝑ me nõ possum. facit quod no.in l.si fundus.§.pe.ṡ.de pig.Adde Ias.in l.emãcipat.C.de colla.

LEX IIII.

Titius. Qñ ẽ in potestate debitoris,an ꝑficiaṫ oblõ, illud tp̃s ꝑfectionis oblõnis inspiciṫ,ñ initiũ:secus si ĩ eius ptãte nõ esset.h.d.¶No.istam distinctionẽ, qd declarat iurisconsul. melius.ÿ.ti.j.l.j.¶No.ꝙ licet debitor promittat pecuniã,non hẽt necesse creditor eam recipere.l.q pecuniã.ṡ.si cer. pet. & hoc est verũ,qñ mutuabatur gratis:secus si sub vsuris,quod intellige vt no.in l.qui Romæ.in prin.ÿ.de ver.ob.&c.

a **Qui potiores[a] in pignore habeantur.** Rub.

ADDITIO.

a Paris. ¶Qui potiores. Circa hanc materiam, vide Cæp. caute. 137.

LEX PRIMA.

1 *Principium inspicitur quando finis habet necessariam consequentiam ad illud, & quomodo intelligatur hoc.*

Qui dotem. Qñ in ptãte debitoris est, pecuniã nõ recipeř tps soľonis inspicit: qñ nõ est in ptãte tps obľonis ɔ̃ctæ inspicit. h.d. ¶No. φ dixi in summario, declaraui in l. pen. s̃. tit. j. ¶Op. φ est ĩ ptãte mariti pecuniã ꝓmissam sibi ñ recipeř, p̃t. n. ꝑ acceptilatione liberare. l. vir ab eo. j̃. de iure dot. Sol. Vir nõ p̃t hoc ɔmodè: qa sic mulier remaneret indotata, & ipse hẽt necesse sustinere onera matrimonij. & sic vř nõ posse. l. nepos Proculo. j̃. de ver. sig. ita dicit gl. & Azo in Sũma, qđ no. pro eo, quod dř, 1 †qñ finis hẽt ɔ̃ñtiã necessariam ad principiũ, inspicimus principium, φ istud intelligatur de necessitate p̃cisa, vel ita quòd ɔmodè p̃teriri nõ possit. Ita debet intelligi quod dixi in l. 3. §. si qs cũ minore. vers. vñ opp. & versi. quæro de qõne. s̃. de mino. ¶Opp. j. eo. l. Lucius. Sol. gl. φ distinctio huius legis habet locum in eo quod principaliter venit in obligatione, non in vsura, &c.

LEX II.

Qui generaliter. Prior tpe p̃ferř posteriori, siue gñalẽ siue spãlẽ hypothecã habeat: nisi aliter actũ sit. h.d. ¶Op. C. de pig. l. 2. Sol. vt in gl. ¶Item op. ad ẽm casum de l. idemq;. §. si tibi. j̃. eo. Sol. ibi simul acceperunt: hic separatim. & ista est vera, vt ibi dicetur, &c.

LEX III.

Creditor. Pignora in obľone nouãte repetita, intelligũř repetita cũ priuilegio prioritatis. h.d. ¶Op. de l. nouatione. j̃. de noua. So. in obľone nouãte pignora non intelliguntur repetita nisi actũ sit, vt ibi: sed qñ est actum, intelliguntur repetita cum priuilegio prioritatis, & ita loquitur hic.

1 *Pignorari quando possit res aliena.*

2 *Dñi prioris qs põt succedere ĩ locũ, sicut succedebat ĩ locum prioris creditoris.*

§. Cum ex causa. Si primò obligeř res debita sc̃do, eadẽ effecta propria, prior in tpe p̃ferř 1 nisi sc̃ds in locũ debentis rem successerit. h.d. ¶†Not. φ res aliena nobis debita põt à nobis obligari. quod dic, vt l. j. in prin. s̃. de 2 pig. ¶Secũdò no. † φ sicut qs succedit in locũ prioris creditoris, ita potest succedere in locum prioris domini. vt dixi in l. Aristo. s̃. ti. j. ¶Op. j̃. eo. l. qui balneum. §. fi. Gl. soluit, & benè, φ hic erat debita, ibi non est, & ibi dicam.

1 *Pignus ex pacto de vendendo præsumitur contractum. Adde Cæpol. in tract. de simul. contra.*

2 *Ius reale constitutum ab vno socio pro parte indiuisa, facta diuisione remanet in eodem statu, in quo primo erat, secus in iure personali.*

a 1 §. Post diuisionem. [a]Facto pacto † φ liceat vendere, intelľr res obligata. Item pignus in parte durat pro indiuiso, etiam post diuisionem inter socios factam. h.d. & fortis §. est. ¶No. φ ex pacto de vendẽdo præsumi-2 tur contractum pignus. ¶† Not. φ ius reale ab vno socio à parte pro indiuiso constitutum, facta diuisione remanet in eo statu, in quo primò erat, secus in iure personali, vt in l. Iulianus. §. idẽ Celsus. s̃. de act. empt. & ibi no. dic vt ibi dixi, &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶Post diuisionem. Facto pacto, φ liceat rem vendere, intelligitur ex hoc res obligata in pignus. & per istum tex. dicit no. Bal. in l. creditores. in fi. C. de pig. φ si tibi mutuaui centum, & non obligasti mihi bona aliter, q̃ φ dedisti mihi licentiam de ingrediendo propria authoritate, si in termino non solueris, certè per istam licentiam intelliguntur bona hypothecata. Et dicit Bal. ibi, φ hic videtur casus φ sic. Et iste casus nõ est alibi. φ not. Adde, an valeat pactum factum in diuisione quod vnus non emat de bonis alterius, & an transeat ad hæredes. Bal. consi. 438. lib. 2.

LEX IIII.

a Si debitor. [a]Ius secundi creditoris confirmatur si pignus, seu ius primi liberatur solutione, vel compensatione, vel alio modo. h.d.

ADDITIO.

a Pom. ¶Si debitor. Vide quid per istam l. voluit Alex. consi. 12. 2. vol.

LEX V.

1 *Pignorato in equo quis præfertur, et anteriori ꝓ expẽsis, alimẽtis, ac custodia.*

2 *Repositis in rebus in domo conducta ad ipsarum rerum conseruationem dominus domus præfertur omnibus pro pensione domus.*

3 *Lex, interdũ, habet locũ etiam si prior habebat rem specialiter hypothecatam.*

4 *Mutuans pecuniam ad rem conseruandam, in ea habet tria priuilegia.*

5 *Mutuãs pecuniã ad rẽ emẽdã, an & quãdo habeat tacitã hypothecam super ea.*

Interdum. Regula est, φ q prior ẽ in tpe, potior ẽ in iure, vt in p̃cedẽti l. q̃ rľa fallit interdũ, & iõ hęc lex. a incipit interdũ. q.d. hoc casualř, ñ gñalř. in sũma h.d. Rõne cãæ posterior p̃t eẽ potior priore, veluti si ad rẽ ɔseruãdam posterior b creditor debitori crediderit. h.d. cũ l. se. ¶No. istos casus, [b]& spãlř 1 φ dř de alimẽtis. & † expẽsis custodiæ, qđ ẽ vtile, ꝓ eo q accepit equũ pignori, & in alimẽtis eq & expẽsis famuli seu ragatij custodiẽtis, & ĩ pẽsione stabuli, qa p̃ferř oĩb. anterioribꝫ No. ẽt. φ dř de 2 naulo, † vt ille, q hẽt res obligatas ꝓ pẽsione domus vbi sunt repositæ, p̃ferař oĩb. qđ tñ vř intelligẽdũ de pẽsione domus necessaria ad ɔseruationẽ ipsius rei, secus de pensione domus, q̃ erat ɔducta ad habitationẽ tm̃: hoc. n. nõ ẽ cã ɔseruandarũ rerũ, & sic cessat rõ lřæ. ¶Op. in Auth. de equa. do. §. his ɔ̃ñs, col. 7. & C. e. auth. quo iure. Sol. ibi p̃ferř iõ, qa hẽbat hypothecã priuilegiatã, & priuilegiũ ꝑsonale, vt mulier, hic verò hẽbat solũ hypothecã ẽm gl. 3 & bene. ¶† Quæro, vtrũ istud qđ hic dř habeat locũ si prior hẽbat rẽ spãľr obligatã? Io. φ nõ. Azo dt ɔ̃riũ. & benè, qđ dic, vt ĩ gl. 4 &c. ¶Venio ad gl. mag. & primò q̃ro, † quot priuilegia hẽat ille c q pecuniã credidit ad rẽ ɔseruãdã? Gl. dt tria. Primò, φ in ꝑsonali aliis p̃ferř. Itẽ φ habeat tacitũ pignus. Itẽ qa ista tacita p̃fertur ẽt 5 priorib. hñtib. expressam, & ista est vera. ¶† Scdò q̃ro, qđ si aliqs pecuniã mutuauit ad rẽ emendã? Dicit gl. φ iste nõ hẽt tacitam hypothecã. l. quis. C. de pig. nisi in pupillo, vt j̃. l. ꝓx. nisi hoc sit actũ. l. licet. C. e. Sed qa istud est aliquantulũ difficile, iõ dic, φ qñq; qs mutuat pecuniã simpľr, nõ exprimẽdo ad rẽ emendã: tñ ex ea res emiř, & tũc nõ hẽt priuilegiũ, neq; in ꝑsonali, neque in hypothecaria. s̃. de trib. l. procurator. §. planè. Qñq; qs mutuat pecuniã ad rem emendã, nõ exp̃sso φ illa res sit ei obligata, & tũc hẽt priuilegiũ in ꝑsonali, nõ in hypothecaria, vt j̃. de priui. cred. l. qđ qs. Qñq; qs mutuat ad rẽ emẽdam pacto expresso, φ illa sit sibi obligata, & tunc hẽt priuilegiũ in ꝑsonali, & hẽt tacitã hypothecã, & d priorib. p̃ferř, vt l. licet, C. e. nisi sit mulier, [d]q̃ p̃cedit in pignore ex cã dotis, vt ĩ auth. de equa. do. §. his ɔ̃ñs. & ita tenet ibi gl. licet aľr dicat in auth. quo iure. C. e. & ita vř intelligere gl. in l. proxi. circa † princ. † ¶Itẽ q̃ro qđ de eo, q credidit ad domũ, vel nauẽ faciendam? Rñd. idem quod dixi in eo q credidit ad nauem emendam.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Ratione causæ. Vide Ale. in l. si non sortem. §. si centum. ff. de cond. inde.

b Ale. ¶No. istos casus. Et istis casib. poterit se retentione tueri, vt no. in l. si non sortem. §. si centum. de cõd. ind. & ibi Bar. adde de expensis factis cã custodiæ alicuius castri.

c Paris. ¶Priuilegia habeat. Vide Ias. in l. creditor. la j. ff. si cer. pet.

d ¶Nisi sit mulier. Vide Veronen. caute. 124. tenentem contrarium.

† Clau. ¶Circa prin. ad ista, vide Cæpo. cau. 121.

LEX VII.

1 *Priuilegium datum pupillo intelligitur, vt non auferat ius alterius.*

2 *Empta res ex pecunia pupilli, est sibi obligata. Item potest eam vendicare vtili vendicatione.*

Ideque. Ista lex legiř duob. mod. Primò ẽm gl. paruã positã sup ver ɔparata est, quæ est additio, & bř h.d. Pupillus in re per eũ empta p̃fertur anteriorib. creditoribus quatenus ex eius pecunia est solutũ. h.d. Et ẽm istam lectũ. daretur mã fraudandi hypothecariã, & sic nunq̃ creditor volẽs agere hypothecaria, vinceret vendendo rẽ pupillo: ita φ apparet ex bonis eius pretiũ numeratũ esse: tũc. n. vẽditor nõ põt ɔueniri, quia nõ possidet & pupillus nõ, qa emit de sua pecunia. Sed ista lec. nõ est vera, primò, qa nec mulier in dote habens tacitam hypothecam p̃fertur priorib. habentib. exp̃ssam ẽm verã opi. in l. assiduis. C. eo. Ita dice-1 bat Rich. Malũ. Secundò, † quia priuilegiũ datũ pupillo intelľr, ita φ non auferat ius alterius. l. impuberi. de admi. tut. Sed ẽm hoc aufertur ius alterius ignorantis, ergo &c. Ita tenebat Rich. vt diximus, & ẽ. Cy. & istã lec. nõ ponit Azo in Sũma. Legiř ergo secundo mõ in seq. gl. & sic legit Azo in Sũma: C. eo. ẽm q̃ bř h.d. in re empta per debitorem ex pecunia pupilli p̃ferř pupillus anteriorib. creditorib. quatenus ex eius pecunia est solutũ. h.d. & iste casus est verus, nec per hoc aliqua iniuria fit creditori primo. Nã debitor non haberet rem, nisi ex pecunia pupilli empta esset, me-2 ritò pupillus p̃fertur. ¶Op. de l. q̃uis. C. de pig. sol. † speciale est in pupillo, vt res empta ex eius pecunia sit sibi obligata, vt hic. idem vidistis s̃. in l. prox. Secundò op. φ idẽ sit in maiore, vt C. eo. l. licet Sol. illud est verum, qñ est actum, sed in pupillo ẽt si non est actũ. ¶Tertiò op. φ res empta ex pecunia pupilli, est pupilli, ergo non est sibi obligata. Vnde dicitur obstare j̃. qñ ex fac. tu. l. j. & ij. & C. arbi. tut. l. curator. Sol. glo. notab. φ non verè est pupilli, licet posset eam vendicare vtili vendicatione, & ideo si vult, potest eã euincere per hypothecariam. Ita loquitur hic, &c.

1 *Creditor quis præferať in rebus q̃sitis post duas obligationes successiue factas.*

§. Si tibi. Si duob. res simul obligatur sub ɔdõne, q̃ simul extitit, ambo concurrunt in pignore. h.d. ¶Op. de l. q a gñalř. [a]s̃. e. Cuius timore hic sunt opin. † vna φ vtraque ɔuentio 1 fuerit facta simul, & semel, & ista est indubitabilis, & vera. Alia φ conuentio fcã Titio fuerit post primam ex interuallo. nec ob. l. q generaliter

ADDITIO.

a Ale. ¶Gñaliter. Adde l. fi. §. fi. cum ibi no. j̃. eo. adde Spe. in ti. de ob. & sol. §. j. ver. item pone. & Io. An. ibi, in addi. qui ponit aliam q. de obligato duob. successiue, & generaliter, qui post cessionem cuiusdam rei quæsiuerit, quam secundus possidet, & quærit an primus creditor possit ex sua obligatione auocare, ibi vide, & dicta Bar. Spe. & Io. An. limitant non procedere cum secundus creditor est priuilegiatus, quia tunc in postea acquisitis præfertur secundus, vt voluit Bal. consi. 389. j. lib.

gnal'r qa ibi tpe vtriusq; obl'onis res erat ī bōis đbitoris, hic ñ, ſđ
poſtea ſupuenit, quo tpe vterq; erat creditor, & ſic vterq; ē ī pari
cā, vt hic ſm gl. Sed ꝯriū diſputauit Iac. de Are. & bñ, qa caſus eſt
in l. fi. ȷ̃. eo. & ibi dicā, & in l. hac edictali. §. oīb. C. de ſecun. nup. &
in l. in reb. C. de iu. dot. qđ recitat Cyn. in l. licet, C. eo. & glo. plenè
tractat in l. ſi is, qui. ȷ̃. de iu. fiſ. & ibi plenè dixi.

LEX VIII.

a Si pignus. [a]Res publica, vel priuatus prior in tempore præfertur fiſco in iure. h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶Si pignus. Vide Dy. in regula qui prior, &c.

LEX IX.

1 *Conditione exiſtente, obligatio retrotrahitur, ſi conditio eſt caſualis, ſecus ſi poteſtatiua.*

a Qui balneum. [a]Tps cōuentionis inſpicitur, ſi nō eſt in
pſtāte debitoris, an debitū ꝯhaṫ, vel ꝯdō
impleaṫ, ſed ſi in eius fuerit pſtāte tps quo cedit, & venit dies obl'o
b nis inſpicitur[b]h. d. †No. ꝙ exiſtente ꝯdōne, [c]obligatio retrotrahiṫ
1 ſi ꝯditio eſt caſualis, ſecus ſi eſt pſtātiua, [d]quod dixi plenè ī l. ſi is q
c pro emptore. in v. q. prin. ȷ̃. de vſuca. Videbitis in l. potior. ȷ̃. eo. &
d in l. j. ſ̃. eo. & ſ̃. tit. j. l. pen.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Qui balneum. Limitat, & ampliat regulam huius tex. Bal. c. contingit. de dolo & contumacia. & c. ex literis. de pig. in addit. quæ incip. adde tamen. & vide Ro. conſi. 313. & exclamat conſi. 495 & Franc. Crem. ſing, 163.

b Claud. ¶Inſpicitur. Et vide ad materiā huius l. no. per Bal. in rub. extra de ſumma Trini. vbi quærit, quid ſi conſtituo procuratorem ad obligandum bona mea, quę alienaui antequam ille obliget. Item de eo qui promittit habere ratum, quicquid fiet per procuratorem ſuum ſub obligatione omnium bonorum ſuorum, & interim alienat.

c Alex. ¶Conditione. An condōne exiſtente obligatio retrotrahatur vſque ad tps cōtractus, vide Bar. in l. lecta. in pen. q. & hanc l. & ſimiles limita, vt per Bar. in l. quoties. in fi. ꝑ illū tex. ȷ̃. de nouat. & hic eſt tex. in ver. ſed ſi hæres. ꝙ in legatis cōditio caſualis trahitur retro, ſicut in cōtractib. Licet Bar. videatur ſenſiſſe cōtrariū in multis locis in l. ſi filius. in prin. ff. de ver. ob. & in d. l. ſi is q ꝓ emptore. Et iſta iura faciunt, ſi ex forma ſtatuti inſtrumēta guarētigiæ pura, & liquida, hēāt executionē paratā, an illud hēāt locū in inſtrumēto à principio cōdōnali, cuius cōdō poſtea eſt purificata. Ang. in l. ſeruū, §. Titius hæres. de vul. & pu. ꝑ gl. q̃ ibi tenuit, ꝙ ſic, ſed ibi Io. cōtra. Itē intellige in obligationib. & hypothecis, ſecus in dñio, & libertate ne in eodē tpe inueniātur inſolidū duo dñi. Ita dicit Bal. in l. j. ad fi. C. qñ ſer. ex ſuo fa. vbi ēt limit. dedit. vide ibi & ſi ꝑ ſtatutū ñ pōt cōtrahi ſup bonis rebellium, ñ valebit cōtractus cōdōnalis, licet cōdō exiſtat poſt rebānitionē, ꝑ hāc l ſecūdū Bal. in l. j. in fi, C. de nundi. Itē qđ dicitur ꝙ obligatio trahitur retro, eſt verū quo ad obligationē, ñ quo ad præſtationē. Ita dicit Ray. & Imo. in l. hmōi, de ver. ob. Et de materia per doc. in d. l. ſi filius, in prin. de ver ob. & l. vnum verbū, hic per Bal, & per Imo. in l. ſi ſeruus cōis Mæuij, de caſt. pec. §. fi. in j. col, de ſtip. ſer. Et iſta l. quæ loquitur in obligatione pignoris fcā in cōtractu, nō hēbit locū in obligatiōe legali pro legato conditionali, pro quo tacite ſunt hypothecata bona, quia in vlt. volunt. cōditio nō trahitur retro, ſecundū Raph. Cu. in d. l. ſi filius. de quo ibi latius per eum qui poſtea inclinat per iſtum tex. in contrarium. En ad intellectum iſtorum iurium, vide Pau. de Ca. in l. quidam cum filium. §. fi. de ver. ob. per Dy. in reg. qui prior, de reg. iu. in vj. & tangitur in c. j. in fi. eo. tit.

d Pariſ. ¶Si eſt pſtātiua. Vide Vero. cāut. 144. inci. vulgaris eſt regula. & vide omnino Are. in l. quidā cū filium, §. j. de ver ob. poſt Pau. de Ca. vbi tangit, an ſolum procedat hoc, qñ eſt poteſtatiua ex parte debitoris, & an ſecus ſit ex parte ſtipulatoris. vt tenuit Pau. ibi, quem refert hic Ale. Itē vide tex. in c. ſi pro te, de reſcr. in vj. vbi in reſcripto ad beneficia nō trahitur retro, & pōderat gl. ibi, in verb. ſi ad id, dū rñdet ad regulam huius l. & dicit, ideo illud ibi, quia erat in pſtāte Papæ diſcedere à cōditione pendente ab illa cōditione. quod ſecus eſt hic, & ſic vult, ꝙ vbi quis poſſit recedere à cōtractu cōdōne pendente, tunc non trahatur retro. Itē ꝙ in obligatione annua facta ſub cōditione nō trahatur retro conditio ad præſtationem ſortis, aut conditionis implementum, vide Pau. de Ca. in l. huiuſmodi, la ij. de ver. ob. per illum tex.

§. Titia. Pignus ſuper re aliena ꝯctū non pōt ꝯfirmari, ſi tpe
quo cā ꝯfirmationis euenit, res in bonis debitoris
nō reperiaṫ. h. d. Fortis eſt, & no. caſus. Primò, obligaui Titio rem
alienā. Scđò obligaui eā Caio. Tertiò emi rē alienā. Quartò illā rē
Sēpronio vēdidi, & pretium ſolui primo creditori, ſecundus nō
pt auocare à poſſeſſore: qa nunq̃ fuit ſibi illa res obligata. ¶Op. ꝙ
vterq; ꝯcurrit, & ꝙ vtriq; ſit fundus obligatus ꝓ pte, vt l. idēq; , in
fi. ſ̃. e. de pig. l. ſi fundus. §. ſi duo. Sol. đt gl. hic fundus nō fuit ſcđo
obligatus ſimpl'r, ſed ſub hac ꝯdōne, ſ. ſi deſierit eſſe Titio obl's.
Iſta gl. nō bñ format oppoſitū. nā l. idēq;. in fi. ſ̃ e. dēt intelligi, qñ
duob. fuit ſimul obligata res ſm verā lect. q̃ ego poſui: hic aūt fuit
obligata ſeparatī, vt tex. đt. Si. n. ibi fuiſſet obligata ſeparatī, prior
eēt potior, vt ibi dixi, & ſic d. l. ñ obſtaret. Itē d. l. ſi fundus, §. ſi duo.
ſ̃. de pig. đt, ꝙ qñ res obligaṫ plurib. ſeparatim. ꝙ cuilibet ēſt obli
gata inſolidū. & ſic gl. nō bñ opponit, dū đt, ꝙ vtriq; ꝓ parte eſſet
obligata. Forma ergo op. de d. §. ſi duo ſic. Qñ res duob. obligatur
ſeparatim, tūc cuilibet vr̃ obligata in ſolidū. vt d. l. ſi duo, ergo qñ
res ꝑuenit in dñiū đbitoris, ꝯfirmaṫ pignus vtriuſq; æqual'r, licet
prior ſit potior. Huius timore đt gl. ꝙ ſcđo erat obligata ſub ꝯdōne.
ſ. cū primo obligata eſſe deſierit, al's bñ ſuſtētari non poſſet, &
iſtā tene. Vel dic vt đt gl. ꝙ hic Mæuius ſcđs ſciebat rē eſſe obl'atā
alteri, & alienā. Iſta ñ eſt vera, qa ñ tenet pignus tunc, nec ꝯfirma
reṫ aliquo caſu, ēt ſi eſſet in bonis debitoris oī tpe, cuius ꝯriū in-
nuit hic tex. ¶Secundò op. & vr̃, ꝙ pignus ipſius Titij primi credi
toris nō ſit firmatū, vt d. l. j. ſ̃. de pig. Sol. đt gl. hic erat res mulieri
debita. Iſta ñ ē vera, qa ſm hoc voluiſſet ab initio tā in ꝑſona pri-
mi, q̃ ſecundi. l. creditor. §. j. ſ̃. e. Vñ ſoluit gl. ſcđo, & bene ꝙ hic cre
ditor ignorauit. Itē op. dr̃ hic, ſi æſtimatū fuit datū in dotē. & ſic
innuit, ſecus ſi nō æſtimatū. Cōtrà, qa ēt rei nō æſtimatæ dñiū trā
ſit ad maritū l. in reb. C. de iu. dot. l. doce ancillā. C. de rei vē. So. đt
gl. in ver. empto. ſubaudi maximè. Sed hoc nō eſt verū, qa ſi datū
eēt īæſtimatū, ſaltē mulieri ꝑdiū eēt debitū, ſeu obligatū ī euentū
reſtituēdæ dotis, ꝑꝑ ꝙ valeret pignus primi, & ſecundi creditoris,
& iō ſignāter đt tex. æſtimatū; qa tunc nō dēṫ ꝑdiū, ſed æſtimatio.
a ¶Op. de l. creditor. [a]§. j. ſ̃. e. Sol. vt ibi dixi. & ex ꝑdictis patet. ¶Op.
dr̃ hic ī fi. hæc tñ ita ſi bona fide, &c. ꝯ, qa ſiue bona, ſiue mala fi-
de, creditor hēt ius, cuius creditoris ius ē ꝑferēdū. l. j. §. j. ſ̃. ſi ꝯs hæ.
pe. Sol. đt gl. hic ſubaudi maximè. Tu dic, nō eſt ſubaudiendū, ſm
Rich. Mal. qa ſi fuit datū in dotē mala fide, nō vr̃ mulier deſinere
poſſidere, vt in regula ꝓ poſſeſſore. extra, de reg. iu. lib. vj. Ideo ca
deret in obligationem, ac ſi alienatum tunc non eſſet, &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶Opp. de l. creditor. Et iſtum tex alleg. Bar. pro caſu gl. in l. ſi quis fundum. ȷ̃. de acq. poſſ. & in l. ſicut. C. de præſc. xxx. an.

1 *Pignore in prætorio an vno immiſſo omnes indicentur immiſſi, & habeat locū regula, qui prior.*

2 *Pignore in capto ex cauſa iudicati, vno immiſſo, cæteri non dicuntur immiſſi, & habet locum regula, qui prior.*

3 *Pignus prætorium, & quod capitur ex cauſa iudicati, differunt.*

a Si & iure. [a]Iſta eſt ſubtilis lex, & br̃ h. d. In pignorib. captis ex
cā iudicati, q prior ē ī tpe, potior ē ī iur. ¶Op. de
l. fi. C. de bo. auth. iu. poſ. & l. ſi finita. §. ſi plures. ȷ̃. de dā. inf. & l. q
aūt. §. ſciendū. ȷ̃. q̃ in frau. cred. & l. cū vnus. ȷ̃. de bo. aut. iu poſ. &
l. is cui. §. qui prior. ȷ̃. vt in poſ. leg. Huius timore gl. dñt vbiq;, aut
oēs ꝑtēdūt eūdē titulū, & loquunṫ ꝯria: vt qa oēs ex ꝯctu ſunt, vl'
oēs legatarij, vel oēs ex cā dāni. infe. Aut ꝑtēdūt titulū diſſimilē, &
hēt locū rl'a, & ita loqṫ hic. Pone ergo caſū ſm gl. ꝙ priò eſt miſ-
ſus in poſſeſſionē aliqs creditor. ſcđo legatarius aliqs. vel ex cā
dāni infe. vel alia. vide gl. & idē tenuit Dy. de reg. iu. c. q prior. li. 6.
& oēs alij doc. Sed mihi ſꝑ diſplicuit iſta diſt Nā l. fi. C. de bo. aut.
iu. poſ. & l. cū vnus. ȷ̃. de bo. aut. iud. poſ. indiſtīctè dñt, ꝙ vno cre
ditore immiſſo videāṫ oēs immiſſi, ſed ꝯſtat, ꝙ legatarius ē credi-
tor reſpū hr̃dis, vt l. j. C. de bo. auth. iud. poſ. ergo. &c. Eſt ergo al'r
1 diſtinguēdū. Dic ergo †in pignore ꝑtorio. ꝙ qñq; illud ꝯſeqṫ ille
q īplorat iudicis off. ñ petēdo cautionē de dāno īfe. vel cautionē
legatorū, & tūc, vno īmiſſo ñ vñr alij oēs īmiſſi, ſed opus ē nouo
ꝓceſſu, vt d. l. ſi finita. §. ſi plures. ȷ̃. đ dā. īfe. & l. is cui. §. q prior. ȷ̃. vt
ī poſ. leg. Et lꝫ alij poſtea īmittāṫ, ñ hēt locū rl'a, q prior eſt tpe, po
tior ē iure. Nā ꝑtor eadē æqtate, qua vocat ꝑmū, vocat ēt ſm, nec
curat đ prioritāte tpis, dictis legib. Qñq; ille, q ꝯſeqṫ pign⁹ ꝑtoriū
ītētat actionē ſibi ꝯpetētē, & tūc vno creditore īmiſſo, oēs vñr ī-
miſſi, nec ē opus nouo ꝓceſſu, & tūc ſufficit, ꝙ alij poſtea veniāt
intra biēniū, & de credito doceāt, & expēſas ꝯtribuāt, vt l. fi. C. de
b bo. auth. iud. poſ. & l. cū vn⁹. [b]ȷ̃. đ bo. auth. iu. poſ. & tūc ñ hēt locū
illa rl'a, q prior eſt tpe. potior eſt iure, qa tūc nullus prior ē tpe. l. q
aūt. §. ſciēdū. ȷ̃. q̃ in frau. cre. Rō, qa tūc ꝑtor nil noui facit, & nihil
iuris plus attribuit creditorib. ſed illud qđ facit ꝑtinet ad ordinē,
per quē creditores ad ſuū ꝑueniant. Ita đt tex. in l. cum vnus. ȷ̃. de
bo. auth. iu. po. Et hoc vr̃ locū hr̃e ſm iura iſta, ſm q̃ fiebat miſſio
in omnib. bonis. Hodie verò, qñ fit miſſio ꝓ mēſura debiti decla
rati, vt in auth. & q curat. C. de bo. auth. iud. poſ. poſſent iſta hr̃e lo
cū, ſi forte in bonis debitoris nō erat niſi res illa q̃ à primo credi-
tore eſt capta, ī q̃ oēs vñr īmiſſi. Sed ſi alij vellēt immiti in al's res,
tūc eēt opus nouo ꝓceſſu. Ita vr̃ ſentire gl. ī d. l. cū vnus. de bo. aut.
iu. poſ. Qñq; ſunt pl'es creditores, quorū qdā ꝑtēdūt pignus ꝑto-
riū, qdā ꝯuētionale, & tūc hēt locū regula q prior ē tpe, potior ē
2 iure. l. 2. C. e. †Et ꝑdicta oīa loquunṫ in pignore ꝑtorio, qđ daṫ ex
priō decreto, ſđ ſi pign⁹ capiṫ ex cā iudicati, tūc ñ hēt locū qđ ſ. di
xi de pignore ꝑtorio, vt vno immiſſo, cæteri oēs īmiſſi videāṫ. Nō
n. oēs alij hñt ſnīam ꝓ eis, ſicut hēt iſte: & iō tūc hēt locū regula,
3 q prior ē in tpe, potior eſt in iure. Caſus ē hic. & in l. 2. C. e. Eſt †. n.
c dr̃ia inter pignus [c]ꝑtoriū, & pignus quod capitur ex cā iudicati: &
iō in C. habemus duos tit. vnum de prætorio pignore, & alium, ſi
ex cā iudicati. Et ex hoc dico, hodie qñ pignus capiṫ ꝓ executio-
ne inſtrumentorum, quæ hñt vim ſnīæ ſm formā ſtatutorū Ita-
liæ, ꝙ vno immiſſo cæteri nō videāṫ immiſſi, & hr̃et locum regu
la, qui prior eſt in tpe, &c. & ita loquiṫ hic. Habuiſtis ergo in hac
lege duas lec. vnam ſm gl. & aliam q̃ ego poſui. Poſſet ēt legi ter-
tio mō tenēdo gl. ꝙ idē ſit in pignore ꝑtorio, ꝙ in eo qđ capiṫ in
cauſam iudicati, vt dicamus ꝙ hic aliqui fuerunt immiſſi ex cā
iudicati, poſtea alij cæperunt eſſe creditores de nouo. Certè tunc
q prior eſt tpe, potior eſt iure. Primò. n. tūc immiſſo, cæteri ñ pñt
videri immiſſi in poſſeſſionē; qa tūc creditores nō erant. Quam
lec. puto verā in ſe, nō tñ q̃tum ad legē iſtam. Secunda eſt verior
quam ſ̃. poſui. quod no. & tene menti multum, &c.

ADDITIONES.

a Poma. ¶Si & iure. Vide Imo. conſi. 110.

b Alex. ¶Cum vnus. Differt pignus pretoriū à pignore ex cauſa iudicati, declarat Bar. in l. à diuo Pio. §. ſi ſuper reb. de re iud. vbi alle. iſtam legem.

c Alex. ¶Pignus. Not. pro ſtatu, quando capitur hodie pignus pro executione inſtrumēti. Adde Bar. in l. cum vnus. &c.

LEX XI.

Potior. Si obl'o ɔdõnalis, purificet̃ retro nõ trahit̃, nisi fuerit conditio potestatiua, secus si casualis. h.d.

§. Si colonus. Iste §. põt cadere sub præcedẽti summario. Vel dic, Licet obligatio principalis sit pura, si tamen obligatio pignoris est sub conditione potestatiua cõtracta, tempus existentis conditionis inspicitur, h.d.

§. Si de futura. Si obligantur partus, vel fructus futuri, requiritur ꝙ res principalis sit in bonis debitoris tempore obligationis. h.d. ¶Op. ꝙ hoc non sufficiat, vt l. Paul. §. si mancipia. s. de pig. sol. vt gl. & bene. & vide quod no. in l. j. §. cum prædium. s. de pig. ¶Secundò op. de l. fi. j. de acq. rer. do. Solue ista duo contraria, vt in gl. & bene.

§. Si paratus. Posterior creditor habet ius offerendi priori, & sibi pignus confirmare. Quærit gl. an idem sit econuerso, quod prior creditor possit offerre secundo? gl. determinat ꝙ sic, & bene.

LEX XII.

Creditor. Prior in tpe ɔ̃ secundum creditorem agentẽ, hẽt exceptionem, & ɔ̃ excipientem replicationem ex prioritate tpis. h.d. No. hic tex. dum dicit, adiudicari poterit ei hypotheca. quod intellige, i. pronunciari rem sibi hypothecatam esse, & possessionem restituendam l. si cum venditor. j. de euic. Facit quod dixi in l. si fundus. §. in vendicatione. s. de pig.

§. Si quoniam. Qui soluit litis æstimationẽ primo creditori, non liberatur à secundo. h.d.

a **§. Si primus.** [a]Qui prior de hypothecariis creditoribus ɔuenerit, potior est alio, qui prius conuenit de debito. h.d.

ADDITIO.

a Alex. ¶Si primus. Hic est tex. valde no. quem pondetat Bal. in rub. C. de priui. do.

a **§. Si tecum.** [a]Si res obligata alteri obligetur de voluntate creditoris. quo ad illum prior hypotheca inutilis est, quo ad alios inspicitur qđ actũ est. h. d. ¶Sed quæro quid in dubio? Gl. hic dt ꝙ in dubio videtur remittere totum: vt l. Paulus. j. qui. mo. pig. vel hyp. sol: Sed ɔ̃rium no. ibi, & in l. 2. C. de remis. pig. Br̃ hæc vr̃ veritas, ꝙ in dubio videatur remittere in totum. d. l. Paulus. Fallit in casu l. iubemus, C. ad Velleia.

ADDITIO.

a Alex. ¶Si tecum. Vide Bar. in l. fi. C. de remis. pig. adde ꝙ Io. And. in addi. ad Spe. in rub. de sol. format qõnem de illo qui rem mihi obligatam sine meo cõsensu obligauit secundo, & demum tertio cum meo consensu, an videatur remissum ius quo ad secundum. & tenet, ꝙ sic per leg. Lucius. j. quib. mod. pig. vel hypo. sol.

LEX XIII.

Si prior. Potest quis in suummet locum succedere, & ratio prioritatis facit, vt possit quis inuito alio pignus vendere. h.d.

§. Sciendum. Secundus creditor habet rem obligatam, tam pro credito suo, quam pro sorte, & vsuris, quas primo creditori soluit. h.d.

§. Si simpliciter. Secundus creditor contra omnes est potior, excepto primo. h.d.

§. A Titio. Tertius, qui succedit in locum primi potior est secundo. h. d. In gloss. super verbo negligentia. ibi, non accepit. imo dicit, negligentia, i. sciẽtia. q.d. imputetur ei, quod non perquisiuit de statu prędij, arg. l. qui cum alio. j. de reg. iur. &c.

§. Si tertius. Non solum qui soluit, sed qui patitur pignus vendi. vt priori, seu potiori saluatur, potest in prioris creditoris locum succedere. h.d.

§. Si priori. Potest prior impedire secundum volentem vẽdere, licet ipse vendere non possit. h.d.

LEX XIIII.

1 *Pactum quando interpretatur pro eo qui ipsum apposuit.*

Insulam. Ista l. legit̃ duo. mo. Vno mõ ẽm gl. ẽm q̃ h.d. Conuentio fcã sup debito inter pl'es diuidẽdo, porrigit̃ ad pignora, si vtrique sufficiunt: alias cui primum debet solui deditum, pfertur in pignore, nisi aliud sit actum. h.d. Et diuiditur in tres partes, quia primò ponit thema. Scdò incipit rñdere distinguendo qõni resultãti ex themate. Tertiò ponit circa hoc dictũ Pau. Iurisconf. Secunda ibi, pignorum. Tertia ibi, Pau. vbi ponit̃ nisi, pro si ñ, & ẽm istas lec. rñdet ibi. pignorũ, &c. Alij Moder. dñt ꝙ illud ẽ de themate, & rñsio icipit ibi, Nerua, & Proculus. & ẽm hanc lect. br̃ h.d. ɔuentio ꝙ pignora pertineant ad vtrũq;, intell'r eo ordine, quo solui debitũ principale dẽt, nisi aliud actũ sit. h.d. Et ẽm istã lect. ñ est necesse dicere ꝙ rñdeat: & dictio, nisi, stat ꝓpriè. & quælibet istarũ lect. est bona, & no. vt patet ex summarijs.

1 ¶†No. ꝙ pactũ interpretatur pro eo qui ipsum apponit. ɔ̃ l. veterib. s. de pac. Gl. soluit hic, & ibi plenè dixi, & solu. apparet ex pcedentibus, quia cum conuentio super principali sit clara conuentio super accessoriis debet sequi illam, &c.

LEX XV.

Si non. Qui prior est in tpe, potior est in iure, qñ ab eodẽ pignora sunt accepta. Si verò à diuersis ñ dñis tũc possessor ẽ potior. h.d. Op. si ñ dñs obligat: q̃ ñ valet obl'o, qa res aliena ñ pt pignori obligari. Sol. intelligas, ꝙ ñ erat dñs, sed hẽbat publicianã. l. si ab eo. s. de pign. & ẽm hoc gl. ꝓcedit hic clarè, qa tota distinctio, q̃ ponit̃ in d. l. siue aũt. §. si à diuersis. s. de Publiciana. pt hic poni, qa eodẽ mõ ẽ in pignore, vt d. l. si ab eo. cum sua glo.

LEX XVI.

Etiam. Insula superficiaria potest dari pignori. h.d.

LEX XVII.

1 *Regula si vinco vincentem te ergo fortius vinco te, quando habeat locum.*

Claudius. Si primus creditor à tertiò superat̃ ñ pĩudicat secũdo: qa p hoc ñ succedit tertius ĩ locũ primi, & sñia inter alios lata aliis ñ pĩudicat. h.d. Et primò ponit̃ thema & qõ, ex qua colligit̃ vna rõ ꝓ tertio creditore. Scdò ponit quorũdã rñsionẽ, & aliã rõnẽ ꝓ tertio creditore. Tertiò hoc rep̃hẽdit̃ p Iuriscõ. repetẽdo qõnẽ. Quartò & vltimò circa pdicta ɔcludit̃. Secũda ibi, plane. Tertia ibi, mihi nequaq̃. Quarta ibi, igit̃. & ista est pulchra lex, & cõsueuit reputari difficilis. In tex. ibi expulerat. ex hoc textu sumit̃ vna rõ ꝓ tertio creditore ɔ̃ Tuberonẽ, qa si vinco vincẽtẽ te: ergo, &c. In tex. ibi, exceptione, s. pacti, vel pscriptionis. In tex. ibi, aliove, quo mõ, subaudi ẽt p iudicis iniuriã. Notabilia collige ex his, q̃ dcã sũt. ¶†Itẽ no. finẽ huius l. ibi, sed sine pręiudicio, &c. Et ita dñt multi in suis ɔsiliis & disputationib. In tex. ibi, prioris. ẽm aliũ intellectũ hiç. ¶Venio ad gl. & ad apparatũ, & seruo ordinẽ gl. & op. si verũ ẽ qđ determinat Iurisc̃õsultus, eueniret circuit⁹ indissolubilis. Pone. n. primũ creditorẽ succubuisse dũ ageret, & scd̃s egit ɔ̃ tertiũ, & obtinuit, & primus iterũ ageret ɔ̃ ẽm & vinceret, & aduocabit rẽ tũc terti⁹ redibit ɔ̃ primũ, scd̃s ɔ̃ tertiũ, & primus ɔ̃ ẽm, & sic ĩ infinitũ. Sed ad declarõnẽ huius circuitus aduertendũ est ꝙ tex. hic loq̃t, qñ primus creditor fuerit exceptione supatus, & sic de iure, vel alio quouis mõ, ẽt de facto, vt p iudicis iniuriã. Examinemus priò, qñ primus creditor fuit victus p iudicis iniuriã. Et qdã fatẽt̃ tũc rẽ eẽ in circuitu, vt dixi, Alij volentes hoc soluere dãt tale remediũ, ꝙ scd̃s creditor qñ possidet rẽ offert pecuniã, seu litis æstimationẽ primo creditori agẽti ita qđ possessio remaneat apud se. tũc ñ poterit aduocari à primo neq; à tertio, qđ est verũ. Sed vt dubiũ ꝓcedat. Pone, ꝙ secundus creditor nõ vult offerre, qa sibi nõ expedit, vt qa forte debitũ est magnũ, & res est parui valoris, tũc declaratio circuitus non esset hoc mõ. si primus creditor succubuit iniustè, vt agẽdo & si tertius fuit absolutus, & iõ ista absolutoria sñia statim habuit effectum suũ, dr̃ res pfecta. l. metũ. §. sed ꝙ ꝑtor. s. qđ met. cau. Aut fuit actũ ɔ̃ ipsum primũ creditorẽ p tertiũ, & sic fuit primus creditor ɔdẽnatus, & tũc si primus creditor tertio creditori tradidit rem, liberatus est perfectè. l. Põponius. §. sed & his. & ibi no. s. de ꝓcu. Vñ si res redijt postea ad primũ creditorẽ, nõ pt postea ɔueniri ex sententia, qa ab ea liberatus ẽ solone. [a]Sed ɔ̃ hoc dñt qdã, [b]& sentit gl. & vr̃, ꝙ primus creditor possit ɔueniri đ nouo, p l. sed & si possessori. in prin. s. de iureiu. Sed rñdeo, fateor, ꝙ possit de nouo conueniri hypothecaria, non ex sñia, vt dixi, sed in hoc scđo iudicio posset ille primus creditor vti suis defensionibus, quas in primo iudicio omiserat. & sic tertium supabit. l. creditor, in prin. s. e. & ꝙ no. in l. duob. j. de excep. rei iudi. vñ circuitus euitat̃. Scdò est videndũ qñ primus fuit supatus iustè, s. exceptione, vel pacto, & ponit gl. exẽplũ, licet hoc nõ referat ad tex. de muliere q̃ erat potior oĩb. creditorib. tñ renũciauit iuri hypothecæ respũ scdi creditoris, certè tũc aget ɔ̃ primum mulier, & vincet, & secundus aget ɔ̃ mulierẽ, & vincet iustè, qa renunciauit. l. iubemus. C. ad Vellei. reuertet̃ primus ɔ̃ secũdũ, mulier ɔ̃ primũ. & sic erimus in circulo. Nec pt dissolui iste circulus eo mõ quo s. dixi, qa hic, oĩs sñia lata est iustè. Erit ergo remedium, vt ille, q̃ possidet agẽti offerat pecuniã, vl' litis ẽstõnẽ, vt sic possessio apud eũ remaneat, qđ remediũ vt dixi, ẽ verũ si possessor vult, vt qa ei expediat, al's puto hoc esse remediũ ꝙ cũ possessio ad primũ creditorẽ ꝑuenerit, ꝙ iuste vẽdat rẽ, qđ pt. s. e. l. si prior. in fi. & in prin. & dę pecunia ptẽ sibi retineat, & ptẽ det mulieri ɔsentiẽti, hoc. n. sibi mulieri ꝓdest, qa si rẽ hẽret, posset ab eo auocari p secũdũ creditorẽ, ꝙ poterit fieri đ pecunia: sed si mulier ad hoc ñ ɔsẽtiret, tũc essemus ĩ circulo, nec posset euitari Dices tu, nec ẽt p hoc remediũ ꝙ tu dicis, circulus euitabit̃, qa sicut, qñ res ẽ apud mulierẽ, posset ɔueniri hypothecaria, ita qñ ẽ ptiũ rei. l. j. in fi. j ti. j. & ibi no. circa fi. gl. magnæ. rñdeo illud eẽ verũ qñ ptiũ cẽt apud eã ex titulo lucratiuo, sed hic est ex titulo oneroso. s. pro pretio & credito suo. ¶Venio ad vltimã gl. & op. ꝙ si vinco vincẽtẽ te, vĩco te, vt l. đ accessionib. j. de diuer-

ADDITIONES.

a Paris. ¶Liberatus est solutione. Vide omnino in l. si fideiussor. §. j. de pig. j.

b Alex. ¶Dicunt quidam. Contrarium videtur tenere Bar. in d. l. sed & si possessori. & ibi dixi, & vide in l. permisceri. in fi. de acq. poss.

diuer.& tẽp.pscr.& istã rõnẽ tãgit tex.hic formando istã q.cui Iu-
2 risc.nõ rñdet.Sol.dicit gl.q†illa rl'a hic fallit, sicut in aliis casib.
quos gl.hic ponit.Sed Cy.ponit sol.hui⁹ brocardi in auth.licet.C.
đ nat.lib.Ego tetigi ĩ d.l.đ accessionib.sed hic dico pleni⁹:nã qdã
est victoria impropriè,qa nulla est pugna,sed magis casus, vt pu-
ta,si ex casu vnus puer faceret cadere vnũ potentẽ hoĩem,qdã est
victoria ppriè vbi ẽ pugna.Priò casu ñ hẽt locũ rl'a, si vinco vin-
cẽtẽ te,vinco te.Hic ẽ casus in auth.lʒ.C.de nat.li.& ĩ corp. vñ su
mitur,vbi mr̃ excludit filiũ nãlẽ,ñ q eũ vincat,& cũ ꝯpugnet,ſʒ
qa fili⁹ nãlis ita demũ vocaẽ,si vxor ñ supest,sed si supest, deficit
ꝯdõ filij nãlis,ñ q vxor aduocet sibi.Scđo casu qñ ẽ pugna ppriè
& tũc aut loqmur in diuersis casib.& ñ seqẽ si vinco vincẽtẽ te,
vinco te.Exẽplũ,si vinco te ad calculos, ñ seqẽ, ğ vinco vincẽtẽ
te ad brachia.&hoc mõ pt ĩtell'i ĩ Auth.de equa.do.§.his ꝯñs.vbi
mutuãs ĩ refectionẽ dom⁹ pfert creditori priò,ñ aũt pfert mulieri,
tñ prius creditor hñs expsã,pfert mulieri.Ista.n.sunt ĩ diuersis ca
sib. Nã prius creditor pfert mulieri sequẽti in ordine.Sđ ibi dr,q
mutuãs in refectionẽ domus ñ pfert mulieri.s.pcedẽti in ordine,
& sic in diuersis casib.loqẽ,&ita dẽt intell'i qđ dr,vasalli mei vasal
lus,ñ ẽ me⁹ vasallus,dẽt intell'i.s.qñ respũ diuersarũ rerũ ꝯstituit
feudũ.Ita no.ĩ d.l.de accessionib.ĵ.de diuer.& tẽp.pscr.& ibi dixi,
& hic ẽt gl.ponit.& de hoc hẽmus capl'm in feudis.c.j.§.illud.de
phi.feu.ali.p Fed.& gl.in c.legit,81.dist.facit š.p soc.l.nã socij. Si
verò loqmur circa idẽ:& tũc aut ille q vincit te, vincit pp me,&
meã vtilitatẽ,aut pp aliũ,& alterius vtilitatẽ,s.eius q vincit eũ, &
tũc nõ seqẽ rl'a,si vinco vincẽtẽ te,vinco te, vt l.æquissimũ.§ j.ad
Tertul.& l.2.§.obiicit,e.ti.vbi pr̃ excludit matrẽ ad ꝯmodũ aui,in
cuius est ptãte.Si vero ille q vincit te,vincit te ad ꝯmodũ alterius
& tũc aut hñt cãm dependentẽ adinuicẽ,& tũc licet sit circa idẽ,
nõ seqtur regula,si vinco vincentẽ te,vinco te.hic est casus,& pt
poni exemplũ nãle in ludo schachorum,quia propter ludi euen
tum ego victus à te possum vincere vincentem te,&c.

LEX XVIII.

a Qui à debitore. Emptor pignoris pt ex pcto in locum prioris creditoris succedere,si ad eũ ptiũ puenerit.h.d.¶Sed qro, qũo pt iste emptor succedere ĩ locũ
prioris creditoris,cũ res efficiatẽ sua,& res sua ñ obl'eẽ ei, vt l.ne-
que pignus.ĵ.đ re.iu.Rñ.licet sit sua,& nõ sit ei obl'ata,tñ loco pi
gnoris retinetẽ.l.ex sextãte.§ Latin⁹.ĵ.đ exce.rei iu.& l.Iulianus.§.
offerri.š.de ac.emp.& š.e.l.3.§.j.& C.si anti.cred.l.j.cũ si.¶Quæ-
b rit gl.qd si prior creditor.bemit à đbitor,an possit succedeẽ ipse-
met ĩ locũ sui,vt hẽat i⁹ retẽtiõis?Gl.đterminat,q sic,dic vt in ea.

ADDITIONES.

a Alex.Pignoris.Vide quod legitur,& not.in l.potiores. C.de his qui in prior.cred. loc. suc.quia facit ad fi huius legis.
b ale.¶Prior creditor.Adde quod not.in l.j.C.si antiq.cred.

LEX XIX.

a Lucius. aQui prior est tpe in sorte,intell'r ẽt esse prior in vsuris.h.d.Et vide qđ no.š.ti.j.l.pe.& l.j.eo.ti.

ADDITIO.

a Ale.¶Lucius.Per Cy.in l.pignus.C.de vsur.& vide Bar.in l.si cum dotem.§.sin autem. vbi per Bar.sol.ma.

LEX XX.

1 *Hypothecaria quando vnus ex debitoribus conuenitur non fit excussio.*
2 *Pignoris vera cessio vero domino possit fieri.*

a Mulier. aPossessor iustus habet ius offerẽdi priori creditori & cedendã actionẽ ĩpetrãdi.h.d.¶Op.q prius dẽat
b discutibdebitor,vt C.de pig.auth. hoc si debitor. Sol.dñt qdã, q
a hodie hoc corrigiẽ.Vel dic,vt dicit gl.notanter,q hic†côuentus
hypothecaria erat vnus de debitorib.meritò põt conueniri hy-
pothecaria anteq̃ cæteri discutiant,quod est no.Si.n.cẽt vnus de-
bitor tm̃,tũc nõ cẽt dubiũ,q simul,& semel posset conueniri pso
nali,& hypothecaria si possidet,vt in auth.de fideiu.§.sed neque,
sed hic sunt plures debitores,& quilibet pro parte hr̃ditaria,& tñ
hypothecaria pt ꝯueniri in solidũ anteq̃ cæteri discutiant qđ est
c not.Scđò op.dr hic iustus possessor.cꝯ de l.Paulus.§.fi.ĵ.qui.mo.
pig.vel hyp.sol.Sol.subaudi hic,maximè,quia qlibet possessor pt
2 offerre siue sit iustus,siue iniustus,& cessionẽ impetrare.¶†Ter
tiò op.q vero domino non possit fieri cessio pignoris.l.neq; pi-
gnus.ĵ.de re.iur.gl.soluit,& bene q fiat cessio in personali con-
tra hæredes.Potest etiam fieri domino vero cessio pignoris secũ
dum ea quæ dixi in l.q à debitore.š.eo.

ADDITIONES.

a Alex.¶Mulier.Vide tñ q not.Bal.in l.cõsentaneum.in ver.quarto opp.C. qũo & quã-do iud.& de hoc iure offerẽdi cessionẽ,de qua hic,vide omnino Bal.in rubr. C.de priuile.dotis.vbi no.loquitur,& vide casum multum no.C.si antiq.cred.
Pom.¶Vide Bal.in c.contingit.de dolo & contu.& vide Ro.cons.213.Crem.sin 163,
Paris.¶Vide ad Bar.in l.1.C.qui po.in pigno.hab.
b Ale.¶Discuti.No.ad auth.hoc si debitor.C.de pig.Adde Bar.ĵ.ti.2.l.si debit.§. fi.in fi. & quæ no.š.e.l.creditor.& tamen Bar.sequitur Bal.in auth.sed hodie. C.de act, & ob.
c Ale.¶Possessor.Pa.de Ca.in l.si res obligata.de le.j.dicit,q hoc ẽ violare tex.q solus iu stus possessor põt petere cessionem huic,& hic.& ibi dicit audiuisse à quodam suo do ctore,hic vero iniustus possessor solũ põt offerre creditori pecuniam vt rem sibi retineat,& rem liberet,nõ aũt cessionẽ iuriũ impetrare,& ita loquitur d.l.Paulus.scđm eũ & hæc procedũt solũ in offerẽte q possidet,sed si nõ possidet,dic,vt ibi dixi post Bal. in l.nulla.C.de solu.Pet.de Bellap.in d.l.si res obligata,allegando d.l.Pau.videtur illã intelligere,q ibi cessio fieri debeat.Et vsque ad qđ tempus possit possessor hãc ob igationem facere,& an post sentẽtiam,vide Bar.in d.l.si quis stipulatus fuerit x, in melle. ad fi.ff.de sol.& Bal.in l.Paulus.§.fi,q.b.mo.pig.vel hypo.solui.in lec.anti.Et illud q habeatur de cessione impetranda.limita,vt per Bal.in d.l.si res obligata.in 5.no.

LEX XXI.

Quærebatur. Scđs creditor ꝯfirmat sibi pignus soluẽdo primo debitũ qđ pcedit, nec teneẽ offerre debitũ ei,qđ postea est secutum, cum in eo non sit potior.&c.

LEX XXII.

Titius. In pari cã q prior est tpe,potior ẽ iure,ẽt in q̃sitis post vtriusq;obl'onẽ.h.d.¶Op.ĵ.de iure fisci.l.si is,q.vbi dr̃ fiscũ cẽ pferẽdũ.Sol.illa ẽ vera,qa fiscus ex priuilegio suo si ꝯcur
rat cum alio creditore non priuilegiato,ꝯcurret in his bonis, vt
ĩ ꝯrio.Sed qñ ꝯcurreret cũ alio creditor priuilegiato sicut fiscus,
tũc primus ẽ potior,& pfertur ẽt in postea q̃sitis.Hic ẽ casus hic,
& sic ẽ hic casus illius qõnis q tangit š.e.l. ideq;.in fi.qđ iter duos
priuatos,qui hñt hypothecã gñalem primus est potior in postea
quæsitis,vt ibi dixi,sed plenius dixi in d.l.si is qui.&c.

§.Negotiatori Priuatus habens hypothecam expressam præfertur fisco,& Cęsari postea cõtrahenti.h.d.iste §.fi.

De distractione pignorum. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Actione qua agatur per secundum creditorem contra primum vendentem pignus ad illud,quod superest de pretio.*
2 *Re perempta,vel præscripta,ita quod primus emptor agere non potest hypothecaria,in subsidium agit ad pretium.*
3 *Mulier paupercula mortuo viro,qui aliqua animalia reliquit, quæ fuerunt vẽdita per eius hæredes,bonis viri discussis,& re vendita,vel præscripta,agit in subsidium ad pretium.*

Reditor. Secundus creditor in hypotheca nõ pt pignus vendere, nisi pcedẽte dimissoria.Sed si vẽdidit à pcedẽte creditore ꝯueniri nõ pt,
sed emptor poterit hypothecaria ꝯueniri.h.d.¶Op q
amiserit furtum.l.fi.§.q rem.in prin.ĵ.de fur.Gl.soluit optimè,dic
vt in ea.Itẽ op.& vr̃ q creditor vendens possit ꝯueniri ab alio cre
1 ditore,vt l.si prior.in prin.š.ti.j.Gl.soluit,& bene. ¶†Sed quæro,
qua actione agit secundus creditor ꝯ primum venditorem ad il
lud quod superest de ptio?Gl.rñdet notanter, & vide eam, & q̃li-
bet istarum sol.est bona,& potest esse vera,& sustineri, tñ magis
placet q agaẽ cõdictione ex lege, vt apparet ex his q dixi in l. j.š.
2 de ꝯd.ex leg.¶†Sed qro qd si res ẽ pempta,vel pscripta,ita q pri
a mus creditor ñ possit agere hypothecaria,vtrum aget ad ptiũ in
subsidiũ?Gl.notanter dt q sic,sicut in re aliena vẽdita.q gl.vide&
no.Pro ista gl.facit ĵ.q in frau.cred.l.q à debitore.Sed in ꝯrium fa
cit,qa iste creditor non habet ptium ex cã lucratiua,sed ex cã one
rosa,ergo nõ põt ꝯueniri,vt no.in l.mater. C.de rei vendic.Et for
te hoc voluit dicere gl.hic cum dt in subsidium pscriptæ sunt res
vt in re aliena à nõ dño vẽdita,quasi dicat sicut ꝯueniret debitor
si hr̃et rem ex cã lucratiua,ita & hic creditor, & sic referendo ad
casum huius l.q hic creditor ex cã lucratiua nõ hr̃et,nõ poterat
isto casu ꝯueniri,nisi ex eo quod supest ad đbitũ suũ.Et hoc vult
dicere tex.dum dt,q actio nõ ꝯpetit,nec vtilis est danda,quasi di
cat,non tenetur aliqua actione natiua,neque datiua ex aliqua æ-
3 quitate.quod no.†Et ita practicaui bistã gl.pro quadã muliere pau-
b pere,q dotẽ dedit marito suo,quo mortuo reliqt quasdã oues,&
c eius frater eas vendidit.Dixi q facta excussione c de bonis viri &
re pscripta vel pempta, q ipsa mulier ageretur ꝯ fratrem viri ad
pretium in subsidium.& ita fuit factum per istam gl. quam not.

ADDITIONES.

a Paris.¶Aget ad pretium.Vide Alc.cons.108,in 5.vol.
b Ale.Practicaui.Ad huius intellectũ vide q dixi ĩ.de peti. hære. l.si &,rem,& pretium.
c Pom.¶Excussione.De ista gl.meminit Bar.l.q à debitore.hic alleg.in fi.& in l.j.§. & si pfatã.in vlt.col.de iu.deli.& Ang.l.si rem.& pretiũ.ĩ.de pe.hæ.& Ale.cons. 108.vo.5.

LEX II.

Fideiussor. Licet fideiussor emat pignus,tñ debitori,vel secundo soluenti restituere cogetur,licet extraneus emptor cogi non posset.h.d.¶Opp.q non possum vt ego,
possum vt alius.l.si pater.§.qui duos.š.de adop.ergo videtur q fi-
deiussor tanquam quilibet extraneus posset pignus retinere.Sol.
hic fides debita ratione conuentionis,hoc est mandati, hoc im-
pedit.Quod dic vt plenè no.per doc.in l.j.C.de dol.

LEX III.

a Cum prior. Qui emit a à creditore priò, irreuocabil'r possidet,sed q emit à debitore,licet ptium soluat priò creditori,poterit ꝯueniri,si solutũ ptium ei offeratur.h.d. c
gl.quærit vnam qõnem satis claram.& bene dicit,dic vt in ea.

ADDITIO.

a Ale.¶Emit,&c.Vide Cy.in l.si potiores.C.de his qui in prio.cre.loco suc.adde ad huius leg.& gl.intelligentiam Pau.de Ca.cons.370.

LEX

LEX IIII.

Cum ſoluendæ. Nō p̄t pignus vendi anteq̄ debitor ſit in mora ſoluendi.h.d. quā legem no.

LEX V.

Cum ſecundus. Creditor poteſt vendere pignus pro eo, quod ſibi debetur, & pro eo quod priori obtulit creditori.h.d.

§. Si ſecundus. Sc̄ds creditor, vel fideiuſſor non emittit reuocabiliter.h.d.& idem dicit lex ſeq.

LEX VII.

Si creditor. Si creditor iuſte pignus vēdidit ex neo nō p̄t debitor recuperare rem, niſi ex pacto vel ra-
tione minoris ætatis.h.d. Circa quod dic, ꝙ q̄n apponitur pactū,
vt liceat recuperare pignus qđ creditor vendidit, & tūc ex hoc de
bitor nō pōt agere ꝯ emptorem, ſed aget ꝯ creditorem, vt ſibi ce
dat actionē, vt hic in prin. Q̄ñq; apponit̄ pactū, vt ipſi debitori li-
ceat recuperare, & tunc ex pacto ipſe idē debitor p̄t recuperare,
vt hic in ij. reſpon. Q̄ñq; nullum pactū apponit̄, & tunc non pōt
reſcindi venditio, niſi per reſtitutionem in integrū, vt hic in 3. rñ-
ſo. quod intelligo, niſi aliquid interuenerit ex hisquæ tribuūt cre
ditori actionem, vt dicam in l. fi. j̄. eo. &c.

1 *Cautela pro apponendo pacto, quòd non liceat alicui vendere rem.*
2 *Poſſeſſor pignoris hodie non poteſt conueniri, niſi diſcuſſo principali.*

§. Quæritur. Pactū de nō vendendo appoſitū ab eo, q̄ habet ius in re, impedit vēditionem.h.d. ſm ve
ram lec. ſ. ſi habetis in tex. nullā eſſe venditionem, ſed ſi habetis in
tex. nullam eſſe conuentionem, tunc dicit totum ꝯrium. Sed quæ
litera ſit verior? dico ꝙ cū ſemel haberemus de facto hanc q. mi-
ſimus vſq; Piſas, ad librū Pandectarum, & reperta eſt vera illa lr̄a,
a nullā eſſe venditionem. ¶Sed tunc opp.ᵃ de l. nemo. s̄. de pact. Sol.
ille qui apponit pactum ne vendatur, reſeruat ſibi aliquod ius in
1 re. ſ. pignoris. Sic̄e in l. fi. C. de iure emphy. Et ſic habes† remediū
b apertū q̄n vis opponere pactū,ᵇ ꝙ nō liceat alicui vendere rē. De
quo doct. dn̄t in l. fi. C. de re. alie. n̄ alie. & l. ſi abſenti. §. j. j̄. de don.
c Nam tunc eſt remediūᶜ ꝙ res ſit ſibi obligata pro intereſſe, vel pœ
na: vel apponitur pactū ꝙ res non poſſit vendi. Caſus eſt hic. Vel
dic, đ gl. ibi non intereſſe paciſcētis, hic ſic. ¶Sed q̄ro in quo in-
d tereſſet creditoris,ᵈ vt res vendatur cum res tranſeat ad emptorē
cum onere obl̄onis? Rn̄deo, quia forte res vendebatur potētiori
e ita forte, ꝙ creditor non poterat vendicare: ſecus ſi res eſſet pe-
2 nes debitorem. Hodie† vero tale intereſſe eſt certum, quod non
poteſt conueniri poſſeſſor pignoris niſi diſcuſſo principali, ſed
quando eſt apud principalem, tunc poteſt recta via agi hypothe
caria, vt in auth. de fideiuſ. §. ſed neque. & no. s̄. ti. j. l. ſi mulier.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Opp. Vide no. in l. ſi ea lege. C. de condi. ob cauſam. & in l. ſi ita quis. §. ea lege. j̄. de ver. ob.
b Ale. ¶Pactum. Adde Pau. in l. filiusfa. §. diui. de leg. j. & optime facit iſte tex. ad id ꝙ no. voluit in l. j. §. quod autem. circa fi. de ſuperficie.
c Pariſ. ¶Remedium. Vide Ale. conſ. 59. ver. contrarium puto, vol. 5.
d Ale. ¶Creditoris. Item intereſt in alio, de quo per Bar. in l. 3. C. de pig. in ver. ſed an pōt.
e Pariſ. ¶Quod creditor. Quis debeat inſtare vt fiat calculatio, vide Cum. conſi. 5. Aret. conſ. 143. in fi.

LEX VIII.

1 *Remedium ꝙ debitor poſſit vendere vnam ex rebus pignoratis quā maluerit.*
2 *Res magni valoris quando poſſit vendi pro modica quantitate.*
3 *Pignorum poſſeſſores quando plures ſunt, an poſſit vnus impetrare vt omnes pro ſolutione debiti pro rata contribuant.*

a **Creditoris.** ᵃPōt creditor vnum eligere in pignorib. quo luerit, vt vēdat.h.d. qđ no. qa eſt ꝯ opi. ruſtico
1 rum. Sed q̄ro, vtrū debitor† poſſit aliqđ remediū adhibere, vt vē
dat vnā ex reb. q̄ ipſe voluerit? Rn̄. ſi agat ipſe đbitor ꝯ creditorē,
vt patiat̄ ipm talē rē vēdere, vt s̄. de pig. act. l. quis. §. j. & C. q̄ po. in
pig. hab. auth. itē poſſeſſor. Iſta ergo lex loq̄t de debitore n̄ inſtā-
b te. ¶Sc̄dòᵇ† q̄ro, vtrū ꝑ modica q̄titate poſſit creditor vendere
2 rē magnā? Rn̄. ſic: ſed tn̄ dolus v̄r ī ea verſarj, & tenet̄ debitori ad
† ītereē, vt no. C. e. l. q̄diu. † Tertioᶜ q̄ro, qd† ſi ſūt plures poſſeſſores
c pignorū, an poſſit vnus ex his impetrare, vt oēs ꝑ ſol̄one debiti
3 pro rata ꝯtribuant? Et v̄r ꝙ ſic. C. de debito ciuitatum. l. fi. ſecundo
reſponſo, lib. xj. In ꝯtrariū verò caſus eſt hic, & hoc eſt verum, &
probatur in l. moſchis. j̄. de iure fiſci. Noc obſtat lex ꝯtraria, quia
non erant bona obligata, quod nota.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Creditoris. Hanc l. limita & intellige ſecundū casū ſuū. in l. 2. & ibi doc. C. de pig.
b Ale. ¶Secundo. Vide no. per Bal. in l. fi. C. de bo. auth. iudi. poſ.
† Claud. ¶L. quandiu. Adde Bar. in l. alio hærede. j̄. de alim. & cib. leg.
c Ale. ¶Tertio. Vide Bar. & quod ibi dixi in d. l. Moſchis. & quod Bar. s̄. e. l. mulier.

LEX IX.

Quæſitum. Venditio non liberat debitorem, niſi pretio creditori ſoluto.h.d.

§. Pomponius. Pactum de ſuperfluo ſoluendo creditori, eſt ſuperfluum, quia tacitè ineſſe intelligitur.h.d.

LEX X.

Et ſi is. Creditor nō tenetur de euictione, ipſe tamen nō pōt euincere.h.d. ¶Op. de l. fi. C. de euictio. Sol. gl. & bn̄. & no. caſum illius legis ſingularis, quia mirabilis eſt, &c.

LEX XI.

Arbiter. Diuiſio cohr̄dū nō īpedit ius creditori pignus vendere volentis.h.d. Vel aliter, ille in quē trāſfert̄ ius nouum, transfertur ius vendendi pignora.h.d. Et iſtam candē legē habetis j̄. e. l. fi. & hic fuit poſita ex inaduertentia, &c.

LEX XII.

Reſcriptum. Creditor poteſt emere pignus à debitore.h.d. iſtud principium.

§. Si aliena. Quicquid ex re pignorata, vel eius occaſione ꝯſeq̄t creditor, pignus extenuat, ſi id irreuocabiliter ꝯſeq̄t, al̄s debitoris liberatio ex futuro pēdebit euētu.h.d. Quia bonus caſus ē, & ſubtilis, iō iſtā l. declarabo in l. ꝓxima.

LEX XIII.

1 *Creditor vendēs pignus, ius cedere dēt, quare in quolibet cōtractu vēditionis apponitur clauſula cedens oē ius, oēmque actionem, quod vel quam, &c.*
2 *Pignoris vēditi ſi pretium peruenit ad debitorem, debitor liberatur, ſi pignus tradatur emptori.*
3 *Pignus vendere vt poſſit creditor quæ requirantur.*
4 *Pignoris venditionem impedire quomodo poteſt debitor, ſuper hoc cautela.*
5 *Cautela pro debitore, vt poſſit impedire venditionem pignoris.*

Creditor. Breuis ē, & h.d. Creditor tenet̄ iura cedere, & poſ ſeſſionē tradere, h.d. & fortis eſt hęc lex. Quæro
1 † qđ ius ē, qđ creditor vēdēs, cedeř dēt. Et đt gl. ius. ſ. hypothecæ.
Sed iſtud n̄ v̄r verū, qa cū ſemptor efficiat̄ dn̄s n̄ p̄t hr̄e ſibi obliga
tū, vt Inſti. q. alie. nō li. in prin. & l. n̄ ē nouū. de ac. re. do. ergo n̄ p̄t
hr̄e hypothecam, vt l. neq; pignus. j̄. de reg. iu. Sol. trib. mo. p̄t ītel
ligi hæc lex. Primò ꝙ cedat ius, n̄ tn̄ vt dicat̄ res obligata ſibi, ſed
vt poſſit rē loco pignoris retinere. Sic̄e ī l. q. à debitore. s̄. ti. j. & l. 3.
§. j. & C. ſi anti. credi. l. j. Et ꝑ hoc in quolibet ꝯtu vēdōnis appo-
nit̄ hodie pactū ꝙ vēditor cedat oē ius, oēmq; actionē qđ vel q̄
hēt in illa re, vel ꝑ illa re. Pro hoc. j̄. de euic. l. in creditore. Sc̄do
mō p̄t intelligi, vt hæc lex ponat duos caſus. Priò q̄n creditor vē-
dit ſibi rē hypothecatā, q̄ n̄ poſſidet, p̄t. n. eā vēdere, vt C. eo. l. 2. s̄.
eo. in rub. dū đt, de diſtractione pignorū, & hypothecæ, qa hypo
theca ꝓpriè eſt res obligata, nō vendita, nec tradita creditori, vt l.
ſi rē. §. propriè. s̄. de pig. acti. & iſto caſu creditor dēt cedere ius. ſ. ī
ꝑſonali, & ī hypothecaria, vt hic ī priō caſu, ſ3 q̄n creditor poſſi-
deret, tunc liberat̄ tradēdo poſſeſſionē, vt hic in ſecundo caſu, &
2 C. e. l. q. ꝑdiū. ¶Ex q̄b. no. † ꝙ illud, qđ eſt dc̄m s̄. l. ꝓxi. ꝙ q̄n pretiū
ad creditorē ꝑuenit, debitor liberat̄, eſt verū ſi res eſt tradita emp
tori: al̄s ſecus. Nō. n. liberatur debitor, tūc, ꝙ apparet, qa ꝯ eū cedi
tur actio, vt hic, & in l. in creditore. j̄. de euic. Tertio mō p̄t intelli
gi q̄n creditor tenetur cedere ius, hoc eſt, docere ſe creditorē po
3 tiorē ceteris, vt C. cred. euictio. pig. nō debere. l. j. ¶Itē q̄ro †, ꝑ de-
clarōne mā̄æ, q̄ dēant interuenire, vt creditor poſſit pignus ven-
dere. Rn̄de primò oportet debitorē eſſe in mora ſoluendi, vt s̄. e.
l. cū ſoluendę. & l. debitores. C. de pignorib. & poſt morā debitor
expectari per bienniū. l. 2. §. j. C. de iur. do. impe. niſi aliud tp̄s ſit ꝯ-
prehenſum pacto, vel ꝯſuetudine. l. de q̄b. s̄. de legib. Et ſi iſta ceſ-
ſarent venditio eſſet nulla, vt ibi. Secundò, ſ. ꝙ tp̄e quo res vena-
lis exponit̄ qđ hoc interim debitori denunciet̄. l. creditor. C. e. tn̄
ſi hoc n̄ fieret, nō ꝓpea venditio eēt nulla, ſed creditor tanquam
mala fide verſatus tenet̄ pignoratitia ad intereſſe, vt d. l. creditor
ſicut al̄s, q̄n malā fidē adhibuit in vendendo pro viliori pretio. l.
a j. C. ſi vendi pign. agatur, quod dic vt ibi no. ¶Quæroᵃ qd poſſit fa
4 cere† debitor, vt venditionem pignoris impediat? Rn̄. q̄ñq; debi-
b torᵇ offert debitū totū, & deponit ac ꝯſignat, & non eſt dubiū ꝙ
venditio pignoris impeditur, & debitor à debito liberatur. C. deb.
vend. pig. impedire non poſ. l. obſignatione. C. de ſol. & l. ſi prius.
C. eo. q̄ñq; debitor offert tantum, non autem deponit neque ꝯſi
gnat, & tunc vtrū hoc ſufficiat gl. dubitat in d. l. ſi prius. C. e. & l. ſi
reſiduum. e. tit. Tu circa hoc dic, Aut iſta oblatio fit in iudicio. &
tunc ſine dubio ſufficit, vt d. l. ſi reſiduum. & s̄. de pig. ac. l. ſi rem. §.
fi. Aut iſta oblatio fit extra iudicium, & tunc licet iſta non ſufficiat
ad inducēdū pignoratitiam actionem: tn̄ ſufficit ad hoc vt mora
debitoris purget̄, vt l. ſi ſeruum. §. ſeq̄t. j̄. đ ver. ob. meritò impedit
vendi-

ADDITIONES.

a Poma. ¶Quæro. Vide Alex. in l. ſi mora. ff. ſol. mat.
b Alc. ¶Debitor. Et adde quę dixit Bar. in l. acceptā. C. de vſur. & in l. p̄tor. §. ſi q̄s paratus. de ope. no. nun. & omnino Bal. in d. l. acceptā. vbi tenet cōtra Bar. Et adde tu, ꝙ ex dictis Bar. hic habes forte neceſſarium ꝙ debitor interpellet creditorem ad calculandum, & ſic ꝙ ſteterit ꝑ eū quo minus calculetur. Ad hoc tex. q. bene hoc probat in l. cum ſeruū j̄. de cond. & de. Ita no. Ale. in l. ſi mora. j̄. ſo. ma. & Ang. in l. ſi reſiduum. hic all. & plus intelligit Bal. ibi in eo qui tenebatur intra terminum reddere rationes. & reſtituere reliqua ſub pœna, quia offerendo liquidum, & præſtando fideiuſſorem de reſiduo intricato ſatisfacit, & idem tenet Pau. de Ca. in conſ. 392. inci. viſo puncto. vbi plus voluit, præmiſſa procedere q̄n in deferendo ſubeſſet periculū, non alias. & plus qđ non dicitur ſatisfactum per dationem fideiuſſoris, quando verba obligationis ſonarent in factum, per tex. in l. ſtatulib. in fi. j̄. de ſtatulib.

a venditio q̃ nō pōt fieri, nisi pp morā, vt dictum est. Et pdicta vera
b si debitum est liqdum. Si verò debitum esset obscurum ᵇ forte pp
implicationem rōnis inter debitorem, & creditorem, tunc pt debi
tor coram iudice interpellare creditorem, vt ponatur aliqs merca
tor ad calculandum rōnem inter ipsos, q̃ si creditor faceret sup
sedere impeditur venditio. l. si residuum. C. e. & l. statuliberum. j. d
3 statuli. facit l. si. C. de vsu. & fructib. le. Et istud † est notabile reme
dium. Qñq; pecunia non offertur, neque ɔsignatur, sed debitor so
lo verbo dicit, Ego paratus sum soluere, tunc venditio non impe
ditur ipso iure, sed interim, valet, sed postea debitore soluente vē
ditio infringeref, & rescinderetur. l. fundus. s. de resc. ven. & no. in
c d. l. si residuum. C. eo. Ita dēt intelligi ᶜ lex, item liberatur §. q para
tus. j. ti. j. Sed ad hoc est remedium tale, quando debitor dicit cre
d ditori. Ego sum paratus soluere, ᵈ q̃ tunc creditor dicat, & ego
sum paratus recipere: tunc illo non soluente, talis protestatio nil
operatur. arg. l. aut qui aliter. j. quod vi aut clam. & l. j. j. de libe. a
gno. ¶Vltimò no. ad quid teneatur creditor vēdens? Rñ. & vide
vt no. in l. j. C. cred. euic. pig. nō deb. quę dicta no. benè.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Vera. Ad idem no. Bal. in l. j. C. ne lic. tec. prouo. gl. in l. acceptam, & ibi Bal. C. de vsu. in gl. 2. & hoc etiam sequitur Io. in l. prætor, §. si quis paratus. de ope. nou. nun. dicens q̃ quando quantitas non esset liquida, tunc sufficeret dicere, Offero me paratum soluere quod debeo, & realiter offerre partem liquidam, & pro residuo offerre fideiussorem, facit l. statuliber rationem, & l. seruus si hæredi, in fi. de statuli. Ita dicit ipse, licet de Bar. nullam faciat mentionem. Idem voluit Io. in l. si mora, sol. mat. & scripsi post Bart. in d. l. acceptam. C. de vsur. Bal. in l. j. C. ne lic. tet. prouo, adde Pau. de Ca. cons. 376. vbi ponit, an venditio pignoris impediatur, si petitur quod calculetur ratio per debitorem.

b Paris. ¶Debitum esse obscurum. Vide omnino Ale. in l. si mora. ff. sol. ma. Are. cons. 243. Pau. de Ca. cons. 326. Ias. in l. quod te, in v. no. ff. si cer. pe.

c Ale. ¶Intelligi. Singulare remedium ad hoc, vt oblatio nil operetur, & sic isto casu, offerens verba, pro verbis reportet. in c. eps. §. his ita, 14. q. j. & ita dicebat Io. An. in l. si mora. sol. ma. licet non allegauerit dictum Bar. hic, & Iaso. in l. si seruus communis, de vulg. & pup. & Bar. in l. si fideiussor, in prin. qui satis. cog. facit quod no. Barto. in l. prætor. §. si quis paratus, de ope. no. nun. in fi.

d Paris. ¶Paratus soluere. Vide Ale. in l. si mora, sol. ma. vbi etiam de aliis.

Quib. modis pignus, vel hypothe. soluitur. Rub.

LEX PRIMA.

a Debitoris. ᵃIs cuius pecunia pignus liberatur ñ
succedit in ius debitoris quo ad actio
nem: sed quo ad exceptionē sic. h. d. ¶Op. de l. Aristo.
s. quæ res pign. obl. pos. Sol. illa limitatur per istam, qa
non succedit in ius quo ad actionem, nisi sit actum: secus quo ad
exceptionem, vt hic, &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶Debitoris. Et ad istum tex. vide gl. & ibi no. Bal. in l. qui ex causa, C. de remis. pig. Et circa istam l. vide Pau. de Ca. in cons. 368. inci. in Christi nomine visis actis, &c.

† §. Cum venditor. †Vitiato expresso nō vitiatur taci
tum, si non est eadem rō vitiandi v
trunque. h. d. ¶Op. de l. debitum. C. de remis. pig. Sol. ibi erat eadē
rō vitiandi tacitum, q̃ vitiabat expssum, vt puta, qa remissio fuit fa
cta dolo vel metu: hic verò secus. Nam inter virum, & vxorem, &
similes personas prohibetur donatio debiti principalis, qa ex hoc
efficitur donatarius locupletior: sed non prohibetur remissio pi
gnoris, quia ex hoc donatarius non efficeretur locupletior. Nam
nihilominus remanet obligatus in debito principali, vt C. ad Vel
leianum. l. etiam. & l. si pignus. j. quæ in frau. cre. dixi plenè in l. si fi
a deiussor. j. de leg. j ¶Vltimò glo. hic opp. ᵃ& non soluit, vide eam.
Et dic vt plenè per Cy. in auth. ingressi. C. de sacrosan. eccles. in illa
quæstione, ingressi si non valet ingressus, an dedicatio bonor. vi
tietur, &c.

ADDITIONES.

† Clau. ¶Cum venditor. Hunc tex. dicit singularem Lud. de Roma, in suis singul.

a Ale. ¶Vltimò gl. hic opp. Vide j. eo. l. si debitor. §. si in venditione. adde quod dicit Bar. cons. 221. lib. 2.

§. Defensor. Mutata persona ex parte rei cautiones iudi
ciariæ extingunt. h. d māīm istā dic plenè in l.
si ante acceptū. j. iu. sol. & in l. Iulianus. s. qui satisd. cog.

LEX II.

Si creditor. Possessor qui litis æstimationem soluit credi
tori, excipit contra dominum vendicantem:
nisi debitum sibi offeratur, &c.

LEX III.

1 *Pignoretur si res vendita cum pacto de retrouendendo, an primus venditor possit eam rehabere, & sic pignus soluere.*

2 *Vendita si res mihi & per me postea pignorata primo venditore, petatur reme dio l. ij. C. de rescin. ven. pignus non resoluitur.*

3 *Pignus an resoluatur, si res donata & pignorata auocatur prætextu insinuationis non factæ.*

a Si res. ᵃ Si ius debitoris obligantis resoluitur ex causa antece
denti necessaria, resoluitur pignus, secus si ex causa vo
b luntaria. ᵇ h. d. cum l. seq. quod no. quia vidi millies de facto istud.
Concor. s. de in diem. addic. l. si ex duob. §. sed & Marcellus & iste
1 casus est notabilis ad multa, vt dixi, & primò † qñ res venditur, &
apponitur pactum de reuendendo, quòd si interim pignoretur,
2 debet distingui, an emptor cogatur reuendere de necessitate, an
c ex voluntate, vt hic, & quod no. in d. §. sed & Marcel. Item † pone ᶜ
q̃ pignorasti rem emptam à te, q̃ tñ postea auocatur tanquam fue
rit venditor deceptus vltra dimidiam iusti ptij, per l. 2. C. de rescin.
ven. an pignus dissoluatur? Respon. non quia fuit in potestate sua
non reddere. Nam emptor tunc reddit rem ex voluntate, non
ex necessitate, cum possit emptor tunc supplere ptium, d. l. 2. ergo
3 &c. vt hac lege, & d. §. sed & Marcel. & quod ibi no. ¶† Item po
ne q̃ res tibi donata auocatur à te ptextu insinuationis, non factę
intra sex menses, sm formā statuti huius ciuitatis. Certè vr q̃ non
resoluitur pignus: quia tua voluntate omisisti isinuationem. Hoc
d est verum, ᵈ nisi ipsi creditori etiam posset imputari, cur insinua
tionem etiam in tempore non fecisset. Posset. n. insinuaf, cum sua
interesset. Ita debet intelligi l. lex vectigali. s. de pig. &c.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Si res. Vide ad hæc Ale. in l. si patroni §. fi. co. j. ff. ad Treb.

b Paris. ¶Causa voluntaria. Vide Ale. cons. 45. & vide Bar. omnino in l. in diem. ff. de aqua plu. ar. contra tamen illud quod dicit Bar. hic, q̃ si resoluitur ex facto volantario non p iudicat creditori. videtur tex. expressus, & ibi Bal. Aluar. & alij in c. j. §. rursus. quib. mod. feu. amit. vbi refutatio feudi extinguit pignus; vide Dec. cons. 88.

c Ale. ¶Item pone. Bal. in l. 2. in 13. q. de rescin. ven. tenet contra Bar. & iudicio meo verius & melius loquitur bal. & adde Bar. in l. in diem, de aqua plu. arc. & in d. l. 6. §. sed & Marcellus, de in diem addi. sed cum Bar. concordat Io. An. in addi. ad Spe. in rub. de obl. & sol. in duab. quæstionib.

d Ale. ¶Verum. Et dum Bar. hic dicit, q̃ etiam creditor possit insinuare pro suo interesse adde q̃ alius pro me insinuationem facere pōt quæ mihi prodest, aut. eo decursum, & ibi bal. C. de dona ante nu. & in l. fi. §. simili. & ibi bar. C. de iur. do. & facit quod no. bar. in l. facta, §. si quis. et quod ibi doc ad Trebel. quæ vide ad no. hic adde quod voluit Io. And. in addi. ad Specul. in rub. de sol. q̃ stante statuto q̃ quilibet debeat facere scribere debita et credita, et contingat q̃ aliquis qui habet debitores non faciat scribere, q̃ si ipse est obligatus alteri, cui etiam obligauit nomina debitorum: non præiudicat licet nō faciat describi.

LEX IIII.

1 *Consensus non interpositus super actu non valido non nocet.*

a Si debitor ᵃ cuius res. §. Si in vēditione.
¶Qui ɔsentit venditioni pignoris, vr ius suum remitterf, nisi ɔriū
fuerit protestatus, vel vēditio nō tenuerit. h. d. ¶No. sm gl. de vir
b tute protestationis q̃ ɔseruat ius ᵇ protestantis. De hoc per Inn. in
c. cum M. Ferrarien. ex. de ɔsti. dixi plenè j. de no. ope. nū. in l. nō so
1 lū. §. fi. in trac. de ,ptestatione declaratoria volūtatis. ¶† Vlt. no. q̃ c
c si actus circa quē adhibetur ɔsensus, nō vʒ, non nocet ɔsensus. sed
d ɔ̃ s. e. l. j. §. j. Sol. hic ɔsensus habet in se illam ɔdōnē. s. si vēditio ᵈ sub
sequatur. l. sicut. §. si voluntate. j. e. alias secus, &c.

CONCORDIA.

Pro ɔcordia, aduerte, q̃ ɔsensus tunc demum nocet ad actum, si il
le actus reperitur validus, als non. Ita Bar. in hac l. si debitor. §. si in
vēditione: ɔrius tñ valde subtiliter allegat l. l. j. in 2. no. C. de pet. bo.
sub. li. x. ita inducēdo ibi no. q̃ punitur qs ex sola postulatione, de
qua ibi. lʒ nō habuerit effectum: ecce q̃ ex actu iualido ɔsensus &
nocet. So. lōga drīa ē an geratur actus de sui nā nō ,phibitus, & ita
loqr in hoc §. an verò gerar actus ,phibitus ɔ̃ legis ,phibitionē, vt
d. l. j. qa tūc sapit delictū, & potius punir conatus quā alr, in sil'i dr
in l. si qs nō dicam rapere. C. de Epi. & cler. & iō diuersi sunt casus.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Si debitor. Vide Rom. cons. 94. & cons. 140.

b Paris. ¶Conseruat ius. Vide per Bar. in l. fi. s. de e[illegible] q̃ certo loco: vbi aliqua addidi.

c Alex. ¶No. q̃. Tene menti, quia si actus super quo adhibetur consensus, non tenet nunq̃ nocet consensus, & vide quæ no. Bar. in l. post legatum, ad fin. j. col. C. de his qui, vt ind. Pom. ¶Vide Ro. cons. 132.

d ¶Si venditio. Valde subtiliter allegatur contrarius Bar. in l. j. & 2. no. C. de peti. bo. subh. lib. 10. Pro solu. vide concord. 306. inci. consensus.

LEX V.

Soluitur. Siue hypotheca remittatur expressè siue remittar
debitum, hypotheca videtur remissa: quatenus de
bitum est remissum. h. d.

LEX VI.

1 *Oblatio sola quando sufficiat ad hoc vt pignus liberetur.*

2 *Soluere quando quis tenetur, non liberatur satisdando inuito creditore.*

3 *Fideiussorib. datis qñ sit relaxandus inquisitus pro maleficio, p quo ex forma statuti imponitur pœna pecuniaria, & in defectum solutionis, pœna corporalis.*

4 *Debitum conditionale licet solui posset, an tunc creditor cogatur recipere.*

Item liberatur. §. Qu paratus. Sol'one vel o
blatione in iu
dicio fcā pignus liberatur: secus si alio mō qs paratus ē satisface
re, nisi creditor hoc admiserit. ¶Op. q̃ non sufficiat aliquem esse
paratū soluere, nisi hēat pecuniam ad manus, q̃ offerat, vt l. si pe
culiū. in fi. j. de statu lib. & s. de rescin. vē. l. fundus. Sol. intelligas
hic, q̃ pecuniā hēbat, & eā offerebat. ¶Op. q̃ sola oblatio nō suffi
1 ciat. l. acceptā. C. de vsu. Sol. † dic q̃ hic offerebat in iudicio. l. si rē
in fi. s. de pig. ac. secus, si extra iudicium, vt in ɔrio. ¶Opp. q̃ suffi
a ciat quē satisdar. j. e. l. pe. So. ibi hoc fuit actū. ¶Op. d̃ l. rescripto. ᵃ
§. j. j.

ADDITIO

a Ale. ¶Rescripto. Sed ista faciunt ad qōnem quotidianam, an relaxari debeat datis fideiussorib. Vide etiam late Bar. & quod ibi dixi in l. j. j. de cust. re. & facit quod leg. & no. in l. si quis ab alio, in prin. de re iu. & bal. in l. j. & ibi no. ff. qui satis. cog. vide tamen tex. in l. 4. j. de sta. lib. & quod no. bar. in l. j. s. de inof. tes. et omnino Bar. in l. suus quoque. de hæ. inst. bene facit l. si plures. §. præterea si quæratur. cum gl. ff. de fideiussor. et vide quæ no. Bal. in l. fi. ad fi. C. ad l. falc.

§.j.ĩ.de mu.& ho.Sol.ibi ꝑ legẽ eſt expſſè diſpoſitũ,ꝙ ſufficiat ſa-
2 tiſdare:al's vbi † qs dẽret ſoluere,nõ liberat̃ ſatiſdãdo,vt hic,cre-
a ditore inuito. Et iſta faciunt ad qõnẽ quotidianã.Pone ꝑ † ſtatu-
3 tũ imponit̃ ꝓ maleficio pęna pecuniaria,b & in defectũ,pęna cor
b poralis,q̃rit̃ vtrũ reus ſe repſentãs dẽat relaxari,datis idoneis fide-
iuſſorib.Rñ.Aut ſtatutũ dt,ꝙ ꝯdẽnet̃ ĩ certa q̃titate,quã ſi ſoluere
nõ potuerit,amputet̃ ſibi pes,& tũc,datis fideiuſſorib.idoneis,dẽt
relaxari:qa nõ pt dici ꝙ ſoluere non poſſit q fideiuſſores idoneos
inuenit.l.nemo dubitat.ĩ.de reg.iu.& intell'r ſi ſunt fideiuſſores,q
nõ hñt bona veriſil'r ꝑitura,al's ſecus.l.2.§.j.ſol.ma.& qđ ibi no.&
c s̃ de mino.l.verũ.§.ſi locupleti.Sed ſi ſtatutum dicit ꝙ ꝯdẽnet̃ c in
certa q̃titate,quã ſi nõ ſoluerit,amputet̃ ſibi pes, tunc nõ dẽt rela-
xari datis fideiuſſorib.qa poſſet eẽ,ꝙ nec ipſe,nec fideiuſſores ſol-
uerẽt,q̃q̃ ſint locupletiores.Nã vbi lex req̃rit ſol'onẽ,nõ ſufficit ſa
tisfactio datis fideiuſſorib.vel pignorib. Caſus ẽ hic. Et eadẽ rõne
ſi qs faceret depoſitũ de pecunia.Nõ.n.hoc eſt ſoluere,ſed ẽ illam
pecuniã loco pignoris ponere,q̃ poſſet perire:nec hoc cogit̃ quis
admittere vt hic.qa nõ eſt ſol'o,ſed ſatisfactio.Sed tũc modus eẽt,
ꝙ qs ſolueret pecuniã ꝓ ꝯdẽnatione fiẽda,ſi fieri ꝯtingeret.Põt.n.
qs ſoluere debitum ꝯdõnale l.ſub ꝯdõne.ĩ.de ſol. & tunc certum
erit,ꝙ illa ꝯdõ nõ poterit euenire.ſ.ſi nõ ſoluerit: qa id ſolutum eſt.
4 Sed † dubitatur licet debitum ꝯdõnale poſſit ſolui,an tunc credi-
tor cogat̃ recipere?Et vr̃ ꝙ nõ:qa illud eſt in creditũ ire, qa ſi ꝯdõ
deficeret,cogeretur creditor pecuniã reddere per ꝯdictionem ob
cauſam,vel ſine cã:ſed nemo cogitur accipere pecuniã, ꝑ quã qs
obligatur.l.j.s̃.qui po.in pig.hab.& ſic vr̃ ꝙ maſſarij cõis non te-
neantur recipere hanc ſolutionẽ: poſſunt tñ qui volunt niſi ali-
ter ſit eis commiſſum per formam ſtatuti &c.

ADDITIONES.

a Pom.¶Inuito.Vide Iaſ.l.ſi vero.§.qui pro rei ff.qui.ſatiſ.cog Barb.conſ.15.vol.2.l.ſi ſe non obtulit,§.ſi ex conuentione,ff.de re iu.Fel.c.ad noſtram.de iureiur.

b Pariſ.¶Pœna pecuniaria.Vide ad Bar.in l.j.ff.de cuſt.& exhib.reo.

c Ale.¶Quod condemnetur.Vide Fel.in c.ad noſtram.el j.de iureiu.

LEX VII.

Si conſentit venditioni.

§.Videamus. Procurator non poteſt pignus remittere ſine ſpeciali mandato,ſed bñ poteſt remiſſionem pignoris recipere.h.d.

§.Si conuenerit. Pignus poteſt remitti pro tempore ꝑ parte pro indiuiſo.h.d.

§.Illud. Si diuiſio fiat à ſocio,nõ tollit̃ ius reale alteri ꝯpetẽs pro indiuiſo,ſecus ſi eſſet ius ꝑſonale,vt l.Iulianus.§ Idẽ Celſus.s̃.de act.emp.plenè ꝑ doc.C.ſi cõ.res pignori data ſit.l vnica.& dixi plenè in l.qui Romæ.§.duo fr̃es.ĩ.de ver.obl.

LEX VIII.

Sicut. Aeſtimatione rei obligatæ extinguitur pign⁹.h.d. ¶Op.gl.duob.mo.& ſoluit.dic vt in ea,& bene.

§ Creditor. Pctm̃ fcm̃ hr̃di tráſit ad fideicõmiſſariũ vniuerſalẽ.h.d.¶Op.ꝙ pctm̃ fcm̃ hr̃di nõ prodeſt fideicõmiſſario vniuerſali,vt l.ſi hæres pecuniã.ad Treb.& l. hæres à debitore.in prin.ĩ.de fideiuſ.Huius timore fuerunt factæ q̃dã gl. q̃ intelligunt ꝙ hoc pctm̃ fuit fcm̃ defuncto.Ita intelligit prima gl. & alia gl.ſup verbo,hr̃ditatem & vr̃ ꝙ ſint additiones. Vel potes dicere,ꝙ ꝯ̃ria loquuntur de iure agendi,qđ nõ tranſit ad fideicõmiſſarium:niſi fuerit hæreditarium,hic vero loquitur de iure excipiendi.Facit ad hoc l.ſi poſt.s̃.de conſt.pec.& quod not.in d.l.ſi hæres pecuniam.&c.

§.Si procurator. Pactum procuratoris in rem ſuã prodeſt,& nocet domino,ſicut pactum domini.h.d.

§.An paciſci. Filius vel ſeruus non poteſt liberè remittere pignus.h.d.

a §.Si voluntate. aQui conſentit alienationi vr̃ remittere pignus,ſi alienatio ſit ſecuta.h.d.Ad declarationem huius §.ſunt facta omnia quæ ſequuntur in tex. iſtius l.vſque ad fi.

ADDITIO.

a Clau.¶Si voluntate.Vide ad hanc materiam Ro.conſ.132.vbi ponit an conſentiens venditioni vnius rei,ſi habeat hypothecam generaliter,videatur aliis reb.renunciaſſe.

1 *Poſſidens rem,non præſumitur eam vendidiſſe.*

2 *Præceptum iudicis contempſiſſe dicitur qui euacuauit domum iudicis præcepto.ſi poſtea in eam ingreſſus eſt.*

3 *Venditor ſi res per debitorem,& poſtea ad eum ex noua cauſa reuertatur, an reincidat in obligationem.*

4 *Vſusfructus ſemel extinctus qñ non intelligitur ex repetitione iterũ incipere.*

5 *Venditio præſumit̃ ſimulata,qñ emptor patit̃ venditorem poſſidere, & q̃tum.tp̃s req̃ratur,etiam ſi in inſtrumento venditionis ſit appoſitum conſtitutum.*

6 *Venditio non præſumitur ſimulata,ſi venditor remanſit in poſſeſſione,& reſpondeat de fructibus emptori.Idem quando emptor reſeruat vſumfructum fundi.*

7 *Poſſeſſionis medium dicitur probatum probatis extremis.*

8 *Venditor an poſſit contra emptorem agentem excipere venditionem ſimulatã.*

a
b §.Superuacuum. aIn dubio nõ p̃ſumit̃ qs alienaſſe ea,q̃ repertus eſt poſſidere.bh.d.Et iſte §.timore ꝯ̃rij.l fi.C.de remiſ.pig.legitur multis modis hic,& in lege ꝯ̃ria,& inter al's lec.pone duas.Prima,ꝙ hic erat dubiũ vtrũ creditor alienationi ꝯſenſiſſet.Scđa, ꝙ certũ erat creditorẽ alienationi ꝯſenſiſſe.Sed dubitat̃ an debitor alienauerit.Scđm primã lec. iſte §.diuidit̃ in tres ꝑtes.Primo.n.loq̃t,qñ nullo mõ apparebat creditorẽ ꝯſenſiſſe vẽditioni,ſeu alienationi Et dr̃ ꝙ in dubio hoc non p̃ſumit̃,ſi debitor poſſidet.Scđò qñ certũ ẽ ꝙ creditor alienationi ꝯſenſerit ſimpl'r,& poſtea debitor rẽ redemit,vel alio mõ ſeu titulo recuperauit:nã tũc creditori p̃iudicat.Tertiò qñ ꝯſenſit non ſimpl'r,ſed ſub pacto ꝙ ſibi ſoluat̃ de p̃tio.nã tũc ſi de p̃tio creditori nõ eſt ſolutũ & debitor rẽ poſſideat,aget tunc creditor hypothecaria ꝯ̃ eum,& ſi excipitur de ꝯſenſu adhibito alienationi, replicabit̃ de dolo ꝙ ꝯſenſerit ſub pacto,ꝙ ſibi reſoluat̃. Et nõ ẽ ſolutũ.Et ita legebat do.Richar.Mal.Scđa ibi,niſi.Tertia ibi,verũtñ ¶Op.C.de remiſ.pig.l.fin.Sol.ꝯcordat cũ ſcđò rñ. huius §.ſm iſtã lec.ſed diſcordat à primo,& tertio,ſed tñ nõ obſtat,qa hic ĩ prin. nullo mõ ꝯſtabat de ꝯſenſu,ibi ſecus.Itẽ in tertio rñ.ꝯſenſit creditor nõ ſimpl'r,ſed ſub pacto,ꝙ ſibi ſoluat̃ de p̃tio, ibi verò ꝯſenſit ſimpl'r & iſta lec.tãgit̃ in l.ꝯ̃ria,& eã tenebat Ric.Malumbræ,vt dixi:q̃ lec.eſt vera in ſe,tñ nõ vr̃ mihi ꝙ ꝯgruat lr̃æ.¶Nã ſm hãc,lec. opponer̃t exceptio doli,qa ñ ſoluit ſm ꝙ actũ fuit,q̃ exceptio doli nõ orit̃ ex ſuſpicione aliqua,imo ex certitudine,qa nõ ſoluit.Sđ tex.hic in fi.loq̃t de exceptione doli,q̃ orit̃ ex quadam ſuſpicione doli ergo alio mõ dẽt legi iſte §.legit̃ ergo ſm gl.nr̃am hic,& tãgit̃ in l.ꝯ̃ria,ꝙ hic erat certũ,creditorẽ ꝯſẽſiſſe alienationi, ſed dubiũ erat an debitor alienaſſet.Et ſm hãc lec.diuidet̃ in tres ꝑtes. ¶Primò ponit dictum,& eſt tale.Creditor ꝯſenſit debitori ꝙ venderet pignus,& hoc ꝯſtat,nũc debitor ꝯuentus hypothecaria dicit ſe rẽ vẽdidiſſe,cũ ipsã poſſideat,nec aliã ꝓbationẽ allegat.Dicit Iuriſc. ꝙ nõ eſt p̃ſumẽdũ debitorẽ vẽdidiſſe,cũ poſſideat, & hoc primo. Scđò ponit aliud dictum,ꝑ qđ aduerſat̃ primo. Nam poſſibile eſt, ꝙ debitor vẽdiderat,& poſtea redemit,vel ex alio tit.acq̃ſiuit, puta ꝑ ſucceſſionem,& hic nõ ſeq̃tur,ſi poſſidet,ergo non vendidit.
c h.d.Tertiò rñdt c p̃cedẽti obiectioni hoc mõ.Nã lʒ ſit poſſibile,ꝙ vendiderit,& poſtea redemerit,tñ ex eo ꝙ ſemel poſſedit, & hodie reperitur poſſidere,p̃ſumit̃ eum ſꝑ poſſediſſe,& eſt ſuſpicio & p̃ſumptio,q̃ fuerit venditio ficta,& iõ cum creditori pecunia nõ ſit ſoluta contra debitorem excipiẽtẽ de venditione,replicabitur de dolo in hoc adhibito,quòd frauduloſè,& fictè vendidit. h. d.
Quem

ADDITIONES.

a Alc.¶Superuacuum.Similis eſt tex.& ibi Bal.in l.qui.C.de diſtra.pig.

b Pariſ.¶Repertus eſt poſſidere.Vide in iſta materia Ang.conſ.48.inci. quidam Franc. & conſ.100.inc.quædam mulier,vide Bal.in l.illud, C.de ſac.ſan.ecc.in j.col.& in l.multum,C.ſi quis alt.vel ſibi,vbi ponit de modo probandi ſimulationem,& in l.ab emptione.C.plus valere quod agitur vide etiam in materia Fran.conſ.65.& conſ.256. vide Ro. conſ.245.Item quod materia huius §.non procedat,quando venditor præcario nomine emptoris poſſedit vide Ro.conſ.5[illegible].ad fi.& conſ.246.vbi alia ponit in materia,& cõſ. 204.vbi alias ponit limit.Ale.conſ.28.in 5.volu. Item limita materiã huius §.procedere in contractib.de quorum natura eſt,vt ſtatim debeat poſſeſſio transferri,alias ſecus,puta in contractu conditionali,vide Pau.conſ.90.Item de materia vide Pau.conſ.331. vide Pan.limitantem iſtum §.conſ.49.vide etiam quæ habes ad Bar.in l.poſt contractum,ff. de don.in 3.præſum.Item vide Pan.in c.illo vos.de pig.vbi dicit,ꝙ quo ad tertium locatio facta venditori,non tollit ſimulationis præſumptionem,reſultantem ex eo,ꝙ venditor perſeuerauit in poſſeſſione,iuxta regulam huius §.Tamen intellige procedere niſi ſoluiſſet penſionem emptori,vt dicit Bar.hic in fi.Sed pulchrum eſt dubium quod ſi emptor confeſſus fuit habuiſſe penſionem a venditore non tamẽ apparet de actuali numeratione,& perceptione penſionis.videretur quod confeſſio ſufficeret, quia per confeſſionem probat rem in veritate ita fuiſſe,l.Publia.in fi.s̃.depo.Sed contrarium videtur verius,per ea quæ ſcripſi ad Bar.in d.l.Publia,§.fi.vbi habes ꝙ ſimplex confeſſio non ꝓbat veritatem ita eſſe,ꝙ ad præiudicium tertij:& ꝙ vbi ver[illegible] interueniſſet,p̃iudicaret tertio.Exemplum vbi vide ne repetam,& pro hoc pondera verba Bart. hic dum dt ꝙ requiritur vera,& corporalis traditio,ſed confeſſio ñ dicitur vera traditio, vt habes ad Bar.in l.2.in fi.ff.ſi cer pe.& facit pro hoc euidens rõ,quia vbi interueniret actualis traditio,non eſt veriſimile,ꝙ venditor ſolueret penſionem,vel permitteret emptori vti,& frui re ſua,niſi vere contractus interueniſſet inter eos,ſed confiteri ſolum, & recipere confeſſionem,iſtud eſt facile,& non ſunt niſi verba,Ideo faciliter venditor reciperet confeſſionem de ſoluta penſione,cum iſtud nihil ſibi præiudicaret,ſed potius ꝓdeſſet.Ideo præſumitur talis confeſſio etiam ſimulata quemadmodum etiam contractus ſimulatus appoſitus in venditione,& etiam locatio,ſi inter omnia probat de ſui natura.& ſolet operari tranſlationem poſſeſſionis ſicut ſolutio penſionis & no.iſtam rõnem,& ponderat omnia verba Are.in l.qui vniuerſas.§.ꝙ per colonum,ff.de acq. poſſeſſio.dum ponit rationem diuerſitatis,quare ex ſola locatione non probetur poſſeſſio in dubio,quãdo nõ conſtat conducentem poſſidere,& tamen ſecus eſt in ſolutione penſionis,vt ibi nota.per eum,quem vide,& pondera etiam illud quod no Barto.in l.Titia,de verb.ob.Item in materia huius § vide Ale.conſ.28.& conſ.58. in 5.vol.Item an iſta ſola præſumptio ſufficiat ad præſumendum contractum ſimulatum?Vide Bar.ꝙ non, conſ. 64.incip.Petrus Nicolæ.& ea quæ habes ad Bar.in l.poſt contractum,de dona.in 3.præſumptione.Ale.in d.conſ.28.in 5.vol.vide omnino Are.conſ.160.& conſ.65. de quo hẽs ad bar.in d.l.poſt contractum.item de materia huius præſumptionis, vide Barb c.illo vos.de pig.& aliqua per eum,c.ſeq.ad fi.Item ꝙ iſta præſumptio non ſit ſufficiens quantum ad contrahentem,ſi conſtituat ſe poſſidere nomine emptoris vel donatarij,vide Ale.in d.conſ.28.vol.5.Are.in conſ.65.alle.Bal.& Sal.in l.emptione,C.plus valere ꝙ agitur & alia de quib.ibi.

c Ale.¶Reſpondet.Si aliquis vendidit rem quam poſſidebat,& poſtea reperitur eandem poſſidere,præſumitur ficta venditio.de qua materia & de intellectu huius §.cum materia fictionis & ſimulationis in contractu,vide late & multum ſing.per Bar. in conſiliis ſuis conſ.quod incipit.Per.Nicolæ.quod videas omnino & omnino.Ang.in cõſ.47. inci.quidam Fran.adde Ro.conſ.203.

Quē casum multū no. vide lrām ibi, trāslata ad pñs tps. s. 9siderato ex eo, φ ab initio possedit, & ī pñti repitur possidere & sic sp psumit possedisse, ex quo est psumptio φ alienatio sit ficta, seu in fraudē facta. Et ita vr intelligere Odof. & Mar. Sil. & ita vr tenere Dy. in l. oēs. §. Lucius, ī. q in frau. cred. ¶ Op. C. de remis. pig. l. fi. Sol. ibi erat certū, rē eē vēditā, & traditā, & sic ipsam exuisse bona debitoris, qđ reqritur, vt s. px. §. & l. volūtate. ī. e. hic vero in vltimo rñso licet de vēditione 9staret, tñ nō 9stabat rē esse traditam, & sic bona debitoris nō exiuerat. Sed ɔ̄ hoc op. φ sufficit vēditio sola ēt si ne traditione. ī. ea. l. §. si debitor Sol. ibi licet nō tradiderit, tñ tradere tenebat, hic vero nec tradere tenebatur, qa psumebat ficta ven
a ditio, qđ intellige, vt statim dicā. Redeo [a] ad ordinem §. ¶ No. † ex
1 prin. φ nō est psumēdū eū q possidet rē ipsam vēdidisse, [b] & sic fa
b cit ad qōnē: † iudex pcepit alicui vt exiret possessiones domus, &
2 cā discūbraret, & ille exiuit, & discūbrauit, & de hoc 9fecit instrm, postea reingressus ē, an videatur venisse ɔ̄ pceptū? Vr hic φ sic, qa nō vr exiuisse, ex quo reperitur possidere, sed ista lex nō facit. loqr n. hæc lex in casu dubij, sed nos ponimus qōnē, φ exiuit, & discūbrauit, puto tñ φ pceptū 9tēpserit, qa tale pceptum dēt intelligi, φ exeat & discūbret, & ppetuō sic discumbratā teneat l. seruus. C. de pœnis. Dēt. n. iudex illū, quē vult mittere in possessionē, in ea tueri, nec intellr de remissione momētanea, vt l. 3. §. missum, ad car-
3 bo. & ī. ne vis fiat ei. l. si qs missus. ¶ † Venio ad sm dcm. Ex quo vr
c φ si verè ēet facta vēditio, siue alienatio, & postea ex nō cā [c] reuerteret ad debitorē, φ ipse nō reincidat in oblōne: Quod indubitāter est verum, qñ pcedit oblō spālis, de qua hic loqtur, vt patet ex prī. huius §. Sed si pcederet oblō gñalis oīum bonorū pñtiū, & futurorū: & tūc si res reuerteret ad debitorē ex noua cā, vr φ reincidat ī oblōne sicut incideret qlibet res de nouo qsita Cōtrariū rñ determinatur expsse in d. l. fi. C. de remis. pig. & est no. & mirabilis §.
4 Ex † quo possum9 dicere, φ l. sicut ī annos, & l. repeti. s. qb. mod. v sus f. ami. q dicunt φ vsufructu semel extincto, iterū incipiat ex repetitione, intelligāt, nisi semel sit extinctus voluntate vsufructua-
d rij ad hoc ordinata, [d] arg. d. l. fi. C. de remis. pig. & eodē mō si pign9 extingueretur absq; volūtate creditoris, nā tunc nō putarē impediri, quin ex noua emptione reuerteret ī oblōnē pp illa verba, bo
e norū ēt futurorū, &c. ¶ Venio ad tertiū dcm. [e] † Ex q not. φ si post
5 vēditionē emptor patiatur vēditorē possidere, psumitur alienatio. & vēditio fictitia. Idem tenet Dyn. in d. l. oēs. §. Lucius, ī. q in fraucre. alleg gl. in arg. ī. de acq. hæ. l. si is, qui bonis. & C. de nat li. l. 3. facit C. de repu. hæ. l. 2. & quod ibi per Doc. Sed hic q̄ro, quanto tpe requiratur emptorem dēre pati? Quidā dñt, diu, hoc ē lōgo tpe. Alij p triēniū, vt l. fi C. de apochis pub. Ego dico hoc esse inspiciendū arbitrio iudicis sm qualitatē psonarū. Quid. n. si emptor est pupillus vel alius q subito se absentauit. hoc plenè examino in l. post 9tū, ī. de don. ¶ Quæro quid si in instrō vēditor se 9stituit empto
f ris noīe possidet, [f] & sic vēditor sp fuit ī possessione? puto φ p hoc nō effugiat psumptio fraudis. Reqritur. n. vera & corporalis tradi
† tio, vt C. de suffrag. † l. j. nisi † vēditor de fructib. emptori rñderit.
6 Hoc. n. faceret cessare psumptionē fraudis, arg. l. litib. C. de agri. & censi. lib. xj. vel nisi venditor reseruauerit sibi vsumfructū, l. qsquis
7 C. de don. dixi plene in l. post contractum. ī. de don. Vltimò † no. [g]
8 φ ad pbandū possessionem pbatis extremitatib. psumitur mediū
g vt hic p Doc. in l. super longi. C. de psc. long. temp. ¶ Quæro † li-
9 cet creditor posset hoc allegare. s. hanc venditionem esse fictē factam seu in fraudē, an venditor ipse possit hoc dicere ɔ̄ emptorē agentem. Et videtur φ nō, vt l. si creditorib. C. de seru. pig. da. ma. qđ dic vt d. l. post contractum. ī. de dona.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Redeo. Vide Ias. & Doc. in l. si fideiussor, §. j. ff. de leg. j. cons. 108. vol. 3.
b Ale. ¶ Ipsam vendidisse. Contrarium tenet in cons. suo Bar. cons. inci. Pet. Nico. alias inc. factum tale est, Pet. Nico. Pro solutione vide tamen concor. 284. inc. bonus, & non simulatus contractus.
c Paris. ¶ Noua causa. Vide Are. in l. si fideiussor, §. meminisse, de leg. j.
d Ale. ¶ Ordinata. Facit ad intellectum l. fi. C. de remi. pig. vbi est casus mirabilis.
e Paris. ¶ Venio ad tertium dictum. Vide Fel. in c. si cautio, de fi. inst. omnino Ro. cons. 104. col. j. & Ang. 102. inci quædam mulier.
f Ale ¶ Possidere. Adde Spe. in ti. de do. §. j. ver. item pone aliquid intendens, &c.
† Clau. ¶ C. de suffrag. Adde Bal. ad hoc in l. j. C. de dona. ante nup. & vide ad materiā Ro. cons. 304.
g Paris. ¶ Vlti. no. Vide Ias. in l. talis scriptura, in 3. no. post Ale. ibi, ff. de leg. j.
1 *Creditor qui consensit alienationi pignoris, quando possit agere hypothecaria.*
2 *Creditor non tenetur ostendere rem vendendam debitori, nisi prius satisdetur de ea restituenda.*

§. Illud videamus.

Si creditor venditioni 9sensit, vt sibi de ptio satisfiat, & non satisfiat, ī peditur agere hypothecaria contra eum & eius hæredem, secus contra extraneum emptorem h. d. & fortis §. est, & est hic qdam gl. quæ incipit, non intendit, aliās est, siue non, sed prima est vera vt patet in alia gl. q incipit, dolus ergo, & est super verbo, potior est. ¶ Op. φ hrs non posset hypothecaria 9ueniri, qa non posset ēt ipse debitor, si post venditionē ipsam rem redemerit, vt s. px. §. & C. de remis. pigno le. fina. Solut. gloss. φ hic permisit vendere ca 9ditione, vt sibi de pretio satisfieret. Ita dicit gl. vnde si permisit sub 9dōne, & 9dō nō est impleta, ergo posset agere ɔ̄ ex neū possessorē. Cuius 9riū dr in ver. qđ si is. So. gl. φ in illo vers. qđ si is, nō fuit adiecta 9dō pmissioni, sed creditor fuit secutus fidem debitoris as seretis se soluturū. Vide gl. q incipit, qa pmisit. & est sup ver. φ si is Istæ gl. ptinent diuinationē, nec vr de mēte Iurisc. φ hic in diuersis casib. loquat. Solum. n. hæc dñā no. vtrū 9ueniatur hrs, vel ex-
1 neus. Et ideo dicas † totū hunc §. loqui eodē mō: & distingue tres casus: φ qñq; creditor 9sentit alienationi simplr nulla adiecta 9dōne, vel mō: & tunc alienatione secuta non aget hypothecaria ēt ɔ̄ debitorē & eius hrdē, vt s. prox. §. & l. fi. C. de remis. pig. Qñq; 9sentit alienationi sub 9dōne, si sibi satisfiat. & tunc si sibi nō satisfiat, aget hypothecaria ɔ̄ quēcūque: qa nō est satisfactū sicut ipse pmisit. vt ī. ea. l. §. sed & si pmiserit. Qñq; 9sentit. sub mō. s. vt sibi satisfiat, & ēt hic seqt fidē debitoris, & tūc loqt §. iste. Nā si fidē nō implet, 9mittit dolū, ex quo pt triplicari ɔ̄ ipsum & eius hrdem, vt hic in primo casu, non autem contra extraneum possessorem, vt hic in scđo casu. Et hunc intellm vr ponere gl. hic sup ver. potior
2 est, licet aliæ gl. parū alr intelligāt, vt dixi. ¶ Vltimò no. † ver. tu-
a tius, p quē determinatur [a] l. quis. s. de pig. act. s. φ creditor ñ tenet ōndere rē vendendam debitori, nisi prius sibi satisdet de ea restituēda, vel φ sibi ex pretio satisfiat, quod no. &c.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Determinatur. Vide Are. cons. 82.
1 *Venditionis appellatione continetur omnis actus, per quem dominium transfertur, etiam ex vltima voluntate.*
2 *Exceptio contra consentientem rem suam legari, paratur.*

§. Venditionis

a [a] Appellatione venditionis † cōtinetur
1 oīs actus, p quem dñium trāsfertur, [b] ēt
2 ex vlti. voluntate. h. d. ¶ No. φ † si 9sentio, φ res mea legetur, con
b tra me paratur exceptio. An aūt interim ex hoc 9sensu possim [c] 9
c ueniri, dixi plenè in d. l. cum quis decedens. ī. de leg. 3. facit l. Caius s. de pig. actione.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Venditionis. Et dicit Bal. in c. j. §. præterea, qui. mo. feu. amit φ iste tex. est vnicus in iure, de eo qui alteri consentit vt de re sua testetur, quem etiam allega. sing. Bar. in l. venditioni. C. pro emp. & l. quoties ab omnib. de fideicomm. & in l. si tibi. §. de pignore s. de pact.
b Paris. Res mea legetur Vide limita. vt per Ias. in l. cum alienam C. de lega.
c Pom. ¶ Possim. De consentiente qualiter sibi præiudicat, vide Bal. in c. j. §. præterea. qb. mo. feu. amit. & in c. j. de prohi. ali. feu. per Lot.

§. Si debitor.

Pignus videtur remissum sola venditione si debitor tenetur tradere. h. d.

1 *Alienationis quando vnus actus permittitur, omnis alius illi similis, & eundē importans effectum: vel meliorem permittitur.*
2 *Præceptum seu decretum iudicis obseruatur ad literam.*
3 *Licentia si fuit concessa per episcopum ecclesiæ alienandi bona immobilia pro satisfaciendis debitis, vigore huius licentiæ non poteris permutare.*

§. Sed & si permiserit.

a Si † pmittit vnus actus alie-
1 nationis, pmittitur oīs alius illi si pis, & eūdē importans effectū vel meliorē: secus si deteriorem h. d. No. mirabilē casum. hoc tñ licet verū sit in 9sensu partis, ɔ̄ q verba interpretanda, sunt in cuius ptāte fuit apertius legē dicere,
2 vt l. veterib. s. de pac. tñ † non idē puto in pcepto seu decreto iu-
b dicis, qđ debet obseruari ad lrām, [b] vt l. si pupillorum. §. si ptor. ī. de reb. eo. ¶ Vltimò facit ad qōnē istā, † Eps permisit cuidā ecclīæ alienare bona immobilia p satisfaciendis debitis: mō ecclīa vigore hui us permissionis pmutauit vnū fundū cū alio. Certè nō valet, qa non satisfit cāæ pp quā est pmissa alienatio. Nō. n. ex fundo permutato satisfit creditorib. q deberent hre pecuniā: arg. huius §. in prin. & circa fi. Nisi poneres φ illū fundum, quē pmutauerat nō poterat vendere: sed poterat vendere istū quē accepit ex ista permutatione, quod no. quia vidi hoc de facto, &c.

ADDITIONES.

a Pom. ¶ Si permiserit. Vide Ale. in l. filiusf. §. diui, de leg. j.
b Paris. ¶ Ad literam. Vide, & declara vt per Bar. in l. alio, ff. de ali. & cib. leg.
1 *Subscribens quando videatur consentire.*
2 *Pignoris ex venditione factæ per dibitorem quando præiudicetur creditori.*

§. Non videtur.

a [a] Præsens & tacens nō vr pignus remisisse: secus in eo qui se subscribit. h. d.
1 ¶ No. φ † q se subscribit vr 9sentire. & sciēter, nisi pbet 9riū, & idē in eo q 9sentit sine scriptis, qđ intellige, nisi se subscribat, vt testis l. Caias, s. de pig. act. & qđ vidistis in l. fideiussor. §. pf. s. de pig. & sic subscriptio, q qs faceret vt notarius non præiudicaret sibi.
b qđ tangit hic in vlt. gl. ¶ Itē op. [b] C. de remis. pig. l. si hypothecas. & l. j. Sol. glo. φ fallit ibi fauore libertatis & fauore fisci. Et ideo vt
2 † mā ista liqueat tibi: dic, Qñq; debitor tibi vēdit creditore ignorāte, & tūc creditori ñ piudicat. l. debitorē C. de pignor. & l. si debitor. de dist. pig. & l. fi C. de remis. pig. Qñq; dbitor alienat creditore presente

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Non vr. Istum tex. dicas fallere fauore ecclesiæ, & pauperum, & aliarum personarum & causarum quæ merentur fauorem, sicut libertates secundum Bal. no. in l. j. C. de remis. pig hic allegata per illum tex. in ver. item opponitur. C. de remis. pig. l. si hypothecas, & c. adde Bar. qui ponit hanc disputationem clare in l. fi. C. de remis. pig.
b Paris. ¶ Item opp. Vide ale. in l. quæ dotis. ff. sol. mat.

præsente & tacēte, & tunc aut ista alienatio fiet manumittēdo, & ipsi præiudicat, vt l. j. C. de remi. pig. Aut fiet alio modo: & tūc aut fiscus erat venditor, & sibi præiudicat, vt l. si hypothecas. C. eod. Aut vendebat priuatus: & tunc sibi non præiudicat, vt hic, & l. Caius. s. de pig. act. nisi tacuerit animo decipiendi, vt l. si sine. C. ad Velleian. & l. mulier. C. de dist. pig. Vel nisi iudex misit proclama p ciuitatem, ꝙ quicunque vellet ꝯtradicere, ꝯpareat. l. si eo tpe. C. de remis. pig. Si vero fuit præsens & ꝯsentiens, tunc aut res exiuit bona debitoris, & hoc ꝯstat: aut non exiuit, & hoc ꝯstat, aut dubitatur. Primo casu, quādo exiuit, aut creditor ꝯsentit simpliciter, aut sub ꝯditione, aut sub modo, vt dixi s. ea. l. §. illud. & hoc quādo res non est reuersa in bonis debitoris. Sed si esset reuersa, tunc distingue, aut ex eadē causa, aut ex alia, vt l. voluntate. j. eo. Scdo casu, qn̄ non exiuit bona debitoris, & tunc aut debitor tenetur tradere, aut n̄, vt s. ea. l. §. si debitor. Tertio casu qn̄ dubitat a vtrū bona debitoris exiuerint, dic vt s. ea. l. §. superuacuū. Qn̄q; creditor nō ꝯsensit alienationi, s. obligationi rei sibi obligatæ: tunc dic vt s. q po. in pig. ha. l. creditor. §. fi. & j. eo. l. Paulus. in prin. & prædicta quantū ad materiam nostræ legis. mām autē gn̄alem qualiter præsentia, ꝯsensus, & subscriptio ꝑiudicet, dixi plenè in l. q dotis. j. sol mat.

ADDITIO.

a Poma. ¶Dubitatur. Vide Alex. ibi.

1 *Hæres an ita cogatur dotare, sicut defunctus.*

a **§. Si debitori.** a Qui ꝯsensit debitori spōte, vr ꝯsentire hæredi eius. qd no. ¶Op. de l. si marito. §. si voluntate. j. sol. mat. gl. nō sol Dy. ibi dicit ꝙ ibi variatur ꝯditio ex ꝑ
1 sona hæredis. †Nam hæres b nō cogitur dotare, sicut cogebat de-
b functus. In ꝯrium vr ꝙ hæres cogitur dotare, ad quē trāseūt bona cū onere suo. l. in sulā. j. sol. ma. §. j. Dic ergo, ꝙ hic ꝯsentit creditor ex voluntate libera: ibi vero filia tenetur ꝯsentire patri, nō autem hæredi, & hoc modo variatur ibi ꝯditio in persona hęredis, &c.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Si debitori. Adde quod istū tex. extēdit Bar. in ꝓhibitione, sicut loquitur in permissione tm̄. Ita no. voluit in l. filiusfamilias. §. diui. de leg. j. in ver. q̄ro, an ꝓhibitio facta hæredi &c. & ita cū hr̄em de facto antequam viderē ibi, ad illud allegaui istum tex. quod no. ad idem, tex. in l. j. in fi. de fun. dota.

b Alex. ¶Nam hæres. Vtrum hæres cogatur dotare sicut defunctus, vide Bar. in d. §. si voluntate. bene facit l. si quis à liberis. §. item rescriptum. de lib. agn. & vide hic aposti. Iac. de Are. super lib. hoc. Adde quod Abb. cons. 15. & cons. 50. ij. lib. videtur tenere ꝙ hæres cogatur.

§. Si debitor. Permissio venditionis facta vni, non porrigitur ad extraneum & facta ad tempus, nō porrigitur vltra. h. d.

LEX IX.

a **Titius.** a Si duo simul emunt, videtur sibi inuicem consentire, & pignus remittere. h. d.

ADDITIO.

a Alex. ¶Titius. Et ita istum tex. no. alle. Bar. in l. cum patre, §. libertis, de leg. ij.

§. Titius. Qui succedit in locum vnius creditoris, vtitur remissione illi creditori facta. h. d.

LEX X.

Voluntate. Si soluatur venditio, & res cum eadem causa ad venditorem redeat, pignus in statum pristinum restauratur.

LEX XI.

a **Lucius Titius.** a Qui ꝯsentit rem sibi obligatam in dotem dari, pignus videtur remittere. h. d.

ADDITIO.

a Alex. ¶Lucius Titius. Vide quid per istum tex. consuluit Alex. cons. 12. vol. ij. & Soc. cons. 266. col. j.

LEX XII.

Paulus. Qui ꝯsentit ꝙ pignus pignori detur, videtur pignus remisisse, non alium loco sui constituisse. h. d. Materiam istam dixi in l. creditor. §. fi. s. qui pot. in pig. hab. &c.

1 *Possessor non debet arctari ad docendum de titulo, quando proponit aliquam exceptionem remouentem ius petitoris.*

a **§. Qui pignoris.** a Quilibet possessor habet ius offerendi creditori. h. d. quem §. no. In tex. ibi, qualiscunque. Item ibi, neque debet quæri, &c. No. quòd ista obli
1 gatio impedit lit. contest. ¶Item no. quòd † quando possessor opponit aliquam exceptionem, per quam remouetur ius petitoris, non debet possessor arctari ad docendum de iure suo.

ADDITIO.

a Paris. ¶Qui pignoris. Vide ad Bar. l. j. C. q pot. in pi. ha. vide Bal. cōs. 84. vol. 3. Alex. ¶Adde quod habetur s. qui pot. in pig. hab. in l. mulier, & quod ibi dixi, & vide l. prior. C. qui pot. in pig. hab. & quod ibi dixi.

LEX XIII.

Si deferente. Iureiurando, & sententia liberatur pignus. h. d. Vel aliter, Iureiurando res decisa liberat pignus. h. d. ¶No. de effectu sententiæ. De quo dic plenè in l. Iulianus. s. de cond. ind. &c.

LEX XIIII.

Cum colono. Ex pacto pignus tollitur & satisfactione. h. d. Quod dic vt dixi in l. itē liberat. §. j. s. e. &c.

a **Primi.** a Quando vnus est debitor ex pluribus causis cogitur creditor recipere, si offeratur totum quod ex vna causa debetur, quod no. & tene menti.

a Paris. ¶Primi. Limita istā legē per Ale. in l. quidā existimauerunt, ff. si cer. pet.

LIBER XXI.

De ædilitio edicto. Rubr.

ADDITIO.

a Paris. ¶De ædil. edi. Adde ꝙ vēdēs sciēter animal morbosum, tenet ēt si fecerit pactū ꝙ nō velit teneri, qn̄ emptor ignorat vitiū. vide ad Bar. in l. quæro. s. de act. emp. vide Ia. de Bel. in trac. de qō. Fel. in c. significauit, i fi. extra. de Iud.

LEX XVII.

a **Quis sit fugitiuus.** a ¶No. istum text. in fin. ꝙ
b vsurarius, b qui desinit fœ-
c nerari c adhuc dicatur vsurarius.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Quis sit fugitiuus. Vide Ias. in l. j. C. de edē. & quæ scripsi ad Bar. ibi de vsurario, q tenet reddere rōnes, licet desierit esse vsurari⁹, Are. in c. j. de po.

b Alex. ¶Vsurarius. Vide Bart. in l. palam, §. non solum, de rit. nup. idem voluit Bal. & Ang. in l. prætor. §. is etiam, de eden. & idem voluit Ang. in sua dispu. incip. Astensis miles. per Bal. in rub. C. de vsu.

c Pom. ¶Fœnerari. Vide Rom. cons. 404.

a **§. Sicuti.** a No. ad qōnē, ꝙ fuga est inter cætera vnum indiciū ꝯ malefactorem. l. lege Cornelia. in fi. j. ad Silla. Sed
b quid, si aufugit fauore b familiæ, & postea citatus ꝯparuit? Dic ꝙ illa non videtur fuga quæ contra eum præsumptionem inducat.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Sicuti. Vide Sal. i l. i bonę fidei, C. d reb. cre. Ro. i l. admonēdi. de iureiu. Pom. ¶Adde quòd idem esset in eo, qui aufugerit de carcere, secundum Bolog. in addi. ad Gui. de Suza in tract. tormen.

b Poma. ¶Fauore. Vide Fel. i c. nullus, ver. fallit. de pręsump.

1 *Actus factus qui communiter æstimatur licitus, licet in veritate non sit per hoc non dicitur illicitus.*

2 *Captus in vno territorio, vt ducatur in aliud territorium, debet relaxari.*

a **§. Apud labeonem.** a Ex isto §. no. primò, † ꝙ si qs
1 fecit aliquē actū qui æstimetur cōiter licitus, tn̄ ꝯrium est in veritate, quia sapit vsurariam prauitatem, ꝙ ex hoc non dr̄ vsurarius. ¶Item no. † ꝙ si vnus caperetur
2 in territorio ciuitatis Assisij, & duceretur in territorium Perusi. ꝙ debet relaxari. Ita determinat Old. in quadā sua disputatione.

ADDITIO.

a Ale. ¶Apud labeonē. Idē i simili vult in gl. in l. pign⁹. C. de pi. act. Bal. in l. incēdiū, & auth. sed nouo iure, C. si cer. pet. Ang. & Imo. i l. stipo ista, §. alteri, d ver. ob. Idē no. Sal. in l. cū allegas, C. de vsu. Pro hoc facit qd dixi post Bart. in l. de quib. s. de legi. sm̄ Bal. ꝙ cōsuetudo excusat à pœna iuris cōmunis. & Bal. in l. fin. in prin. C. de iur. dot. approbat statutum ꝙ soluantur x. pro centenario.

1 *Monacha percussa in primo claustro extra clausuram cæterarum monialium, quando dicatur percussa in domo suæ habitationis.*

a **§. Apud Cœlium.** a No. ad qōnē de facto, ꝙ qdā dn̄s habebat vnū casamētū, & in vna
b parte stabat dn̄s, in alia seruus, deinde erat vna clausura b q claudebat oēs domos, ꝙ si seruus exiuerit vnā clausurā, dicat fugitiuus.
1 qd facit † ad q. q fuit in ciuitate c ista. Cū quædā monialis esset ꝑ-
c cussa in claustro primo ex clausurā cæterarū monialiū, an dicat, ꝑcussa in domo suæ habitationis? Breuiter iste text. determinat, ꝙ si quidē est vna clausura, q vltimò claudit oēs domos. s. familiares, & monachos seu moniales, quòd vna habitatio dicatur, &c.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Apud cœliū. Limita, vt per Cæp. in simili ver. ix. & circa dictū Bar. vide Ale. cons. 62. vol. 3. & cōs. 39. eo. vol. Cæp. cons. 8. & cons. 14. Ful. in l. cum allegas, C. de vsu de rustico, qui facit pactum de nō vendēdo, ꝙ ille contractus non præsumetur vsurarius, ex quo in eo præsumitur iuris ignorantia, quod intellige de illis rusticis, de quibus per Ale. l. si per errorem, ff. de iur. om. iud.

b Ale. ¶Clausura. Vide Bald. in l. j. C. eo.

c Pom. ¶Ciuitate. Vide Bar. cons. 26. vol. 1. Alex. cons. 24. vol. 2.

LEX XIX.

1 *Licitatio alicuius rei si fiat, & quidā ꝓmittit aliquid licitando, & contrarium facit ob illud, quod fiebat in licitatione, quòd videtur repetitum in contractu.*

2 *Medicus non conuentuatus dicitur medicus.*

Sciendum. vers. dictum. Not. istū ver. q ponit differentiam inter dictum,
1
a ꝓmissum, & similia, & sic facit ꝙ † si fiat licitatio alicui⁹ rei, & qdā
b ꝓmittit aliquid licitādo, & ꝯriū faciat, a ob illud qd dicebatur in
2 licitatione, dico ꝙ illud dr̄ repetitū in ꝯctu. ¶Itē b not. in ver. ea au
c tem. † ad qōnē de qua fui petitus c anno visitationis S. Fran. Nam est quæ

ADDITIONES.

a Ale. ¶Cōtrarium faciat. Et istum tex. alleg. Bar. in l. si vnus, §. pactus, s de pac.

b Pom. ¶Item. De ista q. vide Ale. cons. 15. incip. viso processu inquisitionis, vol. 1. & quæ scripsi in proœm. huius operis.

c Paris. ¶Fui petitus. Vide Ale. in cons. 13. ad fin.

est q̃dā ꝯstitutio, ꝙ nullus possit intrare monasteriū sub pęna ex-
cōicationis, nisi sit medicus, q curādi cā, &c. mō intrauit qdam q
erat medicus nō ꝯuētuatus, an sit excōicatus? Dixi ꝙ non, quia q̃-
uis non sit ꝯuentuatus, tamen medicus est, vt ibi, Vulgo, &c.

LEX XXV.

Aediles etiam hoc. §. ordinem. Quæro quod primo dēat ꝑ
stari, an res, an ꝑtiū, & vide l. si solutus. ĵ. de sol.

LEX XXVII.

a Debet. [a] Pone ꝙ vnus emēs vltra ꝑtium soluit aliqd media-
b toribus. [b] mō fit redhibitio, an possit r̃petere? Dico ꝙ aut
spōte, & tunc nō. Aut ex necessitate, & tūc sic. Tex. est hic.

ADDITIONES

a Po. ¶ Debet. Vide Ro. sin. 61. post Bal. hic, & pro hoc d. Bar. hic, facit tex. l. cum āt. s̃. eo. si.
b Paris. ¶ Mediatorib. vide Ias. in l. j ff. de cond. ob cau. in vlt. no.

a De euictionib. [a] & duplæ stip. Rub.

ADDITIO.

a Paris. ¶ De euictionib. Circa istam materiam ad hoc, vt possit agi ad duplum ꝓmissum, vide Cæp. cau. 86. Item ad faciēdum, ꝙ venditor teneatur omni casu de euictione, vide Cęp. cau. 110. Itē ꝙ agenti de euictione solui dēnt meiioramenta, vide Ro. cons. 164. Quid aūt si pars rei venditæ euincatur, an possit agi ad euictionem solū rōne partis an vero rescindi totus contractus. vide Ro. cons. 36. & ibi ēt ponit, ꝙ si aliqs emat rē ab aliquo sciens nō esse nisi partē suā, & soluit totū pretiū. Item no. ꝙ venditor illicito emptori, nō tenetur de euictione ēt si promisit secundum Bal. in c. j. § ad hæc, in j. col. de pa. iu. fir. & in c. j. ad fi. de prohi. feu. alie. per Fed. Itē an, & qñ in transactione veniat euictio. vide Bal. in c. j. de ꝓhi feu. alie. per Fed. no. ēt perpetuo ꝙ si quis paciscatur, ꝙ non vult teneri de euictione nisi ꝓ facto suo tm̃. tenet̃ tñ ēt successoris sui, vide Cre. sin. 33. Quod intellige de authore vniuersali, nō de singulari secūdū eūdē. sin. 158. vide etiā de hoc ad Bar. in l. emptorem, ad ñ. s̃. de act. emp. vide Are. in l. hæs, de acq. hæ. & in l. stipulatio ista in prin. de verb. ob. Item an mota lite ante executa euictione possit venditor cogi dare fideiussorem. vide Pa. de Ca. l. j. §. stipulationem, ff. de pr. stip. Itē, ꝙ promittēs de euictione, & nunquam contrauenire, nō excludat, qn possit conuenire si ignoranter fuit deceptus, vide Ant. de But. cons. 52. ad fi. Item ꝙ non possit agi de euictione, nisi lata sententia, & re euicta, & oblata. Vide Ale. cons. 4. in 3. vol. j. col. vide ēt eundem limitantem in l. stipulatio ista, §. si quis forte. de ver. ob. Quid autem si emptor conuentus, non comparuit facta intimatione venditionis, qui ēt noluit comparere. vide Barb. in c. fi. de emp. & ven. Ale. in l. venditoris de ver. ob. Item an & quando teneatur venditor ad sumptus litis, & etiam si emptor agat contra alium, qui obiiciendo resistat. vide Bar. & alios in l. qui absentem. ff. de procu. in l. venditores, ff. de ver. ob. vide in materia euictionis, quomodo possit agi quid dicit Dec. cons. 78. Ale. cons. 67. 2. vol.

LEX PRIMA.

1 *Euincitur si res vendita pro parte, an committatur stipulatio de euictione.*
2 *Cautela apponenda in instrō vt etiam euicta parte committatur stipulatio*
3 *Euincatur si pars rei quam emi x. cuius pretij habetur rō an conuenti, an cōis.*

Siue tota. Ista lex ē subtilis & bona, & legit̃ duob.
mo. Primò vt loquatur in actione ex sti
pl'one duplæ, & illa tangitur in j. gl. Scdō vt loquatur ī
actione ex empto. & ista tangitur in mag. gl. casus ī ter-
minis est. Vendidi tibi fundum valentem viginti pro decē, & stipu
latus es de duplo noīe euictionis, ꝙ si nō esses stipl's, tunc ageres
actione ex empto de euictione, mō euincitur pars fundi q̃runtur
a duo. Primum an possit hēri regressus [a] de euictiōe? Rñ. ꝙ sic. Scdō
q̃ritur ad qd hēatur regressus forte si euincatur hæc dimidia q̃ va
let plus quam alia? Rñdet Iurisc. ꝙ si euincitur pars dimidia pro in
diuiso, tunc hēbitur rō ꝑtij ꝯuenti, h. d. ¶ Op. ꝙ euicta parte nō ꝯ-
mittit̃ stipl'o de euictiōe, nisi expsse sit actū, vt l. si dcm̃. §. i stipl'one.
3 ī. e. Prout hęc lex † intell'r ī actione ex stipulatu. Istud ꝯriū gl. j. sol.
plurib. mo. & ad ꝯrium rñdet primò ꝙ spāle est in hoīe, fm Io. vt in
ꝯrio. Alij, vt Mar. dñt aliud in fundo, vt hic. aliud in hoīe, & in oīb.
aliis indiuiduis, vt in ꝯrio, ꝙ glo. reprobat, dic vt in ea. Alij timore
huius ꝯrij dñt ꝙ lex ista nō loquit̃ de actione ex stipulatu, sed actio
ne ex empto, & istud ponitur in gl. mag. Rō. qa stipl'o ꝯmittitur sub
ista ꝯdōne, si res fuerit empta; non autem, si fuerit euicta. Nam non
dicitur euicta, nisi tota res euincatur. Et istam opin. tenet Pet. C.
eod. l. 2. & ibi idem per Cyn. in q. 5. Ista opi. nō placet, quia primò
est ꝯ l. bonitatis. ĵ. e. q̃ expsse loqtur in actione ex stipulatu. Itē ꝯ
rōnem. Nam illa verba stipl'onis, si res fuerit euicta, intelliguntur
ī. q̃tenus res fuerit euicta. s. si in totū: in totū: si in partē, ī ꝑtē. l. si de-
bitor. §. verisil'e. s̃. de ꝯh. emp & l. Stichū q meus erit. ĵ. de le. j. Te-
neas ergo opi. Io. q̃ gl. tenet ꝙ de euictione partis ꝯmittatur stipl'o
de euictione, & ꝑt agi ēt ex empto. Fallit in hoīe, vbi stipl'o nō ꝯ-
mittitur, nisi sit dictum. Assignat rōnē Io. pp excellētiā hoīs. s̃. ti. j.
l. iustissimè. Assigno rōnē, & aliā quam gl. Nam licet euincat̃ pars
hominis, tñ quo ad q̃dam videor eum hr̃e insolidū quo ad partē
retētā, qa acqrit insolidū mihi ex re mea, vel iussu meo, vel nomi-
natim stipulando, sicut si totus esset meus: & iō quodāmō in totū
2 mihi hr̃e liceat, iō stipl'o nō ꝯmittitur, † tñ vt oēs istas ꝯrietates e
uites ꝯsulo, vt facias poni in istrō, siue euincatur tota res, siue ps, si
ue proprietas, siue possessio. ¶ Scdò op. ꝙ nō hēatur rō proprieta
tis, seu bonitatis, l. ex mille. ĵ. c. Sol. vt in gl. & distingue vt in ea, q̃
est clara. Vltimò hētis vnā deductionē factam à gl. q incipit̃ & in
actione. ibi, vltimò no. q̃ clara est in se vsque ibi, in hunc modum
&c. ibi gl. voluit ponere exēplum in lege ista, & hr̃ gl. corrupta, &
3 nō hēt intell'm, nec ē aliquid dicere. Br̃ † declaro retētis terminis
gl. pone ꝙ fundum valentem vndecim emi pro decem, si euincat̃
b tertia pars, si quidē ꝑ indiuiso, nō est dubium [b] ꝙ habita rōne ad

totum fundū habeo regressū ꝑ tertia pte. Sed hoc ē dubium vtrū
habeatur rō fm quantitatem ꝑtij ꝯuenti, an fm quantitatem ꝑtij
cōis. Gl. hic in prin. & in l. bonitatis. ĵ. eo. vr̃ dicere ꝙ fm quantita-
tem prætij cōis. Si. n. euincatur pars pro indiuiso, tunc hr̃ rō bo-
nitatis illius, vt si qd valebat plus, ī plus fiat ꝯdēnatio. Si minus va-
lebat ꝯdēnetur in minus. Istud nullā hēr dubitationē, si tenemus,
ꝙ in actione ex stipulatu hr̃ rō ad æstōnē cōem. Sed si teneremus
vt dicunt qdam, ꝙ hēretur rō æstōnis ꝑtij ꝯuēti, tunc dēret detra
hi tertia eius, qd valet vltra æstimationem cōem: si tertia pars est
euicta eo casu quo emi fundum valentē 18. pro 10. pone ergo ꝙ
illa tertia pro indiuiso valet sex fm cōem æstimationē, tunc detra-
het̃: tertia quia tanto minus emit, & sic remanebunt quatuor, & il
la veniunt in actione ex stipulatu, prout habetur ratio ad æstima-
tionem conuentam.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Regressus. Quæro qūo ꝓcedat, ꝙ parte euict. agi potest de euictione: vide plene. p Pau. de Leaz. in c. si venditori, de emp. & ven. & ibi per alios, maxime per Imo.
b Ale. ¶ Dubium. Et ista faciunt ad qōnem. de statuto, de qua per Bar. in l. pe. C. de trans.

LEX II.

1 *Executio statim fiet contra non cauentem, qui cauere debebat.*

Si dupla. Reuoco in dubium, & q̃ro, qñ quis recusat cauere
de dupla, ad qd ꝯdēnabitur? Et duplex est opi. & pri
ma vt ꝯdēnet̃ ad ipsum fcm̃. l. ꝙ caueat. & ista est satis bona. Nam
cum ista cautio debeat̃ ex dispositione legali, pōt qs ad eam ꝑcisē
ꝯpelli de quo dixi plenè in l. stipl'ones non diuiduntur. ĵ. de verb.
ob. in illa q. an qs ꝑcisē cogatur ad fcm̃. Secunda lec. est ꝙ qs ꝯdē-
net̃ ad ipsum duplum. & huic lec. applaudet hic tex. Sed tunc q̃ro
1 † an statim fiat executio siue exactio, an differatur in euentum eui
ctionis. Gl. tenet hic, ꝙ differatur. Sed contrarium no. in l. exem-
pto. §. fi. s̃. de ac. emp. & illud videtur verius. Nam ille, qui non ca-
uit, dolo cessat cauere, merito fiat executio statim, vt l. locum. §. cō
demnatio. ĵ. de tab. exhib.

LEX VI.

1 *Contractus locus inspicitur in pertinentib. ad decisionem contractus.*

a Si fundus. [a] Consuetudo q̃ est in loco ꝯctus, inspicitur h. d.
1 † No. ꝙ in his q̃ ptinent ad decisionē ꝯctus inspi-
cit̃ locus ꝯctus, de quo plenè dixi in l. cūctos ppl'os. C. de sum. Tri.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Si fundus. Vide Com. in cons. 26. inci. cum statutum Paduæ sit. Vide Ale. dantē multas remissiones cons. 37. in 2. volu. vide late Fel in c. j de consti. Item vide Ias. in l. 2. in prin. ff. de eo quod cer. loc. vbi ponit an circa concedentem restōnem in inte. attendat̃ locus contractus, vel iudicij, vide Bar. cons. 2. vo. 3. vbi ponit de statuto requirente insinuationem in donōne ꝙ comprēhendat forenses, vide Ale. cons. 107. vo. 4. Ro. cōs. 523. Pom. ¶ Vide Barb. cons. 15. vo. 2. Imo. cons. j. & cons. 8. in j. col.

LEX VIII.

Venditor. Dicit gl. ꝙ illud ītereſſe extrinsecum est, ꝙ falsum
est: qa imo est intrinsecum, vt doct. dñt, qa sequit̃
rem penes quēcunq; vadat, vt no. Cyn. C. de sen. q̃ pro eo ꝙ inter-
est. profe. l. j. in 3. diuisione. Pro quo videtur casus in l. vt tantum.
§. in actione. s̃. de ser. corrup.

LEX XII.

1 *Prætij recipiendo partem, quis, sibi præiudicat in euictione, ideo ponitur in instrumentis, si sunt plures, quod oēs pro parte sua confessi sunt pretium recepisse.*

Quidam. No. istam legem, & op. de l. Caius. s̃. de pig. ac. &
s̃. qui. mo. pig. vel hyp. sol. l. sicut. §. nō vr̃. Sol. di-
stingue tres casus. Primus qñ aliquis est præsens, & tacens, nec ꝑ-
tium recipiens, nec subscribens, tunc nō vr̃ ꝯsentire nec de euictio
a ne tenet̃, vt in ꝯriis. Qñq; [a] qs est ꝑsens, & ꝯsentiens tacitè, vel expſ
sè nō tñ ꝑtium vel partem ꝑtij recipit: & tunc non tenet̃ de euictio
ne, sed bene præiudicat sibi in iure, qd hēt in re, vt ĵ. de regu. iur. l.
1 aliud est vendere. & ibi no. † Qñq; est præsens, & partē ꝑtij recipit,
& tunc sibi præiudicat. & de euictione tenetur, vt hic, & ideo po-
nitur in instrīs qñ plures vendunt quòd tales vendiderunt, & con
fessi sunt omnes pretium pro parte recepisse.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Quandoque. Vide Roma. cons. 87.

LEX XVII.

1 *Exceptione proposita succumbens non prohibetur illud ius in iudicium deducere per modum actionis, quando non tendit ad eundem effectum.*

a Vendicantem. [a] Nō. regulā, quòd quē de euictione [b] te-
b net actio, eundem agentem repellit ex-
1 ceptio. ¶ No. † quòd licet qs succumbat in exceptione, nō ꝓhibe
tur illud in iudiciū ꝑ modū actionis deducere. qd est verum, vbi
nō tēdit ad eundē effectū, aliàs secus, de quo per doc. in l. perēpto
rias

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Vendicantē. Hāc reg. limita in casu sing. l. fi. C. eo. & ibi no. videlicet, in hærede fideiussoris, sed vtrum ista exceptio, quem de euic. &c. impediat litem contestari, an vero opponatur ad merita causæ magis quam ad processum, vide Bar. in l. & si instrumenta. C. de fi. inst. & iu. hastę fisc. li x. non poterit tamen opponi post sententiam, quia peremptoria, vt no. Bal. in l. vēditrici, C. de re. alie. ñ alie. adde qualiter intelligatur ista regula, quē de euictione, & Ro. cons. 503.
b Paris. ¶ De euictione. Limita singulariter istā regulā vt ꝑ Ale. cōs. 109. inc. in cā vertēte. ver. præterea nō est absurdū. vo. 4. & per tex. singularē in l fi. de euic. s. in hærede fideiussoris, & vēditoris, vide ibi ad Bar. Are. cons. 30. Itē ꝙ ista excep. impediat litis ingressū, & ēt possit opponi ad merita cāæ, vide bar. in l. & si instrumenta. C. de fid. inst. lib. x. col.

a rias.aC.ſen.reſci.non poſ.Dixi in l.qui Romæ,§.duo fratres.ῑ.de
ver.ob.facit quod dixi in l.ſi autem.ſ.de neg.geſt.& in l.quod La-
beo.& in l.quod in diem.§.fi.ſ.de compen.

ADDITIO.

a Ale.¶Peremptorias.Vide ibi no.& quod dixit Bal.in l.j.in j.col.per iſtum tex.in ver. quæro quid ſit actio,vbi declarat.

LEX XX.

a Fundum. No.ꝙ qñ res euincitᷣ facto emptoris, ēt antecedente emptione,ꝙ nō tenetur venditor.

ADDITIO.

a Ale.Fundum.Vide Bar.in d.§.duo fratres,in j.& vit.q.

LEX XXII.

Si pro re pupilli.

Euincitur ſi res ab eo,qui hēt cām à me,an ſtatim habeo regreſſum cōtra autho rē meū,an expectare debeā ꝙ prius cōdemner ei,qui habet cām à me.

2 *Emptam à me rem,tibi donaui,ſi euincitur à te,an poſſis habere regreſſum con tra me,ad contra autorem meum.*

4 *Clauſula faciens procuratorem in rem ſuam operatur,vt re euicta, quis poſſit directo agere contra authorem authoris ſui.*

§.Si pro euictione. Iſte eſt ſubtilis§.& ſi bñ aduertatis, loqtur qñ res,quā emi,nō euincitᷣ
à me,ſed ab eo,cui ɔceſſi,& dr̃ ꝙ ex hoc hēo regreſſum ɔ̃ vēdito-
a rem meum.¶Quæro,vtrum ille q hēt rē a à me,debeat denuncia-
b re mihi,& ego authori meo?Et dicit gl.ꝙ ſic.¶Secundò q̃ro b v-
1 trum † ſtatim cū res euincitᷣ ab eo q hēt cām à me,ego habeo re
greſſum ɔ̃ authorem meum, an debeam expectare ꝙ prius ɔdē-
ner ei,q hēt cām à me, & ſoluam ſibi.Gl.in hoc dubitat. Veritas
eſt,ꝙ qñq; ego trāſfero rē in alium nō ſimpl'r, ſed in ea mihi ali-
qd iuris reſeruo,vt puta ſi ɔcedo in dotē, vl' in emphyteuſim vel
in feudum,tunc eo ipſo,ꝙ euincitur,ab eo,q hēt cām à me, illud
ius,qd mihi reſeruaui perimitur,& ſtipl'o de euictione ɔmittitur,
& hoc eſt,ꝙ hic dr̃,ꝙ mulier efficiatur indotata,& ſic mihi hr̃e ñ
licet.Si verò ego vendidi ſimpl'r,& mihi ipſi nō reſeruaui aliquod
ius in re,tunc licet euincatur ab eo q hēt cām à me,tñ adhuc mi-
hi nihil abeſt,iō eſt neceſſe ꝙ ɔdēner,& ſoluā ſibi, al's actionē de
euictione nō haberē,ſm regulā Iuliani poſitā in l.ſi ſeruus.§.j.ῑ.e.
Et idē dicēdū eēt ſi rē quā emi,dediſſem in ſolutū, & re euicta ab
eo,cui dedi,actio priſtina reſtitueretur in me ſm mām l.libera.C.
de ſen.& l.elegāter.in prin.ſ.de pig.ac.ſtatim.n.rē hr̃e nō licet.ga
2 in priſtinā oblōnē rcincido.arg.huius §.& l.ſeq. ¶†Quæro qd ſi
rē,quā emi,tibi donaui,& à te euincitur,& ita ꝙ tu nō hēs regreſ-
ſum ɔ̃ me,vtrū author meus teneatur in aliquo?Certè nō,ga rem
mihi hr̃e ñ licet pp donationē,nec pp euictionē. Ita determinat
gl.hic,& ꝓ hoc facit ῑ.de ver.ob.l.Iulianus.in fi.& ibi p Ia.de Are.
c & prædicta ſunt vera,c niſi in inſtr̃o donationis,vt fieri ſolet, fue-
rint ceſſæ oēs actiones ɔpetētes,& ɔpetituræ donatori occaſione
d ipſius rei,& donatariū d fecerit ꝓcuratorē in rem ſuam.l.ſi res.ῑ.
3 eo.quod eſt notādū.† ga ēt ſi dicta verba apponerentur in inſtr̃o
venditionis,non erit neceſſe ꝙ ille,qui emit à me denunciet mihi,
& ego authori meo,ſed ipſe poterit directo authori meo denun-
ciare d.l.ſi res.& dixi in l.Iulianus.in fi.ῑ.de verb.ob.

ADDITIONES.

a Alex.¶Rem. Vtrum ſingularis ſucceſſor emptoris,debeat,& poſſit denunciare litē primo venditori,an vero authori ſuo,vide quæ ῑ.ſequuntur,& Bal.in l.j.C.de rer. permut.

b Pariſ.¶Secundo quæro.Vide Ale.conſ.67.in 2.vol.

c Ale ¶Et prædicta ſunt vera.Vide Are.in contrarium in l.Iulianus,§ qui fundum,de ver. obliga.

Pom.¶Vide Ale.conſ.62.vol.2.

d Ale.¶Donatarium.Vide Bal.in l.per diuerſas,C.man.in l.j.in fi.C.de iure do.& Barto.in d.l.per diuerſas,in vlt col.& bar.in l.j.C.de rer.permu.bal.in l.j.in fi.C.de iure dot.

LEX XXV.

a Si ſeruum. aHæc lex legitur in gl.duob.mo.Primò,qñ ſeruus nullo modo fuit traditus emptori. Scdò
qñ nō fuit traditus de iure.¶Quærit gl.qd ſi emptori meo nō fui
ɔdēnatus,nec poſſum ɔdemnari,ga vendidi hoc pacto,vt non te-
near de euictione.Certè dicit gl.ꝙ tunc ɔ̃ vēditorē meum haberē
regreſſum.Quod dic,vt dixi ſ.eo.l.ſi pro re.§.ſi pro euictione.

ADDITIO.

a Ale.¶Si ſeruum.Per iſtum tex.vide quod decidit in materia bal.in l.libera,in ver.ſed nū quid.C.de ſent.& interlo.om.iud.

LEX XXXIIII.

Si mancipium.

1 *Fideiuſſor vel pignorum poſſeſſor quando conuenitur, procedit iudicium excuſſione non facta,ſi non apponatur.*

2 *Præpoſterationis vnius iudicij ad aliud exceptio ſi nō apponatᷣ iudiciū tenet.*

§.Si communi. Op.ꝙ prius dēt agi rei vēdicatione vt ſ.fa.erc.l.j & ῑ.de exc.l.fundi.& l.fundum.Gl.ſoluit mirabiliter,ꝙ hic non fuit oppoſitum,qd terre mē
a ti.a Sil'e no.in l.2.C.cōi diui.qd ē no.† Ex quo apparet,ꝙ ſi agatur
1 ɔ̃ fideiuſſorem,vel pignorum poſſeſſorem,non facta diſcuſſione
2 contra principalem, ꝙ ſi iſta exceptio non opponatur, procedit
b & valet iudicium.† Et hæc b rl'a eſt hic,ꝙ ſi exceptio ꝓpoſterōnis
vnius iudicij ad aliud nō opponatur,ꝙ tenet iudicium,facit C.de
† appel.l.j.† Op.ꝙ euictione ptis non ɔmittitur ſtipl'o,vt l.ſi in ven
ditione.ſ.eo.Sol.dicit gl.ꝙ hic fuit dictum:tu dic,ꝙ hic euictione
partis,vſus totus incommodatur.Nam alteri ſocio totus adiudica
tus fuit:ibi verò ſecus.

ADDITIONES.

a Ale ¶Tene menti.Et de iſta j.gl.hic.vide q ſcripſi no.poſt Mod.in §.item ſi quis in fraudem.Inſt.de act.

b Pom.¶Et hæc.Vide Barb.conſ.28.vol.2.

† Clau.¶De appel.l.j.Et de veritate gl.hic,quæ vult,quod exceptio iſta diſcuſſionis ſit de apicib.iuris,vide Ale.l.ſi conſtante.ſol.ma.

LEX XXXVIII.

1 *Venditor cedit actiones pro re euicta contra authorem ſuum.*

2 *Emptori,quòd prodeſt,& non nocet venditori,facile impetratur.*

a In creditore. aNo.† ꝙ vēditor cogitᷣ cedere actiōes,quas
1 hēt ꝓ re vēdita ɔ̃ authorē ſuum.¶Scdò no.
2 † ꝙ illud qd ꝓdeſt,& nō nocet vēditori,impetratur de facili.

ADDITIO.

a Ale.¶In creditore.Et ſic no.ꝙ actiones venditoris nō tranſeunt in emptorē, ſecus in exceptionib.per Bar.in l.3.C.qd met.cau.& plene vide in l.ſi tertius De aqua plu.ar.De quo late per Bar.in l.2.in prin.ῑ.ſol.ma.& in l.ciuitas.ſi cer.pe.Ad hoc,vide quod notat Bal.etiam.ver.quæro nunquid.de execu.rei iu.Et vide quod no.Al.in l.j.in fin.C.de iudo.& vide in l.ſi rem.ῑ.eo.

LEX XXXIX.

1 *Euicta re per reſtitutionem non committitur ſtipl'o duplæ,ſed agitur ex empto.*

2 *Tenuta data die feriata iudicis officio,poteſt eodem tempore reſtitui.*

Minor. Re euicta per in integ.reſt.pōt agi ex empto euictio
1 ne.h.d.No.ꝙ re euicta † per reſtōnem,nō ɔmittitur
a ſtipl'o duplæ,ſed agitur ex empto.Scdò no.quādam gl.a ꝗ eſt hic,
2 quæ inducit iſtam legem in arg.† ꝙ ſi die feriata detur tenuta offi
cio iud.ꝙ eodem tempore dēt reſtitui præſtita ſatiſdatione,quod
† colligitur hic,ga iudicis officio res euincitur,& ita reſtituitur † a-
ctio de euictione: & ideo malitioſi aduocati faciunt quandoque
fieri ſequeſtrationes vltima die iuridica,vt ſic reuocatio peti po
ſtea non poſſit,durantib.feriis.De qua per Ia.de Are.ῑ.de no.ope.
nun.l.j.§.nunciatio.& ibi dixi.

ADDITIONES.

a Ale.Gl.An tenutā poſſit reuocari die feriata,dic ſecundum gl.ꝙ ſi data fuit die feriata poterit reuocari die feriata,ꝙ intellige verum,quando notorie conſtaret tenutam eſſe nullam Nam tunc cum in reuocatione non exigatur cāæ cognitio,poterit fieri die feriata.Secus vbi teneret tenuta rōne cāæ,vel alias quōcunque,vel ſi eſſet dubium,nam tunc non poſſet,cum debeat fieri cā cognita,ſi tamen reuocatio tenutæ fieret ſolum ꝑſtita ſatiſdatione,& hoc fieri poſſet,quia cum hoc non requirit cāæ cognitionem,poterit expediri die feriata.Hoc tene menti,ad intellectum huius gl.ſecundum Io. An.qui ita dicit in d.l.j.§ nunciatio.per ea,quæ ibi no.Bar.& Doc.Tu adde quæ dixi poſt Bar.in l. de vnoquoque,ῑ.de re iud.vbi allegaui iſtam glo.cum multis ſimilib. Et adde quod no.Mod.in l.Imperatores,§.fi.ῑ.de ap,& vnum tene menti,in reuocatione tenutæ ꝙ dicit Ang.ſe pluries practicaſſe in l.ſi finita,in prin.de dam.inf.per gl.ibi,in verbo, liber, in prin.ꝙ cum petitur reuocatio tenutæ,ꝙ poteſt obiici tenutam non reuocandam, ex eo,quia non intereſt tenutam reuocari,Ratio quia ſi data non tenet, deberet de nouo concedi & ad cautelam dicit petendam reuocationem eius,& confirmationem primæ; ſed ſecundum Io.in d.l.ſi finita.in prin.puto tutius,ꝙ tenuta ſit nulla, forte, quia data poſſeſſore nō citato,iuxta no.per Bar.in l.fi.C.de edi.ædi.Adr.col.poſt medium illius,in ver.Item extra gl.quæro non liget par.ſuper nullitate, ſi re vera eſt nulla; alias poſſet condemnari in expenſis,tanquam temerarie litigaſſet ſuper dicta nullitate. per l. eum qui temere,ſ.de iu.l.non ignorat.C.de fru.& litium expen.c.fi.extra de do.& contu.Sed potius inſtet petendo de nouo dari.Nam tunc ſi re vera debeat dari de nouo,& aduerſarius ſuccumbet condemnabitur in expenſis,ſi reſtituerit,l.ſi properandum,§.ſiue autē alterutra,C.de iud.vbi autem litigaſſet vtraque pars ſuper nullitate, & etiam ſuper de nouo dando ſimul,ꝙ contingat pronunciari tenutam fuiſſe nullam,deberet tamen de nouo dari,tunc,quia cum vtraque pars eſſet victrix,& victa,videretur vterque abſoluēdus ab expenſis per not.in l.generaliter,§.j.de reb.cre.Per.qd patet ꝙ cautius eſt non cōtendere ſuper nullitate,ſi re vera fuit nulla propter factum expenſatum. De quo vide per Mod.in §.quadrupli.Inſt.de act.& iſtam gl.etiam dicit notandam Bal.in l.ab executione,C.quorum appell.Et per iſtam gl.etiam no.Bar.in l.2.in 3 q.C de ſeru.ꝙ præceptū factum abſque ordine iudiciario,poteſt abſque cauſæ cognitione,& citatione reuocari Cui adde quæ ſcripſi in l.de vnoquoque,de re iud,& iſta ſing.gl. ſecundum Bal.in l.poſt ſententiam,C.de ſen.& interlo.om.iu.& per Bal.in l.j.C.de execu.rei iud. Et ita etiam hanc gl.alleg.Bal.pro ſin.in l.fi.C.de ſer.& dicit Bal.in l.j.in fi. C.de prohibi. ſequeſt.ꝙ ſequeſtratio poteſt fieri die feriata,& vide ꝙ no.dixit Bal.in l.j.C.de exec.rei iud. adde conſulta per Rom.conſ.320.

Pom.¶Vide Ro.conſ.155.Fel.in c.eccleſia ſan.Mariæ,ver.6.no.de conſt.& in c. ex parte,de teſt.Bar.conſ.61 vol.j.& Fel.c.cum olim.de re iu.Cum.conſ.146.col.j. Ale.conſ.vi ver.item ſi probatum eſt,vol.2.in l.j.§.nunciatio. ff. de no.ope.nun.& in l.ſi pacto quo pæna,col.j.vbi per Mod.C.de pac.Alexan.conſ.7,Rom.conſilio.220. Imo.conſilio.128. Card.conſ.96.Are.conſ.20.col.fi.Pan.in c.quia cleri.2.no.de iure patr.Fel.in c.nihil. de præſcr.gl.in c.tuarum,in glo.antepen.de priui.Are.in c.examinata,col.fi.de iu.vbi limitat iſtam glo.in tenuta data de facto,vt non poſſit reuocari,parte non citata.Barb.in c. conſultationib. de off.deleg.& Soc.conſ.266,in fi.

† Clau.¶Reſtituitur.Adde pro hac gl.caſum,quem dicit ſingularem Bal in c excommunicato.de reſcr.& vide Ale.in l.ſi pacto quo pœnam,in vl.no. C. de pac. & quod dicit Pan.poſt Inn.in c.nouit.de offi.dele.vide Claudium poſt Ale.in l.j. §. nunciatio. de ope.no.nun.

1 *Vendicans rem ſi ſuccumbat,an poſſit intentare publicianam, & quid in iudicio communi diuidundo.nu.2.*

3 *Libellus ſi cōcludat rem ad me pertinere iure dominij vel quaſi, & probo me præſcripſiſſe,an obtineam.*

4 *Dominia tria ſunt,directum,vtile,& quaſi dominium.*

§.Si

a §. Si seruus. [a]Qui succūbit ĩ rei vēdicatione, ñ ꝓhibeť publicianā intētare: & donec actio ad vēdicādū
1 supest, res euicta nō dř. h.d. Gl. hic † disputat, vtrū q succūbit ĩ rei
véd. possit ĩtētare publicianā? Veritas est ꝙ p̄t, p tex. h⁹ §. tñ hodie
ꝓponiť simul, & semel, qa dř ĩ libello, Peto rē ad me ptinētē iure
2 dñij, vel quasi. Nā p hoc ꝙ dř, quasi, ĩtētat publicianā. Sed † pridie
practicabā istā legē, ĩ quodā q egerat cōi diuidūdo, & succubue-
b rat, nā nō p̄t redire ad publicianā, ar. h⁹ §. ¶Op. de l. si mř.[b] §. eādē.
s̃. de exce. rei iud. & l. & an eadē. §. actiones. eo. ti. vbi d̄t, ꝙ oē ius
vbicūq; & qualrcūq;, vř in iudiciū deduci. Gl. hic d̄t, fateor ꝙ oē
3 ius. s. directi dñij, nō aūt vtilis, vt l. ꝯria. Iuxta hoc formo † qōnē.[c]
c Proposui ꝯ te libellū[d] dicēs rē ad me ptinere iure dñij, vl' quasi: ꝓ-
d baui me p̄scripsisse lógo tpe, vtrū sequi dēat ꝯdēnatio? Et vř ꝙ ñ:
Nā p̄scriptione ñ q̄riť dñiū directū, vt C. de bo. ma. aut. nisi. & ibi
no. sed vtile tm̃ q̄riť. Vtile aūt tūc nō vř ꝓposuisse ĩ iudicio, vt hic
ĩ gl. ergo &c. Itē nec publicianā hēo, quia nó ꝯpetit ei qui p̄scri-
pserat, vt l. j. s̃. de pub. ergo &c. Sol. gl. nřæ ĩ isto vocabulo, vtile do
4 miniū, equiuocauerūt. Nā † dētis scire ꝙ tria sunt dñia, directū, &
vtile & quasi dñiū qđ ꝯpetit ei, q hēt publicianā. Istud quasi dñiū
e gl. appellat vtile dñiū. Vñ gl. vult dicere, eꝙ q ĩtētat rei vēdicatio-
nē, deducit in iudiciū oē ius dñij directi, vel vtilis, ñ autē quasi dominij, cuius respū datur publiciana. Ita intelligitur glo. ista, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Si seruus. Quotuplex sit dñiū, vide Bar. in l. si quis vi, §. dña, de acq. pos. vbi etiam Pau. de Ca. alle. auth. si vero dñs, C. de hær. & vide Bal. in l. traditionibus C. de pac.
b Ale. ¶Si mater. Vide Barb. omnino in d. §. actiones.
c Paris. ¶Quæstionem. Vide in Bertach. in verbo, agere. circa medium.
d Ale. ¶Libellum. Et adde Inn. in c. ad aures, de præsc. vbi vtilis vendicatio datur ei qui præscripsit, excepto quam contra verum dominum. Et ad hoc addē Bar. in l. j. C. de vsufru. & Bald. in l. per hanc post gl de tempo. appe.
e Poma. ¶Vult dicere. Vide Pan. in c. cæterum, de iud.

LEX XLI.

Si ei, cui vendidi.

1 *Successio habet vim solutionis, & exactionis factæ in iudicio.*

§. Si is, qui. Cū emptor vēditori, vel véditor emptori succedit, re euicta ꝯ authorē vēditoris potest hēri re-
1 gressus, & successio loco sol'onis hř. h.d. ¶No. ꝙ successio † habet
vim sol'onis, & exactionis factæ in iudicio. Quod dic plenè, vt in
l. Vranius. j̃. de fideius. & l. si is qui pro emptore. j̃. de vsuc.

LEX LI.

a Si per imprudētiā [a]Gl. ĩtelligit istā legē, qñ emptor p̄buit cām istius iniustitiæ: al's de eui
ctione posset agere. Sed ꝯriū vř tenere gl. in l. exceptione. j̃. de fi-
deius. dū dicit, maximè Ia. de Are. vř tenere istā glo. p l. ij. §. solet. s̃.
de hær. vē. & Cy. refert, & tractat in l. emptor. C. eo. ĩ vlt. q. Sed mi-
hi displicet ista gl. qa est ꝯ casum istius principij. Qūo. n. emptor
b p̄t p̄stare cām ignorātiæ[b] iudicis de qua hic loq̄ť? Quā. n. culpā hēt
c emptor, si iudex malè studuit? Dico ergo bř[c], ꝙ ĩ casu legis nřæ,
qñ res euinciť p ignorātiā, vl' culpā, vl' dolū iudicis respectu ven-
ditoris, res videť deperdita casu fortuito, & iō piculū est emptoris. Et ex hoc apparet rñsum ad l. ij. §. solet. s̃. de hær. ven. qa ibi nō
spectat piculū casus fortuiti ad venditorem, iō iniustitia, seu imperitia iudicis sibi non nocet: nisi fuerit in culpa. Hoc plene examinaui in d. l. exceptione. j̃. de fideius. ver. ij. quæro. dicitur hic.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Si per imprudentiam. Vide Bar. in d. l. exceptione.
Clau. ¶Et ad limitationem huius l. vide Ale. in l. stipulatio ista, de verb. ob.
b Ale. ¶Ignorantiæ. Limita hoc, nisi venditor fuisset præsens in iudicio, quo casu ipse debuisset appellare, secundum gl. no. in l. emptor. C. eo.
Pom. ¶Vide Ang. consi. 176.
c Paris. ¶Dico ergo breuiter. Vide Ale. in l. stipulatio ista, in pri. col. vlt. de verb. ob.

LEX LV.

1 *Bannitus & condemnatus de falso, an possit conficere instrumentum.*

1 Si ideo. [a]Iste tex. est in ar. ad qōnē, † Aliqs est bānitus, & cō-
a dēnatus de falso, vtrū ꝓhibeatur cōficere instrumē
b tū? lex hæc facit, ꝙ non. Magis. n. videť cōdemnari p contumaciā[b]
q̄ ꝙ perfecerit falsum. Facit ad hoc quod not. C. de modo mul. l. j.
Et de hoc dixi in l. infamē. j̃. de pub. iud. & in l. iij. ad le. Iuliam.
repe. Gl. ponit hic aliquas q. vide eam.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Si iō. Et ad intellectū huius l. vide Bar. in l. si superatus, de pig. & hic adde Bald. in addi. Spe. de instr. edi. & facit quod no. Bar. in l. cum filius. de verb. ob. & no. Bart. in auth. iubemus, ad fi. C. de iudic. & iō si ondereť bannū fuisse latum pp falsas allegationes & probationes, & falsam cām, impediret executionē bāni secūdū Ang. & Im. in §. duo fratres. sed Bal. in l. in exercendis, C. de fid. instr. tenet cōtra Bar. ꝙ bānitus priuetur officio tabellionatus, adde Bar. in l. Papinianus, §. meminisse. & qđ habetur in l. qui repudiātis. de inof. test. & quod no. And. & Io. de Imo. in l. inter stipulātē. j̃. de verb. ob. & Bal. in l. transigere, in ver. eum op C. de transa. Facit ad no. in l. absentē, & quòd ibi dixi, de pœnis. & Bar. in l. j. §. fi. in fi. s̃. si quis ius dicen. non obtem. & Bald. in l. vinum. si certū pet. Bar. in l. omnes, §. j. j̃. de re mil. Bal. in l. fi. C. de cri. stellio. in l. & ita demum, C. de procu. in l. j. C. de confes. Adde vt per Pau. de Cast. consi. 223.
Paris. ¶De intellectu huius l. vide Ale. in repeti. l. sæpe, de re iud. late Fel. in c. cum Berto. de re iudi. Declara, vt per Barb. in c. fi. de emp. & ven. Adde Ang. & Imo. in l. ex duob. ris, ff. de duob. re. Ale. consi. 4. col. j. vol. 3.

b Pom. ¶Contumaciam. Vide Fel. in c. cum Berth. de re iud. & in c. ex literis. de const. vt de Bal. in l. in exercendis. C. de fi. inst. Ale. in l. sæpe. de re iud. Bar. consi. 109. & consi. 113. Barb. consi. 3. vol. 5.

LEX LVI.

1 *Pœna an possit ascendere in infinitum.*

Si dictum. Op. ꝙ nō posset transcēdere interesse vltra duplū. C. de sent. q̄ ꝓ eo ꝙ interest. l. j. & s̃. de act.
emp. l. Titius. cū simi. Sol. illæ leges loquunť de interesse singulari
qđ nō p̄t excedere duplū interesse cōis, sed hic q̄tū sit interesse, est
1 taxatū p ꝯhentes. ¶Sed op. † ꝙ pœna possit ascēdere in infinitū
vt Inst. de inuti. stip. §. alteri. Gl. sol. & dicit hic, & in multis aliis locis, ꝙ aut ꝓmittiť pœna p noīa multiplicatiua, vt puta duplū, triplum, &c. & tūc ñ pōt excedere quadruplū, vt Inst. de act. §. quadrupli. Aut nō aponiť p noīa multiplicatiua, & tūc si apponatur
facto potest ascendere quantū volunt. & istam opi. tenet Dy. Iac.
de Are. & Pet. contra. vt no. in l. j. C. de sen. quæ pro eo quod interest, & per Cy. ibi in q. viij. Sed ego teneo opi. Dyn. in l. stipulatio
ista. §. alteri. j̃. de verb. oblig.

1 *Stipulatio de euictione committitur cum quid compromittitur ex forma statuti non autem cum quis sponte sua in non suum iudicem consensit.*

a §. Si compromisero. [a]No. tex. [b]ibi, nulla enim ne-
b cessitate cogente, id feci.
1 Ex qua lřa † habeo, ꝙ si qs cogiť ꝯpromittere ex forma statuti, ꝙ
† stipl'o de euictiōe ꝯmittetur, quia illud fecit necessitate cogente.
c † Itē ex hoc hēs,[c] ꝙ si aliqs spōte sua nō cōpromiserit, sed iurisdi-
d ctionē iudicis ꝓrogauerit, vel in iudicē[d] nō suū cōsensit, quod nō
committitur stipulatio: quia nulla necessitate cogente id fecerit.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Si compromisero. Istum tex. limita nisi fuerit factum cōpromissum in venditorē, vt no. voluit Spe. in tit. de arb. §. pōt. ver. sed pone doc. in fi. de emp. & ven. & vide Bart. in l. manifeste. s̃. de iureiu. qui extendit istum tex. ad iuramētum. Item limita istum §. ni si promissum fuisset de euictione ꝙ quacunque ratione, vel causa res euinceretur, vt not. gl. in l. cum pœna. s̃. de arbi. & no. Bal. & Imo. in l. si domus. §. j. de leg. j. in prin. Item limita istum §. nisi compromissum fuisset in arbitrum electum, ex necessitate imposita per legem, vel statutum, secundum Bal. post Bar. in l. fi. C. de iud. & Bart. hic, & omnino Bald. in l. j. C. de peri. & commo. rei ven. Item quid si ius esset dubium, an isto casu possit compromittere? vide no. Ant. in c. fi. de emp. & ven. & Bart. hic, sed de necessitate statuti sequitur cum grano salis. bal. in l. j. C. de peric. & comm. rei ven. per Ful. & Imo. in l. fi. de emp. & vend. Bald. in l. manifeste. s̃. de iureiu. qui extendit istum text. ad iuramentū, vt s̃. dictum est.
Paris. ¶Regulam huius §. limita non procedere. vbi factum esset compromissum in vēdōne, vide Ro. sin. 472. inci. emptor. Cre. sin. 31. Ale. in l. si domus. §. de euictione. de le. j. nunquid illud quod hic dicitur, hēat locū in delatione iuramenti, vide Cre. ꝙ sic sing. 116. Quod autē si in cōpromisso necessario, vide Fel. in c. quamuis. extra. de re iud. & in c. fi. eo. ti. & Barb. in c. fi. extra, de emp. & ven. & vocari debet venditor ad compromittēdum. Item limita istud nō ꝓcedere, qñ ille, qui cōpromisit, & succubuit esset paratus assumere in se onus probandi, ꝙ iuste succubuit. Ita singulariter Raph. Cu. in l. si domus. §. de euictione. ff. de leg. j. & alij Mod. & Ale. ad fi. & Barb. in c. fi. extra. de emp. & vend. Ale. in d. §. de euict. qui ponit quatuor limitationes in j. col. An autem regula ista procedat, & si sit promissum de euictione qūocunque sequereť, vide Ale. cons. 4. in 3. vol. in j. col. & vide Are. de hoc dicto præcedenti, & quibusdam aliis in l. ex duob. la ij. de duob. re. & l. fi. C. de in integ. rest. & ibi etiam quod non procederet, quando fieret compromissum ex necessitate statuti, Bar. in l. manifeste. s̃. de iureiur.
b Pom. ¶No. tex. Vide Ale. in l. si vnus. de pac. Cre. sin. 30. & cons. 114. Orian. in trac. de arb. q. vij. & q. 35. Ale. cons. 4. vol. 3. & in l. j. C. de peri. & com. rei ven. Barb. consi. 39. Are. in l. cum hæreditas. ff. ad Treb. pan. consi. 69. in j. vol. Fel. in c. quæ in ecclesiarum. de consti. Are. cons. 15. Fel. in c. quamuis. de re iu. Ale. in l. si domus. §. de euic. de le. j.
† Clau. ¶Cogente. Item istum §. limita, vt non procedat in eo, qui tenetur tantum de lata culpa, quia iste pōt cōpromittere, nec tenetur ex hoc Bar. in l. cum hæreditas, p illū tex. j̃. ad Senatus. Tre. dicit. n. ꝙ compromittere non est lata culpa. Are. cons. 28.
c Ale. ¶Habes. Vt per bal. in l. liberta. C. de sen. & inter. om. iud. & vñr etiā istum tex. doc. intelligere in l. de qua re. §. fi. s̃. de iu. ꝙ licet aliquis non debuerit compromittere, puta quia acceperit insolutum bona debitoris, per istum tex. si, tamē condemnatus fuerit soluere centum alteri creditori, huius debitoris agenti, & soluerit ꝙ tñ ex quo solo ꝓfuit debitori poterit cōtra eum agi neg. ge. non obstāte dispositione huius §. quod no.
d Ale. ¶In iudicē. Idem dicit Pau. de Leaz. in c. si venditori. de emp. & ven. Et ad ista omnia hic no. vide An. & Imo. in d. l. ex duob. reis stipulandi, de duob. reis.

1 *Venditor si non inuenitur, cui possit denunciari quod faciendum.*

a Si præsente. [a]No. hūc casum ꝓ his † q ꝓcurāt ne denun-
1 ciari possit, & iō faciūt fieri ꝙ emptor vadat
ad domum vēditoris, & si dicať, nō ē, q̄ratur vbi ē, & si dicatur, ne
scimus, fac scribere hoc ꝙ videatur requisitus corā vicinis, vt ibi.

ADDITIO.

a Alex. ¶Si præsente. Intellige hoc sin. vt dicit no. Bar. in l. de pupillo, §. si quis ipsi prætori. de no ope. nū. Quod no. ad intellectum huius §. maxime, ibi, sed si nihil venditorem. tñ Ang. ibi tenet contra Bar. vide quod ibi dixi. Et ad istum tex. cum ibi not. vide quę hñt in l. aut qui aliter, qđ vi, aut clam. in prin. & vide Bal. in l. libera. C. de sen. circa prin. Item istum tex. in fi. in ver. pupillo. limita, vt per Ang. in l. si ex legati. de ver. ob. in eo. §. solennis practica in denunciationib. quando aliquis occultat se, vt non citetur, adde Bart. & quod dixi in l. j. §. sed & Arist. ꝙ vi aut clam.
Pom. Vide Ale. in l. si ex legati. ff. de ver. obl.
Paris. ¶Circa istam materiam huius §. de denunciatione, quid operetur si emptor remittat emptori denunciationem, vide Ang. cons. 17. inci in facto proponitur. Alex. in l. non solum. §. morte. ff. de ope. no. nun. Item adde, ꝙ poterit nihilominus emptor agere ad interesse ꝓbādū, ꝙ vēdidit. & nō dedit si bonum ius in re vēdita. Bal singulariter in l. libera. C. de sen. & inter. om. iu. Ale. cōs. 434. vide Bar. in l. at qui natura, §. cū me abñte. ad fi. ff. de neg. negst. vbi ēt Bar. & gl. volunt, ꝙ agenti de euictione nō pōt imputari ꝙ nō opposuit exceptionem incompetētiæ iudicis, vel actoris, quia vbi clare constat de iustitia euincentis, nō ē necessaria denūciatio, secūdū Ale. in d. cons. 424. nec ē opus expectare. sententiā. Vide Ale. in l. stipulatio ista. §. si quis forte, de ver. ob. Vide multa per Fel. in c. cum Berth. in j col. extra. de re iu. Itē limita istā regulā nō ꝓcedere, qñ in instro vendi

tionis esset appositum, & promissum, quod venditor teneatur quocunque; & qualitercunque res euincatur, & vide Ale. cons. 40. i pri. in 4. vo. Item circa materiam denunciationis, vide omnino Fran. cons. 26. vbi ponit intellectum huius §. qualiter possit fieri pupillo. Item si hæreditas non sit adita, cui fieri debeat, & an si sint plures authores, possit & sufficiat fieri aliquibus, & an possit fieri per cognitam personam. Et an quo scienti sit denunciandum, maxime per minorem, & quo tempore fieri debeat, vide de his omnibus Are. in d. cons. 26. Item circa materiam huius §. vide omnino Cep. caut. 110. Barb. in c. fi. de emp. & ven. multa ponentem in materia denunciationis, vide Pa. cons. 38. vbi ponit, quomodo fienda sit denunciatio pupillo ignoranti, siue absenti, vel hæreditati iacenti, an vero requiratur trina protestatio vt sufficiat. vide Bald. in c. j. de mil. vas. qui contumax est. an autem emptori scienti teneatur denunciare venditor, & vide Bal. in c. j. si de feu. uas. ab aliq. interpe. fue. & ibi etiam ad fi. an, & quando si emptor non comparuit ad audiendam sententiam, possit agere de euictione contra venditorem. de quo vltimo vide etiam Cre. sin. 89. Item quod vbi ex iuramento teneatur sine interpellatione, vel denunciatione, venditor defendere, vide signanter Ale. in l. v. §. fi. ff. sol. mat. Barb. in c. fi. de emp. & ven. omnino Soc. in d. l. ij. §. fi. vbi & per eum & Ale. habes alias limitationes ad istam regulam. Item ad id, quod dictum est, quod si emptor assumit onus probandi vel ageret ex capite rei non traditæ, quod non obsit denunciationem non esse factam, vide Ale. consi. 434. Item in materia, quod non facta denunciatione non posset emptor agere, & de veritate eius quod dictum est, quomodo euincens omnino euincisset. qualiter intelligatur, & quædam alia, vide late per Deci. cons. 84. Item quod denunciatione non fit in cessionario nominis debitoris sui, qui egit contra debitorem, & succubuit nulla facta intimatione, vide Deci. consi. 12. & ibi etiam quod requiritur denunciatio, quando quis succubuit agendo, sicut si conueniatur. Item quomodo ius euincentis non noceat omissa denunciatione, vide Fel. in c. cum Berth. de re iud. in iiij. fallen. Sed Dec. in d. consi. 74. dicit, quod communis opinio est in contrarium.

LEX LVII.

a **Habere.** a No. quod dicitur esse in culpa ille, qui minus subtiliter perquirit de iure authoris sui. h. d. ¶ Opp. de l. stipulatio ista. §. sed quatenus. j. de ver. ob. sol. ibi tacuit controuersiam ille, qui promisit habere licere. de quo plene dic vt ibi.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Habere. Ad ea quæ tanguntur hic in gl. pen. vide Imo. post Bar. & Ang. in l. si insulam de ver. ob. in xj. fallen. regulæ affirmatiuæ.

LEX LVIII.

1 *Legatarius denunciat hæredi ante litem contestatam, emptor vero post.*

Hæres. Quando seruus legatur in genere, & traditur alienus, agetur ex testamento re euicta. h. d. Et intelligas, quod non est noua actio ex testamento per euictione, sicut est in contractu emptionis. Nam ibi venditor tradendo vacuam possessionem liberatur, ar. l. 2. & 3. s. de act. emp. ideo re euicta tenetur actione ex emp. de euictione quia euicta res est: sed in actione ex empto seruo legato in genere, debet rem dare, hoc est accipientis

a facere, quod cum non facit nunquam fuit liberatus actione ex testamento, a qua tenebatur: ideo adhuc tenetur actione ex testamento, vt det seruum. Sic in l. Iulia. in prin. j. de ver. ob. Quærit gl. † vtrum isto casu debet legatarius

1 denunciare hæredi? gl. dicit quod sic. Et hæc est differentia, quod debet legatarius denunciare ante litem contestatam, emptor vero post litem contestatam l. qui concubinam. §. si hæres. j. de leg. iij. hoc tenet Dy. & Cy. C. eo. l. emptor. vbi plene dixi.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Testamento. Adde optimum tex. in l. si domus. §. de euictio. & quod ibi Doc. de le. j.

LEX LIX.

a **Si res quam.** a No. istam legem ad ea, quæ dixi in l. si pro re. §. j. s. eo.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si res quam. Non est alibi, secundum Bald. in l. j. C. de rerum permu. & allegantur not. per Bart. in l. ij. ver. quæro testator legauit mihi. C. communia de leg. & circa hoc no. per gl. ij. vide Imo. in l. si domus. §. j. de leg. j. Et hanc l. reputat etiam sing. Imo. in l. Iulianus. §. j. j. de ver. ob.

LEX LXII.

1 *Verba, quæ in instrumentis apponuntur, quod facit procuratorem in rem suam, quid operentur.*

1 **Si rem.** No. istam legem, quia scis quod si euincatur res a secundo emptore, quod secundus denunciat primo. † & ideo in instrumentis apponi-

a tur quod facit procuratorem in rem suam, &c. Nam tunc secundus emptor a non habet necesse denunciare primo venditori, per hanc legem.

ADDITIO.

Ale. ¶ Secundus emptor. Vide in l. si pro re. s. e. per Bal. & Bar. in l. j. in fi. C. de iu. do.

LEX LXIII.

Herennius Modestinus.

1 *Emptor victus cogitur appellare.*

a **§. Caia.** a Vos habetis hic gl. contrarias, primo quæro † vtrum emptor victus cogatur appellare? Gl. vlt. distinguit hic, & bene, ex qua collige, quod aut constat quod habebat bonam causam, aut habebat malam, aut dubitatur. Primo casu tenetur appellare. secundo & tertio non.

b Sed glo. ij. istius §. dicit contrarium, & male fuit. n. additio. b Et ita

c dicebat Rich. Mal. c Mar. Sil. & Iac. Bu. ¶ No. etiam ex ista gl. quod sententia præsumitur iuste lata.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Caia. ¶ No. quod præsumitur pro sententia. Item quod præsumatur pro iudice, quod bene fecerit vel minus male, vbi non nisi fecisse male potuit. Bal. in l. non aliter. ff. de ado. item an idem sit in delegato, quod pendente appellatione, vide Are. in l. j. C. si aduer. cre. Item istud procedit etiam in aliis, quæ sunt voluntariæ iurisdictionis, vide Ale. cons. 80. vol. v. item præsumitur etiam pro laudo arbitrorum, vide Com. consi. 19. inci. quidam nobilis vir. in j. col. Vide in Berta. in verbo, laudum. Et quod præsumatur pro sententia, & pro principe, vide Com. consi. 67. & ibi etiam de l. coni. item quod sicut præsumitur pro sententia ita etiam præsumatur pro laudo arbitri & arbitratoris, vide Io. de Ana. consi. 50. Et quod laudum præsumatur æquum ex persona arbitratoris, vide Com. consi. 136. inci. visis instris. ad fi. Vide etiam ad hoc quod præsumatur pro sententia, Ale. consi. 21. in 2. vo. Item quomodo præsumatur pro sententia, & quod aliud possit dici in laudo arbitratoris, et cum accedat contractui magis, quam sententiæ, vide no. Ant. consi. 24. vbi etiam dicit quod quando fertur contra absentem, vel quando fertur pendente appellatione, non præsumitur. Quod autem præsumatur pro laudo sicut pro sententia in his quæ respiciunt solennitatem etiam pendente appellatione, vel nullitate. vide Ant. consi. 32. post prin. item & quomodo præsumatur pro sententia antequam transiuerit in rem iudicatam, & quomodo post, & an præsumatur pro processu vide late Fely. post alios in c. quam contra falsam, de prob. & ibi multa postquam sententia transiit in rem iudicatam, & quid postea in decursu, quid de laudo arbitri, & late per eum in materia, qui multa alia ponit. Et vide in repert. in verbo, præsumptio. de sententia & laudo quod præsumatur pro eis.

Ale. ¶ Caia. Ad istum tex. in prin. & vide Bal. in l. emptor, C. eo. & Imo. in c. fi. de emp. & ven. & ibi iste tex. reputatur sin. cum gl. secundum Imo. in l. quæsitum, de re iud. quod appellatio tollit præsumptionem sententiæ, &c. & vtrum emphyteuta victus cogatur appellare per Gui. de Suza. in l. inuitus, & ibi Bart. C. de procu. Sed quid si venditor est præsens in iudicio quando emptor per iniuriam condemnatur, dic quod ipse venditor tenetur appellare secundum gl. in l. emptor, C. eo. per istum tex. Et de materia vide Imo. & latius Io. An. in c. non iuste. de procu. & Inst. de act. §. actionum, & Bart. in l. si procurator. §. ignorantes, ff. mand. adde Bald. in l. si pro ea, C. mand. in ver. item no. quod in dubio non tenetur appellare, tenet Pau. de Leaz. in c. si venditori, de emp. & ven. Allegat istam gl. vide per alios maxime Imp. & iste text. cum glo. reputatur sin. secundum Imo. in l. quæsitum. de re iud. quod appellatio tollit præsumptionem sententiæ, secus pendente restitutione, vel causa nullitatis, quia tunc præsumitur pro sententia, vt habetur not. post Barto. in l. j. C. quando prouo. Adde per Ang. consi. 176. cum præcedenti.

b Ale. ¶ Additio. No. quod præsumitur pro sententia confirmante secundum Bal. per illum text in auth. si quis, C. de epi. aud. in fi. & dixi Bald. in l. inuitus, C. de proc. licet pro sententia præsumatur, tamen potest dominus probare dolum, & culpam contra procuratorem. contra quem est lata sententia. & etiam instantia sententiæ. Et an ita præsumatur pro sententia, quod appellanti incumbit onus probandi, vide in l. hi qui ad ciuilia, C. de appe. Et quantum operetur hæc præsumptio pro sententia. vide sin. Bart. in l. constitutiones. de appe. & præsumitur iudicem suum officium recte exercuisse, c. præsentia, de renuncia. c. cum inter. de re iud. c. bonæ memoriæ, de ele. & not. glo. in c. quoniam contra. de prob. Et adde etiam, quod præsumitur pro notario, not. in l. quoties, in princ. ff. de hær. insti. Item adde quod præsumitur pro declaratorio, dicit Spec. in tit. de emp. & vend. §. nunc videndum, ver. hoc. quoque.

c Pom. ¶ Rich Mal. Quod sententia præsumitur iuste lata. circa istud not. vide Lanfran. de Oria. in repe. c. quoniam contra. de proba. Ale. consi. 139. in 2. vol. Fel in d. c. quoniam contra. de proba. Bart. consi. 28. j. vol. & consi. 47. in j. vol. Ro. consi. 334. ad fi. & Ana. cons. 50. & Ale. consi. 119. volum. ij. vbi ponit quid in sententia arbitratoris, & consi. 124. eo. volum. ij. vbi ponit de sententia maxime quando esset lapsum tempus x. anno. & cons. 124. eo. volum. vbi ponit quid in sententia arbitratoris a qua fuit reclamatum. & Bald. consi. 244. in ij. parte.

LEX LXV.

1 *Rei duo dicuntur licet plures teneantur insolidum ex natura rei in obligationem deductæ, nec habent beneficium duorum reorum.*

1 **Rem hæreditariam.** Ex hac l. not. † quod licet plures teneantur insolidum ex natura rei in obligationem deductæ, quia est indiuidua de ipsius natura, vel quo ad solutionem quod tamen non dicuntur duo rei: nec inter eos est locus beneficiis duorum reorum, facit j. de ver. ob. l. ij. §. si tamen hominem. dixi in materia de duob. re. cum tractaui qualiter constituantur duo rei.

LEX LXVI.

1 *Hypothecaria auocat nudam possessionem.*

Conclusio libelli in hypothecaria.

2 *Emptor quo ad denunciationem venditoris non tenetur intentare actionem quæ sibi suo nomine non competit*

1 **Si cum venditor.** † Not. quod hypothecaria auocat nudam possessionem. Et ex hoc ita debet concludi in libello in hypothecaria. Quare peto possessorem condemnari ad tradendum rem possidendam in causam dicti pignoris, donec soluatur mihi. quod plene examinaui in l. rem alienam. s. de pig. act. ¶ Secundo no. a † quod emptor ad de-

a

2 nunciationem venditoris non cogitur intentare actionem quæ sibi suo nomine non competit.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Secundo no. Et per istum tex. dicit Cy. & Bald. in l. si. C. de reb. alie. non alien. quod si quis prohiberetur acquirere rem, poterit tamen in pignus accipere.

LEX LXIX.

a **Qui libertatis.** a No. quod quando quis exprimit certam causam ex qua non vult teneri de euictione, quod ex ea non teneatur etiam ad pretij restitutionem.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Qui libertatis. Vide Bal. in l. j. in 2. q. C. de peri. & com. rei vend.

a **§. Seruus.** a Allegant quidam istum §. vbi duo propter vnum, ibi vnum tantum, quod colligitur isto modo. Ille qui debet reddere rationes, ideo eas reddit, vt soluat reliqua, & sic sunt duo propter vnum. s. propter solutionem reliquorum ergo vnum tantum istorum exprimitur, sufficit.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Seruus. Adde Cy. & Doc. in l. cum seruus. per istum tex. de condi. & demo.

LEX LXXIIII.

Si plus, vel minus.

1 *Factum iudicis, censetur factum partis.*

2 *Vendere, & fingi vendere diuersa.*

1 **§. Mota.** Not. † quod factum iudicis censetur factum partis. ¶ Secundo

2 not. † quod aliud est, quando quis vendit, aliud quando fingitur. Nam isto secundo casu non tenetur ad totale interesse

De excep.

De excep. rei vendi. & traditæ. Rubrica.
LEX PRIMA.

1 *Procurator an possit & vendere & habere fidem de pretio.*

Marcellus scribit.

1 §. Si quis. Iste §. facit ad quæstionem quod † procurator possit vendere & habere fidem de pretio. Ad quod facit s. de instito. l. cuicunque. §. non tamen. ver. item si institor. & l. à diuo Pio. §. j. j. de re iud. & l. si procurat. de iu. fisc. & habes no. in l. inciuile. C. de rei vendi.

LIBER XXII.

a De vsuris.a Rubrica

ADDITIO.

a Poma. ¶ De vsuris. Vide Alex. consi. j.

LEX PRIMA.

1 *Contractus locus inspicitur circa ea, quæ veniunt ex consuetudine.*

2 *Solutionis locus inspicitur circa ea, quæ veniunt propter morã adhibitam circa ea, quæ veniunt in contractu.*

Cum in iudicio. Op. & vr. quod dêat inspici in istis accessionib. consuetudo loci vbi petatur, seu vbi solui dêat. l. vinũ. s. si cer. pe. & s. de triti. l. in hac. Sol. intellige hic dũ dr, vbi contractũ est, hoc ẽ vbi actũ vr, vt soluatur. l. contraxisse. j. de act. & obli. Contra hoc vr s. tit. 2. l. si fundus. vbi inspicitur locus contractus, hoc est, vbi verba contractus proferuntur, nõ vbi solutio dêt fieri. Sol. quędã sunt, † quæ veniunt ex

1 consuetudine eo ipso, quod contractus est celebratus, & tunc inspicimus locũ celebrati contractus, vt l. contraria. Quædã † veniunt pp morã adhibi

2 tã circa ea, quę veniunt in cõtractu, & tunc inspicimus locũ, vbi fieri dêt sol'o, quia ibi committitur mora. & de pdictis plenè dixi in l. cũctos populos. C. de sum. tri. & fi. cath. Quod facit ad qõnẽ, quã habui de facto, quidã pmisit pecuniã alicui dandã Perusij, & alibi fuit contractũ. Mõ Perusij est statutũ quod pœna adiecta quantitati nõ exigatur. Dicebat, quod nõ obstabat statutũ, quin dêat peti quãtitas pdicta, quia inspicimus locũ contractus. ego dicebã contra, quia inspicimus locũ contractus in his quę veniunt ex nã contractus, vt l. si fundus, s. ti. 2. sed in iis, quæ veniunt ex mora, inspicimus locum, vbi mora committitur, vt hic.

a §. Socius. aOp. quod futuri tpis tractus spectat ad iudicẽ. vt l. j. C. de sent. quę sine cer. quã. Gl. hic dat duas sol. Breuiter tex. soluit hoc. Nam hic erat in ptãte actoris facere, ne in futurum debeatur, exigẽdo sortẽ, in l. contraria secus, merito ibi tractus futuri tpis spectat ad iudicẽ. Sic ẽt soluitur contrarium in l. harum. & l. egi. s. si ser. vend. Sic intelligitur C. de fideic. l. j. & C. de pscri. xxx. ann. l. malè agitur. In quib. si aliqd debetur annuum, possum petere, vt condẽneris pro pñti tempore, & tunc ẽt pro futuro. Dixi plenè in l. j. de sent. quæ sine cer. quan.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Socius. Adde Bar. in l. vbi aũt non apparet. §. pe. j. de ver. ob. Idem dicas in decreto iudicis, ad quem non spectat tractus futuri temporis, immo non valet, est tex. no. in l. item eorum. §. sed si ita. s. quòd cuiusque vni. no.
Pom. ¶ Vide Pan. consi. 18. inci. in causa. Fel. in c. cæterum. de rescrip.

1 *Pœnæ habetur ratio in quam incidit ille, qui pretium rei venditæ recipere debeat. & non recepit ab emptore.*

1 §. Papinianus. Querit gl. quid † si debitor, cui debebatur pecunia pro pretio rei venditæ, promiserat alteri pœnã, si pecuniam non daret, in quam pęnam incidat, quia soluere non potuit eo, quia sibi solutum non fuit, an istius pœnæ hẽbitur rõ? Certè ista quæstio nõ benè adaptatur ad tex. quia tex. loquitur in actionib. stricti iuris, qõ verò ista formatur in actionib. bonæ fidei, tñ gl. rñdet, & dicit, quod istius pœnæ habebitur rõ, vt l. iusiurandum à debitore. s. de iureiur. Cum enim in ius non veniat ratio interesse intrinseci habetur ratio interesse extrinseci.

LEX III.

1 *Reus non tenetur de fructibus percipiendis, si mora non præcedit intra tempus quod datur iudicatis.*

2 *Actio personalis quæ competit legatario, habet instar bonæ fidei.*

3 *Stricti iuris in actionib. quis tenetur de fructib. percipiendis post lit. contestatã. Titulus excusat conuentum rei vendicatione à percipiendis, secus in conuento propria obligatione.*

4 *Actione psonali vbi petitur certa spẽs, reus hẽt quadrimestre tps ad soluendum.*

5 *Reus an excusetur à mora ratione partis, quæ indebitè petitur.*

a 1 In fideicõmissi. aSi mora † nõ pcedit, reus non tenetur de fructibus percipiendis intra tẽpus, quod datur iudicatis, secus si mora iudicis præcessisset. h. d. Primò ponit rescripium Imperatoris. Secundò illud interpretatur. Tertiò illud extendit. Secunda ibi, quod decretum. Tertia ibi, in his quoque. ¶ No. ex hac l. quod dixi in summario, Scdò no. quod non pòt facile euenire, vt perueniatur ad iudicium mora nõ pcedẽte.

b Tertiò no. qñque illud euenire, ¶ Venio ad gl. b & anteq̃ formem contraria, reuoco in dubium intellm nostræ legis, de qbus fructib. hic loqũr gl. mag. dt, quod primò loquitur de pcipiendis, & non de pceptis indistĩctè: tñ quia nõ dẽt remanere in lucro, iõ rñdet in tex. Alij dñt, quod hic loqũr in fructib. pceptis. Et istorũ opi. tãgitur in prin. magnæ gl. Et pro eis facit, quia hñs hẽt titulũ, & sic titulus excusat à pcipiẽdis. qd nõ est verũ. quia dñiũ recta via trãsit in legatariũ. Præte

2 rea posito quod dñiũ nõ trãsit, saltẽ dẽtur fundus legatario † actiõe psonali, quę hẽt instar bonæ fidei, & sic tenetur de pcipiẽdis ex tpe moræ: imo ẽt si esset stricti iuris, tenetur de pcipiẽdis post lit. cõte. l. cum

3 fundus. s. si cer. pet. & s. pxi. l. Et illud † quod dr, quod titulus excusat à pcipiendis, est verũ in eo, quod conuenitur rei vẽdicatione: secus in eo quod conuenitur, ppria obl'one, vt hic. ¶ Hoc pmisso opp. & ista oppositio tãgitur in j. gl. & vr quod intra tps quadrimestre nõ teneatur de fructib. l. fi. C. de vsur. rei iudi. Sol. ibi loqũr in vsuris. hic verò in fructib. ¶ Secũdò op. Institu. de offi. iud. §. j. Sol. ibi loqũr, qñ agitur actione in rẽ, in qua quadrimestre tps nõ est cõstitutũ: hic verò agebatur actiõe

c psonali ex testõ. ¶ No. ergo casũ c quod vbi certa † spẽs petitur actiõe

4 personali, reus hẽt quadrimestre tps, licet gl. innuat contrariũ in l. si cũ exceptione. §. quatenus. & ibi dixi s. quod metus cã. ¶ Vltimò gl. hĩ tractat mãm fructuũ. Br. si loqueris de legato, vr fideicõmisso rei singularis, dic plenè vt p doc. C. de vsuris & fruc. leg. l. j. Si verò de vsuris fideicõmissi vris, dic vt l. iubemus. C. ad treb. & l. in fideicõmis

d sariã. j. ad trebe. ¶ Vltimò d aduerte, quod hic vr casus † quod rõne ptis, quę

5 indebitè petitur, reus excusetur. adeo quod in toto videatur nõ ẽẽ in mora. Nã vides hic quod reus hñs opponebat, dicẽs Falcidiã iminere, & pp hoc dr in toto nõ esse in mora, sed contrariũ ẽ veritas, vt in l. quod solidũ. in pri. j. de leg. 2. & ibi dixi. & l. si quis cũ totũ. j. de excep. rei iud. & ibi per Pet. Nõ obst. hæc lex, quia dẽs scire, quia ista exceptio cũ dico Falcidiã nõ dẽri, pt ẽẽ, quod in totũ fideicõmissum absorbet, & nihil debebitur, vt l. j. §. hæc verba. j. si cui plus quã per l. Falcididiam.

ADDITIONES.

a Pom ¶ In fideicommissi. Vide ad istum tex. Pau. de Ca. & Ale. in l. quidam existimauerunt. s. si cer. pet.

b Ale. ¶ Gl. Ibi alij dicunt, titulus excusat à fructibus percipiendis, alle. tex. in l. fiscus. ff. de iur. fisc. quod titulus sentẽtiæ non excusat à fructib. melius probatur in l. j. C. de fi. instr. lib. 2. dic vt ibi no. tñ titulus sententiæ dat iustam causam litigandi, vt no. in l. gñaliter. §. j. C. de reb. cred. & gñaliter qñ quis possideret authore prætore, & est in mala fide, an excusetur a fructib. Vide Inn. c. cõsultationib. de iu. pat & Bal. in l. 2. C. de seru. ver. nũc de septimo puncto. & quod no. Bar. in l. Pomponius. §. si iussu. de acq. poss.

c Alex. ¶ Casum. In reali non habet locum quadrimestre, adde gl. Bar. & docto. in l. 2. in eo. j. C. de fruc. & lit. exp. & per gl. & Bar. latius in l. fi. C. de execu. rei iud.

d Poma. ¶ Vltimo. Vide Anch. consi. 235.

a §. Nonnunquam. aQñ quis rogatur restituere quod supererit ex hæreditate. Item qñ di

b latio gratuita fideicõmissarij b apponitur fructus veniunt in restitutionem. h. d.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Nonnunquam. Et vide Bar. in l. cum filio. circa lec. Iac. de Are. d. l. j. per cuius dicta ampliatur iste tex. & ibi vide per Io. de hoc. Plus dico quod gl. sing. secundum Io. in l. in fideicommissariam. §. fi. ad Treb. tenet quod in casu huius §. cum pollidius. hæres institutus nullam detrahit quartam, & istud pòt hic tollerari, quia testator non pòt hic cõmode prouidere filio aliter, alias aũt secus secundum Io. d. l. cum filio. Et adde no. p bar. in d. l. in fideicõmissariam. in prin. & in l. bailista. cum se. ad Treb. & in casu huius §. cum Pollidius. cum fi. no. detrahetur quarta, secundũ Cy. hic, & hoc sequitur no. bal. in l. post mortem. C. de fideic. quod no. fin. ad l. multi. ff. de lib. & posth. & quod non detrahatur quarta, tenet ẽt bal. in rub. C. de reuo. his quæ in frau. cred. in fi. & ibi etiam ponit aliũ fin. casum, in quo nõ detrahitur quarta. & bal. etiam in l. iubemus. C. ad Treb. hoc in reportatis antiquis.

b Pari. ¶ Gratuita fideic. Quia in isto casu non possit institutus detrahete aliq̃ Trebellianicam, vide Ias in l. post mortem. de fideicom. vide Ale. in l. cum filio. ff. de leg. j.
Poma. ¶ Pro ampliatione huius tex. vide in l. cum filio. ver. item venit vnum notabile. ff de vulgari. & in l. deducta, ad Treb. & in l. cum filio. de leg. j. & in l. in fideicommissariam. §. fi. in fi. j. ad Treb.

§. Si auro. In debito specierum non veniunt vsuræ, nisi p vẽditionẽ spẽs fuerũt in pecuniã redigendæ. h. d.

LEX IIII.

1 *Stipulatio rem dari, & rem tradi quando iunguntur simul hẽtur rõ fructuũ.*

2 *Verbũ dedit, appositum in cõtractu emptionis, & venditionis nihil importat.*

1 Si stipulatus. Licet † in stipl'one rem dari. & in stipl'one rẽ tradi, non veniant fructus, tñ si simul iungã

a tur fructuũ rõ hẽtur: sed si contractus venditionis pcessisset, fm illũ a in

2 dicatur. h. d. ¶ No. illud qd dixi in summario. no. tex. † mirabilẽ, quod licet in contractu emptionis, & venditionis dicatur, talis dedit, vendidit, & tradidit, quod illud verbum, dedit, nihil importat fm quod dixi in l. fi. s. de cdi. cau. da. ¶ Op. expressio eorũ quę tacitè insunt, nihil operatur, vt l. nõ rectè. C. de fideiu. & j. de le. j. l. 3. ergo ista adiectio, vacuam possessionẽ tradi, nihil deberet operari, cũ tacitè intelliga

b tur. Gl. dicit, quod illa regula b fallit hic. Tu dic, quod in stipl'one fundum dari,

ADDITIONES.

a Pari. ¶ Secundum illum. Quia verba intelliguntur, & declarantur secundum naturam actus, in quo apponuntur, vide Com, consi. 161. ver. ad secundum, seu in vers. pro quarto. Itẽ quõ pcedat regula, quod stipulatio regulatur scdm naturã actus, sup quo interponitur, vide Ias. late in l. cũ mota. C. de trãs. & alia quę hẽs ad bar. in l. 2. ad fi. C. d cõdi. ob cã.
Pom. ¶ Vide Imo. cõs. 102. & Ale. in l. miles. §. decem j. de re iu. vbi declarat hanc regulã qualiter stipulatio intelligatur secundum naturam præcedentis contractus.

b Alex. ¶ Regula. Ad regulam huius l. quod si stipulatio sequitur naturam actus, &c. Vide Are. in l. sciendum. ff. de ver. ob. & Ias. in rub. de ver. ob. Imo. consi. 102.

dari, nõ inest tacitè, vacuã possessionẽ tradi: qa posset dari sine traditione vacuæ possessionis. l. si fundũ. ꝟ. de fundo do. Vlt. ad mãm huius l. quaꝛr in stipulationib. fundũ dari, vel fundũ tradi veniant fructus, dicam ꝟ. e. l. videamus. §. si actionẽ. vbi gl. tangit.

LEX VI.

1 *Titulus inualidus quando confirmetur per præstationem postea secutam & quantum tempus requiratur.*
2 *Præstatione sola longi tpis quando quis possit agere, vt sibi in futurũ pstetur.*
3 *Titulum allegans, & illum probare intendens ex præstatione diuturna, quãdo possit in futurum agere, vt præstetur. nu. 7.*
4 *In seruitutibus realibus, vel personalibus, contra patientem, diuturna patientia titulum præsumere facit.*
5 *Diuisio præsumitur ex patientia longi temporis.*
6 *Lex, cum de in rem verso, an habeat locum in rustico, & muliere.*
8 *Præstatione ex vnica quando titulus præsumatur.*
9 *Rusticus si per decem annos & vltra, dedit mihi omni anno vnum par caponum, an possum agere quòd det in futurum. & nu. 14.*
10 *Fundi ius si volo probare me habere per fundum tuum, & probo me iuisse vsque ad medium, non probabitur seruitus super toto.*
11 *Iurisdictione in pbãda ex vsu, non pbabitur nisi circa ea, circa q̃ qs fuit vsus.*
12 *Vsurarũ ex pstatione facta lõgo tpe psumitur stipꝉo earũ. Itẽ stipulatio sortis.*
13 *Sententiam non facit præsumere nisi quatenus ex ea infertur necessario.*

a Cum de in rem verso. aEx diuturnã pstatione vsurarũ psumitꝛ ꝯcta obꝉo sup vsuris & sup sorte, vt quatenus lẽ necesse ad illã pstationẽ reducẽdã ĩportat pstãdi necessitatẽ. h. d. & diuidit ĩ duas partes. Scđa ibi Impator quoq;. In prima ponit, ꝙ ex diuturna pstatione vsurarũ psumitꝛ pmissio vsurarũ. In scđa, ꝙ ex diuturna pstatione vsurarũ psumitur pmissio sortis. ¶Op. ꝙ lꝫ vsuræ diu pstitæ fuerint, nõ tñ necessariò pstantur in futurum. Vñ vr̃ obstare C. de pac. l. si certis annis. Bꝛ hæc est vera solꝰo, qa ibi allegabatꝛ titulus inualidus, quẽ ꝯstabat inualidũ esse. s. pctm̃ nudũ, ꝙ nõ ꝯfirmatꝛ pstatione postea secuta: hic vero allegabatꝛ titulus validus, q psumitꝛ ex diuturna pstatione. ¶Scđo op. C. de vsur. l. creditor. & ꝟ. de ope. lib. l. operis. Sol. dñt qdã. ꝙ ibi pstitit minori tpe decẽnio. Tu dic ẽm gl. ꝙ ibi fundabat se solũ ex cursu tpis, tps aũt nõ est modus tollendæ, vel inducẽdę obꝉonis. l. obꝉonũ fere. §. placet. ꝟ. de ac. & obl. hic verò allegabatꝛ pmissio pcedẽs vestita. Et ad eãdẽ pbãdã ĩducebatꝛ pstatio lõgi tpis, ex qua pmissio vestita psumitꝛ. Ita loqꝛ hic. sic ḡ ẽm gl. hẽmus examinare tm̃ tres passus, primò. s. qñ pcedit titulus inualidus, vtrũ ꝯfirmetꝛ p pstationẽ postea subsecutam. Scđò qñ qs fundat intẽtionẽ suã ex solo cursu tpis, vtrũ ex hoc vincere possit. Tertiò qñ qs fundat intẽtionẽ suã ex titulo ltĩmo & habili, quẽ
1 vult probare ex præstatione diuturna, an hoc sufficiat? Rñd. ad pri
b mum† qñ præcedit titulus inhabilis vtrum ex sequenti pstatione ꝯfirmetꝛ. Et vr̃ ꝙ ñ, vt l. si certis annis. C. de pac. In ꝯriũ vr̃ casus C. de fideic. l. j. gl. hic, & ibi vr̃ dicere, ꝙ ibi est spãle fauore prestationis alimẽtorũ, vbi ꝯfirmatꝛ ex prestatione triennij. Cõtra hoc facit
c hęc lex e in fi. vbi loqꝛ in cã dotis q̃ ẽ digna pari fauore quo & alimentorum cã. l. cũ post §. gener. ꝟ. de iure dotium, & in l. si cui. de annuis legatis. Dicẽdũ ẽ ergo, ꝙ in l. j. C. de fideic. est spãle duplici fauore. s. alimentorũ, & vltimæ voluntatis. & ibi no. facit C. de tran
† sa. l. de alimentis. & s. de tran sa. l. cum hi. §. j. Et idẽ dicerẽ esse ĩ cã dotis si dos diceretur dẽri ex testõ perfecto: qa sufficit tunc pstatio vsurarum triũ annorũ ad ꝯfirmandã illã obꝉonẽ. Veruntñ, qa iste passus p hæc verba nõ est expeditus, vtrum seqnẽs præstatio cõfirmet titulũ inualidũ. sic dicas, ꝙ qñq; titulus est inualidus fauore præstantis, & tunc titulus ĩualidus ꝯfirmatꝛ p sequentẽ præstationẽ vt in auth. sed cum testõr. C. ad legẽ Fal. & C. si ma. fac. rat. hab. l. 2. & ꝟ. de iniusto test. leg. filio præterito facit s. de inof. test. l. pe. in fi. & l. fi. qđ intellige, si ille pstãs ẽ talis ꝯdõnis, ꝙ posset renunciare fa
d uori suo: alias secus, ar. l. doli mali exceptio. ꝟ. de nouat. Qñq; d p
† cedit titulus† inhabilis & inualidus odio eius, cui prestatꝛ, & tunc idẽ: qa titulus inhabilis ꝯfirmatꝛ per sequẽtẽ præstationẽ, vt l. cum fidẽ. C. de nõ nu. pe. & s. ad Mace. l. sed Iulianus. §. fi. cum l. seq. Qđ simile intellige, si pstãs ẽ talis ꝯdõnis, vt possit sibi præiudicare. d. l. sed Iulianus. §. fi. Qñque titulus præcedẽs est inhabilis authoritate iuris publici, puta pp solẽnitatis defectum, vel qa ius ei non assistit: & tunc aut loqꝛ de inducenda obꝉone aut de inducẽda liberatione. Primo casu aut ibi versatꝛ fauor vltimæ voluntatis, vel alimẽtorũ, vel simile, & tũc p præstationẽ trium annorũ ꝯfirmatꝛ. l. j. C. đ fideic. Aut fauor non versatur, & tunc nulla præstatiõe ꝯfirmatur,
e vt l. si certis annis. C. de pac. & ꝙ hic no. in gl. Si vero loqmur e de inducenda liberatione, & tunc aut illa liberatio poterat induci so
2 lo cursu tpis & tunc p sequentẽ præstationẽ† seu patientiã p cursũ illius medij tpis. pcedens titulus inhabilis ꝯfirmatꝛ, vt pbatꝛ in l. post mortẽ. s. đ adop. iũcta l. j. & qđ ibi no. C. de pat. po. & qđ no. in l. petẽs. C. de pac. Si vero solo cursu tpis ñ posset induci, vt qa ius cõe resistit pscribẽti, vt in casu l. ꝯperit. C. de psc. 30. anno. tũc aut pcedit titulus inhabilis ab eo, q ꝯ ius cõe poterat dispẽsare, & ꝯfirmatꝛ p sequẽtẽ patiẽtiã, seu pstationẽ patiẽtię quadraginta annorũ, vt l. vlti. C. de fund. pa. li. xj. Aut titulus inhabilis pcedit ab alio: & tũc nunq̃ ꝯfirmat, vt d. l. ꝯperit. & extra de præscrip. c. j. lib. 6.
f Veniamus fad secundum passum, qñ qs fundat intẽtionẽ suam ex solo cursu tpis. gl. hic dt simpꝉr ꙗ nõ sufficit. Tu dic, aut qs fundat intentionẽ suam ex cursu tpis, cuius ꝯrij memoria ñ existit, & tũc sufficit, vt l. hoc iure §. ductus aque. ꝟ. de aq. quot. & æsti. & in l. j. in fi. ꝟ. de aqua plu. arc. & in d. c. j. de præscr. lib. vj. Qñq; quis fundat intentionẽ suã ex cursu minoris tpis, & tũc aut loqmur de inducẽda obꝉone, aut de inducẽda liberatione. Primo casu nũq̃ obꝉo inducitꝛ, vt l. creditor, C. de vsur. & de ope. lib. l. operis. & de præscr. long. temp. quæ pro lib. l. vlt. &
g ꝟ. de act. obl. l. obꝉonũ fere, §. placet. & qđ ibi no. g in gl. Si vero de inducenda liberatione, tunc aut ius cõe resistit pscribenti, & nunquã inducitꝛ liberatio, vt d. l. ꝯperit. & d. c. j. Aut ius cõe nõ resistit, & tunc ex solo cursu tpis inducitꝛ liberatio ẽm diuersas nãs actionũ quia qdã tollunt minori tpe, qdã maiori. l. sicut. & l. oẽs. C. de psc. xxx. an. & l. cũ sex. s. de ædi. edi. & qđ no. in l. j. de diuer. & tẽp. psc.
3 ¶Veniamus† ad tertiũ passum, hqñ qs fundat intentionẽ suã ex ti
h tulo legitimo, quem allegat, & quẽ intendit pbare p pstationem diuturnã. Gl. q̃ est hic, dt, ꝙ sufficit p casum l. nostræ. & hoc dt eẽ verũ in decimis, & in qbusdã aliis pstationib. Sed hoc quod dt in decimis, intelligitꝛ esse verũ, nisi ius cõe resisteret, vt puta, si vnus episcopus colligeret decimas ĩ episcopatu alieno, vt d. c. j. de psc.
i li. vj. Idẽ dt gl. in oĩb. seruitutib. acquirendis, i personarũ, vel rerũ, ẽt si habeãt cãm nõ perpetuã, sed discõtinuam. Idẽ no. in l. j. in fi. ꝟ. de aqua plu. ar. & in l. seruitutes. s. de ser. in gl. mag. in fi. ¶Cõtra hoc insurgunt Mod. in l. si certis annis. C. de pac. & dñt hoc ñ eẽ verũ. Nã hæc l. loqꝛ ĩ faciẽte, ꝯ quẽ de facili psumitꝛ titulus: sed qđ dicimus in seruitutib. rerum loqmur in patiẽte, vt, puta, si ego iui p fundũ tuũ x. ann. te patiẽte, & ego volo allegare seruitutẽ ꝯstitu
k tãkã te, q̃ ꝯstitutionẽ pbo p meũ vsũ lon. tpis, te patiẽte, hoc nõ possum facere, qa nulla lege cauetꝛ, imò vr̃ ꝯriũ, qa si ego possedi fundũ tuũ p lon. tps te patiẽte, nõ acqro eũ mihi, nisi pbetꝛ verus titulus vel putatiuus iusto errore, vt l. Celsus. ꝟ. de vsuc. Istud ẽt te
l nebat Iac. Bu. Sed mihil vr̃ ꝙ gl. ista posset sustineri, nã leges, mquę
m dñt, ꝙ reqritꝛ verus tit. & possessio diuturna, loquũtꝛ in pscriptio-
4 ne pprietatis, q̃ est res magni piudicij, sed† in præscriptione seruitutis realis, vel ẽt psonalis, vt vsusfructus, tũc ẽt ꝯ patientẽ, patien
n tia diuturna præsumitur tit. vt in hac gl. in fi. & probo p l. filius. n C. de

ADDITIONES.

a Ale. ¶Cum de in rem verso. Ad hanc l. vide Bal. in l. j. C. de fideicom. vbi hanc legem limitat. & de intellectu huius l. vide pulchre Ang. in repet. l. sciendum. de ver. ob. scripsi post Ang. in repe. d. l. si certis annis. C. de pact.
Pom. ¶Ad regulam huius legis. Adde multa per Ias. in §. præiudiciales. Insti. de act. ale. consi. 139. vol. 2. Et limita istam l. non habere locum in rustico, & in ecclesia, Bar. cõs. 9. vol. 2. Ale. consi. vlt. vol. 4.
b Alex. ¶Videtur. Sed Bal. in d. l. si cer. an. aliter loquitur quantum ad istud contrarium.
c Ale. ¶Contra hoc facit hæc lex. Adde Bar. in d. l. si certis annis. licet Sal. teneat contra. ꝙ d. l. j. C. de fideic. intelligatur solum in alimentis, nec patiatur istam extensionem, & adde Bar. in sua q. inci. mulier habens magnũ patrimoniũ. vbi ẽt dicit, ꝙ si fieret prote statio nomine dotis per triennium, idem esset ꝙ in d. l. j. C. de fideic. scripsi post Sal. in d. l. si certis annis.
d Ale. ¶Qñque. Sed de intellectu huius legis vide Bar. in d. l. si certis annis. & ibi Ang. in repetitione, plene de hac materia.
† Clau. ¶Titulus. Vide ad hoc Bar. in l. fi. de fun. patrim. li. xj. C. Bal. & Ang. in l. comperit. C. de præscr. 30. vel 40. anno.
e Alex. ¶Loquimur. De ista materia vide in l. aduersus. & ibi Bal. C. de vsur. & quod no. Bar. in l. si prius, in prin. de aqua plu. ar. Et limita ꝙ ea, quæ hic habentur, non procederent, si quis præstitisset vni semel vsuras pro decem annis, ita dicit no. Cy. & Bal. in l. 1. C. de do. promiss. ponit etiam bal. ibi, an contra præsumptionem huius legis, & illius admittatur probatio in contrarium, & possit docere de errore, & dicit ꝙ sic, si per decem annos præstiti tibi pensionem tanquan colonus, possum compelli in futurum ad soluendum. vt sing. no. bar. in l. litibus, C. de agri. & censi. li. xj. & no. ad limitationem huius l. cum materia. ibi etiam quid si per x. annos præstiti seruitium tanquam vasallus. De hoc vide bar. ꝟ. ea. l. in vlt. col. adde ad materiam Rom. consi. 109. & Pet. de Anch. consi. 135.
f Ale. ¶Veniamus. No. gl. 18. q. vlt. in c. seruitutum. plene in c. peruenit. de cens. & per Cy. in d. l. si cer. an. in pe. q. & ibi Ray. idem dicit ibi Fran. Tigri. & vide bal. in l. j. C. de fideicommiss.
Poma. Adde Cald. c. j. de libelli obla. Pan. consi. 7. vo. 2. Feli. in c. cũ ex officij, de præscrip. 30. ann. & consi. 35. Ale. 113 vo. j. Pan. c. peruenit, de censi. vbi plene.
g Ale. ¶No. Et ad intellectũ huius materiæ, vide no. Bar. in sua q. inci. mulier, in fi.
h Ale. ¶Passum. Et ad hoc no. vide omnino quod sing. no. bal. & Sal. in l. generaliter, C. de non nume. pecu.
Pom. Vide Ale. consi. 74. vo. 4. & consi. 75. vo. j. & consi. 135. eo. vo.
i Ale. ¶Acquirendis. Idem consuluit bar. in pulchra q. in consi. j. inci. quæritur &c. Et vide de quod no. bal. in l. cum falsa, C. de iur. & fa. ign. & in d. l. si cer. an. in ver. cõtra hoc insurgunt Mod. &c. vide no. bal. in l. solennib. C. de rei ven. Quid si ego per decennium solui census rei tuæ censuariæ, nomine meo, te sciente, & patiente, an ex hoc mihi ac quiratur dominium, & ibi contra gl. determinat, ꝙ non & hoc per Sal. in 6. q.
k Ale. ¶Constitutam. Et de hoc vtrum hæc lex hẽat locum in patiente, vide bal. in l. j. in 7. q. C. qui admi. & in l. pe. C. cõi diui. & in l. qui in aliena, in prin. post bar. & doc. ff. de acq. hæ. & quæ no. bal. in l. licet, in 2. q. C. de iur. delib. Inn. in c. si diligenti, de præscrip. tenet idem quod gl. hic dixit post Imo. in l. j. §. fi. de aqua plu. ar.
l Poma. ¶Sed mihi. Ita Pau. de Ca. in l. seruitutes, la grande, vlt. co. ff. de serui. Pro qua opi. consuluit Ale. consi. 50. vlt. co. vo. 3. Deci. omnino in d. l. si cer. an. alex. consi. 12. 4. vo. Fel. in c. de quarta, de præscri. & in c. causam, eo. tit. Rom. consi. 109. in 2. dubio. Are. cõs. 70. & consi. 108. col. fi. Ale. consi. 168. vol. 2.
m Ale. ¶Leges. Vide ꝟ. rub. vbi melius declaratur, & vide Insti. de act. §. æque.
n Pari. ¶L. si filius. Vide per Ias. in l. si cer. an. C. de pact.

C.de peti.hæred vbi ēt in patiente præsumitur titulus.l.q in aliena.
ver.sed & si non aderit.ff.de acq.hære.Pro quo facit ff.si seruit.ven.
dice.l.si quis diuturno.& qđ no extra,in c.2.de reg.iur.lib.6.& per
5 Dy.Pro † hoc etiam optime facit gl.in l.pen.C.cōi diuid.vbi diui-
sio p̄sumit̄ ex patientia longi tp̄is:quia est modici p̄iudicij,sed vēdi
tio seu ꝯcessio proprietatis simplex non præsumitur.Item gl. vr̄ di
a cere,ꝙ hæc lex,q̄ loquitur a de præsumptione tituli, habet locū in
6 homine diligente quasi dicat,secus † fortè ī rustico,& muliere, &
similib.arg.j.de prob.l.cum de indebito.Ita no.hic in gl.super ver-
bo,præstitisset.Sed in ꝯtrarium vr̄,ꝙ idem sit in rustico.& est tex.cum
7 gl.in l.litib.C.de agric.& censit.lib.11.Verumtn̄ ex † p̄dictis ista mā
non vr̄ declarata,iō distingue sic,vtrum titulus verus allegatus ex
præstatione,seu patientia diuturna præsumatur, de quo per Cy.in
d.l.si certis annis.aut ius commune resistit p̄scribenti,& non presu
mitur titulus.d.l.comperit.& c.j.de præscr.lib.6.Aut non resistit,&
tunc aut quæritur vtrum præsumatur ꝯ facientē,vt puta soluentē,
aut contra patientem.Primo casu præsumitur titulus,vt hic in tex.
nostro singulari.Aut ꝯ patientem,& tūc aut loqueris de præsumē-
do titulo in commodum & fauorem patientis,& præsumitur,vt d.
b l.si filiusfamilias.C.de pe.hær.Aut in ipsius b incommodū, & tunc
aut tractamus de præiudicio modico, & præsumitur titulus, vt l.
qui in aliena.ver.sed & si non adierit.de acq.hære.Modicum.n.prę
iudicium videtur filio,si hæreditas sibi delata quæratur patri pro-
pter spem successionis,vt l.cum oportet.§.cum aūt.C.de bon.quæ
lib.& modicum præiudicium patri fit, si vsusfructus sibi delatus q̄
ratur filio propter votum parentum.ita loquitur hic glo. prout lo
quitur de seruitutib.& quod no.in l.j.in fi.ff.de aqua plu.arcen.& l.
seruitutes.ff.de serui.& qđ no.in l.pen.C.cōi diui.Si verò tractatur
de magno præiudicio,& tunc aut loquitur de præsumendo titulo
obligatorio,aut liberatorio.Primo casu non præsumitur,immo re
quiritur verus titulus,vt possessio vera, vel titulus putatiuus iusto
errore quęsitus,vt l.Celsus.j.de vsuc.& C.de rei ven.l.nullo. Si ve-
rò tractat̄ de præsumendo titulo liberatorio,& tunc aut loqmur de
liberatione lucri odiosi,& non præsumitur titulus.vt l.cum quidā.
§.diuus.j.eo.& l.cum post.in prin.j.de iure do. Aut de liberatione
lucri non odiosi,& tunc ex sola patientia longi temp.præsumitur,
vt j.de ali.& ci.le.l.libertis.§.j.oēs leges,q̄ dn̄t ꝙ in actionib.perso-
nalibus non præscribitur minori spatio 30.ann. secus si cum patiē
tia longi temp.alia interuenerunt,vt in casu l.Procula.j.de probat.
8 Quod ergo dixi, † ꝙ titulus præsumitur ex præstatione diuturna,
dico ꝙ qn̄q; præsumit̄,& pōt ꝯtingere ex vnico actu,vt puta si præ
cessit ꝯtus locationis.Nam pro sequenti anno vel tpe,vr̄ tacitè re
nouatus ſm nām l.itē quæritur.§.qui impleto.ff.locati. Item si præ
cessit contractus dotis: nam in sequenti matrimonio vr̄ tacitè re-
petitus,vt d.l.dotem.j.de iure do.& l.diuus.e.tit.& l.pen.§.vxor.j.
sol.ma.Item illud.qđ facit vsurarum diuturna præstatio,illud face
ret vsurarum vnica & simplex ꝓmissio,vt C.de do.ꝓmis.l.si ꝓ do-
c te.& ibi no.etiā hic in vlt.gl.¶Quæro,c rusticus dedit mihi † omni
9 anno vnum par caponum per decem annos,& vltra,nunc ego vo
lo dicere,ꝙ ipse est homo meus,vel ꝙ tenetur mihi dare omni an-
no vnum par caponum,quia promisit ꝓ se,suisq; filijs, & hoc vo-
lo ꝓbare ex p̄stationē long.temp.an possim?Gl.in l.solent.in fi.ff.de
offi.procon. vr̄ dicere ꝙ non.Rofre.in libellis suis in tit.de act.ex
stipulatione p̄sumpta ex p̄statione longi temp. vr̄ dicere contrariū
ꝙ sic,& format libellum in actione in homine qui aliqđ p̄stitit per
decem annos alicui domino.Gul.de Cu.in hoc aliqual'r distinguit
in d.l.solent.in fi.de offi.procon.Breuiter aduerte, & hēs intellectū
huius legis.Nam vsus p̄stationis non ꝓducit effectum,nisi ad illud
tm̄ quod est factum, vel id qđ necessariò infertur ex illo.Vn̄ si ego
10 † volo probare seruitutem mihi deberi per possessionem tuam.ex
d eo,ꝙ sum vsus itinere ꝑ ea vsq; ad mediū,certè tunc non d ꝓbabit̄
seruitus super toto, sed vsq; ad illud medium,vt j.de itin. act.pri.l.j.
11 §.si qs hoc interdicto.ibi,quo adusq;,&c.Idē si volo † ꝓbare iuris-
e dōnē ex vsu e non ꝓbabitur nisi circa ea,circa q̄ fui vsus ſm Inn.&
dixi plenè in l.si publicanus.in fi.j.de publ.& facit l.j.C.de emanc.
12 li.Itē † in hac l.si ego p̄stiti vsuras longo tpe,p̄sumit̄ stipl'o vsurarū
Itē p̄sumit̄ stipl'o sortis qa sine sorte n̄ sunt vsuræ,cuius respū sunt
solutæ,& sic vsuræ inferunt sortem de necessitate. Ad p̄dicta facit
13 qđ dixi † vobis in l.Iulian.in prin.ff.de ꝯd.ind.Vn̄ ex sn̄ia n̄ p̄sumit̄
14 nisi quatenus ex ea necessariò infert̄.† Nūc ad ꝓpositū, f si rusticus
f soluit mihi omni anno vnū par caponū,si quidē soluit simpliciter
non adiecta aliqua cā,tunc benè fateor, ꝙ p̄sumitur titulus.s. do-
nationis eius qđ solutum ē.Hoc.n.de necessitate infert̄,sed ꝙ in fu
turū præstet,hoc ex nullo actu præcedenti infert̄. Sed si non soluis
set simpl'r,sed respectu certæ causæ.v.g.pro laborerio ꝙ teneo à te
dn̄o,dono vnū par capum,tunc p̄sumitur titulus ēt pro futuro tpe
quatenus teneat laborerium, & cogetur ad soluendum, sicut in l.
nostra pro futuro tempore quatenus teneo sortem, cogor ad præ
stationem vsurarum.Ad idem l.litibus.C.de agri.& cens.libr.11. Et
g eodem modo apparet,ꝙ ex hoc non præsumitur vasallus,g nec ti.
vasallatus, nisi aliqua contemplatione soluisset. Et sic intellige l.
solent,in fi.ff.de offi.procon.Vltimò scias,ꝙ Rofre.in tit.de act. ex
stipulatione præsumpta,modicum dicit de materia istius l. Sed tra-
ctat ibi aliqua bona, quomodo tempus non sit modus tollendæ
vel inducendæ obligationis.ibi vide per eum multa bona.

ADDITIONES.

a Alex.¶Loquitur Spe.in tit.de resti.spol.§.nunc dicamus in ver.sed pone rusticus.tenet dispositio huius l.non habet locum in rusticis,& mulierib.quia illis solum currit præscriptio 30.ann.qđ in faciendo refert Bal.in l.solent.ff.de offi.procon.& ibi Io.And. nihil dit,neque scribit,sed Bar.hic videtur concludere contrarium. Vide tn̄,ꝙ quoties rustic reperiuntur in iure nostro ab aliquo excusari,intelligas de rusticis rudibus & grossis, secus si sunt malitiosi,quia tunc cessat ratio l.Athletæ.§.de rusticis.j.de excu.tut.& ibi per Bald. vnum verb.in c.j.§.si vero vasallus.quid sit inuestitura. Et vide qđ dixi de muliere,& rustico in l.si post.post Bar.C.de iur.& fac.ign.Et qđ dixi de rusticis grossis, vide Bal.in l.2.in 4.q.C.de rescin.ven.& ad q.Bar.hic adde no.per Bal.in l.3.C.de fideicō.& per Ray.& Bal.in d.l.si cer.an.C.de pac.& ibi Cy.in 5.q per Ant.de Bu.in c.peruenit.Rom.in l.qui in aliena.in prin.de acq.hære.singu.tenet ꝙ in rustico locum non habet.Allegat dictum Bal.d.l.solent.Vide no.q.per Bal.in l.3.in fin.C.de seru.Quid econtra si debes mihi decem annua,& longo tempore soluisti quinque tantum,an præscribas? Vide Bart.in l.si prius,in fi.prin.de aqua plu.arc.& hic adde Cy.in d.l.si cer.ann.in 4.q.& ibi Ang.in repe. Adde videndum Alex.consi.223.

b Pom.¶Aut in ipsius.Vide Ale.cons.j.vo.5.Pan.cons.6.vol.2.

c Ale.¶Quæro.No.de rust.co portante par caponum,vide quod not.Bart.in l.si.quorum bonorum.

Pom.¶Vide Fel.c.cum M.Ferra.de consti. Alex.consi.12.vol.3.

d Pom.¶Tunc non.Vide Ale.consi.108.vol.2.

e Alex.¶Item si volo probare iurisdictionem ex vsu.Ad probandum vsum iurisdictionis adde no.per Bar.in l.fi.j vti pos.Et adde quod dicit Bal.in c.j.§.sacramentum. in prin.de consu.rec.feu.ꝙ quasi possessio iurisdictionis,non quæritur per processum factum contra contumacem penitus.Alle.Inn.in c.olim inter.de resti.spo.dicentem,ꝙ ex hoc iudex non possidet,nisi labia sua.Oportet ergo ꝙ aliqua executio sit facta, puta per capturam pignorum,vel per præscriptionem bonorum,& huiusmodi est ratio, quia iurisdictio requirit extremum,in quo aliquid realiter agat tamen abusiue secundum Bal.adde qđ Bal. de pace Constan.in ver.Opizoni.dixit no.hic esse tex. & notabilem, ꝙ possessio iurisdictionis probatur per exercitia quibus quis est vsus libere & quiete. & vide quod notanter dixit Bar.in l.j.§.si quis hoc interdicto.de iti.actuque priua.Et de modo probandi locum esse de territorio,vel iurisdictione ciuitatis,plenè per Bal.in l.data.opera, C.qui accusare non possunt.

f Paris.¶Nunc ad propositum.Sequitur Com. cons.158.circa fi.vide Felin.in cap.de quar. de præscr.De quo habes ad Bart.in l.seruitutes.ff.de seruit. Item vide quomodo titulus præsumatur in soluente, vel faciente aliquid,vel patiente.Bart.in cons.7.incip.mulier habens amplum patrimonium.in vlt.col.Item ad illud quod dicit Bart.hic requiri, quòd præstatio fuerit facta ex tali causa allegata,vide etiam Sal.& alios in l.si cer.an.C.de pac. Sal.& Fel.in d.c.de quarta,idem etiam Paul.de Cast.consi.303.circa medium. qui hæc limitat,vt per eum.

Alex.¶Nunc ad propositum.Et sic no.quòd ista lex volens,quòd ex temporis cursu,& ad præstationem præsumatur obligationem subesse,hoc est verum,nisi appareat saltem per aliquam præsumptionem,ꝙ sit facta non animo obligandi,sed gratis. Vnde si quis prætendit titulum donationis,non probat ipsum ex virtute huius legis, quia præsumptio est in contrarium.l.cum de indebito.de probat.Ita dicit Bal.in l.fin.C.ne de statu defun.per gl.in d.l.solent.& adde Sal.in d.l.si certis annis.

g Alex.¶Vasallus.Per Cy.& Bal in d.l.si cer.annis.& in hac l.plures fallentiæ dari possunt, quas vide ibi,per Doct.& per Cy.& Bal.post gl.in l.ij C.de dotis promissio. per And. de Baro.& Bar.in l.litibus.C.de agri.& censib.lib.xj.Aliquid per Bart.in l. eum qui. in princ. de annuis leg.& per Bar.in sua disput.incip.mulier.per Bal.in l.si cer.an. C.de pact.& in l.solent.§.fin.post gl.de offic.proc.in l.solennibus.C.de rei vend.ff. Spec.de cau. pos.§.2. vers.& forma.per Bal.in c.j.in §.si vero vasallus in tit.quid sit inuestitu.per gl.& Doct. latius in c.peruenit.de censib.vbi maximè per Ant. in repetitio.& aliquid per Bald. in l.j. in vers.& ex prædictis infertur.C.de fideicom.Et an econtra si debeam tibi annua decem, & per longum tempus solui tantum ibi quinque, an inducatur liberatio in reliquis quinque.dic vt per Bar.in l.si prius.in princ.de aqua plu.arc.per Cy in l.cum notissimi.§.in his, & ꝙ ibi gl.C.de præscr.xxx.ann.& per gl.& doc.in c.auditis.de præscrip.& habetur in c.cum olim.de censi.& per Io.And.in regula,plus semper.in merc.per Spec.in tit.de præscrip.§.j vers.quid si cum deberem.Benè facit l.aduersus.C.de vsuris.& l.qui semisses. in princ.& quod ibi gl.ff.de vsur.an dispositio huius legis volentis, quòd per statutum diuturnum inducatur probatio tituli allegantis habeat locum in patiente per decem annos hoc modo,transiui per fundum meum ad fundum tuum te sciente, & patiente, & allego ꝙ seruitus fuit mihi in illo fundo antea constituta, ꝑ stipulationem ante venditionem, aut aliū titulum,ad quem ꝓbandum allego,& probo vsum meū,& patientiā tuā ꝑ decē annos,& ponitur exemplū in seruitute habente vsum discontinuū,quia in habēte vsum cōtinuum,ē indubitatū,& per decem annos absque ꝓbatione,& allegatione alicuius tituli,acquiro bona fide seruitutem, in l.si quis diuturno.ff.si seruitus ven.sed Ia.de Rau. Pe.Cyn.Iac.But.Bal. & ēt Ang.in l.si cer.an.in rep.C.de pac.& Bal.& Ang.in l.qui in aliena.in princ.de acq.hære.& in l.seruitutes prediorum rusticorum ff.de ser.& Bal.hic in lec antiqua,tenent ꝙ non, quia hec lex cū de in textu verso.loquitur in præstatione diuturna per quam magis declaratur consensus p̄stantis q̄ per solā scientiā & patientiam, cum in dubio sciens & patiens non videatur cōsentire ad dānū rei suæ.l.qui vas.§.vera re.& l.fi.§.pe.de fur.& ꝑ rōnes quas vide in p̄aleg.locis. Cōtrariū tenet gl.in l.cū de in rem verso.& hic Bar.& Bal.in lec.ordinaria,& gl.in d.l.seruitutes.& ibi Bart.in l.j.§.fin. ff.de aqua plu.arc. & Bar.in sua disputatione.incipiente, mulier,& Bar.in consi.inci. q̄ritur vtrum iurisdictio per plures rationes,quas vide per eum in dictis locis. Idem tenuit Inn.in c.si diligenti.de foro comp.& Mod.in §.æquè.Insti.de act.in l.j.§.denique. ff.de aqua plu.arc.Et pro ista opinione ꝙ hēat locū in patiente,vbi non tractat̄ de magno præiudicio amissionis dominij,sed alterius iuris minus præiudicialis, ꝓbat̄ in l.j. cū ibi no.C.de patr.ptāte.& ibi Bal.pōderat illū tex.ꝓ ista opi.Ad idem optime text. in l.j in §.fi.de aqua plu.arc.in verbo,tenere,inducendo prout ibi facit gl.in verbo, perdiu p̄sertim,q̄a intelligere illum text.tm̄ in seruitute habente causam continuam, esset nimis restringere illam l.& tex.in d.l.qui in aliena.in prin.in verbo,diu.Adde Abb.consi.7 ver.quartum dub.

LEX XVII.

1 *Minor non restituitur ad lucrum quod potuisset facere ex alterius delicto.*

Cum quidam.

a §.Si pupillo. a No.quod vsurę infringuntur ꝓpter moram
1 non soluentium. ¶Not. † quod minor non
restituitur ad lucrum quod facere potuisset ex alterius delicto. Itē
ex ver.nec simile,not. quod vsuræ sunt odiosæ.

ADDITIO.

a Alex.¶Si pupillo.De intellectu huius §.cum gl.vide gl.in l.ait prætor §.j.in ver.vltra vsuras ff.de minoribus.

LEX XVIII.

Euictis. Quidam allegant istã legẽ, ꝙ euentus ꝯdõnis ꝯstituit quem in mora. qđ apparet, quia statim veniũt vsuræ euictis agris. De quo dic vt l. quoties in diem. de ver. obli.

LEX XXIIII.

a §. Si quis. §. Mora. a No. ꝙ interpellatio negotij gesti ꝯstituit quem ĩ mora. qđ dic, vt l. si seruũ. §. videamus. ĵ. de ver. obl. & de materia l. qui scit. §. in alieno. dixi in l. & ex diuerso. s̃. de rei vendic.

ADDITIO.

a Ale. ¶Mora. De huius legis intellectu vide per Bar. in l. qui autem. §. j. s̃. de constit. pecu.

LEX XXXII.

1 *Stante statuto quòd instantia pereat quinque mensib. vbi per actorem non stetit sufficit si actor semel iudicem interpellet ne instantia pereat, & qualiter mora purgetur.*

a Mora fieri. a Op. de l. sed & si. §. j. s̃. e. vbi re ipsa mora ꝯmittitur So. ibi loquitur de mora spãli hic de mora cõi.

b ¶Secundò op. b dr̃ hic in tex. & omissa esset petẽdi debiti instãtia & sic ĩnuit, ꝙ creditor istare dẽt semper. Sed ꝯ in l. Titia Seio. §. vsuras. de leg. 2. vbi dr̃, ꝙ sufficiat à me interpellari. Solu. dicit gl. fateor ꝯriũ, & tunc, vt illud euitet gl. exponit hic, ꝙ omissa sit debiti repetendi instantia. s. dando dilationẽ. Non. n. semp hẽt instare. qđ facit ad multa. † Dicit statutum c huius ciuitatis, ꝙ instantia pereat quin que mensib. d vbi p actorẽ non stetit actor interpellauit semel iudicẽ ꝙ ferat sñiam, & non plus, vtrum sufficiat ista interpellatio? Certè sic. nõ. n. requirit ꝙ semp instet, vt hic vides. Mõ venio ad gl. magnam, q̃ est multum clara, & primò ponit quid sit mora cõis. Secũdò ponit quis sit effectus moræ. Tertiò ponit de mora spãli. Quartò ponit qualiter mora purgetur. Primò tria examinat Cyn. in l. in minorum. C. in qui. cau. in integ. rest. non est ne. circa vltimum de purgatione moræ dic plenè in l. si insulam. ĵ. de verb. obli.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Mora fieri. Vide in materia, quo mora committatur, & ꝙ reus qui se tuetur aliqua exceptione legitima, nunquam dicatur esse in mora, vide Io. de Ana. cons. 5. inci. visa narratione facti per totum. Idem quod si creditor expresse non petat, sed dicat debitori se agere pecunia, an committatur mora, vide Bar. & alios in l. si quis mihi bona. §. sed quid si mandauit, de acq. hær.

Pom. ¶Vide Ale. in l. veniunt. ff. si cer. pe. Bar. in l. denunciasse. ff. de adult.

b Ale. ¶Secundo op. Vide no. per Bar. in l. non solum. §. morte. ĵ. de ope. no. nun. quo loco, & tempore debebat fieri interpellatio, & adde, ꝙ in contractibus, vltro citroque obligatorijs, si vnus impleat contractum ex parte sua re ipsa pars aduersa dicitur esse in mora. l. curabit. & ibi Bar. C. de ac. emp. & adde casum in quo sine mora veniunt vsuræ. i. quãdo debitor conuertisset pecunias in suos vsus. l. idemque. §. 2. s̃. man. & in l. quamuis. in fi. ff. de pig. act. secus si tenuisset pecuniam otiosam.

Pom. ¶Vide Barb. cons. 70. alias 71. vol. 2.

c Pom. ¶Dicit statutum. Vide Ale. cons. 59. vol. 3. & in l. de pupillo. § si quis ipsi de ope. no nun. Fel. in c. ex literis, ver. fallit primo. de const. Præposit. in c. Episcopus. 18. dis. Ro. consi. 417. Bal. in c. ex ratione, vlt. col. de appe.

d Ale. ¶Mensib. Idem Bart. in d. §. vsuras, contrarium tenet Bald. in causis appellationis, in auth. si tamen C. de temp. appel. & contra Bart. etiam tenet Bald. in d. §. vsuras, Imb. ibi tenet opi. Bar.

§. In bonæ fidei. Vides ergo ꝙ pater ex sua mora non tenetur ad vsuras. Facit l. cum filius. in princ. de verb. oblig.

§. Sed si duo. Op. de l. pe. ĵ. de duo. re. gl. dicit, ꝙ ibi erant socij, hic non. quod tenet Dy. in c. mora, circa fi. de reg. iur. lib. 6. De quo dic vt in l. contraria. & dixi plenè in l. ex duobus. eo. ti.

LEX XXXVIII.

a Videamus. a Si actione stricti iuris peto, qđ ẽ, vel fuit meũ veniunt fructus, à tempore moræ: sed si peto mihi debitum, tunc à tempore contestatæ litis sed in actionib. bonæ fidei semper veniunt fructus à tempore moræ. h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶Videamus. Quæ sit differentiæ ratio inter contractus bonæ fidei, & stricti iuris, & quare et fructus non veniunt iure actionis, Bal. ponit in l. j. in fi. C. de vsur. & fruc. leg.

1 *Stipulatione rem dari non committitur stipulatio ad interesse, sed quis tenetur ad dandum. Et fructus veniunt post litem contestatam.*

2 *Stipulatione rem tradi, venit interesse à tempore moræ, & non fructus. Et ratio fructuum habebitur post litem contest.*

3 *Stipulatio quando continet rem dari, & rem tradi, veniunt fructus, & de his habebitur ratio.*

4 *Stipulatio quando succedit in locum contractus emptionis, & venditionis, tunc secundum eius naturam veniunt fructus.*

a §. Si actionem. a Op. de l. si fundum tradi. ĵ. de ver. ob. vbi post moram venit interesse. Gl. soluit hic, & bene. Tu dic aliqualiter latius, ꝙ aut loquimur in stipulatione rem dari, aut in stipulatione rem tradi, aut in stipulatione q̃ ꝯtinet vtrunque. Primo casu † nunq̃ ꝯmittitur stipl'o ad interesse sed præcisè tenet ad dandũ, vt l. vbi aũt, in fi. ĵ. đ ver. ob. Fructus aũt veniũt tunc post lit. conte. nõ ante, vt hic, & l. cum fundus. in prin. s̃. si cer. pet. & l. si filius. §. j. ĵ. de verb. obl. Secundò casu venit † interesse à tempore moræ, & nõ fructus, fructuũ autem rõ habebitur post lit. ꝯte. vt hoc §. & d. l. si fundum tradi. ĵ. de ver. ob. Et si dicis, b si venit interesse à tpe moræ, ergo hẽbit rõ fructuũ rñde, ꝙ tunc non hẽbitur rõ fructuum, vt fructuũ, sed vt interesse: inter q̃ ẽ magna dña: quid. n. c si est quidã fundus, qui erat apud quẽdam rusticũ, ex quo ipse pcepit multos fructus, creditor autem erat nobilis homo, & sic ipse percepisset modicos fructus ex eo. fundo? Si enim petũtur fructus, vt fructus, tunc tenetur possessor restituere omnes, quos pcepit. Sed qñ fructus veniunt vt interesse, tunc consideratur illud qđ percepisset ipse creditor, quia in tm̃ sua interest. † Tertio casu, † qñ stipl'o cõtinet vtrunq;, tunc veniunt fructus sine dubio. l. si stipulatus. s̃. eo. & illa † q̃ hic dr̃, est vera opin. nisi hæc stipulatio successerit d in locũ ꝯtus emptionis, & venditionis, qa tunc fm̃ naturam illius contractus veniunt fructus: & sic debet intelligi l. in conuentionalib. ĵ. de ver. obl. facit d. l. si stipulatus, circa medium.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Si actionem. Et vide ad istum tex. no. per Bal. in l. indebiti, in princ. de cond. indeb. Et quid in contractu concessionis feudi, vt si concedens rem non tradidit, & fructus percipit, teneatur ad illos, & quando veniant, & quid si promisit plenam, vel vacuam possessionem tradere, vide Bal. in l. pen. C. de cond. incer.

b Pom. ¶Et si dicis. Vide Alex. cons. 7. vol. 2.

c Alex. ¶Quid enim. No. differentiam quando fructus petuntur vt fructus, & quando vt interesse &c. vide omnino Bart. in d. l. si filius, §. j. & Bart. in l. ratio, §. j. s̃. de actio. empt. & Bal. in l. si traditio, in 10. q. C. eo.

† Clau. ¶Interest. Adde eundem Bart. in l. datio, alias incip. ratio. s̃. de act. emp.

d Ale. ¶Stipulatio successerit. Facit in simili quod no. Bar. in l. si quis cum aliter, de ver. ob.

LEX XLI.

a Tutor condemnatus. §. Lucius. a Not. ꝙ creditor non cogitur admittere particularem solutionem, si ex vna causa sit debitũ, secus si ex pluribus causis. l. vlt. s̃. quib. mo. pig. vel hyp. sol.

ADDITIO.

a Ale. ¶Lucius. Limita hanc regulam in vno ex hæredib. debitoris volente partem soluere. l. si testamẽto, §. ꝙ si duo, ĵ. de fideiu. no. in l. ii. §. ex his, de ver. ob. Quid autem in vno ex plurib. fideiussorib. vide gl. in l. in his, §. 1. ĵ. de sol. ad quod Ro. in l. legẽ. C. de nat. lib.

Pom. ¶Limita septem modis, vt per Ale. in l. quidam existimauerunt, ff. si cer. pet. Boso. in reper. §. Cato. 45. q. ff. de verb. ob. Matth. not. 83. tex. in l. si constat. C. de Compen.

De nautico fenore. Rubrica.

a Fœnerator a Perẽpta obligatione principali, frustra quæritur hypothecaria. h. d.

ADDITIO.

a Poma. ¶Fœnerator. Vel nisi quis promisisset se soluturum in pluribus locis copulatiue, quia summa diuideretur tunc pro rata. tex. est, & Bart. ibi. l. non vtique, §. si quis, s̃. de eo, quod certo loco.

a De probationibus, a & præsumptionibus. Rub.

ADDITIO.

a Paris. ¶De probationib. Quæ propriè dicatur pbatio, vide Barb. in rep. rub. de fid. instr. Fel. in rub. extra de prob. itẽ vide, quæ dicatur legitima probatio, quæ habes in Berta. in verbo probatio p iuramentum. vbi addidi. & in repe. rub. de fid. inst. vide p quosdã mod.

Clau. ¶Vnum no. quòd appellatione probationis intelligitur de plena probatione, vt vult Bart. in l. ait prætor, §. fi. in vlt. q. ĵ. de re iud de quo ibi, & per Alex. vide plenius per eum in l. licet Imperator, ĵ. de leg. j.

¶Dictum est s̃. de varijs & diuersis actionib. verum quia in eis requiruntur probationes; ideo ponitur hic titulus de probat. & quia præsumptio multum operatur circa probationem, ideo de præsumptionibus hic dicitur. de quo dic vt in gl. quam vide.

LEX PRIMA.

1 *Genus intelligitur de parentela.*

Genus accipitur de numero liberorum.

Liberos habens quatuor dicitur habere gentem.

2 *Statutum puniens coadunantem gentem comprehendit coadunantem quatuor homines.*

3 *Populi appellatio in quo verificetur.*

4 *Gentis appellatio latior est quàm appellatio generis.*

a Quoties. a Quæro q̃ est dña inter genus, & gentem? gl. dat triplicem expõnẽ, sed duæ vltime tendunt ad idẽ. Et primò dic † ꝙ genus accipitur pro parentela. Cum aũt dico gentẽ, accipitur p numero liberorũ Vñ qui hẽt quatuor liberos, dr̃ hr̃e gentẽ. vnde excusat à tutela in Italia, qđ no. Vidi. n. † multum dubitari in ista terra dicebat statutũ, si quis coadunauerit gentẽ, q̃ritur mõ de quot hoib. verificet ista appell'o? & ista lex † facit ꝙ verificet in quatuor hoib. b fm istã lect. Sed tex. Inst. de iur̃ nãli. §. oẽs populi. vr̃ accipere p eodẽ gẽtẽ & populũ. In † quot aũt verificet ista appellatio populus, dic vt in c. j. ex. de ele. Dixi plenè in l. fi. §. j. ĵ. vi bo. rap. † Sed fm c aliã lect. not. ꝙ latius sumitur appellatio gentis, quam gñis, quia genus d accipitur pro agnatione, gens pro agnatione, & cognatione.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Quoties. Adde ꝙ Bal. de pa. Const. in §. nomina. ver. dicit si aliquis habitat in aliqua ciuitate, & negetur esse de natione eius ciuitatis, ꝙ ille probare debet habuisse se originem in illa ciuitate. allegat hanc l. secundum vnam lec. & dicit se hic dixisse.

† Clau. ¶Ista lex. Quot modis sumatur vocabulum, genus, Bal. in l. j. §. fi. s̃. de iust. & iur.

b ¶Hominibus. Aliter videtur loqui ipse Bal. in alleg. l. prætor, la ij. ff. vi bon. rap. Pro concordantia vide concor. 302. incip. fiunt statuta per Italiam.

c Alex. ¶Secundum. Vide per Imo. in l. ex facto, §. si quis rogatus ĵ. ad Treb.

d Pom. ¶Quia genus. Vide Bart cons. 57. vol. 2, in j. col & cons. 14. vol. 2. Alex. l. ex facto. §. si quis rogatus, ff. ad Treb Et qualiter quis probetur esse de ascendentibus de Agnatione, vide Aret. cons. 738. in 2. dubio.

LEX

LEX II.

1 *Probandi onus dicenti incumbit, nisi sit præsumptio pro eodem.*
2 *Neganti quando incumbat onus probandi.*
3 *Omnis oratio priuatiua dicitur negatiua.*

1 Ei incumbit. No.† primò q ei q̄ dicit, incūbit onus ꝓbā
di. Sed ꝯ.de don.inter vi.& vxo.l ēt.& j̄.de
do.inter vi.& vxo.l. Quintus. j̄.eo.l.si pactū.cū si. Sol. hæc reg.est
bona, nisi p̄sumptio sit ꝓ dicēte, ita q trāsferat onus ꝓbādi in ad-
† uersarium,† vt in ꝯriis:& sic expeditā habes primā regulā. Venia
mus ad secūdā, dr̄ hic, q ei q negat no incūbit onus ꝓbādi. Op. q
2 † negatiua ꝓbetur, vt C.de codi.l.nec codicillos. Sol. ibi negatiua
hēt in se affirmatiuā implicitā, qa cū dico, quē nō esse sanę mētis,
3 tūc implico eū esse furiosum. Ista gl. nō dicit verū. Oīs †.n.oro dr̄
negatiua q̄ est priuatiua, vt l.fin.in fi.& ibi no.in fi.vlt.gl. j̄.de doli
exce.l.inter stipulātē.in prin. j̄.de ver.ob. Vn̄ cū dico aliquē furio-
sū, dico eū nō esse sanę mētis. Vn̄ p q̄cunq; verba hoc dicā, signi-
ficāt priuationē.eo.mō, si dico aliquē nō viuere, vel aliquē mor-
a tuū eē, idē est. Et iō ad solonē ꝯrij, dic, q ibi negat q̄dā qualitas
nālis, q̄ ſm nām adeē p̄sumitur, iō negāti incūbit onus ꝓbādi. gl.
assignat plura ꝯria. Vlt.in ista mā de negatiua distingue plenius q̄
alibi, vt examinat Cy.in l.actor.C.eo.tit.& dic vt ibi plenè per eū.

ADDITIONES.

† Clau. ¶ Aduersariū. Intellige tn̄ hāc limitationē, vt no.idē Bar.in l.cū de indebito. j̄. eo.
a Paris. Et iō. Ad solutionē cōtrarij, alias soluit Imo.in l.in illa stipulatione, si Calendis. j̄. de verbo.obliga.

LEX III.

Cum tacitum. Tacitū fideicōmissum ēt in scdo testa-
mēto intelligitur repertum.h.d.

LEX V.

a Ab ea parte. a In negatiua iuris ei q negat incūbit ꝓbatio.
h.d. Circa primam partē debes scire, q̄ q̄dam
est negatiua iuris q̄ nullā habet misturā facti, q̄dam est q̄ habet a-
liquā facti misturā. Primo casu ei incūbit ꝓbō, hoc est p apturam
libri. Scdo casu, vt si dico, q nō pōt esse ꝓcurator, vel aduocatus,
qa infamis, qa ꝯdemnatus de tali crimine, certè illud factū, q sis ꝯ-
demnatus, debeo probare, & hoc modo intelligatur secūda pars.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Ab ea parte. De materia an & qn̄ onus ꝓbādi incūbat actori vel reo vide Fel.in c.ex litis.extra.de ꝓba. itē vide Pau.de Elea.in 6.q inci.laico, repetēte. vbi ponit si statutū dicat, q n̄ credat isto, nisi sit rḡistratū, q icūbit reo negāti on⁹ ꝓbādi, q sit registratū.

LEX VI.

1 *Manifestum, dicitur quando probantur indicia sufficientia ad dolum.*
2 *Fraus præsumitur quando quis alienat totum.*

1 Patronum. No. hic† q̄d dicatur manifestè: nā dr̄ manifestè
qn̄ ꝓbātur indicia sufficiētia ad dolū.l.dolum.
2 C.de dol. ¶ Itē no.† istā gl. q̄ dicit, q si totū alienauit p̄sumit fraus
loqtur indistinctè ex omni alienatione.l.oēs.§.Lucius. j̄.q̄ in frau.
cre. loqtur solū in donatiōe. Pro hoc facit q̄d no.in l.q̄ testm̄. j̄.e.

LEX XIIII.

1 *Probare debet qui non est in possessione illius iuris quod asserit.*
2 *Probationis onus reus potest in se assumere.*
3 *Clausula non se astringens ad probandum nisi ea, &c. quid operetur.*

a Circa. a No. q ei incūbit onus ꝓbādi b,† q nō est in quasi pos
b sessione illius iuris q̄d asserit. Q̄d est verū in istis iurib.
1 p̄sonalib. secus in iurib. realib. vt l.sicuti.§.sed si q̄ratur. j̄.si ser.ven.
2 ¶ Scdo no.† q reus pt in se assumere onus ꝓbationis. q̄d gl. intel
c ligit gn̄alr in quacūq; cā. Querit gl. c q̄d si reus q assūpsit in se on⁹
d ꝓbādi nō ꝓbat, an sn̄ia sibi p̄iudicat, ac si ageret. d Dicit gl. q n̄. q̄d
tene mēti. de hac q & de aliis vide plenè p Cy. C.e.l.actor. hodie
3 tn̄ sp,† vt istæ dubietates effugiātur, apponitur in fine articulorū
clausula ista, nō astringēs se ad oīa ꝓbāda, sed ad ea tm̄, q̄ sibi suffi-
ciāt ad victoriā suæ causæ, de hoc dixi plenè in l.diuus. j̄.de re iud.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Circa. Qn̄ quasi possessio releuet quē ab onere ꝓbādi, dic latissimè p Bar.in l.si prius.de ope.no nun.in ver.3.ad istud op. q in aliqb. vsque ad ver.6.op.& quod ibi dixi
Poma. ¶ Vide doct & ibi Alex.in l.si prius ff.de ope no nun.
Clau. ¶ Quia gl. hic dicit debere pręferri actorem, si vterque velit probare, quid si vterque offert positiones, quib. primò erit respondēdum, vide Spe.in ti. depositi.§.quarto. ver.hoc quoque.& ibi Bald.ver.si positio.
b ¶ Onus probandi. Vide Fel.in c.cum causam.in prin.de re iud.& c.j.de rescrip.
c Ale. Quærit gl. Vide Inst.de act.1.& omnino Bal in l.frustra.C.e.§.& idem tenet glo.in c.insinuatione.extra.de procur. Vide tamen Bal.in l.qui accusare.C.de eden.& sequitur Bal.in l.j.C.si aduersus credito.& cont. gl.hic in ver.item quęro an in omni,&c. vide omnino bal.in l.cum P. pinianus.C.de sen.facit ad ea quæ dixi post bar. in l.ij §.si publico.de adul. Et ad gl. dic de ast. ingente se,&c.adde aliam glo.in l.si. C.de fal.
Clau. ¶ Quid aūt si de iure suo probauit, nec tamen petiit sentētiam ꝓ se pronunciari, vide Ale.in l.Pōponius §.iussu.de ac.pos.& ad materiā vide Fel.in c. cum causa.de re iu,
d Paris. ¶ Ac si ageret. Vide Fel.in c.licet causam.ver.x.& vltimo.extra de prob.

LEX XXV.

1 *Præsumptio in specie tollit præsumptionem in genere.*
2 *Exceptiones duę cōtrarię p̄nt opponi in eod. iudicio, licet grauetur onere ꝓbādi.*
3 *Inquisitus de homicidio si negat se occidisse, & si appareat q occiderit, si dicit q fecit ad sui defensionem auditur.*

4 *Indebitum qui soluit, quid debeat probare.*
5 *Ignorantia in facto proprio præsumitur, quādo quis certat de damno vitando.*

a Cum de indebito. a Not. ex hac lege primò, q p̄sum-
ptio ī gn̄e, tollit p̄sumptionē in
spē: nam hoc est præsumptio in gn̄e, q ille q soluit, debitū soluit.
quæ præsumptio tollitur per presumptionē in spē, q̄ resultat ex p
sona eius cui soluit vt in principio huius legis vel ex p̄sona soluē
b tis b vt in minore, muliere, vel rustico, vt ī. e.l. versi. si aūt. Si se. s̄.
d ī iterest.l.diu⁹.& sic vides q ille releuat ab onere ꝓbandi, q hēt
1 p se p̄sūptionē in spē. Scdò no. casū† p opi. qu orūdā in l.nemo. j̄.
de exce. q duę exce. ꝯriæ p̄nt proponi in eodē iudicio, reprobata
c opi. Dy. in c. null⁹ plurib de re.iu.li.vj. Nā vides c hic q primo nega-
uit sibi solutū: & ista erat vna defensio, postea ꝯfitet. & dicit sibi
† deb tū eē solutū. certè audit, sed onere ꝓbādi† grauat. † Nec d ob
2 stat auth. ꝯ q ꝓpriā C.de nō nu.pe. īmo illa facit ꝓ q a audit ibi ve
d niēs ꝯ ꝯfessionē. licet grauet in aliquo. Et ex† hoc pluries dixi e in
3 q.de facto. Aliqs negauit se occidisse hoīem postea vult dicere se
e occidisse ad sui defensionē, certè dēt audiri, tū sibi incūbit onus
f ꝓbādi, nō tn̄ grauatur adeo, qn audiat. Casus est hic in prin. Ter-
g tiō; no. q ille, q soluit† indebitū, dēt ꝓbare duo. s. indebitū esse, &
4 se per errorē soluisse, Sed gl. hic dicit q eo ipso, q ꝓbat indebitū.
5 p̄sumitur ignorantia, quod no. quia etiam† in facto proprio præ
sumitur ignorantia, quando quis certat de damno vitando. l. sed
& si me putem.in prin. s̄.de cond.ind. De quo videtur casus. C. de
iu.& fac. igno.l.si post diuisionem. dixi in l. non fatetur. j̄.de ꝯfes.

ADDITIONES.

a Pari. ¶ Cum de indebito. Pro declaratiōe huius l. quis debeat ꝓbare indebitū, vide Ale. de quo scripsi ad Bar.in rub.ff.de cōd.ind.in cōs.83, in j.vol.& ibi ēt ponit q̄d si cōuentus nō negauit,& plura alia, maxime qn̄ ꝓbari possit negatiua q nō sit debitum. Item ad intellectū huius l. vide Ias.in l. Iulian. verum debitorē de cōd.ind.& vide in materia Barb.in c.si is qui.col.j.extra de sol.& quomodo probare debeat indebitum, vide Pa. de Ca.cons.135.& pro declaratione huius l. vide eundem Pau.cōs.80. Et vide vnum singulare, quod ponit Comē.con.60.incip.creditur. libris pp præsumptionē istius l. quòd nemo pręsumit indebitum soluere, iuncta quadā alia p̄sumptione, de qua ibi per eum & quòd facilius pręsumatur donatio in vlti. voluntate, quā inter viuos, vide Co.cōs.31. inci.testōr testō dicit & protestatus fuit ad finē. In contrarium vide tex.in §.peculium. Inst.de le.& in l.j.C.de pecu.eius qui li.met.vb. si manumittatur seruus inter viuos pręsumitur sibi donatum, & cōcessum peculium, secus si in vlti.volun. vide ibi gl. & doct. & cogita an rō gl. ibi sit bona, quia potius illo casu præsumitur donatio inter viuos. Et vide rōnē qua mouetur Comē. in d.cons. Item circa istam materiam, an q̄s p̄sumatur donare & iactare suum, vide quę hēs post Bar.in l.ij.§.circa.ff.de exce.do. Et dū dici solet, q potius presumitur fatuitas, q̄ donō secundum Bal.in l.generaliter, C.de nō nu.pe. adde q potius præsumitur delictū, q̄ donō, vide Abb.in c.ecclesia, el 2.extra, vt li. pen. in vlt.col.per ea q̄ not.in l.Labeo, cū seq.ff.de pac. Adde ēt q quęlibet alia præsumptio excludit istā præsumptionē donōnis, ēt si actus inualidus redderetur. ita Ias.in l. si non fortē,§.j.ff.de cō d.ind. Itē circa illud q̄d dicitur hic de ꝓmissione sine causa, adde q si testes producti ad ꝓbādū promissionē sine cā, dicāt se nō recordari q̄s cōtractus fuerit factus nec qualiter, sed bn̄ scire q nō fuit expressa aliqua cā, satis probāt, vide Fel. in c.sicut, de re iud. An aūt requiratur cā spālis,& certa, an vero sufficiat gn̄alis, puta ex cā vēditionis, vide Pau.de Ca.& Ang.in l.generaliter.post Bar.C. de non nu. pec.& alia quæ habes ad Bar.in l.ij.§.circa, de exce.doli, vide Ale.consi.4.vol.j.
Ale. ¶ Cū de indebito. Et circa istā l.in ver.si aūt pro parte, an cogatur agnoscens partē, soluere residuū, vide Bal. q sic in l.si cū fidē, de non nū. pe. Et per hanc l. pōt decidi qō. Quid si venditor neget se vendidisse, postea conuictus opponit exceptionem pretij non soluti, an audiatur? de quo per Bal.in l.per hanc. C. de temp.app.& dū hic habetur cui incumbat onus probādi, solutū fuisse debitū &c. vide gl.not.& q ibi Bal.in l.ij.C.de dona.ante nupt.& Imo.qui hanc l. declarat in l.à Titio.de verb.obli.
Pom. ¶ Ad intellectū huius l. vide Ale.cō.88.vol.iij.& Ro.cons.219. Ale.consi.119.vol.iij. & not. q hoc est adeo verum, q quis non præsumitur iactare suū,& renūciare iuri suo, q ēt per actū cōtrariū ex interuallo fcm̄ n̄ vr̄ primo renūciare. Ita Ale.cōs.27. vol.iij.& cons.111.vol.iij.& no.ad istā l. q potius præsumitur error iuris, quam donatio. Ale.cons. 80.vol.iij. Are.cōs.35. Ale.cons.33.vol.iij. vbi facit, q in dubio non præsumitur quem renunciasse iuri suo, seu priuilegio,& q capiēda est oīs coniectura potius q̄ renunciatio. Vide eū cōs.144.vol.v. vbi dicit, q promittens reddere rōnē administratorum,& reliquorum. i. assumptionem tutelæ, non videtur renunciare legato de prædictis facto
b Ale. ¶ Soluentis. Vide q ad propositum de muliere & rustico scripsi post Bar.in l.fi.C. de iu.& fa.ign.& quod no, in l cum de in rem verso.de vsu. & adde quòd ibi mulier, & rusticus excusantur in iure, illud fallit, nisi actum facerent clam, secundum Bald.per gl. in l.j.C.de interdi.mat.& ibi no.Bal.
c Pom. ¶ Vides hic Vide Ale.in l.si prius, in fi.ff.de no.ope nunci.& cons.62.vol.3.& cōs. 77.vol.j.& tex.& ibi Pan.in c.literas & scribentes.de præsump.
Clau. ¶ Probandi. Qualiter istud intelligatur, & an,& quæ, & quando negatio possit reuocari,& an sufficiat procuratorem negasse, vide Ale.cons.83. vol.j.
d Ale. ¶ Nec ob.auth, Et ibi vide Bal.& quæ scripsi in l.etiam.§ licet, sol.mat.
e Pom ¶ Dixi. Vide Fel.in c.pastoralis, de excep. Ias.in l.j.C.de furt. Pan.in c.is, qui.& ibi in addi.de solut.
f Ale. ¶ Aliquis negauit. Bar.in auth.cōtra qui ꝓpriā. C.de non nu.pec. sed quid si cōfitet à princip. se occidisse, subdēs, q fecit ad sui defensionē, an inuetur sine alia ꝓbatione vide tex.& ibi hēoin apostil.antiqua, in l.si filius,§.exceptionib, s̄.de inter.acti. Adde Bal. in c.j.§.item vasallus, el j de contro.inue. vbi ad hoc posui duo no.dicta, quæ omnino vide.& maximè scd̄m dictum. Et ad qōnem Bar. hic vide Io.an.in merc.in regula, nullus plurib. Faciunt no.per doc.in l.nemo. j̄.de exce.in l.nō vtique, eo.tit. Et quid si in vno contextu facta est hæc responsio, dico me occidisse, sed ad mei defensionem, vide Bar.in cons.9.q̄d incip.q̄dā accusatus de homicidio cōparēs,&c. Bal.in l.j.C. de cōfes. post Cy. Arch.in c.j de confes.in vj.& Bal.in add.Sp. in ti.de confes. vbi tenet idem q in d.l.j.& idē no. Bal.& Sal.in l.iubemus.C.de app.& in l.j.C.de edi.di.Adr. alias de edi.act.& dū s̄. allegaui Bal in d.§.itē vasallus, ibi pōderat multum tex.in c.dilecto.de accu.quē et.ā pōderauit in d.auth.cōtra q ꝓpriā. Adde Bal.cons.245.2.lib. vbi ponit de eo, qui fuit accusatus, q̄d fraudauit gabellam,& ipse rn̄dit se extraxisse merces secūdū cum licentia datiarij, inci.dauanti à voi.& vide Bar.228.inci.Catharina accusauit.
g Ale. ¶ Tertio no.&c. Per Bar.in l.non fatetur, s̄.de confes.
Pom. ¶ Vide Ale.cons.84 vol.j.& cons.164.vol.5. vbi dicit hanc glo. procedere non solum in sciente, sed etiam in permittente.

1 *Promiſſioni factæ ſine cauſa quando ſtetur.*
2 *Probatio contra promiſſionem in ſcriptis factam non admittitur, niſi per contrariam ſcripturam.*

a §. Sed hoc. a Not. ꝙ † promiſſioni factæ ſine cã non ſtatur.
1 Quod intelligunt qdam in promiſſione ſimplici non continente ſtipulationem. alias illa promiſſio haberet vim
b donationis. l. Campanus. ĵ. de ope. lib. b qđ examinatur per Cy. in l. generaliter. C. de non nu. pe. Ego examinaui in l. 2. §. circa. ĵ. de do
2 li exce. Secundò no. † ꝙ ꝯ promiſſionem factam in ſcriptis non admittitur probatio, niſi ꝑ contrariam ſcripturam: ſecus, ſi confeſſio fuerit facta ſine ſcriptis. De quo plenè ĩ d. l. gñaliter. C. de nõ nu. pe.

ADDITIONES.

a Ale. Sed hoc. Vide Bar. latius in l. nuda ratio. per totum. ĵ. de don.
Pom. ¶ Declara vt per Barb. conſ. 25. vol. j. Ale. in l. diuortio. j. col. ff. de ver. obli. & conſ. 41. vol. j. & conſ. 53. & conſ. 84. eo. volu. j. vbi dat pulchra exempla, quando confeſſio dicatur continere caſum. & conſ. 171. vol. 2. vbi ponit de ſcriptura continente rationes ſine cauſa, vel cum cauſa, ſed obſcura, & conſ. 9. vol. 5. Pariſ. Vide per Feli. in c. ſi cautio, extra de fid. inſtr. vbi ponit 16. limitatio. vide vnam deciſ. relatam ꝑ Barb. in rub. extra depo ſi aũt aliquis dicit ſe debitorẽ ex tali cauſa, videtur promittere. Bar. ex l. ſentẽtia, de teſta. tute. Clau. ¶ Et ad intellectum huius §. vide Bar. in l. quæ dotis, & ibi Ale. ĵ. ſol. ma.
b Ale. ¶ De oper. lib. Sed pone, præceſſerat inſtrumentum continens ſummam mille depoſitam, quam promiſerat reſtituere, poſtea confectum fuit aliud inſtrumentum continens promiſſionem in centum, & non erat adiecta cã, an vltimus contractus teneat. Et videt̃, ꝙ non, quia cauſam non continet, vt hic, & l. generaliter. C. de nõ nu. pe. & c. ſi cautio, de fid. inſtr. q̃uis in inſtrumento, ꝓmiſſor confitea͛t ſe debitorem, & ſolẽniter ꝓmiſit dare, & reſtituere ꝑ ſtipulationẽ, qꝛ ex quo totũ illud dicit̃ eẽ de cõfeſſione partis ꝓmittẽtis cũ nõ exprimatur cã, quare debitum peruenerit ad ipſum ꝓmittẽtẽ, nõ dicit̃ habere ſufficientem cãm illud inſtr̃m, vt videtur gl. in d. c. ſi cautio. & expreſſius gl. j. hic in d. §. fi. quę vult, ꝙ ſiue quis cõfitea͛t ſe debere decẽ, ſiue confiteatur ſe accepiſſe decem, ſꝑ alio non expreſſo dicatur cõfeſſio ſine cã. Et dicit hic Sal. ꝙ iſta gl. hic in fi. vult, ꝙ ſi qs per ſtipulationem dare decẽ Titio ꝓmiſerit quæ ab eo accepit, dica͛t hæc ſtipulatio eſſe indiſcreta, & ſine cã, & ita tenet, & non valet, licet dubitet. Neque tunc ſecũdũ eũ põt dici, ꝙ cenſeatur facta animo donandi, qꝛ ꝓmiſſio iſta hẽt cãm. ſ. ꝙ accepit ab eo cui ꝓmittit. Tñ dic, ꝙ non eſt valida. Vñ talis cã eſt cõſiderãda nõ vt faciat, ꝙ ſtipulatio obligationẽ ꝓducat, ſed vt operetur, ꝙ declaret mentem promittẽtis fuiſſe nolle donare. Ideo videt̃ ꝙ talis ꝓmiſſio ſine cã, iuncta ẽt cum confeſſione ſine cã, non ſit efficax, vt ẽt ſatis videtur probari in d. c. ſi cautio. & ibi gl. in ver. ſi cauſam. Sed contrarium puto, ſ. ꝙ imo vr̃ habere cãm talis promiſſio, & aſſertio, per l. Publia. §. fi. ſ. depoſiti. & ibi Fulgo. & ꝙ no. Sal. in l. j. C. de confeſ. ver. ſed iuxta prædicta quæro, an ſi quis confiteatur, vbi dicit, ꝙ ſi quis confitetur ſe eſſe debitorẽ Titij in centũ pro reſto, & ſaldo rõnũ, dicitur cõfeſſio iſta habere cauſam maxime per d. l. Publia. in fi. ibi. item rõne patris. Præterea & alia ratione, pone tibi talem promiſſionem fuiſſe factam ex certa ſcientia, quia ita inſtrumẽtum dicat, vt ſic non poſſit allegari præſumptio erroris, vt no. Bar. & alij in l. ſi dari. de ver. ob. & in l. ſed & ſi quis. §. fi. ſi quis cau. & l. fi. §. pe. de condi. ind. & Bal. in rub. C. de confeſ. & in l. j. eo. ti. & in l. mater. C. de rei ven. & in l. 2. in 7. q. in fi. C. de reſcin. ven. & Imo. in l. à Titio. poſt medium. de ver. obl. Sed ita eſt ꝙ vbi promiſſio fit, etiam ſine aliqua cauſa diſcreta, vel ſpecificata, videtur facta animo donandi, vt oẽs concludunt in l. Campanus. de ope. lib. arg. l. cuius per errorem. de reg. iu. & maxime per illa verba appoſita in inſtrumento. ſ. ex certa ſcientia præſumitur cauſa donationis. & expreſſe dicit Bal. in rub. C. de confeſ. & Imol. in d. l. a Titio. de verb. obl. & Pau. de Ca. in l. hoc iure. de don. & in l. ſi diuortio. de ver. ob. Et iſtud ẽ verum, ẽt ſi in promiſſione facta ex certa ſcientia, iũcta eſt cõfeſſio ſine cauſa ex certa ſciẽtia. Sed An. in d. c. ſi cautio. in ver. ad ſecũdũ ẽ dicẽdũ. vt ibi ẽt abb. & Dy. in reg. qđ ſemel. de regu. iur. in 6. & Bal. in rub. C. de cõfeſ. & in l. fi. C. ſi cer. pe. ad fi. ꝓponit rõnẽ diuerſitatis, quare confeſſio ſine cã ſcienter facta, non inducit donationem, ſicut promiſſio ſine cã. & vide Barto. in l. non dubium. ad fi. C. de legi. & quæ dixi in d. l. Publia. §. fi. ſ. depoſi. vbi retuli dictum Inno. in d. c. ſi cautio. cum dicebat, ꝙ qñ quis confitetur ſe debere centum Titio, quæ per ſtipulationem reddere promittit, tunc clarum eſt ꝙ ꝓmiſſio miſſio non obliget cum effectu, quia cum confeſſio ſine cauſa non valeat ita neque promiſſio ſine ſtipulatione. Fallit quando ex certa ſcientia promittitur, vt ſupra. Nec etiam dicatur, quòd non poteſt dici, quòd non habuerit animum donandi promiſſor, quum expreſſit confeſſionem ſine cã, quia dico ꝙ illud poteſt eſſe verum in dubio. Sed qñ ex certa ſcientia facit, tunc non poteſt dici ꝙ non videatur habuiſſe animum donandi. Poſtquam enim ſciebat cãm non ſubeſſe, non cadit, niſi præſumptio donationis, aliàs ſequeretur, ꝙ ſi ſoluo ex aliqua cã q̃ ſcio eſſe inefficacem ſeu non ſubſiſtere, non videretur donatio, cuius contrarium probatur in d. l. cuius per errorem. Et idem debet eſſe in ꝓmiſſione, qđ in ſolutione. l. fi. C. ad l. Fal. l. ſi patronus. ff. de don. Facit qđ in ſimili dicitur, ꝙ ſi alicui promitto ex cauſa de præterito, quæ turpis erat reſpectu accipientis, videor donare cum ſciam illam cauſam non eſſe efficacem, vt ſubtiliter probatur in l. pen. ff. de cond. ob tur. cau. ſecundũ Raph. Cu. in l. generaliter, & in l. ſi ſtipuler. pe ver. ob. Facit qđ habetur in l. j. in prin. C. de rei vxo. act. vbi eodem modo, & ſi inutiliter. Et hoc maximè procedit, qñ iuramentum interuenit in inſtrumento, quia cum operatur, eſt vt ſtipulatio, quæ ſi vt acceſſoria valere non poteſt, valebit vt principalis, ſecundum Bart. in d. l. ſi quis pro reo, in 8. membro. de fideiuſ. & ibi dixi in d. l. Publia. Nec ad hoc obſtat ſi dicatur, ꝙ donatio nõ valet ſine inſinuatione, quia rñdeo, ꝙ imo non vitiatur vſque ad ſummam quingentorũ ſolidorum auri. l. ſi quis per redemptionem. C. de don. l. ſancimus. eod. ti. Io. And. in addi. Spe. in tit. de inſtr. edi. in §. porro. & Gul. & Bal. in l. illud. C. de ſacroſ. eccl. Et hoc intelligatur de illis ſolidis auri, quorum 72. faciunt libram auri. l. quoties. C. de ſuſc. & arcã. lib. x. & no. in l. quicunque. C. de ſer. fug. & in c. fi. de Iud. & dicit Bar. in d. l. quoties, ꝙ loco illorum 72. conſtituentium libram auri, ponimus 96. duc. Vene. qui conſtituunt libram auri, legalem. Quinimo virtute iuramenti, non poteſt donatio infringi, q̃uis non fuiſſet inſinuata, ſecundum veram opi. tñ quia debet iuramentũ ſeruari, qñ ſine interitu, &c. tñ donatio ex inſinuatione non eſt penitus inimica legib. quia valet, ſaltem vſque ad ſummã quingentorũ, & valet ẽt in caſib. de quib. in l. ſi qs pro redemptione. & in auth. itẽ à priuatis. C. de do. De ſecundo vide quę ibi ſcripſi. Item & alia rõne nõ põt allegari confeſſio, ꝙ ſtipulatio ſit ſine cã, puta qñ ex forma ſtatuti ĩ aliqua ciuitate inſtr̃a guarẽtiata haberẽt executionẽ paratã ſcđm Bal. in l. ſi cãm, de exec. rei iud. & ſequitur Pe. de Anc. in rep. c. canonũ ſtatuta, de cõſt. in ver. iuxta hoc mẽbrũ pone. Et dato, ꝙ illa cõfeſſio poſſit dici ſine cã, & ꝙ ñ poſſit in totũ ſubſiſtere. vt donatio, tñ confeſſio ſine cã non dicit̃ in totũ inutilis, qm̃ valet quo ad ſemiplenam ꝓbationem, ſi per eum cui facta eſt confeſſio allegatur aliqua cauſa, vt voluit Spe. ſequens Mar. de Fano in tit. depoſiti. §. nunc videndum, verſ. quæ eſt ratio. cum verſ. ſequẽ. per l. inſtrumenta. C. de proba. & ſequitur hoc Anto. & Iac. & Abb. in d. c. ſi cautio. Et licet iſti non dicant, nos Legiſtæ habemus duas glo. vnã in l. 3. §. eiuſdem. in ver. ſpeciem. ĵ. de teſti. aliam in l. inter chartulas. in ver. veritate. C. de conuen. fiſc. debi. lib. x. & per conſequens poteſt deferri iuramentum in ſupplementum ſemiplenæ probationis iuxta l. admonendi. de iureiu. & in l. in bonæ fidei. de iureiur. & in c. fi. eo. ti. de iureiu. Non obſt. allegata in contrarium, quia poſito, ꝙ illa confeſſio ſine cauſa duret, tamen ex quo in inſtrumento eſt ex certa ſcientia, valet in vim donationis, vt ſ. Nec ad hoc obſt. gl. j. quæ eſt hic, in fi. ponderando eam, vt facit hic Sal. quia in iſta glo. dicit totum contrarium. Et ita inter cæteros tenet hic Cy. in addi. quoniam gl. hic in fi. dicit, vel ſic promſi decem quæ per ſtipulationem accepi. Illa verba refert glo. ad ea, quæ proxime dixerat, ſecus ſi dicat, accepi. Et ſic refert ad caſum, in quo dixerat promiſſionem valere, & in fi. ſui dicti ponit alium caſum, in quo intendit ſtipulationem valere. Sed Sal. intellexit, ꝙ caſus ibi poſitus in fi. gl. refertur ſolum ad dicta per gl. in princi. & non ad proxima præcedentia. Illa gl. non loquitur, quando promiſſio eſſet facta à ſciente nullam efficacem cauſam ſubeſſe. Adde qđ voluit Bal. conſ. 417. 3 lib. inci. inter Io. & Aloyſiũ. vbi duo ſocij calculatis rationibus ſe viciſſim liberauerant, deinde vnus alteri fecerat inſtrumentum de ſexcentis pro reſtitutionis, ſed non dicebat ex qua cauſa, dicit Bal. ꝙ ex præceden tib. præſumitur cauſa, & ſi in inſtrumento eſt, & ex certa ſcientia, ꝙ efficaciter probat, licet non ſit cauſa.

LEX XXVI.

a Procula. a Not. ꝙ hic vr̃ remiſſum fideicommiſſum tacitè ex ceſſatione longi tꝑis, & cõputatione rõnum ſępius facta, & taciturnitate huius fideicommiſſi: quarum ſi quędam defecerint, non ſufficeret. Ita no. in l. libertis. §. j. ĵ. de ali. & cib. lega.

ADDITIO.

a Pariſ. ¶ Procula. Vide Ro. conſ. 143. Ale. conſ. 46 & conſ. 56. vol. 4. gl. in l. libertis quos. §. manumiſſis, de ali. & cib. le. Ale. in addi. Bar. & Imo. in l. quæ dotis. ſo. ma. per Ro. conſ. 17. vbi ponit duos caſus in quib. ex ſola diuturnitate temporis inducitur remiſſio tacita. Item vide vnam quæſtionem quam ponit Are. in l. recuſari. de acq. hæred. vbi ponit de ſorore, quæ diu ſterit cum fratrib. & nunquam petijt partẽ hæreditatis, ſed ſolum ea q̃ ſibi erat neceſſaria, an videatur renunciare hæreditati, vide ẽt circa iſtam legem Deci. conſil. 79.
Ale. ¶ Procula. Vide Bal. in l. cum proponas. C. de pac. & omnino in l. ſi certis annis. eo. ti. vbi concordant cum Bar. hic.
Pom. ¶ Vide Barb. conſ. 1 . vol. j. Et an requiratur ꝙ iſta tria. de quib. hic concurrant, vide Ale. in l. quæ dotis. ff. ſol mar. & conſ. 56. in vlt. col. in 4. volu. & per Fel. in c. literas. de præſum. Bar. conſ. 124. & Ro. conſ. 143. conſ. 46. in fi. vol. j. & Barb. in c. cum M. de conſt.

LEX XXII.

1 *Teſtator ſi confiteatur ſe debere decem Titio, Titius non capiet vt debitum, ſed vt legatum, niſi debitum probetur.*
2 *Cõfeſſio patris ſe habuiſſe a filio ſpurio decẽ inter viuos, ꝑ̃ſumitur frauduloſa.*
3 *Venditio omnium bonorum præſumitur frauduloſa.*

a Qui teſtamentum. a Not. † ꝙ licet teſtator in te-
1 ſtõ ꝯfiteatur aliquid ſe dẽre, tñ illud nõ capiet legatarius, vt debitũ, ſed vt legatũ, niſi debitũ probetur, vt hic, & l. legaui. ĵ. de libe. le. q̃ lex loqtur ẽt quãdo relinqtur capaci. qđ eſt no. & ſic nõ capiet añ alios legatarios, & Falcidia de-
b trahetur ſicut de alijs. ¶ Scdò not. b vnã qõnem quã † q̃rit gl. qd ſi
2 inter viuos c aliqs ꝯfeſſus fuit ſe habuiſſe à filio ſuo ſpurio. Et di-
c cit gl. ꝙ tũc valet. Et no. iſtã gl. inquãtum dicit ꝙ inter viuos non præſumitur fraus, ſed eã reprehẽdit Ia. de Bel. & dicit ꝙ eſt caſus in l. j. C. de natu. libe. vbi eo ipſo ꝙ reperitur apud filiũ de bonis patris
3 ꝑ̃ſumitur frauduloſè factũ. ¶ Vltimò not. † gl. q̃ dicit venditionem oĩum bonorum eſſe frauduloſam. ar. l. oẽs. §. Lucius. q̃ in frau. credi. licèt illa lex loquatur in donatione. ¶ Idẽ no. in l. patronus. ſ. eo. qđ vr̃ tenere doc. in l. 2. C. ſi in frau. pa. ¶ Quęro qd ſi vẽdidi oĩa bona mea, nõ ſub iſta applone oĩa, ſed vẽdidi ſingulariter illã & illã rem ita, ꝙ mihi nihil remanſit. Dic vt in l. nomen. § fi. ĵ. de leg. 3.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Qui teſtamentum. Et intellige iſtum tex. & ſimiles, quando fit confeſſio in fauorẽ non capacis, ad quem ordinatur naturalis affectio, vt in ſpurio, ſecus in alio vt in bannito, ſecundum Bal. in l. j. in prin. C. de fal. cau. adiec.
Pom. ¶ Vide Barb. conſ. 30. 2. vol. quia autem non valet iſta confeſſio, vide Bald. in l. fi. C. de epi. & cle. Vide Ale. conſ. 4. in 3. vol. & conſ. j. 3. vol. & conſ. 16. in fi. e. vol. & conſ. 18. in 4. vol. Raph. Cu. cõſ. 31. in vlt. dub. in vlt. col. Et vide Ale. conſ. 18. in j. col. in 3. vol. & q̃ ſcripſi ad Bar. in ſimili in l. ſi ſorte. ff. de caſtr. pec. Ale. conſ. 125. ad fi. in 4. vol. Rom. conſi. 216. Et Card. conſ. 144. col. fi. & Are. conſ. 63. & Soci. conſ. 65. vbi loquitur in confeſſione emanata inter virum & vxorem, conſtante matrimonio. Et Bal. conſi. 498. in j. parte. vbi ponit pulchrum caſum.
b Ale. ¶ Secundo no. pater confitendo ſe debitorem filij ſpurij, nõ poteſt ſibi ob hoc aliqd dare, & quicquid penes filium ſpurium reperitur, præſumitur per fraudem eſſe. Idem tenet Bar. in d. l. j. C. de nat. lib. & ibi Bal. & Bar. & doc. in l. ſi is qui res. de vulg. & pup. Adde Bal. conſ. 241. inci. ſpurio. 2. lib.
c Pariſ. ¶ Inter viuos. Vide late Ale. conſ. 18. vol. 3.

De fide inſtrumentorum. Rub.

LEX PRIMA.

a INſtrumentorum. Vides ergo ꝙ ex alluſione vocabuli ſumitur ꝓpria ſignificatio. Hoc examinaui in repetitione l. omnes populi. ſ. de iuſti. & iure. & ibi vide, vbi plenè dixi. verſi. quæro vnde ſumatur.

ADDITIO

a Pariſ. ¶ Inſtrumentorum. An autem ſtatutum faciens mentionem de inſtrumentis comprehendat acta, vide Ang. conſ. 49. inci. repertum. Item ꝙ licet de iure cõi appellatione inſtrumenti etiam veniat ſcriptura formata, ſecus tñ fit de cõi vſu loquendi, vide Franc. conſ. 51. alias 50. vide omnino Ro. conſ. 77. ad fi. Fel. in rub. de fi. inſtr. ad fi. Item, an, & qñ appellatione ſcripturæ veniat omne illud, qđ inſtruit cauſam, vide Berta. in trac. de gabel. in 3. parte octauæ partis prin. vide Barb. in rub. de fi. inſt. Item an appellatione inſtrumenti veniant teſtes, vide Fel. in c. peruenit. extra de teſt. cog. & in rub. de fi. inſtr. ver. ſecunda concluſio. vbi ponit, an de communi vſu loquendi appellatione inſtrumentorum veniant teſtes, & econtra, & an ſcriptura priuata, vide de iſtis Iaſ. in repetitio. l. admonendi. ff. de iureiur.

Ale.

Alex.¶Instrumentorum.Istam l.no.alle,Bar.in l.admonendi,in vlt.ver.s.de iurein. Et vide q ibi dixi in fi.Sed quid in priuata scriptura,vtrum veniat appellatione instrumenti. vide Bar.in l.j.de iur.calum.& q no.in l.in fraudem.§.neque instrumenta,de iur.fis. Vide q dixi in d.l.admonendi.in fi.Limita hãc l.prærerquam in dilationib. Nam si data est dilatio ad producendum instrumenta,non poterit producere post didicita testificata. Dicit Bal.hic.& in l.si ex falsis.C.de trans.vbi omnino vide quæ dixi.Et an appellatione instrumentorũ veniant acta.vide Bar.in l.in fraudẽ,§.neque.de iure fis.Et an veniat testm̃, tex.q sic, & ibi vide Bart.in l.si idẽ codicilli.C.de cod.Sed an priuata scriptura veniat appellatione instrumentorum,vide Bar.in d.l.j.C.de iu.ca.& q no.in d.l.in fraudẽ.§.neque. adde,qñ appellatione instrumenti veniat priuata scriptura,pulchre Rom.consi.23.inc.ne scio quid dubitatis.Et an appellatione actorum veniat sententia, vide Io.And.in addi.ad Spe.in tit.de sententia.Bal.cons.338.j.lib.

Pom.¶Ad istum tex.vide Bar.in l.in fraudem,§.neque ff.de iu.fis.Alex.in l.si ex falsis.in j.col.C.de trans.Ro.cons.23.2.dub.

LEX III.

1 *Debitor si confiteatur hodie, quòd Titius sibi mutuauit iam sex mensibus elapsis, ista confessio non præiudicat alteri creditori.*

a Repetita. a Istam legem intelligo in scriptura priuata. Nam notarius,qui scriberet instrm̃,& apponeret alium diem tunc sine dubio ɔmitteret falsum.Itẽ intellige qđ hic fuit apposita dies non vera.Nã loquit̃ de die ɔscripti instri.Nam si instrm̃
1 contineret verum diem hoc modo,Hodie ɔfiteor,† q tu mutuasti mihi cẽtum iam sunt sex menses, sub oblĩone bonorum meorum tunc instrm̃ istud non esset falsum,sed ista confessio debitoris non præiudicaret alteri creditori,vt l.si superatus.s.de pignorib.

ADDITIO.

a Alex.¶Repetita,Adde quod no.dixi post Bar.in sim.in l.diuus.§.item senatus.ff.de fal.Et vide qđ no.Bar.in l.si testamentũ,de test.& quod ibi dixi,qualis dies debet poni in instrumento.Et hic adde Bal.post gl.in l.scr pturas,per illum tex.C.qui pot.in pig.hab.& idem quod Bar.hic,tenet Spec.in tit.de obl.& sol.§.j.ver.sed quid ecce.

a De testibus. a Rub.

ADDITIO

a Paris.¶De testi.An probatio quæ fit viua voce per testes,sit dignior, quã illa quæ fit per instrumenta.vide Fel.in rub.de fide instr.& ibi ẽt qđ quædã pbantur per testes,quæ non per instrumenta & econtra vide ẽr ad Bar.in l.in exercend s.C.de fid.instr. vbi alia hẽs

LEX PRIMA.

a TEstimoniorum. a Et hoc q hic dicit in pecuniarijs litib.dicunt quidã q cã dicitur ciuilis,& lis dr̃ criminalis, de quo hic in gl. in verb.litibus & l.causas vel lites.C.de transactionibus.

ADDITIO.

a Alex.¶Testimoniorum. Ad hunc tit.adde q iudex potest,si vult, non credere testi, vide Bar.in l.Lucius,in fi s.de his,qui no.infa.

1 *Iudex refrenat numerum testium, & quomodo.*

a §.Quanquam. a Not.† q iudex pōt refrenare numerum
1 testium. b ¶Sed quæro qualiter fiat ista re
b frenatio,& qualiter iudex numerũ testium moderabit̃?Rñd.si qdẽ vna pars iam pduxit,dẽt iudex admittere aliã partem pducere tot testes,quot ista pduxerit,& qñq; plures ex cã, vt puta si sunt plures testes,& quidam volũt deponere super quibusdã articulis, & quidam super alijs.Si verò non produxerit alia pars testes, sed vult producere vnum de nouo,tunc iudex refrenabit sm̃ qualitatẽ causæ Circa hoc vide gl.ordi.& Inn.in c.cum causa.extra,eo.tit.

ADDITIONES.

a Ale.¶Quanquam.An testis debet esse notus parti,adde no.in l.fi.§.j.C de iu.deli.& per gl.in c.cum cãm,el j.in ver.de causis,extra eo.

b Paris.¶Numerum testium.Vide Ale.cons.5.vol.j.Fel.in c.in nostra,de testi.late Ale.consi. 149.ver.possit,in fi.vol.5.& cons.99.ver.non obstante,eo.volu.Fel.in c.testimonium,de testi.Ale,cons.78.vol.j & dicit Fel.in c.licet vniuersis,de test.q quando testes non sunt omni exceptione maiores, etiam si sint tres, non plenè probant, vide Ias.in l.si quis ex argentariis,§.cogentur.col.j.ff de eden.Cur.in tract.de testi.in j.q. Dec. cons.133.ver.nec obstat.dicentem istam gl.non habere locum in causa graui.

Alex.¶Numerum testium.Adde q no.Bar.in l.fin.s.de fer.& in auth.at qui semel.C. de prob.& no.consuluit Bart.Sed de iure ciuili talis refrenatio potest fieri ad tres testes super vno articulo.Tex.est valde not.in l.quoties,& ibi Bar.C.de naufr.lib.xj.quem ad hoc alle.Lud.in suis not.Et vide Io.And.& abb.in d.c.cum causam,& vide c.significauerunt, & quod ibi no.extra,eo.tit.Adde de refrenatione testium Old.cons.145.

LEX II.

a In testibus. a In hac l.vsq; ad §.lege Iulia. sic procedit Iurisc.
b Nam primò ponit theoricam. Secundò practicã in genere.Tertiò,ponit ea per multa rescripta. Secunda ibi,in l. testium.Tertia ibi,in §.ideoq;. ¶Op.probatio b est facere fidem iudici,vt s.titu.2.l.quinquaginta.& l.cum de ętate.si ergo habemus fidem de qua hic primò dr̃,non debent cõsiderari mores & alia.Huius timore facta est gl.magna hic,q propter fidem habendam consideretur fides & grauitas,&c.quia fides per se non potest considerari,nisi ex alijs hoc probetur.j.l.proxi.in prin.

a ADDITIONES.

Ale.¶In testib.Adde Bar.in l.4.§.hoc autem,in fi.4.q.de dam.inf.Potest tamen interrogari pars,an testis suus,quem produxit,sit certioratus,vt tenet gl.in c.super eo,de testib. licet Io de Lign.ibi teneat contrarium.Et an testis possit interrogari,vide Bald.in auth. si dicatur.C.eo.& Abb.plene in c.cum cãm,de testi.

b Ale.¶Op.probatio.Item præsumitur inimicus,quem expello de domo. l. Lucius Titius. & ibi no.Bal.ad hoc de leg.3.An autem qui testificatur in cã criminali,præsumatur inimicus.gl.quod non in c.meminimus.de accus.& in c.fraternitatis.de testi.& ibi Abb.& vide Specul.in titu.de teste.§.j.versic.item quid in alia.& Bar.in l.post legatum.§.his vero. de his quib.vt indig.

LEX IIII.

1 *Testibus existentibus in dignitate magis creditur,quam his,qui non sunt in dignitate.*

2 *Electis ex duobus præfertur electus à dignioribus.Inimicitia repellit testem.*

3 *Criminalis causa facit quẽ capitalem inimicum. Item causa pecuniaria magna. Testem iudex de quibus conditionibus interrogabit.*

4 *Testis quando variat in vultu dum examinatur scribi debet in actis.*

a Testium. a Not. † q magis creditur ei qui est in dignitate,
1 quàm ei qui non est in dignitate.Et ex hoc dicit in Cano.q si duo sunt electi & haberent ęqualem vocem,tñ vnus ex
b parte b sua haberet priorem & sacristã & similes,q sunt ĩ dignitate,q p̃fertur ei,qui haberet canonicos simplices nõ habẽtes dignitatem.
2 ¶†Secundò no.q propter inimicitias c quis redditur suspe
c ctus: d tñ quædam inimicitia impedit,quædam non impedit admit
d ti in testem:licet postea opponatur,vt C.eo.authen.si testis produ
e ctus. Item aduerte, q causa criminalis e facit quem videri capitalẽ inimicum.Idem intellige in causa pecuniaria magnæ quantitatis, argu.j.de excu.tut.l.propter litem in prin.c.& Instit.de excus.tut.in
2 §.inimicitiæ & q not.in auth.si testis productus.Sed quæro † qualiter iudex istas conditiones,de quibus hic dicitur inuestigabit? Rñ. Quædam est cõditio,q̃ testiũ turpitudinẽ nõ ɔtinet,& de illa poterit interrogare illũ testẽ,vt in d.auth.si testis pductus. Quædam est ɔditio q̃ ɔtinet testiũ turpitudinẽ,& de ista non debet interrogare. De turpitudine verò ab alio detecta iudex interrogabit ex officio. Qđ allegat̃ in qõne illa,an iudex p̃t interrogare testes in causa criminali,licet à parte non pducant̃.Itẽ aduerte f ad glo.istã,q̃ dicit q pallor,vultus,&c.q facit vt testi credat̃ minus.Nam dñt doct. iuris
3 Cano.† q hoc dẽt scribi in actis,ita q iudex de hoc ppendat, vt ex. de fide instr.c.ɔstitutus.& not.p Innoc.in c. qm̃ ɔ falsam extra, de
g proba.& in Spe.de teste.§.nunc tractandum.versi.considerare. g

ADDITIONES.

a Alex.¶Testium,Ad intellectum totius huius l.vide Bald.in l.testium. C. eod. Et ad hoc prin.ibi dicit Bal.quòd magis creditur duabus notab.personis in dignitate positis,quàm plurib.aliis vilib.& magis creditur paucis non suspectis,quàm multis & suspectis. Et facit ad id q dicit hic Bar.in prin.Quis tamen sit nobilis,& quis vilis,est arbitrarium.Bal. in l.Gracchus.in prin.C.de adul.dixi in l.in maiorem.de pact.& adde Bal. in authen.sed cum testator.C.ad leg.Falc.& ibi habes,&c. Et ad dictum Barto.hic de præsentato à digniore,adde Bald.in cons.suo vij.in tit.de conces.præb.

¶Pom.Vide gl.in c.latores.de clerico excommunicato.

b Pom.¶Ex parte. No.ex ver.tu magis.q testis deponens non verisimilia,aut contraria naturæ non probat,vide Alex.cons.38.& cons.44.in fi.Bart.in l. inter omnes, §. recte. ff. de furt.& in l.Titius,in fi.ff.de infa.Alex.cons.91.vol.4.& cons.124.col.j. vol.4. cons.51.eo. vol.Præpo.in c q dictis,16.distin. Fel.in c.licet causam, de prob.& in c.in nostra,de test. Cæp.cons.3.Fel.in c.auditis,de præsc.Barb.cons.6.vol.j.& cons.11.cons.18. & cons.21.eo.l. vol.& cons.26.eo.vol.Fel.c.cum olim,de re iud.Rom.cons.344.Alex.cons.89.vol.3.Aret. in cons.138.& cons.44.col.fin.Paul.de Cast.l.scripturæ, col.fin. C.de fide instr. Aret.cons. 127.& testibus hinc inde variis præferuntur pauciores pluribus, si deponunt verisimiliora.Ita Alex cons.27.vol.2.cons.111.ad fin.vol.3.vbi ponit multos modos,per quos probat quem deponere verisimiliora.& cons.50.col.fin.vol.5.& cons.120.eo.volu. Soc.consi. 244.vlt.col.& cons.254.cons.120.& 164.

c Paris.¶Inimicitias.Circa istam materiam q inimicitia repellat testem,& qualis inimicitia,vide quæ habes ad Bart.in l.j.§.fi.ff.de adi.le.Item adde q nondum inimicus,sed suspectus de inimicitia repellitur,vide Fel.in c.cum I.& A.de re iud.Item adde sing.q sufficit causa inimicitiæ esse commissa,licet alter ignoret.Ita Bart.in l.j.ad fin.ff.de his qui vt ind.sequitur Alex.cons.16.ad fin.& cons.127.vol.4.Item an inimicitia nouiter suscitata faciat q repellatur,vide Rom.sing.416.incip,Inn.Alex.cons.99.vbi etiam ponit alia in materia,Et Rom.cons.185.Item requiritur,q sit grauis,vide Alex.cons.78.in j.vol. Item adde,q inimicitia siue iusta siue iniusta repellit,vide Abb.in c.repellantur,circa fin.extra de accu.post Bar.in l.j.ff.de his,qui.vt ind.Aduerte tamen ad illud,quod dicit ibi,Abb.in fi.q ille,qui fuit causa inimicitiæ malitiosè,vt testem repelleret,non potest se iuuare propter dictam inimicitiam,post Bar.de quo ibi per eum. Et quomodo præsumatur malitiosè hoc factũ,vide Bal.in auth.si dicatur,de testi.ad Bart.in l.j.§.cum quis, ff. de quæst. Vide vtrobique Ias.in l.si filiam,C.de inof.test.Item quidam inimicus licet reconciliatus q non sit omni exceptione maior,vide Ioan.de Ana. cons.17. Ias.in l. sororem, col. vlt.de his qui.vt indi.Item an ille,qui fuit testis in vna causa contra aliquem repellatur, ponit Fel.in c.meminimus,extra de accu.Item q inimicitia procedens etiam ex culpa alicuius possit per eum allegari ad repellendum testẽ, vide & limita vt per Ias.in l.si filiam.C.de inof.test.& quæ & qualis inimicitia repellat testem,& quid si esset facta reconciliatio,& ex quibus actibus probatur reconciliatio,maximè si simul comederunt vel vnus fuit ad nuptias alterius,& similia,vide per Barb.cons.80.volum.4.vide quæ habes in reper.in ver.testes.

d Alex.¶Suspectus.Et vide quæ dixi in l.2.in fi.j.de adi.le.secundũ Io.And.in c.cũ oporteat de accu.An hæc inimicitia semper repellat testes remittit̃ iudicis arbitrio, hoc limita, nisi inimicitiæ superuenerũt ex hoc,vt ille nõ testificaret.Ita firmat Bal. per illum tex. in l.sed si quis,§.illud sciendum,si qs cau.Dy.in l.filię,s.so.ma,Bar.in l.j §.cum quis,de quęst.Bald.in auth.si testis producatur,C.de testi.& in l.2.§.sed si agat, ff. de iud. & q no.Io.An.in c.fi.de testi.& satis inquãtũ ad hoc dicitur inimicus,qui mecũ litigat, vt cõcludit Ant.& Abb.in c.j.de iud.qđ est verũ si hẽat litẽ mecum de pñti criminalẽ,vel ciuilem omnium bonorũ,p tex in Auth.de test.§.si vero odiosus,in pri.& per alia ibi alle. Aut habet ciuilem,& tunc non repellitur omnino,sed est in arbitrio iudicis facta fide, &c.Et videtur pro Bar.in d.§.si vero odiosus.Aduerte tamen inquantum dñt si fuit lis finita,&c.q non videtur bene,quia nõ distinguitur an lis ẽ pñs,qa ratio,ppter q̃ remouetur testis mouens litem criminalem,est,quia ex tali p̃samit̃ inimicus, nisi probetur reconciliatio,secũdũ Inn.in c.cũ oporteat.de acc.Sed ista rõ habet locũ tã in finita lite q̃ ñ finita,qa qui semel fuit inimicus semp̃ præsumitur esse nisi cõtrarium pbetur,secũdum Inn.in d.c.cum oporteat,&c.Bald.in d.auth.si testes productus,& est casus,quẽ ibi ad hoc ponderat Bal.in l.in ipsius,C.fam.ercis.Spec.in tit.de testi.§.superest.vers.id quoque notandum,dicit q inimicus ẽt recõciliatus,põt repellit Allegat tex.cum gl.3. q. v.c.accusatores.el j.q intelligas,si sit reconciliatus de recenti,alias non pcederet, vt ibi no.Io.An.Et aduerte,quia hic dicam ratio fortissime vrget.Videmus posse saluari dicta doct.quando ille, qui habuit litem mecum, licet videatur durare in præsenti, tamen eius culpa sibi mouit litem.Nam tunc non repellitur.Ita dicit Bart.in l.j.§.cũ quis. de quæst.Pro quib.facit tex. optimè,quem ipsi non allegant in d.§.si vero odiosus, vbi dicit quòd ille qui litem mouet,videtur totaliter repellendus,ergo lite finita, videtur admitti.

admittendus aliquo casu. Sed contra istam doctrinam sing. est in c. cum I. & A. doctrina In. de re iud. dicēs, quòd qñ quis repellitur à testimonio, non distinguitur cuius culpa inimicitia fuit contracta. Et ista dicta sequuntur Mod. Posset forte dici, quòd illo casu testis nō repellitur in toto, sed non adhibetur plena fides sicut dicit tex. in d. §. cum quis. An amicus inimici mei repellatur, & dicatur meus inimicus, vide Bal. in l. si quis testi. C. de testib. & ibi dicit, ꝙ qui allegat inimicitiam, debet eam probare, & debet probare qualitatem inimicitiæ. Et ad cognoscendum an sint graues, vel leues inimicitiæ, Bald. in d. auth. si testis productus, dicit ꝙ committitur arbitrio iudicis. Adde ꝙ non solum inimici, sed suspecti de inimicitia capitali repelluntur, Inno. in c. cum P. Mauconella. de accus. & dicit Archidia. in d. c. accusatores. 3. q. 5. inimico testi nullam fidem adhibeadã, argu. illius tex. sed posset intelligi in criminalib. & dicit quòd etiam ab accusando repellitur, & excipiendo, de quo in c. meminimus, de accusatio. Et vide ad prædicta Ioan. And. in titu. de testib. §. porro, versi. item aduerte. Circa materiam huius l. quæro vtrum iudex possit ex officio suo testes repellere, & inquirere de conditione testis, Ioan. And. in addi. Spec. in titu. de teste. §. j. ver. quid de domestico, tenet quòd sic, nisi habilitatio testis procederet à voluntate partis tacita, vel expressa, vt not. de testi. cog. c. dilecti, in gloss. magn. & in auth. de testi. §. si vero quidam, aperte Innoc in c. intimauit. de testib. & not. in gl. 2. q. 7. c. quærendum; & gloss. in l. j. § si præses. de magist. conue. quam ibi magnificat Nicol. de Nea. & illam alleg. pro sing. Bald. in l. quos prohibet. de postu. & ibi sequitur Angel. vide glo. in c. nulli, de accus. vbi testis repellit alium testem, & c. facit ratio, quia sumus in his, quæ concernunt fauorem animæ in quibus iudex ex officio suo potest. Ita voluit Inno. in c. bonæ. de postul. præla. benefacit tex. in c. ad nostram, el 2. de iureiur. & ꝙ concernat fauorem animæ patet, quia testis criminosus ideo non admittitur, quia lex præsumit eum deierare. c. testimonium. de testi. Contrarium tenet Archid. in c. quærendum. 2. q. 7. Ioan. And. & Ioan. de Ligu. & Pet. de Anch. c. super eo. extra, de testib. sequuntur opi. Arc. Et propter quam inhabilitatem possit iudex ex officio suo repellere, vide Bal. in l. si quis testib. C. de testib. Adde an testis inimicus repellatur, & quæ dicatur grauis inimicitia, Bald. consi. 339. j. lib. Et quod testis inimicus reconciliatus non nouiter admittitur in testem contra inimicum reconciliatum, tenet Rom. consi. 186. cetera vide latius per Specu. eodem titul.

e Ale. ¶Crialis. Criminalis cã, & ciuilis magnæ qͥtitatis æquiparantur. Adde Barto. & quæ ibi dixi in l. post legatũ, §. his vero. de his qb. vt indig. & vide gl. in Auth. de testi. §. si vero quis, in ver. de crimine. & in vers. si vero aliter. in verbo, quæstiones. Et qualiter repellatur inimicus, vide quod no. Roma. in rubr. de arb. in 17. q. & tex. in c. per tuas, de simo. alleg. Barto. in l. filiusfamilias, de dona. Et vide quod dixi in l. quos prohibet, de postu. & vide Bar. in l. 3. ff. de adimen. leg. & Io. in l. is, qui reus, de pub. iudi. Innocen. in c. cum I. & A. de re iud. & dixit gl. in d. §. si quis. quod inimicus reconciliatus bene admittitur in testem. Et de his vide Bald in auth. si testis productus. C. de testib. & omnino docto. in c. cum oporteat, de accus. Adde tamen quòd in hac l. testium, in prin. est vna gl. in vers. numerus. quæ vult, ꝙ si in aliquo actu, puta in testamento, interuenerunt plures testes, quã numerus requisitus à iure dicat, vt puta cum septem in testaméto requirantur. l. si vnus, & l. hac consultissima. C. de testa. & quod ibi plene nota. & in eo testamento plures 7. testibus sint, si sint duo de istis 6. qui essent fratres patrueles hæredes inst. tutorum vel substitutorum. quo casu non sunt omni exceptione maiores, tamē si interuenit maior numerus 7. testium supplet ille defectus per id, quod voluit gl. not. in ver. numerus. Vnde dicit hic Iac. But. ꝙ licet testes duo deponentes per eundem præmeditatumque sermonem non probent, vt hic not. Bartol. per istum text. in §. idemque. tñ si essent tres, vel quatuor pbarēt, & sic pluralitas testiũ vltra numerũ testiũ supplet defectũ, idoneitatis. Vnde Ino. in d. l. quæ testamento, in princ. vult, ꝙ vbi requirũtur in testamento 7. testes, & reperitur, quòd interuenerunt octo, quorum duo non erant omni exceptione maiores, illi duo habebuntur saltem loco vnius, & valebit testamentum. Alleg. quod in simili not. in l. parentes, & in l. omnibus. C. de testib. sed melius probatur in d. l. 3. cum gloss. idem & multo magis vbi testes ideo non essent omni exceptione maiores, quia essent fratres patrueles, vel nepotes ex fratre, quia edictum, de testib. et prohibitorium. Et isti non reperiuntur prohibiti, ergo & c. l. j. §. eo. Et casu quo diceretur, eos non esse omni exceptione maiores, supplet numerus, & maximè in terris ecclesiæ, vbi sufficiunt duo testes cum parochiano, d. c. cum esses, vel quatuor sine parochiano, vt no. Spec. in tit. de instr. edi. §. compendiosè, ver. item ius cano. cum seq. in d. c. cum esses. ideo debet esse validum testamentum in terris ecclesiæ, in quo tot interuenerunt. Adde vt per Bal. consi. 205. 2. lib. & consi. 225. j. lib.

f Po. ¶Item aduerte. Inimicus repellitur à testimonio. Idem tenuit Inno. c. cum oporteat, de accu. Arch. in c. accusatores. 3. q. 5. secundum Bal. Alb. in auth. si testis productus, hic allegavbi Bal. dicit, ꝙ non solum inimicus, sed etiam suspectus de inimicitia repellitur. Inn. in c. j. de accu. Vide glo. & ibi doc. in d. c. cum oporteat, de accu. vide Fel. c. cum tu, de re iud. Barb. consi. 29. in j. vol. Adde cautelam ꝙ testis, alias non idoneus probat, vt per Ale. consi. 93. vol. j. Fel. in c. quoties. in 4. no. eo. tit. Cæpo. consi. 32.

g Ale. ¶Considerate. Aduerte ꝙ gl. in ver. agẽs, in prin. huius l. ponit de teste, qui repellitur propter paupertatem. Vide quæ dixi in l. spadonem. §. si. de excu. tu. Et vide per scriben. in d. auth. si testis productus. & vide in c. item cum quis, de rest. spol. Item cum quis expoliat aliquem bona fama, quia est res pretiosa. 9. q. 3. c. facta. Facit l. infamem, de pub. iudi. Item si subditus expoliatur à domino. c. cum olim, de accusa. Item dicitur inimicus ille, qui copulauit se cum inimico meo, vel secum habitat. c. repellantur, & c. cum oporteat, de accu. Vide Cy. in d. auth. si testis productus. & vide per Bal. in l. si quis testi. C. e. An. de But. in d. c. repellantur, dicit quòd licet dicentia inimicum, qui habitat cum inimico repellendum, intelligenda sunt de continua habitatione, secus si per certa tempora. Item ille qui testificauit contra me in causa criminali, gl. & Inno. in c. meminimus, de accu. licet Spe. in tit. de test. §. j. ver. item in alio, videtur tenere, ꝙ admittatur in alia causa. Sed concludit ex mente Host. & Anto. ꝙ si in prima cã sponte se obtulit, & repellitur in alia: aut per iudicem compulsus tunc admittitur: caret. n. suspicione. quia fecit iudicis mandato. & coactus. 23. q. j. c. quid culpatur. Quid autem de amico? Communiter concluditur, ꝙ aut amicitia est magna, & repellitur: aut parua. & derrahitur de fide. vide Bal. in l. eos. C. eo. & Alb. in l. 3. eo. tit. Idem Spec. in titu. de teste. §. j. vide quæ dixi in l. latæ culpæ. §. amicos, de ver. sig. Idem But. in c. cum oporteat. & Io. An. in addi. Spe. circa prin. Quid de socio, vide in l. quando. C. eo. tit. Quid de vasallo. Spe. in ti. de teste. §. j. ver. sed nunquid vasallus, ver. sed quo casu vasallus, alias, & hoc est certius in ver. alij dicunt, ꝙ cum quæritur, vtrum vasallus, distinguit aut iurauit fidelitatē, & repellitur, aut est vasallus, vt in eo, qui præstat decimas, & admittitur. Albe. Pap. quem sequitur Guil. in bidonei, C. de testi. dicit indistinctè admitti, ex quo est persona libera. Quid in feudatario, vide Ant. de But. in c. super eo, extra eo. quòd non admittitur si lis est super re feudataria. Idē & ego crederem. Facit c. dño guerram. hic finitur lex Corradi. Quid in emphyteuta, vide Bar. in l. libertorum. C. de testib. Quid in familiaribus, vide tex. in l. fi. §. sane. de his qui de eccle. consu. appellat eos domesticos. Idem gl. 3. q. 7. in summa. Et large dicimus omnes familiares qui habitant cum aliquo. c. in literis. e. ti. c. insinuãte, de offi dele. & vide Bal. in l. ēt, C. eo. qui sequitur Inn. qui dicit, ꝙ familiares honestissimi admittuntur. Car. in d. c. insinuante, dicit, ꝙ familiares non morantes in domo, non possunt recusari. sed Imo. ibi reprobat, & vide Io. And. in addi. Spe. in ti. de teste. § j. ver. item excipitur, vbi dicit, ꝙ si stas sumptib alicuius non es idoneus. Quid de bituario, Vide Bal. in l. ēt. C. eod. & Ange. in l. sciẽdũ. ff. de vsu, vbi dicit se defendisse quendã p item. Quid de colono, & mercenario vide Spec. in ti. de teste. §. j. ver. item excipitur. licet gl. in §. finitur. appellat istos domesticos. alias in d. l. ēt, ꝙ côtra colonus reijcit. Vide gl. Inst. de testa. §. in testib. & in l. ēt

& si qs §. illud. si. qs. cau. gl. in c. in literis, & c. dicit Bar. in l. Lucius Titius. ff. de his qui nō infam. ꝙ iudex, ēt si testes clare probent quo ad verba, debet tamen inspicere an fides sit adhibenda, tamen dicit istud ex causa faciendum ne post syndicatum teneatur, & variatur fides eorum propter nimiam obscuritatem in diuersificando, & nimiam similitudinem propter quam videntur subornati, vide Bal. in l. j. in prin. de emen. Codi. in summa. Et ad primum dictum adde Bald. in l. testium. C. de testib. vbi dicit, ꝙ pluribus testibus deponentibus per eadem verba, non debet credi, Et vide Bar. in §. sed hoc, in fi. eo. tit. & c. Adde Bar. in l. 4. §. hoc autem, in fi. 3, q. de dam. infe. adde an amicus possit, Bal. consi. 205. & 206. 2. lib. dixit esse iudici arbitrarium. Rom. consi. 420. dicit, quod amicus leuis amicitiæ potest esse testis, & alleganti magnam amicitiam, incumbit onus probandi. An vasallus pro domino possit esse testis, vide Bal. consi. 352. 3. libr. an familiaris, per Rom. consi. proxime alle. An colonus famulus, per Bal. consi. 379. lib. 3. Oldr. de famulo, consi. 101. An solicitator, Vide Ang. consi. 334. Ro. consi. alle. an institor fanticellus apothecæ, proxeneta, domesticus, per Bald. consi. 216. lib. 2. An pauper, Ro. consi. 382. An conspirator. Old. consi. 277. An detentus in carcerem, expulsus de domo, & qui contra aliquem appellauit, per Oldrad. consi. 145.

1 *Arbitrarium est iudici an credat testibus.*
Cautela est vt iudex faciat redigi in actis causam suspicionis, propter quam fidem dictis testium non adhibuit.
2 *Testis debet esse notus iudici.*
3 *Testis an debeat esse notus parti contra quam producitur, vbi quod sic, quando testificatur de facto partis.*
4 *Testis quando dicit quod cognosceret aliquem si videret, pars debet exhibere parti.*
5 *Testes deponentes per eundē præmeditatumque sermonem, dicuntur suspecti.*
6 *Iudex potest testem interrogare de tempore.*

a 1 §. Ideoque. No. †ꝙ potestati iudicis cōceditur, vtrū dēat adhibere fidē testi vel nō. Tñ qa acta qñque sunt examinãda in cã appellationis, tutius est ꝙ cãm suspicionis, pp q̃ fides testi minuitur iudex faciat apparere in actis, vt s̄. proximè dixi. Item ꝙ hic dr̄, quod in potestate iudicis est, & c. apparet
2 qđ testis† dēt esse notus iudici, qđ intellige qđ sit notus ante, sci
b licet per inq sitionē factam à vicinis, vt s̄. pxi. ¶Itē q̃rob an testis e
c debeat esse notus †parti, contra quam producitur: Gl. dicit quòd
3 sic in personali actione, non in reali. Aduerte quòd vbicunque testis in causa producetur ad testificandum super aliquo quod factum partis non respiciat, non est necesse quòd partem cognoscat, vt puta, adhibetur quis ad testificandum vtrũ vidit tale opus fieri in tali loco. & non dico à parte, vel vtrum illam rem viderit possideri ab aliquo authore producentis non dico à producente vel ɔtra quem, pducitur. & h. d. gl. in reali. Si verò habet testifica-
d ri de facto partis, dtunc est necesse quòd partem cognoscat: aliàs
e non potest testificari. Ad vnum etamen est aduertendum, quòd si
4 testis diceret. †Ego cognoscerem f eum si eum viderem, & tamen
f nō cognoscat eum nominatim, ꝙ tūc dēt sibi pars exhiberi, arg.
5 l. cum si exhibuissent. j̄. de publican. ¶No. †ꝙ si testes gdicūt eun
g dē pmeditatumq; sermonē, eorū dictū redditur suspectum: & iō facias

ADDITIONES.

a Paris. ¶Ideoque. Vide ad practicam huius §. dum dicit, tu magis scire potes id, qđ ponit Bar. in l. Lucius. §. fi. ff. de infamib.
Ale. ¶Ideoque. Adde Bar. in l. Lucius, in fi. de his qui no. infa. Et adde tex. in l. ob carmē. §. si testes. j̄. eo. Vide Io. Bap. in repe. l. admonendi, ff. de iureiu.
b Paris. ¶Item quæro. Vide Ias. in l. fi. in prin. C. de iur. delib.
c Alex. ¶Testis. Adde quod not. in l. fi. §. j̄. C. de iure delib. per glo. in c. cum causam, el j. in verbo, de causis, extra, eo.
d Paris. ¶Facto partis. Vide Bal. in c. cum causam, extra de testi. Signo. in consi. 150. Bar. in tract. de testi. circa fi. Bal. in rub. C. de fi. instr. ver. venio ad secundum.
e Ale. ¶Ad vnum. Si testis dicat se cognoscere si ipsum videret, debet exhiberi, per gl. in c. cum causam. s̄. alle. Bal. in l. j. §. si ex noxa. causa aga. & Bart. in d. l. cum si exhibuissent.
f Pom. ¶Ego cognoscerem. Vide Ias. in l. 2. C. de bo. pos. secun. tab. Barb. consi. 29. volu. 1. vbi not. contrarium. Et adde ꝙ testificans super verbis præ omnib. debet concordare, etiam continentia verborum, vt per Barb. consi. 3. vol. 2. Ale. consi. 113. vol. 3. & late consi. 13. vol. 2. Fel. c. ex tenore, de testib. & in c. cum causam, eo. tit. Barb. consi. 35. vol. 5.
g Paris. ¶Si testes. Vide Ang. in l. si quis ex argentarijs. §. j. ff. de eden. Ale. consi. 120. in 2. vo. in verbo, sed do. Pe. & Io. An. in c. nihil. de ver. sig. Limita tñ istud qñ testes essent aliquãtulum suspecti, secus si essent bonæ famæ, Ita Bal. de pac. Constan. in §. fi. Item limita in duobus, secus in trib. secundum Alex. consi. 47. inci. diiunde, in 2. vol. Vide etiam in materia quam habes in reper. in verbo testis, in eo. ver. ad apoit. Alex. in verbo, testes. ibi in facto, vide Io. de Ana. consi. 76. in prin.
Ale. Si testes. Idem dicit hic Iac. de But. per istum tex. & sic sufficit quod in facto principali concordent. licet non quo ad corticem verborum, Pro hoc c. dudum, cum gl. in ver. substantia, de conuer. coniu. & in c. immo ecclesia cum gl. de causa pos. & propr. & not. Io. And. in c. nihil. de ver. sig. vbi dicit, ꝙ immo melius dicuntur probare testes, quando per diuersa verba deponunt, in eundem rei finem, quam si per eadem verba, nam tunc nō bñ probant per istum tex. Nec obst. quod no. Ant. in d. c. nihil, quia loquitur quando tractatur de probando verba formalia, vt quia testes interrogentur quæ fuerint formalia verba testatoris, nam tunc oportet quod et in forma verborum concordent, vt no. Anto. in c. cum ecclesia. §. nos igitur, de cau. pos. & Bal. in c. bonæ, el j. de elect. & ibi dicit, ꝙ si duo sunt testes, quorum vnus deponit ꝙ Titius pmisit Seio duos solidos, alter deponit 24. denarios probabunt, & dicentur contestes. i. quæ extrinsecus & quod ibi no. de verb. ob. nisi essent interrogati de qualitate vocis. vt quia iudex interrogasset, quibus verbis vsus fuit, & vnus dicit, ꝙ promisit duos solidos, alius dicit ꝙ promisit 24. denarios, illi dicentur esse singulares. non omitto, ꝙ etiam in dubio testes præsumuntur esse contestes, si congrua interpretatione verborum hoc fieri potest, secundum Inno. in c. quoniam contra, de accu. & Spe. in tit. de inquisi. §. nunc tractemus, in verbo. super probatione aute, Bald. in l. 2. de secun. tab. & in l. de quib. ff. de legib. dixi in l. si tamen. §. arbiter. s̄. de arbit. adde vt per Ang. consi. 273.

a facias quod dictum[a] eorum sit dictum diuersis verbis, sed sit idē
b in effectu. Itē dico, [b] ꝙ hoc facias pp pigritiā & ignorātiā scribētis
qa si vnus dicat longe, alter dicat idē, aliqñ ignorās notarius scri-
c bit, testis interrogatus dixit, [c] vt s. & c. ¶Item no. † ꝙ iudex pōt in-
6 terrogare de tempore, quod dic vt C. eod. l. testium.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Facias quod dictum. De hoc dixi in l. si tibrarios, de reg. iur. & not. Bald. de pace Constan. in vlt. ver. & Bal. in l. testium, C. de testib. & Ang. in l. si quis, §. j. de eden. & vide per Io. And. in c. nihil, de verb. sign. dixi infra eo. l. ob carmen.

b Pom. ¶Item dico. Vide Ias. in l. si pœnę §. si putem. ff. de cond. indeb.

c Paris. ¶Dixit. Vide io repere. in verbo, testis, ad finem.

1 *Fama per se non probat. licet probationem coadiuuet.*

2 *Fama quomodo probetur.*

a §. Eiusdem quoque. [a] Declaraui istū §. i l. admonēdi,
1 s. de iureiur. ¶No. † ꝙ fama p se
b nō pbat, sed pbationem [b] coadiuuat. Dicit tñ gl. hic, ꝙ fama facit
2 semiplenā pbationē, qđ dic vt dixi in d. l. admonendi. ¶† Quæro
c qualr fama pbetur? [c] Gl. dicit, ꝙ p duos testes pbat, q. dicāt, ꝙ ma-
d ior pars populi [d] sic sentit. Aduerte ne erres, nam si dicerēt, maio-
rē ptē populi sic sentire, & redderēt cām, s. qa, hoc audiuimus di-
ci à maiori parte populi, ꝙ dcm eorū nō teneret. Nā testis dēt testi-
ficari de his, q̄ pceperit p aliquē sensū, vt C. eo. l. testiū, & l. q testō,
i fi. j. d test. sđ ꝙ maior ps populi sic sentiat, hoc nō ɔsistit in sensu
vt pcipi possit. Item aduerte, ꝙ nō sufficit dicere ꝙ est publica vox
e & fama, quia sic publicè dr. Posset. n. esse ꝙ vnus solus homo [e] pu
blicè diceret. sed deberet dicere ꝙ audiuit dici à maiori parte gē-
f tium. [f] Dixi plenè in l. de minore, in §. tormenta. j. de quæst.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Eiusdem quoque. Vide de materia huius § Sali. in l. ea quidem, C. de acc. in fi. Si enim testis deponit de fama, & interrogatus a quib. audiuit. & respondet ab vno non probat, vt per Bar. in l. de minore, §. tormenta. ver. quæro quid si testis dicit. j. de qō. sicut nec probat quando nescit dicere a quib. audiuerit No. per Inn. in c. qualiter, de accu. & Spe. in ti. de inquisitione. §. nunc tractemus, & Bar. in d. l. de minore.

Paris. ¶Vide Fel. in c. veniens, 2. de testib.

b Pom. ¶Sed probationem. Vide Ale. cons. 115. alias 125. vo. 4. & cons. 117. e. volu. & cons. 19. col. j. vol. j. Cæp. cons. 34. & cons. 42. Barb. cons. 90. & cōs. 84. & cons. 98. vol. 1. Et quid si scit dicere. a quib. audiuit, vide Ale. cons. 155. inc. alias consultus, vol. v.

c Ale. ¶Fama probetur. Fama. n. non probat plenè, vt hic no. & in cap. veniens, de testib. el 1. & in l. admonendi, cum si. de iureiu. Et ad hoc vt probetur fama requiritur ꝙ testes interrogati assignent causas probabiles, ex qb. populus inductus sit ad sic credēdū, alias nisi probentur istæ probabiles causæ a quib. fama traxit originem non diceretur probata fama, sed dicetur potius probata de vana voce populi, quæ exaudiri non debet, l. decurionum, C. de pœnis. Ita Bar. in d. l. de minore, §. tormenta, de qō. ad fi. & Bar. in l. proprietatis, C. de proba & in l. diffamari, C. de ingenuis, & Sal. in l. ea quidem, C. de accu. & Ant. in d. c. veniens, & non sufficit dicere se audiuisse a multis, sed a maiori parte, vt no. gl. & Doc. hic & Bar. in d. §. tormenta. & doc. in c. cum oporteat, de acc. Adde qñ fama probetur, & quando faciat indicium, Bal. cons. 131. 2. li. & a quib. etiam debet nasci, & qualis debeat esse, per eundē cons. 7. 1. li.

d Ale. ¶Pars populi. Si n. testis deponens super fama quando interrogatur quid sit fama dicit ꝙ est audire res quæ dicuntur per istum, & per illū, & per alium: quia apparet se nō intelligere famam nō probat, vt per Bar. in l. ij ncer. per. Bart. in l. j. ff. de his qui sunt sui, vel alie. iur. & in l. data, C. qui accu. & Imo. in l. stipulatio ista. §. hæc quoque, de ver. obl. Si. n. testis deponit per verbum pluralis numeri, videlicet se audiuisse inter clericos, nō probata fama, quia illa verba verificantur in duob. l. inter illam. de verb. sig. l. libertas, §. fi. de manu test. Item si dicit se audiuisse a plurib. quia plures dicuntur duo. l. vbi numerus. j. e. c. pluralis, de re. iur. in 5. inst. de iure pers. in fi. no. in l. j. §. hoc rescriptum, ad Silla. c. ad nostram, de re. ec. quia non dicitur probata fama.

e Ale. ¶Solus homo. Si n. diceret ꝙ audiuit à multis minime probat, quia multi dicuntur duo, vel tres. l. j. §. hoc rescriptum. ff. ad Sil. Inst. de iure perso. §. fin. l. licet Imperator. de leg. j. no. in c. latores, de cler. excommunic. deposi. minist. sicut nec probat ꝙ publicè ita admittitur, vt hic per Bar. in d. l. de minore, in l. Labeo, de suppelle. leg. & Bal in add. Spe. in ti. de senten. & Doc in cap. cum oporteat, Adde de teste qui dixit, publice dicitur Bal. in addi. ad Spe. in tit. de sententia.

f Paris. ¶Parte gentium. Vide Ale. cons. 20. vol. 4. are. cons. 73. & quæ Bart. hic tenet vide Are. in l. hæredes palam. in prin. ff. de testa. Ias. in l. non hoc. vers. 8. C. vnde legit.

1 *Maleficium debet probari per testes, & non per instrumenta.*

2 *Admincula instrumenti probantur per instrumenta.*

a §. Idem diuus. [a] No. ꝙ maleficia nō probanī p instrā, sđ
1 dēnt pbari p testes † viuos. Pñt tñ pduci
b instra [b] sup his q̄ ptinēt ad adminicula maleficij, vt in cā adulterij, si
produco instrm mrimonij, vel in actione legis Aquiliæ produco
2 instrm † ad pbandum dñium rei, vt no. per doc. in l. pen. de probat.
& in l. senatusconsultum. in prin. j. ad Turp.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Idem diuus. Vide Bar. in l. magistratib. s. de iur. om. iu. & in l. 2. j. de custo. reo. & vi de in d. l. in senatus. Item per istum tex. in ver. nam ipsos interrogate soleo. dixit Bal. in c. j. de testib. ꝙ testis non potest deponere dictum suū in scriptis, De quo vide per Bar. in l. Theopompus, de dote præleg. Canonizatus est hic tex, 4. q. 3. c. placuit. §. item. ¶Ad de an maleficia probentur per instrumenta. Fed. cons. 199.

Pom. ¶Vide Fel. in c. cum causam. de testib. & quid dicat per istum tex.

b Pom. ¶Instrumenta. Intellige de extraiudicialib. alioqui si essent facta in iudicio bene probarent: Bal. in l. fi. C. de testib.

1 *Impubes non admittitur ad testimonium.*

2 *Pubes factus an testificetur de his quæ vidit in ætate pupillari.*

3 *Periurus vel infamis, vel existens in peccato mortali qñ admittatur in testē.*

4 *Testi si obijciatur quòd est criminosus debent apponi omnes circunstantiæ criminis sicut in libello.*

5 *Infamis contra infamem admittitur in testem.*

a §. Lege Iulia. [a] Not. † ꝙ impuberes non admittuntur ad
1 testimoniū. Sed quæro † an facti puberes [b]
2 possint testificari de eo qđ [c] viderunt? Gl. mouet hic istam q. &
b in l. ad testium. in prin. j. de te. in l. notionē. §. instrumētorū. j. de
ver. sig. & vbiq; determinat eod mō distinguendo. s. p vt hic in
gl. Vbi aūt gl. dicit fcm puberem te testificari de eo qđ añ vidit,
c intellige dumtñ [c] egressus sit infan als secus. l. excipiuntur. §. j. j.
d ad Sill. ¶Quærit gl. [d] † quid de eo qui lias deierauit? [e] Item quid
3 de homicida vel alijs qui sunt in peccato mortali? circa qđ vide, ex
e tra. e. c. ante pe. Et aduerte, qñ † ɔ testem excipitur, ꝙ est criminosus
4 debent poni in tali exceptione oēs circunstātiæ criminis, sicut in
f libello accusationis, vt in c. psentiū. de test. in vi. ¶Vltio no. [f] ꝙ pp
5 ifamiā testes repellūt à testimonio. † Qđ intellige nisi ɔ pariter
† ifamē. † De quo dic vt p Ia. de Are. l. cū mulier. j. so. m. & ibi dixi.

ADDITIONES.

a Ale. ¶L. Iul. an factus pubes possit testificari de visis in pupillari ætate, adde gl. Insti. de test. §. testes. Et vide in c. relatum. 37. dist. & omnino Bal. in l. j. de sacrosan. eccl. Vide an qualitas superueniens faciat eum admitti. Barto. in l. & Item Seuerus. de quæstionib. Adde vt per Ro. cons. 157.

b Paris. ¶Puberes. Vide oino Com. cons. 91. inc. an productus in testē p totū, vbi late tangit. & ibi ēt multa ponit ad excusandū eū à pęna falsi, si deposuit de ego tpe. ita qđ concludatur tēpus infantiæ, et verisimilitudine non posse recordari, & ibi vult, ꝙ ñ præsumitur dolus in taliter deponente, sed potius error.

c Pom. ¶Dum tamen. Vide Fely. in c. cum nobis. de præscr.

d ¶Quærit gl. Vide Fel. in c. ex parte, de testi. Oria. i rep. c. qm cōtra falsā. de pb Fel. c. 2. de excep. Barb. cons. 21. vol. 4 vbi ponit maximè quid in homicida.

e Ale. ¶Deierauit. De teste homicida, & periuro, & q. ē i peccato mortali, & qđ de excōicato. de istis vide Bal. in auth. si testis productus. C. e. Bal. in l. iubemus, C. eo. ti. Inn. in c. pia. de exce. in 6. & Bal. in l. nullum. C. de infa. & l. cunctos populos. C. de sum. tri. & ibi Bar. in 9. op. Bal. i 5. op. Ale. cōs. 11. vbi tangit quid in crie læsæ maiestatis. ¶Et an admittantur, & quid in vsurario dic ꝙ repellitur, vt l. improbum, & ibi Bal. C. de infa. ēt si penitentiam fecerit, & restituerit fm eum Et de eo qui est in peccato mortali, vide gl. in l. si C. de infam. vbi oēs sunt infames ergo oēs repelluntur. Et de excōmunicato hæretico, & infideli; ꝙ repellantur, tex. est 2. q. 7. c. si hæreticus. Et de teste periuro, q. alias dixit falsum, vide Bal. post gl. Bar. & in l. 2. s. de fid. instr. & de excōicato per Bal. in l. j. C. de hær. in fi. & ibi q d de bānito. Et vide Bal. de istis criminosis in d. aut. si testis pductus. Et qñ excipit cōtra testē ꝙ sit criminosus, not. hic formā, & adde Bar. in l. j. ad fi. C. de testi. Sed qđ si pduceret excōicatus cōtra excōicatū vide gl. in c. testimoniū. extra. eo. Sed Spe. in tit. de teste. §. fi. in ver. itē excipitur, dicit, ꝙ per hoc omnes debent repelli cum nemo sine crimine viuat. distingue vt ibi per eum.

f Ale. ¶Vltimo no. Vide Bar. & Bal. in l. in arenam. C. de inof. test.

† Pom. ¶Vide Barb. cons. 3 col. j. vol. 2. & cons. 11. vol. 4.

1 *Consuetudo loci iudicij inspicitur, quo ad ordinem loci iudicij, secus in his, quæ pertinent ad litis decisionem.*

a §. Testes. [a] No. tex. ꝙ in † his, q̄ spectāt ad litis ordinationē,
1 dēmus ispicere ɔsuetudinē loci vbi agitur, vt hic,
& C. de iur. cal. l. 2. circa fi. & C. quem. test. ap. l. ij. secus i his, q̄ ptinēt
ad litis decisionem, vt dixi in l. si fundus. s. de euic. & in l. j. s. de vsu.

ADDITIO.

a Ale. ¶Testes. Adde qđ dicit Bal. in l. j. §. fi. de vent. inspi. Adde tu, & vide Alex. in cōs. 84. in 5. vol. vbi p istū tex. dicit ꝙ iudex ex officio dēt se de stylo informare Pom. ¶De qua consuetudine, debet se iudex informare vt dicit hic text. & pōt hoc facere ex officio suo. ita Ale. cons. 28. vol 3. declara, vt per Ro. sing. 653.

LEX IIII.

1 *Testis se ingerens ad testificandum quando repellatur.*

2 *Testis pro domino subditus quando possit esse.*

3 *Iudex à seipso potest se informare an de consuetudine ita fuerit obseruatum.*

a Lege Iulia. [a] Ista lex innuit ꝙ ij, de quib. in hac l. possunt ad
† mitti volentes, & sic est arg. † ꝙ licet testis se in
1 gerat ad testificandū, non tñ repellit à testimonio. De quo dixi in l.
2 oīa. s. de procu. dixi in l. post legatū. j. de his qb. vt indi. ¶† No. ꝙ qs
b non pt [b] pducere in testē aliquē suū subditū, de quo vide Cy. in l.
c 4. C. eo. Item [c] no. hic tex. in §. sed diui. ꝙ qñ quis allegat † de ɔsue
3 tudine [d] sic esse seruatum, quòd iudex potest à seipso interrogare
d tabellionē, an fuerit ita de ɔsuetudine d seruatū, vt hic in tex. in fin.

ADDITIONES.

a Ale. ¶L. Iulia. Vtrū ista l. locū hēat, si alias veritas haberi ñ pt, vide Hos. & alios in c. j. de test. cog. & Spe. & Io. An. in tit. de test. §. de testium. in ver. 2. cum seq.

Pom. ¶Vide quid per istum tex. dicit Fel. in c. dilectorum. de test. cog.

† Clau. ¶Est ar. Not. ꝙ dēt in actis apponi, qñ tales personæ deponūt, ꝙ volētes, & sponte, deponūt; alias psumeret depositio coacta, Bar. post Cy. in auth. psbyteros, C. de epi. & cle. licet Bal. ibi contra. Sed cum Bart. & Cy. transit idem Bal. in l. alia est causa. C. de ijs, quib. vt indig. Bar. in l. post legatū. ff. illo titu.

b Ale. ¶Non potest. Vide j. eo. l. idonei.

c Ale. ¶No. Qūo pbat stylus, & cōsuetudo, & ad Bar. hic adde Bal. in l. j. in fi. C. vt q̄ desunt aduo. Bñ facit qđ super informatiōe famæ dixit Ant. de Bu. in c. cū in tua. de sponsa. ad fi. & vide Ant. in c. fi. de consue. & Cy. in l. j. in vers. 2. quæritur. circa fi. C. quæ sit long. cōsue. & vide Ale. de Imo. in cons. 14. col. j. in 5. vol.

Po. ¶Vide Ale. cons. 14. col. j vol. 3. & cōs. 82. vo. 3. Vide Ale. in l. 4. §. hoc autē iudiciū. ff. de dā. ifec. ver. itē iudex fi pp informādū. & latius i l. more. ff. de iu. om. iu.

d Paris. ¶De consuetudine. Adde Ale. in l. 4. §. hoc iudiciū. ver. itē iudex. ff. de dā. infe. Cōsuetudo. n. notoria nō īdiget pbōne. vide in l. si adulteriū cū incestu. §. ijdē Pollioni. de adul. & in l. liberorū. in prin. in apost. magn. de ver. sig. Et de illa cōsuetudine fm quā filios fratrū appellamus nepotes, ꝙ nō egeat pbōne. Et ad dictū Bar. hic qđ pcedat ēt quasi cōsuetudo nō eēt notoria, vide Ale. in l. j. C. vt q̄ desunt aduo. In cōtrariū vide Ias. in auth. iubemus. in 2. no. C. de iu. Vide ad istud dictū Bar. Ale. cōs. 14. vo 5. col. j. vbi ēt dicit, qđ talis informatio pt assumi per iudicem parte non citata, & quod sufficit solū eā improbari per famā Bar. super ij. ff. vete.

LEX V.

1 *Personæ quæ non possunt cogi ferre testim* [...] *im contra alios quando possunt pro his testificari.*
2 *Testificari qui non possunt cogi an vol* [...] *es admittantur.*
3 *Lex, in legibus, habet locum etiam* [...] *ciuilib.*

a In legib. [a]Vides hic q̄ [...] dam personę non coguntur ferre te
1 stimoniu[m] [...] contra alios. ¶† Sed quæritur [b] an pro
b eis possunt testificari? [...] gl. dicit ꝙ non, quia dictum testis debet
c teneri pro vtraque [...] te. In contrarium [c] facit l. quod fauore. C.
de legi. Vñ doct. [...] icunt sic, qñque solus fauor est impedimento,
ne quis cogar [...] ferre testimonum ↄ̄ certas ꝑsonas: & tũc pro eis
admittitur. [...] g. d. l. qđ fauore. Aut est fauor & reuerentia debita, vt
in liberto [...] debet reuerẽtiã pr̄ono, & tunc nõ admittit. Ita loqtur
2 gloss. in præced. in verb. pr̄oni. ¶ Quæro † an volens admittatur?
Rñ. est distinguẽdum eo. modo quo s̄. dixi, q̄a hæc lex est ēt facta
in fauorem testium, vt ↄ̄ dictas personas non cogantur ferre testi
3 monium, vt no. per doct. C. eo. tit. l. eos. in vlt. q̄one. ¶† Sed quæ-
rit gl. in l. præcedenti. in verbo, ne denuncietur, vtrum habeat lo-
cum hæc lex in ciuili, & gl. determinat ꝙ sic.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ In legib. Sed quid si q̄s fuit coactus ad veniendum postea testificauit spõte? vide Bar. in l. si quando, C. eo. Quæro in hac materia vtrum ille qui leuauit me de sacro fonte, vel tenuit in chrismate, possit esse testis, Bal. in l. parẽtes, C. e. ꝙ sic, quia non reperitur prohibitus, vt ibi, quid in alumno, & ibi distinguit, aut durat domesticus, aut non, & ibi etiam quid de prælato in cã ecclesiæ. Quid de socio in re communi, vide Bal. in l. omnib. C. e. & in l. qm̃. e. ti. & ibi q̄d de socio, & per Bar. in l. j. §. si seruus, ff. de quæst. & bar. in d. l. qm̃. & ibi gl. Adde an socius possit esse testis pro socio. Ang. cons. 295. An priuign' pro vitrico, per Bal. cons. 475. 4. li. An frater consanguineus pro fratre, per Bal. cons. 275. 4. lib. An affinis: vide Ang. cons. 194. vbi dixit quod licet testis interrogatus an sit affinis respondeat quòd non, quod per hoc non repellitur a testimonio. Rõnẽ ibi vide.

b Ale. ¶ Quæritur. Et adde quod si quis non potest pro me testificari, & a parte diuersa ꝓducitur, poterit pro me deponere. l. si quis testib. C. e. Bal. in l. parẽtes, C. e. & ibi ēt habet an prohibiti ferre testimonium contra aliquos possint pro eis, & qui de iure non cogũtur, an illi possint testificari, sed quid si aliquis non possit esse testis pro aliquo, an possit admitti contra eum, dic ꝙ sic, vt patet ex no. per gl. & Bal. in l. 2. C. e. Et adde istis, quod legitur & no. C. e. l. parentes. & adde Bar. in l. qui testã. in q. de fratre, j. de test Item adde quod si quis est prohibitus testificari contra me sub pęna, ergo non possum renunciare illi prohibitioni, l. libertorũ. vbi gl. & Bal. C. e. secus si non esset pęnalis. per id quod no. gl. in l. 2. C. e. & quod dixi post Bar. in l. quos prohibet. de postu. Sed an ad pias causas libertus testificetur contra patronum, Bal. quod sic, in l. j. C. de sacros. eccl.

c Pom. ¶ In contrarium. Vide Ale. in cons. 76. volu. 2.

LEX VI.

1 *Subditus pro domino an testificetur. & nu. 2. & 3.*
2 *Dominus pro subdito an sit testis, remissiuè.*
3 *Testes de vniuersitate an sint idonei pro vniuersitate, remissiue.*

a Idonei. [a] Glo. intelligit hic in pari cã. s. rõne patriæ p̄tãtis vel
1 dñij. & † s̄m hoc sequeretur, ꝙ vnus tex. vel vnus co
mes, non possit producere testem de comitatu suo. Istud nõ cre-
2 dit Pe. quod dic vt no. per Cyn. C. eo. l. 4. ¶ Item q̄ro, † an dñs [b] pro
b subdito possit esse testis, vide extra. de offic. deleg. c. causam, quæ.
3 ¶† Quærit gl. an ĩ cã vniuersitatis vel collegij liceat alicui de col
legio vel vniuersitate ferre testimonium. de quo per doct. eo. l. pa
rentes. in pen. q.

ADDITIONES

a Pom. ¶ Idonei. Vide Fel. in c. in literis. de testi. Imo. cons. 35. & quæ scripsi ad Barto. l. qui testamento. §. quæcunque. de testa.
Paris. ¶ Vide Ale. cons. 88. ver. item non obstat. vol. 5.

b Ale. ¶ An dominus. Vide s̄. e. l. lege Iulia, in prin. Vtrum autem vasallus possit esse testis contra dominum, Vide Bal. in l. libertorum. C. eo.

LEX VIII.

a Inuiti. [a] Gl. hic in verbo, non licet quærit. quid si aliter veritas sciri non potest. Et determinat gl. qđ non cogitur ad li
b dicendum venire ad iudicium: sed iudex [b] dēt ad eos mittere offi-
ciales. Pro hoc facit finis huius legis simpliciter intelligendo, & l. iusiurandum. & ad pecunias, §. pe. s̄. de. iureiu. melius in l. ad personas egregias. s̄. illo ti. alias esset absurdum, & idem tenet Ia. But.

ADDITIONES.

a Paris. ¶ Inuiti. Adde primò quòd immo quando veritas aliter haberi non potest, coguntur personæ in hac l. expressè testificari, vide Ro. sing. 419. inci. tu habes. vbi alleg. Ioan. And. in c. j. extra de testi. cog Et ibi vide de veritate istius Fel. Cui autẽ incumbat onus probandi veritatem, si aliter haberi non posset, vide Fel. in c. super eo. circa fi. extra de testi. cog. & ibi etiam an clerici sint priuilegiati, vt non teneantur testificari. Item no. ꝙ illi, qui de iure ciuili, non tenentur testificari, tamen de iure cano. propter peccatum coguntur, vide Bar. in trac. diffe. inter ius ciuile & can. Item no. ꝙ vbi istæ personæ, quæ nõ possunt cogi, producuntur. debet scribi in actis, quod voluntariè producuntur & deponunt, vide Nellum in tra. de testi. Bar. in auth. presbyteros, ad fi. C. de epis. & cle. Item de materia istorum, qui non possunt cogi, vide Ale. in tra. de testib. in vlt. parte primæ partis principalis. Vide Host. & doc. in c. j. de test. cog. & Ioan. And. in ti. de teste. §. de teste. ver. j. cum seq.
Pom. ¶ Vide aliqua per Fel. c. j. de test. cog. & seq.

b Ale. ¶ Sed iudex. Et hic est gl. no. in fi. quam tene menti perpetuo in materia testium, qđ testis etiam non habilis, & non fide dignus rogatus in instrumento admittitur, & probat, quia videtur approbatus. Similis est gl. in auth. de testib. §. & licet. in fi. in ver. suppliciis. in gl. parua, allegat l. si quis, C. eo. no. Bal. C. eo. l. parentes. Et ad hanc l. adde quod licet testis sit citandus, non tamen dicitur inuitus deponere secundum Bal. in l. parentes C. e. cir. prin. vlt. col. & Bar. in l. libertorum. eo. ti.

LEX IX.

Testis. De hoc dic plenè in l. qui testamento. j. de testam.

LEX X.

1 *Venditor in causa euictionis an sit testis.*

a Nullus [a] Quærit gl. nunquid vẽditor in cã euictionis possit
1 esse testis? Distingue, † q̄a aut de euictione tenetur & nõ põt esse testis, q̄a in re sua tunc esset testis. Aut nõ tenetur de euictione, tunc secus. Sed Pet. aliter dicit, videlicet ꝙ nullo modo posset esse testis, ad similitudinem proxenetę, quod dic vt in l. omnib. C. eo. & ibi per Cy.

ADDITIO.

a Ale ¶ Nullus. Vide Car. in l. ab executore. §. j. j. de app. Adde quod hic per gl. cautela esse posset, ꝙ quis vendat vel cedat sua iura tertio, cum hoc, ꝙ ipse non teneatur de euictione, & postea ad petitionem emptoris, vel cessionarij, poterit esse testis in causa. Et hæc est vtilis cautela quando vendens vel cedens non haberet nisi vnum testem ad probandum de iure suo. Nam tunc ipse postea poterit esse testis. Quæ cautela an vera sit, vide per Spe. in ti. de procu. §. sequitur, in fi. & Cy. & Bal. in l. omnib. C. eo. Gul. in l. & hæredi. in prin. s̄. de pac. & ꝙ in simili no. Bal. in l. j. §. si seruus, de q̃o. per Bal. & Ang. in d. l. & hæredi. §. nos autem, s̄. de pac. per d. Ant. in d. c. super de testi. Adde quod cautela non videtur bona, per ea quæ consuluit Rom. reprobato Spe. cons. 382.

b Pom. Vide Fel. in c. insuper. ver. 3. quæritur, de testib. Barba. cons. 45. vol. j. Imo. cons. 58. Ale. cons. 170. vol. j. Et quod venditor nullo modo possit esse testis, vide Rom. cons. 382. Vide omnino pulchrum exemplum ad hanc l. per Ale. cons. 149. vol. 5.

LEX XIII.

a Quæsitum. [a] Not. quòd causa euitandæ absurditatis dēt fieri extensio legis ad casum non expressum habentem similem rationem.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Quæsitum. Et sic no. quod magis attenditur mens, quàm verba, vide Ale. cons. 52. & cons. 54. vol. 4.

LEX XVI.

Qui falso. De materia huius legis dixi in l. eos. j. de fal.

LEX XVII.

1 *Argumentum a contrario sensu legis, valet.*

a Ex eo. [a] No. hic † argumentum à contrario sensu legis, va
1 lere, & est tex. đ hoc in l. j. §. huius. de officio eius cui mandata est iurisdictio.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Ex eo. Vide Ias. in l. j. in prin. ver. no. ff. de offi. eius cui manda. est iurisd.
Pom. ¶ Adde quod ideo potest sumi istud argumentum a contrario sensu. Bald. cons. 7. vol. j. Et si quis non posset renunciare legi, nec argumentum insurgeret à contrario sẽsu Bal. cons. 13. vol. 2. Mod. l. j. §. huius rei. 3. no. ff. de of. eius, tex. in l. in possessionem, §. j. ex quib. cau. in pos. eatur.

LEX XXI.

a Ob carmen [a] famosum.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Ob carmen. Vide latè per Fel. in c. auditis. de præscr. Et an magis credatur pluribus deponentibus in specie quam in genere, vt hic per Ale. in apost. Vide Ale. in cons. 88. ver. quæro. vol. v. & cons. cl. in verbo, præterea, eo. vol.

1 *Testibus dignioribus etiam paucioribus numero creditur magis quàm pluribus numero, siue ab eadem parte, siue a diuersis producantur.*
2 *Testium dicta, varietas loci & temporis, quando reprobat.*

a §. Si testes [a] Hic est solennis. §. sæpe occurrit in interdicto
1 turbatæ possessionis. † Hoc tñ intellige siue ab eadẽ p̄te, siue à diuersis producantur: statur. n. potius dignitati q̄
† numero. † Quod intellige nisi in numero sit magnus excessus, vt extra eo. c. in nostra. & ibi gl. ¶ Vltimò hic est quædam glo. super verb. assistit, quæ incipit habetur, vt s̄. de proba. l. cum de ætate. q̄
2 credo esse additionẽ. Dicit gl. no. † ꝙ varietas temporis & varietas
b loci reprobant testes. Item dicit gl. [b] ꝙ prædicta vera, qñ testes inducuntur

ADDITIONES.

a Ale. Si testes. Et iste §. est canonizatus, 4. q. 3. c. placuit. §. item in criminali, & c. si testes. §. si autem ei rei. & quod dixi in l. ex libero. j. de q. vbi vide, & vide sex casus no. per Ro. in rub. de Arb. in xvij q. in quib. casib. hētur testib. stantib. par b. numero quib. magis credendum sit vide in c. in nostra, extra, eo. Rot. in rub. qui testes dicantur verisimilia dicere, & quando dicantur verisimilia dicere & ꝙ alias eis nõ credatur, per Bal. in d. l. testiũ. C. e. & vide s̄. e. l. 3. in prin. & dicit Bal. in d. l. testium. quod magis creditur paucis testib. verisimiliora dicentib. Et quando probationes sunt pares, quid fiendum, vide Bal. in l. fi. C. com. de leg. & in l. cum magistratus. C. quando prouoc. & Bal. in l. j. post gl. ibi, C. qui & ad quos quod semiplena probõ, nõ verosimilis, non facit deferri iuramentum. Et qñ probõnes sunt pares quid agendum, vide etiam Bal. in l. fi. in. 11. op. s̄. de ser. & l. qui accusare. de eden. & no. ꝙ cæteris parib. testes antiquiores præferuntur, glo, est no. in l. cum quid. in gl. j si cer. pet. facit tex. 35. q. 6. c. notificamus, & si probationes sunt pares præferuntur probationes fauentes iuri communi, secundum Bal. in auc. omnes. C. com. de suc. Item clericus præfertur, de quo per Ant. in c. 2. de elec. Et adde ꝙ magis creditur duob. testibus in specie deponentib. quàm plurib. in genere, vt signanter dixit Nic. de Nea. in l. turpia. in prin. per ibi no. j. de leg. j. adde Bal. cons. 452. lib. 3 vbi dicit ꝙ in iudicio finiũ reg. cogit iu lex sñiare, nec põt dicere, vti possidẽtis, ita possideatis ¶ De qualitatib. ex quib. vnus testis præfertur. alteri, vide Fel. in c. in nostra. extra, de testib. Item ꝙ duo testes vel plures præferantur paucioribus ēt si producantur ab ead. parte, vide etiam Ant. de Butr. in c. cum dilecti. in 5. no. de ele. & vbi sunt pares confunduntur se inuicem. bald. & Ale. in l. duob. §. fi. đ iureiur. Circa quæ vide Are. cons. 72. vbi ponit an vterq; possit de falso puniri, quando sunt duo contrarij

† Clau. ¶ Quam numero. Quinimo attenditur dignitas, vel verisimilitudo doctrinæ in testib. Fel. c. auditis de præsc.

b ¶ Dicit gl. Vide Ale. cons. 18. col. fi. vol. 3. quod sufficit probare in genere ducentas libras ad te peruenisse de bonis meis, licet in specie non probetur, de quib. bonis & Ale. con. 3 vol. 4. & cons. 41. vi. col. e. vol. & cons. 112. e. vol. Pan. cons. 42. in j. vol. Fed. cons. 64. Rom. cons. 30. Fel. c. licet causam. de proba. & c. licet ex quadam, de testib in c. auditis, de præscrip. Barb. cons. 29. cons. 30. & 32.

ducuntur ad probandũ aliquod factũ certo tpe limitatũ. Sed si in-
a ducantur [a] ad ꝓbandũ aliqd nõ limitatũ certo tpe, tunc varietas
b tpis nõ reprobat eorũ dicta, vt si volo ꝓbare ꝙ possederim, [b] &
sunt testes, q̃ dicunt, vnus de vno anno: alius de alio anno certè suf
c ficit. [c] Non. n. inducuntur ad probandum possessionem certi tpis.
† †Et istam gl. vidẽtur approbare doc. C. q̃ sit long. consue. l. ij. q. 4.
d prin. in ver. sed cum. & ver. seq. & hæc est mirabilis. & no. gl. [d]

ADDITIONES.

a ¶Sed si inducantur. Vide Alex. cons. 72. & cons. 3. vol. 1. Anch. cons. 44. incip. ex prædicta facti narratione. versic. non obst. Bart. consi. 54. vol. j. & consi. 3. volum. 2. Card. consi. 6. Alex. consi. 53. colum. fin. & consi. 72. Panor. in d. c. licet ex quadam. & Alex. consi. 100. volum. 1. Aret. cons. 122. Alex. consi. 7. volum. 2. vbi dicit, quòd testes dicuntur singulares quando interrogantur de formalibus verbis, si in illis discordant, licet conueniant in effectu. & consi. 152. volum. 2. vbi sequitur in terminis has gl. & consi. 143. eo. volum. vbi perquirit, quando ex duobus testibus, vnus deponit de visu, alter de auditu. Vide etiam Bald. consi. 39. in 2. parte. Anch. consi. 439. Alex. consi. 174. vol. 2. Bal. c. bonæ. lo 1. de elec. Et no. quod in dubio testes præsumuntur contestes. Ita Alex. cons. 47. volu. 1. & consi. 85. volum. 5. vbi ponit de testib. deponentibus de furore, hæresi, & infamia. consi. 143. vol. eo. Ful. cons. 172.

b Paris. ¶Quod possederim. An ad probandum aliquid in genere, non limitatum certo loco, & tempore, testes singulares sufficiunt, vide Barb. consi. 8. vol. 4. Alex. consi. 72. in j. volu. vbi videtur velle contrariam sententiam esse de iure veriorem, licet multa alleget pro ista opin. glo. vide eundem consi. 10. eodem volum. vbi idem videtur velle, vide eundem consi. 60. circa fin. eodem volum. & consi. 141. & consi. 187. in quibus locis aliquãdo transit simpliciter cum ista decis. glo. aliquando inclinat in partem contrariam. Vide Petrum de Anch. consi. 450. Vide omnino de veritate istius Fel. in c. licet ex quadam, extra. de testibus. vbi multa allegat pro ea, & postea limitat. Vide ibi per eum vbi alleg. Alexan. in consiliis de quibus s. & vide omnino Abb. consi. 52. colum. j. An autem ad probandum tot bona ad talem peruenisse, testes singulares probent, vide Alex. consi. 285. ad fin. Item ad primam quæstionem, vide Ias. in repe. l. admonendi, de iureiur. Quomodo autem tempus esset de substantia, vel locus, quòd tunc non procederet ista glo. vide Fel. in c. ex tenore, extra de testibus. & dicit etiam vnum verbum in d. c. licet ex quadam, in j. col. remittendo se ad dicta per eum, in d. l. ex tenore. Item de ista singularitate testium. vide Alex. remissiuè in l. inter pares, in fi. ff. de re iud. Et de hoc etiam ponit multa Fel. in d. c. licet per discursum. Et adde quod si duo testes deponunt de eodem actu, & vnus dicat fuisse actum certo tempore, alius dicat se non recordari de tempore sunt contestes, & probant si tempus non erat de substantia, vide Alex. in l. ij. in fi. de bon. poss. secundum tab. & consi. 156. in v. volum. & ibi etiam quòd si duo testes deponunt, sed non dicunt prout res se omnino habet, tamen contestes dicuntur, & probant. Item si alter non recordetur de tempore sunt contestes, vide Alexan. consi. 100. volum. j. ad fin. Item quando non recordatur de tempore vel loco, vide Aret. in c. cum oporteat, de accu. in c. qualiter, el ij. §. pen. eodem tit. item vide in materia illud quod dicit Innoc. in c. qualiter & quando, extra de accus. vt refert Pau. de Castr. consi. 193. quòd si vnus testis dicat se tale quid audiuisse pluries à pluribus & in pluribus locis, & alius idem dicat, licet non debet se pro contestibus, & aliter non deponant in eodem actu, nec eodem tempore, censentur tamen contestes propter talia verba: vide omnino Aret. cons. 36. Item ad illud quod dictum est s. si vnus deponat de tempore, alius non recordetur, quando tempus est de substantia, quòd non concludat, vide Felin. in c. cum causam. in ver. ista limitatio. de testi. & ibi etiam in versi. præcedenti, ponit generalem conclusionem, quòd vbi tempus non est de substantia concludunt, licet non recordentur de tempore. super quibus vide in Berta. in verbo testes deponunt, & qualiter. Item adde quòd nedum testes singulares tempore aperte non probant, sed etiam si possent intelligi, vt essent, & non essent singulares, in dubio, intelliguntur singulares, & non probant, vide Aret. consi. 122. post medium, quod bene not. Sed contrarium facit quod dicit consi. 36. de quo s. Item quod testes non sunt singulares, licet dicant se non recordari, quod fuerint contestes vel in aliis non substantialibus non concordarent, vide late Ias. in l. ij. C. de bon. poss. secundum tab. Item de eo quòd dictum est quomodo possunt intelligi, vt sint contestes; & non sint, quod præsumantur singulares, vide Ale. in apost. in l. iij. §. ideo. prope fin. super verbo, testes. s. eo. Ale. Imo, Spec. & Bal. & Ale. consi. 47. vol. ij. Item circa testes sing. aliqua dicit Ias. in repet. l. admonendi. in j. col. Item de eo quod dictum est, quòd testes non debent se pro contestibus, tamen probant. vide Alex. in l. ij. C. de bon. pos. secundum tab. & Ias. ibi ad materiam §. testes. vide Fel. in c. auditis. Cur. in tract. de testib. conclus. 16.

c Alex. ¶Sufficit, de singularitate, & contrarietate testium. Vide omnino Bald. in l. per hanc. C. de temp. ap. & Imo. in l. inter pares. ff. de re iud. glo. no. in c. nihilominus. iij. q. ix. & Bald. in l. obseruare. C. quorum appel. & no. Bal. in l. actor. C. de probat. & in l. iurisiurandi, C. de testi. Et vide de hac singularitate no. verbum Bald. in l. si ex cautione. in xij. quæst. C. de non numer. pecun. text. & Bald. in l. qui sententiam, C. de pœn. Imo. in l. Gallus, §. ille Casus. j. de lib. & posth. & glo. hic, quando probatur aliquid, videlicet non limitatum certo tempore, vide not. doctrinam Ang. in quæst. Astensis miles. Adde hic quod not. Inno. in c. licet ex quadam. extra eodem, vbi dicit, quòd si volo probare de iurisdictione mea, & eius exercitio, & induco testes duos, quorum vnus dixit, quòd vidit me exercere vnum actum de vno anno, alius quod vidit me exercere alium actum de alio anno, dicit, quòd videtur, quòd ego probauerim. Et finaliter subdit quod tutius est quod deponant de eodem tempore, aliter essent singulares, & non probarent, & ita finaliter videtur tenere contra id quod tenet Bart. hic, & idem dicit in probando quem vsurarium, & vsuras fecisse. Cogita. & adde Innoc. in c. qualiter & quando, de accu. c. cum dilectus, de success. ab intest. & adde not. in c. licet causam, de probat. & adde quòd testes non dicuntur discordes, nec varij, si concordant in principali, licet discordent in aliquibus circunstantiis, vel qualitatibus, per quod not. glo. in l. dudum, in verbo, substantia, de conuer. coniug. glo. in c. cum ecclesia Sutrina, in verbo, vacillasse. de causa pos. & proprie. & plene in capitu. nihil obst. de verb. sign. vbi Ioan. And. dicit, quòd testes dicuntur melius deponere, quando per diuersa verba idem concludunt, per id quod habetur in l. 2. §. j. s. eo. Item si vnus testis dicat plus q̃ alius, ꝑ hoc non dicuntur varij, vel contrarij, hoc voluit Ant. in c. j. sup. gl. j. de off. deleg. Et de hac materia sing. testium per Bal. in l. j. C. de testa per Bal. in l. de quib. s. de legi. in l. j. C. si vnus ex pluri. appe. & in rub. de contro. inuesti. etiam si esset statutum de hoc, vt per Fed. de Senis in consi. 17. latissime per Pau. de Leaz. in sua dispu. inci. contra instrumentum op. & per Bal. in l. eos, de fals. & ibi dixi, & de hac singularitate testium, vide latissime per Bal. in l. testium. C. eo. & in l. data. qui accus. & aliquid per eundem, in c. j. ver. instrumentum. de natu. feud. per Bal. in c. bonæ memoriæ Magunti. de ele. & Bal. no. in l. cum antiquitas, C. de testamen. & Bald. in l. obseruare, quorum appel. & in l. 1. C. de donatio. ante nupt. Vide Bart. in l. de minore. §. tormenta, de quæstionib. & vide gl. no. in capitu. dudum, de conuer. coniu. Specu. in titu. de inquisi. §. j. versic. quid si vnus, & tit. de teste. §. iam de interrogatorijs. Cyn. l. 2. C. quæ sit long. consue. Ant. in c. veniens, & in c. licet extra eo. Et de singularitate, & contrarietate, vide oĩno Bal. in l. obseruare. C. quorum appe. per Bal. in authen rogati. C. de test. & adde Bal. in d. l. qui sententiam, C. de pen. & in l. rogasti, §. j. si cer. pe. & Ia. Bu. in l. Arriani. C. de hær. & Abb. in c. nihil. de ver. sig. & Bal. in c. bonæ. de ele. & Ant. in d. c. cum ecclesia Sutrina. adde qui testes dicantur varij, & singulares Bal. cons. 85. vol. iij. Et quando conformes, & vacilantes in substantia Bal. cons. 411. lib iij. & quando singulares, per eundem consi. 240. & 402. eo. vol. Et ad probandum quem vsurarium quando testes dicantur singulares, vide Bal. consi. 131. volu. ij. & vide etiam consi. 117. eo. lib. & de singularitate. testium, vide Pau. de Cast. consi. 94. & 278.

† Clau. ¶ Temporis. Et vide ad materiam Bal. in c. cũ oẽs. de cõsti. Alex. in vl. parte cõsi. iij. & cons. 72. vol. ij. & cons. 28. vol. iij. & ad ampliationem Pau. de Cast. cons. 304.

d Ale. ¶ Et no. glo. Quia dictum est s. ꝙ varietas. &c. Istud intellige, vt not. dixit Bar. in l. querebatur. de testa. mili. Et qualiter. hoc intelligatur, vide Bar. in l. j. §. ij. j. quemad. test. aper. ꝙ Bal. in l. j. C. de test. & vide quod not. in l. testium. C. de testi. & Bal. in proœ. Cod. §. quibus. Et ad gl. & materiam. vide no. per Ang. in q. sua, Astensis miles.

LEX XXII.

1 *Iudex debet esse præsens quando testes examinantur.*
2 *Acta per testes probantur.*
3 *Lex, curent, habet locum post litem contestatam.*
4 *Iudex mittit notarium, & testes, vt aliquis possit testari quando venientes ab intestato prohibent notarium accedere.*

a Curent. [a] Hæc lex potest intelligi duob. modis, vno modo
1 ſm gl. ſm quam dic, † ꝙ iudices debent esse præsentes, quando examinantur testes, & debent habere tabellionẽ, qui
2 scribat dicta testium, quod est not. & sic isto † casu probabuntur
b acta [b] per testes, quod tenet Iac. de Belu. in auth. vt in medio litis.
3 in fi. ¶† Querit gl. vtrum hæc [c] lex habeat locum ante lit. ɔtest. vel
c post? Et certè habet locum post litem contest. & ante, in casib. in quib. fiat examinatio ante lit. ɔtest. ad æternam rei memoriam. l. asse toto, j. de hær. insti. Et secundum hanc lect. debet exponi testari, id est, volentibus testes producere: alio modo legit Iac. Butr.
4 & istam lect. multum. no. necessariam. pone † quod aliquis volebat facere testamentum, non patiebantur venientes ab intestato venire notarium, & tunc debet iudex ire vel mittere notarium, vt possit testari.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Curent. Vide Fely. c. venerabilis. de testi. in fi.

b Ale. ¶Probabuntur acta. Inquantum hic Bar. vult, ꝙ potest probari per testes an fuerit facta examinatio testiũ præsente iudice, & sic ẽt dũ de similib. actis an possint probari per testes. Bar. vult ꝙ sic, vide glo. idem tenẽtem in l. quoties. j. tit. ij. per Cano. in c. quoniam contra, de proba. per Bar. in l. societatem. §. arbitrorum. pro socio. & in l. ne in arbitris. C. de arbi. & in cons. inci. quæritur, & in dubio, & in l. emancipatione. C. de fide instru. & Ange. in l. ambiguitates. C. de test. & in l. testium. C. de testib. & Bal. in l. litigatorib. C. de appe. & Ro. in l. j. C. de testib.

c Ale. ¶Vtrum hæc. Acta probantur per testes, dixi in l. contrahitur. s. de pig. & no. Bar. in l. emancipatione. C. de fide instr. & l. ne in arbitris. C. de arbi. vbi dicit Bal. ꝙ acta probãtur per scripturam priuatam. Adde an acta aliter possint probari q̃ per scripturam, Bal. consi. 14. lib. j. Pau. de Cast. consi. 2.

LEX XXIII.

1 *Testis examinatus in causa quando possit in eadem produci.*
2 *Index repetit testem obscure loquentem ex officio.*

a Produci. [a] Quatuor modis põt intelligi hæc lex ſm gl in
1 ea lege. † In gl. 1. ibi in l. si quis testib. idem in eadem causa super diuerso capite, vt ibi ꝑ Cy. In ea gl. ibi quia vero hoc est verum in eadem causa, alias secus, vt ex̃. eo. c. veniens. & ibi per gl. & Inn. Item & in eadẽ ꝓduci pñt super alio capĺo, vt ex̃. ibi per gl. & Inn. Item & in eadẽ gl. ibi repeti, † sed illud fiat offi-
2 cio iudicis, qñ obscurè dixerit, vt extra. eo. c. cũ clamor. In eadẽ gl. ibi quarto, &c. Contrarium videtur not per gl. exta. eo. c. cum causam. & plenius in vlt. gl. in c. constitutus. el ij. extra. eo.

ADDITIO.

a Ale. ¶Produci. Vide Bar. in l. j. §. j. ff. vi bono. rap. & Bal. in auth. at qui semel. in princ. de proba. Cy. in l. si quis testibus. C. de testib.

LEX XXIIII.

Testes. De materia huius legis dic, vt notatur per gl. C. eo. l. etiam iure.

LEX XXV.

a Mandatis. [a] Quærit gl. q de procuratore. ? dicit gl. secus. quia videtur, quod possit esse testis. Dic de hoc vt l. quoniã liberi, C. eo. in q. ij. per Cyn. in l. pen. §. i. j. de diuer. & temp. præscrip. ¶Quæro quid in tutoribus? dic vt in l. qui testamento, §. i. j. de testam. & ibi per gl. Dyn. & Iac. de Are.

ADDITIO.

a Alex. ¶Mandatis. Vide in l. j. §. sed & Aristo. quod vi aut clam.
Pom. ¶Vide quæ posui ad Bar. in l. deferre, §. item. j. de iure fisci.

a De iuris & facti ignorantia. Rubrica.

¶Continuat gl. rubricam, & ponit, quatuor que vident. idem, & non sunt, vide eam, quam melius declara, vt j. de testa. l. de statu. ¶Item no. gl. quæ dicit, quod copula, &, ponitur inter diuersa.

ADDITIO.

a Paris. ¶De iuris. Vide in materia ignorantiæ, an & quando sit excusabilis, & quædã alia in rub. C. eo. tit. adde Bal. in l. fi. ff. de hære. inst. Ale. cons. 52. vo. 4. & Soci. consi. 251. Et ad hunc tit. circa errorem iuris, vide Bar. in l. Claudius. de acq. hær. & nota, ꝙ copula, &, posita inter duo, denotat diuersitatem, Hoc limita, nisi poneretur inter genus, & speciem. Ita no. gl. in rub. C. de serui. & aqua. hic alle. Imo. in l. si cum dotem. § si autem in sæuissimo. j. so. ma. quod est no. ad Bar. adde in l. j. s. ad legem Aqui. per illũ tex. in fi mi. Et hoc idem in terminis dicit Bar. in l. in fraudem. §. neque in [illegible] menta. j. de iure fisci. in ver. vlt. iste §. item limita. vt per Bar. post gl. in l. j. s. de pac. in princ.

LEX IX.

a Regula est iuris.

§. Si quis. No. ꝙ si pfatio legis est gñalis, licèt lex sit specialis, generaliter ĩtelligĩt. ¶No.
b etiam quod idem est si lex est specialis, ᵇratio tamen est generalis quòd generaliter est intelligenda.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Regula. Vide tex. Bar. & scrib. in l. cum hi. in prin. de trans. & allegatur ista l. j. §. pe. per Old. in consi. 163. inci. qõ talis est, an ca. ꝙ quale est principiũ legis, vel statuti. talis iudicatur esse finis, nã præcedentia trahunt ad sequẽtia, & econtra. l. qui filiabus. in prin. & l. talis scriptura. de leg. j. l. si seruus plurium. in fi. e. tit. & l. fi. de hære. insti. l. itẽm quia. s. de pact. l. Titia. §. item rñdit. de verb. ob. l. si quis ex argentariis. §. si initium. de edendo. Et ad primum dictum huius legis ponderat istum text. Bald. in c. secundo requiris. de apel Adde Bald. consi. 220. lib. ij.

Pom. ¶Adde Bart. consi. 56. vol. ij. & consi. 59. eo. vol. Ias. in l. licet. C. de pact. Bald. hic, Ale. l. Imperator, j. ad Treb. & consi. 111. volum. j. consi. 12. volum. iij. & consi. 52. volu. iiij. Ias. in l. illam. C. de colla.

b Paris. ¶Spãlis. Vide Ro. cons. 184. inci. amplissimè doctor. in j. col. Ale. cons. 111. incip. põderatis verbis, vide Bart. in repe. l. cum acutissimi. de fideicom. vbi allegat bonas leges & gl. ad hoc. Aduerte tamen, quia allegatur glo. in cle. i. in verbo, eligatur. de elect. Ad hoc gl. alia in d. clem. j. vide etiam Bald. c. secundo requiris. extra. de appella. Item ratio & causa dictum declarat, ampliat, & restringit, dicit Ant. de But. consi. 3. incip. in nomine Iesu, in facto sanctæ Mariæ.

LIBER XXIII.

a De sponsalibus. Rubrica.

ADDITIO.

a Paris. ¶De sponsalibus. Circa istam materiam spõsaliorũ, vide q̃ hẽs ad Bart. in rub. C. eo. ti. vide omnino Ale. cons. 194. ver. præterea, vol. ij. Bal. & alios in l. j. C. si rector pui.

LEX PRIMA.

Sponsalia. Gl. tangit hic vnã qõnẽ. Si aliquis stipulatur. sibi aliquam in vxorem, & postea nolit esse, an possit agi ad interesse, fortè quia erat diues mulier. Cyn. tangit in l. j. C. eo. & Dy. in l. Titia. j. de ver. oblig. Et dic, vt ibi plenè dixi, ver. quæro, quid si mea. Item quæritur in l. ij. an ad contrahenda sponsalia sufficiat nudus consensus an requiratur stipulatio.

LEX IIII.

Sufficit. No. arg. ad id qđ quotidie fit. Simile in l. certi condictio, §. si nummos, s. si cer. pet. & in l. ij. §. si quis, j. ne quid in loco publico. & in l. si quis bonorum, j. de le. j. ¶Item quęrit gl. an matrimonium possit ꝯhi sub cõditione? Dic, vt in c. fi. & quasi per totum. extra, de condi. appo. ¶Item quærit glo. quid si pœniteat absentem, vide glo. in verb. posse. & nota eam. De quo dic, vt in c. fi. extra, de procurat. lib. vj.

LEX VI.

Si puellę. No. legẽ, qa eueniet tibi de fcõ multoties. ¶No. ꝙ tutor nõ põt nec cõtrahere, nec dissoluere sponsalia sine voluntate puellæ. de quo vide Cyn. C. de nupt. l. j.

LEX VII.

1 *Scientia cum taciturnitate quando habeatur pro consensu.*

In sponsalibus.

a §. In sponsalibus. Not. ꝙ sciã † cum taciturnitate hr̃ p consensu. Contra de l. ij. §. voluntate, j. sol. mat. Sol. hic est fauor matrimonij pp ꝯiũctionẽ personarũ, arg. l. si seruus. j. de dona inter vir. & vxo. Item, qa ꝯdicendo posset impedire, arg. eius quod no. in l. Caius. s. de pig. act.

ADDITIO.

a Ale. ¶In sponsalibus. Plene per Bart. in l. quæ dotis, j. sol. mat. hic not. quod sponsa filia sciens, & tacens habetur pro consentiente. Quid autem in filio glo. in l. Lucius, sol. ma. tenet, ꝙ secus esset in filio, quia requiritur expresse consensus secundum Ioan. qui ibi dicit quod gl. in l. sed ea quæ, j. eo. tenet contra. s. ꝙ in filio, & filia præsumptio sit, ꝙ consentiat si non contradicit, licet illa hoc non dicat, Old. dicit quod illa tenetur per Iac. de Are. communiter & doct. facit quod habetur in c. vnico, ad fi. de desponsa. impub. in vj. & ita intelligit Ioã. post Bald. esse verum quando tractatur tm̃ de probatione ipsorum sponsaliorum, secus si posset generari aliquod præiudicium, & sic posset saluari ibi glo. ij. iuncto text. vbi videtur casus iuncta doctrina Bald. ibi, quod est singulariter notandum, adde quod dixi ibi. Adde quid si filia tacente, pater illam promisit, & sponsus, vt vulgariter dicitur, illam amplexatus sit, deinde illa eum alio contrahat per verba de præsenti, quod matrimonium præualebit, vide Bald. consi. 37. lib. j.

LEX VIII.

a Furor. ᵃNo. quod quædam impediunt facienda, quæ nõ impediunt iam facta. Ad quod l. patre furioso s. de his qui sunt sui vel alien. iur.

ADDITIO.

a Ale. ¶Furor. Semper allegatur hic text. qđ cõtractus factus ab aliquo, q illo tpe ñ erat furiosus, valet, vt hic, & c. dilectus filius. de sponsa. & l. in negotiis, j. de reg. iu.

LEX IX.

Quæsitum. Not. quod sola ductione in domum non cõtrahuntur sponsalia, quod dic vt in c. j. in pri. de sponsa. in vj.

LEX XVI.

1 *Prohibetur qñ aliquid, omnia p quæ ad illud peruenitur censentur prohibita.*

2 *Lex extenditur ad antecedentia eius quod in eo expressè disponitur.*

a Oratio. ᵃ† Not. ꝙ qñ quid phibeť, omnia phibenť p quæ
1 deuenitur ad illud † vt l. ij. s. de iur. om. iud. ¶Scdò
† not. † ꝙ lex recipit interpretationem extensiuam ad ea quæ sunt
2 antecedentia, & ad illud de quo est expressè dispositum. De quo dixi plenè in l. omnes populi. s. de iustit. & iur.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Oratio. Limita istã regulã, nisi illud qđ fieret per indirectũ, hẽret aliq̃ æquitatẽ, vel iustã cãm, Bald. in rub. C. qui admit. Itẽ duas als pulchras limitationes vide per Ale. cons. 194. vers. specialiter loquendo, vol. ij. & vide omnino Ias. in l. ij. col. vlt. ff. de iur. om. iud. vbi ponit duas limitationes, credò qđ sint illæmet quas ponit Ale. in d. consi. & Ias. late ibi cõprobat istud nõ pcedere, q̃tũ ad pœnam incurrẽdam, quia licet lex vel statutũ imponeret pœnam p aliquo nõ cẽseretur imposita si fuerit aliquid. per quod deueniretur ad illud phibitum, puta spõsalitia vel aliquid simile, quia licet ẽt ista phibita censeanť, nõ tñ p eis imponereť pœna quæ imponereť, si illud phibitũ perficeretur, vt ibi late per eũ, vide eundem alia similia adducentẽ in l. fin. ff. de in ius voc. Item per istam regulam vide qõnem tactam per Are. in l. existimo, de verb. obl.

Ale. ¶Orõ. Vide gl. no. in c. j. in ver. cotrahere, de cõsan. & affi. Bal. in l. pen. §. pe. ff. ne qs eum q in ius voc. & ibi dixi per Bal. in l. j. C. si rector pninciæ, & ibi Cy. Quid ecõtra p Io. An. in regula, cũ quid phibetur. Et vide gl. in Cle. j. in verbo, cõtrahere. de cõs. & affi.

Pom. ¶Vide Ias. in l. ij. in fi. ff. de iur. om. iud. Barb. consi. 12. vol j. Et intellige regulam huius legis vt per Ale. cons. 194. vol. ij. Pan. cons. 62. & cons. 65. vo. ij. Bar. cõs. 19. vol. j. & consi. 44. eo. vol. & Pan. & ibi scribentes in c. translato, de consti. Pan. c. j. in glo. pen. de postula. præla Soc. consi 166. Ale. consi. 70. vol. 3.

† Clau. ¶Illud. Adde quod licet prohibito matrimonio, intelligantur prohibita sponsalia, tamen pœna in vno apposita non extenditur ad aliud, gl. in cle. j. de consan. & affi. & faciunt quæ ponit Ias. in l. non dubium. C. de legib. & vide pro hoc notabili Ale. consi. 183. volum. 3.

De ritu nuptiarum. Rub.

LEX PRIMA.

1 *Requisita in actu fiendo debent interuenire etiam quando reficitur.*

a Nuptiæ. ᵃNo. ꝙ ea quæ requiruntur in confectione
1 † alicuius actus, illa eadem requiruntur in refectione. Facit quod si à principio requiritur consensus partis in confectione instrumenti ipsius, ita quando est amissum in refectione ipsius.

ADDITIO.

a Ale. ¶Nuptiæ. Solemnitas requisita in contractu faciendo requiritur in reficiendo. Adde Dy. & Bar. in l. hęredes palam. §. si quis post. j. de testa. Vide Bar. in l. actor, rem rat. ha. & pulchre Bal. per illum tex. in l. si vt proponis, la 2. C. de nup. per Mod. in c. 3. de iudi. vide quæ dixi ibi. in l. j. §. si quis ædificium, de no. ope. nun.

Pom. ¶Vide Fel. c. cum accessissent, in fi. de constit. & in c. consuluit, de iudæis. Ias. in l. ius autem ciuile, ff. de iust. & iure.

LEX XIX.

1 *Pater cogitur dotare filiam, & cogitur officio iudicis. An cogatur obligare bona pro dote data filiæ.*

Qui liberos. Filia põt cogere pr̃em officio iud. vt eã maritet, & ei dotẽ det. h. d. ¶No. ꝙ pater cogitur
a dotare filam. ᵃ Sed an cogatur obligare bona † pro dote data filiæ
1 dic vt no. Dy. in l. si cum dotem. §. transgrediamur. j. sol. mat. ¶Itẽ quæro vtrum istud expediatur iure actionis, vel obligationis: vel quo iure? Et glo. in l. obligamur. §. ea. l. j. de act. & obl. dicit, quod iure actionis, & obligationis. Sed contrarium est verum, vt not. Gul. in l. cum is. s. de ꝯdi. inde. & ego dixi in d. l. obligamur.

ADDITIO.

a Ale. ¶Dotare filiam. Fallit si habet filia vnde se dotet, secundum Bal. in l. mulier, §. cum proponeretur. ad Trebel.

LEX XX.

Sciendũ. No. quòd officium curatoris pertinet administratio rerum, non personæ: sed secus in tutore

LEX XXXIII.

Plerique. Modicũ ᵃ interuallũ tẽporis non inducit diuersitatem actuum. h. d. facit ad legem, Martius. s. loca.

ADDITIO.

a Ale. ¶Modicũ. Vide de intellectu gl. & Doct. in l. si mulier, sol. mat. in prin. Item facit an si dos data sit ab extraneo pro muliere nupta, postea fecit diuortium, & demum incontinenti redintegratur, ꝙ videtur idẽ matrimoniũ, ẽt quo ad hoc vt extraneus nõ possit dotem petere. Si aũt dos data esset ab vxore vel eius patre, ẽt si ex interuallo redintegraretur, non posset dotem petere licet isto vltimo casu secus esset in extraneo. Ita intelligas no. per gl. & Doct. in l. si mulier, sol. mat. & ibi de hoc Ioan.

LEX XXXIIII.

1 *Mandatum non dicitur speciale ad contrahendum matrimonium, nisi exprimatur matrimonium certum. Similiter nec ad petendum restitu. in integr. nisi exprimatur causa. & nu. 2.*

1 Generali. † Not. non dicitur speciale mandatum si dicatur simpliciter ad matrimonium contrahendum, sed
2 requiritur, ꝙ exprimatur matrimonium certum. Et sic facit † ꝙ in causa restõnis in integ. vbi requiritur spãle mandatum, non sufficit dicere facio pcuratorẽ ad petendũ restõnem in inte. ſm Azo. sed requiritur specialiter causam exprimi. Ad quod l. si quis mihi bona. §. iussum. j. de acquir. hęre. & no. per Cy. in l. j. C. etiã p pcu. causam ĩ integ. resti. agi pos. Dixi plenissimè in l. fi. j. de dona.

LEX XLIII.

a Palam. aNot.l. ꝓ decretali, q̃ dicit ꝙ vsurarij manifesti non põt facere testm̃,nisi certis solennitatib.seruatis , vt in c.quanq̃.de vsur.in vj.& ibi per Doct. Qualiter autem dicatur vsurarius manifestus,habes plenè in l.ij.de fur.

ADDITIO.

a Paris.¶Palam.Circa regulam istius §.inquantum dicit in delictis necessitatem non excusare,nunquid tamen metus excusetʼvide Pan.consi.4.

Alc.¶Palam.Licet Bar.§.quæ in adulterio non legat,non tamen,quòd mulier deprehẽsa in adulterio ipso iure est infamis sine condemnatione,quid in masculis.glo.est sing. & no.in l.& si crimine,C.de adul.

1 *Statutum quod instrumenta vsurarij manifesti præsumantur fictitia, an habeat locum in eo,qui fuit vsurarius,& postea desinit.*

a 1 §.Non solum. Not.§ nam dicit constitutio a Episcopi ꝙ instrumenta† manifestorũ vsurariorum

b præsumanť fictitia.Quid si aliquis b fuerit vsurarius,& ex post desinit an testamenta ,vel instra per eum postea facta ꝑsumanť ficti tia?Iste text.facit quòd sic.Sed quia ista qõ pendet de facto , non dico modo.Ad quod facit l.prætor,§.is etiam, in prin.š. de eden.

ADDITIONES.

a Paris.¶Constitutio. Vide Mod.in l.j.in gl.C.de eden.Cur.& alios,& quod scripsi ad Bartolum,ibi de vsurario,qui tenetur edere rõnes et confectas,postquã desijt esse vsurarius,& ponũt de dicto Bar.in l.quis sit fugitiuus,de ædil.edi. Vide Bar.in l.quis sit fugitiuus,in prin.š.de ædil.edi.vide Bal.cõtra,& qui dicit se cõtrariũ consuluisse in rubr. de vsur.in ver.ij.quæro dicit statutum,& Arch.& Mod. in c. uia in omnibus, de vsur. vide Ang.qui reducit has opinio concordiã in l.sicut,§.superuacuum,š.quib.mod.pig. vel hypothe.sol.quid si iudex est vsurarius,& facit instrumẽta,an præsumantur fictitia, contra Bar.tenet Bal.in rub.de vsur.

Alc.¶Constitutio.Vide Bar.in l.quis sit fugitiuus,in prin.š.de ædil.edi. Adde quod voluit Bal.consi.174.lib.4.vbi alleg.Fed.in consi.suis.an aũt instrumenta vsurarij, qui desinit esse vsurarius.præsumantur fictitia,vide hic consulta per Fed.consi 7.

b Pom ¶Quid si aliquis. Vide Bar.in l.prætor,§.is etiam,& ibi Ias.ff.de eden, & in l.lege Iulia.§.item.ff.eo.Alc.in l.j.de eden.Rom.consi.236.& consi.44.& 404.Bart. consil.4. volum.3.vbi multa pulchra.

§.Senatus. No.istum tex.in fi.nunquid damnatus de calũnia dicatur damnatus de publico iudicio. Dixi in l.j.ỹ.de pub.iu.

LEX XLIIII.

Lege Iulia. Cum tractať de odio, appellatione patris, vel matris,non cõtinetur auus,vel auia h.d.

§.Item nihil. Not.ꝙ licet aliquis sit natus ex eo,qui fecit artem ludicram postquam ab ea desistat,tamen dicitur natus ex tali. Licet in cõtrarium videatur l.emancipatum,š.de sena.& arg.l.imperialis,C.de nupt.

LEX XLVI.

Illud. No.quod commune est,meum non est,propriè loquendo. Gl.no.in l.id quod nostrum,ỹ.de reg.iur.Ego dixi in l.serui electione,de leg.j.

LEX L.

Proximè. In necessitatibus nemo liberalis existit. h.d.

LEX LVII.

Qui in prouincia.

1 *An Imperator possit legitimare in terris ecclesiæ.*

a 1 §.Diuus. No.†ꝙ imperator põt legitimare filios , sicut in auth.qui.mo.na.effi.le.§.pe.& ibi no.Et aduerte,qa loqtur in incestuosis ,qđ sine dubio est verũ,quo ad temporalia,

b sed quo ad spũalia secus,nec Imperator b legitimat quo ad temporalia inter non sibi subditos:vt ex̃.qui fi.sint leg.c.per venerabilem.An autem ꝙ hic dicitur,postquã redactum est in corpore iuris facit ius commune:dic vt no.l.qui cõtra.C.de incest. nupt.

ADDITIONES.

b Alc.¶Diuus.Imperator non potest se interponere quo ad spũalia,vide concordantias quas dixi in l.sed si hæc,§.prostituta,de in ius voc.Vide Bal.in l.cum qui š.de iur. om. iud.& Io.And.& Ant.& in repe.c.per venerabilem,qui fi.sint leg. & vide quod not. Bar.in l.cunctos populos,C.de sum.Tri.&,per Ang.in l.emancipati. de ado. per Bald. in l.j.C.de iu.aur.annu.& Bald.in j.cõsti,C.& Iac.Buť.in l.1.C.de natal.rest. per Bart.in consi.375.quod inci.viso instrumẽto.Iac.de Bel.in dist.in auth.qui.mo.na.effi.sui. Sed quid in legitimato per Papã. Vide Host.in sum.qui fi.sint leg.no.Io.Fab,Inst.de nup.& Cano.plene in d.c.per venerabilem.Et de istis plene per Petr.de Anch.in c.1. de spon. in 6.vide quod no.Bald.in l.1.§.ius naturale de iust & iur.dicit Bald.in auth.habita, C. ne fil.pro patre,quod princeps potest legitimare spurios de terris ecclesiæ,& Bald. in l.& si contra,C.de nup.& l.eam quam,C.de fideicom.per Pet.de Anch. in cons.401. incip.in Christi nomine:men.Primum dubium,vbi tenet cum Bar.hic,aliàs est cons.308. per Pau.de Cast.cons.120.vbi tenet quod legitimatio Papæ valet in terra imperij,quid econtra vide in cons.228.adde an papa possit legitimare in terris Imperij,& Imperator in terris ecclesiæ,Bal.cons.311. lib.4. & cons.36. lib.2. Paul.de Cast.cons.230. Petrus de Anch.cons.321.

Pom.¶Iste tex.est sing.secundum Bal.in c.1.de confirma.vtili vel inutili,Ias.in l.Gallus, §.& quid si tantum,ff.de lib.& posthu.

b Pom.¶Nec imperator. Vide Alc.cons.3.vol.v.Barb.cons.58.vol.2.Alc.cons.77.vol.1.

LEX LXII.

Quamquam. In arbitrio dato intelligitur ne eligatur persona prohibita:licet concedens arbitrium eam eligere potuisset.h.d.

LEX LXVI.

1 *Mulier an dicatur dotata ex eo , ꝙ pater sibi in testamento dotem assignauit, ad hoc,vt excludatur à statuto disponẽte quod mulier dotata non succedat.*

a Non est. No.ibi,neq; testõ,&c.Cauetur statuto,† ꝙ mulier dotata non succedat quæro quid si pater assignauit in testõ dotem filiæ suæ,nunquid dicatur mulier dotata? Et vr̃ ꝙ nõ,qa dos non potest esse sine mr̃imonio,ỹ.tit.j.l.iij.Sed cõtrarium vr̃ ꝙ sufficiat destinatio,vt hic,ibi,neq; testõ,&c.Pro hoc vr̃ facere gl.in verb.pupilli.in prin.in l.cum plures,§.pe.ỹ.de adm. tu.Dixi ỹ.de cond.& demonst.in l.Titio centum,§.Titio genero.

LEX LXVII.

1 *Fraus de facili præsumitur inter coniunctas personas.*

1 a Non solum. a No.†ꝙ inter coniunctas personas de facili præsumitur fraus.pro hoc ỹ.de bon.lib. l. pen.versi.faciliorq; suspicio,&c. C.de natu.lib.l.iij circa fin facit C.de repud.hære.l.ij.& ibi per Cyn.& quod dixi in l.post contractum ỹ.de donat.

ADDITIO.

a Pom ¶Non solum.Vide Alc in l.post Iulianum.§.si pupillus ff.quib.ex causis in poss. eatur.& cons 29.vol.iij.facit l.data.C.de dona.

1 *Consanguineus inter coniunctas personas pot. si iudicare & testificari.*

§.De vno. No. §.in fi.in ratione sui, ꝑ quã determinantur multæ leges,& limitanť:vt puta leges,quę dñt,

1 ꝙ†qs nõ sit iudex ꝑsonæ sibi ꝯiunctę,vt l.q iurisdõni a š.de iurisd.

a om.iud.Itẽ lex quæ dicit ꝙ quis non admittať in testem pro con

b iuncta ꝑsona,b quæ debet intelligi,nisi in cã inter personas sibi cõ

c iũctas ĩ pari gradu,qa par affectionis c cã remouet suspicioné. De quo ĩ Spe.d.teste.§.j.ver.sed qđ si testis eodẽ gradu & valet ad mul

ADDITIONES.

a Alex.¶Qui iurisdictioni.Adde Bart.in l.extraneo.§.de quæstione, ff. de quæst, & vide apostillam præcedentem.& vide Bart.in l.qui testamento.§.quæcunque.in fi.ỹ.de test.

b Paris.¶Coniuncta persona. Idem Bar.in l.extraneo,§.de quæstione.ff.de quæst.vide in materia.Fran.Arc.cons.13.vide Peru. in c.postremo, de appel.Ias.in l.qui iurisdictioni, in vij.fallen.ff.de iur.om.iud.

c Pom.¶Par affectionis.Adde Alc.cons.48.vol.v.Fel.in c.insuper. eo.tit. de testa. & in c. literas.de præsum.Cæp.cons.31.Barb.cons.3.vol.ij. & ideo potest generaliter inferri ꝙ vbi contra vnum testem adest aliqua suspicio eius fidem diminuens, quòd talis suspicio potest tolli per aliam præsumptionem in contrarium,& vide Barb.c.causam quæ de off.deleg.Bal.in c.postremo.vbi declarat,de appel.

1 *Priuilegium quod habet pupillus in actione tutelæ,non transit ad hæredem etiam descendentem.*

a 1 §.Si puellę. a Not. † ꝙ priuilegium qđ habet pupillus in actione tutelæ nõ transit ad hæredem , etiam ex se descendentem.Et per hoc reprobatur gl.in l.ex pluribus. ỹ. de administ.tut.& in l.damnus,§.j.ỹ.de priuil.cred.ſm Iac. de Arena.

ADDITIO.

a Alex.¶Si puellæ. Vide Bart.in l.quia tale.ỹ.sol.matr.

LEX LXVIII.

1 *Clam dicitur fieri quando actus fit sine solennitate requisita.*

a b 1 Iuregentium. a Si actus ꝓhibitus celebratur palã.b põt qs prætextu ignorantiæ excusari: secus si clam.h.d.Dixi de hoc in l.post ꝯtractum ỹ.de don.§.†Qualiter autem dicatur fieri clam,dic quando id , quod debet fieri cum solennitate omittitur.l.ij.C.de his qui ex publ.ratio.lib.x.

ADDITIONES.

a Paris.¶Iuregentium.Circa regulam huius tex.quod immo magis puniãtur delicta facta palam,quàm quæ clam,vide Alc.cons.j.vol.3.Et ibi subiicit quod delicta,quæ fiunt de nocte,dicuntur clandestina, & quod faciens clam præsumatur fur,vide Alex.cons. 135.Et quod facta de nocte dicantur clam facta,vide Alex.cons.24.in ij.vol.vide etiam ad materiam gl.in l.nemo.C.de sum.Trin.& fide cath.

b Alex.¶Palam.Et facit ad no.in l.ij.§.& generaliter.& per Bar.ff.vi bon.rap.& per Bar. in l.non intelligitur.§.tacite.de iure fisci.& vide late Cyn.& Bal.in l.fin.de sum. Trin. & quod not.Bar.in l.pupillus.§.fin.de auth.tut.¶Vide quid per istum text.dicat Bart.in l.nemo,C.de sum.Trin.vide Barb.cons.47.vol.j.& cons.45.vol.j.

De iure dotium. Rubrica

LEX IIII.

a SI proprietati. a Facit iste text.ad hoc quòd si ille qui emit vel in dotem accepit proprietatem , soluit gabellam vsufructu redeunte ad proprietatem,non tenetur soluere b pro eo gabellam,

b non enim est noua acquisitio,sed prima res acquisita ĩ seipsa augmentata absque facto hominis.quod not.

ADDITIONES

a Alex.¶Si proprietati. Not.hic de argumento dotis. Adde l.etiam Oeodem.

b Paris.¶ Tenetur soluere. Sequitur Aret.in §.finitur.inst.de vsufr.

LEX V.

a b Profectitia. a Primò ponit summarium,& de isto feci magnum festum in l.j.sol.mat. b Ad euidentiam scias,ꝙ differt dos profectitia ab aduentitia in collatione fienda, vt videbitis in l.si filia.ỹ.de col.dot.

ADDITIONES.

a Paris.¶Profectitia. An autem dos data ab auo dicatur profectitia respectu patris, ita quod computetur filiæ in legitimam,vide Ang.cons.77.incip,Ioan.Phil. vide ad Bart. in l.dedit dotem,de col.do.

Pom.¶Ad declarationem huius text.vide Socy.cons.91.

b Alex.¶Sol.mat.Et ibi vide Bar.& quæ faciunt de dotem profectitiam,vide gl & Bal in l. auia.C.de iure dotium.

LEX VI.

Adoptiuum quoque.

§. Si quis. Not. in eo φ dicit patrē posse sibi stipulari dotem vsque ad tps nuptiarū: secus in extraneo, de quo
a in l. quoties. j. sol. mat. & in l. auia. C. de iure do. ratio est hic in tex. nam vsque ad tempus nuptiarum potest pater pœnitere a, &c. Hanc rationem habes hic, & non alibi: ideo no. eam.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Pœnitere. Et dissoluere sponsalia de futuro. adde l. j. in vers. siue parentes. C. si rector prouinc. quam ibi ponderat Bal. in j. col. & vide Cy. in l. j. C. de spon. & not. in l. si pater. eo. tit. & not. Bart. & doct. in l. quoties. j. sol. mat. Et ibi quid de iure can. quem sequitur Bald. in l. eum à socero. C. eo.

LEX VIII.

a Dotis. a No. φ traditio ī dubio vr̄ facta aīo trāsferendi dñium qđ intellige qñ præcedit cā, habilis ad translationem dñij: al's sec'. l. cū pr̄. §. pr̄. j. de leg. ij. in gl. parua q̄ dt, φ in dubio p̄sumit̄ oīno aīus trāsferēdi dñiū. Si l'e hētis ī l. j. j. ꝑ do. De hoc di-
b xi plenè ī repe. l. si cōstāte b. j. sol. mat. in quadā q. q̄ ibi formaui in prin. de assignatione bonorū viri vergentis ad inopiā. Dic vt ibi.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Dotis. Vide sing. Bal. in l. incēdiū. C. si cer. pet. & vide bart. in l. falsus. C. de fur.
b Ale. ¶ Si constante. In secunda quæstio. quartæ q. princip.

LEX X.

a Si ego. a No. φ licet cā respiciat cōmodū eius, cui dat̄, non tñ intelligit̄ impulsiua, sed finalis. Rō est, qa hic cā respicit actū piū. De hoc dixi plenè ī. de do. l. ij. §. fi. & hoc iō quia est causa pia, licet aliter dicat Cy. in l. generaliter. C. de episc. & cler.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Si ego. Circa intellectum huius legis in §. j. vltra adducta per Ale. hic in apost. vide eundem l. qui Romæ. §. Flauius. de verb. oblig.
Ale. ¶ Si ego. Et de intellectu huius l. in prin. vide Bart. in l. si cum dotem. in prin. sol. ma. j. & in l. si donaturus. s. de condi. ob causam. & quæ no. Bald. in l. sicut, in fi. C. de act. & obl. & hunc tex. in hoc §. j. facit vnicum in d. l. sicut, in fi. Et quæ fuerit ratio dubitandi in casu huius l. §. j. & de eius intellectu, vide Bald. in c. j in fi. qui success. teneant, vbi hunc tex. facit sing. & multum pulchre Bald. in l. cum à socero. C. eod. & vide Bald. in l. si pecuniam. s. de condi. ob causam.

LEX XIII.

Si res. Paria sunt aliqd fieri in tpe ꝓhibito, vel fieri tpe pmisso & conferri in tempus prohibitum. hoc dicit. Concordat lex in tempus, infra de hæred. instit.

1 *Minor si est circumuentus ex eo, quia rem vendidit, rem repetit. Si autem sit circumuentus in pretio viliori, tunc augmentum pretij petere potest.*

a §. Si mulier. a No. §. & gl. suā, q̄ nō facit aliud, nisi quod dicit illud, qđ dicit lex. & no. eā, qa habet mul-
1 tū de Inn. & valet multū ēt ad alienationē rei minois. † quia aut circūuentus est minor ex eo qđ rē vēdidit, & tūc ipsam rem repetit. Aut est circunuentus in pretio viliori, & tūc augmentū pretij petere potest. Et sic no. pro formatione libelli qualiter formabitur, qa habes videre distinctiouem huius §. quod not. & millies feci practicari per hunc text. & vide glo. in l. j. C. si aduer. do.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si mulier. Not. bo. tex. pro libello, & adde Bart. in l. non interest. C. quod met. cau. & adde Bart. in l. si quidem. C. de præd. min. & ibi Cyn.

LEX XVII.

a Quoties. a Not. legem pro eo quod dixi in l. prætor. §. j. de bo. auth. iud. pos. & dixi s. de neg. gest. l. sed an vltro. & l. antepen. vbi de dicto verbo actione, dixi.

ADDITIO.

a Pom. ¶ Quoties. Limita vt per Ang. in l. et vbi. ff. de pet. hæred.

LEX XXI.

Iulianus Origo rei nō pōt conferri in tp̄s quo debet extingui. h. d. vide in l. Titio cum morietur. s. de vsufru.

LEX XXII.

a Stipulationem. No. qđ stip'o de dote hēt ī se tacitā ꝯdōnē a, s. si mr̄imonium sequatur.

ADDITIO.

a ¶ Tacitā cōditionē. Limita vt per Ias. in l. qui se deb-re, in gl. fi. ff. de condi. ob causam.

LEX XXIII.

Et licet. Not. quod sermo simpliciter prolatus intelligitur đ prima vice. hoc dicit.

LEX XXIIII.

1 *Mulier nubens nulla facta expressione dotis, an videat̄ oīa bona dedisse ī dotē ex eo, qa omnia bona dedit in dotē. Et stante statuto qđ filia dotata nō succedat patri, si pater relinquat filiæ cētū, licet nō dicat ꝑ dote, intelligitur pro dote.*

a Quod autem. a † No. legē in casu suo, quæ facit ad q. quā
1 disputaui in q. 7. quæ incip. mulier habens magnū patrimoniū, &c. Si mulier dedit oīa bona sua marito, & nihil aliud dixit: deinde mulier decessit, nunqd videatur dedisse in
b causam dotis? Itē facit b ad q. dicit statutum quod mulier dotata ñ succedat patri, sed si pater relinquat filiæ in testamēto centū, licet non dixerit, pro dote. quòd intelligitur pro dote, quod not.

ADDITIONES.

a Ale. ¶ Quod aūt. Si mulier dedit omnia bona marito. nunqd videat̄ dedisse in cām dotis? per Bar. in l. j. in fi. C. de sen. quæ sine cer. q̄ti. & qđ Bar. post glo. in l. mulier. j. eo. & Bal. in l. nulla, C. de iure dot. Bart. in l. si constante, j. sol. mat. Bald. secundum Bart. post gl. in l. j. j. sol. mat. intelligit hanc legē quòd ideo, hoc est, qa tacitè agebatur. Et ita dicit tenere gl. hic vide eum in d. l. j. & in dispu. quæ incipit, quædam mulier. Et de hoc vlti. dicto Bart. hic, φ est in ver. itē, facit ad q. ibi, sed si pater relinquat filiæ, &c. Egò dubito, & puto φ saltem nō procedat in patre relinquēte filiæ, nō nubilis ætatis, quia tunc cū legatum fit à debitore voluntario, nō præsumitur cōpēsari in ipsum debitum dotis, l. creditorem, de leg. ij. & l. vnica, §. sciendum, C. de rei vxo. act. Secus si post tempus nubilis ætatis, quia tunc cum pater ex dispositiōe legali fit obligatus dotare filiam, l. qui liberos, s. de ri. nup. l. fi. C. de do. ꝓm. iō legatum præsumitur factum animo cōpensandi in dotē. l. si cum dotē, §. si pr̄. so. ma. & in auth. præterea, C. vnde vir, & vxor. secus, quando nō est nubilis ætatis, vt dixi, quia tūc pater est debitor dotis in diē, cuius debiti nō fit cōpensatio, l. qđ in diem, l. si cū militi, §. j. ff. de cōpen. Nec iste tex. ob. prædictis, vt euidenter de se patet. Istud placet pro dicto Bar, & ēt vr̄ tex. cum gl. in l. tali, §. j. j. eod. Et adde huic dicto, φ dixi post Imo. in l. huiusmodi, §. cum pr̄, de leg. j. & ibi per Pau. de Ca. Si testator legabat centum filiæ cum nubet, certum est, φ intelligitur pro dote, l. vxorem, §. testō, quo. cum glo. in ver. dedit, de leg. iij. Et adde quòd Raph. Cu. in l. j. sol. ma. & etiam Bal. ibi dicit, φ id quod habetur in hac l. s. φ si simplex promissio intelligitur in cā dotis, procedit secūdū Bal. in l. fi. C. de sen. quę sine cer. quāt. qñ fuit facta mētio matrimonij, & ita Bar. in d. dispu. vide Bal. in l. nulla, C. de iur. dot. Adde an mulier simpliciter nubendo videat̄ omnia bona sua dedisse in dotē, & qd lucrari dēat maritus ex forma statuti, Bal. consi. 98. inci. mulier. ij. lib. An aūt stante statuto Putauino, quod mulier, quę nubit nulla assignata dote, intelligatur omnia bona dedisse in dotem, si mulier primo nubat, & constituat dotem, & nubat secundo nulla dote constituta, an intelligatur omnia bona dedisse in dotem vigore statuti, vide Pau. consi. 283. inci. visis, &c. Et inquantum Ale. dicit se dubitare de dicto Bar. vide Pau. de Cast. consi. 63.
b Pom. ¶ Item facit. Vide Cre. not. 3. inci. statuto cauetur, & Bal. Nouel. in tract. de dot. in sexta parte. priui. 14.

LEX XXXIX.

1 *Dotem si nuru mandāte pater restituit, quām receperat, filio emancipato liberatur.*

a Sane. a No. arg. imo casum, φ si † pr̄, q recipit dotem pro nuru, & emancipauit filium, & ei dotem vxoris restituit nuru mandante, & volente, quod ipsa nurus à patre non poterit postea repetere. Ita no. hic Richar. Malumbr.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Sane. Et sequitur Ro. in l. si cum dotem, §. transgrediamur, sol. mat. per istum tex. & Pau. de Ca. in l. ij. eo. tit. & quod ibi dixi, adde Petr. de Anch. consi. 239.
Pom. Vide Ale. in l. ij. ff. sol. mat. Rom. consi. 210.

LEX XL.

a Si serua. a No. φ dos data in primo mr̄imonio inualido, tacitè intelligitur repetita, si postea validetur. h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Si serua. Adde Bald. in auth. ex complexu. C. de ince. nu. & ibi hoc limitat.

LEX XLI.

Diuus. Dos data in primo matrimonio, intelligitur in secūdo repetita. h. d.

LEX XLIII.

1 *Dos data in moneta antiqua quando debeat in illa vel alia restitui.*

a Res in dotem. a Not. † φ si dos fuit data in moneta an-
1 tiqua, quod in illa debet fieri restitutio Quod intellige, si postea esset variata moneta in materia, vel in forma. Sed si esset eadem moneta, tamen valor floreni creuisset vel decreuisset hoc non inspicitur, nisi à tempore moræ, vt l. vinum, s. si cer. pet. Pro quo vide quod dixi in l. Paulus, j. de sol.

ADDITIO.

a Ale. ¶ Res in dotem, Si dos datur in florenis qui sol. mat. fuot minorati in pretio, cuius erit periculum, adde Cy. in l. minorum, C. in quib. cau. in integr. rest. Guil. de Cug. in l. vinum, Ia. de Are. in l. cum quid, si cer. pet. Dy. in l. vxorem, §. j. de leg. iij. Et hic est tex. no. vide Bal. hic, & quod ibi dixi. Adde Bal. consi. 339. li. ij. & quæ posui late in l. cum quid, s. si cer. pet.
Pom. ¶ Aret. consi. 11. & Soc. consi. 298.

LEX LI.

a Vir ab eo. a No. arg. quem facere mutuari pecuniā, & vendi nomina debitorū existentium non soluendo.

ADDITIO.

a Paris. ¶ Vir ab eo. Istum text. exclamat Ro. sing. 446. inci. Quæro nunquid contractus.
Ale. ¶ Vide Bal. in l. cum allegas, in v. col. C. de vsur. in vers. modo quæro.
Pom. ¶ Vide Roma. sing. 451.

LEX LIX.

1 *Dotis ꝓmissio facta ꝑ muliere, intelligit̄ ꝑ matrimonio prima vice contrahēdo.*

1 Si sponsalibus. Pro intell'u h' legis scias † quod promissio dotis fcā pro muliere, intelligitur ꝑ mr̄imonio prima vice ꝯtcto, vt j. eo. l. dotis. Vbi igitur nulla spōsalia, vl' mr̄imonium ꝓcessit, tūc illud, qđ fit, est prima vice cōtractū ergo ꝑ eo dēt̄ dos, licet prima vice recusauerit. ¶ No casum, q ꝓbat distinctionē, q̄ gl. facit in l. singularia, s. si cer. pet. videlicet, aut pecunia erat parata solutioni, aut non. quod dic vt ibi.

LEX LX.

Si mulier Adiectus quis videtur ad solutionem, non ad obligationem, quæ ex solutione resultat. h. d. no. Not. quod dixi in summario.

1 *Actiones non transferuntur per restitutionem hæreditatis, nisi restituatur ei, & eo modo, sicut testator iussit.*

§. EX

a §. Ex asse. Per legationē ñ liberat debitor, nisi delegato grã
1 tur. Itē restō. fideicommissi ex treb. delegari ñ pt
h. d. qđ no. ¶†No. φ p restōnē b hæreditatis actiones nō trãsferūt
b nisi fiat ei, cui testōr iusserit. Itē nō trãseūt, nisi fiat eo modo, quo testōr voluit, vt l. sed & si añ. ꝟ. ad Treb. & iō talis debitor non pt delegari, vt hic. Et eadē rōne nō pōt qs ɔstitui in rē suā procura-
c tor, nec alicuicius cedi, vt petat fideicōmissū, vt hic, & l. restituta. §. j. & ibi no. in gl. parua. & in l. q ita institutus. §. j. ꝟ. ad Treb. & in gl. sup verb. si nō euidens. Sed ɔ̃ga q̃cunq; sunt trãsibilia, sunt cessibilia. l. ex pluribus. de admi. tut. Si fideicōmissum vl'e est tr. nsibile, vt l. cogi. §. idē Metianus. ꝟ. ad Treb. ergo &c. cogitabis.

ADDITIONES.

a Paris. Itē restō. Vide quæ scribunt Mod. in l. j. de differentia inter fideicōmissum particulare, & vniuersale. de leg. j. vide Ias. in l. 3 C. de fideic. vbi rñdet ad obiectū. quod facit Bar. de le. pluribus. ff. de admi. tut. Limita rñ decisionem huius §. vt per Ale. in l. apud Iulianum. §. vtrum. ff. ad Treb. Item in eo §. delegari non pōt, tñ pōt constitui procurator ad petendum instrumenta, vide Bar. in l. si ita stipulatus. in fi. prin. de ver. ob. Extende vt p Alex. in l. ita stipulatus. la grande. ff. de ver. ob. & limita gl. istius §. vt per Ias. in l. legato generaliter. ff. de leg. j.

b Ale. ¶Restitutionem. Vide Imo. post gl. & doc. in l. apud Iulianum. §. vtrum. ad Tre. & Bar. & doc. in l. seruo inuito. §. fi. e. t. Et ad arg. Bar. rñde, quia illa regula procedit negatiue. d. l. ex pluribus. non affirmatiue. l. si stipulatus fuerim. in prin. de ver. ob, & per no. in l. pro hærede, §. si quid tamen. de acq. hær. d.

c Pom. ¶Nec alicui. Vide Ale. in l. possessio. §. & si possessio. ff. de acq. poss.

LEX LXI

1 *Dos promissa arbitrio boni viri non dicitur incerta, licet bonus vir nunquam arbitratus fuisset.*

a Quæro. a No. istū casū, q ē adeo verū, vt si aliqs promittit
1 dotē arbitrio boni viri, φ tūc intell'r † certa q̃titas relicta, q bonus arbiter arbitrari dēt, ēt si nūq̃ arbitratus fuisset, vt l. j. de leg. 2. Et est arg. ad statuta Italiæ, q̃ dñt mulierē cē dotandā.

ADDITIO

a Ale. ¶Quæro. Vide Bar. in l. fi. & sen. quæ si cer. quāt. & qđ legitur & no. in l. filio, de le. ij.

LEX LXII.

1 *Curator datur ad vnum actum.*

2 *Dotis constitutio vltra facultatem non valet.*

1 Siue generalis. Not. † hic curatorē dari ad vnū actū tm.
2 †No. cōstōnē dotis vltra facultatē nō valere, quod intellige, vt no. per doct. in l. j. C. si aduer. do.

LEX LXVIII.

1 *Emptam rem ex pecunia mea possum petere in subsidium.*

Proculus. Hic vr casus, φ sicut pretiū rei meæ, re perempta possum petere in subsidium. l. mater. C. de rei vē.
1 ita eadem ratione † rem emptam ex pecunia mea. Circa qđ vide Cyn. in d. l. mater. C. de rei vend. in quæst. 7.

LEX XLIX.

1 *Bannito securitas concessa intelligitur pro prima vice.*

a Dotis. a Sermo simpl'r prolatus, intell'r pro prima vice. h. d. Cōcordat l. boues §. hoc sermone. ꝟ. de ver. sig. quod
1 valet, quia † si cōcessa est bannito securitas, quód intelligitur pro prima vice.

ADDITIO.

a Ale. ¶Dotis. Latius per Bar. in l. j. ꝟ. ad leg. Iul. maie. & vide no. Bal. in l. inuitus ad fi. C. de procu. Quod si concessa est bānito securitas intelligitur p prima vice. Facit ad id qđ dixi in l. Græce. § post litē. ꝟ. de fideius. Item facit iste tex. ad not. q. de eo qui vendidit vuas, & rosas rosarij, quæ fructificabant bis in anno, vt intelligatur de primis tantum. Ita dicit no. Bal. post Dy. per illum tex. fuisse disputatū vltra montes, in l. diuortio §. quod in anno. ꝟ. sol. ma, nec ad hoc obst. l. defuncta. §. fi. de vsufru. quę ibi loquitur in vltimis voluntatib. in quibus fit lata interpretatio, vt intelligatur relictum annuum. Itē nō obst. l. cū manusata in pr n. de contrahen. emp quia loquitur in alio casu, si bene aduertatur. Ita dicit Io. añ d. §. quod in anno, & decidit per ista bar. aliam q. in l. cū quidam, de annu. leg. Facit ad multa, de quibus per Fely. in c. 2. de treug. & pac. Ias. in l. diuortio. ff. sol. mat. Ale. consi. 43. vol. 4.

LEX LXX.

a Cum post. a No. φ patientia sola inducit pactum tacitè conuentum ɔ̃ patientem, quod est ɔtra ea, quæ no. Cyn. in l. si certis annis. C. de pact. quod examinaui plenè in l. cū de in rem verso. s. de vsuris.

ADDITIO.

a Pom. ¶Cum post. Vide alex. consi. j. vol. 3.

a §. Gener. Op. C. de dot. promis. l. j. Sol gl. no. qđ ibi fuit p missa dos pacto nudo arbitrio alterius, ideo nō valet, ne duo specialia circa idem ɔcurrant, s. φ ex pacto nudo o-
† riatur actio, & φ sit incertum quod deducatur † in eo. De quo vide qđ dixi plenè in l. si is qui pro emptore. ꝟ. de vsuc. in q. vlt. ¶Itē
b op. de l. si domus in prin ꝟ. de leg. j. Sol. aliud in domo, b aliud in fundo. Et rationem obsignat gl. Dic vt l. si domus. & l. si ita stipulatus, ꝟ. de ver. ob.

ADDITIONES.

a Paris. ¶Gen. Circa istum § φ valeat promissum, vel legatum incertum ad pias cās, vide bar. in c. nos quidem. de testa. in c. lo. e. ri p limitatione huius reg. vide Pau. de Ca. cōs. 125. col. j. ad fi. Itē vide Soci. in l. j. ff. sol. mat. Item vide prædictis omnib. Cur. in auth. præterea, in 2. no. C. vnde vir & vxor. An autem videatur saltem constituta dos competens, vide bal. φ sic, consi. 92. in 3. parte, vide aliquid per Ias. in 4. not.

¶Pom. Vide Ale. in l. [illegible] imo, consi. [illegible] Barb. consi. 32. vol. j.

† Claud. ¶Deducatur. Quando valeat promissio incerta, vide per Bar. & doc. in l. ita stipulatus, ꝟ. de verb. oblig.

b Pom. In domo. No. ergo g̃naliter, φ incertitudo vitiat actum, nisi illa incertitudo posset verificari ex natura actus, vide Ale. cons. 31. vol. 2. & consi. 4. eo. vol.

LEX LXXIII.

1 *Bono. ū vniuersitas si trãsferatur in contractu, intelligitur deducto ære alieno. Quid si rescripto principis. Quid si per vltimam voluntatem.*

2 *Mulier nubendo simpliciter an intelligatur omnia sua bona in dotem dedisse.*

a Mulier. a No. φ qñ vniuersitas bonorū trãsfert ī ɔ̃ctu, itell'r
1 ēre alieno deducto, † vt hic, secus si p legē, vt l. tutoris, C. ad l. Iul. de vi. & l. j. in prin. ꝟ. de bo. pos. itē secus si p rescriptū principis, vt l. princeps bona, ꝟ. de ver sig. qđ aūt si trãsferat p vltimã volūtatē, dic vt l. cogi, in prin. ꝟ. ad Treb. & l. statulib. §. fi. ꝟ. de le. 2. & l. si qs seruū, §. fi. cū l. seq. s. illo ti. vbi dixi, p doc. ī l. j. C. cō. đ
b legati. Vlt no. b g q̃ q̃rit, † vtrū mulier nubēdo simpl'r, videat oīa
2 bona sua dare in dotē, † q̃ no. qa hanc q̃onem al's disputaui quæ
† incipit, mulier habens magnum patrimonium. & est numero 7.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Mulier. No. hic quando bona dicantur deducto ære alieno. vide bar. in l. fi. de vsuf. leg. & vide bal. in d. l. tutoris.

b Paris. ¶Vltimo no. Adde Comen. col. lvj. Et si est maior, videtur dare secūdo viro, φ dedit primo, secus si minor. Vide Comen consi. 109. inci. do, Ioanna, in j dub. & an ista reg. φ videatur dedisse mulier omnia bona in dotē secūdo viro procedat nō solum in his, quæ hēbat tpe contracti matrimonij, sed ēt in his, quæ postea sibi obuenerunt, vide Flo. de S. Pet. in quadam sua dispu. circa fi. De muliere aūt primo loco nubēte, si postea aliqđ sibi obueniat, ēt si maritus eam teneat, & firmatur φ. non efficiantur dotalia, sed remanent paraphernalia, vide Com. consi. 104. in subscri. Aduerte tamen cum Flo. vbi s. nō loquitur in terminis suis cōib. sed stante statuto, φ bona omnia immobilia censeātur tradita in doten. secundo viro, tamen eadem videtur ratio circa istam gl. an mulier simpliciter nubens, videatur omnia bona dare in dotem, vide Pau. de Ca. in auth. præterea, C. vnde vir, & vx. vide Ias. ibi vers. 4. prin. vbi reprobat istam gl. & Cur. in no, 2. pōderat ibi esse tex. contra istā gl. φ non, sed ēt in ibi rñdent Mod. vide Pan. cōs. 56. inc. tua mihi dubia. Ang. consi. 244. alias 242. inci. statutum communis Bono. Ro. consi. 14. Pau. de Ca. consi. 183. incip. visis statu. Bal. & alij. in l. nulla, C. de iur. do. Alex. consi. 44. in 5. vol. col. j. vide Bar. in l. quod autē, s. eo. & in l. pe. & in rep. l. sicōstante, in prin. in 4. q. 3. par. prin. ff. sol. ma. Are. in §. fuerat, Insti. de act. vide ēt Bal. in c. j. an mari. suc. vx. in benefi. vbi ponit an nomina debitorū videātur data in dotē, quod limitatur primo non procedere, qñ interuenisset traditio, vt quia passa esset maritū tenere, & possidere, vide bal. in d. c. alias fi. Et in prædictis locis reperies communem esse sententiam, vt non intelligantur omnia bona data in dotem. Secundo limitatur, quando in loco esset consuetudo dandi omnia bona in dotē, secundum bal. in auth. res quæ, C. cō. de leg. Tertio fallit quando esset data primo viro l. pe. §. vxor, & ibi doc. & ibi vide ad bar. ff. sol. mat. vide Alex. consi. 144. in prima col. ad fi. dicentem non procedere, quando extaret filius in primo matrimonio, vide ad Bar. in d. §. vxor. Quarto fallit etiam, nisi vir esset dignus tanta dote, quia tunc vrr omnia data in dotem. Cur. secundum bal. in l. fi. C. de sent. quæ sine cer. quan. & in l. nulla, C. de iur. do. Mar. de Fano, quem sequitur Bar. in d. l. si constante in contrarium ponderat. Ale. consi. 144. in 5. vol. vide etiam Rom. in d. consi. 314. Ex quibus verbis potes elicere alias limitationes ad prædictam cōclusionem. vide quod no. bar. in l. si constante, in 4. q. 3. q. prin. sol. mat, & no. Mod. Insti de act. §. fuerat, per bal. in l. fi. de sent. quæ sine certa quan. & bar. in l. quod autē, s. eo. bal. in auth. res quæ, C. com. de leg. Adde quæ posui post Ale. l. quod autem, s. eo. & abb. consi 66 lib. j.

Pom. ¶Adde φ cōiter probatur, vt per Ias. in auth. præterea, C. vnde vir. & vx. Pan. cōs. 46. dubio 2. vol. 2. Bal. in l. fi. C. de sent. quæ pro eo quod interest.

† Clau. ¶Dotem. Vide Sal. in l. fi. C. de repu. vbi limitat hanc gl. contra quam sentit Bal. in l. fi. C. de sent. quæ si. cer. quan. sed cum gl. videtur tenere in l. si ante, ꝟ. sol. matr. Ang. in §. fuerat. de act. instit. Adde Bal. in c. pen. de consue. Rom. consi. 314.

Paulus. Iste §. vr ɔ̃ ea, quæ no. in l. quæ dotis, ꝟ. sol. ma. φ si mulier adhibet cōiunctam personam ad stipulationem φ videtur adhibere animo donandi. docto. tangunt in l. 2. C. eo. d xi in l. quæ dotis. ꝟ. sol. mat.

LEX LXXVIII.

Quamuis. Ista est lex subtilis, & facta ad tollendum cōtrarium de l. si pro re, s. de euic. quia idem videbatur in dote, sicut in contrahenda emp. & vendit. quod ista lex remouet. ibi, quamuis, &c.

LEX LXXXI.

Cum in fundo mariti.

a §. Si fundus. a No §. contra gl. & l. diuortio, §. si fundum, ꝟ. sol. ma. & contra gl. l. j. §. exactio, C. de rei vxo. act. vt in tex. hic, dum dicit, præsenti die, &c.

ADDITIO.

a Ale. ¶Si fundus. Vide Bar. latius in l. diuortio, §. interdum, & est not. ꝟ. sol. ma.

LEX LXXXII.

a Auus. a Hoc intellige cum distinctione l. dedit dotē, ꝟ. de col. bo. Itē no gl. ibi, reuerti. s. ex stipl'one tacita. Et sic videt velle ista gl. φ in dote aduentitia fm ista tempora filiusfa. habet hæredem, quod examinaui in l. post dotem. ꝟ. sol. ma.

ADDITIO.

a Ale. ¶Auus. Sing. tex. est in auo, dum dedit dotem filiæ, de quo late Bar. in d. l. dedit.

LEX LXXXVII.

a Si de dote. a No. istum casum sing. pro eo, qui ab initio promisit quod dare non poterat.

ADDITIO.

a Alex. Si de dote. Vide bar. in l. a'i. §. eleganter. in fi. ꝟ. sol. mat.

¶Pom. Vide Pau. Cast. in l. etiam. sol. mat. Alex in l. 2. ff. eo. ti.

LEX LXXXVIII.

1 *Dos mulieri, in quibus casibus solui possit.*

2 *Vxor nō pōt consentire viro alienāti fundum dotalē, nisi propter suā vtilitatē.*

Fundum

a 1 Fundum filiæ. aNot. casum expressum † φ extra causas expressas in l. mutus, §. j. s. eo. non potest
b solui dosb mulieri, nisi in eius vtilitatem vertatur, vt hic, & no. in
c l. 3. in prin. j. sol. matr. & l. cũ in fundo, §. vxor viro, s. e. Item no. c φ
2 sicut maritus non potest alienare † fundum dotalem, ita nec vxor consentire marito alienanti, nisi propter mulieris vtilitatem, licet quidam contra, per l. si prædium, C. eo.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Fundum filiæ. Adde in l. quamuis eum s. q. & ibi Bar. j. sol. mat.
b Paris. ¶Solui dos. Verum est so. mat. secus eo constante. vide Rom. cons. 196.
c Ale. ¶Itẽ no. Vide Bal. in aut. si qua, C. ad Velleia. & bar. in l. si æstimatis Et ibi per doc. j. sol. mat. & bar. ibi dicit, φ ista lex est singularis.

De pactis dotalibus. Rubr.

LEX XI.

1 *Conditio adiecta in pacto præcedenti intelligitur in sequenti repetita si aliàs pactum redderetur inutile.*
2 *Clausula posita in præcedenti quando videtur repetita in seq.*

1 CVm pater Conditio adiecta † in pceden. pacto in sequen. intelligitur repetita, si als. pactũ redderetur inutile. h. d. Ex hoc patet solutio cõtrarij de l. in actionib. s. de in lit. iuran. coniuncta l. j. s.
2 de his, qui not. infa. † vbi clausula posita in præced. non intelligitur repetita in sequenti, quia ibi potest valere absque repetitione, nec sequitur absurdum.

LEX XII.

1 *Vendere promittens rem pro pretio, quod inuenietur, & vnus nobilis promittit minus quam valeat res, & ob eius timorem non plus offertur, non debet attendi eius oblatio.*

a 1 Si pater. aNo. si. huius l. φ valet ad multa, † quia si promitto tibi vendere rem pro eo pretio, qd inuenietur: & quidam nobilis, vel potens, vult emere minus q̃ valeret, cuius timore nemo plus promittit, quod hoc non debet attendi.

ADDITIO.

a Paris. ¶Si pater. Circa istam legem dum dicitur, φ non valet pactum, φ mortuo marito remaneat dos penes hæredes, vide Soc. in l. 2. ff. sol. mat, & Ias. ibi Et ibi etiam an valeat pactum, φ decedente vxore donatio propter nuptias remaneat penes hæredes suos, & quid si fieret pactum ante matrimonium, quo valeat, vide Ale. in l. & hæredi. §. filiafami. ff. de pact. & ibi Mod. Imo. late in l. si socer, §. Lucius, ff. sol. ma. & ibi Ale, Itẽ circa l. contrauenire, quam bar. non legit. dicitur non valere pactum, per quod datur materia delinquendi.
Ale. ¶Si pater. Vide per Ias. in l. 3. in prin. in 4. no. ff. de iureiu. sequitur Rom. in l. si eum. s. si quis cau.
¶Pom. Vide Ale. in l. qui Romæ, §. cohæredes, col. fi. ff. de ver. ob. Ro. sing. 661. & Imo. in l. si socer, §. Lucius, ff. sol. mat. Ale. in l. de fideicommisso, C. de transac.

LEX XVII.

a Attilicinus. aNo. l. qa si nõ esset ista lex nescio qd dicerẽ. ¶Contra hanc l. op. & vr φ pp incertum euentum valet pactum, nec posset mulier conqueri, quia ex eo potest fieri deterior & melior eius conditio, l. j. ff. de transa. & l. de fideicommisso, C. de transact. Cogitabitis pro solutione.

ADDITIO.

a Ale. ¶Attilicinus. Vide latissime per Io. in l. si socer, §. Lucius, j. sol. mat.

LEX XXIII.

a Pater. aConditio existens in vita stipulatoris, vel post mortẽ purificat stipulationem. h. d.

ADDITIO.

a Ale. ¶Pater. Adde bar. in l. licet, ad fin. de leg. j.

LEX XXIX.

Cum maritus. §. Titius. Dixi de hac materia in l. q̃ dotis. j. soluto matri.

LEX XXXII.

1 *Dotalis fundus et vxore volente non põt alienari, secus si datur æstimatus.*

a 1 Vxor. aNo. φ ex hac lege habemus, † φ fundus dotalis nõ potest alienari vllo modo, etiam volente muliere, Sed si detur æstimatus, tunc potest alienari volente muliere, vt hic, & in l. æstimatæ, j. solu. matrimo.

ADDITIO.

a Alex. ¶Vxor. Quando fundus dotalis possit alienari, vide bar. in d. l. æstimatæ, & c. j. soluto matrimonio.

De fundo dotali. Rubrica.

LEX PRIMA.

1 *Alienationis prohibitio facta à lege nõ habet locum in alienatione necessaria.*
2 *Transeunt quædam titulo vniuersali, quæ non transeunt titulo singulari.*
3 *Dotalis fundi dominium sol. mat. de iure isto non transit ad mulierem.*

a 1 INterdum. aProhibitio † alienationis facta à lege non habet locum in alienatione ne-
2 b cessaria. h. d. ¶ † No. quædam transire btitulo vniuersali, quæ non transeunt titulo singulari, vt l. in modicis, s. de 9h. emp. & l. quædam. j. de acq. rer. do Et potest esse ratio, qa ista alienatio est necessaria p mortẽ, facit l. ex hoc edicto. §. sed hęred em. s. de ali. iud. mut. causa fa Item no. cex hac lege, φ † domi-
c 3 nium fundi dotalis secundum ista tempora non transibat ad mulierem sol. matr. Simile in l. 3. C. de iu. dot. sed hodie secus, vt l. in rebus. eodem tit. C.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Interdum. Facit iste tex. an possit fieri executio in re dotali per gl. & ibi bar. in l. diuo. §. in venditione, de re iud. & bal. in l. ob maritorum. in fi. C. ne vxor pro maritis & ibi tenet φ nõ, & ad istum tex. & seq. vide no. bal. in l. si prædium. in fi. C. de iur. dot. Sed vtrum lex Iulia, de fundo dot. C. vetans alienationes, hẽt locum in matrimonio, & in dote putatiuis, & non legitimis. Dic φ sic. Glo. est valde no. in l. dotale, §. dotale, in vers. præstabitur, j. e. Pro qua bene facit tex. in l. si cum dotem. §. si. so. mat. Sed an fundus dotalis possit alienari sol. mat. ante q̃ restituatur vxori, vide bal. φ non, in l. j. C. sine cen. vel reliq. & ibi an fundus dicatur dotalis sol. mat. & an possit alienari per patrem filiæ sol. mat. per mortẽ viri, vide gl. Cy. & Bal. in l. rem q̃. C. de iur. dot. & in l. et. j. eo. & an vendens rem dotalem teneatur de euictione actione personali, vide gl. & ibi bal. in l. si prædium, C. de iure dot. & ibi vide quid si consenserit vir alienationi factæ per vxorem. &c.
b Alex. Quædam transire. De hoc vide late bar. in l. si ita quis, §. ea lege. de ver. ob.
c Ale. ¶Item no. De hoc vide Bar. in l. si mora, sol. mat. & in l. Nesennius, §. j. de re iu.

LEX XVI.

a Si fundum. aQuæ phibentur alienari, & præscribi prohibentur: & cã alienationis interueniens præscriptionem iam cœptam non interrumpit. h. d. ¶No. φ missio in possessionem naturaliter inducit dominij. translationem: φ apparet, quia aliàs non esset dotalis, &c.

ADDITIO.

a Alex. ¶Si fundum. Fallit in seruitute fundi dotalis, licet non possit alienari. s. e. l. lex Iulia. cum l. seq. põt tñ præscribi, secundum gl. no. & ibi bar. in l. si filio, §. j. sol. mat. Fallit et in casu l. longe, cum ibi not. j. de diuer. & temp. præscript.
¶Pom. Vide Fely. in c. ad aures, de præscrip. an iste tex. procedat in dote ecclesiæ.
Claud. No. istam legem iuncta gl. singulariter, quæ vult, φ dñium possit per traditionẽ trãsferri absque eo, φ aliqua possessio tradatur, de qua gl. doctores faciunt mentionẽ in multis locis, maxime in l. fundi, ff. de acq. pos. Ale. in l. j. ff. de vsuca. Aret. in l. quãuis, §. j. de acquir. poss. Bal. in rubr. de caus. pos. & propriet.

LEX XVII.

Vir in fundo. No. tex. in fi. ibi, puto &c. q facit, φ si emptor soluit ptẽ ptij, φ pro ea parte tenetur, p alia non, arg. tamen 9 in l. fistulas. §. pen. s. de contrahen. empt. quod no. dixi in l. Iulianus, §. offerri. s. de actio empt.

LIBER XXIIII.

a De donatione inter vir. & vxor.a Rub.

ADDITIO.

a Paris. ¶De donatione inter virum & vxorem. Limita istum ti, hẽre locum qñ fit donatio vxori post eã traductam ad domum, secus si fit ante, licet post contractum matrimoniũ per verba de pñti, vt per Azo. in sum. in ti. de don. añ nup. Imo. in l. si socer, §. Lucius, ff. so. mat. Cy. in auth. sed iam necesse, C. de don. ante nup. Pau. de Ca. in l. j. in fi. j. sol. mat. Circa materiã huius ti. adde, an si sit sententia lata absolute pro vxore, marito nõ opponẽte, cum possit eam exceptione repellere valeat, & impediat repetitionem soluti, vide tex. in l. 3. §. si vxor. el l. 2. j. e. Ro. sing. 308. incip. tu scis, φ donatio. Item quid iuris in mutuis donationibus factis inter vir. & vxor. vide Rom. cons. 17. circa fi. & Ias. de quo j. Item an maritus possit donare cognatis, & nurus socero, & similibus personis, vide Pau. de Ca. cons. 65. Item φ ista prohibitio militet etiã matrimonio non consirmato, vide Pan. cons. j. in j. col. Nunquid autem valeat donatio causa mor. inter vir. & vxo. & nunqd valeat representatiua conditio, puta si maritus præmoriatur, vxor habeat talia bona, & econtra, vide Pan. cons. 18. Et ibi et φ confirmatur morte, & de donatione vicissim facta, φ valeat vide Ias. late in l. si pater puellæ, in 2. no. C. de inof. test. vbi et ponit, an statim valeat, item ad validãdam donationem inter virum & vxorem, vide Cæp. caute. 125. Quod autem posset donare mulier marito, vt filia communis maritetur, vide ad bar. in l. siue vxor. j. eo. Adde Comens. cons. 274. col. fi. vol j. tenentem primo iuramento firmetur. Et istã dicit esse communem opi. Idem Cor. cons. 37. vol. 4. late Ias. in l. pacta quæ contra, in 2. not. C. de pac.
¶Pom. Adde ad materiam huius ti. quod omnes alij contractus sunt permissi inter virum & vxorem, vt per Ale. cons. 86. incip. visis prædictis, volum. 5.
¶Claud. Donatio inter virum & vxorem regulariter valet. Fallit qñ est reciproca, vt volunt Cy. & bal. in l. si pater puellæ. C. de inoff. test. & vide Cæp. caut. xj. & an iste titulus hẽat locũ ante matrimonium consummatum. Ale. in l. si socer, §. Lucius, in fi. sol. ma.

LEX PRIMA.

a b MOribus. aNo. istas leges, quod 9ctus inter virum & vxorem, non firmatur iuramento b qa inuitaretur ad delinquendum. De quo vide in l. si quis pro eo. j. de fideiussoribus.

ADDITIONES.

a Pom. ¶Morib. Vide Fed. cons. 136. aliàs 40. Ant. in c. cum contingat, de iureiu. tenet, φ sic, licet Car. & Bal. ibi teneãt contra, vide Ale. cons. 157. col. j. vol. 2. Pau. de Ca. cons. 88. & cõs. 99. Imo latè in d. c. cum contingat, ad fi. sui cõmenti. Barb. cons. 59. vol. 2. Bal. cõs. 39. in j. parte. Aret. cons. 84. Ale. cons. 8. vol. 2. & cons. 22. vol. 2. & cons. 150. vo. 3. vbi ponit quæ potest esse rõ quare sit prohibita donatio hæc, & bal. cons. 29. in j. part. Soc. consi. 65. Ro. cons. 44. & cons. 213. Ias. in l. pacta quæ contra, C. de pac. & licet maritus prohibeatur relinquere vxori, non tñ prohibetur requiri consensum alienationis rerum suarum. Ale. cons. 57. vol. 2. & vide Are. consi. 2. doct. in l. 2. §. creditum. ff. si cert. pet. Alexan. consi. 166. volum. 2. Casus autem in quibus maritus potest donare vxori, vide per Ias. in l. ex hoc iure, ff. de iust. & iure. Pau. in d. l. pacta, quæ contra. Rota. cons. 44. vol 45. Pan. cons. 95. vol 2.
b Paris. Firmatur iuramẽto. Vide de hoc late Ale. cõs. 300. inci. viso instrumẽto donationis. Pa. de Ca. cõs. 65. & cõs. 98. vide Are. cõs. 73. Ro. cõs. 293. Mod. l. in frater a fratre, de cõdi. indeb. Quid aũt in donatiõe facta cõcubinæ, vide Ro. cõs. 43. Itẽ φ firmet iuramento, vide Ias. late in l. pacta quæ contra, C. de pac. Secus tñ esset in donatione præsumpta q̃ insurgit in confessione mariti facta de dote actualiter nõ soluta. Vide Soc. in l. j. ff. so. mat. vers. 2. cõclusio, in vlt. limita. vbi ponit et φ si iurasset omnia, & singula et vera, & Ro. cõs. 293. Et qd si maritus cõfiteretur habuisse aliqd de vxore cũ iuramẽto an valideẽ iuramẽto eo casu quo præsumit donatio, vide Are. cõs. 79. & Io. de Imo.

in c.contingat.vers.circa tertium.Itē an valeat donatio antequam fit vxor traducta ad domum viri de iure cōmuni fine iuramento,vide Ale.conf.142.vol.5.vbi etiam ponit, quando est iurata,& loquitur de quodam statuto loquente de don.inter vi.& vx.quo modo intelligatur,ad materiam vide Mar.Ant.Baua,in tract.de virtute iuramenti.ver. 25.vbi late.Et Fely.in c.si cautio,de fide instrum.Ale.conf.143.vol.5. Are. consi. 86.dicentes communem opin.esse,ꝙ talis confessio de dote recepta facta constante matrimonio,habet vim donationis,non autem præsumitur facta spe futuræ solutionis,& numerationis.

LEX V.

a Si sponsus sponsæ.§.Generaliter. aNot.§.istum ad solutionem brocardi,vtile per inutile non vitiari,qđ est verum, quando sunt inseparabilia:alias non,vt hic,& l.j.§.sicut autem opus,& §.seq.ĵ.de aqua plu.arcen.

ADDITIO.

a Alex.¶Generaliter.de intellectu huius tex.in hoc §.vide late per Ioan. post bar.in l.si fideiussor.in princip.de leg.j.

¶Pom.De intellectu huius legis vide Ale.consi.82.vol.3.

1 *Tpe pmisso aliquid fieri vel prohibito & conferri in tps permissum paria sunt*

2 *Dominium non quæritur rei cui conceditur,sed penes concedentem manet.*

3 *Donatio fit tribus modis.*

4 *Donatio inter virū & vxorē nō trahitur retro,sed cōfirmatur à tēpore mortis.*

5 *Tempus contractus inspicitur vtrum valeat.*

a
1 §.Si vxor. aNo.§.ꝯ multas fraudes q̄ fiunt tota die,ad qđ l.j.ĩ fi.cū l.seq.ĵ.q̄ ĩ frau.cre.¶Itē no.† ꝙ paria sūt aliqd fieri tpepmisso,vel ꝓhibito,& ꝯferri in tps pmissum,vt hic,& ĩ
2 l.i tps ĵ.de hære.insti.¶†Scđò no.istā regulā,ꝙ dñiū ñ q̄rit ei cui ꝯcedit,sed remanet penes ꝯcedentē,& sic facit ꝯ l.si ego.§.de ne.
3 gest.¶†Itē no.ꝙ donatio fiet tribus modis,vno mō,ꝙ res fiat tua eueniente morte,alio mō ,ꝙ res q̄ datur, statim sit tua.tertio mō qđ nō tradat,sed veniat tradēda post mortem.Mō aduerte ad ca-
4 sum,& not.ex hoc §.† ꝙ donatio inter virum & vxor. non trahitur retro,sed confirmatur à tempore mortis. & hoc colligit Iuris
5 consf.ex prædictis statim.¶†Itē no.ꝙ tps cōtractus inspicitur,vtrum valeat contractus.l.si filius.ĵ.de ver.ob.

ADDITIO.

a Alex.¶Si vxor.Et per istum tex.sing.dicit bal.in l.cum allegas.in 3.op.C.de vsur.ꝙ si debitor passus est condemnationem non opposita exceptione vsurarum,& contractus illiciti,ꝙ sententia debet rescindi,& seqtur Imo.in l.stipulatio ista,§.alteri,de ver. ob. Et aduerte in materia huius ti.ꝙ Azo in sum.super rub.de do.añ nup.ad fi.sig. & mirabiliter limitat totam materiam huius tit.licet sub dubio forte, nā dicit illam locū habere,qñ donatio fit per virū vxori postq̃ traduxit eam ad domū,secus si fiat añ . licet post contractū matrimonium per verba de pñti,qđ est valde nō.secundū Io.in l. si socer.§.Lucius,ĵ.sol.ma.vide in tex.nō.& ibi gl.& bar.in l.cum inter. C. de do. ante nup. subdit Io.in l.si socer.§.Lucius.ĵ.sol.ma.quod pro hoc facit rō , qa tunc non videtur interuenire domesticitas,& per consequens nō est eadē rō prohibitionis.Et per hāc in partib.Lōbardiæ,in quibus vir conuersatur post desponsationē in domo parentis vxoris,& hñdo secū copulā anteq̃ traducetur,vel faciat festum nuptiarū.quia nō facit nisi integraliter dote data,nō haberet locum dictum Azo.& non est tamen dictum suum sine scrupulo.Ita dicit Io.ego vero dico,ꝙ tu videas l.pe.ĵ.e.vbi est tex. not.& tu vide Io.aliter dicentem in l.Mæuia.ĵ.sol.mat.& tex.in l.pe.& ĵ.e.§.j. quem alleg.Bal.in l.j. §.2.C.pro dote.Item limita hunc ti.nisi præcessisset aliqua obligatio , saltem naturalis ad antidora,quia erit remuneratoria donatio, & impropria,vt dixi post Bar. in l.j,ĵ.de donat.

¶Clau.Et vide Ale.conf.9.vol.3.

1 *Contractus tempus quando ad acquisitionem inspicimus in his quæ retrotrahuntur & quando tempus existentis conditionis.*

2 *Conditio potestatiua non trahitur retro.*

3 *Ratio quare in contractib.inspicitur tempus existentis cōditionis,nō testamēti.*

4 *Conditio in vltimis voluntatibus non trahitur retro.*

5 *Traditione facta tibi recipienti nomine domini,& eius mandato, hoc acto inter te,& ipsum me ignorante quæritur tibi directa,& non domino.*

a
1 §.Si maritus. aNo.ex isto tex.ꝙ† q̄tū ad acqsitionē ĩ his q̄ retro trahuntur,inspicimus tps ꝯctus, vt l.si filius,ĵ.de ver.ob.In his verò q̄ retro nō trahunt̄ inspicimus tēpus existentis ꝯdōnis,vt hic.& ita loqt̄ l. si verò ñ remunerādi. §.si filiosa. §.man.& l.qdā cū filiū,ĵ.de ver.ob.loquunt̄.n. dictæ le
2 ges† in ptātiuis ꝯditionib.q̄ retro nō trahunt̄.l.potior.& l.q balneū.§.q po.in pig.ha.& hæc est vna dña quare in ꝯctib. inspicit̄
3 tps† existētis ꝯdōnis,qa vlt.volun.cōditio existens nō trahit̄ retro,vt l.j.ad Syll.& l.mater.§.eandem.§.de excep.rei iud. secus in ꝯctib.qñ ꝯditio est casualis.d.l.si filius.de ver.ob.& l.potior. & l.q balneum,§.qui po.in pig.hab.& ista est vera rō,qcqd dicant doc. & gl.in l.si vxor.C.de condi inser.& ita soleo notare, d.l. si filius, & hunc tex.non allegaui in §.proinde. Sed q̄ro ad quid est necesse in oībus istis casibus,ꝙ inspiciatur tps ꝯctus,nā si tradat filiosa mi.vel seruo vt detur mihi,tūc nihil quæritur patri , vel domino & ita q̄rit̄ mihi p eū,sicut p quēlibet ꝓcuratorem,vt l.si me in vacuā,in fi.de acq.poss.& l.ꝑfectitia,§.si qs,§.d iur.do.& l.si liqueat in fi.C. de inoff.dona.Respon.hoc intellige, qñ dabatur filio,vel seruo nō vt procuratori mulieris,sed vt sibi quæreretur, sicut sentit gl.sup ver.traderet,in l.sed interim,§ sed qđ dr̄,ĵ.e.Ex quo not.
4 aliā dñam subtilē,nā licet tu recipias† noīe domini & eius mādato,hoc acto inter te,& eum:si tñ ego tradens de hoc nihil scio, nec tibi procuratorio nomine eius trado,tūc sibi directò non q̄ritur,sed tibi primò queritur,ideo inspicienda est ꝯditio tua,quātum autem ad actionem dandā ꝯ eum,qui tibi mandau vr̄it,non necesse,quòd ego sciam tibi mandatum fore, secundun ea quæ dixi in l.si pupilli,§.j.§.de neg.gest.

ADDITIO.

a Alex.¶Si maritus.Istum tex.al'eg.Dy.& Bar.in l.stipulatio ista,de ver.ob.

LEX XIIII.

1 *Donatio inter virum & vxorem confirmatur,si vir fuit bannitus.*

2 *Testamentum factum ab eo qui ingressus fuit religionem, potest per eum dum viuit reuocari,nisi sit de ordine fratrum Minorum.*

a
1 Sed si mors. aNo.priò,ꝙ† sicut ꝯfirmat̄ morte donatio,ita ēt deportatione, & sic facit ꝙ donatio inter
2 virū & vxorē ꝯfirmat̄,si vir fuerit bānitus.¶†Scđò no. ꝙ si aliqs fecit testm̄,& ingressus est religionē,licet hēat pro mortuo,tamē donec viuit,pōt reuocare.Casus est hic.dixi in auth.si qua mulier C.de sacros.eccl. Quod intellige verū in oīb. religiosis ꝑterq̄ in fratrib.Minorib.q postq̄ sunt professi,nullo mō circa distributionē istorū tēporaliū possunt se intromittere, vt in c. exiui de paradiso,de ver.sign.in clem.dixi in trac.Minori.lib.4.

ADDITIO.

a Ale.¶Sed si mors. Vtrum donatio facta inter coniuges confirmetur,si maritus est bannitus,& non est alibi iste tex.ad hoc secundū bal.in l.pen,C.de execu.rei iud.Et ad hoc adde l.ex verbis,& quod ibi bar.& doc.C.eo declarat bal.in d.l.pen. Quid iuris si maritus reuocat donationem post bannum vt hic,an applicetur fisco? Dic, quod non. & etiam quid in donatione facta per patrem filio.

LEX XVI.

1 *Vestes prætiosæ datæ per virum vxori,soluto matrimonio,sunt hæredum viri.*

2 *Vir distribuens pannos vxoris amore Dei,dicitur eius hæreditatem adire.*

3 *Vir qui retinuit per annum dotem vxoris,videtur eius hæreditatem adire.*

4 *Hæreditas si retinetur per annum videtur adita.*

a Ex annuo. Ego de hoc adixi in l pe.§.j.ĵ.sol.mat. Et no.istā legē pro eo qđ no.in gl..in l.si vsusfructus.ĵ.ad
1 legē Falc.†Sc.ꝙ si vestimenta,q̄ dat vir vxori, sint vilia , tūc nō repetit ea mortua vxore.vt hic:si verò sint ꝑtiosa,tunc ꝑtinent ad viri hæredes,& hoc est vtile ad ꝓbandū aditionē hr̄ditatis mulie
2 ris mortuæ:†qa si marit⁹,q poterat adire hr̄ditatē ꝓ filiis, vel ipsi filij pannos eius mulieris distribuūt amore Dei,qđ ipsi vñr ꝓ hoc adire hæreditatē.Pāni.n.tales erāt mulieris,vt hic,sed talia ñ possunt fieri citra ius & nomē hr̄dis,vt l.ꝓ hr̄de.§.Papi.d acq.hæred.
3 ergo,&c.†Sđ ego in disput.tenui,ꝙ annū retinēdo dotē videat̄ vir adire:l3 qdā ꝯuētus hic nōdū obtinuerit istā opi.s3 Tuderti fuit obtēta,qđ no.& tene mēti,qa habuistis,qđ hr̄ditas nō adita non
4 trāsmittitur,†sed ego dico,ꝙ retinendo per annū, videat̄ adire.

ADDITIO.

a Ale.¶De hoc.Adde quæ no.bar in l.si constante.in 3.quæst.4.q.prin.ĵ.sol.mat.

LEX XX.

Si vxor filio. Per seruum non q̄ritur filio malæ fidei possessori,sed bonæ fidei.h.d.

LEX XXI.

Si is seruus. Donatio inter virū & vxorē quo ad fructus & alias ꝯmoditates retro trahit̄.h.d.Op.ꝙ hic donatio retro non trahit̄,l.sed interim,§.j.§.e.Sol. verum est quo ad dominium,secus quo ad alias actiones,vt hic,& l.res.C.e.

LEX XXIII.

Vxori suæ. Donatio cā mortis reuocata vr̄ ꝑ aliam dispositionem postea factam:secus in dispositione ante eam de re donata facta. h.d.

LEX XXIIII.

a Papinianus. aDonatio inter virū & vxorē q̄ fit simplici ꝓmissione ñ ꝯfirmat̄ morte, h.d. q̄ legē no.
b & hoc ē verū,qñ ñ interuenit traditio bvera vel ficta:cs̄i.n.ꝯfessus
c fuisset se re cepisse,& habuisse,tunc hr̄et loco traditionis, & ꝯfirmatur morte,vt l.quod de suo.& ibi gl.C.de do.cau.non nu.

ADDITIONES.

a Ale.¶Papinianus.Ad hanc legem vide bal.in c.j.in fi.de feu,dato in vicē leg.commis. No.ꝙ ad confirmationem donationis requiritur traditio, sed quid in donatione q̄ fit inter patrem & filium,vide gl.in l.cum de in rem verso.§.de vsur.& ibi bal.videtur idē tenere,ꝙ in donatione inter vir.& vxo.& quod no.bar.in l.si emancipatis. C.si quis alteri vel sibi.& idem firmat Ang.in l.2.ꝓ dona.per hāc l.& quod no.in l.2.C.de do.cau. non nu.& idem bal.in auth.vnde si parens,de inof.test.& dixi in l. si donatione. C. de colla.& ēt tenet bal.in l.2.in prin.C.de inof.do.vbi dicit,ꝙ talis donatio confirmatur emancipatione,vel alio mō effecto filio sui iuris.Fallit tamen secundū eundē ibi, vbi donatur filio benemerito vt extraneo.Quid in donatione ante nuptias,an requiratur traditio,an sufficiat sola promissio,vel confessio animo donandi. Vide Bal.post gl.in l.j.C.de do.añ nup.Et adde ibi si.n.confessus fuisset,Bal.in l.2.§.creditū.si cer.pe.Cy.in l.j.ad fi.C.de sac.san.ecc.Idē Rap.in l.si diuortio,de ver.ob.Adde vt per Pet.de Anch. conf.208.& omnino vide Ro.conf.44.Pau.de Ca.conf.106.

b Pom.¶Traditio.Adde Pau.de Ca.cōs.101.inci.vidēdū ē.cōs.106.inci.vir donauit.Bar. in l.si diuortio,ff.de ver.ob.quē sequitur Ale.45.inc.habita,vol. j.& conf.45. inci.viso, vol.2.& conf.143.col.j.vol.5.pulchre per Fel in c.si cautio.de fide instr.contrariā opin. tamen tenet Pau.de Ca.sequitur Alex.& Aret.in l.j.§.j.ff.de acq.possess.

c Paris.¶Vera,vel ficta.An autem sufficiat fictā traditio,vide Pau.de Ca. consi.65.vide Bal.in c.si qs,ad fi. de feu. dato in vicē leg.com. vbi ponit an sufficiat constitutū, & ibi ēt,ꝙ sufficiat interuenire vel tpe donationis,vel postea,qñque añ mortē,& de confessione,de qua loqt̄ Bar.vide Ale.conf.45.vol.j.& conf.26.in 2.vol. & ibi dicit ꝙ talis donatio licet morte confirmetur,nō tñ dicitur ꝓprie hēre vim relicti,sed ē quædā tertia spēs de per se. Vide Ro.in hac materia.conf.277.Pau.de Ca.conf. 106.vbi ponit,ꝙ si vir donauit vxori domū in qua viuēs cōiter habitabat,nec alia interuenit traditio vera vel ficta,vide omnino Pan.in l.j.§.si vir.& Ibi Mod.ff.de acq.poss.

LEX

LEX XXV.

Si inter. Donatio inter virũ & vxorẽ pſtat iuſtã cãm vſucapiendi ante ɔtũ matrimoniũ, & poſtea diſſoluto, vel conſtante.h.d. Iſtã legẽ,& l.ſeq. declaraui plenè in l.j.ĵ.de vſuca.pro donato.& per Dy.in c.pro poſſeſſore.de reg.iur.lib. 5.

LEX XXX.

§.Si mulier ex pecunia.

1 *Veſtes prætioſæ vxoris ſunt viri non neceſſariæ.*

1 §.Si vir. †No.ꝙ veſtes mulieris ſunt viri,qd intellige de veſtib.ptioſis:ſecus in veſtib.neceſſariis ad quotidianũ vſum deputatis,tunc.n. de his non eſt donatio, ſed magis datio cauſa neceſſitatis:nec pōt reuocari.l.ſed & vſusfructus.§.j. & ibi nota,ĵ.ad leg.falcid.ita debet intelligi gl.quæ eſt hic.

LEX XXXIII.

1 *Donatio inter virum & vxorem confirmatur morte.*

2 *Falcidia detrahitur de donatione inter virum & vxorem morte confirmata.*

3 *Voluntas præſumitur durare,niſi appareat contrarium.*

a Cum hic. aDonatio inter vir.& vxo.morte donatoris, ſu-
1 pſtite donatario ɔfirmaẽ.h.d.¶†No.ꝙ donatio
2 inter virũ & vxo.ɔfirmaẽ morte.¶Itẽ no.† ꝙ perinde eſt ac ſi eſ-
3 ſet in teſtō ɔfirmata,& ſic de ea detrahetur Falcidia. ¶†Itẽ no. ꝙ
b in eadem bvoluntate præſumitur quis eſſe,niſi veniens ad mortẽ appareat contrarium voluiſſe.

ADDITIONES.

a Ale.¶Cum hic.Fallit in vxore putatiua ſecundum Bald.in l.eã ꝗ. C. de fideicommiſſ.
b Ale.¶In eadem Adde in l.fi.in prin.de adim.leg.per Bar.in l.j.§.j.de leg.3.tex.in l.cum tacitum.ſ.de proba.& quod alleg.Bal.in l.pacta nouiſſima.ad Bar.hic adde Bal. in l.ex perſona.C.de proba.

§.Pœnitentiam. Not.ꝙ vltima voluntas eſt ambulatoria vſque ad mortem.

1 *Donatio videtur reuocata,ſi res donata pignoretur:ſecus ſi legetur.*

2 *Donatio nõ reuocaẽ p ſolã reuocatiõnẽ tituli, niſi auocetẽ poſſeſſio à donatario.*

a §.Si maritus. aNot.†in pignorando quis vř reuocare do-
1 nationem:ſecus in legando,vt Inſti.de lega.
2 §.ſi rem.¶†Item no.ꝙ per ſolam reuocationem tituli,niſi auocetur poſſeſſio à donatario,non videtur reuocata donatio.

ADDITIO.

a Ale.¶Si maritus.Qualiter dẽat intelligi,vide multũ no.Bar.in l.rẽ legatã.ĵ.de adi.leg.

§.Si ambo. Materiam iſtam de pariter morientibus dixi in l.quod de pariter.ĵ. de reb.dub.

LEX XXXIIII.

Si ſtipulata. No.in eo,quod dicit, quòd ſtipulatio annua non valet in rebus dotalibus, vt l. ſi id quod. in fi.ibi ſi dotis vſuras annuas.ſ.eo.Item intellige quod dicit confirmari ſecundum l.Papinianus.ſ.eo.

LEX XXXV.

1 *Donatio quam vxor facit viro,vt filiam dotet,valet.*

2 *Diuortium non iure factum non facit donationem valere.*

3 *Bannitus non iure dicitur bannitus,nec poteſt offendi.*

a Siue vxor. aValet donatio,ꝗ vxor facit†viro vt filiã dotet
1 h.d.quẽ caſum no.¶†Itẽ no.ꝙ diuortium non
2 iure factũ non facit donationẽ valere,quod no.Sic pr facit,ꝙ exbã-
3 nitus†nõ iure,nõ vř exbãnitus,nec poſſet offendi. Facit l.4.§.cõdemnatum,ĵ.de re iud.& l.pen.ĵ.de adim.leg.& ibi dixi.

ADDITIO.

a Alex.¶Siue vxor.Vide Bar.in l.fi.in prin.de donat.

LEX XXXVII.

a Si donatæ. aQui ſoluit litis æſtimationem dẽt cãm dicere, ſi cauſam habuit ab authore.h.d. Quam legem not.& not.per Dy.in c.pro poſſeſſore.de reg.iu.lib. 6. Dixi plene in l.litis æſtimatio,ĵ.pro emptore,&c.

ADDITIO.

a ¶Si donatæ.Et no.gl.& ibi bar.in l.ſi pro fundo.C.de tranſ.& in l.eius rei.ſ.de rei ven.

§.Si ſponſus. Pōt vir cũ vxore annulũ ſponſalitiũ ɔmutare.h.d.Et iſte §.pcedit ĩ terminis ſuis, quãdo vir ɔmutat annulũ,ſed ſm noſtram ɔſuetudinem primo deſpon-
a ſatur p verba de pñti,& ſic eſt vxor,& ſic donatio anõ valeret.Qd no.& multoties allegaui iſtum §.in conuentu ſcholarium.

ADDITIO.

a Pariſ.¶Et ſic donatio.Cõtrariũ in hoc vide ꝙ imo donõ valeat annuli ſponſalitij fcã,vxori per maritum,vide Ro.conſ.146.inci.qō iſta vul.vbi alleg.bo.tex.in l.ſi quis pro vxore.ſ.eo.Nunquid aũt ſol.ma.poſſit maritus annulũ repetere,vide Alc. cõſi.42. inci. in cã,& lite vertẽte inter illos.in 4.vol.an aũt valeat donatio annuli,vide Com.in l.vt liberis.C.de col.vbi ẽt quid in veſtib.in l.ſi ſeruus communis. in apoſt.Ale. vide eundẽ Alc.conſ.62.vol.4.tenentem quod acquiſita per vxorem,ſol.mat.non præſumantur acquiſita de bonis viri,nec filiorum,an autẽ marito incumbat onus probandi talia bona fuiſſe acquiſita conſtante matr, vide Are.conſ.31.

LEX XXXIX.

a Si ſeruus communis. aPro parte,ꝗ vir hẽt in re, nõ valet donatio inter ɔiunctas pſonas:pñtia tñ cũ taciturnitate donationẽ inducit.h.d.quam legem no.de materia iſta dixi plenè in l.quæ dotis,ĵ.ſol.ma.

ADDITIO.

a Alex.¶Si ſeruus cõis.Vide Bal.in l.cũ proponas. C.de pac.& qñ præſumatur animus donãdi inter vir.& vxor,dixi poſt Bar.in l.maritus.& l.quæ dotis,ſol.mat. ibi limitauit Bar.niſi eſſet talis cõuẽtio,pp ꝙ reſultaret metus reuerẽtialis,adde ad l. Quintus.ang. plene conſ.141.Et an,mortuo marito,vxor poſſit vendicare fundum emptum de eius pecunia,vide Io.And.in addi.Spe.in ti.de emp.§.tertio loco.ver.& no.
Pom.¶Vide Iaſ.poſt doc.in l.ſed ſi plures.§.ad ſubſtitutos.ff.de vulg.& pup.& per Bar. conſ.16.vol.j.& conſ.9.col.j.Ale.conſ.j.vol 3.aliàs 2.barb.conſ.6.vo.2.

LEX XL.

1 *Debitor delegatus poteſt opponere exceptionem delegationis inualidæ.*

1 Vir cum vxori. †Debitor delegatus pt opponere exceptionẽ delegationis inualidæ,ſi tñ eam ignoranter omiſerit,& ſoluerit,liberatur.h.d. ¶Quẽ caſum no. Facit iſta lex,dicit ſtatutum,ꝙ qs non poſſit donare aliꝗ rẽ foren ſi,modo quidam delegauit debitorem ſuum, certè tunc debitor ipſe delegatus poterit de hoc exceptionem opponere.

LEX XLV.

1 *Vſucapiens videtur habere rem non à domino,contra quem vſucapit,ſed ex titulo præcedenti.*

1 Si extraneus. Vſucapiens vř hře rẽ†ex tit.pced.nõ à domino ɔ quem vſucapit.h.d. Quam legem no.quia in plurib.locis habemus iſtum effectum,ſed nõ ita clarè ſicut hic.Facit l.indebiti,§.ſed & ſi nummi.ſ.de condi. ind. & l.ſi alienam.ĵ.ſol.ma.& l.ſi alienam.ĵ.de don.cau.mor.ſed melius & clarius loquitur iuriſc.hic quam alibi.

LEX XLVI.

Marcellus. Ex qualitate expẽſarũ pſumiẽ an aĩo repetẽdi fecerit qs,an nõ.h.d.ꝙ no.quia tota die allega.

LEX L.

a Sulpitius aNudus miniſter dř,qui nullum ɔmodum ſentit: alias nõ dicitur quis nudus miniſter. h.d. De quo dixi plene in l.ſi quis à Titio,ĵ.de leg.2.

ADDITIO.

a ¶Sulpitius.Hanc legem alleg.no.Bar.in l.j.de inoffi.don.

LEX LI.

Si cum mulier. Eo ipſo,ꝙ qs eſt locupletior,ꝙ ab obligatione eſt liberatus,nõ aũt eo ipſo, qđ ſibi pecunia datur,niſi ex ea pecunia apparet aliquid apud eum remanſiſſe.h.d.quod not.quia eſt caſus bonus.

LEX LII.

a Quintus. aQuicquid mulier quærit, præſumitur quæſiuiſſe ex bonis viri.

ADDITIO.

a Pariſ.¶Quintus.Pro limitatione huius legis vide Ale.in l.qui iure familiaritatis,ante finẽ,ff.de acq.poſ.& Are.ibi,in fi.vide Ang.de materia conſ.134 incip.ſuper primo alias diſſoluto mat.per totũ.vbi dt iſtã præſumptionẽ hẽre locũ ẽt ſi mulier emat, ſol.mat. intra annum luctus,vel ẽt poſtea,vide Bal.conſ.54.in 4 parte qui tenet oppoſitũ,iſta tñ præſumptio nõ hẽt locum in quæſitis ante matrimonium,vide Alex.conſ.42. in j.vol. inci.in cã & lite vertente inter illos. Vide de materia Bal.conſ.30.inci.proponitur.in 4. parte,& intellige iſtã legẽ,vbi nõ pōt capi alia præſumptio ꝙ mulier potuerit aliunde hẽre pecuniã,ſecundũ Ang.in d.conſ.& alios,vbi ſ.vide ẽt de materia Fulg.conſ.198. incip.in q.propoſita.per totũ,vbi multa ponit,Et vide bal.conſ.67.aliàs vi.in 5.parte.Itẽ limita iſtã regulã,vt per Sal.in l.ſi vir.C.de contrahen.emp.in l.cum propriam,C.ſi quis alteri,vel ſibi,& in l.ſi filij,& in l.ẽt.C.de dona.inter vir.& vxo. quẽ vide. Seqtur Ale.conſ.24.vol.j.Et ꝙ ſol.ma.nõ hẽat locum iſta præſumptio,vide Ale.conſ. 552. col. vlt.& conſ.82.vol.2.imo tunc præſumitur de ſuo,vide quæ hẽs in l.ſi defunctus,C.arbi.tut.Et loqtur Ale.in d.conſ.& in nutrice,& in vidua acqrẽte poſt mortẽ mariti,vide Cre.ſing.6.& vide oĩo in iſta materia Fran.conſ.31.vbi notab.tenet, ꝙ licet præſumatur acquiſita de pecunia mariti,adeo ꝙ vxor teneatur viro ad pretiũ, tñ res acq ſitæ nõ ſunt viri,vide bar.in l.& ſi inſtrumẽta,ad fi.C.de fide inſtr.& iure haſtæ fiſc. lib. x.Ang.cõſ.141.in prin.vide Pa,de Ca.in l.j.& in l.multũ,C.ſi quis alte.vel ſibi.In ſubſidiũ tñ nõ exiſtente ſoluẽdo,haberi pōt regreſſus ad rẽ,l.vxor marito,ff. de don. inter vir. & vxo.Gl.in l.ſi filij.C.e.in gl.j.in fi.an aũt qcqd acqrit vxor,acquirat marito? vide Ale.cõſ.622.De filio aũt,& officiali,an præſumatur acquirere ex pecunia patris,vel Reipub.vide ad bar.in l.cum oportet,C.de bo.quæ lib.vbi bar.poſuit etiam aliquid de vxore.Itẽ ꝙ debeat conſtare perueniſſe ad vxorem poſt contractum matrimoniũ, vide Sal.oĩo in l.ẽt,C.de do.inter vi.& vx.Ale.cõſ.42.in 5.vol.In cõtrariũ vide Are.in d.cõſ. 31.Itẽ qđ præſũptio iſta locũ hẽat ẽt in cõcubina,vide bal.in l.j.C.de nat.lib.Crem. in d.ſing.6.bal.in l.cum oportet.in prin.C.de bo.quæ lib.Item de hoc, & al.is in materia,vide barb.in c.j.in ij.not.extra de pec.cle.De cõcubina ſequitur Ale. in apoſtil.ad bar.in d.l.etiã.Item circa iſta quomodo id qđ poſſidet vxor præſumatur viri,& differentiam,an agatur poſſeſſorio,an petitorio, & an per maritum, vel extraneum, vide no.bal.in l ſi vxorem.C.de cond.inſer.
Claud.¶Adde, Vide etiam ad limitationem Aret.conſ.52.

LEX LIII.

Si vir vxori. §.Vxor. Donatio cauſa mortis extinguitur morte donatarij donatore ſuperuiuente.h.d.quam legem no.quia allegabilis eſt.

LEX LV.

a Vir vſuras. aSi vſuras dotis vir viuẽs non petiit, donare videtur,& periculo viri ſunt, & morte confirmantur.h.d.quod nota.

ADDITIO

a Ale.¶Vir vſuras.Qualiter procedat,vide Inſtir.de actio.§.fuerat.
Pariſ.¶Circa iſtã l.qũo inducatur remiſſio vſurarũ debitarũ marito, pp dotẽ, & qđ in alimẽtis debitis marito,vel vxori,an ex curſu decẽnij tollatur,vel ſolũ ſi toto tpe vitæ ſuæ nõ petierũt,vt loqẽ iſte tex.vide oĩo multa ſingularia ꝗ hẽs in Berta,in ver.vſura, qa tex.in l.cum qdã.§.diuus.de vſuris.videtur velle,quod per decẽ annos videantur remiſſæ,vide etiam de intellectu huius legis Alex.conſ.63.4.vol.inci.ſtantibus his.

LEX

LEX LVI.

a Vxor marito. a Res empta ex pecunia mulieris donata viro, vendicari potest. h. d. ¶Not. viro extante non soluendo posse agi.

ADDITIO.

a Alex. ¶Empta. No. ad ea, quæ habentur in l. mater. C. de rei ven. & alle. etiã seipsum no. Bal. in l. interest. C. de vsufru. & Bal. in l. 4. C. quando fisc. vel priua.

LEX LVIII.

1 *Contractus per epistolam probatur, non autem contrahitur.*

a Ea quæ. a Donatio quæ potest condici, potest in stipulationẽ conuerti, & stipulatio potest probari per literas. h. d.

1 ¶No. † ꝙ per epistolam probatur stipulatio, sed ꝯ in l. j. ff. de verb. ob. Sol. per epistolam non ꝯhitur, vt ibi, sed ꝯctus probatur, vt hic.

ADDITIO.

a Paris. ¶Ea quæ. Circa intellectum huius legis vide Are. late in l. Titia. ff. de verbor. oblig.

LEX LIX.

Si prædia. Valet donatio inter concubinam, & amasium, nõ autem inter virum, & vxorem. h. d. Sed si postquam esset vxor redderet viro, tunc non esset donatio.

LEX LXV.

1 *Famulus expulsus à domino, vt pro eo testificetur, quando videatur vere vel ficte expulsus.*

a Vir mulieri. a Donatio facta mulieri diuertenti, vt reuertatur, valet. h. d. Quam legẽ nota. & hoc si diuor

1 tium fictè factum non appareat. ¶† No. hanc legẽ primò ꝯ eum, b

b qui expellit famulum suum, vt testificetur pro eo. Nam si ex longinquitate temporis, vel breuitate quo eũ tenuit, si ille se vellet locare cum alio, vel non pͣsumit verè, non fictè, ꝙ sic dimiserit, &c.

ADDITIONES.

a Ale. ¶Vir mulieri. Not. hanc legẽ in prin. & vide latius per Bar. in l. j. § si seruus, ff. de quæst. Qñ autem famulus repellatur à testimonio, vide per Inn. in c. in literis. de testi. & in c. insinuante. de off. dele. & quod no. Bar. in l. si qñ. C. vnde vi. Pom. ¶Adde Alex. consi. 50. vol. j. Corse. sing. in litera præsumptio. incip. celeritas. Bal. in fini. in l. dictantibus. C. de testa. vbi quærit an procurator possit esse testis. & dicit, quod sic, si sit reuocatus, an aũt famulus expulsus possit contra dominum testificari. Old. consi. 135. Alex. consi. 5. vol. j. & aliquid per Fel. in c. in literis, ver. fallit quinto, de testib. Barb. consi. 6. & consi. 47. vol. 2. Ale. consi. 78. vol. j. & consi. 93. eo. vol. Ale. cõsi. 40. vol. 2. vbi dicit, quod famulus est de familia. Bal. in c. insuper. de testib. & in d. c. in literis. vbi etiam ponit quid in vxore expulsa, Bar. in c. causam quæ. ad fi. de offi. deleg.

b Ale. ¶Contra eum. an autẽ famulus indistinctè repellatur, Bar. hic videtur sentire, ꝙ sic. Idem tenet in l. j. § hæc autem. de his qui deiec. vel effu. & glo. in 3. q. 5. c. quod vero testes. quæ dicit, quod omnes qui sunt de familia alicuius, siue sint liberti, siue domestici, siue serui, familiares sunt, & ideo repellendi. Alle. l. ædiles, § famil iæ, de ædil. edi. tex. tamen in c. in literis, de testi. dicit ꝙ familiares repelluntur, nisi sint probatæ vitæ, adeo qd non sit verisimile eos deierare. Et gl. intelligit illum tex. de alijs familiarib. quam de his quib. potest imperari, quia illi indistinctè repelluntur. Et illud no. Spe. in ti. de teste. § j. versi. sed nunquid ergo socius. Quod videtur tenere cum Inn. dicens quod familiares honestæ vitæ pñt esse testes, vt puta familiares episcopi, & similes, vel alterius nobilis. Secus in familiari pauperis, vel scholaris. Adde secundum Ro. consi. 410. qd famuli honestæ vitæ admittuntur. Quid de scriba, vide Bal. consi. 216.

De diuortijs. Rubrica.

LEX SECVNDA.

a Diuortium. a No. ista verba, quia vtilia sunt ad probandum qualiter quis abiecerit famulum, vel socium.

ADDITIO

a Alex. ¶Diuortium. An autem hodie possit fieri diuortium. vide Bal. in l. 2. C. de secun. nup. in fi.

LEX IIII.

Iulianus. Ibi est dare priuationem, vbi est dare habitum. De quo plenè dixi in l. decem. ff. de ver. obl.

LEX XI.

1 *Statutum si prohibet simpliciter certas personas emere, vel vendere si fiat emptio, vel venditio, nihilominus valet.*

2 *Prohibitio legis simplex quando inducat, quòd factum sit ipso iure nullum.*

a Quod ait. a No. legem, per quam Rich. Malum. dicit † ꝙ si sta

1 tutum prohiberet certas personas emere, vel vendere, ꝙ si ab eis emimus, valet vẽditio, & emptio, si statutum vltra non procedit. Hoc idem posuit Dyn. postea in l. non dubium. C. de legib. Sed contra dico in l. pretor. in prin. ff. de ope. no. nunc. Non obst. arg. ex eo quod in lege Iulia de maritandis ordinibus colligitur, qd alij nubere non possit: quia lex voluit valere diuortium. Nã si iure matrimonium tenet, sine dubio non posset nubere. Vnde ex eo qd lex vltra procedit hic; hoc colligitur: aliàs simplex prohi-

b bitio b legis inducit † quod factum sit ipso iure nullum. l. j. ff. de

2 his quæ pro non scriptis, &c.

ADDITIONES.

a Alex. ¶Quod ait. Facit lex si defunctus. C. arb. tutelæ. Sed quid si vir, & vxor emunt aliquid simul, nunquid præsumatur quod de bonis viri habeat, videtur quod sic per legem istam, Sed non verum in emptione l. vxore, de leg. 3. Et per legem istam, ita fuit hic Bononiæ determinatum.

b Ale. ¶Simplex prohibitio. Vide legem, non dubiũ. & quod ibi habet, C. de leg

§. Ait lex. Not. casum quomodo & qualiter probetur quem desinere velle, quod facit ad multa, &c.

Commentariorum Bartoli super secunda parte Digesti veteris, Finis.

REGISTRVM.

A B C D E F G H I K L M N O P Q R S T.

Omnes sunt quaterniones, præter T, ternionem.

colorchecker CLASSIC

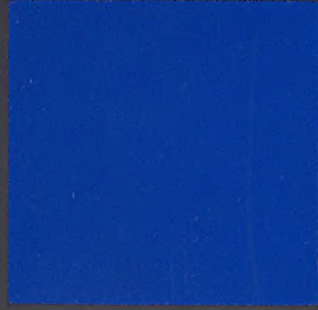

calibrite

mm